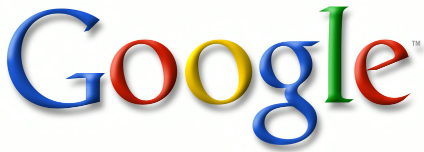
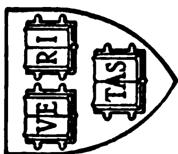

WYNDHAM
ROBERT·GEORGE
HERBERT
ICKLETON
VNG JE SERVIRAY

VE
RI
TAS

GLOSSARIVM MANVALE

AD

SCRIPTORES

MEDIAE ET INFIMAE

LATINITATIS

EX MAGNIS GLOSSARIIS

CAROLI DU FRESNE,

DOMINI DU CANGE

ET CARPENTARII

IN

COMPENDIVM REDACTVM

MVLTISQVE VERBIS

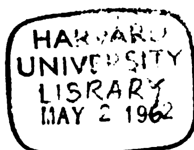
ET DICENDI FORMVLIS AVCTVM.

TOMVS QVARTVS.

HALAE,

APVD IO. IVST. GEBAVERI VIDVAM ET FILIVM

MDCCLXXVI.

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY
MAY 2 1962

PRAEFATIO.

Accipis, lector, quartum huius Gloſſarii tomum, ex Freſniano opere quarti et tertii, ex Carpentariano autem ſecundi voluminis magnam partem per epitomen ſiſtentem; in quo conficiendo quoniam easdem, quas in ſuperioribus tomis edendis, leges ſequutus ſum, praefatione facile ſuperſederem, niſi accidiſſent nonnulla, quorum te admoneri et tua et vero etiam mea intereſt.

Scilicet primo tomo ſupplementa quaedam inſerueram, quibus vel voces a Cangio atque Carpentario praetermiſſae addebantur,

)(tur,

tur, vel ſuppeditatae a priore ſcriptore vocum deriuationes emendabantur. Id tamen velut aliud agens egeram, profeſſus in ipſa praefatione, „me ea tantum addidiſſe vocabula, quae ſeſe quaſi „vltro obtulerint, quum hoc conatu potius alios ad ſupplendum „et augendum vtrumque Gloſſarium excitare voluerim, quam „ipſe hanc partem ſuſcipere.„ Ex quo quid mihi conſilii fuerit ſatis apparet. Scilicet, finis laboris erat, epitome Freſnii et Carpentarii, ſupplementa autem tantum pauca eaque maxime obuia adieceram. Quod cum ita ſe haberet, in ſequentibus tomis iſta ſupplementa ſine detrimento libri praetermitti poſſe putaui. Videbam enim poſt ſcriptorum iſtorum Gallicorum meſſem copioſiſſimi ſupereſſe ſpicilegii materiam, auctam eo ipſo temporis ſpatio, quo Gloſſarii huius volumina excudebantur; quod nemo inficias ibit, qui praeter ingentem ſcriptorum atque diplomatum copiam ante memoriam noſtram in Germania in lucem protractam, quorum pleraque ne in notitiam quidem Gallorum venere, vel ea ad animum reuocet, quae nouiſſimis hiſce annis clariſſimi viri Würdtweinius, Schoepflinius in opere poſtumo, Gerkenius, denique ſocii Academiarum Manhemienſis atque Monachienſis publici iuris fecerunt. Iam haec ſingula quominus excuterem et in meos vſus conuerterem temporis aliis iisque neceſſariis laboribus, maxime autem Gloſſario Germanico elaborando deſtinati anguſtia excludebar. Itaque et mihi et vero etiam ipſis lectorum commodis melius me conſulturum putabam, ſi ſupplementorum colligendorum laborem in aliud tempus reiicerem, quo, paucarum additionum atque obſeruationum loco, quales primo tomo adſperſeram, rem ſerius agere et quaecunque in monumentis antiquioris aeui, praeter ea quae duumuiri Galli eorumque ſocii congeſſere, pro inſtituti mei ratione, memoratu digna videbuntur, cum cura colligere ſeparatoque volumine complecti, mihi licebit.

Atque

Atque hoc quidem mihi videbatur. Aliter autem statuit criticus nescio quis, qui T. VIII. *Bibliothecae Lemgouiensis* acriter in me inuehitur, quasi fidem emtoribus datam fefellerim, idemque qui supplementa tomo primo a me addita miserrima esse pronuntiat, vehementer dolet, quod sequentibus tomis similia non addiderim, quam sententiam secum pugnantem nemo mirabitur, qui perlecta tota recensione, qualis sit Hercules ille prodicius intellexerit. Est enim homo a doctrina et iudicandi vi plane destitutus quique sibi ipsi quauis fere linea contradicit, praeterea insigniter mendax. Quorum vitiorum argumenta vbique in oculos legentium incurrent, qui operae pretium putabunt, tantilli hominis naeniis immorari. Mendacii tamen vnum idque grauissimum exemplum adferam, ex quo qualis ille sit, apparebit. Scilicet *Semlerum*, celeberrimum Halensium Polyhistorem, primum huius Glossarii elaborandi auctorem fuisse, eundemque quo potissimum modo elaborari deberet, consilium dedisse, tradit, ipsamque adumbrationem, qualem a *Semlero* profectam dicit, aliquot paginis exhibet, eamque ingenii humani absolutissimum opus, satis quidem lepide, vocat. Dolet deinde, mihi, homini ei rei plane impari, eius operis elaborandi munus commissum esse, quippe qui quod optime excogitarit *Semlerus*, executus sim pessime. Quae singula quum primum legissem, fateor me obstupefactum adstetisse, et an foedissimi veteratoris mendacia, an vero hominis delirantis somnia legerim, dubitasse. Equidem illustri *Semleri* nomini lubens assurgo, summamque eius doctrinam, si quis alius, in pretio habeo. Sed vir doctissimus in societatem consiliorum de hoc libro edendo agitatorum nunquam venit, nec consilium quomodo edi deberet, suppeditauit, vti ipse, si quis ex eo quaerere velit, pro ingenuitate sua lubens testabitur. Ipse ego edendi huius Glossarii consilium coepi, captum cum bibliopola communicaui, quo rem probante ipsam editionem aggressus sum perfecique opus, nullo alio viro docto interueniente.

Nec

Nec opus erat artificiosa adumbratione alienoque consilio simplicem voluminosorum operum, quae mole laborant sua, epitomen promittenti. Quae cum ita sint, facile apparet, impudentissimum illum censorem totam narrationem, quo meae qualicunque existimationi damnum inferret, dedita opera confinxisse. Equidem quid hominem in me concitauerit, ipsumque eius nomen ignoro. Quicquid tamen sit, huius furfuris censoribus me displicere mihi semper gloriosissimum putaui et in posterum putabo. Caeterum si quis beneuolis tot virorum doctissimorum partiumque studio vacuorum, qui in plerisque diariis atque ephemeridibus litterariis, proximis hisce annis editis Glossarium hoc orbi litterato commendauere, iudiciis diffidat, eum vt ipsa Fresnii et Carpentarii opera euoluat et cum hac eorum epitome conferat rogo; quod si fecerit, spero eum mihi testem futurum, me munere suscepto non indiligenter esse persunctum.

Quartum hoc volumen paulo serius quam promiseram in publicum prodit, non mea tamen culpa, qui exemplum manuscriptum, iam ante annum et quod excurrit, bibliopolae transmisi, sed propter proela aliis iisque necessariis laboribus occupata. Qua mora iam sublata, volumina quae supersunt, redemtoribus iusto tempore quam certissime tradentur. Scribebam Lipsiae d. XXVI. April. MDCCLXXVI.

IO. CHRISTOPH. ADELVNG.

H.

H.

(1) LITTERA numeralis quae 200. denotat. Vnde versus:

H quoque ducentos per se designat habendos

seu vt habet Vgutio:

Littera H quondam duo centum notat, nec plura quondam,

Eidem literae, si recta linea superadditur, 200 millia significat. (2) *In superscriptione cantilenae, et tantum in scriptura aspirat, ita et in usu ad ipsum habitat.* Notkerus Balbulus Opusc. *Quid singulae literae significent in superscriptione cantilenae?* V. A. (3) Hanc litteram vocabulis propriis seu appellatiuis a Theutonibus praeponi solitam, notum est; verbi gratia in *HLudouicus*, *HLotarius*, *HRabanus*, et similibus. Vide Glossar. Schilteri. Quemadmodum vero perperam in MSS. codicibus non raro additur eadem haec littera: ita non rectius saepe omittitur, vtriusque exemplum accipe. Testam. in cortice scriptum an. circ. 690. et a Felibiano in Hist. S. Dionysii p. X vulgatum. *Et possedendum relinco et hoc dum aduixero, Husufructuaria condicione et absque praeiudicio sanctarum basilecarum tenire et domenare dibeant. - - - Et quidquid exinde ipse Abbas qui tunc temporis ibidem fuerit pro Hutiletatibus memoratarum basilecarum decriuerit faciendi, etc.* Ch. Chlodouei III. an. 691. apud eumdem Felibian. pag. XI. *Sin autem non potuerit quod lex de tali causa edocis Oc inde sustenìat, vnde et tales praeceptiones eis ex hoc fieri et accipere iussimus.* Et haec quidem sufficiant, rem quippe notam loquor: alias varietates sua sponte animaduertet studiosus lector.

HABBA, pro Abbas. Instrum. an. 873. apud Mabillon. lib. 6. de Re diplomatica p. 543.

HABE pro *Ave*, vel *Haue*; nam et ita scribebant. Gloss. Lat. Graec. *Have*, χαῖρε. Acclamatio Senatus, apud Pollionem in Claudio: *Claudi dux fortissime habeas*, i. e. χαίροις ἄν.

HABELLVM. Vita S. Declani Episc. to. 5. Iul. p. 605. *Mulier cuiusdam villici, venit cum seruitio suo ad Monasterium S. Declani: sed ipsa non longe a ciuitate accepit furtiue de tributo S. Pontificis magnum habellum, volens iniuste aliis tribuere: sed illam coram viatoribus terra deglutiuit - - et deuorans terra eam, proiecit Kabellum de sinu suo; et illico illud coram omnibus lapis apparuit.* Vbi Sollerius in Notis: *Quid sit Habellum nescio; sed cum infra constanter scribatur Kabellum, agaturque de tributo, quod S. Declaro pendi debebat, suspicor intelligi Gabellum seu summam pecuniariam, ex arca tributaria Monasterii S. Declani furtim ablatam.*

HABENAE, Papiae, *Funes nauium.*

HABENDENCIVS, pro Abundantius in Litteris Caroli Iohannis Reg. Franc. primogen. a. 1358. t. 3. Ordinat. p. 320.

HABENTES, Florentinis *Abbienti*, diuites. Iulianus Antecessor Constit. 108. §. 14. *Et si post tres testationes in scriptis habitas, et idoneos homines habentes inuenerit eum, quem contestatus est cum vxore sua etc.*

HABENTIA, numero singulari, diuitiae, opes, apud S. Augustinum lib. 20. contra Faustum. Nonius Claudius lib. 7. *Animos eorum habentia inflarat.*

HABERE. (1) Velle, vel debere. Lib. 1. Capitular. c. 61. *Qui in sanctis habet iurare, hoc ieiunus faciat etc.* Rupertus Abb. in Vita S. Heriberti Archiep. Colon. n. 23. *Currens affer illum ad me, ego enim eum habeo baptizare.* Num. 26. *Ipse enim quia aegrotat habeo eum visitare.* (2) Concil. Turon. III. c. 25. *Quoniam aliqua sunt Monasteria in quibus sunt pauci Monachi, qui praedicti Patris regulam suis Abbatibus habeant promissam*, i. qui promiserint. Guidonis Disciplina Farfensis lib. 1. cap. 16. *Cum autem orationem habuerint factam, pueri incipiant, etc.* (3) HABERE SE, gerere se, Gall. *Se Comporter.* Laurentius Bizinius de Origine belli Hussitici an. 1421. apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. p. 171. *Tentabant, quatenus Pragenses haberent se ad defendendum.* (4) HABERE PERSONAM, pro respicere. Canones Hibern. to. 9. Spicil. Acher. p. 13. (5) HABET, exstat. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerm. fol. 25. *Habet ibi silua quae habet in totum leguam I. dimid.* (6) HABERE, res, diuitiae facultates, *Avoir* Gallis, *Avere* Italis, *Haab* Germanis. V. *Havo.* Pacta inter Venetos et Francos, in Gestis Innocentii III. PP. *Totam quidem habere, quod in ciuitate inuentum fuerit, a quolibet duci debet, et poni in commune, etc.* Tabular. S. Florentii: *Hic ob saluationem animae suae, omnes redhibitiones praedictae villae Monachis condonauit, et de habere eorum LX. solidos accepit.* (7) † Habitare, qua notione vtitur Plautus in Monach. Notit. vet. apud Menag. in Hist. Sabol. p. 135. *Habentes circa nos in foresta.* (8) † Cogi, compelli. Lit. remiss. Ms. an. 1452. *A patria se absentare habuerunt.* (9) † *Habere* dicitur de equa quae concipere potest. Constitut. Ms. Petri III. Aragon. a. 1359. (10) † *Habere agere*, multum laboris et operae in re aliqua ponere. Lit. remiss. Ms. a. 1386. *Habere agere, habere facere contra aliquem*, rem pugna cum aliquo dirimere. Lit. remiss. Ms. a. 1355. *Habere facere*, negotium habere, Germ. zu thun haben. Ch. a. 1313. inter Probat. t. 2. Hist. Nem. p. 13. *Habere animum cum aliquo*, parti eius fauere, ap. Murat. t. 3. Antiq. Ital. p. 1200. *Habere bonum os*, tacere, commissa celare, reinen Mund halten. Lit. remiss. Ms. a. 1352. *Habere donatum, factum*, donare facere, vsitatissima loquendi formula, et Latinis haud incognita. *Habere ad iustitiam*, ad iuri standum cogere. Ch. Ms. an. 1130. *Habere pro malo*, offensioni habere. Acta B. Christ. to. 4. Iun. p. 412. *Habere materiam*, causam habere. Probat. to. 3. Hist. Nem. p. 205.

HABERGAGIVM, domicilium, domus, ex Chartul. Sangerm. V. *Hereberga.*

† HABERGAMENTVM, habitatio, domus. Ch. Ms. an. 1209. V. *Hereberga.*

HABERGELLVM, HABERGEON, HABERGETVM, V. in *Halsberga.*

HABIA, († dumus, rubus, vel dumetum, Gall. ol. *Habier*, pro *Hallier.* V. *Halotus.*) Regestum Philippi Augusti Herouuallianum fol. 172. *Haia Lire et haia de Aubenas inter Cheminum Perre, et semitam Decani, et vsque ad habiam Catorum, sunt de deffensa.* V. *Gabia*

HABILAMENTVM, indumentum, vestimentum, Gall. *Habillement.* Litterae Henrici V. Regis Angliae an. 1416. apud Rymer. t. 9. p. 400.

† HABILHAMENTVM. idem. Codicill. Ms. a. 1516.

† HABILIMENTVM, apparatus belli, machinae bellicae, Gall. *Habillement.*

ment. Elmham. c. 14. p. 28. V. *Habilimentum*.

HABILIS. (1) Agilis, industrius, *Habile et diligent*. Odofredus ad l. Quod venditor 37. D. de Dolo malo: *Bonus est seruus et habilis*. (2) Probatus. Epist. Henrici Clerici Pomposiani XI. saeculo scripta apud D. de Montfaucon, in Diario Italico p. 95. (3) Certus, ratus, constans. Diploma Conradi Imp. an. 1138. apud Tolnerum Histor. Palat. inter Instr. p. 40. *Et vt haec regiae nostrae confirmationis autoritas habilis et inconuulsa permaneat*. (4) † Vox forensis, aptus, idoneus, Gall. *Habile*. Ch. Mss. a. 1417.

HABILITARE. (1) Idoneum, *habilem* reddere, Gall. *Habiliter*. Concil. Pisanum tom. 6. Spicil. Acher. p. 250. *Qui ponebant in dubium, si Cardinales poterant se habilitare mutuo*. (2) Informare, instituere, disponere. Epist. Clementis IV. PP. in Conc. Lugdun. an. 1274. apud Marten. Ampl. Collect. to. 7. col. 207. *Sic studeas habilitare materiam, sicque animos tuos tuorumque disponere etc* Bulla Vrbani V. PP. an. 1365. in Bullar. Carmelit. p. 123. *Animos vestros ad rationabilem habilitare concordiam studeatis*. (3) † Incoeptum perficere, exsequi, vnde *habilitare appellationem*, eam prosequi. Ch. a. 1779. inter Prob. t. 3. Hist. Nem. p. 38.

HABILITAS. (1) Refectio, ornatus, instructio. Epist. Panormitanorum ad Martinum IV. PP. in Chron. Siciliae apud Marten. t. 3. Anecd. col. 36. (2) HABILITATES CONDITIONVM, conditiones propositae. Albertus Mussatus de Gestis Ital. post Henric. VII. lib. 12. apud Murator. t. 10. col. 720.

HABILITATIO, habilitas, capacitas, in honorem et gradum pristinum restitutio. Concil. Dertusanum ann. 1429. inter Hisp. t. 3. p. 650.

† HABILITATI, iidem qui *habituati* in ecclesiis cathedralibus, seu collegiatis, canonici inferiores s. capellani. Bulla a. 1484. in Contin. magni Bullar. Rom. p. 289.

† HABILITER, opportune, commode. Ch. a. 1380. t. 3. Cod. Ital. diplom. p. 313.

† HABILIVS, sufficiens, qui satis est; Gall. ol. *Hable*, *Habille*. Ch. Mss. a. 1338.

HABILLVS, pro habilis, aptus, gnauus, strenuus. Ch. Henrici VIII. Regis Angliae an. 1540. apud Rymer. to. 14. p. 655. *Hominum habillorum ad guerram etc*.

HABITACVLVM, habitatio, domus. Breuiarium Pisanae Historiae, apud Murator. t. 6. col. 163.

† HABITAMENTVM, instructus bellicus. Lit. remiss. a. 1461. V. *Habilimentum*.

† HABITANTIA. (1) Praedium rusticum, i. q. *Mansus*, t. 4. Cod. Ital. dipl. p. 1665. (2) Obligatio qua qui iure alicuius ciuitatis frui volunt in ea per certum anni tempus habitare tenentur. Ch. a. 1173. ap. Murat. t. 4. Antiq. p. 210. V. *Habitantium*. (3) Familia. Ch. an. 1219. inter Monum. eccles. Aquileg. p. 687. (4) Habitatio, domus. Stat. Cadubr. lib. 3.

† HABITATIO, actio habendi. Ch. an. 1342. to. 9. Ordin. reg. Franc. p. 41.

HABITATORES HAEREDITARII, V. *Mansionarii*.

HABITATVRA, vt habitaculum. Acta S. Symeonis reclusi, t. 1. Iunii pag. 105.

† HABITATVS, habitatio, domicilium, to. 10. Collect. Hist. Franc. p. 339.

HABITIO. (1) De castro, vel vrbe ab hostibus capta dicitur. Breuiarium Hist. Pisanae apud Murator. t. 6. col. 171. *Cuius castri habitio fuit anno Domini 1148*. (2) *Tenuta*, possessio, Gall. *Tenuë*. Tractatus an. 1314. t. 2. Hist. Dalphin. p. 150. V. in *Tenere*.

† HABITVALIS TVNICA, qua quis vestitur. Acta SS. t. 2 Aug. p. 461.

HABITVARE, vestire, induere, Gall. *Habiller*, ol. *Habituer*. Instrument. a. 1473. in Bullario Carmelit. pag. 301.

HABITVATIO. (1) Habitus, vestitus, Gall. *Habillement*. Acta S. Godele-

deleuae to. 2. Iulii p. 425. (2) Vestis religiosae susceptio, Gall. *Vêture*. Schramb Chronic. Mellicens. p. 421.

HABITVATI, in Ecclesiis Cathedralibus seu Collegiatis Beneficiati Canonici ordine minores; frequentius hodie de Presbytero intelligitur siue Clerico, qui ad alicuius Ecclesiae seruitium se mancipauit, absque vllius beneficii titulo certis pecuniarum distributionibus, iuxta locorum consuetudines, contentus. Litterae Francisci I. Regis pro reformatione S. Capellae Paris. *Tenebitur Thesaurarius dictae Capellae committere vnum bonum distributorem, videlicet vnum de Habituatis in dicta S. Capella.* Ibidem iterum de *Habituatis* post Canonicos et Capellanos occurrit mentio.

† HABITVRIVM, i. q. *Habitantia* 2. Stat. Pistor. a. 1107. ap. Murat. t. 4. Antiq. p. 559. Ital. *Abituro*, domicilium.

† HABITVRVS, pro Habendus. Annal. Fuld. ad a. 865. t. 7. Coll. Hist. Fr. p. 172.

HABITVS. (1) Nude, de iis dicitur, qui Monasticum habitum induere. Vita S. Declani Episcopi t. 5. Iulii pag. 601. *Multa iam millia habitus vtriusque sexus in illis plurimis locis sub cura et regula sanctissimi patroni Declani in vita felicissima vixerunt.* HABITVS REGVLARIS, monasticus, in Addit. 3. ad Capitul. c. 52. *Habitus religionis*, in l. 7. Capitul. c. 338. HABITVS VENERABILIS, imperatorius, apud Victorem in Epit. in Constante. † HABITVS NVPTIALIS, pro *superpellicium*, vestis linea clericis propria. Stat. Synod. Tornac. a. 1366. † HABITVS SANCTORVM, monasticus, in Ch. an. 1183. to. 1. Prob. Hist. Brit. p. 692. (2) Mendose pro ambitus. Monast. Anglic. t. 1. p. 25.

HABLVERE, pro Abluere, in vetusto Ceremon. MS. B. M. Deauratae.

† HABLVM, portus, in Lit. remiss. Ms. a. 1354. V. *Habulum*.

HABOVTARE. (1) Constituere, assignare, Gall. *Assigner*. Ch. Curiae Suession. a. 1273. Eadem notione *Faire about d'ouvrage* in Consuetud. Montensi c. 12. art. 6. (2) HABOVTARE et HABVTARE, Gall. *Aboutir*, terminari. Charta a. 1254. V. *Abbutare* in *Abbotare*.

HABRA, famula. Gloss. Anglo-Saxon. Aelfrici: *Ancilla, serua, habra, vel dula.* V. *Abra*.

HABVDARE, pro abundare. Litterae Iohannis Reg. Franc. an. 1361. t. 3. Ordinat. p. 505.

HABVGHVNT, et HAPICHVNT, canis qui cum accipitre venatur: *Hapich* enim seu *Habich*, Germanis est accipiter: *Hund*, canis. Lex Baiwar. ex Edit. Heroldi c. 27. §. 6. V. *Canis acceptoricius*.

HABVISIA. Contractus Nauigii D. Regis cum Venetis an. 1268. to. 5. Hist. Franc. *Et pro quolibet alio peregrino habendo placam ab arbore de medio ad proram cum suis viandis et habuisiis marcham vnam, etc.* Vbi pro *Habuisiis*, leg. *Harnesiis*, vt monet Cangius in voce *Placa*.

HABVLVM, portus, Gallis *Hable* et *Havre*, Germ. Hafen. Tabular. Monast. Fiscanensis fol. 41. *Laxaui - - - et dimisi Dom. Abbati Fisc. quidquid iuris habebam - - - in portu et habulo et villa sua de S. Valerico, etc.* Ch. Henrici Malconduit Vicecomit. Blosseuillae a. 1240. apud Valesium in Notit. Gall. p. 211. *Ego in portu siue habulo suo de S. Walarico nullum ius siue libertatem aliquam habeo emendi, etc.* V. *Haula*.

HABVNCOLVS, pro auunculus. Praeceptum Childeberti an. 697. apud Mabill. Diplom. p. 479.

HABVNDA, abundantia. Computus an. 1407. apud Kennett. Antiquit. Ambrosden. p. 548.

HABVNDANTIA, pro abundantia, in Praecepto an. 884. apud Mabill. Diplom. p. 550.

HABVNDVS, largus, copiosus. Ratbertus de Casib. S. Galli c. 11.

HABVS, φαλὸς, in Gloss. Graec. Lat. MS. et edito, forte *apex*: nam id φαλὸς sonat. Suppl. Antiquarii: *Habus, φαλὸς, exilis, splendidus.* V. Scaliger epist. 334.

HABVTARE, V. *Haboutare*.

† HABY-

† HABYSE, mendose ap. Mencken. to. 1. Script. in Panegyr. Benzon. l. 4. c. 22. pro *Abiae*, vt sacerdotes indicentur secundum Euang. Lucae cap. 1.

HACCEDOGE, V. *Haeccedora.*

† HACCVS, mendose pro *Nactus*, stragulum equi, in Bulla Leon. IX. in Contin. magn. Bullar. Rom. p. 1. Aeque mendose editum *Naccum*, ap. Miraeum t. 2. p. 1132.

HACELELIA, vox Hispanica f. fasciola, diminutiuum a fascia, vel *fasciolam*, operimentum capitis. Scriptura principis Adelgastri pro Monasterio S Mariae de Obona to. 3. Concil. Hispan. p. 90. *Damus - - sex sabanas, duas literatas et quatuor sine serico, et tres hacelelias et duas fucatas et vna cappa serica et tres calices.*

† HACETA, securicula. Lit remiss. Mss. a. 1385. V. *Hacheta.*

HACHERIA, V. in *Harmiscara.*

† HACHETA, i. q. *Haceta*, in Lit. remiss. Ms. a. 1380. V. *Hachia.*

† HACHEYA, HACHIA, mulctae honorariae species, quae viris plebeiis, vt *Harmiscara* militaribus, irrogari solet. Arest. Parlam. Paris. a. 1313. V. *Hachia* in *Harmiscara.*

HACHIA. (1) Securis, a Gall. *Hache.* Instrum. a. 1430. to. 1. Hist. Dalphin. p. 64. (2) Poena quaedam, V. in *Harmiscara*, et *Hacheya.*

† HACHIATVS, decussatim delineatus. Invent. S. Capellae Paris. an. 1376.

† HACIATA, mensurae species. Chartul. S. Mart. Pontisar. *Duas haciatas salis.* V. *Haquetum.*

HACLA, genus vestis. Liber repraesentationum Historicarum in MS. Floriacensi XIII. saeculi, in Repraesentatione peregrinorum Emmaus: *Accedat quidam alius in similitudinem Domini, hacla vestitus et tunica.*

† HACTARE, pro *actare*, actionem intendere. Ch. Ms. a. 1083.

HADA pro *Hida*, apud Th. Blount in Nomolex. Anglic. Hinc

HADAGIVM, pro *Hidagium*, in Ch. Henrici VIII. Reg. Angl. an. 1256. V. in *Hida.*

HADERVNGA, vox Saxonica, personarum acceptio, ab *Had*, persona, et *Arung*, honoratio, admiratio. Leges Ethelredi.

† HADES, tortiles ex virgultis laquei, pro *Hardes.* Ch. Ms. a. 1210.

† HADOX, piscis genus sale conditum. Tract. Ms. de Pisc. c. 119. *Et aselli species, quem salitum a Britonibus Hadox quidam vocant.*

HADRIANEA, HADRIANALIA, ludi in honorem Hadriani Aug. celebrati. V. Hofman. in hac voce.

† HADVBBA, tubae species, vt videtur. Andr. Floriac. Ms. t. 1. Mirac. S. Bened. *Aereis hadubbis, neruis et manibus personabant.*

HAECCEDORA, HACCEDOGE, *cantiones in carminibus.* Papias.

HAEDVLARE, παίζειν, ludere. Gloss. Lat. Graec.

HAELIX, ἀνακτιοὴ ὀχετοῦ, *elix*, *sulcus aquarius*, in Supplem. Antiq.

HAEMODIA, *infestatio dentium et gengiuarum ob acida et austera.* Lex. med. in Amalth.

HAEMORRHVS, Gr. αἱμόῤῥους, viperae species, *colore arenoso - - - per corpus vero notis nigris et albis variegata*, vti ait Aëtius, quae morsu sanguinem elicit, a Gr. αἱμοῤῥοέω sanguinem fundo. Plura videsis apud Hofman.

† HAENA, mendum pro *Cauda*, pergameni scilicet pars resecta, cui sigilla aptantur. Ch. a. 1383. to. 5. Ordin. reg. Fr. p. 291.

HAERA FALCONI, V. *Aera* 4.

HAEREDARE, iure haereditario habere, possidere. Ch. Eduardi III. Reg. Angl. an. 1342. apud Rymer. t. 5. p. 331.

HAEREDIPETA, haeres proximior. Leges Henrici I. Regis Angl. c. 70. *Et nullus haeredipetae* (perperam *haeredipede*) *suo propinquo vel extraneo, periculosa sane custodia, committatur.* Io. de Ianua: *Heredipeta, qui alterius hereditatem petit vel cupit.*

HAEREDITABILIS. (1) Qui rem auitam et haereditariam possidet. Fulbertus Carnot. Epist. 96. (2) † Dicitur de re, quae ad aliquem spectare debet. Tabul. S. Sergii Ande-

Andegav. *Burchardus* - - *cui causa haereditabilis erat.*

HAEREDITABILITER, iure haereditario. Ch. an. circ. 1140. apud Madox Formul. Angl. p. 40.

HAEREDITAGIVM. (1) Pars, quae haeredi obuenit. Ch. Luitgeri postmodum Episcopi Mimigardens. (2) Possessio, praedium, *Heritage*, Germ. Erbe) in Constit. Sicul. l. 3. tit. 8. Statuta reform. S. Claudii sub Nicolao V. PP. a. 1448.

HAEREDITAMENTVM, id omne quod iure hereditario ad haeredem transit, ac praesertim res immobiles. Ch. a. 34. regni Henrici VIII. Regis Angliae apud Madox Formul. Angl. p. 288.

HAEREDITANTES HOMINES, f. manumissi, liberti, *Haereditantes* dicti, quod eorum id praecipuum erat priuilegium, vt succedere possint; nisi iidem sint qui *Haeresiotae* infra nuncupantur. V. *Haeresis*. Tabularium Eleemosynae S. Pauli Viennensis: *Terminatur ab vno latere terra franchilium hominum, et ab alio terra haereditantium virorum, a tertio vero latere vna stricta via, sicut istis terminis concluditur.* V. *Haeres* 3.

HAEREDITARE. (1) Succedere, haereditatem obtinere, Gallis *Heriter*. Concilium Tolet. VIII. inter Hispan. to. 2. p. 546. V. *Hereditare*. (2) HAEREDITARE ANIMAM SVAM, in proprios vsus reseruare, Gall. *Reserver pour son usage, pour son entretien.* († Vel potius, piis donationibus animae suae saluti testamento prouidere.) Ch. 90. Chartularii S. Martini de Camarcio, vulgo *Chamars*, in territorio Dunensi: *Quando dedit filiam suam Gaufredo Normanno cum quadam parte terrae suae, totam terram suam quae est a loco qui dicitur Charistra vsque ad molendinos de Morciis ad animam suam haereditandam retinuit.* (3) Possessionem dare rei alicuius, Gall. *Adheriter*. Anastasius in Hist. Eccles. p. 58. *Ab hora vero, qua promouerentur, nemiuem habere licentiam disponendi; sed omnia ipsius venerabilem domum haereditari.* Theoph. κληρονομεῖν. Thwroczius in Petro Rege Hungar. c. 38. *Ac bona quantitate de terra eundem haereditare non omisit.* V. *Adhaeredare*, et *Hereditare*.

HAEREDITARIE. Aliquid *Hereditarie* possidere, i. e. ita possidere, vt filius tuus nepósue, te mortuo possideat, apud Ludewig to. 5. Reliq. MSS. p. 544.

HAEREDITARIVS. (1) Haeres, *Heriter*. Ditmarus lib. 6. pag. 77. (2) Dominus, cui dominium, possessio alicuius rei competit. Charta a. 1240. ex Chartul. S. Vandregesili t. 1. p. 11.

HAEREDITARIVM, haereditas. Charta a. 1239. t. 1. Chart. S. Vandregesili. V. *Hereditarium*.

HAEREDITAS LVCTVOSA, quae ad parentes ex morte filiorum obuenit, id est, quarta portio de rebus filiorum, vti est apud Anianum ad l. 2. Cod. Th. de Inoffic. testam. Iudicium a. 1030. in Append. † Pro *Alode* nonnunquam occurrit in Speculo Sax. V. *Hereditagium* 2.

† HAEREDITATVS, qui iure haereditario possidet, Gall. *Herité*. Arest. a. 1355.

HAEREDITORIA CHARTA, EPISTOLA, qua scilicet quis filiam suam naturalem, quam ex ancilla susceperat, ingenuamque ac *Denarialem* ante Regem factam, ad haereditatem suam vocat. Huius formulae exstant apud Bignonium in Formulis vet. c 46. et 49.

HAEREDIVM. Acta S. Marcelli t. 2. Ian. p. 12. *Maxentius peior prioribus, regni infortunio sortitus imperium, vt regnandi, ita saeuiendi in Christianos obtinuit Haeredium.* Quod Galli dicerent: *Il a herité de sa haine contre un tel.*

† HAERERE SE, propius accedere. Tract. Ms. de re milit. et mach. bell. c. 48. *Homines* - - *possunt se haerere muro.*

† HAERES. (1) HAEREDES nude, interdum feudi paterni appellatione addita, dicebantur apud Gallos, Nobilium filii ac haeredes, qui parentum haereditatem, quoad feuda, adire non poterant, donec 21. annorum

rum attigissent aetatem; cum interim eorum tutores, ac *Custodes*, praediis pupillorum feudalibus fruerentur, et eo nomine militaribus obsequiis ac seruitiis obnoxii hominia dominis praestarent. Habetur in Tabular. Maioris Monasterii fol. 159. Charta *Gaufredi Comitatus Andegauensis naturalis Haeredis*, subscripta, a *Fulcone Vindocinensium Comite naturali*. — SECVNDVS HAERES, *Nepos*, in Glossis antiquis. VLTIMVS HAERES, IC. Anglis dicitur, qui ex legitimo matrimonio natus moritur nullo post se legitimo haerede relicto. (2) Is cuius haereditas speratur. Acta Martyrii S. Vassii Santonensis n. 2. (3) † Idem qui *Haereditans*, qui libertate donatus legitimam haereditatem adire potest. Ch. Mſ. a. 1201.

HAERESEVS, HAERESISTA, haereticus. Carolus M. de cultu Imag. in Praefat. *Nonnumquam incredulorum vel haereseorum impellitur infestationibus.* Occurrit et lib. 1. c. 26. HAERESISTA. Henr. Knyghton. an. 1382.

HAERESIANVS, haereticus, apud Will. Briton. l. 12.

HAERESIARCHA, haereticae alicuius doctrinae princeps et auctor. Epist. an. 890. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 233.

HAERESIS. (1). Praestationis species, forte mulcta quae ab iis qui haereseos conuincebantur soluenda erat. Compositio an. 1248. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1039. *Quae feuda nominaus esse libere restituta Ecclesiae praedictae, et concessa cum faidimentis et haeresibus quae poterant euenire in domaniis et feudis ipsius ecclesiae.* Ibidem: *Et omnia faidimenta et haeresis, etc.* (2) Αἵρεσις, Functio quaeuis. *Haeresis naualis*, in lib. 9. et 10. Cod. Th. de Praed. Nauicular. Hinc *Haerisiotae*, functioni, conditioni, obnoxii, maxime nauali, l. vlt. D. de Collegiis. (3) † Sortilegium, veneficium, Gall. *Herésie*. Lit. remiss. Mſ. a. 1446.

HAERESISTA, HAERESITA. V. *Haereseus*.

† HAERESIVM, f. pro *Harnesium*, vestimentum. Marten. t. 9. Ampliss. Coll. p. 921. *Corpus totum tanto studio comitur, vt haeresium ipsum, quod solo frigoris debuerat obtentu parari etc.*

HAERETICALIS. (1) Haereticus, erroneus, in haeresim inducens. Bulla Ioannis Episc. an. 1327. apud Rymer to. 4 pag. 323. (2) Pertinens ad haereticos. Codex MS. D. de Chaluet Senescalli Tolos. de Haeret. Albig.

HAERETICARE. (1) Haereseos notam alicui impingere. Literae Iohannis de Thurena an. 1429 apud Marten. to. 2. Anecd. col. 1725. *Ad incitationem seu requestam quorumdam. - - - cum* (Benedictum) *vtique probum et sanctum virum verum summum Pontificem, vt praemittitur, criminantium et haereticantium de haeresi.* (2) Haereticum facere. Guillelmus de Podio Laurentii in Praefat. Chron. *Et heretici in tanta reuerentia habebantur, quod habebant coemetria, in quibus, quos haereticauerant, publice tumulabant.*

HAERETICATIO. (1) Liber Sentent. Inquisit. Tolos. pag. 5. *Praedicta haereticatio facta fuit circa instans festum S. Iohannis Baptistae.* Est autem *haereticatio* ratio aliquem adscribendi in haereticae sectae societatem, quae apud Albigenses per manuum impositionem, quam vocabant *Consolamentum*, fiebat. (2) Conuicium, exprobratio haereseos. Laurentius Bizinius de Origine belli Hussitici apud Ludewig. to. 6. Reliq. Mss. p. 152.

HAERETICVS. *Haeretici* vt est apud Papiam; *dicuntur, qui de Domino vel creatura, siue de Christo vel Ecclesia praue sentiunt, ac dehinc conceptam noui erroris perfidiam pertinaci prauitate defendunt.* Iso in Glossis: *Haereticus, qui sectam suam colit.* S. Augustinus lib. de Vtilit. credendi c. 1. *Haereticus est, vt mea fert opinio, qui alicuius temporalis commodi, et maxime gloriae principatusque gratia, falsas ac nouas opiniones, vel gignit, vel sequitur: Ille autem, qui huiusmodi hominibus credit, homo* est

est imaginatione quadam veritatis ac pietatis illusus. HAERETICUS VESTITUS, conuictus, qui palam haeresim profitetur: *Perfecti haeretici seu vestiti*, in Concilio Biterrensi an. 1246. Statuta Simonis Comitis Montisfortis: *Nullus haereticus vestitus et reconciliatus habet licentiam remanendi in villa, in qua conuersabatur, in illa peruersa professione; sed extra villam illam poteris conuersari, vbi Comes permiserit.* Concilium Narbonense an. 1227. cap. 16. *Haeretici vestiti, vel notati, aut suspecti, etc. Haereticis vestitis* opponi videntur *Haeretici crediti*, seu qui creduntur haeretici, et haeresim palam non profitentur, apud eundem c. 48. V. *Credentes.* †HAERETICUS HAERETICANS, haereticae doctrinae princeps et magister. Inquisit. MS. a. 1258.

HAERETIZARE, haeretice sentire. Vita S. Aldhelmi to. 6. Maii p. 87.

HAEROCRALU, V. *Croerola*,

HAESIMENTA, latrinae, Gall. *Aisements*. Andr. Monach. lib. 1. de Vita Ottonis Episcopi Bambergensis c. 44. *Pabula vero retro haesimenta omnibus conuolui iussit.* V. *Aisantia*.

HAESITANTES, Eutychiani haeretici. Vide Leontium de sectis Act. 6. 7.

HAFERBAN, obuentionis genus apud Germanos. Litterae Friderici Ducis Austriae et Styriae pro Monasterio S. Floriani an. 1243. apud Ludewig. to. 4. Reliq. Mss. p. 226. *Quaslibet obuentiones, scilicet lesunge, uberwaach, gramlos nocturnos dolos, haferban in praediis suis et personis Officiales ecclaesiae exequantur.*

† HAFFNE, societas hominum qui tenentur seruire nauibus, interprete Ludewig. t. 12. Reliq. p. 187.

HAFTUNNA, certus ac determinatus agri modus. Traditiones Fuldenses lib. 1. c. 12. *Hoc est, quod donamus, quidquid in Vrithorphe proprietatis habemus, exceptis vero haftunnis, et vno mancipio, etc.* V. *Hobunna* in *Huba*.

HAGA. (1) Seps, sepes, sepimentum ex virgultis confectum, Germanis *Hage*, *Hagen*, et *Haeghe*, Anglis *Hedge*, Gallis *Haie*: denique Anglo-Saxonibus, *Haeg*. Alanus in Anticlaudiano l. 1. c. 3.

Ambit silua locum muri mentita figuram.

Monasticum Anglic. to. 2. p. 273. *Quod tamen dictam placeam - - - includere possint fossato et haga, secundum assisam forestae.* Vide Iacobum Eyndium in Chron. Zeland. p. 100. HAYCIUM, HAICI, idem quod *Haga*, sepes. Monast. Anglic. to. 1. p. 722. HAGA, seu *Hegin*, dictus etiam apud veteres Germanos, aliquot prouincialium districtus, certo pagorum ac vicorum numero constans, quem et *Circulum* vocabant: quae vox etiamnum hodie obtinet hac ipsa notione: nam *Circulos*, verbi gratia, *Westphaliae* dicimus, eiusdem prouinciae conuentus. Appellationis rationem docet pluribus Monachus Sangall. de Reb. M Caroli. lib. 2. c. 2 HAIA, HAYA, HEIA, voces eiusdem notionis et originis, ac *Haga*, Gallis *Haie*. Capitula Caroli C. tit 36. *Quicumque istis temporibus castella et firmitates et haias sine nostro verbo fecerint, etc.* Vbi *Haia* sumitur pro militari vallo, quod ex palis conficitur, *Palissade*. Eadem notione usurpatur apud Th. Blount in Nomolex Anglic. ex Bracton. lib. 2. c. 40. §. 3. *Vallatum fuit et inclausatum fossato, haia et palitio.* HEYA, apud Bracton. lib. 2. cap. 34. §. 1. *Mesuagium - - - quod vallatur fossato vel haya.* (2) HAIA, coruеiae species, qua quis haias domini reficere tenetur, vel praestatio pecuniaria pro redemptione eiusmodi coruеiae. Ch. apud Hemaereum in Augusta Viromand. an. 1025. *Eo tenere, vt bannum et latronem, corueias, carrucarias, filuae haias ad capiendam venationem vlterius non persoluant, etc.* Alia an. 1168. ex Tabulario Fossatensi fol. 19. *Quinque solidos pro pastu, atque corueias bis in anno, quas vulgus haias appellat.* (3) HAIA, silua, *haiis*, seu sepibus septa, munita. *Foresta nostra sine haia*, in Consuetud. Lorriaci

riaci editis a Morino in Histor. Westminiensi. *Haya Gisuensis*, in Chronico Andreusi pag. 463. Proprie etiam *Heiam* Galli appellabant quamdam siluae partem delectam, quam sepibus muniebant ad feras includendas, aut ad alios vsus: quod docent Charta S. Bernardi Abbatis apud Sammarthanos in Episcopis Autissiodor. pag. 274. et vetus Notitia in Hist. Monast. S. Nicolai Andegau. pag. 53. HAGIA, eadem notione. Vetus Notitia in Tabulario Monasterii Fiscan. fol. 82. *Et Hagia facta fuit per medium - - - bosci.* (4) HAGA, domus, ex vet. Saxonico *Haegh*, et *Hegh*, inde forte dicta, quod ut plurimum domus agrestes ac casae ex viminibus complicatis instar cratis ac sepis fabricatae sint. Anonymus apud Th. *Blount* in Nomolexico Anglic. *Haga, domus cum shopa.* Charta Ethelredi Regis Angl. anno 996. in Additam. ad Matth. Paris p. 156. *Cum nouem praefatae ciuitatis habitaculis, quae patria lingua Hagas appellari solent.* Index Ms. Beneficiorum eccles. dioec. Constantiens. fol. 22. *Item Capitulum Constantiense percipit decimam grossorum fructuum Haye dicte parochie.* Domesdei, apud Spelmannum: *Radulfus tenet unam hagam de 12. denar. Willelmus S. Hagas de 5. sol. Nigellus 5. hagas, quae faciunt seruitium.* HAGHA, eadem notione. Descriptio bonorum D. de Esca ex Archiuo S. Audomari.

HAGABVLVM, V. *Gablum.*

HAGHA. (1) V. *Haga* 4. (2) † Locus tectus et ex omni latere apertus Gall. *Hangard.* Comput. Ms. a. 1473.

HAGIA, V. *Hagia* 3.

HAGIOGRAPHI, Scriptores Sacri. Notkeri Balbuli liber de Interpret. Scripturae apud Bern. Pez. to. 1. Anecd. part. 1. col. 3.

HAGIOLOGIVM, calendarium festorum, apud Stephanot. part. 1. Antiquit. Benedict. Vascon. Mss. p. 58.

HAGION PNEVMA, vox Graeca, Spiritus Sanctus. De S. Aureo to. 3. Iunii p. 61.

HAGIOSIDERVM, Graece ἁγιοσίδηρον, quasi sacrum ferrum, vnum est ex illis tintinnabulorum generibus, quae Graeci hodierni campanarum loco habent. Est autem ferrea lamina 4. digitorum latitudine, 16. vero longitudine, funiculo in medio librata. Haec ferreo malleolo ternis interpolatis vicibus ab homine pulsari solet, qui sacerdotem Eucharistiam deferentem solet praecedere, vt inter transeundum quisque rei admoneatur. Ita Hofmannus.

HAIA. (1) V. *Haga.* (2) † HAIA CARRVCAE, pars carri forte lateralis, Gall. *Ridelle*; sic dicta quod res carro impositas contineat. Inquisit. Ms.

† HAIARE, venari in *haia* seu silua, *haiis* vel sepibus septa, Gall. *Haier.* Arest. Ms. a. 1334.

HAIBOTA, HAYBOTA, HEIBOTA, vel HEDGBOTE, est ius percipiendi necessarium lignum ad faciendas *hagas*, quod percipi potest in terris seu praediis ad vitam, vel ad annos aliquot concessis, licet in Chartis donationis id expressum non sit. Ita Rastallus. Charta Galeranni Comitis Mellenti in Tabular. S. Egidii Pontis Audomari: *In nemoribus habebit pasnagium, et in veykiga husbotam et heibotam iussu forestarii.* Vbi *Husbota* est ius percipiendi lignum ad conficiendam domum, quod idem valet ac Gallis *festagium*. *Hus*, Anglis et Saxonibus, est *domus*; *bote* vero mulcta, emendatio, ita vt qui eo iure gaudet, quietus sit a mulcta: quae infligi solet id agentibus. HOYBOLD, eadem notione, in Monast. Anglic. to. 3 p. 633. V. *Housbold.*

HAICI, V. *Haga* 1.

HAIDROTII, V. *Heideoti.*

HAIMBSVCKIN, V. *Hamsocna.*

HAIMHALDARE, rem suam, vel animal aberrans rei vindicatione repetere, et suum vel quasi domesticum reposcere, seu potius ad domum reducere: est enim Scotis et Germanis *Haim*, domus, vel domicilium. In Legibus Baronum Scotiae, seu Quon. Attach. cap. 10. est *de Catallis Haymhaldandis.* Cap. 48. §. 14. *De animali inuento wayff* (i. errante) *in territorio alicuius domini*

mini, potest dominus illius animalis venire, et haymhaldare illud. V. Skenaum de verbor. significat.

† HAIOTA, dimin ab *Haia*, silua aut pars siluae *haiis* seu sepibus septa. Reg. 5. Iusti Cam. Comp. Paris.

HAIRA, (1) vestis rufa, villosa et vilis, a Sax. *Haer*, pilus, crinis: vnde Gallis *Haire*, cilicium, Sax. *Haera*, quod ex pilis hircorum aliorumue conficiatur. Vett. Schedae Thuanae: *In Christi nomine notitia de vestimentis domni Germani, quod accepit Wineradus diaconus in thesauro an. XLII. regnante domno Chlotario: Sagia fusca 2. caligas albas 4. sagia de Haira 1. calcias filtrinas paria 1. etc.* V. *Bigera.* (2) † Tortilis ex virgultis laqueus, Gall. *Hart.* Ch. a. 1239. in Hist. Sabol. p. 344.

HAIRBANNVM, V. in *Herebannum.*

HAIRED, ceruus. Gloss. Lipsii: *Hiret, ceruus.* Vbi Somnerus: *Sax. Heort, Gallis Hart*, *Belg. Hert et Hirt, Teut, Hirsch, Hirz, Danis Hiort.* Liber niger Scacarii p. 357.

† HAIRO, ardea, erodius, Gall. *Heron*, al. *Hairon.* Act. SS. t. 3. Aug. p. 619.

HAISCLVS, ostii genus apud rusticos maxime in vsu ex ramis confectum, quo curtis vel pomarii clauditur ingressus, Gall. *Haise* vel *Aise.* Instrumentum an. 1033. ex Tabular. Corbeiensi: *Nolebat idem Maior quod antea grangiam seu grangias fieret Haisellus.*

HAISTALDI, rustici, coloni, hospites, mansionarii, etc. qui in praediis dominorum mansiones habent, et glebae sunt addicti. Vox forte conflata ex *haie*, domus et *stal*, sedes. Annales Francorum Bertiniani, an. 869. *De centum mansis unum Haistaldum, et de mille mansis unum carrum cum 2. bobus - - - ad Pistas misti praecepit: quatenus ipsi Haistaldi castellum - - - - excolerent et custodirent.* Ch. a. 858. pro Monasterio Deiparae Suession. *In villa d' Effenbach mansiones dominicales cum castitia et omnibus appenditiis et Haistaldis viginti - - - In villa Mouendich mansiones dominicales cum appenditiis suis, ubi aspiciunt Hestaldi octodecim. In villa Martan mansiones dominicales, ubi aspiciunt quinque Hestaldi*, etc. Tabularium S. Vitoni Virdunensis: *Tantum terrae est ibi, quae soluit 13. denar. in Nat. S. Ioannis Bapt. Haistoldi vero soluunt censum capitis in festiuitate S. Martini unusquisque 2. denar. etc* Ex quibus colligitur *Haistaldas dictos*, quos alii *Hospites*, *Colonos*, *Rusticos*, *Manentes*, etc. appellarunt. Sed et Galli etiamnum, voce apud vulgus recepta, pullos gallinaceos, qui in praediis rusticis ab eiusmodi colonis aluntur, *Estaudeaux* appellant, ab eorum scilicet, a quibus aluntur, nomenclatura deducta. V. *Hestha.* † Gloss. Caes. Heisterbac. t. 1. Hist. Treuir. p. 664. *Haistaldi, id est, qui non tenent a curia haereditatem; quia Communionem habent in pascuis et aquis nostris.* Vbi auctor sic annotat: „Haistaldi qui Germanis Haus„hälter, Hausgesessene, incolae qui „haereditatem suam non a curia, „id est in beneficium vel feudum, „sed in allodium habebant; ingenui „interim homines, freye Bauern; „neque ut Cangius putat glebae „adscripti etc.„

HAISTERAHANDI. Lex Aleman. tit. 10. *Si quis in curtem Episcopi armatus contra legem intrauerit, quod Alamanni Haisterahandi dicunt*, etc. Ubi Editio Heroldi, *Haisteralhanni* praefert. Idem quod *Zitterhand, id est, calida manu*, vt habet Constitutio Friderici Imperat. lib. 2. Feud. tit. 27. ex Theutonico *hand*, manus. Baluz. ad Capitul. p. 1002. *Hansteranni* legendum videtur Schiltero in Gloss. Teuton. quod *Hausfrid stoeren.* i. e. turbare pacem domesticam interpretatur. V. *Hamsoca.*

† HAISTRIA, fagus, Gall. *Hêtre*, Germ. Hester. Regest. forest. de Broton.

† HAITA, Frisonibus pater, V. *Atta.*

HAKEDVS, lucius, piscis, ex Sax. *Haecead*, *Hacod*, lucius, vel mugil, Germ. Hecht. Liber Rames. sect. 8. apud Camdenum in Icenis, et Spelmannum: *Ibi admirandae magnitudines lucii, qui ab incolis Hakeds nuncupantur, persepe extrahuntur.*

Haket

Haket, in Vita S. Oswaldi Episcopi Wigorn. n. 6.

HAKENEIUS, et HAKENETTUS, equus tolutarius, gradarius, Gallice *Haquenée*. Mandatum Eduardi III. Regis Anglican. 1373. apud Rymer. to 7. p. 27.

HAKESINS, V. *Assessini*.

HALA. (1) Domus, domicilium, aula, palatium: sed proprie locus contectus *halis*, id est, ramalibus siccis, unde etymon. Nam vix probem sententiam Goropii Bekani lib. 2. Francic. pag. 46. qui a voce prisca Germanica, *hal* deducit, quod est *conseruare*, quod iis in locis conseruentur merces. Anglo-Saxonib. *Healle*, aulam et palatium pariter sonat. Ut et Barthii, qui in lib. 42. Aduers. cap. 6. a Graeco, ἅλς, *sal* deducit, quod in *hallis* sal asseruetur et distrahatur. Et quidem Kiliano: *Halle*, *vetus German. Salina*, *Locus in quo sal coquitur. Hinc vrbes eas*, *vbi sal conficitur Germani Halas communiter appellant*. Maxime vero ita appellant aulas maiores et publicas, in quibus *Communiae* congregantur pro communibus negotiis, vbi etiam mercatores merces suas venum exponunt. *Halle*, in Consuetudine S. Seueri tit. 16. art. 6. et alibi passim. Rigordus in Philippo Aug. an. 1183. *Duas magnas domus*, *quas vulgo Halas vocant*, *aedificari fecit*, *in quibus tempore pluuiali omnes mercatores mundissime venderent*, *et in nocte ab incursu latronum tute custodirent*. Adde Nangium eodem anno. Ch. Communiae Royensis in Picardia: *Haec est voluntas nostra*, *vt in foro constituatur Hala ad vendenda ibi mercimonia*. V. *Hallus*. HALA, apud Atrebatenses locus in quo ius olim dicebant vrbis Scabini. Chartular. V. S. Vedasti Atrebat. p. 30. HALLA, pro quauis domo. Domesdei tit. Chent: *In Newcerce hundredo*, *ipse Hugo* (de Montfort) *tenet unam terram*, *quam Azor Rot tenuit de R.* E. (Rege Edwardo) *sine Halla*. V. *Hasla*. Inde HALLAGIUM, tributum, quod soluitur pro licentia exponendi merces in *Halla*. Ch. ap. Aeg. Bry in Hist. Perticensi p. 117. *Sint quieti et liberi de telonio*, *hallagio*, *hauagio*, *hossilagio*, *reparatione viarum*, etc. Regestum 2. des Mestiers in Camera Computor. Paris. *Quiquonques ameine morue a Paris*, *l'acheteur doit* 5. *sols de coustume*, *et* 16. *den. de congie et de Hallage*. (2) HALA, *hircosus*, *olens*. Papias.

HALABARCHES, praefectus salis, id est, maris, apud Ruffinum. V. *Alabarches*.

HALACHIA, V. *Alosa*.

† HALAE, HALAGIA, aulaea, vt videtur, quibus *Hala* seu aula ornatur, vel lintea, quibus paratur mensa. Arest. a. 1345. *Magistri hospitii nostri omnia halagia et omnes scutellas de quibus in comestione seruitur etc.* *V*. *Alae* 2.

HALARES, ἱππέων ταξίαρχοι: *alares equites*. Supplementum Antiquarii.

† HALATIO, halitus. Pontif. Mſ. Senon.

HALBANUM. (1) Tributi species: vox formata ex *herebannum*, idemque quod *arbannum* et *biennium*, submonitio ad operas, vel eius redemptio pecuniaria. Ch. anno 1269. ex Tabulario Fossatensi fol. 72. *Et retineat perpetuo omnem iustitiam*, *magnam et paruam*, *bannum*, *sanguinem*, *halbannum*, *foragium*, *ventas*, etc. Alia Ludouici VII. an. 1140. ibid. *Ab omni datione et tallia*, *albanno et exactione mei Praepositi*. (2) HALBANNUM et HAUBANNUM, tributum, quod pecunia aut rebus ipsis a quibusdam artificibus pro licentia artes suas exercendi Regi soluebatur, apud Parisienses, de quo vetus Ch. descripta a Herouuallio. Ch. fundationis Capellae B. M. in Palatio Paris. per Ludouicum VII. an. 1154. *Pro victualibus sacerdotis in Capella eadem seruientis*, *dotem assignauimus* - - - *sex modios vini de haubanno*, 30. *solidos Parisienses*. Alia pro Gabella b. Nicolai: *Constituimus Capellano* — — *Parisius in trelia nostra retro Palatium sex modios vini*, *vbi si vinum defuerit*, *de haubanno nostro praecipimus reddi*. Computus an. 1202. apud Brussel Tract. de Usu feud. p. CXLVII. *Dominus Eurardus Capel-*

Capellanus Regis XL. et VIII. s. pro VIII. haubam. Hoc est, ut puto, pro pensitatione octo dierum, quibus annonam ex *Haubanno* assignatam non perceperat. *Halbannum* igitur Parisiis ad decimum quintum vsque seculum viguit; an vero Aureliani Bituricisque, quas solas ciuitates *Halbanno* subiectas nouimus, idem ius ad haec tempora obtinuerit, mihi prorsus incertum. Quod quidem ius vbi in redemtionem pecuniariam commutauit Philippus Augustus, hanc colligebat Praepositus vrbis; exinde ad *firmam* datam fuisse probat Computus an. 1265. *De stallagiis hallarum et altobanno, pro vltimo tertio IIII. XXXIII. lib. VI. sol. VIII. denarios.* Quinam vero artifices *Halbannum* debuerint, si nosse voluerit, consule Gloss. iuris Gallici in voce *Haultban.* HAVBENTVM, pro *Haubannum*, in Litteris Philippi Aug. an. 1182. tom. 3. Ordinat. pag. 259.

HALBERO, HALBERGELLVM, HALBERGIVM, V. in *Halsberga.*

HALBERGET, V. *Haubergettus.*

HALCIDA, *nomen anguis.* Papias Ms. Edit. vero: *Halcidia.*

HALECIVS SORRVS, harengus infumatus, Gall. *Haran sorè.* Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 38.

HALENSES, HALERI, V. *Hallenses.*

HALESONE, conuentio, pactum, compositio. Consuetudines Arkenses an. 1231. in Tabular. S. Bertini: *Si conuictus fuerit de Halesone infra villam data vel accepta, tres libras emendabit.* Consuetudines Furnenses ex Archiuo Capituli S. Audomari: *Quicumque fecerit concordiam celatam, id est, Halesona emendabit Comiti 3. lib.* Vide *Concordia.*

HALGARDVM, ALGARDVM, († locus tectus et vndique apertus, Gall. *Hangard. V. Hagha et Hangardum.*) Ch. Ioann. Regis Angl. to. 2. Monastici Angl. p. 71. *Et unam virgatam, quae fuit Ricardi, et totum algardum ex parte Orientali iuxta Monasterium.* Ibid. pag. 114. 115. *Decimam de omnibus quaecumque ad Castellum de Chenilened peruenerint, siue ad lardarium, siue ad granarium, siue ad halgardum*, etc.

HALI, *sicci rami.* Sic vetus Gloss. a Lindenbrogio citatum. V. *Hallus.*

HALIETVS. Tabular. Abbatiae Villaelupensis p. 125. *Et quitare fecit duos halietos, quos ipsi de Cheptone debebant. V. Alietus.*

HALIGEMOT, V. *Halimotum.*

HALIMOTVM, curia Dominica Baronis seu alterius domini, in villis suis et dominiis, in qua lites vassallorum agitantur: seu curia tribuum, wardarum, et societatum in burgis et urbibus. Vox Saxon. formata ex *Heal*, Angl. *Hall*, domus, aula, et *Gemot*, seu *Mot*, conuentus. Leges Henrici 1. Regis Angl. c. 9. *Omnis causa terminetur, vel hundredo, vel comitatu, vel halimoto socam habentium, vel dominorum curia, vel diuisis parium*, etc. Adde cap. 20. 57. 78. HALIGEMOT, in veteribus Schedis apud Spelm. HALLIMOTA. Monast. Anglic. to. 2. pag. 140. ALIMOTVM. Petrus Blesensis Epist. 95. HALMOTVM, apud Will. Thorn. an. 1176.

HALITOR, *fortis vel olerum cultor.* Papias.

HALLA, HALLAGIVM, V. *Hala* 1.

HALLENSES, monetae Hallae cusae. Kilianus: *Haller, obolus* vulgo *Hallensis.* Henricus Rebdorff. in Chron. an. 1348. *Legauit pro constructione Chori - - - - quadringentas libras Hallenses.* Adde an. 1346. et V. Ch. Caroli IV. Imper. in Chron. Constantiensi p. 626. Vitam Balduini Lutzemb. Archiep. Treuir. lib. 3. c. 1. et Goldastum ad Hepidanni c. 14. lib. 1. de Vita S. Wiboradae, etc. Vox *Haller* occurrit in aliquot Chartis apud Federicum Sandium in Consuetudines Feudales Geltiae p. 35. *Hellbling* interdum in vett. Chartis vocatur haec eadem moneta, ut obseruat Schilterus in Gloss. Teuton. Hinc Anglo. Saxones *Halpenni* dixerunt semimummum, qui pro mensis aut tabernis erigendis in foro datur. V. *Bordhalpeny.* Ab Hala urbe Sueuiae vocis originem accersit Freherus; Goldastus vero, qui et libram Hallensem et Hallerorum diffe-

differre putat, a Latino obolus, quasi *Hobeler*, deducit. Hunc consule to. I. Rer. Alaman. pag. 254.

HALLIMOTA, V. *Halimotum*

HALLVS, ramus siccus, in Gloss. vet. apud Lindenbrog. Anglo-Saxones *Healme*, ramum, et frondes appellant, Picardi etiamnum, *Haille*, vocant sepimentum ex eiusmodi ramis confectum. Lex Salica tit. 43. §. 3. *Si autem de ramis, vel de hallis, aut de qualibet re eum* (interfectum) *cooperuerit*. Et §. 3. *Aut de hallis, aut de ramis eum cooperuerit*. Aliud sonat in Gloss. Lat. Gr. *Hallus*, πόδος, μέγας δάκτυλος. Festo, *allus*: Isidoro *allex*. Mendosam hanc lectionem putat Eccardus in Notis ad hunc titulum; nec immerito. Hic enim particula *vel* disiunctiua est, non explicatiua; non idem ergo *ramis* quod *hallis* significatur. Vnde *callis*, voce ex calculus contracta, legendum docet vir doctissimus; veteres quippe Franci, inquit ille, facile potuerunt scribere *hallis* pro *callis*, more, quo *h* ipsis et ceteris Germanis frequentissime pro *ch* vel etiam *k* ponebatur. V. *Allus*.

HALMOTVM, V. *Halimotum*.

HALOBARCHES, V. *Alabarches*.

† HALOTVS, Gall. *Halot*, caudex, stipes. Lit. remiss. Ms. a. 1358. V. *Habia*.

HALSBERGA, lorica maculis contexta: *Cotte de mailles*, Germanis *Halsbergh*, id est, munimen coli, ex *hals*, collum, et *bergen*, tueri, custodire: ut *beinbergha*, crurum munimen, de qua voce, suo loco. Ita Kilianus. At Besllus etymon accersit ex *al* et *alla*, omnis, et *bergen*, cooperire; ut *halspergha* fuerit armatura integra. Testam. Everardi Ducis Foroiul. apud Miraeum in Cod. Donat. piar. cap. 21. *Ethelmum cum Halsberga*. HALSPERGA, in Ch. Caroli III. Imp. de Expedit. Romana §. 5. HALBERC, in Charta an. 1049. apud Mabill. to.m 4. Annal. pag. 510. HALBERGIVM, in Tabular. S. Sergii Andegau. ALSBERGVM, in Ch. Heccardi Comitis Augustodunensis, apud Perardum. HAVBERCVM, in Mandat. super iuratis ad arma, in Addit. ad Matth. Paris pag. 194. HAVBERGVS, in Ch. an. 1249. OSBERGVM, in Chron. Besuens. p. 578. ALBERGELLVM, minor lorica. Rogerus Houed. in Henrico II. pag. 611. HABERGELLVM, in Statutis Roberti I. Reg. Scotiae cap. 27. §. I. HAVBERGEOLVM, in Ch. Ludouici Philippi an. 1269. apud Marten. to. I. Ampliss. Collect. col. 1090. AVSBERGOTVM, eadem notione, in Statutis Massiliensibus an. 1274. MSS. lib. 4. c. HAVBERGETTVM, in Fleta lib. I. c. 24. §. 12. HABERGETVM, in Mandato super iuratis ad arma, in Addit ad Matth. Paris p. 149. HAVBERIONIVS, in Charta an. 1294.

HALSPERGA, V. in *Halsberga*.

HALTERISTAE, qui *Halteribus* ludebant. Erant autem *Halteres* massulae ex plumbo, vel etiam leuiori alia materia. Iis apprehensis utraque manu librare se certatores solebant, vt certius se saltu exercerent. Ceterum non vnus fuit Halterum vsu. Consule Carolum de Aquino in Lex. milit. in voce *Halter*.

HALTIVS, pro *Aldius*, libertus operas debens, *Halten*. In MSS. est *Haltius*, id est, nutritus, alumnus. Ita Grotius in vocabulario Gothico apud Murator. to. I. part. I. pag. 370. V. *Aldius*.

HALTO, spicae non omnino trituratae, et minora stramina quae in area sub rastello remanent, Gall. *Hauton* vel *Aulton*. Ch. an. 1199. ex Tabul. Corbeiens. *Easdem* (malas consuetudines) *in plena curia - - - quitas clamauit et in perpetuum guerpiuit carionem videlicet bladi nostri in Augusto - - - - gruinum, Haltonem, quod in ventilationibus sub rastello remanet in area*. V. *Hauto*.

† HALVEHARE, capitis census. Ch. Flandr. a. 1261. Ms.

HAM, et HAMME, voces Saxonicae et Theutonicae, domus, domicilium, habitatio Germ. Heim, Heimath. Interdum etiam *Ham*, significat vicum, villam: vnde apud Germanos et Anglos villae et vrbes sua nomina in *ham* desinentia passim habent.

Orde-

Ordericus Vitalis l. 11. p. 807. *Per siluam Hunelgehem, quam Latini malum callem vel vicum nuncupare possunt.* Quasi *Hunel-ge-hem.* V. *Hameletta.*

HAMA, mensura vinaria, aliorumque liquidorum, German. Ahm, Ohm. Ch. Adelberti Mogunt. Archiepisc. a. 1139. t. 2. Rerum Mogunt. pag. 584. *Vt - - - dimidiam ipsius terre vini hamam persoluerent, sicque residuum sine aliqua exactione in pace possiderent.* V. *Ama* 3. et infra *Hamelicus.*

HAMALLARE, vel HOMALLARE, apud Marculfum lib. 1. form. 36. *Causas ipsius licentiam habeat adsumendi vel homallandi.* Et infra: *Cum aequitatis ordine licentiam habeat respondendi vel homallandi.* Vbi *homallare* non est *admallare.* *Hamallare* enim est patrocinium alterius suscipere; quique id suscipit muneris, *Hamallus* dicitur: quod omnino formulae titulus euincit: *Vt causas auctorum adsumendi suorum aliquis licentiam habeat.* *Admallare* vero est *ad mallum*, seu in ius citare, vocare.

HAMALLVS. Lex Salica tit. 49. *Ista omnia vbi sius hamallus est, super quem res primitus agnita fuerit, aut intertiata, fieri debet.* Vbi variant MSS. Codd. Vnus; *Ista omnia facere debet in mallo, vbi ipse amallus esse dignoscitur, etc.* Alter; *Ista omnia in mallo debent fieri, vbi ille est hamallus, id est, qui suscepit causam ad mallandum in vicem alterius.* Vbi *Hamallus* est aduocatus illius, qui ad *mallum* citatus est. Guelferbytanus Codex habet *Gamallus.* Denique Editio Heroldi tit. 50. *Ista omnia facere debet in mallo, vbi ipse rhamallus esse videtur.* Quo loco Wendelinus *Rhamallum*, vocabulum ex Latino Romanicum existimat, locumque esse, in quo iudices considebant sub *Ramalibus*, seu in loco superne ramis tecto; quam lectionem et sententiam secutus est etiam Eccardus ibidem. Sed potior videtur *Hamallus*, ita vt is fuerit, qui ad *mallum* pro alio venit, illius causam suscepturus. V. *Hamallare.*

† Glossa Cod. Estensis: *Hamallus id est Debitor.*

HAMARIVM, modus agri, vel *mansionale*, ab *Ham* Germ. mansio. Habetur charta in Tabulario S. Vitoni Virdunensis an. 1229. qua *Comitissa Aluerniae remittit reditus ad ipsam spectantes trium hamariorum et dimidii, quae Gilbertus de Felines possidet, sub tali forma, quod terram praememoratam legabit claustro de Gorzes, etc.* V. *Ham* et *Hamma.*

HAMATA, factionis nomen quae in Belgio excitante Margaretha Ludouici Bauari Imperatoris vxore, extitit, quaque Ludouici partes contra Asellatam factionem, quae Willelmo ipsius Margaretae filio fauebat, tuita est. V. *Asellata* et *Aselli.*

† HAMATILE, spiculum ap. Tertull. in Scorb. Gloss. Graec. *Hamatilis*, ἀγκιστρώδης.

HAMATORES, *piscatores* in Glossar. Isidori, qui hamis piscantur.

HAMAXVRGVS, curruum faber, a Graec. ἅμαξα, currus, et ἔργον, opus, in Annalibus Nouesicalibus ad a. 1001.

HAMEDII, *id sunt coniuratores, quod nos Geidon dicimus.* Ita Glossae Helmstadienses laudatae ab Eccardo in tit. 51. Legis Salicae; vbi vir eruditus pro *Hamedii* reponendum putat; *Samedii.* Hi etiam *Sacramentales* vocantur.

HAMELETTA, HAMELETTVM, et HAMLETVM, diminut. ab *Hamellum*, Gallis etiam *Hamelet.* Occurrunt hae voces non semel apud Scriptores Anglic. Will. Thorn. pag. 1956. 2092. Manifesta vocis *Hameletta* origo, ab *Ham*, nempe villa, et *Let*, membrum; vnde *Hameletta* membrum, seu pars villulae potius videtur quam villula; quod prius obseruauit Spelmannus ex Statuto Exoniae edito an. 14. Eduardi I. V. *Hamellus.*

HAMELICVS et HAMEKELLVS, mensura liquidorum, Gall. *Hamequin.* Ch. a. 1129. ex Tabulario S. Richarii; *Camba Bernardi bubulci per singulos quindecim dies debet tres hamelicos ceruisiae.* Ch. a. 1279. ex eodem Tabular. *Dicti magister, fratres*

tres

tres et sorores dimittunt in perpetuum sexaginta hamekellos ceruisiae quos ex domo Everardi etc. Cuius vero capacitatis fuerit haec mensura vtcumque aestimari licet ex declaratione cuiusdam feodi Gallice scripta an. 1376. in Lib. rubro eiusdem Tabular. *C'est à savoir XII. lots de vin à la petite mesure, VI. pains tels que du Convent, II. cappons et II. lasses de porc soit masle ou femelle, trois Hamequins de servoise ou VIII. poitevines pour la valeur de cacun Hameqtin, et les dois paier li hosteliers et VI. pains de maisme.* V. Hama.

HAMELLVM, diminut. ab *Ham*, villula a vico maiori pendens, quae Ecclesiam parochialem non habet: Gallis *Hamel*, *hameau*. Willelmus Thorn. *Cum II. sol. annui redditus in hamello de Chetam.* Ch. a. 1235. ex Hist. MS. Monast. Beccensis pag. 591. *Abbas et Conuentus dicto Ricardo concessere manerium quod vocatur hamellum quod habebant iuxta Linacone.* V. *Ham* et *Hamelette*.

HAMFARE, vt et *Hamsocna*, insultus factus in domo, apud Bromptonum p. 957. vbi tanquam synonyma ponuntur, vt et in Legibus Henrici I. cap. 80. *Si quis alium in sua vel alterius domo, - - - vel lapidet, vel colpum ostensibilem vndecumque faciat, - - - hamsocnam est vel hamfare.* Inter Anglo-Saxones vocem non reperio, inquit Somnerus: effictam tamen puto ab *ham*, domus, mansio et *Fri*, vel *Frith*, pax, quies, quo *Hamsocnae* ad amussim quadrare quis non videt? nisi malis *Fare* sensu quo in *herefare*, et *fyrdfare*, acceptum, quasi profectio in domum.

† HAMIDVM, *lo Amido*, in Gl. Lat. Ital. Ms.

HAMIS, *hamitis*, Iohanni de Ianua, *est fustis aucupabilis, scilicet virgula, quae sustinet rete, quo capiuntur ferae: vel quod leuat rete, in quo capiuntur aves, et dicitur ab hamus.*

HAMLETVM, V. *Hameletta*.

HAMMA, HAMME, portio et modus agri. Monast. Anglic. to. 2. p. 210. *Terram suam - - cum omnibus domibus, quae in ea sunt, et cum duabus hammis, quae sunt iuxta fontem Chante, et pertinent ad praedictam terram.* Rentale de Wy p. 14. apud Spelmannum: *Tenet in dominico vnum messuagium: et in le Hamme 16. acras.* Infra: *Tenet iuxta Hamme duas acras.* Ab *Hamme* quod Belgis etiamnum partem, segmentum significat. Kilianus: *Hamme, pars abscissa rei cibariae, frustum esculentum.* V. *Hamarium*.

HAMNVS, idem quod *Hallus*, ramus siccus. Gesta Tancredi apud Marten. to. 3. Anecdot. col. 168.

HAMOCRISVS, *lapis arenis aureque intermixtus.* Papias leg. *Amochrysus* ab ἀμμόχρυσος.

HAMSOCA, HAMSOCNA, HAMSOKEN, domus seu habitationis immunitas, a Saxon. *Ham*, domus, habitatio, et *Sokne*, libertas, immunitas: quasi *habitaculi priuilegium*, ita vt qui id effringit, *Hamsocnam* facere dicatur. Vulgo autem definitur *Hamsocna*, *inuasio mansionis*, vt in Legib. Canuti Regis §. 28. *Insultus factus in domo*, apud Ranulph. Cestr. lib. 1. c. 50. et Bromptonum p. 957. HAIMESVCKIN eadem notione, in Regiam Maiest. l. 4. c. 9. §. 1. HAMSOCNA, praeterea duplici significatione vsurpatur: scil. pro impunitate ob eiusmodi admissum crimen, et pro priuilegio cognoscendi in Curia sua de eodem crimine. Vtramque attigit Will. Thorn. p. 2030.

HAMVLA. (1) Fibula libri, V. *Ligatores*. (2) Vas, V. *Amula*. (3) † Fuscinula. Gl. Bibl. Ms. anonymi.

HAMVS, mensura liquidorum, Germ. Ahm. Ephemerides Monasterii S. Galli p. 160. *Quindecim hami ceruisiae* V. *Hama* et *Ama*.

HANAFAT, V. in *Hanapus*.

HANAPERIVM, vas amplum, vel locus recondendis *hanapis* aptus. Chron. Will. Thorn. *Hi 4. bacini in vno hanaperio.* Infra: *Item vndecim ciphi argentei plani de vna fabricatura. Haec omnia cum suis hanaperiis.* HANAPERIVM apud Anglos dicitur fiscus vel sporta grandior in Cancellaria Regis, cui inferuntur pecuniae e sigillatione diplomatum,

matuum, breuium, chartarum regiarum, etc. prouenientes, cui qui praeest *Clericus Hanaperii*, appellatur. Ch. Regis Ricardi II. in Monast. Anglic. to. 1. p. 943. *Rex - - cum de gratia nostra speciali, et pro quodam fine, quem Elizabeth, quae fuit vxor - - - nobis soluit in hanaperio nostro, concesserimus, etc.* Adde to. 2. p. 22. V. *Hanapus*.

HANAPVS, HANAPPVS, HANAPHVS, vas, patera, crater, († vas ansatum et pede instructum, quo a poculo distinguitur,) ex Saxonico *Hnaep*, *Hnaeppa*, Germ. Napf, calix, patera. Glossar. Aelfrici, cap. de vasis: *Ciatus*, *Hnaep. Anthlia*, *Hnaep*. Gloss. Lat. Gall. *Scyphus*: *Henap*. Aremoricis *Anap* et *Anaph*. Hariulfus l. 2. c. 10. *Hanappi argentei superaurati 13.* Idem l. 3. c. 3. ANAPHVS, in Breuiloquo: *Cyphus deauratus, ab ana, sursum, et phos, i. lux, quasi in superiore parte vel superficie lucens,* Catholicon Armoricum: *Hanaff*, *Gall. Hanap. Lat. Cantarus, crater,* Poëta infimae aetatis MS.

Sunt anaphos, piscina, batos, Abatis, corus, orcham.

Vbi Glossa habet eadem, quae auctor Breuiloqui. Vetus Chronicon MS. *Haec sunt, quae de S. Ansberti habemus reliquiis, - - - partem ipsius casulae, marsupium vero et hanaphum, seu pyxidem, atque cultellos.* ANAFVS. Hist. Episcoporum Autisiodorensium cap. 20. ANAPVS. Ch. Heccardi Comitis Augustod. ex Tabular. Persiensi apud Perardum. HANNIPA, idem sonat apud Wolphardum Presb. lib. 3. de Mirac S. Walburg. num. 7. *Vas, quod hannipa nominatur, quo mixtio agebatur, ita exinanitum est, etc.* HANAFAT MELLIS, vas quoddam, quo mel mensurabatur, Gall. *Une Hanapée de miel.*

HANCHA, coxendix, Gall. *Hanche.* Ch. ann. 1275. ex Archiuo S. Victoris Massil. *Et erat statura ipsius imaginis vsque ad hanchas tantum.* V. *Anca*. In specie, veruecis coxa, Gall. *Eclanche*, *Gigot de mouton.* Ordinarium Laudunense apud Marten. de Diuinis Officiis antiq. Eccl. pag. 95. *Cantores praedicti cantant coram Episcopo dum epulatur. In secundo ferculo pulsatur campanula, et fit benedictio a sacerdote, et datur hancha et magnus panis et dimidius sextarius vini.* Hemeraei Hist. Viromand. p. 115. *Dominica debet Decanus 10. sextarios frumenti - - - 5. hancas, quarellum salsum, sex humeros salsos, minutam assaturam*

HANDHABENDA, latro manifestus, in flagranti crimine deprehensus, Bractono, *Handhabend*, ex Saxon. *Hand*, manus, et *haebbend*, habens, *quasi furtum in manu habens*, vt est in Legibus Adelstani Regis apud Creatleyam §. 1. Leges Henrici I. c. 59. Est etiam ius quod Baroni competit cognoscendi de hoc crimine in Curia sua. Fleta l. 1. c. 47. §. 2.

HANELLARE, pro anhelare, in Litteris Ioannis Franc. Reg. an. 1358. t. 3. Ordinat. p. 264.

† HANELVS, *et inde Hanelia, ae, Baiscelle.* Glossar. Lat. Gall. Cod. 521.

HANERATVS, inductus. Vetus Inscriptio: *Calce hanerata lito politoque.* † Si scriptum non est pro *Arenatus*, arena mixtus.

† HANGARDVM, locus tectus et vndique apertus, Gall. *Hangart.* Comput. Ms. a. 1492.

HANGWITH, vel HENGWITHA, multa pro latrone praeter iuris exigentiam suspenso vel elapso: a Saxonico, *hangian*, suspendere, et *wite*, mulcta. Cum igitur in Chartis dicitur alicui remitti *Hangwith*, intelligendum iuxta Rastallum, *esse quietum de latrone suspenso sine iudicio, vel extra custodiam vestram euaso;* hoc est, immunem esse de mulcta et poena pro huiusmodi delictis.

HANIG, praestationis vel operae species, apud Anglos. Ch. Ricardi I. Regis Angl. in Monast. Anglic. t. 2. p. 264. *Et sint quieti - - - de operibus castellorum, parcorum, pontium, et de clausuris, et carreio, et summagio, et Hanig, et regalium domorum aedificatione, et omnimoda operatione.*

HANIS,

HANIS, idem quod Rex vel Princeps Persis et Tartaris sonat, V. in *Cagenus*.

HANNIPA, V. *Hanapus*.

HANOK, clamor militaris, prouocatio ad arma. Statutum Henrici V. Reg. Angl. tempore guerrae, apud Nicolaum Vptonum lib. 4. de militari Officio: *Item si aliquis iuuentus fuerit, qui clamorem vocatum hanok, aliquo modo sine nostra licentia inceperit, morte punietur, etc.*

HANONES, piscium species, vulgo *Hanons*. Litterae Iohannis I. Regis Franc. a. 1351. to. 2. Ordinat. pag. 424. *Item Moruës - - - moules, oistres, Hanons, pourpois, crapois, payeront six deniers pour livre.* V. *Plaisia*.

HANOTUS, V. *Hanotus*.

HANSA. (1) Pensitatio pro mercibus folui solita. Ch. confirmationis Consuetudinum municipalium S. Audomari in Morinis a Will. C. Flandriae an. 1127. *Quisquis eorum ad terram Imperatoris pro negotiatione sua perrexerint, a nemine eorum hansam persoluere cogantur.* HANSIA eadem notione. Ch. Roberti Comitis Drocensis a. 1220. apud Duchesnium. (2) Mercatorum societas, collegium. Litter. 1407. apud Rymer. to. 8. p. 864. *Cum societate mercatorum de hansa ipsorumque nunciis et procuratoribus quibuscunque.* Hinc HANSATUS, in *hansam*, id est, societatem, admissus, ex German. *Hensen*, in numerum sociorum recipere. Vetus Arestum apud Molinaeum: *Praeceptum fuit Praeposito Mercatorum Parisiensium, vt restitueret cuidam mercatori de Vasconia, qui Parisios adduxerat quamdam nauem vinis oneratam, quae creuerant in vineis suis, 60. solidos, et 14. denarios Par. quos ab ipso leuauerat, pro eo quod non erat Hansatus Parisiis*, id est, *de Communia Parisiensi.*

HANSEATICAE CIVITATES, in Germania. Ita appellatas censent Rutgersius Rulandus, et Wehnerus, quod earum maxima pars mari adiaceat, vnde *Anseestaedte*, et littera H. euphoniae gratia successu temporis adiecta, *Hanseestaedte* fuerint dictae. Besoldus a veteri Teutonico, seu Gothico *Ansi* deducit, quae quidem vox eos, qui reliquos opibus et nobilitate praecellunt, significat, quasi eae vrbes praecipuae fuerint, et negotiationibus, operibus, foederibusque conspicuae. Bekanus lib. 2. Francicor. ab *Anse*, i. societas, deducit. V. *Hansa*. 2.

HANSESISII, V. *Assasini*.

HANSGRAVIUS, comes, vel praefectus societatis, vel confraternitatis: ex Germ. *Hanse*, societas, et *Grave*, comes, praefectus. Fridericus II. Imp. in Priuilegiis Ratisbonensibus a. 1230. *Ciues potestatem habebunt eligendi Hansgrauium, qui disponat et ordinet extra ciuitatem, et non infra, ea tantum, quae respiciunt negotia nundinarum.*

HANSIA, V. *Hansa* 1.

† HANTERIA, vrbis Parisiensis regio, Gall. *la Hanterie*. Ch. Ms. an. 1276. V. *Alaautheria*.

HANTESIA. Leges Henrici I. Angliae Regis cap. 64. apud Spelmannum: *In Hantesia qui verborum iurat obseruantiis, semel iuret, et in eo lapsus vel elapsus iudicetur.* Quod intelligendum existimat idem Spelmannus de Comitatu Hantoniensi, qui in Domesdei passim *Hanteschire*, quasi *Hante-scira*, more Saxonico, scribitur.

HANTRADA. Capitulare 3. a 813. c. 10. Edit. Baluzianae: *Qui per Hantradam hominem ingenuum dimittere voluerit, in loco, qui dicitur Sanctum, sua manu duodecima ipsum ingenuum dimittere, faciat.* Et c. 11. *Qui per chartam aut per Hantradam ingenuus est, etc.* Vbi per *Hantradam* manumissio ea videtur, quae *per manum propriam* fiebat, vt est in Lege Ripuar. tit. 57. §. 1. Est enim *Hand* Anglo-Saxonibus et Germanis manus. V. *Manumissio*.

† HANTSACCUS, Anglo Sax. *Handseax*, manualis gladius, pugio, apud Roriconem initio l. 5.

HANTUS. Ch. Geraldi Abbatis Angeriac. an. 1355. ex Chartular. eiusdem Monast. 472. *Vigilia Natiuitatis Domini, S. Stephani, SS. Innocentium, S. Thomae Cantuariensis* et

et Syluestri Papae, somma per octuaginta Hantus seu trenericis (leg. *tricenariis*).

HANVM, pro *Fanum*, templum, delubrum, in Amalthea. Sic apud Festum: *Hanula, parua delubra, quasi Fanula.*

HAOSPEX, pro *Auspex*. Praeceptum Caroli M. a. 790. apud Marten. t. 7. Ampliss. Collect. col. 45,

HAPICHVNT, V. *Habughunt.*

HAPIOLA, cognomentum, quod datum legitur Balduino Comiti Flandriae, Roberti II. Comitis filio, in Chronico Andrensi p. 409. qui Meiero et aliis, *securis dicitur*, († Gall. *Hapiette*, securicula.) Bellocamnius in Historia Merouingica pag. 824. *Hapiolam*, interpretatur vernacule *Hapiette*, seu securiculam, Gallice *Hachete, petite Hache*, Germ. Hippe. Ex *Hape*, securis, quae vox occurrit in Consuetudine Insulensi tit. 1. art. 46.

HAPSVM, *vellus lanae*, in Gloss. Isid. Caper de verbis dubiis: *Hapsum, vellera lanae, non hapsus.* Vtitur Celsus lib. 4. c. 6. l. 7. c. 26. Kiliano teste *Haps et Hasp*, idem sonat Teutonibus.

† HAQVE. EQVVS HAQVE, semi exsectus Germ. Klopfhengst. Lit. remiss. Ms. a. 1457.

† HAQVENEYA, equus tolutarius. Gall. *Haquenée*. Comput. a. 1402. t. 3. Hist. Nem. p. 169.

† HAQVETVM, mensurae species. Reg. S. Iusti: *XVIII. haqueta salis.* V. *Haciata.*

HARA. (1) Forte idem quod *Haracium*. Testam. Henrici Comitis Ruthenensis a. 1301. apud Baluz. t. 2. Hist. Aruern. p. 556. *Haec omnia pertinere voluit dictus testator ad dictam Beatricem cum omnibus suis instrumentis, iuribus et pertinentiis - - - ac cum omni integritate iuris et status, quae praedictus testator habet, et habere debet, in praedictis locis et Haris, et rebus a dictis locis, territoriis, pertinentiis, etc.* (2) † HARA CVNICVLARIA, viuarium cuniculorum, Gall. *Garenne*. Ch. Ms. a. 1467. Pro stabulo porcorum, in Glossar. Gall. Lat. Cod. reg. 7684.

HARACIVM, grex equorum, Gallis vulgo *Haras*: ab *Hara* forte, stabulo, vel grege porcorum, German. Heerde. Auctor Graecismi:

Est Hara porcorum breuis, et non
ara Deorum.

Leges Burgorum Scoticorum c. 89. *Non licet Burgensi - - - porcos tenere, nisi habuerit custodem eos sequentem, vel pascat eos in hara, id est, stye, unde vicini sui damnum inde non incurrant.* Alii vocem ex Italico *la Razza*, seu Gallico *la Race*, formatam volunt, quod in eiusmodi *Haraciis* equi secundum ortus, generationis, et notionis speciem distinguantur. Vincentius Beluac. lib. 31. cap. 143. 10. *Millia equorum, - - - praeter illos, qui erant in pascuis et Haraciis.* Monast. Anglic. to. 1. p. 339. *Vniuersas decimationes de dominio meo in bladis, pratis, Haraciis, molendinis, etc.*

HARAHVM, locus sacer, basilica, V. *Arahum.*

HARAIDVM, V. *Harireda.*

HARALDVS, V. *Heraldus.*

† HARAMEN, *lo sterco de colombi.* Gloss. Lat. Ital. Ms.

† HARANEA, pro *Aranea*, pannus seu tela subtilior, vel reticulata. Rubric. antiq. Ms. eccl. Beluac. V. *Aranea* 1.

HARANGVA, oratio publica, Gall. *Harangue*. Acta SS. t. 1. Iulii p. 529. V. *Arenga.*

HARANSCARA, V. in *Harmiscara.*

HARAVM, idem quod *Harahum*, V. *Arahum.*

† HARBANNVM, i. q. *Herebannum*, in Ch. Ms. a. 1137.

HARBERGARIA, V. in *Hereberga.*

HARBERIAMENTVM, aedes, mansio, domus. Ch. Petri Abbatis de Talmundo anni 1366. Vide *Hereberga.*

† HARCIA, tortilis ex virgultis laqueus, Gall. *Harcelle*. Ch. Ms. an. 1205. V. *Hardes.*

HARDACIVM. Notitia anni 1145. ex Tabulario Eccl. S. Laudi Andegau. fol. 90. verso: *Dedit praeterea duabus Ecclesiis videlicet B. Mariae et*

et B. Landi Hardacium paruum, quod sub exclusa praedictarum Ecclesiarum communi in sabulo impulsu vndarum ibi adunato adificando creuerat, et cum ei nihil valeret Ecclesiae damnosum erat.

HARDEIA, fasciculus, Gall. *Bote*, ab *Hardes*, qua constringitur sic dictus. Chartular. Monast. Aquicinct. *Tribus autem terminis in anno debet ei Monachus vnam Hardeiam straminis siue stipulae dare.*

† HARDELLUS, nebulo, nequam, Gall. *Hardel et Hardiau*. Lit. remiss. Ms. a. 1351.

HARDELONUS, fibula, seu fibulae acicula, a Gall. *Ardillon*. Processus de Vita S. Yuonis to. 4. Maii pag. 565.

HARDERE, f. pro *Hurdare*, cratibus munire. Computus a. 1202. apud D. Brussel de Vsu feudor. t. 2. pag. CLXXVIII. *Pro tachia turris hardenda et plumbanda.*

HARDES, tortiles, ex virgultis laquei, Gallis *Hards*, et *Harcelles*, Germ. Hürden. Ch. Gaufredi D. de Baucignies, fratris Ducis Brabantiae, in Tabulario Monasterii Theodlensis fol. 27. *Alteras virgas colligere potuerunt in nemore supra dicto: et si Hardes ruptae vel fractae fuerint, alteras Hardes colligere potuerunt, sicut de virgis superius est expressum.* Ab hac voce indita resti ac laqueo, quo furciferi suspenduntur, appellatio: forte quod eiusmodi tortilibus virgultis ad maiorem ignominiam eorum colla innecterentur, iisque furcae appenderentur: quod testatur Wippo de Vita Conradi Salici p. 433. *Postera die Romani, qui seditionem commouerant, ante Imperatorem venientes, nudatis pedibus, liberi cum nudis gladiis, serui cum torquibus vimineis circa collum, quasi ad suspensionem praeparati, vt Imperator iussit satisfaciebant.*

† HARDIATA TUNICA, sagi vel tunicae species, i. q. *Cotardia*. Ch. Ms. a. 1353. V. *Hardita*.

† HARDIMENTUM, audentia, Gall. *Hardiesse*, in Lit. remiss. an. 1362. V. *Ardimentum*.

HARDINEA, sylua, caedua, Gall. *Taillis*. († Minime, est enim locus arenosus vel glareosus, a Gall. *Hardine*, arena.) Ch. a. 1255. t. 1. Chartular. S. Vandreg. p. 148. *Dedi - - - vnum pratum quod habebam in parochia S. Vandregesilli, situm intra Hardineas ex vna parte et costuram S. Vandregesilli ex altera pro VII. solidis.*

† HARDITA TUNICA, i. q. *Hardiata*. Lit. remiss. Ms. a. 1355.

HARDWICES. Domesdei apud Spelman: *In Wales sunt tres Hardwices: Lamecare, Potischmet et dimid. ex his sunt 8. carucatus et 2. villam.* Saxonibus *Heade* est via et *wic*, vicus, villa: sed an huc quadrent, alii viderint.

HARELA, HARELLA, coniuratio, conspiratio, societas hominum coniuratorum Gall. *Harele* et *Harelle*. Regest. 80. Chartophylacii regii Ch. 196. an. 1350. *Rebelliones et conspirationes per modum Harele, et monopolii contra nos et gentes nostras - - - commisissent.* Ibid. Ch. 545. *Rebellium seu Harelatorum.* V. *Manipolium*. Hinc eadem vox vsurpata a Scriptoribus medii aeui, vt expeditionem militarem, in qua negotium Episcopi agebatur, significarent: ipsis quippe religio erat bellum pronuntiare, non vero inferre aut gerere. Ch. a. 1206. apud Lobinell. to. 2 Hist. Britann. p. 329. *Quomodo negotium proprium Comitis est, et homines Episcopi cum Comite vadunt in exercitum, tunc Exercitus nuncupatur. Et quando negotium proprium est Episcopi, tunc Episcopus balliuum Comitis requirit de hominibus Comitis sibi in auxilium transmittendis, qui per suum submonitorem homines Comitis submonet ad auxilium domino Episcopo impendendum, et tunc dicitur Harella. Si vero aliquis hominum vel Comitis vel Episcopi remanserint ab exercitu sine Harella, emenda de hominibus suis ad Comitem, et de suis ad Episcopum totaliter pertinebit.*

HARENA, V. *Arena*.

HARENAM, vel HERRENAM, vnum e 12. auguriis, de quibus in verbo

Venta: quando homo *vel auis à dextro latere tui vadit in sinistrum, transiens post tergum tui, et eam vides alicubi repausare, tunc est tibi malum signum super negotio.* Ita Michael Scotus de Physionomia.

HARENARI, eadem notione, Vide *Fert.*

HARENARIVS. (1) Neruus instrumenti musici. Iulius Firmicus l. 6. c. 31. *Musicos faciunt qui lyrae vel Harenarios, vel aereneruos dulci modulatione percutiant.* (2) Qui in arena depugnat. Acta Proconsularia, apud Baronium ad ann. 303. num. 27. V. *Arenarii.*

HARENCHERIA, V. *Arencheria.*

HARENGA. (1) Oratio publica, declamatio, concio, Gall. *Harangue.* Statuta Academiae Paris. art. 22. to. 6. Spicil. Acher. p. 384. V. *Arenga.* (2) HARENGA, HARENGIVM, HARENGVS, piscis species, Germ. Häring. Gall. *Haran.* Processus de Vita S. Thomae Aquin. to. 1. Martii p. 689. *Si haberem Harengas recentes, comederem.* Computus an. 1202. apud D. Brussel de Vsu feud. t. 2. p. CLXXXVIII. *Pro Harengio et sale empto VIII. l. et VIII. sol. Andegav.*

HARENGARIA, tempus piscatus Harengorum, Gallice *Harangeaison.* Polyptychus Fiscamn. a. 1235.

✝ HARENGARIVS, officium monasticum, is, vt videtur, cui piscium cura vel administratio commissa. Ch. Ms. a. 1235.

✝ HARENGERIA, mulier quae pisces, et *Harengos* vendit, Gall. *Harangere.* Arest. Ms. a. 1384.

HARENGVADE, V. *Aphya.*

HARENGVS, V. *Harenga* 2.

HARENIFODINA, arenaria, Gall. *Sablonniere.* Maecianus l. 7. tit. 1.

HAREOLVS, *iocundus.* Papias et vetus Gloss. MS. Sangerm. n. 501.

HAREV, V. *Haro.*

✝ HARETALOGVS, pro *aretalogus, falsidicus*, Papiae.

HARFFE, V. *Harpa.*

HARIBANNVM, V. *Herebannum.*

✝ HARIDA, onus carri. Ch. Ms. an. 1491. V. *Heredum.*

HARIETTVM, V. *Hariotum.*

HARIGOLA, vestis species. Statuta Waltheri Episcopi Dunelmensis ann. 1255. *Vt sacerdotes qualitercunque celebrantes, Harigolis aut capis manicatis in locis publicis non vtantur.*

HARIMANNVS, V. in *Herimanni.*

HARING, halex, Gall. *Haran.* Custumar. de Hecham. V. *Harenga* 2.

HARINXIDA, V. *Harireda.*

HARIOTVM, V. *Heriotum.*

HARIREDA, HARIRAIDA. Lex Ripuar. tit. 64. *Si quis hominem in domo propria cum Hariraida interficit.* Edit. Heroldi tit. 65. *Hariraida* praefert, Codices alii *Ariragida, Harinxida*, et *Harroida*, vt monet Stephan. Baluzius. Idem videtur quod HARAIDVM, in Legibus Henrici I. c. 80. Vtramque nobis interpretari tentat doctissimus Eccardus ad hunc Legis Ripuar. tit. „*Hari* est *heer*, exercitus, inquit, „et *raida*, idem ac *raethe*, vel quod „vsitatius, *geraethe*, vtensile, su„pellex militaris. Nos supellecti„lem militarem, quae in haeredi„tate paterna filii primogeniti est, „eodem fere nomine adhuc *Heerge„raethe* appellamus„. Forcipem his vocibus significari opinatur Schilterus in Gloss. Teuton.

HARISLIZ, V. *Herisliz.*

HARITRAIT, vox Longobardica, pars tertia, V. *Aratraib.*

HARMA, currus, a Graeco ἅρμα. Acta SS. to. 4. Maii p. 137.

HARMELLINVS, V. *Hermellina.*

HARMISCARA, ARMISCARA, grauior mulcta, quae a Principe Viris praesertim militaribus, atque adeo magnatibus irrogari solebat. Varie autem haec vox scribitur: ac primo quidem HARMISCARA. Capitul. Wormatiense a. 829. c. 1. *Aut illum bannum persoluant, aut aliam Harmiscaram sustineant.* Capitul. Caroli C. tit. 43. c. 9. *Et nostram Harmiscaram secundum modum culpae, et vt nobis placuerit, sustineant.* ARMISCARA, in Capitul. Caroli M. lib. 5. cap. 43. in Concil. Suess. apud Baron. a. 853. n. 30. et Concilio apud Carisiacum apud eumdem a. 856. n. 16. HARMSCARA. Capitula Caroli Calui tit. 9. c. 9. *Et simul*

simul cum excommunicatione Ecclesiastica, nostram Harmscaram durissimam sustinebunt. HARNISCARA, in Lege Longob. lib. 3. tit. 1. §. 43. HARANSCARA, perperam, in Constit. Henrici IV. Imp. an. 1056. apud Goldastum t. 1. Constit. Imper. p. 231. ALISCARA. Vsatici Barcinonenses MSS c. 2. HASCARIA. Vox efficta et contracta ex *Harmiscara* vel *Harmscara*. Vita S. Mengoldi Mart. c. 2. n. 11. de homicida: *Hascariam, hominum emolumentum, ad placitum obtulit.* Nec scio an etiam vox HACHERIA, eiusdem sit originis. Placitum Parisiense anno 1308. apud Loisellum in Hist. Bellouac. *Quibus ipsi iuxta morem consuetum Hacherias imposuerunt pro delictis.* Chron. Bertrandi Guesclini:

Au Prince vous rendés, ou vous aurés Haschiere.

Et *Hascaria* denique, et *Hacheria*, abbreuiata videtur vox HACHIA, poena quaeuis aut mulcta. Ch. G. Episcopi Siluanectensis Cancellarii Franciae an. 1224. in Tabular. Abbat. Frigidi-montis f. 14. *De poenis autem et Hacheiis dicto Roberto et coadiutoribus suis infligendis pro iniuriis, quas ipsi dicto Conuentui Frigidi montis intulerant, etc.* Charta Philippi Regis Fr. a. 1276. apud Loisellum, in Hist. Bellouac. p. 291. *Nec eidem potuerunt auferre membrum, sed poterunt dictum malefactorem punire grauius in denariis, vel Hachiis, tamquam si simplicem iuratum percussisset.* Placitum Parisiense anni 1321. apud eumd. *Quod dicti Maior et Pares contra puncta cartae suae abutendo priuilegiis suis certas poenas, vulgariter nominatas Hachias, imposuerunt.* Tabular. Altaeripae in Dioec. Ling. a. 1331. *Cum talliis, censinis, - - corueis, Achiis, et iustitiis.*

De horum vocabulorum etymo vix certum quid traditur. Amerbachius in Notis ad Cap. Carol. M. *Harmiscaram* putat significare poenam, quam Germani *Armscheer* vocant, hoc est, *brachii forcipem* aut *vinculum ex arm*, armus, brachium, et *scheer*, vinculum. At non videtur *Harmiscara* fuisse poena co[...] ralis; sed quaeuis mulcta ad libi[...] et pro modo culpae inflicta, q[...] ex praeallatis omnino patet. [...] inde ad huius vocis notionem [...] renda puto, quae habet Brow[...] L. 8. Annal. Treuir. p. 437. 1. [...] ex Caesarii, Abbatis Prumi[...] Glossario vbi ait, *scaram fa[...] esse domino, honesta iubenti, ser[...] et nuncium eius, mandatum, sen[...] teras perferre quocunque vellet: [...] ram autem hanc vel pedestrem, nauigio, vel caballo fieri, vnde S[...] rii, qui postea dicti Ministeriales, [...] ce non minus obuia, quam incom[...] ta.* Quae postrema Broweri [...] nam sciuit Caesarius, qui essent [...] *nisteriales*, de quibus suo loco. [...] ne ad *Harmiscaram* vocis, *sc[...]* hanc significationem referri deb[...] tametsi *Harm* notio incerta mar[...] probat etiam Capitulare Ludo[...] III. Imp. editum a Camillo Pere[...] no, in quo *Liberum Armiscara* [...] tur poena ea, quae viris militari[...] irrogabatur, qua sellam supra [...] sum deportare per definitum [...] tium iubebantur. Ita, si *scara*, [...] loco *deferre*, seu nuntium, vel a[...] quidpiam, denotat, vti vult C[...] sarius Prumiensis, vox *arm*, q[...] scara praecedit, erit ea vox C[...] manica, quae *armum* sonat, ita [...] *Harm-scara*, fuerit *armis*, seu [...] meris *canem* aut *sellam* deferre; [...] *sellae* vel *canis* delatio poena mi[...] ris fuit, et proprie *Harmiscara* d[...] est, vt docet laudatum Capitu[...] Ludouici III. quod praeterea om[...] firmat Innocentius III. L. 13 E[...] 135. vbi quemdam nobilem C[...] manum, qui subdiaconum male [...] ceperat, et incarcerauerat, pro [...] tisfactione eidem praestanda, ad [...] iusmodi compositionem cum eo[...] subdiacono deuenisse, ait, *vt v[...] licet idem nobilis honorificentiam et sibi verecundiam faciendo, cum [...] centis Militibus, a loco in quo p[...] fatum Subdiaconum captiuauerat, v[...] ad ciuitatem Magdeburgensem et omnes conuentuales Ecclesias, po[...] ret opprobrium, quod Harmiscar[...] gariter appellatur.* Vbi *portare*

probrium, nihil aliud est, quam *portare canem* vel *sellam*, ita vt haec poena militaris proprie *Harmiscara* appellata fuerit.

† HARNA. (1) *Arabice*, *procelliones*, *vermiculi sunt*, *qui morantur sub vasis aquariis*, *et sunt peruilati*, *qui tacti inflectuntur*, *et fiunt vt pullula*. Glossar. med. Simon. Ianuens. (2) Vulnus, plaga grauior, vel etiam homicidium. Ch. Phil. comit. Fland. *Quicunque de vulneribus*, *siue de Harna*, *siue de dontslaga in causam tractus fuerit*.

HARNASCHA, armatura, lorica, thorax, sed proprie apparatus omnis bellicus, German. Harnisch. Anglis *Harnisch*, Gallis *Harnois*, Italis *Arnese*. Radeuicus l. 3. c. 26. *Si Miles vociferatione signi litem commouerit*, *auferetur ei omne suum Harnascha*, *et eiicietur de exercitu*. Hinc HARNESIVM, eadem notione; cuius vocis etymon frustra a Latinis et Graecis quaerunt Pergaminus, Casteluetrus ad Bembum, et alii. Nec mirum, si fides Lud. le Pelletier; est enim prisca vox Britannica, *Hoarn* et *Haiarn*, quae ferrum sonat; vnde *Harnes* lorica ferrea, et *Harnésa* loricam induere. Gauterius Cancellarius de Bellis Antioch. p. 454. *Haec inter discrimina*, *conuentus nostri Harnesii*, *cum totius exercitus supellectili*, *in quodam monte prope existente se locauit*. HARNESYVS, in Litteris Iohannis Fr. Regis an. 1351. to. 3. Ordinat. p. 444. HERNASIVM, apud Rogerum Houedenum p. 725. HERNESIVM apud Matthaeum Paris in Vitis Abbat. S. Albani pag. 98. etc. HARNESIVM, equorum, in Charta anni 1217. in Hist. Drocensi pag. 246. ARNESIVM, apud Anonymum de Gest. Friderici II. Imp. p. 776. v. suo loco.

HARNASIVM, rete piscatorium, Gall. *Harnois*, vulgo *Harnas*. Litterae an. 1331. ex Tabular. Corbeiensi: *In qua consueuerant et poterant piscare*, *seu piscari facere de omnibus Harnasiis in qualibet septimana*, *per tres dies cum dimidio*.

† HARNESIATVS, armatus, instructus. Ch. a. 1247. t. 3. Prob. Hist. Occit. p. 464.

† HARNESIVM, V. *Harnascha*.

HARNISCARA, V. in *Harmiscara*.

HARNIZATVS, armatus, instructus, ex Anglico *Harneshed*. Monast. Anglic. to. 3. part. 2. p. 85. *Duo baculi harnizati*, *cum berillo*. V. *Harnascha*. HERNESIATVS, eadem notione. Instrum. anni 1322. apud *Madox*. Formul. Anglic. p. 431. *Item lego Nicholao Renavod* - - - *meliorem zonam meam argenteam ac dagam meam meliorem Hernesiatam*. Et infra: *Cum vna zona rubea de serico non Hernesiata*.

HARO, HAROV, seu Clamor *de Hara*, qui in Normannia potissimum obtinet, et inclamari solet, dum crimen aliquod capitale perpetratur: verbi gratia, *furtum*, *incendium*, *homicidium*, *etc*. Tum enim ii, quorum ea vox aures verberat, ad reum persequendum foras exire tenentur, eumque detinere, si possunt, ac iudicibus tradere: quod si id negligant, Principi, aut domino feudali, qui ius gladii habet, in cuius territorio crimen commissum est, emendam praestant et exsoluunt. Igitur ius habere dicitur clamoris de *Haroa*, qui alta, vt aiunt, iustitia gaudet. Aresta anni 1282. in Regesto Parlam. B. f. 63. *Abbas S. Petri super Diuam* - - - *non habebit cognitionem seu iustitiam de sanguine*, *et plaga cum clamore de Harou*, *nec de Harou sine sanguine et plaga*, *imo remanebit Regi etc*. Et fol. 73. inter Aresta c. 55. an. 1286. *Deliberata fuit Guilelmo Crespin saisina iustitiae sanguinis et plagae sine morte*, *et mehaigno*, *cum clamore et sine clamore de Harou in Baronia sua de Estrepigniaco*, *etc*. Verum quidem omnino est, quod modo obseruabat Cangius, *Haro* tantum inclamari dum crimen aliquod capitale perpetratur, modo tamen de huius clamoris origine, id intelligas; nec minus quippe certum est exinde in aliis causis minoris momenti, locum habuisse. Sic ex hodierno vsu, inclamatur quoque, cum de bonis haere-

haereditariis agitur, adeo, vt si is, quem ab haereditate repellere teneris, *Haro* inclamauerit; rem infectam relinquere cogeris, ni velis rebellionis crimen incurrere. HARO, interdum vsurpatur pro quouis clamore, qui in tumultibus exercitui solet, apud Froissartem 1. vol. cap. 49. 220. vol. 2. c. 113. 119. Adde Litteras Philippi Regis Franciae an. 1320. *Ad tumultum et clamorem dicti Reliqui conueniunt in villa de Kala cum armis qui dictum Reliquum clamando Haro Haro, ad focum ad foçum, de praedictarum seruitium manibus per armatam eorum potentiam abstulerunt.* FEVDVM DE HARO, V. in *Feudum*.

HAROEP et HAROP, voces Belgicae eiusdem notionis, ni fallor, atque *Haro* supra, quae et clamorem ob crimen perpetratum, iurisdictionem cui illius cognitio competit, atque locum vbi sedent, qui ius habent de eo iudicandi significant. Consuetud. Furn. in Tabular. Audomar. *Quicunque pugnauerit vierscara, vel Harop, vel donslach, emendabit Comiti XXX. lib. aduersario suo IV. lib.* Ibidem: *Conuictus ex dontslach et Harop, emendabit Comiti tres lib. et ei qui male tractatus est XX sol.*

HAROPEN, capillorum auulsio, a Germ. *Haar*, capillus, et *ropen, rupfen*, discerpere, auellere. Consuetud. Arkarum an. 1231. in Tabular. S. Bertini: *Similiter Haropen et scissio vestimentorum cum eorum restitutione*, emendabitur.

HAROVVENVM. *De Harouueno.* Ita inscribitur apud Eccardum tit. 64. Legis Salicae, vbi tamen legendum putat idem Eccardus *Charowenum*. Est autem hoc, addit ille, idem ac Saxonicum *Geroven*, vel Germanicum *Grauben*, et rapinam designat.

HARPA, ARPA. (1) Instrumentum musicum, cuius figura et forma Delta Graecum efficit, sequioribus saeculis notum, German. *Harpff*, Gallis *Harpe*. Glossae Isonis Magistri: *Testudo, Musa vel Cythara magna in coelo, Harffe.* Papias: *Harpa, dicta a gente Arperum, qui hoc instrumentum musicum inuenerunt.* Insulse omnino, si fides Hickesio p. 96. Grammat. Franco-Theotiscae; a veteri quippe Septentrionali, quod Saxonice scribitur *Heappa*, Cimbrice *Harpa*, cithara, deducenda huius vocis originatio. (2) Falx, ex Graeco ἅρπη Andr. Monach. l. 2. Vitae S. Ottonis Bamberg. cap. 30. *Armati securibus et harpis.* HARPIS, eadem notione, seu potius ensis, ad modum falcis reflexus: vnde milites, qui eo vtebantur *Harpigeri* dicti. Papias *Harpe, genus gladii.*

HARPAGARE, Ἁρπάζειν, rapere, diripere: vox Plauto familiaris. Victor Vticensis L. 3. de Persecut. Vandalica p. 50. ARPAXARE, eadem notione, dixit Petrus Damiani l. 2. Epist. 15. l. 5. Ep. 16. l. 6. Ep. 22. l. 8. Ep. 10. *Harpaxare* l. 4. Ep. 3. V. *Arpacare*.

HARPARE, *harpam* seu citharam pulsare, in Legg. Anglior. et Werinor. tit. 5.

HARPATOR, qui *harpat*, seu citharam vel Harpam pulsat, lyricus, citharoedus. Leges Angliorum et Werinorum tit. 5. §. vlt.

HARPENI, V. *Harthpenny*.

HARPIGERI. Albertinus Mussatus lib. 1. de Gestis Italicor. post Henric. VII. rubr. 1. *Per latera distinctis Harpigeris, lanceariis, fundibulariis, etc.* In Glossis MS. *Arpis, falcastrum* exponitur. Ita *Harpigeri* fuere milites *harpis* seu falcibus instructi. V. *Harpa* 2.

HARPIS, HARPE, V. *Harpa* 2.

HARPONES, spicula ferrea longa 6. pedib. quibus balaenae in mari configuntur; Gallis *Harpons*, German. Harpanne, vnde *Harponarii, Harponeurs*, balaenarum piscatores. Vetus Charta ex Regesto Constabulariae Burdegal. fol. 221. *Vnam balaenam, cuius Harpones, cum quibus interfecta fuerat, fuerunt positi ad trabem vnam magnae aulae castri Burdegalae.*

HARPYIAE, Isidoro in Glossis. *Virgines volaticae.* Intelligit *Harpyias* Poëtarum. Tralate Sidon. Lib. 5. Ep. 7. *In foro Scythae, in cubiculo* vipe-

viperae, *in conuiuio scurrae*, *in exactionibus Harpyiae.*

HARROIDA, V *Harireda.*

† HARSA, candelabrum ecclesiasticum in modum *occae*, se trigoni confectum, Gall. *Herce.* Nicrol. eccles. Paris. V. *Hercia* 3.

† HARTEX, *lo pomo grana.* Glossar. Lat. Ital. Ms.

HARTHPENNY, denarius S. Petri, seu *Romescot*, in Legibus Eduardi Regis cap. 4. qui scilicet singulis focis, hoc est, domibus imponebatur: ex Saxon. *Heord*, locus, quo ignis fouetur, domus, et *penninge*, denarius. *Harpeni*, perperam pro *Harthpenny*, in Litteris Henrici Reg. Angl. ex Regest. 92. Chartophylacii regii Ch. 58.

HARVS, vox Teutonica, quae arborum folia, ramos, frondes significat. Kilianus: *Haer der boomen*, *Comae arborum*, *rami et frondes.* Diploma anni 1290. apud Schilterum: *Item in silua Eckerene de Haro et de pascuis medietatem den.*

† HARVSCA, *la mandragora*, in Gl. Lat. Ital. Ms.

† HASBANVM, i. q. *Halbanum* 2. tributum pro licentia artem exercendi et opera vendendi. Ch. an. 1129. Instrum. to. 10. Gall. Christ. p. 428.

HASBARDVM, alea, Gall. *Hazard.* Statuta Ecclesiae Argentinensis ann. 1435. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 539. *Vsum tabernarum praeterquam in itinere constituti et ne tabernas in domibus suis teneant ludos quoque taxillorum ad Hasbardum.*

HASCARIA, V. *Harmiscara.*

† HASCLEA, fustis species, hastile. Lit. remiss. Ms. a. 1375.

HASCO, idem videtur quod Saxon. *Hacod*, mullus, Gall. *Mulet.* S. Wilhelmi Constitut. Hirsaug. cap. 8. *Pro signo piscis*, *qui Hasco appellatur*, *generali praemisso*; *hoc adde*, *vt summitatem indicis super pollicis vngulam in manum prosilire facias*, *ac si simules auferentem ipsius squamas*: *ipse enim caeteris amplius abundat squamis.*

† HASENA, *herena aut hasas*, *quas nos aras et lases*, *quasi lares*, *dicimus.* Glossar. vet. Cod. reg. 7613.

HASLA. Lex Ripuarior. tit. 67. §. 5. *Si quis pro haereditate et vel pro ingenuitate chartam receperit pro malo ordine*, *cum sex in Ecclesia coniuret*, *et cum duodecim ad staplum Regis*, *in circulo et in Hasla*, *hoc est*, *in ramo*, *cum verborum contemplatione coniurare studeat.* Haec paulo secus habentur in Edit. Heroldi tit. 69. §. 4. Hic autem *Haslam* idem valere ac *Hallam* plerique existimant. *Haslam* minime confundendam esse cum *halla* monet Schilterus in Glossar. teuton. vbi addit, idem potius esse quod *Rama.* V. *Ramale.* Eccardus vero *Haslam* hic speciatim pro Ramo ex corylo deprompto sumi existimat, qui ramus tanquam signum rei verae gestae in iudiciis adhibebatur, inde apud plebem veritatis index habitus est, et pro virgula diuinatoria in vsum venit. Et certe corylus, Germ. Hasel, in Gloss. Ratisbon. *Hasal*, in Bensonii Vocabular. Anglo-Saxon. *Hoesl*, Angl. etiamnum *Hasle* vocatur,

HASPA, Cowello est id, quod ostium posti annectit, Anglis *Haspe*, Germ. Haspe, fibula. Bracton. l. 2. c. 18. §. 1. *Fieri debet traditio per ostium*, *per Haspam vel annulum*, *et sic erit in possessione de toto.* Adde lib. 5. tract. 4. c. 15. §. 14. et Fletam lib. 3. c. 15. §. 5. In formulis Anonymi, form. 20. et 43. traditiones fieri dicuntur *per ostium*, hoc est, per *Hastam*: *Per illud ostium de ipsa casa*, *per herbam vel terram*, *ipsum mansum - - - visus fuit tradidisse.*

HASPACIVM, praestationis species. In Ch. a. 1283. ex Tabulario S. Dionysii Rex dicitur *habere in villis et territoriis de Belna de clauso Regis*, *- - - - octo libras pro mengerio*, *- - bichenagium*, *vinagium*, *Haspagium*, *bannum pro vino vendendo*, *etc.*

HASPALICI. Miracula S. Eusebiae Abbatissae Hamaticens. n. 7. *Tunc piratae non erant*, *neque sicarii*, *neque qui nunc confuso nomine dicuntur Haspalici*, *quorum numerus modo vbique locorum pene innumerabilis est*,

est, qui diurni nocturnique raptores semper incumbunt et insensissimi sunt. Vbi Henschenius, forte, inquit Raspatici; hoc enim vocabulo faecem hominum vndique collectorum appellari apud Flandros auctor est. Quid si ita dicti, quod haspas, seu ostia effringunt, vt Haspatici legendum sit, fuerintque qui Latinis Derectarii?

HASSASERI, idem qui Assasini. Iacobi de Vitriaco Hist. Orient apud Marten. to. 3. Anecd. col. 272.

HASSATUTI, eadem notione. V. Assasini.

HASSOCUS, f. tofus, Anglis Hassock, Gall. Tuf, lapidis species. Monast. Angl. to. 1. pag. 805. 852. Ab illo vero exitu Birchemere indirecte per transuersum marisci vsque ad tertium Hassocum a firma terra in aquilonali fine Higgeneie, et sic deinde per omnem tertium Hassocum, etc. Infra pag. 853. Pastores vero nostri super exteriores Hassocos versus Walton, inter pratum et mariscum debent stare, et animalia sua vsque ad pedes suos venire permittere.

HASTA. (1) Hastae Francorum potissimum fuere arma, quibus probissimos bellatores, et mirabiles de lanceis percussores fuisse ait Fulcherius Carnot. lib. 2. c. 41. quod et firmant Graeci scriptores aeui inferioris, Anna Comnena, Nicetas, et Cinnamus, locis indicatis ad Ioinuillam pag. 167. Ita porro Francorum hastas describit Albertus Aq. lib. 4. c. 6. Hastae fraxineae in manibus eorum ferro acutissimo praefixae sunt, quasi grandes perticae. HASTA frangatur in dorso eius, poena seruorum qui cum lancea inueniebantur, in Capitul. lib. 5. c. 247. (2) Veru, Gallis Haste. Vox Occitanis etiamnum notissima, quaemadmodum et Gallis olim; nunc vero Broche. Priuil. Leduini Abb. S. Vedasti Atrebat. an. 1036. (3) Pars corporis, qua viri sumus, quomodo βέλος Graeci dicunt. Michaël Scotus de Physionomia c. 22. (4.) Recentis suillae frustum: vnde rusticis Gallicis: Ie vous envoirai de la Hastille et du bondin. Ordinarium Laudunense apud Marten, de Diuinis Officiis antiq. Eccl. p. 95. (5) Modus agri. Ch. Hugonis Archiep. Senonensis an. 1154. in Tabul. Ferrariensi Et 5. den. de censu, quos Isambardus tenebat de Alberico de vna Hasta terrae arabilis, etc. Tabular. S. Albini Andegav. Concessit etiam de silua, quae iuxta est, quantum opus erit ad claudendum ipsa prata, spatio 3. Hastarum in latitudine, etc. Liber Chirographorum Absiae fol 15. Vt omnes haiae et defensabiles habeant in vniuersis terris Monachorum circa omnes aquas et riuos vnam Hastam hinc et inde. V, Asta 3. Lancea. HASTILIS, eadem notione. Testamentum erae 1266 apud Brandonum in Monarch. Lusitana to. 4. p. 379. (6) HASTA REGIA, Imperii insigne. Charta Henrici III. Regis Angl. apud Prynneum tom. 2. Libertat. Angl. pag. 1046. Crucem portatilem argenteam - - - cum Hasta sine baculo, etc. Vide Baculus. (7) Vestis Monachica, V. Superpellicium. (8) † stipes, palus, hastile, Gall. Hastelle. Stat. Auellae a 1496.

† HASTALLARE, differre, tempus prorogare; vnde HASTALLATIO, dilutio, mora. V. Astallare.

HASTARIUM. (1) HASTARIUM ARGENTUM, apud S. Augustinum Ep. 124 opponitur argento proprio: vbi Filesacus lib. 1. Selector. Hastarii nomine intelligi existimat, pecuniam ex rebus propter debita fiscalia diuenditis, ipsi fisco acquisitam. Quippe hasta in foro posita venditiones a fisco celebrabantur. Vide Cod. Th. de fide et iure hastae, leg. 10. tit. 17. (2) Alia notione, apud Tertull. Apologet. cap. 15. Quos (Deos) in Hastario vectigales habetis. Et lib. 1. ad Nat. Quos (Deos) in Hastarium regessistis. Hinc recte Rigaltius; Hastarium igitur est Liber Hastarius, seu Tabularium et Regestum Vectigaliorum, quae sub hasta et voce praeconis quinquennio quoque addici redemptoribus solebant.

† HASTARIUS, i. q. Hastator, Gal. Hasteur. Ch. Ms. a. 1034.

HASTATOR, Gallis *Hasteur*, qui veru ad focum versat: est enim Gallis *haste*, veru, quod *hastae* speciem referat, apud Froissartem 1. vol. c. 181. Ita etiamnum Aruerni veru *Aste* et *Ate* vocant. Laurentius Bizinius de Origine belli Hussitici apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. p. 175.

HASTEDVM, ASTEDVM, villa, praedium rusticum, ac praesertim agri qui a villa dependent. Tabular. S. Petri Cellensis Dioecesis Trecensis, an. 1089. *Praeterea - - - - totum Hastedum, quem possidebat apud Fontanetum villam, quantum scilicet possent colere, quicumque in eiusdem villae potestate essent mansuri, B. Petro concessit: ipsiusque Astedi institiam ac terragium tam in terra quam in pastura seu pratis concessit.* Apud Duchesnium in Histor. Castrouillana pag. 10. V. *Hasta*, 5.

HASTELARIA, locus vbi *hastae* coquinariae asseruabantur. Liber niger Scaccarii p. 348. † Leg. forte *Hastelaria*. V. in *Hostellaria*.

HASTENDITIVM, seruitium quod domino capitali proficiscenti ad exercitum debetur, et eiusdem redemtio pecuniaria. V. *Hostis*.

† HASTERELLVS, collum, iugulum, ceruix, Gall. *Hasterel*. Lit. remiss. Ms. a. 1352.

† HASTERIVS, i. q. *Hastarius*, in Ms. Lugdun.

† HASTIFRAGVS, cognomen Gualteri Cuissiaci, t. 2. Monum. sacrae Antiq. p. 6.

HASTILE, *pars candelabri a stipite directe procedens*. Io de Ianua. Vide Exod. c. 25. et Reg. c. 17. 2. Reg. c. 21.

HASTILIS, modus agri, V. *Hasta* 5.

† HASTILLIA, *Iouste*, in Glossar. Lat. Gall. a. 1352. V. *Hastiludium*.

HASTILVDIARE, hastis confligere in hastiludiis et torneamentis. Aegidius de Roya an. 1336. HASTILVDERE, eadem notione, apud Albertum Argentinensem pag. 144. et in Chron. Estensi apud Murator. to. 15. col. 390. HASTILISARE, eodem significatu, in Annal. Mutinens. apud Murator. to. 11. col. 70. ad an. 1270.

HASTILVDIVM, quod vulgo *Torneamentum* vocant. Io. de Ianua: *Hastiludium, quidam ludus militum, cum hastis: scil. quando equites currunt et frangunt hastas.* Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Hastiludium, Jeu ou iouste de lance.* Synodus Herbipolensis an. 1287. c. 4. *Hastiludia et torneamenta, etc.* HASTILVDVS, in Regim. Paduae ad an. 1300. apud Murator. to. 8. col. 45. HASTILVSVS, apud Ericum Vpsaliensem lib. 3. Hist. Sueciae 95.

† HASTILVSOR, qui *hastiludio* decertat. Murat. t. 18. p. 938.

HASTINA, Gloss. *Hasta*, δοϱύ. *Hastina*, δοϱὺ, ἀκόντιον. Leg. forte *Hastula*, vel *Hostile*.

† HASTINGA, nauium statio, Gall. *Rade*, in Chartular. Fiscamn.

HASTINGI, Normanni, Dani, ab Hastingo eorum Duce primario, de quo Scriptores passim, et quem natione Gallum, ac in pago Tricassino ex infimo rusticorum genere ortum asserit Glaber Rodulfus lib. 1. c. 5. Charta Guidonis Episcopi Beluacensis an. 1075. apud Loisellum: *Sed postmodum barbarorum incursione, et impiorum, id est, Hastingorum peruasione cuncta perdiderat.* Iidem *Heastingenses* dicuntur Simeoni Dunelmensi an. 1049.

HASTITENENS, hasta armatus. Gesta Tancredi apud Marten. to. 3. Anecd. col. 133.

† HASTIVIA, animi impetus, Gall. ol. *Hastiveté*. Litt. remiss. Ms. a. 1355. Vnde *Hatiuatus*, cognomen cuiusdam Gausfredi in Ch. a. 1234.

HASTO. *Iurare fine Hasto*, *V. Asto*.

† HASTRA, arboris species, quam *Hetre* appellunt Galli. a fago distincta. Req. visitat. Odon. *Vnam Fagum cum vna hastra. V. Haistria.*

† HASTRVS, mensura frumentaria. Ch. Ms. a. 1208.

HASTVLA, (1) Modus agri, pertica. Gregorius M. lib. 8. Ep. 61. *Hastulas vinearum numero quatuor.* V. *Hasta*. 5. (2) Diminut. ab *Hasta*. Glaber Rodulphus Hist. l. 1. (3) Assula, segmentum in Glossario Gasparis

poris Barthii apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 3. p. 541. ex Guiberti Hist. Palaest. Occurrit etiam in Miracul. S. Bertini l. 2. c. 3. V. *Astula.*

HATIVATVS, V. *Hastiuia.*

HATVBVS, μογιλάλος, qui aegre loquitur. Gloss. Lat. Graec. Sangerm.

HATYA, odium, inuidia; ita aliquando scribi testatur Spelmannus. V. *Atia.*

✝ HAVA, vel HAVVS, mensura frumentaria, eadem f. quae *Hauotus.* Ch. Ms. a. 1320. *Deductis VI. hauis frumenti.* V. *Haueia.*

HAVADIVM, HAVAGIVM, tributum, vt videtur, quod pro mensura quae *Hauata* vel *Hauotus* dicitur, vel a veteri Gall. *Hauir*, capere, ducta origo. Ch. Gaufredi Comitis Mauritaniae in Biblioth. Clun. p. 543. *Hauadium quoque, et omnes alias consuetudines, quas in burgo S. Dionysii accipiebam, omnes dimisi.* Idem esse videtur quod HAVAGIVM. Ch. a. 1276. in Chartular. Domus Dei Pontisar. *Dicebant nos debere sibi quasdam consuetudines, vulgariter nuncupatas Hauagium et criagium apud Pontisaram, ipsosque ac eorum praedecessores esse et fuisse in possessione, vel quasi percipiendi praedictum Hauagium et criagium nomine annui redditus sibi a nobis debiti.*

HAVARIA, V. *Auaria.*

HAVATA. (1) Mensurae genus; (✝ quantum scilicet pugillo seu manu contineri potest, Gall. *Hauée.*) Ch. 1315. ex Chartul. S. Martini Pontisar. *Abbas et religiosi S. Martini Pontisarensis sunt in possessione pacifica percipiendi qualibet die Sabbati duas Hauatas salis in foro Pontisarensis a vendentibus sal.* (2) Candelarum fasciculus, qui pugillo apprehendi potest. Ch. Ms. a. 1232.

HAVBANNVM, HAVBENTVM, V. supra in *Halbannum.*

HAVBERCVM, V. in *Halsberga.*

✝ HAVBERGARE, hospitari, diuersari. Reg. feud. Aquit. V. *Hereberga.*

HAVBERGEOLVM, V. *Halsberga*

✝ HAVBERGERIVS, loricarum artifex. Lit. remiss. a 1356. V. *Halsberga.*

HAVBERGETTVM, V. ibidem.

HAVBERGETTVS, panni genus apud Anglos. *Haberjects*, apud Stephan. Skinnerum in Etymol. Angl. Ch. libertatum Angliae cap. 26. *Vna sit latitudo bannorum, tinctorum, russetorum, et Haubergettorum, scilicet duae vlnae inter listas.* Monasticum Anglic. to. 1. p. 831. *Vestimenta autem dabunt mihi de griseng, vel Halberget, et pellibus agninis.*

HAVBERGIOLVM, HAVBERGVS, HAVBERIONIS, V. *Halsberga.*

HAVCARIVS, anserum custos, V. *Ancarius.*

✝ HAVCIRE, attollere, Gall. *Hausser*, Germ. Hissen. Ch. Ms. Phil. Aug.

HAVCTVS, V. *Hauotus.*

HAVE, pro Aue, salutationis formula, crebra in Constitutionibus Imperatorum, de qua videndus Brissonius in Formul. lib. 3. pag. 351. V. *Habe.*

HAVEDELONDS, agrorum anguli, a Saxonico *Heafod*, Anglis *Headland.* Kennet. Antiquitat. Ambrosden. p. 535.

✝ HAVEIA. (1) Mensurae genus, eadem quae *Hava.* Ch. Ms. a. 1114. *Haueias et boissellos. V. Hauata* 1. (2) Idem quod *Hauata* 2. Ch. Ms. a 1247.

HAVER, idem quod *Auerium*, et *Habere*, de quibus supra; in Foris Oscae an. 1247. f. 4.

HAVERE, eadem notione. Breuiarium Hist. Pisanae ad an. 1272. apud Murator. to. 6. col. 185. *Et naues, galeas, galeones, Hauere et homines diuersa per loca maris coeperunt, et vinam guerran fecerunt.* Occurrit non semel apud eundem to. 12. col. 326. 406. et 1128. V. *Habere.*

✝ HAVETVS, vncus, Gall. ol. *Hauet.* Arest. a. 1344.

HAVFARE, V. *Heinfare.*

HAVIA, pro *Haula*, de quo mox. Mandatum Henrici V. Regis Angliae an. 1240. apud Rymer. to. 9. p. 854. *Publicari faciunt in portubus et Hauiis, etc.* Vbi littera *i* errore typographico perperam pro *l* edita est.

HAVLA, nauium statio, portus, hodie *Haure*, olim *Hible*, vel *Haule*, ex quo *Habulum*, de quo supra. Occurrit non semel in Charta Radulfi Paganelli in Monastico Anglic. to. I. pag. 564. *Duas partes decimarum de Haulis, de Ascelaria, - - - - quidquid ad eam pertinet in omnibus rebus et decimis Haulae etc.* Portus vero sic nuncupati, quod in iis religentur naves: Arabes enim *habala* vincire et nectere dicunt. *Habl* iisdem est funis, vnde forte Gallicum *Chables*, pro spissioribus funibus, quibus naues ad portus religantur. Sunt, qui putant vocem *Haure* ab *Aber* Britannica ortam, quae ostium fluminis sonat, apud Giraldum Cambrensem lib. 2. Itiner. c. 2. *Versus Aberteini, id est casum Teiui fluminis in mari.*

HAVLLA, pro *Halla*, domus, aula, palatium. Germ. *Hauss*. Anglis *Hew*. (✝ seu potius locus vbi merces venum exponuntur.) Ch. an. 1267. ex Chartular. S. Vandreg. to. I. pag. 994.

✝ HAVLTVRA, locus editus, Gall. *Hauteur*. Ch. Ms. a. 1517.

✝ HAVNAIGIVM, f. praestatio pro mensione ad *aunam*, seu vlnam, V. *Alnagium*. Ch. Ms. a. 1319.

HAVO. Odo de Diogilo lib. 4. de Ludouici VII. profect. in Orient. p. 42. *Veniunt de exercitu, qui cambiunt necessaria, iunguntur et illis, qui ambiunt non sua. Igitur vna die Flandrensis quidam dignus flagris et flamma, cernens immensas diuitias, et immoderata cupiditate coecatus, clamat, Hauo, Hauo, rapiens quod coepinit, etc.* Flandris, *Haue*, sunt diuitiae, opes, pecuniae, etc. ex Lat. *Habere*. Sic clamabat ille: *Quot bona, quot bona!* vt alios ad praedam inuitaret.

✝ HAVOARE, pro *auoare*, fateri, agnoscere, in Ch. Ms. a. 1332.

HAVODVS, mensura frumentaria apud Belgas, quae ad modium reuocari posse videtur. Ch. Stephani Episc. Tornacensis an. 1198. tom. 3. nouae Gall. Christ. inter Instrum. col. 52. *Praeterea quosdam redditus quos emimus apud Markain, videlicet quinque Hauodos frumenti, duas rasarias auenae, quatuor capones, et viginti et octo denarios praefato Capellano assignauimus in perpetuum.* Perperam editum apud Miraeum to. 2. p. 982. *Hauctos*.

✝ HAVQVETO, sagum militare, Gall. *Hauqueton*, i. q. *Gambeso*. Lit. remiss. a. 1355. V. *Auquetonnus*.

HAVRA, nauium statio, portus, Gallis *Haure*. Ch. S. Ludouici an. 1231. ex Archiuo castri Nannet. V. *Haula*.

HAVRITORIVM, *locus de quo hauritur, vel vbi hauritur, vel instrumentum hauriendi.* Vgutio. Glossar. Lat. Gall. Sangerm. *Hauritorium vel Haustorium, instrument a puiser, ou lieux ou l'en puise yaue. Hausorium idem.* Gloss. Isid. *Haustrum, rota, Hauritorium, qui et girgillus.* Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Haustra, vel Haustrum, Puisoner, roë à puiser, quod girgillus dicitur.* Guillelmus Paris. de Rhetor. diu. c. 40.

HAVSITORIVM, HAVSORIVM, V. *Hauritorium*.

HAVSSASIS, V. *Assasini*.

HAVSTERANNI, V. *Haisterahandi*.

✝ HAVSTORIVM, puteus, in Ch. Ms. a. 1236. V. *Hauritorium*.

✝ HAVSTRA, *la rota da tirare l'aqua*. Gloss. Lat. Ital. Ms.

HAVSTRVM, V. *Hauritorium*.

HAVSTVS, *est ius hauriendi aquam de puteo vicini, cui eo inuito iure seruitutis adscribitur.* Vocabul. iuris utriusque.

HAVTA IVSTITIA, pro *Alta iustitia*, Gallice *Haute iustice*, in Ch. a. 1239. et Tabulario Corbeiensi.

HAVTO, spicae non omnino trituratae minoraque stramina quae ventilatione a tritico separantur, Gall. *Hauton* vel *Aulton*. Ch. an. 1239. ex Tabular. Compend. *Recognouit D. Alternum patrem suum quondam Maiorem Ecclesiae Compendiensis de Nigella vendidisse bene et legitime supradictae Compendiensi Ecclesiae Hautonem et rehautonem, etc.* Literae Curiae Ambian. an. 1244. ex eodem Tabul: *Recognouerunt se Abbati et conuentui Compendiensi totum carienem, totum pastum, totum Hautonem - - - et omnia alia quae habebant - -*

in

in grangia dictorum Abbatis et conuentus. V. *Halto.* HAVTONNVM, idem. Charta an. 1240. ex Tabul. Compend. HAVTVMNA, HAVTVMNIA, eadem notione. Ch. an. 1221. ex Tabul. S. Richarii.

HAVVYARE, V. in *Haga.*

HAYA, V. in *Haga.*

HAYBOTE, V. *Haibote.*

HAYCIVM, V *Haga.* 1.

† HAYRELIVM, HEYRELIVM, domus rustica cum aedificiis, quae ad eam pertinent, Gall. *Heiren.* Ch. Ms. a. 1295. V. *Plaisellus.*

HAYVM, pratum, ab Angl. *Hay*, fenum. Ch. apud Madox Formul. Anglic. p. 257.

HAZARDOR, aleator, Angl. *Hazarder.* Placitum sub Henrico IV. apud Th. Blount in Nomolex. Angl. *Hazardor communis ludens ad falsos talos adiudicatur quod per sex dies in diuersis locis ponatur super collistrigium.*

HAZENIA, V. *Azenia.*

HC, pro K. non semel occurrit, praesertim in Chartis Longobardicis. Ita in Leone Ostiensi edito ab Angelo de Nuce *HCarolus*, semper scribitur, pro *Karolus*, *HCalendae* pro *Kalendae.* Epitaphium Aligerni Abbatis Casinensis:

Conditur his septis ter ternis rite HCalendis, etc.

V. supra *H.*

† HCLRAM, vox contracte scripta, quae contemtum sonat. Acta SS. t. 6. sept. p. 500.

† HEAGIVM, praestatio pro habitatione, Gall *Heage.* Ch. Ms. Phil. I. a. 1318.

HEARPA, cithara. Vita S. Dunstani to. 4. Maii. P. 350. V. *Harpa.*

HEASTINGENSES, V. *Hastingi.*

† HEAVMERIVS, galearum artifex, a. Gall. *Heaumier.* Lit. remiss. Ms. a. 1350. V. *Helmus.*

HEBDOMADA, septem dies totius septimanae: vox nota. Anast. Bibl. in S. Simplicio PP. Vbi per *Hebdomadam* intelligit *Hebdomadarios* Presbyteros, qui ob ingruentem populum vicissime succedere solebant, qui poenitentes ad reconciliationem, et paganos ad baptismum praestolarent. Ita Baron. ann. 483. num. 5. V. *Hebdomadarius.* HEBDOMADA IN ALBIS, quae hebdomadam Paschalem et dominicam in Albis subsequitur. Incipit autem illa a Sabbato in Albis, et terminatur in alio Sabbato, et sic durat per octo dies. Ida Beletus c. 130, et Durandus lib. 6. cap. 81. n. 16. c. 89. n. 1. V. in *Alba.* HEBDOMADA AVTHENTICA, quae *Maior*, de qua mox, in suggestione Dioscori Diaconi, quae extat inter epistolas Hormisdae Papae. HEBDOMADA CASTA, ineuntis Quadragesimae hebdomada dicebatur apud veteres, vt castimonia per Quadragesimam seruanda significaretur. HEBDOMADA CRVCIS. Sic apud Teutonicos Rogationum hebdomada dicebatur, teste Macro in Hierolexico. HEBDOMADA DE EXCEPTO, dicitur in ritu Ambrosiano vltima hebdomada aduentus; quia in ea excluditur omne aliud officium, vt docet idem Macer. HEBDOMADA EXPECTATIONIS, Sexta septimana post Pascha, quae scilicet est post ascensionem, quoniam repraesentat illud tempus, quo Apostoli expectauerunt aduentum Spiritus Sancti, quibus dominus dixit: *Manete in hac ciuitate, et expectate usque dum induamini virtute ex alto.* Ita iidem Beletus c. 130. et Durandus. † HEBDOMADA GRASSA, quae dominicam *Quinquagesimae* praecedit, qua scilicet carnibus vti licet, Gall. *La semaine grasse.* Lit. remiss. Ms. a. 1397. HEBDOMADA INDVLGENTIAE, dicitur hebdomada maior, seu sancta, quia in ea poenitentes absoluuntur, inquit Honorius Augustod. l. 3. c. 72. † HEBDOMADA MAGNA, quae Pentecosten praecedit, in Arest. a. 1398. HEBDOMADA MAIOR, quae diem Resurrectionis Christi praecedit, ἑβδομὰς μεγάλη, Graecis. HEBDOMADA MEDIANA, Quadragesimae hebdomada quarta. Pelagius PP. in Epist. apud Holstenium in Collectione Romana p. 241. Vide Durandum lib. 6. Rational. cap. 59. n. 2. HEBDOMADA MVTA, seu *Sancta*, *quando* cam-

campanae astringantur, vt est in legibus Ostrogothicis de iure eccle-siast. c. 22. Vide Ioannem Loccenium lib. 1. Antiquit Suecic. c. 5. MEDIA IEIVNIORVM PASCHALIVM SEPTIMANA, est quarta Quadragesimae hebdomada iuxta Graecos; tertia vero secundum Latinos, vt pluribus docet Allatius de Dominicis et Hebdomadibus Graecorum. HEBDOMADA PASCHALIS, quae festum Paschatis subsequitur, vt protenditur vsque ad Sabbatum *in albis* exclusiue, et sic Pascha sex dies tantum habet pro octauis. HEBDOMADA PASSIONIS, quae Dominicam Palmarum praecedit. Vide notas ad Villhardium n. 129. Pro hebdomada maiori, quae est post Palmas accipi videtur a Bartholomaeo Scriba lib. 6. Annal. Genuens. ad an. 1227. apud Murator. to. 6. col. 445. HEBDOMADA PENTECOSTES, quam Graeci τοῦ ἁγίου πνεύματος ἑβδομάδα vocant, vt est apud Morinum. Vide Io. Bapt. Cotelerium ad Constitut. Apost. p. 253. HEBDOMADA POENALIS, dicitur illa, qua Christus Crucem subiit, et quod ieiuniis et laboribus transigatur ad memoriam passionis Christi. *Laboriosam Hebdomadam* vocant Latini Patres, nos etiamnum *la semaine penense. Hebdomada Poenosa*, in Chronico Archiep. Vpsaliensium p. 216. *Septimana Poenosa*, in Tabular. Monasterii Hederae, anno 1197. fol. 24. † HEBDOMADA POENITENTIALIS, eadem, in Stat. collegii de Marchia a. 1423. † HEBDOMADA REMISSIONIS, in qua a praestatione aliis hebdomadis soluenda quis eximitur. Ch. a. 1230. apud Ludew. t. 11. Reliq. p. 571. HEBDOMADA SANCTA, quae Pascha praecedit. Statuta Ecclesiae Nemausensis circa an. 1364. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1026. † HEBDOMADA TRINITATIS quae hoc festum subsequitur, *duplex* etiam nominata. Lit. Ms. a. 1377.

HEBDOMADALIS, Dominicalis. Statuta Canonicorum Regul. S. Augustini art. 19. apud Raim. Duellium Miscell. l. 1. p. 89.

HEBDOMADARIATIM, HEBDOMADATIM, ordine septimanario. Chronic. Mellicense in Regula reform. an. 1457. p. 418.

HEBDOMADARIVS, frater, vel Monachus, qui suas vices in ministeriis monasticis per hebdomadam exequitur. Vgutio: *Hebdomadarius, qui per hebdomadam curam gerit pro sociis super cibariis*. ARCHIHEBDOMADARIVS, qui *hebdomadariis* praeerat. Αρχιεβδομάριος dicitur in Concilio CP. sub Menna Act. 5. qui hebdomadariis praeest, vt singuli sua officia recte exequantur. Archihebdomadarii mentio etiam occurrit apud Anonymum περὶ ἐπιτιμίων, inter Opera Basilii editum. HEBDOMADARII, dicti in Ecclesiis Cathedralibus sicut et in Monasteriis, quibus maius Sacrum canere, omniumque horarum officium inchoare incumbebat. Statuta Ecclesiae Barchinonensis an. 1288. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 609. HEBDOMADARIA, munus Hebdomadarii. Constitut. Dominican. per Vincentium Mariam part. 1. col. 305. ex Capitulo anni 1417. HEBDOMADARII, praeterea dicebantur, qui per vices septimanatim ad cubiculum imperatoris excubabant. Vide Codinum de Orig. CP. p. 20. Meursium in ἑβδομάριον, et Gloss. mediae Graecit. in ἑβδομάριοι. HEBDOMADARIVS, qui singulis septimanis recurrit. Epistola ad Archiducem. Austriae ann. 1589. apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. p. 333. † HEBDOMADARIVS KALENDAE, qui *Kalendas* per hebdomadam annuntiat seu martyrologium legit. Ordinar. Ms. S. Petri Aureae-Vallis.

HEBERGAGIVM, HEBERGAMENTVM, HEBERGIARE, etc. V. in *Herberga* etc.

† HEBERGARE, *hebergamenta* seu aedificia construere vel reparare, Gall. *Heberger*. Ch. Ms. a. 1219. V. *Herbergare*.

HEBER-

† HEBERGIARE BOSCI, loco *bosci hebergamenta* seu villam construere. Ch. a. 1161. inter Probat. Hist. Autiss. p. 19. V. *Herbergiare*.

HEBITA, *lorica*. Gloss. Isidori et Vetus Glossar. MS. Sangerm.

HEBONA, sic liberum barbatum seu eiusdem simulacrum vocabant Neapolitani in Campania, teste Macrob. lib. 1. Saturnal. c. 18.

HECATONPENTA. Anastasius Bibl. in S. Hilario PP. *Vbi sunt columnae mirae altitudinis, quae dicuntur Hecatopenta*: altae scilicet 105. pedibus.

HECHOITA, escaeta. Perardus in Burgund. p. 350. V. *Escaeta*.

HECK, retis genus, quo vtuntur piscatores, fluuii Isidis Eboracensis accolae. Statuta an. 23. Henrici VIII. c. 18. apud Spelman.

HECTA, V. *Ecta*.

† HECTHECA, *solarium*. Glossar. Lat. Gall. a. 1352.

HECTICA, febris *Hectica*, Gall. *Fievre etique*. Vita S. Celestini PP. V. auctore Iacobo Cardinali.

HECVLANVS, *eunuchus*. Papias. In MS. Bituric. *Heculaneus*. Amalth. *Heculanus*, *fulcus*. Idem Papias suo ordine legit, *Herculaneus*, *Eunuchus*.

HECVRA, fulcus, αὔλαξ. Gloss. Lat. Graec. MS. Sangerm.

HEDA, HITHA, portus. Domesdei, in descriptione terrarum regis, Tarenfortiae, in Comitatu Cantii: *Ibi sunt duo Hede, id est portus*. Et tit. Chent. Episc. Baiocens. *Meletune, Heda de 20. sol.* Vbi Spelmannus *Hedam* intelligendam censet de portu minori et minus celebri, et ex Saxon. *Haeth*, fouea, deducit. Ex hoc, inquit, *Lambbit*, *Quene - hit*, *Oxburgh - hit*. Monast. Anglic. to. 2. pag. 142. *De tota Medietate Hithae suae apud Hengestesey, cum libero introitu et exitu etc.*

HEDERA. *Hederam in Pascha*, *in Choro administrare*. V. Hemeraeum in Augusta Viromand. in Regesto pag. 42. in Charta an. 1130.

HEDGBOTE, V. *Haibote*.

HEDIFFICAMENTVM, eo nomine significatur id omne quo res aliqua melior fit, Gall. *Amelioration*: quod de domo reparata vel aedificiis quibusdam aucta, et de agro diligentius culto intelligi potest. Ch. ann. 1286. ex Tabular. D. *de Flamarens*.

HEDIFICARE, pro *Aedificare*, ad pietatem mouere, impellere. Capitula gener. MSS. S. Victoris Massiliens. HEDIFICARE VINEAS, plantare. Instrum an. 878. to. 1. Hist. Occitan. pag. 135.

HEDINVS, apud Hispanos, dicitur *Iustitiarius Iudaeorum*, *qui exercet compulsiones*, *et mandat sententias executioni*, *et cognoscit de minoribus caussis*, *etc.* Ita Vitalis Episcopus Oscensis, apud Blancam in Comment. Rer. Aragon. pag. 784. ab Hebr. דין, Iudicium, et articulo praepos. ה

HEDIVM, *presidium*. *Hedium predium*. Ita vetus Gloss. MS. Sangerm. f. ab *aedes* voces fictae.

HEDRA, sedes, lectica, ex Gr. ἕδρα. Bonitus Subdiaconus in Actis S. Theodori Ducis Martyr. n. 12.

HEDROTII, HEDROTES, V. *Heideoti*.

† HEDVS, aries, machina bellica. Ch. a. 1243. inter Probat. t. 1. Hist. Nem. p. 75.

HEERE-SCHILD, vox Saxonica et Germanica, composita ex *Heere*, exercitus, et *Schild*, vel *Seyld*, clypeus. Gloss. Aelfrici pag. 66. scutum, clypeus, *Schild*. Proprie autem est obsequium militare, quo quis principi obnoxius est: quod *Scutagium* vocant Angli. Neque alterius sunt originis voces *Arascild*, *Arachild*, et *Arischilt*, quae praue editae leguntur, pro *Hereschild*, in Lege Longob. lib. 1. tit. 17. §. 4. *In collectione habitantium in vno loco*, *pro vi inferenda alicui*, *si plaga illata*, *aut homo mortuus fuerit*, *de ipsa collectione compositio fit 20. solidorum ei*, *qui vim passus est*. Statuti rationem reddit Princeps: *Quia non potuimus caussam istam assimilare ad Arescild*, *nec ad Concilium* (ita leg. pro *Consilium*) *rusticanorum*, *vel ad seditionem*: *et plus nobis potuit*

tuit congruum esse de consilio malo, id est, consilio mortis. Quo verborum contextu Legislator innuit, eiusmodi conuentus illicitos accipi non potuisse pro legitimis conuentibus, verbi gratia pro *Heerschild*, id est, conuentu ad militiam, vel conuentu pro rebus publicis, vel denique conuentu pro seditione vel tumultu aliquo pacificando et sedando. HERESCHILD, vt habet Kylianus, dicitur *dignitas originis, clypeus patris ac matris, feudum et clypeus, clypeus feudalis, nobilis prosapia paterna, clypeus militaris, insignia.* Chronic. Laurishamense p. 88.

HEERESTRATA, via regia, seu *militaris*, vti appellatur ab Eumenio in gratiarum act. sect. 7. et aliis, ab *Heer*, exercitus, et *Strete*, seu *strata*, via; Germ. Heerstraße. Leges Henrici I. Regis Angl. c. 10. Consuetudines Furnenses ex Archiuo Audomar. *Si quis rapinam fecerit aut in via aut in Heerstrata super mercatores vel quoscumque alios et in hoc maleficio captus fuerit suspendetur.*

HEERETOCHIVS, ductor exercitus, Magister militum: ex Saxon. *Heeretoga*, voce conflata ex *Heere*, *exercitus*, et *togen, ducere:* vnde Germanis *Hertzog*, dux dicitur, quasi *Dux exercitus.* Qui autem *Heretochii* potissimum fuerint apud Anglos, pluribus prosequuntur Leges Eduardi Confess. c. 35.

HEERGRAVIVS, V. *Heregrauius.*

HEERWADIVM, HERWEDIVM, militare vadium, a Sax. *Heere*, exercitus, et *Vadium*, pignus, (*) seu potius a *Watt*, Germ. Wand, pannus, vestimentum; Germ. Heergewette.) *Releuii* species quod ab haerede ad retrahendum feudum paternum vel bona haereditaria domino praestabatur. Leges feudales Ottonis Comitis in Tecklenburg. apud Ludewig to. 2. pag. 301.

HEGIN, V. *Haga.*

HEGIRA, Muhametanorum aera, quae a Muhamedis pseudoprophetae fuga initium habet. Vt enim aera Diocletiani dicta est *aera Martyrii*, ita etiam Muhamedis dicta est *Hegira*, a voce Arabica *Hegirathe*, seu *Hegeraton*, vt habet Ioan. Hesronita post Geographiam Nubiens. c. 8. hoc est, διωγμὸς ὑπὲρ τῆς θρησκείας. Cuius quidem auspicatissimae fugae tempus incipit in 16. Iulii A. Chr. 622. feria 5. *secundum medium calculum, seu 6. secundum phasin lunae*, vti habet Vlug Beig.

HEGVMENIARCHA, V. *Hegumenium.*

HEGVMENI, Ἡγούμενοι. Ita Graeci *Abbates* passim vocant, qui *Primates Monasterii* Iuliano Antecessori cap. 19. *Principes Monasterii*, in Regula S. Pachomii §. 7. 22. dicuntur. EGVMENVS, absque aspiratione. Ugutio: *Egumenus, i. Dominus.* Liberatus Diaconus c. 18. *Egumenus Monasterii Diolchon.* EVGVMENVS, perperam apud Guillem. Biblioth. in Hadriano II. p. 228. et eumdem Diacon. p. 762. Edit. Canisii. EGVMENARCHIVM, id forte, quod ἡγουμενεῖον vocat Alexii Comneni Nouella, monasterium, vel potius domicilium Hegumeni, vt *Patriarchium*, Patriarchae. Anastas. in Hadriano I. p. 119. *Basilica vero Monasterii S. Anastasii Christi Martyris vna cum baptisterio et Egumenarchio* etc. Alii Codd. habent *Igumenarchio.*

HEGVMENIVM, ea monasterii pars, quae peregrinis recipiendis propria erat. Passio SS. 20. Martyrum to. 3. Martii p. 171.

HEIA, HEIARE, V. *Haga*, et *Hercia*, 2.

HEIBOTE, V. *Haibote.*

HEIDEOTI, factio quaedam in vrbe Leodiensi, de qua magnum Chronicum Belgicum a. 1403 *Coeperunt certi ciues Leodienses, qui seipsos nominabant Heideotos, (quod interpretantur multi de Gallico in Latinum, Osores iustitiae) rebellare, D. Ioanni de Bauaria, Electo Leodiensi. Hedrotios* appellatos scribit Suffridus Petri in eodem Ioanne Episc. cap. 4. HEIDROTII, in Chron. Cornelii *Zantfliet*, apud Marten. to. 5. Ampliss. Collect. col. 361. vbi et de vocis etymo diserte docemur: *Anno 1403. quidam filii iniquitatis, Gallice Haidroits, id est, odientes ius*

et aequum, ciues Leodienses coeperunt rebellare contra dominum Leodiensem Electum inclytum Ioannem de Bauaria, nitentes contra Deum, iustitiam et rationem posse tenus destruere iurisdictionem ecclesiasticam in plerisque modis et formis, etc.

HEIDONES, gentiles, pagani, idiolatrae, a Germ. *Heyde*, Gall. *Gentil, Pagen*. Epist. a. 1589. apud Ludewig. to. 6. pag. 328. *Quidam ex nostris heidonibus transfuga factus est.*

HEIMBURGENSIS, HEIMBURGIUS, apparitor, praeco, Germ. *Heimburge*. Ius Argent. lib. I. cap. I. apud Schilter. in Gloss. Teuton. *Ad scultetum pertinet statuere tres personas (precones) quos Heimburgenses dicimus, unum in interiori scilicet veteri urbe, duos in exteriori.* Chron. Wormat. apud Ludewig. tom. I. pag. 78. *Apud Wormatiam seu Vangiones, supremus olim iudex erat camerarius tempore adhuc Francorum Regum, mansitque etiam succedentibus Episcopis, quorum nomine tres singulis annis placita in Curia Episcopali exercebant, Ianuario, Aprili, et Iunio. Iudici camerario XVI. apparitores praesto erant, quos Heimburgios appellabant.* Si tamen vim nominis spectes, idem est, qui iudex, praefectus vici, a Teuton. *Heim*, vicus, villa.

HEIMZUHT, expeditio hostilis, Germanis *Heimsuch*, vt vult Lindenbrogius. Lex Baiwar. tit 3. cap. §. *Si quis liberum hostili manu cinxerit, quod Herireita dicunt, id est, cum 42. clypeis, - - - si autem minus fuerint scuta, verum tamen ita per vim iniuste cinxerit, quod Heimzuht vocant, componat*, etc. Theutonibus *Heymen*, est sepire, obuallare: *Heyminghe*, sepimentum, a quo potius ducendum videtur vocis etymon. V. *Hamsoca*.

HEINFARE, HEINFARA, et HEINFAR, discessio, fuga, lapsus serui, ex Angl. *Hein*, famulus, seruus, et *Far*, iter, transitus. Dicitur et mulcta, quae hoc nomine penditur, et ipsa iurisdictio animaduertendi in seruos fuga lapsos. Domesdei: *Heinfaram qui fecerit, 100. sol. emendet.* Alibi: *Si quis occiderit hominem Regis, et facit Heinfaram, dat Regi 30. solid. de solutione hominis, et de forisfacto 100. sol.* HAVFARE, eadem notione. Consuetud. antiquae Norman, a. 1080. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 118.

HEIRONES, ardeae, erodii, *Herons* Gallis, accipitrum nobilium species primaria. Charta Anglica de Forestis, apud Matth. Paris. et in libro inscripto *Pupilla oculi*: *Aerias accipitrum, falconum, aquilarum, et Heironum.*

† HEISIA, HEISIA, f. silua sepibus septa, i. q. *Haga*. Ch. r. I. Annal. Praemonstr. p. 355. *Dedi vnam croftam, quam Robertus filius Seman tenuit iuxta Heisiam de Demesford.* Infra *Heisa*

HEKFORE, iuuenca, Anglis *Heifer*, Gall. *Genisse*. Computus ann. 1407. apud Kennett. Antiq. Ambrosden. p. 548. *Et de XII. den. receptis de debili vitulo cuiusdam Heckfore vendito praedicto Iohanni hoc anno.*

HELBLING, monetae genus, V. Hallenses.

HELCHIA. Ch. Walteri Abb. S. Quintini de Monte ann. 1214. *Sciat uniuersitas vestra quod cum nos - - - - in aqua communi de Buiescourt supra molendinos de Fullieres crustam unam cum Helchia et furnum de Biescourt, cum mansura eiusdem furni longo tempore possedissemus, etc.* Quae verba in Regesto ann. 1665. Gallice redduntur, *une Crouste avec vne Huche*, quo significatur arca lignea maior, vbi pisces in aqua seruantur.

HELCINIENTES. Ch. Theodorici Comitis Fland. a. 1151. Tabulario Monasterii S. Bertini: *Non solum quidem terrarum, sed et omnium rerum, quarum decima in sancta Ecclesia persoluitur ab Helciniendibus* (sic) *et submanentibus ex integro decima S. Bertino persoluatur.*

HELEFURLUNGA, V. *Furlongus*.

HELEMOSINA, pro *Eleemosina*. Ch. a. 1177. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 1012.

HELEMOSENARIUS, et HELEMOSINARIUS, pro *Eleemosynarius*.

Sylla-

Syllabus Rubric: ad Leges Palatinas Iacobi II. Regis Maioric. to. 3. SS. Iunii. p. VIII.

HELEMOSINATVS, qui dat in eleemosynam ecclesiae, monasterio, vel pauperi. Ch. a. 1030. to. 1. Hist: Lotharing. col. 407. V. *Eleemosynarii*. 3.

HELERA. Testam. ann. 1263. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1119. *Item volo et praecipio, quod dicta domus de Campi percipiat in solutum pro mille solidis Podiensibus, quos debeo eidem, praedicta Helera dictae Catharinae filiae meae tertiam partem prouentuum dicti mercati d'Alegre.* Locus perobscurus. An legendum *Heredia?*

HELIOGABALVS, ita Sol dictus apud Gabalitanos. Vocem Arabicam esse contendit Scaliger, *Alagabal*, vti praeferunt aliquot nummi, i. e. *Deus Gabalitarum*. Sed de Heliogabalo et Antonino Imperatore, ita nuncupato, multa congessere idem Scaliger in Notis ad Eusebium pag. 231. vlt. Edit. lib. 1. Epist. p. 209. Casaubonus et Salmasius ad Lampridium, Fullerus L. 1. Miscell. c. 14. et alii.

HELITIATVS, extra omnem litem positus. Praeceptum Childeberti III. Regis Franc. ann. 697. apud Mabill. Diplom. p. 480. V. *Elitigare*.

† HELLEMPARTA, hastae species, quam Galli *Hallebarde*, Germ. Hellebarde dicunt. Sic Latine reddit μαγκαβαν Nicet. in Andronic. l. 2. V. *Alabarda*.

HELLIRVNA, maga, V. *Alyrumnae*.

HELLOVS, *vorax, insatiabilis*, pro Helluo, in Gloss. MS. Sangerman. n. 501.

HELLVABVNDVS, *multum bibens, ebriosus*. Idem Gloss.

† HELLVVS, *rufus, pallidus, vel nausia*. Gloss. vet. Cod. 7641.

HELMARC, dimidia pars marcae, a Germ. *Hel* vel *Half*, dimidium et *Marc*, marca. Consuetudines antiq. Norman. in Conc. apud Lillebonam celebrato a. 1080. confirmatae apud Marten. to. 4. Anecdot. col. 119.

HELMVARIPHA, vox Arabica, quadrangulum irregulare, seu inaequale, quod vel duos obtusos habet angulos, et duos acutos, vel rectos duos, vnum obtusum, et vnum acutum. Goclenius in Lexico philos. *Impossibile est Helmuaripham aut tres rectos aut tres obtusos angulos habere.*

HELMVS. (1) Cassis, galeae conus; *Heaume* Gallis, *Helmo*, Italis, *Helm* Cambro-Britannis et Germanis. Lindenbrogius a Germanico deducit, Spelmannus a Saxonico. Gloss. Aelfrici: *Galea, le Wer Helm*. Gloss. MSS. ad Bedae Gutbertum: *Conos, i. e. Helme*. Ab *Helen*, celare, accersit Eccardus, quia caput galea celat: vnde *Celata* Italis dicitur. Occurrit in Legibus Ripuariorum tit. 36. §. 11. et alibi. GELMVS, ex Hispanico *Hyelmos*, in Testam. Ranimiri Regis Aragon. aerae 1099. in Historia Pinnatensi l. 2. c. 38. (2) Culmen, tectum, Anglo-Saxon. *Hdelme*. Verelius in Notis ad Herrauds-Saga pag. 88. obseruat, suis *Hialm* esse tectum quatuor perticis affixum foeno vel segetibus tegendis aptum. Tabular. Abbatiae SS. Trinitatis Cadom. fol. 21. *Ricardum etiam de Gracio, qui habet duos bordarios, et horreum suum et helmos, et hoc totum quod habet Helto Dapifer in eadem villa.* (3) † Monetae species, a casside ibi sculpta sic dicta, Gall. *Heaume*. Lit. remiss. Ms. a. 1387.

HELNA, helenium, enula campana, species plantae, Gall. *Aunée*. Hinc

HELNATVM VINVM, hac scilicet herba conditum. Bernardi Ordo Cluniac. part. 1. c. 8. in vet. Discipl. Monast. p. 151. *In vindemiis collecta Helna a famulo suo qui doctus est inde, et ex altera parte aliis herbis quae huic negotio aptae sunt, facit in vno vase vnum* (leg. vinum) *Helnatum, in altero herbatum.*

† HELOTIS, Sarmatica lues, siue plica Polonica. De ea Ioan. Agricola et alii.

HELOVITREVM VAS, pro *Holouitreum*, totum vitreum. Vox ibrida.

Acta

Acta SS. t. 1. Ianuar. p. 74. V. *Helmitreus.*

HELP, piscis maioris species. Ch. Guidonis Comitis Pontiuensis, in Tabul. Abb. S. Iudoci: *Ita quod si piscator ceperit infra terminos maris circum adiacentis sturionem et salmonem et porcum marinum, et Help, in ius cedit Ecclesiae totaliter et integre.* V. *Craspiscis.* † *Helpinum* ediderunt Benedictini to. 10. Gall. Christ. p. 336. inter Instr.

HELSWINDE, V. Hermannum Contractum p. 562. Edit. Canisii.

HELVCVS, pro Elucus, capitis grauitas a vino creata. Tertullianus de Corona c. 7.

HELVITICE. Liber 3. Miraculor. S. Dionysii c. 14. *Haud Heluitice habeo, quod loquar pro Dionysio, cum qui iam Sanctorum sociatus in coelo polles exercitibus, apologia nostra minime indigeas.*

HEMERO, αερπαξ, in Gloss. Lat. Gr. vbi Goldastus ad S. Valerianum emendat *Hamero:* hunc vide pag. 63. † Leg. *Hemerocoetus*, ex Gr. ημεροκοιτος.

HEMERODROMI, quasi diurni cursores, tabellarii, a Graeco ἡμέρα dies, et δρόμος, cursus. Acta SS. t. 1. Ianuar. p. 962.

† HEMEROTROPHVS, diurnus cibus, Gr. ἡμερότροφος.

† HEMICYCLVS, semicircularis, ἡμικυκλος, apud Murator. to. 19. p. 50.

HEMIGRANEA, HEMIGRANIA, dolor medii, imo et totius capitis, Gall. *Migraine*, a Graeco ἡμισυς et κρανιον. Acta SS. to. 5. Maii pag. 285.

HEMINA. (1) In Regula S. Benedicti cap. 40. est certa vini mensura, quam Monachis sufficere per diem existimauit, de cuius quantitate multa habent Regulae Interpretes, quae collegit Haeftenus lib. 10. Disquis. Monast. tract. 4. disqu. 2. ac praesertim Scriptor in Dissert. Gallica, de vini hemina et libra panis in Regula S. Benedicti, edita ann. 1667. *Emina appendit libram vnam quae geminata sextarium facit, habet drachmas centum.* Papias. Epist. Theodemari Abb. Casinensis a. circiter 790 ad Carolum M. *Quas duas mensuras aestimauerunt maiores nostri Eminae mensuram esse.* Apud Palladium de Architectura: *Cyathi nouem Heminam faciunt, Heminae duae sextarium complent. Sextarii sex congeum reddunt.* Vide Glossar. med. Graecit. in ἡμίνα, et quae in hanc rem commentatur idem Mabillonius in Praefat. ad to. 5. Vitar. SS. Ord. S. Bened. n. 158. Quidquid sit de controuersia, quae circa heminam vini, inter eruditos viros olim versata est, certum omnino est, non eiusdem capacitatis vbique extitisse hanc mensuram, etiam in Galliis. In quibusdam locis circa Belliiocum, Hemina vini eadem est ac semi-asinata; Asinata vero valet octo quartas vini. In Delphinatu Hemina vini aequiualet sextario, vtraque enim mensura 2. s. perinde aestimatur in Tractatu D. de Boeslieu. Aliae autem differentiae colligi possunt ex auctoribus a D. Lancelot in Dissert. de Hemina vini laudatis; plerosque licet illorum aestimatione huius mensurae, potius ad vsus suos respexisse, quam ad intimam illius capacitatem, mihi vix dubium sit.

IMINA, pro *Emina*, in Ch. a. 1136. apud Iosfredum in Nicaeensibus Episcopis p. 167. EXEMINA, eodem significatu. Ch. a. 964. in Append. ad Marcam Hispan. col. 884. *Dono ego Borellus Comes et Marchio - - - sestarium de cinada et Exeminam de vino.* (2) EMINA, et EYMINA, mensura frumentaria. Ch. a. 1249. apud Capellum lib. 4. Rerum Occitan. *Et si forte aliquis homo vel femina Biterris vendiderit suum bladum ad suam Eminam vel sestarium etc.* Instrum. an. 1309. to. 1. Hist. Dalphin. p. 86. *De quacunque quantitate bladi venditi, videlicet de vna Hemina, vt supra, capitur vna caseola pro qualibet Hemina.* Inuentarium MS. ex Archiuo Principis *de Rohan*: *Item vnam Eyminam frumenti et 5. pictas quas seruiunt Petrus Verderii, etc.* Nec minus variauit Hemina solidorum quam liquidorum; pro sextario interdum accipitur.

pitur. Ch. a. 1242. XVI. *Emynas seu sesteria annonae ad mensuram Aquis - - Vnum modium seu XVI. sexteria.* Ita etiam in nouo Costumar. t. 4. part. 2. p. 1008. art. XI. vbi *Heminam* per vocem *Setier* reddidit Gallicus interpres. Alibi *Hemina* duos bichetos valet: cuius ponderis fuerit apud Massilienses, vtcunque aestimare licet, ex statutis eiusdem ciuitatis l. 1. c. 55. num. 4. *Decernentes similiter quod nullus faciat saumatam portandam ad molendinum in qua sint plus quam septem Eminae annonae.* Alicubi *Hemina* Massiliensis 8. ciuaderias continere dicitur; ciuaderia vero fere aequiparatur modio Parisiensi. EMINALE, eadem notione, idem ac Sextarium, Gall. *Setier*. Ch. an. 1103 apud Brussel de Vsu feud. to. 2. p. 728. *Sestairalaticum dono vobis de omni blado, et de omni legumine, et de farina, - - - si mensurantur cum sestarale vel eminale.* Vbi particula *vel* explicatiua est, non disiunctiua: vtriusque enim mensurae eadem est praestatio. Tabular. B. M. Accinct. *Remisit etiam IX. denarios censuales et vnum eminale auenae.* HEMINALE SALIS, mensura vnius heminae salis capax, simul et praestatio quae pro distractione salis exsoluitur duodecima scilicet heminae pars de vnaquaque vectura. Charta ann. 1309. to. 1. Hist. Dalphin. p. 91. EMINATA TERRAE, modus agri vnius heminae capax, vt modiata, vnius modii, etc. *Eminée de terre*, Aruernis, *Eminada terrae*, in Ch. Raimundi Comitis Tolosani an. 1248. *Tres cartonatas et vnam Eminatam terrae, cum quodam pradello, etc.* in Ch. Ms. a. 1300. (3) Eadem notione, vt videtur, qua *heminagium*. Testam. Guinardi Comit. Ruscin. an. 1173. in Append. ad Marcam. Hisp. col. 1360. *Relinquo etiam eis* (Templariis) *ipsas heminas de Perpiniano.*

HEMINAGIVM, EMINAGIVM, praestatio ex quacunque emina frumenti, aut alterius grani. Ch. Philippi August. Reg. Franc. a. 1183. in Chartophylacio regio Regest. 91. Ch. 448. *Dedit etiam eisdem vnum modium frumenti ad mensuram Parisiensem in granchia sua Compendii, vel Eminagio illius oppidi. Sisa heminarum*, Impositio, praestatio *Eminagii*, in Ch. a. 1251. V. *Sisa. Aminage*, in Ch. Iohannis Reg. Fr. Regest. 9. Chartophylacii regii num. 502.

HEMINALE, V. *Hemina* 2.

† HEMINATA, i. q. *Eminata* in *Hemina* 2. Stat. Auenion. l. 1.

† HEMIOLVM, sescuplum. Gloss. Gr. Lat. ἡμιόλιον, *secuplum.* Poenit. vetus Ms. ex Conc. Nic. c. 17.

† HEMIOLIVS, numerus sesquialter, ap. Gell. l. 18. c. 14.

† HEMIPLEXIA, paralysis, qua dimidia pars corporis laborat, in Epist. Andr. Morelli ad Iac. Perizon.

HEMISIVM, species monetae, dimidia pars assis. Hist. Miscell. apud Murator. to. 1. part. 1. p. 162. *Et ita processerunt iactantibus Imperatoribus hypatiani et trimisia et Hemisia et nunismata nouae vsque ad magnam Ecclesiam.*

HEMISPERIVM. (1) Pro *Hemisphaerium*, Vgutioni. (2) Instrumentum vitreum in modum sphaerae dimidiae, vel in orbem efformatum, quo ad lintea leuiganda vtebantur. Bernardi Ordo Cluniac. part. 1. c. 54.

† HEMISPHAERIVM CONSVMMARE, tempus terere, in Act. SS. t. 2. Sept. p. 499.

HEMISSECLA, dimidium *sicli*, Germanis Seckel, quod est quarta pars vnciae apud Graecos et Latinos. Hepidannus de Vita S. Wiboradae l. 14. c. 14. *Cum nesciant de tot talentis Hemissеclas vel obolos obseruare.* V. *Emisexcla.*

HEMITOGIVM. Papias MS. Bituric. *Emitogium, dimidia toga. Hemitogium*, Iohanni de Ianua.

HEMITRITAEVS, semitertiana febris, Gall. *Fievre double tierce.* Acta S. Raynerii t. 3. Iunii p. 454. Vox ducta a Graeco ἡμιτριταῖος, semitertianus.

HEMOSVS, *odium*, Gloss. Isidori. Ita etiam in Excerptis Pithoei. Bonauentura Vulcanius suspicatur legendum,

ctum, *Heinosus*, odiosus, vnde forte Gall. *Haineux*.

† HEMVM, *lo parlamento, e modulacione*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

HENAPHVS, vas, patera. Tabular. Maioris Monast. V. *Hanapus*.

HENATINI, *Gigantes sive robusti, sive potentes, aut humiles consurgentes*; in Glossis Lat. Gall. Sangerm. MSS. et in Amalthea ex Catholico Ioh. de Ianua. Vox procul dubio detorta ab *Enac* vel *Enacim* de quibus Num. 13. 34. et Deuter. 2. v. 11.

† HENDEGARIVS, machina bellica. Murat. t. 2. Antiq. p. 508. *Solaria, assides, scalas, hendegarios, funes, balistas etc.*

HENDEM, *eque, similiter*. Gloss. Sangerm. MSS. n. 501.

HENEDPENY. Monast. Anglic. t. 2. p. 827. *Sint quieti - - - de chevagio et Henedpenny, et bucstall et tristris, etc.* Forte *gallinagium*, ex Saxon. *Haen*, vel *Henne*, gallina, et *Peny*, denarius. V. *Gallinagium*.

HENEVNTE, pro Ineunte. Praefatio Francisci Blanchini, apud Murator. to. 3. p. 81.

HENGISTE. Ch. Arnulfi Imper. an. 898. in Metropoli Salisburgensi, to. 3. p. 62. *Cum curtilibus et aedificiis, - - agris, pratis, pascuis, siluis, foresto ad Hengiste, aquis, aquarumque decursibus, etc.* Kiliano, *Engist*, est equus, caballus; igitur *forestum ad Hengiste*, fuerit forte vsus siluae ad pabulandos equos.

† HENGISTFVOTER, cui cura equorum demandata est, maxime qui eorum pabulum curat, a Germ. Hengst, equus, caballus, et Futter, pabulum. Ch. a. 903. apud Meichelbec. t. 1. Hist. Frising. p. 151. *Cum mancipiis, parscalchis, sindmannis, hengistfuotris, etc*, *Hengistuotris*, in alia a. 1057. ap. eund. t. 2. p. 516. Hinc emendandae Chartae in v. *Hengistnotus*.

HENGISTNOTVS. Ch. Ludouici Regis a. 892. in Metropoli Salisburgensi t. 1. p. 130. *Cum - - familiis vtriusque sexus, mancipiis, parschalcis, sindmannis, Hengistnotis, cassibus, campis etc.* Alia Henrici Imper. an. 1039. p. 147. habet *Hengisuoteris*, alia denique an. 1057. p. 151. *Hengisturtis*. Vide *Hengistfuoter*.

HENGLBITA, perperam pro *Hengwitha*, in Litteris Henrici Regis Angl. ex Regest. 92. Chartophylacii regii ch. 58. V. *Hangwith*.

HENGWITHA, V. *Hangwith*.

HENKINI, dicti per contumeliam Rheni accolae, *die Henchen* vel *Hencken*, carnifices, furciferi. In Vita Caroli IV. Imp. *Si pater noster arripuerit istas pecunias disperget eas inter Rinenses Henckinos et sic decepti manebimus et illusi.*

HENOTICVM, ex Gr. ἑνωτικὸν, edictum de vnitate Ecclesiae, quomodo appellatum illud, quod Zeno Imp. sanxit. Victor Tunnensis: *Anastasius Imp. haereticorum Synodum faciens Henoticum Zenonis confirmat.* Habetur illud apud Euagrium. V. *Vnitiuum*.

HENRICI, dicti denarii aurei ab Henrico II. Rege cusi.

HENRICIANA HAERESIS, dicitur Simonia, ab Henrico IV. et V. Imperatoribus, qui Episcopatuum et Ecclesiarum inuestituras pretio accepto conferre solebant. Guillelmus Apuliensis lib. 3. de Gestor. Norman.

HEORDPENI, praestatio pro quolibet foco; ex Saxon. *Heord pening*, voce conflata ex *heord*, domus, focus, et *pening*, denarius; proprie autem is, qui vulgo *Romescot* dicitur, et Romano Pontifici pendebatur. Leges Edgardi Regis cap. 5. apud Bromptonum. V. *Denarius S. Petri*.

HEPTADOGMA, sermo de septem artibus. Compendium Iurium et Consuetud. Vniuersitat. Paris. per Robertum Goulet, Edit. 1717. fol. 17.

HEPTAMARON. Donatio S. Rudesindi, pro Monast. S. Saluatoris de Cella-noua. *Geriae, historia ecclesiastica, Heptamaron, geronticon, expositio Trinitatis et collationum.* Forte legendum *Hexaemeron* a Graeco ἑξαήμερον, liber satis notus de sex diebus quibus mundus conditus est.

HEPTAMYXOS, lucerna septem *myxos* seu *nares*, vt alii vocant, habens. Hegesippus l. 5. c. 10. Ita Hofmannus.

HEPTAPHONOS, ἑπτάφωνος, habens voces septem. Theogerus Episcop. Metensis apud Bernardum Pez t. 1. Anecd. Praefat. p. XV.

HEPTATICVS, EPTATICVS, corrupte, pro Heptateucho, seu tomo sacrorum Bibliorum primo continente *Pentateuchum* Moysis, et sequentes 2. libros Iosuae et Iudicum. Vgutio: *Eptaticus vetus est Testamentum, quinque libri Moysi, sex Iosuae, septem libri Iudicum.* (Sic in MS.) Occurrit apud S. Hieronym. Poema l.2.Comment.Bibl.Caes. p.406.

Eptaticus enim librum decurris in istum
Quem Ruth consequitur faemina clara satis.

Vbi vir doctissimus ad marginem: *Locus mendosus de cuius emendatione nondum mihi liquet.* At facilis nunc emendatio ex praeallatis: legendum enim *Eptaticus.*

HERA. (1) HERA, HERBA, ager, aut locus, qui nec colitur nec aratur, († vel potius i. q. mox *Heralis.*) Ch. a. 1206. in Tabulario Caleusi p. 190. *Recipiant de caetero - - - vnum obolum super suis Heriis de Beomonte, et sex denarios super quadam Hera de Buseniaco - - quinque denarios de duobus Hereis de Gromont et 11. den. de prato suo de Gromont.* V. *Area* 1. (2) Iuno, Graec. Ἥρα. Gobel. Persona Cosmodr. aet. 6. cap. 38. *Quod Hera colebatur a Saxonibus videtur ex eo, quod adhuc quidam vulgares recitant se audiuisse ab antiquis, prout ego audiui, quod inter festum Natiuitatis Christi et festum Epiphaniae Domini, Domina Hera volat per aëra, quoniam Iunoni apud Gentiles aër deputabatur. Et quod Iuno quandoque Hera appellatur, et depingebatur cum tintinnabulis et alis, dicebant vulgares, praedicto tempore Vrowe Here, seu corrupto nomine Vro Here de vlughet et credebant illam sibi conferre rerum temporalium abundantiam.* (3) Capitum sectio, V. *Aera* 1.

HERACLEA, *statua Herculis.* Sic Glossae MSS. ad illud veteris Interpretis Alexandri Iatrosophistae l. 2. Passion. vbi de Ligaturis et Characteribus: *Aliud de lapide medicamentum: sculpens in eo Heracleam rectam suffocantem leonem includes in annulo aureo, et dabis ad vtendum in digito, et sanus erit.*

HERACLIA, vox Architectonica, Gall. *Terme*, telamon. Gregor. Turon. de Glor. Mart. L. 1. cap. 65. *Erectis tamen parietibus super altare aedis illius, turrem ac columnis, pharis Heracliisque transuolutis arcubus erexerunt.*

HERALDVS, vel HARALDVS, Fecialis, vulgo *Herault*, Germ. Herold, de cuius officio Nicolaus Vptonus lib. 1. de Militari officio cap. 12. HERALDVS, in Instrum. a. 1520. apud Baluz. to. 2. Hist. Aruern. p. 687. HEROVDES. Henricus Knyghthon. p. 2571.

† HERALIS, domus rustica, cui adiunctus est hortus. i. q. *Curtile.* Glossar. Caesar. Heisterbac. in Reg. Prum. *Engilardus tenet heralem vnam, id est curtilem.* V. *Hera* 1.

HERBA. (1) *Herba aluminis*, in Constit. Sicul. l. 1. tit. 84. *Granaterias, piscarias, herbas aluminis, et generaliter omnia, quae per nostram curiam procurantur.* INVESTITVRA PER HERBAM ET TERRAM, in Formulis veteribus Lindenbrog. 153. 154. V. *Inuestitura.* HERBAE DOMESTICAE, olera, legumina, Gall. *Herbes potageres.* Transactio inter Abbatem et Monachos Crassenses ann. 1357. ex lib. viridi fol. 52. HERBAS DARE, veneficio, seu veneficis potionibus, alicui vitam, vel mentem auferre. Quintilianus declam. 350. Lex Salica tit. 21. §. 1. *Si quis herbas alii dederit bibere, et mortuus fuerit. Herbas haurire*, apud Gregorium Turon. l. 6. c. 35. Formulae veteres c. 34. *Ego herbas malesicas, nec potiones malas nunquam temperaui, nec bibere dedi, per quod ipse infirmus, vel insanus fuisset, aut vitam suam perdere debuisset. Herbarum venena*, apud eundem Gregor. Turon. l. 2. Hist. c. 9. l. 4. de

de Mirac. S. Mart. c. 36. *Herbas incantare*, apud Audoënum in Vita S. Eligii l. 2. c. 15. *Herbam dare, porrigere*, veteres dicebant alia omnino notione, de qua sic Festus: *Herbam do, cum ait Plautus, significat, victum me fateor: quod est antiquae et pastoralis vitae indicium; nam qui in prato cursu aut viribus contendebant, cum superati erant ex eo solo, in quo certamen erat, decerptam herbam aduersario tradebant.* V. Erasmum Centur. 9. Adag. 78. (2) Tributum, seu census pro iure et facultate succidendi herbas in pratis vel in siluis, atque animalia in iis pascendi: accipi etiam potest pro seruitio quod subditi ac rustici domino suo in herbis ipsius succidendis praestare tenentur. Charta Balduini Comitis Flandriae a. 1116. apud Miraeum to. 2. pag. 1153. V. *Herbagium.*

† HERBACIA, pratum, locus vbi herbae abundant. Ch. Ms. a. 1108.

† HERBAGAGIVM, domicilium, aedes, domus. Ch. Ms. an. 1217. V. in *Hereberga.*

† HERBAGIA, census, qui pro facultate succidendi herbam penditur. Ch. Ms. a. 1192. V. *Herbagium.*

HERBAGIVM. (1) Herba in pratis excisa; *Herbage*, in Consuetud. Norman. art. 30. Bracton. l. 4. t. 1. c. 37. §. 1. *Haec esset potius emptio herbagii, quam pastura.* (2) Ius seu facultas succidendi eiusmodi herbas in pratis, aut Communiis, vel etiam in siluis, aut animalia in iis pascendi. Bracton. c. 38. §. 12. *Notandum, quod sub nomine Herbagii non continetur glans, et ideo tempore glandis et pessonae, excluduntur porci et caprae, nisi ad hoc specialiter agatur, quod talem habeant communiam.* Adde §. 21. Leges Henrici I. Regis Angl. c. 90. *Inde pensandum de eo, cui hoc licuit, an qui laesus est, Herbagium, vel lignagium, vel caussam aliquam in nemus habeat.* Ordericus Vitalis lib. 5. *Concesserunt etiam totius villae Herbagium.* HERBAGIA eadem notione. Ch. an. 1208. ex Chartul. S. Nicasii Remens. HERBERGIVM, eodem significatu. Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 71. (3) Census annuus domino debitus pro facultate succidendi herbas, etc. Ch. a. 1217. ex Chartul. S. Nicasii Remens. *Radulphus de Betignicurte vendidit Ecclesiae S. Nichasii quidquid habebat - - - tam in mansionariis quam in Herbagio et censu.* HERBAGIA, eadem notione. Bulla Paschalis PP. II. an. 1114. ex Chartul. S. Nicasii Remens. HERBARIVM, eodem significatu. Charta an. 1115. apud Stephanot. Antiquit. Bened. Petracor. MSS. fol. 171. HERBATGIVM, in Ch. Guidonis domini Montislauri an. 1387. apud Baluzium to. 2. Hist. Aruern. p. 610. HERBATICVM, idem Diploma Ottonis II. an. 981. apud le Blanc Dissert. de Monetis p. 88. *Per hoc nostrum perdonamus praeceptum, vt nullus eorum aut suorum hominum deinceps - - - in aliquo loco donet portenaticum, aut ripaticum, vel Herbarium, vel glandaticum.*

HERBAIARE, herbas depascere. Obseruantiae Regni Aragon. lib. 7. tit. de Pascuis §. 7. *Si aliquae oues Herbaiantur in aliquo loco, non possunt pascere talia animalia in loco seu termino conuicino.*

HERBAIARIVS, qui pascuis inuigilat. Iacobus I. Rex Aragon. in Foris Oscae a. 1247.

HERBANNVM, V. in *Herebannum.*

† HERBANTVM, census pro facultate succidendi vel depascendi herbas. Ch. Ms. a. 1153. V. in *Herbagium.*

HERBAPERIARVM. Thwroczius 2. part. c. 3. *Kusid autem de aqua Danubii lagenam implens, et Herbaperiarum ponens in vtrum, et de terra nigri sabuli accipiens ad suos reuersus est.* Sed ex iis quae subduntur, legendum indubie *Herbam pratorum*, quod non vidit Editor.

HERBARE. (1) *Herbam pascere, vel herba ornare, induere.* Ioanni de Ianua Gloss. Lat. Gall. Sangermann. *Herbare, herber, glager d'herbe.* (2) V. *Herbatum vinum.*

HERBARIA. (1) Venefica. Capitula ad Legem Alamanor. c. 22. Edit. Baluzii: *Sex stria, aut herbaria si sit.* V. *Herba* 1. (2) Ipsum veneficium.

 Liber

Liber promissionis Maleficii, in Statutis venetis cap. 17. (3) † Forum herbarium. Statut. Montispess. MS. a. 1204.

HERBARIUM. (1) Ioanni de Ianua, *Locus, vbi Herbae abundant.* Glossar. Lat. Gall. Sangerman. *Herbarium, Herbier, lieux où herbe croist.* In Glossar. Isidori, *Herbitium, locus in quo herbae nascuntur.* Vdalricus l. 3. Consuet. Cluniac. c. 8. *Quos tamen* (pannos) *non suspendant ad siccandum in horda, vt alii fratres sed tantum deponant in Herbario claustri.* (2) Aliud porro est *Herbarium* apud Henricum Knyghtonum lib. 2. cap. 2. de Willelmo Rufo Rege Angl. *Fecit de loco illo Forestam nouam, quam vocauit suum nouum Herbarium, et repleuit eam ceruis, damis etc.* Quippe hoc loco in voce *Herbarium,* in consonantem efficiunt: idemque valet haec mox, ac *herbergium,* seu domicilium. Tabular. Absiense fol. 171. *Aedificare, secare, plantare in Auberliis, pratis, exclusis.* Rursum fol. 199. *Partem meam Auberjae, quam habeo in Martreio, etc.* V. *Hereberga.* (3) V. *Herbagium* 3.

HERBARIUS. (1) Veneficus, Heluetiis *Herberger.* Gloss. Lat. MS. Reg. *Veneficus, qui venenum dat, Herbarius.* Fredegarius in Hist. Epitom. Francor. c. 56. *Clamant et filii negligentes matrem Herbariam et meretricem.* Halitgarius in Poenitent. cap. 10. *Herbarius vir aut mulier, interfectores infantium, etc.* (2) HERBARII, sunt ῥιζότομοι, et Βοτανολόγοι Graecorum. Firmicus lib. 8. c. 13. *Herbarios faciat, qui scilicet herbas sollerti arte collectos ad medelam laborantium seruent.* Plinius quoque *Herbarios* vocat, qui medicas herbas legebant ac vendebant.

HERBASCUM, *Ellychnium*, in Amalthea.

† HERBATGIUM, V. *Herbagium* 3.

† HERBATICUM, census pro facultate succidendi vel depascendi herbas, i. q. *Herbantum.* Ch. MS. ann. 1232. V. *Herbagium* 3.

HERBATICUS. Gloss. Graec. Lat. MS. et Editum: Ἀλητής, *Herbaticus, vagus, erroneus.* Sed legendum *Erraticus.* HERBATICA ANIMALIA, ποηφάγα, apud Vopiscum in Probo, vbi quidam restituunt *Erratica*, quod improbant viri docti.

† HERBATIUM, ius exigendi *Herbaticum.* Lib. cens. eccl. Rom. MS.

† HERBATUM, pratum. Ch. a. 1206. to. 1. Probat. Hist. Brit. p. 806.

HERBATUM VINUM, vinum herbis aromaticis conditum. Vsus Custarae Cenom.

HERBEGAGIUM, V. *Herebergaria.*

HERBEGARE, V. in *Herebergare.*

HERBERA, venefica, V. *Herberia.*

† HERBERAGIUM, domicilium, aedes, mansio. Ch. a. 1177. t. 7. Ordin. reg. Fr. p. 697.

HERBERGAGIUM, etc. V. in *Hereberga.*

† HERBERGAMENTUM, census qui pro facultate succidendi vel depascendi herbam soluitur. Ch. MS. an. 1325.

HERBERGARE, domum construere, aedificare, suppellectili instruere. Ch. XII. saeculi ex Tabulario B. M. de Bono Nuntio Rotomag. *Licet siquidem eidem Gilleberto et haeredibus suis hanc praedictam terram et domum Herbergare de ligno et lapide, aut vendere, etc.* Ch. a. 1234. to. 4. nouae Gall. Christ. inter Instrum. col. 207. *Quod si inter ipsorum Abbatis et conuentus homines inuenerit mansum vacuum idem Ioannes, et voluerit Herbergare de aliquo, sine aliqua contradictione poterit.*

† HERBERGATUM, ius in foresta exscindendi ligna domui construendae vel reparandae necessaria. Ch. an. 1206. to. 1. Probat. Hist. Brit. p. 806.

† HERBERGEGIUM, domicilium, mansio, aedes, hospitium. Chartul. feud. episc. Aurel.

HERBERGERIA. (1) V. *Hereberga.* (2) † Diuersorium, Germ. Herberge. Lit. remiss. a. 1351.

HERBERGIAGIUM, Vide *Herebergaria.*

† HERBERGIARE. (1) *Herbergia* seu mansiones aedificare, villam construere. Ch. Phil. Aug. a. 1187. (2) V. *Herebergare.*

HERBERGIATOR, V. *Herebergaria.*

HER-

HERBERGIUM. V. *Herbagium*, a. et *Hereberga*.

† HERBERIA, HERBERA, venefica. Correct. stat. Cadubr. c. 60. Vide *Herbarius*.

† HERBERJAGIUM. (1) Habitatio cum certa agri portione, praedium rusticum. Ch. Ms. a. 1183. V. *Hereberga*. ARBERGERIUM, idem. Ch. a. 1318. t. 12. Gall. Christ. p. 405. (2) Idem quod *Herbergagium*, in Ch. Ms. a. 1226.

HERBERIGIUM, V. *Herebergaria*.

† HERBEUS, coloris viridis, to. 2. Hist. Cassin. p. 600.

HERBIAGIA, idem quod *Hereberga*, domicilium, domus. Enumeratio feodorum Norman. ad Duchesnium Hist. Norman. p. 1044.

HERBICARE, herbas euellere. Descriptio censuum Monast. S. Emmerammi apud Bernardum Pez to. 1. Anecd. part. 3. col. 76.

HERBICE, V. *Herpix*.

HERBIDARE, herbam seu gramen proferre, apud Coluenerium in Gl. ad Baldricum. *Herbidare terras*, herbas serere, Martiano Capellae lib. 1.

HERBILEGUS, messor, Gall. *Moissonneur*. Gesta Tancredi apud Marten. t. 3. Anecd. col. 146.

HERBILIA, leguminis species. Miracula S. Columbani c. 5. *Legumen Pis, quod rustici Herbiliam vocant - - - sponte nascitur per illas rupes* (in Italia). † Ital. *Eruilia*, *Erucia*, aut *Arucia*.

HERBITIUM, V. *Herbarium*.

HERBITUM *dixerunt pastores, eo quod herbae vice praebeatur pecoribus cum Pascua desunt*. Papias.

HERBOLASTA, panificium herbis fartum et conditum. Ordinatio super numero et ordine mensarum in hospicio Dalphini to. 2. Hist. Dalphin. p. 313. *Item, volumus quod fiat unum intremesium pro nobis in dicta die Sabbati in prandio de tartis aut de Herbolastis*.

† HERBOLERIUS, *herbarum* seu pratorum custos. Inquisit. ann. 1268.

HERBUM, eruum, ut videtur, species leguminis, Gall. *Ers*. Pallad. lib. 1. c. 24. de Columbis: *Foetus frequentant, si ordeum torrefactum, vel fabam, vel Herbum saepe consumant - - - Herbum foetus gratia mensibus praebeamus hibernis*. V. *Herbitia*.

† HERBURGIUS, veneficus, in Lege Sal. tit. 67. edit. Eccardi. V. *Cheruioburgus*.

HERCALAE, strumae ex Gall. *Escrouëlles*. Gaufridus de Belloloco, de Vita et conseruat. S. Ludouici Reg. Fr. c. 35. *In tangendis infirmitatibus, quae vulgo Hercalae vocantur, super quibus curandis Franciae Regibus Dominus contulit gratiam singularem, etc.*

HERCEARE, HERCIARE, occare, *Hercer*, Germ. Harken. Concil. Rotomagense an. 1096. apud Ordericum Vital. l. 9. p. 721. *Equi arantes, et homines carrucas ducentes, et Herceatores, et equi, de quibus Herceant - - - perpetua sint in pace*. Chartular. S. Trinitat. Cadom. fol. 48. *Et* (debet) *Herceare eas cum equo suo, et in quadram unam acram et Herceare eam*. W. Thorn. a. 1364. *Herceare, surculare, metere, etc.* HERCER, HERCHARE, eadem notione. Charta a. 1181. ex Archiuo Eccles. Dolensis. Polyptychus Fiscamnensis a. 1235.

HERCHARE, V. *Herceare*.

HERCHATURA, occatio, Gall. *Hersage*. Chartularium SS. Trinitatis Cadom.

HERCHIA, V. in *Hercia*.

HERCIA. (1) Occa, instrumentum rusticum, quo terrae proscissae occantur, et teruntur, Gall. *Herce*: ex *herpex*, *herpicis*, quasi *herpicia*, et contracte, *hercia*; Germ. infer. Harke. Fleta l. 2. c. 77. *Carucas et Hercias reparare*. Adde c. 84. HERCIS, eadem notione. Chartularium SS. Trinitatis Cadomens. fol. 46. v. (2) † *Cornatae* species qua vassalli tenentur dominorum terras occare. Ch. Phil. Pul. Ms. an. 1306. (3) Candelabrum Ecclesiasticum in modum *occae*, seu trigoni, confectum, Gallis *Herce*. Bernardus Mon. in Consuetud. Cluniac. MS. c. 77. *Pallia super altare non ponuntur, et Hercia non illuminatur*. Ch. Odonis Epi-

Episcopi Parisiens. a. 1198. *Luminaria Herciarum.* Apud Will. Thorn. p. 2152. *In primis pauperibus die sepulturae, et die mensis, pro corpore ficto, cum Hersia.* Vbi *corpus fictum*, est *tumba cenotaphii*, seu *cenotaphium* ipsum: *Hersia* vero, candelabrum in modum *Herciae* confectum, luminibus variis instructum, quod ad cenotaphii caput erigi solet. Id aperte docet testamentum Richardi II. Regis Angliae apud Rymer. to. 8. p. 75. HERCHIA, eadem notione. Spicileg. Fontanell. MS. p. 394. HERCIVM, in Testam. Iohannis de Neuill an. 1386. apud Madox Formul. Anglic. p. 429. HERTIVM, apud Bernardum part. 2. Ord. Cluniac. 25. ERZA, eadem notione. Statuta Cluniacensia S. Petri Venerab. Abbatis Cluniac. c. 52. HEIA, videtur simili perinde significatu sumi, (nisi *hercia*, legendum sit) in Synodo Exoniensi an. 1287. c. 12. *Vas ad aquam benedictam, Heia ad Tenebras, candelabrum Paschale, etc.*

HERCIARE, V. *Herceare.*

HERCICITVS, διαίρεσις ὑπαρχόντων, *Diuisio haereditatum.* Suppl. Antiquarii. † Adde et Castigat. in vtrumque Gloss. *Herciscitus.* Vox Iurisconsultorum. Heraldus l. 1. c. 18. *Hercitus citus*, legendum censebat.

HERCIS, V. *Hercia* 1.

HERCITAE, seruorum genus, qui in agris versabantur apud Veteres. Vide Alex. ab Alex. Genial. Dier. 3. cap. 25.

HERCIVM, V. *Hercia* 2.

HERCIVS. Caesar. l. 3. Belli ciuil. *Erat obiectus portis Eritius.* Infra: *Excisoque Eritio.* Vbi *Hercius* et *Hercio* legendum contendit Robertus Constantinus in Supplemento Linguae Latinae, vt fuerit ἕρκιον, vel ἕρκος, vt Galli vulgo *Herce*, septum, quod portis obiicitur, vt καταῤῥάκτης, siue ἐπιῤῥάκτη θύρα, porta cataracta, siue pendula ac recidens Liuio, quia forte herpicis in formam confecta, † Interdum pro quocunque repagulo, quo locus aliquis occluditur. Acta SS. to. 7. Iul. p. 300. V. *Hericia.*

HERCTVM, vox antiqua, haereditatem, patrimonium, bona, denotans, ab *Hercto* quod et *forctum* et *horctum* et *erctum*, pro bono. Vnde formula, *Hercto non cito*, apud vett. IC. de cohaeredibus, qui haereditatem inter se non ciebant, id est, non diuidebant. Haec ex Hofmanno.

HERCVLANVS, *eunuchus.* Vetus Gl. Sangerm. Isidorus: *Herculaneus.* Vbi Graeuius: Vulcanius, *Eunicus*, Εὔνιχος.

HERD, V. *Hird.*

† HERDA, grex, German. Heerde, Gall. *Herde.* Lit. remiss. MS. an. 1404.

HERDAMENTVM, possessio, haereditas, in Chartis Hispanis, quasi *Haereditamentum.* V. Anton. Brandaon. lib. 15. Monarch. Lusitan. cap. 36.

HERDICVS, dominicus, a German. *Herr* dominus. Ch. Biblioth. Cottonianae quae sic incipit: *Anno Herdicae Incarnationis 956. indictione 14.*

HERDOCHO, V. *Hereotum.*

HEREBANNVM, HERIBANNVM, ARRIBANNVM, submonitio ad exercitum († vel ad corueias, vnde et pro operis, quas vassalli domino debent, aut earum redemtione vsurpatur) ex *Heer*, exercitus, et *bannum*, citatio, submonitio, indictio. Glossar. Aelfrici: *Exercitus, Here. Bannum* vero vox notissima, pro quauis citatione. Ita Guillimannus lib. 2. de Reb. Heluetior. p. 241. et alibi passim. V. *Bannire, Hostis, Submonitio.* Maxime vero vox HEREBANNVM, vsurpata pro mulcta, quae in exercitum pergere, post *bannum* et *submonitionem*, contemnenti indicebatur; de qua sic Gregorius Turon. l. 5. c. 26. *Post haec Chilpericus Rex de pauperibus et iunioribus Ecclesiae vel Basilicae iussit bannos exigi, pro eo quod in exercitum non ambulassent.* Lib. 7. c. 42. *Post haec edictum a iudicibus datum est, vt qui in hac expeditione tardi fuerant damnarentur.* Capitul. 2. anno 810. c. 11. *De Heribanno exigendo.* Charta Ludouici II. Reg. Franc. an. 878. apud D Calmetum to. 1. Hist. Lotharing. col. 315. *Vt nullus*

salus iudex vel quislibet - - - Heribannum exigere aut exactare praesumat. Ea vero mulcta erat 60 solidorum, secundum Legem Francorum, dicebaturque, *plenum Heribannum*: quomodo *plenum bannum* vocat Capitul. 2. a. 812. c. 9. et alia Capitularia Caroli M. et Calui, quod alias *Bannum Dominicum*, et *Bannum Regis* appellari, totidem esse solidorum suo loco docuimus. Lex Longob. lib. 1. tit. 14. §. 3. et Capit. Caroli M. l. 3. c. 67. *Quicumque liber homo in hoste bannitus fuerit et venire contempserit, plenum Heribannum componat, secundum Legem Francorum, id est, 60. sol. solvat.* Qui porro pro eiusmodi contemptu, *Heribanni* mulctae obnoxii erant, si non habebant, vnde solverent, *wadia* dare tenebantur, seu *heribannum rewadiare*, vti habent Capitul. l. 4. c. 7. Quodsi denique nec pecuniam, nec wadia dare possent, tum ipsimet per modum wadii in seruitium Principis transibant. Lex Longob. et Capitula Caroli M. locis laudatis. HARIBANNVM, pro *Herebannum*, in Capitul. 4. Caroli M. incerti anni c. 13. et in Ch. Ludouici Pii in Hist. Alsatiae p. 15. inter Instrum. col. 1. ARRIBANNVM, in Formulis veteribus Bignonianis form. 31. ERBANNVM, vel *Erband*, vt legunt Editores Nouae Gall. Christ. t. 2. col. 46. Ch. Emenonis Principis seu Domini Auxelioduni (Issoudun) a. 30. HLotarii, Chr. 934. HERIBANNATOR, qui *Heribannum* colligit. Capitul. 3. ann. 803. c. 5. et Capitularia Caroli M. lib. 3. c. 15. *Vt illi, qui heribannum soluere debent, coniectum faciant ad Heribannatorem.* Adde Capitulare 5. eiusd. Caroli an. 803. c. 17. Idem qui *exactor heribanni*, apud Eginhardum Epist. 17. ARBANNVM, pro *Herebannum* in Ch. Ludouici Philippi Regis filii Regis Francor. ex Tabulario N. D. de Campis Paris. Verum aliud sonat in Tabulario Absiensi: *Guillelmus de Cantamerula et fratres sui - - (dederunt) quarteriam 7. blavii, quae habebant de Arbanno in terris de Peloella, et in terra de Chomaillardi, et gallinas, et quaelibet ad illud Arbannum pertinentia etc.* Habetur in Hist. *des Chastaigniers* p. 4. Idem Tabular. fol. 71. *Arbannum et alias omnes consuetudines, quas proprio iure habebat in terris, quae circa frostos sunt, etc.* ARBANAGIVM, in Ch. an. 1299. *Eorum quilibet debebant et eis reddere tenebantur Arbanagium, scil. vnam dietam ad reparandum castrum, muros, etc.* AIRBANNVM, idem quod *Arbannum*, in veteri Notitia Tabularii San-Benigniani Diuion. apud Perardum in Burgundicis p. 161. HAIRBANNVM. Polyptychus Floriacensis: *Habet ibi 2. mansos absos. Soluunt vestiti mansi Hairbannum pro duobus bouibus sol. 20. pro homine redimendo de hoste sol. 3. verveces 4. etc.* Quid autem proprie sit *Arbannum*, et *Airbannum*, hisce allatis locis, docet Consuetudo Marchensis art. 156. *Tout homme tenant servement son heritage, ou mortaillablement, doit faire par chacune semaine à son seigneur le ban, ou Arban, c'est à dire, une corvée à bras du mestier qu'il sçait faire: et s'il fait Arban avec deux boeufs, il en vaut deux, etc.* HERBANNVM, eadem notione. Charta Ludouici VII. Regis Franc. circa an. 1160. e Chartul. Monast. Montis Martyrum.

HEREBERGA, HEREBERGVM, HERIBERGVM, HERIBERGARE, etc. voces vnius eiusdem originis, tametsi non omnino eiusdem significationis. V. *Alberga.* HEREBERGA, in Gloss. Theotisco Lipsii, *Castra, Heribergo, castrorum.* Nos, inquit Lipsius, pro omni diuersorio sed illud proprie et primo. Hinc pro castrensi tabernaculo seu tentorio accipit Guillelmus Abbas in Praefat. ad Cant. vbi *sicut tabernacula Cedar* vertit, *sicut Heriberga Cedar.* Inde est quod *Herbergeriam facere* dicuntur, qui ad ministerium siue officium suum stant in Palatiis Regum. Liber niger Scaccarii Anglici f. 354. *Quatuor Marescalli, qui seruiunt familiae Regis, tam Clericis, Militibus, quam Ministris, die, qua faciunt*

faciunt Herbergeriam, vel extra Curiam morantur in negotio Regis 8. den. in die, galonem vini, etc. HERIBERGUM, domicilium, aedes, mansio, domus. Edictum Pistense Caroli Calui c. 87. *Et quoniam - - Heribergum nostrum, quod praeterito anno hic fieri iussimus, homines de illa parte Sequanae in istas partes venientes - - - destruxerunt, etc.* Ex quibus satis patet hoc loco *Heribergum*, non esse ius *mansionatici*, quod vult vir doctus. HARBERGAMENTUM, eodem significatu. Ch. an. 1244. apud Stephanot. to. 3. Antiquit. Bened. Pictav. MSS. HEBERGAGIUM. Ch. Bartholomaei Abb. Floriac. an. circiter 1220. *Concessimus - - - totum Hebergagium suum sicut se comportat cum propisia sua scilicet cum virgulto et fossatis.* In Ch. a. 1269. apud Thomasser. Consuet. Bitur. p. 94. *Hebergagium* a domo distinguitur, ita tamen vt illud pro rustica domo vel rudiori aliquo aedificio accipi videatur; haec vero pro aede sita intra vrbis moenia, vel villae septum, atque adeo elegantiori. Qua quidem notione vt plurimum intelligenda haec vox videtur: quod ex subiiciendis iterum manifestius fiet. HERBERGAGIUM. Codex Legum Norman. c. 27. apud Ludewig to. 7. Reliq. MSS. p. 214. *Capitale Herbegagium primogenito remanebit.* HERBERGACHIUM. Ch. Philippi Augusti an. 1201. HERBERGAGIUM. Ch. S. Ludouici Reg. Franc. an. 1225. in Chartul. Domus Dei Pontisar. HERBEJAGIUM, in Ch. Ludouici Comitis Blesensis, in Probat. Hist. Blef. pag. 17. HERBERAGIUM. Ch. Ludouici Comitis Blesens. ann. 1200. ex Chartul. B. Magdalenae de Castroduno f. 75. HERBERGARIUM. Ch. Ludouici VII. Regis Franc. an. 1160. ex Chartulario Montis-Martyrum. HERBERGIUM, in Ch. Blanchae Comitissae Trecensis ann. 1212. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 828. HERBERGERIUM, in Ch. an. 1200. HEBERGAMENTUM. Ch. a. 1276. ex Chartul. S. Vandreg. to. 1. p. 739. HERBERGAMENTUM. Ch. a. 1221. ex Archiuo S. Nicolai Andegav. HERBERGEMENTUM. Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 51. HERBERGIAMENTUM. Idem Chartular. Cenoman. fol. 8. HERBERJAGIUM. Ch. a. 1197. ex Schedis D. *Lancelot.*

HEREBERGARE, HERIBERGARE. (1) Hospitio excipere, *mansionaticum* praebere, vel morari in aliquo hospitio, in Capitulis Caroli M. l. 3. c. 68. (2) HERBERGIARE SE, hospitari, diuersari. Charta anni 1279. ex Chartul. S. Vandreg. to. 2. p. 1628. HERBEGARE, in Ch. Caroli Simplicis a. 914. apud Miraeum to. 2. p. 806. (3) HERBERGIATA TERRA. Ch. an. 1214. ex Chartul. S. Vandreg. t. 1. p. 1042. *Et si forte aliquis veniebat, qui vim vel iniuriam ei - - - faceret, ego Radulphus vel haeres meus excambiabimus ei vel suo haeredi in terra mea melius Herbergiata secundum voluntatem sua.* An pro domo vel castro munitiori atque ad defensionem paratiori.

HEREBERGARIA, HARBERGARIA, et HARBERGIA, ius *gisti* ac *procurationis*, seu diuertendi in domum vasalli et in ea hospitandi vel praestatio quae pro redemtione eiusmodi procurationis domino exsoluitur. Ch. Hugonis Ducis Burgundiae an. 1171. to. 4. nouae Gall. Christ. inter Instrum. col. 91. V. *Alberga.* HERBERGERIA, eadem notione. Chartular. S. Vandreg. t. 2. p. 2097. HERBERGIAGIUM, eodem significatu. Litterae Henrici IV. Regis Angliae an. 1403. apud Rymer. t. 8. p. 324. HERBERIGIUM. Ch. an. 1187. ex Archiuo Maioris Monasterii. HERBERGAGIUM Charta Henrici *de Vall* ex Chartular. S. Fromondi.

HEREBERGIATOR, HERBERGIATOR, qui hospitio excipit. Literae Henrici IV. Regis Angliae an. 1403. apud Rymer. to. 8. p. 324. *Nolentes quod Herbergiatores hospitii nostri - - - herbergiare praesumant.*

HEREBODE, submonitio, mandatum ad exercitum, ex *Here* exercitus, et

Bode,

Bode, mandatum. Foedus Aluredi et Goduini Regum: *Nullus superfedeat outhorn, nec outhest, vel buiblotam, vel firdfare, nec Herebode, ere aut cornu.* V. *Herebannum.*

HEREBVRGIVS, V. *Cheruioburgus.*

† HERECONIVS. *Dies hereconia*, dies pecuniae soluendae. Formul. Mf. Instr. fol. 53. *Cumque aduenien te praefato termino, scilicet die hereconia, quae fuit dies Kalendas Augusti etc.*

HEREDA. (1) Suecis, est Prouinciae pars, suis terminis circumscripta. Suec. Håred. V. Ioan. Stiernhockum de Iure Sueonum vetusto pag. 79. (2) Haereditas. Lex Burgundion. tit. 86. *De mala Hereda: Si pater filiis dimittat malam Heredam, si vicus dare voluerit, cui voluerit donet, postea ad filias suas, si ille dederit, nemo requirat,*

HEREDARE, haereditatem assignare. Iacobi de Vitriaco Hist. Orient. l. 3. apud Marten. t. 3. Anecd. col. 269. *Saphadinus habuit quindecim filios, de quibus Heredauit septem. Melealim qui prior est omnibus et maior, qui tenet in hereditatem Alexandriam, etc.*

HEREDICAPA, *qui hereditatem alterius capit*, apud Ioannem de Ianua.

HEREDIOLVM, *possessiuncula.* Gloss. Sangerm. MS. n. 501.

HEREDIPETA, V. *Haeredipeta.*

HEREDISCINDA. (1) *Qui alterius haereditatem scindit*, Iohanni de Ianua. (2) V. *Heriscindium.*

HEREDITAGIVM. (1) Haeredium, praedium ex successione parentum, Gall. *Heritage* in Constitut. Neapol. l. 3. tit. 8. 10. 15. V. *Haereditagium* et *Hereditamentum.* (2) Possessio, proprium, bona immobilia. Ch. a. 1177. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 1012. *Primum quidem in ciuitate nostra Alesinae homines tres pistatores, Rogerium Donati - - et suos filios et filias cum eorum Hereditagiis.* (3) † Dos alicui ecclesiae assignata, bona quibus ipsa dotatur. Lit. an. 1367. t. 5. Ordin. reg. Fr. p. 2. (4) † Ius ad haereditatem. Ch. Mf. a. 1224.

† HEREDITALIS, proprius, id est omne, quod quis possidet. Ch. Mf. a. 1482.

HEREDITALITER, iure haereditario. Miracula S. Vincentii Madelgarii t. 3. Iulii p. 679.

HEREDITAMENTVM, i. q. *Hereditagium* 1. Testam. Iacobi I. Regis Aragon. an. 1272. to. 9. Spicileg. Acher. p. 203. HEREDITAMENTVM MARITORVM, vel *Firma dotis*, Aragonensibus dicitur Donatio quae a marito vxori fit propter nuptias, vel potius donum quod vxori maritus post primam nuptiarum noctem offerebat ob pretium virginitatis. V. *Morganegiba.*

HEREDITARE. (1) Iure haereditario obtinere. Codicillus Henrici Comitis, apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 1171. V. *Haereditare* 1. (2) In possessionem rei alicuius mittere, *Inuestire.* Testament. Iacobi I. Regis Aragon. an. 1272. to. 9. Spicileg. Acher. p. 247. *Qui postquam eos ibi Hereditaueramus iurarent nos defendere ipsum regnum Valenciae contra Sarracenos.* V. *Haereditare* 3. (3) Exhaeredare, priuare. Instrum. an. 1385. ex Codice MS. *Domini Reginae et Rex ac Comites, aut aliquis ipsorum nunquam facient pacem - - - cum illo nephandissimo - - qui tam iniuste, et inique ac violenter captiuauit et Haereditauit, et spoliauit - - - Reginam Ioannam regno Neapolitano.* Sed pro *Hereditauit* leg. *Exhereditauit.* (4) Eradicare, euellere, Gall. *Arracher.* Charta an. 1301. apud Thomasserium Consuetud. Bituric. p. 123. *Si quis accusatus fuerit de parturalli, turelli, vel platea arata, vel meta Hereditata seu admota.* Legendum *Heradicata.*

HEREDITARIA, haeres, cui haereditas de iure competit, Gall. *Heritiere.* Ch. a. 1336. ex Archiuo Camerac. Eccl. inter Schedas D. *Lancelot.*

HEREDITARIVM, haereditas, ac praecipue bona immobilia. Compendium Iurium et Consuet. Vniuersitatis Paris. per Robertum *Goulet* fol. 10.

† HERE-

† HEREDITARIVS, haeres. Ch. Mſ. a. 24. Lothar. imp. V. *Hereditaria.*

† HEREDITER, perpetuo. Ch. Mſ. a. 1256. V. *Hereditabiliter.*

HEREDIVM, idem quod *Hereditarium.* Ioan. de Ianua: *Heredium, Praedium, hereditas.* Vita S. Macarii Antiocheni to. I. Aprilis p. 890. *Heredium ſucceſſionis - - - tribus in eodem coenobio reliquerat Abbatibus.*

HEREDVM, a vetere Gallico *Hardée*, onus, Gall. *Charge.* Charta Ingelranni III. an. 1207. in Hiſt. Codiciac. inter Inſtr. p. 166. *Concedo etiam mortuum nemus de boſco S. Vincentii et herbam meam nemoris de Laujou ad faſcillam, ad vſum eorum: et Heredum mortui nemoris eiusdem loci.* V. *Hardeia*, et *Harida.*

HEREFARE, profectio militaris, ex Saxonico *Here*, exercitus, et *Vare*, iter, profectio, expeditio.

HEREGEAT, HEREGET, Vide *Heriotum.*

† HEREGIA, haereſis, ſeu praeſtationis ſpecies vel mulcta, quae ab iis, qui haereſeos conuincebantur, ſoluenda erat; Gall. et Hiſp. *Herege*, haereticus. Ch. Mſ. a. 1245. *Retinemus caualgatam - - heregias etiam et faidimenta.* V. *Heretice.*

HEREGRAVIVS, vel HEERGRAVIVS, id eſt, comes militaris, ſeu verius, belli dux. Quatuor vero hacce dignitate in Imperio ſtatuit Hertzog. in Chronico Alſatiae fol. 143. *Duces Brabantiae, Normanniae, Hungariae et Ferrariae.* Sed de his fides ſubleſta omnino.

HEREMANNI, V. *Herimanni.*

HEREMIA, locus deſertus et ſolitarius. Litterae an. 1340. t. 2. Hiſt. Dalph. p. 391.

HEREMINAE PELLES, Vide *Hermellina.*

HEREMITA. (1) Cella, habitatio Eremitae, Gall. *Hermitage.* Acta B. Thomaſſi t. 3. Martii p. 596. HEREMITARIVM, eadem notione. Chron. Farfenſe apud Murator. t. 2. part. 2. col. 656. V. *Eremitorium.* HEREMITAGIVM, HERMITORIVM. Monaſtic. Anglic. t. 2. p. 339. (2) † Mulier eremiticam vitam agens. Sec. Gadabr. l. 3. c. 55. V. *Heremitana.*

HEREMITAGIVM. (1) Cella, V. *Heremita.* (2) † Monaſterium. Ch. Mſ. a. 1199. (3) † Locus deſertus et ſolitarius. Ch. Mſ. a. 1215.

† HEREMITANA, i. q. *Heremita* 2. Ch. Mſ. a. 1460.

HEREMITARIVS, V. *Herimanni.*

HEREMITARE, vaſtare, Vide *Eremitare.*

HEREMITARIVS, eremita. Hiſt. Britan. t. 2. p. 73.

† HEREMITVS, terra inculta. Ch. Mſ. a. 1272.

HEREMODICIVM, V. *Eremodicium.*

HEREMOSVS, incultus. Inſtrum. anni 1461. ex Archiuis S. Victoris Maſſil. *Volebant relinquere vineas totaliter Heremoſas.* V. *Eremus.*

HEREMVS. (1) Terra inculta, in Charta anni circ. 970. in maiori Chartul. S. Victoris Maſſil. et in alia an. 1298. apud Baluzium to. 2. Hiſt. Aruern. p. 541. V. *Eremus.* (2) Locus deſertus, in Hiſt. Mediani Monaſt. p. 53. *Heremus et deſertum* ita diſtinguitur. *Heremus eſt inuia ſolitudo, vbi nunquam habitatum eſt. Deſertum vbi aliquando habitatum et derelictum eſt.* Ita vetus Gloſſ. Sangerm. et Ioan. de Ianua.

HERENACHVS, apud Hibernos, dignitas Eccleſiaſtica, apud quos ſic nuncupabatur Clericus qui primam tonſuram non exceſſerat, et cenſum Epiſcopi caeteraque Eccleſiae debita colligebat, partem vnam Epiſcopo, aliam reficiendae Eccleſiae fabricae, tertiam fouendis pauperibus excipiendisque hoſpitio peregrinis diſponens. In ſtipendium muneris, libera ei ceſſit ab omnibus praeſtationibus terrae portio, quam honoris cauſa, *Honorem villae* nuncupant. Ita Vicedomini vel oeconomi munus obibat; quod etiam haereditarium fuit. V. de *Herenacia* plenius diſſerentem Spelmannum in *Corba*, vt et Iacobum Waraeum in Antiquitatib. Hibernicis c. 17.

HERENAMES, vox formata et contracta ex Saxonico *Haereteames*, id eſt, *exercitus illicite coacti participium*, ab *Here*, alias *Herge*, vnde et her-

gian, quod *grassari*, *praedam facere*, sonat, et *theam*, *sequela*. Leges Aluredi et Godrini Regum c. 2. apud Bromptonum: *Qui Herenamus fueris accusatus, weregildo suo se redimat.*

HERENCIA, adhaerentia, appendix, Gallice *Appartenances*, *dependances*. Charta Hispanica apud Oyhenartum in Notitia Vasconiae p. 203.

† HERENCINVS, qui alteri adiacet, ab alio pendens. Ch. Mf. a. 1337.

HERENICAS, *antiquas*. Isidorus. Vbi Graeuius: Puto *Hernicas*. Respexit, credo, Iuuenalem qui in Sat. 14. 18.

Hernicus olim
Vestinusque senex;

Aut legendum, vt est in Excerptis, *Heroicas*, *antiquas*, quod magis probo; Papias. *Heroica*, *antiqua*; *Heroici*, *antiqui*. V. *Hereticus*.

HEREOTVM, V. *Heriotum*.

HERES, medicaminis species, apud Caelium Aurelianum l. 1. Chronic. cap. 3.

HERESCARIVS, minutae monetae species. Codex MS. Folquini: *Inde veniunt librae 2. solidi 18. Herescarii 109.* Consuetudines Furnenses MSS. ex Archiuo Audomar. *Litio habet bun. 3. arat. bun. 2. sunt ibi luminarii 8. luminarii et Herescarii 155. veniunt lib. 2. sol. 14. den. 8.*

† HERESIPILIS, erysipelas, latiori tamen quam vulgo accipi solet, sensu. Acta SS. to. 6. Aug. pag. 616. *Ioannesa habebat heresipilem, id est sacrum ignem, in mamilla.* V. *Herisipila*.

HERESIS, V. *Haeresis* 1.

HERESTRATA, V. *Heerestrata*.

HERESYVE, cribrum, Gall. *Crible*, *Tamis*, a Sax. *Haer* et *Syve*. Compotus anni 1425. apud Kennet. Antiq. Ambrosden. p. 574.

HERETAGIVM, ex Gallico *Heritage*, Patrimonium, quod successione obuenit, apud Henric. Knygthon.

HERETAYNES, HERETHAYNVS, idem quod *Herenames*, de qua voce supra, eiusdemque originis ac notionis, in Legibus Inae cap. 17.

HERETEMIVS, eadem notione. Foedus Aluredi et Godrini Regum.

HERETICALIS, V. *Haereticalis*.

† HERETICE, dicitur de conuentibus sortilegorum, in Ch. Mf. Phil. VI. a. 1328.

HERETICVS. (1) *Antiquus*. Vetus Gloss. Sangerm. Sed legendum *Heroicus*. V. *Herenicas*. (2) † *Haereticae carnes*, morbo aliquo infectae. Consuet. Mf. de Buzel. a. 1273.

HERETOCHIVS, V. *Heretochius*.

HEREZELDA et HERREZELDA, Scotis, dicitur Ius illud, quod domino feudali competit, ratione dominii, percipiendi in bonis sui *husbandi*, seu tenentis, *meliorem auerium seu animal, de eius catallis*, post illius decessum. Ita quoniam Attach. cap. 23. et Leges Burgor. Scoticor. c. 19. V. in hac voce. Vox confecta ex *Heer*, dominus, et *Zelde*, donum, seu ex *geld*, praestatio, vt existimat Spelmannus.

HERFERDINGLAND. Concilium Cloueshoense an. 822. *Retenti sunt enim tres manentes de praedicta conditione, et libri quinquaginta septem manentium, liber de Bockland, liber de Wambelea, liber etiam Herferdingland*, f. Liber tenementorum, quae quartam partem denarii, Anglis *Farding*, pro censu debent. V. in *Ferto*.

HERGA, HERGANDVS, vestis species armigeris propria, f. a Saxon. *Here*, exercitus. Statuta Synodal. Eccl. Cenoman. apud Marten, to. 7. Ampliss. Collect. col. 1393. *Inhibemus expressius ne presbyteri indumentum scutatorium, quod dicitur Herga, vel aliud laicale indumentum desuper deferre praesumant.* Acta Synod. Eccl. Aurelian. art. 88. ibidem col. 1283. *Prohibetur penitus vniuersis sacerdotibus - - - ne habeant cappas alatas et vestes inordinatas, maxime houcies et Hergandos.* V. *Herigaldus*. † HERGAS, to. 2. Monum. sacr. antiq. p. 427.

† HERI. *Ab heri*, hesternus, Vide *Ab*.

HERIATVA, V. *Heriotum*.

HERIBANNATOR, HERIBANNVM, V. in *Herebannum*.

HERIBERGARE, V. *Herebergare*.

HERIBERGVM, V. *Hereberga*.

† HERI-

† HERICIA, septum quod portis orbium obiicitur, seu quoduis repagulum, Gall. *Herse*. Reg. feudor. Normann. V. *Hercius*.

HERICIVS, herinaceus, Gall. *Herisson*. Histor. Monast. Villariens. l. 3. apud Marten. to. 3. Anecdot. col. 1361.

† HERICO, HERISSO, i. q. *Hericia*, Gall. *Herisson*. Reparat. factae in Senescal. Carcass.

HERIDETARE, haeredem constituere. Testam. Aelfegi apud Hickes. Dissert. pag. 59.

† HERIES, *moria*. in vet. Gloss. Cod. reg. 7641.

HERIETTVM, V. *Heriotum*.

HERIGALDVS, vestis species. Synodus Wigorniensis an. 1340. c. 41. *Cappas etiam deserant clausas Sacerdotes et Personatum habentes vbique et non amplius vtantur Herigaldis*. V. *Herga*.

HERILIS. (1) *Heriles*, Principium seu dominorum filii, quasi *minores heri*, quos sequior aetas *Domicellos*, dixit. Gloss. Graec. Lat. Δεσποτικὸς, *Erilis*, Δεσπόσυνος, *Erilis*. Gloss. MS. Eccl. Paris. *Erilis*, *filius*, *dominicus*. *Eriles*, *domini*. *Erilis*, *dominuus etc*. Glossae Pithoeanae: *Eruli*, *domini*, *domnuli*. Papias: *Heri*, *domini*: *inde Herilis velut heri filius*, *vel vt quidam dicunt*, *minor filius*, *i. domicellus*. *Herilem filium* dixit Terentius in Andr. quem Donatus τρόφιμον interpretatur: *Herilem filiolam*, Prudentius lib. περὶ στεφάνων. Huius vocis vsum reuocarunt Guibertus Epist. 39. *Ego quidem cui ob beneficia Ottonis est multa fides*, *circa Herilem filium sic protinus delibero etc*. Sed et Regum fratres, *Heriles* vocat Ionas Aurelian. in Praefat. ad Opusc. de Instit. regia, ad Pipinum Reg. Antiquit. *Necesse est*, *vt vos et fratres vestri*, *Heriles nostri*, *in mutua dilectione consistatis*. (2) Clarus exponitur in Glossulis ad Statuta Canonic. Regul. S. August. metrice scripta apud R. Duellium to. 1. Miscell. p. 56.

Maior vt est humilis, *gratus sit plus et Herilis*.

HERILITAS, eximius corporis habitus. Acta S. Vdalrici to. 2. Iulii p. 99.

HERIMANNI, HEREMANNI, ARIMANI, ARIMANNI. Ita dicebatur apud Longobardos certum hominum genus, quos humilioris fuisse condicionis quidam tentur, quod seruis adiungantur in Diplomate Conradi Imp. apud Sigon. l. 8. de Regno Italiae: alii vero Militis, vasallos, et qui beneficia a Principe obtinebant, ita dictos, censent. Vocabularium Gothicum a Grotio collectum, apud Murator. t. 1. part. 1. p. 370. *Arimannus*, *herman*. *Miles gregalis*, *qui publicum munus non habet*. *Postea pro paupere sumta vox*. *Hinc ius Arimandiae in feudis*. Certe *Arimanos* in Legib. Longob. subditos fuisse immediate Comitib. ipsis, Iudicibus, Sculdasiis, etc. deprehendimus, ita, vt diuersos fuisse a seruis nemo non putet. Lib. 1. tit. 18. §. 2. *Arimanus ille quidem*, *si mentitus fuerit*, *et dolose hoc egerit*, *si ante venerit ad palatium*, *quam ad iudicis sui vadat iudicium*. Tit. 25. §. 50. *Si ille iudex Arimano suo faciendum mandatum neglexerit*. L. 3. tit. 12. §. 5. *Nemo Comes*, *neque loco eius positus*, *neque sculdasius ab Arimanis suis aliquid per vim exigat*. Vbi Eccardus scribit: *Arimannis*, *Erbmaenner*, *qui bona haereditaria possident*, *domini minores*. *Vide notas iterum nostras ad catechesin Theotiscam* p. 163. Tit. 13. §. 3. *Comes loci ad defensionem patriae suos Arimanos hostiliter praeparare monuerit*, *etc*. Sed dubitationem adimunt omnem Chartae veteres, quae *Herimannos liberos fuisse* homines declarant, vt Charta Caroli Crassi Imper. apud Vghellum to. 5. in qua *liberi Erimanni* dicuntur. Alia Ottonis Imper. an. 969. apud eumdem in Episc. Veronensib. *Castellum quod vocatur Romanianum cum liberis hominibus*, *qui vulgo Heremanni vocantur*. Vbi perperam editum *Heremitani*. *Rustici Arimanni*, in veteri Charta ibid. pag. 742. Atque hac notione *Harimannos* et *Herimannos* habent aliae apud eumdem Vghellum,

bellum, t. 1. p. 899. to. 4. p. 632. 635. 663. etc. Adde Chronic. Beneuent. S. Sophiae p. 619. et eundem Vghell. to. 2. p. 217. ARIMANNA FEMINA, non *Arimanni* vxor, sed femina eiusdem conditionis ac fuit Arimannus, et quae liberae erat conditionis, et ab Arimannis genus ducebat. Charta Ludouici Pii in Chronic. Farfensi p. 657. ERIMARII, perperam vt videtur pro *Erimanni*, in Charta Caroli Crassi Imp. an. 882. apud Vghellum to. 4. pag. 1366. *Liberos massarios vel Erimanos, quos legalis coactio exigere, quaerere placitum per patronos vel aduocatum adducat, etc.* V. *Arimannia.*

† HERINVS, hesternus. Acta SS. t. 6. Aug. p. 539. V. *Erinus.*

HERIOTVM, HERIETVM, HARIOTVM, arma bellica, bellicus apparatus, Saxonibus *Heregeat*: vox conflata, vt quidam putant, ex *Heere*, exercitus, et *Geat*, profectio, quod hereotum fuerit praestatio, quae domino dabatur profecturo ad bellum. Somnerus ex *Heere*, et *Geat*, vel *Geot*, confectam vult, quae quidem vox vltima, *fundo*, *effundo*, significat: ita, vt vectigal fuerit, quod ad exercitum erogabatur. Certe *hereotum* proprie fuit *heregeldum*, adeo vt probabile sit *Heriotum* idem habere etymon: est autem *heeregeldum*, pensitatio pro exercitu, vti et *Heriotum*, quod proprie fuit vasalli, post illius obitum militaris supellectilis praestatio, domino facta. Regularis Concordia Anglicae nationis Monachorum Monialiumque, edita a Seldeno post Eadmerum, p. 153. 1. Edit. *Solitus census, quem indigenae Heriatua vsualiter vocitant, qui pro huius patriae potentibus post obitum Regibus dari solet.* Vbi Saxonicum habet *heregeate*. Duplex autem *hereotum* statuit Rastallus, *hereotum consuetudinarium* et *hereotum seruitii*. *Consuetudinarium* illud vocat, quod ex consuetudine semper pensitatum est: *seruitiale*, quod in infeodationis Charta insertum est mortis tempore exsoluendum. Istudque soluitur post mortem tenentis in feudum simplex. Interdum *Hereotum* cum *releuio* confunditur. Leges Canuti Regis c. 97. apud Bromptonum: *Nisi quantum ad iustam releuationem pertinet, quae Anglice vocatur Hereget.* Liber Ramesiensis Monasterii sect. 63. et 151. *Ego Godricus concedo Deo et S. Benedicto Ramesiae, post dies meos terram meam de Tiringtonn, ita tamen vt Abbas Ecclesiae Aednotus frater meus, acquietet eam de seruitio, quod Heregeat Anglice, Latine Releuatio haereditatis dicitur, quae ab haeredibus liberis post mortem patrum dominis solet impendi.* Ch. an. 1499 apud Madox Formul. Anglic. pag. 128. *Et praedicti Robertus, Cecilia vxor eiusdem, ac Iohanne filius eorum, et quilibet eorum successiue, soluent nomine Harietti tres solidos et quatuor denarios quociensc unque acciderit.* Discrimen tamen fuit inter *Hereotum* et *Releuium*, adeo, vt ex vno eodemque praedio vtrumque interdum exsolutum legatur Bracton. lib. 2. c. 36. §. 1. HERDOCHO, idem quod *Hereotum*: itaque forte scribendum in Ch. Grodegangi Episc. Metensis an. 765. apud Meurissium p. 169. Sed et in Synodo Sodorensi, cap. de mortuariis, legendum videtur *heriottum* pro *pirottum*. Vide in hac voce, et Gul. Prynneum in Libertat. Eccl. Anglic. to. 3. p. 811.

HERIPERRETVS. Browerus l. 8. Annal Treuirensium p. 473. 1. Edit. ex vet. Glossario Caesarii Abb. Prumiensis: *Dare parafredum, cum tres mansi collatio sumptu seniori Curiam Imperatoris, vel Longobardicam, aliamue meditanti expeditionem publico vel rei suae familiaris bono, equum militarem subministrare cogebantur, quem Heriperretum vulgo nuncupabant, addito mancipio, quod equum curaret.* (*) A German. Heerpferd.)

HERIREITA. Lex Baiwar. tit 3. c. 8. § 1. *Si quis liberum hostili manu cinxerit, quod herireita dicunt, ad ostium cum 40. clypeis, et sagittam in curtem proiecerit, aut quodcumque telorum genus, cum 40 sol componat, Duci vero nihil minus.* Vbi Editio Heroldi tit. 29. pro *ad ostium*, habet

bet *idem*. Lindenbrogius vocem ab *heer*, exercitus, deducit, et *reita*, equitatura. Id improbat Spelmannus, cum *clypeus* et *sagitta*, de quibus hoc loco, peditum non equitum sint arma: unde mauult a Saxonico *Ryt*, i. *agmen*, *caterua*, vocem formatam, ut intelligatur *caterua militaris*. Posset etiam legi *herireisa*: nam *reisa* vt suo loco docemus, Germanis *excursionem militarem* sonat.

HERISCHLITZ, V. in *Herislitz*.

HERISCINDIVM. Henricus Rosla in Herlingsberga:

Non totiens fieri placet heriscindia mecum.

Id est, non placet, vt toties fiant mecum ditionum mearum diuisiones. Vox enim formata a Latina *Herciscere*, diuidere. Vnde *indicium familiae herciscundae* apud ICtos est rei familiaris deuidundae. Gloss. Lat. Gall. Sangerman. *Heredisciuda*, *qui oste ou cope heritage d'autrui*.

HERISIPILA, erysipelas, Gall. *Eresipele*, Graec. ἐρυσίπελας, tumor ex feruenti tenuique sanguine ortus, ab ἐρύειν, trahere, et πέλας, prope. Acta SS. to. 1. Iulii p. 79.

HERISLIZ, HARISLIZ. (1) Teutonica lingua, est *armorum depositio*, ab *heer*, exercitus, et *lassen*, deserere, *Laisser*, vti vult Lindenbrogius. Rhenanus l. 2. Rer. German. p. 94. *Deseruisse exercitum inter capitalia numerabatur. Id flagitium Franci vocabant herischlitz, quasi dicas exercitus scissionem.* Hinc *herislitz facere*, in Lege Longob. l. 1. tit. 14. § 15. (2) Legitima armorum depositio, cum scilicet expleto expeditionis tempore, qui ad eam tenentur, domum reuertuntur. Lex Longob. eodem tit. §. 17. *Postquam Comes et pagenses de qualibet expeditione hostili reuersi fuerint, ex ea super 40. noctes bannum sit rescissum, quod Theudisca lingua herislitz, id est, armorum depositio vocatur.* Eadem paene iisdem verbis habentur in Capitulis Caroli C. tit. 31. c. 23. praeterquam quod pro *herisliz*, legitur *scaftlegi*, ita vt nullum esse in utriusque vocis notione discrimen appareat, licet aliter censuerit Spelmannus, qui *herislitz*, factum putat ex *Heere*, exercitus, et *slit*, et *slice*, Saxonico, vel *slitan*, rumpere, scindere; vt fuerit exercitus dimissio, *la rupture d'armée*, quomodo hic intelligitur.

HERISSO, V. *Herico*.

HERISTALLVS, castra, sedes exercitus, ex *heere* exercitus, et *stelle* vel *stal*, statio, situs. Veteres Francorum Annales c. 57. *Positisque castris apud Wiseram fluuium; locum castrorum heristelli vocari iussit.* Denique Chronicon Moissiacense a. 797. *Quem etiam heristalli appellauit, eo quod ex exercitu sua fuerant constructae ipse mansiones, vbi habitabant.*

† HERITAGIVM, possessio, proprium, bona immobilia. Ch. Ms. a. 1198. V. *Heredidagium* 2.

HERITATOR, haeres, Gall. *Heritier*, Ch. a. 1497.

† HERITIVS, haeres. Placit. a. 711. t. 8. Coll. Hist. Franc. p. 676. V. *Heritator*.

HERITVDO, dominatio, ab *herus*. Io. de Ianua. Glossae Graec. Lat. Δεσποτεία, *dominatus*, *dominatio*, *heritudo*. *V. Eritudo.*

† HERIZELDA, i. q. *Herenelda*, in Ch. Ms. a. 1450.

HERKARE. Lambertus Ardensis p. 142. *Vbi rustici homines et incompositi ad bibendum, vel ad cheolandum, vel etiam herkandum, propter agri pascui largam et latam planitiem conuenire solebant.* Vbi *hercatio*, lusus apud rusticos species fuit. V. *Cheolare.* Haud scio tamen an non legendum sit, *herpandum*, vel *harpandum*, voce confecta ex *harpastum*, pila folle minor, quod loco citato vel maxime conuenit. De hoc ludo ita Martialis l. 4. Epigram. 19.

Siue harpasta manu pulueruleuta rapit.

Et l. 7. Epigram. 67.

Harpasto quoque subligata ludit.

HERLININI MILITES, apud Petrum Blesensem Epist. 14. per contemptum vocantur Aulici, quod poau-

poculis potius, quam gladiis, dimicent. An ab Herlino Anglo, exercitus in Saracenos ductore, sed militiae prorsus imperito? Ita Hofmannus. ✝ Forte a Gall. *Herle*, timor, ita vt *herlinini milites* sint pauidi.

HERMA. (1) HERMA TERRA, id est, inculta. Ch. a. 1058. ex Tabular. S. Victoris Massil. (2) *Castratio*. Papias pro *Hernia*. (3). *Inaurium genus muliebre*, *vel praegrande saxum*. Vocabul. Sussanaei. Est ἕρμα Graecorum.

HERMACIVM, idem quod *Herma* 1. Inuentar. Recogn. ex Archiuo Principis de Rohan n. 18. fol. 339.

✝ HERMALE, ager qui nec coli nec arari potest, Gall. *Herm*. Lit. Ms. a. 1445. V *Hermassium*.

HERMANERIVM, aedes, mansio, domus *Herimannorum*. Ch. a 1280. Hist. Dalph. p. 39. *Cum discordia esset et verteretur - - - de personis, et terris, et Hermaneriis, possessionibus, et quibusdam aliis iuribus quae de feudo domini Episcopi, vel in emphiteosim tenebantur*.

HERMAPHRODITARE, castrare. Alanus de insulis in Planctu naturae contra Sodomitas:

Foemina vir factus sexus denigrat honorem.
Ars magica veneris hermaphroditat eum.

HERMAPHRODITVS, eunuchus, spado. Gloss. Isid. Papias, et Gloss. Lat. MS. reg. Cod. 1013. *Hermaphroditus*, *castratus*, *hoc est*, *nec vir*, *nec mulier*, al. *nec femina*.

✝ HERMARE, deserere, incultum et inhabitatum relinquere. Libert. Montisfer. a. 1291.

HERMASSIVM, HERMASSVM, idem quod *Hermacium*. Ch. a. 1501. ex Schedis Praesidis de Mazaugues. V. *Ermassius*.

HERMECACES, eadem notione, V. *Bicocaria*.

HERMELLINA, mus ponticus, Gallis *Hermine*, Germ. Hermelin, ab *Armenia* dictus, quod inde eiusmodi murium pelles in Europam aduherentur: nam *Harmeniam*, pro *Armenia* dixere Scriptores Latini recentioris aeui. HARMELINVS. Paulus Venetus lib. 1. cap. 56. ERMELINVS. Petrus Damiani l. 2. Epist. 2. HERMINIAE *Pelles*. Concil. Paris. part. 4. c. 4. ARMINIAE PELLES. Ch. a. 1117. apud Vghellum to. 7. Gal. sacrae p. 868. HEREMINAE, apud Ricardum Hagulstadensem a. 1139. HERMINAE, apud Syluestr. Girald. in Topogr. Hibern. dist. 1. c. 21. ARMERINAE PELLES, apud Rollandinum in Chron. l. 1. c. 13. HERERMINAE PELLES, in Concilio Londinensi a. 1138. c. 15.

HERMENDATVM, vocant Hispani et maxime Nauarrenses, iurisdictionis speciem, in fures et facinorosos homines. Huius autem, inquit Oyhenartus in Notitia Vasconiae l. 1. c. 6. inuentum extorsit a populo latrociniorum caediumque ac publicarum grassationum immensitas, quae bella tam externa quam ciuilia subsecuta est: tunc enim cum magistratuum cura ac sollicitudo, grauiori solito onere pressa fatisceret, coepere plebeii, quorum praecipue res agebatur, societates (Hisp. *Hermendadas*) inter se contrahere, constitutumque est, vt quoties huius modi aliquod scelus a facinorosis admissum esset, vniuersi factio ad sonitum aeres campani concursu, (*ab cris et repic de campanes*, vt est in Ch. a 1452.) de compacto in illos impetum facerent, poenas debitas ab ipsis sumpturi; quae quidem Societatum eiusmodi iurisdictio postmodum regia auctoritate comprobata est, de qua pluribus eodem loco agit Oyhenartus.

HERMENIVM, ἑρμηνεία, interpretatio, expositio. Fridegodus in Vita S. Wilfridi saec. 3. Bened. part. 1. p. 176.

HERMERVS. Leges Adelstani Reg. Angl. apud Brompton. p. 851. *Tertium est*, *quod gratiant omnes misericorditer hermerum dominum suum de dono*, *quod forisfactis hominibus concessisti*, *etc.* Vbi *hermerus* est Saxonic. *Hermaere*, i. magnus dominus.

nus. Quod additur, *dominum suum*, glossema est.

HERMES, *dicitur capitellum quod ponitur super columnam*. Papias. Vox nota, vt *herma*, proprie Mercurii statua sine manibus pedibusque.

HERMINAE, HERMINIAE, V. *Hermellina*.

HERMINII, pro *Armeni*. Gasparis Barthii Gloss. apud Ludewig to. 3. p. 14. ex Hist. Palaest.

HERMINIVS, adiect. V. in *Hermellina*

HEMIRMOMELINI, V. *Amirmumnes*.

HERMIS, terra inculta. Priuilegium pro Villafranca.

HERMITAGIVM. (1) Cella eremitae, in Ch. a. 1269. ex Archiuis Montis S. Michaëlis. (2) † Idem quod *Hermale*, locus desertus. Ch. a. 1130, inter Instr. t. 11. Gall. Christ. p. 132.

HERMITORIVM, idem quod *Hermitagium* 1. V. *Heremita*.

HERMOGENIANI EQVI, V. in *Equus*.

HERMONIVM, *anathema, alienatio*, Papias.

HERMORA. Vetus Ch. Carnutianensis, edita a Suaresio: *Septem pharos aereos, duos habentes delphinos octenos et hermoras, etc.* An *Remoras*?

† HERMOSVS, incultus. Ch. Ms. a. 1461.

HERMVLA, *Statua sine manibus ab herma deriuatur*. Papias. *Hermula* proprie est paruula solius Mercurii statua sine manibus et dimidia sui parte inferne trunca; sed hic ad quamlibet statuam extenditur. V. *Hermes*.

HERMVNII, V. *Infanciones*.

HERMVS. (1) Terra inculta, V. *Eremus*. (2) Cassis, Gall. *Heaume*, Germ. Helm. Apud Murator. to. 6. col. 289. V. *Helmus*.

HERNACVLVS. Ch. a. 866 apud Himfredum Wanleium de Ant. Litt. Septent. p. 307. *Pro terra quinque manentium in unius hominis diem, 400. siclis in argento puro, duobus hernaculis cum omnibus supellectibibus suis, 8. bobus, 50. porcis, 200. segetibus cum gramine toto, et 30. modiis de ordio triturato sine contribulibus et suburbano.* An pro iunioribus equis accipiendum?

† HERNALDVM, *pedagii* genus, dominis de Partiniaco soluendum, Gall. *Hernault*. Ch. Ms. a. 1388.

HERNESIATVS, V. *Harnizatus*.

HERNIA, *castratio*, in Gloss. Isid. Alias est κήλη, seu tumor in inguinibus ac scroto. Gloss. Lat. Gall. Sangerman. *Hernia*, *Rature*, *ensleure ès entrailles*.

† HERNIA, *defluccio intestinorum, Crebat, Prov. Hernitus, qui lapidem habet in mentula.* Gloss. Prov. Lat. Cod. reg. 7657.

HERNIOSVS, hernia laborans. Vita B. Edmundi Cantuar. Archiep. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1821.

† HEROCRETA, *la castagnia*, in Glossar. Lat. Ital. Ms.

HERODIAS, sortilegii species, V. *Diana* et *Hera* 2.

HERODIVS (1) Genus auis, Gall. *Heron*. Ioan. de Ianua: *Herodius, Rapacissima auis, auium et omnium volatilium maior, qui et aquilam vincit*, etc. Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Herodius, un oiseau de proie, gilfaus.* Vita S. Bonifacii Mogunt. to. 1. Iunii p. 473. *Hic autem* (Gwelibus) *honestis moribus, vt ferunt, suam vitam circumsepsit, nisi tantum quod cum herodiis et canibus per semetipsum iocabatur.* (2) † Idem qui *Heraldus*, fecialis, Germ. Herold. Elmham. in vita Henr. V. reg. Angl. V. *Hiraudus*.

HEROICVS, *antiquus*. Gloss. MS. Sangerm. n. 501. Aliae Gloss. Lat. Gall. *Heroicus, de Baron. Heros, Baron. Heroys, Baronesse.*

† HEROIS, *la barontissa*, Glossar. Lat. Ital. Ms.

HEROTOCHVS, V. *Heretochius*.

HEROVDES, V. *Heraldus*.

HERPES ESTHIOMENVS, vlcus a flauae bilis copia crassiore et acriore profectum; a Graeco ἕρπω, serpere, et ἐσθίω, comedere. Miracula S. Antonii to. 2. Ianuarii p. 138.

† HERPICA, candelabrum ecclesiasticum, in modum *herpicis* seu occae

cae confectum, Gall. *Herce.* Kaland. eccles. Camerac. Ms. V. *Hercia* 2.

† HERPIVS, i. q. *Herpix*, in Stat. Auellae a. 1496.

HERPIX, HIRPEX, HERPEX, occa, crates: Festo, instrumentum rusticum trignonum ad terendas glebas, Gallis, *Herce.* Gloss. Aelfrici: *Hircipes*, *vel tribula*, *Egwa.* Papias: *Hirpices*, *tribuli* Gloss. Sangerman. MS. n. 501. *Tribula.* Germani *Egge* dicunt. Lex Salica tit. 36. §. 2. *Si quis per alienam messem, postquam germina produxerit, herpicem traxerit, aut cum carro sin e via transierit.* Vbi Editio Heroldi habet, *postquam leuauerit, herbice traxerit etc.* Seruius ad 1. Georg. Virgilii --- *Vimineas trahit crates. Ad agrorum scilicet exaequationem, quam rustici herpicem vocant.* Hinc HERPICARE, apud eundem Seruium, et HERPICARIVS, in Gloss. Lat. Theuton. *Egedere.* HERPICATIO, pro opera unius diei cum herpice. Extenta manerii de W. a. 13. Edw. III. *Item faciet tres herpicationes, vel dabit 3. den.* Spelman.

HERRA, V. *Hera* 1.

HERREMERITVS, benemeritus, vel magnis meritis clarus. Ch. a. 1530. apud Rymer. to. 14. p. 398.

HERRENAM, V. *Harenam.*

HERRERVELVS, vestis seu pallii genus apud Hispanos. Concil. Valentinum a. 1565. inter Hispan. to. 4. p. 69. *Vel pallium breuius ad genua tamen usque saltem demissum, cuiusmodi vestes vulgus herreruelos vocat.*

HERREZELDA, V. *Herezelda.*

HERRID, aula, domus, Danis. Litterae Erici Danorum Regis a. 1303.

HERSA, septum quod urbium portis obiicitur, Gallis *herce.* Instrum. a. 1532. ex Archiu. Eccl. Redonens. V. *Hercius.*

HERSIA, candelabrum, V. *Hercia* 2.

HERSONARIA, f. hortus leguminum, a Gallico *Ers*, Lat. *Eruum*, quod est species leguminis. Ch. a. 1268. ex Chartul. S. Vandreg. to. 1. p. 144. *Licebit eisdem* (Monachis) *facere plenariam iustitiam supra domum meam de Resanchon, et supra pomerium meum, et supra residuum haereditagii mei --- sciendum est siquidem quod nec ego praedictus Hugo, nec mei haeredes praedictam domum et pomerium et hersonariam poterimus vendere, eleemosynare vel alicui obligare.*

† HERTEMVS, ager qui nec coli, nec arari potest. Chartul. S. Vict. Mass. V. *Hermale.*

HERTIVM, V. *Hercia.*

HERTVS. (1) *Asper et malus.* Vetus Gloss. MS. Sangerm. n. 501. Leg. *Hirtus.* (2) Sueuorum et Borealium Germanorum, ac perinde Anglorum Dea. V. Spelman. et Schilterum.

HERVENVS, *genus materiae.* Papias, et Gloss. MS. Sangerman.

† HERVIS, f. canalis. Ch. Ms. a. 1299. *Omnia alia, beces, feoda de cences, pascua, heruis aquarum, deneria etc.*

HERVNCELLVS, ardeola, Gall. *Petit Heron.* Epist. Eduardi I. Angl. Reg. apud Rymer. to. 2. p. 1087.

HERVS, Imperator. Acta S. Cassiani apud Illust. Fontan. in Append. ad Antiquit. Hortae, c. 6. vbi de Iouiano Imper. p. 347.

HESDVDARIVS, miles praedo, vel famulus: nam *escuderios*, famulos suos vocabant monachi. Fragmenta Hist. MS. Stephanotii to. 1. *Super sacrilegis excessibus commissis a quibusdam nefariis personis, quae nuncupantur hescudarii*, V. *Escuderius.*

HESIA, V. *Aisiae.*

HESICASTAE, apud Bleynian. Instit p. 267. *Anachoretae dicuntur quoque hesicastae tanquam* quiescentes; *ἡσυχάζω enim quiesco significat.* Eorumdem monachorum occurrit mentio in Nouella Iustin. 5. tit. 3. V. *Hesychasterium.*

† HESNAOIVM, ius primogeniti in haereditatem paternam, in Ch. a. 1241. V. *Ainescia.*

HESTA. Ch. Hugonis Burgund. Ducis apud Gerardum p. 335. *Concessi etiam eis quod locationem hestarum fori et nundinarum --- non possunt accrescere ultra tertiam partem locationis quae fuit anno illo.* Sed perperam omnino, legendum quip-

pe, vti habetur in eadem Charta quae exstat in Chartul. Diuion. *Estallorum fori*. V. *Estallum*.

† HESTALLAGIUM, ius *hestas* habendi. Offic. Laudun. ciuit.

HESTALDI, V. *Haistalti*.

HESTEREN, arboris genus. Bernardi de Breidenbach Iter. Hierosol. p. 276. *In mari peregrinanti si subuersio et vomitus acciderit, vtatur sirupo hesterem vel granatorum cum menta, vel pomorum muzorum cum tamarindis sugat, et odoret granata poma muza costana minuatque cibum.*

HESTERNUS ANNUS, proxime elapsus. Beda in Epist. ad Egbertum Antistitem, initio.

HESTHA. Domesdei tit. *Cestre*: *Quando Rex ipse ibi veniebat, reddebat ei unaquaeque carucata 200. hesthas, et unam cuuam ceruisiae, et unam butyri rustam.* Vbi Spelmannus *hestam* intelligit capum, seu gallum castratum, vel pullum quempiam gallinaceum: a Gallico *Hestaud*, *Hestaudeau*, seu *Estoudeau*, pullaster. V. *Haistaldi*.

HESTRAFFLA. Monast. Anglic. to. 1. p. 170. *Rex Athelstanus suum ius da hestraffla, id est, de pabulo equorum, quod ei singulis annis solvebatur etc.*

† HESUS, pro *esus*, pastus, in Ch. a. 1165. inter Probat. Hist. Autiss. p. 22. V. *Esus*.

HESYCHASTERIUM, Graecis recentioribus, ἡσυχαστήριον, cella solitarii, hic, vt videtur, coenobium. Acta SS. to. 3. Iulii p. 531. V. *Hesicastae*.

HETA, votum, optatum, desiderium. *Soluere in hetam*, hoc est, ex sententia, ad optatum, a Gallico veteri *Hait*, unde Gallic. *Souhait*. Testament. Armandi *d'Alegre* a. 1263. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1115. *Ipsam domum pro eis institno in heredes in duobus mille solidis Podiensis monetae, quos donaui et solui in hetam dictae domui pro eisdem.* Ibidem occurrit iterum

HETAERIARCHAE, qui cohortibus conflatis ex Romanorum sociis praeerant in Palatio ad Imperatoris custodiam, Graec. ἑταιριάρχαι, de qua dignitate multa dixit Cang. in Notis ad Annae Alexiadem p. 227. c. 16. *Ioannes vir magnificus, Megalteriarcha*, pro *Megaeteriarcha*. Acta S. Nicolai CP. to. 3. Maii p. 510. *Tunc Romanus Imperatoris pater declaratur, et Romani vice Christophorus eius filius heteriarches instituitur.* Vbi *hetaeriarches* Bollandistis est Princeps iuuentutis.

HETEROCKITUM, diuerficlinium, in Gloss. Isid. Est autem *diuersiclinium* Io. de Ianua: *Locus vbi diuersae viae coniunguntur.*

† HETEROGENEUS, alterius generis, vox graeca. Conc. Constant. t. 2. part. 1. p. 48.

HETEROMALA, HETEROMASCHA, *vestis seruitiis dicata, altera tantum parte villosa, cui opponitur amphismaschala utrinque villosa.* Laurent. in Amalth. Statuta Auenion. l. 1. Rubr. 5. art. 5. *Quibus dicti Consules fieri curent ad honorem ciuitatis vestem heteromalam, vulgo Robe de velour.* Vox Graece originis ἕτερος, alter, μαλλὸς, vellus. V. *Amphibalus*

HETI, *folia quatuor fuere de exemplari.* Isidori Gloss. Vbi Graeuius: Haec est nota scribae, qui significauit in exemplari: unde haec hausit, desiderari quatuor folia. Fideliter descripsit Constantiensis: *Hestus* folia, a quatuor quae excisa fuerunt de exemplari, *a heth vita.*

HETRUSCAE CORONAE, de quibus Tertullianus lib. de Corona milit. c. 13. *Superferuntur etiam illis Hetruscae. Hoc vocabulum est coronarum, quas gemmis ac foliis ex auro quercinis ob Iovem insignes ad deducendas thensas cum palmatis togis.* Hetruscae igitur coronae Tertulliano eae sunt, quibus in solemnioribus Deorum pompis utebantur: Hetruscae dictae, quod illas ab Hetruria Romani, non secus ac ceteros superstitionum suarum ritus, vt ipse Tertul. scribit lib. de Spectac. acceperant.

HETTEMATICUS. Iul. Firmicus l. 3. c. 9. *Ipsos tamen faciet hettematicos, et prima quidem aetate semper vitiosos.*

HEVA, uxor. Annal. Corbeienf. apud Leibnit. to. 2. Script. Brunfuic. p. 312. *Iustinus Luther cum heua fua, ex fingulari deuotione feculo renunciat.*

HEVBLO, *guttur*, Papiae.

† HEVCA, HEVSA, a vet. Gall. *Heuce* vel *Heus*, nunc *Aiffe*, embolus, fibula. Areft. Parlam. Parif. a. 1303.

† HEVCHIA, f. riuus, canalis, a Picard. *Huchiam*, arca. Ch. Mf. a. 1261. *Vierium fuum, fitum inter Cherifiacum et Salliacum, aquofum fupra heuchiam Conftely.*

HEVDVM, menfura frumentaria apud Belgas. Ch. a 1368. apud Miraeum to. 2. 1328. *Quae quidem terrae foluunt 24. folidos Parif. monetae Flandriae annui et perpetui redditus, cum uno heudo frumenti annuatim ad vitam domicellae Grietae, dictae Spaens.* V. *Hodium.*

HEVSA, V. *Heuca.*

HEVSE, calceamentum militare. V. in *Ofa.*

† HEVSIA, tibiale, crurale, caliga, Gall. *Heufe*, Germ. Hofe. Comp. Mf. a. 1239. V. *Ofa.*

HEXAMITVM, V. *Exametum.*

HEXAPLA, V. *Exapla.*

† HEXAPTOTVS, *de fey cafi.* Gloff. Lat. Ital. Mf.

HEYA. (1) Ἄγε, *Eia.* Supplement. Antiquarii. (2) HEYA, Vide in *Haga.*

HEYARE, HAWIARE, fepire, fepimento munire, Germ. hägen. Fleta l. 2. c. 48. V. *Haga.*

HEYLEKA, fancta, a Teuton. *Heilig*, fanctus. Caefarius Heifterb. lib. 6. cap. 5. *Venerabilem illam inclufam ordinis noftri, dominam heylecam, fecundum nomen fuum, vere fanctam.*

HEYMSOECKEN, V. *Hamfoca.*

HEYRELIVM, V. *Hayrelium.*

HEYWARD, rei pafcuae curator, a Sax. *Hig*, gramen, vel *Heg*, fepes, et *Wearth*, cuftos. Hodie paffim pro Armentario accipitur.

HIALVM, ex Graec. ὕαλος, vitrum. Gloff. AElfrici: *Vitrum vel hialum, Glas.*

HIANIO, *Margarita preciofa.* Vetus Gloff. MS. Sangerm. n. 501. Forte leg. *Vnio.*

HIATOR, ex Gallico *Hieur*, et *Hie*, Germ. Hoye, Hoyer, fiftuca, pauicula, inftrumentum, quo pauimenti filex premitur. Lambertus Ardenfis p. 258. *Wallatores, et depaurti, et hiatores cum conuenientibus - - - inftrumentis.*

HIATVS, os. Vita Lietberti Epifc. Camerac. c. 3. to. 9. Spicileg. Acher. p. 772.

HIBALCIO, *maris habentia.* Ita Gloffae antiquae MSS. V. *Italia.*

HIBERE, tenere, ligare: obfoletum verbum. Paffio SS. Perpetuae et Felicitatis ex Edit. Lucae Holftenii p. 28. *Horruit et erubuit Tribunus; et ita iuffit illos manibus hiberi.*

HIBERNAGIVM, HIBERNATICVM, HIBERNVM, V. *Hybernagium.*

HIBITVM, *afperum.* Papias MS. Gloff. Sangerm n. 501. *Hibtus, afper.* Legendum *hirtus* et *hirtum*, voces Latinis notae pro *hirfutus* vel *hirfutum.* Ioh. de Ianua: *Hirfutus, after pilis, vel pilofus, vt hircus; unde hirtus per fincopam pro hirfutus.* Sed notior res eft, quam vt indigeat vade.

HIBLATVS, pro *niblatus*, fplendidus, refplendens. Vita S. Gregorii to 2. Martii p. 206.

HIBTVS, pro *hirtus*, V. *Hibitum.*

HICA vel HICHA, pro *bica* legendum in Pactu Legis Salicae tit. 19. §. 10. et 11. auctor eft Eccardus. V. *Haga.*

HICHINACVLVM. Teftament. S. Remigii, apud Flodoardum l. 1. c. 18. *Remigiae coclearia 3. quae meo funt nomine titulata, mantile ipfius, quod habeo feriale, transfcribo: Hichinaculum quoque dono illi, de quo Gondebodo dixi.* Ita etiam habet prius S. Remigii Teftament apud Labbeum et Marlotum. Vbi *hichinaculum* forte pro *lichinariolum* dicitur, vt diminutiuum fit vocis *hichinarius*, de qua mox. V. *Hilcus.*

HICHINARIVS, HICINARIVS, inter minifteria feu vafa facra reponitur in Hift. Epifcopor. Autifiodor. c. 20. *Dedit et hicinarios duos ana-*

anacteos pens. l. 4. et uncias 3. Item hicinarios 3. anacteos pens. etc. Infra: *Ichinarium unum pens. lib. 1. Idem Ichinarios columellatos 3. pens. unusquisque l. 1. Item ichinarium unum, etc.* ICHRIARIVS, ead. significatione. Testament apud Mabill. in Append. ad Liturgiam Gallican. p. 463. *Item dulcissimo nepoti meo Bertegisildo ichriario argenteo et mancipia his nominibus, Sunniulfo et sorore eius Gibethrude et filias Anthimio - - habere iubeo* † *Lacuniarius* legendum censet Rhodigin. l. 1. de Liturg Rom. Pontif. c. 21. nam *Lacuniaria*, inquit ille, apud Isid. in Origin. sunt pendentia lumina, quasi Lacunaria, id est in aere lucentia. V. *Lichinus.*

† HICTER, *Lo pagagallo*, Gloss. Lat. Ital. Ms.

† HICTICVS, i. q. *Hissirus*, vox mendose scripta, in Chron. Io. Whethamsted. p. 407.

HIDA, et *Hyda*, ex Saxon. *Hyd*, terrae portio, quantum sufficit ad arandum uni aratro per annum. Henricus Huntindonensis l. 6. p. 360. et ex eo Bromptonus: *Hida Anglice vocatur terra unius aratri culturae sufficiens per annum.* Matth. Paris a. 1082. *De unoquoque aratro, id est, hida etc.* Monastic. Anglic. to. 1. p. 21. *Dedit huic Ecclesiae Fenrg. 7. aratrorum, quod Anglice dicitur 7. hides.* Proinde *hida* idem est, quod aliis *carrucata.* Orderic. Vitalis l. 8. p. 678. *Omnes carrucatas, quas Angli hidas vocant, funiculo mensus est et descripsit.* Rogerus Houedenus p. 778. *Carrucata terrae, siue hyda.* HIDRA, eadem notione. Chartul. SS. Trinit. Cadomens. f. 26. De vocis notione et etymo, sic censent Spelman. et Somnerus, ab Saxon. *hyden*, quod est tegere, *hidam* profluxisse, id vt primario idem fuerit, quod *tectum, mansus, manerium*, id est, domus cum adiuncta agri ad colendum portione, quam *hydelander* vocat vetus Bedae Interpres Saxonicus, quasi *terras ad hydam pertinentes.* Sed et Spelmannus in vet. Glossario Saxon. *hadae*, *stationem et confugium* reddi auctor est; unde Gallorum *Hute*, inquit Somnerus. Huic coniecturae favet Scotorum enuntiatio, qui *hildam* vocant, quod Angli *hidam*, et *hildem*, pro tegere, cooperire. Occurrit autem vox *hilda* in Regiam Maiestat. l. 2. c. 16. §. 20. 21. V. *Hloth.*

HIDAGIVM, praestatio, quae Regi Angliae fiebat pro auxilio, pro ratione hidarum, vel quae ex singulis hidis exsoluitur. Bromptonus: *Hidage, vel taillage est tallagium de hidis terrarum.* Ch. Henrici I. Reg. Angl. to. 1. Monastici Anglic. p. 185. *Dono etiam hidagium, quod exigebatur de 20. hidis ad eamdem urbem pertinentibus, etc.* Apud Matth. Paris a. 1242. *Carucagium et hidagium*, idem sonant. Est etiam. HYDAGIVM, Rastallo, *quietum esse, si dominus Rex talliauerit totam terram per hidas.*

HIDALGVS, nobilis apud Hispanos, de cuius vocis etymo consulendus Couarruuias to. 2. Var. Resol. c. 1. n. 11. et Sebastianus Cobarruuias in Thes. linguae Castellanae verbo *Fidalgo.* Hieron. Blanca in Comment. Rer. Arragon. p. 734. *Militum autem vox et Infancionum id sonat, vt priori equestris ordinis viros nuncupemus, quos vulgari sermone Cauelleros: posteriori vero, quos vocare solemus hiios dalgo.* Leges Alfonsinae part. 2 tit. 21. lege 3. *Fidalguia, - - - es nobleza que vienne a los omes por linaie. Filii dalgo*, dicuntur in Foris Aragon. l. 1. tit. de Officio Iustitiae Aragon. Ch. a. 1289. *Dom. Rex Portugalliae, et Comes Poloniae fecit cum consilio suorum Ricorum hominum, et suorum filiorum de algo tale incautum.*

HIDARE, terram per *hidas* censere, unde *hidatus*, taxatus, censitus. Passim apud Anglos.

HIDGILDVM, corii redemptio, ex Saxon. *Hydegyld*, vel *Hydegylde*, ab *hyde, corium*, Haut et *gyld, solutio, compensatio.* Leges Alfredi et Godrini R. R. c. 11. *Si liber festis diebus operetur, perdat libertatem, - - ser-*

seruus corium perdat, vel hidgildum. Adde c. 12. V. *Corium perdere.*

HIDRA, V. *Hida.*

HIDRINIS, *serpentinis.* Isidor. Vbi Graeuius: *Hydrinus ab hydrus.*

† HIDRIO, aromatis genus. Dipl. Chilper. II. a. 716. t. 4. Collect. Hist Franc. p. 694. *Hidrio libras 50. cicer lib. 150.*

HIDROMATES, *qui ex aqua diuinant.* Vet. Gloss. MS. Sangerm. Sed legendum *hydromantes*, a Graeco ὑδρομάντις.

HIDROS, *diabolus, seruus*, in Gloss. Antiq. MSS. pro *seruus* videtur restituendum *serpens*; est enim ὕδρος Graecis serpens aquaticus.

HIEMALIS ANNONA, V. in *Hybernagium.*

HIEMANTES, V. *Hyemantes.*

HIEMICA AESTAS. Glossar. MS. Medicum Regis Cod. 1486. *Hiemica aestate, f. pro qualitate temporis temperata.*

HIEMS. Per hiemes annos putasse Anglos, colligitur ex fragmento Regum Westsaxon. edito post Vitam Aelfridi Regis p. 199.

HIERACITAE, haeretici, sectatores Hieracis, qui Aegyptius gente, Manicheus opinione, nouam sectam procudit. Negabat resurrectionem carnis, coniugatis et infantibus regnum Dei intercludebat. Filii Dei aeternam natiuitatem nesciebat, Spiritum Sanctum Melchisedech dicebat. Ita Bollandistae ad Vitam S. Macarii Aegyptii auctore Ruffino to. 1. Ianuar. p. 1013.

HIERARCHA, Archiepiscopus. Vita S. Seueri Archiep. Rauennae in Append. apud Murator. to. 2. p. 192.

HIERATICI, *peregrinantes dubii, non habentes firmum locum. Hieraticae, litterae sacerdotales.* Papias.

HIERAX, species falconis, Thuano de Re accipitraria, vulgo Sacre, Graec. ἱέραξ.

HIERO, ardea, Gall. *Heron.* Ch. forest. c. 13. apud Spelmannum.

HIEROCERVS, vox Graeca, ἱεροκήρυξ, sacer praeco, qui fauere linguis iubet, dum sacra peraguntur, aut qui aliud quippiam inter rem sacram edicit. Francisci Blanchini Praefatio apud Muratorium to. 3. Scriptor. Italicorum p. 73. V. *Hierocoracica.*

HIEROCOMIVM, in Actis SS. Febr. to. 2. p. 539. male pro *Gerocomium.* V. in hac voce.

HIEROCORACICA, in veteri Inscriptione apud Reinesium p. 303. 2. Sacra Mithriaca, quorum participes *hierocoracas* vocabant. Et quidem coruum Mithrae peculiari religione dicatum fuisse notum est, Vide laudatum Reinesium Ep. 69. et Monumenta veteris Antii part. 2. c. 4.

HIERODVLVS, aedituus, ἱερόδουλος. Vim vocis indicat Iul. Firmicus l. 8. Matth. c. 21. *Aedituos faciet, templorumque custodes, hierodulos, et qui sacris officiis deputentur.* Et c. 29. *Hierodulos faciet et templorum seruos,*

HIEROHAERIX, in Notis Tyronis p. 173. inter *salpinctas* recensetur. Videtur legi debere *hierocerix* ex Graec. ἱεροκήρυξ, quae vox occurrit apud Demosthenem et Synesium. V. *Hierocerus.*

HIEROLANTIA, *merentia.* Papias.

HIEROMNEMON, Graec. ἱερομνήμων, diaconale officium erat in Ecclesia CP. magnae existimationis; cui incumbebat Patriarcham *pontificaliter* induere, preces in libro indicare in throno locum electis ac consecratis adsignare et *contacium* orditionis consuetum intonare: uti ceremoniarum Magistri in Aula Pontificia solent. Plura vide in Glossario mediae Graecit. et apud Hofmannum.

HIEROMONACHI, Graecis ἱερομόναχοι dicuntur, qui non simplices Monachi, sed sacerdotes sunt. V. Glossar. med. Graecitat.

HIERONTICVM, liber Liturgicus, seu missalis. Mabill. to. 3. Annal. Benedict. p. 348. Idem est quod *geronticon.* V. in hac voce.

HIEROPHANTA, ἱεροφάντης, qui sacra et caeremonias docet, sacrorum antistes, aedituus. Angelomus in Genesim c. 39. apud Bern. Pez to. 1. Anecd. part. 1. col. 217.

Biblioth. apud Mabill. to. 2. Annal. p. 167.

HIPPICVM, *mensura et spatium IV. stadiorum, aut quatuor cubitos continens.* Laur. in Amalth.

HIPPITARE, *oscitare, badare.* Isidorus. Vbi Graevius. Constantiensis: *Hippitare, oscitare, id est crebro hiare.* Festo est *Hippicare.* Vbi vide Scaligerum.

HIPPOBALISTAE, apud Bonfinium Rer. Hungar. dec. 2. lib. 3. *Ex Vngaris Hippobalistae quidam audacissimi, concitatis equis, arduum montis clivum conscendunt, e sagittariis quosdam obtruncant, etc.* Ex ipso nomine coniicit Carolus de Aquino fuisse decertantes equis funditores, aut potius balistarios, qui balistis minoribus manuariis saxa proiicerent.

HIPPOCHARMAE, *dicti olim Principes qui ad pugnam equos alerent.* Laur. in Amalth.

HIPPOCOERCIVM, seu YPOCOERCIVM, sic enim scribitur in Glossa MS. ad Disticha Magistri Cornuti, vbi dicitur esse *locus, vbi ferrantur equi*, quod ibi coerceantur, ne calcitrent: vox ibrida.

HIPPOTHICOS, superpelliceum. Gall. *Surplis, rochet*, ex schedis Godefredi.

HIPPOTRIBA, officium apud Venetos, idem forte, quod Gallice *le grand Ecuyer.* Translatio SS. Pauli Episc. et Barbari to. 7. Maii p. 772. *Tum vero suis locis assurgens serenissima Dominatio coepit procedere sub hac serie commendatores, capitanei, camerarii, scutiferi, archetriclinus, Hippotriba, capitaneus maior, etc.*

† HIPTARE, *Hiscare idem crebo iare.* Gloss. vet. Cod. reg. 7641. Barbare omnino pro *Hippitare, oscitare, id est, crebro hiare.* V. *Hippitare.*

HIRA. (1) *Locus tenebrarum, vel porcorum.* Papias et vetus Glossar. MS Sangerm. Haud dubie pro *Hara.* (2) † Alia notione in *Aera* 1. quod videsis. Minus attente ergo desiderari in Glossario Cangii scribunt auctores noui Tract. diplom. t. 3. p. 100.

† HIRAVDVS, i. q. *Heraldus*, fecialis, Germ. Herold, in Ch. Ms. an. 1352.

HIRCIPES, V. *Herpix.*

HIRCO, *impudicus.* Papiae. Legend. *Hircus.*

HIRCORITA, stabulum hircorum, in Capitulari de Villis c. 23.

HIRCVS, f. cilicium, quia ex pilis hircorum texitur. Vita S. Mariae Oigniac. to. 4. Iunii p. 674. *Tunc venerandus Episcopus, vestibus spoliatus, Hirco tantum accinctus erat.*

HIRDEMANNI, V. in *Hiremanni.*

HIREMANNI, apud Anglo-Saxones, videntur iidem fuisse, qui *Aremanni* apud Longobardos; ita vt vox vtraque deducatur ab *Herr*, dominus, et *Man*, homo, et quasi *homines domino subditi* dicti sint, cum reuera *subditi* dicantur in Legibus Adelstani Regis c. 18. apud Bromton. *Si aliquis supersedeat, et non obtemperet, vt hoc vadium ab Hiremannis vel a subditis suis capere nolit, etc.* Ita etiam vsurpatur c. 13. et in Legibus Ethelredi apud Habam editis cap. 1. At Somnerus, contra Spelmannum, negat *Herr*, apud Saxon. pro *dominus* reperiri, mauultque a Saxonico *hyran, obedire, subiacere, auscultare*, etymon vocis accersi debere, vnde *Hyreman, subditus*, vel *subiectus*, quomodo apud Spelmann. t. 1. Concil. p. 601. 602. ex quo *Hireman* et *Hiremannus* formata sunt vocabula. Certe non alii sunt ab iis, qui *Hirdemanni* in iure Aulico Norwegico veteri appellantur cap. 260. ex versione Iani Delmeri, vbi de *Huscarlis*, qui iidem esse cum *Hirdemannis* seu Aulicis dicuntur: *Omnes vero in Regia aula servientes, Hirdmen vernacule nominabantur, Regem obseruaturi ac tuituri.* Vox autem formata ex *hird*, aula, et *man*, homo, vt obseruat idem Delmerus ad c. 30. V. *Herimanni.*

† HIRENARCHAE, magistratus militares, in Cod. Theod. V. *Irenarchae.*

HIRMENSAL, priscorum Saxonum fanum vel idolum, V. *Irminsal.*

† HIR-

† HIRNA, *la salzina*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

† HIRNEA, *lo vaso da portare de bevere*, in eod. Gloss.

† HIRNIA, *tramea*. Gloss. vet. Cod. reg. 7641.

HIRONIVS, *subsannator et detractor*. Vetus Gloss. MS. Sangerm. leg. *Ironicus* ab εἰρωνικός.

HIRPIX, occa, Gall. *Herce*. Vide *Herpix*.

HIRSI, *hirsuti*. Papias. Legend. *Hirti*.

HIRSICVLVS, δασύχειλος: *pilosum habens culum*. Supplement. Antiquarii. † In Castigat. ad vtrumque Gloss. *Hirticulus*, leg. *Hystriculus*. V. Salmas. ad Tertull. de Pallio p. 245.

HIRSTIS, († incultus et eremus ager, i. q. *Franstum*, Gall. ol. *Hister*.) Ch. Henrici III. Regis Angl. to. 2. Monast. Anglic. p. 815. *Pasturam mariscorum, et turbariam, et duas Hirstes circumiacentes, et sartum iuxta mariscum.*

HIRTVS, *sonitus*. Papias.

HIRVDO, piscis genus, V. *Pleta*.

HIRVNDELLA, hirundo, Gall. *Hirondelle*. Sic autem *Hirundellae* Comitem Anglum vocat non semel Will. Britto l. 3. Philipp. quem alii *d'Arundel*.

HIRVNDINA, eadem notione, to. 3. Aprilis p. 991.

HIRVNDO, machinae bellicae species. Henricus Rosla in Herlingsberga.

Non hic vnigena fabricatur machina: nomen
Haec Librilla, quasi saxea pondera librans:
Obtinet illa suis; sed Hirundinis haec: stat Aselli
Illa vocata nota, etc.

HISCA, pallii genus, f. a verbo Hisco, quod sit vestis aperta. Statuta Eccl. Leodiensis a. 1287. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 855. *Item praecipimus, quod de cetero nec Monachi nigri, nec Canonici regulares in Hiscis vel tabardis equitent vel incedant, sed tantummodo in cappis rotundis vel cucullis*. V. *Hissus*.

HISCERE, *desinere*. Gloss. Isid. Vbi Graeuius: Vide num scripserit *Herciscere, diuidere*. In Constantiensi sane corrupte legitur, *Hiscitur, diuiditur*, pro *Herciscitur*. Papias: *Herciscundae familiae, diuidendae familiae*. V. *Histinire*.

HISCINERE, V. *Histinere*.

HISOLVM, V. *Laiscum*.

HISDRIO, *historia*. Papias MS. Bituric. pro *Histrio*. Est autem Papiae, *Histrio vel Historio scenicus saltator - - qui saltando historias demonstrabat*. Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Histrio, Jongleur, qui raconte ou contrefait divers faits et habits des hommes*.

† HISICIA. Alex. Iatrosoph. Ms. l. 1. Passion. cap. 6. *Accipiat vero sterilies et pedes de bobus et hisicia de pectinis et conchiliis facta*. Vbi Glossae: *i. fercula vel iura*. V. *Isicium*.

HISLVLA, insula. Tabularium S. Cypriani Pictau. fol. 128.

HISPANVS. Thwroczius in Chron. Hungar. 1. part. c. 15. vbi de Attila et praelio Catalaunico: *Et horum quidem Capitaneos ipsorum linguae Hispanos vocatos extitisse, et exinde et Hispaniam nomen accepisse tradunt*. Ab eiusmodi *Hispanis* Capitaneis ortum nomen apud Hungaros *Ispan* quidam censent, quibus idem est, ac *Comitatus*, iudicium prouinciale, cui scilicet Capitaneus *Hispanus* praeerat.

HISSA, V. in *Hansia*.

† HISSIRVS, i. q. *huisserium*, hippegus. Chron. Whethamst. p. 407. V. *Hissicus*.

† HISSVS, tunica talaris, ex tela cannabina contexta, Walon. *Hisse*. Glossar. Lat. Gall. an. 1348. Vide *Housia*.

HISTINERE, *detinere*, Papiae. Ita MS. Codex, vbi editus *Hiscinere* praefert.

HISTORIAE. (1) Dicuntur Scriptoribus de Offic. diuinis Lectiones desumtae ex libris historicis veteris Testamenti et aliis, quae in ecclesia statis diebus recitantur, in Micrologo c. 32. 38. et apud Honorium Augustod. lib. 3. c. 29. 38. Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. c. 48. *Historiae et caetera, quae in Ecclesia leguntur, non debent legi in Refe-*

Refectoria, donec in Ecclesia incipiantur. (2) HISTORIA de Responsoriis post Lectiones decantandis dicitur in veteri Ceremoniali MS. B. M. Deauratae: *Sequitur Dominica prima post octauam Paschae, i e.* secunda post pascha, vt nunc loquimur. *Nota quod in ista dominica cantatur Istoria.* Dignus es Domine etc. *quae Istoria cantatur per duas Dominicas* (3) Pro ipso festi officio. Ordinarium festorum SS. per totum annum in Histor. S. Germani inter Instrum. p. CLIII. *Historia ipsius festi est Historia festi Natiuitatis B. Mariae, excepto quod vbi dicitur Natiuitatis vel Nata, debet dici Conceptio vel Concepta.* (4) Pro quouis codice aut libro. Willelmus Heda in Conrado Episcopo Traiectensi ex Charta an. 1083. *Textum Euangeliorum etiam auro gemmisque decoratum, Historiam, id est, medicinalem librum, etc.* Infra · *Missale, Capitulare, et historiam vetus nouumque Testamentum continentem.* (5) † *Historia, Allegoria*, in Glossar. Bibl. Anon. in Bibl. reg. (6) † Figura, imago. Comput. Ms. a. 1519. *Pro XXX. historiis - - incisis.* V. *Historiatus.* (7) † Pannus figuris intextus Constit. Iac. II. reg. Arag. a. 1301. V. *Historiatus.*

HISTORIALITER. (1) Dudo lib. 3. de Actis Normannorum pag. 153. *Hinc forinsecus dealbauit illud*, (delubrum) *intrinsecus autem depinxit historialiter*, id est, historias et figuras depinxit. (2) † Stilo historico. Glab. Rodulph. l. 10. Collect. Hist. Franc. p. 1.

HISTORIARE. (1) Narrare, dicere. Alypius Antioch. seu Auctor Descript. Orbis c. 13. (2) Historias picturis repraesentare. Chron. Beccense p. 27. V. *Historiographus.*

HISTORIATVS, intextus figuris. Leges Palatinae Iacobi II. Regis Maioric. t. 3. Iunii p. LXXIII. V. *Histriatus.*

HISTORIDIO, *historiam motu corporis significans.* Papias. V. *Hisdrio.*

HISTORIOGRAPHVS, pictor. Gl. Lat. Gall. *Historiographus, Peintre de hystoire. Historiographo, as, Peindre hystoire.* Vgutio: *Historiographare, historiam describere, vel depingere, et designare.* Sic Itali *Historiare* vsurpant.

† HISTORIVM, codex historicus. Comput. Ms. a. 1245.

† HISTRIATVS, *historiis sculptus vel depictus: vnde pannus vel paries, in quo plures depinguntur historiae vel sculpturae, histriatus dicitur.* Gloss. Bibl. Ms. anon. ex Bibl. reg.

HISTRIONES, *praepositi meretricum*, in Glossis antiq. iidem forte qui lenones.

† HISTRIX, *quadripes, spinosus.* Gloss. vet. Cod. reg. 7641.

† HITERIS, *idis, che deuenta zalo per infirmita.* Gloss. Lat. Ital. Ms.

HITHA, portus, V. *Heda.*

† HITRVDE. Ch. Io. de Harcuria Ms. a. 1269. *Praemissis in omnibus fideliter hitrude conseruatis.* Vbi *hitrude* synonimum videtur vocis *fideliter.*

HITTA, ὑμήν, Hymen, in Gloss. Lat. Graec.

HITTIRE, inuestigare. Supplem Antiquarii, *Hittio, ἰχνεύω, inuestigo.*

HITTVS, *Φωνὴ κυνὸς*, vox canis. Gl. Latin. Graec. MS. Sangerm.

HIVERNAGIVM, V. *Hybernagium.*

HIVSA, signum, quod praedio vel aedi, cuius possessionem quis adit, apponit. V. *Wisa.*

HLAFORDSCONA. Leges Adelstani Regis, Exoniae editae cap. 5. *Ne dominus homini libero Hlafordsconam prohibeat, qui rectum per omnia fecerit.* Vbi Somnerus emendat *Hlafordsocnam*, aitque, videri significare domini protectionem vel tutelam, aut simile quid, nisi legendum sit HLASOCNAM, quomodo habetur in iisdem legibus c. 6. *Ne dominus libero homini Hlasocnam interdicat, si recte custodierit eum.* Pro *lasocnam*, seu *ladsocnam*, i. beneficium Legis, ex *lada*, lex, et *socna*, secta, sequela.

HLAVA, et HLAWA, tributi species apud Bohemos. Occurrit in Charta Regis Ottocari a. 1221. in Bohemia Pia p. 88.

HLOBBOTE, Somnero est compensatio damni turmae dati. Vide mox *Hloth*.

HLOTH vel HLODE, Anglo-Saxonibus dicitur *turma*, vel *cohors*, quae a 7 hominibus, vsque ad 35 numeratur. Leges Inae c. 13. HLOBOTA, mulcta eius, qui tur ae illegitime: interfuerat: ex *Bot*, Sax. *compensatio*, *emendatio*. Leges Aluredi c. 30.

HO. (1) Vocabulum in indicendo silentio vsitatum. Literae Henrici IV. Reg. Angl. an. 1408. apud Rymer. to. 8. p. 539. *Eis pugnae supersedere mandauimus, emisso per nos silentii vocabulo consueto, scilicet Ho, Ho, Ho*, (quod est), *cessate, cessate, cessate vindictam demeriti diuino iudicio reseruantes.* (2) HO, in notis antiquorum, Homo vel Honestus, *Ho. H.* homo honestus; *H. Hon.* homo honestus. *H. P.* honesta persona.

HOARE, pastinare, terram ligone seu pastino vertere, Gall. *Hoüer*. Charta a. 1219. ex Tabulario S. Remigii Remens. V. *Haware*.

HOBA, HOBARIVS, V. *Huba*.

HOBELLARII, HOBERARII, HOBILLERS, sic Anglis nuncupati milites leuis armaturae, et mediocri equo et *cursoria* merentes, quem Angli *an hobby* vocant, *Hobin* Philippus Cominaeus l. 6. c. 7. quos Iacobus Waraeus in Antiquitatibus Hibernicis cap. 7. ait esse equos ex Hibernia, sic appellatos ob mollem incessum, magno in pretio habitos; vnde et *Hobinerz* et *Hobeleurs* Gallice interdum vocabantur *Hobellariis*, quam quidem vocem *Hobin* ab Hebraeo *Habras*, arcessit Steph. Guichartus. Vt vt sit, ab eiusmodi equis *Hobellarii* dicti. Will. Thorn. an. 1364. *Item dicunt, quod dicti tenentes pro omnibus terris suis in geldabili tenentur, et debent contribuere in omnibus lottis et scottis, in geldabili assessis, videlicet pro warda maris tempore guerrae, pro Hobellariis sagittariis inueniendis et sustentandis, vbi necesse fuerit super costeram maris.* Mox: *Pro expensis factis circa Constabularios laborantes ad eligendum et ducendum praedictos Hobilarios sagittarios, et in omnibus aliis lottis, etc* Hic sane *Hobellarii* videntur fuisse sagittarii, cum nulla interpunctione *Hobellarii sagittarii* dicantur. Ch. Henrici V. in Monastico Anglic. to. 1. p. 926. *Pro munitione et apparatibus hominum ad arma Hobelariorum sagittariorum seu peditum quorumcumque pro obsequio nostro vel haeredum nostrorum in posterum eligendorum, etc.*

HOBERVS, curtis ruptura, Vide *Oberus*.

HOBIRA, *lorica*, in Gloss. Isid.

HOBVNNA, V. *Huba*.

† HOBVS, i. q. *Huba*. Ch. an. 994. ap. Murat. t. 1. Antiq. p. 432.

HOCCVS, Picardis, *Hoc*, vncus, aduncum instrumentum, Germ. Haken Lambertus Ardensis p. 285.

HOCEDII, V *Hokeday*.

HOCHIA, terrae portio arabilis, fossis vel saepibus vndique clausa. V. *Olca*

HOCHOFINNA, grauior, vt videtur, mulcta, a Germ. *Hoch*, altus, excelsus, et *Fine* emenda, mulcta, (*) seu potius a *Finne*, iugum montis, ita vt *Hochofinna*, sit Anhöhe, Gebirge.) Charta Ansbaldi Monachi pro S. Willibrordo Episcop. apud Marten. t. 1. Ampliss. Collect. col. 18. *Tibi dono - - quidquid ego ibidem iuste laborare visus sum, hoc est, casis, curticulis, - - mobili cum immobili, cum manentibus ibidem aspicientibus, x. struientes gafergarias, Hochofinnas, cum ingressu et egressu, etc.*

HODEGITRIA, vox Graeca, viae dux, appellata est imago B. M. Virginis quam D. Lucam depinxisse dicunt, eo quod, cum expulsis Latinis Michael Palaeologus vrbem triumphans ingrederetur, imaginem hanc sibi praelatam pedes secutus fuerit. Gregoras l. 4.

HODIE. Theodoricus de Inuentione S. Celsi Episcopi Treuirens. n. 16. *Cuius memoria, quamdiu Hodie dicitur, semper est in benedictione habenda.*

HODI-

HODIERDUM, pro *Etiamnum hodie.* Historia fundationis Monasterii Gladbacensis c. 7.

HODIETENUS, ad hodiernam diem, hodieque. Acta SS. tom. 3. Martii p. 824.

HODIUM. (1) Mensura frumentaria apud Belgas, Belg. *Hoet.* Descriptio bonorum domini de Eska ex Archiuo S. Audomari: *Et debet quodlibet caput vnum Hodium auenae.* Statuta MSS. Capit. S. Audomari an. 1432. *Fabrica propter hoc habebit in posterum IX. Hodie auenae inde super hoc deductis praedictis XIII. quarteriis cum dimidio auenae - - - sic remanebunt ad opus fabricae VII. Hodia cum duabus quarteriis et dimidio auenae.* Capiebat itaque *Hodium* 8. quarteria, si quidem 13. *quarteria* cum dimidio addita 7. *Hodiis* duobusque *quarteriis* et dimidio compleant assignatum nouem *Hodiorum* numerum. V. *Hodus.* (2) ✝ Pro odium, t. 4. Ordin. reg. Fr. p. 193.

✝ HODIUS, i. q. *Hodium* 1. Ch. an. 1230. in Supplem. ad Miraeum p. 89.

HODOEPORICUM, iter, via. Historia Translat. S. Sebastiani cap. 14. n. 69. Alias *Hadoeporicum*, est itinerarium, siue itineris descriptio. HODOEPORICAE INCOMMODITATES, itineris incommoda. Acta SS. t. 1. Ianuar. p. 179.

HODUS, mensura frumentaria, apud Flandros, vulgo *Hoed.* Charta Theodorici Comitis Flandr. an. 1187. apud Miraeum in Donat. Belg. l. 2. c. 65. V. *Hodium*, *Hedum* et *Hida.*

HOECKENSES. Ita appellati quidam factiosi in Hollandia sub a. 1350. V. *Cabelgenses.*

✝ HOELLUS, ligo, Gall. *Hoe*, vel *Hone.* Lit. remiss. Ms. a. 1357.

✝ HOEVA, modus agri cum habitatione coloni, i. q. *Huba* et *Mansus.* Ch. a. 1276. apud Miraeum to. 2. p. 865.

HOFA, V. in *Huba.*

HOFFATA, praedii rustici species: *Curtis*, Germ. ein Gehöfte. Charta Henrici Imp. an. 1111. in Metrop. Salisburgensi to. 2, p. 549. *Vnam Hoffatam ad Vindberch; vnam habeam ad Steinweit, vnam ad Sunbach et ad Winzhaim, 1. Hoffatam in loco, qui dicitur Alberg, et duas partes decimationis eiusdem Ecclesiae cum vna huba, etc.* V. *Huba* et *Hona.*

HOFPORCI, vox ibrida, ex Theutonico *Hof*, villa; et porcus; porci villae alicuius. Charta Philippi Flandriae Comitis an. 1187. apud Miraeum to. 1. Diplom. Belgic. pag. 552.

HOGA, HOGHIA, HOGIUM, et HOCH, HOGUM, mons, collis, a German. Hoch, altus, editus, excessus: vnde Anglica obsoleta *ho*, et *how*, pro *monte*, *g.* in *w.* mutato. Sic in Domesdei hundredum de *Grenehow* in Comitatu Norfolc. *Grenehoga* dicitur, i *mons viridis.* Liber Shanburnensis, apud Spelmannum.

HOGABULUM, V. *Gablum.*

HOGASTER, porcellus, ex Anglico *Hogge*, porcus. Leges Forestarum Scotic. c. 7.

✝ HOGETTUS, bidens, Gall. *Houe.* Comput. Ms. a. 1364.

HOGRI, ex Anglico *Hogrell*, bidentes. Monast. Angl. to. 2. pag. 666. *De vaccis 69. de boueriis 12. de boniculis 10. de annalibus 28. de vitulis 29. item de multonibus 381. de hurtis et muricis 207. de Hogris 121. et de agnis 100.* Ex his emendandus videtur Petrus de Vineis l. 5. Ep. 20. *vbi de dextrariis et conchinis mittendis* verba fecit, addit: *De Engastris autem mittendis, ecce quod in proximo tibi curabimus prouidere.* Vbi legendum videtur *Hogastris.*

HOGUM, V. *Hoga.*

HOKEDAY, sic appellantur Angli festiuitatem annuam, quam ob eiectos ex Anglia ab Athelredo rege Danos, eosque paene omnino vno eodemque die anno 1002. internecioni datos, institutam ferunt quaeque apud mediterraneos Anglos haud omnino exoleuit. HOCEDII, eadem notione. Chartular. SS. Trinitatis Cadomens. fol. 54. vo. *Decem bubulci sunt in Hantonia, vnusquisque debet habere 5. acras et Sabbato sibi arare et a quaque carea 1. garbam, et omnes bubulci debent habere 1. acram frumenti*

menti ad Augustum habebant de bidentibus lac mane diebus Dominicis. Ita *Hokeday* est dies Martis, qui Quindenam Paschae expletam proxime excipit. Id abunde probat Charta apud Madox Formul. Anglic. p. 225. *Die Martis proximo post quindenam Paschae qui vocatur Hokeday.* Vide Steph. Skinnerum in Etymologico Angl. verbo *Hocktide.*

HOLCA, terrae portio arabilis. Charta an. 1132. to. 2. Hist. Lotharing. col. CCC. *Holcam unam ad Braman iuxta Lidaides de sancta Manchilde.* Ibidem: *Holcam unam in eodem Wiksmeio dono Geilae filiae Bernardi.* V. *Olca* et *Hoscha.*

HOLCAS, *oneraria nauis, ab* ἕλκω, *traho, quod trahi debeat. Item vas vinarium.* Laur. in Amalth. Notum est ὁλκὰς pro naui oneraria. *) German. infer. Holk et Hulk.

†HOLDA, daemonis species. Liber qui *Corrector* inscribitur ex Cod. 804. S. Vict. Paris. *Cum daemonibus in similitudinem mulierum transformatae, quam vulgaris stultitia Holdam vocat, certis noctibus equitare debere super quasdam bestias etc.* V. *Diana* et *Hera* 2. *) Ex German. Hold, amicus, vnde Unholde, venefica.

HOLDES. Leges Aethelstani, *de Wergildis*, i. de capitis aestimationibus: *Comitis Wergildum est 15. millia thrymsa. Holdes et summi praepositi quatuor thrymsa*, intellige *millia*. Videntur esse, qui apud Gallos *Baillivi*, qui ciuitates et prouincias custodiebant: nam Saxonibus *holdan* est *curare, custodire.* Lambardus, Spelmannus et Somnerus militiae Praefectos, Tribunos militum, vel belli imperatores interpretantur.

HOLERII, V. in *Hullae.*

†HOLETA, a Gall. *Houlette*, pedum pastorale. Arest. a. 1351.

HOLFARE, pro *Olfacere*, apud Papiam.

HOLINVS, olla, vas coquinarium, Gallis *Marmite.* Vocabular. Sussannaei.

HOLMVS, V. *Hulmus.*

HOLOBLATTEVS, totus ex blatta, seu purpura. Charta Donationis Ecclesiae Cornutianae, edita a Suaresio.

HOLOCAVSTA, hostiae eucharisticae Fragmenta Hist. MSS. apud Stephanot. t. 2.

HOLOCAVSTOMA, vox graeca ὁλοκαύστωμα, sacrificum sic dictum, quod in eo tota victima cremaretur. Tertullianus lib. 5. aduersus Marcionem cap. 5.

HOLOCAVSTVM. (1) Eadem notione, passim. (2) Pro *Encaustum*, vel *incaustum*, atramentum. S. Wilhel. Constit. Hirsaug. lib. 1. cap. 24. *Pro signo Holocausti, generali posito aquae, signum scribendi adde.*

HOLOCHRYSVS, totus aureus, Gr. ὁλόχρυσος. Gregorius Turonensis l. 10. Hist. c. vlt.

HOLOCOTINVS, nummi Aegyptii genus, forte integri auri vnciam vel amplius appendens. Ita Bollandistae t. 3. Maii p. 340

HOLOGRAFVS, vel *Olografus*, ὁλόγραφος, pro ἰδιόγραφος. Acta vetera ex Collectione Conciliorum Crisconiana, apud Baron. ann. 325. n. 8.

HOLOSERICVS, et HOLOSERICALIS, totus ex serico, a Graeco ὅλος et Latino sericum Concil. Hispan. t. 2. p. 640.

HOLOVERVS, purpureus: *vestes holouerae*, quae totae *vero colore*, i. ἀληθινῷ, seu purpureo tinctae sunt absque vllius alterius coloris permistione, quomodo fuisse indicantur in lib. 3. Cod. Theod. de Vestibus holoueris. Vox ibrida ex Latino et Graeco composita. Ita Salmasius, Petauius, Cerda, etc. Ferrarius de Re vestiaria l. 2. c. 10. contractam ex ὁλοπόρφυρος putat. Procopius in Histor. arcana p. 112. 1. Edit. ὁλόβηρον tincturam et colorem fuisse, qui Regum proprius erat, indicat. Anastasius in Hormisda PP. *Pallia Olobera blattea, etc.* In Ioanne II. *Pallia Olouera auro texta quatuor.* In Paschali p. 153. *Aliam vestem de staurací cum periclisi de Olouero.*

HOLOVITREVS, vel OLOVITREVS, totus vitreus: vox ibrida. Acta S. Mar-

Marcelli Martyris. *Olouitreum* nude occurrit in Glossar. Arabico-Lat. HOLOVITREVS, nude pro scypho vitreo. Vita S. Odilonis Abb. saec. 6. Bened part. 1. p. 699.

HOLVLARE, pro vlulare, apud Rymer. t. 2. p. 318.

HOMAGIALIS, vassallus, qui ad praestandum domino feudali homagium tenetur. Chronic. Salzburg. apud Raim. Duell. Miscell. l. 2. p. 161. HOMAGIATVS, idem, apud Ludewig. t. 7. Reliq. HOMAGIALES TERRAE, quae sub fide et hominio a domino feudali tenentur, ap. Ludew. t. 1. Reliq. p. 240. V. *Homagium* in *Hominium*,

HOMAGIATVS, V. *Homagialis*.

HOMAGIVM. (1) Idem quod *Hominium*, quod vide. (2) † Obsequium, cultus, i. q. *Homen*. Chron. Pontif. Leon. edit. Lamii p. 162.

HOMALLARE, V. *Hamallare*.

† HOMATA, modus agri vineis consiti, 3. circiter *Jornalia* complectens, Gall. *Hommée*. Ch. Mſ. Gazon. episc. Laudun. a. 1313. V. *Hometa* et *Hominata*.

† HOMATICVM, idem quod *Hominium*, in Ch. Mſ. a. 1208.

HOMBARIVS, V. *Hobarii*.

† HOMEAGIVM, i. q. *Hominium*, in Ch. Mſ. a. 1337.

† HOMEN, obsequium, cultus. Form. liter. pro stipendiis militum, Cod. reg. 4189.

HOMENAGIVM, HOMENATICVM, V. in *Hominium*.

HOMENECHIA, idem quod *Hominium*. Tabular. Nantoliense in Pictonib. a. 1165.

† HOMENESCO, promissio sacramento firmata, obsequium fide vassalli assertum. Ch. Mſ. hominii aera 1241. *Super his omnibus fecit homenesco etc.*

† HOMENSTRA, *la mappa*, in Gl. Lat. Ital Mſ.

† HOMENTVM, *la massa del ventre*, in eod. Gloſſ.

† HOMETA, i. q. *Homata*. Ch. Mſ. a. 1405.

HOMETVM, domus, aedes, mansio, Anglis *Home*. Regestum Paris. Parlamenti sign. B. f. 41. in Aresto an. 1277.

HOMICEDIVM, cum quis hominem caedit, verberat. Leges Henrici I. cap. 80.

HOMICIDA, de animali. Iacobus I. Rex Aragon. in Foris Oscensib. an. 1247.

HOMICIDALIS, homicidam spectans. Ratherius Episc. t. 2. Spicil. Acher. p. 216.

† HOMICIDALITER, ac si homicidii reus esset. Act. SS. to. 3. Sept. p. 164.

HOMICIDIA, *ae*, ius cognoscendi de homicidiis, vel etiam mulcta pecuniaria propter homicidium. Charta an. 1313. to. 8. Spicileg. Acher. p. 268.

HOMICIDIVM. (1) Hominum caedes, cuiusmodi in praeliis, *Carnage*, Gallis. Lupus Protospara: *An 946. factum est Homicidium Bari mense Decemb. inter ciues.* (2) Mulcta pecuniaria propter Homicidium. Chart. t. 3. Conc. Hist. an. p. 284. *Homo percussus si ad mortem venerit, et dixerit Clerico, quia ille homo percussit me vnde morior, per testimonium Clerici dabit Homicidium.*

HOMICIDIVS, eodem significatu. Charta a. 1114. MS.

HOMICIDVM, eadem notione. Concil. Legion. an. 1012. inter Hispan. t. 3. p. 190.

HOMILETA, *toncionator*. Faber in Thesauro.

HOMILETICVS, *ad conciones pertinens*, ibidem.

HOMILIAE, familiares collationes, quae a Praesulibus habentur in aedibus sacris, in quibus et interrogabant populum, et interrogabantur a populo: ita enim ὁμιλίαν a λόγῳ seu oratione distinguit Photius in Bibl. Cod. 172. vnde *Tractatus populares* dicuntur S. Augustino in Psalm 118. Idem Epist. 2. ad Quoduultdeum praefixa lib. de Haeresib. *Tractatus populares, quos Graeci Homilias vocant.* Victor Vitens. lib. 1. de Persecut. Vandal. de eodem S. Augustino: *Vsque ad illud tempus CC. iam XXX. et duos confecerat libros, exceptis innumerabilibus episto-*

epistolis, vel expositione totius Psalterii et Euangeliorum, atque Tractatibus popularibus, quas Graeci Omelias vocant. *Homeliaticus sermo*, apud Aeneam Parisiens. Episc. aduersus Graecos p. 86. et Nicol. Triuettum an. 1180. *Homiliaris ammonitio*, apud Marten. t. 1. Ampliss. Collect. col. 51.

HOMILIARE, i. q. *Homiliarius*. *Homiliare S. Augustini*, continens Sermones 147. in Chron. Fontanell. c. 16.

HOMILIARIVS, liber continens Sanctorum homilias. Ita Belethus cap. 60. et Durand. lib. 6. Ration. c. 1. OMILIA et OMELIVM, pro *Homiliario*, non semel in Monastico Anglic. t. 3. p. 322.

HOMINACIO, etc. V. in *Hominium*.

HOMINAGIVM. (1) V. in *Hominium*. (2) † Iniuriarum satisfactio. Ch. Ms. a. 1207.

HOMINAGIVS, i. q. *Homagialis*. Ch. ap. Lobinell. t. 2. Hist. Brit. p. 327.

HOMINATA, († idem quod *Homata*.) Obseruat Menagius Andegauensibus suis *Hominatam vinearum*, Gall. *une hommée de vignes*, vocari, quantum vinearum *homo* per annum colere potest.

† HOMINATICVM, idem quod *Hominium*, V. in hac v.

† HOMINATIO, professio obsequii seu seruitii, quam *homo* seu vassallus domino feudali praestat. Ch. apud Menag. in Hist. Sabol. p. 253.

HOMINATVS, V. in *Hominium*.

HOMINES BONI, sic appellati Grandimontenses Monachi. V. *Boni Homines*.

† HOMINICIVM, professio quaeuis obsequii seu seruitii. Acta SS. to. 6. Aug. p. 819.

HOMINICOLAE, Ἀνθρωπολάτραι, dicti ab Appollinaristis Catholici, quod Deum hominem adorare dicerent. Facundus Hermianensis l. 19. c. 3. V. *Homuncionitae*.

† HOMINISCVM. (1) Praestatio annua quae in signum seruitutis vel obsequii fit. Ch. Ms. Aymer. de Narbona an. 1320. (2) V. in *Homagium*.

HOMINIVM. (1) Est seruitium, seu obsequium, quod *homo*, seu cliens, vel seruus, domino suo praestare tenetur. Formula vetus 48. apud Bignonium: *Praeterea hanc chartulam redemptionalem in te fieri et adfirmare rogaui, vt taliter sis ingenuus, tanquam si ab ingenuis parentibus fuisses procreatus, vel natus, cum omni peculiari tuo, nec mihi, nec vlli haeredum meorum vllum impendas seruitium, nec Hominium, nec libertaticum, nec vllum obsequium, etc.* Vbi *hominium* est *hominis seruitium*, vt recte definitur ab Vgutione. Hinc in Gloss. Lat. Gall. Sangerman. *Hominium, seruice d'homme.* Postmodum HOMINIVM, seu HOMAGIVM, dicta fuit professio illa fidei et obsequii, quam *homo*, seu vassallus, domino suo feudali praestat ratione feudi, quod ab eo tenet: seu vti definitur a Bractono l. 2 tract. 1. c. 35. §. 1. est *iuris vinculum, quo quis tenetur et astringitur ad warentizandum, defendendum et acquietandum tenementum suum in seisina versus omnes, per certum seruitium in donatione nominatum et expressum: et etiam vice versa, quo tenens re obligatur et astringitur ad fidem domino suo seruandam, et seruitium debitum faciendum.* HOMINISCVM. Ch. Guillelmi Dom. Montispessul. a. 1103. *Qui castellum et vicariam habuerit faciat hominiscum domino Montispessulani et iuret ei castellum et vitam et membra et totum honorem suum.* HOMINATVS. Vet. Ch. apud Beslium in Episcopis Pictav. *Ego Isembertus concedo de casamentis meis quidquid datum fuerit B. Mariae et S. Cypriano, excepto ne ita detur, vt ex toto perdam hominatum meum etc.* Chron. Andrense p. 425. ex Ch. a. 1097. *Vt si aliquis fenatorum de feno ipsius centum solidatos, vel tantum vt suum hominatum non perderet, donare voluisset, concessit.* Vbi perperam *fenatorum*, et *feno* editum. HOMINAGIVM. Radulfus de Diceto: *Fulco Rechin primus Stephano Blesensi hominagium fecit.* HOMINACIO, in Domesdei. HOMINATICVM. Testamen-

ſtamentum Guifredi Comitis Ceritan. a. 1035. to. 6. Spicileg. Acher. pag. 434. HOMINICATVS. Hiſt. MS. S. Cyper. Pictav. p. 321. HOMATGIVM, Aruernis pro eorum conſuetudine mutandi g. in tg. in Ch. a. 1311. apud Baluz. t. 2. Hiſt. Aruern. p. 140. HOMMAGIVM. Ch. Philippi Pulcri Reg. Fr. an. 1307. apud D. Bruſſel de Vſu feud. to. I. pag. 288. HOMONAGIVM. Ch. Guiardi Abb. Compend. an. 1290. HOMANAGIVM. Chartul. S. Vincentii Cenoman. fol. 222. HOMANATICVM, in Ch. a. 1146. apud Columbum de Gente Simian. p. 588. HOMENAGIVM. Ch. Dumbenſis an. 1410. HOMENATICVM, in Ch. an. 1069. Append. ad Marcam Hiſp. col. 1150. HOMINIATICVM, in Ch. an. 1068. ibid col. 1143. MENAGIVM, truncate, pro *homenagium*. Ch. ann. 1261. apud Brandaon. to. 4. Monarch. Luſitan. p. 272. *Sit abſolutus et quitus ab iſto iuramento et menagio*. Ibid. *De mandato Regis iurauerunt, et menagen fecerunt*. Paſſim ibi. Et rurſum p. 271. vo *Iurauit et omaginem fecit*. Hominio facto, vaſſallus ad oſculum Domini admittitur. Vnde

HOMAGIVM MANVVM, ET OSCVLI ORIS, in veteribus Tabulis a. 1344. et 1347. apud Iuſtellum in Probat. Hiſt. Aruernenſis p. 93. 95. 96. Ch. an. 1231. apud Ioan. Dametum in Hiſt. Regni Balearici p. 334. *Et ego Infans Dominus Petrus facio vobis homagium ore et manibus, etc.* Inſtrum. a. 1299. to. 8. Spicileg. Acher. p. 262. *Facient homagium ore et manibus commendatum, et iuramentum vallatum*. Quippe vaſſallus, dum hominium praeſtat, manus ſuas in manus domini immittit, peractaque fidelitatis, ac hominii praeſtatione, in fidei ſignum illum oſculatur. Vnde *fidelitatis*, vel *fidei*, dicitur eiusmodi *oſculum*. *Oſculum pacis* dicitur in hominio Iacobi Regis Aragonum pro Monte-peſſulano a. 1236. *Dato oſculo pacis et firmitatis*. Aliud hominium apud Marcam in Hiſt. Beneharn. l. 6. c. 1. *In oſculo pacis et veritatis. Oſculum foederis*, in Ch. an. 1337. in Probat. Hiſt. Sabaud. pag. 164. HOMAGIVM IVRATVM ET LIGIVM, cui adiunctum erat ſacramentum fidelitatis. W. Wyrceſter Anecd. in Libro nigro Scaccarii p. 536. HOMAGIVM MANVALE, Vide ſupra. HOMAGIVM MILITARE, quale militem decet. Ch. hominii Radulfi de Chaſteauneuf an. 1208. HOMAGIVM DE PERSONA, illud eſt quo vaſſallus dominum ſuum feudalem contra quemuis adiuturum ſe profitetur, non ita tamen vt nemo excipi poſſit. Inſtrument. an. 1339. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 488. col. I HOMAGIVM PLANVM, vel *ſimplex* ad diſcrimen *ligii*, quod nude fit, et cui non adiunctum eſt ſacramentum fidelitatis, vel illud, in quo quis excipitur. Regeſtum Feodorum Campaniae fol. 105. HOMINAGIVM PLENVM *de franco ſeruitio ſine ligiatione*, quo vaſſallus ſeruitium militare, nulla exceptione facta, domino feudali pollicetur. Ch. a. 1241. ex Tabular. Compend. HOMAGIVM RECTVM, quod Regi nullo medio praeſtatur. Ch. a. 1276. Chartular. Domus Dei Pontiſar. HOMAGIVM SOLIDVM et non SOLIDVM, id eſt, ligium et non ligium. Conſtitutiones Catalaniae inter dominos et vaſſallos MSS. cap. 31. HOMIMIVM PRO EMENDA, vel pro *pace habenda*, vel *pro debito ſoluendo*: cum quis criminis alicuius reus, cum eo, quem offendit, vel illius haeredibus, ita paciſcitur, vt quoad vixerit, vaſſallus illorum ſit eoque nomine hominium iis praeſtet: vel ſi non eſt ſoluendo idoneus, vice debiti vaſſallum creditoris ſe conſtituat, eique hominium exhibeat. Conſtitutiones Catalaniae inter dominos et vaſſallos MSS. c. 35 HOMINIVM PACIS. Tradit Butilerius l. I. tit. 82. triplex eſſe homagium: primum quod *feodi* dicunt, alterum *ſeruitii*, tertium *pacis*, quod ſic definit: *Le tiers ſi eſt ſi comme ils ſont hommes, qui ont iuré à faire tenir et gardir paix au Seigneur*. Robertus Monachius l. 2. Hiſt. Hieroſol. p. 39. de Ale-

Alexio Imp. CP. *Requisiuit a nostris, vt sibi Principes exercitus facerent hominium id est, securitatem pacis.* Et mox: *Fecerunt igitur ei cum sacramento hominium, tali conditione, vt tamdiu duraret, quamdiu ipse perseuerasset in sacramento suo et promissione.* HOMINIA PLEVITA, in Consuetudinibus Barcinonensibus, quae Surita et Garibaius *pleytos homenages* vocant, *Homages de pleiure* Galli facere dicuntur, qui pro domino fideiubent, vel erga superiorem dominum, vel erga alium quemuis, illiusque verba et conuenta praestant, eoque nomine ei, cui fideiubent, hominium faciunt. HOMAGIVM PER STIPVLATIONEM. Bracton. l. 2. tr. 1. c. 35. §. 2. *Item contrahitur homagium de vtriusque voluntate, tam domini, quam tenentis, etc.* Constitut. Catalaniae inter dominos et vassallos MSS. cap. 84. HOMAGIVM SERVITII, Butelerio l. 1. tit. 82. quod quis Dn. praestat pro *seruitio*, militari nempe, ei impendendo, pro quo interdum ab eo praedia et feuda obtinet. Regiam Maiestatem l. 2. c. 65. §. 1. HOMAGIVM CAMPIONIS. Vide *Campiones.* HOMAGIORVM RACHATVM, certa pecuniae quantitas, quam haeres vassalli demortui domino praestat pro obtinendo feudo paterno; idem quod *releuium.* Ch. a. 1366. de Aquariatu de Talmundo. † HOMAGIVM CORPORIS, quo quis alterius seruum se vel *hominem de corpore* profitetur. Ch. a. 1231. inter Instr. t. 6. Gall. Christ. p. 446. † HOMAGIVM FRANCVM, nulli seruitio obnoxium. Reg. feud. Aquit. † HOMAGIVM HONORABILE, idem. Ch. Ms. Alphonsi com. Pictav. a. 1256. † HOMAGIVM IVSTICIALE, quod ex iure debetur. Ch. Ms. an. 1531. † HOMAGIVM LIGIVM, quo fidelitas domino contra quaemuis iuratur. Homag. Ms. Io. Duc. Brit. a. 1403. † HOMAGIVM DE PAGA. Consuet. Normann. part. 1. c. 30. *Fit homagium quandoque de pace seruanda, quod homagium de paga nominatur, eo quod fit in pagam concordiae inter aliquos reformatae, etc.* † HOMAGIVM RVSTICALE, quod a rusticis seu seruis debetur, in Ch. Ms. a. 1355.

(2) HOMAGIVM, et HOMINIA, pro territorio, intra quod *hominia*, vel *seruitia* quaeuis, etiam operarum, domino debentur. Ch. Waldensis Coenobii apud Spelmann. *Nouerit vniuersitas vestra, me reddidisse Deo et S. Mariae et S. Iacobo de Waldene et Monachis ibidem Deo seruientibus totum homagium, in villa de Waldena a cruce de Nuport, super ripam versus Cantburg, vid. in hominibus et eorum seruitiis, et in omnibus ad eos pertinentibus etc.*

(3) HOMINIVM, securitas cuiuis data cum sacramento. V. Rodericum Toletan. l. 7. de Rebus Hisp. c. 22. † HOMAGIVM, in Constit. Ms. Iacobi II. reg. Aragon. an. 1306.

(4) HOMINIVM, clientelae professio. Miracula S. Aigulfi saec. 2. Bened. p. 672.

(5) HOMAGIVM, sacramentum, iuramentum, in Legib. Aragonens. apud Blancam p. 771.

(8) † HOMAGIVM, oblatio quae fit intra missarum solemnia pro defunctis, Ch. a. 1228. in Chartulat. Campan.

(7) † HOMAGIVM, praestatio quaeuis, etiam pecuniaria. Pact. inter Phil. V. reg. Fr. et episc. Tornac. a. 1320.

HOMIPLAGIVM, cum quis homini plagas infligit. Leges Henrici I. Regis Angl. c. 80.

† HOMMATIO, i. q. *Hominium* t. professio fidei et obsequii, in Ch. Ms. ex Tabul. Miciac.

HOMO. *Homines* appellati, famuli, actores, procuratores, custodes, etc. Ita vsurpant Senator l. 10. Epist. 5. Ausonius Epist. 22. et alii. Hinc *homines* generatim posterioribus saeculis dicti quiuis alterius dominio quauis ratione subiecti, seu essent ii seruilis conditionis, seu ingenuae; sed obsequii ac seruitii nexu superioribus dominis, atque adeo suis Principibus ratione debitae fidelitatis subditi. Prioris speciei *homines* sunt,

sunt, quos *denariales*, *chartularios ecclesiasticos*, *fiscales*, *regios*, *de corpore*, *pertinentes*, et eiusmodi nominant, vt alterius *commendati*, *casati*, *feudales*, *exercitales*, *Franci*, *Romani*, *etc.* qui nullo scilicet viliori seruitutis nexu, sed ex fidelitate, vel ex obsequio dominis suis quodammodo subsunt. Triplicem porro *hominum* liberorum, etiamsi subditorum, conditionem obseruare est ex Lege Longob. Alii enim *primae*, alii *mediocris*, alii denique *minimae* et infimae sortis erant, pro fortunae ac facultatum modo. *Primae* meminit l. 1. tit. 9. §. 21. *Consuetudo enim est, vt pro minima persona, quae exercitalis homo inuenitur esse, 150. sol. componantur, et pro eo, qui primus est, 300. sol.* *Mediocres personae*; Glossae antiq. MSS. *Pauper*, *mediocris*. Habentur non semel in Legib. Wisigoth. lib. 9. tit. 2. §. 8. l. 12. tit. 2. etc. *Medii Alemanni*, in Legib. Alem. tit. 68. §. 4. Ita passim in Cod. Th. *mediocres*, pro *pauperioribus* ac infimis, respectu potentum, dicuntur, in l 3. 4. de Extraord. muneribus, *paupertate mediocres*, in l. 14. de Censitor. *mediocritas*, pro paupertate in l. 27. de Annona, etc. *Homines denique minores*, in Legib. Longob. l. 1. tit. 14. §. 7. *qui nec casas nec terras habent*, qui et *minimae personae*, cuiusmodi sunt *exercitales homines*, ibidem tit. 9. §. 21. *minimi maximique* in l. un. Cod. Th. de Grege domin. V. *Manus*. Sed praesertim vnice et nude. *Homines* appellari coepere, *vassalli et clientes*, qui ratione *beneficiorum* ac *feudorum* dominis suis, speciali ad id facta professione, quae ex hoc *hominium* et *homagium* dicta est, fidem et seruitium, seu militiae vel placitorum, aut quoduis aliud debebant: qua quidem notione vocem *Homme* vsurpant passim consuetudines Gallicae municipales, quarum locos indicauit Raguellus. Annal. Francor. Fuld. a. 884. *Ibi inter alia veniens Zwentibaldus Dux cum principalibus suis, homo, sicut mos est, per manus Imperatoris efficitur, contestatus illi fidelitatem iuramento etc.*

HOMO, pro marito, quomodo *Homme* Galli et Mann Germani dicunt. Gregorium M. lib. 6. Epist. 27.

HOMINES AD ARMA, cataphracti equites, Gallis *Hommes d'armes*. Ioan. Fortescutus de Laudibus Legum Angliae c. 35. HOMINES DE CAPITE, ii plerumque intelliguntur qui manumissi fuerant sub conditione operarum, seruitii, aut census annui. V. *Capitales homines*. † HOMO CAPITIS, in Arest. MS. ann. 1311. HOMINES CASATI, Spelmanno, qui in aedibus seruiunt. Capitul. l. 5. c. 136. † HOMO COACTVS, seruituti glebariae obnoxius, in Ch. MS. a. 1223. † HOMO AD COLLVM, qui onus ad *collum* portat, to. 5. Ordinat reg. Franc. p. 600. HOMO COMMENDATVS, Spelmanno, qui se in manum alterius commendauit causa patrocinii. Lex Ripuar. tit. 72. §. 5. *Homo commendatus, vel fugitiuus, etc.* Quaenam vero fuerit eorum conditio discere est in voce *Commendatus*, quam videsis. HOMINES CONDITIONATI, V. *Conditionati*. HOMINES DE CORPORE, seruituti glebariae obnoxii, qui censum debent de capite, *capite censi*. *Homines de corpore*, *adscriptitii seu glebae affixi*, *aut alterius seruilis conditionis*, in Statuto Philippi Pulcri an. 1302. Ch. Philippi Aug. Reg. Fr. 1180. pro Ecclesia Aurelian. *Seruos et ancillas*, *quos homines de corpore appellamus*, - - - *ab omni iugo seruitutis absoluimus*. HOMO LIGIVS DE CORPORE, qui censum de Capite Domino debet, nulla facta reseruatione. Consuet. Tolos. rubr. de Homagiis n. 7. HOMINES CVBANTES ET LEVANTES, mansionarii, manentes, Gall. *Levans et Couchans*. Vetus Inquisitio in Regesto Philippi Aug. Heruualliano. *Abbas eum requisiuit tanquam hominem suum cubantem et leuantem.* V. *Leuantes et cubantes* in *Leuare*. HOMINES ECCLESIASTICI, in seruitium alicuius Ecclesiae adscripti, in Lege Ripuar. tit. 10. §. 1. tit. 11. §. 3. tit. 18. §. 3. tit. 19. §. 2. 3. Eccle-

Ecclesiastica femina, in Leg. Ripuar. tit. 14. §. 1. qui in Capitulis Caroli C. tit. 9. c. ult. *Mancipia ecclesiastica* dicuntur. HOMINES EXERCITALES, milites qui militant in exercitu. Leg. Longob. l. 1. tit. 9. §. 21 V. *Exercitales*. † HOMO PRO FALCE, qui operam cum falce praestare debet, t. 5. Ordin. reg. Fr. p. 601. † HOMO FIDEI, vassallus, t. 4. ear. Ordin. pag. 529. HOMINES FISCALES ET FISCALINI. V. in *Fiscus*. HOMINES FRANCI, V. *Franci*. † HOMINES FRANCIGENAE, Franci, in Ch. Mſ. Sancii comit. † HOMO GENEROSVS, nobilis, ingenuus, in Ch. Mſ. an. 1407. HOMO DE GVERRA, militaris, vulgo *Homme de guerre*. Guill. de Podio-Laurentii in Chronico. † HOMO HOMAGII, vassallus *homagio* obnoxius, in Ch. Mſ. a. 1346. † HOMO HONORATVS, ciuis praecipuus, in Constit. Iac. II. reg. Arag. a. 1321. † HOMINES DE IMPERIO, qui intra imperii fines sub imperatoris ditione manent, in Ch. Mſ. a. 1212. † HOMO LEGALIS, adolescens, in Chartul. S. Ioann. Angeriac. † HOMINES LEGITIMI, iidem qui *boni* vel *probi*, ii scilicet qui in placitis publicis iudicia exercebant. Ch. Mſ. an. 1183. HOMINES LIGII, V. *Ligius*. HOMINES LINEI vel LIGNEI, hominum membra ex ligno vel lino quae in biuiis et compitis a veteribus Gallis superstitiose collocabantur. V. *Pedes lignei* in *Pes*. HOMINES MANVS MORTVAE, serui glebae, V. in *Manus*. HOMINES DE SVIS MANIBVS, ab iis qui nude *homines* dicebantur distincti, vnde fortassis intelligendi qui ad homagium manuum admittebantur. († Ii potius videntur, qui a seruitute glebae manumissi, operas manuales tantum debent.) Chartular. Aeduense in Catalogo feudorum Castellaniae D. de Glane an. 1262. *Item li Boisserans de Aedua sunt homines domini de Glane. Sed dominus de Glane recepit Guillelmum Boisserans in hominem de suis manibus.* † HOMINES DE MANSATA, qui ratione alicuius *mansi* seu possessionis alicui domino subiecti sunt, in Inuent. Mſ. a. 1366. HOMINES DE MANVPASTV, domestici, V. *Manupastus*. HOMINES SINE MEDIO, qui nullo medio a Rege aliquod feudum tenent, in veteri Chronico Flandriae c. 66. † NON HOMO MVNDI, nemo, nullus, kein Mensch auf der Welt, in Ep. an. 1380. inter Probat. to. 3. Hist. Nem. p. 44. † HOMO NATVRALIS, instructus *natura* seu ea parte corporis, qua quis vir est. Lit. remiss. Mſ. a. 1469. HOMINES NOVI, apud Spelman. qui nouo donantur feodo. † HOMO PEDES, VEL DE PEDE, plebeius, infimae conditionis. Curia 2. general. Terracon. sub Iac. I. HOMINES PERTINENTES, eidem Spelmanno, qui glebae adscribuntur, serui feodales. Leg. Longob. lib. 1. tit. 16. §. 8. † HOMO DE PLASSA, Hisp. *Hombre de Plaza*, homo publicus, praecipuusque ac notus, in Ch. a. 1336. inter Probat. to. 3. Hist. pag. 380. † HOMO DE PROSECVTIONE, quem fugitiuum dominus sequi et requirere ex iure potest. Lit. remiss. Mſ. an. 1388. † HOMO QVAESTALIS, *quaestae* seu tributo obnoxius. Reg. Cam. Comput. Paris. HOMINES REGIS vel REGII, iidem qui Fiscalini et Longobardis *Aldiones*, qui ad praedium Regis vel fisci pertinent. Lex Ripuar. tit. 11. §. 3. † HOMO REGIS *id est*, *Nobilis*, ap. Ludewig. tom 12. Reliq. p. 181. HOMO REMANENS IN PEDIBVS SVIS. Ch. a. circ. 1080. ex Bibl. Colbert. *Emendet Bernardus de Auiciano Imberto, et suis totas malefactas quas Imbertus habet factas de ipso castello Enforas, post Imbertus ipsum castellum sibi abstulit, et ita tamdiu suus homo remaneat in pedibus.* Infra: *Donec suus homo permaneat in pedibus.* Id est, ni fallor, quamdiu in eius seruitio militari perseuerauerit. HOMINES SANCTVARII, iidem qui ecclesiastici, ad sanctos seu ad ecclesiam pertinentes, ecclesiarum tenentes. V. *Sanctuarius*. HOMINES SIGNI, qui

qui Gallis dicuntur *consuetudinarii*, seu *Coustumiers*, qui seruitium domino debent. V. *Signum*, *seruitium*, in *Signum*. HOMO TERRENVS, vasallus, tenens. Ch. a. 1093. t. 3. Gall. Christ. inter Instrum. col. 114. HOMINES VERAGI, veraces, probi. Praeceptum Carolomanni Reg. a. 770. apud Marten. t. 1. Amplis. collect. col. 33. V. *Boni homines*. HOMO VENDITVS. Leges Malcolmi II. Reg. Scotiae c. 3. §. 1. et 2. *Item ordinauerunt pro substentatione Iustitiarii quolibet die itineris sui centum solidos. Item Clericis suis, pro quolibet homine amerciato, vel vendito duos solidos: et pro quolibet homine mundato per assissam, pro tractu extra rotulos, 4. denarios.* Vbi Skenaeus *hominem amerciatum* intelligit, qui ligitime citatus, vt in *itinere* seu Curia Iustitiarii compareat, se non sistit, ideoque ratione suae contumaciae amerciatur, et mulctam soluit. *Hominem* autem venditum, qui in *itinere* coram Iustitiario comparet, crimen sibi obiectum, pro quo fuit attachiatus, confitetur, et pro eo cum Iustitiario, certo quasi pretio interueniente, transigit: ita vt alter *witam* vel poenam pecuniariam pro crimine ipsa lege debitam redimat; alter vero, nempe Iustitiarius, haec eadem accepta pecunia ei vendat. Vulgo *compositionem* vocant.

HOMO, qui aliis seruis praeest. Codex MS. Irminonis Abb. Sanger. fol. 57. col. 1. *Eurinus seruus - - habet de terra arabili hun. V. - - - sed pro ipsa wacaritiam quod praeuidet non soluit denar. sed facit curuadas et rigas, quantascunque sibi iusserit homo, et soluit pullos III. cum ouis.*

HOMO, *homonis*, pro *hominis*, licentia plus quam Poëtica. Hincmarus Rem. in Opusculis p. 383.

HOMODVLI, *conserui*. Laurent. in Amalth.

† HOMOGENEITAS, quid sonet apud Chimicos, docet Arnaldus in Rosar. Mss. l. 1. p. 8. *Tunc omnia ad suam naturam et homogeneitatem primam sunt redacta: prima enim homogeneitas omnium metallorum est argentum viuum.*

HOMOGIVS, V. mox *Homolegius*.

† HOMOLEGIVS, i. q. *Homoligius*, in Ch. Frider. II. a. 1156. t. 1. Cod. diplom. p. 82. Perperam *Homogius* editum ex eadem Ch. ap. Pez. t. 1. Script. Austr. p. 1196.

HOMOLIGIVS, vnica voce, vasallus, in Ch. Friderici Imper. apud Miraeum in Donatione Belg. l. 2. c. 22. V. *Homo ligius* in *Homo*.

HOMOLOGARE, ὁμολογεῖν, profiteri. Tabular. S. Flori in Aruernis a. 1268. AMOLOGARE, in vet. Ch. apud Columbum in Manuasca lib. 2. num. 49. Hodie HOMOLOGARE vulgo Galli vsurpant, pro Regiorum edictorum, aut statutorum in Acta Parlamenti relatione.

HOMOLOGI COLONI, in l. 6. Cod. Theod. de Patrociniis vicor. *Vicis adscripti, et homologi more gentilitio vocati*: id est, glebae adscripti, qui praediis certis addicti erant, nec ab iis excedere poterant: iidem qui *homines ligii*.

HOMONAGIVM, V. in *Hominium*.

HOMOPHAGIA, cruda comestio, ὠμοφαγία. Vtitur Cassianus l. 4. Instit. c. 24.

HOMORARIVM, V. *Humerale*.

HOMOVSIANI appellati ab Arianis Catholici. Fastidiosus Arianus in Sermone. Adde Victorem in Epist. ad S. Fulgentium.

HOMOVSION, quod est eiusdem substantiae, ὁμοούσιον. Notkeri Balbuli l. Sequent. c. 37. apud Bern. Pez, to. 1. Anecd. part. 1. col. 41. *Est vnigenitus, via, vita, manus, homousion*. Gennadii Synopsis dogmatum Eccles. *Homousion, id est, coëssentialis in Diuinitate Patri Filius; Homousion Patri et Filio et Spiritus Sanctus et coëssentialis.*

HOMVLLVS, pro *homulus*, *homunculus*, homo. Gloss. Gr. Lat. Ἀνθρώπιον, *homullus*, Ἀνθρωπάριον, *homullus*, *homuncio*. Donnizo l. 2. de Vita Mathildis c. 12. HOMVLLVLVS, apud Auxilium de Causa Formosi Papae to. 4. Analect. Mabill. p. 613. HOMVLLVLVS, in Ratherii

rii Veron. Episc. lib. Apologet. to 2. Spicileg. Acher. p. 233.

HOMVNCIONATES, dicuntur ab Arrianis apud Arnobium iunior. in Conflictu cum Serapione, initio l. 1. Catholici, *qui dicunt, duas naturas esse in Christo duasque substantias*, quos alii *homousianos* vocant, vt Victor Vitensis.

HOMVNCIONITAE. Ita vocantur a Prudentio Ebionitae, Samosateniani, aliique haeretici, qui Christum purum hominem esse, nihilque diuinae essentiae ac virtutis habere contendebant. Marius Mercator de Anathematismo Nestoriano §. 19. 20. Hos Ἀνθρωπολάτρας vocat Athanasius libro extremo de Incarnat. Domini, *hominicolas*, Facundus Hermian. l. 9. c. 3. V. Notas Io. Baptistae Cotelerii ad Constitut Apostol. pag. 271.

HONDOARDVS, pro *Eduardus*. Sic vocatur primus huius nominis Angliae Rex in Litteris Mariae Hungaricae apud Rymer. to. 2. p. 311.

HONDVS, modus agri. Ch. a. 1485. apud Miraeum to. 1. Diplom. Belgic. p. 787. *Item septimo, adhuc septem iugera cum septem hondis, ad valorem viginti septem librarum currentium*.

HONERA, pro *onera*, quaeuis seruitia. Ch. a. 1254. apud Madox Formul. Anglic. p. 7.

HONESTAMENTVM, ornatus, insigne alicuius dignitatis, to. 7. Spicileg. Acher. p. 315.

HONESTARE. (1) HONESTARE SE, sese accingere, Gall. *Se préparer*. Roberti Monachi Hist. Palaest. apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 3. p. 10. (2) † Vestire, ornare. Pontif. vetustiss. Ms. Cod. 943.

HONESTAS. (1) Honor, praerogatiua, priuilegium. Ch. a. 1104. in Hist. S. Martini de Campis p. 350. (2) Decorum, decentia, obseruantia. Ch. a. 1101. apud Mabill. to. 5. Annal. p. 443.

† HONESTATVS, pro honestus. Lit. remiss. Ms. a. 1465.

HONESTE. (1) Viriliter, fortiter. Roberti Monachi Hist. Palaest. l. 4. c. 18. apud Ludewig. t. 3. p. 10. (2) † Decenter, cum reuerentia. Ordinar. Ms. S. Petri Aureae - val. (3) † Congruenter, rite. Ch. a. 1183. in Chartul. Clarifont.

HONESTIMVS, honestus. Papianus in Collat. Legis Mosaicae tit. 4.

HONESTVS. (1) HONESTVS EQVVS, *splendide, optime ornatus et instructus*. Gasparis Barthii Gloss. ex Hist. Palaest. Eadem notione ibid. dicuntur *Honestae copiae* (2) † Conueniens, congruus. Ch. Ms. a. 1418.

HONGRECOLTRA, ager incultus, palustris, cespitibus nigris fodiendis aptum, ab *hongre*, fames, et *coltra*, ligo. Ch. Guillelmi Comit. Flandr. a. 1117. inter Probat. Hist. Guinens. p. 195.

† HONNINA, eruca, Gall. *Chenille*, Insulensibus *Ouaine*. Comput. fabr. S. Petri Insul. a. 1458.

HONNO, HONNIA. Ch. Bonifacii Marchionis Italiae a. 1009. in Bullario Casin. to. 2. p. 69. 70. *Et rebus meis in loco Basella et loco Boiano, id est, praenominatis honnibus, curtis, et castellis, cum suarum pertinentiis, etc.* Infra: *Habeant et teneant ad eorum iuris proprietatem diebus vitae illorum; et si ipsis eorum siue filius filiabus migrati fuerint, hanc cartulam offensionis in suo robore permaneat, vtque persistat; sic haec honnia fuerit, sicut supra legitur decessum si filius aut filias de legitimo matrimonio non habuerit, etc.*

HONOR. (1) Apud Scriptores Ecclesiasticos, vsurpatus potissimum pro maioribus et excellentioribus in Ecclesia dignitatibus, vt sunt Episcopatus, Presbyteratus, et Diaconatus. Optatus Milev. l. 2. aduersus Parmenianum: *Honore hominis sui spoliati sunt sacerdotes*. Et infra, de Donatistis, qui Episcopos et Presbyteros abdicabant: *Quid prodest, quia viui sunt homines, et occisi sunt honores a vobis: valent quidem membris, sed ereptae portant funera dignitatis*. Postmodum generatim *honores* dicta maiora in Ecclesiis Cathedralibus *Beneficia*, seu, vti vocantur *dignitates*, atque adeo Canoniae ipsae. Alexander PP. in Tabular.

Eccles. Carnotensis n. 3. (2) HONORES, praeterea appellata *beneficia*, seu praedia, quae ad vitam viris nobilibus assignabantur, ad militare seruitium, a quibus *feuda* postmodum profluxere: quae perinde *honorum* appellatione donantur a Scriptorib. Hieron. Blanca in Comment. Rerum Aragon. p. 734. Toletan. l. 7. de Reb. Hisp. c. 1. *Cui manu et ore hominium fecerat pro terra, quam ab eo acceperat in honorem etc.* id est, in beneficium, in feudum. Nithardus l. 3. *Et si honores, quos idem in Burgundia habuit, eidem donare vellet, vt se illi commendaret, praecepit.* HONORES COMITVM, seu Comitatus, in Legib. Longob. l. 1. tit. 25. §. 68. et l. 2. tit. 54. §. 2. eod. l. 2. tit. 40. §. 3. *Et si bassi nostri hoc non adimpleuerint, beneficium et honorem perdant.* Hinc *honores*, vt et *beneficia*, opponuntur *alodis* et *propietatibus*, in Capitul. Caroli C. tit. 19. *Vt omnes in honoribus et alodis vestris interim consistatis.* Et tit. 30. p. 292. *Legem et institiam et in se, et in suis proprietatibus, et in suis honoribus habeat.* (3) HONORES, appellatae etiam prouinciarum vel urbium Praefecturae. Ch. a. 1167. apud Lobinell. to. 2. Hist. Britan. p. 307. HONORES APERTI, vacantes, in Cap. Caroli C. tit. 42. §. 8. V. *Aperire*, (4) HONORES vero pro feudis passim occurrunt, saepe etiam *honor* pro praecipuo feudi manerio et uniuerso ipsius ambitu reperitur. Leg. Henrici I. Reg. Angliae c. 55. *Omni domino licet summonere hominem suum, vt ei sit ad rectum in Curia sua: et si residens est ad remotius manerium eiusdem honoris, unde tenet, ibit ad placitum, si dominus suus summoneat eum.* (5) HONORES interdum laxius quaeuis possessiones dictae, in Capitul. Caroli. M. l. 5. c. 5. Tabularium S. Seueri apud Marcam l. 3. Hist. Beneharn. c. 11. n. 5. *Decreui ex meis propriis honoribus hunc locum accrescere.* Testament. Guillelmi Montispessulani a. 1211. to. 9. Spicileg.. Acher. p. 156. *Inter opus et mensam dominorum Ecclesiae Magalonae dimitto M. M. sol in honore emendo.* Henricus Huntindon. de Contemptu mundi c. 23. *Possessiones magnas, et varias, quas vulgo vocant honores.* (6) HONORES Galli appellarunt *laudimia*, quae ratione *honoris* seu *feudi*, domino ex feudorum alienationibus obueniunt. Liber Chirographor. Absiae fol. 177. *Et habuerunt inde 6. solidos soluendos de vendis et honoribus.* HONOR CATHEDRAE, praestationis species quae Episcopo quotanis in signum subiectionis ab Ecclesiis soluitur. Concil. Bracarense c. 2. to. 9. Spicileg. Acher. p. 111. (7) Apud Hispanos, distat a *feudo*, et *terra*. Dicitur enim *terra*, quam dominus annuatim dat vassallo in pecunia: *honor* quem dat sibi sine conditione, vt reditus alicuius villae, et honor iste non aufertur ei in vita sine causa. *Feudum* autem datur alicui vt certum seruitium faciat. Ita Interpres legis 2. Alfonsi IX. Reg. Castellae part. 4. tit. 26. 8. HONOR, apud Anglos, significat feudum vel manerium aliquod nobilius, quod regalibus exornatur, et multa inferiora sibi seruitutem debentia habet. Cowell. l. 2. Instit. tit. 2. §. 7. (9) Territorium, districtus, *banleuca*. Litterae Caroli Iohannis Franc. Reg. primogeniti a. 1357. to. 3. Ordinat. p. 204. (10) OFFICIALES, SERVITORES AD HONORES, qui non ex officio, sed sponte et voluntarie seruiunt, Gallis *Honoraires*, *volontaires*. Ch. Ludouici Reg. Comit. Prouinciae a. 1409. ex Schedis Praesidis de Mazaugues. (11) † HONOR NORMALIS, regula monastica, in Ch. Loth. et Ludou. Ms. (12) † HONOR VEXILLI, ius vassallos suos in praelium sub vexillo suo conducendi, quod ad milites *bannerettes* pertinebat. Ch. Ms. a. 1407. (13) † HONORES FACERE, phrasis Gallica, *faire les honneurs d'uneville*, munera, honoris causa efferre, aliquem honorifice habere. Comput. a. 1399. Inter Probat. t. 3. Hist. Nem. p. 150.

HONORABILE FEVDVM, V. in Feudum.

HONORABILIS. (1) *Honorabiles*, *muneribus perfuncti*, vt est in lib. .. Cod. Th. de Comitit. vacantib. seu *administratione perfuncti*, vt in lib. 1. eod. Cod. de Medic. Qui quidem titulus vulgo a Gallis. in ciui.. ..bus concedebatur iis, qui ciuilia .. obierant, quos *honorables personnes* vocabant: tametsi hodie apud eos viluit eiusmodi appellatio, quod nobilitati, quam omnes ambiunt, quodammodo opponatur, vel vt rectius dicam, opponi falso existiment. Hoc quippe titulo donatos videmus, et id quidem duobus raro saeculis, eos qui maioribus dignitatibus Ecclesiae vel Regni illustres fuerunt. Interdum etiam *honorabiles* appellantur in dignitate constituti, vt in Capitul. Caroli M. l. 5. §. 8. (2) Ornatus, optime instructus. Codex MS. Consuetud. S. Augustini Lemouic.

HONORABILITAS. (1) Titulus honorarius Episcoporum, apud Facundum Hermianensem l. 4. c. 2. p. 152. (2) Decorum, decentia, honor, honoris testificatio. Capitul. Caroli C. a. 862. tit 35. c. 9.

† HONORABILITER, honorifice: in Annal. Bertin. ad a. 865.

HONORANTIA. (1) Honor, pompa, Italis *Honoranza*. Annal. Caesenat. a. 1324. apud Murator. to. 14. col. 1141. (2) HONORANTIAE, honores, priuilegia, praerogatiuae. Ch. a. 1193. in Hist. Bellunensi p. 92. V. (3) † Stipendium, Gall. *Honoraire*. Stat. Vercell. l. 2.

HONORARE. (1) † In *honorem* seu feudum concedere.) Ch a. 1261. ex Chartul. S. Vandreg. to. 1. p. 161. *Nec de caetero possim haereditatem meam vendere, nec alicui obligare nec honorare absque eorum licentia.* (2) † Verbis seu titulis honorariis aliquem compellare, in Annal. Bertin. ad a. 865. (3) † Muneribus seu beneficiis prosequi. Ch. Mſ. a. 1228. (4) † Stipendia praebere, remunerari. Ch. a. 885. apud D. Bouquet t. 1. Iur. publ. Franc. p. 593. (5) † Celebrare. Stat. Vniv. Tolos.

HONORARIVM VINVM, *quod Regibus et potentibus honoris gratia offertur.* Vetus Gloss. MS. Sangerman. ex Isidoro l. 20. c. 3.

HONORATI. (1) Qui in honoribus ac dignitatibus sunt constituti, vel qui dignitates gessere, seu in vrbe, seu in Prouinciis. Gloss. Lat MS. *Satrapae, iudices, honorati, vel Principes.* Ἀξιωματικοὶ, in veteri Glossario: οἱ ἐν ἀρχαῖς γεγενημένοι. Libanio: οἱ ἐπ' ἀξίαις, Gregor. Nazianz. Orat. 1. Stileut. *Honoribus vsi*, in aliquot Inscript. maxime enim *honorati* dicuntur post gestos honores. Lex. 8. Cod. Th. de Priuilegio eorum qui in sacro palat. militarunt: *Qui vel post administratam prouinciam honorati auctoritate fulcitur.* Saluianus. l. 3. ad Eccl. Cathol. *Introducunt nempe in testamentum, et hoc maxime, vt dixi, aut locupletes, aut nobiles, aut Honoratos et qui nisi potentes essent, parentes forsitan non fuissent.* Victor. Vit. l. 1. Vandal. persec. *Senatorum atque honoratorum multitudinem exilio contriuit.* Iulius Africanus seu Abdias lib. 6. *Venerunt autem cum eis Indorum Honorati, etc.* (2) Qui honorariam per codicillos vacantes dignitatem habent, l. 1. C. de offic. ciuil. iud. l. vlt. C. de offic. diuers. iud. l. 1. C. de honor. vehic. l. 11. Pancirolus l. 1. Thesauri var. lect. cap. 77. (3) Qui *honores*, hoc est, feuda, possident. Capitul. Radelchisi Princip. Beneuentani c. 27. *Si populus portionis meae - - - ierint in exercitu quocumque, et quolibet modo occiderint vel aprehenderint vestros Honoratos ac vassallos.* V. *Honor.*

HONORATIM. Fulcherius Carnot. lib. 1. Hist. Hierosf. cap. 4. *Nec permittebat Imperator introire in ciuitatem multos simul. sed Honoratim, vel quinque, vel sex de potentioribus, ad horam ingredi sinebat.* Ita vtraque Editio: id est, cum honore debito.

HONORATVS, V. *Honorati.*

HONORERIVM, Presbyterium, consessus Presbyterorum honoratiorum. Inscriptio Christiana apud Gruterum 1174. 8.

HONORIFICABILITVDINITAS, honor. Albertus Mussatus de Gestis Henrici VII. lib. 3. rubr. 8. apud Murator. to. 10. col 326. *Nam et maturius cum rex prima Italiae ostia contigisset, legatos illo Dux ipse direxerat cum regalibus exeniis Honorificabilitudinitatis nec obsequentiae ullius caussa, quibus etiam inhibitum pedes osculari regios.*

HONORIFICABILITVDO, pro *Dignitas*, in Ch. Hugonis Archiep. Genuensis an. 1187. apud Vghellum.

✝ HONORIFICARE, honoribus et dignitatibus cumulare, t. 6. Collect. Hist. Franc. p. 359.

HONORIFICENTIA. (1) Titulus honorarius Pontificum, in Epist. Isidori Hispal. ad Masonam Emerit. Episcopum, de cuius fide viri docti dubitant. Vide Iohannem VIII. PP. Epist. 269. (2) Dignitas, pompa. Instrum. an. 1162. in Tabul. Massil. (3) Idem quod *Honor*, feudum, dignitas feudalis. Pacta inita inter Francos et Venetos ante expugnationem CP. in Gestis Innocentii III. PP. p. 93.

HONORIPETA, ambitiosus, qui honores aucupatur. Apuleius de Philos. lib. 2.

HONORIVM. (1) Idem quod *Honor*, († seu *honoris* aut feuditerritorium et ambitus.) Ch. Philippi Pulcri an. 1309. in Regesto eiusdem Regis n. 85. ex Tabul. Regio. (2) † Suprema iurisdictio eiusque districtus. Ch. Ms. a. 1313.

HONOROSVS. Regula Templariorum cap. 10. *Quia assueta carnis comestio intelligitur Honorosa corruptio corporum.* Ita Editio Andr. Fauini et Labbei f. pro *Onerosae*.

HONORVS, honorificus. Frodoardus in fine libri metrici de Romanis Pontificibus.

HONVS. (1) pro *Honor*. Gloss. Lat. Graec. *Honus*, *honor*, τιμὴ θεῶν, τιμὴ ἀνθρώπων. Glossae Lat. *Honus*, *honor*, *dignitas*. Adde Isidor. lib. 1. cap. 26. et Egesippum lib. 5. cap. 23. extremo, vbi *nullus Honus curat hoc vulnus*, legi in MSS. Codd. monent viri docti. V. Chronicon Fredegarii c. 82. (2) † Pro onus, t. 4. Ordin. reg. Fr. p. 193.

HOPELANDA, pallii vel tunicae species, Gallis, *Houpelande*. Statuta pro S Capellae Paris. Canonicis: *Cauendum est, ne subtus superpellicia induantur Hopelandae propter deformitatem, quae ibi multotiens est apparens in colleriis.* Ch. a. 1433. ex Archiuo maioris Ecclesiae Massil. *Hopelandam nostram, siue tunicam breuem de violeto obscuro fodratam de bocassino et de grisis.* HOVPPELANDA. Statuta Ecclesi. Ambian. circa an. 1450. apud Marten. to. 7. Ampliss. Collect. col. 1226. Vocis etymon ab Vplandia prouincia arcessit Huetius, quod inde credat allatas fuisse *Houppelandas*. *Pelandas* eas vocant Itali. † HOPPELANDA, in Stat. S. Capel. Bitur. † HOPVLANDA, ap. Vinc. Ferrar.

HOPERATVS, pro *Operatus*, contextus. Vetus Caeremoniale MS. B. M. Deauratae.

HOPIA, *veneni genus, quod ex incisis capitibus papauerum succo expresso conficitur.* Laur. in Amalth.

HOPLA, populus, arbor. Ch. Mathildis Comitissae an. 1096. tom. 2. Bullarii Casinensis pagina 117. V. *Oplus*.

✝ HOQVELATOR, Gall. *Hoqueleur*, versutus ac fraudulentus litigiator, fallax, rixosus, a verbo *Hoqueler*, litigiis vexare. Lit. remiss. Ms. an. 1352.

HOQVETVS. (1) Singultus, Gallice *Hoquet*. Bulla Iohannis XXII. PP. in Extrauag. (2) † Impedimentum quoduis, difficultas, quae moram affert in negotiis, Gall. *Honquet*. Ch. Ms. a. 1314.

HORA. (1) Moneta, vel pars librae monetariae, V. *Ora*. (2) HORA NONA, vox usurpata ad significandas partes Orientis circa solstitium hiemale. Charta incerti anni apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 205 *Vsque dum peruenitur ad ipsum locum, vbi tres fossae simul adveni-*

venient. Et tunc vadit fossa sancti Carnodi quasi ad Horam Nonam per abrupta loca usque, dum perveniat ad unum nodula. HORA TERTIA, post meridiem scilicet, partes Occidentis circa solstitium hiemale. Ch. mox laudata ibidem. (3) HORA ENRABIADA. Capitulum MS. S. Victoris Massil. an. 1312. *Statuimus quod prima illa hora dicta Enrabiada, in qua Prima aliquotiens dici consuevit, quae non aedificabat seu potius animos fratrum conturbabat, ex nunc in antea non dicatur.* (4) † HORA BASSA, serotina. Lit. remiss. Ms. a. 1400. † HORA CAPTATA, praestituta, V. *Captatus.* † HORA CLIQVETI, qua mane pulsatur campana, V. *Cliquetum.* † HORA MACELLI, qua, ut videtur, merces venum expositas emere licet. Acta SS. t. 3. Iun. p. 55. † HORA PARVA, exiguus temporis articulus. Barel. in sermon. † HORA SERALIS, vespera. Lit. remiss. Ms. a. 1378. † HORA TARDA, serotina, in Ch. Ms. a. 1311.

HORAE CANONICAE, officia diurna, quae in Ecclesiis fideles psallendo exequuntur, sic dicta, quia certis horis recitari debent iuxta Canones et regulas SS. Patrum. Hae autem septem numero sunt, scilicet, *Matutina*, *Prima*, *Tertia*, *Sexta*, *Nona*, *Vespera*, *Completorium.* HORAE, nude. Gervasius Dorobernensis: *In hac Capella ante exilium et post, Missas celebrare, Horas audire, et frequenter orare solebat.* HORAE DIVRNALES. Ordericus Vitalis libro 12. *Diurnales horas ad Laudem Dei ex debito modulabantur.* HORAE REGVLARES, quae et *Canonicae*, vel quae iuxta regulam monasticam in Ecclesia decantantur apud Lanfrancum in Decretis pro Ordine S. Benedicti c. 14. 15. HORAE DE S. MARIA, quae in quibusdam Monasteriis cum *Horis regularibus* cantantur. Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. cap. 50. HORARVM RECEPTOR, qui canonicas Horas persoluendas curat in Ecclesia, et stipendia Canonicis, qui iis intersunt, persoluit. Necrologium Ecclesiae Parisiensis 2. Non. Febr. In Charta alia veteri *Horoscopus* videtur appellari, eiusque officium *Horoscoparia* et *Horoscopatus*: nisi ille sit, *cui temperandarum horarum et Vigiliarum diligentia committitur*, in Vita S. Leobini Episcopi Carnotensis. HORAE INCOMPETENTES, *id est*, *silentium*, in Capitulis Adalhardi Abbat. c. 43. (5) Liber precum, Gall. *Heures.* Menoti Serm. fol. 159. (6) Regio, i. q. Italis *Contrada.* Ch. a. 1230. apud Garamp. in diss. 13. ad Hist. b. Chiarae. p. 361 *Domus posita in civitate Arimini hora S. Gregorii.*

† HORALIS, vestis seu tunicae species, Gall. *Casaque.* Ch. Ms. 1325. V. *Horarium.*

HORAMA, ORAMA, OROMA, ex Graeco ὅραμα, visio, apparitio. Passio SS. Perpetuae et Felicitatis. ORAMA, sine aspiratione, aliis. Vgutio: *Orama, visio, somnium.* OROMA, interdum et crebro habent Scriptores. Aldhelmus lib. de Virgin. c. 3.

HORARIE, quasi *ad horam.* Charta Raimundi Episcopi Tolosani an. 1160. apud Catellum: *Nisi illi scilicet, qui vere, et non horarie fratres fuerint, vestes crucibus signatas non simulate deferentes, etc.*

† HORARIVM, vestis episcopalis in formam sindonis, t. 2. Monum. sacr. Antiq. p. 387. V. *Orale.*

HORARIVS. (1) Genethliacus. Gloss. Gr. MS. (2) Liber horas canonicas continens apud Gillebert. Lunicensem Episc. (3) † Qui ratione beneficii seu praebendae *horas canonicas* seu officia diurna in Ecclesiis psallendo exequitur, et in eis vices canonici agit, Gall. *Heurier.* Ch. Ms. a. 1367. V. *Matutinarii* (4) † Qui stipendia canonicis, qui *horis* intersunt, persoluit. Comput. Ms. Eccl. Paris. a. 1381. Idem qui alibi *Receptor horarum.*

HORATIM, per horas, vel horis competentibus. Vita S. Illidii to. 1. Iunii p. 430.

HORATORIVM, pro *Oratorium*, minus altare, quo nomine intelligi debent Capellae et minores Ecclesiae, quae

quae a principali dependent. Chart. an. 873. to. 1. Hist. Occitan. inter Instrum. pag. 126. *Ecclesiam sanctae Mariae - - - cum appendiciis et Horatoriis suis*

HORCA, vas olei, species amphorae. Vita S. Sidronii Mart. tom. 3. Iulii pag. 183. *Et iussit exhiberi quadraginta Horcas olei, et mitti super flammam ignis.* V. *Orca.*

HORDA. Vdalricus lib. 3. Consuetud. Cluniac. cap. 8. *Pannos - - - non suspendunt ad siccandum in Horda vt alii fratres; sed tantum deponunt in herbario claustri.* Videtur legendum in Chorda.

HORDALICIVM, V. in *Hurdicium*

HORDAMENTVM, V. *Hurdamentum.*

HORDARIVS, V. *Hordera.*

HORDEARIVM, *aes quod pro hordeo equiti persolvebatur.* Laur. in Amalth.

HORDEATIO, *morbus equorum*, in Amalth.

HORDECIVM, V. *Hurdicium.*

† HORDEICIVM, i. q. *Hurdicium*, pali in fossatorum marginibus infixi. Reg. Phil Aug. sign. 34.

HORDEOLVS, apostema nascens in extremitate palpebrae, Germ. ein Gerstenkern. *Hordeoli in palpebris*, Prisciano lib. 1. c. 12.

HORDERA, HORDARIVS, Vox Saxon. *Hordere*, quaestor, ab *Hord*, thesaurus. Leges Adelstani Regis c. 8. apud Bromptonum: *Et quicunque Hordera Regis, vel praepositus furi consentaneus erit etc.*, HORDARIVS, ibid. c. 15. Inde.

HORDERIVM, in Legibus Canuti Regis c. 104.

HORDICIVM, V. *Hurdicium.*

HORDINIVS, f. haeres, successor, († vel potius HORDINIVM, posteritas, V. *Ordinium.*) Charta an. 1286 ex Tabular. D. de Flamarens: *Constantius Darton et Maria eius vxor - - - tradiderunt iam dicto Geraldo de Sendis pro se et suo Hordinio stipulandi et accipiendi totam illam domum et localem in quo est.*

HORIDIA, pro *Hordeum*, perperam scriptum apud Alypium Antiochen. in Descript. orbis c. 30.

HORIPETAE, *qui horas petunt.* Papias.

† HORLA, ora, limbus, Gall. *Ourlet*, t. 8. Ordin. reg. Fr. p. 560. Vbi pro *Vengueta* legendum *Lengueda*. V. *Orlum.*

HORLEHANI, V. *Forlegani.*

HORMENI, pro *Armeni*, apud Wildebrandum ab Oldenborg in Itinerario terrae Sanctae.

HORMESTA MVNDI, vel ORMESTA. Ita inscripta vulgo in MSS. Codicibus Paulli Orosii Historia, vti monemus in V. *Ormesta*, in Codd. scilicet Dunensi, Groenendalensi, et Vallis S. Martini Louaniensis, apud Sanderum part. 1. p. 187. Sed et monet Iosias Arndius in Lexico Antiquitatum Ecclesiasticarum pag. 997 in quodam antiquo Codice inscribi: *De miseria hominum.* In Codice vero 508. Sangermanensi titulus ita concipitur: *Paulli Orosii Presbyterii Liber de Ormesta seu miseria mundi*: ex quo irrepsit titulus alius: *Hormesta mundi.* Quam quidem *Hormesta* vocem rursum perperam irrepsisse volunt viri docti, atque in iis Stephanus Pighius in Hercule Prodicio, pro *Orchestra*, seu *scena* in qua varii rerum casus, Imperatorum mutationes, et hominum miseriae palam exponuntur. Hunc sane titulum quodammodo praefert Editio Paris. an. 1506. Inscribitur enim: *De miseria hominum per peccatum ab initio*: forte quod cap. 1. lib. 1. initium ducat ab his verbis: *Ego initium miseriae hominum ab initio peccantis hominis ducere institui etc.* Quod quidem caput in editione Francisci Fabricii aliquod ante Periodis auctius legitur, adeo vt Editio Parisiensis prior fuerit ipsius Orosii Editione, quam ille postmodum auxerit. Vide Bongarsium in Praefat. ad Gesta Dei per Francos sub finem et Fabric. Bibl. Lat. med. et infim. aetat. t. 5. pag. 520.

HORNA, pro *Vrna.* Ioannes Diaconus in Episcopis Neapolit. in Agnello II. V. *Orna.*

HORNEGELDVM, tributum, quod exigitur pro animalibus cornutis ex Saxon.

Saxon. *Horn*, cornu, et *Geld*, tributum, praestatio. Hinc crebro in Chartis iisdem: *Sint quieti de - - - scutagiis et hidagiis, geldis, daneeldis, hornegeldis, Jotgeldis, etc.* To. 1. Monast. Angl. pag. 192. 976. to. 2. pag. 17. 812. V. *Cornagium.*

HORNO, ORNO. Ioan. de Ianua: *Horno, hoc anno. Item hornotinus, et hornus, huius anni.* Voces prisco Latio notae, et a recentioribus in vsum reuocatae. Hincmarus Remensis: *In Synodo apud Vermeriam palatium olim ab orno habita obseruando declamaui.* V. Hodoardum l. 1. c. 20. l. 3. c. 22. Petrum Damian. lib. 7. Epist. 17. l. 8. Epist. 11. etc. ORNA, Papiae, *Vnius anni palea:* quo modo forte *Horna messis*, Plauto et Horatio lib. 2. Sat. 6.

Cum pater ipse domus palea porrectus in Horna.

HOROCOPVS f. pro *Horoscopus*, excubitor, vel f. idem qui *Horarum Receptor*, de quo in *Horae.* Index MS. Beneficiorum Ecclesiae Constant. *Rector - - - a tempore antiquo debet dare ad prandendum duobus Horocopis dictae parochiae - - tribus sollempnitatibus anni.*

HOROCRALV. Lex. Aleman. tit. 100. *Aneta, gariola, ciconia, coruus, cornicula, columba, Horocralu, et cauha, etc.* In Edit. Lindenbrogiana abest haec vox.

† HOROLOGIATOR, horologiorum opifex, in Arest. Ms. a. 1413.

HOROLOGIVM. (1) Ὡρολόγιον, liber Ecclesiasticus apud Graecos, horas diurnas et officia continens. Vide Glossarium mediae Graecit. et Suiceri Thesaurum in Ὡρολόγιον. (2) HOROLOGIVM NOCTVRNVM inuenit Pacificus Archidiaconus Veronensis, qui vixit Lothario Ludouici Pii filio imperante, si qua fides illius Epitaphio, quod ex Panuinio recitat Vghellus in Italia sacra tom. 5. pag. 609. *Horologium Nocturnum nullus anteuiderat, en inuenit argumentum, et primum fundauerat.* *Nocturnum* vero dicitur ad discrimen *solaris*, seu diurni *horologii*: proindeque illud forte fuerit, cuiusmodi hodie frequens est vsus, aereum scilicet aut ferreum, quod rotis, ponderibus, libraminibus aut campanulis constat, cuius inuentor, Polydorum Virgilium, et Guidonem Pancirollum lib. 2. Nouorum Repertorum cap. 10. illiusque commentatorem Henricum Salmuthum, aliosque hactenus latuit. Tradunt tamen Annales Francorum anno 807. Aaronis Persarum Regis Legatos inter caetera munera Carolo M. attulisse *horologium ex aurichalco arte mechanica confectum, in quo* (…) *horarum cursus ad clepsidram vertebatur, cum totidem aereis pilulis, quae ad completionem horarum decidebant, et casu suo subiectum sibi cymbalum tinnire faciebant, additis in eodem eiusdem numeri equitibus, qui per 12. fenestras completis horis exibant, et impulsu egressionis suae totidem fenestras, quae prius erant apertae, claudebant.* Alia fuere *horologia* quae ex *aqua* vocat Vitruuius lib. 9. c. 9. *et quae aquis sub modulo fluentibus temperantur,* Senator lib. 1. Epist. 45. Hinc HOROLOGIVM TEMPERARE, in libro Vsuum Ord. Cisterciensis c. 114. apud Bernardum Mon. pondera vel momenta librare, vel sursum euehere, quae cum in imum delapsa sunt, tum *horologium cecidisse* dicitur ibid. Statuta Ord. praemonstrat. dist. 2. c. 8. HOROLOGIVM EXCITATORIVM, Gall. *Reueil.* Chron. Mellic. c. 774. HOROLOGICA VASA, Martiano Capellae lib. 6. (3) († Perperam pro *Hortaligium*, hortus leguminum, V. in Hortus. Synodus Nemausensis an. 1284. c. de Decimis: *Districte etiam prohibemus, ne Clerici bladum, Horologia, vel quaelibet alia decimare praesumant.* Vbi vir doctus emendat *Horrea.*

† HOROLOICVS, *che colie le ore.* Glossar Lat. Ital. Ms. V. *Horoscopi.*

HOROMA, Graec. ὅραμα, visio, V. *Horama.*

HOROSCOPARIA, HOROSCOPATVS. V. *Horarum Receptor* in *Hora.*

HOROSCOPICVS, i. q. *Horoscopus* 2. Epist. Ioannis de Monasteriolo apud Mar-

Marten. to. 2. Ampliss. Collect. col. 1439. Alias *Horoscopicus* est pertinens ad diem natalem apud Firmicum lib. 1. Mythol.

HOROSCOPIUM, signum, indicium. Miracula S. Ioannis Beuerlac. to. 2. Maii pag. 194. *Cum superesset adhuc quasi vnius horae spatium vt eis signum surgendi praeberet Horoscopium.* Sidonius lib. 4. Epist. 3. vtitur pro Instrumento ad indagandam horam natalem, a Graeco ὡροσκοπεῖον.

HOROSCOPUS. (1) *Instrumentum quoddam rotundum vel quadrum, habens circumquaque multas diuisiones et mediclinium in medio, in quo sunt foramina, per quae omnes horae et stellae cognoscuntur; unde Astrolabius dicitur.* Sic Papias. (2) Aliis *Horoscopus* vel est Astrologus, qui horas, maxime natales, inquirit vel considerat; vel ea pars coeli quae geniturae tempore ab Oriente oritur vel ascendit in hemisphaerium; hincque *Ortus* vel *Ascendens* dicitur; vel est illud punctum temporis quo quis nascitur; vel denique idem est qui Excubitor, vt in Charta an. 1121. apud Miraeum to. 1. pag. 100. (3) V. *Horarum receptor in Hora.*

HORREARIUS, ἀποθηκάριος in Glossar. Lat. Graec. Sangerm. MSS. praeses et custos horrei. Nota vox Vlpiano lib. 5. §. 3. Dig. de his qui effuderint, et lib. 60. §. vlt. Locati. Senator Lib. 10. Epist. 28.

HORREATICUS, pertinens ad horreum. *Horreaticae species*, fructus in horrea asseruati, leg. 3. Cod. Theod. de conditis in horr. publ.

† HORRENDIUS, magis horrendum. Ch. Ms. a. 1358.

HORRENTIA, auersatio. Tertull. apud. Marc. lib. 4. c. 24.

† HORRERE, horrori esse, apud Gregor. Turon. t. 1. c. 42.

HORRESCENTIA, timor, pauor. Tractatus an. 1417. apud Rymer. to. 9. pag. 519.

HORREUM. Ioannes Diaconus in Episcopis Neapolitanis: *Ante maioris Ecclesiae fores magnum aedificauit horreum, in quo cubiculum aptauit: erat autem Horreum locus destinatus ad custodiam pretiosarum rerum ad quotidianum vsum deseruientium.*

HORRIBILIS, qui aliquid abhorret, refugit. Constantinus Africanus lib. 1. de Morborum cognit. c. 20. In Glossis antiquis MSS. *Horribile* exponitur *infinitum.*

HORRIDITAS, locus horridus, opacior latebra. Sallas Malaspinae lib. 4. Rer. Sicul. pag. 302. Pro horrore usurpauit Naeuius: *Omnia mihi horriditati erant maximae.*

HORRIPILARE, HORRIPILATIO, *cum capilli pro horore eriguntur.* Io. de Ianua. Gloss. Lat. Gall. *Horripilatio, Herissement de poil pour paour.* Gloss. Graec. Lat. Ὀρθοτριχιῶ, *horripilo.* Gloss. Lat. MS. Reg. *Horripilatur, Horret.* Apuleius lib. 3.

HORRIPILATIO. (1) Io. Diaconus in Hist. Translationis Seuerini Noricorum Apostoli num. 14. *Quod - - - - omnibus immensam Horripilationem incussit.* (2) Tremulus motus, qui in febris reuersione accidere solet. Canonizatio S. Edmundi Cantuar. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1844.

HORROR, carcer, locus caligine horridus. Epistola. an. 1244. apud Marten. to. 1. Anecd. c. 789.

HORSGABULUM, vox ibrida, ex Anglico *Horse*, equus, et *Gabulum* vel *Gablum*, census, tributum; *Horsgabulum* ergo est redemptio pecuniaria, nomine census, alicuius seruitii quod cum equo quis debebat. Custumarium Monasterii de Bello apud Spelman. tit. *Brenhame* fol. 91. *Alicia Frere tenet - - - et debet inde de redditu - - - - et de Horsgabulo, vt supra 4. den. falcare per 3. dies, etc.*

† HORTA, pro Hortus. Visselbec. Chron. Huxar. ad a. 1297.

HORTALE, hortus. Iohannes de Cermenate Hist. de Mediolano cap. 27. apud Murator. to. 9. col. 1245. *Non plura inquiens inualidum e lecto tollit, quem transacto vicino muro per Hortalia Monasterii Horoni in Monialium interiora domus secum defert.* Chron. Modoet. apud eun-

eundem to. 12. col. 1100. *Guido a domo sua per vicina hospitia, muros et Hordalia transiens etc.*

† HORTALIA, HORTALITIA, olera et alia id generis, quae in hortis nascuntur, in Statut. Montisreg. p. 238.

HORTALIGIA, olera, legumina i. q. *Hortularia*, Statutis MSS. Augerii II. Episc. Conseran. an. 1280.

HORTALIS, hortus, Italis, *Hortali luogo di molti horti*, *Curtilis*: in Charta anni 1009. apud Vghellum to. 3. p. 61. et in alia Willelmi Regis Sicilian. an. 1179. apud eundem to. 1. pag. 715. ORTILIS, in Charta ex Tabulario Eccl. Gratianopolit. fol. 48.

HORTALITIVM, diminut. ab *Hortus*. Vita. B. Luchesii to. 3. Aprilis pag. 599.

† HORTATIS, mendose pro *Hortalis* in Instrum. t. 6. Gall. Christ. pag. 442.

HORTATVS, impetu detrusus, *Horten* Germanis et Belgis. Lex Alaman. tit. 99. §. 2. *Si brocarius ligatus, de via Hortatus vel battutus fuerit.* Alii legendum censent *Ostatus*. Vide Legem Salicam tit. 27. §. 20.

† HORTELLVS, ager cultus et clausus, in Act. SS. t. 1. Iul. p. 50.

HORTICELLVS, paruus hortus. Bulla Stephani III. PP. an. 755. apud Felibian. in Hist. S. Dionysii p. XXVIII.

HORTICVLA, hortulanus. Epistola apud Marten. to. 2. Ampliss. Collect. col. 1391.

HORTIÇVLVS, *Hortulanus*, *hortorum colens*. Vetus Gloss. MS. Sangerman.

HORTIFER, hortus, *Curtilis*. Vetus Charta apud Vadianum de Monasteriis, etc.

HORTILIO, hortulanus; sed proprie *arearum*, *des aires*, Gallis, *Ortillon*. Gloss. Isid. *Hortilio*, *horti custos*. Will. Brito in Vocabul. *Ortus*, unde *Hortilio*, *et hortolanus*.

† HORTIS, hortus, in Chartul. Bitur.

† HORTIVVS, hortensis in Stat. Cadubr. l. 3. V. *Ortiuus*.

HORTOLAGIVM, praestatio pro leguminibus quae in hortis crescunt, († et legumina seu olera ipsa.) Tabularium Episcopatus Autissiod. Monasticum Anglic. t. 1. pag. 436. Notitia Ecclesiae Diniensis per Gassendum pag. 83. ORTOLAGIVM, passim.

HORTOLANVS, seu ORTOLANVS, hortulanus. Monasticum Anglic. t. 1. p. 593.

† HORTORAGLIAE, olera et alia id genus, quae in hortis nascuntur. Stat. Montis. reg. p. 225.

HORTVLANVS, officium Monasticum, cui horti cura incumbit, apud Vdalricum in Consuetud. Cluniac. l. 3. c. 20. Liber Ordinis S. Victoris MS. c. 11.

HORTVLARIA, olera, legumina, et alia id genus, quae in hortis nascuntur. Ch. an. 1108. apud Baluzium to. 5. Miscell. p. 373.

HORTVS DOMINICALIS, abbatialis. Transactio inter Abbatem et Monachos Crassenses an. 1351. ex lib. viridi fol. 53. HORTVS, septum, Gall. *Clos*. Charta anni 1123. to. 2. Rer. Mogunt. p. 744. HORTVM, hortus. Testam. S. Gennadii Episcopi Austuric. to. 3. Concil. Hispan. pag. 272. *Terra de Scalido eieci*; *Horta et omnia quae ad vsum monasterii pertinent*, *imposui*.

† HORVLA, temporis punctum. Elmham. in vita Henr. V. reg. Ang.

HOSA. (1) Tibiale, caliga, Gall. *Heuse*; *Hosella*. Gall. *Houseaux*. V. in *Osa*. (2) (*) Paruum dolium ligneum, Germ. eine Hose.) *Hosa vini*, tom. 11. Gall. Christ. Instr. p. 201.

HOSCHA, portio terrae arabilis, fossis vel sepibus vndique clausa, Gall. *Hosche*. Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 43. V. *Osca*.

HOSOLA, V. *Hascka*.

† HOSEBONDRIA, f. vox composita et male scripta, ex *Hoscha* et *Bondus*, colonus, rusticus. *Hosebondria pro manerio custodiendo*, in Codd. Mss. reg. Angl. p. 165. edit. a. 1734.

HOSNVM, ξύλον, *lignum*. Gloss. Lat. Graec. MS. Sangerman.

HOSOBINDA, idem quod *Hosa*. V. *Osa*.

HOSPES. (1) Burgundi, peruasis Galliarum finibus, cum veteribus incolis, quos *Romanos* vocabant, agros, terras ac praedia, et mancipia ita partiti sunt, vt Burgundis duae terrarum partes, mancipiorum tertia, reliquae cederent Romanis, quos ex eo *Hospites* appellabant, quod ab iis Burgundi, atque adeo Barbari, veluti aduenae hospitio recepti, et in rerum possessionis adsciti rebus iisdem *Hospitalitatis iure* gaudere ac frui dicerentur. Id colligere est ex Legibus Burgundionum, ac potissimum tit. 54. §. 1. Adde tit. 84. §. 2. 3. Videntur tamen vterque, Romanus scilicet et Burgundio, suo quilibet respectu, *Hospites* appellari in tit. 13. Inde vt videtur, (2) HOSPITES dici coepere apud Gallos *villarum*, seu pagorum incolae, quos alii *Mansionarios* vocant, qui scilicet domos incolunt sub censu annuo, qui *Hostisia* nuncupatur, eoque nomine *rescandisiam*, hoc est, *residentiam* debent, et *stagium*, vnde et *Stagiarii* vocantur; *Hostes*, in Consuetudine Siluanectensi art. 112. 120. Annales Francor. Bertiniani, et Chronicon de Norman. gest. an. 869. *De vnoquoque manso ingenuili exiguntur 6. denarii, et de seruili 3. et de accolis vnus et de 2. Hospitibus vnus, etc.* Ordericus Vitalis lib. 3. pag. 496. *Dominatum omnium Hospitum, qui Parnis degebat, ita Monachis concessit, vt si eisdem forisfacerent, non eos per domos eorum, sed per alium fiscum castigarent.* Eiusmodi hospitium non semel praeterea meminit, p. 465. 576. 587. 605. etc. Differebant porro a seruis, seu a scriptiis et glebae adscriptis, colonisque accensentur, in Charta Ludouici VII. an. 1179. in Tabular. Monast. S. Genovefae. Longe potiora fuisse illorum priuilegia colligere est ex Charta an. 1165. Non secus enim ac milites inferioris gradus in exercitum pergere minime tenebantur, nisi prius per nuntium domini sui capitalis moniti fuissent ac requisiti. Charta Philippi Alsatii Flandriae Comitis an. 1165. apud Miraeum t. 1. Diplom. Belgic pag. 705. *Hospites vero Ecclesiae Hospitibus Comitis in omni Lege et consuetudine ita pares esse dixerunt, vt nec in exercitum vadant, nisi per Abbatis nuntium moniti, quando Comitis Hospites per nuntium eius moniti ierint.* HOSPITES CAPITALES, iidem forte qui *Manumissi capitales*, quibus scilicet conditionali libertate donatis praedia seu hospitia habitanda et excolenda committebantur; sub certa fructuum redhibitione. Charta Roberti Archiep. Rotomag. a. 1025. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 146. *Et quatuor Capitales Hospites in Marculfi villa, etc.* HOSPITES FEODI, qui praecipuum feodi manerium habitant et excolunt. Chartularium Capituli Ambian. † HOSPES MVTARIVS, habitator alicuius loci qui vectigalia publica exigit. Correct. Stat. Cadubr. c. 98. V. *Mutarius*. HOSPITES OBLATIARII, qui se vltro Ecclesiis addicebant ac offerebant. Chronicon Maurinianense lib. 1. † HOSPES PLENARIVS, qui cunctis seruitutibus, quae *hospitis* conditioni addictae sunt, obnoxius est. Ch. Ms. a. 29. Henr. 1. reg. Fr. (3) Obsides, *Hostes*, Gallis, quod apud eos, ad quos in obsides mittebantur, *hospitarentur*, ac diuerterent, in Epist. 16. Codicis Carolini. V. *Hostaticus* in *Hostagium*. (4) Pauperes. Riculfus Suessionensis Episcopus in Constit. an. 889. c. 11. de partitione facultatum Ecclesiae: *Ex quibus vna est, si voluerit, Episcopi; alia ad luminaria et sarta tecta, id est, restaurationem Ecclesiae, tertia Presbytero et suis, quarta hospitibus deputata.* Vbi Concilia habent *pauperibus*. (5) HOSPES GENERALIS, magnus Metator hospitiorum, qui vulgo *Mareschal des logis*. Statutum Henrici V. Regis Angliae apud Nicolaum Vptonum lib. 4. de militari officio. V. *Hospitator*.

HOSPICIATVM, *Gistum*, V. *Hospitium*.

HOSPICIETUS, seu HOSPITIATUS, ipsa hospitum conditio, quae cum *colonatu* iungitur in Charta Ludouici Regis Fr. an. 1179. in Tabul. S. Genouefae Paris. *Vt quia homines Hospicietum et colonatum Ecclesiae cognoscebant*, etc.

HOSPILITAS, pro *Hospitalitas*, in Histor. MS. Monast. Gemmetic. p. 65.

HOSPITAGIUM. (1) Idem quod *Gistum*, *procuratio*. Charta Guillelmi Abb. Floriac. ann. 1296. ex Chartul. Floriac. *Burgenses de Castellione remanebunt et erunt quitti et immunes - - - de omni Hospitagio, de ferculis nuptiarum vocatis Espaules*, etc. (2) Hospitium, domus. Charta Hugonis Vicecomit. in Chartul. B. Magdelenae Castrodun. fol. 17. (3) † Ius capiendi ligna *hospitio* construendo vel reparando necessaria in foresta. Ch. MS. Hugon. de Montef. V. *Herbegage*.

† HOSPITULAGIUM, tributum, quod pro *hospitandis* mercibus soluitur, i. q. *Hostilagium*. Ch. MS. a. 1344. V. *Hospitamentum*.

† HOSPITALANUS, i. q. *Hospitalarius* 4. in Ch. a. 1249. inter Monum. Eccel. Antiq. p. 668.

HOSPITALARIA. (1) Xenodochium. Computus an. 1202. apud D. *Brussel* de vsu feud. t. 2. p. CXCIV. (2) Domus, domicilium. Epistola Conradi Regis apud Marten. to. 2. Ampliss. Collect. col. 1201. (3) Domus hospitum, in Monasteriis. Statuta Ioannis Archiepiscopi Cantuar. an. 1279. (4) Officium *Hospitalarii* in Monasteriis. Bulla Pauli III. PP. ann. 1536. apud Miraeum to. 2. p. 1051.

HOSPITALARIUS. (1) HOSPITALARII DE PONTE, V. *Fratres de Ponte*. (2) HOSPITALARIUS, Graecis ἡγουμενιάρχης: sic enim appellatur ὁ εἰς ὑποδοχὴν τεταγμένος τῶν εἰς τὸ ἡγουμένιον καταλυόντων ξένων, in Martyrio SS. XX. Patrum Sabaitarum num. 34. Tabul. Vindocinense Thuanum Ch. 52. HOSPITALARIUS GRANGIAE, frater conuersus apud Cistercienses, cui praedii seu villae rusticae, sub *Magistro grangiae*, cura incumbit. Regula Conuersorum Ord. Cisterc. apud Marten. to. 4. Anecd. c. 1650. (3) HOSPITALARII, appellati Milites Ordinis S. Ioannis Hierosolymitani, quod primitus Hierosolymis in Hospitali S. Ioannis Eleemonis sedes suas fixissent, peregrinorum obsequiis addicti. De istius Ordinis origine et incrementis agunt prae caeteris Will. Tyrius lib. 18. c. 5. HOSPITALARII TEUTONICI, seu *sanctae Mariae Theutonicorum in Hierusalem*, ordo institutus sub regula Augustini, de quo pluribus agunt Chronicon Montis Sereni an. 1190. Iacob. de Vitriaco in Hist. Hieros. c. 66. HOSPITALARIORUM S SPIRITUS ordinem in Gallia instituisse aiunt Guidonem, nescio quem comitem apud Montempessulanum, quem postmodum confirmauit Innocentius III. PP. de quo plura Gariellus pag. 178. Spondanus, Sammarthani in Episcopis Magolon. n. 24. (4) HOSPITALARII vtriusque sexus, qui in hospitalibus aegrorum ac pauperum obsequiis addicti Regulam S. Augustini profitentur. De his Iacobus de Vitriaco in Hist. Occid. cap. 29. (5) Ipsi hospites, apud Thwroczium in Hist. Hungar. 2. part. c. 3.

HOSPITALE. (1) Palatium, Gall. *Hotel*. Litterae Ludouici Regis Franc. tom. 1. Ordinat. pag. 61. *Actum apud Hospitale iuxta Corbolium, anno Domini MCCXXVIII. mense Iunii*. (2) HOSPITALE, et HOSPITALIS, Hospitium, diuersorium. Iulius Africanus lib. 6. Hist. Apol. *Haec cum dixissent Apostoli, deportati sunt ad Hospitalia Magi etc.* (3) HOSPITALE, seu OSPITALE, ξενὸν, τὸ δῶρον τὸ πεμπόμενον ξένον, in Gloss. Gr. Lat. vbi legendum ξένοις. HOSPITALIS, vel HOSPITALE, HOSPITALIUM, xenodochium. Gloss. Graec. Lat. Ξενοδοχεῖον, *Hospitalium*. Epistola Alcuini. *Consideret quoque tua diligentia in eleemosynis, vbi Xenodochia, id est, Hospitalia fieri iubeat, in quibus sit quotidiana pauperum et peregrinorum su-*

susceptio. (4) Locus, seu aedes in Monasteriis, vbi hospites et aduenae recipiebantur, quae *Domus hospitum* apud Victorem III. PP. l. 2. *Domus Hospitalis* in libro Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. c. 17. *Hospitium* apud Caesarium lib. 1. Miracul. c. 13. *Cella Hospitum*, in Addit. 1. Capitul. 34. quomodo *Cellulas Hospitales* dixit Paulinus Nolan. Epist. 20. extrema. Diploma Caroli Caluian. 877. apud Miraeum to. 1. p. 138. *Insuper etiam concedimus - - - - ad Hospitale eiusdem Coenobii, infra ipsum monasterium, mansum unum, et in villa Ampleias mansos II atque in Rulliaco sericos duos.* (5) HOSPITALIA, aedificiola quae ad *curtem* spectant. Testam. Tellonis Episc. Curiensis a. 767. apud Mabill. to. 2. Annal. pag. 708. *Tabulata, torbaces, vel alia Hospitalia, vel cellaria, et quidquid ad ipsam curtem pertinet, omnia ex integro, etc.* (6) Domus Hospitalariorum militum ordinis *S.* Ioann. Hierosolym. Ch. a. 1225. inter Probat. t. 2. Hist. Burg. p. 9.

HOSPITALERIVS. (1) Idem qui *Hospitalis*, 1. in Charta Curiae Arelat. an. 1225. ex Cod. MS. D. *Brunet*: *Non possunt Hospitalerii - - - facere deuendudam in palude.* (2) Idem qui *Hospitalarius* 2. in vet. Ceremoniali MS. B. M. Deauratae.

✝ HOSPITALETTVM, diminut. ab *Hospitale*, hospitium, diuersorium. Ch. an. 1297. ap. Lam. in Delic. erud.

HOSPITALIS. (1) Idem qui *Hospes* siue *Mansionarius*. Charta an. 1216. apud Thomasserium Consuet. Bituric. p. 83. (2) Hospitalarius, diuersoriarius, ξενοδόχος, πανδοχεύς, Gallis *Hostelier*. Vtitur Lucas Tudens. lib. 3. contra Vald. a. 14. (3) Idem qui *Hospitalarius*, seu cui cura est hospitii Monachici, in Vsibus antiquis Cistersiensibus c. 74. 75. 80. 87. etc. in Chronico Montis Sereni anno 1210. pag. 92. (4) Xenodochium, V. *Hospitale* 3. (5) Diuersorium, V. *Hospitale* 2.

HOSPITALITAS. (1) Studium quo quis afficitur erga peregrinos, quos benigne excipit: vox Latinis Scriptoribus nota. Hanc in Germanis Tacitus, in Slauis mire commendat Helmoldus l. 1. c. 83. et lib. 2. c. 12. (2) Metationus, cui omnes obnoxii, praeter eos, qui illustribus donati erant dignitatibus, in l. 3. 10. 11. 12. etc. Cod Th. de Metatis, *Vbi Hospitalitatis munus, praebitio, hospitum molestia, inquietudo.* Ita HOSPITALITAS, usurpatur pro *gisto* seu *procuratione*, in Capitulari 1. anno 809. c. 35. Capitul 2. eiusdem an. c. 15 et lib. 3. Capit. 25. *De Hospitalitate et susceptione itinerantium, tam Missorum nostrorum, quam reliquorum bonorum hominum* (3) HOSPITALITATIS DOMVS, hospitium, diuersorium, apud Gregorium Turon. lib. 2. Mirac. c. 15. 4) Hospitale, xenodochium. Henr. Knyghton lib. 1. c. 2. (5) Eleemosina, quae ad hospitalia praebetur, Chronicon Abbatum Lobiensium p. 599. (6) Mansio, domus, domicilium. Charta a. 1259. ex Tabul. Diuion.

HOSPITALITIVM, idem quod *Hostisia*, domus. Tabularium Ecclesiae Carnotensis Ch. 72.

HOSPITALIVM, V. *Hospitale* 3.

HOSPITAMENTVM. (1) Hospitium in quo *Hospes*, seu *Mansionarius* habitat. Tabularium S. Vincentii de Nemore an. 1164. (2) Idem quod infra *Hostilagium* V. in hac voce. Chronicon S. Petri Viui to. 2. Spicileg. Acher. p. 776.

HOSPITARE (1) Hospitio excipere. Leges Edwardi Confess. c. 27. *Si quis Hospitauerit priuatum vel alienum - - - potuerit eum noctibus habere duabus tanquam hospitem.* HOSPITARI, eadem notione. Statuta Arelat. MSS. (2) Hospitium, seu *Mansionaticum* praebere vel accipere. Charta Willelmi Comitis Niuernensis. HOSPITARE DECIMAS, seruitii species, quo quis fructus decimales domini sui recondere, aut iis recondendis locum commodare tenetur. Charta an. 1246. in Chartular. S. Vandregesl. to. 1. p. 325.

(3) Ho-

(3) Hospites in *villa* collocare, statuere Tabular. Vindocinense Ch. 508. (4) Hospitium, seu aedem aedificare. Leges Burgor. Scoticor. c. 29.

HOSPITARIA, i. q. *Hospitalaria*, domus hospitum. Vita S. Zitae to. 3. Aprilis p. 507. HOSPITAS, eadem significatione. Institutiones Geroldi Abb. Fabariensis t. 5. Annal. p. 679.

HOSPITARIVS, i. q. *Hospitalarius* 2. in Chartis Alemannicis Goldasti 16. 18. 25. 26. et in libro Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. cap. 17. vbi de eius officio: *Hospitarius maior - - - in hospitali assidue commorari debet et nocte iacere, vt ea, quae inibi continentur, custodiat et paratus sit omni tempore aduenientes quosque, quos recipi oportet, sicut oportet, recipiat, etc.* SVBHOSPITARIVS, qui *Hospitario* subest, et ei est adiutor, in eodem libro Ordinis S. Victoris Parisiens. c. 14. 15.

HOSPITAS, V. *Hospitaria.*

HOSPITATICVM. Pactum Arechis Principis Beneuentani cum Neapolitanis, apud Camillum Peregrinum in Hist. Longobardorum. *Diuidantur ipsae terrae in tertiam partem, vnam partem tollat exinde pars de Neapolim pro ipsa Hospitatica, et aliam pro ipsi soli, tertiam partem tollat exinde pars de Capua.* Infra: *Inquiratur diligenter ad qualia Hospitatica fuerunt pertinentia antiquitus.* Loquitur ibi de *fundis exfundanis* aut *exfundatis.* In Diplomate Henrici Regis Francorum an. 29. pro Abbatia Trenorchiensi occurrit *Hospitaticum* cum *nouatico*, *salutatico*, *rotatico*, *etc.* Vbi pro iure exigendi *gistum* seu *procurationem* accipi videtur: non secus ac in Charta Carolomanni Reg. Franc. an. circiter 880. Append. ad Marcam Hisp. col. 812. *Concedimus etiam - - vt nullus iudex publicus audeat a famulis tam liberis quam colonis ipsius loci Hospitaticum, montaticum, rotaticum - - exigere.*

HOSPITATIO. (1) Seruitus quae ab *Hospite* ratione domicilii sui quotannis domino praestatur. Charta an. 1177. apud Thomasserium Consuet. Bitur. p. 73. (2) Ius diuertendi in domum alterius *hospitandi* caussa, vel redemptio pecuniaria eiusmodi iuris. Diploma Conradi II. Imper. an. 1145. apud Marten. t. 1. Ampl. Collect. col. 778.

HOSPITATOR. (1) HOSPITATOR MAGNVS, hospitiorum et castrorum praefectus, Gall. *Mareschall de camp.* Regimina Paduae ad a. 1320. apud Murator. t. 8. col. 432. (2) Caupo, stabularius, tabernarius, Gall. *Hostelier.* Miracula B. Simonis Eremit. August. to. 2. Aprilis p. 829. *Qui nunc moratur Benoniae in Hospitio Sotti Hospitatoris.*

† HOSPITATVRA, mansio, domus, hospitium. Ch. Ms. a. 1133. V. *Hospitalitas.*

HOSPITATVS. (1) De fundo vel domo dici videtur quae *hospiti* sub certis seruitiis conceditur. Monasticum Anglic. t. 1 p. 511. *Ex dono Gilberti filii Nigelli totum pratum tam Hospitatum, quam non Hospitatum, quod est sub habitaculo eorundem Monialium.* Instrum. a. 1082. apud Kennet. Antiquit. Ambrosden. p. 66. *Idem Robertus habet XLII. domus Hospitatas tam intra murum quam extra.* V. *Hospitare.* (2) HOSPITATVS, HOSTAGIA, HOSTIGIA, HOSTISIA, etc. vnum idemque sonant, scilicet seruitutes mansioni addictas, quae ab *Hospite* ratione domicilii sui quotannis domino praestantur. *Hospitatus* et *Colonatus*, in Charta anno 1179. ex Tabulario S. Genouefae Paris. *Hostisia*, *Hostagia*, in aliis, *Hostises*, in Consuetud. Blesensi art. 40. Charta Raimundi Comitis Burgundiae apud Perardum p 198. *Et perdonaui - - manentibus arbergarias, cornatas, expeditiones, Ostisias, iustitias, etc.* Sed hae appellationes ipsis domiciliis *Hostisiae* obnoxiis postmodum attributae. Charta Odonis Episc. Paris. an. 1199. ex Tabulario Episcopatus Parisiensis Bibl. Puteanae fol. 50. *Terram nostram de Marna, in qua nemus olim fuisse dignoscitur, ad Hostisias dedimus ad censum: tali modo, quod quaelibet Hostisia habebit 8. arpennos terrae cultibiles et vnum arpen-*

arpennum ad herbagium faciendum. Vbi *herbagium* idem valet ac *herbergium*, domicilium. Charta a. 1262. ex Tabula Calensi: *Item tres Hostisias super tribus mansuris in eadem villa sitis - - quae quidem tres Hostisiae honeratae erant ipsi armigero.* Alia apud Hemeraeum p. 55. *In domibus, Hostigiis et districtu.* *Hostagia* apud eundem Hemeraeum p. 195. (3) † Mansio, domus, i. q. *Hospitatura.* Chartul. Miciac.

HOSPITELARIVS, officiorum magister, Gall. *Maître d'hôtel.* Instrum. a. 1302. apud Ludewig. t. 5. Reliq. MSS. p. 257.

HOSPITIA, hospitium, domus, mansio. Charta an. 1241. t. 2. Hist. Meld. p. 144.

HOSPITIATVS, V. *Hospicietus.*

† HOSPITISIA, familia, domus. Ch. Mſ. Theob. comit. Blesenſ. an. 1103.

HOSPITISSA, hospes, mansionaria. Codicellus a. 1286. apud Marten. t. 1. Anecd. col. 1227.

HOSPITIVM. (1) Idem quod *Gistum, procuratio, Molestia hospitum*, in l. 2. et 4. Cod. de Metatis. Synodus Ticinensis anno 855. *Quando etiam Episcopos, Abbates, vel Comites, seu fidelium nostrorum quempiam in propria villa morari contigerit, cum suis in suis maneant domibus, ne sub obtentu Hospitii vicinos opprimant vel eorum bona diripiant.* Concilium anonymum an. 904. c. 11. *Vt in domibus Ecclesiarum neque Missus, neque Comes, vel iudex quasi pro Consuetudine, neque placitum, neque Hospitium vindicent, etc.* HOSPICIETVM, eadem notione. Stephanus Tornac. Epist. 282. Ed. Molineti. (2) Domus, in quo consistunt *hospites*, seu *Mansionarii.* Concilium Senonense sub Lothario Imp. a. 834. *In summa sunt mansa centum nonaginta, et Hospitia decem et nouem.* (3) Domus hospitum in Monasteriis, in Charta Charitatis Cisterciensis c. 2. apud Caesarium l. 1. Miracul. c. 13. etc. (4) HOSPITIVM REGIS, regis familia, Gallice *Maison du Roy.* Epistola Petri de Condeto to. 2. Spicil. Acher. p. 566. MAGISTER HOSPITII, in Charta Caroli VIII. Regis Franc. an. 1497. apud Ludewig. to. 6. p. 97. *Dominus de Fay Magister Hospitii nostri nobis retulit, quo pacto ob aduersam valetudinem, que sibi contingit in itinere, communicatio illa - - - fuerit interrupta.* (5) HOSPITIA STVDIORVM: ita vocant in Anglia Iuris Collegia in *Vniuersitatibus* seu Academiis, in quibus, qui Iuri addiscendo operam collocant, morantur. Ioannes Fortescutus de Laudibus Legum Angliae cap. 49. (6) † HOSPITIVM FORTALITIVM, domus munita, arx. Ch. Mſ. a. 1302.

HOSSA, tibiale, caliga, Gall. *Heuse, Houseaux*, V. *Osa.*

HOST, V. *Hostis.*

HOSTA, funis nautici genus, vulgo *Hource*, ductorius funis; († vel potius Iuncus Hispanicus, ex quo texitur.) Informationes ciuitatis Massil. de passagio transmarino ex Cod. MS. Sangerman. fol. VIIIXX. XVII. *Item in sarcia Hostarum et pro tenegando nauem CCXL. passorum.*

HOSTADES, an tibialium seu caligarum species, detorta voce ab *Hossa?* Instrumentum an. 1412. apud Rymer. t. 8. p. 754. *Sex paria de gantelez, sex Hostades, quatuor pelues, etc.* V. *Ostada.*

HOSTAGIA, V. *Hospitatus* 2.

HOSTAGIAMENTVM, obses, vadimonium, securitas, Gall. *Otage.* Instrum. a. 1342. t. 2. Hist. Dalphin. p. 439. *Qua die homines de Romanis, videlicet viginti burgenses et viginti populares intrabunt et intrare debent Hostagiamenta penes dictum Dominum Dalphinum.* HOSTAGIMENTVM, eadem notione. Instrum. a. 1334. to. 2. Hist. Dalph. p. 252. V. *Ostagiamentum.*

HOSTAGIARE, securitatem, vadimonium dare, liberari sub conditione dandi obsides. Chronicon Senoniense l. 5. c. 9. t. 3. Spicileg. Acher. p. 429. *Plebanus vero nolens longius ita detineri, Hostagiauit se pro sexaginta libris, et sic recessit, et veniens, nunciauit Episcopo.*

HOSTAGIARIA, securitas, Gallis, *Ostage*, *Ostagiere*. Pactum a. 1206. l. 1. Regesti Honorii III. PP.

HOSTAGIARIUS, obses, fideiussor. Statuta Massil. l. 5. c. 36.

HOSTAGIUM, († census annuus qui ratione domicilii debetur.) Monasticum Anglic. t. 1. p. 348. *Has terras ego et haeredes mei acquietabimus erga Regem de scutagio et Hostagio, et omni auxilio et alio seruitio ad Regem pertinente.* Census annuus, qui ratione domicilii debetur, vt ex Chartulario S. Vedasti Atrebat. Lit. V. p. 192. manifestum fit: *De Hostagiis autem, id est, censibus domorum, quoniam inoleuit nequitia - - vt qui Hostagia debent, ea ab ecclesia abalienare - - contendant.* (2) Mansio cum certa portione sub censu annuo *hospiti* seu rustico ad excolendum concessa, Gall. *Hostise*, *hostage*. Charta an. 1154. to. 3. Gall. Christ. col. 354. *Confirmamus vobis Hostagia quae dedit vobis Robertus Praepositus.* (3) Vadimonium, ex Gall. *Hostage*; *Obsidiatus*, Eutropio lib. 2. et Ammiano l. 16. Matth. Paris. p. 216. *Dux Bauariae et alii diuites in Hostagio remanserunt.* HOSTAGIUM TENERE, *Ostager*; dicitur de debitore, qui intra praefinitos fines consistere tenetur, donec creditori satisfecerit. Statuta Massil. l. 2. c. 1. §. 19. V. *Ostagium*, (4) † Ius illius qui decimas colligit, i. q. *Cario* et *Redecima*. Ch. Ms. an. 1217.

HOSTAGIUS, OSTAGIUS, HOSTIAGIUS, obses, Gall. *Hostage*. Guill. de Podio-Laurentii c. 14. *Ipso Vicecomite - - in Ostagium remanente.* Adde Henricum Knygthon. a. 1295. Sic autem dictus, quod obses in alterius potestatem transierit, eiusque *hospes* esset, vti supra obseruatum; praeterea sponsor, praes, qui pro altero spondebat sacramento interposito: quia si is, cuius praes erat, pactum non adimpleret, in potestatem illius, cui fideiussionem praestiterat, transibat, donec illud adimpleretur. Charta Ricardi Regis Angliae a. 1195. apud D. Brussel de Vsu feud. t. 2. p. XVII.

HOSTALAGIUM, HOSTELAGIUM, pretium quod pro exhibito hospitio exsoluitur. Limborch. Sent. Inquis. p. 123.

† HOSTALARIA (1) Officium, cui hospites suscipiendi cura incumbit, ap. Stephanot. t. 1. Antiq. Vascon. p. 532. (2) Diuersorium, Gall. *Hotellerie*. Mirac. Ms. Vrbani V. HOSTALAYRIA, in Act. Ms. Inquisit. Carcass. a. 1308. V. *Hostellaria* 4.

HOSTALARIUS, qui mercatoribus extraneis domos vel apothecas locat. Litterae Philippi VI. Regis Fr. a. 1335. t. 2. Ordinat. p. 115. Vide *Hostilagium*.

† HOSTALICOS TENERE, i. q. *Hostagium tenere*, in Consuet. Perpin. Ms. c. 40.

HOSTALLERIUS, caupo, stabularius, Gall. *Hotelier*. Acta SS. t. 1. Iulii p. 566. V. *Hostellarius*.

HOSTARIA, V. *Hosterius*

HOSTATICARE, V. *Obsticare*.

HOSTATICUM, OSTATICUM, obsidium, *Hostage*. Charta M. a. 1316. *Nos spectata aliqua monitione veniemus intus villam de Coirio, vbi tenebimus et seruabimus praedictos Hostaticos.* Charta Ioannis XIII. PP. apud Vghellum to. 2. p. 15. *Neque ripaticum, aut teloneum, siue Ostaticum, neque paratum faciant.* Sed hic pro *Hostiaticum* videtur sumi.

HOSTATICUS, obses, interdum fideiussor, Italis *Stastico*. Vetus Charta apud Beslium p. 390. *Dedit autem Bernardus Comitem in plenone Hugoni, et 4. Hostaticos, per talem conuentum, quod si Bernardus per fidem attenderit tibi tuas conuenientias, ego eos tibi reddam in captionem etc.* Occurrit ibi pluries.

HOSTELAGIUM, V. *Hostalagium*.

HOSTELARIA, V. *Hostellaria*.

HOSTELARIUS, V. *Hostellarius*.

† HOSTELERAGIUM, diuersorium, Gall. *Hotellerie*. Ch. Ms. a. 1395.

HOSTELICIA, HOSTELICIUM, V. in *Hostis*.

HOSTELINA, praestatio in belli expensas et sumtus. Tabularium S. Remigii Remens. V. *Hostilitium*.

HOSTELLARIA. (1) Eleemosynaria, domus eleemosynae, in qua hospites et aduenae gratis excipiuntur, in Chronico Andrensi p. 361. 414. et t. 1. Monast. Anglic. p. 298. V. *Hospitalaria.* HOSTELARIA, eadem notione. Charta ex Tabular. S. Bartholomaei Bethun. fol. 61. (2) Domus hospitum in Monasteriis. Charta a. 1130. apud Miraeum t. 1. Diplom. Belgic. p. 382. (3) Officium eius, cui cura est hospitii Monachici. Bulla Pauli III. PP. an. 1537. t. 4. Gall. Christ. inter Instr. col. 111. (4) HOSTELLARIA et HOSTELARIA, diuersorium, Gallis *Hotellerie.* Charta an. 1377. ex Archiuo Camberiaci.

HOSTELLARIVS. (1) Monachus qui hospites excipit. Charta an. 1167. apud *Madox* Formul. Anglic. p. 117. (2) HOSTELLARIVS, HOSTELARIVS, caupo, stabularius. Acta SS. t. 1. Aprilis p. 148.

HOSTELLENSES, V. *Hostollenses.*

† HOSTELLERIA, i. q. *Hostellaria* 4. in Testam. Ms. a. 1390.

† HOSTENA, i. q. *Hostis* 2. seu obligatio eundi in exercitum, t. 7. Ordin. reg. Fr. p. 596. V. *Hostelina* et *Ostaliena.*

† HOSTENDERE, pro ostendere, tom. 4. Ordinat. reg. Franc. pag. 233.

HOSTENDITIVM, HOSTENDVCIAE, Germ. Hostendienst, seruitium bellicum, quod vassallus domino praestare tenetur; vel potius ea praestatio, quae a vassallis fit pro *hostis*, i. e. belli sumptibus. Baratus e lib. 4. Feud. tit. 48. Vide *Hostis.*

HOSTENDVCIAE, Vide in *Hostenditium.*

HOSTERIA, sacra pyxis, ciborium, Gall. *Ciboire.* Ch. apud Stephanot. t. 1. Antiquit. Bened. Occitan. MSS. p. 421. *Item vnam Hosteriam argenti deauratam cum armis domini Cardinalis.* V. *Hostiaria.*

† HOSTERIVS, tabernarius, Gall. *Hotellier.* Stat. datiar. Riper. cap. 111.

HOSTIA. (1) Panis ad sacrificium eucharisticum destinatus. Charta a. 1257. ex Tabular. S. Mariani Autissiodor. *Dedi et concessi vnum sextarium frumenti boni et laudabilis pro Hostiis in dicta ecclesia faciendis.* (2) HOSTIAE CAVDAM IMMOLARE, prouerbialis formula, pro, quod coeptum est perficere. Epistola Gaufredi Abbatis S. Barbarae apud Marten. t. 1. Anecd. col. 543. *Dilecto dilectori suo Hugoni frater Gaufredus talarem induere tunicam, et Hostiae caudam immolare.* (3) Pro *Hostisia*, vt videtur, seruitium quod ratione Hospitii a colono debetur. Chartularium SS. Trinitatis Cadom. fol. 46. vo. *Hedricus 30. denar. - - - et praeter haec Hostia et herces quae pluris facio.* V. *Hospitatus.* (4) † Panis tenuissimus ex farina et aqua confectus in modum panis eucharistici. Comput. a. 1393. inter Probat. t. 3. Hist. Nem. p. 124. V. *Oblata.*

HOSTIAGIVS, V. in *Hostagius.*

HOSTIALIS, pallium, V. *Ostialis.*

HOSTIARIA. (1) Pyxis, quae hostias consecrandas continet, in Ceremoniali Episcop. libro 1. cap. 12. V. *Hosteria.* (2) † Limen superius, vt videtur, vel postis. Comput. Ms. eccl. Paris. a. 1381. *Corruendi totam hostiariam magnae portae.*

HOSTIARIVS. (1) Cui de pane Eucharistico ecclesiam aliquam prouidere incumbit. Tabular. S. Theofridi in Velauis. (2) Apparitor, Gall. *Huissier.* Litterae Iohannis Regis Franc. an. 1351. to. 2. Ordinat. p. 600. (3) HOSTIARIVS ARMORVM, Gallis *Sergent d'armes.* Ch. an. 1369. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1504. *In praesentia dilectorum Iohannis de Bignetes militis cambellarum et Yuonis de Cacambras, Hostiarii Armorum, et nuntiorum dicti Regis Franciae fratris nostri carissimi.* V. *Servientes armorum* in *Seruiens* (4) Cui ostii, seu portae cura incumbebat. Liber niger Scaccarii p. 355.

HOSTIATICVM, idem quod *Hostis* 3. seu necessitas eundi in exercitum. Ch. a. 904. apud Vghell. in Episc. Bergomensib. *Nulla denique magna paruaque publicae auctoritatis persona*

nec eos Hostiaticum facere compellat.

HOSTIATIM, pro *Ostiatim*, in Consuetud. Vdalrici Episcop. Patav. an. 1470. apud Hansiz. t. 1. Germ. sacrae p. 555.

HOSTICIVM, domus, mansio. Ch. a. 1422. apud Rymer. t. 10. p. 237. *Quatuor Hosticia et quinque arpennis de vineis cum appendiciis.* Vide *Hospitatus.*

HOSTICVM, hostis, exercitus, bellum, expeditio. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 68. *Si Rex in Hostico, vel in ipso sit Comitatu.* Perperam *Hostio* scriptum pro *Hostico* in cap. 80. Chron. Andrense p. 440. *Constat, quia in Hostico multa flagitia patrata sunt.* Galli dicerent: *En cette campagne.* Andreas Marcianensis in Chr. an. 1096. *Eminebant in hoc Dei Hostico Dux Lotharingiae Godefridus et fratres eius.* V. *Hostis.*

† HOSTICVS, diuersorium, in Necrol. eccles. Meld.

HOSTIGIA, V. *Hospitatus.*

HOSTILAGIVM, pretium seu salarium, quod exsoluunt mercatores extranei pro locario domorum, seu apothecarum, in quibus reponunt merces suas vendendas, et distrahendas in nundinis publicis. Iter Camerarii Scotici §. 67. V. *Hostelarius.* OSTELLAGIVM, in Ch. a. 1172. ap. Perard. p. 245. V. *Hospitalagium.*

† HOSTILARE. Gloss. Bibl. anon. ex Bibl. reg. *Hostilare, prout mihi videtur, nihil significat, licet in multis Bibliis inueniatur scriptum: sed pro eo dicendum est vstulare.*

HOSTILARICIVM, idem quod *Hostilitium.* Codex Irminonis MSS. fol. 82. *Amalbertus colonus - - - tenet mansum vnum ingenuilem - - - excepto hostilaricio soluit similiter et paraueredum.*

HOSTILARIVS. (1) Idem qui *Hospitalarius*, officium monasticum, ex Gall. *Hostellier*, apud Henricum Knygthon. a. 1099. (2) † Idem qui *Hospes*, qui domum incolit sub censu annuo. Ch. MS. a. 1083.

HOSTILENSE, eadem, vt videtur, notione, ac *Hostilitium* 2. Vita Aldrici Episcopi Cenoman. p. 31. *Et de omnibus redditionibus, quae ab hominibus memoratae matris Ecclesiae recipiuntur, excepto Hostilense, id est, de bobus, et coniecto ad carros construendos.* Et pag. 144. *De pastione vini modios 271. de Hostilense argenti solidos 149.* V. Acta Episcoporum Cenom. p. 166.

HOSTILIA. (1) Domus, mansio, quaeuis officina. Ch. a. 1265. in Chartul. S. Iohannis Carnot. *Non licebit dictis Abbati et conuentui in dicto clauso Hostilias facere, in quibus hospites commorentur.* (2) Forte diuersorium, Gall. *Hotellerie*, nisi idem sit quod supra *Hostilagium.* Hist. Cortusior. l. 7. apud Murator. to. 2. col. 896. *Caeterum domini praedicti de la Scala nullo vnquam tempore debeant vel possint, vel alii pro ipsis aliquid accipere apud Hostiliam, nec in Pado in dicto loco, vel alibi occasione ipsius Hostiliae, nec aliquid impedimentum mercatoribus vel mercationibus transeuntibus etc.*

† HOSTILICATVS, ad aggrediendum hostem idoneus, ap. Io. de Cardalhaco in Serm.

† HOSTILIS. *Hostile iter*, exercitus, obligatio pergendi in hostem. Vide *Exercitale.*

HOSTILITAS. (1) Bellum, tempus belli. Annales Franc. breues ex Monast. sancti Nazarii an. 740. *Sine Hostilitate vlla.* Vbi Annales alii, hoc an. et 781. 790. *Sine hoste fuit hic annus*, vt ann. 750. *sine Hoste.* (2) † Idem quod *Hospitalitas*, *Gistum* seu *Procuratio.* Ch. Caroli M. an. 770. to. 5. Collect. Hist. Franc. p. 719.

HOSTILITER, ad exercitum paratus, armatus. Capitulare 2. a. 813. c. 10. *Et vnusquisque hostiliter sit paratus, et omnia vtensilia sufficienter habeant.* Capitul. Pipini Regis Italiae cap. 37. *Hoc anno veniant Hostiliter in solatio, etc.* Hincmarus Laudunensis: *Et nunc in proximo, dum hostiliter omnes banniti fuissent in Regis seruitium.*

HOSTILITIVM. (1) Praestatio ad bellorum expensas. *Hostilis exactio*, apud Hincmarum Remensem Opusculo 15. §. 14. Chartae Ludouici Pii et Caroli Calui Imp. apud Hariulfum in Chron. Centul. lib. 3. c. 2. et 7. *Aut paratas, aut ladimonium, aut Hostilicium, aut alias quaslibet redhibitiones exigere aut exactare praesumat.* (2) HOSTILITIVM SOLVERE, quod appellabant *Matselde*, cum boues, aut minora pecora villici mactabant, alimento dominis futura, si placuisset vti, sin minus, pretium pro bobus offerrebant. Ita Browerus lib. 8. Annal. Treuir. p. 472. 1. Edit. ex veteri Glossario Prumiensi. Polyptychus Floriacensis: *Habet in illa villa factus, id est, mansus 60. soluit vnusquisque de Hostilese id est, pro boue sol. 2. et porcos 2. aut sol. 2.* etc. Infra: *Debet vnusquisque pullos 3. cum ouis 15. de vino sext. 12. corbadas 2 vnamquamque cum sex bonibus et tertiam corbadam cum 2. pro Hostilitio den. 19. pro carropera den. 3.*

HOSTIMENTVM. (1) *Dicitur lapis, quo pondus exaequatur*; Papias. † *Hostimentum, pois, vel balence, vel fer de baton*, in Gl. Lat. Gall. Cod. reg. 7692. Hinc (2) HOSTIMENTVM DOTIS, IC. dicitur donatio quae vxori a marito fit in compensationem dotis ab ea acceptae.

HOSTIRE, *acquare, adplanare*. Gloss. Isid. et Sangerm. MSS. n. 501. Vnde inquit Graeuius, *Redhostio* et *Hostorium*.

HOSTIS. (1) Pro *Hospes*, German. Gast. S. Bernhardus in Epist. 441. Edit. Mabill. to. 1. p. 393. *Dum enim ad mensam Domini nostri Episcopi, ciuem nostrum, imo et Hostem meum, in argenteis vasis de more suauiter nutrirer.* V *Hospes.* (2) Exercitus, castra, expeditio bellica, Gallis *Host* et *Ost*, Hispanis *Hueste*. Gloss. Lat. Gall. *Exercitus, Host*, Gregor. M. lib. 11. Epist. 23. *Hostem collectum habet.* Anastasius in Iohan. VI. PP. *Et illum cum suo Hoste ad propria repedare fecit.* Sampirus Astoricensis Episcopus in Hist. Hispan. *Ipsis diebus Hismaelitica Hostis vrbem Legionensem adempta-nit.* Vetus Charta apud Bollandum 26. Mart. p. 633. sic clauditur: *Acta est autem publice in Saxonia, vbi tunc temporis fuimus in Hoste.* Sed et feminino interdum genere vsurpatur. Baldricus in Chron. Camerac. l. 3. c. 68. *Terram hosti suae deuastandam distribuit.* Charta Ludouici VII. an. 1143. *Si hostem nostram submonemus.* (3) *Hostem* vero proprie postmodum appellarunt Galli seruitium militare, quod dominis suis feudalibus debebant vasalli ac tenentes: ita vt ad bellicam *submonitionem*, seu citationem, militaribus armis instructi, cum iis in exercitum pergere tenerentur. Idque vocabant *Hostem*, vel *exercitum*, quibus vocabulis adiungitur fere semper alterum ex his, *caualcata, equitatus, expeditio*, ita vt vna eademque fuisse videatur obligatio, cui obnoxii essent vasalli. *Consuetudo eundi in Hostem* appellatur in Tabulario S. Albini in Andegav. Charta A. Comitis Inculismensis an. 1191. *Dedi, quitaui. - - - illam consuetudinem, quae dicitur Ost, siue Cheuauchcia, quam habebam in hominibus s. Eparchii, etc.* Discrimen tamen inter *Hostem* et *Caualcatam* statuit vetus Consuetudo Andegauensis tit. *De Houst et de chevauchie Il y a difference entre Houst et chevauchie car Houst est pour defendre le pays, qui est pour le proufit commun et chevauchie est pour defendre son Seigneur.* Vnde colligi datur, per *Hostem* intellexisse Gallos eam expeditionem, quae pro patria tuenda intra dominii fines peragitur, per *Caualcatam* vero eam expeditionem quae pro bellis domini, etiam extra dominii sui limites peragitur quod firmare videtur Charta a. 1124. apud Hemeraeum, in Augusta Viromand. p. 96. *Si extra prouinciam exercitum duxerit, homines villae iuxta antiquam consuetudinem expeditionem ei tantum faciant.* Vtcunque sit de postremi huius vocabuli notione, id constat, crebro has voces promiscue, pro vna eademque obligatione vsurpari; fortean

forsitan quod vt plurimum, qui *Hostem* debebant, deberent et *Caualcatum*: quae quidem obligationes, non *tenentes* modo ac *mansionarios* spectabant, sed et viros nobiles, feudatarios seu vasallos, cum nemini earum immunitas concederetur, ac ne ipsis quidem Episcopis, Abbatibus, aut Sacerdotibus, quos passim legere est obnoxios fuisse *Hosti* et *caualcatae*, ratione *regalium*, aut possessionum Ecclesiasticarum. EQVITATIO, eodem sensu in Ch. Ludov. VII. a. 1275. EQVITATVS, in Tabular. Cluniac. HOSTIS TEMPORALIS. Capitulare 2. an. 813. cap. 9. *Habeant loricas, vel galeas, et temporalem Hostem, id est, aestiuo tempore*, i. tempore definito, aestate scilicet, in exercitum pergant, in eoque permaneant. (4) HOSTIS sumitur interdum pro ea praestatione, quam tenentes ac vasalli domino exsoluunt in belli sumtus. Vetus Inquesta apud Louuetum t. 2. Hist. Bellouac. p. 384. *Dicit quod Rex habet communiam ad ducendam eam in chaualcatam, vel extra exercitum, et si non vult accipit inde denarios: et audiuit, quod aliquando inde Rex accepit mille quingentas libras, et aliquando minus.* V. *Herebannum*. Hinc AD HOSTEM SOLVERE, in Codice MS. Irminonis Abbat. Sangerm. fol. 15. recto: *Soluit ad Hostem de argento sol. II. ad alium annum sol. I.* Ibidem fol. II. vo. *Mansos ingenuiles qui soluunt omni anno ad Hostem carra VI.* Passim occurrit ibi. (5) † Alterum sensum eiusdem vocis docent Statuta ant. Florent. l. 3. c. 36. *Quicunque offenderet in persona aliquem suum hostem id est, illum pro quo laborat aliqua bona, etc.* *) Eadem ratione molitores et pistores Germanici, eos qui illorum opera vtuntur nominare solent Mahlgäste, Backgäste.

HOSTISIA, HOSTISIARE, V. in *Hospitatus* 2.

† HOSTISPICES, *aruspices*, in vet. Gloss. Cod. 7641. quod *Hostias* inspiciant.

HOSTITIVM, hospitium, domus. Ch. a. 1273. apud Lobinellum t. 3. Hist. Parif. p. 25. *In qua terra S. Mauricii sunt quinque Hostitia, cum eorum pertinentiis.*

HOSTITOR, *ianitor, portitor*. Gloss. Isid. est *Ostitor*, pro Ostiarius.

HOSTIVM, (1 Pro Ostium, saepius occurrit, a porta nihilominus aliquid differre, innuunt Instrumenta. Chartularium S. Vandregesili to. I. p. 810. (2) Pro *hostis*, exercitus, V. *Hosticum*.

HOSTMANNVS, vir militaris, qui *hostem*, seu seruitium militare domino debet. V. Foros Morlanens. ap. Marcam lib. 5. Histor. Benehar. cap. I.

† HOSTOARIVS, auis venatoria, astur, Gall. *Autour*, ol. *Hostour*. Ch. Ms. an. 1217. V. *Astur* et *Hostorius*.

HOSTOLENSES. Ch. Caroli Simplicis, apud Catellum in Hist. Occitanica p. 773. *Si vero infra istas vel alias villas eiusdem Ecclesiae homines Hostolenses vel Hispani fuerint, quicquid ius fisci inde exigere debet, totum ad opus sanctae matris Ecclesiae Narbonensis iure perpetuo concedimus obtinendum.* Ita in alia eiusd. Regis p. 777. At in Charta Ottonis Regis, descripta p. 749. *Hostellenses* scribitur. Vbi *Hostolenses* et *Hostellenses*, videntur dicti *Hospites*, seu aduenae ac peregrini.

HOSTORIVM, *lignum, quo modius aequatur*, Prisciano. Iohannes de Ianua: *Hostorium, lignum, quo modius vel sextarius adaequatur, illud videlicet lignum quod ducitur super mensuram, vt, si quid ibi superfluum est, remoueatur, et si quid deest, suppleatur.* Germ. Streichholz. Acta Coronationis Maximiliani in Regem Romanorum: *Intrans auenam cum equo suo vsque ad pectus equi, habens vnum modium et Hostorium, siue baculum argenteum in manu sua ad mensurandam auenam.* *) *Hostorium*, ein streychholz, in vocabul. ant. an. 1477.

HOSTORIVS, auis venatoria, Astur. Gall. *Autour*. Computus anni 1202. apud Brussel de vsu feud. to. 2. p. CXC. V. *Hostricus*.

HOSTREANTIA, praestationis species, quae domino feudali debetur, eadem videtur, quae pro facultate seu consensu, quem dominus praestat vasallo, pro alienando feudo, soluitur: forte a Gallico *Octroier*. Charta Oliuerii Abb. S. Iohannis Angeriac. an. 1298. *Omnes vendae et Hostreantiae ac honores deuestitiones ac inuestitiones et ius eorundem Abbatis et Monasterii praedictorum in solidum sunt et erunt*. V. in *Laudare* 4.

HOSTRICLINIVM, f. pro *Austriclinium*, conclaue versus austrum, si tamen legendum non est *Claustriclinium*. Epist. a. circiter 1120. apud Marten. t. 1. Amplis. Collect. col. 668. ✝ Est corruptum nomen cuiusdam sancti presbyteri Lemouicensis, qui *Austriclinianus* appellatus.

HOSTRICVS, idem quod supra *Hostorius*, Ch. a. 1425. apud Kennet. Antiq. Ambrosden. p. 569.

HOSTVLARIVS LAPIS, lapis in ostio seu supra ostium positus, apud Iohannem de Beka in Egilbodo Episcopo Traiect. 13.

HOTVS, mensura frumentaria forte pro *Hodus*. Ch. Roberti Frisii Comitis Flandriae an. 1085. apud Miraeum t. 2. Diplom. Belgic. p. 1137. *Ad Hospites recipiendos centum et sexaginta Hotos auenae, et nouem libras*. V. *Hauotus*.

✝ HOTA, sparta dossuaria, Gall. *Hotte*. Lit. remiss. Ms. a. 1354.

✝ HOTAGIVM, mansio cum certa agri portione sub censu annuo, in Chartul. S. Germ. Prat. V. *Hostagium* 2.

✝ HOTELLVS, mensurae frumentariae species, Gall. *Hostiel* vel *Hotiel* Ch. Ms. a. 1374.

HOVA, HOVBA, V. *Huba*.

✝ HOVALES, qui curiam tenent, iidem qui alibi *Scabina* dicuntur, ap. Ludew. t. 9. Reliq. p. 196. V. *Houetmanni*.

HOVCELLVS, ocrea, Gall. *Bottine*. Arrestum Parlamenti a. 1377. ex Tabul. Sangerm. V. *Osa*.

HOVCIA, V. *Housia* et *Osa*.

HOVETMANNI: Sic iudices Groningani appellantur, quos circa an. 1400. colligendo tributo per agros praefuisse, quemadmodum per vrbes Consules, docet Vbbo Emmius in Groninga p. 78. 82. 173. vbi et *Camerae Houetmannorum* meminit. Germ. Hauptmanner.

HOVIA, HOVINA, V. *Huba*.

✝ HOVLA, ludi genus quo globulus ligneus claua propellitur. Lit. remiss. Ms. a. 1151. V. *Choulla*.

HOVLARIA, V. *Hullarii*.

✝ HOVPETA, paniculus, vestis ornamentum, Gall. *Houppe*. Comput. Ms. fabr. S. Petri Insul. a. 1506.

HOVPPELANDA, V. in *Hopelanda*.

✝ HOVRDAGIVM, a Gall. *Hourdage*, tabulatum, quod ex *Hurdiciis*, seu cratibus ligneis compingatur, sic dictum, Gall. *Eschafaut*. Comput. Ms. S. Petri Insul. an. 1519. Vide *Hourdum*.

✝ HOVRDARE, cratibus, seu alio quouis sepimento munire, Gall. *Horder*. Lit. remiss. Ms. a. 1358. Vide *Hurdare*.

✝ HOVRDVM, tabulatum, Gall. *Echafaut*, ol. *Hourt*. Comput. Ms. fabr. S. Petri Insul. a. 1367. Vide *Hourdagium*.

✝ HOVRIVM, districtus vel septum. Libert. loci de Insula an. 1309. V. *Hourdare*.

HOVSEBOTE, lignum, quod ex indulgentia Legis conductori de conducto praedio succidere et asportare licet in aedium, sepium, aratrique sui refectionem, etiam ignis subministrandi gratia. Charta Feodi pag. 163. *Et habebat idem B. Housebote hagbote, cartbote de arbore et boscis dicti manerii competenter, ac etiam firebote rationabile de ramis et scissione arborum: absque proiectione vel cimatione earundem, et absque vasto seu destructione faciendo in eodem manerio, etc.* Ch. a. 1262. apud Kennet. in Antiquit. Ambrosden. p. 259. *Concessi etiam praedictae Aliciae heybotum et Housbotum in dominicis boscis meis de Acle.*

✝ HOVSELLVS, tibiale, crurale, caliga, Gall. *Houseau*. Lit. remiss. Ms. a. 1350. V. *Osa*.

HOV-

HOVSERE, instruere, munire, in Reg. Phil. Aug. sign. 34.

HOVSIA, HOVCIA, tunica talaris, Gall. *Housse*, quam vocem vulgo tribuunt equorum instratis, vel lectariarum cortinarum stragulis. German. die Hosen, sunt femoralia. Statuta Collegii Nauarraei Paris. apud Iohannem Launoium in Hist. eiusd. Collegii: *Nullus habitum deferat, nisi tabaldum seu Houssiam longam de bruneta etc.* Occurrit ibi pluries. Statuta Synodalia Guillelmi Maioris Episcopi Andegav an. 1298. *Inhibitum ne Abbates Monachi, Priores et alii Religiosi, - - - Houcias et clochas deferre praesumerent.* Statuta Synodalia Iohannis Episcopi Leodiens. *Praecipimus, quod nec monachi nigri, nec Canonici regulares in Hissis*, (sic in MS.) *vel tabardis equitent.* Charta fundationis Domus Dei Tornodorensis an. 1293. *Et cum domum exierint, superpellicia et cappas clausas, vel Houcias deferant.* V. *Herga.* HVCIA, HVSSIA, eadem notione. Fundatio Collegii Plessaei a. 1326. apud Lobinell. t. 3. Hist. Paris. p. 376.

HOYBOLD, V. *Haibola.*

HRINGVS, RINGVS. Ita olim Auares seu Hungari castra sua appellabant, quod in circuli modum circumducta essent, a voce Saxon. *Hring*, Germ. *Ring*, circulus, orbis, annulus: seu quod reuera *Hringus* fuerit is *circulus*, quem et *Hagin* vocabant, intra quem sese continebant Hungari, vt in voce *Haga* docuimus a qua quidem Germanica, deductam inuestiturarum formulam: *Per Rhin et par baston*, censet Cuiac. ad l. 2. Feud. tit. id est, *per annulum et virgam.* Annales Francor. an. 796. *Sed et Heiricus Dux Foriiulensis missis hominibus suis cum Wonomiro Sclauo in Pannonias Hringum* (al. Hrigum) *gentis Auarorum longis vero temporibus quietum ciuili bello fatigatis inter se Principibus, spoliauit.* Annales Eginhardi: *Spoliata Hunorum Regia, quae Ringus vocabatur.* Et mox: *Hunis trans Tizam fluuium fugatis, eorumque Regia quae, vt dictum est, Ringus a Longobardis autem campus vocatur, ex toto destructa, etc.* Poeta Saxon. Lib. 3.

Nam spoliata fuit Hunorum Regia, Hringum
Quam vocitant.

HROCCVS, vox Germanica, significans supremam vestem, V. *Roccus.*

HVABA, V. in *Huba.*

† HVANARIA, f. locus aquifoliis, Gall. *Houx*, consitus. Ch. Ms. an. 1317. *Super redditu huaneriae pro toto ad S. Michaelem.* In Lib. rub. Cam. Comput. *Bolleria et huaneria.*

HVANVS, auis species, quae in altum volat, apud Fridericum II. l. 2. de Venat. c. 54.

† HVARE, habere, in Probat. t. 3. Hist. Nem. p. 3.

HVBA, HOBA, HOVA, HOBVNNA, etc. modus agri cum habitatione coloni, Germ. Hube; *Colonia*, vt exponitur in *Hobunna*, mox; *Praedium*, vt in veteri membrana apud Browerum lib. 3. Antiq. Fuldens. c. 11. *Numerus mancipiorum 254. villarum 23. praediorum seu Hubarum 170.* Alia apud eumdem pag. 266. *Optimos exinde sibi excepit mansos, eosque pro beneficiali iure in suos haereditauit filios, ita, vt aliqua villicatio plures amitteret Hubas, quam retineret.* Vita S. Eberhardi t. 2. Aprilis p. 503. *Ecclesiam in Matchial cum omnibus ad ipsam pertinentibus, videlicet Hubis, decimis.* Tradit Vadianus *Hubam fundi partem significare, maxime pascuam* hodieque vulgo *Houb* appellari. Glossarium Latino-Theotiscum, *mansum*, cum *hoba* confundit. At ex infra laudandis Chartis aliud fuit *Hoba* a *Manso:* siquidem *mansus* aliquot *hobis* interdum constitit: sed et *Hobae*, vt plurimum *terra arabili*, constitere, interdum et siluis. Et quidem *Hubarum* nomine terras arabiles designatas fuisse manifestum est, ex Vita S. Vdalrici Episc. Augustod. saec. 5. Bened. pag. 459. *Nisi XX. Hubas extra traditionem dimisit, et eas seruituti sancti Magni ad Fauces decreuit canonicisque placitauit vt potestatem haberent, si vellent, easdem Hubas*

bas XX. cum X. in ista prouincia in bono loco sitis Hubis concambire. Inde est, quod *Hubam* ab *Hofa* distinguit Auentinus l. 7. p. 453. *Classes rusticorum praediorum apud Boios duae sunt: In prima tantum agri, quod quadrigis, in secunda, quod bigis arare solet. Hanc Hubam atque mansum, illam curtim, Hofam, prisci Boiorum iurisperiti vocant, illa a Rudolfo LX. asses, alteri XXX. impositi sunt.* HOBA. Charta Hedeni Ducis an. 704. apud Marten. to. 1. Amplisf. Collect. col. 13. *Et in curte nostra alia nuncupante Monhore donamus tibi VII. Hobas, et VII. casatas et CCCC. diurnales de terra.* Charta Alamannica 18. Goldasti: *Dedit - - - 5 Hobas de terra arabili et casas cum cortis, etc.* HVBAE REGALES, in Metropoli Salisburgensi t. 1. p. 105. 138. 139. 145. etc. HVEBA SALICA, quae pertinet ad *salam*, seu domum *cortis* praecipuam, apud Hansizium t. 1. Germ. sacrae p. 186. HOVBA, in Testamento Herberti Comitis Viromand. a. 1059. apud Ioan. Carpentar. in Historia Cameracensi non semel. HVABA in Tradit. Fuld. lib. 1. trad. 26. HVOBA, apud Georgium Christianum, t. 2. Rerum Mogunt. p. 736. HIOBA, apud Carpentarium, et in Tradit. Fuld. l. 1. trad. 69. HOVA. Variae Chartae Germanicae apud Henschenium ad Vitam S. Ludgeri Episc. Mimigard. Vna anno 793. HOVINA, in Charta 1136. to. 3. Gall. Christ. inter Instrum. col. 116. HOVIA, villa, vel curtis, Germ. Hof. Chron. Montis S. Agnetis cap. 26. *Damnum magnum habuimus in Houia nostra ex inundatione aquarum.* HOBVNNA, eadem notione, colonia, praedium. Tradit. Fuldens. lib. 2. trad. 21. *Id est, in supradicto loco nouem trado colonias (hoc sunt Habunnae) integras cum omnibus adiacentiis, etc.* Adde l. 1. tradit. 1. 119. lib. 2. trad. 32. HVBARVM MAGISTER, dignitas quaedam in Austriae Ducatu, qua donatus quidam Baro Austriacus, *Ioannes de Tyrnauia*, an. 1384. in Priuilegiis Academiae Viennensis in Austria, apud Lambecium. De illius functione mihi non liquet.

HVBARII, HOBARII, hobarum possessores, vel *coloni*, Germ. Hübener. Ch. Anshelmi Abbatis Laurishamensis apud Freherum, de Orig. Palat. p. 38. *Aream et vineas Hobariis atque curtariis - - - concessi: - - - vt cum aliquis Hobariorum obierit, haeres eius tantum 5. sol. tribuat, etc.* Occurrit ibi pluries. Acta Murensis Monast. p. 37. *Hombarias autem, qui plenum habet mansum, debet singulis annis dare 4. maltra de spelta.* Et p. 38. *In festiuitate S. Sergii dabunt Hobarii, qui extra silnas domos habent, lineum, pannum, etc.* Mox rursum *Hombarii*; sed legendum *Houbarii*.

HVBBERGVEL, V. in *Halsberga*.

HVCA, ricinium, seu vestis species, qua viri simul et mulieres non caput tantum sed et corpus operiebant et velabant; *Huque* ita etiam appellatur in Flandria. Statuta Massiliensia MSS. a. 1276. *Huca cum caputio vel almussa cum pennis - - Huca cum sendato et caputio vel almussa - - - Huca de panno serico, vel de camelotto cum cendato. Huca frezata.* Viris etiam attribuit Iac. Valerius in Tractatu MS. *du Droit d'armes et de Noblesse.*

HVCAGIVM, proclamatio vini venalis, vt videtur, et tributum pro ea soluendum. Ch. a. 1269. ex Tabul. Floriac. *Tandem inter nos - - pacificatum extitit in hunc modum, videlicet quod - - - Hucagium seu clamor tabernarum et collatio Hucagii seu clamoris in Maioria - - et omne ius quod habet in celleria et in collatione eiusdem nobis - - - libera remanebunt.* Etymon videtur vetus Gallicum *Hucher*, clamore accessere, V. *Cridagium* et *Hucha* 2.

HVCCIARE. Vetus Placitum an. 17. Ludouici Pii editum a Baluzio in Append. ad Capit. num. 34. *Et perquisierunt terminos, de ipsa villa archas et fixorias, et vindenates. Nos vidimus tenentes, et in omnibus Hucciando truncato mantildo Odericus comparatus, et Ababdola, qui vocatur Maraton, etc.* Gallis *Hucher,*

Hither, est clamare, aliquem vocare.

HVCCVS, clamor inconditus, Vide *Vecus*.

† HVCELLVS, HVCHELLVS, diminut. ab *Hucha*, arca, Gall. ol. *Hucean*, et *Huchel*. Lit. remiss. Ms. a. 1353.

HVCENABRA, idem videtur quod *Huba* ab Anglico *House*, domus, mansio; vel *Husband*, terram colere. Chartular. S. Trinitatis Cadom. fol. 46. vo. *Hugo 4. fol. pro una Hucenabra 3. denarios, pro home 1. obolum.* Infra fol. 48. *Wilhelmus pro Huchenacra 4. denarios, etc.* Potior videtur prima lectio.

HVCHA. (1) HVCHA, HVCHIA, arca, vel cista lignea oblongior, vox Picardis nota, *Huche*. Leges Burgor. Scoticor. c. 125. *Item habebit cistam, Hucham, aratrum, etc.* Consuetud. Brageriaci art. 93. *Qui archas seu Huchas debotauerit, aut falsas claues, quae dicuntur contra-claues tenuerit, et eis vsus fuerit.* Inuentarium Ornament. et reliq. Ecclesiae Nouiom. a. 1419. *Item magna Huchia operata, a parte anteriori et entre deux ad duas serruras.* V. in *Retorta*, et *Hutica*. Ab *Huchiarum* forma dictae fortasse naues, quas *Huches* vocat Monstrelletus 1. vol. cap. 243. (2) † HVCHA, VCHA, auctio, hasta publica, bannum, proclamatio et ipse praeco qui proclamat. Libert. castri de Manso SS. Puellar. an. 1327. Vide *Hucagium*.

† HVCHELLVS, V. *Hucellus*.

HVCHENAGRA, V. *Hucenabra*.

HVCHETTA, diminut. ab *Hucha*. Inuentarium modo laudatum: *Item vna parua Huchetta ad ponendum candelas modici valoris.*

HVCIA. (1) V. *Housia*. (2) † Virga, flagellum virgeum, Gall. *Houssine*, vt videtur. Chartul. Maior. monast. *De eiusdem siluae* (donauit) - - *cauillas et hucias et si quid huiusmodi aliud eis in rurali opere necesse fuerit.*

HVCNOTICVS, Caluinianus. *Hucnotica persecutio*, apud le Brasseur Hist. Ebroic. p. 324. ex Epitaphio a. 1562. V. *Hugonotti*.

HVCTINVS, V. *Hutinus*.

† HVDERA. Ch. Henr. III. reg. Angl. in Suppl. ad Miraeum p. 106. *Et habeant in eadem villa sua huderam suam liberam et quietam.*

HVELLVM, f. ligo, Gall. *Houe*. Computus anni 1202. apud Brussel, de Vsu feud. to. 2. p. CLX. *Pro C. piceis, et L. Huellis et pro vectura a Beluaco vsque ad Archas VI. l. et XIII. sol.* *) Germ. Welle, est tam fascis virgarum, quam cylindrus.

HVERNVM, f. idem quod *Huba*, mansio, domus coloni. Charta Eduardi Confessoris anno 1044. in Monastico Anglic. t. 2. p. 901. *Praeterea addidi loco illi infra Londoniam partem terrae de terra illa - - cum Huerno eidem terrae pertinenti.* † *Huernum* ex eadem charta in Supplem. ad Miraeum p. 13.

HVESIVM, HVTESIVM, multitudinis clamor inconditus, quo vt plurimum quempiam insectatur: ex Gallico *Hus*, formato ex ipso sibillo, quo quis aliquem explodit, German. hetzen; *Huer* et *Huée*, etiamnum dicunt. Vita Ludouici Pii anno 840. *Quibus id agentibus, - - - conuersa facie in sinistram partem, indignando quodammodo, virtute, quanta potuit, dixit bis, Hutz, Hutz, quod significat, Foras, Foras. Vnde patet, quia malignum spiritum vidit, etc.* Monastic. Anglic. t. 2. p. 832. *Vnde verbera, Hutesiae clamores, quaerimoniae, sanguinis effusiones, emergere possent.* Fleta l. 3. c. 7. §. 6. *In coactionibus oportet, quod coactus statim cum euaserit, clamorem, strepitum et Hutesium faciat, et leuet.* Sed apud Practicos Anglicos, HVESIVM, vti scribitur in Legibus Malcolmi II. Scotiae Regis cap. 15. §. 1. 2. seu, vt apud alios passim, HVTESIVM, sumitur pro eo multitudinis clamore incondito, quo latronem, aut capitalis criminis reum, seu in ipso crimine deprehensum, seu fugientem ac latitantem, pagani omnes tenentur, insectari ac prosequi, donec comprehendatur, et in iudicis manus tradatur; ita, vt ex iis, si quispiam defecerit, id est, reum clamore

more insectatus non fuerit, mulctis subiaceat, vt est in Legibus Canuti Regis Saxonicis §. 26. Aliud tamen est *Clamor*, aliud *Huesium*, etsi saepe confundantur. Leges forestarum Scoticar. c. 15. §. 4. *Et si non possit* (capere) *debet leuare, Huy et croy.* Et cap. 22. *Debet et leuare Hoy et cry.* Vbi *cry* est *clamor popularis*; *Huy* vero videtur esse clamor cum cornu. Iunguntur autem, quia vterque clamor adhibebatur. Will. Thorn. cap. 25. §. 9. *Venit cum clamore et Hutesio.* HVESIVM et HVTESIVM, saepe sumitur praeterea pro ea iurisdictione, ac cognitione criminum, de quibus *clamor leuatur*, in Monast. Anglic. to. 1. p. 767. to. 2. p. 293. 345. SECTA et SEQVELA VTHESII, cum *hutheſio* leuato, loci incolae sequuntur malefactores. Vetus Charta in Additamentis ad Matth. Paris. p. 150. VTHAGIVM, pro *Vtesium*, in Charta Henrici III. Reg. Angl. apud Guil. Prynneum in Libertatib. Eccl. Anglic. to. 3. p. 65. HVESIVM, alia notione accipit Iohannes Skenaeus de Verborum significatione p. 77. *Huesium*, inquit. *hoyesium, clamor, Gallice Oyer, Latine Andire, quod est in vsu in proclamationibus scilicet cum lictor armatus aut legatus populum conuocat, et orat, vt se audiat. Huchement*, dicitur in Ordinat. Metens. tit. 2. art. 52.

HAGONENSIS SOLIDVS, in Tabulario Narkonensi sub ann. 1226.

HVGONOTTI, haeretici recentiores in Gallia. Prosper Sanctacrucius de Civil. Gall. Dissent. apud Marten. to. 5. Ampliss. Collect. col. 1460. *Appellabantur eo tempore in Gallia qui ab Ecclesia desciuerant, Hugonotti, cuius nominis originem cum diligenter perspexissemus, inuenire non potuimus. Alii enim ad Hugonem quendam, qui multis iam annis contra Regem conspirauerat, referebant, alii, quod porta Turonensis ciuitatis, vbi frequenter congregari consueuere, de Vgoni appellaretur. Vtcumque sit, iniquissimo animo ferebant, ac grauissimae iniuriae loco reputabant, cum Hugonotti appellabantur.* V. Menagium in Origin. Gall.

† HVGNARE, obmurmurare, mussitare, Gall. *Honguer.* Lit remiss. Ms. a. 1257.

† HVCO, pro ligo, in Terrear. a. 1502.

HVIAS, *atis*, incola eiusdem vrbis, seu regionis. Acta S. Ottonis t. 2. Iulii p. 367. *Quo die Milleni homines, tum Huiates, tum externi, sepulcrum Sancti visitant.*

† HVILA, oleum, HVILIARIVS, mercator olearius, a Gall. *Huile*, in Comput. Ms. eccl. Abbauill.

HVISSARTVM, idem, quod *Essartum*, silua in terram cultam redacta. Charta Thossiacensis a. 1451. *Iuxta Huissarta Garnerii Ponceti.* Vide *Exartus.*

HVISSERIVM, VSSERIA, VSSERIVS, VSARIA, VSSERS, hippegus, nauis, qua equi transuehuntur, *Linto* Genuensibus, *Palandrea* Turcis dicta, vt auctor est Remigius Nanninus. Philippus Mazerius in Vita S. Petri, Thomasii Patr. CP. n. 87. *Videlicet 60. nauigia inter galeas, Huiseria, et alia nauigia militum armatorum.* Et n. 91. *Inter galeas, Huisseria, ligna, naues et alia nauigia.* Godefridus Mon. S. Pantaleonis an. 1224. *50 naues fecit fabricari, quae Vsseriae nuncupantur, quarum magnitudo tantae erat capacitatis, vt duo millia Militum cum dextrariis suis, et omnium armorum suorum pertinentiis, et praeterea decem millia aliorum hominum valentium ad pugnam, et ad bella cum armis suis in eisdem Vsseriis valeant transferri. Vsarias*, alio loco appellat. Vtitur et Caresinus Scriptor Venetus. *Vsarii* in Epistola Comitis S. Pauli de Expugnat. CP. Vocis etymon doctissimis viris Vossio, Somnero, et aliis hactenus incompertum, a Cangio indicatum in Notis ad Villharduinum. Vbi *Vsserias* sic appellatas obseruauit, a vocabulo Gallico, *Huis*, quod *fores* aut *valuas*, significat, quibus ostium clauditur, cum eiusmodi hippagones, receptis equis, foribus ad puppim occluderentur, ne maris vnda nauem occuparet.

HVISSERIVS CAMERAE, aulae Ostiarius, Gall. *Huissier de la chambre.* Ordinatio Officiorum in domo Delphinali an. 1340. t. 2. Hist. Dalphin. pag. 392. † HVISSERIVS ARMORVM, qui et *Hostiarius* et *Seruiens armorum* nuncupatur, Gall. *Sergent d'armes.* Ch. Ms. an. 1376. V. *Hostiarius* 3.

HVKA, peplum muliebre Brabanticum, Flandris *Huycke.* Acta B. M. Oignacensis. to. 4. Iunii pag. 632. *Quam ipse Niuellis videret pictam pro matrimonii annis, in habitu saeculari cum peplo brabantico, nigro, Hucham vulgo vocant.* V. *Huca.*

HVLCA, HVLCVM, idem quod mox *Hulka.* Instrum. an. 1412. apud Rymer. t. 8. p. 755.

HVLCVS. (1) *Pastor.* Vetus Gloss. MS. Sangerm. (2) † Pro Vlcus. Gloss. Prouinc. Lat. Cod. reg. 7657. *Floyrone, Prov. Hulcus, ignarum, furunculus.*

HVLDA, hominium, veteri Scriptori apud Brouuerum l. 17. Annal. Treuir. p. 957. I. Edit. ex Germ. Huld, fides, fidelitas, obsequium. V. Vitam Balduini Lutzemburg. Archiep. Treuir. l. 1. c. 5. l. 2. c. 3. t. 1. Miscellan. Baluzii.

HVLKA, nauis species oneraria, Flandris *Hulke.* Thomas Walsinghamus p. 394. *Commisit cum eis et cepit tres caricas, et vnam Hulkam, et 4. balingerias.* V. *Hucha* et *Vlcus.*

HVLLAE, carbones ex terra nigra, quibus fabri vtuntur, Leodiensibus, apud quos primum reperti dicuntur sub anno 1200. hodie *Houilles.* Bruthemius an. 1198. *Carbones, quos Galli Hullas vocant, inuenti sunt iuxta Leodium in monte publico.* V. *Carbo.*

HVLLARII, qui eiusmodi carbones eruunt. Radulphus de Riuo in Episcop. Leod. cap. 1. *Gregariorum militum, - - quorum plurimi erant Hullarii.* Cap. 23. *Hullarii Leodienses*; hinc traducta vox apud Gallos pro calonibus et praedatoribus in militaribus castris vel nebulonibus. Poeta MS. infimi aeui, post summam Willelmi Britonis, ex Bibl. Collegii Nauarraei:

Sunt per quae cunctis obstant anathemata iuris,
Pseudo-pugil, nebulo, meretrix, fur, saltria, leno,
Et Decii factor, Hoularia vilis et actor.

HOLERII, eadem notione. Edictum Iohannis Regis Franc. a. 1352. t. 3. Ordinat. p. 496.

HVLLVS. Monast. Anglic. t. 2. pag. 292. *Habendum et tenendum dictam pasturam in Hullis et holmis, etc.* Anglo-Saxonibus *hull*, et *hill*, est mons, collis, *Holmus* vel *Hulmus*, locus depressior aquis irriguus. V. *Hulmus.*

HVLMVS, HOLMVS, Anglis, Danis, Germanis, *Holm* vel *Holme*, cliuus, monticulus, collis. *Holm*, inquit Lelandus in Commentar. in Cygn. Cant. *eminentis loci, interdum et filuosi, et aquis circumsepti verticem aut eminentiam exprimit.* Addunt Camdenus in Insulis Britannicis, et Spelmannus, interdum *Holmes* dici depressiores et herbidas planities, plurimis riuulis ad aquarum diuortiis circumfusas: quomodo videtur vsurpari Monastic. Anglic. t. 1. pag. 680. *Tres dalos prati, et vnum Hulmum, et aliquos sospites.* Et t. 2. p. 292. *Habendum et tenendum dictam pasturam in Hullis et Holmis inseparabilitate etc.*

† HVMANALIS, humanus, in Testam. Ms. an. 1481.

HVMANARI, homo fieri, de Christo qui humanam carnem assumsit. Acta S. Franciscae Romanae to. 2. Martii p. 105.

HVMANATIO, incarnatio, qua Verbum Diuinum homo factus est. Bulla Nicolai IV. PP. apud Rymer. t. 2. p. 513.

HVMANATVS, *homo natus.* Caspar. Barthii Glossar. apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 3. p. 454. Papias in Praefat. *Et pro me Papia multiplicibus obsito peccatis, ad Humanatum pro nobis Dominum exhorent.*

† HVMANISSIME. *Ibi humanissime sepultus*, ap. Oefelium t. 2. Script. rer. Boic. pag. 519. forte pro *honestissime.*

HVMANITAS. (1) Cibus, potusque humanitati sufficiens, Varroni. Hinc *Humanitatem tribuere*, apud S. Maximum Taurinensem homil. de. Non timendis hostibus carnalibus. *Humanitatem dare*, in Legibus Wisigoth. l. 9. tit. 1. §. 4. 5. 6. *Humanitatem ministrare* apud Marculfum, lib. 1. form 11. quae est tractoriae. (2) Statura. Acta S. Agricolae Episcop. Cabillon. to. 2. Martii pag. 514. ex Gregorio Turon. *Humanitatis exiguae, facundiae vero magnae erat.* (3) Hominis vita, saec. 6. Benedict. part. 2. p. 820. (4) † Hominum vniuersitas. Ch. Ms. Herr. Aeduens. Episc.

† HVMATA, mendose pro *Hunata*, V. in hac voce.

† HVMATTO, sepulcrum. Obituar. S. Nicol. carbol.

HVMDRET, V. *Hundredus*.

† HVMECTAMEN, HVMECTATIO, *lo bagno*, in Glossar. Lat. Ital. Ms.

HVMECTARE, inundare, Gall. *Inonder*. Chron. paruum Ferrariense apud Murator. to. 8. p. 477. *Ceterum cum hic Sandali fluuius vadosus nimis agros Humectaret vicinos, et steriles esse faceret.* Hoc verbum vsurpat Columella pro *Humidare*.

HVMECTVS, paludosus. Chron. Monast. Noualic. apud Murat. t. 2. part. 2. col. 734.

HVMELETVM, villula, a maiori vico pendens, Gallis *Hameau*. Charta Henrici IV. Dicis Slesiae a. 1288. apud Ludewig t. 5. Reliq. MSS. p. 427. V. *Hamellum*.

HVMELO, V. *Humlo*.

HVMERALE, idem, quod Amictus, vestis *Clericalis*, Sacerdotalis et Pontificalis, de qua suo loco. *Humerale* a superhumerali distinguunt Macri Fratres, quos consule in Hierolex. Gloss. Lat. Gall. *Humerale, Espauliere, Ephot.* Alcuinus lib. de Diuin. Offic. cap. Quid significent vestimenta: *Post Sandalia in Ecclesiae vestimentis sequitur Humerale, quod fit ex lino purissimo, etc.* Hugo a S. Victore lib. 1. de Sacram. c. 45. *Humerale siue amictus.* HOMORARIVM, pro *Humerale*, in Charta Rudesindi Episcopi Dumiensis aerae 1016. apud Antonium de Yepez, in Chron. Ord. S. Benedict. t. 5. Est etiam *Humerale*, vestis militaris Paulo IC. *Si tibiale vel Humerale miles alienauit, castigari verberibus debet.* Ea autem voce non solum pars illa vestitus aenei intelligitur, qua teguntur cataphractorum humeri, sed et quodcumque militare amiculum humeros contegens, Italis *Dorsiere, Schiniera.* V. Carolum de Aquino in Glossar. militari.

HVMERVLVS, axis, Gall. *Essieu.* Vita S. Columbae Abb. t. 2. Iunii p. 225.

† HVMERVS, nude pro armo vel membro porcino, quod domino praestare debet. Ch. Ms. an. 1173. V. *Spalla*.

HVMICVBAE. *sacerdotes humi cubantes ad Deorum responsa accipienda*, Laur. in Amalth.

HVMIDARE. Suppl. Antiquarii: *Humido. διαβρέχω, Irrigo.* Verbum Plinio notum.

HVMIGARE, humidum reddere, Gallis *Humecter.* Vindicianus Comes Archiatror. *Post haec a me aeger ad balnea mittitur, vt lauacro eius siccitas Humigetur.*

HVMILIARE. (1) Dehonestare. Concilium Triburiense a. 895. c. 41. *Frater vero eius, suadente diabolo, adamatus ab ipsa, clanculum eam Humiliauerit, et violatam reddiderit, etc.* Ita *Humiliationem* pro opprobrio et dedecore cuipiam illato vsurpant, S. Columbanus de Poenitentiarum mensura c. 28. et Cumeanus in Poenitentiali c. 3. V. *Humilitas.* (2) HVMILIARE SE, per adorationem inclinare se, genua flectere. Gloss. Gr. Lat. MS. *προσκύνω, humilio.* Anastasius in S. Marcello PP. *Comprehensus a Maxentio, vt negaret se esse Episcopum et sacrificiis se Humiliaret daemonum.* In S. Ioanne PP. p. 15. *Tunc Iustinus Augustus dans honorem Deo, Humiliauit se pronus; et adorauit beatissimum Papam Iohannem.* (3) † Deprimere, Gall. *Humilier.* Ch. a. 836. t. 6. Col-

Collect. Hist. Franc. p. 354. *Qui ecclesiam Christi humiliauerunt.*

HVMILIATI. Ita dicti in Italia, maxime in Lombardia, viri quidem ac mulieres regulariter, et in congregatione viuentes, *eo quod in paupertate et asperitate habitus* (quem album fuisse aiunt,) *et gestus exterioris compositione, et morum grauitate, et in omnibus verbis et operibus suis, magnum ostenderent Humilitatis exemplum.* Ita Iacobus a Vitriaco in Hist. Occident. c. 28. qui plura de eorum institutis refert. Hunc postmodum ordinem cuius initia quidam ad Frider. I. alii ad Conradi, alii denique ad eiusdem Conradi successoris Henrici tempora referunt, Lucius Papa, quod eiusmodi *Humiliati* haereticis dogmatibus ac superstitiosis obseruationibus addicti deprehensi essent, abrogauit: confirmatis postmodum ab Innocentio III. in eorum et Pauperum de Lugduno, quorum Ordo pariter est damnatus, locum Ordinibus Fratrum Minorum et Praedicatorum, vt auctor est Conradus, Abbas Vspergensis sub an. 1212. V. *Fratres de Spiritu Sancto.*

HVMILIATIO. (1) Capitis inclinatio, vel genuflexio. Regula S Donati cap. 26. (2) Satisfactio propter delictum. Regula reformat. Monast. Mellicens. ann. 1451. apud Schramb. in Chronic. Mellicensi p. 410.

HVMILIATORIVM. Charta Didaci Episcopi Compostellani aerae 1153. apud Anton. de Yepez in Chron. Ord. S. Benedicti to. 4. p. 437. *Inprimis confirmamus vobis, vt diximus, totum illud Monasterium, cum suis domibus, et seruis et cum cunctis, quae videtur habere Humiliatoria B. Iacobi Apostoli. etc.* An *Heremitoria.*

HVMILIS, titulus ab Episcopis in suis subscriptionibus non semel assumtus; vt in priuilegio Pauli I. PP. apud Labbeum, to. 6. Concil. col. 1693. Hac etiam formula vsus Henricus Rex apud Puricellum in Basil. Ambrosd. p. 534. *In nomine sanctae et indiuiduae Trinitatis, Henricus, diuina fauente clementia, Humilis Romanorum Rex.* Quae tandem penes Monachos tantum remansit.

HVMILITARI, humilem fieri, humiliari. Faustus Regiensis contra Nestorianos, de Christo.

HVMILITAS. (1) Deiectio, opprobrium. Lactantius de Mort. Persecut. n. 30. de Maximiano Imper. qui purpuram deponere coactus fuerat: *Sic amisso Imperatoris et soceri honore, Humilitatis impatiens alias rursus insidias machinatus est.* V. *Humiliare.* (2) Leontius Episcop. Arelatensis, in Epistola ad Hilarum PP. *Et te decreuimus, quam primum hac Humilitatis nostrae epistola salutare.* V. *Humilis.*

HVMILITER, absque molestia. Otto Morena in Hist. Rerum Laudensium apud Murator. to. 6. col. 991. *Imperator namque inde discedens, ac iter suum pacifice faciens, cum Veronam appropinquasset indeque Humiliter pertransire voluisset, etc.* Vbi Muratorius: Bene Corius hoc verbum Italice reddens scribit, *Absque vlla molestia.*

HVMILITVDO, *humiliatio*, ταπείνωσις, in Gloss. Gr. Lat. in aliis Gl. MSS. ταπείνωμα.

HVMIPES, *sponsa dicta, quod rheda non veheretur.* Laur. in Amalth.

HVMISTERNIVM, humi cubatio. Vita S. Syncleticae to. I. Ian. pag. 255.

HVMLO, HVMVLO, ex Gall. *Houblon*, quod a latino *Lupulum* formatum, elisa litera L. Germ. Hopfen. Adalar. in Statutis Abbatiae Corbeiensis part. I. c. 7. *Nec messes, vel prata colligendo, nec braces faciendo, nec Humlonem, nec ligna soluendo, etc.* Polyptychus S. Remigii Remensis: *Summa census frumenti mod. 106. speltae 1416. ordei 732. mixturae 325. leguminis 11. Humulonis mod. 3. vermiculi vnc. 12. vini mod. 1567. etc.* HVMELO, HVMOLO, eadem notione. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman. fol. 100. vo. *Restaurius seruus soluit, omni anno de Humelone mod. 1. et facit wactam*

HVMLONARIA, locus vbi *Humlo* nascitur. Charta Pippini Regis apud Doubletum Hist. Sandionys. lib. 3. p. 699.

HVMMELLVS, pro *Humerus*. S. Willhelm. Constitut. Hirsaug. lib. 1. c. 84.

HVMOLO, V. *Humlo*,

HVMOROSITAS, humiditas. Miracula S. Ambrosii Senens. t. 3. Martii p. 232.

✝ HVMVLARIVM, ager *humulo* seu lupulo consitus, apud Meichelbeck. tom. 2. Histor. Frising. pag. 362.

✝ HVMVLATOR, qui *Humularium* colit, ap. Pez. to. 6. Anecd. part. 3. p. 75.

HVMVLO, V. *Humlo*.

HVMVLVS, idem, quod *Humlo*. Spec. Saxon. lib. 2. art. 52 *Transcrescat siquidem Humulus sepem, qui radices habet intra sepem, vel cuius fundo radices fixerit, quantum de Humulo attrahere per sepem potest, Humulum tollet, et quod extra manet, ad vicinum pertinet.* Eadem habentur in Wichbild. Magdeb. art. 128. Chronicon Florentii Episc apud Eccardum de Origine Domus Saxon. col. 59. *Triginta sex oues et tot agnos, et octoginta 6. moldia Humuli, et viginti sex porcos pingues et viginti sex anseres.*

✝ HVNA, funis nauticus, rudens. Lit. remiss. Ms. a. 1353.

✝ HVNDREDARII, et *Praepositi*, vel *Domini Hundredorum* vocabantur *Centenarii*, vt in Legib. Edw. Confess. c. 32. Hi vna cum hominibus decaniarum et hundredorum de litibus, et *Decani* de iis, quae minoris, vt suo dictum loco, *Hundredarii* vero de iis, quae maioris essent momenti, cognoscebant. HVNDREDARII SERVIENTES, Bedelli, apparitores, in Fleta lib. 1. c. 18. §. 2.

HVNDREDVM. (1) *Hundreda*, hundredariorum Comitia nude passim dicuntur, in quibus vna cum 12. Senioribus hundredi seu centuriae illi iudicabant, vt est in Legibus Ethelredi apud Vanatiugum sancitis cap. 4. Leges veteres Legibus Inae subiectae, singulis mensibus exacta haec Comitia docent: *Hoc est iudicium qualiter Hundredum teneri debeat. Inprimis vt conueniant semper ad quatuor hebdomadas, et faciat omnis homo rectum alii, - - - et faciat fieri rectum suum, etc.* (2) Interdum vt apud Rastallum, *est quietum esse de denariis, vel consuetudinibus faciendis Praepositis et Hundredariis.* V. *Hundredes-Penny* in *Hundredum.* (3) Ipsa mulcta, quae in hundredorum Comitiis interdum irrogabatur, quae 8. fuit librarum. Leges Edw. Confessoris c. 21. (4) V. *Hundredus*.

HVNDRED-SETENA. Priuilegium Edmundi Regis Angl. dat. an. 944. apud Malmesburg. lib. 2. de Gest. Reg. Angl. *Concedo Ecclesiae sanctae Dei genitricis Mariae Glasconiae - - - iura, consuetudines, et omnes forisfacturas omnium terrarum suarum, id est, burggerita, et Hundret-setena, athas et Ordelas, etc.* Vbi Spelmannus: Nunquid legeris *Hundret-sceatena*? A *Sceat*, pro symbolo, quod *Hundredariis* solebat impendi, et hoc priuilegio iam remittitur. At Somnerus nihil mutandum censet, ex Textu vt vocatur, Roffensi, vbi haec vox, *constitutio hundredi*, redditur: *Debent habere constitutionem hundredi, quod Angli dicunt Hundret setene.* *Saeta* enim vel *Setena*, vt ipsemet obseruat Anglo-Sax. in compositione habitatorem, colonum, incolam significat; vnde *Hundret-setena*, de mulcta, quae ob crimen vel iniuriam in Hundredarium commissam exigitur, licet interpretari.

HVNDREDVS, HVNDREDVM, HVNDREDA, HVNDRETH, vel VNDREDVS, absque aspiratione, vt apud Petrum Blesensem Epist. 95. Anglis dicitur, quod Latinis *Centena*, *Centuria*, a voce Saxonica *Hundred*, *centum*, vnde Belgae *Hundert* eadem notione. Scribit Ioan. Stiernhookus lib. 1. de Iure Suenonum vetusto p. 30. districtus, seu Comitatus apud Vplandos et Suedos Cissiluanos *Hundari* appellatos, quod centum vt plurimum villas, vel potius colonos continerent:

rent. *Hundredarum* autem in Anglia institutum ab Aluredo Rege profluxit: nam is indigenarum rapinas et eorum excessus cupiens compescere, vt auctor est Ingulphus Hundredas instituit. *Hundredas* seu *centurias*, vel *centenas*, non primus tamen instituit Aluredus, sed earum vsum in Angliam inuexit; non longe antea apud Francos prouinciae in *Comitatus*, iique rursum in *Centenas* vel *Centurias*, denique ete in *Decanias* distributae erant, vti in his vocibus docuimus. Sed quod de securitate inter indigenas stabilita, ac mutua vadatione narrant Scriptores, Aluredi prorsus videtur institutum. *Hundredi*, an certo familiarum vel villarum numero constiterint, haud omnino planum est. Geruasius Tilleberiensis lib. de Scacario part. 1. cap. penult. *Hundredum*, ait, *ex hidarum aliquot centenariis*, *vt hidam* ex 100 *acris* constitisse. Est autem *hida* tantum terrae, quantum vni aratro per annum sufficit, quod Latini aeui inferioris *Mansum* vocant, agri scilicet portio cum domicilio, vni familiae colonariae attributa: ita, vt *Hundredus* certo familiarum numero constiterit: quod de *Centena* apud Francos volun*. Neque aliud apud Bromptonum *Villa* videtur sonare, cum ait, *Hundretum Latine dici quod Wallice et Hibernice Cantredus*, *et continere centum villas*: vt et apud Ranulfum Castrensem lib 1. c. 50. scribentem, *Wapentak* et *Hundret idem esse*, *quod procinctus centum villarum.* Videtur enim his locis *villa* idem esse, quod *colonia*, seu familia rustica, vni agri portioni addicta. HVNDREDES PENNY, HVNDREPENY, praestatio quae ab hominibus hundredi Vicecomiti vel Hundredi praeposito, in oneris sui subsidium fiebat, et *Auxilium Vicecomitis* interdum vocitatur. HVMDRET, in Charta Henrici II. Regis Angliae ex Archiuo Bececensi: *Et in omnibus aliis locis solutas et liberas* (possessiones habeant) *et quietas de syre et Hundret et placitis et querelis*. HVNDRETVS AFFIRMATVS, tributum quod ab hominibus *Hundredi* exigitur, ad *firmam* datum. Computus an. 1305. apud Kennett. Antiquit. Ambrosd. p. 354.

HVNNISCVS. (1) Pro *Hunnicus*, inflexione Anglo-Saxonibus et Longobardis familiari. Carolus M. in Epist. ad Offam, Regem Merciorum, quam describunt Radulfus de Diceto, Willelm. Malmesburiensis, et Matth. Paris, seu quis alius, in Vitis Abbatum S. Albani: *Vestrae quoque dilectioni*, *vnum balteum et vnum gladium Hunniscum*, *et duo pallia serica duximus destinanda*. Vbi *Hunniscum*, non videtur esse adiectiuum gladii, quod vult Watsius; sed aureum ita nuncupatum, quod apud *Hunnos* texeretur, illudque esse, quod ἀμφίθυρον Οὐννικὸν appellatur in Epistola Chosrois apud Theophylactum Simocattam, l. 5. c. 14. (2) Equi ex Hungaria, vulgo *Hongres*. Vegetius lib. 4. Artis veterin. c. 6.

HVNNISONI, eadem notione ac *Hunnisci* 2. nisi pro *Hinnisoni*, a verbo hinnire. Will. Brito L. 11. Philippid.

- - - Nunc corpora forti
Prensa manu, *quando spatium non inuenit ictus*,
Hunnisonis depellit equis, *nunc iuxta peremptis*.

HVNONES, vel HVNNONES. Ch. Henrici III. Imp. a. 1056. et Henrici IV. Imp. 1065. ex Tabulario S. Maximini Treuir. *Constituimus etiam atque iubemus*, *vt Aduocati in Abbatia illa non nisi ter in anno placitare debeant*, *et illi*, *qui Hunones* (al. *Hunnones*) *in quibusdam locis dicuntur*, *tertio tantum anno*, *nisi recens furtum fuerit*, *aut ex parte Abbatis vocati fuerint*, *placitum habeant.* Meminit etiam *Hunonum* Charta Henrici V. Imp. an. 1112. et alia Conradi Comitis Lutzelinburgensis a. 1135. in eodem Tabul. Sed cuius ordinis illi fuerint, non liquet. V. Zyllesium, et Duchesnium in Hist. Luxemburg. † Iidem videntur qui apud Anglos *Hundredarii*. Gl. Florent. Ms. *Centurio vel tribunus*, *Hunno*. Ch. a. 1054. t. 1. Hist. Treuir. pag. 397. *Seruientes vero qui prae-*

praebendarii - - - nulli aduocato neque Hunnoni subiaceant.

HVOBA, V. *Huba.*

HVPA, lupulus, Flandris *Hop*, Germ. Hopfen. *Hortus Huparum*, in Chr. Windesem. l. 1. c. 9. L. 2. c. 17.

† HVPVPATVS, plumis cristatus, Gall. *Huppé*. Ch. Mſ. a. 1440.

HVRA. (1) Pileus villosus. Vitae Abbatum S. Albani p. 53. *Statimque assurgens*, (Episcopus Lincolniensis) *in manu Regis per capitis sui galerum, qui Hura dicitur, resignauit id iuris, quod dicebat se habere in Ecclesia B. Albani, etc.* Vocem *Hure*, Galli de capite vsurpant. Vide Menagium in *Hurepois*. (2) Idem quod *Hita*, V. *Aera* 1.

HVRDAMENTVM, idem quod *Hurdicium*. Regestum Philippi Aug. Herouuallianum f. 128. *Non capiebant Comites Ebroicenses aliquam consuetudinem, nec eschallas, nec Hurdamenta ad Castellum Gallionis etc.* HORDAMENTVM, in Comput. an. 1202. apud Brussel de Vsu feud. t. 2. p. CCVII.

HVRDARE, cratibus munire. Will. Brito. lib. 1. Philip. p. 106. Gall. *Hourder*. † Perperam HVRTARE, in Chartul. Norman.

Hurtari turres et propugnacula, muros
Subtus fulciri facit.

HVRDATOR, qui *Hurdicia* seu crates ligneas facit. Computus an. 1202.

HVRDICIVM, HVRDICIVS, cratis lignea, qua obducebantur moenia, ne ab arietibus, vel missilibus lapidibus laederentur: seu vt ait Vegetius l. 4. c. 23. *vt impetus machinae materia molliore fractus murum non destrueret:* vel pali in fossatorum marginibus infixi, ne statim ad moenia *accessus pateret:* a Saxonico, *Hyrdl*, plectrum, cratis: Anglis *Hurdle*, vel a Teutonico Horde, Hürde, quod idem sonat. Will. Brito l. 1. Philipp. p. 107.

Ictibus assiduis Hurdicia fracta recedunt.

Rogerus Houedenus p. 680. *Combusserunt quatuor Hurdicios per ignem Graecum.* Idem p. 693. *Petrarias suas, et Hurdicios suos et alias machinas suas bellicas parauerat.* Eadem habet Brompton. p. 1189. 1201. HORDECIVM. Guillelmus Armoricus de Gestis Phil. Aug. pag. 82. HORDICIVM, interdum sumitur pro machina bellica, seu ariete. Henr. Knygthon. p. 2612. *Deinde fecit insultum ad castellum eodem die vsque ad noctem - - - et tunc reddiderunt illud: habuit namque vnum Hordicium forte et bene prouisum cum quo ad tales insultus operatus est mirabilia in prosternendo muros castrorum.* HORDALICIVM. Assisae Comitatus Campaniae a. 1284. V. *Vrdicius.*

HVRLATVM, V. *Hasletum.*

HVRSACRVM, *ignis sacer*, morbi genus, apud And. Resendium in Vita S. Aegidii Ord. Praedic. n. 99. ex Hebraeo אור, ignis et Latino *sacrum.*

HVRSLEGA, V. *Hursta.*

HVRSNIVM, idem, vt videtur, quod *Harnesium*, Gall. *Harnois*. Necrolog. Laureshain. inter Vindem. Litter. Fred. Schannati p. 31. *Dedit nobis Hursnium et equum et balteum vnum et arma.*

HVRSTA, Saxon. *Hurst*, Germ. Horst, silua. Hinc castellum quod in tutelam portus Auoniensis extructum est, a siluestri situ *Hursta* dicitur. De hoc Lelandus:

Non tulit hanc labem magni mens Principis alta
Quin Hurstam statuit vindicis illa loco.

Inde *Hurslega*, pro loco siluestri, eodem Lelando interprete in Comment. Cygn. Cantion. *Hurslega*, inquit, *Saxonice, Hurslege, vulgo Hurley: recentiores verterunt Lege, quod locum Latine significat in le et ley, sonat autem Hurste-lege, Latine siluestrem locum.* Ex Spelmanno.

HVRTAGIVM, tributum quod pro facultate fingendi in portu anchoram exsoluitur, Gall. *Droit d'Hurtage*. Ch. a. 1238. ex Chart. Gemmet. V. *Anchoragia.*

† HVR-

† HVRTARE, percutere, cum vi aliqua propellere, Gall. *Heurter*, Germ. Hurten. Lit. remiss. Ms. a. 1352.

HVRTVS, HVRTARDVS, Spelmanno videtur esse Aries integer; nec forsitan immerito, cum inter oues constanter numeretur. Monasticum Anglic. to. 2. p. 666. *De multonibus 381. de Hurtis et mari cis 207. de hogris 121. et de agnis 100.* *) A German. Hirten, cornibus petere. HVRTARDVS, vox eiusdem originis et notionis. Domesdei, in Monastico Anglico t. 3. p. 306. *Item 100. acrae de marisco, et valet acra communiter per annum 3. den. et pascunt in marisco et terris sufficinis, 300. oues cum Hurtardis.*

HVSBANDREA, agricolae mansio, aedes vel certa terrae arabilis portio. Vetus Charta apud Spelman. *Kilketh, pro qualibet Husbandrea 2. den.* V. *Husbandus.*

HVSBANDVS, HVSBANDA, paterfamilias agriculturam exercens, oeconomus, Gallis, *Mesnager*. Testamentum Iohannis de Neuill. a. 1386. apud Madox Formul. Anglic. p. 428. *Item dum contingat me obire, volo, quod tota firma mea vnius termini tunc vltimo elapsi, condonetur omnibus tenentibus meis videlicet Husbandis, cotiers et bond.* Scotis praesertim agricola dicitur; Anglis vero etiamnum *Husband*, maritum sonat. A Saxonico deducit Spelmannus *Hus*, domus, et *Banda*, vinculum: quomodo Danicum *Husbon*, siue *Hosbon*, eadem notione interpretatur Pontanus in Chorogr. descript. Daniae p. 777. quasi *domus columna* sit maritus. In Legibus Inae Regis West. Sax. c. 19. Edit. Saxon. seu Lombardi, *Husbanda*, sumitur pro agricola, vt et *Husbandus*, in quoniam attachiamenta c. 23.

HVSBONDMAN, pro *Husbandman*, eadem notione. Ch. an. 1522. apud Madox Formul. Anglic. p. 288.

HVSBOTE, ius percipiendi lignum ad conficiendam domum, a Saxon. *Hus*, domus, et *Bote* multa. Ch. apud Madox Formul. Anglic. p. 188. *In omnibus aisiamentis dictae villae de Malopassu, pertinentibus, et cum Husbote et haibote in praedicto bosco de Malopassu.* V. *Haibote.*

HVSCARLA, vir e familia, domesticus, *famulus domesticus*, ex Saxon. *Hus*, domus, et *Carle*, per translationem, *vir*, *homo*, proprie autem *masculus*, *robustus*, *fortis*: vnde Carolus nomen, Gallis *Charles*. Houedenus post Simeon. Dunelmensem et Florentiam Wigorn. a. 1041. *Rex Anglorum Hardeknutus suos Huscarlas misit per omnes regni sui Prouincias ad exigendum, quod dixerat, tributum.* Infra: *Vnde Rex ira commotus ob vltionem necis illorum - - - et caeteros Angliae Comites, omnesque suos Huscarlas cum magno exercitu - - illo misit.* Id est, domesticos et aulicos. Simeon Dunelmens. a. 1065. *Eodem die primitus Danicos Huscarlas Amanidum et Rauenesheartum de fuga retractos - - - peremerunt.* Occurrit haec vox saepe in Domesdei: *Burchardus Huscarle* pariter *Regis Edwardi* dicitur et mox *Teignus* (i Baro) *Regis Ed.* Ita ibidem, *Huscarli Comitum* non semel occurrunt. Denique tit. *Brideporte*, tit. *Warham*, et tit. *Dorsett*. *Et gilda pro 10. hidis, scilicet ad opus Huscarlium vnam marcam argenti.* Id est, huscarlis, et pro eorum proficuo, praestandam. *Huscarlorum* Danicorum dignitatem pluribus describit Ius aulicum Noruegicum vetus cap. 26. ex versione Ioannis Delmeri.

HVSGABLVM, quasi census domus, ex *Hus* domus, et *Gable*, census. Monast. Anglic. to. 3. p. 154. V. *Gablum.*

HVSGENVS, familiaris, domesticus famulus, Belgis *Huys-genoot*, Germanis Hausgenoß ab Haus, domus et Genoß familiaris. Codex MS. Consuetud Eccl. Coloniensis. Vide Schilter. in Glossar. Teuton. V. *Huse.*

HVSIA, equi stragulum, Gall. *Housse*. Ch. a. 1259. apud Perardum in Burgundicis p. 494. *Equi cum Husiis* V. *Housia.*

HVSKARLA, V. *Huscarla.*

HVSLADA, est *annua quaedam exactio*, inquit Ioannes a Leydis l. 7. c. 26.

quae scilicet a singulis aedibus, vel *focis*, aut familiis exigitur, ex *Hus*, domus, et *Lada* lex, mulcta, praestatio. Diploma Ottonis III. Imp. a. 985. *Beneficium cum omni vtilitate, excepto quod vulgari lingua vocatur Huslada.* Nisi legendum sit *Husleta*, V. mox *Husletum*.

HVSLGENGA, HVSLGENGVM, in Legibus Inae Regis Saxonicis §. 15. et 19. in Latinis vero §. 18. perperam *Hulsgenges*, et *Hulsgengas*, Lambardo interprete, Saxonibus est *pater familias*: Welocho *Catechumenus*, Somnero denique *Eucharistiae* praeceptor, ex Saxon. *Husl*, Eucharistia, et *Genga*, vel *Ganga*, ire, adire, vnde *to husl gan*, est Eucharistiam adire, *Huslgenga* proprie parochianus.

HVSLOTVM, tributum, cuius mentio in Chartis aliquot apud Willelmum Hedam p. 65. 78. 85. 2. Edit. vbi interdum *Hurlotum* perperam habetur, vt et in 1. Edit. p. 246. 256 262. Vox ex Germanico confecta *Hus* domus, et *Lot*, tributum, census, *focagium*. V *Cogechulst*.

HVSONES, maiorum piscium species, Germ. Hausen, esox. Thwroczius in Andrea Rege Hungariae cap. 43. Vetus Charta apud Browerum in Antiquit. Fuldensib. l. 3. c. 11.

HVSSERIVS, V. *Husserius*.

HVSSIA, V. *Housia*.

HVSSITAE, Iohannis *Hus* in Bohemia Sectatores. V. Diarium Belli Hussitici. apud Ludewig. tom. 6.

HVSTILIMENTVM, suppellex domestica, *Vtensile*, unde forte vox nata. Ioan. Fortescutus de Laudib. Legum Angliae cap. 36. Versio Anglica habet *Hustlements*. V. *Vstensilia*.

HVSTINGIA, V. *Hustinum*.

HVSTINGVS, curia, ita dicta non modo in vrbe Londoniensi, sed et in Wintoniensi, Lincolniensi, Eboracensi, et apud *Schipwey*, insula in borealibus Cantii partibus, ex Hus, domus et Ding, causa, quasi *domus causarum*, vel vbi *causae* agitantur. Ita censet Spelman. At Somnerus *Hustingum*, dictum contendit, quasi *Hyst* - *Thing*, id est, *supremum iudicium*, ab *Hyhsta* i. supremum, et *Thing*, iudicium. Ianus Dolmerus, ad Ius aulicum Noruegicum vetus pag. 503. *Husting*, praetorium vertit vocemque effictam ait ab *Huus*, domus, et *Ting*, forum; quasi domesticum forum. De Hustingo Londoniensi, Leges Edu. Confess. c. 25.

HVSTINVM PONDVS, dictum ab *Hustingo* Londoniarum ciuitatis Angliae praecipuae Curia suprema. quod in ea fortean pondus ad examen caeterorum ponderorum asseruaretur. Charta antiquissima lib. Rames. sect 32. et 127. apud Spelmannum: *Ego Aetelgiua Comitissa do - - - - duos cyphos argenteos de 12, marcis ad pondus Hustingiae Londoniensis.* Tabularium Corbeiense Char. 236. *Sub censu duarum marcarum boni argenti Hustino pondere.*

HVSZARONES, HVZARONES, militia Hungarica leuis armaturae. Gall. *Housarts*, vel *Hussarts*. Epistola ann. 1589. apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 6. pag. 324. *Husaronibus autem Pechi Ferentz, qui quoque erectis signis perfide et perpetua infamia nos deseruerunt.* Decretum 38. Matthiae Regis apud Carolum de Aquino in Gloss. milit. *Quia nonnullae gentes potissimum vero leuis armaturae, siue Husarones hoc facere consueuerunt. etc.*

HVTESIVM, V. in *Huesium*.

HVTHSCARLA, V. *Huscarla*

HVTICA. Otbertus Abbas Gemblacensis in Vita S. Veroni n. 2. *Quaedam cista vulgo Hutica dicta, quantitate magnitudinis ampla, quae supra beati viri tumbam stabat annonae plena.* Sic in excuso, pro qua voce perperam viri docti *Butica* restituunt: est enim *Hutica*, quod Belgae Gallici *Huche* vocant, cista maior ac longior. V. *Hucha*. VTICA, absque aspiratione. Charta Heccardi Comitis Augustodun. ex Tabulario Persiacensi in Burgund.

† HVTINARE, rixari. Lit. remiss. MS. a. 1357.

HVTINVS, († rixa, contentio, iurgium, Gall. *Hutin*, vnde) cognomen, quo donatus Ludouicus X. Rex

Rex Franciae, quod ut quidam putant dum adhuc in puerita esset, rixas et contentiones cum sodalibus crebro excitaret; nam et de pueris vulgo dicunt, *Il aime le Hutin*, id est *le bruit*, *le tintamarre*, *les querelles*. Hottom. Francogal. cap. 27. *Imperio Regis Ludouici Hutini, quo nomine prisca lingua nostra Turbulentus significatur.*

HVTTEN. Glossae Isonis Magistri. *Magalia*, *Hutten mapalia ed magalia idem sunt*, *id est*, *casae pastorum*, *quae et tugurium.* Hinc Gallorum *Hutte* eadem notione. *Heute*, *Hentich*, *ou Logette*, in Tabul. S. Quintini, in Insula fol. 24.

† HVVA. (1) Modus agri cum habitatione coloni, i. q. *Huba*. Ch. a. 1134. ap. Pe. 2. t. 6. Anecd. part. 1. p. 313. (2) *Discriminale*, *ornamentum capitis mulierum*, *Gall. Hune*, in Glossar Lat. Gall. Cod. 4120. Germ. eine Haube. V. *Huyba*.

† HVVATA, galerus, pileus, quo etiam milites cassidis loco caput tegunt, Gall. *Huvette*. Ch. a. 1320. inter Probat. t. 4. Hist. Occit. pag. 162. V. *Huua*.

HVVETI, vestis species, vel vestis ornamentum. Instrum. ann. 1303. in Hist. Monast. Sangerm. inter Instrum. p. CLXXIV. *Item quod nullus deferat infra metas Monasterii apparentes Hunetos*. Legendum forte *Housias*. V. in hac voce.

HVY, V. in *Huesium*.

† HVYBA, vitta crinalis, Belgis *Huymen*, in Ind. onomast. ad calcem t. 2. Iun. Act. SS. V. *Huua* 2.

HVZARONES, V. *Husuarones*.

HYALINVM VELVM, vitrea fenestra, a Graeco ὑάλινος, vitreus. Fridegodus in Vita S. Wilfridi saec. 3. Bened. part. 1. pag. 180. Vtitur etiam Prudentius Peristeph. 12.

Tum camuros Hyalo insigni varie cucurrit arcus.

HYBERNAGIVM, IVERNAGIVM, ex Gall. *Hivernache*, vel *hivernage*. *Semen Hiemale* Fletae lib. 2. c. 73. §. 18. 19. *Hiemalis annona*, in Charta ann. 1178. in Probat. Hist. Guinensis. pag. 349. *Fruges Hiemales*, in speculo Saxon. L. 2. art. 48. §. 11. Charta Mauricii Episcop' Parisiensis. ann. 1190. apud Brolium: *Duos medios Hibernagii in campiparte eiusdem villae*, *etc.* Ch. a. 1218. ex Tabul. Portus regii: *Mathaeus de Meudun miles dedit Monialibus S. Mariae de Porregio tria sextaria ordei et totidem Hibernagii in sua decima de Meudun.* Obseruandum vero *Hybernagii* nomine, non quoduis seminis hyemalis genus intelligi, sed proprie de illa frumenti specie accipiendum, quam *secale maius*, Gall. *Ségle*, vocant. *Hybernagium* autem dicunt quod ante hyemen feratur, quo etiam nomine distinguitur ab hordeo, auena, pisis, etc. quae *Marceschia* et *Martium* dici solent, Gall. *Mars et bled marsois*, quod ineunte Martio ferantur. Porro, cum de *Hybernagio* in veteribus Instrumentis occurrit mentio absque alia determinatione, vix aliter haec vox intelligenda videtur quam de miscello frumento, Gallis *Bled méreil*, quod Chartae sequentes non obscure innuunt. Charta Guidonis de Campis ex Chartul. Calensi p. 54. *Nec non et quatuor sextariis ad mensuram de Kala bladi ybernagii scilicet boni et legatis Mixtolii percipiendis singulis annis.* Tabul. S. Remigii Remens. *Duos medios laudabilis bladi persoluet - - - medietas bladi erit auena, reliquum hiuernagium, cuius hiuernagii medietas erit frumentum, medietas siligo.* IVERNAGIVM. Donatio facta Monasterio Camerae fontis a. 1208. YVERNAGIVM, in Fleta l. 2. c. 41. §. 1. et in veteri Charta in Hist. Montmorenc. p. 43. HYBERNATICVM. Polyptychus Floriacensis: *Arant ad Hybernaticum unusquisque perticas 4. et ad tremisium perticas 2.* Codex MS. Irminonis Abb. Sangerm. fol. 12. recto: *Soluunt in pastione denarios IIII. arant ad Hibernaticum perticas IIII. ad tremissum perticas II.*

HYBERNATICA FESTIVITAS, S. Martini, in Vita Aldrici Episcopi Cenoman. p. 155. et alibi.

HYBERNIVM, HIEMATIO, *παραχειμασία*, in Glossario Graeco-Latino.

HIBERNVM, unde, pro *Hibernum tempus*, hiems. Capitulare 1. ann. 809. c. 35. et Capitul. 2 eiusdem anni c. 13. *In Hiberno et in aestate.* Adde lib. 3. Capitul. c. 57. S. Ambrosius Serm. 38. *Miser peccator dum Hyberni rigorem metuit, ibi tenebrarum frigus incurrit* Vetus Chron. MS. laudatum a Baluzio: *Hybernus grandis et durus.*

HYCONIA, imago, ex Graeco *εἰκών*. Charta Adelelmi ann. 975. Chartul. Floriac. fol. 35.

HYDA, HYDAGIVM, V. *Hida, Hidagium.*

† HYDRA, mendose pro *Hida*, in Instr. to. 11. Gall. Christ. p. 131. Ibid. pag. 146. rectius legitur *Hida.*

HYDRIA, metreta frumentaria, interdum liquidorum, et vini: *Vaeder*: Ita Sambucus ad Leges Hungaricas.

HYDRIAE, inter ministeria sacra recensentur ab Anastasio in S. Leone PP. pag. 27.

HYDROMANCII, inquit Hincmarus Remensis, tom. 1. p. 125. *Sunt, qui in aquae inspectione umbras daemonum euocant, et imagines vel ludificationes ibi videre, et ab iis aliqua audire se perhibent.* Antiquitus est quod de huiusce diuinationis specie tradit S. Augustinus Ciuit. de Dei. l. 7. c. 37. *Num et ipse Numa, ad quem nullus Dei propheta, nullus sanctus Angelus mittebatur, Hydromantiam facere compulsus est: vt in aqua videret imagines deorum, vel potius ludificationes daemonum, et quibus audiret, quid in sacris constituere et obseruare deberet. Quod genus diuinationis idem Varro a Persis dicit allatum.*

HYDROMELIPOLIVM, locus, vbi Hydromeli distrahitur, a Graeco *ὑδρόμελ* et *πωλέω* vendo, in Actis SS. Iunii. to. 2. pag. 1010.

† HYDROPARASTATAE, haeretici, Manichaeorum asseclae, in Cod. Theod. l. 7. 9. et 11. sic dicti forte quod aquam exhiberent discipulis suis potandam.

HYDROPHAGI. Geruasii Tilberiensis Otia Imperialia apud Leibnit. to. 1. Script. Brunsuic. p. 984. *A dextra parte descenditur ad Aegyptum, hinc ad insulam, in qua nascuntur nutrientes barbam ad genua, qui nuncupantur Hydrophagi, quia pisces crudos comedunt.* Videtur potius legendum *Ichthyophagi*, *Ἰχθυοφάγοι*.

HYDROPHYLACES, custodes aquarum, Latinis Castellarii, in veteri Inscriptione apud Reynesium p. 565. Gregorius X. PP. lib. 5. tit. II. cap. 12. in sexto. *Custodes aquarum (quos Hydrophylacas nominant,) queis infigi solent, annotatione signati.* Iis praeerat *Consularis aquarum* L. 1. de Aquae duct. et L. 1. de diuers offic. V. Frontinum de Aquaeductibus.

HYDROPICARE, hydropem facere. Alanus lib. 4. Anticlaud.

HYDROS, *Psalmus, quem cantio componit organi.* Papias MS.

HYEMA. Regula Magistri c. 81. *Inquinamenta caccaborum, cucumae vel Hiemaium, nec non et foci calorem sustineant.* Legendum *Zemarum. V. Zema.*

HYEMALES FRVGES, V. *Hybernagium.*

HYEMANTES, Graecis *χειμαζόμενοι* dicti Poenitentes publici, qui propter enormia et turpia quaedam delicta, etiam ab ipso Ecclesiae porticu, vbi caeteri poenitentes stabant, arcebantur, coacti sub dio remanere omnibus aeris iniuriis expositi, induti cilicio, etc. vel vt quibusdam placet, *χειμαζόμενοι*, dicti *Daemoniaci*, quod hi instar nauis *χειμαζομένης*, huc atque illuc iactarentur. Vide Hofmannum, Macros fratres, Suicerum in Thesauro Eccl. V. *χειμάζομαι*, et Gloss. mediae Graecit. in *χειμαζόμενοι*.

HYLE, materia, a Graeco *ὕλη*. Geruasii Tilber. Otia Imperialia apud Leibnit. to. 1. Script. Brunsuic. p. 886. *Hanc confusam machinam mundialem velut primordialem materiam, nunc Hylen, nunc chaos, nunc terram, nunc abyssum, nunc aquas nominans.*

† HI-

† HYLESATVS, in sylua genitus Gloss. ver. Cod. reg. 7641. *) Germ. Holzsass, vel Holsate, vnde nomen Holsatorum et Holsatiae.

HYLICVS, materialis, apud Mabill. tom. 4. Analect. p. 164.

HYLOPANDVRVM, vinculum grauissimum; vox ibrida, vt videtur, a Graeco ἴλλω, vincio, πᾶν, omne, et *durum*. Hist. Miscell. apud Murator. to. I. part. 1. 159. *Ex Hylopanduris constrictos trahens Bulgares captos, quos extra portam auream decollari praecepit.*

HYMERA, dies, Graece ἡμέρα. Acta S. Swithuni to. I Iulii. p. 336.

† HYMNARE, Subst. V. *Hymnarium.*

HYMNARIVM, vel HYMNARIVS, liber hymnos continens. Leo Ost. lib. 2. c. 52. *Duo etiam Hymnaria in choro habenda. Hymnare* in Synodo Oxoniensi ann. 1287. cap. 12. *Ympnare*, apud W. Thorn. pag. 1935.

HYMNICHARE, laudare, praedicare. Fr. Arnoldis Scutum Canonic. apud R. Duell. Miscell. L. I. p. 12. V. *Hymnizare.*

HYMNIDICVS, HYMNODICVS. Vita S. Leonis IX. PP. auctore Wiberto Archid. apud Murator. to. 3. p. 294. *Hymnidicam totius Cleri harmoniam suis diris extincebat vocibus.* Placidi Diaconi Supplementum Viror. Illustr. Cassin. c. 8. apud eumdem to. 6. col. 68. *Extant quoque libri duo, in quibus celeberrima nonnulla Sanctorum et Sanctarum sacra vario describuntur metro, eorumque gesta Hymnidicis proferuntur modulis.* Vita S. Seueri Archiep. Rauennae, in Appendice apud eumdem to. 2. p. 193. *Gaudeamus - - quia hodie alternantibus Hymnodicis Angelorum choris intrauit pascua, aeternae haereditatis.* Adde Marten. to. 6. Collect. c. 810.

† HYMNIGERAE VOCES, quae *hymnos* decantant. Hist. Nem. to. 1. Prob. p. 4.

HYMNISONVS. Miracula S. Iohannis Beuerlac. to. 2. Maii. p. 79. *Clerus quoque, viso quod factum fuerat miraculo, Hymnisonis concrepat laudibus.*

HYMNIZARE, ex Graeco ὑμνίζειν, laudare, praedicare. Ioan. de Ianua. *Hymnizare, laudare, vel hymnos cantare.* Honorius Augustod. lib. 3. c. 38. *Similiter saepe expugnauerunt, et Deus, Deus meus, tristitiam, Laudate vero Hymnizat laetitiam.* S. Gerardus in Miraculis S. Adelardi, tom. I. Ianuar. pag. 121. *Cumque simul Ecclesiam Hymnisantes repetissent.*

HYMNODIA, hymnorum decantatio, canticum, ap. Duell. lib. 1. Miscell. pag. 12.

HYMNODICVS, V. *Hymnidicus.*

† HYMNOLOGVS, officium religiosum apud paganos, in Inscript. Grut.

HYMNVS. *Hymni*, Eucherio et Isidoro lib. 1. de Eccl. Off. c. 6. *Carmina quaecunque in laudem Dei dicuntur, vocantur.* Ruffinus in tit. Psal. 72. *Hymni sunt cantus continentes laudem Dei. Si sit laus, et non sit Dei, non est Hymnus, Si sit laus et Dei et non cantetur, non est Hymnus. Oportet ergo vt sit Hymnus, habeat haec tria, laudem et Dei, et canticum.* Sed et Psalmos Hymnos interdum vocat Cassianus L. 3. de Coenob. Instit. c. 6. vt et Victor Vitensis lib. 1. de Persecut. Vandal. HYMNI AMBROSIANI, ab Ecclesia recepti, vt testatur Concil. Turon. II. c. 23. Toletan. IV. c. 13. praeterea Regula S. Benedicti. cap. 17. in qua nude *Ambrosianum* pro *Hymno Ambrosiano* habetur. Isidorus lib. 1. de Eccl. Offic. c. 6. HYMNVS ANGELICVS, dicitur a Scriptoribus Ecclesiasticis, hymnus ille, qui in Missa canitur: *Gloria in excelsis Deo*, quod initium nempe illius, ex hymno in Domini Natalitio ab Angelis decantato, desumptum fit. HYMNI ANGELICI, appellatione donatum etiam interdum *Trisagium*, auctor est Micrololog. c. II. et Capitul. lib. 6. 173. Te igitur *non inchoent sacerdotes nisi post Angelicum Hymnum finitum.* HYMNVS EVANGELICVS, seu *de Euangelio*, idem qui *Angelicus*, Bele-

Beleto c. 36. HYMNI FERIALES, qui in Feriis canuntur, apud Ioannem Episcopum Abrincensem de Offic. Ecclesiasticis. HYMNVS S. MARIAE, *Magnificat*, apud Ioannem Abrincens. Episc. de Offic. Eccl HYMNVS TRIVM PVERORVM, olim inter Missarum solemnia decantatus, vt patet ex Breui Expositione antiquae Liturgiae Gallicanae apud Marten. tom. 5. Anecd. col. 92. HYMNVS S. TRINITATIS, qui Graecis τρισάγιον, is scilicet, qui canitur ab utraque Ecclesia, in die Parasceues Graece et Latine, *Sanctus Deus*, *sanctus fortis*, *sanctus immortalis*, *miserere nobis*, Ἅγιος ὁ θεὸς, ἅγιος ἰσχυρὸς, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς. Marcellinus Comes in Chronico. HYMNVS, *Te Deum laudamus*, vulgo tribuitur S. Ambrosio et S. Augustino, in libro Psalmorum M. S. quem Carolus M. ad Hadrianum PP. misit, qui in Caesarea Bibliotheca asseruatur, vt auctor est Lambecius, et apud Durandum lib. 5. Ration. c. 3. n. 31. Vnde *Hymnum Ambrosianum* vocant Gualterus Teruanensis, in Vita S. Caroli Comitis Fland. c. 38 In Breuiario Casinensi scripto sub Paschali II. PP. quod asseruatur in Bibliotheca Institutionis Parisiensis Oratorii Iesu, inscribitur *Ymnus Sisebuti Monachi*. Ita etiam in alio Cod. MS. Bibliothecae Vaticane apud Card. Bona in libro de Diuina Psalmodia. In Psalterio Gallico Latino, exarato circa tempora Henrici I. *Hymnus S. Nicetii* dicitur, vt auctor est Vsserius Armachanus, lib. de Symbolis. Siue, inquit, hic intelligendus fuerit Nicetius, siue Lugdunensis, siue Treuirensis. Huius hymni mentio est in Concilio Triburiensi ann. 821.

HYNE, seruus praedio excolendo addictus, seruus glebae, Angl. *Hine*. Testament. Iohannis de Neuill. ann. 1386. apud Madox Formul. Angl. p. 428. *Item volo quod CC. marcae - - - distribuantur inter carucarios, planstrarios et custodes animalium meorum, videlicet Hyne, Neshirdes, et Schephirdes, per discretionem Executorum meorum.*

HYOPA, hirtus, setosus, ex Graeco ὑώψ, porco similis. Luitprandus in Legat. p. 81. Edit. 1600. de Nicephoro Imp.

HYPANTE, V. in *Hypapanti*.

HYPAPANTI, barbare, ex Graeco ὑπαπαντή, qua appellatione donatur, festum Purificationis B. Mariae, ab *occursu* seu obuiatione tunc facta a sene, Simeone, et Anna vidua, unde et *festum S. Simeonis* appellari in Codice Remensi Libri Sacrament. Gregorii M. monet Menardus, cui concinit Anastasius in Sergio PP. p. 62. Vgutio: *Ypapanti, indeclinabile*, id est, *obuiatio*, *vel occursus*; *Vnde repraesentatio Domini in templo*, i. *festum Purgationis B. Mariae Virginis dicitur Ypapanti*, *et tunc Simeon occurrit Christo et obuiauit et in ulnis suis accepit eum et praesentauit*. Flodoardus L. 3. Hist. Rem. V. Vghell. to. p. 528. HYPANTE, aut HYPANTI, corrupte dicitur apud plerosque Scriptorum de Diuinis Offic. Alcuin. lib. de Diuin. Offic. Amalar. lib. 3. et alios.

HYPATIA, missilia ab Imperatoribus et Consulibus in populum sparsa. Hist. Miscell. apud Murator. tom. 1. part. 1. pag. 162. *Superposuit ei chlamydem et auream coronam, et ita processerunt iactantibus Imperatoribus Hypatiam et trimisia et hemisia et numismata noua usque ad magnam ecclesiam*. V. Gloss. med. Graecit. in Ὑπατεία.

HYPATVS, YPATIVS, dignitas in Aula CPolitana, cuius mentio est in Epist. 36. 38. 227. Ioannis VIII. PP. (ὕπατος, Graecis, Consul, vt in Numismatibus passim occurrit.) Anastasius in S. Agathone PP. p. 54 *Post haec Patricii*, *Ypati*, *omnesque inclyti introierunt*, *Hypati ciuitatum*, apud Leonem Ost. lib. 2. c. 37. *Ioannes Imperialis Patricius Caietanus filius Decibilis Hypati*. Ioannes VIII. PP. Epist. 38. *Decibili et Ioanni Hypatis Caietae.*

HYPERBERETAEVS MENSIS, October, Macedonibus ὑπερβερεταῖος.

Ca-

Canon. Apost. to. 1. Concil. Hisp. pag. 65.

HYPERBOLI LAPIDES, (Aristophani ὑπέρβολοι) *quibus ad ceruicem religatis, scelerati in profundum demergebantur. Ager Hyperbolus, creditoribus obnoxius lapidis indicio vel columnae.* Vocabul. Sussannaei.

HYPERBOLICVS, V. in *Hypobolon.*

HYPERICVS. vel vt habet Vgutio *Ipericus, superbus.*

HYPERPERATA TERRAE, V. in *Hyperperum.*

HYPERPERVM, moneta Imperatorum Byzantinorum aurea, sic appellata, quasi ex auro eximie rutilo et recocto confecta esset, quod pluribus docet Cangius in Dissertatione de Imperatorum Constantinopolitanorum nummis, vt et hanc monetae aureae nomenclaturam vix cognitam ante nostrorum in Orientem expeditiones. Willelmus Tyrius lib. 18. c. 24. *Viginti duo millia Hyperperorum, et tria millia marcarum argenti examinatissimi - - - dicebatur esse largitus.* (Editio Basileensis ann. 1564. habet *Hyperorum.*) Male igitur dixit Robertus Caenalis lib. de Mensuris et ponderibus: *Hyperpereum nummum esse qualis apud nos est Grossus Mediolanensis.* HYPERVS, apud Bernardum Thesaurarium de Acquisitione Terrae sanctae, apud Murator. tom. 7. col. 678. PERPERA, in Charta Petri Ziani, Ducis Venet. ann. 1211. in Hist. Bellunensi. p. 109. PERPERVM. Guntherus in Hist. Hieros. c. 8. PERPARVS, non semel, apud Acher. to. 8. Spicil. p. 272. apud Murator. tom. 6. col. 336. et 343. PERPRE. Albericus an. 1236. ISPERI, et YPERPERI, in aliquot Chartis, laudatis in Historia Caugii Franco. Byzantina. PVRPVRATI, pro *Hyperperi,* apud Tudebotum, L. 2. Baldricum, et Guibertum L. 4. Hist. Hierosol. c. 5. etc. HYPERPERATA TERRAE, vt *Librata terrae,* de qua infra, Reditus terrae, vel agri tot hyperperorum. Charta Roberti Imperat. CP. apud Odoricum Rainaldum ann. 1222. n. 25. PERPIRIARII, ita dicti in Regno Cyprio, regnantibus Lusinianis, homines, qui licet liberae conditionis, obnoxii tamen erant ratione 13 hyperperorum, quae domino feudi pensitare quotannis tenebantur.

HYPOBOLICVM INSTRVMENTVM, scriptum de *Hypoboli* donatione, apud Sidonium L. 7. Ep. 2. V. Salmasium de Modo usur.

HYPOBOLON, dotis est incrementum, vel quod mortuo marito uxori superstiti redditur supra dotem, quod est instar donationis propter nuptias. Graecis ὑπόβολον, ab ὑποβάλλειν, a iicere. Ita Lexion Caluini; V. *Augmentum dotis.*

HYPOBRICHIVM, ὑποβρύχιον, submersio, abyssus. Tertullianus de Idololat. cap. extremo.

HYPOCAMISIVM, vestimentum, quod subtus camisium est, ὑποκάμισον, apud Codinum, in Origin. CP. et alios, quos laudat Meursius. Glossae MSS. *Ypocamisium, vestis super camisiam.* Leg. *subter.* Anastasius Biblioth. in Vita S. Ioannis Eleemos. num 35.

HYPOCARTOSIS, tectorium, siue crusta, qua parietes et camerae inducuntur. V. *Camaradum.*

HYPOCAVSTORIVM, in Monasteriis, vbi Monachi simul sese calefaciunt, *Chaufoir.* Vita S. Thiadildis Virg. num. 7

HYPOCISMA. Lex Wisigoth. lib. II. tit. 1§. 5 *Si quis medicus Hypocisma de oculis abstulerit, et ad pristinam sanitatem perduxerit infirmum, etc.* Lindenbrogius in MSS. aliquot *Hypocrisin* legi monet, ex quo *Hypopiosin,* restituit Vossius, ex ὑπόπυον *i. collectio puris copiosi sub cornea oculi tunica.* † *Hypochyma,* to. 4. Collect. Hist. Franc. p. 135. vt efferunt etiam medici, vel *Hypochise,* a Gr. ὑπόχυμα, oculi suffusio.

† HYPOCONDRIA, vox medica in Summ. Instit. Iustin. l. 1. tit. 11.

HYPOCRISIS, V. *Hypocisma.*

HYPODIACONISSA, V. *Frigdora.*

HYPODIACONVS, Subdiaconus, quo vocabulo vtitur passim S. Cyprianus in Epistolis. V. *Subdiaconi.*

HYPO-

HYPODROMVM, seu potius *Hypodromus*, longior porticus, *Galerie*. Papias MS. *Ypodromum*, *domus declinationis*, *ad necessitatem*, *et per gyrum habens arcus deambulatorios*, *super quos ambulant homines*. Ordericus Vitalis lib. 2. p. 412. *Hypodromum et per gyrum arcus deambulatorios*. YPODROMVS, in Catholico Paruo, *Trauail de cheual*, vbi equi ferantur, *Trauaglio*, Itali, de qua voce Menagius in Origin. Italicis, forte pro *Hippodromus*, tametsi alia sit vocis significatio.

HYPOGAEA, pro *Hypogaeum*. Anonymus in Miraculis S. Vsmari per Flandr. n. 6.

HYPOPSALMA, S. Augustino lib. 1. Retractat. c. 20. est, *quod ad singulas Psalmi partes succinitur et respondetur*. Galli vocant *Refrain*.

† HYPOSARCHA, vel potuis *Hyposarca*, ὑποσαρχη, Hydropisis species. Acta SS. t. 1. Aug. p. 272.

HYPOTAMVS, pro *Hippopotamus*. Epistola Iohanni Presbytero, seu Regi Abissinorum falso adscripta ad Calcem MS. Corbeiensis. *In terra nostra oriuntur et nutriuntur elephantes*, *dromadarii*, *cameli Hypotami*.

† HYPOTECATIO, obligatio, oppigneratio. Ch. Ms. a. 1351.

HYPOTHECA, officina, Gall. *Boutique*. Verum mendum esse pro *Apotheca*, merito quis suspicatur. V. *Apotheca*.

HYPOTHECARE, et HYPOTECARE, oppignerare, obligare, Gall. *Hypotequer*. Ch. Adolfi. Imperat. ann. 1292. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. p. 435.

† HYPOTHECARIVS, pharmacopola, Apotheker, ap. Marten. t. 4. Anecd. p. 194.

HYPPARCHVS, V. *Hipparchus*

HYPPERVS, V. in *Hyperperum*.

† HYRINES, *conuenientiae*, *series*. Glossar. vet. Cod. 7613.

HYRITIVS, erinaceus. Sugerius in Ludouico VI. c. 16.

HYROBI, *qui ungulas non diuidit*; Papias.

HYRPEX, V. *Herpix*.

HYSITIVM, farcimentum. Apitius de Re culinaria. lib. 2. c. 1. *Et exinde Hysitia plassantur*, *quod est*, *effinguntur*. V. *Isicium*.

HYSITIATVS, fartus. Idem Apitius lib. 8. c. 7. *Pullus Hisitiatus*, *lepus Hysitiatus*.

HYSOPVS Vgutioni, *herba est*, - - - *et dicitur Sparsorium aquae*, *quia in quibusdam locis fit ex ea herba*, *vel propter similitudinem purgationis*. Inuentarium Ecclesiae Eboracensis in Monastico Angl. to. 3. p. 171. *Vna magna cuna pro aqua benedicta*, *cum Ysopo de argento ponder*. 9. *lib*. 3. *unciar*.

HYSTERICVS MORBVS, mulierum morbi genus, Gall. *Suffocation de Matrice*, a Graeco ὑστέρα, uterus, matrix. Vita S. Philippi Nerii to. 6. Maii. p. 633.

HYVERNAGIVM, V. *Hybernagium*.

I.

I. (1) Littera numeralis, quae 100. denotat, unde versus:

I. C. compar erit, *et centum significabit*.

Seu vt habet Vgutio.

I, *retinet centum*, *vocalibus unatenetur*.

In Notis antiquis I. unum valet. Eidem literae si recta linea superaddatur, mille significat. (2) *I*, *in superscriptione cantilenae*, *iusum vel inferius insinuat*, *gratitudinemque pro g. interdum indicat*. Ita Notkerus Balbulus opusc. *Quid singulae litterae significent in superscriptione cantilenae*. Vide A. (3) I. quandoque mutatum in A. *Balanx* pro *Bilanx*, Gall. *Paresse*, pro *Pigritia*, Latinum *Tango*, pro θίγω. Frequentius in E. *Placetum*, pro *placitum*, *Basilecus* pro *Basilicus*, Gall. *Enfer* pro *Infernus*, etc. I. consonum in G. saepius, et vicissim. Promiscue fere scribuntur *Gardinum*, *Iardinum*, *Gaola*, *Iaola*, etc. Idem *I*. con-

I. consonum pro *Ch.* *Iaable pro Chable.* Eiusdem perpetua mutatio est in *Gi* apud Italos, vt *Giesa* pro *Iesa*, *Giusto* pro *Iustus*, *Giurare* pro *Iurare*. I. quandoque sublatum *Stramentum*, pro *Istrumentum*. Nihil necesse est moneam, I. pro Y. saepius reperiri, vt Y. pro I. Mutationes aliae rariores. (4) † I. pro *et* in vett. Inscript. apud Vignol. pag. 335. (5) † Aliquando vocibus praeponitur, vt videre est in *Isponsio*.

IAABLE, rudens, Gall. *Chable*, vel *Cable*. Epist. an. 1113. apud Marten. tom. I. Collect. Ampliss. col. 1114.

IABUS, *id est Deunx XI. uno subtracto de libra*. Papias.

IACCA, Gallis *le ratelier des cheuaux*. Vegetius L. I. Artis veterin. c. 56. *Cratis quae Iacca* (alias *cocca*) *vocatur a vulgo, pro equorum stratura nec nimis alta sit - - - nec nimis humilis*.

IACCHENSES FLORENI, moneta Catalaunis et Aragonis nota, quae sic dicta est, vt videtur ab vrbe *Iacca*. Ch. an. 1316. apud Marten. t. I. Anecd. c. 1348.

† IACEA, mentha. Glossar. Mss. Lat. Gall. a. 1340. *Iacea dicitur Gallice Menthe*.

† IACELLUM, *una rete*, in Glossar. Lat. Ital. Ms. Ital *Giachio*. V. *Iacula* 2.

IACENTIA. (1) *Subcina*, *reliqua*, in Glossis Isid. Melius in excerptis *subcisiva*. Dicitur de fundis inter colonos indiuisis, quae reliqua erant. *Iacent* enim quae sunt sine possessione, teste Papiano lib. 37. tit. 3. leg 3. (2) IACENTIAE, i. q. *Adiacentiae*, appendices domus, Zubehör, apud Murat. in Antiq. Estens. p. 203.

IACENTIVUS, V. *Arbor*. I.

IACERE. (1) Gistum. Ch. Ludouici VII. an. 1114. pro Monachis Argentolii, in Regesto Philippi Aug. Herouualliano f. 152. *Praeter Iacere, nostrum, et exercitum et equitationem.* Alia eiusdem Regis et anni in Tabul. S. Dionysii *Talliam de auena, quae dicitur mestiua, auenam, quam accipiebat ab unoquoque hospite, porcos seu frescingias, anseres et Gallinas; Iacere et procurari, siue ipse, siue sui, - - - corueias, etc.* (2) IACENTIBUS COLUMNIS, opus nouum impedire, id est priusquam aedificium eductum et eleuatum fuerit, in Lege Baiwar. tit. 11. c. 6. §. 1. (3) Abiicere, contemnere, negligere. Statuta Canonicorum Regul. apud Raimundum Duellium lib. I. Miscell. p. 87. (4) † *Iacere foedus*, pro inire ap. Murat. t. 21. p. 92. (5) † *Iacere de partu*, *de puero* cubare ex puerperio, in Act. Ms. Inquisit. Carcass. an. 1308. V. *Gesina* I. et *Iassina*.

† IACHA, inter res aromatarias recensetur, in Conuent. Saonae. ann. 1526.

IACHERIA, terra noualis, Gall. *Iachere* Tabularium Fossatense: *Habet corueias octo diebus per annum, - - - in Iacheriis duobus diebus, in binalibus totidem, et in seminalibus totidem, in marceschiis uno die, et in vindemiis uno die.* V. *Gassaria*, et *Iascheria*.

IACHTIVUS, ad iudicium citatus, V. in *Abiectire*.

IACINTUS, pro *Hyacinthus*, lapis pretiosus, apud Bernardum de Breydenbach, Itiner. Hierosol. 111.

IACIS, pro *Aiacis*, vicaria, districtus. Vetus formula apud Baluz. to. 6. Miscell. p. 552. V. *Aiacis*. I.

IACKE, IACQUE, sagum militare, quod loricae induebatur. nescio, an a *Iacobis* factiosis, de quibus mox, nomen sumpserit. (*) Germ. Jacke est toga, vestis rudis rusticorum) Thomas Walsinghamus an. 1379. p. 239. *Quod mille loricas, vel tunicas, quas vulgo Iackes vocant, redemerit de manibus creditorum.* Infra p. 249. *Arreptum quoddam vestimentum ipsius, quale Iacke vocamus, et impositum lanceae, pro signo ad sagittas suas posuerunt.* V. *Iaqueta*

IACMIUM, *Iacmarium Seruitium Matrimonii*, non semel recensentur, inter debita domino feudali seruitia in Recognitionibus de Vouta apud Viuarienses tom. 2. ex Archiuo Principis

cipis *de Rohan*, vt fol. 349. vbi legimus. *Sunt homines ligii prout ceteri homines videlicet talliabiles in Seruiciis Iacmariis matrimoniorum.* Haec *Iacmaria matrimoniorum seruitia*, nihil aliud forte sunt, quam census, domino suo soluere tenebantur, ii homines ligii cum maritabantur. Haud scio, an a Graeco *γάμος*, nuptiae, *Iacmia* seu *Iacmaria seruitia* dici potuerint census huiusmodi. V. *Forismaritagium* et *Maritagium*.

IACOBI, ex Gallico *Iaques*, appellati factiosi quidam in agro Bellouacensi, ab eorum Capitaneo, quem *Iaque Bonhomme* vocabant sub an. 1358. de quibus copiose Froissartes 1. vol. cap. 187. 188. 189. Matth. Villaneus lib. 8. c. 67. Continuator Nangii Gall. MS. etc. qui factionem ipsam *Iaqueriam* nuncupant. V. Luuetum in Hist. Bellouac. tom. 2. pag. 544.

IACOBIPETA, V. *Iacobita*.

† IACOBINI. (1) V. *Iacobitae* 2. (2) Iidem qui *Iacobitae* Dominicani, in Ch. Ms. a. 1317.

IACOBITA. (1) Qui peregrinationem instituit ad S. Iacobum Compostellanum, *Pelerin de S. Iaques*. Vgutio: *Iacobita qui petit Ecclesiam S. Iacobi.* Ioannes de Ianua habet *Iacobipeta*. vt et Gloss. Lat. Gall. Sangerm. (2) IACOBITAE. IACOBINI, in Aegypto et in Terra sancta, dicuntur Christiani quidam certis haeresibus ac prauis opinionibus infecti, ob quas a Patriarcha Constantinopolitano olim excommunicati, et ab Ecclesia Graecanica sequestrati sunt. Ita autem appellati a quodam Iacobo Seueri Patriarchae Antiocheni discipulo, qui annuente et praecipiente Timotheo Patriarcha Alexandrino Christianos ad sectam Dioscori Alexandrini Patriarchae reuocabat: cuius haeresin amplexus Anastasius Imp. ideo non semel *Iacobita* dicitur in Chronico Orientali ab Abrahamo Ecchellensi edito pag. 59. 60. 120. 121. 122. *Iacobitas* et *Iacobinos*, promiscue appellant Iacobus de Vitriaco in Histor. Hierosol. cap. 74. Aithonus c. 13. 14. Willebrandus ab Oldenborg. in Itiner. T. S. initio, etc. (3) IACOBITAE, dicti Dominicani, seu Religiosi Ordinis S. Dominici, quod eis *Hospitale Peregrinorum S. Iacobi* Parisiis ad mansionem assignatum primitus fuerit. Albericus, et ex eo Magn. Chron. Belg an. 1207.

IACOBVS. (1) Minutior moneta, vulgo *Iaques*, cuius mentio in Foris Benehatn. Rubr. de *Peages* art. 12. et in Consuetud. Solenii tit. 7. art. 4. *Iakes* moneta, nescio an Anglica, occurrit etiam sub Henrico VI. apud Will. Stanford. lib. 2. de Placitis Coronae, c. 30. V. *Iaquetus*. (2) † Sagum militare, Gall. *Iaque*, Germ. Jacke. Litt. remiss. Ms. a. 1374. (3) V. *Iacobi*.

† IACONIA, *id est lucrum exequiarum et funerum*, in Stat. Ms. eccles. S. Laur. Rom.

IACQVE, V. *Iacke*.

IACQVETA, species vestis monasticae, imo et toga quaeuis etiam laicorum, Germ. Jacke. Statut. Cisterc. ann. 1519. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1642. V. *Iacke*.

† IAQVETVS, a Gall. *Iacquet*, Iacobus, in Ch. Ms. a. 1277.

IACTANDA, *gloriatio*, *glorificatio*, in Gloss. MSS. ad Concilium Sardicense cap. 15.

IACTARE. (1) Deiicere, *Ietter à bas*. Capitula ad Legem Alamannor. cap. 40. *Si quis alium de caballo iactat, etc.* In ipsa lege tit. 67. *Si quis liber liberum in vita de caballo Iactauerit, etc.* (2) Aliquid proiicere ad significandum rem aliquam esse a se dimissam. Charta an. 968. ex paruo Chartul. S. Victoris Massil. fol. 7. *Recognoscentes, quia nullum directum habebant de ipsis campis et de ipsis vineis, et se querpinerunt, et stipulauerunt, et intra iacentem Iactauerunt et calcauerunt.* V. *Festuca*, *Inuestitura* et *Laisus*. (3) DECIMA IACTATA, V. *Decima*.

IACTARIVS, V. *Iacturarius*.

† IACTATOR, calculus, Gall. *Ietton*. Memor. D. Camerae Comput. Paris. V. *Iactus* 8.

IACTATORIVM, machina bellica, quae tela complura simul vel certe lapides emittebat, *Petraria*. Galbert. in Vita Caroli Comitis Flandr. n. 96.

IACTIO, f. traditio quae fiebat olim proiiciendo festucam, vt dicitur in vocibus *Festuca* et *Inuestitura*. Venditio an. 1070. Marcae. Hisp. col. 1153. *Ego Rangardis Comitissa* (Biterrensis) - - - *per hanc scripturam venditionis meae vendo vobis omnes voces et dretaticos, possessiones vel auctoritates, quas ego habeo, - - - et homines vel feminae habent, - - - per me, per fevos, vel per alodia, vel per baiulias, siue per conuenientias, vel per dimissiones, vel Iactitiones, seu luctuosum, siue decimum, vel qualescumque voces in comitatu Redens. etc.*

IACTIRE, in ius vocare festucam in sinum proiiciendo. Placitum Caroli M. an. 812. apud Mabill. lib. 6. de Re Diplom. Ch. 36. *Tunc ipse Salacus per triduum seu amplius, vt lex habuit, placitum suum legibus custodiuit, et ipso Yingulfo ibidem Iactiuit vel solsediuit: et memoratus Yingulfus nec a dicto placito vinit, nec vllum dixerit ad vicem suam, qui pro sonia nunciasset, sed Iactiuus exinde in omnibus apparuit.* Hic *Iactiuus* non tantum significat eum, qui in ius vocatur eo quo diximus modo, sed eum, qui vadimonium deseruit, *Abiectire*.

† IACTISSIVS, proiectus, in Ch. Ms. a. 1417.

IACTVRA. (1) Poena. Atto Vercell. Episc. in Libello de pressuris Ecclesiast. to. 8. Spicil. Acher. p. 46. (2) V. *Eiectus*, 2.

IACTVRALE, ἐπιζήμιον, *damnosum*. Suppl. Antiquarii. Gloss. Lat. Graec. Sangerm. *Iacturale* ἐπιτίμιον mulcta, poena.

IACTVRARIVS, *qui frequenter iacturam patitur, i. damnum.* Glossae Isid. Papias habet *Iactuarius*. Iohan. de Ianua. *Iactarius, Iactuarius, qui frequenter damnum patitur, et proprie qui res suas iactat in mare imminente et grauescente tempestate. Iactuarius, a, um, damnosus, patiens, vel inferens damnum.* Gl. Lat. Gall. Sangerm. *Iactarius, Iactuarius, Domageux ou qui souffre domage.*

† IACTVRATVS, iacturam passus, tom. 7. Collect. Hist. Franc. pag. 375.

IACTVS. (1) ὑπατεία, missile. Ita non semel vsurpat Censius Camerarius in Ceremoniali Romano, apud Baron. an. 1191. (2) Gall. *Iet. Iacti*, falconariae artis magistris dicuntur laquei de corio facti, qui pedibus falconum imponi solent, *vt cum eis retineantur, et iactentur ad praedandum, qui ob hoc Iacti dicuntur, quod cum eis iaciuntur falcones, et emittuntur ad praedam.* Ita Fridericus II. Imp. lib. 2. de Arte venandi, c. 38. et alibi. GETTVS, eadem notione, Ital. *Geti.* Constitutiones Friderici Regis Siciliae cap. 115. (3) Statuta Rudolphi Episc. Trecor. an. 1439. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1148. Haud scio an *Iactus*, seu *Elatio* hic recte exponi queat, per hastam publicam vel auctionem, adeo, vt *domini temporales*, et alii, de quibus agitur, prohiberent, ne subditi sui *ad firmam* reciperent decimas Clericorum: vt hi cogerentur, eas praeconis voci subiicere, hacque ratione ipsi temporales domini viliori pretio possent illas comparare. Textus non videtur satis emendatus. (4) IACTVS MISSIONVM, irrogatio, seu distributio pecuniae a ciuibus pro communibus impensis exigendae. Charta Philippi Regis apud Perardum pag. 348. (5) IACTVS MARIS, litus, seu potius agger, mari impositus, *Reiet dela mer, Iettée.* Ch. an. 1242. in Probat. Hist. Guinensis p. 502. *Vendit totam terram, - - - cum omnibus suis appendiciis, scilicet dico et Iactu maris.* Vbi *Dicus* est Gallicum *digue*, Germ. Deich, agger. Consuetudo Bituric. (6) † Id quod manu mensurae super additur, die Zugabe. Ch. a. 1139. t. 2. Monum. haer. antiq. p. 16 (7) † Gall. vulgo *Terre - iet*. Pact. Ms. a. 1515. *Et habere debere per degam dictorum vallatorum suum iactum passagium.* (8) Calculus, Gall. *Ietton*. Ch. Ms. Caroli V. a. 1375.

(9) Com-

(9) Computatio quae cum calculis fit. Lit. remiss. Ms. a. 1354. (10) ✝ Prima perscriptio, Gall. *Ject, Minute*. Lit. remiss. Ms. an. 1453. (11) ✝ *Iactus, vexatus*, σκυλευθεις. Germ. *Iactatus*. Castigat. in vtrumque Glossar. V. *Iactare* 2.

IACVLA. (1) Pro *Iaculum*, telum, apud Marten. lib. 2. de Ritibus Eccl. p. 242. (2) *Genus retis*. Glossar. Lat. Gall. Cod. 7679. V. *Iacellum* et *Iaculum*.

IACVLARIS, ἀκοντιστὴς, qui iaculatur, in Glossis Sangerm. MSS.

IACVLATOR. Chart. Amelii Episcopi Tolosani in Tabular. Abbat. Conchensis n. 1. *Tali pacto, vt nullus miles, neque cliens, neque Iaculator, etc.* Idem forte, qui *Arcubalistarius*.

IACVLVM. Gloss. Isidor. *Cassiculum, Rete, Iaculum*. Legendum est, *Cassiculum, Reticulum*, vt apud Festum.

IADELLVS, genus vasis, fortean idem quod Gallicum *Iale*, Gabata. Ch. Geraldi Abbat. S. Ioannis Angeriac. ann. 1385. ex Chartulario eiusdem Monasterii p. 460. *Item debet facere Iadellos et scutellas et tersoria ipso die ad faciendum Mandatum*. V. *Ialla*.

✝ IADRVM, Ital. *Zadro*, theatrum, ap. Scip. Maffei in Veron. illustr. part. 4. p. 193.

✝ IAFARINVS, crocei coloris; Ital. *Zafferano*, crocus, Saffran. Ch. Ms. an. 1031.

✝ IAIA, caueae species ad piscandum. Ch. Ms. an. 1215. *De singulis nauigiis hominum piscantium in Iais -- anguillam vnam*. V. *Gaia*.

✝ IAIXVM, terra inculta, ager virgultis obsitus. Ch. ann. 1056. apud Stephanot. tom. 10. Fragm. Ms. pag. 282.

IALAGIVM, IALEAGIVM, ius mensurae, ad quam exiguntur dolia vinaria, Gall. *Droit de iaugeage*. Litterae Officialis Andegau. a. 1269. ex Archiuo S. Albini. Tabular. S. Albini Andegau. *Donauit in opus pauperum consuetudinem illam quam habebat in Eleemosyna S. Albini, i. e. banagium de proprio cellario eleemosynarii. Dedit etiam consuetudi[nem] ialeagii quam habebat in cellario [do]minico monachorum*. ✝ HALLI[AG]IVM, in Ch. Ms. ann. 1306. *Gellagium* et *Galo*.

✝ IALDVS, ab Itali. *Giallo*, lu[teus], croceus, flauus. Inuenr. Ms. [thesauri] Sedis Apost. a. 1295. V. *Ialidus*.

✝ IALEA, mensura liquidorum, [ea]dem quae *Galo*. Lit. remiss. Ms. [an.] 1357.

IALETVS, modus agri, vel fil[...] *modii* pars duodecima. Hemer[aeus] Hist. Viromand. p. 313. *Rodul[phus] Eques legauerat testamento octo [iale]tos nemorum suorum de Mortier, [...] ialetos terrarum suarum arabil[ium ...] duas falces pratorum suorum fil[io]rum in prato de Anisiaco*. Occ[urrit] rursum in Ch. Walcheri de R[...]gniaco a. 1231. ex Archiuis S. [Ni]casii Remensis. V. *Galetus* in [...] ✝ IALETVM, in Ch. Ms. [an.] 1374.

✝ IALIDVS, i. q. *Ialdus*. Stat. cri[m.] Riper. c. 20.

IALINVS, pro *Hyalinus*, coloris [vi]trei, ὑάλινος. Ch. an. 1197. [apud] Vghellum tom. 7. p 1274.

✝ IALLA, vasis genus liquidis [con]tinendis aptum, Gall. *Iaille* et [...] Arest. MS. a. 1345. V. *Galo*.

IALLEIA, V. *Galo*.

IALO, V. *Galo*.

IALLEAGIVM, V. *Ialagium*

✝ IALLEATA, mensura liquid[orum,] eadem quae *Galo*, in Ch. Ms. [an.] 1263.

✝ IALOIGENVS, mensura an[no]ria, Gall. *Golenée*. Lit. remiss. ann. 1360. V. *Golena* et *Ialotus*.

IALONATA, V. in *Galo*.

✝ IALONEIA, herbarum fascic[ulus,] Gall. ol. *Iaglonée*. Ch. Ms. [an.] 1266.

✝ IALOTVS, mensura anno[na]ria, i. q. *Ialcigneus*, Gall. *Ialoi*. [Lit.] Ms. Phil. Pulcri. ann. 1312. [V.] *Galo*.

✝ IALOVSVS, a Gall. *Ialoux*, ze[lotypus], in Lit. remiss Ms. an. 13[..]

IAMBELEGVM, *id est, pentame[tro]* apud Papiam. Agit, vt videtur [de] metro seu carmine, quod i[...] constet.

IAMBRICARE, tegere, operire Supplement. Antiquarii: *Iambricat*, σκέπει, καλύπτει. Leg. *Imbricare*.

IAMBRICES, καλυπτῆρες, *tegmina*, ibidem: vel legendum est *imbricare* et *imbrices*, quae voces sunt notae, vel forte *lambricare*, a Gall. *Lambrisser*, lacunare, et *Lambrices* a Gall. *Lambris*, lacunar: Gallicum autem *lambris* dictum est ab *ambrices*, quae Festo sunt *regulae*, *quae transuersae asseribus et tegulis interponuntur*. Turnebus l. 14. Aduersar. c. 12. *Lego in Festo ambrices regulas esse non tegulas*, vt quidam male, *id quod sensus ipse declarat*, *sed et Francorum lingua quae articulo addito tabellas quibus lacunaria teximtur, aut aedes obducuntur lambrices vocat*, *quod cum sit*, *lambricari pro ambricari dicis*.

IAMELLOCTVM, pannus e pilis camelorum contextus, Ital. *Ciamelloto*, Gall. *Camelot*, in Constit. Friderici Reg. Siciliae c. 93. V. *Camelotum*.

IAMIAMQVE, continuo, in lib. 32. Cod. Th. de Decur.

IAMMVNDLING, IAMVNDILINGI, seruorum, seu glebae adscriptorum species apud Germanos, qui a *litis* et *colonis* distinguuntur in veterib. Tabul. etsi vtrisque adiunguntur. Ch. Ottonis M. a. 937. in Priuilegiis Ecclesiae Hammaburgensis, p. 149. et apud Goldastum to. 2. Constit. Imper. p. 43. *Si vero aliquis ex libertis voluerit Iammundiling vel litus fieri*, *aut etiam colonus ad monasteria supradicta*, *cum consensu cohaeredum suorum non prohibeatur a qualibet Potestate*, *sed habeat licentiam nostra auctoritate*. *Habeat quoque potestatem praedictas Adalgeg successorisque eius Ecclesiae Hammaburgensis Archiepiscopi*, *super liberos et iammundlingos Monasteriorum supradictorum in expeditionem*, *sine ad placitum Regis*. In Ch. Henrici II. a. 1003. et 1014. in iisdem Priuileg. p. 155. 156. *Litis*, *colonis*, *atque iammundlingis*. Censet Spelmannus *iammundilingos*, eosdem esse cum *Commendatis*, liberis scilicet, qui se alterius dominio ac protectioni commendabant, ex Saxon. *Gemundian*, *protegere*: vnde *mundium*, protectio, tutela; et *ling*, quae est terminatio vocabulorum Anglo-Saxonibus familiaris, et *hominem* fere, aut *hominum* speciem denotat, vt in *Adeling*, *Esterling*, et alibi docemus.

IAMNVNC, ex die praesenti, continuo: occurrit non semel in Cod. Th. locis a Iac. Gothofredo indicatis.

IAMPNA. Monast. Anglic. t. 3. p. 22. *Pasturas*, *mariscos*, *boscos*, *iampnas*, *brueras*, *communias*, *piscarias*, *redditus*, *etc.* Litterae an. 1544. apud Rymerum to. 15. p. 59. *Centum acras prati*, *ducentas acras pasturae*, *centum acras Iampnorum et bruerorum*, *etc.* Conuentiones an. 1551. p. 266. eiusd. tomi: *Iampna*, *brueria*, *mariscos*, *boscos*, *etc.* *Iampna* dici videntur loca iis arbusculis obsita quas Armorici *Lan* vel *Laon* nuncupant. Hae autem arbusculae iunipero fere similes, pro foliis habent spinulas.

IAMTVM, ἐκπαλαι, in Excerptis Gloss.

IAMVNDILINGVS, V. *Iammundling*.

† IANESTARIA, ager *genistis* obsitus, Gall. ol. *Iennaie*. Ch. Mſ. an. 1242.

† IANETI, nummi argentei a Iano rege Cypri cusi. Lit. Mſ. an. 1277. V. *Ianueti*.

† IANGVLARIA, garrulitas, nugae, a vet. Gall. *Iangle*. Notit. vet. inter Probat. Hist. Sabol. p. 338.

IANITORES, ostiarii, *qui vltimi Ecclesiastici ordinis sunt*, ait Eginhardus in Vita Caroli M. V. *Ostiarius*.

IANITRICES, αὐταδέλφαι γυναῖκες, in Gloss. Gr. Lat. MS. in quo perperam scriptum *Inanitrices*. Gloss. Gr. Lat. edit. συννυμφος, *consponsus*, *ianitrix*. Io. de Ianua: *Ianitrices dicuntur vxores duorum fratrum*, *quasi eandem ianuam terentes vel per eandem ianuam iter habentes*. Ex Isidoro l. 10. c. 8. et Gloss. eiusd. Vid. l. 4. D. de Grad. et affin.

IANIZARI vel IENIZARI, copiarum Turcicarum milites praestantissimi, Gall. *Ianissaires*, qui a pueritia omnibus militaribus exercitatio-

 nibus

nibus instructi praecipuum sunt robur imperii Turcici. *Ianizaros* passim memorant recentiores, qui de rebus Turcicis scripsere. Vide Carolum de Aquino in Lexico Militari.

IANIZZERI, officiales tertii ordinis in cancellaria Romana. Vide Octau. Vestrium l. 1. et 2. de Iudic. Aulae Rom

IANNETI, nummi argentei, a Iano, Rege Cypri, cusi, in Statut. Ordinis S. Ioannis Hierosolymitani tit. 19. §. 33.

IANTACVLVM, *cibus quo soluitur ieiunium ante prandium; vnde Iantaculare et Iantaculari, idem quod Iantare vel Iantari, comedere ante prandium, soluere ieiunium secundum Hugutionem.* Io. de Ianua, qui reprehendit quosdam *qui corrupte solent proferre haec vocabula per* e. *in prima syllaba, scil. Gento, as, etc.* Qui scribantur hae voces, hodie satis notum. Vsi sunt quidam e Latinis. V. *Deieiunare* et *Gentare.*

IANTAR, parata, gistum, pastus, a Latino *ientare* forte: quod confirmatur ex antiqua scribendi ratione, de qua mox in *Iantaculum.* Ch. Lusitanica aerae 1168. in Hist. Episcop. Portensium 2. parte p. 20: *Pro parata, quod vulgo dicitur iantar: scilicet vt Episcopus accipiat pro illo iantare omnem illam terram, quam habebat Ecclesia sanctae Mariae, etc.*

† IANTICLVM, *prandium. Ianto, prandeo*, in Glossar. ant. V. *Iantaculum.*

IANTILIA, λίθοι τραχεῖς, διακεκομμένοι, lapides asperi, diffissi, in Glossis Lat. Graec. Sangerman. et aliis.

† IANVARIVM, clathrum, Gall. *Grille.* Consuet. Ms. monast. Burdegal.

IANVARIVS, ianitor, Vide in *Exclusor.*

IANVATOR. Io. de Ianua: *Ianitor et Ianuator, qui obseruat Ianuam.*

IANVINI, monetae species cusa Ianuae, in Annal. Genuens. Ogerii Panis ad a. 1204. Iacobi Auriae ad a. 1282. † IANVNINI, in Ch. Ms. a. 1278. V. *Bruneti.*

IANVM. Ch. Longobard. an. 774. apud Vghellum in Archiepisc. Beneuent. *Nec non Ecclesia S. Mercurii, quae posita est in iano nostro, et de ipso iano circa ipsam Ecclesiam largiti sumus terram modiorum 500.*

† IANVS, flauus, Gall. *Iaune.* Stat. Placent. l. 1.

IAOLA, pro *Gaola*, carcer, Gallis *Geole.* Computus a. 1202. apud D. Brussel ad calcem t. 2. de Vsu feud. p. CXLI. V. *Geola.*

IAPEX, *velox*, in Gloss. Sangerman. MS. num. 501. An *Iapyx*, ventus spirans ex Iapygia seu Apulia, Gr. ἰάπυξ ἄνεμος. Haud scio an huc referri queat vox *Iapygus*, quam vsurpat Cosmas Materiensis apud Mabill. saec. 5. Benedict. p. 115.

Cosmas Martyribus sacris carmen dedit actus,
Gregorii precibus mente pia Iapygus.

IAPIDES, *spolia*, apud Papiam.

IAPPA, *Iuppa*, vestis species, Gall. *Iupe*, German. infer. Jope, Jupe. Diarium Belli Husitici apud Ludewig. t. 6. p. 192. V. *Iupa.*

IAPYGVS, V. *Iapex.*

IAQVE, V. *Iack.*

† IAQVEI, iidem qui *Iacobi*, cuius factionis *Iaquerie* nuncupatae, praecipui auctores fuerunt plebeii Parisienses, vti docent Annales Victor. Ms. ad a. 1358.

† IAQVEMARDVS, loricula annualis contexta, i. q. *Iacobus* 2. Memor. D. Cam. Comput. Paris.

IAQVERIA, V. *Iacobi.*

IAQVERII, V. *Iacobi.*

IAQVETA, species vestis monachicae, imo et toga quaeuis, Germ. Jacke. Statuta MSS. S. Victor. Massil. an. 1531. V. *Iacqueta.*

† IAQVETONVS, sagum militare, quod loricae superinduebatur, i. q. *Iacke.* Ch. Ms. a. 1481. Vide *Iacobus* 2.

IAQVETVM, genus vestis. Proclamatio Consilii Massil. circa a. 1400. V. *Iacqueta.*

† IAQVETVS, minutior moneta, Gall. *Iaquet.* Ch. Ms. an. 1469. V. *Iacobus* 1.

IARBA,

IARBA, pro *Garba*, Gall. *Gerbe*, Germ. Garbe, Manipulus. Tabular. S. Martini Pontisar. IARBA VACCENTII. Ch. Thomae Abbat. Sangerm. a. 1250. *Tenemur cuilibet quadrigam cum blado conducenti ministrare in granchia nostra de pyrodio unam garbam vaccentii et in Monasterio nostro duos panes.* Similia iisdem fere verbis habentur in Ch. manumissionis hominum de Theodasio, Choisiaco, etc. a. 1250. ex Archiv. eiusd. Abbatiae. An vicia pro equis?

IARDENVM, hortus, Gall. *Jardin.* Computus an. 1333. Hist. Dalphin. t. 2. p. 276. IARDINVM, eadem notione, apud Marten. t. 3. Anecd. col. 81. V. *Gardinum.*

IARDINARIVS, IARDINERIVS, cultor *iardini*, Gall. *Iardinier*, apud Lobinell. in Gloss. t. 3. Hist. Paris.

† IARDINELLVS, IARDINETVS, dimin. a *Iardinus*, hortus, Ital. *Giardinetto.* Ch. Ms. a. 1269.

† IARDINVLVS, idem, in Ch. Ms. a. 1241.

IARDINVS, V. *Gardinum.* † Ab horto vtcumque distinguitur in Stat. crimin. Saonae c. 42.

IARLERI, apud Suecos, iidem, qui *Earlas*, apud Anglos, Comites. Snorro Sturlesonius in Chron. Norwegico, vbi de Herleuo: *Rex offerebat illi iarleri nomen et comitatum.*

IAROLIVM, f. repagulum, Gall. *Barriere.* Computus a. 1202. apud D. Brussel ad calcem t. 2. de Feudorum vsu p. CXCVI. col. 2. *Pro liciis circa fossatos faciendis, et pro iarolio villae parando, et pro pane portato apud Bellum montem XXIIII. l. III. s. et dim.* V. *Garrolium.*

IARRA. (1) Species vasis, Gall. *Iarre*, Ital. vulgo *Giarra.* Vita B. Martini Solitarii t. 1. Aprilis pag. 807. *Accidit autem vt cucurbitulam Martini implere oleo iussus procurator monasterii iarram oleo vacuam esse nuntiaret.* Miracula MSS. Vrbani V. PP. XX. *Iarras seu hidrias plenas aquae rosaceae.* V. *Gerla* et *Gerula* 2. (2) † Alia notione in Ch. Phil. V. a. 1318. *Vsagium - - - ad iarras, quae alias vocantur querqus, et ad fagos.* V. *Iarra.*

IARRECTA, vernacula lingua, inquit Roecchus Pirrus in Episcopis Catanensibus, scapha est, qua homines alueo fluminis terrae traiiciuntur.

† IARRETA, IARRERIA, IARRETA, i. forte quod *Iarrecta.* Ch. Ms. Will. duc. Aquit. a. 1126. *Concedo - - - cimiterium ecclesiae et Iarretam cum terris sibi appendentibus.* Apud Beslium p. 405. in Ch. a. 1087. legitur *Iarreria*; inter schedas verò Mabillonii habetur *Iarreia.* Idem f. ac *Iarrigia.*

IARRETVS, species pisciculi. Statuta Massil. l. 1. c. 17. *Pisces minuti, scilicet sardinae, iarreti, serclet boguae, etc.* Hesychio ἰαρὰξ, est piscis genus, vnde dictus videtur *Iarretus.*

IARRIA, GERRIA. Ch. fundationis Abbatiae Brolii Grollandi in dioecesi Lucionensi a. 1109. apud Sammarthanos: *Ego Aimericus de Bulio dono et concedo Deo et B. Mariae et praedictis Monachis ipsum locum, qui vocatur Brolium Gollandi, et Gerriam illam, et terram, quae ante est, et extenditur vsque ad terras Airundensium, et determinatur de valle, quae subtus iarriam illam est, vsque in viam, quae Thalemundo venit.* IORIA, eadem notione. Ch. Friderici I. Imper. a. 1157. apud Guichenonum in Bibl. Sebus. p. 179. *Pratis, pascuis, siluis, ioriis, montibus, vallibus, etc.* Cum in hoc posteriori loco desideretur vox *garritis*, quae in similibus Chartis passim apponitur, suspicio est *iarrias*, *gerrias*, *ioriasue* nihil aliud esse quam *garricas*, terras incultas seu loco virgultis obsita: hanc notionem patiuntur loci citati, neque alienum puto ab illo, quem nobis exhibet Ch. an. 1222. ex Camera Comput. Sabaudiae, vbi legitur: *Accepit in feudum lo iorrat de Candubrio.* Coniecturam hanc nostram doctiorum iudicio subiicimus.

IARRIGIA, pro *Garrigia*, de qua in *Garricae*, terrae incultae et pascuae. Gall. *Iarrige.* Ch. Willelmi Pictav. Comit.

Comit. a. 1073. inter Instrum. t. 2. nouae Gall. Christ. col. 466.

† IARRO, IARRONVS, quercus species, Petragoric. *Iarryc*. Ch. Mſ. an. 1206. V. *Iarra* 2.

IARROSSIA, viciae genus, Gall. *Iarroce*, Hispan. *Algarova*, Gall. *Jarousse*. Ch. an. 1096. e Tabular. Casae Dei.

IARSA, ſcarificatio. Liber ordinis S. Victoris Pariſ. MS. cap. 65. Vide *Garſa*.

† IASCHERIA, terra proſciſſa et nondum ſeminata, Gall. *Iachere*, ol. *Iaſciere*. Ch. Mſ. an. 1218. V. *Iacheria*.

† IASIA, equa, vt videtur. Reg. Episc. Niuern. a. 1287. *Duae Iaſeae ad trahendum vineam*.

IASSEFATVM, nauigii Perſici ſpecies apud B. Ordericum de Foro Iulio in Peregr. n. 6. † IASSETVM, t. 6. Ian. Act. SS. p. 988.

† IASSILE, i. q. *Iaſſium*, f. quod in eo iacent pecora. Ch. Mſ. a. 1341. V. *Ialoneia*.

† IASSINA, puerperium, Gall. *Geſine*, in Gloſſar. Prov. Lat. Hinc *Iaſſineria mulier*, quae iacet ex puerperio, t. 4. Hiſt. Nem. Prob. p. 26. V. *Geſina* 1.

IASSIVM, ouile, Prouincialibus *Ias*, in Ch. an. 1473. ex Schedis D. de Mazaugues, et in Conuentione an. 1522. ex Archiuo Eccl. Maſſil. V. *Iaſſile*.

† IATRICOLABON, *vertibella*, i. *forfex medicinalis*, in Gloſſ. ad Alex. Iatrosoph. Mſ. l. 1. Paſſion.

IATROMEA, IATROMAEA, medica mulier ab *ἰατρὸς*, medicus, et *μαῖα*, obſtetrix. Vetus inſcriptio apud Gruterum p. CIↃ.CX.

† IAVARINA, i. q. *Iauelina*. Stat. Montisreg. p. 167. V. *Gieuerina*.

IAVELINA, ſpecies haſtae, Gall. *Iaueline* Statuta Eccl. Meld. inter Inſtrum Hiſtor. eiusd. Eccleſ. to. 2. p. 513.

IAVELLA DE BVSCHA, lignorum faſcis, in Tabul. Solemniacenſi. Occitanis *gauel* eſt faſcis ſarmentorium, aliis *iauella*, quod vltimum etiam pro ſpicarum mergite aliisue faſciculis accipitur. Quidam vocem *iauelle* deducunt a *capella*, ſeu *capulus*, manipulus; alii ab *hapſus*, manipulus, Celſo, quod *hauelle* pro *iauelle* olim dictum velint. D. de Caſanoua *iauelle* quaſi *garbelle*, a *garba* dictum opinatur. V. Menagium in Etymol. Gall.

IAVELLVS. Tabular. Foſſatenſe: *Apud Foſſatum - - - ſalceias, inſulas, gurgites, et iauellos quam plures - - - habet*. V. *Iauella*. † Locus. vt videtur, in fluuio *iauellis* ſeu faſciculis coarctatus piſcium capiendorum cauſa. V. *Gordus*.

† IAVGERIA, officium dolia vinaria ad bolidem exigendi vel explorandi, Gall. *Iaugeage*. Reg. S. Ludov. ad a. 1316.

† IAVGIA, doliaris capacitatis index et norma, Gall. *Iauge*; vnde IAVGIATOR, doliorum explorator. Ch. Mſ. a. 1344.

† IAVLARIA, carcerarium, ſeu quod domino carceris vel *Iaulario* ab incerceratis praeſtatur, Gall. *Geolage*. Ch. Mſ. an. 1330. V. *Geolaria* et *Ieularia*.

† IAVLARIS, IAVLARIVS, i. q. *Iaulerius*, to. 7. Ordin. reg. Franc. p. 668.

IAVLERIVS, carceris cuſtos, Gall. *Geolier*. Codex MS. Conſuet. Toloſ. fol. 41. vo.

† IAYNA. (1) Quercus, trabs quercina, t. 3. Hiſt. Nem. Prob. p. 149. V. *Iarro*. Hinc (2) Locus quercubus conſitus, quercetum, in Ch. Mſ. a. 1468. Inde etiam

† IAYNETA, armorum ſpecies, haſta, cuius haſtile ex quercino ligno eſt. Ch. an. 1362. to. 2. Hiſt. Nem. Prob. p. 248.

† IAZALLVM, IAZVLVM, *Aſur*, in Gloſſ. Lat. Gall. Cod. 7692.

IBALIA, *maris habentia*. Gloſſ. Iſid. ad quas Graeuius: quid ſi ſcripſerit: *Ibis*, *auis Aegyptia*. V. *Hibalcio*.

IBER, *ἡμίονος*, mulus, in Gloſſis Sangerman. MSS. V. *Iberus* 2. et *Imbrus*.

IBERNAGIVM, pro *Hybernagium*, de quo ſupra, frumentum hyemale, Gall. *Hiuernage*. Ch. Miniſtri Hugonis et Capituli Maioris Monaſt. a. 1224.

IBERVS.

IBERVS. (1) Pactus Leg. Salicae tit. 13. §. 3. *Quicunque alienam domum violenter disturbauerit, et domus si pro firmamento iberus habuisse probatur., qui hoc fecerit, MDCCC. den. culpabilis iudicetur.* Vbi Wendelinus, *iberus*, culmen interpretatur, ita vt *culmine* seu summo tigno domui imposito, tunc confecta et absoluta censeatur: ex Germ. vt ait, *Vber*, quod est *culmen*, vnde Belgae *Ewer*, et *Eberboom*, supremum lignum, vel tignum. *Veber* certe Germanis *supra* sonat. Paulo aliter ab Eccardo *iberus* ad verbum redditur, scilicet *superior domus*, sicque pro *iberus* ait legi *domus superius* in Decretione Clotarii. Deinde observat Saxonibus *oever* esse *superior*, ab *ober*, supra; *Haus* vero vel *Hus* denotari *domum*: hincque tandem dicit hunc esse legis sensum: *Si domus destructa, loco tecti, quod alias infimae et vni tantum contignationi incumbebat, praeter illam adhuc aliam contignationem super impositam (ein oberhaus) haberet mulctam 1800. denariorum solui debere.* (2) Equus Hispanicus. Willelmus Brito l. 11. Philipp.

IBEX, *rupicaprae genus*, in Amalthea. Chron. Noualiciense l. 2. c. 5. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 703. *In eo quippe monte asserit popularis vulgus haberi nonnulla ferarum genera, sicut et in Cenisio monte, vrsi, ibices, capreae, etc.*

† IBLADA, piscis marini genus. Tract. Mf. de Pisc. c. 60. *Melanurus, quem Plautus ophtalmiam vocat, ab oculorum magnitudine, i. e. oculatam: sicut et nunc Romani ochiata, Massilienses oblado, Nicenses iblada - - - Omnes ab oculis nomen posuerunt.*

IBLOSVS, locus, nisi fallor, ebulis consitus, Gall. *Hieble*, sambucus humilis. Praeceptum Caroli Simplicis apud Mabill. t. 3. Annal. Benedict. p. 696. col. 2.

IBNALIS, *genus aspidis, dicta quod somno necat.* Gloss. Sangerm. MSS. Est pro Graeco ὑπναλή.

IBRIONES, V. *Cribriones.*

† ICABA, via, iter, vt videtur. Ch. a. 1065. ap. Murat. t. 1. Antiq. Ital. p. 197. *Icaba publica, qui pergiebat ad area nostra.*

ICANATI, cohortes militares, V. *Domesticus.*

ICASVDIA, bona caduca. Statuta Capituli Glandatensis a. 1327.

ICERE, pro dicere. Iudicium a. 821. inter Probat. nouae Hist. Occitan. col. 56.

ICHINARIVS, species vasis, V. *Hiclunarius.*

ICHONIMVS, pro *Oeconomus*, in Litteris a. 1155. apud D. de Lauriere to. 1. Ordinat. pag. 12. V. *Iconomus.*

ICHRIARIVS, species vasis, V. in *Hichinarius.*

ICINVS, species animalis, V. in *Ericius* 1.

ICIVM, *quasi exicus, nullo remanente.* Gloss. Isid. Gebhardus in Crepundiis ait scriptum fuisse *exitium*, *exitus*, exitium autem esse ἔξοδον, vt initium pro initu, εἴσοδον.

ICON, pro *echo.* Gl. Bituric. *Icon, Saxum, quod sonum captans etiam verba loquentium imaginatur.*

ICONA, ICONIA, imago, ex Graeco, εἰκών. Gloss. Lat. MS. Reg. col. 1013. et Papias: *Iconia, figura, imago.* Frodoardus de Pontificib. Romanis. Ebrardus in Graecismo:

Icos imago fit, quod probat Iconia.

ICONICVS, icone expressus, in Actis SS. Maii to. 7. p. 189. vbi de B. Petro Petrono.

ICONISMA, εἰκονισμός, iconica repraesentatio. V. locum in *Textus.*

ICONOMVS, pro *oeconomus*, apud Io. de Ianua. *Despenseur des choses de l'ostel, menager*, in Glossar. Lat. Gall. Sangerm. *Iconomia, Menagiere*, ibid. *Procuratores* seu *iconomi* non semel apud Lobinell. to. 3. Histor. Paris. p. 330. et 332. ICHONOMVS est apud Willelm. Brito l. 3. Philipp. V. *Cenones.*

† ICONVM, *rotunditatem*, in antiquis Glossis.

ICOS, V. *Icona.*

ICOSAHEDRVM, *aquae humiditas*, apud Papiam in MS. Bituric. Editus habet, *Isoaedrum.* Proprie est apud Geo-

Geometras corpus ſolidum viginti conſtans faciebus planis *εἰκοσάεδρον*, quod habet viginti ſeſſus.

ICTIFER, piſcoſus, a Graeco *ἰχθύς*, piſcis, et Lat. ferre, in fragmento Hiſt. Brittan. Aremor. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 831. † Legend. *Ichthiofer.*

ICTIO, *percuſſio*, Io. de Ianua; *Percuſſion*, *ferrure*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm.

ICTOFAGVS, pro Graeco *ἰχθυοφάγος*, qui comedit piſces. Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. *Ictofagus*, *qui mene* (mange) *poiſſon*.

ICTVARE, flagellis caedere: nam vt habet Papias, *ictus proprie ſunt flagellorum*, *ab agitando dicti*. Theod. Campedonenſis in Vita S. Magni c. 6. *Non eſt tibi neceſſe eum ictuari*, *etc.*

ICTVS. (1) ICTVS ORBVS, qui non apparet, qui *ſanguini* effuſo opponitur, *liuor et tumor*, in Lege Saxon. c. 1. §. 2. Gloſſ. Gr. Lat. *πηρὸς*, *coecus*, *orbus*. Bracton. l. 2. tract. 2. c. 5. §. 7. *Si inueniantur plagae apertae*, *vel bruſſurae per ictus orbos.* ICTVS CAECI, iidem qui *orbi*. *Caecae plagae*, Apuleio lib. de Herbar. virtutib. c. 3. Leg. Henrici I. Reg. Angl. c. 94. ICTVS APPARENS, caeco et *orbo*, opponitur. *Plaga aperta*, in Ch. laudata. ICTVS CVBITI, ſpecies ſortilegii apud Hiſpanos. Concil. Liman. ann. 1582. † ICTVS DEFENSALIS, quo quis ſe defendit in Ch. Mſ. an. 1385. † ICTVS MACHAT, *maſſa*, ſeu claua inflictus, ſine ſanguinis effuſione. Lit. remiſſ. Mſ. an. 1333. † ICTVS PLANVS, percuſſio quae gladio, qua planus eſt, fit, to. 8. Ordin. reg. Fr. p. 126. † ICTVM EIICERE, pro inferre, in Lit. remiſſ. Mſ. an. 1389. (2) Cognitio iudicis de ictu inflicto. Ch. Henrici Imper. an. 932 apud Miraeum in Cod. Donat. piar. c. 30. *Confirmamus eis bannum et Iuſtitiam impetum et burinam*, *ictum et ſanguinem*, *reperturam*, *etc.* (3) ICTVS PRIMI, prima acies, Gall. *l'Avantgarde*. Rodericus Toletan. l. 8. de Reb. Hiſp. c. 9. *Exercitum ſuum diſpoſuit in totidem aciebus*: *primas ictus habuit Garcias Renterii*: *ſecundam* [illegible] *Eximinus Cornelii*, *etc.*

IDALMA, f. facies, quae prae ſe ferebat ſpeciem benignitatis, a Graeco *ἴνδαλμα*, ſpecies. Belegrini Abb. Noualic. Epiſt. ad Ioannem PP. XIII. a. 965. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 758. *Sanctiſſime Vates*, *competenter veſtrae clementiae benignitatem requirimus*, *ſuppliciterque propriam ingenuitatem veſtri idalmatis flagitamus*, *vt etc.*

IDEA, imago. Vetus Inqueſta apud Puricellum in Ambroſiana Baſilica p. 1037. V. *Idolum.*

† IDEMPTITAS, a Gall. *Identité*, aequalitas, paritas. Libert. Mſ. villae de Berco an. 1290. Vide *Identitas* 1.

† IDEMTITARE, iterare, tom. 10. Collect. Hiſt. Franc. p. 61.

IDENTITAS. (1) Quaeuis actio repetita. Vita Abb. S. Albini: *Ne identitas in Clauſtro acediam parturiret i. en faiſant toûjours la meſme choſe.* Miracula S. Adalberti Egmundani c. 11. *Identitas ſatietatis mater eſt.* V. Stephanum Tornacenſem Epiſt. 27 (2) IDENTITAS, pro idem. Paſchaſius Radbertus in Epitaph. Walae Abb. Corbeienſis l. 2. c. 2. *Ideo identitas eſt paene et in rebus eccleſiarum*, *etc.* (3) † Ius, quod domino ſuperiori competere ſolet. Ch. Mſ. Nic. epiſc. Camerac. an. 1249. *Volentes identitatem et ſubiectionem et iuriſdictionem omnimodam - - retinere.*

IDERVS. Placitum a. 860. apud Mabill. Diplomat. p. 534. *Sed ipſe tantum poſtulauit*, *vt diebus vitae ſuae ei habere licuiſſet*, *et in S. Petro aliquid daret pro idero iuxta ſuam voluntatem.* † Leg. forte *Iberus*, domus.

IDERZON, ſepimentum, V. *Derzon.*

† IDIDA, *ſolamente*, in Gloſſ. Lat. Ital. Mſ.

IDIOCERA, *ἰδιόχειρον*, *Ecrit privé.* Rolandinus in Summa Notariae c. 3. *Sagacitates vero in deponentem et depoſitarium*, *ne depoſitum alteri detur*, *niſi ſicut ordinant*, *multimode fiunt*: *aliquando per idioceram*, *aliquando per*

per cirographum, et multis aliis modis, etc.

† IDIOLANA, herbae genus, portulaca, Gall. *Pourpier*. Gloss. Lat. Gall. an. 1352. *Idiolana, pourcelaine.*

† IDIOMELA, cantica festo propria, in Ind. onomast. to. 4. Act. Iun. SS.

† IDIOPACIO, *la passione intrinsica.* Gloss. Lat. Ital. Ms.

IDIOTA. (1) Illiteratus, imperitus. Gloss. Gr. Lat. Ἰδιώτης, ὁ μὴ τεχνίτης, *rusticus, rudis.* Ἰδιωτία, *rusticitas.* Papias: *Idiota, propria vel rustica lingua contentus. Idiota, rusticus, indoctus, ignarus, sine literis.* Gloss. Aelfrici: *Idiota, ungelaerad,* i. illiteratus, indoctus. Will. Brito in Vocabular. *Idiotae dicebantur, qui propria tantum lingua naturalique scientia contenti, literarum studia nesciebant, unde dicebantur sine litteris, non quod litteras non scirent, sed quia artem Grammaticae propitiam non haberent.* Liberatus Diaconus c. 7. de Maximiano Patriarcha Constantinopolitano: *Constans quidem in fide vera, idiota autem sermone.* Caelius Aurelian. l. 1. Acutor. c. 11. *Apud inertes, quos idiotas appellant.* (2) IDIOTAE, dicti etiam Monachi, qui vulgo *Conuersi* appellantur, seu qui nullo Ordine Ecclesiastico donati, vt est apud Allatium lib. de Narthece veteris Eccl. p. 15. Vdalricus l. 2. Consuetud. Cluniac. c. 10. Interdum et qui literas, seu *legere* nesciebant *idiotae* appellati Gregorius M. l. 9. Ep. 9. (3) Priuatus. Sententia Iuonis Carnotensis Episc. pro Monast. S. Martini de Campis: *Testis fuit, se vidisse Presbyterum de Hienuilla, seruos et liberos parochiales ex debito ad sepulturam suscepisse, seque interfuisse; Presbyterum vero Puteacensem in praesentia Presbyteri de Hienuilla tantummodo locum suscepisse idiotae i. viri priuati.* (4) IDIOTA, IC. Anglis, dicitur a natura stultus, qui numerare non potest 20. denarios, et patris vel matris nomina ignorat, vel quam aetatem habet, et similia: eiusmodi enim stulti rei suae gerendae incapaces habentur. Haec Rastallus.

IDIOTICVS SERMO, in Vita S. Arigii Episcopi Vapincensis, rusticus.

† IDIOTVS, priuatus, to. 6. Aug. Act. SS. p. 704. V. *Idiota* 3.

IDITHVM. Lambertus Schafnaburg. a. 1070. *Ipse denique, qui vt res certamini committeretur, vehementissimus auctor incentorque fuerat Rutgerus Comes, is nunc primus fugiendi auctor ac signifer apparebat, omnique, vt vulgo dicitur, vento citatior, montes et colles modernus Idithum transmittebat.* Alcinus poëm. 221.

Instituit pueros Idithum modulamine sacro,
Vtque sonos dulces decantent voce sonora, etc.

Vbi vir doctus *Idithum* putauit esse auctoris nomen qui sub Carolo M. vixerit. Guil. Brito lib. 4. Philipp. V. 576. vti legendum:

- - - Praestructus ab illo
Esdra, qui docuit reparare volumina Legis
Atque Prophetarum, Psalmos, Idithique libellos,
Et Testamenti simul omnia scripta prioris.

Vbi editor ad marginem correctionis vice reposuit, *f. iditemque.* Alii Psalmos Dauidis, qui pro *Idithum* inscribuntur, intelligi volunt, 38. 61. 76. de quo l. 1. Paralipom. c. 9. 16. 25. l. 2. c. 5. 29. 35. etc. Hieronymus in Psalm. 21. et Isidor. l. 7. c. 8. *Idithum, transiliens eos siue saliens eos, etc.* Io. de Ianua: *Idithum interpretatur transiliens eos vel saltans: quia quosdam humo inhaerentes, et ea quae in imo sunt cogitantes, et in rebus transeuntibus spem ponentes, transilinit canendo iste, qui vocatur transiliens.* V. Chron. Alexandrinum p. 202.

IDOLAGIA, pro *idololatria.* Fulcuinus to. 6. Spicil. Acher. p. 543.

† IDOLATICVM, *idolo con[illegible]atum.* Glossar. Bibl. Ms. annon. ex Bibl. Reg.

IDOLOTRARE, pro *idololatrare*, idola colere, in Vita S. Bernardini, t. 5. Maii p. 268. * et alibi.

IDOLATRIA, pro *idololatria.* Epitaph. S. Isidori Hispalensis Episcopi.

IDOLATRICVS, pertinens ad idololatriam, in Origine Belli Hussitici ap. Ludewig. t. 6. p. 184.

IDOLIVM, locus, in quo idola coluntur. Isſo Magister in Glossario: *Idolium, templum idoli, locus idolorum.* Alibi: *Idolium est locus, in quo idolis immolabatur: Idolothytum, sacrificium. Idolum, res ipsa, cui immolatur.* Rursum: *Idolium, seruitus idolorum.* In alio MS. Cod. *Officium idolorum.* Versificator quidam:

Est locus idolium, quod ibi datur,
i. . . idolothytum.

Papias: *Idolium, locus, vbi idololatrae venerantur et colunt idolium.*

IDOLICVS, pertinens ad idolum. *Idolica nebula*, in Inuentione S. Cataldi Episc. t. 2. SS. Maii p. 570.

IDOLOLATRA, pro *idolo.* Nicolaus de Braia in Ludouico VIII.

IDOLOLATRARE, idola adorare, in Concil. Eliberit. cap. 1. Gall. *Idolatrer.*

† IDOLVM, imago, effigies, ap. Bened. abb. Petroburg. edit. Hearn. t. 2. p. 523.

IDOMADA, pro *hebdomada*, in Hist. Dalph. t. 2. p. 284.

IDONEARE. (1) IDONEARE SE, idem quod *idoneum se facere.* Ch. Caroli M. apud Mabill. EDVNIARE, praeferunt Edict. Rotharii Reg. Longob. tit. 109. §. 9. et Leges Grimoaldi tit. 1. §. 3. EXIDONEARE, *Idoneum se reddere*, purgare se. Capitula Caroli C. tit. 9. cap. 6. Lex Aleman. tit. 17. §. 5. et Decretum Tassilonis, §. 12. *Si autem tres annos indurauerit opus ancillae, et parentes eius non exadoniauerint eam, vt libera fuisse, etc.* vbi Cod. MS. *Exidonianerint*, alius *Adexonianerint.* (2) † Legitimum iurique cen[...]um declarare, asserere. Ch. a. 1[...]5. ap. Murat. in Antiq. Estens. p. 315.

IDONEITAS, facultas. Leg. Luitprandi Reg. Longob. tit. 74. §. 1. *Nullam exinde habeat idoneitatem, etc.* Io. de Ianua: *Idoneitas, aptitudo, vtilitas, conuenientia*; *Idoneites, conuenables*, in Gl. Lat. Gall. Sangerm.

IDONEITAS LOCORVM, commoditas, apud Ottonem Frising. Episc. lib. 1. de rebus gestis Friderici I. Imp. c. 3.

IDONEVS. (1) Innocens, qui ita ab omni delicto immunis est, vt *Idoneus* sit iuri stare. Ioan. de Ianua: *Idoneus, irreprehensibilis.* Pactus Leg. Salicae tit. 76. §. 1. *Et ille postea, qui rogatus fuerat, si ex hoc idoneum se cognoscat, se debet postea cum duodecim per sacramentum absoluere.* Infra: *Si se idoneum agnoscit, etc.* IDONEVM SE FACERE, sacramento ab imposito crimine se purgare, exuere, in Capitul. Caroli M. l. 3. c. 89. (2) IDONEVS, siue liber, in Speculo Saxon. l 3. art. 26. 29. Ita videtur vsurpasse S. Fructuosus in Regula c. 13. *Alius de Genealogia et gente sua fatetur esse Principes, alius de parentibus, alius de germanis, alius de cognatis, alius de fratribus et consanguineis et idoneis, alius de diuitiis, etc.* Vbi *idonei* dicuntur honorabiliores, vt *idonei serui* et *liberti*, in Lege Wisigoth. l. 9. tit. 3. quibus ibidem opponuntur *vilissimi.* (3) † Mundus, Gall. *propre, net.* Vet. Poenitent. MS. Cod. reg. 943.

† IDRAGVLA, *lo sono del organo. Idragulicus, dolze sono de organi.* Gl. Lat. Ital. MS.

IDRERON. Lex Longobard. l. 1. tit. 19. post §. 5. in Editione Boeriana haec habentur, quae desunt in Lindenbrogiana: *Si quis sepem alienam ruperit, i. idreron, comp sol. 6.* V. *Derzon.*

† IDRIA, pro hydria, in Gl. Prov. Lat. Cod. reg. 7657.

IDROMALVM, *vnguentum quod fit ex aqua et malis*, Ioan. de Ianua. Vox hibrida ab ὕδωρ et malum.

IDROMELLVM, apud Rymer. to. 8. pag. 404. pro *hydromeli*, ὑδρομέλι, aqua melle mixta, aqua mulsa, Gall. *Hydromel.*

IDROR, *diabulus, seruus*, in Glossis Sangerm. MSS. n. 501. Suspicor legendum, *idrus, diabolus, serpens.* V. mox *Idrus.*

IDRVS.

IDRVS, ὕδρος, hydrus, serpens aquaticus. Ch. a. 1028. ex Tabul. S. Mariae Andegau.

IDVATVS, vltra idus prouectus. *Iduato Martio* in Barthii Glossar. ex Guiberti Hist. Palaest. *Iduato Aprili*, apud eumd. Guibertum l. 1. Vitae suae c. 3.

IDVVS, ὅμοιος, similis, in Gl. Lat. Gr. Sangerm. MSS. *Iduum*, ὅμοιον. Supplem. Antiquar.

IECORVS, ἀγυνόμος, *aedilis*, *curator vrbis*. Supplem. Antiq. Lege et v. *Viecurus*.

IECTARE AD IVDICIVM, in ius citare, vocare. Constitutio Caroli M. apud Spelman. in *abiectire*: *Nullus praesumat hominem ad iudicium sine causa iectare, nisi iudicatum fuerit*. V. *Abiectire*.

IECTIGARE. Pseudo-Ouidius l. 1. de Vetula:

Sicut multoties agitur furiis agitatus,
Sicut iectigatis, cuius nerui sunt resoluti.

Id est hac et illac membra disiicit.

IECTIO, defectus, in Capitul. Caroli C. tit. 31. §. 33. V. *Abiectire*.

IECTISCERE, iectiuum facere, vel potius de eo qui *iectiuus* fit; ibidem.

IECTIVVS, i. q. *Abiectus*, qui vadimonium deseruit, defecit. Formulae vett. Bignon. c. 1. V. *Abiectire*. V. *Abiectire* et *Geitiuus*.

IECTVS. (1) Piscatio, V. *Tractus* 2. IECTVS LAPIDIS, pro *iactus* lapidis, in Vita MS. S. Winwaloei f. 103.

IEDDA, V. *Ledda* in *Leudis*.

✝ IEHINARE, tormentis rem ab aliquo quaerere. Lit. remiss. Ms. a. 1350. *Ipsas - - bis fecit torqueri siue iehinari*. V. *Gehennae*.

IEIVNALES DIES, dies sacri ieiunii, in Statut. Collegii Cornubiae an. 1380. apud Lobinell. t. 3. Hist. Paris. p. 500.

IEIVNITAS, abstinentia, ieiunium. Vtitur Caelius Aurelian. l. 1. Acutor. c. 11. l. 2. c. 10. et lex 4. Cod. Theod. de Suariis.

IEIVNIVM. (1) IEIVNIVM QVADRAGESIMALE, in hoc differt a caeteris ieiuniis, quod in aliis post nonam, in hoc autem post vesperam reficiebantur. Microlog. cap. 49. IEIVNIVM PASCHALE, apud Hincmarum, *obseruantia paschalis*, apud Gregor. in libro sacram. Idem quod quadragesimale. IEIVNIA QVATVOR a Latinis primitus obseruata, docemur ex Philastrio in Catal. haeres. V. *Quadragesima*. IEIVNIVM *Vernale*, *Aestiuale*, *Autumnale*, *et Hiemale*, *seu ieiunium primi*, *quarti*, *septimi*, *et decimi mensis*, vel *quatuor temporum*, vbi primus mensis est Martius, a quo annum auspicabantur; quartus Iunius, septimus September, et decimus December. Vide vetus Kalendarium Rom. editum ab Allatio lib. de Dominic. et Hebd. Graecor. c. 37. IEIVNIVM *in Litania Maiore*, indictum olim a Mamerto Episcopo Viennensi, et ab Ecclesia postmodum obseruatum. Ioannes Abrincensis Episc. de Off. Eccl. pag. 55. IEIVNIA *temporalia*, qua in 4. temporibus fieri solent. Statuta Ordinis Cartusiensis 1. part. c. 3. IEIVNIVM *bannitum*, inquit Serrarius l. 1. Rerum Moguntiac. c. 32. fuit magnum et intensum ieiunium, quod ad Dei bannum, seu poenam, iramque auertendam ab iis suscipiebatur, qui se banno diuino dignos agnoscebant, (videat Lector, an haec probet) huiusque ad nostra fere tempora fuit in Moguntina Ecclesia vsus, et eo modo fere per triduam seruabatur, iisdem feriis, quemadmodum quatuor temporum ieiunia, sed aliis hebdomadibus, quas ad memoriam versiculo isto significabant:

Post SALVS et MISERI *tibi erunt ieiunia banni.*

Id est post dominicas, quibus canitur *salus* et *misericordia*, quarum illa est dominica 19. post Trinitatem, haec dominica prima post *quasimodo*. IEIVNIVM *dispensationis* est, quod celebratur in Vigiliis solennium dierum et magnarum festiuitatum, vt Natalis Domini Durant. l. 6. Rat. c. 7. n. 7. V. *Vigiliae*. IEIVNIVM *votiuae promissionis*, vt si quis vouet quod

quod certa die ieiunabit, vel a carnibus abstinebit. Beletus c. 11. et Durand. lib. 6. cap. 7. n. 8. IEIVNIVM *poenitentiale*, *quod Ecclesiastico mere poenitentialibus traditur ad remedium*, inquit Sigefridus Episcop. Moguntinens. Epist. 3. IEIVNIA *indicta* in poenitentiam, quo pacto redimerentur, docent Canones Saxonici sub Edgaro Rege dati, cap. de Satisfactione §. 18. 19. (2) *Fames*. Barthii Gl. ex Roberti Monachi Hist. Palaest. *Hanc famis asperitatem, vt suas probaret, euenire permisit Deus. Nam et suos premebat ieiunio, et vicinas nationes disterminabat gladio.*

† IENERARE, pro generare, in Ch. Ms. a. 1139.

IERARCHA, pro *Hierarcha*, a Graeco ἱεράρχης, qui sacris praeest. Hoc honoris titulo Guibaldum seu Wibaldum Abb. Casinensem compellat Lotharius Imper. apud Marten. t. 2. Collect. Ampliss. p. 165.

IERARCHIA, dignitas Ierarchae, in Epistola Presbytero Iohanni seu Regi Abissinorum falso adscripta ad calcem MS. Corbeiens.

IERARCHVS, vt *Ierarcha*. Sic inscribitur Epistola a. 890. apud Marten. t. 1. Ampliss. Collect. col. 230.

† IERBVS, locus vel ager herbosus et palustris, Ital. *Erbaio*. Dipl. Otton. I. Imp. a. 962. apud Murat. t. 6. Antiq. Ital. p. 66.

IERCIA, agna, ouis quae nondum peperit, Picardis *Germe*. Chartular. SS. Trinit. Cadom. fol. 27.

IEREMITA, nauis *igne Graeco* plena, Gall. *Brulot*. Memoriale Potestatum Regiens. ad an. 1218. apud Murat. t. 8. col. 1092.

† IERGERIA, lolium. Gloss. Gall. Lat. Cod. reg. 7684.

† IERICHONICVM, locus vbi aluntur senes, in Supplem. ad Miraeum p. 295. V. *Gerocomium*.

† IERNAGIVM, pro *Iuernagium*, frumentum hyemale. Ch. an. 1165. inter Probat. Hist. Autiss. p. 22. V. *Ibernagium*.

IEROCOMIVM, locus vbi aluntur senes, V. *Gerocomium*.

IERONTICON, liber continens Vitas Patrum, V. *Geronticon*

IERVPREPES, sacer, diuinus, V. *Geroprepes*.

IES, exitus, semita, callis. Ch. Dombensis a. 1466. *Iuxta terram Ioannis Chabua quodam ies intermedio.*

† IESA, *vel Iesus, vel Ihesa, Gisarme*, in Glossar. Lat. Cod. reg. 7679. V. *Gisarma*.

† IESINA, cessatio. Ch. Ms. a. 1259. V. *Gesina* 2.

IESSE. Will. Thorn. a. 1097. *Candelabrum etiam magnum in choro aerefum, quod Iesse vocatur, in partibus emit transmarinus.* Eiusmodi sunt candelabra, seu *Polycandela* aerea etiamnum in aliquot aedibus sacris, ab humo altius educta, et in latum expansa, *arboris iesse* (vnde nomen) speciem referentia. Seriem scilicet genealogicam Iesu Christi, iuxta Isaiam c. 45. et S. Paulum ad Romam c. 1. Sugerius libro de Administr. sua p. 348. *Vitrearum etiam nouarum praeclaram varietatem ab ea prima, quae incipit a stirpe iesse in capite Ecclesiae, vsque ad eam, quae superest principali porte - - - depingi fecimus.*

IESVATI, V. *Fratres Iesuatorum* in *Frater*.

† IESVLVS, puerulus Iesus, in Act. SS. t. 1. Aug. p. 255.

IESVM, IESVS, lanceae seu spiculi species, V. *Gesum* et *Iesa*.

† IETA, impositio seu impositionis aequa partitio. Libert. Montisfer. Ms. a. 1291. V. *Gita*.

IETVS, piscatio, V. *Tractus* 2.

† IEVLARIA, i. q. *Iaularia*, in Ch. Ms. a. 1341.

IF, vox Gallica, taxus, Germ. Eibe. *Balistae de if*, in Epist. a. 1113. apud Marten. t. 1. Coll. Ampl. col. 1115.

IFFIGIARE. Gloss. Sangerm. MS. *Amendat, iffigiat, aut longe mittit, vel extra commendat.*

IFVNGIA, panis primarii genus, panis similaceus, Anglis *Coked bread*. Anonymus priscus:

Dic panem, lapidem: quoque dic
ifungia, quare?
Hoc quid de facili fungitur omnis
homo.

Haec

Haec Spelman. Sed pro *Ifungia*, scribere debuerat Grammaticulus iste *Sfungia*, quae Isid. l. 20. c. 2. *dicitur panis, aqua diutissime laxatus, qui similam modicam accipit.* Glossae antiq. MSS. *Sfungia, panis aqua diutius* (f. diutius) *malaxatus*. V. *Panis de Coket.*

IGGERERE, pro *ingerere*, in Gestis Tancredi apud Marten. t. 3. Anecd. col. 132.

IGNARVRES, *ἀγνοοῦντες*, *ignari* in Supplem. Antiquarii.

† IGNATIA, placentae species. Gl. Lat. Gall. Cod. 7679. *Ignatia, fouace, ab igne.*

† IGNATVM, morbi genus, carbunculus. Gloss. Prov. Lat. Cod. reg. 7657. *Floyronc, Prov. bulcles, ignatum, formunculus.*

IGNEARIVM, V. mox *Igniarium.*

IGNIA, Festo, *vitia vasorum fictilium*, nempe quod ignis eorum quaedam causa, vt habet Martinius: qui et istud refert ex Glossis: *Ignia, ποτία, φρυγίσις*: pro quibus suspicatur legendum, *ignia, ποτία* vel *ποτιά, πυρίασις*, vt intelligatur nidus calidus, cui Gallina incubat, fomentum, aut *ποτιά, πυρίασις*, humor calidus, aqua calida, qua quis fouetur, *ποτία* enim est vligo, humor.

IGNIARIVM, *focarium*. Ioan. de Ianua. *Foyer* Gall. Gloss. Isid. *Igniarius, ignem continens.* Glossar. Lat. Gall. Sangerm. *Ignearium, Fouyer, ignearius, contenant feu.* Onomast. apud Martinium: *Igniarium, πυρεῖον.* Lego ap. eumd. de Ianua: *Ignearius, ignem continens; ignearium, focarium.*

IGNIBVLVM, *thuribulum*, Ioanni de Ianua. *Encentier*, in Glossar. Lat. Gall. Sangerm. Vocem hanc vsurpauit Prudentius ead. notione.

† IGNICOMVS, cuius coma ignea est, t. 6. Collect. Hist. Fr. p. 52. *Sol ignicomus* apud Auson. ep. 7.

IGNICREMVS, *igne crematus, vel igne cremans*, Ioh. de Ianua; *Brulé par le feu*, in Glossis Lat. Gall. Sangerm.

IGNIFER TERMINVS. Incertus Gromaticus; *Lapis si minimam venam habuerit, ignifer nomen habet.* Latinus et Myrsontius p. 261. *Termini Tiburtini, silicei, tofinei, igniferi, etc.*

† IGNILIS, Belgis *Iokse*, nummi argentei nomen, schelinus, Gall. *Escalin*, ap. Leonin. Cancellar. Gelriae in Consil. 49.

IGNIRE. (1) Accendere, Gall. *Alumer*. Vita S. Iohannis Gualberti to. 3. Iulii p. 381. (2) Fulgere, veluti ignis resplendere, Gall. *Briller*. Apud Murator. to. 8. col. 328 (3) Instigare, instimulare, asperare, Gall. *Irriter*. Apud Murator. to. 2. col. 241.

IGNIRI, vri, inflammari, Gall. *Brusler*. Chronicon Comodoliacense apud Stephanot. Fragment. Histor. to. 2.

IGNIS. (1) IGNIS BRIGIDAE, quem inextinguilem dicunt, etc. cuiusmodi fuit Vestalium. V. Sylvestr. Giraldum l. 2. Topogr. Hibern. c. 34. 35. 36. 48. IGNIS GRAECVS, confectitius, *Feu d'artifice*. W. Neubrigensis l. 4. c. 19. *Quodam ignis genere, quem Graecum dicunt.* Guibertus l. 7. Hist. Hierosol. cap. 33. *Graecos, quos ita vocitant, ignes inicere machinis, etc.* Ioan. Iperius in Chron. S. Bertini c. 23. part. 1. ap. Marten. t. 3. Anecd. col. 549. *Henricus cum paucis viriliter occurrit, et iniecto igne Graeco, omnes pene cum suis nauibus exussit.* *πῦρ Ρωμαικὸν*, Theophani; *Ignis Romaicus*, Paulo Diacon. l. 21. Hist. Misc. Ait autem Albertus Aqu. l. 7. c. 15. *huius ignis genus aqua esse inextinguibile*, quod reuera est, siquidem in ipsa aqua, ipsoque mari ardebat, vt obseruat in Annalib. 11. Alexiad. p. 336. Willel. Neubrig. l. 4. c. 19. *Muris enim admotae* (machinae) *incendebantur ab hostibus quodam ignis genere, quem Graecum dicunt. Denique hoc genus arte confectum mirae esse potentiae dicitur, nec contrario cedere elemento.* † IGNIS PELASGVS, *dicitur Gallice Feus Griiois*, in Glossar. Lat. Gall. a. 1384. Aliud Cod. 7679. *Ignis pellagus, Feu Gregeoys.* NOVVS IGNIS, qui in Ecclesia Sabbato sancto Paschae, extincto

cto veteri, accendi solet. Leo IV. PP. IGNIS PASCHALIS. Zacharias PP. in Epist. 12. ad Bonifacium Archiepiscop. Moguntinum: *De igne autem Paschali, quod inquisisti, a priscis sanctis patribus, ex quo per Dei et Domini nostri Iesu Christi gratiam, et pretioso sanguine eius dedicata est, quinta Feria Paschae, dum sacrum Chrisma consecratur, tres lampades magnae capacitatis, ex diuersis candelis Ecclesiae oleo collecto, in secretiori Ecclesiae loco ad figuram interioris Tabernaculi insistentes indeficienter, cum multa diligentia inspectae ardebunt, ita vt oleum ipsum sufficere possit vsque ad tertium diem: de quibus candelis, Sabbato sancto, pro sacri fontis baptismate sumtus ignis per Sacerdotem renouabitur.* Vita S. Kierani Episc. Sagiriensis num. 24. *Sanctus senex statuit vt in suo Monasterio ignis paschalis consecratus per annum non extinguerentur.* V. Serrarium l. 3. Rerum Moguntinar. p. 474. IGNIS LAPIDEVS dicitur apud Bernardum Mon. in Consuetud. Cluniac. MSS. c. 69. quod inscribitur *De igne lapideo*: vbi nominis rationem explicat his verbis: *Lapis pretiosus, de quo ignis est producendus, sub custodia iam dicti Apocrisiarii seruatur, etc.* IGNIS FRICATVS, pagana superstitio, Vide *Nodfyr*, et *Nedfri*. IGNIS PENNATIVS, materia ignita tormentis et machinis bellicis in castella et hostes immissa, Vide *Pennatius ignis*. IGNIS SILVATICVS. Simeon Dunelmensis, Florentius Wigorniensis, et alii a. 1048. *Ignis aëreus, vulgo dictus Siluaticus - - - villas et segetes multas vstulauit.* IGNIS INCENSIO. Iacobus I. Rex Arragon. in Foris Oscae a. 1247. fol. 12. vbi de testibus: *Tamen si postea venerit,* (is, contra quem testes adducuntur,) *et poterit probare, quod legitima causa fuit impeditus, quod non potuit venire ad diem praedictam, quia non potuit aquam transire, etc. non habeatur pro victo, sed detur sibi dies altera ad recipiendos testes, et tunc vocatio aduersarii, et incensio ignis non habeat locum.* IGNIS IVDICIVM purgationibus vulgaribus accensetur: quod scilicet, manu in ignem immissa, innocentiam suam quis tueri tenebatur. Lex Ripuar. tit. 30. §. 1. *Quod si seruus in ignem manum miserit, et laesam tulerit, dominus eius, sicut Lex continet, de furto serui culpabilis iudicetur.* Tit. 31. §. 5. *Quod si in prouincia Ripuaria iuratores inuenire non poterit, ad ignem, seu ad sortem se excusare studeat.* Hugo Flauiniac. in Chronic. p. 244. *Foimantiam autem hanc ita fuisse oblatam affirmare voluerunt, vt indicatum fuisset etiam per ignis aut aquae iudicium.* Ch. Balduini Comitis Flandriae pro Gerardimontensibus, apud Miraeum in Diplomat. Belgic. p. 352. *Nemo cogatur inire duellum, vel subire iudicium ignis et aquae.* Ita perinde *iudicium ignis et aquae*, in Diplomate Henrici III. Reg. Angl. quod descripsit Seldenus ad Eadmerum, vt et Spelmannus in Gloss. *Ignitum iudicium*, in vet. Ch. *Igneum iudicium*, in Tabulario S. Albini Andegau. *probationem per igneum iudicium obtulit.* Sed vereor, ne haec postrema ad purgationem per *ferrum candens* pertineant, cum istiusmodi ignis iudicii alibi vix mentio habeatur. V. *Ferrum candens.* Matth. Westmonast. a. 1250. *Prohibitum est iudicium, quod fieri consueuit per ignem et per aquam.* Pro *examinatione ignis et aquae*, pecuniam extorquere Sacerdotes vetantur in Append. ad Concil. Lateranense III. parte 2. can. 3. 11. (2) IGNIS, pro *incendium*. Regimina Paduae ad an. 1;92. apud Murator. to. 8. col. 426. (3) Ius cognoscendi de incendio. Ch. Henrici I. Reg. Angl. ex Histor. MS. Monast. Beccens. p. 36. (4) Idem quod *focus*, domus. Lex Ripuar. tit. 30. de seruo reo, vbi sic dominus loquitur: *Ego ignoro, vtrum seruus meus culpabilis an innocens de hoc extiterit, propter ea eum secundum Legem Ripuariam super 14. noctes ad ignem repraesento.* §. 4. *Quod si postquam eum ad ignem applicuerit, fuga lapsus fuerit, etc.* Ch. an. 1138. in Monast. Pastorali Eccl. Paris. l. 7.

num.

num. 42. *Comes Theobaldus in Festo S. Dionysii de vnoquoque igne illius villae pro taxamento* (seu censamento) *vnum sextarium auenae habebit: si vero aliquis ignium defuerit, Comes nec de terra, si sine domo remanserit, nec de domo, si sine igne fuerit, praedictum taxamentum habebit.* (5) IGNIS DIVINVS, ignis sacer. Chron. Andrense to. 9. Spicileg. Acher. p. 411. *Eodem anno* (1129) *plaga ignis Diuini Carnotum Parisius, Suessionem - - - et alia multa loca mirabiliter peruadit, sed mirabilius per S. Dei Genitricem Mariam extinguitur. Iuuenes etenim, senes cum iunioribus, virgines etiam tenerae in pedibus, in manibus, in mamillis, et quod grauius est in genis exuruntur et celeriter extinguuntur.* IGNIS SILVESTER, ignis sacer, ἱερὸν πέλας, Gallis *Feu sauvage*. Rogerius Episcop. Abellinensis in Hist. Translat. S. Modestini et sociorum, n. 9. IGNIS GEHENNAE, ead. notione, in Vita S. Eleutherii Episc. Tornac. n. 19. IGNIS AGRESTIS, Vide in *Ampullae*. IGNIS INFERNI dictus, qui vulgo sacer, seu *erpeta*. Herimannus de Restaurat. S. Martini Tornacens. c. 6. IGNIS INFERNALIS, ead. notione. Instrument. MS. an. 1482. IGNIS PERSICVS, eod. significatu. Acta S. Dympnae Virg. et Mart. to. 3. Maii p. 488. † IGNIS S. FIRMINI, idem, in Lit. remiss. MS. a. 1354. (6) IGNIS B. MARIAE, morbi genus, qui sub Iohanne Fr. Rege desaeuiit. Regest. Chartophylacii Regii num. 81. sign. 13. (7) IGNIS S. AMBROSII. Caffari Annal. Genuens. l. 1. apud Murat. to. 6. col. 255. *Clauarii, Scribani, Cancellarius pro vtilitate reipublicae in hoc consulatu primitus ordinati fuerunt: et ignis S. Ambrosii in hoc consulatu fuit anno Domini MCXXII.* (8) IGNIS VOLATILIS, haud scio an idem qui Gallis *Feu volage*, impetigo, lichen, Gall. *Dortre*. Vita B. Humilianae to. 4. Maii pag. 397. *Sicut cum recessisti a me nunquam illi et lateris dolorem sensi - - - Infirmitas illa vulgo Papici vocabatur, alio item vocabulo ignis volatilis, alio modo Gutta salsa nominatur.* (9) Dies. Martyrolog. Wandalberti t. 5. Spicileg. Acher. p. 346.

- - - *Haec fulget triceuis iguibus vnda;*
Hunc hyemis verisque tenens confinia mensem.

(10) † IGNIS IVDICIALIS, morbi teterrimi genus, quod describitur in Act. SS. to. 4. Sept. p. 774. (11) † Ius lignum excindendi in nemoribus ad vsum ignis, lignatio. Ch. a. 1126. inter Instr. t. 11. Gall. Christ. p. 235.

IGNITA. Regula S. Tetradii Presb. c. 26. *Haec licet minus idonei bellatores arma vobis spiritualia contra ignitas diaboli prouidemus.* Vbi *Ignitae* diaboli sagittae ignitae intelliguntur.

IGNITABVLVM, *ignis receptaculum*. Festus Onomast. *Ignitabulum*, πυρεῖον, quod latius patet vt etiam igniarium significet. Gloss. *Ignitabulum*, δαλὸς ἐσχάριον πυρεστεῖον. Carolus de Aquino in Lexico Militari *Ignitabulum* exponit lignum duplex, quorum alterum leuius et rarius substernebatur, atque ab alio duriore, et in terebrae formam facto, tamdiu perforabatur, donec excitato calore ignem eliceret. Hac voce vsi sunt Solinus c. 18. et Macrobius l. 2. Saturn. c. 8.

IGNITEGIVM, hora, qua oppidorum incolae intra aedes suas se recipere, nocte adueniente et ignem suum regere coguntur, campanae, quae inde *Curfu-bell* appellata, sono indicata, vt furtis nocturnis caueretur: Gallis *Couvre-feu*, († *Carrefeu, Cerrefeu, Queurefeu.*) Id autem a Willelmo Notho Rege Anglor. primo inductum aiunt. Leges Burgorum Scoticor. c. 86. *Quando pulsatur ignitegium.* Statuta Leichefeldensis Eccles. in Anglia: *Est autem ignitegium qualibet nocte per annum pulsandum hora septima post meridiem, exceptis illis festis, quibus Matutinae dicuntur post completorium, in quibus ignitegium ex consuetudine non pulsatur.* PYRITEGIVM, ead. notione, in Vitis Abbatum S. Albani: Non

Non tamen vltra pyritegium hora loquendi protrahatur. Vide *Piritegium.*

† IGNITONITVS, f. pro *ignitosus*, ignitus, in Ch. Th. Otterbourne edit. Hearn. p. 113.

IGNITOSVS, ignitus, vel ignem euomens, apud Adamnanum lib. 3. de Locis SS. c. 6.

† IGNIVOMVS, ignem euomens, in Chartul. S. Vict. Massil.

IGNOMINIARE, ignominia afficere. Landulphus de S. Paulo in Chron. Mediolanensi c. 40.

† IGNOMINIOSITAS, ignominia. Lit. remiss. Ms. a. 1405.

IGNOMINIVM, pro *ignominia.* Papias.

IGNOS, *ἀγνωςὲς, ignotus.* Supplem. Antiquarii. In aliis Glossis habetur *Ignos, γνωςὴς,* sed legendum *ἀγνωςος.* In Sangerman. *Ignus* pro *ignos.*

IGNOSCE, formula loquendi Monachis olim familiaris, quomodo etiamnum viget apud Gallos, *pardonnez-moi.* Pelagius libello 15. n. 20.

† IGNOSCENTIA, innocentia. Lit. remiss. Ms. a. 1334.

IGNOTESCERE, pro *innotescere.* Chartular. S. Vandreg. to. 1. pag. 901.

IGNVS, V. *Ignos.*

IGVLVS. Epist. Eginhardi 26. sic clauditur: *Bene vale. Igulorum amantissime. Sic optet igulus tuus vetulus et infirmus.* Vbi nescio quis: *Igulus, videtur esse amicus obsequens.* Vide, annon legendum sit *Igalus,* pro *Aequalis*: nam Galli superioris aeui *igal,* pro *égal* dicebant, *aequales* autem Latinis, socii eiusdem ferme aetatis dicuntur.

IGVMENARGIVM, V. *Hegumeni.*

IHERATICVS, pro *hieraticus,* ab *ἱερατικὸς,* sacerdotalis. *Episcopi et Iheratici* id est, sacerdotes, apud Murat. t. 3. p. 139. col. 2.

IHEROCHOMIVM, mendose pro *gerocomium,* locus vbi senes aluntur, in Actis SS. Februarii t. 2. p. 539. V. *Gerocomium.*

† ILA, *Beckenhube,* in Twingeri Vocabul. Lat. Germ. Ms.

ILBERNVS, vestimenti genus, V. *Bernistrist.*

ILIA, f. insula, Gall. *Isle.* Diploma a. circiter 1000. ap. Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 356. *Et ipse alodis habet terminos in fluuio quem dicunt Welena, et pergit per ipsum rametalem, qui est vltra ipsam salam et peruenit ad ipsam iliam, etc.*

† ILINIRE, pro illinere, in Stat. crimin. Saone c. 50.

ILL, cum linea transuersa, in antiquis MSS. crebro reperitur, loco nominis proprii, pro *ille* vel *illa*, vt ex Formul. Marculphi et vet. al. Codiciebus patet. Vide Itinerar. S. Willibaldi num. 25. Literis istis successit postmodum litera N. qua nomen etiam proprium designabant: quod inductum videtur circa annum Christi millesimum, vt obseruat Menardus ad lib. Sacrament. Gregorii.

ILLA, *σκώληξ χλῶπς*, in Glossis *εὐλὴ* est vermis, sed proprie nascens in corpore ex putredine.

† ILLAESO, aduerbialiter vsurpari videtur, to. 7. Ordin. reg. Franc. p. 430.

ILLALDIONES, species seruorum, iidem qui *Aldiones*, in Constit. Caroli M. ab Amerbachio edita c. 15. V. *Aldius.*

ILLAPSARE, illabi, inclinari, verbum ab *illapsus* effictum. Apud Baluz. t. 6. Miscell. p. 336.

ILLARIA, quasi *Hilaria*, ab *hilaris*, festiuitas. Apud Marten. de antiqua Eccl. Discipl. p. 465.

ILLARIDARE, larido suffigere, apud Apitium.

ILLATIO. (1) In missa Mozarabica, est id, quod in missa Romana *Praefationem* vocant, quae in singulis missis propria est. (2) Donum, munus, tributum. Senator. l. 1. Epist. 16. *Sensimus auctas illationes: vos addita tributa nescitis.* Index veterum Canonum inter Concil. Hisp. to. 3, p. 37. col. 2. V. *Inlatum* et *Cathedraticum.*

ILLATOR, caluminator, qui alicui infert crimina, delator. Rutherius de contemtu Canonum t. 2. Spicil. Acher. p. 198.

† ILLATVM, vulnus, plaga. Gloss. Lat. Gall. Cod. reg. 7692.

ILLECEBRARE, *illecebris attrahere*, Ioh. de Ianua. V. *Inlecebrare*.

ILLECEBRITAS, pro illecebrae. Coniectura Cardinalis de Cusa de nouissimis diebus.

ILLEGALIS, extra *legem* positus, *exlex*, *bannitus*, *proscriptus*, cui legi ac iuri stare non licet. Speculum Saxonicum l. 2. art. 71. §. 1. *Quicumque contra edictum et aduersus ea fecerint, sicut illegales et banniti iudicentur*. Lib. 3. art. 34. §. 1. *A iudice proscriptus et in bannum Regis, seu illegalitatem inductus* §. 3. Vide *Exlex*.

ILLEGIARE, V. *Inlegiare*.

† ILLEGIBILIS, qui legi non potest. Inuent. Ms. a. 1366.

† ILLEGITIMATIO, ILLEGITIMITAS, filii non legitimi conditio. Lit. legitimat. Ms. a. 1358.

ILLETABILE, *immortale*, Papiae

† ILLETGIARE, pacto firmare, sacramento ligare. Ch. ex Tabular. Flamar. V. *Inligare*.

† ILLETVS, dimin. ab Ilex, quercus viridis, vel Ilicetum. Ch. Ms. a. 1283.

† ILLEVS, auis species. Bestiarius Ms.

D'un oisel oés, ainc ne fu deus
Qui en Latin a non Illeus;
Seu non ne sai en Roumans mie.

† ILLEX, sine lege, to. 10. Collect. Hist. Fr. p. 70.

ILLIBABILIS, qui corrumpi non potest, aut contaminari. Lactant. l. 2. Instit. c. 7. *Illibabilis est* (sapientia) *tanquam lux*.

ILLIBARE, imbuere, instruere, ornare. Vita B. Notkeri Balbuli to. 1. April. p. 594.

ILLIBER, ἀπλεύθερος, in Gl. Graec. Lat. MS. Editum *Inliberalis* praefert.

† ILLIBERE, cum coactu, in Leg. Polon. t. 1. p. 101.

ILLIBERIS, ἄτεχνος, carens libris, apud Tertullianum adu. Marcion. l. 4. c. 34.

ILLIBERTARE, quasi libertatem auferre. Nicolaus Clemangis lib. de Armatis non soluendis.

ILLIBERTAS, priuatio libertatis, seruitus. Charta a. 1419. apud Rymer. t. 9. p. 790.

† ILLIBERTATIO, priuatio libertatis, in Leg. Polon. tom. 1. pag. 307.

ILLICENTIATVS, non obtenta licentia seu venia. Concil. Pisanum t. 6. Spicil. Acher. p. 313.

ILLICIBILIS, qui illicit. *Illicibilis voluptas*, apud Lactantium.

ILLICITATOR, qui tentat, vel agit illicita. Decretum Flauii Eruigii Regis pro Concil. Tolet. XII.

ILLICVS, subitaneus. Miracula B. Wernheri Mart. to. 2. April. pag. 726.

† ILLIMARE, lima radere. Acta SS. t. 4. Iul. p. 150.

† ILLIMINARE, pingere, coloribus adumbrare. Inuent. Ms. an. 1476. V. *Illuminare* 3.

ILLINGVIS, *mutus*, Papiae, pro *Elinguis*.

† ILLION, parua insula, in Ch. Ms. a. 1463.

ILLIQVIRI, V. *Inliquiri*.

† ILLOCALIS, qui loco non est circumscriptus, vnde ILLOCALITER, non circumscripte in Ch. Ms. a. 927. V. *Localitas*.

† ILLOMINVS, idoneus, legitimus. Ch. Ms. a. 1327.

† ILLOSVS, *pieno de fraude*. Gloss. Lat. Ital. Ms.

† ILLVEVM, *l'animo che a pena*. Ibid.

ILLVMINARE. (1) *Baptizare*. Graecis φωτίζειν. *Illuminati*, φωτιζόμενοι. S. Paulus ad Hebraeos cap. 10. *Rememoramini autem pristinos dies, in quibus illuminati, magnum certamen sustinuistis passionum*. Acta S. Susannae: *Adiuro te, Domine mi, per ipsum, quem Illuminasti, fratrem nostrum Claudium, ne me tardes illuminare etc.* DOMVS VENERANDAE ILLVMINATIONIS, Baptisterium, seu locus vbi *illuminatur* et Baptizatur, in Vita S. Marciani Presbyteri, t. 1. Ian. p. 612. (2) Accendere, Gall. *Allumer*. Guido Disciplin. Farfensis c. 21. *In coquina frater qui primus venerit diluculo, quamdiu solus fuerit, nihil aliud gerere potuit, nisi*

nisi focum Illuminare. (3) Pingere, coloribus adumbrare, *Enluminer.* Alcuinus Epist. 1. *Quosdam stellarum ordine ceu picto cuiuslibet magnae domus culmine Inluminare gestio.* Guigo Prior Carthusiae lib. de Quadripertito exercitio Cellae c. 36. (4) † *Illuminare famam*, existimationem reconciliare. Lit. remiss. Ms. a. 1355.

† ILLVMINARE, substant. candelae, lucernae ecclesiarum, Gall. *Luminaire.* Ch. a. 1006. ap. Lamium in Delic. erud.

ILLVMINATIO (1) Illustratio, Gall. *Enluminure.* Martenius Itiner. to. 2. p. 149. (2) V. alia notione in *Illuminare* 1.

ILLVMINATOR, aurarius pictor, qui libros variis figuris, iisque aureis condecorat, Gall. *Enlumineur.* Ordericus Vitalis l. 3. p. 480.

† ILLVMINATVS. *Illuminati* haeretici recentiores in Hispania, de quibus in Act. SS. t. 7. Iul. 646. V. alia notione in *Illiminare* 1.

ILLVSIO. Vsus antiqui Cistercienses cap. 97. *Si et iste non aderit frater, quamuis Illusionem passus, hoc faciat.* Cap. 90. *Missas solennes debet cantare, etiamsi nocturno somnio Illusus fuerit.* Nomocanon, editus a Cotelerio cap. 117. Ἱερεὺς μέλλων λειτουργῆσαι, ἐὰν πέσῃ εἰς ῥεῦσιν, etc.

ILLVSTER, pro *Illustris*, occurrit passim. V. *Illustres.*

ILLVSTRA, V. *Illustres.*

ILLVSTRAMEN, lumen. Acta S. Franciscae, num. 26. to. 2. Martii p. 109.

ILLVSTRARI, illustratus dignitate donari. Saluianus l. 4. de Gubernat. Dei.

ILLVSTRAS, vel melius ILLVSTRITAS, idem quod *Illustria dignitas.* Vtraque vox pluries occurrit in Sententia Sigismundi Regis Poloniae de felonia obiecta Ducibus Curlandiae, iisque Ducibus tribuitur, apud Ludewig. to. 6. pag. 217. 218. 220. et 225.

ILLVSTRES, honoratiores, vel qui hocce titulo donati erant. Anastasius in sancto Hormisda PP. *Qui ingressi vna cum Grato Illustri etc. Illustra* de feminis, in Tabul. S. Vitoni Virdun.

ILLVSTRIA DIGNITAS, dignitatis titulus, qui *Illustratus dignitas*, dicitur Senatori l. 1. Epist. 4. et l. 6. Epist. 11. 16. *Illustratus gradus*, in L. 11. Cod. de Iud.

† ILLVSTRISSIMITAS, titulus honorarius quo Cardinales compelluntur a regibus Poloniae, ex Amyden. in Stylo Datar. c. 15. p. 137.

ILLVTIBARDVS, qui barbam habet illotam et sordidam, apud Apuleium Florid. c. 3. Quidam legunt *Inlutibardus.*

† ILNECHIA, nauigii species, V. in *Naca* 1.

† ILVA, lucanica. Glossar. Lat. Gall. Cod. 7692. *Hua, Sauciffe.*

† ILVM, pennae substantia medullaris, in eod. Gloss.

† IMA, ora, Gall. *Bord.* Reg. Cam. Comput. Paris.

IMAGINABILIS, *fictilis*, in Glossis Isonis Magistri. *Imaginabile, Aptum imaginatione percipi.* l. de Ianua.

IMAGINABILITER, per speciem imaginis vel figurae. Ioannes Abbas in Praefatione ad libellum Precum:

IMAGINALIS, constans imagine. S. Irenaeus l. 5. c. 11. *Hac Iudaeorum Imaginalis est descriptio.*

IMAGINALITER, vt *Imaginabiliter*, apud S. Augustinum Vita S. Winwaloei MS.

IMAGINARE. (1) Imaginem rei alicuius referre, effingere Alanus de Insulis in Planctu naturae: *Illic armilla colubri naturam Imaginans, etc.* Eadem notione Gellius. (2) † Imagine seu sigillo effigie insignito chartam munire, ap. Oefel. t. 2. Script. rer. Boic. p. 80. V. *Imaginatio.*

† IMAGINARIA, imago, figura. Martul. Bituric.

IMAGINARIVS. (1) Vicarius, Locum-tenens, qui vices alterius in rebus gerendis implet, et *imaginem* quodammodo refert. Vetus Glossar. Bibl. Regis. *Imaginarius sub posita persona.* Petrus de Vineis l. 2. Epist. 21. *Quem ad vos tamquam Imaginarium personae nostrae transmittimus.* Lib.

Lib. 3. Epist. 9. *Filium nostrum ad vos tamquam Imaginarium nostrae praesentiae destinamus.* Adde Epist. 21. et 26. (2) IMAGINARIVS ORDO, in Concil. Turon. II. c. 3. opus sculptile, aut pictum, (vel potius Ordo seu locus imaginum,) quo sensu *Imaginaria pictura* dicitur ab Anastasio in versione Concilii II. Nicaeni et in lib. 1. Beati Abbatis aduersus Elipandum *Imaginarie*, id est, secundum imaginem. Haec Mabill. de Liturg. Gall. p. 93. vbi integram videre potes explicationem Canonis laudati. (3) IMAGINARII, sortilegi quidam ita dicuntur, *qui imagines faciunt, qui in possessionem praesidentium spirituum mittunt, vt ab eis de rebus dubiis doceantur.* Ita Petrus Blesensis lib. de Praestigiis fortunae, seu potius Ioh. Sarisber. l. 1. Policrat. c. 12. et Vincentius Beluac. l. 25. c. 101. Iidem forte qui ἀκονικοὶ dicuntur in Gloss. Lat. Graec. *Imaginarii*, εἰκονικοί.

IMAGINATIO. (1) Pro *Imago*, seu sigillum sic dictum, quod eius, cuius erat praeferret imaginem. Charta Friderici I. Imp. apud Vghellum in Episc. Bobiensibus sic clauditur: *in huius cerae materia pro sigillo expressa nostri vultus Imaginatio.* (2) ✝ Pro *Machinatio* vt videtur, in Chron. Th. Otterbourne p. 158.

IMAGINATVS. (1) Imaginibus adornatus, sculptus. Testamentum S. Remigii, Remensis Archiep. *Tibi haeredi meae Ecclesiae supra memoratae iubeo Thuribulum et Imaginatum calicem fabricari.* V. *Ymaginatus*. (2) IMAGINATA VITA, quae solam habet virtutis imaginem, qualis est hypocritarum. Chron. Trudonis p. 346. t. 7. Spicil. Acher.

IMAGINEVS, imaginarius. Fortunatus l. 2. de Vita S. Martini.

IMAGINIFERI, qui vexilla, in quibus Imperatorum erant depictae imagines, in acie deferebant, apud Gruterum 562. 1. 1007. 1. in Gloss. Lat. Gr. *Imaginifer*, est πρυτόμορφος. Emendat Meursius, -προτόμοφος.

IMAGINIOLA, imaguncula. Chronicon Abb. S. Trudonis l. 6. p 403.

IMAGO. (1) Masc. gen. *Cum paruo Imagine aureo ad figuram* D. N. I. C. in Charta an. 1398. apud Lobinell. t. 3. Hist. Paris. p. 227. (2) Vexillum Sanctorum imaginibus insignitum. Epistola Adriani PP. in Codice Carolino 92. (3) IMAGO AVRI, nummus aureus, regis imagine signatus. Regiam Maiest. l. 4. c. 40. §. 7. V. *Forma* 4.

IMAPVS. Vita B. Iohan. Abbat. Gorziensis c. 9. n. 75. *Vas quoddam, quod Imapum dicunt, guttulae excipiendae vasi vinario suppositum inuenit.* Sic etiam praefert Editio Labbei. Sed *Hanapum* legendum arbitror. V. in hac voce.

IMBALSAMARE, vox Italica, Gallis *Embaumer*, corpus mortui *balsamo*, aliisque bonis odoribus condire. Memoriale Potestatum Regiens. ad a. 1272.

IMBANCHITVS. Interpres Nouell. 88. c. 2. *Multis enim domos possidentibus in hac felicissima ciuitate, qui imbanchiti non videntur, non futuris pensiones ab inquilinis accipere, calumniantur, etc.* Vbi Graec. πολλοὶ δὲ τοῖς οἰκίας κεκτημένοις κατὰ ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν βανκαλίοντες, etc. Vox videtur deducta a *bancus*, ita, vt *imbanchiti* dicantur, qui in aedibus propriis *stallum*, seu sedem fixerint. V. *Bancus*, scamnum, sedile.

IMBANDITIO, ferculum, Gall. *Seruice*, ab Italico *Imbandire*, mensam instruere. Chronicon Placentinum Ioh. Demussis apud Murat. to. 16. p. 581.

IMBANNARE, in *bannum* mittere, in fiscum redigere. Hincmar. Laudun.

IMBANNIRE. (1) Idem, in Ch. Ms. a. 1179. (2) *Imbanniri*, interdici. S. Bernhardus Epistola 253. n. 9. V. *Bannum*.

✝ IMBARCVM, vulg. *Embargo*. Statut. Genuens. l. 4. c. 14.

IMBASIO, adulteratio, ab Anglico *to Imbase*, adulterare. Dicitur maxime de iis, qui cudunt nummos adulterinos. Litterae anni 1550. apud Rymer. to. 15. p. 206. *Alkimisticam*

misticam multiplicationem et peiorationem siue Imbasionem cuniae nostrae.

IMBASSIATOR, legatus, idem qui *Ambassiator.* *Negotia imbassiatoria*, t. I. Monast. Anglic. p. 154.

† IMBASTARE, a Gall. *Embaster*, clitellas imponere. Inquisit. Ms. an. 1260.

† IMBATALLARE, IMBATEGLARE, IMBATTAIARE, munire, *batalliis* instruere. Guido de Vigeuano de modo expugn. T. S. cap. 5. 6. 12.

IMBATELLARE CASTRVM, idem, ab Anglico *to Imbattle:* quod tamen proprie dicitur de acie. *To Imbattle an army*, aciem instruere. V. locum in *Machicollare.*

† IMBAXATVRA, legatio, demandata rei cuiuscumque alicui cura. Ch. Ms. a. 1251. V. *Embaxaria.*

† IMBAXIATA, idem, to. 3. Hist. Nem. Prob. p. 33.

† IMBAXIATOR, legatus, ibid. t. 2. p. 204. V. *Embaxator.*

† IMBE, apiarium, a Germ. Imme, apis. Necrol. abbat. Altorf. in Alsat.

IMBELLIA, *debilitas*, ab *imbellis*, Io. de Ianua. Festus exponit: *Imbelliam*, *Belli inscientiam.* Macrob. lib. 12. Saturnal. *Tunc Poenus eludens ignauiam Imbelliamque militum eius pretiose armatorum*, *plane*, *inquit*, *satis esse credo Romanis haec*, *etiamsi auarissimi sint.*

IMBENEFICIARE, bona Ecclesiastica in feudum seu beneficium dare, apud Macros in fratres Hierolexico ex Burchardo de casibus S. Galli. Vide *Beneficium.*

† IMBERX, *pro Imbrex*, in Glossar. Lat. Gall. Cod. 7692.

† IMBIBESIA, vox ficta ab Henr. ab Heers obs. 8. ad potum, i. q. inedia ad cibum.

IMBILIVM, in Glossario Saxonico Cottoniano, exponitur *Leole-leap*, V. coniecturam Somneri.

† IMBINDIARE OCVLOS, Ital. *Imbendare*, oculis velum obducere. Barelet. serm.

IMBLADARE, agrum *blado* seu segete conserere, i. q. *Bladare.* Ch. apud Rog. Houeden. pag. 785. Vide *Bladum.*

IMBLADATIO, *fructus fundi*, *Emblavenre*, Nomenclatori Idiotismi Leodiensis.

† IMBLADATVRA, agrorum fructus, *bladum* quoduis. Ch. Ms. a. 1219.

† IMBLADIARE, i. q. *Imbladare*, in Ch. Ms. a. 1273.

† IMBLAVARE, idem, in Stat. Vercell. l 5.

IMBOBATVS, V. *Imbotatura.*

IMBLOCATVS. Cum legibus Ecclesiasticis vetaretur, excommunicatorum corpora sepelire, non modo in coemeteriis benedictis, et consecratis, sed ne quidem in humum vbiuis mittere, proindeque necesse esset, in plateis aut agris insepulta relinquere: ne tamen foetor nares, aut spectaculi horror mentes foedaret, illa vt plurimum humo iniecta, aut tumultuaria lapidum congerie operire solebant, idque *Imbloccare* dicebant Belgae Gallici, quibus *bloc* est tumulus quidam altior. Lambertus Ardensis p. 173.

† IMBOCCARE, IMBVCCARE, vox Ital. influere, os canalis vel fluuii aperire; vnde IMBVCCATVRA, officium IMBVCCATORIS, cui scilicet eiusmodi ostiorum cura demandata. Stat. Mutin. rubr. 202.

† IMBOGARE, i. q. *Imboiare*, vnde IMBOGATVRA, actio ipsa vinciendi, seu quod commentariensi ob id ab incarcerato soluitur. Stat. Cuman. c 90.

IMBOIARE, *boiis* seu compedibus vincire. Ordericus Vitalis apud Chesnium Hist. Norman. p. 449. INBOIARE, in Gloss. Graec. Lat.

IMBOTVS, V. *Embotus.*

† IMBOSCA, insidiae, Gall. *Embascade*; vnde IMBOSCARE, insidiari. Lit. remiss. Ms. a. 1361.

IMBOSCAMENTVM, IMBOSCATA, insidiae, Gall. *Embuches*, *Embuscade*, Ital *Imboscata.* Acta SS. Maii t. 5. p. 200. vbi de S. Arrone Episc. *Et esset ibi cum 25. sociis*, *vt faceret quamdam Imboscatam*, *etc.* Dominic. de Grauina in Chronico apud Murator. to. 12. col. 649. *Exercitus* egre-

egreditur ciuitate Neapolis, et ad statutum locum Imboscamenti quilibet se recondit.

IMBOSCARE, Italis, insidias struere, in insidiis esse. Idem Dominicus de Grauina col. 599.

† IMBOSQVARE, idem, to. 2. Hist. Nem. Prob. p. 248.

† IMBOSSOLARE, IMBVSSOLARE, vox Italica, in *bussolam* seu arculam suffragium coniicere, quod in electionibus fieri solet; vnde IMBVSSOLATA, ipsa electio. Statut. Ms. pro castro Castil. an. 1371. Vide *Bussola.*

IMBOTARE, vox Italica, Gall. *Entonner*, liquorem in *Buttam* seu lagenam vel dolium infundere: IMBOTATVRA, infusio in lagenam doliumue, in Ch. Ms. an. 1360. V. *Butta* Cupa.

† IMBOTATVRA, IMBOTATVS, impositio, exactio, vectigal, a verbo *Imbottare*, tributum exigere. Ch. a. 1466. to. 1. Cod. Ital. dipl. pag. 1382.

† IMBOZITVS, f. inaequabilis, V. in *Desbozare.*

IMBRACHIARE, amplexari, brachiis complecti, Gall. *Embrasser*, apud Goclenium, in Lexico philosophico.

IMBRACIARIA, iudicum corruptio, Angl. *Imbracery.* De eo dicitur, qui iudices corrumpit, quem Angli vocant *Imbraceour*, vel *Imbrasour.* Litterae Henrici VI. Angl. Regis an. 1460. apud Rymer. to. 11. pag. 456.

IMBRACVLVM. Acta S. Helerii Mart. to. 4. Iulii p. 150. *In Imbraculo enim ostii illius Ecclesiae Deum diu noctuque exorabat.* Vbi doctiss. Editor Sollerius: *Imbraculum hic sumitur, ni fallor, pro tecto, quia in illud decidit imber, vel imbricibus tegitur; nisi forte quis cum MS. Rotomag. malit legere* Vmbraculum *pro loco, vbi est vmbra, qualis esse solet in porticu Ecclesiae.*

IMBRARE, quasi imbre perfundere, Gall. *Arroser.* Apitius l. 8. de Re culin. c. 6. *Imbrato buccellis panis et oleo modico*, i. perfundito.

IMBRESCERE, maleficri, quasi *imbre* perfundi. Lambertus Ardensis. Ludewig t. 8. p. 479.

IMBREVIARE, INBREVIARE, in *Breues* redigere, describere. Concil. Meldens. a. 845. cap. 42. et passim alibi.

† IMBREVIARIA, charta compendiaria, prima perscriptio, Ital. *Imbreuiato.* Stat. Placent. l. 5.

IMBREVIATVRA, protocollum, ap. Laurent. in Amalthea. IMBREVIATVRA, apud Vghell. in Archiep. Mediol.

IMBRICITVR, ὀμβρεῖται, βρέχεται, pluit, in Glossis Lat. Gr. Sangerm. MSS. et apud Martinium, qui restituit, *Imbre iciitur.*

IMBRIGARE. (1) In *brigas* seu lites et iurgia coniicere, ap. Albert. Argentin. an. 1264. V. *Briga.* (2) † Turbare. Stat. Mutin. rubr. 42.

† IMBRIGVS, ebrius, Ital. *Imbriato.* Tract. Ms. de Pisc. c. 107.

IMBRINGARE, vt *Imbrigare.* Statuta Massil. p. 68.

† IMBRIVM pro Imbrex. Gloss. Lat. Gall. Cod. 521.

† IMBROCCATVM, pannus auro intextus, Ital. *Broccato*, Gall. *Broccard.* Steph. de Infest. Ms. V. *Broccatum.*

IMBROMARI, V. *Imbrumari.*

IMBROMIDARE, ἐμβρωματίζειν, cibum dare. Alexander Iatrosophista, l. 2. Passion.

IMBRVMARI. Papias: *Bruma, Graece edacitas dicitur: tunc enim maior appetitus cibi: inde Imbruminari dicuntur, quibus fastidium est ciborum.* MS. Bituric. habet *Imbrumarii.* Melius Gloss. Sangerman. MS. n. 501. *Imbromari quibus fastidium est ciborum. Broma, quippe edacitas est*, a Graeco Βρῶμα, cibus.

IMBRVS, ἡμίονος, πρόβατον, mulus, ouis. Gloss. Sangerman. Lat. Graec. MSS. V. *Iber.*

IMBRVTVS, Papiae: *sine intelligentia, imprudens.*

IMBVCCARE, V. *Imboccare.*

IMBVLVS, ab *ambulando*, *ambulatorium*, ita Gloss. Isidori. Papias: *Imbuli dicti, vel quia sub volumine sunt, vel quia sub his ambulamus. Sunt enim pla-*

platearum porticus hinc inde. Gloss. Lat. Gall. Sangerm. MS. *Imbulus*, *Porche large*. V. *Embolus*. † Forte Leg. *Inambulus*.

IMBVMENTVM, Papiae, *documentum*.

IMBVRSARE. (1) Nummos in *bursam* seu loculos dimittere, Gall. *Embourser*. Sic in Statutis Collegii Narbon. an. 1379. apud Lobinell. to. 5. Hist. Paris. p. 670. et in Concil. Auenion. an. 1509. apud Marten. t. 4. Anecd. col. 389. *pecuniam Imbursare*, dicitur, qui nummos in propria crumena recondit, sed interdum *Imbursare* est pretium, pro conuictu soluere, eo, quod pecunia ad conuictorum alimoniam destinata, in arca, quam *bursam* vocabant, asseruaretur. Statuta Collegii S. Bernardi apud eumdem Lobinell. t. 3. Hist. Paris. p. 167. *Qui vero minus quam dictam bursam Imbursauerit, nihil eidem de communi ministretur.* (2) † Nummos in vsus suos conuertere, Gall. *Embourser*. Testam. Ms. a. 1390.

IMBVRSATIO. (1) Solutio pretii pro conuictu, apud Lobinell. t. 3. Hist. Paris. p. 167. (2) † Vsus rei alicuius non suae. Testam. Ms. an. 1402. (3) † Apocha, charta solutae pecuniae, ap. Murator. to. 16. p. 1156.

IMBVSSOLARE, IMBVSSOLATA, V. *Imbossolare*.

† IMBVSTAMENTVM, IMBVSTATVRA, pro *Imbuccamentum* et *Imbuccatura*, apertura, itineris vel stratae caput. Arest. Ms. a. 1410.

IMBVTAMENTVM, ab *Imbuere*. Robertus Monachus Walciodorensis, in Prologo ad Vitam S. Foramanni Abbatis. *Sed quoniam Imbutamento artis Philosophiae minus fulti verbis has* (virtutes) *enucleare nequimus venustis etc.* Gloss. Antiq. MSS. *Imbumentis, documentis.* Glossar. Aelfrici: *Imbutor, vel eruditor*, Lareor.

IMBVTATVRA, († idem quod *Imbotatura*.) Chron. Estense apud Murator. to. 15. col. 509. *Dominus Albertus Marchio - - - ad eos intermis descendit, et multis eos blandis verbis allocutus, vt eorum impetum et furorem mitigaret, fecit eis tradi omnes scripturas gabellarum, Imbutaturae et extimorum, tam nouas quam veteres, qui statim accenso igne - - - praedictas omnes scripturas et libros concremauerunt.*

IMENERIVS, liber *hymnorum*, in Enumeratione munitionum Somneriae a. 1260. V. *Hymnus*.

IMGLA vel IMGLVS. Confirmatio testamenti per Carolum M. apud Mabill. pag. 507. Diplom. et apud Murator. t. 2. part. 2. col. 746. *Morogenna domus - - - cum aedificiis, cortiferis, exenis, ortis, vineis, campis seu Imglis, vna cum Ecclesia, etc.* Si particula *seu* vocem praecedentem exponat, *Imglus* idem erit, quod Campus; verum haec particula saepe vim habet coniunctionis in veteribus Instrumentis. V. *Imlaria*.

IMIGERE, V. *Imungere*.

IMINA, species mensurae, Vide *Hemina*.

IMITABILITER, modo quem quis imitetur, in Donatione a. 1379. ex Regesto *Rubei* Camerae Comput. Prouinciae.

† IMITARIVM, pro *Mutatorium*, ap. Montisfalc. in Diar. Ital. pag. 294.

IMITAS, pars ima, inferior. Testamentum S. Remigii Remensis Episc.

IMITATIO, V. *Immutatio*.

IMIZILVM, IMIZINVM, etc. Anastasius in Leone III. p. 144. *Fecit vestem albam holosericam, ornatam in circuitu de mizilo.* Vbi alii Codd. habent *de micilo*. In Paschali p. 156. *Vela de fundato 14. de quadrapulo 14. similiter et de Imizilo 14.* Mox: *De Imizilo vela numero quatuor.* In Sergio II. p. 173. *Obtulit vestes de Imizilo quatuor.* In Leone IV. apud Murator, t. 3. p. 246. et t. 4. SS. Iulii p. 325. *Cum lista de chrysoclauo cum velis ex Imizino duobus.* In Nicolao I. p. 210. *Fecit - - - vestem de fundato vnam habentem historiam Leonum et in circuitu Myzinum.* Bulingerus *Imisilum* his locis sericum lenius, quod Italice dicitur *Ermesino*, vel Byssinum interpreta-

pretatur. Vide, an non idem sit, quod *Camisile*.

IMLARIA, campi modus, vt videtur. Mandatum Radulfi Episc. Attreb, an. 1217. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. c. 1190. *Rex Barbariae offert pro deliberatione sua octo castra meliora, quae habet, et Christianos quos habet in ciuitatibus suis, vel pro his omnibus dare perpetuos denarios tot, vt de his possit dimidium Imlariae in latitudine vnius agri totaliter cooperire.* Ex his coniecto *Imlariam* spatium fuisse duorum *agrorum;* de agri spatio dictum est in *Ager*.

IMMACVLABILIS CONSCIENTIA, quae maculari nequit, seu inquinari, in Vitis Patrum Emeritens. inter Concilia Hispan. t. 2. p. 648. col. 1.

IMMACVLATIO, integritas, innocentia, in Actis S. Francisci de Paula n. 162. t. 1. p. 190.

† IMMAGINARE, vox Italica, pingere. Stat. Cadubr. l. 3. V. *Imaginatus*.

IMMAGISTRATVS, Papiae, *in honore positus*. V. *Inmagistratus*.

IMMAIORARE, augere. Acta Episcopor. Cenoman. p. 75. Mabill. to. 2. Analect. legit *Inmaiorare*. p. 79. *Quam ipse Emelioravit.* Charta Ludouici Pii Imp. in Vita Aldrici Episcopi Cenoman. p. 88. *Et quas a nouo restruxis, atque immelioravit Immaiorauitque.*

† IMMALLATVS, encausto ornatus, distinctus, Gall. *Emaillé*. Ch. Ms. a. 1328. V. *Esmailliatus*.

IMMANCATIO, membrorum conseruatio, ne quis fiat *mancus*, seu mutilus. Indiculus precatorius ad Episcopum formula 22. inter Bignonianas: *Precamur vobis vt vitam et Immancationem et disciplinam corporalem ei concedere iubeatis.*

IMMANTARE, pallio induere, tegere. Radeuic. l. 4. de Gest. Frid. col. 65. V. *Ammantare* et *Mantum*.

IMMANTATIO, inthronisatio quae fit per pallium. Fastradus abbas Claraeuall.

IMMATIENS, ἀνέφικτος, in Gloss. Lat. Gr. Sangerm. Quem non possumus consequi. vox, vt videtur, ducta a Graeco ματεῖν, quod Hesychius exponit ζητεῖν, quaerere, et praepositione *in* quae locum habet *a* priuatiui

IMMATRICVLARE, annectere, adiungere. Fundatio Monasterii de Altaripa apud Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 313. Gallis *Immatriculer*, in album referre.

IMMEDIETATE, pro immediate, sine ullo medio, tom. 3. Ordinat. Reg. p. 544.

IMMEDVLLARI, imbibi, quasi medullis infundi, inseri. Vita S. Ayberti, to. 1. April. p. 680.

IMMEDVLLATVS, imbibitus, medullis insitus. Iocelinus in Vita S. Patricii. n. 109.

IMMELIORARE, meliorem reddere, apud Simeon. Dunelmensem an. 616. Adde Vitam Aldrici Episc. Cenoman. p. 92. 93. 159. 164.

IMMELIORATIO, in Charta a. 878. ex Appendice Marcae Hisp. c. 802.

IMMELENATVS, mulus, vel onus muli. Radulfus de Gestis Friderici I. Imp. apud Murator. tom. 6. col. 1195. *Misit ad eum* (Restagus) *quod non transiret, nisi daret ei centum summarios auri et argenti onustos. Imperator vero respondit, se libenter velle dare ei aurum et argentum, sed nisi Immenelatum unum.* V. *Azemela*, et *Innemilus*.

† IMMEMORANS, immemor. Acta SS. c. 2. Iul. p. 528.

† IMMEMORANTER, ex obliuione, t. 9. Ordin. reg. Str. p. 611.

IMMENTARE, Papiae, *depranare*.

† IMMENSIBILIS, immensus. Ch. Ms. Phil. V. a. 1328.

† IMMENSITAS, vniuersitas. Ch. a. 1285. inter Instr. tom. 12. Gall. Christ. p. 390. IMMENSITAS PVLCHRITVDINIS, dicitur de muliere praestantissimae venustatis, tom. 10. Collect. Hist. Fr. p. 262.

IMMENSVRATIM, sine mensura, immense. Saluianus lib. 6. de Gubern. Dei.

IMMERCIATVS, cui pro delicto imposita est poena, seu mulcta pecuniaria, apud Rymer. to. 10. p. 34.

In Priuilegiis Equitum S. Iohannis Ierosol. p. 4. perperam legitur *Imminuerciatus*, vt et *Intramenta pecuniae*, to. 3. Hist. Hareur. p. 184. pro *Amerciamenta pecuniae*. V. *Amerciare*.

IMMERITE, pro *Immerito*, apud Thom. Madox Formul. Angl. p. 72.

IMMETALLATUS, ornatus, vermiculatus, Gall. *Emaillé*. Testamentum anni 1332. e Chartulario B. M. de Bono nuntio Aurelian. *Tres scyphi argentei Immetallati, ponderis quinque Marcharum. Duo bachini Immetallati*, apud Lobinell. in Glossar. ad calcem Hist. Britan. V. *Smaltum*.

IMMI, mensurae species, forte eadem, quae *Hemina*. Fundatio Murensis Monasterii apud Eccardum de Origine familiae Habsburgo Austriacae col. 231. *Reportat ad villicum duos panes et quartam hydriae de vino, et duo immi de auena sine de hordeo.* Pro mensura lactis sumitur alibi, V. *Sester*.

IMMINERE. Papias: *imminet, instat.* Ita usurpat Tertullianus de poenit. c. 6. Anastasius in S. Fabiano, Gregor. Turonensis et alii.

IMMINENTIA, instantia, apud Gregor. M. lib. 2. Ind. II. Epist. 29. lib. 3. Epist 10.

† IMMINUARE, pro Imminuere, in Act. SS. tom. 4. Iun. 820. V. *Minuare*.

IMMINUATUS, immunis. Chron. Farfense apud Murator, t. 2. part. 2. c. 635.

IMMINUERCIATUS, V. *Immerciatus*.

IMMINUERE, libertate et *immunitate* donare. Ch. a. 1291. e Chartulario S. Iohannis Angeriac. p. 277. Sed f. legendum *Immuniet* ab *Immunire*.

IMMINUTIO, immunitas. Eadem Charta Angeric. Videtur legendum *Immunitio*.

† IMMINUTOR, qui sanguinem *minuit* seu detrahit. Stat. Synod. Tornac. a. 1366. V. *Minuere*.

IMMISSIO. (1) Exactio, vel violentia. Gregorius. M. L. 7. Ind. 1. Epist. 18. *Vel de loco aliquo, qui ad id pertinet, quocumque modo, qualibet occasione minuere, nec Immissiones dolosas aliquas facere.* (2) Ἐνέργεια, operatio. Iohann. Sarisber. lib. 2. Policrat. c. 17. de Daniele. *Sciens utique satellitem satanae ad subuersionem hominum in angelum lucis transfigurari, et Immissiones fieri per angelos malos, etc.* (Verba sunt Psalmi 77. v. 49.)

IMMISSURA, *Sagittarum immissarum iactus*. Barthius in Glossario ex Roberti Monachi Hist. Palaest.

IMMOBILE, bona immobilia, in Caffari Annalibus Genuens. ad an. 1162. apud Murator. to. 6. p. 278.

IMMOBILITARI, immobilem esse. Sebastianus Perusinus, in Vita B. Columbae Reatinae, tom. 5. Maii. pag. 360 Engelbertus de Longaevitate ante diluuium, c. 23.

IMMOLARE, offerre aliquod Ecclesiis. Tabularium Landauense, in Monast. Angl. t. 3. p. 192.

IMMOLATICIAE HOSTIAE, escae, carnes, idolis immolatae, in Poenitentiali Halitgarii cap. 6. et in Addit. 4. ad Capitula Caroli M. c. 54.

IMMOLATIO. (1) IMMOLATIO MISSAE, vulgo *Praefatio*, seu pars Missae, in qua fit sacrificium, *Actio*. Acta SS. Iunii t. 4. p. 699. vbi de festis S. Iohannis Baptistae: *Immolatio Missae. Vere dignum est, nos tibi semper hic et vbique gratias agere, etc.* V. Missale Gothicum p. 263. (2) † Oblatio quae ecclesiis fit. Ch. ann. 1462. in Suppl. ad Miraeum p. 621.

IMMORA, *dilatio, procrastinatio*, ὑπέρθεσις. Gloss. Lat. Graec. Sangerm. MSS.

IMMORANTER, sine mora. Gloss. Graec. Lat. ἀνυπερθέτως, *Immoranter, incunctanter*.

IMMORIGERATUS, non morigerus, male moratus, in Chron. Modoetiensi apud Murator. tom. 12. col. 1129.

IMMOROSE, vt *Immoranter*, in Litteris Caroli. VI Franc. Regis a. 1411. ex Libro viridi a. Castelleti Paris. fol. 136.

IM-

IMMORTALIS, INMORTALIS, non mortiferus, in Libert. Mss. Brager. a. 1334.

† IMMORTIFERVS, idem. Lit. remiss. Mss. 1384.

IMMORTIFICATVS, lib. I. de Imit. Chr. cap. 3. n. 3. qui sibi plus satis blanditur et indulget, Gall. *Immortifié*.

† IMMOTABILIS, immotus. Ch. ann. 863. tom. 8. Collect. Hist. Fr. pag. 558.

IMMOTABILITAS, ἀκινησία, in Gloss. Gr. Lat.

IMMOTORES, V. *Vsupelliones*.

† IMMOVILE, pro *Immobile*, res immobilis, ap. Vghell. t. I. Ital. S. p. 534.

IMMVNDAE CARNES, a quibus Iudaei debebant abstinere, quae fuerint, dicitur Leuitici, cap. II. quaenam vero fuerint Christianis immundae, discimus ex Actibus Apost. c. 15. vbi Gentes recens ad Christum conuersae iubentur abstinere, *a sanguine* et *suffocato*. Hinc liquet quid sibi velit Capitulum 100. Theodori Cantuar. Archiep. apud Acher. t. 9. Spicil. p. 71. *Qui carnes immundas manducauerint, et olera, quae cum carne coquuntur cessare oportet a ministerio*; hoc est, qui carnes cum sanguine seu carnes suffocatas manducauerint.

† IMMVNDICITIA, immunditties, in Arest. Parlam. Paris. ann. 1394.

IMMVNDITIAE, purgamenta, V. *Mundillae*.

† IMMVNDITIATVS, immundus, immunditiis destinatus, ap. Murat. to. 20. p. 890.

† IMMVNIMEN, munimen; dicitur de sigillo quo Chartae muniuntur. Ch. ann. 1216. tom. I. Germ. sacr. p. 361.

† IMMVNIRE, immunem facere. Ch. Mss. a. 1114.

IMMVNITARIA INSTITVTIO, qua conceditur immunitas, in Charta Conradi Regis anni 971. apud Menesterium Hist. Lugdun. pag. XXXVIII.

IMMVNITAS. (1) Ἀτέλεια, ἀλειτουργησία, in Gloss. Lat. Graec. quomodo *Emmunitas* sumitur, vti in hac voce docuimus; in Lege Longob. lib. 2. tit. I. §. 21. 25. tit. in Capit. Caroli M. lib. 5 cap. 187. etc. (2) Locus *immunis*, asyli iure donatus, cum de aedibus sacris agitur, vt in Lege Longob. lib. I. tit. 9. §. 30. 36. lib. 2. tit. 39. §. 3. 4. in Capit. Caroli M. lib. 3. cap. 26. lib. 4. cap. 26. lib. 4. cap. 13. 51. 52. V. *Emmunitas*. IMMVNITATIO, idem, quod *Immunitas*. Ch. Regis Bosonis pro Ecclesia Viennensi an. 2. regni eius. IMMVNITIO, eadem notione. Ch. Roberti Ducis Burgundiae apud Perardum, pag. 348. IMMVNITATEM ECCLESIAE PERSOLVERE, id est, bannum, seu mulctam propter infractam Ecclesiae immunitatem. Synodus Pontigonensis an. 876. can. 13. (3) † Protectio, tutela. Ch. ann. 844. inter Instr. t. 6. Gall. Christ. p. 275.

IMMVRARE, carcere includere. Poena alias satis frequenter irrogata haereticis aliisque grauiter delinquentibus, ac praesertim iis, qui in iudicio constituti diu negarant veritatem, et se periurio obstrinxerant. Chron. Triuetti ad an. 1232. tom. 8. Spicil. Acher. pag. 572. V. *Murus*

IMMVRMVRARE REMEDIVM, illud quasi *Inmurmurando* implorare, in Vita S. Godebertae tom. 2. SS. April. p. 35.

IMMVTATIO, imminutio. Capitularia Caroli M. lib. 7. c. 445. *Monemus vt iura Ecclesiarum, sicut a Patribus diuinitus inspiratis sunt ordinata, inuiolata permaneant. Nihil alienum improbus ambitus concupiscat, nec per alterius imitationem suum aliquis quaerat augmentum.* Eadem habentur in Capitulari tertio incerti anni cap. 10. quod ad annum 814. refert Baluzius. Sed quamquam et in antiquis Benedicti Leuitae exemplaribus legitur *Imitationem*, contendit tamen idem Baluzius legendum esse *Immutationem*, idque probat ex lege Codicis Theod. relata eiusd. lib. cap. 477. vbi sic habetur: *Quaecumque a pa-*

a parentibus nostris diuersis sunt statuta, temporibus manere inuiolata atque incorrupta circa sacrosanctas Ecclesias praecipimus. Nihil igitur a Priuilegiis Immutetur, hoc est, *Imminuatur*, ex eiusdem Baluzii interpretatione, quae belle congruit, his verbis, *nec per alterius Immutationem* (seu *Imminutionem*,) *suum aliquis quaerat augmentum.*

IMMVTILATVS, integer; illibatus, in Charta ann. 1189. to. 8. Spicil. Acher. p. 203.

IMNARIVM, pro *Hymnarium*, liber continens hymnos solitos in Ecclesia decantari, legitur in Praefatione Francisci Blanchini in Vitas Rom. Pontif. apud Murator. t. 3. p. 86. V. *Hymnus*.

† IMNELLA, porcella ablactata, vt videtur. Ch. Caroli regnum regentis a. 1358. *Item les harans terniarum, imnellarum, qui valent sex libras communiter annuatim.*

† IMON, pro imo, in Ch. Ms. Petri Rob. milit.

IMPAGATVS, non solutus, V. *Pacare*.

IMPALARE. (1) In palum impingere. Lex Burgund. tit. 24. §. 2. *Si quodlibet animal, dum de messe aut de prato - - - expellitur, Impalauerit, etc.* Lex Ripuar. tit. 70. §. 3. *Si in sepem animal Impalauerit*, §. 4. *Si autem deintus sepem se in virgam Impalauerit.* 2) Papiae, est *Impugnare*.

IMPANALARE, schedulam referre, ab Anglico *Panell*, pagina, schedula. Henricus VI. Rer. Anglic. in Ch. a. 1447. ap. Kennettum Antiquit. Ambrosden. p. 657. V. *Panellum* 2. et *Panellare*.

IMPANATORES. Sic Guitmundus l. 3. appellat Berengarii sectatores, qui panem et vinum in Corpus et Sanguinem Christi *transubstantiari* negabant: hocque deinceps nomine vocati sunt Lutherani, qui panem una cum Corpore Christi in Eucharistia remanere credunt.

IMPANATVS CHRISTVS, ead. ratione, dicitur Anonymo qui ab annis plus quingentis confutauit errores *impanatorum*. Huius Scriptoris Anonymi necdum editi excerptum refert Marten. tom. 2. Itin. pag. 175.

IMPANELLARE, vt *impanalare*, in schedulam referre, V. *Panellum* 2.

IMPANS. Papias: *Impans, in manu Regis seruus dimissus, extraneus est.* Lex Longob. l. 2. tit. 34. de manumissionib. §. 1. *Similiter, qui per impans, i. in votum Regis dimittitur, ipsa lege viuat, sicut qui amund (i. a tutela liber) factus est.* Edictum Rotharis tit. 91. §. 5. habet *Impans*. Cod. Estens. *Infas*, alter Codex *Infans*, apud Murator. t. 1. part. 2. p. 34.

IMPARAGARE, puellam nobili et conuenienti coniugio copulare, V. *Disparagare*.

† IMPARAMENTVM, munitio, propugnaculum, Gall. *Emparement*. Ch. a. 1362. in Probat. Hist. Autiss. p. 110. V. *Emparamentum*.

IMPARANTIA (1) Tuitio, ap. Marcam in Hist. Benearn. p. 471. V. *Amparantia* et *Emparantia*. (2) † Sequestratio, vox fori Aragonensis, a verbo *Imparare*, Hisp. *Amparar*, sequestrare. Ch. Ms. ann. 1322.

IMPARARE. (1) Inuadere, occupare. Gall. *s'emparer*. Vsat; Barcinon. Ms. col. 27. (2) † Munire, Gall. ol. *Emparer*. Lit. remiss. Ms. a. 1366. V. *Amparare*.

IMPARCAMENTVM, inclusio *parco* animalium seu hominum quae in damno sunt, Pfändung. Monast. Anglic. tom. 1. pag. 819. V. *Parcus*.

IMPARCARE, *parco* includere animalia, quae in damno sunt, quod etiam de reis hominibus vsurpatur. Bracton. lib. 3. de Corona c. 9. V. *Parcus*.

IMPARCATIO, i. q. *Imparcamentum*. Monast. Angl. t. 2. p. 176.

† IMPARENTIA, tutela, protectio. Treuga Ms. inter Henr. reg. Angl. et Ioann. com. Armen. V. *Amparantia*.

IMPARTES, *expertes, sine parte*, Glossae Isid.

IM-

IMPARTICARE, ad *perticam*, seu furcam vel patibulum suspendere, ex Gall. *Empercher*. Lambertus Ardensis p. 169.

† IMPARTIRI, f. amplificare. Ch. an. 1221. inter Instr. tom. 11. Gall. Christ. p. 257. *Exceptis duobus pedibus terrae, quos reliquerunt extra loseia ad impartiendum ea, prout necesse fuerit.*

IMPARTITIO, mulcta, *emenda*. Vitalis Episcopus apud Blancam in Comm. Rer. Aragon. p. 728. *Poena vero homicidii, flagitiorum aequalium vel maiorum, nec impartitiones, quae intercisiones vel incurrimenta vulgariter appellantur, etc.* V. *Incurrimentum*.

IMPASSIONABILIS, qui pati non potest. *Impassionabilis Deitas*, apud Christian. Lupum de Appellationibus pag. 890. ex fragmento Eutychetis.

† IMPASSIBILIS, qui sustineri non potest. Acta SS. tom. 3. Sept. pag. 452.

IMPASSIONATVS, *passionis expers*, Gall. *Apathique*, ex Goclenii Lexico Philosoph.

IMPASSVLATVS, desiccatus, ab Ital. *Impassire*, siccare. Catalog. Sanctorum apud Rocchum. Pirrum Siciliae Sacrae p. 61.

IMPASTARE. (1) In *pasta* seu pane coquere, Gall. *mettre en pate*, Ital. *Impastare*. Vitâ S. Guillelmi Fundatoris montis Virginis to. 5. Iunii p. 135. V. *Passimae*. (2) † Commiscere. Arnauld. in Rosar. Ms. lib. 2. col. 3.

† IMPASTATIO, commistio. Idem Arnauld. l. c.

† IMPATIENTIA VVLTVS, oris deprauatio. Annal. Victor. Ms. ad 1258.

IMPAVSABILIS, qui non *pausat*, quiescit. Fulgent. Myth. 1.

IMPAVSABILITER, incessanter, continue. Cael. Aurel. lib. 3. Tard. col. 2.

IMPECHEMENTVM, impedimentum, Gall. *Empeschement*. Tractat. ann. 1428. apud Rymer. to. 10. p. 390.

IMPECHIAMENTVM, vt *impechementum*. Identura ann. 1407. apud. eumd. Rymer. to. 8. p. 498.

IMPECHIARE, († in ius vocare, accusare.) Henricus de Knyghton a. 1256 *Et promisit Regi Nauarrae, quod nunquam eum impechiaret pro morte dicti Caroli de Hispania, etc.* i. impeteret, vel questionem moueret. Ita *Empescher*, vsurpat consuetudo Carnot. art. 32. Quam quidem vocem Gallicam, non ab *impedire*; sed ab *impetere* videntur accersere Spelmannus et Somnerus. Est enim *impetere*, idem quod in ius vocare, accusare, apud Gregor. Turon l. 4. c 14. Hist. Flodoardum l. 3. c. 21. in Legib. Henrici I. c. 6. et apud Rymerum to. 8. p. 108. et alibi. Vnde *impetitio*, pro accusatione, vt in Iure Anglico, *sine impetitione vasti*, exponitur, *sans empeschement de gast*. Permutatio an. 1319. *Renunciantes - - - omni actioni, impetitioni, liti, iuri, etc.* Praeceptum an. 1321. apud Rymer. to. 3. p. 879. *Sine impetitione ponenda in corporibus hominum illorum, vel in nauibus, seu bonis antedictis.* *Impacciare* dicunt Itali, pro impedire, molestiam afferre.

IMPEDTORARE, pectori recondere. Auxilius de causa Formosi Papae.

IMPEDATVRA. Esdras l. 3. col. 5. *Et horum quaesita est generis impedatura, et non est inuenta.* Vbi Gr. Edit. Καὶ τούτων ζήτησις τῆς γενικῆς γραφῆς ἐν τῷ καταλογισμῷ, καὶ μὴ εὑρεθείσης. etc. Will. Brito in Vocabul. MS. *Impedatura, dicitur pedis mensura vel impressio, vel inuestigacio. Est autem peda, vt dicit Vgutio, vestigium humanum, unde dicitur, pedo, pedas, et per compositionem impedo, das, i. pedam facere, vel imprimere, vel inuestigare, et inde dicitur impedatura. Vnde 3. Esdrae 5. dicitur, - - - et generis sexta impedatura i. generis inuestigatio: vel genealogiae computatio, impedatura dicitur quod sicut in deambulatione una peda post aliam terrae imprimitur et una alteri succedit, ita et inhuius icomputatione una peda post aliam minatur, et * aequaliter una alteri*

teri successit, *obseruatur*, *et sicut peda distinguitur a peda*, *et similiter persona a persona.* Adde Auctorem Mamotrecti. Gloss. Lat. Gall. Sangerm. MS. *Impedatura*, *ou trace de pié.*

† IMPEDIA, IMPEDIVM, *Empiengne*, in Glossar. Lat. Gall. Cod. 7692. V. *Empedia.*

IMPEDIARE CANEM, eius pedes quodammodo mutilare, V. *Expeditare Canem.*

IMPEDICARE. Papias: *Implicîscere*, *implicare*, *illigare*, *irretire*, *impedicare.* † IMPEDICATVS, pedica constrictus, in Leg. Burgund. tit. 4. artic. 6.

IMPEDIENS, reus, in litem adductus et causam defendens. Apud Thomam Blount in Nomolexico Anglic.

† IMPEDIMENTOSVS, noxius, incommodus. Ch. a. 851. t. 7. Collect. Hist. Franc. p. 605.

IMPEDIOSE, cum impedimento. Vtitur Gocelinus in Translatione S. Augustini Cantuar. tom. 6. Maii. p. 434.

† IMPEDIRE. (1) In ius vocare, in Leg. Polon. t. 1. p. 310. V *Impechiare.* (2) IMPEDIRE SE, curare, sollicitudinem habere, Gall. *s' Embarasser.* Acta SS. t. 6. Aug. p. 535.

IMPEDITIVVM, quod obstat, impedit, apud Ludewig. to. 6. Reliq. MS. p. 191.

IMPEDITOR, qui impedit, obstat, apud Rymer. t. 5. p. 4.

IMPEDIVM, V. *Impedia.*

IMPEGNARE, ex Ital. *Impegnar*, impignorare, pignori dare, in Statut. Venetor. a. 1242. l. 1. c. 50.

IMPEIORARE, peiorem facere, V. *Peiorare.*

† IMPEIORATIO, rei in deteriorem statum deductio Ch. Ms. a. 1317. V. *Peioramentum.*

IMPELLARE, pro *impellere.* Donatio Alphonsi VI. t. 3. Concil. Hisp. p. 283. c. 2.

† IMPELLERE, agitare, succutere. Dicitur de mensura, quae vt oppletior sit, agitatur. Ch. Ms. a. 1317.

IMPELLICATVS, *conubinatus*, *a pellice.* Papias.

† IMPENDIVM, la *fidelita*, in Glossar. Lat. Ital. Ms. Hinc pro seruitio feudali, seu hominis fidelitate, in Ch. Ms. Aymari com. Valent. ann. 1324.

IMPENSA, farturae, seu condimenti species, de qua Apitius l. 8. de Re culinaria c. 7. et 8. Gloss. Lat. Gr. *Inpensa*, ἀνάλωμα, ἐλαιόγαρον. Gloss. Isid. *Conditura*, *impensa.* Ita etiam Papias. Hinc forte *impensam* vocabant Architecti, quarumuis rerum ad opus albarium commixtionem, vt Anonymus de Re Architectonica c. 18. 19. 23. Palladius de Architectura: *Nucleus impensa meliore inducatur.* Alio loco: *Exacto pauimento ad regulam et libellam*, *supra impensa testaceo mollior inducatur.*

IMPENSATVS, inopinatus. *Hora impensata redire*, in Miraculis B. Raymundi, t. 5. Iunii p. 689. † Ital. *Impensato*, Gall. *Empensé*, sensu opposito.

IMPENSIO, donatio. Concil. Tolet. VI.

IMPERACTE, otiose. *Imperacte negligebat*, in Vita B. Aleidis, t. 2. Iunii p. 418.

IPERAMENTVM, census pro amparantia seu protectione solutus. Saisimentum Comitatus Tolosani a. 1271. apud la Faille, tom. 1. Annal. Tolos. in Probat. pag. 28. V. *Amparantia.*

† IMPERANCIA, i. q. *Imparantia* 2. Ch. Ms. a. 1300.

IMPERARE. (1) Vox medicis attributa, cum aegris remedia imponunt, quomodo ea ab iis *ordinari* dicimus, apud Arnobium Iun. in Psalm. 143. Coelium Aurelian. l. 1. Chron. c. 4. etc. V. Iuretum ad l. 10. Symmachi Epist. (2) Inuadere, auferre, occupare, in Ch. a. 1137. in Anecd. Marten. to. 1. V. *Amparare.* (3) † *Imperare Antiphonam*, praecinere, in Ordinar. Ms. S. Petri Auraevall. (4) † *Imperante Christo*, formula saepius chartis inscripta, eadem quae *Regnante Christo.* Chartul. S. Vincent. Laudun.

† IM-

† IMPERATIO, imperatum, iussum. Ch. a. 770. ap. Murat. t. 6. Antiq. Ital. p. 209.

IMPERATORICALIS, scripturae genus, V. in *Scriptura.*

† IMPERATRIX SVMMA, dicitur virgo genitrix Christi, in Ch a. 945. inter Probat. vlt. Hist. Trenorch. p. 113.

IMPERATVS, iussus, mandatum. Ammianus Marcell. l. 31.

IMPEREGRE, *instabiliter, vel fine certa mansione*, Ioh. de Ianua.

IMPERFECTVS, substant. defectus. In Miraculis S. Gengulphi t. 2. Maii. p. 651.

IMPERFICIVM, *superficium, cenaculum, ὑπερῷον*, in Glossis Sangerm. MSS. *Imperficium, ὑπερῷον, superficies*, in Supp. Antiquarii.

† IMPERFIDVS, perfidissimus. Constit. Frid. Imp. contra haeret.

IMPERIA, vel EMPERIA, a Gr. *ἐμπειρία*, peritia. Vegetius l. 4. de Re milit. c. 41.

IMPERIALE, panni pretiosioris species. Visitatio Thesaurariae S. Pauli Londinens. a. 1295. *Item tunica de Imperiali cum arboribus rubeis et leonibus aureis, etc. Item tunica de alio Imperiali, florigerata viridi et rubeo, etc. Item tunica ex alio Imperiali, quasi marmorea, etc. Frontale ad altare de Imperiali debili.* IMPERIALE DIADEMA, tiara Pontificalis, qua Clemens PP. V. Lugduni coronatus est. Chron. Triuetti t. 8. Spicil. Acher. p. 723.

IMPERIALES LITTERAE, antiquationis diplomata. Gallis *Lettres de recision.* Resignatio et venditio Ducatus Stinauiae ap. Ludewig. to. 5. p. 547.

IMPERIALIA, Imperii insignia, V. *Regalia.*

IMPERIALIS. Gloss. Graec. Lat. *αὐτοκρατορικὸς, Imperialis.* Ita autem proprie appellabatur Moneta Imperatorum, quae in Italia currebat iam inde ab an. 1187. Bulla Vrbani III. PP. pro Fratribus Cruciferis Hospitalis Bononiensis: *Ad indicium, quod eadem domus vestra specialiter B. Petri existat, 12. Imperiales nobis nostrisque successoribus annis singulis persoluatis.* Chronicon. Ricardi de S. Germano a. 1236. *Hoc anno iussu Imperatoris Brundusii noui Imperiales cuduntur, et veteres cassati sunt.* V. *Augustalis* et *Regales.*

† IMPERIARE, imperare, vox Ital. Ch. an. 870. ap. Pez. to. 6. Anecd. part. 1. p. 79.

IMPERIATVS, imperium. Godefridi Viterbiensis Pantheon apud Murator. t. 7. c. 378.

† IMPERIOSITAS, *maiesta imperiale.* Glossar. Lat. Ital. V. *Imperositas.*

IMPERIOSVS, *splendidus, speciosus.* Gasp. Barthii Gloss. ex Balderici Hist. Palaest. *Tentoria Imperiosa.*

IMPERIVM. (1) Merum Imperium, ius summum. Curia generalis Barcinone a Petro II. Rege Aragon. acta a. 1283. c. 3. *Restituimus possessionem, vel quasi meri Imperii, omnibus illis qui ipso ab antiquo vsi sunt.* Transactio inter Priorem Cartusiae Vernensis et Rossolinum de Fossis Dominum Bormiensem ex Schedis Praesidis de Mazaugues: *Habere debeant merum Imperium et maiorem iurisdictionem, videlicet mortis illationem et membri abscissionem.* IMPERIVM MIXTVM, in Curia generali supradicta c. 4. Iustitia media. Vetus vocabular. Iuris vtriusquee *Mixtum Imperium, est potestas media per quam ea quae sunt in iurisdictione media explicantur. Et dicitur mixtum, quasi ex iurisdictione et mero imperio, eo quod habet commodum pecuniarum.* Stephanus Tornacensis Epist. 132. *Iurisdictionem ciuilem vsque ad rigorem, quam imperium mixtum quidam appellabant, sub potestate Comitis Flandrensis procuratorio nomine diu exercuit, etc.* MERVM ET MIXTVM IMPERIVM, saepissime in veteribus Instrumentis occurrit ad significandam omnimodam iustitiam, altam vti vocant, et bassam. Chart. fundationis Cartusiae S. Crucis in Maceriis insulae Barbarae p. 534. *Item quidquid habeo in villa de Treues cum omnibus iuribus et pertinentiis vniuersis - - - exceptis bannis, clamoribus personalibus, mero et mixto imperio*

perio. (2) Titulus honorarius Imperatoris. Constitutio Theodosii et Valentiniani Impp. apud Facundum Hermianensem l. 8. c. 3. *Turbam atque tumultum, qui euenit in Oriente nostrum cognouit imperium, etc.* Epist. Caroli M. ad Albinum et monachos Turones. *Adlatae sunt nobis literae de contemptu iussionis Imperii nostri, etc.* Epistola Theodeberti Regis ad Iustinianum Imperat. *Amorem nostrum erga Imperium vestrum, etc.* (3) † Quaeuis iurisdictio, t. 11. Ordin. reg. Fr. p. 39. (4) † De ducatu Normanniae dicitur in Ch. an. 1066. inter Instr. to. 11. Gall. Christ. p. 59. (5) † Auctoritas. Ch. Ms. ann. 1197. *Ego Warinus imperio domini Hugonis abbatis Cluniacensis, prior monasterii etc.*

† IMPERMVTABILIS, immutabilis, ap. Ludewig. t. 9. p. 589.

IMPERNATVS, vt *imperlatus* V. *Pernae* 2.

IMPEROSITAS, *maiestas*, Ioh. de Ianua. Gloss. Lat. Gall. Sangerm. MS. *Imperositas*, *Maiesté*, imperialis dignitas.

IMPERPETI, pro *perpetim*, perpetuo. Chartular. S. Vandreg. t. 2. p. 201. ex Ch. a. 1153.

IMPERS. (1) Καλυπτὴς, tegmen, in Glossis Lat. Gr. Sangerm. MSS. † Leg. *Imbex.* (2) *Expers*, *sine parte. Ambr. super Egisippum: Vestro praelio omnes implicabantur, nec erit nostra vlla regio vestri impers decoris.* Io. de Ianua. Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Impers*, *seus partie.*

IMPERSONALITER, altare seu Ecclesiam monasterio vel Collegio tradere dicitur Episcopus, cum nullum sibi ius reseruat *personam* seu clericum, qui ei Ecclesiae deseruiat, nominandi, aut certam praestationem, quam altarium redemptionem vocabant, accipiendi, cum instituitur noua persona. Hac notione legitur to. 5. Annal. Benedict. p. 310. 387. et in Vita Vrbani II. PP. t. 3. Operum Posthum. Mabillonii et Ruinartii pag. 213. etc. Vide. *Personae.* † Etiam de praebenda vsurpatur, vt in Ch. a. 1132. to. 10. Gall. Christ. Instr. p. 429. Vnde *impersonaliter* dicitur altare aliudue beneficium alicui monasterio concedi, cum altaris aut beneficii titulus nemini nominatim adscribitur, totique conuentui tribuitur possidendum. *Institutio loquitur impersonaliter*, t. 4. Concil. Hist. p. 170. id est, nemine nominatim appellato.

IMPERSONARE, in beneficio seu ecclesia *Personam*, i. Clericum constituere. Ch. Ms. Hugon. du Puiset, Dunelm. Episc. IMPERSONATA ALTARIA, quae a *Personatu* libera sunt. Ch. Henr. I. reg. Fr. a. 1057. V. *Persona.*

IMPERSONATVS. (1) Dicitur de Conuentu qui potestatem habet *personam* in Ecclesia instituendi, apud Th. Madox Formul. Angl. p. 248. V. *Persona.* (2) † Liber a *persona.* Ch. Nicol. I. Episc. Camerac. a. 1164. V. *Impersonaliter.*

IMPERSVASIBILIS, cui nihil persuaderi potest, apud Marten. to. I. Collect. nouae in 4o. part. 2. p. 24.

IMPERTINENS, ineptus, insulsus, Gall. *Impertinent*, in Vita B. Coletae n. 54. tom. I. Martii. pag. 553.

† IMPERTINENTIA, vox fori; dicitur de eo quod a re, de qua agitur, alienum est. Lit. remiss. Ms. a. 1341.

† IMPESATVS, gummi oblinitus, *Empesé.* Guido de Vigev. Ms. col. 8.

IMPESIVM, praelium, forte sic dictum ab *impetu*, a vet. Gall. *Empainte.* Litterae Philippi Franc. Reg. a. 1329. to. 2. Hist. Dalph. p. 224. V. *Inpeteius.*

† IMPESTIS, *impubes*, *ἄφθορος*, in Glossar. Lat. Gr. Leg. *Inuestis.*

IMPETEIVS, impetuosus, violentus. Glossar. Lat. Gr. *Impeteius*, *βίαιος.* Sangerman. habet *inpeteius.* † Gall. ol. *Empeitous.*

IMPETERE, imponere, expetere, exigere. Praeceptum Lotharii Reg. Franc. pro Monast. S. Petri Carnut. apud Mabill. to. 4. Annal. Benedict. p. 689. V. *Impechiare.*

† IM-

† IMPETICIO, petitio in iure, exactio. Ch. a. 1278. to. 1. Amoenit. Liter. p. 193. V. *Impetere*.

† IMPETIGINOSUS, *dertreux*, *rongneux*. Glossar. Lat. Gall. Cod. 7684.

IMPETIGINOSITAS, *scabiositas*, Ioh. de Ianua.

† IMPETIGO, *Cange*, in Glossar. Lat. Gall. Cod. 7692. V *Forma* 12.

† IMPETRATIO, libellus supplex, quo coram iudice superiori, omisso medio, ius suum prosequendi licentia petitur. Lit. a. 1356. t. 4. Ordin. reg. Fr. p. 177.

IMPETRATUS, *Θυσία*, in Glossis Lat. Gr. Sangerm. MSS. Sacrificatio impetratoria.

IMPETUM. Conventio inter Arelatens. et Barralum a. 1245. e MS. D. Brunet fol. 79. Vo. *Non faciat dictus Barralus, nec fieri patiatur aliquod impetum - - - ante copas portis, quod est Trencatalhiarum, per quod minus libere ire et redire possint.* Puto legendum esse *impedimentum*.

IMPETUS, agressionis crimen, V. *pergus*.

IMPEYSONATUS, f. inclinatus. Visitatio an. 1347. to. 1. Hist. Dalph. p. 67. c. 2. *Domus mercati - - - quae male fundata et impeysonata est a parte superiori - - - reparetur.*

IMPHALERARE, phaleris instruere, ornare, V. *Phalerare*.

IMPIARE, profanare, impie agere, scelere contaminare. Gloss. Lat. Graec. *Impio, μιαίνω*. Gloss. Cyrilli: *ἀσεβῶ, impior, impie facio*. Ionas Aurelian. l. 3. de Institut. laicali c. 15.

† IMPIATIO, profanatio, rei sacrae violatio. Acta SS. tom. 7. Iul. pag. 267.

IMPIATUS, *sceleratus*, apud Festum.

IMPIGNORARE. (1) Oppignerare, pro pignore tradere. Ch. a. 1292. apud Ludewig. tom. 5. pag. 435. (2) † *Faire aliance, i. amorem firmare.* Glossar. Gall. Lat. Cod. 7684.

IMPIGNORATIO, pignoris obligatio, Gall. *Engagement*, in Litteris a. 1348. apud Ludewig. t. 5. p. 568

IMPIGNORANTIA, in Ch. Bernardi Attonis Vicecomitis a. 1114.

† IMPIGNORATURA, praestationis species domino feudali soluenda, cum fundus in pignus alicui assignabatur. Ch. Ms. a. 1322.

IMPIGRABILE, *ἀνεργάστατον*, vt ex vett. Glossis legit Martinius, pro *ἐνεργέστατον*, actuosum, non pigrum.

IMPILARE, *conuicio proscindere*, *castigare*, *impugnare*, Papias. MS. Bituric. *Impilasti conuicio*, *pro cecidisti vel castigasti*, *impugnasti*.

† IMPILORAMENTUM, *pilorii* seu numellae versatilis supplicium. Arest. Parlam. Paris. a. 1370.

IMPINCTIO, impulsio, sollicitatio. Notitia an. 1074. inter Instr. to. 1. Gall. Christ. p. 44.

IMPINGERE. Lex Salica tit. 33. §. 1. *Si quis Baroni viam obstauerit, aut eum impinxerit, etc. In puteum aut in pelagus impingere*, tit. 43. §. 10. *Impingere in aquam*, vt in Addit. ad leg. Frision. tit. 3. §. 31. *Impingere alium vt cadat*, in Lege Longob. lib. 1. tit. 6. §. 5. tit. 16. §. 3.

† IMPINGUARI. Alex. Iatrosoph. Ms. l. 1. Passion. c. 40. *Impinguantur enim magis* (humores) *sub his, quam ad digestionem subueniant.* Vbi Glossae: *i. siccitate ingrossantur.*

† IMPINGUERE, *estre gras dedens.* Glossar. Gall. Lat. Cod. 7684.

IMPIPERARE, pipere condire. *Oua impiperata*, in Consuetud. MS. Monast. Solemniacensis.

IMPIREUM, pro *empyreum*, summum coelum, Gall. *l'Empirée*, a Graeco *πῦρ*, ignis, prae lumine et splendore sic appellatum. *Cum Angelis in Impireo*, apud Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. c. 1002.

† IMPIZARE, Ital. *Impinzare*, suffarcinare, obuoluere. Stat. Montis. reg. p. 167. *Telum impizatum in summitate.*

IMPLA, velum, Germ. Wimpel. Marten. de antiqua Eccl. Disciplina p. 341. V. *Guimpla*.

IMPLACITARE, in placitum et ius vocare. Ch. Philippi. Aug. a. 1194. pro Atrebatensibus. V. *Placitum*.

IM-

IMPLAGARE. (1) Plagis, id est, retibus irretire, apud Sidonium lib. 9. Epist. 6. (2) † Verberibus excipere, flagellis caedere. Acta SS. t. 6. Iul. p. 480.

IMPLAGIUM. (1) Isid. l. 19. col. 5. *Minus autem rete implagium dicitur a plagis; nam plagas proprie dicimus funes illos, quibus retia tenduntur circa imam et summam partem.* Cangius supra scripsit *Emplagium*: quod vide. † Leg. *Semiplagium*, V. in h. v. (2) Forte expletio, completio, Gall. *Remplage* vel *Remplissage*. Ch. Thomae Abb. Sangerman. a. 1248. e Tabulario eiusd. loci: *Licebit nobis et Ecclesiae nostrae habere bonnum singulis annis in dicta villa de Antogniaco de duabus tonis, quae ibi sunt, vel aliis tantundem tenentibus, cum duobus trossulis pro implagio.* V. *Implengagium* et *Remplagium*.

IMPLANARE. Ioan. de Ianua, et Will. Brito in Vocab. *Implanare, dicitur decipere, vel in errorem ducere. Unde Eccles. c. 15. 12. Non dicas, is me implanavit.* Et col. 34. *Qui implanatus est, etc. et componitur implanare, ut dicunt quidam, ab in, et planos* (πλάνος) *quod est error, vel vagatio.* Gloss. Lat. Gr. *Plano*, ἀποπλανάομαι. *Implano*, apud Martinum qui pro ἀποπλανάομαι restituit ἀποπλανάω.

† IMPLANATOR, *impostor*, ap. Laur. in Amalth.

IMPLASTRARE, († infundere, intromittere.) Victor in Epist. ad S. Fulgentium: *Minoravit se paululum magnitudo, ut cum osculatur mortuum implastraret animam, et redderet puerum virum.*

IMPLASTRUM. (1) *Dictum eo quod inducatur*, Papiae MS. *Implaustrum*; pro *emplastrum*, *Emplatre*. (2) † Locus vacuus aedificandis domibus idoneus, i. q. *Amplastrum*. Chart. ann. 1248. tom. 5. Ordin. reg. Fr. p. 601.

† IMPLAUSTRUM, *lo impiastro*. Glossar. Lat. Ital. MS.

IMPLECTERE, mulctam impositam soluere. Chartul. Aptense fol. 137. *Sit culpabilis et impleturus* (l. impleсturus) *auri libras duas.* Hinc emendandum videtur Instrum. I. to. 4. nouae Gall. Christ. col. 1. *Tunc sit culpabilis et implecturi tantum libras auri XVI. componat.* V. *Plecta*.

† IMPLECTIO, cumulatio, a verbo *Implere*. Ch. MS. a. 1331. 2.

IMPLEGIARE, in *Plegium* mittere. Lit. Henr. lib. reg. Angl. col. V. *Plegium*.

IMPLEITAE, sumptus in emendas merces, vel ipsae merces emptae, ex Gall. *Emplетes*. Fori Morlanenses art. 37.

IMPLEMENTUM. (1) An idem quod *impleita*? Litterae ann. 1541. apud Rymer. to. 14. p. 723. *Cum omnibus et omnimodis vasibus, iocalibus, ornamentis, bonis, catallis et implementis.* (2) Complementum, in Ch. MS. a. 1479. *Ad implementum voluntatis fundatorum.*

† IMPLENGAGIUM, expletio, seu quod implendo dolio infunditur. Comput. MS. ann. 1245. Vide *Implagium*.

† IMPLERE, impendere, insumere, Gall. *Employer*. Chart. MS. ann. 1482.

IMPLETOR, fullarius, Goldasto ad Ephemerides Monast. S. Galli S. Kal. Dec.

† IMPLEX, f. velum. Inuent. a. 1003. t. 1. Hist. Treuir. p. 750. *Implices duo, dalmaticae diaconales 28.* V. *Impla*.

IMPLICAMENTUM, impedimentum. Remigius Autissiod. Homil. in Euang.

IMPLICARE. (1) Expendere, insumere, ex Gall. *Employer*. M. Pastorale Eccles. Paris. l. 2. Ch. 147. *Dedit 40. libras implicandas in augmentum communitatis.* IMPLICATURA, *emploi*, in Ch. ann. 1247. (2) IMPLICARI IN SERVITIO, idem quod *inclinari*, de qua voce infra, in seruitutem redigi. Capitulare 3. an. 819. Edit. Baluzianae c. 3. (3) † Implere, in Ch. MS. ann 1318.

IMPLICATRIX, ornatrix, ἐμπλέκτρια, in Gloss. Gr. Lat. quae capillos mulierum recte *implicare* nouit.

IM-

IMPLICATURA. (1) V. *Implicare* 1. (2) † Sumptus in emendas merces, vel me ces ipsae emptae, i. q. *Impleitae*, Gall. *Emplette*. Lit. ann. 1406. tom. 9. Ordin. reg. Fr. pag. 157.

IMPLICISCERE, *implicare*. Papias Hinc emendandae Gloss. Isid. vbi: *Implisceret*, *implicaret*; legendum quippe *impliciisceret*.

† IMPLICITA. Stat. Genuel. lib. 4. c. 13. *Implicitam vero declaramus emptionem mercium per committentes ordinatam, in quibus ille, qui administrat seu exequitur, non habet partem, sed solum capit suas provisiones.*

IMPLICITARE, in ius vocare, pro *implacitare*. Epist. an. 1153. to. 8. Spicileg. Acher. pag. 180. V. *Placitum*.

IMPLODERE. (1) Cum plausu imponere. *Dicenti coronam implodit*, in Vita S. Eulogii tom. 2. Martii pag. 91. (2) † Inferre, infligere. Act. SS. t. 5. Sept. p. 624.

IMPLOMBARE, pro *implumbare*, plumpo claudere, signare. Miracula S. Bononis t. 5. Maii p. 191. Vitruv. l. 10. c. 6. *Ferreos chodaces in capitibus scaporum implombavit.*

† IMPLVERE, *emploiour*, in Glossar. Lat. Gall. Cod. 7692. V. *Implutus*.

IMPLVMBARI. Constitut. 20. in Appendice Cod. Theod. *Hinc adduci iussimus, et manus eius implumbari.* Constit. 21. *Impliciti sceleris auctores coercitos plumbo exilium, in quo omni vitae suae tempore afficiantur, accipiet.*

† IMPLVS, amplius. Hist. Nem. t. 3. Prob. p. 1.

IMPLVTVS, madidus, super quem pluit. M. Robertus de Sorbona in Serm. de Conscientia. V. *Impluere*.

† IMPLVVIATVS, color similis pullo siue nigro, sic nominatus, quasi fumato stillicidio implutus. V. Alciat. Emblem. 117. p. 550.

IMPLVVIVM, pluuia. Sugerius in Ludouico VI. c. 4.

† IMPOCIONABILIS, venenatus, veneno infectus Lit. Ms. an. 1336.

† IMPOCIONATIO, potio venenata. Chart. Th. Otterbourne pag. 224.

IMPOENITENS, quem non poenitet, perstans in peccatis. Vox Biblica quae occurrit tom. 3. Concil. Hisp. p. 122.

IMPOENITENTIA, peccandi pertinacia, apud Ioh. Sarisber. et alios recentiores.

IMPOENITVDO, ead. notione, in Barthii Glossar. ex Baldrici Hist. Palaest.

IMPOLLIRE, *detrahere*, *protrahere*. Papias.

† IMPOMENTVM, *desrenier més, comme fruiz*. Glossar. Gall. Lat. Cod. 7684. Aliud. Lat. Ital. Ms. *Impomentum, quello che se pone dapo cena, como fruti, e simile.*

IMPOMIFER, qui non fert *poma* seu fructus. Dicitur de quauis arbore fructus non ferente, apud Marten. to. 4. Anecd. c. 85. to. 1. Ampliss. collect. col. 100. et alibi non semel. V. *Pomifer*.

IMPONERE PSALMVM, LITANIAM, est eorum cantum incipere, et, quo vocis sono decantari debeant, designare. Ordo Romanus: *Schola vero ad nutum Diaconi imponit Litaniam.*

IMPOPVLARIS, IMPOPVLABILIS. Papias: *Impopularis, inusitata; impopulabile vero, illaesum.*

IMPORCARE, sulcare, porcas facere. Gloss. Lat. Gr. *Imporco*, αὐλακίζω. Columella l. 1. c. 10. *Cum semen crudo solo ingesserimus, inarabimus, imporcatumque occabimus.*

IMPORTABILIS, δύσηνος, in Gloss. Gr. Lat. *Importabiles dolores*, apud Anastas. Bibl. in Hist. Eccl. vbi Theophanes ἀφόρητοι ὀδύναι. *Mulier importabilis omnibus et invisa*, apud S. Bernardum iu Vita S. Malachiae col. 25.

† IMPORTABILITAS, intolerantia. Ioann. de Cardalhaco in Serm.

IMPORTANCIA, IMPORTANTIA, Gall. *Importance*, momentum, pondus. Statuta Capituli Tull. a. 1497. c. 9. *Et si res ipsa esset magnae importanciae, etc.* Legitur *importantia,*

tis, apud Acher. tom. 9. Spicil. p. 328.

IMPORTANS, vtilis, magni momenti, Gall. *Important*, apud Marten. to. 7. Amplisl. Collect. c. 900.

† IMPORTARE. (1) Asportare, auferre, Gall. *Emporter*. Lit. remiss. Ms. a. 1366. (2) Afferre, inducere, trahere, Ital. *Importare*, Gall. *Emporter*. Ch. Ms. ann. 1264. Vid. *Importancia*.

† IMPORTIBILIS, intolerabilis. Rob. Auesbur. in Eduard. III. p. 239.

IMPORTITOR, *qui portas facit*, Io. de Ianua. *Faiseur de portes*, in Glossar. Sangerm. Lat. Gall.

IMPORTVNARI, importune instare. Gonzo in Miraculis S. Gengulphi t. 2. Maii p. 649.

† IMPORTVNITAS, imbropitas, iniuria. Ch. Ms. a. 1196.

IMPORTVNIVM, importunitas. Concil. Matisconense II. can. 8.

† IMPORTVNVM, *in quo nullum est auxilium*. Laur. in Amalth.

IMPORTVNVS, pertinax, obstinatus. Edictum Dominum de honore et adiutorio Episcopis praestando a. 800.

† IMPOS, qui non potest, impotens. Ch. Ms. a. 1097.

† IMPOSITIONARIVS, vectigalium impositorum redemptor et exactor, Gall. *Impositeur*.

IMPOSITA. (1) Mandatum. Gloria posthuma B. Ambrosii Senens. to. 3. Martii p. 243. (2) † Tributum impositum, Auflage, ap. Oefel. to. 1. Script. rer. Boic. pag. 759. V. *Impostus*.

† IMPOSITIO, institutio. Ch. Ms. a. 1194.

† IMPOSITITIVM, *quod impositum et non naturale est*. *Impositiuum, nomen non a natura positum, sed ad libitum*. Laur. in Amalth. adde Vlpian in leg. de Pupillo.

† IMPOSITOR AQVARVM, qui aquis praeest, vel qui superiorem fluminis partem habitat, ap. Murat. t. 20. p. 976.

† IMPOSSESSIONATVS, qui non habet possessiones, i. e. bona solo. Leg. Polon t. 1. p. 262. V. *Possessionatus*.

IMPOSSIBILIS, impotens, Gall. *Impuissant*. Acta S. Pontii Mart. to. 3. Maii p. 278. *Licet incredulitas tua impossibilem Dominum nostrum dixerit; ego tamen in nomine Domini I. C. credo, vt poenae tuae ad nihilum redactae, nullum corpori meo dolorem incutiant.*

IMPOSSIBILITAS, impotentia, imbecillitas. Translatio S. Iacobi Apost. to. 3. Concil. Hisp. p. 124.

IMPOSSIBILITER, coacte. V. *Possibilitas*.

IMPOSTA, vox Italica, Gall. *Impot*, vectigal, tributum. Chron. Parmense ad an. 1302. apud Murator. tom. 9. col. 845. V. *Impostus*.

IMPOSTOR, V. *Imposturare*.

† IMPOSTORIVM, *Deceptorium*. Cat. et Io. de Ianua.

IMPOSTRIX, quae decipit, imponit. Vita Vener. Idae Virg. tom. 2. April. p. 159.

IMPOSTVRARE, decipere, fallere, *Vser d'imposture*, ab *impostura*, quae vox prisco Latio vix nota: unde *Impostores* Christiani olim appellati Vlpiano leg. 1. D. de Var. et extr. cognition. qui et *Impostura*, vocem vsurpat in leg. 3. de Crim. stellionat. vt et vtramque alii sequioris aeui Scriptores. Anonymus de Orthographia: *Imponere, pro fraudem facere, aliquando dicitur, unde impostura vocatur, cum argumentum vel aurum viliori metallo adulteratur, et qui hoc facit, Impostor vocatur. Vnde etiam qui aliquid fraudis facit, aut simulationis, Impostor solet appellari.* Gregorius M. PP. lib. 3. Dialog. col. 14. *Hunc simulatorem dicere, et verbo rustico coepit Impostorem clamare.*

IMPOSTVRATIO, impostura, fraus, deceptio. Chron. Watinense inter Anecd. Marten t. 3. col. 824.

IMPOSTVS, tributum impositum, Gallis *Impost*. Charta ann. 1272. apud Ioan. Carpentarium in Hist. Cameracensi. V. *Imposta*.

† IMPOSVISTA, pro *Imposta*, vectigal, tributum, ap. Vghell. t. 1. Ital. S. p. 427. V. *Imposita*.

† IMPOTENTER, *tyrannice*, ap. Laur. in Amalth.

IM-

IMPOTENTES, mutilati, debiles, quomodo etiamnum *Impotens* dicunt Galli. Capit. 6. an. 819. c. 7. Edit. Baluzianae? *De viduis et orfanis et impotentibus, etc. Impotens* ad matrimonium apud Albertum Argentin. p 167.

† IMPOTENTIA. (1) Mutilatio, membri amputatio, debilitas. Lit. remiss. Ms. a. 1362. (2) Defectus naturalis vel accidentalis, quo quis copulationi minime aptus est. Caluin. Lex. Iurid.

IMPOTIONARE, veneno propinato extinguere, unde Galli *Empoisonner* habent. Ordericus Vitalis lib. 4. p. 532.

IMPOTIRE, *dimestire*, *ut*, *impotiatis eum praebenda sua*, *id est*, *dimestiatis*, *derivatur ab impos*, *potis*. Ita Io. de Ianua. Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Impotire*, *Dimestir*, *Dessaisir*.

IMPOTVS. Lex Salica tit. 27. *De furtis diuersis*, §. 8. *Si quis Impotos de melario aut de pirario tulerit, etc.* Editio Heroldi tit. 27. §. 21. *Si quis Impotus de pomario aut de pirario, etc.* Si fidem habeamus Eccardo, omnia sunt ab *Impositus*, unde corrupte *Inpotus* et reliqua formata. *Imp* Cambro. Britannis quoque surculus est. Addit idem Scriptor: Nos a posteriori *Inpoti* parte defleximus etiam nostrum *Poten*, *Pfoten*, Surculos inserere, *Propfen*.

IMPRAECEPS, pro *praeceps*, festinus, properans, apud Marten. to. 3. Anecd. c. 1661.

IMPREDATIO, praedatio, in Capitulis Caroli Calui tit 22.

IMPRAEGNARE, grauidare, grauidam facere. Vtuntur Io. Sarisber. lib. 8. c. 11. Lamb. Ardensis apud Ludewig. t. 8. p. 389. et alii recentiores. Will. Brito Philipp. 5. vsurpat pro *Augere*.

Vtilius fusos potes Impraegnare Philippo.

Vid. Vossium de vitiis Lat. Ling. l. 1. c. 23.

† IMPRAEGNATIO, grauiditas, vnde IMPRAEGNATOR, qui grauidam facit. Stat. crimin Saonae col 24.

IMPRAEGNATVS. Idem Will. Brito. Philipp. 7.

Et iam finis erat hyemis, tellusque calere.
Impraegnata noue flores gignebat et herbas.

IMPRAEMEDITATE, sine praeuia meditatione, imprudenter, ex tempore. Buschius de Reformat. Monast. apud Leibnitium t. 2. Script. Brunsuic. p. 876.

† IMPRAEPVTIATVS, *habens praeputium*, *non circumcisus*, ex Tertull. ap. Laur. in Amalth.

† IMPRAESCIENTIA, *non praescientia*, ibid. ex eod.

IMPRAESTABILIS. Saluianus l. 4. de Gubern. Dei: *Dicentes Deum incuriosum*, *Deum non intendentem*, *Deum neglgentem*, *Deum non gubernantem*, *ac per hoc immisericordem*, *et Impraestabilem*, *inhumanum*, *asperum*, *durum*. Vbi Brassicanus *impraestabilem* dictum a Saluiano Deum opinatur, *qui nihil praestet pro rei dignitate*. Marrinius exponit, *Non placabilem*, *non propitium*.

† IMPRAESTANS, i. q. *Impraestabilis*. S. Irenaeus l 4. c. 75.

IMPRAESTARE, commodare, apud Lucium lib. 4. de regno Dalmat. pag. 220. V. *Praestare*, et *Empraestare*.

† IMPRAESTIMONIVM, dicitur de praedio, ad vsumfructum concesso, in Testam. an. 1256. to. 1. Probat. hist. geneal Portug. p. 33. V. *Praestimonium*.

IMPRAESTITVM, IMPRAESTITVM, mutuum, Ital. *Imprestito*. Murat. to. 12. p. 483. *Imprestita* etiam dicuntur Dalmatis, contributiones, quae in communi ciuitatum necessitate fieri solebant, Gall. *Emprunts*. V. *Praestitum*.

IMPRAETERMISSE, sine mora ac dilatione. Cresconius in Breuiario Canon. col. 129. Nicolaus I. PP. Epist. 7. col. 1. Epist. 39. *Continue*, sine intermissione. Lambertus Ardensis apud Ludewig. tom 8. pag. 490.

† IMPRAEVARICABILIS, inuiolabilis. Ch. Ms. Pipini reg. Aquit. V. *Impreuaricabilis*.

IMPRAEVARICANDVS, inuiolabilis, perpetuo duraturus. Praeceptum Caroli Calui apud Baluz. t. 2. Capit. c. 1482.

IMPRECARI, bene precari. Translatio SS. Sebastiani et Gregorii n. 5.

IMPRECARIA, species exactionis, de qua sermo est in *Precaria*. Charta an. 1155. Histor. Lossensis p. 107. *Erit vero tam ipsum praedium, quam familia collata cum praedio, liberam ab omni aduocatorum exactione, siue Imprecaria, vel angaria, vel placitis, vel hospitiis.*

IMPRECATIO, *seu Benedictio Principis nouiter nati*, apud Mabill. t. 3. Analect. p. 502.

IMPRECATIONES, in vett. Instrumentis adhibitae, V. *Maledicere*.

IMPRECIABILIS, V. *Impretiabilis*.

IMPREMIA, σκιογραφία. Glossar. Videtur dici ab *Imprimo*; vt sit delineatio, quae primum tabulae alicui imprimitur. Martinius in Lexico. Supplem. Antiquarii praefert, *Inpremia*.

† IMPREMPTA, impressio, Gall. *Empreinte*. *Imprempta sigilli*, in Ch. a. 1351. V. *Impressura*.

† IMPRESSIO. (1) Quoduis opus quod adgredimur, Gall. *Entreprise*. Chartul. eccl. Andegav. V. *Imprisa*. (2) Sigillum, quod in eo impressa sit imago sic dictum, ap Heinecc. de vet. Sigill. c. 2. n. 8. p. 14. V. *Imprisa*.

IMPRESSOR, librarius, typographus, Gallis, *Imprimeur*, in Litteris an. 1552. apud Rymer. tom. 15. pag. 356.

IMPRESSORIA ARS, typographia, Gall. *Imprimerie*. Vtitur Trithemius l. 1. Exhortat. homil. 7. et Epist. 48. inter familiares.

† IMPRESSVRA, impressio. Memor. E. Cam. Comput. Paris. ad a. 1390. V. *Imprempta*.

† IMPRESSVS, *non pressus*: ex Lex. philol. ap. Laur. in Amalth.

IMPRESTARE, commodare, Gall. *Preter*, V. *Impraestare*.

IMPRESTITVM, V. *Impraestitum*.

IMPRETIABILIS, pretium omne superans, passim apud Mattheum Paris.

IMPREVARICABILIS, vt *Impraeuaricandus*, qui violari non debet, in Praecepto an. 878. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 207.

IMPREYSIA, vt *Imprisa*. Instrum. an. 1342. Hist. Dalphin. to. 2. pag. 441.

† IMPREZIA, expeditio militaris, i. q. *Imprisa*. Hist. Nem. t. 3. Prob. p. 182. V. *Empresia*.

IMPRIMITVS, pro *Imprimis*, tom. 2. Annal. Benedict. pag. 702.

IMPRIMVM, eadem notione, pluries in Histor. Harcur. tom. 4. pag. 1397.

IMPRISA, IMPRISIA, militaris expeditio, vel quoduis opus, quod aggredimur, Italis *Impresa*, Gallicis scriptoribus medii aeui, *Emprise*, hodie *Entreprise*. V. Dissert. 7. Cangii ad Ioinuillam p. 126. 180 Epist. Ingerrani Dom. Cocieci in Chartul. Campan. Thuani fol 180. *Multum nobis cederet ad honorem, si Imprisam, quae sicut dicitur, aduersum vos et nos incoepta erat, dirumpere possetis, et illis cederet ad dedecus, qui Imprisiam illam, vt dicitur, incaeperant, nisi eis, quibus Imprisierant, auxilientur.* EMPRISIA, in Concil Roffiac. a. 1258. can. 1.

† IMPRISIA. (1) V. *Imprisa*. (2) Idem quod *Impressio* 2. *Sub imprisia regis Siciliae*, in Inquisit. Ms. a. 1311. i. q. sub sigillo.

IMPRISII, qui *imprisiae*, seu partibus alicuius fauent, vel alterius tutelam suscipiunt, quomodo dicimus *Emprendere*, vel *Entreprendre le party de quel'qun*, vnde vocis origo. Charta an. 1202. apud Brussel to. 1. de Feudorum vsu pag. 328. *Baronis vero Pictauiae qui Imprisii nostri sunt et alii quos voluerimus, facient nobis homagium ligium.*

IMPRISINAMENTVM, apud Rymer. to. 2. 614. pro *Inprisonamentum*, quod mox vide.

IMPRISIONARE, V. *Prisionare*.

IM-

IMPRISIVS, V. *Imprisii*,

IMPRISONAMENTARE, in carcerem coniicere, Gall. *Emprisonner*, Rymer. tom. 15. pag. 64. Vide *Prisona*.

IMPRISONAMENTVM, in carcere detentio, Gall. *Emprisonnement*, apud Rymer. tom. 5. pag. 4. V. *Prisona*.

IMPRISONARE, vt *Inprisonamentare*, V. *Prisonare*.

IMPRISONATIO, incarceratio, in primis Stat. Rob. 1. regis Scot. c. 9. V. *Prisonatio*.

IMPRISVS, ad certum diem vel locum indictus, a Gall. *Empris*, *Entrepris*, susceptus. Rymer. t. 2. p. 1073. *Est enim visita Imprisa inter ipsos duos Reges in media Quadragesima apud Belli Quadrum*. V. *Imprisa*.

IMPROBABILITER, imprudenter. Atto Vercell. apud Acher. t. 8. Spicil. p. 80.

† IMPROBATVM, malum, scelus, ap. Vlpian. L. 24. §. 3. ff. de Pignorat. actio.

IMPROBITAS. (1) *Pusillanimitas*, in Barthii Glossario, ex Gautherio de bellis Antiochenis. (2) Molestia, importunitas. Luc. II. 8. V. *Improbus*. (2) † Inuerecundia. Glossar. Lat. Germ.

IMPROBRIOSE, probrose. Epistola Cardinalis Sabinensis de expugnatione vrbis CP. an. 1453.

IMPROBROSVS, probrosus. Vita B. Caroli Boni n. 48. to. 1. Mart. pag. 137.

IMPROBVS, molestus. Hermes apocryphus l. 1. c. 3. *Sed tu non desinis in petendo reuelationes, Improbus enim es*. Infra: *Consummauit igitur enarrationem turris. Ego vero cum adhuc essem Improbus, interrogaui illum*, etc.

IMPROCERATVS, non procerus, humilis. Gloss. Lat. Gr *Improcerata*, ἐυτελῆ, ταπεινά, ἀνάρχα. Sed leg. *Improcera*, τὰ εὐτελῆ, etc. *Improcerata*, in Suppl. Antiquarii.

† IMPROCINCTVM, *actio a malicia*. Glossar. Lat. Ital. Ms.

IMPROCVRATVS, orbatus, destitutus, cuius nulla cura est. Buschius de Reform. Monast. apud Leibnitium tom. 2. Scriptor. Brunsuic. pag. 858.

† IMPROHIBITIO, *licenter*, ἀκωλυτος. Germ. et Reg. *Improhibite*, in Castigat. ad utrumque Gloss.

† IMPROLIS, prole carens, in Act. SS. t. 3. Iul. p. 105. INPROLIS, tom. 4. Collect. Histor. Franc. pag. 521.

IMPROLOQVIBILE, ἀλάλητον, in Gloss. Lat. Gr. Supplem Antiquarii: *Inproloquibilis*, ἀλάλητος, *Inenarrabilis*.

† IMPROMITTERE, perperam pro *intromittere*, in Ch. a. 1105. ap. Lamium in Delic. erud.

† IMPROMPTARE, mutuari, Gall. *Emprunter*. Hist. Nem. t. 4. Prob. p. 48. V. *Impruntare*.

IMPROPERANTER, cum improperio. Promissio B. Thomae Mart. in Anect. Marten. t. 3. c. 1818.

† IMPROPERATOR, conuiciator, ap. B. de Amor. in Spec. Sacerdot. Ms.

† IMPROPERATVS, *non festinas*, ap. Laur. in Amalth.

IMPROPERIVM, dedecus, conuitium, iniuria, derisio. Sueno Aggonis filius in Histor. Danica.

† IMPROPORTIONALIS, *non egal*. *Improportionaliter*. Gloss. Gall. Lat. Cod. 7684.

† IMPROPRIARE, a proprio et natiuo sensu declinare. Stat. Mant. l. 2. c. 72.

IMPROPRIATVS, f. iure proprio possessus, apud Rymer. to. 15. p. 69. *Ego Thomas Wryothesley - - - Cancellarius Angliae - - - - tradidi - - - - Henrico VIII. - - - rectoriam meam Impropriatam de Southmymes*. Et infra: *Quae habeo aut numquam habui de et in rectoria Impropriata de Southmymes in Comitatu*, etc.

IMPROPRIETARIVS, non proprietarius, qui rei alicuius non habet proprietatem et dominium. Albertus Mussatus apud Murator. t. 10. col. 765.

IMPROPVGNATVS, indefensus. Marcell. l. 29.

† IMPROTECTVS, protectione carens, indefensus. Arest. Parlam. Paris a. 1361.

IMPROTRACTIM, sine mora, abiecta omni cunctatione. Litterae ann. 1402. apud Rymer. tom. 8. pag. 273.

† IMPROVIDENTIA, incuria, negligentia. Ch. a. 1159. apud Lamium in Delic. erud.

† IMPRUNTARE, mutuari, Gall. *Emprunter*. Arest. Parlam. Paris. an. 1283.

IMPRUNTATUM, mutuum, ex Gall. *Emprunt*, V. *Mutuum violentum*.

IMPRUNTAMENTUM, mutuum. V. *Rogatio*, census.

IMPUBERE, Iohanni de Ianua, non pubere, vt exponitur in Glossis Lat. Gall. San-German. MSS. vbi *Impubeo*, *non croître*, *non commencer avoir barbe*.

IMPUBLICARE, in publicum seu fiscum redigere, confiscare. Ch. Desider. reg. Longob. in Bullario Casinens. t. 2. p. 8. V. *Publicum*.

IMPUDEFACTUS, impudens, quem non pudet, in Epistola Montani Episcopi inter Concil. Hispan. tom. 2. p. 270.

IMPUDERATUS, IMPUDORATUS, impudens, absque pudore. Gloss. MS. *Impudoratus*, *inuerecundus*. Lucifer Calaritanus lib. 1. pro S. Athanasio pag. 85. *Non despicis reuera conniperinos tuos Arianos*, *natos videlicet de Impuderato parte vestro diabolo*.

† IMPUDICARE, *corrumpre*, *violer*. Gloss. Gall. Lat. Cod. 7684. *Impudicatus*, *stupratus*, *impudicus factus*, ap. Laur. in Amalth. ex Festo.

† IMPUDOR, labes, macula, pudori opponitur. Lit. Ms. legitimat. an. 1351.

IMPUDORATE, pro *Impudenter*, dixit vetus Irenaei Interpres l. 1. c. 21. et l. 2. c. 14.

† IMPUGNE, pro *impune*, t. 4. Ordin. reg. Fr. p. 591.

IMPULATOR, *concitator*, *incitator*, in Glossario MS. Reg. Cod. 1013. Infra: *Impulsor*, *Hortator*, *Concitator*.

† IMPULSA, dilatio, procrastinatio. Lit. remiss. Ms. a. 1337.

IMPULSARE, excitare. Epistola encyclica Henrici V. Abb. Fuldensis ad alios Abbates Ordinis S. Benedicti. *Aliquem de statu Impulsare*, apud Marculfum l. 2. form. 52. Eum est deiicere, expellere, remouere.

IMPULSATUS, illaesus. Ioh. Longinus in Vita S. Stanislai Episc. to. 2. Maii p. 220.

IMPULSORIUM ALAE. Fridericus II. Imp. l. 1. de Venat. c. 27. *Reliqua vero tertia pars alae descendit ab illo loco*, *qui dicitur Impulsorium Alae et Gallice dicitur* le bout *vsque inferius*.

IMPULSUS, V. *Impellere*.

† IMPUNARE, pro *Impugnare*, t. 4. Ordin. reg. Fr. p. 723.

IMPUNUS. (1) († Imperfectus, vitiosus, f. pro *impurus*.) Fleta l. 1. c. 20. §. 22. *Si mercedem acceperint*, *per quod huiusmodi pannos Impunos vendi sustinerent*. (2) Apud Ioan. de Ianua, vt impunis, sine poena. Gloss. Lat. Gall. Sangerm. MS. *Impunus vel impunis*, *non punis*, *sens peine*.

† IMPURGABILITER, absque venia, ita vt ab indicta poena quis purgari vel absolui non possit. Ch. Ms. a. 1313.

IMPURIA. (1) Pirmirius in Excerpt. ex libris Canonicis: *Qui Impurias quae dicunt homines super tecta* (*tectus*, apud Mabill. to. 4. Analect. p. 586.) *mittere*, *vt aliqua possint eis denuntiare*, *quod eis bona aut mala adueniant*, *nolite eis credere*, *quia soli Deo est futura praescire*. (2) † *Ordure*, in Gloss. Gall. Lat. an. 1352.

IMPURIMUS, f. pro impurissimus. Gloss. Lat. Graec. *Impurimum*, *ἀκάθαρτον*. Supplem. Antiquarii praefert. *Inpurimum*. V. *Inpuricia*.

IMPUSTELLARE. Agnellus in Vita Sergii Episc. apud Murator. to. 2. p. 174. col. 2. *Cuncta atrii lychnia extinguantur*, *ne illis flammae candelarum nocte solatia praestent*, *et quod possumus occulte abdicare*, *omnia Impustellentur*, *ignorante Pontifice nostra*. Mutin. cod. clarius habet. *In cryptis celentur*.

IMPUTABILE, V. *Imputatio*.

IMPUTARE. (1) Non putare, existimare, apud Sidonium l. 9. Epist. 11.

11. initio. (2) Amputare. Capitula General. S. Victoris Massil. MSS. (3) † Accusare, denuntiare, Gall. *Imputer*, *Emputer*. Lit. remiss. Ms. a. 1457.

† IMPVTATIO. (1) *Nil aliud est, quam quaedam adscriptio eorum, quae locum tenere debent in his, quae sunt detrahenda ad differentiam computationis, quae est cumulatio rerum in haereditate, ex qua deductio fit.* Ita Ant. Mangil. IC Pisaur. in Praef. ad Tract. de Imp. IMPVTABILIA, frequenter ibidem. ab *Imputare*, supputare. (2) Καταλογισμος, *acceptilatio*, *imputacio*, in Gloss. Graec. Lat.

† IMRECILLOR, ἀῤῥωςῶ, in Gloss. Lat. Gr. At Gr. Lat. ἀῤῥωςῶ, *egroto*, *languesco*, *imuecillor*. Pro *imbecillor*, imbecillis sum.

† IMROS, ἀνέξωσιος, *impos*. Cuiac. Scalig. ad Fest.

IMSIVM, V. *Inuisium*.

† IMVGERE, IMIGERE, f. adaequare, complanare. Lit. remiss. Ms. a. 1454. *Ipso - - - existenti in suo operatorio carpenteriae, vtendo suo ministerio dolando et imugendo doelas cuiusdam pipae seu dolii - - cum quadam doela pipae, quam imigebat etc.*

† IMVS. *Ad imum*, vltimo, apud Oefel. to. 1. Script. rer. Boic. p. 357.

IN, praepositionem, Germani, Poloni et Bohemi iis fere attribuunt, qui domini sunt locorum: caeteris nempe, *de*, *a*, vel *ab*, etiam iis, qui inde duntaxat orti vel oriundi sunt, etiamsi ibi non habeant, vbi pedem figant. Ita Martinus Cromerus lib. 1. Polon. p. 105. Addit Aegidius Boillaeus in Notis ad Ludouicum Dauilam de bello Germanico p. 37. locorum vel dignitatum eiusmodi, primogenitos dominos nude, secundo genitos vero in iisdem perinde sese indigitare, cum in Germania feuda maiora diuisionem admittant.

† INA. Glossar. Caesar. Heisterbac. t. 1. Hist. Treuir. p 677. *Habemus de vico, qui est in Salninse, ocinas duas, id est casas duas, in qua sunt hae tres, quae vulgo nuncupantur patellae. Exit de vna ina in vnoquoque mense burdurae 13.* V. *Patella*.

INABSTINENTES, *impatientes*. Gl. Isid.

INACIDVM VINVM, pro *Mucidum*, vappa, vapidum vinum, Gall. *Vin poussé*. V. in *Vinum*.

† INACRESCERE, accrescere. Tertull. Scorpiac. vbi quidam Cod. habent *inagrescit*.

INACTE, nulla re acta, *Sans rien faire*. Chronicon Montis-Sereni an. 1156. *Hinricus Dux Fresiam hostiliter ingreditur, sed inacte reuertitur.*

INACTITARE, in acta publica referre. Litterae a. 1432. apud Rymer. t. 10. p. 517.

INACTIVVS, negligens. Capitulatio Caroli Mag. pro partibus Saxoniae, apud Holstenium in Collect. Romana c. 31.

† INACTVM, decretum, ab Anglic. *Enacted*. Chron. Ioan. Whethamst. p. 473.

† INACTVS, qui nihil egit. Chron. Sith. t. 9. Coll. Hist. Franc. p. 97.

INADIBILIS, inaccessus. Vita S. Eulogii Mart. t. 2. Martii p. 91.

† INADMISSIBILIS, non admittendus. Arest. Parlam. Paris. an. 1473.

INADMODIATIO, vt *Admodiatio*, locatio, datio ad *firmam*, in emphyteusim. Charta Theobaldi Comitis Campaniae.

INADORANDVS, non adorandus; († imo, valde adorandus.) Epist. Hadriani PP. to. 3. Concil. Hispan. p. 93.

† INADVERTANCIA, imprudentia, Gall. *Inaduertance*, t. 5. Ordin. reg. Fr. p. 700. INADVERTENCIA, in Lit. remiss. Ms. a. 1358.

INADVLATVS, qui non mouetur adulationibus. Epistola a. 1160. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 854.

INAENIGMATARE, in aenigmate repraesentare. Leges Palatinae Iacobi II. Regis Maioric. in Actis SS. Iunii t. 3. p. LXXIV.

INAEQVALICALIS VARIANA MEDIA, scripturae species, Vide *Scriptura*.

† INAEQVALIS, iniustus, iniquus. Ch. a. 903. t. 4. Gall. Christ. Instr. p. 313.

INAEQVALITAS, aegritudo, inualitudo, ἀνωμαλίαν, *Indisposition*. Glossae Antiq. MSS. *Inaequalis*, *infirmis*. ἀνωμαλεῖν in Concilio Ephesino act. I. p. 543. Edit. Labbei. Epist. Honorii Imp. ad Paulinum Episc. Nolan. apud Baron. an. 419. n. 20. *Cum Beatitudo tua de corporis Inaequalitate causata, itineris non potuit iniuriam sustinere.*

INAEQVVS, pro INIQVVS, apud Lobinellum in Glossario Hist. Paris. to. 3.

INAESTIMABILITER, turpiter. *Quidam ebrietati Inaestimabiliter incumbens, etc.* in Vitis Patrum Emeritens. t. 2. Concil. Hisp. p. 641.

INAFFABILIS, *insuauis et austerus ad loquendum*, Ioanni de Ianua. Gl. Lat. Gall. Sangerman. MS. *Inaffabilis*, *non disable*, *ou non recontable*, *ou dure à dire*, vbi confunduntur *Inaffabilis* et *Ineffabilis*.

INAFFECTATVS, V. in *Capilli*.

INAFFECTIO, affectionis defectus. Vita S. Anscharii Corbeiensis Monachi c. 17.

† INAGNITVS, incognitus. Acta SS. t. 2. Iul. p. 681.

INAGRESCERE, V. *Inacrescere*.

† INALARE, *redolere*, *refragrare*, in vet. Glossar. Cod. 7613. pro *Inhalare*.

INALBARE SE, albas induere. Guidonis Discipl. Farfensis c. 7. *Sacerdos cum ministris Inalbent se*. V. *Alba*.

† INALIENARE, alienare, t. 9. Collect. Hist. Fr. p. 241.

INALTARARE, consecrare, dedicare, ornare, in Hierolexico Macri: quod vide.

INALTARE. *Valde altare*, *altam facere*, Willelmo Britoni in Vocabul. Vita S. Drausii Episcopi Suess. n. 3. *Taliter tantae nobilitatis lineam sanctis actibus Inaltauit.* Ordericus Vitalis n. 9. c. 754. *Turribus Inaltandis insistebant.*

INALTATIO, eleuatio, in maiorem altitudinem exstructio. Vita S. Medardi t. 2. Iunii p. 96.

INALTERABILITER, hoc est absque vlla alteratione, coniunctae dicuntur duae in Christo naturae, diuina et humana, in Concilio Armenorum an. 1342. art. 20. apud Marten. to. 7. Ampliss. Collect. col. 336.

INAMARICARE, exacerbare, animum exulcerare, ad iram excitare, Gall. *Aigir*, *Irriter*. Codex Sacramentorum ante 900. annos MS. p. 394.

† INAMBIGVVS, certus, indubius, in Ep. a. 864. t. 7. Collect. Hist. Fr. p. 400.

† INAMISMA, *la imagine*. Gloss. Lat. Ital. Ms.

INAMORARE, amore inflammare. Ioh. Longinus in Vita S. Stanislai Episc. t. 2. Maii p. 247.

INAMORARI, amore capi, vox Italica, Petrarchae et aliis familiaris. Michael Scotus de Physion. c. 14.

INAMOROSVS, amore captus, incensus, apud Raymundum Duellium L. I. Miscell. p. 241.

† INAMOVIBILIS, i. q. *Immobilis*, de bonis immobilibus. Ch. a. 1119. ap. Lam. in Delic. erud.

INANIMARE, animos addere, animare: Italis *Inanimare*, et *innanimare*. Vtitur Galfridus Monemuthensis l. 8. c. 4. l. 10. c. 9.

† INANIRE, exinanire, ad nihilum redigere. B. de Amor. in Spec. Sacerd. Ms.

INANITAS, deliquium, animae defectio, Gall. *Défaillance*, *Euanouissement*. Acta SS. Iunii t. 1. p. 793.

INANITRICES, V. *Ianitrices*.

INANTE, in posterum, *d'ici en avant*, in Foedere Regum apud Nithardum lib. 3. an. 842. *Inanzi* Itali dicunt. Commodianus Instr. 46.

- - - - *Caue, vt non delinquas Inante.*

Inante diem, *in ipso die*. Gloss. Gr. Lat. εἰς τὴν πρὸ ταύτης ἡμέραν, *Inante diem*. Octau. Horatianus l. 4. Rer. Medic.

INANTEA, eadem notione. Sacramentum fidelium apud Pithoeum. † Pro praeterea, vlterius ap. Greg. Turon. l. 7. c. 28.

INANTIA, eadem significatione, apud Murator. to. 2. part. 2. col. 751.

† INAPOZIMATVS, *i. fine iure*, in Gloss. ad Alex. Iatrosoph. *Accipiant pullos et gallinas non satis pingues, inapozimatos magis quam zimas.*

INAPPREHENSIBILIS, qui non potest comprehendi. S. Paulinus Epist. 31. n. 20.

INAPPRETIABILIS, sine pretio, qui non potest pro dignitate et excellentia satis aestimari. Concil. Tolet. XI.

† INAQVARE. (1) Aqua macerare, subigere. Stat. ant. Cumanae c. 75. (2) Irrigare, Ital. *Adacquare.* Stat. Cadubr. c. 99.

† INARMARE, ansa seu corrigia, Gall. *Enarmé* nuncupata, scutum instruere. Arest. Parlam. Paris. an. 1304.

INARRERAMENTVM, f. vt *Aeramentum*, quoduis vtensile agricolarum. († Carpentarius mauult de agro, qui aratur et colitur, intelligere.) Chartularium S. Vandregesili t. 1. p. 265. *Guillelmus in Darennio granchiam ex suo proprio aedificabit, et cum defecerit de communi reaedificatur, et tempore messis garbae per manus famulorum vtriusque partis ante granchiam partientur. Et sciendum quod de omnibus Inarreramentis, quae per Guillelmum vel haeredem eius in eadem tenura facta fuerunt, Abbatia medietatem habebit.*

INASPICABILIS. Glossar. Graec. Lat. *ἀόρατος, Inuisibilis, Inaspicabilis.*

† INASPILATVS, alligatus. Murat. t. 9. Script. p. 777.

INASTA, *sancta, pulchra, clara, splendida.* Gloss. Isid. In excerptis *Inacta.* Graeuius haud sine probabilitate existimat legendum esse *Inclyta.* Papias: *Inclytus, clarus, gloriosus, inuictus, illustris.*

INATRIVM, atrium Ecclesiae, *Paradisus.* Anastasius Biblioth. apud Lambecium l. 2. p. 927. (nam desunt in editis) *Renouauit Inatrium ante fores B. Petri Apostoli, qui Quadriporticos dicitur.* V. *Atrium.*

INATTINGIBILIS, qui non potest attingi, comprehendi. Geruasius Tilberiensis in Otiis Imperial. apud Leibnitium to. 1. Script. Brunsuic. p. 884.

INAVARITIES, in veteri Inscriptione 1046. 6.

Feido feida viro veixsit studio pari-
li, quum
Nulla Inauarities cessit ob officio.

INAVDIENTIA, inobedientia. S. Cyprianus Ep. 28.

† INAVDIRE, non audire, inauditum reiicere. Acta SS. to. 2. Mart. p. 31.

† INAVDITOR, inobediens. Ib. t. 2. Febr. p. 894.

INAVISATVS, inconsultus, a Gallico *Auis.* Char. an. 1480. apud Miraeum t. 2. p. 1346. col. 2.

† INAVRES, *dicuntur Philateria idolorum sicut dicit Glossa super Genesim XXV.* Vocabul. Breuil.

† INAVSTRO, *Φωτίζω*, in Excerptis. Mendose f. pro inlustro, illumino.

† INAVTORARE, cooptore; vnde INAVTORATIO, cooptatio, praesertim cum ex autoritate fit. Leg. Polon. a Prilus. collectae p. 267.

INAVXILIATVS, auxilio, ope destitutus. Sapient. cap. 12. v. 6. vbi Graeca habent *ἀβοήθητος.*

† INBALSAMARE, grato odore perfundere. Elmham. in vita Henr. V. c. 7. p. 14.

INBANNIRE. (1) IMBANNIRE, INBANNARE, in fiscum redigere. Statuta Eccl. Leodiensis a. 1287. inter Anecd. Marten. to. 4. col. 859. *Fructus decimae dictae Inbanniant et saisiant auctoritate nostra, donec de praedictis fuerit satisfactum, et quicumque de praedictis fructibus post huiusmodi Inbannitionem se intromiserit, etc.* V. *Bannum.* (2) Excommunicare, interdicto subiicere. Charta a. 1132. apud Miraeum t. 1. p. 97. *Concedo etiam vt si Inbannitur terra, remotis excommunicatis, haec canter Ecclesia ianuis clausis.* Vide *Bannum* (3) † INBANNARE, sub *banno* ponere; cum scilicet agri prati aut siluae vsus edicto publico prohibetur. Ch. Ms. a. 1315.

INBANNITOR, qui inuadit et quasi in *bannum* mittit. Statuta Eccles. Leod. a. 1290. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 888.

INBANNIZARE, vt *Inbannire*. Vita S. Aiberti t. 1. April, p. 679.

† INBANNVM, i. videtur quod *Bancus*, stallum, vbi mercatores merces suas exponunt. Ch. Ms. Eduardi reg. Angl. *Volumus quod inbanna et proiecta et domorum stillicidia - - sint liberae burgensibus.*

† INBASTARDIRE, degenerare, Ital. *Imbastardire*, Gall. *s'Abatardir*. Bareler. in Serm.

† INBAXIATOR, legatus, to. 3. Hist. Nem. Prob. p. 51. V. *Imbaxiator*.

IN BENE. Capitula Caroli C. tit. 21. c. 2. *Vobis sic merere possimus, sicut antecessores nostri vestris antecessoribus In Bene meruerunt, etc.* Phrasis Gall. *Meriter en bien.* † ... titur Seneca lib. de Beat. vit. c. 9.

INBENEFICIARE, praedium in beneficium dare. Lambeciani Annal. Fr. apud Murat. t. 2. part. 2. col. 120. V. *Beneficium*.

INBLADARE, sementem facere, *Bladum* terrae committere, Gall. *Emblauer*. V. *Bladum*.

INBOIARE, compedibus vincire, apud Anastas. in Theodoro p. 48. V. *Boia*.

INBONITAS, *Malus animus*, in Glossis Sangerman. MSS.

† INBOSCA. INBOSCATA, insidiae, Gall. *Embuscade*. Hist. Nem. to. 3. Prob. p. 45. V. *Imbosca*.

† INBRACCATVS, *bracis* seu femoralibus vestitus, ap. Ludew. to. 9. Reliq. p. 114.

INBREMATA, *ornamenta vasorum*. Gloss. vet. Sangerm. MS. n. 501.

INBREVIARE, in *Breues* redigere, describere, in Chartulario S. Vincentii Cenom. fol. 5. V. *Breuis* et *Imbreuiare*

INBREVIATIO, descriptio in *Breui* seu schedula. Bern. Ord. Cluniac. part. 1. c. 14.

INBREVIATVRA, vt *Inbreuiatio*, vel etiam id quod pro *Breuibus* obtinendis, vel actis in *Breues* redigendis soluebatur. Charta a. 1152. apud Thomasserium Consuet. Bituric. p. 703. V. *Imbreuiatura*.

INBRICARE, tegere, Gloss. Lat. Gr. Sangerm. MSS. *Inbrico, καλυπτηρίζω*.

† INBRIGATIO, difficultas, molestialis. Ch. Ms. a. 1308. V. *Briga* 1.

INBROCCARE, transfigere, Vide *Broccae*.

INBRVCLVM, V. *Inburaclum*.

INBRVTVS, *imprudens*, *sine sensu sine intelligentia*. Glossae antiq. MS. † IMBRVTVS ex Papia. V. in hac voce.

INBVCVM, infundibulum, Gall. *Enonnoir*, Ital. *Ombuto*, Hispan. *Embudo*. Inuentarium a. 1341. ex Archiuo S. Victoris Massil. † IMBVTVM, in Hierolex. Macri.

INBVLLARE, sigillare, ap. Willel. Thor. p 1991. V. *Bullare*.

INBVRSARE, *in bursa reponere*. Vgutioni: Gallis *Embourser*. Concilium Salisburg. a. 1456. apud Hansizium t. 2. Germaniae sacrae pag. 503. V. *Imbursare*.

INBVRVCLVM, INBRVCLVM, Gl. Graec. Lat. MS. *ἐμβούλουκλον*, *Inbruclum*. Editum *Inburaclum* habet. Meursius in Auctario libri de Gloria cap. 32. et in Gloss. v. *βουρίχος*, putat, nescio an vere, sellam esse equestrem, quae scilicet *burici* dorso aptatur. Aliis est inuolucrum. V. Gloss. med. Graecit.

INCAENIARE, *stupere*, *cessare*. Gl. Isid. La Cerda legit: *Incoenare*, vt primo sit ἀδείπνον εἶναι, deinde quia ex ieiunio delirium, *stupere*. Sic et ante hunc Gebhardus in Crepundiis, Graeuius.

† INCAENIVM, donum, munus, pro *Encaenium*. Statut. Montis - reg. p. 64.

INCAESA, V. *Incisa* et *Cesa* 1.

INCALCARE, persequi, Ital. *Incalzare*. Fori Oscae a. 1274. sub Iacobo I. Rege Aragon. V. *Encalcare* in *Eucercare*.

INCALLARE, callo obducere. *Carnem indurare et Incallare*, apud Vegetium l. 2. de re veterin. cap. 27. Italis *Incallire*. Hinc

† INCALLEGARE, vendere. Stat. Genuens. l. 6. c. 10.

INCAD

INCALLITUS, callo obductus. Acta SS. t. 1. Maii p. 539.

INCALUMNIATUS, liber a *Calumnia* seu ab omni iuris actione. Charta a. 1217. apud Miraeum to. 2. pag. 1213.

INCALZUS, persecutio, cum victor hostem fugientem insequitur, ab Italico *Incalzare*, insequi. Regimina Paduae ad a. 1310. apud Murat. t. 8. col. 434.

INCAMARARE, adulterare, INCAMARATIO, adulteratio. Dicitur de quibuslibet mercibus fallacibus et fucosis. Statuta Massil. l. 5. c. 21. V. *Incameratus*.

INCAMATATUS. Sanutus l. 2. part. 4. c. 7. *Indiget praeterea dictus exercitus, quod ex istis nauigiis antedictus aliqua sint Incamatata, seu barbotata, tali modo, quod homine praedictorum non timeant lapides machinarum.* Forte *incamerata*.

INCAMERATUS. (1) Adulteratus. Statuta Massil. l. 1. c. 38. *Nullus audeat afferre in Massiliam herbas Incameratas, seu mixtas.* V. *Incamarare.* (2) In *camera* seu cubiculo habitans, inclusus, apud Marten. t. 4. Anecd. p. 524.

INCAMISIATUS, indutus *camisia*, seu indusio. Acta SS. to. 3. Iulii p. 111.

INCANALIS, *via angusta inter montes transgrediens.* Gloss. MS. in Seguer. Cod. Canonum Collectioni praemissum.

† INCANCERATUS, gangraena infectus, Ital. *Incancherato.* Acta SS. t. 6. Aug. p. 616.

INCANCRIRE, in cancrum desinere. Alexander Iatrosophista lib. 2. Passion. *Si Incancrierint vlcera.*

INCANDIDARE, candidum facere, lauare, mundare. Iul. Firmicus de Error. relig. profanae p. 57.

INCANIGENIA, *primigenia.* Papias.

† INCANNIPARE, in *canipam* seu cellam penariam vel vinariam inferre. Stat. Cadubr. p. 52.

INCANONIZARE. (1) Approbare. Ioan. XIII. PP. apud Mabill. to. 3. Annal. Benedict. pag. 587. (2) In Sanctorum numerum referre, adscribere, Gall. *Canoniser.* Acta SS. t. 3. April. p. 204.

INCANTAMENTUM *ad leniendum dolorem adhibere*, apud Ammian. l. 16. vbi Lindenbrogius. V. *Incantare* 1.

INCANTARE. (1) Praestigiis magicis illudere, *Enchanter*.. Gloss. Gr. Lat. ἐπᾴδω, *Incanto*, *praecanto*. *Carmina profana Incantare*, apud Lamprid in Iuliano. (2) Auctionari, sub hasta vendere, vel locare, Italis pariter *Incantare*, *Far Incanti vender all' Incanto*, Gallis *Vendre à l'Encant*, Germ. Vergannten. Statuta Veneta lib. 6. c. 63. *Antequam procedatur ad Incantandum aliquam proprietatem, etc.* In Charta a. 1372. *Incantator Gabellae salis.* V. *Encantare.* INQUANTARE, eodem intellectu. Statuta Arelat. MSS. art. 156. (3) Iniungere, vehementer rogare, mouere, denuntiare. Limborch. Sent. Inquis. Tolos. p. 140. *Incantauit eum, quod non loqueretur alicui extraneo de eis.* P. 141. *Incantauit eam, quod nulli reuelaret.* Pag. 153. *Incantabat eum, quod esset constans, quia ipse nihil dixerat contra eum.* Eodem intellectu vocem *Enchanter* etiamnum vsurpant quidam in inferiori Normannia. (4) † Cantare, legere. Parid. de Grassis Caerem. capell. Papal.

INCANTATIO, illusio magica. Fredegar. Epit. c. 9 V. *Incantare* 1.

INCANTATOR. (1) Praestigiator. Anianus ad leg. 3. Cod. Th. de Malefic. V. *Incantare* 1. (2) Qui sub hasta vendit in Charta an. 1309. in 9. Regesto Philippi Pulcri Reg. Fr. ch. 88. ex Tabulario Regio: *Baiuli, Notarii, Seruientes, Incantatores, Praecones, et alii Curiales dictarum, villarum, etc.* INQUANTATOR, in Statutis Arelat. MSS. art. 156. Huc spectant haec Exodi c. 36. *Iussit ergo Moyses praeconis voce cantari, etc.* V. *Incantare* 2. ACCANTATORES, vectigalium conductores, qui vulgo *Firmarii.* In Tabul. Tolosano Camerae Comput. Paris. a. 1239. fol. 87. (3) † Licitator, emptor, in Stat. datiar. Riper. c. 5.

INCANTATURA. (1) Idem q. *Incantatio.* Index vett. Canonum t. 3. Con-

Concil. Hispan. p. 7. (2) † Officium *incantatoris*, seu emolumentum ex *incantationibus*, in Ch. Ms. an. 1342. V. *Incantator* 2.

† INCANTOR, auctionans, Gall. ol. *Enchanteur*, t. 7. Ordin. reg. Fr. p. 663.

INCANTVM, INCANTVS, INQVANTVS, auctio, hasta publica, Gall. *Encant*, Germ. Gant. Statuta Eccles. Cadurc. etc. apud Marten. t. 4. Anecd. col. 731. *Non permittant aliquatenus Sacerdotes in Ecclesiis, vel cimeteriis, choreas fieri, nec dici cantilenas profanas et saeculares, nec edicta, vel Incanta, ibidem Induci* (indici) *per laicos, sine banna*. INQVANTVS, in Charta a. 1496. INCANTVS, apud Bleyn. Institut. p. 552. *Subhastationes publicas Pragmatici Incantus vocare malunt, a voce forsitan praeconis proclamantis licitationes - - - attollit enim vocem ita vt eam per modum cantus emittere videatur*. D. de Caseneuve ab *in quantum*, Gall. *Pour combien*, *Incantum* deducit, et ad confirmationem sententiae laudat Consuetudinem Britanniae art. 728. vbi: *La dite maison sera vendue et Inquantée entre les dits heritiers*. Addit Menagius Arestum Parlamenti an. 1413. *Tellement que comme a l'Inquant se bailloient sesdites Prélatures*. Horum Scriptorum sententiae suffragatur testamentum Iohannis de Talaru Card. et Archiep. Lugdun. in Maceriis Insulae Barbarae t. 2. p. 671. *Vendatur ad Inquantum publice, et maius pretium offerenti tradatur. Vendantur ad Inquantum et extinctum candelae*, in Litteris a. 1363. apud Secousse tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 626.

INCANTVS. (1) Auctio, V. *Incantum*. (2) † Idem q. *Incantatura* 2, in Ch. Ms. Philippi V. a. 1319.

INCANVS, Σπαρτοπόλιος, in Gloss. Graec. Lat. † *Valde canus*, apud Laur. in Amalthea. In quibusdam Glossis: *Incanus*, *canaster*.

INCAPABILIS, qui capi non potest seu comprehendi. Supplem. Antiquarii: *Incapabilis*, ἀχώρητος, *Incomprehensibilis*, *immensus*. Vetus fidei professio apud Mabillon. to. 4. Analect. p. 177. V. *Capabilis*.

INCAPARARE, († sibi aliquem devincire, quasi arrhis datis,) ab Italico *Incaparrare* arrhabonem dare. Chron. Petri Azarii apud Murator. t. 16. col. 386. V. *Caparra*.

INCAPILATVS. Anastasius in Gregorio IV. PP. *Signum Christi habet historiam in modum leonis Incapillatum cum diuersis operibus purissimis aureis pendentibus in catenulis quatuor, et vncino vno*.

INCAPITALIS. Gloss. Graec. Lat. ἀκέφαλος, *Incapitalis*, sine capite.

INCAPITARE, ἐπάρχεσθαι, in Gloss. quasi *in* vel *a capite incipere*. Nihil est quod viri docti *incoeptare*, restituunt. † Excerpta: ἐπαρῶμαι, *infecro*, *incapito*. Vide in Amalth.

INCAPITATVM, Papiae, *fine capite*, in Glossis Sangerm. MSS. *Incapitatus*.

INCAPPARE, cappa induere, operire, in Chron. Andrensi. V. *Capa*.

INCAPSARE, intra *capsam* includere, *Enchasser*, apud Ioan. de Capella in Chron. Centulensi MS.

INCAPTIBILIS, incomprehensibilis, apud Baltherum Mon. in Vita S. Fridolini Abb. n. 29.

INCAPTIVARE, *captiuum reddere*, in Glossario Barthii ex Roberti Monachi Hist. Palaest.

† INCAPTVS, non captus, in Act. SS. t. 2. Mart. p. 48.

† INCAPVTIATVS, *caputio* seu capitis tegumento tectus, in Act. SS. t. 1. Aug. p. 266.

INCARARE, ab Hispano *Encarar*, aspicere. *Incarare versus Boream*, in Charta a. 1473. ex Schedis Praesidis de Mazaugues. V. *Accaratio*.

INCARAXARE, V. *Incharaxare*.

INCARBONARE, vox Italica, Gall. *Charbonner*, carbone denigrare. Acta S. Fridolini Abbatis, t. 1. Martii p. 433.

INCARCATVM DEBITVM, quo quis laborat, vt videtur, *Dettes dont on est chargé*, ab Italico *Incarcare*. Instrum. an. 1228. ex paruo Chartul. S. Victoris Massil. fol. 105. *Respondit commune Massiliae non prius castra restituere praenominata, quam*

quam omnium Incarceratorum fieret solutio debitorum.

INCARCERAMENTUM, quod praestatur custodi carceris ab incarcerato pro cibo et potu, qui ei subministrantur. Charta an. 1315. apud La Faille to. 1. Annal. Tolos. p. 63. Probat. V. *Carcerarium*.

INCARCERATIO, ius habendi carcerem. Charta Thomae Regis Manniae a. 1055.

† INCARCERATUS, i. q. *inclusus*, monachus qui in cella priuata solitarie degit, in Stat. an. 1354. apud Garamp. in diss. 1. ad Hist. b. Chiarae p. 100.

INCARDINARE, Episcopum, Presbyterum, Diaconumue in alicuius ecclesiae possessionem mittere, eum ibi *Cardinalem* seu proprium sacerdotem vel ministrum instituere. Litterae Vrbani II. an. 1093. apud Miraeum to. 1. pag. 76. V. *Cardinare*.

† INCARDINATIO, apud Labbe t. 10. Concil. p. 466.

† INCARDIUM, *Pristiano*, *interior pars seu meditullium cuiusque rei*. Gl. medic. Sim. Ianuens. *Incarduum*, *palmae medulla*, *cerculum*, ex Diosc. ap. Laur. in Amalth.

† INCARIAMENTUM, auctio in licitatione, ab *Incariare*, liceri. Arest. Ms. a. 1313. V. *Incarimentum*.

INCARIARE, INCHARIARE, rei alicuius licitationem facere, illius pretium augere, Gall. *Encherir*, Ital. *Incarire*. Charta a. 1468.

INCARIATOR, licitator, Gall. *Encherisseur*. Regestum Parlamenti an. 1483. fol. 69. *Dictarum rerum criddatarum plus offerenti et vltimo Incariatori*.

† INCARIATUS, i. q. *Incariamentum*, in Ch. Ms. a. 1397.

† INCARICARE, onerare, vox Ital. Ch. a. 957. ap. Murat. to. 3. Antiq. Ital. p. 719.

† INCARIMENTUM, i. q. *Incariamentum*, in Ch. Ms. Phil. V. a. 1320. V. *Incheria*.

† INCARIORAMENTUM, idem, in Ch. Ms. Phil. Pulcri a. 1309.

† INCARIORARE, liceri, in Lit. remiss. Ms. a. 1375. V. *Incariare*.

INCARITATIUUS, priuatus caritate, apud Lobinellum in Glossario t. 3. Hist. Paris.

† INCARIZATIO, auctio, licitatio, Lit. remiss. Ms. a. 1356.

INCARMINATRIX, saga, apud Galbert. in vita Caroli comit. Flandr. V. *Carminare*.

INCARNARE, *carnem inducere*, Io. de Ianua; *Encharner*, in Glossis Lat. Gall. Sangerm. MSS. † Actiue sumitur, pro carne seu corpore induere, creare, in Act. SS. t. 6. Aug. p. 477.

INCARNATIO. (1) INCARNATIO HERILIS, dominica, seu D. N. I. C. in Charta an. 977. Marcae Hisp. col. 918. (2) † Nota chronologica; quae a Christo incarnato computatur. Ch. Ms. a. 1240. *Quarum* (literarum) *Incarnatio talis est etc.* (3) † *Carnosae molis in vulua productio*, ex Onomast. med. apud Laur. in Amalth.

† INCARTAMENTUM, charta, instrumentum, in Ch. Ms. a. 1366.

INCARTARE. (1) In charta describere, V. *Inchartare*. (2) † Transigere, pactionem facere, to. 3. Hist. Nem. Instr. p. 345. (3) † In possessionem per cartam mittere, in Scacar. a. 1237.

† INCARTATIO, i. q. *Incartamentum*, in Ch. a. 847. to. 8. Collect. Hist. Fr. p. 361.

† INCARTIO, compedes, impedimentum, in Libert. villae de Bivreyo a. 1229.

INCASEATUS, abundans, vber, pinguis, a Lat. Caseus. S. Aug. lib. 9. Confess. c. 3. *Quoniam dimisisti ei peccata super terram in monte Incaseato monte tuo, monte vberi.*

INCASSARE. (1) Idem quod *Incapsare*, Gall. *Enchasser*. Occurrit in Vitae B. Coletae. (2) † Rumpere, confringere, vnde INCUSSATURA, fractura, disruptio, in Stat. crimin. Riper. c. 94.

INCASSATUS, Gall. *Enchassé*, in *capsam* missus, inclusus. Vita Vrbani V. PP. apud Bosquet.

INCASSUS, vanus, inutilis, irritus, in Actis SS. Maii t. 6. p. 30.

INCA-

INCASTAMENTVM, theca sacrarum reliquiarum, Gall. *Chasse*; in Actis SS. Iunii t. 3. p. LXXII.

INCASTARE, includere, Gall. *Enchasser*. Litterae Petri Cardinalis an. 1503. apud Stephanotium to. 10. Fragm. MSS. p. 255. *Lapides pretiosi Incastati*, in Charta an. 1262. vel 1264. apud Acherium t. 10. Spicil. pag. 190. V. *Incassare* et *Incastratura*.

✝ INCASTATVRA, *encaveure*, *enchasseure*, in Gloss. Gall. Lat. Cod. 7684. V. *Incastratura*.

INCASTELLARE. (1) Vallo munire, ad modum et vsum castri, aut castelli redigere. Charta scripta anni 20. Ludouici IV. Regis Franc. in Tabulario Conchensi in Ruthenis, n. 6. *Similiter et ipsa roca Pristeia, vbi nos et parentes nostri propter gentes nefandas Incastellare consueuimus.* Vsurpatur autem haec vox praesertim de Ecclesiis, quae vallo muniebantur. Ch. a. 1270. apud Monasterium in Probat. Hist. Lugdun. p. 9. col. 2. *Ecclesiam de Magdalena, Lugduni Incastellauerant, et ad vsus redegerant seculares, contra Deum et canonicas sanctiones fecerant etc.* (2) Castellis prouinciam munire, apud Giraldum Cambrensem l. 1. de Expugn. Hibernia cap. 36. (3) INCASTELLATAE NAVES, ad bellum instructae, apud Murat. t. 16. col. 503.

INCASTELLATIO, munitio, castellum. Bulla Clementis VI. PP. to. 2. Hist. Dalph. p. 432.

INCASTELLATVRA, eadem notione. Concil. Auenion. a. 1209. c. 6. apud Acher. t. 2. Spicil. p. 613.

INCASTRATVRAE, apud Interpret. Biblor. Exodi c. 26. v. 17. *In lateribus tabulae duae Incastraturae fient, quibus tabula alteri tabulae connectatur.* Adde cap. 36. v. 22. 24. vbi Graecus Interpres ἀγκωνίσκους, habet. Papiae, *Incastraturae*, dicuntur *Tabularum compaginationes*. Idem: *Ancones*, *Incastraturae*, *vncini*, Rursum: *Aspidicae*, *vncini Incastraturae*, *fimbriae*, *catenulae*. Alio loco: *Antronifcus*, *Incastratura*. Rectius Glossae Isidor. *Anconiscus*, *Incastratura*, (sic legendum pro *Incastrare*, vel *Incastare*, vt apud Graeuium;) Graecis enim ἀγκωνίσκος est, vt ait Will. Brito in Vocabul. MS. *Incastratura*, *incanatura lignorum*, *per quam sibi mutuo copulantur*, *scilicet in extremitatibus asserum runcinatorum et dicitur castratura*, *quod in ea quasi in castro vniuntur ligna et muniuntur*. Glossae MSS. *Incastratura*, *coniunctio*, *vel conglutinatio*. Historia Translationis corporis S. Marci Venetias, apud Baron. a. 830. n. 56. *Aperuerunt occulte sepulcrum*, *quod erat ex marmore*, *habens veluti Incastraturas per latera in modum capsellae*, *per quas tabula desuper erat inducta*. *Incastrare* est includere, ἐγκαστροῦν, Graecis recentioribus. EXCASTRARE, apud Gellium, Scribonium Largum c. 1. et Marcellum Empir.

INCASTRVM. (1) In Statutis Mediolan. part. 2. c. 282. 284. Commissura quaedam in flumine facta. (2) Pro *Incaustum*, atramentum. Computus anni 1333. t. 2. Hist. Dalphin. p. 278.

INCASTVS, ἄσεμνος, in Gloss. Graeco-Latino, non castus, ἀνάγνος, in Supplem. Antiquarii.

INCATENARE, vox Italica, Gall. *Enchainer*, catenis vincire, illigare, claudere. Lanfrancus Pignolus l. 7. Annal. Genuens. ad a. 1266.

✝ INCATENATIO. (1) Catenatio. Stat. Genuens. l. 1. c. 12. (2) Ius catenis reum constringendi, to. 12. Gall. Christ. pag. 408. in Ch. an. 1358.

INCATESTATVS, *incastratus*, inclusus, Gall. *Enchassé*, apud Baluz. to. 6. Miscell. p. 356. V. *Incastraturae*.

INCATHEDRARE. (1) Promouere ad cathedram, episcopalem, in Epistola 1408. apud Marten. t. 7. Ampliss. Collect. col. 844. et 848. V. *Cathedrare*. (2) ✝ In possessionem *cathedrae* professoris mittere, in Gl. Gall. Lat. Cod. reg. 7684.

INCATHENARE, vt *Incatenare*, catenis ligare. Testamentum an. 1394. ex Archiuo S. Faronis.

INCATVM, f. pro *Incaustum.* Regula Monasterii S. Caesariae inter Acta SS. Ianuarii to. I. p. 734. *Capita nunquam altiora ligens quam hoc loco, mensuram de Incato fecimus*, id fortean est, *incausto*, seu atramento delineauimus.

INCAVATVRA, V. *Incastratura.*

† INCAVEARE, in *caueam* seu carcerem coniicere. Petrus Cantor. in summa Mf.

† INCAVIGIATVS, connexus, colligatus, Ital. *Incauicchiato.* Stat. ciuil. Cumanae c 96.

INCAVSALE, cuius non est causa. Promisso B. Thomae Mart. apud Marten. t. 3. Anecd. col. 1873. *Mala autem Incausalia sunt, nec habent rectum ordinem neque finem.*

INCAVSARE, in ius vocare, in Ch. Waldemari Reg. Dan. an. 1326. V. *Causa.*

INCAVSTVM, atramentum, *Encre dequoi on escript*, in Glossis Lat. Gall. Sangerm. MSS. Tabular. S. Eparchii Inculism. fol. 39. *Qui in hac cartula proprias cruces fecerunt, de succo cauli, quia aliud Incaustum non habebant.* Bernardus Ordo Cluniac. part. I. c. 5. *Postquam nomen de Incausto scriptum fuerit in femoralibus, ponit ea super eumdem arcum, vt per ipsas litteras filum imprimatur.* V. *Encaustum.*

INCAVTARE, cautum reddere, admonere. Leges Palatinae Iacobi II. Reg. Maioric. inter Acta SS. Iunii to 3. p. XXXII. *At vero nobis in mensa comedentibus medicos nostros inibi praesto iubemus assistere, quatenus nos solerter Incautent praecauere a cibis incompetentibus et nociuis.* Bonifacius Ferrerius. V. *Cautum* 2.

INCAVTATIO, cautio, tutela, apud Marten. t. 2. Anecd. p. 1510.

INCAVTELA, vulgo *Inaduertentia*, ex *Incautus.* Saluianus l. 6. de Gubernat. *Vnus incautior perit, ne multi per Incautelam postea deperirent.*

INCAVTIONARE, pro *Cautione* pignus dare. Instrumentum anni IX. Conradi Regis apud Stephanotium, t. 7. Fragm. MSS. p. 357.

† INCAXARE, in *capsam* mittere, includere, Gall. *Enchasser.* Inquisit. pro canoniz. Vrbani V. V. *Incassatus.*

† INCEBRVS, *fallax, decipiens*, in vet. Gloss. Cod. 7641. F. pro *Inlecebrus.*

† INCELABILIS, manifestus, to. I. Hist. Nem. Prob. p. 142. Vide *Incelatus.*

† INCELARE, *inclamare, arguere*, in Gloss. vet. Cod. 7641.

INCELATVS. Gl. Graec. Lat. ἀκρυπτον, *Incelatum, inabscondibile.*

† INCELLARE. (1) In *cellam* inducere, t. 6. Annal. Bened. Append. p. 691 V. *Cella* 2. (2) *Sella* instruere, Gall. *Enseller.* Stat. a. 1357. V. *Insellare.*

INCEMENTATVS, *caemento nullo consolidatus.* Barthius in Glossario ex Baldrici Hist. Palaest.

† INCENDARIVM, incendium, incensio. Tract. Mf. de re milit. et mach bell. c. 54.

INCENDARIVS, pro *Incendiarius*, in Vocabulario Iuris vtriusque, et in Codice Legum Norman. apud Ludewig t. 7. p. 155.

† INCENDATOR, idem, in Consuet. Norman.

† INCENDIACIO, incendium, Hisp. *Encendimiento.* Lit. a. 1376. t. 7. Ordin. reg. Fr. p. 66.

† INCENDIARE, incendere, in Ch. Mf. a. 1361.

† INCENDIATIARIVS, incendiarius, in Bulla Clement. III. ann. 1168.

INCENDIVM. (1) In Legibus Malcolmi II. Regis Scotiae c. 11. in Statutis Alexandri II. Regis Scot. c. 14. §. 2. et in Regiam Maiestatem, est vnum ex quatuor Placitis Coronae, et quae pertinent ad Curiam Iustitiarii. (2) Febris. Mabill. t. 4. Annal. Benedict. p. 363. (3) † Ignis, focus. Ch Mf. a. 1042.

† INCENDORIVM, id quo aliquid incenditur. Tract. Mf. de re milit. et mach. bell. c. 42.

† INCENNIVM, munus, donum. Comput. a. 1393. to. 3. Hist. Nem. Prob. p. 134. V. *Encoenium* et *Incoenium.*

INCENSARE, thure adolere, Gall. *Encenser*. Lambertus Ardensis.

INCENSARIVM, acerra, i. q. *Incensorium*. Vgutio: *Thuricremium*, *Incensarium*, *quia in eo crematur thus*. Papias: *Thuribulum*, *Incensarium*, quod Graeci Θυμιατήριον dicunt. Testamentum Riculfi Episcopi Helenensis an. 915. *Incensarios 2. cum catenis argenteis*.

† INCENSATVM, tomaculum. Glossar. Prouinc. Lat. Cod. 7657.

INCENSORIVM, acerra, thymismaterium, nauicula ad reponendum incensum, apud Leon. Ost. lib. 2. cap. 98.

INCENSORIVS, eodem significatu. Ch. anni 1419. apud Stephanotium, t. 1. Antiquit. Occitan. MSS. pag. 421.

INCENSERE, locare sub annuo censu, Gall. *Acenser*. Charta anni 1309. apud Rymer. t. 3. p. 141.

INCENSIO. (1) Morbi species, quem *Erpetam* vocant. Hist. MS. Aduectionis corporis sancti Arnulfi Episcopi Turon. Crespiacum. V. *Ardentes*. (2) INCENSIO IGNIS, V. supra in voce *Ignis*. (3) INCENSIO LVNAE. Kalendarium sancti Victoris Parisiensis et aliud Bibliothecae Regiae cod. 1445. *6. Id. Ianuar. Incensio Lunae Septuagesimalis. 8. Id. Mart. prima Incensio Lunae Paschalis. Nonas April. vltima Incensio Lunae Paschalis. 8. Id. April. prima Incensio Lunae Rogationum.* Quae in omnibus fere Kalendariis MSS. leguntur, quoad primam et vltimam Incensionem Lunae Paschalis. Ita Luna dicitur *reaccendi a sole*, apud Honorium in Imagine mundi lib. 2. c. 61. 65. V. *Accendi*.

INCENSITVS, censui obnoxius, V. *Censitus*.

INCENSVM. (1) Thus *dictum*, *quia igne consumitur*, *dum offertur*, *etc.* ait Isidorus l. 4. c. 12. Gloss. Graec. Lat. Θυμίαμα, *Incensum*. Glossae antiquae MSS. *Thus*, *Incensum*. Anastasius Bibl. in S. Sotere, et in S. Bonifacio PP. *Hic constituit*, *vt nulla Monacha pallam sacratam contingeret*, *nec Incensum poneret in sancta Ecclesia*. (2) Vectigal. Charta Aetelbaldi Regis apud Hickesium Dissert. p. 62. IN vel AD INCENSVM VENIRE, censui obnoxium esse. Codex MS. Folquerii. Vide *Census*.

† INCENSVS, furore accensus, in Ch. Ms. a. 1338.

† INCENTIVA, *cupiditas*, in Gloss. antiq. V. mox.

INCENTIVVS, effrenatus appetitus, corporis faces, quibus mens incenditur ad cupiditatem. Concil. Dertusanum an. 1429. c. 2. Gloss. Isid. *Incentiua*, *aculei vitiorum*, quae Papias sic exponit: *Desideria carnis*, *stimuli luxuriae*, *ab incitando dicta*. *Incentiua vitiorum* dixit Hieronymus epist. 2. *Incentiuum peccaminis* Prudentius Apotheos. v. 929.

† INCENTOR. (1) Praecentor, in Act. SS. t. 4. Iun. p. 593. (2) Inuentor, auctor, in Annal. Bertin. ad a. 833.

INCENTRVM, *incitamentum*, *aut inflammatio*, in Glossis Sangerm. MS. n. 501. f. legum *Incendium*, vel *Incentiuum*.

INCENTVRIATA ACIES, exercitus, cuius *centuriae* confusae simul et permixtae nullum seruant ordinem. Albertinus Mussatus de Gestis Ital. post Henricum VII. Caesarem l. 3. rubrica 3.

INCEPIENDIVM, fulmentum, quo ligna sustinentur, Gall. *Chenet*. Inuentar. a. 1342. MS. ex Archiuo S. Victoris Massil. *Apud focariam duo Incipiendia*, *vnam saccaginem* (sartaginem) *item vnam cassam*, *vnam vigilem*, *etc.*

† INCEPOLLARE, f. idem quod *Interpolare*, miscere. Stat. Penul. p. 52. *Si quis incepollauerit vinum alienum*, *vel vastauerit scienter in vegete vel tina etc.*

INCEPS, pro *deinceps*, Festo. Vtitur Thwroczius non semel, pro quo *deinceps* restituit Corrector, vti Editor monet. Inuenitur adiectiue, apud Apuleium lib. 3. Florid. *De Incipiti*.

† INCEPTIO, infulae doctoralis adeptio, seu *actus*, vt vocant, quo quis ad doctoris gradum promouetur, in

in Ch. a. 1462. ap. Boul. t. 2. Hist. Vniu. Paris. p. 685. V. *Incipere* 2

INCEPTVM, incoeptio, initium actionis. S. Willhelmi Constitut. Hirsaug. l. 1. c. 63. Ciceroni *Incoeptum*, consilium est, seu molitio, Gall. *Entreprise*.

† INCEPTVS, institutio, in Ch. Ms. a. 973.

† INCERTITVDINALITER, incerto, in test. a. 1343. t. 2. Cod. Ital. dipl. p. 403.

† INCERTITVDO, inconstantia, in Testam. Ms. a. 1234.

INCESA, concaedes, Gall. *Abatis d'arbres*, V. *Cesa* 1. et *Incisa*.

INCESPITATOR, V. *Cespitare*.

† INCESSABILIS, aeternus, de Deo dicitur ap. Burcard. Argent.

INCESSABILITER, vt *Incessanter*, in Libello Episcoporum Italiae contra Elipandum, t. 3. Concil. Hispan. p. 98.

INCESSANTER, continuo, *Incessanter*. Vtitur lex 28. Cod. Th. de Cohortal.

INCESSARE, non cessare, apud Ludewig. t. 5. p. 400.

INCESSERE, *incurare*, in Glossar. vet. Cod. 7641. Infra *incuruare*.

INCESSERIVM THVRIBVLVM, pro *Incensarium*, vel *Incensorium*, in Testam. Beatricis de Alboreya Vicecomitissae Narbonae anno 1367. apud Marten. to. 1. Anecdot. col. 1523.

† INCESTARE, *despuceller*, *i. violer*, *corrumpre nonain*, *ou sa parente*, *ou vierge*. Glossar. Gall. Lat. Cod. 7684.

† INCESTRIA. Ch. a. 1289. to. 3. Hist. Occit. Prob. p. 377. *Trado vobis - - totum castrum meum - - insticias*, *firmancias*, *aiguecias*, *exorchias*, *incestrias*, *excadutas*, *etc.* Leg. f. *Incestrias*, i. e. bona eorum, qui incestati decedunt.

INCESTIVA CONIVGIA, incesta, in Capitulis Caroli M. l. 5. c. 158.

INCHARACTATVS, inscriptus, impressus, ab ἐγχαράττειν, imprimere, insculpere. Iohan. Longinus in Vita S. Stanislai Episc. to. 2. Maii p. 244. V. *Charaxare*.

INCHARAXARE, ex Graec. ἐγχαράττειν, perforare, aperire. Apicius l. 6. c. 5. *Agitabis ius apio viridi et nepata*, *ouem Incaraxas*, *et perfundis*. Apollonius: *Iuuat autem haec Incharaxatio in oculis diuturno facta*, *rheumatica passione*. Idem: *Oportet etiam et per ipsa loca patientibus fieri Incharaxationes*.

INCHARIARE, V *Incariare*.

† INCHARIMENTVM, auctio in licitatione, i. q. *Incarimentum*. Memor. C. Cam. Comput. Paris. V. *Incherimentum*.

INCHARIRI, carius fieri, Gall. *Encherir*, apud Rymer. to. 3. p. 685.

INCARTAMENTVM, charta, instrumentum. Chart. S. Petri de Domina fol. 35.

INCHARTARE. (1) INCHARTARE, INCARTARE, aliquid scripta charta donare, conferre, in charta describere. Instrum. anni 1035. ex Archiuo S. Victoris Massil. *Quidquid vendatur aut donetur litteris alligetur*, *schedulis Incartetur*. V. *Charta*. (2) † Carro vehere. Ch. Ms. a. 1310. V. *Carreare* 2.

INCHARTATVS, accusatus, apud Hispanos leguleios. V Obseruantias regni Arragon. l. 1. fol. 7, 27. etc.

INCHARTVLATI, iidem qui supra *Chartulati*, serui per *Chartulam* manumissi. Gregor. Monachi Chron. Farfense apud Murator. t. 2. part. 2. col. 426.

† INCHASSARE, includere, intra *capsam* claudere, Gall. *Enchasser*. Inuent. S. Capellae Paris. V. *Incassetus* et *Incaxare*.

† INCHASSILLARE, idem, Gall. *Excassiller*. Inuent. eiusd. Capellae a. 1335.

INCHERAMENTVM, auctio in licitatione, *Enchere*, in Charta de Praepositura Caluimontis an. 1205. V. *Encheramentum*.

INCHERIA, vt *Incheramentum*, in Lit. an. 1355. to. 3. Ordin. reg. Fr. p. 680.

† INCHERIARE, liceri, et INCHERIATOR, auctionans, in Ch. Ms. a. 1332.

† INCHERIMENTVM, i. q. *Incheria*, in Ch. Ms. a. 1269.

† INCHERIZARE, liceri, in ead. Ch. Gall. *Encherir*.

† INCHIERAMENTVM, i. q. *Incheria*, in Stat. Mſ. a. 1306.

† INCHIERARE, liceri, INCHIERATOR, auctionans, in Scacar. S. Mich. a. 1282.

† INCHOANTIA, auxilium, adiutorium, virtus, to 6. Collect. Hiſt. Fr. p. 256.

† INCHOIACIO, mendoſe pro *Melioracio*, in Lit. a. 1371. t. 5. Ordinat. reg. Fr. p. 465.

INCHORIS, indigena, V. *Enchori*.

INCIBARE, cibum porrigere, σιτίζειν. Vetus Interpres Iuuenal. Sat. 10.

† INCIBATVS, cibo abſtinens, ieiunus, in Act. SS. t. 2. Sept. p 164.

INCIDENS, cauſae acceſſio, Gall. *Incident*, vox practica, V. *Emergens*.

† INCIDENTALITER, obiter, Gall. *Incidemment*. Chron. Angl. Th. Otterbourne.

INCIDENTER, Gall. *Incidement*, per acceſſionem. Iohan. Sarisber. in Praefat. *Quae Incidenter dicta ſunt*.

INCIDENTIAE, caſus, quomodo *Incidens* dicunt Galli. Otto a S. Blaſio c. 12.

INCIDERE. (1) V. *Inciſio*. (2) † *Incidere inſtrumentum*, vt nullum, abrogatumque appareat. Ch. a. 1234. ap. Garamp. in diſquiſ. de Sigill. Garfagn. p. 31. V. *Cancellare*.

† INCIDIVM, pro Inſidiae, in Ch. Mſ. a. 1392.

INCIMBILES, *nocibiles*, vel *diſcordes*. Papias. MS. Bituric. habet *Incinibiles*.

INCIMCLARE. Ch. Waldemari Regis Daniae anno 1326. apud Pontanum l. 7 Rer. Danicar. *Si alicubi infra regni noſtri terminos naufragium paſſi fuerint, Aduocatus noſter - - - ipſorum bona nullatenus impediat, vel ſi de ipſis nullatenus Incimclet, quandoquidem ipſa bona perſonaliter per ſe vel per alios - - - valeant de naufragio liberare.* Vbi *Incimclet* idem valet ac *Immiſceat*: vnde forrean legendum fuerit *Immiſclet*. V. *Miſculare*.

INCIMETVM, V. *Cimetum* 2.

INCINCTA, *praegnans*, *eo quod eſt ſine cinctu*, *quia praecingi fortiter vterus non permittit*. Iſidoro l. 10. et Gallis *Enceinte*. V. *Praecincta* 2.

INCINEFACTVS, in cineres redactus. Commodian. Inſtr. 41.

INCINERARE, in cineres redigere. Vtuntur Saxo Grammaticus lib. 4. initio, Caeſarius Eiſterbach. l. 4.

INCINERATIO (1 Reſolutio in cineres, in Diario Belli Huſſitici apud Ludewig. t. 6. p. 135. *Capitis Incineratio*, impoſitio cinerum, in capite feria IV. Cinerum in Conſtitut. (2) † Sordes ex cinere et puluere, in Act. SS. t. 5. Sept. p. 709.

INCINIBILES, V. *Incimbiles*.

INCINTA, V. *Incincta*.

† INCIOSITAS, inſcitia. Ch. an. 1033. t. 1. Hiſt. Treuir. p. 365.

INCIPARE, V. *Incippare*.

INCIPERE. (1) Vetus Interpres Epiſtolae S. Barnabae: *Qui Incipiebant praedicare*, vbi Gr. τοὺς μέλλοντας κηρύσσειν. Alibi: *Quia ipſe Incipiebat apparere*. Gr. ἤμελλεν. Et non ſemel in hac Epiſtola. Ita Iacobus 2. *Per legem libertatis Incipientes iudicari*. In textu Graeco μέλλοντες. Hac notione vocem *incipere* vſurpaſſe non ſemel Interpretem S. Irenaei, obſeruatum a Iacobo Billio l. 1. Obſeru. Sacrar. c. 33. l. 2. c. 5. (2) † Doctoris gradum adipiſci, apud Boul. t. 5. Hiſt. Vniu. Pariſ. p. 911. (3) † Cantum imponere, in Act. Mſ. capit. eccl. Lugdun.

INCIPIENS. (1) Diſcipulus. Auctor Queroli. (2) † Doctorali infula donatus, ap. Boul. l. c. p. 913.

INCIPIETIA, initium, exordium. Epiſtola Caeſariae Arelat. Abbatiſſae t. 1. Anecd. Marten. col. 4.

INCIPPARE. Gloſſ. Iſid. *Incippat*, *illudit*. Melius La Cerda legit: *Incippat*, *includit*, κατακλείει. Papias: *Incipare*, *inuoluere*, videlicet *cippis*. Sunt autem *Cippi*, compedes, Gall. *Ceps*, vel carcer ipſe, quoniam, qui compedibus vinciuntur, includi ſolent in carcere. *Incipare* igitur idem eſt quod compedibus ligare, vel in carcerem detrudere. Leibnit. t. 2. Script. Brunſuic. p. 20. V. *Cippus*.

IN-

INCIRCA, circiter, Galli dicunt, *aux environs*, in Addit. ad Vitam S. Antonini.

INCIRCATVS, in modum circuli curuatus, in Onomastico ad calcem t. 3. SS. Iunii.

† INCIRCVMCISVS, intemperans, qui flagitiose et libidinose viuit. Ch. a. 1118. t. 8. Gall. Christ. Instrum. p. 316.

INCIRCVMSCRIPTE, non circumscripte, inmensum, Gall. *Sans borne.* V. *Inattingibilis.*

INCIRCVMSCRIPTIBILIS, qui nullis limitibus circumscribi potest, apud Marten. t. 7. Collect. Amplisf. col. 324.

INCISA, alias *Incaesa*, apud Scriptores rerum gestarum et Vitae Caroli M. sunt celsi caesarum arborum cumuli pro vallo ad arcendos hostes, per extrema siluarum exstructi. Ita Valesius Notit. Gall. p. 100. col. 2. V. *Cesa.*

INCISILIS, culter. Acta SS. Iunii t. 3. p. 30.

† INCISINVS, *superfluus.* Glossar. Ital. Ms. Leg. *Incisiuus.*

INCISIO. (1) Idem, quod *Tallia.* Charta Henrici III. Imp. anni 1056. apud Nicol. Zyllesium: *Nullus illorum hospitia seu seruitia in curtibus Abbatis aut Fratrum, siue a rusticis violenter exigat, nullus eorum per incisiones aut petitiones homines grauare - - - praesumat.* Charta anni 1468. *Ius inuestiendi, deuestiendi, clamores, banna, emendas, aspargia, Incisionem etc.* Charta an. 1112. e Tabulario Rothonensi: *Alanus Hoelli filius, Comes totius Britanniae - - - dedit S. Saluatori quamdam consuetudinem - - - quae vulgo Tallia nuncupatur, nos Incisionem nominamus, - - - insuper concessit et in arbitrio et potestate Abbatis sit, vt quotiescumque Comes suos homines Inciderit, hoc est, censum a suis exiget, Abbas suos homines secundum velle suum, Incidat et potestatiue, vt concessum est, colligat et habeat.* V. *Incisura* 1. (2) Paulus Diacon. lib. de Gestis Episcopor. Emerit. in sancto Paulo c. 1. *In spe Dei mira subtilitate Incisionem subtilissimam subtili cum ferro fecit atque ipsum infantulum iam putridum membratim abstraxit.* Encis dicitur in Stabilimentis S Ludouici l. 1. c. 25. et in Consuetudin. Andegau. art. 44. et Cenoman. art. 51. (3) Sectio, capitulum in libris. Gennadius de Scriptorib. Eccles. in Seuero. (4) Κόμμα. Ordo Romanus, *Episcopi omni tempore benedicantur; nunc vero mos est, vt nocturno tempore benedicantur. Secunda namque Incisione, id est, Lectione secta, egreditur Pontifex de Ecclesia S. Petri, et ascendit Monasterium S. Martini etc.* INTERSCISSIONES dicuntur apud Cassianum l. 2. de Nocturn. orat. c. 11. DISTINCTIONES in Admonitione Synodali antiqua: *Psalmorum verba et Distinctiones regulariter ex corde cum canticis, consuetudinariis pronuntiare sciat.* PAVSATIONES vocat Synodus Narbonensis sub Recardo Rege: *Per maiores vero Psalmos, si fuerint prolixiores, Pausationes fiant, etc.* (5) Alia notione. *Signum secunda vel tertia Incisione pulsare*, apud Guigonem in Statutis Cartusiensibus c. 7. §. 5. in Statutis antiq. eiusdem Ordin. 1. part. cap. 41. §. 9. c. 43. §. 5. (6) Typus nummi, figura. Anastasius in Hist. Eccl. *Cum trabes non susciperent Romanorum Incisiones in nummis suis.* Theoph. χαραγὴν habet. (7) Castratio, apud eumdem Anastasium. (8) Vox Architectorum, de qua Iacobus Godofred. ad L. 3. Cod. Th. de Excusat. artific. (9) † Caesio, Gall. *Coupe.* Ch. ap. Leukfeld. in Antiq. Gandersheim. p. 179. V. *Incisor.* (10) † Apertura, per quam aqua effluit, incile. Ch. a. 1125. t. 2. Hist. Occit. Probat. p. 436.

INCISIVVS, *non in tempore factus, vel immaturus, vel superfluus, et deriuatur ab Incido. Horat. in Odis.*

Vt gaudet Incisiua decerpens pira.

Et hoc Incisiuum potest dici substantiue superfluum, illud quod inciditur de aliqua materia. Iohannes de Ianua. Glossar. Sangerman. Lat. Gall. MSS. *Incisiuus, non copès a temps, non meur, ou superflue, Incisiuum, Rongneure.* Fictae voces ex praua

 lectio-

lectione. Legendum *Insitias*, vt apud Horatium editum:

Vt gaudet Insitiua decerpens pyra.

INCISOR Raimundus Duellius l. 2. Miscell. p. 444. *Notum sit omnibus praesentem literam inspecturis, quod nos Chunradus iudex in S. Ypolito, Hainricus Vurster, Chunradus Incisor apud portam, Hainricus dictus Hungarus, ciues ibidem, interfuimus etc.* *Incisores casei.* Statutum Communis Bononiensis a. 1188. apud Ghirardacum l. 9. Hist. Bonon. p. 279. *Saepe contingit, quod illi, qui ludunt ad azardum in scalis et in platea Communis Bononiae, et etiam qui caseum Incidunt, iracundiae calore succensi, contra Deum et matrem eius ignominiosa verba proferunt, etc.* Infra: *Lusores azardi et besazariae et Incisores casei etc.* Caupones hic interpretor, apud quos caseus in escam potatoribus datur. *Incisor lignorum*, qui incidit ligna, in Charta anni 1233. ex Schedis Praesidis de Mazaugues. V. *Scissor.*

INCISORIVM. (1) Orbiculus mensarius, super quo escas incidimus, Gallis seu Gallobelgis, *Tranchoir.* Chronicon Nonantulanum Ms. de Institutis et ritibus sub Friderico II. Imp. *In coenis vir et vxor vna edebant parapside, vsus Inciforiorum (Incisorum* mendo librarii apud Murator. to. 9. col. 669.) *lignorum non erat in mensis etc.* Petrus de Crescentiis l. 5. p. 267. *Acerus est arbor satis magna, quae in Alpibus inuenitur, quae optime conuenit cyphis et parapsidibus et Incisoriis faciendis, et vasculis omnibus, etc.* Vbi vetus Interpres Gallicus: *Est tres bon pour faire hanaps, escuelles, et plateaux, etc.* Adde p. 729. (2) Ordinatio Humberti II. Dalphini to. 2. Hist. Dalphin. p. 313. c. 2. *Item volumus et ordinamus, quod singulis diebus in prandio seruiatur nobis pro persona nostra de quatuor panibus albis de bocha, quorum quilibet sit ponderis vnius librae cum dimidia, vel circa et de octo panibus paruis, quorum quilibet sit ponderis vnius librae vel circa, pro Incisorio faciendo.* Semel et iterum ibidem memorantur ii parui panes *pro incisoria facienda*; nescio quo condimento vel minutali cum pane inciso, vt videtur. (3) Nouacula, apud Petrum Cell. l. 6. Epist. 20. Instrumentum omne aptum ad *incidendum*, apud Iulianum Pomer. in Praefat. ad librum Ildephonsi de Virgine intemer. to. 2.

INCISORIVS, vt *Incisorium* 1. Ordinatio anni 1340. Histor. Dalphin. to. 2. p. 394. *Ipsi namque soliardi in omnibus obediant magistro Coquinae, nec obmittant lauare scutellas et Incisorios et alia vasa coquinae.*

INCISSVRA, pro *Incisura*, vel *Scissura.* Priuilegia a. 1337. apud Ludewig. t. 6. p. 41.

INCISVRA. (1) *Tallia*, exactio: nam Gallicum *Taille*, idem valet ac *Incisio.* Charta Manassis Comitis Guinensium, in Chronico Andrensi p. 356. *Firmiter statuimus vt nullus - - - continuam petitionem seu Incisuram super ipsos instituere - - - audeat.* Adde p. 424. V. *Incisio* 1. (2) INCISVRA et INCISIO, ap. Gromaticos, V. *Arbor.*

† INCITAMEN, exordium. Glab. Rodulph. to. 10. Collect. Hist. Fr. p. 24.

INCITARE, praecipitare. Epistola Bonifacii PP. in Synodo Rom. sub Bonifacio II. apud Holstenium: *Sane quoniam seruandus accusatori locus est, ne audientiam penitus Incitare videamur, etc.*

INCITI, *dicuntur calculi, qui in ludo scacorum, omnino moueri non possunt. Item et homines egentes Inciti vocantur, quibus spes vltra procedendi, i. proficiendi nulla restat.* Breuiloq. ex Isidor. l. 18. Orig. cap. 67. Vox ducta a *ciere* vel *cire*, mouere, et particula *in*, quae vim hic habet priuatiuam. Nota est loquendi formula *ad incitas redactus*: ad quam videre potes Scaligerum in Appendice ad Coniectan. l. 6.

† INCIVILIS. (1) Imprudens, inconsideratus, V. *Ciuilis.* (2) Iniustus, iniquus, Gall. *Inciuil.* Ch. a. 1156. to. 2 Hist. Occit. Instrum. p. 560.

INCIVILITAS, rusticitas vel inertia. *Contigit per Inciuilitatem militis,*

litis, apud Ammianum lib. 28. cap. 2.

† INCIVILITER, iniuste, contra ius, Gall. *Incivilement*. Ch. Ms. an. 1319.

INCLAMARE. Edictum Theoderici Reg. §. 145. *Si quis barbarorum tertio competentis iudicis auctoritate conventus, et edictis solenniter Inclamatus ad iudicem, cuius praeceptione conventus est, venire neglexerit; merito sub discussione causae sententiam excipiet contumaciae, etc.* Vbi *Inclamatus edictis*, videtur esse, qui banno publico et iudicis auctoritate ad iudicium citatur, quomodo forenses Gallici, *Crier à trois briefs jours*, dicunt de reis contumacibus. In *Inclamare* vsurpat Lex 7. Cod. Th. Si certum petatur: *Per intervalla temporis longioris Inclamatus*, i. citatus edicto a Iudice imperato, viri docti interpretantur. Consuetud. Furn. ex Archiuo S. Audomari: *Qui vero de nachtbrand Inclamatus fuerit, per quinque coratores purgare se poterit, alioquin suspendatur*.

INCLANGORIVM, campanile. Sic vnica voce scribitur apud Achar t. 3. Spicil. p. 262. in Chronico Fontanellensi; sed diuisis vocibus legendum est, *in clangorium*. Vide in hac voce.

INCLAVARE. (1) Gall. *Enclouer*, clauum in pedem equi altius infigere, in Statutis Massil. lib. 6. c. 77. non semel. (2) † Includere, inserere, committere, Gall, *Enclouer*. Lit. a. 1359. t. 4. Ordin. reg. Franc. p. 198.

INCLAVATVRAE. (1) INCLAVATVRAE EQVORVM, de quarum cura vide Petrum de Crescentiis l. 9. de Agricult. c. 55. (2) Ager, vel agri portio in alium incurrens, Gall. *Enclave*. Charta XI. saeculi pro Monast. Montismaior.

INCLAVATVS, incurrens, inclusus. Ch. ann. 1361. ex Chartulario Eduensi.

INCLAVDARE, clauum, in equi pedem inducere, *Enclouer*. Monastic. Angl. t. 2 p. 598.

† INCLAVDERE, includere. Arest. scacar. a. 1296.

† INCLAVELARE, clauum infigere. Guido de Vigeuano c. 2. V. *Clavellare*.

† INCLAVSTRARE, in claustro includere. Ch. a. 1398. in Suppl. ad Miraeum p. 439.

INCLAVSTRVM, claustrum, vel ambitus Monasterii, *Enclos*. Vita S. Lamberti c. 49.

INCLAVSVRA, septum, quo agri includuntur et muniuntur. Litterae an. 1309. apud Rymer. to. 13. pag. 244.

INCLINARE. (1) Ad seruitutem repetere, reuocare. *Nullatenus tunc permittimus, in seruitium inclinare*. Marculfus l. 2. form. 32. *Si quis vero - - - contra hanc ingenuitatem tuam venire, aut te in seruitio Inclinare valuerit, diuina cum ultio subsequatur*. (2) †. Capite seu corpore inclinato salutare. Chron. Leob. ap. Pez. t. 1. Script. p. 876.

INCLINATI, serui. Capitulare 3. an. 811. c. 9. *Sunt et alii, qui de ipsa genealogia non debent esse Inclinati, attamen fiunt, propter illam occasionem Inclinati*.

INCLINATIO. (1) Salutationis apud Monachos species, quae soli Abbati debetur. Ingulphus pag. 886. (2) Submissio, humiliatio. Epist. Archiepiscopi Bulgariae, in Gestis Innoc. III. PP. p. 56. *Multas Inclinationes et magnas preces ad Dominum et gloriosissimum et Cathedralem Apostolicae sedis, etc* Vbi perperam editum *in diuinationes*. Rectius in alia eiusdem Archiepiscopi p. 71.

† INCLINATISSIMVS, humillimus, in Lit. Ms. a. 1294.

INCLINATORIVM, sella canentium in choro. Mabill. in Disquisitione de Cursu Gallicano. V. *Forma* 13.

† INCLINEA, inclinatio, t. 2. Monum saer. antiq. p. 428.

INCLINIS, *incumbens*. Gloss. Isid. V. *Inclinus*.

INCLINIVM, inclinatio. Epistola Gozechini Scholastici apud Mabill. t. 4. Analect. p. 392.

† INCLINIVS, inclinatus, t. 2. Monum. sacr. antiq. p. 429.

INCLINVS, cernuus, pronus. Barthius in Glossario ex Anonymi Hist. Palaest.

Pastest: *Per omnia templum effici Turci, et Deum nostrum quem vos Inclitu colitis, abnegare volunt.* Inclitus, *Benignus*, in Onomastico ad calcem t. 4. SS. Aprilis.

INCLITARE, V. *Inclytare.*

INCLITVS, integer, totus. Charta Caroli M. in Vita S. Auberti Abbatis Beneuent. n. 9. *Et nullis sit deinceps licentia infra praedictos fines, aliquam contrarietatem seu molestias partibus inferre praefati Coenobii per Inclitos fines, neque per possessiones,* etc. Chr. Casinense l. 1. c. 49. *Reddit huic Monasterio Inclitam curtem in loco Pacenara.* Vetus Instrumentum in Vita Gelasii II. apud Caietanum: *Vendidi tota et Inclita ipsa petia de terra nostra.* V. *Incrinus.*

† INCLOTVS, inclusus, Gall. *Enclouè.* Glossar. Lat. Gall. a. 1348.

INCLVDERE, V. *Inclusor.*

INCLVNIARI, *concubitum pati, vel per clunes curuari*, Ioanni de Ianua.

INCLVS, pro *Intus*, V. in hac voce.

INCLVSA, INCLVSORIA, INCLVSARIA, aedes, vbi Inclusi, seu Monachi degunt: ἐγκλειστα, in Synodo Trullana can. 14. *Inclustria S. Helenae* Lugduni, cuius mentio in veteri Charta apud Paradinum in Hist. Lugdun. l. 2. c. 104. CLVSA, apud Marianum Scotum an. 1058. 1069. INCLVSAGIVM, eadem notione. Processus de Vita S. Yuonis t. 4. Maii p. 557. *Inclusi in Inclusagio suo prope Rocham Deriani.* RECLVSORIVM, apud Petrum Damiani in vita S. Romualdi n. 84. 100. CLVSORIVM, in Vita B. Raynerii Solitarii n. 1. *Cum multa deuotione et reuerentia clausus est in Clusorio iuxta ostium maioris Ecclesiae.* Menardus lib. 2. Obseru. id olim in more fuisse docet, vt virorum Ordinis S. Benedicti Monasteriis adiunctae essent quaedam cellulae; quas *Clusas* seu *Inclusoria* vocabant, arctiori studio virtutem exercituris. Quod et testatur Hugo Archidiaconus Turon. de Mirac. in Translatione S. Martini. V. *Inclusus.*

INCLVSAGIVM, V. *Inclusa.*

INCLVSARIVS, V. *Inclusor.*

INCLVSOR, INCLVSARIVS, Ioanni de Ianua, et Guillelmo Britoni in Vocabulario dicitur, *qui aliquid includit sicut auri faber, qui includit gemmam in annulo; similiter rusticus, qui includit aliena pecora pro forefacto*, secundum Vgutionem. Glossar. Arabico-Latin. *Clusor, qui gemmas auro concludit.* Glossar. Lat. Gall. *Inclusor: qui enclost, ou clique.* Sanctus Hieronymus in c. 24. Hierem. *Fabros et Inclusores, vel legis interpretes atque Doctores debemus accipere vel artifices inclusoresque auri, atque gemmarum, quae apud barbaras nationes pretiosissimae sunt.* Sic *Includere* et *Inclusor* saepius apud veterem bibl. interpretem: *et auro clusum, conclusum et interclusum*, passim habet Anastasius Bibl. p. 12. 17. etc. V. *Catacliti.*

INCLVSORIVM OPVS. Aimoinus lib. 2. Hist. Franc. c. 9. *Quae omnia cum solida fabricata forent auro, gemmisque ornata opere Inclusorio* etc. V. *Inclusor.*

† INCLVSVRA, locus vbi concluduntur aquae, Gall. *Ecluse*, Germ. *Schleuse* Ch. Ms. a. 1025.

INCLVSVS, monachus qui aut prope vicum, vel coenobium aut etiam in ipso monasterio in singulari cella, ex ea non exiturus vitae solitariae sese concludit vt Deo sibique vacet; qui et RECLVSVS dicebatur. *Inclusas* etiam Sanctimoniales, quae id instituti sectatae sunt, recensent non paucas Scriptores, Greg. Turon. lib. 6. cap. 29. et alii. RECLVSI, iidem qui inclusi, apud Gregor. Turon. l. 8. c. 34. RECLVSA, in Charta Herimanni Episcopi Metensis apud Meurissium p. 370. RETRVSI, apud Carolum M. de Cultu imag. l. 3. c. 31. Sic *Retrusionem*, dixit auctor Vitae Sancti Eugendi Abb. n. 5. V. Leges Visigoth. l. 6. tit. 2. §. 3.

INCLYTARE, nobilitare, ditare, illustrare. Agnellus in Vita Ioannis Episc. apud Murator. t. 2. p. 134. col. 1. *Illi pro ipsorum animabus partem rerum maximam suarum Ecclesiis obtulerunt et Ecclesias Inclytauerunt.* Acta SS. Maii to. 7. p. 364.

Catho-

Cathedralem Ecclesiam Legionis possessionibus et donationibus Inclitauit.

INCLYTVS, V. *Inclitus.*

† INCOCTVS, incompositus, inordinatus. Chron Io. Vitodur. in Thes. Hist. Heluet. p. 1.

INCOENARE, V. *Incaeniare.*

INCOGITABILIS, qui non potest cogitari seu cogitatione comprehendi. Eucharistiae Sacramentum dicitur *Incogitabile*, in Libro de doctrina Nouitiorum Ord. Grandimont. apud Marten. t. 5. Anecd. col. 1832.

INCOGNITVS. (1) Ingratus, immemor beneficii. Leges Palatinae Jacobi II. Regis Maioric. in Actis SS. Iunii t 3. p. LXXI. *Ne simus Incogniti tanti beneficii* (2) † Ignarus. Acta SS. t. 5. Sept. p. 625.

INCOHIBILIS. *Ardor incohibilis*, qui cohiberi non potest, apud Ammian. L. 14.

† INCOLARE, inserere, conglutinare, Ital. *Incollare*. Guido de Vigeu. MS. V. *Incollatus.*

INCOLATA VESTIS, carens collo, cuius superior pars quae tegit collum abscissa est et amputata. Statuta Ecclesiae Aeduensis an. 1464. t. 4. Anecd. Marten. col. 508.

† INCOLATVS, *commoratio et habitatio incolae in loco aliquo*, apud Laur. in Amalth.

INCOLLATVS, f. pro *Incollanatus*, ab Italico *Collana*, catena. Pons interdum catenis ligatur. Chron. Parmense ad a. 1283. *Facti sunt omnes arcus sine voltae pontis de galeria, quae fuerunt numero octo. et Incollatus et planellatus per Dei gratiam et totus completus.*

† INCOLONVS, *fermo como colona*, in Gloss. Lat. Ital. MS.

INCOLORATE, colorate, simulate. Epistola Gregorii X. PP. apud Marten. to. 7. Collect. Ampliss. col. 229.

INCOMA, INCOMMA. Gloss. Lat. MS. ex Bibl. Reg. Cod. 1013. et Gloss. Isidori: *Incoma, mensura militum.* Vegetius L. 1. c. 4. *Proceritatem tyronum ad Incommam scio semper exactam.* Ita enim in MSS. Cod. scribi monuere Stewechius et Scriuerius. Videtur autem *Incomma* fuisse palus quidam mensuralis, in castris ad hanc rem positus, vt ad eum admotis, qui ad militiam deligebantur, tyronibus, vel qui sponte ad militiam accedebant, an statura iusta ac legitima essent, examinarentur. Est enim ἔγκομμα, palus in terram defixus. Haec Salmasius in Notis ad Lamprid p 199. Eam porro mensuram 5. pedum et semis fuisse colligi potest ex Dositheo l. 3. vbi quendam in militiam adscribi postulantem Adrianus Imp. sciscitatus est, ποῖον μῆκος haberet, cui ille respondit, πέντε πόδας καὶ ἥμισυ. Vide Cuiacium lib. 2. Obseruation. c. 5. Certe milites non tantum aetate et fortitudine, sed et statura aestimatos palam est. Apud Frontinum l. 4. c. 1. n. 3. *Pyrrhus delectori suo fertur dixisse: Tu grandes elige, ego eos fortes reddam.* Hinc euanescit Rigaltii coniectura ad Agrimensores, qui apud Isidorum legendum censet, *haec groma, mensura limitum.* V. *Spatha.* ENCOMA, eadem notione. S. Hieronymus l. 2. adu. Iouianum: *Si tollis ordinem tabernaculi templi, Ecclesiae; si omnes qui a dextris sunt, vnum, vt vulgo dicitur, Encoma ad militiam probat, ne quaquam Episcopi, frustra Presbyteri, sine causa Diaconi sunt.* Sic Marianus Victorius in Scholiis ex quinque MSS. restituit hunc locum, de quo dissertatio est in Diariis Treuoltianis. Vide Carolum de Aquino in Lexico Militari, vbi coniicit non castrensem duntaxat mensuram fuisse *Incommam*, sed potius regulam ad multiplicem metiendi vsum idoneam: exponitur autem, inquit, tanquam mensura castrensis, quia eius notio ad nos peruenit a Vegetio in re militari.

INCOMARE, ad *Incomam* tyronum staturam metiri. Passio S. Maximiliani ex Edit. Oxoniensi. Vbi perperam editum *intumetur* et *intumatus*. Neque enim hoc loco *intumare* est *inscribere*, quod vult Editor cum *tyrones* non inscriberentur, nisi postquam ad *incomam*, seu *incommam*, essent applicati, id est ad palum, cui insculptae vel incisae erant pedum,

pedum, eorumque partium mensurae, ex Graec. ἔγκειμμα, *Incisio*.

INCOMBRARE. (1) Arboribus excisis viam occludere, German. ol. verkümmern. Vide Valesii Notitiam Galliarum, p. 100. supra vocem et *Incumbrare*, *Combri*. (2) † Oppignerare. Pact. a. 1068. t. 2 Hist. Occit. Prob. p. 263. V. *Imcumbrare*.

† INCOMBRIUM, oppigneratio. Donat. Petri com. Biterr. an. 1054. V. *Incumbrare*.

† INCOMBRUM, idem, it. impedimentum, in Ch. a. 1092. t. 6. Gall. Christ. Instr. p. 133.

INCOMINATIO, pro *Comminatio*, in Charta a. 1190. apud Miraeum t. 2. p. 980.

INCOMITIARE, Iohanni de Ianua, *Comitium celebrare*, *vel eligere* (nempe quod in Comitiis publicis magistratus eligerentur apud Romanos) *vel inthronisare*, *vel in comitio et conuentu loqui*. Gloss. Lat. Gall. Sangerman. MS. *Incomitiare*, *Entronizer en Consulat*. Festo *Incomitiare significat tale conuitium facere*, *pro quo necesse sit in comitium*, *hoc est*, *in conuentum venire*, scil. ad dicendam caussam. Plautus: *Quaeso*, *ne me Incomities*. V. *Comitiari*.

INCOMMA, V. *Incoma*.

† INCOMMELINUS, i. q. *Espaués*, alienigena, extraneus, (*) German. Ankömmling, Einkömmling) Gall. *Incommelin*. Ch. a. 1323. ex Camera Comput. Insul.

† INCOMMODIOSUS, INCOMODOSUS, incommodus, damnosus, t. 7. Ordinat. reg. Fr. p. 193. et in Ch. Ml. a. 1402.

† INCOMMODITER, incommode, non sine detrimento. Ch. Mſ. an. 1330.

INCOMMODUS, homo aegrotans, Gall. *Incommodé*, in Actis SS. Benedict. saec. 3 part. 1. p. 98.

INCOMMUNICARE, alterum possessionis suae socium et participem facere, vnde INCOMMUNICATIO. Charta an. 1150. inter Instrumenta Gall. Christ t. 4. col. 140.

INCOMMUNICATUS obire dicitur, qui non sumto viatico moritur, apud Ordericum lib. 6. p. 616. V. *Inordinatus*.

INCOMMUNIS. (1) Non particeps. Capitul. Caroli Calui tit. 29. c. 4. (2) † Non communis, ap. Murat. t. 5. Antiq. Ital. p. 197.

† INCOMMUTABILIS, non commutabilis, t. 9. Collect. Hist. Franc. p. 306.

† INCOMMUTABILITER, fine commutatione, t. 10. eiusd. Coll. pag. 35. sq.

INCOMODOSUS, V. *Incommodiosus*.

INCOMPARABILIS, qui tanti pretii est, vt emi non possit, seu comparari. Bernardus de Breydenbach Itiner. Hierosol. p. 217.

† INCOMPASSIBILITAS, dicitur de officiis seu beneficiis, quae simul ab eodem homine exerceri vel possideri nequeunt. Arest. Mſ. a. 1357.

† INCOMPASSIO, commiserationis oppositum. Barelet. in Serm.

† INCOMPASSIVUS, intolerabilis, impatibilis, i. q. *Impotibilis*. Ordinat. reg. Fr. t. 5. p. 611.

INCOMPATIBILITAS, dissociatio, distinctio, qua fit vt alius cum alio non possit decenter sociari. Sixtus IV. PP. a. 1483. in Bullario Carmelit. p. 376.

INCOMPENSUM, idem, vt videtur, quod *Compensum*, praestatio, oblatio, collatio. Chronicon S. Trudonis apud Acher. t. 7. Spicil. p. 466. *Igitur Abbas Rodulphus audiens ea quae Abbates de suo dabant ad vestimenta fratrum*, *quia cum labore et dolore*, *et longe prius afflictione eis dedissent*, *timensque quia id post se posset accidere*, *vtile duxit tam animae suae quam fratribus*, *vt plene ordinaret et denominaret bona ad vestimenta fratrum iam amplius pertinentia*, *maxime quia fratrum numerus creuerat sub eo qui supra Incompenso vestiri non poterat*; id est, si bene coniecto, supra eo, quod ad vestimenta fratrum, ab Abbatibus tradi solitum erat et impendi. Vide *Compensum*.

INCOMPERENDINARE, *dilatare*. Glossae Arabico-Latinae.

† INCOMPESCIBILIS, qui compesci nequit. t. 10. Coll. Hist. Fr. p. 143.

INCOM-

INCOMPETITIO, petitio, postulatio, Praeceptum Caroli Calui ann. 850. apud Marten. nouae collect. in 4. part. 2. p. 5.

INCOMPLACENTIA AERIS, illius intemperies, apud Stephanotium to. 1. Antiquit. Wascon. MSS. pag. 109.

† INCOMPLEBILIS, insatiabilis, ἀπλήρωτος. Germ. Incomprehensibilis, instabilis. Castigat. in vtrumque Glossar.

† INCOMPLETUS, imperfectus. Ch. Mſ. a. 1318.

INCOMPOS, pro Impos, apud Willetcellum in Miracul. S. Ioannis Beuerlac. num. 14. Sui ipsius Incompos.

INCOMPOSITUS, de cuius morte nulla facienda est compositio, seu nulla mulcta persoluenda. Leges Caroli M. apud Murator. t. 1. part. 2. pag. 98.

† INCOMPREHENSIBILIS, innumerus vel inexplicabilis, in Act. SS. tom. 6. Sept. pag. 181. V. Incompitabilis.

INCONARDIUS, idem qui Conardus, passim occurrit. V. Abbas 5. et Conardus.

INCONBRARE, oppignerare, Gall. Engager, Hypothequer. Chartul. S. Vandreg. tom. 1. pag. 611. Vide Combri.

INCONCARE, seu Inconchare, in concham seu scyphum immittere. Baldricus lib. 3. Chr. Camerac. c. 2.

† INCONCESSUS, suppositius, non concessus, t. 10. Ordin. reg. Franc. p. 486.

† INCONCILIABILIS, ἀδιάλλακτος, ex Cod. reg. in Castigat. ad vtrumque Glossar.

† INCONDERE, condere, reponere. Acta SS. t. 3. Aug. p. 478.

† INCONFECTUS, non complanatus, asper, inaequalis. Acta SS. t. 7. Iul. p. 204.

INCONFUSIBILITER, sine confusione, in Libello Episcoporum Ital. contra Elipandum, t. 3. Concil. Hispan. p. 99.

INCONGRUENTIA, inconuenientia, apud Tertull. l. 2. adv. Marcion. c. 25.

INCONISMA, imago vel figura, in Glossis Sangerman. MSS. n. 501. V. Icona.

† INCONQUESTUS, qui questari seu exigi non debet. Ch. Mſ. a. 1321. V. Quaesta.

INCONSCIENS, ἀσυνείδητος, INCONSCIENTIA, ἀσυνειδησία, in Glossis Cyrilli.

INCONSILIUM, ἀβουλία, in Gloss. Lat. Graec. vbi Edit. Inconsultum.

† INCONSOLABILITER, insolabiliter, t. 10. Collect. Hist. Fr. pag. 340.

† INCONSONUS, dissonus. Elmham in vita Henr. V.

INCONSTABILITIO, inconstantia, instabilitas. Esdras l. 4. c. 15. v. 15. et 15.

† INCONSTARE, constare, certum esse. Hist. Nem. tom. 3. Prob. pag. 44.

INCONSULTANS, imprudens, inconsultus. Canones Hibern. apud Marten. t. 4. Anecd. c. 8.

† INCONSULTUM, inconsultatio, malum consilium, ex Cod. reg. in Castigat. ad vtrumque Glossar.

INCONTENTIONE, non de repente. Papias. Melius infra Incontinenter.

† INCONTENTUS, ἀνυπαρκτος. Glossar. Lat. Gr.

INCONTESTANS, pro Contestans. Incontestantem et asserentem, quod non erat suae intentionis, etc. apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. p. 81.

INCONTINENTE, quam cito, quam maturius, ἐν τάχει, in Glossar. Graec. Lat. Gallis, Incontinent, Incontinenti, apud Ottonem Morenam in Histor. Rerum Laudensium p. 21. Incontinenter, apud Rymer. t. 8. p. 274.

INCONTINUITAS, pro Incontinentia, intemperantia. Acta SS. to. 5. Maii p. 161.

INCONTRA. (1) Pro Iuxta, Galli dicunt Encontre, vel Contre. Vetus Epitaph. Romae ad S. Pauli extra muros. (2) Pro ἀντικρύ, usurpat Anastasius in Hist. Eccl. Et incontra transiens, ad portum Boni agri applicuit.

† INCONTRADICIBILIS, qui contradici nequit, in Act. SS. t. 6. Iul. p. 480.

† INCONTRADICTE, sine vlla contradictione. Ch. Ms. a. 1501.

INCONTRADICTORIE, idem, in Litteris a. 1389. ex Archiuis S. Victoris Massiliensis.

† INCONTRAM, contra, aduersus, Gall. *a l'encontre*. Chart. Ms. ann. 1374.

INCONTRUM, f. caducum, quidquid alicui casu obuenit boni cuiusuis, ab Italico *Incontra*, occursus, casus. Testamentum an. 1347. Hist. Dalphin. to. 2. p. 545. col. 1. *Item, volo quod de praedictis omnibus dicta Dalphina sit contenta et prohibeo quod in haereditate nihil aliud ratione dotalitii, donationis propter nuptias, quartae tertiae, Incontri, petere valeat.* Vide *Escaeta*. † Sensum vocis apertius docent Stat. Cadubrii L. 2. c. 108. *De Incontris dotium. Quae de dotibus dicuntur et statuta sunt eadem et de incontris dotium intelligantur esse statuta.* Vbi esse videtur id quod vxori a marito in compensationem dotis assignatur. (*) Germ. Gegenvermächtniß, Widerlage.) Ital. *incontro*, occursus.

† INCONVALESCENTIA, inualetudo, infirmitas, ap. Murat. to. 5. Antiq. Ital. med. aeui p. 103.

† INCONVENCIA, pro *Inconuenientia*, difficultas, Ital. *Inconuertenza* in Lit. Ms Raim. com. Tolos.

† INCONVENIENS, dicitur de carne, quam venum exponere non conuenit. Ch. Ms. a. 1341.

† INCONVENIENTER, indecenter, tom. 7. Collect. Hist. Franc. pag. 421.

† INCONVENIENTIA, difficultas, incommodum. Epist. ann. 858. tom. 7. Collect. Histor. Franc. pag. 519.

INCONVENIRE, non conuenire, dedecere, in Epistola ann. 1498. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. p. 114.

† INCONVERSIBILIS, qui ad officium reduci nequit. Hist. Occit. t. 4. Prob. p. 407.

INCONVERTIBILES, duae Christi Domini naturae, diuina et humana, dicuntur in concilio Tolet. XV. quod neutra in alteram conuerti possit seu mutari. Vtuntur Tertul. adu. Hermogen. de Anima col. 12. et S. Ambros. de Filii Diuinitate col. 8.

INCONVERTIBILITER, immutabiliter, in Epistola Ratherii tom. 2. Spicil. Acher. p. 249.

† INCONVINCIBILIS, inuictus, inexpugnabilis. Nov. 44. c. 1.

† INCONVINCIBILITER, manifesto, in Ch. Ms. a. 1294.

INCONVVLSE, immutabiliter, perpetuo, eo modo qui conuelli nequeat seu infringi. Litterae ann. 1356. apud Ludewig. tom. 5. pag. 579.

INCONVVLSIBILIS, qui conuelli nequit seu infringi, apud Morettum Antiquit. Nauarrae pag. 597. et in Decreto Eruigii Reg. pro Concilio Toletano XII.

INCONVVLSVS, vt *Inconuulsibilis*, inuiolabilis, in Praecepto Caroli C. an. 850. Marcae Hisp. col. 786. *Inconuulsa simplicitas*, in Codice Theod. l. 12. tit. 14.

INCOPOLITVS, procurator, vicarius. Charta Henrici I. Reg. Angl. in Monastico Angl. to. 1. p. 123.

INCOPRIARE, ἐγκοπρίζειν, conspurcare, opprobriis et conuiciis quasi κόπρῳ, seu stercore conspergere. Glossae Isidori et Pithoeanae: *Scurra, qui incopriatur, Scurrula qui Incopriat.* Id est, qui dicteriis impetit, et scurriliter exagitat. Commodianus Instrum. 19.

Incoprias ciues vnus detestabilis omnes.

INCORAM, pro *Coram*. Vide Iuretum ad Symmachum lib. 2. Epist. 3.

INCORDARI, inspirare, in cor cogitationem ingerere, immittere. Vita sanctae Rusticulae Abbatissae Arelatensis col. 27. Hac notione Plautus dixit *Incordiare*: *Vt vt me erga meritus es, tamen Incordies.*

INCORDATVS, sui oblitus, ab Italico *Scordare*, obliuisci. Vita B. Luchesii t. 3. April. p. 596. INCORDATA, *scarlato tunica*, in Constitut.

tae Frederici Regis Siciliae c. 106. V. *Cordatae tunicae.*

INCORES, indigenae, V. *Excheri.*

INCORIARE, *in corium mittere*, Vgutioni.

INCORONARE, pro *Coronare*, vsurpat Bertholdus Constantiensis ann. 1083. 1084. 1091. etc.

† INCORONATIO, coronatio, in Inuent. monast. Cassin. a. 1497.

INCORPORABILIS, vt incorporalis, fine corpore. *Habitus Incorporabilis*, apud Tertul. lib. 3. adv. Marc. col. 17.

INCORPORALIS, V. *Corporalia.*

INCORPORALITAS, qualitas incorporea. Vsi sunt Macrob. in Somnio Scipionis lib. 1. c. 5. et 11. Tertul. de Anima. c. 7.

INCORPORALITER, fine corpore, spirituum modo. Claud. Mamertus lib. 3. de Statu animae c. 14.

INCORPORARE. (1) Vgutio: *Corporare, corporeum facere, vel impingnare, vel in corpus immittere, inde Incorporare. Incorporare sibi Christum*, dixit Petrus Blesensis Epist. 86. et 123. quod idem est ac *sumere Christum* in sacra Eucharistia, et in propriam substantiam transferre. (2) Aggregare. Epistola Petri Abb. Cluniac. an. 1142. apud Marten. to. 1. Anecd. c. 395. (3) Gallis *Incorporer*, adiungere. Instrumentum an. 1348. Hist. Dalphin. to. 2. p. 576. *Humbertus Dalph. Vienn. vnicus, Incorporans et annectens perpetuo et inseparabiliter Dalphinatui suo castrum Miribelli.* (4) † Oppignerare, obligare, in Hist. eccl. Vien. p. 776.

INCORPORATIO. (1) Medicis, est cibi, qui sumitur, digestio et in propriam hominis substantiam transmissio et traductio. Gloss. Graec. Lat. σωματικὴ νομὴ ἢ παράδοσις, *Incorporatio.* Alexander Iatrosophista lib. 2. Passion. col. 79. *Cibi - - - qui stiptici sunt, bene digestibiles et euanadosi.* Vbi Glossae MSS. *Euanadosi, i. facile Incorporabiles.* Graecis autem εὐανάδοτα dicuntur, quae facilem habent digestionem. (2) Interdum etiam pro oeconomia seu Incarnatione Christi vsurpatur. Ita non semel Philastrius, in Catal. haeres. (3) Denique vox Iuris consultorum est, diciturque de bonis, quae in aerarium publicum seu in corpus fisci rediguntur. Vide tit. Cod. Iust. de Bonis vacantibus et incorporatione et Cod. Th. de Incorporatione. INCORPORATIONES ECCLESIARVM, quibus redditus et decimae subtrahuntur ecclesiis parochialibus, vt aliis non parochialibus conferantur, prohibet Concilium Treuir. an. 1310. inter Anecd. Marten. t. 4. col. 242.

INCORPORATVS. (1) INCORPORATVM IVS. Bleyn. Institut. pag. 103. *Alia dici potest iuris approbati diuisio, in Extrauagans et Incorporatum: quod enim in libris iuris quo vtimur, comprehensum est non male specialem iuris Incorporati sortitur appellationem.* (2) † INCORPORATI, in ecclesiis Lugdunensi et Viennensi dicuntur Canonici ordinis secundi. Acta Ms. capit. eccl. Lugd.

INCORREGVDE, V. *Incorregutus.*

† INCORREPTVS, non correptus, inemendatus. Ch. Ms. a. 1245.

INCORRIGIBILIS, Gall. *Incorrigible*, inemendabilis, in Bullario Carmelit. p. 263. c. 1.

INCORRIGIBILITAS, contumacia, in Constitut. Sororum Poenitent. apud Raymund. Duellium lib. Miscell. p. 176.

INCORRIMENTVM, V. *Incurrimentum.*

INCORTINARE, *cortinis* seu aulaeis ornare. De festiuitatibus SS. ad calcem Libri Iohan. Abrinc. de Off. Eccl. pag. 346. et 1679. V. *Cortina.*

INCOSTARE, *costas immittere.* Iohannes de Ianua in voce *Costa.*

† INCOVRTINAMENTVM, aulaeum. Lit. remiss. Ms. a. 1352.

INCRALLVM, praeconium, promulgatio per praeconem a veteri Gallico, *Graile, Greille*, vel *Grelle*, species cornu, quo praecones vtebantur ad aliquid promulgandum. Vide *Gracilis.* Charta Ludouici VII. Regis a. 1141.

† INCRAPVTARI, *trop mangier.* Glossar. Lat. Gall. a. 1352.

INCRASSIARE, INCRASSARE, Impinguare, ex Gall. *Engraisser*. Statuta antiqua Abbatiae Corbeiensis lib. 1. c. 7. *Porcos autem, aucas, et pullos, quos de suo molino incrassiare debet, de suo nutriat.* Sed lege *Incrassiare*, vel *Incrassare*, vt est in Monastico Angl. to. 1. p. 691.

INCRAVDA, mendum pro *Meraudia*, seu *Emeraudia*, Gallis, *Emeraude*, Smaragdus. Testamentum. 1. Anecd. col. 1527

INCREDENTES, infideles, Saraceni, apud Ioan. Bromptonum pag. 1203.

INCREDENTIA, infidelitas, haeresis, apud Marten. t. 5. Anecd. col. 1798.

✝INCREDERE, in vadimonium vel mutuo dare. Ch. a. 1323. ap. Murat. t. 1. Antiq. Ital. p. 187. V. *Accredere* 1.

INCREDIBILIS. (1) Incredulus. Vita S. Ettonis, t. 3. Iulii pag. 59. (2) Infamatus, intestabilis, qui testis esse non potest. Leges Edgardi Regis §. 12.

✝INCREDVLITAS, *insolentia*, *incredulitas*, Reg. *Derelictatio*, *incredulitas*, *inobedientia*. Castigat. in vtrumque Gloss.

✝INCREDVLVM, cui fides adhiberi nequit. Ch. an. 1011. to. 10. Gall. Christ. Instr. p 361.

INCREMENTARE, incrementum dare. Pro eo, quod est, apud Paulum 1. Corinth. c. 3. *Qui incrementum dat Deus*, S. Augustinus habet, *Dominus qui Incrementat.*

✝INCREMENTATIO, incrementum. Chron. Io. Whethamst. p. 380.

INCREMENTVM. (1) Charta Philippi Pulcri Fr. Reg. an. 1303. pro apanagio Comitis Ebroic. in Probat. Hist eiusdem Comitatus p. 29. *Item griagia castellaniae de Meullento, excepto Incremento quod extenditur in feodis et retrofeodis et tenementis de l'Arche et castellaniae de Reumont - - prout castellania de Meullento diuiditur de dicto Incremento.* Alia Gallice exarata de eadem re ann. 1298. ibid. p. 23. *Item les griages de la chastellenie de Meullant, excepté les Cressement qui se estendent ès fiefs et arrière fiefs et ès tenures de la Roche et en la chastellenie de Chaumont - - si comme la chastellenie dudit Meullent se deparse dudit Acressement.* V. *Crementum* et *Census crescens*. (2) [illegible] ἐπὶ ζυγοῦ. Gloss. Gr. Lat.

INCREPARE, arguere, vox Forensis. *Increpare sententiam*, *sententia Increpata*, arguere vt male datam, Galli dicunt, *Blâmer une Sentence*: in Speculo Saxon. lib. 2. art. 12. §. 9. et 13. lib. 3. art. 30. §. 2. art. 60. §. 2.

INCREPATVS, herniosus, ramicosus. Miracula B. Henrici Baucen. to. 2. Iunii pag. 387. *Increpatus velderuptus erat in parte inferiori.*

✝INCREPIDA, INCREPITA, crepida, apud Barell. in Serm.

INCREPITVS. Chartularium Matisconense fol. 56. *Silua ex oriente terminat a circio Increpito.* Ibid. fol. 83. *Terminat a medio die ab ipso Alsoni et genipereta Increpita.* An montosus, vt vir doctus suspicatur? An circius dicitur *Increpitus* ab Increpando seu sibilando, quia dum flat sonum vel sibilum edit; geniperetà vero *Increpita*, quod in igne crepitet iuniperus, dum accenditur?

INCRESCERE, (✝ vox Ital. rincrescere, pigere.) Chronicon Fredegarii col. 60. *Nomina concubinarum, eo quod plures fuissent, Increuit huic Chronicae inseri*; id est, piguit. Epistola Hincmari Rem. tom. 2. Spicil. Acher. p. 827. *Quibus enim Increscere* (l. *Increscit*, piget) *legere vel audire, quae scripta sunt*, etc.

INCRETVS. (1) TERMINVS INCRETVS. Tabularium Briuatense ch. 127. *De tertio latere viam publicam, ex quarto latere campum cum Termino Increto.* Et ch. 372. *Et quarto latere terram S. Iuliani et Terminum Incretum in Flatco, etc.* Occurrit rursus alio loco; verum in alia Charta legitur, *Terminum Incertum.* (2) ✝SILVA INCRETA, alta, ardua. Ch. a. 817. inter Instr. t. 12. Gall. Christ. p. 297.

INCRIMINARE, accusare, in crimen adducere. Liber Pontificialis in Symmacho PP.

INCRIMATVS. V. *Criminus.*

† INCHITVS, integer, totus, pro *Inclytus.* Ch. a. 1010. ap. Murat. to. 1. Antiq. Ital. p. 185.

INCROCAMENTVM, Leguleiis Anglis, *Encrochement*, dicitur, cum dominus maiorem praestationem, vel maius seruitium a tenente vel vassallo exigit, quam debet. Ea enim actio vocatur *Incrocamentum* eiusmodi praestationis vel seruitii. Rastallus. Occurrit haec vox Gallica apud Knygthonum p. 2715. 2716.

INCROCARE, vnco suspendere, in crucem agere. Lex Salica tit. 69. §. 2. *Si quis hominem sine consensu iudicis de ramo, vbi Incrocatur, deponere praesumpserit, etc.* Galli *Encroier* dixere, quasi *pendre au croc*, Gloss. Lat. Gall. Thuanum MS. *Cacumuare, Encroier.* V. *Incroxare.*

INCRONIZARE. Will. Brito in Vocabul. *Comitio, as, i. Comitium celebrare, vel eligere, vel Incronizare.* Forte *Inthronizare.*

† INCROSTARE, vox Ital. incrustare. Steph. de Infestura Ms.

† INCROXARE, decussatim ponere, Ital. *Incrocicchiare.* Stat. Vercell. lib. 4 V. *Incrocare.*

INCRVSTATVRA, incrustatio. Gloss. Graec. Lat. μαρμάρωσις, *Incrustatio.* Sanctus Cyprianus de Natiuitate Christi.

INCTIMARE, *Intimare*, denunciare, Gall. *Intimer*, in Charta ann. 1387. apud Menesterium in Probat. Hist. Lugdun. p. 131. V. *Intimare.*

† INCVBANS, regnans, in throno sedens. Ch. a. 1079. tom. 12. Gall. Christ. Instr. p. 253. *Actum Trecis . . . regnante in coelis domino nostro Iesu Christo, sedente Gregorio papa - - - incubante Philippo rege in Gallia, tenente Tetbaldo comite Trecas.*

INCVBARE, cubare. Arest. Ms. a. 1411.

INCVBATOR. (1) Qui incumbit, sedulamque rei alicui dat operam. Concil. Herdense ann. 546. tit. 16. (2) Iniustus violentusque possessor, tyrannus, apud Macrobium. Seruius: *Apud nos Incubator imperii tyrannus dicitur.* S. Bernardus Epist. 236. n. 2. *Si non uisceribus magnis et religiosis monasteriis, quibus omnino sub incubatore illo destructio imminet.* Gaudentius Donatista apud Sanctum Augustinum to. 9. c. 660. *Sed hoc non sciunt alienarum rerum Incubatores* (i. cupidi) *qui nec Deum audiunt dicentem, Non concupisces rem proximi tui. Incubare pecuniae.* Tullius dixit pro Inhiare.

INCVBI, INCVBONES. Glossae MS. ad Alexandrum Iatrosophistam: *Incubus, est passio, in qua dormientes suffocari et a daemonibus opprimi videntur.* Glossar. Graec. Lat. ἐφιάλτης, *Incubo.* Onomast. apud Martinium: *Incubones*, ἐπιχθονοφόροι. Gloss. Lat. Gall. Sangerman. MS. *Incuba, Surgesaur. Incubi vel Incubones, une maniere de deables qui solent gesir aux femes.* V. *Dusii.* Vgutio: *A fendo dicti sunt quidam Dei, qui voce, non signis ostendebant futura in lucis consulti a paganis: hi vulgo Incubi et Incubones, a Romanis vero Formicarii dicuntur.* Hugo Archiepiscopus Rotomagensis lib. 3. de Haereticis col. 5. *Sciendum autem, quia neque monachi, neque Canonici, neque aliqui coram Ecclesia publice castitatem professi coniuges possunt fieri. Quod si secus agere tentauerint, Incubones reputantur et fornicarii.* Atto Vercell. Episc. lib. de pressuris Eccl. tom. 8. Spicil. Acher. pag. 81. *Stulti enim episcopi non pastores, sed Incubones dici possunt, eo quod sanctam Incumbens Ecclesiam: non errantes requirunt oues, sed collectas etiam errare permittunt.*

† INCVBICVLARIVS, familiaris, intimus, ap. Ludew. to. 11. Reliq. p. 138.

† INCVCVLLARE, cuculla induere. Acta SS. to. 1. Aug. p. 268. V. *Cucullus.*

† INCVDO, incus, Ital. *Incude.* Tract. Ms. de re milit. et mach. bell. c. 151.

INCVLCARE, in aliquem proterue agere, proculcare. Concilium Arelatense I. can 17. *Vt nullus Episcopus alium Episcopum Inculcet.* Lemma canonis habet, *conculcet.*

INCVLCATIO ORDINVM, apud Lyndwodum in suo Prouinciali pag. 1679. dicitur de pluribus sacris Ordinibus eodem die collatis: quod ibidem fieri vetatur.

INCVLCATOR, qui inculcat, pedibus calcat. Tertull. Scorp. c. 6.

† INCVLPABILIS, *qui culpari non potest*, apud Laur. in Amalth. Vtitur etiam Solin. c. 33.

INCVLPARE, culpare, Italis *Incolpare*. Will. Brito in Vocabul. *Imponere*, *Inculpare*, *Imputare*. Lex Salica tit. 42. §. 6. *Si seruus de quolibet crimine Inculpatus fuerit*, *etc.*

† INCVLTIBILIS, qui coli non potest, culturae inhabilis. Ch. Mſ. a. 1328

INCVLTIO, ruditas, seu barbaries sermonis, apud Eulogium lib. 1. Memorial. SS. sub finem.

† INCVLTVRA, non cultura, tom. 7. Ordin. reg. Franc. p. 674.

INCVMBENS, possessor, ab *Incumbere*, obtinere, possidere, vt est apud Iurisconsultos. Litterae anni 1546. apud Rymer. t. 15. p. 89.

INCVMBRARE. (1) Impedire, quasi *combros* opponere. INCVMBRAMENTVM, impedimentum, voces practicorum, ap. Bracton. lib. 4. t. 2. c. 6. INGOMBERARE, in vita S. Zitae num. 35. V. *Combri*. (2) Oppignerare, INCVMBRES, hypothecae, res oppignaeratae. Ch. a. 1070. Marcae Hispan. p. 1157. V. *Comari*.

† INCVMBRVM, oppigneratio. Ch. a. 1093. t. 6. Gall. Christ. Instr. p. 432. V. *Incombrum*.

† INCVNCTANTER, *instanter*, ap. Laur. in Amalth. ex Cath.

INCVRABILIS, qui non potest curari, Gall. *Incurable*, apud Iulgentium in Epistola ad Venantium.

INCVRABILITAS, incuria. Miracula B. Simonis de Lipnica tom. 4. Iulii p. 563.

INCVRARE, curionem, Parochum facere, Ecclesiae curam conferre. Charta an. 1220. inter Instrum. to. 4. nouae Gall. Christ. c. 246.

INCVRATVS. (1) Cui cura Ecclesiae data est, curatus. Charta Official. Lugdun. an. 1276. *Quod quotiescumque instituetur*, *Incuratus imposterum in dicta Ecclesia*, *seu etiam Capellanus*, *qui in dicta Ecclesia curam habeat animarum*, *etc.* (2) † Non curatus. Chart. Mſ. Gaufr. episc. Carnot.

† INCVRIABILIS, forte pro fincerus, non affectatus, to. 10. Ordin. reg. Franc. p. 485.

† INCVRIALIS. (1) Qui officia ciuilia exercet. Ch. Mſ. an. 1309. V. *Curiales* 1. (2) Rusticus, inhumanus, Germ. unhöflich. Acta SS. t. 2. Sept. p. 435. V. *Curialis* 4.

INCVRIALITER, inhumaniter, in Concil. Auenion. a. 1326. can. 4. V. *Curialiter*.

INCVRIOSITAS, incuria, negligentia. Canones Poenit. apud Marten. t. 4. Anecd. c. 44.

INCVRRAMENTVM, vt infra *Incurrimentum*. Litterae ann. 1273. apud Rymer. to. 2. p. 13.

INCVRRATORIA, V. *Curratorium*.

INCVRREGVTVS, mulctae et confiscationi obnoxius. Conuentio Raimundi Comitis Barcinon. cum Ermengaudo Comite Vrgell. an. 1064. Marcae Hisp. c. 1128. V. mox.

† INCVRREMENTVM, bonorum confiscatio, Gall. *Encorrement*. Ch. Mſ. a. 1284. V. *Incurrimentum*.

INCVRRERE. (1) INCVRRI ALICVI, in mulctam Principis incidere. Statutum 2. Westmonast. col. 37. *Statutum est*, *quod eiusmodi tenentes capitalibus dominis aut Regi Incurrantur.* Haud eadem prorsus, vt videtur, notione in Homagio a. 1320. apud Rymer. to. 1. pag. 914. *Concessi quod omnes terrae meae*, *quas de ipso Sanarico teneo*, *Incurrantur de me et haeredibus meis*, *ipsi Domino Regi et haeredibus suis in perpetuum*, *ad faciendum et disponendum inde pro voluntate sua.* (2) † Confiscationi obnoxium esse. Libert. Montisfer. Mſ. a. 1291. INCVRSA TERRA, mulctae et confiscationi obnoxia. Ch. ann. 1212. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 836.

INCVRRILES AQVAE, quae non fluunt, V. *Currtiles aquae*.

INCVRRIMENTVM, INCVRSVS, mulcta, quam quis incurrit, bonorum confiscatio, *Encourrement*, in consuetudine Burdegalensi art. 82. Charta an. 1264. in Regesto Comitum Carcassonae f. 26. *Pro parte nostrâ proponebatur, quod ratione iurisdictionis, quam nos habemus in ciuitate Albiensi, Incurrimenta haeresum et faidimentorum pertinebant ad nos, etc.* INCORREMENTVM. Charta a. 1233. apud Baluz. to. 2. Hist. Aruern. p. 496. INCVRSIO, eadem notione, apud Rymer. to. 1. p. 734. in Litteris a. 1361. INCVRSVS, eadem significatione. Charta an. 1231. in Regesto Tolos.

† INCVRSAX, *crebro faciens incursiones*, ap. Laur. in Amalth. Occurrit ap. Sidon. l. 8. ep. 12.

INCVRSIO. (1) Confiscatio, V. *Incurrimentum*. (2) Ius bona alicuius fisco addicendi. Ch. a. 1499. inter Instr. tom. 6. Gall. Christ. pag. 388.

INCVRSVS (1) Lactantius lib. 4. c. 27. *Denique si constituatur, et is, quem constat Incursum daemonum perpeti etc.* Rursum: *Hominumque mentes motas, et malis incursibus furiatas in sensus pristinos reponebat.* Iulius Toletanus in Prognost. lib. 1. c. 18. *Malignorum spirituum saeua vel cruenta Incursio.* Sextus Platon. de Medicina Animal. lib. 1. cap. 9. num. 16. *Efficis vt nec caducus fiat, nec phantasmata incurrat.* (2) Concursus hominum frequentia. Epistola Deodati PP. inter Concil. Hisp. tom. 2. p. 461. (3) V. *Incurrimentum* (4) † Qui poenam confiscationis incurrit. Curia 2. general. Tarracon. (5) † Actio qua quis poenam vel offensam incurrit. Ch. Ms. Phil. V. a. 1317.

INCVRTIS, idem quod *Curtis*. Sugerius in Ludouico VI. c. 2.

INCVRVARE. (1) Subiicere, ditioni suae asserere. Rodericus Toletanus lib. 7. de Reb. Hisp. cap. 10. *Tandem etiam in Hispaniam cisfretauit, et fere suo dominio omnes Arabes incuruauit.* (2) † Obscoeno sensu. *Quando masculus masculum incuruat*, in Scripto cui titulus: *Ad peccatorem Sodomitam.*

INCVRVATIO, demissio, submissio. Concil. Tolet XI. c. 5. *Placuit definire qui nullis habitis rebus propriis aut iis quibcumque peruasores exstiterint - - - nulla vos Incuruatione status sui, seruituti hominum debere addici.*

† INCVS, instrumentum ferreum quo falx acuitur. Lit. remiss. Ms. a. 1465.

INCVSIAE TERRARVM, f. pro *Incuriae Terrarum*, terrae incultae, *incuria* neglectae. Charta an. 1432. tom. 3. nouae Gall. Christ. c. 1204. *Terrarum Incusias in Territorio de Vergomas - - - situatas quae olim fuisse asseruntur cuiusdam pontis disrupti et collapsi, qui vulgariter nuncupatur pons Iuliani, omnes ab integro absque diminutione quacumque, cum omnibus pertinentiis suis - - - eidem prioratui de Angulis vniuimus et annexuimus et incorporauimus.*

INCVSTODIA, incuria, negligentia, inaduertentia, in Legibus Kanuti Regis §. 97.

INCVSTODIRE, *in custodia habere*. Barthii Gloss. ex Fulcherio Carnot.

INDAEMONIATVS, vexatus a daemone. Acta B. Osannae, to. 3. Iunii 757.

† INDAGANTER, ferarum vestigia scrutando et persequendo. Colum. de re rust. c. 5.

INDAGES, pro *Indago*, indagatio. S. Orentius lib. 2. Commonitorii de Ebrietate.

INDAGINARE, cingere. Albericus in Chronico MS. ann. 1239. *Duo castra firmauit contra eas, vltra siluas et nemora in partibus istis fecit Indaginari, id est in placeta redigi.* Legendum *Pleisseta*. Vide in hac voce.

† INDAGINARIVS, cinctus. Ch. a. 1249. ap. Schwarz. in Hist. fin. princip. Rugiae p. 221. V. *Indaginare* et *Indago*.

INDAGIO, pro *Indago*. Ianssonius in Auctario Glossarum Isidori: *Indagionem, Inuestigationem.*

INDAGO. (1) In Gloss. Graec. Lat. *Indago* exponitur, πλέγμα ἐπὶ ἀγρίων ζώων

ciarr. Apud Matthaeum Parif.: *Indago, quam vulgariter parcum dicimus* (Germ. Hag, Hain.) Ioan. de Garlandia in Synonymis:

Indago filuas filuisque latentia claudit.

Chronicon Hildefheimenfe an. 1126. *Ducenti vero expeditores Regem praecedebant ad praecidendas Indagines filuae, quae Boliemiam a Saxonia difterminat, difpofiti.* Infra: *Tum nimium magnitudine, tum Indaginum incifione fatigati.* Tabular. Abbat. Montis S. Martini an. 1193. *Conceſſerunt mihi quandam Indaginem fui proprii nemoris, latam decem lanceis fartatoriis.* (2) Electio. Forma Electionis Epifcopi apud Acher. to. 8. Spicil. p. 155. *Acta fchedula huius Indaginis a corporea trabeatione Verbi diuini an. 910. indictione III. facta electione ifta Nonas Ianuarii, regnante Carolo Rege.* (3) † *Circuitus animalium*, in Doctr. Alex. de Villa Dei. (4) † Indicium, probatio. Ch. a. 889. inter Probat. t. 2 Hift. Occit. p. 24.

INDAMNVM, pro *Damnum*. Charta anni. 1060. apud Stephanot. to. 10. Fragment. Hift. MSS. p. 192.

INDAMPNIS, pro *Indemnis*, in Chartulario S. Vandregefili t. 2. p. 1423.

INDAMPNVS, ἀζήμιος, *indemnis, innoxius*. Supplementum Antiquarii.

INDARDVS, Altifliodorenfibus *Indarel*, machina cuius ope naues vehebantur, aduerfo flumine, vel locus prope pontem Altiff. vbi talis machina olim exiftebat. Statuta Capituli Altiff. circa an. 1400. *Singulis annis in fefto refurrectionis Domini pro Indardo 7. libras - - - item pro eodem Indardo in fefto B. Remigii 17. libras.* V. *Yndardus*.

INDEBILITATVS, debilis. Acta S. Valentini, to. 7. Maii p. 545.

INDEBITARE. (1) Aere alieno obligare, Gallis *Endebter*. Additio 4. ad Capitul. Caroli M. 94. *Nullus Presbyter - - - decimas vendere, aut dare, vel pignorare, aut indebitare praefumat.* (2) † INDEBITARI, aere alieno premi, in Cod. leg. antiq.

INDEBITATVS, contraria notione, aere alieno liberatus, apud Marten. t. 6 Ampliff. Collect. 307.

INDEBITE, immerito, iniufte. Rolandinus Patauin. de Factis in Marchia Taruifina lib. 5. cap. 15 Laurent. in Amalthea: *Indebito, Contra il douere.*

INDEBITOR, in Gloffar. Arabico-Lat. *Deuotus, officiofus.*

† INDECENTIA, infufficientia. Iudic. Mf. a. 1287.

INDECIMATVS, qui non pendit decimas. Ch. an. 1241. inter Concil. Hifp. p. 498. c. 1.

† INDECISIM, dicitur de lite iniudicata, Gall. *Indecis*. Areft. Parlam. Parif. a. 1488.

INDEFECTIBILITER, citra defectum, conftanter. *Perfeuerauit Indefectibiliter vsque ad finem.* t. 1. Marti. p. 545.

INDEFECTIVVS, qui non poteft deficere, perpetuo duraturus. Imitat. Chr. l. 3. c. 74. n. 2.

† INDEFENDERE, non defendere, de euictione non cauere. Ch. a. 1158. ap. Lam. in Delic. erud

† INDEFENSE, indiftincte, vel nuda conuentione facta, in leg. penult. in fine C. de Conftit. pecun.

INDEFENSVS, non defenfus, cui nemo patrocinatus eft, in Charta anni 1523. apud Ludew. t. 5. 323.

INDEFESA, locus pafcuus, V. *Defenfa, Defefa.*

† INDEFICIARI, *negare, abdicare, defniar*, *Prou.* Gloffar. Prou. Lat. Cod. 7657.

INDEFLEBILIS, ἄκλαυστος, in Gloff. Graec. Lat.

† INDEGVARE, indagare, tom. 3. Hift. Nem. Prob. p. 33. Hinc emendanda vox. *Indeguardo* ibid. p. 49. pro *indeguando*.

† INDELIBERATVS, dicitur de eo, quod in fola deliberatione haeret et non perficitur. Acta SS. tom. 4. Iul. p. 319.

† INDELITESCERE, delitefcere. Acta SS. t. 3. Iul. p. 224.

† INDEMINVTE, minutatim. Epift. Hadr. I. a. 776. t. 5. Collect. Hift. Franc. p. 551.

INDEMNIS, insons, qui nullum fecit damnum. Paulus Diac. in Vitis PP. Emerit.

INDEMNISARE, damnum praestare, Gall. *Indamniser*. Charta ann. 1526. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris p. 585.

† INDEMPNITAS, damnum, detrimentum, t. 4. Ordin. reg. Franc. p. 109.

INDEMPTARE, V. *Indeptari*.

INDEMVTABILIS, immutabilis. Baldricus Nouiom. lib. 1. c. 61.

† INDENGENTIA, pro indigentia, t. 4. Ordin. reg. Franc. p. 214.

INDENTARE. (1) Veteres dicebant *Occare*, quod occa dentata terrae infringerentur. Gloss. Gr. Lat. σκαφετος, *Fossura*, *occatio*, *indentatio*. (2) Dente infringere; Galli dicunt *Mettre la dent dedans quelque chose*. († Metaphor. redarguere, verbis grauioribus appellare.) Sanctus Pacianus Barcinon. Episcop. Epist. 2. (3) V. *Indentura*.

INDENTVRA, Gall. *Endenture*, ICt. Anglis idem est quod *Chirographum*, nempe syngrapha, vel scriptura conuentionalis, alii, quae idem continet, quasi parallela, et ab ea decisa in modum dentium, vt pares esse et vna confectae videantur: vt si de rebus in iisdem contentis emergat controuersia, ad contractus veritatem firmandam eaedem *Indenturae* simul aptentur, et invicem sic collatas ex vna eademque confectas charta esse appareat. Eiusmodi *Indenturam* descripsit Will. Thorn. a. 1321. V. Littleton sect. 217. et Rymer. to. 1. vbi exhibet huiuscemodi Chartam Indentatam. Erant autem *Indenturae* non modo bipartitae, sed interdum tripartitae, quadripartitae, etc. pro contrahentium numero, vt est apud Littletonem sect. 370. *Tripartita Indentura* describitur in Monastico Anglic. to. 1. p. 280. INDENTATAE CHARTAE, eadem etiam dictae. Fleta lib. 1. col. 18. §. 4. *Indentatae Litterae* apud Rymer. to. 4. p. 101. et to. 13. pag. 708. *Madox* Formul. Anglic. p. 32. *Scriptum Indentatum*, tom. 2. Monastici Anglicani, p. 83. eiusmodi est *Indentura* illa apud Thomam Wallsinghamum p. 238.

INDEOCRONITVS. Conciliabulum Sardicense sub Iulio I. PP. *Inducentesque nouam sectam Indeocroniti Marcelli mixta Sabellio et Paulo*. Vox indubie corrupta, sed quae idem sonat quod θεοστυγής, *Deo perosus*, in Gloss. Gr. Lat.

INDEPARATVS, imparatus, apud Marten. to. 3. Anecdot. c. 204.

INDEPTARI, pro *Indipisci* ab *Indeptus*. Festus habet *Indeptare*. Lucifer Calaritan. lib. 3. pro S. Athanasio. *Conspicis interea mandasse Apostolum vt vos Veritati resistentes Indeptemini Episcopi internuntu, vt per sanam doctrinam vestra punita esset blasphemia*. Ita emendant viri docti pro *Indemtemini*.

INDERENZARE, dirigere. Epistola Alfonsi Imp. Hispaniae ad Henricum Comitem Portugalliae.

† INDESTRVCTVS, integer, non destructus. Elmham in vita Henr. V. col. 42.

INDETAMENTIO. Sic apud Baluz. to. 3. Miscell. p. 20. terminatur Priuilegium Domnoli Episc. Cenoman. pro S. Vincentio: *Voluntate nostra perpetim auxiliante Domino capiat firmitatem, Aus Iuliani legis Indetamentionem. Actum Cenomanis ciuitate an. XI. regnante Domini nostri Chilperici Regis pridie Nonas Martias*. Clausulam singularem et procul dubio mendosam doctioribus emendandam propono.

INDETERIORARE, deterius efficere, apud Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. c. 1044.

† INDETERMINATE, indefinite. Stat. Cadubr. pag. 52. Vtitur Festus.

INDETERMINATVS. *innumerabilis, numerum excedens*. Barthii Glossar. ex Baldrici Hist. Palaest.

INDETRECTABILIS, Engelbertus de S. Mariae virtutibus part. 1. cap. 10. *Qui per Incarnationem Deus factus est homo assumens omnia, quae ad humanae naturae proprietates Indetrectabiles siue non inconuenientes, aut indecentes, ex parte humanae animae et humani corporis perti-*

pertinebant. Vbi per *Proprietates Indetrectabiles* eas puto esse intelligendas, quae sic humanae conueniebant naturae, vt ab ea non potuerint detrahi et separari.

† INDEVCIA, inductus, suasio. Ch. Ms. Phil. Aug. ann. 1204. Vide *Inductio*.

† INDEVIABILIS, auia nusquam aberrans. Molin. in Consuet. Paris. tit. I.

INDEVOTIO. (1) Neglectio diuini cultus, irreligio, Gallis *Indeuotion*, apud Marten. tom. 1. Collect. vett. Scriptor. part. I. pag. 251. edit. in 4. (2) † Maleuolentia, in leg. vlt. Cod. de duob. reis stipul. et promit. V. Caluin. Lex. Iurid.

INDEX. (1) *Coticula, qua solet aurum explorari*. Sussannaeus in Vocabulario. Vox nota Vitruuio hac significatione. (2) Horologii index horarius, vel ipsa, quae horas sonitu indicat campanula. Regula Magistri cap. 54. (3) *Index canis*, Vide *Canis*.

INDEXTRARII, equites, vt puto, *dextrariis*, seu equis maioribus insidentes. Charta Friderici Ducis Austriae ann. 1309. apud Ludewig. t. 5. p. 534. *Cum centum armatis Indextrariis et cum centum balistariis equitibus*. Quid si legendum diuisis vocibus *in dextrariis*, V. *Dextrarii*.

INDICATOR, accusator. Lex Longob. lib. I. tit. 25. §. 4. Apud Lampridium in Commodo: *Indices de Senatu, delatores de Senatu, etc.* V. Cuiacium lib. 6. Obseru. c. 24. et supra *Alator*.

INDICATVRA, aestimatio, pretium. Rob. Constantini Nomenclator insignium Scriptorum.

INDICENDVS, qui dici non potest, ineffabilis. Gloss. Cyrilli: *Indicendus*, ἄλεκτος.

INDICIALIS DIGITVS, V. in *Digitus*.

INDICIARE, indicare, monere. Chron. Modoet. apud Murator. to. 12. c. 1140.

INDICIBILIS, vt *Indicendus*, Gall. *Indicible*, apud Iohann. Sarisber. Epist. 291.

INDICIBILITER, modo *indicibili*, apud D. Calmettum to. 2. Hist. Lotharingiae c. XXXVIII.

INDICIO, pro *Indictio*, apud Papiam. V. *Indictio*. I.

INDICIVM. (1) specimen rei, Gallis *Echantillon*, *Montre*. V. *Digma*. (2) † *Farum rerum agenarum dicit*, in vett. Gloss. Cod. 7641. (3) † Pro *insidium*, insidiae. Lit. remiss. Ms. a. 1461. V. *Incidium*.

INDICTAMENTVM, Gall. *Enditement*, apud Stanford L. 2. Placit. Coron. col. 24. seqq. (vbi multa de Indictamentis) dicitur, vt ait Skenaeus ad Regiam Maiestatem L. I. c. I. §. 8. *Cum singuli de malefactoribus interrogantur; et singulatim respondere iubentur, si quos criminosos in prouincia nouerint. Nam Indicamentum fit, quando Iustitiarius Regis per suos Clericos priuatim inquiri iubet, de delictis et maleficiis in ipsorum ballia commissis, et singulorum malefactorum nomina referri iubet in tabulas vt per Coronatorem attachiari et arestari possint, vt in itinere Iustitiarii compareant, et coram eo respondeant. Cognitio vero de Indictamento siue de criminibus per Indictamentum inquisitis, pertinet ad Iustitiarii cognitionem.* His consonant, quae habet Spelmannus; qui insuper addit *Indictamentum* esse accusationem 12. ad minus Inquisitorum, iuramento firmatam. INDICTAMENTVM DE VIRIDI, accusatio, delatio cuiusuis delicti in viride lignum commissi, vel etiam mulcta pecuniaria, quae pro eiusmodi delicto exigitur. Charta ann. 1091. apud Kennett. Antiquit. Ambrosden. p. 73.

INDICTARE, accusare; *Indictatus*, accusatus, apud Littletonem sect. 194. et in Libello accusationis Alexandri Neuillii apud Knyghton p. 2721.

INDICTATIO DE VIRIDI, idem ac *Indictamentum de viridi*. Charta ann. 1230. apud Kennet. ibid. pag. 209.

INDICTIO. (1) Idem, quod *Indictamentum*. Charta Edw. I. Regis Angl. apud Guil. Prynneum in Liber

bernt. Angl. t. 3. p. 1141. (2) Annona, tributum, quidquid in praestationem indicitur, *Canon* possessionibus et agris impositus. Saluianus L. 5. *Qui exactionis publicae nomen in quaestus proprii emolumenta verterunt, et Indictiones tributarias praedas suas etiam fecerunt.* Infra: *Indictiones tributarias ipsi interdum diuites faciunt, pro quibus pauperes soluunt.* Sidonius l. 13. Epist. 5. *Quos - - - inauditis Indictionum generibus exhaurit. Indictionale augmentum*, apud Ammianum lib. 17. pag. 90. Id est, *superindictum*, de quo tit. Cod. Th. lib. 11. n. 6. *Indictitia onera*, apud Cassiodorum lib. 5. Var. Epist. 14. Asconius in haec Ciceronis verba lib. 2. in Verrem. cap. 2. *Quando illa* (Sicilia) *frumentum, quod deberet, non ad diem dedit? Quando id quod opus esse putaret, non vltro pollicita est? Quando id quod imperaretur recusauit?* obseruat omne pensitationum genus, *Canonis, Oblationis, Indictionis*, in hoc capite positum esse. *Canon* in frumento consistebat, et ad certum diem pendebatur. *Oblatio* spontanea erat; *Indictio*, praeter ordinem et de nouo imponebatur. Haec vera apud antiquos et recentiores *Indictionis* notio. *Exactio noua seu Indictio*, in Conuentionibus Ludouici Regis Siciliae cum Arelatensibus ann. 1385. ex MS. D. *Brunet*. Plinius in Panegyrico Traiani cap. 29. *Nec nouis Indictionibus pressi ad vetera tributa deficiunt.* (3) INDICTIO, Latinis appellatur numerus quindecim annorum annis Christi addi solitus, *ad cauendum errorem, qui de temporibus forte oboriri poterat, institutus*, ait Beda de ratione temp. cap. 48. Indictionum mentionem ante Constantini M. tempora non fieri constat; quae aliquot Constantii Imp. primum, ac deinde subsequentium Augustorum constitutionibus adscriptae leguntur in Cod. Th. quarum laterculum contexit Iacobus Godofredus in Prolegomenis ad eundem Codicem. Verum non vna eademque est vbique Indictionum ratio, cum diuersae ab communi vsu interdum attexantur, adeo, vt aliae ab anno 312. aliae ab ann. 313. 314. et 315. consurgant. De nominis ratione non minor est difficultas, etsi ab *indictionibus*, seu functionibus tributariis manasse, constans fere sit opinio, quod vox ipsa *fusionis*, quae *indictioni* tribuitur, omnino euincit, vti in hac voce obseruatum. Sed cur 15. annorum spatio *indictiones* finiri placuerit, quoue tempore id primum vsurpari coeperit, cum multae multorum coniecturae sint, nulla satis probabilis affertur, inquit Petauius. Vide quae in hanc rem congessit Baronius an. 312. n. 104. et seqq. (4) Bannum, proclamatio ante nuptiarum benedictiones, in Praeceptis synodalibus Petri de Collemedio Archiepisc. Rotomag. ann. 1245. V. Inductum 4. (5) INDICTIO PRO ANIMA, quaeuis donatio quae alicui Ecclesiae ea condicione fit, vt pro donantis salute preces fundantur. Charta ann. 1251. t. 3. nouae Gall. Christ. inter Instr. col. 216. (6) INDICTIO STATVTA. S. Gerardus l. 1. Miracul. S. Adalhardi cap. 8. *Exitur ad processionem, venitur ad statutam Indictionem*; hoc est, ad locum indictum et designatum, medio itinere, inter Ambianorum vrbem et Corbeiam, ad quem processionaliter cum sacris reliquiis Ambianenses et Corbeienses conuenire consueuerant *octauis Rogationum*. Hic locus hodieque *Indictum* dicitur, Gallice *Lendict*, teste Mabillonio. (7) † Feriae indictae. Notit. vet. ap. Meneg. in Hist. Sabol. p. 135. V. *Indictum* 3. (8) † Idem quod *Sacra* seu diploma principis, labente Imperio Romano, vel quod *Litterae de credentia*. V. to. 1. Noui Tract. diplom. p. 333.

INDICTIONALIS INDICTITIVS, V. *Indictio*. 2.

INDICTOAVDIENS, immorigerus. Interpres Irenaei lib. 4. *Filii patribus Indictoaudientes.*

† INDICTOR, qui ius habet indicendi de aliqua re. Libert. ciuit. Minat. a. 1469.

INDICTVM. (1) Gloss. Lat. Gr. *Indictis, constitutis*. Ebrardus in Graecismo cap. 10. et Willelmus Brito in Synonymis:

Edicunt Reges, indicit festa Sacerdos,
Praesulis Indictum, dic Edictum fore Regum.

Charta Caroli M. in Actis Episcopor. Cenoman. pag. 261. *Quia nostram iussionem atque nostrum Indictum et praeceptum contemsit atque praeuaricauit*. (2) Idem, quod *Indictio*, tributum, apud Symmachum lib. 10. Epist. 41. (3) Nundinae, feriae indictae, publicatae. Libellus Fulconis Comitis Andegauensis an. 1096. apud Holstenium in Collectione Romana part. 2. Pro loco, vbi *Indicti* nundinae fiunt, vsurpat Rigordus an. 1205. †† INDICTVM, idem, nundinae, in Lit. an. 1375. to. 6. Ordinat. reg. Franc. p. 144. (4) Bannum, proclamatio. Charta Libertatum oppidi *des Ais* in Biturigib. an. 1301.

INDICVLVM, incerta *notione*. Lambertus Ardensis p. 161. *Hic gradalia et Indicula de area in aream, de domo in coquinam, de Camera in cameram*. V. mox *Indiculus*.

INDICVLVS, vel INDICVLVM. (1) Epistola, sed proprie ea, qua quid praecipitur, seu *indicitur*, quae videtur vocis origo; († vel etiam notitia seu index ad modum epistolae scriptus, quo aliquid *indicatur* aut notificatur.) Nam in Vita sancti Desiderii Episcopi Caduric. cap. 8. habetur *Indiculus Dagoberti Regis*, ad Sulpitium Archiepisc. Bituricensem, quo praecipit, vt eum ad Cadurcensem Ecclesiam ordinet ac consecret. Eiusmodi est formula 6. apud Marculfum lib 1. quae inscribitur *Indiculus Regis ad Episcopum. vt alium benedicat.* Sic porro Dagoberti Indiculus clauditur: *Quod vero indicimus manus nostrae subscriptione, vt mos est, decreuimus roborare*. Interdum tamen pro quauis Epistola hanc vocem deprehendere licet apud Gregorium Turon. lib. 8. c. 2 Marculfum lib. 1. form. 9. lib. 2. form. 42. 50. in Capit. Caroli Magni l. 4. Append. 3. c. 5. etc. INDICVLVM, neutro gen. apud Auitum Vienn. Epist. 28. (2) INDICVLVS, Bedae de Temporum ratione, cap. 47. Tabula cereo Paschali affixa, de qua in *Cereus Paschalis*.

† INDICVS. (1) Belgis *Ingedyck*, quibus *Dijk* est agger, Germ. infer. Binnendeich. Ch. a. 1269. in Supp. ad Miraeum, p. 602. *Totam terram de indico et vtdico*. V. *Dicus*. (2) Mendose pro *Sindicus*, in Stat. crimin. Saonae p. 115.

INDIESCENS DIES, dies incipiens, primum diluculum, apud Ludewig. t. 6. p. 163.

INDIFFERENTER. (1) *Sine dilatione*. Ita Glossae MSS. Regiae ad canon. 12. Concilii Nicaeni *ἀδιαφόρως*, in Gr. Eaedem Glossae ad can. 4. Concilii Ancyrani: *Indifferenter, Indistanter*. Ad can. 10. Concilii Laodic. *Indifferenter, sine dilatione, id est, sine prolongatione*. (2) † Promiscue, sine vlla exceptione, Gall. *Indifferemment*. Inquisit. Ms. ann. 1268.

† INDIFFERENTIALITER, sine differentia, indistincte. Iudic. a. 1385. to. 11. Amoenit. litter. p. 231.

INDIFFICVLTARI, difficultatibus impediri. Acta SS. t. 2. Maii. pag. 258.

INDIFFICVLTER, absque difficultate, apud Ioannem VIII. PP. Epist 43.

† INDIFINITE, assidue, continuo. Epist. a. 1097. ap. Murat. t. 5. Antiq. Ital. p. 390.

INDIGENATIO, ius indigenae, apud Rymer. t. 15. p. 37.

INDIGENTIA, quidquid necessarium est ad vitam. Chron. Fontanell. apud Acher. tom. 3. Spicil. pag. 227.

INDIGERIAE, naturae necessaria. Guidonis disciplina Faruensis lib 1. c. 22.

INDIGETARE, inuocare. Macrobius lib. 1. Saturn. cap. 17. *Vestales ita Indigetant, Apollo medice, Apollo Paean*. Verbum ab antiquo *Indu* pro *in* et *citare*, hoc est, *vocare*, ductum, vt contendit Vossius lib. 1. de Vitiis serm. cap. 34. et in suo Etymologico. V. *Indigitamenta*.

INDIGNANTIA, pro *Indignatiâ*, in Vita S. Carthaci Episcopi. Spicil. Fontanell. MS. p. 220.

† INDIGNARE, indigne, indecenter habere, agere, ab Ital. *indegno*, indignus. Barel. in serm.

INDIGNARI, vindicare. Gesta Regum Francor. cap. 23.

† INDIGNE, immerito. Bulla Mss. to. XXII.

INDIGNUM, iniustitia, molestia, damnum. Charta ann. 1233. ex Chartular. S. Vandreg. tom. 2. pag. 1333.

† INDIGNUS, ita sese inscribit Richardus Normannor. dux in Ch. Mss. a. 1015.

INDIGRESSA VIA, per quam nemo digressus est, transiuit, in Actis SS. Iunii. t. 2. p. 338.

INDILATE, absque *dilatione*, statim. Fulcherius Carnotensis lib. I. Hist. Hierosl.

† INDIMINUTUS, absque minutione, integer. Hist. Io. VIII. an. 880. to. 9. Collect. Hist. Franc pag. 191.

† INDIRIMENTUS, continuus, non interruptus, tom. 6. Annal. Bened. p. 639.

† INDISACUM, instrumentum rusticum, cuius vsus declaratur in Inuent. ann. 1479. ex Tabul. Flamar. *Item plus unum indisacum, cum quo est assuetum plantare palmites sive vineas.* Germ. Dußack.

INDISCIPLINABILIS Gall. *Indisciplinable*, indocilis, apud Murator. t. 12. c. 437.

INDISCIPLINATA. Speculum Saxonic. l. 1. art 59. *Si ei tumultus et Indisciplinata, hoc est, insolentias, inobedientiam in iudicio liceat prohibere. Indisciplinata dissensio*, apud Simeonem Dunelmens. an. 1141.

INDISCIPLINATIO, relaxatio a disciplina et a recta viuendi ratione. Possidius in Vita S. Augustini cap. 25. ἀταξία in Graeco.

INDISCIPLINATUS, disciplinae expers, moribus dissolutus, apud Cyprianum Ep. 4. edit. Oxon. Augustinum Ep. 50. ad Bonifacium. *Indisciplinate agere*, in Speculo Saxon. l. 1. art. 54.

INDISCIPLINOSUS, expers disciplinae, *Indisciplinosa loquela*, Eccl. 23. 7.

INDISCISSE, indistincte, generatim, in solidum. Charta XI. saec. ex Chartular. Aptensi fol. 58. *Idem ipse qui vendidi cum uxore, seu filiis ac filiabus meis Indiscisse confirmo.*

† INDISCUSSUS, non examinatus, Gall. ol. *Indiscus*. Epist. Nicol. I. a. 863. to. 7. Collect. Hist. Franc. p. 394.

INDISGREGABILIS, indiuiduus. Acta SS. Vitalis, et Valeriae tom. 3. April. p. 565.

INDISPAR, inaequalis, in Miraculis S. Seruatii Episcopi Traiectensis,

INDISPENSABILITER, Gall. *Indispensablement*, necessario, apud Robertum Goulet in Compendio Iurium Vniuersitatis Paris. fol. 3.

† INDISPOSITIO TEMPORIS, intemperies. Acta dissolut. matrim. Lud. XII.

INDISPOSITUS. (1) Intestatus, qui sine testamento decedit. Gloss. Gr. Lat. ἀσύνταχτος, *Indispositus*, *V. Inordinatus*. (2) Interdum etiam *Indispositus* idem valet ac inualetudine affectus. Gallis *Indisposé*. S. Augustinus Ep. 217.

† INDISSIMILITER, simili modo Acta SS. t. 1. Mart. p. 474.

INDISTANTER, incunctanter. Vtitur Matthaeus Westmonast. a. 1244. † Occurrit et pro continue, indesinenter, in Act. SS. t. 6. Aug. p. 478.

† INDISTANTIA, *la propinquita*. Glossar. Lat. Ital. Mss.

INDISTEMPERATUS, intemperatus. Iacobus de Vitriaco. lib. 3. Hist. Orient. apud Marten. to. 3. Anecd. c. 273.

INDISTRINGIBILIS TERRA, quae inculta est, et vacua. V. *Distringibilis*.

† INDITIALIS, qui indicat rei alicuius veritatem. Ch. an. 943. to. I. Hist. Treuir. p. 279.

INDITIO, pro *Indictio*, exactio noua et insueta. Conuentiones Ludouici Regis Siciliae cum Arelatensibus an. 1385. ex MS. D. *Brunet*, fol. 7. V. *Indictio*. I.

† INDICTIONARIUM, index. Mag. Gasp. Haslachi. V. *Indiciare*.

INDITUM, V. *Indictum* 2.

INDITUS. Gloss. MS. Reg. c. 1197. *Indita*, *data sive insinuata*. F. *insinuata*. Alibi: *Inditur*, *infertur*, i. in Acta refertur. INDITI PUERI, pueri monasterio *Oblati*, de quibus in hac voce.

INDIVICABILITER, indiscriminatim, absque vlla diuisione. Concil. Armenorum an. 1342. apud Marten. to. 6. Ampliss. Collect. c. 359.

INDIVIDUARE, *individuum constituere*. INDIVIDUATIO, *singularis constitutio*, in Lexico Goclenii.

† INDIVISIO, opponitur diuisioni seu partitioni haereditatis paternae. Ch. Ms. a. 1247.

INDIVISIUM, indiuise, vna, simul. Sententia L. Decani Remensis ann. 1199. e Tabulario Compendiensi.

INDIVOLUS, qui per vim aliquid aufert, Gallis *Voleur*. Praeceptum Caroli C. an. 859. *Indi* vel potius *Indu*, pro *in* antiquitus positum fuisse alibi obseruatum. Vide *Involare*.

† INDOCTUS, *imbecillis*, *inscius*, *nepos*, ἀδαημων. Gloss. Reg.

INDOLENTIA, pro *Indoles*, apud Felicem Girwensem in V. S. Gutthlaci. n. 9. 11.

INDOLES, V. *Indolis*.

INDOLETIA, *indolentia*, *carentia doloris*, in Amalthea ex Glossis.

INDULIS vel INDOLES. (1) Adolescens, puer. Glossae Gr. Lat. εὐφυὴς, *Ingeniosus*, *Indolens*, εὐφυΐα, *hoc ingenium*. Sic in Gloss. MS. Passio S. Artemae Puteolani Mart. *Dum adhuc Indolis*, *hoc est*, *iuuenilis aetatis annos gereret*. Vita S. Aridii Episc. Vapincensis: *Sui quoque moris erat neminem contemnere*; *et si aliquem ad erudiendum suscepisset*, *Indolem primo quidem ob rudimenta infantiae blando commendans intimabat magistro*, *vt teneram instruens foueret aetatem*. Praesertim vero sumitur haec vox pro puero vel adolescente studioso ac laborioso, et vti vulgo dicimus, *bonae ac praeclarae Indolis*. Gloss. Lat. Graec. *Indolis*, ἀντίπαις, σπουδαῖος. *Indoles*, ἀντίπαις. Est enim *Indoles*, vt est apud Seruium ad 10. Aeneid. *Imago quaedam virtutis futurae*. *Spes in puero*, in Gloss. Isidori καλὴ ἐλπὶς ἐν νεωτέρῳ, in Gloss. Lat. Graec. *Imago futurae bonitatis*, in Glossis MSS. Vnde spectat ea potissimum nobiles ac principes adolescentes vel pueros, quorum in rebus gerendis virtus speratur. Ita Crispus *commodae Indolis iuuenis*, apud Eutropium, *Gratianus* apud Ammianum l. 31. *praeclarae indolis adolescens* appellatur. (2) Titulus Principum, adolescentium maxime, honorarius. Monachus Sangallensis lib. 2. de Rebus Caroli M. cap. 15. *Qua etiam tempore epistolam ad vestram Indolem direxit*, *etc.* Epist. Angilberti Archiepisc. et Andreae Patriarchae ad Ludouicum II. Imp. an. 855. *Quibus auditis omnes vnanimiter pro vestra Indole*, *omnipotenti Deo gratias egerunt*, *etc.*

INDOLARIA, pro Indolentia, occurrit apud Sidonium in Epithalamio Polemii. V. Sirmondum ad hunc locum.

INDOLORIUS, Ἀνάλγητος. *stupidus*, *carens dolore*, in Supplemento Antiquarii.

INDOLUS, sincerus, probus, Gr. ἄδολος, sine dolo. Chartular. Landuenecense. *Ego quaedam mulier Indolis moribus stemate regalium orta*, *nomine Winargant*. Occurrit non semel in eodem Chartulario.

† INDOMINATURA, pro *Indominicatura*, dominium. Ch. Ms. ann. 1463.

INDOMINICALIS, V. *Dominicalis*.

† INDOMINICATA, idem. Ch. Ms. a. 1158.

INDOMINICATIO, Vide *Dominicatio*.

INDOMINICATURA, dominium, proprietas, possessio. Hist. Mediani Monasterii. p. 271.

INDOMINICATUS, adiect. ad dominum pertinens. Ch. Ms. Henr. Imp. a. 1012.

INDOMINICATUS, substant. eadem notione, ac adiect. ad dominum pertinens, proprius, non datus in feudum. V. *Dominicatus*, Subst. et Glos-

Glossar. Lobinelli tom. 3. Histor. Paris.

INDOMITAS. Aimoinus L. 2. de Mirac. SS. Georgii et Aurelii num. 14. *Exinde vero, quos per Indomitatem linguae male praesumpserat, etc.*

INDORMIS, *insomnis*, ἀκοίμητος, Gloss. Lat. Graec.

INDORMITABILIS, qui non dormit, seu dormire nequit, in Libello precum Marcellini et Faustini. p. 25.

† INDORMITUS, soporatus, torpore affectus, Gall. *Endormi.* Acta SS. t. 3. Iun. p. 460.

INDORSARE. (1) Ioanni de Ianua. *Supra dorsum ponere: quod vulgo dici solet intersellare*; *Endorsser* in Glossar. Lat. Gall. Sangerm. (2) Gall. *Endosser*, chartae dorsum, seu tergum, vel cuiuscunque scripti partem auersam, aut exteriorem inscribere. Proprie vero indorsatae litterae dicebantur *Breuia citationum*, seu *Submonitionum*, quod in eiusmodi breuium, per quae a Rege actori reum in iudicium adducendi facultas dabatur, dorso seu tergo citatio et submonitio ab Apparitore vel *Seruiente*, reo facta, vt in iudicio compareret, adscriberetur: vnde INDORSATIO, executio citationis vulgo in foro Anglicano dicitur. V. Statuta Dauidis II. Regis Scotiae cap. 18. et 41. V. *Redorsare.*

INDRICTO, f. recta, Gall. *Droit.* Vetus traditio apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. c. 23. *Propterea donamus ad Monasteria de foreste nostra - - - vsque in ipso vado in Prumia; et de ipso vado, Indricto vsque in Melina flumen.* Vereor ne legendum sit *indicto*; quasi *indicato.*

INDUBIAE. (1) *Indumentum.* Gloss. Isid. Legendum, vt apud Plautum, *Induuiae*, cui contrarium *Exuuiae. Induuiae arboris*, cortices, apud Plinium. (2) Perperam pro *Induciae* Gl. Isid. *Indubias, belli internallum, id est, pax bello manente. Indubies, pax bellum manens.*

† INDUBITANS, certus. Ep. Nicol. I. a. 863. t. 7. Coll. Hist. Fr. p399.

INDUBITANTER, sine dubio, in leg. 3. Cod. Theod. de Haereticis.

† INDUBIUS, non dubius, indubitabilis. Ch. Ms. a. 1217.

INDUCERE. (1) Installare, INDUCTIO, installatio. Prouinciale Eccles. Cantuar. lib. 3. tit. 6. (2) † Abigere, Germ. entführen. Lit. remiss. Ms. a. 1397. (3) † *Caraxare*, in vet. Glossar. Cod. 7641.

INDUCIALIS, INDUCIARIUS, Iohanni de Ianua, spectans inducias; *Appartenant a treues*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerman.

INDUCIARE, eidem Ioanni de Ianua; *differre per inducias, vel inducias facere et constituere.* Saepius occurrit apud Scriptores inferioris aeui pro moras nectere, procrastinare, differre, vt apud S. Bernardum Ep. 303. Sic recentiores, praesertim Iurisconsulti, procrastinationes, moras et dilationes passim vocant *Inducias*, quamuis Latini hanc vocem non soleant vsurpare, nisi pro pace vel cessatione a bello in certum tempus inter hostes inita. Varias iuris *Inducias* exponit Caluinus in Lexico.

† INDUCIATUS, cui induciae concessae sunt. Ch. an. 1372. to. 2. Hist. Treuir. p. 111.

INDUCIUM, induciae, intercapedo, in Vita S. Willibaldi, to. 2. Iulii. p. 511.

INDUCTA. Liber fundationis Monasterii Gozecensis p. 230. *Vbi in breui spe sua frustratus moritur, et super Inductam B. Michaelis sepelitur.*

INDUCTIBILIS, qui facile inducitur. Caelius Aurel. L. 2. Acut. c. 37.

INDUCTILIS PORCUS, sus quae porcellos *ducit* et nutrit, vt videtur, Zuchtsau, quae *Ductrix scrofa* dicitur in Lege Baiw. tit. 12. cap. 4. §. 2. Charta Ottonis Episc apud Schannattum Vindem. Litter. p. 45.

INDUCTIO. (1) Suasio, qua quis inducitur ad aliquid faciendum, apud Ludew. t. 6. pag. 156. Auctor. ad Herennium hac notione dixit. *Quod alieno inductu fecerit.* (2) Installatio, V. *Inducere* 1.

INDUCTITIUS, inuectitius, ascititius. Gloss. Cyrilli *Inductitius*, ἐπείσακτος.

INDVCTIVVS, qui inducit, excitat, mouet. *Induttiua persuasio*, in Chron. Siciliae apud Marten. to. 3. Anecd. col. 97. *Inductiua viae et media licita et honesta*, apud Rymer. tom. 8. p. 453.

INDVCTOR. (1) Qui inducit, impellit, excitat. Gloss. vet. *Inductor*, εισακτης. (2) V. in *Canis Ductor*.

INDVCTORIVM, pro eo, quod inducitur, vel illinitur. Occurrit apud Nithardum. *Inductorium facere*, apud Plinium.

INDVCTVS, pro Indutus, apud Murat. t. 10. c. 399.

INDVCVLA, *indumentum*, Ioan. de Ianua. Martinius in Lexico et Laurentius in Amalthea addunt, *Vestis interior*.

INDVLCARE, dulce facere. Tertull. adu. Iudaeos c. 13.

INDVLCORARE, eadem notione. Onomast. apud Martinium.

INDVLGENTIA. (1) Lex, qua Imperatores Romani in quinquennalibus et decennalibus leuiorum criminum rei vinculis soluebantur, vt est in Cod. Theod. de indulgent. crimin. (2) Venia, culpae condonatio, poenae remissio. Synodus Pistensis can. 3. (3) In Ecclesia Romana, remissio aut relaxatio poenae vel *poenitentiae* pro peccatis, vel debitae, vel impositae, vti describitur a S. Gregorio Nysseno in Epist. ad Letoium. Ita *Indulgentiam* accipiunt Iurisconsulti, pro poenae relaxatione. Eckehardus Iunior de Casibus S. Galli. cap. 2. INDVLGENTIAE DIES, in Translat. S. Maurini Abb. inter Acta SS. Benedict. saec. 5. p. 338. Coena Domini, sic dicta, quod hac die poenitentes absolui consueuerint. V. *Absolutionis dies*.

INDVLGIBILIS, pronus ad indulgendum, apud Acher. to. 10. Spicil. p. 144.

INDVLSATVS VINO, indulsus vino, inebriatus, apud Ludewig. to. 8. p. 100.

INDVLTOR, qui indulget, parcit et non vlciscitur, tom. 1. Concil. Hisp. p. 231.

† INDVLTVM, Gall. *Indult*, pontificis gratia de re, quae a iure communi aliena est. Bulla Pauli IV. an. 1599. in Contin. magni Bullarii Rom. part. 4. p. 74.

INDVMINA, Papiae, *Indumenta*. Vetus versio Iosephi l. 17.

† INDVPEDARE, *impedire*, in vet. Gloss. Cod. 7641.

INDVPERARE, pro Imperare, praesertim apud Poetas, vt INDVPERATOR, pro Imperator, metri gratia. Gloss. Lat. Graec. Sangerm. MS. et Supplement. Antiquarii: *Induperare*, ἐπιτάσσειν. Acta S. Cassiani Mart. apud Fontaninum ad calcem Antiq. Hortae. p. 345.

† INDVPLARE, duplicare, ap. Oefel. t. 2. Script. rer. Boic. p. 692. V. *Duplare*.

INDVRARE, ferre, pati, Gall. *Endurer*. Capitula Caroli C. tit. 36. cap. 34.

INDVRATIO, apud S. Augustinum et Theologos, durities animi, pertinacia, qua quis peccare non desinit. Gall. *Endurcissement*.

† INDVRATINVS, facile indurans. Arnald. in Rosar. Ms.

INDVRATOR. Gloss. Graec. Lat. σομω, *ferrumino*, σόμωμα, *ferrumen*, σομωτής, *indurator*.

INDVRITIA, duritia, obstinatio, peruicacia, apud Rymer. t. 3. pag. 714.

INDVS, INDICVS COLOR, caeruleus, seu *Azureus*, quod id genus metalli ex India adveharur, in Monast. Angl. t. 3. p. 315. 316. et alibi passim.

† INDVSCILE, *endouille*, in Gloss. Lat. Gall. a. 1352. Aliud Cod. 7692. *Indusillae*, *Andoille*.

INDVSIAMEN, *indumentum*, Ioanni de Ianua. *Vestement*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.

INDVSIARI, *indui vestibus*, *vel ornari*. INDVSIARIVS, *vestiarius*. Papias. *Indusiatus*, reuestitus, *Indusio* indutus, apud Plautum. *Indusiarii*, *vestiarii*, in Glossis Isidori. Martianus Capella l. 1.

INDVSSATVM, ἐπιδαψιλευθέν, *abundans*, in Supplemento Antiquarii. *Indussatus*, ἐπιδαψιλευθείς, in Glossis Sangerm. Lat. Graec. MSS. ἐπιδαψιλεύομαι, apud Synesium exponitur,

nitur. Addo corollarium et auctarium. † Leg. *Indultata*, vel *Indulgitata*, de qua voce Nonius.

† INDVSTRIA, modus, ratio, in Ch. a. 1358. to. 12. Gall. Christ. Instr. p. 90.

† INDVSTRIALIS, ad *industriam*, seu artem pertinens. Ch. a. 1400. in Accessi. ad Hist. Cassin. part. 2. p. 507.

INDVSTRIARE, *docere*. Papias et Gloss. Isid.

† INDVSTRIOSE, artificiose, callide, to. 7. Collect. Histor. Franc. p. 295.

INDVSTRIS, industrius. *Cives in artibus industres*, apud Murat. to. 11. col. 22.

† INDVSTRIVS, *fauchons*, in Gloss. Lat. Gall. a. 1352.

INDVTIARIVS, V. *Indusiari*.

INDVVIVS, pro Indubius. Charta Hispan. apud Sandouallium in Epis. Pampilon. p. 62.

† INEA, pro *Aenea*, idem quod infra *Inno*, V. in hac v.

INEBRAE, V. *Inhibrae*.

INEBRIVIATVS, in *breui* seu indiculo descriptus. Bernardi Mon. Ordo Cluniac. part. 1 cap. 6. V. *Imbreuiare* et *Inbreuiare*.

INEDAX, ὀλιγοφάγος, in Gloss. Graec. Lat. et Supplemento Antiquarii, qui parce edit.

† INEDIBILIS, non edulis, non esculentus. Ch. Ms. a. 1266.

INEDICIBILIS, ineffabilis, qui edici nequit, Gall. *Indicible*. Sermo Rabodi Epis. Nouiom. a. 1081.

INEDIVS, ieiunus. Vita B. Iacobi Philippi tom. 6. Maii. p. 168.

† INEFANS, inter species aromaticas recensetur, in Conuent. Saonae a. 1526.

† INEFFICAX, dicitur de exercitu qui nihil obtinuit, in Annal. Victor. Ms. ad a. 1219.

INEFFIGIABILIS, qui fingi, seu figurari nequit. Tertull. de Anima, cap. 24.

INEFFIGIATVS, non figuratus. Tertull. de Anima cap. 9.

INEFFRENATVS, effrenatus, non frenatus. Concil. Treuir. ann. 1310. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 241.

† INEFFVGABILITER, sine effugio. Praecept. Chilper. a. 583. t. 4. Collect. Hist. Franc. p. 624.

† INEFRENATVS, i. q. *effrenatus*, in Ch. Ms. a. 1302.

† INEFRONS, *sensa fronte*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

INELEEMOSYNATVS, cui non est erogata eleemosina. Gerardus Abb. in Vita S. Adalhardi n. 17.

INELIGIBILIS, qui ad aliquam dignitatem non potest eligi, in Bullario Carmel. p. 243. c. 2.

† INELIGIBILITAS, facultatis inopia, vt quis ad dignitatem aliquam vel aliquod officium possit eligi, vel ab iis repulsa. Stat. S. Flori Ms.

† INEMBOSCATVS, in insidiis positus. Processi. crimin. a. 1488. V. *Imboscha*.

INEMENDABILE, V. *Emenda* 1.

INEMERIBILIS, non emerendus. Tertull. de Resurrectione carnis cap. 18.

† INENATABILIS, vnde enatari nequit. Tertul. de Idolol. c. vlt.

INENGIVS, vt mox *Inennis*. Chartular. S. Vandreg. tom. 1. pag. 13.

INENNIS, minor, qui nondum annos pubertatis attigit, aut nondum est sui iuris. Speculum Saxon. l. 1. tit. 23. art. 1. *Vbi filii Inennes sunt, agnatus expeditionias accipit res*: Vim vocabuli eamdem habet Gallicum *Nonage*, quod passim occurrit apud Littletonem.

INEPTITVDO. (1) INEPTITVDO LOCI, locus ad habitandum ineptus, in Bullario Carmel, p. 52. c. 1. (2) † Vox fori, circumstantiarum repugnantia, cum quis scilicet crimine purgatur ex absentia. Lit. remissi. Ms. an. 1341. (3) † Vitium, Gall. *Defaut*. Ch. Ms. a. 1303.

† INEPTVS, vitiosus. Arest. Ms. an. 1450.

INEQVITARE, equitare, apud Apuleium, lib. 6. et Solinum. cap. 45.

INERASIO, neglecta et omissa rasura, in Maceriis Insulae Barbarae t. 1. p. 175.

INERGIA, vt *Energia*, Iohanni de Ianua. V. *Energia*.

INERGVMENVS, pro *Energumenus*, apud Ordericum Vital. lib. 2. pag. 422.

† INERTIA, morbi genus, torpedo. Act. SS. t. 7. Iul. p. 267.

† INERTICVLA, *la vitenigra*, in Glossar. Lat. Ital. Mſ. *Inerticula vitis*, Plinio, cuius vinum tenue eſt.

† INERTICVLVS, *remiſſus*, *peſſimus*. Gloſſ. vet. Cod. 7641.

INERTICVS, *grauis*, *ignarus*, *remiſſus*, Ioan. de Ianua.

INERTIOSVS, *piger*, *ſegnis*, *tardus*, apud Papiam. Male in Gloſſis Iſidorianis: *Ineſis*, *ſegnis*, *piger*. Legendum *Iners*, vel potius *Inertioſus*, *ſegnis*, *piger*.

INERTITVDO, ἀδρανία, *Inertia*, in Supplement. Antiquarii et in Gloſſ. Lat. Gr. Sangerm.

INESCATORIVM, illecebrae, inuitamentum. Iohan. Sarisber. l. 3. Polycratici. c. 7.

† INESCATVS, metaphorice pro mortuus. Acta SS. tom. 1. Aug. pag. 267.

INESIS, V. *Inertioſus*.

INESSE, pro Intereſſe vel Eſſe in. Ionas Monachus Bobienſis in Vita S. Bertulfi Abbat. cap. 6. *In cuius obſequo ego Inſui*.

† INEVASIBILIS, vnde euadere impoſſibile eſt. Acta SS. t. 6. Aug. p. 196.

† INEVITABILIS, mortiferus, t. 20. Collect. Hiſt. Franc. p. 200.

INEVATIBILITER, ita, vt nullus locus ſit euadendi, apud Acher. Spicil. t. p. 291.

INEVENTILATVS, minime ventilatus. *Paleae Ineuentilatae*, in Vita S. Eugendi Abb. c. 2.

INEVITABILITAS, id quo ſit vt aliquid vitari non queat, apud Ducheſnium t. 4. p. 159.

† INEXAMINATVS, non examinatus, to. 7. Collect. Hiſt. Franc. p. 294.

INEXAVDIBILIS, *qui facile exaudiat*. Barthii Gloſſ. ex Baldrici Hiſt. Palaeſt.

INEXCEPTIONALITER, ſine exceptione, V. locum in *Confarreatio*.

INEXEMPLVS, incomparabilis, cuius nullum extat exemplum, vel f. hiſtoria ſeu exemplis inſculptis decoratus. Vita S. Leonis PP. III. Iunii. t. 2. p. 580. *In circuitis laminis marmoreis ornauit* (triclinium) *atque marmoribus Inexemplis ſtrauit*.

† INEXIBILIS, cui exire non licet, ap. Stephanot. in Antiq. Bened. Lemov. Mſ. part. 1. p. 654.

† INEXPEDIBILIS, inextricabilis, ap. Murat. tom. 2. Script. Ital. pag. 183.

† INEXPERIBILIS, inexpertus. Vet. interpr. Comment. Orig. in Math. tract. 30.

† INEXPIABILITER, modo inexpiabili, to. 10. Collect. Hiſt. Franc. p. 531.

INEXPLEBILITER, *inceſſabiliter*, *perſeueranter*. Ita Gloſſae MSS. ad can. 15. Concilii Ancyrani.

INEXPLORATVS, non probatus. Index veterum Canonum, to. 3. Concil. Hiſp. p. 3. c. 2.

INEXPVTABILIS, infinitus, qui ſupputari ob multitudinem non poteſt, apud Colum. L. 9. c. 4.

INEXQVISITVS, totus, integer; († vel potius per emtionem acquiſitus, V. *Exquiſitus*.) Teſtamentum Widradi Abbat. Flauiniac. ſaec. 3. Benedict. part. 1. pag. 684. V. *Exquiſitum*.

† INEXSOLVBILIS, immenſus. Ep. Theodeb. reg. to. 4. Collect. Hiſt. Franc. p. 58.

INEXTIMABILIS, pro *Inaeſtimabilis*, immanis, ſummus, incredibilis. Chron. Eſtenſe apud Murator. t. 15. c. 356.

† INFACTIBILIS, qui fieri nequit. Comed. ſine nomine Mſ.

† INFACTVS, non factus. Ch. Mſ. a. 1312.

INFAIDARE, inimicitias exercere, Germ. befehden, in Legg. Edmundi reg. apud Culintonam editis. Vide *Faida*.

INFALISTATIO, poenae ſpecies. Radulfus de Hengham in ſumma parua cap. 3. - - - *Commiſit feloniam, ob quam fuit ſuſpenſus, vtlagatus, vel alio modo mortis damnatus, vel demembratus, vel apud Douere Infaliſtatus, vel apud Surthampton ſubmerſus etc.* Vbi Editor ac Interpres vocem

cem a *Falaisiis*, seu marinis aggeribus deducit, quod apud Dubrenses felones in *Falaisiis* extremo supplicio afficerentur: quo casu legendum esset *Infalisiatus*.

† INFALLANTER. (1) Certo, procul dubio, Ital. *Infallante*. Cod. Ital. dipl. t. 1. p. 703. INFALANTER, in Act. SS. to. 2. Aug. pag. 587. V. *Fallere* 1. (2) Sine fraude, in Codicill. Caroli Andegau. a. 1481.

† INFALLIBILIS, qui in errorem non inducit. Comoed. sine nomine Ms.

† INFALLIBILITER, i. q. *Infallanter* 1. Constit. Mss. Carmelit.

INFALSARE, adulterare, scriptum corrumpere. Vita S. Gregorii PP. t. 2. Martii p. 205.

INFAMARE. (1) Diuulgare. Acta SS. Martii t. 3. p. 816. V. *Famare*. (2) † Accusare, criminari; vnde INFAMIA, accusatio, criminatio. Ch. Ms. a. 1389.

INFAMATORIVS, contumeliosus, iniurius, in Vita S. Catharinae Sen. t. 3. April. p. 954.

INFAMIA. (1) Vituperium, probrum, detrectatio. Paschasius Radbertus in Epitaphio Walae l. 1. c. 7. (2) † Molestia, oppressio. Ch. Ms. a. 1246. (3) † Accusatio, V. *Infamare* 2.

INFAMIVM, pro *Infamia*. Indiculus luminosus, liber sic inscriptus.

INFANARE, apud Gualterum in Vita Caroli Comitis Flandriae n. 52.

INFANC, INFANG, manuum iniectio, a Saxonico *in*, praepositio, et *Fang*, manus, quasi manu apprehensio, vnde *fangen*, capere. Lex Baiwar. tit. 3. c. 1. §. 3. *Si in eum contra legem manus iniecerit, quod Infanc dicunt, etc.* Ita tit. 4. §. 3. et tit. 5. §. 3.

† INFANCIDIA, mendose pro *in Fancidia*. V. *Fancidia*.

INFANCIO. *Infanciones*, Hispanis dicuntur nobiles inferioris ordinis, quos ii hodie *Hidalgos* vocant, Galli *Escuiers*. Leges Alfonsinae, seu partitae part. 2. tit. 2. lege 13. *Catanes et valuasores son aquellos fijos dalgo en Italia, aque dizen en España Infançones*. Ita *Infançones* etiam appellantur, in Charta Adelfonsi Regis Aragon. aerae 1158. apud Blancam p. 540. Sic vero primitus nobilium ac Militum filii appellati, qui nondum per aetatem Militari cingulo, nec proinde Militari appellatione donati erant: quod etiam apud Gallos obtinuit. Hieron. Blanca in Comment. Rerum Aragon. p. 734. *Militum vox et Infancionum id sonat, vt priori equestris ordinis viros nuncupemus, quos vulgari sermone Caualleros, posteriori vero quos vocare solemus Hijosdalgo.* De Infancionibus Hispanicis et multiplici eorum ordine, nonnulla habet Vitalis, Episcop. Oscensis. *Sunt enim quidam*, inquit, *Infanciones, quidam homines seruitii, siue signi. Infancionum autem alii Ermunii, alii Franchi de Charta vulgariter appellantur. Ermuniorum* (al. *Hermuniorum*) *autem Infancionum alii Barones vel rici homines, alii Mesnadarii, alii simplices milites, alii Infanciones simpliciter nominantur etc.*

INFANCIONA, vxor *Infancionis*, apud Vitalem Episcopum.

INFANCIONIAM SVAM PROBARE, id est, nobilitatem, ingenuitatem, in Charta Alfonsi Regis Arag. a. 1325. apud Blancam p. 807.

INFANS. (1) *Infantes* apud Scriptores non semper dicti nuper nati, et qui fari nesciunt, sed quique pueri apud Afros praesertim, vt obseruat Baronius an. 303. n. 36. ex Victore Vitensi l. 3. de Persecut. Vandal. p. 43. Vbi *Lectores infantulos* exilio traditos scribit. INFANTES, pueri symphoniaci, vulgo Gallice *Enfans de Choeur*. Ordo Romanus. † INFANTES ALBAE, iidem quod Alba induuntur, Gall. *Enfans d'aube*. Ch. Ms. a. 1487. INFANTVM OFFICIVM, apud Ioannem Episc. Abrincensem de Offic. Eccles. Id est, puerorum, quod canebant in Natiuitate Domini. (2) INFANTES MONASTERII, iidem, qui vulgo *Oblati*, *Nutriti*, de quibus suis locis agimus. Capitula Theodori Cantuar. cap. 34. (3) Liberi, quomodo *Enfans* dicunt Galli. Glossae MSS. ad Canones Conciliorum

rum. *Proles*, *Infantes.* Conuentus apud Marsnam §. 3. in Annalib. Franc. Bertin. a. 851. (4) INFANTES ET PVERI, promiscue, dicti etiam Magnatum filii, qui nondum ex aetatis defectu, feudorum paternorum possessionem adierant, quae a *custodibus*, vel *tutoribus* deseruiebantur, donec ad legitimam ii peruenissent aetatem. Verbi gratia, Fridericus Henrici II. Imp. filius, quem spectabat Apuliae seu Siciliae regnum ex matris iure, *Infans Apuliae*, appellabatur, *quia iuuenis erat*, ait auctor Chronici Senoniensis c. 19. INFANTES AC PVERI, interdum praeterea indigitabantur, et si fortean praediorum paternorum adiissent possessionem, vel certe eorum possessores audirent. Charta Alemannica 76. Goldasti: *Notaui diem Martis 4. Non. Octob. sub potestiua manu Hludouici Regis et Pueri, et sub Adalberto Comite.* Charta an. 1088. apud Beslium in Episcopis Pictauiensibus: *Sub regimine Regis Francorum, Aquitaniae Ducatum tenente Guillelmo Infante Pictauorum Comite, etc.* INFANTES, appellati in Hispania Regum filii. Vitalis Episcopus Oscensis. (5) Neophyti, recens baptizati. Sanctus Zeno Veronens. Episcop. Inuitatione 8. ad Fontem. (6) † INFANS AVLAE, puer honorarius, Gall. *Page.* Memor. H. Cam. Comput. Paris. (7) V. *Impans.*

INFANTA, vox non recentioris vsus apud Hispanos quam *Infantissa*, ad designandas puellas ex regia progenie oriundas. Concil. Ouet. a. 1115. t. 3. Collect. Concil. Hisp. p. 325.

INFANTARE, infantium cibo alere, instar infantis nutrire. Tertull. l. 1. adu. Marcion. c. 14.

INFANTATICVM, ius *Infancionis* vel *Infantis*, quidquid ad eum iure pertinet, *Infantazo*, in Chronico Roderici Cid. c. 2. Charta Adelfonsi Regis Castellae aerae 1209. in Hist. Segouiensi c. 18. §. 3. 4. sic clauditur: *Anno primo quo Rex serenissimus praefatus Aldefonsus Infantaticum a Rege Fernando patruo suo recuperauit.*

INFANTIA. (1) Species hydropisis. Miracula S. Francisci Solani to. 5. Iulii p. 900. *Maria Ximenez - - - granida hydropisi, quam Medici Infantiam vocant, ex natura sua valde difficiliter sanabili, toto corpore et ventre intumuit.* (2) INFANTIAE, infantiles lusus, nugae. Vita B. Coletae t. 1. Martii p. 541.

† INFANTIALIS, ad infantiam pertinens, puerilis. Acta SS. t. 2. Iul. p. 502.

† INFANTILITAS, infantia. Gloss. Gall. Lat. Cod. 7684. *Infantilitas*, *enfentesé. Infantilitas*, *enfentinement. Infantilis*, *enfenture chose.*

INFANTIOSVS, *plenus infantia*, a *Infantilis.* Ioannes de Ianua.

INFANTISSAE, nobiles puellae. Lucas Tudensis in Chron. p. 88. V. *Infans* 4. et *Infanta.*

INFANTISSIMVS, apud Prudentium lib. Peristeph. hym. 14. et Paulinum in Epist. 12. n. 5. *Ineloquentissimus* exponitur in Glossis Monis Mag.

† INFANTVLA, puella iunior. Acta SS. t. 5. Sept. p. 623.

INFARIA, *non fatua*, *salsa*, *aut fatuum efficit.* Gloss. Isid. legendum: *Infatua*, *non fatua*, *salsa*; *Infatuat*, *fatuum efficit.* V. Graeuium.

INFAS, V. *Impaus.*

INFASCIARE, fascia obuoluere, in Actis S. Francisci de Paula, to. 1. April. p. 124.

INFASCINABILIS, ἀβάσκαντος, in Gloss. Graec. Lat.

† INFASTVS, *in honore positus*, *vel quae ad sacra pertinent.* Gloss. vet. Cod. 7641.

† INFATVATIO, fatuitas. Barel. in Serm.

INFATVATVS. (1) († Hebes, stultus, rebus suis male consulens.) Herimannus de Restaurat. sancti Martini Tornac. c. 94. de Hugone Capeto: *Proditione ac dolo Ascelini Laudunensis Episcopi, nocte Laudunum ingressus cum militari manu Karolum Regem cognatum suum, qui cognominabatur Infatuatus, in turre Laudunensi cepit, victumque catenis regno priuauit.* (2) † Fatuus, sapore carens, t. 6. Collect. Hist. Fr. p. 397.

INFAVCTIDIA, pro *in fastidia*, in Testamento Widradi Abb. Flauiniacensis saec. 3. SS. Benedict. para. I. p. 686. V. *Faucidia.*

INFAVSTITVDO, infortunium, in Miraculis S. Remacli c. 14.

† INFAVSTVS, falsus, infectus, t. 10. Ordin. reg. Fr. p. 486.

INFE, ἄρξον, *incipe*, *Infit*, *Incipit*. Supplem. Ant.

INFEARE, in *feudum*, seu beneficium conferre. V. *Infeodare.*

INFECTORIVM, *βαφεῖον*. in Gloss. Lat. Graec. Sangermanens. Locus vbi inficitur seu tingitur.

† INFECTVS, nude, pro lepra vel peste affectus, in Ch. an. 1297. ap. Lam. in Delic. erud.

† INFEDVCIARE, in *fiduciam* seu pignus dare, in Ch. an. 821. apud Murat. t. I. Antiq. p. 587. V. *Fiducia.*

INFELICARE, *infelicem facere*, *affligare*. Papias. Occurrit apud Plautum non semel, vt et *Infelicitare.*

INFENDERE, *valde offendere*, *facere irasci*, Iohan. de Ianua; *Courreacier*, in Glossis Lat. Gall. Sangerm. Supplem. Antiquit. *Infendere*, *ἐκκαί-ειν*, *ἐνδημιουργεῖν*, *Increscere*, *Infrondescere*. Leg. *Intendere*, († seu potius *Infindere*.)

INFENDITOR, ἔκδικος, in vet. Gl. Defensor. Supplem. Antiquarii *Infenditor*, *σύνδικος*, *patronus*, *defensor.*

INFENSARE CVRIAM. Quoniam Attach. c. 16. §. 5. *Nec debet Ballinus, seu alius iudex, facere se partem in aliquo placito pro aliquo: nec debet dare aliquam rationem pro parte sua, nisi ad infensandam Curiam in Wardis petitis, vbi sectatores sunt legis minus scientes.* Vbi Skenaeus, *Infensare*, esse *Informare* ait, cum scilicet iudex ea suggerit Aduocatis, quae vel per lapsum, vel per ignorantiam praetermiserint, iuxta illud Iuris Ciuilis: *Index potest supplere ea, quae Aduocatis desunt.*

INFENSOR, accusator, aggressor, qui crimen aut delictum opponit. Auxilius lib. 2. de Ordinat. in praefatione.

INFEODARE, in *feudum* conferre, in Instrum. t. 4. Gall. Christ. col. 593.

INFEARE, in Ch. ap. Puricell. in Ambros. Basil. p. 432. V. *Feudum.*

INFEOFAMENTVM, traditio vel acceptio in *feudum*. Quoniam Attachiam. c. 45.

INFEOFARE, INFEOFFARE, vt *Infeodare*. Prius occurrit passim, posterius vero in Charta an. 1401. apud Rymer. t. 8. p. 206.

INFERCIALE, V. *Infertiale.*

INFERENDA, tributum, quod fisco infertur. Gloss. Lat. Graec. *Inferendum*, *εἰσκομιστέον*. Additio 4. Capitul. cap. 84. col. 116. *Tributum, quod Inferenda vocatur - - - hoc est duo solidi pro vacca.* Adde Capitulare a. 829. c. 15. Charta Childeberti Regis Franc. pro Monaster. SS. Sergii et Bacchi Andegau. *Clementiae regni nostri suggessit, quod de curtibus praedictae sanctae Basilicae, quae nominantur - - - annis singulis Inferendam solidos 6. inferendales, et alios 6. de remissaria auri pagensis inferendo in fisci ditiones reddebant.* Gesta Dagoberti c. 37. *Centum vaccas Inferendales, quae ei de Ducatu Cinomanico annis singulis soluebantur, etc.* Quo spectat Charta Childeberti Reg. Franc. ex Tabular. Corbeiensi apud Bollandum: *Eo quod bonae memoriae proauus noster Dagobertus quondam Rex per sua auctoritate manu sua roborata, vaccas cento solduris, eo quod in Inferenda de pago Cinomaneco in fisci ditionibus ponebatur* (al. *sperabatur*) *ad ipsam sanctam Basilicam annis singulis concessisset.* Perperam *cartas*, pro *vaccas* habet Charta Chilperici Regis apud Mabill. t. 4. Actor. SS. Ord. S. Benedicti p. 623. in qua eodem verba recitantur. Vbi infra: *Vt si constat antedictus Princeps Dagobertus quondam Rex ipsas vaccas cento Inferadabas* (lege *Inferendales*) *de superadicto pago Cinomoneco, quod annis singulis in fisci ditionibus sperabatur, per sua auctoritate ad ipsa Fafelica concessit, etc.* Fredegarius c. 74. *Quingentas vaccas Inferendales annis singulis a Chlotario Seniore censiti reddebant.*

INFE-

INFERENTIA, intolerantia. Lambertus Ardensis apud Ludewig. t. 8. p. 437.

INFERETRARE, *feretro inferre*, apud Lambertum Ardensem p. 19. V. *Feretrum*.

INFERILIA, infernalia, subterranea. Gloss. Lat. Graec. *Inferilia*, *καταχθόνια*.

INFERMENTARIA, *tacita*, *dissimulata*. Ita Papias MS. et Editus.

INFERMITARE. Supplementum Antiquarii: *Infermito*, *πίσσω*, *subigo farinam*.

INFERNALIS MORBUS. *A morbo qui dicitur S. Antonii vel Infernalis*, apud Marten. in Onomastico ad calcem t. 5. Anecd. V. *Ignis inferni*.

INFERNALITER, modo pernicioso, qui *inferni* poenas secum trahat, apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 120.

INFERNUM. (1) Anus, podex. Medicina Salern. p. 208. edit. 1622. (2) † Purgatorium, in Offert. missae pro defunctis.

INFERRARE, in catenas, ferrum seu vincula conicere. Ch. a. 1302. Hist. Dalphin. t. 1. p. 98.

† INFERRATUS. (1) Ferro fixus, t. 3. Hist. Nem. Instr. p. 205. (2) Incantatus, fascinatus, to. 7. Bibl. Cisterc. p. 1.

† INFERRIARE, i. q. *Inferrare*, vox Ital. vnde INFERRIATURA, actio catenis vinciendi. Stat. Montis-reg. p. 269.

INFERRIRE, pro Inferre, scilicet in fiscum, habetur in Charta Chlodouei III. ann. 692. apud Felibian. Hist. San-Dionys. p. XII.

INFERTARE, V. *Infertor*.

INFERTIALE, *illacrimabile*, Papias. MS. Sangerman. habet *Inferciale*.

INFERTILITAS, sterilitas, in Literis a. 1559. apud D. Secousse t. 3. Ordinat. Reg. p. 342.

INFERTOR, dapifer, qui dapes infert, *παραθέτης*, in Gloss. Lat. Gr. Schol. Iuuenal. Sat. 6. *Minister*, *Infertor*. Glossae antiquae: *Infertat*, *importat*, *ministrat*. Lex Salica tit. 11. *Si quis maiorem*, *Infertorem*, *Scancionem occiderit*. Vbi perperam Editio Heroldi *Infestorem* praefert.

INFERTUM. Isidorus l. 20. cap. 3. *Infertum*, *vinum*, *quod altario libatur atque offertur*. Gloss. Aelfrici: messe-vin, id est, *Vinum quod ad Missam offertur*. V. *Fertum*, *Confertum*.

INFERTURIA, pro *Inferterium*, vas quo aliquid infertur, siue thus ad thuribulum, vel dapes ad mensam. Charta aerae 1016. apud Yepez in Chron. Ord. S. Benedicti to. 5. In alia eiusd. Rudesindi, ibid. *id est*, *turibulorum ex auro*, *cum sua Offerturia*, *capsas argenteas*, *etc.*

INFESTARE, offendere, inuadere. Papias: *Infestari*, *obiurgare*, *altercari*, *insectari*. Regiam Maiest. l. 2. c. 63. §. 1. *Vassallus non potest Infestare dominum suum*, *salua fide homagii sui*. † INFESTARESE, festinare, celerare. Act. SS. t. 6. Iul. p. 47.

INFESTATUS, morbus equinus, *cum equus videtur habere collum parum extensum*, *ita quod digitis vix potest capi vel astringi*, *et in suo motu velut infunditus impedire videtur et eius oculi lacrymantur*. Ita Petrus de Crescentiis lib. 9. de Agric. cap. 21. Vbi Gallicus Interpres vetus vertit, *Enfesture*. Italis, *Infestato*, est qui doloribus vexatur.

INFESTINATIO. Concil. Narbon. an. 791. inter Instrum. nouae Hist. Occitanae to. 1. col. 27. *Ostendit quod nullo modo Episcopum ponere illuc potuisse ob Paganorum Infestinationem*; id est, *Infestationem*, vt lubentius legerem.

INFESTIO. Historia Monasterii Nouient. apud Marten. t. 3. Anecd. col. 1155. *Ipso anno coepit Abbas iam dictus debilitari*, *ita quod in manibus eius et cruribus pustulae tumescerent*, *ex quibus sanies ebulliebat*. *Quo morbo semper inualescente*, *discrimen ei impositum est Infestionis*, *et probandas ad mensem et dimidium in sequestro recluditur*. Videtur legendum *Infectionis* hacque voce contagionem significari, Gall. *Infection*. Sententiam confirmat segregatio vnius mensis cum dimidio, tantundem enim temporis segregari solent, qui pestilentia inficitur.

INFESTOR, pro *Infertor*, Vide in hac v.

INFESTVCARE, per *festucam* in possessionem mittere, in Ch. a. 1300. in Hist. Guinensi. V. *Festuca*.

INFESTVMINARE, *mare latrocinando infestare*. Laurentius in Amalthea.

INFEVDARE, feudum conferre, in feudi possessionem mittere. Charta a. 1270. ex Archiuo Maioris-monasterii. V. *Feudum*.

INFEVDATIO, collatio in feudum, in Charta Caroli Rom. Regis an. 1348. apud Steyer. in Commentariis ad Historiam Alberti II. Ducis Austriae col. 149.

† INFFRENATVS, freno instructus. Acta Inquisit. Carcass. Ms.

INFIBLARE, infibulare, cingere, circumdare et ligare, apud Apicium l. 8. c. 7.

† INFICATIO, *la negacione del debito*. Gloss. Lat. Ital. Ms.

† INFICATVS, INFICHATVS, infixus. Statut. ciuil. Cuman. cap. 30. 96.

INFICERE, pro Inferre, apud Interpretem S. Irenaei l. 2. c. 29.

INFICIARI. Lucifer Calaritanus l. 1. pro S. Athanasio p. 52. *Testis falsus non impunitus erit, et qui accusat inique, non effugiet et tamen fuisti ausus inficiari Athanasium*; id est, falsi criminis accusare, eique iniuriam inferre. INFICIATOR REGINAE, id est, accusator, apud Gregor. Turon. l. 5. c. 49. INFICIATRIX, apud Hepidannum in Vita S. Wiboradae. Apud Nonium *Inficiatores*, dicuntur *falsi criminis obiectores*, ex Cicerone l. 1. de Oratore. In Glossis Graeco-Lat. ἀγνώμων, *Perfidus*, *fraudulentus*, *inficiator*. Vetus Interpres Iuuenalis ad illud Sat. 13. v. 23.

Quae tam festa dies, vt cesset prodere furem.
Quid tam sacrum celebratur, vt non quotidie deliquant Inficiantes homines.

Vbi *Inficiantes* dici videntur homines praui.

INFICIATVS, infectus, corruptus. Miracula S. Gibriani to. 7. Maii p. 621.

INFICIENTIA, negligentia, incuria, apud Marten. t. 2. Ampliss. Collect. col. 1342.

INFIDARE, idem quod *Infiduciare*. Concil. Legion. a. 1012. can. 42.

INFIDELES, qui fidem Christo non habent, vel Regi dominoue feudali iam iurarunt, non seruant. Capitul. Caroli M. l. 4. c. 34. Concil. Dusiac. I. p. 399. V. *Fidelis*.

INFIDELIA, ἀπιςία. Gloss. Lat. Gr. V. *Infidia*.

INFIDELITAS erga Regem dominumue feudalem, in Leg. Longobard. l. 1. tit. 34. V. *Infidelis*.

INFIDIA. Gloss. Graec. Lat. ἀπιςία, *Incredulitas*, *Infidia*, *diffidentia*, *perfidia*. Ita et in Gl. Lat. Gr.

INFIDIS, infiduus. Pactum a. 1232. apud Acher. Spicil. t. 9. p. 283.

INFIDVCIARE, in *fiduciam* seu pignus dare. Lex Longob. l. 2. tit. 29. V. *Fiducia*.

† INFIGERE, inserere. Pontif. Mogunt. Ms.

INFILARE. (1) Vox Italica, Gallis *Enfiler*, filo traiicere. In actis S. Francisci de Paula, t. 1. April. pag. 185. (2) † Filo seu fune colligare. Guido de Vigeu. Ms.

INFILATVRA FICVVM, series ficuum filo traiectarum, in iisdem Actis p. 147.

† INFILÇARE, INFILSARE, filo seu lino traiicere, Gall. *Enfiler*. Stat. ant. Florent. l. 3. c. 12.

INFINALITAS. Guigo Prior Carthusiae de Quadripertito exercitio Cellae c. 25. de Deo; *Nec potest vllo modo, vel pro sua puritate maculari, vel pro sua simplicitate diuidi, vel pro sua immensitate comprehendi, vel pro sua Infinalitate mensurari.*

IN FINE, locutio Gallica, *Enfin*, tandem, Germ. endlich apud Marten. t. 4. Anecd. col. 29.

† INFINGERE, *tangere*, *vel colorem immutare*. Gloss. vet. Cod. 7641.

INFINIBILIS, infinitus. Apuleius de dogmate Platonis.

INFINITABILIS, *negabilis*, in Glossis Sangerm. MSS. n. 301. Legendum *Inficiabilis*.

INFINITARE, *in infinitum protrahere*, apud Goclenium in Lexico Philosophico.

INFINITILOQVENTIA, *infinitas sermonis, scil. cum sermo non potest reperire exitum.* Idem Goclen.

INFIRMARE, aegrotare, infirmum esse. Agnelli Liber Pontif. apud Murator. t. 2. p. 182. col. 2. Passiuum *Infirmari* pluries occurrit in Euangelio secundum Iohannem c. 11. et alibi.

INFIRMARIA. (1) Nosocomium, conclaue infirmorum, in Monasteriis praesertim, Galliis *Infirmerie:* in Tradit. Fuldens. l. 3. trad. 53. apud Matthaeum Paris a. 1252. Thomam Stubs de Actib. Pontificum Eboracens. an. 1285. INFIRMARIAE GENERALES, in Consuetudinibus Cluniacensibus a. 1301. e MS. B. M. Deauratae, idem quod *Minutiones generales*, stata nimirum tempora, quibus sanguis Monachis *minuebatur*, seu vena secabatur. INFIRMITORIVM, vt *Infirmaria*, nosocomium, in Chronico Montis-Sereni a. 1170. 1184. apud Willelmum Thorn. a. 1312. etc. INFIRMATORIVM, apud Caesarium Heisterb. l. 1. c. 35. l. 9. c. 2. et in Chronico Montis-Sereni an. 1219. pag. 124. INFIRMERIVM, eadem notione, apud Fontanum Hist. Auenion. pag. 178. (2) Interdum est ipsum *Infirmarii* officium, vt apud Innocent. III. l. 14. Epist. 121.

INFIRMARIVS, officium Monasticum, *Frater, cui cura infirmorum commissa est*, ait Lanfrancus in Statutis Ordinis S. Benedicti c. 9. INFIRMARIAE MONIALES, in Ch. Ms. a. 1249.

† INFIRMATORIA, i. q. *Infirmaria* 1. in Probat. t. 2. Hist. Burg. p. 219.

INFIRMATORIVM, INFIRMERIA, V. *Infirmaria* 1.

INFIRMITAS. († Damnum, calamitas, pernicies. Ch. a. 1401. inter Prob. t. 3. Hist. Nem. p. 157.

INFIRMITATES, feminalia, subucula, aliaue eiusmodi indumenta interiora, sic dicta vel quod pro infirmitate Monachis concessa fuerint, vel quod iis infirma corporis seu pudenda tegerentur. Bernardus in Ordine Cluniac. part. 1. c. 74. n. 42.

† INFIRMITATVS, infirmus. Chr. Th. Otterbourne p. 189. Vide *Infirmare*.

INFIRMITORIVM, V. *Infirmaria* 1.

INFISCARE, in fiscum redigere, confiscare. Lex Aleman. tit. 25. et 26. *Res eius Infiscentur in publico.* Annales Franc. S. Nazarii an. 786. *Possessiones vero vel agros eorum omnes Infiscati esse nosceuntur.* Vide *Fiscus*.

INFISTVLATVS, morbo *Fistula* dicto laborans, V. in *Fistula* 2.

† INFITEOS, emphyteusis, in Ch. an. 1033. apud Murat. to. 1. Antiq. p. 17.

INFITEVS, *negator rationis meae*, ab *Inficiari*. Ita Iso Magister in Glossis. Videtur legendum *Infitens*. Glossae Lat. Graec. *Infitentes*, ἀρνούμενοι. V. *Inficiari*,

† INFIXERE, pro infigere. Lit. remiss. Ms. a. 1355.

INFLABELLARE, inspirare. Tertull. adu. Valent. c. 23.

INFLABILIS, qui potest inflare, vel inflari, actiue enim sumitur et passiue. Lactantio de Opificio Dei c. 11. Cael. Aurel. l. 2. Tardorum c. 2.

INFLAMIA, inflammatio. Miracula MSS. Vrbani V. PP.

INFLAMINATVS, incensus, quasi flamine inspiratus. Vita S. Marcellinae Virg. t. 4. Iulii p. 232.

INFLATICVS, inflans. *Inflatico tumore turgerscens*, in Vita S. Guthlaci t. 2. April. p. 46.

INFLATOR, qui inflat. Gloss. Graec. Lat. ἐμφυσητὴς, *Inflator*.

INFLATVRA, inflatio, Gall. *Enflure.* Miracula MSS. Vrbani V. PP.

INFLEBILIS, V. *Indeflebilis*.

INFLICTIO, (idem videtur quod expositio, expostulatio.) Charta anni 1306. fol. VIIIxx. VII. Regesti Ioannis Comitis Pictau. ex Chartophylacio Regio: *Cum humili inflictione significatum nobis fuit*, hoc est, *afflictione*, vt videtur; hic enim sermo est de querimoniis delatis ad Comitem. *Multa Inflictione corrige*, in Cod. Theod. l. 9. tit. 17.

INFLIN-

†INFLINGERE, infligere, in Stat. crimin. Saonae c. 32.

INFLORARE. Odo Cluniac. serm. de S. Benedicto: *Plebs urbana, nobilibus viris conserta, Clericorum etiam honestis quasi inflorata personis, etc.* Id est, in modum campi distincta floribus. *Ecclesiam possessionibus variis ditatam personis honestissimis Inflorare*, apud Acherium to. 8. Spicil. p. 187. *Inflorari, honore florido vigere*, apud Barthium in Glossario ex Gauterio de Bellis Antiochenis.

† INFLVENTIA AQVARVM, inundatio, t. 3. Hist. Nem. p. 19. Instr.

† INFLVOR, influxus, in Act. SS. t. 2. Sept. p. 217.

INFOCARE, verbum Italicum, candefacere, inflammare. Acta S. Franciscae Rom. t. 2. Martii p. 164.

INFODERARE, intus vesti pellem aut pannum villosum assuere. Compotus an. 1333. Hist. Dalphin. to. 2. p. 275.

INFODERATVRA, pellis vel pannus villosus vesti assutus, ibidem.

† INFODITVS, pro infossus, Gall. *Enfoui*, in Tabul. Fossat. fol. 3.

INFOEDATIO, pro *Infeodatio*, traditio in feudum, apud Laguille Hist. Alsat. pag. 32. Probat. col. 2. Vide *Feudum*.

† INFOEDERABILIS, implacabilis, inexorabilis. Acta SS. to. 3. Sept. p. 163.

INFOEDERABILITER, implacabiliter, sine foedere. Petrus Damianus in Vita S. Odilonis c. 10.

INFOLLARE, V. *Follis* 3.

INFOLLONICATVS. Gloss. Graec. Lat. ἄκναφος, *Rudis, Infollonicatus, Impolitus*. Sic etiam MS. qui fullonis operam non habuit.

INFORARE, *In foro placitare*, Gloss. Isid. Plautinum verbum, quod interpretantur, in ius vocare.

INFORCERE, munire. Charta Communis Suession. apud Perardum p. 336. V. *Infortiare*.

INFORCIA, vis, violentia, Gall. *Force*. Charta Philippi Franc. Regis in Hist. Harcur. to. 4. p. 1347. V. *Fortia*.

INFORCIAMENTVM, munitio. Priuilegium a. 1265. ex Chartul. S. Ioannis Carnot. V. *Fortia*.

INFORCIARE, vt *Infortiare*, munire, V. in hac voce.

INFORCIATI SOLIDI, quorum materia purior erat minimeque adulterata, V. *Moneta Fortis* in *Moneta*.

INFORCIATVM RVBRVM, Gall. *Rouge foncé*, spissius, minusque lucidum, in Actis Episcoporum Cenoman. p. 390.

INFORESTARE, in siluam conuertere, i. q. *Afforestare*, ap. Matth. Paris. a. 1245. V. *Foresta*.

INFORMACEVS, *formarius paries, qui duabus tabulis circumdatis, tamquam in formam infercitur*, in Amalthea.

INFORMARE, docere, monere. Gall. *Informer*, apud Lobinell. in Gloss. to. 3. Hist. Paris. INFORMARE SE, inquirere, Gall. *s'Informer*, in Diplomate Xysti IV. PP. t. 3. Concil. Hispan. p. 687. INFORMARI, edoceri, certum fieri, Gall. *Etre Informé*, apud Rymer. t. 6. p. 663.

INFORMATIO, Gall. *Information*, inquisitio. Apud D. Brussel to. 1. de Feudorum vsu p. 233. Occurrit alibi.

INFORMITAS, deformitas, apud Iulianum Toletanum lib. 3. Prognost. c. 30.

INFORNARE, verbum Italicum, Gallis *Enfourner*, panem in furnum immittere, inducere. Occurrit in Memoriali Potestatum Regiens. ad an. 1288. apud Murat. to. 8. col. 1147. V. *Infurnare*.

† INFORRARE, pellitio instruere. Stat. Placent. l. 6. V. *Infoderare*

INFORTES, pro *Fortes*. Cathwplus in Epistola ad Carolum Magnum.

INFORTIARE. (1) Munire, Gall. *Fortifier*. Charta a. 1195. apud D. Brussel de vsu Feudorum t. 2. pag. XVI. V. *Fortia*. (2) † Securiorem facere. Ch. Ms. a. 1234. (3) † *Fortiam* seu vim inferre, Gall. ol. *Inforser*. Lit. remiss. Ms. a. 1385. V. *Fortia* 2. (4) † *Infortiare curiam*, eam competenti iudicum numero munire. Iudic. Ms. a. 1267.

INFORTIATI, species monetae *fortis* seu purioris minusque adulteratae. V. *Moneta Fortis* in *Moneta*.

† INFORTIATIO, munitio, in Ch. Ms a. 1256.

INFORTIATUM, pars vna Digestorum Iuris, quod barbari nostri Iurisconsulti in tres partes diuisere, *Digestum nouum*, *Infortiatum*, et *Vetus*: quae nomina Bulgari et Azonis saeculo nata tum primum aiunt, nomenclationis etymo hactenus incerto, cuius quidem meminit Robertus de Swapham, qui vixit sub Henrico III. Rege Angliae, in Chronico Monasterii Petroburgensis: quo loco ait, Benedictum, eiusdem Ecclesiae Abbatem, qui mortuus est anno 1194. describi fecisse plures libros iuridicos, atque in iis *Institutiones Iustiniani*, (sic) *cum Authenticis et Infortiato*, *Digestum vetus*, *tres partes*, *cum Digesto nouo*, *summam Placentini; totum corpus Iuris in duobus voluminibus*. Apud Seldenum in Praefat. ad Angliae Historicos, editos anno 1652. n. 8.

† INFORTIATUS, dicitur in foro ecclesiastico is, in quem vltima monitio seu excommunicationis sententia lata est. Sentent Ms. a. 1246.

† INFORTIFICATIO, opponitur *Infortiationi*. Ch. Ms. a. 1376.

INFORTUNARE, infortunatum reddere. Praefatio pro benedictione coniugum in Missali Paris.

INFORTUNIOSUS, infortunatus, apud Guibertum l. 3. de Vita sua cap. 3.

† INFORTUNIUM, maleficium, scelus, in Probat. to. 1. Histor. Nem. p. 180.

INFRA, passim pro *Intra*, vnde Italicum *Fra*. INFRA BREVE, breui, propediem, Gall. *Dans peu*, apud Rymer. t. 4. p. 633. col. 1. INFRA SE, vel INTRA SE, quod Galli dicunt, *A part soi*, *en soimesme*. Acta S. Ceciliae Virg. et Mart. *Tunc Valerianus respiciens, coepit intra se legere*, *etc.* Mox: *Cumque hoc Infra se legisset*, *etc.*

INFRACTIO ATRII ECCLESIAE, pro qua solent exigi 30. libra, vt est in Epistola Droconis Episcopi Bellouacensis ad W. Coëpiscopum. INFRACTIO BURGI, *Castri*, *Vrbis*. V. *Burgbrech*. INFRACTIO PACIS, *vel ordinis*, *vel Christianitatis*, *vel legalitatis*, in Leg. Henrici I. Reg. Angl. c. 21.

INFRACTOR, qui infringit, violat, destruit, apud *Madox* Formul. Angl. p. 240.

INFRACTURA. (1) Delictum, crimen, vel quidquid leges *infringit*, et contra eas fit. Leges Henrici I. Regis Anglic. cap. 68. *Redduntur duae librae pro Infractura ordinis*, *etc.* Charta Caroli C. apud Doublet. in Hist. Sandionysiana c. 788. (2) Effractura, actio effringendi. Inter Formulas Bignonianas art. 26. exstat *Cautio de Infracturis*, cuius initium ita concipitur: *Contigit quod cellarium vel spicarium vestrum Infregi*, *et exinde annonam vel aliam raupam in solidos tantos furaui*, *etc.* INFRACTURA BURGI, V. *Burghbrech*. INFRACTURA CHEMINI. Charta Communiae Meldensis an. 1179. *Si quis in chemino in alium violenter manus iniecerit*, *et clamor inde processerit*, *et de hoc conuictus fuerit*, *Infracturam chemini forisfractor 7. solidis emendabit*. INFRACTURA ECCLESIARUM, in Capitulis Caroli Calui, apud Baluz. t. 2. Capit. col. 150.

† INFRAMISSIO, quidquid alicui possidendum assignatur, et in ius, possessionem mittitur. Ch. an. 1227. apud Murator. to. 4. Antiquit. pag. 440.

INFRAMITTERE, interponere, Gall. *Entremettere*, a voce *Mittere*, *Mettre*. Ratherius Veron. Episc. in Apologetico.

INFRAMURANEUS, infra seu intra muros vrbis, vel castri. Gregorius Turon. l. 7. c. 22.

INFRANARES, mystax, superioris labri barba. Gloss. Sancti Benedicti: *Infranares*, μύσταξ. V. Sidonium l. 1. Ep. 2.

† INFRASIA, ornamenti species, Gall. *Fraise*. Ch. Ms. a. 1360. *Infrasia de argento*, *et corrigium vnum de argento*. V. *Aurifrigium* et *Orfresium*.

INFRAVDARE, defraudare. Act. SS. t. 2. April. p. 429.

† INFRENDA, pro *Inferenda*, in Ch. Caroli M. a. 770. t. 5. Collect. Hist. Fr. p. 719.

INFREQVENTATVS, infrequens, rarus. Sidonio l. 4. Epist. 10. et l. 9. Epist. 15.

† INFRESCATRARE, herbis recentibus vel arborum ramusculis locum refrigerare. Comput. a. 1400. inter Prob. t. 3. Hist. Nem. p. 150. Vide *Fresqueria*.

INFRIGDARE, refrigerare, *Refraischir*. Alexander Iatrosoph. l. 1. de Passionib.

INFRIGIDARE, ead. notione. *Aestiuo tempore vinum Infrigidare*, in Chron. Mellic. p. 417.

INFRIGIDATVS, frigefactus, rigens frigore. In Actis SS. to. 1. Iulii p. 586.

INFRIXATVRA, fimbria. Constitut. Frederici Regis Siciliae c. 93.

† INFRONITVS, i. q. *Infrunitus*, *foul*, *indiscret*, in Gloss. Gall. Lat. Cod. 7684. V. *Frunium*.

INFRONTARE. (1) Terminari, Gall. *Abontir*. Charta a. 855. Marcae Hispan. col. 789. (2) INFRONTARE SESE, opponere sese, quasi frontem fronti opponere. Isidorus Pacensis in Chron. aera 769.

INFRONTATIONES, fines, limites, apud Mabillonium to. 5. SS. Bened. p. 89.

INFRONTATE, impudenter. Fulgentius: *Catillare est per alienas domos Infrontate gyrare*.

INFRONTATVS, impudens, absque fronte, infrunitus. Concil. Ticinensi sub Benedicto VIII. PP. in Praefat.

INFRONTVOSVS, vt *Infrontatus*. Rolandinus Patav. de factis in Marchia Taruisina l. 10. c. 16.

INFRVCTIFER, qui non fert fructus. Non semel legitur in Chartis: *Arbores fructiferae et Infructiferae, etc.*

INFRVCTVARE, fructus, seu grana in terram mittere. *Enfruiter*, in Consuetudinibus municipalibus.

INFRVCTVS, vsusfructus. Charta Officialis Remensis a. 1238. in Tabulario Compendii.

INFRVNITAS, dementia. Translatio S. Guthlaci, t. 2. April. p. 56. Vox *Infrunitus* non semel occurrit apud Senecam et alios recentiores pro Imprudens, fatuus, insipiens. V. *Fruniam*.

INFRVNITVS, V. *Fruniam*.

† INFRVTECTVS, qui non fert fructus. Chart. S. Vict. Massil.

† INFVBILITVS. *Vsque in balma infubilita*, in eodem Chart. forte quae immediate subtus est.

INFVCATE, absque fuco, in Instrumento t. 3. nouae Gall. Christ. col. 146.

† INFVCATVS, sincerus, sine fuco. Elmham. in vita Henr. V. c. 89.

INFVGARE, in fugam agere, conjicere. Io. Biclariensis: *Claudius vix cum 300. viris 60. millia ferme Francorum noscitur Infugasse*.

INFVLA, casula, planeta, vestis sacerdotalis. Hugo a S. Victore in Speculo Eccl. l. 1. c. 6. *Casula, quae alio nomine planeta, vel Infula dicitur*: vbi perperam editum *Infusa*. Statuta Ecclesiarum Cadurc. Ruthen. et Tutel. apud Marten. t. 4. Anecd. col. 716. *Infula seu casula quae alias vestes cooperit caritatem significat, quae virtutes continet in se omnes*. Inuentar. Eccl. Nouiom. an. 1419. *Item vna alia Infula nigra de sargia foderata de tela viridi*. Statuta Synodalia Alberici Episcopi Placentini an. 1298. *Nullus Presbyter seu Rector Ecclesiarum ciuitatis - - - debeat portare Infulas sub biretis*. In vltimo hoc loco *Infulas* intelligo *Fascias* ad tegendum caput vel ornandum: qua notione vocem *Infula* vsurparunt Latini. Qualis autem fuerit antiquorum Infula docet Seruius in librum 10. Aeneid. Virgilii: *Infula*, inquit, *Fasciae in modum diadematis, a qua vittae ab vtraque parte dependent: quae plerumque lata est, plerumque tortilis ex albo et cocco*. INFVLAE ECCLESIASTICAE. Translatio SS. Sebastiani et Gregorii, saec. 4. Benedict. part. 1. p. 396. *Religiosa Monachorum concio ecclesiasticis Infulis redimita stabat prospectans, vnanimi deuotione vniuersalibus Officiis animata, vt pro-*

tectori ac patrono perenniter habituro congrua suscipiendi ferret obsequia. † INFVLAE PRAEFECTVRAE, pileus, quo praefectus Romanus dignitate inuestiebatur. Caeremon. Rom. Ms. † INFVLAE RECTORIALES, ornamenta quae ad Rectoris dignitatem. Statut. Vniuers. Aquens. a. 1483. † INFVLA, pro quouis pileo, in Statut. pro comit. Venaiss.

INFVLARE, infulis ornare. Gloss. Isid. *Infulat*, *Propitiat.* Graeuius scribendum credit *Infulis ornat.* Suetonius in Caligula c. 27. *Cunctantem pueris tradidit verbenatum Infulatumque.*

INFVLLONICATVS, ἄκναφος. Gl. Cyrilli et Lat. Gr. Sangerm. Rudis, impolitus.

† INFVNDERE. (1) Fodere. Ch. Ms. a. 1299. (2) Fundere. Ch. Ms. a. 1300.

INFVNDITVS, V. *Infusio.*

INFVRCARE, in furcam agere, suspendere. Rodericus Toletan. in Hist. Arabum c. 25.

INFVRIARE, in furorem efferare, apud Duellium lib. 1. Miscell. pag. 236.

INFVRIOSVS, furiosus, apud Raim. Duell. l. 1. Miscell. p. 241.

INFVRNARE, *in furnum mittere, vel in furno coquere*, Ioanni de Ianua; *Enfourner*, in Glossis Lat. Gall. Sangerman. V. *Infernare* et *Furnare.*

INFVSA, V. *Infula.*

INFVSARE, *fuso inuoluere.* Ioan. de Ianua; *Enfuseler*, in Glossis Lat. Gall. Sangerm.

† INFVSELATVS, fusis instructus, Gall. *Fuselé.* Guido de Vigeu. Ms.

INFVSIDARIVM. Ioannes Laudensis in Vita Petri Damiani num. 42. *Audiui eumdem videlicet totidem aliquando diebus nullo refecisse cibo, nisi parco leguminis Infusidario.* Mabillon. Saec. VI. Benedict. part. 2. pag. 262. suspicatur legendum *leguminis infusi diario.* Id est vt ipse Damianus loquitur Opusc. 15. *radicibus et leguminibus Infusis, vel etiam elixis.*

INFVSIO, vel *Infusitus*, vel *Infunditus*, equorum morbus, qui accidit ex potatione superflua, vel ex immoderato labore. Vide Iordanum Risum Colabrum MS. l. 2. de Medicaminibus equorum et Petrum de Crescentiis l. 9. de Agricult. c. 19.

INFVSORIVM. Will. Brito in Vocabul. MS. *Infusoria dicebantur vasa, quibus oleum lucernis infundebatur.* Breuiloq. *Infusorium, vas, in quo est oleum, quod ponitur in lucernis Item Infusorium dicitur, per quod projicitur ablutio calicis.*

† INFVSTIS et hoc INFVSTE, *posito in honore.* Glossar. Lat. Ital. Ms.

INFVSTITVS, V. *Infusio.*

INFVSVS EQVVS, V. *Suffossor.*

INGADIARE, pignori dare, Gall. *Engager*, apud Marten. t. 1. Anecd. col. 391. V. *Vadium.*

† INGAGIARE, idem, in Ch. Ms. a. 1274.

INGAM, INGANNVM, V. *Ingenium.*

† INGANCLA, species sagittae. Stat. a. 1324. inter Probat. t. 4. Hist. Occit. p. 164. *Ancum cum sagittis dictis musquetis vel inganclis.* V. *Inganela.*

† INGANNARE, decipere, fallere, vox Ital. Ch. an. 1132. inter Prob. t. 2. Hist. Occit. V. *Ingenium* 1.

INGANNVM, V. *Ingenium.*

† INGANOLA, armorum genus, quod inter arma vetita recensetur in Stat. Vallis-Ser. rubr. 44. V. *Ingancla.*

INGANVM, V. *Ingenium.*

INGARDIATOR, vt *Gardiator*, custos. Litterae a. 1358. t. 3. Ordinat. Reg. p. 305.

INGARRVLA, f. pica, quae garrula et loquax dici solet. Libellus de remediis peccatorum apud Marten. to. 4. Anecd. col. 22. *Poenitentia bibentis quod intinxerit aquila, vel Ingarrula, vel Gallina, vel* (f. VII.) *dies et noctes in pane et aqua.*

† INGAYNARE, inserere, Gall. *Engainer*, t. 2. Hist. Nem. Prob. pag. 260. INGVAYNARE, ibid. p. 197.

† INGAZARE, oppignerare, Gall. *Engager.* Stat. Vallis-Ser. c. 92.

INGAZIARE, pignerare, V. *Inguaziatio.*

INGEGNERIVS, V. *Ingeniarii.*

INGEMAS. Agnellus in Vita S. Martini c. 1. apud Murator. t. 2. p. 182. col. 1. *Omnes suburbanae ciuitates veniebant, omnia docaria et subtegulata et omnia ligna abiegna et quae necessaria erant, Rauennenses ciues voluentes in angaria cum finibus et Ingemas cetera.* An restituendum *cum firnibus et Ingeniis ceteris.* V. *Ingenium.*

INGEMOSITAS. Ianssonius in Auctario Glossarium Isidori: *Indolentia, Ingemositas.*

INGENIARE. (1) Per ingenium ac artem quidpiam excogitare. Constantinus African. l. 3. de Morbor. curat. c. 14. *Causam morbi Ingeniemus auferre, etc.* Hinc emendandus, ni fallor, Frotharius Tullensis Epist. 20. *Interfeci in vestris forestibus lupos 211. Interfeci, dico, quia me iubente et Ingenuante capti fuerunt.* Legendum enim puto *Ingeniante.* (2) INGENIARE VRBEM, machinis bellicis oppugnare. Gasparis Barthii Glossar. ex Anonymi Histor. Palaest. V. *Ingenium* 2. (3) INGENIARI, Iohanni de Ianua, *Ingenium exercere, ingeniose se habere; et ponitur pro decipere, et tunc est transitiuum.* Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Ingeniari, Exercer engin ou engigneur.*

INGENIARII. Vgutio: *Arcepellones, qui vulgo dicuntur Ingeniarii.* INGEGNERIVS, Ital. *Ingegnere,* in Historia Cortusiorum, apud Murator. t. 12. col. 805.

INGENIATOR. (1) Machinarum bellicarum confector, Gall. *Ingenieur.* Computus an. 1336. to. 2. Hist. Dalphin. p. 284. V. *Ingeniator,* et *Ingeniosus.* (2) *Donum de Ingeniatores*; hoc est, vti videtur, de rebus *ingenio* et arte comparatis. V. *Donum* 2.

INGENICVLARI, genua flectere, Britoni in Vocabul. Vtitur Vitruuius l. 9. c. 6. V. *Geniculare.* INGENICVLARE dixerunt Hyginus Astronom. l. 2. c. 6. et Lampridius in Heliogabalo. INGENICVLANS, *genua flectens.* Io. de Ianua. Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Ingenicularis, Agenoilleur.*

INGENICVLATIO, oratio cum genuflexione emissa. Adamnanus l. 3. de Locis SS. c. 4.

INGENIOLVM, paruum *Ingenium, Petit Engin,* in Glossis Lat. Gall. Sangerm. Chronicon Cornelii *Zantfliet* apud Marten. t. 5. Ampl. Collect. col. 387.

INGENIOSE, per fraudem. Capitula Pippini, Regis Ital. a. 703. c. 23. V. *Ingenium* 1.

INGENIOSITAS. Io. de Ianua, *Astutia, calliditas, prudentia, subtilitas.* Marten. t. 5. Ampliss. Collect. col. 790. *Sangambassa pontem mira Ingeniositate fabricari fecit,* id est, miro artificio; qua notione vox *Ingeniositas* affinis est voci *Ingenium.*

INGENIOSIVS, machinarum bellicarum confector, vel qui iis praeest in bellis, quem Galli *Ingenieur* dicunt. Plinius Iunior l. 10. Epist. 40. *Architecti tibi deesse non possunt. Nulla prouincia est, quae non peritos et Ingeniosos homines habeat.* Albertinus Mussatus l. 4. p. 21. *Cum balistarum tormentorumque omnis generis apparatibus Ingeniosos ad castri oppugnationem sero perordinat.* Qui igitur *ingeniis,* seu machinis bellicis praeerant, *Ingeniarii* dicebantur. V. *Ingenium* 2.

INGENITVRA, sterilitas. Vita S. Vitalis Abb. t. 2. Martii p. 31.

INGENITVS. (1) Prostratus. Vita S. Sauini t. 3. Iulii p. 179. *Ingeniti ex templo terrae, Dominum deprecabantur dicentes, etc.* INGENITVS, dictus quidam Burchardus, vt habet Canisius to. 5. Antiq. lection. p. 786. quod ex vtero matris excisus, et aruinae porci, vbi incutescerer, inclusus fuisset. (3) † Mendose pro *Ingenuus,* in Ch. Ms. ann. 1184.

INGENIVM. (1) Ars, machinatio, fraus. Ioan. de Ianua: *Ingenium - - - astutia, calliditas.* Tertullianus aduersus Gnosticos: *O parricidii Ingenium! o sceleris artificium! o argumentum crudelitatis.* Lex 6. Cod. Th. de Curiosis: *Callida machinamenta*

menta commeantium, ac simulatae obseruationis Ingenia et fraudes depellant. MALVM INGENIVM, eadem notione, Gallis *Mal-engin.* Lex Salica tit. 36. §. 4. *Si quis per malum Ingenium in curtam alterius miserit aliquid, quod furatum est, etc.* ENGANNVM, idem quod *Ingenium*, Hispanis, *Enganno*, Gallis *Engin.* Occitanis, *Engana*, fallere. Charta Ildefonsi Regis Arag. apud Marcam in Hist. Beneharn. l. 6. c. 5. n. 4. *Ego Rex conuenio vobis Dominae Mariae - - - totum praedictum honorem tenere et habere et expletare secure et in pace, sine vestro Engam, sicut superius scriptum est.* Alia eiusdem Regis l. 6. c. 9. n. 3. *Quod vobis valeam et adiuuem vos, bona fide et sine Enganno.* ENGANNARE, *Enganer*, decipere, Hispanis, *Engannar.* Pactum nuptiale inter Raymundum et Sanciam filiam Petri Reg. Aragon. Octob. 1205. *Et ipsum in Dei fide et mea recipio, quod eum non decipiam, vel Engannem, etc.* INGANNVM, INGANVM, vt *Engannum. Ingam*, in Charta Aymerici Vicecom. Narbon. a. 1014. apud Stephanotium t. 1. Antiq. Occitan. MSS. p. 516. *Ingan*, in Charta 4. armarii Narbon. ex Archiuo S. Victoris Massil. Charta a. 1103. apud Brussel t. 2. de Vsu feudorum pag. 729. *Istas omnes superscriptas donationes dono vobis ego Willelmus* (Montispessul.) *sine vestro inganno, ad meum seruitium.* Testam. Rogerii Vicecomitis Biterr. a. 1150. apud Marten. t. 1. Anecd. col. 411 *Absque omni Inganno eis dono et autoriso.* Pactum matrimonii an. 1207. ibid. col. 807. *Bona fide et sine malo Inganno istas pactiones praedictas tenebunt.* Rursum occurrit apud eundem Marten. t. 1. Ampl. Collect. col. 1091. in Hist. Dalphin. to. 1. p. 148. col. 2 etc. *Inganum* vero t. 1. Anecd. col. 251. *Per rectam fidem sine Ingano.* (2) Machina bellica, *ingano* et arte adinuenta, constructa. Tertullianus de Pallio c. 1. *Nam et arietem - - - nemini vnquam adhuc libratum illa dicitur Carthago, studiis asperrima belli, prima omnium armasse in oscillum penduli impetus debile pecoris caput vindicantis. Cum tamen vltimarent tempora patriae et aries iam Romanus in muros suos quondam auderet: stupuere illico Carthaginienses vt nouum extraneum Ingenium.* Ita arietem *argumentosum Ingenium* vocat Miscella l. 17. p. 489. Tudebodus l. 5. pag. 811. *Atque eum acceptum ligatis manibus et pedibus posuerunt in fundum cuiusdam Ingenii, quod Perrea vocatur, etc.* Instrum. an. 1322. apud Rymer. t. 3. p. 939. *Et quaedam Ingenia ad proiiciendum petras grossas super castrum praedictum.* (3) Instrumentum notarii. Bullarium Casin. t. 2. Const. 90. *Siue per traditiones, siue per Chartularum Inscriptionis, siue per aliquo legali Ingenio vel tenore.* (4) Ratio, caussa. Leges Luitprandi apud Murator. t. 1. part. 2. p. 67. *Si manifestum fuerit, quod aut iudex, aut sculdais, et saliarius aut decanus, vbi ipsi arioli, aut ariolae sunt, et eos non condemnauerit, aut praemium tulerit - - - vel pro qualicumque Ingenio absoluerit, integrum guidrifild suum in palatio componat.* (5) Rete aut hamus. Quoniam Attachiam c. 87. §. 2. *Salmunculi non capiantur, nec destruantur per retia, aut per alia Ingenia ad stagna molendinorum, etc.* (6) Instrumentum nauticum trahendis nauibus accommodatum. Miracula MSS. Vrbani V. PP. *Trahentes sagentiam cum vno bono Ingenio perduxerunt eam in terram.* (7) † Res quaeuis quae vsui est. Monstrae factae ap. Chassagn. an. 1511. *Vnam balistam fulistam suo ingenio.* Pact. a. 1517. *Quia molendina praedicta et alia ingenia constructa ad vsum etc.*

INGENIVS, f. charta, instrumentum. Charta S. Michaelis de Fallio in Comitatu Barchinon. *Dono cum filiis, garricis - - - et ortis et aquis sicut superius resonat siue per vllas quasque voces, siue per meos Ingenios.* V, *Ingenium* 3.

† INGENTER, multum, valde. Acta SS. t. 6. Iul. p. 759.

INGENTIA, magnitudo, acerbitas. Acta S. Franciscae Rom. t. 2. Martii p. 97.

INGENTIFICVS, ingens, magnus, immanis. Gerardus Maurifius apud Leibnit. tom. 2. Script. Brunsuic. p. 24.

INGENTIOR, maior, in Gistis Abbatum S. Germani Autissiod. c. 19.

INGENTITVDO, crassitudo, amplitudo, apud Acher. to. 8. Spicil. p. 629.

† INGENTVS, pro ingens, in Praefat. ad Chartul S. Petri Carnot.

INGENVALIS MANSVS, V. in *Mansus* et *Ingenuus*.

INGENVARE. (1) Manumittere, *Ingenuum* facere. Charta Hispanica aerae 1082. apud Antonium *de Yepes* in Chronico Ordinis S. Benedicti to. 6. *Et cum seruis istis - - - feris illo maiore, quem Ingenuamus.* Capitulare Caroli M. a. 808. *De his qui fraudulenter se Ingenuare volunt, etc.* (2) V. *Ingeniare*.

INGENVILIS, ingenuus. Codex MS. Irminonis Abbat. Sangerman. fol. 72. col. 2. *Sunt ibi foci inter Ingenuiles et lidiles CXXIIII. qui soluunt de spelta modios CXXIIII. propter wactam. Soluunt de axiculo inter Ingenuorum et lidorum et seruorum mansus VI. (6000.) DCCC. de scindalis similiter.* V. *Mansus Ingenuilis*.

INGENVITAS. (1) Ingenui status. Charta Carolomanni Regis a. 881. (2) Nobilitas, titulus honorarius, concessus Reginae Angliae a Gregorio VII. PP. libro 7. Epistola 26. (3) Libertas seruo data per manumissionem. Synodus Aurelian. II. can. 9. *Si de seruis Ecclesiae libertos fecerit Episcopus, in Ingenuitate permaneant.* CHARTA INGENVITATIS, qua seruus in libertatem asseritur: *Ingenuitas Chartae*, pro *Charta Ingenuitatis*, in Capitulari 3. Caroli M. an. 803. edit. Baluzianae. *Chartula libertatis*, apud Paulum Diaconum Emeritensem in Vita S. Masonae Episcopi Emerit. c. 17. Capitularia Caroli Magni l. 3. c. 28. *Si quis per chartam Ingenuitatis a domino suo legitimo libertatem est consecutus, liber permaneat.* (4) Praedium liberum, *mansus Ingenuilis*, in Annalib. Bertinian. Francor. a. 866. Iidem Annales a. 777. *Et secundum morem illorum omnem Ingenuitatem et alodum manibus dulgtum fecerunt, si amplius mutassent secundum malam consuetudinem eorum, nisi conseruassent in omnibus christianitatem, etc.* (5) Immunitas, securitas. Tabularium Conchensis Abb. in Ruthenis ch. 503. a. 1180.

INGENVVS, liber, qui opponitur seruo, aut cuiuis obnoxiae conditionis, in Lege Salica tit. 37. 43. 44. et alibi passim. Glossar. Lat. Graec. *Ingenuus*, εὐγενὴς, ἐλεύθερος, ἐπίσημος. Hi a tributis immunes erant, quod secus erat de seruis. Gregorius Turon. l. 7. c. 15. *Multos de Francis, qui tempore Childeberti Regis Senioris Ingenui fuerunt, publico tributo subegit.* Erchembertus in Hist. Longob. c. 6.

Liber et ingenuus sum natus vtroque parente;
Semper ero liber, credo, tuente Deo.

In Capitulari Caroli Mag. pro partibus Saxoniae, triplex hominum conditio statuitur, *Nobilium*, seu qui de nobili genere sunt, *Ingenuorum*, et *Litorum*. Vnde patet, hoc loco *Ingenuos* pro iis, quos *liberos* vocabant, vsurpari, vt in voce *Liber* obseruamus: alias *Ingenui* dicti, qui ex seruitute manumissi, libertatem consequebantur. Hinc *Ingenuus fieri* dicitur, qui in libertatem asseritur, apud Gregor. Turon. lib. 8. cap. 41.

INGERARE. (1) Pro *Inaggerere*, in Statutis Mediolan. part. 2. c. 247. (2) INGERARE, INGERIAE, voces deprauatae ex *Gerontikon*, liber continens vitas Patrum. V. *Geronticon*.

† INGERERE SE, se habere; dicitur de agri parte, qua extenditur. Ch. Ms a. 1259.

INGERSARE, *gersa*, seu cerussa, infuscare, illinire, V. *Gersa*.

† INGESSIO, pro iniectio. Ch. an. 1208. to. 7. Ordinat. reg. Franc. p. 604.

† INGESTIRE SE, se ingerere. Synod. Tornac. a. 1366.

INGLANDARE, glandibus alere. Anastasius in S. Hadriano PP. apud Murator. to. 3. p. 188. col. 2. Vide *Glandis*.

INGLANDVLA, inflatio glandularum gutturis seu tonsillarum. Acta SS. t. 3. April. p. 989.

INGLARARE, INGLAREARE, Italis, glarea seu arena substernere. Regimina Paduae apud Murator. to. 8. col. 461. *Hoc anno* (1275) - - - *Inglareata fuit via, qua iter Vincentiam.*

INGLORIA, ἀδοξία, *dedecus, ignobilitas*, in Supplem. Antiq.

INGLORIATIO, eadem notione, Dionysio Carthus.

INGLVTVS, *infirmus.* Papias et Amalthea.

† INGLVVIES, morbi genus, tumor gutturis. Acta SS. to. 3. Aug. p. 349.

INGOLINVS. Charta an. circiter 1060. apud Marten. to. 1. Anecdot. col. 187. *Leganit quoque Comes Guillelmus supradicto sancto* (Nicolao Pictav.) *in morte sua pedagium, quod vxor sua apud Manciacum tenebat, scilicet de Ingolinis, de decem solidis, duodecim denarios; de Voltron vero sex den. et X. sol.*

INGOMBERARE, impedire, obsidere. Acta SS. to. 3. April. p. 514. *Incumbrare.*

INGOTTATVS, laborans arthritide, Ital. *Gotta*, Gallis *Goutte*. Acta SS. t. 2. Iunii p. 376. V. *Gutta.*

† INGRADVATVS, nullo gradu in iure donatus. Ch. an. 1379. to. 3. Hist. Nem. Prob. pag. 39. V. *Graduatio.*

INGRAMINARE, *in gramina erumpere*, apud Papiam. Hinc emendanda Glossas Isid. *Ingraminat, in gramina rumpit.* Lege *erumpit.* Io. de Ianua: *Ingraminare, gramine implere.*

INGRANARE, moletrinae infundere, Gall. *Engrener.* Charta a. 1238. ex Chartul. S. Vandregesili t. 1. p. 806. Faber in Thesauro ex Fragmento Glossario Anglic. *Ingranare* reddit *Grana in horreum imponere.*

INGRANATIS, rosa, quae pomi granati colorem refert, vnde vocis *Incarnat*, apud Gallis etymon. Occurrit apud Michaelem Scotum de Physionomia c. 46.

INGRANDINARE, instar *grandinis* crebris flagellorum ictibus caedere. V. *Grandinare.*

INGRANGIARE, in *grangia* seu horreo recondere. Charta an. 1451. ex Archiuo B. M. de Bono-nuntio Rotomag. V. *Granea.*

† INGRANGIACIO, locus granis recondendis assignatus. Chron. Io. Whetham. V. *Ingrangiare.*

† INGRASSATIO, grassatio, incursio, to. 10. Collect. Hist. Franc. p. 251.

† INGRASSATVS, Gall. *Engraissé*, metaph. bonis abundans. Gualt. Hemingford. p. 17.

INGRATES TAVRI, Gall. *Engraissés*, incrassati, V. in *Taurus.*

INGRATINARE, vnguibus cutem carpere, Gall. *Egratigner.* Statutum a. 1204. apud Catellum in Comitibus Tolosanis p. 230.

INGRATITVDO. (1) Ira, indignatio, gratiae et beneuolentiae amissio. Ch. a. 1313. apud Rymer. t. 3. p. 419. *Idem Comes volens, sicut decet, vt dixit, dictae dominae Margarethae matri suae reuerentiam exhibere, et eam toto posse et conatibus honorare, nolens eius Ingratitudinem incurrere, etc.* Alias *Ingratitudo* vitium est ingrati animi. Vox hoc intellectu nimium nota, et vtinam minus necessaria; quam tamen nullibi reperies apud Latinos. V. Vossium de Vitiis sermonis. (2) † Seueritas. Consuet. Norman. c. 8.

† INGRATVITAS, officium grati animi. Testam. Ms. a. 1477.

INGRATVITVS, ingratus, molestus. Acta SS. Iunii t. 4. p. 563.

† INGRATVS, inuitus. Lit. remiss. Ms. a. 1357.

INGRAVANTER, haud grauate, lubenter, apud Acher. to. 10. Spicil. p. 18. *Ingrauate* dixit Ammianus non semel. V. *Grauatum.*

INGRAVARE. (1) Insculpere, Gall. *Grauer*, apud Rymer. t. 5. p. 48. (2) Im-

(2) Impetere, postulare. Videsis in *Cruare*.

INGREDI, inducere. Acta SS. Maii to. 4. p. 625. de B. Augustino Nouello: *Licentia - - - Ingrediendi in eandem ciuitatem Thermarum reliquias praedictas.*

INGREDICIVM, ingressus. Vetus Charta ex Tabular. S. Benigni Diuion. apud Perardum p. 162.

INGREMIARE, *accipere, vel in gremium mittere.* Vgutio et Io. de Ianua in *Gremium*.

INGRESSA, V. *Introitus.*

† INGRESSARIVM, liber continens antiphonas, quae ad missarum *introitus* a choro canuntur. Ch. an. 1019. t. 1. Hist. mon. Cassin. p. 81. *Ingressarium* edidit Murat. t. 4. Antiq. p. 770. V. *Introitus* 5.

INGRESSEA, reditus annui ex aliqua re prouenientes. V. in *Exitus.*

INGRESSITVDO. Charta Ioannis Episc. Cumani a. 1141. apud Vghellum t. 6. Italiae sacr. p. 269. *Nobis reddatis - - - in secunda die Lunae sacrae Quadragesimae coenam vnam - - - sine omnium Ingressitudine.*

INGRESSORA, terminatione Longobardica, pro *Ingressas.* Charta an. 965. apud Murator. t. 2. p. 421.

INGRESSVRIVM, V. *Ingressarium.*

INGRESSVS. (1) Reditus annui ex aliqua re prouenientes, vt fructus praedii, etc. V. in *Exitus.* (2) Vox Fori, Anglis *Entrè*, seu *Entrée*, quae vsurpatur de eo, qui personaliter, vel per alium eius mandato terram vel tenementum ingreditur, id est, eius possessionem inuadit. Contra hunc datur *Breue*, quod dicitur *de ingressu.* Rastallus. (3) † Incoeptio, t. 5. Cod. diplom. Polon. p. 81.

INGROSSARE. (1) Luculentius scribere, Gall. *Grossoier*: quod de forensibus instrumentis dici solet. Limborch. Sentent. Inquisit. Tolos. V. *Grossare.* (2) *Facere vt omnes partes cohaereant, condensare, facere continuum seu crassum.* Goclenii Lexic. Philosophicum. (3) † Italis, rem re permutare sub iudicis auctoritate, qui factum instrumento publico approbat; vnde INGROSSATIO, permutatio. Stat. Mart. l. 2. c. 24. INGROXARE, INGROXAMENTVM, INGROXATIO, eadem notione. Stat. a. 1225. ap. Murat. t. 2. Antiq. Ital. p. 339.

INGROSSARI, crassum fieri, inflari, tumescere. Vita S. Richardi, to. 1. April. p. 310. *Coeperunt igitur manus eius dextra, nec non et tibia valido tumore Ingrossari.*

INGROSSATOR. (1) *Ingrossatores*, Cowello l. 4. tit. 28. §. vlt. et Iurisconsultis Anglis, sunt monopolae, qui ad annonam carius vendendam, quantum possunt in suas manus congerunt, Gallis: *qui achetent en gros.* (2) Qui instrumenta forensia et contractus in membranis maiori charactere exarat et redigit, Gall. *Grossoieur.* Vnde, inquit, Spelmannus, aeuo Henrici VI. *Ingrossator magnae rotulae* appellatus fuit, qui hodie *Clericus Pipae* est: et *duplex Ingrossator*, qui nunc *Pipae contrarotulator.* INGROXATOR, ead. notione, in Laterculo Magistratuum Cremonensium, apud Murator. t. 7. col. 646. V. *Ingrossare* 1.

INGROXAMENTVM, INGROXARE, INGROXATIO, V. *Ingrossare* 3.

INGROXATOR, V. *Ingrossator* 2.

INGRVENTIA, irruptio, impetus, *Copia ingruens*, Barthio in Glossis ex Baldrici Hist. Palaest. *Ingruentia causarum et negotiorum pericula*, apud Schannattum. Vindem. Litter. p. 157.

INGVADIARE, oppignerare, Gallis *Engager*; *Engaigner*, in Glossis Lat. Gall. Sangerm. *Inguadiare*, *valde guadiare*, Ioanni de Ianua. *Inguadiare se alteri*, se ei dedere pignoris loco, eique seruire, in Legibus Caroli M. apud Murat. to. 1. part. 2. p. 98. col. 1. V. *Vadium.*

INGVAGIARE, INGVAGIMENTVM, eadem notione. Chart. S. Vincentii Cenoman. f. 197.

INGVAYNARE, V. *Ingaynare.*

INGVAZIATIO, pignoris obligatio, Gall. *Engagement.* Charta a. 1082. apud

apud Lobinell. to. 2. Hist. Britan. col. 254.

† INGVICHIATVS, Gall. *Enguiché*, vox venatica, dicitur de cornu cingulis suis ornato. Ch. Ms. ann. 1301.

INGVINARIA PESTIS, qua inguen afficitur, apud Leibnit. t. 2. Script. Brunsuic. p. 446. V. *Inguinaria*.

INGVISSATVS. Glossae veteres p. 324. *Inguissatus*, τεθρεμμένος. Aliud videtur ab *inquassatus*. Gloss. Graec. Lat. ἀθραυστος, *Inquassatus*, *infractus*. Alibi: ἄσειστος, *Inquassatus*. Ἀσύντριπτος, *Inquassatus*. V. Meursium in ἐγκαυστῆτος et Martinium in Lexico.

INHABILIS († infirmus, incommodus.) Libellus precum Marcellini et Faustini p. 29. *Maximus quoque de Neapoli Campaniae, quod esset Inhabili stomacho, et, corpore delicatiori, etc.*

INHABILITARE, inhabilem et incapacem declarare. Arestum Parlamenti a. 1394. apud Menesterium in Probat. Hist. Lugdun. pag. 74. col. 2.

INHABILITAS. (1) INHABILITAS, INHABILITATIO, eadem notione leguntur in Bullario Carmel. p. 199. col. 2. et p. 243. col. 2. (2) † Infirmitas, debilitatio. Stat. crimin. Saon. c. 16.

† INHABITABILIS TERRA, quae est sine habitatore. Tabul. S. Albini Andegav.

INHABITATOR, pro Habitator, in litteris a. 1523. apud Ludewig. t. 5. p. 19.

INHAEREDITARE. S. Valerianus Cemeliensis Homil. 4. *Ita Haereditatem, cui solet vnus Inhaereditare, frequenter videmus multos numero accrescente sufficere.*

† INHAERENTIA, *Erdancae. Inhaerere*, *Erdre*. Gl. Lat. Gall. a. 1352. V. *Adhaerere*.

† INHAESITABILITER, sine haesitatione. Lit. Ms. Caroli VI. an. 1394.

† INHANITVS, oppressus, ad nihilum redactus, Gall. *Aneanti*, to. 9. Hist. Nem. Prob. p. 158.

INHAVARI, admisceri. Glossar. Lat. Graec. Sangerm. MSS. *Inhauor*, προσμίζομαι.

INHERBARE, veneficis potionibus vitam vel mentem auferre. Lambert. Ardens. p. 80. V. *Herba*.

INHEREDARE, in possessionem mittere. Litterae a. 1326. ad calcem Hist. Lossensis p. 33.

INHEREDITARE, eadem notione. Charta a. 1292. apud Miraeum t. 2. p. 442.

INHEREMIS, *arrogans*. Papias in MS. Bituric.

INHERGIA, *Effectus*. Papias. Vide *Inergia*.

INHERMVS, incultus. V. *Eremus*.

† INHERTVS, pro inhaesus, to. 5. Ordin. reg. Fr. p. 386.

† INHIATIO, desiderium. Dipl. a. 1017. to. 10. Collect. Hist. Franc. p. 617.

INHIBAE, V. *Inhibrae*.

INHIBITOR, *bedellus, qui et angarius dicitur et exactor, quia nimis petendo et iniuste auferendo inhibet homines: vel qui inhibet lites, inter eos. Vnde Iosephus lib. 20. Iussit violentiarum Inhibitor, vt ad Imperatorem pergerent.* Haec Vgutio. Gl. vet. Barthii l. 28. Aduers. cap. *Inhibitores*, *Exactores*.

INHIBITORIAE LITTERAE, Gall. *Lettres de Defense*, in Instrum. t. 3. Gall. Christ. col. 160.

INHIBRAE. Isidorus l. 12. Orig. c. 7. *Alites quae volatu ostendere futura videntur, quae si aduersae sunt, Inhibae dicuntur, quod Inhibeant, id est, vetent.* Festus habet: *Inebrae aues, quae in auguriis aliquid fieri prohibent; et prorsus omnia Inebra appellantur, quae tardant vel morantur agentem.* Ab *Inhibere* factum *Inhiber*, *bra*, *brum*. Recta igitur orthographia legendum *Inhibrae*, vt legit Hofmannus in voce *Aues*. V. Etiam Martinii Lexicon in *Inebrae*.

INHOC, INHOKA, quaedam terrae arabilis portio sepibus aut quouis alio modo clausa, septum, sepimentum, Gall. *Enclos*, a Saxon. *Inge*, campus, et *Hoke*, angulus; (*) seu potius ab Hag, sepimentum, vnde Einhägen, septo claudere.) Charta

ta an. 1281. apud Kenett. Antiquit. Ambrosden. p. 297. *Frater Walterus prior Bernecestriae - - - - fieri fecit quoddam Inhoc in campo waretabili - - - sub curia eiusdem Prioris - - - per quod - - - Abbas Osen. dicebat se de communi pastura ibidem disseisiri.* Quoniam vero in *Communis* detrimentum cedebant eiusmodi septa, prohibebantur omnino fieri, nisi domini accessisset consensus. Haec et quae fuerit *Inhokae* conditio, colligere est ex Charta an. 1268. apud eundem Kennet. in Gloss. ad hanc vocem.

INHOERITARE, pro *Inhabitare*, apud Rymer. to. 7. p. 259.

INHONESTARE, Vgutioni, *valde honestare, vel potius diffamare, vituperare, ab honestate remouere.* Posteriori notione vsurpat Ouidius 4. Trist. vt et Alanus in Planctu Naturae.

INHONESTAS, dedecus, *ἀτιμία.* Anastasius Biblioth. in Histor. Eccles. pag. 47. Vtitur Tertullianus. INHONESTAS, *ἀσχημοσύνη*, in Gl. Gr. Lat.

† INHONESTITAS, idem. Murat. t. 4. Antiq. Ital. p. 1167.

INHONORABILIS, minime honorabilis, Tertulliano adv. Marcionem l. 3. c. 17.

INHONORARE, idem quod *dehonorare*, probro afficere, infamiae notam infligere, *ἀτιμάζειν.* Decretum Tassilonis §. 17.

INHONORATIO. (1) Probrum, ignominia, in Capitul. Caroli M. l. 2. c. 13. 16. (2) Damnum. Capitulum Odonis Regis a. 888. apud Baluz. to. 2. Capitul. c. 291.

INHONORIFICARE, in lege Aleman. tit. 5. §. 1. idem quod *Inhonorare.*

INHORMIS, pro *Innormis*, non semel, apud Eddium Stephanum in Vita S. Wilfridi c. 18. 22.

INHVMANATIO. (1) Christi *Incarnatio*, in Historia Miscell. Facundus Hermianensis l. 9. c. 3. V. Diurnum Rom. p. 28. et Notas Sirmondi ad Facundum. (2) † Vox chimica. Rosar. Ms. Arnauldi l. 2. c. 4. *Melius per mensem philosophicum, quam adustio in animalibus, per inhumanationem tollitur et decoctionem.*

INHVMANICARE, in Glossis MSS. apud Barthium l. 28. Aduers. c. 29. et Vossium exponitur vim inferre: videtur rescribendum *Inhumanitare*, ab *Inhumanitas*, quasi inhumane agere. Gloss. Graec. Lat. *ἀφιλανθρωπία, Inhumanitas, Inclementia.*

† INIARI, pro inhiari, gähnen: *Inde hic et haec Inihris et Inibre, panectus.* Glossar. Lat. Gall. Cod. 7692.

† INICERE, *acoler, vel ensgeter, vel asporter*, ibid.

† INICI, *apaier*, in eod. Glossar.

INICLARIS, *ἐπίνητρος, fusus, colus*, in Supplem. Antiquarii. Suspicatur Martinius ab *in, neo*, et *colus* dictam vocem, quasi *Inicolaris*, vel *Inniculаris*, in quem ineunt fila: Germ. Kunkel.

INIDONEITAS, imperitia, inscitia, Gall. *Incapacité.* Hist. Afflegemiensis apud Acher. tom. 10. Spicil. p. 620.

INIECTA, († forte donum, munus.) Constitut. Siculae lib. 1. tit. 51. de Iudicibus. *Et si a litigantibus aut impetrantibus esculenta et poculenta, seu Iniectas, aut deductionem recepisse, vel promissiones de eis admisisse probentur, spoliati honoris cingulo - - - quadruplum curiae nostrae componant.*

INIECTIO. (1) Apud Iulianum Antecessorem nov. 124. c. 8. in Graeca edit. *ἐπιβολή*, qua vocem vsum Procopium in Hist. arcana, obseruatum iam olim a Pithoeo de cuius Origine multa congessit Nicolaus Alamannus p. 100. 1. edit. Impositio scil. facta et inuenta a Iustiniano, quam pro iis, qui peste vel fame tunc grassante, perierant, exsoluere tenebantur superstites. (2) † Suspirium, gemitus. Vet. Poenitent. Ms. Cod. 943.

INIENVVS, pro Ingenuus, in Probat. nouae Histor. Occitanae col. 101.

INIFENS, *dicens*, apud Papiam.

INIGERE PECVS, *agere, id est minare*, apud Festum. Io. de Ianua: *Inige-*

Inigere, *Pecus a pastu in tectum agere*, *abigere vero est pecus a tecto in pascua agere*. Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Inigere*, *Anteuer comme bestes de pasture*. *Oues inigant in stabula*, apud Varronem l. 2. de Re Rust. col. 2.

INIMICABILITER, hostiliter. Epist. 17. ex Tegernsensib.

INIMICALIS, aduersarius, contrarius. Sidonius L. 1 Ep. 3.

INIMICARE, vox Italica, inimice agere. Wippo de Vita Chunradi Salici p. 434.

† INIMICATOR, inimicus, aduersarius, ap. Murator. tom. 18. pag. 1056.

† INIMICATVS, idem, ap. Steph. de Infestura Ms.

INIMICIALITER, vt *Inimicabiliter*, apud Murat. t. 12. c. 615.

INIMICITIARE, inimicitias gerere. Chronic. Valciodor. apud Acher. Spicil. t. 7. p. 556.

INIMICVS. (1) Diabolus, hostis generis humani. Arnobius Iunior in Psalm. 78. Ita appellatur passim a patribus. (2) † Qui ob delictum aliquod inimicitiam domini sui feudalis incurrebat. Ch. Ms. Archemb. praep. Vindoc. V. *Amicus*.

ININITIATVS, absque initio. Claud. Mamertus c. 23.

† INIOQVARE, *Iocalia* seu monilia dare, Gall. *Enioeler*. Contract. Matrim. Ms. a. 1467. INIVELARE, in alio a. 1499. V. *Enioalare*.

INIQIETARE, pro Inquietare, in Litteris a. 1357. t. 3. Ordinat. Reg. p. 191.

INIQVVS. (1) Diabolus. Commodianus instruct. 62. V. *Malus*. (2) INIQVVS MORBVS, sacer ignis, erpeta. Hist. Translationis S. Guthlaci. n. 6.

† INIRE, emere, per emtionem acquirere. Ch. Ms. a. 1239.

INISIVM, male pro *Inisium*; quod vide.

† INITALICATVS, Italus factus, Gall. *Italianisé*, in Epistolic. Quaest. Francof. 1614. p. 126.

INITIAMENTVM, *arcanum*, *μυστήριον*, in Gloss. Gr. Lat. Infra, *μυστηριασμός*, *Initiatio*.

INITIARE, incipere. Gloss. Graec. Lat. *ἄρχομαι*, *Caepio*, *Initio*, *incho*o, etc. Anastasius Bibl. in Pelagio PP. *Eodem tempore initiata est basilica Apostolorum Philippi et Iacobi*, *quae*, *dum initiaretur fabricari*, *mortuus est*. INITIARE MESSES *alterius malis artibus*, in Lege Baiwar. tit. 12. §. 8. Capitula ad legem Alemannor. c. 28. *Si quis messem alienam inchoat* - - - *sol. componat* - - *de Initiata messe priserit*, *3. sol. soluat*.

INITIARIVM. Glossae Isidori. *Sparganа*, *initiarium*, *infantia*.

INITIATIO, V. *Initiamentum*.

INITIATOR, auctor, qui incipit, apud Murator. t. 7. c. 670. Laur. in Amalthea: *Initiator*, *Episcopi vicarius*, *suffraganeus*.

INITIATRIX, quae est initium et origo. Radbertus de Fide c. 1. apud Pezium tom. 1. Anecd. part. 2. c. 3. *Quaerendum prius quid sit caeterarum omnium virtutum Initiatrix fides*.

† INITIATVS, initiatio, ap Murat. t. 21. p. 1194.

† INITIO. (1) *Vel iniectio*, *Ensgetement*, in Glossar. Gall. Lat. Cod. 7692. V. *Inicere*. (2) Initium, in Ch. Ms. a. 1245.

INIVDICARE, de rebus suis non disponere, ap. Vghell. to. 8. p. 83. *Iudicare*.

INIVETARE, V. *Inioquare*.

INIVM, pro Aeneum, Vide in *Cocinare*.

INIVNCTIO, iussum, imperium, Practicis Gallicis *Inionction* Concil. emerit. inter Hispanica to. 2. p. 628.

† INIVNCTVS, coniunctus, propinquus. Bonincont. in Hist. Sicul. part. 1. ap. Lam. in Delic. erud. p. 145.

† INIVNGERE ANTIPHONAM, praecanere. rdinar. Oeccles. Camerac. Ms.

† INIVRARE, ius exercere, seu iudicio dato iudicatum exsequi; vel per iudicium compellere. Ch. Ms a. 1174.

† INIVRIA, ius, iurisdictio. Ch. Ms. a. 1025. *Omnium istarum rerum consuetudines*, *redditus*, *iniurias*, *rectitudines etc.*

INIV-

INIVRIARE. (1) Conuitiari, iniuriam inferre, Gallis, *Iniurier*. Petrus Diac. lib. 4. Chr. Casin. c. 58. *Coepit Monachos deturpando Iniuriare, multis et variis opprobriis dehonestare. Iniuriari* eadem notione dixerunt Seneca de Constant. c. 9. et Tertull. adv. Gnosticos c. 6. (2) † Contradicere, infirmare. Chartul. Celsin. (3) † Idem quod *iniurare*, tom. 2. Hist. Occidit. Prob. pag. 603.

†INIVRIARI. (1) Iniuriam seu damnum inferre. Bulla Ms. Honorii III. (2) Pati, aegrotare. Acta SS. t. 2. Aug. p. 644.

INIVRIATOR, qui facit iniustitiam, damnum, in Charta an. 1242. apud Marten. t. 1. Anecdot. c. 1022.

INIVRIETAS. Vtitur Lactantius lib. de Mortib. persec. num. 23.

INIVSTIVM, ἀδικία, in vett. Glos. p. 324.

INIVVM, *iniuriam*, *contrarium*. Glos. Isid. Lege. *Iniquum* et vide *Contrarius*.

INIVVS, qui *init* cum animalibus, V. *Dusii*.

INIVX, *bos nondum iugo iunctus*. Glos. Isid. Festus habet, *Iniuges boves*, *etc*. Io. de Ianua, *Iniunx*.

† INLABORARE, adlaborare, t. 10. Collect. Hist. Franc. p. 387.

† INLACRIMABILIS, ἀδάκρυτος. Addit Reg. *lacrymas continens*. Castigat. in vtrumque Glossar.

INLAGARE, legi restituere, *exlegem* legis patrocinio restituere, cui opponitur *vtlagare*, et *exlegare*, extra legem ponere, *bannire*. Annales Wauerlienses a Spelmanno laudati ann. 1074. *Edgarus puer veniens ad eum a Scotia, et Rex eum inlagavit, et omnes homines suos*. V. *Laga*.

INLAGARIA, idem quod *Inlegatio*, actus *inlagandi*, apud eundem Bractonum lib. 3. Tract. 2. c. 14. §. 13. 14. etc.

INLAND, INLANDA, INLANDVM, terra dominica, ex Saxon. *Inland*, i. *terra interior*, ad discrimen terrae, quae colonis et tenentibus concedebatur, quae *Vtland* dicitur, i. *Terra exterior*, hodie *Tenementalis*. Chirographum Withlafii Regis Merciorum ann. 833. apud Ingulfum: *4. bouatas terrae de Inlando, et 10 bouatas in seruitio*. Domesdei: *Robertus tenet de Episcopo de Inland 2. hidas*.

INLATERARE, ad latus esse. Dicitur de locis contiguis et collateralibus, in Charta an. 996. Marcae Hispan. c. 913.

INLATIO, in Missali Mosarabico, dicitur *Praefatio* in Missa, forte ob *donorum Inlationem*, seu hostiae oblationem: προσκομιδή Graecis.

INLATVM, εἰσφορά, in Glossis Lat. Gr. Sangerm. Pensum, tributum. V. *Illatio*.

INLECEBRARE. Suppl. Antiquarii. *Inlecebro*, ἐνεδρεύω, *insidior*. Vide *Illecebrare*.

INLEGALIS, V. *Illegalis*.

INLEGIARE, eadem notione ac *Inlagare*. Leges Kanuti Reg. §. 2. *Et per hoc se Inlegiet ad emendandum*.

INLETHALES, immortales, in Gloss. Isid.

INLEVITAS, pro *Ponderositas*, seu *grauitas*, occurrit apud Paulum Berndriedensem in Vita B. Herlucae Virg. n. 50.

INLEX. (1) Ἄνομος, in Gloss. Graec. Lat. V. *Illegalis*. (2) † *Seductor*, *persuasor*, in vet. Glossar. Cod. 7641. pro Illex. Acta SS. tom. 7. Sept. p. 119.

INLIBERALIS, V. *Illiber*.

INLICITATIO, († illicium, illectatio.) Decretum Episcoporum ad S. Radegundis Epistolam an. 567. *Et ideo si, quod auertat Deus, aliqua insanae mentis Inlicitatione succensa, ad tanti opprobrii maculam praecipitare suam voluerit disciplinam, gloriam et coronam, vt etc*.

INLICITER, contra fas ac ius, in Codice Carolino Epist. 74.

INLICITO, παρανόμως, *Illicite*. Supplem. Antiq.

INLICTVM, σκευή, apparatus, Idem Supplem. † Forte *Inlicium*.

INLIGARE. Gregorius lib. 9. cap. 20. *Inter praefatos Reges pura et simplex est in Dei nomine concordia Inligata*, i. pacto firmata, sacramento sancita et *ligata*.

INLI

INLIQVIRI, irrorare, liquide illabi. Symmachus l. 1. Ep. 33. Alii legunt *Illiquiri*.

INLOCALITER, locum non occupando. Epist. Liciani Episc. inter Concilia Hispan. t. 2 p. 431.

INLOQVIVM, pro Alloquium. Gesta Episcoporum Turon. a. 912.

INLVMINARE. Glos. Lat. MS. Regium. *Afflata*, *Inspirata*, *Inluminata*.

INLVSTER, pro Illustris, passim occurrit. V. *Illustres*.

INLVTIBARDVS, V. *Illutibardus*.

INMAGINATVS, V. *Imaginatus*.

INMAGISTRATVS, *in honore positus*, in Glossario MS. Reg. Cod. 1013.

INMAIORARE, V. *Immaiorare*.

† INMASELLVS MANSVS, an is qui rebus omnibus ad *mansum* spectantibus instructus est? Praecept. Ms. Conradi imp. a. 1033. *Similiter Stadionis et Blonderiacum cum dimidia ecclesia et inmasellos mensos tres*.

† INMEMORATVS, memoriam excedens, undencklich, t. 3. Hist. Nem. Prob. p. 288.

INMENDARE. Papias in MS, Eccl. Bituric *Inmendat*, *Depravat*.

INMITRIATVS, mitra redimitus, ad summum pontificatum euectus. Otto Morena de Rebus Laudens. apud Murator. tom. 6. col. 1057.

INMOENA, *Improbum*, *culpandum*, *vel munere liberatum*. Papias in MS. Bituric. An legendum *Immune*, quod liberum significat atque etiam otiosum. Improbi et culpandi esse solent otiosi.

INMORTALIS, V. *Immortalis*.

† INMVLARE, in *mulionem* seu acervum cogere. Chart. Ms. a. 1280.

† INMVRENS, qui castrum muris circumdari iubet, t. 10. Collect. Hist. Franc. p. 198.

INNAMVM, pro *Namum*, *Namium*, pignus. Charta exarata sub Henrico III. Rege Angliae apud Spelman. V. *Namium*.

INNASCIBILIS, qui nasci non potest. Concil. Tolet. 1.

† INNATVRALIS, non naturalis, contra naturam. Elm. in vita Henr. I. c. 14.

INNATVRALITAS, quasi *Naturae* ac *civilitatis* defectus. Henric. de Knygthon in Edw. III. p. 2572.

INNATVS, proprius, genuinus. Glos. Lat. Gr. *Innatus*, ἐπιγεννηθεὶς. *Innatus seruus*, *id est*, *vernaculus*, in Speculo Saxonico lib. 2. art. 9. 42. 58. lib. 3. art. 32. §. 2. qui aliis *nativus* et *originarius* appellatur. *Innatum idioma* lib. 3. art. 71. §. 1. *Innati ministeriales*, in Wichbild Magdeburg. art. 13. et in Iure feudali Saxonum c. 32. art. 2. *Innata haereditas*, in Wichbild. art. 69.

INNEGALITER, inaequaliter, apud Ratherium to. 2. Spicil. Acher. pag. 228.

INNEMILVS, mulus *sagmarius*, seu sarcinarius idem qui *Azemilus* mulus. Ch. aerae 930. ap. Yepez in Chron. Ordin. S. Bened. t. 5. V. *Azemila*.

INNERVVM, *incatenatum*, Papiae in MS. Bituric. quasi in neruo positum.

INNEXIO. Concil. Tolet. XI. t. 2. Concil. Hisp. p. 666. *Solet enim plus timeri quod singulariter pollicetur, quam quod generali Innexione concluditur*. Reponitur ad marginem *Sponsione*.

INNIHILARI, pro *Annihilari*, ad nihilum reduci. Epitaphium apud Metellum in Quirinalibus.

INNIRE, *acutè sonare*, apud Papiam in MS. Bituric. Videtur esse pro *Hinnire*, vt ibidem *Innitus* habetur pro *Hinnitus*.

INNITARI, pro inecti, in Ch. Ms. a. 1261.

† INNO, ahenum quo ad sal conficiendum vtuntur, inter Probat. to. 1. Hist. Lothar. p. 265. vbi mendose editum *Inno*.

† INNOBILIS, opponitur nobili, tom. 4. Ordin. reg. Franc. p. 152.

INNOCENS. (1) Stolidus, rusticus, quomodo Vulgo *Innocent*, dicunt Galli. S. Hieronymus in Apologia ad Pammachium cap. 4. de S. Paulo. (2) INNOCENS CHORI, puer chori minister. Bulla Innocentii VIII. PP. a. 1484. in Continuatione Bullarii Roman. pag. 290. col. 1. (3) † Liber seu collectio Iuris Pontificii

tificii sub auctoritate Innocentii III. digesta, vnde nomen. Lit. remiss. Ms. ann. 1386. V. in *Decreta*.

† INNOCENTIAE, argumenta quibus innocens quis probatur. Lit. remiss. Ms. a. 1362.

† INNOCVE, sensu opposito, iniuste, Chron. Angl. Th. Otterbourne pag. 48.

INNODARE, innectere, vincire, ligare. *Vinculis anathematicis Innodare*, passim in Chartis.

INNODATVS, eadem notione saepius. Supplem. Antiq. *Innodati*, *δέσμιοι*, *vincti*. Sed pro ornatus, indutus accipitur in Vita S. Francisci de Paula, tom. I. April. pag. 120.

INNONIA, clausum, *Inclausura*, fundus sepimento conclusus, a Saxon. *innan*, intus. vnde viscera et interanea *Innoth* dicta. Ch. Vetus apud Spelm. *Sciatis, me concessisse - - - totum illud messuagium in Barton Bendich - - - et vnum croftum, et duas innonias aut inclausuras, vocatas inholmes, eidem messuagio adiacentes*.

INNORMARE. (1) Ad normam reducere. Amalarius lib. 4. col. 48. apud Mabillonium tom. 2. Analect. *Itemque regulae eiusdem aemulatores Innormans ad nutum Apostolicum etc.* (2) † Affinitatem inire, to. 10. Collect. Hist. Franc. p. 192. Vbi forte leg. *Inornare*, i. e. illustrare.

INNORMIS et INORMIS, enormis, immensus, *sine norma*. Vetus edictum apud Gruterum 647. 7. *Interdicentes ne Inormia illa indebitaque praestentur*. Facundus Hermianensis lib. 6. cap. 5. *Legat inormem librum, non solum contumeliis, sed ipsa quoque repetita contumeliarum recapitulatione nimis horribilem. etc.* ENORMIS Concilia Tolet. XVI. et XVII. inter Hispan. t. 2. p. 235. et 757.

INNORMITAS. Arnobius Iunior in conflictu cum Serapione lib. I. *Si ergo mille lapides pretiosi vno diei lumine Inormitatem sui splendoris ostendunt, etc.* Ita Cod. MS. pro quo, *ornatum* perperam restituit Editor. Gregorius Turon. in Vita S. Aridii. *Innormitas erupit pluuiae*. Occurrit etiam in leg. 30. Cod. Th. de Cursu publ.

INNORMITER, enormi, immenso modo, apud Eddium Stephanum in Vita S. Wilfridi. cap. 30. INNORMITER. in Vers. in Adelelmum.

† INNOTABILIS, qui non notatur, immunis, ap. Baluz. t. 2. Capit. p. 601.

INNOTALGIVM, *oculorum humor*, in Glossis Sangerm. MSS. n. 501. ab ἰνὸς, pupilla oculi, et ἄλγος, dolor. Papias habet *Inotalgium*.

† INNOTARE, notum facere, i. q. *Innotescere*. Ch. a. 1055. t. I. Prob. Hist. Brit. p. 406.

† INNOTESCENTIA LITTERALIS, litterae quibus quis in ius vocatur. Leg. Polon. tom. I. pag. 411.

INNOTESCERE, significare, notum facere, notione actiua. Sanctus Augustinus Epist. 190. *Ne forte possit secretius correpta Innotescere caeteris*. Agobardus de Insolentia Iudaeor: *Innotescens vobis quae tacere perniciosum est*.

† INNOTVS, qui ignorat. Praef. ad lib. Agani et Tabul. S. Petri Carnot.

INNOVATVRA, innouatio census, tributi. Gregorius Turon. lib. 9. cap. 30.

INNOX, ἀβλαβής, in Glossis Lat. Graec. Innoxius. Isid. Orig. lib. 10. *Innox, quod non noceat. Innocuus, cui nociuum non sit; sed apud veteres vtrumque indifferens est*.

INNOXIARE, innocentem reddere, noxa et culpa liberare, purgare. Leges Ethelredi cap. 10. apud Bromptonum. INNOXARE, in Legibus Henrici cap. 92.

INNVBAE, ἄγαμοι, virgines Deo dicatae. Charta Caroli M. apud Browerum lib. 3. Antiq. Fuld. cap. 16. *Ipsaque non multo post tempus ad Innubas in loco Biscofesheim se contulit, quem locum B. Lieba quondam bene et religiose rexerat*.

INNVMEROSITAS, multitudo innumera. Occurrit in Praefat. ad Synodos Hibern.

INNVMEROSVS, innumerabilis, innumerus, in Actis SS. April. to. 3. p. 105.

† IN-

† INNVOSVS, forte interdictus, prohibitus. Bulla Vrb. III. an. 1186. in Supp. ad Miraeum pag. 353. *Villam Hulgreles cum piscatione innuosa.*

INNVPTVS, ἄγαμος, in Gloss. Lat. Gr. Gloss. Gr. Lat. ἄγαμος ἀνήρ, *Caelebs.* Occurrit in Capitularibus Caroli M. lib. 6. cap. 206.

INOBAVDIENTIA, INOBEDIENTIA. Priori voce vsus est Tertull. l. 4 aduersus Marcionem cap. 17. posteriori vero S. Hieronymus, Quaest. Hebr. in 2. Reg. 1.

INOBAVDIRE, non obedire, Tertulliano aduersus Marcionem lib. 3. cap. 16. *Inobedire,* S. Ambrosio Serm. 1. Epiphaniae.

INOBEDIENTER, apud S. Augustinum, lib. 4. de Ciuitate Dei. cap. 17.

INOBLIGARE, obligare, obligatum seu captiuum retinere. Vita S. Ioannis Gualberti, tom. 3. Iulii. pag. 352.

INOBSECRABILIS, qui obsecrationibus, seu precibus non mouetur; in Epistola S. Paciani ad Sympronianum tom. 2. Concil Hisp. p. 81.

† INOBSERVABILIS, qui seruari et exerceri nequit. Chron. Pontif. Leon. Vrbeuet. ap. Lam. in delic. erud. p. 331.

† INOBVIARE, opponere, contraducere. Placit. a. 901. ap. Murat. t. 1. Antiq. Ital. p. 720.

† INODATVS, innectus, ligatus, t. 2. Monum. sacr. antiq p. 451. V. *Innodare.*

INOFFICIALITAS, absentia ab officiis diuinis to. 6. Ampliss. Collect. Marten. V. *Officiare.*

INOFFICIARE, diuina officia peragere, interdum negligere. Honor. Augustod. l. 4. c. 14. et 96. INOFFICIATA CAPELLANIA, in qua non fit officium diuinum, in Ch. Ms. a. 1278. V. *Officiare.*

INOFFICIOSITAS, quod obstare posset, et officere. Chart. ann. 1369. apud Balum. to. 2. Hist. Aruern. p. 352. lin. 2.

INOFFICIOSVS, († in alterius damnum factus.) Lat. Ms. a. 1391. TESTAMENTVM INOFFICIOSVM, Isidoro l. 4. cap. 24. *est, quod frustra liberis exhaeredatis, sine officio naturalis pietatis in extraneas personas redactum est.* De his testamentis non semel Iurisconsulti.

INDOLA, *corriga libri*, Papiae.

INOLEARE, oleo, seu charismate perfundere. Ordo ad ordinandam Reginam ex Pontificali MS. Ecclesiae Senonensis.

INOLETIVVS, qui nondum adoleuit. Hodoepor. Willibaldi n. 8.

INOLETVS, eadem notione, in laudato S. Willibaldi Hodoeborico seu Vita n. 4.

INOLITVS, Ioanni de Ianua, *Insuetus, innatus, naturalis, unde Inolita bonitate, i. insueta et innata.* Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Inolitus, Accoutumes, naturels.*

† INOLLARE, in ollam mittere, ap. Pez. tom. 1. Script. Austr. p. 719.

† INOLTAHIVM, *lo humor degli ochii.* Glossar. Lat. Ital. Ms. V. *Innotalgium.*

INOMELVM, vinum mellitum, V. *Oenomelum.*

† INOPERABILIS, mendose pro *Inopinabilis*, t. 11. Gall. Christ. Instr. p. 222.

INOPERARE, operam locare, facere. Polyptychus S. Remigii Remensis.

INOPERATIO, ponitur inter legitimas excusationes, quo minus appellatus iuri stet, in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 61. *Causae quae excusationem sufficiunt, et quaslibet impugnationum decertationes euertunt, hoc est, vel infirmitatis, vel domini necessitatis vel contramandationis, vel Regis implacitationis, vel inoperationis causa, etc.* Supra. *Si quis forte causam habeat contra dominum suum, remanere * post infirmitatis, vel legis Inoperationis vel implacitationis excessibus.* His autem legis *Inoperationis*, vocabulis intelliguntur dies ἄπρακτοι, in quibus iudicia omnia et placita cessant, *a lege* definiti et inducti, de quibus est caput 62. in iisdem Legibus. NEMVS INOPERATVM, eaedem leges c. 45. *Et de nemore Inoperato per thilham nemo respondeat, nisi sit ibi captus, vel sit homo eius, cuius est nemus.*

† INOPEROSVS, iners, segnis. Acta SS. t. 7. Iul. p. 255.

INOPINABILIS. Aurelius Victor Schotti in Diocletiano: *Quae res post memoriam humanam nova atque Inopinabilis fuit*, id est, contra receptam hominum opinionem.

INOPINABILITER, inopinato, repente, in Charta ann. 1261. Hist. Mediani Monast. p. 328.

INOPINARI, ignorare. Gregorius Turon. lib. 6. cap. 32. Vide Gloss. Cod. Th.

† INOPORTVNITAS, importunitas, to. 5. Ordinat. Reg. Franc. p. 276.

INOPPORTVNITAS, in Ch. Ms. a. 1334.

INOPPIDATVS, oppido priuatus. Sidonius l. 5. Ep. 13.

INOPPORTVNITAS, incommodum. Morettus p. 668. Antiquit. Nauarr. ex Annal. Rogerii Houeden. V. *Inoportunitas*.

INORARE, os instruere. Tertull. de Resurr. carnis c. 16.

INORDINABILITER, sine ordine vel norma, apud Baluz. t. 5. Miscell. p. 216.

INORDINALITER, eadem notione dixit Cael. Aurel. lib. 3. Acut. cap. 4.

INORDINARE, ordinare. Reccesvinthus Rex ad Concil. Tolet. VIII.

† INORDINARIVS, qui alterius *ordinationes* seu iussa promulgat. Ch. inter Priuil. ord. Praemonstr.

INORDINATVS. (1) *Inordinatus* mori dicitur, qui non facto testamento decedit. Lex Wisigoth. lib. 5. tit. 7. §. 14. *Si Inordinatus moriens filios legitimos non reliquerit.* Will. Tyrius lib. 12. c. 25. *Vbi Veneticus ordinatus vel Inordinatus, quod nos sine lingua dicimus, obierit.* Vbi *mori sine lingua*, nihil aliud est, quam *mori sine fabula*, in lege Wisigoth. siue foris Hispanicis L. 3. tit. 1. §. 6. lib. 5. tit. 2. §. 4. V. *Tabula*, *Indispositus* et *Intestatus*. (2) † Ordini seu regulae repugnans. Reg. visitat. Odon. archiep. Rotomag.

INORMIS, INORMITAS, etc. Vide *Innormis*.

INORNARE, ornare, apud Tertull. aduersus Valent. cap. 12. et de Anima cap. 19.

INORTOLAGIA, Massiliae, *Ortolailles*, legumina. Ch. ann. 1465. ex Archiuo S. Victoris Massil. armar. Aquin. 15. *Quatuor eminas annone pro arreragiis de annis praeteritis - - - decimam omnium fructuum, natorum, pullorum, Inortolagiorum, etc.*

† INOSCLARE, osculari, donationem propter nuptias osculo firmare. Contract. matrimon. Ms. a. 1372. V. *Osculum*.

INOTALGICVM, V. *Innotalgium*.

† INOVARE, renouare, iterum concedere. Ch. Ms. an. 1350. V. *Innouatura*.

† INPAGANVS, a pagani more alienus, praestantis constantisque animi vir. Comoed. sine nomine Ms.

INPALAM, palam, nude. Ratbodus Episcop. Nouiomensis in Vita S. Godebertae n. 5.

† INPALPILIS, qui palpari nequit, tom. 10. Collect. Hist. Franc. pag. 275.

INPANS, V. *Impans*.

† INPARADOSSVS, V. *Paradossa*.

INPARCACIO, inclusio animalium in damno inuentorum. Monast. Anglic. tom. 2. pag. 275. V. *Inparcamentum*.

INPECCATVS, ἀνεπίληπτος, *Irreprehensibilis*, in Supplemento Antiquarii.

† INPEIORARE, peiorem facere. Reg. Phil. Aug. V. *Impeioratio*.

† INPENARE, pennis instruere, Gall. *Empenner*, to. 3. Hist. Nem. Instr. p. 55.

† INPERDIBILIS, qui perdi nequit, in Act. SS. t. 1. Sept. p. 280.

INPETEIVS, V. *Impeteius*.

INPHEODARE, vt *infeodare*, in *feodum* tradere. Litterae a. 1263. apud Ludewig. tom. 7. pag. 489. Vide *Feudum*.

† INPINGERE, propellere, tom. 1. Hist. Nem. Instr. pag. 59. V. *Impingere*.

INPLACITARE, vt *Implacitare*, in placitum vel in ius vocare, litem intendere. Occurrit in Chartulario S. Vandregesili to. 2. p. 1813.

INPLANTARE, in possessionem mittere. Charta anni 1223. ex Chartulario S. Vandreg. t. 1. p. 125. *De qua domo cum pertinentiis Inplantauerant, Valtero post decessum Nichai mariti mei.*

† INPLENIUM, plurimum, in Act. SS. t. 2. Iul. p. 146.

INPLICISCERE, ἐπιτροπιάζειν, in Gloss. Lat. Graec. Sangerm. Procurare, administrare. Plautus dixit *Impliscisci* pro implicari, quod non male conuenit procuratori, multis saepe negotiis implicato.

INPOMIFER, vt *Impomifer*, qui nulla fert poma, nullos fructus. Formula in Chartis frequens, *cum arboribus pomiferis et Inpomiferis*, hoc est infructuosis. V. *Pomifer*.

† INPOPULABILE, *inlaesum*. Glossar. vet. Cod. 7641. V. *Impopularis*.

INPORTABILIS, δύσφορος, in Gloss. Gr. Lat.

INPOSITUS, incompositus. Vita S. M. Egyptiacae. tom. 1. April. p. 86.

† INPOST, εἰς τὸ ἔπειτα, in Gloss. Gr. Lat. Ms. Editum habet *in posterum*.

INPOSTMODUM, deinceps, in posterum. Capitul. 1. an. 809. c. 30.

INPOTUS, V. *Impotus*.

† INPRAEVOCABILIS, qui praefocari nequit, dicitur de crimine quod reus tacere nescit, t. 6. Collect. Hist. Franc. p. 322.

† INPRAEIUDICIALITER, absque praeiudicio, ap. Oefel. tom. 1. Script. rer. Boic. p. 746.

INPRAEMEDITATUS, non praemeditatus, extempore, in Miraculis S. Gengulphi, t. 2. Maii. p. 649.

INPREMIA, V. *Impremia*.

† INPRAETERMISSE, continue, sine intermissione, in Act. SS. tom. 1. Sept. pag. 280. V. *Impraetermisse*.

† INPRAEVERTIBILITER, ita vt praeuerti nequeat. Chron. Th. Otterbourne p. 197.

† INPREZA, societas foedere confirmata ad opus aliquod aggrediendum, t. 3. Hist. Nem. Instr. p. 65.

INPRIMITUS, pro *Primitus*, in Form. Baluz. 3. 10.

INPRISIONARE, in *prisonem* seu carcerem coniicere, passim. V. *Prisionare*.

IN PRO, loco vocis *Pro*, in Tabul. S. Andreae Viennens.

INPROCERATUS, V. *Improceratus*.

† INPROLIS, V. *Improlis*.

† INPROMERE, culpare, in Gloss. Prou. Lat. Cod. 7657.

INPROSPICUUS, ἀπερίβλεπτος, in Gloss. Lat. Graec.

† INPROVINCIA, prouincia, Gall. *Gouvernement*, to. 6. Anecd Pez. part. 1. pag. 112. vbi praepositio *in* addita, quod in malam partem accipiatur.

† INPROVISIO, prouisio, constitutio, qua aliquid prouidetur. Vita Eduardi II. edit. Hearn. p. 94.

INPUBLICARE, in publicum seu fiscum redigere, confiscare. V. *Impublicare*.

INPUGES, ἄπυγος, *qui est tritis natibus*, in Supplemento Antiquarii.

INPURATUS, *inpurus semper*, in Glossar. Sangerman MSS. n. 501.

INPURICIA, *immunditas*, *immunditia*, *spurcitia*, *inluuies*, ἀκαθαρσία, in Gloss. Graec Lat.

INPURIMUS, V. *Impurimus*.

INQUADRUS, quadratus, Gall. *Quarré*. Charta apud Eccardum Orig. Habsburgo Austriac. col. 110. *Iuxta magnos et Inquadros lapides muri*.

INQUAESTA, inquisitio, Gall. *Enquete*. Non semel occurrit. V. *Inquesta*.

INQUANTARE, V. *Incantare*, 2.

INQUANTATOR, V. *Incantatores* 2.

INQUANTUS, V. *Incantum*.

† INQUARTARE, pro *inquantare* in Stat. Vercell. lib. 1. p 19.

INQUASSABILIS, qui quati non potest, inconcussus, vtitur Archithrenius in Prologo.

† INQUASSABILITER, inconcusse, ap. Marten. tom. 8. Ampl. Coll. p. 438.

INQUASSATUS, V. *Inquissatus*.

INQUASSIBILIS, qui quassari non potest, seu infringi; in Chartulario S. Vandregesili, tom. 1. p. 880.

INQUERITUS, ἀζήτητος, *Indiscussus*, in Supplemento Antiquarii. † Leg. *Inquaesitus*.

INQVESTA. (1) Inquisitio iudiciaria, Gall. *Enquete*. Passim occurrit. V. *Inquisitores*. (2) † Quod propter *Inquestam* domino vel iudici soluitur. Ch. Mſ. a. 1527.

† INQVESTARE, inquirere, interrogare, in Lit. remiss. Mſ. a. 1391.

† INQVESTICIO, inquisitio, to. 7. Ordinat. reg. Franc. p. 661.

INQVESTIO, idem. Lex Salica a Carolo M. emendata, de homicidiis Clericorum, art. 2. edit. Eccardi p. 171. *Si autem statim in prima Inquisitione Comiti responsum fuerit*. MS. Guelf. habet *Inquestione*.

INQVESTVS. (1) († Testis, vt videtur, qui in *inquesta* audiendus profertur.) Census et debita Bigorrae fol. 3. ex Camera Comput. Paris. *Raimundus, Garsias et Willelmus la Masa dederunt Comiti Enquestos 5 ante aquam et 5. retro aquam, qui dixerunt veritatem de la Ost, de Laneda, secundum quod ipsi viderunt et audierunt de Ecclesia S. Martini, et de honore, qui ibi pertinet de Gallegos, dederunt Inquestos, et hostes Comitibus Bigorrensibus*. V. *Questa*. (2) Pro Inquisitus. *Inquesta diligentius veritate*, in Charta a. 1242. ex Chartulario S. Vandreg. tom. 2. p. 1497.

INQVIES, strepitus, turba. Vita S. Vdalrici t. 3. Iulii. p. 150. *Inquies nocturna*, Plinio lib. 14. cap. 22. molestia est, seu vigilia. Alibi *Inquies*, adiectiue dixit pro Inquietus, vt et Apuleius, etc.

INQVIESCERE, quiescere. Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 52.

† INQVIETARE, molestare, turbare. Suger. in vita Ludou. Grossi.

† INQVIETAS, INQVIETATIO, INQVIETVDO, molestia, vexatio. Praecept. Caroli M. a. 779. tom. 5. Collect. Hist. Franc. p. 741. Aliud Rob. reg. an. 1008. to. 10. Ibid. p. 592.

INQVIETATOR, qui inquietat, turbat, molestus est. Tertull. de Spectaculis, cap. 23.

† INQVIETVDO, strepitus, quo alii turbantur. Stat. Mſ. Praemonstr. V. *Inquietas*.

INQVILINA, quae alicubi habitat, instar inquilini. *Anima Inquilina est carnis*, apud Tertullianum de Resur. carnis cap. 46.

INQVILINATVS, habitatio inquilini, apud eumdem Tertull. de Anima cap. 38. et Sidon. lib. 5. Epistol. 19.

† INQVILINVS, *sergeant*. Glossar. Lat. Gall. Cod. 7692.

† INQVIMATISMA, *infusio*, in Gloss. Mſ. Alex. Iatrosoph. l. 1. c. 85.

INQVIMATIZARE, infundere. Ita Glossae MSS. ad lib. 1. Passionum Alexandri Iatrosophistae: *Multi etiam ex ipsis opium praesumpserunt Inquimatizare*. Ex Graeco ἐγχυματίζειν.

INQVINARIA, lues, contagio. Papias in MS. Bituric: *Contagium, Morbus dictum - - - ipsa Inquinaria sine pestilentia, vel lues dicitur*. Forte legendum *Inguinaria*. Vide in hac voce.

INQVIRERE, perquirere. *Furem Inquirere*, in Lege Longob. l. 1. tit. 25. §. 55. Adde §. 50.

† INQVIRIMENTVM, acquisitum aere proprio. Ch. ann. 1160. inter Probat. t. 2. Hist. Occit. p. 576. V. *Acquerementum*.

INQVISITIO. (1) Tributum, exactio publica, *Quaesta*, vel quod ab *Inquisitoribus* indicebatur, et exigebatur, vti infra obseruamus. Leouigildus Cordubensis Presbyter lib. de Habitu Clericorum: *Quem Inquisitio, vel census, vel vectigalis, quod omni lunari mense Christi nomine soluere cogitur, retinuerit, etc. Census Inquisitionum*, dixit Lex 5. Cod. Theod. de Censu. (2) † Lis, causa; vnde INQVIRERE, litem instruere. Lit. an. 1079. to. 4. Ordin. reg. Franc. p. 48.

INQVISITIONALES ARTICVLI, Gall. *Les articles d'une Enquete*. Charta anni 1376. to. 1. Hist. Dalphin. p. 82. † INQVISITIONALES TITVLI, in Chr. Mſ. an. 1501

INQVISITORES, appellati extra ordinem in prouincias delegati, de tributis ac vectigalibus cognituri. *Inquisitor Galliarum*, in veteribus

 Inscri-

Inscriptionibus. Maxime vero ita dicti, qui a Regibus Franciae in prouincias delegati, id munus obibant, quod olim Missi Dominici sub prima et secunda Regum stirpe, et *Iustitiarii itinerantes* in Anglia. Ii e *Magistris Parlamenti* delecti, mittebantur in dioeceses, vt de Balliuorum, Iudicum, aliorumque Ministrorum Regiorum excessibus inquirerent, et de iis ad *Parlamentum* referrent. Nangius in Gestis S. Ludouici pag. 366. *Super forefactis, quae tam ad personam suam, quam ad Praepositos et Balliuos suos spectabant, mittebat pluries per regnum suum Inquisitores diligentes et fideles, et inuentas iniurias emendari et restitui faciebat.* INQVISITORES OFFICII *Iustitiae Aragonum*, qui a Rege delecti, in summum iustitiae Magistratum, quem iustitiam vocant, seu in illius facta, consilia, et delicta inquirunt. V. Blancam in Commentario Rerum Aragon. pag. 771. INQVISITORES FOREFACTORVM *in Bailliuiis a D. Rege dati*; quibus scilicet incumbebat forefacta, i. emendas, a damnatis iudicio Balliuorum exigere, et ex iis debita Regum persoluere, et male aut contra iuris ordinem exactas et persolutas emendas *restituere*. Ch. an. 1279. 1260. INQVISITORES FORESTARVM, qui extra ordinem mittebantur in prouincias ad examinanda forestariorum et aliorum in forestis publicis delicta. INQVISITORES TABVLAE, curia generalis Cataloniae in villa Perpiniani, sub Petro Rege Arag. an. 1333. V. Tabulam tenere. INQVISITORES FIDEI, ex quo in Gallias sese immisit haeresis, a qua diu, vt auctor est Sulpitius Seuerus fuerant intactae, dedere operam Christianae gentis Principes, vt in ipsis initiis euelleretur, vel saltem, ne altius radices ageret, missis identidem in prouincias ea labe infectas, viris vitae probitate ac scientia probatis, fidei Inquisitoribus, qui in haereticos grauius inquirerent, eorum explorarent prauas opiniones, ad rectam fidem reducere, conarentur, qui ab ea defecerant, et in erroribus perseuerantes pertinacius tandem damnarent, curarentque vt a Iudicibus ordinariis iusta de iis poena exigeretur. Eiusmodi *Inquisitorum* tum primum auditum in Gallia nomen, cum Waldensium haeresis aliquot Catholici Regni prouincias infecit. Tum enim in Concilio Tolosano quod anno 1229. contra haereticos istos coactum est, Legatus Apostolicae Sedis, qui ei praeerat: *Ne videretur, sicut erat vir circumspectus, et prouidus, obmittere aliqua de contingentibus, mandauit Inquisitionem fieri, contra haereticos suspectos de haeretica prauitate*, vt ait Guillelmus de Podio-Laurentii cap. 40. Adde Concil. Valentinum et Albiense. Delecti vero ii potissimum ex Fratribus Ordinis Praedicatorum. Idem Scriptor cap. 43. Verum cum intra officii sui praescriptos fines, vix se continerent Inquisitores, atque de causis quae ad regios iudices spectabant, iudicare tentarent, regio Diplomate coerciti sunt. Charta Philippi Pulcri an. 1302. tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. p. 621.

† INQVISITORIA FIDEI, inquisitorum fidei sententia. Inuent. Chartar. reg. a. 1482.

INRADIARE, *denigrare*, in Gloss. Arabico Lat.

INRATIONABILITAS, V. *Irrationabilitas*.

INRATIONABILITER, sine ratione, iniuste. Charta apud *Chorier* to. 1. de Statu Polit. Dalph. p. 245.

INRATIONABILITER FORNICARI, apud Crisconium in Breuiario c. 99. ex Synodo Ancyrana col. 16. 17. dicuntur ἀλογευόμενοι.

† INRATIONALIS, rationis expers, irrationalis. Tertull. in Scorp. c. 10.

INRATIONIS. Formulae Andegau. n. 52. apud Mabill. in Supplemento Diplomaticae p. 86. et to. 4. Analect. p. 265. *Vnde ante hos dies Inrationis fuerunt pro vinia sua, in loco qui dicitur illo.* Charta Chlodouei III. Franc. Reg. an. 693. apud Felibian. Hist. S. Dionys. p. XIV. *Dum exinde in nostri vel supra scriptis viris praesentia Inrationis adstabat.*

ftabat. Vtrobique legendum diuisis vocibus *in rationes*, pro *Inrationis*, vt patet ex similibus formulis relatis in voce *Ratio*, vbi docetur his verbis: *In rationes esse*, *venire etc.* idem significari, quod Iuri stare.

INRAZELLARE, vt supra *Derazellare*, naui vehere. Extractum computi an. 1381. Hist. Dalphin. to. 2. p. 260. c. 1.

† INRECESSIBILIS, Origeni in Comment. ad Matth. tract. 32. ἀχώρητος. Vetus eiusd. Interpres: *Christus a se ipso inrecessibilis est*.

INRECISVS, non rescissus, confirmatus. Ch. apud Mabill. t. 3. Analect, p. 210.

INRECTVM, *falsum*, in Glossis Arabico Latinis, i. non rectum.

INRECVPERABILITER, V. *Irrecuperabiliter*.

INREFERTIBILIS, qui referciri seu repleri non potest. Act. SS. Iulii t. 4. p. 93.

INREGAVDITIO. Capitula Caroli M. a. 803. *de super auditis et compertis*, apud Baluzium: *Nemini liceat seruum suum propter damnum a se dimittere: sed iuxta qualitatem culpae dominus eius pro ipso seruo respondeat, aut componat quidquid ille fecit usque ad semiplenam leudem liberi hominis: quidquid super hoc fuerit, inregauditio esse videtur*. Quo loco apud Sirmondum in Notis ad Capit. Caroli C. p. 25. habetur *irregauditio*.

† INREGISTRARE, in *registro* referre. L. nig. Ep. Carnot. ad a. 1394. V. *Regestum*.

† INRELIGIOSITAS, periurium ad Sanctorum reliquias, in Act. SS. t. 6. Sept. p. 503.

INREMEDIABILITER, modo irremediabili, apud Muratorium to. 8. col. 320. † INREMEDICABILITER, t. 4. Sept. p. 48.

† INREMISSIBILITER, sine remissione, in Stat. Ms. eccl. S. Laur. Rom.

INREMORSVS, qui remorderi seu refelli non potest. Apud. Acher. t. 2. Spicil. p. 231.

INREPTIO, pro irruptio, in Capitul. Caroli C. tit. 49. §. 2.

† INRESPIRABILIS, dicitur de loco, vbi respirari non potest, apud Tertull. de Idolal. c. vlt.

INRESVRGIBILIS, vnde quis non potest resurgere, in Chart. Aptensi fol. 62.

INREVERENS, V. *Irreuerens*.

INRICVS, V. *Inrisus*.

† INRIGATIO MENSVRAE, quod mensurae superadditur et quasi conspergitur, in Stat. Ms. eccl. Tull. a. 1497.

INRIGITAX, ὑδρευτής, *irrigator*. Sup. Antiq.

† INRIGVVS, pro irriguus, passim in chartis.

INRIPARE. Pactus Leg. Salicae tit. 29. §. 26. *Si qui clausuram alienam ruperit, etc.* pro quo Codex Loisellianus praefert, teste Pitheo: *Si quis messem alienam in furtu aut inripauerit aut meterit, etc.*

INRISVS, αγελαςος, *inrisibilis*, in Suppl. Antiq. † Castigat. in vtrumque Gloss. *Inricus inuisibilis*, ἀγέλαςος. Germ. *Irrisus*, *Irrisibilis*. Reg. *Inuisus*, *Inuisibilis*.

INROTARE, rotae supplicio punire, V. *Rotare*.

INROTVLARE, in rotulum seu acta referre. Constitut. Philippi Aug. Fr. Reg. ann. 1218. apud de Lauriere tom. 1. Ordinat. pag. 37. V. *Rotulus*.

INROTVLATIO, relatio in *rotulum*, p. 37.

INRVBIDVS, impudens, inuerecundus, in Actis S. Martinae Virg. apud Mombritium c. 3.

INRVDIS. Gloss. Gr. Lat. MS. Απαίδευτος, *indoctus*, *inrudis*, *erudis*. Απαιδευσία, *inruditio*. Editum *indoctus*, *ineruditus*, *rudis*, *ineruditio*.

INRVMPIBILIS, ἄρρηκτος, in Gloss. Graec. Lat.

INSABATATI, Valdensium secta, V. *Sabatati*.

INSACCARE, in saccum mittere, Gall. *Ensacher*, V. *Saccare* et *Essaccare*.

† INSACO, mendose, forte pro *Iarossia*; to. 4. Ordinat. reg. Franc. p. 641.

INSACRAMENTARE, sacramento et iureiurando firmare. Gesta Abbatum Lobiensium p. 599.

INSAISINARE, Gall. *Ensaisiner*, in possessionem mittere, *insaisinare se*, in possessionem venire. Ch. Caroli Fr. Reg. a. 1405. apud Menester. in Probat. Hist. Lug. p. 128. col. 2. *Se insaisinare seu possessionem acquirere poterant*. V. *Saisire*.

INSAISIRE, eadem notione in Miracul. sancti Walarici to. 1. April. p. 29.

INSALATA, vox Italica, Gall. *Salade*, acetaria, olusculа sale oleo et aceto condita. Acta S. Francisci de Paula t. 1. April. p. 184.

INSALATIVM, eadem notione. Elogium S. Catharinae Sen. t. 3. April. p. 965.

INSALSATVS, insulsus, nullo sale conditus. Io. de Monsteriolo apud Marten. to. 2. Ampliss. Collect. col. 1419.

INSALVS, ἀβέλτερος, *absurdus*. Supplem. Antiq. Forte legendum *insulsus*.

INSANCTVS, ὁ μὴ ἅγιος. Gl. Lat. Graec.

INSANIENTIA. Glossae MSS. ad Prudentium; *Bacchantia*, *Insanientia*.

† INSANIOSE, insane, in Consuet. Normann. c. 26.

INSANIRI, insanum haberi. *Ab omnibus insanieris*, in Actis S. Theodorae t. 3. April. p. 573.

INSANITAS, apud Papiam, *nugacitas*, *insanitas*, *inutilitas*.

INSANVS, non sanus, valetudinarius, Gall. *Malsain*. Vtuntur Vegetius l. 2. de Arte Veterin. c. 6. Gariopontus l. 5. c. 12. et alibi et Fleta l. 2. c. 79. §. 3.

† INSAPIENTIA, *amentia*. Germ. *Insipientia*, in Castigat. ad vtrumque Glossar.

INSCALARE. (1) Murum scalis admouere, vel scalis muro admotis locum ingredi, *Escalader une place*. Knygthon. (2) † Scalam, quae criminis poena est, ascendere. Lit. remiss. Ms. a. 1358. V. *Scala* 1. et *Scalatio*.

† INSCELESTVS, sceleris purus. Bened. abb. Petroburg. t. 1. p. 12.

INSCIDVS, στῦφος οἴνου, *stringor vini*, seu vis astringendi. Suppl. Antiquarii. † Germ. *Viscidus*.

INSCIOLVS, ignarus. Guidonis Disciplina Farf. c. 58.

INSCITIARI, ignorari, si tamen vera lectio est; videtur enim legendum *infitiari*. Litterae a. 1372. ap. Rymer. to. 6. p. 745. *Inscitiari certe praesens actus non poterit, nec futura posteritas ignorare*.

INSCIVS, ignotus, to. 1. SS. Martii p. 438.

INSCONTRVM, commutatio mutua, Gall. *Contre-echange*, Ital. *all' Incontro*, *En contre-change*. Murat. t. 9. col. 871.

INSCRIBERE. (1) Accusare, in Lege Burgund. cap. 7. Concil. Autisiod. c. 41. (2) † Assignare, addicere; vnde INSCRIPTIO, assignatio, obligatio. Leg. Polon. to. 1. p. 232.

INSCRIPTIO. (1) Accusatio. Lex Burgund. tit. 77. qui est *de Inscriptionibus*: *quotiens seruus vocatur in crimine, et necesse est vt iudicio sub inscriptione tradatur, etc.* *Vinculum inscriptionis*, in Edicto Theoderici Regis §. 13. in Capit. Caroli M. l. 7. c. 328. Dicitur illud qua accusator se erga accusatum constringit, si in probatione deficiat, vt poenam *reciproci* subeat. Quomodo etiam *inscriptio* sumitur in Formulis Lindenbrog. 117. 118. Lex 14. Cod. Th. de Accusat. et inscript. (2) Documentum donationis. Concil. Glouesnoense a. 800. INSCRIPTVM, eadem notione. Diploma Hugonis Comitis Campaniae, to. 5. Annal. Benedict. p. 672. col. 1. (3) FALSAE INSCRIPTIONES, *phylacteria*, *aut ligaturae*, *quae imprudentes pro febribus*, *aut aliis pestibus adiuuare putant*, in Caroli M. l. 6. c. 72. (4) V. *Inscriptus*.

INSCRIPTVM, V. *Inscriptio* 2.

INSCRIPTVS, pro non scriptus. Glossar. Gr. Lat. INSCRIPTI LAPIDES, et *Inscriptiones*, pro terminis, apud Agrimensores.

† IN-

† INSCUM, vna, simul. Ch. a. 1277. ap. Lam. in Delic. erud. Vide *Insimul.*

INSECRARI, pro exsecrari, occurrit in Gloss. Graec. Lat. Επαρῶμαι, *insecro.*

INSECTABILIS, ἄτμητος, in Gl. Gr. Lat. † Leg. *Insecabilis.*

INSECURITAS, periculum, apud Marten. t. 1. Amplis. Collect. col. 1506.

INSECUS, ἐγγύς, *insequens.* Supplem. Antiq.

INSECUTIO, persecutio, in Miscella.

† INSECUTUS, quem quis insequitur, to. 7. Collect. Hist. Franc. p. 118.

INSEDABILIS, *indesinens*, ἀκατάληπτος, in Glossis Latino-Graecis.

† INSEDUCIBILITER, sine deceptione. Vet. Interpr. comment. Orig. in Matth.

† INSEDUMEN, insitum, arbor insita, in Stat. Placent. l. 5.

† INSELLABILIS, *que l'en ne puet enseller*, in Gloss. Gall. Lat. Cod. 7684. V. *Insellare.*

INSELLAMENTUM, INSELLATURA, instratum *sellae*, in Tabular. Eccles. Gratianopolit.

INSELLARE, ephippio seu *sella* equum vel mulam instruere. Fragm. de origine Comit. Niuern. apud Labbeum t. 1. Bibl. M. SS. p. 399. V. *Sellare.*

INSELLIS, *sine ictu sellici corporis.* Papias.

INSEMITATIO, ἀνοδία, in Gloss. Lat. Graec. cum deest semita, via, iter.

† INSENESCIBILIS, ἀγήρως, ex Cod. reg. in Castigat. ad vtrumque Gloss.

† INSENNIUM, merces, pretium, Gall. *Salaire.* Ch. a. 1362. t. 2. Hist. Nem. Prob. p. 242. V. *Ensennum.*

INSENNOS, forte ex Graec. ἀσεμνος. Alcuin. in Poëm.

Auxiliare senem, nostros rogo, tu per amicos,
Est locus insennos, auxiliare senem.

INSENSIBILIS. (1) Expers sensu. *Insensibilia simulacra*, Lactantio l. 1. Instit. Diuin. c. 20. *Insensibilis*, Gellio, qui sensibus nequit percipi. (2) † *Imprudens*, ἀσύνετος. Reg. *Insensatus.* Castigat. in vtrumque Glossar.

INSENSIBILITAS, stupor vel duritiès animi, Gall. *Insensibilité.* Ch. Ludouici Reg. Fr. a. 1484. apud Baluz. t. 2. Hist. Aruern. p. 230.

INSENSIS, *sine sensu*, Ioh. de Ianua; *Sens sen*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerman.

INSENSUALIS, carens sensu. *Insensualis res*, apud Cassiodorum lib. 2. Epist. 40.

INSENSUALITAS, sensus priuatio, apud Baluz. to. 7. Miscell. p. 193.

INSENSURA, thuribulum, Gall. *Encensoir*, in Testamento a. 1415. apud Rymer. t. 9. p. 279.

† INSEPARABILIS, indiuiduus. Castigat. in vtrumque Gloss.

INSEQUILLA. Ruricius Lemouicensis Episcopus l. 2. Epist. 13. *Superest, vt quod illius in bono tribuit gratia, vestra in domino custodiat insequilla.*

INSERARE. (1) Sub sera claudere. V. *Serare.* (2) † Inserere. Glossar. Prov. Lat. Cod. 7657.

† INSERATIO, implicatio, Gall. *Insertion*, ap. Arnauld. in Rosar. MS.

† INSERATUS, cera imbutus, t. 2. Hist. Nem. Prob. pag. 318. V. *Exseratus.*

† INSERCULARE, inserere, inoculare, apud Murat. t. 1. Antiq. Ital. pag. 215. Vnde INSERTETUM, surculus insititius, ibid. INSERTATUM, in Act. SS. to. 6. Aug. p. 704. V. *Insertorium* 2

† INSERENARE, *esclardir*, *faire clair*, in Glossar. Gall. Lat. Cod. 7684.

INSERTATUM, INSERTUM, V. *Insercalare.*

INSERMA, pro *inserma* vel *gisarma*, gesum, spiculum. Computum an. 1336. t. 2. Histor. Dalphin. p. 326. V. *Gisarma.*

INSERTORIUM. (1) *Lorum quo scutum apprehenditur*, in Amalthea. Sussannaeus in Vocabulario: *Insertorium telamon, porpax, scuti lorum ansuli vice, inter quod et ipsum scu-*

tam inseruimus manum. (2) Seminarium, vbi arbores inseruntur. Gloss. Isidor. *Postmarium, insertorium.* Graeuium consule.

INSERVIRE, in seruitutem reuocare, seruitia exigere, seruitiis addicere. Capitula ad Leg. Salic. c. 1. §. 7. *Si vero aliquis eum iniuste inseruire tentauerit, et ille cartam ingenuitatis suae ostenderit.* Lex Baiwar. tit. 6. c. 3. §. 1. *Vt nullum liberum sine mortali crimine liceat inseruire.*

INSETARE, *filo setam adaptare*, Io. de Ianua.

INSIBILIS, († rudis, rusticus, imperitus.) Simeon Dunelmensis an. 881. de Normannis, Franciam inuadentibus: *Mirabile videri potest, quod insibiles hostes contra tam fortem bellicosimque populum auderent insurgere.*

† INSICITAS, *inscientia, la rustigita*, in Gl. Lat. Ital. Ms.

† INSIDIA, capsula, pyxis, quod monetarum probationes in ea seruentur sic dicta. Ch. Ms. a. 1386.

INSIDIAE, idem quod vigiliae, excubiae, *Guet.* Fleta l. 2. c. 4. §. 3. de Officio Marescalli. INSIDIAE PENSATAE, in Statuto S. Ludouici, quod legitur in Dissertat. 29. ad Ioinuillam, quae verba redduntur in eius versione Gallica, *Agait et fait apensé.* Gloss. Gr. Lat. Ἐνέδρα, *insidiae, obsessio.* MS. Codex S. Germani habet, *insidium, subsessum.* V. *Pensabiliter.*

INSIDIARE, insidias struere. Formulae veteres apud Bignonium c. 30.

INSIDIATRIX, quae insidiatur, apud Ammian. non semel.

INSIDIVM, V. *Insidiae.*

INSIDVITAS. Gloss. Lat. MS. Regium Cod. 1013. *Sedulitas, insiduitas, assiduitas.*

INSIGILLARE, idem quod sigillare, sigillum apponere, in Legib. Adelstani Regis apud Bromptonum.

† INSIGNA, vexillum, signum, Ital. *Insegna.* Stat. ant. Florent. lib. 3. c. 65.

INSIGNARE. (1) Indicare, quasi *signo* ostendere, *Enseigner.* Decretum Tassilonis de Popularibus Legib. §. 4. In Gloss. Gr. Lat. Ἐγχαράσσειν, est *insinuare, incidere.* Apud veterem Iuuenalis Interpretem, Sat. 10. v. 55. *Insignare*, σφραγίζειν. (2) † Instruere, munire, in Stat. Tornac. p. 76.

INSIGNARIVS, V. *Insigniarius.*

INSIGNE. (1) Vexillum, Ital. *Insegne*, Gall. *Enseigne.* Leo Ost. l. 2. c. 75. (2) Sagum militare, *armis et insignibus* distinctum illius, cuius erat. Thwroczius in Geisa M. c. 55. (3) Sigillum. Diploma S. Henrici Reg. Rom. an. 1003. apud Marten. to. 1. Collect. Ampliss. col. 263.

INSIGNIAE, pro insignia, in Concilio Mexicano a. 1585. inter Hisp. t. 4. p. 389. *Insignia* fem. genere dicunt Hispani.

INSIGNIARIVS, armiger, qui scutum domini, eius insignibus adornatum, deferebat. Gloss. Gr. Lat. Ὁπλοκαρόχος, *Insigniarius, armiger.* Martinius habet *Insignarius.*

INSIGNIFICABILIS, *qui significari non potest.* Gloss. Sangerman. MSS. n. 501.

† INSIGNITAS. (1) Celebritas, t. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 268. (2) Dignitas, immunitas. Arest. Ms. a. 1385.

INSIGNIVM. (1) Signum. Sueno in Histor. Danica c. 3. *Quam* (Christi crucem) *matris tumulo ob memoriale insignium destinauit erigendam.* (2) Miraculum. Chron. Episcopor. Metensium to. 6. Spicil. Acher. pag. 644.

† INSIGNIVS, insignis, t. 2. Hist. Nem. Instr. p. 33.

INSIGNVM, vt *Insigne* 1. vexillum. Rolandinus Patau. de factis in Marchia Taruisina l. 5. c. 23.

INSILIARIVS, prauus consiliarius qui *forconsiliat.* Wigorn. a. 855.

† INSILITVS, *nobilis, clarus*, pro inclitus, in vet. Gloss. Cod. 7641.

INSILIVM, malum ac prauum consilium. Simeon Dunelm. a. 1003.

INSIMVL, simul, vna, in Ch. Caroli C. apud Doubletum Hist. San-Dionys. p. 781.

INSIMVLATOR, accusator. Pacatus Paneg. Theodos. c. 43. Auxilius in Libello de causa Formosi PP. apud Mabill.

Mabill. t. 4. Analect. p. 610. personas inducit colloquentes, *insimulatorem*, qui accuset, et *actorem* qui defendat formosum. *Insimulator piscium*, Apuleio in Apolog. Accusator est magiae quae fit ex piscibus.

† INSIMVLTARE, simul conuenire, sich versammeln, Chron. Io. Whethamst. p. 352.

† INSINCERE, non sincere, in Act. SS. t. 7. Iul. p. 255.

INSINVAMEN, inspiratio, doctrina. Bosquet. Histor. Eccl. Gallic. part. 2. pag. 5.

INSINVARE. (1) Docere, vnde Gall. *Enseigner*: hanc quippe vocem vernaculam ex hac Latina deducit Salmasius ad Histor. Aug. p. 101. Certe *insinuare*, est ἐμφανίζειν, *insinuatio*, διδασκαλία, in Gloss. Lat. Gr. S. Hieron. Epist. 155. *Nudius tertius cum tibi Psalmum tibi insinuare conarer, etc.* V. *Insignare*. (2) Practicis, in acta publica referre, Gall. *Insinuer*. Instrum. an. 1388. apud Th. Madox Formul. Anglic. p. 429. (3) Inscribere, insculpere. Boninç. Hist. Sicul. apud Lam. in Delic. erud.

INSINVATIO, ἐμφάνισις, Nouella 15. Iustiniani c. 3. In acta publica relatio, Gall. *Insinuation*. Ch. a. 1309. ex Archiuo D. de Montesquiuo: *Renunciantes nihilominus omni exceptioni - - - et legi dicenti donationem excedentem quingentos aureos sine insinuatione iudicis non valere.* V. alia notione in *Insinuare* 1.

INSINVATIVVM, Macris fratribus in Hierolexico, *donum a Clericis praestitum Episcopo in principio sui ingressus vt in eius gratia insinuarentur.* Haud satis recte interpretati sunt ἐμφανιστικὰ vel ἐμφανίσιμα, quas voces melius exponit Cangius in Glossario med. Graecit. Praestationes ab in Clerum allectis datae caeteris Clericis pro *insinuatione*, id est, relatione in catalogum ministrorum Ecclesiae, Gall. *Droit de bien venue*. Vide Nouell. 56. Iustiniani, Iulianum Antecessorem et Suiccerum in Thesauro Eccles. v. ἐμφανίσιμα.

INSINVATOR, qui insinuat, introducit, promouet. *Insinuator magister atque auctor*, apud Arnobium l. 1. sub finem. *Insinuatores eorum*, apud Tertull. lib. 2. ad Nationes cap. 1.

INSINVATRIX, *rei nouae epistola*, apud S. Augustinum Epist. 135.

INSIPIENTIA, ignorantia. Testam. Heccardi Comitis Augustodun. apud Perardum p. 27. V. *Sapere*.

INSIPITVDO, pro *insipientia*, apud Ardonem Monachum in Vita S. Benedicti Anianensis Abbatis c. 3. n. 8. c. 4. n. 21.

† INSITITIVS SOMNVS, meridianus, quasi non naturalis. Varro de re rust. l. 1. c. 1.

INSLOTVM, tributi species, in notitia Traiectensi, apud Will. Hedam p. 246. 1. Edit. *Similiter de tributo, quod inslote vocatur.*

INSOBRINVS. Capitulare Pipini Regis Italiae a. 793. c. 33. de inlicitis coniunctionibus: *Ita vt qui vxorem consobrinae aut insobrino suo vxorem duxisset, etc.* Forte is dicitur, qui filius *consobrini*.

INSOCIABILIS, ἀκοινώνητος, in Gl. Gr. Lat.

IN SOCIO DARE, *in socio recipere pecudia*, in Lege Longob. lib. 2. tit. 32. §. 3. quod Galli dicunt, *Bailler et prendre du bétail à moitié.*

INSOLA, insula, in Ch. a. 933.

INSOLARE. (1) Ἡλιάζειν in vett. Gloss. Soli exponere. Vox Plinio l. 21. c. 14. et Columellae nota. (2) † Materiaria structura munire. Stat. a. 1356. t. 2. Hist. Nem. Prob. pag. 181. V. *Solarium* 1.

INSOLATIATVS, absque solatio, apud Gunzonem de Miracul. S. Gengulfi n. 17.

INSOLENTIA. (1) Desuetudo. Apud Acher. t. 10. Spicil. 217. (2) † Defectus, to. 7. Ordinat. reg. Franc. p. 514. (3) † *Insolentiae*, ineptiae, in Stat. eccles. Tornac. p. 98.

† INSOLERE, solere, obtinere, to. 10. Collect. Hist. Franc. p. 630.

INSOLERTIA, pro *insolentia*, arrogantia. Gall. *Insolence*, apud Acher. t. 11. Spicil. p. 201.

† INSOLFVS, *non ordinato*, in Gl. Lat. Ital. Ms.

INSOLVBILITER, modo qui solui nequeat. In Epistula Stephani VI. PP. to. 3. Concil. Hisp. pag. 163. col. 2.

† INSOLVENTIA, impotentia soluendi debiti, in Ind. onomast. ad t. 1. Iun. Act. SS.

INSOLVTVS, non solutus, Vide *Vngeld*.

INSOMNITAS, insomnia, Gall. *Insomnie*, apud Marten. t. 6. Amplisf. Collect. col. 788. in Actis SS. Martii t. 1. p. 684. *Insomnietas*, ibid. p. 725.

† INSOMPNIVM, *ce que l'en voit par songe*, in Gloss. Gall. Lat. Cod. 7684.

INSONARE. (1) Diuulgari, rumorem esse. Annal. Genuens. a. 1164. apud Murat. t. 6. col. 33. (2) † Sonare, campanam pulsare, t. 10. Collect. Hist. Fr. p. 17.

INSONTIA, *innocentia*, Ioh. de Ianua.

INSOPITABILIS, qui sopiri seu pacari nequit. Apud Acher. to. 10. Spicil. p. 449. INSOPIBILIS, eadem notione. Apud Martianum Capellam l. 4. et 9.

† INSOPORABILIS, *indormable*, in Gloss. Gall. Lat. Cod. 7684.

INSORDESCENTES, excommunicati nominatim declarati per annum in excommunicatione perseuerantes, qui nullam adhibent diligentiam ad obtinendam absolutionem. V. Lexicon Hoffmanni et Limborch. l. 3. hist. Inquis. c. 18.

INSORDESCERE, sordidum esse et feculentum. Sidon. l. 5. Epist. 15.

INSORTIARE, aduersus sortes munire. V. *Sortiri*.

INSORTIS, vel *Insortus*, non datus in sortem, non possessus, in Ch. an. 996. ap. Vghell. to. 5. p. 665. V. *Sors*.

† INSORTITVS, idem, to. 3. Apr. p. 75.

INSPECIATVS, deformis, absque specie. Tertull. ad v. Valent. c. 10.

INSPECIOSVS, non speciosus. Apud Petronium a. 74.

INSPECTIO, ἐποψία. Nouella Theodosii 16. de Postulando.

INSPECTORES, iidem, qui *peraequatores*, qui praediis inspectis et adequatis inuicem, ea releuant, quibus onus grauius adscriptum est; quae sunt consita lenius, grauant. Vide tit. Cod. Iust. l. 11. tit. 57. *de Censib. et censitoribus, et peraequatoribus, et inspectoribus*, et Gloss. med. Gr. Επόπτης. INSPECTORES INQVESTARVM, quibus cura commissa est inspiciendarum *inquestarum*. Apud de Lauriere t. 1. Ordinat. p. 321. † *Inspector* etiam is qui monasteria monialium visitabat, ap. Murat. to. 5. Antiq. Ital. p. 532. V. *Visitator*.

INSPECTVRA, *visura*, *speculatura*. Papias. Male in Gloss. Sangerman. MS. num. 501. *Inspectura*, *speculator*.

INSPERABILITAS, *res adeo insperata*, apud Barthium in Glossar. ex Guiberti Hist. Palaest.

† INSPERATE, ex insperato, t. 10. Collect. Hist. Fr. p. 265.

INSPICARE, *faces fundere*. Papias. Legendum *inspicare*, *faces findere*, ex hoc Virgilii versu 292. Georgicorum l. 1.

Ferroque faces inspicat acuto.

Hoc est, ad modum spicarum in acutum tenuat; vnde in MS. Bituric. *Inspicare faces, proprie est infindere, quasi spicas facere. Inspicat faces, findit.*

† INSPICIO, inspectio, to. 3. Hist. Nem. Probat. p. 116.

INSPICIVM, inspectio. Apud Tertull. l. 1. adu. Marcion. c. 1. *Extispicium* dixit Sueton. in Nerone c. 56.

INSPILIATOR, spoliator, latro grossator, Gall. *Pillard* Lambertus Ardensis apud Ludewig. to. 8. p. 426. V. *Pilare* 1.

† INSPINARE, *i. valde vel intus spinare, espiner*. Gloss. Gall. Lat. Cod. 7684.

INSPIRAMEN, inspiratio, afflatus. Concil. Tolet. VI.

INSPIRATIO. Ex tribus electionum formis, quarum mentio est in Decretalib. Greg. IX. PP. l. 1. tit. 6. c. 42.

c. 42. vna est quae *per inspirationem* siue *viam Spiritus S.* dicitur fieri: cum scilicet communiter et ab omnibus concorditer, quasi diuino Spiritu afflatis, nullo discrepante, aliquis eligitur, absque aliquo tractatu, ex quo nempe praesumi possit aliqua persuasio, vel suggestio in gratiam eligendi.

† INSPIRATUS, dicitur de eo quod subito et quasi diuinitus accidit, in Act. SS. t. 1. Sept. p. 172.

INSPIRITALIS, non spiritalis, carnalis, apud S. Paulinum Epist. 22. n. 1. vlt. Edit.

† INSPISSARE. (1) Augere, ampliare. Reg. Phil. Aug. (2) Condensare, spissum reddere. Arnauld. in Rosar. Ms.

INSPISSATIVUS, qui spissat et densat. V. locum in *Recorporare*. Veget. de re veterin. l. 2. c. 30. dixit, *inspissata caro*.

† INSPORTITUS, dicitur de eo quod est circa collum, in Lit. remiss. Ms. a. 1399.

† INSPURUS, impurus, nothus, in Inuent. Ms. a. 1476.

INSQUILLA, vt *squilla*, tintinnabulum, campanula. Vetus Ceremoniale MS. B. M. Deauratae.

INSTA, vox mendosa, V. *Justa* 2.

INSTABILIS, pro ἀσυστατος, vsurpari ab Irenaei interprete obseruat Iacobus Billius l. 1. Obseruationum c. 33.

INSTABOR, V. mox *Instar*.

† INSTAGNARE, stagnum construere, ap. Oefel. t. 2. Script. rer. Boic. p. 44.

INSTALARE, ad *stelam*, palum vel cippum dehonestare, torque ferreo deuincire, Gall. *Pilorier*, *mettre au carcan*. Statuta Eccles. Andegav. a. 1423. apud Marten. t. 4. Anecd. col. 525. *Statuimus etiam quod quicumque Deum - - - abnegare aut quouis modo blasphemare praesumpserit - - - pro tertia* (vice,) *si laicus sit, instalabitur, si Clericus, iuxta sui iudicis arbitrium ab officio et beneficio deponetur.* † Mendose pro *Inscalare* 1.

INSTALATIO, illigatio ad *stelam*; († pro *Inscalatio*, V. *Inscalare* 2.)

Concil. Senon. a. 1485. apud Acher. t. 5. Spicil. p. 619.

INSTALLARE, Gall. *Installer*, in Ecclesiastici beneficii possessionem mittere, in *stallum* seu chori sedem inducendo. Bromton. an. 1088. V. *Stallare*.

INSTALLATIO, hac notione, apud Lobinell. in Gloss. Hist. Paris. to. 3. V. *Instalatio*.

INSTANS. (1) Momentum, temporis punctum, Gall. *Instant*, apud Lobinell. t. 2. Hist. Britan. col. 1604. (2) † Vox forensis, *appellans*, vel qui causam *instat* seu prosequitur. Ch. Ms a. 1270.

INSTANTIA. (1) Contentio, efflagitatio, Gall. *Instance*, apud Murator. to. 6. col. 482. (2) † Argumentum. Acta Inquisit. Carcass. an. 1308.

INSTANTIVAE PRECES, eadem notione, in Ch. a. 1311. apud Ludouic. Laguille in Probat. Hist. Alsatiae p. 60. col. 1.

INSTAR. Gloss. Lat. Gr. *Instar*, *similitudo*, ὁμοίωμα, ἀπεικόνισμα. Alibi: *Ister*, ἔθος, συνήθεια, τυπός, τροπος, vbi vir doctus *instar*, vel *istar* emendat. Gloss. Graec. Lat. Αντιτυπον, *exemplum*, *exemplar*, *instar*. Hinc ad *instar*, f. ad similitudinem. Gloss. Sangerm. Ms. n. 501. *Instabor*, *instar*, *vel similitudo*. *Instar*, *instaris*, vt *nectaris*, Probum dixisse, auctor est Seruius ad 2. Aeneid. Ita *instar*, pro imagine vsurpant lex 3. de Palat. sacr. larg. lex 74. de Decurion etc. Cod. Th. Interdum pro similis vsurpatur. Anastasius in Leone III. PP. p. 121. *In Basilica B. Pauli Apostoli, atque in Basilica Saluatoris instar imagines fecit et constituit.* Pag. 136. *In Basilica S. Dei Genitricis ad praesepe instar fecit coronam ex argento puro.* Ita p. 138. 139. etc. V. Casaubon. ad Apuleii Apolog. p. 146.

† INSTARARE, definire, statuere. Ch. Ms. a. 1491.

INSTATA, V. in *Epidecem*.

INSTAURAMENTUM, idem quod *Instaurum*. Ch. ann. 1158. Vide *Staurum*.

INSTAVRARE, supellectile agraria praedium vel domum rusticam instruere. Ch. Ioannis Regis Angl. de libertatibus Angl. a. 1215.

INSTAVRATIO, id quod *instaurum*. Matth. Paris. a. 1258.

INSTAVRVM, quidquid ad agriculturam, vel ad praedii *instrumenta* et supellectilem, pertinet, vt sunt animalia, pecora, serui, etc. Anglic. *Store*; Iurisconsulti *instructum* dicunt. Monast. Anglic. t. 1. pag. 548. *Manerium illud nullum potest sustinere instaurum, quia nullum habet pratum, etc. Instaurum Ecclesiae*, quidquid ad supellectilem Ecclesiasticam spectat, in Synodo Exoniensi a. 1287. can. 12. 44. 53.

INSTELLARE, quasi stellis ornare. Gocelinus in Vita S. Augustini Cantuar. t. 6. Maii p. 378.

† INSTERILIS, cultus, fructuosus, in Ch. Ms. a. 1361.

INSTERILITAS. Liber Comitis, seu Lectionarius, editus a Baluzio: *Pro vbertate pluuiae seu temperantia aëris, pro insterilitate pluuiae etc.*

INSTIATIO, f. pro *inficiatio*, negatio. Ch. a. 1300. e Chartulario S. Vandreg. t. 2. p. 1295.

INSTIGATOR, qui instigat, impellit, promouet, procurat. Ausonius Epist. 17. *Si quid innitis quoque nobis natura fit, superfluus instigator agitabo.*

INSTILLATIO, signum, subscriptio; († rectius testium per eorum nomina appellatio, vnde magis arrideret *Intitulatio*. V. nou. Tract. dipl. t. 4. p. 785.) Ingulphus in Hist. Monast. Croyland. Hikesius Dissertat. p. 74. emendat vel interpretatur *intitulatione*. Subscriptio dici potuerit *instillatio* Scriptori Barbaro-latino, quod testis nomen suum quasi *instillet* chartae, quam subscribit.

INSTINGVERE, instigare. Gl. Lat. Gr. instinguit, παροξύνει.

INSTIRPARE, inserere, plantare. Bromptonus 935.

† INSTITA. (1) Officina, locus vbi merces venum exponuntur, ap. Pez. t. 6. Anecd. part. 2. p. 111. (2) *Vitta seu latum cingulum vt solet esse id quo parui in cunis ligantur*, in Gloss. Ms. Bibl. anon. *) *Instita*, ein frame oder ein wyckel schnure, da man die kinde mit bint, in Vocabul. Lat. Germ. a. 1477.

INSTITAE, *grauatae*, *resticulae*. Gl. Isid. Emenda cum Pitheo in Excerptis: *Institae*, *grabati resticuli*. Est enim *instita*, vt exponit Scholiastes Iuuenalis ad Satyram 6. qua lectus intenditur. *Fascia* dicitur Ciceroni.

INSTITARE, *mortuum inuoluere*, ap. Papiam, ab institis seu fasciis quibus mortui olim pedes manusque ligabantur.

INSTITIVS, *luctus publicus*, eidem Papiae.

INSTITVRA, institutio, Gall. *Instruction*. Bulla Leonis III. PP. t. 2. Annal. Benedict. p. 349.

† INSTITVTA, institutiones Iustiniani, apud Murat. t. 3. Antiq. Ital. p. 809. Hinc

† INSTITVTARIVS, qui iis institutionibus studet, in Stat. Vniuers. Tolos.

INSTITVTE, ex professo, ex instituto. Lex Wisigoth. lib. 9. tit. 2. §. 9.

INSTITVTIO. (1) Precario, dato ad precariam. Ch. Childeberti Comitis Heduensis an. 942. ex Tabul. Flauiniacensi: *Si quis autem successorum meorum hanc institutionem vel precariam - - infringere voluerit, etc. S. Roberti, qui hanc precariam fieri duit peposcere - - - Ego Constantius Leuita hanc institutionem datani et subscripsi, etc.* (2) † Tributum, quidquid in praestationem instituitur, i. q *Indictio* 1. Ch. Ms. Phil. Aug. a. 1213.

† INSTITVTOR, institor, quomodo forte leg. in Ch. Ms. a. 1339.

INSTIVS, pro inscius. Canones Poenit. apud Marten. to. 4. Anecdot. col. 43.

INSTOCIONATVS, artes magicae, praestigia, a στοιχεῖον, elementum, Graecis recentioribus, Daemon et Operatio diabolica; vnde στοιχειῶν, magicis praestigiis initare στοιχείωσις incantatio, verba magica, vt docetur in Glossar. med. Graecit. Statuta MSS. Augerii II. Episc. Conseran. a. 1280.

a. 1280. *Si - - - ex meretricio, vel lenocinio, vel instocionatu vel similibus acquisiuit, etc.* † Nisi mendum sit pro *Intoxicatus*. V. *Intoxicare*.

INSTRICATVM, *vulneratum*, in Amalthea, ex Gloss. Cod. Legum antiq.

INSTRIGARE, INSTRINGARE, V. *Intricare*.

INSTRVCTOR, praeceptor, qui instruit, docet, in Spicil. Fontanell. MS. p. 214.

INSTRVCTVS, impulsus, inductus, suasio. Gesta Abbatum Gemblac. t. 6. Spicil Acher. p. 524.

† INSTRVGVS, *lo soleno*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

INSTRVI, doceri, in 1. Constitut. Appendic. Cod. Theodos. quam sublestae fidei doctiores volunt: *Itaque quia a nobis instrui voluisti, etc* Non absimili notione Quintilianus dixit: *Iudex notitia rerum instruendus videtur*.

† INSTRVMENTALITER, vice instrumenti. Stat. synod. Corisopit. eccl. Ms.

† INSTRVMENTARIVM, chartularium, in prol. ad Chartul. Casaur.

INSTRVMENTATVS, in *instrumento* descriptus. Miracula B. Werinheri Mart. to. 2. April. p. 920.

INSTRVMENTVM. (1) Συμβόλαιον, in Gloss. Gr. Lat. Gloss. Lat. Gr. *Instrumenta*, γραμμάτια, ἀσφαλίσματα, δικαιώματα, etc. Anastas. in S. Iulio PP. (2) INSTRVMENTVM QVITTARVM, apocha, Gall. *Quittance*. Ch. a. 1319. t. 2. Histor. Delph. pag. 183. col. 1. (3) INSTRVMENTVM, pro veteri ac nouo Testamento vsurpant non semel Patres. (4) Pro libro, non semel vsurpat Tertull. l. 5. aduersus Marcionem, et in Apologetico. (5) INSTRVMENTVM, Gall. *Instruction*, institutio, documentum. Guibertus l. 2. de Vita sua c 3. *Quia igitur fortunas et infortunia mea ad aliorum forsitan qualecumque instrumentum decreui contexere, etc.*

INSTVFFARE, instruere, *Estoffer*. V. *Stuffare*.

INSVABILIS, insuauis. Gloss. Gr. Lat. MS. Ἀνήδονος, *iniucundus*, *insuabilis*. Edit. *Insualis*.

INSVADIBILIS, *incredibilis*, *sine artificio*, *piger*, apud Papiam.

INSVBIDVS, *setosus*, in Gloss. Sangerm. MS. n. 501. Gellius l. 19. c. 9. vtitur pro inuenusto, inconsiderato, imprudenti, vt et comparatiuo *Insubidior*, l. 6. c. 1. et l. 13. c. 20. *Insubide*, l. 1. c. 2.

INSVBLVM, ἄντιον ἔνθα ὑφαίνουσιν αἱ γυναῖκες, *liciatorium vnde telam mulieres texunt*, in Supplem. Antiquarii et in Glossis Lat. Graec. Sangerm. V. *Insubulare* et *Recla*,

† INSVBLVS, idem, in Ch. an. 971. t. 4. Cod. Ital. dipl. p. 1525. V. *Insubulus*.

† INSVBSISTIBILIS, non subsistendo, cursu continuo, t. 9. Collect. Hist. Fr. p. 119.

INSVBSTANTIALIS, cuius nulla est substantia. Apud Mabill. to. 4. Analect. p. 155.

INSVBSTANTIVVS, eadem notione. Interpres Irenaei l. 1. c. 10.

INSVBVLARE, *perforare*, Ioh. de Ianua, *ab in et subulo. Dicitur insubulus quoddam instrumentum in texendo telam, scil. circa quod pannus vel stamen inuoluitur, quia insubulatur, i. perforatur, vt possit inuolui et retineri pro voluntate texentis; vel componitur ab infra et supra, quia infra et supra est. Insubulum* dixit Lucretius, *Insubulus* vero Isid. l. 19. Orig. c. 29. et Guibertus l. 1. de Pigner. Sanctorum c. 3. §. 1. Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Insubulare*, *Enueloper*, inuoluere.

† INSVBVLVS, liciatorium, Gall. *Ensouple*, in Gloss. Prou. Lat. Cod. 7657. V. *Insublum*.

INSVCCARE, ἐγχυμίζειν, in Gloss. Lat. Graec. succo immergere. Sic Columella l. 7. c. 4. *Saepius lana diducenda vinoque et oleo insuccanda*.

INSVDVM, pro sudum. Gloss. Lat. Gr. Sangerman. *Insudum*, ἄνυδρον, ἄβροχον, sine aqua, sine pluuia.

INSVETARE, *insuete innadere*, *vel insultanter*. Papias. *Insolenter*, in Gloss. Sangerm. MS. n. 501.

INSVFFICIENS. (1) Non sufficiens, apud Tertullianum adu. Hermog. cap. 15. (2) † Prorsus sufficiens, quantum satis est. Ch. Ms. a. 1351.

INSVFFICIENTIA. (1) Eidem Tertulliano lib. ad Vxorem: *Secularis concupiscentia causas habet gloriam, cupiditatem, ambitionem, insufficientiam*, id est, insatiabilitatem; quia nihil satis est insatiabili cupiditati. (2) Inscitia, imperitia, facultatis inopia, Gall. *Insuffisance*, Ital. *Insuffienza*, apud Murator. to. 6. col. 273. (3) Indigentia. In Ch. an. 1259. apud Madox Formul. Anglic. p. 311. qua quis non habet quae sufficiant ad vitam sustentandam.

INSVFFLARE, despuere, Vide *Exsufflare*.

INSVFFLATIO, V. *Exsufflatio*.

† INSVGLVS, pro *insublus*, to. 4. Cod. Ital. diplom. p. 1525.

INSVLA. domus ab aliis separata. Gloss. Lat. Gr. Insula, νῆσος, συνοικία. Anastasius in S. Siluestro PP. p. 17. 18. *Insulam Attitiae et Montem Argentarii praestantem solidos sexcentos.* Mox: *Insulam quae dicitur Assis in territorio Portuensi.* V. Festum et Scriptores Latinos.

INSVLARE, *in insulam conuertere.* Laurent. in Amalthea ex Apuleio, qui habet lib. de Mundo sub finem: *Audiuimus regiones quae prius fuerunt continentes, hospitibus atque aduenis fluctibus insulatas.* Eadem habet S. August. lib. 4. de Ciu. Dei cap. 2.

INSVLARIS POENA, exilium, relegatio in insulam, apud Ammianum lib. 15.

INSVLARIVS, custos *Insulae* seu domus ab aliis separatae, Gall. *Concierge.* Gloss. Isid. *Viticus*, (villicus) *actor, exactor villae pensionum, insularius.* Supplem. Antiquarii: *Insularius*, Ενοικολόγος, inquilinus. Lex 5. D. § 1. de institr. act. *Si quid cum insulario gestum sit, vel eo quem quis aedificio praeposuit, etc.*

INSVLATVS, nulli contiguus, vndique separatus et commeabilis, Gall. *Isolé.* *Altare Insulatum*, in Actis SS. Maii t. 6. p. 831.

† INSVLERE, aggredi, oppugnare. Lit. remiss. Ms. an. 1372. Vide *Insultus.*

INSVLETVM, parua Insula, apud Rymerum t. 11. p. 453. col. 1.

† INSVLGERE, resilire. Lit. remiss. Ms. a. 1412.

† INSVLTARE, inuadere, aggredi, t. 3. Apr. p. 989. V. *Insultus.*

INSVLTVS, aggressio, assultus, oppugnatio, quaeuis expeditio militaris. Ch. a. 1236. ex paruo Chartul. S. Victoris Massil. fol. 153. Alii non pauci, nullo tamen satis idoneo auctore vocem *insultus* vsurpant pro iniuria, ludibrio, Gall. *Insulte*, Ital. *Insulto*: qua notione Quintilianus dixit *Insultatio.*

INSVLVM. (1) Pro Insula, vt videtur. Chron. Veron ad a. 1334. ap. Murator. t. 8. col. 649. *Recensus est ignis in insulo superiori Veronae et creuit in tantum, quod dictum Insulum cum toto lignamine et cum toto ponte nouo combustum est.* (2) Idem quod *Insubulum*, de quo in *Insubulare*. V. *Recla.*

INSVMERE, incipere, inchoare. Ch. e Chartul. S. Magdal. Castrodun. fol. 1.

INSVPER ANNVM, per annum, anno currente. Ch an. 1065. apud Acher. t. 6. Spicil. p. 441. INSVPER HABERE, negligere, contemnere, παρορᾷν, πλημμελεῖν, in Gloss. Lat. Gr. *Constantiam non insuper habendam intelligit*, apud Gellium l. 1. c. 19. *Lacrymis insuper habitis*, apud Apuleium lib. 4. Miles.

INSVPERSERTVS, pro supra insertus. Ch. Guonradi Reg. Burgundiae a. 25. in Tabular. Eccles. Viennensis fol. 14.

INSVPORTABILIS, non ferendus, intolerabilis, Gall. *Insupportable.* Apud Marten. to. 5. Anecdot. col. 1835.

INSVRDARE, surdum efficere. Arnulfus Sagiensis apud Murat. to. 3. p. 432. col. 1.

INSVRGERE, vrgere, excitare, impellere. Conuersio Willelmi Vicecomitis Massil. a. 1004. Annal. Bened. t. 4. p. 176.

INSVRRECTIO, rebellio, Aufstand, apud Rymer. t. 4. p. 124. etc.

INSVSPENDIVM, catena ferrea vel lamina denticulata lebetibus in foco suspendendis, Gall. *Cremalliere*. *Insuspendium sive cumasculum*, in veteri Ch. Conuentus Augustinianorum Castellanae in Prouincia.

INSVSPICABILIS, qui non potest in suspicionem venire. Occurrit passim Eccl. 11, 5.

INSVSTENTABILIS, intolerabilis, qui non potest sustineri, unerträglich. Oratio Manassae Regis Iuda.

INSVSVRRARE, occulte detrahere, in Gloss. Saxon. Aelfrici.

† INSVTVRA, sutura, in Arest. MS. a. 1395.

INT, pro Eunt. Gloss. Lat. Gr. Sangerman. et Suppl. Antiquarii: *Int*, *πορεύονται*.

INTABERNATVM VINVM, in taberna venale. Charta a. 1194. apud Thomasserium in Biturig.

† INTABVLAMENTVM, stylobata, Gall. *Pied d'estal*, alias *Entablement*. Inuent. S. Capell. Paris. a. 1376. V. *Postabula*.

INTABVLARE. (1) In tabulas referre. Bulla Innocentii VIII. PP. In Continuatione M. Bullarii Rom. pag. 290. col. col. 1. V. *Tabulae Officiales*. (2) † *Intabulatum* seu crepidinem construere. Reg. Phil. Aug. part. 1.

† INTABVS, *la guanzata*, in Gloss. Lat. Ital. MS. Academ. Crusc. *Guanciata* est alapa, colaphus.

INTACIBILIS, qui non tacet, apud Marten. t. 3. Anecd. col. 1087.

INTAGIATVS, INTAGLIATVS, Ital. *Intagliato*, incisus, caelatus. Stat. Placent. l. 6. V. *Entalliatus*.

INTALEATVS, idem, Gall. *Entaillé*, apud Murat. t. 16. col. 544.

INTALIA, incisio, sculptura, Ital. *Intagliamento*, Gall. *Entaille*. Chronic. Petri Azarii apud Murat. t. 16. col. 403.

INTALIARE. (1) INTALIATI SOTVLARES, calcei certa ratione *taliati*, incisi, Clericis vetantur in Concilio Complut. an. 1325. (2) INTALLIATAE TERRAE, Cowello et Iurisconsultis Anglis dicuntur, quae cuiquam, et certis non haeredibus suis, in genere conceduntur sub certa conditione. V. *Feudum Talliatum*.

† INTAMBVRARE, accusare aliquem per schedulam in capsula, *Tamburum* ob eius formam dicta missam, Ital. *Tamburare*. Stat. antiq. Florent. l. 5. c. 98.

INTAMINARE, contaminare, to. 2. Concil. Hisp. p. 329.

INTANGIBILIS, qui tangi nequit, nulli patens incommoditati, nulli molestiae. Vita MS. S. Winwaloei fol. 74.

INTANTARE, spondere, promittere. Charta a. 1204. Hist. Harcur. t. 4. p. 2174. Forte leg. *Creantaui*, pro quo librarius parum attentus ex veteri Charta facile exscribere potuit *Intantaui*. V. *Creantare*.

INTANTO, pro *Interea temporis*, idiotismus Italicus, in Vita S. Zitae Virginis Lucensis n. 34. et in Vita B. Luchesii tertiarii n. 5.

INTAPHA, vel INTAPHVS. Iornandes de Rebus Geticis: *Ponteque rursus in Danubio pari modo constructo, duobus mensibus, crebris fatigatus Intaphis, octo millia perdidit armatorum.* Orosius a quo sumpsit, l. 2. c. 8. *Insuper repentinis incursibus extrema copiarum dilacerantibus, etc.* Vbi pro *Intaphis*, legendum censuerim apud Iornandem, *Intaphiis* aut *Entaphiis*, ita vt graecam expresserit, ἐνταφίοις, id est, funeribus. Nam ἐντάφια vocabant Graeci lintea sepulcralia, quibus cadauera inuoluebantur, sepulcro mox recondenda; vnde ἐνταφιασμός pro pollinctura et funeratione vsurpatur. Vide Xiphilinum in Seuero, Heliodorum lib. 4. Poemenic. etc. Gloss. Graec. Lat. Ἐντάφιον, *Libitina*. Ἐνταφιοπώλης, *Libitinarius*. Ἐνταφιάζω, *Funero*. Ἐνταφιαστής, *Pollinctor*. Adde Fullerium lib. 6. Miscellan. c. 18. Fere crediderim *Intapham*, vel *Intaphum* a Iordane dictum pro Italico *Intoppo*, quod occursum significat. Quanta sit *Intaphorum* Iornandis cum *Incursibus* Orosii connexio, qui non videat, arbitror fore neminem. † Consulendus

dus omnino Martinius in Lex. philol. hac voce.

INTARDVS, celer, velox. Throwczius in Sigismundo c. 2.

INTARTA, rebellis. Papias: *Intarta, peruersus*. Vtitur Anastaf. Bibl. in S. Deus dedit p. 45. V. *Antartes* et *Antara*.

INTARTIZARE, rebellare, ap. Anastas. in Theodoro p. 48. Papiae est *inuertere, disturbare, rebellare*.

INTASSARE, in struem seu *tassam* ordinare; messem, foenum congerere, Gall. *Entasser*. Charta a. 1247. e Tabulario Portus Regii. Vide *Tassus*.

† INTASSATOR, qui in aceruum congerit. Ch. Ms. a. 1312. V. *Entassator*.

INTAXARE, idem quod *Intassare*. Tabul. Calense p. 196.

INTECTAMENTVM, tegmentum, σκέπασμα στεγης, in Gloss. Gr. Lat. vbi videntur diuidendae voces, σκέπασμα, στέγη.

INTEGERRITAS, V. *Integritas*.

† INTEGRALIS, integer. *Feudum integrale* in *Feudum*.

INTEGRALITER. (1) Omnino, plene, prorsus, Gall. *Entierement*. Litterae a. 1332. apud Ludewig t. 5. p. 253. (2) Integre, sincere, sine dolo. Litterae a. 1261. apud Rymer. t. 1. p. 727.

INTEGRARE. (1) In lege 8. D. de Tutel. et ration. distrah. *Quamuis iure postliminii tutelam pristinam possit Integrare*, hoc est, denuo inchoare, renouare, instaurare; qua notione non semel occurrit apud Liuium et alios. (2) † Ratum habere, approbare; vnde INTEGRATIO, approbatio. Arest. Ms. a. 1410. V. *Interinare*. (3) † Perficere, complere, in Ch. Ms. a. 1337.

INTEGRATVS, ratus, approbatus, in Charta an. 1461. Hist. Harcur. t. 3. n. 702.

† INTEGRE, omnino, prorsus, in Ch. Ms. a. 1317.

† INTEGRESCERE, augescere, proficere, Gall. *Se perfectionner*, in Act. SS. t. 7. Iul. p. 75.

INTEGRITAS. Ch. Caroli C. Regis Franciae, an. 845. in Tabulario S. Mauri ad Ligerim. *Has denique res cum omni Integritate, id est, cum colonis et seruis ibi commanentibus, cum domibus et suprapositis, cum terris cultis et incultis, etc.* INTEGERRITAS, eadem notione, in Histor. Mediani Monasterii p. 243.

INTEGRITER, omnino, plane, prorsus, Gall. *Entierement*, t. 9. Spicil. Acher. p. 257.

† INTELLECTE, intelligenter. Synod. Tornac. a. 1366.

INTELLECTIBILIS, Io. de Ianua, *Intellectu comprehensibilis; vnde Intellectibiliter et Intellectibilitas.*

INTELLECTVALITAS, intelligentia. Tertulliano de anima c. 38.

INTELLECTVS. (1) Saluus conductus, commeatus, publica fides. († Vel potius intelligentia, cognitio, consilium, Ital. *Intelletto*.) Bartholomaei Annal. Genuens. ad an. 1238. apud Murator. t. 6. col. 478. et 482. (2) † Animi affectio, Gall. *Sentiment*, ap. Lam. in Delic. erud. part. 1. p. 208. (3) † Conscientia, in act. Inquisit. Carcass.

INTELLIGENTIA, Gall. *Intelligence*, concordia, consensus, conspiratio, foedus. Litterae Henrici VII. Angl. Regis an. 1496. apud Rymer. to. 12. p. 637.

INTELLIGENTITAS, id quo quis intelligit, seu habet intelligentiam. Mabill. t. 4. Analect. p. 161.

INTELLIGERE. Lex Salica tit. 38. *Ipsum vero quadrupedem qui est auctor criminis, pro medietati compositionis restituat requirenti, eo videlicet modo, si dominus quadrupedis non intellexerit secundum legem se defendere.* Phrasis Gallica: *S'il n'Entendoit pas se defendre selon la Loi*; id est, si non in animo haberet, si nollet, etc. Adde tit. 37. §. 8. † INTELLIGERE SE IN ALIQVA RE, Germ. sich auf etwas verstehen, apud Cencium.

INTELLIGIBILIS. (1) Vir intelligens, peritus, *Intelligens*. Leges Henrici I. Reg. Angl. c. 31. (2) INTELLIGIBILE TEMPVS, seu *Aetas intelligibilis*, qua scilicet infantes rationis, et *intelligendi*, quae agunt, sunt capaces, in Capitulari Aquis-

Aquisgranensi an. 817. §. 44. et in Addit. 1. Lud. Pii c. 36. (3) INTELLIGIBILIA, animae corpore per mortem exutae. Translatio S. Wandregisili Abb. tom. 5. Iulii p. 294.

INTELLONEM, *folles lucernarum.* Gloss. Isid. ad quas Graeuius: Haec sunt monstra, quae Herculi domanda relinquimus.

INTEMPERANTIA, pro *Intemperies.* Saxo Grammaticus l. 8.

INTEMPERATA NOX, pro *Intempesta*, apud Aurelium Victorem Schotti in Posthumo.

INTEMPERIVM. Io. de Ianua: *Intemperies et hoc Intemperium, vbi nulla securitas et nullum temperamentum est; Ce ou il n'a nul attrempement*, in Glossar. Lat. Gall. Sangerman.

INTEMPORALIS, intempestiuus, ap. Caelium Aurelianum l. 1. Acutor. c. 9. vbi et *Intemporalitas* occurrit, *Intemporaliter*, i. intempestiue c. 15. Adde l. 2. c. 10. etc. alias

INTEMPORALITER, est sine tempore, vel temporis mensura, semper. Lex Wisigoth. l. 4. tit. 5. §. 6.

INTEMPORANEVS, *intempestiuus*, in veterib. Glossis ad Boëtium de Consolat. Philos.

INTEMPTIO, actio. V. *Intentio.*

INTENAGLIARE, candenti forcipe membra discerpere, Gall. *Tenailler*, Ital. *Tenagliare.* Murator. to. 16. col. 411.

INTENDERE. (1) Non attendere. Saluianus lib. 4. de Gubernat. Dei. (2) Attendere, audire. Epistola Mauricii Imp. ad Childebertum Regem Fr. t. 1. Hist. Franc. (3) Velle, decernere. Thwroczius in Geiza Magno c. 54. V. *Intentus.* (4) Intelligere, interpretari, Gall. *Entendre.* Acta SS. t. 3. April. p. 926. (5) Existimare, habere. Pactum an. 1330. apud Ludewig. t. 5. p. 552. (6) Tendere, ire, proficisci. Charta a. 1420. (7) Iudicio contendere, litigare. Gregor. Tur. l. 10. c. 10. (8) † INTENDERE ALICVI DE ALIQVA RE, hanc illi ad suum commodum praebere. Ch. a. 1325 apud Oefel. t. 1. Script. Boic. p. 750. (9) † INTENDERE SE, se introducere, to. 2. Histor Nem. Prob. p. 179.

INTENDIMENTVM. (1) Ital. *Intendimento*, Gall. *Entendement*, Angl. *Intendement*, mens, intelligentia, item fraus, fallacia, dolus, vt supra vox *Ingenium.* Bulla Nicolai III. PP. an. 1278 apud Rymer. to. 2. p. 122. (2) Anglis, *Intendement*, intellectus, significatio vocis vel sermonis. Ch. a. 1291. apud Rymer. t. 2. p. 503.

† INTENEBRICATVS, tenebris offusus, Ital. *Intenebrato.* Vet. Interpr. Comment. Orig.

† INTENIS, *ieiunus, deiun, Prov.* In Gloss. Prou. Lat. Cod. 7657.

† INTENSITAS, intensio, in Act. SS. t. 5. Iun. p 699.

INTENTA, pro *Extenta*, aestimatio, codex agrorum vectigalium, in quo aestimantur census et alia eiusmodi, in Chartis Dumbensibus non semel.

† INTENTABILIS, tentationi non obnoxius. Vet. Interpr. Com. Orig. V. *Intentatilis.*

INTENTARE ACTIONEM, litem intendere, inferre, in Charta ann. 1341. apud Ludewig. to. 5. p. 532. V. *Intendere 7.*

INTENTATILIS, qui non potest tentari. Gloss. Lat. Graec. *Intentatilis, ἀπείραστος.*

INTENTATIO CRIMINVM, accusatio, apud Tertull. Apolog. c. 46. V. *Intendere 7.* et *Intentio.*

INTENTATOR, qui neminem tentat seu sollicitat ad malum. *Deus enim Intentator malorum est; ipse autem neminem tentat.* Iac. I, 13.

INTENTATVS. Fleta l. 2. c. 76. §. 6. *Boues debiles et male Intentati, veteresque vaccae steriles.*

INTENTIATVM, pro *Intentionatum*, seu controuersiae datum, habetur in Legibus Henrici I. Regis Angl. c. 57. V. *Intendere 7.* et *Intentio.*

INTENTIO. (1) Contentio, controuersia, discordia, lis. Anonymus in Gestis Constantini Magni: *Intentio orta est in vrbe Roma inter Symmachum et Laurentium.* Vetus Agrimensor p. 296. *His enim* (limitibus) *testimonium finium intelligatur,*

tur, et agrorum Intentio et certamen auferetur. Hinc Itali *Tentione* dicunt, vel *Tenzone*, pro *Contentio*, et Galli olim *Tancon*, pro obiurgatione, vt *Tancer* vel *Tencer*, pro *obiurgare*, accusare, postremum ab *Intentionare*. V. *Intendere* 7. (2) Accusatio, in leg. 4. Cod. Th. de Famosis libellis, vel actio, vt l. vnic. de Dolo malo, eod. Cod. et in aliquot legibus Digest. INTEMPTIO, actio. Chartul. S. Vandregisili t. 2. p. 1999. (3) † Finis, limes, Gall. *Etendue*. Ch. a. 1029. ap. Lam. in Delic. Erud. (4) † Propositum, animus, Gall. *Intention*, in Act. Mss. Inquisit. Carcass. a. 1308. (5) † Iudicium, Gall. *Indication*, ap. Arnald. Villanou.

INTENTIONARE, litem, *intentionem*, seu controuersiam alicui mouere, in veteri Charta apud Vghellum t. 3. p. 301. et in aliis.

INTENTISSIME, diligentissime, apud S. Augustinum l. de Moribus Eccl. Cathol. c. 19. et in litteris a. 1523. apud Ludewig. t. 5. p. 311.

INTENTIVA, *διάτονος*, in Glossar. Graeco-Lat. scil. pars ea Musicae, quam *διάτονον* vocant Vitruuius l. 5. c. 4. et Martianus Capella l. 9. cui *Extenta* dicitur.

INTENTOR, actor, accusator. Charta erae 1267. t. 5. Monarch. Lusitan. p. 307. v.

INTENTVS, consilium, animus, mens, Gallis *Intention*. Anastasius in Martino PP. *Commonuerunt eum, vt de tali haeretico Intentu recederet.* Alii Codd. habent, *huius haeresis Intentione*. INTENTVM, eadem notione, apud Acher. to. 8. Spicil. pag. 645.

INTEPIDVS. (1) Valde cupidus. Vita S. Winwaloei tom. 1. Martii p. 254.

INTER. (1) Pro tam, quam, phrasis Gallica. Tabularium Abbatiae Bellilocensis in Lemouicibus Ch. 110. *Vendo - - - aliquid de allodo nostro, hoc est, 5. denariatus Inter vineas, et terram, quam comparauit pater meus.* Ch. 126. *Duodecim denariadas de vinea Inter vineas, et boscum.* (2) Pro penes, apud, vsurpat Lucifer Calaritanus: *Inter te*, pro Apud te. (3) INTER CANEM ET LVPVM, in Placitis an. 7. et 24. Eduardi I. Regis Angl. apud Thomam *Blount* in Nomolexico v. *Inter*, Gall. *Entre chien et loup*, vt iam dictum in *Canis*. (4) † Pro *intra*, in Inuent. Ms. thes. Sed. Apost. a. 1295.

INTERAMNEVS, INTERAMNVS, inter amnes situs. Vocem *Interamnus* vsurpant Lamprid. in Alexandro Seuero c. 56. et Solinus c. 32. Glossae Isidori. *Interamnia chorda, quae frequentius est inter omnes.* Excerpta: *Interamnia chorda, quae frequentius est inter omnes iter vbi.* Patet aliquid mendosum esse et superfluum. Sic legerem: *Interamnia chora* (a Graeco *χώρα*, locus, regio) *quae est inter amnes*. Graecius intelligit partem Aegypti inferiorem circa Alexandriam, quae per excellentiam *Chora* dicitur, vt erudite docuit Harduinus in Geographicis ex nummis illustratis in *Κλιμακῶν*.

INTERANEA, V. *Intrania*.

INTERARE, ab Hispano *Enterar*, notum facere. Chronic. Andreae Danduli apud Murator. to. 12. col. 486.

INTERASILIS, V. *Interrasilis*.

INTERATA, *ἐξεντεριωθέντα*, *Exenterata*, in Supplemento Antiquarii. † Leg. *Exinterata*.

† INTERCALARITA, *la interposicione*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

† INTERCALLIS, INTERSCALARIS, *estre*, *estalon*, in Gloss. Lat. Gall. Cod. 7692. V. *Interscalare*.

INTERCAPEDINARE, vox formata ex *Intercapedo*, *διάστημα χρόνου*, in Gloss. Graec. Lat. intercapedinem, siue interuallum facere. Vrsio in Actis S. Marcelli PP. et Mart. l. 2. c. 3. *Intercapedinante etiam nostis spatio, etc. Intercapedinatam prolixitatem*, dixit Martianus Capella lib. 9.

INTERCAPTIO, *διάστημα*, in Glossis Graeco-Latinis, Interuallum.

INTERCAPVLVM, *μετάφρενον*, in Glossis Lat. Graec. Sangerm. Pars dorsi inter scapulas seu humeros. † Leg. *Interscapulum*.

INTERCARAXARE, pro *Charaxare*. delere, apud Flodoard. l. 3. c. 22. V. *Charaxare*.

INTERCEDERE. (1) Dicebantur Episcopi, cum pro reis, causa cognita, veniam a iudicibus postulabant: officium quippe Sacerdotis esse putabant pro iis interuenire; quod si non obtinerent, offendebantur, vt qui, quod erat officii sui, non reportassent. Constitutio Honorii et Theodosii, edita a Sirmondo in Appendice ad Cod. Theodos. (2) Spondere, fideiubere, obligari. Libertates concessae villae Montisbrusonis a Guigone Comite Forensi mense Nou. an. 1223. MSS. INTERCESSORIO NOMINE OBLIGARI, de sponsore dicitur qui obligatur pro alio, in Statutis Massil. l. 2. cap. 66.

† INTERCEDIMENTUM, pactum, sponsio, fideiussio, obligatio. Ch. a. 1332. ap. Oefel. t. 2. Script. p. 770. V. *Intercedere* 2.

INTERCEPTIO, aggressio, *Entreprise*. Hist. Episcopor. Autissiodor. c. 58. p. 474.

INTERCEPTURA, eadem notione. Charta Beatricis Abbatissae B. Mariae Suession. a. 1231.

INTERCESSIO. Homagium Arti Comitis Britanniae praestitum Regi Franciae a. 1202. *Diffidauit Iohannem Regem Angliae pro Intercessionibus, quas ei fecerat de vltima guerra*. Sed procul dubio legendum *Interceptionibus*, aggressionibus. V. *Interceptio*.

INTERCESSOR. (1) Episcopus qui sede vacante Episcopatum administrabat, donec proprius aliquis esset, qui hodie *Administrator*, quod forte vacantem cathedram illiusque possessionem adiret. Concilium Carthaginiense V. aliis III. can. 8. (2) Executor, qui a Rectore Prouinciarum dabatur praesertim ad exigenda debita fiscalia et publicas functiones, vt leg. 1. Cod. Th. de Pignor. ad quam consulendus Iac. Gothofredus. Vett. Glossae: *Intercessor*, ἐκβιβαστής. † (3) Praes, sponsor, fideiussor, in Stat. Auen. MS. V. *Intercedere* 2.

INTERCESSORIUS, V. *Intercedere* 2.

INTERCHARAXARE, interlineare. Hincmarus Laudunensis, in Concilio Dusiacensi I. part. 2. c. 17. et to. 2. Opusc. Remensis p. 351. V. *Charaxare*.

INTERCIARE, V. *Intertiare*.

† INTERCIATORIA, ornamenti muliebris species. Ch. MS. a. 1358. *Interciatorium vnum de perlis*. V. *Intrezatorium*.

† INTERCIDIVUS, interueniens. Ch. MS. a. 1209.

INTERCILIUM *est medium illud inter supercilia, quod sine pilis est*. Isid. l. 1. Orig. c. 1.

INTERCIPERE, aggredi, vsurpare, occupare, vel contra pactum quidpiam agere: ex Gall. *Entreprendre*. Charta Ioannis de Valeriaco a. 1218. in Tabulario Campan. Vide *Interceptio*.

INTERCISI DIES, partim festi, partim profesti, apud Macrobium l. 1. Saturn. c. 16. et Varronem de Lingua Lat. l. 5. c. 4.

INTERCISIMEN, διακοπή, *Intercisio*, in Supplemento Antiquarii.

INTERCISIO, iniuria. Leges Luithprandi Regis Longob. tit. 110. §. 1. V. *Incisio* et *Impartitio*.

INTERCLAUSURA, Gall. *Enchassure*. Matthaeus Paris a. 1249.

INTERCLINARE, Io. de Ianua, *inter aliqua clinare*, (*Intercliner*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.) *vnde Interclinis et interclinus*. Ambrosius siue quis alius in Egesipp. *Ciuitas Interclina rupibus*.

INTERCLUSUS, inclusus, insertus, Gall. *Inclus*, apud Marten. to. 3. Anecdot. col. 44. V. *Inclusor*.

INTERCOLUMNIUM, illud, *quod ponitur inter columnas, spatium quod diuidit eas*, Io. de Ianua. In 3. Reg. c. 7. vbi dicitur, *Media Intercolumnia, quadrata, non rotundo*, ait Glossa, *media Intercolumnia* dici *tabulam superiorem, quae sicut aliae quadrata erat, similique sculptura, et in summitate sui habebat rotunditatem vnius, et dimidii cubiti, in qua lucerna ponebatur*.

INTERCOMMUNICARE, vna communicare, vocare se vicissim in partem

tent omnium, Gall. s'Entrecommuniquer. Chart. a. 1401. apud Rymer. t. 8. p. 192.

INTERCOMMVNICATIO, mutua et reciproca communicatio. Ibid. p. 458.

INTERCONFINIVM, *terminus vel locus inter duos fines existens*. Ioan. de Ianua. *Entre deux fins*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.

INTERCOPVLARE, coniungere. Miracula S. Lifardi, to. 1. Iunii pag. 305...

INTERCVRSVS, Gallice *Entrecours*; pactum mutuum inter dominos, ratione cuius serui aut ancillae, seu viri et foeminae seruituti obnoxii, qui in alterutrius dominio domicilium eligunt, aut sedem figunt, vel nuptias contrahunt, eius sunt domini cuius subiacet domus, atque adeo eorum liberi. Ita Consuetudo Vitriacensis art. 78. 79. Charta an. 1190. apud Perardum in Burgundicis. Alterum *Intercursus* effectum declarat Charta Adelinae Abbatissae Polengii an. 1215. apud D. Brussel to. 2. de Feudorum vsu pag. 1023. *Notum facimus quod talis Intercursus est inter homines nostros et homines venerabilis Patris nostri Lingonensis Episcopi. Quod homines nostri tenebunt haereditatem suam, vbicunque sint, super Episcopum; et homines Episcopi similiter, vbicunque sint, super nos.* Hoc est, homines Episcopi in nostro territorio, et nostri in territorio Episcopi, percipient fructus et haereditates sibi obuenientes, in vtrouis habitent territorio. V. Brussel laudati Tractatus lib. 3. c. 20. et infra *Percursus*. INTERCVRSVS MERCIVM, mutuum commercium, liberum et pacto confirmatum, apud Rymer. t. 13. pag. 527. et alibi non semel. † INTERCVRSVS PROSECVTAE DECIMARVM, pactum inter dominos, ratione cuius dimidiam partem decimarum percipiunt ex agris a suis subditis in alieno territorio cultis. Ch. Ms. a. 1310. V. *Prosecuta*.

† INTERCVTIA, *Rivet*, in Gloss. Lat. Gall. Cod. 7679. Aliud Cod. 7684. *Intercutium*, *Rivet de soue*. Leg. *Souler* pro *Soulier*.

INTERDIA, μέσον ἡμέρας, in Glossis Gr. Lat.

INTERDIANVS, medialis. Cael. Aurel. l. 3. Tard. c. 7. *Post Interdianum cibum deambulatio, etc.*

INTERDIARIVS, ἡμερολλέκτης, in Gloss. Lat. Graec. qui interdiu furatur. Vide Cuiac. lib. 11. Obseru. cap. 27.

† INTERDICCIO, pro Iurisdictio, t. 9. Ordin. reg. Fr. p. 37.

INTERDICIVM PORCI, porci mactatio, seu ius quod vitario ob id exsoluebatur. Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 185.

INTERDICTVM, dicitur generalis excommunicatio, quae fertur in prouinciam, vel villam, aut castrum cap. 17. de Verbor. significat. de cuius origine ac antiquitate scitu digna commentatur vir doctissimus Monspeliensis Episcopus ad Epist. 21. Innocentii III. l. 14. Concilium Lemouicense a. 1031. sess. 2.

INTERDIES, δι' ἡμέρων, *Interdiu*, apud Ianum in Supplemento Antiquarii.

INTERDIGITIVM. Gloss. vet. cap. de Membris humanis: *Interdita*, μεσοδάκτυλα. Leg. *Interdigitia*. Marcellus Empir. c. 34. *Interdigitia sanat cera in oleo Cyprino remissa et imposita.*

INTERDONATIO, donatio mutua, qualis fit inter coniuges, Gall. *Don mutuel*. Exstat apud Marculfum l. 2. formul. 7. *Charta Interdonationis inter viro et femina de rerum res.*

INTERDVCIAE, induciae, interuallum temporis. Epist. 46. inter Epistolas S. Bonifacii Archiep. Moguntini.

INTERDVM, pro Interim. Paschasius Radbertus in Walae Abbat. Corbeiensis Epitaphio l. 2. c. 1. *Sed quia Interdum Seuerus ingressus est, felix viam vniuersae terrae, etc.*

INTER DVOS, interiectum spatium, Gall. *Entre-deux*. Chrodegangus in Regula Canonicor. c. 8. et nouae Edit. c. 22.

† IN-

† INTERENNA, *le corde de nave, o de rete.* Gloss. Lat. Ital. Ms.

INTERESSE. (1) Vsura, foenus, quod vltra sortem soluitur, vel quod quanti alicuius interest: Gall. *Interest.* Matthaeus Paris p. 612. *Propter vsuras, poenas, Interesse non minima suscipiebant incrementa.* (2) † Quod clericis qui diuinis intersunt officiis distribuitur. Ch. Ms. a. 1310. V. *Interessentiae.*

INTERESSENS, qui interest seu praesens est. Occurrit apud Lobinellum in Hist. Paris. to. 3. p. 603. col. 14. et alibi. *Ad interessendum Missae*, in Bullulario Carmel. p. 411. col. 1.

INTERESSENTIAE, quod Clericis diuinis *Interessentibus* distribuitur. Concil. Mexican. a. 1585. inter Hisp. to. 4. p. 407. V. *Interesse* 2.

INTERESSOR, socius. Acta S. Canonis t. 7. Maii p. 6.

INTERFARI, INTERFATVS, in Collatione I. Carthagin. cap. 10. et alibi.

INTERFECTIBILIS, qui interficere potest. Apuleius lib. de Virtutib. Herbar. c. 87.

INTERFECTOR, qui percutit, vulnerat. Marten. tom. 4. Anecdot. col. 6.

INTERFEMINEVM, inguen. Miracula S. Bennonis t. 3. Iunii p. 155. V. mox *Interfemus.*

INTERFEMVS, μεσομηρίον, in Gloss. Gr. Lat. Infra: μηρὸς, *Femus.* Eadem notione *Interfemineum* dixit Apuleius in Apologia, pro τὸ γυναικεῖον. In Poenitentiali Egberti Archiep. Eborac. p. 17: *De sortilegio, de sodomitico, de Interfemore, de in tergo etc.* Sed de huius vocis notione vide in *Nubere retro.*

INTERFESSVS, *infatigabilis*, Papias.

INTERFINES, μεθορία, in Gl. Gr. Lat.

INTERFINIVM. (1) Instrum. an. 1341. apud Rymer. to. 5. pag. 259. *In qua archa reperientes monetas infrascriptas, in saccis lineis seu pochiis repositas, certisque cedulis superscriptas: 1. viz. quindecies centum et tresdecim duplicis auri. Item novem centum et duo scuta auri in eodem sacco, cum Interfinio modico - - Item, tresdecim coronas auri et duos agnus auri in eodem sacco, cum Interfinio ligaturarum,* (2) † *Lo termine tra doy fiume*, in Glossar. Lat. Ital. Ms.

† INTERFODERE, fodere, terram ligone versare, in Stat. a. 1329.

† INTERFORE, pro interesse, in Act. SS. to. 2. Iul. pag. 502. Vide *Fore.*

INTERFVGIVM, effugium, tergiuersatio, Gall. *Subterfuge.* Consuet. Brageraci art. 45.

INTERGERE, abstergere. Supplem. Antiquarii: *Interget*, ἀπομάσσει.

INTERGERIES PARIES, τοῖχος ὁ δύο διορίζων, in Gloss. Paries interiectus, medius. Forte legendum *Intergerinus Paries.* Festus: *Intergerini parietes dicuntur, qui inter confines struuntur et quasi intergeruntur.* V. Lexicon Martinii.

INTERIA, *intestina, vnde Interici, qui dissolutionem patiuntur ventris secundum Papiam.* Io. de Ianua. Gl. Lat. Gall. Sangerm. *Interia, Entrailles.* V. *Enteria.*

INTERIBI, *interim, interea, in illo loco*, Io. de Ianua.

INTERIDEA, V. *Enteridia.*

INTERIECTIO, pactum, conuentum, seu pacti conditio. Promissio Casimiri Regis a. 1335. apud Ludewig. to. 5. pag. 597. *Promittimus, quod si fortasse, quod absit; aliquem vel aliquos ex nostris ipsas treugas vel earum Interiectiones et conditiones violare - - contingat, etc.*

INTERIM. Sic dicta est Caroli V. Imp. *Declaratio Religionis, qua constituit exercitium religionis, quale Interim esse debeat in Imperio Romano vsque ad definitionem concilii generalis, publicata et promulgata, et a Statibus Imperii accepta in Comitiis Augustae XV. Maii a. 1548.*

INTERINAMENTVM, Vide *Interinatio.*

INTERINARE. (1) Ratum habere, approbare, Practicis Gallicis *Enteriner.* Regestum conclusionum Capituli Meld. a. 1542. (2) † Spondere, fideiubere, vadem dare, Gall. *En-*

Enteriner. Ch. Mſ. a. 1275. V. *Intercedere*.

INTERINATIO, INTERINAMENTVM, ratihabitio, approbatio, Gall. *Enterinement*. *Interinamentum ſupplicationum*, in Charta an. 1559. inter Priuilegia Equitum S. Ioan. Hieroſol. p. 254. Enumerat. iurium caſtri Auzeti a. 1394. ex Camera Comput. Prouinciae Regeſto *Armorum* fol. 70.

INTERINIMENTVM, ab *Interiniire*, partium coram iudice certamen mutuum, in lege 4. tit. de Reſcript.

† INTERINSILIS, *entrepaſſable* vel *enterinſable*. Gloſſ. Lat. Gall. Cod. 7692. quod de filis quae tramae interſeruntur, intelligi poteſt.

INTERINSTITVTIO, additio, vt videtur, portioni Haeredis inſtituti. Teſtamentum a. 1263. to. 1. Anecd. Marten. col. 1115.

† INTERIO, *pulpa*, in Gl. ad Alex. Iatroſoph.

INTERIORA, myſteria, vt coniecto. Priuilegium Alexandri II. PP. apud Mabillon. to. 5. Annal. Benedict. p. 42.

INTERIORITAS. (1) Locus interior. Guibertus lib. 4. de Pigneribus ſanctorum c. 8. (2) † Intima animae diſpoſitio, Gall. *Interieur*. Annal. Bened. to. 6. Append. pag. 639.

INTERIRE, infundere. Papias: *Intereo*, *Infundo*, *Interitum*, *Infuſum*.

† INTERITVS, mulcta quae domino competit ex homicidio. Inquiſit. a. 1233. ap. Cencium inter Cenſ. Eccl. Rom.

INTERLAQVEATVS, interpoſitus, interiectus, illigatus, ex Gallico *Entrelaſſé*. Monaſtic. Anglic. to. 3. p. 310.

† INTERLARDARE, leuiter transfigere; dicitur de ictu gladii interius non penetrante. Lit. remiſſ. Mſ. a. 1415.

† INTERLARDATIO DAEMONIACA, dicitur Paparum manſio Auenione per LXX. circiter annos a Io. Conon. Scotiſtarum.

INTERLATVS. Epiſtola S. Bonifacii Mogunt. ad Cuthbertum Archiep. Cantii, praefixa Concilio Cloueshowenſi: *Dulciſſimas literas veſtras fraterna caritate Interlatas - - - ſuſcepimus*. Vbi quidam legendum cenſent *Interlitas*. Sed *Interláta* videtur eſſe vox Gallica *Entrelaſſée*.

INTERLECTVS, *interfoedatus*, *variſque maculatus*, *per internalla fuſcatus*. Gloſſ. Iſid. Melius apud Papiam: *Interpolatus*, *interfoedatus*, *varieque maculatus*, *corruptus*.

INTERLICINIO, f. faſcia in ſcutis gentilitiis. Meiſterlini Hiſt. Noriberg. apud Ludewig to. 8. pag. 53. *Caſtri et totius prouinciae dictae Swabfeld*, *modo Swanfeld*, *arma erant clypeus albus in fundamento*, *habens tres Interliciones rubeas*.

INTERLIDERE, *interpaulatim laedere*, Ioanni de Ianua. S. Paulinus in Poëmate 10.

- - - *grauem Interlidere dentem*.

† INTERLIGALITER, pro *illegaliter*, illegitime, in Ch. an. 1350. t. 9. Ordin. reg. Fr. p. 40.

INTERLIGATIO, foedus, conſpiratio. Litterae a. 1386. apud Rymer. t. 7. p. 530. V. *Liga*.

INTERLIGNVM, f. vaſculum ligneum. Vetus Catalogus Ornamentorum S. Martialis Lemouic. *Item X. Interligna minora*, *vndecimum Interlignum criſmatis*.

INTERLIMITANEVS, medius, interiectus, in Vita S. Ettonis, to. 3. Iulii p. 59.

INTERLINEARE, inter lineas ſcribere, correctionis cauſa. Pactum an. 1278.

INTERLINEARIS, inter lineas ſcriptus, vt ſunt Gloſſae Biblicae Nicolai de Lyra et aliae interpretationes, quas vocant *Interlineares*.

INTERLINEATVRA, additio vel correctio *interlinearis*. Acta SS. t. 4. Maii p. 561.

† INTERLITVS, *la intercessione del verbo*. Gloſſ. Lat. Ital. Mſ. V. *Interlatus*.

† INTERLOCVTORIA, vox forenſis, Gall. *Interlocutoire*. Ch. Mſ. a. 1209.

INTERLVDIVM, fabula ſcenica. Anglis, *Interlude*. Vitae Abbatum S. Albani.

INTERLVDVM. Anastas. Bibl. in S. Cornelio PP. *Quem iussit sibi praesentari cum Praefecto vrbis in interludo noctu ante templum Palladis.* Alii Codd. habent *in Tellude*, *Interlude.*

INTERLVNIVM, μεσοσέληνον, in Gloss. Graec. Lat. ἀπόκρουσις σελήνης, in Lat. Gr. Gloss. Lat. MS. Reg. *Interlunium*, *Interstitio Lunae.* Papias: *Interlunium, tempus illud lunae inter deficientem et nascentem, quando est 30.* (seu *trigesimus dies, qui non lucet*, vt habet Isid. lib. 3. Orig. c. 54.) Charta Godae Optimatis Edwardi Confessoris, in Monastico Anglic. to. 3. p. 121. *Post interlunium temporis praedicti, etc.* Vox Plinio l. 16. c. 39. nota. *Nox squalida et Interlunis*, apud Ammian. lib. 19.

INTERMANSVS, V. *Intromansus.*

† INTERMEDIVM, velamen quod intermedium est. Bulla MS. Clement. VI.

† INTERMENTVM, dicitur de flumine cuius cursus ex frigore seu glacie interrumpitur, ab Ital. *Intermentire*, rigere. Statut. Auellae c. 150.

INTERMETIVM, spatium inter circi metas, τὸ μεταξὺ τῶν καμπτήρων, in Gloss. Lat. Graec.

INTERMINABILIS, sine termino, interminatus, infinitus, apud Tertull. l. 2. adu. Marcionem c. 3.

INTERMINABILITER, in perpetuum, semper, apud Lobinell. to. 2. Hist. Brit. col. 270.

INTERMINATIM, eadem notione, in Testamento S. Rudesindi a. 978. Concil. Hisp. t. 3. p. 184.

INTERMINATIO. (1) Minae, comminatio, apud Iustinianum in Praefat. Digest. (2) INTERMINATIONES, fines agrorum, termini. Charta a. 984. apud Marten. t. 1. Ampl. Collect. col. 333.

INTERMINIA, eadem notione. Praeceptum Ludouici Pii Imp. an. 815. apud Stephanot. t. 1. Antiquit. Occitan. MSS. p. 409.

INTERMINVS, *sine termino existens vnde in hymno S. Trinitatis dicitur*: *In simplici substantia virtus manens Interminus.* Papias vero dicit: *Interminia intermuncia*, *Mediatrix inseparabili termino carens.* Ioan. de Ianua.

INTERMISSA. Pancharta Nigra Turon. Ch. 97. *Cum mancipiis*, - - - *terris etiam cultis et incultis*, *quaesitis et adinquirendis*, *Intermissis*, *vineis quoque et siluis*, *etc.* apud Beslium p. 202.

INTERMISSIO, interuentus, Gall. *Entremisse.* Synodus Beneuentana a. 1091. c. 2.

INTERMITTERE, immiscere. Vetus Placitum sub Ludouico Imp. apud Viennam a. 912. ex Tabulario Eccl. Gratianop. fol. 68.

INTERNECARE, penitus necare, apud Prudentium in Praefat. Apotheos. v. 49. et S. Orientium in Commonitorio lib. 2. cap. de ebrietate.

INTERNECATIO, *mors quae contigit alicui dum est in itinere.* Gloss. Lat. Gall. Sangerman. *Internècatio*, *Mors.*

INTERNECIES, *mors*, *iactura.* Gl. Isid. c. 26. Occurrit in Actis SS. Maii t. 6. p. 402.

† INTERNECIVM, *quod nec viuus sit*, *nec mortuus.* Glossar. vet. Cod. 7641.

INTERNECTARE, *occidere*, *Internectus*, *occisus.* Glossae vett. apud Vossium.

INTERNICIDA, in Gloss. Arabico-Lat. *est quasi qui falsum testamentum facit*, *et ob id hominem occidit.* Vide Iacob. Gothofr. ad l. 14. Cod. Th. de accusation. Isid. l. 10. Orig. habet *Internecida.* Glossar. Lat. Gall. Sangerman. *Internecida*, *Meurtrier.*

INTERNICIDIVM, *mort*, *occision*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerman. Ioh. de Ianua: *Interniciium et Internicidium*, *Mors*, *occisio*, *quam internicida committit.*

† INTERNICIO, occisio, in Ch. MS. a. 1070.

INTERNICIVM, Ioh. de Ianua, *etiam dicitur bellum in quo omnes perierant nullo remanente*: qua notione Tullius dixit *Internecio.* Papias: *Internecio*, *quasi quaedam hominis maxima necio*, *mors vel poena.* *Internecium*

cinum bellum, in quo omnes perierunt. Bellum Internecinum habet Liu. l. 9. c. 25. *Internecinum* vel vt alii legunt, *Internecium Testamentum, propter quod dominus eius necatus est*, apud Festum.

INTERNVPTAE, iterum nuptae. Concilium Valentinum I. Galliae c. 1. *Renuptae*, in Concilio Epaon. c. 2. et Aurel. III. c. 6. *Internupta et duplicata matrimonia*, in Concilio Arelat. II. c. 45. *Duplicata matrimonia*, in Arausicano I. cap. 25. *Duplicatio matrimonii*, in Responsis Leonis I. PP. ad Rusticum Narbon. cap. 6.

† INTERPAVLATVS, interruptus, non continuus, alternus. Stat Vniu. Tolos. a. 1314. V. *Interpolatus*.

INTERPEDARE. Iornandes de rebus Geticis, in Maximino: *Tum Imperator equo adacto in cursum, calcaribus incitatum, multos orbes huc atque illuc vsque ad suam fatigationem variis inflexibus Interpedauit.* Salmasius emendat *Intripedauit*; dicitur autem Intripedare de equis trepidariis vel tripedariis, qui sunt succussatores, vt habet Carolus de Aquino in Lexico militari.

INTERPEDITATVS. Consuetudines et Assisae Forestae: *Licitum est Abbati de Burgo S. Petri venari et capere lepores, vulpes, et mureleges, infra metas forestae, et habere canes Interpedites.* Videtur, inquit Spelmannus, medium quiddam sonare inter *expeditatores*, et *inexpeditatos*. V. supra *Expeditare*.

† INTERPELLARE. (1) Deprecari, exorare, in Prob. Hist. Brit. to. 1. p. 376. (2) Idem quod *intrudare*, ibid.

† INTERPELLATIM, alternatim, in Act. SS t. 1 Aug p. 661.

† INTERPELLATIO, in ius vocatio. Lex Ripuar. c. 30.

INTERPELLATOR, qui alium interpellat in eo quod possidet, actor. Leges Ludouici Augusti apud Murator. to. 1. part. 2. p. 128. col. 1. *Si vero Interpellator aut actore, aut testimonio, aut cartharum collatione conuictus fuerit.*

INTERPENDIVM. Gloss. Gr. Lat. *Interpendium*, παρεάλληλον. Idem videtur quod *Interpretium*.

† INTERPETITIO, actio in iure, qua quis per actorem intermedium rem quampiam repetit. Ch. a. 1356. to. 1. Annal. Praemonstr. Prob. p. 494.

INTERPOLANTIA, intermissio, cessatio. Vita S. Hugonis Aeduensis, saec. 5. Benedict. p. 102.

INTERPOLARE, apud Nonium, *Immittere et interponere et nouam formam e vetere fingere, - - - et est tractum ab arte fullonia, qui poliendo diligenter vetera quaeque in nouam speciem mutant.* Peiorem in partem Ioannes de Ianua: *Interpolare, obscurare, inquinare, impedire, vel interrumpere, corrumpere, variare, non continuare: vt in Hymno: Quod nulla nox Interpolet, Fideque iugi luceat.* Vnde notiones has omnes arcesserit hic Glossographus, non inquiro; vnum dumtaxat obseruo nostri instituti, scilicet *Interpolationes*, cum de veteribus scriptis agitur, dici adiectiones vel inmutationes, quae in transsumtis occurrunt vitio librariorum, qui authentica non exscripserunt iis quibus par erat fide et diligentia, siue id de industria fecerint, siue non.

INTERPOLATE, interrupte, non continue, alternatim. Chron. Mellic. p. 344. col. 2.

INTERPOLATIM, eadem notione. Bulla Innocentii VI. PP. a. 1359. in Bullario Carmel. p. 103. col. 2.

† INTERPOLATVS, INTERPOLLATVS, i. q. *Interpaulatus*. Acta SS. t. 6. Aug. p. 820.

† INTERPOLVS, *variatus*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

INTERPONERE. (1) Intermittere, procrastinare. Sebastianus Perusinus in B. Columbae Reatinae, t. 5. Maii p. 368. *Cum ei sacra, communio Interponebatur aut colloquium verbi Dei, attenuarentur vires ac spiritus depauperarentur, etc.* (2) † Recipere. Ch. Phil. III. Ms. an. 1283.

INTERPRAEMIVM. Lex Saxonum c. 2. §. 2. *Qui nobilem occiderit,*

140.

1840. *fol. compenset. Ruoda quod dicitur apud Saxones, 120. fol. et Interpremium 180. fol.* Vbi Lindenbrogius videtur existimare idem esse quod *Interpredium*, de quo mox.

† INTERPRAETENDERE, aggredi, vsurpare, contra pactum vel ius aliquid agere. Arest. Ms. an. 1405. V. *Interprendere*.

INTERPRAISIA, vt mox *Interprisa*. Charta ann. 1319. tom. 2. Hist. Dalphin. p. 183. c. 1.

INTERPRENDERE, idem quod *Intercipere*, de quibus supra, ex Gall. *Entreprendre*. Capitula Caroli Cal. tit. 28. *Vt audiuimus aliquos Interprendre*. Hincmarus Rem. Opusc. 13.

INTERPRES, intercessor. Vetus Notitia Iudicati a. 954. apud Vghellum tom. 5. pag 1501. INTERPRES NVPTIARVM, internuntius, in leg. 1. Cod. Th. de Nupt. προξενέτης.

INTERPRESSIO, etc. V. *Interprisa*.

INTERPRESVRA, INTERPRESSVRA, V. ibidem.

† INTERPRETATIO, iudicium, Gall. ol. *Interpretation*. Arest. Ms. a. 1256. V. *Interpretrix*.

† INTERPRETATIVVS, suspectus. Stat. Synod. Guil. Duprat. episc. Clarom. a. 1537. *Menti capti veri vel interpretatiui*.

INTERPRETIVM, quod de pretio rei restat, Galli dicunt, *le surplus du prix*. Gloss. Lat. Gr. *Interpretium*, παράλληλον. Ita *Interpretio* et *Interpendio*, contrarium *Intertrimentum*, id nempe quod de predio et pondere detrahitur. Senator lib. 2. Epist. 26. *Vt frumenta, quae per supra dictos negotiatores in publico comparantur, non iterum ab eisdem Interpretii nomine solidorum quantitas exigatur*.

† INTERPRETRIX, iudex. Epist. Nicol. I. ann. 867. tom. 7. Collect. Hist. Franc. pag. 425. V. *Interpretatio*.

INTERPRINSIA, etc. V. *Interprisa*.

INTERPRISA, interceptio. Matth. Paris. an. 1242. *Vt treugas initas teneret, et interprisas emendaret, si quae per ipsum vel per suos factae essent*. INTERPRISIA, in Aresto Parlam. ann. 1418. e Chartul. Latiniac. INTERPRINSIA, Gall. alias *Entreprinse*, apud Lobinell. t. 5. Probat. Hist. Paris. p. 590. col. 1. INTERPRISIO. Vetus Notitia Viennensis Ecclesiae ann. 863. INTERPRESSIO. Charta Theobaldi Comitis Blesensis an. 1213. INTERPRESVRA, eadem notione. Charta Erardi de Brena an. 1217. in Tabulario Campan. INTERPRESSVRA, in Chartulario Campan. laudato a D. Brussel to. 1. de Feudorum vsu p. 346.

INTERPRISIA. (1) V. *Interprisa*. (2) † Facultas a Principe subdito data, qui iniuria affectum se vel spoliatum ab alterius principis subdito queritur, eiusdem principis subditos eorumque bona *interprendendi* seu occupandi; i q. *Marcha*, et *Represaliae*. Inuent. Chart. reg. an. 1482.

† INTERPVGNA, conflictus, Scharmützel. Elmhem. in vita Henr. V. col. 67.

INTERRAGIVM. (1) Inhumatio. Occurrit in Statutis Synodalibus Odonis Episc. Paris. V. *Terragium* 4. (2) Quod pro inhumatione datur Sacerdoti. Statuta Eccles. Meldensis an. circiter 1346. inter Instr. Hist. eiusdem Eccles. t. 2. p. 484.

INTERRAMENTVM, humatio, sepultura, Gall. *Enterrement*, in veteribus Missalibus Cluniac. non semel, vbi de Missis defunctorum.

INTERRARE, humo mandare, Gall. *Enterrer*. Leges Edwardi Confess. c. 36.

INTERRASILIS, caelatus, incisus. Papias: *Interrasilis, anaglypha, sculpta*. MS. Bituric. *Interasilis, Anaglypha, sculptura*. Idem: *Labrum, rasile lignum*. Will. Brito. in Vocabul. *Interrasile dicitur interpolatum, celatura, et plana. Planum enim inter celaturas quasi rasum videtur. Rasile lignum*, dixit Prudentius in Psychomach. pro iaculo seu missili; et lib. περὶ στεφ. *Rasiles scopulos*, idola Paganorum vocat. *Rasilis ars*, apud Honorium Augustod. in Gemma animae lib. 1. c. 230. Gloss. Graec. Lat.

Lat. Βυζυρον, *Rasile*. *Rasili* igitur ponitur *Interrasile*, quod subinde caelatura et *plano variatur*, ac distinguitur. Alexander:

Quod nunc sculpturis, quod nunc planitia variatur,
Hoc et non aliud opus Interrasile dicas.

Corona Interrasilis, Exodi col. 25. Anonymus de Gestis Constantini M. *Laminam auream iussit Interrasile fieri*. Anastasius Bibl. in Leone III. p. 131. *Hic idem Praesul fecit - - - crucem anaglypham Interrasilem ex argento purissimo.* In Gregorio IV. *Gabalthas Interrasiles de argento duodecim Angelorum opere constructas.* Ex his emendare licet eundem Anastasium, vbi pro *Interrasilas*, habet *Intersatiles*, p. 134. vt et Epistolam Patriarchae Hierosol. ad Ignatium Patr. CP. *Simul autem et sacrum vas cimeliorum S. Resurrectionis, craterem argenteum cum Imaginibus Intersatilem transmisi.* INTERRASVS, eadem notione, Statius l. 7. Thebaid. p. 344.

INTERRASOR, eiusmodi operum artifex, caelator. Gloss. S. Benedicti. *Interrásor*, διαχρυσωτής. Diuersi vero *Interrasores* a Tornatoribus.

INTERRATVS, terra munitus, vt videtur. Radulphus de Gestis Friderici I. Imp. apud Murator. tom. 6. c. 1196. *Quod castrum fortissimum erat - - - cum altissimo muro merlato iuxta terragium, et cum alio muro intus, qui duo muri Interrati erant a medio vsque ad summum.* V. *Interrare*.

INTERREGNVM. (1) Illud temporis spatium, quod inter Regis defuncti mortem intercedit et successoris electionem seu consecrationem, Gall. *Interregne*. Fulcuinus de Gestis Abbatum Lobiensium col. 15. (2) Concilium Parisiense III. can. 1. et Turonense II. can. 25. de peruasoribus rerum Ecclesiasticarum: *Neque quisquam per interregna res Dei nitatur defensare: quia Dei potentia cunctorum regnorum terminos singulari dominatione concludit.* Id est, interuentu Regum, *per auctoritatem Regiam*, vt est in Concilio Remensi can. 8. apud Flodoardum l. 2. Histor. Remensis col. 5. et l. 6. Capit. Caroli M. c. 409.

INTERREX. (1) Gubernator Regni. Hector Boetius lib. 2. Hist. Scotor p. 27. (2) † *Le re designato*, in Gloss. Lat. Ital. MS.

INTERRIVATIO FLVMINIS, deriuatio. Barthii Glossar. ex Saxone Grammatico.

INTERRIVATVS, riuis distinctus. Dudo Decan. S. Quintini de Actis Norm. l. 1. p. 62.

INTERROGARE, commeatum et licentiam petere. Regula S. Pachomii c. 11. *Quando in collecta erant fratres, nemo ingrediatur absque iussione Maiorum, nisi interrogaverit, concessumque ei fuerit exire, etc.*

INTERROGATIO, petitio, exactio. Tabularium Monast. S. Michaelis Vlterioris portus a. 1201.

† INTERROGATORIVM, quaestio. Bulla MS. Vrbani V.

INTERSATILIS, V. *Interrasilis*.

† INTERSCALARE, *Eschellen*. *Interscalare*, *Eschelonner*, in Gloss. Gall. Lat. Cod. 7684. *Interscalaris dicitur interpositus, sicut gradus interponitur in scala*, in Vocabul. Bibl. ex Bibl. reg.

INTERSCAPILIVM, Papiae, *spatium inter scapulas*. Rectius Glossae Graec. Lat. μετάφρενον, *Interscapulum*.

INTERSCISSIO, V. *Incisio* 4.

INTERSELLARE, V. *Intersare*.

† INTERSICCVM, INTERSICCVS, Gall. *Entresec*, dicitur de arbore quae exarescit, deperit. Ch. MS. an. 1508.

INTERSICVS. (1) † Forte fossa, nisi leg. sit *Intersitus*, i. e. ager interpositus.) Charta Gerberti Archiep. Capuani a. 979. apud Michaelem Mon. in Sanctuario Capuano: *Secunda petia ibi propinqua, vnum latu terra nominatae S. Mariae, et ipso ribo et aliis latu terra Benerasi cum Intersicu nostro, - - - vnum latu terrae Andreae cum ipso Intersicu nostro, - - - ipse intersicus noster vnum latu via publica, etc.* (2) † Idem quod *intersictus*, in Ch. MS. a. 1317.

IN-

INTERSIGNIA, arma, *Armoiries*. Guill. de Podio Laurentii col. 1. *Erant in eodem castro centum hospitia Militum equos cum Intersignibus, et arma habentium.* Carolus de Aquino interpretatur Symbolum, notam vel tesseram militarem, seu ornamentum in vestitu.

† INTERSIGNIVM. (1) Signum, insigne, Gall. *Enseigne*. Tabul. episc. Carnot. (2) Signum destinatum. Lit. remiss. Ms. an. 1360. (3) Limes, meta, terminus. Chart. Ms. ann. 1428.

INTERSIGNVM. (1) Indicium, Occitanis, *Entresegnes*. Vgutio: *Intersignum, vel Intersignium, quod est inter duo signa, vel signum quod est inter aliquid, sicut quis solet mitti de vno loco in alium causa notitiae.* Henricus Rebdorff. a. 1347. *Et quia similis in facie et in moribus Waldemaro erat, et multa Intersigna de actibus Waldemari hominibus ad memoriam reuocauit, etc.* Quae vox etiam accipitur pro quauis nota. Vide Sueonem. (2) Signum militare, Gall. *Enseigne*. Ch. a. 1291. to. 1. Hist. Dalphin. p. 29. (3) Clamor militaris, *Cry d'armes*. Gesta Consulum Andegav. c. 13. n. 5. *Exclamauit vnusquisque Intersignum suum.* (4) In ius vocatio, Gall. *Assignation*. Notitia concilii Pictau. sub Isemberto I. Episc.

INTERSTALARE, inter se pugnam conserere. Apud Marten. t. 3. Anecd. c. 697.

INTERSTANTIA, distantia, Thwroczio p. 14.

INTERSTARE, dicebantur in Choro Monachi, cum ad officium diuinum alterni sedebant, et alterni stabant, hoc scilicet ordine, vt inter duos stantes vnus sederet, et vicissim. S. Wilhelmi Constitut. Hirsaug. lib. 1. c. 38.

INTERSTELLATVS, stellis conspersus, ornatus, apud Murat. tom. 2. Script. pag. 363. † Etiam nude pro interstinctus, apud Andr. Floriac. Ms.

INTERSTITIATVS. Veteres Schedae Ecclesiae Bisuntinae, apud Chiffletium in Dissert. de Conuersione Constantini M. col. 1. *Cumque ab astantibus didicisset, ibi aliquos adesse, Interstitiata adbreui de Christianis ratione, quasi sub obtentu mirandae ciuitatis situm videndi, peruenit, vbi locorum manebant Christiani. i. e.* audita fortuito et leuiter de Christianis ratione.

INTERTENEMENTVM, sumtus, a Gallico *Entretenement*, quod maxime dicitur de sumptibus ad victum et cultum. Locum vide in *Alsalagium*.

INTERTENERE. (1) Gall. *Entretenir*, alere, fouere, sartum tectum conseruare. Obituarium Eccl. Morin. fol. 35. vo. *Dedit lampadem subtus organis ante fontes - - - et vt Interteneatur ad laudem Dei et honorem sacramentum sommam 24. librarum.* Acta SS. April. p. 417. *Censuit solui ad luminaria Intertenenda seu fouenda certas libras cerae et olei.* INTERTINERE, idem. Chron. Bonaei spei p. 441. (2) † INTERTENERE SE, colluctari, inter se complecti, Gall. *s'entretenir*. Lit. remiss. Ms. a. 1374.

INTERTENTIO, conseruatio, in Litteris 1534. apud Rymer. to. 14. p. 534. c. 2.

INTERTIARE, est *sequestrare, in manum tertiam ponere*, vel *mittere*. Proprie autem dicitur res *intertiari*, cum furto sublata, et alteri vendita, a domino repetitur ab eo, penes quem deprehenditur. Quippe donec possessor auctorem suum advocaret, ac laudaret, *in manum tertiam mittebatur*, seu sequestro dabatur: tum vero de *intertiata* controuersia erat, quum is, qui repetebat, *intertiare* dicebatur *super possessorem*. cuius partes erat venditorem proferre, atque ille alium, donec ad ipsum furti reum deueniretur. Hanc *intertiandi* rationem omnino prodit Lex Salica tit. 48. Atque haec est vera vocis *intertiare* significatio, quidquid contra dicant Lambardus, Somnerus, Wendelinus, qui volunt esse, cum *tertio* de re furto subrepta contendere, vel certe *tertium aduocare*, qui auctorem suum laudet, ad quod tenebatur

tur is, a quo repetebatur. Ita in veteribus Glossis, ἐντριτος, est *sequester*: in aliis, ἔντριτος, *Intertius*.

INTERTIATURA, Sequestratio, in laudatis Legibus Ottonis Augusti. *Animal furatum absque Intertiato requirere*, in Lege Ripuar. tit. 47. *Res intertiata*, in Capit Caroli M. lib. 3. §. 46. Vide Legem Wisigoth. l. 7. tit. 2. §. 9.

† INTERTINENTIA, Gall. *Entretien*, Germ. Unterhaltung. Ch. an. 1470. in Supp. ad Miraeum p. 627. V. *Intertenere*.

INTERTINERE, V. *Intertenere*.

† INTERTIO, sequestratio, seu depositio rei penes sequestrum. Chr. Ms. Phil. Pulcri ann. 1292. V. *Intertiare*.

INTERTIUS, sequester, V. *Intertiare*.

† INTERTORCINIUM, INTERTORCINUM, taeda, fax, Gall. *Torche*. Hist. Occit. t. 4. Prob. p. 22. V. *Intorticium*.

INTERTURRIUM, spatium interiectum inter duas turres. Charta an. 1091. apud Gelenium in Colonia Agrippina p. 381.

INTERTUTRIX, curatrix, Gallis *Tutrice*, in Ch. a. 1335. to. 2. Hist. Dalphin. p. 295.

INTERVALLARITER, per intervalla. Magister Egidius Corboliensis lib. de Pulsibus.

INTERVENIRE, dicebantur ii, quorum *interuentu*, ac *intercessione* Principes ac Reges alicui aut Ecclesiae, aut priuato, quidpiam concedebant. Vnde crebro legitur haec formula in Diplomatibus, *per interuentum*, *interuentu* magnatis alicuius id esse concessum. Glossae vet. *Interuentu*, τῇ μεσιτείᾳ. Gloss. Graec. Lat. Ἐντυγχάνων, *Intercessor*, *Interuentor*. Vgutio: *Interuenire*, *intercedere*, *inter alios venire*, *mediatorem esse*. Gloss. Lat. Graec. *Interuenit*, μεσάζει. *Interuentio*, μεσιτεία.

INTERVENTORES, dicti qui sede vacante Episcopatum administrabant, donec proprius aliquis electus esset. S. Augustinus l. de Vnico Baptismo c. 16. V. *Intercessor* 1. INTERVENTORES, dicuntur etiam sponsores in Baptismo, Patrini. Nicolaus lib. in Resp. ad Consult. Bulgar. c. 18. V. *Intercessio*.

† INTERVENTUS, intercessio, in Act. SS. t. 1. Iul. p. 367. V. *Interuenire*.

† INTERVERSUS, interruptus. Ch. Ms. a. 1212.

INTERULA, camisia. Papias: *Interula*, *Interior tunica*, *hoc est supparum*, *quod vulgo dicitur Camisia*. Vopiscus in Claudio: *Interulas*, *dilores duas*. Tertull. de Pallio c. 5. *Si quid Interulae superest*.

† INTERULATUS, *incamisato*. Glos. Lat. Ital. Ms.

† INTERZATUS, intextus, innexus, Ital. *Inessuto*, apud Murat. tom. 16. pag. 580. V. *Intrezatorium*.

† INTESCUTANS, vox mendosa, totusque locus vitiosus in Act. SS. t. 3. Sept. p. 70. forte pro *inter se utentes*.

† INTESTABILIS, qui nec testamentum legitime condere potest, nec bona ipsi testamento legata percipere. Processs. Ms. ex Reg. Iohann. XXII.

INTESTAMETUM, pro *Intestamentum* in Form. Marculfi. lib. 2. Form. 7. 17.

† INTESTARE, Hispanis et Italis dicitur de agri capite seu parte superiori, qua terminatur. Ch. a. 1121. t. 1. Prob. Hist. geneal. domus reg. Portug. p. 8.

INTESTATIO, INTESTIA, bona mobilia, seu *catalla* intestatorum, quae ad dominos, ex eo, quod quis decesserat *intestatus*, pertinebant. Charta an. 1238. *Et ostem*, *et cavalcatas*, *et fregnis*, *et cucucias*, *et exorquias*, *et homicidia*, *et Intestationes*, *et arsinas*, *etc.* Qui porro *intestatus*, decesserat, habebatur olim pro damnato ac Infami. Cum enim Conciliorum Canonibus certam bonorum suorum, vtque adeo decimam *partem*, vt est apud Mattheum Paris p. 113. distribuere in pios vsus, ad animae redemtionem, quiuis teneretur, qui id non egisset, salutis suae curam quodammodo videbatur abiecisse, adeo, vt nullum esse

esse discrimen existimarent inter eiusmodi *intestatos*, et illos, qui sibi mortem intulissent. Vt autem *αὐτόχειρων* bona mobilia in fiscum redigebantur, ita et *intestatorum* dominis addici debere existimauerunt, maxime si per eos licuerat haud *intestatos* decedere. Charta an. 1205. in Regesto Herouualliano Philippi Augusti fol. 181. et in Normannicis Duchesnii f. 1059.1060 *Item diximus de illo, qui moritur intestatus, si iacuerit in lecto aegritudinis per tres dies, vel quatuor, omnia mobilia ipsius domini Regis debent esse, aut illius in cuius feodo terra est, et sicut de illo, qui se interficit sponte nea.* Neque postmodum potioris status omnino fuere, qui subitanea ac improuisa morte decedebant, cum id *diuino* adscriberent *iudicio*, vt est in Prouincili Eccl. Cantuar. lib. 13. tit. 13. eoque nomine bona eorum mobilia fisco dominico perinde adscriberentur. Chronicon. Laurishamense. p. 92. *Nam ferme biennio mutus et elinguis, ac dira omnium membrorum paralysi contractus, carne iam praemortua, solo spiritu palpitans, dedecorose tandem et intestatus exspirauit.* Vbi *diuino* quodam *iudicio* scelestus ille *mutus et elinguis* ac proinde *intestatus* obiisse dicitur: quod *mori sine lingua*, vetus Charta apud Will. Thyrium lib. 12. c. 25. *morir sin fabla*, Fori Hispanici vocant. Quo etiam pertinet quod habet Chronicon Nangii an. 1202. *Guillelmus Remensis Episcopus, dum Laudunum venisset, morbo subitaneo praeuentus opprimitur et obstructo linguae officio moritur intestatus*, id est, absque confessione et viatico: nam eo aeuo *Intestato mori* nihil fere aliud erat: quod nemo moriturus exhomologesin peccatorum suorum daret, qui non vna et simul de eleemosynis suis disponeret. Charta Ludouici VII. pro Rupellensibus apud Beslium p. 600. Atque vt *inordinatus* mori dicitur, qui non condito testamento decedit, in Concilio IX. Tolet. can. 4. in Legibus Wisigoth. lib. 5. tit. 7. §. 14. Sic eadem notione voce *Intestatus* vsus videtur Libellus precum Marcellini et Faustini pag. 65. *Sed apud Treuiros Bonosus Presbyter inclusus, Intestatus, ac diu poenas senex dedit propter obseruantiam intaminatae fidei illius, etc.*

INTESTATVS, de quo testator testamento non disposuit. Testam. S. Remigii apud Miraeum. tom. 1. pag. 2.

† INTESTICIVM, *Barbacana*, *Prov.* Glossar. Prov. Lat. Cod. 7657.

INTESTINARII, artifices, quorum meminit in leg. 2. Cod. Th. de Excusat. artif. qui *intestinum opus* faciebant. Intestini autem operis multa mentio apud Vitruuium lib. 4. cap. 4. lib. 5. cap. 2. lib. 6. cap. 3. quod scilicet introrsus, id est, in ipsa domo fit, nempe sub tecto. Vnde Budaeus pro ligneo vsurpatum putat, esseque quod *Minutariam*, seu *Menuiserie*, vocant Galli, cui consentiunt Barbarus et Philander, qui ad ligneas fenestras referunt. Bernardinus vero Baldus ad lignea laquearia, quibus subgrundia ornatus gratia suffiguntur. Intestini operis meminit praeterea Varro l. 3. de Re rust. c. 1.

† INTESTVS, pro *intestatus*, in Stat. Cadubr. c. 29.

† INTEXTVS, nude, pannus picturae textili distinctus. Chr. an. 1074. apud Menag. in Hist. Sabol. p. 7.

INTHICA, Reconditorium, V. *Entheca.*

INTHINGARE, donare, tradere, V. *Thingare.*

INTHRONIASTICVM, ἐνθρονιαστικὸν, vel ἐνθρονιστικὸν, quod pro Ordinatione datur Episcopo ordinanti, vel Clericis, vel Notariis Ecclesiasticis. Occurrit in Nouella 123. Iustiniani cap. 3. V. Suiceri Thesaurum Eccl. et Gloss. med. Graecit.

INTHRONISARE, INTHRONIZARE. (1) Ἐνθρονίζειν, Episcopum vel alium in thronum inducere, in possessionem mittere. Ioan. de Ianua: *Inthronizare, in throno vel sede ponere, collocare.* Forma electionis Episcopi ann. 990. tom. 8. Spicil. Acher. p. 155. *Intronizare*, in Electione Adelberti. Abb. S. Genesii Bisuld. an. 1006. Marcae Hisp. col. 963.

963. Anecd. Marten. c. 1145. etc. V. *Thronus*. INTHRONIZARE MENSAM, altare profanatum reaedificare. Epistola Nicolai I. tom. 2. Spicil. Acher. p. 244. INTHRONIZARE POENITENTES, eos, ni fallor, absoluere, et sacrae communioni restituere. Chron. Magdeburg. MS. apud Haltausium in Calendario Germanico. p. 82. INTHRONIZARE SPONSAM, sponsae coniugalem benedictionem impertiri, vel f. eius thalamo nuptiali. Charta Witigonis Episc. apud Ludewig. to. 1. p. 287. (2) † Thronum seu sedem episcopalem constituere. Ch. Roricon. episc. Laudun. ann. 973.

INTHRONISMVS, V. *Inthronizatio*.

INTHRONIZATIO, inductio in thronum, apud Marten. to. 2. Anecdot. col. 1078. INTHRONISMVS, eadem notione. Liberatus Diac. c. 19. Breuiarii.

INTIBA, *herbae genus, Cicorea, dicitur, multas radices habet*. Papias. Latini dicunt *Intubus, Intubum*, vel *Intybus*, et *Intybum* Hinc Gall. *Endine*, et Germ. Endivien.

† INTIDIGRVMA. Acta SS. tom. 1. Aug. p. 266. *Quaedam mulier Intidigruma laborabat pluribus diebus in parturiendo*. Forte leg. *Nitidigruma*, vt intelligatur famula, quae nendo vacat, a *nitere*, nere, et *gromus*, famulus.

INTICINARE, *ad ignem titione aluicinare*. Vgutio.

† INTIFFICARE, pro *ratificare*, ratum habere, t. S. Ord. reg. Fr. p. 724.

INTIMARE, innotescere, notum facere. Glossar. Lat. Gr. *Intimari*, γνωρίζεσθαι, ἐννοεῖν. *Intimare*, γνωρίζειν, ἐμφανίζειν, φανερῶσαι. Ioh. de Ianua. *Intimare*, *demonstrare, indicare, nunciare, notificare*. Arnobius adv. Gent. *Vnde est vobis cognitum, vnde Intimatum?* Senator lib. 1. Epist. 2. *Sermone vobis commisimus Intimanda*. *Intimare causam suam*, in Lege Wisigoth. lib. 2. tit. 1. §. 25. Vox est Iurisconsultorum. V. Casaubon. et Salmas. ad Histor. Aug. Vossium, Iacob. Gothofr. ad Cod. Theod. et alios.

INTIMAS, *atis, interius habitans, vel Secretarius vel Consiliarius, Credentarius, Secretarius, qui scit secreta et intima cordis*. Ioan. de Ianua.

INTIMATIO, denunciatio iudiciaria, Gall. *Intimation*, in Arresto Parlamenti an. 1322. to. 3. Hist. Harcur. p. 239. apud Ludewig. to. 6. pag. 127. etc.

† INTIMATVS, vox fori, prouocatus, Gall. *Intimé*, in Arest. Parlam. a. 1399.

INTIMIDARE, metum incutere, Gall. *Intimider*, in Actis S. Mammarii Martin. tom. 4. Analect. Mabill. p. 98.

INTIMIOR, familiarior. S. Antonius in Chron. tit. 19. c. 1.

INTINGERE. Acta Murensis Monast. apud Eccardum de Orig. Familiae Habsburgo Austriacae c. 223. *Ne ullus intingeret ad incidendum sylvam suam*, id est, ne ullus eam attingeret, seu incidere auderet.

† INTITVRATVS, immotus, in Actis SS. to. 7. Iul. p. 282.

INTITVLARE. (1) Titulos libris scriptis appingere, apponere, apud Guigonem Carthusian. lib. de Quadripertito exercitio Cellae cap. 36. (2) Ad titulum vel ecclesiam promouere, V. *Titulare*.

INTITVLARI, titulo decorari, praesigniri, nomen obtinere. Iohanna II. Regina Siciliae Iacobum Borbonium in regni societatem admittens, aut, in MS. Bibl. Coislin. *Intituletur Rex dictorum regnorum, et Comes dictorum Comitatuum*. V. *Titulare*.

INTITVLATVS. (1) *Intitulatus ad aliquam Ecclesiam*, in Statutis MSS. Augerii II. Episc. Conseran. a. 1280. qui propter beneficium illi Ecclesiae seruire debet. *Intitulata Ecclesia*, ibidem, quae possidetur et administratur ab aliquo titulari. *Intitulatum beneficium*, eadem notione, in Epistol. ann. 1285. tom. 3. Analect. Mabill. p. 507. V. Lobinell. Glossar. to. 3 Hist. Paris. et *Titulare*. (2) Qui in tabella notatur ad certum munus, in officio diuino peragendum. Statuta Collegii S. Bernardi apud Lobinell. to. 3. Hist. Paris. p. 169.

INTITVLATIONIS TABELLA, in qua notantur eiusmodi *Intitulati*, Ibidem.

INTONARE, *in tonum*, seu cantum ponere, cantum imponere; Gall. *Entonner*. Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. cap. 29. *Ad eos, qui Inuitatorium cantant, pertinet Psalmos Intonare.* V. *Entonare* et *Intabulare*.

INTONARIVM, antiphonarium, et Missale. Synodus Valentina ann. 1590.

INTONIZARE, pro *Intonare*, non semel in Antiquis libris Ecclesiae Ambianensis.

† INTORCA, INTORCHA, taeda, fax, Gall. *Torche*. Hist. Nem. t. 2. Prob. p. 318.

INTORQVATVS, intortus. Charta Antonii Portugalliae Regis, inter Acta SS. April. p. 73.

INTORTICIVM, cereus intortus, taeda, Gall. *Torche*. Testam. Petri de Croso Card. Archiep. Arelat. an. 1388. Rursum occurrit in Actis SS. April. t. 1. p. 386. Concil. Hisp. t. 4. p. 286. *Funerales cerei, qui Intortitia dicuntur*, V. *Tortisius*. † INTORZIA, ap. Burcard. Argent. de Alex. VI. INTORSITIVM, in Bulla Innocentii VIII. PP. an. 1484. in Continuatione M. Bullarii Rom. p. 294. c. 2. INTORTIVM, eadem notione. Leges Palatinae Iacobi II. Reg. Maioric. inter Acta SS. Iunii. t. 3. p. LIX. INTORTIVVM, in Actis SS. Iulii. tom. 3. pag. 215.

† INTORTVARE, cruciatibus ac tormentis afficere, torquere. Arest. Ms. a. 1472. V. *Tortura* 1.

† INTOSSICARE, idem quod *Intoxicare*, vnde INTOSSICATIO, veneficium. Lit. remiss. Ms. a. 1357.

INTOXICARE, toxicum, seu venenum exhibere, apud Ludewig. t. 5. p. 321. *Intoxicare animos*, seducere, fascinare, Anglis *to Intoxicate*, apud Rymer. to. 1. p. 35.

INTRACVTANEVS, intercus. *Intracutaneus tumor*, tom. 4. Iulii. pag. 552.

INTRADES, quae sunt intra aedem, apud Leibnit. t. 3. Scriptor. Brunsuic. p. 602.

INTRADICTVM, pro *Interdictum*, in Pacto Legis Salicae tit. 48. §. 1.

INTRAGIVM. (1) Tributum, quod dominus percipit ex dote, cum subditus maritat filiam suam; († quando scilicet in proprietate fundi cuiusdam dos constituitur.) Informatio Iurium Curiae in loco Ausero, an. 1364. ex Camera Comput. Prouinciae, et in Enumeratione eorumd. iurium a. 1414. *Item habet ibi quoddam ius vocatum Intragii, quod, quando aliquis maritat filiam, assignando ei proprietatem in dote, dicta Curia percipit denarios XII. pro singula libra, quibus bona huiusmodi appredientur per communales dicti loci.* (2) Quod domino soluit *tenens*, cum venit in possessionem *tenementi*. Ex Sententia arbitrali an. 1292. inter Abbatem et Consules de Gimonde, debet Abbas *concedere cuilibet habitatori vnum arpentum terrae*, pro quo certas praestationes Abbati soluit ille habitator, *cum decem solidis pro Intragio dicti Arpenti, in illo loco, vbi dictus D. Abbas et Conuentus habent agrarium tantum, et in aliis locis, vbi habent agrarium et decimam XV. solidos Tolosanos, pro arpento ratione Intragii.* INTROGIVM, in Ch. an. 1397. apud Guichenon. pag. 24. INTRATGIVM, simili notione seu Pretium rei ab emtore soluendum venditori. Ch. an. 1336. ex Archiuo Marchionis *de Flamarens: Renuncio - - - exceptioni dictorum Intratgiorum non habitorum, nec receptorum, et pecuniae non numeratae.* INTRAGLETVM, eadem notione, ibidem. (3) † Quod a burgensi ad ius ciuitatis recens admisso exigitur. Ch. an. 1252. to. 4. Ordin. reg. Fr. pag. 388. (4) † Vectigal quod in ciuitatum et oppidorum introitibus soluitur, Gall. *Entrée*. Ch. Ms. a. 1211. (5) † Ius *intrandi* seu ducendi animalia aliquo. Inquisit. Ms. a. 1268.

INTRAGLETVM, V. *Intragium* 2.

INTRAHA, († forte ager qui *trahendo* aratrum colitur.) Charta Dagoberti Regis Franc. apud Marc. Freherum

berum lib. de Lupoduno: *Cum omni vtensilitate in omni pago Laudenburgensi et vndique, in Intralia, in pascuis, materiamina, aquas, aquarumque decursus, etc.* Alia eiusd. Regis ibid. pag. 22. *In vndique, in Intraha in pascuis, in materiaminibus, aquis etc.*

† INTRAHERE, abstrahere, Gall. *Entrainer*. Lit. remiss. Ms. ann. 1366.

INTRALIA, viscera intranea, Gall. *Entrailles*. Poenitentiale MS. Thuanum.

INTRAMASARE, dici videtur is, cui vendita est terra proximi sui in quem ex lege non cadit retractus; tum enim ille hanc sibi pleniter asserit, et *intra familiam suam* infert. Chart. Beatricis Abbatissae B. Mariae Suession. an. 1231. vbi de Retractibus: *Et si contigerit, quod terra deuoluatur iure haereditario ad aliquem, eam Intramasabit. Et si plures fuerint haeredes quilibet eorum tenetur Intramasare et tenetur quilibet soluere Maiori et Scabinis et Decano 16. den. Paris. videlicet cuilibet Scabino 3. den. Maiori 3. den: et Decano 4. et Ecclesiae nostrae de qualibet Intramasatione tenetur soluere 2. sestarios vini.* V. *Intromansus*.

INTRAMENTA, pro *Amerciamenta*, t. 3. Hist. Harcur. p. 184. V. *Immerciatus*.

† INTRAMISSOR, intercessor, mediator, in Act. SS. tom. Iul. pag. 883.

INTRAMVRANVS, INTRAMVRANEVS, intra vrbis muros situs. Asconius in 4. Verrin. *Officia Intramurana*, apud Symmachum lib. 10. Epist. 37. S. Ambrosius Epist. 18. *Sic Palatium Intramuraneum*, dixit Gregor. Turon. lib. 2. Hist. cap. 34. vt *domum Intramuraneam*, S. Aredius in Testamento suo to. 1. Analector. Mabillonii. V. *Forasmuraneus*.

INTRANEA, viscera, ἔντερα, in Glos. Lat. Gr. *Entrailles*. Latinis Scriptoribus *Interanea*. Lex. Salica tit. 19. §. 5.

INTRANEVS. (1) Indigena, apud Ericum Vpsaliensem, lib. 5. Hist. Sueciae p. 148. (2) † *Intraneus hostis*, qui intra muros vrbis vel castri obsessus est. Chron. Io. Vitodur. in Thes. Heluet. p. 5.

INTRANS. (1) Legatus, Gall. *Deputé*, *Agent*. Robertus Goulet, in Compendio iurium Vniuersitatis Paris. fol. 4. (2) Constitutio Bernardi Abb. Tutel. an. 1209. apud Baluz. Hist. Tutel. p. 511. *Haec autem coena nulla occasione vel aliqua obuentione vel conuentus quantitate debet cessare, quin coenantibus tribuatur, nisi propter consuetam refectionem, quam intrantes sine Donati Conuentui tribuunt, item illi prouideant coenantibus. Donatos* hic dictos puto *Intrantes*, cum primum sese offerebant Monasterio atque in eo suscipiebantur. V. *Oblati*. (3) INTRANS MENSIS, V. *Mensis intrans*.

INTRANSGRESSIBILIS, quem nemo potest transgredi, transmeare, in Otiis Imper. Geruasii Tilber. ap. Leibnitium t. 1. Script. Brunsuic. p. 884.

INTRANSGRESSIBILITER *obseruare*, religiose, inuiolate, in Donatione an. 1379. ex Schedis Praesidis de Mazangues

† INTRANSIBILIS, inuius, inaccessus. Chron. Sigeb. Gemblac. adn. 342.

INTRAPRAYSIA, quaeuis inceptio, sed praesertim militaris, Gall. *Entreprise*. Ch. an. 1301. to. 2. Hist. Dalphin. p. 97. V. *Imprisa*.

INTRAPREYSIA, eadem notione. Computa Vien. a. 1324.

INTRARE. (1) INTRARE IN SANCTIS, de Delphina dicitur, quae peracto puerperio, Ecclesiam ingressa est, ad accipiendam Sacerdotis benedictionem, in Comput. an. 1333. t. 2. Hist. Dalph. p. 277. (2) INTRARE MARISCVM, apud Will. Thorn. ann. 1281. est *mariscum*, locum scilicet paludosum, et maris inundatione obnoxium, aqua, aggeribus, muris, et id genus obstaculis exclusa, pecudibus pascendis, vel culturae aptum, et idoneum reddere; vulgo Anglis *to inne*, et *inning*. Ita Somnerus. (3) † Siste-

† Sistere, exhibere, Gall. *Representer*. Epist. Saladini ap. Lam. in Delic. erud.

INTRARIUS, ἐνδόμυχος, qui intra est, in Glossis.

INTRATA. (1) Introitus, ingressus, Ital. *Intrata*, Hisp. *Entrada*, Gall. *Entrée*. Charta Sancii Ramiri aerae 1114. apud Morettum Antiq. Navarr. p. 621. V. *Entrata*. (2) Quiuis redditus, Italis etiam *Intrata*. Statuta Massil l. 1. c. 1. §. ·. V. *Introitus* 3. (3) Vectigal mercis inuectitiae, Gall. *Droit d' Entrée*. Inquesta an. 1268. ex Archiuo Eccles. Massil. (3) † Idem quod *Intragium* 2. Ch. Ms. a. 1286. (5) † Quod domino carceris seu eiusdem custodi ab incarceratis in eorum introitu soluitur. Ch. Ms. a. 1446.

INTRATENERE, vt supra *Intertenere*, Gallis *Entretenir*, in Chart. an 1180. apud Miraeum to. 2. p. 832.

INTRATGIUM, V. *Intragium* 3.

† INTRATA, i. q. *Intrata* 1. in Ch. Ms. an. 1435.

INTRATURA, Charta Caroli III. an. 880. apud Puricellum in Ambrosiana Basilica p. 231. *Cum omni honore et subiectione, cum omni districto, cum fotro, et Intraturam Abbatis, omnia in integrum*. infra: *cum seruis et ancillis, cum fotro et albergaria, Intratura Abbatis, etc.* Adde p. 835.

† INTRATUS, i. q. *Intragium* 2. et *Intrata* 4. Ch. Ms. a. 1321.

† INTRECUM, pro Integrum, ap. Murat. to. 1. Antiq. p. 192.

† INTRESECUS, pro *Intrinsecus*, qui intra locum aliquem manet. Ch. Ms. a. 1249.

† INTRETENIRE, alere, sumtus necessarios ad victum cultumue suppeditare, Gall. *Entretenir*. Testam. Ms. an. 1516. V. *Intertinere*.

† INTREUGARE, *treugas* seu inducias facere, V. *Treugare*.

† INTREZATORIUM, ornamentum quod comis interserebatur. Murat. tom. 2. Antiq. pag. 315. V. *Intersatus*.

INTRICARE, Italis *Intrigare*, in *tricas* coniicere, impedire, Onomast. Lat. Graec. *Intrico*, ἐμπλέκω. Lex Longob. l. 1. tit. 19. §. 13. *Si quis seruum domesticum alienum, qui non fugit, Intricauerit, compenat, etc.* Tit. 21. §. 3. *Si porcus cum dente hominem Intricauerit, aut si canis momorderit etc.* Editio Heroldi habet *Instrigare*, non semel tit. 105. §. 4. 4. At tit. 103. §. 9. 13. legitur *Intricare*. Muratorius to. 1. part. 2. p. 42. semel legit *Instringauerit*, semel *Instricauerit* auditque in Codice Mutin. haberi *Fragauerit*, forsasse, inquit pro *Flagauerit*, a Flagris: huic coniecturae vtcunque fauet Cod. Estensis. vbi legitur *Plagauerit*. V. Nonium in *Tricae*.

INTRINITA. Concil. Turon. II. can. 22. *Sunt etiam qui in festiuitate Cathedrae Domini Petri Apostoli Intrinitas mortuis offerunt*. Sic Codex Bellouac. vbi alii *cibos* habent. An *Intritas*? est enim *Intrita* cibi species, apud Donatum ad Terentium in Phorm. Glossar. Lat. Graec. *Intritum*, ἔμβρεχμα. *V. Festum S. Petri Epularum*.

† INTRINSECUS, INTRINSICUS, amicitia et foedere coniunctus. Pact. a. 1278. ap. Murat. t. 4. Antiq. Ital. p. 409.

INTRIPEDARE, V. *Interpedare*.

INTRIRE, INTRIUIRE. Papias: *Intrio, Infundo, Intriuisti, parasti, infudisti*. Gloss. Sangerm. *Intrio, Infundo*, Bituric. *Intriuio*. Verbum, nisi me fallo, fictum ex hoc Danielis 14. 32. *Erat autem Habacuc propheta in Iudaea, et ipse coxerat pulmentum, et Intriuerat panes in alueolo*. *Intriuerat* autem non ab *Intrire* aut *Intriuire* ductum, sed ab *Interere*: quod est terendo immittere. Phaedrus l. 1. fabula 25. *Intrito cibo plenam lagenam posuit*.

INTRO, pro Intra. Concil. Lucense inter Hispana to. 2. p. 305.

INTRODUCERE. (1) Insinuare, instituere, edocere, commonefacere. Hist. S. Apollinaris Martyris. (2) † Extremam vnctionem conferre. Hist. Nem. t. 8. Prob. p. 194.

† INTRODUCTORIUM, institutio, to. 10. Collect. Hist. Fr. p. 66. V. *Introducere* 1.

† INTROGIARE, sub praestatione *Introgiorum* aliquid in emphytheosim concedere. Ch. Ms. a. 1452.

INTROGIUM, tributum domino soluendum, ab eo, qui recens aduenit, vel nouam init dignitatem, etc. Gall. *Droit d' Entrée, de bienuenue.* Ch. anni 1324. to. 1. Hist. Dalphin. p. 148. V. *Intragium* 1. et *Introitus* 1.

INTROITORIUS, Pertinens ad introitum. Glossar. Graec. Latin. *Introitorius*, εἰσόδιος.

INTROITUM, INTROITUS, Gall. *Droit d' Entrée.* Iulianus Antecessor Nou. 123. c. 1.

INTROITUS. (1) Quod a Clericis dignitates vel functiones Ecclesiasticas ineuntibus, Patronis Ecclesiarum praestatur. Concilium Viennense a. 892. can. 4. V. *Introgium* et *Introitum.* (2) Tributum, quod in ciuitatum et oppidorum introitibus pensitatur. Charta Philippi Regis Franc. ann. 1310 pro libertatibus Bastidiae in Petragoricis, ex 47. Regesto Tabularii Regii num. 38. V. *Intrata* 3. (3) Idem quod supra *Intrata.* 2. quilibet redditus. Bulla Bonifacii IX PP. ann. 1396. apud Fontaninum ad calcem Antiquit. Hortae p. 442. et 443. (4) INTROITUS, et EXITUS, in Computis seu rationibus, acceptum et expensum, Gall. *Recette et mise.* V. *Exitus* 4. (5) Antiphona, quae a Choro canitur, dum Pontifex procedit ad altare, quae in Missa Ambrosiana *Ingressa* dicitur. Papias: *Introitus dicitur, quod per eum introimus ad eius officium: versus, quo per eum reuertimur ad Introitum.* Walafridus Strabo cap. 22. *Antiphonas ad Introitum dicere Celestinus PP. instituit, etc.* (6) INTROITUS ECCLESIARUM, V. *Adunus.* (7) INTROITUS MENSIS, quindecim primi dies mensis, V. *Exitus mensis* et *Mensis intrans.* (8) † Praesentia, Gall. *Assistance.* Obituar. Ms. eccl. Rotomag.

† INTROLIGATOR, officii seu opificii nomen apud Polonos. Acta SS. t. 3. Aug. p. 367.

INTROMANSUS, INTERMANSUS, († idem quod *Introgium.*) Charta an. 1138. apud Hemereum in Augusta Viromand. p. 151. *Abbate siquidem S. Praiecti decedente, successor eius mihi, successorique meo de Intromansis nostris respondebit.* Alia anni 1131. p. 156. *Et Intromanso in subrogatione singulorum Abbatum sub 2. solidis et totidem sextariis vini modificato.* Alia p. 220. *Exceptis lethis et Duellis Decanorum - - - et Intermansis de Beinuillari.* Denique p. 250. Eiusdem fere notionis videntur hae voces, cuius est *Introgium.*

INTROMEYSIUM, vt mox *Intromissum.* Ch. tom. 2. Hist. Dalphin. p. 311. Recurrit ibid. 312.

† INTROMISSIO, vsurpatio, violenta occupatio. Murat. t. 4. Antiq. Ital. p. 443.

INTROMISSUM, medium seu tertium conuiuii ferculum, Italis *Tramesso*, Gallis *Entremets.* Gesta Innocentii III. P. p. 76.

INTROMISSAE RES. Lex Longob. lib. 2. tit. 21. §. 20. *Postquam genitor eius omnes res suas venundederit, vel pro debito creditoribus suis dederit, aut a publico Intromissae fuerint, etc.* Pro *Intromissae* legendum *Intromissi*, quod verbum refertur ad *creditores*; dicuntur autem *creditores Intromissi*, qui decreto iudicis immissi sunt in possessionem bonorum debitoris. V. Murat. t. 1. part. 2. p. 62. c. 1.

INTROMITTERE, est, quod Gall. dicitur, *Entremettre, quasi in rem se mittere, vt de aliquo tractet.* Vgutio. Charta Ottonis Imp. ann. 995. apud Vghellum to. 5. p. 667. *Iubemus vt nullus Patriarcha, Archiepiscopus. - - - si audeat Intromittere, aut aliquam molestiam praelibato Monasterio inferre. V. Inframittere.* † INTROMITTERE PIGNUS, illud dare. Stat. Cadubr. correct. c. 5.

INTRONEUS, interior, *et proprie qui quadam importunitate se ingerit intro, vt comedat.* Io de Ianua.

INTRONISARE, V. *Inthronisare.*

† INTRUDARE, absque licentia domini eoque inconsulto aliquid agere. Hist. Brit. t. 1. Prob. p. 376.

INTRVSIO. (1) Nude, coniectio in carcerem. Concil. Tarrac. ann. 1243. inter Hisp. t. 3. p. 499. (2) Practicis Anglis *est, vbi quis cui nullum ius competit in re*, (vel beneficio Ecclesiastico) *nec scintilla iuris, possessionem vacuam ingreditur, quae nec corpore, nec animo possidetur, sicut haereditatem iacentem, antequam adeatur ab haerede etc.* Ita Bracton. lib. 4. Tract. 1. c. 2. §. 1.

INTRVSOR, qui dignitatem contra leges occupat, Gall. *Intrus*. Charta Henr. IV. Reg. Angl. tom. 8. pag. 525.

† INTRVSORIVM, infundibulum. Ch. Mf. a. 1490.

INTVERE, pro *Intueri*, attendere, approbare Benedictio Virginis apud Mabill. p. 332. Liturg. Gall. c. 1.

INTVERI, passiua notione. Vita B. Coletae, num. 8. tom. 1. Martii p. 541.

† INTVITVS, arbitrium, sententia, iudicium. Ch. an. 1204. to. 5. Ordin. reg. Fr. pag. 673. V. *Regardum* 5.

INTVM, *missum*, in Gloss. Sang. MS. n. 501.

INTVMARE, V. *Incomare*.

INTVMETIVVS, tumens, superbus. Acta S. Fidoli tom. 3. Maii. pag. 590.

† INTVMVLARE, in tumulo condere. Gloss. Lat. Gall. Cod. 7692.

INTVRRARE, turri includere, incarcerare, ap. Pez. t. 1. Script. Austr. p. 959. V. *Turris*.

† INTVS, inter. Acta SS. t. 6. Aug. p. 822.

† INTVS VENIRE. (1) Interuenire, intercedere, mediatoris partes agere. Ch. Mf. a. 1205. (2) Fisco inferre. Ch. Mf. a. 1252.

INTVSCISVM, crimen capitale, quod vulgo *Encis* Galli vocant, sicque definitur in Stabilimentis S. Ludouici lib. 1. cap. 25. *Encis si est femme enceinte, quand l'en la fiert, et elle muert de l' enfant.* Libertates villae de S. Palladio in Biturig. *Nisi propter furtum manifestum, homicidium, raptum, incendium, Intusciscum, et proditionem, etc.* V. *Encisum*.

† INTYMBRATVS, pro *Intymbratus*, *tymbre* seu armorum scuta insignita, apud Pez. to. 1. Script. p. 919. V. *Tymbris*.

INVA, *galea*. Glossar. Sangerman. n. 501.

INVACARE. (1) Vacare, deditum esse. Acta SS. tom. 2. Maii. p. 221. (2) † Vacare, Gall. *Etre vacant*. Ch. a. 1188. inter Prob. t. 2. Annal. Praemonstr. p. 287.

† INVADEMONIARE, in *vadimonio* seu pignore ponere. Ch. a. 1321. t. 1. Prob. Hist. Brit. p. 543. V. *Inuadiare*.

† INVADIAMENTVM, quod ex *vadiis* seu pignoribus ad iudicem pertinet. Ch. Mf. ann. 1224. V. *Vadium*.

INVADIARE. (1) Vt supra *Inguadiare*, pignerare, pro pignore tradere, Gall. *Engager*. tom. 4. Gall. Christ. col. 840. V. *Vadium*. (2) Notione contraria, pignerari, in *vadium* accipere, Ch. an. 1184. to. 4. Ordinat. p. 57. (3) INVADIARE SE, sese alicui dare ad seruiendum, in Legibus Caroli M. ex Cod. Estensi, ap. Murat. t. 1. part. 2. p. 98. c. 1.

INVADIATIO. (1) Pigneratio Priuileg. Mariae Comitissae Trecensis, an. 1182 ex Tabular. S. Remigii, Rem. (2) † Idem quod *Inuadiamentum*, in Ch. Mf. a. 1219. (3) † Concessio facta ecclesiae vel monasterio, traditio. Ch. Mf. a. 1227.

INVADOSVS, non vadosus, to. 6. Miscell. Baluz. p. 240.

INVAGATVS. Lanfrancus Pignolus lib. 7. Annal. Genuens. apud Murator. to. 6. col. 538. *Inimici supervenerunt locum et videntes dictas galeas ligatas et incatenatas, credentes Ianuenses fore Inuagatos et perterritos, viriliter contra ipsos venire coeperunt.* Vagos, errantes et dispersos intelligo, ab Italico *Vagare*, errare, vagari.

† INVAGIARE, pignori dare. Ch. Mf. an. 1282. V. *Vadiare*, et *Inuadiare*.

† INVALIDITAS, dicitur cum quis ex vulnere inualidus fit. Prilusf. Leg. Polon. p. 276.

INVALITVDINARIVS, pro *Valetudinarius*, qui *in valetudine* laborat. Thwroczius in Andrea Rege Hungar. cap. 44. *Senio confectus ac Invaletudinarius.*

INVALITVDO. (1) Gall. *Invalidité*, inanitas. Processus inter Massilienses et Arelatenses anni 1381. in Regesto 73. to. 2. ex MSS. Peyrescianis: *Nullitatem et Invalitudinem dictae sententiae manifestat.* (2) Pro inualetudo, ap. le Beuf to. 1. Dissert. p. LXXXI.

† INVANNARE, in vaginam mittere, Hisp. *Envainar*, vnde metaphorice pro munire. Stat. an. 1357. to. 2. Hist. Nem. Prob. p. 194. V. *Envinare.*

INVASATVS. (1) Inclusus, Gall. *Envaissele*. Collect. Hist. Franc. t. 9. p. 143. (2) Inuasus, obsessus a daemone, Ital. *Invasato*, Gall. *Invasé*. Miracula S. Zitae, t. 3. April. p. 517.

† INVASELLATVRA, infusio, ab Ital. *Invasellare*, in vas immittere. Stat. Vercell. l. 3. p. 94.

† INVASIBILIS BACVLVS, quo quis alium inuadere et aggredi potest. Stat. Guil. Duprat, a. 1587. V. *Invasiua arma.*

INVASIO, manus iniectio, occupatio, Gallis *Invasion*, *Saisie*. *Invasio vulgari nomine Saisia*, in Chartul. Kemberleg.

INVASIVA ARMA, ad nocendum, Gall. *Armes offensives*, apud Rymer. to. 8. p. 331. *Invasiuum bellum* in Charta a. 1490. apud. Rymer. t. 12. p. 401.

INVASVS, *persuasus*, Gloss. Sangerm. MS. n. 501.

INVBERARE, *valde vberare*, Iohanni de Ianua, *Habunder*, in Glossis Lat. Gall. Sangerm.

† INVECTAMEN, *la detractione, increpecione, e correctione.* Gloss. Lat. Ital. Ms. V. *Invectiua.*

INVECTARE, *portare*. Gloss. vett. ap. Vossium.

INVECTIVA, *inuectio*, *detractio*, *vituperatio*, Iohan. de Ianua. *Invectiis (Invectiue) detractement vitupernement*, in Glossis Lat. Gall. Sangerman.

INVECTIVALITER, cum acri reprehensione. Vtitur Sidonius lib. 1. Ep. 11.

INVECTIVE, eadem notione, in Instr. anni 1425. to. 1. Anecd. Marten. c. 1764.

INVENALIS, *ἄπρατος*, *non venalis*, in Glossis Lat. Graec. Sangerman. et in Supplemento Antiqu.

INVENIABILITER, modo venia indigno, apud Ratherium tom. 2. Spicil. Acher. p. 233

INVENIRE. (1) Habere, comparare, vel emere. Statutum Aegidii Epi. Sarisber. anni 1256. *Item Parochiani - - - - debent inuenire campanas et cordas campanarum, Crucifixum, cruces, etc.* (2) INVENIRE SENTENTIAM, edere, proferre, pronuntiare sententiam, iudicare. Wichbild Magdeburg. art. 74. (3) † Praebere, suppeditare, Gall. *Trouver*. *Hospitia militibus inuenire*, in Ch. a. 1246. to. 7. Ordin. reg. Fr. p. 692.

INVENTARIARE, recensionem facere, Gall. *Inventorier*. *Inuentariata et descripta in inuentario*, in Charta ann. 1474. ex Bullario Carmelit. p. 621.

† INVENTARISARE, idem, in Lit. remiss. Ms. a. 1457.

INVENTARIVM. (1) Descriptio rerum, quae post alicuius decessum, in illius bonis reperiuntur. Vlpianus leg. 7. D. de Administratione et periculo tutor. *Tutor qui repertorium non fecerit, quod vulgo Inuentarium appellatur.* (2) † Nauis armamenta, in Stat. Genuens. l. 4. col. 16.

INVENTARIVS, *facilis ad inueniendum*. Papias. Gloss. Sangerm MS. n. 501. *Inuentaria facile ad inueniendum res.* Gloss. Isid. *Inuentria, facilis etc.* Legendum *Inuentaria, facilis ad inueniendum res.*

INVENTIO. (1) Res inuenta, in via reperta, thesauri inuentio. Capitula S. Bonifacii Archiepisc. Moguntini c. 26. *Inuentio in via accipienda, si inuenit possessorem, reddet ei.* S. August. serm. de verb. Apost. c. 6. (2) Comparatio, emtio. Bullarium Fontanell. fol. 65. Rec-

Rector (Ecclesiae de Varuana) *et eius successores tenebuntur ad reparationem - - - cancelli, et Inuentionem librorum dictae Ecclesiae*. V. *Inuenire*. (3) † INVENTIO AVIUM, ius in apum examinibus, quae reperiuntur in filuis. Ch. Mſ. a. 1179. V. *Abollagium* et *Auillarium*. (4) † INVENTIO PORTUS, quidquid casu in portum aduehitur, in Ch. Mſ. an. 1217.

† INVENTOR, delator. Ch. ann. 1358. tom. 8. Ordin. reg. Franc. pag. 92.

† INVENTORIARE, recensionem facere, in Stat. Mſ. a. 1481. V. *Inuentariare*.

† INVENTORIUM, inuentarium, in iisdem Stat.

INVENTRIA, Vide *Inuentarius*.

INVENTURA, vt *Inuentarium*. Chron. Mellic. p. 809. ex Constitut. eiusdem Monasterii a. 1625.

† INVERATUS, veru obfirmatus. Guido de Vigev. de mod. expugn. t. 5. V. *Veru* 1.

INVERBERATUS OCULUS, intentus, fixus, cuius acies minime praestringitur. Translatio S. Iacobi Apost. tom. 3. Concil. Hisp. pag. 124.

INVERITARE, probare, Gallis *Verifier*. Leges Inae Regis Angl. c. 16.

† INVERNARE, vox Italica, hybernare, hyemare. Correct. Stat. Cad. col. 74.

† INVERPIRE, in possessionem mittere; vnde INVERPITURA, traditio. Iudic. Mſ. an. 889. V. *Guerpire*.

INVERTESCERE. Suppl. Antiquarii: *Inuertesco*, παλαιῶ, *inuerto*, *inueterasco*. Graecis παλαίω, luctor, certo, παλαιοῦμαι, veterasco. † Leg. *Inuetresco*. παλαιῶ.

† INVESTICEPS, *che non a barba*, in Gloss. Lat. Ital. Mſ. V. *Inuestis*.

† INVESTIMENTUM, i. q. *Inuestitura* 1. in Ch. an. 1169. ap. Cenc. inter. Census eccl. Rom.

INVESTIO. (1) Vt mox *Inuestitura*. Consuetud. Lemouic. art. 46. *Post Inuestionem factam per feudalem dominum*. (2) Quod *Inuestiturae* seu possessionis adipiscendae causa domino praestatur. Ch. Mſ. an. 1418.

INVESTIRE. (1) Operire. Anastasius in Pelagio II. PP. *Inuestiuit corpus B. Petri Apostoli tabulis argenteis deauratis*. (2) In possessionem mittere. Chron. Farfense apud Murator. t. 2. part. 2. col. 591. *Item Senebaldus Comes refutauit in hoc Monasterio et Inuestiuit totum Castellum de Terraniano cum omni pertinentia*. V. *Inuestitura*.

INVESTIS, *impubes, sine barba*. Gloss. Sangerm. MS. n. 501. Macrob. lib. 3. Saturnal. *Romani quoque pueros puellasque nobiles et Inuestes camillos et camillas appellant*. Gloss. Lat. Graec. Sangerm. *Inuestis* ἀνένδυτος, sine veste. *Nudus et Inuestis*, apud Tertullian. de Pallio cap. 3. V. *Inuesticeps*.

INVESTITUM, INVESTITUS, frumenti species, vt videtur. Chronic. Farfense apud Murator. to. 2. part. 2. col. 564. *Ad pensionem in menses septem lacunas LX. musti mundi, grani modium 1. de Inuestito modium 1. - - - ad pensionem in mense Augusti modiorum III. de grano, et de Inuestito 1. de vindemia musti mundi laguenas X. iustas et operas tres*. Ibid. col. 612. *Grani modia 11. et dimid. de Inuestitu modia 11.*

INVESTITURA. (1) Traditio, missio in possessionem, ex verbo *vestire*, de quo suo loco. *Inuestituram donare, facere*, in lege Longob. lib. 2. tit. 18. §. 7. Inde vt *Vestitura*, ita et *Inuestitura*, pro ipsa possessione interdum vsurpatur in eadem lege lib. 2. tit. 52. §. 17. *Volumus autem de his libertatibus reddendis, quae in nostra Inuestitura sunt, vt primum quosque per optimos inquiratur.*

Fiebant porro traditiones ac Inuestiturae non nudo verbo, aut per simplex instrumentum, vel Chartam, sed per symbola quaedam, quae rei in alterius dominium translationem factam reapse denotarent. Fuerunt symbola illa primo rata ac fixa, id est, legibus vel consuetudine apud omnes recepta, ac vsu definita: ita vt vno eodemque fere modo possessionis

stionis translationem factam aduertere sit, vel certe res easdem in ea adhibitas, quae possessionem in alium transductam omnino significarent; adeo vt paene eadem apud omnes gentes forma ac formula fuerit. PER CESPITEM, nude. Ch. an. 1208. apud Hemereum in Augusta Viromand. p. 195. *Obtulit super altare B. Petri per Cespitem* etc. PER HERBAM ET TERRAM, id est, per Cespitem, qui constat *terra et herba*. Formulae incerti auctoris cap. 20. *Per illud ostium de ipsa casa, per Herbam vel Terram, ipsum mansum, vel quidquid ad ipsum mansum aspicit, sicut in ipsa cessione est insertum, ad partem ipsius Ecclesiae visus fuit tradidisse vel consignasse.* Ita ferme in form. 19. 43. 57. PER RAMVM ET CESPITEM. Vita S. Berlendis n. 5. *Ibique quidquid habeat in praediis, cum omni familia seruorum, ancillarumque, cum Cespite et Ramo cultelloque cum manubrio albo tradidit* etc. Anonimus de S. Gertrude apud Bollandum p. 600. *Niuellam petiit, sanctissimaeque Gertrudi, quidquid habeat in praediis, cum Cespite et Ramo, cultelloque cum manubrio albo tradidit.* CVM RAMO ET GVASONE, vel WASONE, id est, cespite, vti suo loco docemus. Ch. Decani Peronensis an. 1128. ex Tabulario Lehunensi ch. 21. *In signum concessionis per Ramum Wasonem super maius altare Ecclesiae nostrae ad opus Ecclesiae Lehunensis liberum et absque cuiusquam dominii retentione obtulerunt.* Alia Hugonis Comitis S. Pauli ex Tabulario Molismensi an. 1186. *Donum ipsius decimae cum Ramo et Guasone super altare posuimus.* PER GVAZONEM, ANDELAGINEM, et *Ramos de arboribus.* Tabular. Casauriense, anno Ludouici II. Imperat. 24. *Ideo constat me Sisenandus Saligo filius quondam Anastasii, bona et spontanea et mea voluntate iuxta Salegam legem vendidimus atque die praesenti tradidimus, tibi Romani Abbati, vel Monasterio S. Trinitatis - - - per Guazonem et Andelaginem et Ramos de arboribus, hoc est, terram meam petias duas in cabale quod dicitur Vico*, etc. Charta an. 935. to. 3. Annal. Bened. p. 403. *Per Festucam et Andelaginem, per Guasonem et Andilagon, per Terram et Cultellum et Ramos arborum. Per Wasonem terrae, et per Festucum nodatum, seu Ramo arborum, atque per Cultellum et Guantone, simulque Andilagine*, tradere, in Chartis variis apud Franciscum Mariam in Mathildi pag. 105. 108. 157. Baron. an. 1102. Dominicum in Assertore Gallico pag. 145. in Bullario Casinensi to. 2. p. 70. et infra non semel. V. *Andelangus.* PER BACVLVM. Annales Francorum S. Nazarii an. 787. *Illucque veniens Dessilo Dux Beiuueriorum ad eum, et reddidit eo cum Baculo ipsam patriam, in cuius Capite similitudo hominis erat.* Tabular. Casaur. ann. 1140. *Reinuestierunt Baculo quercino.* Tabul. S. Vincentii Cenoman. *Et per Baculum querceum donum eius rei super altare posuit.* Item: *Donumque huius rei per Baculum Miriceum in manus Abbatis misit.* Tabul. Maioris Monast. *Et hoc donum ambo offerimus cum quodam Baculo fraxineo super altare S. Martini.* INVESTITVRAS ECCLESIARVM, *per Baculum et Annulum* factas: testatur in primis famosa illa, quae diu Christianum orbem afflixit et conturbauit, Sacerdotium inter et Imperium controuersia, cuius originem et progressum multis prosecutus est Iuretus in Notis ad Iuonis Carnot. Epist. 236. ex Scriptoribus coaeuis, vt et Baronius et alii passim, quos non exscribo. Chron. Mauriniacense lib. 3. *Cumque curae pastoralis ministerium, quod per Baculum acceperat per librum reddere voluisset, renuit Henricus, dicens, quia sicut facta fuerat regiminis per Cambutae traditionem susceptio, ita fieret per eiusdem redditionem dimissio.* Asseruatur in Ecclesia Turonensi baculus ligneus plumbea lamina obtectus, in quo spirali linearum ductu scriptum legitur. † *Anno Inc. Dnice* MCXLIIII. *Lucius* II. PP. *inuestiuit Rome iudicio ste Apostolice Sedis cum Baculo isto ligneo* † *Turonen-*

nensem Ecliam de subiectione Dolensis Eclie et Tregorensis et Briocensis per manum Dni Hugonis Turon. Archiep. PER FVSTEM offerre, tradere, inuestire. Vetus Placitum sub Ludouico Imp. apud Viennam. an. 912. ex Tabulario Ecclesiae Gratianopolitanae fol. 68. *Quod audiens dominus Imperator, ipsam terram per Fustem, quem manu tenebat, praedicto Episcopo reddidit.* Anonymus in Miraculis S. Columbani n. 24. apud Io. Mabillonium: *Venientes ad sacratissimum corpus, mittebant in peram sancti singulos Fustes, vt per hoc cunctis claresceret, res S. Columbani, quas antea iniuste inuasus habebant, ipsi Sancto restitutas.* CVM LIGNO. Charta Giraldi Episcopi Pergamensis in Hist. Pergam. to. 3. p. 312. *Eamque donationem et ordinationem seu Inuestituram cum ligno et cartula, super altare eiusdem beati Alexandri factam, aliquo modo infringere praesumpserit* etc. Alia an. 1175. ibidem p. 325. *Cum Ligno, quod in suis tenebant manibus - - - refutauerunt in manu domini Gualae Episcopi nominatim totam decimam, quam ipsi habebant.* V. infra. PER CVLTELLVM. Charta an. 1080. in Tabul. Vindocinensi Ch. 285. *Ego et duo filii mei Cultellum unum super altare Domini manibus nostris concorditer imposuimus.* Adde Chartas 217. 234. 405. 509. PER CVLTELLVM, *Festucam nodatam, Wantonem, et Wasonem terrae*, in vett. Chartis apud Vghellum to. 3. Ital. Sacr. p. 49. 51. 61. 415. tom. 4. p. 1064. 1442. 1447. 1456. Chiffletium in Luminibus Salicis p. 249. Perardum in Burgundicis pag. 189. etc. PER CVLTELLVM PLICATVM. Tabular. Vindocin. a. 1079. Chart. 222. *Donum per Cultellum unum Plicatum super altare dominicum S. Trinitatis positum.* Ch. 341. *Horum omnium donum et auctoramentum manu sua posuit super altare dominicum per Cultellum in huius rei memoriam Plicatum.* Tabularium Burguliense fol. 72. *vt hoc donum Sanaricus Vicecomes Monachis Burgulii concederet, praedictus Hubertus 10. solidos ei donauit. Et propter hoc Sanaricus Plicauit illi quendam Cultellum, dando in signum concessionis, vt sic portaret eum praedictae Congregationi.*

Atque haec generales Inuestiturarum formas fere spectant, quibus etiam accenseri debent, quae fiebant per *andelangum* siue *andelaginem*, et per *chirotecam* vel *wantonem*, de quibus diximus in hisce vocibus. Nunc de singularibus ordine alphabetico agemus. INVESTITVRA PER AMPHORAM *plena atque maris exinde legitimam fecit donationem*, in Charta Ottonis III. Imp. apud Vghellum to. 4. p. 1160. † PER ALMVTIAM, in Ch. Ms. an. 1283. PER ANNVLVM, et traditione annuli, maiorum praesertim praediorum ac dignitatum factas inuestituras ostendunt complures Chartae. Tabularium Episcopatus Paris. ex Bibliotheca Puteana: *Anno 1149. fecit Ansellus Miles, dominus Turnonii, homagium ligium de castro de Turnonio - - - et Inuestiuit eum Episcopus per Annulum aureum.* Ibidem: *Anno 1249. Ioannes Frater Anselli Militis D. Turnonii fecit homagium dicto Episcopo de illa parte, quam tenebat in dicto castro, - - - ad quod homagium admisit eundem D. Episcopus, volens ipsum inuestire per baculum, vel festucam, prout moris est: quam Inuestituram noluit recipere dictus Ioannes, dicens, quod ipsam non reciperet, nisi per Annulum aureum inuestiretur.* PER BACVLVM. Tabular. Longipontis in dioecesi Paris. *Quod donum misit Henrico Priori per quendam Baculum, quo se sustentabat.* Vide quae supra obseruamus. † PER BIPENNAM, in Ch. a. 1118. to. 8. Gall. Christ. Instr. pag. 317. PER BERETAM et BIRRETVM, V. vtramque vocem suis locis. PER BERILLVM, Vide in hac voce. PER BIBLIOTHECAM, seu *Biblia*. Charta a. 843. in Tabulario S. Mauri ad Ligerim: *Donum autem confirmat Bibliotheca veteris ac noui Testamenti.* † PER BREVIARIVM, in Tabul. Pontis Ottranni. † PER CA-

CALAMVM, in Ch. Mf. an. 1356. PER CALICEM. Tabular. Abfienfe fol. 95. *Et de his Inuestinit ipsum Abbatem cum Calice, quo Communionem acceperat.* PER CAMBVTAM EPISCOPI inueftitur Abbas apud Ordericum Vitalem l. 3. p. 477. et p. 481. PER CANDELABRVM, Tabul. Leprofariae Pontis Audomari: *Robertus de Auvillers per vnum Candelabrum super altare hanc donationem posuit.* CANVM VENATICORVM APPREHENSIONE. Tabul. Cafaurienfe a. 1140. *Reinuestinit S. Clementis Ecclesiae ipsemet Timo Apprehensione Canum Venaticorum, quos educebat venatu, in loco, qui Cusianum vocatur, de praefecta Ecclesia S. Nicolai.* PER CAPILLOS CAPITIS, V. *Capilli.* † PER CAPVTIVM, in Ch. Mf. a. 1323. † CVM CEREO ET LAPIDE, in Ch. a. 1107. to. 6. Gall. Chrift. Inftr p. 297. PER CHARTAM SVPER ALTARE. Tabular. S. Michaelis in periculo maris. PER CHIROTHECAM. Charta a 1087. ex Tabular. S. Florentii. V. *Chirotheca.* PER CLAVES ECCLESIAE. Charta Adae Abbatis S. Dionyfii an. 1114. *Dedimus, et manu nostra per Claues Ecclesiae super altare posuimus ad dotem Ecclesiae.* PER CLOCAS ECCLESIAE. Vita Aldrici Epifcopi Cenoman. p. 116. *Plenam et legalem vestituram per Clocas et ostia Senioris ipsius Monasterii Ecclesiae - - - et per portas ipsius Monasterii iamdicto Aldrico Episcopo, multis coram testibus in ipso monasterio solemniter* (traditionem) *fecerunt.* PER COCLEAR DE TVRIBVLO. Tabul. S. Vincentii Cenom. *Quidam miles Albericus nomine cum vxore sua donum decimae quam habebat apud Atheiam posuit super altare per Coclear de Turibulo.* PER COLONNAM. Tabular. Cafaurienfe anno 24. Ludouici II. Imp. *Et inuestierunt per demandationem eiusmodi Augusti per Colonnam de ipsa curte.* PER CORONAM. Chronicon Moiffiacenfe a. 813. *Ludouicum filium suum constituit Imperatorem se, cum, ac per Coronam auream tradidit ei Imperium.* Adde an. 816. 817. PER CORNV, V. *Cornu.* PER CORRIGIAM. Tabularium Deiparae Santon. *Fecit idem donum vna cum Corrigia S. Mariae et S. Iuliano, et imposuit super altare.* In eodem Tabulario: *Willelmus Comes Pictau. fecit donum super altare S. Mariae cum Corrigia cerui cultellum continente, accipiens 30. sol. charitatis ab eodem Conuentu.* CVM CROCIA ABBATIS. Vetus Charta in Hift. Monafterii S. Nicolai Andegauenf. p. 24. *Et donum huius beneficii factum est cum Crocia Abbatis, et a Berlaio et vxore eius in manu ipsius positum est.* PER CAPELLVM PRIORIS, in Tabul. Monaft. Longipontis, dioecef. Parifienf. † PER CVLTELLVM FLEXVM, in Ch. an. 1262. t. 3. Hift. Occit. Prob p. 556. PER CVPAM AVREAM, V. Bodinum lib. 1. de Republ. c. 9. pag. 150. † PER CVPPAM ARGENTEAM, in Ch. a. 1207. ap. Murat. t. 1. Antiq. p. 614. PER CVLTRVM, vel CVLTELLVM. Chronicon S. Sophiae Beneuentanae pag. 718. *Per vnum Cultrum, quem manu tenebam, dedi etc.* PER COMMVNIONEM. Liber Ordinis S. Victoris Parifienfis MS. c. 22. PER DENARIOS. Tabularium Maioris Monafterii Charta 192. *Quod donum eiusdem census continuo, dum matutinalis Missa cantaretur, posuit super altare dominicum per octo Denarios in praesentia multorum.* PER DIGITVM, vel DIGITO, in Ch. Mf. a. 1088. PER DEXTRVM POLLICEM. Charta a. 1342. ex Archiuis Cartufiae Montisriui: *Nobilis vir Burgundionus dominus de Trilis - - - inuestiuit per Pollicem Dextrum Hugoni de Miramars Priori Cartusiae Montis-riui.* PER ELEEMOSYNARIAM, hoc eft, marfupium. Ch. Simonis de Balgentiaco a. 1149. in Tabulario S. Euurtii Aurelian. *Et super altare ipsius Ecclesiae per Eleemosynariam meam lapidem berillum intus habentem propria manu imposui.* PER FERVLAM PASTORALEM, apud Vghellum t. 5. Italiae Sacrae pag. 403. † PER FIMBRI-

PRIAM VESTIMENTI, in Ch. a. 1386. ap. Murat. t. 3. Antiq. p. 1296. PER FLOCCILIVM CAPILLORVM. Tabular. Absiense fol. 83. *Hoc dono inuestiui Rainerum Abbatem cum Floccillo capillorum meorum.* PER FOLIVM. Madox Formul. Anglic. p. 92. PER FOLIVM NVCIS. Tabular. S. Hilarii Pictau. fol. 77. *Hoc donum cum folio nucis recepit.* PER FORFICES. Tabularium S. Martini Pontisar. PER FOSSILEM CHARTAE INHAERENTEM, apud Beslium p. 524. PER FVNES, seu *Chordas campanarum* Episcopos et Abbates dignitatibus suis inuestitos, colligere est ex Hariulfo l. 4. c. 2. Baldrico lib. 1. Chron. Camerac. c. 9. Ademaro Cabanensi apud Labbeum p. 116. PER FVRCAM LIGNEAM. Tabul. S. Vincentii Cenom. PER GANTVM. Charta an. 1187. ex Archiuis Abb. Buzeii. PER GLADIVM regna collata, auctor est Otto Frising. l. 2. de Gestis Freder. c. 5. PER GLADIVM, *Capam et Circulum aureum.* Literae an. 1557. apud Rymer. t. 15. p. 462. PER GRANA INCENSI. Charta Agnetis Ducissae Aquitan. an. 1048. qua Angeriacense oppidum Monasterio S. Ioannis confert. *Et vt firma in perpetuum maneat, ponimus singuli in testimonium veritatis singula Grana incensi super altare S. Iohannis, oblationem Deo in odorem suauitatis.* Beslius p. 430. PER HASPAM, V. in voce *Haspa.* PER HASTAM. Ditmarus lib. 6. p. 60. *Cumque Hasta signifera Ducatum dedit.* PER HERBAM ET TERRAM, V. supra. † PER INFVLAM, in Ch. a. 1215. ap. Cencium inter cens. eccl. Rom. PER IVNCVM. Tabular. Vindocinense Ch. 268. † PER LANCEAM ET CONFANONVM, in Ch. an. 1195. ap. Murat. t. 1. Antiq. p. 621. PER LAPIDEM. Tabular. Briuat. ann. 1262. PER LAPILLVM. Tabul. S. Cyrici Niuernens. Ch. 108. *Donum consensu ac fauore vxoris suae confirmatum super altare S. Cyrici cum Libro obtulit.* PER LIBRVM MANVALEM. Tabular. Maioris Monast. Charta Amedei Episcopi Lausannensis an. 1150. PER LIBRVM COLLECTARIVM. Tabul. S. Stephani Diuion. apud Perardum p. 139. PER LIBRVM EVANGELIORVM ET CALICEM, in Vita Aldrici Episc. Cenoman. p. 74. t. 3. Miscell. Baluzii. CVM LIBRO REGVLAE et CVM REGVLA. Chronicon. Besuense p. 631. PER LIGNVM. Tabular. Vindocin. a. 1077. Ch. 264. *Dedit quartarium vineae situm apud Olonam per restisuram Ligni, quam misit in manu Abbatis, qui reuestiuit eum statim de orationibus et beneficio loci.* Hinc colligitur cur eiusmodi concessiones, quarum fiebant inuestiturae per frustulum ligni, quod primum occurrebat, *lignea dona* dicantur in aliquot veteribus Chartis. Tabularium Vindocin. ch. 229. *Post acceptum beneficium, tulit donum ligneum super altare.* Ch. 237. *Porrexit ad altare, et posuit Donum Ligneum super illud, recitans ibi rationem doni, quod fecerat.* Ch. 295. *Sumptumque Ligneum donum tradiderunt illud, etc.* PER LINTEVM. Tabular. S. Maxentii in Pictonibus: *Aimericus per vnum Linteum satis optimum dedit S. Maxentio, etc.* PER LINI FORTIVNCVLAM, in Hist. Durdanensi p. 38. PER MALLEOLVM. Tabular. S. Vincentii Cenoman. † PER MALLEOLVM CAPITVLI, in Tabul. S. Sergii Andegau. PER MANICAM. Instrument. a. 907. apud Lobinell. to. 2. Hist. Britan. col. 66. † PER MANICIAS, i. e. chirothecas, in Ch. a. 820. ap. Murat. t. 1. Antiq. pag. 463. † CVM MANVBRIO CVLTRI, in Prob. Hist. Brit. t. 1. p. 430. † PER MANVS *infra manus alterius positas*, in Ch. Ms. an. 1238. PER MAPPVLAM. Chron. Farfensis Monasterii, p. 661. CVM MARMORE. Tabular. S. Vincentii Cenoman. † PER VNVM OZILIVM, i. e. per ramulum vimineum, in Chartul. S. Ioann. Angeriac. V. *Osella.* † CVM PALMIS HIEROSOLYMITANIS, in Chr. Ms. an. 1190. † PER PANNVM vel PENNAM MANTELLI, in Ch.

 a. 1101.

a. 1101. t. 1. Prob. Hist. Brit. pag. 505. PER PARTICVLAM MARMORIS, in Ch. Landrici de Praiaco pro Monasterio Fontisinensi in agro Eduensi, an 1118. PER MARSVPIVM DE PALLIO. Chart. anni 1133. ex Tabular. Rothon. PER MARTYROLOGIVM. Charta Vlgerii Episcop. Andegav. PER VNAM MITRAM Decimae molendinorum inuestitio exstat in Tabulario Chirographorum Absiae fol. 62. PER NODVM. Tabular. S. Seuerini Burdegal. PER NOTVLAS. Charta Philippi Regis Francor. an. 1317. apud Argentreum in Hist. Armoricana l. 5. cap. 34. PER OSCVLVM. Tabular. Vosiense, fol. 60. *Hoc autem factum est in villa de Chanzax in manu domini Rainaldi Abbatis, quem propter hoc ipse Deosculatus est, videntibus et audientibus Bernardi Vicecomite etc.* PER OSTIVM DOMVS. Tabular. Casauriense, an. 951. *Ideo constat, me Alexander, filius quondam Ardemandi, ex natione Baiubaria, secundum meam Baiubariorum legem, per festucam et guasonem, et andelaginem, et per ramos de arboribus, et per Ostium domorum vendidi et manibus meis tradidi, atque inuestiui tibi etc.* PER PALAM, seu *Pellam ex serico*, apud Ordericum Vitalem lib. 3. p. 474. PER PALLIVM, seu PALLAM. Charta Ademari Vicecomitis Lemouic. an. 1074. PER PANEM ET LIBRVM. Charta Henrici Abbatis S. Mariae Stampensis, ex Tabulario Prioratus S. Martini de Campis. PER PANNVM SERICVM, *vnde facta est casula*, in Monastico Angl. tom. 1. p. 527. CVM PENNA ET CALMARIO, inuestitos Tabelliones, obseruat Rollandinus in Summa Notariae cap. 5. extremo: quod etiam habetur in Constitutione Ruperti Imp. ann. 1401. apud Goldastum tom. p. 382. PER PERGAMENVM. Charta Aimerici de Ranconia, apud Beslium p. 492. CVM DVOBVS PHYLACTERIIS, in Tabulario Monast. Longipontis in dioecesi Paris. † PER PILARIA CLAVSTRI, in Ch. Ms. an. 1421. PER PILEVM. Rogerus Houedenus p. 724. PER PISCES. Tabular. Maioris Monasterii. † PER VNAM PLVMAM, in Ch. Ms. an. 1357. PER POLLICEM. Charta an. 1097. in Historia Sabaud. PER PSALTERIVM. Tabularium S. Petri de Rilleio. † PER RAMVLVM LAVRI, in Chartul. Priorat. de Guilcio. PER RAMVM FILGERII, apud Lobinell. to. 2. Hist Britann. col. 342. V. initio per *Ramum et Cespitem.* PER REGVLAM, V. supra *per Librum.* PER SCEPTRVM. Faustus in Vita S. Mauri Abbatis de Theodeberto 1. Rege. PER SCIPHVM. Simeon Dunelmensis lib. 3. de Eccles. Dunelmensi col. 14. † CVM SELLA AVRO PARATA, in Ch. an. 800. to. 6. Anecd. Pezii part. 1. p. 30. PER SPATAE CAPVLVM. Tabularium Vindocin. fol. 277. *Vt istud donum firmiter habeatur, et vlterius non cassaretur, super altare dominicum cum posito cuiusdam Spatae ambo fratres posuerunt.* † CVM STOLA ET LIBRO, in Ch. an. 1188. to. 1. Cod. Ital. Diplom. p. 1549. PER TELLVREM. Tabular. Kemperleg. *Ego Karadac filius Kenlaman dedi Monasterio S. Crucis villam vnam, in qua est Ecclesia S. Caradoci, et afferens ex ipsa terra mecum Tellurem pro signo concessionis in ipsius pariete Monasterii suspendi.* PER TEXTVM EVANGELII. Tabular. Vindocin. fol. 245. † PER TVRRIM ET PORTAM, in Ch. an. 1170. in Monum. eccles Aquit. col. 63. CVM VERV. Charta Garneri de Triangulo, in Tabul. Abbatiae Deiparae de Longoponte et Maioris Monasterii. Vbi *Veru* pro sude lignea videtur sumi. Tabularium Hospitalis Montis Maurilionis: *Vnam quadrigam oneratam de viridi ligno de redortis et sudibus, et Verubus.* PER VEXILLVM, prouincias a Principe tradi et recipi scribit Otto Frising. lib. 2. de Gestis Frider. c. 5. Falco Beneuentanus p. 238. de Rogerio Siculo. PER VIRGAM vel VIRGVLAM. Charta an. 1120. in Tabular. Monast. Fontis Ebraldi. PER ZONAM,

NAM, in Charta fundationis S Petri Generensis.

(2) Donatio Rostagni Ep. a. 950. apud Marten. tom. 1. Anecd. c. 77. *Vnoquoque anno recipiant ministerii sanctae Dei ipsius Ecclesiae Inuestitura*. st. IIII. Vbi legendum videtur *in vestitura SS. IIII.* hoc est, in vestitura solidos quatuor. V. *Vestitura*. (3) † Dignitas curionis, ecclesia parochialis; vnde eiusdem rector nude *Inuestitus* vocatur. Ch. an. 1457. to. 2. Annal. Praemonst. Prob. p. 473.

INVESTITVS. (1) Qui de aliquo beneficio *Inuestitus* est. Litterae anni 1299. apud Miraeum tom. 2. Diplom. Belgic. p. 880. (2) V. *Inuestitum*.

INVESTITVRIA, pro *Inuestitura*. Charta. ann. 1173. apud Miraeum, t. 2. p. 1179.

INVESTITVTIO, ius, quod domino capitali pro Inuestitura exsoluitur. Litterae anni 1266. ex Tabular. Calensi.

INVIA, pro *Iniuria*, († vox corrupta ex nota abbreuiationis praetermissa.) Litterae an. 1358. t. 3. Ordinat. Reg. p. 317.

INVIARE, ingredi, calcare. Solin. cap. 8.

INVICTORIOSVS, inuictus. apud Felibianum Hist. San - Dionys. pag. 535.

INVIDARE, († idem videtur ac *Inuitare*.) Charta an. 1171. in Histor. Pergamensi part. 1. lib. 10. cap. 22. *Et debent Consules Pergami Inuidare, consiliare, commendare, omnibus illis hominibus, qui in praedicto loco habitauerint, etc.*

† INVIDIA, studium, voluntas, animus. *Ad inuidiam*, Gall. *a l' enuie*. Ch. an. 1194. t. 6. Gall. Christ. Instr. p. 362.

† INVILARE, vilem reddere, deprimere, Ital. *Auuillare*. Epist. Saladini ap. Lam. in Delic. erud. V. *Auilare* et *Inuiliare*.

INVILIARE, εὐτελίζειν, in vett. Glossis. et in Supplemento Antiquarii, vbi etiam *Inuilitare*, eodem intellectu; vilem facere.

INVINIVS, abstemius, ἄοινος, in Gloss. MSS. vox Apuleii lib. vlt.

INVIOLARE, V. *Inuolare*. † *Inuiolare, immolare, caedere victimas, secare, libare*. Glossar. vet. Cod. 7613.

INVIRGVLARE, in virgam crescere. Vita S. Adalberti, tom. 5. Iunii p. 98.

† INVIROLATVS, vietoria fibula, Gall. *Virole*, instructus, Gall. *Enuirolé*. Arest. Parlam. Ms. ann. 1368.

† INVIRTVOSVS, vitiosus, a virtute alienus. Acta SS. to. 7. Sept. p. 589.

INVISATIO, visitatio, apud Stephanot. Antiquit. Aurelian. MSS. pag. 318.

INVISCERARE, quasi in viscera immittere, coniunctissime deuincire, adiungere. S. Bernardus Epist. 239. Edit. 1690. c. 225.

† INVISIO, visio. Acta SS. t. 2. Iun. p. 125.

INVISOR, inuidus, in Vita S. Maioli num. 52. tom. SS. Maii pag. 683.

† INVISVS, non visus. Acta SS. to. 3. Sept. p. 393.

INVITABILIS, *beneficus*, Papiae V. *Iouentalis*.

† INVITAMENTVM, conuocatio, conuentus, Ital. *Inuitamento*. Stat. Crimin. Cumanae c. 126.

INVITATA. (1) † Vox Ital. eodem significatu. Stat. ant. Florent. lib. 3. (2) Inuitatio ad solennitatem, vel coenam solenniorem. Ericus Vpsalensis lib. 3. Histor. Suecor. ann. 1304.

† INVITATIO, pro *Limitatio*, t. 6. Ordinat. reg. Fr. p. 400.

INVITATOR. (1) Procurator, agens: Vetus Charta apud Lobinell. to. 2. Hist. Britan. c. 74. (2) † Qui ad coenam inuitabat et vocabat vnde et *Vocator* etiam dictus; ap. Gruter. et Montefalc. in Diar. Ital. p. 359.

INVITATORIA epistola, qua quis ad aliquam ceremoniam inuitatur. V. Diurnum Romanum cap. 3. tit. 13.

INVITATORIANVS, apud Cistercienses, idem, qui *Praecentor*, qui inchoat cantum in Choro. *Subinuitatorianus, qui Inuitatoriani*, cum abest,

est, vices supplet. V. Macros fratres et Hofmannum in Lexicis suis

INVITATORIVM, V. *Psalmus Inuitatorius.*

INVITATVS, non vocatus. Gl. Gr. Lat. ἄκλητος, *inuitatus*, *inuocatus*. Videtur leg. *Non inuitatus*.

INVITREARE, viridi et glutinoso liquore linire. Matth. Siluaticus.

INVIVITVRVM, non viuens. Testam. S. Rudesindi Episc. tom. 3. Concil. Hisp. p. 183. c. 1.

† INVIVM, purgamentorum receptaculum, t. 1. Collect. Hist. Fr. p. 159.

INVIVS, *non patens viae*, *vbi non est via*, *extra viam*. Ioan. de Ianua. Gloss. Lat. Call. Sangerm. *Inuium*, *Lensans voie*. Passim occurrit in sacris Scripturis.

† INVLEVS, *dama*, νεβρος. Germ. *Inulus*. Castig. in vtrumque Gloss.

INVLI, pro *Itinuli*, apud Papiam.

INVMAMITAS, discordia, in libro de fundatione Monasterii Gozecensis p. 230.

INVNARE, *colligere*. Gloss. Arab. Lat. *adunare*.

† INVNCTIO, sacrum oleum pro infirmis. Ch. Ms. an. 1178. V. *Inungere*.

INVNDATIO. (1) Baptismus nullo apparatu datus, a Gallico *Ondoyer*, baptismum conferre omissis Ecclesiae ceremoniis. Epist. Petri de Condeto tom. 2. Spicil. Acher. p. 566. (2) INVNDATIO VOCIS, in Statutis antiquis Cartusiensis Ordinis 1. part. c. 39. Variae inflexiones, quas vulgo *Roulades* appellant Galli.

INVNDVS, *inaquosus*, in Glossario Barthii ex Histor. Palaest. Fulcherii Carnot.

INVNGERE, nude, sacro oleo aegrotum perungere, apud Acherium to. 2. Spicil. p. 517.

† INVOCATIO, incantatio, Gall. ol. *Inuocation*. Annal. Victor. Ms. ad a. 1308.

† INVOCATORIALIS, qui inuocat, vox forensis. Pact. Ms. a. 1441.

INVOLARE, per vim auferre, Gallis *Voler*. Donatus ad 6. Aeneid. *Vola dicitur media pars manus*, - - - *unde et Inuolare dicimus, quum aliquid furtim vola manus subtrahitur: et Inuolare rursum, cum violentae manus in aliquem dirigantur; sicuti Terentius ait, Illi facile in oculos Inuolem veneficio.* Papias: *Inuolare*, *in volam*, *i. in manum includere*, *furari*. Gloss. Gr. Lat. κλέπτης, *fur*, (fur) *Inuolator*. κλέπτω. *Furo*, *Inuolo*. Cornelius Fronto: *Inuolat*, *qui in die venit*, *surripit clam*, *id est*, *furtiue*. Canones S. Patricii cap. 32. *Si per furtum illum Inuolauerit*. Perperam *inuiolauerit*, apud *Waraeum*. Hinc. VOLARE, in vet. Charta apud Guesnaium in Annalib. Massil. ann. 1266. num. 41. Gall. *Voler*.

INVOLENS, nolens, inuitus. Testam. S. Gennadii Episc. Asturic. tom. 3. Concil. Hisp. p. 172. col. 2. et t. 6. SS. Maii p. 96.

INVOLENTIA, alias, *Nolentia*. Saluianus lib. 7. de Gubern. Dei.

† INVOLITIVM, inuolucrum, fasciculus. Glossar. Prouinc. Lat. Cod. 7656.

INVOLVMEN, ἐνείλημα, *Inuolucrum*. Supplem. Antiquarii.

INVOLVTIO, eadem notione, tom 1. Anecd. Marten. col. 1739.

INVOLVTORIVM, eodem intellectu. Acta SS. t. 2. Iulii. p. 212.

INVOLVVLVS, Ioanni de Ianua, *quaedam bestia*, *quae*, *vt homines facilius decipiat*, *inuoluit se aliqua re*.

INVOTARE, desiderare, in votis habere. Miracula S. Etheldredae, t. 4. Iunii. p. 566.

INVRIA, pro incuria, in Litteris an. 1325. apud Rymer. tom. 4. pag. 149.

INVSTVS, non vstus. Vita S. Canuti, t. 3. Iulii p. 137.

† INVTILIS. (1) Perditus ac desperatus. Acta SS. to. 5. Aug. p. 804. (2) Iniustus. Ch. an. 892. to. 12. Gall. Christ. Instr. pag. 250. (3) Mancus, mutilus. Chart. Ms. ann. 1311.

INVVLGARE, pro *Diuulgare*, in Addit. ad Vitam S. Antonini t. 1. Maii pag. 338.

INVVLTARE. (1) INVVLTARE, INVVLTVARE, vultum effingere. Marius Victorinus ad Candidum Arianum

tianum p. 162. *Excitatus enim in anima* 185, *intellectualem potentiam animae illustrat, et illuminat et Invultuat, ac figurat, et innascitur animae intelligentia, et perfectio.* (2) De iis, qui ad artes magicas *Inuultant*, dicitur in *Vultiuoli*.

INVVLTVOR, qui ad artes magicas vultus effingit. Statuta Eccles. Nannet. ann. 1389. tom. 4 Anecd. Marten. col. 985. *De sortilegiis et diuinationibus, de magis.* In vno MS. habetur: *De sortilegiis et diuinationibus, de Inuultuoribus.*

INVVLTVS, inuultuorum praestigiae, V. *Vultiuoli*.

INVXORA VIRGINITAS, vel vt alii legunt, *Immaculata*, apud Tertullian. de Castitate c. 9.

INZABATATI, Haeretici Valdenses, V. *Sabatati*.

INZEGNERIVS, INZIGNERIVS, homo insignis, dominus; († vel potius doctor, magister, qui monstrat, indicat, Ital. *Insegnatore*.) Histor. Cortus. apud Murator. to. 12. col. 812. *Paduani - - - exeuntes ciuitatem abuiauerunt domino Cani in capite Pontiscurbi, vbi cum suis Inzegneriis et sapientibus et cum certis militibus conuenerat, causa praeuidendi passus assectatos.* Rolandinus Patauinus de factis in Marchia Taruisina, apud eumd. Murator. tom. 8. col. 356. *Vir quidam nomine Mesa - - - - Inzignerius siue magister castri, etc.*

† INZELARE, INZOLARE, celare, occultare, in Stat. Taurin. a. 1360. c. 235.

IOACHIMICVS, nummus argenteus, valens tres libras apud Germanos, V. *Dalerus*.

IOALLIAE, vt *Iocalia*. Testam. an. 1286. apud Baluz. tom. 2. Hist. Aruern. p. 291.

† IOANNINVS, moneta ordinis S. Ioann. Hierosol. in Tabul. Massil. V. *Iohannitae*.

IOARIA, munus iudicis, dignitas, V. *Iuueria*.

IOBAGIMES, IOBAGIONES, Sambuco, Lydio, et Alberto Molnario testibus, Hungaris dicuntur coloni, ruricolae, atque adeo ipsa mancipia. Decreta Ludouici Regis Hungariae anni. 1351. c. 5. *Praeterea ab omnibus Iobagionibus nostris aratoribus et vineas habentibus, etc.* cap. 6. *Praelati et Ecclesiastici Iobagiones habentes.* V. Io. Lucium de Regno Dalmatico pag. 204. t. 2. At in Decreto Andrae Reg. Hung. an. 1222. cap. 15. et 26. *Barones et Nobiles* vocari videntur. cap. 18. *Iobagiones Castrorum* memorantur, et cap. 25. praecipui Hungariae Magistratus, Palatinus nempe, Banus, Comes, et Curialis Regis, *Iobagionum* dignitate et vocabulo donantur. Ea etiam notione accipi videtur *Iobagionis* vox apud Thwroczium in Calomanno cap. 61. V. Concilium Poloniense an. 1309. c. 3. 4.

IOBELEVM, pro *Iubilaeum*, bis vsurpat Romualdus, II. Archiep. Salern. in Chron. apud Murator. to. 7. col. 16. V. *Iubilaeus*.

IOBIRE, pro *Iubere*, in Chart. ann. 680. apud Doubletum Hist. Sandionys. p. 687.

IOCABILITER, iocaliter, iocose, in Vita S. Eligii to. 5. Spicilegii Acheriani pag. 197. in Summario capitis 24.

IOCALARIVS, iocalium distractor, *Ioallier*, in Charta Sicarti Principis Longob. in Chron. S. Sophiae Beneu. p. 631.

IOCALE. (1) Ludicrum. Acta S. Francisci de Paula, to. 1. April. p. 171. (2) Theca reliquiarum. Inuent. Chart. reg. a. 1482.

IOCALIA, monilia, gemmae, annuli, aliaque huius generis pretiosa, Gall. *Ioyaux*, Anglis, *Iewells*, Germ. Juwelen. Glossae Isonis Magistri ad Prudentium, *Crepundia, Iocalia, ornamentum.* Ingulfus p. 858. *Reges Merciorum Iocalia plurima in sanctae Ecclesiae ornamentum larga manu contulerant.* Proprie apud Gallos *Iocalia* dicuntur, quaecunque ad muliebrem ornatum spectant, et eius quodammodo propria sunt, vt annuli, inaures, armillae, viriolae, etc. atque ita vsurpatur haec vox in Quoniam Attachiam. cap. 21. §. 2. Salmasius ad Solinum, ab Arabico, *iohar* i. e. gemma, videtur deducere,

cere, vel certe a *iocus* et *ioculus* et *iocula*, Latinis vocabulis quae id omne, ex quo aliquis voluptatem capit, sonant. *Nugae muliebres* apud Plautum, Aulularia, Gallis *Ionëts*. Gloss. Lat. Gr. *Iocus*, *παίγνιον*. Theodoricus in Vita S. Elizabeth Vngaricae col. 7. *Cum enim pauperum haec nutricia paruulis suis infirmis vascula fictilia, annulos vitreos, et quaedam alia puerorum Iocalia opportuna xenia proprio pallio deferret etc.* Et certe admodum probabile est, vocabulum *Ioyaux*, Gallis vsurpatum, efformatum a *Ioye*, gaudium, quod his scilicet nugis pueri et sequior sexus potissimum delectentur.

IOCALIS, pro *Iugalis*, coniux, in Formulis Andegau. apud Mabillonium, tom. 4. Analect. pag. 234. 258.

† IOCALVS, iocus, ludus. Stat. MS. eccl. Tull.

IOCAMEN, iocus, ludus. Ordericus Vitalis lib. 10. p. 784.

IOCARE, IOCARI. (1) Ludere, lusitare, Gall. *Iouër*. Chronicon Andrense, p. 438. *Fuit accusatus, quod tempore hiemali ipse cum suis Monachis super glaciem, more laicorum fuisset Iocatus.* Vita S. Gertrudis Abbat. Niuell. n. 19. *Infans autem iocabat et currebat huc illacque.* (2) IOCARI, hastiludio concurrere, certare, ex Gall. *Iouster*. Ordericus Vitalis lib. 3. p. 464.

IOCARIVS, Angl. *Iester*, sannio, scurra, apud Thomam *Blount* in Nomolexico.

IOCATOR, pro *Ioculator*. Ch. anni 1291. tom. I. Hist. Dalph. pag. 26. col. 2.

IOCCERDECH, furtorum collectores, in Legibus Hungaricis.

† IOCH, forte militaris fistula. Murat. to. 12. p. 513. *Mittimus vobis vnum tabur et vnum Ioch.*

IOCHA, nauis leuior, Anglis *Yacht*. Mauritius Gaufridus in Vita S. Yuonis, t. 4. Maii. p. 602.

IOCHVS, modus agri, V. *Iuctus*.

IOCIA, moneta minutior, vt videtur valens unum denarium, V. *Numblicus*.

IOCISTA. Gloss. Lat. MS. Reg. *Iocista, qui verbis iocatur*, in Glossar. Isid. Alfricus in Glossis Sax. *Mimus, Iocista, scurra.*

IOCOSA, nomen ensis, quem Carolo M. dedit Leo III. PP. quique in thesauro Ecclesiae S. Dionysii asseruatur, et in solemni Regum Gallicorum inauguratione adhibetur. Hunc ensem *spatam* vocat Nangius in consecratione Philippi Audacis.

† IOCOSITAS, iocatio. Reg. visitat. Odon.

† IOCOSVS, *ridiculosus*. Germ. *Fidiculosus*. Castigat. in vtrumque Glossar.

IOCVLARI, iocari, a *Iocidus* pro *Iocus*. Pseudo - Ouidius de Vetula lib. I.

IOCVLARIS, mimus, scurra, Germ. Gauckler. Gloss. Lat. Graec. *Iocularis*, *γελωτοποιός*. Gloss. Lat. MS. Regium: *Choraules, Iocularis*. Papias: *Satiger, Iocularius, cilicio vestitus*. Leg. *Setiger*. Rursum: *Scenicus, histrio, Iocularis*. Lambertus Ardensis p. 247. *Ministrantibus mimicis, nebulonibus, garcionibus, scurris et Iocularibus. Iocularitas*, apud eund. p. 158.

IOCVLARITAS, facetiae. Odo Cluniacensis, lib. I. de Vita S. Geraldi, c. 15.

† IOCVLARIVS, *coraula*, in Gloss. Isidori.

IOCVLATOR. (1) Idem cum *Iocalari*. Vett. Glossae MSS. ad Concil. Laodic. can. 54 *Temelici, Ioculatores*. Firmicus lib. 8. Math. cap. 22. *Histriones faciet pantomimos, ac scenicos Ioculatores.* Gaufredus Vosiensis, lib. I. c. 62. *Per duodecim festuos, quos Ioculatores vocamus.* † IVCGLARS, in Concil. Terracon. a. 1317. (2) † IOCVLATOR GROSSVS, qui musica instrumenta grauioris soni pulsat. Probat. Hist. Nem. to. 3. p. 149. (3) † Vigil, speculator: sic dictus, quod cornu sonat. Ch. MS. a. 1346.

IOCVLAX, *γελοῖος*, *ridiculus*, in Gloss. Sangerm. et Supplemento Antiquarii.

† IOCVLOSVS, iocosus. Act. SS. t. I. Iun. p. 840.

IOCVNDARE, *Exhilarare*, in Barthii Glossario, ex Guiberti Hist. Palaestina.

† IOCVNDARIVS, iocundus, in Act. SS. to. 6. Sept. p. 346.

IOCVNDATIO, hilaritas, apud Murator. t. 6. c. 944.

IOCVS. (1) Monasticum Anglican. tom. 1. pag. 210. *Vas argenteum ad aquam benedictam, cum duobus locis saccorum.* Vbi legendum *scaccorum*, Gall. *Ieu d'échecs. Iocus escacorum*, in Charta anni 1338. tom. 2. Hist. p. 363. (2) *Hastiludium*, in Gloss. Barthii, ex Paulo Longobardo. V. locari. (3) IOCVS PARTITVS, dicitur, cum alicui facultas conceditur, alterum e duobus propositis eligendi. Bracton. lib. 4. tract. 1. c. 52. §. 2. Quod vero *locum partitum*, hic vocat Bracton, *Bipertiiocum* appellat Radulfus de Hengham in Summa magna cap. 4. *Siue loquela per nontenuram siue per quemcunque Bipertiiocum cauilletur lis illa, etc.*

† IOEL, iubilaeum, ap. Murat. t. 20. p. 946.

† IOELLVS, gemmeus, aureusue ornatus, Gall. *Ioyau*, *Ioiel*. Inuent. Chart. reg. an. 1482. V. *Iocalia* et *Iuellus*.

† IOERIA, catella, Gall. *Chaine*. Stat. Ciuit. Astae p. 83.

† IOGLARIA, *ioculatorum* seu mimorum et scurrarum societas. Reg. Cam. Comput. Paris.

IOGVLATOR, pro *Iocalator*. Consilium Massil. anni 1381.

IOGVVIVM, *seruitus, captiuitas*. Glos. Isid. Post Graeuium lego. *Iugum, Seruitus, captiuitas*.

IOHANNITAE, Equites S. Iohannis Hierosol. Bern. de Breydenbach Itiner Hierosol. p. 33.

† IOHECCA, i. q. *Ioellus*, ornatus muliebris. Contract. matrim. ann. 1358.

† IOIA, possessio, id omne quo quis vritur et gaudet. Ch. an. 1230. ap. Murat. tom. 4. Antiq. pag. 364. V. *Iuga*.

IOIECTA, fascis fructuum, ab Italico *Ciochetta*, quod idem significat. Constitutiones Caroli II. pro Regno Siciliae lib. 1. tit. 55.

† IOISSENTIA, vsus, possessio, Gall. *Ioissance*. Ch. Ms. an. 1543.

IOLAGIVM, idem, vt videtur, quod *Geolagium*, quod *Geolario* seu custodi carceris datur pro victu incarceratorum. Computum anni 1265. apud D. Brussel. t. 1. de Feudorum vsu, p. 423. *De busta Castelleti pro vltimo tertio XX. libras. Et de Iolagio pro vltimo tertio XX. libras.*

IOLINTA, Heu, *Iuno*. Supplem. Antiquarii. † Leg. *Iouenta*. V. Festum in *Iuuentutis sacra* et ibi Scalig.

† IOLIVITAS, ornamentum, Gall. *Eniolivement*. Constit. Ms. Carmelit.

IOLONEIA, V. *Ialoneia*.

IONCHARE, locum floribus spargere, Gall. *Ioncher*. Instrument. an. 1271. ex Chartulario Aeduensi. V. *Iuncare*.

† IONCHERIA, herbarum florumue stratura. Reg. episcop. Niuern. a. 1287. V. *Iuncata*. 1.

IONCHETVM, iuncetum, locus iuncis abundans, apud Lobinellum to. 2. Hist. Brittan. c. 134.

IONCHIATVRA, folia et flores ad *ionchandum*. Concordatum anni 1289.

IONCHVRA, eadem notione. Statuta Capituli Senon. de Archidiacono.

IONCORVS, mirans, apud Aremoricos. *Quidam Ioncorus, quod nomen sonat Mirans*, in Actis MSS. S. Golueni

IONDRARIVS, († a Gall. *Ioindre*, quo nomine praecipuus apud pistores famulus designatur. V. *Iunior*.) Transactio Castellani Nouiom. cum Abbate S. Eligii, an. 1218. ex Archiuo eiusd. Monasterii: *Omnes bolengarii intra communiam manentes, exceptis Iondrariis, ad molendinum meum molere teneantur.*

† IONTEIA, quantum iunctis manibus continetur, Gall. *Iointée*. Ch. Ms. an. circ. 400.

IOPPA, caligae species, Hungaris. Decretum Calomanni Regis Hung. lib. 1 *Nullus, qui clericus existimatur, vtatur vestibus laicalibus, vtpote fisso pellicio- - - caliga seu Ioppa, calceo picto, etc.* Haud scio an idem sit quod *Iupa*, de quo infra.

IOPPVLA, IOFVLA, V. in *Iupa* 1.

IORIA, V. *Iarria*

† IORNALATA, i. q. *Iornale*, modus agri. Ch. MS. an. 1472. V. *Iornata* 2.

IORNALE. (1) IORNALIS, IORNALE, Gallis *Iournel*, quantum vno die par boum arare potest, *Iugerum*, *arpennis*, *acra*. Vetus Charta ex Tabular. R. Bonigni: *Hoc est Iornales duos, quia ipsi Iornales latus ad latus habent terminationes de vno latus et vno fronte, etc. De vineis* etiam dicuntur *Iornales*, vt in Praecepto Ludouici Imp. an. 831. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 85. Sic hodie Aquitani fere omnes vineas per *Iornales* diuidunt, non agros. IVRNALE, IVRNALIS. Donationes Salisburg. c. 12. *Seuerinus quidem dedit Iurnales sex*. Male infra *Virnales* pro *Iurnales*. *Iurnalia* in Charta anni 765. apud D. Calmetum to. 1. Hist. Lotharing. c. 281. IOVRNALE in Chronico Bonae Spei, p. 327. IORNELLIS. Litterae Iohannae Reginae Castellae, anni 1257. Hist. Harcur. to. 4. pag. 1653. IORNELLVS. Charta anni 1275. e Chartular. S. Vandreg. to. 2. p. 1513. IORNEVS, in eodem S. Vandreg. Chartul. t. 2. p. 2061. IORNETVM. Charta anni 1220. apud Duchesnium in Probat. lib. 3. Hist. Bethun. pag. 110. (2) Opus vnius diei, *Cornatae* species, quam ab hominibus suis exigebant domini. Leges Simonis Comitis Monfortensis, apud Gallandium: *Secundum antiquam Consuetudinem terrarum et villarum, recipient domini ab hominibus suis Iornalia in operibus suis, et secundum consuetudinem dent eis ad comedendum*. (3) Charta Philippi Regis Franciae anni 1311. ex 47. Regesto Tabularii Regii n. 114. ad Pontium de Homelaton Militem Iudicem Maiorem Senescalliae Tolosanae et Albiensis: *Item corregea seu Iornalia boum aestimata valere*, 26. *sol. item Iornalia sammeriorum* 21. *solid. item Iornalia brasseriorum* 18. *sol.* 8. *den. Turon.* (4 *Quantum vnum bastitorium potest terere per diem*, scil. Corticis quernei ad corium inficiendum, in Charta anni 1309. t. 1. Hist. Dalphin. pag. 98. col. 2. (5) † Diurnus labor et merces pro labore diurna, Gall. *Iournée*, Germ. Tagelohn. Form. MS. Cod. reg. 7658. V. *Iornata* 3. (6) † Liber ecclesiasticus, cuius vsus quotidianus est, quem *Diurnal* Galli appellant. Inuent. S. Capel. Paris. an. 1340. V. *Iornarium* 2.

† IORNALERE, diurno operi vacare, auf Tagelohn arbeiten. Ch. MS. a. 1296. V. *Iornale* 5.

† IORNALERIVS, qui *Iornalia* seu agros possidet, vel qui *Iornalibus* seu *cornatis* obnoxius est. Reg. Cam. Comput. Paris.

† IORNAMENTVM, i. q. *Iornale* 1. Ch. a. 1282. t. 1. Prob. Hist. Brit. p. 1065.

IORNANCIA, diurnus labor. Charta an. 1414. apud Rymer. to. 9. p. 117.

IORNARIA. Polyptychus S. Remigii Remensis: *Donant - - - scaritimas car.* 115. *circulos perticas* 115. *scindolas* 575. *de Iornariis sol.* 7. *den.* 8. Alibi: *Omnes mansi donant araticum in tertio anno, decimam de vervecibus. Hinc exeunt frumenti modii* 16. *et dimid. mixtae annonae, mod.* 40. *scindulae* 3700. *lig. carr.*) 148. *fascul.* 258. *de Diurnariis ing. fors. lib.* 3. *dinar.* 12. Alibi: *Summa denariorum de censu mansorum lib.* 15. *sol.* 9. *de Diurnariis lib.* 13. *sol.* 1. *de praestariis etc.* Hic, vt videtur, *Iornaria* dicuntur praestationes pecuniariae ab iis soluendae, qui *cornatas*, seu diurnas operas dominis suis debebant. Haud rarum est huiuscemodi seruitutes in pecuniaria tributa commutari.

IORNARIVM. (1) V. *Iornale*, iugerum. Charta anni 1228. in Instrum. to. 4. Gall. Christ. c. 300. (2) Liber Ecclesiasticus, *Diurnalis*, et idem qui *Gradualis*, quod eius vsus quotidie sit, *Iournal*. Histor. Abbatiae Condomensis p. 507.

IORNATA. (1) Spatium, vel iter vnius diei. Charta Hugonis Comitis Regitestensis de Maceriis anni 1233. V. *Dieta*. 2. (2) Idem, quod *Iornale*,

nale, modus agri, *Iournée de terre*. Charta Hugonis de Ibelino Domini Ramae an. 1160. (3) † Idem quod *Iornale* et *Iorneia*. Stat. crimin. Saon. c. 17.

IORNEIA, labor diurnus, seu merces, pro labore diurno, Gall. *Iournée*. Computus anni 1202. apud D. Brussel, ad calcem t. 2. de Feudorum vsu p. CCV.

IORNELLIS, IORNELLVS, IORNETVM,

IORNEVS, V. in *Iornale*.

IORNVS, ex Gall. *Iour*, dies, seu opera vnius diei. Charta anni 887. ex Tabulario Flauiniacensi: *Donamus etiam mancipia his nominibus*, - - - *sub eo censu, vt masculi den. 4. feminae 2. de capite annis singulis, simul et Iornos 2. nisi reditus terrae teneant, vt ipsum censum cadere debeat*.

IORRIA, IORRA, V. *Iarria*.

IORSVM, pro *Iosum*, V. in *Iusum*.

† IOSEP, *Prov. Iosephus, etiam herba purgans stomachum*. Gloss. Prov. Lat. Cod. 7657.

† IOSEPHINI, inter Valdensium sectatores a Iosepho quodam sic dicti, recensentur in Constit. Frid. II. Imp. a. 1220. ap. Murat. t. 5. Antiq. pag. 89.

IOSTA, V. in *Iusta* 1.

IOSTRA, hastiludium, pugna ludicra. V. *Iusta* 1. † Vnde IOSTRATOR, qui sic decertat, ap. Murat. t. 18. p. 956.

† IOSVEBENVM, *lo libro de Iesu Nave*. Gloss. Lat. Ital. MS.

IOSVM, deorsum, inferius, V. *Iusum*.

IOTACISMVS, ἰωτακισμὸς, *est quoties in iota litera duplicatur sonus vt Troiia, Maiia; vbi earum litterarum adeo exilis erit pronuntiatio, vt vnum iota non duo sonare videatur*. Isid. lib. 1. cap. 31.

IOTTICI, ludi, Gall. *Ieux*. Vita S. Eligii lib. 2. c. 15. *Nullus in Kl. Ianuarii nefanda et ridiculosa, vetulas, aut ceruulos, aut Iotticos faciat, neque mensas super noctem componat*.

IOVA, IOVATA, Maioricensibus voces familiares, quas ii ab Arabibus Balearium incolis acceperant ... apud quos ita *Iugerum*, seu modius agri dicitur, tametsi maioris quantitatis. († Idem videtur ac *Iornale*, tam pro agri modo, quam pro *caruatae* specie.) Charta Masi Gaulini Comitis Impuriarum an. 1319. *Directa et vtilia dominia, laudimia et foriscapia, Iouas, trassas, et Iornalia, et omnes alias servitutes, etc. Iouata terrae*, in Charta Iacobi Regis Aragonum ann. 1230. quae describitur in verbo *Alcheria*. *Iouata*, Maioricensibus. V. Ioann. Dametum in Histor. Balearici Regni p. 272. 273. et seqq. Aliud omnino est in Charta an. 1165. Marcae Hisp. col. 1344. *Insuper dominus Comes querimoniam fecit de Guilelmo Raimundi, quoniam nouos vsaticos et nouas consuetudines misisset in ciuitate Dertosa, videlicet Iouas tragnis, et quia accepisset gallinas, a Saracenis quibusdam temporibus in anno*.

IOVANTI, *os aperienti*, Gloss. Sang. MS. for.

IOVATA, modus agri, V. *Iona*.

IOVENTALIS, *beneficus*. Papias. MS. Bituric. et Sangerm. praeferunt, *Iouentabilis*, *Iubentabilis*, et *Iuuentabilis*, quae omnia a iuuando puto esse arcessenda. Supra habetur *Iouitabilis*.

† IOVERIVS, IVVERIVS, bubulcus. Chart. MS. Ildefonsi reg. Arag. an. 1192.

† IOVATA, mensura liquidorum, eadem quae *Iusta* 2. Ch. a. 1343. t. 9. Ord. reg. Fr. p. 382

IOVRNALE, IOVRNALIS, V. *Iornale*.

† IOVSTA, i. q. *Iusta* 1. vnde IOVSTARE, hastis concertare. Ch. MS. a. 1314.

IOYAE, mundus muliebris, iocalia, Gall. *Ioyaux*. Fori Oscae anni 1247.

† IOYHA, idem. Hist. Nem. t. 2. Prob. p. 10.

IPAR, pro *Hepar*, apud Papiam.

IPERICVS, superbus, V. *Hypericus*.

IPNOCAVSTA, ἰπνοκαύστης, *καμινοκαύτης*, *Furnarius*. Gloss. apud Martinium.

† IPOCOMRVCIVM, *trauail a cheuaux, pour les cheuaux ferrer*. Gloss. Gall.

Gall. Lat. Cod. 7684. V. *Hippocaercium*.

† IPOCVNDIE, *castamento*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

† IPOPIGERIVM, *lo conedone che tene le legine in foco*, in eod. Gloss. pro *Ipopirgium*, vt et in Gloss. Gall. Lat. Cod. 7684 *Ipopugium vel andena* V. *Ypopyrgium*.

IPOTHECARIVS, pro *Apothecarius*, Gall. *Apothicaire*, pharmacopola, in Computo anni 1333. to. 2. Hist. Dalphin. p. 280.

† IPPAGO, *aurigarius*. Gloss. vet. Cod. 7641. V. *Ipparius*.

IPPARIVS, *aurigarius*. Gloss. Isid. Saltem scribere debuissent; *Hipparius* a Graeco ἵππος, Equus.

† IPPILLORIVM, columbar, numella versatilis, Gall. *Pilori*. Ch. Ms. a. 1334.

IPPOPHORA, Graec. ὑποφορὰ, obiectio, apud Mabill. t. 41. Annal. p. 612.

IPPOVICARIVS, pro *Yponicarius*, Subuicarius, qui vicarii vices agit. Chart. anni tertii Regis Rodulfi subscribit *Rainarius Ipponicarius* apud Stephanotium to. 3. Pictau. MSS. p. 347. V. *Subuicarius*.

IPPVS, taxus, arbor nota, Gall. *If*, apud Valesium Notitia Gall. pag. 532.

IPSIPLICES, αὐτόπτυκτα φύλλα, *conuoluta folia*, seu per se plicata, in Supplemento Antiquarii. Male, vt monet Scaliger, apud Festum: *Ipsullices bracteae in virilem muliebremque speciem expressae*.

IPSVD, pro *Ipsum*, vox Africanorum. Gloss. Graec. Lat. αὐτὸ, *ipsud*, *ipsum*. At Cod. MS. *Illud*, *ipsum praefert*. Victorinus de Principio diei.

IR, pro *Hir*, *concauitas manus idem est*, *et vola*, *medietas palmae*, *neutr. indecl.* Papias. Supplement. Antiquarii. *Ir*, θέναρ, *vola manus*, *hir*.

IRA, perperam pro *Era*, V. *Aera*. 1.

† IRANÇIA, malum aureum, Gall. *Orange*. Comput. a. 1393. t. 1. Hist. Nem. Prob. p. 124.

† IRASCIBILIS, qui ad iram excitat. Lit. remiss. Ms. a. 1357.

† IRASIBILITAS, *l'atto del corrucciare*. Glossar. Lat. Ital. Ms.

IRATVS. (1) IRATVS ET PACATVS. In Tabulis, quae mentionem faciunt feudorum, quae *iurabilia*, et *reddibilia* vocant, passim haec verba reperiuntur, quibus vasallus castrum suum reddere domino tenetur, siue *Iratus* sit, siue *Pacatus*, hoc est, siue inuicem dissentiant aut litigent vasallus et dominus ex causa feudi, siue non dissentiant. Charta Iacobi Regis Aragon. an. 1228. apud Io. Dametum in Hist. Regni Balearici p. 204. *Et detis inde potestatem nobis* (Castrorum) *quandocunque voluerimus Irati et Pacati. At Irats et Pagas*, apud Baluz. to. 2. Hist. Aruern. pag. 260. V. Dissertationem Cangii 30. ad Ioinuillam, vbi multa de horum vocabulorum notione. (2) † Male habitus, multatus. Lit. remiss. Ms. a. 1354.

IRAVDVS, pro *Heraldus*, fecialis, Gall. *Herault d'armes*, in Computo an. 1336. to. 2. Hist. Dalphin. pag. 291.

IRCOSAE, *spongiae duriores*, *quas Graeci appellant Tragos*, *et nos Ircosas dicere possumus ob asperitatem sui*. Glossar. Sangerm. MS. n. 501. Melius *Hircosae* ab *Hircus*. Isid. lib. 10. Orig. *Ircosus*, *qui sudore corporis faetido putet*. Leg. *Hircosus*.

† IRE. *Ire in manu manca*, ad sinistram ambulare. Leg. Lusit. sub Alphons. reg. *Ire per guerram*, i. e. propter *guerram* vitandam. Scacar. Paschae ap. Falesf. an. 1211. *Ire post aliquem*, dicitur de eo qui res pro arbitrio regit et administrat. Io. de Troketowe Annal. Eduard. II. p. 6.

† IRECVM, f. pro *Vrecum*, quidquid ad littus fortuito appulit. Ch. Frid III. an. 1452. to. 1. Cod. Ital. dipl. p. 1641. *Cum pascuis*, *piscinis*, *piscariis*, *theloneis*, *irecis*, *monetis*, *bannis etc.* Germ. Wrack.

IRENARCHAE, magistratus militares, qui ad id constituti erant, vt *prouincialium tutela suscepta*, *quietis et pacis per singula territoria concordiam stare facerent*, vt est in leg. 7. Cod. Th. de Irenarch. Gloss. Graec. Lat. Εἰρηνάρχης, *Pacator*, *Irenarcha*, *Irenarchus*, in V. S. Nestoris Episc. n. 3.

† IRENSES, Hiberni, ap. Ord. Vital. l. 11. et 12.

IRESCALES, f. pro *Inescales* vel *Inescabiles*, quasi qui esca saturari non possint, insatiabiles. († Seu potius *Irescales*, ad iram faciles.) Hoc Epitheto donantur Normanni in veteri Collectione MS. miracul. S. Martialis Lemouic. ex eiusd. Eccl. Archiuo; de qua Bosquetus part. 2. Hist. Eccl. Gall. p. 55.

† IRONICVM, ironia, vel iniuria.

IRONICVS, derisorius, iniuriosus. Lit. remiss. Ms. a. 1381.

IROR, ὀργίζομαι, *irascor*, in Glossis Lat. Graec. Sangerm. et in Supplem. Antiquarii.

IRQVIS, παῖς ἄρχων ἡβᾶν, *Hirquitallus*, in Supplemento Antiquarii.

† IRRADICATVS, eradicatus. Chartar. Normann. Ms.

† IRRASIBILIS, qui radi nequit. Gloss. Gall. Lat. Cod. 7684.

IRRATIO, priuatio rationis. Tertull. adv. Praxeam c. 15. *Non sine Irratione et amentia.*

† IRRATIONABILITAS, INRATIONABILITAS, auersatio a ratione, t. 7. Collect. Hist. Franc. p. 294.

IRRATIONABILITER, absque causa, contra omnem rationem, Gall. *contre toute raison*. Flodoardus l. 3. col. 21.

† IRRECISVS, non recisus. Acta SS. t. 3. Aug. p. 620.

IRRECITABILITER, ineffabiliter. Venantius in carmine Paschali versu 29.

IRRECTA LEX, praua, minus recta, apud Simeonem Dunelmensem. anni 1093.

† IRRECTABILITER, a recto minime aberrando. Conc. Paris. sub Gregor. IV. c. 41.

IRRECVPERABILIS, qui nequit recuperari, in Chronico Erford. ad a. 1238.

† IRRECVPERABILITER, absque spe recuperationis, to. 10. Collect. Hist. Fr. p. 57.

IRRECVSE, absque recusatione. Charta Vdislai Poloniae Reg. anni 1430. in Bullario Carmelit. pag. 619.

† IRREDIBILIS, qui redire nequit, in comoedia sine nomine Ms.

† IRREDITVRVS, non rediturus. Acta SS. t. 2. Maii p. 281.

IRREFLEXIBILITER, modo inflexibili, apud Marten. t. 6. Ampliss. Collect. c. 768.

IRREFRAGABILITER, firme, inuiolate, adeo, vt refragari nemo possit, in Charta anni 1146. apud D. Calmetum t. 2. Hist. Lotharing. c. 1146.

IRREFRIGERIVM, locus ad refrigerationem accommodus, († vel potius ob frigus incommodus, vt sunt aulae nimis spatiosae,) apud Marten. tom. 2. Ampliss. Collect. col. 1395.

IRREGAVDITIO, V. *Inregauditio*.

† IRREGISTRARE, in *registra* referre, Gall. *Enregistrer*. Inuent. Chart. reg. ann. 1482. V. *Inregistrare*.

IRREGRESSIBILIS, qui nullum admittit regressum. Vide locum in *Traguli*.

IRREGRESSIBILITER, absque regressu. *Cito et Irregressibiliter currere*, apud S. Bernardum Epist. 441. *Irregressibiliter fugere*, in Vita S. Godeleuae Virg. tom. 2. Iulii. p. 373. *Irregressibiliter dare*, in Chartulario S. Vincentii Cenoman. fol. 79.

† IRREGVLATVS, inordinatus, Gall. *Dereglé*. Hist. Nem. t. 3. Prob. pag. 128.

IRREITERABILE SACRAMENTVM, quod non potest iterari, in Constitutione Innocentii VI. PP. an. 1354. e Bullario Carmelit. p. 84

IRREMEDIABILITER, modo irremediabili, in Charta an. 836. apud Calmetum to. 1. Hist. Lotharing. c. 302.

† IRREMEDICABILIS, continuus, to. 10. Coll. Hist. Franc. p. 282.

IRREMISSIBILIS, inexpiabilis. Occurrit saepe.

IRREMISSIBILITER, nullo relicto veniae loco, in Bullario Carmelit. p. 622.

p. 622. apud Ludewig. to. 5. pag. 304. etc.

† IRREMOTVS, immensus, intolerabilis, t. 7. Collect. Hist. Fr. p. 417.

IRREPARABILITER. Vtitur Sigebert. a. 1072.

IRREPLEGIABILIS, qui alicuius criminis accusatus *plegium* de iuri stando dare nequit, sed statim carceri mandatur. Fleta l. 1. c. 20. V. *Plegius*.

† IRREPREHENSIBILITER, absque reprehensione, t. 9. Coll. Hist. Fr. p. 190.

† IRREPTVS, pro irretitus, in Ch. magn. S. Vict. Massil.

IRREPVLSVS, qui non potest repelli, violari seu infirmari, in Charta anni 1168. t. 2. Rerum Mogunt. p. 753.

IRREQVIETVDO, *industria*, *diligentia*, *vigilantia*, in Glossar. Barthij ex Baldrici Hist. Palaest.

IRRESOLVTVS, incertus animi, Gall. *Irresolu*. Vtitur Iohannes de Monsteriolo, apud Marten. tom. 2. Ampliss. Coll. c. 1436.

IRRETITVRA, actio irretiendi seu implicandi. Gesta Hugonis Ep. Cenoman. apud Mabill. t. 3. Anal. p. 353.

IRRETITVS, in ius vocatus, vt se *recto* sistat, ad *rectum* vocatus, quasi *Inrectatus*. Leges Burgor. Scoticor. c. 80. §. 1. *Si quis Irretitus fuerit de aliquo malefacto, etc.* Vbi Skennaeus, alias *rectatus*, id est, vocatus in ius, vt rectum faciat. Flodoardus lib. 3. cap. 3. *Quemdam Mancionem nonnullis criminibus Irretitum, etc*

IRRETRACTABILITER, immutabiliter, ita, vt non possit retractari, in Litteris 1369. apud Ludew. t. 6. p. 406.

† IRREVERENS, INREVERENS, inuerecundus. Capit. a. 851. to. 7. Collect. Hist. Fr. p. 67. 640.

IRREVERTIBILITER, sine reuersione, Gall. *Sans retour*, apud Raym. Duellium, lib. 1. Miscell. p. 8.

† IRREVINCIBILITER, inuiolate, apud Murator. tom. 5. Antiq. pag. 840.

† IRRIGVVM INFERIVS, *timor inferni*, IRRIGVVM SVPERIVS, *quod est amor Dei*, in Ch. a. 1063. to. 12. Gall. Christ. Instr. pag. 327. Vbi *irriguum* i. e. quod irritamen stimulus.

† IRRINA, *non profutura*, in vet. Gloss. Cod. 7641.

IRRITARE, irritum facere. Codex Legum Norman. c. 56. ap. Ludew. t. 7. p. 261.

IRRITATIO, rescissio, abrogatio, qua quid fit irritum, in Constitutione Martini V. PP. anni 1410. ex Bullario Carmelit. p. 72.

† IRROGATIO, damnum, detrimentum, to. 7. Collect. Hist. Franc p. 299.

IRROTVLAMENTVM, relatio in *rotulum*, apud Rymer. to. 5. p. 212. t. 8. p. 94. 502. etc.

IRROTVLARE, in *rotulum* seu acta referre, inscribere, apud Rymer. t. 2. p. 673.

IRRVMPERE, infringere, violare. Donatio D. Muniae Abbatissae, to. 3. Concil. Hisp. p. 91.

† ISABARDVM. Ch. Bereng. reg. a. 950. t. 2. Ital. Sacr. p. 104. *Offerimus - - - omnem districtum ab castris, quod Aurretum nominatur, vel Ronereto sive ciuitas noua, vel Isabardum, tilouenm quoque etc.*

ISANGELIA, ἰσαγγελία, *nuncium conforme. Item indicium et accusatio inproditores, et quorum crimina legibus non continentur*, in Amalthea. Vocabularium Sussannaei: *Isangelia, accusatio, indiciumque, quod in proditores vel reos lasae maiestatis intenditur.*

ISARA, V. *Isura*.

ISCALIDVS AGER, *quasi excolitus, ab Excolo, quia iam a cultura exierit, sicut Exconsul, quia a Consulatu discesserit.* Iohan. de Ianua.

ISCANNVM, vt *Excambium*, Gall. *Echange*, permutatio. Charta Iuonis Episc. Sagiensis e Tabulario S. Vincentii Cenoman. V. *Cambiare*.

† ISCEPVROS, *lo suco de lana de pecore*. Gloss. Lat. Ital. Ms.

ISCHAL, V. *Laiscum*.

ISCHOLA, ISCLA, pro *Schola*. Laurent. in Amalthea, ex Salmasio.

ISCHYRIA, ἰσχουρία, obstructio vesicae cum vrina retinetur in vesica, apud Felibian. Hist. San - Dionys. p. 588. Medici dicunt *Ischuria*, Gall. *Ischurie*.

ISCLA, Occitanis et Prouincialibus, alluuio, accrescens ager, vel insula e terris flumine advectis. Charta anni 1063. ex magno Chartulario S. Victoris Massil. p. 91. *Ex his fexteiradas septem sunt apud Podium Brecionis, duae in Iscla. V. Ischola.*

† ISCLONVM, diminut. ab *Iscla*, in Ch. Ms. a. 1539.

ISCOL, V. *Laiscum*.

ISEMBRVNVS, panni species. Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis c. 18. *Qualitatem autem vestimentorum in colore et pretio accipimus, de qua statuimus, vt Isembrunum in vestra societate nullus portet.* Statuta vetera Domus Dei Parisiensis MSS. *Sacerdotales Clerici ad frequentandam Ecclesiam poterunt habere cappas de Ysembruno apertas et talares, et superlicea et pelliceas agninas, et bottas ad eundum in Ecclesiam.* V. *Galabrunus*.

ISENGRINVS, *Isangrinus*, lupus, Germ. Isegrimm. Iacobus Meierus lib. 8 Annal. *In Rythmis Iacobi Merlandi lupus Isengrin* vocatur. Guibertus L. 3. de Vita sua c. 8. *Solebat autem Episcopus eum Isengrinum irridendo vocare, propter lupinam scilicet speciem, sic enim aliqui solent appellare lupos.*

ISICIVM. Gloss. Saxon. Aelfrici: *Isicia, Maerhgehoet.* Vbi Somnerus, melius *Gehaec*, farcimentum: est vero *Moerh* lucanica, ἴσικος, Athenaeo et Alexandro Aphrodisiensi. Iacobus a Partibus in Glossis ad Alexand. Iatrosophistam L. 2. cap. 73. *Isitia sic fiunt: coquuntur pisces, et postea ponuntur in aceto, vel vino, et super aspergitur puluis aromaticarum specierum.* Isidor. lib. 20. Orig. *Isocem piscem quendam vocant, ex quo primum Isitia facta sunt, et quamuis ex alio genere piscium fiant, initium tamen piscis hic et vocabulum dedit.* Sed et *Esocem* Isicii nomine donat Beda lib. 1. c. 1. et ex eo Henricus Huntindon. L. 1 Hist. initio de Britannia; *Fluuiis vero abundat valde piscosis - - - et quidem praecipue Isicio redundat et anguilla.* Lampridius in Heliog. *Primus fecit de piscibus Isitia.* Apud Apitium lib. 2. de Re culinaria. cap. 1. inscribitur de *Hysitiis*. Varie autem apud eumdem Scriptorem vox illa scribitur, nam lib. 5. c. 3. et alibi Esitia habetur: *Pullus Hysitiatus, lepus Hysitiatus* apud eumdem lib. 8. c. 7. *Panus Isicio conclusus*, apud Auitum Viennensem Epist. 77. OSITIVM, perperam occurrit, pro *Isitium*, apud Caesarium lib. 6. Miracul. c. 5.

ISIX, piscis genus, aliis *Esox*, Gall. *Alose*. Ardo in Vita S. Benedicti Aniani n. 36. *Ecce subito praegrandem piscem, quem Isicem vocant conspicit circa littus natantem etc.*

ISLA, pro Insula, Gall. *Isle*, in Charta a. 1180. inter Instr. t. 2. Gall. Chr. c. 69

ISMALTVM, vt infra *Smaltum*, encaustum, Gall. *Email.* Chart. ann. 1336. ex Archiuo Ep. Massil.

ISMERLVS, species auis, V. *Smerilliones*.

ISNECHIA, nauigii species, V. *Naca*. 1.

ISOAEDRVM, V. *Icosahedrum*.

† ISOPHAGVS, *la boce du ventre*, in Glossar. Lat. Gall. Cod. 7692.

ISOX, V. *Esox*.

ISPERVS, species monetae, V. *Hyperperum*.

ISPIA, Hisp. *Espia*, Gall. *Espion*, explorator. Computa Dalphin. tit. Graisiuod. ann. 1334. fol. 42. V. *Espia*.

ISPILLORIVM, idem, quod *Pilorium* de quo infra, in Libertatibus Bergeraci, de fure. † Leg. *Ippillorium*, vt supra.

† ISPONSIO, sponsio. Chart. a. 746. apud Murat. t. 6. Antiq. p. 412.

† ISRAEL, lapilli vel gemmae species. *Morsus - - - muniti de perreria, videlicet de Israel, de perlis etc.* in Inuent. S. Capell. Paris. ann. 1376. *Vne pierre d'Israel*, in Lit. remiss. Ms. a. 1389.

† ISSARCIA, funalis apparatus nauium, Hisp. *Xarcias*. Chr. Mſ. an. 1335.

ISSARTARIA, vt supra *Exartus*, silua in agrum cultum redacta. Chartularium Camalariensis Monast.

ISSENBRVNVS, vt *Isembrunus*. V. locum in *Galabrunus*.

† ISSES, dolii species. Chr. Mſ. an. 1194 *Cum cadis qui vulgo dicebantur Isses*.

† ISSHAC, ISHIDA, YSHIDA, vectigal quod pro euehendis mercibus soluitur, a Gall. *Issue*. Chart. Mſ. Henr. V. reg. Angl. Alia an. 1319. V. *Exita* 3. et *Exitus* 1. YSHIDIA, in Pariag. Mſ.

ISSVGARE, detergere, Gallis *Essuier*, Ital. *Asciugare*, Hisp *Eniugar*. Vet. Ceremoniale MS. B. M. Deauratae.

ISTAE, χαῖται, *setae*, in Supplem. Antiquarii. χαίτη proprie dicitur de iuba equi. V. *Istre*.

ISTEGA, *nauis*, *lembus*, *tabulatum nauis*, *super quod nautae ambulant*. Ita Papias in Lit. L. sed legere debuit *Tristega*, V. in hac voce; seu potuis *Stega* pro στέγη, tectum.

ISTER, ἦθος, συνήθεια, *consuetudo*. Supplem. Antiquarii. Lege et vide *Instar*.

† ISTIPVLATIO, stipulatio, in Ch. an. 746. ap. Murat. to. 6. Antiq. p. 412.

ISTITA, ἀκροζώνη, *extremitas Zonae*, in eod. Supplemento. Sed lege *Insita*.

ISTOMID, species sedilis, apud Aremoricos. Tabularium Rothonense: *Conwoion Monachus scripsit istam cartulam per commeatum Aluriti Machtierni sedentis super trifocalium, id est Istomid in fronte Ecclesiae, stante Rethworet in dextera eius. Anno XX. Ludowici Imp.* Boxhornius in Orig. Gall. *Vstol*, *Sella*, *seliquastra*, *sedile*.

ISTONA, πορευτής, in Glossis Lat. Graec. MSS. Sangerm. qui iter facit.

ISTORIAE, ISTORIARE, V. *Historiae*.

ISTRE, *setae*, in Glossis Isidorianis. V. *Istae*.

ISTRIA, veneficia, V. in *Striga*.

ISTREX, pro *Hystrix*, V in *Chirogrillus*.

† ISTROMATES, *li murari*, in Gloss. Lat. Ital. Mſ.

† ISTVLI, *li nerui della terra*, *ibid*.

† ISVLA, insula, locus fossa cinctus. Tract. Mſ. de re milit. et mach. bell. col. 66. ISVLATVS, idem, col. 115.

ITALICANA *Formata*, *Litteralis*, *Notalis*, Varia scripturarum genera, V. *Scriptura*.

† ITATENVS, ita prorsus, in Act. Sept. to. 6 Sept. p. 428.

† ITAVER, *lo longo camino*. Gloss. Lat. Ital. Mſ.

ITEM, caput, *articulus* vulgo nostris; *aera*, Latinis, vt obseruatum a Casaubono ad Theophrasti Characteres p. 332. Id autem vocabuli datum articulis, quod reuera ab hac voce *item*, initium iis esset, quasi *rursum*, *denuo*, Gloss. vett. *Item*, ὁμοίως, πάλιν, V. Iuretum ad Symmach. L. 1. Epist. 12.

ITER, seu ITINERATIO, iustitiariorum, quos itinerantes vocabant Angli, progressus ad designatos sibi Comitatus, in quibus iudicia sua exercebant. V. *Iustitiarii itinerantes*, in *Iustitiarius*. ITER EXERCITALE, hostis, equitatio, *caualcata*. *Itineris exercitalis debitores*, in Capitulari Ludouicii Pii Imp. ann. 828. qui tenentur ire in Exercitum Regis, seu vt loquuntur eadem Capitula, qui debent *expeditionem exercitalem* facere. *Iter hostile*, Walafridus Strabo de Vita S. Galli, L. 2. cap. 1. V. *Hostis*. † ITER CRVCIS, sacra expeditio, pro qua crucem vestibus assuebant, in Testam. a. 1218. V. *Crux*. † ITER MERCADILE, publicum, regium, quo itur ad *mercata*. Reg. Cam. Comput. Paris. † ITER PADORNEVM, quod est inter prata vel pascua, vt videtur. Ch. Mſ. a. 1309. V. *Padoencum*.

ITERARE. (1) Iter facere, ὁδοιπορεῖν, in Glossis Lat. Graec. Occurrit apud S. Columbanum, instr. 8. Fortunatum in Vita S. Paterni Ep. cap.

cap. 7. (2) Alias. *Iterare*, apud Latinos, sumitur pro *agrum secunda aratione colere*, quod et *offringere* dicunt. Ita Columella lib. 2. col. 4. Gloss. Lat. Gr. *Iterat*, ὀρύττει, *Iteratum*, παλινσκαφὲς. *Iteratio*, σκαφητὸς, διωρυγμα. (3) ITERARE IVDICIVM, rem iudicatam per appellationem *iterum* iudicare: *Retractare*, i. e. iterum tractare, recensere, recognoscere, in leg. 11 Cod. Th. de Episc. iudicio, et apud Gregor. IX. lib. 35. c. 15. Sulpitius Seuerus lib. 2. Histor. Sacr.

ITERIS, pro *Itineris*, dixisse veteres, testantur Sosipater, Charisius et Nonius: quo ἀρχαϊσμῷ vsum etiam Symmachum lib. 6 Epist. 28. obseruauit Iuretus. Flodoardus 14. carm. 18.

ITERVM, V. mox in *Itrium*.

ITHYRCA, species armorum ad captandas aues. Angelus Rumplerus L. 3. Histor. Monasterii Formbac. apud Pezium, to. 1. Anecd. part. 3. c. 468. *Vtimur nunc ad capiendas aues Ithyrcis, sagittis, imo et bombardis.*

ITINER, pro *Iter*, vt veteres apud Nonium, sic dixerunt recentiores non semel.

ITINERANTES, V. *Iustitiarii itinerantes*, in *Iustitiarius*.

ITINERARCHAE, *dicuntur itineris custodes*, in veteri Glossario iuris vtriusque.

ITINERARE, iter facere, in Legibus Rotharis edit. Botherii, apud Murator. to. 1. part. 2. pag. 44. not. 54. Apuleius dixit *Itinerari* eadem notione.

ITINERARIVM. (1) Itinerum, et metationum militarium designatio, quomodo *Route* Galli dicunt. S. Ambrosius Serm. 5. in Psal. 118. (2) Mappa geographica, in qua describuntur, et depinguntur metationes militares, loca et oppida prouinciarum praecipua, cum interuallis et distantiis, quam Duci necessariam esse, ait Vegetius lib. 3. col. 6. Eiusmodi fuit Mappa orbis terrarum, ab Agrippa confecta, de Plinius L. 3. col. 2. 3. 4. etc. Eiusmodi est etiam Tabula itineraria, quam ex Bibliotheca Peutingeriana edidit Marcus Velserus. Eiusmodi denique fuit Itinerarium, quod falso *Antonini* nomen praefert, et in Mappam relatum, et anno Theodosii decimo quinto exaratum, vt in Descriptione vrbis CP. docuit Cangius V. *Mappa mundi*. (3) Orationes, vel preces, quae ab iis, qui se itineri alicui committunt, recitari solent, quaeque a Cantico Zachariae vulgo incipiunt. Ceremoniale Episcopor. lib. 1. c. 2. (4) ITINERARIVM SONARE, lituo vel tuba profectionis militaris signum indicere. Ammianus l. 24.

ITINERARIVS, qui peregrinationes plurimas instituit. Eckeardus Iunior de Casibus S. Galli col. 43. *Homo erat itinerarius usque terrarum et vrbium gnarus.* ITINERARIAE TABVLAE, quae loco altaris erant Sacerdotibus, iter facientibus, apud Mabill. Liturg. Gall. pag. 75. V. *Altare viaticum et portatile.* ITINERARII TERMINI. Incertus Agrimensor: *Sunt termini quibus fides non est adhibenda: isti dicuntur Itinerarii*: Id est, qui facile mouentur. † ITINERARIVS LAPIS, altare portatile, in Pontif. Mogunt. Ms.

ITINERATOR, vt *Itinerarius*, viator, apud Marten. to. 6. Amplis. Coll. c. 833.

ITIRARE, pro *Iterare*, iter facere, in Ch. a. 1261. t. 1. Rerum Mogunt. p. 614.

† ITISCVNGACHAE, excubiae, vigiliae. Lit. patent. Alfonsi regi Castil. a. 1256.

† ITREX, *icis*, *el ferro*. Gloss. Lat. Ital. Ms.

ITRIVM, ἴτριον, *tractum*, in Gloss. Gr. Lat. MS. Editum ἴτριον, *Iterum*, *Iteratum*, Graecis ἴτριον, est genus placentae pertenuis.

ITVS, iter, via, occurrit apud Eulogium Cordubensem lib. 1. Memorial. Sanctor. *Itui vestro nullus aduersari quibit.*

† IVAGIONES, *villani*, homines seruilis conditionis. Prilus. Leg. Polon. p. 455.

IVARIA, V. *Iuueria*.

† IVBA. (1) Ambo, pulpitum, Gall. *Iubé*. Stat. Ms. eccl. Tull. (2) *Galea*,

lea, in vet. Glossar. Cod. Reg. 7641.

† IVBARE, *delectare*, in Cod. Gloss.

IVBENTABILIS, V. *Iouentalis*.

IVBERE, dignari, velle, Gall. *Daigner, vouloir bien*. Atticus Episcop. CP. in Epistola ad Murelium Carthag. et alios Afros, apud Labbeum, to. 2. Concil. c. 1145. *Petens, vt pro me plurimum vestra sancta Congregatio orare Iubeat.*

IVBERI, coloni, Hispanis. Charta Sancii Ramireaii Reg. Aragon. apud Marcam in Hist. Benearn. lib. 4. c. 20. *Nisi tantum, quod ponant in eorum haereditatibus Iuberos, qui illas terras laborent, et quod eis eorum fructum reddant.* Infra: *Sed in suas haereditates mittas Iuberos qui laborent illas.*

IVBERVM, *Luciferum*. Papias in Amalthea.

IVBEVS, tunicae species, Gall. *Iupon, Pourpoint*, Hisp. *Iubon*. Computus anni 1202. apud D. Brussel de Feudorum vsu, to. 2. p. CLVI. V. *Gipo*, *Gambesa* et *Guba* 1.

IVBILAEVS. (1) *Iubilaeus* inquit Isidorus lib. 5. cap. 37. *interpretatur remissionis annus. Est enim Hebraicus et sermo et numerus, qui septenis annorum hebdomatibus, id est 49. annis texitur in quo clangebatur tubis, et ad omnes reuertebatur antiqua possessio, debita absoluebantur, confirmabantur libertates.* (2) IVBILAEI deinde nomenclatura donata plenaria peccatorum indulgentia iis, qui limina SS. Apostolorum Romae visitarent, quolibet centesimo anno, indulta, cuius auctor fuit Bonifacius VIII. PP. Postea Clemens VI. PP. *ad instantiam et supplicationem Romanorum, qui de hac causa ad eum suos nuncios miserant, mutauit magnum Iubilaeum de 50. in 50. annos.* Verba sunt Auctoris Vitae Clementis a Bosqueto editae, quibus consimilia habet Continuator Nangii. Deinde Vrbanus VI. PP. Pontificatus sui ann. 11. Christi 1389. tertio Idus April. *instituit, vt omnis Iubilaeus per Clementem VI. de centesimo anno ad quinquagesimum reductus, deinde in futurum de tricesimo tertio anno in tricesimum tertium annum semper institueretur, et vt annus Natiuitatis Domini proxime venturus videlicet 1390. esset Iubilaeus, quo eum commonuit tempus vitae Domini nostri Iesu Christi in humanitate, quod totum postquam natus est de Virgine (per cuius mortem thesaurus Ecclesiae, vnde indulgentiae peccatorum omnes emanant, cumulatus) triginta trium annorum curriculo completum fuit.* Ita Magnum Chronicon Belgicum. Bonifacius vero IX. Vrbani successor, Iubilaei gratiam latius diffundens, *Regibus et aliis dominis temporalibus et spiritualibus, religiosis etiam Conuentibus per diuersa loca consistentis concessit, vt in partibus huiusmodi gratiae largitatem possent consequi, ita tamen, vt Confessor, quem aliquis eorum eligeret, nomine Basilicarum et Ecclesiarum, videlicet Petri et Pauli, Ioannis Lateranensis et S. Mariae Maioris, aliquas Ecclesias in partibus per Confessorem electum deputendas, certis vicibus tenerentur visitare.* Haec ex Willelmo Thorn. ann. 1390. Demum, vt quaeque aetas particeps beneficii istius fieret, Sixtus IV. Iubilaeum ad vicessimum quintum annum contraxit, primamque eiusd. egit celebritatem ann. Domin. 1475. V. eumdem Gobelinum c. 81. pag. 268. col. 84. pag. 273. (3) Possessio, seu praescriptio 50. annorum. Canones Hibern. lib. 41. col. 7. (4) Homo grandaeuus, centenarius. Flodoardus lib. 1. Hist. Remensis, cap. 17. *Quid ille Iubilaeus, (ita virum sanctum, propter aetatis prolixitatem vocitantes) facere vellet*, etc.

IVBILARIVS, qui quinquaginta annos in eodem statu perseuerauit. Instrum. an. 1182. to. 2. Rer. Mogunt. p. 889. *Dominus Thomas - - huius insignis Collegii decanus et trium Cathedralium ecclesiarum quinquagenarius Canonicus et Iubilarius (vt vocant) monumentum hoc - - posuit.*

IVBILARVS, clarus, illustris. Miracula S. Vincentii Madelgarii tom. 3. Iulii p. 679.

IVBILEVM, licentia, vt vocant, Sorbonica, seu biennium quo Baccalaurei tenentur disputationibus theologicis interesse, vt doctoris gradum possint consequi. Charta anni 1456. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. p. 185.

IVBILVS, Vgutioni, *Argutus sonus, vnde iubilare, cantare, quadam voce confusa prae gaudio exultare et laetari.* S. Hilarius in Psal. 65. *Iubilum, pastoralis agrestisque vocis sonum, nuncupamus.* IVBILVM, militare vocabulum fuisse, probat Carolus de Aquino, ex hoc Ammiani loco lib. 22. *Accessere flagitia disciplinae castrensis, cum miles cantilenas meditaretur pro Iubilo molliores.* Ex quibus merito conficit Vir eruditus Iubilum fuisse genus clamoris vel acclamationis militaris, vt probabilissimum est, ad laetitiam testificandam. Proprie autem sequioris aetatis Latini Scriptores *Iubilum* appellarunt, quod alii *Neumam*, productionem cantus in finali litera antiphonae, seu cuiusuis cantus ecclesiastici. Honorius Augustod. lib. 1. c. 14. *Vnde quidam longam neumam cum organis iubilant, quae Iubilum vocatur.* Cap. 88. *PP. in festiuis diebus neumam, quae Iubilum dicitur iubilare statuis.* Liber Ordinis S. Victoris Paris. cap. 1. *Dicens Amen et finietur sine iubilo.* V. *Pneuma.*

IVBON, vox Hispanica V. *Iubens.*

† IVCATA, modus agri, i. q. *Iuctus*, ap. Mabill. in Museo Ital. p. 177.

IVCTVS, etc, modus agri, Germ. Joch, Juchart. Notae Tyronis: *Itiner, iugerum, aripennis, Iuctus.* Polyptychus Floriacensis: *Habet ibi de vinea indominicata Iuctos id est, aripennes*, 100. Infra: *De terra arabili indominicata ad medios 240. vnius sationis, de prato Iuctos 60. de silua plus minus bunnarios* 100. IVNCTVS interdum scribitur, vt in Pancharta nigra, S. Martini Turonensis, anni 892. *Ad quam adspiciunt aripennes vineae 4. et quarta vna terrae arabilis, et iuncti 4. de prato, cum corte dominica et vineis etc.* Neque aliud videtur IVCHVS, in Charta S. Galli, apud Vadianum lib. 2. de Monasteriis Germaniae p. 83. *De medio, quod habuit territorio, - - - Iuchos 4. ad reconciliationem nobis dedit.* IOCHVS, in Charta 42. inter Alamannicas Goldasti. Charta 41. Atque hae voces videntur ductae a *iugo boum*, vt *Iunctus* et *Iuctus* idem fuerit quod *Bouata*, id est, tantum terrae, quantum par boum arare posest.

IVCVNDA, vt supra *Iocalia*, Gall. *Ioiaux*; († vel potius fructus saccharo conditi, aut rastilli sacharati. Gall. *Confitures.* V *Dulcia.*) Formula vetus apud Eccardum ad calcem pactus Legis Salicae p. 245.

IVCVNDARI, pro oblectari, habent non semel vetus Biblior. Interpres, S. Augustinus lib. 17. de Ciuit. Dei, Lactantius l. 4. cap. 6. etc.

IVDAEA, V. IVDAEARIA.

IVDAEA CARNES. Statuta Massil. lib. 2. col. 33. *Constituimus vt nullus macellarius vendat in Massilia scienter carnes hircinas vel caprinas, aut carnes Iudaeas, vel carnes de moria, nec carnes leprosas, etc.* Carnes animalium a Iudaeis interfectorum intelligendas esse palam est, ex Statutis Arelat.

IVDAEARIA, IVDAEA, IVDERIA, IVDAICAE, IVDAISMVS, mansio Iudaeorum in oppidis. IVTARIA, Massil. *Iuterie.* Litterae anni 1329. ex Schedis D. Le Fournier: *Nullus Iudeus extra Iutariam communem cum aliis Iudaeis audeat inter Christianos alicubi habitare. Careria Iutariae in Charta* anni 1428. ex iisd. Schedis. IVZATARIA, in Notis obituum et fundationum ad marginem veteris Martyrologii Eccl. Aquensis, *Hospicio sito in Iuzataria.* IVDAEA, Gloss. Lat. Gall. *Iudaea, Iurie.* M. Pastorale Eccl. Paris. lib. 6. Ch. 15. *Qui denarii accipientur Parisiis in furno, qui est in Iudaea.* IVDAEARIA. Charta Philippi Augusti anni 1216. in eius Regesto f. 167. *Halam sitam apud Parisios in Iudaearia, vbi venditur bladum etc.* IVDERIA. Vet. Statutum pro Regno Nauarrae, iactum a Io. Paste, Decano Carnotensi, et Hugone *de Viri* Milite, reformatoribus dicti Regni.

Regni: *Item ordinatum est, quod fiat Iuderia in platea, assignata Iudaeis, secundum quod est incoepta et sint domus censuales, etc. Item fiat ibidem carniceria pro Iudaeis.* IVDARIA, in Chronico Petri IV. Regis Aragoniae. l. 4. col. 8. IVDAICA. Romualdus in Chron. MS. a. 1125. ✝ IVDECA, in Chr. ann. 1090. apud Murat. tom. 1. Antiq. pag. 900.

✝ IVDAICA. (1) V. *Iudaearia.* (2) Census annuus a Iudaeis solutus. Ch. Mss. a. 1230.

IVDAIZARE, ἰουδαΐζειν, ap. Commodian. Instruct. 37.

IVDAISMVS. (1 Idem ac *Iudaearia.* Guillelmus Rishanger. an. 1263. p. 668. *Wigorniam cepit; et intrauit et Iudaismum euertit.* Monastic. Anglic. to. 1. p. 22. *Duae cartae Alienorae reginae de 13. tenementis in Iudaismo Cantuar. Iueria*, p. 1057. (2) Interdum *Iudaismus* videtur vsurpari pro Iudaeorum mensa nummularia, seu vsuraria. Idem Monast. Anglic t. 1. p. 839. *Cuius tempore empta fuit grangia de Koreby, et domus obligata in magnis debitis in Iudaismo.* Tom. 2. p. 10. *Hoc nullo modo alicui domui religionis, nec in Iudaismo pignori obligare praesumant.* Et pag. 665. *Sex marcas sterlingorum ad acquitandam terram praedictam de Iudaismo, in quo fuit impignerata.* (3) Ιουδαισμός. religio, ritus Iudaeorum, lib. 2. Machab. c. 8. V. 1. c. 14. V. 38. Galat. c. 1. VV. 13. et 14.

IVDAIZARE. (1) Religionem et ritus Iudaeorum sectari, Galat. 2. 14. et apud Scriptores ecclesiasticos non semel. (2) Fidem fallere. Ottoboni Scriba Annales Genuens. lib. 3. ad an. 1195. apud Murator. tom. 6. c. 371. *Promisso itaque foedere et pacis iuramento per quosdam piratas ciues eorum, qui multos Iannenses antea ceperant et exspoliauerant, Iudaizantes fecerunt podium Bonifacii reaedificari et oppidum in eo construi.*

IVDEX. (1) Consul. Hieronymus in Chr. *Primus Diocletianus adorari se vt Deum, et gemmas vestibus calceamentisque inseri iussit; quum ante eum omnes Imperatores in modum Iudicum salutarentur*, etc. Vbi Eusebius: οἱ πρὶν γὰρ βασιλεῖς κατὰ τοὺς ὑπάτους τετίμηντο. At Iornandes Iudices hoc loco non *Consules*, sed *Proceres* interpretatur, vbi de eodem Diocletiano lib. de Regnorum successione: *Diademataque in capite ante eum omnes chlamyde tantum purpurea, vt a priuatis discernerentur, habebant, et vt Iudices caeteri salutabantur.* De qua vocis notione mox agimus. (2) IVDICES, interdum iidem, qui *Comites*, vt in V. *Comes* docuimus. Interdum etiam fuere *Iudices* diuersi Comitibus, quibus suberant, et in iudiciis assidebant, Lex Baiwar. tit. 2. col. 15. §. 2. *Comes vero secum habeat Iudicem, qui ibi constitutus est iudicare et librum legis, vt semper rectum iudicium iudicet.* Hincmarus de ordine Palatii. c. 10 *Tales etiam Comites et sub se iudices constituere debet qui auaritiam oderint, et iustitiam diligant.* (3) Idem, qui Dux, in Translatione S. Faustae Virg. et Mart. Saec. 4. Benedict. part. 2. p. 73. vbi Arnaldus Dux Gasconiae semel *Iudex* appellatur. (4) Magnates, Proceres, Comites, vel Senatores. Gloss. Lat. Gr. *Iudex*, ἄρχων, κριτής. Ammianus lib. 17. *Optimates et Iudices varii ex populis praesidentes.* Alia ex eodem Ammiano suggerit Lindenbrogius ad lib. 27. p. 173. Iornandes de Regnor. succession. in Iustiniano, de Stoza tyranno: *Aliisque Iudicibus peremptis in Ducem Salomonem, saeuiebat.* Infra: *Fugat exercitum, Iudices partim donis, partim blanditiis sibi consociat.* Vetus Interpres Concilii Calchedonensis Act. 1. et alibi ἄρχοντας, *Iudices* semper vertit, vt et Interpres Concilii VII. Oecumenici. (5) IVDICES, doctores, qui olim *Doctores legis* dicti, et iudiciis Comitibus assidebant. Marsilius de Menandrino in defensore pacis part. 2. cap. 2. *Adhuc autem dicitur hoc nomen, Iudex secundum aliam significationem, de habente scientiam Iuris politici seu ciuilis: qui etiam appellatione consueta Aduocatus nuncupari solet,*

ſolet, licet in pluribus Prouinciarum, et maxime Italicarum, Iudex vocetur. (6) Interdum Notarius, vt ex aliquod Chartis colligitur, apud Vghell. t. I. p. 394. (7) † *Iudices* qui et *Teſtes* appellantur, ſilices ad metas apponi ſoliti. Hieron. de Monte Brix. Finregund. col. 17. Vide *Feſti* 3.

IVDICES ECCLESIASTICI, in Capitul. Caroli Magni lib. 5. cap. 14. lib. 6. cap. 330. V. *Curia Chriſtianitatis*, in *Curia* 4. † IVDEX ANNALIS, cuius officium annuum eſt. Ch. a. 1343. to. I. Hiſt. Caſſin. p. 138. IVDEX CINCTVS, a Principe delegatus, cingulo donatus, V. *Cinctus*. IVDEX DATIVVS, delegatus, Gall. *Commiſſaire*. Iudicium inter Abbatem Faruenſem et Presbyteros S. Euſtachii an. 997. apud D. Le Blanc in Diſſert. Hiſt. pag. 89. † IVDICES DOMNORVM, qui a rege vel imperatore iudices delegabantur. Placit. a. 941. ap. Murat. t. I. Antiq. p. 500. IVDICES FORANEI. Litterae Philippi Pulcri, Fr. Regis an. 1290. to. I. Ordinat. Reg. pag. 319. *Item quod Iudices Foranei qui vocantur, nec deinceps ponantur ibidem. V. Vicecomes.* IVDEX REIPVBLICAE, Exarchus dicitur apud Anaſtaſium Bibl. in Deuſdedit PP. IVDICES INFERIORIS GRADVS, in L. 12. Cod. Th. de Appellat. qui IVDICES MEDIOCRES, dicuntur Aniano ad L. 8. Cod. de Iuriſdict. et vbi quis, etc. † IVDEX DE LEGE ET DE VSV, legum peritus et in *vſaticis* verſatus. Stat. Piſtor. an. 1107. ap. Murat. t. 4. Antiq. p. 560. † IVDEX OPERARVM, qui operibus publicis inuigilat. Ch. Mſ. an. 1385. IVDICES PROVINCIARVM, id eſt, Rectores, in Legibus 2. & 7. Cod. Theod. de Operib. publ. IVDICES PVBLICI, regii, a Rege conſtituti, in Leg. Longob. lib. 2. tit. 21. §. 30. *Vt nullus Iudex publicus ſiue miniſtri publici, etc. V. Publicus.* IVDEX FORI, qui alias *Iudex nundinarum*, apud Adreualdum de Miracul. S. Benedicti, cap. 35. IVDEX CIVITATIS, in Lege Longobardorum lib. 2. tit. 11. §. 13. IVDICES PRO CVRIA, qui a dominis feudalibus conſtituuntur, vt de controuerſiis, quae inter ipſos et vaſallos oriuntur, iudicent. IVDEX LOCI, apud Gregor. Turon. lib. 5. cap. 49. IVDEX GLADII, *ſpiritualis et clauſtri*, in Actis Capitular. Capituli Lugdun. an. 1345. fol. 107. IVDEX HOSPITII Dalphinalis, ab Humberto II. Dalphino inſtitutus, anno 1340. Huius iura et praerogatiua recenſentur in Ordinatione pro Hoſpitio Dalphinali to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 398. IVDEX ORDINARIVS, *hoc eſt Infeudatus*, in Speculo Saxon. lib. I. art. 71. IVDICES PALATINI, qui cum Comite Palatii iudicabant, in iudicato, quod habetur in lib. I. Chron. S. Vincentii de Vulturno p. 690. et in Charta Ludouici Regis, Italiae an. 900. apud Vghellum to. 5. pag. 1576. IVDEX PALATII, apud Maſſilienſes dicebatur primus aſſeſſor Rectoris in Palatio ſedentis pro tribunali, vt habetur in Statutis eiusdem Ciuitatis lib. I. col. 3. vbi fuſe munus huius Iudicis deſcribitur. IVDEX PROVINCIALIS, in Speculo Saxon. lib. 3. art. 66. §. 3. IVDEX REDEMPTVS, pecunia corruptus, in Edicto Theodorici cap. 2. IVDEX FISCALIS, *quem Comitem vocant*, in Lege Ripuar. tit. 53. §. I. *Iudex fiſcalis*, vnde tit. 32. §. 3. tit. 51. §. I. id eſt, qui iurisdictionem ſuam exercet in *fiſcis*, et proprietatibus Regis. Opponuntur vero *Iudices fiſcales*, Optimatibus, Maioribus domus, Domeſticis, Grafionibus, Cancellariis in iudicio reſidentibus tit. 88. et 89. tamquam ii fuerint *Iudices* maioris dignitatis, reſpectu *Iudicum fiſcalium*, qui pedaneorum locum tenuerint. IVDICES PRIVATI. Dagobertus in Charta pro Monaſt. S. Dionyſii: *Et vt ab omnibus Optimatibus noſtris, iudicibus publicis ac priuatis, melius ac certius credatur.* † IVDICES SERVI, iidem qui *ſerui vicarii*, qui vices domini agunt in villis. Chartul. Belliloc. V. *Seruus.* † IVDEX VICTVALIVM, cui *victuali-*

ftualium cura et inspectio commissa est. Murat. to. 20. p. 989. PRIMICERIVS IVDICVM, Romae dictus primus Iudicum, qui de controuersiis et litibus Populi Romani cognoscebat. Nam in vrbe multi erant Iudices. Ita Panuinius. Memoratur is a Bennone in Hist. Gregorii VII. PP. pag. 40. IVDEX AD SIGNVM EQVI, *Iudex ad signum Galli*, in Statutis Mediolan. part. 2. cap. 6. IVDEX MEDIVS, apud Aragonenses primum dictus, qui postmodum *Iustitia maior*, et *Iustitia Aragonum* appellatus est, qui vt ait Blanca, sic potestatem in Rege collocarunt, vt in *Iudice medio* temporatio inesset: quibus ex rebus conflatur et efficitur moderatus et concors Reip. status. Ab illo *Iudice medio* subdit idem Scriptor Magistratus *Iustitiae Aragonum* dimanauit, adeo vt idem ipse sit intermedius Iudex a Suprarbiensibus olim constitutus, qui postea *Iustitia maior*: quandoque etiam, quod ab ipso Rege crearetur, *Iustitia Domini Regis* vocari consueuit, quandoque autem *Iustitia in Caesaraugusta*, quod in ea vrbe iudicium exerceret: ac *Iustitia Aragonum* tandem, ipsius regni nomen assumens, appellatus est. Molinus in Repertorio: Aragonenses *elegerunt vnum ex seipsis in Iustitiam Aragoniae, qui esset Iudex inter Regem et subditos suos super omnibus iis, quae Rex faceret vel peteret contra eos, vel e contra, etc.*

IVDICABILIS, de quo potest iudicari, apud Martianum Capellam l. 5. p. 149.

IVDICAMENTVM, sententia Iudicis. Tabular. S. Sergii Andegau.

IVDICARE. (1) Concedere, disponere, legare, supremo *iudicio* de bonis suis decernere: phrasis Longobardis et Gothis familiaris. Tabularium Casauriense: *Ad Ecclesiam S. Trinitatis venit Inga, quae fuit coniux Bernardi, et tradidit et iudicauit omnes suae res proprietatis, quantum habebat et tenebat, - - - in ipsam Ecclesiam, etc.* Crebro occurrit hac notione. (2) INIVDICARE, de rebus suis non disponere, ap. Vghell. t. 8. p. 83. IVDICARE POENITENTIAM, imponere. Capitula Caroli M. a. 768. edita a Baluzio cap. 1. Vbi *Iudicare* idem valet ac decernere, vel iniungere. V. *Poenitentiale*. IVDICARE LEGEM, in Lege Longob. lib. 1. tit. 18. §. 2. *Iudicare secundum legem*, in lege Aleman. tit. 41. §. 1. cui opponitur *Iudicare contra legem*.

IVDICARIA, iurisdictio Iudicis, V. *Iudiciaria*.

IVDICARIVS, *qui pertinet ad iudicem*, Vgutioni. Glossae Graec. Lat. δικαστικὸς, *Iudicarius, iudicialis*.

† IVDICATIO, *iudicis* seu comitis districtus, territorium. Ch. an. 1171. ap. Murat. in Antiq. Estens. p. 348. V. *Iudicatus*.

IVDICATOR, iudex. Charta Guidonis Comitis Flandriae an. 1237. ex Tabul. S. Barthol. Bethun.

IVDICATORIVM, δικαστήριον, in vet. Glossis, in aliis δικαστικόν, *Iudicatorium*.

IVDICATVM. (1) Sententia Iudicis. Capitula Caroli M. lib. 3. col. 37. Passim in vett. Chartis. (2) Decretum, scriptum, quo quis de rebus suis *iudicat* seu disponit. Ratherius Veronensis lib. de Discordia inter ipsum et Clericos: *Illis ablata, bonis duobus, id est, B. Genitrici sanctoque Stephano Protomartyri contuli, vel potius reddidi: faciens de quibusdam insuper scriptum quoddam, quod nominant Iudicatum, id est, decretum, pauperioribus Ecclesiis eiusdem Ecclesiae.* Eiusdem fere notionis ac originis IVDICATVS, apud Venetos, quibus *Zudegado, e un atto leuasi al Zudega de proprio, per satisfar crediti detali, i quali sono obligati a dare*, vt est in practica palatii Veneti cap. 4. Vetus Charta apud Vghellum in Episcopis Eporediensibus: *Vt inde faceret legale testementum, quod appellatur Iudicatus*, seu *Charta Iudicatus*, vt habetur apud Mabillon. saec. 6. SS. Benedict. part. 1. pag. 348. (3) Dignitas Iudicis. V. *Iudicatus*.

IVDICATVRA. (1) Dignitas Iudicis, vel Iurisdictio, in Edicto Philippi Pulcri an. 1302. pro reformat. Regni

Regni art. 19. (2) Locus vbi iudicatur. Codex MS. e Bibl. D. *de Chaluset* senescalli Tolosani de Albigensibus. (3) Actio iudicandi, iudicatio. Statuta Massil. lib. 1. cap. 20. §. 7. (4) † Iudicis districtus. Chr. Mi. a. 1445. (5) † Praestatio, quae iudici vel potius domino fit, emolumentum quod ex iudiciis prouenit, mulcta. Ch. Ms. ann. 1323. V. *Iugeria.*

IVDICATVS. (1) Comitatus, territorium iudicis seu Comitis. Chron. Ianuense Iacobi a Voragine apud Murator. to. 9. col. 41. *Pisani pacem Ianuensium fregerunt: ipsi enim cum exercitu Sardiniam ascendentes, omnes Ianuenses de toto Indicatu eiecerunt.* (2) Officium seu dignitas iudicis ap. Pez. de Vineis l. 6. Ep. 23. IVDICATVM, in Stat. Massil. l. 1. col. 7.

IVDICIALIS, exitialis, perniciosus. Vita sanctae Mariae Aegyptiacae t. 1. April. p. 89.

Ne sit ei talis transgressio Iudicialis.

IVDICIALITER. (1) Intelligenter. Sidonius lib 7. epist. 14. *Non tam iudicialiter quam oculariter intueri. Iudicialiter expertus*, apud eund. l. 5. Ep. 15. (2) Per sententiam iudicum. *Iudicialiter condemnatus in Parliamento*, in Chron. Triuetti, t. 8. Spicil. Acher. p. 648.

IVDICIARIA. (1) Districtus iudicis. Gloss. vetus: *Iudiciaria, Iurisdictio.* Diploma Conradi II. Imper. a. 1140. apud Marten. to. 2. Ampliss. Collect. col. 110. *Ministeriales sui curtium suarum, id est, Iudiciarias et villicationes per feodum et hereditario iure vellent obtinere.* IVDICARIA, eadem notione, in Chronico S. Vincentii de Vulturno p. 681. et in Legibus Luithprandi Reg. Longob. tit. 20. §. 9. (2) Nauium species, in Leg. un. Cod. Th. de Lusoriis Danubii: *In Scythico vero (limite) quinque Iudiciariae, et duodecim agrarienses noue de integro constructae, instrumentisque suis ministris armatae.* De nominis ratione multa commentatur Iacobus Gothofredus, quae difficultatem, ni fallor, omnino non expediunt.

IVDICIARIVS, assessor. Vetus Consuetudo Norman. c. 9.

† IVDICISSA, quae *Iudicatum* seu regnum possidet, vxor reguli seu toparchae in Sardinia, quae etiam *Regina* vocatur. Ch. an. 1224. ap. Murat. t. 6. Antiq. p. 7.

IVDICIVM. (1) Districtus iudicis, in Speculo Saxonico lib. 3. art. 64. §. 8. (2) Testamentum, donatio, dispositio, legatum. Petrus Diac. l. 3. Chr. Casin cap. 39. al. 41. *Lando Dominus Arpinensis ciuitatis, ad mortem veniens, Iudicium fecit in hoc Monasterio de omnibus quae sibi iure haereditario pertinebant, etc.* (3) Alias *Disciplina*, vox Monachorum, mulcta, quae Capituli *Iudicio* Monacho delinquenti infligitur. Decreta Lanfranci pro Ordine S. Benedicti c. 10. (4) IVDICIVM DEI, illud appellabant, quod *purgationem* alii, qua scilicet quis, vbi testes deerant, innocentiam suam tuebatur, et crimen obiectum a se amoliebatur: vtraque, *canonica* nempe et *vulgaris*, hac nomenclatura donatur. Prior quae fit per sacramentum et iuramentum, sic dicta, quod admittatur a *Canonibus*, et in Conciliis passim: altera, quae fit per duellum, ferrum candens, et huiusmodi, quod a *vulgo* inducta recepta fit, *hominum adinuentio sit*, vt ait Agobardus lib. de Diuino iudicio col. 2. IVDICIVM porro *Dei* vtramque purgationis speciem appellant, quod existimarent hocce examine, rei, de qua quaestio erat, Deum veritatem probaturum, etiam cum miraculo, *quasi putarent*, ait idem Agobardus, *rerum latentium et occulta posse patefieri, et per res contrarias veritati* (vulgarem purgationem) *veritatem latentem monstrari.* Quo spectant ista ex Capitul. 1. an. 809. c. 20. *Vt omnes Iudicio Dei credant absque dubitatione.* IVDICIVM COMMVNE, purgatio vulgaris, duellum, in libro 3. Miracul. S. Dionysii col. 33. IVDICIVM PEREGRINVM, veluti *candentis ferri vel aquae*, in Concilio Dalmatico ann. 1199. can. 5. et Pari-

Parisino an. 1212. part. 4. can. 15. IVDICIVM S. SPIRITVS, etiam non semel dictam purgationem vulgarem reperire est, vt quem ei praeesse ad veri iudicium existimarent. Vetus Chronicon sub an. 798. apud Hieronymum *dalle Corte*, l. 4. Hist. Veronensis.: *Tandem habito consilio, pacti sunt, vt haec Dei et S. Spiritus reseruerentur Iudicio*, etc. IVDICIVM PROBABILE, quo veritatis probatio eruitur, vocatur, in Concilio Salegustadiensi cap. 7. *Ille qui negauerit, probabili Iudicio se expurget.* (5) † Iurisdictio. IVDICIVM ALTVM, i. q. *alta iustitia*, merum imperium ius gladii. IVDICIVM COLLI ET MANVS, maior et minor iurisdictio, seu, vt vocant, *alta et bassa iustitia*. Diploma Henrici Saxon. et Bauar. Ducis a. 1158. apud. Ludéwig. tom. 6. pag. 238. † IVDICIVM CRIMINALE, ius cognoscendi de criminibus et ea puniendi. Ch. an. 1277. ap. Hansiz. t. 1. Germ. sac. p. 419. IVDICIVM DEFVNCTORVM, ius quod Parochi sibi adscripserant in bona defunctorum, Gall. *Droit de mortuage*; primo quod in tertia parte bonorum deuedentis consisteret *Tiercage* dictum, deinde vero *Neusme*, quod ad nonam tertiae partis mobilium redactum fuisset an. 1559. In pecudibus ab Anglis persoluebatur. V. *Heriotum*. Constitutio Iohannis Britanniae Ducis ann. 1256. ex Archiuis Veteris villae: *Tertia pars Iudicii defunctorum, secundum terrae consuetudinem approbatam libere et integre persoluatur.* IVDICIVM EVINDITALE, V. *Euinditale*. IVDICIVM FORENSE, quod in foro saeculari redditur. Charta Henrici Imp. ann. 1107. apud Chappeauillam ad Aegidium Aureae Vallis p. 54. IVDICIVM FALSARE, V. *Falsare*. IVDICIVM IGNIFERVM, vel IGNITVM, V. *Ferrum candens*. IVDICIVM LIBERALE, quod in fauorem libertatis a iudice profertur, in Gloss. Gr. Lat. IVDICIVM POENITENTIAE, V. *Poenitentiale*. IVDICIVM CONCEDERE, latae sententiae acquiescere, satisfacere, Tabul. Dunense. IVDICIVM LEVARE. Fori Oscae ann. 1247. fol. 4. *De homine, qui intrat in iudicium cum pignore in corte et leuat Iudicium, est ibi calonia 60. solid. si forte pignoratus dixerit pignoratori, antequam leuet Iudicium nec leuet iudicium, ecce hic offero sufficientem fideantiam de directo, aut bonum caplenatorem super pignus meum: et pignorator leuauerit Iudicium cum pignore in corte, est calonia pignoratoris 60. solid.* IVDICIVM PORTARE. Vetus Charta pro Vicario Bituricensi ex Tabulario S. Sulpitii Bituric. *Qui Iudicium portauerit, erit in custodia Vicarii, et habebit Vicarius ex illo pro custodia 20. den. et si portauerit Iudicium, et locutus fuerit, emendabit 30. sol.* etc. V. *Ferrum Candens*. IVDICIVM POSSESSORIVM, iudicium decretorium, Gall. *Sentence définitiue*. Bulla Innocentii III. PP. an. 1206. to. 2. Hist. Eccl. Meldens. p. 97. IVDICIVM PROVINCIALE, Germanis *Landgericht*. V. Chartam Henrici VII. Imp. an. 1313. apud Goldastum to. 1. Constitut. Imperial. pag. 324. et Helwicum in Rationario Styriae p. 7. §. 76. vbi *Iudicium Prouinciale et officium et iudicium fori et prouinciae*, inter prouentus recensentur. † *Placitum Prouinciale* dicitur ap. Pez. t. 6. Anecd. part. 2. p. 89. IVDICIVM PEREGRINVM, *et quod non coram proprio iudice fit*. Praesertim vero ita appellant *Iudicium saeculare* respectu *Ecclesiastici*. Capitularia Caroli M. lib. 7. cap. 230 IVDICIVM REGALE, apud Hungaros quale fuerit, docet Bonfinius. IVDICIVM SVSTINERE, poenas iudicio illatas luere, dare. Leges Caroli M. apud Murator. t. 1. part. 2. p. 100. IVDICIVM VADIARE, pignore deposito iudicio se supponere. Leges Adelstani Regis col. 30. IVDICIVM VVLGARE, seu ciuile cui opponitur Ecclesiasticum. Decreta S. Ladislai Regis Hungar. lib. 2. c. 13. IVDICIVM VASSALLI INGREDI dicitur dominus, cum locum, vbi ius dicit, ingreditur, tum enim illius cessat iustitia, et iustitia domini

mini locum habet. Speculum Saxon. lib. I. art. 58. IVDICIVM VESTFALIAE, quod et *secretum* vocabant. de quo Augustinus Patricius in Hist. Conc. Basil. tom. 13. Conc. Labbaei col. 1566. (6) † Tribunal, locus vbi iudices sedent et iudicant. Arest. Parlam. Paris. a. 1394. (7) † Poena per iudicium statuta; vnde *Iudicare* eiusmodi poenam decernere. Pact. Ms. an. 1273. (8) † Oblatio quae ecclesiae fit ab iis qui *iudicium* seu purgationem obeunt. Chartul. Celsin. (9) † Rumor, fama, Germ. Gerücht. Ch. Ms. a. 1161.

IVDICIVS, pro *Iudicium*, lex. Formula X. inter vett. Form. Andegav. *Iuratus dixit, iuxta quod Iudicius in hoc loquitur*, id est, prout Lex praecipit.

† IVELLVS, gemmeus aureusue ornatus, Gall. *Iuel*, Germ. Juwele. Ch. Ms. a. 1254.

† IVERGIVM, pro *Iuernagium*, secale. Chart. Ms. Hugon. de Gallardone.

IVERNAGIVM, V. *Hybernagium*.

† IVGALE, i. q. *Iugalis* 2. in Comoed. fine nomine.

IVGALIS. (1) Coniux. Papias. *Iugalis coniugio dicatus vel iugo aptus*. Gloss. Graec. Lat. ὁμόζυγος, *Coniux, Iugalis*. Vtuntur passim Scriptores, Gregorius M. lib. 7. Ind. 2. Epist. 16. lib. 8. Epist. 10. Senator. lib. 1. Epist. 8. (2) Velum quo conteguntur sponsus ac desponsa, cum matrimonio coniunguntur. Pontificale Eccl. Arelat. scriptum ante an. 400. apud Marten. de Antiq. Eccl. Ritibus t. 2. p. 624.

IVGALVS, vt *Iugalis*, maritus. Charta anni 3. Rodulfi Regis e Chartulario S. Sulpicii Bituric. fol. 23.

IVGARIS, pro *Iugarius*. Supplem. Antiquarii; *Iugaris*, ζευγηλάτης, *Bubulcus, rusticus*.

IVGATA, nupta, in Vita S. Drausii, t. I. Martii p. 406.

IVGATA TERRAE, V. in *Iugatum*.

IVGATICVM, in Charta anni 1183. apud Vghellum in Episcopis Dertbonensib. Quod pro quolibet boum iugo exsoluitur. Perperam *Iunaticum* scribi videtur in Charta Galeacii Comitis Virtutum ann. 1379. *Item confessiones quasdam, factas per Cauenarios Communis Papiae recipientes a Communi et hominibus Montisficalis nomine Iunatici, et pro Iunatico eius, quod soluere tenebantur communi Papiae, quod erat denar. pro quolibet pario boum, etc.* Alia an. 1298. *Concesserunt habere annuatim denarios 6. de quolibet Iugo eorum hominum, etc.* Vide Glossar. Graecitat. med. in ζυγοκέφαλοι.

IVGATINVS DEVS, qui dicebatur praeesse coniugiis. S. Augustinus de Ciu. Dei l. 6. c. 9.

IVGATIO, possessio per *iuga*, et modulos terrae censenda, vel *iugeratio* per *iugera*, in Leg. unic. de Conlat. leg. 49. de Operib. publ. l. vltim. de Equor. conlat. et l. 1. Ne quid publ. laetitia, etc. in Cod. Th. Vide Cuiac. ad lib. 10. Cod. Iust. tit. 27.

IVGATOR, qui iungit iugo. *Iugator boum Triptolemus*, apud Arnobium lib. 5.

IVGATVM, iugerum, modus agri. Matth. Westmonaster. an. 1083. Hispanis *Iugada* est perinde mensura agri, quae continet *fanecas* 50. Donatio Regis Aragoniae facta Ecclesiae Valentinae to. 3. Concil. Hisp. p. 497. *Item donamus ad opus vestrum duas Iugatas terrae pro hortis circa Valentiam.*

IVGE, adv. pro Iugiter. Praeceptum Caroli C. ann. 845. pro Monast. apud Mabill. tom. 2. Annal. pag. 747.

† IVGEA, i. q. *Iugatum*. Ch Otton. Imp. ann. 962. apud Murat. tom. 6. Antiq. Ital. pag. 67. V. *Iugia*.

IVGELLVM, pro *Nigellum*, V. in hac voce.

IVGERATIO, in leg. 33. Codicis Theod. de Decur. V. *Iugatio*.

† IVGERE, *continuar*, *Prou.* Gloss. Prouinc. Lat. Cod. 7657. V. *Iugitas*.

IVGERES, V. in *Iuierium*.

IVGERIA. (1) Iurisdictio Iudicis, eiusue districtus, Gall. *Iugerie*. Charta Iohannis Regis Angl. to. 2. Monastici Anglic. p. 1006. (2) Interdum

terdum pro ea praestatione, quae iudici vel potius domino fit. Tabular. Vindocinense Thuani Chart. 173.

† IVGERIVS, iudex. Chart. Mſ. an. 1270.

† IVGHAMETVM, iudicium, sententia iudicis. Libert. Montis - fer. an. 1291. V. *Indicamentum.*

IVGIA, IVGIS, iugerum, mensura agraria. Ch. an. 1088. pro Monasterio S. Solutoris Taurinens. IVGIS. Charta Aistulfi Langob. Regis an. 756. apud Murat. t. 2. Part. 2. col. 440.

IVGIFERA. Hist. Dominor. Ambasiensium c. 2. n. 12. *Comes vero Iugiferam Campaniae, et Segrechreiam, quae vltra Carum fluuium est, - - - Lisoio pro seruitio suo dedit.* Et cap. 4. n. 3. *Illud similiter, quod Turonis habebat in Iugifera castri noui.* Idem omnino videtur quod *Iugeria.*

† IVGIRE, clamor milui, in Gloss. vet. Cod. 7613.

IVGIS, *iugerum*, V. in *Iugia.*

IVGITAS, diuturnitas, perpetuitas, continuitas. Vtuntur Constantinus Leg. 7. Cod. de Repudiis, Marcellus Empir. c. 8. et alii.

IVGITES, συνεζευγμένοι, coniuncti, in Glossis Lat. Germ. Sangerman. MSS.

† IVGIVM, iugerum, mensura agraria, j. q. *Iugia.* Chr. S. Ioann. Angeriac.

IVGLANDARIA, locus vbi crescunt iuglandes, apud Vghellum to. 9. p. 904. V. *Glandaria.*

IVGLATORES. Gloss. Lat. Gall. *Histrio, Iongleur, Ioculari, Iongloier, Ioculatrix, Iengleresse.* Regestum Magnorum dierum Trecensium a. 1296. *Super quod Iohannes dictus Charmillons Inglator, cui dominus Rex per suas literas tanquam Regem Iuglatorum in ciuitate Trecensi Magisterium Iuglatorum quemadmodum suae placeret voluntati, concesserat.* V. *Ioculari* et *Ioglaria.*

IVGLIATI, pro *Gigliati*, nummi de quibus supra. Ordinatio Humberti II. tom. 2. Hist. Dalphin. p. 316.

IVGMENTARIVS, V. *Iumentarius*

IVGO, iugum, montis supercilium, Charta Rogerii I. Regis Siciliae an. 1133. apud Vghellum tom. 9. pag. 206.

† IVGVLAMENTVM, *lo scannamento.* Glossar. Lat. Ital. Mſ.

IVGVLATOR, homicida, sed proprie *murdrator*, Gallis *Meurtrier.* Gloss. Lat. Graec. *Iugulatores*, σφάκται. Thomas Walsinghamus p. 343.

IVGVLVM. Anastasius in Nicolao I. p. 209. *Fecit enim in confessione ipsius sacratissimae Basilicae Iugulum de auro mundissimo vnum pens. lib. numero 2.* Vbi Bulengerus, *Iugulum* esse existimat minus Iugum, quod ex auro in Basilicis dicabatur, vt memores essent verborum Christi dicentis: *Iugum meum suaue etc.* Longe petita explicatio, proinde nolim huic assensum praebeas: certe mihi non probatur.

IVGVLVS, gladius *Iugulans.* Translatio S. Viti, to. 2. Iunii p. 1038. *Et pia colla Iugulo sua mittentes, atrociter trucidati.*

IVGVM. (1) Vox Latinorum, *Iugum boum.* Adalardus in Statutis Monasterii Corbeiensis lib. 2. p. 10. *Et idem ipsi dent vnusquisque ad hortum cui defuerint in tertio anno, aratrum I. Iugum cum amblacio et coniunctis, quando necesse fuerit.* V. *Coniugla.* (2) Vectis lunatus instar iugi. Acta S. Illidii, t. 1. Iunii pag. 426. *Iugum igitur, quod os fornacis validissime confirmabat - - - est effractum - - - Iam enim paratum est Iugum, quod totam molem lapidum sustinet, cum ipso igne corruere.* Occurrit apud Heronem de Machinis bellicis c. 9. vbi sic exponitur a Barocio in descriptione Testudinis arietariae. *Iuga hic intelligenda sunt ligna duo instar iugi bouini coniuncta, quae vna cum aliis duobus eodem modo coniunctis basim testudinis constituunt.* (3) IVGVM TERRAE, quantum iuncti boues vno die arare possunt, *Ioug de terre*, Aruernis. Cantianis autem Anglis *Iugum* multa iugera, etiam et habitacula, quae *messuagia* vocabant, continet. Rentale

tale regalis manerii *de Wy* in Comitatu Cantii p. 13. apud Spelmann. *Summa huius iugi 8. messuagia, 6. tofti, 1. gardinum, 51. acrae, 1. roda dimid.* Item: *Iugum de Burghorn et Delman - - - summa terrarum huius iugi, 10. messuagia, 1. cotagium, 1. toftum, 58. acrae dimid. et dimidia rodae* Caetera ibidem *iuga*, sunt plerumque terrae arabiles. Videtur, subdit idem Spelmannus, *Manerium* distributum fuisse in varias portiones ad alendum totidem familias rusticas vna cum bobus eorum iunctoriis sufficientes, atque inde *Iuga* appellatas. Postea vero ista *Iuga* lucri caussa, in plurima habitacula reducta sunt. Iacobus Gothofr. ad leg. 2. Cod. Theod. de censu, *Iuga seu capita, terrena Iuga*, in leg. 3. Cod. Th. de Militari veste, et leg. 1. de Impon. lucrat. describt. terrae modos interpretatur, quibus colendis per annum boum iugo opus est: sicut *iugum, iugerum*, quantum in die iugo boum exerceri potest. Ita eo casu iugum, plura iugera continuerit. Charta Henrici Comitis Portugalliae t. 3. Monarch. Lusitan. p. 282. *Si quis emerit vineam a tributario, sit libera: et si acceperit prius ad iugum vxorem tributarii, omnem haereditatem, quam habuerit, sit libera: et tributarius, si potuerit esse miles, habeat morem Militum. Milites quot potuerint habere Iugarios in haereditate sua, quam habuerunt intus colimbria, etc.* V. to. 4. pag. 307. et supra *Ganelherte* et *Wendus*.

IVIERVM pro *Iugerum*, habet Leo Ost. lib. 3. c. 19. Edit. vlt. Papias: *Iugeres, vnius diei opus aratoris. Iugerum, actus duplicatus facit: dictum ab eo, quod sit iunctum duobus actibus, constat autem latitudine pedum 120. longitudine 240.* Victorius de ratione calculi: *Iugerum habet passus 48. pedes 240.* V. Isidor. l. 15. c. 15.

IVIRATORIVM. Chronicon Sicil. apud Marten. t. 3. Anecd. col. 81. *Hic steterunt - - - diruentes domos, vineas et bona Messanensium ex vtraque parte Messanae, et specialiter ex parte burgi S. Marci vsque ad Iuiratorium*, id est, vt videtur, vsque in illum locum, dictum S. Marci, ab Italico *Iuiritta*, ibi, in illo loco.

IVISIVM, iudicium, ex Francico vetere, Hispanis, *Iuzio, Iugement*; sed proprie purgatio vulgaris, seu per duellum, aut per ferrum candens. Charta Gaufredi Comitis Andegau. Fulconis Regis Hierosl. filii in Tabulario S. Hilarii Pictau. *Insuper et pro custodia duelli et monomachiae, quam vulgo Iuisium dicimus, duas partes casus conuicti, ita quod iustitia Comitis esset cum Iustitia Canonicorum, etc.* Interdum duello opponitur, sumiturque pro iudicio ferri candentis, vti vox *Iudicium*. Charta Hugonis Ducis Burgundiae pro Belnensi Communia an. 1203. apud Perardum in Tabulis Burgundicis p. 275. *Si duellum victum fuerit, in dispositione mea erit. De Iuisio fiet, sicut et de duello.* Eadem habentur in Chartis Communiae Monbarrensis a. 1231. et Sinemurensis an. 1276. apud eundem p. 420. 531. Charta pro Communia Suession. apud eundem, p. 337. *Si quis de communia, cuiuscunque dominii sit, adramitionem Iuisii per manum Maioris fecerit, dominus eius inde eum retrahere non potest.* Sic legendum pro *ad ramitionem iusii.* Ex his etiam emendanda vox *misio*, quod pro *iuisio* perperam legitur apud eund. Perardum p. 334. vt et vox *Iuisium*, quae, si fides est librario, non semel habetur in Chartulario Diuionensi. V. *Iudicium*.

IVIV, apud Arabes, species accipitris, eadem quae Hebraeis *Aia*, Aesalon Suetonio, Gallis *Emerillon*, de quo Anonymus apud Damirem: *Iuiu celer et pernix, cuius oculi sunt fere suaues, et pupillae tanquam torno expolitae, plusquam sapphirus.*

IVIVBA, pruni vel oliuae genus, Gall. *Iuiube*, ziziphum. Acta SS. t. 5. Maii p. 342. *Porrexitque illis zizyphas, Iuiubas dicunt, quas seruabat in gremio.*

† IVIVVM, pro *Iuisium*, iudicium, districtus iudicis, in Ch. an. 1142. t. 2. Hist. Occit. Prob. p. 495.

† IVLA, piscis genus, V. Donzella.
IVLCA, fissilia. Gloss. Isidor. pro Huilcis.
IVLEP, Constantino Africano de Morbor. curat c. 10. dicitur *Sirupus de sola aqua et saccaro.* Passim vero sumitur pro quauis distillata aqua seu decocta ac dulcorata. Acta SS. t 5. Maii p. 382. *Reficiebatur tantummodo pura aqua: semel per obedientiam, proprio Sacerdote iubente, oblatum Iulep gustauit, postea omnino neglexit.* Etymon ducunt vel ab Arabico *Giulep*, vel a Graeco ζουλάπιον.
† IVLHATA, IVLHATVS, monetae Italicae species, *Iules* nuncupata. Ch. Ms a. 1327.
IVLIA. (1) Modus agri. Iulianus Antecessor Constit. 124. §. 1. *Pro singulis iugeribus, vel Iuliis, siue centuriis, etc.* §. 3. *Exactores tributorum plenarias; vel securitates, siue apochas faciant, per quas significent non solum quantitatem pecuniarum vel specierum susceptam, sed numerum iugerorum, vel Iuliarum, vel centuriarum, etc.* (2) Piscis genus, V. *Donzella.*
† IVLIANVS, nude pro festum S. Iuliani. Terrear. Apchon. ann. 1511.
† IVLLVM, iugerum, i. q. *Iugata.* Ch. Ms. Fulcon. iun. com. Andegau. V. *Iulia* 1.
IVMAGIVM, († praestatio quaedam a voce *Iumella* dicta.) Secunda pars Hist. Hierosolymitanae an. 1120. *Venditores vel tritici, vel leguminum, omnes intra portas Iherusalem ab omni consuetudine absoluit, ipsam modii mercedem, quam Iumagium vocant, remittens.* Sed videtur legendum *minagium*. V. in hac voce.
† IVMANTA, equa, Gall. *Iument.* Ch. Ms. a. 1329. V. *Iumentum.*
† IVMELLA, mensurae species, quantum iunctis manibus continetur, Ital. *Giumella.* Ch. a. 1267. in Access. ad Hist. Cassin. part. 1. p. 305. V. *Gumella* et *Ionleia.*
IVMENTA, V. *Iumentum.*
IVMENTARIVM, κτηνοστάσιον, in Gloss. Graec. Lat. stabulum iumentorum.

IVMENTARIVS, agaso, ἐκτηνοτρόφος, in Gloss. Graec. Lat. in aliis κτηνοτρόφος, qui pascit iumenta. MSS. Sangerman. *Iugmentarius*, κτηνίτης. Vita Aldrici Episc Cenoman. p. 25.
IVMENTARIORVM COLLEGIVM memoratur in veteri lapide to. 1. Operum Posthum. Mabillonii pag. 300.
IVMENTICVLVM, diminut. *iumenti*, apud Stephanot. t. 1. Fragmen. MSS.
IVMENTVM, equa, Gallis *Iument.* *Praegnans Iumentum*, in Lege Aleman. tit. 72. 73. In tit. 70. §. 4. *Iumentum*, equo et caballo mediano opponitur. *In troppo de iumentis ductricem inuolare*, tit. 74. Consuetud. Brageriaci art. 96. *Item si quis accommodauerit roncinum seu iumentum pro equitando, etc.* *Cum iumento coire*, in Capit. Caroli M. lib. 6. §. 27. Mirum autem, inquit Perionius, cur equam *Iument* vocauerimus, praesertim cum *Iumentum*, vnde illud nostrum ductum est, totum genus contineat bestiarum, quae onus et sarcinas gestant, cuius quidem rei ea ratio afferri potest, quod praestantia sit in equis. Vel potius *Iumenta* potissimum dicta, quae sub iugo ad aratrum ponuntur, quasi Iugamenta. Gloss. Lat. Graec. *Iumenta*, ζεύγματα. IVMENTA, fem. gen. Charta a. 1250. apud Lobinell. t. 3. Histor. Paris. p. 207.
IVNCARE, locum floribus, vel iuncis spargere, Gall. *Ioncher.* Ordinarium S. Laudi Rotomag. ad calcem Libri Ioannis Abrinc. de Offic. Eccl. p. 346. V. *Ioncharе* et *Iuncus.*
IVNCARIA, locus paluftris, vbi iunci crebri nascuntur. Vide Edw. Cokum ad Littletonem p. 5. *Iuncine*, apud Innocentium et Marcum Baronem Agrimensores, *loci palustres.* Willelmi Ghisnensis in Chronico Andrensi p. 631. V. *Ioncherium.*
IVNCATA. (1) *Lac concretum, et iuncis inuolutum*, Ioan. de Ianua: Gall. *Ionchée*, *Ionchie*, in Glossar. Lat. Gall. Sangerm. Constantinus African. l. 8. Commun. locor. medic. c. 11. *Iuncancum* (apostema) *est simile Iuncatae de lacte factae.* (2) † Her-

† Herbae, flores vel iunci ad *iuncandum* seu spargendum. Reg. Cam. Comput. Paris. V. *Ionchare*. (3) † Instrumentum ex iuncis ad capiendos pisces. Tabul. Maior. monast. V. *Iuncatica*.

IVNCATICA, instrumentum ex iuncis ad capiendos pisces. Tabular. Vindocinense Thuani Ch. 37. *Adeo vt Iuncaticas, in aqua illa ad capiendos pisces ab hominibus nostris aptatas, disrumperet, et pisces asportant*. V. *Iunchia*.

† IVNCEVM, *lectile*, in vet. Gloss. Cod. 7641.

† IVNCHADA, mensura frumentaria, quantum iunctis manibus tenetur. Terrear. castel. d'Ibois. V. *Iumella*.

† IVNCHERIA, i. q. *Iuncata* 3. Gall. *Ionchiée*. Ch. Ms. a. 1243.

† IVNCHERIVM, iuncetum, locus iuncis consitus, Gall. *Ionchaie*. Ch. an. 1211. to. 1. Annal. Praemonstr. Prob. pag. 193. V. *Iuncaria* et *Iunchetum*.

IVNCHETVM, iuncetum, locus iuncis consitus, Gall. *Ionchaie*. Ch. an. 1301. ex Archiuo Eccl. Dolens.

IVNCHIA, vt *Iuncatica*, instrumentum ex iuncis ad capiendos pisces. V. locum in *Tribula*.

IVNCINA, V. *Iuncaria*.

IVNCTA. (1) IVNCTA, IVNCTARIVS, SVPRAIVNCTARIVS. Vitalis Episcopus Oscensis, de magistratibus suae aetatis in Aragonia: *Sunt etiam superiunctarii super Iunctas, id est, populorum turmas, a domino Rege quasi Paciarii constituti, quorum est ipsas iunctas, cum necesse fuerit, euocare, et si eas exercitum facere contigerit, vel repentinum concursum, Appellitum vulgariter nuncupatum, ipsas iunctas, sine populum gubernare. Qui debent fideiussores dandos Iunctis, et cautiones recipere pro eiusdem, et pignorare eos, qui ad exercitum non vadunt, vel concursum non exierunt suae Iunctae. Caueant tamen Iunctarius, atque Iunctae, quia si quis damnum in suis possessionibus, vel rebus pecuniariis duxerit infligendum, nisi prius per iustitiam alicuius villae domini Regis, quam id faciant, sententialiter fuerit indicatum, totum damnum, quod fecerint, dupli restituere compellentur.* Reliqua vide apud Blancam in Commentar. Rerum Aragon. pag. 784. Oyhenardus in Notitia Vasconiae l. 1. c. 6. *Iunctas* a Latino *Iungere* dictas putat, quasi *uniones*: quibus praeerant *Supraiunctarii*, a populo electi, et a Rege confirmati, quorum munus erat in latrones, grassatores, ac sicarios coniuratas populorum acies educere: vnde *Paciarii*, etiam dicuntur apud Michaelem del Molino in Repertorio p. 232. col. 3. Iunctae nomen hodie retineri apud Hispanam Curiam narrat Carolus de Aquino, sed non idem esse officium Iunctarum. Sic autem appellant, inquit, varios consiliariorum coetus, qui causas cognoscunt, et regnorum aut regiorum reddituum securitati inuigilant. Ita apud Anglos *Iuncto* dicitur coetus consiliariorum. (2) Conuentus ad tractanda negotia. Codex MSS. Martialis Lemouic. apud Stephanot. to. 2. Fragm. MSS. de modo Synodi celebrandae. (3) V. *Iunctum*. (4) † Adiectio, Gall. *Ionction*. Pact. a. 1398. to. 1. Cod. Ital. dipl. p. 1120. (5) † Iunctura, Gall. *Iointure*. Ch. Ms. a. 1250.

† IVNCTE, iunctim, vna. Ch. an. 1054. to. 6. Gall. Christ. Instrum. p. 177.

IVNCTOR, f. lignarius faber, qui subtilius politiusque concinnat et *iungit* opera lignea, Gall. *Menuisier*. Litterae Eduardi IV. Regis Angl. an. 1476. apud Rymer. to. 12. pag. 28. col. 1. *Tam ad sufficiens coriagium pro conductione feretri praecarissimi Patris nostri Richardi Ducis Eborum pro sepultura sua ordinati, quam ad carpentarios, Iunctores, pictores, candelatores, qui in hac parte necessarii fuerint, etc.* Rursum occurrit col. seq. Gloss. Graec. Lat. ζευκτὴς, *Iunctor*.

IVNCTVM, vel IVNCTA. (1) Mensurae salinariae species, Gall. *Iointée*. Monasticum Anglican. to. 2. p. 99. *Et de tribus mansuris terrae in Wigornia, et de decem Iunctis salis in Wickio, cum duabus salinis et suistallo.*

ftallo. † IVNCTA, in Ch. MS. an. 1081. V. *Iontaia* et *Iumella.* (2) † Modus agri, quantum iuncti boues vno die arare possunt, i. q. *Iugum terrae.* Chartul. S. Ioan. Angeriac. V. *Iuctus.*

IVNCTVRA. (1) IC. Anglis, est pactorum cumulatio, aut pacti ad pactum adiectio, inquit Cowellus l. 3. Instit. Iuris Angl. tit. 23. §. 1. et 2. qua scil. plura pacta de eadem re in stipulationem deducuntur. Vide Bracton. l. 3. tract. 1. c. 2. §. 1. Fletam l. 2. c. 60. §. 2. et Briton. c. 28. Quid vero Latinis Scriptoribus sit *Iunctura*, habes apud Iacob. Gothofredum ad leg. 6. Cod. Th. de Scaenicis. V. *Coningla.* (2) † Pugnum, Gall. *Ieinte.*

IVNCTVS, modus agri, V. *Iuctus.*

IVNCVS, maioribus festis sparsus in Ecclesia et alibi. Consuetud. MSS. S. Augustini Lemouic. fol. 14. V. *Iuncare* et *Vinecum.*

IVNDRAGIVM, V. *Iunioratus* 1.

† IVNECVLA, iuuenca, Gall. *Genisse.* Gloss. Prou. Lat. Cod. 7657.

IVNGENS, f. confluens, vbi fluuius alteri *iungitur*, vel locus fluuio *iunctus* et contiguus. Priuilegium Monasterii Riui-pullensis, t. 3. Concil. Hisp. p. 166. col. 2. *De quarto vero latere finit in ipso Iungente vel in fluuium Seger.*

IVNGERE, peruenire, assequi, Gall. *Ioindre*, Ital. *Giungere.* S. Franciscae Rom. to. 2. Martii p. 143. V. *Coniungere.*

IVNGLA, ἡνίαι ζευτικαὶ, in Gloss. Lat. Graec. Sangerman. *Habenae iugales*, in Supplem. Antiquarii. Martinius habet *Iungula.* Laurent. in Amalthea: *Iungula*, *Iungla*, *Ingla.* V. *Coningla.*

IVNIBARVS, iuniperus, vt videtur, Gall. *Genevrier*, Ital. *Ginepro.* Chronicon Iacobi Maluecii apud Murat. t. 14. col. 899. *Arborem Iunibarum plantauit, de quibus plantulae exortae sunt, etc.*

IVNICVLA, iuuenca, Gall. *Genisse.* Codex MS. Irmionis Abb. Sangerm. fol. 90. vo. col. 1. V. *Iunix.*

IVNIOR. (1) Pro nouus. Odo Fossatensis in Vita Burchardi Comitis Corboilensis a. 1028. *Caetera vero sunt, id est, contra castellum S. Exuperii, et in Iuniori et in veteri Corboilo, et in Ateias et Safiaco.* (2) IVNIORES, tyrones, in re militari, apud Symmachum l. 6. Epist. 58. Vegetium l. 1. c. 7. l. 2. c. 5. et alibi non semel. (3) In re politica, dicti quiuis inferioris gradus, qui aliis, *senioribus* scil. suberant ratione dominii, vel iurisdictionis. Lex Aleman. tit. 78. §. 1. *Si pastor porcorum, qui habet in grege 40. porcos, et habet canem doctum, et cornu, et Iuniorem, occisus fuerit, etc.* §. 5. *Si coquus, qui Iuniorem habet, occiditur.* Id est, pastorem et coquum alium sibi subditum. (4) IVNIORES eodem sensu appellantur in veteribus Tabulis Regum Galliae, atque adeo a Scriptoribus medii aeui, magistratus ac officiales Comitum, vel iudices inferioris ordinis, qui maioribus suberant. Hinc frequens formula in Chartis Regiis: *Neque vos* (Comites) *neque Iuniores vestri, aut successores, nec vlla iudiciaria potestas, ad audiendas altercationes ingredi, aut freda de qualibet caussa exigere, vel mansiones et paratas, vel fideiussores tollere praesumatis*, in formulis Bignonianis et Lindenbrogianis. (5) IVNIORES, Gall. *Iuveigneurs*, nobilium natu minores, Gall. *Cadets*, V. infra in *Iunioratus.* (6) IVNIORES, in ordine Ecclesiastico, sunt ii, qui inferioris gradus sunt, verbi gratia in Concilio Emeritensi c. 5. *Diaconus dicitur esse Iunior Presbytero*, id est dignitate inferior. *Iuniores sub Archipresbytero*, in Concilio Turon. II. c. 19. *Presbyteri Iuniores et minus cauti*, in Capit. Carolomanni tit. 2. c. 8. vbi opponuntur *Presbyteris prudentia temperatis.* Sed praesertim (7) IVNIORES videntur appellati quiuis Clerici, post Subdiaconos, vt sunt Lectores, Exorcistae, Ostiarii, Fossarii, etc. quos *Iuuenes* vocat lex 10. Cod. Th. de Episcop. *Clericis ac Iuuenibus praebeatur immunitas*, Notae Tyronis p. 99. *Episcopus, Papa, Presbyter, Archipresbyter, Diaconus, Archidiaconus, Subdiaconus, Iunior,*

Iunior, *Fossarius*. Concilium Autisiodor. et Capitula Caroli M. lib. 5. c. 21. *Quicunque iudex aut saecularis aduersus Presbyterum aut Diaconum, vel quemlibet de Clerico aut de Iunioribus, absque audientia Episcopi iniuriam - - - inferre praesumpserit.* (8) IVNIORES in Monasteriis ii vocabantur, qui alterius in officio adiutores erant, v. g. Subcamerarius *Iunior* nuncupatur in Spicil. Fontanell. MS. p. 232. (9) IVNIORES, (ministri, famuli quilibet, praecipue tamen molendinariorum et pistorum, Germ. Knappe.) Charta Ludouici VII. Regis Franc. a. 1147. pro Bellouacensibus, apud Loisellum pag. 272. *In vnoquoque molendinorum duo Iuniores tantum erunt: quod si aliqui plures Iuniores, vel alias malas consuetudines in molendinis imponere voluerit, et inde clamor ad Pares venerit, adiutores ei erunt quis inde clamauerit, etc.* Similis Charta Gallica pag. 280. *Adecertes en un chacun des moulins deux Ioënnes seront taut selement: que si aucun plusiers Ioënnes, ou autre mauvaises coustumes veut imposer ès moulins, et de ce clameur vient aux Maire et Pairs, etc.* Tabul. S. Dionysii Nouigenti: *Iunioratus autem sic ei concessus est, vt Iuniores in molendinis mitterent; sed ab eis coram Priore vel Monachis fidelitatis sacramentum acciperent. Quod si ipsi vel Iuniores eorum committerent aliquando, de suo vel Iuniorum suorum commisso coram Monachis responderent.*

IVNIORATVS. (1) Ecclesia, seu Beneficium Ecclesiasticum, quod *Iunioribus* Clericis dabatur: vel reditus, qui in Ecclesiis *Iunioribus* Clericis, et in minoribus constitutis ordinibus assignabatur. Ita Souchetus, a quo non dissentit Bosquetus. Vassorius vero longe probabilius *Iunioratum* putat esse quamlibet Ecclesiam, seu potius Ecclesiae curam, quae a personatu dependet: *Vicariatum* vulgo dicimus; quod exerte docet Charta Baldrici Episc. Nouomiensis a. 1103. ab eo allata p. 797. *Haec altaria a personatu libera constituimus - - - tali cum tenore, vt Synodalia iura, sicut antea, Episcopo, vel eius ministris soluant, et Presbyteri, qui Iunioratum ab Ecclesiae Abbatissae susceperint, quotiens alter alteri successerit, vel aliquo casu illos mutari oportuerit, ab Episcopo sine Archidiacono curam suscipiant, etc.* Charta Richerii Archiep. Senonensis in Tabul. S. Martini de Campis: *Iunioratus autem Ecclesia, quem Presbyteratum appellant, sicut hactenus integer permaneat.* Exstat in Aduersariis Duchesnianis apographum Chartae Bartholomaei Archiepiscopi Turonensis, in quo haec verba habentur: *Ea siquidem intentione S. Maximino eiusque Canonicis Iundragium Ecclesiae S. Stephani, quae Caînone sita est, integrum et absolutum et in perpetuum sine vlla calumnia obtinendum concessi.* Vbi Exscriptor ait, in diplomatis dorso adscriptum, *Iundragium, hoc est adiunctio: non quod Latini iungere dicunt, Galli dicunt Ioindre.* Cangius credebat, legendum esse *Iunioragium*, vt et in locis laudatis in voce *Vindragium*. Sed retinendum videtur *Iundragium*, sicque legendum esse loco *Vindragium*. Vt *Moindre* a *Minor*, ita olim *Iuindre*, a *Iunior* dictum; vnde *Iundragium* efformatum, vt vocabulum Gallicum *Iuindrage*, quod occurrit in Litteris a. 1290. pro Andegauensibus, apud de Lauriere t. 2. Ordinat. Reg. p. 32. In Consuetudine Britanniae passim fit mentio *Iuniorum*, qui *Iuveigneurs* dicuntur, et feodorum, qui a *Iunioribus* possidentur, quae *Iuveigneries*, vel *Iuveignuries*, appellantur, seu *Iunioratus* feuda, quae a iunioribus fratribus possidentur, ratione quorum homagium praestare debent fratri primogenito. Quae quidem *tenetura* dicitur in ea consuetudine art. 330. (2) V. *Iunior* 9.

IVNIS, *νέος*, in Onomastico apud Martinium. Ex *iuuenis* vox contracta.

IVNIX, vitula, iunior vacca, *δάμαλις*, in Gloss. Lat. Graec. Gall. *Genisse*. Papias: *Iunices, boues iuuenes.* Alexander Iatrosophista lib. 2. Passio.

Passionum: *Qualia sunt babula et de iunice pedes.* Vbi Glossae MSS. *Iunices vitulae.* Vox Latinis nota.

IVNO, mendose pro *Inno*, Vide in hac voce.

IVNQVARE, vt *Ioncare*, Gall. *Ioncher*, locum floribus vel iuncis spargere, in Indice MS. beneficiorum Ecclesiae Constantiensis fol. 38.

† IVNQVERIA, locus palustris, vbi iunci nascuntur. Ch. a. 1153. t. 2. Hist. Occit. Prob. p. 549. V. *Iuncaria.*

† IVNQVERIVM, idem, in Ch. MS. a. 1419.

IVNVS, *Animal quadrupes.* Amalthea.

† IVORNAGIVM, idem quod *Iuernagium*. Ch. MS. a. 1268. *Vnum boissellum iuornagii.* Ch. alia a. 1224. *Quinque quartellos blads quod vulgo dicitur Iornage.* V. *Iuergium.*

IVPA. ( ) Vestis talaris species, Gallis *Iupe*, German. infer. Jope, Jupe. Regula Ordinis Canonicorum S. Marci de Mantua, in Regesto Alexandri IV. PP. anni 7. Epistol. 24. ex Bibl. Regia: *Sufficiant cuilibet Clericorum vna capa, noua cotta linea, dua scapularia lanea, duae tunicae, vnum scapulare pelliceum, vna pellis, et vnum pelliceum sine Iupa: verumtamen in arbitrio sit Prioris pro Iupa tertiam tunicam Fratribus prouidere, etc.* IVPPA. Constitutiones Friderici Regis Siciliae cap. 107. *Comites, Magnates, Barones, Milites et vxores eorum possint habere in aestate guarnimentum vnum de serico, sub eo farsetum, vel dublectum ac Iuppam de Serico.* IOPPA. Diarium Belli Hussitici apud Ludewig. t. 6. p. 197. *Item ex eadem pertinacia sacras pro cultu diuino deputatas vestes tollebant, de casulis ornatibusque Ioppas vel Ioppularum manicas - - - fieri in magnum scandalum procurabant.* IOPVLA, eadem notione, in Concilio Salzburgensi an. 1420. c. 6. IVPARELLVM, eodem intellectu. Chron. Dominici de Grauina apud Murator. to. 12. col. 600. IVPELLVM, Picardis *Iupel*, aliis *Iupon*, sagum militare. Alexander IV. lib. 5. Epist. 172. IVPILEVM, ead. notione, in Ch. MS. a. 1362. IVPO. Statuta Eccl. Trecor. a. 1440. to. 4. Anecd. Marten. col. 1150. *Nullus in ordine sacerdotali constitutus praesumat vel audeat Missam celebrare, nisi habeat caligas cum Iupone, seu alia veste propinquiori camisiae.* IVPONVS, in Actis SS. April. t. 1. p. 806. IVPONERIVS, qui facit *iupones*, in Litteris Caroli V. Franc. Regis a. 1367. pro Monspeliensibus de forma vestium. IVPPVS, thorax. Annal. Genuens. apud Murator. t. 6. col. 304. Harumce vocum omnium originem arcessunt a Germanico *Iuppe*, thorax rusticanus, vel ab Arabico *Gubba*, vnde Hispanis *Aliuba* ad significandam vestem Maurorum thoraci simillimam: a Latino *Iuba* vel *Iubae*, quae sunt animalium crines, vel villi e collo pendentes, quibus equorum et leonum ceruices operiuntur, deducit Carolus de Aquino; hinc, inquit, per quamdam analogiam et similitudinem opertorii, forte paucis probabilem, interior vestis, quae subuculae superinduitur, dicitur *Iupa*, a voce Italica *Giubba*, et hinc *Giubbone*, *Giubetto*, *Giubberello*. (2) IVPA, IVPPA, apud Croatos, Regio, IVPANVS, Regionis praefectus. V. in *Zupa.*

IVPARELLVM, V. in *Iupa.*

IVPATVM, pro *Lupatum*, Vide *Scispadum.*

IVPELLVM, IVPO, IVPONERIVS, IVPPA, IVPPVS, V. in *Iupa.*

IVRA. (1) Iuramentum, sacramentum, in Foedere inito inter Sanctium Pompilonensium Regem et Almutadyrum an. 1073. apud Blancam in Comment. Rerum Aragon. p. 635. (2) † Coniuratio, foedus, quod iuramento firmetur, sic dicta, Ital. *Iura*, *Giura*. Append. ad Monum. eccles. Aquil. p. 33.

IVRABILE FEVDVM, Vide in *Feudum.*

† IVRADIA, pactum, conuentum iuramento firmatum. Ch. MS. an. 1340.

IVRAMEN. Gloss. Isidori: *Iuris*, *Iuramen.* Graeuius ex Papia sic censet emendandum: *Ius, iuris, fit ex oleo,*

oleo, vino, aqua salsa, et caeteris talibus, vt pipere. Iusiurandum, Iuramen, Iuratio, cum pro iure quis iurat.

IVRAMENTALIS, V. in *Iuramentum*.

IVRAMENTVM est *affirmatio vel negatio de aliquo attestatione sacrae rei firmata*, vt est in Fleta lib. 5. c. 22. §. 1. Proprie autem ita appellatur *Purgatio canonica*, seu a Canonibus recepta: quo nomine opponitur *vulgari*, cuiusmodi sunt duellum, ferrum candens, et id generis aliae purgationes, quas improbauit semper Ecclesia. Eius autem effectus est, vt qui impositum delictum a se amoliri vult, id praestito sacramento diluat: cui quidem in rebus haud magni momenti, vel si actor aut accusator desit, aut nullas habeat probationes, aut habeat illegitimas, quae non admittuntur a iudice, locus datur: vt est in Regiam Maiestatem lib. 4. c. 21. in Quoniam Attachiamenta c. 24. in Legibus Burgorum Scoticorum c. 30. 82. etc. Lex Baiwar. tit. 8. c. 16. §. 3. *In his vero causis sacramenta praestentur, in quibus nullam probationem discussio iudicantis inuenerit.* SACRAMENTVM hancce purgationis speciem, vulgari nomenclatura, appellari scribit Hincmarus de Diuortio Lotharii et Tethbergae, Interrog. 6. *Iuramentum, quod vsitato nomine appellatur Sacramentum, quia in eo illud oculis fidei peruidetur, quod corporis oculis non conspicitur.* Quod si res maioris esset momenti, non solus, seu, vt vulgo dicitur, *sola manu sua* iurabat reus, seu accusatus: sed alii deligebantur, qui id ipsum quod ille, perinde iurarent, vel saltem sacramento affirmarent, quae ille iurauerat vera esse. Horum augebatur numerus pro rei vel causae, de qua agebatur, momento, vt est in Lege Baiwar. tit. 1. c. 3. §. 1. in Lege Alaman. cap. 6. in Lege Longob. l. 2. tit 55. §. 9. in Legibus Henrici I. Reg. Angl. cap. 64. 66. 67. apud Innocentium III. l. 16. Epist. 158. etc. Atque pro modo numeri eorum, qui iurabant, *maius* vel *minus sacramentum* peragi dicitur in Lege Frision. tit. 1. §. 11. 13. 14. tit. 2. §. 7. Vide Alamannica Goldasti p. 24. Testes illi iuratori adiuncti *Sacramentales* vulgo vocantur, vt in Lege Aleman. tit. 6. §. 2. tit. 36. §. 3. tit. 53. in Lege Baiw. tit. 1. c. 3. *Consacramentales*, in Capitul. Caroli M. l. 3. c. 58. et in Legibus Henrici I. Reg. Angliae c. 64. 66. 87. *Sacramentarii*, apud Ioannem VIII. PP. Epist. 228. *Iuratores*, in Lege Salica tit. 55. §. 1. 3. 8. *Coniuratores*, in Lege Salica tit. 50. §. 3. in Lege Frisionum tit. 14. §. 2. Alemannica tit. 50. §. 3. Vnde *Coniurare* pro id generis sacramenti adimplere, quod vna omnes iurarent, in Lege Salica tit. 59. apud Marculfum lib. 1. Form. 18. 38. Dicuntur denique *Purgatores* apud Andream Suenonis in Legib. Scaniae l. 7. c. 3. *Compurgatores*, apud Innocentium III. lib. 16. Epist. 158. et c. 9. et 13. de Purgatione canonica. *Iuramentales*, apud eundem Andream Suenonis l. 5. c. 6. lib. 6. c. 10. 13. l. 7. c. 2. 3. 4. 5. 8. 9. 13. l. 15. c. 3. l. 16. c. 3. Qui porro a reis eligebantur *aduocati*, vt qui ab accusatore, *Nominati*, vel *Denominati* dicebantur. Lex Alamannorum tit. 53. *Et cum 12. Sacramentalibus iuret, cum 5. Nominatis, et 7. aduocatis.* Tit. 24. et 28. *Cum 12. Nominatis iuret, et aliis tantis aduocatis.* Qui vero hisce locis *aduocati*, *electi* dicuntur tit. 6. 30. 76. et in Pacto Childeberti §. 2. 8. et in Capitul. Caroli M. l. 6. c. 109 NOMINATI vero dicti saepe nude Sacramentales ab actore vel accusatore delecti. Lex Alaman. tit. 89. *Si quis hominem occiderit, cum 12. Nominatis iuret, etc.* Lex Baiwar. tit. 6. §. 2. *Cum 24. Sacramentalibus Nominatis iuret in altari.* DENOMINATI, apud Hincmarum opusc. 53 *Cum Denominatis sibi vicinis Presbyteris - - famam suam purget.* Id autem solum iurabant *Sacramentales, quod veritatem credebant eum dicere, qui iurabat*, vt est apud Alexandrum III. PP. in Appendice ad Con-

Concilium Lateranense part. 8. cap. 21.

IVRARE igitur *sua manu* dicebatur testis, cum solus iurabat, nec habebat *Consacramentales*, qui cum eo iurarent. Addit. ad Legem Frisionum §. 49. IVRARE PROPRIA MANV, instrumentum subscriptione sanctae Crucis signare, munire. Vetus Scheda Abbatiae Moissiacensis. IVRARE VNICA MANV, vel *cum vno Sacramentali.* Lex Baiwar. tit. 8. c. 14. §. 2. et tit. 9. c. 15 et tit. 12. c. 6. et tit. 16 c. 6. *Sua manu cum vno Sacramentali iurare* Tit. 8. c. 2. *se altero* IVRARE IN MANV PROXIMI, cum quis iurat cum alio. Capitulare 3. a. 813. c. 44. *Si quis ingenuus cum lidis raptum fecerit, cum suo wadio et vna manu emendare studeat.* IVRARE CVM DVOBVS ALIIS, *id audientibus et cum eo iurantibus*, in Regiam Maiestat. l. 3. c. 21. §. 3. IVRARE TERTIA MANV, in Lege Saxon. c. 1. §. 1. 6. 9. IVRARE CENTESIMA MANV. Rogerus Houedenus a. 1194. p. 739. *Ita quod praedictus Eliensis Episcopus ad summonitionem Eboracensis Archiepiscopi iurabit cum centesima manu Sacerdotum, quod ipse nec praecepit, nec voluit, vt idem Archiepiscopus Eboracensis caperetur.* V. Gregor. Turon. l. 8. c. 9. *Iurare in cruce consecrata*, in Poenitentiali Gregorii III. PP. cap. 7. et Bedae c. 9. IVRARE SVPER TE IGITVR, *et sanctam Crucem*, id est, super Canonem Ecclesiae, in Foris Beneharn. Rubr. *de Notariis* art. 14. IVRARE IN ALTARI. Lex Alemann. tit. 7. §. 2. *Iuret cum suis Sacramentalibus in ipso altari.* Lex Baiwar. tit. 1. c. 3. §. 2. IVRARE POSITIS MANIBVS SVPER ALTARE. Gregorius Turonensis l. 3. Hist. c. 14. IVRARE AD PORTAM *Ecclesiae super Librum et Crucem*, in Foris Oscae fol. 24. et in Foris Aragon. fol. 126. v. 129. Edit. 1624. IVRARE IN ARMILLA IANVAE. Henricus lib. 2. de Miraculis S. Germani Autiss. Suspicatur Sollerius per *armillam* hic, vt alibi non semel, annulum significari, quo Ianua solet ab egredientibus attrahi, vt a foris occludi possit, vt sensus sit: Nam si quis occluso etiam templo vel sacello S. Germani ad ianuam foris consistens et vel annulum contingens peierare ac falsi testem inuocare ausit sanctum Praesulem, *hunc quod sit reus periurii - - - pedisse qua corrigit vltio.* Aliud sonat infra *Iurare super armillam sacra.* IVRARE CORAM ALTARI. Will. Malmesburiensis lib. 2. de Gest. Regum Anglic. cap. 6. IVRARE CAPITE SVO *ad altare inclinato*, ibidem cap. 21. IVRARE SVPER PLVRA ALTARIA. Gregorius Turon. l. 5. c. 49. IVRARE INSPECTIS SACROSANCTIS, id est, non tactis, sed coram ipsis, quemadmodum iurare solebant Episcopi et Sacerdotes: nam Episcopi *super sacra iurare* vetantur, in Concilio Meldensi a 845. c. 48. Statuta Ordinis de Sempringham c. 3. IVRARE SVPER TEXTVM EVANGELII. Charta Gostridi Comitis Andegau. in Regesto Philippi Aug. Herouualliano fol. 95. IVRARE SVB TESTAMENTO DEI. Chronic. Wormat. apud Ludewig. to. 2. p. 46. IVRARE, VEL PVRGARE SE *Euangelio super caput posito.* Marcellinus Comes in Chronico, de Pelagio PP. Iuramenti ad Sanctorum Reliquias et Tumulos, crebra est mentio. *Iurare in reliquiis*, in Lege Frision. tit. 3. §. 4. IN SANCTIS IVRARE, i. tactis sanctis Euangeliis vel reliquiis, in Capitular. Caroli M. lib. 1. c. 63. IVRARE AD SACRA, eadem notione, in Wichbild Magdeburgensi art. 132. IVRARE SVPER SACRAMENTA, apud Suenonem de Legib. Castrensib. c. 8. IVRARE IN LOCO QVI DICITVR SANCTVM, in Capit. 3. a. 813. c. 10. IVRABANT POSITA *super Caput suum Cruce Domini* Presbyteri, Diaconi, vel Monachi, si de graui aliquo crimine purgare se vellent. Egbertus de Ecclesiastica Institutione p. 94. IVRARE PER SACRVM INCELEBRATVM. Leges Hoeli Boni Regis Walliae c. 7. Sacramenta porro praedicta, *Iuramenta*

menta corporalia appellantur, σωματικοὶ ὅρκοι Balsamoni, σωματικοὶ λόγοι in VI. Synodo act. 13. quod tactis, siue inspectis sacrosanctis Euangeliis, Cruce dominica, vel Sanctorum reliquiis admotis, sublata aut protensa manu praestentur: vt distinguatur a iuramentis, quae fiunt instrumento, inquit Cuiacius ad Nouell. 51. quae quidem scripto concepta sacramenta eamdem vim habent, quae corporaliter praestita, ita vt qui ea infringit, periurus aeque sit ac alter, vt definit Gregorius Nazianzenus Epist. 219. et Carm. aduersus saepius iurantes IVRARE SACRAMENTO CATHOLICAE FIDEI, quam *corporaliter* iurare: quomodo scilicet Catholici solent. Dudo lib. 2. de Morib. Norman. *Iurauerunt sacramento Catholicae fidei Patricio Rolloni vitam suam, et membra et honorem totius Regni.* *Corporale* praeterea *iuramentum* dictum videri potest, ad discrimen iuramenti sacerdotalis: quippe Sacerdotes in Concilio Meldensi, *super sacra*, seu *corporaliter* iurare vetantur. Iurare autem solent *in verbo veritatis, quod omni stipulationi praeualet in ore Sacerdotis*, inquit Ioan. Sarisber. Epist. 67. IVRARE SVPER CORPVS CHRISTI, *Crucem, et virgam nigram Scotiae.* Charta an. 1300. apud Rymerum t. 2. pag. 867. IVRARE PER DEVM, *sedis Apostolicae et Papae salutem.* Charta a. 1068. apud Fontaninum de Antiquit. Hortae pag. 395 IVRARE PER STOLA *tactis sanctis Euangeliis*, sacerdotum etiam fuit. Charta Friderici II. Imper. apud Baronium a. 1166. IVRARE PER LIBRVM ET STOLAM *in Verbo Domini* Canonicis Senensibus praecipit Octauianus Cardinalis in Charta, exarata a. 3. Alexandri IV. PP. apud Vghell. t. 3. p. 635. IVRAMENTVM AD CAPVT PECVDIS, de quo Concilium Aurelianense IV. can. 16. *Si quis Christianus, vt est gentilium consuetudo, ad caput cuiuscunque ferae vel pecudis insuper manibus paganorum fortasse iurauerit, etc.* IVRAMENTVM SVPER ARMA, quod ab omnibus ferme (praesertim Septentrionalibus) populis receptum legitur, etsi forma illius interdum diuersa fuerit. Formula 119. ex Lindenbrogianis: *Veniens iam dictus ille, adprehensa manu praedicti iudicis, vel armis sicut mos est apud omnes, 12. manu sua tertia decima distratus, vel coniuratus dixit etc* Vbi Formulae secundum Legem Romanam c. 30. apud Bignonium: *Dum sic veritas comprobatur, iam dictus ille adprehensam manum vel arma praedicti iudicis, sicut mos est, apud homines duodecima manu, sua tertia decima distractus vel coniuratus dixit etc.* SPATA TRACTA IVRARE, in Capitulis ad Legem Alaman. c. 22. Edit. Baluzianae. V. *Spatha. Per spatham suam* iurat, ac *Capitulum* firmat Carolus C. apud Hincmar. Remensem in Extemporali admonitione, apud Cellotium p. 439. CVM DEXTERA ARMATA CONIVRARE, *sacramentum confirmare*, in Lege Ripuariorum tit. 33. §. 1. tit. 56. IVRARE LATO OSCVLO. Charta an. 1202. *Vnusquisque militum propria manu lato osculo Comiti* (Forcalquerii) *Iurauerunt, quo ita etc.* IVRARE MANV POSITA *super Caput Imperatoris*, apud Theophanem in Nicephoro Generali an. 8. IVRARE POSITA MANV *super Caput eius, cum quo lis est.* Leges Hoeli Boni Regis Walliae c. 25. IVRARE MANVVM CONTACTV. Andreas Suenonis Archiep. Ludensis l. 7. cap. 7. PER PECTVS SVVM *iurabant mulieres* apud Alamannos. Leges Alaman. tit. 56. §. 2. *Tunc liceat illi mulieri Iurare per pectus suum, et dicat, etc.* An manu pectori apposita, quomodo alias Presbyteri? IVRARE IN MANV COMITIS *Dextra Data*, in Lege Longob. lib. 2. tit. 52. §. 15. IVRARE IN PECVNIA *vel Vestimento* solebant Frisiones, si res esset parui momenti. Lex Frision. tit. 3. §. 4. IVRARE SVPER SEPVLCRVM DEBITORIS, in Legibus Hoeli Boni Regis Walliae c. 27. IVRARE PER PEDES ABBATIS. Charta Sancti Ramirez

Reg. Aragonum, apud Martinezium in Hist. Pinnatensi l. 3. c. 17. SVPER MORTVORVM TVMVLOS IVRARE in iudiciis publicis, solenne fuisse apud Londonienses, obseruat Seldenus ad Marmora Arundeliana, cum scilicet aliquis e testibus nominatis decesserat, antequam testimonium suum iurasset: tum enim iurabatur a reo, quod ipse testatus fuisset, si in viuis superesset. IVRARE SVPER BACVLOS EPISCOPORVM, Hibernis et Scotis familiare. Siluester Giraldus in Topogr. Hiberniae l. 3. c. 33. IVRARE SVPER DISCESSOREM ECCLESIAE, in Canonib. Hibern. lib. 41. c. 30. *Defendit se Ecclesia etiam post obitum Principum suorum* (i. Episcoporum) *et non iuratur super illam id est, super Discessores, quia viua sunt verba illorum.* Capitis lemma eiusmodi est: *De mundialibus non iurantibus super Discessorem Ecclesiae.* Quibus quidem innuitur, stari debere Episcoporum aut Praelatorum, qui e vita discesserunt, verbis, ac factis, neque super iis iuramentum deferri debere. IVRARE SVPER FORTE. Charta Eduardi Regis Angl. in Regesto Constabular. Burdegal. f. 202. *Si vero extraneus fuerit et moretur cum domino haereditatis, si negatur, habeat aberare* (l. iurare) *super forte pignerationem per ipsum factum in haereditate domini sui sine fraude.* Infra: *Si aliquis pigneravit in haereditate sua, vel etiam aliena, quo sit praesumptio, quod de facili deieraret, vel quod alias consueuit abuti talibus pignerationibus, non credatur eidem, nisi iuret super forte, et vnum sequacem habeat, qui ibidem iuret se credere ipsum super hoc veritatem dixisse.* IVRARE SVPER TRIGINTA DENARIIS, in Legibus Henrici I. c. 65. IVRARE IN ANIMAM ALTERIVS. Obseruat Tillius l. 1. p. 252. Reges Francorum semel per seipsos seu personaliter, iurare, quando scilicet inaugurantur et coronantur: in caeteris vero occasionibus, in quibus solenniter quidpiam subditis pollicentur, in verbo regio firmant. Sed et addit, olim foedera ipsa, quae cum Regibus aliis sanciebant, non ab ipsimet sed iis praesentibus a quopiam ex aulae proceribus ad id delecto in *eorum anima.* Sic Priorem S. Martini de Campis coram S. Ludouico sacramento in *illius animam* facto inducias cum Henrico III. Angliae Rege an. 1231. pepigisse: alias inducias inter eosdem Reges anno 1244. quemadmodum se proceribus pro et coram ipso Henrico iurasse, scribit idem Tillius l. de Pactis inter Reges Franciae et Angliae p. 176. Acta Innocentii III. PP. de Philippo Aug. Rege Fr. *Faciens in animam suam iuramento firmari, quod honorifice ipsam vt Reginam tractaret.* Obseruat modo post Tillium D. Cangius iuramentum eiusmodi iis praesentibus praestari solitum in quorum Animas iurabatur, verum idem quoque factum fuisse iis absentibus ab eorum in hanc rem delegatis et deputatis certum est. Mandatum Eduardi III. Regis Angliae a. 1439. apud Ludewig to. 5. p. 461. *Eisdem Thomae et Willhelmo et eorum vtrique, ad iurandum in Animam nostram, de obseruando fideliter conuentiones - - - damus et committimus plenariam potestatem.* Sed et haec forma iuramenti non Regum duntaxat propria fuit, verum et aliorum. In Actis Innocentii III. PP. nobilis quidam *in animam* Marcualdi Senescalli Imperii iurat p. 3. Iurabatur etiam in animam vniuersitatis, *Statuta pacis in totius vniuersitatis Animam Iurare*, apud Guillel. de Podio Laurentii cap. 40. † IVRARE LANGVOREM, dicebatur is, qui ne iuri die assignato staret, morbum obtendebat, cui *terminum languoris* concedebant iudices. Scacar. S. Mich. apud Cadomum an. 1123. † IVRARE TERRAM dicitur vassallus qui legitimo successori domino ipso exigente, fidelitatem et homagium exhibiturum se iuramento promittit. Ch. Mss. Innocent. III. IVRARE IN ANIMA, pro *in animam*, in Charta Alexandri PP. apud Bromptonum pag. 1131. IVRARE

IN

IN REGEM. Literae 1489. apud Fontaninum de Antiquit. Hortae p. 490. IVRARE IN POSSE REGIS. Leges Aragonicae, apud Blancam pag. 771. IVRARE etiam VICARIIS MANIBVS, id est, per alios, dicebantur Monachi, quibus iurare interdictum erat. Arnulphus Lexouiensis in Epist. ad Abbatem S. Ebrulfi. IVRARE MORE MINORVM apud Rolandinum in Summa Notariae cap. 7. rubr. 3. Cuiusmodi autem fuerit minorum iuramentum docet idem c. 1 rubr. de venditione a minore facta. SACRAMENTVM TRINICVM. Charta Massiliensis, apud Guesnaium, in Annalibus Massil. pag. 356. *Et vt haec perpetuo inuiolabiliter obseruentur, statuimus, quod vniuersi ac singuli homines ciuitatis inferioris Massiliae Sacramento Trinico et incommutabili ad haec obseruanda specialiter teneantur.* IVRAMENTVM PACATIONIS, qua quis, vt cum eo, quem ostendit, pacem faciat, vel obtineat, culpam quodammodo eluit. Leges Henrici I. Regis Angl. c. 36. PERFECTORIVM SACRAMENTVM, decretorium, τέλειον, vt est in Iure Graeco Rom. L. 2. p. 119. Lex Frision tit. 14. §. 2. SACRAMENTO FRACTO, vel *frangente iurare, frangere:* haec enim idem ac vnum sonant. Leges Henrici I. c. 46. *In furto. incendio - - - et eis, quae ad disfactionem pertinent, omnes Fracto iuramento iurent, etc.* Infra: *Francigenae et alienigenae in verborum obseruantiis non Frangunt.* PLANVM IVRAMENTVM videtur illud appellari, quod summarie, et de plano fit, sine delectu verborum; quod inde colligitur, quia *iuramentum fractum*, quod opponitur *plano*, dicitur praestari, *cum verborum obseruantiis.* Leges Henrici I. cap. 9. *Differt autem - - - si quid bello vel lege sacramentali, Plena* (l. *Plana*) *vel frangenti, vel etiam iudiciali repetatur.* Cap. 64. *Qui ex paterna cognatione erunt, Plano se sacramento iuraturos aduertant.* SACRAMENTVM RVPTVM, tunc intelligitur, *quando praesentibus sacrosanctis Euangeliis aut armis sacratis, ille, qui pulsatur, cum Sacramentalibus suis coniunxerit, et non ausus fuerit iurare et aut ipse aut aliquis de Sacramentalibus eius se subtraxerit, tunc intelligatur Sacramentum Ruptum*, in Lege Longob. L. 2. tit. 55. §. 7 ad. de §. 14. Edictum Rotharis Regis tit. 109. §. 8. et Leges Luithprandi Regis tit. 41. §. 1. SACRAMENTVM FATVVM, dicitur, cum quis aliter, quam se res habeat, iuramento firmat; sed tamen secundum conscientiam, et mentem suam. Bracton. L. 4. tract. 5. c. 4. §. 1. Adde Fletam L. 5. cap. 22. §. 9. IVRAMENTVM INHONESTVM apud Guil. de Nangiaco in Vita S. Ludouici p. 364. et Gaufridum de Belloloco in Vita eiusd. Lud. c. 32. quod a Ioinuilla p. 120. *Vilain serment* appellatur, V. Notas Cangii ad eundem Ioinuillam. SACRAMENTVM LIGATVM, id est, *ligium.* Charta Fulconis Abbatis Corbeiensis an. 1055. ex Tabulario Corbeiensi f. 2. SACRAMENTVM DE MANV TOLLERE dicitur is, cui iurari debet, cum rem sacramento alterius dirimere negat, in Leg. Burgund. tit. 8. §. 2. MITTERE ALIQVEM in SACRAMENTVM, illud ab eo exigere, in Lege Longobard. L. 1. tit. 33. §. 1. AD SACRAMENTVM ALIQVEM DEDVCERE, illud ab eo exigere, in Legibus Ratchis Regis Longob. tit. 7. Astulphi Regis tit. 10. 11. etc. IVRARE CONTRA PACEM. Poenitentiale Fulberti Carnot. Episc. *Si quis iurat contra pacem, vno anno poeniteat cum eleemosynis, et redeat.* MAGNVM SACRAMENTVM, in Regiam Maiestatem lib. 1. c. 13. §. 4. quod fit ad S. Euangelia. IVRARE SVPER ANIMAM SVAM, *in porta Ecclesiae super Librum et crucem*, in Foris Oscae a. 1247. fol. 14. IVRARE PER CAPVT CHRISTIANI. Fori Oscae an. 1248. fol. 14. IVRARE CAPVT PATRINI. Fori Oscae an. 1247. fol. 6. IVRARE COMPAGNIAM, societatem inire, et iuramento stabilire, Caffari Annal. Genuens. ad an. 1157. apud

apud Murator. t. 6. col. 269. IVRARE CONSVLATVM, sacramentum praestare Consulatum suscipiendo. Idem Caffarus ibid. col. 263. IVRARE FILIAM, puellam sacramento despondere. Rigordus de Gestis Philippi August. Reg. apud Duchesnium t. 5. p. 31. V. *Iurata*. IVRARE HONOREM, fidem et seruitium polliceri. Agnellus in Libro Pontif. apud Murator. to. 2. p. 184. IVRARE MANDATA, scilicet se ea seruaturum. Bartholomaeus Scriba Annal. Genuens. l. 6. ad an. 1227. apud Murat. t. 6. col. 452. IVRARE REGIMEN, de officio bene gerendo sacramentum praestare. Reginina Paduae ad an. 1320. apud Murator. t. 8. col. 432. IVRARE VITAM, MEMBRA ET BONA, de his omnibus securitatem sacramento asserere. Epistola Innocentii PP. II. t. I. Operum S. Bern. Edit. 1690. inter Notas col. LVII. IVRARE ALIQVEM PER TERRAM SVAM, mendum pro *Iuuare* in Charta an. 1230. to. 4. nouae Gall. Christ. inter Instrument. col. 30.

IVRARIA. (1) Officium seu dignitas Scabini, vel Iurati vrbis, († vel potius incolarum vrbis vniuersitas, sacramento inuicem adstricta, communiae ius atque priuilegium, Gall. *Iurage* et *Iurée*.) Instrum. a. 1255. ex Tabular. Corbeian. (2) † Officium eorum qui rebus vendendis pretium imponebant, qui *Iurati* appellabantur. Correct. Stat. Cadubr. c. 78.

IVRATA. (1) Desponsa, pacta, sacramento interposito, c. *Ex literis* de sponsalib. impuber. *Puella quaedam anno 12. Iurata et desponsata fuit cuidam puero 9. vel 10. annorum.* (2) Anglis, est numerus duodecim legalium hominum iuratorum, per quos omnis fere facti probatio fit, et ex quorum *veredicto* iudex sententiam suam conficit et profert. Duplex autem Iudiciorum est species: altera, quae fit per *assisam*; altera per *iuratam*, vel per *assisam in modum iuratae*. Per *assisam* lites dirimuntur, quae instrumentis aut chartarum probationibus innituntur, vel cum partes de facto consentiunt, aut de assisa. Per *iuratam* vero, quae incertae sunt, nec constant; ita vt vel per *inquisitionem*, vel per *iuratorum* ac Sacramentalium depositiones, quas *veredicta* vocant, rerum veritas a iudicibus indagari debeat. *Iuratarum* variae sunt species, *delatoriae*, scilicet, et *iudiciariae*. IVRATA DELATORIA ea est, quae delinquentes rimatur, eorumque nomina vna cum delictis ad iudicem defert, vt in examen vocati iuris subeant sententiam, siue ad condemnationem, siue ad deliberationem: dicitur haec etiam *Inquesta*. Duplex est haec *Iurata*, *maior* et *minor*. *Maior*, cui totius Comitatus lustratio, vt in *Assisis*, et *Sessionibus Pacis*, nec non in Curia Regii Tribunalis demandatur, et alias dicitur *Grandis Iurata*, alias *Magna Inquesta*. *Minor*, cui minor iurisdictio, vt vnius Hundredi in *Sessionibus Pacis* creditur. IVRATA IVDICIARIA, ea est, quae de summa litis, quoad factum decernit, priusquam iudex de iure pronunciet. Haec item duplex est, *ciuilis* et *criminalis*. *Ciuilis*, quae in ciuilibus actionibus inter subditum et subditum cognoscit. *Criminalis* quae de criminalibus inter Regem et subditum, et ex hoc genere illa est, quae Anglis dicitur *The Iury of life and death*, id est, vitae et mortis iurata. Singulae autem quae de iure agunt, suas habent Iuratas, sed alicui supradictarum specierum referendas. IVREA, eadem notione, in Chartulario SS. Trinit. Cadom. fol. 60. (3) IVRATA seu *Iurée*, in Regesto *Olim* fol. 115. Campanis tributum quod *Iuratis* burgensibus imponitur, et domino feudali praestatur. Eiusmodi autem erat, vt quiuis *Iuratus* sex denarios de *librata* immobilium, facta ad id eorum aestimatione, domino quotannis exsolueret, a *Maiore* et *Iuratis* exigendos: vt est in Charta Libertatum Trecensium Theobaldi Campaniae Comitis, quam refert Pithoeus ad Consuetud. Campan. art.

art. 2. Assisiae Campaniae an. 1285. fol. 29.

† IVRATIA, officium *iurati.* Statut. Rob. reg. Sicil. Ms.

IVRATILIS, pro *Iurabilis*, de quo iuratur, V. *Feudum iurabile.*

IVRATICVS, *Scholasticus*, *Iurisperitus*, in Gloss. Isidori. V. *Iurista.*

IVRATIO, sacramentum, quo vasallus sese adstringit erga Dominum castrum suum ei redditurum irato et pacato. Regestum Castri Lidi in Andibus fol. 65.

IVRATOR. (1) Idem qui *Sacramentalis, compurgator*, vti attigimus in voce *Iuramentum.* Latinis vero Scriptoribus *Iurator* dicitur, qui ad iuramentum adigit, *Iuratus*, qui iurauit. V. Turnebum l. 19. Aduers. c. 12. (2) IVRATORES praeterea erant ii, qui vice alterius iurabant. Verbi gratia apud Vitalem Episcopum Oscensem: *Infancio non tenetur iurare in prima vice in quantitate, quae sit usque ad centum solidos: sed debet Iuratorem, qui iuret.* (3) IVRATORES IC. Anglis dicuntur duodecim homines, qui in quolibet fere iudicio siue ciuili, siue criminali, de facto prius decernunt, quam iudex de iure pronuntiet. Ita Cowellus. V. veterem consuetud. Norman. c. 69. et supra *Iurata* 2. IVRATORES ONERATI. Vetus Inquisitio apud Dugdalum in Antiquit. Waruicensis Prouinciae p. 665. *Inquisitio 12. Iuratorum capta ad hunc visum coram Galfrido de Okenham Senescallo per Sacramentum Ancelini de Gliftona, etc. Iuratorum oneratorum de antiquis consuetudinibus istius domini, etc.* (4) IVRATORES *de Deo vel de Virgine Mariae vel de Sanctis*, qui de Deo et Sanctis contumeliose loquuntur, in Statutis Io. Piscis Aq. Archiep. correctis per Aegidium Cardinalem Commissarium delegatum apud Montem Flasconem 2. Octobr. 1368. ex Schedis Praesidis de Mazaugues.

† IVRATORIA, fideiussio sacramento firmata. Ch. a. 1267. ap. Cenc. inter cens. eccl. Rom.

IVRATORIVS, iuramento confirmatus. Vita Innocentii III. PP. ex Baluzio, apud Murat. to. 3. p. 491. col. 2.

IVRATVS. (1) Sacramento adstrictus alicui domino. Gloss. Gr. Lat. MS. Ὁμοτὴς, ὁ ὀμνὺς, Iurator, Iuratus. Statius l. 2. Thebaid.

- - - - *Exit in vnum*
Plebs ferro Iurata caput.

(2) IVRATVS AD ASSISAM. Modus tenendi Hundredum pag. 139. *Item dicunt, quod S. Natinus domini est aetatis 20. annorum et manet infra istud dominium annum et diem, et non est iuratus ad Assisam domini Regis, id eo ipse in misericordia.* (3) IVRATI AD ARMA. Mandatum *super Iuratis ad arma* in Addit. ad Matth. Paris. p. 148. Mox in eo Mandato additur, vt *Iurati ad arma* teneantur, quoties contigerit, *hutesium leuari* super perturbatores pacis, vel malefactores, aut latrones, eos insequi de villa in villam, donec capiantur. Fleta l. 1. c. 24. §. 12. *Item quod quilibet inter 15. annorum et 60. aetatem in domo sua habeat arma secundum quantitatem terrae suae, aut catallorum suorum, et quod ad hoc sint omnes liberi huiuscemodi aetatis, in patria morantes Iurati, etc.* §. 13. *Qui minus in catallis habuerit quam 20. marcatas ad gladios, cultellos, et alia minuta arma sint Iurati.* (4) Consul, Scabinus, Consiliarius vrbis, Gall. *Iurat*, vt in plerisque Consuetudinibus municipialibus, quas Raguellus laudat in hac voce. Leges Palatinae Iacobi II. Regis Maioric. c. 3. SS. Iunii pag. LVI. (5) IVRATI plerumque etiam dicuntur quilibet Oppidani, qui acceptis a Rege vel Domino communiae iuribus ac priuilegiis mutuam sibi fidem iurabant, vt videre est in Litteris Iohannis Comitis Pontiui pro Abbatis villa, an. 1184. concessis et insertis in Litteris Ioh. Franc. Regis a. 1350. apud D. Secousse to. 4. Ordinat. Reg. p. 55. et seqq. Sic ibi n. 1. V. *Communne* 2. IVRATI, nude, vel *Iurati magistri*, in collegiis artificum dicuntur, qui inuigilant, vt statuta quae totius corporis vtilitatem spectant, diligenter obseruentur, Gall. *Iurès*,

Iurès, *Maitres jurès*, German. Geschworne. Robertus *Goulet*, in Compendio Iurium Vniuersitatis Paris. fol. 11. *Pergamenarii quatuor*, *scilicet quatuor magistri Iurati etc.* (6)

IVRATVS DISCIPVLVS. Transactio inter Abbatem et Monachos Crassenses a. 1351. *Ego Huguetus Artusii Clericus de Crassa*, *Discipulus Iuratus eiusdem hanc cartam scripsi.*

† IVRAVISVS, computi vel facti probatio coram iis, qui id ex officio vel iure praestant. Ch. Ms. Phil. Pulc. a. 1320. V. *Iurata* 2.

IVRCTVM, τύμβος, *sepulcrum*. Supplem. Antiq.

IVREA, V. in *Iurata* 2.

IVREDIVM. Charta Rotroci Comitis Perticensis a. 1136. apud Ioh. B. Souchetum ad Vitam S. Bernhardi Tironensis Abb. qua concedit *rachata venditiones*, *armaturam*, *equitaturas*, *laudimia*, *releuamenta*, *tallias*, *corueias*, *biannos*, *fidem*, *homagium*, *Iuredium*, *retentionem feudi per aduocatum*, *etc.* Vbi *Iuredium* videtur esse, quod Practici Gallici *Iurée* vocant, seu iurata, quae est species Iurisdictionis, quae exercetur a Scabinis inter *Iuratos*, qui *hommes* et *femmes de iurée* dicuntur in Consuetudine Vitriacensi, art. 78. *Redevables de turée*, id est, iuratae obnoxii, in Trecensi, art. 2. *Iurez de Commune*, in Rupellensi art. 21. V. *Iurata* 3.

IVRELLA, piscis genus, Vide *Donzella*.

IVRE-MANENTES, qui residentiam in loco debent ex iure debitam. Leges Forestar. Scotic. c. 7. §. 1.

IVRE-MANENTIA quae alias *ressseandisia*. Charta Theob. Campaniae Comitis an. 1233. apud Chopinum l. 3. de Sacra Polit. tit. 3. n. 9. *Et Iure-manentiam quam habent in dictis villis*, *etc.*

† IVRETICVS, *scholasticus*, *legisperitus*, in vet. Gloss. Cod. 7641. V. *Iuraticus*.

IVRGIVM. Chronicon Cauense apud Murator. to. 7. col. 958. *Statuimus igitur vt omnes et singuli Abbates - - de foris venientes sine cuculla - - ac sine calcariis vel stiuariis vel Iurgiis portam monasterii nostri intrare non audeant*, *nec secum in ipso monasterio arma deferre praesumant sine nostra speciali licentia.* Vox forte mendosa.

IVRIDICA, nude, Iuridicus dies, vel ipse consessus iudicum, Gall. *Audience*, *Seance*. Processus an. 1459. ex Regesto *Columba* Camerae Comput. Prouinciae.

† IVRIDICALIS DIES, Vide in *Dies*.

IVRIDICE, legitime, apud Ludewig. t. 6. Reliq. MSS. p. 67.

IVRIDICINA, iurisdictio, administratio. Tertull. de Pallio c. 3. *Cato Iuridicinae suae tempore Graecis fauit.*

† IVRIDICIVM, ius. Chartul. eccles. colleg. de Castel. super Indr.

IVRIDICVS, δικαιοδότης, in Gloss. Graec. Lat. Capitolinus in Antonino: *Datis Iuridicis*, *Italia consuluit ad id exemplum*, *quo Adrianus consulares viros reddere iura praeceperat.* *Iuridicus Alexandriae*, de quo in Cod. Iuridicus Aegypti, Assyriae, per Flauiniam, etc. in vet. Inscript.

IVRIDICI DIES, ἔμπρακτοι, in L. 2. Cod. Th. de Feriis.

IVRIFICARE, ius dicere, in Charta Hisp. aerae 1010. apud Anton. de Yepez in Chron. Ord. S. Benedicti t. 5. p. 456.

IVRISDICTIO, diuisim. Charta vetus in Actis Murensis. Monasterii p. 18. *De iuris sui dictione in ius Sedis Apostolicae emancipauit.*

† IVRISDICTIONALIS, ad iurisdictionem seu iustitiam pertinens. Ch. Ms. a. 1336.

IVRISFIRMA, Practicis Hispanis, inquit Blanca, in Commentario Rerum Aragon. pag. 751. est tum in Regum, aliorumue iudicum, tum etiam regni, atque omnium non rectos impetus, iuris ac legum firma et moderata dominatio, inuenta potissimum, vt praeceps iudicum celerius Magistratus, interdicto interposito retardetur, ne quid perturbatum sit, aut a legibus discrepans, vel praeposterum. Eius autem finis est, vt cum de stando et parendo iuri,

iuri, coram ipso Iustitia, firmo et grauiter assecueretur: illius interdicto interposito, fortunae rei ab iniusta regiorum iudicum iniuria arceantur. Ab eo autem, quod de stando iuri cauebatur, *Iuris firma* dicta est. V. *Firma.*

IVRISTA, qui Iuri Ciuili, vel Canonico dat operam, Iurisconsultus, (Gall. *Iuriste*, vel *Iurista.*) Fori Aragon. l. 5. fol. 123.

IVRISTARE, litem mouere. Charta Alberti *de Tanailes*, e Chartulario S. Quintini in Insula pag. 34. *Illi constituerunt obsides aduersus omnes, qui super his iuristare voluerint.* Sed forte legendum diuisis vocibus *Iuri stare.*

IVRITHRVM, Papiae, *potionis species.* V. *Viriteum* et *Cagnidium.*

† IVRMARCHA, limitum iudex, a *Marcha*, terminus, limes. Ch. an. 1080. to. 2. Hist. Cassin. p. 276.

IVRNALE, i IVRNALIS, Vide in *Iornale.*

IVS. (1) *Dictum, quia iustum est,* inquit Isidorus lib. 5. Orig. cap. 3. Alii a *iusso* per apocopen *Ius* deductum volunt, quod nihil aliud sit, quam quod natura, vel ciuitas, vel populus, vel consuetudo iubeat. Si credimus Gersonio contra adulatores Principum consid. 8. *Dictio haec ius non significat semper iurisdictionem seu iustitiam, sed significat interdum potestatem quae non est iusta,* vt ipse interpretatur vocem *Ius*, quae occurrit 1. Reg. 8. 11. quam vocem *Exactionem* reddit Glossa interlinearis ordinaria. † IVS ALLODIALE, quo praedium ab omni praestatione liberum possidetur. Supplem. Io. reg. Aragon. ad Papam. † IVS ANIMARVM, ius capite plectendi. Stat. Auenion. an. 1243. IVS ANNALIVM, V. *Annalia.* † IVS BANNENSE, *bannum* seu interdictum promulgandi. Ch. Ms. Alex. PP. III. ann. 1179. IVS CAPITALE, ius domini capitalis, Gallis *Droit du Seigneur.* Charta ann. 1288. e Chartular. S. Vandregesili tom. 1. pag. 162. IVS CAROLI. Wichbild Magdeburgense art. 1. §. 3. *Ius ciuile seu municipale, quod homines vnius ciuitatis seu fori concluserunt inter se tenentes, iuxta eorum arbitrium et antiquas consuetudines, quemadmodum Colonienses circa Ius Caroli confirmatum habent.* Et art. 43. † IVS CASTRENSE DVPLEX, iurisdictio spiritualis et temporalis in castro. Ch. ann. 1228. tom. 2. Annal. Praemonstr. Prob. p. 480. IVS CATENAE, quod custodi carceris praestatur ab incarcerato pro cibo et potu. Constitutio Ludouici Regis Ierusalem et Siciliae ann. 1352. ex MS. D. Brunet fol. 98. IVS DE CHALEYME, seu *Ius de forgeage.* Sic in Dumbarum Tractu vocatur vulgariter ius fabri ferrarii. IVS COELI, auctoritas Episcopi, sic dicta quod a Deo illam habeant Pontifices. Chartularium S. Vandreg. to. 2. p. 2000. IVS COMESTIAE, V. *Comestia.* IVS COMMVNE, appellant ius illud, quo in Gallia vtuntur ciuitates, consuetudines municipales, cui opponitur *Ius scriptum* seu *Lex Romana*, in Statuto Philippi Pulcri an. 1302. pro reformat. Regni c. 48. Etiam Angli *Ius ciuile Anglorum* vocant Decreta Guillelmi I. † IVS CONGRVI, seu conuenientiae. Consuet. Neapol. Ms. † IVS CONSVETVM, quod vsu tantum praeualuit et consuetudine inductum est. Chr. an. 1135. apud Oefel. to. 1. Script. p. 710. † IVS CONSVLARE, quod ad comitem, qui et *consul* dicebatur, pertinet. Ch. an. circ. 1034. to. 1. Prob. Hist. Brit. pag. 373. IVS CORPORALE et INCORPORALE, quibus, vt videtur, verbis quodlibet iuris vel seruitii genus exprimitur. Charta a. 1294. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 73. *Donauit praedicta D. Beatrix praedicta omnia et singula, - - - siue praedicta donata consistant in dominibus - - - Iuribus corporalibus et incorporalibus, directis et vtilibus dominiis.* V. in *Corporalia.* IVS CREDENTIAE, quod domini habebant in rebus praesertim ad victum necessariis, quas sine praesenti pecunia emebant a subditis, quasue ab illis mutuo sumere iis fas erat. V. *Cre-*

Credentia. IVS CVRIALITATIS ANGLIAE VEL SCOTIAE, V. in *Curiales.* † IVS DECIMALE, ius percipiendi decimam. Ch. Mſ. ann. 1241. † IVS DOMINII, quod ad fiſcum dominicum pertinet. Ch. Mſ. ann. 1214. IVS DVPLICATVM, quod Anglici Practici *dreit dreit* vocant, dicitur habere ille, qui poſſeſſionem et proprietatem habet. Bracton. lib. 4. tract. 4 cap. 4. lib. 5. cap. 28. §. 2. IVS ECCLESIASTICVM. Praedia et immobilia dabantur poſſidenda, aut iure *proprietario* ſeu *proprio*, aut *beneficiario* ſeu *precario*, hoc eſt, *ad proprium*, vt loquebantur, vel ad feudum, aut ad vſumfructum: *iure vero Eccleſiaſtico* ea poſſideri ab Eccleſiis dicebantur, quod Clericis et Presbyteris iis vti et frui conceſſum eſſet, vt propriis, ita tamen vt ea donare aut vendere iis non liceret. Eiusmodi *donationum formula talis erat*, quae paſſim occurrit in Chartis Tabularii Bellilocenſis in Lemouicibus. Vide Vitam Aldrici Epiſc. Cenoman. n. 9. 39. et p. 37. vbi *more Eccleſiaſtico* in Charta Ludouici Pii occurrit. Praeterea Chartam Ottonis M. Imp. apud Strangefolium lib. 2. Annal. Circuli Weſtphal. p. 185. et Baluzium in Appendice ad Capitul. n. 37. 38. 104. 109. IVS EMPHITEOTICARIVM, quod percipit dominus capitalis ob praedium aut quiduis aliud in *emphyteuſin* datum. Donatio Beatricis de Medullione Humberto Dalphino Caſtri de Auiſano cum vniuerſis iuribus ad dictum caſtrum pertinentibus, *cauallagiis*, *coroatis*, *fogagiis*, *cenſitis*, *acapitis*, *ſeu Iuribus Emphiteoticariis*, *allodiis*, *proprietatibus*, *iuribus corporalibus*, etc. an. 1294. tom. 2. Hiſt. Dalphin. p. 74. † IVS EQVESTRE, quo dominus feudalis a vaſſallis exigere poteſt vt cum ipſo in exercitum equis inſtructi pergant. Inuent. Chart. reg. ann. 1482. † IVS FEVDAGII, quo quis potioris feudi appendicias eadem ratione poſſidet. Reg. Cam. Comput. Pariſ. IVS FORENSE, ciuile, cui opponitur Eccleſiaſticum, apud Chunradum de Fabaria de Caſibus S. Galli cap. 5. IVS FORENSE, etiam appellatur id quod ex *foris* ſeu nundinis percipitur. Ch. Mſ. Alex. III. an. 1179. † IVS GENTIVM, naturali opponitur atque magnatum vim et vſurpationem ſignificat, in Lit. manumiſſ. an. 1320. IVS HAEREDITARIVM. Adreualdus de Translat. corpor S. Benedicti cap. 2. *Datis pro eodem agro in mutua viciſſitudine praediis, quae ſi a parentibus iure haereditario relictis poſſidebat.* IVS IMAGINARIVM. Formula vetus: *Conſtat, me non Imaginario Iure, nec vllo cogentis imperio vendidiſſe. etc.* † IVS INCANTVS, quod principi ſoluitur pro licentia auctionandi bona debitoris Bonif. Areſtor. Part. Prov. to. 2. part. 7. lib. 2. IVS INCORPORALE, V. *Corporalia.* † IVS LAVDANDI, quod domino feudi penſitatur pro facultate alienandi feudum Ch. Mſ. a. 1354. V. *Laudare* 5. † IVS MARINARIVM, maritimum. Conſtit. Iac. Reg. Sicil. c. 43. IVS MONTANVM, f. id quo ex vineis quae in monte poſitae ſunt exigebatur. Charta ann. 1298. apud Ludewig. to. 4. p. 117. *Alias poſſeſſiones in villa Meukendorf iuxta Wiennam, videlicet ſex vrnas vini montani Iuris, et ſexaginta denarios de quodam agro.* † IVS MONTIS, idem, in Ch a. 1240. apud Pez. t. 6. Anecd. part. 2. p. 94. IVS MORTVARIVM, Gall. *Droit de mortuage*, ius quod ſibi olim in bona defunctorum attribuebant Parochi. Charta an. 1264. apud Ludewig. t. 4. p. 233 IVS MVNDANVM, pro *Montanum*, vt videtur, ſaltem eadem notione. Charta Comitis de Stuin an. 1164. apud Ludewig. to. 4. p. 112. *Ab antiquo in eadem villa habuimus vnam mageriam cum aliis reddibus et Iure Mundano, et decimas vini in eo monte, qui adhuc Zwetverberch nominatur.* † IVS NATVRAE, quod filii habent in bonis parentum. Teſtam. Mſ. ann. 1474. IVS NAVLAE, f. quod pro tranſuectione exigitur. Hiſt. Nouientenſis Monaſt. apud Marten. to. 3. Anecd. c. 1132. *Molendina cum piſcationibus*

et forestis, *Ius naulae cum inuestigatione auri*, *bannus totaliter cum omni libera vtilitate*. V. *Naulum*. † IVS NVPTIARVM, quod a nubentibus parocho praestatur. Ch a. 1273. in Chartul. Cluniac. † IVS OPERALE, quo operas a subditis dominus exigere potest. Chr. Mf. ann. 1237. † IVRA PAROCHIALIA, vocantur potissimum sacramenta, quorum administratio ad parochum iure suo competit. Ch. Mf. an. 1202. IVRA PILAE. Synodus Limensis an. 1586. *Quod Visitatores aliqui dum visitant, quamuis ita excepti, vt nihil victus vel rerum necessariarum ipsis desit, vlterius ab Ecclesiis exigant aliquod pesos, quos iura pilae vocant - - statuimus vt visitatores ab eiusmodi excessibus abstineant*. V. *Pesus*. † IVS POSITIVVM, quod ab eius auctoritate pendet, qui illud statuit. Theod. de Niem to. :. Conc. Constant. part 15. col. 4. IVS POTESTATIVVM, V. *Potestatiuum*. IVS PROPRIVM, V Proprium. IVS PRAETORIVM f. ius absolutum, cui nihil addi possit vel detrahi, ipsius corrigendi gratia, quia *Ius praetorium* antiquis IC. dicebatur, vt habet Papianus, *quod praetores introduxerunt, ad iuuandi, vel supplendi, vel corrigendi iuris ciuilis gratia*. Testamentum S. Remigii apud Miraeum tom. 1. p. 1. *Ego Remigius Episcopus ciuitatis Remorum*, *Sacerdotii compos*, *testamentum meum condidi Iura Praetoria*, *atque id codicillorum vice*, *valere praecepi*, *si ei iuris aliquid videbitur defuisse*. IVS AD REM, IVS IN RE. Compendiosa beneficiorum Expositio f. 32. recto: *Ius ad rem quaeritur nominatione*, *mandato*, *collatione et prouisione non acceptata*. Vbi et ista verba: *Regula asserit Papam tollere posse ius ad rem*, *non ius in re*. † IVS RVSTICVM, vel VRBANVM, quod ad rus vel vrbem spectat. Ch. Mf. Henr. VI. reg. Angl. † IVS SACERDOTVM, archidiaconi scil. et decani. Ch. Mf. an. 1122. IVS SCOLARIVM, ius tenendi scholas et publice docendi. Charta apud Ludewig. tom. 5. Reliq. MSS. pag. 23. IVS PROVINCIALE, prima iurisdictio, primum forum, a quo prouocabatur ad *Ius generale*, seu supremam Curiam. Andreas Suenonis lib. 7. Legum Scaniae col. 1. IVS SCRIPTVM, vocant Galli, quod alii *Ius ciuile*, seu *Legem Romanam*, quo Prouinciae aliquot in Gallia reguntur. cui opponitur *Ius commune*, seu ius consuetudinarium municipale, quo quaeque fere ciuitas vel regio gaudet. Statum Philippi Pulcri a. 1302. pro reformatione Regni c. 48. IVS SVEVIAE, V. Ius Saxonicum lib. 1. art. 18. et 19. † IVS TERRENVM, seculare, haereditarium, ecclesiastico opponitur. Ch. in Tabul. maior. Monast. IVRA TEVTONICA, leges Teutonicae. Diarium belli Hussitici apud Ludewig to. 6. p. 184. † IVS TVRNI, quo quis praedium ab agnato distractum, pretio emtori reddito, redimit; quod ad *turnum* seu ordinem agnatorum fiat. Ch. Mf. an. 1341. IVS VRBANVM, ciuile. Charta Leopoldi Ducis Austriae an. 1229 apud Ludewig. to. 4. p. 39. † IVS FACERE ET RECIPERE, litigare, actoris vel rei partes agere Reg. Cam. Comput. Parif. (2) Merces, salarium. Synodus Limensis ann. 1586. *Iudices et Notarii non accipiant ab Indis Iura pro vlla re quam ipsis expedient*.

IVSCELLARIVS, ζωμεπὸς, *cotus*, in Supplem. Antiq. in aliis Glossis ζωμοποιὸς

† IVSCELLATVS, *iuscello*, iusculo conditus. Alex. Iatrosoph. Mf.

IVSCELLVM, ferculi genus. Chron. S. Trudonis lib. 13. to. 7. Spicileg. Acher. p. 508. *Praepositus Hasbaniae pro ferculo leguminis*, *Iuscellum commutabat confectum vino*, *ouis et sanguine*. Laurent. in Amalthea: *Iuscellum*, *exiguum Ius*, *Iuscellarius*, *Qui facit Iuscellum*. V. *Iussellum*.

† IVSDICENS, vnica voce, iudex. Ch. Mf. a. 1385.

IVSERANVS, catena aurea certa ratione elaborata. Testamentum ann. 1522. *Iocalia tam aurea quam argentea*, *vt sunt cathenae*, *Iuserani*, *bagnae*, *perlae*, *etc*.

IVSERMA, spiculum, V. *Insterma.*
IVSO, deorsum, . *Iusum.*
IVSSELLVM, pro Iusculum, in Vita S. Valarici cap. 24. V. *Iuscellum.*
IVSSIO, diuisio, Gall. *Partage.* Leges Leutprandi apud Murator. tom. I. part. 2. p. 65. *De Iussione, siue diuisione, de rebus infantis.*

IVSSORIVM, *praeceptio*, ita lego in Gloss. Isid. pro *Iussorianem.* Laurentius in Amalthea: *Iussoriamen*, f. non ita male. Graeuius *Iussoria.* Verus in Epistola ad Desiderium Cadurcensem Episcopum: *Iussorium vestrum accepimus, etc. Iussio*, eadem notione, sed maxime Principis. Anastasius in S. Siluerio: *Tunc indignata Augusta misit Iussiones ad Vilisarium Patricium.*

IVSTA. (1) Gall. *Iauste*, monomachia ludicra, hastiludium singulare. Willelmus Malmesbur. lib. 2. Hist. Nouellae p. 187. *Tentauere primo Regii proludium pugnae facere, quod Iustam vocant, quia tali arte crant peritie.* Vocabuli etymon quidam accersunt a voce Latine *Iuxta*, et Gallica, *Iouxte*, i. prope, quod non eminus, vt in praeliis, vti vocant, campalibus, sed cominus lanceis aut ensibus res geratur. Eo quod in *Iusta* duo solum, vt mox dicitur, aut pauci vtrinque pares numero decertarent, Carolus de Aquino *Iustam* potius dictam putat a *Iusto*, id est, pari congredientium numero, paribus item armis, quam a *iuxta* aduerbio Liuius lib. 26. col. 57. *Sudibus inter se in modum Iustae pugnae concurrentes.* Differebat autem *Iusta* a torneamento, quemadmodum species a genere. Torneamentum enim vniuersim dicebatur omnis ludicra decursio militaris: *Iusta* vero pugna aut praelium, quod in torneamento fiebat. Deinde *Torneamentum* plurium et turmatim congredientium, *Iusta* singulare erat certamen. Vnde recte Niceph. Gregoras lib. 10. dixit *Iustam*, quam voce Graecobarbara, vt et Ioh. Cantacuzenus, τζούστραν appellant, μονομαχίας ἔνδειξιν ἔχειν. Confecta namque prima militari decursione, et finito omnium, qui vna simul aderant, ex vtraque parte, praelio ad singulare certamen, seu ad *Iustam* progrediebantur. IOSTA, idem quod *Iusta*, in Computo ann. 1327. et 1328. to. 2. Hist. Dalphin. pag. 216. IOSTRA, eadem notione, Ital. *Giostra.* Chronicon Dominici de Grauina tom. 12. Muratorii col. 557. V. *Iousta* (2) Mensurae liquitorum species, quasi *Iusta mensura*, quantum cuique sufficit potus subministrans, *Iusto*, Occitanis. Vgutio: *Olla vel vlla, mensura parum minor quam Iusta.* Lanfrancus in Decretis pro Ordine S. Benedicti col. 8. *Ad Cellarii ministerium pertinet, omnia vasa cellarii et coquinae, et scyphos, et Iustas, et caetera vasa refectorii, etc.* et alibi non semel, vnde emendandum Limborchius Sent. Inquisit. Tolos. p. 132. vbi perperam *Insta vini.* IVSTA DEMESVRALIS, TERTIERA. Consuetud. MSS. festiuitatum Monasterii Solemniac. in Lemouicibus: *Dominicâ in quinquagesima* (habemus in refectorio) *Iustas desmesurals de vino puro - - - in octabis Paschae X. oua et Iustas demesurales de vino puro.* Iterum atque iterum memoratur ibi *Iusta demesuralis*: quae videtur esse vas vinarium capiens consuetam statutamque Monacho vini mensuram; cui id vnum additur in festis paulo solemnioribus, vt *Iusta demesuralis* sit de vino puro; at in festis maioribus maxime solemnibus mensura vini dabatur tertia parte maior solita. Sic intelligo *Iustam tertieram* de qua non semel in iisdem consuetudinibus: *in die Epiphaniae - - - Iustas tertieyras de puro vino - - - in Resurrectione Domini - - - Iustas tercieyras et cornutas - - - in die Pentecostes - - - Iustas tercieyras, etc.* V. *Iusterus* et *Iuta.* (3) Pro Mensura frumentaria, in Hist. Abbatiae S. Albini Cisterc. Ord. MS. a Guillelmo *Gauthier* cap. VII. *Ipsum ratam habuisse quam fecerat donationem trium Iustarum frumenti.* (4) Pro *Iuxta* praepositione frequenter legi in veteribus Instrumentis obseruat Baluzius to. 2. Capitul. col. 986.

IV-

IVSTANTIA, hospitis militis supellex, Gall. ol. *Instance*. Charta Massil. ann. 1481. *Placeat Regiae Maiestati vestre preseruare vestram ciuitatem ab Instantiis, logeamentis, subiornatis et stationibus armigerorum peditum et equitum. Placet. Stencille*, seu vt alii effiunt *Vtensile*.

IVSTARE. (1) Ludicre pugnare, Gall. *Iouster*. Rymer. tom. 3. p. 758. V. *Iusta* 1. (2) † Probare, conferre ad modulum. Stat. Mant. c. 114. V. *Iusta* 2.

† IVSTETVS, demin. a *Iusta*, vas continendis liquoribus idoneum. Ch. Ms. a. 1352.

IVSTIARIATVS, pro *Iustitiariatus*, de quo infra, officium, dignitas iudicis. Chronicon Richardi de S. Germano apud Murator. tom. 7. col. 1032.

IVSTICIABILIS. (1) Alicuius domini iurisdictioni et iustitiae subditus, Gall. *Iusticiable*. Charta Philippi Regis Franc. an. 1329. apud Baluzium tom. 2 Hist. Aruern. pag. 159. (2) † Cui iustitiae exercitium competit. Ch. Ms a. 1326.

IVSTICIAL, IVSTICIALIS, poculum vinarium, idem quod *Iustitia*. Charta Monialium Artacellae a. 1403. ex Schedis Praesidis de Mazaugues. V. *Iusta*.

IVSTITIALITER, legitime. Charta an. 1226. e Tabul. Bethun. fol. 40.

IVSTICIARE, V *Iustitiare*.

IVSTICIARIVS, iudex. V. *Iustitiarius*.

IVSTICIATIO, iustitiae exercitium, seu ius illam exercendi. Litterae ann. 1293. apud Rymer. tom. 2. p. 618.

IVSTICIATVS, officium, dignitas iudicis seu iustitiarii. Charta ann. 1501. apud Rymer. tom. 12. pag. 781.

IVSTICIVM, V. *Iustitium*.

IVSTICVS, iustus. Charta Ludouici Grossi an. 1129. apud Doubletum in Hist. Sandion. p. 859.

† IVSTIDIVM, ἀρχοντικη ἡμερα. Salmas. ἀργητικη restituit. V. Scalig. ad Festum in *Iusti dies*.

† IVSTIFER, iudex, baillíuus, tom. 10. Collect. Histor. Franc. pag. 914.

IVSTIFICABILIS, idem quod *Iusticiabilis*. Charta Philippi Regis Franc. a. 1317. apud Lobinell. to. 2. Hist. Britan. c. 472.

IVSTIFICARE. (1) Non tam iustitiam exercere, iudicare, quam iudicio dato damnare, vel per iudicium compellere. Notitia de Rogero Episcopo Bellouac. apud Loisellum p. 248. *Dans ei medietatem Vicecomitatus, ita vt minister Episcopi, et minister Comitis iustificent reos, et Leges aequaliter diuidant.* Charta Fulconis Abbatis Corbeiensis an. 1055. ex Tabulario eiusdem Monasterii: *De omnibus quoque ad se proprie pertinentibus, si haec violauerit, ipsemet Iustificauerit.* (2) Meritis poenis afficere, debito supplicio plectere, Gallis *Iusticier*. Epistola Iacobi Regis Scotiae ad Carolum VII. Reg. Franc. to. 10. Spicil. Acher. p. 244. *Principales vero rebelles qui in eodem castro inuenti fuerunt, poena suspendii Iustificauimus.* (3) † Purgare, absoluere, vnde IVSTIFICATIO, purgatio, absolutio; Gall. *Iustifier* et *Iustification*. Ch. a. 867. to. 7. Collect. Hist. Fr. p. 595.

IVSTIFICARIVS, iudex, bailliuus. Consuetud. Furnenses ex Archiuo Audomar.

IVSTIFICATIO. (1) Forte legitima haereditatis portio. Gall. *Legitime*. Testamentum Armandi *d'Alegre* an. 1263. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1115. *Quae omnia assignaui et constitui eidem Amphel in dotem cum dicto marito suo, et amplius dono et lego eidem iure Iustificationis centum solidos dictae monetae semel tantum ipsi soluendos.* (2) Satisfactio, purgatio, Gall. *Iustification*. Epistola Ottonis II. Comitis Carnot. ad Robertum Regem Franc. apud D. *Brussel* de vsu feud. tom. 1. p. 337. (3) V. *Iustificare* 3.

IVSTIFICATOR, iudex. Chartam Rogerii Siciliae Regis an. 1144. subscribit cum aliis *Rogerius filius Boni*

Iustitiator Curialis, apud Vghell. t. 6 p. 143. 145.

IVSTIGERIVS, idem qui *Iustitiarius*, iudex. *Magister Iustigerius*, praecipuus Iudex in Regno Apuliae, idem qui *Magister Iustitiarius* in Regno Siciliae. V. in *Magister*.

IVSTILIVM, *ius*, Gall. *Sausse*, apud Kethardum in Synonymis.

IVSTILOQVVS, qui iusta et aequa loquitur. Statuta Canonicorum Regul. apud Duellium to. 1. Miscell. p. 97.

IVSTINIANI. Sic iuuenes qui primo anno studio iuris operam dabant appellari iubet Iustinianus Imp. sua prima Constitutione seu Praefat. Digest. cum ante *Dupondii* dicerentur, *vetere tam friuolo quam ridiculo nomine*, vt habet idem Imperator ibid.

IVSTITIA. (1) Iurisdictio, cognitio iudicis. Leges Edw. Confess. p. 26. *Iustitia cognoscentis latronis sua est de homine suo, etc. Iustitia Regis*, cod. cap. est forum Regis, *la Iustice Royale.* ALTA IVSTITIA, merum imperium, ius gladii, *Haute Iustice*, Practicis Gallicis. Charta Philippi Regis Franc. ann. 12 2. in 30 Regesto Archiui Regii ch. 441 *Nec non alta Iustitia quam extendimus ad omnem casum in quo contigerit aliquem pati debere mortem, vel exilium, vel membri mutilationem.* IVSTITIA SIMPLEX, inferior, quae pendet a *Regali*. Edictum Ludouici X. Reg. Franc. ann. 1313. to. 1. Ordinat. Reg. p. 621. Vbi patet *literas simplicis Iustitiae* eas dici quibus ad supremum et Regalem iustitiam euocabantur causae, quae secundum ius consuetum dirimi debebant in *simplici Iustitia* et ducali, quae Regiam superiorem agnoscebat. IVSTITIA FEODI, iurisdictio domino competens ratione feodi, quod possidet. Capitula anno circiter 1329. apud Acher. tom. 6. Spicil. pag. 492. IVSTITIA LATRONVM, cognitio de latronibus competens domino habenti altam iustitiam. *Iustitiae latronum et adulterorum*, in Charta Aldefonsi Tolos. Comitis ann. 1131. V. *Latro.* IVSTITIA SANGVINIS, maior iustitia, quam exercet dominus, cum sanguis defluit. Iura Comitis Biterr. in ciuitate Albiensi an. 1252. V. *Sanguis* IVSTITIAS FACERE, TENERE, idem quod *Placitum tenere*, Gallis *faire* vel *tenir la Iustice*, *les Plaids* Annales Francorum Loiselliani ann. 760. *Consilium fecit cum Francis, vt iter ageret supra dictas Iustitias quaerendo in Aquitania.* † IVSTITIA CAMPI, iurisdictio duelli. Ch. Ms. an. 1255. † IVSTITIA CAPITALIS, supremum tribunal, in Arest. ann. 1341. † IVSTITIA CORPORALIS, ius gladii. Ch. Ms. ann. 1245. † IVSTITIA FONSSERIA, FVNDICARIA, iurisdictio minor, quae ratione fundi exercetur, Germ. die Grundgerichte, V. *Fosseria* et *Fundicarius*. † IVSTITIA FORIS FACTORVM, emendae, mulctae. Ch. Ms. a. 1179. † IVSTITIA GROSSA ET BASSA, maior et minor, V. *Grossus* 1. † IVSTITIA LICHERIA, iurisdictio intra castri repagula, quae *liciae* appellantur. Ch. Ms. a. 1267. † IVSTITIA MINVTA, minor, in Charthar. Ms. ann. 1248. † PARVA, idem, in Ch. Ms. a. 1278. † PERSONALIS, idem, in Ch. Ms. a. 1265. † IVSTITIA TERRENA, secularis. Ch. Ms. an. 1119. (2) Ius, quod alicui in re quauis competit, siue in eius reditibus. Leges Pipini Regis apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 120. *Damus - - - vt qui in tantos annos Iustitiam habere non potuerit, vel modo per Dei omnipotentis misericordiam - - - simul et per nostram praeceptionem, vnusquisque Iustitiam suam accipiat.* IVSTITIAE COMPLEMENTVM FACERE dicitur iudex, aut litigator, qui quidquid aequum est et leges postulant ad litem finiendam complet perficitque. Charta Ottonis Comitis Palatini a. 1245. apud Tolner. in Probat. Hist. Palat. p. 150. IVSTITIAM SVAM FACERE, ablatis pignoribus debitum exigere, Gall. *Faire saisir.* Chartularius S. Tromonti. IVSTITIAM FACERE, facere satis, debitum soluere, latae sententiae obtemperare. Leges Rotharis apud

apud Murator. to. 1. part. 2. p. 37. IVSTITIAM INVENIRE dicitur actor, qui ius suum obtinet a iudice. Leges Luitprandi apud Murator. tom. 1. part. 2. p. 47. IVSTITIAM FACERE, dicitur is, qui de crimine aut de re quapiam interpellatus iuri stat, in Capitulis Hludouici Imp. post legem Salicem cap. 5. *Rectum facere*, dixere posteriores. (3) † Iudicium, iudicis sententia, decretum, statutum. Stat. Montisp. an. 1204. (4) † Locus plectendis reis, vel eorum cadaueribus suspendendis destinatus, patibulum. Ch. ann. 1301. tom. 12. Gall. Christ. Instr. p. 81. (5) Iudex, qui vulgo *Iustitiarius*. Leges Henrici I. Regis Angliae c. 42. *A Rege vel Iustitia eius, vel a communi vtrorumque domino - - - submoneatur.* IVSTITIA ARAGONVM, V. *Iudex medius.* (6) Mulcta iudiciaria. Leges Caroli M. apud Murator. to. 1 part. 2. pag. 100. *Si alicui homini post iudicium Scabinorum fuerit vita concessa, est ipse postmodum aliquod malum perpetrauit, et iustitiam reddere noluerit, dicendo quod mortuus sit, et ideo Iustitiam reddere non debeat, etc.* IVSTITIA BANNI, mulcta ob bannum fractum imposita. Charta an. 1174. ex paruo Chartul. S. Victoris Massil. IVSTIA PRO DVELLO, mulcta pro duellis domino soluenda. Passim occurrit. IVSTITIA DE TELONEO, mulcta pro fraudato vectigali. Charta Chilperici Franc. Reg. apud Miraeum to. 2. p. 1310. (7) † Poenitentia monacho imposita. Regul. Hospit. S. Iacobi de Alto passu, a. arc. 1240. (8) Praestatio, census. Burchardus Wormaciensis Episc. in Lege familiae: *Si quis in ciuitate haereditatem aream habuerit, ad manus Episcopi diiudicari non poterit, nisi tres annos censum et aliam suam Iustitiam inde supersederit.* IVSTITIA ATRII, seu *Coemeterii*, quod pro sepultura persoluitur. Chron. Besuense to. 2. Spicil. Acher. p. 675. IVSTITIA TRANSITVS, tributum a transeuntibus per terram alicuius domini soluendum, Gall. *Droit de passage.* Charta ann. 1140. apud Miraeum tom. 2. pag. 821. V. *Transitus.* (9) Idem quae *Iusta, Iouste*, hastiludium, in Historia Obsidronis Iadrensis ann. 1345. lib. 2. cap. 21. (10) IVSTITIA TERRAE, immunitas, *Frenchisia*, Gall. *Franchise.* Hist. Palaest apud Ludewig. t. 3. p. 10. (11) Idem quod *Iusta* 2. poculum vinarium, († immo etiam vinum, vt *Libra*, panis., Statuta Hugonis Cluniacensis tom. 6. Spicil. Acher. p. 448. *Duodecim pauperes reficiantur, septem diebus Iustitia detur, excepta quotidiana praebenda, quae in maiori Missa semper panitur.* Petrus Cluniacensis lib. 1 Epist. 20. *Vascula vinaria, quae iustitias vocant, vel similia concauare et componere tenta.* *Iustitia* non tantum pro potus, sed et pro cibi diurna portione quae Monachis Canonicisue competebat, vsurpatur. Id probant Statuta S. Hugonis Cluniacensis superius a D. Cangio laudata. Adde Chartam an. 1062. apud Baluzium tom. 6 Miscell. pag. 520. *Qui sagmarius hoste transacta Monasterio reddatur, et vno recepto Comitis Putaniensis per iussionem Vicecomitis et Iustitia panis et vini, cum in hanc villam venerit.* (12) Aptitudo, conuenientia, Gall. *Justesse.* Tertullianus lib. de Pallio col. 1. *Quadrata Iustitia beatae* (tunicae) *in viris stabant.*

IVSTITIABILIS, alicuius Iurisdictioni et iustitiae subiectus, Gallis *Justiciable.* Regestum *Crux* f. 37. apud D. Brussel de vsu feud. tom. 2. pag. 916 V. *Iusticiabilis.*

IVSTITIALIS, vt *Iustitiabilis.* Charta ann. 1269. apud Menesterium in Probat. Histor. Lugdun. part. 4. col. 1.

† IVSTITIARATVS, iustitiarii districtus. Testam. an. 1343. tom. 2. Cod. Ital. dipl. p. 1103.

IVSTITIARE, IVSTICIARE. (1) Iustitiam exercere, iudicio damnare, compellere. Leges Norman. col. 5. apud Ludewig. tom. 7. p. 154. *Dicitur grundoque iustitia distinctio ex iure prerumpens, que habet fieri super aliquem, secundum quod dicitur aliquis Iustitiare homines suos, Et huius-*

huiusmodi institia sit per captionem mobilium, vel feodi, vel corporis. Chartularium 2. Campaniae apud Brussel. de vsu feud. tom. 2. pag. 735. *Nullus potest instiriare, vel debet, homines B. Martini nisi solus praepositus vel Maior ipsius.* (2) Meritis penis afficere, debito supplicio plectere, Gall. Iusticier. Charta ann. 993. ex magno Chartular. S. Victoris Massil. *Nisi insticiaueris nobis Theodoricum ex Noe qui nostros boues expulerunt, et bubulcum ceciderunt*, etc. Adde Acta SS. Martii to. 1. p. 119. † IVSTITIARE PER AVREM, auris abscissione mulctare, in Tabul. Fossat. (3) Munus, officium *institiarii* seu iudicis vel etiam apparitoris exercere. Edictum Philippi IV. Reg. Franc. ann. 1293. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1256. *Volumus insuper quod seruientes tuae balliuiae non permittas in terra Ostreuanni Insticiare vel explectare nisi in casu ressorti.* (4) Iudicis decreto cogere. Charta an. 1182. apud Lobinell. to. 2. Histor. Britan. col. 316. *Et nos eosdem ad hoc, si opus fuerit, ad petitionem Priori Institiabimus.* (5) Pignora auferre, obsignare, Gall. *Saisir.* Charta an. 1249. ex Chartul. S Vandreg. tom. 1. pag 358. *Et sciendum est quod praedictus Iohannes Louvel et sui haeredes praedictas masuras cum duabus peckiis terrae poterunt Iustitiare pro reddita antedicto habendo, et similiter pro emenda quotiescumque eundem redditum ad terminum antedictum non habuerint* (6) Coram iudice stare, causam dicere. S. Bernardus in Ep. 428. tom. 1. col. 376. *Seruientes Episcopi et quodquod erunt de familia eius, numquam Institiabant se per Comitem.*

IVSTITIARIATVS. (1) Iustitiarii seu iudicis regio, districtus. Literae Roberti Regis Siciliae an. 1332. tom. 2. Hist. Dalphin. p. 239. (2) Dignitas Iustitiarii. Chron. Riccardi le S. Germano an. 1242.

IVSTITIARIVS. (1) Iudex. Ingulfus p. 870 occurrit passim. IVSTITIARII CAPITALES, dicti in Anglia, Iudices Supremi, qui proprias causas Regis terminabant, et aliorum omnium, per querelam, vel per priuilegium, sine libertatem: vt si sit aliquis, qui implacitari non debeat, nisi coram Rege, vt ait Bracton. lib. 3. de Act. cap. 7. §. 2. c. 10 §. 2. De *Iustitiarii Capitalis* dignitate, quae suprema fuit apud Anglos, sic liber Niger Fiscalis col. 4. *In Scaccario residet, imo et praesidet primus in regno, Capitalis scilicet Institia.* IVSTITIARIVS, quasi capitalis a latere Regis transmissus. Apud Bract. lib. 4. tract. 3. col. 6. §. 2. IVSTITIARII DE BANCO, *seu in Banco residentes, cognoscunt de omnibus Placitis, de quibus auctoritatem habent cognoscendi, et sine waranto iuri dictionem non habent, nec coercitionem*, ita Bracton. lib. 3. de Act. c. 7. §. 2. IVSTITIARII PLACITORVM CORONAE REGIS, apud Rogerum Houedenum p. 787. V. *Coronator.* IVSTITIARII FORESTARVM, iidem qui Protoforestarii, in Anglia. V. *Foresta.* IVSTIRIARII AD AVDIENDVM ET TERMINANDVM, qui ad motus repentinos et insignia maleficia cognoscendum plectendumque constituuntur. Spelmannus. IVSTITIARII GAOLAE DELIBERANDAE, qui de Malefactoribus incarceratis iudicant, siue ad poenam siue ad libertatem. *Instices errans ou a Gaole deliuerie*, in Statuto Glocestrensi a. 6. Edw. 1. cap. 9. IVSTITIARII AD ASSISAS, duas, vel tres, qui quidem perpetui non sunt, sed expleto officio iurisdictionem amittunt. De iis Bracton. lib. 3. de Action. cap. 10. §. 2. cap. 11. §. 9. 10. IVSTITIARII ITINERANTES ET ERRANTES, apud Anglos, dicuntur qui bis quotannis singulas Prouincias obequitant, et casus emergentes tam ciuiles, quam criminales dirimunt et diiudicant. IVSTITIARII ITINERIS, in Chronico Nicolai Triuetti ann. 1260. *Institiarius itineris de Corona*, apud eundem an. 1272 *Barones errantes*, apud Geruasium Dorobern. an. 1170. *Inquisitores*, ibidem. Lex. 5. Cod. Th. de Officio.

IV-

IVSTITIARIAE ITINERA TENERE, in Statutis Roberti III. Regis Scotiae, cap. 30. 33. *Iustitiariae Itineratio*, apud Matth. Paris, p. 543 IVSTITIARII AD OMNIA PLACITA, Radulf. de Hengham in Summa magna cap. 4. IVSTITIARII PACIS, Vide *Custodes pacis* in *Custos*. IVSTITIARII AD CVSTODIAM IVDAEORVM ASSIGNATI, apud Guillelmum Prynneum in Antiquis Constitut. Angl. adde pag. 46. MAGISTER IVSTITIARIVS, in Regno Neapolitano, qui et *Magister Magnae Curiae Iustitiarius* vocabatur, de cuius officio ac iurisdictione Fridericus II. Imp. in Constit. Sicul. l. 1 tit. 37. IVSTITIARII REGIONVM, in Constit. Sicul. l. 1. tit. 8. 36. seu iudices minores. IVSTITIARII DE TRAI LE BASTON, V. *Traylebaston*. (2) † IVSTITIIS seu iuribus regiis percipiendis praepositus, Gall. *Fermier*. Ch. Mſ. Phil. V. a. 1320.

IVSTITIATIO, V. *Iusticiatio*.

IVSTITIATOR. (1) Idem ac *Iustitiarius*, apud Bruſſel to. 2. de Feudorum vſu p. 920. ex Regeſto Magnorum Dierum Campaniae fol. 94. vo. Vide *Iustitiarius*. (2) † Alicuius iurisdictioni et iustitiae obnoxius. Chartular. Campan.

IVSTITIATVS, ſubſt. (1) Iuſtitia, Iurisdictio. *Alti et baſſi Iustitiatus*, in Charta an. 1309. apud Rymer. t. 3. p. 136. *Cum omni Iustitiatu, alto et baſſo, mero et mixto imperio*, in Charta an. 1347. apud eundem Rymer. tom. 5. p. 565. *Iustitiatus baſſus*, in Hominio, an. 1333. inter inſtrum. to. 2. Gall. Chriſt. c. 297. (2) Dignitas *Iustitiae* ſeu iudicis, apud Vitalem.

IVSTITIATVS, adiect. de Monacho dicitur alicui poenae regulari ſubdito, iudicio ſuperioris, apud Marquardum Herrgott, in veteri Diſciplina Monaſt. p. 130. vbi laudatur hic verſus:

Iustitiatus erat, cum ſcripſerat iſta Iohannes.

V. *Iudicium* 3. et *Iustitiare*.

† IVSTITIONARIVS, iudex. Stat. an. 1433. inter. Leg. Polon. to. 1. pag 92.

IVSTITIVM. (1) Proprie dicitur Iuris intermiſſio, ſilentium, ceſſatio; cum autem in inſigni aliqua calamitate ſeruari ſoleant forenſes feriae, hinc, *Iuſtitium eſt luctus publicus*, vt habet Fulgentius de priſco Sermone. Apuleius lib. 5. Mileſ. ſub finem: *Sic affectae domus triſte fatum cuncta etiam ciuitas congemebat, luctuque publico confeſtim congruens edicitur Iuſtitium*. (2) † Iuſtitia, Iurisdictio. Chart. Mſ. ann. 1265.

† IVSTITVS, menſurae frumentariae ſpecies Ch. a. 1245. tom. 1. Prob. Hiſt. Brit. p. 925. *Tres iuſtitos frumenti ad menſuram de Plenen*. V. *Iuſta* 2

IVSTIZARE, pignerari, Gallis, *Saiſir*. Chartular. S. Vandregeſili to. 1. p. 220. *Poterimus Iuſtizare praedictam terram pro praedicto reditu noſtro et pro emenda noſtra*. Vide *Iuſtitiare*.

† IVSTRIO, glaux, plantae genus, Gall. *Herbe au lait*. Gloſſ. Lat. Gall. a. 1352. V. *Iutta*.

† IVSTVS HOMO, vir confirmatae aetate, Gall *Homme fait*. Murat. t. 4. Antiq. Ital. p. 143.

IVSVM, IOSVM, deorſum, vel inferius, Gallis, *Ius*. Italis, *Iuſo*, *Giuſo*, Hiſpanis *Yuſo*, Occitanis, *Ioſus*. Papias: *Anecatum*. (ἀνακατω) *ſuſum et Iuſum*, *quando venter et vomitus ſimul ſoluuntur*, *idque Iuſum in inferiori parte* Iohan. de Ianua. *Iuſum*, *id eſt*, *deorſum*, *et contrarium eſt ei ſuſum vel ſurſum*. Notkerus apud Caniſium tom. 5. Antiq. lect. 1. *Iuſſum*, (*Iuſum*) *vel inferius inſinuat*. S. Auguſtinus tract. 8. in Epiſt. 1. S. Ioan. *Quod ſuſum facias Iuſum: quod deorſum, facias ſurſum, Iuſum vis facere Deum, et te ſuſum*. Et tract. 10. *Suſum me honoras Iuſum me calceas*. IOSVM. Lex Allamann. tit. 45. §. 2. *Et panſant arma ſua Ioſum*. Galli dicerent: *Ils poſent les armes Ius*. Vnde emendandum Martyrol. Adonis

nis. 14. Maii. *Capite Iersum suspendi.* Leg. *Iosum.*

IVTA. (1) Gottus vel Gotus, V. *Guti.* (2) † Pro *Iusta*, mensura vinaria, quae aestimatur duabus quartis, in Ordinar Capel reg.

IVTARIA, vbi habitant Iudaei, V. *Iudaearia.*

IVTI, Gotti vel Goti, V. *Guti.*

IVTIA, *lactare.* Gloss. Isid. V. mox *Iutta.*

IVTONES, Gotti vel Goti, V. *Guti.*

IVTTA. Regula Magistri c. 27. *Statim temperata in vno vase pusca calida, aut si voluerint Fratres, cum Iutta, quae semper amplius propter sitientes fieri debet in pulmentariis fortioribus, aut galleta, aut calices sitientibus porrigantur.* Putat Menardus, *Iuttam* esse potionem, confectam ex lacte spissiorem, idque elicit ex Gloss. Isid. verbis, *Iutia lactare*; ita vt non modo *Iutta* reponat, sed et *lactare*, nomen neutrius generis efficiat. Menardi coniecturae non parum fauet Armoricum *Ioud*, quod pultem significat, Cambro Britannis *Viod.*

IVTZIA, iustitia, iurisdictio, mulcta iudiciaria. Tabularium Vosiense fol. 12. vo

† IVVA, iugerum, modus agri. Ch. ann. 1056. apud Murat. in Antiq. Estens. p. 240 *Iugata* et *Iugea.*

IVVAMEN, adiutorium, auxilium, Gloss. Gr. Lat. Ὄνησις, *Iuuamen.* Occurrit non semel, ac praesertim vbi agitur de obligatione, qua vassalli tenebantur iuuare Regem vel dominum superiorem, cum bellum imminebat: qua de re plura in *Hostis.* *Curia Iustitiae Iuuaminum*, in Priuilegiis Equitum S. Iohannis Hierosol. pag. 38. *La Cour et Chambre de la iustice des Aides*, ibidem.

IVVARE SE de aliqua re, ea re vti, potiri. *Statim nos, vel per nos, vel per gentes nostras, sine messfacere de his poterimus nos Iuuare*, in Charta an. 1227. apud Rymer. to. 1. p. 295

IVVENALIA, Νέων ἑορτὴ, in Glossis Gr. Lat. Kalend. Roman. Heruarti: *Non Mart. Iuuenalia.* V. Dissert. Cangii 22. ad Ioinuillam pag. 273.

IVVENALIS, Νεωτερικὸς, in Gloss. Gr. Lat *Iuuenilis*, *nouitius*, in Supplemento Antiquarii.

IVVENARI, Νεωτερίζειν, in Gloss. Gr. Lat. Boncompagnus de Obsidione Anconae cap. 13. apud Murator. to. 6 col. 939. *Graeci barbas deferunt, vt se viros esse meminerint, Latini suas abradunt, vt quamdam assumant speciem iuuentutis. Abrasis barbis Iuuenantur plurimi - - - Sed Graecum non facit barba virum, neque Latinum abrasio naturaliter Iuuenari*, id est, iuniorem fieri, vt satis liquet. V. mox *Iuuentare.*

† IVVENCELLA, iunior puella. Comput. an. 1403. t. 3. Hist. Nem. Prob. p. 176.

IVVENCVLESCERE, IVVENESCERE, iuniorem fieri, vel Iuuenem. S. Ambrosius l. 1. de Cain et Abel cap. 4.

IVVENERI, iuuenem fieri, seu ad instar iuuenis agere. Gesta Tancredi apud Martenium. tom. 3. Anecd. col. 195. male 179. V. *Iuuenari.*

IVVENESTRES, *Fortes viri.* Gloss. *Isidor.*

IVVENIOR, pro *iunior.* Vtitur Paulus Diaconus Emeritensis lib. de Gestis Episcop. Emerit. in S. Masona col. 15.

IVVENIS HOMO, infimi ordinis. Curia Generalis Catalinae acta Gerundae sub Iacobo II. Rege Arag. an. 1321. *Quod aliquis rusticus, oorderius, vel Iuuenis homo, vel alius quilibet*, etc. Alio loco: *Statuimus, quod aliquis Iuuenis vel procurator draperii*, etc. Occurrit ibi non semel. Iuuenibus opponuntur *Seniores*, *maiores natu*, id est, viri ordinis superioris, viri nobiles. V. *Iunior.* IVVENIS, clericus post subdiaconum, V. *Iunior* 7.

IVVENTABILIS, Papiae, *Beneficus.* V. *Iouentalis.*

IVVENTARE, νεωτερίζειν, in Gloss. Lat. Graec. a *iuuenta.* *Iuuentens*, νεωτερίζουσιν. *Iuuenari* dixit Horatius, pro more Iuuenum agere. Aliud Glossar. *Iuuenor*, νεωτερίζω.

IVVENTITVDO, *iuuentus*, in Epist. Caroli M. ad Fastradam Reg. de Auarica Victoria.

IVVENVS, iuuenis. Nicolaus de Iamsilla de Gestis Friderici II. Imper. apud Murator. tom. 8. c. 512.

IVVERIA, etc. munus Iudicis. Diploma Lotharii Imper. ann. 1136. Marten. to. 2. Ampliss Collect. col. 97. IVARIA, Eadem notione. Priuilegium Coelestini II. P. P. pro eodem Wiboldo an. 1143 ibid. c. 119. IOARIA, eodem significatu. Epistola eiusdem Coelestini P. P. a. 3411. ad Episcopum, Clerum et populum Leens. ibid. c. 117. odi-

IVVERIVS, bubulcus, V. *Iouerius*.

IVVS, taxus, *If*, Gallis, Eibe Germanis. Liber Miracul. S. Martini Abbat. Vertauensis cap. 3. *Est autem id genus arboris aptum spiculis et arcubalistis, vulgo enim dicitur Iuus.*

IVWERIA, i. q. *Iuueria*, ap. Marten. t. 2. Ampl. Coll p. 97.

IWAN, IWANVS, Ioannes, non semel apud Galbertum in Vita Caroli Comitis Flandr. Hanc vocem ea notione vsurpant etiam passim Dalmatae et Hungari. Vide Historiam Australem ann. 1289. et 1196 ἰβάνης, eadem notione apud Cantacuzenum lib. 1. cap. 36. 57. ἰβάγκος, apud Nicetam Choniatem.

IVX, pro *Ius*, praestatio, pensitatio. Conuentio Ludouici Domini Castellinoui cum habitatoribus eiusdem loci a. 1461.

IVXTA, pro erga. Vetus Inscriptio: *Ob illustria ipsius merita et amorem iuxta ciues, Ordo Interamnatium patrono.*

IVXTARE, appropinquare, in Amalthea, pro iungere, adiungere.

IVXTVARE, eadem origine. Statuta MSS. Augerii II. Episc. Conserand. an. 1280. Hic *iuxtuare*, si bene censeo, idem est quod pecuniam in ludo *iuxta* ponere seu deponere.

† IVYA, vsus, Gall. *Iouissance*. Pact. Ms. an. 1315. V. *Ioia* et *Ioissentia*.

IVZATARIA, V. supra in voce *Iudaearia*.

IVZGVS, IVZGO, iudicium, Hispanis, apud quos liber continens Leges Gothorum, *Fuero Iuzgo*, i. forus iudicialis appellatur, vt auctor est Couarruuias de Veterum numismatum collatione c. 6. §. 4. Charta apud Sandovallum in Fauilla.

K.

K. (1) Littera numeralis, quae 150. denotat, vnde versus:

K. quoque centenos, et quinquaginta tenebit.

Seu, vt habet Vgutio:

K. centenarium, medium conseruat et vnum

Cui assentiuntur Notae numerorum ex antiquo Codice descriptae, vbi K. 151. efficere dicitur. Eidem literae, si recta linea superaddatur, centum quinquaginta vnum millia significat. (2) K. *licet apud Latinos nihil valeat, apud Alemannos tamen pro X. Graeca positum, Clencke, i. Clange, Clamitat*, dum superponitur cantilenae. Norkerus Balbulus opuscul. *Quid singulae literae significent in superscriptione cantilenae*. Vide *A. Antiqui cum a sequebatur K. praeponebant, cum vero u, q, postponebant. Omnia autem Graeca qualicunque sequente vocali per K. scribenda sunt.* Papias. Superfluum omnino esset monere litteram K. saepissime in MSS. codicibus scribi pro C. et CH. Nec minus notae aliae mutationes quas id circo silebimus.

KAAGIIVM, tributum, quod pro facultate onerandi et exonerandi naues in littore conceditur, Gallis *Quaiage*, a Gall. *Quai*. Monast. Anglic. tom. 1. pag. 976. V. *Coiagium*, et *Caium*.

† KAASGIVM, idem in Ch. Ms. an. 1292.

KABELLVM, V. *Habellum*.

KADIMIA, V. *Kathmia*.

† KADORISTAS, *inseparabilia*. Glossar. vet. Cod. reg. 7613.

KADRAGESIMA, pro *Quadragesima*, in Ch. Iacobi Regis Aragon. ann. 1328. tom. 8. Spicileg. Acher. pag. 285.

KAERE, *Caesar, amicus*; Gloss. Isidori; vbi Graeuius: Lege χαῖρε, *Caesar, Caesar aue.* Persius in Prologo: *Quis expedinit psittaco suum χαῖρε.*

KAESIVS, pro *Caesius*, equi color, in vet. Inscriptione 342.

KAEYVM, salictum, Gall. *Saussaie.* Chartularium S. Vandreg. to. 1. p. 976. *Vnam pechiam terrae - - - sitam in praedicta parochia de Calido-Becco intra Kaeyum dictorum Religiosorum in vno latere et terram Iohannis de Serrurier in alio.* V. *Kaneium.*

✝ KAFICIVM, i. q. *Caficium*, mensurae frumentariae apud Hispanos species, Gall. *Kafis.* Ch. Ms. a. 1317. Mendose in alia Ms. a. 1322 *Raficium.* KEAFICIVM, in Reg. Cam. Comput. Paris.

KAHEIR, KAHEIVM, eadem notione, V. *Kaneium.*

✝ KAIA, domus, apud Spelman. in Gloss. V. *Caia.*

KAIAGIVM, KAILAGIVM, idem quod *Kaagium.* Litterae Ricardi II. Regis Angliae an. 1379. apud Rymer. t. 7. p. 221.

KAIVM, lapideus ad fluuii ripam agger, Gall. *Quai.* Lit. Ms. Alfonsi comit. Pictau. a. 1269.

✝ KAKENVS, *Arabice, cignus*, in Gl. med. Simon. Ianuens. Ms.

✝ KAKIA, a Graec. κακία, malitia, Saec. 3. Bened. part. I. p. 185.

KAKIMIA, vox chimica. *Est*, inquit Rochus le Baillif in Dictionariolo Spagyr. *cuiuscumque Metalli immatura minera, quae adhuc in primo fluente consistit, vt infans in vtero matris suae.*

KALARE, V. *Calare* 1.

KALCANDACH, V. *Kalendae* 1.

KALCVLVM, *kartulum quo mortui afferuntur alibi.* Gloss. Isid. vbi Graeuius: Pro *Kartulum* lege *Capulum* aut *Kapulum.* Nam capulus est Sarcophagus. In Papia aeque corrupte legitur. *Kalculum in quo mortui deferuntur, vel vestimentum detritum seu linteum.* Nec minus in Glossis Arabico Latinis, pro *Cattulum, feretrum*, lege *capulum*; pro *diferuntur* et *deferuntur*, scribe *efferuntur.* V. *Kalulum* et *Capulus* 2.

KALENDAE. (1) Seu FESTVM KALENDARVM, Wlug-Beigo in Epochis c. 7. *Festum Kalcandach*, ita appellant Scriptores, publicas illas ac superstitiosas laetitias, quas Kalendis Ianuarii, quibus annus aperitur, exhibuere primum Gentiles, vsurpauere etiam postmodum Christiani, et quas vtrique indecoris choreis, mulierumque aut ferarum assumptis formis ac vestibus foedabant, vti supra in voce *Cerualus* indicatum. Ea porro superstitio vigente Christianismo adeo inualuit, vt vix ab Ecclesia proscribi potuerit, atque adeo Episcopis, Conciliis, et summis Pontificibus, ad id vires suas conferentibus. Licet, inquam, ab Ecclesia non semel proscriptae fuerint, indictis ad hanc diem ieiuniis et litaniis, de quibus suo loco, quibus eae quodammodo expiarentur, et vt ludicrae et impiae festiuitatis loco vera ac solida succederet; non potuere tamen tam altae radicatae prorsus euelli, adeo vt extremis etiam temporibus plus solito vires acceperint, et non a Secularibus dumtaxat, sed et ab iis Episcopis et Sacerdotibus legantur vsurpatae: imo, cum ab iis omnino abstinuissent Laici, eas obstinate retinuisse Clericos, atque ab iis solis vsurpatas fuisse, testantur Theologi Parisienses in Epist. encyclica an. 1444. *Quid, quaeso, fecissent* (Episcopi) *si solum Clerum sicut hodie his obseruantiis vacantem vidissent?* Vnde eiusmodi festiuitati *Festi Hypodiaconorum* nomen inditum, non quod reuera soli Subdiaconi has scelestas choreas ducerent; sed quod hac ioculari appellatione indicare voluerint, festiuitatem hanc fuisse ebriorum Clericorum seu Diaconorum. Quod igitur sub exitum mensis Decembris initium sumeret praua illa festiuitas, *Libertas Decembrica* appellata est, de qua Beletus cap. 120. *Sunt nonnullae Ecclesiae, in quibus vsitatum est, vt vel etiam Episcopi et Archiepiscopi in Coenobiis cum suis ludant subditis, ita vt etiam sese ad lusum pilae demittant. Atque haec quidem libertas* ideo

ideo dicta est Decembrica, quod olim apud ethnicos moris fuerit, et hoc mense servi et ancillae, et pastores velut quadam libertate donarentur, fierentque cum dominis suis pari conditione, communia festa agentes post collectionem messium: quanquam vero magnae Ecclesiae, vt est Remensis hanc ludendi consuetudinem observent videtur tamen laudabilius esse, non ludere. Viuebat Beletus in Ecclesia Ambianensi an. 1182. vt auctor est Albericus in Chronico MS. 2) Conuentus Presbyterorum singulis Kalendis mensium. Charta an. 1087. apud Sammarthanos in Abbatibus Vallis secretar. *Cuius petitioni dominus Episcopus assentiens - - - illud altare ordinauit, ita quidem salua iustitia in Synodis et Kalendis, vt sacerdos illius loci Praelatis suis obediat, sicut antea.* Id est, ita vt Presbyter loci illius, sicut caeteri Decaniae Sacerdotes, per singulas Kalendas conuenire teneatur. De conuentu Presbyterorum singulis Kalendis mensium, agunt Hincmarus Remensis in Capitulis ad Presbyt. c. 15. Riculfus Suessionensis in Constit. c. 20. Attho in Capitular. c. 29. Regino lib. 2. c. 216. Burchard. lib. 2. cap. 164. etc. Instituti vero caussam prodit Concilium Nannetense can. 15. et idem Hincmarus in Capitulis an. 12. Episcopatus editis, c. 1. scilicet *vt collationem de poenitentibus suis haberent, et qualiter vnusquisque poenitentiam suam faceret, vel, si forte aliquis contra parem suum discordiam haberet, ei reconciliaretur.* Seu, vt Riculfus, *vt de suo ministerio et religiosa conuersatione atque de his, quae in eorum parochiis accidunt, sermonem haberent, etc.* Hinc *Calendas obseruare*, male *Calendos*, apud Eccardum in Probat. Originum Habsburgo-Austriac. col. 206. in Actis Murensis Monasterii p. 9. et singulis Kalendis iis Clericorum collationibus interesse. (3) Sodalitates ad pias caussas, inquit Sambucus. *Fratres Calendarum*, qui vulgo *Confratres*, forte quod singulorum mensium Kalendis inuicem conuenirent, occurrunt in lib. 1. Decretal. S. Ladislai Regis Hungariae c. 14. 39. et in Capitulis Laurentii Archiep. Arigon. c. 46. KALENDARII FRATRES, V. in *Frater*. (4) KALENDA, pensitatio quae prima cuiuslibet mensis die Canonicis conceditur, vnde nomen sortita est. Obituarium Ecclesiae Morinensis MS. (5) KALENDA, pro quouis die. Vita S Landrici Episcopi Metensis n. 11. *Qui locus prius a Monachis cultus, in tantum cognoscitur esse immutatus vt supellex Ecclesiae, librorum scilicet caeterorum ministeriorum tali modo inde subtraherentur, per multos annos Kalenda solemnitatis S. Landrici obliuionis rubigine tegeretur.* (6) INTRA CALENDAS, quid significet inquirit A. Gellius Noct. Attic. l. 12. c 13. vbi Apollinaris Sulpicius: *Qui iussus est intra Calendas pronuntiare, nisi Calendis pronuntiet, contra iussum vocis facit.* Contra vero Gellius existimat eum et ante Calendas et ipsis Calendis iure pronunciare posse: *cum omne tempus quod Calendarum die includitur, intra Calendas esse recte dicatur.* (7) Anni initium, vel primus dies: ita, ni fallor, accipienda haec vox, quae crebro occurrit in Tabulario Conchensi in Ruthenis charta 44. *Et donat de censum 9. denarios Regesos, et ad Calendas duos membros, - - - et ad messiones vnum medium molton escorgatum, etc.* (8) † Initium cuiusuis rei, puta locus, vbi territorium aliquod incipit. Ch. a. 1214. to. 2. Annal. Praemonstr. Prob. pag. 19. *Cuius praedii primae metae incipiunt a Kalenda Vitae.* (9) † Martyrologium, cui addebantur obituarium et ordo officii peragendi. Reg. visitat. Odon. archiep. Rotomag. V. *Kalendarium.*

KALENDARIS. (1) MENSES KALENDARES, qui a Kalendis ad finem vsque numerabantur, menses integri. Notum est Scriptores post annum 1000 menses integros in duas distinxisse partes, quarum prima a Kalendis incipiebat; altera a die decimo sexto. *Kalendares* itaque *menses* dicebant, cum menses integros, nulla adhibita diuisione, significare ipsis

ipsis animus erat: id, ni fallor, intelligi debet Charta Treugarum inter Angliam et Scotiam an. 1459. apud Rymer. to. 11. p. 427. *Per sex menses integros Kalendares - - - per eosdem sex menses Kalendares efficaciter obseruari.* V. *Mensis.* (2) Anni initium. Tabularium Casae Dei.

KALENDARIUM. (1) Data temporis nota. Fori Aragon. l. 3. de Fide instrumentor.: *Notarius quilibet teneatur scribere in principio cuiuslibet instrumenti duas lineas de sua propria manu, et nihilominus testium nomina per literas extensas, et Calendarium, etc.* Adde l. 4. de Tabellion. et tit. de Depositis et Obseruantias Regni Aragon. l. 9. tit. de Probationibus §. 28. (2) Martyrologium. Ordinarium Canon. Regul. S. Laudi Rotomag. ad calcem libri Iohan. Abrinc. de Offic. Eccl. pag. 292. (3) Catalogus, index. Conuentus Episcoporum apud Caspem. an. 1412. to. 3. Conc. Hisp. p. 645. *Qui de auctoritate, facultate et potestate dictorum dominorum deputatorum et aliis per Calendaria tactis et expressatis - - - facimus authenticam et veridicam fidem.*

KALENDARIUS. (1) DIES KALENDARIUS, primus cuiuslibet mensis. Guidonis Discipl. Farfensis cap. 39. KALENDARIUS, pro quouis die mensis. Vita S. Menelei Abb. t. 5. Iulii p. 319. *Et animam felicem et beatam reportauit domino, vndecimo Augusti Kalendario.* (2) Sic *Calendariorum* in quadam Inscriptione veteri quam cum ceteris in Hispania repertis Adolphus Occo medicus Augustanus edidit p. 2. n. 9. mentio fit. Quos non alios fuisse existimo quam qui in Theodosiano Codice lib. 12. tit. 11. *Calendarii curatores* appellantur, et quorum munus *Kalendarii curatio* Arcadio IC. l. 18. §. 2. D de muneribus et honoribus dicitur. Ita Faber in Thesauro.

KALENDATICUM, praestatio, quae Ianuarii Kalendis fiebat. Charta Rogerii Siciliae Regis ann. 1137. apud Falconem Beneuentanum pag. 315. - - - - - - - -

KALENDATIM, per Kalendas. Vita S. Gregorii PP. to. 2. Martii pag. 147. *Vbi Kalendatim diuersas species erogat.*

KALENDATUS, Kalendis, seu die ac anno notatus, in Translat. S. Angeli Carmelitae apud Papebrochium et in Conc. Hispan. tom. p. 462.

† KALENGIA, i. q. *Callengia*, actio in iure, qua quis rem suam repetit. Bulla Vrbani III. a. 1186. inter Instrum. to. 11. Gall. Christ. pag. 247.

KALIBS. Gloss. Isidori: *Karibs furca poenalis, alias Kalibs.*

KALKATORIUM, *a calcando dictum, id est, torcular.* Gloss. MS. Sangerm. V. *Calcatorium.*

KALO. (1) *Negotiator.* Papias et Gloss. MS. Sangerm. n. 501. *Kalo, Porteur de buche*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm. V. *Calones.* (2) KALONES, *Gallicae militum.* Gloss. Isid. vbi Graeuius: *Calones*, teste Festo sunt calcei ex ligno facti. *Gallicae* sunt calcei militares, vt superius vidimus, qui antiquioribus *Caligae* nominantur. Potuisset tamen etiam scribere Isidorum, *Calones*, *cuculae militum.*

KALODAEMON, V. *Calodaemon.*

KALOPODES, V. *Calopedia.*

† KALTELUS, *beniuola*, in Gloss. Lat. Ital. MS.

KALTULUM, *in quo mortui deferuntur vel vestimentum detritum seu lineum.* Papias MS. Eccl. Bitur. et Gloss. MS. Sangerm. n. 501. Vide *Kalculum.*

KALUARES, *aquae sunt.* Papias.

KALUMNIA, *per K scribendum, quod est iurgium, lis, etc.* Papias. V. *Calumnia.*

KAMAHUTUS, Sardonyx, Gallis *Camayeu*, in Inuentario Eccl. S. Pauli Londin. a. 1295. t. 3. Monast. Angl. p. 309. V. *Cameus.*

KAMERARIUS, in Constitutione Caroli Crassi Imper. de Expeditione Romana §. 6. V. *Camerarius.*

KAMINUS, via, iter, Gallis *Chemin.* Chartularius S. Vandreg. t. 2. pag. 1240. V. *Caminus.*

KAMISIA VLTRAMARINA, intercu- lae crassioris genus. Tabularium Capituli S. Audomari.

† KANARIDES, *l'antiqua sede*, in Gl. Lat. Ital. Mſ.

KANDIDA, V. *Candida* 2.

KANEIVM. Lex Baiwar. tit. 21. §. 6. *Si vero de minutis filuis, de wic, vel quocunque Kaneio vegetum reciderit, cum solido et simili componat.* Vbi Edito Heroldi c. 30. §. 3. *vel quaecunque Kansonisson* habet. Tiliana *Kaheir*; Baluz. *Kaheio*. Lindenbrogius, *Kneium* seu *Keye*, Germanicum, quod *salictum* sonat, interpretatur: nisi inquit legendum sit *Gaio*, i. silvula.

KANIFER, *senex*. Gloss. Isidor. vbi Graeuius: Leg. *Casnar*. Festus: *Casnar*, *senex Oscorum lingua*. † Gloss. Lat. Ital. Mſ. *Kanistx*, *vecchio egente*.

KANNA, cantharus, poculum, Gall. *Canne*. V. *Canna*.

KANROTIVM, currus, mendose pro *Karrotium*. Epist. Frederici Imp. a. 1165. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 474. V. *Carrocium*.

KANZIR, f. canticum, Cantilena, ab Italico *Canzone*, V. *Canzir*.

KAPADINARIVS, *voluntarius*. Papias et Gloss. MS. Sangerm. n. 501. f. pro *Capedinarius*, qui cupiditati suae obtemperat.

KAPAX, *memoriosus*. Papias et Gloss. Isidor. vbi Graeuius: pro *Capax*, cuius memoria multa capit.

KAPEDO, *cupiditas*, *ardor*. Papias, f. *Capido*.

KAPIDINES, *animalia dicta*, *quod manu capiantur*. Papias, supra legitur *Capedines*,

KAPITE CENSVS, *vicaria administratione*. Papias MS. Bituric. pro *Capite Census* quod proprie est censui obnoxius.

KAPLERE, *caedendum proferre*. *Kaplesus*, *elisus*. Papias. V. *Capulare*.

KARACHA, onus *carri*, quantum *carro* vehi potest, Gall. *Charetée*, Rer. Mogunt. to. 2. p. 544. Vide *Carrada*.

KARACHARES HERBAE, herbae praestigiis, vt putabant, aptae. Libellus Priminii Abb. apud Mabillon. t. 4. Analect. p. 586. V. *Caragus*.

KARACTER, signum, seu sigillum quod chartis appendebant, monogramma. Charta a. 1195. apud Mabill. Diplom. p. 601. V. *Character*.

† KARACTER CRVCIS, crucis signum palliis assutum, in signum votiuae expeditionis sacrae, apud Oefel. t. 2. Script. Boic. p. 691. V. *Crux*.

† KARADIS, *idonteo*. Gloss. Lat. Ital. Mſ.

KARAGIVM, tributi species. Charta Henrici VIII. Regis Angl. an. 1526. apud Rymer. t. 14. p. 165. *De -- pontagio*, *Karagio*, *muragio*, etc. Haud scio an idem sit quod *Karagium*. V. *Caragium* et *Carreda*.

KARAGIVS, sortilegus, praestigiator. Libellus Pirminii Abbat. apud Mabillon. to. 4. Analect. pag. 586. V. *Caragus*.

KARAVENNA, V. *Carauanna*.

KARAXARE, KARAKATVRA, V. *Charaxare*.

KARENA, quadragesimale ieiunium, seu publica poenitentia, qua quis ieiunare spatio 40 dierum tenetur: est etiam remissio seu indulgentia eiusmodi poenitentiae. Instrum. an. 1295. inter Acta SS. to. 2. Aprilis p. 717. † KARRENA, in Ch. an. 1300. apud Ludew. to. 11. Reliq. p. 501. V. *Carena*.

KARIAGIVM, vectura cum carro, seruitutis species. Litterae Balduini Abbat. Vrsicampi a. 1203. ex Tabul. Compend.

† KARIDA, vecturae onus, vt videtur. Ch. a. 996. ap. Hontheim t. 1. p. 335. *Vt omni anno mihi dentur duae Karidae vini*. V. *Carreda*.

† KARIGA, pro Carica, Gall. *Figue grasse*. Dipl. Chilp. II. a. 716. t. 4. Collect. Hist. Fr. p. 694.

KARINSIA. Contractus Nauigii Dom. Regis cum Venetis an. 1268. to. 5. Hist. Franc. p. 435. *Et uno puero pro custodia equi*, *et pro viuenda*, *et Karinsiis suis portandis*, etc. Puto legendum *garnisiis*. V. in hac voce.

† KARINVM, f. via publica, per quam carri transeunt. Ch. Mſ. an. 1162.

1162. *Et de fonte usque ad fontem iuxta Karinum, vbi fossatum terminatur.*

KARISMA, praestantia, benignitas, graece χαρισμα, donum, gratia, munificentia. Egidius Parisiensis MS. l. 1. Karolini.

KARISTARE, KARITARE. Papias MS. Bituric. *Karitat proprie, alloquitur plebem.*

KARITAS. (1) Extraordinaria refectio; est etiam mensura vini. Charta Christiani Archiep. Mogunt. an. 1168. to. 2. Rer. Mogunt. p 753. (2) Sacrum sodalitium, Vide *Caritas* 12.

KARLENSES, secunda stirps Regum Franciae. Epistola Willelmi Abb. Monast. Andrens. t. 9. Spicil. Acher. p. 338. V. *Karolingi.*

† KARLOTVS, diminut. a *Karolus*, Gall. *Charlot.* Lit. Ms. a. 1294.

KARMET, pondus quoddam, Vide *Carmet.*

KARNELLVS, pinna muri, Gallis, *Carneau*, V. *Quarnellus.*

KAROLA, chathirus, V. *Carola.*

KAROLINGI, dicti a Germanis Reges Francorum a Carolo Metello et Carolo M. genus ducentes. Ita Lotharius Ludouici Vltromarini filius, *Karolingorum* Rex dicitur apud Ditmarum l. 3.

KARRALE, vectura, plaustrum. Fori Bigorrenses art. 14 V. *Carrale.*

KARRATA, V. in *Carrada* 2.

KARREAGIVM, idem quod *Kariagium.* Charta Henrici II. Regis Angliae apud Madox Formul. Angl. p. 47.

KARRENA, V. *Karena.*

KARRINA. (1) Vt *Karena*, V. *Carena.* (2) Conuicium, obiurgatio, exprobratio. Eckeardus Iun. in Casib. S. Gallic. cap. 13. *Necis suae reus Karrinas tot ferre non potero.* Balbus Cathol. *Carinare*, *arguere*, *conuitiare*, *illudere.* Haec Spelmannus. V. *Carina.*

KARRITO, qui carrum ducit, Vide *Carrito.*

† KARRVGA, aratrum, Gall. *Charrue.* Ch. Ms. an. 1229. Vide *Carruca* 3.

KARRVS, currus, plaustrum, Gallis, *Chariot.* Charta an. 1110. ex Tabul. Floriac.

† KARTICIVM PRIVILEGIVM, quod *chartae* seu scripto mandatum est, in Ch Ms. a. 1083.

KARTVA, charta. Tabularium S. Petri de Cella-Froini. V. *Charta.*

KARVCHATA, modus agri. Charta apud Madox Formul. Angl. p. 50. V. *Carucata.*

KARKABET, *amet*, *osculatur*, *amplectitur.* Papias MS. Bituric.

KASAETVS, pirata, nisi sit nomen proprium. Ch. a 1243. to. 4. Cod. Ital. diplom. p. 1571. *Teneantur - - facere viuam guerram de sanguine et foco omnibus Kasaetis et depraedatoribus maris et specialiter Iaterdinis.*

† KASKERIA. i. q. *Gascheria*, in Ch. Ms. a. 1244.

KASKETTVM, mendose pro *Basketum*; Anglis enim *Basket* est sporta, cophinus, corbis, canistrum, Gall. *Panier*, *Corbeille.* Mandatum Eduardi IV. Regis Angliae a. 1461. apud Rymer. to. 11. p. 481. *Cum - - - auro - - - bogeis, manticis, Kaskettis, fardeliis, etc.*

KATABVLVM, fossa. V. *Catabulum.*

KATAPAN, praeses, praefectus prouinciae vel ciuitatis, V. *Catapanus.*

KATELCOSTE. Wildebrandus ab Oldenborg in Itiner. Terrae sanctae, vbi de Armeniis: *Specialem habent Papam, quem ipsi sua lingua Katelcostae appellant.* Vbi legendum indubie *Katolich.*

KATHEDRATICVM, pensio, quae Episcopo ab Ecclesiis quotannis exsoluitur in signum subiectionis. V. *Cathedraticum.*

KATHERANI. Statuta Roberti II. Regis Scotiae c. 12. *Qui transierint vt Katherani, comedendo patriam, et consumendo bona Comitatuum, et capiendo per vim et violentiam bona et victualia, etc.* Vbi loci Skennaeus annotat, *Katheranos*, Hybernis nuncupari, montanos Hybernos, qui in inferiores partes Regni Scotiae descendere soliti, praedas agebant, et incolis, eorumque bonis vim inferebant. Hodie vulgo dicuntur *Sorners*, *Sejorners.*

† KATIMIA, *Arabice est idem quod Graece vocatur Kadimia, Latine vero vulgariter Calmitia, seu lapis calaminaris, quo aes tingitur et in auricalcum vertitur.* Gloss. med. Ms. Simon. Ianuens.

† KATOPAPA, f. pro *Cacopapa*, malus papa, a Graec. κακος. Acta SS. t. 5. Sept. p. 431.

KATRICOLATVM, repagulum ferreum in modum cratis, Gall. *Grille*. Acta SS. t. 5. Maii p. 199.

KAVALLVS, equus. Instrum. a. 873. apud Mabill. Diplom. pag. 543. V. *Caballus*.

KAVATICVM, census capitalis, Gall. *Chevage*. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerm. fol. 19. V. *Capitale*.

† KAVILLA, clauus ligneus vel ferreus, Gall. *Cheville*. Comput. fabr. S. Petri Insul a. 1366.

† KAVRSVS, *brusato*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

KAYS, *cancelli*. Ita Glossae MSS.

KAZAR, V. *Knes* in *Caganus*.

KE, quod, Gall. *Que*. Chartarium Eccl. Auxitanae: *Dixit quia iam non faceret Ke forcia facta habebat ad patrem Ezguilem. Et indicauerunt Guilem - Garcias de Sancta Christina, Esfortluh Decium et Garciabrasc de la Nux Ke quale pactum Guilem Airemon factum habebat cum Ansiendo Archiepiscopo.*

KEAFICIVM, V. *Kaficium*.

KEIMINVS, via, iter, in Charta an. 1283. ex Chartul. S. Vandreg. t. 1. p. 132. V. *Reminus*.

† KEKENGI, *Arabice, species solatri proferens granum rubicundum simile ceraso, in vesica inclusum, citrina in colore, quare a multis Vesicaria vocatur.* Gloss. medic. Simon. Ianuens. Ms.

KELEDEI, monachi apud veteres Scotos sic dicti, V. *Colidei*.

KELLIA, V. *Cella* 2.

KEMINVS, KEMINVM, via, iter, Picardis *Kemin*. Scacarium S. Michaelis apud Falesiam an. 1207. V. *Caminus*.

KEMROD, praestationis genus. Vox armorica. Chartularium Kemperleg. *De hoc autem quod dicitur Kemrod quod ipse, vt dicebat, non debebat reddere; statutum est vt quolibet anno de vnoquoque ciato mellis sex nummos reddat - - - cum quatuor insuper nummis et vno obolo, pro eo quod dicitur Kemrod.* V. *Kevrod*.

KENNINGA, V. *Cenninga*.

† KERATES, *pondus sumtum a semine xilocaratae, et secundum Auicennam ponderans grana ordei quatuor.* Gloss. medic. Simon. Ianuens.

KERELARE, causam, litem coram iudice intentare. Chartarium Eccles. Auxitanae. V. *Querelare*.

KERKA, onus, ex Gall. *Charge*, Hispan. *Cargo*. Theloneum Mon. S. Bertini.

KERKEMAGISTER, quasi Magister Ecclesiae; Belgis enim *Kerck* Ecclesia, vnde ipsis *Kerckmeester*, aedituus, Gall. *Marguillier*. Litterae an. 1270. ex Archiuo Audomarensi.

KERKEMANIA, fixio limitum in gris. V. *Circamanaria*.

KERKERIA, KERKIDA, ecclesia, parochia, a Germ. *Kerck*. Charta Roberti Leodiensis Episc.

KERMESINVS COLOR, purpureus lucidior, V. *Cramesinum*.

KERNELLARE, murum pinnis seu *quernellis* munire, Gall. *Creneler un mur*. Charta a. 1293. apud Rymer. t. 2. p. 609.

KERNELLVS, pinna muri, Gall. *Creneau*. Computus a. 1202. apud D. Brussel de Vsu feud. to. 2. pag. CLIV. V. *Quarnellus*.

KERSONARIA, nasturtiaria area, Gall. *Cressoniere*; († vel potius palus, lacus, stagnum.) Charta an. 1241. in Tabulario Ministerii Montis S. Martini: *Molendino, sclusa, fundo, Kersonariis*. Alia a. 1260. in Tabulario Belliloci in dioecesi Rothom. p. 45. *Confirmo eleemosynam Quersonariae cuiusdam*. V. *Cressonaria*.

KERSTRATA, via quae ad Ecclesiam ducit, a Belgico *Kerck*, ecclesia, et *Strata*, via. Consuetud. Furnenses ex Archiuo Audomar. a. 1240.

KEVERE, operculum, seu vas quoddam quo lactariae vtuntur. Kennet. in Gloss. ad calcem Antiquit. Ambrosden. *Computus Henrici Deye et Iohannae vxoris de exitibus et proventibus de Dayri - - - Allocantur*

pro

pro nono Keutre empto VIII. den. Keuera, in Gloss. Lipsii est Bruchus, Germanis hodie *Kaefer.*

KEVROD, idem quod *Keured*, Armoricis, praestationis genus. Tabularium Kemperleg. *Ego Budii frater Hueli Comitis concedo monasterio sanctae Crucis villam quae dicitur Lesimadru, terram videlicet trium mensurarum mellis. De ipsa autem terra hic redditus est: scilicet terginsineth, Kevrod, multones, pastus, decima.*

KEYE, V. *Cesa.*

KEYS. Charta Edw. III. Regis Angl. to. 2. Monastici Angl. p 71. *Nolo etiam, quod aliquis Senescallus, Constabularius, Ballivus, Keys, sine forestarius, serviens vel venator, - - - per terras eorum venientes, ab ipsis nec ab hominibus suis pascantur.*

KIDELLVS, machina piscatoria in fluminibus ad salmones aliosque pisces intercipiendos. *Bettles et Weres* Angli vocant. Magna Charta Iohannis Regis Angl. c. 24. apud Matth. Paris. *Omnes Kidelli deponantur de caetero per Tamesiam, et Medewetam, et per totam Angliam, nisi per costeram maris.* Fleta l. 1. c. 20. §. 40. *De his, qui piscantur cum Kidellis. Et fuit seisitis de vno Kidello vocato a were, ac de libera piscaria in Potlok,* in Bandello Escaet. de an. 3. Eduardi I. † Hinc emendandus Brussel to. 2. de Vsu feud. p. V. art. 20. vbi *Bidelli* perperam edidit.

KIELRIA, *gummi cedri:* Matth. Silvatico. V. *Cedria.*

† KIFERA, charta authentica, diploma, ap. Ludew. t. 9. Reliq. pag. 161. *Privilegiorum Kiferae vel literae.*

KIL, cella, monasterium, Hibernis. Beda Hist. Eccl. l. 5. c. 9. *Cui erat composito vocabulo a cella et columba vocatus est Kolum Kilius.* V. Spelmann.

KILIANVS, nota temporis, quae in veteribus Chartis aliisque MSS. Codicibus occurrit. Charta Eberhardi Abb. Weissenburg. apud Fred. Schannat. Vindem. litter. pag. 13. *Emit quoque a Monasterio Heilsbrungen partem decimarum in Rade prope Riebberg pro C. florenis. Anno 1375. feria 2. post Kiliani.* Codex Mellicensis MS. libros de Imitatione Christi complectens, de quo Mabillonius Diplom. p. 177. finitus dicitur *die Kiliani 34.* Forte supplendum *post festum S. Kiliani*: Kilianus enim inter sanctos numeratur in Catalogo veteri Monasterii S. Michaelis Bambergensis vt testatur Schannatus ibid. p. 51.

KILINNAS. Charta a. 1065. apud D. Calmet. to. 1. Hist. Lotharing. col. 461. *Decimam partem tam in arboribus quam de pretio porcorum, sive utilitate apium eam per omnia habere volumus atque firmamus, tam in Kilinnade, quam in silva iuxta curtem Stenpicla* s. nomen est alicuius loci proprium.

KILKET, servilis quaedam solutio. Vetus Charta apud Spelmannum: *Kilket, pro qualibet husbandrea 2. den.*

KILLAGIVM, tributum quod pro facultate figendi in portu anchoram conceditur, a Gall. *Quille*, quae est nauis infima pars. Litterae Henrici IV. Regis Angliae an. 1409. apud Rymer. t. 1. p. 573.

KIMBA, pro Cimba. Abbo Floriac. de Obsidione Parisiacae vrbis.

KIMELIARCHA, thesaurarius. V. *Cimeliarcha.*

† KINSICA, Pisarum suburbii nomen, ab apothecis Saracenorum mercatorum in eo habitantium sic dicti; *Kinsica* enim vel *Chinsica*, aut potius *Henticha* et *Entheca*, et apotheca, reconditorium. Murat. t. 2. Antiq. Ital. p. 885. V. *Chincitha.*

KINTAL, ponderis genus, alias 100 librarum, sed e more loci varium. Huius saepe mentio fit in casu Fogollae apud Plowdanum. Haec Spelmannus. V. *Quintale.*

KIRALITER, vox conficta ex graec. κύριος. Fragmentum Anonymi Beneuentani c. 5. apud Camillum Peregrinum lib 1. Hist. Longob. Id est, cum plena potestate et omni domino V. *Potestative.*

† KIRI, *lo Segniore.* Glossar. Lat. Ital. MS.

† KIR-

† KIRRI, *lo porco*, in eod. Gloss.

KIRVA TVRBAE, certa *turbarum* quantitas. Charta apud Madox Formul. Anglic. p. 251. *In puram et perpetuam eleemosynam ad fodiendum singulis annis perpetuo septies viginti Kirvas turbae in marisco meo de Kyma.*

KITONITA, κοιτωνίτης, *cubicularius*, in Gloss. Graec. Lat. Luithprandus in Legat. *Leo Kitonita.* Ignotus Barensis in Chron. an. 1025. *Descendit Oresti Kitoniti cum exercitu.* Vide Notas ad Alexiadem p. 250.

† KLIMIA, seu CLIMIA, *apud Auicennam est fumus seu fuligo adhaerens superioribus fornacis in purificatione cuiuscunque metalli; florea vero est fex descendens ad inferiora.* Gloss. med. Ms. Simon. Ianuens.

KLIOTETRA, sella plicatilis. V. *Cliothedrum.*

KLIOTHEDMVS, V. *Cliothedrum.*

KLOCVM, campana, V. *Cloca.*

KMETHONES, seruilis conditionis homines, apud Polonos, in Legibus Polonicis Chopini libris de Domanio subditis. V. *Cmeto.*

KNACKIVS, monetae Fuldensis species. Litterae fundationis collegii Iesuitarum Fuldae an. 1573. apud Schannat. Dioec. Fuld. p. 355. *Tradimus mille florenos, quorum singuli quadraginta duobus Fuldensibus Knackiis constant.*

KNAPONES, pedites milites. Histor. Australis an. 1286. Theutonibus Knappe est seruus, minister, famulus.

KNEZ, vel KNEG, KNEZIVS, princeps, V. *Caganus.*

KNIFVS, V. *Canipulus.*

KNIPVLVS, KNIVVS, ensis breuior, vel cultellus, Gallis *Canif*, V. *Canipulus.*

KNOPIS, tuber, nodus, Anglis *Knob* et *Knot.* Monasticum Angl. to. 3. p. 365. *Textus super euangeliis, cum vno elapsi, habens ex vno latere qui que Knopes argenteas, etc.*

KOGGE, nauigii genus, Gall. *Coquet* V. locum in *Cogo.*

KOKA, eadem notione. Epistola Ro berti Regis Calabriae ad Barchino nenses in Chron. Siciliae apud Mar ten. t. 3. Anecd. col. 70.

† KOKKVS, piscis testacei species Angl. *Cockle.* Elmham. in vita Hen V. c. 20.

† KOLOS, *anus*, in Gloss. med. Si mon. Ianuens.

KOSMVS, mundus, orbis terrarum a Graeco κόσμος. Charta apud Ste phanotium to. 3. Fragment. Histor MSS.

KOTARIVS, rusticus, mansionarius German. infer. Köther. Charta apud Somnerum in Tract. de *Gavelkind* p. 29. V. *Cota.*

KOWER, V. *Cone.*

† KRENELLVS, pinna muri, Gall. *Creneau.* Reg. Phil. Aug. V. *Cranellus.*

KRETAL, *mumia*, Matth. Siluaticus.

KVNINGA, regina. De S. Kunigunde Imper. to. 1. Martii p. 271.

KYRIALIS, dominicus, a Graec. κύριος. Vita S. Wilfridi saec. 4. Bened. part. 1. p. 725.

KYRIELES, litaniae publicae, in quibus κύριε ἐλέησον decantatur: Galli etiam *Kyrieles* dicunt. Auctor Miraculorum S. Berlendis Virg. c. 2. n. 11. *Omnibus Clericis Hymnum concinentibus, Laicis vero Kyrieles celebrantibus.*

KYRIELEISARE, Kyrie eleeson concinere. Vita sancti Wunbaldi Abbatis Heidemenh. num. 28.

KYROFALCO, *id est, dominus falco, secundum graecam linguam;* ita Friedericus II. l. 2. de arte venandi c. 4. V. *Gyrofalcones.*

† KYRRII, Kyrie eleison. Graduale Arelat. vel potius Narbon. 600. ann. Ms.

L.

L. (1) Littera numeralis, quae 50. denotat, vnde versus:
Quinquies L. *denos numero designat habendos.*
Eidem literae si recta linea superaddatur 50. millia significat. (2) L *in superscriptione cantilenae, levare laetatur.* Ita Notkerus Balbulus Opusc. *Quid singulae literae significent in superscript. cantilenae.* V. A. Λ Graecum pro L. occurrit in aliquot vett. Inscript. 98. 2. 793. 5. 741. 9. (3) † L *littera interdum pro D ponitur, vt Latum pro Datum, Calamitas pro Cadamitas. Pro* N *vetustissimi Graecorum scribebant; vnde signum quinquaginta, quod illi per* N, *nos per L scribimus; Limpha pro Nimpha.* Glossar. vet. Cod. reg. 7613. L pro R saepius occurrit; *Blanda, Blando*, pro *Branda, Brando.*

† LAANCHIL, perperam pro *Launechild*, reciprocum donum, seu pretium quodammodo rei donatae. Ch. a. 1095. t. 1. Cod. Ital. dipl. p. 1534.

† LABAMNI, *nunc Libies, quondam putei vocabantur.* Glossar. vet. Cod. 7613.

LABANDAGO. Lucifer Calaritanus lib. Moriendum esse pro Dei Filio p. 337. *Nihil refert - - - - an securi caput auferas, an ad palum me an ad crucem alliges, igne torreas, an vivum humo condas, saxo praecipites, an in maria mergas, Labandagine magnis viribus conatus uno vastissimo ictu longe a me meum caput excutias, etc.* Vbi Tillius Meldensis Episcopus: *Dictio barbara, pro forma quadam instrumenti, quod vi ducebatur: unde etiam apud nos illud, quo balistae tenduntur vocatur Bendage.* Sed vocis Gallicae istius est alia originatio, de qua in *Binda.* Quid si legas, *an a pendigine*, i. e. a reliquo corpore; est enim *pendigo* idem quod πῆγμα, compago, ita, vt bifariam hic sumi possit id vocabuli, vel pro machina lignea, seu tabulato, quod πῆγμα etiam Graeci vocant, a quo caput longius excutiatur: vel pro ipsa reliqui corporis compactione, a qua caput evellatur: (quemadmodum catapulta *tortilibus nervis*, vt est apud Ammianum lib. 15.) qua postrema notione *Pendiginem* interpretatur Salmasius apud Arnobium lib. 6. *O vtinam liceret in simulacri alicuius medias introire Pendigines: immo vtinam liceret Olympiacos illos et Capitolinos Ioves deducere - - - in membra solutos, omnesque illas partes quibus summa concluditur corporum, discretas ac singulas contueri.* Gariopontus lib. 5. Passionarii c. 23. *Pendiginem* strictius interpretatur, vbi de apostemate; *Si vero non dissolutum et solutum videris apostema factum, id est, quod non facile possit adhaerere, fit enim per nimiam suppurationem, quando cutis ipsi vt pannus contritus nimium succum vivacem emittit, et dicitur colpus, id est, quasi sinus quidam pendens intus, non in suo tempore fectus - - - tunc debemus mulsa lavare aquata, vt Pendiginem vel colpum ipsum purges, etc.* Infra: *Ideoque vtilissima sunt talia ad paracolesin, vel Pendigium, vel aliorum vulnerum.* Qua notione vocem vsurpasse videtur Vegetius lib. 2. Artis veterin. cap. 44. *Quod si in mento scapulae fuerint dissolutae, diligenter inspicias, ne quas inter nervos et commissuras Pendigines facias.* Ad priorem significationem referri potest locus iste ex Paulo Warnefrido lib. 5. de Gest. Longobardor. c. 8. *Iussu Imperatorum caput eius abscissum est, atque in belli machina, quam Petrariam vocant, in vrbem proiectum est.* Matth. Silvatic. *Pendigo, id est, colpus vulneris.* V. A *pendice cedri.*

LABANDRIA, *ad lavandum data*, in Vocabulario Sussannaei et in Amalthea. Melius *Lavandria*, V. *Lavanderius.*

† LABARDI. Lib. cens. eccl. Rom. *Quidam milites, qui dicuntur Labardi, Crossetanensis diocesis, tenentur solvere annuatim XX solidos Pisanorum, pro*

pro Buriano et quibusdam aliis castris.

LABARUM, signum militare Romanorum, pensile, ex panno aut serico confectum, fimbriis ac aliis ornamentis instructum, et transversario antennae specie, ligno affixum, a suprema conti parte pendens. Glossae MSS. *Labarus, lata lancea, vel vexillum.* Glossae Isonis: *Labarum, vexillum vel frenum.* Id vero non nuperum, et Constantini duntaxat aeuo cognitum, quo appellationem eiusmodi vexilli tum primum apud Scriptores constat reperiri; sed et Republica stante et sub Imperatoribus Romanis, vt in nummis Consulum et Imperatorum passim videre est: quod quidem velum, *siparum vexillorum* vocat Tertull. in Apologetico. Ita porro appellatur praesertim sub Constantino vexillum, in quo Christianus factus, Christi monogramma describi curauit: quod quidem *τῶν ἄλλων τιμιώτερον, caeteris pretiosius et sanctius* haberi, Imperatorem semper praecedente, et a militibus adorari, et in praeliis a fortioribus exercitus militibus ambiri, et stipari praecepit, vt habent auctor Vitae Constantini lib. 2. c. 8. et Sozomenus lib. 1. c. 4. quos quidem milites eos esse plerique autumant, quos *Praepositos laborum* vocat Codex Theodosianus. Nam quod *Labarum* Ambrosius L. 6. Epist. 29. Prudentius L. 1. contra Symmachum, et alii, *Laborum* vocant Sozomenus loco citato, veteres Glossae apud Turnebum L. 15. c. 16. Acta secundae Synodi Nicenae, Althelmus de Laud. virginit. etc. Sed vnde vtraque haec nomenclatura ortum habeat, multa multi hariolati sunt, nec quicquam certi aut sani tradidere. Hos consule, si lubet, et quod de Labaro scribi potest, in iis inspice, ne aliorum dicta hic congeram, Turnebum loco laudato, Fullerum L. 2. Miscell. sactor. c. 1. lib. 4. c. 12. Stewechium ad Vegetium L. 3. c. 17. d'Orleans ad 1. Annal. Taciti, Baronium ann. 312. n. 23. et seqq. et Gretzerum lib. 1. de Sancta cruce cap. 4. Tristanum to. 3. Commentar. pag. 484. denique Iacobum Gothofredum ad tit. Cod. Th. de Praepositis laborum. Addo etiam *Labari* Romani figuram seruatam postmodum in vexillis Ecclesiasticis, quibus perinde *Labari* nomen tribuit Eckeardus Iunior de Casibus S. Galli cap. 3. *Senatus continuo ad concursum et laudes Caesaris abituri: arripit ille infelix futurus Labarum eo die ordinis sui dominum antecedendi, etc.* Sed et *Labarum* pro hasta vsurpauit Anselmus in Actis S. Guigneri et sociorum n. 4. LABARUS, mascul. gen. dixit S. Fulgentius Homil. 60. LABARUM, nude pro Cruce siue Crucis signo saepius vsurpant scriptores inferioris aeui; atque hinc est quod signum Crucis in literis siue diplomatibus hac aetate apponi solitum *Labari* nomine donabant. Vita S. Cassiani metro descripta apud Fontaninum de Antiquit. Hortae p. 360. LABARUM IMPERIALE, in Epitome Chronic. Casinens. auctore Anastasio Biblioth. apud Murator. to. 2. p. 365.

LABATORIUM, V. *Lauatorium.*

LABDACISMUS, *est, si pro vno L duo pronuntientur, vt Afri faciunt sicut colloquium pro conloquium: vel quoties vnum L exilius, duo largius proferimus; quod contra est, nam vnum largius, duo exilius proferre debemus.* Isid. lib. 1. cap. 31. Adde Martianum Capellam, lib. 5. et Papiam.

LABDAREUS seu LAMDAREUS, species machinae bellicae ad instar *Labdae* seu *Lambdae* Graecorum ex ligno constructae et ad sustinendam saxorum atque missilium vim accommodae. Hero lib. 1. de Machinis bellicis cap. 1.

† LABEA, tegulae ligneae species. Stat. Montis. reg. p. 271. *Quod furni seu aedificia in quibus sunt debeant cooperiri - - - de copis, tegulis vel scandalis vel* Labeis, *etc.*

LABELINTUS, Ital. et Hisp. *Laberinto*, Iohanni de Ianua *Laberintus*, labyrinthus. Litterae ann. 1345. to. 2. Hist. Dalphin. pag. 513.

LABELLULUS, V. in LABLELLUS.

LABELLVM, vel LABELLVS. (1) Loculus, arca sepulcralis, Ital. *Lavello*. Acta S. Bernardi Menthonensis to. 2. Iunii p. 1085. V. *Lavellum*. (2) Veteres Chartae apud Vghellum to. 7. p. 396. et 397. *Et palmentum, et Labellum, seu et vna cisterna*. Vbi idem Vghellus p. 411. *Labellum ad mustum recipiendum a labendo dictum est locus ex palmento seu torculari labens: est autem Labellum instar piscinae et ab aliis locus dicitur Amalfico vocabulo Labellum*. (3) LABELLVM, sumitur pro *Cantharo*, in quo reponitur aqua benedicta. Vetus Inquesta apud Puricellum in Ambrosiana Basilica, p. 1157.

LABELLVS, Parmae' limbus tesserarius, Gall. *Lambel*, Angl. *Label*. Charta a. 1394. apud Rymer. to. 7. p. 763. *Habeat titulum hereditarium ad portandum pro cresta sua vnum leopardum de auro, cum vno Labello albo*. V. *Lablellus* et *Lambellus*.

LABELVLVS, V. in *Lablellus*.

LABEO. (1) Cui magna sunt labia, Plinio lib. 11. cap. 37. *Tabernarius vel leccator*, Ioan. de Ianua. Papias editus: *Labeones dicuntur qui saepe per iniuriam cadunt*. Melius in MS. *Qui saepe in periuria cadunt*: quod posterius *Tabernariis* et *Leccatoribus* haud male conuenit. V. *Labio*. (2) ✝ Piscis genus. Tract. Ms. de Pisc. c. 116. *Labeo, nostris chaluc, labra crassa, spissa, prominentia habet, vnde Labeonis nomen. Lineas nigricantes a branchiis ad caudam, aequalibus spatiis distantes, protensas habet; vnde Vergadelle a quibusdam vocatur*.

LABERNA, *ferramenta latronum, vel grassatorum, vel furum*, Gloss. Isid. vbi rursus: *Laberna, Gladiator. Laberna, latro, aut qui filios alienos seducit. Laberna* scribitur pro *Laverna* Dea latronum satis nota. V. Martinium. Pro *Ferramentum*, legendum videtur *Dea*, vel *Daemonium*, et pro *Gladiator* restituendum *Grassator* secundo loco; nisi, inquit Graevius, *Gladiator* hic accipias pro sceleratissimo homine, vt saepissime accipitur apud Ciceronem, *qui filios alienos seducit*, i. e. seorsum ducit ad auferendum; quod non male congruit Plagiario seu furi alienorum operum, vt apud Ausonium, vbi de Poeta Plagiario:

Nec iam post metues vbique dictum:
Hic est ille Theo Poeta falsus
Bonorum mala carminum Laverna.

LABES. (1) Clades. Glossae antiquae MSS. *Labes, Labina, hoc est, calamitas, Labes, aegritudines, morbus*. Aurelius Victor Schotti in Vespasiano: *Cum satis constet aerarii inopia, ac Labe Vrbium, nouas eum neque aliquamdiu postea habitas, vectigalium Pensiones exquisiuisse*. In Severo: *Labes publica*. In Gallieno: *Quas Labes Mursina reliquos fecerat*. Visum etiam Ennium et Plautum, obseruatum ab aliis. (2) LABES, pro *Lapsus*, habetur in Vita S. Deicoli Abbatis Lautrensis n. 45. (et in Vita S. Sulpitii Pii, to. 2. Ian. p. 174.)

LABIALIS POSSESSIO, ore tantum firmata, non scripto. Compendiosa beneficiorum expositio, fol. 57.

LABILICIDIVM, *Gallice corba vel tricidium*. Ita Glossae MSS. ad Disticha Magistri Cornuti.

LABILIS PORTA, V. *in Porta*.

✝ LABILITAS, leuitas, inconstantia, instabilitas. Io. de Cardalhaco in Serm. *Labitas memoriae*, in Stat. crimin. Saonae.

LABINA, V. *Lavina*.

LABIO, *tabernarius vel leccator*, apud Vgutionem. V. *Labeo*.

LABIVM, perperam pro Labrum, Gall. *Bord*, in Bulla Lucii III. a. 1181. t. 2. Annal. Praemonstr. Probat. p. 413.

LABLELLVS, seu potius *Labellus*, nam sic legendum apud Helgaldum, in Roberto Rege: *Qui non obliuiosus factus ornamentum quod erat in sex vnciis auri dependens a genibus et quod nos lingua rustica Lablellos vocamus, ipso conspiciente, cultello diripuit, quantocius discessurus*. Ita appellabant Galli lacinias, quae a sago militari pendebant, vulgo *Lambeaux vel Labeaux*, quas *Pittaciola* nuncupat Monachus Sangallensis L. I. de Carolo M. cap. 36. quod *pittaciorum* formam, de qua suo loco referrent. Fortescutus de Laudibus Legum Angliae c. 5.

c. 51. describens habitum *Servitntium ad legem : Serviens ad legem ipse existens roba longa ad instar Sacerdotis cum capitio penulato circa humeros ejus, et desuper collobio, cum duobus Labellulis, qualiter uti solent Doctores legum in Vniversitatibus quibusdam, cum supra descripto birreto vestiebantur.* Sermo Rabodi Episcopi Noviom. de Annuntiatione ann. 1081. in veteri Lectionario S. Eligii: *In conspectu adstantium Labellulo vinculum misericorditer excussit.*

LABOR. (1) Vexillum ita dictum quidam eruditi censent, cuius meminit Gregorius Nazianzenus Orat. in Iulianum, quod vim habeat soluendorum laborum. Exstat in Codice Theod. lib. 6. titulus *de Praepositis Laborum*, vbi sic : *Praepositi Laborum nostro judicio et stipendiorum sudoribus promoventur.* Atque ita legi in omnibus Codd. MSS. obseruant viri docti, licet quidam reponant *labarorum*, eoque versus hosce Tertulliani, Carmine de Iona referendos putant:

Palpitat antenna stridens, Labor horret ab alto,
Ipsa etiam infringi dubitans inflectitur arbor.

V. *Labarum.* (2) Quod quis *labore* suo ac industria quaesiuit, quaesitum, acquisitum, *Aquest.* Lex Longobard. lib. 2. tit. 23. *Nam si et illo labore comparaverit, quod postea laboravit aut fecit, postquam in ipsa causa ad censum reddendum introierit, in ipso cespite dimittat, ubi laboravit.* Traditiones Fuldenses L. 2. trad. 15. *Trado ad Monasterium S. Bonifacii . . . pecuniam meam, quicquid fuerit in domibus aedificiis de omnem Laborem meum totum et integrum, et vnum puerum nomine Otger cum omni Labore suo.* (3) Agricultura, Gall. *Labeur.* Virgilius:

Sternit agros, sternit sata laeta, boumque Labores.

Pactus Legis Salicae, tit. 10. §. 6. *Si cuius pecora de damno, cum alios Labores vastantur, aut inclaudantur, aut in domum minantur* §. 8. *Si quis . . . in quemlibet Laborem pecora immiserit, ille, cuius est labor, testibus eum conuincat, etc.* Capitulare de Villis cap. 5. *Quando Iudices nostri Labores nostros facere debent, seminare aut arare, messes colligere etc.* *Laborem suum facere*, in Lege Longobard. lib. 1. tit. 17. §. 1. TERRA LABORIS, Campania felix, in Italia ita nuncupata, quod agriculturae seu *labori* peridonea sit. Appellationem illam haud adeo recentem arguit S. Martinus PP. in Epistola de exilio suo.

LABORABILIS. TERRAE LABORABILES, arabiles, culturae idoneae, Gall. *Terres labourables.* Index MS. beneficiorum Eccl. Constant. fol. 3. LABORANTICIAE TERRAE, eodem significatu, in Chartario Ecclesiae Auxitanae cap. 136. LABORATICIA TERRA, in Chronico Farfensi apud Murator. to. 2. part. 2. col. 591. LABORATORIAE TERRAE, apud Petrum de Vineis, lib. 5. Epist. 65.

LABORAGIVM, terrae cultae, seu agri fructus. Charta anni 1455. ex Archiuo S. Victoris Massil. *Prior deportabit decimas Laboragii et pastorgagii.* V. *Labor.* (2) † Labor, opus quoduis, Gall. ol. *Labourage.* Lit. remiss. Ms. a. 1357.

LABORANTES, vespillones. Vetus interpres Epistolae S. Ignatii ad Antiochenos: *Saluto hypodiaconos, lectores, ianitores, Laborantes, exorcistas, confessores.*

LABORANTIA. (1) Idem quod *Laboragium.* Consuet. Auscicorum anni 1301. MSS. art. 54. LABORANZA, apud Moretum Antiq. Navarrae pag. 413. (2) Forte agrarium, campi pars, terragium, Gallice *Champart, terrage.* Litterae Officialis Vabrensis an. 1342. *Item dixit praefatus nomine quo supra quintum et Laborantiam Campi mansi S. Iohannis de Balnis cum omnimoda iurisdictione ad dictum prioratum de Roserio pertinere.*

LABORANTICIVS, V. *Laborabilis.*

LABORANZA, V. *Laborantia* 1.

LABORARE. (1) Acquirere, *labore* suo ac industria acquisitionem facere. Formulae vett. *Et quicquid pariter in coniugium positi Laboravimus.*

nus. Alia: *Et quicquid Laborare potuerint, cessum habeant.* (2) Agrum colere, *Labourer.* *Laborare terram*, in Lege Longobard. lib. 1. tit. 9. §. 22. Capitul. Caroli C. tit. 23. c. 14. *Laborent et excolant terras et vineas in tempore cum debita sollicitudine: soluent et dispensent Laborata cum fideli discretione, faciant nutrimenta congrua et necessaria.* LABORICARE, pro *Laborare*, in Praecepto Caroli M. pro Hispanis. (3) Negotium alicui facessere; Galli dicunt: *Travailler quelqu' un.* Anonymus Barensis in Chron. anni 1012. *Mesardoniti Laborauit castello Domnico.* Ann. 1034. *Bisantius Archiepiscopus dirupauit Episcopum Barinum, et coepit Laborare.* V. Miracula S. Ludgeri Episc. Mimigard. n. 57. (4) Fatigari, *Travailler.* Innocentius III. PP. in Gestis eiusdem p. 110. *Cum difficile sit tuae iurisdictioni subiectis pro singulis quaestionibus ad sedem Apostolicam Laborare super appellationibus etc.* (5) Periclitari, in periculo esse, in L. 2. D. ad Leg. Rhod. et in Leg. 4. Cod. Theod. de Operibus publ. Siculus Flaccus de Condit agror. *De superioribus vicinisque agris defluentes aquas excipiunt, ne inferiores terrae Laborent.* (6) Operari, fabricare, conficere; *Travailler.* Constitut. siculae lib. 3. tit. 36 §. 1. (7) LABORARE ALIQVEM, operi faciendo destinare, vel ad Laborem mittere. *Envoyer au travail*, vt vulgo dicunt Galli. Statuta Corbeiensia. lib. 2.

LABORARIVM. (1) Quaesitum. Charta Adalberti Episcopi Pergamensis: *Siue sint de meis propriis domicultibus praesentibus siue colendis futuris, siue de meis successoribus, Coepiscopis, vel et de meis, seu et omnium ipsorum successorum meorum Laborariis.* (2) *Locus laborantium*, Vgutioni, operatorium, officina, ἐργαστήριον.

LABORARIVS, operarius, Anglis, *à Labourer.* Amalarius lib. 3. de Eccl. offic. cap. 5.

LABORATICIVS, V. *Laborabilis.*

LABORATIO. (1) Aratio, Gall. *Labourage.* *Poterunt . . . facere eorum culturas et Laborationes*, in Litteris anni 1413. apud Rymer. to. 8. p. 772. V. *Laborare* 2. (2) Ager cultus. Charta Bettonis Episcopi Lingon. ann. 794. inter instrum. to. 4. Gall. Christ. col. 128. *Et de villis unde nonae et decimae domui homines reddere debent . . . . per legem et consuetudinem de ipsis rebus, sicuti exactum fuit, id est, omnes Laborationes, vinum, annonas. etc.*

† LABORATIVVS, arabilis, culturae idoneus. Ch. a. 1358. ap. Corbinel. inter Probat. Hist. domus de Gondi, p. 156.

LABORATOR, (1) Agricola, colonus, Gall. *Laboureur.* Saisimentum Comitatus Tolosani anni 1271. apud *la Faille* in Probat. Annal. Tolos. pag. 19. (2) † Opifex, in Stat. Cadubr. p. 52.

LABORATORIVM. (1) Idem quod *Laborarium.* Buschius de Reformatione Monast. apud Leibnitium to. 2. Scriptor Brunsuic. p. 868. (2) † Opus quoduis. Ch. a. 1347. ap. Lam. in Delic. erud.

LABORATORIVS, V. *Laborabilis.*

LABORATVS. (1) Labor humilis, seruilis opera. Miracula S. Zitae to. 3. Aprilis p. 525. *Quia debebat . . . trebbiare milium et alios eorum Laboratus facere.* (2) Quod quis sua industria acquisiuit, in Capitulari Caroli M. ann. 807. cap. 7. in Capitulari Pipini Regis Italiae c. 4. in Chartis Alemannicis Goldasti c. 74. in Lege Longob. lib. 3. tit. 4. §. 5. V. *Labor* 2. et *Elaboratus.*

LABORÉRIA, officina, Gall. *Manufacture.* Mantissa adiecta ad Chron. Mon. Patauini, apud Murator. tom. 8. col. 739.

LABORERIVM. (1) Italis *Lauoriero*, opus agriculturae, vel quoduis aliud. Statuta Venetor. anni 1242. lib. 2. c. 5. *Si opus vel Laborerium factum fuerit supra possessione, etc.* (2) † Opificium, artificis opera. Ch. Ms. a. 1351. (3) † Officium. Acta SS. t. 5. Aug. p. 853. *Cum pro laborerio monasterii ambularet.*

† LABORIA, ager cultus, territorium. Ch. a. 1157. inter Probat. Hist. Occid. t. 2. p. 565. V. *Labor* 3.

LABO-

LABORICARE, V. *Laborare 2.*

LABORIOSVS. (1) *Terrae laboriosae*, arabiles, in veteri Charta apud Sammarthanos in Abbatibus S. Trinitatis Exaquensis. V. *Laborabilis.* (2) Agricola, colonus. Miracula S. Stanislai Episc. to. 2. Maii. p. 278. *Valentini Golay Laboriosi in Pistraunn Sebastianus filius animam agens, etc.* (3) LABORIOSAE BESTIAE, quae deputantur agriculturae. Ordinatio Curiae Caroli Regis Siciliae ann. 1278. ex Mſ. D. Brunet, fol. 68vo. (4) Aeger, inualidus: *qui patitur laborem*, inquit Vgutio: qui multo labore victum sibi quaerit, μοχθηρός, in Gloſſ. Graec. Lat. in Lat. Graec. κακοπαθής. Occurrit apud Auitum Vienn. Ep. 39. 77. et aliis locis. V. Sauaron. lib. 3. Ep.9. (5) LABORIOSVS SERMO, oratio de Paſſione Domini. Rob. Goulet in Compendio Iurium et Conſuetud. Vniuerſitat. Pariſ. fol. 10. *Fit die Veneris Sancta Laborioſus Sermo ad populum per Doctorem Theologum de Paſſione Domini, et eſt Sermo Vniuerſitatis, vbi tenetur Dominus Rector adeſſe.*

LABORITIVM, i. q. *Laborerium*, in Vita Aegidii, n. 7. 10. et in Actis S. Iſidori Agricolae; to. 3. Maii pag. 518. LAVORITIVM, eadem notione. Acta S. Franciſcae Rom. to. 2. Martii p. 146. *Voluit quod ille ſecundus Angelus mutaret ſuum Lavoritium.*

LABORITIVS, arabilis, culturae idoneus. Ch. a. 1181. inter Probat. t. 3. Hiſt. Occid. p. 151. V. *Laboratiuus.*

LABORIVVM, ager cultus, *Terre à Labeur.* Pactum nuptiale Guillelmi Montiſpeſſulani cum Mathilde filia Ducis Burgundiae, 5. Kal. Martii. 1156. *Dono et mitto tibi eidem Mathildi uxori meae in ſponſalitium ſeu donationem propter nuptias Caſtrum ſcilicet de Monteferrario - - - et totum meum Laborivum de Arneir.*

LABRA, V. in *Laura.*

LABRATORIVM, πλύσιμον, *balneare labrum*, apud Ianum in Supplemento Antiquarii.

LABRETVM, V. *Lauretum.*

LABRORES, armigerorum genus apud Anglos. Charta anni 1284. apud Rymer. to. 2. pag. 265. *Recepimus de pecunia Domini noſtri Regis Angliae illuſtris 2270. libras Turon. pro ſoldo 41. Militum, de quibus erant ſeptem Banereti et pro ſoldo 50 Labror. et 9. Scutariorum pro 60. diebus - - - dando 8. ſolidos Turon. pro Milite, et 6. ſolidos pro Scutario.*

LABROSVS, πρόχειλος, in Gloſſ. Graec. Lat.

LABRVM, Iſidoro. lib. 20. c. 6. *Vocatum, eo quod in eo lauatioonem ſolitum eſt, fieri infantum, cuius diminutiuum Labellum. Idem et Alueum, quod in ablutionem fieri ſolitum ſit.* Vox Latinis non ignota et ab Anaſtaſio in S. Silveſtro PP. vſurpata ad indicandum fontis baptiſmalis concham, in qua continebatur aqua ad baptiſmum neceſſaria; ab Ambroſio autem ad ſignificandum vas ſepulcrale aptum, condendo cadaueri. V. *Lauellum.* Pro foſſa *Labrum* dixit Auſonius:

Moeniaque in valli formam circumdata Labro.

† LABRVSCETVM, *locus, vbi multa labruſca*, apud Laur. in Amalth, ex Catholico vbi ſcribitur *Labruſtetum, Labruſtoſum.*

LABRVSCVS, ſtolidus, agreſtis. Epiſt. anni 1466. in Actis SS. Maii to. 2. p. 273.

LABS, *olla aenea.* Papias MS. Bituric.

LABVLVM. Vita S. Hermelandi Abbat. num. 25. *Inſtigatus facinore cupiditatis quidam ruſticus Labulus de ſella viri Dei procidens, in ſinum abdidit.* Vbi viri docti ad marginem: an *Lapillum?* Forte pro *Labellum*, i. lacinia, V. *Lablellus.*

LABVRA, cultura. *Terra ad laburam*, Gall. *Terre en Labeur*, aruum, ager cultus, in Tabulario S. Petri de Geſta Froini Engoliſm. V. *Labor 3.*

LABVS pro *Labor.* Columella in Horto. Vtitur et Vegetius l. 3. de re veterin. c. 23.

LABYRINTHVS, vna ex notis apponi ſolitis marginibus librorum, de quibus Iſidorus, qua locum difficilem eſſe oſtendit. Marius Mercator

p. 164. Edit. Baluzianae: *Ad cuius loca peruidenda, quae hic exponere curauimus, signa Labyrinthorum apposita Lector inueniet.*

LAC AVFERRE, per veneficium, lactiferis scilicet animalibus in Addit. 2. Lud. Imp. c. 18.

LACA, LACCA, Gall. *Lacque*, Ital. *Lacca*, Hisp *Lacra*, species resinae, de qua Salmasius ad Solinum, Martinius in Lexico, et Dictionarium Vniuersale in voce *Lacque*. Epistola Baiuli Regis Maioricae et Massilienses ann. 1327. *Fecit caricari - - - tria pondera de mostayla et duas sarrias de archica, et L. duodenas de Lacca et duas botas de aloofol.*

† LAOANVANDA, vox lectu difficilis, et vt videtur corrupta, cuius sensum quamquam nil melius mihi praesto sit haud intellexisse videtur D. Secousse, cum de praestatione, quae domino feudi soluitur pro facultate alienandi fundum explicat, t. 5. Ordin. reg. Fr. p. 694.

LACATISMVS, V. *Laquetismus.*

LACCA. Auctor ad 15. Iudic. *Sura, est tibia siue Lacca.* Vox Italica. Vegetio *Lacca in gambis*, nodus est in cruribus: hunc vide lib. 1. cap. 27. lib. 3. cap. 19. V. *Laca.*

LACCARIVS. (1) Qui *Laccam* conficit, in Gloss. Vet. λακκάριος, alias λακκαῖος. De lacca, fuse Salmasius ad Solinum. Adde Meursium in λάκκοι. Vel (2) LACCARIVS idem est, ac λακκοποιος, *Lacunarius.* Est enim in iisdem Glossis, et apud Graecos, λάκκος, *lacuna*, fossa. Sic Cuiacius *Laccarios*, qui fossas vel puteos fodiunt, interpretatur in L. 1. Cod. de Excusat. artific. lib. 10.

† LACCIVOLVS, laqueus, redica, tendicula, Ital. *Lacciuolo*, Gall. *Lacet.* Stat. ant. Florent. l. 7. c. 177.

LACCIZZA, piscis genus, V. in *Pastinaca.*

LACEATVS, V. *Laqueatus.*

LACEBRA, pro *Illecebra.* Althelmus de Virgin. Vossius *latebras* legendum putat.

LACERABILIS, qui lacerari facile potest, apud Ausonium Idyll. 15. 17.

LACERAMEN, laceratio. Gloss. Lat. Gall. Sangerm. LACEROSITAS, eadem notione, Ioh. de Ianua.

LACERATOR, qui lacerat. S. Augustino de mor. Eccl. Cath. c. 1. *Laceratrix*, Macro L. 2. c 6.

LACERDVS, *clades imaginaria.* Papias. † Rectius *Clades inguinaria*, in vett. Glossar. Cod. 7613. et 7641.

LACERNA, V. *Leuisata.*

LACEROLVS, ignota vox in *Torsatorium.*

LACEROSITAS, V. *Laceramen.*

LACERTI, vires, copiae militares. Isidorus Pacensis Episcopus in Chron. aera 754. *Huius tempore Alaor per Hispaniam Lacertos iudicum mittit, atque debellando et pacificando paene per 3. annos Galliam Narbonensem petit etc.* Vtitur praeterea semel.

LACERTINA AVIS. Andreas aulae Regiae Capellanus in Amatoriis, *Licet falco a Lacertina quandoque aue fugetur, nihilominus tamen falco inter falcones, et Lacertina auis inter Lacertinas computabitur etc.* Infra. *Inter Lacentinas* (sic) *fertur aues nasci quasdam, quamquam quae sua ferocitate capiunt perdices, etc.*

† LACERTIOR, latior. Litt. Ms. Phil. Pulc. a. 1289.

† LACERVS, laceratus, discerptus, in Act. SS. t. 1. Ian. p. 765.

LACESSITIO, actus lacessendi, apud Ammianum lib. 19. et 25. edit. Valesii.

LACHA, vt *Laca.* Charta pro Communia Balneoli ex Schedis D. Lancelot: *De quintali Lachae IV. denar.*

LACHALIS AVERA, animal ex quo lac exprimitur. Charta anni 1330. ex Archiuo S. Victoris Massil. armar. Aq. n. 37.

LACHINO, V. *Lacino.*

† LACHRIMABILITER, lachrymas fundendo, in Gloss. super tres libr. Salom. in Bibl. Heilsbr. p. 62.

LACHVS, Germ. Lache, vt est apud Schilterum in *Lachbuche*, incisio arborum, diuisio, scil. agrorum, qui hisce incisionibus terminantur. Donatio Cancronis Comitis Rhenensis ann. 770. apud Tolnerum Histor. Palatinae pag. 4. Probat. et. Chron. Laurishamense p. 57. *Sicut ipsa incisio*

ciso arborum in ipsa die facta fuit, quae vulgo Lachus appellatur, siue diuisio. Mox: *Et inde per ipsam incisionem arborum siue Lachum.* Rursum: *Quidquid infra illam diuisionem arborum, seu Lachum, siue diuisionem.* Diploma Conrad. II. Imper. apud Eccardum Hist. geneal. Landgrauiorum Turing. col. 314. *Omnia quaecumque his Lachis et terminis circumdata sunt cum villulis infra positis, etc.* Praeceptum Henrici IV. Imp. an. 1103. in Vindemiis Litter. p. 109. *Praedium vnum concedentes - - - quod his Lachis concluditur, etc.* V. *Arbor finalis.*

LACINA VIA. Titulus 34. Pacti Legis Salicae, est *de via Lacina*, vbi editio Pithoei habet *de Viae Lacina*, vt et titulus 82. Legis Ripuariae apud Heroldum, quo loco editio Lindenbrogii tit. 80. habet *de Via Lacinia.* In hisce legibus *via Lacina*, aut *Lacinia*, aut *viae Lacina*, *obstaculum viae*, seu itineris esse dicitur in Lege Salica. tit. *Si quis Baroni viam suam obstauerit, aut impinxerit, etc.* Lex Ripuar. *Si quis ingenuus ingenuum Ripuarium de via obstauerit, etc.* Ita *viam Lacinam facere*, est impedire viam, et eunti moram facere, quod Graeca interpretatio vetus Legis Longobardicae, ait Salmatius, ὁδοςατῶν vertit. Hinc *Lacinosa vestis*, ὁδοςατῶσα, eidem. Pactus Legis Salicae tit. 16. §. 4. *Restare facere*, sistere habet: vbi editio Pithoei, *Viam Lacinam facere.* Eadem editio tit. 15. §. 4. *Si quis hominem praeceptum Regis habentem contra ordinationem Regis adsalire, vel viae Lacinam ei facere praesumpserit, etc.* Editio Heroldi: *Si quis hominem, qui alicubi migrare disposuit, et dirigere habet Praeceptum Regis, et si aliunde ieris in mallum publicum, et aliquis extra ordinationem Regis, restare eum facit aut adsalire eum praesumpserit, etc. Lacina* vel *Lachina*, idem est Eccardo ac *Laging*, vel *Legung*, positio, impedimentum, a *Legen*, ponere, impedire. Wendelinus purum putum esse Theutonismum ait, *Weghelaghen*, i. viae obstaculum, quod fit per latrones aut improbos homines insidiantes: vnde *Weghelaeghen* dicuntur insidiae viarum. Vtcunque sit de Wendelini coniectura, vix crediderim ad *Lacinias* Agrimensorum pertinere, licet id rentur viri magni: *in laciniis* enim *assignari*, agri dicuntur apud auctorem de Coloniis, qui non per vniuersitatem, sed viritim et per portiunculas assignantur. Gloss. Lat. Graec. *Lacinia ἀπόσπασμα.* LACINA, eadem, vt videtur, notione, in Lege Ripuar. tit. 71. *De quacunque causa festuca intercesserit, Lacina interdicatur secum sacramento se idoneare.* Perperam: Legis enim sensus est, vt si de quacunque retraditio interuenerit, omnis via intercludatur ei, qui vt suam repetit, per sacramentum id affirmandi. † Aperto sensu Cod. Estens. Leg. Sal. tit. 15. c. 4. apud Murat. t. 2. Antiq. Ital. med. aeui p. 287. Pro: *si quis hominem - - - adsallire vel viae laciniam ei facere praesumpserit*; habet, *adsalierit, vel violentiam ei facere praesumserit.*

LACINONES, LACHINONES. Concilium Tolosanum anni 1228. c. 36. Edit. Acherianae: *Nullus etiam latrones, ruptarios vel Lachinones recipiat, sed ab omnibus abiiciantur.* Nupera ex MSS. Editio habet *Lacinones.* Stephanotius in Fragmentis MSS. to. 10. pag. 54. *Lathiniones.* Vide an hoc loco *Lacinones* sint latrones, qui in viis publicis transeuntibus insidias tendunt ac struunt, quod asserit Eccardus ad Pactum Legis Salicae pag. 40. V. *Lacina.* † *Lacinones* sunt balistariorum seu sagittariorum genus; iidem qui Gall. *Alacays*, *Alagues*, *Halagues*, *Lacays*, et *Laquaiz* appellabantur. Vnde a voce Gall. *Alecret*, lorica, thorax, vel a *Laches*, eodem significatu, quod laminis ferreis, *Laisches* dictis, contexta esset lorica, sic nuncupati videntur.

LACOPVM. Leges Ethelredi Regis, apud Wenetyngum editae §. 3. *Et Landcopum et Domini donum, quod per rectum habeat dari, et Lacopum, et Witword, Gewitnessa, hoc ita permaneat, vt nullus euertat.* Vbi Somnerus

nerus *Lacopum* vocem formatam existimat ex Saxon. *Lag*, Lex, et *ceape*, emptio. Ita *Lacopum* erit *redemptio legis*, seu purgationis: nisi (subdit ille) sit pactio de litibus redimendis vel componendis inita. V. *Lagam emere*.

LACORA, V. *Lacus*.

† LACRIMA, vox architectonica, supercilium, Gall. *Larme*, vel *Larmier*. Ch. Mſ. a. 1320. *Ante lacrimas dicti pontis*.

† LACRIMABILITER, ratione deploranda, t. 10. Collect. Hist. Franc. p. 260.

† LACRIMALE, glandula oculi per quam exprimuntur lacrymae, in Act. SS. t. 6. Aug. p. 616.

LACRYMABILITER, lacrymas effundendo, apud S. Hieronymum lib. 2. aduersus Rufinum, c. 7.

LACRYMATOR, qui lacrymatur, S. Augustino.

LACRYMATORIVM. (1) *Locus lacrymarum*, Iohan. de Ianua. *Ploreux*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm. (2) † Linteum, quo oculi absterguntur, in Stat. Mſ. eccl. S. Petri Insul. a. 1388.

LACRYMATORIVS, *quasi tristis, lacrymas commouens*, eidem de Ianua; *Pleurables*, *tristes*, in iisd. Gloss. Lat. Gall. Sangerman.

LACTA. (1) Defectus ponderis in moneta, vt LACTARE, deficere in pondere. Assisa ann. 6. Ioannis Regis Angl. de moneta: *Assisum est de moneta, quod vetus moneta currat, vnde quaelibet libra sit facta 2. sol. 6. den. ad plus: et illa libra, quae plus lactavit, et denarii qui plus lactauerunt, perforentur et reddantur, sicut alias prouisum est*. LACTVM, eadem notione. Leges Ethelredi Regis, editae apud Weneryngum §. 28. Ex his emendandus est locus in Fleta lib. 1. c. 22. §. 6. *Sunt monetarii Regis, qui vltra Assisam licitam argento Lacum imponunt, quidam autem debitum pondus librae non apponunt*. Legendum enim *Lactum*. Anglis *Lacke* est defectus: *to lack*, deficere, vnde forte vocis origo. (2) LACTA, asserculus, V. *Latta* et *Lata* 2.

LACTAMIA. Charta anni 1246. in Tabulario Comitatus Tolosae Camerae Comput. Paris. fol. 114. *Leudis, pedagiis, bannis, laudimiis et terrenis seruitiis, censibus dominiis seu dominationibus, vel dominicaturis et feudis, et feudatiis firmanciis, institiis sanguinis et commissionibus - - - et Lactamiis, adultiis*, (f. adulteriis) *et in omnibus ad me vel ad dictam senioriam pertinentibus*, etc.

† LACTANEVS. *Nutritores lactanei*, qui infantes lactant vel nutriunt, in vet. Inscript. ap. Murat. t. 3. Inscr. p. 1477.

LACTANS, Papiae, *quae lac praebet*. *Lactens, cui praebetur*. Lex Aleman. tit. 72. §. 2. *Alia autem iumenta de grege, quae lactantia sunt etc*. Gloss. Graec. Lat. γαλαθηνὸς, *Lactantia Lactans*. In aliis Glossis περὶ χοίρων. *Caro porcina*, χοίρειον, *Lactantia*, γαλαθηνόν. Vbi *Lactans* est tener porculus, quomodo a Lampridio et S. Hieronymo vsurpatam hanc vocem docuit Salmasius ad eumdem Lampridium p. 203.

LACTANTIA, cibi ex lacte confecti, ap. Cels. l. 2. c. 7. et Apul. l. 7. c. 10.

LACTARE, V. *Lacta* 1.

LACTARIVS. (1) Qui *Lactaria*, de quibus Cornelius Celsus, seu opus pistorium, vel cibos ex lacte conficit. Lampridius in Heliogabalo: *Dulciarios et Lactarios tales habuit, vt quaecunque coqui de diuersis edulibus exhibuissent, vel structores, vel pomarii, illi modo de dulciis, modo de Lactariis exhiberent*. (2) LACTARIVS, γαλακτοπώλης, in Gloss. Gr. Lat.

LACTATVM, Iohanni de Ianua: *Cibus, qui fit ex Lacte amygdalorum*. Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Lactatum*, *Viande faicte de laict comme d'amendres ou d'autres*. Papias *Lactentia*, *quasi succo lacteo plena*. At Isidoro lib. 20. c. 3. *Lactatum est potio è lacte*. Hinc emendandus Papias, apud quem perperam: *Laptatum, potio e Lacte*.

LACTE-

LACTENA, *Malleus*, in Gloss. Isid. *Lactina*, in Excerptis Pithoean. Chironeum vlcus est, inquit Graeuius. cui ego sanando non sum.

† LACTENDERIVM, ius tendendi laqueos animalium capiendorum causa. Ch. Ms. Mariae reg. Sicil. a. 1399.

† LACTENVS, lacteus, t. 1. Ian. p. 734. vbi *Lactinus* legit Cangius.

† LACTICINA CARO, iunior, tenerior, in Stat. Cadubr. c. 4.

LACTICINIA, lactaria, Gall. *Laitage*, in Laudibus Papiae apud Muratori. to. 11. col. 37. V. *Lactantia*.

LACTICOLOR in Excerptis vett. Auctorum apud Leibnitium to. 2. Scriptor. Brunsuic. pag. 59.

Flammivolum vincens rutilans in curribus aurum
Strato solo recubat, Lacticolor Amati.

Id est, Amethysti. V. *Lactinus*.

LACTICVLARIVS. Gloss. Gr. Lat. λειπογάλακτος, *Laticularius*, *Laticulosus*. Sic in MS. Sed legendum *Lacticularius* et *Lacticulosus*. In Gloss. Lat. Gr. *Lactigulosus* perperam scribitur. Pro λειπογάλακτος Martinius legit ἀπογάλακτος: quod eodem redit quoad significationem; vtraque enim Graeca vox eum indicat vel qui caret lacte, vel qui parum lactis habet.

LACTINA, V. *Lactena*.

LACTINVS COLOR, in Regula S. Caesarii c. 12. et aliorum, qui *Lactineus* dicitur in Vita S. Fulgentii Episc. Rusp. c. 18. Ausonius:

Aut cunctis pariter versibus oblinas
Fuluam Lacticolor spongia saepiam.

V. *Laius* et *Pseudolactinus*.

† LACTIS, *Laitance de poisson*. Glossar. Gall. Lat. Cod. 7684. *Leste de harene*, in altero Lat. Gall. Cod. 7692.

LACTORONES. Ruffinus in Vitis Patrum lib. 3. n. 200. *Vnus quidem deferebat nuces, alius Lactorones*. Vbi forte leg. *Lactoriones*, vt fuerint fructus arboris, quam *Lactorim* vocat Plinius l. 24. c. 18. *Aeque nota Lactoris vulgo est, plena lactis, quod degustatum vomitationes concitat.*

LACTOSVS, γαλακτώδης, Gloss. Lat. Gr. Lacteus.

† LACTRVM, vasis genus. Ch. Ms. Eduardi reg. Angl. *De onere hominis, vnum denarium, aut vnum lactrum valens vnum denarium*.

LACTVCATVS, crispatus ad instar lactucae capitatae. Synodus Limensis ann. 1582.

† LACTVCELLA, lactuca tenerior, apud Alex. Iatros. Ms. l. 1. Passion. *Maluas inscellatas et lactucellas*.

LACTVM, V. *Lacta*.

LACTVRCIA, Dea lactescentium frumentorum, apud S. Augustinum de Ciuit. Dei l. 4. c. 8. V. *Lacturnus*.

LACTVRIVS, procellus nondum ablactatus, apud Lindenbrogium in Glossis ad Codic. Leg. antiquarum.

LACTVRNVM, *pagani aiunt, dum messis adhuc lactescens est*. Gloss. Sangerman. n. 501.

LACTVRNVS, *Deus qui praeest segeti lactenti*. Iohannes de Ianua. V. *Lacturcia*.

LACVALIS, qui habitat in lacubus. In Opusculo Gualuanei Flammei apud Murator. to. 12. col. 1011.

LACVLATA VESTIS, Isidoro lib. 19. c. 22. et Papiae, *quae lacus quadratos quosdam cum pictura habet intextos - - - aut additos acu.* Sunt autem *Lacus*, Columellae lib. 1. c. 6. spatia quaedam quadrata, quibus distinguuntur granaria, vbi separatim reponuntur quaeque legumina. V. Salmasium ad Vopiscum p. 513.

LACVM, V. *Lacta*.

LACVNA. (1) Pro *Lacunar*, vt videtur. Litterae Regis Angliae ad Innocentium V. PP. apud Rymer. to. 2. p. 63. *Rex Regum - - - personam vestram, tamquam lampadem oleo sacrae doctrinae refertam, in eius (Ecclesiae) Lacuna sublimiori constituit, vt igne diuinae charitatis accensa, non diutius lucerna ipsius claritatis sub minoris status modio celaretur abdita, sed vt luceat, etc.* Lampades Ecclesiarum e Lacunari vulgo dependentes attendit. Glossar. Gr. Lat. Ὀροφὴ, *Lacunar*, *laquearium*, *fastigium*, *culmen*. (2) LACVNA, LAGVENA, lagena, vas vinarium. Chro-

Chronicon Farfense apud Murator. to. 2. p. 2. col. 545. Vide *Lagena.* (3) Festo, aquae collectio. Will. Brito in Vocabul. MS. *Lacuna, quae alio nomine dicitur Lacus, est receptaculum aquarum.* Vgutio et Io. de Ianua: *Lacuna, quae alio nomine dicitur Lacus, et est fossa, vbi remanent aquae post effusionem imbrium, vel ad quem confluunt immunditiae: Et est proprie intra fores, sicut forica extra.* S. Augustin. l. 3. contra Crescon. c. 48. *Fustibus caesus, in Lacuna lutulenta volutatus.* Interdum *Lacuna* est aqua viua, non vero restagnans. Incertus Agrimensor: *Stagnum finale aliquoties diximus, et Lacunam, quae interpretabitur aqua viua, vnde ipsum stagnum extet.*

LACVNARIVM, ὀρόφωσις: *laquear*, in Supplemento Antiquarii. In aliis Glossis: *Lacunarium,* λίμνη, (*Lacus*) ὀρόφωσις. Genetiuo plurali *Lacunariorum* vsus est Vitruuius lib. 4. cap. 3.

LACVNARIVS, qui lacunas expurgat. Iulius Firmicus lib. 8. Math. c. 21. In Glossis Gr. Lat. Lacunarius exponitur λακκοποιός, qui lacunas effodit. V. *Lacuna* 3.

LACVS, piscina. Glossae Isidori: *Terripiscinae,* (ita Papias MS. pro *terrigiponae*) *quae terra capiunt, id est, piscinae, quas et Lacus rustici vocant.* Sulpitius Seuerus lib. 1. Hist. de Iosepho: *Sed obsistente Ruben, cui a tanto facinore adhorrebat animus, in Lacum demissus, etc.* vbi Gen. 37. habet in *Cisternam.* Graec. λάκκος, est fouea, fossa, τάφρος. V. *Lacta* et *Laisseria.* LACORA, pro *lacus,* enuntiatione Longobardica. Charta Aistulfi Reg. Longobard. ann. 753. apud Vghell. tom. 2. p. 106. *Et omnes Lacoras vsque ad grumam seu filuam, etc.*

LADA. (1) Purgatio, qua quis per legem se purgat ab illato crimine. Est enim *Lada,* idem quod *lex;* quae vox posterior pro ipsa purgatione canonica et vulgari crebro vsurpatur, vt in voce *Lex* docemus. Capitula Ethelredi Regis §. 1. *Et si domino eius accusetur, quod consilium eius fregerit, et antea malum fecerit, assumat secum 5 Thainos, et idem sit sextus, et laidat se: Et si Lada procedat, sit werae suae dignus: si non procedat habeat Rex weram, et sit ipse fur vtlagatus apud populum.* Mox: *si Laga frangat ei, etc.* Idem Ethelredus in Legibus apud Wenetyngum editis §. 17. *Et vbi Thaynus habet duas optiones amicitiae vel Lagae, et amicitiam elegerit, stet hoc ita firmum, sicut et ipsum Iudicium.* (2) Pro Via, V. *Leda* 3.

LADARE. (1) Vel LAIDARE, LADIARE, purgare, a Saxon. *ladian,* purgare, per translationem, excusare, crimen eluere. Capitula Ethelredi Regis Angliae cap. 1. *Et si domino eius accusetur, quod consilium eius fregerit, et antea malum fecerit, assumat secum quinque Thaynos, et idem sit sextus, et Laidet se: et si Lada procedat, sit werae suae dignus etc.* Infra: *Et si dominus accusetur, quod consilio suo fugerit, Laidiet se cum quinque Thaynis, et ipse sit sextus.* Leges Henrici I. cap. 65. *Si quis audito clamore, non exierit, reddat ouersenesse Regis, aut plane se Ladiet.* (2) † Mendose pro *Laldare,* quod Italis laudare, probare sonat, in Decreto a. 1191. inter Stat. Saonae p. 98.

LADICARE, V. *Ladare.*

LADMEN, LADMONES, f. *Corvata,* seu opera, quam dominis suis debent mulieres seruae, a Saxon. *Lade,* Onus, et *Mennen,* verna, ancilla. Breuiarium villarum ex MS. Folquini compilatum in Archiuo S. Audomari: *Faciunt in hebdomada 3. dies et ancillae sex Ladm. 6. aliae ingenuae faciunt vnaquaeque Ladm. ½.* Infra: *Ancillae 10. faciunt Ladm. 12.* Infra: *Ancillae 9. faciunt Ladm. 9. - - - et de ingenuis feminis 10. veniunt Ladm. 5.* Denique: *Ancillae 3. faciunt Ladmones 3. - - - aliae ingenuae faciunt vnaquaeque Ladmones ½.*

LADRIDVS, *cucumer amarus,* in Gloss. Arabico-Lat.

LADVLA, species vasis. Ioh. Longinus in vita B. Kingae to. 5. Iulii p. 706. *Indicibili lacrymarum perfunde-*

fundebatur, *imbre*, *ut Ladulam non mediocrem*, *quae imaginem passionis Christi sustinebat*, *fletibus lacrymarum inundaret et rigaret*: - - - *vas illud trina voce fletuum*, *etc.* V. ibi Sollerium.

LADVS. (1) Eadem, vt videtur, notione. Guibertus de Laude B. M. c. 10. *Qui ocius sumto Lado cellarium reserat*, *sed priusquam in vas vina deponebat*, *etc.* (2) † Adiect. f. pro latus. Inuent. Ms. a. 1450. *XII. scudellas ladas stagni ponderis XV. librarum.*

† LAEAMEN, fimus, i. q. *Laetamen.* Stat. Taurin. a. 1360.

LAECASIN. Fragmentum Petronii: *Sed cum malo pultarium obduxi*, *frigori Laecasim dico.* Ex Gr. λαικάζειν, fellare, apud Martialem. Vide *Lacator.*

LAEDA, V. in *Leudis* 2.

LAEDAMEN, in Statutis Mediolanensibus 2. part. cap. 258. Vide *Laetamen.*

LAEDARE, pro *Ledare*, de quo in *Lada* 1. Diploma Rodulphi Rom. Regis apud Ludewig. to. 2. pag. 240. *Qui alium vulneraverit*, *non laedabitur.*

LAEDIA, V. in *Leudis* 3.

LAEDORIVM, ex Gr. τὸ λοιδορεῖν, vel λοιδορία, conuicium, *Brocard.* Siluester Giraldus in Descript. Cambriae. c. 14.

LAENA. Strabo l. 4. densa Gallorum saga λαίνας vocari scribit: nempe *Laena* idem quod χλαῖνα Graecis. Charta securitatis plenariae sub Iustiniano scripta, apud Brisson. lib. 6. Formul. *Mappa valente asprionis siliqua vna*, *Lena vetere vna*, *etc.* Gregorius M. lib. 12. Ep. 16. *Misimus Laenas 15. rachanas 30. lectos 15.* Ennodius lib. 9. Ep. 17. *Laenam et racanas*, *cum volueritis*, *coloris rubei aut fusci mihi cum celeritate mittite.* V. *Linna.*

† LAERNVM, *simulacrum*, ἄγαλμα. Reg. *Laruum*, *statua Dei.* Castigat. in vtrunque Glossar. V. *Lernum.*

LAESCIA, *tegumenta corporis omnia*, *quae manu sustinentur.* Vocabul. Sussannaei.

LAESIVERPVM, LAESIVERPIRE, V. in *Laisiverpum.*

LAESOR, qui laedit seu infert damnum. Statuta Ecclef. Nannet. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 747.

LAESTVM, V. *Lastum.*

LAESVRA. Conradus II. Rex Siciliae, in Charta an. 1326. in Metropoli Salisburgensi to. 2. p. 162. *Declaramus*, *quod Laesurae nomine non laetalis*, *contineri volumus*, *quamcunque offensam*, *verbis*, *iurgiis*, *blasphemiis*, *colaphis*, *alapis*, *et qualitercunque illatam dicto et facto*, *ex qua mors non fuerit subsecuta.*

LAETAMEN. Isidorus lib. 17. c. 1. *Est dictus fimus*, *quod sit imus*, *quod vulgo Laetamen vocatur*, *eo quod suo nutrimento laeta faciat germina*, *reddatque pinguia arva et foecunda.* Papias ex eod. Isidoro: *Stercorare*, *est Laetamine aspergere. Stercus dictum*, *quod sternitur in agris*; *Idem est et fimus*, *quod vulgo Laetamen dicitur.* Vgutio: *Fimus*, *Stercus*, *quod per agros iacitur*, *quod vulgo Laetamen vocatur.* Vtuntur Plinius l. 18. c. 16. Palladius lib. 9. c. 5. etc.

LAETANIA, V. *Litaniae.*

LAETASTER, qui laetum se ostendit, apud Festum in *Obstrudant*: vbi Scaliger consulendus.

LAETI, LAETICVS, Vide in *Leti.*

LAETIFER, afferens laetitiam, in Actis SS. Iunii tom. 5. pag. 280.

† LAETIFICE, laete, in Lit. remiss. Ms. a. 1355.

LAETIFICVS, laetus. In Concilio Tolet. XVI. inter Hispan. tom. 2. p. 735.

LAETITIVS, adiectiuum, ex voce *laetitia* formatum, plenus laetitia. Commodianus Instruct. 26.

LAETRVM ἀριστερὸν, *laeuum*, *sinistrum*, apud Ianum in Supplemento Antiquarii.

† LAETVS. (1) Cui de debito satis est factum. Ch. Ms. a. 1378. *Venditor se habuit et tenuit pro contento*, *laeto et bene pacato.* (2) Vigilans, attentus. B. de Amoribus in Spec. Sacerd. Ms.

LAEYA, sylua, Gall. *Laie*, vnde S. *Germain en Laie*, id est, vicus S. Germani in Sylua. Charta an. 1294. apud

apud Augustinum du Pas in Stemmatibus Armoricis part. 1. p. 149. V. *Laia* et *Laya* 1.

LAGA, LAGHA, lex, a Saxon. *Lag*, quod idem sonat: vnde Angli *Law*. Capitula post Concilium Grateleanum an. 928. *Aliquando fuit in Anglorum Laga, quod populus et leges (f. Reges) consilio regebantur, etc.* V. *Lada, Lex*. LAGHA, eadem notione. Charta Guillelmi Comitis Flandriae an. 1127. LAGAM EMERE, REDIMERE, soluta aliqua pecunia, vel mulcta definita legis compotem se reddere, vel *idoneare et adlegiare se*. Leges Ethelredi apud Wenetyngum §. 6. de accusatis.

✝ LAGAANVM, i. q. *Lagan*, in Ch. Ml. a. 1257.

✝ LAGAMA, i. q. *Laga*, lex, consuetudo. Act. SS. t. 4. Aug. p. 50.

LAGAMANNVS, legalis, *homo legis*, non exlex: ex Saxon. *Lagh*, lex et *Man*, homo: *lahman*, in Senatusconsulto de Monticulis Walliae cap. 3. apud Lambardum. Leges Edwardi Confess. c. 38. *Postea inquisisset Iustitia per Lagamannos et per meliores homines de burgo vel de villa.* V. *Legalis*. LANGEMANNVS, eadem notione, apud Thom. Blount in Nomolexico ex Domesdei tit. Lincolnscire.

LAGAN, seu LAGANVM, ius illud appellabant, quod dominis feudalibus competebat in rebus, quae ad littus eiiciebat maris aestus: ratione cuius, quidquid nauis, naufragium passa, contineret, eorum erat. Atque huic explicationi non minime fauet vox *Lagan*, quae idem quod *Laga*, id est, *Lex*, sonat, cuius iure naufragorum res ac bona in dominorum potestatem cedebant; quae quidem vox etiam cum *maris* adiuncto interdum scribitur; adeo vt quae *Laga maris* primitus, postmodum nude *Laga* dicta fuerit. In Charta enim Philippi Regis Franciae, de qua mox ita appellatur: *Quitamus et remittimus in perpetuum le Lagan maris.* Ex quo haud aegre emendari possunt Leges Henrici I. Regis Angl. c. 10. vbi iura regia recensentur: *Haec sunt iura, quae Rex Angliae solus, et super omnes homines habet in sua terra, - - - - thesauri inuentus, naufragium, maris algarum, violentus concubitus, etc.* Nemo enim non videt, restituendum *maris lagarum* pro *algarum*, quod nihili est. Scio, Spelmannum aliud etymon voci *Lagan* arcessere, a Saxonico scilicet *Lagan*, iacere, vt *Lagan* idem valeat quod *eiectus*.

Cum porro *Laganum* abrogarunt in terris suis supradicti Principes, id intelligendum de praua illa, quam descripsimus, consuetudine, qua et homines naufragi, et res naufragio ad littus eiectae, licet repperirae, eorum erant: non vero de iis quae a nemine repeterentur. Proinde ita capienda Charta Florentii Abbatis S. Iudoci et Willelmi Comitis Pontiui ann. 1203. in Tabul. eiusdem Monasterii S. Iudoci: *Sciendum quoque quod si Laganum euenerit in Comitatu B. Iudoci, et homines de tenemento eiusdem Sancti fuerunt accusati apud Comitem de Lagano, Abbas S. Iudoci debet eos submonitos in Curiam suam vocare, praesente Comite, vel eius seruiente, et ibidem, si potuerit, pacem facere. Quod si querela ad voluntatem et arbitrium Comitis non potuerit ibi terminari, Abbas S. Iudoci accusatos super vsurpatione Lagani vsque Monsterolum debet conducere, et non alibi, et ibi querela eorum iudicio eiusdem villae debet terminari.*

LAGEDAYVM, dies legis, dies iuridicus, ex Saxon. *Lag*, lex, et *Day*, dies: Anglis, *Lawday*. Charta Almerici de Lucy, apud W. Thorn. an. 1280. §. 12.

LAGEMANNVS, V. *Lagamannus*.

LAGENA, mensurae species apud Anglos, quae sic describitur in Assisa Dauidis Regis Scotiae de Ponderibus et mensuris §. 8. *Lagena debet continere 12. libras aquae, videlicet 4. libras de aqua marina, et 4. libras de lacu vel stagno, et 4. libras de aqua currente et clara. Lagena debet esse in profunditate 6. pollices cum dimidio pollicis, et cum spissitudine ligni vtriusque partis; et in rotunditate partis superioris debet esse 27. pollicum; et in rotunditate inferiore debet esse 23. pollicum.* V. Iter Came-

Camerarii Scotici c. 10. §. 8. Fuit etiam *Lagena* non liquidorum dumtaxat, sed et aridorum mensura. Fleta. 1. 2. Cap. 12. §. 1. *Sciat, quantum bladum teneat Lagena, et quantum busellos. Lagena butiri, lib. 2. cap. 76. §. 12. c. 87. §. 1.* LAGVNA pro *Lagena*, vetus Inscriptio, 578. 1. LAGVENAE *de Musto*, ibidem col. 570. LAGVENNA. Charta Rogerii Regis Siciliae ann. 1137. apud Vghellum to. 7. pag. 564. LAGENA. Chron. Montis Sereni ann. 1196. *Cum redire disponeret, Imperatoriis insidiis adeo arctatus est, vt publice nauem ingredi non auderet, sed a fidelibus suis Lagena inclusus, et nauigio illatus, sicque donec in altum nauis procederet, occultatus est.* LAGVNCVLA, idem quod *Lagena*. Synodus Sodorensis in Mannia.

LAGENARES vel ORCVLARES FEMININI, in quibus sunt lagenae vel orculae, apud Vitalem et Arcadium Agrimensores p. 258. Caius et Theodosius p. 260. *Lagenas et orculas in finibus posuimus etc.*

LAGETA GALLINARVM, nempe censualium, in Tabulario Solemniacensi.

LAGHA, V *Laga.*

LAGHDAY, V. *Lagedayum.*

LAGIA. Charta ann. 857. apud Vghellum tom. 1. Ital. Sacr. p. 815. *Et per iam dictum collem descendit in fossatum - - - - deinde pergit in Lagia, et per decursus iam dictae Lagiae descendit in furcam, quae vocatur, etc.* Vbi *Lagia* videtur esse semita, quam *Lee* dicunt Galli. V. *Lada.*

✝ LAGINA, cadus, dolium. Tract. Ms. de re milit. et mach. bell. V. *Lagena.*

✝ LAGOLETTA, mendose pro *La Goletta*, arcis nomen, t. 1. Cod. Ital. dipl. p. 1121.

LAGONA. Fridegodus de Vita S. Wilfridi c. 43.

Tandem vafrinos blandis suggestibus astus
Increpitans, Italas suadebat credere chartas.
Ethnica sed nullis molliri corda Lagonis
Caedebant, virusque tegunt sub mente nocinum.

LAGVENA, V. *Lacuna* 2. et *Lagena.*

LAGVENNA, LAGVNCVLA, V. *Lagena.*

LAGVNA. (1) Vt supra *Lacuna*, lacus, palus. Ital. et Hispan. *Laguna*. Charta Edwardi 1. Regis Angl. apud Rymer. to. 2. p. 19. (2) V. alia notione in *Lagena.*

✝ LAGVS. Comput. a. 1399. inter Probat. t. 3. Hist. Nem. p. 155. *Pro quatuor intorticiis - - - de quibus deducuntur pro VIII. libris cerae Lagae de intorticiis habitis die Eucharistiae Domini.*

LAGVZADERA, vox Occitanica. Charta ann. 1231. in Regesto Tolosano Camerae Comput. Paris. fol. 24. *Concessit eidem Abbati medietatem eorum, quae percipit idem Comes in dictis villis occasione de Laguzaderas. Verum tamen, si dominus Comes dimittat vel derelinquat Laguzaderas, quod facere poterit, si voluerit, habebit medietatem illius seruitii, quod faciunt detentores earum hac de causa domino Comiti.* V. *Agusadura.*

LAHA, signum, positio, positura, ex Germanico Lache. Traditiones Fuldenses lib. 2. cap. 47. *Exinde in album fontem, et sic per nostra signa (id est Laha) in windimonseo.* Apud Aremoricos *Lech, Lach et Liah* lapides aliquot sunt iuxta vias in desertis locis tribus aliis lapidibus nullo modo elaboratis impositi, qui aperto latere vno vtcunque speciem referunt altaris aut cellulae. V. *Lachus* et *Laia.*

LAHMANN, V. *Lagamannus.*

LAHSLITA, LAGSLIT, etc. vox Saxonica, *Ruptio Legis*, transgressio legis, poena violatae Legis; *Lah* enim et *Lagh*, est lex: *Slit*, ruptio, violatio. Sed praesertim Anglos-Danos eiusmodi poena spectauit, seu potius vox ipsa, ex eorum fortean legibus desumpta, vt *wera* et *wita* Anglos. In Gloss. Saxonico post Lambardum edito, *Lahslite* exponitur, *duodecim orae*, sunt autem *orae* seu *Ore* Anglo-Saxonibus *vnciae*, quarum

quarum 12. libram faciunt Sterlingorum. Ita *Lahslite* mulcta fuit vnius librae monetariae variae ac diuersa tamen fuit mulcta ista pro personarum discrimine, vt discere est ex textu Roffensi, laudato a Somnero. Perperam vero *Laxlite* scribitur, in legibus vernaculis Willelmi Nothi cap. 41.

LAHSVS, piscis species, Germ. Lachs. Liber donationum Ecclesiae Ratisponensis in Metropoli Salisburgensi to. 1. pag. 246. *Qui interrogatus - - - respondit, quod de Iuuanensi sede per totius anni circulum in ipso supra nominato lacu, vna nauis fieri deberet ad piscationem, alia de Castello sursum, tertio de Maninseo, excepto autumnali tempore, quando patuli pisces, quos vulgo Lahsos vocant, coire debent, etc.*

✝ LAHVTVM, nauiculae species, Gall. *Lahut*. Form. Mſ. ex Cod. reg. 7657.

LAIA. (1) Incisiones arborum, quibus agrorum termini vel siluae portio caedenda designabatur, Germ. Lache, Loch. Chartular. S. Ioann. Angeriac. Pro arbore hac ratione signata, Germ. Lachbaum, occurrit haec vox in Ch. Mſ. a. 1205. V. *Leda* 2.

LAICALIS, vt *Laicus*, pertinens ad laicum. *Laicalis habitus* in Capitul. Caroli C. tit. 1. *Regalis et Laicalis potestas*, tom. 5. Miscell. Baluz. p. 180. *Laicalia imperia*, in Charta an. 863. apud D. Calmetum Historia Lotharingiae tom. 1. col. 307. *Laicalis persona*, in Chron. Andrensi to. 9. Specil. Acher. p. 386.

LAICALITAS, *proprietas, qua quis dicitur laicus, vel laicorum congregatio.* Io. de Ianua.

LAICALITER, Iohanni de Ianua, more laicali; *Layement* in Glossis Lat. Gall. Sangermann.

LAICATVS, laicalis conditio distincta a clericali. Consuetud. Tolos. MSS. fol. 36.

LAICVS. Eucherius: *Laicus, popularis.* Addit Ioh. de Ianua: *Et dicitur a Laos*, (λαὸς) *populus*; *vel potius a Laos*, (λᾶς, λᾶος) *lapis. Inde Laicus i. Lapideus; quia durus et extraneus a scientia litterarum.* Charta an. 1084. in Chronico Andrensi tom. 9. spicil. Acher. pag. 350. *Hoc autem totum factum est in generalibus placitis apud Gesnes praesentibus Militibus et Laicis regionibus Gisnensis.* LAICA COMMVNIO, V. *Communio* 4. LAICA LINGVA, vulgaris, vernacula. Fundatio Tolosani Collegi Cisterciensis an. 1286. inter Anecd. Marten. to. 1. col. 1213. LAICI dicti in Monasteriis, qui vulgo *Conuersi*, *Oblati*, *donati*, V. Haeftenum l. 3. Disquisit. Monast. tract. 1. disq. 8. et Menardum ad Concordiam Regular. pag. 1028. ✝ LAICVS, illiteratus, indoctus. Guil. Neubrig. l. 4. rer. Angl. c. 2.

LAIDARE, LAIDIARE, V. in *Ladare*.

✝ LAIGNERIVM, LAYGNERIVM, vectura lignaria, cui obnoxii erant tenentes seu mansionarii, quam interdum pecunia redimebant, Gall. *Laignier*, et *Loignier*, a *Laigne*, lignum.

LAINARIVS, LAINERIVS, accipitris genus, Gall. *Lanier*, V. *Falco* 1. et *Lanarii* 2.

LAIRISCVM, V. in *Larricium*.

LAIRWITA, LEYRWITA, LEGERWITA, etc. stupri, seu concubitus illegitimi mulcta. LEIERWITE, leges Henrici I. Reg. Angl. c. 81. *Quidam villam et qui sunt eiusmodi Leierwitam, et blodwitam, et huius minora forisfacta emerunt a dominis suis. etc.* LERWITE, in Charta Henrici II. Reg. Angl. in Camera Comput. Paris. LEIEWITE, in Charta Regis Henrici II. tom. 2. Monast. Angl. p. 283. LEGERWITA, eadem Notione. Bromptonus: *Legerwite*, (perperam Edit. *Letherwithe*) *est emenda pro corruptione natiuae.* Ex Saxon. *leger*, concubitor, et *wite*, mulcta.

LAISCVM. Lex Longob. lib. 1. tit. 19. §. 8. *Si quis roborem, aut quercum, seu cerrum, quod est modo Laiscum - - - inciderit.* Edit. Heroldi tit. 101. §. 62. *Seu quercum, quod est medula Ischal, etc.* Muratorii, *Quod est modula Iscol.* Cod. Mutin. *Quod est Modolaisclo*; Estens. *Quod est modula Hisclo.*

LAISI-

LAISIVERPVM, LAESIWERPVM, cessio, gurpitio: LAESOVERPIRE, cedere, transferre, quasi in *Laisum*, id est, sinum alicuius *werpire*, festuca, quae est, signum traditionis, in *Laisum* seu sinum iacta, secundum legem Salicam tit. 48. Habetur apud Marculfum l. 1. for. 13. *Praeceptum de Laesiwerpo* [Baluz. *Laesiwerpo*, melius *Laesiwerpo*] *per manum Regis*, vbi vocis *Laesouerpire* notio indicatur: *Quod ipsas villas in supra scriptis locis nobis voluntario ordine visus est Laesouerpisse, et condonasse.* Eccardus in suis ad Pactum legis Salicae notis p. 92. legit *Leusouerpisse*, obseruatque veteres etiam scripsisse *Lesouerpire et Leisouerpire*, pro *Laisouerpire*. Baluzius habet *Leusouerpire*. V. *Laisus*.

† LAISSA, donatio, legatum, Gall. *Legs*, ol. *Lais*. Ch. Ms. a. 1174. *Layssas*, *Prov. Leguatum*, in Glossar. Prov. Lat. V. *Laxare* 2.

† LAISSAMENTVM, cessatio, ab aliqua re discessio, Gall. *Delaissement*. Ch. Ms. a. 1310.

LAISSERIA, lacus, piscina. Ch. Ms. a. 1240.

LAISVS, sinus. Pact. leg. Sal. tit. 49. *Et sic festucam in laisum iactet.* V. *Laisiwerpum*.

LAITIEVNT, V. in *Canis*.

LAIVS. S. Caesarius in Regula ad Monachos c. 26. *Vestimenta alio colore non induatis, nisi Laia lactina, et nigra natiua.* Idem in Regula ad Virg. cap. 40. *Omnia vero indumenta simplici tantum et honesto colore habeant, nunquam nigra, non lucida, sed tamen Laia vel lactina.* Cap. seq. *Tinctura in Monasterio nulla alia fiat, nisi, vt supra dictum est, Laia et Lactina.*

† LAIXA, i. q. *Laissa*. Ch. a. 1202. t. 6. Gall. Christ. Instr. p. 50.

LALANGVLA, *crustula*. Laurent. in Amalthea.

LALLARE, *lac trahere*, apud Papiam. Fusius Ioh. de Ianua. *Lallare, dormire, vel lac sugere, lactare, et est verbum fictitium, i. de sono tractum. Cum enim nutrices pueris plorantibus praecipiunt dormire, vel lactare, dicunt la la la la, i. dormi vel lacte, et est tractum a sono qui fit in ore pueri lactantis, scil. la la la, et inde tractum est Lallare, i. lactare.* Persius:

Iratus mammae, Lallare recusas.

Gloss. Lat. Graec. *Lallare*, βαυβάζειν, inarticulatam vocem edere, Germ. Lallen.

LALLVS, nutricum cantiuncula: *la la*, vt somnus pueris inducatur. Auson. Epist. 6.

Nutricis inter lemmata
Lallique somniferos modos
Suescat peritis fabulis.

Turnebus lib. 18. Aduers. cap. 34. Deum interpretatur qui praeerat naeniis illis balbis, quas nutrices pueris occinunt, secus vero Scaliger et alii.

LAMA. (1.) Festus: *Lama*, *Lacuna*. Gloss. Graec. Lat. *Lamae*, πηλώδεις τόποι. Vgutio et Ioh. de Ianua: *Lama, mae, est locus voraginosus, vel lapis in via abruptus. Lama, i. frustrum auri, vel argenti, vel alterius metalli.* Papias, *Lamae sunt confractiones viarum, quae fieri solent pluuia interueniente.* Vita S. Mauri Episc. Caesenatis n. 5. *Locus scilicet nec praeruptis cacuminibus sublimius ad alta prouectus, nec omnino depressus in ima, ad arualis Lamae videbatur planitiem coaequatus.* Ennius: *Siluarum saltus, latebras Lamasque lutosas.* Paulus Warnefridus l. 1. de Gest. Longobardor. c. 15. piscinam Longobar. lingua *Lamam* appellari auctor est. Papias: *Lama*, *Piscina dicitur a quibusdam Barbaris.* Charta Alfonsi VII. Regis Hispaniae aerae 1182. apud Yepez to. 7. *Et exinde per eam Lamam degeneruri. Lama*, Danti in Infer. cant. 20. vsurpatur pro valle. Inde *Lamina, parua Lama.* (2) Daemonum species. Apud Geruasium Tilleberiensem MS. lib. 3. de Otiis Imperial. cap. 87. Lamae dicuntur esse *mulieres, quae noctu domos momentaneo discursu penetrant, dolia relent* [*f. deplent.*] *cofinos, catinos, et ollas perscrutantur, et infantes ex cunis extrahunt, luminaria accendunt, et nonnunquam dormientes affligunt.* Quo loco Lamae aliae videntur a Lamiis, de quibus ita

in cap. seq. *Lamias, quas vulgo mascas - - - vocant - - - dicuntur autem Lamiae - - - vel potius Laniae a laniando, quia laniant infantes.* Eucherius Lugdunensis: *Lama in Esaia, genus monstri, vt quidam affirmant.* V. Nilum Mon. l. 2. Epist. 205. et infra in V. Striga, et Vghellum to. 8. p. 712. (3) Lamina, Gall. *Lame*, Ital. *Lama*, German. infer. Lämmel. Translatio Crucifixi, qui S. Iohanni Gualberto caput inclinauit, in Actis SS. Iulii to. 3. p. 453. *Iussit insuper, vt suis sumptibus tota crux argentea tela, quam Lamam vulgo appellant, conuestiretur.* Papias: *Lamae, fracturae cuiuslibet metalli* in latitudinem ductae. V. *Lama* 1.

LAMBARE, pro *Lumbare*. *Crucifixum argenteum aureum habentem Lambare pretiosis lapidibus intextum*, in Diariis Treuoltianis ann. 1714. p. 1327.

LAMBELLUS. (1) Transuersa in capite scuti gentilitii taenia, Gallis *Lambel*. Conuentiones Ludouici Regis Siciliae cum Arelatensibus ann. 1386. ex MS. D. Brunet. Fol. 1. vo. *Arma dicti D. Regis florum lilii cum tribus Lambellis desuper.* V. *Labellus*. (2) † Ornamenti genus, diminut. f. a *limbus*. Hist. Occid. t. 4. Prob. p. 13. *Vestimenta solemnia, pallia coccinea herminacea, lambellos,* (alias *lambellos*) *pileos ex denso panno serico.* V. *Lambus*.

LAMBITIO, actus lambentis. Vita S. Richardi Episc. Cicest. tom. 1. April. p. 286.

LAMBITTA. Chronicon Trudonense l. 1. p. 350. *Idem clauicellam ex auro, Lambittas duas argento textas, vexilla quatuor, etc.* Legendum *Cambuttas* probabiliter coniectat Mabillonius to. 3. Annal. Benedict. p. 163.

† LAMBRECLA, f. imbrex, stillicidium. Ch. a. 1293. ap. Murat. t. 4. Antiq. Ital. med. aeui p. 669. *Cupos, lambreclas, columpnas, spondas, mureas, posita in ea* (domo.)

LAMBRICARE, *lacunare*, Gallice, *Lambrisser*. *Lambrices*, lacunar, Gall. *Lambris*, V. *Iambricare*.

LAMBROFICARE, idem. Tabular. Fossatense: *Apud Euriacum fecit Abbas appentitia, quae sunt iuxta portam domus super vineas, fecit Lambroficari; et caminum in eadem, et in altero solio fieri caminum ad opus suum et sociorum suorum etc.* Forte idem quod apud Gallos *Lambrisser*, in lacunar camerare.

† LAMBROISSARE, lacunare, Gall. *Lambrisser*. Reg. A. 2. Cam. Comput. Paris.

LAMBRUCATUS, laqueatus, Gall. *Lambrissé*. Fundatio Monast. Coelestinorum Suession. apud Marten. t. 6. Ampliss. Collect. col. 608. *Claustrum cum pilaribus duri lapidis pulcre compositum, et mire desuper ligno Lambrucatum.*

LAMBRUCHIUM, lacunar, Gall. *Lambris*. Computus ann. 1202. apud D. Brussel de Feudorum vsu ad calcem to. 2. p. CXLII. col. 2. *Pro palicio reficiendo X. sol. pro Lambruchio domus Fratris Garini XII. solid.*

† LAMBRUS, tegulae species imbrex. Statut. Vercell. l. 4. *Quod fornasarius faciat lapides, cupos, lambros et cugnolios bene coctos.*

LAMBRUSCARE, lacunare. Vetus Charta apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britann. col. 550.

† LAMBUS, ornamenti genus, i. videtur quod Diadema. Collect. Hist. Franc. t. 6. p. 266. V. *Lambellus* 2.

LAMDAREUS, V. supra *Labdareus*.

LAMENTATIO, querela, actio, calumnia. Charta Hugonis Archiepiscopi Genuensis an. 1184 apud Vghellum: *Si vero ante alium iudicem Lamentatio tractabitur, donationis a nobis factae testimonium perhibebimus.* LAMENTATIO MENSURNA. Hist. Offae Regis Merciorum ex MS. S. Albani: *Offanus autem (Offae filius qui et Offa II. dicitur) oculos patris sui pie claudens, Lamentationes mensurnas cum magnis eiulatibus, lacrymis, et specialibus planctibus prout moris tunc erat Principibus, magnificis, lugubriter pro tanto fauore continuauit, obsequiisque magnifice tam in Ecclesia, quam in locis forinsecis completis, apparatu Regio et celeberrimo in eminentiori Ecclesia penes Glouerniam urbem, egregium*

gium aidoni exhiberi iubet, sepulturam. Ex Spelmanno in Month-day.

LAMENTATRICES, V. *Cantatrices.*

† LAMENTELA, querela, in Lit. Mſ. a. 1355.

† LAMENTVM, ſignum poenitentiae vel doloris, in Act. SS. t. 3. Aug. p. 772.

† LAMERA, lamina, Ital. *Lamiera.* Murat. t. 3. Antiq. Ital. p. 1204.

† LAMERIA, thorax, Ital. *Lamiera.* Stat. datiar. Riper. c. 12.

LAMIA, V. *Lama* 2.

LAMIARI, *faſcinari,* Leonardo in Additionibus ad Vitam S. Antonii.

LAMIARIA, *faſcinatrix,* V. *Facturari.*

LAMINA. (1) Vt *pix, taeda,* inter *tormenta,* in Sanctorum Martyrum Actis recenſetur paſſim. (2) † Locus vbi arundines ſeu cannae creſcunt; Gall. *Lame,* canna. Ch. Mſ. a. 1258. Hinc forte (3) † LAMINA CANDELAE, in Inquiſit. foreſtae de Lyons, quod inſtar cannae fit, candela. (4) † Locus ſubterraneus, quod in longum inſtar laminae protendatur, ſic dictus. Conſuet. Neapol. Mſ. (5) † Segmen, Gall. *Lambeau.* Alex. Iatroſoph. Mſ. l. 2. Paſſion.

LAMINARES NVMMI, qui conſtant ex tenuiſſimis laminis, de quibus conſulendus Ioh. Chriſtoph. Olearii Iſagoga ad Numophylacium Bracteatorum etc. Ienae 1694.

LAMINATVS, laminis tectus, ornatus, Ital. *Laminato.* Teſtam. Gregorii XI. PP. apud Acher. to. 6. Spicil. p. 681.

LAMIRO, *blandus,* in Gloſſis Iſid. f. à Graeco *λαμυρὸς,* diſertus, facetus, ſcurrilis.

LAMISIO. Papias: *Lama, piſcina dicitur a quibusdam Barbaris, inde Lamiſio proprium. Sic, multa ſunt occultata.*

† LAMISSIO. Chron. Mſ. S. Victor. Pariſ. *Lamiſſio dictus eſt, eo quod a lama, i. e. voragine fuit extractus.* V. *Lama* 1. et *Lamiſio.*

LAMITABILIS, *lamentabilis,* apud Rymer. to. 2. p. 1075.

LAMNA, pro Lamina. Vett. Gloſſae, *Lamna, λεπὶς.* Vincentius Belvac. lib. 30. cap. 79. *Armati ſunt autem coriis ſuperpoſitis Lamnis ferreis coniunctis, Lamnisque vel corio brachia cooperiunt.*

LAMNISCA, *faſciolae,* apud Papiam; ſed legendum *Lemniſci,* vt apud Livium et alios.

LAMOSVS, *voraginoſus, plenus, lamis,* apud Ioannem de Ianua. Vide *Lama* 1.

LAMPABILIS. Theodericus Monachus in Hiſtoria Inuentionis S. Celſi Epiſc. Treuir. n. 5. *Vir virtutum Egbertus Archimandrita Lampabilis.* Fridegodus in S. Wilfridio. cap. 48.

Archangelus Michael nitido Lampabilis ore.

Dignus forte, qui vt vir ſanctus lampadibus ante illum accenſis colatur. Italis *Lampo* et *Lampa,* eſt ſplendor, *lampeggiare,* reſplendere; vel potius quod vt lampas effulgeat.

LAMPADA, f. pro *Lampetra,* Gall. *Lamproie,* muraena. Chronicon S. Trudonis tom. 7. Spicil. Acher. pag. 509. *Frequentiſſime magnae portiones ſtructionum, tempore pro Lampade in vſu ſunt, inter duos vna; ſed et craſſus piſcis, quae Balena dicitur, frequenter abunde miniſtratur.*

LAMPADAE, pro *Lampades* à Pollione vſurpari, ex MSS. Codd. obſeruauit Salmaſius.

LAMPADARE. (1) Lampades ſupponere lateribus: tormenti ſpecies, quo in Martyres ſaeuiebant pagani. Vita S. Politi Mart. cap. 3. n. 17. *Tunc Imperator iuſſit eum in equuleo appendi, et Lampadari.* (2) Fulgere. Caſſiodor. in Pſalmum 43. *Ecce nobis Dominicus ordo domino reuelante Lampadauit.*

LAMPADARII, officiis ac miniſtris illuſtrium dignitatum vulgo accenſentur, tametſi de eorum munere haud conſtet; maxime vero praefectis Praetorio, et Magiſtris officiorum adſcribuntur apud Iulianum Anteceſſor. Conſtit. 37. et in Notitia Imperii, ac deinde Inferioribus etiam Magiſtratibus ex Imperatorum indulto, vt Quaeſtoribus ſeu praefectis inſularum apud eundem Iulianum loco laudato; et aliis, in Conſtitutione

X 2 Leonis

Leonis M. et Zenonis, Cod. de Diversis Offic. Concessum etiam Pontici tractus Vicario, vt et Praecone et Lampadariis quatuor vti posset, Iustiniani Edicto 8. §. 4. vnde patet, plures fuisse Lampadarios maioribus Magistratibus, quorum Princeps *Primicerius Lampadariorum* dicitur in Nouella Valentiniani 34. ex Theodosianis, quas edidit Pithoeus, Opilioni Magistro officiorum inscripta. Habuit etiam Ecclesia Graecanica suos Lampadarios, qui scilicet Lampades ac faces praeferebant Patriarchae in Liturgiis, vt est apud eundem Codinum de Offic. pag. 9. Edit. Reg. LAMPADARII PENSILES, *plures sustinentes lampades* in Ceremoniali Episcopor. lib. I. c. 12.

LAMPADARIUM, candelabrum sustinendis lampadibus in Ecclesiis. Bulla Innocentii VIII. P.P. an. 1484 in Continuatione magni Bullarii Rom. p. 288 col. 2.

† LAMPADARIUS, lampas, lucerna. Inuent. S. Capellae Paris. a. 1376.

LAMPARE, illustrare. Vita S. Turiani to 3. Iulii. p 619.

LAMPAS. (1) Solstitium aestiuum. Papias: *Lampas ideo solstitium aestiuum dicitur, quia tunc Lampas solis claritatem et calorem maiorem accipiat.* (2) LAMPAS OLEI, mensura olearia, continens quatuor libras in pagis Lugdunensi et Belliiocensi; in aliis vero vicinis locis tres tantum libras, seu *quarterones*, vt libras vocant vulgari idiomate. Charta Sacristae Montis Bertodi in Dumbis ann. 1467. (3) † Vnctio olei variis in Casibus adhibita, apud Iacobitas. V. Asseman. t. 2. Bibl. Orient. p. 503.

† LAMPAX, i. q. *Lampadarius*, in Testam. Ms. a. 1376.

LAMPENA, vehiculum splendidum, λαμπήνη, Hesychio et Polluci, cui est *currus regius*. Esaias iuxta versionem Hieronymi c. 66. 20. Ioan. de Ianua, *Lapenae* seu potius *Lampenae*, sunt *stellae fulgentes*. Italis *Lampana*, est lampas.

† LAMPERIUS, i. q. *Lampadarius*, in Act. SS. t. 5. Sept. p. 726.

LAMPESERIUS. (1) Forte Candelabrum ad sustinendas lampades. Charta an. 1329. n. 286. armar. Foroiul. ex Archiuo S. Victoris Massil. *Item 4. cruces de cupro et aliam de fusto, Item 1. ferratum. Item 2. Lampeserios de ferro.* (2) † Adiect. ad *Lampeserium*, candelabri genus spectans, Occid. *Lampesier*. Laudae min. Carcass. Ms.

LAMPETRA, mustela, muraena, Germ. Lamprete. Onomast. Gr. Lat. μυραινα, Lampetra. Gall. *Lamproie.* Perottus. *Mustelae, quas a lambendis petris vulgo nunc Lampetras nominant.* V. mox *Lampreda*, et Martini Lexicon in Mustela.

LAMPIFIDUS, splendidus. Vita MS. S. Amatoris Episcopi, nunc edita, to. I. SS. Maii. pag. 54.

LAMPIUM, *pulpitum*, *analogium*. Glossae Isid.

† LAMPRAGIUM, praestatio ex *lampretis* s. muraenis, vel locus iis capiendis aptus. Ch. Ms. Ric. reg. Angl.

LAMPREA, vt mox *Lampreda*, in Chartular. monast. Cadomensis.

LAMPREDA. (1) Mustela, muraena, Gall. *Lamproye*, Hisp. *Lamprea*, Ital. *Lampreda*, Germ. Lamprete, a λαμπυρὶς, si credimus Salmasio ad Tertullianum de Pallio, quia colorem habet λαμπυρὸν; non a *lambendis petris*, vt volunt alii. Bernardi Monachi Ordo Cluniac. part. I. c. 17. *Pro signo Lampredae in maxilla cum digito simula punctos tres vel quatuor, propter illos punctos, quos Lampreda sub oculos habet.* (2) † In ecclesia Carnotensi distributio annua ex prouentibus fortuitis *dignitatum*, vt vocant, eiusdem ecclesiae. Stat. Ms. eiusd. eccl. a. 1313.

† LAMPREDO, i. q. *Lampreda* I. in Consuet. Ms. Burdeg.

LAMPREDONIUS, eadem notione. Diarium Ioh. Bruchardi in Probat. Commentariorum de Comines to. 3. p. 483.

† LAMPRESIS, idem, in Comput. a. 1495.

LAMPROBIUS, *splendidus*, apud Papiam, ex λαμπρὸς, splendidus, et *βίος*, Vita.

† LAM-

† LAMPROIA, i. q. *Lampreda* 1. in Ch. Mſ. a. 1170.

LANA. (1) Seu decimae de lanis, in Anglia. Charta Edw. III. Regis Angl. tom. 2. Monaſt. Angl pag. 387. (2) Vellus, Gall. *Toiſon*. Chronicon Farfenſe apud Murator. to. 2. Monaſt. part. 2. coll. 441. (3) LANA REGINAE, f. eadem quae Gallis *Laine mere*, vel *Laine prime*; vt habetur apud D. Secouſſe to. 3. Ordinat. Reg. pag. 254. in Edicto Iohannis Franc. Regis anno 1358. lana ſcilicet recentior, quae de ipſa oue detonderur, et alii dudum tonſae praeſtantior eſt. Charta Wilelmi Reg Angliae ex Chartulario SS. Trinit. Cadom. *Ad cameram autem et ad ligna dederunt in Anglia Filefledem - - - - et decimam de Lana reginae.* † LANA PERSA. ad coeruleum colorem accedens. Pact. Mſ. a. 1257. LANAM CARPERE, ſeu *Carminare*, lib. 1. Capit. Carol. M. c. 81. Plaut. in Menaech. *Inter ancillas ſedere iubeas, Lanam carpere.* Quidam Codd habent *carere*, de qua voce Salmaſius ad Solin. pag. 398. (4) † Praeſtationis ſpecies. Ch. Mſ. Theob. Comit. Bleſ. *Cepiſtis 8. ſolidos exactionis, quod vulgariter Lana dicitur.* Leg. f. *Lada* vel *Leda*, V. in *Lendis*.

† LANAGIVM, laneum opificium, lanificium, vel merces laneа, Gall. *Lainage*. Ch. Mſ. a. 1316.

† LANAIVOLVS, lanarum artifex aut negotiator, Ital. *Lanaiuolo*. Stat. Aut. Florent. l. 4. c. 5.

† LANALIS, laniger. Inquiſit. Mſ. a. 1268.

LANARE, lanam ferre, gerere, nutrire. Gloſſ. Lat. Gr. *Lano*, ἐριοφορῶ.

† LANARIA. (1) Lanificium, t. 2. Cod. Ital. diplom. p. 2258. (2) V. *Lanarcha*.

† LANARIS, i. q. *Lanalis*, in Lit. remiſſ. Mſ. a. 1364.

LANARIVS. (1) Lanarum artifex aut negotiator, *Lainier*, in Statutis Leodienſibus. *Lanarius peſtinarius*; in veteri Inſcript. qui λανάριος et κτενιστὴς dicitur ſcholiaſtae Apollonii, qui lanas pectit: *Lanarius coactiliarius*, in alia Inſcript. coactilium artifex. Vide *Laniſta*. (2) LANARIVS, LANERIVS et LAYNERIVS, falconum ſpecies, Gallis *Lanier*. Silveſter Giraldus in Topogr. Hibern. diſt. 1. cap. 18. *Falcones Hiberniа praeter generoſos non habet: degeneres enim illi deſunt, quos vulgari vocabulo Lanerios vocant.* Deſcribuntur a Friderico II. l. 2 de Arte venandi c. 28. Alberto Magno lib. 23. de Animal. et a Iacobo Auguſto Thuano lib. 1. de Re accipitraria, qui a Laniena eis nomen arceſſit. Alii a pilis lanae ſimilibus etymon deducunt. Certe *Laniarii* dicuntur Bromprono ex eodem Giraldo: *Deſunt etiam degeneres falcones, quos Laniarios vocant.* *Sweymer* Germanis appellari ait Albertus Magnus cap. 9.

LANARVS, *retiarius*. Gloſſ. Sangerman. MS. n. 501. Videtur legendum *Laniarius*, qui idem ſit ac *Laniſta*, gladiator, de quo infra. *Retiarii* dicti olim gladiatores, qui aduerſus mirmillones pugnabant, quod rete gererent ſub ſcuto vt eos inuoluerent.

LANASSARIA, mulier, quae lanas vendit, in conſuetudinibus Toloſae part. 2. Rubr. de Debitis.

† LANATOR, lanarum artifex. Areſt. Mſ. a. 1305.

LANCARE, Hiſp. *Lancar*, Gall. *Lancer*, iacere, mittere. Charta ann. 1351. Armar. Foroiul. num. 55. ex Archiuo S Victoris Maſſil. *Et tunc Lancauit contra ipſos lapidem.*

LANCEA. (1) Teſte Diodoro Siculo I. 5. Gallicum eſt vocabulum. Varro apud Gellium lib. 15. cap. 20. Hiſpanicum verbum eſſe aſſerit: et apud Nonium Siſena videtur ad Germanos referre: *Galli*, inquit, *materibus, Sueui Lanceis confligunt.* Iſidor. lib. 18. Orig. c. 7. *Lancea eſt haſta, amentum habens in medio; dicta autem Lancea, quia aequa lance, id eſt aequali amento ponderata vibratur.* Huic etymo vtcumque fauet Seruius, cum ait: *Amentum, lorum, quo haſta media religatur.* Feſtus denique a voce Graeca λόγχη; *Lanceam*

cem dictum vult. Hispani *Lanza* dicunt, Galli *Lance*, Germani *Lanz*, vnde *Lanzknechts*, militem peditem et lancearium vocant. AD EVSVM A LANCEA TRANSIRE, V. *Fusus*. LANCEAM FIGERE. Statuta Willelmi Regis Scotiae c. 27 §. 1. *De ipso duellum haberi potest, et illud bellum potest sic remitti, scilicet cum fixerint Lanceas suas, potest calumniatus concedere delictum, et facere pacem. Et §. 3. Sanguis extractus subtus anhelitum, quando fixerunt Lanceas suas potest Defensor concedere sanguinem etc.* LANCEA EMENDARI, poenae nobiliorum species. Lactantius de Mortib. Persecut. n. 22. *Domestici et administratores Lancea emendabuntur: in causa capitis animaduerso gladii admodum paucis quasi beneficii (loco) deferebatur, etc. Passer par les piques.* (2 LANCEA, pro milite, qui *Lancea* vtitur in bello, cuiusmodi sunt, qui Militum dignitate et nomine gaudent. Gobelinus Persona in Cosmodromio aetate 6. c. 77. *Alii enim ex centenis, alii ex sexagenis Lancearum millibus, alii ex tot millibus armatorum eam* (gentium multitudinem) *constitisse contendunt* Adde pag. 283. 292. 293 etc. (3) Ἁγία λόγχη *Graecis*, cultellus, quo hostia consecranda a tota panis massa separatur. Humbertus Cardinalis Dial. contra Graecos: *Nec quomodo Graeci habent Lanceam ferream, qua scindunt in modum crucis ipsam oblationem, id est, proscomidem.* (4) LANCEA SARTATORIA, Mensurae agri species. Charta Gerardi de S. Auberto an. 1193. in Tabul. Abbatiae Montis S. Martini: *Concesserunt mihi quandam indaginem sui proprii nemoris latam decem Lanceis Sartatoriis.* Charta Hugonis ducis Burgundiae ann. 1184. in Reg. Feodorum Burgundiae: *Permisit, vt castrum Tilecastri firmaret hoc modo, ipsum vero castrum muro claudi, cuius altitudo a ripa exteriori sit vnius Lanceae absque batalliis.* Vide Thomasserium in Consuetud. Bituric. pag. 43. (5) LANCEA SOLIS, radius. Tertullianus de Pudicitia cap. 7. (6) † Vexillum, signum militare, quod hastae seu *lanceae* affigi solebat. Lit. remiss. Ms. a. 1451.

LANCEARE. (1) Hastiludio, seu lancearum ludicro sese exercere. Ordericus Vitalis l. 3. *Dum - - - cum consodalibus suis sese Lanceando exercuisset.* Tertullianus adv. Iudaeos cap. 9. *Infantes, - - - qui ante norint Lanceare, quam lancinare.* (2) LANCEATVS, ictus, confossus lancea. Firmicus. *Quicumque habuerunt horoscopum in XXI. parte Tauri, Lanceati moriuntur.* † Vel LANCIARE, hastam, gladium vel cultellum in aliquem torquere. Chartul. Maior. monast. (4) † Iacula mittere. sagittare, Gall. *Lancer.* Lit. remiss. Ms. a. 1360.

LANCEARIVS, miles gerens lanceam. Ammian. lib. 21. *Iter suum procire cum Lancearius et Matthiariis et catervis expeditorum praecepit.* LANCERIVS, eadem notione. Chronic. Siciliae apud Marten. to. 3. Anecd. col. 79. LANCERIVS, artifex lancearum in Catalogo Sodalium B. Mariae Deauratae Tolos. LANCIARIVS, λογχοφόρος, qui gestat lanceam. Gloss. Lat. Graec. MSS. Sangerm. LANCIFER, Histor. Cortus. lib. 2. apud Murator. tom. 12. col, 794

LANCEOLA, scalpellus, Gallis *Lancette.* Willel. Brito in Vocabulario MS. *Lanceola dicitur subtile ferrum acutum, cum quo minutores aliqui pungendo venam aperiunt in minutione; aliqui cum flebotomo venam percutiunt, vnde et flebotomia dicitur minutio.* Apud Capitolinum in Maximino Iuniore, *Lanceola* est minor *Lancea*: *Lanceola sic fissa est fulmine, vt tota etiam per ferrum scinderetur etc.*

† LANCEOLATA vocatur plantago minor secundum Macrum. Glossar. med. Sim. Ianuens.

LANCEOLVM. Anonymus in Gestis Constantii M. p. 484. ait, Anastasio Imp. Eunomianam haeresim amplexo, acclamatum in Ecclesia: *In Trinitate Lanceola non mittis.* Sed legendum: *In Trinitate Lanceolam mittis.* Quibus verbis carpebatur eius haeresis Ariana, cum Eunomius eadem,

eadem, quae Arius sentiret. *Διαιρεμῖται* appellabantur Ariani, vt est apud Ioan. Damascenum de Haeresibus, Editionis Cotelerii, quod diuinitatem sanctamque Trinitatem nefario ausu discinderent.

LANCERIVS, V. *Lancearius*.

LANCETTA. (1) V. *Lanzetta*. (2) V. mox *Lancetus*.

LANCETVS, LANCETTA, colonorum species apud Anglos, praestationibus et operis obnoxia. Monasticum Anglican. tom. I. p. 337. *Et paruum nemus - - - et decem homines lancetos in Sutwode, iuxta praedictam Wicam, et 12. libras terrae arabilis - - - octoginta acras 40. Lancetis et tenementis eorum in eadem villa.* Custumarium Prioris Lewensis in Anglia apud Spelmann. *In Socha de Hecham sunt 14. Lancetae. Consuetudo eorum est, vnusquisque eorum debet operari a St. Michaële vsque ad Autumnum vnaquaque hebdomada per vnum diem, siue cum furca, siue cum vesca, vel flagello ad libitum domini cum corredio ad Nonam et vno pane ad Vesperam etc.* Spelmannus vocis etymon a Germanico *Land seet*, arcessit, i. indigena, inquilinus, *in terra residens* vt *Cotseta*, in cota residens. Apud Somnerum, in Gloss. Saxon. *Landsittend-man*, exponitur *terram possidens*, vel *in terra residens*.

✝ LANCEYA, LANSEYA, pro *Lancea*. Processs. crimin. Ms. a. 1480.

✝ LANCHRINA, piscis genus. Tract. Ms. de Piscib. c. 132. *Locusta a nostris Languste; a Liguribus Alagousta nuncupatur; ab aliis dicitur Lanchrina.*

LANCIA, pro *Lanx*, bilanx. Formulae Andegau. form. 36. *Tu cum ipsis aequalis Lanciae diuidere facias.*

LANCIARE, V. *Lanceare*.

LANCIARIA, nauis bellicae genus. Maffeius Histor. Ind. l. 7. Itali *Lancia* vocant nauem expeditam et celerem; verum ea nihil ad Indicam, inquit Carolus de Aquino in Lexico militari.

LANCIARIVS, V. *Lancearius*.

LANCICVLA, lanx parua. Arnob. lib. 2. *Lancula* dixit Vitruuius eadem notione.

✝ LANCIETVS, diminut. a *Lancia*. Stat. Cadubr. l. 3. c. 22.

LANCIFER, V. *Lancearius*.

LANCINARE, *bellicare, trucidare, lacerare*, apud Papiam. Gloss. Sangermann. MS. n. 501. *Lancinare, bellicare, trucidare, lacessere, laniare.* Ioh. de Ianua: *Lancinare, a Lancea, lanceis ludere, vel confligere, vel lancea percutere, vel lanceare.* Aliae Graec. Lat. *κατακόπτω, Lanio.* Verbo *lancinare* pro lacerare aut vexare vsi sunt Solinus, Plinius, Catullus, Seneca, Tertullianus, et alii recentiores.

LANCINATOR, carnifex. Flodoardus lib. 4. Hist. Remens. cap. 52.

LANCIOLA. Incertus de limitibus: *Et in scamnum iacet per iugum in Lanciolam; habet ad pedem aquam viuam, etc.* Vbi Rigaltius f. *Lanciniola*, V. *Lacina*.

LANCLA, *λεκάνη*, in vett. Glossis pag. 319. *Lanx, patina* in Supplemento Antiquarii, vbi perperam legitur *λεκάνη* pro *λεκάνη*.

LANCVLA, *πλάστιγξ*, *lanx*, in eodem Supplemento. Vtitur Vitruuius.

LANCVS, pro *Laneus*, V. in hac voce.

LANDA. (1) Planities inculta, et vepribus oblita, Hispanis *Llana*, Gallis *Lande*. *Landa*, Dant in Infer. cap. 14. in Purgat. c. 27. vox ex Saxonico aut Germ. *Land*, terra. Vita S. Leonis Archiep. Rotomag. *Iter suum carpserunt vsque ad Landas nobilium, quae terra dicitur infertilis et deserta.* Charta ann. 1145. apud August. du Pas in Stemmate Dolensi: *Donauimus etiam quandam partem forestae nostrae ipsi Heremitagio contiguam, cum Landis, pratis, etc.* (2) Forte pro *Lamina* vel *Bandia*. Translatio S. Angeli Mart. tom. 2. Maii p. 60. *Eripuerunt a praedicta vetere arca Landas argenteas, adeo quod Reliquiae praedictae minime videri possint. etc.*

LAND-COPVM, V. *Lacopum*.

LANDEA, vel LANDIA, vox in palustribus nota regionibus, fossa nempe in paludum margine circumducta aquarum excipiendarum gratia,

 tia,

tis, quae a vicinis et montanis tractibus deriuantur: easdemque, aut in mare, aut in fluuium celebrem deducens, ne paludes opprimant scaturientes: a *Land* terra, et *Eia*, aqua, vt *aquam terrestrem* suscipiens. Ordinatio Marisci Rumeiensis: *Vere iudicia et awarda faciat de walliis, Landeis, Watergangis, Seweris, gutteris, fontibus etc.* Infra: *Non liceat alieni de caetero facere dammas, aut fordas, aut alia impedimenta in aliquibus Landeis, Watergangeis, fossatis, siue aquagiis communibus in marisco praedicto etc.* Ex Spelmanno.

LANDEFRICVS. Leges Ethelredi editae apud Wenetingum §. 6. *Et omnis sibi emat legam 12. oris, dimidium Landefrico, dimidium wapentako.* Vbi Somnerus emendat *Landefrico*, id est, terrae domino ex Saxon. *Landrica* voce composita, a *Land* terra, et *Rica*, rector, dominus.

LANDER, vox Aremorica, Gall. *Landier*, canterius focarius. Locum vide in *Retrofocilium*.

LANDEVEVA, lex patriae regionis, a Saxon. vel Germ. *Land*, terra, regio, patria, et *Ewa*, lex. Occurrit *Landeueua* in Pactu Legis Salicae tit 19. *Landoueua*. tit. 20. et tit 21. *Landoesfa* ti 31. alibi *Landofena*. V. *Euua*.

LANDGABLE, census, qui a praedio, seu agro debetur: *agrarium*: a Saxon. *Lang-gable* i. *terrae census* vel *redditus*. Occurrit in Domesdei.

LANGABVLVM dicitur in Histor. Noruicensis Coenobii in Monastico Angl. to. I. p. 20.

LANDGRAFIVS, vt mox *Landgrauius*, in Charta ann. 1282. apud Ludewig. to. 4. pag. 394. et in Charta 1282. ibid. pag. 401.

LANDGRAVIVS, comes Prouincialis, ex Germ. *Land*, terra, prouincia, et *Graue*, Comes, vt *Marcgrauius*, comes marcae seu limitis, vel Marchio. *Burggrauius*, comes castrensis. Historia Hierosolymitana pag. 1165. V. *Comes Prouincialis*.

LANDIA, V. *Landea*.

LANDICA, ἐσχαράδιον, *thuribulum*, in Supplemento Antiquarii. Exponerem *Canterius focarius*, Gall. *Landier*. Ἐσχαράδιον ab ἐσχάρα, focus, melius, vt puto, quam ἐσχαράδιν. Glossarium S. Benedicti, vbi ἐσχαράδιν, *Landica*. In Valesianis pag. 93. laudatur Glossar. Gr. Lat. vbi ἐσχάρα γυναικός. V *Andena*.

† LANDICVM, LANDITVM, nundinae Sandionysicenses. Gall. *Landit*. Arest. Ms. a. 1334. LANDITVM, in Ch. Ms. a. 1354.

LANDIMERA, terrae limes, vel meta: a Saxon. *Land-gaemere*, *g*, vt solet in *i* verso; *Land* autem Terra, *Gaemere*, finis, terminus: Vnde hodie agrorum partitiones *meires* Angli vocant. Foedus Aluredi et Guthurni Regum cap. I. *In primis de nostris Landimeris sursum in Thamisia, et tunc superius in Ligam vsque ad exortum eius* etc. Sic Codex MS. Cottonianus, Codex vero Spelmanni: *Inprimis de nostris Landimeris Commarchionibus sursum*, etc. vbi *commarchionibus*, idem valet ac *confiniis*.

LANDIS, vt *Landa* I. terra sterilis et dumis abundans, Gall. *Lande*. Charta ann. 1233.

LANDLEITA, V. *Landtleita*.

LANDMANNVS, terrae incola, ex Saxon. *Landerman*, voce formata ex *Land*, terra, et *man*, homo. Occurrit in Pacto Ethelredi cum Analano et aliis, § 9.

LANDOBFA, LANDOVEVA, V. *Landeueua*.

† LANDRERIVS, Ripus. Inuent. Ms. a. 1476.

LANDSASSIVS, vox Germanica, quam explicat Ludewig. in Praefat. to. IV. p. 27. *Quod enim de Silesiae Principibus hodieque dicitur, illos esse Landsassios, id est, in suis praediis, pagis, latifundiis, eminentiora iura, quae regalia dicimus, illos nonnisi ex Bohemiae Regum beneuolentia et priuilegio affirmare libet.*

LANDSCRIBA, scriba prouinciae, a Germ. *Land*, terra, regio, et Lat. scriba Charta Alberti Ducis Austriae anni 1342. apud Steyerum in Commentariis pro Hist. Alberti II. col. 65.

LANDSECLES, species colonorum, vt videtur, eadem forte quae *Lancetorum*

rum apud Anglos. Chartul. SS. Trinit. Cadom. fol. 51. vo. *Homines de Delegate tres solidos, ut quisque tres dies in autumpno - - - et XXVII. Landsecles habentur praeter istos praedictos.*

LANDTLEITA, popularis circuitio, ex Germ. *Land*, terra, et *Leyde*, ductus, transitus, meatus, Kiliano. Charta Mercuardi Abb. Fuld. apud Brower. lib. 3. Antiq Fuld. c. 18. *Circumlustrando terminos finium tam silvarum, quam agrorum, pratorum atque camporum, reperique sic, ac requisivi cum populari circuitione, quae dicitur Landleita, quamplures mansos, agros - - - injuste detractos.* Bis refertur hic locus in Edit Francof. vbi semel *Landleita* non male.

LANDULA. (1) Alauda, apud Petrum de Crescentiis lib. 10. de Agricult. cap. 13. 20. et alibi. (2) Parua *Landa*, seu agellus sterilis et incultus. Charta Monasterii Sauignciensis: *Guido Forestarius dedi Monachis de Saugneio totum pratum de Fonte Cheois et Landulam juxta illud, excepta recognitione, XVIII. denariorum mihi singulis annis reddendorum.* V. *Landa* 1.

LANEFICIUM, *Lanificium*, Opificium lanae, in vett. Canon. Poenitent. to. 11. Spicil. p. 73.

LANEOTUS, pannus laneus, seu *sagum* vel stragulum ex lana confectum. Vita Willelmi Abbatis Roskild. c. 14.

LANERIUS, V. *Lanarius*.

LANERUM, Festo, *vestimenti genus ex lana succida confectum*.

LANESTRIS, laneus. Vopiscus in Aureliano: *Pallium breue purpureum Lanestre*.

LANEUS. (1) Idem quod *Laneotus*, pannus seu stragulum e lana. Institutio Vallis-Scholarum ann. 1215. inter Instr. to. 4. Gall. Christ. col. 200. *Hospites etiam jacebunt sine culcitris, Laneis contenti sicut caeteri Fratres.* (2) † Polonis et Bohemis i. q. *Mansus*, certa agri portio eum sede coloni. Ch. Bohem. a. 1234. inter Probat. t. 1. Annal. Praemonstr. p. 523.

LANGABULUM, V. *Langable*.

† LANGAGIUM, lingua, idioma, Gall. *Langage*. Lit. remiss. Ms. a. 1364.

† LANGANA, idem quod *Laguna*; palus, lacus. Placit. a. 920. t. 1. Hist. Nem. Prob. p. 19.

LANGELLUM, infantiles fasciae, Gall. *Langes*. Computus anni 1202. apud Brussel. tom. 2. de Feudorum vsu. p. CLVI. col. 2. V. mox in *Langeolum*.

LANGEMANNUS, V. in *Lagemannus*.

LANGEOLUM, vestis interior lanea, Monachorum ad genua vsque pertingens, sic dicta, quod *lanea* fit, vnde laneos panniculos, quibus infantes inuoluuntur, *Langes* etiamnum appellant Galli. Monasticum Anglic. to. 1. pag. 419.

LANGERE. Epistola Concilii Pisani ad Benedictum XIII. ann. 1409. inter Concil. Hisp. to. 3. p. 641 col. 1. *Hoc schisma pestiferum - - - ab erroribus quam plurimis Ecclesiae fidem Langentibus intromissis ortum habuit.* Videtur legendum *frangentibus* vel *tangentibus*.

† LANGETUM, pannus laneus, quo monachi lectum sternunt, Gall. *Langeal* Constit. Carmelit. Ms.

† LANGIARIUS, mercator lintearius, Gall *Linger*. Ch. Ms. a. 1313.

LANGOBARDI. (1) Qui alias *Longobardi*, populi septentrionales, qui Italiam peruaserunt, de quorum appellatione sic Paulus Warnefrid. lib. 1. de Gestis Longob. c. 9. *Certum est, Longobardos ab intactae ferro barbae longitudine, cum primitus Winili dicti fuerint, ita postmodum appellatos. Nam juxta illorum linguam, Lang longam, Baert barbam significat.* (2) LONGOBARDI seu LOMBARDI, appellati potissimum in Francia, mercatores Itali, qui magno numero eo confluebant, exercendi commercii gratia: quibus etiam Reges complura subinde indulsere priuilegia, atque adeo, vt sibi ciuitatem deligere liceret, in qua negotia sua ac mercimonia agerent, mercesque distraherent. Extat in veteri Regesto Charta 19. Febr. anni 1277. Indict. 6. firmata Parisiis in

 Regio

Regio Palatio 8. Mart. anni 1278. continens pactum factum cum Rege Franciae a *Fulcone Cacio ciue Placentino, Capitaneo vniuerſitatis mercatorum Lombardorum et Tuſcanorum: habente etiam poteſtatem et ſpeciale mandatum a Conſulibus mercatorum Romanorum Ianuae, Venetiarum, Placentiae, Lucae, Bononiae, Piſtorii, Aſtenſium, Albae, Florentiae, Senarum et Mediolanenſium, tractandi cum domino Rege Franciae ſuper translatione facienda ad ciuitatem Nemauſenſem etc.* Quo quidem pacto *Lombardis* mercatoribus facultatem concedit, vrbem Nemauſenſem ſibi deligendi ad ſua exercenda commercia: protectionem ſuam indulget, eademque, quibus Pariſienſes gaudent, priuilegia. At quod ii non commercia duntaxat, ſed et vſuras illicitas exercerent, horum nomen in malam partem poſtmodum tranſiit, vniuerſimque *Lombardorum* appellatione dicti fere publici Foeneratores ac *Vſurarii*: in quos identidem a Principibus noſtris ſaeuitum legimus. Concil. Senonenſe. ann. 1269. c. 8. *Prohibentes ne quis in domibus, vel in locis aut terris Eccleſiarum Lombardos vel alios aduenas, qui vulgariter - - dicuntur, vſurarios manifeſtos recipere audeat.* Vbi in lacuna *Caorcini*, reponendum videtur: vti liquet ex Statutis Eccleſ. Meld. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 908. vbi eadem leguntur. Statutum Philippi III. contra *Vſurarios*, in Regeſto Carcaſſonenſi Camerae Comput. Pariſ. *Extirpare volentes de finibus Regni noſtri vſurariam prauitatem, quam quosdam Lombardos et Caorſinos aliosque quamplures alienigenas in eodem Regno publice intelleximus exercere, etc.* V. *Caorcini.*

LANGONES, ſic vulgo dictas fuiſſe libras Lingonenſes, nos docet Valeſius pag. 279. Notitiae Galliarum col. 2. vt ibidem legitur ex Litteris ann. 1225.

† LANGOR, labor, cura, ſollicitudo, Ital. *Langura*. Comput. a. 1362. inter Probat. t. 2. Hiſt. Nem. p. 253.

LANGRAVIVS, vt *Landgrauius*. Vocatur Cardinalis de Aragonia apud Muratorium to. 3. p. 580. col. 2.

† LANGVELLA, legena, in Act. SS. t. 3. Aug. p. 54.

LANGVENA, V. in *Lagena*.

† LANGVETA, lingula, examen trutinae, Gall. *Languette*. Stat. Auellae c. 107.

LANGVIDATVS, marcidus; item adductus in languorem, frigeſcens; in Actis S. to. 2. Maii. p. 222. col. 2.

† LANGVIDVS, immunitus, aut parum munitus, to. 10. Collect. Hiſt. Franc. p. 255.

† LANGVINAGLIA, peſtis inguinaria, in Act. SS. t. 2. Sept. p. 456.

LANGVITVDO, LANGVITAS, languor, V. *Agrimonium*.

LANGVOSVS, Languidus. Florentius Wigornienſis anni 1115. Id eſt, in languore.

† LANGVRIRE, *glutire*, *Empaſſar Prou.* Gloſſar. Prou. Lat. Cod. 7657.

LANGVS. Adelmannus de Laudibus Virginitatis:

Loth quoque qui Languos ſceleratos viscera inter
Hoſpes hoſpitibus praebens vmbracula tecti.

Vbi *Langus* idem valet, quod Graecis λαγγών. Gloſſae Gr. Lat. λαγγών, *reſes, trico.* Gloſſae Lat. Gr. *Tricoſus*, ἀεγαῖος, ἔκλυτος, λαγγών.

LANGVSTA, herbae ſpecies, quae in Syria naſcitur, qua veſci ſolitum S. Ioannem Baptiſtam aiunt, pro qua *locuſtas* manducaſſe poſtea perſuaſum. V. Iacobum de Vitriaco in Hiſtoria Hieroſol. cap. 53.

† LANIA. (1) *Terra Laniae*, arena, in Ch. Mſ. a. 1264. (2) *La ſtriga*, in Gloſſar. Lat. Ital. Mſ. V. *Loma* 2.

† LANIARE, rumpere, frangere. Ch. Mſ. a. 1211.

LANIARIVS, V. in *Lanarii*.

LANIATORIVM, *macellum, vbi laniantur carnes.* Ioan. de Ianua *Boucheria*, in Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm.

LANICVS, *Laneus*, Ioanni de Ianua; *de Laine* in Gloſſis Latino-Gallicis Sangerman.

LANICVTIS, cuius cutis lanigera eſt. *Aries lanicutis*, Laberio apud Tertull. de Pallio c. 1.

† LANI-

† LANIFERIUM, lanificium, lanium opificium, c. 7. Ordin. reg. Franc. p. 195. V. *Lanagium*.

LANIFICINA, Lanificinum. Synodus Limae ann. 1582.

LANILUTOR, ἐριοπλύτης, fullo, qui lauat lanas, in Glossis Lat. Graec in aliis Graec. Lat. ἐριοπλύτης. *Lanitor*.

LANIO, vt *Lanius*, in Concil. Hispal. anni 1512. et apud Marten. to. 2. Ampliss. Collect. col. 1400.

LANIOLA, in Glossis Isonis Magistri, *locus, vbi Medici faciunt medicinas et laniant carnes infirmorum*. Lanicna.

LANIPENDIA, quae *lanipendii* curam gerit, in Regula Caesarii. c. 25.

LANIPENDIUM, locus in Sanctimonialium Monasteriis, vbi reponuntur lanae ad Monacharum lanificia, vel etiam ad vestes laneas. Regula S. Caesarii ad Virgines, cap. 28.

LANIPENDIUS, in Glossis Graec. Lat. exponitur σταθμοῦχος ἐρίων, *qui lanam pendit ac distribuit*. Vox occurrit apud Paulum in L. 31. D. de Donat. inter vir. et vx. Vetus Interpres Iuuenalis ad Sat. 6. V. Cuiacium lib. 9. Obseruat. cap. 30

LANISCA, LANISCUS. Papias in MS. Bituric. *Fasces erant Laniscae, id est, Fasciolae, etc.* Editus habet *Lanistae*, perperam. Ioan. de Ianua: *Laniscus, Fasciola ex lana facta*. Latinis *Lemniscus* est vitta, taenia, pro quo nostri Glossatores dixisse videntur *Lanisca* et *Laniscus*. V. *Lamnisca*.

LANISTA, LANISTRA. Isid. lib. 10. Orig. *Lanista Gladiator, id est, carnifex Tusca lingua appellatus, a laniando scilicet corpora*. Lanista Latinis non est gladiator nude, sed proprie gladiatorum magister, qui caeteris praeerat, et tirones erudiebat in arte gladiatoria. Gloss. Isid. *Lanistra, Lanarius*. Graeuius annotat retinendum *Lanistra*, quae antiqua est, inquit, scribendi ratio; Papias: *Lanista, laniarius carnifex a laniando corpora, gladiator, macellarius, qui carnes laniat ferro*. Gloss. Sangerm. MS. n 501. *Lanista, Laniarius, Lanistae, Macellarii, quo-qui, et lanii*. Ioan. de Ianua: *Lanio. Qui laniat. Lanista et lanius. Carnifices, vel homicidae et macellatores a laniando scilicet carnes*. Pro lanio *Lanista* legitur to. 2. Annal. Benedict. pag. 333. in Actis SS. Iunii to. 3. p. 445. col. 2 vbi de S. Ragnerio, etc. Pro quodam virorum bellatorum genere, (*) forte *Lancearioruns*), *Lanistae* sumuntur ab Odone de varia Ernesti Bauariae Ducis fortuna, apud Marten. to. 3. Anecd. col. 372.

Deinde viros acres ducens ad bella ducentos
Et quadringentis dans emolumenta Lanistis
Assiduis armis Agarenos concutit, vrbes
Obruit, et villas flamma populatur et arua.

LANISTERIUM, lanificium. Agnellus in Vita S. Seueri Pontific. apud Murator. to. 2. p. 44. col. 2.

LANISTERUM, lanicium, vt videtur. Gregor. Mont. in Chron. Farfensi apud eundem Murator. to 2. part. 2. col. 545. *Concessit in villa S. Viti de casale dominici ad quartam omnium frugum, excepto panicio, et semnuclo, et musti mundi tertiam, et oliuarum medietatem, et quintam de Lanistero et operas*.

LANITOR, ἐριοπλύτης in Gloss. Gr. Lat. Habetur supra *Lanilutor*.

LANIUS, pro *Laneus*, apud Rymer. to. 7. p. 356. col. 1.

LANNA. (1) Vita S. Gildae: *Quae insula vsque in hodiernum diem Lanna Hilduti vocitatur*; hoc est terra, ditio, ager. *Lanna* enim Armoricis, qui *n* post *d* mutare solent in alterum *n*, idem est quod populis septentrionalibus *Landa*, duplicis notionis vox, quae et terram incultam significat, et territorium, regionem, dominium. (2) LANNAE, λοβοὶ, *lobi, faseoli*, in supplemento Antiquarii, pro *Lamnae* aurium, seu infra auricula, inquit Valesius in Valesianis p. 94.

LANNECHILD, pro *Lannechild*, in legib. Rotharis: quod vidit Muratorius to. 1. part. 2. pag. 28. col 2.

† LANOSITAS, lanugo. Tertull. de Pallio c. 3.

† LAN-

† LANQVENA, pro *Languena*, lagena. Testam. a. 1274. t. 2. Hist. Cassin. p. 502. V. *Langaella*.

LANSA, lancea, vt videtur, Gall. *Lance*, Hisp. *Lanca*. Charta Ecclesiae Briuat. ann. 1362. *Informatio facta per Hugonem Iorda Locumtenentem super quandam Lansam, quam amiserant li Espanhol in platea de la Feneria.*

LANSAGIVM, Leodiensibus *Lansage*, alienatio, *Lansager*, alienare; *Lansagers*, qui ex alienatione domini ius habent dominii vel hypothecae. Consuetudo Leod. cap. 6. art. 4.

† LANSARE, iacere, iaculari, Hist. *Lanzar*, Gall. *Lancer*. Lit. remiss. Ms. a. 1361. V. *Lançare* et *Lanceare*.

LANSCEA, pro *Lancea*, in Informationibus Ciuitatis Massil. pro passagio transmarino ex MS. Sangerman.

LANSEYA, V. *Lanceya*.

† LANSISSA, tabulatum superius, Form. Ms. Cod. 7657. *Per cuius lansissam seu supernum solarium etc.*

LANSITICVS. Obseruantiae Regni Aragon. lib. 8. de Homicidio §. 14. *Si quis se occiderit vel suspenderit, et fuerit Lansiticus vel insensatus, vel daemoniacus, vel consimilis etc.* An *Lunaticus?*

LANSKENETVS, pedes, miles lanceatus, Gall. *Pieton*, *fantassin*, Germanice *Landsknecht*. *Duo millia peditum Landskenetorum*, in Conuentionibus anni 1543. apud Rymer. to. 14. p. 776.

† LANSOLATA, LANSSOLATA, matta, storea, quia solo sternitur, sic dicta. Comput. a. 1372. t. 2. Hist. Nem. Prob. p. 319.

LANTEGRAVISSA, vxor *Landgrauii*, in Litteris anni 1382. apud Rymer. to. 7. pag. 343.

LANTERNA, V. in *Laterna*.

† LANTERNERIVS, qui *lanternam* seu facem praefert. Stat. Ant. Florent. l. 3.

LANTIGRAVIVS, vt supra *Landgrauius*, apud Rolandinum Patauinum de Factis in Marchia Taruisina. to. 8. Muratorii col. 244.

LANTVMIAE, vox dubia, V. *Cantumae*.

LANTWERI. Conuentus apud Marsnam, cap. 2. *Nisi talis Regni inuasio, quam Lantweri dicunt, quod absit, acciderit.* Vbi Sirmondus: vox haec in vsu etiamnum Alamannis, qua regionis fines significant. Siue hinc igitur originem arcessas, quod in fines incurratur, siue aliud etymum finges, dubium non est, publicum et communem belli motum designari. At Sicama ad Legem Frison. tit. 18. *terrae defensionem* interpretatur, cui consonat vetus nota ex Codice Remensi, apud Stephan. Baluzium ad Capitul. *Et quia in hostem aut propter terram defendendam, aut propter terram acquirendam itur, de Lantweri, idest, de patriae defensione non aliter nisi secundum istum modum, in Lege aut in Capitulis Imperatorum scriptum habemus, etc.* Genuina vocis origo Teutonica, *Land* scilicet vel *Lant*, terra, regio, prouincia, et *Weri*, seu *Were*, arma: quae tam pro incursione quam pro defensione capi possunt.

LANVLA. Fridericus II. Imper. lib. 1. de Arte venandi cap. 49. *Pullis namque nouiter genitis primo innascuntur illae, quae nec sunt vt pili, neque vt Lanulae; sed habent naturam inter vtrumque qui cooperiunt, et a frigore quoquo modo defendunt. Secundo innascuntur aliae, quae dicuntur Lanulae, a quibusdam dumae; hae sunt subtiles et molles, densiores et longiores primis, etc.* Adde lib. 2. cap. 31. V. *Duma*.

LANVTVS, *lanosus, lanam habens vel lana abundans.* Ioh. de Ianua. *Animal Lanutum ouinum*, in Sententia an. 1339.

LANZARIVS, († Hispan. *Lanzada*, a verbo *Lanzar*, eiicere, expellere.) Charta Alfonsi III. Reg. Portugall. anni 1289. apud Brandaonum to. 4. Monarch. Lusit. p. 279. V. *Item omnis laborator, qui non fuerit Lanzarius, stet in pace, et nullus molestet eum.*

† LANZETTA, LANCETTA, ornamenti genus in vestibus in formam *Lanceolae*, vnde nomen. Stat. a. 1342. inter Monum. eccl. Aquit. c. 90.

† LAN-

† LANZO, LANZONVS, Ital. *Lanzone*, grandis lancea, contus. Stat. Ferrar. a. 1268. apud Murat. t. 2. Antiq. p 585.

LAODIVM, V. in *Laudunia*.

† LAORATIVVS, pro *Laboratiuus*, arabilis. Ch. a. 987. inter Prob. t. 2. Hist. Occid. p. 141.

LAOS, λαὸς, populus, turba. Acta S. Cassiani apud Fontaninum in Appendice ad Antiqu. Hortae pag. 350.

† LAPA. (1) Vestimenti genus. Stat. Conc. Treuir. a. 1238. t. 1. Hist. Treuir. p. 721. *Nullum cordum vel nodum in tunica vel supertunicali habeant* (clerici) *non solum in Lapa*. (2) LAPA, LAPPA, cardui species, ap. le Beuf t. 1. Collect. p. 362. (3) V. *Lappa*.

LAPAS, *atis*, *secundum Magistrum in historiis, est cibus ex oleribus confectus: ita dicto in libro Iudith.* Iohanni de Ianua. Idem infra: *Lappates fecitque lib. Iudith c. 10. dicitur cibus ex oleribus confectus, vnde quidam:*

Lappates cibus est, et cibus compo-
nit eundem.

Hugo vero dicit: Lappates caritae, ficus siccae. Ex eodem fonte Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Lapates, cibus ex oleribus confectus. Viande confite de chox.* Perperam vbique, legendum enim *Palathae*, vt habet vulgatus Interpres, laudato cap. 5. a Graeco παλάθη, massa ficorum et pinguium caricarum, quas in morem laterum figurantes, vt diu illaesae permaneant, calcant atque compingunt.

LAPATES, V. *Lapus*.

LAPATICA, *quaedam herba, quae in cibo sumpta confortat stomachum, venerem reprimit, vrinam prouocat, ructum excitat, et dicitur a Lapa.* Ioan. de Ianua. V. *Lapistrum*.

LAPATIVM, V. *Lapistrus*.

LAPATVM, pro *Lapasum*, frenum durius ad domandos equos ferociores, V. *Scispedum*.

LAPENAE, *stellae fulgentes*, Ioan. de Ianua. V. *Lampena*.

LAPETVM, *locus vbi lapae abundant vel crescunt*, Ioan. de Ianua. *Lieu ou croissent gletons*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.

LAPICEDIA, *locus vel domus, vbi lapides caeduntur*. Ioan. de Ianua; *Lapicidina*, Latinis.

LAPICEDIVS, *lapidis caesor*. Vgutioni.

† LAPICIDA, LAPISCIDA, aedificiorum structor, Gall. *Maçon*. Pact. Ms. a. 1392. *Lapicidas siue matrasores*. LAPISCIDAE *seu massoni*, in Instr. a. 1304.

LAPICIDINARIVS, λατόμος Gloss. Lat. Graec. Sangerm.

LAPICIDINVS, idem, vide locum in *Macio*.

LAPIDARE, conuiciis insectari. Hieronym. Epist. 2. ad Nepotianum: *Lapidato iam Virginitatis libello, quem sancto Eustochio Romae scripseram.* Spartianus in Pescennio: *Inter Lapidationes execrationesque omnium.* Macrob. lib. 2. Saturn. c. 7. *Quo dicto vniuersitas populi ad solum Caesarem oculos et ora conuertit, notantes impotentiam eius hac dicacitate Lapidatam.*

LAPIDARIVS. (1) LAPIDARIVS, LAPIDICINARIVS, λαξευτὴς, λιθουργὸς, in Gloss. Graec. Lat. Hermas lib. 3. Pastor. (2) † Ad *lapidem*, hoc est, in ius vocatus; formula loquendi a sedibus lapideis, quibus iudices sedebant, deducta. Ch. Ms. Phil. Comit. Flandr.

† LAPIDATVS, qui super lapidem sedet. Gualt. Hemingford. de gest. Eduardi I. p. 37.

LAPIDEVS IGNIS, V. *Ignis*.

LAPIDIA, *lapicidina*, apud Leibnitium, Scriptor. Brunsuic. to. 2. p. 442.

LAPIDICAESOR, λατόμος, *lapicida*. Supplem. Antiqu.

LAPIDICINARIVS, idem, V. in *Lapidarius*.

† LAPIDIFICATVRVS, qui in lapidem conuertere vim habet. Arnald. de Villanoua in Rosar. Ms.

LAPIDIFODINA, lapicidina, apud Leibnit. to. 2. Scriptor. Brunsuic. pag. 360. ex Chronico Clusino Henrici Bodonis.

† LAPIDISCINIVM, lapicidina, in Bulla Lucii a. 1184.

† LAPI-

† LAPIDOSITAS, lapidibus producendis habilitas Tertull. de habitu mul.

LAPILLVS. (1) Lapis in terminum positus. Innocentius Gromaticus: *De Quinta usque ad Lapillum, hoc est, terminum.* Auctor incertus: *Lapilli natura tornatiles sive alia factura breviores, etc.* (2) Calculi morbus, Gall. *la Pierre.* Vita S. Gerardi Abbat. Bron. saec. 5. Benedict. p. 270. (3) LAPILLVS ALBVS, idem, qui *calculus albus*, quo olim Thraces notabant singulos anni currentis faustos dies, calculum album in vrnam immittendo, vel atrum si infelices, vt scirent anno exacto, quot fuissent laeti dies, quot infausti: ad hunc morem respiciens Scriptor Hist. Beccensis MS. ad ann. 1152.

LAPIS PACIS, qui inter Missae solennia post consecrationem osculandus fidelibus defertur, quo tum tempore olim mutuis se osculis, quae *pacis* appellabant, prosequebantur. Statuta Ordinis de Sempringham. V. *Osculum pacis.* LAPIS PORTATILIS, pro altari portatili, in Synodo Baiocensi anno 1300. cap. 20. LAPIS IGNITVS, quocum focili ignis excitatur. Guigo II. Prior Cartusiens. in Statutis eiusdem Ordin. cap. 28. §. 5. *Ad ignem focile, esca, Lapis igniens, securis, signa.* LAPIDES LIBERI. Siluester Giraldus lib. 1. Itiner. Cambriae cap. 3. *Id etiam - - - quasi pro miraculo duximus, quod in summis, quibus clauditur vndique montium verticibus, non petrosis aut saxosis, sed mollibus potius et herbosis, Parii lapides reperiri soleant, qui Liberi vulgo dicuntur, quia secabiles ferroque quodammodo polibiles, sese quasi liberaliter praestant, ex quibus Ecclesia ipsorum iam extat egregie constructa.* Est autem *Parius lapis candoris eximii*, vt est apud Isidor. lib. 16. cap. 5. LAPIS ORDINARIVS. Vetus Interpres Iuuenalis Sat. 10. de Babylone: *Quam condidit vrbem Semiramis Nini vxor, et coctili latere muniuit, quem hodie dicimus Ordinarium lapidem.* LAPIDES CATENATOS FERRE, poenae species, feminis publissimum indicta. Charta MS. Henrici Ducis Brabantiae et Henrici primogeniti ann. 1229. pro Communia Bruxellensi: *Si mulier mulierem percusserit, soluet 20. solid. si conuicta fuerit, vel portabit lapides catenatos, a sua Parochia ad aliam.* GVERPIRE CVM LAPIDE, singularis modus rei alicuius dimittendae, memoratus in Transactione ann. 1085. ex Archiuo S. Victoris Massil. armar. Foroiul. num. 7. LAPIDES INSCRIPTI, V. *Inscriptus.* LAPIS MVTVS. Hyginus: *Lapides sine inscriptione, quos ideo, quia nulla significatione apparent, Mutos appellant.* His opponuntur *Petrae notatae et signatae* LAPIDES ENCHORES, nativi, V. *Enchori.* LAPIDES NATIVI, in ipso solo nati, V. Agrimensores. LAPIS LVNAR, LAPIS SPECVLARIS, admodum vitri perspicuus, V. *Gypseae fenestrae.* LAPIS NERONIANVS, *mirae viri, ditatis ac splendoris*, apud Gregor. Turon. lib. 1. Miracul. Smaragdus. LAPIS PHYSICVS, Rocho *le Baillif*, in Dictionario Spagyrico, *est Medicina illa, per quam veteres transmutarunt metalla, et morbos omnes sanauerunt.* LAPIS VIVVS, apud Gratium in Cynegetico, et apud Agrimens. pag. 273. qui πυρίτης, vt est apud Turnebum L. 6. Aduers. c. 9. *Ignifer*, apud Agrimensor. pag. 311. Statuta Mediolanensia 2. part. cap. 329. *Fiant scalae lapidum viuorum etc.* LAPIDES MENSVRARIAE, V. *Carteria.* LAPIS ARDESIVS, V. *Ardesius.* LAPIS CALCINARIVS, V *Calcinarius.* † LAPIS FINILIS, terminalis in Ch. Ms. a. 1265. † LAPIS GRISEVS, silex, in Comput. fabr. S. Petri Ins. a. 1483. † LAPIS PISCIVM, locus vbi pisces venduntur, in accessi. ad Hist. Cassin. part. 1. p. 428. † LAPIS SACRVS, altare portatile, in Inuent. Ms. a. 1449. † LAPIS VITREVS, gemma facticia, in Inuent. a. 1371. † LAPIS, pro quadam locorum distantia, milliare, quod columna lapidea notaretur. de Beuf t. 2. Collect. p. XVI. LAPIS, pro pondere, V. *Petra.*

LAPI-

LAPISCIDA, pro lapicida, in Notis obituum et fundationum ad marginem Martyrologii MS. S. Saluatoris Aguensis. V. *Lapicida*.

LAPISTA, *genus vasis lapidei et aquarii, dicti a Lapis*. Ioan. de Ianua et Glossae MS.

LAPISTRVS, LAPATIVM, oleris species, de qua Isid. lib. 17. c. 10. scribit: *Haec in cibo sumpta, stomachum confertat, venerem reprimit*. V. *Lapatica*.

LAPITIDIS. *Supplicatio* (ann. 1328.) *facta domino Vicario Massil. per Guillel. Codoliti magistrum Lapiditum deputatum ad curam barqueliorum*, in Schedis D. Fournier. Videtur legendum *Lapicidam*.

LAPOSVS, *plenus lapis*, (lappis,) Iohanni de Ianua, *Plein de glosons*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.

✝ LAPPA. (1) *Glouteronier, vel rosel flaterne*. Glossar. Lat. Gall. Cod. 7692. Aliud Gall. Lat. Cod. 7684. *Gleteror ou gleton, Lapa*. (2) Cardui species, V. *Lapa* 2.

✝ LAPPACIVM, pro *Lapathum*, in Act. SS. t. 4. Aug. p. 619. V. *Lapistrus*.

LAPPATES, V. *Lapas*.

LAPSABVNDVS, ruinosus, caducus, in Notitia anni circiter 1091. inter Probat. Hist. Tull. pag. LXX. et Hist. Lotharing. to. 1. col. 407.

LAPSANIVM, *herba sale condita*, qua Aegyptii Monachi vescebantur, vt auctor est Cassianus lib. 4. de Monach. cap. 21. et 22. Vox forte a *Lapsana* deducta, quae Plinio lib. 20. cap. 9. olus siluestre fuisse dicitur.

LAPSI, qui a fide discedentes Paganismum aut haeresin amplectebantur, et postea per poenitentiam redibant ad Ecclesiam. Concil. Agathense c. 60. et Epaonense c. 29. LAPSI, praeterea dicuntur, qui aliquod delictum commisere, ex quo poenitentiae publicae subiacere debeant, Gregor. M. l. 1. Ep. 42.

LAPSILE, γλισχρόν, *lubricum, lenium*, apud Ianuam in Supplemento Antiquarii.

LAPSIVA, V. *Lapsiosus*.

LAPSITVDO, lapsus, defectio. Epistola Conradi Imp. apud Marten. to. 2. Ampliss. Collect. col. 1211.

LAPSIVOSVS. Gloss. Graec. Lat. ὀλισθηρός, *lapsiosus, lubricus*. Apud Papiam *Lapsiua*, est, *Lapsus*. Vbi forte legendum *Lapsiua*.

LAPSVS, aquae diuortium, quo se pisces recipiunt: *Chute d'eau*. Gregorius Turon. de Vitis Patr. cap. 67. V. *Lapsi* et *Copsum* 2.

LAPTATVM, V. *Lactatum*.

LAQVATVS. Statutum Guidonis Episc. Traiect. anni 1310. Batauiae sacrae p. 174. *Item prohibemus, ne Sacerdotes vel Clerici calceos vel sotulares portent laquatos*. Lege *Laqueatos*, et mox vide *Laqueatae vestes*.

✝ LAQVEARE, laqueis seu lorulis astringere, Hispan. *Lacear*, Gall. *Lacer*. Lit. remiss. ann. 1374. V. *Laqueatae vestes*.

LAQVEARII, *tectorum tignarii*, in Gloss. MSS. apud Salmasium. *Architecti Laquearii etc.* in leg. 2. Cod. Theod. de Excusat. Artific.

LAQVEATAE VESTES, Laqueis seu lorulis, exornatae, vel astrictae; Galli eiusmodi laqueolos *Las* et *Lassets* vocant: perperam enim *Laceos* quidam scribunt. Regula Templariorum c. 29. *De rostris et laqueis manifestum est, esse gentile: et cum abominabile hoc agnoscatur, prohibemus - - vt aliquis ea non habeat*. Bromptonus ann. 1188. *Ibi statutum fuit in Anglorum gente, ne quis scarleto, sabelino vario vel griseo, aut vestimentis laqueatis - - - vteretur*. Geruasius Doroborn. eod. anno. *Et quod nullus habeat pannos decisos et Laceatos*. Male *lacerates* habet Neubrigensis Picardi lib. 3. c. 23. extremo.

LAQVEATORES, retiarii, *Laceurs*, in Glossis Lat. Gall. Sangerm. Isid. lib. 18. c. 56. *de Laqueatoribus: Laqueatorum pugna erat fugientes in ludo homines iniecto impeditos consecutosque prostrare, amictus vmbone pelliceo*. Vtitur Vegetius lib. 3. c. 22. V. *Laqueus*.

LAQVEATVRA, fascis, manipulus, Charta anni 1253. *Omnia quae pertinent ad grangiam - - - - excussores ligare*

ligare tenebantur, de quibus Religiosi habebant vnam Laqueaturam.

LAQVETISMVS, *tendicula*, *quasi laqueus tensus*. Ioanni de Ianua. Gloss. Isid. *Lacatismus*, *laqueus*, *decipula*. Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Laquetismus*, *Tendue de Las*.

LAQVEVS. (1) Forte corona collaris, Gall. *Collier*. Testam. Yzeu Dominae d'Anio anni 1293. apud Baluz. to. 2. Hist Arvern. p. 704. *Item sepulcram meam eligo in cimiterio Fratrum Minorum Viennae; quibus fratribus jocalia mea, videlicet laqueos et garlandas do et lego, vt exindr perpetuo ibidem faciant anniuersarium, meum annuatim*. V. *Laqueatae vestes*. LAQVEOS FERIS PRAETENDERE, in Lege Wisigoth. L. 8. tit. 4. §. 23. in Lege Saxon. tit. 12. §. 3. tit. 13. §. 2. et Leg. 29. ad Leg. Aquil. L. 55. de Acq. rer. dom. (2) † Zona, cingulum, t. 2. Hist. Cassin. p. 599.

LAQVIRIVM, V. in *Loquercium*.

LAR. (1) Princeps, Hetruscis, vt docet Scaliger ad Propertium. *Lar*, *Lartis*, Dux vel Rex, vt interpretatur Turnebus lib. 17. cap. 1. vbi narrat Viridomarum Gallorum Ducem, quem interfecit Marcellus, cuique opima spolia detraxit, Aremoricum *Lartem*, id est, Gallicum Ducem, appellari ab Ausonio:

> *Tertia opima dedit spoliatus Aremoricus Lar.*

Hinc, nisi me fallo, Iohannes de Ianua: *Lar fuit quidam Rex; sed tunc facit genitiuum Lartis, interposita t, causa differentiae*. Susannaeus in Vocabulario: *Larthes*, summus Regum. (2) LAREM FOVERE, et LAREM TENERE dicuntur, qui in aliquo loco domicilium habent. Charta Philippi Regis Franciae anni 1310. ex 47. Regesto Tabul. Reg. n. 38. V. *Focus*, *Ignis*. † Pro parte domus, vbi ignis accenditur, in Lit. remiss. Ms. a. 1353. et in Act. SS. t. 2. Aug. p. 178. (3) Consuet. Perpin. Ms. *Idem possunt habere duas foguerias de lena et duas de lari ad vendendos panes cum voluerint*. V. *Foguaceria* et *Lena* 4.

† LARANTOLA, piscis genus. V. *Lichuda*.

LARCARIVM, pharetra, Gall. *Carquois*, quasi *Arcarium*, adiuncto L. vice articuli. Computus anni 1336. Hist. Dalph. to. 2. p. 306.

† LARCVS, *falsidico*, in Glossar. Lat. Ital. Ms.

LARDALIS PORCVS, pinguis, opimus, in Chr. Farfensi apud Murator. to. 2. part. 2. col. 402.

LARDARE. (1) Lardo suffigere, Gall. *Larder* Ioan. de Ianua: *Lardare*, *Lardo impinguare*, *vel guttatim lardo assare*, *vel lardatum facere*. (2) † Metaphor. pro configere, Gall. *Larder*. Lit. remiss. Ms. a. 1361.

LARDARIOLVS, vox incertae notionis. V. in *Sigitula*.

LARDARIVM. (1) Vgutioni et Ioanni de Ianua. *Locus vbi Lardum seruatur et retinetur*: atque adeo carnes caeterae. *Lardier* in Glossis Lat. Gall. Sangerm. Chronicon S. Trudonis lib. 10. pag. 465. *Quod si in Lardario Abbatis aut in Curti inuenirentur*, (carnes) *aut in curti inde acciperet, quod ipsis infirmis conuenire videretur*. In veteri Charta apud Aegid. Gelenium in Colonia pag. 169. male scribitur *Cardarium*, pro *Lardarium*, vel *Carnarium*. (2) Certum vectigal, quod pro lardo quod venum exponitur, exsoluitur. Charta Ludouici VII. Reg. Franciae anni 1177. pro Communia Laudunensi. (3) LARDARIVM, praeterea appellabant diem Martis Carnispriuii. Gallfredus Vosiensis 2. part. c. 12. *Die Martis* (quem) *Lardarium*, *eo, quod carnes plurimae a quibusdam deuorantur, vulgus appellat*.

LARDARIVS, in Legibus Malcolmi II. Regis Scotiae cap. 6. §. 9. et *Lardarius dispensator*, in Libro nigro Scaccarii pag. 46. idem qui LARDERARIVS aliis, praefectus lardario. Eadmerus lib. 3. Hist. Nouor. p. 66. *Rogerium Larderarium suum pontificem Herefartensi - - - inuestiuit*.

LARDENARIVS, pro *Larderarius*, in Libro nigro Scaccarii, p. 346.

† LARDARIVS ROROVA, porcus saginatus, Germ. Speckschwein, ap. Oefel. t. 2. Script. Boic. p. 49.

LARDATIO, actio lardi figendi, in Epistola Innocentii III. PP. to. 3. Concil. Hisp. p. 415.

✝ LARDATORIVM, veruunculum lardarium, in Glossar. Lat. Gall. Cod. 7692.

✝ LARDELLVS, animalis genus, ab Ital. *Leardo*, albus. Stat. datiar. Riper. *De qualibet foudra seu mantella lardellorum, zibellinorum, foinorum etc.* V. *Lareones*.

LARDENARIVS, LARDERARIVS, V. *Lardarius*.

✝ LARDERIA, funis species. Compar. a. 1363. t. 2. Hist. Nem. Prob. p. 259. *Larderiam ad tympanum ligni excubias nocturnas*.

LARDERIVM, locus vbi lardum et aliae carnes seruantur, t. 1. Annal. Praemonstr. Prob. 535.

LARDERVM, cadus salsamentarius, Gall. *Saloir*. Chartularium S. Cornelii Compendiensis.

LARDOSVS, *plenus lardo*, Ioanni de Ianua; *Lardeux, habundant en lard*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.

LARDVM. (1) Laridum. S. Augustinus lib. 2 de Moribus Manichaeor. c. 13. *Vt huic coenanti olusculа cum exiguo Lardo apponantur, eodem lardo vncta atque condita etc.* (2) ✝ Porcus saginatus, vitulatus et salitus. Lit. remiss. Ms. a. 1352.

LARDVS, laridum. S. Wilhelmi Constitut. Hirsaug. lib. 1. cap 97.

LAREONES, dicuntur esse animalia latentia sub lapidibus interpreti Ioanni de Gallandia in Synonymis:

Dant pellis pallis, Morder, Bever, Cyrogrillus,
Id quoque cuniculus, cisimus dant et Lareones.

V. *Lardellus*.

LARERIVS, LAYRERIVS SALIS, idem quod *Saumata Salis*, tantum salis, quantum ferre solet iumentum. Inquisitio anni 1330. to. 2. Hist. Delph. p. 230. col. 2.

✝ LARESVS, arboris species, laria, Ital. *Larice*. Stat. Datiar. Riper. c. 12.

✝ LAREXINA, gummi ex larice. Stat. Crimin. Cumanae c. 204.

LARGAGIVM, tributi species, cuius mentio in Charta Iuonis Abbatis S. Dionysii in Francia anni 1170. ex eiusd. Monasterii Chartulario: *Matthaeus de Bellomonte Comes etc. Iniustias etiam et pessimas consuetudines quas in villa Morenciaco habebat, omnino Ecclesiae B. Dionysii dimisit, videlicet talliam, moltunagium, Largagium, herbagium, etc.* Nisi *Lardagium* legendum sit, a lardo seu larido. V. *Lardarium*.

✝ LARGATVM, i. q. *Larexina*, in Correct. Stat. Cadubr.

LARGEARE, vel LARGEARI, pro Largiri, in Actis Henrici VIII. Angl. Regis anni 1515. apud Rymer. tom. 13. p. 519.

LARGENS, *domesticus*. Gloss. Isid. emenda post Graeuium: *Lar, Genius domesticus*.

✝ LARGIAMENTVM, id quo domus laxior et amplior est. Ch. Ms. a. 1352.

LARGICA. Lex Longobardor. lib. 1. tit. 6. §. 6. *Si vero coxam ruperit super genuculum, hoc est, Largicam, componat sol. 6. si autem subtus genuculum, quod est tibia, componat sol. 6.* Vbi Edictum Rotharis Regis tit. 121. §. 7. *hoc est, Lagi*.

LARGIFLVVS, *largus*, Ioanni de Ianua. Iuuencus in cap. 1. Lucae:

Largifluis humiles opibus ditavit egentes.

Largifluus imber, apud Ciceronem ex Veteri Poeta.

LARGIMENTVM, munus, donum Fulgentius lib. 2. Mythol.

✝ LARGIRE, ampliorem facere, Gall. *Elargir*. Comput. Ms. a 1244.

LARGITAS, V. mox *Largitudo*.

✝ LARGITIO, latitudo, Gall. *Largeur*. Ch Ms. a. 1207.

LARGITIONALIS, largitionum minister, Praefectus aerarii priuati, apud Vopiscum in Carino cap. 20.

LARGITIONES, thesaurus publicus, fiscus. Lactantius de Mortib. persecut. n. 7. V. *Comes Largitionum*.

LARGITVDO. (1) Vel LARGITAS, δαψίλεια, in Glossar. Graec. Lat. δαψιλέστερος, *Largitor*, in iisdem. δαψιλεύομαι, *Largo, indulgeo*, δαψιλὴς, *Largus, Largitor*. ἀφειδὴς ἐπὶ δαψιλείας, *Largus*. *Largitates Principis, largitas principalis*, in Cod.

Cod. Theod. V. Nonium. (2) † Idem quod *Largitio*. Lit. Caroli VI. ann. 1284.

† LARGITVS, largitio, munus, donum, t. 9. Collect. Hist. Fr. p. 170. V. *Largimentum*.

† LARGIVM, i. q. *Largitio*. Ch. Ms. a. 1242.

† LARGOR, idem. Contract. Ms. a. 1268.

LARGVS. *Ad largum modum facere misericordiam*, id est, largiter, large, benigne, in Chron. Danduli, apud Murator. to. 12. col. 489. † AD LARGVM VADERE, huc et illuc libere vagari, in Ch. Ms. a. 1330.

LARICINIVM, latrocinium, ex Gall. *Larrecin*. Cowellus lib. 4. Instit. 3. §. 2.

LARICIVM, V. mox *Larricium*.

LARICVLA. Mamotrectus ad 7. Proverb. *Cancellus aliquando dicitur Laricula siue appodiatio*. Legendum *Loricula*.

LARIDVS, ξηρὸς, *aridus*. Supplement. Antiquarii.

LARISSA. Bernardus Thesaurarius de Acquisitione T. S. c. 192. apud Murator. to. 7. col. 828. *Et sic resumptis viribus cum defensoribus turris, gladiis, Larissis, clauis et aliis instrumentis viriliter pugnauerunt*. An *Lanceis*, seu *Sarissis?*

LARNA, *rasorium*. Gloss. Isid. Graev. suspicatur legendum esse: *Larua, Daemonium*. V. *Laruae*.

LARNAX, Gr. λάρναξ, vrna, capsa. Vita S. Martinae Virg. et Mart. to. 1. Ianuarii. p. 17.

† LARRERIVS, ager incultus. a Gall. *Larris*, i. q. *Larricium*. Ch. Ms. a. 1320.

† LARRETIVM, idem, in Ch. Ms. a. 1229.

LARRICIVM, ager incultus, ex Gallico *Larris*. Charta Philippi Augusti anni 1215. *Circiter arpennum et dimidium de Larricio quod habemus apud Bestins de feodo Valesii*. Alia an. 1266. ex Chartulario S. Arnulphi Crispeiacensis: *Apud Glauam quamdam peciam vineae, et vnum Laricium et vnum pratum etc.* LARRICVM. Charta Curiae Suession. anni 1259. *Larritium*, in altera Charta eiusd. Curiae anni 1262. *In quodam Larrisco sito desuper Monasterium de Mincy*, in alia ann. 1230. LARRISCVM, in Charta anni 1212. to. 2. Hist. Eccl. Meld. p. 103.

† LARRICIVS, idem, in Ch. Ms. a. 1218.

LARSVS, χαροπὸς, *venustus*, *glaucus*, in Supplemento Antiquarii. Martinio legendum videtur, *Laetificus*, laetitiam vultu afferens, quod haec vis sit vocis Graecae. Quid si legeretur *Laruus*, vt ex Glossis idem Martinius habet infra: χαροπὸς, *Caesius*, *Laruus*. A *Larua*, persona, ficta facies, *Laruus* dictus, quasi *Laruatus*, larua ornatus, sicque iocosam vultu prodens laetitiam, vel eam afferens oculis aliorum: quod significat vox graeca χαροπὸς, vel χάροψ.

LARTHES, V. in *Lar*.

LARVAE, Daemones aërii, Gall. *Esprit follets*. Apuleius de Deo Socratis. *Qui vero ob aduersa vitae merita, nullis bonis sedibus incerta vagatione ceu quodam exilio, puniuntur, inane terriculamentum hominibus bonis, ceterum noxium malis, id genus plerique Laruas putabant*. Isid. L. 8. cap. vlt. sub finem: *Laruas ex hominibus factos daemones aiunt, qui meriti mali fuerint, quarum natura esse dicitur terrere paruulos in angulis tenebrosis*. Monachus Sangallens. lib. 1. de Carolo M. cap. 25. *Tunc daemon qui dicitur Larua cui curae est ludicris hominum vel illusionibus vacare, fecit consuetudinem ad cuiusdam fabri domum venire, et per noctes malleis et incudibus ludere*. V. *Folleti* et *Gobelinus*.

LARVARE, *laruam induere; Laruatus, Larua indutus, vel a daemone possessus*. Ioh. de Ianua. Firmicus L. 3. c. 14. *Fascinantes mulieres, quae etiam ipsos artus Laruari et fascinari faciant*. Furiosos olim et mente captos *Laruatos* dicebant, quod crederent Laruarum visu homines in furorem agitari, vnde Festus: *Laruati, furiosi et mente moti, quasi laruis exterriti*.

LARVARIVM. Statuta Eccles. Aeduensis ann. 1468. apud Marten. tom. 4. Anecd.

Anecd. col. 906. *Laruaria*, Gallice *Charivari*, *de cetero fieri prohibentur sub poena excommunicationis et centum solidorum eleemosynae dicti reverendissimi Patris applicandorum. Ne faciant laruas seu carivaria super matrimoniis faciendis*, in Statutis Capituli Ambian. apud eumd. Marten. tom. 7. Amplis. Collect. col. 1271. V. *Charivarium*.

LARVNDA, *quidam Laminam dicunt*. Papias: *Larunda* siue *Lara*, Dea Paganorum fuit, ex qua a Mercurio compressa geniti sunt fratres gemini, a matris nomine *Lares* appellati. Ausonius in Idylliis.

Nec genius domuum Larunda progenitus Lar.

LARVS, *animal, tam in terra, quam in aqua, volat enim et natat*, (*noe et vole*, in Glossis Lat. Gall. Sangerman.) *parua auis, vt fertur nigra et pinguis, semper habitans iuxta aquas: nec potest longe volare; vnde et agiles homines frequenter eum capiunt*. Ioan. de Ianua. Inter aues prohibitas memoratur *Larus* Leuit. 11. 16. et Deut. 14. 15. Fulicam interpretatur Suffannaeus in Vocabulario, non ita male, λάρος enim Fulicam vel Gauiam reddunt. Quod haec auis sit voracior, dictum prouerbium, *Larus hians*, pro homine auido et rapace. V. Gesneri Historiam auium et Lexicon Martinii.

LASAVERIVM. Computus anni 1336. to. 2 Hist. Dalphin. p. 306 col. 2. *Item, apud Massiliam tradidit pro Lasaueriis de sepo pro Domino, x. d. gr.* In Regesto Comput. Graisiuod. fol. 149. pro *de sepo* legitur *de seya*. Lubentius legerem *de sapone*, ita, vt *Lasauerium* sit Gallicum *Sauonette*, sapo tonsorius, smegmaticus globulus, quo barbam lauant et emolliunt tonsores, vt facilius radant. V. *Lasciuium* et *Lesanium*.

LASCIA. (✝ vestis species.) Gregorius Turon. lib. 4. Hist. c. 26. *Aspicit hunc* (lanarium artificem) *Lascias regias componentem*, vbi ad marginem, *al. lanas, f. fascias*. Credo *lascias* fuisse funiculos ad vestium ornatum, quomodo *lesces* Gallis. Laurentius in Amalthea: *Lascia, Ornatus ad vestimentum spectans*. V. *Lexa*.

✝ LASCIVIA, superflua copia. Acta SS. t. 2. Aug pag. 645.

✝ LASCIVIETAS, lasciuia, ad generationem habilitas, t. 7. Collect. Hist. Franc. p. 672.

LASCIVIVM, *species lixiuii*, vel potius sapo tonsorius, Gallis *Sauonette*. *Pro Lasciuio ad abluendum caput Domini, VI. gr.* in Comput. anni 1333. to. 2. Hist. Dalphin. pag. 275. V. *Lesanium et Lasauerium*.

LASCIVVS, languidus. Glossae vett. MSS. *Lasciuus, solutus, vanus*. Vita MS. S. Arigii Episcopi Vapiscensis: *Misit - - - operarios in praedia sua; et cum ad horam sextam venisset, vnus ex operariis inerti animo, corde impedito, dicendo se Lasciuum corpus pertrahere etc.* Sugerius in Ludouico VI. pag 308. *Erat enim Ecclesiarum liberalis ditator et eleemosynarum dapsilis dispensator, sed Lasciuus parcere.* Id est, raro parcebat, si quis in eum offendisset. At contra Latini hanc vocem vsurpant, *Lasciuosque* προπετεῖς interpretantur. Glossae Graec. Lat. et Spartianus *Lasciuum cunctatori* opponit. V. ibi Salmasium pag. 41.

LASCOPITIVM, pro *Laserpitium*, vt videtur, plantae vel succus plantae saepius dictus *Laser*: quod duplex distinguitur, *Laser cyrenaicum* vulgo *Asa dulcis odorata*, et *Laser medicum* vel *Syriacum*, vulgo *Asa foetida*. Miracula B. Raymundi, to. 5. Iunii pag. 690. *Non zibethi, moschi, umbrae, Lascopitii, thuris; opobalsami, rosarum, violarumque et aromatum, nec aliorum quorumcunque odorum odorificantium.*

LASENA, f. ala, Italis, *Ascella*, Gallis, *Aiselle*. Chronicon Mutin. apud Murator. tom. 15. col. 613. *Dimiserunt ipsam in mari descendere vsque ad Lasenas absque confessione, quae cum tot tormenta ferre non valeret, horribilia fuit confessa.*

LASHLITA, V. *Lah lita*.

✝ LASINA, serua, ancilla, in not. Eccardi ad Leg. Sal. tit. 11. art. 4.

✝ LASIO, f. ab Ital. *Laccio*, laqueus. Stat. ant. Florent. l. 3. c. 168. *Qui*

abstraxerit . . . *hostium de domo ulterius aut etiam lapides* etc.

LASSANVM, *vasis genus, in quo exoneratur venter.* Papias. Videtur sic dictum quod in eo *laxetur anus.* *) German. Lase est vas figulinum maius, obba.

LASSAR, pro *Laser*, vt videtur, succi genus, de quo in *Lascopitium*, V. *Crema.*

LASSARE. (1) Vox Italica, relinquere, dimittere, Germ. lassen, Gall. *Laisser.* Vita S. Francae to. 3. April. p. 393. V. *Laxare.* (2) Pro laxare, in Comoed. sine nomine.

LASSATINVS, perperam pro *Assasinus*, apud Walsinghamum ann. 1271. V. *Assasini.*

LASSATIO, lassitudo, apud Martianum Capellam et in Adnunciatione Caroli C. ad Edictum Pistense.

LASSI. Nithardus lib. 4. *Gens Saxonum omnis in tribus ordinibus divisa consistit. Sunt enim inter illos Edelengi, sunt qui Frilingi, sunt qui Lassi illorum lingua dicuntur. Latina vero lingua hoc sunt nobiles, ingenui et serviles.* Vide Pontanum l. 6. Orig. cap. 15. Infra legitur *Lazzi.*

LASSICIVS, *mus, animal*, in Amalthea.

LASSO, species salmonis, German. *Lax* vel *Lachs.* S. Wilhelmi Constitut. Hirsaug. lib. 1. cap. 8.

† **LASSVS.** (1) V. **LASSI.** (2) **LASSVS SEDAE**, filum sericum, cui sigillum in chartis appendebatur, a Gall. *Las de soie.* Ch. Ms. a. 1347. (3) Vinculum. Gualt. Hemingford. p. 243. V. *Lasio.* (4) Pro Lapsus, in Form. Ms. Senens.

LASTA. (1) Pro *Lastra*, de qua mox. Agnellus in Vita Damiani Pontif. apud Murator. to. 2. pag. 156. col. 1. *Lapides Ecclesiae, columnae et Lastae atque lateres, tegulae*, etc. (2) **LASTA, LASTVS, LESTVS, LAST, LEST**, Germ. Last, voces onus, pondus, sarcinam in genere denotantes; sed quae in specie certis quibusdam mensuris ac ponderibus aptantur. Fleta lib. 2. c 12. §. 2. ex Statuto Henrici III. de Ponder. et mens. *Duodecim Wayiae lanae faciunt vnum Saccum, et 12. Sacca faciunt vnum Lestum; Lestus autem allecierum consistit ex 10. milliar. et quodlibet milliare consistit ex decies centum, et quodlibet centum ex sexies viginti. Item Lestus coriorum consistit ex 12. dacris etc. Lasta coriorum*, in Statutis Gildae Scoticae cap. 21. et apud Knyghtonum. *Lasta frumenti*, apud Pontan. lib. 7. Hist. Danicae p. 416. **LESTA ALECIVM**, in Charta Philippi Flandriae Comitis ann. 1188. to. 1. Anecd. Marten. col. 632.

LASTAGIVM, LASTADIVM. (1) Onus, quod naui imponitur, vt solidior sit, ne nimium fluctuet, quod vt plurimum ex lapidibus, vel sabulo constat; Gallis *Lestage*, Belgis *Lastagie*, Germ. Ballast, a Saxon. *hlestan*, vel *behlaestan*, onerare. Vide Anglis *Ballace*, Belgis *Ballast*, sabulum, quo naues onerari solent. Compositio inter Nicolaum Abbatem S. Augustini Cantuariensis et homines de Stonore ann. 1283. (2) Germ. Lastagie et Lastadie, est locus, vbi naues constituuntur et aedificantur. **LASTAGIVM, LESTAGIVM**, Bromptono pag. 959. dicitur *consuetudo exacta, in nundinis et mercibus.* Rastallo, *est quietum esse de quadam consuetudine exacta in nundinis et mercatis, pro rebus cariandis, vbi homo vult.* Fleta lib. 1. cap. 47. §. 11. *Lestinge et quietantia Lestagii.* † **LASTINGHA**, in Ch. Phil. com. Flandr. a. 1163.

LASTALECHIVM, pro *Lasta alecium*, in Charta ann. 1230. pro Monasterio Marquetano apud Buzelinum lib. 2. Gallo-Fl. cap. 30. Miraeus to. 1. pag. 577. Legit *Last halecium* distinctis vocibus.

LASTINGHA, V. *Lastagium* 2.

LASTRA, vox Italica, tabula lapidea vel bractea tenuis, quo modo secari solent marmora ad pauimentum vel ad parietes inducendos. Acta S. Richardi Episc. tom. 2. Iunii pag. 248. *Post illam quoque particulam sicut pauimentum fuisset, lapidea Lastra continebatur, in qua crux in ipso lapide manebat.* V. *Lastrum.*

LASTRVM, basis, seu pes columnae. Vide Wadding. ann. 1230. p. 714. to. 1. Italis *Lastra* est *pietra larga et sottile*

fettile la quale serve per tegoli da tetto. Vtitur Ioannes Villaneus lib. 10. cap. 168. l. 12. cap. 20. hinc LASTRICARE, sternere, munire viam, eidem Villaneo lib. 6. cap. 27.

LASTUM, LAESTUM. (1) Ex Saxon. *Laede* et *Laed*, vnde Angli *a Lathe* portio comitatus maior, tres vel plures hundredos continens. Ernulfus in Textu Ecclesiae Roffensis, in Itinerario Cantii: *Sexta pera debet fieri de Holingburna, et de toto illo Lasto, quod ad hoc pertinet.* V. *Leta.* (2) † Mensura frumentaria, i. q. *Lasta* 2. Germ. Last, ap. Ludew. t. 9. Reliq. p. 77.

LASTUS, V. *Lasta* 2.

LASURIUS, LASURUS, V. in *Lazur.*

LATA. (1) Mulcta debitori, qui statuto tempore non soluit, imposita. († Margaletas in Stat. Aquens. p. 126. addit: *quae quidem mulcta, quia principi et fisco applicatur, Lata nuncupatum, quasi ad principem lata pecunia.*) Domino debetur per nudam expositionem postulationis creditoris in acta publica relatam, hac tamen conditione, vt, si actor male suam exposuerit postulationem, reus multam hanc possit repetere. Triplicatur, si fraudulenter a debitore debitum denegatur. Charta ann. 1296. ex Archiuo S. Victoris Massil. *Ex antiqua consuetudine in possessione erat Monasterium S. Victoris non dandi Latam pro causis quas monet, monuit et mouerentur coram Iudicibus, quod confirmat magnificus vir R. de Baucio Miles, Dominus Podii Ricardi, Vicarius Massiliensis.* V. *Latare.* (2) LATAE, minutiores asseres, sectiles, qui supra cantherios ponuntur, quibusque aptantur regulae, Gallis *Latter*, Germ. Latten; quidam *Templa* esse Festi ac Vitruuii putant, de qua voce consule Bernaldinum Baldum. Glossae veteres MSS. *Asser, Lata tecti.* Papias: *Asseres, Latas, Latinum est.* Idem alibi *Lactas* habet: *Asseres, pali vel paxilli, vulgo Lactae dicuntur.* Gloss. Saxon. Aelfrici: *Asseres, Latta.* Charta Raimundi Comitis Tolosani ann. 1181. apud Catellum. *In qua festa instringimus arcas vel vasa siue vinaria, vel alia, et circulos, et Latas, et scamna, etc.* Cambro Britannis *Llath* et *Llathen* est virga, pertica tres pedes longa, qua quid mensuratur, mensura trium pedum. (3) † Latus, ap. Marten. t. 8. Ampl. Collect. p. 192.

LATALIA. Diploma Ferrandi Castellae Regis an. 1224. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 916. *Dono - - - medietatem omnium hereditatum et donorum, quae habeo in Latalia de Ferrus.* Idem videntur *Latelia* et *Altalaya*; sed vtraque vox mihi perinde ignota, nisi forte legendum sit diuisis vocibus *Latalia*, *Alta laga*, et *Lia* vel *Laya* idem sit quod Gallis *Lée* vel *Lage*, via, vel sylua; sed haec diuinando. V. *Leda* 2.

LATARE. (1) *In latum extendere, ampliare, et tunc deriuatur a. latus, a, um,* Ioh. de Ianua. Deriuatum idem verbum a *Latum* supino verbi ferre, eidem de Ianua est *Frequenter ferre.* Glossar. Lat. Gall. Sangerman. *Latare, Faire ample, eslargir. Latatus, Amples, eslargis.* (2) † In registrum *latarum*, quod LATARIUM s. LATERIUM vocabant, inferre. Stat. curiae submiss. l. 1. art. 16. V. *Lata* 1. (3) † *Latas* seu minutiores asseres ponere, Gall. *Later*, Germ. Latten, Comput. Ms. a. 1295. V. *Lata* 2.

LATARIUM V. *Latare* 2.

LATEBRARE, latebras quaerere. Vita S. Fructuosi Archiepisc. Bracarensis num. 7.

LATEIRA, V. *Letteria.*

LATELIA. V. *Latalia.*

LATENA, nauigii species. Messianus Presbyter l. 2. de Vita S. Caesarii Episc. Arelat. *Antequam ipsa lux diei clarescerct, tres naues, quas Latenas vocant, maiores plenas tritico direxerunt.* V. *Lautenia.*

LATERALES. (1) Comites, socii, familiares, qui lateri alicuius vel domini adhaerent. Petrus Diac. lib. 4. Chr. Casin. cap. 40. *Comes Albertus de Blanderada, et caeteri Imperatoris Laterales, etc.* V. *Collateralis.* (2) Qui ad latus est alicuius; apud Silvestrum Giraldum, in Itiner. Cambr. l. 1. cap. 15. et 12. *Lateralis postellus, Latera*, qui muris lateri adhaeret,

ret, apud Schannatum Vindem. Litter. p. 45.

LATERALIA. (1) Ornamenta marginum in libris et Codicibus MSS. apud Iustum Vrgelitanum. (2) LATERALIA, vel LATERARIA, capsulae ad ephippium vtrinque suspensae, in quibus ea quae sunt iter facientibus necessaria reconduntur, lib. 32. Dig. leg. 102.

LATERALITER, ad latus. Liber ordinis S. Victoris Parisiensis MS. cap. 31. COLLATERALIS, COLLATERALITER, eadem notione, apud Siluestrum Girald. in Topogr. Hibern. dist. 1. c. 2. 5. LATERATIM, eadem notione, apud Will. Briton. lib. 7. Philipp. v. 112. V. Infra.

LATERALIVM, in Gloss. Graeco-Lat. ὑπομάσχαλον.

LATERANEVS, agnatus, *qui est du coste et ligne*, ein Seitenverwandter, in Statutis Venetor. ann. 1242. lib 1. cap. 33. lib. 3. cap. 11. 12. etc. Hinc *Collateranitas*, agnatio, ibidem.

LATERARE, *iungere, aliquid lateri apponere*, Iohanni de Ianua. Maxime dicitur de agris collateralibus. Testamentum Ermengaudi Episc. Agathensis an. 1149. *Relinquo - - Pontio naturali filio, fratris mei XV. medios frumenti et campum vnum de ripa, cui se laterat via, quae discurrit.* etc. V. *Lateratio.*

LATERARIA, V. *Lateralia 2.*

LATERATIM, super latus. S. Willhelmi Constitut. Hirsaug. lib. 1. cap. 71. V. in *Lateraliter.*

LATERATIO, finis, terminus, quo ager alteri *lateratur* seu coniungitur, circumscriptio. Histor. MS. S. Cypriani Pictau. p. 136. V. *Laterare.*

LATERATVM, in Gloss. πλινθίον, laterculum.

LATERCVLVS. (1) Paruus later; vox nota. *Turris Laterculis ligneis cooperta*, id est scandulis, Gall. *Bardeaux*, in Chronico Andrensi tom. 9. Spicileg. Acher. p. 421. De *laterculis* seu codicibus dignitatum tam militarium quam ciuilium consule Carolum de Aquino in Lexico Militari. (2) Paruum latus. Gocelinus in Translatione S. Augustini Cantuar. to. 6. Maii pag. 423. (3) † LATERCVLVS TESSERARIVS, sigillum. Testam. a. 1059. in Suppl. ad Miraeum p. 304.

LATERE, notione actiua, occultare, abscondere. Gononus in Vita S. Angeli Carmel. tom. 2. Maii pag. 830.

LATERENSES, comites, collaterales, qui a latere sunt. Tertullianus L. 4. aduers. Marcion. cap. 43.

LATERES. Statuta Ludouici Regis Franc. an. 1154. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 439. *Iudaei cessent ab vsuris et blasphemiis, sortilegiis, Lateribus; et tam Talemut, quam alii libri in quibus inueniuntur blasphemiae, comburantur.* Characteres magicos suspicor, in coctilibus lateribus exaratos. Scripturas quasdam huiusmodi lateribus olim fuisse consignatas testes sunt Plinius lib. 7. cap. 56. vbi narrat, Babylonios Leges et Instituta publica coctilibus laterculis tradere consueuisse; et Diogenes Laertius, qui refert Cleantem ossibus in tegula adnotasse, quae a Zenone audierat. † Emendandus Martenius ex t. 1. Ordin. reg. Fr. p. 75. vbi pro *Lateribus* legitur *Caracteribus.*

† LATERGERIVS, qui laternam gerit. Tract. MS. de re milit. et mach. bell. c. 11.

LATERINA, lateraria, officina in qua lateres fiunt. Tertull. adu. Marc. l. 2. c. 20.

LATERIVM, V. *Lata 1.*

LATERNA, LANTERNA. (1) Interdum reponitur inter vasa ac ministeria Sacra, vt in Chronico Casin. lib. 3. cap. 57. *Laternam argenteam librarum 8.* Capit. vlt. *Duae Laternae argenteae magnae et vna cotidiana.*

LATERNA VITREA. S. Altelmus de Laude Virginum num. 1. LANTERNA, Φανός, in Gloss. Graec. Isidor. lib. 20. cap. 10. *Lanterna dicta, quod lucem habeat interius clausam. Etenim ex vitro intus reclusa lumine, vt venti flatus adire non possit, et ad praebendum lumen facile vbique circumferatur.* LANTERNA PIXALIS, in Vitis Abbatum S. Albani p. 32. *Lanternam quoque pixalem cum candela in choro, noctibus, vt sic desides ac somnolentas excitaret, circumferri consi-*

constituit. *Pro grauioribus autem culpis, Lanternam maiorem a reo et agente poenitentiam in edito censuit apteferri.* Vbi obseruanda poena monachica. *Laternam cornearum* nescio cur inuentionem adscribat Aelfredo Regi Anglo Saxonum, Asserus lib. de illius rebus gestis pag. 20. cum earum Plautus et alii meminerint. (2) LANTERNA, Carcer monachicus, vbi delinquens *latere* cogitur. Statuta Cisterc. ann. 1276. apud Baluzium to. 6. Miscell. p. 505. (3) † Idem quod latrina, vt colligitur ex Lit. a. 1388. t. 8. Ordin. reg. Fr. p. 284. Tabularium Sanctae Genovefae Paris. ann. 1226. *Cum controuersia esset inter 1. Abbatem S. Victoris, et Conuentum, ex vna parte, et censarios illos, qui tenebant censiuam S. Genouefae super ripam Beueris ex alia, de quibus conquerebantur quod impediebant cursum aquae, tum propter laternam quam fundauerant, tum propter aedificia, quae construxerant super ripam, etc.* (4) † LANTERNA AMBVLATORIA, caueae species, machina bellica, in qua homines praeliantes stabant. Tract. Ms. de re milit. et mach. bell.

LATERSICINIVM. Gloss. Saxon. Aelfrici: *Monodia*, g. *Latersicinium: quasi solicinium*; i. quasi vnius cantus.

LATEX. *proprie liquor fontis est, dictus latex quod in venis terrae lateat*, Isidoro lib. 13. cap. 20. Pro quolibet humore sumunt Latini. Papias in MS. Bituric. *Latex Vinum etiam dictum quod in vasis lateat; Laticum honor* (f. humor) *id est vinum. Latex Lyaeus* Virgilio vinum est.

LATHINIO, V. *Lacinones*.

LATHOMARE, sectis lapidibus instruere, sepire, munire. Statuta MSS. S. Audomari: *Executores faciant foueam debite murari seu Lathomari.* Melius scriberetur *Latomare*, a λατόμος, lapicida. V. *Latomus*.

† LATHONIARIA, opificium ex *latone* seu orichalco. Inuent. S. Capellae Paris. a. 1376.

LATHOS, V. *Latos*.

LATIAE, *mundititiae*, apud Iansonium in Auctario Glossarum Isidori. Legendum *Lautiae*. Ioh. de Ianua: *Proprie Lauciae, vel Lauticiae dicuntur deliciosi et delicati cibi, vel mundiciae.* Festus *Lautia, Epularum magnificentia* etc. Liuius dixit *Lautia, orum*, neutro genere.

LATIALITER, Latine, apud Sidonium Carm. 23. v. 225. Martian. Capellam l. 5.

LATIBVLOSVS, latebrosus, in Capitulis Caroli C. tit. 48. c. 7. et in Actis S. Petri Mart. to. 3. April. p. 679.

† LATIBVLIS, *lo fabro*, in Glossar. Lat. Ital. Ms.

LATICVLARIVS, LATICVLOSVS, V. *Lacticularius*.

LATICVM, V. *Latex*.

LATIFVNDVS, *late possidens*. Gloss. antiqu. MSS.

LATIGRADVS, qui late graditur, seu multa breui tempore peragrat spatia: hinc metaphorice Notkerus Balbulus de Interpretibus Scripturae cap. 4. apud Pezium to. 1. Anecd. part. 1. col. 5. *In Lucam soligradum (tibi sufficiat) Beda Latigradus adeo vt omne quod ipsum reperis Euangelium volumen compingeret in vnum.*

LATILOQVENS, πλατυλόγος. Gloss. Graec. Lat.

LATINARE, Latine loqui. Gloss. Gr. Lat. ῥωμαΐζω, *Latino*. Vguitio: *Latinari, et Latinizare, more latinorum se habere et loqui: vnde excellentius ille dicitur proprie Latinari, qui congrue loquitur, literis Latinis: nam Laici et Italici quasi Barbari dicti sunt respectu Literatorum.* Apud Caelium Aurelianum Siccensem lib. 5. Tardar. passion. c. 6. *Latinare*, est in Latinam linguam vertere. Hinc *Latinator* dictus apud Will. Tyrium lib. 13. cap. 27. Petrus Monachus, aut quia linguam Latinam probe callebat, aut quia interpretis munus obibat. *Latinistam*, qui *Latine* loquitur, vocat Caesarius Eisterbach. l. 3. cap. 2. vt et Buschius de Reformatione Monasteriorum apud Leibnizium to. 2. Scriptor. Brunsuic. pag. 869.

LATINARIVS, interpres: Latiae enim linguae peritum, inquit Seldenus, caeteras quae in vsu, ita calluisse existimabant,

stimabant, vt generale interpretis nomen non immerito ei inde donandum putarent. Domesdei apud eundem: *Godwinus Accipitrarius, Hugo latinarius, Milo Portarius.*

LATINATOR, V. *Latinare.*

LATINERI, vt *Latinari*, Latine loqui. Miracula S. Amalbergae to. 3. Iulii pag. 111.

LATINI. (1) Christiani Occidentales, qui Ecclesiam Latinam agnoscebant, dicti. Vide Seldenum ad Origines Eutychii pag. 154. 155. 1. Edit. (2) LATINI, appellati Indigenae, seu veteres incolae, vel coloni in iis regionibus quae a barbaris gentibus peruasae sunt. Speculum Saxonicum lib. 1. art. 6. §. 3.

LATINIOSVS, verbosus, vt videtur. Marculfus lib. 2. form. 1. *Multa quidem et alia, quae Latiniosa sunt prosequi pro eleemosynis faciendis testimonia in Scripturis Sanctis reperimus; inter quibus vel ex quibus illam ego existimo potiorem sententiam quae sit: Sicut aqua extinguit ignem, sic eleemosyna extinguit peccatum.*

LATINISTA, V. in *Latinare.*

LATINITAS. (1) Occidens, vbi latina lingua in vsu in diuinis officiis, et vbi Christiani Latinam agnoscunt Ecclesiam. Ordericus l. 10. (2) † Ius *Latinorum* seu indigenarum et veterum colonorum. Iustin. Imp. in L. vnic. §. 1. C. de Latin. libert. tollenda.

LATINIZARE, in Latinam linguam vertere, apud Caelium Aurelianum lib. 2. Acut. cap. I. 10 V. *Latinare.*

LATINVS. (1) V. *Latini.* (2) † PONS LATINVS, naualis, ex nauigiis quae *Latenae*, vel *Lautomiae* dicebantur, compactus, V. in *Pons.* † LATINA SVFFICIENTIA, scientia naualis apud Elmham. in vita Henr. V. c. 63.

LATIO. Concilium Senon. an. circiter 834. tom 2. Spicil. Acher. pag. 581. *Lausa cum adiacentiis suis, hoc est, vico S. Sidronii cum territoriis, et Syluis et simul Latione - - - Capruncius, cum territoriis et syluis, et simul puteolis*, Italicum *Latione* portum significat. † Est nomen loci, Gall. *S. Sidroine de Laton*, vel *Lasson.*

LATITIA, latitudo, vt *Longitia*, longitudo. Vtitur Innocentius de Casis litterarum pag. 237. 248. etc. V. *Latura.*

LATO, LATON. (1) Metallum factitium ex cupro et cadmia, orichalcum, Gall. *Laiton*, olim *Laton* vt nunc Hispanis, a Belgico *Latoen*. Anglis *Latten*, quod idem significat: vel vt quibusdam placet, a Graeco ἐλεκτρὸν, vnde Hesychius: Ἐλεκτρεύς, ὁ τρίτην πύρωσιν ἔχων τοῦ σιδήρου παρὰ τοῖς μεταλλεῦσιν. Charta ann. 1054. *Donamus duos bacinos de Latone.* V. *Laton* et *Latonus.* (2) Forte moneta ex latone. Charta ann. 1337. apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. pag. 13. *Cum magnificus Princeps dominus Ioannes Boemiae Rex nobis indulsit, vt in ciuitate a bonis ciuium et hominum Sittauiensium de marca qualibet vnum Latonem grossum - - - exigeremus, etc.* Sed f. leg. *Loto*, vt infra.

LATOMIAE, V. *Lautumiae.*

LATOMVS, λατόμος, lapicida. Ioh. de Ianua: *Lathomus, Caesor lapidum; Lathomia, Lapidis caesio. Latomus siue lapicida*, in Epitome Constitut. Eccl. Valent. to. 4. Concil. Hisp. pag 186.

LATON, LATONIA, vt *Lato*. Charta an. 1382. apud Rymer. tom. 7. p. 357.

LATONIVS, pro *Latomus*, in Charta Dumbensi ann. 1497.

LATONVS, vt *Lato*. Inuentarium ann. 1377. ex Archiuo S. Victoris Massil.

LATOPLAGA, planities, ager planus. Tabulatium Casauriense an. 19. Lud. Imp. Lot. fil.

† LATORALIS. Ch. Ms. a. 1321 *XX. libras Parisienses census annui, latoralis super plures haereditates*, Id est vt videtur assignati, exigendi super etc.

LATORORVM, *genus nauis, sed latrociniorum.* Gloss. Isidor. Graeuius conjicit scribendum: *Latenh, Genus nauis, sed latrocinantium*, ex superiori voce *Latena*, quam vide.

LATOS, nauis, Gloss. Isid. Papias: *Lathos; Arboris genus.* Legendum *Lothus*, Graec. λωτὸς, arbor frequens

quens in Africa, vbi *Celtis* dictum. De *Loto* arbore multa Salmasius, in Exercitationibus Plinianis.

LATRABILIS CANIS, V. in *Canis*.

LATRANVM, V. *Leatorium*.

LATRIA. (1) Λατρεία, *seruitus quae soli Deo debet exhiberi - - - Latriensis, qui Latriam impendit*. Ioh. de Ianua. Vox notissima Scriptoribus Ecclesiasticis. (2) † *Aournemens*, in Glossar. Lat. Gall. Cod. 7692.

LATRINA, V. *Lauatrina*. † LATRINA LIGNI, sella lignea ventri exonerando accommoda. Consuet. MS. S. Crucis Burdegal. a. 1305.

LATRIX, portalis. Vita B. Caroli Comitis Flandriae, tom. 2. Martii p. 194. *Intro conscenderunt per subtiles scalas et Latrices*.

LATRO. (1 Cognitio de latrone, quae ad eum pertinet, qui in feudo suo *magnam institiam*, seu ius gladii habet. Charta Willel. Comitis Pontiui ann. 1149. pro Monasterio Persiniensi: *Concedo etiam ipsis Monachis duellum suum et sanguinem suum, et Latronem suum et catalla latronis si fugerit, vel si deprehensus fuerit*. LATROCINIVM, eadem notione. Charta Henrici I. Regis Angliae apud Spelmannum. IVSTITIA LATRONVM. Hugo Flauiniacensis in Chron. pag. 132. LATRONIS REDDITIO. Charta Ludouici Regis ann. 1144. in Tabul. S. Dionysii. LATRONIS REDEMPTIO. Charta Anselli Episcop. Bellouac. ann. 1099. IVSTITIA *de suo Latrone residente* in veteri Inquesta in Regesto Philippi Aug. Herouualliano fol. 130. IVDICIVM *de Latronibus cum manuopere captis*, apud Will. Thorn. ann 1283. id est, qui in flagranti delicto capiuntur, cum ipso furto, *furtum habentibus in manibus*. Vbi pro *manu opere*, *manu habere*, restituit Somnerus. V. *Furtum*. (2) LATRO MANCIPIORVM, in Pacto Childeberti et Clotarii Regum, cap. 7. *Qui mancipia aliena iniuste tenet*. (3) *Proditor*, *Traitre* Charta Guidonis de Rupe an. 1205. *Quia pro eo, quod locutus sum cum Galtero de Mandreuilla de proditore et Latrone domini mei Regis Franciae, et propter probrum, quod dixit eidem Galtero, qui proditor erat domini Regis Franciae etc.*

LATROCINALIS, spectans latronem, rapax, praedatorius. *Latrocinalis inuasit manus*, apud Apuleium l. 2. Milef.

LATROCINALITER, more latronum apud Martian. Capellam. lib. 6.

LATROCINIVN, V. *Latro*.

LATROCINIVS, latro. Pactus pro tenore pacis Childeberti et Clotharii Regum c. 1.

LATROISMVM, pro *Latrocinium*. Charta an. 1123. apud D. Calmetum Histor. Lotharing. to. 2. col. CCLXXI.

LATROLABON, *forfex medicinalis*, vt ex Gloss. exponitur in *Vermbella*. Ibrida vox, vt videtur, à *Latro* et λαβεῖν deducta.

LATRONA, mulier quae latrocinatur, Gall. *Larronesse*. Consuetud. Bragerianci art. 83.

† LATRONALIS, ad latronem spectans. Acta SS. t. 5. Iun. p. 555.

LATRONICVLATOR, V. *Latrunculator*.

LATRONICVS, qui latronis est. *Latronica licentia*, apud Stephanum Baluzium tom. 6. Miscell. p. 312.

† LATRONISSA, latro femina. Ch. MS. a. 1275.

LATROPRAEDARI. Gloss. MS. Reg. 1197. *Grassatur*, *latropraedatur*.

LATRVNCIAT, *per Naues pugnat*. Gloss. Isidor.

LATRVNCVLATOR, ληστοδιώκτης, vox Vlpiano nota. Iulianus Antecessor Constitut. 15. *Cumque in Prouinciis, Praesides iussi mittuntur, superfluum est, Latrunculatores mittere, et eos quos Biocolytas, id est, qui violentias prohibent, vel aphoplistas vocant, - - - mittere*. Perperam in Glossis Lat. Graec. *Latroniculator*, ληστοδιώκτης.

LATRVNCVLVS, excursor, praecursor exercitus, seu potius miles, qui in insidiis latet. Thwroczius in Andrea Rege Hungar. Cap. 43. *Is autem, qui ferebat Litteras, captus est a Latrunculis Andreae Regis et ad eum ductus*. V. Nonium in *Latrocinari*.

LATTA, V. *Lata* 2.

LATTVNATVS, factus vel textus ex *Latone* seu aurichalco. Computum ann. 1333. tom. 2. Histor. Dalphin. p. 278.

LATVARIVS, V. *Laturarius*.

LATVBRIS. Glossae Isidori: *Palla Latubres*. Legendum *Pallae lugubres*, quae eaedem sunt, ac *Pallae sepulcrales*, de quibus suo loco.

† LATVM, pro latus, in Ch. a. 1152. apud Lam. in delic. erud.

LATVMA, LATVMNIA, V. *Lautumiae*.

LATVRA, quod pro onere ferendo accipit baiulus, Salmasio: φόρα ἐργάτου, in Gloss. Graec. Lat. vnde emendandus locus alter: ἐργάτου φορὰ, *laticia*. Gloss. Lat. Graec. *Latura*, φόρετρον. *Vectura*, φόρετρον. Vetus Interpres Iuuenalis Sat. 9. v. 142.

- - - - - *Et duo fortes*
Lecticarios ait, quorum Laturas locem, et securus Circenses expectem. Ita enim legendum, pro *Laturus*.

LATVRARIVS, baiulus, qui fert onus. Papias: *Corbulo gestator manualis, Laturarius*. Ita Codex MS. pro *Latuarius*. S. Augustinus Serm. de Temp. 50. cap. 8.

LATVS. (1) Iuxta, *Lez*. Pactus legis salicae tit. 8. §. 1. *Si quis vero pomarium domesticum, aut perarium deintus curte, aut Latus curte, furaverit, aut capulaverit*. Vbi Glossa marginalis, *aut extra clausuram*. V. *Delatus* et *Legati a latere*. (2) LATVS, *ûs*, latitudo. Charta ann. 1251. e Chartulario S. Vandregesili tom. 1. pag. 1127. V. *Leda* 3. (3) † Vectigalis species, i. forte quod *Lastagium*. Stat. Massil. Ms. *Item quod cives Massiliae - - sint perpetuo quitii et liberi de facto latuum navium et galearum*. V. *Lastingha*. (4) † Pars. *Homines de Villanova a latere mane*, in Stat. Mutin. (5) † Panni vel telae latitudo, die Breite, Gall. *Lé*. Lit. remiss. Ms. a. 1353. (6) † *A latere*, seorsim, separate. Lit. remiss. Ms. a. 1417. (7) † Pro clarus, celebratus. Act. SS. t. 7. Sept. p. 396.

† LATVSCA, lactuca, Gall. *Laitue*. Glossar. Lat. Gall. Cod. 7692.

LATVSFINIS, limes lateralis, V. *Caputfinis*, in *Caput* 3 de loco.

LATZONIVM, *hastile*, in Amalthea. Germ. Lunze.

LAVACRIVS, vel f. *Lauacrius*, idem quod infra *Leuamen*, *Relevium*. Tabularium Calense p. 127. *Noveritis quod in nostra constitutus praesentia dictus Gaufridus de Milliaco, magistro Philippo fratri suo quitavit Lauacrios de omnibus et de terra venerabilis dominae Abbatissae de Kalasitis in Castolaria de Milliaco - - - Actum an.* D. MCCXXXIX.

LAVACRVM, *Vas vinarium*, apud Rymerum to. 8. pag. 428.

LAVADOR, apud Aruernos, idem quod Sudarium. Inuentarium Ecclesiae Ansciensis ann. 1444. *Item duos Lavadors sive Sudaria telle (telae) pro mortuis, et vnum Sandale nigrum pro sepulturis*.

LAVANCHIA, niuis moles excidens é montibus, *Lauange* apud Dalphinates, quibusdam aliis *Avalange* vel *Avalanche*, Heluetis Lawine, Lauwine. Charta ann. 1323. tom. 1. Histor. Dalphin. pag. 41. col. 2. V. *Lauina*.

LAVANDARIA. (1) Vel LAVENDARIA, loturae officium. Charta ann. 1260. e Chartul. S. Vandreg. to. 1. p. 859. (2) Lauacrum, *Lavanderie*, in quo panni eluuntur, quae vox occurrit in Notis Tyronis pag. 184. et in Statutis Corbeiensibus p. 2.

LAVANDARIVM, i. q. *Lauandaria* 2. Tabularium Casauriense ann. 969. *Et fine fluvio Gomano et ipsa via, quae pergit ad Legnniano, quomodo venit ad ipsum vadum de illo Lavandario in fluvio Gomano*.

LAVANDARIVS. Papias, *Fullo*, *Lavandarius*, *decorator*. Chronic. Senoniense lib. 4. c. 19. tom. 1. Spicil. Acher. pag. 396. V. mox.

† LAVANDARVS, LAVANDARIVS, seruus pannis eluendis addictus. Ch. a. 1092. ap. Murat. t. 5. Antiq. p. 217.

LAVANDER, idem, qui Lauandarius, vnde Gallis *Lavandier*. Versus descripti in Grammatica MS. Smaragdi.

LAVANDERIA. (1) *Lotrix*, Gall. *Lauandiere*. Computus an. 1333. tom. 2. Hist. Dalphin. p. 240. (2) † Lotura, Gall. *Lauanderie*. Testam. MS. a. 1376. (3) Officium in ecclesia Lugdunensi, cuius est pannis ecclesiae eluendis inuigilare. Acta MS. capit. eiusd. eccles. ad a. 1346.

LAVANDERIVS, idem qui *Lauandarius*. Consuetud. Tolosae rubrica de debitis art. 1

† LAVANDRIA, locus vbi panni eluuntur, in Chartul. Virzion.

LAVANHAE, purgamenta, eluria. Gall. *Lauures*. Capitul. Gener. MS. Victoris Massil. an. 1322. In altero Exemplari habetur *Lauaycha*.

LAVANTAILLE. Visus Sangerman. in Probat. Hist. eiusdem Monasterii pag. 143. col. 1. *Duo Monachi in flasculis suis accipient cereos de manibus Conuersorum et ibunt per Lauantaille*. An locus *ante alam*, seu latus Ecclesiae, Gall. *Aile?*

LAVARCHA. Vgutio: *Stiricios, vel Strucios, herba est quam quidam vocant Lauarcham, quia plerique ex ea lanam lauant*. Lege *Lanariam*, vt Cod. Nauarr.

LAVARI dicuntur capita Monachorum, cum raduntur, in Poenitentiali S. Columbani cap. 9. Cumeanus Abbas de Mensura Poenitentiarum c. 12. *Lauacrum capitis potest esse in Dominica, et in lixiuio pedes Lauare licet. etc.* Vide Regulam S. Pachomii c. 52. 54.

LAVARIVM, peluis ad lauandas manus, Gall. *Bassin*. Coronatio Regis Hungariae apud Ludewig to. 6. p. 341.

† LAVASSERIVS, fullo. Ch. MS. a. 1335. V. *Lauandarius*.

† LAVATOR. (1) Idem. Ch. a. 1230. apud Genc. inter census eccl. Rom. (2) Inter seruientes monachorum recensetur in Ch. a. 1056. to. 1. Hist. Treuir. p. 400.

LAVATORIVM. (1) Πλύνημαι, in Gloss. Graec. Lat. († In edit. πλύνειμαι, *Labatorium*, leg. vero πλυνμός.) Will. Britto in Vocab. MS. *Lauer, dicitur Lauatorium et quodcumque vas purgandis sordibus deputatum*. Ita *Lavoir* Picardi vocant vasa, in quibus panni eluuntur. Pro tonstrina monachorum videtur vsurpare Eckeardus Iunior de Casib. S. Galli cap. 11. *Lauatoria et domus lauatoria* in Chron. Trudon. lib. 10. p. 470. et 473. neque enim Goldasto assentior, qui *Lauatorium* apud Eckeardum, vaporarium aut Sudatorium interpretatur. *Lauatorii domus*, apud Matth. Paris in Vitis Abbat. S. Albani. (2) LAVATORIVM, vbi manus lauant Monachi, priusquam eant ad refectorium. Liber Ordinis S. Victoris MS. cap. 35. de Refectorio. Pro loco vbi equi lauantur, Germ. die Schwämme, in Necrol. Paris. MS. (3) Cornu altaris, vbi Sacerdos lauat manus sacra faciendo. Charta ann. 1503. apud Madox Formul. Anglic. pag. 339. (4) V. *Lauatrina*. (5) † Vas fundendo aquam ad manus lauandas aptum. Annal. Praemonstr. t. 2. Prob. p. 591

† LAVATORIVS, i. q. *Lauatura*, in Bonacossa de seruis quaest. 261.

† LAVATREIVM, vbi manus lauant monachi, priusquam eant ad refectorium. Chartul. Gellon. V. *Lauatorium 1.*

LAVATRINA, idem quod *Lauatorium*, locus scil. in fluuio pannis eluendis addictus. Charta Aistulfi Regis Longob. ann. 753. apud Vghellum to. 2. p. 105. *Lauatorium*, eadem notione in Spicilegio Acheriano tom. 13. pag. 317. Varro de Lingua Lat. lib. II. de Anal. *Cum breuitatis caussa nomina contraherent, quo essent aptiora, pro Lauatrina Latrinam nominauerunt*. Vbi *Latrina* non foricam significat, sed balneum. Nonius: *Latrina et Lauatrina, quod nunc Balneum dicitur*. Duplex igitur, vt hic obiter dicam, distinguenda videtur originatio vt et notio vocis *Latrina*. Cum balneum significat, contracta est ex *Lauatrina*; si foricam, potius a *latendo* deduxerim, quod sese abdant homines, cum aluum euacuant. V. Etymologicon Vossii.

† LAVATVRA, aqua qua aliquid lotum est, Gall. *Lauare*. Stat. MS. S. Vict. Paris. V. *Lauanhae*.

LAVAYCHAE, purgamenta, V. *Lauanhae*.

LAVBIA,

LAVBIA, porticus, *Gallerie*, V. *Lobia*.

LAVCA, pro *Leuca*, tom. 3. Ordinat. Reg. p. 2-6.

LAVCIA, ἐνδομενία, *suppellectile*, apud Ianum Laurenberg. in Supplemento Antiquarii. V. *Latiae*.

LAVCVS, V. *Laudus*. 1.

LAVDA. (1) Charta an. 1399. apud Rymer. to. 8. pag. 95. *Cum - - - - pratis, pasturis, boscis, parcis, chaceis, Laudis, Warennis, assartis*, etc. Videtur legendum *Landis*. V. *Landa* 1. *) Nisi sit Germ. Lande, ager incultus. (2) Pars officii Gothici. V. Officium Mozarabicum de S. Pelagio, to. 5. Iunii pag. 216. (3) LAVDA, LAVDIA, idem quod *Laus* 2. Tabular. Prioratus S. Iohann. Tolos. *Et retinuit dictus Procurator - - - - in dictis rebus et processione censum antiquum et consuetum, cum vendis Laudis - - - - et recognouit se habuisse vendas et Laudiam et alia deuecia vsque in hunc praesentem diem*. (4) V. *Leudis* 3.

LAVDABILIS, approbatus, erlaubt. Ita vocem hanc vsurpat Cod. Th. l. 3. de Testim. l. 41. de Episc. l. vlt. de Itiner. Munit. *Laudabile Madum*, genuinum, sincerum, legitimum in Charta an. 1202.

LAVDABILITAS, titulus honorarius Praesidum, Consularium, etc. de quo copiose Brissonius in Formul. pag. 355.

LAVDABIS, pro *Laudabilis*, vt legendum omnino videtur. *Rogo te, Laudabis vir Defensor*, apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. column. 58.

LAVDAMENTVM. (1) Copia, facultas, *Permission*, *Germ*. Erlaubniß. Chronicon Besuense pag. 550. (2) *Pactum*, conuentio. Gerhodus Reichersp. lib. 1. de Inuestigatione Antichristi: *Duplicem autem eis conspirationem vel coniurationem obiiciunt, vnam, qua Augustalae Imperium Friderici Imp. et contra Laudamentum in verbo Domini factum, cum Siculo Willelmo - - - - foederati sint*. (3) Charta conuentionis. Instrumentum an. 1096. apud Mabillon. Diplom. pag. 618. *Laudamentum hoc iussu praenominati Richardi - - - - Gotefredo Episcopo, dictante Pontius scripsit*. (4) † Iudicium, sententia arbitri. Ch. a. 1284. ap. Lam. in Delic. erudit. V. *Laudum*. (5) † Consilium, consensus. Pact. a. 1150. inter Probat. t. 2. Hist. Occid. p. 532. V. *Laudum*.

LAVDAMINIVM, V. in *Laudemium*.

LAVDANAE, V. *Laudunae*.

LAVDARE. (1) Arbitrari, arbitrii sententiam proferre, apud Rollandinum in Summa Notar. c. 6. V. *Arbitrator*. Henric. Knyghton. p. 2527. et Cuiac. ad lib. 2. Feudor. tit. 20. (2) Consilium dare, seu potius persuadere. Leges Edwardi, Confess. cap. 39. *Et Laudatum est Regi quatenus consuetudines iniustas - - - non aufferret*. (3) Concedere, erlauben. Vetus Charta apud Ioh. Columbum: *Comes concessit eis, Laudauit terras et feuda eorum ad suam fidelitatem et seruitium*. Charta Comitis Ceritaniensis in Diario Ital. D. de *Montfaucon* p. 7. *Dono et Laudo supra dictum monasterium Domino Deo et S. Mariae Crassae et Abbati et Monachis*. (4) LAVDARI ET COLLAVDARI dicitur, qui ritu solemni ad supremam aliquam dignitatem eligitur aut euehitur, cui nempe *laudes* dicuntur. V. *Laus*. Occurrit passim in Chron. MS. Andreae Danduli. Tabularium Monasterii S. Theofredi, in Dioecesi Aniciensi: *Vt nullus Abbas in eodem coenobio Laudetur aliquando a fratribus, aut ordinetur ab Episcopo, nisi prius*, etc. V. *Collaudare* suo loco. (5) Approbare, consentire. Chronicon Besuense pag. 583. *Donum - - - - super altare posuit, et filiam suam Laudare fecit*. Leges Monspelienses MSS. c. 71. *Quilibet habitator Montispessuli pro domo vel locali suo, cuiuscumque sit pretii, debens saluare cuppas et leudas, et Baiulus Montispessulani debet ei Laudare illam domum vel locale*. (6) † *Laudes* pro alienando fundo percipere. Ch. a. 1369. t. 5. Ordin. reg. Fr. p. 389. (7) † LAVDARE SE DE ALIQVO, phrasis Gallica, *se louer de quelqu' un*, alicuius beneuolentiam praedicare. Ch. a. 1210. t. 1. Hist. Nem. Prob. p. 48.

LAVDA-

LAVDATICVM, in veteribus Chartis Regum Francorum primae et secundae stirpis passim occurrit inter tributa, a quibus eximuntur Monasteria, nulla alia notionis indicatione. In Vita Aldrici Episcopi Caenomanum. 56. apud Doubletum in Hist. Sandionys. p. 656. Beslium in Episc. Pictauiens. p. 28. Chiffletum in Trenorch. pag. 193. Baluzium in Appendice ad Capitul. n. 21. 47. et alios. *Lode*, in Consuetud. Britannica art. 317. et Senonensi art. 20. His addere iuuat, *Laudatici* mentionem constanter fieri, ubi enumerantur tributa, quibus eximuntur naues à Principibus concessae ad *vtilitatem et necessitatem* Monasteriorum.

LAVDATIO. (1) Idem quod *Laudes* in *Laus* 4. in Charta Philippi Aug. an. 1185. in Historia Vastinensi pag. 707. *Laudationes et venditiones, sicut hactenus habitae sunt, reddentur*. (2) Iussus, consensus, concessio. Ch. ann. 1063. tom. 6. Spicil. Acher. pag. 440. *Concedo omnipotenti Deo et S. Mariae atque S. Stephano* (*Niuernensi*) - - - *et Canonicis ibidem Deo seruientibus ac seruituris, per Laudationem D. Hugonis Episc. et D. Goffridi Autissiod. Praesulis, etc.* Alia an. 1201. e Tabulario Maurigniacensi: *Promiserunt quod contra Laudationem et concessionem de cetero non venient*. V. *Laudare* 5. (3) Conventio, pactum. Forma iuramenti à Tolosanis praestiti Legatis Innocentii III. P.P. apud Catellum cap. 6. Hist Comitum Tolos. pag. 236. et in Actis SS. Martii pag. 412. *Qui omnes pro se ipsis et pro omnibus eorum sociis, qui tunc erant de Capitulo, et pro vniuersis hominibus, et feminis Tolosae, praesentibus et futuris, hoc mandatum, confirmationem et Laudationem à praefatis Legatis receperunt*. (4) † Quod domino feudi pro facultate alienandi fundum soluitur. Ch. Ms. a. 1221. V. *Laus*.

LAVDATOR. (1) Arbiter. Knyghton. pag. 2526. Vita B. Iohannis Nepomuceni tom. 3. Maii pag. 670. V. *Laudare* 1. (2) LAVDATOR TESTIVM, qui testes laudat seu approbat, firmans eos esse viros probos et dignos, quibus fides habeatur. Leges Ludouici pii apud Murator. to. 1. part. 2. p. 127. *Martinus dedit vadimonium deprobare, et modo est paratus cum testibus et testium Laudatoribus*. V. *Laudare* 5.

† LAVDELA, i. q. LAVDEMIA, in Ch. Ms. a. 1294.

LAVDEMIA, idem quod *Laudes* in *Laus* 4. id quod Domino feudi seu territorii soluitur pro facultate alienandi tenementum. Epitome Constitut. Eccl. Valent. to. 4. Concil. Hispan. pag. 167. *In quibuscumque administrotionibus, pro Laudemiis non valeat fieri aliqua gratia vltra tertiam partem*. LAVDEMIVM. Praeceptum Ludouici X. Franciae Regis an. 1315. apud *de Lauriere* 1. Ordinat. pag. 554. LAVDAMINIVM. Consuetud. Ausciorum MSS. an. 1301. art. 41. LAVDIMIA, pari perinde significatu. Charta Rotroci Comitis Perticensis an. 1136. *Equitaturas, Laudimia, releuamenta, tallias corneias, biannos etc.* Pactum inter Iacobum Aragon. Regem et Berengarium Magalonae Episc. an. 1271. *Est etiam sciendum quod de supra dictis excipiuntur vsatica, Laudimia, consilia etc.* LAVDVMINIA. Charta Clementis PP. pro Monasterio S. Iohannis Angeriac. e Chartulario ejusd. Monasterii pag. 897. Occurrit rursus pag. 398. LAVDIVM, LAVDVM, eadem rursus notione, Charta Guill. de Bellauaura Episcop. Cabilon. ann. 1297. inter Instrum. tom. 4. Gall. Christ. col. 253. LAODIVM. Charta an. 1322. apud Menesterium in Probat. Hist. Lugdun. pag. LII. col. 2. LAVDIMIVM, consensus. Statuta Massil. lib. 1. c. 30. *Si quis in Massilia emit vel emet rem aliquam vel iura aliqua, vnde fieri debeat publicum instrumentum, in quo vel in quibus necessarium sit Laudimium, Domini vel consensus, a quo tenentur res illae ad censum aliquem inde dandum etc.*

† LAVDERIA, census, praestatio. Testam. Ms. a. 1491.

LAVDES. (1) Retis genus. Litterae Renati Comitis Prouinciae an. 1479. in Priuilegiis Piscatorum Massil. *Vestra*

stra praedicta ordinatione et cessando carre ad tonairas, de Laudes fecerunt senchas in magna quantitate. (2) Aliis nominibus V. in *Laus.*

LAVDIA (1) V. *Lauda* 3. (2) † Panni species, f. a Laudensi vrbe, vulgo *Lodi*, appellata. Testam. Mſ. ann. 1372.

LAVDIDIGNVS, vnica voce ἐπαίνου ἄξιος, in Glossis Graec. Lat.

LAVDIFICARE, ὑμνεῖν, in Gloſſ. Graec. Lat.

LAVDIFLVVS, laudum plenus. Vita S. Isidori Hispal. to. 1. Aprilis p. 363. Concil. Hispan. pag. 161. col. 2.

LAVDIMIA, V. in *Laudemia.*

LAVDINIA, V. *Laudunae.*

LAVDIS. (1) Compositio, mulcta, V. in *Leudis.* (2) Cithara, testudo, ex Germ. *Laute*, vti hoc a *Lauten*, sonare, resonare, tinnire. Gallis *Luth.* Certe apud Fortunatum in Epistol. ad Gregor. Turon. ad lib. 1. Poem. *Leudus*, sonum significat: *Apud quos nihil dispar erat, aut strider anseris, aut canoroloris, sola saepe bombicans, barbaros Leudos harpa relidebat.* LEVTVM dixit Petrarcha in Testamento: Italis *Luto* et *Liuto.* Iosephus Scaliger ad Manil. ab Arabico *Allaud* etymon. accersit, vt et Bochartus lib. 1. de Colon. Phoenic. cap. 2. Vide Turcograeciam Crusii p. 210. (3) Idem quod mox *Laudum*, sententia arbitri. Literae Ludouici VII. ann. 1145. apud de Lauriere tom 1. Ordinat. pag. 10 *Quodsi infra vrbem aliquid forisfecerint, pro Laude Baronum ipsius ciuitatis emendabunt.*

LAVDISONVS, vt *Laudisonus*, vel laudes canens. De S. Yuone Episc. Persae tom. 2. Iunii pag. 290

† LAVDISSA, a Prouinc. *Lauuisse*, vel *Lonisse*, domus pars, quae tecto subest, nisi idem sit quod *Lobia.* Ch. Mſ. a. 1383. ex Tabul. Massil. *Actum in quadam Laudissa palatii regii Barchinonae.*

LAVDIVM, V. *Laudemia.*

† LAVDOCIA, *la nauita expectata*, in Glossar. Ital. Lat. Mſ. V. *Laudus* 1.

LAVDOSIAE, inter ornamenta muliebria numerantur apud Murat. t. 2. Script. p. 155.

LAVDVM. (1) Clarigatio, repressaliae, Gall. *Repressailles*, Ius recipiendi quod suum est, atque ob id manum injiciendi in bona vel corpus debitoris; item, Charta qua cuipiam illud ius conceditur, Gall. *Lettres de marques.* Statuta Massil. lib. 2. cap. 30. de *Laudo* concedendo ciuibus Massiliae. Haud satis scio, an eadem notione Chronicon Siciliae, tom 3. Anecd. Marten. col. 25. et 29 *Interea communi Messanenses retinentes se sub dominio dicti Regis Caroli et nolentes in praedictis sequi vestigia praedictorum Panormitanensium - - - venerunt cum hominibus et galeis partium principatus, ad Portum Panormi, extollenter seu alta voce clamantes in eodem portu Laudum siue Laufum dicti Regis Caroli.* (2) Breuiloquo est sententia arbitri. Nicol. Triuettus ann. 1293. *Rex Angliae dicto eorum* (arbitrorum) *et Laudo sub certa obligatione se submittit.* Charta ann. 1345. *Non contra facere, vel venire de iure vel de facto - - - omni Laudo, arbitrio, dito, diffinitioni, et pronunciationi eius etc.* V. *Laudare* 5. (3) † Consensus, approbatio, i. q. *Laudamentum* 2. Ch. Mſ. a. 1455. (4) Idem quod *Laudemia*, V. in hac voce. (5) † Statutum, decretum, in Correct. Statut. Cadubr.

LAVDVMINIA, V. in *Laudemia.*

LAVDVNAE, Papiae, *Ecclesiastica vasa.* Anastasius in Hadriano PP. pag 110. *Fecit in Basilica B. Hadriani canistata argentea pens. libr 12. Simulque et Laudunas duas ex argento pens. libr. 8. quas posuit super rugas de presbyterio vbi arcus de argento existit.* Sed ibi, vt apud Papiam, Codices alios *Laudunas* praeferre monent Editores. Proinde euanescit Bulengeri coniectura, qui *Laudunas* ait fuisse ornamenta aurea, vel argentea, quasi virgas, quae suspendebantur ante altaria, aut rugis imponebantur, a *laudando* dictas, quia in laudem et honorem martyrum ponebantur: friuolum sane etymon. Apud Muratorium to. 3. pag. 188. *Laudinas* legitur ad marginem.

LAVDVS. (1) Species nauis, *Massil. Leuge.* Charta ann. 1357. ex Archiuo Episcopatus Massil. *Cum esset super quodam Laudo, quem ibi naufragauit et cepit, cuius erat dominus et patronus, etc.* Mox recurrit ibi. † Mendose *Laucas* pro *Laudus* in Ch. Massil. Ms. a. 1337. (2) Pro *Lautus*. Charta S. Karilefi in Actis Episcoporum Cenom. pag. 82.

LAVELLVM vel LAVELLVS, loculus, arca sepulcralis, Ital. *Lauello*. Vita S. Anselmi Abbat. Nonantul. Sec. 4. Benedict. part. 1. pag. 12. *Tunc flentes Fratres et psallentes super B. viri corpus - - - condiderunt illud in marmoreo Lauello, infra oratorium B. Dei Genitricis et Virginis Mariae.* Vita S. Mercurialis Episcop. n. 23. tom. 3. Aprilis pag. 756. *Duas illi tribuit Ecclesias baptismales, S. Martini scilicet, quae vocatur in Lauello, sed melius in Lauacro, et S. Cassiani.* Quo in loco vas Lauatorium intelligo, non sepulcrum. V. *Labrum*.

LAVENDARIA, V. in *Lauandaria*.

† LAVERIA, lapicidina, vnde lapides, *Lauiae* dicti, eruuntur. Ch. a. 1336. in Chartul. Lingon.

† LAVEZIA, Ital. *Laueggio*, labes, cacabus. Stat. Astae.

† LAVEZIVM, vestimenti genus. Testam. a. 1197. ap. Zanetti de Orig. et antiq. monetae Venet. *Lego Stanae ancillae meae - - vnum meum mantellum, et vnum seclum, et vnum lauezium.*

LAVEZOLVM. Charta ann. 1148. apud Puricellum in Ambrosiana Basilica pag. 704. *Et habuerunt refectionem - - - - in secundo pullos plenos, et carnem porcinam cum piperata, et turtellam de Lauezolo, etc.*

† LAVFETVS, armorum species. Form. Ms. Cod. 7657. *Diuersis armorum generibus praenominati, vt puta, gladiis, platis, pauiseriis, servelleriis, laufetis, etc.*

LAVHVNDREDVM, V. *Lawehundredum*.

† LAVIA, lapidis species, Gall. *Laue*. Ch. a. 1265. in Chartul. Lingon. V. *Laueria* et *Lausa* 2.

† LAVCARIA, *Prou. velocitas*, *celeritas*. Glossar. Prouinc. Lat. Cod. 7657.

LAVINA. (1) Vel LABINA. Glossae Isidori: *Lauina, Lapsum inferens.* Perperam in Excerptis Pithoeanis, *Lubina*. Idem lib. 16. Orig. cap. 1. *Labina, eo quod ambulantibus lapsum inferat, dicta per deriuationem a labe.* Glossae eiusd. *Lubricum, lutum cum Labina.* Gloss. Longob. S. Germani Paris. *Labina, lapsum inferens, aquae geruinm, alluuiones.* S. Hieronymus Epist. 113. *Caeterum amat Deus hominem, vt artifex fabricam; sed odit mala opera, quibus fabrica vergit in lapsum; et cogitur in Lauinam.* Infra, *sicuti aliquem securis incessibus gradientem repentino casu, aut marmoris laenitas aut Lauina pauimenti, subuersa pedum tutela, contorsit, etc.* Hinc *Labina*, pro paludoso loco. *Terra labilis*, dicitur in Glossis MSS. ad Disticha Magistri Cornuti. Ioannes de Ianua est *terra aquosa et mobilis, et labilis, in qua quis facile labitur.* Papias: *Labina lapsum inferens, dicitur alluuio. Labina, terra aquosa et mobilis, in qua quis labitur, dicta a labe, vel quasi lapsum inferens.* Charta Henrici VI. Regis Angl. tom. 2. Monast. Angl. pag. 372. *Iamque diuersi ligei nostri, iuxta praedictum Hospitale tempore hyemali et noctanter transeuntes, si ipsi ibidem hospitalitatem non haberent, in aquis, Labinis, et mariscis saepissime periclitarentur.* Rhaeti etiamnum hanc vocem retinent: conglomeratas enim niuium moles de summis Alpibus decidentes *Lowin*, id est, *Lauinas* vocant, vti obseruatum a Stumpfio et Simlero; atque inde forte perinde apud Gallos vox *Lauine* seu *Rauine*, Occitanis *Labassi*, qua aquarum ex niuibus confectarum, et ex montibus in agros excurrentium copiam denotamus. V. *Lauanchiae*. (2) † Apud Mabill. to. 2. Musei Ital. p. 201. vbi Cod. Ms. Bibl. reg. habet *Sauinam*, vnde *Sauinam* emendare facile est.

† LAVIRE, humectare, aqua aspergere. Glossar. Lat. Gall. Cod. 7692.

LAVITIVS, V. *Panis lauitius*.

† LAVMIVM, pro *Laudimium*, in Ch. Mſ. a. 1212. V. *Laudemia*.

LAVNECHILDE, et LAVNEGILT, reciprocum donum, ſeu pretium quodammodo rei donatae, ἀντίδωρον. *Donatio rei ſimilis, ſiue remuneratio*, Boherio. Papias: *Launechild id eſt talio*. Placitum an. 814 apud Murator. to. 2. parte 2. col. 362. *Scaptolfus ſua ſponte ceſſit et perdonauit eis ipſos CXC. mancos, et ſuſcepit ab eis Launechild ſimiliter manitias par vnum*. Vide ibidem col. 930. Ex his patet, nullam fidem habendam veteri Gloſſario apud Lindenbrogium, vbi *Launechild ſine ſolennitate teſtium*, vertit. De vocis etymo vide Somneri Gloſſarium Saxonicum in *Lean*.

LAVORATIO, quaeſitum, acquiſitum, in Ch. Mſ. Seculi XI. V. *Labor* 2.

† LAVORIA, fructus cuiusuis generis ex agris cultis. Ch. Mſ. a. 1398.

LAVORITIVM, V. *Laboritium*.

† LAVORIVVS, arabilis, Gall. *Labourable*. Ch. Mſ. a. 1076. V. *Laboratinus*.

LAVPIA, porticus ſpecies, V. in *Lobia*.

LAVPREDA, muſtela vt videtur. Gall. *Lamproie*, apud Petrum Damiani Opuſc. 20. Cap. 4. V. *Lampetra* et *Naupreda*.

LAVRA, monaſterium, apud Anaſtaſium in Hiſt. Eccleſiaſtica et apud Paulum Diac. in Hiſtor. Miſcella lib. 24. p. 762. quemadmodum λαύρα vſurpatur apud Graecos ſcriptores. Differebat tamen *Laura* a Monaſterio, quod, vt ait Cyrillus in Vita S. Sabae, in Coenobiis illi viuerent, qui vitam exercebant communem: in *Lauris* vero, qui a congreſſione ſeparatam et quietam. In *Laura* igitur vitam exigebant Anachoretae, ſuis quique diſtincti cellis, vnique ſuberant Abbati. LABRA pro *Laura*, habet Concilium Lateranenſe ſub Martino PP. pag. 423. Edit. 1618. quomodo λάβρα Epiphanius contra Arianos.

† LAVRAGIVS, Lauracus, vel Lauriacenſis, Gall. *de Lauraguais*. Ch. Mſ. a. 1316.

LAVRARIVS, pro *Labrarius*, ſeu *Laborarius*, colonus, agricola, Gall. *Laboureur*. Charta Anſoldi Abb. Compend. e Tabulario eiusdem Coenobii. V. *Labor* 3.

LAVRATVM, LABRATVM, imago Principis, *Thoracida*, στηθάριον, quod, vt plerique cenſent, laurea capui cingeretur. De Conſtantino Lactantius de Mortibus perſecutor. n. 25. *Paucis poſt diebus Laureata imago eius allata eſt ad malam beſtiam. deliberauit, an ſuſciperet - - - - ſuſcepit itaque imaginem admodum inuitus etc.*

LAVREA, V. *Corona ferrea*.

LAVREARE, decorare, coronare. S. Petrus Chryſologus, Serm. 66. *Vbi poſtes tuos ſuis vlceribus Laureauit* (Lazarus) *ibi ſanie pinxit micas tuas?* Iohan. Sariſber. Epiſt. 298. Eccleſia Martyrum ſanguine laureatur.

LAVREATAE LITERAE, victoriarum indices. Plinius lib. 15. cap. vlt. *Laurus praecipue laetitiae victoriarumque nuncia additur literis, et militum lanceis pilisque*. Schol. Iuv. Sat. 4. *Si victoriae nunciabantur, laurus in epiſtola fiebatur: ſi autem aliquid aduerſi, pinna fiebatur*. Ammianus l. 16. de Iuliano Imp. *Et ſi verbi gratia, eo agente tunc in Italia, dux quidam egiſſet fortiter contra Perſas, nulla eius mentione per longiſſimum textum facta, Laureatas literas ad prouinciarum damna mittebat, ſe inter primores verſatum cum odioſa ſui iactatione ſignificans*. Vide Theodorum Marcilium ad Perſium, Demſterum l. 10. Antiq. Romanarum. Carolum de Aquino in Lexico Militari V. *Nuncii militares etc.*

LAVREOLVM, ferramenti Chirurgici Species, apud Caelium Aurelian. lib. 5. Chron. cap. 2. Scalpreolum, σμίλιον.

† LAVRERIA PLACA, chirotheca laminis contecta. Ch. a. 1320. to. 4. Hiſt. Occit. Prob. p. 162. V. in *Plata* 1.

LAVRIENDRVM, ῥοδοδάφνη, in Gl. Graec. Lat. MS. Editum habet, *Taxus, Lauria, andrum, viburna*. Sed videtur legendum *Lauridendrum*, ῥοδοδάφνη enim ῥοδοδένδρον etiam Graecis dicitur.

LAVRNA, mensurae species, in Charta an. 1207. apud Vghellum, to. 7. pag. 594. nisi mendum subsit. Locus exstat in *Cartatoria.* V. *Lagena.*

LAVROS OPERIRE, malefícii, aut sortilegii species. Priminii Excerpta de libris Canonicis. *Non vulcanalia et Kalendas obseruare, Lauros operire, pedem obseruare, effundere super truncum frugem etc.*

LAVS. (1) Consilium. Roger. Houeden. p. 729. *Rex Angliae assignabit ei in terra sua ad laudem et consilium regis Franciae etc.* V. *Laudare* 2. (2) Donatio seu potius *concessio.* Ch. a. 1150. ap. Ruffium in Comit. Prouinciae p. 133. *Facta est haec laus sine concessio in claustro etc.* V. *Laudare.* (3) Consensus. Ditmar. l. 2. p. 22. *Praesentia et laude Imperatoris et filii etc.* (4) LAVDES, pro eo quod domino feudi s. territorij soluitur pro facultate seu consensu alienandi tenementa. Ch. Ms. a. 1274. V. *Lauda* et *Laudemia.* (5) († Gall. *Las,* piscariae species.) Charta Roberti Comitis Aruerniae an. 1284. apud Baluz. tom. 2. Histor. Aruerni pag. 134. *Nec permittemus aedificari a nobis seu ab aliquo alio aliquod molendinum batissol seu laus seu malleos infra confines superius nominatos.* (6) LAVS, LAVDES, pars vltima officii nocturnalis: seu Psalmus 148. et duo sequentes, qui post Matutinos et Benedictiones cantantur, vt est in Regula S. Benedicti cap. 12. LAVDES. dictum *Alleluia,* quod post Epistolam decantatur. Concilium Toletanum IV. can. 12. *Laudes post Apostolum decantari, priusquam Euangelium praedicetur, dum canones praecipiunt, post Apostolum, non Laudes, sed Euangelium annuntiare.* Vbi *Alleluia* significari probat Mabillonius l. 1. De Liturg. Gall. c. 4. ex Isidoro qui de diuinis officiis cap. 13. scribit: *Laudes, hoc est, Alleluia canere*; et ex Walafrido Strabo, quem vide loco Liturg. Gall. citato. LAVS ET SONVS, in Breuiario Mozarabico appellantur Responsoria quae in nocturno officio decantant Mozarabes; teste Mabillonio in disquisitione de cursu Gallicano. num. 16. (7) LAVS DIVINA, officium ecclesiasticum. Vita B. Stephani Abbatis Obasin. lib. 1. cap. 7. (8) LAVDES etiam dictae acclamationes publicae, quae fiebant Principibus, cum inaugurabantur, vel in Theatris, aut in Ecclesia, atque adeo in celebrioribus ceremoniis. Mamotrectus ad lib. 1. Machab. cap. 5. *Fausta acclamantes, i. Laudes de felicitate et prosperis successibus decantantes.* Ammianus lib. 17. extremo. Annales Francorum Fuldenses de Arnulpho Imp. *Regem honorifice cum Laudibus et hymnis suscipientes ad vrbem perduxerunt.* Luithprandus l. 3. c. 7. *Ad Palatinum autem minime transfretauit, Laudesque iuxta consuetudinem Porphyrogenito minime decantauit.* Idem in Legatione de Nicephori Phocae Imp. patre: *Cui itidem vt filio Graeci in Laudibus, primo inventis suis, Deus annos et multiplicet, conclamans.* Panegyricus Berengarii Imp.

> - - - - *Carolum sic aduenientem*
> *Suscepit laudum modulamina dulcia cantans.*

Vbi *Laudes* non fuere carmina in Laudem Principis composita, quod volunt viri docti, sed merae acclamationes.

† LAVSA. (1) Pro Alausa vel Alosa, piscis, Gall. *Alose.* Ch. Ms. a. 1310. (2) LAVSA, LAVZA, lapidis species, qua domibus cooperiendis et sternendis solariis vtuntur, Gall. *Dalle,* Germ. *Fliese.* Ch. a. 1356. t. 2. Hist. Nem. Prob. p. 185. 259. (3) Lapicidina, vnde *Lausae* eruuntur, in Ch. Ms. a. 1261.

LAVSANTES, *lauantes,* Papias editus et MS. Forte legendum *Laudantes.* V. mox *Lausare.*

LAVSARE, *laudare,* Ioanni de Ianua; qui addit, *Lausans, Laudans,* V. *Laudantes.* † Glossar. Prouinc. Lat. Cod. 7457. *Lausar, Prov. laudare, Lausare frequentatiuum, canere, commendare, Lausor, Prov. Lausor, oris, laus.*

† LAVSATVM, solarium *lausis* stratum, in Ch. Ms. a. 1346.

LAVSERA. Versus Eucheriae, lib. 4. Epigr. vet. pag. 188.

Nectareum vitiet nunc Lausera terra rosatum,
Mellaque cum fellis, fint modo mixta malis.

Vbi legendum videtur, *vitiens nunc Lasera, etc.*

LAVSISSA. Regestum Guillel. Ferandi Notarii Massil. *Actum in quadam Lausissa palatii Regis Barchinoniae.* ✝ Leg. *Laudissa*, V. in hac v.

LAVSOR, V. *Lausare.*

LAVSVM, V. *Laudum 1.*

LAVSVS, idem quod *Laus*, consilium. Tabular. Fossatense fol. 138. *Ad Lausum duorum hominum.* V. *Laus 1.*

✝ LAVTIA, LAVTITIA, *delicatives viandes. Lautiositas, delicativeté.* Gloss. Gall. Lat. Cod. 7684.

LAVTICIA, V. *Lautia* et *Latiae.*

LAVTITAS, πολυτέλεια, in Gloss. Graec. Lat.

LAVTITIA, *aqua farina conspersa.* Gloss. Isidor. Festus habet: *Lautitia, Farina appellatur ex tritico aqua conspersa.* Suetonio *Lautitia* dicitur elegantia, mundicies in cibo et vestitu. *Lautitius cibus*, delicatior, cupediae, in Vita B. Helenae Vtin. tom. 3. April. p. 257. V. *Latiae* et *Lautia.*

LAVTOMIA, species navis. Fridegodus in Vita S. Wilfridi cap. 46.

Carpebant placida liberatis aequora velis
Figitur et notis vehemens Lautomia arenis.

✝ LAVTOR, lauator, t. 10. Collect. Hist. Fr. p. 69.

LAVTVM, V. *Lahutum.*

LAVTVMIAE, vt libri melioris notae praeferunt, quasi λαοτομίαι, vel vt in aliis habetur, *Latomiae*, *Latumniae*, *Latumae etc.* lapicidinae generatim, speciatim vero carcer Syracusanus, quem descripsit Tullius Orat. 5. in Verrem Cap. 27. Varro lib. 4. de Lingua Lat. *Quod Syracusis, vbi simili de caussa custodiuntur, vocantur Latomiae, et de Latonia translatum.* Gloss. vet. apud eund. Turnebum lib. 28. c. 6. *Latumiae Carceres apud Syracusas.* Hinc *Latumiae* ad quosuis carceres translatae. Vlpianus leg. 1. §. vlt. de Aleatoribus. *In Lautumias vel vincula publica ducatur.* Gloss. Sangermann. MS. no. 501. *Lantomia, custodia carceris.* Papias: *Lautumuia, Carcer.* Isidorus lib. 5. cap. ult. *Lautumna, supplicii genus ad verberandum aptum, inuentum a Tarquinio Superbo ad poenas Sceleratorum. Iste enim prior Lautumnas, tormenta, fustes, metalla atque exilia adinuenit, et ipse prior ex Regibus exilium meruit.* *Lautumnae* hic sunt *Lapicidinae*, ad quas mittebantur scelerati, vt olim ad fodinas metallorum. Illas autem Isidorus definit *Supplicii genus ad verberandum aptum*, quod in eis desidiosi verberibus adigerentur ad laborem. De hujusce modi *Latumiis* seu lapicidinis Plautum intelligo, cum ait: *Vel in Lautumiis vel in pistrino mauelim aetatem agere.* V. *Cantumae.*

✝ LAVTVS, cithara, testuuo, Ital. *Liuto*, Gall. *Luth*, Germ. Laute. Stat. crimin. Cuman. a. 83. V. *Laudis 2.*

LAVZA, V. *Lausa 2.*

✝ LAVZENGA, adulatio, seu falsa laus, Ital. *Lusinga*, Hisp. *Lisonja*. Ch. a. 1197. t. 3. Hist. Occit. Prob. p. 152. V. *Losinga.*

LAWEHVNDREDVM, LAVHVNDREDVM, lex *Centenae* seu partis comitatus vel regionis, ab Anglico *Law*, lex, et *Hundred*, centum; vnde *Hundredus*, *Centena*, de quibus supra. Charta an. 1258, apud Madox Formul. Anglic. p. 161.

LAXA. (1) Lorum, habena. *Laxa leporariorum*, Gallis, *une Laisse de Levriers*, in Charta Walteri de Gant Comitis, apud Edw. Bisseum in Notis ad Vptonum p. 86. (2) Donatio, legatum. Charta Raymundi Comitis S. Aegidii, apud Catellum et inter Instrument. to. 2. Gall. Christ. col. 230. *Qui impugnare praesumserint donationes et laxas quas illi faciunt, qui ad dominici sepulcri liberationem vadunt.* LEXIA, vox eiusdem notionis et originis, nisi a *Les*, vel *Legs*, legatum, etymon ducatur. Charta Iacobi Regis Aragoniae an. 1272. *Volumus etiam quod donationes et Lexiae quas fecimus de Castris et aliis rebus, habeant plenariam firmitatem.*

mitatem. LESSA, eodem perinde significatu, in Monast. Angl. to. I. p. 5?2. *Eleemosynas quas mei homines facient de suis decimis, atque Lessas de suis substantiis, Deo et S. Nicolao concedo.* LESSVM, in Charta Manassis Episcopi Aureliensis an. 1142. LESSA, Cowello et Anglis IC. significat locationem terrarum et tenementorum alicui factam; vox, vt videtur, eiusdem originis.

LAXAMENTVM PRETII, Gallis *Rabais*, Nachlaß, in leg. 2. Cod. Th. Tributa in ipsis speciebus, etc. V. *Laxare.*

LAXAMINA, *habenae*, in Glossis Isidori et Pithoeanis, vox videtur eiusdem notionis quae *Lessia*, funiculus. V. *Lexa* et *Laxa* 1. Graeuius suspicatur scripturam hanc esse mendosam ex eo Papiae loco: *Laxamentum, spatium, requies, intermissio.* Sed si mendo caret, inquit, *Laxamina* dictae sunt habenae, quia possunt laxari. Recte; sic enim χαλινὸς Graeci a χαλᾷν, laxare, deduxerunt.

LAXARE. (1) Nude pro *laxare* ventrem, aluum ducere, purgare. Chronicon Anonymi Salern. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 212. (2) Dimittere, sinere, Gall. *Laisser.* Gesta Purgationis Felicis: *Dico illi ego: Molestus es mihi, tu homo immissus es: Laxa hinc te a me,* id est, *recede.* Galli dicunt: *Laissez moi la.* Gregor. Turon. lib. 8. Hist. c. 41. *Quod minarentur sibi caesariem ad crescendum Laxare.* (3) Item pro relinquere, dimittere, *Lascher.* Idem Gregorius l. 4. c. 16. *Omne quod circuiui, Laxare non potero, sed sub mea hoc potestate . . . cupio retinere.* Testamentum S. Fulcranni Episc. Luteuensis sub finem: *Vineas quas Aldegerius et Focodiscius lanauerunt mihi, dono Gontardo, etc.* Baldricus Noviom. l. I. c. 17. *Vt militiae cingulo posthabito, Laxatoque coniugio, monastico habitu sumpto, sub sanctae conuersationis regula se constringeret.* Sic enim restituendum videtur, pro *Laxoque.*

LAXATIO. (1) Emissio e custodia, Gallis *Elargissement.* Chartular. Turonae an. 1334. apud Baluz. to. 2. Hist. Aruern. p. 189. (2) † Cessio, rei possessae dimissio. Ch. MS. a. 1063. (3) † LAXATIO CARNIS, tempus quo carnium esus *laxatur*, seu iis vescendis finem imponunt, *Carniprivium.* Ch. ao. 1094. t. 4. Cod. Ital. dipl. p. 1536. LAXATIO RETIVM, V. *Tragal.*

LAXATIVVS, vox medica, Gall. *Laxatif*, qui mouet aluum. Vsi sunt Cael. Aurel. lib. 2. Tard. c. 3. et Apul. de Herbis cap. 6. † LAXATIVA, in Glossar. Prouinc. Lat. Cod. 7657.

LAXIATVS, dimissus, interruptus. Gesta Manfredi et Conradi Regum apud Murator. tom. 8. col. 607. V. *Laxare.*

† LAYA. (1) Syluae portio caedenda, signatis arboribus designata. Ch. MS. a. 1310. V. *Laia* et *Leda* 3. (2) Lamina, Gall. *Lame.* Stat. Auellae a. 1496.

LAYCATVS, V. *Laicatus.*

† LAYDA, quaeuis praestatio, vel quoduis tributum, maxime quod pro mercibus penditur. Ch. a. 1318. t. 12. Gall. Christ. Instr. p. 405. V. *Leudis.*

LAYETA, capsa, capsula, Gall. *Layette.* Inuentarium Ecclesiae Nouiom. an. 1419. *Vna parua Layetta, in qua sunt plures peciae argenteae omnes vel deauratae.* Potissimum dicitur de capsulis archiuorum, in quibus per ordinem distribuuntur et asseruantur MSS. hacque notione passim occurrit in catalogis MSS. chartarum S. Bertini. Vox ducta a *Lagena*, si credimus Borello; si Menagio, a *Capsula.*

LAYGNERIVM, V. *Laignerium.*

† LAYNAGIVM, i. q. *Lignagium*, ius ligna exscindendi in nemoribus. Ch. MS. a. 1375.

LAYNERIVS, V. *Lanarius* 2.

LAYRERIVS, V. *Lararius.*

† LAYRONERIA, spelunca latronum. Lit. remiss. MS. a. 1379.

† LAYSANAE, immunditiae. Ch. a. 1352. t. 2. Hist. Nem. Prob. p. 150.

† LAYSSA. (1) Lorum, habena, Gall. *Lesse.* Ch. MS. a. 1361. V. *Laxa.* (2) V. *Leissa.*

LAZANA NEMORIS, portio siluae longior, quam latior. Codex censualis MS. Humberti de Villaribus Domini Castellarii in pago Dumbensi an. 1391. *Iohanes Champagnon fuconerius et burgensis Castellarii tenet vnam Lazam nemoris sitam iuxta nemus Petri de Montferrandi domicelli.* ✝ Forte i. q. *Laia 1.*

LAZARI, leprosi, Gallis *Ladres:* sic dicti, quod eorum domus seu Ecclesia extra muros Hierosolymitanae vrbis sita, *sancto Lazaro* dicata esset. De hac mentio fit in Monastico Anglic. to. 2. p. 397. et 399. Charta Ludov. Regis, ex Tabul. S. Cornelii Compendiensis: *De infirmis qui et leprosi, vulgo autem Lazarii nominantur.*

LAZARRAZINA, annulus, forte sic dictus a lapide *Lazurio* siue caeruleo. Testam. Oliuarii de Pennart Aqu. Archiep. an. 1481. inter Instrum. to. I. Gall. Chr. p. 70. *Baga auri nominata Lazarrazina sistente in arca mea.*

LAZIA, f. idem quod *Leda*, via lata. Memoriale Potestatum Regiens. ad an. 1218. apud Murat. to. 8. col. 1102. *Christiani ... ordinauerunt qualiter poterat capi ciuitas* (Damiata) *et diuiserunt totam gentem, et praeceperunt custodire Lazias et carbonaria.*

✝ LAZOLVS, laqueus, pedica, tendicula, Ital. *Laccio*, *Lacciolo*. Stat. Mant. l. 1. c. 115.

LAZVR., LAZVRIVS, LAZVLVM, vulgo *Azur:* Constantino Africano lib. de Gradibus; et Arabibus *Lapis Lazuli.* Matth. Silvaticus: *Lapis Lazuli Latinis, Arabibus, Hager Alzenar siue Alzauar.* Vbi *Hager* lapidem sonat. Alibi: *Lazurd, Arab. Azurinum, lapis Lazuli.* Mox: *Lazud, i. lapis Lazuri.* Alii aiunt *zul* Arabibus *caeruleum* sonare. Palladius de Architectura: *Colorum ... medii, rubeus, viridis, croceus, purpureus, prasinus, Lazur, indicus.* Chronicon Constantiense: *Venetiorum namque episcopus medium plenum Graici coloris, qui Lazurius dicitur, etc.* *Sericum Lazurium*, apud Krantzium in Metrop. c. 8. LAZVLVM. Paulus Venetus lib. I. c. 34. *Suppeditat quoque mons alius in hac provincia Lazulum, de quo fit azurum optimum.*

LAZZI. Nithardus lib. 4. de Saxonibus: *Quae gens omnis in tribus ordinibus diuisa consistit. Sunt enim inter illos qui Edhilingi, sunt qui Frilingi, sunt qui Lazzi illorum lingua dicuntur. Latina vero lingua hoc sunt, nobiles, ingenui, atque seruiles.* Supra habetur *Lassi*. Eosdem esse quos alii, sublato medio sibilo, *Laetos*, *Letos*, *Lidos* vel *Litos* appellant, haud male adnotat Eccardus ad Pactum legis Salicae tit. II. §. 4. V. *Litus*.

✝ LEA, Gall. *Laie*, aper femina. Ch. Ms. a. 1269.

LEAFGABVLVM, f. reliquus census, a Saxon. *Lfa*, *Lafe*, reliquum, et *Gafel*, census, tributum, reditus. Vetus Charta apud Somnerum in Tractatu de *Gavelkynd* pag 27. *Et de 12. lib. 4. den. ob. de annuo reddita assis. Cum Leafgabulo ad terminum S. Martini, etc.*

✝ LEAGIVM, ius signandi arbores caedendas, vel quae pro terminis notantur. Ch. Ms. a. 1196. V. *Laia*.

LEALDADIS, fidelitas, Hispan. *Lealtad*, Gall. *Loyauté*, in Ch. Lusitan. ap. Brandaonum.

✝ LEALIS, qui domino feudali fidelitatis sacramento adstrictus est, i. q. *Ligius*. Ch. Ms. a. 1331.

LEALS, mensurae liquidorum species, apud Aruernos. Tabularium Brivatense an. 1274. *Qui soluebat sibi occasione eiusdem vineae tres Leals vini annuatim.* Occurrit ibi non semel.

LEAMEN, V. *Laeamen*.

LEANES, in vetustissimo Glossario Britannis dictas Moniales et Sanctimoniales, auctor est Camdenus in Britan.

LEAR, f. vervex vel aries, Gall. *Belier*. Codex Ms Irminonis Abb. Sangerman. fol. 41. Vo. col. 1. *Soluit porcum I. crassum, Learem I. denar. XII. pullos III. oua LX.* Et fol. 108. Vo. col. 2. *Iterum ad III. annum non soluit erioulam, sed soluit Learem I. de denar. IIII. et soluit omni anno de vino mod. II.*

LEARIVS, *Leonis filius*, apud Papiam.

✝ LEATONSVM, locus lege defensus seu prohibitus, nisi forte *Leg*... sit

stir, vt paullo ante *Lavatum*, in Ch. a. 1079. in append. ad Marc. Hisp. p. 1170.

† LEAVDA, i. q. *Leuda*, tributum pro mercibus. Ch. a. 1322. t. 8. Ordin. reg. Fr. p. 477. V. *Leudis*.

LEBANTARE, ab Hispanico *Levantar*, apud venatores excire, excitare feras, Gall. *Faire lever le gibier*. I. Moretus Antiq. Navarrae pag. 324. ex Tabulario Pinnatensi.

LEBEDIVM, *vel Scapha*, *Vaisseau a vomir*. Sussannaeus. Vas ad vomitum. Est λεβέτιον Graecorum, paruus lebes.

LEBES, f. cacumen, apex, Gall. *La pointe;* († vel potius globulus, Gall. *Pomme*, quia ad lebetem seu ollam propius accedit.) Guillelm. Armoricus de Gestis Philippi Aug. apud Duchesnium to. 5. p. 92. *Frequenterque tenuit in illis diebus*, *adeo vt in crastino Natiuitatis B. Mariae fulmen desursum veniens in campanariam turrim B. Dionysii*, *quae mirae erat altitudinis*, *gallum auratum cum Lebete deaurato prostrauerit de turris summitate in terram*.

LEBETA. (1) *Olla*, *fem. gen. Lebetinae*, *Popinae*. Papias Mf. Editus habet *Lebitinae*. Glossar. Sangerm. Mf. num. 501. *Lebitinae*. (2) LEBETA, LEBETES, Vid. *Leuitonarium*.

LEBETES, V. *Leuitonarium*.

LEBETIAE, *lecania*, *scaphae*, *pelues*, apud Laurent. in Amalthea.

LEBETINAE, LEBITINAE, V. *Lebeta*.

LEBITO, etc. V. *Leuitonarium*.

LECA. (1) Praeceptum Ludouici Transmarini an. 938. Marcae Hispan. col. 850. *Qui pergit per ipso riulo vsque in riuulo*, *qui descendit de ipsas lecas et injungit in torrentes*. Forte nomen proprium. † Gloss. Prou. Lat. Cod. 7657. *Leca*, *Prou. muscipula*, *decipula*. (2) † LECA, LECACITAS, *la giotonia*, *e lecardia*, in Glossar. Lat. Ital. Mf.

LECATOR, LECCATOR, catillo, scurra, Gallis olim *Lichard*, Belgice *een lecker oft lekspeeler*. Gloss. Isidori: *Leccator*, *gulosus*. Alibi: *Leno*, *Leccator*, *mediator*. Vgutio: *Scurra*, *lecator*, *vaniloquus*. Brito in Synonymis:

Est epulo, *scurra*, *Leccator*, *vel parasitus*.

Idem in Vocabulario: *Ganeus dicitur Leccator. Ganea*, *Lecatrix*, *meretrix*. Alibi: *Monile ornamentum est pectoris*, *a munio dictum*, *quasi munile*, *quod munit pectus mulieris*, *ne Leccatores possint immittere manum in pectus eius*. Breuiloq. *Ambrones*, *dicuntur homines deuorantes et Leccatores*. Vgutio: *Ardelio*, *qui ardens est in Leccacitate*, *Ganeo qui moratur in tabernis*, *vbi fit Leccacitas*. *Item ganea*, *Leccacitas*. Idem Vgutio et Io. de Ianua: *Lecca est proprietas lingendi*: *inde Leccacitas et Leccator et Leccatrix*: *nam talium est lingere*. Vocis origo graeca. Lexic. Gr. Mf. Reg. Cod. 2062. λειχάζω, τὸ ἀπατῶ· ἀπατητικοὶ γὰρ οἱ λειχασταὶ ἢ πόρνοι. Chron S. Medardi Suession. an. 1225. *Quidam rusticus Lecator* . . . *finxit se esse Comitem Flandriae Balduinum*. Charta Philippi Aug. Regis Fr. an. 1209. pro Communia Ambianensi: *Qui pugno aut palma aliquem de Communia praeterquam consuetudinarium*, *uel perturbatorem*, *uel Leccatorem*, *percusserit*, *etc*. Caesarius Heisterbac. lib. 4. cap. 6. *Quidam Monachus*, *ante conuersionem Leccator opere*, *vino et tesseris deditus*. *Si aliquis Licator vel meretrix*, in libertatibus Moirenci an. 1164. tom. I. Hist. Dalphin. p. 16. Hinc *Leccacitas*, pro scurrilitas, apud Balbum in Catholico. Vgutio: *Lecacitas*, vel *Leccitudo*, *officium lenonis*. Gloss. Isid. *Lenocinium*, *Lecacitas*. Ordericus Vitalis l. 9. p. 752. *Incontinentes de Lecacitate sua redarguebantur*. Chron. S. Trudonis to. 7. Spicil. Acher. *Lethargicumque cerebrum eius foetido adulationis suae oleo impinguantes interius Leccatriae suae sic cum eo satisfaciebant*. (*) *Ganeo*, *Leccator*, ein Loeffsprecher, in Vocab. Lat. Germ. a. 1477. *Garulo*, *Leccator*, *qui multa loquitur*, ibid.

† LECCADA, certum onus, vel pondus, i. q. *Lasta* 2. Ch. a. 1226. t. 3. Hist. Occit. Prob. p. 204. *Duas leccadas de anguillis*.

:CATOR, etc. V. *Lecator*.

:ERA, illecebra, a *Lacere*, quod surparunt quidam inter antiquos. loss. MS. Sangerm. n. 501. *Lecera*, *Seductio vel occulta blanditio*.

CH. Foedus Edwardi et Guthurni Legum, apud Spelman. *Habeant se mnes in Flokesmoth, et in Shiremoth, t in Hundred, et in Wapentac, et n Trething, et in Lech, secundum onsuetudinem patriarum et prouinciarum.* Vbi *Lech* idem quod *Lath*, d est *Lastum*.

ECHITVS, pro *Lecythus*, in Gloss. d Doctr. Alex. de Villa - Dei.

CHVGVILLA, Hisp. parua lactuca; nde pro quodam ornatu vestis parae lactucae formam vtcunque referente vsurpatur in Concilio Limae n. 1582.

CNA, planta palustris, Gall. *Nenuphar*. Charta an. 1436. apud Ludewig. to. 4. p. 307. *Dinastae de Anuzelez, qui originem suam ex Kanicziis traxere, quique in suis insigniis uas nymphaeas albas, vulgo Lecnas, radicibus prodeuntes gerunt.*

CTARIA, V. mox.

CTARIVM, apparatus et instrumentum lecti. Formula Andegav. I. *Cido ibi bracile valente solidus tantus, toencas tantas, Lectario ad lecto vestio valente solidus tantus, etc.* Regula S. Fructuosi c. 4. *Quicquid in vestimentis, calceamentis, vel Lectariis Monachorum vetustum fuerit .... auperibus erogetur.* LECTARIA, eminino genere. Formulae veteres ignonii c. 37. *Tantas lectarias condignas ad lectos.* Perperam *lecturios* pud Lindenbrog. form. 77. pro *lectarios*; *Lectarios condignos ac lectos ntos.* LECTARIOLA, diminut. ita S. Walarici to. I. April. pag. 22.

CTARIVS, lectorum artifex, conector, κλινόποιος, in Gloss. Graec. at. V. *Lectarium*.

CTERIA. (1) Forte lectica, species vehiculi, Gall. *Litiere*. Compus an. 1333. *Item pro vna lecteria cta pro domina Dalphina, taren. VIII.* (2) Stramentum pecuarium foeno et paleis, quod vice lecti t, vnde vox *Litiere* Gallis, *Lettiera* Italis. Charta an. 1107. apud Stephanot. to. 4. Antiq. Pictav. MSS. pag. 632. LITERA, eadem notione. Monasticum Anglican. to. 2. p. 32. LITERIA. Charta fundat. Prioratus Montis Guidonis a Iuhello D. Meduanae an. 1198. (3) † Lectri fulcrum, fulcimentum, Ital. *Lettiera*. Stat. Astae collat. VI. V. *Lectica*.

LECTERITVM, V. *Lectritum*.

LECTICA. (1) Lectus. Guidonis Disciplina Farfensis c. 22. (2) Feretrum, quo defuncti cadaver effertur: in lecticis enim ac lecticulis elata honestiorum cadauera pluribus docuit Io. Kirchmannus lib. 2. de Funerib. Roman. c. 9. S. Hilarius Arelat. in Vita S. Honorati pag. 32. I. Edit. Maxime vero ita appellabant Sanctorum feretra, quae in Ecclesiis colenda exponebantur. Helgaudus in Roberto Rege Franc. (3) † Idem quod *Lecteria* 3. in Stat. Fuxens. a. 1457. (4) † *Leçon*, in Glossar. Lat. Gall. Cod. 7692.

† LECTICALIA, lecti apparatus, in Stat. S. Vict. Paris.

LECTICALIS, *qui lectulos facit*, in Gloss. Isid. et in Glossario Sangerman. MS. n. 501.

LECTICARIA, praedium, ad quod lectica peruenitur. Anastasius Bibl. in S. Had. pag. 111.

LECTICARIVS. (1) Qui mortuos in lecticis efferebant, de quibus Nouella Iustiniani 43. V. Vitam S. Alexandri Acoemeti Abb. c. 6. n. 41. (2) † Lectorum opifex, in Glossar. Gall. Lat. Cod. 7684.

LECTICIVS PORCVS, lactens, Gall. *Cochon de lait*, in Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 46. Legendum *Lacticius*.

LECTICOCESSIVM, in Notis Tyronis pag. 158. vbi forte leg. *Lecticotectum*, κατάστεγον φορεῖον, quod *tectam* nude dici quidam volunt in Glossis Isidori: *Basterna, tecta manualis*: vel certe *Lecticapsum*, est enim *capsus* vel *capsum* eidem Isidoro lib. 20. *carruca vndique contecta*, ita vt *Lecticocapsum* medium tenuerit inter lecticam et capsum.

LECTICVLAE, inquit Durandus l. 5. Ration. cap. 2. n. 50. a quibusdam dictae diurnae lectiones in officiis Eccle-

Ecclesiasticis, quod breues sint, a pluribus vero Capitula, eo quod vt plurimum de Capitibus Epistolarum illorum dierum, quibus dicuntur, sumuntur. Haec siquidem post psalmos et antiphonas in singulis Horis dicuntur, prout statutum est in Concil. Agathensi.

LECTIFLORVM, collectio florum seu rerum praecipuarum et selectarum. *Chronica, quae dicitur Lectiflorum, quam composuit Gasthapinus Cremonensis*, in Opusculo Gualvanei Flammae apud Murator. to. 12. col. 1008.

LECTILE, *iuncetum*, in Glossis Lat. MS. Reg.

LECTIO. (1) Charta Henrici Regis Angliae tom. 4. Hist. Harcur. p. 1411. *Sicut teneo cum murdro et morte hominis, et plaga nichaim, et sanguine et duello et Lectione et aqua et rapto, et cum omnibus aliis regiis libertatibus.* Habetur *Lacone* to. 3. pag. 183. sed vtrobique legendum *Latrone*. V. *Lectiones*. (2) † Scriptura sacra, in Act. SS. t. 7. Iul. p. 238. (3) † Scriptum quoduis, in append. ad t. 3. Annal. Bened. p. 675. V. *Lectum*.

LECTIONARIVS. (1) Vel LECTIONARIVM, liber continens lectiones Ecclesiasticas, quem a S. Hieronymo compositum scribunt Honorius August. l. I. Gemmae animae c. 88. et Berno Augiensis l. de missa c. I. Maxime vero ita appellatur liber continens ex Epist. S. Pauli, quae ad missam leguntur. Anastasius in Benedicto III. PP. (2) Qui crebro legit. Alexander Iatrosophista MS. l. I. Passionum: *Ego quidem vidi quendam Lectionarium incurrisse hanc passionem*, scil. epilepsiae.

LECTIONES. (1) Excerpta ex SS. Patribus, quae in singulis horis tam nocturnis, quam diurnis dicuntur: ita vero appellantur, quia non cantantur, vt Psalmus et Hymnus, sed leguntur tantum: illic enim modulatio, hic sola pronuntiatio quaeritur. Ita Durandus lib. 5. Ration. c. 2. n. 43. (2) Auctoritates, allegationes, testimonia Iurisconsultorum, legum, quae adducuntur ad confirmandam aliquam sententiam. V. Iac. Gothofredum ad l. 9. Cod. Th. de Infirm. his quae sub tyr. (3) V. *Lectio*.

LECTIS, *filia fratris*, apud Papiam, pro *Neptis*. V. *Leptis*.

LECTISTERNIVM, lecti apparatus et instrumentum, vel lectus ipse. Papias: *Puluinus, priuati hominis ceruical: puluinar vero Principum: vel Lectisternium, quod sternebatur in templis.* Io de Ianua: *Lectisternium, Lectus stratus et praeparatus, vel locus in quo lectuli sternuntur, i. praeparantur, vel locus in quo homines sedere vel iacere consueuerunt.* Vita S. Geremari Abbat. c. 4. *Consilium inter se acceperunt, vt cultellum sub Lectisternio ponerent.*

† LECTISTERTICIVM, stramentum pecuarium ex feno et paleis, Gall. *Litiere*, t. 2. Monum. sac. antiq. p. 339. V. *Lecteria* 2.

LECTISTITIVM, *Statio lecti*, in Gloss. Isid. Graevius emendat: *Lectisternium, Stratio lecti*.

LECTITARE TERRAM, terram pro lecto habere, humi iacere. Matt. Mafius in Vita S. Gerii, to. 6. Maii pag. 160. *Gerius nimia oppressus et grauatus infirmitate . . . terram Lectitauit, a qua surgere non potens, etc.*

† LECTILVAGIVM, lactis venditio, in Ch. Ms. a. 1346.

LECTIVM, *analogium super quo legitur*, in Amalthea. Lege et vide *Lectrinum*.

LECTOR. (1) Secundus gradus Ordinis Ecclesiastici. Marcellinus Comes de Ioanne Chrysostomo: *Ioannes Antiochiae natus, ibique a Melesio eiusdem ciuitatis Episcopo, eodemque Confessore, Lector Ecclesiae ordinatus, per singulos officii gradus ascendit.* *Lectorum* munus erat *Lectiones pronuntiare, et ea quae Prophetae vaticinarunt, populis praedicare*, vt est apud Isidorum Iuniorem in Epist. ad Luitfredum: praeterea Lectiones desumtas ex Euangeliis et Epistolis S. Pauli, vt colligitur ex S. Cypriano Ep. 33. et 34. (2) Cancellarius, Scriba, Notarius. Charta 69. apud Goldastum: *Ruodo laicus Lector scripsi. Clericus et Lector*, in Charta 77. (3) Praeceptor, in Monasteriis. Ethelwolfus

thelwolfus de Abbatibus Lindisfarnensibus saec. 4. Bened. part. 2. p. 320. Hodieque apud Monachos plerosque viget nomen *Lectoris* ad Professorem Philosophiae ac Theologiae significandum. V. *Lectura* et *Legere*. (4)

LECTOR, in Ecclesiis Cathedralibus, cuius dignitas *Lectoria* nuncupatur in Historia Episcopor. Autissiodor. c. 59. *In majori, scilicet cathedrali, Ecclesia, praeter alia quae ibi provide fecit, vel liberaliter contulit, Lectoriam et Succentoriam, per quas totum in legendo, cantandove servitium dispensatur . . . reditibus ampliavit.* Vbi potius dici videtur is, qui legenda in choro disponebat; at secus aliis in Cathedralibus; Lector enim dicebatur Theologus Professor, quem vulgo *Theologal* appellant Galli: id patet ex Bulla Innocentii PP. an. 1353. to. 2. Hist. Eccl. Meld. p. 229. vbi Lectoris officia describuntur. V. *Lectoria*

LECTORARIUS, *lector*, ἀναγνώστης, apud veterem Interpretem Concilii CP. Agapeto PP. act. 1. et Concilii CP. sub Menna act. 5.

† LECTORATA, modus agri. Ch. a. 1015. t. 2. Hist. Occit. Prob. p. 7. *Tres lectoratas de episcopali prato.*

LECTORATUS, lectoris dignitas et officium, in Concilio Braccarensi an. 563. c. 20. et apud Martinum Braccarensem c. 42. necnon in Bulla Innocentii PP. an. 1353. to. 2. Hist. Eccl. Meld. pag. 229.

LECTORIA, officium Lectoris seu Professoris Theologiae in collegiis Canonicorum. Epitome Constitutionum Eccl. Valent. to. 4. Concil. Hispan. p. 184.

LECTORIALE, idem quod *Lectorium* 1. Gillebertus Lunicensis Episcopus de Vsu Ecclesiastico: *Absconsa etiam sub candela, et Lecturiale sub libro. V.* Puricellum in Basilica Ambrosiana p. 1093.

† LECTORILE, idem, in Inuent. Ms. Thes. Sed. Apost. a. 1295.

LECTORILIUM, vt mox *Lectorium* 1. Laudes Papiae apud Murat. to. II. col. 41.

† LECTORINUM, idem, ap. Murat. t. 4. Antiq. Ital. p. 863.

LECTORINUS, f. pannus quo tegitur et ornatur *Lectorium*. Annales Mediolan. apud Murator. to. 16. col. 810 *Lectorinus unus sametini albi; planeta una drappi ultramarini fodrata zandali nigro.*

LECTORIUM. (1) Analogium, ambo, pulpitum, in quo legitur in Ecclesia. S. Audoenus in Vita S. Eligii, ex Edit. Duchesnii: *Lectorium quoque et ostia diligenter auro vestivit.* LECTORIOLUM, in Vita S. Basoli c. 22. (2) Lecti apparatus vel lectus ipse. Statuta an. 1359. apud Baluzium to. 2. Hist. Arvern. p. 860. V. *Lectarium*.

LECTRALE, vt infra *Lectuale*, ni sic ita legendum. Institutio Ordinis Vallis-Scholarium an. 1215. to. 4. Gall. Christ. Instrum. col. 200. *Habebunt Lectralia culcitris et linteis carentia, dormientes succincti tunica et calceati caligis.*

LECTRICIUM, pulpitum, analogium. Aegidius Aureaevallis Monach. in Radulpho Episcopo Leodiensi c. 53.

LECTRICUM, pro *Lectricium*. Ordinarium Canonicorum Regul. ad calcem libri Iohan. Abrinc. de Offic. Eccl. p. 267. Edit. 1679.

LECTRINUM, eadem notione, Gallis *Lettrin*. Brompton. LECTRINUM, in Charta an. 1247. in Hist. Monast. S. Mariae Suession. D. Mich. Germani p. 454.

† LECTRITUM, idem, in Ordinar. Ms. S. Petri Aureae-vall.

LECTRIX, quae legit. Alcuinus Poem. 3.

LECTRUM. Glossae Isid. *Lectrum, analogium super quo legitur.* Eaedem Glossae: *Pulpitum, analogium, lectrum.*

LECTUALE, instrumentum lecti, proprie *stragulum*. Possidius in Vita S. Augustini c. 22. *Vestis eius et calceamenta et Lectualia ex moderato et competenti habitu erant.* LECTUOLUS, idem. Charta Aldegastri an. 781. apud Sandovallium.

LECTUALIS MORBUS, quo quis in lecto detinetur, κλινικός. V. Salmasium ad Histor. August. p. 57.

LECTUARIA, V. *Electuaria*.

LECTVARIVM, idem quod *Lectuale*, et *Lectarium*. Gregor. Turon. de Vitis Patr. c. 6. *Lectulum sancti Sacerdotis expetiit, in quo decubans, a lectuaria ipsa apertus paululum obdormiens, ita sanatus est, etc.* Legendum forte pro *a lectuaria*, nude *lectuario*. Testamentum S. Ardii: *Boues, porcos, Lectaria, vtensilia, etc.* V. *Lectarium*.

LECTVLA, V. mox in *Lectus*.

LECTVLVS (1) V. in *Lectus 1.* (2) † Pala, Gall. *Chaton*, quod in ea iaceat gemma. Acta SS. t. 7. Sept. p. 806.

LECTVM, charta, scriptura, sic forte dicta, quod palam lecta fuerit ad confirmationem. V. *Lectio 3.* Charta Agoberti Carnot. Episc. to. 4. Annal. Bened. p. 751. *Quod etiam vt inconcussum et irrefragabile in saeculum perseueret, in Capitulo Dominae nostrae Virginis perpetuae Mariae, coram Canonicis nostris, quibus praesentauimus illud Lectum, testimonio cunctorum approbatum et corroboratum est.*

LECTVMSTRATVM, lectisternium. Gregorius M. lib. 7. Ind. I. Epist. 6.

LECTVOLVS, V. *Lectuale*.

LECTVRA. (1) Lectio, Gallice *Lecture*. Charta an. 1454. ex Schedis D. Lancelot. (2) Ars vel actus legendi seu docendi scientias. Litterae an. 1340. to. 2. Hist. Dalphin. p. 424. (3) † Habilitas ad legendum, in Act. Ms. capit. eccl. Lugdun. (4) † Commentarium et praesertim iuri illustrando scriptum; quod ex diurnis Iurisconsultorum lectionibus componatur, Gall. *Lecture*. Testam. Ms. a. 1329.

† LECTVRIRE. Glossar. Prov. Lat. Cod. 7657. *Legir*, *Prevo legere*. *Lecturire*, *desideratiuum*. Vtitur Sidon. l. 9. ep. 7.

LECTVRIVM, vt *Lectuarium*, V. in hac voce.

LECTVRIVS, V. *Lectaria*.

LECTVS. (1) Feretrum, in quo defunctorum cadauera efferuntur tumulanda, apud Iulianum Antecessor. Constit. 53. vbi etiam *maximorum, vel deauratorum lectorum* fit mentio, in quibus ad maiorem pompam deferebantur magnatum ac procerum cadauera, quique in scheuophylacio Ecclesiae asseruabantur. Etiam feretrum, in quo Sanctorum corpora quiescunt, apud Adreualdum de Miraculis S. Benedicti c. 29. LECTVLVS. Descriptio Ecclesiae Gemeticensis: *Introrsus domus alma fulget, habitantibus digna, ab Euro surgens Ecclesia, crucis instar erecta: cuius apicem obtinet alma virgo Maria, ante altare faciem lectuli condense beatissimo Filiberto, pictum gemmarum lumine, comtum auri et argenti congerie.* Hunc in locum adnotat Mabillonius lib. I. de Liturg. Gallic. cap. 8. n. 3. *Lectus* seu *Lectulus* vocabulis aliquando altare, aliquando sanctum tumulum significari. In Actis S. Anstrudis Abbatissae Laudun. n. 33. saec. 2. Benedict. p. 983. Adalfinda, quae ei successerat, caelitus admonetur, *vt lectum citius faciat aedificari*: quod cum ab alia Sanctimoniali, cui id reuelatum fuerat, audisset, *intellexit Lectum illum significare altare.* At in Actis S. Trudonis n. 25. ibid. p. 1084. Quidam *ante Lectum piissimi patris*, id est ante eius tumulum, se prostrasse dicitur: quo sensu passim apud auctores mediae aetatis reperitur. Hinc conficit Vir eruditus omnino dici posse, *Lectulum* hoc loco esse mensam ipsam altaris, cuius summa pars altare appellatur ab hoc Auctore, qui saeculo septimo florebat. (2) Testamentum Saurae de Medullione vxoris Petri Izoardi Domini de Aysio an. 1286. to. 2 Hist. Dalphin. p. 61. *Imprimis eligo mihi sepulturam in cimiterio Fratrum Praedicatorum de Auenione, vbi relinquo lectum meum honorifice ornatum et completum condecenter.* Hic obseruat Cl. Historicus consuetudinem hanc olim obtinuisse, praesertim apud nobiliores matronas, vt Lectum suum omnibus ornamentis instructum Ecclesiis, in quibus sepeliebantur, legarent, ad instar virorum, qui saepius equum, arma aliosque suos apparatus bellicos Ecclesiis largiebantur, eumque vsum ita deinceps inualuisse, vt ab Ecclesiasticis viris tanquam debitum exigeretur, atque inter Ecclesiae redditus annumeraretur: hinc lecti ali-

quandò pecunia redemti. LECTOS RHETORVM, seu Curionum decedentium sibi *de consuetudine* arrogasse archidiaconos et Archipresbyteros in diaecesi Turonensi, docemur ex Concilio Andegauensi an. 1365. cap. II. quo id iuris lecti ad certam pecuniae summam redigitur. LECTVS OBSEQVIORVM, mausoleum seu lectus ad pompam funebrem ornatus. Extractum Computi an. 1334. to. 2. Hist. Dalphin. pag. 282. † LECTVS MORTALIS, quo quis moriens iacet, Germ. Todbett. Assiss. ap. Cadom. a. 1254. † LECTVS PARTVS, in quo puerpera iacet, Germ. Kindbett. Ch. Ms. a. 1207. † LECTVM MARITI OBSERVARE, vel LECTVM SVVM CVSTODIRE, dicitur vxor, quae fidem priori marito datam servat, ad secundas nuptias non conuolando. Ch. a. 1113. in Delic. erud. LECTVS PLVMALIS, *Lit de plume*, Gallis, in Legibus Burgor. Scoticor. Cap. 125. §. 1. LECTVS, VESTITVS, omnibus ornamentis instructus. Formulae Andegau. art. 53. LECTVS, *ás*, in Actis Monasterii Murensis, si tamen librarii mendum non est, apud Eccardum, in Orig. Habsburgo-Austriac. p. 221. (3) Alueus, Gall. *Lit d'une riviere*. Chron. Parmense adud Murator. to. 9. col. 789. *Flumina Episcopatus Parmae creuerunt et exierunt de Lectis suis.* Recurrit ibidem col. 792. (4) † LECTVS IVSTITIAE, Gall. *Lit de Justice*, tribunal iudiciarium cui Rex praeest. Anest. Ms. a 1416. (5) † Pluteus precatorius, vel tapes super terram stratus, in Pontif. Senon.

† LECVM, f. operculum. Ch. a. 1438. t. 3. Hist. Nem. Prob. p. 260. *Duae pitalfae cum leco.*

† LECZTA, tributum pro mercibus, i. q. *Lesda*. Ch. Ms. a. 1317. V. *Leudis* 3.

LEDA. (1) Praestatio, tributum, V. *Leudis* 3. (2) LEDA vel LETH, tertia pars Comitatus, apud Anglos, alias *Trithinga*, continens 3. vel 4. hundredas siue centurias. Foedus Alvredi et Godwini Regum: *Sint omnes .... et in Frigiâ iuxta conditiones et professiones suas, et in Folkesmoth, et in Schiremoth, et in Hundred et in Wapentac, et in Trething, et in Leth secundum consuetudines patriarum et prouinciarum, et comitatuum Regni.* Alias *Lech* habetur. Leges Edwardi Confess. c. 34. quod inscribitur *de Trithengis et Ledis*: *In quibusdam vero prouinciis Anglice vocabantur Leth, quod isti dicunt Trithinge.* V. *Lastum*, *Trithinga*. (3) Charta Bustachii D. de Campainies in tractatu Bononiensi, in Morinis, ann. 1216. in Chronic. Andrensi. *Dedi totam partem mei resci ... iacentem inter marescum de Gisnes et marescum S. Wilmari de nemore, ultra Ledam de Gisnes, ab orientali parte ipsius Ledae, etc.* Alia anni 1136. in Probat. Hist. Guinensis. *Terram, alnetum, paludem, quae iacent inter Ledam de Alarderbroc et slusam molendini praedicti Comitis, etc.* Vbi *Leda* videtur esse via latior, Gallis *Lée*, quomodo in filuis semitas grandiores etiamnum vocamus: vnde denique *la lée*, perperam postmodum *allée*; pro *la lée*, semita in hortis et siluis dicta. Vel potius Germ. Lande, ager incultus, desertus: († Aquaeductum, seu canalem quo aqua deriuatur, hac voce interdum significari colligitur ex Ch. in Suppl. ad Miraeum p. 763. *Aquae ductus qui vulgariter dicitur Leda.*) LADA, simili significatu. Monasticum Anglic. to. 1. p. 854. *Vnde placitum fuit inter eos in curia domini Regis, scilicet quod omnes Laedae quas Monachi de Saltreia fecerant in illo marisco, obstupabuntur: excepta illa magna Lada, quae vadit de bi istlesmare, versus Saltreiam, quae remanebit aperta, per quam ipsi Monachi de Saltreia adducent lapides et caetera necessaria ad constructionem Monasterii sui, etc.* Charta Edwardi Confessor. in lib. Ramesf. Sect. 102. *Ex parte scilicet orientali ipsius Ladae, vsque ad locum qui dicitur Gangstede.* Vbi *Lada* non est canalis ad deriuandam aquam e paludibus, vti censuit Spelmannus, quod satis ex loco proxime laudato

dato colligitur. LEIA, eadem notione, in Monastico Anglic. tom. 2. pag. 483. *De dono Algenae . . . terram de bosco, longam Leyam, curtam Leyam, Croftam Harduini, etc.* Charta Philippi I. Regis Franc. in Tabular. Ferrariensi: *Brancas etiam de Leia quantum necesse fuerit ad focum Monachorum.* Vbi *Leia* accipitur pro sylua caedua. LIA, simili pariter significatu, in Charta Ioh. de Lacy, Constabularii Cestriae apud Spelmannum. *Confirmaui Deo et S. Iohanni Hospitalis Hierosol. . . 22. acras terrae in villa de Attancotes, infra Lias diuisas, scilicet de orientali latere de Stonwood vsque ad semitam, quae, etc.* Hinc *Laier les bois* in Consuetud. Aurelian. cap. 1. art. 82. est siluam per vias diuidere: *Laie* in aliis pars syluae viis suis definita: vnde *S. Germain en Laie*, id est in ipsis syluis situm suburbanum, non vero a *Letis* populis, vti opinatur Iacobus Gothofredus ad l. 22. Coel. Th. de Veteranis. Vide Consuetud. Lodunensem c. 13. art 3. At *Laiam* pro caeduo vsurpare videtur Charta fundationis Collegii Canonicor. in Ecclesia Parochiali Escoiarum dioecesis Rotomag. in Ingeranno de Marigniaco mense Ian. an. 1310. ex 47. Regesto Tabularii Regii n. 64. *Insuper de praedictis Canonicis videlicet cuilibet II. quadrigatas bosci seu buchiae pro ardendo, videlicet quamlibet quadrigatam ad 3. equos percipiendo anno quolibet in foresta de Basquevilla iuxta boscum caeduum, siue Layam, quae fuit nouissime mensurata.* (4) Femina seruilis, V. in *Litus*.

LEDDA, LEDDIS, mulcta vel tributum, V. in *Lendis* 3.

LEDGRAVIVS, vel LEIDGRAVIVS, comes, *Ledae* praepositus, praefectus, ex *Led*, de qua supra, et *Greve* praefectus. *Leidgreuii*, in Legibus Henrici I. cap. 8.

LEDIA, mulcta vel tributum, V. *Lendis*.

† LEDIVM, idem, t. 8. Ordin. reg. Fr. p. 109.

LEDO, LEDONA. Gloss. Isidor. *Ledo, maris aestuatio.* Papias: *Ledona, aestus maris dicitur.* Alibi: *Euripus, est deductio maris, vel aquarum, quod fit secundum crementum, vel decrementum Lunae: et maius, Malina; minus, Ledona vocatur.* Glossarium Saxon. Aelfrici: *Ledona, Nepflod, vel Ebba.* Vocis postremae notionem mox indicat idem scriptor: *Accessus, Flod. Recessus, Ebbe.* Sic fallitur Ioannes de Ianua, qui Ledoni adscribit quod Malinae fuit: *Ledo, onis fem. gen. i. maris exundatio, sicut Malina est eiusdem retractatio, et dicitur a laedo, dis.* Beda de Natura rerum cap. 28. *Aestus crescentes Malinas decrescentes autem placuit appellare Ledones.* Glaber Rudolfus lib. 3. Hist. cap. 3. *Cuius etiam maris* (Oceani) *excrementum Malinas, decrementum quoque Ledones nuncupant.* Simeon Dunelmensis, de Gestis Regum Anglic. ann. 793. *Lindis dicitur flumen quod excurrit in mare, duorum pedum altitudinem habens, quando Ledon fuerit, id est, minor aestus, et videri potest; quando vero Malina fuerit, id est maior aestus maris, tunc nequit Lindis videri.* Est igitur *Ledo*, seu *Ledona*, aestus maris languidior, qui per 4. paene dies, tam ante, quam post secundam atque vltimam Lunae quadraturam, mense vnoquoque accedit, cum certis diebus languidius et minore aquarum tumulo terrae oras adlambit, *Malinae* contrarius, quae fit cum effusius et maiori aestuum quantitate in littus proruit et effunditur. De vocis *Ledo* vel *Leduna* etymo variae sunt scriptorum sententiae. Iosephus Scaliger l. 2. de Emendat. temp. p. 170. et Spelmannus *Ledunam* a Saxonico *Leid*, quod est *Lenis*, deducunt, quod *Leduna* tempore mare lenius appareat: idque eliciunt ex Beda l. de Rat. temp. c. 15. qui ait veteribus Anglis *Lidam* vocari menses, Iunium et Iulium, quod sint *blandi et nauigabiles, et in vtroque mense et blanda sit serenitas aurarum, et nauigari soleant aequora.*

LEDORIA, conuitium, ex Gr. λοιδορία. Ioan. Sarisb. Epist. 212. V. in *Lada* 1.

LEDVNA, V. supra in *Ledo*, *Ledona*.

LEDVS, seruus ascriptitius, V. *Litus*.

LEES, pascuum, a Saxonico *Leswe*: quod idem significat. Antiquit. Ambrosden. ad ann. 1325. *Dimidia area hi Lese - mor - side iuxta terram domini de Bigenhull.*

† LEFFRVS, f. ager pascuus. Ch. Msf. Ludou. a. 1226. *Quittauimus partem — in colle — et haiam et leffros quos habebamus ibidem.*

LEGA. (1) Locus. Lelando, *Hurstlega*, *Locus sylvestris*, *Hyrst* enim Saxonibus est sylua. (2) Gradus, bonitasque metallorum, Gall. *Aloy*, *Alay*. in Articulis super Cartas editis an. 28. Edw. I. cap. 10. Decreta Alberti Regis Hungariae. *Cudantur obuli in eadem Lega, qua ipsi maiores denarii cudantur.* V. *Lex.* (3) LEGA pro *Leuca*, Gall. *Lieue*. *Piscatio per Legas tres*, in Tabulario S. Vitoni Virdun. (4) Vox Ital. Gall. *Ligue*, foedus, societas, induciae, pax. Chron. Dominici Gravinae apud Murator. tom. 12. col. 570.

† LEGAIA, mensura itineraria, i. q. *Leuca*, in Chartul. L. Sulpit. Bitun.

LEGALIS. (1) In Iure Anglicano dicitur, qui stare iuri idoneus est, cui opponitur *Exlex*, *vtlagatus*. Papias: *Legalis, rectus, talis qualem lex praecipit.* Brito in Vocab. *Legalis* qui legem seruat et fidem. Gallis *Leal* pro *fidelis*. Leges Edwardi Confess. cap. 19. *Expurgent se iudicio Dei, quas si clementia Dei et innocentia sua saluauerit, remaneant legales cum dotibus suis et maritagiis.* LEGALES ANTIQVI HOMINES, aetate, fide et probitate laudabiles, quorum auctoritas plurimum valet. Charta ann. 1181. apud Lobinell. to. 2. Hist. Britan. col. 134. (2) Legitimus, iuxta leges. *Legale concannium*, seu *concambium*, legitima permutatio, in Chartulario S. Sulpitii Bituric. fol. 14. *Legalis haeres*, *Legalis vxor*, in Charta an. 1034. ex Archiuo S. Victoris Massil. *Legalis moneta*, proba, legi consentanea, in Charta an. 1345. apud Madox Formul. Anglic. pag. 32. *Legalis Filius*, legitimus, in Tabulario Prioratus Paredi f. 57. *Si Filium Legalem non habuerit.* LEGALES MILITES, V. in *Miles*. LEGALES PLAGA, *Plaie Lejau*, in Consuetud. S. Seueri tit. 18. art. 1. 2. V. *Plaga*.

LEGALITAS. (1) Probitas, ratione cuius quis iuri stare potest, idoneus est, ac legalis. Hugo Flauiniacensis in Chron. pag. 257. LEGALITATEM SVAM REDIMERE, in Legibus Canuti Regis, §. 34. dicitur Iudex qui prauo iudicio edito exlex legalitatem redimit seu idoneitatem, mulcta definita Regi exsoluta. V. *Lagam redimere*. (2) Fidelitas, fides, probitas. S. Bernardus Epist. 39. ad Theobald. Comitem Campaniae ann. 1127. *Non quidem pro ipsorum iure precor; in tantum quippe de vestra iustitia et Legalitate confidens, vt nec hosti vestro in vestra curia placitanti de suo iure timendum esse existimem.* Codex Legum Normann. cap. 13. apud Ludewig. to. 7. pag. 177. *Ligantiam autem siue Legalitatem de omnibus hominibus totius prouinciae debet habere, id est, fidelitatem ei debent omnes*, V. *Fidelitas*. (3) Gradus bonitasque monetae. Charta Galteri Archiep. Senon. ann. 1231. *Comes in Ciuitate Autissiodorensi non poterat facere cudi monetam nisi ad pondus etc. Legalitatem XVI. solidorum et VIII. denariorum.* V. *Lega* 2.

LEGALITER. (1) Legitime, iuxta leges, regulariter. Senatori lib. 4. Epist. 37. (2) Fideliter, Gall. *Loialement*. *Legaliter et fideliter*, in Charta ann. 1311. apud Murator. to. 10. col. 370. V. *Legalitas* 2.

LEGALIVS. Placitum ann. 862. inter Instrum. nouae Hist. Occit. to. 1. col. 114. *Ego exinde scripturam emtionis habeo, exactorem nomine Petrone, qui ipsas res in Legalios auctorisare debet.* Id est iuxta leges, vt ex similibus loquendi formulis coniecto.

LEGARE. (1) pro *Ligare*. Leges Rotharis art. 377. to. 1. Muratorii part. 2. p. 47. (2) Includere. *Lapidem preciosum . . . auro. Legatum vel non Legatum*, in Litteris an. 1391. apud Rymer. tom. 12. p. 460.

LEGARIOL. Charta Philippi Fr. Regis an. 1215. apud Labbaeum Miscell. pag. 641. *Praedictis etiam hominibus ad firmandum castrum reddamus pallum*

lum et Legariol, et debent auxilium ad adducendum ramentum ad faciendum capitale aedificium domini de Nanancourt rationabiliter, quando opus erit, et erunt submoniti. Legendum *Le gariol* distinctis vocibus, vt *le* articulus sit, et *Gariol* idem quod supra *Garrolium*, repagulum, vt ibi coniectatum.

LEGARIVM, legumen. *Legarii sextarium*, in Charta an. 1070. ex magno Chartulario S. Victoris Massil. Varro de Re Rustica l. 1. *Serendum viciam, lentem, circerculum, eruilam, caeteraque, quae alii legumina, alii, vt Gallicani quidem, Legaria appellant.*

LEGATARIAE CHARTAE, quibus res ac praedia Monasteriis et aliis *legantur*, ac donantur. Fulcuinus de Gestis Abbatum Lobiensium cap. 4.

LEGATARIAE EDITIONES, testamento mandatae apud Tertullianum de Spectaculis capite 6.

LEGATARIVS. (1) Legatus, missus, πρεσβευτής. Ita *Legatarium* reddit apud Theophanem auctor *Miscellae*. Lex Ripuarior. tit. 65. §. 3. *Si quis Legatarium Regis vel ad Regem, seu in vtilitatem Regis pergentem hospitio suscipere contempserit, etc.* LEGATORIVS, Walafrido Strab. in Vita S. Galli Abbatis cap. 8. (2) Executor testamenti, in 1. Testamento Widradi Abbatis Flauiniacensis: *Perinlaster vir Amalsindo quem in hac pagina testamenti nostri Legatarium institui.* LEGATARIA, executrix testamenti, apud Ludewig to. 1. p. 278.

LEGATIA. (1) Districtus Legati, intra quem iurisdictionem suam exercet, apud Matth. Paris ann. 1217. et Bromptonum an. 1214. (2) Pecuniae quaedam, seu potius vinculum, ligamen, modica pecuniae summa sic asseruata. Acta LL. t. 5. Aug. p. 853.

LEGATIO. (1) Munus et Officium Legati. Chronicon Reichersperg. an. 936. LEGATIO LIBERA, cum Legatus omnimoda auctoritate eius a quo mittitur, gaudet, in Cod. African. cap. 93. 94. (2) Prouincia vbi Missi dominici Legatio obitur, quae et Missaticum dicitur in Capitul. 3. ann. 812. cap. 7. (3) Epistola formata. Concilium Rotomagense an. 1050. c. 9. *Vt Episcopus alterius dioecesis Clericum, nisi sub Legatione aut probabilibus signis ordinare praesumat.* (4) Munus, donum, Gall. *Present*. Gesta Consulum Andegau. tom. 10. Spicil. Acher. p. 414. *Venite ergo ad donationis confirmationem, ad benedictionem et ad nuptiarum celebrationem domini dominaeque vestrae, et facite Legationem eis; quod et factum est.*

LEGATIVVM, legatorum viaticum. Vlpianus lib. 2. Dig. de Legationibus.

LEGATOR, legatus, missus. Litterae Iohannis XI. PP. in Histor. MS. Monasterii S. Cypriani Pictau. p. 49.

LEGATORIVM. Vgutio: *Pulpitum, analogium, legium, lectrum, Legatorium, in quo publice legitur.*

LEGATORIVS. (1) Missus, V. *Legatarius* 1. (2) Legatarius, cui aliquid testamento legatur, et donatur. Gall. *Legataire*. Testamentum an. 1317. tom. 2. Histor. Dalph. p. 154. V. *Legatarius*.

LEGATRIX, precatrix, quae pro alio intercedit. Acta SS. to. 2. Aprilis pag. 803.

LEGATVM. (1) Edictum Philippi Aug. Fr. Regis ann. 1219. tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 38. *Si mulier sine herede decesserit, parentes ipsius mulieris non participabunt cum marito suo, ex hiis quae ipsa et maritus suus simul acquisierunt, dum ipsa viveret, in mobilibus, nec in tenementis, ymo quiete remanebunt marito ipsius mulieris, saluis rationabilibus Legatis ipsius mulieris. Parentibus vero mulieris accedet id quod ipsa secum attulit in matrimonium, saluo Legato suo, quod ipsa potuit facere per ius.* Editor de Lauriere Legatum hic interpretatur Res in vsus pios testamento relictas. V. *Intestatio* et *Mortuarium*. (2) † Pars decimae, vt videtur, quam percipiebat is, qui ligandis manipulis vincula ministrabat. Ch. a. 1263. in Chartul. Lingon. V. *Tractus* 2.

† LEGATVRVS. ligamentum, zona, Ital. *Legatura*. Acta Ms. notar. Senens.

LEGATVS, idem qui *Missus*, seu qui in Prouincias a Principe ad exercenda iudicia mittebatur. Annales Franc. Tiliani ann. 799. *Legatos regios qui tunc ad iustitias faciendas apud eos commorabantur, comprehendunt.* LEGATVS, pro nuntio priuati alicuius hominis. Occurrit in libro Rames. Sect. 265. LEGATI A LATERE, seu Apostolici a Romano Pontifice in Prouincias cum amplissima auctoritate delegati, quae eiusmodi est, vt toto legationis tempore non secus ac Pontifex ipse, honorentur, et suprema in rebus Ecclesiasticis potestate gaudeant, et ad Apostolicam sedem factas appellationes ipsi iudicent, vt est in cap. 1. extr. de officio Legati. Generatim porro *a latere mitti* ac delegari quiuis Legati dicuntur, qui ex Familia mittentis sunt. Possidius in Vita S. Augustini cap. 13. *Propter quod perficiendum etiam a suo latere . . . ad Africam Iudicem miserat.* Gregorius M. lib. 12. *A quo cum veneritis, quem a Latere nostro transmiserimus, eas possit accipere.* V. *Lateralis.* LEGATI NATI, Archiepiscopi vel Episcopi, qui iure Legatorum Apostolicae Sedis in suis dioecesibus ac prouinciis gaudent. Bulla Vrbani PP. ann. 1378. de Cantuariensi Archiepiscopo. LEGATVS IMPERII, qui alias Vicarius. Exstat Ottonis Imp. Diploma ann. 1209. apud Corium in Historia Mediol. part. 2. quo Wolphgero Patriarchae Aquileiensi legationem totius Italiae committit, vbi haec habentur: *Volentes quod ipse vice et loco nostro et Imperii Legati, et quidquid ipse sibi de honore nostro et Imperii tractauerit nos per omnia firmus habituri.*

† LEGAVLVS, *lo gatto*, in Glossar. Lat. Ital. Ms.

† LEGEANCEA, sacramentum fidelitatis, quod domino vassallus praestat, i. q. *Ligentia.* Chron. Angl. Th. Otterbourne p. 240. V. *Legia* 3.

LEGENDA. (1) Vel LEGENDARIVS, liber acta Sanctorum per anni totius circulum digesta continens, sic dictus, quia certis diebus *legenda* in Ecclesia et in sacris synaxibus designabantur a moderatore Chori: vnde a Graecis *συναξάρια* appellantur. Beleus c. 60. et eo Durandus libro 6. Rat. cap. 1. n. 29. *Legendarius vocatur liber ille, vbi agitur de vita et obitu Confessorum, qui legitur in eorum festis, Martyrum autem in Passionariis.* Ioannes Neapolitanae Ecclesiae Cimeliarcha in Praefat. ad Vitam S. Ioannis Episcopi Neapolitani: *Et cum vita eius, et qualiter fuerit ad Episcopum assumptus et in eo laudabiliter conuersatus, in Chronica haberetur antiqua: nec tamen legenda, quae ad honorem eius in festiuitate sua legeretur, scripta aliquatenus appareret, etc.* (2) † *Anniuersarium — cum legenda seu matutinis mortuorum in vigilia diei obitus*, in Testam. Ms. a. 1363.

† LEGERARE, pro *Legatare*, legatum mittere, in Glossar. Lat. Gall. Cod. 7692.

LEGERE. (1) Docere, profiteri, Gall. *Enseigner, Professer.* Beda, in Epistola ad Egbertum: *Memini me hesterno dixisse anno, cum tecum aliquot diebus Legendi gratia in monasterio tuo demorarer, etc.* V. Supra *Lector.* (2) † Colligere, sacco condere, t. 4. Hist. Nem. Prob. p. 47. (3) † Idem quod *Legenda* 1. in Cerem. vet. Ms. eccl. Carnol.

LEGERGILDVM, mulcta irrogata ei qui fugitiuum seruum excipit, et cubile, quod Saxones *Leger-bedd* vocant, praebet. Leges Henrici I. cap. 11. Somnerus perperam scriptum putat, pro *Weregildum.*

LEGERWITA, V. *Lairwita.*

LEGEVS, pro *Ligius*, de quo infra, apud Rymerum to. 8. pag. 236.

LEGI HOMINES, pro *Legis homines*, hoc est, Legis Iudaicae Sectatores, perperam legitur, tom. 4. Anecd. Marten. col. 1142. vt satis patet ex dictis in Voce *Cagoti.*

LEGIA. (1) *Parua nauis.* Iohan. de Ianua Gallis *Alege.* In Gloss. Lat. Gall. *Legia*: *Nef, ou le gras de l'oreille.* At posterior significatio vo-

ei, *Legula*, conuenit. Ebrardus in Graecismo cap. 10.

Offis cartilago: Sed Legia dicitur auris

Cartilago tamen amborum dicitur esse.

Aurium Legulas dixit vetus scriptor. Adde Sidonium l. 1. Epist. 2. (2) Apud Gosselinum in Vita S. Werburgae. n. 12. idem est quod *Leuca*. (3) ✝ Sacramentum fidelitatis, in Ch. Ms. a. 1226. V. *Legeantcea*, et *Ligius*. (4) *Legia, teneritas aurium*, in Glossar. Prou. Lat. Cod. 7657.

LEGIAMENTVM, LEGIATIO, V. *Ligius*.

LEGIBILE, ἐυαναγνωςὸν, in Gloss. Lat. Graecis.

LEGIBILIS DIES, quo habentur scholae. Rob. Goulet in Compendio iurium et consuetud. Vniuersitatis Paris. fol. 4. Vo. V. *Legere*.

LEGIBILITER, ita, vt legi possit. In Actis SS. Iunii tom. 1. p. 266.

LEGICREPA, rabula, qui crepat leges. Varro Atacimus apud Fulgentium:

Legicrepae tundunt, latrant fora, classica turbant.

Supplem. Antiquarii: *Legiscrepa, νομοδίφας, Legisperitus.* Hinc emendandus Papias editus, qui legit *Legiorecar, Legisconsultor;* et MS. vbi *Legiprecar*.

LEGIDES. Pactum MS. inter Clericos Ecclesiae Lugdunensis, et Guigonem Comitem Forensem, ann. 1167. *Legides fori et feriarum communes, et clamores atque banni communes, exceptis Clericis et familiis eorum domesticis.* Forte pro *Leidae*, seu praestationes, V. in *Leudis*.

✝ LEGIETAS, i. q. *Legia* 3. in Ch. Ms. a. 1206.

LEGIFERI PROVINCIARVM, apud Suecos, non semel occurrunt in Erici Vpsalensis Historia Suecor. lib. 3. p. 57. 74. 79. 80. 96. 99. 111. 119. Horum districtus LEGIFERATVS dicitur lib. 2. pag. 44. etc. *Non aduertit patriae consuetudinem, et priuilegia regionis, quibus cauetur, ne Rex sine comitiua antiquitus designata, Legiferatum aliquem Regni intrare praesumeret.* *) *Legifer*, ein werntlich rechtsprecher, in Vocabul. Lat. Germ. a. 1477.

LEGILE, analogium, V. Ceremoniale Episcop. lib. 1. c. 11. vbi *instar Legilis* esse dicitur Presbyter, qui Episcopo sacra facienti de libro ministrat.

LEGILOQVVS LIBER, appellantur Capitularia, in versibus Ansegisi collectioni praescriptis in antiquis Codicibus.

LEGIMEN, electio. Vita S. Materniani, tom. 3. Aprilis p. 759.

✝ LEGIO, sacramentum, quo aliquod dictum seu promissum, quasi *legione*, firmatur et munitur. Ch. Ms. a. 1239. *Sub fidei legione quittauit.*

LEGIORECAR, LEGIPRECAR, V. *Legicrepa*.

LEGIRVPA, *qui legem rupit*, Martinio: recte Carmen de Laudibus Berengarii Aug. apud Muratorium to. 2. pag. 399. col. 1.

Vix propriis tetigit fines Rex ille verendus

Legirupis en Wido tubis redintua resumit.

LEGIRVPIO, eadem notione; παρανόμος, apud laudatum Martinium in Lexico.

LEGISCREPA, V. *Legicrepa*.

✝ LEGISDOCTVS, disciplina christiana eruditus. Ch. Ms. a. 1125.

LEGISTA, *qui docet leges, vel qui vacat legibus*, Vgutioni et Iohanni de Ianua; *Legistres* in Glossis Sangerman. Anonymi liber Reuelationum, cap. 21. *Iste autem suo tempore inter eos, quos Legistas et Decretistas vocant, peritissimus habebatur.*

LEGISTERIVM, ius, iuris et legum scientia. Ericus Vpsalensis lib. 6. Histor. Suecicae.

LEGITIMA. (1) Nude, pars haereditatis Legibus constituta, Gall. *La legitime*, Germ. Pflichttheil. Charta, ann. 1273. tom. 1. Histor. Dalphin. pag. 198. *Ita quod* (Anna filia Dalphini Guigonis.) *non possit aliquid plus in praedictis bonis et haereditate et terra dicti Domini, ratione Frareschiae vel Legitimae, vel Supplementi Legitimae.* (2) Forte Appendix, Gall. *Dependance*. Traditio Liodrici de Meckeriis pro Monasterio Sithiensi: *Dono igitur, donatumque in perpetuum esse volo legaliter per festucam, et andelaginem, rem proprie-*

proprietatis meae nuncupante Macheras . . . vna cum ipsorum locorum perniis, Legitimis et wadriscapis.

LEGITIMARE. (1) Legitimo connubio prognati ius spurio tribuere. Gall. *Legitimer*, Hispan. *Legitimar*. Iacobus Arragoniae Rex in Concilio Turiasonensi ann. 1229. (2) LEGITIMARE PONDERA ET MENSVRA, ea cum aliis authenticis collata comprobare, et legitima declarare. Statuta Arelact. MSS. art. 74.

LEGITIMATIO, *per subsequens matrimonium* inducta primitus fuit ex lege a Constantino M. lata, quam restituit Zeno I. Diui Cod. de Natur. lib. ac deinde Iustinianus Nou. 12. 84. 117. etc.

LEGITIMITAS, ortus, nascentia ex legitimo thoro. Statuta Eccl. Aurelian. art. 59. apud Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. col. 1279. *Inquirat Sacerdos . . . de Legitimitate sponsi et sponsae*. Alibi est actio, qua nothus declaratur legitimus. V. tom. 4. Concil. Hispan. p. 492. col. 1.

LEGITIMVS. (1) Ex Lege idoneus ad aliquid agendum, vel probus. Lex Longob. lib. 2. tit. 29. §. 1. *Hoc prospeximus vt intra X. annos non sit Legitimus homo ad res suas alienandas etc.* V. *Legalis* et *Legitima*. (2) † Ingenuus, ap. Meichelbec. t. 2. Hist. Frising. p. 529.

LEGITORIVM, pulpitum, analogium. Glossar. Prou. Lat. Cod. 7657. *Letriar*, *Prou. legium*, *lectrum*, *legitorium*, *analogium*.

LEGIVM, seu LEGIVVM, in Gloss. Lat. Gall. *Pulpitre*, *Letrin à mettre livre sus*. Vgutio: *A lego, lectrum et Legium, pulpitum.* Leo Ostiensis l. 3. Chr. Cas. cap. 31. (al. 33.) *Legiuum quoque perpulcrum et eminens in eo construit*. Cap. seq. *Legiuum quoque pulcherrimum auro atque coloribus pictorum ingenio decoratum ibid. extrui iussit.*

LEGIVS, V. *Ligius*.

LEGNAGIVM, vt infra *Lignagium*, ius excidendi lignum in syluis, vel Praestatio pro huiusmodi iure, *Legnagium, et carbonagium*, in Regesto Philippi Aug. f. 87. e Chartophylacio Regio.

† LEGNAIVOLVS, faber lignarius, Ital. *Legnaiuolo*, in Stat. ant. Florent. l. 5. c. 19.

LEGNTIRARE, LEIGNERARE, vt infra *Lignare*, lignum in syluis excindere. Sententia arbitralis inter Dominos et Communitatem Calliani an. 1497.

LEGVA, Hispan. *Leuca*, Gall. *Lieue*. Concil. Dertusanum ann. 1499. V. *Leua* et *Leuca*.

LEGVLA. Aelfricus: *Legula, vel Coclea, vel Code, Mete - lacca.* Vbi Somnerus: *Legendum forte, loculus vel locellus, Metefacca vel Codde.* Sed hic *Legula* est pro *Ligula*, quae est mensura Medicis et aliis nota, de qua Marcellus Empiricus p. 47. 122. Glossae vett. κοχλιάριον, *cochliarium*, *Ligula*. μύστρον, *Legula*. V. alia notione in *Legia*.

LEGVMENARIVS, ὀσπριοπώλης, in Gl. Gr. Lat. Alii praeferunt Leguminarius, qui vendit Legumina.

† LEGVMENIVM, LEGVMENTVM, legumen, in Consuet. monast. S. Cruc. Burdegal.

LEIA, V. in *Leda* 3.

LEIBO, LEIBVNCVLVS, panis crassior, et relictis furfuribus minus candicans, Goldasto. Germ. ein Leib Brod. Ephemerides Monasterii S. Galli tom. 1. Rerum Alam. 16. Kl. Dec. *Eodem die dantur carnes, pisces, casei et oua cum flonpo, et maximo Leibone et minore Leibunculo de Stanheim.*

LEIDA, V. in *Leudis* 3.

LEIDARIVS, V. *Leudarius*.

LEIDGRAVIVS, LEIDGREVIVS, V. *Ledgrauius*.

† LEIDIS, tributum pro mercibus, in Ch. Ms. a. 1167. V. *Leudis* 3.

LEJEWITE, LEGERWITE, V. *Lairwita*.

LEIGIALIS TERRA, quam tenet homo *Ligius*, V. locum in voce *Terra*.

LEIGIVM, Charta Henrici Regis Franciae an. 1060. pro Ecclesia S. Martini de Campis. *De redditibus quidem pastionis vieriae, Siluae, atque Leigii, omnem decimam . . . concedo.* Occurrunt eadem verba in alia Charta Ludouici VII. anno 1137. Idem videtur quod *Alegium*. V. in hac voce.

LEIGNAGIVM, ius lignationis, V. *Lignagium*.

LEIGNERARE, V. in *Legnebrare*.

LEIOSTREA, laeuis ostrea. V. *Asprenitis*.

LEIPA, fuga, vox incertae originis. (*) Procul dubio a Germ. laufen, Saxon. lopen, Anglosax. hleapan.) Leges Henrici I. Regis Angl. c. 43. *Si quis a domino suo sine licentia discedat, vt Leipa emendetur, et redire cogatur*.

LEIRWITA, V. *Lairwita*.

LEISIVERPIRE, V. *Laesiuerpum*.

† LEITA, minutissimae monetae ex latone vel cupro species. Ch. Ms. a. 1320. *Duobus denariis, minus de leita*. V. *Lato* et *Loto*.

LEITIMVNT, etc. V. *Canis Leitimannus*.

LEITO. Charta Alfonsi III. Reg. Portugalliae apud Brandaon. to. 4. p. 279. v. *Gallinam, caponem capritum, mexerem, aut Leitonem*.

LEIXARE, permittere, finere, Gallis *Laisser*. Charta Lusitanica apud Brandaon. lib. 14. V. *Laxare* 2.

† LELEX, Iurisconsultus, legis peritus; in Ch. a. 1152. t. 2. Hist. Occit. Prob. p. 539.

† LEMA, *la voragine*. Glossar. Lat. Ital. Ms. pro *Lema* 1.

† LEMBVLVS, diminut. a *Lembus*, nauis Genus, in Glossar. Prou. Lat. Cod. 7657.

LEMBVS, *vestis regia*, Papiae. An *Limbus*, fimbria ad ornatum vestibus assuta? Agnellus in libro Pontif. apud Murator. tom. 2. p. 178. col. 2. *Ornamentisque diuersis pretiis eximiae corripitur, et Lembum* (MS. *Laibum*) *a barba vsque ad caput innodatus erat, quod illi sua ex auro Basilii miserat mater*.

LEMIGA. Vita S. Parduli Confessoris in Cod. MS. et apud Labbeum to. 2. Biblioth. pag. 601. *Quidam ex rusticis vulgaribus, dum ligna ad vsum ignis caederet, vt adsolet, in vetusta arbore, belidos, quos vulgo Lemigas vocant, adhaerentes reperit; et cum eas collegisset, decreuit vt eos ad virum Dei Pardulum deferret*, etc. Mox: *Sciscitatus ab eo cui has deferret Lemigas. Tunc homo confitendo dixit, quod ad virum Dei Pardulum, qui nihil carnium, neque volatilium edebat*. Occurrunt ibi semel ac iterum: vbi *belidus*, ponitur pro *boletus*, vti haberi in MS. Compendiensi monet Mabillonius, fungus, *Champignon*. Sic *Lemiga* idem erit quod *boletus*.

LEMINALATGE, f. *Heminagium*, seu praestatio ex quacumque hemina frumenti aut alterius grani. Chartular. Gratianopol. f. 41. n. 33. *Sextam partem leydae huius ciuitatis de sale et denariis, et tertiam partem de linguis vaccarum siue boum, et tertiam de Leminalatge cum tertia parte lauarum, et cum omnibus rebus minutis quae de Lezda exeunt*, V. *Hemina*.

† LEMMA, in Ch. Caroli M. a. 774. ap. Mabillon. Dipl. pag. 645. pro *Lemnia*.

LEMMANE. Gregorius Turon. lib. I. Miracul. c. 84. *In illis autem diebus cum iam semina triturarentur, et sicut Lemmane vestitum segetibus nudum habetur, a siluis intercedente gela, cum non esset vnde ignis accenderetur, ab ipsis paleis focas sibi adhibuerant excussores*. Ita praeferunt tres Editiones: qua voce pars Aruernorum agri intelligitur plana et fertilitate nota, quae vulgo *Limaigne* dicitur, quamque *Lemane Aruernum* vocat idem Gregor. lib. 3. Histor. c. 9. *Limane* lib. 5. c. 35. quam vocem quidam ab *alimonium* deducunt; vel quod ea animalia vsui rustico necessaria nutriat, quae Hispani *alimana* vocant. V. Iacob. Bourgoing de Origine et vsu vulgarium vocum p. 76.

LEMMONES, V. *Lemnones*.

LEMNA. (1) Vectigal in vrbis exitu vel introitu pro mercibus soluendum, forte sic dictum a *limen*. Statuta S. Seueri in Capite Vasconiae circa an. 1100. tom. 1. Anecd. Marten. col. 280. *Statutum etiam fuit, quod si extranei, causa vendendi, in animalibus vel in plaustris aliquid abstraxerint, in exitu portarum Lemnam persoluant. Idem dicimus de contrariis, quod Lemnam debeant dare*. (2) V. alia notione in *Lemnia*.

LEMNARIVS, portitor, exactor *lemnae*, ibid. col. 279. *Extranei vero, si aliquid venale ad villam attulerint, siue in praesenti siue in futuro, vendiderint in introitu portarum, Lef-*

dam persolvant, vel securitatem non vendendi Lemnario faciant. Ex hoc loco patet *Lemnam* idem esse quod *Lesdam*; vnde procliue esset suspicari vbique scribendum fuisse *Lesdam*, vel *Lendam*, vt *Lesdario* seu *Lendario*, pro *Lemnario*, si vox *Lemna* toties non repeteretur.

LEMNIA, LEMNA, LEMPNA, silua. Tabular. S. Eparchii Inculisin. *Ego dono . . . et ad ignem et ad alia necessaria omnes arbores Lemniarum mearum de Pontos, praeter chaisnum et fraxinum.* Charta Aimerici de Ronconio, ibid. *Dono Deo et S. Eparchio lo chaufatgha in Lempnis meis, quantum eis opus fuerit ad suum chaufatgha.* Rursum fol. 870. *In illa terra, quae est trans la Lemna de Palirs, iuxta mansum Brolii.*

LEMNIAE, homines monstrosi et fabulosi quos sic describit Isidorus lib. II. Orig. c. 2. *Lemnias in Lybia credunt truncos sine capite nasci, et os et oculos habere in pectore; alias sine ceruicibus gigni, oculos habere in humeris.* LEMPNIAE. Odo de varia Ernesti Bauariae Ducis fortuna to. 3. Anecd. Marten. col. 362.

† LEMNISCAE, *fasciolae puerperae.* Gloss. vet. Cod. 7613. V. *Lamniscae.*

LEMNIVS, *luctuosus dicitur.* Papias.

LEMNONES, *laruae, animae mortuorum.* Papias. In Gloss. Sangerm. MS. num. 501. habetur *Lemmones:* an pro *Lemures?*

LEMNVNCVLVS, pro Lembunculus, apud Papiam. *Lemnunculum, lembum*, in Gloss. Sangerm. MS. n. 501.

† LEMOISSELLVS, LEMVISSELLVS, LEMVSSELLVS, globus, Gall. *Peloton. X. fundae et VII. Lemusselli fili*, in Munit. castr. dom. reg. V. *Loisellus.*

LEMONIVM, malum citreum minus, Gall. *Limon*, apud Bern. de Breydenbach Itiner. Hierosol. p. 226.

LEMOSINA, *eleemosyna*, Italis *Limosina*, apud Laurent. in Amalth.

LEMPNA, V. in *Lemnia.*

LEMPNIAE, V. *Lemniae.*

LENA. (1) Apud Petrum de Crescentiis lib. 10. c. 37. *Suber* seu *Liege* vertitur a veteri interprete Gallico. (2) Pannus laneus qui culcitrae supersternitur. Guido Discipl. Farf. c. 47. *In lectulo ad vnumquemque deputetur Lena cum pellicula inuestita, sagum laneum, capitale.* Bernardus Ord. Cluniac. part. 1. cap. 17. *Pro signo strati quod substernitur, et Lena vocatur a S. Benedicto*, etc. Latinis *Laena* pallii genus est, quod caeteris vestimentis superinduebatur, praesertim hiberno tempore et ad iter faciendum, hocque intellectu *Lenam* accipio in Statutis Cisterc. an. 1183. to. 4. Anecd. Marten. col. 1256. vbi: *In Lenis artificiose fiunt varietates colorum in Monasteriis nostris: quod ne vlterius fiat modis omnibus prohibemus; sed si contigerit quod fimbrias tinctas emerint, non nisi vnius coloris in vna Lena ponant.* (3) † LENA PANIS, frustum, offella, Gall. *Leche.* Acta SS. t. 1. Aug. p. 646. (4) † Fascis virgeus, lignum calefaciendo furno accommodum, Germ. Welle, Hisp. *Leuna.* Consuet. MS. Perpin. c. 37.

† LENAGIVM, pro *Leguagium*, in Reg. Phil. Aug.

LENARE, lenocinari, lenocinium facere. Salmasius ad Vopiscum ex vetere Epigrammate:

Lenandi callidus arte.

Vetus Scholiastes Iuuenalis ad illud Satyrae 2.

Illa docet, missis a corruptore tabellis,

adnotat: *Socius filiam suam Lenat et docet cum moechis caute rescribere.* Laurentius in Amalthea ex vet. Glossis: *Lenare, Lenire.*

LENARIA, quae facit lenocinium. Miracula S. Cunerae, to. 2. Iunii p. 564.

LENAYRARE. *Pro pascayrando vel pasqueria sumendo cum eorum aueri grosso et minuto, pro Lenayrando, et Lenayra faciendo*, in veteri Charta Massil. ex Schedis D. le Fournier, id est, pro lignis in silua exscindendis. V. *Liguerare* et *Legueirare.*

LENCIO, ἐν τοῖς πένθεσιν ὀρχούμενος, *tempore luctus saltans.* Supplem. Antiquarii. V. *Lentio.*

LENCIVS, († lintea supellex.) Testamentum Sancii I. Regis Portugalliae

fine aetate 1217. apud Brandaon. to. 3. p. 260. *Habeat et meas cintas, et meas scarlatas, et penas varias, arençanes et Lencios*; id est, *Lintea*. In Actis SS. Iunii to. 3. p. 477. habetur *Lincios*. V. *Lensia*.

LENDEX, *tarmus* (tarmes) *vermis in lardo*: Iohanni de Ianua, *Vert de Lart*, in Glossis Sangerm.

LENDITVM, V. *Landicum*.

† LENEVS, lo vino, in Gloss. Lat. Ital. MS. pro *Lenaeus*.

† LENGVETA, lingula, Gall. *Languette*. Stat. Sabbat. Carcass. Mendose *Venguete* editum t. 8. Ordin. reg. Franc. p. 560.

LENHACERIVS, qui carminat lanam, Gallis, *Cardeur*, in veteri Catalogo MS. Sodalium confraternitatis B. Mariae Deauratae.

LENHAIRRARE, lignum in siluis exscindere. Charta an. 1289. V. *Liguerare*.

LENHAYRAGIVM, ius lignorum in siluis exscindendorum. Conuentio Ludouici Regis Siciliae cum Arelatensib. an. 1385. ex MS. D. Brunet.

LENICANARIVM, vestis species. Catholicon Armoricum: *Huclien*, *Gallice*, *Huquet de toile*, *Lat. hoc Lenicanarium. Item praetexta*, *Gall. Huquete a genes enfans. Hucpillotet*, *Gall. Hucque pillotée*, *Lat. haec lacerna*. Forte melius legeretur *Heclenicanarium*, pro *Huclien canab*, Gall. *Huquet de toile de chanvre*.

† LENIS, pro laeuis, planus, in Act. SS. t. 7. Sept. p. 747.

LENONIA, lenocinium, *Maquerelage*. Eckehardus Iunior de Casib. S. Galli c. 1. extremo.

LENSIA, lintea supellex. Ch. a. 1357. t. 1. Cod. Ital. diplom. p. 2476. *Cum arnisiis, lensiis, vallisiis etc.* V. *Lencius*.

LENTACVLVM, *crustatia*, apud Papiam.

LENTARE, pro morari, non semel vsurpat Gregorius M. lib. 2. Ind. 11. Ep. 1. 42. lib. 10. Epist. 35. Papias: *Lentare, tardare. Fata lentata*, id est, tardata, apud Trebellium Pollionem in Claudio c. 6. Virgilius Aeneid. 3.

Ante et Tinacria Lentandus remus in vnda est.

V. *Adlentare*.

LENTEA, *fouea*. Papiae.

LENTERNA. (1) *Vincula modica*. Papiae et veteri Glossatori Sangerm. MS. n. 501. (2) Species vasis. Acta S. Samsonis MSS. *Samson*, *quem in cella tua posuisti*, *omnia bona*, *quae congregas*, *inaniter dispergit*, *et maxime Lenternas melle plenas fundo tenus euacuauit. Dubritius introiuit in cella et introiens vidit omnia vasa summo tenus plena*.

† LENTESCERE, dicitur de colle decliui, in Act. SS. t. 7. Iul. p. 274.

LENTIA. (1) Annales Genuenses apud Murator. to. 6. col. 349. *Et facto proinde consilio sic Lentiam*, *quae Rempublicam annue nituntur augere*, *ad creandam militiam*, *Deo auspice*, *profecturam*, *laetiores solito authoritatem hilari mente praestarunt*. Vox ignota ac forte mendosa, hincque locus perobscurus. (2) † Ager in longum protensus, Ital. *Lenza*. Ch. a. 1083. ap. Murat. t. 2. Antiq. p. 1034. V. *Lesa*.

LENTIACVM, praestatio ex *lentibus*. V. *Mestiuarius*.

LENTIARIVS, pro *Lintearius*, Gl. Graec. Lat. ὀθονιακὸς, *Lentiarius*. λέντιον, dixere Pisides in Hexaemero v. 1747. Palladius in Hist. Lausiaca c. 52. et alii quos laudat Meursius.

LENTICLA, dimin. *Lentis*, V. *Lenticularia*.

LENTICVLA. (1) Eucherio Lugd. *Vasculum ex aere habens oleum*, *quo vngebantur in regnum*. Lib. I. Reg. c. 10. 1. lib. 4. c. 9. vbi Graec. Interpr. φακὸς ἐλαίου. Isid. lib. 2. c. 7. *Lenticula*, *medicum* (modicum) *vas aeneum vel argenteum*, *quadrangulum*, *in latere apertum*, *quod et Lichitum*, (*Lecythum*) *est enim vas olei*, *quo Reges et Sacerdotes vngebantur*, *a liniendo dictum*. Alii *Lenticulam* dictam volunt, quod lentis formam quodammodo referret. V. Plinium lib. 18. c. 12. et Martinium in Lexico. (2) Genus placentae. Pelagius Diag. de Vita SS. Patrum c. 4. n. 59. *Fecit de farinula Lenticulam et Zippulas*. (3) † Lentigae, macula. Acta SS. t. 2. Sept. p. 454.

LENTICVLARIA, ager lenticulis consitus. Lex Salica tit. 29. §. 13. *Si quis*

quis in napinam, in fabariam, in Lenticulariam, vel his similia ad furtum faciendum ingressus fuerit, etc. Gloss. *Lenticla*, Φακῆ.

LENTICVM, praestatio pro vendendis Lentibus, V. locum in *Sandalis*.

LENTIGAMEN. Gesta Archiepiscoporum Treuir. apud Marten. tom. 4. Ampliss. Collect. col. 426. *Dominus Cuno submisit se ad fossatum castri per arctam fenestram cum Lentigamine, et sic euasit.* Videtur legendum *Ligamen*, nisi *Lentigamen* dictum sit, quod ligamen fuerit ex linteo textum.

LENTILAT, vox Gallica, lens, species leguminis nota, Gall. *Lentille*. Necrologium Carnotense: *Acquisiuit etiam apud Menuesin generaliter quidquid maior habebat in granica Capituli, scilicet duos trituratores, vechiat, pesat, Lentilat, fauat.*

LENTIO, ὁ ἐν τοῖς πένθεσιν ὀρχούμενος. V. Salmasium ad Vopiscum p. 504. et Ioh. Kirchmannum lib. 2. de Funerib. c. 7. Supra habetur *Lentio*, tempore luctus saltans.

† LENTIOLVM, linteolum, in Act. SS. t. 3. Maii p. 637.

LENTIPES, lento, seu tardo gradiens pede. Ausonius Ep. 21.

LENTIS, *nauis pusilla*. Papias et Gloss. Sangerm.

LENTISMA, *Mastiche, lentisci resina.* Laurent. in Amalth. ex Onomastico.

LENTIVM, σάβανον, Gloss. Lat. Graec. Sangerm. Sabanum, sudarium. Vox ducta ex λέντιον, quod Graeci recentiores formarunt ex Latino *Linteum*.

LENTRVS, linteum lecti, Gall. *Linceul.* Charta aerae 1060. apud Anton. de Yepez in Chron. Benedict. to. 5. p. 435. *Quatuor plumacios, literius 3. Lentros de leno* (i. e. *de lino*) *3. duos etiam pares de sabanas.* Sed videtur legendum *Lentios*. V. *Lencius*.

LENVM, pro *Linum*, V. in *Lentras*.

LENZA, Ital. fascia. Miracula B. Henrici Baucen. to. 2. Iunii pag. 386.

LENZIOLVS, linteum lecti, Gall. *Linceul.* Miracula S. Zitae to. 3. April. p. 525.

LENZOLVS, eadem notione, Ital. *Lenzuolo*. Chron. Bergom. apud Murator. to 16. col. 918.

† LENZONVM, idem. Ch. a. 1019. t. 1. Hist. Cassin. p. 81.

† LEO, aper, vt videtur. Ch. a. 1035. t. 11. Gall. Christ. Instr. p. 328. *Decimam siluestrium bestiarum siue leonum.*

LEOA, leuca, Gall. *Lieue*. Codex Irminonis Abb. Sangerm. fol. 12. recto col. 1. *Habet ibi de silua in totum gyro Leoas V. vbi possunt saginari porci mille.*

LEOCRYSVS, lapis pretiosus, *colore aurea interueniente candida*, vt habet Isid. lib. 16. c. 13. Io. de Ianua praefert *Leocrisis* vel *Leochrisis*, Papias *Leochysus*. Legendum cum Plinio *Leucochrysus* a Graeco λευκόχρυσος.

† LEODA, tributum pro mercibus, praestatio quaeuis. Ch. Ms. a. 1163. V. *Leudis 3*.

LEODARDI, LEVDARDI, melius quam *Leodasdi*, vt recte monet Eccardus in Notis ad Pactum Legis Salicae tit. 6. Voces frequenter occurrentes in eadem Lege, quas arcessit Schilterus ex *Leaden*, siue *Leuden*, *Leiten*, ducere, scil. testes, et *Ardi*, *Art*, genus, species. Nimirum inquit, duo genera, vel species sunt condemnandi reum, aut per modum confessionis aut per modum conuictionis per testes, etc. in quo posteriori genere locum habet poena inficiationis, vtroque et Romano et Germanico Iure vsitata. Luculentus textus iuris Francici est in Legis Salicae titulo 10. §. 1. *Si quis animal aut caballum, vel quodlibet pecus in messe sua inuenerit, penitus eum vastare non debet, quod si fecerit et confessus fuerit, capitale loco restituat, ipse vero debilem ad se recipiat. Si vero confessus non fuerit, et ei fuerit Adprobatum, Malb. Leodardi DC. denar. qui faciunt sol. XV. excepto capitale et delatura.* Hinc infert Vir eruditus, *Leodardi* alteram esse speciem condemnationis ad mulctam, si quis non confessus, sed inficiatus factum, desuper conuictus fuerit. Quod confirmat ex eiusdem tituli §. 4. vbi: *Si negauerit et tamen conuictus*

vlitas fuerit, *Malb. Leodardi*, vt et seq. §. et vlt. ibi: *Testibus eum convincat.* Et tit. 2. §. 3. *Et ei fuerit adprobatum, Malb. Leodardi.* Tit. 27. §. 2. *Et ei fuerit approbatum, Malb. Leodardi.* Tit. 33. §. 6. tit. 68. *Si negat et conuictus fuerit Malberg. Leudardi, solidos XV. componat.* Concludit tandem laudatus meritoque laudandus scriptor, ex iis locis, quae manifesta sunt, cetera, quae obscuriora sunt, esse interpretanda. Alio prorsus modo, sed nobis minus probabili, rem expedire conatur Eccardus loco laudato: quem, si vis, consule.

LEODE, V. *Leudis 2.*

LEODICVS, LEODIGVS, LEODIVS, fiscalis, regalis, publicus, vt Valesius exponit pag. 270. Notitiae Galliarum, a *Leudibus*, vel *Leudis*, *Leodisve*, quae populum significat veteri Germanico. Litterae Hugonis Regis an. 4. Regni pro Arnulfo Episc. Aurel. *Leodiae quoque silvae venationem, sicut antecessores eius visi sunt habuisse, eidem matri Ecclesiae habere concedo.* Robertus Hugonis filius eandem siluam *Leodigam* appellat, in Litteris, quas citat Valesius loco laudato: vbi etiam obseruat, *Leodicum vicum publicum*, a plerisque nostris Annalium et Chronicorum veteribus auctoribus appellari, nomine Germanico, vicum illum qui initium fuit percelebris civitatis *Leodium* hodie dictae; vnde conficit eam *Leodicum* potius esse nuncupandam. *Leudicam* vocat Carolus C. in Capitulis an. 854. ex eodem etymo deducta voce. Plura videsis apud eundem Valesium p. 270. et seq. et apud Lipsium lib. 1. Poliorceticon Dialog. 2.

LEODIS, LEODVS, V. *Leudes et Leudis.*

LEOFWINVS, Anglorum lingua, *Carus amicus*, in Translatione S. Cuthberti saec. 4. Benedict. part. 2. pag. 295. a Saxonico *Leof*, dilectus, et *Win*, fortitudo, vnde terminationes nominum propriorum, *Alwin*, *Baldwin*, etc.

LEONA, Ital. *Leaena*, Gall. *Lionne.* Vtitur Boncompagnus apud Muratori. to. 6. col. 932. et Chronographus Parm. to. 9. col. 826. etc.

LEONATVS, coloris leonini. *Vela serica Leonata*, Anastasio in Vitis Paparum apud Murator. to. 3. p. 272. col. 1. Concil. Tolet. an. 1582. *Nec* (Clerici) *in vestibus laneis alios vsurpent colores praeter quatuor modestos et obscuriores, nempe nigrum, violaceum, cinericium, hoc est pardum, et castaneum, hoc est Leonatum.*

LEONES. (1) Nummi aurei Francici. Vetus Regestum: *A 1. Febr. 1336. ad 14. Nouemb. 1338. fiebant Leones ponderis 48.* Ita etiam appellari nummi aurei Comitum Flandriae ac Ducum Burgundiae, quod in iis effictus esset Leo. Horum typum exhibet Hautinus in lib. de monetis Francicis pag. 95. Magnum Chronicon Belgicum an. 1456. *Insuper declaratum est, quod eidem Gusberto pro suis expensis tribueretur summa 50. millium Leonum.* (2) V. *Mare Leonis.*

LEONIFERI, a Petro Diac. lib. 4. c. 37. al. 39. inter Vexillarios Eccl. Rom. recensentur: *Aquiliferos, Leoniferos, Lupiferos, Draconarios, etc.* Sic dicuntur ob leones depictos in vexillis. *Albertus portator vini sine Leonifer*, in Chronico Parmensi, apud Murator. to. 9. col. 791.

LEONINI VERSVS. Sic forte nuncupati, quod inuenti fuerint a quodam Leone Poeta, qui circa tempora Ludouici VII. vel Philippi Augusti Regum Franciae vixit, cuius meminit Aegidius Parisiensis in Karolino lib. 5.

Nec minus in sacris melico sermone Leonem,
Laudentem historiis, et quem intepuisse dolemus,

Quae est etiam sententia Stephani Paschasii lib. 7. Disquisit. Francicar. c. 2. vbi complures eiusdem versus describit perelegantes, in iisque aliquot ex iis quos Leoninos appellamus, vel Rythmicos, et ὁμοιοτελεύτους. Thierricus Valliscoloris in Vita Vrbani IV. Papae:

His replicans clare tres causas explico, quare
More Leonino dicere metra sino.

Aa 3 V.

V. Chronicon Augustanum part. 2. c. 2. et Faucherum lib. 1. de Poetis Francicis c. 6. † Adde de his versibus le Beuf t. 1. Dissert. p. 268. seqq. et Murat. t. 3. Antiq. Ital. med. aevi p. 687.

LEONINITAS. Metulinus ad Ebrardum Betun. in Graecismo c. 15. *Forte dicit ita, vt haberet Leoninitatem in versu.* V. *Leonini.*

† LEONINVM PALLIVM, coloris leonini. Cod. S. Mart. Lemou. V. *Leonatus.*

LEONISTAE, haeretici, qui alias Valdenses, a quodam *Leone*, vti vult Goldastus, vel vt Illyricus Centur. 12. cap. 8. Freherus, ipse quoque Gretzerus, a Lugdunensi ciuitate, quae *Lion* dicitur, appellati. Horum mentio in Constitutione Friederici contra haereticos.

† LEOPARDI, monetae Anglicae species, leopardo insignita. Consuet. Ms. monast. S. Crucis Burdeg. *XII. Leopardos auri.*

LEOTVM, latum, Gall. *Large.* Statuta Massil. l. 3. c. 18.

LEPA, mensurae species apud Anglos. Vox formata a Saxonico *Leap*, calathus, corbis. Extenta de Garingges apud Spelmannum: *Debet triturare tres bussellos frumenti et dimidium Lepae, vel 5. bussellos fabarum, pisarum. vel vescarum.*

LEPASTA, V. *Lepista.*

† LEPIDA, *la imagine di santi padri*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

† LEPISCVM, *lo vaso del vino*, ibidem. V. *Lepista.*

LEPISTA, *genus vasis*, in Gloss. Lat. MS. Reg. Vox est graecae originis: λεπαςή, vel λεπαςὴ κύλιξ, Athenaeo dicitur de poculo ampliore, et λεπαςὶς Hesychio οἰνοχοὴ et εἶδος κύλικος. Hinc *Lepastae* apud Varronem lib. 1. de Vita populi Rom. et *Lepista*, *Genus vasis aquarii*, apud Festum. Gloss. vetus Sangerm. *Lepistam* (Lepistam) *Vas vinarium antiqui ita nuncupabant.* Ex quibus emendari debet laudatus Varro lib. 4. de Lingua Lat. vbi perperam *Depesta* pro *Lepesta*, vt a Scaligero iam monitum. Gloss. Latin. graec. Sangerm. *Lepistra*, εἶδος χύτρας. Laurentius in Amalthea: *Lepaste*, *Poculum in formam ollae, quod vna ansa apprehenditur*, ex Clemente Alexandrino. Plura Martinius in Lexico v. *Lepasta.*

LEPITVDO, *episora.* Papias. Legendum *Lippitudo*, vitium lacrymantium oculorum *Epiphora* dictum Medicis, a Graeco ἐπιφορὰ, humor irruens vel influens in aliquam partem corporis.

LEPO, piscis genus, V. *Fuca* 2.

LEPORA. Lambertus Ardensis apud Ludewig. to. 8. p. 486. *Rubescente aurora, promptiori animo corniculum auscultat venatoris quam campanam sacerdotis, auidius vocem Leporarum quam Capellani.* Videtur legendum *Leporariorum*, nisi forte *Lepora* sit vertagus femina, Gallis *Levrette.* V. *Canis Leporarius.*

LEPORALIS, V. *Canis Leporarius.*

LEPORAREATORIA. Chronic. Pisanum ab Vghello editum, ann. 1159. *Fecerant quinque galeas ad custodiam maris, et fossam magnam in Leporareatoria, vsque prope petraria de Trisi, etc.* Vereor ne mendum subsit, pessime enim Vghelliana Italia impressa est. Legendum forte *Leporaria.*

LEPORARIVS. (1) V. *Canis Leporarius.* (2) † Qui canes leporarios curat. Lib. nig. Scacar. edit. Hearn, p. 356.

LEPORETA, dicta arua inculta, vbi lepores morari amant. Hinc sumpsit appellationem *Alebretorum* nobilis familia in Vasconibus, quorum sedes praecipua in *Landis*, seu aruis eremis et incultis Vasconum exstat, qui in veteribus tabulis latinis *de Leporeto*, apud Froissartem *de Lebret*, fere semper cognominatur. V. Historiam Abbatiae Condomensis p. 477. 468. et Marcam in Hist. Benehar. lib. 7. c. 10. n. 3.

LEPORIVM, locus vbi Lepores asseruantur. Monasticum Anglic. to. 2. pag. 1035. *In turbariis, in vinariis, et Leporiis, in Ecclesiis, et capellis, etc.* Videtur legendum *Leporariis.* Gloss. Gr. Lat. λαγωτροφεῖον, *leporarium.*

LEPRARIVS CANIS, vt *Leporarius*, Gall. *Levrier*, in Constitutionibus Regis Siciliae c. 115.

LEPRATICVS, lepra infectus, apud Stephanum African. in Vita S. Amotaris n. 28.

✝ LEPROSALIS, ad leprosum spectans, in Stat. eccles. Tull. Ms.

LEPROSARIA, nude, domus leprosorum, in Charta an. 1237. tom. 1. Chartularii S. Vandregisili p. 156. LEPROSARIAE DOMVS, in Histor. Episcopor. et Comitum Engolism. c. 35. extremo.

LEPROSARIVM, eadem notione, in Charta Ludouici II. Regis Siciliae ex MS. D. Brunet. fol. 115.

LEPROSARIVS, rector domus leprosorum, in Epistola Sixti PP. an. 1477. ad Abbatem S. Faronis, ex Archiuo Hospitalis Meldensis.

LEPROSIA, vt *Leprosaria*, in Charta an. 1239. ex Archiuo Camerae fortis.

LEPROSITAS, lepra, morbus leprosi, apud Eccardum Orig. Hasburgo-Austriac. col. 88.

LEPROSORIVM, domus leprosorum, in Chronico Colmariensi part. 2. an. 1293.

✝ LEPROSVS, qui *Leprosorium* curam agebat. Ch. Ms. a. 1320.

LEPTIS, *filius fratris*, in Glossis antiquis MSS. Puto legendum, *Neptis*, *Filia fratris*. V. *Lectis*.

LEPTYNTICOS, λεπτυντικὸς, vim habens attenuandi et gracilem reddendi. Th. Priscianus de Diaeta c. 10. *Ceparum virtus Leptyntica*.

LEPVDIVM. Glossae antiquae MSS. *Homo elegans et mollis, facetus, Lepudinus vocatus*.

✝ LEPVS, leporis captio et venatio, in Ch. Ms. circ. a. 1050.

LEPVSCVLA. Gloss. Saxon. Aelfrici: *Tesserae, vel Lepusculae, Federsceite Taesel*, apud Somnerum, *Taesl* est alea, tessera, talus. Isid. l. 18. c. 63. *Tesserae vocatae, quia quadrae sunt ex partibus omnibus. Has alii Lepusculos vocant, eo quod exiliendo discurrunt*.

LERETICAE, *a lertae*, *h. inuectio*. Papias. In MS. *Lerreticae*, *alerte*, *i. e. inuectio*.

✝ LERIA, *lo palio*, in Glossar. Lat. Ital. Ms.

LERNVM, simulacrum, ἄγαλμα, in Gloss. Lat. Gr. Sangerm. MSS.

✝ *Lernum*, V. Barthium l. 42. c. 6. et supra *Laernum*.

LERWITA, V. *Lairwita*.

LESA. (1) Species vinearum ad muros subruendos, quas Cedrenus λέσας vocat in apparatu bellico Sultani aduersus Romanos, quasque ex eo describunt Lipsius l. 1. Poliorceticon Dialog. 7. et Carolus de Aquino in Lexico Militari. (2) ✝ LESA, LESIA, i. videtur ac *Lentia* 2. ager in longum protensus, qui alterius lateri adiacet. Ch. Ms. a. 1407. *Viam laesam orti*. V. *Lexa* 2.

LESAVIVM, smegmaticus globulus barbae lauandae et emolliendae, antequam radatur, Gall. *Savonnette*, vel ipsa Lotio. Computum an. 1333. to. 2. Hist. Dalphin. p. 274. *Barberio pro emendo vno facco, pro faciendo Lesauio pro Domino, duabus quartariis et vno cantaro, taren. I.* V. *Lasciuium*.

✝ LESCA. (1) Idem forte quod *Lesia* 2., nisi i. sit ac *Lesda*, praestatio, tributum. Ch. Ms. a. 1155. *Lescam suam quam auferunt, tibi reddere faciam*. (2) Optio, a Germ. lesen, eligere. Testam. Ms. a 1305.

LESCHERIA, locus palustris, vbi iunci et herbae palustres nascuntur, vnde *Lesche* rusticis Dumbensibus, foenum crassius in huiusmodi locis natum.

LESCIVIA, lixiuium, Gall. *Lessive*, in Mirac. S. Gibriani to. 7. Maii p. 650.

LESDA, quaeuis praestatio, V. *Leudis* 3.

✝ LESDARE, LESDAM seu tributum pro mercibus soluere. Ch. Ms. a. 1215.

LESDARIVS, V. *Leudarius*.

LESGRINI. Index MS. Beneficiorum Eccl. Constant fol. 15. *Habet omnes decimas bladorum, lini et canabi, duas partes lane et duas partes de toto Lesgrini*. An legumen? An potius pro Gallico *de tous les grains*, de omnibus granis? Quo posteriori posito vox *bladorum* de solo tritico deberet intelligi.

LESHA. Polyptychum Fiscam. a. 1235. *In eadem Ecclesia reddit Presbiter ad Purificationem B. Mariae tres Leshas cere*

cera pro candela. Si vera lectio est, videtur species ponderis; sed suspicor leg. libras.

† LESIA. (1) La Paradiso, in Glossar. Lat. Ital. MS. Lessia, paradisum, in Gloss. vet. Cod. 7641. (2) V. Lesa.

† LESINA, vox Ital. subula. Acta SS. t. 2. Aug. p. 578.

† LESINEVS, forte electus, selectus, ab Ital. Lezione, electio. Ch. an. 1133. ap. Murat. t. 2. Antiq. Ital. De grano starium unum, et gallinam unam, et de lina gramulata lesinea triginta.

LESOVERPIRE, V. Laesuerpum.

LESSA. (1) IC. Anglis significat locationem terrarum vel tenementorum alicui factam: ex Gallico Laisser, relinquere, Gallis Bail à ferme. Cowel. V. Laxa. (2) † Pascuum, i. q. Lees, apud Marten. t. 4. Anecd. p. 18.

LESSIA, V. Lesia 1.

LESSVM, V. Laxa 2.

LESTA. (1) V. Lasta 2. (2) † Tributum, maxime pro mercibus, i. q. Lesda. Ch. MS. a. 1324. V. Leudis 3.

LESTAGIVM, V. Lastagium 2.

LESTES, V. Lastum.

LESTINGE, LESTVS, V. in Lasta.

LESTVS, V. Lasta 2.

LETA, IC. Anglis, est quaedam iurisdictio, quam Vicecomes (Regius) de certis minoribus criminibus et aliis causis infra Comitatum, ut Regis officialis, exercet: quam quidem iurisdictionem habent etiam alii intra limites sui manerii, dummodo eam vel Charta Regis, vel praescriptione ad se pertinere ostendant. Ita Cowellus. Vulgo à leete, vel à court-leete. Tenebatur vero Leta in singulis villis semel quotannis, hoc est iuxta magnam Chartam c. 36. sub festum S. Michaelis: interdum ad semestre spatium renouabatur; sed tunc Leta posterior Residuum letae nuncupabatur. Bis teneri letam docet etiam Charta Edwardi III. an. 1358. Leta interdum sumitur pro emendis, seu mulctis, quae in letarum iudiciis irrogantur. Charta Ricardi II. Regis Angl. to. 1. Monast. Angl. p. 538. Terras, tenementa, redditus, Letas, seruitia, feoda Militum, etc.

LETABVNDVS, pro Lethalis. Vita S. Guthlaci num. 27.

† LETAGA, lactuca, in Glossar. Lat. Gall. Cod. 7692. V. Latusca.

† LETAGIO, morte dignus, vel capite damnatus a Letum. Ch. MS. a. 1339.

† LETAGIVM, merx lactea, Gall. Laitage. Arest. MS. a. 1365.

LETALES MANSI, qui a Letis excolebantur, V. Mansi Lidiales in Mansus, et mox vocem Leti.

LETAMEN, pro Laetamen, V. in hac voce.

LETANIA, V. Litania.

LETARIVM, Necrologium, Kalendarium, a Letum, mors, sic dictum. Ita Kalendarium suum inscribit Iohannes de Paguera, teste Mabillonio, Diplom. lib. 2. c. 23. n. 7.

LETAVIA, V. mox in Leti.

LETDA, V. in Leudis.

LETDARIVS, V. Leudarius.

LETERINVM, pluteus, analogium, Gall. Lutrin, Pupitre. Circa Leterinum seu pulpitum, in Gestis Guillelmi Maioris Episc. Andegav. to. 10. Spicil. Acher. p. 251.

† LETEVM, la povera. Glossar. Lat. Ital. MS.

LETGIVS, V. in Ligius.

LETH, V. Lech, Lastum et Leda.

LETHA. Vita S. Carthaci Episcopi n. 12. Et ipse solus egrediens duas Lethas libris plenas suis humeris imposuit. Clitellas interpretantur viri docti.

LETHANIA, V. Litania.

LETHARDVS. Miracula S. Vedasti Episc. saec. 4. Benedict. part. 1. p. 602. Ecce moritur Lethardus secundum nomen suum, si ita volueritis, compositum ex Latino et Feudisco, Mors dura, quam non sibi optamus. Teutonibus Hart, durus, fortis, ut Schilterus exponit.

† LETHERIA. Ch. t. 1. Prob. Hist. Brit. p. 908. Dedi eis paruum nemus viride ad faciendum parua fine monstra et letherias per totam forestam praedictam. Forte tortiles ex virgultis laquei.

LETHERWITHE, V. Legerwita.

LETHVM,

LETHVM, vt infra *Letum*, iustitia de homicidio. Charta Arnulfi Archiep. Rem. an. 1008. to. 4. Annal. Benedict. p. 690.

LETI, siue LAETI, populi Septentrionales, qui cum Francis aliisque nationibus barbaris in Galliam et Germaniam irrumpentes, ibi tandem Imperatorum concessione consedere, acceptis ad excolendum agris, ita vt delectibus et seruitio militari obnoxii essent. Ex Eumenio quippe, et Panegyrico dicto Constantio Caesari, constat *arua iacentia* et praedia, in Gallia, *Francis*, *Letis*, populisque aliis barbaris excolenda data, vnde eruebantur postmodum militum cohortes, quae ab locorum, in quibus domicilia sua fixerant, denominatione appellationem sortiebantur, adiecta *Letorum* nomenclatura. Ita passim in notitia Imperii, *Letos Batauos*, *Contraginenses*, *Nometacenses*, *Francos*, *Sueuos*, *Lingonenses*, *Neruios*, *Teutonicianos*, *Lagenses*, obseruare est. Quod vero maxime in Galliis habitarent, Gens Gallica, ἔθνος Γαλλατικὸν, dicuntur Zozimo p. 696. Sed et inde Armoricam prouinciam *Letauiam* dictam auctor est Camdenus, quod in ea potissimum consederint: qua quidem *Letauiae* appellatione vtitur scriptor Vitae S. Gildae Sapientis n. 16. quae in Lexico Cambro-Britannico *Llydaw* nuncupari dicitur. Eiusmodi *Letorum* praeterea mentio est in l. 10. et 12. Cod. Th. de Veteranis, et l. 12. de Erogat. milit. ann. et apud Ammianum Marcellinum lib. 16. et 20. De iis vero copiose egere Henricus Valesius ad eundem Ammianum, et Iacobus Gothofredus ad d. l. 12. de Veteranis. Porro agri iis in Gallia et alibi assignati. LAETICAE TERRAE appellantur lib. 9. eod. Cod. de Censitoribus, quarum ratione *Leti* obnoxii erant seruitio militari: vnde haud insulse opinantur viri doctissimi feudorum inde apud nos fluxisse originem, vel certe seruitii militaris, ita vt cum obnoxiae quodammodo essent conditionis ob id oneris, pro seruis et conditionalibus habiti deinceps fuerint, dictique sint agri omnes iis adstricti seruitiis *liti*, *solitales* et *mansi lidiales*. Nam *litos* appellarunt Galli, quosuis *conditionibus* obnoxios, sed maxime militaribus seruitiis, quod etiam obseruauimus in Differt. 17. ad Ioinuillam, indeque omnimodum seruitium seu obsequium militare, *ligium* appellatum, vtpote agrorum istorum possessoribus nude et immediate a dominis suis pendentibus, iisque ratione seruitii militaris prorsus obnoxiis. V. *Ligius*.

LETIA. (1) V. *Leudis* 3. (2) ✝ Ex abbreuiatione pro *Leteria*, lectica, species vehiculi. Comput. Ms. a. 1239. V. *Lecteria*. 1.

✝ LETICA, lecti fulcrum, fulcimentum, in Prob. t. 4. Hist. Nem. p. 19. V. *Lectica* 3.

LETIMONIVM, V. infra in *Litus*.

✝ LETIS, pars quaedam castri. Chartul. Norm. Ms.

LETISSA, canicula, Gallis une *Lisse*, Germ. super. Leusch, Leutsche. Ebrardus in Graecismo:

Nascitur ibris aper, si porca domestica nubit,
Patre lupo gaudet, matre Letissa cane.

LETO, vel LETON, metallum ex cupro et cadmia, compositum, Gall. *Leton*, in Statutis Massil. lib. 2. c. 38. §. 2. V. *Lato*.

✝ LETONVS, idem, in Inuent. MS. a. 1449.

✝ LETRATVS, f. sapes quo pluteus cooperitur. Ch. a. 832. inter Prob. t. 1. Annal. Praemonstr. p. 104. *Duos letratos et tres parelias de tesalesias letratas et duos vassos argenteos*. Nisi leg. sit *listatos*, V. *Lista*.

LETRICVM, pluteus, analogium, Gall. *Lutrin*. Vsus Culturae Cenoman. MSS. V. *Lectricum*.

LETRINVM, V. *Lectrinum*.

LETRVVII. Charta libertatum de Moneto in Biturigib. an. 1269. apud Thomasserium p. 96. *Letruvii, textores villae et textrices habent reponere foenum meum in grangiam meam, etc.*

LETTERIA, stramentum, Gall. *Litiere*. Ordinatio an. 1340. to. 2. Hist. Dalphin. p. 394. col. 2. In MS. D.

 Lan-

Lancelot habetur *Lettoria*, minus recte.

† LETRA, vox Hisp. littera, syngraphum nummularium. Ch. MS. Aldef. reg. Arag. a. 1165.

LETVM. (1) Iustitia de homicidio. Charta Simonis Episcopi Nouiomensis an. 1139. in M. Pastorali Ecclef. Parif. Ch. 7. *In Leto et sanguine nihil habet Aduocatus . . . et si debitor Leti vel sanguinis in tali loco erit, vel ad talem dominum confugerit, vt aduocatus Letum vel sanguinem habere non possit, etc.* (2) Alia notione, Gall. *Relief.* Charta Iuonis Episcopi Carnotensis in Tabul. Eccl. Carnot. n. 42. *Et faciebant sibi parari saepe ingentia prandia tam Praepositi quam seruientes sine licentia Capituli: Leta capiebant, et de hominibus Ecclesiae releuationem terrarum, de coniungendis feminis, venditiones, et plurima carritia faciebant, quod non licet, exceptis duobus, etc.* Alia an. 1218. ibid. num. 228. *Dicimus etiam quod percipiant de Valeiensib. tam pro praebenda Abbatis, quam pro annualibus in denariis de Chamera.* V. Levamen.

LETVRGICVS, pro *Lethargicus*. Vita 2. S. Bonifacii Archiep. et Mart. tom. I. Iunii p. 481.

† LETVS. (1) Panni vel telae latitudo, Gall. *Lé.* Lit. remiff. Mf. a. 1257. V. *Latus.* (2) LETVS ALECIVM, certa halecum quantitas, in Arest. MS. a. 1386. V. *Lasta.*

LEVA, leuca, Gall. *Lieue.* Codex MS. Irminon. Abb. Sangerm. fol. 29. col. 1. V. *Legua.*

LEVA. (1) Cataracta, Gall. *Ecluse.* Tabularium Casauriense: *Donauimus medietatem de vno molino . . . cum Leua et pausa sua.* (2) Collecta, tributum quod exigitur et *leuatur*. Gall. *Levage.* Chronicon Casin. lib. 2. cap. 97. *Seditiones, quas dicunt Levas, seu praedationes . . . ne vlterius fierent seuerissime interdixit.* Bulla Innocentii III. PP. in Bullario Casinensi to. I. p. 29. *Omnes omnino seditiones, quas Leuas dicunt: seu direptiones . . . interdicimus.* V. *Leuare 4.*

LEVDA, eadem notione. Iura Comitis Bitorr. in Ciuitate Albienſi an. 1252. (3) † Recensio, index, t. 3. Hist. Nem. Prob. p. 338. (4) † Rebellio, Aufstand, Aufruhr, Empörung. Murat. t. 4. Antiq. p. 1052.

LEVACRIVS, V. *Lauaricus.*

LEVADV. (1) V. *Leua 2.* (2) † *Levada Piscium*, ius ex piscibus captis aliquot *leuandi* seu exigendi. Ch. MS. a. 1184. V. *Leuata 4.*

† LEVADISSVS PONS, versatilis Plinio, Gall. *Pontlevis*, Hisp. *Levadia.* Ch. Mf. a. 1370. V. *Leuatilis* et *Pons Leuator.*

† LEVADORIVS PONS, idem, ap. Murat. t. 19. p. 774.

LEVAGIVM. (1) Collectio frugum et partitio inter dominum et colonum. Charta Prioratus S. Triuerii in Dumbis an. 1240. V. *Leua 2.* (2) † Vectigal pro mercibus, quae importantur vel exportantur soluendum; Gall. *Levage.* Ch. t. 1. Prob. Hist. Brit. p. 640. LEVATGIVM, in Chartul. S. Ioann. Angeriac.

LEVAMEN, quod alias *Releuium* in re feudali. Charta de Paroeciis Corbeiensis vrbis ex Bibl. S. Germani Parif. Cod. 564. *Faciunt homagium Abbati vel fidelitatem, et soluunt pro Leuamine 60. sol. vel amplius.*

LEVAMENTVM. (1) Gall. *Levain*, Germ. Hafen. Papias: *Fermentum, Leuamentum, a feruore dictum, etc.* (2) Minus nauigium, onerariae navi, illius *leuandae* gratia, adjunctum, Germ. ein Lichter. Lex 4. D. de Lege Rhodia: *Nauis onustae Levandae caussa, si quaedam merces in scapham trajectae sunt.* Gallis vulgo *Aleges* eiusmodi scaphae dicuntur, quod *alleuientur* seu leuiores fiant.

LEVAMENTARIVS, in l. 1. Cod. Th. de Nauicular. *Leuamentorum* nauicularius. V. *Alegium.*

LEVANS. (1) Oriens, Ital. *Levante*, Gall. *Levant.* Annal. Genuenf. ad an. 1283. apud Murator. to. 6. col. 581. (2) LEVANTES ET CVBANTES, Gallis *Levans et Couchans*, mansionarii, manentes, qui in dominorum praediis sedem fixere, iis obnoxii: quibus opponuntur *Albani*, seu Alienigenae. Statutum de Decimis Saladinis apud Richardum an. 1188. *Et si nullum dominum ligium habebit,*

habebit; et in cuius feudo manserit Leuans et Cubans, dabit decimam de suo proprio mobili. Bracton. lib. I. c. 10. §. 3. *Quam diu manentes fuerint in villenagio Leuantes et Cubantes.*

LEVANUM, fermentum, ex Gall. *Levain*, quod farina fermento imbuta intumescat, ac *levetur*. Occurrit in Fleta l. 2. c. 10.

LEVARE. (1) Germina producere, Gall. *Lever*. Pactus Legis Salicae tit. 37. §. 2. *Si quis per alienam messem, postquam leuauerit, herbice traxerit, etc.* Vbi Editio recentior tit. 36. *Postquam germina produxerit*, habet. (2) Auferre, furari, Gallis, *Lever*, *Enlever*. Sidonius lib. 7. ep. 2. *Leuat diuitem pauper adamatus.* Id est, ait Sauaro, abducit: vbi ille plura ex Gregorio Turon. lib. 6. c. 45. lib. 7. c. 4. et ex Lege Wisig lib. 3. tit. 3. §. 4. lib. 6. tit. 4. §. 2. (3) Tributum exigere, *Lever des imposts*. Edictum Pistense §. 21. *Et quoniam audiuimus quodam plus a pauperibus accepisse, quam bannus Leuet, etc.* Oratio Legatorum Regis Fr. coram Pio II. PP. an. 1459. to. 9. Spicil. Acher. pag. 321. *Nam cum denarii sint Principis supremi, Leuari nequeunt publica cessante auctoritate praedicti Principis supremi.* Index MS. Beneficior. Eccl. Constant. f. 20. *Leuat dictus Rector cimiterium cum pertinentiis vna cum altalagium.* Hoc est, percipit oblationes pro humatione et altari factas. Charta an. 1064. apud Miraeum to. I. p. 63. Vbi *ceruisias levare* est illud tributum exigere seu percipere, quod pro ceruisiis penditatur, fitum hoc loco in certis ceruisiae mensuris. V. *Lena.* (4) Paulus Diaconus Emeritensis in Vita S. Masonae Emerit. Episcopi c. 2. *Si quis . . . vas paruulum in quo Leuaret, exhibuisset.* Hispanismus, *enque llevarlo* valet, *in quo deferret.* (5) Aedificare, exstruere. Breuiarium Historiae Pisanae, tom. 6. Muratorii col. 186. *Anno 1173. Lucenses cum magno exercitu Leuauerant castrum Mutronis cum aedificiis magnis, et Pisani iuerunt illuc et turpiter fugarunt eos et castrum destruxerunt.* (6) Ascendere. *Et in capite mancasii Leuat fossa per montem Huelgoret*, in Veteri Charta, apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 250. (7) LEVARE CAMPUM, castra mouere, Gall. *Lever le camp*, apud Parisium de Cereta in Chron. Veron. to. 8. Muratorii col. 623. (8) LEVARE HOMINES, milites cogere, conscribere, Gall. *Lever des troupes*, in litteris Edwardi III. Angl. Regis ann. 1337. apud Rymer. to. 4. p. 781. LEVARE FERIAM, nundinas instituere, V. *Feriae* 3. † LEVARE FIDEM, V. in *Fides*. LEVARE IUDICEM accedere ad iudicem, ius ab eo requirere. Vita S. Fructuosi Episcopi Bracarens. c. 17. LEVARE LAUDEM, f. signa proponere, vexilla figere, erigere, Gall. *Lever* seu *Arborer l'estendart;* († vel alicuius laudem promulgare, Ital. *Levar voce.*) Annal. Genuens. ad annum 1266. apud Murator. to 6. col. 937. † LEVARE NEMORA, ligna exscisa exportare, in Ch. Ms. a. 1202. LEVARE PSALMUM, praecinere, Gall. *Entonner*. Statuta Ecclesiae Valentinae, tom. 3. Concil. Hispan. p. 911. col. 2. Sic *Leuare antiphonam*, in Vita S. Wiboradae Virg. et Mart. saec. 5. Bened. p. 50. LEVARE SE, regnum inuadere. Idatius in Fastis Consularibus: *Valentinianus Iunior apud Viennam est interfectus et leuauit se Eugenius tyrannus. Leuare in Regem*, dixerunt scriptores mediae aetatis, ex vsu Francis, Gothis aliisque populis quibusdam accepto, quo Reges Ducesue suos futuros impositos scuto humerisque attollebant: qua de re consulendus Pithoeus lib. 2. aduers. c. 6. et Lipsius lib. 4. ad Hist. Taciti p. 519. LEVARE TERRAM, agrum nouiter colere, arare. Concordia Capituli Aeduensis cum Domino de Perreria ann. 1257. V. *Terra noua*. LEVARE SEDITIONEM, excitare, in Lege Bajiuar. tit. 2. c. 3. §. 1. et Longob. lib. I. tit. 18. §. 1. LEVARE DE SACRO FONTE, dicitur, qui alias *susceptor*, seu patrinus. Anastasius in S. Siluestro PP. LEVARI SUPRA CHORUM dicitur Canonicus, qui ad altiora Chori subsellia, quae *formas* vocant,

vocant, admittitur. Statuta Ecclesiae Lugdun. c. 16. (9) † Acquirere, comparare. Stat. Patau. l. 2. c. 65. (10) † Educere, abducere, Gall. *Enlever*. Acta SS. t. 6. Iul. p. 56. (11) † Iralis in nauem imponere. Form. Mſ. Cod. 7657. V. *Leuatarium* 2. (12) † Aliquem expedire, debito liberare, Gall. *Lever*. Lit. remiſſ. Mſ. a. 1384.

✝ LEVARIA, agger, Gall. *Levée*, ſ. ius quod ex aggeribus percipitur. Ch. a. 1224. t. 2. Hiſt. Burg. Prob. p. 8. V. *Leuata* 3.

✝ LEVARIVS, vectis, Hebel, Gall. *Levier*. Lit. remiſſ. Mſ. a. 1350. V. *Leuatorium* 2.

LEVATA. (1) Exta, viſcera et quaevis animalium inteſtina, vt cor, iecur et alia huiusmodi, Prov. *Levado*. Statuta S. Victoris Maſſil. anni 1591. per Cardinalem Triuultium. (2) Forte pars, portio. Ordinatio anni 1340. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 417. col. I. *Poſſintque dicti Magiſtri monetarum in deliberationibus faciendis facere tres Leuatas, et de qualibet Leuata tria pondera et eligere quamlibet voluerint ipſi Magiſtri ex eisdem tam in ponderibus quam Leuatis.* Alia Ordinatio ann. 1342. pro Magiſtris Monetarum ibid. p. 420. *Remedia vero ligae et ponderis puncta, Leuatas, eſſayamenta et alia iura, et priuilegia habeatis quae in noſtris monetis antea habebatis.* (3) Agger, *Levée* Gallis. Papias: *Mancipare, Leuata.* Charta anni 1271. in Regeſto 30. Tabularii Regii Ch. 220. *Calciata ſeu Leuata, quae ducit ad Motam.* (4) Exactio, Gallis *Levée*, Germ. Hebung. Charta a. 1216. apud Guesnaium in Annalib. Maſſilienſib. *Habeat pleno iure dominationem, piſcationem et lanae, et pabuli et piſcium, et Leuatae et omnium quae quondam habuerat.* Codex MS. redidtuum Epiſcopatus Autiſſ. *Quaelibet cucufaria debet vnum denarium et duas Leuatas ad manum.* Quidnam ſint hic *Leuatae*, non ſatis liquet. V. *Leua* 2. et *Leuatio* 1. (5) LEVATA PISCIVM, piſcatus, piſcium captura. Charta Guillelmi Epiſcopi Autiſſiod. anni 1219. (6) † Frugum, fructuumque perceptio, Germ. Hebung. Form. Inſtr. Mſ. V. *Leuata*.

LEVATARIA, V. *Leuator* 3.

LEVATARIVS, qui *Leuatas* ſeu aggeres curat. Conuentio Caroli I. Comitis Andegaviae et Prouinciae, cum Arelatenſibus ann. 1251. Art. 5. V. *Leuata* 3.

LEVATGIVM, V. *Leuagium*.

LEVATILIS PONTVS, pons qui ductariis catenis attollitur, Gall. *Pont-levis*, Ital. *Ponte levatoio*, in Chronico Petri Azarii, apud Murator. to. 16. col. 365. V. in *Pons*.

LEVATIO. (1) Vt *Leuata*, exactio, collectio, Gall. *Levée*. Mandatum Edwardi Regis Angl. anni 1302. apud Rymer. to. 2. p. 912. (2) Egreſſus e lecto, Gall. *Le lever*. Charta anni 1309. tom. I. Chartul. S. Vandreges. p. 926. (3) † LEVATIO SACRAMENTI, ſacrae hoſtiae ſublatio, Gallis *Levation* pro *Elevation*. Ch. Mſ. a. 1399. (4) † LEVATIO ANGVILLARVM, i. q. *Leuada*, ius ex anguillis captis aliquot *leuandi* ſeu exigendi. Ch. Mſ. a. 1106. V. *Leuata* 5.

LEVATOR. (1) LEVATOR PISCIVM, piſcator. Ch. Mſ. a. 1321. *Piſcatores ſeu Leuatores poſſint facere Leuatam piſcium, et piſces quos capiunt, diuiduntur.* V. *Leuata* 5. (2) Exactor, coactor. Charta Philippi Pulcri anni 1307. apud Meneſterium in Probat. Hiſtor. Lugdun. p. 42. col. I. V. *Leuare* et *Leuata* 4. (3) † Magiſtratus qui *leuatas* ſeu aggeres curat; cuius officium LEVATARIA vocatur. Ch. a. 1234. ap. Garamp. de Sigill. Garfagn. p. 37. Vbi promiſcue *Leuatores* et *Leuatarii* appellantur. (4) † LEVATOR EXERCITVS, qui milites *leuat* ſeu delectum habet, vel rei bellicae praepoſitus. Ch. a. 1468. ap. Pez. t. 6. Anecd. part. 3. p. 222.

LEVATORIVM. (1) *Locus in quo leuatur vel plantatur aliquid.* Ioan. de Ianua. Gloſſ. Lat. Gall. *Leuatorium*, *Levenr*, (ſic). *Levement*, in MS. Sangerman. (2) † Vectis. Tract. Mſ. de re milit. et rebus bellicis c. 154. LEVATORIVS, ibid. c. 58.

LEVATORIVS, *Leveur*, in Gloss. lat. Gall. Sangerm. *Levatorius pons*, in Chronico Petri Azarii apud Murator. tom. 16. col. 322. Idem qui *Levatilis*. V. in *Pons*. V. *Levatorium* 2.

† LEVATVM, fermentum, Gall. *Levain*, Germ. Hefen. Stat. Vercell. l. 3. V. *Levamentum*.

LEVATVRA. (1) LEVATVRA PORTAE, cataracta, cratis ferrea ad portas vrbium, V. *Saracenesca*. (2) † Locus aedificandae domui aptus, Gall. *Leveure*. Chartul. Casal. Bened. (3) † Collecta, tributum. Ch. a. 1042. t. 10. Gall. Christ. Instr. p. 284. V. *Leva* 2.

LEVCA, LEVGA, LEWA. (1) Vox et mensura itineraria Gallica, 1500 passuum, vti passim testantur Scriptores, Armoricis *Lew*, vel, vt pronunciant, *Lea*. Hesychius λεύγη, μέτρον τι γαλατικόν. Iornandes de Rebus Geticis: *Leuga autem Gallica mille et quingentorum passuum quantitate metitur*. († A Celtico *Leoug* vel *Leak*, lapis, quod eiusmodi spatia lapide distinguerentur.) LEVGA, in veteri Inscript. 1078. 7. Lex Baiwar. tit. 1. cap. 14. §. 4. Viae Hierosol. LEVCA VSVALIS, *Mensura terram metentium apud Francos constat de duobus millibus passuum*. Ingulphus p. 910. LEVGA ANGLICA, *duodecim quarenteinis confici* dicitur in Monastico Angl. tom. 1. pag. 313. LEWA apud Bedam lib. de Numerator. diuisione; in Chartis Sigeberti apud Henschenium 1. Febr. pag. 234. Caroli Cal. apud Doublet pag. 706.

LEVIA, Ioanni de Ianua et Vgutioni. LEWIA, in Chron. Besuensi p. 572. vbi pariter pro *banleuca* vsurpatur. (2) † Horae spatium, Gall. quoque *Lieue*. Arest. Ms. a. 1333. *In pilorio — per spatium vnius leucae tenebuntur*.

LEVCAS, *significat cucullum*, Papiae.

LEVCATA, spatium, quantum continet leuca. *Infra Leucatam villae*, apud Bromptonum pag. 1183.

† LEVCIVS, telae vel panni species a colore albo sic dicta; *Leuce*, ex Graeco λευκος, albus. Acta Ms. Inquis. Carcass. a. 1308.

† LEVCOCVNVS, *aqua et oleum*. Glossar. vet. Cod. 7613.

† LEVCOFLAMCIA, mendose pro *Leucophlegmatia*, in Act. SS. t. 1. Aug. p. 272.

† LEVCONIVM, gossipium, a colore albo, in Stat. Auen. l. 1.

LEVCOPORPHYRVS, ex purpura alba. Charta donationis Ecclesiae Carnutianae edita a Suaresio: a λευκὸς, Candidus et πορφύρα, Purpura.

LEVCORHODINVS, ibidem, ex roseo colore dilutiore.

LEVDA. (1) *Compositura in longum*, Papiae. *Le* vocant agrimensores Gallici latus agri, qua parte in longitudinem porrigitur. Idem porro valet, quod *Latus, ta, tum*; vel certe idem, quod *latus, teris*. Nescio an huc respexerit Papias. (2) Tributum, praestatio, V. in *Leudis* 3.

LEVDABILIS, *leudae* seu tributo obnoxius. Ch. Ms. a. 1319.

LEVDARDI, V. *Leodardi*.

LEVDARIVM. (1) Districtus *Leudis*, seu viri nobilioris territorium, tractus. Litterae Philippi VI. Franc. Regis ann. 1338. to. 2. Ordinat. pag. 127. (2) Liber seu charta continens *leudas* seu vectigalia exigenda, Occit. *Laudaire* seu *Leudaire*. Ch. Ms. a. 1451.

LEVDARIVS, collector *Leudae*, in Statut. Montispessul. LEIDARIVS, ibidem. LEVDATARIVS, t. 3. Ordin. reg. Fr. pag. 624. LEYDERIVS, ap. Baluz. t. 2. Hist. Aruern. p. 793. LESDARIVS, in Ch. a. 1273. LETDARIVS, ap. Brussel. t. 2. de Feudor. vsu p. 728. LEYDATOR, in Ch. a. 1309. V. *Leudis*.

LEVDATARIVS, V. *Leudarius*.

† LEVDERIVS, idem quod *Leudarius*, in Ch. a. 1390. t. 7. Ordin. reg. Franc. p. 380.

LEVDES, vasalli, subditi: Saxonibus *Leode*, Germanis Leute, homines dicuntur. V. Ioann. Gryphiandrum de Weichbildis Saxon. c. 14. n. 9. et Fredericum Sandium ad Consuetudines feudales Gelriae pag. 16. († D. Bouquet t. 1. Iur. publ. Franc. p. 94. potius vult *Leudes* eos esse, qui ad stipendia principis vel alicuius ex proceribus militabant, atque adeo

adeo nec inter vassallos nec inter subditos censendos.) Lex Wisigoth. lib. 4. tit. 5. §. 5. *Inter Leudes quicunque nec Regiis beneficiis aliquid fuerit consecutus.* — Maxime vero *Leudes* dicuntur vasalli nobiliores, cuiusmodi sunt Barones, Lex Longob. lib. 2. tit. 22. §. 1. *De omnibus debitis soluendis sicut antiquitus fuit consuetudo, per 12. denarios solidi soluantur per totam Legem Salicam: excepto si Leudes, id est, si Saxo, aut Friso, Salicum occiderit, per 60. denarios solidus soluatur.* Nam *Salici* nobilissimi Francorum dicuntur Ottoni Frisingensi. LEODES ET FIDELES, in Edicto Chlotarii II. in Synodo Parisiensi V. apud Gregorium Turon. lib. 3. Hist. cap. 23. LEVDI. Fredegarius Nibelungi anni 768. LVIDI. Charta Dagoberti, Regis apud Browerum. L. 7. Annal. Trevir. p. 422. 1 Edit.

LEVDESAMIVM. Formula 39. apud Lindenbrogium sic inscribitur: *Vt Leudesamia promittantur Regi.* Mox: *Rex Comiti illi . . . . iubemus vt omnes pagenses vestros . . . congregare faciatis, quatenus . . . fidelitatem praecelso filio nostro vel nobis, et Leudi samium per loca Sanctorum . . . debeant promittere et coniurare.* Eadem Marculf. lib. I. c. ult. habet: *Vt Leude samio promittantur Regi.* Ipse vero contextus, *vel nobis et Leode et Samio per locus, etc.* Sed non diuidi debet vox, est enim *Leudesamium*, seruitium, (vel iuramentum, vt exponit Eccardus ad Legem Salicam p. 94.) quod *Leudes*, id est, subditi, Principi suo debent, vt *Litimonium* seruitium, quod *Liti* dominis suis.

† LEVDINIA, legi seruiens, ingenua, in not. Eccardi ad leg. Sal. tit. 28. §. 4.

LEVDIS. (1) Vassallus, V. *Leudes.* (2) LEVDIS, LEVDVM, compositio, mulcta pro homicidio. *Compositio homicidii*, in Lege Saxon. tit. 14. §. 3. 4. et forte *compositio leudis*, id est, hominis liberi. Lex Salica tit. 37. §. 8. *Si seruus ingenuum hominem occiderit, ipse homicida pro medietate compositionis hominis occisi parentibus tradatur, et aliam medietatem dominus serui se nouerit soluturum: aut si legem intellexerit, poterit se obmallare, vt Leudem non soluat.* Tit. 43. §. 11. *Si autem qui praecipitatus est, mortuus fuerit, tota Leude sua componat.* LEODE, in Pacto Legis Salicae tit. 44. et form. 125. apud Lindenbrogium. LEODIS, in Capitul. 3. ann. 813. cap. 11. 29. et in Capit. 3. anni 819. c. 7. LIVDIS. Capitulare triplex anni 808. cap. 2. Edit. Baluzianae. LAVDIS. Litterae Ludovici Iun. Regis Franc. anni 1145. tom. 1. Ordinat. p. 10. LEVDVM. Vett. Glossae. *Leudum, compositio, siue Widrigild.* Lex Longob. lib. 1. tit. 9. §. 28. (3) LEVDA, LESDA, LEDA, etc. Gall. *Laude, Louade, Leude*, appellatur quaevis praestatio, vel quodvis tributum, maxime, quod pro mercibus penditur, frustra enim Expillius actione forensi 15. ait ita in Dalphinatu appellari tributum, quod pro *plassagio*, seu loco vbi venum exponitur *bladum*, et eiusdem *bladi* mensuratione exsoluitur, cum constet id nominis passim pro quouis tributo vsurpari. Neque felicius scripsit Chopinus lib. 1. de Domanio tit. 9. n. 1. *Leudam* dici a *laudanda venditione rerum publice venalium*: id est, pro facultate venum merces exponendi: sed non ego credulus illi. Varie autem haec vox effertur. LEVDA, in Rescripto Alphonsi Regis Aragonum apud Saxium in Pontificio Arelat. *Leuda vel pedaticum.* Libertates Saluae terrae in Ruthenis anni 1284. *Nullus habitans in dicta villa det Leudam de re, quam vendat vel emat.* LAVDA. Consuetud. loci *de Troi* in Biturigib. art. 6. apud Thomasserium. LEVSDA, in Charta Massil. anni 1202. LEVZDA, in Charta Mariae D. Montispessulani anni 1205. to. 8. Spicil. Acher. p. 220. LEZDA, in Chartulario Gratianop. fol. LXI. LEZPA. Sententia anni 1208. apud Marten. to. 7. Amplis. Collect. col. 96. Forte legendum *Lezdis.* LEZTA, in Charta Sancii Regis Aragon. aerae 1090. apud Martinezium in Hist. Pinnatensi L. 3. p. 10. LESDA, in Charta Liberta-

tum

tum Villefrancae apud Gallandum: *Quidquid ibi pendiderint, non dabunt Lesdam excepto sale.* Ibidem: *Lesda annonae et salis.* LISDA, in Charta Hugonis Regis Italiae anni 928. LISIDA. Dotatio Ecclesiae S. Nicolai iuxta mare, anni 1056. apud Stephanotium, to. 10. Fragment. MSS. p. 283. LIDIA, in Charta libertatum oppidi de Moneto in Biturigib. anni 1269. LEDA. Charta Raimundi Comitis S. Aegidii, anni 1164. LAEDA, in Confirmatione priuilegiorum Ciuitatis Aquensis anni 1291. apud Pittonem Hist. eiusd. urbis p. 170. LEIDA, LEYDA. Charta Ademari Vicecomitis Lemouic. anni 1184. in Tabul. Dalonensi fol. 11. LEDDA. Charta anni 1165. to. 13. Spicileg. Acher. p. 317. *Et de omnibus omnino rebus de quibus Ledda vel vsaticus dari solet.* Perperam *Iedda* scriptum reperitur pro *Ledda*, facili lapsu, in Charta Oldegarii Episc. Barcin. in illius Vita num. 36. LEDDIS. Charta Rengardis Comitissae Biterr. anni 1070. Marcae Hisp. col. 1153. LIDDA, in Charta 1066. in Notis ad Concilia Narbon. p. 79. LAEDIA, in Charta Humberti D. Bellisoci pro libertatib. Bellevillae anni 1233. to. 9. Spicil. Acher. pag. 185. LIDIA, in Charta anni 1269. apud Thomasserium in Consuetudinib. Bituric. p. 96. LETIA, in Charta Willelmi Domini Montispessulani anni 1103. apud D. Brussel, to. 2. de Feudorum vsu, pag. 728.

LEVDOISMVS, idem, quod *Leuda* in *Leudis* 3. Charta Arnaldi Episcopi Barcinon. pro Magistro Ordinis S. Iacobi de Spata.

LEVDVM, V. *Leudis* 2.

LEVDVS. (1) Vasallus, V. in *Leudes*. (2) Cantus, ex Germanico *Lied*, Cantilena. Fortunatus in Epist. ad Gregor. Turon. Episc. praefixa lib. 1. Poemat. *Apud quos nihil dispar erat, aut stridor anseris, aut canor oloris, sola saepe bombicans, barbaros leudos harpa relidebat, etc.* Et L. 7. Poem. 8.

LEVE, facile, procliue. Sallas Malaspinae de Rebus Siculis, apud Baluzium, to. 6. Miscell. p. 303. *Dummodo ampla pugnandi trahatur deliberate cupedine, Leue est audere, quod placeat.*

LEVEA, frugum fructuumque collectio, Gall. *Recolte*. Ch. tom. 1. Anecdot. Marten. col. 1239.

† LEVEATA, idem, in Ch. MS. a. 1293.

LEVEIA, eadem notione. Tabularium Calense. p. 344.

LEVERIVS. (1) Vectis, Gall. *Levier*. Munitiones castri Sommeriae, anni 1260. (2) Species panni feralis. Testament. anni 1365. apud Baluzium tom. 2. Hist. Aruern. p. 716. *In die sepulturae meae, supra corpus meum ponentur duo panni aurei, quorum vnus sit bornatus de sendali nigro . . . et vnus Leverius . . . vnus detur capellae Oliergii, et alter pannus et Leverius supradicti dentur Fratribus Minoribus supradictis pro faciendo vestimenta sacerdotalia.*

LEVESCERE, leuius fieri. Gocelinus in Translatione S. Augustini Cantuar. to. 6. Maii. p. 428.

LEVGA. (1) V. *Leuca*. (2) † Locus vacuus domui aedificandae aptus. Ch. a. 1294. t. 1. Hist. Nem. Prob. p. 121.

LEVIA. (1) Mensura itineraria, V. *Leuca*. (2) Idem quod *Feuda* seu praedia *feudaliter* tenta. († Leg. *Fenium* vel *Fenum* pro *Feudum*.) Catalogus Feudorum, Castellaniae de Glanae anni 1262. e Chartulario Aeduensi. *Item D. Perreria debet esse in homagio domini de Glane de tribus Leuibus, de quibus Estam est iurabile et etiam reddibile, ... Item dominus de Chastul debet esse in homagio domini de Glane super omnia Leuia, et Chastul iurabilis, reddibilis cum appendiciis suis.* Vereor ne mendum sit in hac voce.

LEVIARE, *leuare, leuem facere, vel exonerare, pondus auferre, vel diminuere*, Ioanni de Ianua. *Alleger, faire leger*, in Gloss. Sangerm. Lat. Gall. MS. *Monetam in lege vel pondere Leuiare*, in Charta anni 1188. tom. 8. Fragm. MSS. Stephanotii pag. 37.

† LEVICVS, mendose pro *Leuirus*, gener, in ep. Philippi reg. Alemann. inter

inter not. Cang. ad Villehard. p. 278.

† LEVIDENSIS, *vestis raro filo leviterque densata*. Gloss. vet. Cod. 7613.

LEVIDIS vel LEVIS, *idis*, plaga, vulnus, vt videtur, a Gallico *Livide*, liuidus. Charta anni circiter 1060. apud D. Calmet. in Probat. Histor. Lotharing. col. 451. *De Liuide vero et sanguine facto, aliisque iniuriis, etc.*

LEVIDO, mansuetudo, in Chartul. Cluniac.

LEVIGA. (1) Vgutioni et Ioan. de Ianua, *Instrumentum Leuigandi quod etiam Complanatorium dicitur*, Gall. *un Polissoir*. Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Leuiga idem quod Planatorium, Plaine ou Rabot.* Hinc LEVIGARE, polire, apud Capitol. (2) Lixiuium. Annales Francorum Bertiniani anni 862. *Vestitum lineum, quod Camisium vulgo vocant, leuigare, (id est, Lixiuio lauare,) incipiens .... ad primum initium quo Laeuigam imprimens traxit, vestimentum sanguineum est effectum. Sicque quotiens idem mancipium Leuigam traxit, sanguis est subsecutus.*

LEVIGABILIS, qui potest alleuiari, seu leuior fieri. Bulla Iohann. PP. anni 1276. apud Rymer. to. 2. p. 66.

† LEVIGABILITAS, alleuiatio, leuamen, Germ. Erleichterung. Act. Sanct. t. 2. Maii p. 695.

LEVIGARE. (1) *Bitumine linire*, apud Papiam in MS. Bituric. V. *Leuiga*. (2) Subleuare, alleuiare, leuius reddere. *Iudaeos conuersos a pensionibus Leuigat*, in Vita S. Gregorii PP. to. 2. Martii. p. 147. (3) Lixiuio lauare, V. *Leuiga* 2.

LEVIORATIO, f. animi leuitas, inconstantia, mutatio. († vel potius leuamen.) Praeceptum Theodorici Regis Franc. apud Mabillonium tom. 3. Analect. p. 206. *Et res ad praedictum Monasterium montmus, vt neque nos, neque successores nostri .... auferre aut alienare a iure et dominatione iam dictae matris Cenomannicae vrbis Ecclesiae; aut propter beneuolentiam vel Leuiorationem, seu seruitii praefati domni et apostolici viri Aiglberti Episcopi aliqua succedat occasione, aut qualiter calliditate; — vel malo ingenio machinetur.*

LEVIS. (1) Vt mox *Leuita* 2. Osbernus in Vita S. Dunstani Episc. to. 4. Maii. p. 360. (2) Plaga, vulnus, V. *Leuidis*.

LEVISATA, *tunica militaris*, Gloss. Isid. Coniectat Graeuius legendum *Lacerna*, ex Isidoro L. 19. cap. 24. vbi *Lacernam* dicit fuisse *Pallium fimbriatum, quo olim soli milites vtebantur*.

† LEVISSATA, *genus armorum*, in Gloss. vet. Cod. 7613. V. *Leuisata*.

LEVITA. (1) *Vasa aenea*, apud Papiam. Forte pro *Lebita*, seu *Lebetes*. (2) Diaconus. Isid. L. II. c. 12. *Leuitae ex nomine auctoris vocati: de Leui enim Leuitae exorti sunt, a quibus in templo Dei mystici Sacramenti mysteria explebantur. Hi Graece Diaconi, Latine Ministri dicuntur, etc.* Epist. Remigii Episcopi Remensis ad Fulconem Episcop. *Cum Leuitas feceris, Presbyteros consecraris, Archidiaconos instituentis etc.* *Leuitica dignitas*, Sidonio lib. 5. Ep. 1. *Leuiticum ministerium*, Maximo Taurinensi. *Leuitalis honor*, Iohanni Diacono in Vita S. Athanasii Episc. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 1046. LEVITA SEDIS APOSTOLICAE consecratus Valentinus II. PP. antequam Pontificiam dignitatem consequeretur, apud Anastasium in eius Vita. LEVITISSA, *Femme de Diacre*, Gloss. Lat. Gall.

† LEVITALIS, ad *Leuitam* seu diaconum spectans, in Act. SS. t. 6. Sept. p. 874.

† LEVITATES, crepundia, apud Barcl. in Serm. de Choreis.

LEVITIANA. Vita 2. S. Carthaci Episc. num. 2. *S. Mochuda adpraedictum S. Colmanum venit in suo Monasterio Lainneala manentem, vt veniens secum Leuitianam signaret, in suo Monasterio Raithin: quia mos S. Colmano erat, cum angelis loco Leuitianarum signare, et donatum est a Domino S. Colmano; vt filii mortis non assurgerent, in Leuitianis, quas ipse signaret.* Infra: *Exiui ad Leuitianam cum angelis signare; reuertere, et sicut videbis signa minima consistenta,* per

per senem in Australi plaga cellae tuae, ita constituit Leuitianam: et ne tibi videantur modica, qui ab alia tibi maior ab angelis in tua alia ciuitate, in australi Hiberniae regione signabitur. Et reuersus S. Carthagus ita inuenit Leuitianam signatam sicut S. Colmanus dixit. Hic benedictionem coemeterii auguratur Editor; cui vtcumque fauet Vita S. Declani Episcopi, to. 5. Iulii p. 608. *Cuius sacrum corpusculum . . . debito honore in sua ciuitate Ardmor in Leuitiana, quam ipse iussione angelica signauit, sepultum est.* Sollerius interpretatur sacellum, in quo sepeliri voluerit vir sanctus, aut habitum seu vestem, in qua sepultus sit; malim coemeterium. Vita S. Coemgeni, to. 1. Iunii p. 317. *Leuitianaque monachorum tuorum tam sancta erit, ut nullus eorum introiens sub humo, tormenta inferni pertulerit.*

LEVITISSA, V. *Leuita* 2.

† LEVITO, i. q. *Leuitonarium*. Act. SS. t. 6. Aug. p. 34.

LEVITONARIVM, LEBITONARIVM. Isidorus lib. 19. Orig. cap. 22. et ex eo Papias, ex Vita S. Pachomii c. 14. *Leuitonarium est colobium lineum sine manicis; quali Monachi Aegyptii vtuntur.* Suidas: λεβιτωνάριον, χιτὼν ἐκ τριχῶν συντεθειμένος. S. Hieronymus de Tabennensib. Monachis: *Nihil habet in cellulis praeter psiathium, et duo Lebitonaria, quod Aegyptiis Monachis genus est vestimenti, absque manicis. Leuitonarium* non semel occurrit in Regula S. Pachomii. c. 2. p. 67. 81. LEBITON. Vita, doctrina, et perfectio SS. PP. c. 20. to. 3. Bibl. Asceticae p. 424. LEVITORIVM, apud Papiam MS. Bituric. LEBETES. Ruffinus de Vitis Patrum, lib. 2. c. 7. *Indumentum eius stuppeum colobium erat, quod apud illos Lebetes appellatur.* Idem cap. 9. *Cui ille cum habitum Monachorum, hoc est, Lebetem, et cucullam ac melotem, quae est caprina pellis, imposuisset*, etc.

LEVRERIVS, canis leporarius. *Leurerii ad leporem, et vulpem et catum et texon*, in Regesto Herouualliano Philippi Augusti f. 159. Ex Gallico *Leurier*.

LEVS, *manus pusilla*. Gloss. Sangerm. MS.

LEVSDA, V. *Leudis* 3.

LEVSEVERPIRE, LEVSEWERPIRE, V. *Laisowerpum*.

LEVTVM, V. *Laudis* 2.

LEVTVS. (1) Ascriptitius seruus. V. *Litus*. (2) Testudo, cithara, V. *Laudis* 2.

LEVVA, V. in *Leuca*.

LEVZDA, V. in *Leudis* 3.

LEWA, LEWICA, V. *Leuca*.

LEX. Haec vox varie sumitur in Legibus antiquis: interdum etiam pro iure scripto, vt sunt Leges Salicae Burgundionum, Baioariae et similes; interdum pro iudicio vel pro iudicis sententia, vel etiam pro mulcta iudiciaria.

Ac (1) LEX quidem pro iure scripto, vel recepta consuetudine, vt in veteribus Chartis, in quibus passim occurrit, *secundum Legem Salicam Romanam, etc.* quae quidem *Lex loci* dicitur, in Lege Ripuar. tit. 33. Vetus formula: *Sicut lex et nostra consuetudo.* Differebant autem *Leges a Capitulis*, quod Leges solius populi consensu olim editae essent, cui tamen accedebat Regis constitutio. Capitul. Caroli Calvi ann. 864. to. 2. Capitularium col. 177. *Et quoniam Lex consensu populi fit, et constitutione Regis.* Capitula vero vel Capitularia a Regibus et Principibus, sed populi item consensu. Luitolphus anni 819. Hinc frequens formula LEGEM SVAM COMPONERE, pro mulctam, quae in sua lege definita est, exsoluere. Nam quilibet reus in alieno solo deprehensus, *sicut Lex loci, vbi natus erat, respondebat: et si damnaretur secundum Legem propriam*, non secundum Legem loci *sustinebat*, vt in Lege Ripuar. tit. 31. §. 3. 4. Hinc etiam formula, *in sua Lege conscriptus*; scilicet qui *Legem qua viuere statuit*, professus est. Charta vetus Hugonis Episcopi Tolosani apud Sammarthanos. LEX, nude pro Nouellis Iustiniani ex versione Iuliani Antecessoris, non semel vsurpatur, apud Abbonem Floriacensem

censem in Canonibus c. 11. 13. 14. 22. 32. etc. LEX ALAMANNORVM, e patriis consuetudinibus primum redacta in scriptis a Theodorico Francorum Rege, Chlodouaei filio, emendata deinde a Childeberto: denique *temporibus Chlotarii Regis vna cum Principibus suis, id sunt, 33. Episcopis, et 34. Ducibus, et 72. Comitibus, vel caetero populo constituta est*, vt eiusdem Legis praefert Epigraphe. LEX ANGLIORVM ET WERINORVM, *hoc est, Thuringorum*, qua vsi dicuntur Angli veteres, *in Germania, a Carolo M. postmodum confirmata.* Anglos ad Albim statuunt Geographi, Varinos ad flumen *Warne*, quod Rostochium alluit. Thuringi etiamnum nomen seruant. V. Cluuerium lib. 3. German. antiquit. c. 27. Alia est LEX ANGLORVM, in Britannia scilicet maiori, a veteribus illis Anglo-Germanis, seu Anglo-Saxonibus et Danis, qui Insulam hanc occuparunt, primitus condita; quae quidem triplex potissimum fuit, nempe *Lex Occiduorum Saxonum*, *Lex Merciorum*, *et Danelaga* seu *Lex Danorum.* LEX ANTIQVA, in Pacto Legis Salicae tit. 58. quae ante Salicam conditam et scriptam apud Salios vel Francos vigebat. LEX BAIWARIORVM de qua sic in eius Prologo: *Theodoricus Rex Francorum, cum esset Catulanis, elegit viros sapientes, qui in Regno suo Legibus antiquis eruditi erant. Ipso autem dictante iussit conscribere Legem Francorum, et Alamannorum et Baiuuariorum, vnicuique genti, quae in eius potestate erat, secundum consuetudinem suam, etc.* Iisdem *Legibus* additum postea Decretum Tassilonis Ducis Baioariorum, addita etiam Capitula aliquot Caroli M. V. Ottonem de S. Blasio cap. 50. et Metropolim Salisburgensem tom. 1. pag. 464. LEX BARBARICA, V. *Barbarus.* LEX CAROLI. Ioan. Hocsemius in Adolpho a Marka Episc. Leodiensi cap. 5. Vbi *Lex Caroli*, liber forte Capitulorum innuitur, vel certe Lex a Carolo M. inducta, sed perperam intellecta, cum nihil eiusmodi statutum vspiam reperiatur, sacramentaque recepta tantum fuerint in casibus, in quibus probationes et testes deerant. Sed potius videtur esse *Ius* illud, quod *Caroli* vocat Wichbild Magdeburgense. V. *Ius Caroli.* LEGEM COMMVNEM, vocat Lex Longobard. lib. 2. tit. 56. eam, quae a Principe statuebatur, in casibus praesertim quae in legibus priuatis non erant definiti: cuiusmodi sunt Capitula Regum, et Imperatorum, quibus interdum legibus priuatis derogabatur. LEX COMMVNIS, *Common ley*, apud Anglos dicitur Consuetudo generalis, quae per vniuersum Regnum aeque custoditur; vt *particularis*, quae in diuersis Comitatibus, ciuitatibus, burgis etc. vim habet. Cowell. lib. 1. Institut. tit. 2. §. 7. et Rastallus in Exposit. vocum Leg. Anglic. eadem quae *Lex terrae*, de qua infra. LEX COMMVNIS ANGLORVM, dicitur ea, quam S. Edwardus Confessor edidit. Bromptonus de Edwardo. V. in *Laga.* LEX DANORVM, Saxonice *Danelaga*, qua scilicet Dani Anglici vivebant, cum Angli lege Anglorum viuerent, ex quo ii in Angliam transierunt anno 790. eamque obtinuerunt, Lex scilicet Canuti Regis edicta a Lambardo et Weloco, quae *Lex Danorum*, in Lege Edwardi c. 10. 19. etc. *Danelaga* cap. 12. etc. *Denelaga* in Legibus Henrici I. cap. 6. *Denelae*, in Legibus Willelmi Nothi vernaculis c. 3. appellatur. Brompton. p. 956. LEX DIOECESANA. Charta R. Beluacensis Episcopi anni 1240. *Abbas et Conuentus S. Ioannis Angeliaci in Pictania, Prioratum seu domum de Bruriaco, in qua manebant duo Monachi, sitam in dioecesi Beluacensi, et sic iure communi, et Lege dioecesana, vt dicebat Episcopo Beluacensi in omnibus spiritualibus subiectam.* Ex Tabular. Cluniac. Ch. 227. LEX DIVINA, Canones sacri. Capitul. Caroli C. tit. 37. LEX FRANCORVM, seu *Francica*, eadem est, quae *Salica*: si quidem Franci Orientales Salii appellati, vt recte obseruatum a Sigonio lib. 4. de Regno Italiae. Vnde *Francorum Lex Salica* dicitur apud Hinc-

Hincmarum Remensem in Vita S. Remigii. Charta Caroli M. Regis an. 797. edita a Mabillonio. *Fuerunt namque aliqui in nostra praesentia conuicti, et secundum Iudicium Francorum diiudicati.* LEX FRISIONVM, inter Leges antiquas locum obtinet, de qua consulendus Sibrandus a Sikama in Commentariis in eam Legem editis. LEX GOTHA, quae in Gothia, id est Narbonnensi Gallia, vigebat. Charta incerti anni to. I. Gall. Christ. Instrum. pag. 3. LEX GVNDEBADA, seu Burgundionum, a Gundebaldo eorum Rege, qui vixit eo ipso tempore, quo Theodoricus in Italia et Chlodouaeus in Francia, circa ann. 501. Gregorius Turon. lib. 2. Hist. cap. 33. LEX LONGOBARDORVM, primo a Rothari Rege in ordinem digesta est, hoc titulo, apud Heroldum: *Incipiunt Leges Longobardorum quas Rotharis Rex sola memoria et vsu retinebat, et composuit iussitque Edictum appellari, an. 707. ex quo Longobardi in Italiam venerant.* Id etiam obseruatum ab Hermanno Contracto anno 637. *Per haec tempora Rotharius Rex Longobardorum, quamuis Arianus, iustitiae tamen amator, Leges Longobardorum scripsit.* LEX MARTIANA. Galfridus Monemuthensis de Orig. Britannor. lib. I. cap. 20. *Post illum Guintelinus diadema regni suscepit. Erat ei nobilis mulier Martia nomine omnibus actibus erudita: haec inter multa et inaudita, quae proprio ingenio inuenerat, inuenit Legem, quam Brittones Martianam vocauerunt. Hanc etiam Rex Alvredus inter caeteras transtulit, quam Saxonica lingua Marchehelage vocauit.* Eadem LEX MERCIORVM, et *Merchenelaga* dicta; *Merchenelac*, in Legibus vernaculis Willelmi Nothi c. I. 3. 4. Io. Brompton. p. 956. LEX MOLMVTINA, a Molmutio primum in Anglia edita. Willelmus Westmonast. aetate 5. c. 2. LEX MVNDANA, TERRENA, in Excerptis Egberti c. 130. Ciuilis quae *Extrinseca* dicitur, in Concilio Calchedon. c. 18. in Capitulari Aquisgran. anni 787. c. 28. cui opponitur *Christiana, Ecclesiastica.* Praefatio ad Concilium Moguntiacum a. 813. LEX MVNDANALIS, eadem notione. Charta anni 1000. Marcae Hispan. col. 957. LEX MVTA, praescriptio. Hieratium iuris Pontificii pag. 60. LEGES OLERONIANAE, seu *Leges maris*, quarum Ricardum I. Angliae Regem auctorem asserit Seldenus in Differt. ad Fletam, p 532. et 539. et lib. 2. de Maris dominio c. 24. LEX RIPVARIORVM, V. *Ripuarii.* LEX ROMANA, Cathwlpho in Epistola ad Carolum M. Imp. dicitur *totius mundi prima.* Hoc nomine postea donatum Codicis Theodosiani Breuiarium, quod Tholosae 20. Alarici anno collectum, biennio post per Anianum Aduris editum fuit, vt patet ex subscriptione Commonitorii Alarici ad Timotheum huic collectioni praefixi. Qui quidem Codex interdum in MSS. *Auctoritas Alarici Regis*, interdum, *Liber legum*, sed crebrius *Lex Romana* appellatur, vt in Codice Bibliothecae Regiae 1197. *Incipit Lex Romana. In hoc corpore continentur libri Legum Romanarum libri 13. Nouellarum libri 5. etc.* LEX SAECVLARIS, eadem quae *Mundana*, cui opponitur *Ecclesiastica*, in Concilio apud S. Mariam Orreae in territorio Bigorritano, de quo Mabillonius to. 5. Annal. Benedict. pag. 11. LEX SALICA, duplex fuit; prior, quae ante susceptum Christianismum obtinuit, quamque eam esse putant, quae ex Fuldensi Codice ab Heroldo edita est sub titulo *Pacti Legis Salicae*, et quam postmodum Gotefridus Wendelinus erudito commentario illustrauit. Altera Legis Salicae editio illa est recentior, et a Regibus Francis Christianis emendata, et correcta, quam publicarunt Tilius, Pithoeus, et Lindenbrogius, quibus indidem addita Capitula Caroli M. et Ludov. Pii. Multa de vtraque Lege congesserunt Gotefridus Wendelinus ad Legem Salicam, et Dominicus in Assertore Gallico cap. 5. V. *Salicus.* LEX SATVRA, *quae de pluribus simul loquitur rebus, dicta sic a copia rerum et quasi a saturitate,*

in veteri Vocabulario iuris vtriusque. LEX SAXONVM, quae in Collectione Legum antiquarum descripta legitur, videtur ea esse, qua vtebantur ante Carolum M. qui iis subditis patrio iure vti ultro concessit. Poeta Saxonicus lib. 4. de Carolo M. ann. 803.

Tum sub iudicibus, quos Rex imponeret ipsis
Legatisque suis, permisit Legibus vti,
Saxones patriis, et libertatis honore;

LEX TERRAE, Lex et Consuetudo Regni, a Lege Caesarea, ciuili vulgo dicta, distincta, inquit Seldenus in Dissertat. ad Fletam cap. 9. §. 3. LEX VILLANA, qua reguntur *villani*, rustici, manentes, mansionarii: alia enim est virorum nobilium Lex. Consilium Petri *de Fontaines*, c. 3. §. 5. LEX WESTSAXONVM, in Anglia, *Westsaxenelaga* dicta, ab Ina et Aturedo Regibus subinde edita: *Qua Lege antiquis temporibus 9. australes Schirae, i. prouinciae, quatenus flumen Thamesiae eas a reliqua parte Angliae secuerit, iudicabantur, etc.* Brompton. pag. 956. a quo Latine editae, vt Saxonice a Lambardo de Wenloco. V. Leges vernaculas Willelmi Nothi cap. 3. 4. 8. 25. et Leges Henrici I. cap. 6. 9. LEX WISIGOTHORVM, ab Eurico Rege composita, aera 504. vt testatur Isidorus Hispalensis in Chronico, cum antea tantum moribus et consuetudine tenerentur. Hanc correxit Leuuigildus, plurimasque adiecit leges, plerasque superfluas auferens, vt idem scribit aera 608. Postmodum Chindaswindus et Receswindus plenissimum robur, huic Codici dederunt, abolitis aliis omnibus aliarum gentium Legibus, vt est in Lege Wisigothorum, lib. 2. tit. 1. §. 1. 5. 7. 9. Nouissima denique omnium recensio a Fl. Egica facta fuisse videtur, quam etiam in Concilio Toletano XVI. a Patribus confirmari postulauit. Hinc vsus eius in Hispania et Gothia, id est, Narbonnensi Gallia, frequens, et quidem tantae auctoritatis, vt ex illa in Capitulare Caroli M. quaedam inserta leguntur L. 6. c. 269. L. 7. add. 4. c. 1.

LEGIS TERMINVS, spatium temporis lege vel consuetudine constitutum. Charta anni 43. regnante Chunrado Rege Alamandorum, atque Provinciarum, ex Chartular. Eccles. Apt. fol. 25. Vo. LEGEM AMITTERE, dicitur infamis, periurus, exlex, *quia*, inquit Bracton. lib. 3. Tr. I. c. 19. §. 2. *non est vlterius dignus lege. Legis beneficium et terrae amittere;* in Regiam Maiestat. L. 1. c. 14. §. 5. LEGEM APOSTATARE, contra legem agere, legi contraire. Leges Henrici I. Regis Angliae c. 12. LEGEM FACERE, illud agere quod lex postulat, iurare nimirum, summam petitam et vnamquamque eius partem esse indebitam, et alios secum adducere, qui vere iuratum esse sacramento de credulitate sua susepto affirment. Cowel. lib. 3. Instit. tit. 30. §. ult. † LEGEM HABERE, ex iure suo aliquid agere. Lit. remiss. Ms. a. 1389. LEGEM WADIARE, spondere se ad diem iudicialiter assignatum in Curiam venturum, et legem facturum, apud Cowellum lib. 3. Institut. tit. 30. §. ult. LEGIBVS HAEREDITARE, legitimam et quae ex *legibus* debetur, haereditatem adire in vet. Notitia an. 2. Ludov. Imp. apud Perardum p. 35. LEGIBVS INVENIRE, per vel secundum leges. Lex Longobard. L. 2. tit. 55. §. 21. *Cum 6. electis aut sibi 12. esse debeant, quales potuerint Legibus inuenire, et sic iuret, etc.* Ita in lib. 1. Cod. Theod. de Religione; *Quae ad ordinarios cognitores, vel ad vsum publici iuris pertinent, Legibus oportet audiri*, id est, secundum leges. LEGEM ALICVI IVDICARE, secundum legem scriptum ius ei dicere, in Capitulari Caroli M. lib. 5. c. 14. LEGVM DOMINI, qui aliis *Doctores Legis*, dicuntur. Otto de S. Blasio. cap. 14. V. *Doctor*. AD LEGEM CADERE. Ch. Alexandri Comitis Cupersanensis anni 1102. apud Vghellum to. 7. pag. 864. *In captionem vos non mittet, nec mitti faciet, excepto si aliquis*

quis in capitalibus deprehensus fuerit, qui fideiussores idoneos inuenire non possit, aut nisi aliquis ad Legem ceciderit, et facta lege sit solutus. † LEX AVGVSTI, i. q. *Bannum Augusti*, ius scilicet, *bannum* quo messibus cavetur promulgandi, in Ch. Ms. a. 1244. LEX CAMPALIS, qua duellum in *campo* ineundum decernitur. Charta Henrici Leodiensis Episcopi anno 1081. apud Marten. tom. 4. Ampliss. Collect. col. 1175. V *Campus* 3. LEX DVELLI, idem. Sugerius in Lud. VI. c. 18. *Rex vero ratione et Lege duelli numquam se pepigisse per Anselmum Dapiferum suum, vbicumque securre vellent defendere.* LEX PATRIAE, Regiam Maiestat. L. 4. cap. 1. §. 4. *Inquiratur rei veritas, et ex verisimilibus rerum indiciis et coniecturis, nunc pro ea, nunc contra eum qui accusatur, facientibus, per legem patriae puniendus est, aut omnino ab imposito crimine purgandus est.* Vbi Skenaeus ex §. 12. seq. *per legem patriae, duellum* interpretatur, *vel per assisam Parium, quae Lex propterea vocatur Lex paribilis; Pares vero convasellos eiusdem Domini, qui de eodem domino feuda sua tenent. Loi de Bataille*, in Consuetud. Norman. c. 117. 120. Idem Bracton. d. lib. LEX PLENA. Concilium Islebonense, cap. 41. *Si plena lex erit facienda, ibi fiat, vbi prius fuit.* V. *Lada.* LEX TRICENARIA, praescriptio 30. annorum, in vet. Charta, sub Carolo M. Locum habes in *Perportare.* V. Iacobum Gothofredum ad leg. 7. Cod. Theod. de Act. certo tempore finiendis. LEGEM VADIARE, *Contravadiare, Facere. Legis vadiatio* dicitur modus tollendae obligationis: verbi gratia, si quis super simplici contractu, pecunias ab alio vendicet, potest ille *vadiare legem* contra eum, id est, potest spondere se ad diem sibi iudicaliter assignatum in Curiam venturum, et legem facturum. Est autem *legem facere* in hoc casu, agere, quod lex postulat, seu iuramento firmare, rem petitam esse indebitam, et alios adducere, qui hunc vere iurasse sacramento suo asserant. Ita Cowellus L. 3.

(2) Iudicium. *Legem audire, intelligere*, in Pacto Legis Salicae tit. 38. §. 7. tit. 48. §. 1. *In ius venire.*

(3) Sententia iudicis. Pactus Legis Salicae tit. 59. *Si quis alterum per legem vicerit.* Tit. 60. *Dicite nobis per Legem Salicam*, id est pronunciate sententiam secundum legem Salicam. † LEX VERA, iudicium quo lis terminatur, in Ch. a. 1185. ap. Lam. in Delic. erud. † LEX VLTRATA, Gall. *Loi outrée*, iudicium quo ius seu lex impugnatur. Arest. Scacar. Normann.

(4) Iudicium Dei, purgatio canonica, vel vulgaris, a *Lege*, barbarica nempe, inducta, ac per sententiam iudicis indicta. De vtraque enim vox haec vsurpatur, *quomodo Lada* apud Anglo-Saxones. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 62. *Ab Aduentu Domini, vsque ad octauas Epiphaniae, . . . non est tempus Leges faciendi, i. vel iusiurandum pro fidelitate domini, vel concordia, vel bellum, vel ferri, vel aquae, vel alias Leges examinationis tractari. Idoneum Legis examen*, cap. 87. LEGEM FACERE, iudicium Dei subire, apud Landulfum de S. Paulo, in Chronico Mediolanensi. cap. 11. *Post legem de eo factam ignitam* cap. 26. LEX APPARENS, Gall. *Loi apparoissant*, vel *apparissant*, in vet. Consuetud. Norman. cap. 81. noua, art. 60. 61. 62. vbi opponitur legi simplici, *Loi simple*, seu potius simplici iuramento, quod *simplicem ladam* vocant Leges Henrici I. Regis Angl. Est autem *Lex apparens*, quae et *aperta* et *parabilis*, purgatio seu iudicium diuinum, cuius euentu rei controuersae ac dubiae veritas elucescit, euidenter *apparet*, vel *aperitur*, *se découvre.* LEX MANIFESTA, idem in Reg. S. Iust. Cam. Comput. Paris. LEX DEI, quomodo *Iudicium Dei.* Lex Longob. lib. 1. tit. 9. §. 20. *Et si dominus eius negauerit, quod per ipsius consilium factum non fuisset, purificet se ad Legem Dei, etc.* LEX IGNEA, iudicium ignis, cum quis ad comprobandam veritatem per ardentem rogum transire compellitur, in Vita S. Ioannis Gualberti c. 33.

33. 62. 63. et 64. LEX IVDICIALIS, proprie purgatio per Iudicium ferri, in Leg. Henrici I. Reg. Angl. c. 9. quae nude *iudicium* dicitur, c. 45. 49. et alibi. V. *Iudicium*. LEX LEGALIS, Purgatio vulgaris a lege inducta, Tabul. Vindocin. Thuan. Ch. 172. LEX PARIBILIS, eadem, quae *Apparens*, Cuiacio auctore, in Constit. Sicul. lib. 2. tit. 31. LEX PLENARIA, idem. Leges Vernaculae Willelmi Nothi cap. 48. LEX PROBABILIS, qua aliquid probatur per *Sacramentales*, Gall. *Loy probable et monstrable*. Iura et Consuetudines Normanniae c. 25. LEX SACRAMENTALIS, purgatio per *Sacramentum*. Leges Henrici I. Reg. Angl. c. 9.

(5) Ius ciuile. *Studium generale quinque Facultatibus, Theologiae videlicet, Lege, Decretis, Medicina et Artibus compositum*, in Confirmatione Academiae Cadomensis a Carolo VII. Franc. Rege ann. 1452. apud Acherium to. 6. Spicil. pag. 500.

(6) LEX CATHOLICA, *Lex Christiana, Lex sanctissima, Lex venerabilis*, passim in Cod. Theod. pro Christiana Religione.

(7) LEX CHRISTIANA, Episcopalis audientia, Curia Christianitatis. Constit. 17. in Appendice Cod. Theod.

(8) Monetarum in metallo probitas *a lege* requisita et definita: Italis *Lega*, Gallis *Loy*, *Aloy*. Concilium Remense an. 813. c. 41. *Ne solidi qui in Lege habentur, pro 40 denarios discurrant.*

(9) Legitima pars haereditatis legibus constituta. Leges Grimoaldi Regis Longob. apud Murator. to. 1. part. 2. p. 50. col. 1.

(10) Mulcta, *emenda* a lege definita, statuta. Lex Salica tit. 42. §. 13. *Quod si adhuc maior culpa fuerit quae seruo requiritur, dominus servi non vt seruus, sed vt ingenuus totam Legem super se soluiturus accipiat.* Charta Caroli Magni pro Monasterio Sandionysiano, apud Doubletum: *Quod si homines illi ex indiciaria caussa aliquid persoluerint, quod nos leges vocamus, in tres partes diuidetur, quarum duas Praepositus, et tertiam Aduocatus habebit.* LEX MAIOR, maior mulcta, quae ob maiora crimina et delicta irrogari solet. Chronicon Besuense. LEX ALTA ET INFIMA, Gallis *Grande et petite amende*. Charta Caroli Comitis Flandriae an. 1125. in Tabul. Monasterii S. Bertini. † LEX VVLGALIS, mulcta consueta, in Ch. Ms. a. 1145. † LEX PLENA, idem, in Ch. a. 1174. t. 7. Ordinat. reg. Fr. p. 276.

(11) LEX EXCOMMVNICATIONIS, Ius excommunicandi vel puniendi per excommunicationem. Charta Anselli Episcopi Beluacensis ann. 1099. LEGES POENITENTIVM, Bernardo Constantiensi Presbytero lib. de reconciliatione lapsorum p. 285. Liber ecclesiasticus, in quo continentur quae spectant poenitentiam peccatoribus imponendam et poenitentes reconciliandos.

(12) LEGES, exactiones, tributa, praestationes. Gregor. Turon. lib. 9. c. 30. *Ille cum iuramento promisit, vt Leges consuetudinesque nouas populo non infligeret, etc.* *Leges tortae*, prauae exactiones, male *toltae*, in Charta Fulcon. Abb. Corbeiensis an. 1055. in Tabul. eiusdem Monast. V. *Fortitudo*. † LEX CHRISTIANA, quidquid ex iure curionibus a parochianis soluendum est, ap. Oefel. t. 2. Script. Boic. p. 45. † LEX VINAGII, praestatio certae vini mensurae pro vineis. Ch. a. 1258. t. 4. Ordin. reg. Fr. p. 632.

(13) † Aequum, ius. Leg. Lusit. sub Alph. t. 1. Prob. hist. geneal. domus reg. Portug.

(14) † Officium municipale, corpus ciuitatis. Ch. Ms. a. 1439.

LEXA. (1) *Luxuriosa, quasi laxa, id est, inutilis*, apud Papiam. (2) Funiculus, Gall. *Lesse*, vox vt videtur ex *licia*, *orum*, formata, stamina, vel fila quibus in telis textrices implicant stamina. Gaufridus Malaterra lib. 3. c. 28: *Veyetianus autem in adiutorium Ducis (ex funibus per) Lexas aduenientibus hostibus de muro dependentes porrigit*, Vbi vnco inclusa delenda videntur. Aëra,

ra, eadem notione habet Constantinus Porph. de Admistr. Imp. c. 51. p. 196. vbi πλέκη et πλέκος exponitur. V. infra *Liciae*.

LEXALIS, locus vacuus, vbi domus potest aedificari, forte a verbo *laxare*. Charta anni 1062. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 459.

LEXENA, subula, Ital. *Lesina*, Hisp. *Lesna*, Gall. *Alêne*. *Lexena ad suendum sotulares*, in Miraculis B. Simonis Eremitae Augustin. to. 2. SS. Aprilis p. 825.

LEXIA, V. *Laxa* 2.

✝ LEXIO, laesio, offensa, Ital. *Lesione*. Tract. Ms. de re milit. et mach. bell.

LEXIVA, pro *Lixivia*, vel *Lixiuium*, quomodo *Lexive* dicunt Galli, apud Eddium Stephanum in Vita S. Wilfridi c. 62.

✝ LEXIVIA, lintea quae lixiuio purgantur. Tabul. Fossat.

LEXVIVM. Elogium Petri Fortii Anachoritae X. circiter saeculo exaratum, apud Stephanotium tom. 1. Antiq. Occitan. MSS. p. 482. *De pilis camelorum induebatur et tunica, vtebatur pane duro Lexuio compofito.* An panis quasi Lixiuio subactus, vt nullus in eo superesset gratus sapor?

✝ LEXVS, elixus, aqua coctus, Ital. *Lesso*. Tract. Ms. de re milit.

LEYA, V. *Leda* 3.

LEYDA, V. in *Leudis*.

✝ LEYDARIVS, LEYDERIVS, *leydae* seu vectigalis collector, t. 8. Ordin. reg. Fr. p. 200. V. *Leudarius*.

LEYDATOR, V. *Leudarius*.

LEYDERIVS, V. ibidem.

✝ LEYHA, arcula, capsula, a Gall. *Layette*. Inuent. Ms. a. 1476. V. *Layeta*.

LEYSON. Hermannus de Lerbecke, in Chron. Comitum Schawenburg. p. 35. *Eodem tempore Benedictus XI. Papa, Ordinis Praedicatorum, consecratur, et sectae quaedam fatuorum, dicti Fratres Leyson fuerunt. Vnde versus:*

Anno milleno trecenteno quoque deno
Secta fuit ficta Leyson fratrum maledicta.

Sic dicti si forte, quod crebrius *Kyrie eleison* inclamarent.

LEYTERIA, lectica, Gall. *Litiere*. Computus an. 1335. to. 2. Hist. Dalphin. p. 297.

LEZA. (1) Charta an. 1256. in Metropoli Salisburgensi to. 2. p. 581. *Cum nauis Ecclesiae ad Austriam deducitur, procurator ipsius dabit Mutario* (Telonario) *nostro pro Leza 12 denarios, et seruis suis denos denarios: et si in ea fuerit aliquid quod ad Ecclesiam non pertineret, vnde muta* (telonium) *dari debet, de hoc soluetur muta. Cum vero reducitur nauis de Austria, iterum dabuntur Mutario nostro pro Leza 12 den.* Vbi *Leza* forte idem quod *Lesda*. vel *Leuda*, tributum, V. in *Leudis*. (2) Lemouicibus, agellus strictior, qualis est areola, puluinus, f. q. *Lesa*, Gall. *Leze*. Obituarium S. Geraldi Lemouic. f. 18.

✝ LEZARE, *lezatam* compingere; est autem LEZATA, vt videtur, carri species. Stat. Montis-reg. p. 204. V. *Lezia*.

✝ LEZCA, praestatio, tributum, in Ch. Ms. a. 1322. V. *Lesda* in *Leudis*.

LEZDA, V. in *Leudis*.

✝ LEZIA, carri species, in Stat. Perus. p. 54. V. *Lezare*.

LEZNA, LEZTA, V. in *Leudis* 3.

✝ LHIEVRARE, LHIVRARE, praebere, tradere, dare, Gall. *Livrer*; vnde LHIEVRATIO, traditio. Ch. Ms. a. 1324. V. *Liberare* 2.

LIA. (1) *Amurca*, Papiae: Gallis *Lie*. Ioannes de Garlandia in Hortulano c. 21. *Alii Liam, id est, faces vini calcinati.* (2) Alia notione, V. in *Leda* 3. (3) ✝ Ius in vina minutatim vendita, a *lia* seu amurca dictum. Ch. a. 1226. inter Prob. Hist. Autiss. p. 48. V. *Liagium*.

LIACVLVM, Λιαστής, *Vitiligo*, in Supplemento Antiquarii. Aliter mox in *Liare*.

✝ LIAGIVM, praestatio non ex vinis, quae minutatim vendebantur, sed ex iis etiam quae ad vsum monasteriorum erant. Ch. a. 1311. in Glossar. Iur. Gall.

✝ LIAGVLA, ligula, Gall. *Jarriere*. Glossar. Provinc. Lat. Cod. 7657.

LIAIRVS, vt mox *Liardus*. *Mula Liaira*, in Notitia Ecclesiae de Vancio, to. 6. Miscell. Baluzii p. 434.

LIALIS, i. q. *ligius*, V. *Feudum liale*.

LIARDVS. (1) Color equi, *Gris pommelé* Gallis: *Leardo* Italis, apud Claudium *Corte* Italum lib 1. *Del Cavalerizza* c. 13. vbi eumdem colorem in sex alios diuidit, scil. *Leardo rotato, ò pomelato, l'armelino ò candido, il moscato nero e rosso, l'argentino, il mellatto, et il stornello.* Iul. Scaliger exercit. 325. in Cardanum num. 15. vbi de colore cinericio: *Grisum vulgus vocat. Itali Bretinum voce Gothica, nostri Germani Ghrau, Columella in asino Murinum, in equis Glaucum Virgilius, Leardum vulgus Italiae.* (2) Moneta minutior, teruncius, Gall. *Liard*. Stat. Auen. l. 4.

LIARE, Polire, Graeci, Λιαίνειν. Glossae: λίον ποιῶ, *Polio*, tectorio polire. *Liare cisternam*, apud Tertullianum. Hinc *Liaculum* exponitur in Gloss. Lat. Graec. λιαντὴρ, instrumentum, quo subigebant et fricabant tectorium opus inductum calci et arenae, quibus parietes linebant. Vtitur Vitruuius l. 2. c. 4. et l. 7. Vetus Inscriptio: *Calce hanerata lita politaque*.

† LIASONVS, lignum quoddam ad vsum molendini. Pedag. castri de Les a. 1263.

LIATOR, in veteri Catalogo Sodalium Confraternitatis S. Mariae Deauratae, vel qui polit, vel potius qui in fasciculum colligat, aut qui facit capsas, Gall. *Layettes*, Hispanis *Liar*, vt et Italis *Liare*, ligare est, Gall. *Lier*; vnde *Liator* deducere malim, quam a *Liare*, polire. Sed haec merae coniecturae.

LIAVES, *ruina*, apud Papiam.

LIBA, pro *Libamen* vel *Libamentum*: ex Graec. λοιβή. Iohannes Scotus in in Areopagiticis.

LIBACVNCVLVS, paruum libum. Tertull. de Spectac. c. 27.

LIBANINVM. Henricus de Knygthon an. 1370. *Praeconizatum est voce publica, quod Edwardus cum peregrinis suis partem torniamenti tenerent contra omnes aduenire volentes. Concurrerunt itaque multi ex omni parte regionis illius, inter quos pedestres multi, et etiam equestres coniurati sunt ad inuicem in spoliationem Anglorum, prae manibus vendentes et equos et arma, et bibentes vinum Libaninum in spoliationem captiuandorum.* Forte *Libamen*.

† LIBANVM, restis crassior, Massil. *Liban*. Inuent. Ms. a. 1363.

LIBASSIVS, *Liber*, apud Papiam.

LIBATIO. Diploma an. 1345. apud Ludewig. to. 5. p. 535. *Quam quidem pecuniae summam . . . absque Libatione quacunque reddere et soluere totaliter promittimus.* Vereor ne legendum sit *dilatione*. Si retinenda vox *Libatio*, intelligi potest detractio, diminutio, a *Libare*, excerpere.

LIBATORIVM, *Coxale*. Gloss. Isid. Sed hic restituendum videtur *Lumbatorium*, vt iam in *Coxale* dictum. Alibi *Libatorium* est crater ad effundendum libamen in sacris, qua notione sumitur lib. 3. Esdrae 2, 13. et lib. 1. Macc. 1, 23. Ioannes de Ianua: *Libatorium, locus vbi sacrificatur.*

LIBELLA. (1) Parua libra, seu libra paruorum denariorum, qui aere et argento mixti *Parui* vocabantur, vnde eorum Libra Libella dicta, quae 20 denariorum paruorum erat, quemadmodum libra vulgaris 20 denariorum argenteorum. Parthenoni *Thura* dictae, dioecesis Namurcensis, centum *Libellas* annuas delegasse legitur Iacobus de Croy Episcopus Camerac. in noua Gall. Christ. tom. 3. col. 618. V. *Libra*. (2) † Piscis genus. Tract. Ms. de Pisc. c. 33. *Libellam Massilienses peis jouzieu appellant, non a foeditate, sed a tegumenti capitis similitudine, quo Iudaei olim in prouincia vtebantur, Hispani peis limo, limado, toilandola.*

LIBELLARE, arca. in qua reconduntur libri. Gregorius Turon. lib. 4. Hist. c. 41.

LIBELLARE, per *libellum* dare. Charta ann. 1053. apud Puricellum in Monumentis Ambrosianae Basilicae p. 429. V. *Libellus*.

LIBELLARIA, praedium *libellario nomine*, vel *titulo*, concessum. Gerbertus

bertus Epist. 6. V. *Libellus*. † Feudo opponitur et pro allodio vsurpatur passim in libris feud.

LIBELLARIS SENTENTIA, PROFESSIO, Sententia vel Professio libello seu scripto declarata. Concil. Tolet. I.

LIBELLARIVM, idem quod *Libellus* seu *Precaria*. Charta Ottonis III. Imp. ann. 999. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 503.

LIBELLARIVS. (1) Seruus per *libellum*, seu per *chartam* manumissus. *Libellarii antiqui, vel nouiter facti*, in Capitulare Pipini Regis Italiae c. 6. V. *Commendatus*. (2) Notarius. Testamentum Ephibii Abbatis. (3) Pro *Libellus*, seu *Precaria*. Charta Podionis Episcopi Florentini apud Vghellum to. 3. p. 56. *Neque volo vt aliquis de ipsis Canonicis habebat potestatem de ipsis rebus Libellarios facere, aut aliquid donare*. LIBELLARIO *vel Emphyteuticario iure dare*, vel *possidere*, in Synodo Pontigon. ann. 876. c. 10. *Libellario iure* dare, in Chronico Casin. l. 1. c. 50. *Libellarium placitum constituere*, ibidem l. 2. c. 3. *Libellario titulo dare*, apud Senatorem lib. 5. Epist. 7. *In terra aliena Libellario nomine residere*, in Lege Longob. l. 1. tit. 9. §. 22. *Libellario nomine in fundum dare*, lib. 1. Feud. tit. 5. §. 1. l. 2. tit. 9. §. 1. LIBELLARIAE LEGES, apud Gerbertum Epist. 12. *Contemnetur Imperialis maiestas cum in me, tum in se ipsa, in diuisione Sanctuarii secundum leges Libellarias facta, quia consentire nolo, etc.*

LIBELLATICVM, concessio et datio ad *libellum*, seu emphyteusin, vel potius pensio, quae pro *libellariis praediis* quotannis exsoluitur. Gregor. M. lib. 1. Ep. 42. *Sed ipsa etiam Libellatica, prout summa pensionis fuerit, moderentur.*

LIBELLATICI, dicti Christiani qui a gentilibus Christum abnegare et diis sacrificare adacti, libello per se, vel per alium iudici porrecto, quo ingenue Christianos se esse profitebantur, ob idque sacrificare sibi non licere, praemium seu pecuniae summam aliquam offerebant et porrigebant, ne quod iis non licebat, facerent. Ita quidem Cypriani Interpretes ad Epist. 52. et lib. de Lapsis. At Baronius an. 253. n. 19. *Libellaticos* dictos censet ex eiusdem Cypriani verbis, Epist. 31. non quod libellos darent magistratui, sed quod acciperent. Horum praeterea meminit Epist. 15. 21.

LIBELLENSIS, Magistratus apud Siculos, qui aliis *Magister libellorum*, qui scilicet libellos supplices subditorum excipiebat, examinabat, et de iis ad Principem referebat, in Constitutionibus Siculis lib. 1. tit. 38. §. 2.

LIBELLIFVS, LIBELLIFICVS, qui libellos facit, qui reorum confessiones et testium responsa describit, *Greffier*. Hist. de Exilio S. Martini PP. apud Anastas. in Collectan. p. 97. *Dirigitur ab Imperatore ad Diomedis custodiam ad magnanimum Papam Demosthenes Rescriptor et Collaborator sacellarii, et Libellifus cum eo.* Quo loco Baronius habet *Libellitius*.

LIBELLIO, notarius. *Libellionem vt tabellionem*, apud Nonium ex Varrone. *De capsa miseri Libellionis*, apud Statium, hoc est, pauperis bibliopolae, qui minutos libros vendit. Gloss. Sangerm. MSS. *Libellio*, βιβλιοπώλης. Aliae apud Martinium: βιβλιογράφος, *Librarius*, *Libellio*, βιβλιοπώλης. *Libellio*. Onomast. apud eund. *Libelliones*, γραμματεῖς, scribae.

† LIBELLIVM, *vno fiore*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

LIBELLVS. (1) Charta, qua praedium in emphyteusin conceditur, quae quidem contractus ac pactionis species frequens olim fuit in praediis Ecclesiasticis: sub vulgari ac recepta nomenclatura, *Praecariae* et *Praestariae*. Gerbertus Epist. 2. *Nescio quibus codicibus, quos Libellos vocant, totum sanctuarium Domini venundatum est. Libellum facere*, de praediis, etc. frequens formula. (2) Causidici scriptum in litigiis; († vel potius quaecunque scriptura, in qua continetur nomen actoris et rei, res quae petitur, et causa petendi.) Statuta Massil. l. 1. c. 20. §. 11. LI-

BELLVS ANATHEMATIS, excommunicationis bulla. Anastasius in S. Agapeto. LIBELLI APPELLATORII, V. Calv. Lex. Iurid. LIBELLVS CONFESSIONIS, quo quis reatum suum confitetur, et ab eo absolui flagitat. V. in *Poenitentes*. ✝ LIBELLVS CONVENTIONALIS, charta conuentionum, in Ch. Mſ. a. 1210. ✝ LIBELLVS DIVORTII, qui et REPVDII, quo matrimonium soluitur. LIBELLVS FAMOSVS, Gall. *Libelle diffamatoire*. Capitul. l. 6. c. 316. LIBELLVS FVNERALIS, V. *Funeralis*. ✝ LIBELLVS OSCVLI, charta donationis propter nuptias. Ch. Mſ. a. 1020. V. in *Osculum*. ✝ LIBELLVS PENSIONARIVS, quo *pensio* seu praestatio annua reseruatur. Ch. a. 958. ap. Murat. t. 1. Antiq. p. 164. LIBELLVS POENITENTIAE seu *Poenitentialis*, quo quis imposita et indicta poenitentia, a reatu, quem vltro fatetur, absoluitur, aut absoluendus reseruatur, et Ecclesiae reconciliandus. Qui quidem libelli repudiantur in Addit. 3. ad Capitul. to. 1. col. 1199. LIBELLVS PRAECEPTORIVS, scripti obligatio, Gallis *Obligation*. Statuta Arelat. MSS. art. 161. LIBELLVS nude, eadem notione. Statuta eadem art. 139. LIBELLVS PROFESSIONIS, Charta qua quis monasticae vitae nomen dedit. Vita S. Bernardi edit. 169. col. 1221. LIBELLOS DARE. Tradit. S. Augustin. lib. 22. de Ciuitate Dei c. 8. *Fideles*, in quibus Deus miraculum quodpiam operatus esset, libellos dare solitos Episcopo, qui rem prout gesta esset, continerent, vt populo recitarentur. Exempla eiusmodi libellorum profert idem Augustin. Serm. 31. et 39. de Diuersis: morem vero etiam attigit Euodius Vzaliensis Episcopus l. 2. de Mirac. S. Stephani c. 1.

LIBELTITIVS. V. *Libellisius*.

LIBER, adiect. V. *Liberi*.

LIBER, Saxonice *Landboc*, vel *Bocland*, id est, *terra ex scripto*, quasi *terra libraria*, *terra testamentalis*, in Legibus Kanuti Reg. c. 32. apud Bromptonum. *Terra haereditaria*, in Legibus Alvredi c. 20. et eiusdem Kanuti c. 104. apud eumdem Bromptonum. Fundum, inquit Lambardus, veteres ex scripto, qui *Bocland*: aut sine scripto, qui *Focland* dicebatur, possidebant. Quae fuit ex scripto possessio, commodiori erat conditione, haereditaria, libera, atque immunis. Fundus sine scripto, censum pensitabat annuum, atque officiorum seruitute erat obligatus. Priorem viri plerumque nobiles atque ingenui, posteriorem rustici fere et pagani possidebant. Illam Angli vulgo *Frehold*, et per Chartam; hanc *ad voluntatem Domini* appellant. Eiusmodi autem fuit conditionis *Bocland*, vt ad haeredes transire necessario deberet, proindeque alienari non posset, nec vendi. Leges Henrici I. c. 70. *Si Bocland habeat, quam ei parentes dederint, non mittat eam extra cognationem suam.* Quod etiam statui in Legibus Alvredi c. 37. obseruat Spelmannus, etsi aliam legis sententiam fuisse contendat Somnerus, nempe, alienari non posse, si testamento, aut alio scripto, id prohibitum fuerit. V. Leges Edwardi Senioris c. 3. Henrici I. c. 13. LIBER CENSVALIS, seu *Polyptychum*, in quo summa cuiusque Ecclesiae seu Monasterii possessionum exhibebatur. Nullum antiquiorem nouimus Codice MS. Irminonis Abb. Sangerman. regnante Carolo M. exarato. ✝ LIBRI CLAVSTRALES, de vita monastica agentes, t. 12. Gall. Christ. Instr. p. 137. LIBRI DEIFICI. Ita Christianorum libros sacros vocabant gentiles. Vide Passionem S. Felicis Episcopi Tubizacensis, et gesta purgationis Felicis Episcopi Aptungitani. LIBRI IVDICVM, codex legum Gothicarum apud Nauarros Antiq. Nauarrae p. 421. LIBER MIXTVS, si sic legendum, videtur esse genus esculenti cibis in Monasterio ministrari consuetis superadditum. Necrologium Parthenonis sancti Petri de Casis: IV. *Augusti obiit D. Petrus Estrelatz, qui dedit Conuentui vnum Librum mixtum, et vnam crelhas après lo mas pro pitancia. I. Libum.* LIBER ORDINALIS,

DINALIS, ORDINARIVS, ORDINIS, liber in quo ordinatur modus celebrandi officii diuini. V. *Ordinale*. LIBRI NIGRI, de Necromantia; apud Ekehardum de Casib. S. Gall. c. 9. *Ne miremini, si diabolus, a quo nigros libros noctibus discunt, fascinatorum suorum calices, ne offenderentur, continuit.* Martianus Capella lib. 2. *Erantque quidam* (libri) *sacra nigredine colorati, quorum litterae animantium credebantur effigies.* LIBER ORDINARIVS, in quem quotidie referuntur acceptum et expensum. Leges Palatinae Iacobi II. Regis Maioricae inter Acta Sanctorum Iunii tom. 3. p. 1. † LIBRI PLENARII EVANGELIORVM, integer IV. Euangeliorum textus; in Act. SS. t. 6. Sept. p. 499. † LIBER PROVINCIALIS, liber censuum, qui in diuersis prouinciis ecclesiae Romanae pensitabantur. Hist. S. Emmeran. Prob. p. 15. † LIBER SACRAMENTORVM, liber ecclesiasticus, in quo continetur Missarum officium, i. q. *Missale* 2. Chartul. S. Ioann. Angeriac. † LIBER SACRIFICIORVM, idem, V. *Sacrificium*. † LIBER SERMOCINALIS, V. *Sermocinale*. † LIBER SIGNORVM, qui notis scriptus est, in Stat. Vercell. l. 3. LIBER SAECVLARIS, a profano et gentili auctore scriptus. S. Wilhelmi Constitut. Hirsaug. lib. 1. c. 21. LIBER PACIS, qui, ni fallor, osculandus offertur Sacerdoti a Diacono vel Subdiacono. Charta an. 1247. in Hist. Monasterii S. Mariae Suession. p. 445. LIBER TEMPORVM, id est, Paralipomenon, apud S. Hieronymum lib. 2. in Ruffinum c. 8. LIBER VITAE, *Martyrologium*, ad cuius calcem scribuntur nomina benefactorum. Testament. Bertichramni Episcop. Cenoman. LIBER VIVENTIVM, in quo quotidianae Monachorum *praebendae*, seu cibi et potus portiones diurnae, vnde *Liber viuentium* dictus, recensentur. Charta incerti anni apud Mabillon. to. 5. Annal. Bened. p. 678.

LIBERA, pro *Libra*. Charta Chlodouaei III. ann. 692. apud Felibian. Hist. Sandion. p. XII.

LIBERA. (1) LIBERA WARA, V. *Wara*. (2) † Hedera, vt videtur. Gall. *Lierre*. Ch. Hug. de Gornago Mſ. *Felgam et liberam ad foenum faciendum*.

LIBERALIS HOMO, Saxonibus *Degen*, vnde vox *Thainus*, Baro, vir nobilis. Leges Kanuti Regis Angl. ex textu Roffensi: *Si in domo Liberalis, quem supra Thegen nominauimus, et quidam dicunt Twelfhaendman, hac fit, etc.* V. *Thainus*.

LIBERALITAS, *libertas*. Ita Glossae MSS. ad Concil. Carthag. can. 31.

† LIBERALIVS, liber, immunis. Ch. Mſ. a. 1483.

LIBERARE. (1) Mittere, remittere. Vetera Statuta Corbeiensis Monasterii p. 1 et 2. Ita *liberari* dicitur, qui caussam suam prosecutus coram iudice, prolata sententia ab eo domum remittitur. Leges Luithprandi Regis Longob. tit. 70. §. 1. *Si quis . . . viuente eo* (iudice) *requisierit dicendo, quod Liberatus non sit, faciat illi iustitiam, post quantoscunque annos requisierit. Causam liberare*, iudicium conficere, proferre, ibidem tit. 20. §. 9. tit. 52. §. 1. (2) Praebere, dare, Gall. *Livrer*, *delivrer*, Germ. Liefern. Capitula Caroli C. apud Carisiacum: *Dedit omnibus licentiam . . . redeundi ad propria, exceptis his quos specialiter pro specialibus causis considerandis, vel pro dona Liberanda secum aliquantis diebus manere praecepit.* LIBRARE, eadem notione. Bernardus in Ordine Cluniac. part. 1. c. 12. *Hospitibus et omnibus qui in monasterio ad equos praebendam recipiunt, ipse Librat eam.* LIVRARE, eodem perinde significatu, a Gallico *Livrer*. Charta vetus apud Lobinellum to. 2. Hist. Britan. col. 836. LIVERARE, LIVERATIO. Statuta Vercell. l. 1. f. 15. vo. *Qui ostenderit ipsius Liuerationis instrumenta, quae facta fuerint de iure, soluatur eis precium pro quo Liuerata sunt.* LIBERARE SE, Gall. *se livrer*, sese tradere. Ogegerii Panis Annales Genuens. ad ann. 1203. to. 6. Muratorii col. 403. LIBERARE, notione passiua non semel occurrit in Processu de Miraculis B. Simonis Brem. Aug. to. 2. Aprilis

Aprilis p. 628. et 629. *Cursus Liberauit*, id est, Liberatus fuit. Infra: *Eius filius Liberauit.* LIBERARE IN SACRARIO, incerta notione legitur in Capitulis Adalhardi inter Acta SS. Benedict. Saec. 4. part. 1. p. 758. XLVII. *De miscendo in sacrario et cito Liberando.* XLVIII. *De tepide cantando.* LIBRARE EQVOS, pabulum, et quidquid nomine *fodri* significabatur, equis ministrare. Charta an. circ. 1296. in Instrum. to. 4. Gall. Chr. col. 35. LIBRAGIVM HERBAE, ius exigendi *librationem herbae* seu foeni pro equis. Pacta ann. 1300. to. 1. Hist. Dalph. pag. 54. col. 1. LIBRARE FESTVM, die festo pecuniam distribuere. Kalendarium Claromont. apud Duchesnium in Notis ad Bibl. Cluniacens. *Quarto Nonas Ian. Octaua S. Stephani et Odilonis Abbatis et Confessoris, pro quo festo Librando Odilo de Mercorio, Canonicus Claromontensis . . . promisit XL. solidos censuales aut reddere semel XL. libras, et debent Librari in Missa et Vesperis dicti festi.* LIBRARE NOBILES ET FRANCOS in Dalphinatu dicebantur Castellani, qui nobilibus et Francis ad bellum profecturis, ac militaturis, sumtibus Dalphini, cibaria necessaria prouidebant: hinc in litteris ad Castellanos missis pro bellica citatione, vt obseruatur to. 1. Hist. Dalphin. p. 48. saepius occurrunt haec verba: *Castellani prouisi per vnum mensem Librare nobiles et Francos Castellaniarum suarum.*

LIBERATA. (1) Praebitio, *Livrée.* Tabularium Dunstapulense: *Liberata bosci quam habet Prior in Bocwood.* Infra: *Liberata prati in le South-Maede.* (2) Idem quod *Liberatio* 1. Nicol. Vpton. lib. 1. de Militari officio c. 17. *In Anglia quando rex aliquem nobilitat, solet vna cum feudo signum, hoc est, Liberatam suam nobilitando condonare, etc.* LIBRATA, eadem notione, Charta an. 1394. ex Archivo S. Victoris Massil. *Iohannes Abbas erat obligatus in 300 flor. auri causa emptionis pannorum diuersorum colorum in butigia drapariae, tam pro suo vestiario, quam et pro vestiario seu Librata scutiferorum.* Alia an. 1480. ex eodem Archivo: *Quidam verberauit acriter seruitorem . . . . portantem libratam ciuitatis.* (3) LIBERATA, seu LIBRATA, hospitiorum praebitio seu designatio. Litterae Clementis VII. PP. an. 1382. to. 10. Spicil. Acher. p. 242. *Ad haec si Romanus Pontifex, qui pro tempore fuerit, vellet cum sua curia in aliqua ciuitatum . . . . regni Adriae morari, hoc possit libere et absque impedimento quocunque . . . et tam circa Libratas ordinandas, cancellos f. . . . ta, rationes denariorum, iurisdictione Marescalli libera et aliorum officialium curiae Romanae.* Ordinatio Ioannis XXII. PP. supra ordinandis Libratis Cardinalibus in Ciuitate Auenionis, apud Sebastianum Fantoni tom. 1. Histor. Auenion. p. 164. *In Librata superiori domus episcopalis assignata sunt hospitia infra scripta.* Et infra: *Istud hospitium exemptum fuit a dicta Librata, et loco ipsius hospitii fuit assignata ipsi Librata quaedam cava seu volta lapidea, quae est subtus ipsum hospitium.* (4) † Acceptilatio, Gall. *Decharge.* Ch. a. 1445. ap. Guichenon. p. 356.

† LIBERATARIVS, qui *liberatas* seu acceptilationes legitime dare potest, V. *Appaltor.*

LIBERATE. BREVE DE LIBERATE, chartula liberationis. Mandatum Henrici III. Regis Angl. ann. 1262. apud Rymer. to. 1. p. 751.

LIBERATIO. (1) Quidquid in pecunia vel cibo, et potu, vel vestimentis a domino domesticis, aut *Officialibus* quotannis, vel certis ac definitis anni tempestatibus *liberatur*, seu praebetur. Hugo de Cleeriis de Maioratu Franciae: *Tunc Panetarius mittet Comiti duos panes atque vini sextarium, et coquus frustum panis et vini haustum: haec est enim Liberatio Senescalli illo die.* Maxime vero ita appellabant Galli vestes, quae certis anni tempestatibus ac festis a Regibus, atque adeo etiam proceribus aliis liberis, domesticis ac officialibus quotannis praebebantur: idque *Livrées* vocabant. Computum Stephani Fontani Argentarii Regii an. 1351. Haec et similia, quae apud Scriptores Gallicos

licos crebro occurrunt, docent cur pedissequi seu famuli *Liberatas*, seu *les Livrées*, dominorum suorum deferre dicantur: de quibus praeterea agimus in vocibus *Pallium* et *Roba*.

LIBRATIO, idem, praebitio, distributio, apud Stephanotium tom. 3. Antiq. Pictav. MSS. p. 527. LIBRATIO CLAVSTRI, LIBRATIO SVPERPELLICII. Haec distributio est, quae singulis Clericis, qui diuinis intersunt officiis; illa vero, quae iisdem fit ratione *praebendae*. Epist. Clementis IV. PP. an. 1267. tom. 2. Anecd. Marten. col. 478. LIBRATVS CANONICVS dicitur, qui huiusmodi *Librationes* percepit. Bulla Innocentii VIII. PP. pro Canonicis Geneuensibus an. 1484. in Continuatione magni Bullarii Rom. pag. 291. col. 1. (2) Merces, salarium. Charta Henrici Regis Angl. an. 1155. apud D. Brussel to. 2. de Vsu feudorum p. IV. *Nullus Vicecomes, vel Bailliuus noster, vel alius expiat equos vel caretas alicuius pro cariagio faciendo, nisi reddat Liberationem antiquitus statutam; sed et pro careta ad duos equos X. denarios per diem, et pro careta ad tres equos, XIII. den. per diem.* (3) Voluntas, sententia, consilium. Testamentum Bertighramni Episc. Cenoman. to. 3. Analect. Mabill. p. 127. *Ergo quia votus, et Liberatio, et deliberatio mea est, ut etc.* (4) Securitas, cautio. Conuentio inter Henricum Reg. Angl. et Theodorum Comitem Flandriae in Libro nigro Scaccarii p. 30. *Si Rex eos* (obsides) *tamdiu retinere voluerit ad Liberationes Regis, etc.*

LIBERATVRA, vt *Liberata*, praebitio. Statuta Ricardi II. Reg. Angl. an. 1380. apud Rymer. to. 7. p. 242. LIBRATVRA, eadem notione, t. 4. Gall. Christ. p. 909.

LIBERCVLVS, libellus. Acta B. Andreae Hispellati to. 1. Iulii p. 365.

LIBERI, qui nulli seruituti obnoxii sunt, ingenui. Duplex autem fuit liberorum ordo, eorum scilicet qui *Liberi* et *Nobiles*, et aliorum qui *Liberi* quidem essent, sed *non nobiles*. Lex Frision. tit. 1. §. 2. *Si nobilis Liberum occiderit, etc.* §. 4. *Si Liber nobilem occiderit, etc.* Adde §. 13. 14. In Lege Angliorum tit. 1. §. 1. nobilis, *Adalingus* dicitur, cuius interfecti compositio longe maior esse dicitur, quam liberi. Ita apud Saxones, *Liberos* a *Nobilibus* fuisse distinctos obseruat Adam Bremensis cap. 5. *Liberi* autem proprie dicti videntur, qui ab antiquo ex seruis manumissis originem traxerant. Theganus de Gestis Ludouici Pii cap. 44. *Fecit te Liberum non nobilem, quod impossibile est post libertatem.* Ita *nobiles* sunt, qui nulla originis ac seruitutis macula coinquinantur, *Liberi* autem *homines* sub patrocinio alicuius esse debebant, nec omnino sui iuris erant. Charta diuisionis Imperii Caroli M. cap. 3. *Praecipimus vt quemlibet Liberum hominem, qui dominum suum contra voluntatem eius dimiserit . . . neque Rex suscipiat, . . . hoc non solum de Liberis, sed etiam de seruis fugitiuis statuimus ordinandum.* Et cap. 5. *Et vnusquisque Liber homo post mortem domini sui, licentiam habeat se commendandi, etc.* Hanc sententiam Cangii, quasi omnes *Liberi homines* sub patrocinio alicuius esse debuerint, erudite impugnat Murator. Antiq. Med. Aev. T. I. p. 715. vbi et de *Arimannis* et *Herimannis* egregia refert. LIBERI PER CHARTVLAS, libertate donati, manumissi, Gregor. Turon. lib. 9. Hist. Franc. cap. 26. V. *Manumissio*. LIBERI, coloni. Lex Alamannorum, cap. 1. tit. 9. *Quicunque Liberum Ecclesiae, quem Colonum vocant, occiderit etc.* Leo Ost. lib. 1. c. 61. *Eo etiam tempore octo familias Liberorum hominum in cella S. Benedicti de Caudis eodem Abbate rogante concessa.* Fori Bigorrenses cap. 15. *Censuales rustici vel Liberi non in Expeditione Comitem sequuntur, etc.* Cap. 37. *Si quilibet Liber dominum suum morte interueniente prodiderit, etc.* Mox: *Lege Liberi originalis possidere.* Vbi *Liberi* iidem qui *Manentes*, *Hospites*, *Mansionarii*, qui lege *originis* dominis subduntur, a seruis tamen et libertis, ac maxime *ab hominibus de corpore* seiuncti. Charta Communiae S. Quintini an. 1195. *Illi homini nostri Liberi,*

ri, qui non sunt homines nostri de corpore, si venerint in Communiam, poterunt esse cum omnibus rebus suis illuc secum allatis. V. *Colonus.* Potioris autem esse conditionis *Liberi* dicuntur, in Cap. Caroli C. tit. 12. c. 5. *Si liber homo fuerit, bannum dominicum componat; et si colonus fuerit, 60. ictus accipiat.* Adde tit. 31. c. 15. 23. tit. 39. c. 2. vbi coloni seruorum loco habentur. LIBERI HOMINES, apud Alemannos nobiliores dicuntur, *Freyherren*, quorum *scilicet maiores nullum*, quod sciatur, seruierunt seruitutem, et hi, proprie *Nobiles.* Nam qui ex seruitute manumissi libertatem consequebantur, *Ingenui* dicti, et ab Alemannis *Semperfrey*, ex formula manumissionis, *Semper Ingenuus atque securus existat.* Ita Goldastus ad Eckardum Iunior. c. 9. Bruno de Bello Saxonico: *Fridericum de Monte qui inter Liberos homines vel Nobiles eximius habebatur, famulum suum esse asseruit.* Infra: *Et hominibus advenis vestra bona largiens vos ipsos Liberos et ingenuos ignotorum hominum praecipies seruos esse.* Idem alibi: *Dicebant ex persona Ottonis et Herimanni Comitis, se solos ex Liberis hominibus . . . beneficio fugae in Saxonia relictos.* LIBERI SAGITTARII, in Chronico Beccensi, ann. 1467. qui vulgo Gallis *Francs-Archers.* † LIBERI FORESTAE, quibus foresta vti liberum est. Chartar. Normann.

LIBERIA, pro *Libraria*, Bibliotheca, Gall. *Librairie*, in Historia Australi anni 1295. V. *Librarium.*

LIBERITAS, pro *Libertas*, apud D. Secousse, to. 3. Ordinat. Reg. pag. 116.

LIBERRIA. Vita S. Godelevae, to. 2. Iulii p. 417. *In finem vsque in se conseruari intemeratam Liberriam laetatur.* Cl. Editor monet. sic legi in MS. putatque non licere substituere *Libertatem*, cum potius, inquit, indicetur castimonia. Sed quid si *libertas* hic significaret coelibatum? Quae coelebs viuit, libera est, seu *a lege viri liberata*, vt loquitur Apostolus 1 Cor. 7, 39. Potius ergo legendum videtur *libertatem*, quam retinendum esse barbaram vocem *Liberriam*, qua *fortasse insinuare voluerit Scriptor S. Godelenam a liberis abhorruisse*, vt habet laudatus vir eruditus.

LIBERTARE. (1) Manumittere, libertatem impertiri, liberum facere. Lex Burgund. tit. 87. §. 1. *Minorum aetati ita credidimus consulendum, vt ante 15. aetatis annos eis nec Libertare nec vendere, nec donare liceat.* (2) Libertatem et immunitatem loco alicui conferre. Liber de Fundat. Monasterii Gozecensis pag. 233. *Quod Coenobium iisdem Comes in honore B. Ioannis Euangelistae constructum sub Apostolicae sedis auctoritate Libertauit.* (3) † Libere et publice agere. Libell. supplex a Bohemis concil. Basil. a. 1438. exhibitus.

LIBERTAS. (1) Districtus loci alicuius, intra quem incolae *libertate*, priuilegio, ac iure ciuitatis gaudent, *Franchise* Gallis, Freyheit Germanis. Chronicon Trudonense, lib. 4. p. 391. *Acer quidem erat, constansque . . . tamquam generose natus de libertate et familia Louaniensium.* Bracton. lib. 3. Tract. 2. cap. 25. §. 1. *Vt liber homo captus fuerit et imprisonatus contra pacem in Curia vel infra Libertatem alicuius.* (2) Charta ingenuitatis, manumissionis. Testamentum Vidradi Abbat. Flaviniac. (3) Praestatio quae pro tuitione datur, alias *Saluamentum* dicitur. Charta Willelmi Comitis Pontiui ann. 1205. in Hist. Eccles. Abbauillensi c. 26. *Capellae sanctae Crucis 13. libras, et dimidiam Libertatem in Festo Pentecostes.* (4) Immunitas. Charta an. 1271. to. 1. Chartular. S. Vandreges. p. 819. *Pro hiis autem donatione, dimissione et concessione dederunt mihi praedicti Religiosi et concesserunt Libertatem manerii mei de Estaintot, de omnibus consuetudinibus ac seruitiis.* Licentia, consensus. Charta Ludouici Regis Franc. anni 1160. e Chartulario Montis-martyrum: *Insuper ipsum conquestum . . . et herbergarium quod in conquestu feceras mea Libertate.*

LIBERTAS DECEMBRICA. Ioannis Sarisberiensis in Prooemio ad Polycraticum: *Sic dum corrigatur, Horatius*

ratius etiam seruis, vt Decembri Libertate vtantur, indulget. Adde eumdem lib. 7. cap. ult. V. *Kalendae.* et Horat. L. 2. Sat. 7. LIBERTAS ECCLESIASTICA VEL CANONICA. Hincmarus Remensis Epist. 7. ex Labbeanis; vbi *Libertas Ecclesiastica et Canonica* est facultas, quam habet Episcopus, nominandi ac praesentandi Presbyterum alteri Episcopo, in cuius dioecesi Ecclesiam habet a sua dependentem, qui ab eo ordinetur, vt in ea sacra munia obeat. LIBERTAS ROMANA, immunitas ab Ordinarii iurisdictione, qua fit, vt quaedam Ecclesiae ad Sedem Rom. nullo medio pertineant. Bulla Vrbani II. PP. anni 1096. to. 6. Spicil. Acher. p. 22. LIBERTAS ROMANA, ius ciuium Romanorum, ius ciuitatis, ius immunitatis. Vita S. Adheleidis Imperatricis c. 7. (5) Gretzerus, in Episcopis Eystetensib. cap. 45. *Huius Bertholdi est sanctio illa, qua coercet eorum improbitatem, qui Sacerdotum defunctorum bona libere inuadebant ac diripiebant, conceditque singulis Clericis liberam testandi facultatem, ea tamen conditione, vt quotannis per decurias seu decanias distributi, certo in loco conueniant, remque diuinam faciant; quod etiamnum fit, vocaturque vulgo talis conuentus Libertas, quod Sacerdotes libere de suis rebus disponendi libertatem obtineant.*

LIBERTATICVM, obsequium ac seruitium, quod Libertus patrono suo debet ratione libertatis concessae, et quod ille sibi reseruauit in Charta ingenuitatis. Olim enim apud Romanos Liberti patronis donum, munus, ac operas debebant, toto Tit. de Operis Libertor. in Digest. Formula vetus 48. ex Bignonianis: *Nec vlli haeredum meorum nullum impendas seruitium, nec hominium, nec Libertaticum, nec vllum obsequium, nec patronaticum.* Apud Marculfum lib. 2. form. 32. *Libertinitatis obsequium* appellatur.

LIBERTATIO, pro *Libertas, facultas,* in Charta Vrsonis Archiep. Bar. apud Vghell. to. 7. p. 853.

LIBERTATVS, Libertate donatus. Charta anni circiter 805. apud Murator. tom. 2. part. 1. coll. 746.

LIBERTI, a seruitute manumissi. Gregor. Monachus in Chronico Farfensi, tom. 2. Muratorii part. 2. col. 398. *Constituit ipsius Libertos . . . vt ipsas res cultarent et meliorarent et annualiter persoluerent hordei modia X.* Erant Liberti, vel manumissi sub obsequii conditione, in familia, et ex familia Patroni, seu manumissionis: ita vt ii, eorumque liberi professionem edere, identidem tenerentur, qua et manumissorum conditionem, et se ex familia manumissoris esse profiterentur, vt est in Concilio Toletano IV. c. 70. Tolet. VI. c. 9. Caesaraugustano III. c. 4. et in Legib. Wisig. L. 5. tit. 7. §. 21. Tantum vero aberat vt ingenuitatem plenariam adipiscerentur, vt ne cum ipsis siquidem ingenuis matrimonio copulari iis liceret. Quod si eiusmodi nuptiae contraherentur, nati ex ea coniunctione liberi, libertinae conditionis existebant, vti statuitur in Concilio Toletano IX. c. 13. 14. 15. 16. et in Legib. Wisig. lib. 5. tit. 7. §. 17. V. *Petrocinium.*

LIBERTICA RES, idem quod *Libertinitas*, ap. Murat. t. 2. Scripr. part. 2. p. 745.

† LIBERTICARE, libertatem et immunitatem conferre. Ch. Ms. a. 1123.

LIBERTINITAS, liberti conditio, vel praedium, et possessio liberti. Charta Abbonis pro fundatione Monasterii Novalicensis, ex Tabulario Ecclesiae Gratianopolitanae fol. 51.

† LIBERTINVS. (1) Idem qui *Libertus*, a seruitute manumissus. Ch. a. 1214. t. 2. Annal. Praemonstr. Prob. p. 21. (2) Act. Apost. c. 6. v. 9. *Quidam de Synagoga, qui appellatur Libertinorum.*

LIBERTVS, V. *Liberti.*

† LIBERZOLVS, libellus in Stat. datiar. Riper. c. 12.

† LIBIS, pro *lebes*, in Gloss. vet. Cod 7613.

† LIBISTITA, *fabula, futera,* in Gloss. Prou. Lat. Cod. 7657.

LIBLACVM, LIBLACVS, vox formata a Saxonico *Lyblac*, quod artem

tem veneficam vel maleficam sonat, maxime speciem eius quae fascinatione constat, inquit Somnerus: vel *ligaturis*, ex lib. *obligamentum*. Lambardus *barbarum sacrificium* reddidit in Legibus Athelstani. Hinc *Lyblecan*, talia factitantes sacrificia. Leges eiusd. Athelstani Regis §. 6. *Decreuimus etiam de sortilegiis, et Liblacis, et sortem dantibus, etc.* Leges Edmundi Reg. editae apud Londinum §. 6. *Qui falsum iurabunt, vel Liblacum facient, sint in aeternum a consortio Dei segregati.*

LIBOR. (1) Vel LIBVS, φθοή. Glossae Cyrilli apud Martinium, qui obseruat, φθοή, idem esse quod φθίσις, tabes; φθόϊς autem esse speciem libi seu placentae; sic ergo videtur legendum. (2) ῥεῦμα ἐπὶ ποδάγρας, *fluxus*, apud Ianum in Supplemento Antiquarii. (3) Pro *Liuor*. *Principis Libor exarsit, et eum disperdere nitebatur e terra*, apud Camillum Peregrin. in Hist. Principum Langobard. tom. 2. Muratorii p. 266. col. 1.

LIBRA. (1) Pro *Lepra*, apud Felibien. Hist. San-Dion. pag. XI. in Testam. an. circ. 690. (2) Praebitio, Gall. *Livrée*. t. 4. Gall. Christ. p. 35. V. *Librare* 2. et *Libra seruientalis* in *Libra* 3. (3) LIBRA AVRI, Constant. M. aeuo 84. solidorum fuit, quod denariorum libra apud Romanos, vti obseruatum a Scaligero lib. de Re nummaria p. 64. ex lib. 1. Cod. Theod. de Pond. et auri inlat. Postmodum ea imminuta et ad 72. solidos redacta a Valentiniano Seniore, vt est in leg. 13. eod. Cod. de Suscept. praepos. et arc. et L. un. de Oblat. vot. quae posterior. LIBRA OCCIDVA, appellatur in Actis S. Marcelli PP. et Synodo Suessana locis a Baronio anno 302. Scaligero, et aliis passim allatis, qui de vocis *Occiduae* nomenclatura vix inter se conueniunt. Sed copiose ac erudite de vtraque libra et de hac voce disseruit Iacobus Gothofredus ad d. L. un. de Oblat. vot. vbi expensis aliorum sententiis eo tandem concedit, vt *Occiduam libram* Valentiniani appellatam veluti *imminutam*, quomodo Occiduum a Scriptoribus inferioris aetatis vsurpatum aliquot locis probat. Hunc consule si lubet: nam pudet ab aliis annotatis librum infarcire. LIBRA AVRI, puri ac cocti duodecim denariorum argenteorum libris aestimatur, in Edicto Pistensi cap. 24. *Vt in omni regno nostro non amplius vendatur Libra auri purissimi cocti, nisi 12. libras argenti de nouis et meris denariis.* LIBRA GALLICA. Vetus Agrimensor de Ponderibus: *Iuxta Gallos vigesima pars vnciae denarius est, et 12. denarii solidum reddunt: ideoque iuxta numerum denariorum tres vnciae 5. solidos complent; Sic et 5. solidi in 3 vncias redeunt: nam 12 unciae Libram 20 solidos continentem efficiunt. Sed veteres solidum qui nunc Aureus dicitur, nuncupabant.* LIBRA MONETARIA. Synodus Vernensis anni 755. cap. 27. *De moneta constituimus similiter, vt amplius non habeat in Libra pensante, nisi viginti duos solidos, et de ipsis viginti solidis Monetarius habeat solidum vnum, et illos alios reddat.* LIBRA PONDERALIS ARGENTI, apud Scotos, erat viginti quinque solidorum, vt est in statutis Roberti III. Regis Scotiae cap. 22. §. 3. et in Assisa Regis Dauidis de ponderibus §. 3. sed propter imminutionem monetarum, interdum fuit 26. solidorum et 4. denariorum. V. Fletam lib. 2. cap. 12. §. 1. LIBRA ANGLO-NORMANNICA, 20. pendebatur solidis: solidus autem interdum 16. denariis, sed plerumque 20. ex argenti vncia conflatis. Hinc in Domesdei crebro: tale *manerium reddit* 10. 20. vel 30. *Libras denariorum de 20. in ora*, vt de specie constet solutionis. Haec igitur libra duplex fuit, scilicet maioris vnciae, et minoris: vel maiorum denariorum, et minorum. LIBRA DENARIORVM, illa frequentior est, in Domesdei et perinde sub illo saeculo, de 20. denariis in vncia. † LIBRA IMPERIALIS, moneta imperatorum, quae in Italia currebat. Ch. MC. prior. S. Maioli in Papia. LIBRA ANGLO-SAXONICA, continebat solidos 48. argenteos: solidus vero 5. tantummodo dena-

denarios. Exstant certa rei monumenta, vt Lambardus refert, in denariis argenteis, tempestate Ethelredi Regis excusis. Spelm. LIBRA ANNORVM, numerus annorum 72. sic dictus, quod *Libram occiduam* diuiderent in totidem solidos. Sic *Libra testium*, pro numero testium 72. non semel occurrit in veteribus instrumentis. LIBRA CHAPOTENSIS, vel *Chipotensis*. Charta Edwardi II. apud Rymer. to. 3. pag. 626. *Recipiens .... triginta millia Librarum Chipotensium seu Burdigalensium, valentium viginti quatuor millia librarum paruorum Turonensium.* V. *Chapotensis*. LIBRA LVCENSIS, apud Lucenses in vsu, in Charta Innocentii IV. Papae anni 1243. apud Illustr. Fontaninum, ad calcem Antiq. Hortae, pag. 485. LIBRA MARCAZANA, Ferrariensibus nota, vt patet ex Constitutione Eugenii IV. Papae ann. 1438. in Bullario Carmelit. pag. 196. col. 1. LIBRA MERCATORIA, apud Anglos constat 15. vnciis. Fleta lib. 2. cap. 12. §. 1. LIBRA AD NVMERVM, numerata, nec ponderata. V. mox *Libra pensa* et *Arsura*. LIBRA NVMERATA, in Domesdei. Currebant in primis pecuniae (vt hodie argenteae) solummodo numeratione: accepitque inde haec libra nomen, denarios veteres 120. numeranti exhibens. LIBRA OCTONARIA, octo vnciarum, auri fabris et monetariis propria, Gall. *Livre de marc*. Non semel memoratur in veteribus instrumentis. LIBRA PANIS, in Regula S. Benedicti Monachis praescripta, in refectionibus, cap. 19. Concilium Aquisgran. sub Ludov. Pio, cap. 57. *Vt Libra panis triginta solidis per 12. denarios metiatur.* Vbi constare dicitur solidus 12. denariis. Leges Franc. tit. 4. 5. 106. *Vt inter Francos per 12. denarios solidus componatur.* LIBRA PARISIENSIS, 25. solidis constabat; *Turonensis* vero 20. Sed id omnibus notum. LIBRA PENSA, seu *Pensata*, in Domesdei. Cum multa essent vbique locorum *cuneagia*, (nam illustres plurimae ciuitates, villae, Episcopi, proceres, sua habere,) factum est vt leues saepe denarii a *cuneatoribus* et falsariis cuderentur, detonsique saepe alii in publicum prorepetent. Venit igitur in vsum, non solum *libram* numerare, sed (vt aureos hodie) ad pensum trutinare. Domesdei: *Reddit nunc 30. Libras arsas et pensatas, etc.* LIBRA PENSANS, in Capit. sub Pipino Rege, §. 5. LIBRA, *ad magnum et paruum pondus*. Charta anni 1185. ex Tabulario Meldensi: *Semel in anno debetur Episcopo Meldensi ab Ecclesia S. Germani procuratio sub hac forma, XL. panes de pane Conuentus ... tres Librae cerae ad paruum pondus vel vna ad magnum pondus.* Eadem occurrunt in Charta Fulconis Abbatis S. Germani. Minoris quoque fuit ponderis libra, qua in ponderandis aromatibus vtebantur in quibusdam prouinciis. Consuetudo Lemouic. art. 70. *Libra est, et esse debet XIV. vnciarum et dimidia, salua Libra de speceria, quae debet esse et est XII. subtilium vnciarum.* V. *Libra mercatoria*. LIBRA PRIMA, 20. solidis constans, apud Occitanos, quibus etiamnum *Livre prime* dicitur. Vetus Placitum circa ann. 1200. apud Catellum in Hist. Occitan. lib. 5. *Et contra vero omnes Iudaei asserentes, quod non debebant eam ceram dare ad commune pondus Tolosae, sed ad quoddam speciale pondus, quod est 20 solidorum, quas Libras primas vocabant.* LIBRA PROVINCIALIS, scilicet 20. solidorum, in venditione villae Hiersi Caroli I. Comiti Prouinciae ex Schedis Praesidis de Mazaugues. LIBRA AD SCALAM, V. *Scala*. LIBRA SERVIENTALIS. Consuetudines Monasterii de Regula, to. 2. Bibl. Labbei p. 744. *Habeat Ecclesia duos homines vel feminas cum sarculis vnoquoque anno ad segetes purgandas: et debitur vnicuique vna Libra Seruientalis, et alio tempore in manu vna torta de furno, et vinum, et in nocte vna Libra.* Id est, libra carnis qualis seruientibus dari solet, nisi forte intelligendum sit id omne quod in cibo et potu domesticis a domino datur: de quo more supra dictum in *Liberatio*. LIBRA STERLINGORVM, eadem olim fuit,

fuit, quae libra denariorum de 20. in vncia: nam *denarius* alias dicebatur *sterlingus* et *esterlingus*. Confecerunt autem sequentes Reges *sterlingorum* libram ex denariis de 40. in vncia: nouissimi, de 62. vel eo amplius, retinentes tamen *sterlingorum* appellationem, vtpote iam pecuniam legalem significantem. Prisca igitur *Libra sterlingorum* ex 120. denariis constabat, pondo aequalis grauitate: media ex 480. hodierna ex 728. et quidpiam supra. Sterlingorum autem nulla, quod sciam, in Domesdei mentio, cum recentioris sit originis vocabulum. Haec Spelmannus. LIBRAE SVBTILES ET GROSSAE. Charta Raymundi Gaufredi Domini *de Trez. Vendidimus . . . . octauam illam partem quam habuimus vel tenemus pro indiuiso in ciuitate Massilia et eius territorio et districtu, in mari, in insulis, in venationibus, et in ferro Quintalis, et in lasciis, et in corda, et vicesimo quinto, et in libris subtilibus et grossis, et in marchis, et in millarolis vini, et olei, et in sextariis, et in cocis*, etc. LIBRA VRSA, mendose pro *arsa*, apud Kennett. Antiq. Ambrosden. p. 165. V. *Arsura*. (4) LIBRA TERRAE, ET LIBRATA TERRAE. Bromptonius anni 1172. *Cui pro illo homagio et fidelitate dedit 1000. Libratas reditus in Anglia per annum.* Mox: *Et concessit ei 50. Libratas redituum Andegauensium*, i. e. 50. librarum monetae Andegauensis redituum annuum: quomodo in veteri Charta apud Menagium: *Mille Libratas ad Turonenses*, i. Turonensis monetae: vbi perperam editum *adturonenses*, et *attournois*, iunctis vocabulis. Charta anni 1239. *Item dedit dictae Margaritae filiae suae in maritagium quingentas Libratas terrae ad monetam Diuionensem.* Alia ann. 1322. to. 4. Gall. Chr. Instrum. col. 257. *Octies viginti Libratas terrae ad Turonenses paruos, quas assidemus super res infernis annotatas.* Vt ex praemissis locis iam satis constare videatur, *Libras*, vel *Libratas terrae*, aestimatas fuisse ex valore agri, non ex ipsius quantitate, ac proinde nihil aliud fuisse quam agros certi numeri librarum annui reditus, aut certum librarum numerum ex agris perceptum: ne quis tamen restet scrupulus, iuuat hanc sententiam nouis testimoniis, iisque luculentis, confirmare. Charta Philippi Franc. Regis pro Edwardo Rege Angl. ann. 1286. apud Rymer. to. 2. p. 338. *Concedimus et promittimus nos daturos, et in certis locis et competentibus cum omni iustitia alta et bassa, nos assignaturos dicto Regi Angliae, pro se et suis haeredibus tria millia Librarum Turonensium rendalium.* Et in sequenti Charta de eadem re ibidem: *Cum dilectus et fidelis noster . . . Edwardus Rex Angliae nobis tradi fecerit, Litteras suas inter caetera continentes, quod pro tribus millibus Libratis terrae ad Turon. quas eidem tenemur assidere, etc.* Vnum et idem sunt, vt satis patet, *Librae Tur. renduales* prioris Chartae, et *Libratae Terrae ad Turon.* posterioris. V. *Librata* 1. LIBRAE porro *terrae* olim aestimatam sortem principalem vicesimo denario docet Charta Roberti Archiepiscopi Lugdun. ann. 1233. ex Regesto Feodor. Ecclesiae Lingonensis: *Et ipsi tenebuntur ponere vterque ipsorum, videlicet 200. Libras in emptione 10. Librarum terrae, quas assignabunt et tenebunt in feodum in perpetuum ab Episcopo Lingonensi.* V. *Denarius*. (5) Aliud omnino sonat vox *Libra* in sententia arbitrali anni 1291. inter Abbatem et Consules de Gimonte in Occitania. *Pronunciauerunt quod perticus, cum quo mensurantur arpenta et terrae, vineae et alii honores, habeat in perpetuum et habere debeat decem palmos bonos et largos de longo, vt hactenus habere consueuit, et arpentum computetur de centum duabus Libris et octo scaquis, et concada terrae computetur de LXXIV. Libris et X Scaquis ad perticum superius memoratum.* Hic *Libras* intelligo frumentarias, *arpentumque de centum duabus Libris et octo scaquis computatum*, modum agri, in quo seminentur frumenti pondo 102. et 8. *scaquos*.

scapa. Est autem *scaqua*, si bene interpretor, pugillus frumenti, Occitanis *Escach*, quod proprie significat paululum illud frumenti, quod superesse solet mercatoribus forensibus, qui cum in vrbem veniunt frumentum vendituri, plusculum advehunt quam mensura capiat, ne quid desit in mensurando. (6) LIBRA VINI, *Libra ceruisiae*, in Regula Canonicorum in Synodo Aquisgran. cap. 122. in Regula Sanctimonialium, ibid. c. 13. V. veterem Agrimensorem *de mensuris in liquidis* pag. 333. et supra in *Hemina*.

LIBRAGIVM, V. in *Liberare* 2.

LIBRALE, χοινιξ, *Modiolus*. Suppl. Antiqu.

† LIBRALIS MONETA, eadem quae vsualis seu iusti ponderis, t. 7. Ordin. reg. Franc. p. 435.

† LIBRALE, mensurae frumentariae species. Inuent. Ms. a. 1476. V. *Livrale*.

LIBRARE. (1) Tradere. V. in *Liberare* 2. (2) pro *Ponderare*, V. in hac voce. (3) † Per auctionem adiudicare. Lit. a. 1411. t. 9. Ordin. reg. Fr. p. 600. (4) † LIBRARE FESTVM, pecuniam pro officio alicuius festi praebere. Acta capitul. Ms. eccl. Lugd.

LIBRARIA, vt *Librarium* 2. Martianus Capella lib. 1. *Vtpote Librariae superum Archiuique custos*.

LIBRARIVM. (1) ζυγοστάσιον, in Glossis Graeco-Latinis, Librile. (2) Bibliotheca, Gall. *Librairie*. Gloss. Saxon. Aelfrici: *Librarium, Boc-hus*. i. librorum domus. Monachus Altisiod. ann. 960.

LIBRARIVS. (1) Librorum descriptor. Isidor. l. 6. c. 14. *Librarii iidem qui Antiquarii vocantur. Sed Librarii sunt qui et noua et vetera scribunt; Antiquarii qui tantummodo vetera, vnde et nomen sumpserunt*. (2) Qui describendis actis iudicialibus operam dabat, in Cod. Th. leg. 1. de Lucris offic. leg. 1. de Decur. vrb. Rom. apud IC. Symmachum, etc. Hinc LIBRARIVS, pro *Notario*, apud Rollandinum in Summa Notariae: qua notione *Librarius* dictus videtur Hilduinus Abbas Sithiensis apud Mabillonium to. 3. Annal. Benedict. pag. 123. neque enim hic Hilduinus alius videtur ab eo qui in quodam praecepto, quod exstat to. 12. Spicileg. Acher. pag. 109. Imperialis aulae *Archinotarius* appellatur. (3) Dignitas Ecclesiastica, in Ecclesiis Cathedralibus, eadem forte quae *Cantoris*, qui et *Armarius* dicitur. Charta Henrici III. Imp. anni 1056. apud Meurissium in Episcopis Metensibus p. 360. *Videlicet vt electionem Primicerii faciant, siue Decani, Cantoris, Librarii, atque Custodis Ecclesiae S. Stephani*. (4) Librorum custos in Monasteriis. Regula Mellicensis anni 1451. in Chronico eiusd. Coenobii p. 414. (5) LIBRARIVS in veteri iuris vtriusque Vocabulario: *Qui in libra apponendo pondera, causas rerum determinat, vel est libros vendens vel custodiens*.

LIBRATA. (1) Libra pecuniaria reditus annui. Charta anni 1208. to. 2. Chartular. S. Vandegres. p. 1903. *Beneficium valens* XIII. *Libratas annui reditus*. V. *Libra terrae* in *Libra* 4. (2) Praebitio, famularis vestis, vulgo *Livrée*. V. supra in *Liberata*.

LIBRATIM, per libram ad amussim. Vita S. Guthlaci, tom. 2. April. p. 38.

LIBRATIO, V. *Liberatio*.

LIBRATVRA, V. *Liberatura*.

LIBRATVS, V. *Liberatio* 1.

† LIBRETVS, libellus, Ital. *Libretto*. Inuent. Ms. a. 1366.

LIBRIAS, πλακοῦς, *placenta*, in Gloss. Sangerm. MSS. et in Supplemento Antiquarii.

LIBRILLA. Ioann. de Ianua: *Librilla est baculus cum corrigia plumbata ad librandum carnes. Dicitur etiam Instrumentum librandi, i. percutiendi lapides in castra, scil. manganus. Vnde librillo, as, tali instrumento proiicere, vel percutere, vel infestare*. (Festus habet: *Librila*, vel vt restituit Scaliger, *Librilia, appellantur instrumenta, bellica, saxa scilicet ad brachii crassitudinem, in modum flagellorum loris reuincta*.) Henricus Rosla in Herlingsberga:

Non hic vnigena fabricatur machina nomen
Haec Librilla tenet; quasi saxea pondera librans.

Librilium meminit Caesar lib. 7. de Bello Gallico: *Fundis Librilibus, sudibusque, etc.* Iis qui vtebantur, *Libratores* dicuntur Tacito 2. et 3. Annal. V. *Manganum.*

† LIBRORIVM, mensurae frumentariae species, Gall. *Livrot;* vnde LIBRORIATA, modus agri cui seminandi *librorium* satis est. Terrear. S. Maurit. in Forest. V. *Librale* et *Livrare.*

LIBRVNCVLVS, paruus liber. Praefatio in Vitam S. Samsonis Episcopi Dolensis.

LIBVM, genus praestationis, vox Latinis scriptoribus notissima; *Gasteau, Tarte.* Charta Hugonis Castellani Vitriacensis anni 1224. apud Perardum. p. 407. *Cum perciperem in molendinis de Chausseio . . . Libum vnum, quotiescunque ad villam de Chausseio me venire contingebat, quidquid iuris habebam in percipiendo Libo memorata legaui in eleemosynam etc.*

LICA, cylindrus, Gall. *Lisse*, V. *Lischa.*

LICATOR, catillo, scurra, V. in *Lecator.*

LICCINIVM, V. infra in *Lichinus.*

LICENTIA. (1) Ioan. de Ianua: *Licentia dicitur commeatus, quod vulgariter commeatio: Vnde Licentiare, vulgo commeare.* Vgutio, a quo hausit: *Licentia dicitur commeatus, vel vulgariter dicitur cognatum, vnde Licentio, as, cognatare, vulgo.* Vbi forte legendum *Congeatum et Congeare.* (2) LICENTIA, quae ab Abbate Monachis conceditur aliquid faciendi. Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis c. 38. LICENTIA MAIOR. Tabularium Cisoniense anni 1266. *Statutum est etiam, vt quilibet Canonicus durante maiori licentia, quae semel in anno concedi consueuit, aestimationem praebendae vini sui habeat in pecunia numerata.* MALA LICENTIA, Longobardis dicta facultas peccandi vxori a marito indulta. Leges Luitprandi Regis. tit. 101. *De mala Licentia mulieri data.* Mox: *Si quis coniugi suae malam Licentiam dando dicat: Quin vade, et concumbe cum tali homine; aut si dixerit ad hominem; Veni et fac cum muliere mea carnis commixtionem, etc.* (3) Facultas data Doctoribus seu Professoribus profitendi publice in Academiis. M. Robertus de Sorbona in Serm. de Conscient. *In isto libro eris solum examinatus, quando petis Licentiam legendi Parisiis.* (4) † Practicis Gall. *Congé de deffaut*, actus quo defensor, prouocatore non comparente, a petitione dimittitur et absoluitur, t. 8. Ordin. reg. Fr. p. 542. (5) † Relaxatio, oblectamentum, in Reg. Visitat. Odon.

LICENTIARE. (1) Facultatem dare rei cuiuspiam faciendae. Caesarius Heisterb. lib. 2. de Mirac. cap. 10. *Dixitque iuueni: Vis vt ostendam Abbati? et Licentia viuet.* (2) Facultatem et Licentiam abeundi dare, dimittere, expellere, Gall. *Licentier, congédier.* Gauterius Cancellarius de Bell. Antioch. p. 451. *Licentiatis Baronibus quiete recreari etc.* ILLICENTIATVS. Thom. Walsinghamus anni 1296. *Illicentiatus clam discessit, tamquam fugitiuus, non imperata ac petita missione.* (3) LICENTIARI. *Licentiatus ad magisterium*, in Chron. Nicolai Triveti ann. 1282. Idem Rob. de Sorbona: *Multis enim magnatibus fit aliquando gratia, et Licentiantur sine examinatione.* (4) † Liberius agere, Gall. *Se Licencier.* Steph. de Infessura Ms.

LICENTIATVRA, idem quod *Licentia* 3. *Licentiaturae gradus in vniuersitate studii generalis*, in Bulla Pii IV. PP. to. 4. Gall. Christ. Instrum. col. 345.

† LICENTIOSITAS, licentia abeundi, t. 1. Leg. Polon. p. 259.

LICENTIOSVS. Gloss. Graec. Lat. ἀυτεξούσιος, *Licentiosus, suae potestatis, emancipatus, sui iuris.* Supplement. Antiqu. *Licentiosus*, παῤῥησιαστικὸς, *Libere loquens.*

LICERA. Charta Monasterii S. Vincentii del Pino, to. 2. Concil. Hisp. p. 168. col. 1. *Si quis . . . homo contra hunc factum insurgere voluerit, si quis*

si quis super vitam facere tam Regia potestas, quam Pontificum maiestas, simulque populorum diuersitas, nec vocem enim habeant nec licentia, et fronte propriis careat Liceris, non videant quae bona sunt in coelestem Hierusalem. Fronte propriis careat Liceris idem esse videtur quod Frons propriis priuetur luminibus seu oculis; sed quid *Licera* proprie significet, aut vnde oriatur, non satis percipio. An pro *Lucerna* scriptum, aut pro *Visera*, Hisp. Cassidae conspicillum, quo barbarus scriptor oculos seu videndi facultatem vel actum exprimere voluerit, vt vocem *Visere* quandoque Galli etiamnum vsurpant in iocoso atque familiari colloquio.

† LICERE, *is*, licentia, facultas. Ch. a. 1065. ap. Murat. l. 1. Antiq. p. 198.

LICERCERIS, *centurio*. Gloss. Isid. Additur in Pithoeanis, *Lucerer*; erant autem *Luceres* vel *Lucerenses pars tertia populi Romani, appellati a Lucero Ardeae Rege, qui auxilio fuit Romulo aduersus Tatium bellanti*, si Festo fidem habeamus. A Lucumone *Luceres* dictos ait Iunius.

LICENTIRE. Charta an. 1222. e Chartulario S. Medardi Suess. *Insuper etiam Licentiebamus super mortua manu Bonati, qui fuit homo de eleemosina*. Idem quod *Dissentire*, vt liquet ex alia eiusd. Chartul. Charta an. 1226. vbi: *Insuper etiam Dissentiebant partes praedictae super mortua manu Boneti, etc.*

LICHA, idem quod *Lischa*, machina poliendis et leuigandis telis et holosericis accommoda, Gall. *Calandre*, *Liche*. In Codice censuali Mss. Eccl. Atrebat. an. 1261. N. tenens domum vnam in territorio Ecclesiae debere dicitur eidem Ecclesiae certam pecuniae summam *pro Lichis suis*, quia forte telas expoliendi artem exercebat: quod Galli dicunt *Calandrer*. V. *Lischa*, et *Liciniterium*.

LICHERA, LICHERIA, lectica, Gall. *Litiere*. Miracula MSS. Vrbani V. PP. *Ipsum portauerunt in domum suam in vna Lichera*. Statuta Monialium S. Saluatoris Massil. *Post mortem quando Monialis portabitur in Licheria*. Pro Lecti apparatu vsurpari videtur vox *Licheria* in Charta an. 1500. apud D. Calmet to. 3. Hist. Lotharingiae col. CCCXXXI. *Quatuor lectorum munitorum siue garnitorum .... Licheriis, culcitibus, puluinaribus, bassaghiis, linteaminibus, Iudicibus, coperturis, cortinis pendentibus, etc.* V. *Lectarium*, *Lecteria* et *Lichiera*.

† LICHERIVS, ad *lichias* seu repagula pertinens. Hinc *Iusticia licheria*, quae intra *lichias* exercetur, V. in *Iustitia* 1.

† LICHIA. (1) Septum, repagulum, Gall. *Lice*. Ch. Ms. a. 1318. V. *Liciae*. (2) Licium, Gall. *Lisse*. Lit. remiss. Ms. a. 1352.

† LICHIERA, lecti fulcrum. Inuent. Ms. a. 1449.

LICHINA, species tubae, V. *Licina*.

LICHINVS, idem quod *Ellychnium*. Papias, *Lichini*, *cicendelia lucernae*, Ordericus Vital. lib. 6. p. 615. LICHINIVS. Constantinus Africanus tit. 2. De Morbor. curat. cap. 7. LICINVS, apud Hugonem Farsitum lib. de Miraculis S. Mariae Suession. cap. 10. Ioh. de Ianua: *Cicendulum, Thuribulum vel Licinus, et ponitur pro candela*. Gloss. MS. Sangerm. Lat. Gall. *Licinium vel Licinus*, *Limechon de chandelle*. LICINIVS. Papias et Gloss. Arabico-Lat. ex Isidoro lib. 20. c. 10. *Licinius, quasi Lucinius, quia lumen dat, est enim cicindela lucernae*. Glossae Isid. *Licini, candelae, lucernae, vel cicindilia*. LICCINIVM, *quod de candela vel lucerna emungitur*, in Glossis MSS. LYCHINVS. Miracula S. Etheldredae, to. 4. Iunii p. 551. LYCHNIVM, in Vita S. Humilianae n. 15.

† LICHINVS, adiect. ad *lichinum* componendum aptus, in Ch. Ms. a. 1350.

LICHITVM, pro Lecythum, V. in *Lenticula*. 1.

† LICHVDA, gammarus. Tract. Ms. de Pisc. c. 139. *Gammarum Galli et Normanni appellant homar, -- Genuensis Lombardo, -- Constantinopolitae Licuuda vel Lichuda, Illyrici lavantola.*

LICIAE. (1) Perticae, castrorum aut vrbium repagula, Gall. *Lices*, a *Liciis*, seu staminibus, vel funiculis dicta, quod ea primitus ex funibus conficerentur, vel quod vt stamina iunctim erigantur. Epist. Anonymi de capta vrbe CP. an. 1204. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 786. *Exercitum nostrum grossis palis circumcinximus et Liciis.* Computus an. 1202. apud D. Brussel to. 2. de Feudorum vsu ad calcem p. CXLVII: *Pro veteri garralio reficiendo et pro Liciis LII. S.* Et p. CXCVI. *Licias* legendum to. 8. Spicil. Acher. p. 364. pro *Lictas*. *Liciae duelli*, locus *Liciis* clausus ad singulare certamen, apud Lobinell. to. 2. Hist. Britan. col. 851. V. *Lexa* et *Masoverius* in *Mansionarii*. Carolus de Aquino in Lexico Militari vocis etymon non a *Liciis*, staminibus seu funiculis censet esse deriuandum, sed potius a *sublicis* vel *sublicüs*, quae perticae sunt ad pontes potissimum struendos et sustinendos: ex quo pontes ipsi dicti sublicii: vel cum Ferrario in voce *Lizza*, a palis, quibus septus est ficti vel imaginarii certaminis, aut munimenti castrensis vel vrbani locus. A palis enim, inquit, fit palicium, et hinc licium. Idem censet Menagius. Itali similia repagula lignea ex palis indiscriminatim dicunt *Lizza* vel *Liccia*. (2) † Atria ecclesiarum, *liciis* seu repagulis plerumque clausa. Chartul. S. Eligii Paris.

LICIANI, *Prophetae*. Gloss. Isid. An a *Licinio* aut *Luce*, vt intelligatur *Videns*, inquit Martinius, illuminatus homo, qui plus aliis videt, futura praeuidet. Coniectura non placet Graeuio, qui et ipse coniicit forte legendum, *Linigeri*, *Prophetae*, quod Aegyptiorum Sacerdotes linigeri fuerint et Prophetae dicti.

LICIATORIUM, Vgutioni et Mamotrecto ad 1 Paralip. c. 8. *Lignum in quo licium inuoluitur, et laquens qui de filo solet fieri.* Io. Monachus Maioris Monasterii lib. 1. Hist. Gaufridi D. Norm. *Vir ille humanae virtutis modum excedens, lanceam quasi Liciatorium habens, Andegauensium impetu.* V. 1. Reg. c. 17. lib. 1. Paralip. c. 11. etc. Occurrit praeterea haec vox nuda in Gloss. Arabico-Lat.

LICIATUS, obuolutus licio. S. August. lib. 30. de Genesi ad litteram num. 23. metaphorice: *Et quodammodo Liciata primordia futurorum animalium, quae de corruptionibus talium corporum pro suo quoque genere ac differentiis erant exortura.* Simili prorsus ratione rursum vtitur lib. 22. de Ciuit. Dei c. 14.

LICINA. Matth. Westmonast. *Tunc Rollandi cantu inchoato, vexillis erectis et euolutis, tubis cum Licinis perstrepentibus, etc.* Ita vtraque editio. Legendum videretur *bucinis* pro *buccinis*, quomodo graeci recentiores βουκινον dixere. Videtur tamen retinendum esse *Licinis*, quod Nicolaus Specialis lib. 1. de Rebus Siculis c. 14. apud Murator. to. 10. col. 933. ambas voces *Lichinis* et *buchinis* vsurpet: *Alii*, inquit, *strepebant pedibus in propugnaculis, alii percutiebant fustibus tabulata, conchas aereas et lebetes, nonnulli tubis et tibiis, Lichiniis et buchinis, aliisque similibus terribiliter intonabant.*

LICINAE, tenue filum textum, apud Martinium in Lexico.

† LICINITORIUM, i. q. *Licha*, in Gloss. Gall. Lat. a. 1348. V. *Liciatorium*.

LICINIUM. (1) Genus vestis, Isidoro lib. 19. c. 22. *vocatum, quod textura eius ligata sit in totum, quasi diceret Liginum, c pro g littera commutata.* Melius a *Licio* deducit Martinius. V. *Licinius* in *Lichinus*. (2) Lignum lucens. Isid. lib. 19. c. 19. *Lignum vocatur Graeca etymologia, quia incensum in lumen conuertitur et in flammam; vnde et Licinium dicitur quod lumen det.* Similia rursum habet lib. 17. c. 16. V. *Lichinus* et *Lucinium*.

LICINIUS, LICINUS, idem quod *Ellychnium*, V. supra in *Lichinius*.

LICINUS, ἀνάθριξ, in Glossis: qui capillos sursum versos habet, vt apud Seruium *Licini boves* dicuntur qui habent cornua sursum versum reflexa. Martinii Lexicon consule.

† LICIT-

† LICIPPIVM, vestis genus videtur, in Chron. Dan. ap. Ludewig. t. 9. Reliq. p. 115.

LICITATOR, *gladiator*, *apparitor*, *occisor*, *cui multa licent*. Gloss. Isid. Omissa et turbata sic recte corrigit Graeuius ex Constantiensi, qui nihil praetermittit: *Licitator*, *Gladiator*, *occisor*, a *Licitari*, congredi, pugnare, vt apud Nonium. *Lictor*, *Apparitor*. *Licentiosus*, *cui multa licent*.

† LICITVM, i. videtur quod alias *Iubilum* dicitur, cantus scilicet species, quo non voces, sed vocum toni longius cantando diducuntur et protrahuntur, quod quia licentius fit *licitum* appellatum videtur. Stat. S. Capell. Bitur.

† LICITVS, licentia, venia, t. 6. Collect. Hist. Franc. p. 63.

LICIVS. (1) *Negotiator*. Gloss. Isid. Graeuio videtur scribendum *Licitator*, quia negotiatorum est emere et licitari, quae postea carius vendant. (2) Forte pro Ilex, arbor nota. Dicta S. Aegidii to. 3. Aprilis p. 242. *Et signa praecipua excisa sunt ex arbore Licii prope eamdem cellam excrescente*, *sub qua saepius oranti Christus apparuit*.

† LICCISVS, legis custos, apud Marten. t. 9. Ampl. Collect. p. 1028.

LICTAE, pro *Liciae*, vt dictum in hac voce.

† LICTERATORIE, per litteras, scripto, in Ch. a. 1311. ap. Lam. in Delic. erud. V. *Literaliter*.

† LICTERATORIVM MANDATVM, scripto datum, in Prob. t. 4. Hist. Nem. p. 82.

† LICTERIVM, analogium, pulpitum, in Ch. a. 1019. t. 1. Hist. Cassin. V. *Lectorinum*.

† LICTIRE, *detrere*, in Glossar. Lat. Gall. Cod. 7692.

LICTOR. (1) Lutra, Gall. *Loutres*. Charta an. 1158. in Metropoli Salisburgensi to. 2. p. 263. *Venationes bestiarum*, *ceruorum*, *castrorum*, (lege *castorum*) *et Lictorum in flumine Ambre*, *etc*. LICTORES, *ecclesiae assertores*. *Hi laici sunt et in choro inter clericos in Missa Apostolum legunt*: *vel quod Subdiacones faciunt*, *et hi faciunt*. *Hos Africa vel reliquae Regiones habent*. Papias in ordine lit. *Li*. tametsi videatur de *Lectoribus* agere.

LICTORIA, *Decuria Consularis*, in l. 1. Cod. Th. de Lucris offic. V. ibi Iacob. Gothofredum.

LICTRA, zona funebris, V. *Litra*.

† LICTRINVM, ambo, analogium, in Ch. Ms. a. 1330. V. *Lectrinum*.

† LICTVS, derelictio, in Obituar. eccl. Paris.

LICVBVS PICEVS, species arboris, vt videtur, ac forte Pinus vel Abies, vnde pix expromitur. Rolandinus Patauinus de factis in Marchia Taruisina lib. 8. c. 13. *Pugnatum est etiam ad portam S. Stephani*, *et exinde ad pontem Altinatem*, *per murum illum*, *quia planior erat murus et Licubi picei assidibus coadiutus*, *et inde spissiores intrinseci defendentes*.

LICVLMEN, *gari species ex intestinis piscium*, apud Laurent. in Amalthea.

LICZVDA, V. *Lichuda*.

LIDA. (1) Ancilla, serua, V. *Litus*. (2) Hisp. *Lid*, tumultus rixantium, contentio, iurgium. Fori Alaconenses Alfonsi Regis Portugalliae aera 1267. *De cavallos qui se perdiderint in algara vel in Lida*, *etc*. Est vox Arabica a *Ladda*, altercando, vel litigando contendit, V. *Lidis* 2. (3) † I. quod *Lidda*, in Reg. episc. Niuern.

LIDDA, praestatio, tributum, V. *Leudis* 3.

LIDDO, LIDDVS, V. in *Litus*.

LIDEMLAIO, V. mox in *Lidelaip*.

LIDEMONIVM, V. *Litimonium*.

LIDERE, pro allidere, et humo infligere, in Lege Baiwar. tit. 21. § 9. *Si ligneum est*, *Lidat eum terris*.

LIDHILAHIBVM, V. mox in *Lidolaip*.

LIDIA. (1) Ancilla, serua, V. *Litus*. (2) Praestatio, tributum, V. *Leudis* 3.

LIDIALES MANSI, qui a *Litis* seu seruis excolebantur, V. in *Mansus*.

LIDIMONIVM, V. *Litimonium*.

LIDINLAIB, V. mox in *Lidelaip*.

† LIDIS. (1) Idem q. *Lidda*, in Ch. Ms. a. 1266. (2) Praelium, certamen, Hisp. *Lid*. Leg. Lusit. sub Alphons. reg. V. *Lida* 2.

LIDISCARTI. Vox confecta ex German. *Lid*, membrum, et *Schard*, fissura. Lex Baiwar. tit. 3. c. 1. §. 21. *Si aurem maculauerit, vt exinde turpis appareat, quod Lidiscarti vocant, etc.*

LIDO, maris aestus, V. in *Ledo*.

LIDOLAIP. Lex Longobard. lib. 2. tit. 15. §. 2. *Si quis res suas alii thinganerit, et dixerit in ipso thinx Lidolaip, id est qui in die obitus sui reliquerit, non dispergat ipsas res postea doloso animo nisi fruatur cum ratione.* Editio Heroldi habet *Lidhilahibum.* Codex Cathedr. Mutin. teste Muratorio, *Lidinlaib, id est, quod etc.* Ambrosianus *Lindila*, Estensis *Lidemlaio*, Schilterus *Lidolaip* reddit *Lih to leib*, concedo ad vitam, vitalitium, vsusfructus, in verbo *Lihen*, dare, concedere, largiri.

LIDORIVM. Monachus Altisiod. an. 1091. *Reperta sunt in ipsis Ecclesiae fundamentis sepulcra plena sarcophagis et loculis saxeis, plumbeis, gypseis, sectisque ac complanatis Lidoriis, quae omnia erant plena corporibus. Lidorium* laterem hic significat, vt in Chronico S. Petri Vivi ad annum 1068. apud Acher. to. 2. Spicil. p. 746. *Inuentum est quoque in quodam Lidorio hoc scriptum: Hic positus est Tetulfus ante sepulchra Martyrum fabricator huius Ecclesiae.* Laurentius in Amalthea: *Lidoron, Later longitudine sesquipedalis, latitudine pedis.*

LIDVNA, maris aestus, V. in *Ledo*.

LIDVS, idem qui *Litus*, V. in hac voce.

✝ **LIEA**, a Gall. *Lie*, amurca, faex. Arest. a. 1345. V. *Lia 1.*

✝ **LIEGANCIA**, sacramentum fidelitatis. Io. de Trockeloue Annal. Ed. II. p. 55. V. *Ligantia.*

LIEGNE, lignum. Chartular. S. Vedasti Atrebat. not. V. p. 264.

LIEMARIVS. Liber niger Scaccarii p. 357. *Ductor Liemarii i. d. et Liemarius ob.* Vbi Hearnius Canem interpretatur sic dictum a loro, *Liemer.* Latine *Leuiarium* et *Lorarium* nominauit Caius de Canibus Britan. fol. 11. qui et canem medium esse notat inter sagacem et leporarium. ✝ **LIEMERIVS**, Gall. *Limier*, in Comput. a. 1244.

✝ **LIEMTILE**, mensura frumentaria. *Tria sextaria et vnum lieutile frumenti ad mensuram Bazani*, in Ch. Ms. a. 1303. V. *Librale.*

LIENA, manipulus. Transactio an. 1493. ex Archiuo S. Iusti Lugdun. *De decem Lienis canapis vnam Lienam.* V. *Gelina.*

✝ **LIENCIA**, laetitia, gaudium. Lit. remiss. Ms. a. 1380.

✝ **LIENTERIA**, *flu de ventre, foire. Lienteriosus, foiireus.* Glossar. Gall. Lat. Cod. 7684.

LIENZVS, tela linea. Hispan. *Lienço.* Priuilegium Ferdinandi Gonzalez Principis Castellae, to. 3. Concil. Hisp. pag. 177. col. 1. *Per omnes domos, singulos cubitos de Lienzos.*

LIERNVS, pro *Liardus*, de quo supra, scutulatus, Gall. *Gris pommelé.* Charta an. 1097. pro Monasterio S. Vincentii Cenoman. to. 1. Ampliss. Collect. Marten. col. 564. *Dedit mihi iam dictus Abbas et Monachi XL. sol. et vnum palefridum Liernum.*

✝ **LIEVREIA**, praebitio, Gall. *Livrée.* Arest. Ms. a. 1279. V. *Liberata* et *Liberare.*

✝ **LIEVVS.** *Via lieua*, agger, Gall. *Levée.* Ch. Ms. Boson. Cathal. episc. V. *Leuata 3.*

LIGA. (1) Confoederatio, foedus quo quis cum alio *ligatur*, vincitur; *Ligue* Gallis, *Liga* Italis. Albertus Argentinensis in Chron. an. 1337. *Inter Principem et Francum interpositis Iuramentis et confectis litteris, Liga perpetuo confirmata.* Et infra: *Marchio cum Mastino Veronensi Ligam contraxit.* Adde p. 132. 146. 159. *Liga seu conspiratio*, apud Gobelinum Personam in Cosmodromio aetate 6. c. 73. (2) Ligamen, *Lien*, *Laniere* in Glossis Lat. Gall. Sangerm. *Garba de trium Ligarum longitudine*, in Synodo Sadorensi. (3) Vt supra *Lex*, monetarum in metallo probitas *a lege* requisita ac definita, Gall. *Loi, Aloi*, Ital. *Lega.* Extractum Computi an. 1339. to. 1. Hist. Dalphin. p. 95.

LIGACIA, fasciculus chartarum, Gall. *Liasse*. *Ligatia litterarum*, to. 3. Hist. Harcur. p. 63.

LIGAMEN. (1) Charta Rudolfi Imp. an. 1276. in Metropoli Salisburgensi tom. 1. pag. 392. . . . *Fuerint in quieta et pacifica possessione seu quasi, iuris recipiendi mutam seu theloneum in Obernperge a transeuntibus manibus in fluvio qui Enus in vulgare nomine dicitur, sal et alia mercimonia deferentibus, de talento quolibet maioris Ligaminis scilicet* 13. *solidos longos, et* 10. *denarios usualis monetae Pataviensis etc.* Alia an. 1298. ibid. to. 2. pag. 34. *Quod quilibet Abbas eiusdem Monasterii, qui pro tempore fuerit, tria talenta maioris Ligaminis, et duodecim minoris salium semel in anno, quocumque tempore voluerit, deducere valeat . . . absque exactione cuiuslibet theloneï sive mutae, etc.* An saccus in quo certa quantitas salis, quique duplex fuerit, maior et minor? V. *Ligatura*. (2) Detentio, inclusio in custodia. Tituli 35. Pactus Legis Salicae, et 41. Legis Ripuariorum inscribuntur, *De Ligaminibus ingenuorum*: quod sic exprimitur in Lege Salica eod. tit. 35. *De eo qui hominem ingenuum sine caussa Liguerit*. Quo in titulo verbum *Ligare* bis terve sumitur pro Comprehendere, seu manum in aliquem iniicere. (3) † Sacramentum fidelitatis, quo vassallus domino suo *alligatur*, in Chron. Th. Otterbourne p. 108. V. *Ligantia*.

LIGAMENTUM. (1) Pactum, vt *Liga*. Ios. Moretus in Antiquit. Nauarrae pag. 574. *Ligamentum dilectionis*, amicitiae vinculum, in Charta an. 1327. apud Ludewig. to. 5. p. 79. (2) Amuletum, V. *Ligatura* 4. (3) † LIGAMENTUM SACCORUM, praestationis species in Ch. Mſ. a. 1210.

LIGANTIA, LIGENTIA, LIGEITAS, etc. dominium, seu ius quod dominus habet in vassallum, qui *ligio* hominio obnoxius est: vel sacramentum fidelitatis, quod is domino suo praestat. Radulfus de Diceto: *Homagium Regi fecit, fidelitatem iuravit, et rursum in suam Ligantiam rediit.* Alibi: *Redierunt in homagium et Ligantiam meam. Ligantiam autem sive Legalitatem de omnibus hominibus totius provinciae debet habere* Princeps Normanniae, in Codice Legum Norman. apud Ludewig. to. 7. p. 177. LIGEANCIAE, eadem notione, apud Granuillam lib. 7. c. 10. l. 9. c. 1. in Regiam Maiest. lib. 2. c. 61. LIGEANCIA, in Regiam Maiest. lib. 2. c. 12. §. 15. LIGIANTIA. Willelmus Neubrig. l. 2. c. 37. LIGENCIA, Tabula S. Victoris Paris. ch. 20. LITGENSA. Consuetud. MSS. S. Augustini Lemouic. fol. 23. LIGEITAS. Charta Stephani de Monte S. Ioannis apud Gollutum lib. 7. c. 3. LIGIANITAS. Regestum Campaniae fol. 54. apud D. *Brussel* de Vsu feud. to. 1. p. 124. LIGIATIO. Charta an. 1237. apud Chiffletium in Beatrice. LEGIATIO. Charta an. 1232. ex Archiuo Boneuallis. LEGEIA. Charta Matthaei de Morliaco an. 1202. LIGIAMENTUM. Cistrensis l. 2. c. 23. LEGIAMENTUM. Charta Alienordis Reginae Angliae an. 1199. to. 4. Hist. Harcur. p. 1377. LIGECIA, in Regestum Philippi Aug. Herouvallianum fol. 165. LIGIUM, in Charta Simonis D. Joinvillae an. 1218. in Tabulario Campaniae.

LIGARE. (1) Comprehendere, V. *Ligamen* 2. LIGARE DUELLUM, de duello conuenire, quomodo dicunt *Lier une partie*. Charta Galcherii Comitis Regitestensis an. 1255. pro libertatibus villarum de *Raucourt* et de *Heraucourt*: *Si duellum Ligatum fuerit coram Praeposito per testimonium Scabinorum.* Et infra: *Sciendum est, quod duellum ligari non poterit.* LIGARE ECCLESIAM, V. *Obligati*. (2) † Librum compingere, Germ. binden. Stat. synod. eccl. Castr. a. 1358.

LIGARIA. Agnellus in Vita S. Ioannis Episc. Rauenn. to. 2. Muratorii p. 68. col. 2. *Etiamsi vox mea excreuerit adamantina, et aereum pectus, et centeni mei versus in Ligariis fuerint, sic nec omnia facta ve-*

 strorum

strorum narrare possum. An *esse in ligariis* idem est quod adunari, in vnum cogi, colligari, ita vt nerui omnes simul contendantur.

✝ LIGASCIA, i. q. *Ligantia*, ap. Bened. abb. Petroburg. ad a. 1170.

LIGASSA LINI, fasciculus lini, *Liasse* Gall. in Consuetud. Monasterii de Regula apud Labbeum to. 2. Biblioth. pag. 745.

LIGATI, foedere coniuncti, Gall. *Ligues*, *Allies*. Laur. Bizynius de Orig. Belli Hussitici an. 1421. apud Ludewig. to. 6. p. 175. V. *Liga*.

✝ LIGATIA, fasciculus. Inuent. Ms. a. 1295. V. *Ligacia*.

✝ LIGATICVS, ligaminibus instructus. Constit. Carmelit. Ms.

LIGATIO. (1) Idem quod *Liga*, foedus, pactum. Notitia Ecclesiarum Hispaniae a Resendio edita ex Veteri Codice: *Domine, si vis, faciam stabilitatem inter nos, et Ligationem firmissimam, vt non sit absoluta vsque in finem seculi.* Eadem habentur in Statutis Ecclesiae Londinensis. COLLIGATIO, pariter, in Concilio Tolosano an. 1229. c. 38. Auenionensi an. 1281. c. 8. etc. (2) Idem quod *Ligatura* 4. amuletum. Statuta Eccles. Valentinae, to. 3. Concil. Hisp. p. 510. (3) ✝ Funium apparatus, Taumerk. Pedag. castri de Les a. 1263.

LIGATOR, qui libros compingit, Gall. *Relieur*. Statuta Ecclesiae Londinensis: *Vtque libri omnes ad Decanum et Capitulum pertinentes sumptibus Ligatoris librorum ligentur, tegantur, et hamulis suis claudantur. Ligator et cooperter librorum*, in *Talmut* seu Codice MS. pensionum S. Victoris Massil. an. 1337. Ita libros *Ligari* dixit Isidorus Pelusiota lib. 1. Ep. 129. ✝ LIGATOR BALARVM, compactor, consarcinator. Stat. Ms. a. 1317.

LIGATVRA. (1) Fascis ligatus, Germ. Bündel. Leo Ostiensis lib. 2. c. 8. *Pro censu super singulos annos quatuordecim ligaturas sepiarum, quadraginta bonas sepias per singulas Ligaturas habentes.* (2) Libri compactio, Gall. *Reliûre*. Ad calcem duorum Codicum Bibliorum Monasterii Stabulensis visitur haec inscriptio, quam exhibet Martenius to. 2. Itinerarii p. 149. *Codices hi ambo, quia continuatim et tamen morosius scripti sunt per annos ferme IIII. in omni sua procuratione, hoc est, scriptura, illuminatione, Ligatura vno eodemque anno (1097.) perfecti sunt ambo.* (3) LIGATVRA NAVIVM. Charta Berengarii et Adelberti Regum Italiae an. 950. apud Vghell. to. 2. p. 129. *Teloneum quoque et curaturam, et redhibitionem ipsius ripariae, et Ligaturam nauium*, etc. V. *Anchoragia*. (4) LIGATVRAE, Καταδέσεις, Platoni lib. 2. de Legibus, καταδέσμοι, Eusebio de Laudibus Constantini c. 13. et Artemidoro lib. 1. c. 79. Amuleta quaedam ad arcendos et depellendos morbos, quae aut ad collum suspendebantur, aut circa alias corporis partes alligabantur, qualium magna mole reseruisse scripta sua Xenocratem Aphrodisiensem et Pamphilum quemdam refert Galenus lib. sexto simplicium pharmacorum: cuiusmodi etiam subinde prodere non dubitauit Plinius, vt et Medici aliquot ex veteribus, Marcellus Empir. c. 29. p. 207. Horatianus lib. 4. p. 93. Serenus Sammonicus c. 49. Alexander Iatrosophista, Tertullianus lib. 2. c. 232. Dioscorides lib. Parabil. cap. 156. Nicolaus Myrepsus de Antidot. cap. 405. et alii: quas quidem *incantationes, adiurationes, et colli suspensiones* non omnino improbat Constantinus Africanus, licet Christianus et Monachus, in Epistola ad filium. Isidorus lib. 8. c. 9. *Ad haec omnia pertinent Ligaturae execrabilium remediorum, quae ars Medicorum condemnat, siue in praecantationibus, siue in characteribus, vel in quibuscunque rebus suspendendis atque ligandis: in quibus omnibus ars daemonum est ex quadam pestifera societate hominum et Angelorum malorum exorta. Vnde cuncta vitanda sunt a Christianis, et omni penitus execratione repudianda atque damnanda.* S. Audoenus lib. 2. Vitae S. Eligii c. 15. *Nullus ad colla vel hominis vel cuiuslibet animalis Ligamina dependere praesumat,*

mat, etiamsi a Clericis fiant, vel dicatur, quod res sancta sit, et lectiones divinas contineat, quia in eis non est remedium Christi, sed venenum Diaboli, Gregorius Turon. lib. 2. de Mirac. cap. 45. *Incantationes immurmurat, sortes iactat, Ligaturas collo suspendit.* ALLIGATVRAE, apud Bedam, in Vita S. Guthberti Episc. n. 16. Reinerum in Catalogo Haereticor. p. 92. *Ligamenta*, apud Caelium Aurelian. locis laudatis. OBLIGAMENTVM MAGICVM, Eutropio l. 3. OBLIGATORES, qui eiusmodi ligaturas ad depellendos morbos aegrotis porrigebant, in Capitulari Aquisgran. an. 787. c. 63. et in lib. 1. Capitul. c. 62. SVBALLIGATVRAE, apud Gaudentium Brixienf. tract. 4. *Veneficia, praecantationes, Suballigaturae, vanitates, auguria, sortes, etc.* V. Fabium Victorinum in 1. Ciceron. Rhetoricor. Apuleium de Virtut. herbar. c. 17. 18.

LIGEANTIA, etc. V. in *Ligantia.*

LIGECIA, LIGEITAS, V. *Ligantia.*

† LIGENSIA, i. q. *Ligantia*, in Ch. Ms. a. 1244.

LIGENTIA, V. *Ligantia.*

† LIGENVM, linum, in Chartul. S. Dion. Exoldun.

LIGEVS, V. *Ligius.*

LIGIA, confoederatio, foedus. Chron. Trivetti ad an. 1213. to. 8. Spicileg. Acher. p. 553. V. *Liga.*

† LIGIALITER, i. q. *Ligie*, in Ch. Ms. a. 1242.

LIGIAMENTVM, LIGIANITAS, LIGIANTIA, LIGIATIO, V. *Ligantia.*

LIGIE TENERE, sub *Ligeitate*, seu sacramento fidelitatis tenere. Stabilimentum Philippi Regis Franc. ann. 1209. tom. 6. Spicil. Acher. p. 465.

LIGIETARIE RECIPERE, simili notione. Charta an. 1292. in Hist. Lossensi part. 2. p. 20.

† LIGIETAS, i. q. *Ligantia*, in Chartul. S. Vinc. Laudun.

† LIGIO, idem, in Ch. Ms. a. 1224.

† LIGITVDO, vassalli *ligii* conditio, in Chartul. Masciac.

LIGIVM, V. *Ligantia.*

LIGIVS. (1) Is dicitur qui domino suo ratione feudi vel subiectionis fidem omnem contra quemvis praestat. Leges Henrici I. Reg. Angl. c. 32. *Nemo dominum suum iudicet, vel iudicium proferat super eum, cuius Ligius est.* Cap. 43. *Quantumcunque dominos aliquis habeat, vel quantumcunque de aliis teneat, ei magis obnoxius est, et eius residens esse debet, cuius Ligius est. Si multis hominagium fecerit, et ab aliquo eorum captus et implacitatus sit, ille cuius residens et Ligius est, erga quoslibet alios iure potest eum plegiare, nec debet ei denegari.* Eadem ferme habentur cap. 55. Baldricus lib. 3. Chron. Camerac. cap. 66. *Cuius Legius miles erat. Homo Ligius*, in Charta Philippi Regis Fr. an. 1076. et in alia Henrici Episcopi Suession. in Chronico S. Ioann. de Vineis p. 44. 56. cum ante haec tempora voces istae rarius occurrant. Will. Brito lib. 9. Philipp.

Praesulis et Regis homo Ligius, et feodali
Iure tenens ab eis terrarum quicquid habebat.

Dupliciter autem aliquis dicitur esse *Ligius* domini sui. Nam alia est *Ligeitas* nuda ac principalis, in qua nemo excipitur. In nuda *Ligeitate*, vassallus dominum *contra omnes qui possunt vivere et mori*, adiuturum se profitetur. Eiusmodi fuit non tam hominium, quam pactum initum inter Carolum M. et Stephanum IV. PP. in Cod. Carolino Ep. I. Alia *Ligeitas* est quae a vassallo domino feudi praestatur, *ligeitate* quam priori domino ratione alterius feudi debet, excepta: adeo ut qui semel *fidelitatem Ligiam* alicui domino iuravit aut praestitit, alteri, si forte feudum aliquod obvenerit ei, eandem *fidelitatem Ligiam* praestare non possit, nisi priori excepto domino: etiamsi prior dominus vassallus sit posterioris: quod attigit etiam Bodinus l. 1. de Republ. c. 9. adeo ut, ait ille, si duo domini antiquitate pares, habeantur, neutrum, si inter illos bellum interce-

intercedat, iuuare teneatur. Praeter hanc *Ligeitatis* distinctionem, aliam infert D. Brussel de vsu feudorum lib. I. c. II. vbi *Ligeitatem* in *personalem* et *realem* distribuit. Haec ob tenementa in feudum ligium concessa praestabatur, quam qui tenebatur exhibere, *Ligium de feodo* vocant Chartularia 12. saeculi. Altera vero quae etiam *de corpore et persona* dicitur, fit ob annuam pensitationem quae sub titulo feodali conceditur. Huic autem praestandae teneri omnes successores masculos haereditario iure probat Salvaingus, ex Charta an. 1421. quam loco citato refert D. Brussel, vnde etiam qua ratione exhibita fuerit haec *Ligeitas* discere licet. LIGEVS, pro *Ligius*. *Ligeum hominum, ligea fidelitas*, apud Matth. Westmonaster. p. 324. † LIGIVS TERRAE, subditus, indigena, ap. Io. de Trokelowe in Annal. Eduard. II. De vocis *Ligius* origine ac etymo plures habentur Scriptorum sententiae. Guido Papae decis. 309. Gloss. in Clement. *Pastorales*, de Sentent. ac re iudic. Nic. Vptonus de militari offic. c. 18. et alii, a *ligare* effictam volunt, quod *hominio*, ac *professione fidei* strictius domini seruitio alligetur vassallus. Alia est Iouiani Pontani lib. 2. de Gestis Ferdinandi sententia: *Dicti*, inquit, *ligii*, *quod ligatis Reges pollicibus illos fidei imperiisque sic suis vinciunt, atque obnoxios statuant.* Quo spectant ista Dudonis lib. 2. de Morib. et Actis Norman. *Dedit omnem terram suae ditionis filio suo Willelmo, Popae filio, atque inter manus Willelmi adolescentis manus suas mittentes Principes conligauit illi coniurationis sacramento.* Vox autem *Conligare* eadem fere notione occurrit in Synodo Tullensi apud Saponarias cap. 5. *Et qui sibi pro hoc ipso inimici sunt, quos ipse voluerit, si potuero, Conligare eidem procurabo.* Cuiacius ad lib. I. Feudor. Vignerius in Tract. de Minori Britan. pag. 159. et Bignonius ad Formulas Marculfi lib. I. c. vlt. vocem *lige*, eiusdem esse originis volunt, qua *Leudis, leodis*, id est, fidelis; quemadmodum ex *Leodium*, vrbe nota in Eburonibus, *Liege* dicunt Galli. Sua est etiam D. Brussel in Tract. de Vsu Feud. to. I. p. 116. sententia; censet enim a *liga*, quod idem ac foedus, confoederatio, sonat, accersendam vocem *Ligius*. Sed probabilior longe videtur eorum sententia, qui a *Litis* accersunt, quos mox ostendemus ita appellatas *Ascriptitios* quosdam, qui dominis suis ratione seruitii obnoxii erant: adeo vt qui eiusmodi seruitiis ratione praediorum, beneficiorum, ac feudorum nobiles tenerentur, *ligium* seruitium debere dicerentur: quod omnino suadent Tabulae veteres aliquot, in quibus *Litge* scribitur. Charta Rainaldi Vicecomitis de Gimel an. 1163. apud Iustellum in Hist. Turen. p. 34. *Pro isto vero feudo idem Rainaldus fuit homo Litges praedicti Vicecomitis Raimundi. Litgantia*, in Charta Arcembaldi Vicecomitis Comborn. an. 1229. in Regesto Carcassonensi p. 53. *Salvo in omnibus iure domini Lemouicensis Episcopi, cui hominium et Litganciam debemus.* Erant igitur *Ligii* vel *Litgii*, dominis suis omnino *et in solidum* obnoxii, adeo vt ab iis nude penderent. Vnde *hominium solidum* ab iis exhiberi dicebatur, vti supra obseruatum in voce *Hominium*. Ita qui *ligius est*, totus est domini sui; familiaris, domesticus, atque, vt verbo dicam, vassallus. Sed et hac ferme notione vocem hanc in aliis quam hominiorum occasionibus vsurpatam legimus. Leges Edw. c. 29. *Iudaei . . . sub tutela et defensione Regis Ligia debent esse*, id est, sola et omnimoda. Ita *Ligia residentia*, integra, solida, omnimoda, *continua*, vti appellatur in Charta P. Episcopi Meldensis ann. 1239. in Tabulario eiusd. Eccl. fol. 10. Honorius III. PP. *Iuramentum praestitisti de facienda residentia, quae Ligia nuncupatur, in Eccl. S. Martini Turon. in qua Praeposituram obtines.* Iuramentum eorundem Praepositorum, ex Tabul. Eccl. S. Martini: *Et Ligiam faciam secundum interpretationem Dom. Innocentii Papae mansionem.* Charta an. 1272. to. 2. Chart. S. Van-

S. Vandreg. p. 1798. *Capellani ibidem instituendi personalem et Ligiam facient residentiam.* *Ligia potestas, et viduitas*, quam vxor defuncto marito tota sui iuris est. Monast. Anglic. to. 2. p. 10. *Ego Iuliana quondam vxor Willelmi le Bret . . . in Ligia potestate et viduitate mea setegi et inspexi, etc.* Ia p. 55. 329. Ita *Ligia voluntas* in Veteri Charta apud Augustinum *du Pas* in Stemmatib. Britannic. p. 2. pag. 455. *In propria et Ligia voluntate mea do et concedo, etc.* *Ligia fidelitas*, est omnimoda fides quam vassallus domino, nemine excepto, praestat. V. *Ligantia.* (2) † Interdum dominus feudi cui vassallus *ligie* subiectus erat. Ch. Mſ. a. 1203. *Quod ego* (castellanus) *in plegiam misi dominum meum ligium Blouchetum illustrem comitissam.*

LIGNA. Litterae Philippi Franc. Regis pro Ecclesia Constant. an. 1319. ad calcem Indicis beneficiorum eiusd. Eccl. *Decima Lignarum crassi piscis totius ripariae maris, etc.* Sed videtur legendum *Lignorum*, a *Lignum*, lembus. *Naues ad crassum piscem* memorantur in *Crasspiscis*, seu leg. *Lingnarum*.

LIGNAGERIVS PARENS, cognatus transuerso gradu, Gallis *Parent en ligne collaterale.* Regestum Parlamenti an. 1450. apud Baluzium to. 2. Hist. Aruern. p. 390.

LIGNAGIVM. (1) Ius lignum exscindendi in nemoribus. Leges Henrici I. Regis Angl. c. 90. Interdum sumitur pro ea praestatione quae exsoluitur pro facultate exscindendi ligna in siluis. V. *Onagium*, *Buscagium*. LEIGNAGIVM, eadem notione. Polyptychum Fiscamn. an. 1235. LIGNAIRAGIVM, vt *Lignagium*, ius lignum exscindendi. Conuentio Regis Ludouici II. Comitis Prouinciae cum Arelatensibus an. 1385. art. 19. (2) † Vectura lignaria, cui obnoxii erant tenentes, i. q. *Laignerium*. Ch. Mſ. a. 1207. V. *Lignarium 1.* (3) Genus, familia, a Gall. *Lignage*. Ch. Mſ. a. 1228.

LIGNAIRAGIVM, V. *Lignagium 1.*

LIGNALE, species facis, V. *Panalia.*

† LIGNAMARE, lignari, in Stat. Montis-reg.

† LIGNAMBVLVS, qui calceis ligneis vtitur ap. Gramm. in descript. Taxand.

LIGNAMEN. (1) Materia ex ligno, in Lege Longob. lib. 1. tit. 25. §. 28. Bulla Clementis IV. PP. an. 1265. pro Regno Siciliae: *Exponet per septennium pro Lignaminibus omnia nemora ipsius Regni . . . et omnem materiam ad aedificia opportunam.* (2) NAVIGIVM, Ital. *Legno*, in Stat. Cadubr. c. 22.

LIGNAMENTVM, eadem notione. Chron. Farfense to. 2. Muratorii part. 2. col. 407.

† LIGNARARI, lignari, in Ch. Mſ. a. 1378.

LIGNARE, ius ligna exscindendi in siluis. Charta Adelfonsi Imper. Hispaniae aerae 1660. apud Oyhenartum in Notitia Vasconiae p. 86. *Similiter dono vobis lignare, et saylare, et pascuere in illos montes, etc.* Vetus Charta apud Marcam lib. 9. Hist. Beneharn. c. 9. *Cum . . . portibus, aquis, siluis, Lignaribus, etc.* V. *Lignagium.*

LIGNARE. (1) Ligna ad comburendum colligere. Transactio inter Abbatem S. Mariae de Vlmeto et Consules villae de Mari an. 1233. ex Schedis Praesidis de Mazaugues. (2) † LIGNARE CANEM, lignum ad canis collum appendere. Inquisit. Mſ. Suession.

† LIGNARIA, vectura lignaria, in Gloss. Caes. Heisterbac. V. *Lignagium* 2.

LIGNARICIA, ius, vt videtur, lignorum exscindendorum in siluis ad annuum vsum, pro quo Tenentes certam pensitationem domino exsoluebant; († vel potius tempus quo lignatio a tenentibus aduehitur, V. *Laignerium.*) Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman. fol. 79. col. 2. *Soluit . . . de vino in pastione modios II. in Lignaricia denar. IV. de carratione pedalem I. scindolas L.* LIGNERICIA, eadem notione. Idem Codex fol. 11. Vo.

LIGNARIVM. (1) *Locus lignorum, vel lignorum aceruus*, Vgutioni et Ioanni

Ioanni de Ianua. Vetus Glossarium: *Lignarium*, ξυλοθήκη. *Ligne*, et *Lignier*, Andegauensibus, vt *Legnerat* Occitanis. Lex Longob. lib. 1. tit. 25. §. 26 *Si quis de Lignario alterius lignum furatus fuerit, etc.* Charta ann. 871. pro Monast. S. Medardi Suession. *Et habeat Cauciacum simul cum Lignariis de Pinone.* (2) Vectura lignaria, cui obnoxii erant Tenentes seu Mansionarii. Baldricus in Chr. Camerac. lib 3. c. 72. *Factum est autem hoc lignarium ab Hugone Castellano in ciuitate Cameracensi, et positum est in claustro S. Autberti.* Supra: *In ciuitate domini sui, in foro eius Lignarium per angariam colligit.* (3) Idem quod *Lignagium*: facultas exscindendi ligna in siluis. Charta Caroli C. an. 22. Ind. 10. in Tabul. S. Dionysii n. 31. *Nec non et villas quae vocantur Linerolas et Perrunciacum, cum Lignariis earum, in pago Miliduneusi sitas.* (4) † Lignum, in Tract. Ms. de re milit. et mach. bell.

LIGNARIVS, in vett. Glossis, ξυλοπώλης, venditor lignorum: item, ξυλοκόπος, ὁ κόπτων ξύλα, qui caedit ligna. Isid. lib. 19. cap. 19. *Lignarius generaliter ligni opifex appellatur.* Vsurpauit Liuius hac notione.

LIGNATICVM, idem quod *Lignarium*, priori notione. Polyptychus Floriacensis: *De Lignatico carradas 3. etc.* Alibi: *Debet vnusquisque de Lignario in latum pedes 5. in altum pedes 6. etc.*

† LIGNATVRA, lignatio, ius capiendi lignum ex carris qui ligna adducunt. Bulla Anast. IV. a. 1154. t. 10. Gall. Christ. Instr. p. 315.

LIGNEA, pro *Linea*, Gall. *Ligne*. Ordinatio an. 1223. e MS. D. Brunet.

LIGNERARE, vt *Lignare*, ligna in siluis exscindere. Charta Barrali de Baucio pro Parthenone S. Pontii an. 1263. ex Schedis D. de Mazaugues.

LIGNERATIO, lignatio seu ius lignorum in siluis exscindendorum. Homagium an. 1268. ex Schedis Praesidis de Mazaugues.

† LIGNERIA, locus vbi lignum seruatur, t. 3. Hist. Nem Prob. p. 47. V. *Lignarium* 1.

LIGNERICIA, in *Lignaricia*.

† LIGNERIVS, tenens seu mansionarius qui vecturae lignariae obnoxius est. Ch. Ms. a. 1301.

LIGNETVM, nemus, siluula Ioh. Buschius de Reform. Monast. apud Leibnitium to. 2. Scriptor. Brunsvic. p. 482.

LIGNIARE, vt *Lignorare*. In Gallia Christ. to. 3. col. 1300. Robertus de Rupecula Abbas S. Pontii annis 1447 et 1460. transegisse dicitur cum ciuibus Niciensibus de iure pascendi et *Ligniandi*, hoc est ligna caedendi, in variis partibus territorii eiusdem vrbis.

† LIGNIBOLINVM, ludus quo globus ligneus rudicula propellitur. Lit. remiss. Ms. a. 1416. V. *Bola* et *Choulla*.

LIGNICISIMVS, *ferrum quo virgae et frutices reciduntur*, in Gloss. MSS. vbi Isidori perperam habent *Lignisciscinus*. Existimo post Barthium lib. 7. Aduers. c. 13. legendum *Lignicisiuus*.

† LIGNIFABER, faber lignarius. Reg. forest. de Broton.

† LIGNIFABRILIS, ad artem lignariam spectans. Elmham. in vita Henr. V.

† LIGNIGERIVM, fulmentum focarium, Germ. Bock. Ch. Ms. a. 1440.

LIGNILE, ξυλών, Martinius ex Onomastico, vt *Lignarium*, locus vbi seruantur ligna ad comburendum.

† LIGNOLIA, instrumentum piscandi. Ch. Ms. a. 1424.

LIGNORARE, vt *Lignerare*, ligna in siluis caedere. Charta Ludouici Regis Siciliae an. 1359. ex MS. D. Brunet.

LIGNVM. (1) LIGNA IACENTIA, V. *Arbor*. LIGNVM CADAVERI *humo condito superponere* Lex Baiwar. tit. 18. cap. 6. §. 2. *Quia aliquoties conspicimus cum cadauer humo immissum fuerit, et Lignum superpositum cunctis adstantibus, vt requiratur dominis cadaueris, et primus terrae superiiciat.* Ex quibus eruitur, Baioarios cadauera non in locellis, sed nuda

nuda aut linteis inuoluta humo candidisse, ac postea lignum, id est, asseres superposuisse, antequam terra superiniiceretur. LIGNVM PASCHALE, f. Buxus ita dictus, quod buxo pro palmis vti soleant Dominica palmarum, vulgo *Pâque fleurie* nuncupata. Litterae Geraldi Tornac. Episc. pro Monasterio Elnonensi an. 1152. *Sylua adiacens villae ex regia munificentia libera possessio est B. Amandi, quercus, malus, fagus, mespilus et Lignum quod vocatur Paschale, tali lege sub Abbatis potestate consistunt, vt neque ministeriali, neque alicui liceat illa excidere.* (2) Cippus, quo reorum colla et pedes constringuntur; interdum et patibulum. Acta Martyrum Scillitanorum: *Detrudantur in carcerem, ponantur in Ligno in diem crastinum.* Vita S. Blasii: *Iussit eum in Ligno suspendi, et cum ferreis pectinibus carnes eius carminari.* LIGNVM LATRONIS, patibulum. Ratherius suo de Contemptu Canonum libro inscriptionem hanc praemittit: *Volumen perpendiculorum Ratherii Veronensis, vel visus cuiusdam appensi cum aliis multis in Ligno Latronis.* (3) Phaselus, vel Lembus: *Legno* Italis. *Lenys*, apud Raimundum Montanerium in Chron. Regum Aragon. c. 131. Cambro-Britannis *Llon*. Philippus Eystetensis in Vita S. Willibaldi c. 36. *Quidam volentes visitare limina B. Willibaldi, se conduxerunt in quodam ligno, quod dicitur Floze.* Germanis Floß est ratis. Walafridus Strabo in Vita S. Galli c. 17. *Illi nauicula conscensa, totis nisibus ire festinantes, Ligno natali profundi terram sulcante, nocte proxima peruenerunt ad Ducem.* Epistola Fr. Paschalis Minoritae apud Waddingum an. 1342. 10. *Inde ascendentes vnum Lignum, per mare nigrum, profecti sumus vsque ad Chazariam.* (4) Lignea tabula in qua descriptum est testamentum. Tryphonius lib. 37. Dig. tit. 4. leg. 19. *Quod vulgariter dicitur liberis datam bonorum possessionem contra Lignum esse, etc.* Vide Cuiacium lib. 11. Obseru. c. 14. (5) Interdum nude, saepius *lignum domini*, vel *dominicum* pro crux. Stat. MS. a. 1317.

LIGONISARE, in Gloss. Lat. Gall. *Hoüer ou Fossoyer*, ligone fodere. Ioan. de Ianua: *Ligonizare, Sarpere, ligone terram vertere.* Verbum notum Columellae.

LIGONIZARE, idem, t. 1. Prob. Hist. Brit. p. 1019.

LIGONIZATIO, pastinatio, fossio. Georgii Stellae Annal. Genuens. ad an. 1318. to. 17. Muratorii col. 1031.

LIGORIVS, vnicornis, Gallis *Licorne*, († forte *Ligornis*.) Michaël Scotus de Physionomia cap. 20. *Quaedam* (animalia) *fortia et audacia, vt leo, vrsus, draco, canis, Ligorius.*

LIGVA, vt supra *Liga*, Gall. *Ligue*, foedus, societas foedere confirmata. Requesta magno Prouinciae Senescallo data an. 1391. ex schedis D. le Fournier.

† LIGVARE, pro *ligare*, iungere, in Stat. a. 1357.

† LIGVATVRA, ligula, Gall. *Jarretiere*, in Gloss. Prov. Lat. Cod. 7657.

LIGVLA. (1) Vel LIGVLATVS. Ioan. de Ianua: *Ligula, parua fascia, vel corrigia: Ligulatus, i. coquus, cui multae Ligulae sunt necessariae propter veteres pannos quos induit.* V. *Legula.* (2) Mensurae genus, quod alio nomine *Cochlea* dicitur et est octava pars cyathi, Germ. Legel. V. Gabrielem Humelbergium ad Apicium. (3) Victor Vitensis lib. 1. de Persec. Vandal. *Dum ad Massilitanum littus exisset, quod Ligula vulgi consuetudine vocatur. Ligulas* vocat Caesar lib. 3. de Bello Gall. loca in longum a continente in mare porrecta, *Linguas* Latini: vnde deflexa vox *Ligula*. Festus: *Lingua est promontorii genus non excellentis, sed molliter in planum deuexi.*

† LIGVLARE, *attacher de esguillettes*, in Glossar. Gall. Lat. Cod. 7684.

LIGVLATVS, V. *Ligula 1.* LIGVLATI CALCEI, V. *Foliati.*

LIGVRA, ligatura, Gall. *Livre.* Anonymus Haserensis apud Gretzerum in Episcopis Eystetensibus p. 430.

LIGVRGITO, gulosus, vorax, helluo. S. Odo Cluniac. in Collatione lau-

laudata to. 3. Annal. Benedict. pag. 346.

LIGVRINVS, *garrulus*, apud Sussannaeum.

LIGVRIO, λιγνὸς (pro λίχνος), λίμ-βος, *helluo*, *gluto*. Supplem. Antiquarii. V. *Ligurius*.

LIGVRITOR. Leges Politicae Kanuti Regis §. 29. *Liguritores*, *mendaces*, *rapaces*, *raptores*, *Dei grauamen habeant*, *etc.* Vbi Editio Saxon. §. 7. habet *Liccetar*, id est, assentatores, adulatores. Ita Somnerus, qui in Gloss. Saxon. *Liccera*, gulosum etiam et helluonem interpretatur.

LIGVRIVM. (1) Oleris genus, Isidoro lib. 17. cap. 11. *a regione nomen accepit; nascitur enim plurimum in Liguria; odore aromatico et gustu acre.* (2) † *Ligurium*, *Loge*, in Gloss. Lat. Gall. Cod. 7692. forte pro *Tugurium*.

LIGVRIVS. (1) Λίμβος, *Gulo*. Supplem. Antiquarii. Aliae Glossae, quas laudat Martinius: λίχνος; *gulosus*, *ligurius*, *Catillo*. V. *Ligurio*. (2) Lapis pretiosus, cuius mentio est Exodi 28, 19. et 39, 12. *Ligurii* quoque meminit Isid. lib. 12. cap. 2. et ex eo Ioannes de Ianua. Hunc lapidem pretiosum vterque confundit cum *Lyncurio*, quem Plinius lib. 8. cap. 38. ait esse Gemmam carbunculo similem. Sed *Lyncurium* nemo vidit vnquam, illum saltem quem somniant ex vrina lyncis glaciata efformari. V. Martinium in Lexico.

† LIGVSTRVM, flosculus vernus, *Prime-vere*, in Gloss. Lat. Gall. Cod. 7692.

† LILIA, lilium, flos lilii. Inuent. Mss. a. 1295.

LILIARDI, iidem qui infra *Lollardi*.

LILIATI, regum Francorum stirpe oriundi, sic dicti a liliis in scuto gentilitio depictis. Responsio Pii II. PP. ad Oratores Gallicanos to. 8. Spicileg. Acher. p. 302.

LILIETVM, κρινών, locus liliis consitus. Martinius ex Onomastico.

† LILIFER, epitheton regis Francorum in Cod. precum ad vsum Ludov. XI.

LILIOLVM, περιαυχένιον, in Gloss. S. Benedicti cap. de Aureis. Ceruici circumpositum. Inter ornamenta muliebria recenset Agnellus in Vita Damiani Episc. Raven. apud Murator. tom. 2. p. 155. col. 2.

† LILIOSVS, ad regium genus Francicum pertinens. Ch. Ms. Ludov. reg. Sicil. a. 1382.

LILIVM. (1) Epistyliorum, et aliorum operum ornamentum, formam *lilii* referens: κρίνον, Anonymo in Descript. S. Sophiae. 3. Reg. c. 7. *Capitella autem quae erant super capita columnarum, quasi opere Lilii fabricata erant*, *etc.* Gaufridus Grossus in Prologo ad Vitam S. Bernardi Tironensis: *Et candelabri calamos, scyphos, sphaerulasque et Liliorum repansiones.* (2) † Munitiones species, cuius nomenclaturae rationem prodit Caesar de bello Gall. l. 7. c. 67.

† LILIVM-CORONA, rex ipse, in Ch. a. 1384. t. 3. Hist. Nem. Prob. p. 76.

† LIMA, *genus gladii*, ξυηλη, Ch. Ms. Phil. Pulcri a. 1303.

LIMACA *et Limax pro eodem verme dicitur a Limus; quia in limo moratur*, *vel de limo nascitur*, *uel quia totus est immundus vel limosus.* Iohan. de Ianua. V. Isidorum lib. 12. c. 5.

LIMACES AVREI. Chronographus Fontanell. inter dona quae S. Ansegisus obtulit Coenobio Luxouiensi, recenset *Hanapum argenteum optimo opere factum*, *habentem Limaces aureos quatuor*, *in fundo exterius sibi annexos*, saec. 4. Bened. part. 1. p. 633.

LIMACEVS, e limo. Tertull. de Resurrectione carnis cap. 49. *Primus homo de terra choicus*, *id est Limaceus.*

LIMADA, V. *Libella* 2.

LIMALIS, V. *Lunalis*.

LIMAMENTA, compedes, ap. Andr. Floriac. Ms. Leg. forte *Ligamenta*.

LIMANIA. Tabularium Conchensis Abbatiae in Ruthenis Ch. 313. *Vno manso in Berriagio*, *vbi Rainaldus manet*, *in Floriago*, *vbi Guarinus manet*, *et in Bargus illas Limanias quae de Amblardo conquisiaui*, *etc.* Agros forte cultos et planos, vnde *Limania* Aruernensis. Charta Guillelmi

lelmi de Hala, apud Baluz. to. 2. Hist. Arvern. p. 281. *In castellania de Champelhs et de Vedabula et de Planzat, et in Limania tamen dictarum castelleniarum.* V. *Lemmane.*

LIMARE, limis, seu obliquis oculis intueri. Vita S. Theodulfi Abb. n. 12. *Typoque superbiae ignitus Limat circumstantes, etc.* V mox *Limari.*

LIMARI, pro *Rimari*, scrutari, investigare. Gloss. Lat. Gr. *Limatur*, *rimatur*, *Terit*, (l. quaerit) ζητεῖ. Lex 32. Cod. Th. de Navicular. *Nec non etiam aliis quae tuae cognitionis Limauit examen.*

LIMARIVS, *retiarius*, *a Limus.* Ioan. de Ianua. Melius alii *Linarius*, vt infra.

LIMAS, *atis*, *vestis quae protenditur ab vmbilico vsque ad pedes*, *qua publice vtebantur serui et coqui*: Ita Io. de Ianua, qui addit: *Eadem vestis dicitur Limus;* Virgilio scilicet et aliis; vnde Isid. lib. 19. c. 22. *Limus, Vestis quae ab vmbilico vsque ad pedes producitur*: *haec autem vestis habet in extremo sui purpuram limam*, *id est*, *flexuosam*; *nam limum obliquum dicimus.* Idem lib. 15. c. 14. *Limus*, *cingulum*, *quo serui publici cingebantur*, *obliqua purpura.* Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Limas*, *atis*, *une maniere de vestemens*, *qui est des le ventre jusqu' aux piès*, *comme devantier à cuisiniers ou à feme.*

† LIMATA, lacus, aquarum congregatio, a limo appellata. Ch. a. 1224. t. 2. Hist. Cassin. p. 452.

LIMATVS, limosus. Bern. de Breydenbach Itin. Hierosf. p. 213.

LIMAX, V. *Limaca* et *Limaces.*

LIMBAT, V. in *Lumbare.*

LIMBATVS, ornatus limbo. Statuta Cisterc. an. 1199. to. 4. Anecd. Marten. col. 1293.

† LIMBELLVS, diminut. a *Limbus.* Glossar. Prov. Lat. Cod. 7657. V. *Limbus* 3.

LIMBVRI. Chartularium SS. Trinit. Cadom. fol. 56. vo. *Wluericus Wilde dimidiam virgatam operatur*, *et pro Limburi X. denarios soluit.*

LIMBVS. (1) Locus in quo SS. Patrum ac piorum animae ante Christi mortem consistebant: vbi etiam infantium qui absque baptismo moriuntur, consistere animas aiunt. Io. de Ianua. *Limbus ponitur pro quadam parte inferni*, *quatuor enim sunt loca inferni*, *scilicet Infernus damnatorum*, *Limbus puerorum*, *Purgatorium et Limbus Patrum.* Eadem fusius habet Durandus in l. 3. dist. 22. quaest. 4. (2) *Tunica militaris quam vulgo Wapenrock* (Paludamentum) *dicebant*, Barthius in Glossario ex Guiberti Hist. Palaest. (3) *Nauis piratica*, *vel clauus in veste regia*, *siue ipsa vestis.* Gloss. Isid. ad quas Graeuius adnotat legendum *Lembus*, *Nauis piratica.* Notus est *Lembus*, de quo supra; sed Isidorus lib. 19. c. 1. habet: *Limbus*, *nauicula breuis*. *quae alia appellatione dicitur et cymba et Caupolus*; *sicut et lintris*, *id est*, *Carabus*, *quo in Pado paludibusque vtuntur.* Quod spectat caetera, negat idem Graeuius *Limbo clauum* significari; quod *claui* a summa ora vsque ad imam tunicae descenderent; *Limbi* vero imam oram vestis ambirent, qualis est praetexta. Aliquid tamen similitudinis admittit *limbum* inter et *clauum*, quod eiusdem formae sit *limbus* in ima ora, cuius est *clauus* in media veste, ad instar fasciae oblongae. Neque pratermittit laudatus Scriptor, Salmasium ad Lampridium ostendisse, *Limbo* notari etiam vestem ipsam muliebrem, quae aliter *Cyclas* dicitur, et a Vopisco sic vocatum fuisse pallium imperiale purpureum, quo Zenobia vtebatur, vt docet idem Salmasius ad Trebellium Pollionem. V. et Ruenium de re vestiaria lib. 5.

LIMEN, ecclesia. Vetus inscriptio allata a Catello in Historia Occitanica p. 738. et Stephano Baluzio ad Saluianum et Capitular. DO. ET XPO. MISERANTE. LIM. HOC. C. L. K. T. E. (conlocatum est) ANNO III. CS. VALENTINIANO AVG. III. KL. D. XVIIII. ANNO EPVS. RVSTI . . . Infra, quod hic *limen*, *Ecclesia* appellatur: quomodo *Limina Apostolorum*, *aut Sanctorum visitare*, formula frequens apud Scriptores de iis qui peregrinationes ad Sanctorum memorias instituunt. *Limina*

mina, pro templis, vsurpasse etiam paganos Scriptores alii obseruarunt, Martialem, Statium, etc. V. *Solium*. Hinc emendanda Charta an. 1232. apud Rymer. to. 1. p. 324. vbi perperam pro *Limina*, bis legitur, *Lumina* B. *Thomae Martyris*. LIMINA PORTARVM, *loca mortuorum*, vel potius *Martyrum*, vt Graeuius emendat, in Gloss. Isidori: quae firmant coniecturam Cangii in Descript. Aedis Sophianae super hac re allatam.

LIMENARCHA. Gloss. Graec. Lat. λιμενάρχης, Portitor. *Qui Portubus praeest*, in Amalthea. *Limenarchus Cypri*, in vet. Inscript. 427. 9. LIMINARCHA, LIMITARCHA, in ead. Amalthea, *Famulus liminis praefectus cubiculique custos: item miles imperii finibus praepositus*. Vetus Vocabularium vtriusque iuris; *Liminarchae dicuntur Principes locorum, in quibus sunt diuersarum Prouinciarum aut regnorum diuersorum limites et termini. Interdum etiam dicuntur Collimarchae, qui confinia oppida vel ciuitates tenent trans limitem locorum*.

LIMES CELESTIS, f. pannus coeruleus, sed quare sic dictus? Gesta MSS. Innocentii III. PP. ab Illustr. Fontanino laudata ad calcem Antiq. Hortae p. 401. Dono dedit *Ecclesiae Ortanuae vnam planetam de examito rubeo cum aurifrigio decenter ornatam: tunicam de Limite celesti et vnam dalmaticam et vnum aurifrigium*; quae verba desunt in editione Baluzii p. 88. n. CXLIV. † Leg. forte *de lumine celesti*, i. e. de colore coeruleo.

LIMINARCHA, V. *Limenarcha*.

LIMINARE (1) Loculus cauus, in quo locantur statuae, nidulus, Gallis *Niche*. Acta S. Thyrsi Mart. cap. 4 *Cediditque Apollo de Liminari suo, et comminutus est*. Et cap. 9. *Apollinis et Veneris simulacra de suis Liminaribus acta*. (2) LIMINARE ECCLESIAE, Anastasio in Hadriano PP. p. 117. et apud Petrum Diacon. l. 4. Chron. Casin. c. 93. idem esse quod *vestibulum altaris et confessionis*, apud eumd. Anastasium, et *Solea* apud Graecos recentiores, docuit Cang. in Descript. S. Sophiae n. 83. (3) LIMINARE DOMVS, limen, in Lege Baiwar. tit. 1 . §. 3

LIMINARE, *visitare*, in Gloss. Arabico-Lat. vbi perperam *Luminare* habetur.

LIMINARIS EQVVS, qui temonem sustinet, Gall. *Limonier*, in Monastico Anglic. to. 1. p. 788. col. 2. Videtur legendum *Limonaris*. V. *Limonerius*.

LIMINIVM, pro *Postliminium*. Paschasius Radbertus in Epitaphio Walae lib. 1. in Praefat. *Saepe mecum frater Senere, tacitus multumque admiror, Liminio tanti luctus expleto, quid noui acciderit, etc.* Ex *Postliminio* pariter *Liminium* finxerunt Glossatores sed alia notione, quam exponunt ipsi. Gloss. Isid. *Liminium, Seruitium mortiferum, captiuitas*. Papias: *Liminium, Captiuitas, seruitium, quando quis de limine asportatur*. Iohan. de Ianua *Liminium, a limes, captiuitas, exilium, expulsio extra Liminium vel extra domum. Postliminium, reuersio de exilio ad iura quae amiserat, vel ius quod quis vindicat super rebus suis post reuersionem de exilio*. Hinc patet fictionis caussa. Nouerant *Postliminium* esse reuersionem de exilio ad pristinum statum, *liminium* finxerunt pro *exilium*; sed potius dicere debuissent *Eliminium*. *Postliminium* non a simplici *liminium*, sed a *limen* deriuatur, vt docet Tullius in Topicis ad Trebatium ex Scaeuola.

† LIMITA, limes, finis, meta. Ch. Ms. a. 1162.

LIMITANEI MILITES, V. in *Miles*.

LIMITARCHA, V. *Limenarcha*.

† LIMITARE MENSVRAS, eas ad exemplar exigere, Germ. eichen. Ch. Ms. a. 1351.

LIMITARII, in veteri vtriusque iuris vocabulario, *dicuntur qui constituti sunt inter castra et ciuitates, vel confinia oppida vt limites defendant et colant*. V. *Milites Limitanei*.

LIMITATES, pro limites, in Edicto an. 1358. tom. 3. Ordinat. Reg. p. 336.

† LIMITATVM, i. q. *Limita*. Ch. a. 1349. t. 5. Ordin. reg. Fr. p. 44. V. *Limium*.

† LIMI-

✝ LIMITATUS, designatus, in Chron. Io. Whethamp.

✝ LIMITOGROSUS, forte pro *Limitrophus*, limitaneus, in Ch. Ms. a. 1330.

LIMITROPHI, qui in imperii limitibus sunt, vt exponit Drosaeus: *Limitrophi fundi*, Agri, quorum possessores tenebantur alere milites in limitibus excubantes, vt in titulum Cod. de fundis limitrophis exponit Cuiacius: qui ad legem 13. de fundis patrimonialibus obseruat *legendum Limitotrophos, non Limitrophos. Cuius verbi vitium*, inquit, *peruenit ad Gallos, qui fundos in limitibus constitutos vocant Limitrophos. Loca esponderia seu Limitropha*, id est, Finitima, in Statuto Humberti II. ann. 1349. tom. 2. Hist. Dalphin. p. 587. qua notione Galli *Limitrophe* hodie dicunt quidquid contiguum est et finitimum.

✝ LIMITROSUS, idem, in Ch. Ms. a. 1349.

LIMITUS, idem quod *Limitatus*, *Limité, fixé*. Charta an. 1359. apud Rymer. tom. 15 p. 500. *Nobis per leges . . . datorum, legatorum, vnitorum, annexorum, appunctuatorum siue Limitorum existentium, etc.*

✝ LIMIUM, limes, finis, Ital. *Limite*. Stat. Montis-reg.

LIMMA, Hesychio λῆμα, consilium, voluntas, propositum animi. Fridegodus in Vita S. Wilfridi Episc. saec. 4. Benedict. part. 1. p. 724.

Corruit, et subitus perclusit Limmata morbus.

Alias *Limma*, a λεῖμμα, defectum sonat et apud Platonem semitonum in Musica, vt testatur Macrobius lib. 2. in Somnium Scipionis c. 1. V. Lexicon Martinii.

LIMNISCUS, Isidoro lib. 1. cap. 20. *Virgula inter duos punctos iacens: apponitur in iis locis, quae sacrae scripturae interpres eodem sensu, sed diuersis sermonibus transtulerunt.* Ioh. de Ianua scribit *Liminiscus, a Limo, i. obliquo; quia ex transuerso iacet.*

LIMO, malum citreum, V. *Limones*.

LIMOGIA. *Opus de Limogia*, seu Lemouicum, in Charta an. 1197. apud Vghellum tom. 7. Ital. Sacr. pag. 1274. *Duas tabulas aeneas superauratas de Labore Limogiae*. Alia an. 1231. apud Catellum in Historia Occitan. pag. 901. *Duo bacini qui sunt de opere Lemonitico* Synodus Wigorniensis an. 1240. c. 1. *Duae pyxides, vna argentea vel eburnea, vel de opere Lemunicino, in qua hostiae conseruentur.* Monasticum Anglic. to. 3. pag. 310. *Duo candelabra cuprea de opere Lemonicensi*. Pag. 313. *Duae coffrae rubeae de opere Lemonicensi, etc.* Pag. 331. *Vna crux de opere Limoceno.* Ita vocant encausticen, vulgo *Email*, qua inprimis praecellunt Lemouices, quorum vrbs *Limodia* dicitur in veteribus Annalibus Francor. et in Hist. Rotonensis monast. lib. 1. c. 9. de qua quaedam attigit Andreas Felibianus l. 1. de Elementis Architecturae, etc. cap. 10. V. *Smaltum*, et *Ventilabrum*.

LIMONAGIUM, merces eius qui trahebat *Limonerium* ad trahendum currum. Chartul. S. Vandreg. tom. 2. p. 1288.

LIMONERIUS, equus ad currus temonem, Gall. *Limonier*. Regestum Castri Lidi in Andibus fol. 45

LIMONES, citrea Limonia, Gall. *Limons*. Iacobus de Vitriaco in Hist. Hierosol. c. 85.

LIMPA. Acta S. Bartholomei Erem. to. 4. Iunii pag. 835. *Pisciculum qui a vulgo Limpa dicitur, loco statuto ad refectionem detulit.*

✝ LIMPHARI, vinum lympha seu aqua diluere. Glossar. Gall. Lat. Cod. 7684. V. *Lymphare*

LIMPHASEUS, aquaticus, a *Lympha*, aqua. Acta S. Cassiani Mart. apud Illust. Fontaninum ad calcem Antiquit. Hortae p. 348.

✝ LIMPHATICUS, aquarius, ap. Elmham. in Vita Henr. V.

LIMPIARE, V. *Limpidare*.

LIMPIDARE, polire. Gloss. Lat. MS. Regium. *Limpidat*, *Olimat*, leg. *Oblimat*. Infra: *Oblimat*, *Limpidat*. Papias: *Oblimat*, *Limpidat*, *sulcos obducit*, *limo replet*. Item: *Oliminat*, *Limpidat*. Vgutio: *Laeuigare*, *applanare*, *Limpidare*, *laeuem facere vel planum*. Alibi: *Limpidare*, *limpi-*

limpidum facere, *purificare*, *clarificare*. *Limpidantur* lapides qui poliuntur, *limpidi lapides*, politi. Dolabella in Agrimensorum Fragmentis: *Omnis terminus ab Oriente Limpidum latus habet: ab Occidente rufpidum latus habet.* Vbi *Limpidum* pro polito et laeuigato ponitur. LIMPIARE, pro *Limpidare.*, apud Anonymum Salernitanum part. 6. DELIMPIDARE. Anastas. in S. Leone II. PP. ELIMPIDARE. Vincentius Lirin. Commonit. 1. de Origene.

LIMPIDATORIA, Matthaeo Siluat. *Mundificatiua.*

LIMPIDISSIMA MAIESTAS, titulus honoris ab Hanza Teutonica concessus Henrico IV. Angliae Reg. an. 1404. apud Rymer. to. 8. p. 354.

LIMPOR, a *limpidus* vox ficta, splendor, claritas. Concil. Toletan. XI. *Fidei catholicae Limpor euidens declaratur.* Cardinalis de Aguirre ad marginem scribit *norma.*

LIMPSANVM, λείψανον, apud veterem Interpretem Procli Patriarch. Constantinopolit. Orat. 5. *Inclyti Martyris Tiburtii pretiosa nos tueantur Limpsana*, in veteri Sermone apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1683.

LIMPVS, in veteri Gloss. Saxonico, *Hop-steorc.*

LIMSTA. Charta Grodegangi Episcopi Metensis an. 765. apud Meurissium: *Si quis vendiderit aut cambiuerit iugerum de terra quae dicitur Limsta, dabit inde ad curtim 12 denarios et Aduocato sex. De illa autem terra nullus audeat allodium facere.*

LIMVLA, *larua.* Gloss. Isid. An *parua lima*, inquit Graeuius; an *lingula*, *Parua lingua*, vt apud Papiam?

LIMVNCELLVM, malum citreum, Gall. *Limon*, in Computo ann. 1333. to. 2. Hist. Dalphin. p. 276.

LIMVS, vestis genus, V. *Limas.*

LINA. (1) Modus agri. Charta Gerardi de Balluel, qua concedit Monasterio Strumensi *dimidietatem pensae butiri super quatuor Linas terrae .... ex illis IV. Linis duae in Orientali parte .... vnam pensam butiri super sex et dimidiam Linas terrae.* V. *Linar.* (2) † *Lo sang quadro*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

LINAGIVM. (1) Praestatio pro lino. Charta an. 1141. apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 293. (2) † Genus, familia, i. q. *Lignagium*, in Ch. Ms. a. 1228.

LINAR, vel LINARIS, ager lino consitus, Hispan. *Linar.* Charta aerae 1087. apud Yepez in Chronico Ord. S. Benedicti, tom. 3. *Terras, vineas, pomifera, ortos, Linares, molinos, etc.*

LINARIA. (1) Idem quod *Linar.* Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 572. Thomas Blount in Nomolexico scribit *Linario.* Ioanni de Ianua *Linarium* est *locus, vbi abundat linum, vel semen lini.* Vtitur Columella. (2) *Retia, Linarius, Retiarius*, apud Papiam, Ioh. de Ianua et in Glossar. Sangerman. MS. num 501. Cassides *Lina* Latini vocauerunt. Gloss. Isid. etiam habent: *Linarius*, *Retiarius.* Perperam alibi *Linixia*, *Retia* et *Liniarius*, *Retiarius.* Glossar. Cyrilli: λινοπλόκος, λινοπωλης, qui linum parat et vendit. Hac notione vsus est Plautus.

LINARIS, V. *Linar.*

LINARIVM, V. *Linaria* 1.

LINARIVS, V. *Linaria* 2.

LINATA, idem, vt videtur quod *Linagium*, praestatio pro lino, Charta anni 2. Imperii Philippi Regis Franc. ex Archiuo Solemniacensi.

LINATICA, quae est Muscadellus, vitis species, de qua Petrus de Crescentiis lib. 4. c. 4.

LINATVS, pro *Lineatus*, vel *Limbatus*, Gall. *Bordé.* Monasticum Anglic. to. 3. part. 2. pag. 95. *Capis nigris cum capuciis, de sindone vel taffeta Linatis vtentur.* Infra: *Praeter Linaturam capuceorum et amuceorum, etc.*

LINCA, lynx femina. Iohannes de Ianua: *Linx, gen. incerti, et haec Linca pro eodem animali, quod vulgo dicitur Lupus ceruarius, et dicitur a Lycos* (λύκος, Lupus,) *quia in Luporum genere numeratur.* Turnebus lib. 28. Aduers. cap. 6. ex veteri Glossario: *Linces, Lupi ceruarii.* Hinc patet non adeo recentiorem esse senten-

sententiam eorum, qui Linces nolunt a Lupis ceruariis distingui.

† LINCARE, lyncum vox, in Glossar. Prou. Lat. Cod. 7657.

† LINCHINUS, candela, ellychnium. Ch. a. 878. t. 1. Hist. Nem. Prob. p. 4. V. *Lichinus.*

LINCIUS, linteum, *Linceul*, V. *Lencius.*

† LINCTAIA, culcitae vel puluinaris tegumen lineum, aut lintea ad lectum supellex. Ch. Ms. a. 1328. V. *Lectaria.*

LINCTOR, λίκτης, qui lingit, in Glossis.

LINCUS, animalis species, apud Fridericum II. Imper. lib. 1. de Venat. c. 1. V. *Linca.*

† LINDEGARIUS, *delator*, in Gloss. Estens. ad Leg. Sal. ap. Murat. t. 2. Antiq. p. 289.

LINE, genus ratis, idem quod *Lignum* 3. ap. Thom. Walsingham. p. 318.

LINEA. (1) Regula qua longitudines explorantur. Frontinus: *Quidquid in agro mensori operis caussa ad finem rectum fuerit, rigor appellatur: quicquid ad horum imitationem in forma scribitur, Linea appellatur.* Apud Auct. de Limit. agror. crebro reperire est, *Lineas mensurales*, *consortales*, *normales*, *finitimas*, *etc. Linearios limites*, *Linearios lapides*, *Linearios rigores.* Inde forte *lineae* nomenclatura certo agri modo attributa apud Treuirenses et alios. Charta ann. 964. apud Duchesn. in Hist. Luxemburg. p. 5. *Dedi ad altare S. Petri . . . Lineam in eadem Marcha, et in Comitatu Bedensi arabilem vnum, etc.* Litterae Officialis Morin. ann. 1269. e Tabulario S. Audomari. *Quatuor lineas terrae sitae sitas in vna petia.* (2) In pictura, est penicilli ductus. Ita Plin. lib. 35. c. 10. 13. et alii. Vnde *Linearis pictura*, eod. lib. c. 3. *Lineamentum* et *Liniamentum*, vultus et corporis *tractus. Liniamentum*, *dispostion*, *figure de similitude ou similitude*, in Gloss. Sangerm. Lat. Gall. *Lineare*, apud Apuleium l. 10. exprimere, pingere. Eckeardus Iun. de Casib. Sancti Galli c. 10. *Et quos ad litterarum studia tardiores vidisset, ad scribendum occupauerat, et Lineandum: quorum amborum ipse erat potentissimus maxime in capitularibus litteris, et auro, vt apparet in versibus fornicis Gallis, quos fecit, . . . has ille litteras cultello concisas illic linierat.* LINEAE MARGARITARUM, V. Iuretum ad Symmachum lib. 6. Epist. 79. (3) LINEA sanguinis et cognationis, qua cognati inter se cohaerent, apud IC. Gregorius VII. PP. lib. 6. Ep. 29. *Seruando tam in moribus normam iustitiae, quam etiam Lineam nobilitatis in sanguine.* Lib. 7. Epist. 21. *Vnde videris nobilissimi sanguinis Lineam trahere.* Adde L. 8. Epist. 16. In Tabulario Maioris monasterii exstat Charta Mainonis, vbi se ipse dicit *in tertia Linea* ratione aui sui Mainonis, hoc est, tertio et recto generationis gradu esse. *Linea directa*, Gall. *Ligne directe*, in Regesto Parlamenti ann. 1450. apud Baluzium, tom. 2. Hist. Aruern. p. 390. † LINEA MATRIMONIALIS, in Ch. Ms. a. 1234. (4) Vestis interior, stricta, ex *lino* confecta, vnde nomen. Willelmus Brito in Vocab. MS. *Linea dicebatur camisia. Totum corpus operit, et ita strictis manicis adhaerebat corpori, vt nulla esset ruga, et descendebat vsque ad pedes, vnde Poderis Graece, id est, talaris.* V. Eucherium de variis vocab. Acta Passionis S. Cypriani: *Postquam se dalmatica expoliasset, et Diaconibus tradidisset, in Linea stetit speculatorum sustinens.* (5) † Familia monachalis in Statut. Cisterc. a. 1311.

LINEALIS SUCCESSIO, quae alicui contingit *per lineam directam*, in Charta anni 1402. apud Rymer. to. 8. pag. 263. V. *Linea* 3.

LINEALITER, recta. *Linealiter procedere*, in Litteris anni 1249. apud Rymer. to. 1. p. 450. *Directe et Linealiter coaptatus*, in Litteris anni 1230. inter Probat. Hist. Sangerm. pag. 56.

LINEAMENTUM. (1) Vt *Linea* 3. series cognationis et affinitatis. *Lineamentum affinitatis*, in Synodo Tolet. II. to. 2. Concil. Hisp. p. 266. *Liniamenta generis*, in vet. Collectione

ctione Canonum Poenit. to. 11. Spicil. Acher. p. 68. (2) V *Linea* 2.

LINEAQVIA, *vestis ex lino tota*, Papiae in MS. Bituricensi.

LINEARE. (1) † Lineam subducere, lineis circumdare, vnde LINEATVRA, lineae sic ductae. Stat. Montisreg. p. 32. (2) Pingere, V. in *Linea* 2.

LINEARIS, V. in *Linea* 2.

LINEARIVS etc. V. *Linea* 1.

† LINEATIM, directe. Ch. Mſ. a. 1267.

LINEATOR. (1) Menſor, in Leg. Burgor. Scot. c. 10. 123. V. *Linea* 1. (2) Pictor, apud Paul. Diac.

† LINERIA, ager lino conſitus. Stat. Auellae a. 1496.

† LINERISIVM, idem, in Dipl. Caroli c. a. 864. to. 12. Gall. Chriſt. Inſtr. p. 98.

† LINETVM, idem, in Gloſſ. Lat. Gall. Cod. 7692.

† LINEYA, linificium, in Ch. Mſ.

† LINFARI, pro lymphari, in Act. SS. t. 2. Sept. p. 475.

† LINFATVM, potionis ſpecies, vinum aqua mixtum, ab Ital. *Linfa*, aqua. Stat. Vercell. l. 3.

† LINFERCIVM, vas coquinarium, quo carnium torrentium adeps excipitur, in Gloſſ. Lat. Gall. a. 1352.

LINGA, vel LINGVA, taenia, Gall. *Bande*, *bandelette*. Huius nominis taenias rubeas, falſi teſtes ante et retro deferre cogebantur ab Inquiſitore, vt habetur apud Limborch. Sentent. Inquiſit. Toloſ. p. 96.

LINGAGIVM, *Langage*, V. *Lingagium* 2.

† LINGARELLA, teniae ſeu faſcis ſpecies, Gall *Lingarelle*. V. Mercur. Franc. Vol. 1. menſ. Dec. a. 1736. p. 2611.

† LINGERIVS, lintearius, a Gall. *Linger*. Ch. Mſ. a. 1313.

LINGIARIA, quae praeeſt lineae ſupellectili, Gall. *Lingere*. *Perinae* ... *Lingiariae ſereniſſimae D. N. Reginae*, in Actis SS. April. p. 153.

LINGIVS, linteus, in Inquiſit. MS. pro Canoniſatione S. Yvonis

† LINGO, inter illa quae operarii praeter mercedem exigebant recenſetur in Stat. a. 1302. ex Tabul. Maſſil.

† LINGOTVS, auri vel argenti maſſa, in longum ad modum linguae porrecta; Gall. *Lingot*. Proceſſ. Mſ. a. 1440.

LINGVA. (1) LINGVAE (ſuppl. *Boum*) inter exactiones numeratae, in Charta a. 1164. ex Schedis D. Lancelot: *Excepta lesda lumborum et Linguarum* Sic inter Jura Comitis Bitter. anni 1252. in Ciuitate Albienſi recenſentur *omnes Linguae vaccarum quae occiduntur in ſingulis tabulis carnificum*. V. *Bos* et *Lingua-gium* 1. LINGVA CAMPANAE, claua, Gall. *Batant*. Regula Toribii Archiep. Limae, to. 4. Concil. Hiſpan. p. 662. LINGVA STATERAE, examen, Gall. *Languette*, *Aiguille*. Liber niger Scaccarii p. 369. LINGVA VEXILLI, quod ſcilicet in formam linguae deſinit. Henricus Huntindanenſis L. 7. Hiſt. *Et ſemper Linguae vexilli eius volitabant ſuper capita Turcorum.* V. *Flammulum*. (2) Pars veſtis Clericalis, quae plicis ſuis tot linguas conficit. Honorius Auguſtod. lib. 1. cap. 232. de Veſte Clericali: *Eſt talaris*, *Lingua huius veſtis eſt Lingua Clericalis*, *quae debet Dominum laudare.* Et cap. 233. *In veſte Clericali Lingua formatur*, *quia tunica Domini inconſutilis*, *ſic formata dicitur.* Apud Auctorem Mamotrecti ad cap. 15. Numer. *Fimbria dicitur etiam Lingua*, *in veſte joculatoris.* (3) Promontorium. *Prominens terrarum Lingua*, apud Ammianum lib. 14. (4) LINGVAE PERMVTATIO, perjurium, *lorsqu'on change de langage.* Decreta S. Ladislai Regis Hungar. L. 3. cap. 1. LINGVAS DIRIGERE. Formulae veteres apud Bignonium form. 29. *Et duodecim conlaudantes jurauerunt*, *et Linguas eorum legibus direxerunt.* Id eſt, ſecundum legem teſtimonium dixerunt. LINGVAM SVAM MVLCTARE. Speculum Saxonic. lib. 1. art. 59. §. 5. Id eſt amittat jurisdictionem ſuam, ſeu facultatem ius dicendi. SINE LINGVA OBIRE, inteſtatum decedere. Willelm. Tyrius L. 12 cap. 25. (5) LINGVA SANCTA, Hebraea, ſic vulgo appellata, inquiunt Rabbini, quod in

ea

ea nulla, nisi pudica vox reperiatur, in qua propria nomina partium illarum, quibus quisque nostrum aut vir est, aut femina, aut quibus aluum deoneramus, desiderantur. LINGVA LAICA, V. in *Laicus*. LINGVA LIMOSINA, ROMANA, RVSTICA, etc. V. Praefationem Cangii ad hoc Glossarium. (6) Natio, quo spectat illud Aratoris L. I. in Act. Apostol. *Gentem lingua facit.* Will. Tyrius lib. 22. cap 23. *Hoc autem debent obseruare in his omnibus . . . cuiuscunque Linguae, cuiuscunque nationis, cuiuscunque fidei etc.* Hist. Fundationis Monasterii S Vincentii Lisbonens. *Aduersus vrbem castra metantes, singuli tamen per generationes et Linguas suas.* MEDIETAS LINGVAE, Anglis, *Med lingue*, dicitur apud Stanfordiam lib. 3. Placitorum Coronae cap. 7. controuersia, quae inter alienigenas et regnicolas vertitur; tunc enim testes, qui in inquestis deponunt, debent esse ex vtraque lingua, ita, vt tot sint ex vna, quot ex altera. V. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 31. (7) Glossa. Abbo in Praefat. ad libros de Bello Parisiaco. Mira latinitas. (8) Taenia, V. *Linga.*

LINGVACIO, γλωσσοτομία; *Lingua*, γλωσσοτομῶ, in Supplemento Antiquarii. γλωσσοτομεῖν. L. 2. Maccab. cap. 7. linguam amputare, elinguare: pro quo *Linguare* dixit Glossator, vt *Linguacio* vel *Linguatio*, pro *Elinguatio*, linguae amputatio. V. *Elinguatio.*

LINGVAGIVM. (1) Vt mox *Linguae* boum. Consuetud. Tolos. MSS. e Bibl. D. Abbatis *de Crozat*: *Nec solMunt albergam, nec Linguagium, nec fromatgium, nec ouagium.* (2) Lingua, idioma, Italis *Linguaggio*, Gall. *Langage*. Chronicon Aulae regiae c. 22. *Variis quoque Linguagiis inconsuetis nostri plurimi iam loquuntur Linguaggio.* LINGWAGIVM, in Donatione an. 1222. to. 6. Ludewig. p. 130. LINGAGIVM in Vita S. Leonis Archiep. Rotomag. (3) † Natio, ap. Marten, t. 8. Ampl. Coll. p. 345. V. *Lingua* et *Linguarium.*

LINGVANIVS, *eloquens.* Gloss. Sangerm. n. 501.

LINGVARE. (1) *Lingua lambere*, apud Burchardum lib. 5. cap. 47. (2) V. *Linguacio.*

LINGVARIS, loquax. Formula 14. ex Baluzianis.

LINGVARIVM, vt *Lingua*, natio, regio vbi eadem lingua. Vita B. Kingae. to. 5. Iulii p. 676.

† LINGVATA, piscis species. Tract. Ms. de Pisc. c. 93. *Solea, in tota Gallia Sole, in Hispania linguado, Romae Linguata - - dicitur.* Germ. Zunge.

LINGVATIO, V. *Linguacio.*

LINGVATVS. (1) *Linguatae et incisae vestes ab inferiori parte*, laicis perinde ac Clericis interdicuntur in Concilio Monspeliensi anni 1195 V. *Lingua* 2. (2) Linguax, loquax. Eccl. 8, 4. Ibid. 25. 27. Tertull. de Anima c. 3.

LINGVISCISINVS, V. *Lignicisimus.*

LINGVITRI, *sulcis trifariam diuisis.* Gloss. Isid. Legendum, vt in Excerptis: *Linguis trisulcis, trifariam diuisis*, ex hoc Virgilii loco:

Arduus ad solem et Linguis micat ore trisulcis.

LINGVLA PALLII, scissura; scissas quippe vestes, quas *Habits taillades* vocabant, ferre Gallis fuit in vsu. Caesarius Heisterbach. lib. 10. Miracul. c. 11. *Concedam tibi Lingulam pallii mei.* V. *Cultellare.*

LINGVLATVS, habens lingulam. Vitruuio L. 8. c. 7. *Lingulati socci, quos nos subtalatos vocamus*, apud Isidor. lib. 19. cap. 34. sub finem.

LINGVOSITAS. (1) Multiloquium apud Vrsum S. R. E. Subdiaconum in Vita S. Basilii Caesar. c. 2. (2) Lingua, vulgaris sermo. Nicol. de Iamsilla de Rebus Frideric. III. Imp. apud Murator. to. 8. col. 626. *Qui vocati in partibus illis vexilla ferebant, appellati vulgari Linguositate Foetentes.* Lege *Ferentes*, vt in hac voce scribitur.

† LINGVOSVS, mimus, scurra, in Gloss. Lat. Gall. Cod. 7692.

LINGVS, λύγξ, θηρίον, *Linx*, Supplem. Antiqu.

† LINGVTIA, diminut. a *Lingua*, lingula. Inuent. Ms. a. 1295.

LINGWAGIVM, V. *Linguagium.*

LINHOLVM, f. corona muri, Gall. *Cordon.* Consilium Massil. ann. 1383. *Turris S. Nicolai debet habere a primo Linbolo vsque ad altius tres cannas.*

† LINIA, *el stagno de aqua.* Gloss. Lat. Ital. Ms.

† LINIALITER, directe, t. 1. Annal. Praemonstr. Prob. p. 412. V. *Lineaaliter.*

LINIAMENTVM. (1) Linitus. Papias: *Mundum muliebre Liniamentum mulierum dicitur, quod multo tempore vngere se debebant pigmentis.* (2) Vita S. Eligii Nouiom. lib. 2. cap. 32. *Vidit ex fronte Basilicae S. Medardi parietem ex parte dissipatum, scripturamque imminentem, ac ruinam minitantem instare; iussit ergo continuo artificem vocari, et parietis infirmitatem illico cum liniamentis solidare.* Vbi vir doctus, f. *cum lignamentis.* Malim *ligamentis.* (3) Vt *linea* 3. gradus consanguinitatis, V. *Lineamentum.* (4) V. in *Linea* 2.

† LINIARE, lineam rectam dirigere, in Glossar. Lat. Gall. Cod. 7692.

LINIARIVS, V. *Linaria* 2.

† LINICENDENIA, *la lucerna*, in Gloss. Lat. Ital. Ms. V. *Cicindela.*

LINIFARIVS, V. *Linifiones.*

LINIFEX, *qui facit vel operatur linum; Linificium, Ipsa lini operatio; Linificare, linum facere*; Ioanni de Ianua, et ex eo in Glossis Lat. Gall. Sangerm.

LINIFICIVS, vt *Linifex*, L. 13. Cod. de Murileg. et Gynec. et in Cod. Theod. eod. tit. L. 8. et 16. vt plerique legunt.

LINIFIONES, LINIFARII, seu potius LINYFIONES, lini textores. Gloss. Graec. Lat. λινυφοι, *Linteo.* Ita in L. 8. Cod. Theod. de Murilegulis, qui initio *Linteones*, infra *Linyfi* dicuntur. Et leg. 16. eod. *Si quis ex corpore . . . . lineariorum siue Linyfariorum, etc.* Vopiscus: *Linifiones cuiusque artis.* Differunt autem *Linyfiones* a lineariis; quippe *Linyfiones* sunt linteae vestis artifices. *Lintearii* vero linteae vestis negotiatores, V. Turnebum lib 30. Advers. cap. 20. et Salmasium apud Vopiscum.

† LINIGIVM, linum seu opus quodvis ex lino, in Ch. Ms. a. 1375.

† LINILE, mendose forte pro *similiter*, in Ch. a. 1047. t. 1. Hist. Treuir. p. 384. Locum sic restituo: - - *quae dicitur Pippini. Similiter quoque etc.* Pro: *quae dicitur Pippini leuile, quoque* etc.

LINIO, V. *Linteator.*

LINIPEDIVM, *lineum calceamentum*, Ioanni de Ianua. *Chancement de lin*, in Gloss. Sangerm. Lat. Gall. V. *Lintepium.*

LINISTEMA, V. *Linostimus.*

LINITEPIVM, V. *Lintepium.*

LINIVIA, *retia*, Gloss. Isid. V. *Linaria* 2.

LINIVNCVLA, lineola, lineamentum. Vita B. Bernardi Poenit. to. 2. April. p. 679.

LINNA, vestis Gallorum, quae eadem cum *lana* videtur. *Linna* Diodoro est σάγος ψιλὸς, Varroni *mollis sagus.* Isidorus L. 19. Orig. c 23. *Quibusdam autem nationibus sua cuique propria vestis est, vt Parthis sacrabare, Gallis Linnae, Germanis renones, Hispanis striges.* Et mox: *Linnae, saga quadra et mollia sunt, de quibus Plautus, Linnae cooperta est textrino Galliae.* At Glossae eiusd. Isidori et Pithoeanae: *Luna sagum quadrum.* Sicque legendum contendit Salmasius ad Hist. Aug. p. 319.

† LINCCVS, palea linea, in Stat. ciuit. Cumanae c. 30.

LINODELLA, vitis species, de qua Petrus de Crescentiis lib. 4. cap. 4.

† LINOPHA, *lo cucho*, in Gloss. Lat. Ital. Ms. V. *Linosa* 1.

LINOSA. (1) *Vulgo avis quae dicitur curuca.* Papiae. V. Ioan. de Ianua in *Curuca.* (2) † Semen lini, vox Ital. Stat. Astae.

LINOSIVM, f. linteum, Gall. *Linge*; († vel potius linum maceratum.) Chartular. SS. Trinit. Cadom. fol. 83. *Portant linum ad aquam et carmam et referunt et reddunt praesto et Linosium.*

LINOSTIMVS. Papias: *Linostima vestis dicta, quod linum in stamine habeat, lanam in trama.* Ex Isidoro lib. 19. c. 122. Ioan. de Ianua scribit *Linistema*, ac post eum Glossator Sangerm.

Sangerm. Lat. Gall. qui habet: *Linistema*, *Drap ouvrement de lin et de laine mesles*. Alius itidem Sangerm. MS. n. 501. legit *Linostemas*. Graec. λίνον ςήμων, vel ςῆμα, vnde vocis origo. Anastasius in S. Siluestro: *Constituit vt Diaconi Dalmatica vterentur in Ecclesia, et pallio Linostimo laeua eorum tegeretur*. LINOSTINA PALLA, in Synodo Valentina ann. 1590. Mantile, Gall. *Essuimain*. V. *Pallae linostimae* in *Palla* 2.

LINOSUM, semen lini. Charta Willelmi D. Montispessulani. anni 1103.

LINSOLATA DE PALEIS, recensetur in Inuentario supellectilis ann. 1294. Mattam intelligo, deducta voce a Gallico *Linceul*, vel Italico *Lincuola*, Linteum lecti.

LINTA, linteum, Gall. *Linge*. Mandatum Henrici IV. Regis Angl. ann. 1401. apud Rymer. to. 8. pag. 634.

LINTEARIUS, V. *Lintheàrii* et *Linisiones*.

LINTEATOR, in Gloss. Graec. Lat. liniitextor, λινύφος, leg. λινόυφος. *Linio*, vel *Linteo*, vel *Lintio* (vt est apud Ioannem Sarisber. lib. 9. Polycrat. c. 2.) λινεργός. *Linteatores* linteae vestis negotiatores, vt *linyfarios* linteae vestis artifices, et linteorum artifices interpretatur Salmasius ad Vopiscum. V. *Linisiones*.

† LINTELLUS, limen superius, a Gall. *Linteau*. Comput. Ms. eccl. Paris. a. 1381.

LINTEO, V. *Linisiones*.

LINTEPIUM, *lineus pannus, tegens pedes*. Papias MS. Editus habet *Linitepium*. V. *Linipedium*.

† LINTERIA, pro *Lienteria*, in Gloss. Prov. Lat. Cod. 7657.

LINTEUM, indusium, tunica interior linea. Vita S. Segolenae, saec. 3. Benedict. pag. 544.

LINTHEA, *non dubitatur velum appellari*, in vet. Vocabular. iuris vtriusque. Virgilius hac notione dixit *Linteum*.

LINTHEAMEN, fem. gen. *Super altare non habeat nisi vnam Linthe amen*, in Vsibus Culturae Cenoman.

LINTHEARII, ibidem, *qui Lintheat navis vel navium vel Lintheareorum negotiationem exercent*. *Lintheatia*, *talis negotiatio*. *Linthearia sa* vel *Linthearium*, *Negotiatio Linthleariorum*. *Lintearios* dixerunt antiqui eos, qui lintea faciunt aut vendunt.

LINTIO, V. *Linteator*.

† LINTORNIA, V. *Luitornia*.

LINTRUM, LINTRUS, pro *Linter*. Supplem. Antiquarii: *Lintrum*, σκαφὴ, *Alueum*, *scafa*. *Lintrus*, μονόξυλον, *Linter*, *scapha*.

LINUM INCISUM, quo sigilla tabulis ac litteris clausis apposita muniuntur. Primum Testamentum Widradi Abbat. Flauin. *Testamentum meum condidi, vt quando dies legitimus post transitum meum advenerit, recognitis sigillis, Inciso lino* (perp. edit. *ligno*) *vt legis decreuit auctoritas, perinluster vir Ama'jindo, quem in hac pagina testamenti nostri legatarium institui, gestis reipublicae municipalibus titulis, vt ab ipsis eius prosecutione muniatur, etc.* LINUM TERRENUM, vt in *terra* nascitur, natiuum, non colore imbutum. Anastasius in S. Silvestro.

LINURA, linum. Litterae ann. 1432. apud Rymer. to. 10. p. 523. *Propter caristiam panni, pellurae et linurae*. Recurrit in Litteris anni 1466. to. 11. p. 566. sed pro veste seu tunica linea: *Pro vna roba et Linura*.

LINUSA, semen lini: *Linosa*, Italis: Picardis *Linuise* Iudicatum ann. 1250. apud Rocchum Pirrum, in Notitia Eccles. Pactensis.

† LINXIA, *la dea bestiarum*, *e splendore*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

LINYFIO, LINYFUS, V. *Linisiones*.

LINYPHARII, LINYFIONES, V. *Linisiones*.

† LINZOLATA, fascis, quantum vno linteo, Ital. *Lenzuolo*, contineri potest, in Stat Auellae a. 1496. V. *Lenzonum*.

† LIPARIS, piscis genus. Tract. Ms. de Pisc. c. 15. *A pinguetudine sunt qui* (Sardellam) *Liparim appellant*.

LIPERUS, Papiae, *Tener, mollis, delicatus*. Hesych. Λιπαρὸν, καλὸν, ἐλαφρὸν, λευκὸν, ςίλβον, εὔοσμον. Ioan. de Ianua scribit *Lipperus* et a *Lippus* deducit.

LIPIT, *Liquit*, *labit*, *dolore afficit*. Laurentius in Amalthea ex Glossis.

LIPITES, *arcturus*, in eadem Amalthea.

✝ LIPIUM, labrum proiectum, Gall. *Lippe*; vnde *sotulares ad lipium*, quorum pars anterior in labrum desinebat. Stat. a. 1389. t. 2. Prob. Hist. Brit. p. 564.

LIPOTOSMIA, λειποθυμία, animi defectio. Ordericus Vitalis lib. 8. Papi: *Lipotomia*, *stomachi defectio*, *vel animae angustia*, V. *Malfactio*.

LIPPA, buccea, bolus, Gall. *Lippée*, a Germanico vel Flandrico *Lep* aut *Lip*, labium. Processus de Vita S. Yuonis, to. 4. Maii, pag. 558.

LIPPERUS, tener, mollis, etc. V. *Liperus*.

✝ LIPPIDO, *borgnette*. *Lippire*, *borgnier*. *Lippus*, *borgne*. Gloss. Lat. Gall. Cod. 7692.

LIPSANA, *ae*, λείψανον, λείψανα, numero multitudinis, reliquiae sanctorum. Glossae MSS. *Lipsana monumenta*, *vel reliquiae corporis*. Papias: *Lipsana*, *Reliquiae*. Victor Vtic. L. 3. extremo de Persecut. Vandal. LIPSANUM, dixit S. Eulogius in Apologet. LYPSANUM in Dedicatione Eccl. Stabulensis apud Marten. to. 2. Ampliss. Collect. col. 61.

LIPSANOTHECA, theca reliquiarum in Actis SS Iunii to. 2. p. 747. vbi de Reliquiis S. Antonii de Padua.

✝ LIPTARIA, *la febre lenta*. Gloss. Lat. Ital. Ms.

✝ LIQUA, nauigii species, Gall. *Lique*, ap. Froissart. vol. 1. c. 85.

LIQUABILIS, qui liquescere potest, τηκτός Vtitur Apuleius in Apologia.

LIQUADOS. Epitaphium Landulphi Principis Capuae, apud Camillum Peregrinum, lib. 1. Hist. Longob. p. 249.

Vnde quadraginta felices vidit aristas
Et quibus et Princeps octo fuit Capue,
Cumque nono patitur Liquados scire Kalendas
Augusti mensis dans animam superis.

Ita lapidem praeferre asseuerat idem Camillus, testemque laudat Holstenium.

LIQUAMEN. (1) Liquor, quem Graeci γάρον vocant. Est autem *liquamen*, quod ex porcino adipe fit pingue. Ioan. de Ianua, ex Isid. L. 20. c. 3. *Liquamen proprie dicitur piscium*, *quod soluti in salsamentum pisciculi*, *eundem humorem linquant*, *cuiusmodi liquor dicitur salsugo vel muria*. *Sed proprie muria dicitur aqua sale permixta*, *et effecta gustu in modum maris*. Gloss. Graec. Lat. γάρον, *liquamen*. Alibi ἐλαιογάρον, *Garum* et *Liquamen*. Gloss. Aelfric. *Liquamen* vel *Garum*, *Fisc-Bryne*. Caelius Aurelianus L. 2. Chronicor. c. 3. *Immissione medicaminum ex garo confectorum*, *quod vulgo Liquamen appellant*. (2) Liquor, potus ex liquore. Regula S. Pachomii c. 45.

LIQUAMEN OLEI, in Vita S. Antidii Episcopi, to. 5. Iunii p. 44. *Balsamiticum consecrauit chrisma oleique sanctificauit liquamina*.

✝ LIQUAMENTUM, *la salamora*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

LIQUAMINARIUS, liquaminis venditor, γαροπώλης, in vet. Glossis.

LIQUAMINATUS PORCELLUS, liquamine perfusus, conditus, apud Apicium lib. 8. cap. 7.

LIQUAMINOSUS, liquamine plenus, Marcello Empirico cap. 5.

✝ LIQUARE, pro linquere, in Gloss. Lat. Gall. Cod. 7692.

LIQUARIUM, species syrupi, Gall. *Syrop*, apud Pezium to. 1. Anecdot. part. 2. col. 416. *Liquarium Zuchari*.

LIQUATIO, χώνευσις. Vopiscus in Aureliano.

LIQUATORIUM, colum. Caelius Aurel. lib. 2. Acut. cap. 39. V. *Colatorium* in *Colum* 3.

✝ LIQUEFACTIBILIS, qui liquescere potest, ap. Leonard. in Speculo lapidum.

✝ LIQUEFACTOR, liquefaciendi metalli artifex. Comput. Ms. a. 1495.

LIQUEPATERE, pro *Patere*. Vetus Charta apud Columbum p. 544. *Liquepateat cunctis*, *etc.* Gloss. Graec. Lat ἐμφανῆ ποιῶ, *Liquefacio*.

✝ LIQUERE, manifestum reddere, demonstrare, t. 10. Collect. Hist. Franc. p. 494.

LIQVESCENTIA, *apperentia, vel defectus vel liquiditas*. Ioanni de Ianua. *Decouvrance, apparence, desfaillance*, in Gloss. Sangerm. Lat. Gali.

† LIQVESCERE, linquere, in Gloss. Lat. Gall. Cod. 7692. V. *Liquare*.

† LIQVIDARE, vox Ital. purgare, vel probare rationes, Gall. *Liquider*. Stat. castri Redaldi l. 1.

† LIQVIRIA, i. q. *Liquiritia*, in Gloss. Lat. Gall. Cod. 7679.

LIQVIRITIA, Glycyrrhiza, Gall. *Regliffe. Regolitia*, in Medicina Salern. p. 240. edit. 1622. Albertinus Mussatus de Gestis Ital. apud Murator. to. 10. col. 695.

Tritaque in hoc multum valuit Liquiricia potu.

LIQVIS. Vetus auctor loquens de figuris et lineamentis apud Scaligerum ad Festum: *Omnem autem summitatem metiendi obseruationes sunt duae: enormis et Liquis. Enormis quae in omnem actum rectis angulis continetur. Liquis quae minuendi laboris causa et salua rectorum angulorum ratione, secundum ipsam extremitatem extenditur.* An a *linquo*, inquit Martinius, vt causa appellationis sit, quia in eo, vt compendiario, aliquid linquitur? aut a *liqueo*, vt sit, quod liquidum et planum est, minus ambigiosum?

LIRA. (1) Vox Italica, libra. *Mille Liras vetustae monetae Rauennatis*, in Vita B Francisci Fabriani, to. 3. Aprilis pag. 90. (2) † Apud Breuiloq. *Sulcus et proprie aratri et producit primam.* Hinc pro agri modo in Ch. Ms. a. 1286: *Quatuor liras iuxta altam ripam.* Pro mensura agraria legitur in Ch. a. 1302. ap. Pez. t. 6. Anecd. part. 2. p. 200.

LIRAMENTVM, vt *Deliramentum* ap. vet. Interpretem S. Irenaei lib. 2. c. 42.

LIRATIO, occatio, a *Lirare*, semina in agrum deiecta operire. Rumplerus lib. 1. Histor. Monasterii Formbac. ap. Pezium, to. 1. Anecd. part. 3. col. 429.

LIRICEN, *cum lira canens*. Ioan. de Ianua. Scribe *Lyricen*, a *Lyra*, et V. *Harpa* 1.

LIRIPIPIVM, epomis, vnde Belgis *Liire-Piipe*, seu potius longa fascia vel cauda capuții. Henricus de Knyghton de Euent. Angl. L. 4. *Dominarum cohors affuit quasi Comes interludii in diuerso et mirabili apparatu virili - - - in tunicis partitis - - - cum capuciis breuibus, et Liripipiis* (male *Liripiis* edit.) *ad modum cordarum circa caput aduolutis etc.*

† LIRIDA, in Act. SS. t. 7. Iul p. 327. vbi *Lyrida* edidit Mabillon. V. in hac v.

† LIRIQVICIA, i. q. *Liquiritia*, in Gloss. Lat. Gall. a. 1348.

LIS, bellum, vel praelium initum inter hostes. Pelagius Episcop. Ouetensis in Veremundo II. Rege Hispan. *Genuit Comitem Rudericum, Munionis, qui postea mortuus fuit, in Lite de Sacralias, etc.* Idem in Ferdin. *Iterum stabilierunt Litem in Golpetiera, et ibi captus est pugna Adefonsus Rex etc.* LIS CIVILIS, bellum ciuile. Annales Genuens. Murator. to. 6. col. 327. LIS CAMPALIS, quod alii scriptores, *Bellum campale et campestre*, efferunt, in Charta Alfonsi Regis Arragon. ap. Hieron. Blancam. Etiamnum hodie Hispani vocem *Lid* pro praelio atque etiam duello vsurpant. BREVES LITES, Practicis Gallicis, *Plaits sommaires.* Synodus Exoniensis anni 1287. c. 45.

LISA. (1) *Papiae, Longa.* (2) LISAE, Σφαγίτιδες, Celso, lib. 4. cap. 1. *Sunt autem Lisae*, teste Donato venae maiores gutturis, quibus interfectis, animal confestim emoritur Vnde *Elisum* quicquid ex tali causa mortuum est.

LISCA. Papias: *Carex, herba acuta, vulgo Lissa* MS. praefert *Lista*. *) Germ. Liesdgras.

LISCHA. (1) Vel LISCA, Instrumentum quo quid politur, cylindrus veteribus, Gallis *Lisse*. Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis Ms. c. 20. *Cum petra vitrea, quae vulgo Lischa vocatur, . . . corporalia poliat.* Vsus antiqui Ordin. Cisterciensis c. 114. habent hoc loco *Lisca*. V. *Leuiga*. LICA, in Statutis Ordinis Praemonstratensis dist. 2. cap. 8. *Indutus*

Indutus alba vel superpellicio; cum Lica corporalia poliat; etc. (2) † Festuca, Ital. *Lisca.* Stat. Astae collat. 13. c. 19.

† LISCINIVM, ellychnium, in Necrol. eccles. Paris. V. *Lichinus.*

LISDA, V. in *Leudis* 3.

† LISERIA. (1) Finis, limes, Gall. *Lisiere.* Ch. Ms. a. 1294. (2) Ora, limbus panni, Gall. *Lisiere.* Arest. Ms. a. 1344. V. *Lisura.*

LISIDA, V. *Leudis* 3.

LISSA HALECVM, seu *tunna* in Charta Philippi II. Regis Romanor. ann. 1208. descripta in Magno Recordo Leodiensi pag. 11. 12. V. *Lasta* 2.

† LISSES, *la caligine*, in Glossar. Lat. Ital. Ms.

LISTA. (1) Ora, limbus: Villaneo et Petrarchae *Lista.* Vocis etymon ab Anglo-Saxonico *List*, et *Listan*, fascia, limbus, margo, accersit Spelmannus. At in Gloss. Lat. Gr. occurrit, exponiturque ἡ ἐπὶ τοῖς ἀριθμοῖς χαμμκὴ, γραμμὴ, *Linea.* Charta Benedicti VIII. PP. anni 1023. in Bullario Casinensi, to. 1. pag. 7. *Similiter et pluuiale diasprum cum Listis auro textis.* Ab hac voce nomen *Listae* manet etiamnum, non modo pro lacinia, vel taenia aut vitta, sed etiam pro catalogo aut elencho, quod eiusmodi indices in pergameni aut chartae laciniis longioribus perscribi soleant. Concil. Hispal. inter Hispanica to. 4. pag. 14. *Transmittant ad nos* (Episcopos) *seu nostros prouisores quolibet anno, tempore, quo transmittuntur Listae, relationem de his* (Clericis) *quos repererint commisisse nonnulla delicta.* V. Scaligerum ad Catalecta p. 260. et Vossium de Vitiis sermonis p. 238. (2) LISTA TERRAE, modus agri longior quam latior, in Charta Domini de Luriac in Foresio anni 1417. *Lista vineae*, in Charta Sauiniac. anni circiter 1000. ex Chartulario eiusd. loci fol. 101. (3) LISTAE, campi, in quo duellum peragebatur, repagula sic dicta, quod campum et aream clauderent, et instar *listarum* panni essent. Henricus Knyghton anni 1349. *Venit dies proelii, et intrauerunt Listas, videlicet Rege Franciae, etc.*

LISTATVS, limbo ornatus. Charta Ioannis Archiep. Capuani an. 1301. in Sanctuario Capuano pag. 262. *Tobaleam vnam de seta Listatam de auro.* † LISTADVS, in Lit. Ms. a. 1375. LISTIATVS, in Testam. anni 1518. apud Pirrum Siciliae sacr. pag. 187. Galli *Lisses* vocabant, non *listes*, eiusmodi repagula. V. *Liciae.*

LISTELLA, diminuutiuum a *Lista.* Histor. Episcop. Autisiodor. cap. 25. *Aliud recentarium pens. lib 1. et unc. 9. habet in medio Listellam et feras.*

† LISTO, i. q. *Lista*, ora, limbus, in Stat. Carcass. a. 1308.

LISTRA, idem quod *Lista*, ora, V. *Litra.*

† LISTRIGANA, *la gente pessima*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

LISVRA, ora, limbus panni, Gallis *Lisiere.* Matth. Paris. anni 1198. p. 134. et Rogerus Houedenus p. 774.

LITAE vt *Listae*, campus clausus repagulis, Gall. *Lisses.* Chronicon Ricobaldi Monachi Ferrar. inter Fragmenta MSS. Stephanotii to. 7.

LITAMVS, fimus, Ital. *Litame.* Stat. Montis-reg. p. 208. V. *Laetamen.*

LITANIAE, LETANIAE, preces et supplicationes in sacris synaxibus, seu in Ecclesia, vt in L. 30. Cod. Th. de Haeret. vnde *Kyrie eleison, quod in Missa dicitur, etiam appellatum fuit Litania, ex eo, quia supplicatio sit*, vt obseruant Macri fratres in Hierolexico. Concilium Clouesho-uiense, anni 747. cap. 16. *Litaniae, id est, Rogationes.* Ordo Romanus: *Litania Graece, Latine Rogatio dicitur, inde et Rogationes.* Additio 3. ad Capitul. cap. 120. *Letaniae autem graeco nomine appellantur, quae Latine dicuntur Rogationes. Inter Letanias autem et exomologesin, hoc differt, quod exomologesis pro sola peccatorum confessione aguntur; Letaniae vero, quae indicantur propter rogandum Deum et impetrandum in aliquo misericordiam eius, sed nunc iam vtramque vocabulum sub vna designatione habetur.* LITANIA, ipsa Processio appellata est. Anastasius in Sergio

Sergio PP. *Constituit vt diebus Annunciationis Domini, Natiuitatis et Dormitionis sanctae Dei genetricis, . . . Litania exeat a sancto Adriano, et ad sanctam Mariam populus occurrat.* LITANIA MAIOR, a Gregorio M. instituta, 7 Kal. Maii anni 590. Ordo Romanus in Ordine in Latinia Maiore. LITANIA SEPTIFORMIS, et *Litania maior*, dicitur in eadem Epistola, et lib. 2. ante Epist. I. VT LITANIA ROMANA, Herardo Archiep. Turon. in Capit. cap. 194. Capitula Caroli M. lib. 6. §. 73. *Vt Letania maior more Romano ab omnibus in 7 Kal. Maii celebretur.* LITANIA MAIOR, dicitur etiam in libro Sacramentor. Gregor. M. quae alias *Rogationum*, et in triduo ante Ascensionem Domini celebratur, a Mamerto Viennensi instituta. Anastasius in Leone III. PP. pag. 123. *In Litaniis, quae ab omnibus Maiores appellantur.* Eadem et LITANIA GALLICANA dicitur, vt a *Romana* distinguatur, quae LITANIA MINOR in Ordine Romano appellatur. V. *Rogationes.* LITANIAE, PRIVATAE, *quas Patres nostri*, inquit Concilium Turonense II. cap. 17. *in Kalendis Ianuarii fieri statuerunt, ad calcandam Gentilium consuetudinem.* V. Concil. Tolet. IV. cap. 11. LETANIAM EVERTERE, in Capitul. Caroli M. lib. 6. §. 127. dicitur, qui officium diuinum turbat, aut impedit. IN LITANIIS, f. ordinatim, per seriem, vt in Litaniis. Index veterum Canonum to. 3. Concil. Hisp. p. 10. *Quod parochianis Presbyteris, quum ordinantur, officialis libellus debeat dari; et iidem Presbyteri in Litaniis sint de officio requirendi*, id est, si recte interpretor, de singulis ad eorum officium pertinentibus interrogentur ordinate. † *Litaniam* a *Letania* distinctam vult Papebrochius t. 2. Iun. p. 579. Prior, inquit, aut pro supplicatione populariter instituta, vel pro certa Dei sanctorumque ex ordine inuocandorum formula accipitur. *Letania* vero laetum ac festiuum diem significat, vt patet ex Regesto Gregor. l. 4. ep. 54.

LITARE. Vetus scriptura anni 952. in Monasterio S. Martini de Castaneda, apud Ambrosium Moralem lib. 16. c. 23. *Hic locus antiquitus Martinus sanctus est honore dicatus, breui opere instructus, diu mansit dirutus, donec Ioannes Abbas e Corduba venit, et hic templum Litauit, Aedis ruinam a fundamentis erexit, etc.* Vbi forte legendum *dicauit*: nisi *litauit* sit *lapideum fecit*, ex Graec. λίθος. Forte barbarus scriptor etiam *Litare* dixerit pro consecrare, dicare, vt pro nudo sacrificare dixerunt quidam ex antiquis. *Quem autem honorem*, inquit Tertull. de patientia cap. 7. *Litabimus Domino Deo?* id est dicabimus, offeremus.

† LITARGIA, pro *Lethargia*, in Annal. S. Victor. Mſ.

LITARGIRUM, *spuma argenti*, in Veteri Glossario Sangerm. MS. num. 501. Est pro Graeco λιθάργυρος, quod idem significat. † LITARGURIUM, in Gloss. Ital. Lat. Mſ.

† LITAZINUM, lithargyrium, in Stat. Placent. l. 5.

† LITEA, taenia, fascia, vexillulum. Lit. remiss. Mſ. a. 1353.

LITEIRA, apparatus et instrumentum lecti. Testamentum Sancii I. Regis Portugall. apud Brandaonem, to. 4. Monarch. Lusit. pag. 260. V. *Lectaria.*

LITELLUS. Gualuaneus Flammae ap. Murator. tom. 12. col. 1012.

Hydra cuniculis reptat ditata Litellis.

LITERA. (1) Stramentum, V. *Lectaria 1.* (2) Nude, Latina lingua. Epistola Ademari de Apostolatu S. Martialis anni 1028. apud Mabill. to. 4. Annal. Bened. p. 726. col. 1. *Ego sum Prior de Clusa, et bene scio facere sermonem de Litera.* Ademarus Priorem hunc inducit, vt Grammaticum de Latina lingua glorianterm. V. *Literaliter* 1. et *Literate.* (3) LITERAE, diplomata, scripturae Tabellionum, qua notione vocem *Lettres* vsurpant Galli. Iulius Firmicus lib. 4. c. 5. *Si vero per noctem a Sole defluens Luna ad Mercurium feratur, faciet Publicos vel Tabelliones et*

et qui his Literis quaerant vitae subsidia LITERAE ABOLITAE, deletae, cancellatae, in Charta an. 1225. tom. 1. Chartul. S. Vandreg. pag. 939. V. *Cancellare.* † LITERA ADQVIETANCIALIS, V. *Adquietantialis.* † LITERAE AGRAVATORIAE, REAGRAVATORIAE, iterata et repetita excommunicationis sententia. Hist. Nem. t. 3. Prob. p. 233. LITERAE APERTAE, V. *Literae patentes.* † LITERA ATTINENTIAE, Gall. *Lettre d'attainte*, chirographaria assignatio. LITERAE CAMBIALES, CAMBITORIAE, Gall. *Lettres de change*, quae dantur a mensariis ad pecuniam alibi numerandam. V. *Cambiare* et Brencmannum Dissertat. 1. de Rep. Amalphitana p. 19. LITERAE CANONICAE, canonibus et regulis ecclesiasticis consentaneae. Harum mentio est in Formulis antiquis promotionum episcopalium, apud Baluz. to. 2. Capitul. col. 597. et aliis in locis laudatis in *Canonicae Literae.* LITERAE CITATORIAE vel *Citatoriales*, quibus quis in ius citatur. Ordinatio Comitis Prouinciae super officio Tabellionum ann. 1254. ex MS. D. Brunet fol. 60. V. *Citatio.* LITERAE CLAVSAE, V. *Literae Patentes.* LITERAE CLERICALES, S. Cypriano dicuntur illae, quae a clero ecclesiae pastore suo viduatae scribuntur. V. Nov. Tract. diplom. t. 1. p. 243. LITERAE COMMENDATITIAE, V. *Commendatitiae Litterae.* LITERAE COMMVNES, *etoient des Lettres au XII. siecle par lesquelles on autorisoit les Religieux, à quitter leur monastere pour se renfermer dans un autre.* V. l'Art Diplomatique 4. Paris T. 1. p. 241. LITERAE COMMVNICATORIAE, V. *Communicatoriae Litterae.* LITERAE COMPVLSORIALES, *Compulsoriae*, Gall. *Compulsoires*, V. in *Compulsare*, et mox *Literae Monitoriae.* LITERAE CONFESSORIAE, V. *Confessoriae* LITERA CONTVMACIALIS, V. *Contumacia.* LITERA CORONAE, V. *Corona clericalis.* LITERAE CREDENTIAE, vel CREDENTIALES, Gall. *Lettres de creance*, V. *Credentia.* LITERAE DIMISSORIAE, Gall. *Dimissoires*, in Concil. Complut. an. 1347. to. 3. Concil. Hispan. pag. 613. V. *Dimissoriae Litterae.* † LITERA DOMINICALIS, quae a domino ad inferiorem scripta est. Ch. Ms. a. 1438. LITERAE ECCLESIASTICAE, eaedem quae *Communicatoriae*, in Addit. 4. ad Capitular. cap. 36. ex Concilio Arelat. 1. cap. 7. V. *Ecclesiasticae Litterae.* LITERAE EMANCIPATORIAE, V. in *Emancipatio.* † LITERAE EXPECTATORIAE, quibus vadimonium procrastinatur. Lit. remiss. Ms. a. 1382. LITERAE FORMALES, V. *Formales Epistolae.* LITERAE FORMATAE, seu *Canonicae*, in Epistola Teutgaudi Trevirens. Archiepiscopi apud Marten. to. 1. Amplissi. Collect. col. 155. V. *Formatae.* LITERA GAENGNIAE, V. *Gaengnia.* † LITERA HAEREDITALIS, charta, qua quis aliquid possidet. Lit. remiss. Ms. a. 1397. † LITERA IVDICIALIS, sententia iudicis. Lit. a. 1411. t. 9. Ordin. reg. Fr. p. 602. † LITERA MONITORIA, qua aliquid a iudice iniungitur, addita poena. Process. a. 1448. † LITERA MONITORIALIS, ibidem. LITERAE MONITORIAE, *Praeceptoriae*, *Exsecutoriae*, *Compulsoriae*, varia et successiua Rom. Pontificum mandata, quibus collatores ad conferenda certis ac designatis personis beneficia compellebant. V. *Executoriae Litterae.* LITERAE DE NISI, quibus quis ita obligatur, vt *nisi* in iis literis contenta adimpleuerit, poenis iure statutis subiaceat. Statuta Eccl. Aeduensis an. 1468. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 515. LITERAE OBEDIENTIALES, Gall. *Obediences*, in Concilio Limano II. to. 4. Concil. Hispan. p. 657. LITERAE PAGANICAE, f. quae pagenses seu censuales, qui apud Saxones *pagani* vocabantur, spectant; vel etiam Litterae, quibus serui glebae, *pagenses* dicti, manumittuntur. Ludewig. to. 4. Reliq. MSS. pag. 250. *Donatio Henrici Regis qua confirmat Literas Paganicas Iulii et Neronis Caesa-*

Caesarum et concedit advocatiam Episcopatus Iuuauiensis et Laureacensis Ernesto Marchioni anno 1058. † LITERA PASSVS, qua liber transitus asseritur, t. 1. Probat. hist. geneal. domus reg. Portug. p. 603. LITERAE PATENTES, id est, *apertae*, et in totam papyri vel pergameni latitudinem expansae, quae *Clausis* opponebantur, cum istae *sigillo* publico, hae *sigillo* quod *Secreti* vocabant, sigillarentur: vulgo *Lettres Patentes.* Stephanus Tornac. Ep. 157. ab Archiepiscopo Lundensi *Litteras Patentes et pendentes* postulat ad reddendum depositum. LITERAE APERTAE, eadem notione, in Epistola Synodali Concilii Viennensis ad Paschalem PP. II. LITERAE PEREGRINORVM, eaedem quae *Communicatoriae*, in Capitulari 6. an. 806. cap. 12. LITERE PLACETI, quibus *placet* adscribitur, vt petitio vim habeat. V. *Placetum.* LITERAE POENITENTIALES, idem quod *Libellus Poenitentiae*, V. in *Poenitentes.* † LITERAE PRAEDICATIONIS vocabantur illae, quae ab episcopo concedebantur, vt per vicos suae dioecesis deferrentur reliquiae ad corrogandas pecunias, ecclesiarum aedificationi insumendas. Lit. Honor. PP. † LITERA QVERELOSA, petitio Iuridica in Lit. a. 1411. LITERA QVITTATORIA, Gall. *Quittance*, acceptilatio, apocha, in Charta an. 1340. to. 2. Hist. Eccl. Meld. pag. 218. † LITERA RATIONIS, accepti et impensi. Stat. Ms. a. 1338. LITERAE DE RATO, in vet. Vocabulario iuris vtriusque *dicuntur Procuratoriae, quod constituens procuratorem semper adiicit in fine quod quicquid procurator fecerit super causa ad quam dantur, habebit Ratum et gratum.* † LITERAE REFVSORIAE, eaedem quae cessionis ap. Sidon. l. 9. ep. 10. LITERAE REGVLARES, V. *Canonicae epistolae.* † LITERAE REMISSIONIS, Gall. *Lettres de grace*, in Ch. Ms. a. 1385. LITERAE RETENTIONIS, V. *Retentio 3.* † LITERAE REVERENDAE et REVERENTIALES, eaedem quae *dimissoriae*, in Conc. Trid. c. 10. de Reform. sess. 7. LITERAE REVERSALES, quibus quis suscipiens munus vel possessionem, declarat se seruaturum conditiones consuetas vel conuentas. V. *Reversales.* LITERAE DE ROGAMVS, sic dictae a verbo *Rogamus* iis inseri solito. Statuta Eccl. Aeduensis an. 1468 apud Marten. to. 4. Anecd. col. 510. LITERAE SACRAE, quae proprio motu ad particulares a summo Pontifice scribebantur, vt habet Bleynianus Institut. pag. 88. V. *Sacra.* LITERAE SANGVINIS, *Lettres de sang*, quibus fit gratia iis qui sanguinem fuderint, in Litteris an. 1359. tom. 3. Ordinat. Reg. pag. 388. LITERAE SCABINALES, datae a *Scabinis* seu Consulibus, in Litteris an. 1376. apud Knyppenbergum Hist. Eccles. Ducatus Geldriae pag. 104. † LITERAE STATVS, Gall. *Lettres d'Etat.* Lit. a. 1366. t. 4. Ordin. reg. Fr. p. 661. † LITERAE DE VIDISSE, apographum a notario descriptum. Ch. Ms. a. 1471.

(3) LITERAE DOMINICALES, quae Bedae *laterculum septizonii* appellantur, A. B. C. D. E. F. G. quae quotannis mutantur ordine retrogrado, G. F. E. D. C. B. A. etc. V. Canones Isagogicos Scaligeri pag. 181. et Computistas. † LITERA BENEVENTANA, Character Longobardicus, in Act. SS. t. 2. Sept. p. 250. † LITERA BONONIENSIS, character apud Italos in vsu a littera *formae* non multum dissimilis. Acta Ms. a. 1308. † LITERA FORMAE, qui impressa *forma* pingebatur, in Inuent. a. 1319. LITERA GOTHICA, quae et *Toletana*, apud Rodericum Toletanum lib. 6. Hist. Hisp. cap. 25. 30. quam Gulfilas Gothorum Episcopus adinuenit, vt auctor est Iornandes de Reb. Getic. Isidorus in Chronico: *Gulfilas eorum Episcopus Gothicas Litteras adinuenit, et Scripturas Sacras in eandem linguam conuertit.* Hac Hispani vsi sunt, donec abrogata est a Bernardo Toletano Primate in Concilio Legionensi aerae 1129. in quo statutum vt

vt litteris Gallicis vterentur. Literam porro Gothicam eandem esse cum Runica pluribus contendit Olaus Wormius lib. de Literatura Runica. ✝ Literam Gothicam omnino distinguendam a Toletana docent autores Noui Tract. Dipl. t. 3. p. 321. LITERAE *Minutiae*, *Minutissimae*, *Rotundae*, eiusd. formae cum *Vncialibus*, sed non eiusdem Magnitudinis. V. Mabillonium lib. 1. de Re Diplom. cap. 11. num. 4. LITERA PISANA, dicitur character vetus, quo scripti sunt Pandectarum libri, apud Pisanos aliquando conseruati: hos, cum Amalphin cepisset Lotharius Imp. a Wernhero inuentos, honorario munere Pisanis dedit: ii postea Florentiam delati in Bibliotheca Magni Ducis asseruantur. Alia docet probatque Brencmannus lib. 1. Hist. Pandect. nempe illos libros non fuisse a Pisanis asportatos an. 1137. quo Amalphin cepit Lotharius, sed ann. 1135. quo Pisani soli eam vrbem inuaserunt Imperatore tum in Germania existente. Fabulosa itaque est huius Imperatoris donatio, cuius Instrumentum nullibi comparet. Neque magis verum est, quod vulgo dicitur, ab eodem Lothario sancitum fuisse, vt ex vno iure ciuili Romano posthac iudicia fierent, ceteris abrogatis, aut a Wernhero, seu Irnerio, vt frequentius appellatur, repertos fuisse libros Pandectarum, vt ait Cangius: eos quidem primus exposuisse dicitur Bononiae, sed primus reperisse nullibi ligitur. LITERAE QVADRIVIALES, f. Mathematica, sic dicta ex quatuor eius partibus, Arithmetica, Geometria, Musica, Astronomia. Hist. Monasterii Villariensis, to. 3. Anecd. Marten. col. 1278. de Valtero Abbate: *Cum esset vir nobilis genere et delicatus in saeculo, optime Literis et maxime Quadriuialibus institutus.* LITERAE SACERDOTALES, hieroglyphicae. Ruffinus lib. 11. Histor. Eccl. c. 26. *Iam vero Canopi quis enumeret superstitiosa flagitia? Vbi praetextu Sacerdotalium Litterarum, (ita enim appellant antiquas Aegyptiorum Litteras) magnae artis erat pene publica schola.* LITERAE SOLVTORIAE, characteres magici, quorum ea vis erat, vt, qui eos ferebant, nullo modo vinciri vel ligari possent. Beda lib. 4. Hist. Angl. c. 22. ✝ LITERA SPARSA, character amplus, spatiosus, interuallis distinctus, in Stat. Massil. ✝ LITERA TONSA, *barbatae* opponitur, i. e. characteri variis acuminibus instructo. Bulla Gregor. a. 1228. t. 2. Nov. Tract. Dipl. p. 86. LITERAE VNCIALES, quae et *Cubitales*, *Grandes*, *Quadratae*, maiusculae. S. Hieronym. Epist. 113. Ita porro appellantur, quod onciae, quae pars est 12a pedis, altitudinem habeant.

LITERALIS. LITERALE AMINICVLVM, charta vel chirographum, quo aliquid quasi adminiculo roboratur et confirmatur. Charta vetus: *Ego Pontius qui hoc litterali aminiculo mea persona firmo et ab aliis pluribus firmari adopto*,

Vt interrupta coemptio
Suo seruata pretio
Perduret haec impensio.

LITERALIS ARS, V. *Literatoria ars.* LITERALIS SIMPLEX, Scripturae genus, V. in *Scriptura.*

LITERALITER. (1) Latine. Concil. Toletan. an. 1339. to. 3. Conc. Hispan. p. 610. (2) Scripto, Gallic. *Par écrit.* Charta an. 1367. apud Luwig. to. 6. pag. 501.

LITERALIVM. Glossarium Graec. Lat. χαρτόκηρον, *Chartarium*, *Literalium.*

LITERARE, mandare literis. Acta S. Marcelli PP in Prologo: *Qualiter ad nos fit transitus, . . . aequum duco posteris Literare.*

LITERARIOS Philosophos vocat Seneca Ep. 72. qui in apicibus litterarum syllabisque aucupandis operam insumebat: *Erige te, Lucili virorum optime, et relinque istum ludum Literariorum Philosophorum, qui rem magnificentissimam syllabas vocant, qui animam minuta docendo dimittunt et conterunt, etc.* Ita enim legi in MS. Cod. non *literarium*, monet Petrus Faber Saniotianus ad l. 1. de Iust. et iure. Quae quidem in Philosophos, quos

quos *Nominales* vocavit aetas posterior, quadantenus quadrant.

LITERATA MONIALIS, choro addicta, *Soeur de Choeur.* V. locum in *Literatus 1.*

LITERATE, Latine. Gesta Alexandri III. PP. apud Baron. an. 1177.

LITERATIM, per litteras, siue epistolam. Fulbertus Carnot. Epist. 108. V. *Epistolatim.*

LITERATOR, qui primis literis pueros imbuit, *primus informator literarum*, Tertulliano lib. de Pallio. Vgutio et ex eo Io. de Ianua: *Literator, vel Literatus non dicitur ille qui habet multos libros, et inspicit et reuoluit: sed ille dicitur Literator vel Literatus, qui ex arte de rudi voce scit formare literas, et coniungere in syllabam, et syllabam in dictiones, et dictiones in Orationes, et orationes scit congrue proferre et accentuare. Vt Hieron. super Matth. Literator, inquit, erat, qui Grammaticus graece dicitur.*

LITERATORIA ARS, Grammatica, apud Ordericum Vitalem lib. 8. pag. 702. Vita B. Mariani Abb. Ratispon. n. 14. *Dum enim B. Marianus .... ad elementa Literatoriae Artis, ac diuinae legis cognitionem - - - destinaretur.* Laxius pro literis omnibus vsurpat Asserus de Aelfridi rebus gestis an. 884. *Acerrimi ingenii virum, et in omnibus disciplinis Literatoriae artis eruditissimum. Literalis ars*, apud Antenorem in Vita S. Siluini Episc. n. 1. *Literales scientiae*, apud Gregorium VII. PP. l. 9. Epist. 2. Ioh. de Ianua: *Literalis scientia, quae de litteris tractat, vel quae efficit literatum. Literales disciplinae*, apud Baldricum Nouiom. lib. 1. c. 29. 87. et Fulbertum in Vita S. Autberti c. 1. Adde Ioan. Sarisberiensem lib. 1. Metalogici cap. 13. *Literalis lectio*, apud Coelium Aurel. lib. 1. cap. 5. † LITERATORIA NOTIO, grammaticae seu literarum scientia, eruditio, t. 10. Coll. Hist. Franc. p. 55.

LITERATORIE. (1) Latine. Capitula Synodalia Laurentii Archiep. Strigon. c. 5. (2) Interdum, per literas, per epistulam. Mat. Westmonast. an. 174. *Hostes perterritos in fugam coegerunt. Quod Imperator seruatui Literatorie significans, victoriam suam Christo gaudenter attribuit.*

LITERATVRA. (1) Grammatica, ars quae literas docet. Seneca in Epist. 88. *Quemadmodum prima illa, vt antiqui vocabant, Literatura, per quam pueris elementa traduntur, non docet liberales artes, sed mox percipiendis locum parat, etc.* Quintilianus lib. 2. c. 1. *Grammatice, quam in Latinum transferentes Literaturam vocauerunt.* Gallis vox *Literature* Grammaticam artem non significat, sed eruditionem; hinc in historia critica Reipublicae Litterariae carpitur Ferrandus, quod to. 2. Obseruationum in Religionem Christianam pag. 256. Latinam vocem *Literaturam* per Gallicam *Literature* reddidisset, non per *Grammaire*: quocirca hic obiter obseruabo *Literaturae* vocabulo haud ita Grammaticam significari, vt numquam eruditionem indicet, vt patet ex hoc Ciceronis loco, vbi de Caesare: *Fuit in illo ingenium, ratio, memoria, Literatura, cogitatio, diligentia.* (2) LITERATVRA SOLIDI, characteres qui in nummo exarantur. Auctor Queroli: *Quid tam simile quam solidus solido est? Etiam hic distantia quaeritur in auro, vultus, aetas, et color, nobilitas, Literatura, patria, grauitas vsque ad scriptulos: quaeritur in auro plus quam in homine.* (3) Epistola. Occurrit in libro Epistolar. S. Bonifacii Archiep. Moguntini. Ep. 79. (4) LITERATVRA, *Apocha*, Papiae. (5) Pro *Litura.* Testamentum Abbonis Patricii pro fundatione Abbatiae Noualiensis: *Et si qua karaxatura aut Literatura in hac pagina testamenti mei repertae fuerint, non eas fieri rogauimus, etc.*

LITERATVS. (1) Charta Rainaudi Archiepiscopi Lugdun. an. 1213. apud Ioann. Mariam de la Mure in Hist. Ecclesiast. Lugdun. pag. 321. *Statuimus vt Ecclesia sit Conuentualis, habens Priorissam cum Conuentu aliarum decem et nouem Monialium, quarum duodecim sint Literatae, et septem Conuersae, etc.* Id est, quae sciant literas, seu legere, Choro addictae.

dictae. LITERATI, pro *Clericis*, vsurpat Gregorius X. PP. in Epist. ad Philippum Regem Francorum an. 1273. apud Petrum Mariam Campum in Histor. Eccles. Placentinae part. 2. pag. 424. (2) Pro *Listatus*. Charta Adelgastri aerae 818. to. 3. Conc. Hispan. pag. 90. *Damus .... quinque pallas et sex sabanas, duas Literatas et quatuor fine serico*. V. *Lista*.

LITERBIA. Conc. Auenion. an. 1337. apud Baluzium in Conciliis Narbon. pag. 353. *Vel portandum Literbiam seu ferret*. Sed D. le Fournier monuit legendum ex autographo Ecclesiae Massil. *Ad portandum Libitinam seu feretrum*.

LITERIA, stramentum V. *Lecteria*.

LITERIO, qui literarum cognitionem affectat. Ammianus l. 17. de Iuliano tum Caesare: *Vt hirsutum Iulianum carpentes, appellantesque loquacem talpam et purpuratam simiam, et Literionem Graecum*.

LITGANTIA, LITGENSA, LITGIVM, V. in *Ligantia*.

† LITHERIA, feretrum, in Testam. Ms. a. 1389. V. *Lectica* 2.

LITHOGONIA, *lapidis generatio*, in Amalthea ex Onomastico, a λίθος, lapis, et γόνος, Generatio.

LITHOSTROTVM. Will. Brito in Vocab. *Lithostrotos dicitur varietas pauimenti vel variatio colorum in pauimento, vel congeries lapidum diuersorum colorum, vel pauimentum, vel quodcunque aliud opus, dummodo sit ex lapidibus diuersorum colorum*. Addit Ioannes de Ianua: *Fit autem paruulis crustis, ac taxillis, i. quadratis lapillis tinctis in varios colores*. Quae mutuatus est ab Isid. lib. 19. c. 14. vbi pro *taxillis* habetur *tessellis*. Varro lib. 3. de Re rust. cap. 1. *Cum enim villam haberes operi tectorio, et intestino, ac pauimentis nobilibus Lithostrotis spectandam est, etc.* Ita quidem Latini, V. Philandrium ad Vitruuium l. 4. c. 6. Postea vox vsurpata pro quouis pauimento. Hist. Translat. S. Seuerini Noric. Episc. num. 21. *Lampas de candelabro in Lithostroto concidens extincta est*. Denique pro via lapidibus strata vsurpatur in Capitul. Caroli M. lib. 5. c. 353. *Si quis viam publicam, aut Lithostrotum, vel viam communem alicui clauserit contra legem, etc.* Baluzius scribit *Litostratum*, sicque apud veteres legi ait. Gloss. *Delapidata*, λιθόςρωτα. LITHOSTRATAE LITERAE, tessellatae. Agnellus apud Murator. to. 2. part. 1. pag. 2.

LITHVS, λίθος, lapis. Vita S. Columbae, to. 2. Iunii pag. 221. *Mirumque in modum contra naturam Lithus in aquis supernatat*.

LITIDIVM, seruitium a *Lito* debitum, V. *Litimonium*.

LITIFATVS. Charta Aldegastri, filii Sylonis Regis Ouetensis an. 781. apud Sandouallium: *Ad ornamentis Ecclesiae damus octo vestimentis, et tres mantos, et sex stolas, quinque manipulos, quatuor corporalia, quinque pallia, et sex sabanas, duas Litifatas, et quatuor fine serico, et tres accelexas, et duas fracatas, et vna capa serica, etc.* Quo loco Sandouallius recte, opinor, legit, *Litisfatas*, seu *Litistatas*. Vbi vero est *accelexias*, reddit *acceleias*. V. *Literatus*.

LITIGABILIS DIES, dies fastus, seu fori legitimi, Gall. *Jour plaidoiable*. Litterae ann. 1467. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. p. 259.

LITIGARE, praeliari, bello contendere, ap. Dudon. l. 3. de morib. Normann. p. 97. V. *Lis*.

† LITIGIVM GENERALE, iudicium domini feudalis, in Ch. Ms. a. 1269.

LITIMIA, Papiae, *Patientia calcata, vel crudelitas infixa*. Editus cum Ms. Bituric. habet *Litoma*.

LITIMONIVM, obsequium et seruitium, cui *Litus* erga dominum obnoxius est Ch. Ludou. Imp. et Caroli C. apud Hariulfum l. 3. c. 27. LIDIMONIVM, ibidem. LITIDIVM, in Bullar. Casin. p. 19. LETIMONIVM, ap. Baluz. t. 6. Miscell. p. 550. V. *Litus*.

LITISPENDENTIA, lis sub iudice, Charta an. 1409.

LITIVM, ex Gr. λίθος, λίθιον, lapis, lapillus. Hincmarus in Capitulis datis an. 12. Episcopatus c. 3. de Altari portatili, seu Tabula itineraria: *Tabu-*

Tabulam quisque Presbyter, cui necessarium fuerit, de marmore, vel nigra petra, aut Litio honestissimo, secundum suam possibilitatem honeste affectatam habeat; et nobis ad consecrandum afferat, etc. Quidam *Litium* hoc loco esse censent, quod vulgo *ardesiam* appellamus. V. infra *Leys*. Sed et eadem notione vsurpatam vocem hanc puto in Charta Eadredi Regis Angl. in Monastico Anglic. tom. 1. pag. 210. *Cum 2 corceolis pretiosissimis et crusto aureo, columnis de Liciis 96, etc* Perperam editum vnica voce *deliciis*. V. Festum in *Delicia*. Lapidem λίτζι, seu λάπις λίτζι non semel habet Nicolaus Myrepsus, vbi sumitur pro lapide pretioso, seu viridi, vt sect. 1. cap. 30. 31.

LITO. (1) Vasis species, inter ministeria sacra recensetur, in Charta Rudesindi Episc Dumiensis aerae 930. apud *de Yepez* to. 5. Chron. Ord. S. Benedicti pag. 424. *Concedimus etiam phialas argenteas Franciscas 2. soparia exaurata, lopas exauratas cum coopertoriis. Litones 2. scalas exauratas 6. Litones 7. moyelos exauratos 3. calice ex auro et gemmato 1. dente elefantino, et soparias bubalinas 2. seruitio mensae argenteo integro, vasa aenea, hydrias 4 et 5. cerbu: concas imaginatos 7. casticales 2. vasa vitrea, concas aciralis 2. arrodomas ficacyralis 9. et orabecela, viçach, sauitas de mensa, etc.* (2) V. *Litus*.

LITONICVS. LITONICA BONA, praedia vbi degunt *litones*, ap. *Leibnit.* t. 2. Script. Brunsu. p. 345. V. *Litus*.

LITOR, V. in *Litus*.

LITORARE, appellere, litus vel portum capere. Ogerii Panis Annal. Genuens. ann. 1219. to. 6. Muratorii col. 416.

LITORES, serui glebae, ascriptitii, V. *Litus*.

† LITORIA, *la nave*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

LITOSTRATVM, LITOSTROTVM, V. in *Lithostrotum*.

LITRA. (1) Mensura liquidorum, ex Gr. λίτρα, *libra*. Constitutio Odonis Legati in Syria contra Simoniacos ann. 1254. *Item cum propinqui defuncti faciunt fieri aliquod monumentum lapideum in coemeterio subtus terram, coguntur soluere vnam Litram olei, quae continet 4. quarteronos, vel aliud pretium, etc.* (2) Limbus, ora. Monachus Sangallensis lib. 2. c. 27. *Cum pelliciis . . . Tyria purpura, vel diacedrina Litra decoratis . . . procedebant.* Vox contracta vt videtur, ex *Litura*. Quippe *Litura*, vti limbus, lineam quandam efficit. Papias: *Litura, dicta quod liniendo teratur.* Nazarius in Paneg. *Venerandarum imaginum acerba deiectio, et diuini vultus Litura deformis.* Ex *Litra* formata vox LISTRA, eadem significatione. Historia Episcopor. Autissiodor. cap 20. *Item cochlearem vnum pensantem lib. 1. et vncias 10. habet in medio rotellam nigellatam, et in gyro Listram.* LICTRA, eadem significatione. Petrus Nannet. Episc. in Statuto ann. 1481. to. 4. Anecd. Marten. col. 1016.

† LITRIALEPRA, *la scaya de lepra, o de rognia.* Glossar. Lat. Ital. MS.

† LITRINVM, ambo, pulpitum, in Ch. Ms.

LITTERA cum deriuatis suis, V. *Litera*.

LITTORARIA, littus, ora maritima. Italis *Riviera*, ex *Riparia*. Adrianus PP. in Ep. 65. Cod. Carolini: *In Littoraria Longobardorum semper nauigauerunt.*

† LITVS SVMERE, appellere, in Inuent. Ms. a. 1482.

LITVA, σάλπιγξ, *tuba*, in Supplemento Antiquarii, Latinis *Lituus*.

LITVARE, lituo canere. Gloss. Lat. Graec. Sangerm.

LITVCHVS, *liturgus, habens curam rei sacrae.* Amalthea.

LITVM, vt supra *Litium*, lapis, lapillus. Opusculum Gualuanei Flammae, tom. 12. Muratorii vol. 1047.

LITVMA, *patientia calcata, etc.* V. *Litimia*.

LITVRA. Valafridus Strabo lib. de Reb. Eccl. c. 8. *Videmus aliquando simplices et idiotas, qui verbis vix ad fidem gestorum possunt perduci, ex pictura Passionis Dominicae, vel aliorum mirabilium ita compungi, vt lacrymis*

crymis sustentur exteriores figuras cordi suo quasi Litura impressas. Vbi quidam legunt *literis*: malim *Liniaturis*, quippe *Liniatura* χείρις exponitur in vett. Glossis. V. *Litra*.

LITVRARE, delere, inducere, expungere. Onomasticum: *Lituro*, περιγράφω. Sidonius l. 9. Ep. 2.

LITVRARII, Scaligero l. 2. Auson. lect. c. 13. sunt codicilli in quibus prima concepta scriptionis nostrae conscribimus, et quae displicent inducimus, vt postea chartae purae commendentur: quod olim fiebat in Palimpsestis tabellis. Idem Auson. in Praefat. in Centonem: *Hoc die vno, et addita lucubratione properatum modo inter Liturarios cum repperissem, etc.* Priscianus lib. 11. LITVRA, ἡ ἀπαλειψουσα καὶ ἡ ἀπαλοιφή.

LITVRGI. (1) Λειτουργοὶ, in leg. vlt. Cod. Th. de Patrocin. vicorum, ita dicti, ministerium aliquod publice praebentes, in Aegypto praesertim, operis publicis, seu *corueis* obnoxii. V. Iacob. Gothofredum. (2) Ministri Ecclesiae, apud Papiam; apud Graecos Patres λειτουργοὶ nude, Diaconi, vt apud Basilium Ep. 289. et apud Dionysium Areopagitam dictum Eccles. Hierarch. c. 2. et 3. part. 2. Sed idem Basilius, Gregorii Nazianz. et Nyss. Chrysost. et alii, omnes Ecclesiae Ministros, praesertim vero Presbyteros et Episcopos, vocant λειτουργοὺς τοῦ Θεοῦ. Adde Gloss. mediae Graecit. in Λειτουργεῖν.

† LITVRIA, pro *Liturgia*, in Pontif. Ms.

LITVS. (1) † Alueus, Gall. *Lit de riviere*. in Ch. Ms. a. 1455. (2) LITVS, LIDVS, LEDVS, ascriptitius, seruus glebae. Glossae interlineares Legis Salicae: *Litus, fiscalinus, vel sanctuarius*, id est, qui in publicis, priuatis, aut Ecclesiarum fiscis seu praediis degit. Charta an. 794. apud Henschenium ad Vitam S. Ludgeri Episc. *Id est, totam terram illam, quam Landulfus Litus meus incolebat et proseruiebat.* Lex Longob. lib. 3. tit. 20. *Aldiones vel aldiae ea lege viuunt in Italia in seruitute dominorum suorum, qua fiscalini vel Liti viuunt in Francia.* V. Papianum lib. Respons. tit 46. Ex hoc Legis Longob. titulo Muratorius infert eamdem fuisse *Litorum* conditionem, quae fuit *Aldiorum*, ac proinde Litos potius dicendos esse *Libertos colonos*, quam *Seruos glebae*. *Liti* quidem, inquit, non erant integra libertate donati, sed a dominis siue patronis suis incolendum aliquod praedium suscipiebant, et stato eius tributo persoluto, immunes a multis aliis seruitutis oneribus viuebant. Verum siue *libertos colonos* cum Muratorio, siue *Seruos glebae* cum Cangio Litos vocaueris, constat eos fuisse potioris conditionis, quam serui infimi ordinis, vt mox docet ipse Cangius, durioris vero quam vulgus colonorum, a quibus manifeste distinguuntur in Charta Ottonis Regis apud Eccardum in Probat. Histor. Marchionum Orientalium col. 137. *Ad nutrimen Dei famulorum, qui ibidem Deo seruire cernuntur, quae subnotantur in proprietatem damus, hoc est in Pago Northuringa in Comitatu Dithmari, in loco ita nominato in Magdeburg Litorum et seruorum XX. colonum vnum, in Rodhardesdorph familias Litorum XVIII. et III. colonos: Harteradestorff familias Litorum, in Suldorff familias colonorum IIII. Litorum, in Intesleue Litorum XXIIII col. XV. in Firosa familias Litorum XI. etc.* Caeterum quibus seruitiis et praestationibus aduersus dominos seu patronos obstringerentur *Liti*, discimus ex Codice MS. Irminonis Abb. Sangerm. fol. 27. Vo. col. 1. vbi: *Radoardus Lidus et vxor eius Lida nomine soluunt denarios VIII. . . . tenent mansum ingenuilem I. habent de terra arabili bunnaria VII. de vinea arpen. I. soluunt in pastione de vino modios III. faciunt in vinea arp. IIII. in vnaquaque ebdomada curuadas II. manop. carop. quantum ei iniungitur.* Ex quibus posteribus verbis cernere est quam dura fuerit Litorum conditio. De mulieribus ea legimus ibid. fol. 72. Vo. col. 3. *Iste sunt Lidie. Teudrada, Hostraudis, Teutberga, Framengadis,*

dis, etc. *Omnes iste aut faciunt camsilos de otio alnis, aut soluunt denarios IIII.* Quae omnia complectitur et illustrat Teschenmacherus Annal. Cliu. part. 1. p. 74. vbi de *Litis* haec habet: *Non tantum certis mensium et hebdomadarum diebus curiae domino vel seniori, ligone, equo, bigis vel quadrigis, aut etiam pedibus operas praestabant, sed etiam certam pecuniolam census nomine inferebant, quin et aliquando decimas omnium fructuum, tam humentium quam aridorum pendebant; vnde apud Saxones* Lassen, *apud Sicambros* Lathen, *apud Frisios* Liten, *eiusdem etymi vocabulis, quod scilicet primo capti, et postea ex commiseratione in agris relicti nec eiecti aut venditi essent, dicti sunt.* Significant autem *Lassen*, *Lathen* vel *Liten*, seruare; vt igitur apud Latinos *serui* a *seruare* dicti, sic apud laudatos populos a verbo, quod idem significat, dicti *Liti*, licet non essent serui omnium infimi, V. *Lassi*. LITVS REGIS Lex Saxon. tit. 17. LIDVS, LIDA, eadem significatione vsurpant Lex Salica tit. 14. §. 15. tit. 28. §. 1. tit. 37. §. 5. tit. 4. §. 4. tit. 52. §. 1. LEVTI, in praecepto Ludouici Pii an. 823. apud Mabillonium Diplom. pag. 515. LVITI, pro *Liti*, in Charta Caroli Martelli apud Wilelmum Hedam in S. Willebrodo, et Miraeum tom. 1. pag. 491. col. 1. LITONES. Albertus Stadensis an. 917. LITONES. Priuilegium Monasterii Reichespérg. an. 1315. apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 1. pag. 275. LIDDONES, in Charta Caroli M. in Monumentis Paderbornensibus pag. 325. LEDVS, LEDA. Testamentum Widradi Abb. Flauiniac.

† LIVDA, piscis genus. Tract. Mſ. de Pisc. c. 51. *Raia leuis, ab Hispanis dicitur Liuda, a cute laeui et pellucida.*

LIVDIS, praestatio vel mulcta, V. *Leudis* 2.

† LIVELARE, ad libellam exigere, Ital. *Livellare*, Gall. *Niveler*. Ch. Mſ. a. 1327. V. *Liuellum*.

† LIVELARIVS, LIVELLARIVS, emphyteuta, Ital. *Livellario*, in Stat. Genuens. Adiectiue pro emphyteuticus occurrit in Stat. Mant. V. *Libellus*.

† LIVELLVM, i. q. *Liuellus* 1. in Ch. Mſ. a. 1327.

LIVELLVS. (1) Libella, Gall. *Niveau*, Ital. *Livello*. Papias MS. Bituric. *Liuellus*, *Lineolus de plumbo*. Editus habet, *Lunellus*, *Linolus de plumbo*. (2) † Idem quod *Libellus*, charta qua praedium in emphyteusim conceditur, Ital. *Livello*. Stat. Vercell. l. 6 Pro canone emphyteutico, in Stat. Cadubr.

LIVENTIA, liuor, apud Matth. Paris an. 1058.

LIVERARE, LIVERATIO, V. *Liberare*.

LIVERCINVS, auis species. Frideric. II. Imp. lib. 1. de Venat. cap 12. *Liuercini vero comedunt saepius scarabeos, bruchos, et huiusmodi.* Adde c. 2. 13. 14. 18.

LIVEREVM, vectis, Gall. *Levier*, Ital. *Liviere*. Translatio S. Prosperi, tom. 5. Iulii p. 59.

LIVIA, columba agrestis, a liuido colore, apud Martinium in Lexico.

LIVIDARE. (1) Damnare, quasi *liuore*, vel inuidia. Baldricus Dolensis in Prologo MS. ad Vitam B. Hugonis Archiep. Rotomag. *Librum autem illum vel laudare, vel Liuidare supersedeo, corrigere vero non praesumo.* (2) † Dedecus imprimere, Gall. *Fletrir*, t. 10. Coll. Hist. Franc. p. 252.

LIVIDITAS, liuor, inuidia. *Liuiditas inuidiae*, in Actis SS. Aprilis pag. 148. vbi de B. Ida.

LIVIDO, liuor, color liuidus. Canones Hibern. to. 4. Anecd. Marten. col. 13. *Liuedo* dixit Apuleius hac notione.

† LIVIDVM, color liuidus, subniger. Testam. a. 1392.

LIVIDVS PANNVS, subniger, in Testamento an. 1367. apud Marten. to. 2. Anecd. col. 1522. *Liuida tela*, ibidem col. 1523.

† LIVISSVS, liuidus, color equi. Tabul. colleg. S. Mart. Tolos.

LIVITILA, *parua lingua, quae foramen linguae recludit*, Papiae. V. *Sublinguium*.

LIVINI. Leges Calenses apud Marten. to. I. Ampliss. Collect. col. 1353. *Item de ictu leui sine sanguine, et de Liuini, et de verbis contumeliosis procedetur prout de sanguine superius est expressum.* ✝ Leg. *de leui vi.*

LIVOLVS, Gall. *Niveau*, V. *Liuellus.*

LIVOR. (1) Vulnus inflictum, ex quo *liuor* apparet. Auctor Mamotrecti: *Liuor, inuidia, vel nigredo quae remanet ex percussione baculi vel virgae.* Vetus Formula cap. 30. apud Bignon. *Violenter super ipsum euaginato gladio venit, vnde Liuores, vel capulaturae atque colaphi manifesti apparent.* Infra: *Et postquam istos praesentes Liuores praecepit.* (2) Iustitia vel cognitio de *Liuore*. Charta an. 1207. ap. Vghellum to. I. p. 398. *Concedimus videlicet sanguinem, Liuorem, et bandasiam, potestatem, et iudices, etc.*

LIVORAMENTVM, percussio. Chron. Modoet. tom. 12. Muratorii col. 1120. V. *Liuor* 1.

LIVORARE, liuores inferre, vulnerare, contundere. Gesta Regum Franc. c. 17.

LIVOROSVS, liuidus. Vita S. Columbae Abbat. to. 2. Iunii p. 228.

✝ LIVRALE, LIVRALIS, i. q. *Librale*, mensura frumentaria, Gall. *Livroner*. Ch. Ms. a. 1341. V. *Liuratorium* et *Liuroriata.*

✝ LIVRAMENTVM, compensatio, iusta et pensata aestimatio et partitio. Lit. a. 1416 t. 10. Ordin. reg. Fr. p. 401. V. *Alibramentum.*

LIVRARE, Gall. *Livrer*, V. in *Liberare.*

✝ LIVRARIA, V. *Liurora.*

LIVRATORIVM, mensura frumentaria continens vnum *bichetum* quibusdam in locis, in aliis vero dimidium tantummodo bichetum, ex Aduersariis D. *Aubret.* V. *Liuroriata.*

✝ LIVREA, praebitio, Gall. *Livrée*, in Inuent. Chart. reg. a. 1482.

LIVREIA, (1) Idem, Gall *Livrée*, in Ch. Phil. reg. a. 1316. V. *Liberare.* (2) ✝ Districtus, territorium, finis, limes, in Ch. Ms. a. 1283.

✝ LIVRORA, et LIVRARIA, i. q. *Liuroriata*, in Ch. Ms. a. 1317. V. *Liurale.*

LIVRORIATA, LIVRORIVM. Charta Belliiocensis an. 1424. *Debet vnum Liurorium ordei super quadam terra continente tres Liuroriatas terrae. Liurorium* idem est quod *Liuratorium*; *Liuroriata* vero fortean est modus agri, in quo seminari potest vnum *Liurorium* frumenti, nisi sit idem quod *Librata terrae*, de qua dictum in *Libra*, quod posterius mihi videtur minus probabile. V. *Librorium.*

LIVSIVA, lixiuia, Gallis *Lessive*. Capitula S. Bonifacii Archiep. Mogunt. c. 23.

LIX, *caper*, apud Papiam. Quidam pro *ircus* seu *hircus*, *Lix* scriptum suspicantur: malim pro Αἴξ Graeco, pro quo Glossator legerit Λὶξ ob similitudinem scripturae; vnde *Lix* Latinum finxerit.

LIXA, V. *Lixe.*

LIXABVNDVS, *qui latis incedit passibus ad modum lixae.* Io. a Ianua. Gloss. Isid. *Lixabundus ambulat, qui voluptatis caussa ambulat.* Festus habet: *Lixabundus, Iter libere ac prolixe faciens.*

LIXAMEN, LIXAMENTVM, V. *Lixatura.*

LIXARE, lixiuia eluere, mundare, *Lixiniare*, Gallis *Lessiver*. Constantinus Afric. lib. 5. Pantech. cap. 32.

LIXATVRA, LIXAMEN, LIXAMENTVM, *coctio in aqua*, Iohanni de Ianua. Primam vocem vsurpauit Sidonius eadem notione, Apicius ambas posteriores.

LIXE, *aquam, quae per milites ambulant, antiqui lixam dixerunt.* Gloss. Isidor. Iansonius in Collectaneis existimat veram lectionem fuisse: *Lixa, quam* (vel *qui*) *per milites ambulant, antiqui lixam dixerunt.* Aliter emendare tentat Graeuius: *Lixa, Aqua. Lixae, Qui per milites ambulant. Aquam antiqui lixam dixerunt.* Sed contendit post Vossium in *Elixus* et *Lixa*, aquam non dictam fuisse *Lixa*, sed *Lix*; mallem igitur emendare: *Lix, Aqua . . . Aquam antiqui Licem dixerunt.* Quod spectat *Lixas*, dici potuerunt, *per milites ambu-*

ambulare, vt scilicet aquam ferrent, vt mox dicuntur.

LIXIONES, *aquarum portitores*, in iisd. Glossis.

LIXVS, *in aqua coctus*, Iohanni de Ianua. Chart. to. 2. Histor. Dalphin. pag. 311. col. 2. *Seruiatur de vno rotulo bonis et dimidio rotulo mutonis in aqua Lixis.* Latini dixerunt *Elixus*. V. *Lixare*,

LIZA, idem quod *Licia*, in Consuet. Catal.

† LIZANCHIA, i. q. *Ligantia*, in Ch. Ms. a. 1244.

† LIZDA, tributum pro mercibus, in Ch. Occit. a. 1111. V. in *Lezdis*.

† LIZZVS, Meichelbeckio t. 1. Hist. Frising. p. 112. Germanis *Lüsz* et cultius *Lôsz*, fortitio, quidquid ex fortitione obuenit.

LO. (1) Lex, Gall. *Loi*, in Pactu Legis Salicae tit. 48. §. 1. cuius verba *Widresa Thalo*, vt *Widresttha Lo*, restitit legi, redduntur ab Eccardo: quem, si tanti est, consule (2) Ille. In veteribus Litaniis sub Carolo M. a Mabillonio editis to. 2. Analect. p. 681. haec verba non semel occurrunt *Redemptor mundi*, *Tu Lo adiuua. Sancte Petre*, *Tu Lo adiuua*, etc. Vnde etiamnum *Lo*, retinuere Galli in aliquot prouinciis, et *Le*, in aliis.

LOBA, († vox Hispan. tunica talaris, non praecincta.) Concil. Mexic. ann. 1585. to. 4. Concil. Hisp. pag. 389. *Chlamyde videlicet, vel mantello seu pallio, quod vulgariter Loba nuncupatur ô manteo, clauso vel aperto, ad terram protensis.*

LOBIA, LAVBIA, LOBIVM, Porticus operta ad spatiandum idonea, aedibus adiuncta, *Galerie*: ex *Laub* Theuton. Folium, quod eiusmodi deambulatoria in praediis rusticis, foliis obducantur et operiantur. Io. de Ianua, et Breuiloq. *Deambulatorium, quod proprie dicitur Lobium, quod fit iuxta domos ad spatiandum.* Ita *Lobia* vsurpatur in Charta Guntranni Reg. apud Sanjulianum in Cabilone pag. 382. *Solarium vero cum caminata illi de Gergeiaco et de Alciaco faciant: illi autem de Mercureis et de Campis Lobiam aedificent.* Chronic. Abb. S. Trudonis lib. 10. *Domus infirmorum habens fumariam, siue focarium, capellulam, Lobiam, cameram dispensariam, etc.* LAVBIA, in Polyptycho S. Remigii Remensis. LAVPIA, Prouincialibus. Statuta Arelatensium. art. 107. ex MS. D. Brunet. LOBIVM, aliis. Liber Ordinis S. Victoris Paris. MS. cap. 15.

LOBIVM. (1) Suggestum, locus editior. Buschius de Reformatione Monast. apud Leibnitium tom. 2. Scriptor Brunsuic. p. 831. *Ibi intra ostia chori ferrea et cancellata Lobium factum fuerat, et super illud cathedrae tres, pro tribus Doctoribus in altitudine a pauimento chori ad hominis pene altitudinem.* Bis terue recurrit ibi. (2) V. *Lobia*.

† LOCA, mulcta ob desertum vadimonium. Ch. Ms. a. 1232. *Si citatus non comparet ad primam citationem, emendam soluere teneatur, quae loca vocatur.*

LOCA VENERABILIA, ecclesiae, monasteria, xenodochia, seu quae Christianorum venerationi dicata sunt. Willelmus Tyrius lib. 18. cap. 6.

LOCAGIVM. (1) Gall. *Louage*, *Loyer*, vt mox *Locarium*. Charta anni 1271. ex Chartul. S. S. Vandreges. to. 2. p. 1964. (2) † Domus vel habitagium mercede conductum. Lit. remiss. Ms. a. 1377

LOCALE. (1) LOCALE, LOCALIS, LOGALIS, vbi domus aedificari potest, Gallis *Masure*, a voce Latina *Locus*, ni fallor. Charta anni 1058. ex Archiuo S. Victoris Massil. *Donamus Locales aptos ad faciendum molendinum.* Tabularium Conchense in Ruthenis Ch. 24. sub Philippo Rege: *Et Locale ad habitandum inter Ecclesiam et stratam, sicut . . , in praesentia illius terminauimus.* (2) † LOCALIA, vsus et consuetudines loci alicuius. Constit. Ms Petri III. reg. Arag.

LOCALITAS, circumscriptio, qua quis in loco est. Claudianus Mamertus de Statu animae lib. 3. cap. 4. in haec verba: *Deus meus, quare me dereliquisti*, sic argumentatur vt probet

bet animam illocaliter e corpore discedere: *Si enim non discessit, non dereliquit; si dereliquit, vtique discessit. Obiice nunc igitur Localitatem Deo.*

† LOCALITER, facile vel commode, in Gloss. Lat. Gall. Cod. 7692.

LOCAR, *locus apud vrbem Romam.* Gloss. Isid. Graeuius censet legendum ex Festo: *Lucar, Aes quod ex luco captatur, qui est apud vrbem Romam.* Hinc quoque in iisd. Glossis Isid. *Lucar vectigal, erogatio, quae fiebat in lucis.* V. Festum in vocibus *Lucar* et *Lucaria.*

LOCARE. (1) Conducere, Gallis, *Louer.* Lex Salica tit. 30. *de Locationibus: Si quis furtim aliquem locauerit, vt hominem interficiat, et pretium propter hoc dederit, etc.* Sic *Locare se,* mercede conduci, in Statutis Arelat. art. 154. e MS. D. Bruner fol. 50. Byzinio de Origine Belli Husitici, apud Ludewig. tom. 6. p. 146. *Locare se in monasterio S. Ambrosii,* i. e. Hospitari, habitare, *Loger.* (2) † Commodare, vel commendare artifici aliquid resarciendum, t. 7. Ordin. reg. Fr. p. 666. (3) † In cubiculum se recipere, in Act. SS. t. 6. Iul. p. 491.

† LOCARIS, domus, aedes. Ch. a. 1166. t. 2. Hist. Occit. Prob. p. 606.

LOCARIVM, pretium conductionis, locationis. Testamentum Bertichramni Episcopi Cenoman. *Sic quoque vt de tabernis quae infra domum esse noscuntur, Locarius ille qui singulis annis inde speratur, in Sacrosancta Ecclesia . . . inferatur. Naues Locario conducere,* in Annalibus Francor. Bertinianis anni 862. Vox nota Varroni libro 4. de Lingua Latina. Postea pro quauis pensione, vel assignatione. Iidem Annales ann. 864. Adde formulam 143. Lindenbrogii.

† LOCATA, locus vacuus domui aedificandae aptus. Ch. Ms. a. 1319. V. *Locale.*

LOCATENENTES, passim apud Rymerum, V. *Locumtenentes* in *Loci-seruator.*

LOCATIM, suo loco. Vtitur Aluarus in Vita S. Eulogii Presb. et Mart. num. 11.

LOCATIO. (1) Conductio, supra in *Locare.* Papias aliter: *Locationes, Fundamenta, positiones.* (2) Structura, t. 10. Collect. Hist. Franc. p. 31.

LOCATITIVM, V. *Loquaticum.*

† LOCATVR, vox in examinandis rationibus adhibita, adscripta ad marginem, annotatio. Stat. a. 1388. t. 7. Ordin. reg. Fr. p. 261.

LOCATVRA. Vetus Interpres Moschionis: ἡ μήτρα, *locaturae.* Varro lib. 4. de Ling. Latin. *Loci muliebres, vbi nascendi initia consistunt.*

LOCATVS. (1) Procurator, pro alio agens. Charta anni 1218. apud Lobinell. to. 2. Hist. Britann. col. 160. V. *Allocatus.* (2) LOCATVS HOMO, incola, cultor loci. Tabulae pacis anni 1337. apud Ludewig. tom. 5. pag. 591.

LOCELLVM, praedium, territorium. Formula 37. ex Baluzianis: *Propterea donamus et donatum in perpetuum esse volumus ab iam nominato monasterio sancti illius, vel ab Abbate illo ipsum locum, vbi ipse monasterius est constructus, cum omnibus adiacentiis et appendiciis suis, et Locella seu coloniciis in villas illas in pago illo.* Adde Marculfum lib. 1. formula 30.

LOCELLVS, aedicula Deo sacra. Statutum Capituli S. Martini Turon. ann. 966. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 88. *Mansiones insuper quas ipse iuxta praefatum Oratorium B. Georgii construxit, similiter ibidem condonauit, eo scilicet tenore praefatus Viuianus praemissas res iam dicto Locello S. Georgii pro remissione suorum criminum parentumque tradidit.* V. alia significatione in *Loculus.*

† LOCETVS, pessulus cadiuus, Gall. *Loquet.* Comput. Ms. a. 1358.

LOCH CABALLIS, f. stabulum equile, a Saxonico *Loc* vel *Loce,* clausura; vel potius Celtico *Lloce,* Boxhornio in Orig. Gall. *Caula, angiportus, angulus.* Lobinell. to. 2. Hist. Britann. col. 73. ex vet. Charta: *Sine censu et sine renda, et sine opere et sine Loch caballis vlli homini,* hoc est, si recte opinor, sine obligatione equis excipiendis ministrandi pabulum necessarium. V. *Fodrum.*

LOCHEA,

LOCHEA, cochlear, Gall. *cuiller*, Eburonibus *Louffe*. Acta apocrypha SS. Cyrici et Iulittae, to. 3. Iunii p. 30. *Facies quoque Locheas duas et ollam aeneam, et pones ibi trullas duas. Haec erunt nobis vasa tormentorum.*

LOCHERVS, *apum custos*. Ita in Gloss. Saxon. exarato sub Edwardo III. *) A Germ. lochen, cauum facere in quo apes sylvestres habitare possint.

† LOCHIA. (1) P. *Locia*. (2) † Riuulus, aquae portio, in Ch. Ms. a. 1215.

LOCHVS, tomenta, V. *Loca*.

LOCIA, LOCHIA. Charta anni 1235. in Archiuo Regio, Reg. 7. qua *Mathildis Comitissa Boloniae ratas et gratas habuit tres Locias, quas pro eo fecerunt Matthaeus de Tria et Simon de Leuiis, Milites de Comitatu Moritoli et terra Damfrontis; et gratum habuit et accepit, quod pro ea receperunt ratione tertiae Lochiae nomine dotalitii sui Moritolium cum pertinentiis eius sine forteritia, quae remansit in manu Ludouici.* Videtur haec vox accipi pro *portione*, Gall. *Lot*. V. in hac voce, et *Lothica*.

† LOCIMARIA, *dicuntur Gallice Sommiés*. Gloss. Lat. Gall. Ms. a. 1348.

LOCISERVATOR, qui loco alterius est, *Vicarius*, τοποτηρητής. Lex Longobard. lib. 1. tit. 25. §. 78. *Si quis furem vel latronem ad praesentiam Iudicis aut Comitis, qui in loco praeest, vel Lociseruatoris, qui missus est, adduxerit.* Quidam vocem Graecam τοποτηρητὴς seruarunt. Lupus Protospata in Chron. anni 1018. *Ligorius Topoteriti fecit praelium, etc.* Chronicon Anonymi Barensis anni 1041. *Et Arduino Lanbardo intravit in Melfi, erat Topoteriti de ipso Catepano.* LOCISERVATORES, Pontificum Romanorum in Conciliis Legati potissimum dicti. Anastasius in Praefat. ad Concil. VIII. oecumenic. *Lociseruantes Praesules; Lociseruatores Apostolicae Sedis. Locum obtinentes Papae Leonis*, qui mox *Legati sedis Apostolicae*, apud Liberatum Diac. c. 12. LOCISERVATVRA, vicarii dignitas, vel officium. Synodus Lateran. sub Martino I. PP.

LOCOPOSITVS, eadem notione. Theganus cap. 6. *Ducibus, Comitibus, Locopositis, etc.* LOCVMTENENTES GENERALES, appellantur etiam apud Gallos prouinciarum Gubernatores, non omnium, sed earum praesertim, quae in *provinciae* formam redactae sunt a Regibus. LOCVMTENENTES, Gallis *Lieutenans*, Bailliuorum, seu Iudicum Vicarii proprie appellabantur. Statutum Philippi Pulcri anni 1302. pro reformatione Regni. LOCVMTENENTIA, Dignitas vel territorium *Locumtenentis*. Charta Caroli Franc. Regis, anni 1368. apud Baluzium to. 2. Hist. Aruern. p. 428.

† LOCIVERIS, officialis in forestis, .i. videtur qui *Viridarius*. Ch. Phil. Pulcri a. 1300.

† LOCIVM, *la lixia*, in Gloss. Lat. Ital. Ms. Forte pro *Lotium*, *la lisciva*. V. *Lotricium*.

LOCLAMENTVM, Διάφραγμα, in Glossis Lat. Graec. Sangerm. quod interfepit, et separat interfepiendo.

LOCOPOSITVS, V. in *Lociseruator*.

† LOCRECTARE, *vox arcuum*. Glossar. Cod. 7657. LORETTARE legitur in *Baulare* et ORECTARE in eadem voce. V. *Lorethare*.

LOCTO, V. *Lolo*.

† LOCVLAMENTVM SEPVLCRALE, ap. Murat. t. 3. Inscript. p. 1654. V. *Loculus* et *Locus*.

LOCVLATVS, V. mox in *Loculus*.

LOCVLLENTVS, εὔλαλος, *loquax, eloquens, effabilis*, in Glossis Graec. Lat. Vulcanius suspicatur legendum *Loculeius*, vel *Locutuleius*. Gell. lib. 1. cap. 15. *Homines in verba proiectos Locutuleios et blaterones et linguaces.*

LOCVLVS. (1) Feretrum, in quo cadauer mortui deponitur. Isidorus lib. 20. Orig. cap. 9. *Loculus ad aliquid ponendum in terra factus locus, seu ad vestes vel pecuniam custodiendam.* Will. Brito in Vocab. MS. *Loculus, paruus locus, bursa, feretrum.* Plinius lib. 7. c. 11. de Pyrrhi pollice: *Quem cremare cum reliquo corpore non potuisse tradunt, conditumque Loculo in templo.* Idem lib. 7. c. 16. *Et ipsi vidimus in Loculo asservatos.*

vatos. Gregorius Turon. lib. 4. Miracul. c. 33. *Requirentes vero in Loculo, nihil de pignoribus sanctis, quod fama ferebat, reperimus.* LOCVLATVS in *Loculo* seu sepulcro conditus, apud S. Zenonem Veronens. Serm. de Lazaro. LOCELLVS, diminutiuum a *Loculus*, eiusdemque notionis. Paulus Warnefridus de Gestis Longob. L. 2. c. 10. LVCELLVS, pro *Locellus*. Gloss. Gr. Lat. MS. γλωσσοκόμιον, *Lucelli pluraliter tantum declinatur*. Edit. habet γλωσσοκομοι, *Luculli*, γλωσσοκόμιον, *Lucullum*, γλωσσοκόμιον, *Lucellum*. Edit. habet γλωσσοκομεῖον. Atque inde *Luseau*, eodem significatu mutuati Galli. Ita *Lucos*, pro *locos* dixit Aggenus. (2) † Vmbilicus vel scrotum, in Act. SS. t. 3. Aug. p. 288. et in Chron. Th. Otterbourne p. 243. (3) † Parua sedes. Ch. a. 994. t. 10. Coll. Hist. Fr. p. 562.

LOCVMSERVANS, LOCVMTENENS, LOCVMTENENTIA, V. in *Lociservator*.

LOCVPLECITAS, diuitiae, in Charta Henrici VI. Angl. Regis ann. 1457. apud Rymer. to. 11. pag. 385.

LOCVS. (1) LOCVS, LOCI, mulieris vterus, vulua, matrix, *vbi nascendi initia consistunt*, Varroni. Glossar. Lat. Graec. *Loci mulieris*, ὑστέρα. Sic leg. pro ὑπέρα, V. *Locatura*. (2) Sepulcrum, seu locus sepulcri. Occurrit passim in vet. inscriptionibus, praesertim apud Thomam Reinesium. V. Glossar. med. Graecit. in τόπος. (3) Graecis etiam τόπος, *Latrina*, Gall. *Les lieux*, vt interpretatur Salmasius apud Tertullian. de Pallio, vbi: *Immundiorem Loco ceruicem monilibus consolatur.* Fortassis alter interpretabitur *sepulcrum*. (4) LOCVS MONACHORVM, oppidulum pagi Venetensis in Armorica, vulgo dictum *Loh-mine*, pro *Loc-monach*, Locus monachorum. Iohannes *de Loco monachorum Archidiaconus, et Electus Ecclesiae Venetensis*, memoratur in mandato Edwardi III. Regis Angl. anni 1362. apud Rymer. to. 6. pag. 361. LOCVS VENERABILIS, PIVS, V. *Loca*. AD LOCVM. Sic olim notare solebant particulas, quas ex constitutione aliqua aut recitabant, aut exscribebant, adiectis etiam interdum primis constitutionis verbis: cuius moris plures sunt in Theodosiano Codice reliquiae, quibus etiam accidit, vt ea verba, nescio quomodo, in textum ipsum irreperent, et excerpti partem occuparent, vt in L. 3. de Postul. et Nouella Maioriani de Episcopali iudicio. Haec Petrus Pithoeus ad Collationis Legis Mosaicae tit. 15. haec verba: *Extat denique decretum diui Pii ad Pacatum Legatum prouinciae Lugdunensis, cuius rescripti verba, quia multa sunt, de fine eius ad Locum haec pauca subiecit, etc.* LOCVM DARE, loco excedere. Gregor. M. L. 2. Dialog. cap. 23. *Cumque in eadem Ecclesia, Missarum solemnia celebrarentur, atque ex more Diaconus clamaret, Si quis non communicat, det locum, etc.* (5) † Vices seu ordo, quo quisque vice sua aliquid agit. Lit. remiss. Ms. a. 1388. (3) † *De loco gondalae, vini*, pro gondala, vino. V. *Gondala*.

† LOCVSTA, machinae bellicae species, qua aggredientes teguntur. Tract. Ms. de re milit. et mach. bell. c. 48.

† LOCVTA, domus, vbi ciues congregantur de rebus ciuitatis locuturi. Ch. Ms. a. 1328. V. in *Locutorium*.

LOCVTORIVM, Gall. *Parloir*, locus in monasteriis, in quibus monachis et sanctimonialibus inuicem colloqui licebat, cum in aliis silentium indictum esset. Eiusmodi *Locutorii*, quod *Regulare* appellatur, crebra mentio est in libro Ordinis S. Victoris Parisiens. MS. c. 19. LOCVTORIVM, bis in Necrologio MS. Fratrum Minorum Siluanectensium.

LOCVTORIVM SACRISTARVM. Tabul. Vindocin. Thuani Ch. 182. *Venit Locutorium Sacristarum conductu domni Stephani Monachi.* Alia Charta apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 337 *Quas* (areas) *dominus Gualterius detinens Monachus noster dederat nobis . . . in Locutorio Sacristarum.* LOCVTORIVM FORIN-

FORINSECUM, in quo cum saecularibus monachis vel sanctimonialibus loqui licet. Thomas Wallsinghamus p. 257. LOCUTORIA FENESTRA, clathri, in locutoriis Sanctimonialium, Gall. *Grille de parloir.* Buschius de Reform. Monast. apud Leibnitium, to. 2. Scriptor. Brunsuic. pag. 903. LOCUTORIUM seu PARLATORIUM PARISIENSE, in Charta anni 1293. apud Renatum Chopinum lib. 1. de Moribus Parisiorum, tit. 2. §. 18. vulgo *le Parloir aux Bourgeois*, in quo examinabantur et discutiebantur articuli vsaticorum, et consuetudines eiusdem ciuitatis coram Praeposito Mercatorum et Scabinis.

LOD, semuncia, dupondius, V. *Lotum.*

LODIA. (1) Vt *Lobia*, de quo supra, porticus. Acta B. Augustini Nouelli, tom. 4. Maii, pag. 622. (2) Tugurium, ex Germ. *Loodse.* Chron. Abbat. S. Banonis an. 941. apud Duchesnium in Probat. Histor. Guinens. pag. 54. 55. V. *Logium.*

† LODIGIA, *genus nauigii ex arborum assulae cortice compacti, quo Russi vtuntur*, ap. Thuan. l. 115. num. 2.

† LODIS, semuncia, Germ. ein Loth. Ch. Ms. a. 1167.

† LODRAMENTUM, f. pro *Lodiamentum*, porticus, seu *Logiamentum*, t. 3. Cod. Ital. dipl. p. 1804.

LOEDORIA, λοιδορία. Macrob. lib. 7. *Sunt alia duo apud Graecos nomina Loedoria et Scomma; quibus nec vocabula reperio, nisi forte dicas, Loedoriam exprobrationem esse ad directam contumeliam.*

LOEMODES, λοιμώδης, pestilens. Ammian. lib. 19.

LOERIUM, pretium conductionis, Gall. *Loyer.* Constitutiones Iacobi Regis Siciliae c. 20.

† LOETUM, locatio, conductio, in Stat. Astae.

LOGA, aedicula, Gall. *Loge*, V. *Logium* 3.

† LOGADATGIUM, locarium, in Priuil. Caturc. an. 1344.

LOGADERIUS. (1) Conductor vel locator. Leges Palatinae Iacobi II. Regis Maioric. in Actis S. Iunii to. 3. p. XIII. (2) † Operarius, qui operam suam alteri locat. Ch. Ms. a. 1341. (3) † Habitabilis, Gall. *Logeable*, in Ch. Ms. a. 1310.

† LOGAL, locus vacuus, vbi domus aedificari potest. Ch. Ms. a. 1151. V. *Locale.*

LOGALIS, V. supra in *Locale.*

LOGARIASTES, λογαριαστής, computator, praefectus ratiociniorum, in Aula CPtana. Huic incumbebat numerare milites, illisque soluere stipendia, vt docet Codinus cap. 5. Innuit vero Nicetas in Manuali lib. 1. functionem eius dignitatis circa vectigalia et tributa fuisse, vt dicitur in Glossario mediae Graecit. voce λογάριον. V. *Longaristis.*

LOGEA, V. *Logium* 3.

LOGEAMENTUM, hospitium, quo quis oppidanus milites debet excipere, Gall. *Logement.* Charta Massil. an. 1481. V. *Logium* 3.

† LOGELLUM, diminut. a *Logium* 3, aedes, habitatio, porticus, officina. Necrol. 13. M. de Medunta. V. *Logeta.*

LOGER, f. praesidium, a *locando* dictum, vt Gallicum *Loger.* († l. videtur quod lucrum vel fruitio, Hist. *Logra*, V. *Logra.*) Conuentiones Raymundi Comitis Barcinon. cum Ermengaudo Comite Vrgell. anni 1058. Marcae Hispan. col. IIII. *Et si ad supra dicto Comite Ermengando aut ad suos homines dederit Deus de ista hora in antea de Alchagib de Saragona, castros aut terras, habeant in eos et eas iam dicto Comite Raymundo . . . duas partes, et Comite Emengaudo suam tertiam partem. Et ipsos castros mittat Ermengaudus Comes tertiam partem de opera et de Loger et de Guarda, quae in eis erit necesse.*

LOGERIUM, locarium, Gall. *Loyer.* Vsatici Regni Maioricarum MSS. LOGUERIUM, in Statutis Massil. lib. 2. cap. 28. LOGUERIUM, in Charta anni 1242. LOHERIUM, LOHERIA, in Computo anni 1333. to. 2. Hist. Dalphin. p. 278.

† LOGETA, dimin. a *Logium* 3, aedicula, Gall. *Logette.* Ch. Ms. a. 1373.

LOGIA. (1) *Collecta pauperibus sublevandis*, in Amalthea, ex Apostolo 1. Corinth.

Corinth. 16. περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, *De Collectis autem, quae fiunt in sanctos etc.* (2) V. *Logium 3.*

† LOGIAMENTVM. (1) Habitatio, domicilium, Gall. *Logement.* Lit. remiss. Ms. a. 1382. (2) Hospitium, quo milites excipiuntur. Pact. Ms. a. 1461.

LOGIARE. (1) Habitare, diuersari, Gall. *Loger*, in Charta anni 1264. V. *Logium.* (2) † Pro *locare*, t. 8. Ordin. reg. Franc. p. 205.

LOGIARIVS, f. portitor seu exactor portorii. Charta Philippi August. Regis Franc. ann. 1211. to. 1. Ampliss. Marten. col. 1101.

LOGICALIA, quae pertinent ad Logicam, in Statutis Collegii Cluniac. anni 1308. apud Lobinell. to. 3. Hist. Paris. pag. 281. col. 1.

LOGICARE, ratiocinari, argumentari. Petrus Cellensis lib. 9. Epist. 9.

† LOGICIVM, hospitium, domus, Gall. *Logis.* Testam. Ms. a. 1481.

LOGISTAE, curatores et patres Reipubl. Gloss. Graeco. Lat. λογιστής, *Curator. Logista ciuitatis splendidissimae Nicomediens.* in vett. inscript. 398. 2.

LOGISTERIVM, *locus, in quo recensebantur exercitus, et militibus stipendia numerabantur*, in Vocabulario Sussannaei, a Graeco λογιστήριον. Locus vbi sedebant λογισταὶ, seu Calculatores.

LOGIVM. (1) S. Eucherio lib. de variis vocabul. *quod et Rationale, est pannus exiguus ex auro, gemmis, coloribusque variis qui super humerali contra pectus Pontificis annectebatur.* V. Isidorum, Papiam et alios. (2) In Glossis antiquis Ms. est *Manuale*, i. e. analogium. V. *Manuale.* (3) LOGIVM, LOGIA, aedes, habitatio, domicilium, Gallis *Logis*; sed maxime *Andronem*, Xystum, seu porticum ita nuncupabant, quomodo *Loggia* Itali vsurpant. Lambertus Ardensis: *Item a domo in Logium, quod bene et procedente ratione nomen accepit. Ibi enim sedere in deliciis solebant ad colloquendum, a logos, quod est sermo, deriuatum, item, de Logio in oratorium.* Neque insulsum omnino Lamberti etymon: videntur enim id nominis Galli a Graecis mutuati, qui λογεῖον appellabant pulpitum editius, in quo recitabantur Comoediae. Gloss. Graec. Lat. λόγιον, τὸ τοῦ θεάτρου, *pulpitum. Logium* hac notione dixit Vitruuius L. 5. c. 8. qui illius altitudinem non minus debere esse ait pedum decem, non plus duodecim. Vnde verosimile est, hanc vocem primitus Gallos vsurpasse pro superiore domus contignatione, quam postmodum toti attribuere aedificio, aut certe superioribus, vel quibusuis porticibus, seu andronibus, quibus aedificia inuicem iunguntur ac connectuntur. quomodo *Logia* vsurpatur in Histor. Episcop. Autissiod. c. 63. *Fecit insuper appendicia inter aulam et capellam hospitibus et familiae necessaria, Logiasque magnae habilitatis ab aula in Capellam, et e conuerso ducentes.* LOGIA, LOGEA, LOTGIA, aedicula, aedium appendix, Gallis *Loge.* Catholicon Armoricum: *Log*, Gall. *Loge, tugurium magale, cabana.* Gloss. Graec. Lat. ex Cod. MS. Reg. 85. Στοὰ, *Porticus, Logia, sedudo:* Vita Clementis VI. PP. *ordinauit, quod dicti Cardinales possint, a caetero in dicto conclaue existentes habere cortinas, cum quibus claudantur eorum Lotgiae, quando dormiunt seu quiescunt.* Ita etiam appellantur apothecae mercatorum, vbi merces suas venum exponunt, maxime in nundinis, apud Murator. to. 6. col. 624. LOGEA, in Chronico Cambriae, tom. 1. Monastici Anglicani pag. 400. LOGA. Computus anni 1202. apud D. Brüssel. to. 2. de Vsu feud. p. CXC. col. 1. (4) LOGIVM, λόγιον, *Logion*, oraculum. *Logia personare*, apud Martianum Capellam lib. 1. *Incultum Logium*, inculta oratio, apud Cummianum Hibernium de controuersia Paschali. LOGIA PARVA, sermo tenuis, vel minor dicendi facultas. Odo de varia Ernesti Bauariae Ducis fortuna, to. 3. Anecd. Marten. col. 317. LOGOGRAPHI, in Cod. Theod. et Iustin. Tabularii, notarii, librarii, ita nuncupati. De iis vide Iacobum Gothofredum ad L. 1. Cod. Th.

Ne

Ne conlatio per logographos celebretur.

LOGOTHETA, vox Graeca, quae ad Latinos inferioris aeui etiam transiit. Apud Graecos quidem, Byzantios praesertim, varie accipitur: sed veram eius notionem habet Gloss. Graec. Lat. λογοθέτης, *Ratiocinator, discussor, disputator*, λογοθετῶ, *Ratiocinor*, λογισμὸς λογοθεσία, *Ratiocinium*. Est enim *Logotheta*, qui rationes accepti et depensi expendit ac discutit, quomodo dicuntur apud Procopium L. 3. de Bello Gothico c. 1. et 21. Magistratus aulae Constantinopolitanae. A Graecis istud nominis mutuati sunt Latini Principes, in chronico Casinensi L. 4. cap. 68. 117. et 126. vel secundum Editionem Angeli a Nuce c. 66. 116. et 125. Petrus Diaconus Casinensis a Lothario Imperatore *Logotheta Italicus, Exceptor, Cartularius et Capellanus Imperii Romani constitutus* fuisse dicitur, id est, *Logotheta* et *Protonotarius*, quomodo appellabantur apud Siculos Normannos Reges, qui Chartas Regias subscribebant, vt passim ex Tabulis Siculis colligere est. Alia tamen fuit in eo Regno et diuersa prorsus dignitas a *Magni Cancellarii* dignitate. *Logotheta* enim, qui et *Protonotarius, Primi a Secretis* seu Protosecretarii munus obibat, et gradu, Magno Cancellario, maior erat, etsi neuter neutri subesset, vt ait Ammiratus tom. 1. Stemmatum Neapolit. p. 48.

LOGRA. (1) LOGRAE, idem quod mox *Logres*, sed metaphorice, vt *Leurre*, saepius apud Gallos, deceptio, illusio. Consuetud. Lemouic. art. 46. *Emptor et venditor debent venire quilibet cum vno probo homine coram Consulibus et dicere veritatem de pretio bona fide, (sine) dolo et fraude, et sine Logris.* (2) † LOGRA, vel LOGRVM, ab Hisp. *Logro*, fruitio, possessio, lucrum. Ch. Ms. a. 1214.

LOGRES, accipitris illicium plumatile, Gall. *Leurre*, Hisp. *Lura*, Ital. *Logoro*. Leges Palatinae Iacobi II. Regis Maioric. in Actis SS. Iunii to. 3. p. XXIV. V. *Logra* 2.

LOGRVM, V. *Logra* 2.

LOGVERIVM. (1) Gall. *Loyer*, V. *Logerium*. (2) Ordo manipulorum, hac arte coaceruatorum, vt plures in cumulo sint ordines, alii aliis superiores, quos Massilienses *Longes* vocant lingua patria. Hi ordines certo constant, atque definito manipulorum numero, vt decima facilius percipiatur. Charta anni 1218. ex paruo Chartulario S. Victoris Massil. fol. 134. vo. *De vniuersis terris, quas proprio colunt aratro, de tribus saumatis cuiuslibet bladi, siue leguminum vnam eminam, et de duobus Loguerijs vnam garbam Ecclesijs memoratis nomine decimarum conferant.*

LOGYA PARVA, idem quod *Logia parua*, t. 3. Anecd. Mart. p. 317. V. *Logium* 4.

LOH, vt infra *Lok*, tomentum. Constitutiones Coriarorum Sand-Hippolit. apud Duellium lib. 2. Miscell. pag. 443. *Item extra ciuitatem nullus vendat Loh, aut alium apparatum. Item, vbi duo socii sunt simul, tantum alter eorum emat Loh.*

LOHERIA, LOHERIVM, V. *Logerium*.

† LOJA, i. q. *Logium* 3. in Chartul. Buxer.

LOIBVS, V. *Lembus*.

† LOIDERIA, i. q. *Leuda*, tributum pro mercibus; vnde LOIDERIVS, eius exactor. Chartul. S. Sulpit. Bituric.

† LOIGIA, i. q. *Loja*, in Inquisit. Ms. a. 1340.

† LOIRA, glis, Gall. *Loire*. Ch. a. 1339. t. 8. Ordin. reg. Franc. p. 96.

LOISELLVS FILI, in Computo anni 1202. apud D. Brussel, to. 2. de Vsu feudor. pag. CCXVIII. Glomus, Picardis *Loinseau de fil*, Gall. *Peloton*, alias *Luissel*.

LOISMVS. Obseruantiae Regni Aragon. L. 6. tit. de Generalib. priuileg. § 23. Quam (haereditatem) *alienare potest, cum praedicto tributo, tributarius, et onere sine consensu domini, nisi dominus habeat faticam, vel Loismum, nec tenetur talis tributarius vel emphytheota firmare res in posse talis domini, etc.*

LOK.

LOK, Floccus, Gall. *Floccon*, Germ. Flocken, Angl. *a Lock of wool*, Floccus lanae, a Saxonico *Loca*, *Locca*, flocci, tomenta: omnia a Latino *Floccus*, vt vult Skinner. Hinc *Lockus* apud Kennettum in Antiquitat. Ambrosden. ad ann. 1425. pag. 572. *De 11 sol. receptis de lana fracta, videlicet Lokys collecta in tonsura ouium, etc.* V. *Clak.*

LOKKA, lacus, a Graeco λάκκος, fouea, lacuna, fossa, vt Skinner. habet in voce *Logh:* quae frequens est, inquit, in terminis locorum Scoticis et Hibernicis ab Anglo-Saxonico *Lah.* Litterae anni 1509. apud Rymer. to. 13. pag. 243.

LOLIETVM, locus obsitus lolio: Willelmus Brito lib. 5. Philippidos.

LOLLARDI, LVLLARDI, ita nuncupati haeretici quidam, qui sub initium saeculi XIIII. in Germania et Belgio orti sunt. Iohannes Hocsemius anni 1309. *Eodem anno quidam hypocritae gyrouagi, qui Lollardi siue Deum laudantes vocabantur, per Hannoniam et Brabantiam quasdam mulieres nobiles deceperunt, etc.* Trithemius in Chron. anni 1315. ait ita appellatos a Gualtero *Lolhard*, Germano quodam. *Liliardi* dicuntur in Genealogia Comitum Flandriae ad ann. 1302. tom. 3. Anecd. Marten. col. 40*. V. Hansizium to. 1. Germ. sacrae pag 455. Wicleffi etiam sectatoribus id nominis inditum in Anglia. Thomas Walsinghamus anni 1377. LOLLARDIA, haeresis Wicleffiana, quae Angliam diu infecit. Prouinciale Cantuariensis Eccles. lib. 5. tit. 5.

LOMBARDI, V. *Langobardi.*

LOMBARDO, cammarus, V. *Lichinda.*

LOMBARE, V. *Lumbare.*

† LOMELLVS, i. q. *Loisellus.* Lit. remiss. Ms. a. 1353.

LOMENTARE, σμήχειν; in Glossis Lat. Graec. Sangerm. abstergere *Lomento*, vel smegmate. LOMENTARIVS, σμηγματοπώλης, in iisdem Glossis, qui lomentum conficit, aut vendit. V. *Smegma.*

LOMENTVM, V. *Lumentum.*

LONDA. Scacarium, anni 1212. apud Falesiam to. 2. de Feudorum vsu pag. 840. col. 2. *Indicatum est, quod decima terrae, quae est, infra metas Londae . . . donetur Ecclesiae cuius Londa illa dignoscitur pertinere.* D. Brussel loco citato Gallice vertit *Londe*, sed quid sit, non explicat. Videtur legendum *Landa*, Gall. *Lande*, terra sterilis et vepribus obsita, de qua dictum suo loco. † Forte *Londa* est nomen proprium loci, nam Rotomagi etiamnum extat domus DD. *de Bigars*, cuius cognomen est *de la Londe.*

† LONDRA, f. nauiculae species, linter, ap. Murat. t. 1. Antiq. Ital. p. 195.

LONGA. (1) Corrigia, qua ligantur et retinentur falcones, ad sedem suam quamcumque, quae sua longitudine comparata ad *partes*, meretur dici *Longa*, Falconariis *Longe*. Occurrit in Legibus Palatinis Iacobi II. Regis Maioric. to. 3. SS. Iunii pag. XXIV. V. Fridericum II. lib. 2. de arte venandi, in Prologo, et cap. 27. 39. (2) † Lumbus, Gall. *Longe*. Ch. a 1221. t. 1. Hist. Cassin. p. 317. V. *Lonza* 1.

LONGAEVARE, ad longum tempus producere. *Theodeberti Regis nostri felicitatem pro sua pietate Longaeuet*, in Vita S. Medardi Episcopi to. 2. Iunii pag. 81.

LONGAEVITAS, longum aeuum, apud Macrobium lib. 7. Saturn. c. 5. et 10.

LONGALE, longum lignum, quod est inter rotas priores, et posteriores. Ita interpres Ioannis de Garlandia in Synonymis;

Temo, Longale, trahale, furcale, forale.

LONGANEA, LONGANIA. Angilbertus Abbas Centulensis I. De diuersitate officiorum: *Quod si ratio aëris hoc non permiserit, de S. Maria per Longaniam terratenus vsque ad ascensorium, ipsius longaniae quae sursum ascenditur, veniant.* Vetus Charta anni 941. apud Francisc. Mariam in Mathildi lib. 3. pag. 43. *In solario ipsius curtis, vbi dominus Vgo et Lotharius filio eius gloriosissimis Regibus praeerant, in Capitela. vbi est Longanea solarii, prope Ecclesiam S. Bene-*

Benedicti, etc. Videtur idem esse quod *μάκρων*, porticus oblongior, *Galerie*. V. *Macrona*.

LONGANIMIS, *μακρόθυμος*. LONGANIMITAS, *μακροθυμία*, in Gloss. Gr. Lat. Gloss. Lat. MS. Regium: *Durabilis, Longanimis*. Glossae antiquae MSS. *Longanimis*, *placidus*. Vgutio: *Longanimus*, *quasi nullis passionibus perturbatus*, *sed ad vniuersa sustinenda est patiens*, *cui contrarium est pusillanimus*. Italis *Longanimo*. Occurrit in Notis Tyronis pag. 198. in libris sacris, et alibi passim.

LONGAO, LONGANO, longum intestinum. Vetus Moschionis Interpres; *φύση*, *Longao*. Gloss. Lat. Graec. *Longao*, *κωλεντέρον*. Papias MS. *Colum*, *vel Longio quoddam intestinorum*. Editum habet *Longior*. Apitius lib. 4. de Re culin. c. 2. *Longanones porcinos ex iure Tarentino farsos*. V. Gariopontum L. 3. Passionarii cap. 19. 21. Varroni *Longa* dicitur.

† LONGARA, pro *Longanea*, vt videtur, porticus oblongior. Ch. a. 1182. ap. Vghell. t. 1. p. 1238.

LONGARE, longum facere, vnde *prolongare*, *μακρύνειν*, in Onomastico. Ioh. de Ianua: *Longare*, *Longum facere*, *differre*. Fortunatus:

Tempore Longatur, sed variatur amor.

LONGARIA, id est, *longa scriptura*. Papias.

LONGARII, ligna transuersaria, quae equos in stabulis discernunt, ne inter se pugnare possint, apud Petrum de Crescentiis l. 9. c. 2. extremo.

LONGARISTIS PLOAS, apud Luitprandum lib. 6. c. 5. vbi legendum *Logariastes Ploas*, officium aulae CPolitanae, ex Graec. *λογαριαστὴς τῆς πλόας*, qui classis rationes expendebat: *λογαριαστὴν* enim *λογιστὴν* Graeci recentiores interpretantur. At istius magistratus nulla, aut fallor, occurrit apud Scriptores Byzantinos mentio, tametsi alios *λογαριαστὰς* passim recenseant. V. *Logariastes*.

LONGARIVS. (1) Longissimus, diuturnissimus. Charta an. 1273. apud Stephanotium to. 1. Antiquit. Occitan. MSS. pag. 405. *Per decursum cuiuscumque temporis, longi, longioris, longissimi vel Longarii*. (2) V. *Longarii*.

LONGELLVS. Will. Thorn. an. 1311. *Quod singulis annis in perpetuum augeantur 20. stragulae, quinque coopertoria, Longelli vltra antiquam liberationem. Ita videlicet quod sint 40 stragulae pro 20 fratribus et 15 coopertoria, 15 Longelli ad distribuendum fratribus secundum quod fieri consueuit*. Forte legendum *Loudelli*, ex Gallico *Loudiers*, species straguli. V. *Lutherium*.

LONGELVS, diutinus. Accordum inter Dominum Turnon. et Priorem de Vyon an. 1336. *Per aliquem vsum vel actum contrarium, quantumcumque longum, vel consuetudinem Longelam exercitatum vel vsitatum praescribi non possit*. Puto legendum *Longaeuam*.

LONGERIA, mappa multo longior quam latior, quales sunt altarium. Inuentarium an. 1341. ex Archiuo S. Victoris Massil. *Quatuor mappas et 4 Longerias*. Testamentum an. 1392. in Maceriis Insulae Barbarae to. 2. pag. 672. *Lectos garnitos bonos et sufficientes . . . cum linteaminibus et 12. mantilia cum totidem Longeriis semel dat et legat*. † LVNGERIA, in Inuent. MS. a. 1363.

LONGETVS, placentae genus. Iohan. Demussis Chron. Placent. apud Murator. to. 16. col. 582. *Secunda die in nuptiis dant primo Longetas de pasta cum caseo et croco et Zibibo et speciebus*.

LONGI, *cantiones*, apud Papiam, pro *Logi*, fabulae, Gall. *Chansons*.

LONGIA. (1) Fenile, f. sic dictum, quod longiora fere sint fenilia, nisi tamen quis malit *Longia* esse pro *Logia*: de qua in *Logium*. Assignatio hospitiorum an. 1321. apud Fantonum Hist. Auenion. pag. 178. *Item vna Longia siue fenaria Nicolai de Sabaudia sita prope portale de infirmeriis*. (2) Lumbus, Gall. *Longe*, V. *Lonza*. (3) † Lorum, Gall. *Longe*. Comput. MS. a. 1239.

LONGICOLLVM, seu LONGICOLVM, vox ibrida, quae idem sonat ac *Macrocollum*, seu *Macrocolum*, maior charta, papyrus regia. Lexicon Graec. Lat. Τὰ μακρόκολλα, *sunt maiores et longiores Chartae, quas Catullus regias vocat.* Simili modo dicta πρωτόκολλα. Goclenius in Lexico Philosoph.

LONGILATERVS, longis lateribus. Miracula S. Seruatii Episc. to. 3. Maii p. 225.

LONGILOQVIVM, sermo prolixior, apud vet. Interpretem Irenaei lib. 3. cap. 12.

† LONGINGITAS, pro Loginquitas, in Ch. a. 1273. inter Probat. iur. domus Bauar. p. 11.

LONGINQVARE, longius abire, vel amandare, Gall. *Eloigner.* Claudianus Mamertus l. 1. de Statu animae c. 1. Vtitur etiam Tertull. de Pudicitia c. 5.

LONGINTANVS, diuturnus, in Actis SS. Iunii to. 2. pag. 573. de S. Leone PP. III.

LONGIO, V. supra *Longao.*

LONGISECVS, ἄπωθεν, in Glossis Lat. Graec. Sangerm. E Longinquo, eminus, procul.

LONGISTRORSVS, longe, procul. Acta S. Huberti Monachi, to. 7. Maii p. 275. Apud Festum: *Longitrorsus fit dicitur, sicut dextrorsus, sinistrorsus.*

LONGITIA, vox agrimensorum pro longitudine, vt *latitia, planitia,* iisdem. Occurrit apud Innocentium de Casis litterar. non semel, et Auctorem de Limitibus pag. 271.

LONGITORIA. Vita S. Frontonis edita a Bosqueto pag. 10. *Orabat pro eis indesinenter, ne multa fieret probatio temporis in Longitoria, et ne turbatio auerteret quosdam eorum retrorsum.* Hoc est, vt opinor, deinceps, in *longum* seu futurum tempus.

LONGITVDO, species oblationis, ac forte cerei certa ratione in longum elaborati. Statuta S. Germani a Pratis in Probat. Hist. eiusdem Monasterii pag. 144. col. 2. *Item omnes oblationes factae in candelis, in candelis tortossis, cereis, Longitudinibus, cereis . . . sunt capicerii dicti Monasterii ad faciendum suam vtilitatem.* Forte legendum *Longitudinibus cerei*, sublata virgula.

LONGITVRNVS, Iohanni de Ianua, *diuturnus; Longiturnitas, Diuturnitas. Baruch. 4. cap. In Longiturnis diebus; et in 111. cap. Vt scias vbi sit Longiturnitas vitae; vel secundum aliam Literam: Vbi sit Longiturna vita.* Occurrit vox *Longiturnus* apud Ebbonem in Vita S. Ottonis, to. 1. Iulii p. 438.

LONGIVIVAX, longaeuus, qui diu vixit, apud veterem Interpretem Iuuenalis Sat. 14. Hinc emendanda Laurentii Amalthea, vbi *Longiuax, ceruina senectus.*

LONGOBARDI, V. *Langobardi.*

LONGVA, lumbus, Gall. *Longe.* Charta Petri Abb. de Talemundo ann. 1366. *Item quod dictus aquarius de dicto castrato faciet octo fercula dumtaxat et de Longa bonis tria fercula tantum.* V. *Lonza.*

† LONGVANIMITAS, longinquitas, diuturnitas. Acta Ms. dissoluti matrim. Lud. XII.

† LONGVELVS, longulus. Inuent. S. Capell. Paris.

LONGVS, procerus statura, quomodo Ludouicus X. cognominatus est *Longus*, ob staturae proceritatem, interdum *Magnus.* Gloss. Gr. Lat. μῆκος τοῦ ἀνθρώπου, *statura, longitudo Longitudo corporis*, apud Capitolinum in Maximinis duobus. Sidonius in Panegyr. Anthemii.

† LONIGA, *scobs. Planon, Prou.* in Gloss. Prou. Lat. Cod. 7657.

LONZA. (1) Vox Italica, Lumbus, Gall. *Longe.* Bulla Alexandri III. PP. an. 1179. apud Vghellum to. 1. Ital. Sacr. p. 572. LONGIA, dicitur in Miraculis B. Simonis Tudertini num. 37. V. *Longua.* (2) Hyaena. Acta SS. Iunii pag. 436. de S. Raynerio: *In ipso deserto reperit duas hyaenas, quas vulgus vocat Lonzas, leone velociores et audaciores.* (3) † Lorum, Gall. *Longe*, in Comput. Ms. a. 1364. V. *Longia.*

LONZANVS, idem. Iac. de Vitriaco l. 3. Hist. Orient. apud Marten. to. 2. Anecd. col. 279. . . .

† LOOD, semiuncia, Germ. Loth, in Suppl. ad Miraeum p. 206. V. *Ladis* et *Loco*.

LOPA. Charta Rudesindi Episcopi Dumiensis aerae 930. apud Anton. de Yepez, in Chronico Ord. S. Benedicti tom. 5. *Concedimus etiam phialas argenteas Franciscas 2. soparia exaurata, Lopas exauratas cum coopertoriis 2. lecones 2. scalas exauratas 6. etc.*

LOPADIVM, f. frustum, segmentum, Gall. *Lopin*, a *Lobinus*, diminut. vocis *Lobus*, vt Nicottus affirmat. Acta apocrypha S. Eleutherii Episc. et Mart. to. 2. April. pag. 530. *Ne iram Deorum incurras, et quasi vnum Lopadium in ista sartagine exfrigaris.* Aristophani λοπάδιον est parua patella: quod loco relato non videtur conuenire.

† LOPES CONMI, trutinae species, in Ch. Aureliac. a. 1358.

† LOPPA, LOVPA, gemma imperfecta, a Gall. *Louppe*. *Sex Loppae saphirorum*, in Inuent. Mss. a. 1363. *Sex Loupae saphireae*, in alio a. 1376.

LOPPARE, tondere, resecare, amputare, vox Anglica, *to Lop*. Modus tenendi hundredum p. 124.

LOQVACITARE, garrire, στωμυλολογεῖν, in Onomastico.

LOQVACITAS. (1) Vsus vocis, facultas loquendi. Lib. 2. Miraculor. S. Richarii c. 14. (2) Eloquentia, facundia. Abbo in Praefatiuncula sermonibus selectis praefixa, to. 9. Spicil. Acher. p. 79.

LOQVATICVM, ἐνδέχιμον, in Gloss. Graec. Lat. MS. Edit. *Locatitium* praefert.

LOQVELA, IC. Anglis et Cowello, idem est, quod placitum, causa, aut causae prosecutio iudicialis, actio iuris. Charta Regis Ricardi I. apud Radulfum de Diceto an. 1196. *De loquela versus Dominum Regem Francorum, scilicet de quietatione Clericorum et Laicorum, sermonem habeatis cum eo.* Ita *Loqui*, pro litem mouere, in Legibus Henrici I. cap. 65. 42. 74. LOQVELA PRIVATVS, qui in extremis est, nec loqui potest, *qui a perdu la parole*, in Histor. Cortusior. lib. 8. c. 1. Gloss. Lat. Gr. *Loquela*, λαλιά.

LOQVERICIVM. Antiquae definitiones Ordinis Cistercensis distinct. 15. c. 2. *Nulla quoque Monialis loquatur cum aliquo nisi per fenestram bene et spisse ferratam, vel Loquericium modo simili praeparatum, etc.* vbi legendum forte *Loquerium*, ex Lat. loqui: sic enim etiamnum *Parloirs* dicuntur eiusmodi claustrae fenestrae. Perperam omnino *Laquirium* habetur in Statutis eiusdem Ordinis ann. 1242. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1378. V. *Locutorium*.

LOQVERIVM, Gall. *Loyer*, V. *Logerium*.

LOQVVTORIVM, V. supra *Locutorium*.

LORA, potionis mellitae genus, Coelio Aureliano lib. 3. V. Iacobum Cardinal. Papiensem Ep. 554. et Cuiac. lib. 11. Obseru. c. 30.

LORAMENTVM, *ligamentum*, in Gloss. Arabico-Lat. Auctor Mamotrecti ad c. 22. Ecclesiast. *Loramentum, i. concatenatio lignorum quae solet fieri in fundamentis aedificiorum.* Io. de Ianua: *Loramenta dicuntur, plura lora, vel laquearia, vel in parietibus tabulae, vel aliqua ligna quae nectuntur.*

LORANDRVM, arbor similis foliis Lauri, vt dictum in *Arodandrum*.

LORANVM, LORENVM, seu LORENVS, lorum, habena, *Lorain*, scriptoribus Gallicis. Diarium Thesauri Regii an. 1299. 5. Febr. *Pro frenis, Lorenis, palefridis, et aliis necessariis ad equitandum, etc.* Arestum Parlamenti Paris. an. 1321. *Item Lorenos garnitos de serico, seminatos de boutonis et camahelis pretii 20. sol.* Rotulus compoti an. 1255. apud D. Brussel to. 1. de Feudorum vsu p. 470. *Pro loranis, coffris, Lemouicensi tela, XXVII. equis palefridis, carro, etc.* Sic lego, non vt Cl. Editor *Loranis coffris*, sublata virgula; quae lectio, si bene afferta, de *coffris* seu arcis certa ratione loris constrictis, videtur intelligenda. LORRA-BVRSA, in Comp**oto** an. 1333. to. 2. Hist. Dalph. p. 219. *Item pro vna bursa Lorea*

pro portanda targia Domini II. f. VI. d. Vienn. Habetur *Loreus funis* apud Catonem c. 12.

LORARIVS, *tortor*, Vgutioni. Addit Ioh. de Ianua, *qui seruis vendendis praeest.* Gellius lib. 10. cap. 3. *Hi sequebantur magistratus, tanquam in scenicis fabulis Lorarii, et quos erant iussi vinciebant, aut verberabant.* Lictores et tortores a *Loris*, quibus reos constringebant, dicti *Lorarii.*

LORCVM, pro *Lorum*, V. in *Cucurba.*

LORDICARE, dorso incuruato incedere; ex Gr. λορδὸς, incuruatus, ligno innixus, corpore pendens. Regula Magistri c. 1.

LORENVM, LORENVS, V. in *Loranum.*

LORETHARE dicitur de arietino clamore, apud Vgutionem. V. *Baulare.*

LORICA. (1) Militum, quos Galli *Chevaliers* dicunt, armatura maculis ferreis contexta. Gloss. Lat. Gall. *Lorica, Haubert*; *Loricatus, Vestu de Haubert.* Auitus lib. 5. Poem.

Hi Loricarum vasto sub tegmine gaudent,
Intexit creber sibimet quas circulus haerens.

Maxime vero vsurpatur pro ipso Milite loricato. Helmodus lib. 2. c. 13. *Cum mille, et aiunt, Loricis venit Aldenburg, etc.* Lex Angliorum et Werinor. tit. 6. §. 5. *Ad quem haereditas terrae peruenerit, ad illum vestis bellica, id est, Lorica, et vltio proximi, et solutio leudis debet pertinere.* LORICAE MVRORVM, *Pauimentorum*, voces Vitruuio et aliis notae. Vetus Inscriptio: *Podium cum Lorica aditus vinos fecit.* LORICA GALIVERTI MEDIOI, prouerbium apud Ratherium Veronensem in Qualitatis coniectura pag. 207. cuius notionem nondum sum assecutus. LORICVS, pro *Lorica*, apud Labbeum to. 2. Miscellan. pag. 554. *Fuit etiam vnus Loricus in pretio valde bonus, et vnus caballus.* Nisi legendum sit *boricus*, vel *buricus.* V. ibi. † LORICVLA, in Ch. Ms. (2) † Pars molendini. Repertor. fcad. in Senescall. Carcass. *Pro faciendo et ponendo in dicto molendino - - vnam loricam.*

LORICALE, quod vulgo Galli *Haubergeon* vocabant. Libertates villae de Moneto an. 1269. apud Thomasserium in Consuetud. localib. Biturigens. c. 65. V. *Habsberga*, et *Lorica.*

LORICARE, lorica munire, Θωρακίζειν, in Glossar. Graec. Lat. Architectis est tectorio, crusta, corio inducere. V. Scriptorem veterem de re Architectonica cap. 19. leg. 79. D. de Verb. signific. Philandrum ad Vitruuium lib. 7. c. 1. et alios.

LORICARIVS, loricarum confector, Θωρακοποιός, in eodem Glossario.

LORICIFER, Θωρακοφόρος, ibid.

LORICATVS. (1) Vel LVRICATVS. Donatio facta Ecclesiae Cornutianae edita a Suaresio: *Item alium holosericum Luricatum.* Infra: *Vela Loricata meliuoporphyra vncinata duo.* (2) LORICATI, dicti Monachi sanctioris vitae, qui pro mortificatione, vt vocant, loricam ferream iugiter ad cutem induebant, nec pro quauis necessitate deponebant.

LORICVLA, περίβολος, munimentum, quod vrbium obsessores vltra iactum teli aedificant, etc. S. Hieronymus in c. 26. Esaiae. V. in *Lorica* 2.

LORICIFER, V. *Loricarius.*

LORICVS, V. in *Lorica.*

† LORILARDVM, hastile, spiculum. Lit. remiss. Ms. a. 1415.

† LORIPIPIVM, *paulaine*, in Gloss. Lat. Gall. Cod. 7684. V. *Liripipium.*

LORIVM, mendose pro *Corium*, in Libertatibus Moirenci ann. 1164. et 1209. edit. Paris. p. 18.

LORMARIVS, Gall. *Lormier*, faber minutiorum operum ferrariorum vel aeneorum, quae inseruiunt frenis, ephippiis et aliis huiusmodi. *Lormariorum magistrorum* titulo in suis litteris donantur ephippiorum, calcarium et clauorum artifices, inter quos, cum nonnulla sit necessitudo, non semel excitatae lites, quae variis supremi Senatus decretis fuerunt composita. Arresta duo primum an. 1304. alterum an. 1321. profert Lobinellus in suo Glossario to. 3.

ab. 3. Hist. Paris. vbi passim occurrit vox *Lormarii* exposita notione. Vnde vero *Lormarii* dicti eiusmodi operum artifices, vide in *Merus*.

LORPES, pro *Loripes*, qui tortum habet pedem instar lori, V. *Eripes*.

LORRA. Charta Guidonis Episcopi Lingon. an. 1267. apud Rouerium: *Quod in tota riparia piscationem habeant cum rete, Lorra, et artificiis, seu ingeniis piscatoriis quibuscunque*. Ita in alia anni 1235. In Charta vero vernacula Theobaldi Regis Nauarrae, qua firmatur praedicta Charta: *Retiennent encore la pescheri de la riviere a Loerre, et a tous engins, tant comme l'Abbe sera en la ville*. Vbi Rouerius *Loerre*, idem esse censet, quod in aucupio *Laurre*: hacque voce intelligi piscationem, quae fit per inescationem piscium per offas soporiferas et medicatas, quam etiamnum hodie Armoricis *Livrée* dici auctor est. V. *Loyrum*.

† LORRIA, i. q. *Lorra*, in Ch. MS. a. 1208.

LORVM. (1) Vestis Imperatoriae et Consularis species. Anastasius ex Cod. MS Mazarino p. 12. et 255. vbi de Donatione Constantini M. *Deinde diadema, videlicet coronam capitis nominis nostri, simulque Phrygium, nec non et superhumerale, videlicet Lorum, quod Imperiale circumdare assolet collum*. Quid sit *Lorum*, seu λῶρον, quiuis deprehendet ex Diptychis Consularibus Compendiensi, Bituricensi, et Leodiensi, apud Sirmond. et Wilthemium, et ex numismatibus posteriorum Imperatorum, maxime Mauricii, in quibus effinguntur Imperatores et Consules cum toga Imperatoria vel Consulari, et fascia desuper, cuius pars a dextro humero, circa pectus ad pedes vsque descendit, eumdemque circumuoluens, sinistrum humerum amplectitur, a circa dorsum delabens, rursum a dextro latere pectus circumfundit, et infimam sinistri brachii partem, qua manus coniungitur, inuoluit, reliqua fasciae parte retro pendula. (2) Forte percussio absque sanguinis effusione, vt fit cum quis loris caeditur. Gesta Abbatum Lobiens. tom. 6. Spicil. Acher. p. 603. *In Loris, in sanguinis fusura, in manumissuris, in licentia maritandi, in mortua manu, nihil debet habere Aduocatus, nisi etc.*

† LOSA, tegulae species, later quadratus. Stat. Montis-reg.

† LOSENGINA, LOZENGIA, tessella scutaria, Gall. *Losenge*. Inuent. S. Capell. Paris. a. 1363. Hinc LOZANGIATVS, in eod. Inuent.

LOSINGA. Ioannes Brompton. pag. 991. *Herbertus Losynga, id est, adulator, Episcopatum de Tedfordia emit a Rege*. De hoc Herberto versus aliquot exstant apud Godwin. in Episcopis Norwicensibus:

Surgit in Ecclesia monstrum genitore Losinga.

Est autem *Losinga*, vox Gallica *Losenge*, adulatio, seu falsa laus: quippe Galli *los*, dicebant pro laude. Hinc *los et ventes*, laudimia etiamnum appellantur, vt suo loco docemus. LOZANIA, vox eiusdem originis, Hisp. *Loçania*, illusio, dolus, in Testamento Ramiri Regis ann. 1059. apud Morettum Antiq. Nauar. p. 589. V. *Lausenga*.

LOSSA, idem, vt videtur, quod alias Hispanis *Loza*, vas fictile. Inuentarium Barcinon. ex Archiuo S. Victoris Massil. *Septem dolia, IV. cupos, et VIII. cassia de vino, II. tripodes, II. asters, et II. Lossas, et I. camisele*. Eburonibus *Louffe*, cochlear maius.

LOSYNGA, V. *Losinga*.

LOT, LOTTVM, sors, Anglo-Saxonibus *Hlot*, Germanis Loß, Gall. *Lot*, tributum, census, quem quis tenetur praestare vel pro capite, vel pro fundo aut aedibus. Statuta Willelmi Nothi: *Omnis Francigena qui tempore Edwardi propinqui nostri fuit in Anglia particeps consuetudinem Anglorum, quod dicunt* Anehlod et anscote, *persoluatur secundum legem Anglorum*. Charta Stephani Regis Angl. ann. 1159. in Monastico Anglic. to. 1. p. 779. *Clamo quietum eis in perpetuum manerium illud quod se pro vna hida defendebat, quietum dico et liberum de Scotto et Lotto, et geldo et danegeldo, etc. Lot* vel

Loth, quod Rex Angliae percipiebat ex plumbi fodinis sitis in territorio regio, erat decimum tertium vas, vti patet ex duobus Instrumentis a Thoma *Blount* laudatis in Nomo-lexico.

† LOTA, Gall. *Lot*. Gloss. vet. Cod. reg. 7613. *Squilla*, *genus piscis delicati*; *haec vulgo Lota dicitur*.

LOTGIA, V. *Logia* in *Logium*.

LOTH, vt supra *Lot*. Tabular. Rothon.

† LOTHICA, pars, portio, Gall. *Lot*. Ch. Ms. Caroli IV. a. 1387. V. *Lothum*.

LOTHO, V. mox *Loto*.

LOTHOSELA, piscatoribus Massil. species veneni necandis piscibus. Charta Massil. an. 1306.. *Pisces cum tays*, *Lothosela et alio veneno*, *sine poisono in mari occidunt* .... *caussa tayssandi sine toxicandi pisces* ... *toxicanda vel Lothoselandi pisces*.

LOTHUM. (1) Portio, Germ. Loß, Gall. *Lot*. Charta an. 1271. ex Archiuo B. M. de Bono-nuncio Rotomag. V. *Lot*. (2) Mensura liquidorum. Charta Curiae Suession. an. 1261. *Item tres sextarios vineae vno Lotho minus*. Pro *vineae* leg. forte *vini*, nisi *tres sextarii vineae* sint vinea, vnde totidem sextarii vini censualis percipiebantur. *Lothum vini*, in Litteris an. 1352. tom. 4. Ordinat. Reg. p. 114. *Super quolibet Lotho vini, singulam pictauinam*. V. *Lotum*.

LOTHUS, idem, vt videtur, quod supra *Lot*, census, tributum. Polyptyc. Fiscamn. an. 1235. *Item tenet tres acras*, *sed nihil reddit propter Lothos datos Ecclesiae Fiscamensi*.

† LOTIUM, aqua, vnde aliquid lauatum est. Acta SS. t. 1. Iun. p. 476. V. *Lotura*.

LOTO, vel LOTHO, Germ. Loth, vt mox *Lotum*, semuncia, sexta decima pars marcae, non quarta, vt habetur apud Ludewig. in Indice to. 1. Reliq. MSS. Schilterius in Glossario Teuton. *Mark*, *Marca*, *Portio argenti et auri*, *XVI. Loth*. Charta ann. 1270. apud eund. Ludewig. to. 1. p. 105. † LOCTO, in Comput. Ms. a. 1278. V. *Lodis* et *Lood*.

† LOTONNUS, LOTTONUS, metallum ex cupro et cadmia compositum, Gall. *Leton*. Lit. offic. Senon. a. 1336. V. *Letonus*.

LOTORIUM, emissarium, vel locus vbi lauatur, Gallis *Lavoir*. Necrologium FF. Minorum Siluanect. 11.

† LOTRA, pro *Lorra* vel *Lorria*, in Ch. Ms. a. 1211.

LOTRICUM, LOTRITUM, lixiuia, Gallis *Lessive*. Menotus Serm. fol. 54.

† LOTTA, vox Ital. lucta. Stat. crimin. Cuman.

LOTTONUS, V. *Letonnus*.

LOTTUM, census, tributum, V. *Lot*.

† LOTTUS, mensura liquidorum, Gall. *Lot*. Arest. Ms. a. 1532. V. *Lotum*.

LOTUM, et LOD, semuncia, dupondius, Germ. Loth. Charta Willelmi Castellani S. Audomari in Tabulario Monasterii S. Bertini: *Porro gallinae quae* ... *debentur*, *sub annua pensione quinque fertonum et vnius Loti redactae sunt*. SEMILOTUM, apud Anonymum de Miraculis S. Thomae Cantuar. editum a Stephano c. 68. *Supra Semilotum calculorum ad instar arenae maxime emisit*.

LOTUS, vt *Lotum*, liquidorum mensura, vulgo *Lot*. Descriptio bonorum domini de Eska ex Archiuo S. Audomari: *Debet habere foragium vini* ... *a quolibet dolio IV. Lotos*.

LOTURA, aqua vnde aliquid lauatum est, Gall. *Laveure*. Acta SS. t. 2. Sept. p. 450. V. *Lotium*.

† LOTUS. (1) Schedarum sortitio, Gall. *Loterie*. Stat. Genuens. l. 4. c. 17. (2) Quod domino feudi pro facultate alienandi feudum soluitur. Ch. Ms. a. 1400. V. *Laudare* 4. (3) V. *Lotum*.

† LOVA, vox Ital. *Lupa*, machinae bellicae species. Murat. t. 2. Antiq. p. 474. V. *Lupus* 2.

LOVIA, pro *Lobia*, porticus, de quo supra. Chart. apud Ill. Fontanium ad calcem antiquit. eiusd. vrbis p. 417.

LOUPA, V. *Loppa*.

LOUPUS, V. infra in *Lupus* 2.

† LOUVAGIUM, praestatio pro rei alicuius vsufructu. Arest. Ms. a. 1300.

LOYCA,

LOYCA, pro *Logica*. Rolandinus Patau. de factis in Marchia Taruis. lib. 12. cap. 19.

LOYERVM, praemium, merces, Gall. *Loyer*. Sententia arbitralis an. 1303.

LOYESTAE. Obituarium MS. Ecclesiae Morin. fol. 19. *Kal. Septembris. Hic Compatus minutorum brevium et Loyestatum.* Vbi legendum videtur *Layetarum*, hoc est, capsarum seu schedarum, in quibus erant rationes accepti et expensi. V. *Layeta* suo loco.

† LOYRA. Stat. ciuit. Astae: *Omnes vendentes vinum in grosso, quod vinum appellatur vinum mixtum, sine Loyram.*

LOYRVM, esca, seu *plumatile lorum*, vt vocatur a Thuano, quo aues rapaces reuocantur. ex Gallico *Leurre*, quod id *Loro* religetur: vnde accipitres et falcones *Oiseaux de leurre* dicuntur. Fridericus II. Imp. lib. 2. de Arte venandi, in Prologo: *Loyrum carnibus, et sine carnibus, et alia cum quibus reuocantur ad homines*. V. *Lorra* et *Logres*.

LOYS, species lapidis. Visitatio Thesaurariae sancti Pauli Londinensis an. 1295. *Vnum supraltare de Loys.* Idem videtur quod *litium*, de qua voce supra.

LOZ, vt supra *Lot*, census, tributum. Codex MS. reddituum Episcopatus Autissiod.

LOZA. Regimina Paduae apud Murator. tom. 8. col. 379. *Hoc anno* (1200) *Loza communis Paduae facta fuit.* Idem videtur quod *Logia*, de qua voce in *Logium*.

† LOZAMENTVM, aedes, domus, ap. Murat. t. 19. p. 848. V. *Logium* 3.

LOZANGIATVS, V. *Losengina*.

LOZANIA, illusio, V. in *Losinga*.

LOZENGIA, rhombus, quadratum duos habens angulos acutos et duos obtusos, Gall. *Losange* vel *Losenge*. Inuentarium Ecclesiae Nouiom. an. 1419. Varias afferunt originationes, quas videre potes apud Menagium, et in Dictionario vniuersali Triuoltiano. Magis arridet Hispanicum *Losas*, vel Italicum *Losa*, inter quadratus, quod huius figuram referant *Losengiae*. V. *Losengina*.

LOZINGA, eadem notione. V. in *Gebonatus*.

† LOZTA, vectigal, tributum. Ch. MS. a. 1165. V. in *Leudis*.

† LUAIGE, locus vacuus domui aedificandae aptus. Ch. a. 1236. t. 1. Annal. Praemonstr. Prob. p. 618. V. *Luaga*.

LUBELLUM, *per diminutionem dictum a globo corrupte, quasi globellum*. Papias.

† LUBELLVS, *Barbeil*, in Gloss. Lat. Gall. a. 1352.

† LUBERNA, Panthera, in Ordinat. super artif. Paris.

LUBIA, pluuia, Hispan. *Lluvia*. Sicardus Episc. Cremon. to. 7. Muratorii col. 616.

LUBINA, pro *Labina*, V. in *Lenina*.

† LUBINUS, *pois Lombar*, in Gloss. Lat. Gall. Cod. 4120.

LUBITUS, vt Libitum. *Pro ipsorum Lubitu*, in Diplomate ann. 1335. apud Ludewig. to. 5. p. 598.

LUBRICA, *vallum, imo fossa*. Gloss. Isid. In Excerptis, *Vallum sine fossa*. Hinc La Cerda emendandum censet, *Ludicrum vallum, sine fossa*. Ita Graeuius.

LUBRICAMENTVM, V. mox in *Lubricus*.

LUBRICARE, vacillare, in Actis SS. Iunii to. 3. peg. 630. de S. Elisabetha Schonaug. Alias *Lubricare* est Lubricum efficere, vt apud Iuuenalem.

LUBRICE, effuse, prodige. Chronic. Farfense apud Murator. to. 2. part. 2. col. 571.

† LUBRICOSE, verbose, effuse. Lit. remiss. MS. a. 1356.

LUBRICVM, *lutum cum labina*, in Glossis Isidori. V. supra vocem *Lenina*. † LUBRICVM CARNIS, stuprum, t. 4. Ordin. reg. Franc. p. 671.

LUBRICUS, impudicus, salax, Gallis, *Lubrique*. Iohannes de S. Victore, de Aduersitate prosperitatis c. 2. *Est enim velut meretrix . . . quae lubricos et infames quosque parasitos ad suum amorem . . . allicit.* Papias: *Lubrica, lena, meretrix.* *Lubri-*

Lubricamentum, lubricitas, vtitur Stephanus Africanus in vita S. Amatoris num. 16.

LUBRUM, Papiae, *rasile lignum*, V. *Interrasilis*.

LUCA. Decreta Stephani Regis Hungar. lib. 2. c. 10. *Si quis in sexta feria ab omni Christianitate obseruata carnem manducauerit, per vnam hebdomatam Lucae inclusus ieiunet.* Ad marg, *tenebris*. Forte vox haec carcerem sonat.

LUCANAR. (1) *Fouea in luco*. Vgutioni. (2) † *Foramen in domo*, Gall. *Louier*, in Glossar. Gall. Cod. 521. V. *Luquerna*.

LUCANUM, f. idem quod *Lucerna*, quae mox recensetur inter ministeria sacra. Necrologium Remense: *Petrus Clericus, qui dedit Lucanum S. Mariae*. Laurentius in Amalthea: *Lucanum, quod pertinet ad lucem*.

LUCANUS, aurora. *Lucanus, splendor matutinus*, in Amalthea. Vita S. Pamphili Episc. Sulmon. to. 3. Aprilis pag. 586. *Contra statuta nostra Dominicis diebus ante Lucanum te Missas celebrare*.

† LUCAR, *lucus aptus. vel vectigal, vel aes, quod ex lucis contrahitur*, in vet. Gloss. Cod. 7613. *Lucarius, hoc Lucar, aris, quod fit videlicet pretium* (balnei), *Banhiar*, *Prom* Gloss. Prou. Lat. Cod. 7657. V. *Luchar*.

LUCARDILLUS, species carduelis, Ital. *Lucarino* vel *Luganello*, Gall. *Tarin*, Θραυπίς. Computus an. 1333. to. 2. Hist. Dalphin. p. 279. *Item, apud Nicziam pro quadam aue, quae vocatur Lucardillus, taren. VI.*

LUCARIDIS, V. *Lucaudis*.

LUCARIUS. (1) Luci vel siluae custos. Miracula S. Oportunae n. 16. V. *Lucar*. (2) Θωρακοποιὸς, *armorum* (Thoracum) *faber*, in Supplemento Antiquarii.

† LUCATUS, moneta Lucensis, Gall. *Lucquois*. Ch. Ms. a. 1386.

† LUCAUDIS vel LUCARIDIS, *apud Auicennam est lapis Aegyptius quo fullones vtuntur ad dealbationem pannorum*. Gloss. med. Simon. Ianuens.

† LUCCA, ludi genus. Stat. S. Flori Ms. *Ad aleas et taxillos, vel etiam cum laicis ad Luccas ludere nolite, vel ludis huiusmodi interesse*.

† LUCELLUM, *lo picolo guadagno*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

LUCELLUS. (1) Peretrum, Gall. *Lafel*, V. in *Loculus*. (2) † Pro libellus, charta qua praedium in emphyteusim conceditur, in Chartul. Rauennat.

LUCENNA, *aeneorum armorum splendor*, Papiae MS. Edit. habet *Lucerna*.

LUCENSIS, species monetae, sic dicta ab Italiae vrbe Luca. Bulla Nicolai IV. PP. de censibus Ecclesiae Rom. apud Marten. to. 2. Ampliss. Collect. col. 1303.

LUCERENSIS, LUCERIS, V. *Lucereris*.

LUCERIUS, Ζεὺς, *Iupiter*. Supplem. Antiqu. Lege *Lucetius*. Festus: *Lucetium Iouem appellabant, quod eum lucis esse caussam credebant*.

LUCERNA. (1) *Genus cocleae*, in Glossis Isidori; sed legendum *Lacerna*. (2) Fenestra, sed proprie ea quae in domus tecto est. *Lucarne*, in Consuetud. Remensi art. 379. Libertates concessae vrbi Barcinonensi a Petro Rege Arag. an. 1283. MSS. (3) LUCERNA BOETA. Synodus Exoniensis an. 1287. c. 12. vbi de Ministeriis sacris: *Campanella deferenda ad infirmos, et ad eleuationem Corporis Christi: Lucerna boëta, campanellae ad mortuos, etc.* Vbi *Lucerna boëta*, ea est, ni fallor, quae in maiori pyxide, forte vitrea, quam *boëtam* Galli dicunt accensa includitur, ne, dum in plateis effertur, extinguatur. V. *Boëta*. LUCERNAE, inter ministeria sacra. Charta Gennadii Episcopi Astoricensis aerae 953. apud Anton. *de Yepez*, tom. 4. *Vasa autem altaris calicem argenteum cum patena, et coronam, signum, crucem, et Lucernam aeream*. V. *Absconsa*. (4) LUCERNAE, oculi. Charta aerae 979. apud Anton. de Yepez in Chron. Ord. S. Benedicti tom. 5. *In primis sit a Domino maledictus, et . . . arreptus a Diabolo currat, et a fronte Lucernis careat, Gisei lepra sit percussus, etc.*

LUCER-

LUCERNARIA. (1) Eadem notione qua *Lucerna* 2. Geruasius Tilleberiensis MS. in Otiis Imperialib. part. I. (2) Herba, verbascum, apud Marcellum Empiricum c. 20.

LUCERNARIUM. (1) Papiae, *Candelabrum*: Vgutioni: *Candelabrum quod sustinet lucernam.* (2) Officium vespertinarum precum, quod vespere occaso sole peragi solet, quando scilicet accenduntur lucernae. Officium ipsum *Lucernarem horam* vocat Cassianus lib. 3. de Institut. c. 3. *Lucernariam deuotionem*, Vranius Presbyter de obitu S. Paulini Episcopi Nolensis: *Lucernarium* nude, Regula Magistri cap. 34. 36. 41. 44. et 50. *Lucernarium* S. Augustinus in Regula Canonicor. (3) Alia notione in Bulla Benedicti IX. PP. an. 1033. in Italia sacra pag. 119. *Et inde per limitem, et per viam et Lucernaria quae sunt in eodem limite.*

LUCERNARIUS. (1) λυχνοῦχος, *qui tenet lucernam*, apud Martinium in Lexico. *Lucernarius*, adiect. *Ad lucernam pertinens*. apud eumdem. (2) † Qui ad *Lucernarium* seu officium vespertinarum precum praeest, ap. Murat. t. 4. Antiq. p. 876. V. *Lucernarium* 2.

LUCERNATUS, lucernis illustratus. Tertull. lib. 2. ad vxorem c. 6.

LUCERNULA, parua lucerna, apud S. Hieronym. sub finem Epistolae 47. de vitando suspecto contubernio.

LUCEUS, LUTEUS, LUTIUS, piscis quem *Lucium* Latini vocant, apud Michaelem Scotum lib. 4. mensae philosophicae c. 6. 28. 31.

† LUCHA, vox Hisp. lucha, luctatio, Gall. *Lutte*, t. 2. Hist. Nem. Prob. p. 143.

† LUCHAR, locus lauationi commodus. Ch. Guil. comit. Pontiu. V. *Lucar.*

LUCHETUM, sera catenaria, Ital. *Luchetto*, Gall. *Cadenas.* Translatio S. Iuuenalis Episc. Narniensis, to. 1. Maii p. 400.

LUCIA, animalis genus, quod facile praerupta ascendit. Hist. Cortusiorum apud Murat. to. 12. col. 809. *Videntes ergo Paduani praedicti dominum Canem equum ascendisse et omnes milites suos vigorose peruenisse et ascendere ripam, quam prius non putassent Lucias aut muscipulas facere posse*, etc.

LUCIALIS, V. *Lucius.*

LUCIBILIS, *aptus vt luceat*, Iohanni de Ianua. Vtitur Seruius ad lib. 6. Aeneid.

LUCIBRUM, Gall. *Lumiere ou chandelle a veiller de nuit, ou Chouloil, ou Engesse, Britannice Creuseul.* Ita Catholicon Armoricum. Lud. le Pelletier pro *Creuseul* scribit *Cleuzeur* aut *Cleuzer*, in suo Dictionario Britan. necdum edito, vbi etiam addit vocem *Chouloil* inter Aremoricas numerari posse, si scribatur *Goulou*, i. e. Candela, luminare. V. *Lucubrum.*

† LOCICOMUS, solis epitheton, t. 6. Coll. Hist. Fr. p. 324.

LUCIDABILIS, laudabilis, gloriosus. Abdicatio Clementis VIII. PP. dicti an. 1429. inter Concilia Hispan. tom. 3. p. 648.

LUCIDARE, *lucidum facere*, *aperire*, *exponere*, *declarare*, *manifestare*, Iohanni de Ianua.

LUCIDARIUS, *siue Elucidarius*, *liber in quo multa elucidantur.* Vgutio. Ioh. de Ianua praefert *Lucidarium*; hinc in Glossis Lat. Gall. Sangerm. *Lucidarium*, *Lucidaire*, *un livre.*

LUCIFICARE, lucem facere, illustrare. Vett. Glossae apud Vossium: *Lucifico*, φωτίζω.

LUCIFLUUS, fluens luce. Prudentius Psych. v. 625. edit. Weitz.

† LUCIFUGA, *auis quaedam*, *Fresaie Gallice*, in Gloss. Lat. Gall. Cod. 521.

† LUCIGNIVOLUS, ellychnium, Ital. *Lucigniuolo.* Stat. ant. Florent. V. *Lichnius.*

LUCILLI, γλωσσόκομοι, *Loculi.* Supplem. Antiq.

LUCINA. (1) Dies, ni fallor, a luce sic dicta: vnde et Lucina Dea nomen habet, vt notum est. Agnellus in Vita S. Maximiani Episc. apud Murator. to. 2. p. 106. col. 2. *Tunc iussu Pontificis noctu vna tantum allata sunt omnia paramenta, calces et latercula, petras . . . quanta vix in vndecim Lucinis laborare potuerant.* (2) Di-

(2) Diurnus Romanus c. 7. num. 17. *Sed dispensator qui pro tempore fuerit, in eadem venerabili diaconia, id est quando Lucina perficitur, in eadem diaconia pro remissione peccatorum nostrorum omnes diaconites et pauperes Christi, qui ibidem conveniunt, Kyrie eleison exclamare studeant.* Vbi forte leg. *Litania:* vel potius *Lucerna*, aut *Lucernarium*, officium scilicet vespertinum, de quo supra: nisi *Lucina* idem sonet.

LUCINARE, *suadere.* Papias. Addit Io. de Ianua, *vel quasi Luci vicinare.* Glossar. Sangerm. MS. num. 501. *Lucinantes, suadentes.*

LUCINIUM. Glossarium Camberonense: *Lucinium dicitur illud quod de licino candelae ardentis in fumo extinguitur.* Io. de Ianua: *Lucinium, Cincendela lucernae, quod det lumen, et dicitur a luce.* Gloss. Lat. Gall. Sangerman. *Lucinium, Meche de lumiere.* V. *Lichinus* et *Licinium.*

LUCINOSUS, et LUCINUS, *φωτεινός, lucidus*, in Supplemento Antiquarii.

LUCISATOR, auctor lucis, Prudentio.

LUCIUM, *οὖρος*, in Glossis Lat. Graec. Sangerm. MSS. Ventus secundus.

LUCIUS, LUCIALIS, *Κτεών*, apud veterem Interpret. Moschionis c. 41. Imus venter.

LUCRARI. (1) Arare. *Lucrari tum carrucis*, in Charta an. 1117. apud Lobinellum tom. 2. Hist. Britann. col. 290. *Lucrabiles terrae*, arabiles, cultae, in Charta an. 1236. tom. 1. Chartularii S. Vandreg. p. 51. et in Histor. MS. Monasterii Becc. p. 469. V. *Gagnagium.* (2) † Nummos ponere in fenore. Testam. Ms. a. 1305. Hinc *lucrari animam suam* dicebantur, qui salutis suae intuitu bona ecclesiis conferebant, ap. Oefel. t. 2. Script. Bavar. p. 38.

LUCRATURA, redditus terrae *Lucrabilis* seu cultae. Charta an. 1185. ex Tabulario Corbeiensi.

LUCRETIA SALTATIO, V. *Paduana.*

LUCRIDUCERE, lucro apponere, in lucro deputare, Tertulliano lib. 5. adu. Marc. c. 20.

† LUCRIFACTUS, pecunia acquisitum. Ch. a. 1162. t. 2. Hist. Occit. p. 591.

LUCRIFICARE, lucrifacere, apud eundem Tertullianum de Praescript. c. 24.

LUCRIHABITUS, qui victus est et manus dedit. Tertulliano de Corona Militis c. 11.

† LUCRUM. (1) Redditus terrae *lucrabilis* seu cultae. Ch. a. 1056. t. 11. Gall. Christ. Instr. p. 225. V. *Lucratura.* (2) Mulcta iudiciaria V. *Perlucrum.* (3) LUCRUM DONATIONIS, V. in *Antefactum.*

LUCTATORIUM, *ubi luctatores meditant*, vt est in Glossis Arabico-Latinis. Legendum forte *peditant*, vel *militant.*

† LUCTATUS, pro praemio luctae assignatus. Comput. a. 1372. t. 2. Hist. Nem. Prob. p. 318.

LUCTIVAGUS, moestus, luctuosus. Stephanus Africanus in Vita S. Amatoris n. 31.

LUCTUARE, *Flere.* Iohanni de Ianua.

LUCTUOSA. (1) Vt definit Gersias de expensis et meliorationibus cap. 9. de sumptibus, qui consequuntur funus, n. 2. *Est onus illud luctuosum* in Hispania, *quod solvitur domino e bonis vasalli demortui, iuxta terrae consuetudine, vestis scilicet, bos, aut mula, vel equus.* V. *Abbadia* I. et *Heriotum.* (2) Hereditas defuncti. Dadila in Testamento, quod laudat Mabillonius p. 615. Diplom. et to. 2. Annal. Benedict. ad ann. 813. pag. 406.

LUCTUOSUM, eadem notione. Charta Chrotildis ann. 670. apud Mabill. Diplom. pag. 468. *Trado atque transfundo* (Parthenoni B. M. apud Brogarias in pago Stampensi) *duas partes de ipsa villa, tam ex Luctuoso quam vndique ad nos pervenit.*

LUCUBLANDUS, *i. lucens blande*, Io. de Ianua.

† LUCUBRATIO, aurora, in Act. SS. t. 2. Apr. p. 57. *Lugubrea, aurore*, in Gloss. Lat. Gall. Cod. 521.

† LUCUBROS, *est herba lucernalis, eo quod apta sit ad lumina accendenda, quam Latini bothastum vocant.* Gloss. med. Sim. Ianuens.

LUCU-

LUCUBRUM, *dictum quod luceat in umbra; est enim modicus ignis qui solet ex tenui stupa ceraque formari*, apud Papiam. Ioh. de Ianua: *Lucubrum, Modicum lumen, vel modicus ignis, etc.* Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Lucubrum, Lumiere ou chandele pour veiller*. V. *Lucibrum* et Thesaurum Fabri.

LUCULENSIS MONETA, apud Albertum Aquens. lib. 8. cap. 52. quam *Lucensem* vocat lib. 4. cap. 34. et lib. 8. cap. 21. vt et Raimundus *de Agiles* pag. 165: *Lucae* nempe in Italia vrbis notissimae. V. *Lucensis*.

LUCULENTIA, splendor, nitor. Arnob. lib. 3. adu. Gentes: *Verborum Luculentias sumere a Cicerone*. Pro munditia sumit Vegetius lib. 3. Mulomed.

LUCULLEUM MARMOR, *nascitur in Chio insula, cui Lucullus Consul nomen dedit, qui delectatus illo primum Romam induxit, solumque pene hoc marmor ab amatore nomen accepit*. Isid. lib. 16. Orig. cap. 5. et ex eo Ioh. de Ianua, qui scribit *Luculeum*. Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Lucullenm, Une maniere de marbre blanc*.

LUCULLUS, V. *Lucellus* in *Loculus*.

LUCUS, lignum. Sigillum, seu Charta Philippi Regis Franciae ann. 1072. apud Marten. tom. 1. Ampliss. collect. col. 489. V. *Lucellus* in *Loculus*.

✝ LUCUSTINUS, *attactus*, in vet. Gloss. Cod. 7613.

LUDARIUS. (1) *Locus deceptorius, vbi quis cito labitur*, in Glossis Isid. Viri docti emendant, *Lutosus locus, etc.* (2) Vita S. Aidani Episc. Fernensis in Hibernia n. 26. *Quidam leprosus petiit ab eo eleemosynam, tum Rex Ludarium caluum et fuluum dedit in eleemosynam*. Occurrit ibi iterum. Osulleuanus *veruecem* interpretatur.

LUDAS, *periurus*, in Legib. Hungar. Sambucus.

LUDATOR, *super instrumenta musica*. Gall. *Joueur d'instrumens*, in Charta Henrici VIII. Regis Angl. apud Rymer. tom. 14. pag. 703.

✝ LUDERE, habere rem cum muliere. Act. SS. t. 6. Aug. p. 502. V. *Iocare*.

LUDIARIA VESTIS, *histrionica tunica*. Ita emendat Salmasius in Glossis Isid. At Pithoeanae, *Vestis Ludiaria, histrionica, lusit*. V. eundem Salmasium ad Histor. Aug. pag. 278.

LUDIBILIS, *aptus ludo vel ad ludendum*, Ioh. de Ianua.

LUDIBRIS, iocosus. Vita S. Guthlaci tom. 2. pag. 46.

LUDIBUNDA, *adolescens*, apud Papiam.

LUDICES, *meretrices*, in Glossis Isidori. Glossae antiquae MSS. *Ludices, sagos*. Explicat Isidorus lib. 19. cap. 26. *Ludices a ludis, id est, theatris, vocatas existimant. Cum enim egrediebantur de ludi prostibulo iuuenes, horum velamento tegebant caput et faciem, quia solebant erubescere qui lupanar introissent*. Cum in illo capite de stragulis agatur, vt recte adnotat Graeuius, satis patet *Lodices* intelligi, pro quo dixerunt tum temporis *Ludices*, decepti falsa etymologia *Ludices, vestes a ludis theatri*, inquit Ioh. de Ianua Isidorum secutus; sed melius a *Lotum*, quia subinde eas lauari opus erat, deducit Vossius, qui existimat Isidorum allusisse ad illud Iuuenalis Satyra 6.

Ζωὴ καὶ ψυχὴ modo sub Lodice relictis,
Vteris in turba.

Glossae Lat. Gall. Sangerm. *Ludix vestement de jeu*. Occurrit etiam *Ludix*, pro *Lodix*, Gall. *Loudier*, in Charta ann. 1500. apud D. Calmet tom. 3. Hist. Lothar. col. CCCXXXI. *Puluinaribus, bassaghiis, linteaminibus, Ludicibus, copertoriis, etc.*

LUDICRA, τὰ παίγνια, *iocalia, Joyaux*. Lambertus Ardensis: *Bellica arma, et equum, canes, et volucres, et quaecunque Ludicra habebat saecularia, erogauit*.

LUDIFICATORIUS, qui illudit, ac decipit, apud S. August. de Ciuitat. Dei lib. II. cap. 46.

LUDILO, f. Lodix, Gall. *Loudier*. Descriptio censuum S. Emmerammi apud Pezium to. 1. Anecd. part. 3. col. 76. *Operantur IV. dies in hebdomada foeminae earum trinae I. Ludilonem duae autem camisilae*, I. *reddunt vermiculi, cappas*, 2. V. *Ludices*.

LUDIMENTUM. Gloss. Graec. Lat. παίγνιον, *Lusorium*, *hic ludus*, *hic lusus*, *ludibrium*, *ludimentum*. Infra παιδιά, τὸ παίγνιον, *Lusus*, *hoc Ludimentum*.

✝ LUDIPES, ludi genus, in quo pila pede propulsatur; vnde LUDIPEDIRE, et LUDIPILARE. Lit. remiss. Ms. a. 1354. V. *Choulla*.

LUDIS. Vetus Charta apud Vghell. to. 5. pag. 1538. *Ecclesia beati Petri quae ponitur inter duos Ludes*. Infra: *Casa terrina*, *cubucelas* 2. *et pergula inter duos Ludes*.

LUDIUM. Charta Pipini Regis anni 763. tom. 1. Hist. Lotharingiae col. 280. *Praecipimus ut nulla praeiudicia atque grauamina a nullo Episcoporum vel saecularium inferantur, et haeredes nostri per nullas artes cum Ludium etc.* Legendum videtur *per nullas artes conludium*: seu dolum. V. *Conludium*.

LUDIX, pro *Lodix*, V. *Ludices*.

LUDRIA, lutra, Gall. *Loutre*, Hispan. *Ludra*, Ital. *Londra*, vel *Lontra*, legitur in Concilio Budensi anni 1279. Concilium Dertusanum anni 1429. cap. 1. *Neque* (Clericus) *folleratus deferat pellitium de marthis*, *de fagnes*, *de vebres*, *de Ludries*, *etc.*

✝ LUDRICUS, *Zugeuole*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

LUDUS, pro *Ludius* vsurpatum docet pluribus Salmasius ad Histor. Aug. p. 328. LUDUS PARTITUS, V. *Iocus partitus*. LUDUS PUERORUM. Chronicon Montis Sereni anni 1137. *Accidit vt in ludo, qui vocatur puerorum, cui ipse intererat, puer quidam conculcatus moreretur, etc.* LUDI DE REGE et REGINA. Synodus Wigorniensis anni 1240. cap. 38. *Prohibemus etiam Clericis ne intersint ludis inhonestis, vel choreis vel ludant ad aleas vel taxillos: nec sustineant ludos fieri de Rege et Regina, nec arietes leuari, nec palaestras publicas fieri.* Videtur innui ludus, quem vulgo *Chartarum* dicimus, siquidem ea aetate notus fuerit. Quod in dubium iure venire potest, cum in quodam Caroli Regis Franciae Statuto 23. Maii anni 1369. quod descriptum legitur in libro rubeo Castelleti Parisiensis fol. 87. inhibeantur ludi omnes, praeterquam ii, qui armorum exercitiis inseruiunt, in quibus recensentur duntaxat *tous jeux de dez*, *de tables*, *de paume*, *de quilles*, *de palet*, *de soule*, *de billes*, *et autres jeux*, *qui ne cheent point a exercer*, *ne habiliter nos subjets a fait d'armes à la defense de nostre Royaume*, *etc.* V. *Regnum*. ✝ LUDUS BOUCLERII; V. *Boucl*arius. ✝ LUDUS CARTORUM, in Ch. a. 1371. in Access. ad Hist. Cassin. part. 1. p. 428. ✝ LUDUS CHRISTI ET DEI, actio Christi scenice expressa. Monum. eccl. Aquileg. append. p. 28. ✝ LUDUS HASTILICUS, i. q. *Hastiludium*, ap. Murat. t. 21. p. 242. ✝ LUDUS IOCOSUS, chorea. Lit. remiss. Ms. a. 1386. ✝ LUDUS, pro fons, caput, Gall. *Principal*, in Ch. a. 1221. ap. Sanjul. p. 405.

LUEGA, locus vacuus domui aedificandae aptus. Vetus Statutum Massil. V. *Lauiga* et *Locale*.

✝ LUERE BANNUM, edictum promulgare. Ch. a. 1136. ap. Murat. in Antiq. Estens. 247.

LUGDUS, sacer ignis. Matth. Paris. anni 1249. *Ipsemet Fredericus* (Imp.) *percussus est morbo*, *qui dicitur Lugdus vel sacer ignis*.

LUGENTES, iidem, qui *Hyemantes* supra.

LUGIES. Gloss. Isid. *in Lugiem*, *in luctum*. Graeuius emendat: *Illuuiem squalorem in luctu*. Sed forte *Lugies* a *Lugeo* dictum, vt sequens.

LUGIUM, luctus, a *Lugeo*. Commodianus Instr. 19.

LUGOSITAS, luctus. Petrus de Vineis. L. 4. Epist. 4.

LUGUBRARE, lugubres voces edere. Acta S. Athanasii. Episcopi Neapolitani tom. 4. Iulii p. 82.

LUGUBRERE, *studere de nocte*, in Glossis S. Andreae. Auenion. MSS. XIII. saec. est pro *Lucubrare*.

LUGUBRITAS, luctus, molestia. Concil. Tolet. XIII. inter Hispan. tom. 2. pag. 699.

LUGUS, Celtis coruus, vt ex Clitophonte obseruat Plutarchus lib. de fluminibus; vnde *Lugdunum*, quasi *Lugo-*

Lugeduni, montis corui. *Dunum* montem significat, vt dictum suo loco. V. Valesium Notit. Gall pag. 292.

LUI pro ipse, ille: ex quo hodie manet apud Gallos eadem notione. Marculfus L. I. form. 20. *Dum divisio vel exaequatio inter illum et illum, seu consortes eorum, de alode Lui, aut de agro illo celebrari debet, etc.* Form. 21.

LUICIO, ἔκτισις, pensio Supplem. Antiq. Est pro *Luitio*, Solutio, vox Iurisconsultis nota. Glossae Lat. Gr. *Luitio*, ἀπόδοσις, redditio, persolutio.

LUIDUS. (1) *Maculosus vel luc*, i. *tabe fluens*, *et dicitur a Lues*: *lividus etiam invenitur pro eodem.* Ioh. de Ianua. (2) Vasallus, V. *Leudes*.

† LUITORNIA, vel LINTORNIA, forte forum vbi merx lintea venditur. Redit. praepol. Ambian. Ms.

LUITRINUM, lectrum, Gallis *Lutrin*, in Testamento Heccardi Augustod. Comitis. V. *Brusdus*.

LUITUS, servi genus, V. in *Litus*.

LULLARDUS, V *Lollardi*.

LUMA, pro *Limus*, V. in hac voce, et *Lumis*.

LUMBARDA, Hisp. *Lombarda*, pro *Bombarda*, de qua fusius suo loco, Graecis λουμβάρδα, et λομπαρδα, ex Latino corruptum, vt habet Martinius: quem, si vacat, consule.

LUMBARE, LUMBATORIUM, *Braire*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerman. Isid. lib. 19. cap 22. *Lumbare vocatur, quod lumbis religetur, vel quod lumbis haereat. Hoc in Aegypto et Syria non tantum feminae, sed et viri vtuntur; vnde et Hieremias* (cap. 23.) *trans Euphratem tulit Lumbare suum, etc. Hoc a quibusdam Renale dicitur, quod renibus alligetur.* Papias: *Lumbare, bracae modicae. Lumbraterium, Coxale.* Vgutio: *Lumbare et Lumbar, Cingulum circa lumbum, quod lumbis religetur, vel quod lumbum cohibeat, quod dicitur Coxale.* Idem: *Campestria alio nomine dicuntur Lumbaria, succinctoria, et perizomata.* Glossae Isidori: *Lumbar, coxale.* Perperam editum *Limbat.* Eaedem Glossae: *Lumbare, subligar. Lumbones, cingula circa lumbos.* Aelfricus: *Lumbare vel Renale.* Ditmarus lib. 7. *Rex praedictus habuit Lumbare venereum, innatae fragilitatis malus augmentum.*

LUMBARIUM, eadem notione. V. *Cevare*.

† LUMBATORIUM, V. *Lumbare*.

† LUMBELLUS, dimin. a *Lumbus*. Ch. a. 1270. in Access. ad Hist. Gassim. part. 1 p. 312. V. *Lumbi*.

LUMBI, pernae porcorum, vel potius imbrices, seu frusta e dorso, lumbis renibusque secta, Gall. *Echignées*, vt vertit D. Brussel, to. 2, de Vsu feudorum, p. 728. ex Charta Willelmi Montispessulani anni 1103. vbi: *Et dono vobis omnes lumbos de omnibus porcis, qui occisi erunt in tota Montispessulano prouendere.* V. *Frisinga*.

LUMBO, V. supra in *Lumbare*.

LUMBOLUS, paruus *lumbus*; seu imbrex porci. Charta anni 1148. apud Puricellum in Ambrosiana Basilica, pag. 704. V. *Lumbi*, *Lumbulum*, et *Numbulus*.

† LUMBRICIUS, *lo vermie de la terra*, in Gloss. Lat. Ital. Ms. pro *Lumbricus*.

LUMBRUS, ἕλμινς, χέσεος, *Lumbricus*, apud Ianum in Supplemento Antiquarii.

LUMBULUM, *super lumbos iacens caro.* Papias. V. *Lumbolus*.

LUMBULUS, *paruus lumbus.* Ioh. de Ianua.

LUMBUS. (1) Vertex, montis iugum, pro Hispano *Loma*, collis. Morettus Antiq. Navar. p. 547. *Deinde per medium monte de Calcanio per summo lumbo . . . . ad flumen Tera.* (2) V. *Lumbi*.

LUMEN. (1) Luminare, cerei vel lampades aedis sacrae. *IV. solidi.* et VI. *denarii ad Lumen S. Mariae*, apud Madox Formul. Anglic. pag. 132. (2) Mendose pro *limen*, V. in hac v. (3) † Fenestra, Gall. *Lumiere* Necrol. eccl. Paris. (4) † Forte alumen, ab Ital. *Lume*. Stat. datiar. Riper. *De qualibet soma luminis feciae saldi duo. De qualibet soma luminis rotiae pensuim XX, saldi V.*

LUMENTUM, *nitrum*, Papiae. Legendum vt in Glossis Isid. *Lumentum*, Ni-

Nitrum: vbi Graeuius adnotat communius esse *Lomentum*. Gloss. Lat. Graec. Sangerm. MSS. *Lumentum* ἐϱγμῦ λίπος. Litterae Philippi VI. Franc. Regis ann. 1347. to. 2. Ordin. Reg. pag. 260. n. 30. *Item Lumenta non fient, nisi in terminalibus: et tunc nisi vbi debent fieri de consuetudine, vel de iure.* A Papia deceptus D. de Lauriere, *Lumenta* reddidit Vitra, *des verres*, et *terminalia*, fornaces *des fournaises*, vbi vitra fabricantur. Crediderim potius *terminalia* nihil aliud esse, quam terminos, fines, vbi nitra eruebantur. V. *Terminalis*.

† LUMERA, lucerna. Monum. eccl. Aquil. append. p. 50.

LUMERIA, fax, lanterna, Ital. *Lumiera*, Gall. *Flambeau*, *falot*. Chronicon Parmense apud Murator. tom. 9. col. 878.

LUMIA, Limonium, malum citreum, Gall. *Limon*, Ital. *Limone*. Hugonis Falcandi Historia Sicula apud Murator. to. 7. col. 258.

† LUMIGENUS, ellychnium, Gall. *Lumignon*. Stat. Sallaciar. collat. 5.

LUMIGERA, lanterna, fax, LUMIGERIUS, qui eam portat. Tract. Ms. de re milit.

LUMINAMENTUM, χαϱακτὴϱ, in Glossis Lat. Gall. Sangerman. *Vultus*, *character*, in Supplem. Antiquarii.

LUMINARE. (1) Gall. *Luminaire*. *Luminaria*, Φωταγωγοὶ, in Gloss. Graec. Lat. Candelae, lucernae Ecclesiarum, in Legibus Wisigoth. lib. 12. tit. 1. §. 3. in Lege Longob. lib. 3. tit. 3. §. 3. LUMINARIA ARBORIBUS FACERE, vetat Carolus M. Capitul. 1. anni 799. cap. 63. et lib. 1. Capit. cap. 62. V. *Arbores sacrivi*, in *Arbor* 1. (2) V. *Luminarius*. (3) V. *Liminare*. (4) † Ecclesiae vel piae alicuius societatis fiscus. Ch. a. 817. t. 12. Gall. Christ. Instr. p. 297. (5) † Funebris cereorum pompa. Testam. Ms. a. 1517.

LUMINARIA. (1) Lucerna. Charta Caroli Crassi Imper. anni 884. apud Miraeum to. 1. pag. 650. et Toinerum in Probat. Hist. Palat. pag. 12. (2) Preces lucernales, seu *Lucernarium*, apud Rufin. lib. 2. de Vit. Patr. num. 5. (3) LUMINARIAE, ecclesiarum, vti vocant, fabricae, seu Ecclesiasticorum aedituorum et matriculariorum fisci. Nam *Luminiers*, in Consuet. Aruern. c. 2. art. 7. c. 22. art. 16. dicuntur matricularii, Procuratores Fabricarum, Syndici. quod penes eos *luminarium concinnandorum* cura esset. Charta vetus apud Guesnaium in Annalibus Massiliensib. p. 335. (4) † Festiua accensio cereorum, Gall. *Illumination*, vel sollemnis processio cum luminaribus. Act. SS. t. 1. Iun. p. 149. t. 6. Aug. p. 540.

LUMINARIUS. (1) Procurator *luminariae*. Charta Hincmari anni 870. apud Miraeum to. 1. p. 134. col. 2. (2) LUMINARII vel LUMINARIAE, etiam dicti homines seruilis vel libertinae conditionis, qui censum capitis in cera, vel certa pecuniae quantitate pro *luminari* exsoluebant. Breuiarium villarum ex Archiuo S. Audomari. V. *Cerarii*.

† LUMINATOR, aedituus, matricularis, fisci ecclesiae procurator. Stat. synod. Claromont.

† LUMINATUS, accensus, Ital. *Luminato*. Lit. a. 1366. t. 4. Ordin. reg. Fr. p. 678.

LUMINIUM, ellychnium. Giraudus in Vita S. Iohannis Episc. Valentinensis apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1699. *Ad quem cum nouitatem miraculi fama transportasset, votiuum collo circumdat Luminium et ad Sanctum Dei deferri sitibundus accelerat.* Infra col. 1702. *Illi vero propter instantem vigiliam*, (S. Iohannis) *de suis internulis facere Luminia, collisque circumdantes, fenestram illam, (custodiae) sic opitulatam, fiducialiter subleuant, seseque vnus post alium saltu ad pedem turris*, Sancte Iohannes adiuua, *conclamantes, praecipitant, nihilque mali passi . . . desideratae affuerunt vigiliae.* V. *Lumigenus*.

LUMINOSITAS, claritas, splendor, in Charta Rudolphi I. Imp. anni 1274. apud Miraeum to. 1. p. 591.

LUMINOSITER, clare, palam. Vita S. Eulogii to. 2. Martii p. 94.

† LU-

† LUMIS, LUMA. Ch. a. 1293. ap. Murat. t. 2. Antiq. p. 894. *De omnibus droppis de basilicio, de lume sucarina.* Alia a. 1281. ibid. p. 902. *Seta - - cineris de cetro, guadi, lumae rosae* etc. V. *Lumen* 3.

LUNA. (1) Nota chronologica veteribus Chartis apposita. (2) Martyrologium post Primam in Monasteriis recitari solitum, vbi lunae quota dies sit, annunciatur. Consuetud. MSS. S. Augustini Lemouic. Feria V. in Coena Domini. Hinc LUNAM PRONUNTIARE, in Statutis Ordinis Praemonstrat. dist. 2. cap. 5. *Extra vero* (Ecclesiam) *nusquam praesumat* (Cantor) *nisi in Capitulo Lunam et breue pronuntiantes pronunciare.* (3) LUNA INCENSA, plenilunium. Cyrillus Alexandrinus Patr. in Epist. de Paschate apud Bucherium. LUNAM CLAMORIBUS INVOCARE, Superstitio vetus damnata a Christianis: de qua Iuuenalis Satyra 6.

. . . . . . *Iam nemo tubas, nemo aera fatigat,*
Vna laboranti poterit succurrere Lunae.

Vbi vetus Interpres: *Sonitum fieri adsolet, quando Luna deficit.* Schol. Theocriti Idyll. 2. Hinc *Lunae labores* pro eclipsi. Hist. Archiepisc. Eboracensium. (4) Piscis genus, V. *Mola* 6. (5) † Panni species, sed mendose pro *Lana*, in Suppl. ad Miraeum p. 700.

LUNALIS BIPENNIS, f. bipennis lunata, formam lunae crescentis quodammodo referens. Vita S. Guthlaci, saec. 3. SS. Benedict. part. 1. pag. 276. *Arrepta Lunali bipenne, tria virorum corpora letabundis ictibus humi spernens mori coegit*, in Actis SS. Aprilis to. 2. p. 45. habetur *Limalis.*

† LUNARE vel LUNARIS, locus in portu, vbi naues fluctuantes seruantur, Gall. *Bassin*, a forma lunae crescentis dictus. Ch. a. 1090. ap. Murat. t. 1. Antiq. p. 223. Hinc LUNARIS PELTA, ab eadem figura dicitur scutum breuissimum, t. 10. Coll. Hist. Franc. p. 67.

LUNARIS. (1) LUNARES vel LUNARII, homines seruilis conditionis, hinc forte dicti, quod singulis lunis, seu mensibus operas domino praestare vel agros *Lunares* dictos arare tenerentur. Breuiarium villarum ex Archiuo S. Audomari: *Habet ibi Lunares 13. Luminaribs 10. soluunt inter omnes sol. 2. den. 2.* Infra: *Prebendarii 5. Lunarii 36. luminarii 60.* Saepius ibi *Lunarii* adiunguntur *Praebendariis* et *Luminariis;* sed nihil additur, ex quo eorum conditio clarius innotescat. (2) Modus agri, quantum quis arare potest per mensem Lunarem. Charta Heriuei Episcopi Augustod. Ind. 9. anni 24. post obitum domni Odonis quondam Regis regnante Karolo glorioso Rege, in Tabul. eiusd. Ecclesiae. *Sunt autem hae ipsae res sitae in Comitatu Beluensi, in villa, quae dicitur Grandis-Campus, mansus videlicet vnus, et Lunares iuxta aestimationem inquirentium quinque.* LUNATICUM, eadem notione. Charta ex Archiuo Abbatiae Abundantiae in Biblioth. Sebusiana Cent. 1. cap. 40. (3) V. *Lunare.*

LUNARITER, per menses lunares, quibus vtuntur Arabes et Saraceni. S. Eulogius lib. 1. Memorialis Sanctorum: *Et quod Lunariter soluimus, cum graui moerore tributum.*

LUNATICA, *quod fit plenilunio.* Gloss. Isid. Epilepsiam seu *Lunatici* morbum intelligo, *qui*, vt habet Ioh. de Ianua in *Lunaticus*, *singulis lunationibus contingit, cum luna est plena.*

LUNATICUM, modus agri. V. *Lunaris* 2.

LUNATICUS. (1) Σεληνιαζόμενος, Matthaeo cap. 4. 24. et Caesario Dial. 2. c. 118. ἐπιληπτικὸς, alias Matth. Siluaticus: *Lunaticus, Epilepticus.* Apuleius. lib. de Herbar. virtut. c. 9. *Ad Lunaticos qui cursum lunae patiuntur.* (2) Stultus, demens. Rupertus L. 8. de Diuin. offic. c. 4. *Etiamsi Lunaticus sit, id est, stultus; stultus quippe, vt luna mutatur.* Hoc sensu *mulier lunatica*, dicitur apud Gauterium Cancellar. de Bellis Antioch. pag. 451. Existimabant

habent quippe olim veteres Lunam dementes aut daemoniacos facere. S. Audoënus L. 2. Vitae S. Eligii c. 15.

LUNATIM, per menses. Aluarus in Vita S. Eulogii. V. *Lunariter*.

LUNATIO. (1) Menstruus lunae cursus, Ital. *Lunatione*, Gall. *Lunaison*. Miracula S. Catharinae Suecicae, to. 3. Martii p. 508. (2) Dies Lunae, Gall. *Lunaison*. Concilium Coloniense anni 1260. cap. 7. *Itemvero vel nunquam in Capitulo ipso legi Lunationes mensium, aut Kalendas, seu obitus fidelium, etc.*

✝ LUNATUS. (1) Forte mendose pro *duratus*, in Act. SS. t. 2. Aug. p. 379. (2) V. in *Calceus*.

LUNCHUS, lancea, hasta, ex Graeco λόγχος, vel λόγχη. Tertullianus de Corona militis: *Incumbens et requiescens super Luncho, quo perfossum est latus Christi*.

LUNDA, ponderis genus apud Anglos, in Fleta lib. 2. c. 12. §. 7. *Lunda anguillarum constat ex 10. stikis . . . Lunda pellium continet 2. timbria etc.*

LUNGERIA, V. *Longeria*.

✝ LUNGUIDIUM, f. lumbus in Ch. a. 1221. t. 1. Hist. Cassin. p. 318.

✝ LUNIGER, bos, a iugo vel cornibus, quod lunae crescentis formam referant. Andr. Floriac. Mf.

✝ LUNIS, menstruus lunae cursus, Gall. *Lunaison*. Cod. Mf. 163. Bibl. S. Germ. Prat.

LUNONUS, pro *Limonus*, vt videtur, Gall. *Limon*, temo. Hinc pro *Equus Lunonorum*, vt ex Charta anni 1235. habetur in *Startio*, videtur legendum *Equus limonorum*, qui idem fit ac *Limonerius*, de quo supra, Gall. *Limonier*, equus ad currus temonem.

LUNULA. (1) Ephemerides S. Galli prid. Kal. Dec. *Dat Hospitarius 10. fercula . . . et in vespera flonpum, Lunulas, et oblatas de Linkinwiller*. Vbi *Lunulae* videntur dici *fermentati orbes*, S. Paulino Epist. 3. p. 46. (2) Isidoro lib. 19. c. 31. LUNULAE *sunt ornamenta mulierum, in similitudinem lunae, bullulae aureae dependentes*. Quae hausit ab Hieronymo in cap. 3. Isaiae. Aldelmus de Laudibus virginitatis: *Crepundia colla gemmiferis Lunulis pendentia*. Occurrunt hac notione Isaiae cap. 3. vbi Gr. μηνίσκοι, apud Tertull. de Cultu femin. S. Cyprianum, in Vita 1. S. Brigidae virginis no. 103, Nomastico Cisterciensi p. 354. etc. (3) *Idem quod speculum*, in Gloss. Lat. Gall. Cod. 521.

LUNUS DIES, pro *dies lunae*. *Cunctis diebus Lunis*, in Chartulario Monasterii S. Sulpicii Bituric. fol. XI. verso.

LUPA. (1) LUPAE, latinis aliquot Scriptoribus puellae dictae, quae pecorum pastui inuigilant, vt quae, inquit. Auctor Chron. Alexandrini pag. 268. et Cedrenus, cum lupis in montibus Vitam exigant. Prudentius lib. 1. in Symmach.

Scortator nimius, multaque libidine suetus,
Rusticulas vexare Lupas.

Alias *Lupae* meretrices dicuntur. V. Iohannem Priceum ad Apologiam Apuleii. Sed incertum, cur in eodem Chronico Alexandrino pag. 784. dicatur a Iustiniano inscripta Tabula, Hypatii, qui tyrannidem arripuerat, tumulo, cum hisce verbis: ἐνθάδε κατάκειται ὁ βασιλεὺς λύκαινας. (2) *Linx, lupa cerualis, quae fertur dormiendo videre*, in Gloss. Mf.

LUPAL, *lupanar*, in Glossis Isidori. Vt a *Lupercus*, *Lupercal*, a *Minerua*, *Mineruall*, sic a *Lupa dictum Lupal*, si tamen haec vox vnquam legitur, vt habet Graeuius.

LUPANAE FEMINAE, lupae, meretrices, lupanarium sectatrices. Commodianus Instr. 59.

LUPANANS, *lupanaribus deditus*, apud Barthium in Glossario ex Baldrici Historia Palaest. Ordericus Vitalis lib. 9. Hist. Eccles.

✝ LUPANARIA, lupa, meretrix. Acta SS. t. 2. Aug. p. 58.

LUPANATUM, *mulinellum lupati* Vgutioni.

LUPARA, Palatium Regium, Parisiis, vulgo *Louvre*, apud Miraeum to. 1. pag. 120. *Datum in Lupara prope Parisios die 2. Iunii anni 1364*. Sic fere scribitur; interdum tamen *Lupera*,

Lupera, Luppara et Luppera. Vocis etymon quidam arcessunt a Saxonico Leouar, Castellum. Sauuallius tom. 2. Antiq. Paris. a loco Louve vel Louvre nuncupato, alii a Palatio ibi sito Domini Luparae, oppidi in pago Parisiaco.

LUPARIUS. (1) Vgutioni est canis qui lupum prosequitur, et ad hoc officium est praecipuus. Gloss. Lat. Gall. Luparius, Chien a chasser le loup. (2) Qui lupos venatur. Seruius ad L. I. Georg. Constat Luparios carnibus tinctis veneno lupos necare. Galli Luparios seu Louvetiers, perinde appellant, qui lupos ex instituto, vel ex indicto officio insectantur ac venantur.

LUPASSO, V. Lupus 4.

LUPATRIA, lupa, meretrix. Fragmentum Petronii: Ipse nescit quid habeat, adeo suplatus est. Sed haec Lupatria prouidet omnia.

LUPAX, luporum instar rapax, crudelis. Anastasius de Exilio S. Martini.

† LUPELLUS, dimin. a lupus, in Comput. MS. a. 1359.

LUPERA, Gall. le Louvre, V. Lupera.

† LUPERCUS, instrumentum rusticum, f. ligo. Ch. MS. a. 1287. V. Luchetum.

LUPERIA, locus vbi sunt lupi. Statuta Arelat. art. 85. ex MS. D. Brunet.

LUPIA, von Italice, Gall. Louppe. Miracula S. Raimundi de Pennaforti, to. 1. Ianuarii p. 421. Cum spatio duorum annorum supercrescentiam carnis maximam, vulgo dictam Lupiam . . . habuisset, etc.

LUPICELLUS, paruus lupus, apud S. Bernard. Epist. 230. Edit. 1690.

LUPIFERI, a Petro Diac. lib. 4. Chr. Casin. c. 37. (al. 39.) inter vexillarios Ecclesiae Romanae recensentur: Aquiliferos, Leoniferos, Lupiferos, Draconarios, etc. Luporum figuras inter Romanorum vexilla militaria delatas pridem annotauit Plinius lib. 10. cap. 4.

LUPINARII. Lampridius in Alex. Seuero: Corpora omnium constituit, vinariorum, Lupinariorum, caligariorum, et omnium artium. Cum ignotum omnino sit corpus illud Lupinariorum. Casaubonus suspicatur legendum esse Popinariorum.

LUPINUS. (1) Lupinum caput gerere, V. Caput. (2) † Semen notum, quod alii fabam Aegyptiacam dixerunt. Gloss. med. Simon. Ianuens.

LUPIRE, V. Baulare.

† LUPONUS, lupus, figurate, pro vorax, helluo. Barel. in Sermon.

† LUPPA, panni species. Ch. a. 1019. apud Murat. t. 4. Antiq. p 770. In die festiuitatis vnam purpuream et vnam luppam.

LUPPARA, LUPPERA, V. Lupera.

† LUPPARIUS, qui lupos ex instituto vel ex officio venatur. Ch. MS. a. 1323. V. Luparius.

LUPULUS, lupus salictarius, Gall. Houblon. Medicina Salern. p. 206.

LUPUS. (1) Carcinoma, cancer crurum, Gall. Loup. S. Braesius Episc. Leodiens. circa ann. 965. apud Martenium to. 1. pag. 653. Morbo qui lupus dicitur grauiter attritus et fere ad mortem deductus . . . . Morbi locus, quem patiebatur in tibiis, non est inuentus: tamen in signum cicatricis quae lineola rubea videbatur. (2) Harpagonis species, quo arietes auertuntur aut suspenduntur, ita, vt impetum non habeant feriendi. Vegetio lib. 2. cap. 25. lib. 4. c. 23. sic dictus, quod velut Lupus dentes ferreos exerat, arietemque apprehendat. Describitur etiam a Procopio lib. 1. de Bello Gothico c. 21. Extr. Diuersa videtur machina, ab ea quae LUPUS BELLI appellatur a Matth. Westmonast. anni 1304. LUPUS, nude, in Chronico Estensi ap. Murator. tom. 15. col. 359. LOUPUS. Mandatum Ricardi II. Regis Angl. anni 1394. (3) LUPUM PROCLAMARE. Thwrocius in Alberto Rege Hungar. c. 27. Hungari vero ex longa campestrilis hospitii mora taedio affecti, . . . Lupo iuxta antiquam ipsorum consuetudinem proclamato, inuito Rege sparsim et confuse relictis regiis Castris recedentes abierunt. Galli dicerent Crier au Loup, quod facere solent, qui fugam alicui suadere volunt. (4) Piscis genus.

Tract.

Tract. MS. de Pisc. c. 16. *Lupus piscis hodie a Romanis dicitur lupasso et spigola, a Liguribus Louva 220, a Venetis Varolo, a solis Hetruscis Araneo, ab Hispanis lupo.* (5) † *Vela nigra et vocatur ista vela sic, eo quod ut lupus, occulte incedit nauis cum illa.* Glossae Tr. Barber. ad Docum. *d'amor.*

† LUQUERNA, fenestra, a Gall. *Lucarne*, ap. Bassel. t. 2. Arest. parlam. Delphin. p. 24. V. *Lucanar.*

† LURA, *os culei sive utris; unde Luridum*, ap. Festum. Gloss. Lat. Gall. a. 1352.

LURDUS, Ital. *Lordo*, spurcus, impurus, immundus; vel potius stolidus, quomodo Galli *Lourdaut* dicunt. Landulfus de S. Paulo in Chron. Mediolan. cap. 1. V. *Lordicare.*

† LURICA, pro lorica, ap. Pez. t. 6. Anecd. part. 1. p. 30.

LURICATUS, V. *Loricatus,*

LURICULA, LURICATUS, V. *Lorica.*

LURIDATUS, squalidus, luridi coloris. Tertull. aduersus Marcion. lib. 4. c. 8.

LURITATUS, *luridatus*, V. *Cassioticus.*

LUSA DIABOLICA. Capit. Caroli M. L. 6. c. 196. *Illas vero ballationes et saltationes, canticaque turpia ac luxuriosa, et illa lusa diabolica non faciat.* V. *Lusum.*

LUSCINUS, ἀηδών, Gloss. Lat. Graec. *Luscinia.*

LUSCUS. (1) Strabus, Gallis *Louche.* Vet. Glossar. στραβὸς, *Strabus, luscus.* Aldhelmus de Laude Virgin. cap. 24. Ita quidem sequiore Latio: at purioribus Latinis *luscus* dicitur, qui altero priuatus est oculo. (2) † Dici videtur de colore minus fulgenti, ab Ital. *Losco* hebes. Ch. a. 761. ap. Murat. t. 2. Antiq. p. 407. *Pallium de blata tutella — pallium de blata lusca.*

LUSDI, species operis muliebris, († vel potius *Cornutae* species,) an lodix, Gall. *Lendier* vel *Ladier?* Chartular. SS. Trinit. Cadom. fol. 55. *Feminae eorum trahent bidentes et habebunt gesge cum bercariis; et quamquamque operabitur*, I. *Lusdi post festum S. Michaelis usque ad tempus, quo incipiet trahere oues.* Eadem repetuntur fol. 60.

LUSORES, *falsi testes*, in Glossis antiquis MSS. et apud Papiam, nec non in Glossis Isid. In Excerptis Pithoeanis additur *Collusores*, quasi qui colludunt in falso testimonio dando.

LUSORIAE vel LUSURIAE, nauigiorum bellicorum species, quae in fluuiis maioribus, qua Romanorum fines disterminabant, discurrebant ad limitum custodiam: quae ita appellata volunt vel quod in fluuiis luderent, seu discurrerent, vel quod eorum nauigiorum genere essent, quibus vtebantur ad delicias, ludos, lasciuiamque et luxuriam. *Lusoriarum Danubii* mentio est apud Vegetium lib. 4. cap. vlt. et in tit. Cod. Th. de Lusoriis Danubii. V. *Cursoria.*

† LUSORIE, irridendo, t. 7. Coll. Hist. Fr. p. 405.

LUSORIUM, theatrum, sedes Ludorum, vbi ludi fiunt. Saluianus lib. 6. de Gubernat. Dei: *Longum est nunc dicere de omnibus, amphitheatris scilicet, Odeis, Lusoriis, pompis, athletis, petaminariis etc.*

LUSSUM. Statuta Ecclesiastica Argent. ann. 1435. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 550. *Item ornatum extra mittenecam, qui dicitur* Vssum en gebraenfel; *item appropendicias manicarum, quae dicuntur* Lussum *extendentes manicas tunicae inferioris, ... sub poena Excommunicationis* (Monialibus) *inhibemus.*

LUSTER. S. Eulogius lib. 2. Memorial. SS. cap. 11. *Confini vici Leulensis, qui a Corduba distat quinque milliarios Lustros.* Vbi Ambrosius Moralis, *viginti milliaria* innui ait.

LUSTICIUM. Vita 2. S. Carthaci Episc. n. 35. *Cum 30. vaccis et tauro et duobus armentariis, et cum duobus Lustisiis et vasis ad Ciuitatem Rathin peruexit.* An *Iustitiis*, seu vasis vinariis, de quibus infra, an vero vox Hibernis peculiaris, incertum. Henschenius in Onomastico ad calcem tom. 3. SS. Maii suspicatur esse mulctras seu vasa, in quibus mulgetur:

gue: quod non male conuenit loco, vbi de vaccis et lacte agitur.

† LUSTRA, *lupanaria loca vel abdita*. Gloss. vet. Cod. 7613.

LUSTRAMENTUM, *foetor, putor, oletum, foetulantia*; in Glossis Isid. *Lustramentum* Graeuio non solum est purgamentum, sed et locus vt putat, in quem purgamenta foetantia eiiciebantur. Lex 3. §. 3. Dig. ad Legem Cornel. de Sicar. et Venef. *Vt pigmentarii, si cui cicutam, salamandram, aconitum, pituocampas, aut bubrostim, mandragoram, et id quod Lustramenti causa, dederint cantharidas, poena teneantur huius legis*. Vbi per *Lustramentum* intelligunt purgamentum. Sed Hottoman. de Verb. Iur. de intemperanti et effrenata rei venereae cupiditate intelligit, cum cantharidum ea vis sit, vt ad illam incitent. V. Cuiacium lib. 15. Obseru. cap. 27.

LUSTRARE. (1) Illustrare, ornare. Iacobus Cardinalis de Coronatione Bonifacii VIII. PP. apud Murator. to. 3. col. 652. (2) † Initiare, in Act. SS. t. 2. Aug. p. 728.

LUSTRUM. (1) Fenestra. Iacobus Cardinalis, in Vita S. Petri Coelestini. (2) Annus. Fridegodus in Vita S. Wilfridi, saec. 3. Benedict. part. 1 p. 175. Vocem *Lustrum* pro vno anno etiam vsurpauit Reginoldus, vt probat Mabillonius saec. 3. Benedict. part. 2. pag. 390. in Notis.

LUSTRUS, *frater mariti*. Gloss. Arabico Lat. Infra habetur *Lusus*.

LUSUM, lusus, ludus. Pirminius Abbas in Excerpt. ex libris Canonic. V. *Lusa diabolica*.

LUSURIA. (1) V. *Lusoriae* et *Collusoria*. (2) † Ius vtendi aliqua re. Ch. t. 1. Prob. Hist. Brit. p. 779.

LUSUS, *frater mariti*, Papiae et Glossis antiquis MSS. Supra legitur *Lustrus*.

† LUTA, pro lucta, pugna ludicra. Comput. a. 1399. vbi et LUTATOR, pro Luctator.

LUTANA, testudo, cithara, Gall. *Lut*. Acta S. Godeleuae to. 2. Iulii p. 415. *Fractis vocibus auditum demulcere Lutanae et fistulae*.

LUTANISTA, citharista. Bernardus de Breydenbach, Itiner. Hierosol. p. 210. *Vt Lutanista . . . secum pergeret, quia et Trutzelmannus ipse in eiusmodi instrumentis musicalibus erat peritus*.

LUTARE, *luere, lauare*, πλύνειν, in Glossis Lat. Graec. Sangerm. Gloss. Cyrilli: πλύνω, *Luo, luto, lubo, (Lauo) Lutare*, pro soluere, luere, legitur apud Nonium ex Varrone. Aliis *Lutare* est luto oblinire, maculare.

LUTER. (1) S. Eucherius: *Luteres, in Regnorum, conchae, vel canthari aquarii*. Papias: *Luteres in Regnorum libro, conchae, vel canthari aquarum dicuntur*. Idem Papias: *Luter, vas aeneum 40. batos capiens, a luendo dictus*. Vguttio: *Luter etiam dicitur Lauatorium et quodcumque vas purgandis sordibus deputatum*. Ioanni de Ianua, vt et Willel. Britoni in Vocab. dicitur *Concha, vel cantharus*. Sic etiam ferme Gloss. Lat. MS. Reg. Cod. 1013. ex graeco λουτὴρ, quo vocabulo *baptisterium* intelligit Anonymus in Descript. S. Sophiae. Hist. Miscella in Rhinotmeto an. 10. *Multitudo vero ciuitatis tumultuata ad Luterem Ecclesiae congregata est*. Vbi Theophanes λουτῆρα habet. S. Hieronymus adu. Iouianum: *Luter in tabernaculo funditur*. V. Reg. 3. c. 7. et lib. 4. c. 16. V. *Lauatorium*. (2) LUTER, LUTRA, animal amphibium, quod κύνα ποτάμιον vocant Aelianus et Aetius: Galli *Loutre*. Walafridus Strabus lib. 1. de Vita S. Galli cap. 28. *Viderunt piscem magnum in aquae collectione natantem, duosque illum insequi Lutras, etc. Entra*, Plinio et aliis. Beda in Vita S. Cuthberti Episc. n. 18. *Venere de profundo maris quadrupeda, quae vulgo Lutrae vocantur*. *Erminium et Lutria*, in Constitutionibus Catalaniae. *Roccus martrinus et Lutrinus*, in Capitulari an. 808. c. 5.

LUTERIUM, V. paulo post *Lutherium*.

LUTES, *splendentes*, apud Papiam.

LUTEUS. (1) Species vasis, idem quod *Luter*, si non ita legendum. Pontificale vetus Eccl. Bisunt. apud Mar-

ten, de antiqua Eccl. Disciplina in diuinis celebrandis officiis p. 311. (2) Lucius piscis. V. *Luceus*.

LUTEUS, adiect. *Roseus vel rubens, rubicundus vel croceus*, apud Papiam. Idem fere Iohannes de Ianua. Isid. lib. 19. c. 28. *Luteus, Color rubicundus, quod est croceus; nam crocus Lutei coloris, vt Croceo mutataque vellera luto.* Perottus: *Luteus est dilutior rutilus, qualis est color auri; vnde Luteus dictus videtur, quasi dilutus Hinc violae huius coloris Luteolae appellatae, et Lutea herba, qua chrysocolla tingitur et vitellum in ouo Luteum appellamus.* Hadrianus Iunius: *Luteus, quale est oui vitellum, quo colore flammeum nouis nuptis tingebatur.* Plinius lib. 21 c. 8. *Lutei video honorem antiquissimum in nuptialibus flammeis totum foeminis concessum.* Fusiora haec de re nota, quam ne praetermitteremus, nostri Glossatores effecere. V. *Lutum*.

LUTHERIUM, straguli lectarii species, Gallis *Lodier*, vel *Loudier*. Ordericus Vitalis lib. 4. pag. 539. *Guthlacus Lutherio melotinae, in quo solebat orare, ipsum circumdedit.* Eadem habentur in Vita eiusdem Sancti c. 31. to. 2. April. p. 46. nisi quod ibi *Luterium* scribatur pro *Lutherium*.

LUTHIAMEN, pro linteamen, linteum. *Cum duobus blanketis et duo paria Lutheaminum pro capite*, in Testamento an. 1415. apud Rymer. to. 9. p. 277. Intelligo linea puluinaris tegumina, Gall. *Tayes d'oreiller*.

LUTIFIGULUS, pro quo aliis figulus nude, apud Leibnitium to. 2. Scriptor. Brunsuic. p. 386. vbi de fundatione Monasterii Hilgenthal. Ord. Praemonstrat.

LUTINA, testudinis species. Locus est in *Fidella*. V. *Lutana*.

✝ LUTIO, f. ius piscandi lucios. Ch. Frid. II. Imp. a. 1219. ap. Murat. t. 2. Antiq. p. 876. *Siluas, saliceta, lutiones, venationes, piscationes etc.*

LUTIUS, lucius piscis, V. *Luceus*.

LUTOR, πλύτης, in Glossis Lat. Graec. Gloss. Cyrilli: πλύτης, *Lutor, lauator.* Aliae *Lutor*, ἠλιαςής, qui insolat, seu pannos aliaue soli exponit, vt siccentur vel albescant. Melius, vt putat Martinius, scriberetur, *Lotor*, a *Lauo*, *Lutor* enim a *Luo* ducendum.

LUTRA, LUTRIA, LUTRINUS, V. *Luter*.

LUTULENTIA, *feculentia, foeditas, sordiatio*, Iohanni de Ianua; *Ordure de boe*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.

LUTUM, Hispanis *Tapia*, Gallis *Muraille de terre, Cloison de mortier. Lutamentum*, Catoni de Re Rust. c. 128. Epitaphium Adelfonsi V. Regis Hispan. in Monasterio et Ecclesia Pinnatensi: *Hic iacet Rex Adelfonsus, qui populauit Legionem, post destructionem Almançor; et dedit ei bonos foros, et fecit Ecclesiam hanc de Luto et latere. . . . obiit era 1065. etc.*

LUTO vel COENO NECARE. Lex Burgund. tit. 34. §. 1. *Si qua mulier maritum suum, cui legitime nupta est, dimiserit, necetur in Luto.* Quo referunt, quae habet Tacitus de Moribus German. *Ignauos et imbelles et corpore infames Coeno et palude, iniecta insuper crate mergunt.* V. *Cenitus, Fossa*.

✝ LUTUS, *genus ligni*, in vet. Gloss. Cod. 7641.

LUVELLUS, pro *Liuellus*, V. in hac voce.

✝ LUX DEI, dies dominici. B. de Amoribus in Spec. Sacerdot.

LUXIARDUS, dignitatis genus apud Ianuenses. Annal. Genuens. Georgii Stellae apud Murator. to. 17. col. 1017. *Baptista de Franchis olim Luxiardus Ianuensis, qui regius Capitaneus dicebatur, etc.*

LUXORIUS, pro lusorius, in Gestis Hugonis Episc. Cenoman. apud Mabillon. to. 3. Analect. p. 352.

LUXURIA, stupri peccatum. *Luxus venereus*, apud Aurelium Victor. in Epitom. in Constantino: *Luxuriae concubinaticae*, in Concilio Meldensi c. 74. Concilium Aquisgranense III. ann. 860. *Canones cum de incestis praescribunt, de coniugatis loquuntur, non de his qui non licite passim coëunt, vel Luxuriosos, vel adulteros vocari manifestum est.* Vetus interpres Nouellae 77. *Vt non Luxurien-*

nascuntur homines contra naturam. V. Reginonem lib. 2. c. 35. Occurrit passim.

LUXUS, pro *luxatione* membrorum. Vtitur Apuleius lib. de Virtutib. herbar. c. 31. §. 4.

† LUYTA, pro lucta, luctatio, in Comput. a. 1503. V. *Luta.*

LYA, V. *Lia* 3.

LYARDUS. (1) Vt supra *Liardus*, equus coloris cinerei scutulis distinctus, Gall. *Cheval gris pommelé.* Testamentum an. 1328. to. 2. Hist. Dalphin. pag. 225. (2) Moneta minutior, V. *Liardus* 2.

LYCHINVS, LYCHNIVM, V. in *Lichinus.*

LYCISCA, *quod est genus canum ex his inflexis villosum atque fortissimum*, in Actis Ven. Ezonis, to. 5. Maii p. 57. Sic dicitur a λύκος, lupus, quod sit lupo similis et quasi ex lupo et cane nata, vt habet Eugenius Tolet. Carm. 22.

At lupus et catula formant coeundo Luciscam.

Eadem ex Plinio refert Isidorus l. 12. c. 2. vbi *Lyciscos* vocat huiusmodi canes; sed *Lycisca*, non *Lyciscus*, habent Virgilius, Ouidius, etc.

† LYDA, praestatio, tributum, in Reg. episc. Niuern. V. *Lidda* et *Lendis.*

LYGIVS, pro *Ligius*, de quo supra. *Lygium homagium*, in Opusculo Gualuanei Flammae, to. 12. Muratorii col. 1032.

LYMPHARE, adaquare, lympham praebere, in Actis SS. to. 4. Iunii p. 58. *Lymphare vinum*, vinum lympha seu aqua diluere, in Processu de B. Petro Luxemburg. to. 1. Iulii p. 539.

LYPSANVM, reliquiae sanctorum, V. *Lipsana.*

LYRCVS, pro *Lucus*, a graeco λύκος, lupus, bis legitur in Vita MS. S. Winwaloei e Bibl. Landeuennecensi.

LYRIDES. Vita S. Neoti Abbat. n. 24. *Igne supposito panes sartagini ad coquendum commiseras, quos nonnulli Lyridas appellant.* Sed leg. *Collyridas.* V. in hac voce.

LYRIZARE, lyram pulsare, apud Falcon. Beneuent. in Chron. an. 1119.

LYTAE, qui tribus annis Legum studio impensis quartum adiungebant: de his Iustinian. ad Antecessores §. 5. *Sed quia solitum est anni quarti Studiosos Graeco et consueto quodam vocabulo λύτας appellari; habeant quidem, si maluerint, hoc cognomen.* Sic autem dictos volunt quidam, quod exacto illo studiorum curriculo iamiam soluendi essent, ac legendi libertate, nullo interprete magistro, donarentur. Turnebus vero lib. 8. Aduers. c. 19. sic dictos mauult, quasi *Solutores, qui ciuili sapientia tantum promouerunt, vt Legum aenigmata possint subtiliter et accurate dissoluere*, iuxta illud Iuuenalis Sat. 8.

Qui iuris nodos legumque aenigmata soluat.

LYTANIAE, pro *Litaniae*, in Chron. Mellic. p. 326. V. *Litaniae.*

LYTRVM, λύτρον, pretium redemtionis, apud Mabill. t. 3. Annal. Bened. p. 614.

M.

M (1) LITTERA numeralis, quae mille denotat. Vnde versus:

M. caput est numeri, quem scimus mille tenere.

Eidem litterae si recta linea superaddatur, mille millia significat. (2) M. *in superscriptione cantilenae, mediocriter melodiam moderari mendicando memorat.* Notkerus Balbulus Opusc. *Quid singulae litterae significent in superscriptione cantilenae.* V. A.

† MAAGIVM, praestatio, vt videtur, pro facultate exscindendi in siluas arborem Maialem. Inquisit. MS. iur. Bellisort. *Praepositus - - habet in foresta - - herbagium et maagium.* V. *Maius.*

MAAGNEYA, familia, domus. Regestum L. III. Philippi V. Reg. Fr. an.

an. 1316. et 1317. fol. 129. tit. 310. in Chartophylacio Regio.

MAALMAN, Saxonibus, homines famularum, seruitium facientes. Anglo-Saxonibus *Male*, est vectigal, tributum; *Man*, homo. Ita *Maleman*, seu *Maalman*, est homo tributo obnoxius. At *Malman* Germanis *Mahelman*, fideles Ecclesiarum, et Ministeriales interpretatur Goldastus. Eccardus vero ad Leg. Salicam pag. 32. homines certa conditione et pacto cuidam addictos. Schilterus in Gloss. Teuton hominem ad certum mallum pertinentem, subditum. Charta Caroli M. in Monumentis Paderbornensib. p. 325. *Omne regale vel saeculare iudicium super suos seruos, et liddones, et liberos Malman et mundman et omnes vtriusque sexus homines, etc.* Charta Ottonis M. Imp. an. 961. in Chr. Episcop. Mindensium p. 734. *Hominibus quoque famulatum eiusdem Monasterii facientibus, qui Saxonice Malman dicuntur, praedictum mundeburdum et tuitionem nostram constituimus* Charta Henrici III. Imp. in eod. Chr. *Homines ipsius Ecclesiae francos, liberos, Ecclesiasticos, litones, Maalman, vel seruos cuiuslibet conditionis.*

MAANELLUS, campana mediocris. Charta an. 1235. ex Tabular. Eccl. Autissiod. Has vulgus Gallorum etiam vocat *Meneaux*, et *Moineaux*, a Gall. *Meneur*, minor, *Moindre*. V. *Menuellum* et *Monellus*.

MAB, filius, idiomate Aremorico, Hibernis *Mac*. Tabular. Kemperleg. *Rinallon Mab Moam, graui infirmitate detentus, monachalem habitum suscepit.* Ibidem: *Kadan Mab Dauid. Killae Mab Gusfredi, etc.* V. *Mak.*

MABRANA, pro Membrana, charta. Tabular. Maioris Monast.

✝ MABRUS, *Mars*, in Glossar. Cassin. ann. circ. 700.

MAC, V. *Mab* et *Mepe*.

MACA, a veteri Gallico *Macaut*, pera, *Poche*, *besace*. Menoti sermones fol. 139. *Cognoscitis quod non possumus semper habere vxores iuxta nos appensas ad zonam nostram, vel potius ferre in Maca nostra*; nisi legendum sit *Manca*, Gall. *Manche*.

✝ MACAGNATUS, pro *Magagnatus*, mutilus, corruptus, ap. Murat. t. 4. Antiq. p. 562. V. *Mahemium*.

✝ MAÇANA, MASANA, vox Hisp. ensis Indicus ligneus, t. 1. Prob. hist. geneal. Portug. p. 33. V. *Macanum*.

MACANUM. Charta Lusitan. apud Brandaon. to 5. Monarch. Lusitan. p. 304. V. *Vnam copam deauratam in Maçanis, et circa bibitorium et circa pedem.* V. *Circa*.

✝ MACARELLUS, piscis species, Germ. Makrele. Ch. Ms. a. 1163. V. *Maquerellus*.

MACARIA. Sugerius in Vita Ludouici Grossi: *Tympanis et Macariis et aliis instrumentis horribiliter resonabant.* Sed legendum *Anacaris*, vt emendat Meursius. Sunt autem ἀνάκαρα, tympana inferiori parte rotunda. Ita Martinius in Lexico.

MACARII, secta quaedam Manichaeorum, de qua Augustinus lib. de Haeresib. c. 46. et auctor Praedestinati lib. 1. Haeresi 46.

✝ MACATURA, liuor, contusio, Hisp. *Macado*. Lit. remiss. Ms. an. 1334. Gall. ol. *Machure*.

MACCARONES, genus edulii delicati. Acta B. Guillelmi Eremit. to. 1. Aprilis pag. 383. *Inuitauerat Guillelmum ad prandium . . . eique apposuerat Maccarones seu laganas cum pastillis.*

MACCECARIUS, V. *Manecharius*.

MACCLA. Charta Pandolfi et Landolfi Ducum Beneuentan. apud Ciarlantum in Samnio pag. 241. *Abinde quomodo incipitur ipse mons, qui est super vallem frigidam, et silua vadit per verticem ipsius montis vsque in Maccle, qui dicuntur de Godini. De secunda parte a Maccle, qui dicuntur de Godini, vsque in flumio, qui dicitur Trinio maiore, etc.*

MACCONES, Bollandistis videntur esse vermes fabis infesti. Miracula S. Zitae to. 3. Aprilis p. 578. *Pro fugandis tempestatibus et Macconibus quod non apparerent et damnum non facerent in supra dicta terra et blauis, etc.*

MACECONICI, Italis *Maceconchi*, Ecclesiastici inferioris gradus et subsellii

lib. Processionale Mediolan. edit. S. Caroli p. 5. *In sancto Victore, Maceconici dicunt ter Kyrie eleison submissa voce, et Veglones alternatim.* Iidem videntur esse qui in Ecclesia S. Laurentii Genuensis *Massaconici*, in Parisiensi *Macicoti*, Gall. *Machicots*, et in aliis *Ecotiers* appellantur. V. Menag. in Origin. Gall. ad V. *Machiots* et infra *Massicoti*.

† MACELATOR, i. q. *Macellator*, carnifex, in Append. ad Monum. Aquileg. p. 30. V. *Machecarius*.

† MACELINVS, f pro *Marabolinus*, in Necrol. L. Genou. Paris. *Petrus Ruffus - - dedit nobis librum Abel - - et CC. Macelinos et vnam domum.*

MACELLA. (1) Pro Macellum, *Boucherie*. Charta an. circ. 1439. apud Madox Formul. Angl. pag. 392. (2) Mendose pro *Manica*, in Charta Iohannis Episc. Ruthen. an. 1375. inter Instr. tom. 1. nouae Gall. Christ. p. 52. V. *Manica*.

† MACELLANVS, pro *Macellarius*, carnifex. Ch. a. 1260. t. 6. Gall. Christ. Instr. p. 372.

MACELLARE. (1) Papiae: *Occidere, inde macellum locus, et macellarii homines.* Vocabul. vtriusque iuris: *Macellare est mactare vel trucidare. Inde dicuntur macellarii qui pecora vel quadrupedia mactant.* Hinc emendandum Chron. Siciliae ad an. 1316. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 79. vbi *macerandum* pro *macellandum* legitur. (2) † In macello venum exponere. Ch. Ms. 1307. (3) † Exenterare, purgare, in Ch. Ms. a. 1336. *Vnum porcum totum macellatum.* Germ. Außschlachten.

MACELLARIA, V. *Miscellaria*.

MACELLARIVS, qui carnes, interdum etiam obsonia lautiora, in macello vendit. Artemidorus lib. 3. c. 37. scribit, *Macellarios et lanios carnem conscindentes et vendentes periculorum et damni significatiuos esse.*

MACILLARIVS, pro *Macellarius*. Ioan. Bromptonus p. 1012.

† MACELLATA, i. q. *Mesailhata*, modus agri, in Lit. admort. Ms. a. 1454.

MACELLATOR, macellarius, carnifex, κρεοπώλης, *Negotiator artis macellariae*, in veteri Inscript. Lugdunensi. Vgutio: *Carnifex, homicida, vel Macellator.*

† MACELLINOGIVM. Ch. Ms. Guil. comit. Pontiu. a. 1049. *Concedo eis et confirmo macellinogium, quod est in nemore Stoparum.*

† MACELLO, macellarius, carnifex, in Stat. Synod. Tornac. a. 1366.

† MACELLVM FACERE, carnes in macello venum exponere, in Inuent. Ms. a. 1233.

MACELLVS. (1) Dies qua merces in foro venum exponuntur, Gall. *Jour de marché.* Charta Bolconis Ducis Silesiae an. 1337. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. p. 42. (2) † Macellarii mensa, Germ. die Fleisch-bank. Libert. bastidae de Soleinn. a. 1327. V *Massellus* (3) † Praestatio quae a macellariis fit, der Bank-zins. Ch. Ms. a. 1356.

MACEMVTINA, V. *Masmodina*.

†·MACENATA, familia, i. q. *Maisnada*, ap. Murat. t. 1. Antiq. p. 809. V. *Macinata*.

MACEPEDICVLVM, († piscariae species, vt videtur.) Tabularium S. Petri Generensis, apud Marcam lib. 4. Hist. Beneharn. cap. 10. *Dedit Dominicaturam quandam . . . quam habebat in Algar, et apud Idronium quoddam nassale, quod antiqui Macepediculum appellauere.*

MACERA. (1) MACERA, MACERIA, macellum. Papias: *Machera vocabatur locus in macello, vbi maxime actiones fiebant commercii, vnde et macellum dicitur.* Vgutio et Ioan. de Ianua: *Macera, i. macellum. Inde macerarius, macellarius. Macera, Boucherie, maiseliere*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerman. Charta Ottonis Imp. ann. 922. apud Miraeum in Dipl. Belg. lib. 1. c. 17. *Similiter mercatum, percussuram monetae, Macheriam.* Alia Henrici Ducis Brabant. an. 1086. in Cod. Donat. Piar. c. 65. *Cum teloneo et Maceria* (alias *Madheria*,) *cum molendinis et curtibus.* († In locis ex Miraeo allatis legendum *Matera*, *Materia*, et *Matheria*. V. *Maeria* 4.) MACHAERA, pro *Macera*, apud Papiam loco laudato, et in Charta Ottonis Imp. an. 946.

 apud

apud Sammarth. in Abbatib. p. 462. V. *Machecarii.* (2) Pro *Machaera*, V. in hac voce.

MACERARE, mendose pro *Macellare*, quod vide

MACERARIVS, V. *Macera.*

MACERATIO, clades, apud Ludewig. to. 3. Reliq. MSS. p. 109. *Facta autem est Maceratio haec Turcorum, etc.* Vbi idem Barthius legendum censet *Massacratio*; mallem ego *Macellatio* V. *Macellare.*

MACERATVRA LINI, in Nouella 15. Theodosii et Valentiniani de Tributis Fiscal. *Macerare, Combrisier, dilanier, despecier, debiliter, mollisier*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.

MACERIA (1) Mendum pro *Materia*, quaeuis materia lignea aedibus aedificandis idonea, Gall. *Merrin.* Chartular. Monast. Accincti p. 25. V. *Materia.* (2) Macellum, († male, vt videre est in *Maceria* 4.) V. *Macera.* (3) Ioh. de Ianua: *Maceriae dicuntur longi parietes, quibus vineae vel aliud clauduntur. Longues parois de quoi vignes ou autres choses sont closes, c'est Maisiere*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm. Chron. Dom. de Grauina apud Murator. to. 12. col. 6 9. *At omnes suspicabamur imboscatos esse . . . vt omnes foras euntes capere possent in Maceriis et campis.*

MACERIO, *maceriarum constructor*, Iohanni de Ianua, *Maçon.* Atque sic legendum fortean apud Hugonem Farsitum lib. de Miraculis S. Mariae Suessionensis cap. 8. *Faber Ferrarius . . . conuentionem suam fecerat annuam, vt ibidem Suessione remanens, vtensilia Materonum reficeret, etc.* Legendum enim videtur *Macerionum.*

MACERIVS. (1) Apostolici palatii officialis, († lictor, qui clauam portat,) qui Papam associabat in equitatione, hodie *Mazzieri*, Gall. *Massier.* Ita Macri in Hierolex. ex Ceremon. Dauantriae MS. *Quando duo eius* (Papae) *Domicelli seu Macerii debent eum ducere per fraenum equi.* Ibid. *Seruientes armorum, vel vocati Macerii habent praecedere Papam.* (2) † Idem qui *Macello*, in Chartul. S. Petri Beluac.

† MACESCARE, pro macescere, in Gloss. Prou. Lat. Cod. 7657.

† MACHA, claua, Gall. *Masse, Massue*, ol. *Mache.* Lit. remiss. a. 1359. V. *Machia.*

† MACHABAEORVM CHOREA, ludrica quaedam ceremonia ab ecclesiasticis instituta. V. Merc. Franc. mens. Sept. 1742. p. 1955.

MACHACOLLADVRA, a Gall. *Machecoulis*, pergulae species in superiori turrium parte, vnde in oppugnatores lapides aliaque proiiciebantur. Charta an. 1382. in Tabular. Massil. V. *Machicollare.*

MACHAERA. (1) μάχαιρα, ensis, gladius, apud Aimonium de Miracul. S. Bened. c. 6. MACERA, ap. Aldhelmum. (2) Macellum, V. *Macera* 1.

MACHALE, MACHOLVM, horreum sine tecto, Campanis, *Machau*, inquit Pithoeus. Lex Salica tit. 18. *Si quis spicarium aut Macholum cum annona incenderit.* Pactus Legis Salicae tit. 20. *Machalum, Mossolum*, in Cod. Guelferbyt. Chronicon Windeshemense lib. 2. c. 7. *Latera pro pedibus cum quatuor Machalibus et bladis.* Ab hac voce vrbi Mechliniensi, quam Flandri *Mechelen* vocant, nomen datum putat Wendelinus, et aliis similis appellationis vicis ad Mosam et circa Beringiam.

MACHAMATICVM NVMEN, Mahometes. Laurentius Veronensis de Reb. Pisanorum ad annum 1104. apud Murator. to. 6. col. 146.

MACHAMIVM, membri mutilatio aut fractio. Iohan. Skenaeus de verborum significatione p. 99. V. *Mahemium.*

MACHARIVS, a Graeco μακάριος, beatus. Chron. breue S. Dionysii to. 2. Spicil. Acher. p. 812.

MACHECARII, in Legibus Eduardi Regis Angl cap. 39. dicuntur, qui aliis *Macellarii*, V. *Mauecharius.*

† MACHENIA, vestis species, aut pars quaedam vestis. Hist. Occit. t. 4. Prob. p. 71. *Quod aliqua Iudaea non audeat portare - - in Machenia sua.* V. *Machil.*

MACHERIA. (1) Pro *Maceria*, paries. Charta Pipini Regis in Chartul.

nul. S. Maxentii. V. *Maceria.* (5) Macellum, († male, vt videre est in *Maeria* 4.) V. *Macera.*

MACHIA, claua. *Seruiens ad Machiam*, idem qui apud Anglos *Seruiens ad clauam*, Gallis *Sergens à masse.* Charta an. 1399. ex Tabul. B. M. de Bono-nuntio Rotomag. († Galli cultrum quemdam *Machier* appellant.) V. *Macia.*

MACHICE, quasi μαχικῶς, vel potius μαχητικῶς, cum certamine. Acta SS. Nicandri et Marciani.

† MACHICOLAMENTVM munimenti oppidorum species, Gall. *Machicoulis* Ch. Ms. a. 1346. V. mox.

MACHICOLLARE, in antiquis Priuilegiis Regum Anglicorum, cum licentiam concedunt castri aedificandi, illudque *imbatellandi*, *kernellandi*, *Machicollandi*, etc. teste Spelmanno. Vox Gallica, ex *Machicolis*, specie munimenti oppidorum. V. *Machecolladura.*

MACHIL, *est tunica talaris hiacynthina.* Papias. Addit Catholicon: *habens tintinabula multa.* V. *Machenia.*

MACHINA. Liber Poenitent. Gregorii III. PP. c. 26. *Qui in Machinis daemonibus immolauerit, secundum canonicam institutionem, 10. annos poeniteat.* At aliter legitur apud Cumeanum Abbatem de Mensura poenitentiarum c. 7 *Qui immolat daemonibus in minimis, vno anno poeniteat, qui in magnis, decem.* V. *Sortes Sanctorum*, in *Sors.*

MACHINAMENTVM. (1) *Per Machinamentum pollui*, in veteri Poenitentiali MS. *Mulier qualicumque molimine aut se ipsam polluens, aut cum altera fornicans, 4. ann. Sanctimonialis femina cum Sanctimoniali per Machinamentum polluta, ann.* 7. (2) Rerum vniuersitas. Chartul. Aptense fol. 27. Vo. *Summo scilicet Creatori . . . et totius Machinamenti depositori, a quo quidquid boni habetur, etc.* (3) Versutia, conatus, consilium. Epistola Capreoli ad Vitalem et Constantium to. 2. Conc. Hispan. p. 200. V. *Machinatus.* (4) MACHINAMENTVM RAPTORIVM, instrumentum quo vtebantur in quodam exercitii genere, quod Graecis Σπάρτος μακρὸς dicitur. Locum vide in *Sphaera Italica.* Σπάρτον autem Graece est funis, rudens. (5) *Triumphum*, in ver. Gloss. Cod. 7641. (6) † Occasio, in Ind. onomast. t. 1. App. Act. SS. vbi falso locus indicatur.

† MACHINANS, machinarum inuentor aut structor, Gall. *Machiniste.* Tract. Ms. de re milit.

MACHINARE. (1) Pro Machinari; to. 10. Spicil. Acher. p. 173. (2) † Forte mendose pro minitare vel vacillare; in Act. SS. t. 3. Iul. p. 115. *Vna ex columnis - - quae nimio pondere grauata - - hinc inde machinaret.*

MACHINARIVS ASINVS, V. *Macina.*

MACHINATOR, haeresiarcha, in Cod. Theod. l. 53. de Haeret. 16. tit. 5.

MACHINATVS. (1) Machinatio, versutia. Apuleius in Apol V. *Machinamentum.* (2) † Fractus, contusus, ex Ital. *Macinare*, conterere. Stat. Auellae a. 1496.

MACHINELLA, dimin. a Machina. Hist. Cortus. lib. 2. apud Murator. to. 12. col. 825.

MACHINES, *instrumenta aedificiorum, dicta sic a machinis, quibus insistunt, propter altitudinem parietum.* Ioan. de Ianua.

MACHINILE. Vita S. Eligii lib. 2. cap. 66. *Anus . . . . decisiones ex capillis eius collegerat, atque panno obuoluens super suum discubitum, in Machinile collocauerat.* † F. pro *Manichile* pera. V. *Manica* 5.

† MACHINOSE, ex machinatione, versute, in Ch. Ms. a. 1354.

MACHINOSVS, *plenus machinis*, Vgutioni.

MACHIO, latomus, V. *Macio.*

† MACXO, idem, in Chron. Abbat. Corb. Ms.

MACHOBERTVS, vana et ridicula superstitio, Gallis *Momerie.* Aegidius Aureae-Vallis Monachus in Hugone Petrafonte Episcopo Leod. c. 107. *Cum Dux Brabantiae Leodiensem ditionem vastasset, Episcopus Hugo de Petraponte eum excommunicauit,*

uit, iussit organa cessare. imagines in terra postrauit. Vnde Dux ad bellum rediens, in quandam ecclesiam intrauit, viditque illic prostratam, sicut Episcopus iusserat, imaginem Crucifixi, quam sumens tulit ab Ecclesia, confractisque cruribus, et concisis manibus proiecit in sterquilinium, ita dicens: An credit de me Pontifex vindictam habere talibus inuisus Machabertis. V. Mahum.

MACHOLVM, V. Machale.

MACHOMARIA, MACHOMERIA, V. Mahomeria.

✝ MACHOMETICOLA, Mahometis sectator, ap. Murat. t. 21. p. 1181. V. Mahum.

MACHOMETVS. (1) Mahumedes. Bern. de Breydenbach Iter Hierosol. p. 270. (2) ✝ A Gall. Magot, thesaurus absconditus, in Litt. remiss. Ms. a. 1322.

MACHONERIA, quidquid ad lapidum structuram pertinet, Gall. Maçonnerie. Charta Communiae S. Quintini in Insula p. 156.

✝ MACHOTA, Prou. noctua, cecuma, lucifuga. Gloss. Prou. Lat. Cod. 7657.

MACHVA TORTVOSA, genus ensis, Belgis Macu, Gallis olim Macae, claua, Massue. Consuetud. Furnenses MSS. ex Archiuis Audomar.

MACHVMERIA, coemeterium Mahumetanorum. Gasparis Barthii Gloss. ex Roberti Monast. Histor. Palaest. apud Ludewig. to. 3. Reliq. MSS. p. 88. V. Mahum.

MACHVMETINI, Mahumedis Sectarii. Sicardi Episc. Cremon. Chron. apud Murator. to. 7. col. 604. V. Mahum.

MACIA. (1) Claua, Gallis Masse, massue. Libertates concessae Gratianopolit. an. 1244. to. 1. Histor. Dalphin. p. 22. V. Machia. (2) V. in Canis de Chacia.

MACIANVM, vel MACIANE, pomum acerbum. Glossar. MS. Saecul. XIII. Monast. S. Andreae Auenionensis.

MACICOTVS, V. Maceconici.

✝ MACIGNVS LAPIS, Ital. Macigno, sorta di pietra bigia. Act. SS. t. 5. Iun. p. 377.

✝ MACILENTVS CIBVS, quadragesimalis, Gall. Maigre. Act. SS. t. 3. Iun. p. 929.

✝ MACILENTIA, macies, in Gloss. Gall. Lat. Cod. 7684.

MACILLARIVS, V. Macellarius.

MACINA. (1) Lapis molaris, mola molendinaria: Macigno, Italis: Macina, Cresconio Italico. Vegetius lib. 2. Art. Veterin. c. 46. Genu vel bessim si semoueris, ad tormentum rotae vel Macinae, locis suis restitues. Vocem a Latino machina accersit Scaliger ad Festum. Certe machinalis pondera vocat Ausonius Epist. 7. pistrini pondera, et Machinarium asinum Alfenus et Vlpianus IC. qui molam vertit, vt censet Turnebus lib. 8. adu. c. 9. (2) ✝ Quod pro molendo frumento penditur, i. q. Molta. Murat. t. 20. p. 908. MAXINA, ibidem, p. 910.

MACINARE, molere, ex Ital. Macinare. Anastasius in Hadriano PP. p. 112. vt quidam Codd. MSS. praeferunt: Ex qua diuersae molae in genuculo Macinabant, etc. al. machinabantur.

MACINARIVM, molendinum. Chron. Farfense apud Murator. to. 2. part. 2. col. 603.

✝ MACINATA. (1) Mola molendinaria, i. q. Macina 1. in Stat. Mutin. (2) Idem quod Maisnada, familia, homines alicui domino subditi. Murat. t. 1. Antiq. p. 811. MAXINATA, ibid. p. 805.

✝ MACINATOR, ad macinam seu molendinum spectans. Riui macinatores, in Stat. Placent.

✝ MACINIS, is, instruto de cose, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

MACINOLA, pro Machinola, parua machina, V. Enceteria et Marinola.

MACIO, MATTIO, MACHIO, Gall. Maçon, latomus. Isidor. lib. 19. Orig. c. 8. et Papias: Machiones, constructores parietum: machiones dicti a machinis, quibus insistunt propter altitudinem parietum. Odo Cluniac. in Vita S. Geraldi Comitis Aurelian. lib. 2. c. 4. Reuersus autem lapicidinos et Mattiones vndecunque iussit aggregari. Ordericus Vitalis lib. 6. Ipse cum Macione et maturis necessariis-

fabrisque ministris reliquias in macéria recondidit. *Marciones* perperam, vt par est credere, dicuntur pro *Maciones*, vbi iunguntur carpentariis, seu fabris lignariis. Vix enim putem *Marciones* a marculis, quibus vtuntur latomi, nuncupatos: quod velle videtur vir doctus, cum etiamnum eiusmodi opifices absque littera r *Maçons* appellent Galli, quin potius deductam vocem *Macio* a *Macerio* existimare licet. Vgutio: *Maceriae dicuntur parietes longi, quibus vineae et alia clauduntur, vnde Macerio, materiarum constructor.* V. *Maceria.*

MACIPVS, vespillo. Epitome Constit. Eccles. Valent. to. 4. Conc. Hispan. pag. 98.

MACIS. (1) Glossae Arabico-Lat. *Vlula*, *Macis*. *Mucis.* (2) Vox Indica, Gallis, Hispanis et Anglis nota, flos nucis aromaticae. Computus an. 1236. tom. 2. Hist. Dalphin. p. 284.

✝ MACISSVS, solidus, Gall. *Massif.* Hist. Nem. t. 3. Prob. p. 327.

MACITVDO, *macies.* Gloss. MS. Sanger. n. 501.

MACIVS LINI, Instrumentum ligneum quo linum frangitur, Italis *Maciulla.* Ottoboni Scribae Annal. Genuens. lib. 3. ad an. 1194. apud Murator. to. 6. col. 369.

MACLA, vepretum, dumetum; Italis *Macchia.* Chron. Domin. de Grauina apud Murator. to. 12. col. 663. V. alia notione in *Macula.*

✝ MACLEA, hamus, annulus, Gall. *Maille.* Lit. remiss. Ms. a. 1356. V. *Macula* 2

MACO, idem qui *Macio.* Computus an. 1202. apud D. Brussel to. 2. de Vsu feud. p. CLX.

MACOMATVM, V. *Mahomeria.*

MACONETVS, a Gallico *Maçon*, latomus. Computum an. 1347. to. 1. Hist. Dalphin. p. 85.

MACONIATVM, V. in *Mahomeria.*

MACRANA ALTA, scripturae species, V. *Scriptura.*

MACREDO, macror, macies. Aurora:

Mortalis maculae nulla Macredine
fusca.

Macritudo, Plauto. *Macritas*, λεπτότης, *macies*, in Supplemento Antiquarii.

MACROCHERA, tunica manicata. V. Hofman. in hac voce.

MACRONA, porticus, vt videtur, aut solarium in longum porrectum, testudinatum et cameratum: quasi μακρὸν dictum. Anastasius Biblioth. in Leone III. p. 142. *Macronam vero ipsius Lateranensis Patriarchii, quae extenditur a campo et vltra imagines Apostolorum . . . restaurauit.* Idem: *Camera ipsius Macronae.* Μάκρωνα etiam in Patriarchio CPolitano extitisse auctor est Nicetas in Alexio Manuel. F. cap. 6. et vrbe a Francis primum capta conflagrasse, in Isaacio et Alexio cap. 2. Priore loco ἀνδρῶνα, seu locum viris destinatum, fuisse *macronem* docet, ex quo Wolfius, aedem esse, vbi Catechumeni instituebantur, perperam putauit, cum idem sit *Macron*, ac *Andron*, de qua voce suo loco egimus. De Macrona Lateranensi quaedam attigit Nicol. Alemannus in Dissertat. de Lateranensibus parietinis pag. 30. 31.

MACSTATVS, mactatus, occisus, praesertim per *martyrum.* Charta Adelfonsi Regis Hisp. an. 1177. in Bibl. Cluniac. p. 1435.

MACTA, ψίαθος, *teges.* Supplem. Antiquarii. V. *Matta.*

MACTARE. (1) Diffringere, in massam contundere. Acta SS. to. 4. Iunii pag. 765. (2) ✝ Virgis caedere, ap. Order. Vital. l. 11. et Matth. Paris.

MACTATIO, occisio, homicidium. Gesta Consulum Andegau. cap. 3. to. Spicileg. Acher. pag. 414.

MACTATORIVM, MACTATORIA CVRIA, laniarium, locus vbi mactantur pecora, Gall. *Tuërie*, Parisiis *Echaudoir.* Charta Boleslai Ducis Silesiae an. 1311. apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. p. 456.

✝ MACTE, attente, in Act. SS. t. 6. Sept. p. 499. Vtitur Plautus.

MACTEA, vt *Mattea*, V. in hac voce.

MACTIO, vt *Macio*, V. in hac voce.

MACTVS. (1) Festo, *magis auctus:* Isidoro lib. 10. Orig. *Magis auctus gloria.*

gloria. Ita *mactare*, pro *augere*, non semel apud Plautum. Litterae Bernardi Comit. Bisuldun. an. 1006. in Append Marcae Hisp. col. 963. *Mactus virtute*, apud Donatum, et Paschasium Rarbertum in Vita S. Adelardi. In Gloss. Isid. haec legimus: *Mactum est, humectum est, mollitum, infectum*, a Gr. *μάττειν*, vnde *μακτός*. (2) Pro Mactatus, in Actis S. Casliani Mart. apud Fontaninum, in Antiquit Horrae p. 349.

† MAÇVA, a Gall. *Maçue*, claua, in Lit. remiss. Ms. a. 1350.

MACVLA. (1) Praestatio agraria, sic dicta quod agri qui huiusmodi praestatione grauantur, inquinati et commaculati quodammodo sint; eiusdem proinde notionis et originis atque *Tasca*; V. in hac voce. Regestum 2. Philippi Pulcri Reg. Franc. num. 132. *Super capitagio, manumortua, maritagio, seu super alia quacumque Macula seu redibitione seruili non molestabimus in futurum. Mailles de tavernes*, praestatio pecuniaria a cauponibus persoluta, in Charta an. 1287. ex Chartul. Domus Dei Pontisar. (2) MACVLA et MACLA, hama thoracis, Gallis *Maille*. Ioh. de Ianua: *Macula, squamma loricae.* Will. Brito l. 11. Philippid. p. 232. MACLA. Nicolaus de Braia in Ludou. VIII. MACVLAE CATENARVM. Gregorius Turon. de Vitis Patr. c. 8. *Aspicit confractas compedes, desumptasque Maculas catenarum, quae culpabilium vel adstrinxerant colla, vel suras attriuerant.* Sunt etiam *Maculae*, plagae retium, Germ. Maschen. Gloss. Gr. Lat. *γάλικες, τῶν δικτύων αἱ γάσεις, hae plagae.* Glossae MSS. ad Prudentium: *Maculae, internodia, i. aperturae retis.* Cicero in Verrem 7. *Reticulumque ad nares sibi admouebat, tenuissimo lino, minutis maculis, plenum rosae.* (3) † Vulnus, plaga. ap. Murat. t. 20. p. 878. V. *Maculare.*

MACVLABILE, probrum. Acta S. Adalberti to. 4. Iunii p. 35.

MACVLARE. (1) Vulnerare, vel vulnerando deformare. Lex. Aleman. tit. 61. §. 1. (2) MACVLARE vxorem aut filiam domini, stupro scilicet polluere, in Capit. 2. ann. 813. c. 16. V. *Cucurbitare.*

MACVLATIVA OFFICIA, vilia, apud Marsil. Patau. part. 1. c. 5.

MACVLATVS, infamia criminis aspersus, in Cod. Theodos. l. 41. de Episcop. lib. 16. tit. 2.

† MACVLOSVS, *varius, βαλιὸς*, in Castigat. ad vtrumque Gloss.

MACVLVM, pro Macula, apud Mabill. Liturg. Gall. p. 192.

MACVSTA, *βαύκη*. Gloss. Lat. Gr. MSS. Sangerm. At *macula, βούκη*, legendum censet Martinius in Lexico; ita vt *βούκη* sit ab Italis sumtum, quibus *Buco* et *Buca* est foramen. Certe, addit ille, *et macula retis* Italice est *Bucho de la rete.* V. *Bastandae*, et Salmas. ad Hist. Aug. p. 333.

MACZAPANVM, arcula. Instrum. ann. 1347. to. 2. Hist. Dalphin. p. 132.

† MADA, modus agri vt videtur. Ch. a circ. 800. in Suppl. ad Miraeum p. 7. *Partem pratorum, quod lingua nostra dicitur Mada, quantum vna die a decem viris meti poterit.* *) A Germ. Mad, Math, iugerum prati, et hoc a mähen, demetere.

MADALEXVS MARIS. Charta an. 1070. in Append. Marcae Hispan. col. 1161. *Adicimus namque his omnibus suprascriptis concedentes iam dicto coenobio pecias duas de vineis quae sunt super villa quae vocatur Biguedol, cum Madalexo maris qui est eiusdem ecclesiae S. Petri f.* Ius quod domino competit in rebus, quae ad littus eiiciebat maris aestus. V. *Lagan.*

† MADARINARIVS, officium scantionariae, cui *madrinarum* et poculorum cura incumbebat. Ch. a. 1288. ap. Ludew. t. 12. Reliq. p. 27. V. *Madrinarius* in *Mazer.*

MADASCIA, († Spira filacia serica, vel lanea, metaxa, Ital. *Matassa.*) Polyptychus Floriacensis: *Soluit de lino fascinum 3. de 30. Madasciis, et in pascione mod. 2. de vino, de terra censali mod. 2. de vino.*

MADELINARIVS, MADELINVS, V. *Mazer.*

MADELLVM, V. *Madula.*

MADERA, quaeuis materia lignea aedificandis domibus idonea. Vox Hispanica.

spanica. Charta Adelfonsi Regis aerae 1216. ap. Stephanotium. Fragment. Hist. MSS. to. 3. V. *Materia*.

MADERIA. (1) Eadem notione, in Charta anni 1181. apud Baluz. Hist. Tutel. col. 495. (2) † Idem videtur quod *Maeria* 4. Ch. a. 1066 t. 10. Gall. Christ. Instr. p. 290. *Melendinum vnum et totius villae maderiam*.

MADERINVS. (1) Idem quod *Mordrinus*, V. in hac voce. Meisterlinus de Reb. Noriberg. apud Ludewig. to. 8. Reliq. MSS. pag. 28. (2) V. in *Mazer*.

MADET, V. *Madit*.

MADHERIA, V. in *Maceria*.

† MADIA, vox Italica, mactra, Gall. *Mait*. Acta Ms. a. 1283. MEYT, in Inuent. Ms. a. 1476.

MADIALIS ROS, id est, mensis Maii, Gall. *Rosée de May*. Geruasii Tilber. Otia Imper. ad Ottonem IV. Imper. ap. Leibnitium to. 1. Scriptor. Brunsuic. pag 308. V. *Madius* 1.

† MADIDARE, aqua macerare, in Act. SS. t. 1. Apr. p. 151.

MADILLO, *mullo*, aceruus, cumulus, Gallis *Millon*, *Mulle de foin*. Charta Guillelmi Abbatis Floriac. anni 1316. ex Tabulario eiusd. Monasterii.

MADINVS, monetae species. Bern. de Breydenbach. Iter Hierosol. p. 225. *Faciunt autem XXV. Madini vnum ducatum*.

MADIT, *exurit*, *coquit*. Papias MSS. Editus *Madet*.

† MADITAS, *la humidita*, in Glossar. Lat. Ital. Ms.

MADIVS. (1) Maius, mensis, Gallis *May*. Papias: *Madius mensis quod terra madeat*, *qui et Maius*, *madorum pluuia* Domnizo lib. 1. de Vita Mathild.

Tunc etiam mensis Madius florebat in herbis.

Gaufredus Malaterra lib. 3. cap. 11. *Expeditionem mouet Comes mense Madio*. Occurrit passim. Sic *Magius* dicitur non semel in Chronico Anonymi Barensis, Ital. *Maggio*. (2) Nauiculae species, dicta, quod in speciem vasis, quo farina subigitur, quod Marcellus Empiricus, et Graeci *μαγίδα*, Itali *Madia*, Galli *May* vocant, efficta sit. Occurrit in Historia Obsidionis Iadrensis lib. 2. cap. 7. (3) MADIVS CAMPVS, V. *Campus* 3. et *Maicampus*.

MADOALIS, V. *Madualis*.

† MADODINVS, matutinus, in Ch. a 715. ap. Murat. t. 6. Antiq. p. 378.

MADRATA, MADRE, V. in *Mazer*.

† MADRELINERIVS, *madrinorum* seu poculorum artifex. Lit. remiss. Ms. a. 1355. V. mox.

† MADREVS, ex materia, quam Galli *Madre* vocabant, confectus. Litt. remiss. Ms. a. 1355. *Vnus cyphus madreus*, *clauo - - argenteo munitus*. V. *Mazer*.

MADRICOLA, V. in *Matricula*.

MADRINARIVS, MADRINVS, V. *Mazer*.

† MADVALIS, MAT - VALLIS, Bona vallis, nomen proprium loci. Coll. Hist. Franc. t. 3. p. 440. 454. t. 6. p. 116.

† MADVLA, *madellum*, *mainsatorium*, *vrinale*, *vrinarium*, *Orinalh Prou*. Gloss. Prou. Lat. Cod 7657.

† MADVRIERIA, mensurae frumentariae species. Ch. Ms. a. 1346. *Tres cartones frumenti minus vnam maduerieriam ad mensuram de Serrasonio*.

MAEA pro *Maia*, nutrix, obstetrix, in quadam Gruteri inscriptione. V. Graeuium ad Gloss. Isid. in v. *Maia*.

MAEGBOTA, compensatio pro cognato interfecto, ex Saxon. *Maeg*, cognatus, progenies, et *Bote*, compensatio.

MAENIANVM, *ἰξώςρα*, *machina scenica*. Supplementum Antiquarii.

MAENIDIVM. Cassianus lib. 4. de Instit. Coenob. cap. 22. *Pisciculi minuti saliti*, *quos illi* (Aegyprii Monachi) *Maenidia vocant*. Ita Ciacconius reposuit, pro *menominia*, vti veteres Codices praeferunt, putatque haleces hac voce designari, Graecis *μαινίδας* appellatos. At P. Pithoeus in Notis ad Veterem Interpretem Iuuenalis Sat. 7. *menemenia*, seu *menomenia*, dicta ait apud Cassianum, quae in singulos menses; aut potius de mense in mensem parantur; vt *epimenia*, quae ad mensem vnum. V. *Menomena*.

MAE-

MAENIT. Gloss. Isidori: *Struit, aedificat.*

MAERCARI, pro Mercari, in Charta Dagoberti I. anni 638. apud Doublet Hist. Sandion. p. 638.

MAEREMIVM, MAERENNVM, V. *Materia.*

MAERIA. (1) Pro *Maioria*, vel *Mairia*, feudum Maioris. Charta Iohannis Episcopi Morinorum anni 1211 ex Tabulario Corbeiensi: *Ad Maeriam de iure pertinet quod Maior debet facere intus venire census, redditus et corveias . . . in omnibus his, quae ad Maeriam pertinent . . . et de ipsa portione quam habet in Maeria.* Charta Raymundi Archiep. Ebredun. anni 1293. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 72. *Saluo iure, quod homines nostri castri Radulfi dicunt, se habere in montibus, seu alpibus dicti monasterii, Sanctae Crucis, siue consistat in nemoribus seu alpibus seu Maeria facienda, et caeteris quibuscunque.* Quod vltimum melius de facultate caedendi *Maeremium* in nemoribus posset intelligi. V *Maioria.* (2) † Officium et iurisdictio *forestariorum.* Ch. commun. Tornac. a. 1187 V. *Magistria 2.* (3) † Materia quaeuis lignea. Pact. MS. a. 1315. *Trabes, postes et alias maerias.* V. *Madera* et *Maeria 1.* (4) † MAERA, MAIERA, fermentum, quo in conficienda cereuisia vtuntur, quod ministrare erat iuris dominici; vnde praestationem eiusdem nominis dominus percipiebat, quod et in feudum ab eo interdum dabatur; Gall. *Maerie* et *Maiere.* Ch MS. a. 1098. *Fermentum quod Maiera vulgo dicitur.* Alia a. 1233. MATERA, MATERIA, MATHERIA, MAYERA, eadem notione, quomodo etiam legendum est in vocibus *Macera*, *Maceria* et *Macheria.* Ch. Otton. III. imp. a. 994. ap. Chapeauill. in Gest. pontif. Leod. t. 1. p. 208. *Vt in loco Fossis nuncupato thelonium, mercatumque et monetam et materiam cereuisae constitueret* Alia eiusd. imp. ap. Miraeum Not. eccl. Belg. p. 139. *Teloneum, monetam et negotium generale fermentatae cereuisiae.*

MAESOLEVS, V. *Musileum.*

MAFORA, V. in *Mafors.*

MAFORICVS. Vita S. Leonis PP. tom. 4. Iul. pag. 323. *Obtulit ei tres oleas Maforicas admirabilis pulchritudinis serico textas.* Vbi Bollandistae legendum censent *Maiorias*, pro *Maiores.*

MAFORIVM, V. *Mafors.*

MAFORS, MAVORS, operimentum capitis, maxime feminarum, apud Papiam, Isidorum, et alios a Cangio laudatos ad Alexiadem pag. 330. Gloss. Gr. MS. reg. Cod. 1673. *πέπλον, γυναικεῖον ἱμάτιον, μαφόριον.* Aliud Gloss. Cod. 2062. *μαφόριον, τὸ τῆς κεφαλῆς περίβλημα, τὰ μαφόρια γυναικῶν*, apud Palladium in Vita Chrysostomi, p. 87. Epitimia Basilii nomine inscripta: *εἴ τις ἄνευ μαφορίου ποιεῖ ἔργον ἐν οἵῳ δή ποτε τόπῳ, γενέσθω ἀπευλογίας.* Vbi sumi videtur pro *scapulari* Monachico: nam *mafortes* Monachis tribuit Cassianus. *Mafortem* vocat Fortunatus in Vita S. Hilarii Episc. Parisiensis cap. 2. n. 11. peplum, seu velum, quo sepulcra et *tumbae* Sanctorum obuoluebantur. Charta Cornutiana edita a Suaresio *Mafortem* inter vestes sacras reponit; *Mafortem tramosericum, rodomelinum aquilatum; item Mafortem e teleoporphyro tramosericum opus marinum, etc.* Velum omne *mafortem* dictum significat Hist. MS. Monastica Beccens. p. 352. *Ossamenta multiplicia in quadam Maforte.* Acta S. Marcellinae to. 4. Iulii pag. 236. *Et vestis sacrae Manorte quodammodo subarratam, Christi Iesu, quem totis visceribus cupinerat, immaculatam sponsam effecit.* MAFORA pro *Mauors*, vel *Mafors*, occurrit in Vita S. Gudilae Virg. cap. 6. et apud Odericum Vitalem lib. 2. pag. 397. MAFORITE, *matronale operimentum capitis.* Papias MS. Eccles. Bituric. MAFORIVM, in Actis SS. to. 3. Iulii p. 41. MAFORTEVM. Acta purgationis Ceciliani: *Tunicae muliebres 82. Mafortea 38. tunicae viriles 16.* MAFORTIOLVM. Acta S. Nestoris Mart. c. 1. V. Salmasium ad Vopiscum pag. 390. MAVORTE, *matronale operimentum, quod caput operit, vocatum autem sic quasi Marte.*

Mauorte

Mavorte signum est maritalis dignitatis; idem et stola dicitur. Papias.

MAFORTEUM, MAFORTIOLUM, V. in *Mafors*.

MAGADE, Gr. *μαγάδιον*, ea pars lyrae, in qua plectrum illiditur, vbi scil. percussio chordarum fit manu dextra. Hesychio *μαγάδιον*, *ὄργανον κιθάρισμα* dicitur. Petrus Diacon. de Viris illustr. Casin. c. 28. *Cantus etiam B. Mauri composuit, in quibus qui vult artis grammaticae tramitem et monochordi sonori Magade reperiet notas.*

† MAGAGNA, vox Ital. vitium, labes, menda, noxa. Stat. Mant. l. 1. c. 17. V. *Mahamium*.

MAGAGNARE, MAGAGNUM, V. *Mahemiare* et *Mahamium*.

† MAGALDUS, vestis seu tunicae species, vel pera, mantica, a vet. Gall. *Magaut*, eodem sensu. Lit. remiss. Ms. a. 1398. *Remoto caputio a capite suo, et exuto Magaldo seu sagel.* V. *Maca*.

† MAGALETI, societatis mercatorum Italicorum nomen, Gall. *Magalex*. Ch. Ms. a. 1340.

MAGALIA. (1) *Tunica pastorum*, in Glossis MSS. 13. saec. Monast. S. Andreae Andaonensis. † Mendose pro *auguria pastorum*, vox Virgilio nota. (2) Vrbs, ciuitas, a Punico *Magal*, *noua villa*, ex Catholico; quod hausit ex Seruio ad illud Aeneid. lib. 1. v. 425.

Miratur molem Aeneas, Magalia quondam

Acta S. Cassiani apud Ill. Fontaninum in Antiquit. Hortae. pag. 354.

Vt vero sacris tetigit Magalia plantis
Ardua Francigenum, quae dicitur Vrbs Eduorum.

MAGANA. Passio S. Lupercii Martii: *Iussit Praeses Maganam fieri, et acutis eam clauauit clauibus,* (clauis) *et in medio eius S. Lupercium mitti praecepit.* Mox: *Videns Maganam ac rotam voluentem etc.* Occurrit ibi pluries, vbi *Magana* idem sonat quod *Mangana*, machina. V. in hoc verbo.

† MAGANNUM, vitium, noxa. Tabul. Ms. notar. d'Aubagne. V. *Magagna*.

MAGARITA, apostata, Christianae Religionis desertor. Ioannes VIII. PP. Epist. 219. *Portasque patentes relinquentes multis Magaritis fugiendi et Saracenis ingrediendi aditum . . . . reliquerunt.* Vbi perperam nupera Conciliorum editio *margaritis* praefert. MAGARITES, eadem notione. Vita S. Stephani Sabait. to. 3. Iulii pag. 572. V. mox.

MAGARIZARE, Saracenicam, vel Mahometicam impietatem non modo profiteri, vt quidam volunt, sed maxime post abdicatam et desertam religionem Christianam, a qua qui transibant ad Musulmanismum, *μαγαρίζειν* dicebantur; vocabulo, quod significat stercore faciem conspurcare, vt auctor est Leunclauius, in Pandecte Turcico num. 22. Hinc *μαγαρισμός*, in Corona pretiosa *macula*, et *Κηλὶς* redditur: vnde *Magaritius* sinus versus Rumeliae vel Europae promontorium appellationem accepit, a foedis tempestatibus, quae illis in regionibus existere Boreis flantibus solent, cum apud nos Aquilo serenitatem aeris ferat, vt est apud eumdem Leunclauium n. 25. Hist. Miscella lib. 23. *Repromittit, se non compellere ad Magarizandum.* Quidam Codd. ex editis male habent *Menzerizandum*.

† MAGASENUM, promptuarium, cella, Gall. *Magazin*. Stat. Genuae l. 4. c. 102. MAGAZENUM ap. Steph. de Infestura.

MAGDALIUM, seplasiariorum officinis nota vox: *Magdaliones* enim hodieque vocant teretes cylindros, in quos composita emplastra redigere solent. Vox Hebraicae Originis, *Migdal* enim et *Migdol*, turris, quae est plerumque figurae cylindricae. Marcellus Empiricus c. 20. extremo: *Caetera vino optimo madefacta simul in mortario colliges, ex quibus trocisci vel Magdaliae fient.* Alexander Iatrosoph. lib. 1. Passion. *Iterum cum vino teres, et Magdalia facies.* Perperam edit. *Mandasia*, apud Plinium Medic. lib. 1. cap. 6. Medicis *μαγδαλίαι*

λια est ipsum medicamentum in pastilli figuram formatum: sic enim Galenus *μαγίδα* apud Hippocratem interpretatur *τότε οἷον μάγμα, καὶ φύραμα, καὶ τὴν χειροπλήθη μαγδαλίαν*. MAGDALEO. Matth. Sylvaticus: *Et ex eo formantur pillulae vel Magdaleones paruuli etc.* MAGDALIOLVM, diminutiuum, a *Magdalium*. Auitus Viennensis Episc. Epist. 78.

MAGDVM, in Biturigibus denarii, et malliae. Passim occurrit.

MAGERIA, praedium rusticum, *curtis*, Germanis Meyerey. Charta anni 1248. apud Ludewig. to. 4. Reliq. MSS. p. 112. V. *Maieria*.

† MAGICAMPVS, V. *Campus 3*.

† MAGICARIVS, magicus, ap. Petrarcham in itin. Syriac.

MAGICATVS, magicis praestigiis obstrictus. Synodus Atrebatensis anni 1025.

MAGIDES, vasorum genus. Vita S. Iacobi eremitae saec. 4, Bened. part. 2. 147. *Dedit viaticum et septem vasa, quae Magides vocant, partim aqua fontana necessaria nauigantibus, partim mero optimo plena Iacobo contulit.* V. *Mazer*. MAGIS, Graec. *μαγὶς*, vel *μάκτρα*, mactra, mensula. Marcellus Empiricus cap. 1. *Rasamen pastae quod in Magide adhaeret.* Vtitur Plinius. V. *Mait*.

MAGILLARE, V. in *Baulare*.

MAGIMACTE, *μεγάλως*. Gloss. Lat. Graec. MSS. Sangerm. V. *Mactus*.

† MAGIRICA ARS, coquinaria, de qua Iod. Willichius.

MAGIS. (1) Mactra, V. *Magides*. (2) † Amplius. Lit. remiss. Ms. a. 1360. *Quod nunquam magis ascenderent etc.*

MAGISCA MAGISQVA, († ager qui de nouo ad cultum redigitur, et tempus quo aratur, V. *Magisia*.) Codex MS. Irminonis Abbatis Sangerm. fol. 61. *Sunt in Nuuiliaco mansi vestiti VI. . . . soluunt ad hostem multones XII, ... faciunt duo carra ad vinericiam, et ad Magiscam dua carra et dimid. et dimid. bouem.* Ibid. fol. 66. *Remegius colonus . . . habet de terra arabili bun. IIII. de prato dimid. arp. et mittit vnum bouem ad caropera inter vinericiam, et Magiscam.* Et fol. 68. *Vlathinus colonus . . . habet de terra arabili bun. III. et dimid. facit sicut dimid. mansi, excepto caropara, propter vinum facit Magiscam*

MAGISCOLA, scholae praefectus, dignitas in Ecclesiis Cathedralibus Hispan. *Maestre Scuela*. Acta SS. to. 4. Iunii p. 784. *Obertus praepositus et Ogerius Galetta scholasticus, (vulgo Magiscola) eiusd. Cathedralis Ecclesiae.*

† MAGISDICVS, iam dictus, supra dictus, mehr besagt. Ch. MS. Occitan. a. 1313.

† MAGISIA, nouale, noualis terra, quae anno cessat, vel quae de nouo ad cultum redigitur, Ital. *Maggese*. Ch. a. 1270. in Access. ad Hist. Cassin. part. 1. p. 318. V. *Magisca*.

MAGISQVA, V. *Magisca*.

MAGISTER. (1) Ventus Latinis, *caurus*, *corus*, *argestes*, dictus, nautis *Nordoëst*, *vent de Maestre*, *maestrale*, apud Sanutum lib. 2. part. 4. cap. 25. *Magister tramontanae*, in Charta Massil. *Sed quod spectans ventum Graecum, vel tramontanam, vel Magistrum tramontanae.* (2) Titulus honorarius, quo donantur viri ab honoratioribus secundi. Occurrit passim. (3) MAGISTER, nude pro Magistro officiorum, in l. 4. Cod. Th. de Primicer. et Notar. MAGISTRI, qui vulgo *Doctores*, in Theologica, vel alia Facultate passim. MAGISTER ARBALESTARIORVM, V. *Arbalestarius*. MAGISTER ADMISSIONVM, qui introducendis ad Imperatorem hominibus praefecti sunt. V. *Admissionales*. MAGISTER ARMORVM, apud Ammianum lib. 15. Officialis Magistri militum, qui *numerorum* rationes tractabat, vnde idem qui *Numerarius*. Ita Henricus Valesius, vbi plura p. 84. Interdum apud eumdem Ammianum et alios pro *Magistro militum* sumitur, vt idem obseruat p. 108. V. Iacobum Gothofredum ad L. 7. Cod. Th. de Re milit. MAGISTER ARRESTORVM, *Maître des Arrêts*, in Curia Dalphinali, idem qui *Magister Rationalis*,

onalis, ad quem Hospitii Dalphinalis rationes conficere pertinebat. Comput. ann. 1334. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 273. Infra idem Aueyllinus *Magister Rationalis* dicitur. MAGISTER IN ARTIBVS, apud Nicolaum Trinettum, anni 1253. qui vulgo Gallis *Maistre ès Arts*, in Academiis. Epitaphium Thomae Abbatis S. Andreae Vercellensis. MAGISTER ASCIAE, carpentarius, faber lignarius, Gall. *Maitre de hache*, *Charpentier*. Statuta Massil. lib. 2. cap. 54. MAGISTER AVLAE IMPERIALIS, dicitur Aetherius quidam, sub Carolo M. in Chron. S. Vincentii de Vulturno p. 676. Idem forte qui *Magister officiorum*, apud Latinos, aut *curopalata*, sub CPolitanis Imperatoribus. MAGISTER AVLAE, *Abbatis* seu *Monasterii*. Charta Guillelmi Abb. Floriac. anni 1316. ex Tabular. eiusdem loci: *Praesentibus religiosis viris* . . . *Stephano Guerefaut Magistro Aulae eiusdem Monasterii etc.* Cuius quidem officium ex Libro de modo loquendi per signa expiscari licet: *Pro signo Granatarii conuentus*, *siue Magistri Aulae domini*, *Abbatis simula cum ambabus manibus connexis*, *quasi alicui vasi aduenam infundere velis*, *ad molendinum*; modo tamen idem fuerit officium, *Magistri Aulae Abbatis* quod *Magistri Aulae Monasterii*; hic quippe non alius mihi videtur ab eo, cui hospitum excipiendorum cura demandata erat; illum vero rei annonariae Abbatis praefectum fuisse existimo. MAGISTER BOTELLERIVS, archipincerna, dignitas in Curia Dalphin. Ordinat. domus Dalphin. anni 1340. to. 2. Hist. Dalphin. pag. 393. MAGISTER CAEMENTARIORVM, qui caementariis praeerat, atque aedificia reparanda curabat, S. Willelmi Constit. Hirsaug. lib. 1. cap. 22. MAGISTER CEREMONIARVM, vox nota. Concil. Mexicanum anni 1585. inter Hispan. to. 4. p. 355. MAGISTER CAMERARIVS, idem qui *Magister Cubiculariorum*. Ordinat. Domus Dalphin. anni 1340. to. 2. Hist. Dalphin. p. 393. MAGISTER CANTORVM, in Ecclesia Mediolanensi, in Charta Robaldi Archiep. Mediolan. anni 1144. apud Vghell. in Append to. 4. Praecentor. MAGISTER CAPELLAE, qui caeteris Capellanis praeest. Ordinat. Domus Dalphin. ann. 1340. to. 2. Hist. Dalphin. pag. 392. V. *Capellani*. MAGISTER CENSVS, sub dispositione Praefecti vrbis, in Notitia Imperii, cuius mentio in Cod. V. Pancirollum. † MAGISTER CHRISTIANITATIS, appellatur Patriarcha Hierosolymit. in Ch. a. 1157. t. 3. Cod. Ital. dipl. p. 1473. MAGISTER CIVIVM, primus Aedilium, Germanis Burgermeister. Charta Friderici II. Imper. anni 1232. apud Browerum lib. 15. Annal. Treuir. † MAGISTRI COMMVNIAE, quibus ius communiae seruandum et defendendum committitur. Ch. a. 1308. ap. Marten. t. 1. Ampl. Coll. p. 1422. † MAGISTER CONVERSORVM, *conuersis* praepositus in monasteriis. Ch. Ms. a. 1246. MAGISTER COQVINAE, coquorum praefectus. Ordinat. Domus Dolphin. anni 1340. to 2. Hist. Dalphin. p. 393. V. *Coquus*. MAGISTER COQVVS, inferior *Magistro coquinae*. Ordinat. domus Dalphin. an. 1340. tom. 2. Hist. Dalphin. p. 394. MAGISTER CVBICVLARIORVM, qui cubiculariis Regiis praeerat, apud Monachum Sangallensem, lib. 2. de Rebus Caroli M. cap. 9. et Wipponem in Vita Conradi Salici pag. 428. MAGISTRI CVRIAE, qui vulgo nunc Consiliarii Parlamenti. Regestum Parlam. B. fol. 77. MAGISTER CVRIAE, officium monasticum. Charta anni 1347. to. 2. Rer. Mogunt. pag. 769. MAGISTER CVSTOS. Bern. Monach. Ordo Cluniac. part. 1. cap. 74. *Ipsum secundum signum* . . . . *longius pulsare debet* . . . *vt omnes possint de omnibus officinis ad Horae principium conuenire*, *et Magister custos*, *per consuetudinem debet ipsum pulsare*, *aut talem rogare*, *qui bene sciat facere*. Idem haud dubie qui apud eumdem Bern. cap. 51. Maior et principalis Ecclesiae Custos

Custos dicitur: *Vt de Principali Ecclesiae Custode, qui vulgo Sacrista, dignius vero et honorabilius Apocrisiarius vocatur, etc.* V. *Custos.* † MAGISTER DILVVII, V. *Diluuii Magister.* MAGISTRI DISPOSITIONVM, V. *Dispositiones.* MAGISTER IN DIVINITATE, theologus, in Ch. a. 1365. MAGISTRI DOMORVM ABBATIS, qui villas Abbatis et praedia administrabant. Charta anni 1366. ex Tabular. S. Crucis de Talemundo. MAGISTER ECCLESIAE, idem, qui supra *Magister Custos.* Charta Frederici Colon. Archiep. anni 1128. to. 3. nouae Gall. Christ. inter Instrum. col. 164. MAGISTER EPISTOLARVM, sub dispositione Praefecti Praetorio, *legationes Ciuitatum, consultationes et preces tractat*, vt est in Notitia Imp. MAGISTER EPISTOLARVM *Graecarum, qui eas Epistolas, quae Graece solent emitti, aut ipse dictat, aut Graece dictatas transfert in Latinum.* Notit. Imper. V. Pancirollum. MAGISTER ESCVDERIAE, curator, seu praefectus equorum. Charta an. 1337. to. 2. Hist. Dalphin. pag. 334. V. *Marescalcus.* MAGISTER FIDELIVM, qui et *Magister oblationum*, dicitur is, penes quem erat dispositio piarum fundationum et donationum, V. Histor. Fuldens. pag. 54. et supra *Fideliator.* MAGISTER FORRERIVS, designator hospitiorum metator, *Fourrier.* Ordinat. domus Dalphin. anni 1340. to. 2. Hist. Dalph. pag. 395. MAGISTER FRVCTVARIVS. Huius officium describitur in Ordinat. domus Dalphin. anni 1340. to. 2. Hist. Dalphin. pag. 394. MAGISTRI GARDAE, V. *Magister monetarum.* MAGISTER GARNISIONVM, *Maistre des Garnisons*, in Edicto Iohannis Reg. Franc. anni 1355. to. 3. Ordinat. p. 28. qui iis quae ad muniendam vrbem necessaria sunt inuigilat, V. *Garnire.* MAGISTER GENTIVM, sic Apostolus Paulus per antonomasiam, quemadmodum et *Doctor* et *Apostolus Gentium* vocatur, quod ad Gentes erudiendas Christoque subiiciendas potissimum missus fuerit. Libellus Episc. Italiae, contra Elipandum, to. 3. Conc. Hisp. p. 98. MAGISTER GRAECORVM, dictus Origenes ab Amalar. Fortunato cap. 21. de Ord. antiph. MAGISTER GRANGIAE, officium in Monasteriis Ordinis praesertim Cisterc. qui villam seu praedium aliquod curat. Charta anni 1174. ap. Miraeum to. 1. p. 192. V. *Grangia* in *Granea.* MAGISTER HOSPITALIS, *S. Iohannis Hierosolymit.* eiusdem Ordinis primarius Magister, cuiusmodi dignitatis insignia praecipua fuere zona, et marsupium. In Bulla Alexandri III. PP. anni 1172. fit mentio E. quondam Magistri Hospitalis, *qui eidem Magisterio renunciauit, Zona cum marsupio, claui et sigillo resignatis* in Chartulario Manoscensi. MAGISTER HOSPITII, praecipuus palatii Dalphinalis minister. Ordinat. domus Dalphin. anni 1340. to 2. Hist. Dalphin. pag 392. *Apud nostros* vero *Magistri Hospitii Regis*, dicebantur olim, quos nunc *Libellorum supplicum Magistros vocamus.* V. Spicileg. Acher. to. 9. p. 326. MAGISTER HVBARVM, dignitas quaedam in Austriae Ducatu, V. *Huba.* MAGISTER INFANTVM, in Coenobiis, qui infantibus ac pueris, quos *Nutritos* vocabant, praeerat. Ordericus Vitalis lib. 3. p. 462. Adde cap. 22. MAGISTER INFIRMARIVS, cui in Monasteriis infirmorum cura incumbit. Regula Conuersorum Ord. Cisterc. cap. 5. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1649. MAGISTER INGENIORVM, machinator, Gallis *Ingenieur.* Comput. anni 1334. to. 1. Hist. Dalphin. p. 51. MAGISTER IVDEX. De hoc Magistratu consule Constit. Siculas lib. 1. tit. 37. et Ammiratum in Familiis Neap. to. 1. pag. 165. MAGISTRI IVRATI, idem videntur qui Gallis *Jurats*, vrbium alicubi Magistratus. Anonymus de Gestis Manfredi et Conradi Regum apud Murator. to. 8. col. 609. V. in *Iuratus.* MAGISTER IVSTITIARIVS, praecipuus Iudex in aula Regum Siciliae, in quorum palatio commo-

commemorabatur, vbi de Rebus maioris momenti ius dicebat, *Comitis Palatii* vicem fungens. Frideric. Imper. in Constit. Sicul. lib. 1. tit. 57. MAGISTER IVSTIGERIVS, in Apulia, idem qui *Magister Iustitiarius*. Chron. Estense anni 1345. apud Murator. to. 15. col. 423. MAGISTER LAPIDVM, caementarius, *Maitre Maçon*. Statuta Arelat. MSS. art. 132. MAGISTRI LEGVM, aliis *Legum Doctores* dicti, qui in iudiciis publicis aduocati considebant. V. Adreualdum de Miracul. S. Bened. cap. 20. MAGISTER LIBELLORVM, *cognitiones et preces tractat*, in Notitia Imp. hinc dictus *Magister Libellorum et Cognitionum sacrarum*, in veteri Inscript. MAGISTRI LINEAE VESTIS, *Magistri priuatae*, sub dispositione Comitis sacrarum largitionum in Notitia Imperii. Priores lineariis et linifionibus, lintea, mappas, mantilia, et eiusmodi facientibus praeerant. *Magistri linteae vestis*, in L. *Priuatae*, Cod. de Murilegulis, vbi et *priuatae vestis Magistrorum* perinde mentio est. MAGISTER MACHINARVM, magistris ingeniorum Praefectus, qui machinas bellicas curabat, Gallis *Grand-Maitre de l'Artillerie*. Charta anni 1343. to. 1. Hist. Dalphin. p. 50. MAGISTER MAIOR, praecipuus inter Magistros, qui in Monasteriis infantibus ac pueris educandis atque erudiendis praeerant. Bernardi Mon. Ordo Cluniac. part. 1. cap. 27. MAGISTER MARANCHIARVM, cui cura erat absentium nomina in albo pungere: Officium Ecclesiastic. Formula Iuramenti, quod praestabat, qui ad hoc officium eligebatur, in veteri Chartulario Eccles. Ambian. MAGISTER MARESCALIAE, idem qui *Escuderiae*, V. supra. MAGISTER MASSARIORVM, Maior Villicus, qui regiis villis praeest, caeterisque minoribus missariis, cuius munus et officium describitur, apud Petrum de Vineis lib. 3. Epist. 66. *Magister Massarius*, in Chron. Domin. de Grauina apud Murator. to. 12. col. 585. V. *Massaritia*. MAGISTER MEMORIAE, magistratus qui *omnes annotationes*, id est, breues Principis manu subscriptos dictat, *emittit, et precibus respondet*, vt est in Notitia Imperii. *Magister scriniorum memoriae, Epistolarum, libellorum Graecorum*, sub dispositione Praefecti Praetorio ibidem. *Beneuolus*, qui apud Gaudentium Episc. Brixiensem in Praefat. *Magister memoriae*, a Rufino lib. 2. Hist. Eccl. c. 16. *Memoriae Scriniis praesidens* appellatur. In Epistola Iustiniani ad Hormisdam PP. post Epist. 17. *Magister scriuii memoriae* habetur. Occurrit non semel in vett. Inscript. apud Ammian. L. 15. 27. 29. vbi *Magisterium memoriae* dicitur ea dignitas p. 394. et alios. MAGISTER MILITIAE CHRISTI. Sic S. Bernardus Hugonem Templariorum Ordinis Magistrum et Institutorem compellat, in Exhort. ad Milites templi to. 1. edit. Mabill. p. 543. MAGISTER MILITVM, qui copiis militaribus praeerat. *Magister Romanae militiae*, Victori Tunnensi. *Magister militum ordinarius*, apud eumdem. *Magistrorum militum*, vt copiis militaribus praefectorum, mentio etiam apud recentiores: in Annalibus Francorum Metensib. ann. 823. apud Ordericum Vital. lib 11. p. 809. etc. Quae quidem dignitas *Magisterium militare* dicitur S. Ambrosio lib. 2. Epist. 15. et Sidonio lib. 1. Epist. 3. MAGISTER VTRIVSQVE MILITIAE, qui peditibus et equitibus praeerat. Apud Flodoardum lib. 1. Hist. Rem. cap. 6. MAGISTER MILITVM, *praesentalis*, V. *Praesens*. MAGISTER EQVITVM, qui *Magister equestris militiae*, interdum Ammiano L. 25. qui Equitatui, vt MAGISTER PEDITVM, qui peditatui praeerat. De vtroque passim Scriptores. MAGISTER MILITIAE *Lotharingiae*, in Triumpho S. Remacli cap. 13. MAGISTER MILITVM *oppidanorum*, apud Priorem Hagulstadensem, sub anno 1138. 1143. MAGISTRI MILITVM, dicti potissimum Vrbis Neapolitanae Praefecti sub Impp. Byzantinis, quibus parebant, apud Iohann. VIII. PP.

PP. Epist. 36. 40. 50. etc. Sed et Veneti suos habuerunt *Magistros Militum*. Andreas Dandulus in Chron. MS. anni 737. MAGISTER MONETARVM, cudendae monetae Praefectus, cuius sub imperio alii, qui *Magistri Gardae* vocabantur, ea, quae ad monetam spectabant, curabant vel per se, vel per alios. Ordinat. Humberti II. Dalphini anni 1340. to. 2. Hist. Dalph. pag. 417. † MAGISTER MONIALIVM, earum institutor et rector, in Ch. MS. a. 1107. MAGISTER NAVIS, Κυβερνήτης, in leg. 37. Cod. Th. de Nauicul. etc. Valer. Flaccus lib. 8. MAGISTER OBLATIONVM, V. *Magister fidelium*. MAGISTER OFFICIORVM, dignitas magna in Palatio Imperatorum, qui praeerat Palatinis et Principis ministris, scholis in Palatio militantibus, fabricis et limitaneis ducibus: huius dignitatis, de qua non semel Scriptores, formulam habet Senator lib. 6. Epist. 6. Rutilius Numantianus. MAGISTERIA DIGNITAS, seu Magistri officiorum, apud eumdem Senatorem, loco laudato et lib. 9. Epist. 24. *Magisterium Palatinum*, apud Sidonium lib. 1. Ep. 3. μαγιστερία ἀρχὴ, apud Theophylactum Simocattam lib. 3. cap. 15. MAGISTER OPERIS, vel *operarum*, Gallis *Maitre de l'oeuvre*, cui operibus publicis vacare incumbit. Erat etiam officium monasticum, vt ex Charta anni 1347. to. 2. Rer. Mogunt. pag. 769. dicimus. V. *Operarius*. MAGISTER ORDINIS. Charta S Crucis de Talemundo anni 1366. Abbas subindicari videtur. MAGISTER ORGANORVM, musicae Praefectus. Computum anni 1334. to. 2. Hist. Dalphin. pag. 280. *Pro equo Magistri Organorum, flor.* II. MAGISTER IN ORGANO, qui organa musica pulsat. Ch. MS. a. 1232. MAGISTER OSTIARIORVM, Dignitas in aula Regum Francorum: is *Ostiariis* Palatinis praeerat. In Annal. Eginhardi et Vita Ludouici Pii anni 822. occurrit *Gerungus* quidam hac donatus, qui in Epistol. 2. et 4. Erotharii Episcopi Tullensis appellatur, *summus sacri Palatii ostiarius*: apud Wandelbertum denique lib. de Miracul. S. Goaris cap. 30. *Palatii Aedilis*. Quae quidem dignitas magna fuit, siquidem in Annalibus Francorum Bertinianis anni 872. dicitur Carolus Caluus hac cohonestasse Bosonem fratrem vxoris, qui postmodum Prouinciae Rex fuit: *Bosonem fratrem vxoris Camerarium et Ostiariorum Magistrum constituens, etc.* Idem certe videtur qui *Curopalata*. MAGISTER, vel *Principalis Paedagogus*, dictus olim in Academia Parisiensi, qui hodie *Principalis Collegii* nude appellatur, in Statutis Cardinal. de Tutauilla, apud Stephanum Paschasium lib. 9. Disquisit. Francic. c. 17. MAGISTRI PAGORVM, apud Siculum Flaccum de Condit. agror. vbi in Codice Palatino ad oram scribi monet Rigaltius, *Magistri pagorum*, *Magistratu dicuntur*. Gloss. Lat. Graec *Magister Pagi ἀμφοδάρχης*. *Magisterium Pagi*, in vet. Inscript. 1007. 7. MAGISTER PALATII, idem, qui *Maior domus*, in aula Regum Francor. Godfridus Viterbiensis part. 12. Chron. MAGISTER PANATERIVS, qui officio *Panateriae* praeerat, Gallis *Grand Panetier*, cuius magna in Palatio Regum Francor. dignitas. Ordinat. domus Dalphini anni 1340. to. 2. Hist. Dalphin. p. 393. MAGISTRI PARLAMENTI, seu *Magistri Curiae Domini Regis Parlamentum eius tenentium Parisiis*, in veteribus Arestis, qui hodie *Consiliarii Parlamenti*. V. *Parlamentum* et supra *Magistri Curiae*. MAGISTER PERRERIVS, caementarius, Gall. *Maçon*. Statutum Iohannis Regis Franc. anni 1356. to. 3. Ordinat. Reg. Franc. p. 78. MAGISTER PINCERNARVM, dignitas in Regum nostrorum Palatio, in Annal. Francor. Loisellianis anni 781. Chartam Philippi Regis Franc. ann. 1065. subscribit *Adam Pincerna Magister*, in Historia S. Martini de Campis p. 17. aliam anni 1075. apud Chifflerium in Tornutio pag. 325. *Erneus Magister Pincernarum*. Eadem dignitas in aula Hungarica, in Charta Belae Regis

Regis anni 1251. *Magister Pincerna*, in Charta Gallica anni 1067. tom. II. Spicilegii Acheriani pag. 296. Iso Magister in Gloss. ad Prudent. Hymn. 6. Cathemer. *Quorum reversus unus Dat poculum tyranno: Magister Pincernarum*. V. *Archipincerna*, et *Butta* 3. MAGISTRI PORTVVM, V. *Factum* pro Officiariis Lugdunensib. anni 1648. p. 196. 237. et Menester. Hist. Lugdun. p. 81. MAGISTER PVERORVM, idem, qui *Infantum*, passim apud Bern. Mon. in Ord. Cluniac. praesertim cap. 27. I. partis. MAGISTER QVAESTORVM, in Constitut. Sicul. lib. I. tit. 36. 58. MAGISTER RATIONALIS, magistratus in Regno Neapolitano et in Prouinciae Comitatu, qui rationibus seu Principis aerario praeerat, litesque ad illud spectantes diiudicabat. Chronic. Siciliae ad annum 1322. apud Marten. to. 3. Anecdot. col. 89. MAGISTER RATIONVM, in Regno Aragonensi, idem, qui *Rationalis*. Concil. Dertusf. anni 1429. inter Hispan. to. 3. p. 660. MAGISTRI REGALES, an iidem, qui *Magistri Hospitii Regis*, an vero sic dicti quod a Rege ad rem aliquam diiudicandam delegati? († Iidem videntur ac *Magistri curiae* vel *parlamenti*, qui hodie *Consiliarii* vocantur.) Iudicium anni 1269. ex Chartular. AB. fol. vlt. Monast. S. German. Paris. MAGISTER REGIS, V. *Baiulus* 2. MAGISTER REQVESTARVM HOSPITII, libellorum supplicum Magister, *Maitre des requêtes de l'hotel*. Litterae Caroli Reg. Franc. anni 1408. apud Rymer. tom. 8. pag. 566. MAGISTER RERVM *priuatarum domus diuinae*, *qui suberant Rationales rerum priuatarum*, *Bastaga priuata*, *Praepositi gregum et stabulorum*, *Procuratores saltuum*, *etc.* Notitia Imperii, vbi plura disserit Pancirollus. † MAGISTER ROTAE, militum catervae quae *Rota* dicebatur, praefectus, Germ. Rottmeister. Ch. a. 1468. ap. Pez. t. 6. Anecd. part. 3. p. 222. † MAGISTER IN SACRA PAGINA, theologus doctor, in Conc. Const. part. 10. c. 7. p. 596. MAGISTER SACRI PALATII Romani Pontificis, *consueuit esse ex Ordine Praedicatorum*, *et ordinarie quando fit Consistorium*, *legit in Palatio publice aliquid in Theologia. Ad hunc spectat ordinare*, *qui debeat facere sermones in Capella Apostolica*, *et eorum sermones praeuidere*, *curareque*, *vt nihil dicatur puritati fidei et grauitati illius loci contrarium*, *etc.* Ceremon. Rom. lib. 3. p. 319. MAGISTER SARTOR, *Maitre Tailleur*. Ordinat. Domus Dalphin. anni 1340. to. 2. Hist. Dalphin p. 395. MAGISTER SCACARII, V. *Scacarium*. MAGISTER SCHOLARIORVM, qui *Scholaribus* praeerat, German. Schulmeister. Anonymus de Gestis Manfredi et Conradi Regum, apud Murator. tom. 8. col. 609. V. *Scholares*. MAGISTER SCHOLARVM, "dignitas in Ecclesiis Cathedralibus," apud Ioannem Sarisber. in Epistol. non semel, et Ioann. de Deo in Poenitentiario L. 5. c. 14. qui alias *Scholasticus*, et *Caput Scholae*, V. V. Cl. Iacob. Petitum post Poenitentiale Theodori p. 610. V. *Scholasticus*. MAGISTER SCHOLARVM, *de cantu*, choristarum puerorum Praepositus. Statuta Eccles. Barcinon. anni 1332. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 612. MAGISTER SCVTIFERIAE, qui fuerit in aula Dalphini, ex sequentibus disce. Ordinat. domus Dalphin. an. 1340. to. 2. Hist. Dalphin. anni 1340. to. 2. Hist. Dalphin. pag. 394. *Item*, *ordinamus vnum scutiferum*, *qui sit Magister Scutiferiae*, . . . *cuius requirit officium*, *tempore quo nos equitare contingit*, *nostrum palafredum habere paratum*, *cum ense*, *stiualibus*, *calcaribus et capello*, *nostrumque deferre capellum et mantellum*, *nostram sequendo comitiuam debeat*, *etc.* V. *Scutiferi*. MAGISTER SECRETARIVS, idem qui supra *Magister Castos*. Bernard. Monach. Ordo Cluniac. part. I. cap. 27. MAGISTER SERVORVM, qui eorum curam agit in domibus magnatum, in Capitul. Caroli M. L. 4. cap. 32. MAGISTRI SICLARII, apud Baluz. tom. 6. Miscell. pag. 277. perperam editum

editum pro *Magistri Scholariorum.* MAGISTRI SOMERII. Horum officium ita describitur, in Ordinat. domus Dalphin. anni 1340. to. 2. Hist. Dalphin. pag. 393. *Item ordinamus pro camera tres Magistros Somerios et honorabiles, sicut decet, quorum vnus arma nostra deferat, et reliqui duo raubas et alia arnesia, necessaria nobis.* MAGISTER TAVERNICORVM, V. *Tauernica.* MAGISTER TEMPLI, V. *Templarius.* † MAGISTRI VALLETI appellantur praecipui inter monetarum operarios, in Litt. remiss. Ms. a. 1361. † MAGISTER VENATOR, qui regiae venationi praeest, in Ch. Ms. a. 1366. MAGISTER WARDORVM, apud Anglos, pupillorum et orphanorum curator.

MAGISTERIALIS. (1) MAGISTERIALE, *Didascalium*, a Graeco διδασκαλεῖον, Papias. (2) † Summus, supremus; titulus honorarius Pontificis Romani, V. *Magistratus 2.* Ep. a. 867. t. 7. Collect. Hist. Franc. p. 589.

MAGISTERIALITER, docte, dextere, industrie, Gall. *Adroitement, en maître.* Geruasii Tilber. Otia Imper. apud Leibnit. Scriptor. Brunsuic. to. 1. pag. 978.

† MAGISTERIANDVS, academica laurea donandus; *Magistrandus*, qui disputationibus eo in casu praesidet. Stat. Vniu. Aquens. p. 67.

MAGISTERIANI, officiales Magistri officiorum. *Magistriani* etiam dicuntur Victori Tunensi, in Chronico, et Anastasio in S. Hormisda. Liberatus Diaconus in Breuiario c. 15. *Et direxit per totum Orientem Magistrianos etc.* Acta Abercii apud Baronium: *Valerianum et Basianum, Magisterianos diuinorum nostrorum officiorum misimus.*

MAGISTERIVM. (1) Ius, dominium. Tabularium S. Vincentii Cenoman. (2) Artificium, Gallis *Maistrise.* Aggenus de Limitib. agr. *Magisterium suum, si vult mensor ostendere; modum concessum fano illi demonstret.* (3) Magistri officiorum dignitas, t. 4. Collect. Hist. Franc. p. 85. (4) † Magistri opus, Ital. *Magisterio.* Ch. a. 1349. t. 2. Hist. Cassin. p. 545. (5) † Magistri monetarii emolumentum. Ch. a. 1563. t. 1. Cod. Ital. dipl. p 2445. (6) † Opera quam subditus domino suo praestare tenetur. Ch. a. 1123. ap. Murat. t. 3. Antiq. p. 1133. Infra pro *Magisterium* legitur pluries *Laborationem* et semel *Opera.* V. *Magistratus 7.* (7) † Magistratus, Magistrorum consessus. Ch. Ms. a. 1225. (8) † *Locus magisterii*, aula vbi *magistri* seu doctores instituuntur, in Stat. Vniu. Aquens. (9) † Apud Alchymicos lapis philosophorum, in titulo Gebri Arab.

MAGISTERIVS, V. *Magister officiorum* in *Magister 3.*

† MAGISTRA. (1) Mulier filiarum principis educationi praefecta, Hofmeisterinn. Ch. Ms. a. 1226. (2) Vxor *magistri* seu praefecti artis cuiusuis. Necrol. Carnot. Interdum *Regina* eadem notione vsurpatur ibidem.

MAGISTRALIS HONOR, dignitas Magistratus. Vita S. Maximi to. 1. Ian. p. 91. MAGISTRALIS OCVLVS, superciliosus, Gall. *Arrogant, altier.* Laurent. Byzinius de Origine Belli Hussitici anni 1419. apud Ludewig. to. 6. pag. 210. † MAGISTRALIS VNCTIO, remedium quoddam, vel vnguentum pretiosum, in Act. SS. t. 5. Aug. p. 1000.

† MAGISTRANDVS, V. *Magisteriandus.*

MAGISTRARE, docere, regere, moderari. Gerardus in Vita S. Adalhardi saec. 4 Bened. part. 1. p. 349.

MAGISTRARI, academica laurea donari. Acta S. Bernardi de Monte Iouis to. 2. Iunii p. 1074.

MAGISTRATI, V. *Magistri pagorum.*

MAGISTRATIO. (1) Doctrina, eruditio. Epist. S. Hildegardis ad Anastasium PP. in eius Vita auctore Theodorico. (2) MAGISTRATIONES PVBLICAE, scholae, in L. vlt. Cod. Th. de Stud. liberal. vrb. Romae. Apuleius de Doctrina Platon. de Scientiis, *quae solis disciplinis traduntur, et Magistratione discuntur.* Sic enim MSS libri praeferunt, pro *Magistra ratione.* S. Columb. instruct. 4.

Nonne

Nonne sine disciplina aliqua perfecta, Magistratio aut aliqua militia acquiri impossibile est? V. Salmasium ad Vopiscum, p. 458. (3) MAGISTRACIO *aquarum et forestarum, Maistrise des eaux et forests*, in Regest. 80. Chartophyl. regii, Ch. 754. anni 1351. (4) † Inter *magistrandos*, i. e. docendos seu scholares annumeratio, die Inscription. Stat. Vniu. Andegau. a. 1410.

MAGISTRATVS. (1) Idem, quod *Procuratio*, seu ius pastus. *Magistralis Coena* in Charta Monasterii Siluae-Latae. V. Dominicum de Praerogat. allod. cap. 15. §. 8. (2) Titulus honorarius Romani Pontificis. Geruasius Remorum, Archiep. in Epist. ad Nicolaum II. PP. *Dicant aduersarii quantumlibet me infidelem et rebellem Magistratui vestro.* V. *Maiestas.* (3) Abbatialis dignitas, seu alia quaeuis Praepositura. Epistola 145. Gerberti apud Mabill. to. 3. Annal Bened. p. 655. (4) † Adiect. doctus, peritus, Ital. *Ammaestrato. Omnes camphiones brauos et magistratos*, ap. Murat. t. 3. Antiq. p. 647. *Magistrati in armis*, ibid. p. 1204. (5) † Titulus rationum regiarum praefecti, Gall. *Maitre des Comptes.* Memor. D. Cam. Comput. Paris. (6) † Officium eius qui hospitali praeest. Ch. Ms. a. 1207. (7) † Ad *magistri* seu doctoris gradum ascensus. Hist. Nem. t. 2. Prob. p. 312. (8) † Opera, quam subditus domino suo praestare debetur. Ch. Ms. a. 1211. V. *Magisterium 6.* (9) † MAGISTRATVS NOVITIORVM, prioratus magistro nouitiorum assignatus, in Bulla Pauli III. a. 1535.

MAGISTRESSA, magistra, domina, *Maitresse.* Chron. Dom. de Grauina apud Murator. to. 12. col. 565.

† MAGISTRIA. (1) Medietas fructuum praedii reiue cuiuslibet alterius partiario alicui concessae, ad *Magistrum* seu domini fundum pertinens. Ch. a. 1208. t. 1. Hist. Nem. Prob. p. 47. (2) Dignitas seu iurisdictio *magistri* forestarum et aquarum. Ch. Ms. a. 1397.

MAGISTRIANVS. (1) V. *Magisteriani.* (2) Fulgentius Placiades de Continentia Virgiliana: *Elysium ingreditur campum, Elysis enim Graece resolutio dicitur, id est, feriatam vitam post Magistrianum timorem.* Infra: *Magistriani timoris proiecta grandine*, i. timoris Magistri.

† MAGISTRISSA, magistra, domina. Ch. Ms. a. 1269. V. *Magistressa.*

MAGISTRIVVS, in Fabri thesauro, ex Apuleio in Florid. *Pueritia apud vos et Magistriuos.* Sed perperam; legendum enim distinctis vocibus, *Magistri vos*, vt ex contextu satis patet.

† MAGISTRIX, i. q. *Magistrissa*, in Testam. Ms. a. 1482.

† MAGISVALENTIA, summa excurrens, der Ueberschuß. Ch. Ms. a. 1319.

MAGIVS, V. *Madius.*

† MAGLA, ansa, annulus, Ital. *Maglia*, Gall. *Maille.* Stat. Astae. V. *Maclea.*

† MAGLETVS. Ch. Ms. Theob. comit. a. 1222. *Debebat assignare, XXX. libratas terrae et falcas auenae, praeter Magletum maiorem.* V mox.

† MAGLIVS, ligonis species videtur, quanquam Ital. *Maglio* sit malleus. Murat. t. 3. Antiq. p 1203. *In stalla - - habentes palos ferreos, maglios, zappones, murum domus - - incipientes fodere.*

MAGMADARIVS, μυρεψὸς, Gloss. Lat. Gr. MSS. Sangerm. Vnguentarius.

MAGMENTARE, pro *Augmentare*, augere. Henricus Aquilonipolensis in Adolpheide c. 12.

MAGMENTARIVS, ἐφ' ᾧ τὰ σπλάγχνα τιθέμενα, τοῖς βωμοῖς προσφέρονται: *Qui exta ad altare pro sacrificio fert.* Supplem. Antiquarii.

MAGNAEVVS, ἀρχαιογέρων, in Gloss. Lat. Graec. Grandaeuus, senex.

MAGNAGIVM, mansus, vel mansio. Bulla Alexandri PP. IV. anni 1258. ex Tabul. Sangerm. V. *Monagium 2.*

MAGNALIS, MAGNALIA. Glossae antiquae MSS. *Magnalia, salubriora, prosperiora, magnifica, pretiosiora.* Ioanni de Ianua: *Magnalis, magnus, vel qui magna facit. Vnde illud: Loqueban-*

quebantur variis linguis Magnalia Dei. Papias: *Magnalia, id est, praestantiora, magnifica, salubria*. Ruffus Asterius Quintus in Carmine de Deipara:

Signa mouent populus, cernunt Magnalia coeci.

Autor Carminis de Missione Spiritus Sancti.

MAGNANIMIS, pro *Magnanimus*, vt *longanimis*. Occurrit in Chr. Casin. lib. 4. cap. 57. 88. et alibi non semel.

MAGNANIMITAS, titulus honorarius Episcoporum et aliorum, apud Ruricium lib. 1. Epist. 10. lib. 2. Epist. 1.

† MAGNANIMVS, cui animus est ad iracundiam pronus. Lit. remiss. Ms. a. 1363.

MAGNANVM, V. *Maganum*.

MAGNARIVS. Martinius in Lexico: negotiator, qui mercimonia omnis generis in solidum vendit, Graecis μεγαλεμποροι, Italis *Grossiero*, Gall. *Marchand en gros*. Apuleius L. I. Metamorph. *Omne enim pridie Lupus negotiator Magnarius coëmerat*. Idem videtur esse quem Apuleius L. 5. dicit *magnis pecuniis negotiantem*. Genus tamen aliquod peculiare mercatorum fuisse *Magnarios*, haud male suspicatur Coluius. V. Notas ad Apuleii locum supra laudatum, et Turneb. lib. 27. cap. 21.

MAGNATES, vasalli maiores. Charta Ildefonsi Regis Aragonum an. 1192. apud Marcam lib. 6. Hist. Beneharn. cap. 9. *Item Rex praescriptus manu tenebo te et defendam tanquam nobilem, Magnatem meum, per bonam fidem*. V. *Procer*.

MAGNATI. (1) Pro *Magnates*. Glossae antiquae MSS. *Magnatos, nobiles, Magnatus, nobilis, potens, sanctus*. Aeneas Parisiensis Episcopus aduersus Graecos: *In hoc segnitia deterioris famae per ora Magnatorum deteruntur*. (2) In Barthol. Scribae Annal. Genuens. lib. 6. ad ann. 1225. apud Murator. tom. 6. col. 439. mendose pro *Magagnati*. V. *Mahaminum*.

† MAGNATIM, summopere, diligenter. Ch. a. 905. t. 9. Coll. Hist. Franc. p. 500.

MAGNELLA, MAGNELLVS, V. *Manganum* 2.

MAGNERIVS, familiaris, domesticus. Statuta Delphinalia p. 39. *Quod quicunque seu aliqui Magnerii vel familiares Curiae Delphinalis non possint, etc.* † MAIGNERIVS, t. 2. Hist. Delph. p. 587. V. *Maynerius*.

MAGNI, Magnates, quomodo *les Grans* dicunt Galli. Paschasius Radbertus in Epitaphio Walae, lib. 1. cap. 4. *Cum aut ipse hospites, aut eorum Magnorum aliquis vocasset, etc.* Adde lib. 2. cap. 15. extremo.

MAGNICAPER, Saxonibus, *Ormaete-buccan*, in Gloss. Aelfrici, i. immensus caper, hircus.

MAGNIFICARE, augere, amplificare. Charta Boleslai Ducis Silesiae anni 1249. apud Ludewig. to. 6. Reliq. MSS. p. 487. *Cupientes Magnificare, et augmentare redditus Ecclesiae, etc.*

MAGNIFICATIO, eleuatio, praedicatio. *Personarum varia Magnificatio*, apud Macrob. Saturn. lib. 5. cap. 13.

MAGNIFICE, multum, plurimum, cum effectu. Papias: *Magnifice, egregie, excellenter*. Alexander Iatrosophista, lib. 2. Passion. *Et Magnifice innati sunt patientes*. Passim. *Magnificus tumor*, apud Coelium Aurelianum, lib. 2. Acutor. cap. 12.

MAGNIFICENTIA, titulus honorarius Regum et aliorum, in Epistolis Gildeberti, to. 1. Hist. Franc. p. 869.

MAGNIFICIVM, μεγαλεργία, Gloss. Lat. Graec. MSS. Sangerm. Magnificentia.

MAGNIFICVS, mirificus, μεγαλόποιος, θαυματουργός. Vita S. Simeonis Stylitae cap. 2.

† MAGNINVS, lebetum faber, Gall. ol. *Maignen*. Ch. Ms. a. 1490.

MAGNIPENDISSIMVS, admodum aestimabilis. Litterae anni 1402. apud Rymer. to. 8. p. 249.

MAGNIPOTENS, *splendidus et bellicosus*. Gasp. Barthii Gloss. apud Ludewig. to. 3. Reliq. MSS. pag. 546. ex Historia Palaest. Fulcherii Carnot.

MAGNIP-

MAGNIPPANVS SERVIAE, in Actis Innocentii III. PP. pag. 68. pro *Megainpenus*, vel *Magnus Iupanus*, V. *Zupa*.

MAGNISSIMVS, pro Maximus, apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 1505.

✝ MAGNITAS, i. q. *Magnitudo* 1. Ch. a. 905. t. 9. Collect. Hist. Franc. p. 500.

MAGNITVDO. (1) Titulus honorarius Regum et aliorum, apud Ennodium lib. 1. Epist. 4. Marculfum lib. 1. in Capitul. Caroli C. tit. 3. cap. 8. V. Brisson. de Formul. p. 355. (2) MAGNITVDINES, priuilegia, praerogatiuae. Charta Henrici Imp. anni 1041. in Hist. Pergamensi to. 3. p. 420.

MAGNVS. (1) Interdum vsurpatur Latinis inferioris aeui pro eo, qui statura proceriori et altiori est, vt Gallis *Grand*. Hinc Ludouicus Rex Franciae, qui vulgo *Longus* dicitur, semper *Magnus* cognominatur in veteribus Chartis. Chronicon Monasterii de Fontanis cap. 2. *Lambertus quidam Miles Flandrensis, qui dicebatur Magnus, respectu cuiusdam socii, qui dicebatur Minor Lambertus.* Sed et Carolo, primo ex Regibus Franciae Imperatori, *Magni* cognomen inditum, a staturae proceritate testatur Egidius Parisiensis MS. lib. 1. Karolini, vbi de Stephano PP. (2) Vir auctoritate grauis. Concilium Pisanum, to. 6. Spicil. Acher. pag. 266. (3) V. *Magni*. (4) Forte pro Manus. Acta Episcop. Cenoman. cap. 36. apud Mabill. tom. 3. Analect. p. 345. *Guido tamen inter pium et liberalem circa suos canonicos amorem exhibebat, et honorem. Nullus enim eorum remanserat, quem non ipse vel ecclesiastica dignitate sublimasset, aut cui Magnum aut clamydem variam seu renonem grisium tribuisset, seu aliud libertatis emolumentum prouidisset.* V. in *Manus*.

✝ MAGO, capulus, in Lit. remiss. Ms. a. 1362.

MAGOLCIVM, *cloaca*, Gall. *Esgout*. Statuta Mediolan. part. 1. cap. 256. *Cum Cloacae et Magolcia Mediolani pestilentem reddant aërem, etc.*

MAGOMETVS, V. in *Mahum*.

MAGRA. Matth. Siluaticus: *Cisura est species luti, quae dicitur Magra.*

MAGRANCVLES, herbae species a Graeco μαγκρονκυλες. Albertus M. de Mirabilibus mundi: *Si vis in manu tua portare ignem vt non offendat, accipe calcem dissolutam, cum aqua fabarum calida, et aliquantulum Magranculis, et aliquantulum maluauisci, etc.*

MAGVDARIS, *caulus, vel filigo, i. genus frumenti candidi.* Ita Gloss. MSS. *Genus frugis. Caulis, qui nascitur ex ea parte vnde scyrpus euellitur; vel filigo.* Ioh. de Ianua: *Maguder, vel Maguderis, secundus caulis qui nascitur in thyrso abscisso vel ipse thyrsus abscissus.* Vnde Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Magudet, le second cho, c'est broisson de cho ou trou, ou froment, au fleur de farine. Magudaris* vel *Magydaris*, ex cod. Ioh. de Ianua, est *Laserpitii genus tenerius et minus vehemens.* Occurrit, apud Plaut. Rud. act. 3. sc. 2. v. 19. V. Plin. l. 19. c. 3.

✝ MAGREDVS, f. margo. Murat. t. 3. Antiq. p. 1208. *Cum fuerunt in magredo Coluerae* (nomen fluuii) *sub costa ecclesiae.*

MAGREGRASSVS, V. *Megregrassus*.

✝ MAGRVS, Ital. *magro*, macer, Germ. mager, in Stat. Vercell. l. 4.

MAGVLVM, gena, bucca. Vetus interpres Iuuenalis Sat. 2. v. 17. *Peribonius. Nomen Archigalli Cynoedi, quem Magulum conspurcatum dicimus, qui publice impudicitiam perpessus est.* Graecobarbaris μάγυλοι, genam, buccam significat.

MAGVNNA, *Suggestio*, Gloss. MSS. X. circ. saec. ad calcem Collect. canon, e Bibl. DD. Chauvelin, Regior. sigill. Custodis.

MAGVS, mansio, veteribus Gallis, hinc plurium vrbium nata nomina, Rotomagus, Ricomagus, etc. V. Valesium in notitia Gall. p. 477.

MAGYDARIS, V. *Magudaris*.

MAHAIGNIVM, MAHAIN, MAHAINIVM, V. mox *Mahamium*.

✝ MAHAMENTVM, i. q. *Mahamium*, t. 5. Ordin. reg. Fr. p. 241.

MAHAMIVM, Gallis *Mahain* et *Mehain*, membri mutilatio, vel enormis laesio, qua quis ad seruiendum Principi in bello redditur imbecillior. Regiam Maiestat. lib. 3. c. 10. MAHAIGNIVM, eadem notione. Leges Norman. apud Ludewig. to. 7. Reliq. MSS. p. 393. MAHAIM, in Charta Henrici II. Regis Angl. ex Tabular. Beccensi. MAHAINIVM. Charta Philippi III. Reg. Franc. anni 1273. apud Lobinell. to. 3. Hist. Paris. p. 27. MEHAGNIVM, in Litteris eiusd. Regis anni 1278. to. 1. Ordinat. pag. 307. MEHAIGNIVM, in Ordinat. Philippi Pulcri anni 1311. apud Lobinell. to. 5. Hist. Paris. pag. 245. *Mehainguium* non semel in Tabul. B. M. de Bono-nuntio Rotomag. MEHAINIVM, Regestum Parlamenti Parisiensis anni 1270. MEHEGNIVM, apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1382. V. *Mahemiare*.

† MAHANARE, i. q. *Mahemiare*, in Reg. Visit. Odon.

† MAHANERIVM, i. q. *Mahamium*, in Arest. Ms. a. 1270.

MAHEMERIVM, vt *Materia*, V. in hac voce.

MAHEMIARE, *Mahemium inferre*, *Maghemer*, apud Littletonem sect. 194. *Mehegner*, in Charta anni 1302. ex Chartul. S. Vandreges. to. 2. p. 1262. *Magagnare*, Italis. Bracton. L. 2. cap. 24. §. 1. *Ne quis hominem Mahemiet vel occidat*. MAHENNANARE, eadem notione, apud Rymer. to. 8. p. 165. MAGAGNARE, MANGANGNARE, scriptoribus Italis, eodem intellectu. Barthol. Scriba Annal. Genuens. lib. 6. ap. Murator. tom. 6. col. 437. MEHAGNIARE, in Leg. Norman. apud Ludewig. to. 7. p. 338. MEHAIGNARE, in M. Pastorale Eccles. Paris. lib. 7. ch. 19. Italis vero *Magagna*, vt infra dicetur, quoduis vitium sonat; hinc *magagnatum* vocant, quod aliquo vitio laborat. Chron. Parmense ad ann. 1293. ap. Murator. tom. 9. col. 825. V. *Mahamium*.

MAHEMIATOR, qui *mahemium* alteri infert, in Fleta lib. 1. cap. 40. §. 4. *Mehaigneur*, in Vet. Consuet. Norman. cap. 12. Hinc MEHAIGNATOR, in Leg. Norman. apud Ludewig. to. 7. p. 176.

MAHENNARE, V. *Mahemiare*.

MAHEREMIVM, V. *Materia*.

MAHERIA, († idem quod *Maeria* 4. fermentum,) inter Instrum. to. 5. nouae Gall. Christ. col. 376. V. hanc vocem in *Macera*.

MAHERMIVM, V. in *Materia*.

MAHIZ, frumentum Indicum, Gallis *Bled de Turquie*, *Mais*. Conc. Tarracon. anni 1591. inter Hispan. to. 4. pag. 541.

MAHO, V. infra *Mahum*.

MAHOLVM, pro *Macholum*, in Leg. Salic. cap. 18. §. 2. edit. Baluz. V. *Machale*.

MAHOMERIA, et MACHOMERIA, templum Mahometicum, apud Matth. Paris. Will. Tyr. et alios Gestorum Dei Scriptores, *Machomeria* quibusdam, vt Roberto Monacho, Baldrico etc. (Charta anni 1184. *Quam Ecclesia S. Iohannis quondam Machomeriam toties dicta, pro anima meae Ecclesiae, S. Samuelis dedit . . . Campum terrae qui ex iuxta viam quae ducit de maiori Machomeriam in Ierusalem*, *etc.* Guibertus in Histor. Hierosol. lib. 4. c. 14. *Ad fanum suum quod Machomeriam vocant*, *vltra pontem Pharpharicum sepelire*. MAHVMMARIA, eadem notione, in Gestis Tancredi apud Marten. to. 3. Anecd. col. 145. MACOMATVM, idem quod *Mahomeria*, a *Mahomet*, qui et *Macomet* plerisque et *Machumet* dicitur, superstitionis auctore, appellatum. Rogerus Houedenus in Ricardo I. *Ex alia parte tureni*, *vbi sedet Macomatum*, (Edit. habet perperam *Macomiatum*) *id est*, *la Mahumeria Saracenorum*.

MAHONA, Gall. *Mahonne*, Galeae species, qua Turcae vtuntur. Hieronymus Comes Alex. in Comment. de bello Milit. anni 1565.

MAHVMERIA, pro Mahumeti idolo. Chron. Reichersberg. de Saladino. † Galli quoduis idolum *Mahomerem*, et eius fanum *Mahomerie* vocabant.

MAHVMICOLAE, Mahometis sectatores. Gesta Tancredi apud Marten. to. 3. Anecd. col. 169.

Ergo inter Parthos et Persas, mixtus et Indos,
Inter omnigenum vires Mahumicolarum.

MAIA. (1) Nutrix. Glossae Isidori: *Maia, medica, obstetrix.* Commodianus Instr. 12.

Percipit hoc Semele iterum Iouis altera Maia.

(2) Aceruus manipulorum segetis, Belgis Gallicis *Maie.* Statuta Ordinis de Sempringham: *Circumeant procuratores omnes grangias, et videant omnes Maias, et faciant implere ad summum, quas potuerint.*

MAIACTA. Chronicon Nonantulense MS. *Per huius Imperatoris* (Friderici II.) *tempora rudes erant ritus et instituta maiorum. Nam viri infulas de squammis ferreis gestabant, biretis insutas, quas appellabant Maiactas. Maiatas* edidit Murator. to. 9. col. 128. vt et tom. 16. col. 260. ex Anonymi Itali Hist. *Nam homines portabant infulas ferreas, quas vocabant Maiatas.* **MAYATA**, eadem notione, in Opuscul. Gualuanei de la Flamma, apud eumdem Murator. to. 12. col. 1033.

MAIAGIVM, MAIAGE, praestationis species, sic dicta, quod mense Maio exhiberetur. Tabular. Compend. V. *Maienses.*

MAIALIS. Gloss. Isid. *Maialis porcus, pinguis, quod deae Maiae sacrificabatur, quasi matri Mercurii.* Gloss. Graec. Lat. δέλφαξ, *Porcellus Maialis.* Aliae: *Maialis, τομίας.* Sed legendum, vt in Gloss. Graec. Lat. τομίας χοῖρος, *Maialis.* Vgutio: *Nefrendis dicitur porcus domesticus, carens testiculis, sic dictus, quia non frendet dentibus. Hic alio nomine dicitur, Maialis, quomodo cincurris dicitur natus ex apro siluestri et domestica porca.* Polyptychus S. Remigii Remensis: *Summa porcorum, verri 10. Maiales 100. scrofae 165. genal. 140. sunt simul capita 415.* Quidam porro putant, ita dictum *Maialem,* quod ad *Maiumae* festiuitatem nutriretur, et saginaretur, reseruareturque ad solennes epulas: indeque *Maialem sacrisum* seu *sacriuum*, dici in Pacto Legis Salicae tit. 2. §. 18. *Si quis Maialem sacrisum furauerit, et cum testibus, quod sacrisus fuisset, potuisset ille, qui perdidit, approbare etc.* §. 19. *Alium vero Maialem qui sacrisus non fuerit, etc.* In Lege eadem posterioris Editionis §. 17. *Si quis Maialem sacrisum, qui dicitur votiuus, furauerit.* Sed ibi *sacriuus et votiuus Maialis* est, non ad sacrificium reseruatus; sed *sacer* et ex *voto* aedibus sacris, aut viris religiosis datus, quomodo *votiua pecora* vocat Gregor. Turon. lib. 2. de Mirac cap. 3. Vix certe dubium est, quin *Maialis* porcum castratum significet; atque adeo recte Eccardus hanc vocem deducit a *Mähen*, *maien*, quod Germanis exscindere, secare sonat: facile enim omnino a participio *Maielt*, exsectus, formatur *Maialis.*

MAIATA, V. supra *Maiacta.*

MAICAMPVS, in Annal. Franc. a Frehero editis sub anno 776. pro *Martii* seu *Madii campus*, Comitia publica, quae primi Francorum Reges solebant quotannis primum Martio, dehinc Maio mense indicere, in quibus post feria peracta, conuiuiis, ludis, spectaculisque delectabantur. V. *Campus Martii.* Adde Dissertationem hac eadem de re Andreae Riuini cap. 8. in Syntagm. variar. Dissertat. edit. 1702.

MAIDA. Capitul. Pipini Reg. Italiae anni 793. c. 32. *De prauis illis hominibus qui brunaticos* (brumaticos) *colunt, et de hominibus suis subtus Maida cereas,* (cereos) *incendunt et votos vouent, etc.* Anglo-Sax. *Maeden*, Anglis *Maid*, Germ. Magd, est puella, virgo; sed haec quid ad rem? An idem *Maida* quod mox *Maidanum?* haec quippe erat veterum Gallorum superstitio, vt in biviis et compitis hominum membra ex lino et cera conflata ponerent, quibus fortean cereos accendebant. V. *Pes.*

MAIDANVM, MAYDANVM, Turcis et Saracenis, forum, platea vel campus;

campus. Epistola Carlini de Grimaldis anni 1314. apud Waddingum: *Interim sancti fratres dicuntur ad Maydanum, id est, plateam et campum. Mardanum* perperam edit. to. 2. Martii pag. 413. Idem anni 1321. n. 4. *Ignem magnum in Maydano, seu platea ciuitatis accenderunt.*

MAIDINVM, mensurae genus. Charta Guillelmi Gerundensis Sacristae an. 1268. *Ita tamen quod de miliarensi a nobis et D. Infante Iacobo vobis concesso, habendo de quolibet Maidino satis, etc.* V. *Manata.*

MAIELLENSIS ORDO. Sic dicti olim Coelestini a monte Maiello, qui fuit eorum tanquam prima incunabula. Vita B. Roberti Salentini to. 4. Iulii p. 502. *Tandem inuenerunt duos fratres Ordinis Maiellensis.*

MAIENSES, dies pecuniae in mense Maio soluendae; Gall. *Terme de May.* Tabularium Casae Dei. V. *Maiagium.*

MAIERA, fermentum. V. *Maeria.*

MAIERIA, sepes, lignum, quo ager clauditur, munitur, ex Lat. *Materia*, vt censet Dion. Saluaingus Boissius in lib. de Vsu feudor. cap. vlt. Charta anni 1164. ab eo descripta: *Si quis vinearum, hortorum, vel alterius loci fructus, vel Maieriae vel clausuram, vel tectum domus furatus fuerit. etc.* V. in *Escenla.*

MAIERIVS, praefectus Palatii Papalis. Acta SS. to. 4. Iunii p. 766.

MAIERVS, idem qui *Maior villae*, Gallis *Maïeur.* De S. Alena to. 3. Iunii p. 397. *Pastori, magistris fabricae, Maiero, scabinis, etc.*

✝ MAIESTADE, praestationis species in mense Maio soluendae. Ch. MS. a. 1328. *Inuenimus quod 195. solidos morlanorum, qui vocantur maiestade, habet dictus dominus rex - - et soluuntur anno quolibet in mense Madii.* V. *Maiagium.*

MAIESTAS. (1) Glossae Lat. Graec. *Maiestas*, μεγαλειότης. Deo praesertim tribuitur, vti a Prudent. in Apotheosi. Vbi Iso Magister per *Maiestatem, Patrem*, designari putat. Infra, Filio tribuit. Sed et *Maiestas*, pro quauis Sanctorum imagine vsurpatur ab Anonymo de Miraculis S. Fidis cap. 8. to. 2. Bibl. Labbei. Tabular. Celsinianense: *Incendia domorum, vinearum extirpationes, censuum terrae ablationem, patris sui seu proprii corporis inuasionem, et ad vltimum, quod magis plangendum est, ipsius etiam Maiestatis S. Petri lapidationem, etc.* Benedict. Antiquit. Pictau. MSS. part. 3. p. 105. *Calicem domni Bertrami Abbatis magnum cum Maiestatibus.* V. Monast. Anglic. tom. 3. p. 309. 312. *Maiestatem*, pro quouis Gentilium Deo vsurpauit etiam Tertullianus Apol. c. 13. *Maiestas quaestuaria efficitur, circuis cauponas religio mendicans.* (2) Imperatorum et Regum titulus proprius. Glossae Graec. Lat. ἐξουσία, *Maiestas, Ditio, Potestas.* Agobardus de Insolentia Iudaeorum, ad Ludouic. Pium Imper. *Dicens Maiestatem vestram commotam esse valde aduersum me propter Iudaeos.* Eundem titulum Hugo Campaniae Comes anni 1114. vsurpauit in Litteris, quibus Coenobio S. Remigii res quasdam concedit in Curte-Ausorum, quas Litteras *Maiestatis* (ait) *nostrae* sigillo consignari feci. Ita Mabill. Diplom. lib. 2. c. 6. n. 6. MAIESTATIS titulus etiam Romanis Pontificibus tribuitur, in Ordine ad consecrandum Episcopum, qui interdum *Maiestatis Apostolicae* titulo vtitur, Epist. 27. 28. 40. 89. etc. MAIESTATIS titulum adscribunt praeterea Archiepiscopis, Arnulfus Lexouiensis Epist. 15. Episcopis, Dudo in praefat. ad Acta Normannor. Arnulphus Sagiens. Archidiac. tom. 2. Spicil. Achet. p. 337. Eumdem sibi arrogat Bruno Lingonens. Episcop. apud Perard. pag. 67. (3) Bulla Imperialis, seu maius Imperatoris Sigillum, in quo scilicet cum Imperatoria *Maiestate*, exprimitur; vnde Germanis Majestätbrief eiusmodi sigillo munitae litterae appellantur. Ita Freherus ad Petrum de Andlo lib. 2. c. 6. et ad Bullam Sigismundi Imp. *Maiestas Sanctionis*, in L. 80. de Decur. lib. 12. tit. 1. Cod. Theodos. (4) Praesentia. Tabularium Briuatense, Ch. 7. *Quod in Maiestate illorum testium auctoritatum fuit, Petri, Pencii etc.* (5) Magnitudo. Gasp. Barthii Gloss. apud

apud Ludewig. to. 3. Reliq. MSS. pag. 451. ex Guiberti Histor. Palaestina *Maiestate pretii*. (6) † Summa auctoritas. Ch. Henr. I. reg. Angl. Ms. *Confirmauit dominus papa - - maiestate litterarum et sigilli sui*.

MAIESTATIVVS, augustus, maiestate, et auctoritate venerandus. Guibertus de Laude S. Mariae cap. 1.

† MAIETA, vox Ital. fibula minor, in Stat. crimin. Riper.

MAIGNAGIVM. Liber Rameſienſis sect. 265. apud Spelmannum: *Item Hugo tenebat vnam Cotsethelandam, cum libero seruitio in villa, quae dicitur Fleye, et vnum Maignagium in foro eiusdem villae*. Vbi idem Spelmannus officinam fabri aerarii interpretatur, a Gallico *Maignen*, faber aerarius. Sed malim *Maignagium* hoc loco interpretari pro *Mansionagio*, vel *Mesnagio*, seu domo. V. *Managium* 2

MAIGNERIVS, V. *Maynerius*.

MAIL. Charta anni 1293. apud Baluz. to. 2. Hist. Aruern. p. 297. *Et prout molendina, et li Mail, et omnes salices dictae Priorissae, tenens et comprehendunt*. Vbi leg. videtur vna voce *Limaniae*, vel *Lemmanae*, qua agrum planum et fertilem intelligunt Arverni. V. vtramque vocem. † Potius locus palis, *maillis* appellatis, cinctus. Arest. Ms. a. 1536. *Vnam insulam - - in salicetis vndique plantatam, - - a Maillis Gallice clausam*.

† MAILHETVS, MAILLETVS, malleus, sudes ligneus, Gall. *Maillet*. Lit. remiss. Ms. a. 1355.

MAILLA. (1) † Idem, in Ch. Ms. a. 1229. Species monetae minutioris, quam a *Medallia* contractam docet Cangius in Differtatione de Nummis inferioris Imperii, Gallis *Maille*. Charta anni 1144. pro Montealbano, apud Catellum in Comitib. Tolosan. p. 323. *Collaudarius extraneus, qui attulerit salem, ibi praebeat domino vnam Maillam, et collaudarius, qui extraxerit salem, praebeat vnum pogesum*. V. *Medalla*.

† MAILLIOLVS, MALIOLVS, nouelletum, Gall. *nouvelle vigne*. Ch. Ms. Caroli VII. V. *Maleottus*.

MAILLOLVS, malleolus, surculus vitis. Statuta Massil. lib. 5. cap. 19. §. 9. V. *Malholtius*.

MAIMODINA, V. *Masmodina*.

† MAINA, mansio, domus, Gall. ol. *Maine*. Ch. Ms. a. 1345. V. *Mainamentum*.

MAINADA, V. *Maisnada*.

MAINADERIA, V. *Maisnadarii*.

MAINAGIVM. (1) Vel MANIAMENTVM, possessio, quasi *manualis* possessio, a *Main*, manus. Britanni *Meneur* et *Menour*, villicum vocant, a *Mena* seu *Meni*, tractare, Gall. *Manier*. Aresta anni 1257. I. Regesti Parlamenti f. 5. *De quibus erant in possessione et Mainagio etc.*. Occurrit etiam alibi in hoc Regesto fol. 18. vers. *In vsu et Menagio*, fol. 22. v. *Maniamentum*, f. 23. vers. 31. V. *Mainare*. (2) Suppellex domestica; eadem notione *Ménage* dicunt Galli, *Meubles*. Regestum Parlamenti ann. 1408. apud Baluz. tom. 2. Hist. Aruern. p. 597.

MAINAMENTVM, quasi *Mansionamentum*, mansio, domus. Charta anni 1232. *Terram eorum et possessiones videlicet Mainamenta, prata, vineas, etc.* Tabular. Dalonense fol. 90. *Mainamentum de la Martinia*.

MAINARE, locare, in *Maniamentum* seu possessionem mittere. Charta fundationis prioratus Barbezilli inter Instrum. tom. 2. nouae Gall. Christ. col 270. V. *Mainagium* 1.

MAINATA, V. in *Maisnada*.

MAINBVRNVS, V. *Mamburnus*.

† MAINEMENTVM, i. q. *Maina*. Ch. Ms. a. 1269.

MAINERIA, tributi species. Charta Adelfonsi Imp. Hispan. apud Colmenarezium, in Hist. Segouiensi c. 15. §. 11.

MAINERIVS, V. *Magnerius*.

† MAINFESTVS, infestator. Litt. remiss. Ms. a. 1356.

MAINFVLA. Liber Ordinis S. Victoris Parisiens. MS. c. 30. de Labore Fratrum: *Ascendant in dormitorium, ibique se praeparantes, desuper laneas tunicas se praecingant, minores subtalares, et Mainfulas et capparones accipiant, etc.* Idem videtur quod *moffala*, chirotheca. V. in hac voce, forte

forte quasi *manus insula*, seu tegumentum.

MAINILLVM, mansio, domus, agri portiuncula cum aede, Gall. *Ménil.* Charta an. 1202. ex Tabular. B. M. de Bono nuntio Rotomag. V. *Mail* et *Mansionile*.

MAINISIVM, eadem notione saepissime occurrit in Chartis Bressiae et Dumbarum.

MAINSATORIVM, pro *Minsaterium*, V. *Madula*.

MAIOLICA, pro *Moiorica*, maior ex insulis Balearibus. Chron. Veron. ad ann. 1368. apud Murator. tom. 8. col. 658.

MAIOLVS, V. *Malones*.

MAIOR. (1) Nude pro *Maiore domus*, Gallis *Maitre d'hostel*. Pactus Legis Salicae tit. 11. §. 6. *Si quis Maiorem, inferiorem, seantionem, mariscalcum, stratorem, ... furaverit aut occiderit.* Vbi inter ministros domus primus statuitur, vt §. seq. Gregorius Turonens. lib. 9. c. 36. *Comitibus, Domesticis, Maioribus, atque nutritiis . . . delegatis, etc.* MAIORISSA, quae ancillis domus praeerat, in eodem Pacto. MAIOR DOMVS, qui *domui*, seu famulis praeest. S. Hieronym. Epist. 2. *Si familiarius est loquendum, habes nutricem, Maiorem domus virginem, viduam, vel maritatam, etc. Praepositus domus*, apud Monachum Sangallens. lib. 1. de Carolo M. c. 33. MAIOR DOMVS, prima olim in Francorum Palatio ac praecipua dignitas, quae varie efferri solet a Scriptoribus. Dicitur enim *Maior domus Regiae*, apud Fortunatum in Vita S. Radegundis c. 44. et alios passim. *Gubernator Palatii*, apud Fredegarium c. 55. et Aimoin. lib. 4. c. 15. *Rector Palatii et Maior domus*, apud Vrsinum in Vita S. Leodeg. c. 8. *Moderator Palatii*, apud Paulum Warnefrid. in Episc. Metens. *Magister Palatii*, apud Godfridum Viterbiens. Chron. part. 12. *Palatii Praefectus*, apud Eginhardum in Vita Caroli M. Vnde *Praefectoria dignitas*, apud Aigradum in Vita S. Ansberti cap. 8. *Praefectoria administratio*, in Vita S. Ansberti Episcopi Rotomag. *Palatii Praepositus, quod vulgo dicitur Maior domus, etc.* apud S. Audoënum in Vita S. Eligii lib. 2. c. 53. *Prouisor Aulae regiae, et Prouisor Palatii*, apud Venericum in Apologetico Henrici IV. seu lib. de Vnitate Ecclesiae conseruanda. *Princeps Palatii*, apud Ermentarium in Vita S. Philiberti lib. 1. c. 25. *Regalis Curiae Princeps*, apud Eadmerum in Vita S. Wilfridi c. 33. *Princeps regiminis ac Maior domus*, in Gestis Regum Fr. c. 48. *Comes Palatii*, apud Aimonium lib. 4. c. 6. de Warnerio, vbi supra *Maior domus* dicitur, et cap. 14. *Palatio regni Burgundiae Praepositus. Praefecti Praetorio*, in Annal. Treuir. part. 7. *Comes domus regiae*, de Gogone Maiore domus lib. 3. c. 4. *Comes Palatinus*, in Vita S. Drausii, vbi de Ebroïno, et apud Philippum Mouskes. *Dux Palatii*, in Gestis Dagob. c. 31. et in Chr. Fredeg. cap. 75. *Dux Francorum*, in Vita S. Baboleni. *Curopalata*, apud Egidium Parisiensem lib. 1. Carolini. Ita *Curam Palatii* gessisse dicitur filius Waratonis apud Fredegarium, tametsi eademne *Curopalatae* dignitas cum *Maioris domus* dignitate, iure addubitari possit. Atque hae quidem nomenclaturae supremam *Maiorum domus* aulae Franciciae potestatem indicant, cum penes eos esset et Palatii, et Regni, et rerum publicarum cura, sola regiae dignitatis specie Principibus ipsis remanente. Hariulf. lib. 2. Chronici Centul. c. 1. Haec summa *Maiorum domus* potestas tum primum coepit, cum imperauit Clodoueus II. Dagoberti filius, sub quo Regum suprema intercidit potestas. Genealogia Regum Francor. p. 795. Ex hinc qui *Maiores domus* prima ac secunda Regum stantibus stirpibus appellabantur, *Senescallos* dixerunt Galli: qua priore etiam nomenclatura insignitur Theobaldus Comes Blesensis, qui vulgo *Senescallus* appellatur, in Chartis Theobaldi Episcopi Suessionensis an. 1077. in Tabulario Castilionensi. *Theobaldus Comes Maior domus regiae.* Tandem regnante feliciter tertia Regum Gal-

Galliae stirpe, inter Leges latas, quibus regni tranquillitati prouisum est, ea potissimum obtinuit locum, *ut in posterum essent Maiores domus*, vt refert Petrus Gregorius lib. 7. de Rep. cap. 8. sic postremum desiit summa et paene regia *Maiorum domus* potestas auctoritasque. MAIOR PALATII, idem, qui *Comes Palatii*, in Testamento S. Leodegarii, si tamen genuinum est, apud Miraeum in Donat. Belg. lib. 1. cap. 3. Habebant etiam Reginae suos *Maiores Domus*. Apud Gregorium Turon. lib. 6. cap. 45. lib. 7. c. 27. 38. 43. Waddo dicitur *Maior domus Rigunthis Reginae*. † MAIOR BANNERIAE, societatis artificum vel mercatorum praefectus, Gall. *Maieur* et *Maire*. Lit. remiss. Ms. a. 1359. MAIOR CVBICVLI, idem qui Italis Camerarius, Gallis *Maitre de Chambre*. Concil. Romanum contra Iohannem Rauennat. Archiep. apud Murator. to. 2. p. 204. MAIOR EQVORVM, praefectus stabulo regio, dignitas in aula Regum Nauarrae, qua donatus *Lupus Eneri* subscribit Chartam Garciae Regis Nauarrae aerae 1034. apud Anton. de Yepez in Chron. Ordin. S. Benedicti. MAIOR - MERINVS, primus praetor. Chron. S. Ferdinandi to. 7. Maii pag. 360. MAIORES MONASTERIORVM, Abbates. Regula B. Pachomii. (2) MAIOR DIERVM, natu maior, in Cod. MS. MAIORES NATV, praecipui e nobilitate, qui caeteris praeeminent, viri nobiles, qui alios sub se vassos habent: *Seniores*, Gallis *les Seigneurs*, *les Barons*: quia olim aetatis merito honores deferebantur, quique annis grauiores erant, potiores habebantur: vnde et in quibusdam ciuitatibus *Antianos* vocant etiamnum, qui aliis dignitate praecellunt. Claudianus de Bello Getico:

Hic aliquis grauior natu, cui plurima dictis
Consiliisque fides, etc.

Senator lib. 5. Epist. 22. MAIOR PLACITI, praepositi, vt videtur, locum tenens. Chart. an. circ. 1020. apud D. Brussel to. 2. de Vsu feud. p. 789. MAIOR POPVLI. Gregorius M. lib. 7. Ind. 2. Ep. 110. ad Fortunatum Episcopum Neapolitanum: *De quibus* (Capitulis) *Theodorus vir magnificus Maior populi ad nos veniens ante conquestus iam fuerat.* Camillus Peregrinus in Hist. Principum Langobard. apud Murator. to. 2. p. 339. *Nempe vt intelligendum hinc sit, Maiorem populi apud Neapolitanos non summo imperio, sed iuxta demandatam sibi definitamque potestatem res publicas administrasse; cuius praeter caetera munus fuisse vectigalia redditusque curare non negabis.* Videtur idem qui *Magister militum* Neapolitanae ciuitatis. V. in hac voce. † MAIOR POTESTATIVVS, qui cum omni potestate ac iurisdictione et dominio possidet. Ch. Ms. a. 1200. † MAIORES REGII, qui iura regalia in prouinciis curabant, t. 4. Ordin. reg. Fr. p. 722. MAIORES REGIONVM, in Relatione Symmachi ad Constantium apud Baron. an. 419. n. 32. MAIORES VILLARVM primitus dicebantur, qui caeteris villae incolis praeerant, et domini villae nomine ius dicebant: qui et *Villici* interdum appellantur. Capitularia Caroli M. lib. 5. cap. 107. *Vt Presbyteri curas saeculares nullatenus exerceant, id est, vt neque Iudices, neque Maiores villarum fiant.* Capitulare de Villis c. 10. *Vt Maiores nostri, et forestarii, poledrarii, etc.* MAIORES, dicti etiam vrbium Praefecti, Gallis *Maieurs*, *Maires*, Angl. *Mayor*. Charta apud *Madox* Formul. Angl. pag. 10. *Elyas Russel Maior ciuitatis Londoniae.* (3) MAIORES, nude pro Maiores natu. Index veter. Canon. to. 3. Conc. Hispan. p. 21. MAIOR, *dicitur ille qui viginti quinque annorum impleuit aetatem.* Vocabul. vtriusque Iuris. At non vbique idem hac in re obtinuit vsus. MAIOR MINISTER, titulus quo vtitur Praepositus generalis Ordinis SS. Trinitatis. Charta an. 1244. to. 2. Hist. Eccl. Meldens. pag. 145. (4) MAIORES, qui aliis praesunt in Exercitu. Gasp. Barthii Gloss. apud Ludew. tom. 3. Reliq. MSS. p. 11.

p. 11. ex Hist. Palaest. lib. 4. cap. 18. *Repererunt in suis consiliis atque operosis scematibus, quod nostrorum Duces, Comites, seu omnes Maiores Imperatori sacramentum fideliter facere deberent.* (5) † Limes, terminus. Glossar. Lat. Gall. an. 1348. *Maior, dicitur Gallice Marche.* Ch. a. 1168. t. 2 Annal. Praemonstr. Prob. p. 697.

MAIORA, V. *Maioria* 2.

† MAIORACA, amaracus, Ital. *Majorana*, Gall. *Marjolaine.* Consuet. monast. Burdegal. ante a. 1305.

MAIORAGIA, V. *Maioria* 2.

MAIORALIS. (1.) MAIORALES, praecipui e nobilitate, qui ceteris praeeminent, viri nobiles, Gallis *les Seigneurs*, *les Barons.* Charta an. 1080. ex minori Chartul. S. Victoris Massil. fol. vlt. *Attestante atque laudante omni conuentu Maioralium totius istius terrae.* (2) Primus inter ouium pastores, Hispanis *Mayeral.* Iacobus I. Rex Arag. in Foris Oscae an. 1247. fol. 31. *Debet iurare super sancta Dei Euangelia Maioralis de capanna, siue Maior Pastor Infantionis, qui fuerit in capanna, quod in capannis ouium, seu ganatorum, iura Regio non minuat, nec abscondat.* Ibidem: *Maioralis de capanna qui Maioraux de la Cabane*, in Consuetud. Solensi tit. 14. art. 17. appellatur. (3) Titulus honorarius principis Sectae Valdensium. Limborch. Sent. Inquis. Tolos. p. 289.

MAIORARE. (1) Meliorare, augere. Praeceptum Caroli. Can. 871. apud Baluz. Capitul. tom. 2. col. 1492. (2) MAIORARE vel MINORARE PLACITA, emendare, corrigere, Gallic. *Reformer*, *rectifier.* († Vel potius producere, aut contrahere, Gall. *Allonger* et *Abreger.*) Charta an. 1103. apud D. Brussel. to. 2. de Vsu feud. p. 727.

MAIORARI, maior fieri, honoribus augeri. Gerardus in Vita S. Adalhardi saec 4. Bened. part. 1. p. 354.

MAIORATIO. Glossae Gr. Lat. *αὔξησις Adunatio*, *Maioratio*, *auctuatio*, V. *Maiorare.*

MAIORATVS. (1) Vox fori Hispanici *Maioria*, primigeniorum ius, *Droit d'ainesse* Gallis, de quo egit Couarruuias lib. 3. Variar. Resol. c. 5. cui opponitur *Minoratus*, qui *Maisneté* dicitur in Consuetud. Cameracens. tit. 8. etc. ius quod secundo genitis competit in parentum successionibus. Michael del Molino, in Repertorio Foror. Aragon. pag. 231. *Ius primogeniturae, quod vulgariter et Majorazgo.* Iohan. Garsias de Expensis cap. 16. n. 45. *Maioratus est feudum dignitatis, in quo succedit primogenitus indiuidue et prior aetate, et potior sexu in eodem gradu.* (2) Idem quod *Maiordomatus*, in Gestis Consulum Andegau. supra laudatis. (3) Idem quod *Maioria*, feudum Maioris, in Charta Odonis Episcopi Beluac. an. 1140. apud Loisellum et Louuetum: *Praefecturam siue Maioratum Haleti, quam ex parte burgali habebat.* Sumitur etiam *Maioria* et *Maioratus* quandoque pro tributo, quod *Maiori* ratione Maioriae pensitabatur. Charta anni 1199. ap. Miraeum in Donat. Belg. *Ita quod nullus in praedicta eleemosyna vel allodio retinet Maioriam vel aliquam exactionem.* Tabular. Abb. S. Vincentii in Dioecesi Carnotensi: *Hospites Canonicorum cum eorum hospitamentis ab omni Maioratus consuetudine et oppressione liberat.* (4) Pro quouis Officio seu dignitate. Fragm. Sermonum S. August. to. 5. part. 2. col. 1518. (5) † Officium *maioris* seu vrbis praefecti, in Ch. Ms. a. 1309.

MAIORDOMATVS, dignitas Maioris domus in Gestis Regum Francor. c. 43. 48. 50.

MAIORENNIS, maior annis, suae tutelae, in Magno Chronico Belgico p. 353.

MAIORENSES, vel MAIORENTES, Praetoriani Equites Aulae Pontificiae, Cencio Camerario *Stimulati*, i. e. calcaribus muniti: forte hodie *Cavallieri dello Speron d'oro*, quos Papa creare solet. V. Macros fratres in Hierolexico.

MAIORIA. (1) Maior pars. Consuetudo Tolosana to. 4. noui Coustum. part. 2. p. 1052. (2) Feudum Maioris. Charta Werrici de Moy an. 1189. apud Hemeraeum in Augusta Virom.

Virum. *Maioriam et totam minutam Castellaniam ipsis et successoribus in perpetuum tenenda censualiter dimisi.* MAIORA, pro *Maioria*, in Charta Balduini Comitis an. 1084. tom. 3. nouae Gall. Christ. inter Instr. col. 83. *Maiora et submaiora, et vt ita dicam, molendi et molendinaria S. Dionysii, in manu et potestate Abbatis sint: ita vt nullus haeres in eis constituatur, sed Abbas ad libitum suum et profectum eas praeordinet.* MAIORAGIA, idem in Charta an. 1163. ex Tabular. Maioris Monast. MAIORIARIA, in Chartulario S. Vandreg. to. 2. p. 1661. MAIRIA, idem apud Herimannum de Restaurat. S. Martini Tornacens. cap. 92. 94. Vt *praepositurae*, sic et *Maioriae* distrahebantur, quod de dominicis ac regiis intelligendum. Regestum Magnorum Dierum Campaniae an. 1297. f. 50. *Inimictum est et districte inhibitum omnibus Baillivis et Praepositis terrae Campaniae Briaeque Comitatuum, ne de caetero vendant vel vendere permittant aliquibus personis Sergenturas, seu Maiorias in iurisdictionibus eorundem existentes, quousque de contrario mandatum domini Regis receperint speciale.* (3) † Tributum quod *maiori* ratione sui officii pensitabatur, Gall. *Mairie*. Ch. Ms. a. 1288. (4) † Praepositura seu dignitas quaeuis in ecclesia Parisiensi. Stat. eiusd. Eccl. a. 1168.

MAIORIARIA, V. *Maioria* 2.

MAIORICAE, Saxonibus, vxores. Wernerius Roleuinc de antiquorum Saxonum situ et moribus: *Quanquam tamen vxores vniuersaliter omnes Maioricae a nostratibus nominentur, etc.*

MAIORINA PECVNIA, quae ex argento et aere conflata, in Cod. Theodos. l. 6. lib. 9. tit. 21. V. Gothofredi notas ad hunc locum.

MAIORINATVS. Vita S. Praeiecti ex Cod. Atrebat. *Et horae, quod est consuetudinis, iam in promptu cernerentur, vt solemnes vigilias Paschae celebrari licitum esset, ex regali permisso, vel Maiorinatu, Pontifices vel Sacerdotes, qui in Eduorum vrbe ob regiam potestatem conglobati fuerant, etc.* Vbi *Maiorinatus* videtur esse auctoritas Maioris domus, Wlfoaldi scilicet, de quo postea.

† MAIORINVM, hordei species videtur a maioribus aristis sic dicta. Ch. a. 1270. in Accesf. ad Hist. Cassin. part. 1. p. 312. *De grano, ordeo, maiorino, millio, grano farris etc.*

MAIORINVS. (1) Idem videtur fuisse apud Hispanos, qui Francis *Maior villae*, penes quem etiam iurisdictio regia erat: vel certe idem, qui *Maior domus*: nam qui apud Ordonium Monachum lib. de Mirac. S. Rudesindi Episc. Dumiensis n. 20. *Maior domus* appellatur, in alio MS. *Maiorinus* dicitur, vti obseruat Henschenius. Apud Mabill. saec. 5. Bened. p. 543. ex citato libro legitur *Maiorinus*, vbi vsurpatur pro eo qui iudicum sententias executioni mandat, vt ex verbis ipsis patet: *Permittite me comburere depraedatorem sanctissimi Rudesindi, Dominus enim me constituit vltorem et Maiorinum ipsius.* Erant autem alii villarum Maiorini, alii Maiorini maiores. Horum officium describunt Leges Alfonsinae seu Partitae p. 2. tit. 9. l. 23. MERINVS, vox detorta ex *Maiorinus*, Lusitanis *Meirinho*, Iustitiarius. Fori seu Consuetudines Iaccae. V. Odoricum Rainaldum an. 1289. n. 26. vbi *Meirinus* et *Submeirinus* occurrunt. Interdum MERINI dicuntur Apparitores, et qui Iudicum sententias executioni mandant. Vitalis Oscensis Episcopus de veterum in Aragonia Magistratuum nominibus. MERINATVS, districtus Merini, Hispanis *Merindada*. Occurcurrit in Epistola Examini Petri Salanouae Iustitiae Aragonum apud Blancam p. 748. Oihenartus in Not. Vascon. p. 74. (2) † Maior, adiect. Ch. a. 1270. in Accesf. ad Hist. Cassin. part. 1. p. 312. *De fabis maiorinis.*

MAIORISSA. (1) Pro *Abbatissa*, apud Macros in Hierolex. ex Bulla Eugenii PP. (2) Quae *Maioriae* feudum possidet, in Charta Ioannae Comitissae Flandriae pro Monast. Marquetano an. 1230. §. 17. apud Buzelinum. (3) Quae ancillis domus praeest, V. *Maior* 1. (4) † Feudum maio-

maioriae, in Ch. Ms. a. 1236. (4) † MAIORISSA DOMINA, domina suprema. Instr. Ms. a. 1475.

MAIORITAS. (1) Incrementum, commodum, excellentia, accessio. Chartular. Abbatiae Boni loci apud Baluzium to. 2. Hist. Aruern. p. 82. V. *Maiestatinus*. (2) † Imperium, supremum dominium. Lit. a. 1369. t. 5. Ordin. reg. Fr. p. 282. (3) † Primatus, antecessio. Ch. a. 1249. in Monum. Aquileg. c. 68. p. 669. (4) † Praestantia, excellentia, Ital. *Mayoria*. Bulla Ms. Innoc. IV. (5) † Grauitas. *Maioritas morbi*, apud Gentil. Fulginat.

† MAIORIVM, feudum seu reditus maioriae. Redit. Meled. Ms.

† MAIRAMEN, materia lignea, Gall. *Mairain*. Libert. Montisalb. a. 1322. V. *Materia*.

† MAIRAMENTVM, MAIREMENTVM, idem, in Ch. Ms. a. 1143.

MAIRANNVM, V. in *Materia*.

MAIRIA, V. *Maioria* 2.

† MAIRONIA, i. q. *Mairamen*, ap. Bened. abb. Petrob.

† MAIRRENIVM, idem, in Ch. a. 1290.

MAIS, pro *Magis*. Charta Alfonsi I. Regis Aragonum apud Blancam. V. Menagii Origines Gallicas, in *Mais*.

MAISAGIVM, domus habitationi idonea cum portiuncula agri, Anglis *Messuage*. Charta apud *Madox* Formul. Anglic. p. 182.

† MAISIONES, maceriae, vt videtur, in Lit. a. 1379. t. 6. Ordin. reg. Franc. p. 434.

MAISNADA. (1) MAISNADA, MAINADA, etc. familia, quasi *Mansionata*, Italis, *Masnada*: *Mesnée*, apud Scriptores Gallicos mediae aetatis. In Charta Willelmi Siciliae Regis anni 1177. apud Rogerum Houedenum p. 552. subscribit *Bernardus Gentilis Regiae priuatae Maisnedae Constabularius*. *Solidarii priuatae Regiae Maisnadae*, in Charta alia eiusdem Regis an. 1183. in Bullario Casinensi to. 2. pag. 204. Charta an. 1162. apud Petrum Mariam Campum in Hist. Eccles. Placentinae: *Et credimus eum in curtibus suis habere feodum suorum villanorum, de quibus habet reditus, vel districtum, et hominium de sua Masnada*, etc. Statuta Massil. lib. 2. c. 39. *Item de capa panni bruni vel blanchi aut nigri ad opus de Maynada 8. denar.* (2) MAINADA et MASNADA, pro militaribus cateruis, ac sodalitiis, maxime praedonum ac latrunculorum, qui in *familias* quodammodo coeunt. Vetus Inquesta apud Columbum lib. 2. de Episcopis Vasionens. n. 24. *Comes Tolosa cum Brabancenibus et aliis Mainadis et vi intrauit cum illis villam Vasionis*. Charta alia apud eundem n. 38. *Item sub eadem poena vt Aragonenses, Ruptarios, Catarellos, Manadas seu Vascones, vel Brabansiones, vel quocunque alio modo vocentur, de tota terra tua ..... expellas*. In Concil. Monspeliensi anni 1195. excommunicantur *omnes haeretici, Aragonenses, familiae quae Mainatae dicuntur; piratae etc*. Instrum. anni 1209. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 815. *Praecipio vt Mainadas nullo unquam tempore habeatis*. Epist. 57. Clementis PP. IV anni 1265. ibid. to. 2. col. 130. *Masnata Sabiniae quae subito dicitur recessisse, aut se subito possit obiicere viae nostrae, vel moliri vobis insidias, ignoramus*. MASNATA, eadem notione. Chron. Parmense ad ann. 1307. apud Murator. to. 9. col. 862. Adde Hist. Cortusior. to. 12. col. 919. MEINATA, eodem significatu, in Charta anni 1205. apud Pitton. in Annal. Eccles. Aguens. p. 11. MESNADA in Charta anni 1085. Append. Marcae Hisp. col. 1177. MASNADVM FACERE, in exercitum ire. In Bulla Gregorii IX. PP. anni 1231. apud Vghellum in Episc. Anagnin.

MAISNADARII vel MESNADARII, milites in Aragonia, sic appellati, vt censet Surita in Indice Rerum Arag. ann. 1118. *quod Regia in domo educati essent*. Cui accedit Oyhenartus in Notitia Vasconiae lib. 1. c. 4. *Mesnadarii*, inquit a *Mesnada*, quae vox a *Mesonada* contracta est, deriuaturque a Latino vocabulo *mansio*, nomen habent, videnturque sic dicti, tamquam domestici Principis, aut in eius familiam cooptati. Vitalis Episcopus

scopus Oscensis: *Mesnadarius est, qui de genere Ricorum hominum, saltim ex patris linea oriundus, in cuius patris genere non extat memoria, quod fuerit alicuius Vasallus, nisi Regis, vel Regis filii, vel Comitis a Regis genere descendentis, vel Episcopi, vel alterius Praelati, quorum consideratur reuerentia propter Deum, cuius locum dignoscuntur specialiter retinere etc. Ricorum hominum* dignitati proximus erat *Mesnaderiorum* iste Militaris seu Equester Ordo: quibus quae dabantur a Regibus stipendia, vt a prioribus etiam nomine differrent, *Cavallerias de Mesnada*, seu *Mesnaderias* vocari *consueuerunt*. Longe aliam *Maisnadariis* originem assignat Illust. Fontaninus; ii enim, vt ex vetustis Longobardor. monumentis conficit Vir eruditissimus, serui erant colonis maiorum praediorum, qui *Massarii* nuncupabantur, subditi, saltim in Ecclesia Aquilejensi et in Regione Fori Iulii, vbi primum innotuere. Sed quoniam immane quippiam distare videtur, vt scribit Carolus de Aquino in Lex. milit. inter vilissima eiusmodi seruitia, et *Maisnadarios* superius memoratos a D. Cangio, existimo homines longe diuersi generis et instituti eamdem nuncupationem sortitos fuisse, nihilque inter illos nisi nomen fuisse commune. MESNADAE, eorundem Maisnaderiorum *Militiae*, seu praedia iis addicta, de quibus sequens legitur Charta: *Ludouicus D. G. Franciae et Nauarrae Rex, Gubernatori Nauarrae, vel eius Locumtenenti, sal. Cum nos Simon de Motes Miles nullam a nobis Mesnadam seu Militiam hactenus obtinenti, Mesnadam 30 librar. Turon. duximus concedendam, tenendam ab eo et habendam, quamdiu nostrae placuerit voluntati: mandamus vobis, quatenus dictam Militiam sibi statutis adhoc et consuetis terminis de nostro faciatis persolui. Dat. Paris. 3. Ian. anno Domini* 1314. MAINADERIA. Guillelmus de Podio-Laurentii, cap. 25. *Petentem ab eo domum hospitalis, quod dicitur Mainaderie, in quo in obsequio Dei clauderet dies suos, etc.*

MAISNAGIVM, domus, mansio praecipua *manerii*, Practicis Gallicis *Chefmanoir*. Leges Norman. cap. 37. apud Ludewig. to. 7. Reliqu. MSS. pag. 218. V. *Messuagium*.

MAISNAMENTVM, quasi *Mansionamentum*. Tabularium S. Amantii Inculismensis. V. *Mainamentum*.

MAISNILVM, agri portiuncula cum *mansione*, Gall. *Menil*. Diploma Roberti Reg. Franc. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 109. V. *Mansionile*.

† MAISONILE, in Ch. an. 1104. ap. Besl. in Comit. Pictau. p. 424.

MAISRENIVM, palus, statumen, Gall. *Echalas*; *Mairemium* enim, vt suo loco dicemus, quoduis *materiamen* significat. Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 92. *Gaufridus et Andreas tenere debent illam vineam in bono statu et legitimo, in propagando, fimo, Maisrenio, et in omni cultura.* V. *Materia*.

† MAISSELLARIA, macellum, seu reditus ex eodem. Ch. Ms. a. 1374.

† MAITA, arca longior. Ch. Ms. a. 1180. *Quandam maitam salinariam cum loco in quo sita est, etc.* MAYTA, in Chartul. B. M. Graciac.

MAITERIATA *Terra et Bosci*, in Charta anni 1272. apud Guichenonum in Historia Breffensi, p. 21. V. *Masa* et *Mayteriata*.

† MAITINATA, antelucanus ad fores amasiae concentus, Gall. *Alebade*, ap. Borel. in Serm. V. *Matinata*.

MAIVLVS, V. *Malones*.

† MAIVM, vsus erigendi arborem primo die mensis Maii in compitis, vel ad aedes puellarum, aliasue quascunque. Ch. Ms. S. Ludou. a. 1257. V. *Maius*.

MAIVMA, festum, quod summis impensis, conuiuiis, et spectaculis, iisque *indecoris ac procacis licentiae celebrabatur*, quodque primo ab Arcadio toleratum, (seu restitutum) ea conditione, vt honestas et verecundia seruaretur, deinde triennio post, et quod excurrit, prorsus prohibitum, vt docent L. 1. et 2. Cod. Th. de Maiuma. Istius porro Festi meminit Iulianus Imp. in Misopog. sed de nominis origine non consentiunt eruditi, quorum alii ex Suida

et Glossis Basilic. a Maio mense, quo illud celebratum putant; alii a *Maiuma* Syriae vrbe ita appellatum volunt.

MAIVS. (1) Arbor maialis, seu, quae primo die Maii mensis erigi solet in compitis vel ad aedes Magnatum, Gallis *May*, Germ. Maie. Charta Ingelranni Codiciacensis pro Libertatibus oppidi Farae, ann. 1207. art. 14. *Si vero homines pacis, siue feminae, die Maii quaerere ierint ad aliquod nemus in meo dominio, de bosco afferre poterunt sine forisfacto.* Tabularium S. Germani Paris. anni 1270. *Homines de Castenето se abstinebunt eundi 1. die mensis Maii, in nemora religiosorum pro Maio ibidem colligendo.* V. *Dendrophori.* (2) † Malleus, Ital. *Maglio*, ap. Murat. t. 20. p. 974.

MAIZIVM, MAIZVM, frumentum Indicum, Gallis *Mais.* Occurrunt saepius in recentioribus Ecclesiarum Hispaniae Conciliis, to. 4. Collect. eorumdem p. 363. 697. et 703. V. *Machiz.*

MAK, vel MAC, Hibernis filius. Litterae Eduardi II. Reg. Angliae anni 1310. apud Rymer. to. 3. p. 238. *Dilecto et fideli nostro Gilberto Mak Aski.* Et infra: *Gilbertus Mac Askel.* V. *Mah.*

† MAKA, claua, Picard. *Maque.* Lit. Ms. a. 1347. V. *Macha.*

MAKDOCOS, vel MAKDOCVS, perperam legi in Itinerario Beniamini, docet Meursius pro *μεγαδῦκος*, id est magnus Dux, alias *Magnodomesticus* et *Megadomesticus.* Haec Spelmannus.

† MAKERELLVS, i. q. mox *Makenus*, in Ch. Ms. a. 1217. V. *Macarellus.*

MAKEVVS, scomber, Belgis *Mackereel*, Gall. *Maquereau.* Theloneum Audomar.

MALA, equestris sarcina, pera viatoria; (*) Germ. super. ein Maller.) Ioan. de Ianua: *Mantica sarcina, scilicet Mala*, perperam *mola* editum. Gall. *Male.* Dudo lib. 1. de Actis Normannor. p. 67.

Malas et frenis consutis stringeque habenis
Sic poteris forsan peragrare viam lutulentam.

Perionius a *μαλλος*, *vellus*, vocem deducit, quod principio ex ouium cum villis, tum aliarum pecudum pellibus confici solita esset. *Malim* ex Teutonico *Mael*, quod idem sonat quod *Mala.*

MALACHIM, libri tertius et quartus Regum, ab Hebraeo *Melech.* Guidonis Discipl. Farfens. c. 15. *Vsque Kalendas Octobris Malachim atque verba dierum legunt in refectorio.*

MALACHINVS, monetae Hispaniae species, in Bulla Alexandri III. PP. qua approbat institutionem Militum S. Iacobi in Hispania, et apud Innocent. III. PP. lib. 13. Epist. 12. *Decem Malachinos nobis persoluetis.* V. *Molachinus.*

MALA-CORONA. Sic appellati olim Clerici, qui clericatus charactere abvtebantur, mali Clerici. V. *Corona.*

MALACOTA, MALECOTA, vestimenti genus, idem quod Galli *Veste* dicunt. Ordinatio domus Dalphin. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 315. *De vestimentis. Raubae hyemales. Item, ordinamus, quod in festo omnium Sanctorum, singulis annis persona nostra. . . . et de ipso Hospitio nostro existentes, induantur de vna Malacota, cum mantello alamannico de aliquo panno plani coloris, et Malacota sit fodrata cum fodratura de agnellis.* MALECOTA. Extractum ex Computo anni 1328. sub Guigone Dalphino inter Aduersaria D. *Lancelot.*

MALADERIA, nosocomium leprosorum, Gall. *Maladerie.* Charta anni 1221. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 889. Est et *Maladeria* pestiferorum nosocomium, vt discimus ex Charta inter schedas D. Aubret.

† MALADIA, valetudo, aegritudo, morbus, Gall. *Maladie.* Scacar. ap. Cadom. a. 1234.

† MALADRINVS, pro *Malandrinus*, t. 2. Cod. Ital. dipl. p. 1108.

† MALAE, *arum*, *le pecore bianche.* Gloss. Lat. Ital. Ms.

MALAE-

MALAE-CONSVETVDINES, tributum quoduis contra ius inductum, aliis *iniustae*, *noxiae consuetudines*. V. in *Tolta*.

† MALAE-GRATES, Gall. *Mauvais gré*. Lit. remiss. Ms. a. 1353.

MALAFACHA, delictum, Gall. *Contravention*, *Delit*. Charta anni 1501. ex schedis Praesid. de Mazaugues. V. *Malefacha*.

MALAGMA, ex Graec. *μάλαγμα*, *eo quod sine igne maceretur et comprehendatur*, vt est, apud Isidorum, lib. 4. cap. 9. V. Iohan. de Ianua. Cornelius Cels. lib. 5. cap. 17. *Malagmata vero atque emplastra*, *pastilique*, *quos τροχίσκους Graeci vocant*, *cum plurima eadem habeant*; *differunt eo*, *quod Malagmata maxime ex floribus*, *eorumque etiam surculis*, *emplastra pastillique magis ex quibusdam metallicis fiunt*, *etc*. S. Augustinus Serm 38. de Tempore: *Vtiliter enim Malagma vel fibula*, *calidis adhuc vulneribus apponitur*. Concil. Tolet. XVI. c. 4. *Malagmam congruam tali aegrimoniae prouidere*.

MALA-MANSIO, certus reorum excruciandorum modus, vt ab eis veritas extorqueatur. Bleyn. Institut. lib. 4. p. 578. *Quae quidem* (quaestio) *cum tam de iure veteri*, *quam quo vtimur*, *variis inferatur modis*, *ille praesertim frequentatur per quem membra extenduntur*, *quamue Malam-mansionem vocauerunt*, *Iurisconsulti*.

MALANDRENVS, V. *Malandrinus*.

MALANDREVSVS, idem, qui *Malandrinus*, infra. Epistola Iohannae Reginae ad Massilienses, anni 1362.

MALANDRIA, equorum morbi species, Gallis *Malandre*, apud Vegetium lib. 2. de Arte veterin. cap. 42. Est etiam hominum, quae elephantiasis et lepra, qua qui laborant, *Malandriosi* dicuntur, Marcello Empirico cap. 19. p. 130. Miracula S. Desiderii Episc. Cadurc. cap. 12. *Ecce adolescens quidam . . . horrore cuiusdam morbi perfusus turgentium Malandrorum copia maxima*, *in faciem scabridam et quibusdam pustulis obseptam*, *Aedituo ostendit*. V. Menagii Origines Italicas, pag. 558.

MALANDRINVS, vox Italica *Malandrino*, latro, grassator, pirata. Thomas Walsinghamus in Henrico V. p. 388. *Erigantinorum more*, *semiuestitus gestans ad latus sagittas breues*, *qualiter vtuntur Equites illarum partium*, (Italiae) *qui Malandrini dicuntur*. MALANDRENVS, eadem notione, apud Murator. to. 12. col. 610. MALEDRINI, apud Gobelinum Personam in Cosmodromio, aetate 6. cap. 70. Ita porro Franci dum in Syria morarentur, latrones vocarunt, ab Aegyptiis et Arabibus, quibus familiare est, latrocinia exercere; quos inde per contumeliam vt leprosos plerosque *Malandrinos* appellabant, nam *Elephantiasis*, vt ait Marcellus Empiricus, cap. 19. *morbus est Aegyptiorum populis notus*, *nec tantum in vulgus extremum*, *sed etiam in Reges ipsos frequenter irrepsit*. Nec enim assentior viris doctis existimantibus sic dictos, a *malandare*, male incidere, id est, viuere, (vel a *malo* et *latrone*, quasi *Malandrino* sit pro *malatrino*. Haud scio an rectius vocis etymon accersat Carolus de Aquino, in Lex milit. a *mala*, pera viatoria, et *latro*, quod ii latrunculi in eiusmodi sacculos maxime impetum faciant.

MALANNVS. (1) Forte morbus comitialis. Acta S. Raynerii, to. 3. Iunii, pag. 451. *Et saepe cum cultello aperiebantur ei dentes*, *vt cibum vel potum sumeret*; *et dicebant eam pati infirmitatem*, *quae dicitur bonannum per contrarium*, *id est*, *Malannus*. (2) Oculorum morbus. Hist. Translat. S. August. et sociorum per Gocelinum Mon. saec. VI. Benedict. part. 2. p. 748. *Aderat quidam miles*, *cuius oculum dextrum carbunculus*, *quod malum Franci per antiphrasim bonum Malannum vocant*, *adeo possederat*, *vt non modo de visu*, *sed et de vita periclitaretur*. *Ipse orbis*, *ipsa supercilia*, *nasusque spatium suum*, *a tumore excesserant*, *tota facies largius extuberabat*. V. *Bonum* 2.

† MALANTERIA, nosocomium leprosorum. Ch. Ms. a. 1271. V. *Maladeria*.

† MALARGINA, *tis*, *dicitur emplastrum*, *medicamen quoddam*, in Glossar. vet. Cod. 521.

MALARIVM, *pomarium*, in Glossis Isidori. V. *Melum*.

MALASTANTIA, († molestia, offensio, Gall. ol. *Mesestance.*) Charta aerae 1261. apud Brandaon. tom. 4. Monarch. Lusitan. pag. 272. v. *Et de Roderico Nunez faciet iuxta Consilium Archiepiscopi, ita quod sit sine Malastantia Dom. Reg. et sine suo damno.*

MALATASCA, daemon. Vita B. Veronicae de Binasco, tom. 1. Ian. p. 896. *Respondet Veronica: daemon fecit, quem vulgato nomine Malatascam vocitabat.* Vita B. Mariae Magdalenae de Pazzis to. 6. Maii pag. 213. *Quia Malatasca (sic appellabat daemonem) malum sibi cudit.* Est autem Italis *Tasca*, pera, sacculus, et vulgo diuersorium, Gall. *Hotellerie.* † Legendum forte *Mala-testa.*

† MALATAGA, armorum genus, ap. Murat. t. 4. Antiqu. p. 560.

† MALA-TESTA, diabolus, in Act. SS. t. 1. Apr. p. 177. 188.

MALATIA, morbus, *Maladie*, apud Raimundum Montanerium in Chron. Aragon. c. 143. V. *Malatus.* † MALAVTIA, in Glossar. Prou. Lat.

MALATOLIA, MALATOLLA, MALATOLTA, etc. V. *Tolta.*

† MALA-TORTA, tributum quodvis, in Ch. Ms. a. 1337. V. *Tolta 1.*

MALA-TRACTATIO, V. *Male-tractare.*

MALATVS, aegrotus, infirmus, qui *male* habet, Ital. *Malato*, *Ammalato.* Vita B. Torelli Puppiensis, num. 24. † *Malatus*, *maxillatus*, in vet. Gloss. Cod. 7613.

MALAXARE, μαλάσσειν, emollire. Papias *Malaxatus*, *maxillatus*, *aut certe subactus.* Alexander Iatrosophista L. I. Passionum. V. Gellium lib. 16. cap. 7.

MALAXATVS, debilis, infirmus. Acta S. Godeleuae to. 2. Iulii p. 373.

MALBELLA, MALVELLA, Isidoro et Papiae: *Vestis quae ex maluarum stamine conficitur, quam alii molocinam vocant*, V. *Melocineus.*

MALBERGIVM, MALLOBERGIVM, MALLEBERGIVM. Varie enim efferrur hoc vocabulum, in Editione Legis Salicae Heroldina, Pithoeana, et Lindenbrogiana. Tit. 2. Edit. Heroldi *Malberg*, *Rhammechala*, etc. Edit. Lindenbrogii tit. 56. *Sagibarones in singulis Mallobergiis, id est, plebs, quae ad vnum mallum conuenire solet, plus quam tres esse non debent, etc.* Ita et tit. 59. §. 1. Edit. Heroldi tit. 60. eiusd. edit. *Si quis Rathimburgii legem voluerint dicere, in Mallebergo residentes.* Ex quibus euidenter colligitur, *Mallbergium* locum fuisse, vbi publicos subinde conuentus, seu *malla*, vel *placita*, tenebant et agitabant Franci Salici, in quibus publicae priuataeque causae disceptabantur et diiudicabantur. Ex iis postmodum, quae ibi agitabantur, iudiciis, confecta sunt Legis Salicae capita, et in vnum redacta corpus, adnotato indidem conuentu, et loco, in quo eiusmodi prolatum iudicium, *mallo* scilicet publico, et consensu Procerum, ac populi conuentu. Vnde vero enata vox *Malbergium*, seu *Mallobergium*, ipsa satis prodit nomenclatura, a *Mallum* scilicet et *Berg.* Quid sit *mallum*, mox docemus, placitum nempe: *Berg* vero *diuersorium* ac *tutamen*, interpretatur Wendelinus in Gloss. Salico, nec eo loci *montem* significare contendit. Verum hic *montem* significare plane astruunt Leges Malcolmi II. Scotiae Regis cap. 1. §. 2. quae *Malbergium* per *Montem placiti* videntur expressisse. Hanc coniecturam firmat vetus Charta descripta a Frehero in Origin. Palatinis L. 1. p. 48. ex qua colligitur, in *tumulis* placita habita.

† MALBOBERGVS, placitum, iudicium, in Ch. a. 816. t. 1. Hist. Treuir. p. 167. V. *Malbergium.*

MALCAALCIA. Vetus Notitia ex Tabul. Eccl. S. Laudi Andeg. fol. 87. de quadam domo, a Comite Andegauensi empta: *Voluit eam habere, et inde Malcaalciam suam facere, quia proxima et commoda erat Curiae, pro qua domo petrina, de qua Malcaciam suam fecerat, dedit dictus Comes in concam-*

concambio, *etc.* Idem videtur quod *Mareschalcia*, equile, V. in hac voce.

MALCE, Gloss. Isid. *Popino*, *qui amat in popinas ire.*

MALCHIO, ἀηδὴς, in Glossis Graeco-Lat. morosus, truculentus.

✝ MALCIDVS, mensurae Germanicae species, seu praestatio, quae ad eiusmodi mensuram fit. Ch. a. 837. ap. Pez. t. 6. Anecd. part. 1. p. 68. *Vt multros et malcidos non facerent, nec aliquem censum soluerent.*

MALDA, pro *Malta*, caementum, *Mortier.* Pontificale MS. Gemeticense. V. *Malta.*

MALDARIVM, MALDARIVS, etc. V. *Maltra.*

✝ MALDERATVS, i. q. *Maltra*, t. 1. Annal. Praemonstr. Prob. p. 641.

MALDERIA, vas culinarium coquendis ferculis aptum. Chron. Mutin. apud Murator. tom. 15. col. 608.

MALDIVS, pro *Modius*, a Germ. *Maldar*, alias *Malter.* Constit. Frederici Imper. Feud. lib. 5. apud Spelmann.

MALDRARIVM, MALDRATA, MALDREDA, MALDRVM, V. *Maltra.*

✝ MALEABBIATVS, vox Italica, improbus, malus, perditus, in Stat. ant. Florent. l. 3. c. 82.

✝ MALEABLATVM, tributum quoduis, exactio, quae fit per vim et contra ius, ap. Murat. t. 4. Antiq. p. 365. V. *Tolta* 1.

✝ MALEARMATA, piscis species. Tract. Ms. de Pisc. c. 105. *Cornuta, a nostris Malarmat, a Liguribus Malearmata per antiphrasim vocatur.*

✝ MALE-AVISITVS, imprudens, incautus, Gall. *Malavisé.* Lit. remiss. Ms. a. 1350.

MALEBARBIS, V. *Malibarbis.*

MALECLVM. Frideric. II. Imp. lib. 2. de Arte venat. in Prologo: *Quaedam* (instrumenta) *sunt in acquirendo aues rapaces vt retia, laquei et huiusmodi, cum quibus capiuntur. Cum auibus etiam rapacibus quandoque capiuntur rapaces verbi gratia cum accipitribus falcones; quaedam sunt in detinendo iam acquisitas, vt Maleclum iacti, et longa sedilia conuenientia, et huiusmodi.* Retis species videtur a *Macula* sic dicta, V. in hac voce.

MALECOLA, V. *Malacota.*

✝ MALECONTENTARI, offensioni ducere, in Ch. Ms. a. 1354.

MALECONTENTVS, seditiosus, factiosus, Gall. *Mécontent.* Litterae Comitis Frisiae, anni 1587. apud Rymer. tom. 16. p. 7.

MALECREDITVS, suspectus, cui fides non habetur. Fleta lib. 1. cap. 38. §. 21.

MALECVRTENSIS, inurbanus, ex Gallico, *Mal courtois.* Hariulphus lib. 3. Chron. Centul. cap. 1.

MALEDARIA, vt supra *Maladeria*, in Bulla Iulii II. PP. anni 1506. ex magno Bullario Romano part. 2. p. 10.

MALEDICERE. Papias: *Imprecari mala, quod vulgo dicitur Maledicere.* Hinc *Maledictus*, vox Christianorum, pro ἐπικατάρατος, gliscente Christianismo sensim vsurpata a Paganis, vt obseruat Casaubonus ad Spartianum in Geta. Varia Maledictionum seu imprecationum genera, quae in Chartis intentari solebant, earundem violatoribus, hic referre haud abs re foret, nisi copiose iam eadem de re egisset Mabillonius lib. 2. Diplom. cap. 8. Adeas itaque licet virum eruditum: eiusmodi formulas pro vniuscuiusque libitu et genio multigenas, Graecis ab antiquo aeque ac Latinis vsitatas, priuatis quoque et Regibus inuenies, iis quidem rarius, quod ipsis sufficiebat regia auctoritas. Exemplis a Mabillonio laudatis vnum aut alterum notatu dignum subiiciemus. Charta Regis Athelstani anni 933. apud Th. *Blount* in Nomolex. Anglic. *Si quis autem* (*quod non optamus,*) *hanc nostram donationem infringere temptauerit, perpessus sit gelidis glaciarum flatibus et malignorum Spirituum; terribiles tormentorum cruciatus euasisse non quiescat, nisi prius in riguis poenitentiae gemitibus et pura emendatione emendauerit.* Alia Eadredi Regis to. 2. Monast. Anglic. p. 867. *Belial si quis filius chartam hanc iure meo conscriptam inimicali Zelo corrumpere desideraverit, si non dubitet a cunctis* regni

regni mei seruientibus, Deo nunc et tunc et vsque in sempiternum abdicatum et excommunicatum sine fine cruciandum, vnde post mortem a Tartariis raptus ministris, in profundum pestiferae mortis inferni flammigera concludetur in domo, et ibidem in quandam ollam Vulcani, ligatis proiicietur membris, quae assidue bulliente pice repleta esse testatur, et a talibus frangentibus seu minuentibus intolerabilissime atrociterque absque vlla misericordia sentitur; nisi hoc ante mortem poenitentiae lamentis emendauerit.

MALEDRINVS, V. *Melandrinus.*

MALEFACHA, vt *Malafacha*, delictum. Charta Curiae Arelat. de Maleficiis, anni 1283.

MALEFACTA, damnum, iactura, malum. Sententia Vice-Comitis Carcasson. an. circiter 1080. ex Bibl. Colbert. V. *Malefacturium.*

† MALEFACTIO, deliquium animi ex Garioponto. V. Reines. l. 3. Var. Lect. c. 4.

MALEFACTOR. (1) Gall. *Malefaicteur*, maleficus. Leges Ethelredi Regis Angl. §. 6. (2) † Latronum aliorumque malefactorum indagator et iudex, t. 1. Prob. Hist. Brit. p. 409.

† MALEFACTORIA, damnum, iniuste factum, t. 1. Prob. Hist. geneal. Portug. p. 55.

MALEFACTVM, *corvata*, operae, quas subditi ac rustici dominis suis praestare tenentur, Gall. *Corvée.* Charta anni 1235. ex Archiuis S. Victoris Massil. † Idem forte quod *Mallum*, nam ibi de placitis agi videtur.

MALEFACTVRA, vitiositas, Italis *Malafatta*, Gall. *Défectuosité.* Statuta Massil lib. 2. c. 40.

MALEFACTVRIVM, vt *Malefacta.* Charta Veremundi Regis aerae 1070. ex Tabular. Eccles. Lucens. apud Biuarium.

† MALEFERIATVS, improbus, facinorosus, Ital. *Maleferito*, ap. Reines. var. lect. l. 1. c. 4.

MALEFERRVTVS, morbus equinus, in lumbis, vel in renibus dolores inferens, apud Petrum de Crescent. lib. 9. de Agricult. c. 33. vbi Gallicus vetus Interpres *Mausferu* vertit. *Malferuto*, Italis.

MALEFICARE, incantare. Iulius Africanus lib. 9. Hist. Apost.

MALEFICIARE, βλάπτειν, in Gloss. Graec. Lat.

MALEFICIATI, ii potissimum dicuntur, qui ex fascinata ligula, vt vulgo fingitur, debitum reddere nequeunt. Galli dicunt: *Noüer l'équillette.* Bleyn. Instit. lib. 2. p. 167. *Et denique nonnulli vocantur Maleficiati, vtpote Maleficio, siue sorte, aut incantatione ad rem veneream inhabiles effecti.*

MALEFICIVM. (1) Idem quod *Damgerium*, damnum. V. in his vocibus. Petrus Rex Aragon. in Constitut. Catalaniae MSS. anni 1200. (2) Magorum ars, in L. 9. d. tit Cod. Th. et L. 1. Quorum appellat. eod. Cod. (3) † Peccatum quoduis, malefactum. Ch. Ms. a. 1306. (4) † Idem quod *Mahamium*, membri mutilatio, in Ch. Ms. a. 1224.

† MALEFICIVS, i. q. *Maleficus*, in Stat. crim. Saonae.

MALEFICVS, incantator, diuinus, Mathematicus, magus. S. Hieronym. in cap. 27. Hierem. *Maleficos, quos vel veneficos possumus appellare, vel daemonum phantasmatibus seruientes.* S. Augustinus lib. 10. de Ciuitate Dei. c. 9.

MALEFROZ, vel potius *Malefrock*, vulnus aut grauis contusio, Gall. *Meurtrissure*, praesertim in aperta corporis parte, a Belg. *Malen*, molere, et *frock*, percussio, contusio. Consuetud. Furnens. ex Tabular. Audomar. *Malefrox, vulnus quod tegi non potest, III. libris vulnerato et Comiti sex libris emendari debetur.*

† MALEGRACIARE, exsecrari, deuotare, Gall. *Maugréer.* Constit. Carmelit. Ms. V. *Malgreare.*

MALEGRATIBVS, ingratis, a Gall. *Malgré.* Charta apud Lobinell. to. 2. Hist. Britan. p. 837. V. *Malo-grato* in *Creantare.* V. *Malae-grates.*

† MALEIA, i. q. *Melleia*, rixa, in Ch. Ms. a. 1267. V. *Mesleia.*

MALEIVRIS, *periurus*, in Glossis Arabico-Lat.

† MALE-

† MALEMITTERE, dissipare, male dispendere, Ital. *Malmettere*, Gall. *Malmettre*. Ch. Ms. a. 1298.

MALENCONIA, pro Melancholia. Chronic. Comodoliac. MS. apud Stephanot. tom. 2: Fragm. Hist.

MALENCONICVS, melancholicus. Acta SS. tom. 5. Maii p. 358.

† MALENDRINVS, latro, grassator. Ital. *Malandrino*, ap. Barel. in Serm. V. *Malandrinus*.

† MALEOLARE, MALLEOLARE, malleolis agrum conserere, in Ch. Ms. a. 1415.

† MALEOLLVS, MALHEOLVS, MALHOLIVS, nouelletum, ager malleolis consitus, Hisp. *Majuelo*, Gall. ol. *Mailhol*. Ch. Ms. a. 1322. 1325. MALLOLIVM, in alia a. 1380. MALHOLLIVM, in alia a. 1362. V. *Malliolus*.

† MALEQVINVS, monetae aureae species, ap. Murat. t. 5. Antiq. p. 852. V. *Meloquinus* et *Molachinus*.

MALESVASVS. (1) Plauto malesuadus, malus consiliarius. Ditmarus in Chron. apud Leibnit. Scriptor. to. 1. pag. 367. (2) † Adiect. Caducus, iniquus, in Ch. a. 890. ap. Fleureau in Hist. Bles. p. 802.

MALETA, diminut. a *Mala*, equestris sarcina, pera viatoria, Gallis *Male*. Leges Palatinae Iacobi II. Regis Maioric. inter Acta SS. to. 3. Iunii p. XXXI.

† MALETENGVDA, sarti tecti, vel culturae in praediis rusticis neglectus. Lit. a. 1385. t. 8. Ordin. reg. Franc. p. 280.

† MALETOLLETTVM, MALTOLETTVM, tributum quoduis, ap. Murat. t. 4. Antiq. p. 365. et 435. V. *Tolta*.

MALETOLTA, MALETOTA, V. *Tolta*.

MALETRACTARE, male aliquem excipere, Gall. *Maltraiter*, in Lege Longobardor. lib. 1. tit. 6. §. 1. 2. lib. 2. tit. 11. §. 4. in Legibus Luithprandi Regis tit. 93. Chartophyl. regii Ch. 444. *Mala tractatio*, apud Arnobium lib. 4. Tertullian. de Poenitent. c. 12.

† MALETRACTATA, vulnus, laesio. Lit. remiss. Ms. a. 1450.

† MALETTARIVS, *maletorum* seu equestrium sarcinarum artifex, in Memor. H. Cam. Comput. Paris.

† MALETVS, i. q. *Maleta*, equestris sarcina, in Ch. Ms. a. 1306.

† MALEVANTIA, ius dominorum mutuo sumendi a subditis res praesertim ad victum necessarias, i. q. *Credentia* 6. Ch. a. 1103. t. 2. Hist. Occit. Prob. p. 361. V. *Malleuantia* et *Manulenatio* 2.

† MALEXARDIA, facinus quoduis, in Stat. Placent. l. 6.

MALEXARDVS, apud Maluecium in Chr. apud Murator. to. 14. col. 914. Ab Italico *male* et *ardire* audere, dicti videntur *Malexardi*, id est, homines ad malum et facinus audendum proiecti.

MALFACTIO, Λειποθυμία, Medicis. Gariopontus lib. 2. cap. 19. *Lipothymia*, i. e. *Malfactio*, *fit ex nimietate aut euacuatione sanguinis*, *etc.* Idem lib. 1. cap. 7. *Primo caput dolet*, *vertigines capitis patiuntur*, *cum Malfactionibus*. Vtitur eo non semel; et lib. Symptomatum cap. 16. quod inscribitur de *Malfactionibus*. Vbi et *malfieri* vocem vsurpat, vt et lib. 5. cap. 8.

† MALFAIRO, scelus, flagitium, in Leg. Lusit. t. 1. Prob. Hist. geneal. Portug. p. 11.

MALFARIVM, adulterium. Coronatio Henrici Regis Portugalliae, apud Anton. Brandaonem lib. 10. Monarch. Lusitan. c. 13. V. *Misfacere*.

MALFATICVM, vinum Aruisium, *Malvoisie*. Bernhardi de Breydenbach Iter Hierosl. p. 237.

† MALFIERI, animae defectionem pati, ap. Alex. Iatrosoph. Ms. V. *Malfactio*.

† MALGA, grex. Stat. datiar. c. 13. pro praestatione ex gregibus ouium aliorumque animalium occurrere videtur ap. Murat. t. 2. Antiq. p. 79.

† MALGARIVS, qui *malgas* seu greges curat, pastor, in Stat. Mant. l. 1. c. 142.

† MALGHESIVS, idem, in Stat. datiar. Riper.

MALGIA, perperam pro *Mallia*. V. in hac voce. Charta a. 1330. tom. 3. nouae Gall. Chr. inter Instrum. col. 63.

MALGREARE, exsecranda verba iactare, funditare, Gall. *Maugréer.* Statuta Eccles. Meldensis anni 1483. 50. 2. Hist. Eccl. Meldens. pag. 525.

MALHA, annulus catenae, a Gall. *Maille.* Transactio inter Abbatem et Monachos Crassenses ann. 1351. ex lib. viridi fol. 53. V. *Macula 2.*

MALHEOLVS, V. *Maleollus.*

MALHO, V. *Malones.*

† MALHOLHVS, i. q. *Malhollius*, in Ch. Ms. a. 1461.

MALHOLIVS, MALHOLLIVM, V. *Maleollus.*

MALHOLTIVS, malleolus, surculus vitis praesertim, Gallis *Marcotte de vigne*, Massiliensibus *Mailhot*, Hispani *Malhojo* vocant, quoduis ramale. Charta anni 1461. ex Tabular. S. Victoris Massil. *Et quod debeat portare Malholtios vitium plantandarum.* MALLEOLVS in Statut. Arelat. MSS. art. 36. vt et apud Ciceronem. V. *Maillolus.*

MALHONES, V. *Malones.*

MALIA. (1) Vox Italica, magia, maleficium, incantatio. Miracula S. Iohann. Gualberti, to. 3. Iulii p. 421. (2) Idem quod *Mala, Male, Valise.* Statuta Equit. Teuton. c. 14. apud R. Duellium Miscell. lib. 2. p. 27.

† MALIATOR, malleator, Schmid, in Tract. Ms. de re milit. V. *Malleator.*

MALIBARBIS, σπανοπώγων, in Glossar. Graec. Lat. Glossae Lat. Gr. *Malebarbis* σπανὸς, Leg. σπανοπώγων. Suidas: κακογένειος, σπανοπώγων. Ita *Malebarbis* idem valet ac malebarbatus. In iisd. Gloss. MSS. sub lit. E. ἐσπανοπώγων, *Malibarbis*, id est, qui barbam habet in *malis*, seu genis.

MALICIDA, qui malos occidit. S. Bern. edit. Mabill. in Exhort. ad Milit. Templi, tom. 1. col. 546.

MALICORDIS, πονηροκάρδιος, πονηρόψυχος, in Glossis Graec. Lat.

† MALIDVS, *emollitus*, *effractus*, in vet. Gloss. Cod. 7613. V. *Malaxare.*

† MALIGANITAS, pro *Malignitas*, improbitas, in Stat. crimin. Saonae.

MALIGAVEL. V. Somnerum, in Tractatu de Gavelkynd pag. 27.

† MALIGINOSVS, aeger, valetudinarius, in Act. SS. t. 1. Aug. p. 652.

MALIGNARE. (1) Idem, quod Gallicum *Mehaigner.* Leges Henrici I. Regis Angl. c. 11. *Qui ordinatum occiderit, vel Malignauerit, emendet ei sicut rectum sit.* V. *Mahamium.* (2) Nocere, in Epist. Alani Aurigae de Detest. belli Gall. edit. Duchesn. p. 481.

MALIGNVS, diabolus, qui scriptoribus Ecclesiasticis passim *Malus* dicitur. Commodianus Instrum. 59.

Vincite Malignum pudicae feminae Christi,

V. *Malus*, *Iniquus*, *Inimicus.*

MALILOQVIVM, detractio. Caesarius Arelatensis Serm. 3.

MALINA, MALINEA, oceani incrementum, aestus maris turgidior, et maiore aquarum cumulo in littus profluens, *Ledoni* contrarius, qui aestus et maris languidior, et remissior. Papias: *Malina crescens aestus maris.* Beda lib. 1. de Nat. rerum c. 29. *Omnes cursus maris in ledones et Malinas, id est, minores et maiores aestus diuidit.*

MALINCONIA, vox Italica, Melancholia. Acta S. Bertrandi to. 1. Iunii pag. 794.

MALINGRERIVS. Michael de Platea, ap. Rocchum Pirrum in Archiep. Messan. sub anno 1347. *Et extortis clauibus a Malingrerio dictum Patriarcham fortiter increparunt.* Vbi Pirrus annotat, *Malingrerium* olim dictum, qui hodie *Sacrista* est.

MALINGVINARI, melancholia, tristitia affici. Miracula S. Zitae, to. 3. Aprilis pag. 520.

MALIOLVS, V. *Malliolus.*

† MALISCHALKVS, equiso, Ital. *Mariscalco*, t. 1. Concil. Constant. part. 10. p. 603. V. *Marescalcus.*

MALISOLA, festum Manichaeorum, V. *Bema.*

MALITAS, pro *Malitia*, in Glossis vett. κακία. Occurrit in L. 5. D. Quod metus causa,

MALITIA. (1) Fraus, *malum ingenium.* Bulla Honorii III. apud Vghell. to. 1. part. 1. pag. 822. Hinc apud Senec.

Senec. Epist. 31. *Militia* virtuti opponitur. (2) Depraedatio, iniustitia. Edictum Pistense, anni 864. cap. 7. (3) Maleficium, incantatio, veneficium, apud Sextum Platonic. lib. 2. de Medicina animalium cap. 2. (4) Vexatio, afflictio, vt in illo Euangelii: *Sufficit diei Malitia sua.* Tertullian. L. 2. adu. Marcion. *Malitiae apud Graecos interdum pro vexationibus et laesuris, non pro malignitatibus ponuntur.* Ita *Malitia corporis*, apud Alypium Antioch. seu Auctorem Descript. Orbis c. 1. (5) Statutum 2 Westmonasteriense cap. 46. Vbi de Marescalli Regis iuribus in hominiis Baronum: *Et si forte ad homagium nihil ceperit, ad Malitiam suam capiat*, id est, sibi imputet.

† MALITIOSA FEBRIS, acuta, German. bösartig, ap. Alex. Iatrosoph.

† MALITIOSE, malo animo, in Lit. remiss. Ms. a. 1380.

MALIVOCVS, apud Anastasium in Hist. Eccles. vbi Theophanes δυσώνυμος habet.

MALIVOLOSVS, *malignus*, κακόβουλος, in Glossario Graec. Lat.

MALIVOLVS, diabolus. Acta purgationis Caeciliani. V. *Malignus.*

† MALIVS, malleus, Ital. *Maglio*, in Tract. Ms de re milit.

MALI-VSVS, exactiones contra ius inductae. Tabular. Solemniac. V. *Tolta.*

MALIXIA, quae et *farcula*, vitis species, de qua Petrus de Crescentiis lib. 4. cap. 4.

MALLA, pro *Malia*, vel *macla*, hama thoracis, nostris *Maille.* Comput. an. 1336. to. 2. Hist. Dalphin. p. 278. V. *Macula* 2.

MALARDVS, anas masculus, Gallis *Malard*, in Chron. Willel. Thorn. cap. 32. pag. 2010. Perperam *Mathlardus* pro *Malhardus*, in Charta laudata in voce *Cercella.*

MALLARE. (1) Ad *mallum* citare, in ius vocare, in Lege Salica. tit. 18. §. 18. tit. 52. 54. Alamann. tit. 36. Baiuuar. tit. 1. cap. 11. §. 2. *Mallare post finitam et emendatam caussam.* Lex Alaman. tit. 94. MALLARE AD AENEVM, ad iudicium seu probationem aquae feruentis prouocare, citare. Lex Salica. tit. 55. §. 1. MALLARE AD SERVITIVM, vel *in servitio*, aliquem in ius vocare, vt seruum se profiteatur. Capitulare Lotharii Imp. tit. 3. §. 32. V. *Mallenta.* OBMALLARE, eadem notione, in Lege Salica, tit. 37. §. 8. in Capitul. 3. Ludouici Pii, anni 819. c. 7. Perperam Glossa interlinearis *morti datur.* Sensus enim est, *an in Iudicium qui legi paruit, vocetur?* REMALLARE, eodem perinde significatu, in 124. formula, apud Lindenbrog. form. 125. V. *Admallare* et *Mallum.* (2) † *Marla* seu marga agros stercorare, Gall. *Maller*, Germ. Mergeln. Ch. Ms. a. 1274. V. *Malleria* et *Marla.*

MALLATA, V. *Malliata.*

MALLATIO, submonitio, in ius vocatio. Edictum in Carisiaco.

MALLATOR, actor, qui ad *Mallum* submonet. Vetus Notitia to. 12. Spicilegii Acher. p. 154.

MALLATVRA, pensitatio, quae pro *mallis* publicis fiebat. Charta Ludouici II. Imp. anni Imperii 25. pro Casauriensi Monasterio, in Tabular. eiusd. Ecclesiae.

MALLEARE. (1) Malleo seu gladio dimicare. Sallas Malaspinae lib. 3. Rer. Sicul. apud Baluz. tom. 6. Miscell. p. 273. V. *Martus.* (2) Malleo contundere. Lambertus in Hist. Comitum Ardensium, apud Ludewig. to. 8. Reliq. MSS. p. 566. (3) † Ad *mallum* citare, i. q. *Mallare*, in Ch. a. 873. t. 6. Gall. Christ. Instr. p. 7.

MALLEATIO, mallei percussio. Epistola Innocentii IV. PP. apud Mabill. supplem. Diplom. p. 101.

MALLEATOR, Gloss. Graec. σφυροκόπος, *Malleator.* Genes. 4. 22. *Tubalcn, qui fuit Malleator.* Iob. 41. *Malleatoris incus.*

MALLEBERGVM, V. *Malbergium.*

MALLENSES, iudices *Malli*, seu vt aliis placet in iudicium vocati, pro negotiis persequendis ac disceptandis; apud Odonem Abbat. Cluniac. in Vita S. Geraldi Comitis lib. 1. c. 19. *In crastinum vero Mallensibus vndique ad Seniorem confluentibus, iubet reum adduci.*

MALLENTIA, plegium, vt videtur, vadimonium; de *recredentia* quippe seruorum hic agitur, porro quando quis homines suos repetebat ii statim coram iudice seruos se profitebantur, aut vade dato, id se professuros spondebant, V. *Recredere*. Forte etiam *Mallenta* est ius aliquem ad *Mallum* citandi. V. *Mallum*. Litterae Eduardi II. Regis Angl. anni 1314. apud Rymer. tom. 3. pag. 505. *Propter quod eadem Margareta ex caussis praemiis, (et praecipue pro eo, quod in Curia nostra S. Seueri recredentia, vel Mallenta quorundam hominum suorum, per Senescallum laudatum arestatorum ex parte praefatae Margaretae ibidem petitae, in casu videlicet vbi recredentia vel Mallenta secundum foros et consuetudines partium illarum dari debent denegatae fuerunt,) ad Curiam Franciae appellauit, sicut eadem Margareta nobis significauit*, etc. V. *Malleare ad Seruitium* in *Mallum*.

MALLEOLI, *vocantur non solum parui mallei, sed etiam ii, qui ad incendium faciendum aptantur*, Festus. Nonius: *Malleoli, manipuli, spartei pice contecti, qui incensi aut in muros, aut in testudines iaciuntur*. Adde Vegetium lib. 4. c. 18. V. Carolum de Aquino in Lexic. milit.

MALLEOLVM, falconariis est sacculus quidam lineus, capax longitudinis et grossitiei corporis falconis recens capti, perforatus ex vtraque extremitate, ita vt caput et cauda per vtrumque foramen libere transeat, vt falco sine laesione domum transferri possit, V. Frideric. II. Imp. lib. 2. de Venat. cap. 44.

MALLEOLVS, et *Malholtius*. (1) V. *Malleoli*. (2) † Nouelletum, ager malleolis consitus, in Ch. Ms. a. 1364. V. *Maleollus*.

MALLERIA, fossa, vnde eruitur *marla* seu marga, Gall. *Marniere*. Charta Matth. de Roia ann. 1226. ex Tabular. Corbeiensi. V. *Marlariae*.

MALLETI, Gall. *Maillotins*, a malleis quibus dimicabant, sic dicti seditiosi quidam sub Carolo VI. Rege Francor. ann. 1413. Vita Clementis VII. PP. apud Bosquetum. V. Menagii Origin. Gall. in voce *Maillotins* et infra *Malleus*.

MALLEVANTIA, idem quod *creditio*, quasi *mala leuatio*, seu ablatio. Liber Mirabilis, seu Tabular. Abbatiae Conchensis in Ruthenis cap. 59. V. *Credentia*, Creditum.

† MALLEVATVM, cubiculum altius, Gall. *Galetas*. Stat. ant. Florent. l. 1. c. 73.

† MALLEVERIVM, fideiussio, sponsio, Ital. *Malleveria*. Stat. Ms. a. 1371.

MALLEVS. (1) Inter arma dimicantium, *Claua* forte, vel potius gladius ipse. Gesta Philippi III. Franc. Regis ann. 1279. *In quodam illorum tyrociniorum Comes Clarimontis, . . . armorum pondere praegrauatus et Malleorum ictibus pluries et fortiter percussus in amentiam decidit*. Hinc (2) MALLEVS, f. pro molettrina papyracea. Gall. *Moulin a papier*, quia malleis linteorum quisquiliae conteruntur et macerantur, vnde conficitur charta nostra vulgaris. Charta Roberti Comit. anni 1284. apud Baluz. to. 2. Hist. Aruern. pag. 134. *Nec permittemus aedificari a nobis seu ab aliquo alio aliquod molendinum batiffol, seu laus seu Malleos infra confines superius nominatos*. Alia eiusdem Roberti anni 1285. ibid. pag. 135. *Quae eadem vniuersa et singula praemissa nos eisdem religiosis et eorundem Ecclesiae donauimus . . . ad tenendum et possidendum, vt rem suam perpetuo, ad aedificandum et reaedificandum, Malleos et piscarias quascumque ad piscandum*. (3) Equorum morbus, de quo multa Vegetius lib. 1. Artis veterin. cap. 2. et seq. Adde lib. 3. cap. 23. et Meursium in Μάλις.

MALLIA. (1) Monetae species, apud Gallos, quo nomine aureas quasdam monetas appellatas, docet Cangius in Dissertatione de Nummis Imperatorum Byzantinorum. Maxime vero ita appellantur minutiores monetae, quarum duae pro vno denario computabantur, vt est in Chartis 1306. et 1309. in Probat. Hist. Castilionensis p. 98. 192. V. *Masculi* et *Moneta*. (2) Idem quod *Macula*, *Maille*.

Maille. Litterae Eduardi IV. Reg. Angl. anni 1474. apud Rymer. to. 11. p. 841. *Lanceas gleyves et Mallias, ac omnia alia*

MALLIARE MONETAM, cudere, fabricari, *Battre monnoye.* Charta anni 1299. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 1405.

✝ MALLIATA, MALLATA, hama thoracis, Ital. *Maglia*, Gall. *Maille*, in Ch. a. 1230. V. *Macula* 2.

✝ MALLIDICVS LOCVS, vbi *mallum* seu placitum tenetur, i. q. *Malbergium*, in Ch. Otton. I. a. 947. t. 1. Hist. Treuir. p. 282.

✝ MALLINVM, *vt liminile, vas aquaticum ad manus*, *Bassin*, *Prou.* Gloss. Prou. Lat. Cod. 7657. V. *Malluuiae.*

MALLIOLVS. Charta Pontii Comitis Emporitani, ann. 1063. in Appendice ad Capitul. Reg. Franciae n. 149. *Vel ipsam matam quae dicitur silua S. Romani, sicut terminat de parte Circi in Malliolo* S. *Petri praescripti. et descendit per ipsam serram, etc.* Infra: *Descendit vsque ad ipsas palumbarias, sicque coniungitur vsque in ipsa villa, via de ipso Malliolo.* Hispanicum forte *Majuelo*, nouelletum, Gallis *Jeune plant*, *vigne nouvelle*; quae coniectura admodum firmatur ex loco mox laudando. MALIOLVS, eadem notione, in Placito habito Albiae anni 878. inter Instrum. to. 1. nouae Hist. Occitan. col. 135. *De illis vero vineis et Malliolis quos iam dictos Fulcrada aedificauit, super istum territorium, a suis partibus obtineat, et donet ad dictos iam haeredes, alium tantum terrae quantum eo die et ipsis vineis et Malliolis ipsis aduenire debuisset.* V. *Malones.*

✝ MALLIVM, metaphorice opus, labor, in Tract. MS. de re milit.

MALLO, *inflatus, tuber est sine dolore*, in articulis vel genibus equorum. Veget. L. 2. Art. veterin. c. 48.

MALLOBERGIVM, V. *Malbergium.*

MALLOLIVS, V. *Malleolus.*

MALLONES, μαλλοὶ, Graecis, cirri, cincinni, implexi crines a μαλλὸς, *vellus*, συνεστραμμένη θρὶξ, apud Varinum. Glossae antiquae MSS. *Mallonem, comam, Graece.* Papias: *Malonem Graece comam capitis dicunt, quod nos cirros.* Anastasius in Benedict. II. p. 57. Proprie significat, teste Murat. t. 2. Antiq. Ital. p. 1087. globum alicuius rei, quae e filis aut pilis constat.

MALLVM. (1) Vel MALLVS, publicus conuentus, in quo maiores caussae disceptabantur, iudiciaque maioris momenti exercebantur a Comitibus, Missis dominicis, aliisque Iudicibus. Papias: *Malum*, (leg. *Mallum.*) *generale placitum dicebatur, quando totus conueniebat populus ter in anno.* Guichardus a *Malal* Hebraeo, id est, dicere, loqui, etymon arcessit, alii probabilius a voce Germanica *Mael*, quae *congregationem* vel *conuiuium* sonat, vt Guillimannus lib. 2. de Reb. Heluet. cap. 9. aut *Mael* Saxonico, *Ius*, *Lex*, *Iudicium*, atque inde complurium in Belgio locorum, ac virorum nominibus adiici *Mall* obseruat Wendelinus, quod in iis olim *Malli* habiti sunt. Danis etiam *Male* et *Maal*, caussam, rem, actionem significat, vt obseruat Resenius ad Ius aulicum Canuti II. Regis Daniae p. 595. Islandis pariter *Mael* loquelam sonare idem scribit pag. 702. Vita S. Walarici Abbatis c. 15. *Vbi quidam Comes . . iuxta morem saeculi concioni praesidebat, quod rustici Mallum vocant.* Capitul. Caroli C. tit. 39. cap. 12. *Mallus neque in Ecclesia, neque in porticibus aut atrio Ecclesiae, neque in mansione Presbyteri iuxta Ecclesiam habeatur.* Similia leguntur tit. 9. c. 78. in Capitul. Caroli M. lib. 4. cap. 28. et Lege Longob. lib. 2. tit. 55. §. 26. PLENVS MALLVS, Gall. *Plein jugement, pleine audience.* Charta Gorziensis Monasterii anni 957. sic clauditur: *Actum in villa Dexteriaca in pleno Mallo*, apud Chiffletium in Vindiciis Hisp. MALLVS PVBLICVS, in Capitul. Caroli M. lib. 3. c. 57. Chr. S. Benigni: *In Luco, villa, in Mallo publico ad res audiendas vel iudicandas venit.* MALLVM INDICARE, in lege Salica tit. 46. num. 1. MALLVM INTERIICERE, differre. Edictum Pistense anni 864. cap. 32. MALLVM TENERE. Synodus Suessionensis sub Carolo C. cap.

cap. 7. Adde Capitula Carol. C. tit. 30. §. 32. MALLVM GERERE, Gall. *Tenir les plaits*. Chron. S. Benigni, pag. 414. AD MALLVM VENIRE. Priuilegium concessum Hispan. a Ludouico Pio. V. Capitul. Carol. M. L. 7. c. 96. AD MALLVM MANNIRE, in ius vocare, in Lege Ripuar. tit. 32. MALLVM TOLLERE, pensitationem pro *mallis* exigere. Ch. an. 1173. ap. Murat. delle Antic. Estensi, p. 340. (2) Forum, ni fallor, Gall. *Place*. Charta anni 1050. ex Schedis *D. le Fournier: Et est ipsa donatio in pago Tolonense, in villa Solarios. Haec sunt, duae temirae in Mallo cum presbiterio et parochianis ecclesiae B. Mariae de Bello-loco*. (3) † Iudicium in *mallo* prolatum. Placit. a. 890. t. 2. Hist. Occit. Prob. p. 26.

MALLVS. (1) Pro Malus, Gall. *Mât*. Epistola Petri de Condeto to. 2. Spicil. Acher. pag. 565. (2) V. *Mallum 1*.

MALLVVIAE, MALLVVIVM, vas, quo manus lauantur. Itinerar. Adriani VI. PP. apud Baluz. to. 3. Miscell. pag. 409. Vox Festo nota.

MALMASETVM VINVM, Aruisium vinum, *Malvoisie*, Anglis *Malmsey*. Bernhardi de Breydenbach Iter Hierosol. p. 3?1. V. *Malsaticum*.

MALMOLA, vectigal, tributum, Anglo-Saxonibus *Male*. Chartular. Gemeticense to. 1. p. 324. *Porro tributum Malmolae hominum futurorum vehementer cupiditate inardescente, si decreverint maltari, non plus tribuunt quam hoc nostro tempore illi concessum est dare*.

MALNA. Hariulfus, lib. 3. Chron. Centul. c. 3?. *Malnae sericae tres ex pisce 1*.

† MALNEGATOR, pro *Maluegator*, V. in hac v.

MALO. (1) Cirrus, V. *Mallones*. (2) Species *malae*, pera viatoria. Charta Eduardi IV. Reg. Angl. anni 1480. apud Rymer. to. 12. p. 122. V. *Mala*. (3) V. *Malones*.

MALOBATRATVS, Malobathro tinctus. Sidonius lib. 8. Epist. 3.

MALOCHIA, V. *Melusia*.

MALOGRANATA GVTTA, hemicraniae species, quam Galli vocant *Pomme grenade*, V. in *Gutta 2*.

MALOGRANATVM, tintinnabulum vel campanula. Chron. S. Trudonis to. 7. Spicileg. Acher. pag. 349.

† MALO-GRATIBVS, inuite, ingratiis. Form. MSS. Cod. 7657. V. *Malae-grates*.

MALOGRATO, Gall. *Malgré*, V. *Creantum*.

MALOLIS, V. *Malones*.

MALOLIVS, idem quod *Malliolus*. Statuta Montis oliui anni 1231. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 967.

† MALOLVS, ager *malleolis* consitus, in Ch. Ms. a. 1311. V. *Maleollus*.

MALOMELLVM, *genus pomi mellissimi et dulcis, quia fructus eius habeat saporem mellis, vel quod in melle servetur*. Io. de Ianua.

MALONES, MALHONES. Charta Raymundi Comitis Tolosani, anni 1326. in Regesto Tolosae Camerae Comput. *Aedificia et bastimenta, terras cultas et incultas, vineas et Malones, agros et condaminas*. Alia ann. 1243. in eodem Regesto fol. 88. *Questas, toltas et adempriua, albergas, successiones, et escaducas, furnos, et molendina, aquas, littora, et piscarias, vineas et Malhones cum terris, in quibus sunt etc*. Alia ann. 1246. fol. 46. *Videlicet forciam et aulam et domos et Malolem, et furnum, etc*. In Chartis aliis Gallicis *Mailoles* dicuntur, quae vox crebro ibi occurrit, videturque vineam aliquam sonare. Petrus de Crescentiis lib. 4. *Mainlum* vuae speciem facit, a qua forte *Malones* vineae ipsae dictae. V. *Malliolus*.

† MALONOMVS, *mandra, opilio, pastor*, in Gloss. Prou. Lat. Cod. 7657.

MALO-VELLE, inuitus, nolens, Gall. *Malgrè*, apud Murator. to. 8. col. 429.

MALPAGA, debitum. Charta Catharinae Comitissae Virtutum anni 1381. *Pro defectibus et Malpagis illorum nullatenus possint molestari*. Scribit Catellus lib. 2. Rerum Occitanarum pag. 297. Luteuae carcerem esse, *Malepague* dictum, in quem conii-ciuntur

eiuntur debitores a creditoribus ipso facto, ex quo non eximuntur, nisi post debita persoluta: vnde, inquit, appellatur *Malepague*.

MALPITIO, Italis *Malpizzone*, morbus equinus, *in bulletis vngularum equi, cum carnes viuae iunguntur cum ongulis etc.* apud Petrum de Crescentiis lib. 9. cap. 48. cuius vetus Gallicus Interpres habet *Palpizon*.

† MALSARDVS, proditor, t. 4. Cod. Ital. diplom. p. 417.

† MALSERNVS, idem, in Consuet. Carcass.

MALTA. (1) Caementum, *Mortier*. Ordo Romanus de Consecratione Ecclesiae. De hac voce multa commentatur Octau. Ferrarius in Originibus Ital. (2) Pro *Molta*, Molitura, Gall. *Mouture*. Charta anni 1256. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. pag. 70. (3) Pro Melita, et *Maltensis*, pro Melitensis, apud Murator. to. 6. col. 393.

MALTARE. (1) MALTARE, MALTARIVM, MALTER, etc. V. *Maltra*. (2) Solidare. Vetus Interpres Iuuenal. Sat. 5. *Quia hoc solent vitrum solidare, id est, Maltare*. V. *Malmola*.

† MALTELLVS, clauus figendis tegulis accommodatus, in Comput. Ms. a. 1295. *Pro maltellis ad latandum factis*.

MALTHO. Pactus Legis Salicae, tit. 90. edit. Eccardi: *Si quis lidum alienum extra consilium domini sui ante Regem per denarium ingenuum dimiserit, malb. Maltho theato meolito, etc.* vbi doctiss. Editor *Maltho*, designauerit, interpretatur, a verbo German. *Malen*, designare.

MALTMVLNA, molendinum, vbi brasium molitur, Malzmühle; vocabulum compositum ex vocabulis Anglicis, *malt*, brasium, et *muln*, vel *mulne*, molendinum. Occurrit in Vitis Abbat. S. Albani p. 63.

MALTOLETTVM, V. *Maletollettum*.

† MALTOTA, tributum quoduis, in Ch. Ms. a. 1348. V. *Tolta*.

MALTOVTA, V. *Tolta*.

MALTRA, MALTRVM, MALDRVS, MALDRVM, MALTER, promiscue, mensura Germanica, continens quatuor modios, Germ. Malter; modius vero seu Mud, comprehendit quatuor quartales. Ita Vadianus et Goldastus. Eckeardus Iun. de Casibus S. Galli, c. 1. *De terra, auenis centum Maltrorum*. Charta Henrici Imp. ann. 1114. in Actis Mureasib. pag. 32. *Vnum Maltrum de frumento et vnum frisschingum, et vnum siclum de vino*. Eadem Acta pag. 37. *Debet singulis annis dare 4 Maltra de Spelta, et 6. de auena*. Ne cui vero negotium exhibeant Instrumenta quaedam, in quibus *Maltra* minoris mensurae memoratur; obseruandum alium fuisse publicum, quae maior, aliam claustralem, quae Ecclesiasticorum erat, eaque minor: huius quae fuerit capacitas discere est ex Cod. MS. Consuetud. Eccl. Colon. fol. 11. *Canonici maioris Ecclesiae habebunt annuatim ad album panem . . . 900. Maldra, et 78. Maldra tritici . . . . 50. parui partes albi fiunt de Maldro tritici mensurae Coloniensis . . . de ista summa soluat Vrisholm 500. modios tritici, qui faciunt 900. Maldra claustralis mensurae*. Erat praeterea *Maldrum paruum*, cuius mentio fit in iisd. Consuetud. 90. *Maldra parua faciunt 152. Maldra claustralis mensurae 50. modii siliginis faciunt 112. maldra, et dimidium Maldrum*. MALDRE, apud Tolner. Hist. Palat. inter Instrum. pag. 53. MALDRVM, et MALDRVS, apud Caesarium lib. 4. cap. 6. lib. 10. c. 17. et 47. MALDARIVS. Charta Henrici Comitis Namurcens. et Luxemburg. ann. 1182. MALDARIVM, in veteri Charta apud Cornelium Kempium lib. 2. cap. 11. MALDRARIVM. Acta S. Adalheidis, to. 1. Febr. pag. 713. MALTER et MALDER, in Tabulis Anselmi Abbat. Lauresham. apud Freher. in Origin. Palat. MALTARE, apud Conradum Vrsperg. in Philippo, et Suenonem p. 325. Charta anni 1374. MALDRATA, quantum *Maldra* continet, Specul. Saxon. L. 2. art. 16. §. 4. MALDREDVM, in Charta anni 1205. apud Ludewig. to. 1. Reliq. MSS. p. 25.

MAL-

MALTUM, vox, quae Architectis *solidamentum* sonat, V. *Smaltum*.

MALVAGGIUS, scelestus, Ital. *Malvagio*. Acta S. Alexandri Episc. to. 1. Iunii. p. 750.

† MALVATICUM, vinum Creticum, Ital. *Malvagia*, Germ. Malvasier, ap. Barel. in Serm. V. *Malvaxia*.

MALVAVISCUM, herbae genus. V. supra in *Magrancules*.

MALVAXIA, Aruisium vinum, Gall. *Malvoisie*, Ital *Malvagia*. Statuta Vercell. lib. 4. p. 95. Vo.

† MALVAZIA, idem, in Conuent. Saonae a. 1526.

† MALVEGATOR, maleficus, incantator, Ital. *Malvagione*. Stat. crimin. Riper. c. 104.

MALVEISIN, machinae bellicae species, sic appellata lingua Gallica, tanquam *malus vicinus*, *seu mauvais voisin*, quod proximos hostes maxime incommodaret. Petrariae speciem facit Matthaeus Paris. sub anno 1216. *Propter petrariam, quae Malveisine Gallice nuncupatur, quae cum machinis aliis Franci ante castrum locata, muros acriter crebris ictibus verberabant*. Ex quibus colligitur, fuisse machinam, qua muri lapidibus ingentibus impugnabantur.

MALVELLA, V. *Malbella*.

MALVESY, Aruisium vinum, *Malvoisie*. Mandatum Richardi II. Reg. Angl. anni 1393. apud Rymer. to. 7. pag. 745. V *Malvaxia*.

MALVGINOSUS, κακεντρεχὴς, *subdolus*, in Gloss. Graeco-Lat.

MALVITIUS, auis species, Gallis *Mauvis*, apud Frider. II. Imp. lib. 1. de Venat. cap. 18.

MALUM. (1) Candelabri pars, instar mali seu pomi rotunda. Chron. Casin. lib. 3 cap. 57. (2) Publicus iudicum conuentus, Tabular. Rothon. V. *Mallum*. (3) † *Malum dicere*, contradicere, aduersari, in Inquisit. Ms. a. 1268.

† MALUM-BONUM, morbi genus, Gall. *Bon-mal*. Litt. remiss. Ms. a. 1450.

MALUM-MORTUUM, morbi genus pedum et tibiarum, Gall. *Maux-morz*. Miracula B. Edmundi Archiep. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1893. *Gauterius de Charni a fistula et Mali-mortui incommodo, liberatur*.

† MALUM REGIS, strumae, in Act. SS. t. 6. Aug. p. 618.

MALUS, diabolus, Scriptoribus sacris. Paulinus Natali 4. de Exorcista.

† MALUS-CASUS, in ludo pilae, cum pila male datur, Gall. *Male-case*. Lit. remiss. Ms. a. 1396.

MALUS-CLERICUS, Gall. *Mauclerc*, indoctus, ignarus; Gallis enim olim *Clericus* idem quod doctus sonabat. Genealogia Reg. Franc. to. 2. Spicil. Acher. p. 805. V D. de Caseneuve Origin. Gall. V. *Malotru*.

MALUS-FAGUS, fagi species infructifera, quae glandem fageam non fert. Litterae anni 1152. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 451. V. *Faia* 1. † Leg. videtur distinctis vocibus *Malus, Fagus*.

MALUS-FOSSATUS, fossatum pascuum. Charta anni 1196. ex Archiuis S. Victoris Massil.

MAMA, cereuisiae species, German. Mumme. Tekmonius de bello cum ciuitate Brunsuic. apud Leibnit. to. 2. Script. Brunsuic. p. 90. *Cereuisia, quam Mumam aut Mocam ridicule appellant, pro potu, ac quodam atri saporis acido, quod Conventum vocant, homines huius loci utuntur*.

MAMACHUTUS, *fatuus ac stolidus*. Vocabular. Sussannaei.

MAMACULUS, δράκων. Gloss. Lat. Gr. MSS. Sangerm. † Forte *Dramatulum*.

MAMALIRETS, Soldani milites. Informationes ciuitat. Massil. de *Passagio* transmarino ex God. MS. Sangerm. V. *Mamelucki*.

MAMATIO, vadium, seu pignus, quod duello decertaturi ex decreto iudicis, apud eum deponebant. Litterae Castellani Insulensis, anni 1236. ex Chartul. S. Quintini in Insula.

MAMBAX, mendose, in Gloss. Arabicis pro *Bambax*, quod vide in *Bombax*.

MAMBOTA, pro *Mambota*, in Legibus Edmundi cap. 3.

MAMBURDITOR, MAMBURGUS, V. *Mamburnus*.

MAM-

MAMBVRNIA. (1) Gubernatio; regimen. Chronic. Cornelii *Zantfliet*, apud Marten. tom. 5. Amplisl. Collect. col. 367. Vi. *Mamburnus*. (2) MAMBVRNIA, MAMBVRNIVM, tutela. Charta Communiae S. Quintini, anni 1195. *Nisi aliquis qui dispatriauerit, aut aliquis qui est in Mamburnia, super hoc clamorem fecerit*. MANBVRINA, eadem notione. Charta anni 1249. in lib. Anniuers. B. fol. 218. MANBVRNIA, in Chartul. AB. Sangerm. anni 1253. fol. 212. MANDEBVRDA, in Charta Ludouici Boni, ann. 815. apud D. Calmet. to. 1. Hist. Lotharing. col. 298. MANIBVRNIA, Litterae Philippi III. Reg. Franc. MANVBRVNEA. Charta Hugonis Militis ann. 1259. ex Tabul. S. Nicasii Remens. MANVBVRNIA, eadem notione. Charta ann. 1207. ex Tabul. S. Nicasii Remens. MANBVRGIVM *et defensio* in Legatione Synodi Mantalensis ad Bosonem Regem ann. 879. (3) MANIBVRNIVM, administratio, regimen. Ch. a. 1270. ap. Miraeum t. 1. p. 437. V. *Mamburnus*.

MAMBVRNIRE, tueri, vti tutores solent. Vita B. Ivettae Reclusae cap. 9. n. 25. *Qui quasi pueros Mamburnire videbatur*. MANBVRINARE, idem. Charta ann. 1313. ex Chartular. Martin. Pontisar. *Omnes expensae et custus facti, pro querendis, addacendis, treturandis*, (f. triturandis) *et Manburinandis fructibus*.

MAMBVRNVS, tutor, gubernator, Gall. *Mambour*. Bulla Innocentii II. PP. an. 1131. apud Miraeum, to. 1. p. 94. *Fuimus per praefatos Mamburnos et gubernatores dicti Hospitalis, debita cum instantia, requisiti, quatenus etc.* Etymon a Theutonico Mund accersunt viri docti, quod *os* significat, et bar, *paratum*, *praesens*, *nudum*, *apertum*, quia os esse debeat publice iis, quorum tutelam siue mundium susceperit, sed probabilius est, voces has effictas esse ex *Mundium* et *Mundiburdus*, quas vide. MAMBVRDITOR. Charta Richardi Reg. Rom. anni 1267. apud Miraeum in Donat. Belg. cap. 117. MAINBVRNVS, in Charta anni 1300. apud Baluz. to. 2. Hist. Aruern. p. 298. MAMBVRGVS, in Charta anni 1253. apud Miraeum to. 1. pag. 584. MANIBVRNVS, in Charta ann. 1360. apud Ludewig. to. 5. Reliqu. MSS. pag. 26. MANBVRNVS, qui Pago praeest. Acta SS. to. 4. Iunii de S. Walhero pag. 616.

MAMELVCHI. Sic appellabant Aegyptii mancipia Christiana, aut ex christianis parentibus orta, in pueritia capta, et pretio distracta, ex quibus eligebatur, qui caeteris imperabat, Sultani appellatione. De his Willelmus Tyrius lib. 21. cap. 23. MAMVLVCHI Sanutus lib. 2. part. 2. c. 6.

MAMERRIVM. Acta D. Erardi de Lisigniis Episc. Autiss. apud Duchesn. to. 1. Hist. Card. Gall. p. 215. inter Probat. *Propter bonum castitatis .... habebat etiam tres catenas argenteas nodis plenas quodam insertas Mamerrio, ex quibus de nocte carnem suam disciplinis pluries castigabat*. Vbi leg. *Manubrio*.

MAMILIARES, μονοχειρία, in Gloss. Graec. Lat. Editis et MSS. vbi Meursius emendat: *manuales*; malim *manulares*.

MAMILLAM STRINGERE, in Lege Salica tit. 22. §. 4. *Prendre le sein d'une femme, etc.* In Lege Frision. tit. 22. §. 88. *Feminam per maxillam stringere*. Forte quis legat *Mamillam*. Editio Aleman. *Mamillam capulauerit*, hoc est, amputauerit.

MAMILLARE, amiculi genus, quo vbera mulieres tegere consueuerunt, quia eo mammas adstringunt. Martin. in Lexico.

MAMILLARIVM, tota animalis pars inferior. Vetus MS. Corbeiense, cui titulus *de Mense Abbatis*.

MAMIVM, mendose pro *Manium* vel *Munitio*. Charta anni 1465. ap. Rymer. to. 11. pag. 556. *Per aliquas incursiones, inuasiones, depraedationes, deroborationes*, (L. derobationes) *personarum Mamium seu rerum captiones, etc.*

MAMLERNA. Diploma Alfonsi Regis Castiliae, apud Stephanot. to. 3. Fragm. Hist. MSS. p. 215. *Dono insuper et concedo praefato monasterio totam illam Mamlernam, quae Holza nuncupatur et iacet inter villam Imo et Laem Christofori de villa Diago ex integro sicut eam habeo vel habere debeo iure haereditario in perpetuum habendam.*

MAMMA, V. *Mammare.*

MAMMALVCI, iidem, qui *Mameluchi.* Bernhardi de Breydenbach Iter Hierosol. p. 38.

MAMMARE, lactare; *mammam dare*, Plauto in Menaech. hinc *Mamma* nutrix, et *Mammula*, nutricula, apud Gruter. 88. 3. 663. 2. S. Augustin. in Psalm. 39. *Praegnantes sunt, qui spe intumescunt: Mammantes autem, id est, lactantes, qui iam adepti sunt, quod conceperant.* Μαμμεύειν, in Glossis Graeco-Barbaris. † MAMMA, pro matre apud Montfauc. in Diar. Ital. p. 147.

MAMMMELINVS, pro *Miramomelinus*, occurrit apud auctorem Magni Chronici Belgici an. 1212. p. 210.

MAMMETRECTVS, corrupte dictum pro *Mammothreptus*, id est, auiae alumnus, a nutrice educatus, Graec. μαμμόθρεπτος. Goclen. Lex. Philos.

MAMMIOS, ὑμὴν, apud veterem Interpretem Moschionis de morbis mulierum c. 42.

† MAMMIS, *cheval*, in Gloss. Lat. Gall. Cod. 7692.

MAMMOCESTIS. Apitius lib. 8. de Re culin. c. 6. *Hoedus, siue agnus syringatus, quod est Mammocestis, exossatur diligenter, etc.* Vbi *Mammocestis* perperam, ni fallor, pro μαμμόθρεπτος, qui adhuc lac sugit.

MAMMONA, vox Chaldaea, diuitiae, lucrum. Hieronymus in c. 6. Matth. *Mammona sermone Syriaco diuitiae nuncupantur.* Augùst. lib. 2. de Serm. Domini in monte: *Mammona apud Hebraeos diuitiae appellari dicuntur. Conuenit et Punicum nomen; nam lucrum Punice Mammon dicitur.*

MAMMONES, simiae. Guillelmus de Baldenzel in Hodoeporico p. 112.

MAMMVLA, V. *Mammare.*

MAMOTREPTI, *pueri dicuntur qui diu sugunt, quod non decet.* Papias ex D. Augustino.

† MAMPHORA, sudarium, linteum, in Act. SS. t. 4. Aug p. 24. V. *Mafors.*

MAMVLVCHI, V. *Mameluchi.*

MAMZER, *spurius.* Gaspar. Barthii Glossar. apud Ludewig. to. 3. reliq. MSS. p. 56. V. *Manzer.*

MANA, mater, anus, femina aetate prouectior. Luithprandus in Legat. *Obuiantes mihi mulieres, quae prius in stupotem mentis versae, Mana, Mana clamabant.* Geruasius Tilleberiensis MS de Otiis Imper. decis. 3. c. 95. *Mulieres agnosco Manas nostras, quae processerunt in diebus suis, quae praeponebant, se de nocte vidisse, etc.* Vtitur etiam Fr. Recuperius in Miraculis B. Ambrosii Senensis num. 59. et 128. apud Senenses: *Mana e nome d'honoranza, per le donne di bassa conditione, a cui non convenga titolo di Madonna.* Ita Academia Cruscana. Graeci μάνα eadem notione vsurparunt.

MANA DIES, vox familiaris veteribus Gallis notos mane salutantibus, qua bonam faustamque diem amicis apprecabantur, vt obseruat Valesius in Notitia Galliarum p. 562.

MANACIA, minae, ex Gallico *Menace.* Glossae MSS. Reg. Cod. 1198. *Minis, Manaciis.* Quae quidem vox occurrit, ni fallor, apud Hincmarum Laudunens. Episc. p. 612. Editus Codex habet *Manacta.* Vix est vt cum D. Cangio sentiam vocem *Manacia* apud Hincmarum minas significare: probabilius videtur ad vocem *Menaties* respexisse, qua in Consuetud. Lotharing. tit. 6. art. 9. designantur possessiones ea lege ad censum annuum concessae, vt in iis maneant (vnde f. etymon) possessores, easque non distrahant, atque, ipsis sine liberis decendentibus, ad dominium reuertantur. Quae quidem non male, vt opinor, cum alternis cohaerent.

MANACIARE. Glossae MSS. ad Canones Concil. *Comminari, Manaciare.*

MANACTA, V. *Manacia.*

MANADA, V. *Manata* et *Maisnada*.

MANADERIVS, idem videtur qui *Mandatarius*. Statuta MSS. Auscior. art. 66.

MANAEVHS, V. *Mairchieus*.

MANAGERIVS, idem qui *Manens*, *mansuarius*, *hospes*, qui ratione *mansionis* vectigal aut censum quotannis domino persoluit. Charta Caroli Regentis an. 1362. Reg. 92. Chartophyl. regii Ch. 191. V. *Mansionarii*, et *Managium*.

MANAGIVM. (1) Aduectio, transportatio, a Gall. *Mener*, ducere. Litterae Balliui de villa Terrici an. 1221. (2) Mansus, vel mansio. Testamentum Herberti Comitis Viromand. ann. 1059. apud Ioann. Carpentarium in Hist. Camerac. *Apud Goiacum . . . tria Managia*. Charta Willelmi Comitis Pontiui an. 1205. *Concessi Magistro Simoni Cappellano S. Crucis 15. libras, in recompensatione Managii Euae Signoreae*. (3) † *Familia*, Gall. *Menage*. Lit. remiss. Ms. a. 1376. (4) † Ius quod domino competit in *Managia* seu praedia subditorum. Gualt. Hemingford. de Gest. Ed. 1. pag. 93. (5) Tributum quod pro mercibus, quae aduehuntur, debetur. Ch. Ms. a. 1280.

MANAGVR, f. negotii alicuius rector, Anglis, *Manager*, vox Wallica, in Legibus Hoëli Boni Regis Walliae c. 9. *Hic est vnus homo eorum, cui soli creditur, scilicet Managur, dictator continens cum testimonio Sacerdotis, etc.*

MANAHEDA, idem, vt videtur, quod *Mansus*, domus, habitatio. Tabular. Rothonense: *Et hoc est tributum istius terrae: de auena modios X. . . . In Manaheda XII. denarios, sine censu, sine tributo.*

MANAIA. Testamentum MS. Raimundi Comitis Melgoriensis in procinctu Itineris Hierosol. exaratum: *Dono D. Deo et S. Petro . . . sedis Magalon . . . Manaiam, quam habeo in salinis*. Et infra: *Et relinquo supra scriptam Manaiam et totum pulmentum piscium, quam de toto stagno habeo*. Idem videtur quod pugillata salis, quantum manu continetur, ac proinde idem quod *Manata*, de qua voce mox.

MANALIS. (1) MANALES LAPIDES, *qui in modum cylindrorum per limites trahebantur*. Papias. (2) † Mobilis; dicitur de officio, a quo quis amoueri potest, in Stat. eccl. Tull. a. 1497.

MANALITES, eadem notione qua *Missi*, qui res dominicas disponunt, administrant. Praeceptum Lotharii Regis pro Monasterio Prumiensi an. 865. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 176.

† MANAMENTVM, mansio, domus, in Ch. Ms. a. 1265.

MANANA, V. in *Mannus*.

MANAPIATVS, hypothecatus, l. si quis comparauerit. de praesumpt. Ita Hierolexic. Macri.

† MANARA, securis, Ital. *Mannaia*. Murat. t. 12. p. 559.

MANARIA, batillum, falcula, Gallis *Faucille*, *serpette*, Italis *Manarino*, quod ad manum facilis sic dicta. Capit. Caroli II. Regis Siciliae Rubr. de armis acutis: *Qui cum roncha ferrea, acetta, Manaria, cultello quocumque quemquam percusserit, etc.* V. *Manuaria*.

† MANARIXIVS, i. q. *Manara*, in Stat. Vallis-Ser.

MANAROTA, idem videtur quod *Manaria*. Histor. Cortusior. lib. 2. apud Murator. to. 12. col. 800. *Et inspiciens vidit maximam peditum multitudinem a lanceis longis, a ballistis et Manarotis ante portam, etc.*

MANAS, *malas*, *maxillas*. Papias.

MANATA, quasi *Manuata*. Italis certe *Manata* est *brancata*, *tanta quantita de materia*, *quanta puoi stregnere*, *o tener con mano*, manipulus, Gallis *Manée*. Charta Amedei Com. Sabaud. ann. 1249. apud Guichenonum: *Concessit pro remedio animae suae . . . . leydam salis, quam habebat apud Chamberiacum, praeter Manatam salis, quam recipiebat Mistralis Chamberiaci nomine ipsius*. MANADA. Tabularium Conchensis Abbatiae in Ruthenis ch. 226. *Sextarios sex de ciuada, et sex gallinas, et tres Manadas de canbet*, i. tres manipulos cannabis. V. *Palma*.

† MANATICUM, praestatio propter mansiones soluenda. Req. feud. Aquit.

† MANATUS, mendose, forte pro *meratis*, et hoc contracte, pro *memoratis*, in Probat. vlt. Hist. Tre- norch. p. 281.

† MANAVERIA, instrumentum quoddam ad piscandum vtile, in Ch. Mſ. a. 1307. V. *Manea*.

† MANAVESIVS, armorum genus, i. q. *Manarixius*, securis, in Stat. Mant. l. 1. c. 112.

MANAZEI, ita dicti in Bosnensi regno Paterini haeretici, vt est in Hist. A Cutheis an. 1366. a Manichaeis id vocabuli fluxit.

† MANBORNIA, tutela, in Ch. Mſ. Goberti de Asperomonte. V. *Mamburnus*.

MANBOTA, compensatio mortis, a voce Saxonica *Man*, quae hominem sonat, et *Bothe*, quae a *bettan* deducitur, quod compensare est. Erat igitur *Manbota* perempti hominis illa aestimationis pars, quae caesi domino compensationis loco tributa est. Leges Inae Regis c. 69. *Ex aestimatione capitis viri, qui vicenis, dum vixerat, aestimabatur solidis, subtrahantur 30. solidi ad compensandam domino mortem etc.*

MANBURGIUM, MANBURINA, etc. V. *Mamburnus*.

MANBURINARE, V. *Mamburnire*.

MANCA. (1) Pro *Marca*, seu certo auri et argenti pondere. Willelm. Malmesb. l. 2. de Gestis Angl. *Ad omnes principales sedes librum hunc suo iussu conscriptum se velle transmittere, cum pugillari aureo, in quo esset Manca auri.* Glossarium vetus Anglican. circa tempora Edw. III. exaratum, *Mancam sive mantam auri, triginta denariorum* fuisse tradit. Lambardus mancusam et marcam, quae verba idem sonant cum manca, nummum argenteum 30. valentem denariis interpretatur. Verum iure in dubium vocat Somnerus, an *Manca* et *Mancusa* nummus aut percussa moneta fuerit, cum probabilius sit, fuisse auri aut argenti quid certo quodam pondere constans, qua notione *Marcam* vulgo accipimus, cuius valor tam in auro quam argento crescit aut minuitur pro ratione valoris monetae, qui vt plurimum pro nutu et libito Principum minuitur aut augetur. Atque inde fit, vt in Legibus Henrici I. cap. 69. *manca* sex solidis aestimetur, quinis nimirum denariis ad solidum; in Lege Adelstani Reg. c. 6. 30. denariis; *mancusa* vero apud Willelmum Thorn. p. 1776. in Variantibus Lect. pondus 2. solid. et 6. denar. dicatur. Occurrit in Legibus et Scriptoribus Anglicis passim. V. Monastic. Anglic. to. 2. p. 266. et infra *Mancusa*. MANCO. Liber mirabilis, seu Tabularium Abbat. Conchensis in Ruthenis ch. 19. (2) Defectus, Germ. Mangel, Gallis *Manque*, Italis *Mancanza*. Vrbanus II. PP. in Epist. ad Iuonem Carnotensem Episcopum. (3) Forte nauiculae piscatoriae genus. Vita S. Oswaldi saec. 5. Benedict. p. 745. *Totam simul piscariam Ramesensi Ecclesiae contulit cum Mancis et costis piscatorum.* V. *Mancina*. (4) MANCA MANUS, sinistra. Electio Henrici Regis Portugalliae apud Brandaon. in Monarch. Lusitana lib. 10. c. 13.

MANCALDUS, mensura annonaria, Gall. *Mancaud*. Chartul. Aquicinctense fol. 60. *Godefridus de Strumel dedit Ecclesiae Aquicinensi . . . . censum 2. modiorum auenae, duorum etiam Mancaldorum pisae.*

MANCALZ, modus agri, qui mancaldum capit. Chartul. Aquicinctense fol. 26. *Iohannes de Hainelcurt vendidit nobis duas Mancalz terrae.*

MANCANARES, pomaria. Vox Hispanica; *Mançana*, pomum. Charta aerae 1010. apud Ant. de Yepez in Chron. Ord. S. Bened. to. 5.

MANCANUM, († idem videtur.) Charta aerae 978. apud Ant. de Yepez in Chron. Ord. S. Bened. to. 6. p. 460. *Concedimus ibi seruiendum illa vinea de illo Mançano alia vinea iuxta alia vinea de illa Comitissa, etc.*

MANCARE, mutilare, membro priuare, in Leg. Alem. tit. 12. 13. 14. Pact. Leg. Sal. tit. 32. §. 5. V. *Mancus 1.*

MAN-

MANCASTER, *mancus*, in Gloss. MSS.

MANCATIO, mutilatio, in Leg. Ripuar. art. 6. et passim alibi.

MANCAVS, mensura frumentaria. Chartular. S. Vedasti Atrebat. V. p. 264. *Ad pontem de Wendin debet cellerarius . . . in festo omnium SS. quatuor Mancaus frumenti.* V. *Mancaldus.*

MANCEA, mensa, Gall. *Table.* Inuentarium an. 1342. ex Archiu. S. Vict. Massil. V. *Mancia.*

MANCELLA, parua manica, manicella, Gallis *Manchette.* Wolphardus Presbyt. lib. 1. de Vita S. Walpurg. c. 6. n. 19.

MANCEPS. (1) Satelles, lictor, vel qui satellitibus praeest. *Manceps, Sergent,* in Glossar. Lat. Gall. Sangerm. S. Cyprianus Epist. 69. *Latrones Mancipi, obsequio pleno humilitatis obtemperant.* MANCEPS MVTATIONVM. Gloss. Gr. Lat. ἐπισταθμος, ὁ τῆς καταμονῆς ἡγούμενος, *Stationarius, Manceps.* *Mancipes cursus publici,* de quibus in Cod. Th. in l. 15. 22. 35. 36. 42. etc. de Cursu publ. Senator. lib. 4. Epist. 47. MANCEPS *Thermarum, Salinarum,* in Cod. Th. MANCIPES, publicani spontanei, inquit Gothofredus ad leg. 17. lib. 13. Cod. Theod. tit. 1. quibus cura vt distributionis, ita exactionis iniungebatur, suo priuato commodo. (2) Pistor publicus, Μάγκιψ, ὁ τεχνίτης τοῦ δημώδους ἄρτου, in Glossis Basilic. Ita *Mancipes* vsurpant l. 1. et 2. Cod. Theod. de Frumento vrb. CP. vt censet Cuiacius. At Iacobus Gothofredus non quosuis pistores, sed eos, qui pistrinis publicis, atque adeo panum ciuilium et militarium pistoribus praepositi erant, ex d. l. 18. et ex Socrate lib. 5. cap. 18. solos *Mancipes* appellatos contendit. Verum in d. l. 18. *Mancipatus,* non est praepositura pistrinorum, sed *panis excoctio, et obsequium pistrini,* ad quod tenebantur omnes, praeter eos, qui ratione dignitatis a muneribus sordidis immunes erant, ex l. 15. eod. Cod. de Extraord. siue sordid.

† MANCER, spurius, pro *Mamzer,* in Glossar. Lat. Gall. Cod. 7692.

MANCHA. (1) Idem quod *Manca* 1. Charta Henrici Reg. Angl. apud Madox Formul. Anglic. pag. 38. (2) † Manica, Gall. *Manche,* in Comput. Ms. a. 1244.

† MANCHALDVS, mensura annonaria, in Ch. Ms. a. 1169. V. *Mancaldus.*

MANCHANVM, V. *Manganum* 2.

† MANCHEVS, MANCIEVRS, ius *gisti* seu *procurationis,* in Ch. Ms. a. 1306. V. *Mancio* 1.

† MANCHVM, manubrium, Gall. *Manche.* Guido de Vigeuano Ms.

MANCIA. (1) Innocentius III. lib. 1. Epist. pag. 30. Edit. Venetae, de officio Camerarii in Ecclesia Perusina: *Ipse vero quod cuique opus erit, iuxta facultates domus prouide dispensabit Mancias, et alia quae fuerint necessario danda intus et foris, cum consilio Archipresbyteri sine murmure tribuet, etc.* Vbi *Mancia* idem est, quod *mensa.* V. in hac voce. *Mancias* donum clientibus factum interpretatur Mabillonius in Notis ad Ord. Rom. to. 2. Musei Italici p. 129. vnde *manutum* vocat Benedictus *presbyterium,* seu donariuum, quod summi Pontifices distribuere solent, maxime cum inaugurantur. V. in *Manus.* (2) † *Augurium, omen, diuination, Prou.* in Gloss. Lat. Prou. Cod. 7657.

MANCINVS, Io. de Ianua, *qui vtitur sinistra pro dextra manu, et e conuerso, a manus.* Leg. *a mancus,* V. in hac v.

MANCIO. (1) Ius *gisti* seu *procurationis,* vel Praestatio pecuniaria, quae ob id exigebatur. Charta Caroli M. anni 3. ipsius imperii in Hist. Mediani Monast. pag. 159. V. *Mansiones.* (2) Περίστυλον, peristylium. Gloss. Lat. Graec. MSS. Sangerm. Perperam pro *Mansio.*

MANCIONATOR, V. *Mansionator.*

MANCIPA, meretrix. Statuta Massil. lib. 5. c. 13. † Hisp. *Manceba.*

MANCIPALIA, *publicae res,* in Glossis MSS. ad Concil. Afric. c 36.

MANCIPALIS, mancipium. Gildas in Gemitu p. 9.

† MANCIPARE. (1) Lacerare, vel per vim auferre. Stat. synod. Tornac. a. 1366. (2) In se quid suscipere, vadem se praestare, i. q. *Manucapere*. Ch. Mss. a. 1210.

MANCIPARI EFFECTUM, sortiri, obtinere. Litterae Henrici III. Reg. Angl. an. 1225. apud Rymer. to. 1. p. 280.

MANCIPARIUS, mancipiorum mango, venditor. Scholiastae Iuuenalis ad illud Sat. 11. v. 147. Perperam videtur scriptum in Notis Tyronis pag. 80. *Massipiarius*, pro *Mancipiarius*.

MANCIPATIO. (1) Pro *Emancipatio*, seu potius *Manumissio*. Charta Iwani Comitis Alostani an. 1139. apud Miraeum to. 1. p. 104. (2) † Obligatio, seruitus. Ch. Mss. a. 1183. V. *Mancipatus*.

MANCIPATUS, seruitus, ministerium. Epist. Stephani VI. PP. to. 3. Conc. Hispan. pag. 161. *Mancipatus*, pro ministerio pistrini, V. *Manceps*.

MANCIPIA, serui hominis, sed non eiusdem ordinis atque conditionis; *Mancipia* quippe Ecclesiastica ab aliis diligenter secernunt Capitularia Regum nostrorum, cum ne *in seruitutem secularem redigantur*, prohibent tom. 2. col. 364. neque ea commutari nisi ad libertatem permittunt. Capitul. Caroli C. ib. col. 56. MANCIPIA *non casata*, hoc est, serui ruralibus possessionibus non addicti. V. *Casati*. MANCIPIA ORIGINALIA, serui a prima origine colonariae conditionis. Appendix Marculfi form. 16. MANCIPIA PALATII, eiusdem conditionis atque *Mancipia* Ecclesiarum, in Capitul. Caroli M. an. 793. num. 12. MANCIPIA, serua. Praeceptum Lotharii Regis an. 856. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 146.

MANCIPIALIS, in Glossis antiquis MSS. *Originis eiusdem, vel locum, officium gerens*.

MANCIPIATA CASA. Edictum Rotharis Regis Longob. tit. 92. §. 1. *Si quis comparauerit terram, id est, solum ad aedificandum, aut casam Mancipiatam, et quinque annos inter praesentes possederit*, etc. Vbi Lex Longob. l. 2. tit. 26. §. 1. habet *Mancipatam*. Recte Muratorius in hunc locum *casam Mancipiatam* vel *Mancipatam* dici existimat, quae ad auctionem vendita est.

MANCIPIOLUM, mancipium, seruus minoris pretii. Concil. Turon. 11. cap. 19.

MANCIPIUM. (1) Villa, mansus, tenementum; quae omnia vna hac voce significari videntur, in Charta Imberti Archiep. Arelat. ann. circ. 1190. *Nos itaque cum consilio et voluntate Consulum Arelatensium et totius populi collectam eleemosynam, quam ad subuentionem terrae Hierusalem in ciuitate nostra et in Mancipiis fecimus, per eosdem fratres vltra mare duximus transmittendam.* Strictiori notione, nempe pro Familia, domus, vsurpatur in Conc. Tolet. XVI. ann. 693. inter Hispan. tom. 2. p. 741. (2) Gloss. Lat. Gall. Sangerm. ex Iohann. de Ianua: *Mancipium, Fils ou fille non émancipés, ou ce qui peut estre prins a la main, et estre subjet, si comme homme ou beste.* (3) Pistrinum, V. *Manceps*. (4) *Seruus*, V. *Mancipia*. (5) † MANCIPIUM ADDICENS, discipulus, tiro, t. 8. Ordin. reg. Fr. p. 565. (6) † Fideiussor, qui vadem se praestat, in Ch. Mss. a. 1300. V. *Mancipare 2.*

MANCIPIUS, f. institor, Gall. *Facteur*. Consuetudo Tolosae part. 2. tit. 2. art. 3. *Est similis consuetudo . . . inter Mercatores et Mancipium, seu mancipios, et socium siue socios, videlicet si dictus recipiens Mancipius aut socius talis extiterit, qui nullam partem habeat in dicta mercauderia*, etc.

MANCIVA, nauis Indica, de qua Maff. Histor. Ind. l. 16.

MANCIUS. Iulius Firmicus lib. 2. cap. 12. *Magos, Sophistas, Mancios etiam et Tabellarios, siue cursores, qui principum negotia nuncient.* Sed indubie legendum *nuncios*.

MANCLAVIUM, Graecis recentioribus μαγκλάβιον, fustis est, quo caedebantur, qui fustuarium meruerant: quasi manualis claua. V. Salmas. ad Trebell. Pollionem in Gallienis

nis cap. 16. et in Claudio cap. 14. Ita Hofmannus.

MANCO, V. *Manca.*

MANCOLDUS, mensurae species. Privilegium Leduini Abb. S. Vedasti Atrebat. an. 1036. ex Chartul. eiusd. Abbat. V. p. 243. *Et semel in anno vnus Mancoldus salis, unde debemus Comiti 2. modios salis per annum. Triginta Mancoldos de manu nostra accipiet, et pro duobus habet redditum ostirum.* V. *Mencaldus.*

MANCOR, genus frumenti. Chartularium SS. Trinit. Cadomens. fol. 45. *Triginta acras frumenti, et quater viginti de Mancor, et 10. acras ordei et 10. auenae.*

MANCOSUS, V. *Mancusa.*

MANCOTUS, mensura agraria, Gallis *Mancau.* Charta Laurentii Abb. Centul. an. 1180. ex Tabul. eiusd. loci: *Campus unius sextarii, et una foraria quarterium seminaturae . . . duo Mancoti, vnum arpentum duarum minarum et dimidiae iuxta arpentum S. Amandi . . . tres Mancoti in vno arpento quod est cum vno arpento S. Sulpitii, et cum vno arpento S. Stephani.*

MANCULA. (1) Forte pro Machina, V. *Trafforea.* (2) V. *Mancusa.*

MANCULARI. Gloss. Graec. Lat. πειράζω, *Tempto, Manculor.* Ita MS. et H. Steph. V. *Manicudare.*

MANCUOSA, V. *Mancusa.*

MANCUS. (1) Glossae Isonis Magistri: *Mancus, contractus, debilitatus, mutilatus, vel imminutus.* Pactus Legis Salicae tit. 32. §. 1. *Si quis alterum manu aut pede capolauerit, de manu capolata vnde Mancus est, et ipsa manus super eum pendat, etc.* Proprie porro Galli *Mancos* vocant, seu *Manchots*, qui altera carent manu, vel certe qui alterius manus vsu priuantur. Gloss. Graec. Lat. ἀριστερόχειρ, *mancussetus.* Cod. MS. habet *mancusfecus.* Forte legendum, *mancus, scaeuus*, vel *scaeua*, qui scilicet manu sinistra pro dextra vtitur, σκαιός. Coniecturam hanc firmant Glossar. Lat. Graec. MS. Sangerm. *Mancussetus*, ἀριστερόχειρ, i. e. qui agit manu sinistra. Lupus Seruatus in Vita Wigberti c. 23. *Manci exoptabilem manuum meliti sunt vsum.* (2) Pro *Manca* vel *Mancusa*, seu *Marca.* Placitum Spoleti habitum ab Adalhardo Abb. an. 814. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 361. *Et si non diuisisset, vt aut ipse, aut Herfualdus filius eius ita non adimplessent, et aliter remontre quaesissent, per qualecumque ingenium, componerent mihi mancos CXC.* Occurrit iterum col. 362. V. *Manca* 4.

MANCUSA, pro *Manca*, seu *manca*, passim habent Scriptores Anglici, Anglo-Saxonibus *Mances, Mancessa*, et *Mancus*, vt auctor est Spelmannus. Matthaeus Westmonast. an. 857. *Romae autem singulis annis 400 denariorum Mancusas praecepit portari, etc.* Simeon Dunelmensis, an. 855. *Romam quoque pro redemtione animae suae trecentas Mancusas portari praecepit, etc.* Alibi habet *trecentas Mancusas denariorum.* Perperam *mancula* videtur editum apud Rogerum Hovedenum p. 415. V. in *Berbix.* Quidam existimant, vocem *Mancusa* esse Anglo-Saxonicam: alii *Mancusam* ita appellatam fuisse quasi *manu cusam*, vt Caius et Watsius, quod procul abest a vero, cum constet, Mancusam non fuisse monetam percussam, sed certum monetarum aliquot pondus; licet contra sentiat Lambardus in voce *Mancusa.* V. *Manca* et *Marca.* Codex MS. Will. Thorn. S. Benedicti Cantuar. sub an. 848. *Et pro hac donatione praedictus Clericus dedit eidem Regi centum Mancusas in duabis armillis, et nota, quod Mancusa est pondus duorum solidorum 6. denar.* Addit vetus Chronicon, laudatum a Spelmanno in voce *Romescot*, an. 858. *Et sciendum quod Mancusa et marca pro eodem tunc temporis accipiebantur.* His adde Hickesium in Differtat. Epistol. pag. 109. V. *Marca.* Fuit et *Mancusa* mensura liquidorum, vt colligitur ex Indice Cod. MSS. dom. Simondsii d'Ewes apud Hickesium p. 306. vbi memoratur Charta venditionis VIII. Mansarum agelluli pro LX. *Mancusis purissimi olei.* MANCUSUS, MANCOSUS, idem quod *Mancusa.* Charta 90. inter Alamannicas Goldasti.

MANCVSI AVRI. Isto Magister in Glossis ad Prudent. *aureos: Mancusa, Philippei, Mancosi.* Mox: *Mancuosa.* Praeceptum Caroli Mag. pro Monast. Casaur. to. 5. Spicil. Acher. p. 396. *Mille Mancosos auri eidem monasterio persoluere culpabilis habeatur.* MANCVSICA, *Mancusia aurea*, in Charta an. 1117. apud Murator. delle Antic. Estensi pag. 284. MANCVSI ARGENTEI. Anastasius Biblioth. in Leone IV. p. 197. *Multosque ei in argento Mancosos praebuit.* MANCVSI BARCHENONENSES, Barcinonenses, in Charta Guillelmi Comit. Cerit. an. 1067. Append. ad Marcam Hisp. col. 1137.

MANCVSSECVS, MANCVSSETVS, V. *Mancus.*

MANCVSVS. (1) Ornamentum muliebre ex auro vel argento, f. armilla, Gall. *Brasselet.* Testam. Adalaidis ann. 978. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 97. *Rogo vt filia mea sit inde Abbatissa, et ad ipsam remaneant ipsi nodelli mei cum ipsos Mancusos et inaures.* (2) V. *Mancusa.*

MANDA. (1) *Deceptio, fraus.* Gloss. Isid. vbi Graeuius: Gebhardus legendum ait *mandra*, hanc puto ob caussam, quod *mandrator* et hic et apud Papiam, et in MS. Gloss. exponatur *cauillator.* Vt vt sit eadem vox *Manda* occurrit in charta X. Seculi apud Stephanot. to. 7. Fragm. Histor MSS pag. 361. *In excamamentum propter ipsas res de Baieriis coram testibus qui eos iurare fecerunt quod nec ipsi nec filii eorum Mandam nec commandam in praefatis rebus recepissent.* V. *Commenda.* (2) Vox Hispanica, legatum, Gallic. *Legs.* Testam. Ramiri Sancii Reg. Nauarr. apud Ios. Moret. Antiq. Nauar. p. 630. † Pro Testamento occurrit in Ch. Lusit. a. 1256. (3) † Arca, in qua pecunia reconditur, a Gall. *Mande*, cista. Ch. Ms. a. 1305.

† MANDACIVS, ostioli custos, in Lit. a. 1316. t. 8. Ordin. reg. Franc. p. 209.

MANDAERIVS, MANDAERS, MANDAERIA, V. *Mandatarius.*

† MANDAGIVM, i. q. *Mandatagium*, in Ch. Ms. a. 1308.

† MANDALA, manipulus. *Viginti mandalas straminis*, in Ch. Ms. a. 1242.

MANDALVS, κατοχός. Ita Gloss. Graec. Lat. MS. et Editum. Alibi: μάνδαλος, *Pessulus.* Gloss. Lat. Graec. *Repagulum*, χόραξ, melius χάραξ, κλῆθροι, μήτρα θύρας, μάνδαλοι. Gloss. S. Benedicti cap. de Habitationib. κατοχεύς. Papias: *Mandulus, genus clausurae horti.* Ita enim MS. Codex. F. a Britannico *Dala*, tenere, retinere. Supplem. vero Antiquarii: *Mandalus*, κάτοχος, κατοχεύς, *Imbricitor.*

MANDAMEN, pro mandatum. Gesta Episcop. Leodiens. apud Marten. to. 4. Ampliss. Collect. col. 902.

MANDAMENTVM. (1) Mandatum, iussio. Charta an. 1233. ex minori Chartul. S. Vict. Massil. pag. 142. (2) Litterae, quibus Magistratus aliquid *mandat.* Charta an. 1103. apud D. Brussel to. 2. de Vsu feud. pag. 727. (3) Districtus, iurisdictio, territorium. Passim in tabulis Delphinatus, Prouinciae, etc. Charta Guidonis II. Comit. Forensis an. 1195. to. 4. Gall. Christ. inter Instrum. col. 25. (4) MANDAMENTVM, MANDATVM, pactum, conuentio, iudicatum. Charta an. 1213. ex Schedis Praesid. *de Mazaugues.*

MANDARE ALIQVEM. (1) Apud Thom. Cantiprat. de Apib. accersere, aut iubere accersiri aliquem. Phrasis Gall. *Mander quelqu'un.* Interdum significare, renuntiare, vt apud Nithardum lib. 3. Flodoardum, Matth. Paris, Houed. et alios. Capitul. Caroli C. tit. 20. §. 1. *Mandat vobis senior noster salutes. Mandat etiam vobis quia valde miratur quod placitum tale non custodistis sicut vos illi promisistis, et sicut ipse vobis mandauit.* Pro submonere, citare. Pactus leg. Sal. edit. Eccardi tit 47. *Et in ipso mallo scutum habere debet, et tres homines, vel caussas Mandare.* Infra tit. 49. *Demandare* legitur eadem notione. (2) Imperare. Vetus Charta apud Hieron. Blancam in Commentario Rerum Aragon. pag. 715. 735. (3) Mittere, ablegare. Fulgentius in Mythol. fab. 45. (4) Nun-

Nuntium perferre. Saxo Grammatic. lib. 5. V. infra *Mandatum*. (5) Commendare, tradere, Gasp. Barthii Gloss. ex Baldrici Histor. Palaest. apud Ludewig. to. 3. Reliq. MSS. p. 157.

† MANDARIA, dominium, iurisdictio, in Reg. Cam. Comput. Paris. V. *Mandatio* 1.

† MANDARITIVS, seruorum genus, ap. Murat. t. 5. Antiq. p. 829.

MANDASIA, V. *Magdalia*.

† MANDATAGIVM, quod soluitur *mandatariis*, i. e. iis, qui ad furnum dominicum bannales *mandant* seu submonent de hora cocturae, in Ch. Ms. a. 1326.

MANDATARIA. (1) Officium, districtus, iurisdictio *Mandatarii*. V. in *Mandatarius*. (2) † Idem quod *Mandatagium*, in Ch. a. 1141. t. 2. Hist. Occit. Prob. p. 494.

† MANDATARIVM, libellus, in quo ordo diuini officii *mandatur*. Stat. Ms. a. 1315.

MANDATARIVS. (1) MANDATARIVS, MANDAERIVS, MANDAERS, MANDERIVS, promiscue dicitur quidam Curiae Dalphinalis Minister, cuius officium idem atque *Villici* fuisse videtur: vterque enim censibus aliisque Principis reditibus colligendis praeerat. Charta anni 1220. to. 1. Hist. Dalphin. pag. 129. *Interrogati cuius sunt villicationes ipsius loci et mandamenti, respondent quod . . . Villici seu Manderii capiunt . . . denarios censuales, bladum, foyates, pullos, etc.* Charta an. 1352. ibid. p. 149. *Notum serie praesentium fieri volumus vniuersis, quod cum officium Mandatariae et reparationis itinerum publicorum quae yemalibus temporibus imminet facienda, S. Martini de Chyreria de praesenti iacet et a tempore mortalitatis citra vacauerit, propter quod redditus Domini nostri Dalphini patiuntur detrimentum, etc.* Ex Charta conuentionis Dalphinum inter et Archiep. Ebredun. *Mandatarius* idem fuisse etiam videtur qui aliis apparitor: *Correarius Archiepiscopi duos Mandatarios seu Apparitores; et Baiiliuus domini Dalphini alios duos, qui praecepta et mandata ac executiones dictorum Officialium facerent.* MANDATARIVS, procurator. *Assertor, causidicus vel Mandatarius Archiepiscopo Danielo, etc.* in veteri Placito sub Ludou. Pio apud Catellum lib. 5. Rerum Occitan. p. 742. MANDATARIVS APOSTOLICVS, dicitur is cui mandata Romani Pontificis exsequenda committuntur. Charta an. 1604. in Histor. Mediani Monast. p. 420. V. *Mandatum*. MANDATARIVS REGIS, qui Regis mandata defert. Instrum. an. 1523. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. p. 330. (2) † Vel MANDATERIVS, qui *bannales* ad furnum dominicum *mandat*, seu submonet. Ch. a. 1312. t. 7. Ordin. reg. Franc. p. 506. V. *Mandatagium* et *Mandatrix*. (3) † Qui mandata alterius exsequitur, in Stat. crimin. Saonae c. 32.

MANDATELA, mandatum, apud Priscianum lib. 4. et Ioannem de Ianua. Roswitha Monialis in Panegyrico Ottonis M. Imp.

MANDATERIVS, V. *Mandatarius* 2.

MANDATIO. (1) Idem quod *Mandamentum*, dominium, iurisdictio, districtus. Concil. Legion. an. 1012. can. 9. inter Hispan. to. 3. p. 190. (2) *Legatio*. Gasp. Barthii Gloss. ex Histor. Palaest. Fulcherii Carnot. apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 3. p. 347.

MANDATOR. (1) Vt *Mandatarius*, in Litteris an. 1587. apud Rymerum tom. 14. p. 10. (2) Officium Palatinum in aula Imp. CP. apud Anastasium in Vita Hadriani II. PP. p. 228. vbi *Mandatores* dicuntur, qui Imperatorum iussa et mandata expedite deferebant. PROTOMANDATOR, πρωτομανδάτωρ, qui *primus Mandator*, Anastasio in VIII. Synodo act. 5. vbi *Primus Mandator Excubitorum*, *Primus Mandator Icanatorum*. De hac dignitate Scylitzes p. 541. 620. (3) † Fideiussor, sponsor, in Ch. a. 1164. t. 2. Hist. Occit. Prob. p. 599. (4) † Lictor, consulum minister, in Ch. Ms. a. 1340.

MANDATORIVS. (1) Procurator, institor, Gall. *Facteur*. Litterae Henrici VII. Regis Angl. an. 1506. apud Rymer.

Rymer. to. 13. p. 159. (2) ✝ Idem qui aduocatus ecclesiae seu monasterii. Ch. Mſ. Pipini reg. Aquit.

✝ MANDATRIX, i. q. *Mandatarius* 2. in Ch. Mſ. a. 1332.

MANDATVM. (1) Rumor, nuntii, litterae rem aliquam enarrantes. Anastasius in Hadriano PP. *Quibus ... Perugiam coniungentibus, coniunxit Mandatum, quod iam fatus Desiderius abstulisset ciuitatem Fauentiam, etc.* i. in via ei rumor allatus est. Lex Longob. lib. 3. tit. 16. *Mandant aut annuntiant nostra secreta, et adhuc in extraneas prouincias Mandatum faciunt.* (2) Breue, vel Edictum Regium. In Addit. ad Matth. Parif. *Mandatum Regis de iuratis ad arma.* (3) *Mandatarius*, procurator, actor, *missus*, qui alio nomine iurisdictionem exercet, *Locumtenens.* Consuetud. Apamienses an. 1212. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 832. *Quicumque in quolibet crimine vel alio modo clericum ceperit, etiamsi non haberet coronam, reddatur Episcopo, vel Archidiacono, aut Mandato suo sine dilatione.* Charta Willelmi Pictauens. Episc. anni 1217. apud Stephanot. to. 3. Antiq. Bened. Pictau. MSS. p. 852. *Ita videlicet quod Mandatum Abbatis et Mandatum domini de Luciaco eligent duos vel tres vel quatuor probos viros de eadem villa.* (4) Charta, qua negotii alicuius actor quis constituitur; Gall. *Procuration.* Varias eiusmodi *mandatorum* formulas videre licet inter Marculfianas et Lindenbrogianas. (5) MANDATVM APOSTOLICVM, vox Cancellariae Romanae, Gall *Mandat.* Compendiosa benefic. Expositio fol. 39. *Mandata apostolica sunt quibus generaliter sub variis litterarum formis mandat Pontifex Romanus collatoribus, vt alicui conferant beneficium primo vacaturum, quod mandatarius recusare nequit.* Rebuffio: *Mandatum de prouidendo.* Honorius III. PP. Episcop. Nouiom. scribens, Decretal. mandat. de Rescript. *Mandat. Apostolicum ad te directum, vt magistrum S. faceres in Canonicum recipi.* (6) Decretum a superioribus iudicibus ad pedaneos missum. V. *Arestum 1.* (7) Districtus, iurisdictio, territorium. Concil. Legion. anni 1012. can. 16. inter Hisp. to. 3. p. 191. V. *Mandamentum.* (8) Pactum, conuentio, iudicatum. V. *Mandamentum 4.* (9) Ablutio pedum, quae fit in Coena Domini, cum scilicet Chorus cantat illud Christi: *Mandatum nouum do vobis:* de quo more S. Augustinus Epist. 119. c. 18. Chilienus Monachus in Vita S. Brigidae cap. 2.

Proxima Coena fuit Domini, qua sancta solebat,
Mandatum Christi calido complere lauacro.

Synodus Aquisgran. c. 20. *In coena Domini pedes Fratrum post Mandatum Abbas lauet et osculetur.* MANDATVM, quouis sabbato septimanae fieri iubetur, in Lib. Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. cap. 63. *Omni sabbato faciendum est Mandatum, nisi festum fuerit nouem Lectionum, vel Octauae, aut die postero hoc Dominico festum duplex sequatur. Inter Pascha etiam et Pentecosten non fit Mandatum.* MANDATVM QVOTIDIANVM, quod a Monachis peragitur, *a capite ieiunii, vsque ad Kalendas Nouembris omni die, siue una vice, siue duabus comedatur, post coenam,* vt est apud Vdalricum, lib. 2. Consuetud. Cluniac. cap. 37. Praecipuis anni festiuitatibus rite celebrandis eiusmodi *Mandato* sese disponebant Cluniacenses, ex praecepto B. Odilonis, vti testatur Bernardus Monach. in Ord. Cluniac. part. 2. cap. 24. MANDATVM, *trium pauperum, quod per singulos dies, cum eleemosyna in Quadragesima fit*, in lib. Ordinis S. Victoris Parisiensis, cap. 14. MANDATVM PAVPERVM, quod agitur inter pauperes, Sabbato inter Palmas, de quo Rupertus lib. 5. de Diuin. Officiis cap. 22. (10) Domus hospitum in Monasteriis, quod hospitum aduenientium pedes lauarentur. Chronicon Lobiense. (11) Proclamatio solemnis, quae inter missarum celebrationem fieri solet, in Ch. Mſ. Nic. epist. Camerac. a. 1270.

MANDEBVRDA, V. in *Mamburnia*.
MANDERIVS, V. in *Mandatarius*.
MANDIBILE FESTVM, V. *Festum 1*.
MANDIBILIS, qui potest manducari. Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Mandibilis*, *Manjable*. Guibertus lib. 2. de Pignerib. Sanct. c. 3.
✝ MANDIBVLA, maxilla, in Chron. MS. S. Mariae Magdal.
MANDIBVLVM, mantile. Charta aerae 1076. apud Antonium de Tepez, in Chron. Ordin. S. Benedicti to. 5.
MANDIBVRDIVM, MANDIBVRNVS, etc. V. *Mundiburdus*.
MANDICARE, pro *Mendicare*, in Charta anni 1407. to. 1. Hist. Dalphin. p. 87.
✝ MANDICVS, *lignea figura hominis, quae ingens solet Circensibus malas monere, quasi manducando*. Gloss. vet. Cod. 7613. V. *Manducus*.
MANDILE, pro *Mantile* Charta anni 1197. apud Vghellum to. 7. pag. 1275. ✝ Pro velo legitur in Ch. a. 1294. t. 1. Prob. hist. geneal. Portug. p. 107.
✝ MANDITVM, *lo mangiare*, in Gloss. Lat. Ital. MS.
MANDOADO, V. *Mandualis*.
MANDONES, in Glossis Isidori, *Ambrones*, *Ardeliones*, *a Manducare*. *Mando*, *Mandox*, *mangeur*, *lardel*, *lecheur*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.
✝ MANDORA, *Vnam tortellam - - et tribus mandora de ouis*, in Ch. a. 1221. t. 1. Hist. Cassin. p. 317. Forte placentae genus.
MANDRA, monasterium. Vox etiam Graecis recentioribus eodem significatu nota. Alcuinus Epist. 27. *Coelestis Mandrae agmina*. Alii, vt Budaeus, a grege Monachorum, cui, ceu *Mandrae*, id est, ouili praesint pastores Abbates; quippe Latinis quoque *Mandra*, pro grege passim sumitur ap. Iuuenal. Sat. 3. Martial. lib. 5. Chronicon Noualicense, cap. 19.

Frodenus qui pridem Pastor et inclitus Euex.
Nam per decies quater stabuli custos ouiumque est.

Vgutio: *Archimandrita*, *Princeps vel pastor ouium*, *vnde quadam translatione*, *Episcopi et Archiepiscopi et Sacerdotes dicuntur Archimandritae*, *quasi pastores ouium Christi*. V. Gloss. med. Graecit. (✝ MANDRA, *bubulcus*, in Gloss. Gall. Lat. Cod. 7684.) MANDRA, cellula monachica. Vita S. Ethelwoldi, saec. 5. Bened. p. 615. A *Mandra*, monasterium, MANDRITA, pro *Monacho*. Epitaphium Gaitelgrimae Principis Beneuentanae, quod exstat in ea vrbe, in interiori Ecclesia Monialium S. Petri; V. Glossar. Meursii et Fabroti ad Cedrenum. MANDROGERONTES, apud Luitprandum in Legat. vetul. Monachi.
MANDRABVLVS. Annales Nouesienses, apud Marten. to. 4. Amplis. Collect. col. 670. *Mandrabuli equidem more res mecum successerunt. Eram enim ante in quietiori loco constitutus . . . . Hic inter armorum strepitus . . . . viuitur*.
MANDRAGORA, pomi genus, cuius mentio fit Gen. 30, 14 Gallis etiam notum, sub nomine *Madagoires*, quod pretiose asseruatum sibi diuitiis acquirendis idoneum somniabant. Hanc superstitionem memorant Commentaria ad Hist. Caroli VI. et VII. p. 121.
MANDRATOR, cauillator, calumniator, in Glossis MSS. Papias et Gloss. Isid. *Manda*, *deceptio*, *fraus*. Leg. *Mandra*. V *Manda 1*.
✝ MANDRINVS, pro *Marturinus*, ap. Murat. t. 2. Antiq. p. 412.
MANDRITA, V. *Mandra*.
MANDROGERONTES, V. ibidem.
✝ MANDRVS, pro *mandra*, grex in Constit. MS. Caroli reg. Sicil.
MANDVALIS, Germanis *Maldel*, cancellus, qui super tumulum stat. Sic vetus Gloss. ad Leg. Salic. tit. 57. vbi haec verba habentur: *Si quis aristatonem*, *hoc est*, *staplum super mortuum missum*, *capulauerit*, *aut Mandualem*, *quod est structura*, *siue selaue*, *qui est ponticulus*, *sicut more antiquorum faciendum fuit*, *qui hoc destruxerit* Editio Heroldi habet hoc loco *Mandoado*, eadem notione et origine, vbi Wendelinus: *Mandel* vocamus id, quod in metam surgit, veluti mergites segetum, velut et cami-

camini; vnde *mantel-vert* dicitur lignum, quod supra focum eminet, cui caminus superstructus est; eius magnitudinis ac formae (quadratae oblongae) solebat superstrui tumulis, in defuncti honorem, aliquid ex asseribus compactum, quod ornamenta tumulo instrata tegeret. Tumulos cancellis muniri solitos docet Pithoeus ex Gregor. Turon. c. 30. de Glor. Confess. et lib. 4. de Miracul. S. Martini, et Fortunato in Vita B. Hilarii. Heroldi lectio longe probabilior Eccardo videtur, nec iniuria; siquidem *Mandodao*, vox est Germanica, qua haec verba: *hominem mortuum*, reddita esse existimat vir linguae suae peritissimus: *Man* enim hominem; *Doado*, Saxonibus *Dode*, Germanis superioribus *Todter*, mortuum designat. V. Vitam S. Lucae Iunioris pag. 1009. edit. Combefisii.

MANDVCALIS, f. *Gistum*, procuratio. Tabular. S. Eparchii Inculism. fol. 43. *Hoc igitur totum quidquid in ipso manso habere videor, et meum dominicatum, et meos Manducales, censuales, et feodum nepotis mei Iterii, etc.* Ibid. fol. 75. *Manducales Praepositales, id est, les Restablages accipient.*

MANDVCARE. (1) Conuiuium, refectio. Ius etiam diuertendi in domum alterius conuiuii causa. Charta Pontii Archiep. Arelat. ann. 1000. to. 6. Spicil. Acher. p. 428. V. *Pastus.* (2) MANDVCARE *super tumulos mortuorum*, prohibet Capitul. lib. 6. cap. 197. Antiqua haec consuetudo, quam a paganis acceperant Christiani, quamque vt aboleret Augustinus, quantum laborauerit, omnibus notum arbitror.

MANDVCARIA, comestio, pastus, ex Gallico *Mangerie*. Charta Vitriacensis anni 1157. V. *Comestiones.*

MANDVCARIVM. (1) Ius pastus, siue summa pecuniaria, in eiusdem iuris redemtionem exsoluta. Charta an. 1187. ex Tabular. S. Melanii Redon. (2) Regula Templariorum cap. 44. *De Manducariis equorum. Nullus frater praesumat Manducaria linea, vel lanea idcirco prius principaliter facta, nec habeat vlla excepto cosinello.* ✝ Saccus videtur, in quo auena equis praebetur, Gall. *Mangeoire.*

✝ MANDVCATVS, esca, id quod manducatur, in Tabul. maior. monast.

MANDVCO, *vorax*, *gluto*, Gloss. Isid. Onomast. *Manduco*, *ἀδδηφάγος*. Ap. Metamorph. L. 6. *Nec vos memoria deseruit, vtique quod iamdudum decreueritis de isto asino, semper pigro quidem, sed Manducone summo.* V. *Mandones.*

MANDVCVS. Vgutio et Ioh. de Ianua: *Manducus, ioculator, ore hians, turpiter mandens.* Papias: *Lignea figura ingens quae solet Circensibus malas mouere quasi manducando.* V. Lexicon Martinii.

✝ MANDVLA, amygdalum, Ital. *Mandola*. Stat. Riper. c. 12.

MVNDVLVS, V. *Mandalus.*

MANDVM. (1) Dispositio testamentaria. Charta Lusitanica aerae 1208. apud Brandaonem tom. 4. Monarch. Lusit. p. 270. (2) Conuocatio, submonitio ad exercitum, seu Litterae quibus vasallus ad seruitium militare, quod domino suo feudali debet, citatur. Litterae anni 1340. to. 1. Hist. Dalphin. pag. 53.

MANDVS, *vestis virginalis*, in Glossis Isidori, quasi *mantus* vel *mantum*, Gallis *Manteau*.

MANDYA, pallii genus, quod Imperatorum ac Regum praesertim fuit. Acta S. Symeonis Stylitae to. 5. Maii pag. 301.

MANE. (1) Oriens. Charta Lotharii Reg. Italiae ann. 946. *Sunt autem cohaerentiae ipsius terrae, a Mane via, a meridie et vespere supra tanam S. Prosperi, a Septentrione, etc.* (2) BONO MANE Phrasis Gallica *de bon matin*, multo mane, vt habet Cicero lib. 5. Epist. 4. ad Att. Diarium Magist. Ceremon. Cur. Rom. inter notas Godefredi ad Carolum VIII. p. 711.

✝ MANEA, cistae species piscationi accommoda, Gall. *Manne*. Chartul. S. Ioann. Angeriac. V. *Manda 3.*

MANEAGIVM, V. *Mainagium 1.*

MANEBRA, *coruata*, seruitium manuale, quod vasalli et subditi domino suo exhibere tenentur. Charta Phi-

Philippi Pulcri Regis Franciae anni 1287. V. *Manopera.*

✝ MANECANTANS, officium in ecclesia Lugdunensi, cui missam matutinalem celebrare incumbit. Acta MS. Capitul. eiusd. eccles. V. *Manicare* 2.

MANEDA, *mansus*, habitatio, domus. Charta 1041. in Appendice Marcae Hisp. col. 1083.

✝ MANEDERIA, mansio, domus, in Reg. Cam. Comput. Paris.

MANEFICIVM, supellex, opus manuum, χειρέργημα. Consultatio post Observantias Regni Aragon. p. 49. V. *Et duas mulieres gratinas, si sint cum omnibus suis apparamentis, et unam tacem argenteam*, et (ex) *omnibus Manificiis unum ante partem.*

✝ MANEGLIA, manubrium, ap. Guid. de Viger. MS.

MANEGVERIVM, f. perperam pro *Marescagium*, palus, locus palustris, Gall. *Marais.* Charta Gaucelini Abb. Anian. ann. 1202. apud Stephanot. Antiquit. Benedict. Occitan. MSS. part. 1. p. 330: *Et totius alterius iuris ordinarii vel extraordinarii, quod unquam Monasterium Anianense vel aliquis nomine ipsius monasterii habuit, tenuit vel percipit, in stagno, mari et Maneguerio, vel in usaticis, vel in servitiis eorum, etc.* V. *Mariscus.*

MANELATA, herba perniciosa et mala, Scotis *Guild* appellata, lolium Skeneeo, Statuta Alexandri III. Scotiae Regis cap. 18.

MANENTES, inquilini, coloni. Sed proprie *Manentes* sunt, inquit Ranfridus, qui sub Friderico II. floruit, *qui in solo alieno manent, in villis, quibus nec liberis suis invito domino licet recedere. Hi Manentes praestant aliquando certos reditus vel operas, vel collectas, pro maritanda filia*, et pro aliis ab illis 30 annis *in solo alicuius supersederint; et dominus soli pro Manentibus habuit, et manentia servitia vel reditus, vel operas vel collectas pro maritanda filia, et pro aliis ab illis 30 annis, ... petiit scientibus et patientibus, vel etiam si alibi habitant voluntate domini manentia tamen servitia dominus retinuit.* Gregorius Turon. de Vitis Patrum c. 1. *Relinquentes hoc habitaculum, quod expetierant ad villas Manentium sunt regressi. Terra decem Manentium.* in Charta Ecfredi Regis. SVBMANENTES, iidem, qui *Manentes*, qui *sub* dominio alicuius manent. *Soubsmanans*, in veri Consuetud. Ambian. art. 82. 90. et veteri Bononiensi, art. 1. 2. 4. Tabul. S. Bertini: Occurrit ibid. semel. SVBMANSORES, eadem notione. Charta Roberti Comitis Flandriae, an. 1101. apud Miraeum, to. 2. pag. 1148.

MANEOPERA, pro *Manuopera.* Charta Hugonis Episcopi Gratianop. ann. 1094. in Tabular. eiusd. Ecclesiae fol. 14. V. *Manopera.*

MANERE. (1) Detinere, demorari, Gall. *Arrêter.* Oberti Cancellarii Annal. Genuens. L. 2. apud Murator. tom. 6. col. 308. (2) Coire, vel matrimonio coniungi, aut cum muliere rem habere, in Concilio Vermeriensi, an. 752. cap. 2. 17. 19. 20. et Compend. an. 757. c. 10. 14. 15. 17. Apud Senecam lib. 3. de Benefic. c. 15. et Suetonium in Augusto *manere apud aliquem*, est *cubare*, vti obseruatum a Salmasio.

MANERIA. (1) Idem videtur, quod infra *Manerium*, habitatio, vel villa rustica. Charta Ildefonsi Regis Aragonum, ap. Gariellum in Episcopis Magalon. p. 159. (2) Modus, ratio, vt mox *Maneries.* S. Bern. de Cantu tom. 1. Edit. Mabill. p. 696. (3) Exactionis genus, V. *Manneria.*

✝ MANERESIVS, ensis species, in Litt. remiss. MS. a. 1335. V. *Manerixius*

MANERIA, V. in *Cantus* 1.

MANERIES, Gall. *Maniere*, modus, ratio, via. Vgutio: *Species dicitur rerum Maneries, secundum quod dicitur, Herba huius speciei, id est, Maneriei, crescit in horto meo.* Chron. Pipini apud Murator. tom. 9. col. 706. *In eodem etiam viridario omnis herbarum et arborum Maneries habebatur.*

MANERIVM. (1) Habitatio cum certa agri portione, a manendo dicta, Gall. *Manoir*; quomodo in Consuetudinibus municipalibus, vulgo accipitur pro praecipua feudi domo,

mo, quae cum vniuerso ipsius ambitu penes primogenitum esse debet. V. Raguellum. *Manerium* vero aliud apud Anglos sonat; Cowello enim idem est, quod vnius feudi circuitus. Rastello est res composita ex diuersis rebus, verbi gratia ex habitatione, terris arabilibus, pascuis, pratis, siluis, reditibus, aduocatione, curia Baronis, etc. Vt vero Manerium sit, debet esse ab antiquo, cuius memoria non exstet. Maneriorum differentias exequitur Bractonus, lib. 4. Tract. 1. c. 31. §. 3. (2) MANERIVM, *villae* appellatione donatur, ab Orderico Vitali, lib. 4. *Ducentas et octoginta villas*, (*quas a manendo Maneria vulgo vocamus*) *obtinuit*. Hinc *Maneria*, *Regalia*, apud Ingulfum p. 880. *Et dominica Maneria*, in Diplomate Iohannis Regis Angliae apud Matth Paris. ann 1215. quae Scriptoribus *villae regiae* appellantur. (3) Nude pro aede seu domo rustica, Gall. *Maison de Campagne*. Genealogia Comitum Flandriae apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 425.

MANESCALCVS, pro *Marescallus*, faber ferrarius. Statuta Massil. lib. 6. c. cap. 77.

MANESCERE, illucescere, oriri. Tabular. S. Iohannis Pinnat. apud Moret. Antiquit. Nauarr. p. 381.

† MANETIVM, f. mendose pro *Manerium*, certe eodem significatu, ap. Vissebec in Chron. Huxar. ad a. 1304.

MANEYAE, minuta stramina, Picardis *Minées*, a verbo manere, quod remanent in area, cum maiora colliguntur, atque ligantur. († Seu potius manipulus.) Charta anni 1309. e Tabular. Corbeiens.

MANEZARE, contrectare, Italis *Maneggiare*, Gall. *Manier*. Vita B. Catharinae de Palantia; to. 1. April. pag. 652.

MANGA, pro *Manganum*, apud Radeuicum Frising. de Gestis Friderici I. Imper. lib. 2. c. 47.

† MANGAGNA. (1) Vitium, labes, in Stat. Montis-reg. V. *Magagna*. (2) Idem quod *Manganaria*, in Tabul. Auenion.

MANGAGNARE, Ital. *Magagnare*, mutilare, grauiter laedere, V. *Mahemium*.

MANGANA, pro quauis Machina, Epist. inter August. 8. *Qui*, *inquam modus*, *id est*, *quomodo id faciunt*, *qua arte*, *quibus Manganis*, *quibusue instrumentis*, *aut Medicamentis*.

MANGANARE, saxa et alia quaeuis, manganis proiicere, emittere. Chron. Veronense ad annum 1249. apud Murator. tom. 8. col. 634. V. *Manganum* 2.

† MANGANARIA, MANGVANARIA, mensura vinaria. Ch. Ms. Auenion. a. 1315. *Medium intelligitur XVI. manganarias*.

MANGANARIVS, in Ch. Ms. a. 1282.

MANGANVS, in Ch. a. 1259.

MANGANARII, in Historia Miscella, lib. 17. μαγγανάριοι, apud Theophanem et Leonem. in Tacticis cap. 5. §. 7. 27. cap. 14. §. 55. qui mangana conficiunt.

† MANGANELLA, i. q. *Manganellus*, in Ch. Ms. a. 1379.

MANGANELLVS, diminut. a *Manganum*. Card. de Aragon. in Honorio III. PP. apud Murator. to. 3. p. 568. *Immissus ab aduersa parte lapis Manganelli*, *cecidit super caput eius* (Simonis Comitis) *et comminutus expirauit*. Inuentar. Castri Sommer. in Occitan. ann. 1260. *Item IIII. funes de Manganellis*, etc. MANGENELLA, apud Albertum Aquensem, lib. 7. c. 3. MANGENELLVS, in Computo anni 1202. apud D. Brussel, de Vsu feud. to. 2. p. CXC. MANGINELLA. Beka de Episc. Traiect. tom. I. SS. April. p. 258. MAGNELLA, perperam pro *Mangenella* apud Galbertum, in Vita Caroli Comitis Flandr. n. 181. MAGNELLVS, in Epist. Anonymi, de capta vrbe CP. anni 1204. apud Marten. tom. I. Anecd. col. 786. MANGONELLVS. Will Brito L. 7. Philipp. MANGVNELLA, in Vita Caroli Comitis Flandr. to. 1. Martii p. 215. MANGVNELLVM, apud Sugerium de Vita Ludouici Grossi cap. 11. V. *Fundabulum*.

MANGANERIVS. Statuta Arelat. MSS. art. 125. *Quolibet mense faciat curia*

curia ponderare panem Manganeriorum, et si panis Manganarie alicuius inueniretur illegitimus, panis ille frangatur et detur pauperibus, Versio Gall. eorundem Statutor. an. 1616. habet: *La Cour fera péser, tous le soirs, le pain des polangers et Manganiers*. Charta anni 1344. ex Schedis D. Lancelot: *Item quod nullus pistor, siue Manganeria sit ausus, siue ausa lucrari pro sestario bladi nisi solum et duntaxat sex denarios Turon.* Legendum forte *Mangonarii* et *Mangonaria* a *Mangonare*, nundinari. V. in hac voce.

MANGANGNARE, V. *Mahemiare.*

MANGANIA, idem videtur, quod *Mahamium*, seu mulcta pro illata graui laesione praestanda. Statuta Vercell. lib. 2. p. 34. recto: *Ita, quod nemo admittatur ad petitionem Communi faciendam, per eum occasione alicuius restitutionis, emende vel Manganie, vel alterius rei, qui aliquid dare debet Communi pro fodro.* V. *Mahamium.*

MANGANVM. (1) Praestigiae. Hesychio: μάγγανα, φάρμακα, δίκτυα, γοητεύματα. Apud Suidam μάγγανον exponitur, παράδοξόν τι, id est, mirum aliquid seu insolens. Eidem etiam μαγγάνη est vas vinarium ligneum. Supplem. Antiquarii: *Manganum*, μαγγάνον, *Obba.* V. Lexicon Martinii. (2) MANGANVM, et MANGANA, numero multitudinis, Machinae bellicae iaculatoriae. Gloss. Graeco-Lat. μαγγάνον, *Manganum.* Boxhornius a Cambro-Britannico. *Mangnel*, *aries bellicus*, bellica machina, deducit Gloss. Lat. MS. Regium: *Machinas Mangana*, Insidiae. Papias: *Tormentum dicitur quod vi torquetur, vt vulgo Manganum.* Will. Tyrius lib. 3. c. 5. *Iaculatorias, quas vulgari appellatione Mangana dicunt, et petrarias fabrefieri placuit.* Lib. 8. c. 6. *Castella et machinas iaculatorias, quas Mangana et petrarias vocant* Cap. 13. *Alii vero minoribus tormentis, quae Mangana vocantur minores immittendo lapides*; etc. MANGANVS, idem: Bartholomaei Scribae Annal. Genuens. lib. 6. ad annum 1224. apud Murator. tom. 6. col. 436. MANGENA. Paul. Diac. l. 21. MANCHANVM. Chron. Parmense ad annum 872. apud Murator. to. 9. MANGO. Vita Ludouici Pii ann. 808. MANGONA, in Passione S. Thyemontis Archiepisc. Iuuauensis. MANGONABVLVM. Chronicon Cornelii Zantfliet, apud Marten. tom. 5. Ampliss. Collect. col. 280. MANGONALE, apud eundem Zantfliet, in Chron. ibid. col. 386. MANGONVS. Vgutio: *Librilla dicitur instrumentum librandi, id est, proiiciendi lapides in castra, Mangonus.*

MANGANVS. (1) Vel MANGO. Papias: *Mangon, seductor, qui vulgo dicitur Manganus.* Capit. Aquisgran. an. 789. cap. 77. et Capitularis Caroli M. lib. 1. c. 79. *Vt isti Mangones et cotciones, qui sine lege omni vagabundi vadunt.* Eiusmodi sunt, quos *Gueux* vocant Galli, qui ab hac voce videntur dicti. (2) Machina bellica iaculatoria. V. *Manganum* 2.

MANGAPIVM, pro *Mancipium* legitur in MSS. Legis Burgundionum, tit. 4. §. 1. monet Lindenbrogius.

† MANGELIA, locus, vbi animalia damnum agris inferentia collocantur ad pabulum, Gall. *Fourriere.* Inquisit. Ms. a. 1351.

MANGENA, V. *Manganum.*

MANGENELLA, V. *Manganellus.*

MANGERIVM, ius diuertendi in domum alterius conuiuii seu pastus causa, vel ius illud in praestationes pecuniarias commutatum. Charta anni 1181. apud Lobinell. to. 2. Hist. Britan. pag. 133. V. *Manducarium* 1.

† MANGERVM, idem, in Ch. a. 1153. t. 1. Prob. Hist. Brit. p. 618.

MANGIA. (1) Manica, Gall. *Manche.* Regest. Comput. Visiliae in Dalphin. anni 1337. (2) † Idem quod *Mangerium*, in Testam. a. 1215. t. 1. Prob. Hist. Brit. p. 828.

MANGIARINVM, cibi genus. Vita S. Franc. to. 3. Aprilis p. 395. *Comedente ipsa cum sociabus Mangiarinum et carnes salsas circa horam diei septimam inter prandium intrauit gulam suam os carnium.*

† MAN-

† MANGIARIA, vexatio, exactio, Gall. *Mangerie*. Stat. Gemuens. l. 4. c. 82.

MANGIATORIVM, a Gall. *Mangeoire*, praesepe. Ordinat. domus Dalphin. ann. 1340. tom. 2. Hist. Dalphin. p. 394.

MANGINELLA, V. *Manganellus*.

MANGO. (1) Carnifex, laniarius, *Boucher*. Chron. Zantfliet, apud Marten. tom. 5. Ampliss. Collect. col 347. *Receptus est idem miles ad Ministerium Mangonum, seu carnificum.* (2) Simoniacus; hinc Gallis *Maquignon de Benefices*, Hierar. Iuris Pontif. pag. 88. *Tanta fuit Regum nostrorum erga Deum pietas, et religio, vt quoties effrenata Mangonum seu Magorum illorum caterna prodierit, statim legibus aduersantibus cohibiti sunt, immo et exularunt.* (3) Praedo. Nicolaus Specialis de Sicul. reb. lib. 7. c. 17. apud Murator. tom. 10. col. 1068. *Mango* ergo a *Manganum*, Italis *Mangano*, quod ille instar *Mangani*, quo muri destruuntur, omnia labefactat euertitque. (4 Fallax, deceptor, *Imposteur*, Glab. Rodulph. apud Duchesnium, to. 4. Scriptor. Hist. Franc. p. 43. Eadem notione accipienda haec vox in locis Capitul. citatis ad V. *Manganus 1.* (5) Equiso. Vita S. Yvonis to. 4. Maii, pag. 596. *Sed ex aduerso clamat Mango, iusta vltione Dei percussus.* (6) Famulus, pedissequus. Gall. *Laquais*. Menoti sermones fol. 5. (7) Idem, quod *Manganum* 2. machina bellica, V. in hac voce. (8) Discipulus, tiro, Gall. ol *Mangon*. Stat. fabat. Carcass. a. 1402. (9) † Pastor, ouium custos, in Gloss. Prou. Lat. Cod. 7657. V. *Mandra*.

MANGOLDVS, mensurae genus. Tabularium S. Quintini de monte: *Vnde reddit quatuor Mangoldos auenae*. V. *Mencaldus*.

MANGOMETA, idem forte quod *Manda*. V. in hac voce. Charta anni 1312. e Tabular. Eccles. Anic. *Andreas Choberti donatus hospitalis lenauit in Arragonio et aliis locis, se dicens esse procuratorem Ecclesiae Aniciensis, licet non esset, Mangometas, commendas, legata, helemosinas factas Ecclesiae praedictae.* † Leg. *Mangoneta*, vt in Arest. Ms. a. 1403. Oblationis species est, forte ea quae in cera fiebat.

MANGONA, MANGONALIVM, V. *Manganum 2*.

MANGONARE, pro nundinari, *Trafiquer*, *Maquignoner*. Quod de iis propolis potissimum dicitur qui futiles merces vili pretio emtas aliquanto carius distrahunt. Leges Ethelredi Regis Angliae apud Io. Brompton. c. 24. *Si veniat ad mercatum, Mongestre Sinetre, qui Mangonant in caseo et butyro diebus ante Natale Domini, I. denarium* (dabunt) *ad theloneum.* Hinc

MANGONARIVS, Prouincialibus *Manganie*, minutorum propola, Gallis *Regratier*, *revendeur*. V. *Manganerius*.

MANGONELLVS, MANGONVS, etc. V. *Manganum 2*.

MANGONETA, V. *Mangometa*.

MANGSNILVM, agri portiuncula cum mansione, Gall. *Ménil*. Charta apud Stephanot. tom. 3. Antiq. Bened. Pictau. MSS. p. 405. V. *Mansionile*.

MANGVANARIA, MANGVANVS, V. *Manganaria*.

MANGVDERES, vox Calabrica. Acta S. Francisci de Paula to. 1. Aprilis p. 185. *Matri has castaneas insufflatas, tostas cum Mangudcribus offeras.* V. *Magrancules*.

† MANGVERIA, instrumentum quoddam ad piscandum vtile. Ch. Ms. a. 1307. V. *Manea*.

† MANGVLARE, vulnerare, mutilare, in Lit. remiss. Ms. a. 1361. V. *Mancus*.

MANGVNELLA, MANGVNELLVM, V. *Manganum 2*.

MANIA. (1) *μανία*, Gloss. Lat. Graec. MSS. Sangerm. to. 2. Iunii pag. 86. (2) Pro Cenomania, Gall. *le Maine*. Charta anni 1101. apud Rymer. to. 1. p. 5.

MANIACVS, furibundus, insanus. Idem qui infra *Maniaticus*, apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1035.

MANIAE, *formidinum imagines*. Gloss. Isid. V. *Fassum*.

MANIA-

MANIAMENTVM. (1) Exercitium, administratio. († Vel potius ius vtendi, possessione firmatum, Gall. *Maniement.*) Dicitur praesertim de iustitiae exercitio intra alicuius dominii fines. Charta pacis inter Guid. Flandr. Comit. et Capitulum S. Barthol. Bethun. ann. 1237. in Tabular. eiusd. Capitul. (2) Possessio, V. *Mainagium 1.* (3) Ius puniendi, in Arest. Parlam. Paris. a. 1271. V. *Maniare 1.*

† MANIARE. (1) Punire, multare. Arest. Parlam. Paris. a. 1271. (2) Regere. gubernare, Ital. *Maneggiare*, in Inquisit. Ms. (3) Tractare, tangere, Gall. *Manier*, in Stat. Salluc.

MANIATICVS, maniacus, insanus, furibundus, a *μανία*, Graeca voce. Hincmarus Epist. seu Opuscul. 17.

MANIBLES, ornamentum Ecclesiasticum, manipulus, Gall. *Manipule.* Tabular. S. Victoris Massil. V. *Manipulus.*

MANIBVRNIA, MANIBVRNVS, V. *Mamburnia 3.* et *Mamburnus*

MANICA. (1) Chirotheca. Capitul. Aquisgr. ex eod. Helmaestad. cap. 22. *Manicas quas vulgo Wantos appellamus.* Vita S. Guthlaci cap. 26. (2) Gallis *Manche. Manicae botonatae*, in Statutis Ord. Cisterc. anni 1437. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1590. *Manicae fractae*, in Concil. Terracon. an. 1591. inter Hisp. to. 4. p. 615. *Manicae virgatae*, in Statutis MSS. Augerii Episc. Conseran. ann. 1280. *Manica tonica*, pro *Manicata tunica*, in Exposit. breui antiq. Liturg. Gall. apud eundem Marten. to. 5. Anecd. col. 100 (3) In Chron. Abbatiae S. Trudonis lib. 10. p. 470. aedificium, alterius latus veluti efficiens, Germ. Flügel. Ita Ditmarus lib. 6. p. 177. Corpus *Archipraesulis tumulatur ad dextram antecessoris sui, in australi Manica*, V. *Ala 6.* (4) Manubrium, capulus. V. S. Iuuenalis Episc. tom. 1. Maii. Gall. *Manche.* (5) Mantica, pera viatoria. Vita S. Benedicti Anian. saec. 4. Bened. part. 1. p. 211.

MANICANTARIA, domus puerorum symphoniacorum, Gall. *Enfans de choeur*, ita Lugduni nuncupatur, vt nobis relatum est: vnde et *Manicantarus* dicitur, qui eos cantu imbuit; forte quod a summo mane cantent.

MANICANTER, matutino tempore. Liber 2. Miracul. S. Bertini, cap. 9.

MANICANTIVS. Processionale vetus MS. B. M. Deauratae Tolos. *Summo mane pulsatur prima, videlicet Manicantius solito, et pulsata dicitur: deinde etc.* id est, maturius solito.

† MANICANTVS, in Glossar. Prou. Lat. Cod. 7657. *Catamane, manicantus.* V. *Manicare 1.*

MANICARE. (1) Ire, venire, proficisci, Germ. infer. Manken. Gloss. Graec. Lat. Cod. Reg. 85. ὀρθρίζω, *Manico, mane surgo, de luce vigilo.* Vgutio: *Manicare, festinare mane, et haec manica, cae, i. aurora, vel Dea, quae praeest illi horae, quae est inter noctem et diem.* Will. Brito in Vocab. *Manico, as, dicitur festinare, nunc ire.* Papias et Gloss. MS. Reg. *Manicat, per manum tenet, vel mane surgit*, S. Luc. in Euangel. c. 21. *Omnis populus Manicabat ad eum.* Vetus Interpres Iuuenal. Sat. 5. *Propterea semper Manicasti per pluuiam.* Quidam negant esse vocem barbaram, licet D. Augustin. quaest. 46. in libr. Iudic. id genus verbi sibi non occurrere dixerit apud Scriptores Latinos. Ludouicus de Lacerda a *Manare* effictam putat, alii a *Mannus* deducunt, qui Horatio, Isidoro, lib. 12. c. 1. et aliis est equus breuior, vt *Manicare* sit equo vehi, equitare. Sed potior est caeterorum sententia, qui *Manicare* a *mane* deducunt, vt sit *mane ire.* (2) † *Facere manicam*, in vet. Gloss. Cod. 521.

MANICATIO, matutinae accelerationes. Concilium Turonense II. cap. 18. V. *Manicare 1.*

† MANICELLA, diminut. a *Manica*, ansa, ansula, in Inuent. Ms. a. 1295.

MANICHAEI, Haeretici satis noti, quorum Manes, a quo nomen habent, antesignanus fuit. Altius rem repetunt nonnulli, qui Scythianum quemdam Saracenum medio circiter secun-

secundo saeculo delirantem huius sectae authorem praecipuum constituunt. Consule Epiphanium haer. 6ᶠ. cap. 21. Augustinum passim et alios.

MANICI, mente capti, qui *mania* laborant. Papias ad vocem *mania*.

MANICIA, pro *Manica*, chirotheca: Placitum ann. 814. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 362.

MANICILLIVM, χειρίδιον, in Gloss. Ms. Graec. Lat. diminut. a *Manicium*. Graecis recentioribus μανικέλιον.

MANICIVM, MANVELA, χειρὶς, in Gloss. Gr. Lat. *Manica*. Graeci recentiores μανίκιον dixerunt.

MANICONVS, ab Italico *Manicone*, latior manica, apud Murator. to. 16. col. 377.

MANICVLA. (1) Chirotheca. Vita Caroli Comitis Flandr. to. 1. Martii p. 201. (2) Cophinus, forte, Gall. *Manequins*. Otto Morena in Histor. Rer. Laudens. p. 49 *Cremenses vero per fossatum ipsius castri cum rampinis et Maniculis euntes, suos, qui in fossato necati erant, . . . foras extraxerunt*. Rectius, vt videtur, Carolus de Aquino in Lexico milit. vnci vel harpagonis genus interpretatur, quod manus ferrea dicebatur Latinis.

MANICVLARE, Papiae, *dolum vel strophas excogitare*. Galli dicunt: *Manigancer*, *faire des manigances*; quasi manibus ludificarii vti agunt praestigiatores.

MANICVLARIA, inter vestimenta sacra, in Visitatione Thesaurariae S. Pauli Londinensis ann. 1295. *Cum alba, amicta, stola, fanone, spatulariis, et Manicularis apparatis de quodam panno diasperato de Laret, etc.* Ita autem appellantur *manicae* eiusdem speciei panni, ex qua confecta sunt vestimenta Sacerdotum vel Diaconorum, quae *Albis* circa manus aptantur, quod etiamnum obseruare est in aliquot Ecclesiis, praesertim Cathedralibus, vbi in sacrariis seruantur vestes Ecclesiasticae.

† MANICVLVS, *arson de selle à Cheval*, in Glossar. Lat. Gall. Ms. a. 1352.

MANICVM. (1) Manubrium. Gall. *Manche*. Papias: *Manubrium, dictum quod manu teneatur, vulgo Manicum dicitur*. (2) † Ansa, in Inuent. Ms. a. 1295.

MANICVS. (1) V. *Manici*. (2) † Manubrium, t. 3. Cod. Ital. diplom. p. 363.

MANIER, pro *Manire*, vocare in ius. Leges Caroli M. apud Murator. to. 1. part. 2. p. 102. *De Manier vero, nisi de ingenuitate, aut de hereditate non sit opus obseruare, et ceteris vero causis per districtionem Comitis ad mallum veniant, et iuste examinentur, ad iustitiam faciendam*. V. *Mannire*.

† MANIERES, modus, ratio, species, f. pro *maneries*, t. 2. Hist. Nem. Prob. p. 18.

† MANIFACTVRARE, elaborare, vox Ital. Stat. Genuens. l. 4.

MANIFESTARIVS. (1) Papiae, *Nocens*. (2) Lactant. de Mortib. Persecut. num. 30. *Profertur e cubiculo cadauer occisi, haeret Manifestarius homicida. etc.* Vbi *Manifestarius* idem est, quod manifestus, apertus, vt et apud Gellium lib. 1. cap. 7. *Soloecismus Manifestarius*, *Manifestarius fur*, apud Plaut. Aul. act. 3. sc. 4. 10.

MANIFESTATIO, vox Iuris Hispanici. Scribit Hieronymus Blanca in Comment. Rer. Aragon. contra regiorum ministrorum iram vel affectus immodicos, a Lege duo inuenta praesidia, quibus aliqua mora et tarditate frangerentur, quorum alterum *Iurisfirmam*, alterum *Manifestationem* vulgo appellant Hispani. De *Iurisfirma* quaedam suo loco attigimus. *Manifestationis* potestas tam solita est, inquit ille, et repentina, vt homini iam collum in laqueum inferenti subueniat. Illius enim praesidio damnatus, dum per leges licet, quasi experiundi iuris gratia, de manibus iudicum confestim extorquetur, et in carcerem ducitur ad id aedificatum, ibidemque tamdiu asseruatur, quamdiu iurene, an iniuria, quid in ea causa factum fuerit, indicetur: propterea carcer hic vulgari lingua *la Charcel de los Manifestados* nuncupatur, a cuius ingressione

gressione supremi iudices omnino prohibentur, vt eorum praecipiti iracundiae eo pacto subtrahatur materia. Quodsi aliquid contra ac per leges liceat, factum est, pro irrito habetur et infecto. Si vero nihil fuit decretum contra ius *Manifestationis* tollitur interdictum, regiorumque iudicum retardata illa excitatur potestas, vt nocentium supplicio scelera et fraudes constringantur. Id autem eo tandem spectat, ne vllus detur contra leges locus criminibus, quorum auctor non exstet, inferendis: ne et temere credatur oblatis, etc. Similia fere habet Michael del Molino, in Repertorio Fororum Aragonensium, in voce *Manifestatio*, vbi totam hanc materiam pluribus exequitur. Exstat in Foris Aragon. lib. 9. p. 155. tit. *de Manifestationibus personarum*, ex Statutis Ferdinandi II. ann. 1510.

MANIFESTVM. (1) *Est publica vel famosa proclamatio ex certa scientia et certis auctoritatibus proueniens.* Vocabul. vtriusque iuris. (2) † Documentum, in quo merces in naui oneratae manifestantur, Ital. *Manifesto*. Arest. Ms. a. 1348.

MANIFESTVS SVM, formula haud infrequens in veteribus Chartis apud Murator. delle Antic. Estensi, quae huic respondet, *Notum facio*. *Manifestus sum ego Adelbertus in Dei nomine Comes et Marchio filius b. m. Bonifacii olim Comitis, quia inspirante me Dei omnipotentis misericordia, etc.* in Charta ann. 884. lib. laudati pag. 210.

MANIFEX, *manumdans*, f. *Manifer*, inquit Graeuius. Gloss. Isidori.

MANIGLERIA, officium *maniglerii*, quod interdum in feodum concessum fuisse, docemus in v. *Matricula*. Tabular. Matiscon. fol. 110. V. *Mansionarius 1*.

MANIGLERIVS, aedituus, custos et conseruator aedis sacrae, *matricularius*, *Manillier*, apud Rabelaisium 4. 51. inter ministros Ecclesiae de Romanis recensetur in Litteris Caroli Regentis anni 1358. to. 3. Ordin. p. 274.

† MANIGOLDVS, carnifex, Ital. *Manigoldo*, t. 2. Conc. Constant. part. 15. p. 348.

MANILE, vrceus, vrceolus, quo aqua manibus infunditur. Chronicon Moguntinum: *Erant pelues 4. argenteae et vrcei diuersorum formarum, quos Manilia vocant, eo quod aqua Sacerdotum manibus affunderetur ex eis.* Accipitur etiam pro *Aqua manili*, hoc est, pro pelui seu pollubro, nempe vase inferiori, in quod manibus infusa aqua delabitur. Testament. Euerardi Comitis ann. 837. apud Miraeum to. 1. pag. 21.

MANILIA, armilla, brachiale, Gall. *Brasselet*, Ital. *Maniglia*, Hisp. *Manilla*. Matthaeus de Afflictis Decis. 315.

MANILLO, tutela, protectio, defensio, to. 3. Annal. Bened. p. 696.

MANIMVNDVLVS, quasi *Mundus manibus*. Petrus Damian. lib. 6. Epist. 26.

MANINGA, iurisdictio, aut potius iudicium, iustitiae administrandae causa, consessus, vel sessio, conuentus causas disceptandas indictus. A Saxonico *Monunge* vel *Manunge*, quod idem sonat, vti Somnero placet: vel potius a *Mannire* et *Mannina*, quae vide. Leges Adelstani Regis, apud Bromptonum c. 3. *Ei nominentur in Maninga singulorum Praepositorum, tot homines quot personoscuntur esse credibiles, qui sint in testimonio causarum.*

MANIPOLIVM. (1) Vel MANIPOLVM, conuentus ad illicitum aliquod violenter perpetrandum, coniuratio; Hispanis *Manipulo*. Epitome Constit. Eccles. Valent. tom. 1. Conc. Hisp. p. 188. *Variis iuramentis se ad illicita et quodammodo Manipolia adstringentes.* Charta anni 1363. ex Archiu. S. Victor. Massil. *Prohibiti sunt homines Podicladerii facere cassam et Manipolium etc.* MANIPOLIVM, in Capit. gener. MS. eiusd. S. Victoris, anni 1446. (2) V. *Monipolium*.

† MANIPOLLVM, confoederatio, in Stat. Placent. V. *Monipolium 1.*

MANIPVLA. (1) Scipio, baculus, qui manibus gestatur. Historia Translatio-

latioñis S. Sebastiani Mart. c. 12. n. 60. *Homo quispiam . . . . damnatis quinquennio luminibus, illico vt ante Sancta Sanctorum Manipula regente peruenit, amissum lumen resumit.* Modo tamen id accipi non debeat de muliere quae manu ducit, vt in Append. ad Agnelli lib. Pontif. apud Murator. to. 2. pag. 195. *Tunc postulata est Augusta, vt Manipulam suam, quae dolore pessimo oculorum vrgebatur, suo adiutorio eam adiuuaret.* V. *Manipulare*. (2) MANIPVLA *est quoddam ornamentum, quod Imperator Constantinus Cardinalibus concessit.* (Mira hominis eruditio!) *Alii dicunt Manipulam esse mitram Episcopalem.* Vocabul. vtriusque iuris. (3) Mappula, mantile. Bernardi Mon. Ordo Cluniac. part. 1. c. 11. (4) Trulla caementaria. Acta S. Francisci de Paula, to. 1. Aprilis, p. 188.

MANIPVLARE, manu ducere. Miracula S. Genulphi, auctore Gonzone, Abb. to. 2. Maii p. 655.

† MANIPVLARES, *qui ferunt signa ante reges*, in Glossar. vet. Cod. 521.

MANIPVLARIVM, vna e vestibus Episcopalibus. Bulla Iohannis XV. pro Ecclesia Breumouiensi, anno 993. apud Ludewig. to. 6. p. 54. V. *Manipula* 2. et *Manipulus* 2.

MANIPVLARIVS, qui negotia alterius regit, administrat. Agnellus in Vita Mauri schismatici, apud Murator. tom. 2. pag. 143.

MANIPVLOSVS, *directus*, Papias.

MANIPVLVM. (1) *Qui auxilium dat in bello.* Gloss. Isid. vbi Graeuius: leg. *Manipulus, qui vexillum fert in bello.* Posterioribus *Manipuli* dicti sunt signiferi, quia olim manipulus foeni fuit pro vexillo; hinc Papias: *Manipulares, signorum portitores.* Sed vetustioribus scriptoribus *Manipulares* sunt gregarii, caligati milites, vt constat. (2) Vas quoddam. Vita Burchardi Comitis auctore Odone monacho ann. 1058. *Manipulum,* inquit, *vocamus, eo quod manu geritur, in quo etiam litterae habentur, quae Abagari Regis ad sanguinem minuendum illud fuisse testantur.* V. *Manile.*

MANIPVLVS. (1) MANIPVLVS CVRATORVM, breuis quorundam canonum collectio. Statuta Eccles. Meldens. ann. 1493. to. 2. Hist. eiusd. Eccles. p. 516. (2) Vna e vestibus Ecclesiast. quae et *Sudarium* appellatur, quam in brachio sinistro deferunt Sacerdotes. Will. Brito in vocabul. *Manipulus est ornamentum manus*, Anastasius in S. Zozimo: *Fecit constitutum, vt Diaconi laeuas tectas haberent, de palliis linostimis.* (3) † Famulus, minister, in Act. SS. t. 2. Iul. p. 334.

MANIRE, V. *Mannire.*

† MANISCALCHERIA, districtus *Marescalci*, in Stat. ant. Florent.

† MANISNIA, *la beuanda*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

MANISSIME, valde mane, in Ritu ordinandi Episcopi, tom. 2. Analect. Mabill. p. 466. et in Notis ad Iohan. Abrincensem Episcop. de Offic. Eccles. Adde vet. Consuet. monast.

MANITER, furiose, a Graeco μανία. Vita S. Winwaloei MS. fol. 52.

MANITIO, monticulus, eminentia, Gall. *Eminence, hauteur.* V. S. Conradi Episc. Constant. apud Leibnit. to. 2. Scriptor. Brunsuic. p. 8. *Sane in ipsa ripa, Manitio promanet supra dicta, in qua dum ambo consisterent alii praefati pontifices, decurrentes aquas intuentes etc.* V. *Malbergium.*

MANIVOLA, chirotheca. Constitut. apud R. Duellium, Miscell. lib. 1. p. 197. *Ocreas non portabunt fratres, sed Manivolas laneas habere possunt.* V. *Manuuiola.*

MANLAT, species monetae Graecanicae, cuius meminit Arnoldus Lubecens. lib. 3. c. 33. *Vnum denarium qui Manlat dicitur, ei voluntarie persoluam.* Et infra: *Est autem Manlat de viliorum numismate, qui nec totus sit aureus, nec totus cupreus, sed quasi de confusa et vili constat materia.* Proinde *Manlat*, longe Byzantio aureo inferior erat, et metalli dignitate, et pretio, vt idem auctor innuit. Erat autem *Manlat*, moneta Manuelis Comneni Imperatoris imagine et nomine signata, quae *Manlat* dicitur in Instrumento pacis Theodorum Lascarim Imp. inter et Venetos, cuius

ius meminit Iulius a Puteo Veronens. in Geneal. familiae Lascar. p. 16.

MANLCOLDIATA, mensura agraria, eadem quae *Mencaldata*. Gall. *Mencaudée*. Tabular. S. Quintini de monte: *Viginti Manlcoldiatas terrae*. V. *Mencaldus*.

† MANLENTA, MANLEVANTIA, fideiussio, sponsio, seu praestatio quae eo in casu domino praestatur. Ch. a. 1131. t. 2. Hist. Occit. Prob. p. 460. Alia a. 1160. ib. p. 576.

MANLEVARE, fideiubere. Comput. anni 1324. to. 1. Hist. Dalphin. p. 132. V. *Manulevare*.

† MANLEVATOR, fideiussor, t. 2. Hist. Occit. Prob. p. 427.

MANNA. (1) Liquor, vel puluis odorus, qui de sepulcris aut corporibus Sanctorum effunditur et effluit. Iulius Africanus lib. 5. extremo de tumulo S. Iohannis Euangel. *Et protinus Manna exiens de sepulcro apparuit cunctis, quam vsque hodie gignit locus iste*. Gregor. Turon. lib. 1. de Miracul. c. 30. de eodem S. Ioanne: *Cuius nunc sepulcrum Manna in modum farinae hodieque eructat, ex qua beatissimae reliquiae per vniuersum delatae mundum salutem morbidis praestant*. Leo Ost. lib. 3. c. 30. *De Manna S. Ioannis Euangelistae, etc.* (2) Equa, V. *Mannus*. (3) † Vox Italica, manipulus, in Ch. a. 813. ap. Murat. t. 1. Antiqu. p. 521. V. *Manna*. (4) † Taeda seu cerei species, Gall. *Poignée*. Acta SS. t. 2. Iul. p. 526. V. *Manada*. (5) † Panis delicatior et tenuissimus, in Concil. Barchinon. a. 1423.

† MANNAGIVM, mansus, praedium rusticum, in Ch. Ms. a. 1238. V. *Managium* 2.

MANNARE, modus agri. Charta anni 1019. *A Peloniaco Mannare, i. a. Filennio Mannare vnum etc.*

MANNARIA, securis, Gall. *Hache*. Acta S. Nicolai Peregrini, to. 1. Iunii, p. 238. *Et accipiens de domo Mannariam asciam et cultellum, ascendit in montem vbi . . . cedrina ligna caedebat*. V. *Mannaria* 2.

† MANNARICE. Ch. a. 1070. t. 1. Hist. Cassin. p. 235. *Cum ortuis et vineis vonarice sive mannatice, cum omni illorum pertinentia*. Forte cum seruitio manuali.

MANNELLVS, campana mediocris. Ordinarium Abbatiae S. Laurentii in Dioecesi Autissiod. anni 1286. scriptum: *Cinere dato pulsatur processio cum duobus Mannellis*. V. *Maanellus* et *Menellus*.

MANNERC, MANNERE, V. *Mannwerch*.

MANNERIA, MANERIA, MANEARIA, idem videtur quod *Mannwerch*. Vide in hac voce. Charta aerae 1018. apud Anton. de Yepez, in Chronico Ord. S. Benedicti to. 1. *Neque respondeat aliquid ad eius debita, non pro furto neque pro homicidio, neque pro fornitio, non pro Manneria, neque pro serna, neque pro fossare, neque pro anubda, neque pro castellia, neque pro facienda villa etc.* Alia Adelfonsi VI. aerae 1133. tom. 1. *Vt omnes qui in illo loco fuerint commorantes, non timeant sayonem neque ransum, neque homicidium neque fossatera, nec Mannaria*, (vel Manaria) *nec aliquem fiscum regalis Palatii*. Charta Alfonsi VII. Imper. Hispaniae aerae 1152. to. 6. *Item Maiorinus noster non intret in villa S. Petri, nisi fuerit vocatus per Abbatissam vel Priorem. Item intra istos terminos nullus intret pro castelleria, nec pro roge, nec pro vodo nec pro Maneria.*

MANNERIVS, aedituus, custos, conseruator aedis sacrae, quod in Ecclesia vt eam seruet, maneat, forte sic dictus. Constit. X. Francisci III. Episc. Barcinon. V. *Mansionarius* 1.

MANNES, *puluera thuris*, in Gloss. Arabico-Lat. V. *Manna* 1.

MANNETA, V. Sanutum lib. 2. part. 4. c. 22. pag 80.

MANNINA, Mannitionis compositio, quam aduersario soluebat, qui vocatus ad placitum, si mannitus fuerat, nec iustam excusationem habebat, non venerat, de qua compositione agitur in Capitul. Caroli M. lib. 3. cap. 45. in Formul. vett. cap. 38. et in Legibus Henrici I. cap. 50. V. *Mannire*.

MANNIRE, vocare in ius, quod fiebat tribus testibus praesentibus, ex Germanico *Manen*, *Monere*, *Submonere*,

nere, Gallis *Semondre*; vt est apud Guillimanum lib. 1. de Reb. Heluet. c. 9. et alios. Hinc scribendum *Manire*, auctor est Eccardus. Aruerni etiamnum *manio* dicunt, pro *lite agere*, placitare. Lex Salica tit. 1. §. 1. *Si quis ad mallum legibus dominicis Mannitus fuerit, et non venerit, etc. Mannire cum testibus.* tit. 51. *Ad Regis praesentiam Mannire*, tit. 59. adde tit. 47. MANIRE, pro *Mannire*, in Pacto Legis Salicae tit. 50. *Manita* pro *Mannita* tit. 53.

MANNITA, submonito, *Ajournement*, Lex Salica tit 52. §. 1. *Et si ei solem culcauerit, tres solidos super debitum addat; et sic vsque ad tres vices per tres Mannitas facere debet.*

MANNITIO, eadem notione. Capitulare 3. Lud. Pii anni 819. c. 1. *De hoc Capitulo iudicatum est, vt ille, qui mannitur, spatium Mannitionis suae per 40 noctes habeat.* in Consuet. Solensi tit. 7. art. 4. Differebat vero mannitio a bannitione: nam etsi *bannire*, sit in ius vocare, aeque ac *manire*, in eo tamen diuersimode haec verba accipiuntur, quod *mannire* aduersarii, *bannire* autem iudicis erat, in ius aut placitum et iudicium citare. Leges Longobard. lib. 2. tit. 43. §. 4. et Capitul. Caroli M. lib. 4. c. 25.

MANNVA, manipulus, V. *Manua.*

MANNVS, equus. Io. de Ianua: *Mannus a mansuetus, palephredus, quia mansuetudinem manuum sequatur, vel quod mansuetus sit; vel dicitur a manus, quia manu nitatur atque ducatur.* Tabularium Casauriense anni 1140. *Habenis manni quem equitabat. etc.* MANNA, equa. Charta 42. inter Alamannicas Goldasti. MANANA, eadem notione. Charta Henrici Regis Portugalliae tom. 3. Monarch. Lusit. pag. 282. *Faciant vnum seruitium manno et inter vos non sit vlla Manana.*

MANNWERCH. Vocis significationem docent Acta Murensis Monast. pag. 58. *In vitibus autem habemus, 24 partes quae dicuntur Mannwerch, et 13. rusticos . . . . . Si quaeris cur vocatur Mannwerch, ideo dicitur, quod vni viro committitur ad colendum et est tantum terrae, quantum per boum in die arare sufficit.* Ex his emendanda Charta Grodegangi Episcopi Metensis, anni 765. apud Meurissium pag. 168. vbi pro *Mannerc* legendum *Mannwerc*, i. *opus hominis*, opera, manuopera, ex Mann, homo, et Werk, opus, operatio etc. Eamdem Chartam emenda apud D. Calmet. Hist. Lotharing. to. 1. inter Instrum. col. 282. vbi editum, *Mamere.*

MANOBRA, MANOBRIA, V. *Manopera.*

† MANOBRIVM, i. q. *Manopera*, in Terrear. villae de Busseul.

MANOPA, f. pro *Manopera*; videtur autem accipiendum pro Charta *manumissionis* seu libertatis. Veteres formulae apud Baluz. to. 6. Miscell. p. 549. *In praesentia plurimarum personarum, qui ipsa Manopa, subter firmauerunt.*

MANOPERA, manuopera, manuum opera, *Seruitium manuale*, lib. 5. Capit. Caroli M. cap. 151. quo tenentur coloni et inquilini domino villae. *Manaeuvrés, vel Manoeuvres*, in Charta anni 1427. apud Thomassierium in Consuet. Bituric. p. 128. MANOBRA, in Charta Poncii de Vissaco anni 1247. in Probat. Histor. Aruernensis pag. 95. MANOBRIA, in Charta anni 1308. apud Baluz. to. 2. Hist. Aruern. MANVOPERA, catallum, instrumenta rustica, quorum vsus in operis et agriculturis. Charta Ricardi II. Reg. Angl. MANVOPERARIVS, in Obituario S. Gerardi Lemouic. MANVPERATIO, idem quod *Manopera.* Charta anni 1093. to. 11. Spicileg. pag. 307.

MANOPOLIVM, V. *Manipolium.*

MANSA. (1) V. *Mansus.* (2) † Trudes, momentum, pondus, ap. Murat. t. 4. Antiq. p. 1045.

† MANSANARIVS, MANSAVARIVS, qui *mansum* ingenuilem aut seruilem excolebat. Ch. Ms. Rob. abb. S. Germ. Prat.

MANSARIVS, idem, in Capitul. Caroli Calui tit. 42. V. *Mansus.* MANSOARIVS, ap. Marculf. l. 1. form. 22. MASOERIVS, in Tabul. Prior. de Paredo. MANSVARIVS, in Capitul. de Villis c. 39.

† MAN-

✝ MANSATICVS, mansio, domus, t. 7. Collect. Hist. Fr. p. 118.

MANSATA, *est quando dominus dat alicui mansum — et propter hoc ille facit se hominem domini.* Speculator l. 4. partic. 3. de feud.

MANSELLA, V. *Mansus.*

MANSELLVS. (1) Idem, qui *Mansionarius.* Charta Rodulphi Reg. Franc. ann. 930. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 66. (2) MANSELLVS, V. *Mansus.*

MANSEOLVM, pro *Mansellum*, minus *mansum*, castellum. Gesta Treuir. Archiep. apud Marten. to. 4. Ampliss. Collect. col. 395.

✝ MANSEOLVS, locus exiguus, in Act. SS. t. 5. Aug. p. 865.

MANSER, *est illegitimus, proprie de scorto natus.* Vocabul. vtriusque iuris. Diploma Ruperti Regis Roman. ann. 1401. apud Tolnerum Hist. Palat. p. 145. *Ac etiam naturales, Manseres, spurios, bastardos, et quoslibet de damnato sive illicito coitu procreatos, etc.* V. *Manzer.*

MANSILE, MANSILIVM, MANSINILE, V. *Mansionile.*

MANSIO. (1) Vbicunque manemus; hinc Gallis *Maison*, pro aede. Glossae, *μονή, ἡ καταμονή, mansio.* Alibi: *πτέλευλον, mansio*, perperam Edit. *mancio.* *Angustiae mansionum*, apud Sidonium lib. 2. Epist. 2. Gregor. Turon. lib. 3. Hist. cap. 15. *At ille ingressus Mansionem domini sui apprehendit scutum eius.* Lib. 2. cap. 1. *Sexto ab vrbe miliario Mansionem accepit.* MANSIONVM REDEMPTIO, ea, ni fallor, erat in Flandria, qua eius, qui dominum in vrbe possidebat, haeres, hanc data certa pecunia redimere a domino, seu Comite tenebatur. Galbertus in Vita Caroli Comitis Flandriae cap. 12. (2) MANSIONES MILITVM, stationes, sedes, diuersoria, in quae se recipiunt expeditionis tempore. Lampridius. (3) MANSIO, apud Leguleios Anglos, quid sit, docet Bractonus libro 5. tract. 5. §. 1. *Mansio esse poterit constructa ex pluribus domibus, vel vna, quae erit habitatio vna et sola sine vicino; etiam si alia Mansio fuerit vicinata, non erit villa: quia villa est ex pluribus Mansionibus vicinata, et collata ex pluribus vicinis.* Adde lib. 4. tract. 1. cap. 31. et Fletam lib. 6. cap. 51. §. 1. (4) Concilium Cloueshouense, ann. 800. *Daret mihi pro commutatione saepe fati Coenobii terram centum et decem Mansionum, sexaginta cassatorum videlicet in loco, qui dicitur Fleor etc.* Charta Offae Regis Merciorum: *Terram 50. Mansionum in locis supra dictis etc.* Alia Edberti Regis Saxon. Occident. anni 801. to. 2. Monast. Anglic. p. 843. *Terram 20. Mansionum.* Vbi *Mansio* videtur esse, quod in aliis Chartis *familia* appellatur. (5) MANSIO. Latinis Scriptoribus proprie dicitur locus, vbi confecto itinere per noctem quiescebant; vnde vt plurimum pro diei vnius itinere sumitur. Graecis *σταθμός.* Qui mansionibus eiusmodi praeerant, *ἐπίσταθμοι* appellabantur: Latinis *Stationarii*, *Mancipes.* Glossar. Gr. Lat. *Stationarius, Manceps, ἐπίσταθμος, ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς. Manceps, ἐπίσταθμος, ὁ τοῦ σταθμοῦ ἡγούμενος.* Solinus c. 33. *Pagus Sabaeorum, a quo acto Mansionibus regio thurifera disterminatur.* Iornandes de Rebus Gesticis cap. 5. *Quae flumina multis Mansionibus inuicem absunt.* Μονὴ eadem notione Graecis Scriptoribus dicitur. MANSIONES, praeterea dicebantur, diuersoria Legatorum, Missorum, et aliorum Magistratuum publicorum, qui Principis mandato, aut in prouincias *ad iustitias faciendas, et reformandas*, vti loquebantur, vel in exteras regiones, reipublicae causa, proficiscebantur. Tenebantur enim subditi hospitio excipere eiusmodi Missos et Legatos et eorum ministros et viaticum eis pro vniuscuiusque dignitate praestare. Capitul. Caroli M. lib. 3. cap. 39. *De missis nostris discurrentibus, vel caeteris propter vtilitatem nostram iter agentibus, vt nullus Mansionem contradicere praesumat.* MANSIVNCVLA, in lib. 7. Capitul. cap. 144. *Eorumque erroneum ministerium non in Ecclesia, sed per agrestia loca et Mansiunculas agunt.* (6) Familia, quomodo *Maison*

son dicunt Galli. Sanutus lib. 3. part. 12. cap. 8. *Tunc etiam Hugo de Lusignan cum tribus Mansionibus et aliis militibus Gallis, versus Tiberiadem processit.* (7) Contignatio, seu id quod *Estage* dicunt Galli. Ericus Vpsalensis lib. 5. Hist. Suecicae p. 159.

MANSIONALE, idem quod *Mansus*, vel certe quod *Mansionile*, de quo mox. Capitulare de Villis c. 19. *Ad Mansionales vero non pullos habeant non minus 50.* Testamentum Herberti Viromand. Comitis an. 1059. apud Io. Carpentarium in Hist. Cameracensi. *Mansionalia mea apud Attas et Dalonias achis, arpiniis, forestagiis et pascuaticis, etc.* Infra: *De Mansa mea apud Tetignias, etc.*

MANSIONAMENTVM, idem quod *Mansionile.* Hist. Beccens. monast. MS. p. 367.

MANSIONARE. (1) *Mansionem*, domum aedificare. Charta an. 1233. ex Schedis Praesid. de Mazaugues. (2) *Mansionaticum* exigere, in Ch. Ms. Caroli Crassi.

✝ MANSIONARIA, munus et beneficium *mansionarii* seu capellani perpetui, id. q. *Capellania 1.* Ch. a. 1073. ap. Murat. t. 4. Antiq. p. 807.

MANSIONARIA ECCLESIA, TERRA, V. mox *Mansionarii.*

MANSIONARIVM, dignitas *mansionarii* seu custodis aedis sacrae, et praebenda ei assignata, ap. Murat. t. 2. Script. p. 211.

MANSIONARIVS. (1) Idem qui *Manens*, *Mansuarius*, *Hospes*, qui ratione *mansionis*, seu *mansi*, vectigal, aut censum, quotannis domino persoluebat. Vgutio: *Mansionarius, manens, vel ad mansionem pertinens.* Charta edita a Mabillonio to. 2. SS. Ordin. S. Benedicti p. 1091. *Cum omnibus adiacentiis suis, cum Mansionariis, originariis, inquilinis ac servis, etc.* MASOVERIVS, idem qui *Mansuarius.* Consuetudines Cataloniae inter dominos et vassallos MSS. c. 55. TERRA MANSIONARIA, quae a *Mansionariis* habitatur. Diploma Henrici V. Imp. 1107. apud Chapeauillum to. 2. Hist. Leod. p. 54. 55. MANSIONARIA ECCLESIA. Ekkeardus Iun. de Casibus S. Galli c. 2. *Crastinam autem processionem ad Mansionariam suam S. Crucis disponens Ecclesiam, in proximo prato stationari iussit.* (2) Canonici, qui *residentes* vulgo dicuntur, ad discrimen *forensium*, qui non resident, in Charta an. 1130. apud Vassorium in Histor. Nouiomensi p. 878. Charta 17. Tabularii Carnotensis, quae est Alexandri PP. V. *Ioraneitas.* (3) Custos et conseruator aedis sacrae, aedituus, matricularius. Glossae Isid. *Mansionarius, ostiarius.* Apud Gregorium Magn. lib. 3. Dial. c. 24. et 25. *Abundius, Mansionarius* et *custos* promiscue appellatur. Erant autem ii in Clerici ordine. Anastasius in Benedicto II. Ioanne V. et Gregorio II. p. 57. 58. 71. *Hic dimisit omni Clero, Monasteriis, Diaconibus, et Mansionariis solidos mille.* Leo Ostiensis lib. 1. Chron. Casin. c. 18. *Manusque suae ac filiorum subscriptione corroborans, decem Episcopos, et octo Abbates, Comites quinque, Bibliothecarium, Mansionarium, et Ostiarium vnum subscribere fecit.* PRIMVS MANSIONARIVS, dignitas in Ecclesia Romana, qui primus scilicet in Mansionariorum ordine erat. Ordo Romanus. MANSIONARII IVNIORES, inferioris ordinis, qui primo Mansionario suberant. Ordo Romanus. (4) Dignitas in Palatio Regum Francorum, vt ex Hincmaro docemur in Epist. de Ordine et Offic. Palatii cap. 16. et 23. vbi eius officium ita describit: *Inter quas et Mansionarius intererat, super cuius ministerium incumbebat, sicut et nomen eius indicat, vt in hoc maxime solicitudo eius intenta esset, vt tam supra dicti actores, quamque et susceptores, quo tempore ad eos illo vel illo in loco Rex venturus esset, propter mansionum praeparationem, vt opportuno tempore praescire potuissent, ne aut inde tarde scientes, propter afflictionem familiae importuno tempore peccatum, aut hi propter non condignam susceptionem, ac si bene noluissent, cum certe non volendo, sed non valendo offensionem incurrerent.* COMES MANSIONARII, qui Mansionariis

sionariis praeerat. Regino an. 895. (5) † *Mansionatici* exactor, in Ch. Lud. Pii a. 821. t. 6. Collect. Hist. Fr. p. 526. (6) † Idem qui alibi *Commendator*, in Lit. remiss. Ms. a. 1388.

MANSIONATICA, eadem notione qua mox *mansionaticum*, ius hospitii et pastus. Diploma Ludouici Germ. Reg. ann. 853. saec. 4. Bened. part. 1. p. 527.

MANSIONATICVM, et MANSIONATICVS. (1) Locus, qui publice parabatur, vbi Princeps Seniorum diuerteret, inquit Browerus lib. 8. Annal. Treuir. p. 472. 1. Edit. Capitul. Caroli M. l. 2. c. 17. *In illis locis, vbi modo via et Mansionatici a genitore nostro, et a nostris per Capitulare ordinati sunt.* Sumuntur crebrius *Mansionatici* pro *expensis ad hospitum susceptiones*, vt habet Aimonius lib. 5. c. 10. et hospitii iure, quo gaudebant Missi et Iudices regii. Prouincialibus enim Missos et Legatos Principis, Comites, Duces, et eorum ministros, recipiendi onus incumbebat, eisque viaticum pro vniuscuiusque dignitate praestare, quod *Parata* dicebatur. Capit. Caroli C. tit. 43. c. 20. *Nemo in villis nostris, vel in villis vxoris nostrae Mansionaticum accipiat.* Capitulare de Villis c. 27. *Nullo modo in curtes dominicas Mansionaticas prendant.* (2) *Mansio*, domus, aedes. Tabular. Brinatense ch. 129.

MANSIONATOR, idem qui *Mansionarius*, qui mansiones parat, *Metator*. Itinerarium Gregorii XI. PP.

MANSIONILE, MANSIONILIS, MASNILIVM, MASNILE, agri portiuncula cum *mansione*, seu aede, Gallis *Maisnil*, vel *Mesnil*. Vita S. Remigii Episc. Remensis: *Partem etiam maximam siluae in Vosago pretio comparauit, et Mansionilia ibidem constituit*, etc. Diploma Caroli C. ann. 863. ibid. col. 168. *In Witiconia Mansionilem vnum, cum omnibus mancipiis, seu terris, siue siluis ad eosdem Mansioniles pertinentibus.* MANSIONILLVM. Tabular. Moriguiacense. MASNILVS. Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 64. MESNILLVM. Tabular. Morigniacense an. 1142. MASNILE. Monachus Altisiod. in Chr. an. 1180. MASNILIVM, in Tabul. S. Cypriani apud Beslium in Comitibus Pictau. p. 249. MANSILE. Charta apud Duchesnium in Probat. Hist. des Chastaigniers, p. 68. MANSILIVM, in Charta apud Lobinell. to. 2. Hist. Britan. p. 223. MANSINILE. Calendarium Autiss. apud Marten. to. 6. Ampliss. Collect. col. 703.

MANSIONILLVM, V. *Mansionile*.

MANSIONOTERIVM, idem quod *Mansionile*. Charta Bathildis Reginae an. 1030. ex Chartul. Gemetic. to. 1. p. 303.

MANSIS, vt *Mansus*, V. in hac voce.

MANSITATIO, habitatio. Vita S. Neoti Abb. saec. 4. Bened. part. 2. p. 327.

MANSITORIVM, *locus aptus ad manendum*. Vgutio.

MANSIVNCVLA, V. *Mansio* 5.

MANSIVVM, pro Mensura, V. *Nenagium*.

MANSNADA, vt *Maisnada*. Occurrit in Ch. an. 1178. apud Murat. delle Antic. Estensi p. 348.

MANSOARIVS, MANSOERIVS, V. in *Mansarius*.

MANSOR, qui manet, residet, incola, Gall. *Manant*. Miracula S. Genulphi to. 2. Maii p. 651. V. *Emansores*.

MANSORIVM, idem quod *Mansus*, vel potius *Mansionile*. Charta MS. Caroli Flandriae Comitis.

MANSOYATA, dimidium vehis, plaustri seu *carrectae*, Dumbensibus *Mansoyée*, a *mansis*, minus plaustrum; *mansus* vero dictus, quod in *mansis* excolendis necessarius sit. Charta Thossiacensis an. 1462. *Pratum continens plateam duarum Mansoyatarum foeni.* V. *Mansulta*, *Massoda*, et *Massultata*.

† MANSSERIVS, seruiens, apparitor, t. 7. Ordin. reg. Franc. p. 728. V. *Meynerius*.

† MANSTRVGAE, pro *Mastruga*, in Glossar. vet. Cod. 7613.

† MANSVAGIVM, mansio, domus cum agri portione, t. II. Gall. Christ. Instr. p. 31.

MANSVALIS, qui *mansum* ingenuilem aut seruilem excolit. Freder. Schannat. Vindem. Litter. pag. 78. TERRA MANSVALIS, ager a manso pendens, in Ch. Ms. a. 1127.

MANSVARIVS, V. *Mansarius*, et *Mansionarii*.

MANSVETARE pro *Mansuefacere*, dixit vetus Interpres Bibl. c. 16. Sapient. 18.

MANSVETARIVS, in Gloss. Graec. Lat. ἡμεροποιός. Iulius Firmicus l. 8. Mathes. cap. 17. *Erunt ferrarum Mansuetarii, qui vrsos, tauros, leones, feritate deposita, humanis conuersationibus socient.* Lampridius in Heliogabala. *Habuit leones et leopardos exarmatos in deliciis, quos edoctos per mansuetarios subito ad secundam et tertiam mensam iubebat accumbere, ignorantibus cunctis, quod exarmati essent, ad pauorem et ridiculum excitandum.*

† MANSVETVDO, titulus honorarius abbatum, in Ch. Fulcon. abb. Coru.

MANSVLTA, idem quod *Mansogata*. Charta inter Aduersaria D. Aubret: *Confitetur tenere quemdam claponem prati, in quo fieri potest Mansulta foeni.* V. *Massultata*.

MANSVM, V. *Mansus*.

MANSVRA. (1) Pro *Mensura*, praestatio pro mensuris persoluta. Litterae Ioannis Reg. Franc. an. 1351. to. 2. Ordinat. Reg. p. 435. (2) Idem quod *Mansionaticum*, ius *gisti*, seu procurationis. Bulla Leonis IX. PP. an. 1049. apud Marten. to. 2. Ampliss. Collect. col. 68. (3) Pro Mansione, domo, aedificio: Gallis *Masure*. Charta an. 1122. ex Hist. Beccensi MS. p. 324. (4) Videtur etiam quandoque sumi pro *manso*, seu modo agri. Praeceptum Caroli C. an. 849. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 117. *Mansuram vnam, quae habet plus minusue aripennum vnum.* Chron. Watinense apud Marten. to. 3. Anecd. col. 805. *Quae in summa ducenta viginti tria diurnalia, quae vulgo Mansuras nominamus, faciunt.* MANSVRA, vt quid diminutiuum a *manso*, occurrit in Charta an. 1191. to. 8. Spicil. Acher. p. 205. *Cum omni dominio et eius dominatione, deruesis, mansis et Mansuris, appennariis, etc.*

MANSVRALE, idem quod *Mansura*. Tabularium Ecclesiae Cadurcensis: *Et dono filio meo Mansurale, vbi manet.*

† MANSVRNVS, ad *mansionarium* ecclesiasticum pertinens, in Ch. Ms. a. 1294.

MANSVRPIVM, pro Marsupium, ni fallor. Laudes Papiae apud Murator. to. 11. col. 43.

MANSVS, vel MANSA, aut MANSVM, (trino enim genere haec vox effertur,) definitur Caesario Prumensi apud Browerum in Hist. Fuldensi p. 208. *villa aut locus familiae:* Sirmondo: *fundus cum certo agri modo:* Bignonio; *villula coloni vnius habitationi propria:* Alvarotto; Zazio, et aliis Italis quibusdam Scriptoribus, *quantitas terrae, quae sufficit duobus bobus in anno ad laborandum:* denique Papiae, *mansus dictus a manendo, quod integrum sit duodecim iugeribus.* Ex quibus conficitur, reuera mansum fuisse certam agri portionem, quae et coleretur, et in qua coloni aedes esset. Vnde *mansus* idem videtur quod *colonia*, vel *curia*, ita vt pro ratione prouinciarum nomenclatura saepe diuersa fuerit. Certe vox *mansus* Gallis familiaris fuit, quam in *Meix* Burgundiones, *Mois* Normanni, Aruerni et Prouinciales in *Mas* efferebant. Adamus Bremensis c. 54. *Vir iste pauperibus ortus natalibus, primo vt aiunt, septem mansis, totidemque manentibus, ex haereditate parentum fuit contentus. Mansum* idem esse quod *curia* aliis dicitur, indicat Speculum Saxonicum lib. 2. art. 54. *Nemini licet segregatim pecora pascere, vt per id communi pastori pretium minuatur, nisi tres Mansos habeat sub titulo proprietatis aut feudalis.* Ad oram scriptum: *Nisi tres curias aut plures habeat, aut feudum in eadem villa.* Et §. 3. *Vbi pretium pastori soluitur de Mansis seu curiis, etc.* Vbi aperte *Mansus* idem

idem sonat atque *colonia*, seu villula. Promiscue vero in trino genere apud Scriptores haec vox vsurpatur: ac primum MANSA in feminino, in Charta Arnulphi Imper. an. 889. apud Miraeum to. I. p. 34. *Dedimus . . . in loco Anni vocato Mansam vnam, et in loco Theole Mansam vnam . . . et quidem ad easdem hobas et Mansas iure legitimeque pertinere videtur.* MANSVS, masculino genere. Ditmarus lib. 4. pag. 45. *Centum Mansos proprie haereditatis concessit.* MANSIS, *is*, in Charta an. 974. Append. Marcae Hispan. col. 904. MANSVS, quartae declinationis. Historia Nouientensis Monast. apud Marten. to. 3. Anecdot. col. 1135. *Dedit itaque praedicto monasterio . . . tres Mansus cum curtibus suis et piscationibus, in Cunenheim V. Mansus cum curte dominica.* MANSVM, neutro genere. Annales Francor. Bertin. an. 868. *Vt Episcopi, Abbates, et Abbatissae . . . breues de honoribus suis, quanta Mansa quisque haberet . . . deferre curaret.* MASVS, pro *Mansus*, in Bulla Benedicti VIII. PP. an. 1017. Append. ad Marcam Hisp. col. 1001. V. in *Massa*.

Et sane mansum fuisse certum agri modum, ex eo patet, quod 12. iugeribus terrae constitisse dicat Papias: Hincmarus locis infra annotandis, duodecim *bunnariis*, adeo vt *iugerum* et *bunnarium* idem fuerint. Mansorum vero non modo fines ac limites vulgo describuntur in veteribus tabulis; sed etiam agri modus, id est, quod terrae iugera, perticas, aut virgas contineat. Charta Friederici Episcopi Hamaburgensis: *Mansi vero mentione, ne discordia in posterum in populo haberetur, quae mansio in longitudine septingentas et viginti, in latitudine vero triginta habet regales virgas, cum riuulis terram interfluentibus, etc.* Acta Murensis Monasterii pag. 45. *Cum autem debent arare, cum virga metitur eis, qua et Mansi solent metiri.* Vetus Charta apud Perardum in Burgundicis p. 143. *Ipse Mansus habet terminationes . . . et habet in longo perticas agripennales 16. et pedes 3. et in lato perdicas 5. infra istas terminationes vel perticationes.* Infra: *Ipe Mansus . . . habet in longo perticas agripennales 19. in ambis vero frontibus et in medio perticas et pedes 9. etc.*

MANSI vero qui ea, qua esse debeant, agri portione, vel definito a lege iugerum numero constabant, *integri* dicuntur in Capit. Caroli M. l. 1. c. 83. et in Chronico Fontanellensi c. 15. alii vero, non omnino integri, MANSI MEDII videntur appellari in eod. Chronico Fontanellensi dicto cap. 15. vel MANSI DIMIDII, qui scilicet aut sex agri iugeribus, aut minore, quam par erat, iugerum numero constabant. Frotharius Episcop. Tullensis Epist. 7. *De Ecclesia illius Presbyteri vestri tulerunt dimidium Mansum, et dimidiam decimam.* Neque alii videntur MANSELLI, minores nempe mansi, apud Marculfum lib. 2. form. 36. Pancharta nigra S. Martini Turon. *Alodum nostrum condonamus . . ., habentem plus minus mansellos 44.* MANSELLA, in Charta an. 864. to. 2. Spicilegii Acheriani p. 589. *Mansella in Mariaco, . . . Mansella, quae Hildeburgis dedit in Monasteriolum medium.* Ibidem: *Mansella in Fontaniliis, quae cum Wenilone Metropolitano Episcopo permutauerunt, etc. Mansorum*, pro ratione possessorum et colonorum, species variae recensentur, alii enim dicuntur *Dominici*, *Regales*, *Capitales*, alii *Ecclesiastici*, alii *ingenuiles*, alii *seruiles*, tributales, *letales*, *manoperarii*, alii denique *exercitales*. MANSVS DOMINICATVS, *indominicatus*, *dominicus*, dicebatur proprius et peculiaris domini mansus, quem dominus ipse colebat, cuiusque fructus percipiebat. Capit. Caroli C. tit. 40. *Comes, qui habet Abbatiam, de suo Manso indominicato, similiterque et de vassallorum, accipiat de Manso indominicato denarios 12. de Manso ingenuili 4. denarios de censu dominicato, et 4. de sua facultate. De seruili vero, duos denarios de censu, et de sua facultate duos.* MANSVM REGA-

REGALE, quod Regis proprium erat, in Capitul. 2. ann. 813. cap. 19. MANSVM CAPITALE, quod vulgo *Caput Manſi*, Gallis *Chefmez*, in Charta Henrici I. Reg. Angl. to. 2. Monaſtici Anglic. p. 133. *Retinuit . . . Rex in manu ſua Manſum ſuum capitale, quia infra ſepta Canonicorum adhuc receptaculum competens non habebat.* V. *Caput manſi* in *Caput*. MANSI ABSI, inculti, V. *Abſus*. MANSVS CABALIS, eadem notione, V. *Cabalis manſus*. MANSVS CAMINATAE, id eſt, Camerae; *Caminata* quippe eſt camera. Chartul. Aquicinct. fol. 41. † MANSVS COMMENDATVS, cuius poſſeſſor domino fidelitate et hominio adſtrictus eſt, in Placit. a. 891. t. 6. Gall. Chriſt. Inſtr. p. 170. V. *Commendatus*. MANSVS ECCLESIASTICVS, vel *Eccleſiae*, dicitur ea agri portio, quae ipſi Eccleſiae in dotem aſſignari ſolebat, vel Presbytero Eccleſiae deſeruienti, cum aliquot mancipiis, quae immunis erat ab omnibus oneribus. Chron. Wormat. apud Ludewig. to. 2. Reliq. MSS. p. 26. ex Gloſſa in Decret. *Manſus appellatur vnde percipitur frumentum et vinum ad Euchariſtiam conſecrandam. Vel Manſum appellat dotem Eccleſiae, quia dos talis eſſe debet, vt Eccleſiae poſſit inde ſufficere et ſuſtentari absque ſeruitio, et non debet ei dari portio oneroſa.* MANSVS PRESBYTERIALIS. Tabularium Eccleſiae Gratianopolitanae ſub Hugone Epiſcopo fol. 25. Interdum vero *Manſus* pro ſola aede curali vſurpatur. Charta an. 1336. apud Kennett. Antiquit. Ambroſden. p. 431. MANSVS FINITIVVS, († finitus, determinatus, 12. iugeribus conſtans.) Charta an. 926. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 281. *Quod ſibi concambiare ſuas e contra duplice dando obnixe flagitabant inſtabiles haereditates cum Manſis finitiuis VI. et iugeribus VIII. hocque eis beneuolenter conceſſimus.* MANSVM FISCALE, patrimoniale, quod iure haereditario a parentibus habetur. Charta an. 924. apud Marten. to. 2. Ampliſſ. Collect. col. 41. MANSVM HEREDITARIVM, idem quod *Fiſcale*. Capitul. Caroli Calui ann. 869. c. 13. MANSVS INMASELLVS, V. *Inmaſellus*. MANSI INGENVILES dicebantur ii, qui ab ingenuis, hoc eſt, liberae conditionis hominibus, colebantur, vel qui ſeruilibus obnoxii non erant. Caeſarius Abbas Prumienſis in Gloſſ. ad Diplomata eiusdem Monaſterii, vbi de quadripartito manſorum genere: *Ingenuilia erant in Arduenna, vulgo dicta Kuenigshoben*, i. regalia, vt Germanicam hanc vocem effert Browerus, quaſi *Hobae regales*. Charta Caroli Calui pro Monaſterio Foſſatenſi: *Et in villa, quae vocatur Mentericus, Manſum ingenuilem, quem tenet Nodalbertus cum haeredibus ſuis, etc.* MANSI INGENVALES, vt *Ingenuiles*, in Charta Lotharii Reg. an. 842. apud Meneſter. Hiſt. Lugdun. p. 36. MANSI vero *ſeruiles* erant ii, quos ſerui et coloni excolebant, ſub cenſu, qui domino praeſtabatur, et aliis conditionibus, quae in ſeruili grauiores erant, quam in ingenuili. Caeſario Abb. Prumienſi in Gloſſario, *ſeruilia manſa* dicuntur, *quae in ſeruitiis omnibus et pendendo fructu conditione deteriora erant.* Sed maxime ſeruiles manſos vocabant, quorum coloni ex agri conditione vilioribus ſeruitiis domino obnoxii erant. Chronicon Beſuenſe p. 574. *Debet vero iſte Manſus porcum et arietem, 6. panes et 6. ſextarios vini, carroperam, et omnes conſuetudines, quas dominis perſoluere debent ſerui.* MANSI CENSVALES, a cenſu, quem domino pendebant eorum coloni, ſic appellati, iidem qui *ſeruiles*. Hiſt. Nouientenſis Monaſt. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1131. Obſeruandum vero vocem *Manſus* nude interdum occurrere vt terra ſeruitiis obnoxia ſignificetur. Statuta Reformat. S. Claudii an. 1448. *Feudorum atque feudarum alienationes in iuriſdictione dicti monaſterii, videlicet feudorum nobilium, Manſorum quoque et terrarum ſeruilis et manus-mortuae conditionis, ab inde non fiant, Manſos, terras vt poſſeſſiones manumittendo vel affran-*

affranchisendo. MANSI SERVITIALES, apud Willel. Hedam in Baldrico Episc. Vltraiect. Hinc MANSI MANOPERARII appellati in Chronico Fontanellensi c. 14. quod operis essent obnoxii eorum coloni. MANSVS TAILLABILIS, *Talliae* obnoxius. Charta dom. Barbarelli an. 1407. MANSI TRIBVTALES, *Mansi seruiles et tributales*, in Annotatione Arnonis Episcopi, apud Canisium to. 2. Antiq. lect. p. 485. 487. 488. et 494. videntur ii, quibus a Principe tributum erat impositum ad onera bellica, et sumptus reipublicae procurandae: nisi iidem sint, qui *seruiles*. Conradus Vrspergensis in Philippo Sueuo: *Vt videlicet quilibet Mansus rusticanorum praediorum solueret multare vnum annuae, etc.* MANSI CORROPERARII, qui carrorum operas debent, in Polyptycho Floriacensi passim. MANSI COOPERTI, V. *Coopertus.* MANSI LIDIALES, vel *letales* dicti, qui a litis, seu seruis, excolebantur, ac proinde iidem, qui *seruiles*, vel certe qui militaribus oneribus obnoxii erant. In Glossar. Caesarii Prumiensis Abbatis, *lediles mansi sunt, qui nobis multa iura soluunt; sed tamen ita continue non seruiunt sicut mansi seruiles.* MANSI EXERCITALES. Annotatio Arnonis Episcopi apud Canisium to. 2. Antiq. lect. p. 493. *In eo Mansos 60. inter vestitos et absos, et inter Exercitales et barschalcos cum omnibus appendiciis, etc.* Mansi nimirum, qui a militibus excolebantur, quibus mercedis loco attributi fuerant. Ibid. *Tradidit imprimis Theodebertus Dux in pago . . . villam . . . cum Mansis 30. inter vestitos et absos, et exercitales viros, et quod ad eandem villam pertinet.* MANSI EQVITVM *et Pagensium*, in Charta Milonis Montani Comitis Aptensis an. 835. to. 1. nouae Gall. Christ. inter Instr. p. 74. hoc est, qui a Militibus et paganis seu rusticis excoluntur. MANSI BARSCALICI, V. *Barscalcus.* MANSI MVTABILES. Charta Communiae Cerniaci in agro Laudunensi an. 1184. *Homines autem de mansis mutabilibus, quotquot venire voluerint, absque contradictione recipientur.* Id est, homines, qui nulli certo manso, seu glebae sunt addicti. MANSI SEDILES, notione, vt videtur, opposita. Diploma Caroli Crassi Imper. an. 882. apud Marten. to. 2. Ampliss. Collect. col. 32. *Vt concederemus eis quendam fisculum nostrum, Blandonium nomine . . . cum capella et pertinenciis eius, Mansos sediles XXXII. seruiles XII.* Rursum *Mansi* alii erant *amasati*, id est, aedificiis instructi, de quibus in voce *Amastaus*: alii vero absque aedibus. Hincmarus to. 1. p. 736. *Quoniam vestrum Ecclesias vestras negligere, et alodes audio comparare, et in eis Mansos exstruere atque excolere, ac in eisdem Mansis feminarum habitationem habere; etc.* *Mansorum* praeterea alii erant *culti*, alii *inculti*. Charta Ragenfredi Episc. Carnotens. an. 954. in Probat. Hist. Monmorenciacae: *Germinionis villam in pago Dunensi cum 30. Mansis cultis et incultis.* Mansi inculti erant ii, quos vulgo *absos* dicebant, de quibus egimus in hac voce. MANSI NVDI non semel dicuntur in Tabulario S. Remigii Remensis: *Sunt ibi 11. Mansi vestiti, nudi 3.* Culti vero iidem, qui *vestiti*. Capitul. 1. an. 812. c. 1. Vt omnis liber homo, qui quatuor *Mansos vestitos habet de proprio suo etc.* MANSI LABORATI, iidem, qui *culti*, Gall. *Labourez.* Charta an. 1064. in Hist. Eccl. Pedem. c. 24. SELLA, *Sellula mansi*, domus coloni in singulis mansis. Edictum Pistense c. 30. MANSVS, pro reditu seu seruitio mansi, in Cod. MS. Irmionis Abb. Sangerm. fol. 72. *Solimanus et Amingus inter vtrosque persoluunt Mansum 1. seruilem, etc.* † Nude pro mansione seu domo, in Act. SS. t. 1. Sept. p. 771. MANSVS, *Mansus fuerit*, pro Manserit, in Charta anni 1357. apud Lobinell. to. 3. Hist. Paris. pag. 441.

MANTA. (1) Toralis et straguli species, Gall. *Mante.* Innocentius III. PP. lib. 13. Epist. 61. *Tapeta duo, linteamina tria, totidem puluinaria, Mantas tres culcitram vnam, mansilia, 4. etc.* Theodemarus in Epist. ad

ad Carol. M. *Similiter et loco cucullarum duas, quas nos dicimus, Mantas, habemus, quae ex grossiori sago fiunt.* Vbi *Manta* videtur fuisse genus vestis, seu pallii. V. *Mantum.* *Mantum* certe genus vestis seu pallii fuisse dubitare nequaquam sinunt Statuta Synodalia Ecclesiae Cadurcens. apud Marten. to. 4. Anecdot. col. 727. *Omnibus etiam prohibemus, ne epitogium, tabardum seu Mantam foliatam vsque ad oram curtam sic deferant, quod vestis inferior notabiliter videatur, quia vestis talis militis saecularis est potius quam ecclesiastici seu caelestis, et in clero elationem denotat inhonestam.* (2) Opertorium ephippii. Leg. Palat. Iacob. II. Reg. Maioric. to. 3. SS. Iunii pag. LV. *Iubemus quod quatuor saltem Mantae continue sint paratae ad tegendum dictas sellas nostrae personae seruitio destinatas.*

MANTARE, *Immantare*, *Ammandare*, pallio induere, tegere. Martial. 1. 14. ep. 27. MANTVARE, in Glossis Isidori. V. *Mantum.*

† MANTARIVM, f. pro *mansarium*, mansio, domus, in Ch. Ms. a. 1341.

MANTATVRA, mantum, pallium, V. *Mantum.*

MANTEA, V. ibid.

† MANTEGATVS, follis species, Ital. *Mantaco.* Stat. Crimin. Cuman. V. *Manticum.*

MANTELA, idem quod *Mantellus.* Charta Henrici II. Imper. ann. 1023. apud Tolnerum Histor. Palat. inter Instr. pag. 23. V. *Mantum.*

† MANTELES, cortina, velum, Ital. *Mantellino.* Ch. a. 832. t. 1. Annal. Praemonstr. Prob. p. 104.

† MANTELETVS, palliolum, in Ch. Ms. a. 1332.

MANTELIA, V. *Mantum.*

† MANTELLA, apud Gallos eae vestium *liberationes*, quae fiebant officialibus regiis conuiuis seu *commensalibus*, quae alias *Pallia* vel *Robae* nuncupantur. Ch. Ms. Phil. Pulcri a. 1296.

MANTELLARE, V. *Mantellus 3.*

MANTELLARIA, *manticula.* Papiae.

MANTELLATVS, V. *Mantum*, et *Ordo Mantellatorum.* MANTELLATI CESPITES, locum vide in *Cespitarii.* † MANTELLATVS, filius ante matrimonium natus, qui in ipsis nuptiarum solemnibus cum patre et matre pallio cooperitur, legitimationis gratia, Germ. Mantelkind. Lib. Sal. eccles. S. Th. Argent. V. *Pallium 1.* et alia notione in *Mantellus 3.*

MANTELLETVM, V. *Mantum.*

MANTELLINA, pallium nigrum. Vita B. Columbae Reatinae to. 5. Maii pag. 343.

MANTELLVM, V. *Mantum.* † *Mantellum vertere*, ab aliquo desciscere, t. 3. Hist. Nem. Prob. p. 59.

† MANTELLVS. (1) Vestis ecclesiastica, casula. Ordinar. S. Petri Insul. V. *Mantum.* (2) Foris, Gall. *Battant d'une porte.* Comput. Ms. a. 1381. (3) MANTELLVS, MANTVM, munitionis species, ex lapidibus vel lignis compacta, defensioni simul et aggressioni vtilis, Gall. *Mantelet*; vnde MANTELLARE, eiusmodi machinam struere. Elmham in vita Henr. V. p. 148. MANTELLATVS, idem, t. 2. Hist. Nem. Prob. p. 180. (4) Arca lignea lapidibus opplera, quae aquis opponitur, molis species. Sentent. arbitr. a. 1500.

† MANTELVS, pro *Mantellus*, pallium, in Reg. fratrum Fontis-Ebraldi.

MANTENEMENTVM, administratio, Gall. *Maniment.* Vita B. Gregorii Veruculen. tom. 1. Maii p. 536.

† MANTI, *funes, quibus tenetur antenna et vela*, in Gloss. Franc. Barber. ad Docum. d'amor. Ital. *Manto.*

MANTIA, f. *Mansi* appenditiae. Charta Ludou. Reg. Franc. ann. 874. apud Marten. to. 2. Ampliss. Collect. col. 29. *In strata mansum vnum et Mantias, et in Bratis mansum dimidium.*

MANTICA. (1) MANTICA SVFFARCINATA, stragulum acu punctum; Gall. *Courte-pointe.* S. Bernardus in Apologia ad Guillelmum Abbat. to. 1. edit. Mabill. col. 538. (2) Certa Capillorum dispositio. Vita MS. Geraldi de Sala, apud Stephanot. tom. 2. Antiquit. Bened. Pictau. MSS. pag. 576. (3) † Vestis species,

species, pallium. Stat. synod. Castr. a. 1358.

† MANTICARE, vasa colligere, *manticam* seu peram viatoriam componere. Glossar. Lat. Gall. Cod. 7692.

MANTICVLARE. Papias: *Manticulare, furari. Manticulatio, fallacia, vel lenocinium.* Gloss. MS. Regium Cod. 1197. *Manticulare, fraudare, furare.* Aliud Gloss. MS. Regium Cod. 1013. *Manticulat, fraudat, furat.* Infra *Manticulare, attentare dolis ac fallaciis, vel diuinare.* Vocis Originem habet Festus.

MANTICVLATVS, pera instructus. Gloss. Lat. Gr. *Mantica*, πήρα. Ita peregrinos Hierosolymitanos appellabant. Matth. Paris. ann. 1248. *Vt peregrinaret ille monachus Manticulatus.*

† MANTICVLVS, follis, in Glossar. Lat. Gall. Cod. 7692. V. *Manticum.*

MANTICVM, MANTICVS. Papias: *Follis, vulgo Manticum fabri.* Ottonis Morenae Hist. Laudens. apud Murator. to. 6. col. 1043. *Cumque super ipsam machinam habuerunt, cum Manticis quos ibi habebant, ignem in ipsis carrariis accenderunt, postea cum bene accensae fuerant, . . proiecerunt.*

MANTILE FERIALE, id est, ni fallor, quotidiani vsus. Testamentum S. Remigii apud Miraeum to. 1. pag. 4. *Remigiae cochlearia tria, quae meo sunt nomine titulata, Mantile ipsius, quod habeo Feriale, transcribo.* MANTILIVM DATOR, inter ministros Ecclesiae de Romanis recensetur in Litteris Caroli Regentis ann. 1358. to. 3. Ordinat. pag. 274. idem qui *Mapparius.* V. in hac voce. † MANTILE, *vas escarium*, in vet. Gloss. Cod. 521.

MANTILIA, V. *Mantum.*

† MANTINVS. Glossar. Prou. Lat. Cod. 7657. *Senequiar, Prou. sinisterius, mantinus.*

MANTIPARA, Papiae, *Leuata.*

MANTIPERIVM, mantum cum pera. Christianus de Scala in Vita S. Wenceslai, pag. 55.

MANTISSA. Onomast. προσθήκη, auctarium, superpondium. V. Martinii Lexicon et Scaliger. ad Festum. Hinc

MANTISSARE, accumulare, superaddere, in Hierar. Iuris Pontific. p. 160.

† MANTO, mentum, Gall. *Menton.* Lit. remiss. Ms. a. 1386. V. *Mantum* 2.

MANTOR, f. coriarius. Gall. *Taneur.* Statuta Auenion. MSS. *Statuimus quod Mantores qui vendunt fuscam teneantur tradere eam fususceriis sequentem sicut superetit si promiserint emptori.*

† MANTVALARE, pro *Manticulare*, in Gloss. Prou. Lat. Cod. 7657.

MANTVELIS, paenula, ex Graec. μανδύη. Epistola Gallieni apud Trebellium Pollionem: *Chlamydem Dardanicam, Mantuelem vnam.*

MANTVLA, Papiae *Mantellana.*

† MANTVLVS, pallium. Form. Ms. Cod. 7657.

MANTVM. (1) Pallium, Italis *Manto*; Gallis *Manteau.* Glossae Lat. Gr. *Paludamentum*, χλαμύς, μαντίον. Gloss. Arabico-Lat. *Diplois sagum, Mantum.* Isidor. lib. 19. Originum, c. 24. et ex eo Papias: *Mantum Hispani vocant, quod manus tegat tantum est enim breuis amictus.* Testamentum S. Caesarii Arelatens. Episcopi: *Ancillae nostrae Caesariae Abbatissae, quem ipsa fecit Mantum maiorem, quem de cannabe fecit, dari volo . . . Domino meo Cypriano Episcopo Mantum et cinctorium meliorem dari volo.* Bayffius vocem *Mantum* a Graeca μανδύη deducit. Seruius ad 4. Georgic. ex Lucilio et Plauto, *Mantellum* esse pariter ait, quod Graeci μανδύα vocant. Sed et eiusdem originis, *Mantelia, mandilia et Mantilia*, id est, mappas villosas, quibus nonmodo mensas, sed et humeros interdum tegerent, innuit idem Seruius. Glossae veteres: *Mantelia mappas dicunt villosas.* Isid. L. 19. c. 26. *Mantelia nunc pro operiendis mensis sunt, quae vt nomen ipsum indicat, olim tergendis manibus praebebantur: siue mandelia a mandendo.* Ioan. de Ianua: *Mantili vel manteli quasi manutergile, gansape quod in tergendis manibus praebetur, vnde dicitur Mantile vel Mantele, quasi manus tela.* Trebellius Pollio in Galliensis: *Mantilibus aureis*

reis semper stravit Mantelia Cypria, apud eundem Leo Ostiensis lib. 3. cap. 57. *Et cooperuit omnes mensas refectorii Manteliis.* V. Salmasium ad Vopiscum pag. 343. et 357. Errant si fides Hickesio, quicumque eiusmodi vocum originem a Graeca lingua accersere conantur; cui quidem sententiae calculum facile adiiciet, quisquis probe nouerit, quantum in hac lingua extranei fuerint antecessores nostri. Itaque a Celtica, Theotisca, Cimbrica, Saxonica, quibus *Mattul* vel *Mottul* pallium sonat, *Mantum* deducere promptum est; Germanis Mantel non pallium modo significat, vt monet Eccardus, sed etiam id omne quod aliud circumdat; hinc murus arcis atque structura, quae focum inuestit, Mantel ipsis dicitur, vnde Galli etiam *Mantelet*, vt infra obseruabimus. MANTVM, proprium etiam fuit Praefectorum vrbis Romae, cum hac dignitate eo inuestirentur. Acta Innocent III. PP. MANTVM, praeterea inter insignia Regum Aragonensium regalia recensetur, in Gestis Innocentii III. PP. p. 134. 135. et in Epistola Martini IV. PP. to. 5. Hist. Franc. p. 878. MANTVM ROTATVM, chlamys limbis circumornata. Vita B. Gerardeschae tom. 7. Aprilis pag. 174. MANTATVRA, pro *Manto*, pallio, seu potius attexta pallio pelle: *Doubleure:* Rolandinus in Chr. lib. 2. cap. 14. MANTEA, idem quod *Mantum*, ex Gall. *Manteau*. Matth. Paris. an. 1188. MANTEVS, eadem notione. Concil. Valentin. an. 1565. inter Hispan. to. 4. p. 69. MANTELLARIVM, Innocentius III. PP. lib. 1. Epist. p. 29. Edit. Colon. et 31. Venetae de Canonicis regularibus: *Capas nigras singuli de Mantellario habeant vel nadino, pelles agninas albas etc.* MANTELLVM, MANTELLVS, diminutiuum ex *Mantum:* Gall. *Manteau*. Ital. *Mantello*. Ebrard. in Graecisma cap. 12.

Pauperis est palla; ditis chlamys ac mediocris,
Pallia sunt: his Mantellus conuenit haec vox.

MANTELLVM MENSALE, quo ad mensam vtebantur, vt aliis vestibus parcerent. Testam. ann. 1433. in Tabul. Eccles. Massil. V. *Mensale*. MANTELLVM, vti vestis irreligiosa et inhonesta, prohibetur scholaribus, in Statutis Collegii Maioris-monast. ann. 1390. apud Lobinell. to. 3. Hist. Paris. p. 396. MANTELLVS. Concilium Metense, ann. 888. c. 6. MANTELLVS MAMANICVS, an more Alemanorum? Ordinatio domus Dalphin. tom. 2. Hist. Dalphin. p. 315. MANTELLA PENVLATA, pelliio ornata. Charta an. 1445. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 434. MANTELLVM AD ROSTRA, Gallis *Manteau à pointe*. Statuta Ordinis Hispaniorum S. Iohan. Hierosol. tit. 4. §. 20. V. *Pallium* 1. MANTELLO VERSO, Prouerbium, Gall. ead. notione *Tourner casaque*. Litterae ann. 1489. apud Fontaninum in Antiquit. Hortae p. 476. *Et quia Maiestati suae tractatus ille placuerat, statim verso, vt aiunt Mantello, contra omnem charitatem et proximi sui amorem .... pacem cum illis conclusit.* MANTELLETVM, diminut. a *Mantello*, Gall. *Mantelet*. Ceremonial. Episcopor. lib. 1. c. 1. MANTELLETVM, Machinae bellicae species, quae palis, perticis, cratibusque solidata, teste Vegetio, quasi pallio, pugnantes tegebat, dum in hostes tela et lapides e machinis proiiciebant. Computus an. 1334. to. 2. Hist. Dalph. pag. 292. MANTELLATAE, dictae Sorores de Poenitentia B. Dominici, quod laneo vtantur Pallio, vt testatur Raimundus Capuanus in Vita S. Catharinae Senensis num. 69. to. 3. Aprilis p. 870. MANTELLATI dicti pariter fratres tertii alicuius ordinis eadem ratione, in Bulla Leonis X. ann. 1516. in Contin. Bullar. Rom. part. 4. pag. 37. (2) † Mentum, Gall. *Menton*, in Constit. Carmelit. MS. V. *Manto*.

† MANTVS, armaturae species, qua caput et humeros tegebant. *Mantum*, *Gallice Camail*, t. 10. Gall. Christ. Instr. p. 70. V. *Camelaucum*.

MANVA,

MANVA, MANNVA, manipulus, fascis: Italis *Manata*. Gloss. vetus: *Mannua* δράγμα, al. δραγμὴ, Gloss. Graec. Lat. δράγμα, *Manipulum*, *Manua*, *Dragma*. Idem Gloss. Graeco-Lat. δέσμη. *Marina*, *fascis*: leg. *Manua*. Gloss. Isid. *Mannua*, *manipuli*. Gloss. Lat. Grall. *Manipulus*, *Manèe*, *ou poignèe*, *de bled*. *Manua foeni*, apud veterem Interpret. Iuuenal. Sat. 8. v. 152. sic enim legendum pro *manna*. *Spartum in acerno Manuatum*, apud Plinium. Idem *Manuales fasces*, dixit de lino. Charta anni 1195. apud Vghell. to. 7. pag. 1321. *Octo salmas vini, et duas Manuas lini, etc.* Perperam editum *Mannas*, vt et in Excerptis ex vet. Lexico pag. 252. Recentiores Graeci μανοῦθιον videntur appellasse, quod Latini *Manuam*. V. *Manna* 3.

MANVALE. (1) Sudarium. Glossae Isid. *Manuale*, *Orarium*. Gloss. Aelfrici: *Manualis Hand-lin*, i. manutergium. Acta Passionis S. Maximini Martyris: *Manualem quo oculos fuerat ligaturus*, *in partes duas discidit*, *etc.* (2) Manipulus. Vetus Ceremoniale Roman. ex MS. Vaticani: *Habendo stolam super humerum*, *et Manuale in brachio*, *sicut Diaconus*. (3) ἐγχειρίδιον, libellus qui manu facile gestari potest, aut qui semper in promptu est, et ad manum habetur, Ioan. de Ianua. Glossae Isid. *Manuale*, *liber ad gerendum aptus*, *qui Enchiridion dicitur*. Agobardus in Epist. ad Ebbonem Remensem Episc. *Iubeas demum talia quae viderentur congrua*, *proprio inserere Manuali*. Supra *Enchiridii* voce vsus est. Mox sub finem Epistolae: *Tale fieri insistis opus*, *quod paulisper manu gestetur*, *non quod in armario vel in scrinio reseruetur*. MANVALIVM, ἐγχειρίδιον, in Gloss. Graec. Lat. MANVALIS vel *Manuale*; liber in quo continetur *ordo seruitii*, *Extremae Vnctionis*, *Catechismi*, *Baptismi*, *et huiusmodi*, in Statutis Synodalibus Odonis Episcopi Parisiensis, in Concilio Budensi, ann. 1279. cap. 42. (4) Pulpitum portatile. Gloss. S. Benedicti, *Manuale* ἀναλόγιον. Glossae antiquae MSS. *Legium Manuale*; Alibi: *Manuale*, *logium*, *orale*. V. *Analogium*. (5) Fasciculus, Gall. *Bouquet*. Acta S. Franciscae Rom. to. 2. Martii pag. 141. (6) † Cingulum ad vsum ecclesiasticorum. *Vnum succinctorium vel manuale*, in Inuent. Ms. a. 1295. (7) † Quidquid ad manum alterius assignatur. Ch. a. 1233. ap. Cenc. inter Cens. eccl. Rom. (8) † Prima perscriptio, scriptum protypum, Gall. *Minute*. Stat. comit. Venaiss. Ms. (9) † Accepti et impensi diurni liber, ci 7. Ordin. reg. Fr. p. 44.

MANVALIS. (1) *Manuales*, in Glossis antiq. MSS. *Forcipes ferrarii*. Addit Papias: *Longum ferrarii*. Ita Codex MS. (2) V. *Manuale* 3.

MANVALIA. (1) Manicae. Expositio breuis antiquae Liturgiae, Gall. apud Marten. tom. 5. Anecd. col. 99. (2) Quotidiani et minores praebendae reditus. Compendiosa benefic. expositio fol. 11. (3) Pecora seu animalia mansueta, quae, vt loquitur Varro lib. 2. de Re rust. cap. 7. *ad manus accedere consueuerunt*; Graecis χειροήθη, Hispanis *Almannae*. Lex Alaman. tit. 99. §. 14. *Si quis pecus Manualem*, *qui dicitur alatus*, *aut verrem aut ducariam occiderit*, *etc.* Vbi *Manualium alatorum* nomine intelliguntur gallinae, pulli, et alia volatilia domestica. Tabular. Casauriense: *Cum casis*, *Manualibus*, *colonicijs*, *terris*, *vineis*. Quod de manoperariis intelligendum videtur. Chronic. Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 625. *Manualia per singula castella*, *et boum paria eis sufficientia villanos omnes ad opera exercenda*, *etc.* Chron. Casin. lib. 3. cap. 57. *Cum decima piscariae et Manualium suorum.*

MANVALIS. (1) Amanuensis. Carolus M. seu Alcuinus Epist. 84. *Angilbertum Manualem vestrae familiaritatis vestrae direximus sanctitati.* in vet. Inscript. 584. 11. (2) *Instrumentum Meditorum sic dictum quod manu astringatur*, *dum plurima continet ferramenta*, *scilicet similiariam angestorum spathomerem ginam vel giniam.* Vguito. (3) Domesticus, familiaris Ioan. VIII. PP. Epist

141. *Quoniam specialiter noster est Manualis.* (4) *Mannoperarius*, Gallis *Manoeuvre.* Breue recordationis Boni Abbat. S. Michaelis apud Pisas, to. 4. Annal. Benedict. p. 435. (5) Seruus praedio addictus, Chronic. Farfense apud Murator. to. 2. part. 2. col. 395. (6) MANVALE FACTVM, in quo quis deprehensus est, in Spec. Saxon. l. 2. art. 35. 36. V. in *Manus.* (7) *Forceps ferrarius*, in Gloss. ant. MS. (8) V. *Manuale 3.*

MANVALITER. (1) MANVALITER PVGNARE, manus conserere, cominus pugnare, Gall. *Envenir aux mains.* Bartholomaei Scribae Annal. Genuens. ad annum 1224. apud Murator. to. 6. col. 436. (2) Willel. Brito, lib. 8. Philipp.

Plusque laborabant populo Manualiter omni.

i. opere manuario. (3) Manu. Charta anni 1501. ex Schedis Praesidis de Mazaugues. (4) *Manualiter deprehendi*, in furto flagranti, in Quoniam Attachiam c. 39.

MANVALIVM, V. *Manuale 3.*

MANVAPTVS, ad manum, in promptu. Vita S. Winebaldi Abb. Heidenhem. num. 8.

MANVARIA. (1) Exactionis genus, in *Mvnneria.* (2) Securis, quae quibusdam *dextrale* dicitur, Prouincialibus *destran.* Auctor de Miracul. S. Columbani cap. 27. V. *Manaria.*

MANVARIOLVM, sudariolum, quod manu gestatur. Regula Magistri cap. 81.

MANVARIVS, operarius, *Maneuvre.* Vita S. Ioann. Valent. Episc. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1701.

MANVARTIFICES, vnica voce, apud Michaelem Scotum, lib. 2. Mensae Philosophicae cap. 16.

† MANVATA, manipulus, pugillus. Inquisit. MS. a. 1254. V. *Manata* et *Manna.*

MANVATIM, *de manu ad manum*, Gall. *de main en main.* Vetus Poenitent. apud Morin.

MANVATTRECTATIONES. Quid illae sint *manuatrectationes*, pro quibus emendandis pro pecuniaria mulcta irrogabatur, non omnino constat; suspicor tamen illa esse conuentionum signa, quibus alter alterius manum percutiebat; quae cum haberentur tanquam iuramenta, non dimittebantur nisi inflicta prius aliqua pecuniaria poena, quae in vsum cedebat sacerdotis, vnde *Manuattrectationes* inter ea, quae erant fisci sacerdotii, recensentur. Si quis vero hac voce matrimonium, vel quidquid pro contrahendo matrimonio sacerdoti persoluebatur, designatum existimauerit, non diffitebor omnino. Tabul. Vosiense fol. 3. *Concesserunt Deo et Sancto Petro Vosiensi omnem fiscum sacerdotii ex eadem Ecclesia, ex baptisteriis, ex poenitentiis, ex Manuattrectationibus, et ex omnibus quae ad fiscum sacerdotii pertinent.*

† MANVBIVM, promptuarium, penaria, ap. Murat. t. 4. Antiq. p. 899.

MANVBLA, *iteratio doctrinae*, in Gloss. Isid. Vbi apte omnino Graeuius: sunt haec, inquit, prodigiose corrupta. Forte pro his substituendum: *Manubiae, spoliatio, rapinae*, Papias: *Manubiae, spolia, rapinae, res de praeda manu collectae.* Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Manubiae Escharguites, espies, ou despoilles, choses de praie, rapiae.*

† MANVBRIARE, *facere manubria, vel ponere illa.* Glossar. vet. Cod. 521.

† MANVBRIATOR, artifex manubriorum, in Arrest. a. 1368.

MANVBRIVS, thuribulum. Tabular. S. Eparchii Inculism. *Fecitque cruces et tabulas argenteas deauratas, calices vero et turibulos, siue Manubrios, sonantia cimbala, argenteos deauratos, etc.*

MANVBRVNEA, MANVBVRNIA, V. *Mamburnia.*

MANVCALIS SPORTA, V. *Manuensis sporta.*

MANVCAPERE, in se quid suscipere, vadem se praestare, se pro aliquo obligare; vox forensis. Charta anni 1293. in Regesto Constabulariae Burdegal. fol. 204. *Ad maiorem rei securitatem nobiles viri N. N. pro nobis Manuceperunt, et dicto Domino Regi, in causam praedictam omnia bona sua, ... obligarunt.* Alia Guillelmi

retineat interim omnes illos qui pro eo aliquid Manuleuassent tempore sui regiminis, quod tamen nondum esset solutum. MANVLEVATVM, eadem notione, in Charta an. 1412. ex Archiuis D. de Flamarens. MANVLEVTA, idem quod *Manuleuatio.* Prima Curia Generalis Cataloniae Iacobi Regis Aragon. an. 1291. (2) † Dominorum ius mutuo sumendi a subditis res ad victum necessarias. Ch. a. 1149. t. 2. Hist. Occit. Prob. p. 526. V. *Maleuantia.* (3) † Cessio, abalienatio. Testam. Ms. a. 1250.

MANVLEVATOR, inquit Michael del Molino in Repertorio Foror. Aragon. *Fidantia et Fideiussor sunt vocabula Synonyma . . . et Fori et obseruantiae dictis vocabulis promiscue vtuntur.* Consuetudines seu Fori Iaccae in Hispania apud Hieron. Blancam: *Mercatores de Iacca vel alios homines extraneos nullus audeat pignorare, nec disturbare, nisi Fideiussor sit, Manuleuator, vel creditor.*

MANVLEVATVM, MANVLEVTA, V. *Manuleuatio 1.*

MANVLIATVS, V. *Manulea.*

MANVLIS, V. *Manulus.*

† MANVLIVM, *lo instrumento de mano.* Gloss. Lat. Ital. Ms.

MANVLVS. Charta an. 1191. apud Vghellum to. 7. p. 1275. *Vnam stolam de Catasfitulo, vnum Manulum de Catasfitulo, etc.* Forte *manipulum*, vel *manulem*, seu *manualem.* Chronicon Fossae-nouae an. 1196. *Manibus suis posuit super altare . . . pulchram stolam cum Manule, optimam tunicam, etc.*

MANVMISSIO. (1) Apud Iustinianum. Instit. de Libertinis, et ex eo Glanuillam lib. 5. c. 5. et in lib. 2. c. 14. *est libertatis datio, nam quamdiu quis in seruitute est, manui et potestati sui domini suppositus est. Et cum manumissus fuerit, ipse est a manu et potestate domini sui liberatus.* Adde Littletonem sect. 204. Hinc formula, *Per manum liberum dimittere*, in Lege Bajw. tit. 4. *Liberum dimittere*, in Lege Ripuar. tit. 57. §. 1. *Manum super seruum mittere*, tit. 58. §. 8. Bractono vero lib. 1. c. 5. num. 8. manumissio, *est datio libertatis, i. de tertio secundum quosdam, quia libertas quae est de iure naturali, per ius gentium auferri non potuit, licet per ius gentium fuit obfuscata.* Manumissionum autem species variae recensentur: alia enim est *directa*, alia *conditionalis.* MANVMISSIO DIRECTA, dicitur absoluta, plenaria, nullo retento obsequio, aut patronatus iure, in Concilio Toletano IV. cap. 73. Capitulare Attonis Episc. c. 62. *Libertas directa* in l. vn. Cod. Th. de Manumiss. Dicitur etiam *perfecta et absoluta ingenuitas*, in Charta Ludouici Pii laudata in v. *Ingenuitas.* Manumissionis directae est formula apud Marculfum lib. 2. form. 32. 33. 34. Manumissioni *directae* eam quoque accensendam existimo quae sub conditione census annui tantum concedebatur, cuius exemplum nobis profert Charta Alfonsi Comitis Pictau. an. 1269. in Bibl. Colbert. Manumissionis species altera, *directae* opposita, ea erat, quae sub conditione, vel retento seruitio ac obsequio fiebat; ita vt qui manumittebantur, non plenariam ac omnimodam libertatem consequerentur, vt Latini Iuniani, et Dedititii apud Romanos, sed quodammodo obnoxii remanerent, eoque nomine veluti serui ad sacros Ordines non possent promoueri, vt est in Concilio Toletano laudato. Leo Ost. lib. 1. c. 16. *Seruos autem suos et ancillas omnes libertati donauit: ita tamen vt essent sub ditione et tutela Monasterii, singulique singulas annuatim operas Monasterio vbi eis praeciperetur, exercent.* Extat apud Marculf. lib. 2. c. 33. formula imperfectae manumissionis, qua scilicet manumissor seruo suo libertatem confert, *ea conditione, vt dum aduixerit, sibi deseruiat: post obitum vero suum, si sibi superstes fuerit, sit ingenuus, etc.* Quae fuit olim *dedititia libertas.* Cap. vero 34. habetur alia formula, qua ita libertas datur, vt manumissus manumissoris sepulcrum *luminaribus annis singulis procuraret.* Extant praeterea in Tabulario Fossatensi formulae aliae eiusmodi conditionalium manumissionum,

fionum, an. 1266. in haec verba: *Manumittimus sub conditionibus insertis inferius, et de voluntate ipsorum ante manumissionem, non tamen caussa onerandae libertatis talia iura retinemus, etc.* Singularis certe manumissionis conditio quam exhibet Charta Guillelmi de Curtiniaco an. 1207. ex Tabul. Crisenon. *Ego Guillermus de Curtiniaco | notum facio vniuersis praesentibus et futuris, quod pietatis intuitu et remissione peccatorum meorum manumisi Guillermum filium Roberti de la Curt, si clericus permanserit; si autem dictus Guillermus clericus esse noluerit, volo vt in pristinam redigatur seruitutem.* Sed posterioribus saeculis longe magis obtinuit apud Gallos imperfecta haec libertas, quae ita concedebatur, vt retentis seruorum obsequiis ac operis consuetis, non tam seruile nomen deleretur, quam seruitus ipsa augeretur, adeo vt ad abolendas et extinguendas duras istas conditiones manumissionibus appositas, rursum manumissiones aliae necessariae essent. Istiusmodi sunt eorum manumissiones, quos *homines de corpore* et *de capite*, vel *capitales* appellabant, qui et obsequia de *corpore suo*, id est, operas et *cornatas*, vnde nomen, et *censum de capite*, seu *capitale* quotannis exsoluere tenebantur, qui ita glebae addicti erant, vt ab ea recedere iis non licitum esset, quemadmodum nec matrimonia contrahere inconsultis dominis, quae quidem suis omnia locis pluribus obseruamus. In hoc tamen a seruis differebant, quod ad testimonia interdum contra liberos admitterentur. Charta Caroli M. ex Tabulario S. Germani Paris. *Nemo homines de capite in iudicio reprobare vllatenus praesumat.* Alia Caroli C. ex eod. Tabular. apud Beslium in Episcopis Pictau. p. 33. *Homines de capite contra liberos in omni placito testimonium ferre concedimus.* De iis haud dubie postremis manumissis intelligendum Capitul. Childerici III. n. 15. quo libertis testimonium dicere vetatur: *Libertus et liberta in nullis negotiis contra quemquam testimonium dicere permittantur, exceptis illis caussis in quibus ingenuitas deesse dinoscitur, sicut praemissum est, et de seruis.* Perstitit diu imperfecta ista libertas apud Gallos, quam rectius *seruitutis* nomenclatura vulgo donabant, quod nihil ferme haberent quod libertatis esset, imo paene omnia quae seruitutis; donec sensim aboleri coepit, dominis ipsis seu pietate ac misericordia motis, vel ex ipso compendio, acceptis ab manumissis pecuniis, plenariam libertatem indulgentibus. Nam interdum singulatim ea conferebatur libertas, interdum subditis omnibus seruitutis istius nexu deuinctis. MANVMISSIONES fiebant etiam per *Chartam*, vel *chartulam*, quae *ingenuitatis* vulgo appellabatur, a qua *Chartularii* dicti hac manumissionis specie manumissi, de qua agunt Lex Alamannorum tit. 17. tit. 18. §. 1. Capitulare 2. an. 806. c. 6. 7. Capit. an. 813. c. 8. Capitul. 3. c. 2. 11. 12. Lex Longob. l. 2. tit. 18. §. 3. tit. 35. §. 12. Gregor. Turon. lib. 5. Hist. c. 27. Concilium Toletan. VI. can. 9. Leo Ost. lib. 1. c. 11. etc. Qui autem per *Chartulas* manumittebantur, plenariam non semper libertatem consequebantur, cum *conditiones* datae libertati adderentur: seu seruitia et operas, interdum et censum pecuniarium sibi reseruarent patroni, vnde *conditionales* dicti passim. MANVMISSIO PER TABVLAS, eadem quae *per chartam*, vnde *Tabularii*, dicti eiusmodi per tabulas liberi facti, apud S. Augustinum Epist. 50. Gregor. Turon. lib. 10. cap. 9. Vt et MANVMISSIO PER SCRIPTVRAM, in Lege Wisigoth. lib. 5. tit. 7. §. 1. 14. 15. in Lege Burgund. tit. 88. §. 2. in Concil. Aurelian. III. can. 26. etc. Atque adeo MANVMISSIO PER EPISTOLAM, apud Greg. M. lib. 1. Epist. 53. lib. 5. Epist. 12. MANVMISSIO PER TESTAMENTVM, de qua Concilium Arelat. II. can. 33. Aurelian. III. can. 26. Matiscon. II. c. 7. etc. MANVMISSIO PER MANVM PROPRIAM, in Lege Ripuar. tit. 57. §. 1. V. *Hantrada.* MANVMISSIO PER MANVM

ERO-

EROGATORIS, in Lege Longob. lib. 2. tit. 20. §. 5. id est, per manum executoris testamentarii. V. *Erogator.* MANVMISSIO IN COMITATV. Leges Willelmi Nothi c. 65. MANVMISSIO PER DENARIVM coram et praesente Rege, qui manumissionem ratam habebat, et manumissi deinceps defensor erat, iactato denario quouis, tanquam manumissionis pretio, per manum vel domini, vel alterius, et excusso de manu ipsius serui, qui manumittebatur, qui inde *Denariatus* et *Denarialis* censebatur et appellabatur. Ea autem manumissionis forma Legis Salicae propria fuisse dicitur in veteribus Chart. ex tit. 48. vbi *serui ante Regem per denarium dimissi* mentio fit. Formulae vett. Bignonii c. 46. *Et postea ante domnum Regem iactante denario, secundum Legem Salicam te ingenuum dimisi.* Vetus formula apud Pithoeum: *Nos vero manu propria excutientes de manu supra dicti N. denarium, vel nummum, vel argenteum, vel aureum, vel dragmam, vel sestertium, vel minam, etc.* Ea autem erat conditio *Denarialis* hominis, seu per denarium manumissi, vt *haereditatem in sua generatione non haberet, antequam vsque in tertiam generationem peruenisset*: quod de Chartulario, seu manumisso *per chartulam*, pariter obtinuit: vti statuitur in Lege Longob. l. 2. tit. 35. §. 11. et lib. 6. Capit. Caroli M. c. 208. deinde, vt est in Lege Ripuar. tit. 57. §. 4. si absque liberis decedebat, Regem seu fiscum haeredem habebat: ita si occideretur, illius compositio ad Regem spectabat, vti cauetur in Capitulis, quae Carolus Mag. Legi Bajwar. addidit, tit. 1. c. 6. et in Capitul. 2. ann. 806. c. 5. et 6. vbi idem obtinuisse de manumissis per chartam obseruatur. Licebat porro vnicuique hac manumissionis forma et ratione seruum suum manumittere. Lex Ripuar. tit. 61. §. 3. Exacta istiusmodi manumissione, conficiebatur charta, quae rem gestam contineret, et *praeceptum denariale* dicitur Marculfo, et *charta denarialis.* MANVMISSIO *in Praesentia Regis*, secundum Legem Ripuariam tit. 57. §. 1. eadem, quae per *denarium*, *Manumissio per regalem largitionem* in Concil. Triburiensi anni 895. cap. 38. MANVMISSIO *in manu Regis dando*, in Lege Longob. lib. 2. tit. 35. §. 3. 8. MANVMISSIO CORAM TESTIBVS, in Lege Wisigoth. lib. 5. tit. 7. §. 1. in Lege Burgund. tit. 88. §. 2. in Synodo Trullana 85. in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 78. etc. MANVMISSIONIS PER SAGITTAM, apud Longobardos, meminit Paulus Warnefridus de Gestis Longob. cap. 13. MANVMISSIO ARMORVM TRADITIONE. Leges Willelmi Nothi Reg. Angl. cap. 65. MANVOPERARE. Idem Radulfus de *Hengham* capite laudato: *Diuortium celebratum est inter virum et mulierem, si post diuortium vir teneat se in haereditate perquisita in maritagio mulieris, statim cum post diuortium Mannoperetur, disseisitor est.*

(2) MANVMISSIO, quae aliis *Emancipatio*, cum scilicet Clericus ab Ecclesia sua, ad quam intitulatus est, ad aliam ab Episcopo suo, transeundi facultatem impetrat, apud Stephanum Tornacensem Epist. 135.

(3) Dimissio, remissio, Gall. *Laissement.* Tabul. Conchens. Abbat. in Ruthen.

MANVMISSOR. (1) Qui manumittit. Concil. Emeritense inter Hispan. to. 2. p. 630. (2) MANVMISSOR TESTAMENTI, executor. Testamentum Petri Infantis Portugalliae Regni Maioricarum Domini 7. Id. Oct. ann. 1255. *Facimus testamentum nostrum, in quo eligimus Manumissores nostros D. Raym. Episc. Maioric.* et *Abbatem de Regali Ord. Cisterc.* (3) Chartarum subsignator, in Ch. a. 793. ap. Henschen. in vita L. Ludgeri.

MANVMITTERE. (1) V. *Manumissio.* (2) *Manumittere*, praeterea dicebatur, qui seruum suum in dominium alterius transmittebat, vt esset eius seruus: quod maxime fiebat in commutationibus hominum de corpore, cum matrimonia contraherent

rent cum hominibus alterius Domini. M. Pastorale Ecclesiae Paris. (3) Licentiam vel facultatem dare aliquid faciendi. Tabular. Ecclesiae Carnotens. (4) † Forte pro manum mittere, manum iniicere. Lit. a. 1230. t. 7. Ordin. reg. Fr. p. 362. *Matheus dux - - manumitteret in ipsos pro capiendo etc.*

MANVMOLA, chirotheca, quod manus *molam*, seu formam referat sic dicta. Computus anni 1202. apud D. Brussel, to. 2. de Vsu feud. p. CLXXV. V. *Maninola.*

† MANVMORTABILIS, seruus glebae, Gall. *Mainmortable.* Ch. Ms. a. 1388.

† MANVMORTIZATIO, i. q. *Admortizatio*, in Ch. Ms. a. 1269.

† MANVMORTVA, ius in bona defunctorum. Form. Ms. V. *Manus mortua* in *Manus.*

MANVMVNDIVM, *manutergium*, Vgutioni, quo manus mundantur. Promotus in Grammatica MS. *Facitergium, togilla, mappa, mappula gausape, orarium, mensale, manutergium, prandeum, Manumundium, manupiarium.*

MANVMVNITVS, f. rei domesticae administrator, procurator, Gall. *Intendant.* Gesta Consulum Andegau. to. 10. Spicil. Acher. p. 494. *Cum Comes custodiam domicilii sui, Haimerico de Currone praebuisset, dum caeteri murmurarent, tres famuli Hugonis Gofridus Manumunitus, Robertus telonearius, et Railnesinus carpentarius rem difficilem aggressi sunt.*

MANVOPERA, etc. V. *Manopera.*

MANVOPERARE, in flagranti crimine deprehendere, ap. Radulph. de Hengham in Parua c. 7.

MANVOPERARIVS, MANVOPERATIO, V. *Manopera.*

MANVOPVS, seu *cum manuopere captus*, in Fleta l. 2. c. 52. in furto deprehensus.

† MANVPARIVM, *la tovalia*, in Gloss. Lat. Ital. Ms. V. *Manupiarium.*

MANVPASTVS, et MANVPASTVM, domesticus, in Canonibus Saxonicis Edgari Regis cap. 1. §. 4. Leges Henrici I. Regis Angl. c. 66. *Si Manupastum alicuius accusetur de furto, solus paterfamilias emendare potest, si velit, fracta lege sine periurante.* ESSE IN MANVPASTV ALICVIVS. Leges Aluredi Regis cap. 5. *Nullum a se dimittat, qui inculpatus sit in Manupastu suo.*

MANVPIARIVM. Ioh. de Ianua, *Manupiarium, gausape, quasi manus pians.* In Gloss. Lat. Gall. *Nape.* Glossae Isid. *Mappa, gausape, togilla, expiarium.* V. *Manumundium.*

MANVPLETIVM. Gloss. Graec. Lat. χειροπληθής, *Corpulentus*, χειροπληθὲς, *Manupletium.* In MS. *Mapletum* habetur.

MANVPRETIVM, χειρῶν μισθὸς, in Gloss. Graec. Lat. in Glossis vero Lat. Graec. *Manupretium*, χειροδόσιον, Asconius 3. in Verrem: *Manupretium dicebatur, vbi non tam materiae ratio quam manus atque artis ducitur.* V. Varronem et Plautum in Menechm.

MANVS. (1) MANV FIDEM DARE. Tabularium Vindocinense. Ch. 179. an. 1064. *Dedit etiam domno Abbati Oderico fidem, Manum suam, sicut mos saecularis exigit, in illius manum mittens.* MANVM MITTERE in *aliquem*, in Lege Salica tit. 15. §. 1. Formula loquendi Gallis familiaris, *Mettre la main sur quelqu'un: Manum alicui iniicere*, in Lege Bajwar. tit. 3. cap. 1. §. 3. tit. 4. §. 5. tit. 5. §. 3. et in L. 7. de Fil. Apparitor. et in L. 8. de Appellat. Cod. Theod. MANVS, in hominiis, *la bouche et les mains*, in Consuetud. Trecensi, et aliis. Leo Ost. lib. 3. cap. 48. (alias 50.) *Mandabat ei, vt sibi fidelitatem faceret et homo ipsius per Manus deueniret.* V. *Hominium.* Hinc MANVM DARE, pro *Hominium* praestare, manus suas scilicet in manus domini immittendo. Charta Henrici Imp. anni 1014. apud Murator. delle Antic. Estensi p. 108. MANIBVS COMPOSITIS *feudum recipere.* Ius feudale Saxon. cap. 23. §. 1. PER MANVM ALTERIVS TENERE, ab alio per homagium et in feudum possidere. Testamentum Ranimiri Regis Aragon. aerae 1099.

1099. apud Martinezium, in Historia Pinnatensi. L. 2. c. 38. PER MANVM *alterius iustitiam accipere*, emendationem et ius suum a iudice obtinere. Tabul. Gemeticense. PER MANVM *tertiam res suas adrhamire*, V. suo loco *Adramire*. MANVM ALTERIVS LVCRARI. Wichbild. Magdeburg. art. 109. MANVM REGIAM apponere dicitur Rex, qui praedia, de quibus lis est interim dum ea dirimatur, *sibi asserit*, vt *Manum regiam infringere*, qui bannum regium infringit, in Aresto Paris. penult. Ianu. anni 1319. Aliud eiusd. ann. 28. Iunii. MANVM MITTERE *in fortunam alterius*, bona illius sibi asserere, in Lege Salica tit. 52. num. 2. MANIBVS COMPLOSIS deprecari, Rodericus Toletan. lib. 2. de Rebus Hispan. cap. 18. MANIBVS CANCELLATIS, id est extensis, seu decussatis. Iohannni de Ianua: *Cancellare, brachia extendere*. Epist. Panormit. ad Martinum IV. PP. in Chron. Siciliae apud Marten. to. 3. Anecd. col. 34. MANV CLAVSA, *id est*, *pugno percutere*, in Lege Salica tit. 20. num. 9. MANVS FERREA, exercitus, copiae militares. Idacius Pacens. Episcop. in Chron. aera 649. SVB MANV ALICVIVS ESSE, id est, sub potestate. Concil. Vernense ann. 755. can. 11. et Aquisgran. II. cap. 3. can. 21. etc. AD MANVM SVAM *aliquid habere*, tenere, possidere, Gallis *Avoir en main*. Vetus Charta apud Freherum, in Orig. Palat. c. 6. PER MANVM SVAM *se defendere*, id est, per duellum, in Regiam Maiest. c. 12. §. 2. DONATIONES FACTAE *per manum Regis*, id est, *coram Rege*, vt est, in Capitul. Caroli M. lib. 6. c. 207. V. Marculfum L. I. form. 12. 13. AD MANVM *suam ponere*, sibi asserere, occupare, Gall. *Se saisir*. Charta anni 1399. EXTRA MANVM PONERE, rem quampiam quouis modo cedere, Gall. *Delaisser*, *abandonner*. Charta Theobaldi Comitis Campaniae anni 1233. MANVS AEQVA, de fideiussore dicitur, in Charta anni 1301. apud *Madox* Formul. Anglic. p. 10.

MANVS IVDICIATA, iudicium per ferrum candens. Liber Chirographorum Absiae fol. 171. V. *Ferrum candens*. MANVS PVBLICA. Chronicon Fredegarii, c. 58. *Avaros et Sclavos caeterasque gentium nationes, vsque manu publica suae ditioni subdicendum fiducialiter spondebat*. MANVS RECTA, sincere, sine fraude. Charta anni 932. apud Miraeum to. 1. p. 38. MANVM, *aut dextram perdere*, poena decreta maxime in periuros, in Lege Wisigoth. lib. 8. tit. 5. §. 1. in Lege Burg. tit. 6. §. 11. tit. 26. §. 4. tit. 55. §. 3. MEDIAE ET INFIMAE MANVS HOMINES, mediocris et infimae conditionis, qui *mediocres* et *minores personae* aliis dicuntur. Radulfus de Diceto anni 1112. MANV INVOLVTA *in palla altaris offerre*. Tabular. Casauriense anni 24. Ludou. Imper. F. Lotharii. MANVS RVBRA, vel *rubra manus*, flagrans delictum, manifestum. Leges Baronum, seu Quon. Attach. cap. 32. §. 2. *Cum quis capiatur cum rubra vel recenti manu homicidii, vel quod manualiter deprehendatur, cum furto vel latrocinio*. FVRTVM HABENS IN MANIBVS, vel *furtum inter manus habens*, in furto seu flagranti crimine deprehensus, in Legibus Adelstani Regis apud Brompton. pag. 849. et 850. MANV POTESTATIVA TRADERE, in Chartis Alamannicis Goldasti 37. 54. 55. 70. 76. Ita, *vt potestatiua manus* hic sumatur pro auctoritate et facultate dominandi a Principe indulta. V. *Potestatiuus*. MANVS IMPOSITIO RECONCILIATORIA, ea est, per quam poenitentes haeretici, siue excommunicati, sanctae Ecclesiae reconciliantur. Anastasius in S. Eusebio PP. MANVS LIGNEAE, inter superstitiones et paganias recensentur in earumdem indiculo, Capitular. to. 1. col. 152. † MANV COMMVNICATA VENDERE, datis dextris, t. 2. Hist. Treuir. p. 157. † MANVS SVAS FACERE, obedientiam profiteri, ap. Murat. t. 6. Antiq. p. 369. † MANVS MANCA, sinistra, t. 1. Prob. hist. geneal. Portug. p. 10.

(2) Subscriptio, chirographum. Cicero in Catilinam: *Statilius cognouit Manum et signum suum.* Facundus Hermianensis L. 4. c. 4. *Sed numquid, vel si propriam manum Romano Episcopo non probante recipiat, etc.* Supra *Chirographum* appellauit. MANVS FIGERE, subscribere, manu ac scripto firmare, († vel potius manu tangere.) Canones Hibern. lib. 33. c. 4. V. *Firmare 2.* MANV CAPERE, eodem significatu. Charta anni 1166. in Chartular. Meld. MANVM MITTERE, nude, eadem notione, non semel in Chartis Veneticis apud Ioh. Lucium, lib. 3. de Regno Dalmat. c. 11. 12. V. Gloss. med. Graecit. in χεὶρ. MANVS DIVINA, Imperatoria subscriptio, de qua Brissonius in formulis pag. 365.

(3) MANVS MORTVA, glebalis serui absque liberis masculis ex legitimo matrimonio procreatis decedentis bona, quae ad dominum ipso iure pertinent. Varie autem haec vox sumitur. Nam *manus mortua* interdum ipsos homines spectat quos *manus mortuae* vulgo dicunt; interdum praedia ipsa, quae bona *manus mortuae* appellant. HOMINES MANVS MORTVAE, sunt serui glebae, quibus, vti diximus, de bonis suis testamento cauere, fas non est, perinde ac Latinis libertis apud Romanos, qui, vt ait, Saluianus lib. 3. ad Ecclesiam Catholic. *negato vltimae voluntatis arbitrio etiam quae superstites habebant, morientes donare non poterant.* Redit igitur *hominum manus mortuae* haereditas, si absque liberis decedant, ad dominum, in cuius *manu mortua* esse dicuntur. Aresta Candel. 1261. I. Regesto Parlamenti f. 120. MANVS MORTVA, rursum ipsa praedia spectat, cum aliquis scilicet alicuius, aut Ecclesiae dominio hac se conditione addixit, seruumque se esse professus est; vel cum id iuris in eadem praedia, ex longi temporis praescriptione, habet dominus, id est, cum ea praedia huic seruituti sunt obnoxia *iure constituti*, vel *praescriptionis*, vt habent Consuet. Aruernensis c. 27. art. 11. et Marchensis art. 127. quae quidem praedia dicuntur *heritages tenus a condition de Mainmorte*, in eadem Consuetud. Aruernensi, d. cap. 27. art. 1. quorum possessores pro seruis habentur, eoque ipso seruilibus praestationibus et operis, quas pluribus recenset eadem Consuetudo Marchens. c. 17. obnoxii. Interdum *Manus mortua*, res ipsas mobiles tantum spectat. Consuetudo Trecensis art. 6. de Seruis: *Les autres sont Mainmortables en meubles et les autres en heritages seulement.* Mox addit eiusmodi seruis non licuisse testari de rebus, *Manui mortuae* obnoxiis, vltra 5. solidos in praeiudicium domini. MANVS MORTVA, denique quandoque ad certam pecuniae quantitatem redacta erat, ex manumissoria conditione, quae ex bonis decedentis domino haeres praestare tenebatur. Vetus Charta apud Haraeum, in Castellanis Insulae p. 178. *De respectione capitis sui 2. denarios, de mortua vero Manu sex, de licentia maritali sex simili modo.* Quale fuerit ius *Manus mortuae*, quaeue seruitia praestita ab hominibus eiusmodi seruituti obnoxiis, luculenter explicatur in Charta Libertatum Montis-Britonis anni 1376. to. 1. Hist. Dalphin. p. 88. IN MANV MORTVA TENERE, in Testamento Roberti de Sorbona tom. 8. Spicil. Acher. p. 249. PLACITVM MANVS MORTVAE, significat *rechatum*, quod debetur domino post mortem vasalli. Nam *placitum* hoc loco id sonare, docemus infra. Exstat Charta Aimerici Vicecomitis Thoarc. a. 1253. qua Dominus de Rupe Militi concedit, quidquid habet in villa S. Benedicti de Anglia, praeter *homagium ligium et placitum Mortuae manus, vsque ad 10. libras, monetae currentis, quando illud contigerit euenire, et quaedam calcaria deaurata, quandiu vixerit ille, qui praedictum placitum fecerit.* MORTIMANVS. Charta Henrici Imper. an. 931. apud Miraeum in Cod. Donat. Piar. lib. 1. c. 30. V. *Mortalia, Manumissio.* MANVS MORTVA. In Capitulari 2. Caroli M. incerti anni cap. 1. Edit. Baluz. et in Capitulis Caroli M. lib.

5. c.

5. c. 110. *Rationabiles ac legitimae commutationes Ecclesiis utiles* ratae haberi, *inutiles* vero et *incommodae* atque *irrationabiles* dissolui iubentur. Deinde additur: *Vbi vero mortua Manus interiacet, aut alia quaelibet caussa, quae rationabilis esse videatur, inuenta fuerit, diligenter describatur, et ad nostram notitiam perferatur.* Eadem habentur in Lege Longob. lib. 3. tit. 10. §. 3. in Capitul. Wormatiensi an. 829. c. 5. in Capit. Caroli C. tit. 32. c. 6. tit. 39. c. 8. vbi pro *rebellis* legendum *rationabilis.* Commode omnino locum hunc illustrauit eruditus Muratorius in Notis ad eandem Legem to. 1. part. 2. p. 142. *Manus mortua*, inquit, in hac lege mihi significare videtur potestatem Regis, siue possessionem Regis aut fisci, vt sit sensus: Vbi vero Ecclesiarum praedia sint in manu Regis, siue possessa per fiscum, aut alia quaeuis rationabilis causa interuenerit, *diligenter describatur*, etc. vt habet Codex Estensis. Fiscus enim numquam moritur, et immortalis est, etiam decedente rege: ad cuius similitudinem *manus-mortua* deinde coeperint appellari Ecclesiae, collegia, etc. vt supra obseruatum est. In Capitul. Caroli Calui haec eadem Lex repetitur his verbis: *Et si Mortua manus, vel Praeceptum Regium super eis interiacet. Manus mortua*, vt reor, fiscum designat possessorem: *Praeceptum* Regis priuatum hominem possessorem, sed Praecepto regio munitum. Tunc ad Regem haec erant deferenda. V. Legem 234. Rotharis apud eundem Murator. ibid. p. 35. vbi de re, quae *ad curtem Regis ceciderit, nulla sit repetitio.* Quod firmare iterum licet ex Capitul. apud Carisiacum c. 8. in quo haec eadem Lex inserta legitur vbi de rebus Ecclesiasticis et de rebus quae ad fiscum regium pertinent sermo fit. Neque procliuius est diuinare, quid eadem vox sonet in Wichbild Magdeburg. art. 103. *Quilibet persoluta debita declarare debet ad sacra post manum mortuam meteseptimus.* Sensus forte est: qui defuncti bona obtinuerit, huius debita se persoluisse cum sex aliis ad sacra iurabit. † MANVS MORTVA, ius regis vel domini alicuius loci in extraneorum decedentium bona, Gall. *Droit d'Aubain.* Ch. a. 1277. t. 4. Ordin. reg. Fr. p. 670.

(4) MANVS dicuntur auium rapacium pedes, in Legibus Palatinis Iacobi II. Reg. Maioric. vbi de Falconerio maiori, to. 3. SS. Iunii p. XXIV. *Veluti logres, capucia, longas, et alia arnesia ad rostrum et Manus ipsarum praeparandas et etiam quaecumque alia necessaria prouidebit.*

(5) MANVS CHRISTI, massa quaedam sacharo condita, t. 2. Hist. Nem. Prob. p. 85.

(6) † MANVS PAPIRI, chartarum scapus, Gall. *Main de papier*, in Comput. a. 1402.

(7) † Manubrium, Gall. *Manche*, in Inuent. Ms. a. 1476.

MANVSCRIPTIO, subscriptio. Concilium Carthaginiense I. sub Iulio I. PP. c. 12. *Manuscriptiones nostrae teneantur et pittacia.* Berta Sanctimonialis in Vita S. Adelheidis Virg. n. 7. *Cuius libertatis donatio vt in perpetuum rata foret et firma, et duorum Imperatorum, scilicet Ottonis et Henrici, Manuscriptione ac sigilli impressione confirmata.* MANVSCRIPTVRA. Gregor. Turon. de Vitis Patrum c. 8. *Tangens Manuscripturam, quam ipse depinxit.* MANVSCRIPTVM, chirographum, manu propria suscriptum. V. S. Basilii, apud Heriueum Archiepiscopum Remensem in epist. ad Widonem Rotomagensem Archiepisc. c. 17.

MANVSCRIPTVM. (1) V. *Manuscriptio.* (2) † Charta, diploma, in Ch. a. 1184. ap. Baring. in Claui diplom. p. 112.

MANVSIGNATVS, *id est, Manumissus*, in Gloss. MSS. Cluniac. inter opera posthuma Mabillonii to. 2. p. 23.

† MANVTENENS, protector, defensor, vel vir potens et nobilis, in Reg. hospit. S. Iacobi de Alto passu.

MANVTENENTIA. (1) Auxilium, praesidium, suppetiae; si vocis etymon spectes, *Manutenentia* celerem ac promptam opem significat, citius enim

enim adesse potes ei, quem manu tenes. Charta an 1202. apud Stephanot. to. 1. Antiquit. Occitan. MSS. p. 331. *Defensionem et Manutenentiam ego et successores mei exhibebimus et plenarie faciemus.* (2) Vt mox *Manutenentio*. *Ad Manutenentiam pacis publicae*, in Charta an. 1542. apud D. Calmet. to. 3. Hist. Lotharing. col. 395. Occurrit passim.

MANVTENENTIO, a Gall. *Manutention*, conseruatio, integritas. Charta Eduardi VI. Regis Angl. an. 1552. apud Rymer. to. 15. p. 306. *In maiorem augmentationem regalis status coronae suae etc.*

MANVTENERE. (1) Asserere, partes alicuius tueri, Gallis *Maintenir*. Habetur haec vox in Epistola Eleutherii PP. ad Lucium Regem Britan. an. 169. conscripta, si genuina est, quod in dubium iure vocatur. Matth. Paris. *Archiepiscopum contra me Manutenere praesumat.* V. *Manutenentia.* (2) Conseruare, alere, Gall. *Maintenir*, *entretenir*. Statuta reform. S. Claudii an. 1448. *Tenetur Cantor Manutenere competenter antiphonaria, legendaria . . . et etiam ad manutentionem aliorum librorum.* (3) † Subministrare, suppeditare, in Inquisit. Ms. a. 1284.

MANVTENTIA, protectio, defensio. Charta an. 1020. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 140.

MANVTENTIO, sumptus, conseruatio, Gall. *Entretien*. Charta an. 1451. ex Tabular. B. M. de Bononuntio Rotomag. V. *Manutenere*.

MANVTENTORES, IC. Anglis Rastallo et Cowello sunt illi, qui vel pecuniis suis, vel alia ope litem alterius iudicalem, in qua ipsi iustum interesse non habent, promouent, aut fouent. V. Littletonem sect. 701. et ibi Edw. Cokum.

MANVTENTORIAE LITTERAE, quibus vt aliquid in suo statu permaneat mandatur. Instrum. an. 1473. in Bullario Carmelit. p. 297.

† MANVTENTVM, *est illa pars flagelli, quae tenetur in manu verberatoris.* Gloss. Lat. Gall. a. 1348.

MANVTERCIVS, testamenti executor. Charta an. 839. apud Folguinum Levitam Sithiensem lib. 2. pag. 109. V. *Manumissor*.

MANVTERE, pro *Manutenere*, conseruare, *Entretenir*. Testam. an. 1392. to. 2. Macer, Insulae Barb. p. 667.

† MANVTERGIA, mantile. Inuent. Ms. a. 1476.

MANVTERGILE, V. *Mantum*.

MANVTERGIVM. Ioanni de Ianua, *Togilla cum qua tergitur manus: Touaille*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm. χειρομάκτρον, Graecis. Gregorius M. in libro Sacrament. MANVTERGIA. Historia de Fratribus Conscriptis to. 2. Antiquitatum Alamannic. Goldasti. MANVTERGIVS, in veteri Processionali MS. B. M. Deauratae. MANVTERGIOLVM, diminut. a *Manutergium*. S. Wilhelmi Constit. Hirsaug. lib. 1. c. 98. MANVTERGIVM, sudarium, quo sacerdos sacra facturus manus extergit. Gilbertus Lunicensis de Vsu Ecclesiastico. MANVTERGIA *ad inuoluendos codices*. Theodemari Vsus Casin.

† MANVTERIVM. (1) Manutergium, in Pontif. Ms. Mogunt. (2) Forte candelabri species ad formam manus, Gall. *Bras*, in Append. ad Monum. eccles. Aquileg.

MANVTIGIVM, quod Graeci χειρεψίαν vocant, id est, mollis attrectatio. Caelius Aurelian. lib. V. Tardar. pass. c. 4. *Non aliter quam si quispiam turbatos oculos Manutigio, quod Graeci χειρεψίαν vocant, temporaliter fricando releuare videatur.*

MANVTIVS, *magnas manus habens*. Gloss. Isid. vbi Graeuius: Melius in veteri Vocabulario: *Manutus*, vt a *nasus* nasutus, sic a *manus*, *manutus*. *Manutius* est mane ortus.

MANVTRADERE, vnico verbo, tradere. Diploma Roberti II. Principis Capuae an. 1128.

MANZA, Italis Iuuenca, Gall. *Genisse*: *Manzo*, iisdem, vitulus anniculus. Chron. Bergom. ad an. 1406. apud Murator. to. 16. col. 985.

MANZARVS, V. *Manzerinus*.

MANZER, spurius, nothus, e scorto natus, Hebraeis, a quibus Graeci μαντὴρ apud Gregentium, Theophanem,

phanem, Cedrenum, etc. Vgutio: *Manzeres dicuntur filii scorti, vel adulterini, vel scelerati.* Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Mauzer, fils de putain, ou mauvais, desloial; et inde Manzerinus, i. adulterinus.* Versus, laudati a Dionysio Pontano ad tit. 146. Consuetud. Blesensis:

Manseribus scortum; sed moecha nothis dedit ortum,
Vt seges a spica, sic spurius est ab amica:
Sunt naturales, qui nobis sunt speciales.

MANZERINVS. (1) Papiae, *Adulterinus.* Gaufredus Vosiensis lib. 1. c. 73. *Prisci Coenobitae religione florentes nos Manzerinos haeredes habuere.* Sic etiam videtur legendum, apud Baldricum lib. 4. Histor. Hierosol. *Hierusalem itaque sic obsessa, filiis suis occludebatur: intus a populis Manzerinis profanabatur.* Editus Codex *Mazelinis* praefert. Adde Ordericum Vitalem lib. 9. pag. 750. MANZARVS, eadem notione. Fortunatus lib. 5. Poëm. 4. de Iudaeis. (2) MANZERINA VASCVLA. Epist. Abbonis ad Gregorium V. PP. *Direxi etiam duo Vascula Manzerina, in quibus anaglipho opere continentur Charitas et Ethica.* Itinerarium *Bauldry* Abb. Burgoliensis ex Archiuis Monast. Fiscamn. *Mihi dedit Abbas scyphum Manzerinum, quem tota auiditate suscepi . . . . quia et tornum et formam et materiam decentissimam pretendebat.* V. *Mazer.*

MANZIA, V. *Manzius.*

† MANZILE, mansio, seu aedes cum agri portiuncula, i. q. *Mansionile.* Ch. Ms. a. 1321.

† MANZIVS, MANZVS, vitulus anniculus, Ital. *Manzo.* Stat. datiar. Riper. MANZIA, in Stat. Montisreg.

† MANZO, i. q. *Manzer,* in Vocabular. Iur. canon. Martini Ms.

† MANZOLVM, corium vitulinum, in Stat. Placent. V. *Manzius.*

MANZVS, V. *Manzius.*

† MAO, fructus species, f. pomum. *Ius decimationis grani, vini, maonum,* in Ch. Perus. Ms. a. 1354.

MAP, V. *Mepe.*

MAPADA, V. *Mappa* 5.

MAPARIVS, officium domus regiae apud Anglos, cui scilicet incumbebat, *mappas,* canabum, manutergia et similia prouidere. *Maparios* itidem appellabant; sed *mappa* et *nappa* tantundem valebant. Liber niger Scaccarii p. 343. V. *Mapparius.*

MAPHORIVM. (1) Muliebre pallium. Vita S. Amphilochio adscripta to. 2. Iunii p. 954. *Tum ait sponsae: tene in hoc Maphorio, donec tibi dicam.* V. *Mafors.* (2) Scapulare. Vita S. Dorothei to. 1. Iunii p. 600.

† MAPHORS, velum sericeum, quo altare obuoluebatur. Acta SS. t. 7. Maii p. 628. V. *Mafors.*

MAPLETVM, V. *Manupletium.*

MAPPA. (1) *Mappae* appellati ludi Circenses, quia cum proxime edendi erant, mappa dimitttebatur: cuius ritus originem Neroni adscribit Senator lib. 3. Var. Epist. 57. *Cum enim prandium protenderet, et celeritatem, vt assolet, auidus spectandi populus flagitaret, ille Mappam, qua tergendis manibus vtebatur, iussit abiici per fenestram, vt libertatem daret certaminis postulandi. Hinc tractum est, vt ostensa Mappa, certa videatur esse promissio Circensium futurorum.* At Siluius in Latercula id Tarquinio Regi adscribit, *quia Romae, dum die Circensium pranderet in Circo, de Mensa sua Mappam foras, vt aurigis post prandium currendi signum daret, abiecerat.* Hinc idem Siluius *Mappam* pro Circensibus ludis vsurpauit. (2) MAPPA MVNDI, charta vel mappa explicata, in qua orbis seu mundi descriptio contineretur. Eumenius pro restaurandis Scholis. Papias: *Mappa, togilla, mapa, etiam dicitur pictura, vel forma ludorum, vnde dicitur Mapa mundi.* (3) MAPPA, MAPPVLA, vmbraculum, quod defertur supra Episcopi caput, dum procedit ad altare, sacra facturus, seu stationes facit, diuersis imaginibus adornatum, quatuorque baculis innixum, quod a quatuor ministris tenetur, qui inde *Mappularii* appellantur. Ita Durandus lib. 4. Ration. cap. 6. n. 11.

n. 11. (4) Vox Agrimensorum. Apud Auctores de Limitib. p. 270. *Ratio limitum regundorum haec est: auctores Theodosius et Neuterius de terminis et lineis exposuerunt*, 304. *iugi agrimensoris qui Mappa, quas lineas habuerint, obseruetur.* Pag. 313. *Terminus si scriptus fuerit, et puncto habuerit litteris graecis, sequeris cursum eius a Sion, hoc est, ab Oriente, per litteras graecas de Mappa, hoc est, Pentagonum, quod interpretantur cubitos quinque.* Denique pag. 319. *In Mappa Albanensium inueniuntur haec, Ager Heclanensis, ager Beusinus, etc. De Mappis linteis*, quarum in l. 1. Cod. Th. de Alim. mentio est, in quibus scribebatur, haec intelligenda censet Iacobus Gothofredus. Hinc forte (5) MAPPA, MAPADA, *Mappada*, *Mappaticus*, pro modo agri. MAPADA. Tabularium S. Remigii Remensis: *Sunt ibi aspicientes inter maiores et minores campi 46. continentes Map. 100. vbi seminari possunt de frumento modii 34. etc.* Occurrit ibi pluries cum duplici pp. MAPPADA. Idem Tabular. *Arat Mappadam et coruadam, vt supra.* MAPPATICVS, eadem notione. Charta Caroli C. apud Marlotum in Metropoli Remensi lib. 4. c. 7. MAPPAGIVM. Tabularium S. Remigii Remensis. (6) Ornamentum equi. Sic vocantur strata candida, quibus cooperiuntur equi Cardinalium, cum solemni pompa procedunt. V. infra *Mappula.* (7) † Vestis species videtur, ad vsum virorum, in Ch. Ms. a. 1242.

MAPPADA, MAPPAGIVM, V. *Mappa.*

MAPPALE, f. vexillum; est enim veluti quaedam maior mappa. Gesta Tancredi apud Marten. to. 3. Anecd. col. 149. MAPPALE OPVS. Monasticum Anglic. to. 3. p. 330. *Item casula opere Mappali*, quo scilicet mappae fieri solent.

† MAPPAMPARIVS, qui mappam lauaturo parat et porrigit, in Chron. Lemouic. V. *Mapparius.*

MAPPARIVS. (1) Qui in Circo mappam demittebat, aut excipiebat, in signum proxime edendorum Circensium: μαππάριοι, D. Chrysostomo in orat. de Circo, in Chronico Alexandrino p. 876. in Glossis Basil. apud Nicetam in Alexio Aug. lib. 3. n. 2. Scylitzem et alios. (2) Qui mappam lauaturo porrigit. Patriarchium Bituricense c. 30. V. *Mapparius.*

MAPPATICVS, V. *Mappa* 5.

MAPPELLA, V. *Mappula.*

MAPPVLA, paruula mappa, qua nasum tergimus, sudarium, Gallis *Mouchoir.* Kero Monachus: *Mappula, Dunahila*, id est, *togilla;* Gallis *Touaille.* Alcuinus de Officiis Eccles. c. 39. *Mappula, quae in sinistra parte gestatur, qua pituitam oculorum detergimus, dicitur et manipulus.* MAPPVLA, mantile. Charta Almeradi Reiensis Episc. to. 1. Gall. Christ. inter Instrum. p. 82. MAPPVLA, interdum idem quod *Mappa.* Constitutio Ansegisi Abb. in Chron. Fontanell. to. 3. Spicil. Acher. p. 245. MAPPVLA, aliud videtur apud Isidorum in Regula c. 13. *Monachi in Monasteriis palliis semper vtantur, ... sane si quis pallium non habet, humeris Mappulam superponat.* Erat, ni fallor, vestis genus, qua vtebantur in itinere monachi. Vita S. Benedicti Anian. n. 49. saec. 4. Bened. part. 1. pag. 211. MAPPVLAS fuisse propria Clericorum Romanorum ornamenta, adeo vt aliis non nisi ex priuilegio vti fas esset, scribit Gregorius M. in processionibus scilicet publicis cum ipso summo Pontifice, lib. 2. Ind. II. Epist. 54. Clericos autem *Mappulatos* et *Planetatos*, cum summo Pontifice *ad stationes* processisse testatur Ioannes Diac. lib. 2. Vitae S. Gregorii M. c. 43. *Cumque magi ex planetatorum Mappulatorumque processionibus magnum Pontificem cognouissent, etc.* Verum hisce locis *Mappas* esse candida equorum strata coniicit Laurentius Lantmeterus lib. 1. de Veste Clericor. c. 18. quod sane firmare videtur Anastasius in Constantino PP. *Pontifex autem et eius primates cum sellaribus Imperialibus, sellis, et frenis inauratis, simul et Mappulis, ingressi sunt ciuitatem* CP. MAPPEL-

LA,

LA, *id est*, *parua mappa*. Durandus lib. 3. Ration. cap. 6. n. 3. MAPPVLA, apud Scriptores Ecclesiasticos est sudarium, quod in sinistro brachio Sacerdos defert, quod interdum *Manipulus* et *Plano* dicitur. Alcuinus loco citato: *Mappula, quae in sinistra parte gestatur . . . . dicitur et manipulus*. Honorius Augustod. lib. 1. c. 208. V. *Mappa* 3.

MAQVERELLA, a Gall. *Maquerelle*, lena, V. mox *Maquerellus*. Regest. 80. Tabularii Regii an. 1350. Ch. 115.

MAQVERELLVS, piscis species nota, Gallis *Maquereau*, Germ. Makrele. Codex MS. redituum Episcopat. Autissiodor. an. cir. 1290.

MAQVILA, vox Hispanica, *Molitura*; Gallice *Mouture*. Concil. Legion. an. 1012. inter Hispan. to. 3. p. 192.

MAR, pro *mas*, masculus, in Foris Aragon. lib. 3. de Lege Aquilia.

MARA. (1) Palus, lacus, stagnum: Anglo-Saxonib. *Mere*, Kiliano, *Maer*, *Maere*, Germ. Moor, Gall. *Mare*. Charta an. 1181. apud Lobinell. to. 2. Hist. Britan. pag. 184. *Et omnes Marae quae sunt in marisco, et campus Trossebof quem dedit Rollandus Archiepiscopus Garino Trossebof incolatori quamdiu viueret, sunt de dominico Archiepiscopi*. Willelmus Gemetic. l. 2. c. 2. *Sedens super locum, quem vsu quotidiano loquendo Maram vocamus*. (2) Dolor grauis. Carmen de varia fortuna Ernesti Bauariae Ducis lib. 6. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 352. (3) † *La capa*, in Glossar. Lat. Ital. MS.

MARABOTINVS, MAVRABOTINVS, MARMOTINVS, MARBOTINVS, MORABOTINVS. Haec omnia idem sonant, sed *Marabotinus* crebrius occurrit apud Scriptores, Matthaeum Paris. an. 1176. Sic autem indigitantur monetae quaedam Hispanicae, aureae praesertim. MARABETINVS, in Charta Ramiri Sancii Regis Nauarrae, apud Iosf. Moret. Antiq. Nauar. p. 630. MARABITINVS. Charta Alphonsi Reg. Lusitan. aera 1142. ex Tabular. Clarauall. *Tribuant in medium feudi et vassalitii quinquaginta Marabitinos auri probati*. MARABOCINVS. Limborch. lib. Sent. Inquis. Tolos. ad ann. 1306. p. 68. MARABVTINVS, in Charta Hugonis Archiepiscopi Genuensis an. 1184. ap. Vghellum. MARBOTINVS. Charta Guillelmi de Nouelliano Militis an. 1270. MARABATINVS *auri boni*, in Charta Hispanica, apud Malbrancum lib. 11. de Morin. c. 52. MORABATINVS, in Bulla Paschalis PP. apud *Diago* lib. 2. de Comitib. Barcin. c. 95. MARAPETINVS, in Testam. Sancii an. 1211. to. 1. SS. Maii p. 763. MARMOTINVS AVREVS, apud Plantauitium in Histor. Episc. Lodouens. pag. 103. 257. et 306. et Albertum Argentin. in Chron. 1289. MORBOTINVS, apud Rodericum Tolet. in Hist. Arab. c. 20. MORABEDIS, in Charta Alfonsi I. aerae 1157. pro Caesaraugust. apud Mich. de Molino in Repertorio p. 165. col. 3. MORABETINVS. Charta an. 1134. tom. 1. Gall. Christ. inter Instr. p. 46. MORAPETINVS, in Charta Ermengaudi to. 3. Concil. Hispan. p. 374. MAVRABOTINVS, in Foedere, quod sancitum est Boyonae mense Aprili an. 1290. inter Franciae et Castellae Reges. MORABOTINVS, in Charta Alfonsi Regis Castellae, data Segouiae 21. Sept. 1258. MORABOTINI *boni in auro curribiles Alfussini recti*, in Charta Maioricensi an. 1280. semel ac iterum. MARABATINI, passim in Chartis Lusitanicis apud Rodericum *da Cunha*, in Hist. Episc. Portensium, in Lusitania. MOROBATINVS, in Testam. an. 1132. append. Marcae Hisp. col. 1273. Quaesitum a viris doctis, vnde enatae hae voces, in qua disquisitione aiunt Bochartum, virum in Hebraicis et aliis Orientalibus linguis oculatissimum, cum in Cadomensi virorum litteratorum consessu acrius insisteret, apoplexia correptum haud multo post exspirasse. Vni porro ex iis, qui super hac controuersia per litteras sententiam meam expetierat, rescripseram, videri mihi *Marabotinos* appellatos primum nummos aureos Maurorum Hispanicorum,

rum, qui iis fusis subinde ac deletis in Hispanorum potestatem venerant, quasi *Marranorum spolia*; nam *Botino*, Hispanis idem est quod nostris *Butin*: *Marranos* vero Mauros Hispanicos appellatos suo loco docemus. At Mariana lib. de Ponder. et mensur. c. 23. Mareuedinos monetam fuisse Regum Gothicorum Hispanicorum existimat, ac proinde multo ante Maurorum in Hispanias irruptionem cognitam, quod ex solo nummorum Gothicorum pondere elicit. Vt sese res habeat, eae monetae, quae MARAVEDINI Hispanis dicuntur, ab eodem fonte nomen ducunt: qui enim prius *Marabotini*, postea *Maravedini* dicti: de quorum aureorum pretio et pondere multa commentantur Antonius Nebrissensis in Repetitionibus, Didacus Couarruuias in veterum Collatione numismatum c. 5. et Io. Mariana de Ponderib. et Mensur. c. 22. 23. Inde id nominis inditum quibusdam minutioribus monetis aereis: qua tamen in parte, ait idem Couarruuias c. 1. Marouedinus non tam est nummus, quam nummorum numerus, qui constat ex duabus Blancis, aut Coronatis sex, vel denariolis decem. V. D. *le Blanc* Tract. de Monet. p. 165.

MARACH, MARCH, equus, Germ. Mähre. Lex Alem. tit. 69. §. 2. *Si ille talem equum innolauerit, quem Alemanni Marach vocant.* Tit. 70. §. 2. *Si quis equo, quem Alemanni Marach dicunt, oculum excusserit.* Lex Bajwar. tit. 13. c. 10. §. 1. *Si equus est, quem Marach dicimus.* Editio Heroldi tit. 7. §. 1. *Si equus est quod March dicimus.* At in Lege Aleman. habet vtrobique *Marach*. Vetus est autem vox Gallica, siquidem Pausanias in Phocicis pag. 335. ἵππων τὸ ὄνομα apud Gallos esse μάρκαν auctor est, vnde τριμαρκισίαν equestris pugnae quamdam institutionem vocabant. Sed et etiamnum Armorici, penes quos, vt et apud Guallenses Anglos, veteris Gallici idiomatis reliquias permanere aiunt, equum *Marach* vel *March* dicunt, *marchegues*, equitare.

MARACHFALLI, V. *Marchfalli*.

MARACIO, vasa quaecumque et alia vtensilia quae sali conficiendo inseruiunt. Charta an. circ. 917. apud Stephanot. tom. 3. Antiquit. Pictau. MSS. p. 339. *Sunt plus minus de terra ad areas componendas c. excepto Maracione, a die praesente ipsa terra superius nominata ad ipsum locum vel ad Abbatem Rotardum necnon et ad monaces ipsius loci eam trado adque transfundo cum sua ministeria omnia vel Maracione ad abendum, etc.*

MARAGDENIS, f. pro Smaragdus. Litterae an. 1261. apud Rymer. to. 1. p. 730. *Item duos baculos continentes sexaginta sex anulos cum Maragdenibus, etc.*

MARAGIVM. (1) Palus, ex Gallico *Marais*. Charta an. 1246. ex Tabular. Fossatensi fol. 39. V. *Mara*. (2) † Materia lignea, materiatio, i. q. *Marcementum*. Ch. MS. a. 1208. V. *Materia*.

MARAGMA. Constitut. Friederici Reg. Sicil. c. 116. *Idem quod procurent inmunditias terrarum, Maragmatum et vinatiarum deferri, et eiici extra ciuitatem praedictam, vt est hactenus consuetum.*

MARACHWORFI. In Edicto Rotharis Reg. Longob. Tit. 11. inscribitur *Marahworfi*. Mox sequitur: *Si quis hominem liberum de caballa in terram per quodlibet ingenium iniquo animo iactauerit. etc.* Vbi *Marah* est equus, *worfin* vero deiicere: quae vox aliis eiusmodii adiungi solet, vt *uuegwarfin*, *rapowerfin*, *etc.*

MARALLVS, MARALVS, V. *Merallus*.

MARANCIA, dolor, qui concipitur ex alio damno, vox a *Marrire*, et *Marritio* deducta: vnde postmodum traducta ad ipsas mulctas aut poenas, quae pro leuioribus delictis, vel pro defectibus seu absentia irrogatur: nostris vulgo *Marance*. Charta an. 1245. in Histor. Episcoporum Siluanect. p. 454. *Si poena pecuniaria, quae pro defectibus seu Maranciis, quae in Ecclesia nostra statuta est, voluerit se liberare.* Consuetudines Ecclesiae Rotomagensis: *Post haec solent recitari Marauciae et offensae dicti, et*

et horarum praecedentium, et ibi puniri.

MARANGO, et MARANGONUS, Ital. *Marangone*, faber tignarius, carpentarius, Gall. *Charpentier*. Sanutus l. 2. part. 4. c. 15.

MARANI, apud Hispanos Mauri appellari solent: de qua voce ita Ioan. Mariana l. 7. de Rebus Hispan. vbi de donatione Aurelii Regis Galleciae in Hispania aerae 813. facta Monasterio: Est, inquit, ad memoriam insignis iis in litteris contenta execratio, *qua eius* donationis *violator* iubetur esse *Anathema Marrano et excommunicatus*. Vnde intelligitur, *Marani*, vocem vulgarem non a Mauris, quasi *Mauriani*, vt quidam suspicantur, factam in Italia Friederici Aenobarbi tempore, cum Mauri plurimi fidem Christo datam in baptismo passim eiurata, quam susceperant religione, violarent; sed potius ex Syriaca voce *Maranatha* deductam, qua anathematis ignominia, execratioque in diuinis litteris continetur. At secus sentit Scaliger de Emendatione temporum l. 6. p. 625. In verbis, inquit, Geographi Arabis fit mentio factionis *Maravanijam*. Scient igitur studiosi, Abaz fuisse patruum Mahumedis, atque eius progeniem et gentem dictam fuisse, dicique adhuc *Abasium*. Ad eos ius Chalifatus pertinebat, vtpote qui proprius sanguine Muhammedem attingerent. Sed *Maruuan* quidam primus Chalifatum ab illa gente ad suos, qui *Maravanim* dicti sunt, transtulit per tyrannidem, eoque nomine omnibus Muhammedanis in odio est nomen *Marowanim* ad hunc vsque diem. V. *Marrones*. Inde est, vt videtur, quod Itali proditores per antonomasiam *Maranos* vocant. Annal. Caesenat. ad an. 1304. apud Murator. to. 14. col. 1125.

MARANTIA, pro *Marancia*, apud Iohan. Abrinc. de Offic. eccles. p. 100. edit. 1679.

MARANUS, Ital. *Marano*, nauigii species. Raphanus de Caresinis in Chron. MS. an. 1079. *Passus S. Clementis ac Spiritus Maranis et aliis nauigiis obstrusus*. Sic forte appellata, quod *Maranorum*, seu Hispanorum primitus esset.

MARAPETINUS, V. *Marabotinus*.

† MARASCACHIA, ius quod *Marescallo* competit, in Chartul. S. Ioh. Laudun.

MARASCALCUS, MARASCALIA, V. *Marescalcus*, *Marescalciae*.

MARASCAUSIA, locus paluftris, pascendis pecoribus aptus. Charta apud Lobinell. to. 2. Histor. Britan. p 168.

† MARASMODES, *ex aegritudine senectus*, in Gloss. ad Alex. Iatrosoph.

MARASMUS, μαρασμὸς, tabes, marcor, a Graeco μαραίνω, tabefacio, macero. Apud Medicos specialiter *Marasmus* est corruptio viuentis corporis, quae fit ob siccitatem. Ita Martinius.

MARATHUS. Thomas Eliensis Monachus in Vita Ethildritae c. 77. *Accipientes surculos Marathi, vnde fuerat compta totius superficies pauimenti etc.* Melius apud Bolland. to. 4. Iunii p. 521. *Accipientes surculos Marathi, vnde fuerat cooperta totius etc.* Vbi viri docti *Marathum* herbae speciem esse scribunt. Foeniculum nempe, Gall. *Fenouil*, cuius mentio fit apud Auctorem de Medicamine faciei inter Ouidii opera:

Profuit et Marathos bene olentibus addere myrrhis,
Quinque trahunt Marathi scrupula, myrrha nouem.

MARATORIAE BIGAE. Lambertus Ardensis: *Rustici cum bigis Maratoriis et carris funariis* (l. *firmariis*) *calculos trahentes*. Rectius ap. Ludew. t. 8. Reliq. p. 600. Cum bigis *Marlatoriis et curtis* (l. curris) *fimariis*. Est autem *Marlatoria biga*, currus species, qui in agris marga stercorandis vtuntur agricolae.

† MARATRUM, *feniculus vt Macer; nos autem pro ipsius semine solum in vsu habemus*. Glossar. med. Simon. Ianuens. V. *Marathus*.

MARAVEDINUS, V. *Marabotinus*.

† MARAYDA, locus paluftris, pascendis pecoribus aptus, in Ch. a. 1195. t. 1. Annal. Praemonstr. Prob. p. 455. V. *Marascausia*.

† MAR-

† MARBONEVS, *vn heretico*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

MARBOTINVS, V. *Marabotinus*.

† MARBRETVS, i. q. *Marbrinus*. Ch. a. 1295. ap. Ludew. t. 12. Reliq. p. 13.

MARBRINVS PANNVS, qui ex filis diuersi et varii coloris textus. Statutum pro Draperiis Trecens. an. 1360. to. 3. Ordinat. Reg. Franc. pag. 414. Gall. *Marbre* et *Mabre*.

MARCA. (1) MARCA, MARCVS, pondus, quod appendit bessem librae regiae, qua negotiatores et pigmentarii, et alii vtuntur, omnesque omnino qui appensas merces vendirant. Vocis Etymon a veteri Germanico *Mark* arcessit Ioan. Stiernhookus lib. 1. de Iure Sueonum vetusto c. 11. p. 155. voce, quae *signum* sonat, vt apud Gallos *marque*. Papias: *Marca dicitur pondus argenti vnius librae*. Melius Io. de Ianua: *Marca dicitur quoddam pondus, scilicet media libra*. Balbus in Catholico: *Marcha est quoddam pondus, scil. media libra, vt dicitur marcha argenti*. Chronicon Moguntinum: *Nota quod auri libra habet duas Marchas auri*. Apud Gallos igitur Marca duplicata libram efficit, quae diuiditur in 16. vncias; vncia vero subdiuiditur in octo drachmas, vel 24 scrupulos, seu denarios; drachma siquidem tribus constat denariis, et in 72 grana secatur, quorum 24. continet denarius. Quapropter vncia constat 576. granis, vt libra 9216. At auri examinatores, vulgo *Essaieurs*, examen tam accuratum instituunt in auri probanda bonitate, vt ipsum granum in 572. particulas diuidant. Haec ferme ex Budaeo et Mersennio. MARCA TRECENSIS appendit 14. solidos, 2. denarios esterlingos, vt est in laudato Excerpto: nec in Gallia dumtaxat; sed et in Germania, Anglia, Hispania, Flandria, et aliis Europae Prouinciis, in publicis praesertim commerciis, in vsu fuit, et nominabatur. Quod inde euenisse putant, quod in Nundinis Campaniae, seu Trecensibus, quibus nullae in Europa celebriores et antiquiores exstiterunt, eiusmodi pondere mercatores vterentur. MARCA LEMOVICENSIS appendit 13 solidos 3. obolos esterlingos, vt est in eod. Regesto. MARCA TVRONENSIS ibid. appendit 12. solid. 21. denar. obol. esterlingos: ad quam marcam appendebantur, monetae Regum nostrorum, et aliorum, quae *Turonenses* vulgo appellabantur. MARCA ANGLICANA, eadem quae Rupellensis, et apud Matth. Paris. ann. 1235. p. 286. et Will. Thorn. in Chron. p. 2107. pro 13. solidis et 4. den. esterlingis computatur. At sub Henrico I. Rege videtur Marca fuisse tantum pondere 6. solidorum et vnius denarii; ita enim in Legibus eiusdem Regis cap. 34. MARCA STERLINGORVM, eadem, quae *Anglicana*. Litterae anni 1286. apud Rymer. to. 2. pag. 327. MARCA et *Libra* in Anglia vnum et idem interdum sonat. Charta 1296. apud eumdem Rymer. to. 2. p. 732. *Cum nos contulerimus dilecto Clerico nostro Gilberto . . . . . quamdam Ecclesiam viginti Marcarum vel librarum, valorem annuum attingentem.* Aliarum Marcharum, sed infrequentioris vsus, mentio fit in Charta Richardi Regis Angl. et Normann. Ducis ann. 1198. vbi earumdem pretium assignatur. *Ita ordinatum est . . . . quod Marca de Cadomo Dunensi, Perticensi et Vendosmensi, capiatur ad scacarium pro XIV. solidis et IX. denariis et de Andegauensi pro XV. solidis Turonensibus.* MARCA GERMANICA, videtur fuisse 20. solidorum, quot marcas dicitur ponderare in Speculo Saxonico lib. 3. art. 45. §. 3. In Chronico Laurishamensi pag. 95. dicuntur *talenta 11. et dimidium surgere in Marcas 15.* MARCA HISPANICA, de qua Iohannes Mariana libro de Ponder. et Mensur. c. 9. MARCHA CVRIAE ROMANAE, quae sub Ioanne XXII. PP. anni 1322. erat 64. Florenorum, in Dalphinatu vero 65. Charta anni 1327. to. 2. Hist. Dalphin. pag. 214. MARCA PONDEROSA, nempe Germanica, appendit 26. solidos, ex Wichbild Magdeburg. art. 19. §. 1. MARCA SCLAVONICA, appendit 12. so-

12. solidos. Ita idem Wichbild. Magdeburg. art. 44. §. 3. MARCA STENDATA, ad *stendardum* examinata. Charta anni 1293. apud H. Meibomium, ad Chron. Mindense p. 40. *Pro 25. Marcis stendatis argenti, pro quo filiam fratris mei in suum collegium ad seruiendum Deo receperunt*. V. *Standarum*. Etiamsi porro Marca solidis et denariis constiterit, non ideo cum Warsio existimandum videtur, Marcam fuisse nummum cusum ac signatum. Solidi enim et denarii, qui hic recensentur, pondera sunt, quae nusquam mutabantur, quod de Marcae argenti aut auri pretio dici non potest, quod pro libito principum minuebatur aut crescebat, pro ratione pretii, quod monetae imponebatur. Aliud praeterea fuit Marcae auri aut argenti signati, aliud infecti pretium. Pluris enim semper valuit Marca signata, quam infecta: idque propter *tractum*, vt Monetariorum voce vtar, quo nomine intelligitur vectigal, quod Princeps ex vnaquaque monetae signatae aut cusae marca percipit. Cuius quidem Marcae infectae pretium Princeps solet significare Magistris Generalibus Monetarum, quoties Monetam cudendam curat. MARCHA pro *Marca* frequenter in veteribus Chartis. MARCVS pro *Marca*, non semel apud Ordericum Vitalem lib. 5. p. 378. 580. 583. 585. 603. 668.

(2) Ora, littus, interdum et ipse fluuius, quod fit veluti terminus, limes. Charta Bertradae ann. 722. apud Calmet. to. 1. Hist. Lotharing. col. 269. *Deinde per Melina Suso, aqua vsque vbi nobis obtingit legitimo, vsque ad Winardo curte, vsque ad illa Marca qui nobis obtingit*. V. *Marcha 1*.

✝ MARCAANDIA, mercatura, in Ch. Ms. a. 1224.

MARCAGLARIVS, aedituus, vel qui bona ecclesiae administrat, a veteri Gall. *Marclier* et *Mareglier*, iam *Marguillier*. Necrologium Fratrum Minorum Siluanect. V. *Martelarius*.

MARCADANTIA, merces, Ital. *Mercanzia*, Gall. *Marchandise*, apud Murator. to. 11. col. 254. V. *Marchandia*.

MARCADVS, mercatum, forum, nundinae, Gall. *Marché*. Charta Childeberti Reg. Franc. anni 710. apud Mabill. Diplom. p. 483.

✝ MARÇAGIVM, martium, trimestre frumentum, Gall. *Marsage*. Ch. Ms. a. 1210. V. *Marceschia*.

MARCANDAE VILLAE, emporia, nundinae publicae. Liber niger Scaccarii pag. 362. Ibid. *Marcardae, Mercandae*, eadem notione.

MARCANDISIAM FACERE, mercaturam facere, negotiari, Gall. *Trafiquer*. Charta anni 1218. to. 4. Hist. Harcur. p. 2174.

MARCANDIZAE, quaeuis suppellex, seu instrumenta quae ad agriculturam pertinent. Charta apud Madox, Formul. Angl. p. 90.

MARCAPETVM, suppedaneum, Gall. *Marchepied*. Inuentar. ann. 1339. *Item vnum Marcapetum debile*.

MARCARE. (1) A Gall. *Marquer*, notare, signare. Arrestum Parlamenti ann. 1415. in Tabul. Latiniac. V. alia notione in *Marcha 1*. (2) Pignori capere, *Saisir, Prendre par droit de Marque*. Libertates concessae Barcinonensibus, a Petro Rege Arag. ann. 1283. MSS. *Victualia quae apportantur in Barcinona per mare vel per terram, de pane, vino, carnibus et piscibus non Marceutur, nec pignorentur, . . . tam pro alienis debitis, quam pro propriis*. Concilium Marciacense anni 1326. can. 44. *Personae Ecclesiasticae vel eorum bona pro aliis non Marchientur vel pignorentur, etc.* (3) ✝ Ius pascendi ratione limitis contermini, seu *marcae*, vt videtur. Ch. a. 1288. t. 1. Prob. Hist. Brit. p. 1086.

MARCASIOLVM, diminut. a *Marcasium*. Tabular. Kemperleg. *Et paulo post recurrunt* (fossa) *ad vnum Marcasiolum*.

MARCASIVM, palus, stragulum, vel locus palustris, Gall. *Marais*. Charta anni 1226. ex Tabular. Corbeiensi. V. *Mariscus*.

MARCASIVS. Vita S. Agili, Abb. *in eodem loco, qui prisco vocabulo propter geminum lacunar, Gemellus Marcasius nuncupabatur.* Editio Mabillonii saeculo 2. Benedict. habet *Mercasius*, sed legendum *propter geminum lacum*, atque adeo retinendum *Marcasius*, eadem notione qua *Marcasium* supra.

MARCATA, reditus vnius marcae auri seu argenti. Monast. Angl. t. 1. p. 341.

† MARCATIO, nota, inustio, stigma, Ital. *Marchio.* Stat. crimin. Saonae.

MARCATVM, forum, Gall. *Marché.* Charta Lotharii Imp. ann. 845. apud Laguille inter Instrum. Hist. Alsat. p. 5. V. *Marchetum.*

MARCAZANA LIBRA, V. *Libra.*

MARCELLVM, pro *macellum*, forum, nundinae. Capitul. gener. S. Victoris Massil. MSS. *Emantur carnes praedictae de melioribus quae in Marcello reperiri poterunt.*

MARCEMENTVM, lignea materia, materiatio, Gall. *Charpente.* Leges Norman. apud Ludewig. to. 7. Reliq. MSS. p. 201. V. *Materia.*

MARÇESCA, MARCESCHA, V. *Marceschia.*

MARCESCHIA, martium seu trimestre frumentum, quod Martio mense seritur. Gallis *Mars, Marses, Marsois, blé Marsois: Grains de Mars*, in Consuetud. Bononiensi art. 140. Charta Philippi Augusti ann. 1215. pro Aurelianensibus: *De singulis modiis bladi et vini, quod habuit tam de hibernagio quam de Marceschia quaecunque illa sit, nobis dabit*, in Regesto Philippi Aug. fol. 73. Charta ann. 1276. ex Tabul. Fossatensi f. 119. 122. *De ybernagio, Marceschia, fabis, pisis, veciis, gueda, leguminibus, etc.* Ita sic semper. *Annona Marcialis*, in Charta anni 1065. in Tabulario Ecclesiae Carnotens. num. 57. MARCESCA et MARCESCHA, idem. Chartular. Aureliense in Lemouic. MARCESSA, in eod. Tabulario Vosiensi fol. 49. MARESCHIA, eadem notione. Charta Petri Episc. Paris. ann. 1208. in M. Pastorali lib. 20. charta 10.

MARCISCA, eadem notione, in Tabul. Monast. Hederae fol. 43. anni 1173. alibi *Marceschia*, f. 8. Aruerni *Marsinge* dicunt.

MARCESSA, V. *Marcesthia.*

MARCH, equus. V. *Marach.*

MARCHA. (1) MARCHA, MARCA, MARCHIA, terminus, limes, seu fines cuiusque regionis, German. Marck. Capitula ad Legem Alemannor. c. 34. *Si quis alterum ligat, et foris Marcha eum vendit, ipsum ad locum reuocet, etc. 40. solidos componat.* Charta diuisionis Imperii Caroli M. c. 1. *Vt nullus eorum fratris sui terminos, vel regni limites inuadere, neque fraudulenter ingredi ad conturbandum regnum eius, vel Marcas minuendas, etc.* Adde Diuisionem Imperii Ludouici Pii c. 2. *Marca Tolosana*, in Charta alia Diuisionis Imperii eiusdem Ludouici, edita a Stephano Baluzio cap. 1. *Marca Hispanica*, apud Eginhard. ann. 827. 828. Regino: *Carolus Ratisbonam venit, ibique Marchas et fines Baioariorum disposuit.* MARCHIA, eadem notione. Charta anni 1044. in Append. ad Capitul. col. 1550. *Infra territorium Pinnense in loco qui nominatur Salaiano, aut infra istam Marchiam Firmanam, aut infra totum Regnum Longobardorum.* (2) Marchionis territorium, Marchionatus. Ditmarus lib. 6. de Lothario Marchione: *Filio suimet Wirinhario beneficium patris et Marcam cum ducentorum pretio talentorum acquisiuit.* Vtitur etiam Lambertus Schaffnaburg. MARCHIA, eadem notione apud eumd. Schaffnaburg. ann. 1068. (3) Modus agri, vel certe territorium. Notitia Alamannica Goldasti 91. *Testificati sunt, quod ex traditione Perahtoldi Comitis medietas omnis Marchae, quae ad villam Filisininga nuncupatam aspicit tam in siluis quam in aquis, siue piscuis, vel aliis quibuslibet rebus, ad Monasterium S. Galli iuste ~ legaliter pertinere debet.* Et Charta 18. *Et casas cum curtis caeterisque aedificiis, atque cum siluaticis Marchis ad eosdem pertinentibus, etc.* Charta Dagoberti Franc. Reg. ann. 2. Regni

sui

sui inter Vindem. litter. Schannati p. 5. *Visi fuimus concessisse cum omnibus, etiam cum ipsa Marca ad ipsas Balneas pertinente quae venit de ambabus lateribus usque ad fluuium Murga, et de vno fronte ad partem Occidentalem rasta vna, etc.* Charta Ottonis Imper. ibid. p. 7. qua omnibus qui monachis seruiunt concedit vt *sine habitent in Abbatia id est, in Marchia, aut alias vbicunque, non possint cogi ad muniendum castellum.* MARCHIA. Sugerius in Ludouico VI. *Sicut eiusdem Normanniae Ducatus se porrigit, Marchiis regni collimitans. Marchia censualis*, in Charta anni 1180. apud Guichenonum, in Bibl. Sebus. ex Tabular. Cluniacensi. (4) MARCHA vel MARCA, facultas a Principe subdito data, qui iniuria affectum se vel spoliatum ab alterius Principis subdito queritur, de qua ius vel rectum ei denegatur, in eiusdem Principis *Marchas* seu limites transeundi, sibique ius faciendi, vt habet Bretius lib. 2. de Superioritate Reg. cap. 17. vulgo *droit de Marque et de represailles. Ius Marchium*, Andreae de Ysernia, in Commentar. iuris vtriusque. *Marcha vel repraesalia*, in Charta Iacobi Regis Aragon. anni 1326. tom. 8. Spicilegii Acheriani p. 280. Charta anni 1381. in Regesto Peiresciano, 73. vol. 2. apud Praesid. de *Mazaugues; Nam de iure secundum multorum Doctorum sententiam, represaliae seu Marchae, vel gaiariae, quae secundum diuersorum locorum morem, diuersa nomina assumpserunt, sunt omnino prohibitae.* Infra: *Nam cum Marchae laxatio sit quaedam belli indictio, vt dicunt doctores, tale bellum indici non potest, nisi per illum, qui habet supremam potestatem.* CONTRAMARCA, facultas a Principe concessa, vt quis contra alterius Principis subditum, qui iure *Marcae* aduersus eum vtitur, eodem iure sese defendat. *Contre-Marque.* Charta anni 1492. apud Godefredum in Obseruat. ad Vitam Caroli VIII. Reg. Franc. p. 632. *Quod omnes et singuli vtriusque dictorum Principum* (Franc. et Angl.) . . , *vasalli et subditi* . . . *possint* . . . *emere et vendere*, . . . *absque vllo impedimento, offensa, arrestatione ob causam Marcae, Contramarcae, represaliarum aut alia distractione quacumque, etc.* (5) MARCHIA, a Gall. *Marque*, nota, signum. Epitome Constit. Eccles. Valent. tom. 4. Concil. Hispan. p. 174. (6) Pondus, V. in *Marca 1.* (7) † Vectigalis species, illud nempe, quod praestatur pro mercibus, quae in *marchas* inferuntur, vel ex eis efferuntur. Ch. Ms. a. 1406.

MARCHABILIS, genuinus, legitimus, Gallis *Loial* et *Marchand.* Charta anni 1380.

MARCHAGIVM, *Droit de Marchage*, in Consuetud. Aruern. c. 28. art. 2. Briuatensi, Pinholensi, et Pradensi, quo pagani iure limitis contermini, seu *Marcae*, quam Galli *Marche* vocant, in alterius iurisdictionem seu dominium pascua sua immittere possunt, quo in eo pascantur. Perperam porro a *Marcher*, ire, vocem quidam deducunt. V. *Marcare 2.*

MARCHALCHVS, V. *Marescalcus.*

† MARCHALIS, ad *marcam* legalem. Ch. Ms. a. 1216. V. *Marca 1.*

MARCHALLVM, Armoricis *Marchallach*, mercati platea, forum, in Chartulario Abbatiae de Daoulas, apud Armoricos saepius occurrit.

MARCHALSIA, V. *Mareschalcia.*

MARCHAMENTVM, idem videtur, quod *Marcha*, ius *represaliae.* Charta anni 1381. in Regest. Peiresc. 73. vol. 2. apud Praesid. de Mazaugues: *Quaestio vertebatur, vtrum ciues Arelatenses possent Marcham siue represalias, seu gaiaria contra Massilienses facere, vel imponere per eorum Officiales* . . . *Possunt laxari seu concedi Marchamenta seu gaiamenta.* Charta anni 1430. in Tabul. Communis Massil. *Vt Massilienses possint et valeant Marchare et Marchamenta et etiam gaierias facere*, nisi sit vectigal quod praestatur pro mercibus quae in *marchas* regni vel prouinciae inferuntur, aut ex iis efferuntur, Gallis *Traite foraine*; ea certe notione occurrit in Charta ann. 1328. in Tabul. Massiliens. *Quod lignum* (nauigium) *quod veniet Massiliam causa cari-*

caritandi, vinum sit quitum ab omni Marchamento.

MARCHANDA, quae mercaturam facit, Gall. *Marchande.* Charta anni 1309 to. 1. Hist. Dalphin. p. 91.

MARCHANDARI, mercari, negotiari, Gallis *Trafiquer.* Charta anni 1306. to. 2. Hist. Dalphin. p. 126.

† MARCHANDARIA, merx, t. 2. Hist. Nem. Prob. p. 18.

MARCHANDIA. (1) Mercatura, Gall. *Trafic.* Charta anni 1251. apud Thomasserium. Consuet. Bituric. p. 91. (2) Merces, *Marchandise.* Genealogia Comit. Flandr. apud Marten. to. 3. Anecdot. col. 427. V. *Marcadantia.*

MARCHANDISA, merces, ex Gall. *Marchandise.* Matth. Paris.

MARCHANDISIA, mercatura, *Trafic.* Litterae Philippi Pulcri anni 1309. to. 2. Ordinat. Reg. Franc. p. 159.

† MARCHANS, vendibilis, in Codicil. a. 1434. MARCHANDVS, in Ch. Ms. a. 1322.

MARCHANVS, Marchiae seu Prouinciae limitaniae incola. Capitulare Radelchisi Principis Beneuentani cap. 17. de seruis fugacibus: *Quod si suspicio fuerit, vt per consensum Marchanorum nostrorum per nostras marchas extra terram nostram exiuerint, satisfiat, ab his Marchanis.* V. *Marcha 1.*

MARCHARE. (1) Notare, signo aliquo distinguere, Gall. *Marquer.* Charta ann. 1372. tom. 1. Annal. Tolos. inter Instr. p. 96. (2) Pignori capere, V. in *Marcare 2.*

MARCHATA TERRAE, fundus reditus vnius Marcae auri vel argenti. Tabular. Castri Blein. V. *Marcata* in *Marca 1.*

† MARCHATIO, i. q. *Marca 4*, in Ch. Ms. a. 1310.

MARCHATVM. (1) Mercatus, forum, Gall. *Marché.* Charta apud Lobinell. to. 2. Hist. Britan. p. 22. (2) † MARCHATVM BESTIARVM, earum pignus, in Sent. Ms. a. 1390.

MARCHATVS, pro *Marchionatus*, apud H. de Knyghton, ann. 1339. Gallis *Marquisat.*

† MARCHEARE, negotiari, in Arest. Ms. a. 1290.

MARCHEHELAGE, vox Saxonica. Sic Legem Martianam, quae et Merciorum vocant. V. in *Lex 1.*

MARCHENSIS vt *Marchio*, V. in hac voce.

MARCHERIAE, gradus, a Gall. *Marches.* Bernardi Monachi Ordo Cluniac. part. 1. cap. 33. *Qui vero processioni inseruiunt, ordinate stant ante altare Crucifixi extra Marcherias versis vultibus ad Conuentum.* V. *Marchia 2.*

† MARCHERVM, perperam editum pro *Marchetum*, t. 4. Ordin. reg. Franc. p. 641.

MARCHESATICVS, Marchionatus, Ital. *Marschesato*, Gall. *Marquisat.* Chron. Parmense ad ann. 1307 apud Murator. to. 9. col. 865. V. *Marchio.*

† MARCHESCHIA, martium, trimestre frumentum, in Ch. Ms. a. 1217. V. *Marceschia.*

† MARCHESIVM, i. q. *Marchesum*, in Ch. Ms. a. 1236.

MARCHESVM, palus, locus paluſtris, Gallis *Marais.* Tabular. S. Sergii Andegau.

MARCHETA, MARCHETVM. Regiam Maiestatem, lib. 4. cap. 31. *Sciendum est, quod secundum assisam terrae Scotiae, quaecunque mulier fuerit siue nobilis, siue serua, siue mercenaria, Marcheta sua erit vna iuuenca, vel 3. solidi et rectum seruientis 3. denarii. Et si filia liberi sit, et non domini villae, Marcheta sua erit vna vacca, vel 6. solidi et rectum seruientis 6. denarii. Item Marcheta filiae Thani, vel Ogetharii, 2. vaccae vel 12. solidi. Item Marcheta filiae Comitis, est Reginae 12. vaccae etc.* In quem locum sic Skenaeus: *Marchequum significat prisca Scotorum lingua. Hinc deducta metaphora ab equitando, Marcheta mulieris, dicitur virginalis pudicitiae prima violatio, et delibatio, quae ab Eueno Rege, dominis capitalibus fuit impie permissa, de omnibus nouis nuptiis prima nuptiarum nocte. Sed et pie a Malcolmo III. sublata fuit, et in hoc capite certo vaccarum numero et quasi pretio redimitur.* Id hausit ex Hectore Boëthio lib. 3. et 12. Histor. Scotor. p. 260. *Consuetudo olim ab Eueno tyran-*

tyranno inducta, vt domini praefectiue in suo territorio sponsarum omnium virginitatem praelibarent, dimidiata argenti marca vnam noctem a praefectorum vxoribus redimente sponsa; quod etiamnum pendere coguntur, vocantque vulgo Marckettam mulierum. Alii a *Marca* vocem deducunt, quod, vt ait Buchananus lib. 7. eumdem Malcolmum (ann. circiter 1090.) vxoris suae precibus concessisse ferunt, vt primam nouae nuptae noctem, quae Proceribus per gradus quosdam ex lege Eueni debebatur, sponsus dimidia argenti marca redimere posset, atque inde eiusmodi Pensionem *Marchetam* appellatam. At *Marchetum* in Anglia, spectauit tantum eos, qui obnoxiae condirionis erant, non vero liberos. Bracton. lib. 2. cap. 8. §. 2. *Merchetum vero pro filia dare non competit libero homini, inter alia propter liberi sanguinis priuilegium, etc.* Vetus Scheda apud Spelmannum: *Merchetum, hoc est, quod Sokemanni et natiui debent soluere pro filiabus suis corruptis siue defloratis, 5. solid. 4. den.* id est, ni fallor, ne corrumpantur aut deflorentur a suis dominis in prima nuptiarum suarum nocte. Nam apud Anglos obtinuit, vt *Merchetum* diceretur ea praestatio, quae pro *licentia nubendi* dabatur. Ex tenta manerii de *Wiuenho* sub Edw. III. MERCHETVM SANGVINIS, in Fleta lib. 3. c. 13. §. 1. inter vilissima seruitia recensetur. V. *Maritagium.*

MARCHESTA, vt supra *Marceschia*, martium, seu trimestre frumentum. Charta Ioannis Regis Fr. an. 1362. in Reg. 91. Tabular. regii Ch. 390.

MARCHET-FVDER, pabulum equorum, stramentum, palea a Germanico *March* equus, et *Futter*, pabulum; eadem notione qua *Fodrum*, quod vide. Charta Friderici II. Imp. in Metrop. Salisburg. t. 1. p. 380. MARCH-FVTTER eadem notione. Litterae Friderici Ducis Austriae et Styriae, anni 1243. apud Ludewig. to. 4. Reliq. MSS. p. 222. Chron. Mellicens. p. 144.

MARCHETVM. (1) Mercatum, forum, nundinae, Gall. *Marché*, German. **Markt.** Charta Rogeri de Buliaco in Monastico Anglico to. 1. pag. 553. (2) Alia notione, V. *Marcheta.*

MARCHEVS, Marchio, custos limitum. Ioann. Abbas, in Chronico Casinensi. *Marcheos tamen ad incolarum tutamina dimisit.*

MARCHEXATVS, Marchionatus, Gall. *Marquisat.* Rolandinus Patauinus de factis in Marchia Taruis. lib. 12. cap. 8. apud Murator. to. 8. col. 351.

† MARCHEYVM, mercatum, forum, in Feud. Normann. Ms.

MARCHFALLI, ab equo depositio, ex *march*, equus, et *fall*, casus. Lex Bajw. tit. 3. c. 3. *Si quis aliquem de equo suo deposuerit, quod Marchfalli vocant, etc.* Vbi Editio Heroldi tit. 18. *Marachfalli.*

MARCHFVRT, praestatio martii seu trimestris frumenti, († seu potius i. q. *Marchet-Fuder.*) Charta Friderici Ducis Austriae et Styriae anni 1243. apud Ludewig. tom. 4. Reliqu. MSS. p. 228. V. *Marceschia.*

MARCH-FVTER, V. *Marchet-fuder.*

MARCHIA. (1) Nota, sigillum. Chron. Cremon. apud Murator. to. 7. col. 640. V. *Marcha* 5. (2) Gradus, a Gall. *Marché. Bassae marchiae*, ordo inferior dictus, quod publicis comitiis infimas sedes teneat. Homagium Iohannis IV. Ducis Britan. apud Lobinell. to. 2. Hist. Britan. p. 526. *Licet in bassis Marchiis dicatur, quod ipse vobis tenetur ad homagium fidelitatis ratione sui Ducatus et Parerie Franciae duntaxat, attamen etc.* V. *Marcheriae.* (3) Marchionatus. Speculum Saxonic. L. 2. art. 12. §. 5. Adde Wichbild. Magdeburgense art. 10. §. 1. (4) † Idem quod *Marescalcia*, ap. Pez. t. 6. Anecd. part. 1. p. 346. (5) Limes, V. *Marcha.*

MARCHIABILIS, modus agri certis limitibus seu *Marchis* definitus. Charta anni 1375. apud Baluz. to. 2. Histor. Aruern. pag. 208. Et p. 209. *Marcialibus, decimis, parceriis etc.* V. *Bonnarium.*

† MARCHIAGIVM, i. q. *Marciagium* 2. in Ch. Mſ. a. 1406.

MARCHIALIS ANNONA, Martium, trimeſtre frumentum. Gall. *Blé Marſois*. Litterae Roberti Carnot. Epiſcopi e Tabular. S. German. a pratis: *Decimam de Cardonello monachi propriam habuerint, ſed tamen annuatim inde dederint Presbytero duo ſextaria annonae Marchialis*. V. *Marceſchia*.

MARCHIANI, Marcae Anconitanae incolae, quae et *Marchia* dicitur, in Actis Innocentii III. PP. p. 4. n. 12. *Marchiare* dicitur de eo, qui vicinus eſt, et conterminus. Charta anni 1380. apud Rymer. to. 7. p. 246. *In Comitatibus praedictis, qui eidem terrae Walliae immediate adiacent, et Marchiant*. Alia anni 1421. apud eumd. to. 10. p. 132. *Adeo plene et libere, ſicut aliqui dominorum Marchiantium in dominiis et Marchiis ſuis Walliae habent, et vtuntur*.

MARCHIARE, V. in *Marchiani*.

MARCHICOMES, Marchio et Comes, in Vita S. Wolfgangi Epiſcopi Ratiſpon. c. 14. (et in Vita S. Ramuoldi Abb. num. 1. et 22. ſaec. 6. Bened. part. 1.)

MARCHILEIVM, mercatum, forum, Gall. *Marché*. Armoricis *Marchallach*. Charta anni 1206. to. 2. Hiſt. Britan. p. 329.

† MARCHILIVM, palus, locus paluſtris, in Ch. Mſ. a. 1218. V. *Marcheſium*.

MARCHIMVOTTA. Vetus Charta in Metropoli Salisburgenſi to. 3. pag. 497. *De Duce Bauariae habet Cometiam in Luitchental. a Duce Orientalis Prouinciae, de praediis ipſis Comitis, in terra ipſa poſitis, habet modios qui vocantur Marchimuottae, et iuſtitiam operum, quae in vrbibus Ducis fieri debent, etc.*

MARCHIO. (1) MARCHIO, MARCHISVS, MARCHIENSIS, etc. Marcae vel Marchae ſeu Prouinciae limitaneae Praefectus, Comes Marcae Praepoſitus. Papias. *Marca dicitur Comitatus terrae alicuius, vnde ipſe Comes Marchio dicitur*. Ioan. VIII. PP. Epiſt. 21. *Quidam videlicet ex viciniis noſtris, quos Marchiones ſolito nuncupatis, etc.* V. Capitul. 4. Caroli M. incerti anni cap. 5. MARCHENSIS, in Annalibus Francor. Fuldenſibus ann. 886. 893. 895. MARCHISVS, Hincmaro in Epiſtola de Ordine Palatii c. 30. *Si inter Marchiſos in qualibet regni parte ad aliud tempus dextrae datae fuiſſent, etc.* MARCHISANVS, in Bulla Nicolai V. PP. an. 1451. in Bullario Carmelit. pag. 225. *Inter alia voluit et ordinauit, quod de tribus millibus librarum monetae Marchiſanorum, etc.* MARCHISARIVS, in Charta anni 1371. *Ludouicus Marchiſarius de Salerno miles, etc.* MARCHISINVS *de Bonelda*, in Annal. Caeſenat. ad. 1316. apud Murator. to. 14. col. 1135. MARCHISIVS, Tabular. S. Florentii. MARCHIO PALATINVS, cui adnexa erat Palatini Comitis dignitas, in ea *marchia*, quam regebat: occurrit apud Petr. de Vineis lib. 2. Epiſt. 48. lib. 3. Epiſt. 79. MARKISVS, in Vita MS. S. Folquini Taruan. Epiſc. ex Bibl. Bertiniana. MARQVESIVS. Charta anni 1366. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Aruern. pag. 343. MARQVISIVS, in Hiſt. Tullenſi pag. 511. MARQVISVS, in Charta anni 965. ex Tabul. Montis S. Michaëlis. MARQVISIA, Marchioniſſa, Gall. *Marquiſe*. Regeſt. Parlamenti ann. 1403. apud Baluz. to. 2. Hiſt. Aruern. p. 342. MARCIONISSA, eadem notione, in Charta anni 1124. apud Calmet. to. 2. Hiſt. Lotharing. col. 275. (2) MARCHIONES, Marchiae incolae, ſeu Marchiani milites. Eſt autem *Marchia*, limes Angliae proxime Walliam, hodie *The Marches*. Radulphus de Diceto in Imag. Hiſt. ann. 1173. *Receptus eſt intra burgum Marchionum caternis Brebantinorum cohortibus, faciem ſuam praecedentibus*. Et mox: *Brebantinis et Marchionibus in direptionem ceſſerunt*. (3) MARCHIO, moneta comitum Marchiae, paſſim in veteribus diplomatis.

MARCHIONALIS DIGNITAS, V. *Bannerialis*.

MARCHIONATVS, Gall. *Marquiſat*. Chart. anni 1122. apud Miraeum tom.

tom. 1. pag. 84. *Deuense Karolo Marchionatum administrante in Flandria.* Et alibi passim.

† MARCHIONITA, *Marchiae* seu prouinciae limitaneae iudex. Ch. a. 1166. in Prob. Annal. Praemonstr. p. 698.

† MARCHIPEDIVM, i. q. *Marchipes*, in Chartul. eccles. Carnol.

† MARCHIPES, tapes quo tabulatum insternitur. Inuent. Ms. a. 1335.

† MARCHIPIS, tabulatum, Gall. *Marchepied.* Inuent. Ms. a. 1476.

† MARCHISANA, marchionissa, Ital. *Marchesana.* Ch. a. 1224.

MARCHISINVS, MARCHISIVS, etc. V. *Marchio.*

MARCHITIMVS, limitaneus. Gauterius Cancellarius de Bellis Antioch.

† MARCHIVS, pro marca, pondus. Stat. ant. Florent. V. *Marca* 1.

MARCHIXAGA, monetae species, forte sic dicta, quod in districtu Marchionis in vsu esset. Chron. Estense ad annum 1393. apud Murator. to. 15. col. 529. *Dominus* (Albertus Estensis) *Marchio dictam capellam, dotauit insignibus introitibus annuatim librarum mille Marchixagarum summam capientibus.*

MARCHOCIA, MARCHORIA, equile, stabulum equorum, Gall. *Ecurie.* Armoricis *Marchaucy.* Charta anni circiter 1297. to. 2. nouae Gall. Christ. inter Instr. col. 453. V. *Mareschalcia.*

MARCHONATICVS, pabulum equorum, ius exigendi *fodrum.* Charta anni circ. 813. to. 1. nouae Hist. Occitan. inter Instr. col. 37. V. *Marchet-fuder.*

MARCHVM, idem quod *Marca*, pondus. Charta anni 1147. apud Rymer. to. 5. pag. 571.

MARCHVS. (1) Scopus vuarum, racemarum, Gall. *Marc de vin.* In Statutis Synodalibus Odonis Episcopi Parisiensis caueatur, *ne aliquis Christianus retineat apud se Marchum vindemiarum, quem Iudaei calcant aliquo modo, etc.* Tabular. Eccles. Carnotensis, a. 1218. Charta 145. *Et ad vindemiatores conducendos et racemos colligendos et folandos, et Marcum in torculari premendum, etc.*

(2) Idem ac mox *Marchum*, in Annal. Mediolan. ann. 1389. apud Murator. tom. 16. col. 809.

MARCHZAN. Lex Alemann. tit. 63. §. 5. *Si quis dentem absciderit, quem Alemanni Marchzan vocant, etc.* Lex Bajwar. tit. 3. cap. 1. §. 24. *Si quis alicui dentem maxillarem, quem Marchzan vocant, excusserit etc.* Edit. Heroldi tit. 16. *Marchzant.* Vbi Lindenbrog. dentes terminales ita appellari posse putat, id est, qui caninos a maxillaribus dentibus separant, quos nunc Germ. *Scheidelzanen* appellant.

MARCIA, vox Italica, rei cuiusuis fex, Gallis *Marc.* Statuta Vercel. lib. 7. p. 150. vo. *Item statutum est, quod si homo, vel aliquis de familia sua aliquas scripturas, . . . compositam Marciam in rugiis vel plateis, vel viis proiecerit, etc.*

MARCIABILIS, V. *Marchiabilis.*

MARCIAGIVM. (1) Martium seu trimestre frumentum. Gall. *Blé Marsois.* Charta anni 1225. in Tabul. Eccles. Carnot. n. 203. V. *Marceschia.* (2) Ius, quod domino censuali et directo competit, percipiendi fructus vnius ex tribus annis, aut medietatem eiusdem anni ratione fructuum ex industria procreatorum. *Droit de Marciaige*, vel *Marciage, Marcier*, ad calcem Consuetud. Burbonensis. Charta anni 1308. in Tabul. Medii Monasterii Bituric.

MARCIALIS ANNONA, V. *Marceschia.*

† MARCIATON, vnguenti genus, t. 2. Monum. sacr. antiq. p. 322.

MARCIDARE, *turpare, dissipare*, in Gloss. Arabico-Latinis.

† MARCIDITAS, *marcor, flaccor.* in Glossar. Prou. Lat. Cod. 7657. V. *Marcor.*

MARCILIS. Chronicon Andegauense anni 1163. to. 1. Bibl. Labbei: *Hoc anno Rodulfus Senescallus tum temporis in Santonia extorsit a Pagano Priore S. Georgii de Olerone; 150. nummos, inscio Abbate Gerardo, et 12 scyphos argenteos Marciles.* Forte qui vnam marcam appendebant.

MARCIO, latomus, V. *Macio.*

MARCIONISSA, V. *Marchio.*

MARCISGA, vt *Marcaschia*, V. in hac voce.

MARCIVM, V. *Mareium*.

✝ MARCOCIA, ius herbam inmaturam depascendi. Tabul. Priorat. Longipont. V. *Marcouceia*.

✝ MARCONES, mendose, vt videtur, pro *Martures*, ap. Pez. t. 6. Anecd. part. 1. p. 285.

MARCOR, sopor, Gall. *Assoipissement*. Regula monast. S. Caesariae to. 1. Ian. p. 731. Eadem notione Celsus lib. 3. cap. 20. *In hoc* (lethargo) *Marcor et inexpugnabilis perdormiendi necessitas*.

✝ MARCOROSVS, surculis abundans, in Glossar. Lat. Ital. Ms. V. *Malholhus*.

MARCOSI SOLIDI, V. in *Solidus*.

MARCOVCEIA. Charta Roberti Comitis Drocarum anni 1205. ex Tabulario Fossatensi fol. 21. *Illam pratorum depastionem, quam in pratis subtus Torciacum sitis a medio Martio vsque ad 1. diem mensis Maii singulis annis habebamus, quae pratorum depastio vulgariter Marconceia vocabatur etc.*

MARCVLVS. (1) *Malleus pusillus*, Isidoro lib. 19. Orig. c. 17. *Marculus, petit mail, mailles* in Gloss. Lat. Gall. Sangerm. Martialis Epigr. 57. lib. 12.

. . . . . . negant vitam
Ludimagistri mane, nocte pistores,
Aerariorum Marculi die toto.

Martulum scripsit Plinius lib. 7. Hist. Natur. Est autem *Marculus* diminutiuum a sequente v. *Marcus*. (2) ✝ Diminut. ab Ital. *Marco*; monetae minutioris species, ap. Barel. in Serm.

✝ MARCVM. (1) Scopus vuarum, racemorum, Gall. *Marc de vin*. Ch. Ms. a. 1217. V. *Marchus 1*. (2) Signum, nota, stigma, Ital. *Marca*. Stat. crimin. Saon.

MARCVS. (1) *Malleus maior dictus quod maior fit ad caedendum*. Papias. (2) *Excelsus*, in Gloss. Arabico-Lat. (3) Pro Marcha et limite, saepe occurrit in Tradit. Fuld. p. 449. (4) Pondus, V. *Marca 1*.

MARDANVM, pro *Maidanum*, V. in hac voce.

MARDANVS, *mas ouium*, in Foris Aragonensibus apud Michaelem del Molino in Repertorio, in voce *Ganata: Marcem ouium, qui alias dicitur Mardanus, si aliquis eum surripuerit, etc.*

MARDARA SCVBA, toga pellibus mustellarum instructa. Epistolae Obscurorum virorum. V. *Martures*.

MARDARINA PELLIS, V. in *Martures*.

MARDEGENA, vuae species, de qua Petrus de Crescentiis lib. 4. c. 4.

MARDERELLVM. Ch. a. 1282. ex Chartul. S. Vandregis. t. 1. p. 1029. *Tradidimus et concessimus in Feodum et haereditagium perpetuum Radulfo dicto, le Vilain, . . . vnam pechiam terrae, . . . sitam iuxta domum Roberti Crespin. . . . et aboutat ad vicum ad vicum pro ante et Marderellum pro retro.* Forte nomen proprium loci alicuius, vt MERDERELLVM apud Senonas, locus quidam suburbanus, vulgo *Merderet* vel *Merdat*. Charta Officialis Senon. an. 1275. *Recognouit concessisse quasdam cameras . . . sitas super Merderellum subtus muros Senonenses, etc.* ✝ Est locus vbi latrinae publicae, Prouinc. *Lou Mardaric*.

MARDRINVS, pelles mustelarum. Albertus Aquensis lib. 2. cap. 16. V. *Martures*. *Mardrinus*, alia notione, occurrit in *Mazer*.

MARDRVM, f. pro *Maldrum*, mensurae genus. Vetus charta Cantabrig. apud Somnerum in Tractat. de Gauelkind, pag. 135. *Concessi etiam eis quietantiam Mardri infra vrbem.* V. *Maltra*.

MARDVRINA PELLIS, V. *Martures*.

MARE, receptus quarumuis aquarum. Isidor. lib. 13. cap. 14. ex S. Hieronymo in Quaest. in Genesin: *Mare est aquarum generalis collectio: omnis enim congregatio aquarum, siue salsae sint, siue dulces, abusiue maria nuncupantur, iuxta illud: Et congregationes aquarum vocauit maria.* Monumentum Ancyranum: *Riuos aquarum compluribus locis vetustate labentes refeci, et aquam, quae Maria appellatur, duplicaui. etc. Cum marisco integro qui vocatur Crocurelle moor.*

moor. Fundatio Monasterii S. Crucis Burdegalensis: *Cum Oratorio S. Dei genitricis Mariae cum aquis dulcis de Mare salisse, usque ad Mare dulcia, cum montaneis, cum pinata, cum piscatione etc.* Vbi *mare salisse* videtur esse, quod dicunt *Mer salée*. MARE AVSTRALE, mare Tyrrhenum, Gall. *Mer de Toscane*, pars Maris Mediterranei. Charta diuisionis regni inter filios Caroli M. ✝ MARE GERONDA, fluuius, vulgo *Gironde*, in Ch. Ms. Henr. V. reg. Angl. MARE GRAECORVM, mediterraneum. Bracton. L. 5. Tract. 2. cap. 2. §. 3. MARE LEONIS, pars maris Mediterranei ad Galliae littora, vulgo *la Mer des Lions*. Gesta S. Ludouici an. 1269. MARE MAGNVM, non modo veteres vocarunt *Mare* illud, quod *Mediterraneum* dicimus, vt obseruauit Turnebus lib. 19. Aduers. cap. 20. lib. 20. cap. 26. Sed etiam Scriptores mediae aetatis, atque in iis Sidon. in Panegyric. Maioriani v. 394. Senator. lib. 4. Ep. 50. lib. 12. c. 16. MARE MAIVS, idem quod *Mare magnum*. Conuentiones Michaelis Palaeologi Imper. et Genuens. a Cangio descriptae in Hist. Franco-Byzant. p. 11. MARE ORIENTALE, pars oceani Septentrionalis seu maris Baltici. Praeceptum Ludouici Pii to. 1. Capitul. col. 683. MARE PETROSVM, mare Adriaticum. Breuiloq. *Adria est mare petrosum, et dicitur ab Adros Graece, id est, Petra, eo quod magis est petrosum quam alia maria.* MARE SCOTIAE, in Legibus Malcolmi II. Regis Scotiae cap. 8. §. 1. appellari ait Skenaeus amnem situ fluuium, cui nomen est *Fortha:* cuius aestuarium *Lothianam* et *Tefam* prouincias separat, et reliqua omnia aestuaria in hoc regno magnitudine superat, ideoque *Mare Scoticum* dicitur. Ita Bracton. lib. 1. *Forthaeu*, mare Scoticum vocat p. 14. MARIA QVATVOR. Statutum de Religiosis ann. 7. Edw. I. Regis Angliae: *Et si omnes huiusmodi capitales domini huiusmodi feodi, qui plenae aetatis fuerint, infra quatuor Maria, et extra prisonam, per vnum annum et dimidium negligentes fuerint; vel remissi in hac parte etc.* MARE VITREVM, vasis species. Charta Hugonis Ducis Burgund. to. 6. Spicilegii Acher. pag. 456. *Capsae argenteae, . . . vrceolum, Mare vitreum vnum, corona argentea vna, etc.* MARE incerta notione, nisi *paludem* sonet. Vetus pactum nuptiale MS. anni 1129. *Excepto vsufructu feudi Guillelmi Montispessulani et drudaria Pontii Raimundi, et vnius Maris.*

✝ MAREA, marinus piscis, Gall. *Marée*, t. 6. Ordin. reg. Fr. p. 407.

MAREARCHVS, MARISARCHVS, Amiralius, Thalassiarcha, vel Praefectus maris; vox ex Latina et Graeca compacta, apud Henricum Knyghtonem, in Edw. III. et Ricardo II.

MAREARE, mare nauigare, Hispanis *Marear*, Ital. *Mareggiare*. Charta anni 1231. ex Archiu. Castri Nannet. *Salui conductus et victualium pro nauigantibus seu Mareantibus per Mare Britannicum.*

MARECALCIA, V. in *Marescalcus*.

MARECLA, partes maritimi dici videntur in Annal. Caesenat. ad an. 1297. apud Murator. to. 14. col. 1115. *Caesenates cum Romagnolis . . . et Imolensibus cremauerunt citra Mareclam quasi totum Comitatum Arimini et Lonzanum.*

MAREDES. Charta Hispan. ann. 955. apud Sandouallium: *Offero et concedo Ecclesiam sanctae Mariae de Elerbenia, quae est sita in Alfoz, de Celorico, cum Ecclesia S. Romani et cum haereditatibus, et collatus, et cum quantum ibi ad me pertinet, et illam meam Maredes, quae est in Alfoz de Ceroceda etc.*

MAREDVS, *madidus, vdus*. Papias.

MAREIVM, mercatum, forum, Gall. *Marché*, (vel pro *Marreium*.) Charta Philippi August. Franc. Reg. ann. 1201. apud Stephanot. to. 13. Fragm. Hist. MSS. p. 176. Eadem habentur in Charta eiusd. Regis ann. 1186. to. 4. Ordin. p. 67. vbi pro *Mareio* editum *marcio*, vnde suspicor id. intelligendum de feriis quae Mense Martio Aureliae habebantur.

MARELARIVS, V. *Marrelarius* 2.

† MARELIVM, palus, locus palustris. Tabul. vallis B. M. V. *Marchilium.*

MARELLA. *Ludere ad Marellas*, *Jöuer aux Marolles vel Marelles*, ludi genus notissimum, in Statutis Montis Regal. p. 178. V. Menag. in Originib. Gallic. V. *Merelle*, et infra *Marrella*.

MARELLVS, V. *Merallus*.

MAREMIVM, V. *Materia*.

MAREMMA. (1) Vox Italica, regio maritima, ora. Chron. Astense, ad ann. 1312. apud Murator. to. 11. col. 236. V. *Maritimae*. (2) † Caplus, vt videtur, Gall. *Flotte marchande*, ap. Murat. t. 4. Antiq. pag. 398. V. *Mareare*.

MARENA, Dalmatis dictum videtur tributum de mercibus, quae ex mari importantur, persolui solitum. Charta Gregorii II. Comitis ciuitatum Dalmatiae anni 1315. apud Ioh. Lucium lib. 4. de Regno Dalmat. cap. 13. *Item quod de tributo ciuitatis et Marena cum nos Medietatem habemus, et aliam mediet Almiss. etc.*

† MARENCIA, mulcta pro leuioribus delictis, in Stat. Ms. eccl. Tull. V. *Marancia*.

† MARENNVM, MARENVM, materia lignea, in Ch. a. 1208. et 1261. V. *Materia*.

† MARENSALIX, salicis species, Gall. *La saule mâle*, in Ch. Ms. a. 1217. V. *Marsalix*.

MAREPAHIS, *Marepalis*, *Marepasis*, V. *Marpahis*.

MARES, Palus, stagnum. Charta Ludouici Pii, anni 832. apud Felibian. in Hist. S. Dionysii p. 111.

MARESCAGIVM. (1) V. infra *Mariscus*. (2) † Ius *marcandi* seu signandi ligna, in Arest. Ms. a. 1351.

MARESCALCIA. (1) Vexatio et praedatio *Marescallorum*, V. *Marescalcus* 4. Charta Odonis Duc. Burgund. anni 1102. ex Tabul. S. Benigni. *Relaxaui . . . Monachis Diuionensibus . . . percursus*, *Marescalcias*, *brennarias*, *arbergarias*, *castiones et superprisias*. Tabul. Celsianense: *Et 1. agnum et 6. den. pro eo, et 1. gallinam et Marescalciam, diurnalem, et medietatem vnius molendini.* V. Chartam Luxouiensem in Operibus S. Columbani p. 333. Charta anni 1293. in Tabulario Ecclesiae Autissiodorensis, fol. 44. *Marescalcias, quas acquisierunt, a Constabulario Franciae apud Apoigniacum*, id est, iura Marescallorum, seu quae Marescallis competunt. Erat autem *Marescalliae* praestatio in Prouincia Dumbensi duorum bichetorum siliginis, quae ab iis potissimum exigebatur, qui animalia aratoria habebant. *Marescallia* vero dicta haec praestatio a *March*, equus, quod foeno, stipula, stramine, aliaque ad equos pertinente, annona praecipue exsolueretur. MARASCALIA, idem. Spicileg. Acher. to. 9. p. 129. *Dimisit . . . consuetudinem quam pater meus et ego accipiebamus ritu temerario, in quadam potestate eorum Cassiacus ad equos nostros siue ad canes, quam vulgo Marascaliam et canariam appellant.* Hinc patet vocis etymon. MARECALCIA, eadem notione. Tabul. S. Iuliani Cenoman. MARESCALCIATA. Charta Gaufridi Vicecomitis Castriduni, anni 1232. pro Monast. Bonae vallis ex Tabul. eiusd. MARESCALLIA. Charta ann. 1193. MARESCHAVCIA, eadem notione, qua *Marescalcia*, Charta Philippi VI. Regis Fr. anni 1331. ex Tabul. Bonaeuallis Monast. MARESCISCALCIA. Index MS. redituum Monast. Corbeiens. MARISCHACHIA. Chartae anni 1140. to. 4. Gall. Christ. inter Instr. col. 172. (2) Carcer Londinensis, V. *Marescalcus* 2. et *Marescalcia*.

MARESCALCIALIS, ad officium et dignitatem *Marescalli* pertinens. Charta anni 1559. apud Rymer. to. 15. p. 536.

MARESCALCIATA, V. *Marescalcia*.

MARESCALCVS, MARSCALCVS, etc. (1) Equiso, Curator vel Praefectus equorum, ex Germ. *march* vel *marach*, equus, et *schalch*, potens, magister, vt est apud Rhenan. lib. 2. Rer. Germ. vel famulus, minister, vt apud Cluuer. in German. antiqu. lib. 1. c. 8. Lex Salica: *Si quis Maiorem Infertorem, Scantionem, Mariscalcum stratorem . . . occiderit,*

ciderit, etc. Lex Alemann. tit. 79. §. 4. *Si Mariscalcus, qui super 12. caballos est, occiditur, 11. solid. componatur.* MARASCALCVS, ex *Marck*, equus, de qua voce supra. Capitul. Caroli C. tit. 1. cap. 13. *Quando Marascalcos suos ad fodrum dirigunt.* V. mox in *Marescalcia.* MARCHALCHVS, in Charta anni 1315. apud Schannat. Vindem. litter. p. 135. MARESCALCHVS, in Annal. Mediolan. apud Murator. to. 16. col. 828. MARESCALLVS, in Legibus Palat. Iacobi II. Reg. Maioric. to. 3. SS. Iunii p. XXIII. MARESCIALVS. Anecdota Murator. to. 3. p. 219. MARESQVALQVVS. Charta ann. 1220. to. 1. Hist. Dalphin. pag. 93. MARISCALCVS. Charta anni 1077. to. 2. Gall. Christ. inter Instr. col. 351. MARSCALLVS, in Charta ann. 1233. inter Instr. Hist. Alsatiae p. 37. MARESCALLI, seu Equisonis officium, fuse explicatur in Ordinat. domus Humberti II. Dalphin. an. 1340. quam consulas licet, to. 2. Hist. Dalph. p. 394. MARSCALCVS, in Capitul. 2. anni 813. cap. 10. MARSCHALCVS. Constitutio Caroli Crassi Imp. de Expedit. Romana §. 6. MARESCAVLVS, in Chartul. Campan. (2) MARESCALLI, postea dicti, qui exercitibus et copiis militaribus praeerant. Ducibus interdum dignitate et imperio inferiores, vt qui Conestabulo suberant. Vnde Budaeus *Marescallos* esse apud Gallos opinatus est, qui Graecis πολέμαρχοι dicti. Matth. Paris. ann. 1214. *Rex autem Ioannes constituerat Marescalcum illius Exercitus Willelmum Comitem Sarisberiae, cum militia Regni Anglorum.* Frideric. in Constit. Sicul. lib. 2. tit. 20. *Quae omnia per Marescalcum nostrum, vel per alium qui exercitui de mandato nostro pro tempore praeerit, probari debebunt. Marescalli*, qui apud Gallos secundus a Comite stabuli, praecipua haec fuit praerogatiua, vt primae scilicet exercitus fronti praeesset: quae tandem dignitas eo peruenit, vt a Regibus exinde cautum fuerit, ne haereditario iure in eadem familia permaneret. Charta anni 1223. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 1175. *Ego Iohannes Marescallus D. Ludouici Regis illustris, notum facio vniuersis . . . me super sacrosancta iurasse ipsi D. Regi quod non retinebo equos nec palefridos, nec roncinos, redditos ad opus meum, ratione ministerii mei, quod habeo de dono ipsius D. Regis. Nec ego, nec haeredes mei reclamabimus Marescalliam, iure haereditario tenendam et habendam.* MAGNVS MARESCALLVS, apud Anglos, qui *Comes Marescallus*, interdum dicitur, vt in voce Comes adnotauimus. V. Matth. Paris. an. 1233. pag. 263. MARESCALLVS AVLAE, et *Marescallus intrinsecus*, apud Anglos, cuius officium est, *mensis praeparatis, mappis stratis, intrinsecos et extrinsecos secundum facultates suas euocare, et decenter et curiose collocare, et indignos eiicere, non permittere canes aulam ingredi, et toti familiae Regis, ipso monente hospitia liberare*, in Fleta lib. 2. cap. 15. *Intrinsecus* dicitur eidem Scriptori eodem lib. c. 5. §. 2. Liber rubeus Scacarii Anglici fol. 30. MARESCALLVS REGIS DE FEODO, dicitur in Statuto 2. Westmonast. c. 46: vbi eadem de hominiis Baronum habentur. Hinc *Marescalliam* teneri a Rege legimus in Charta Edw. I. Regis Angl. anni 1287. apud Rymer. to. 2. p. 353. MARESCALLVS CVRIAE, in Bulla aurea Caroli IV. Imper. cap. 27. MARESCALLVS BANCI REGII, apud Anglos *Mareschal du Banc le Roy*, in Statuto Edwardi III. an. 5. c. 8. cui potissimum incarceratorum cura incumbebat. Inde *Mareschalcia* dictus ipse carcer Londinensis. V. Placita Coronae lib. 2. p. 73. † MARESCALLVS CAMPI, qui exercitibus castra praeparat, Gall. *Marechal de camp*, in Ch. Ms. a. 1233. MARESCALLVS FIDEI, dictus Guido de Leuis, Mareschallus exercitus Crucesignatorum contra Albigenses, vt auctor est Tillius; sed idem in Charta, quam ipsemet exarauit anno 1229. in 30. Regesto Archiui Regii Ch. 75. sic inscribitur, *Guido de*

de Leuiis Marescallus domini Regis Franciae illustris, in partibus Albigensium. Ita vt titulus Marescalli Fidei a vulgo ei attributus sit, quod pro Fide catholica militaret. MARESCALLVS FORINSECVS, ad discrimen *Marescallae aulae*, qui *intrinsecus* Anglis dicitur, vt est in Fleta lib. 2. c. 4. Eiusmodi autem Marescalcia (verbis vtor eiusdem Scriptoris) est quaedam Magna Sergentia Regis Comiti Norfolciensi in feodo commissa, cui, cum personaliter pro Sergentia illa debitum Regi seruitium facere non semper possit, licet loco suo quemdam Militem constituere, assensu tamen regio interueniente, qui vice dicti Comitis faciat quae fuerint facienda: cui quidem seruienti commissa est, virga coram Rege deferenda, quae significat pacem, vnde *Virgata* appellatur spatium 12 leucarum, quae sequitur Regem, vbicumque fuerit. In omni autem guerra seu Bello Regis, eius est officium, esse in prima acie, et loca assignare toti exercitui, et vniuersis, in quibus erunt moraturi, etc. MARESCALLVS INTRINSECVS, V. supra *Marescallus aulae.* MARESCALLI TEMPLI *S. Ioannis* Hierosol. apud Iacob. de Vitriaco lib. 3. Hist. Hierosol. p. 1135. 1139. Statuta Ordin. S. Ioannis Hieros. tit. 19. *Marescallus Baiulinus conuentualis venerandae linguae Aluerniae vocabulum est militare, quod Galli a Germanis acceptum vsurpant, quo nomine Tribunos militum vocant.* V. Chronic. Flandr. c. 32. MARESCALLVS *exercitus Dei et Ecclesiae sanctae.* V. Matth. Paris. ann. 1215. p. 177. (3) Qui hospitia Magistratibus ac dominis suis parant, olim *Mansionarii*, hodie Gallis *Marechaux des logis.* Hugo de Cleriis de Maioratu et Senescallia Franciae: *Si Comes perrexerit ad Curiam D. Regis, Senescallus praecipit Marescallis D. Regis vt praeparent et liberent hospitia Comiti.* Charta Friderici I. Imp. anni 1185. apud Puricellum in Ambrosiana Basilica p. 1030. *Et reseruato in Modoëtia quod Marescalco nostro, vel Regis liceat ibi hospitia assignare.* Id porro muneris videtur primitus fuisse *Marescallorum* militarium, quod et ii in exercitibus castris loca idonea praepararent: vnde *Protostratores* a Graecis appellatos docuimus ad Cinnamum pag. 475. (4) MARESCALLVS, in domibus priuatis nobilium, cuius officium describitur in Fleta, L. 2. cap. 74. Lindwodus in Prouinciali Cantuar. lib. 3. tit. 22. Marescallos Episcoporum eos esse, ait, qui regunt eorum aulas et interiora. In eiusmodi Marescallos, ni fallor, inuehitur Petrus Blesensis Epist. 14. V. *Marescalciae.*

† MARESCALIA, equile, stabulum equorum, in Obituar. eccles. Lingon. V. *Mareschalcia.*

MARESCALLIA, V. in *Mareschalcia, Marescalcus* 2. et *Marescalciae.*

MARESCALLVS, V. *Marescalcus.*

† MARESCALSIA, officium *Marescalli* nomine feodi possessum. Reg. Feud. Normann.

MARESCHAGIVM. Tabular. S. Dionysii anni 1267. *Vendidit Abbati S. Dion. quosdam reditus et vsagia ... apud Argentolium: qui reditus Cursus et Mareschagium vulgariter nuncupantur, pro quadraginta libris Paris.* etc. V. *Marescagium* in *Mariscus.*

MARESCHALCIA. (1) Catholicon Armoricum: *Marchaucy*, Gall. *Estable a Chevaux. Lat. Equistratium.* Matth. Paris. an. 1252. *Vbinam est Marischalcia ad equos nostros stabulandos.* (2) MARESCHAVCHIAE SERVITIVM, in Charta anni 1284. to. 1. Chartular. S. Vandreges. p. 853. *Vendidi concessi ... viris religiosis domino G. Abbati et Conuentui, S. Vandregesili pro quindecim libris Turon. totum ius et omne illud quod habebamus ... in Abbatia S. Vandregesili ratione cuiusdam seruitii, quod vocatur seruitium, de la Mareschauchie, et quidquid nobis ratione Mareschauchiae debetur.* (3) MARSCHALSIA, seu *Marescallia*, vel *Marescalcia*, carcer curae et fidei, *Mariscalli domus Regiae* apud Anglos commissus, qualis ille in suburbiis Londinensibus, vulgo *the Marshalsi* dictus. Henricus de Knyghton. anni 1330.

MARESCHALLVS, V. *Marescalcus*.
MARESCHAVCHIA, V. *Mareschalcia*.
MARESCHAVCIA, V. *Marescalciae*.
† MARESCHAVSSIA, i. q. *Marescalia*, Gall. *Mareschaussee*, in Lit. remiss. Ms. a. 1397.
MARESCHEIVS, vt *Mariscus*, V. in hac voce.
MARESCHIA. (1) Idem quod *Mariscus*. Tabular. Ecclesiae Gratianopolitanae sub Hugone Episcopo fol. 50. V. *Marcasium*. (2) V. *Marceschia*.
MARESCHVS, f. mercatum, forum, Gall. *Marché*. Chartularium S. Vandreges. tom. 2 pag. 2032. *Et modium et dimidium bladi quod valeat aveniam Mareschi*, i. pretii quo auena in foro distrahitur.
MARESCIALVS, V. *Marescalcus*.
MARESCISCALCIA, V. *Marescalciae*.
MARESCOSVS, MARESCVM, MAREZIVM, etc. V. *Mariscus*.
MARESQVALCVS, V. *Marescalcus*.
MARESMVS. Charta Ludouici VII. Reg. Franc. in Patriarchio Bituricensi cap. 64. *Quidquid de ligno et ferro, pluma et corio, lana, cannaba, et lino, Maresmos, et omnia domorum vtensilia*. Videtur esse Gallicum *Marrein*, quoduis lignum aedificandis domibus idoneum. V. *Materia*.
MARESTALLA, MARISTALLA, equile, stabulum equorum, Germ. Marstall. Petrus de Vineis lib. 5. Epist. 70.
† MARETEVS, paludosus, t. 3. Hist. Nem. Prob. p. 291.
† MARETINVM, aestus marinus, Gall. *Marée*. Ch. a. 1190. ap. Ioseph. Ignat. in Hist. Maior. Abbauil. p. 79.
† MARETVM, a Gall. *Maret*, palus, locus palustris, in Ch. Ms. a. 1153.
† MAREVM, idem, t. 11. Gall. Christ. Instr. p. 231.
MARFACA, MVRFACA, species telae crassioris. Charta an. 1470. apud Rymer. to. 11. p. 675. *Triginta et sex arrolios sine pecias de Murfaca valoris vnius librae cum dimidia pro qualibet pecia*. Et infra: *Carricauerunt triginta et sex arolios siue pecias de Marfaca, de quo fiunt facci valoris vnius librae cum dimidia pro quolibet arrolio siue pecia*.

MARGA. (1) Vox Gallica Plinio lib. 17. cap. 6. pro eo, quod *Marlam* dicimus. Idem eod. lib. c. 8. *Glischromargam genus terrae candidae* vocari apud Gallos et Britannos auctor est, ex Anglico *Glister*, fulgere, vel Germanico *Glitzeren*, *Glitzen*, et *Gleissen*, quod idem sonat, vt auctor est Cluuerius lib. 1. German. antiqu. c. 8. MARGILA, ex *Marga*, vnde Germ. Mergel et Galli *Marle*. Edictum Pistense Caroli Calui §. 29. *Carropera et manopera ex antiqua consuetudine debent, et Margilam et alia quaeque carricare*. (2) Otho Frising. l. 2. de Gestis Frid. cap. 16. *Ferunt quadam die lapidem vi tormenti ex balista, quam vulgo Margam dicere solent, propulsum*. Verum hoc loco *mangam* legendum pridem monuit Isaac. Pontanus lib. 6. Orig. Francic. p. 561.
MARGANATICA, est tertia vel quarta pars, quae vxori in bonis mariti competit, ex Legibus Longobardorum. V. *Morganegiba*.
MARGARITA. (1) MARGARITA SCIENTIAE, Philosophia dici videtur, in Litteris Caroli Regentis ann. 1358. to. 3. Ordinat. p. 237. (2) MARGARITAE, dictae Graecis Scriptoribus Ecclesiasticis sacrae Eucharistiae particulae: quippe Sacerdos post sacrificium, dum communicat, hostiae quartam partem absumit, tres reliquas summis digitis in particulas, easque minutulas super patena comminuit, quod aptius commodiusque ex pane recenti absoluitur, cum veterascens alias panis, humore absumpto, in puluerem, vt ita dicam, fatiscat, quae quidem particulae pro infirmis reseruantur. Has particulas μερίδας vocat Euchologium, μαργαρίτας Liturgia Chrysostomi; *micas*, Paschasius lib. de Corpore et Sanguine Domini, *Margaritum*, Fortunatus l. 3. Carm. 23. ad Felicem Bitur. Episc.
MARGARITVM, vocatur quaedam crucicula, quae Sanguinem et Crucis Christi particulam continebat, in libello de sanguine Christi Augiae asseruato, apud Mabill. tom. 3. Annal. Benedict. p. 704. *Agillimus erga* domi-

dominam suam interuentor existebat (Tougolfus) *quatenus* .... *fulgidissimum Margaritum ad Monasterium condonare dignaretur* ... *Postquam praedicta Dei cultrix saepe nominatam cruciculam ad monasterium magna sub deuotione transmisit.* (3) Apostata, V. *Magarita.*

MARGARITARII, concharum margaritariarum inuestigatores, qui vrinando se in profundum mittunt, apud Firmicum lib. 8. Matth. c. 16.

MARGARITION, margarita. Vox interdum vsurpata in epitaphiis, vt obseruat D. de Montfaucon Antiquit. expl. to. 9. p. 55. qua laudis vel amoris affectus exprimitur.

MARGARITVM, V. *Margarita.*

MARGARIZARE, pro *Magarizare*, eiurata Christi fide Mahometismum profiteri. Acta S. Raynerii to. 3. Iunii p. 447. V. *Magarizare.*

† MARGASSIVM, hara cunicularia. Ch. Ms. a. 1343. *Ad pedem cuiusdam Margassii seu claperii.*

MARGELLA, corallium, *κοράλλιον*, in Gloss. Graec. Lat. V. Meursium in *μαργέλλαι*, et Salmasium ad Vopiscum.

† MARGERIVS, aceruus, congeries. Inquisit. Ms. a. 1480.

MARGGRAVIVS, idem qui *Marchio:* Vox confecta ex Germ. *March*, limes, et *Grave*, comes. Vdalricus Zazius de Feudis part. 5. n. 10. *Margrauius de Brandenburg*, qui alias *Marchio*, in Historia Archiepiscoporum Bremensium et apud Albertum Stadensem an. 1240.

MARGIA, margo, Gall. *Marge.* Charta an. 1482.

MARGIDVS, pro *Marcidus*, Papiae.

MARGILA, V. *Marga 1.*

MARGILA, margo, ripa. Charta MS. Philippi III. Franc. Reg. an. 1279.

MARGINARI, definiri, terminari, Gall. *Borner*, *limiter.* Homilia S. Auiti de S. Mamerto to. 2. Maii p. 631. V. *Marcha 1.*

MARGO. (1) Terminus, finis. *Negotia ad Marginem perducere*, id est, ad exitum. Libellus de Sanguine Christi Augiae asseruato, apud Mabill. to. 3. Annal. p. 699. V. *Marcha 1.* (2) Gradus scalae, in Hist. MS. Gemmet. Monast. p. 74.

MARGRAPHIVS, MARGRAVIVS, V. *Marggrauius.*

MARGVELLARIVS, aedituus, a Gall. *Marguellier.* Acta S. Africani Episc. to. 1. Maii p. 67. V. *Marrelarius.*

MARGVILLVM. Charta anni 1244. in Regesto Tolosano fol. 14. *Praeteriam illam et Marguillum, quam et quod habemus in flumine Tarni, cum rappis, abordillis, piscariis, et omnibus aliis iuribus et pertinentiis suis, etc.* † Locus in fluuio vbi coenum abundat, Gall. *Margouillis*, capiendis piscibus et maxime anguillis commodus.

MARGVLVS. Adreualdus Floriacensis lib. 1. de Miracul. S. Benedicti c. 24. *Cum neque fabulas maiores, neque malleos, Margulos, nec aliquid officinae fabrilis secum haberent, quo tamen fabrefactum destruerent opus.* Videtur legendum *Marculos.* Gloss. Lat. Gr. *Marculus, malleolus, et malleus, σφῦρα, σιδηρᾶ, καὶ κόπανα.* V. *Marculus.*

MARGVS, Τραπέζιον τῶν ναυτῶν, *nautarum mensula.* Supplem. Antiquarii.

† MARHA, pro *Marcha*, moneta aurea, in Bulla Alex. III. a. 1179. V. *Marca 1.*

† MARIA, *aera, mella, ordea, vina.* Gloss. vet. Cod. 7613.

MARIAGIVM. (1) Dos mulieris, *Mariage.* Ordericus Vitalis lib. 5. p. 468. *Subripuit Mariagium suum, hoc est, Noër Menardi, etc.* Infra p. 479. *Ecclesiam S. Nicolai cum adiacenti fundo in Mariagio concessit.* Adde lib. 5. p. 582. 589. V. *Maritagium.* (2) † Matrimonium, Gall. *Mariage.* Ch. a. 1204.

MARIALE, Graeculis recentioribus Μαριάλε, *βιβλίον ἔχον τῆς θεοτόκου ἐγκώμιον.* Ita Theodosius Zygomalas apud Martinum Crusium in Turco-Graecia p. 243. Ita porro librum suum de Miraculis B. Mariae Suession. non ita pridem editum cum Historia eiusdem Monasterii, a Michaële Germano Benedictino, inscribere Hugonem Farsitum obseruat Sanderus in Bibl. MSS. Belgii p. 358. 360.

MARIA-

MARIARE, mare nauigare. Literae Eduardi Regis Angl. an. 1315. apud Rymer. to. 3. p. 509. V. *Mareare.*

† MARICADIVM, palus, stagnum, c. 10. Gall. Christ. Instr. p. 324. V. *Maricium.*

† MARICINIA, *loca mari vicina*, in vet. Gloss. Cod. 521.

MARICIVM, palus, stagnum, Charta Richardi Reg. Angl. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 990. V. *Mariscus.*

† MARICVS, idem qui alibi *Maior* vel *Syndicus*, ap. Murat. t. 4. Antiq. p. 177.

MARIDATGE, *mariagium*, dos mulieris. Chartular. Aureliense in Lemouicibus. V. *Maritagium.*

† MARIDATGIVM, quod fauore et intuitu matrimonii datur. Ch. Ms. a. 1372.

MARIENVM, vt *Materia*, V. in hac voce.

† MARIGLERIVS, custos ecclesiae, cuius officium *Marigleria*, Gall. *Marglerie.* Chartul. S. Mart. Augustodun. V. *Marrelarius.*

MARILA, a Graeco μαρίλα seu μαρίλη, puluis carbonum, fauilla. Pollux Cael. Rhodig. 14. 16. *Faber fumo oppletus et Marila.*

MARIMENTVM, quoduis lignum aedibus construendis aptum. Charta an. 1216. tom. 4. Gall. Christ. inter Instrum. col. 202. V. *Materia.*

MARINA, aestus maris turgidior. Vita S. Wlframmi Episc. Senon. saec. 3. Bened. part. 1. p. 361. *Cumque rheuma maris tempore Marinae praedictum impleret locum*, *etc.* V. *Malina.*

MARINA VASA, naues cuiusuis generis. Est etiam *Marina*, nude maritima ora, Gall. *La côte.* Memoriale Potestatum Regiens. ad ann. 1284. apud Murator. to. 8. col. 1161. V. *Maritimae.* *Marina*, fascis, δέσμη, in Gloss. Lat. Graec. mendose pro *Manua*, quod vide.

MARINALIS LEX, V. in *Lex.*

MARINARICIA, Italis *Marinareza*, merces, quae *marinariis*, seu nautis exsoluitur a Patrono, in Statutis Venetorum lib. 6. c. 71. et in libro Promissionis maleficii, in eodem Codice, c. 32.

MARINARIVS. (1) Nauicularius, nauta, *Marinier.* Vsatici Barcinonenses MSS. c. 56. *Homines nobiles et ignobiles*, *Magnates et Milites*, *et pedites*, *Marinarii*, *et cursarii*, *et monetarii in illorum terra stantes.* MARINERIVS, in Libertatibus Barcinonensib. anni 1283. Statuta Arelat. MSS. art. 144. (2) Viator, Gallis *Passager.* Charta an. 1390. e Tabular. Massil. *Quilibet Marinarius soluat pro viagio suo*, *etc.* Statuta Massil. lib. 4. c. 15.

MARINELLVS, idem, qui *Marinarius*, apud Matth. Paris. p. 162. 166. et S. Bernardum lib. de Modo bene viuendi c. 57.

MARINERIVS, V. *Marinarius.*

† MARINIARIVS, nauta, in Tabul. Massil. V. *Marinarius.*

MARINOLA. Gloss. MS. Eccles. Parisiens. *Encetecia*, *Marinola lignea*, *qua amphora sustinetur.* Papias habet: *Encetegna*, *macinola*, *qua*, *etc.* Leg. *Machinola*, parua machina. V. *Enceteria.*

MARINOSVS, marinus, maritimus. Epist. Manasses Camerac. Episc. apud Baluz. to. 5. Miscell. pag. 319.

MARINVS. (1) Prouincialibus, auster, vulgo *Lou Marin*, quia a mari flat. Charta an. 1473. ex Schedis Pr. de Mazaugues: *Et alio latere dictus terminus respicit versus Marinum.* (2) V. *Marina vasa.* (3) † Piscator, in Ch. Ms. a. 1165.

MARIOLA. (1) Imago S. Mariae virginis. Vitae Abbatum S. Albani. (2) † MARIOLAE dicebantur Sacerdotes vel Clerici qui die Paschae trium Mariarum personas agebant. Ordinar. eccl. Camer.

† MARIOTH, *el brazo sopra el cubito.* Gloss. Lat. Ital. Ms. V. *Maheria.*

MARIOTIO, perperam pro *Marritio*, detrimentum, iactura rei. Placitum an. 821. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 373.

MARIS, *mensura sex capiens heminas.* Vocabular. Sussannaei.

MARISARCHVS, V. *Marearchus.*

MARISCALCVS, V. *Marescalcus.*

MARISCVS, palus, Gallis *Marês.* vel *Marais*, quam vocem a *Mare*, id est, collectione aquarum deducit Salma-

dominam suam interuentor existebat (Tougolfus) *quatenus . . . . fulgidissimum Margaritum ad Monasterium condonare dignaretur . . . Postquam praedicta Dei cultrix saepe nominatam cruciculam ad monasterium magna sub deuotione transmisit.* (3) Apostata, V. *Magarita.*

MARGARITARII, concharum margaritariarum inuestigatores, qui vrinando se in profundum mittunt, apud Firmicum lib. 8. Matth. c. 16.

MARGARITION, margarita. Vox interdum vsurpata in epitaphiis, vt obseruat D. de Montfaucon Antiquit. expl. to. 9. p. 55. qua laudis vel amoris affectus exprimitur.

MARGARITVM, V. *Margarita.*

MARGARIZARE, pro *Magarizare*, eiurata Christi fide Mahometismum profiteri. Acta S. Raynerii to. 3. Iunii p. 447. V. *Magarizare.*

† MARGASSIVM, hara cunicularia. Ch. Ms. a. 1343. *Ad pedem cuiusdam Margassii seu claperii.*

MARGELLA, corallium, κοράλλιον, in Gloss. Graec. Lat. V. Meursium in μαργέλλα, et Salmasium ad Vopiscum.

† MARGERIVS, aceruus, congeries. Inquisit. Ms. a. 1480.

MARGGRAVIVS, idem qui *Marchio*: Vox confecta ex Germ. *March*, limes, et *Grave*, comes. Vdalricus Zazius de Feudis part. 5. n. 10. *Margrauius de Brandenburg*, qui alias *Marchio*, in Historia Archiepiscoporum Bremensium et apud Albertum Stadensem an. 1240.

MARGIA, margo, Gall. *Marge*. Charta an. 1482.

MARGIDVS, pro *Marcidus*, Papiae.

MARGILA, V. *Marga* 1.

MARGILLA, margo, ripa. Charta MS. Philippi III. Franc. Reg. an. 1279.

MARGINARI, definiri, terminari, Gall. *Borner*, *limiter*. Homilia S. Auiti de S. Mamerto to. 2. Maii p. 631. V. *Marcha* 1.

MARGO. (1) Terminus, finis. *Negotia ad Marginem perducere*, id est, ad exitum. Libellus de Sanguine Christi Augiae asseruato, apud Mabill. to. 3. Annal. p. 699. V. *Marcha* 1. (2) Gradus scalae, in Hist. MS. Gemmet. Monast. p. 74.

MARGRAPHIVS, MARGRAVIVS, V. *Marggrauius.*

MARGVELLARIVS, aedituus, a Gall. *Marguellier*. Acta S. Africani Episc. to. 1. Maii p. 67. V. *Marrelarius.*

MARGVILLVM. Charta anni 1244. in Regesto Tolosano fol. 14. *Praeteriam illam et Marguillum, quam et quod habemus in flumine Tarni, cum roppis, abardillis, piscariis, et omnibus aliis iuribus et pertinentiis suis, etc.* † Locus in fluuio vbi coenum abundat, Gall. *Margouillis*, capiendis piscibus et maxime anguillis commodus.

MARGVLVS. Adreualdus Floriacensis lib. 1. de Miracul. S. Benedicti c. 24. *Cum neque sabulas maiores, neque malleos, Margulos, nec aliquid officinae fabrilis secum haberent, qui tamen fabrefactum destruerent opus.* Videtur legendum *Marculos*. Gloss. Lat. Gr. *Marculus, malleolus, et malleus*, σφῦρα, σιδηρᾶ, καὶ κόπανα. V. *Marculus.*

MARGVS, Τραπέζιον τῶν κευτῶν, *nautarum mensula.* Supplem. Antiquarii.

† MARHA, pro *Marcha*, moneta aurea, in Bulla Alex. III. a. 1179. V. *Marca* 1.

† MARIA, *aera, mella, ordea, vina.* Gloss. vet. Cod. 7613.

MARIAGIVM. (1) Dos mulieris, *Mariage*. Ordericus Vitalis lib. 5. p. 468. *Subripuit Mariagium suum, hoc est, Noër Menardi, etc.* Infra p. 479. *Ecclesiam S. Nicolai cum adiacenti fundo in Mariagio concessit.* Adde lib. 5. p. 582. 589. V. *Maritagium.* (2) † Matrimonium, Gall. *Mariage*. Ch. a. 1204.

MARIALE, Graeculis recentioribus Μαριάλε, βιβλίον ἔχων τῆς Θεοτόκου ἐγκώμιον. Ita Theodosius Zygomalas apud Martinum Crusium in Turco-Graecia p. 249. Ita porro librum suum de Miraculis B. M. Suession. non ita pridem editum Historia eiusdem Monasterii, Michaele Germano Bene... bere Huganneu Far... derus in Bibl. M...

... † Neu-
... Hist. Occit.
... mulieris,
... Mari-
... I. Re-
... Magul-
... m et
... omi-
... is et
... oge-
... fue-
... an.
... Bri-
... ce-
... II.
... ım
... en.
... in
... I.
... ita
... off.
... Pa-
... 202.
... (2)
... lia ad
... apud
... Burde-
... a, cum
... dictus
... is nostris
... aret, ut
... es salem in-
... etc. Etiam-
... us les Maren-
... Oceani littora,
... nae: Maremma,
... Catalani dicunt.
... oris domus, apud
... in Hist. Episco-
... pag. 217. I. Edit.
... in loco nuncupato
... castrum fuit, etc.
... s, maritimus. Gesta
... PP. apud Baluz. to. 7.
... 349.
... (1) Regio. Acta S. Isidori
... spal. to. I. Aprilis p. 338.
... ... (2) † Terminus, limes,
... ora,

Salmasius: Somnerus a Saxonico *Merse*, *palus*. Charta apud Mabill. to. 2. Annal. Bened. p. 697. MARESCIVM, eadem notione, in Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 118. MARESCVM. Charta an. 1030. ex Tabulario Montis S. Michaëlis. MARESCVM, in Chartular. S. Vandreg. tom. I. p. 10. MARESIVM, eadem notione. Charta Philippae Comitissae Pictauiensis, vxoris Guillelmi VIII. MARESCAGIVM. Charta an. 1267. MARESCHEIVS. Charta Gilonis de Aciaco Militis an. 1227. in Tabulario Ecclesiae Meldensis f. 30. MARISCVLVM, diminut. a *Mariscus*. Lambertus Ardensis apud Ludewig. to. 8. Reliq. MSS. p. 517. MARESCOSVS, locus paluſtris. Willelmus Brito lib. 2. Philipp. MARISIACVS, idem quod *Mariscus*, palus, *Marais*. Bulla Iohannis VIII. PP. an. 877. to. 3. Annal. Bened. p. 679.

MARISCHACHIA, V. *Marescalcia*.

MARISCVLVM, MARISIACVS, V. *Mariscus*.

† MARISMARE, materiam ligneam exscindere, in Ch. Mſ. a. 1276. V. *Marrimare*.

MARISTALLA, V. *Marestalla*.

MARISTVS, pro *Mariscus*, palus, Germ. Moraſt. Charta Henrici Reg. Ang. ann. 1285. in Tabul. regio Reg. 92.

MARITA, vxor. Vetus Inscriptio Barcinone: *Cornelius L. T. Secundinae L. Valer. Rufus Maritae optim. etc.* Alia Romae: *D. M. Iuliae Pietati Maritae optimae C. Iulius Symfor. fecit.*

MARITAGIVM, donatio, quae a parente filiae fit propter nuptias, seu intuitu matrimonii. Regiam Maiestatem lib. 2. c. 18. §. 1. et Glanuilla l. 7. c. 1. *In alia acceptione accipitur dos secundum Leges Romanas, secundum quas proprie appellatur dos, id quod cum muliere datur viro, quod vulgariter dicitur maritagium. Potest itaque quilibet liber homo terram habens, quandam partem terrae suae dari cum filia sua, vel cum qualibet alia muliere in Maritagium, etc.* Et c. 48. §. 12. ab *haereditate* distinguitur. Hinc *possidere ex Maritagio*, apud Ordericum Vitalem lib. 5. p. 590. *Dare in Maritagium*, apud Radulfum de Diceto an. 1199, id est, fauore matrimonii. Leges Edwardi Confess. c. 19. *Remaneant legales cum dotis suis et Maritagiis.* Charta Henrici Regis Angliae apud Matth. Paris. an. 1213. *Et si mortuo marito vxor eius remanserit, et sine liberis fuerit, dotem suam et Maritagium habebit.* MARITAGIVM LIBERVM, Gallicis Practicis, *Franc mariage*, dicitur, inquit Bracton l. 2. c. 7. §. 3. *vbi donator vult, quod terra sic data quieta sit et libera ab omni saeculari seruitio, quod ad dominum feodi possit pertinere; et ita quod ille, cui sic data fuerit, nullum omnino faciat inde seruitium vsque ad tertium haeredem, et vsque ad quartum gradum, ita quod tertius haeres sit inclusiuus.* Et infra: *Gradus autem computandi sunt a primo donatario vsque ad tertium haeredem inclusiuum, vt donatarius faciat primum gradum, et haeres suus faciat secundum, et haeres haeredis tertium, et haeres secundi haeredis quartum, qui quidem tenebitur ad seruitium, etc.* MARITAGIVM autem *seruitio obnoxium* illud est quod datur cum speciali reseruatione seruitii debiti domino capitali: et qui huiusmodi terras accipit nomine maritagii, ipse et omnes eius haeredes tenentur facere seruitia domino. Sed neque ipse, neque duo eius haeredes facient homagium domino; verum tertius haeres omnia seruitia et homagium facere tenebitur. Ita Regiam Maiestat. lib. 12. c. 57. §. 7. 8. 9. et Bracton. d. cap. §. 4. IN LIBERO MARITAGIO, hoc est, soluto matrimonio, atque, vt habent alia instrumenta, *in pura viduitate, in libera viduitate et in ligia potestate*; cum scilicet vxor defuncto marito tota sui iuris est. Kennettus sub an. 1129. Antiquit. Ambrosden. p. 90. MARITAGIVM HABERE, formula vsitata apud Anglos in Litteris, quibus rex alicui concedebat in vxorem ducere filiam, quae, dum minor aetate esset, sub eius tutela existebat. Litterae ann. 1215. apud Kennett.

Kennett. Antiq. Ambrosden. p. 182.

MARITAGIUM, Littletoni sect. 103. *Mariage*, nude, dicitur ius quod domino feudi competit maritandi filias vassalli sui defuncti: seu ut definitur a Cowello l. 2. tit. 3. §. 20. *est commodum illud, quod domino feudi e nuptiis minoris de se per servitium Militare tenentis conficere potest.* Statutum Mertonense c. 7. *Maritagium eius qui infra aetatem est, de vero iure pertinet ad dominum feodi.* MARITAGII SERVITIUM domino feudi debere dicebantur feminae, quae feuda militaribus seruitiis obnoxia possidebant; eas quippe, ne consuetum seruitium periret, ad nuptias cogebat dominus feudi, modo sexagesimum annum non attigissent. Qua ratione id fiebat discere est ex Assisiis Hierosl. c. 242. MARITAGIUM RATIONABILE, quod dominus haeredi offert, *ubi non disparagetur*, in Statuto Mertonensi ann. 20. Henrici III. quod *Mariage advenant* vocat Consuetudo Normannica vetus c. 26. MARITAGIA RECALEFACTA, Gall. *Mariages réchauffés*, secundae nuptiae. Boërius Consil. 40. MARITAGIUM, seu licentia maritalis, maritandi, matrimonium, dicitur de seruis, conditionalibus, et glebae adscriptis, quibus matrimonium contrahere absque *licentia* et consensu domini non licebat. MARITAGIUM nude dicitur, in Constit. Iacobi Reg. Siciliae to. 1. c. 7. V. *Maritatio.* MARITAGIUM nude, matrimonium. Litterae an. 1402. apud Rymer. to. 8. p. 249.

MARITALIS FILIUS, ex legitimo matrimonio procreatus. Testamentum Armandi *d'Alegre* an. 1263. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1115.

MARITAMENTUM, pro *Maritagium*, i. dos. Tabularium Monasterii S. Andreae Viennensis: *Quae terra erat ius et Maritamentum eiusdem Galburgis, etc.*

MARITANAE PARTES, pro maritimae. Litterae an. 1305. apud Rymer. to. 2. p. 964.

MARITARE, *futuere*, Papias. † Neutro sensu sumitur, t. 2. Hist. Occit. Prob. p. 416.

† MARITATICUM, dos mulieris, in Ch. Ms. a. 1062.

MARITATIO. (1) Idem quod *Maritagium*, dos. Charta Henrici I. Regis Angl. apud Ricardum. Hagulstad. Matth. Paris, Bromptonum et alios. (2) Tributum, quod dominus, nomine *Auxilii*, a vassallis et subditis, pro maritanda primogenita filia sua, ex Lege et Consuetudine, exigere poterat. Charta an. 1153. apud Lobinell. to. 2. Hist. Britan. p. 157. (3) † Matrimonii celebratio, t. 4. Hist. Occit. Prob. p. 11.

MARITATUS, matrimonium. Pactum matrimonii an. 1268. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 1361.

MARITELLUS, maritus. Berberius in Viatorio vtriusque iuris part. 1. Rubr. de Adulteris.

MARITENUS, pro *mare-tenus*. Vita S. Guthlaci to. 2. Aprilis p. 41.

† MARITI, *nunc porci*, in vet. Gloss. Cod. 7641.

MARITIMA. (1) Mare. Ogerii Panis Annal. Genuens. ad an. 1202. apud Murator. to. 6. col. 385. (2) MARITIMAE, agri et praedia ad maris littora. Charta an. 1068. apud Sammarthanos in Archiepisc. Burdegalens. *Causa igitur incoepta, cum ad id ventum esset, vt iam dictus Praepositus hanc in Maritimis nostris esse consuetudinem affirmaret, vt quamdiu Comitis servientes salem iusto pretio vellent emere, etc.* Etiamnum hodie in Pictonibus *les Marennes* dicuntur agri ad Oceani littora, in quibus extant salinae: *Maremma*, Itali, *Maresme* Catalani dicunt. Charta Caroli Maioris domus, apud Willelmum Hedam in Hist. Episcopor. Traiectens. pag. 217. 1. Edit. *Idcirco tradi . . . in loco nuncupato Maritima, ubi castrum fuit, etc.*

MARITIMALIS, maritimus. Gesta Ioan. VIII. PP. apud Baluz. to. 7. Miscell. p. 349.

MARKA. (1) Regio. Acta S. Isidori Episc. Hispal. to. 1. Aprilis p. 338. V. *Marcha.* (2) † Terminus, limes,

ora, t. 2. Annal. Praemonstr. Prob. p. 277.

MARKATA, V. in *Marca*.

MARKET-FVTER, V. *Marchet-fuder*.

MARKETTA, vt *Marcheta*, V. in hac voce.

MARKISVS, V. *Marchio*.

MARLA, marga, Germ. Mergel, de qua Plinius lib. 18. c. 6. qua agri impinguantur, Gallis *Marle* et *Marne*. Obseruat Cluuerius l. 1. Germaniae antiquae cap. 8. in antiquissimis MSS. Plinii Codicibus Bibliothecae Regis Angliae Londinensis, l. 17. c. 6. pro *marga*, quod ter ibi habetur, vbique scriptum *Marla*. Bracton. l 4. tract. 1. c. 34. §. 7. *Et ita quod deficiat melioratio in Marla, vel in stercoratione.* TERMINVS MARLAE, tempus, quo agros *Marla* impinguare solent, spatium scilicet quindecim annorum. Charta an. 1166. ex Chartul. S. Vandreg. to. 2. p. 2036.

MARLARE, marla seu marga agros stercorare, pinguefacere. *Marler* vel *Marnèr une terre.* Chronicon Andrense *Ipsam terram Marlare fecit.* MARLIARE, eadem notione. *Marliatio*, ipsa agrorum stercoratio. V. paulo supra in *Terminus marlae*.

MARLARIAE, fossae, vnde eruitur *Marla*, seu *marga*, Gallis *Marlieres*, et *Marnieres*. Aegidius Aureae-Vallis Monachus in Episc. Leodiensib. c. III. MARLERAE, eadem notione. Charta Ioannis Regis Angl. de Forestis an. 1215. MARLERIAE, in Inquisitionibus de forisfacturis forestarum §. 15. *Fossa marleria*, to. 2. Monastici Anglic. p 1011.

MARLATORIAE BIGAE, V. *Maratoriae*.

MARLEICIAE, agri marga, seu *marla* impinguati. Charta Philippi Aug. Regis Franc. an. 1220.

MARLETVM, eadem notione. Vetus Charta apud Spelmannum.

MARLIARE, V. *Marlare*.

MARLOTA, vestis species, Bigerris et Beneharnensibus etiamnum in vsu, quasi *Melota*, quia villosa et hispida, ex crassiori lana confecta. Huius meminit Rabelaisius 1. 56. atque eam interdum per aestatem deferre mulieres ibid. scribit. V. *Bigeria*.

MARLVCIVS, asellus minor, Gallic. *Merlan*, († vel potius *Merlus*, quasi maris lucius.) Charta pro *Aquariata* de Talemondo.

MARMARITIS, *herba quae in desertis, petris et saxis praeruptissimis nascitur.* Vocabul. Sussannaei.

MARMESSOR, perperam pro *Manumissor*, executor testamenti. Concil. Tarracon. an. 1591. inter Hispan. to. 4. p. 535.

MARMITA ECCLESIAE, dicitur quidam diaconus in Inquisitione de Vita et moribus B. Ioannis Episcopi Vicentini. Sed verentur viri docti, ne mendum insit. V. *Marotinus*.

MARMITO, a Gall. *Marmiton*, qui vilioribus culinae ministeriis inseruit. Instrum. an. 1599. apud Lobinell. to. 5. Hist. Paris. p. 801.

MARMO, V. *Mormylus*.

MARMOR. (1) Morbi equorum species in genibus vel articulis. Vegetius l. 2. artis veterin. c. 48. *Marmor duritiam ostendit ex nomine, etc.* (2) Tabellula marmorea *imaginata*, quae in quibusdam Ecclesiis defertur osculanda ad *Pacem* in sacra Liturgia. Synodus Baiocensis an. 1300. c. 10. V. *Lapis pacis*, et *Osculum pacis*.

MARMORARE, marmoribus ornare. Acta S. Leonis III. PP. to. 2. Iunii p. 589.

MARMORARIVS, μαρμαρογλύφος, ἀγαλματογλύφος, qui statuas e marmore facit. Gloss. Lat. Graec. Sangerm.

† MARMORATA, ora maritima; *marmor* enim mare dixerunt Latini. Ch. a. 1158. ap. Cenc. inter Cens. eccl. Rom.

MARMORATIO PAVIMENTI, solum marmore ornatum, interstratum. Apul. florid. n. 18.

MARMORATVM, apud Vitruuium, est marmor tusum calce admixtum quo vtebantur veteres in tectoriis.

MARMOREVS PANNVS. Visitatio Thesaurariae S. Pauli Londinensis an. 1295. *Tunica de quodam panno Marmoreo spisso cum rotis et grifonibus, etc.* Alibi: *Casula Marmorei coloris*. *Marbré* appellatur, quod varii

variis coloribus interdistinguitur. V. supra *Marbrinus*.

MARMOTINVS, V. supra *Marabotinus*.

MARNA, idem quod *Marla*, Gall. *Marne*. Processus de vita S. Yuonis to. 4. Maii p. 566.

MARNARIVS, pro *Marinarius*, nauta, nauicularius. Computum an. 1334. to. 2. Hist. Dalphin. p. 278.

† MARNATVRA, agrorum cum *marna* stercoratio, in Ch. Mss. a. 1253.

MARNERIA, fossa, vnde eruitur *Marna*, Gall. *Marnière*. Charta an. 1283. to. 2. Chartul. S. Vandreg. p. 1471. V. *Marla*.

MAROCHINVS, hircinum corium, Gallis *Marroquin*, in Statut. ciuit. Saluciar. c. 46.

MARONES, V. *Marrones*.

MARONITAE, haeretici ad Libanum montem, ita dicti a Marone quodam Haeresiarcha, vti vult Willelmus Tyrius l. 22. c. 8. Iacobus de Vitriaco in Hist. Orientali c. 79. vel vt Timotheus Presbyter de Haeresibus: *ἀπὸ τοῦ μοναστηρίου αὐτῶν Μαρὼ καλουμένου ἐν Συρίᾳ*. De eorum haeresi iidem consulendi, et Gabriel Sionita et Hesronita in libro de Nonnullis Orientalium vrbibus c. 6. post Geographiam Nubiensem.

MAROSSERIVS, proxeneta. Statuta Mediolanensia 2. part. c. 420. *Nullus Marosserius vel mediator alicuius mercati, cuiuscumque generis et maneriei, vel matrimonii, possit habere nec habere aliqualiter pro marosso, vel eius mercede alicuius marossi, vt supra, vltra soldos 10. imperialium*. Adde c. 421. 422. et 1. part. c. 89. *Maroserius*, in Statutis Astens. c. 6.

MAROSSVM, proxeneticum, V. *Marosserius*.

MAROTIMVS. Charta Theotolonis Archiepiscopi Turonensis an. 933. apud Sammarthanos: *De valentioribus igitur ac potentioribus rebus, sigillis Regum insignita testamenta feci: de quibusdam vero meae ditioni subactis* chartas *edidi atque firmaui, et Marotimo ipsius Ecclesiae tradidi*. Eadem dignitas quae *Marmita ecclesiae* dicitur in Inquisitione de Vita et Moribus B. Iohannis Episcopi Vicentini: sed qualis illa, fateor me ignorare, tametsi idem videatur, qui archiui custos.

MAROTVA, locus, vel piscina cum claustro, in Iure Hungarico.

MARPAHIS, strator, apud Longobardos. Vgutio: *Marphais*, *Strator*. Perperam *structor* in MS. Paulus Warnefridus lib. 2. de Gestis Longob. c. 9. *Qui eidem strator erat, quem lingua propria Marpahis appellant*. Lib. 6. cap. 6. Rex vero *Cunibert, dum post haec cum Stratore suo, quem lingua propria Marpahis dicunt, etc.* *Marepahis* apud Erchempertum c. 21. perperam *Marepaxis*, in Charta Longobardica anni 774. apud Vghellum to. 8. Italiae sacrae pag. 34. *Qui fuerunt de iudiciaria Foroaldi Marepaxis nostro*. Ad de Chron. S. Sophiae Beneu. p. 629. 632. 637. 738. vbi male etiam *Marepalis* editum, pro *Marepahis*, vel *Marpais*, aut *Marpaige*, quasi *puer equi*, qui equum curat.

MARQVA, ius repraesaliae. Charta Iohannis Reg. Franc. ann. 1360. to. 3. Ordinat. p. 475. *Volumus, et eisdem* (Iudaeis) *concedimus, quod in regno nostro intrare, venire et in eodem morari, absque eo, quod virtute cuiusdam Marque, vel gagiamenti Marque, priuilegii vel aliis quibuscumque valeant arrestari. etc.* Litterae vero de *Marqua*, vocantur eae quibus haec facultas a Principe conceditur, in Litteris Ricardi II. Regis Angl. ann. 1399. apud Rymer. to. 8. p. 97. V. *Marcha* 1.

† MARQVARE, signare, Gall. *Marquer*. Ch. a. 1489.

MARQVEZIVS, MARQVISIVS, MARQVISVS, MARQVISIA, V. *Marchio*.

MARRA, Italis *Marra*, ferreum instrumentum, ad exscindendas herbas accommodatum, *Marre de Vigneron*. Gloss. Lat. Gr. MSS. *Marra*, *χειρεγκέγιον*. Papias: *Marrae, sappae, instrumenta rusticorum*. Idem: *Marra, terebrum, idem verrubius*. Vocab. Willel. Britt. *Ligo, instrumentum rusticanum, Marra, vt dicit Vgutio, Gallici appellant Picois*. Columella de Cultu hortorum:

Mox bene cum plebis vinacem cespitis herbam,
Contundat Marra.
† Mendose *Marta*, in Act. SS. t. 3. Iul. p. 432.

MARRAMAS, V. *Mattabas.*

MARRAMENTUM, V. *Materia.*

MARRANCIA, pro *Marancia.* Charta anni 1227. ex Tabul. Eccles. Audomar.

MARRANI, iidem qui *Marani.* Tractat. Vincent. Ciglatii de Bello Italico.

MARRARE. (1) *Appropriare*, rem quampiam alicui asserere, in illius usus et commoda conuertere. Chron. Andrense ad ann. 1224. to. 9. Spicileg. Acher. p. 648. *Eodem pretio praefatam decimam redimendam ad opus nostrum Marrauit.* Et infra: *Hereditatem ipsius decimae ad opus Andrensis Ecclesiae approprians, etc.* (2) Vgutio: *Ligo, marra; Ligonizare, Marrare, terram ligone vertere.* V. *Marrire.*

MARRELARIUS. (1) Aedituus, custos aedis sacrae, Gallis *Marguillier.* Charta Eccles. Aniciensis ann. 1312. V. *Matricularii*, et *Marcaclarius.* (2) † Qui *marellos* seu tesseras in praesentiae signum canonicis, capellanisue distribuebat. V. *Merallus.* Ch. Ms. a. 1411. Infra MARELLARIUS.

MARRELLA, ludi genus, Madrellum. V. supra *Marella.* Statuta Eccles. Lingonens. anni 1404. *Non ludant etiam* (Clerici) *ad Marellas, ad volas, ad cursum vel currendum in campo pro lucro vel pro vino.* Qui ludus ab Ouidio lib. 2. Tristium v. 481. sic describitur:

Parua sed et ternis instructa lapillis;
In qua vicisse est, continuasse suos.

MARRELLUS, V. *Bouquetus.*

MARRENTIA, mulcta pecuniaria pro leuioribus delictis. Statuta Capituli Autissiodor. V. *Marancia.*

MARRENUM, V. *Materia.*

MARRHEA, pro *Marchia*, terminus, limes. Charta anni 1377. apud Rymer. to. 7. p. 175. V. *Marcha 1.*

† MARRIANUM, MARRIENUM, materia lignea aedibus aedificandis idonea, Gall. *Mairain.* Ch. Ms. a. 1342. V. *Marenum.*

MARRIMARE, ligna aedibus aedificandis aut reparandis apta parare, elaborare. Charta anni 1157. apud D. Calmet. tom. 2. Hist. Lotharing. col. 353. *Per totum vero bannum Mortensne et Lunaris villae dederunt pasturas, piscaturas, vias et vsuaria ligna ad Marrimandum et ignes Abbatiae et grangiarum, et haec vsuaria concesserunt per totum alodium suum et feodum.* V. *Materia.*

MARRIRE. Capitul. I. Caroli M. anni 802. cap. 1. *Et nemo per ingenium suum et astutiam praescriptam legem, vt multi solent, vel suam sibi iustitiam Marrire audeat, vel praeualeat, etc.* id est, *marritionem* inferre, seu contra legem quicquam agere, legem labefactare. Et cap. 8. *Vt nullus bannum vel praeceptum domni Imperatoris nullus omnino in nullo Marrire praesumat, neque opus eius stricare, vel minuere, vel impedire, etc.* Mox: *Et vt nemo debitum suum vel censum Marrire ausus sit.* Adde c. 9. Est autem

MARRITIO, detrimentum, aut iactura rei, vel molestia, aut animi dolor, qualis ex damno nasci solet, quo sensu et Galli vulgo *marritum* nunc quoque dicunt illum, qui de re quapiam dolet: Gallis *Marrison.* Charta Caroli M. apud Chopinum in Cons. Andium: *Absque vlla Marritione vel dilatione reddere faciant.* Capitul. C. Calui tit. 16. c. 13. *Et ipse tranquillo et pacifico animo donat illi commeatum tantum, ut ipse et in suo regno, vel suis fidelibus, aliquod damnum aut aliquam Marritionem non faciat.* Vetus Charta in Actis Episcop. Cenoman. pag. 197. *Quiete et regulariter absque vlla vexatione aut Marritione securiter sancte viuere permittant.* De vocis origine sic censet vir doctissimus in Notis ad Regum Franciae capitula, *marrire* idem valere, quod irrumpere, perfringere legem, metaphora sumpta ab itinerantibus, qui a recta via declinantes *marrire* iter dicuntur etiamnum suis Lemouicensibus. Quod si ita est, *marrire* idem erit, quod viam obstare,

stare, contradicere, fossa scilicet in transuersum ducta ligone, quem *marram* vocabant, vnde *marrare ligonisare*, id est, fossam ligone facere; vti supra obseruatum. Sed et Italis *Smarrito* dicitur, qui a via aberrat, qui rectum iter amisit. V. Octau. Ferrarium in *Smarrire*.

† MARRITVS. *Pro sipo marrito*, in Comput. MS. a. 1295. F. liquefactus.

MARRONES, MARONES, MARRVCI. Vita S. Odonis Cluniac. Abbatis: *Dum patriam reuerteretur, inter Burdonum Alpes, etc. Secus locum autem illum habitat quoddam genus hominum, qui Marrones vocantur, et arbitror ex Marronea Aquilonari prouincia illud nomen traxisse originem.* Iidem, qui *Marruci* appellantur, ab eodem Odone in V. S. Geraldi L. 2. cap. 17. *Ipsi quidem Marruci, rigentes videlicet Alpium incolae, nihil quaestuosius aestimabant, quam vt suppellectilem Geraldi per iugo montis Iouina transueherent.* Chron. S. Trudonis lib. 12. vbi de Monte Iouis, in Alpibus: *Et post aliquot dies permonstrata eis a praeducibus Maronibus difficillima via: Marones enim appellantur viarum praemonstratores, etc.* Sic vero appellatae circa Alpium iuga Saracenicae gentis reliquiae quaedam. Saraceni enim Afri, cum a tempestate valida in Prouinciae oras eiecti fuissent, Leone Philosophico imperante, illam potissimum regionem insederunt, tenueruntque annis aliquot, quae circa *Maurum montem* in Italiae et Galliae confiniis adiacet, castroque Fraxineti expugnato, quod eorum latrociniis et excursionibus opportunissimum fuit, propter adiacentes filuas, quas *Fraxinedos saltus* vocat Flodoardus in Chron. anni 931. vicinas prouincias vastarunt, occuparunt vrbes et castra, tandemque Alpium claustra et iuga insederunt, vnde in Burgundiam et Italiam saepius excurrerunt, vti pluribus commemorant Witikindus lib. 3. extremo, Luithprandus lib. 1. c. 1. L. 2. c. 12. L. 5. c. 4. et alii.

MARRVCI, V. *Marrones*.

MARSA. (1) Paschasius Radbertus in Epitaphio Vnalae, lib. 1. c. 2. *Et quod callidi dissertorum loca venerent, et infimi notissimos populo atque amicissimos Marsa manu prostrarent.* An *sparsa* pro *larga*, seu forte *Mersa?* (2) *Marsa*, ἀσπιδοθήρας, *Marsio*, ἀφιοδιώκτης, *Qui venatur serpentes*, in Supplemento Antiquarii.

MARSALIX, salicis genus, Gall. *La saule male*, alias *Marsaus*. V. *Marensalix*. Charta anni 1221. ex Tabular. Sangerm. *Compositum est, quod dicti homines in praedicto nemore capiens genestam, spinam nigram et albam, salices et Marsalices, etc.*

MARSALLA, MARSALLVS, f. Mercatum, forum, Gall. *Marché*. Charta Lotharii Imp. ann. 844. apud Marten. to. 1. Anecdot. col. 35. *Nulla telonea de illa eorum patella, quae est in Mediano vico, hoc est Marsalle dare, nec soluere debeant, . . . omnique tempore ipse thelonius de ipsa patella in Mediano vico seu Marsella. etc.* Chron. Monast. S. Michaelis in pago Virdun. apud Calmet. to. 1. Histor. Lotharing. col. 555. *Nihil soluant, nec teloneum, nec tranaticum, . . . nec de patellis eorum in vico et in Marsallo aliquid requiratur.* † Est nomen castelli ad Saliam flumen, vulgo *Marsal*.

† MARSAMVTINVS, monetae species, eadem quae *Masmodina*. Lib. MS. cens. eccl. Rom. MASSAMVTINVS, ibidem.

† MARSCALCIA. (1) Equile, stabulum equorum, t. 2. Hist. Occit. Prob. p. 189. (2) Quod ad victum diurnum equo praeberi solet, in Chartul. Celsin. (3) V. *Mareschalcia* et *Marescalcia*.

MARSCALCVS, MARSCALLVS, V. *Marescalcus*.

MARSCHALSIA, V. *Mareschalcia*.

† MARSENGHA, martium, seu trimestre frumentum, Ital. *Marzuolo*, Stat. Taurin. a. 1360. V. *Marceschia*.

MARSICVLVS, *qui cito mouetur ad iram. Plautus: Quid ais homo Marsicule?* Gloss. Isidori. Haec pessime corrupta, restaurata vide in *Moniar*.

MARSIPPA. Gloss. Saxon. Aelfrici: *Marsupium* vel *Marsippa*, Leod, i. crumena.

MARSVM, in Gloss. Saxon. Cotton. *Thytlimgalere*.

MARSVPA, piscis species, de qua mentio est in Vita S. Filiberti, Abbat. Gemet. c. 31. Gall. *Marsouin*. Tabul. Rothon. *Dedit locum ad exclusam faciendam in mare iuxta Bronarii in monachia sempiterna, et dedit ei . . . Praepositus tertiam partem in illa ad opus suum, exceptis Marsupis et sepiis et aliis ad luminaria Ecclesiae pertinentibus.*

MARTA. Statuta Dauidis II. Regis Scotiae cap. 52. *Ordinatum est, quod certae summae victualium, quae abundant in partibus illis superioribus, vt Martae, hordeum, et huiusmodi leuentur per annum ad expensas domus Domini nostri Regis, etc. Mart*, Anglis, nundinae, Gall. *Foires*. Sed quid haec ad vocem hanc? videtur esse miscellum frumentum, V. infra *Martellis*.

✝ MARTALOGIVM, necrologium, seu obituarium, pro *Martyrologium*, t. 3. Hist. Nem. Prob. p. 197.

✝ MARTALVS, mustelae species, in Gloss. Ms. super III. libr. Salom. V. *Martures*.

✝ MARTARVS, ad *martures* pertinens, ap. Pez. t. 1. Script. p. 1254.

MARTELARE; molam malleo tundere, Italis *Martellare*, Gall. *Marteler*. Statuta ciuit. Saluciar. Collat. 5. c. 128.

MARTELLAGIVM, ius quoddam, sic appellatum, quod Cenomanensi Comiti competebat in vniuersis mercibus, quae vel ab artificibus, vel ab ipsis mercatoribus, in officinis propriis, vel in nundinis venum exponebantur, ita vt ex quacunque mercium specie, postquam artifex vel mercator *caput* vnum selegisset, *Martellagii* redemtor seu firmarius meliorem sibi adscribere liceret. Vox, vt videtur, nata a *Martello*, quod primitus id iuris in mercibus duntaxat, quae malleo conficerentur, exigi soleret; sed postea ad alias quasuis traductum est, vt colligitur ex Regesto Ludouici Regis Siciliae, quod in Camera Computorum Paris. asseruatur, fol. 30. 31.

✝ MARTELLARIVS, faber ferrarius, in Arest. Ms. a. 1380.

✝ MARTELLERIA, cataracta, qua continetur aqua, t. 2. Hist. Nem. Prob. p. 207.

MARTELLINVS PVLSVS, apud Medicos, qui in dilatione sua, antequam ad centum regrediatur, ex percussione spiritus, et organi duritie bis digitos percutere videtur, et fiunt quasi dilationes duae; sed praecedens est maior, secunda minor, etc. Ita Gentilis de Fulgineo ad Egidii lib. de Pulsibus.

MARTELLIS, miscellum frumentum, Gallis *Bled méteil*. Charta an. 1204. Histor. Comitat. Ebroic. inter Instrum. p. 9. *Percipiet singulis annis vnum modium bladi, scilicet sex sextarios frumenti, et sex sextarios Martellis in granchia de Albei.* Vbi legendum puto *Maitelli* vel *Mastellis*; est enim *Mastilio* vel *Mestilio* eiusdem significationis. V. *Mestallum* 2. et *Mixtum* 2.

MARTELLVS. (1) V. *Martus*. (2) ✝ Idem quod *Martelleria*, in Ch. Ms. a. 1435.

✝ MARTELVS, malleus, Gall. *Marteau*, in Reg. Cam. Comp. Paris. V. *Martus* 1.

MARTERINAE PELLES, V. *Martures*.

MARTEROR et MARTROR, Occitanis, vulgo *Martron*. A voce *Martyrium*, sic vocant Festum O. SS. quod primo B. virgini solisque Martyribus sacratum esset, vt testatur Vsuardus ad Kal. Nouembris.

MARTHA, mustelae genus, seu vestis mustelarum pellibus munita. Statuta Arelat. MSS. art. 53. *Et si dominus voluerit facere bastari sa Martham, habeat sartor II. den. et super totis cum chioto XVIII. den.* Concil. Dertus. inter Hispan. to. 3. p. 663. *Neque* (Clericus) *folleratus deferat pelliciam de Marthis*. V. *Martures*.

MARTHIMONIVS, pro Mathematicus. Iacobi de Vitriaco Hist. Oriental. L. 3. apud Marten. to. 3 Anecd. col. 276.

MAR-

MARTIANA LEX, seu Merciorum, V. *Lex*.

MARTIATICUM, martium, trimestre frumentum. Radulphus de Gestis Friderici I. Imper. apud Murator. to. 6. col. 1190. V. *Marceschia*.

MARTICULARIUS, pro *Matricularius*, in Charta anni 1353. Tabular. regii Reg. 81. fol. 599. V. in hac voce.

MARTILAGIUM et MARTILOGIUM, pro *Martyrologium*, habetur in Monastico Anglic. tom. 2. p. 322. 323. 370. 657. to. 3. p. 244.

MARTILEGIUM, V. *Martyrologium*.

MARTINELLUS, V. *Passionatis*.

MARTINETAE, auiculae merulis minores, Gallis *Martinets*. De iis Siluester Giraldus in Topograph. Hibern. dist. 1. cap. 13.

MARTINETUS. (1) *Martineti* dicti vagi scholares in vniuersitate Paris. Du Boulay tom. 5. Hist. eiusd. Vniuersit. p. 658. *Die* 7. Octobris 1463. *Facultas Artium decreuit aduersus vagos scholares, vulgo Martinetos, qui de collegio in collegium discurrebant, etc.* (2) Vstrina, Gallis *Forge*, a *Martellis* seu malleis sic dicta. († Proprie moletrina ferraria, German. Hammerwerk.) Charta anni 1340. to. 2. Hist. Dalphin. p. 411. † MARTINETUM, in Ch. Ms. a. 1500.

† MARTINIANA, Chronicon Martini Poloni, idem qui *Martinulus* dicitur in Ind. libror. Ms. et *Martinellus* in Necrol. Ms. Paris.

MARTINIEGA, tributi species apud Hispanos, quod forte ad festum S. Martini soluebatur, sic dicta. Ioannes Diacon. in Actis S. Agricolae, num. 15. *Accidit quendam virum ex eius curia ad colligendam exactionem regiam, quae vulgariter dicitur Martiniega, in tempore hiemis, sub Mense Decembri Maiorinum certissime aduenisse.*

MARTINUS, qui suam acrius, quam par est, et obstinatius opinionem tuetur, cuiusmodi fuit Martinus Iurisconsultus celebris, sub Friderico I. a quo, inquit Baronius ann. 1150. in vulgare prouerbium eius durities apud IC. in hanc vsque diem transiit, vt *Martinum* appellent, qui suae ipsius sententiae singulari pertinaci studio inhaerescat. Fuit is Martinus Grosia, vna cum Bulgaro, Legum Professor in Academia Bononiensi, de quo pluribus Otto Morena, in Histor. Rer. Laudens. p. 38. De alio *Magistro Martino* vid. Matth. Paris. anni 1244. pag. 434. MARTINUS BULLIANS, vulgo *S. Martin d'esté*, V. in *Festum*.

MARTIOBARBULI. Sic legendum pro *Mattiobarbuli*, apud Vegetium lib. 1. cap. 17. *Plumbatarum quoque exercitatio, (quos Martiobarbulos vocant) tradenda est iunioribus. Nam in Illyrico dudum duae legiones fuerunt, . . . quae, quod his telis scienter vtebantur, et fortiter Martiobarbuli vocantur.* Ex quibus recte colligit Carolus de Aquino in Lex. milit. *Martiobarbulos* non solum armorum genus fuisse, sed etiam appellationem militum, quibus ab eo armorum genere, idem erat inditum nomen. Erant autem *Martiobarbuli* idem quod plumbatae; vnde idem Carolus suspicatur reponendum esse *Mattibulum*, quod est missile, plane consimile fustibalo; vt sit fustis, seu claua iaculatoria, appensa habens lora coriacea, cum insutis globis plumbeis. Plura vide in laudato Lexico ad hanc vocem. Adde Stewechium ad Vegetii locum allatum, et Turneb. Aduers. lib. 24. c. 10.

MARTIOLINUS, MARTIOLLUS, Italis idem, quod Gallis *Marceschia, Bled Marsois*, V. *Tremisium*.

MARTIOLUS, V. *Martus*.

MARTIRA, MARTIRINUS, V. *Martures*.

MARTIRIZIARE, V. *Martyricare*.

MARTISIA. Glossar. Saxon. Aelfrici: *Martisia vel Baptitura: Gebeaten Flaesc*. Somnero *ge-beaten*, est *percussus, caesus, tusus*; *Flaesc*, caro. Isid. lib. 20. c. 2. *Martisia in Mortario ex pisce fiunt, vnde nominata.* † MARTISIUM, *el cibo posto in mortario*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

MARTIUS. (1) *Martium suum* habere dicebatur, cui agrum colere Mense Martio, vel serere, licebat. Id autem concedebatur vrbium incolis,

lis, quibus caeteroquin, et aliis anni temporibus in vrbe *stare* necesse erat; quae obligatio *resseandisia* et *stagium* dicebatur. Charta Communiae Increnfis anni 1158. *Concessum est, vt omnes homines de Communia suum habeant Martium apud villam a Purificatione, S. Mariae Candel. vsque ad medium Aprilem et a festinitate S. Iohannis Baptistae suum similem habeat Augustum vsque ad festinitatem omnium Sanctorum: et si in Communia redire voluerint, ipsi et sua salua erunt.* (2) Praestatio, seu census, qui exigi solet in annona, vel denariis mense Martio, de quo passim in Tabulario Vosiensi, ac praesertim fol. 56. (3) MARTIVS CAMPVS, V. *Campus* 3. (4) † Pro *Medardus*, a Gall. *Mard*, in Ch. a. 1357.

MARTORES, idem, quod *Martures*. Petrus Damiani lib. 2. Epist. 1.

MARTORETVM, V. *Martreium*.

MARTRAE, eadem notione. Charta anni 1406. apud Lobinell. to. 2. Hist. Britan. p. 847.

† MARTREIVM, forum publicum, vbi rei torquentur et morte multantur, f. *martyrizantur*, Gall. *Martroi*. Ch. Ms. a. 1317. MARIONETVM, in Ordinar. eccles. Paris.

MARTRICES, Martes, Gallis *Martes*. Siluester Giraldus in Topograph. Hibern. dist. 1. c. 19.

MARTRINVS, V. *Martures*.

MARTROR, V. *Marteror*.

MARTVLA. Chronicon Magnum Belgicum, anni 1040. *Saxeo sedili pro lecto, Martula vtens pro lectisternio:* Sed legendum *Mattula*. V. *Matta*.

MARTVLVS, V. *Martus*.

MARTVRES, *Martes*, et *Pannonicae cattae*, Martiali lib. 10. ferae exiguae ex genere mustelarum, quarum pelles habentur in pretio. Germ. *Marder*. Helmodus lib. 1. cap. 1. et ex eo Adam Bremensis c. 227. *Ad Marturinam vestem anhelamus, quasi ad summam beatitudinem.* Idem Bremensis c. 229. *Omnia enim instrumenta vanae gloriae, hoc est aurum, argentum, sonipedes regios, pelles Castrorum et Marturum, quae nos admiratione sui dementes faciunt, illi pro nihilo ducunt.* Roccus *Martrinus* et *Lutrinus*, in Capitulari triplici Caroli M. anni 808. c. 5. *Coopertorium Martrinum*, in Testamento Arnoldi Episcopi Tolosani. *Marterinae pelles*, in Synodo Londinensi anni 1138. c. 15. Hugo Metellus Episc. 11. *Mutaui mentem, mutaui vestem, et pro pelliculа peregrini muris redolente, inuolutus sum ouina pelle: pro pelle Mardarina, vestitus sum pelle caprina.* Ita *Mardarinae pelles*, in Charta apud Bohuslaum Balbinum, in Histor. Bohemiae pag. 191. adde pag. 299. MARTVRINARVM PRAESTATIO, apud Hungaros, in regno Sclauoniae. Decreta Alberti Regis Hungariae p. 62. V. *Banfolnwera*. MARTVRES ALBI, in Normannia Septentrionali, apud Adam. Bremensem, cap. 239. MARTIRA, apud Eadmerum, lib. 2. Vitae S. Anselmi n. 65. MARTHERINAE PELLES, in Vita S. Meinwerci Episc. to. 1. Iunii p. 523. MARTIRINAE, in Epist. anonymi Monachi, to. 4. Annal. Bened. p. 574. MARTRINAE. Charta Philippi Reg. Franc. anni 1207. apud Duchesnium Hist. Norman. pag. 1063.

MARTVRIARE, idem, quod *Martyrizare*. Radulphus de Gestis Friderici I. Imper. apud Murator. to. 6. col. 1183.

MARTVS. (1) Malleus, Gallis *Marteau*. Conradus de Fabaria de Casib. S. Galli, cap. 14.

Ex incude mala Martis quassatur vt aula.

MARTVLVS, in Vita S. Genulfi, lib. 2. c. 5. MARTIOLVS, apud Iohannem Sarisber. lib. 4. Policr. cap. 5. *Martiolum de sinu proferens ditrum correxit aptissime.* MARTELLVS, Papiae, *Mediocris malleus.* Glossae S. Benedicti: *Martellus, σφυρά.* Sic potissimum appellatus Carolus Maior domus Regni Franciae, Pipini Regis pater, Caroli M. Imper. auus, ob eximiam in bellis et praeliis fortitudinem. Vita S. Rigoberti Archiep. Remensis n. 10. de Carolo: *Et quia ab ineunte aetate fuerit vir bellicosus, et robore fortissimus, postmodum*

nimium Martellus est cognominatus. Liber de Diuersis Casibus Deruensis Monasterii, de eodem Carolo: *Qui ob nimiam et Christianis temporibus antea inuisam inquietudinem, Martellus vocitatus est.* A malleo scilicet seu tudite, quo fabri vtuntur, quod vt ii tudite ferrum, ita hostes in praeliis ense ille contunderet ac prosterneret. Adreualdus lib. 1. de Miracul. S. Benedicti, c. 14. et Harinlfus L. 2. cap. 1. Tudes autem vel *Tudites* appellatus Carolus, quod *contundi* hostes a victoribus victi et superati dicerentur, quod proprium est mallei seu tuditis. Willelmus Malmesburiensis lib. 1. de Gestis Regum Anglor. cap. 3. *Carolus Tudites, quem illi Martellum vocant, quod tyrannos per totam Franciam emergentes contuderit, Saracenos, Gallias infestantes egregie depulerit.* Atque inde viri fortes, et qui crebris praeliis hostes atterebant, *mallei* saepe appellati. Ita Nabuchodonosor, Hieremias cap. 50. *Malleus vniuersae terrae* dicitur, quomodo etiam Belpherum Turcicum Sultanum Will. Tyr. lib. 22. cap. 9. vocat Saladinum. *Malleum Christiani nominis.* AD MARTELLVM *campanam pulsare*, quod iteratis pulsationibus fit, Gall. *Sonner le tocsin.* Charta anni 1520. ex Archiuis S. Victoris Massil. *Quando audiet pulsare campanam ad Martellum,*

(2) † Pro *Martius*, opera quae mense Martio debetur. Reg. S. Iusti Cam. Comput. Paris.

MARTYR, qui mortem pro Christo et fide christiana oppetiit. Ita Ecclesia hodie hoc nomen vsurpat. Isidor. lib. 7. cap. 11. *Martyres seu testes ideo vocati sunt, quia propter testimonium Christi passiones sustinuerunt, et vsque ad mortem pro veritate certauerunt.* S. Augustin. lib. 22. contra Faustum cap. 76. *Per quorum confessiones, passiones et mortes hoc Deo placuit adseruari; Martyres appellantur, qui latine testes interpretantur.* At primitus et sub ipsius Ecclesiae incunabulis non eadem videtur fuisse ratio. Constat enim S. Cyprianum superstitibus Martyrum appellationem tribuisse, vti Epist. 9. quae inscribitur *Martyribus et Confessoribus Iesu Christi.* Et Epist. 12. *De hoc et ad Clerum, et ad Martyras, et Confessores literas feci.* Epist. 15. *Literas feci, quibus Martyres et Confessores consilio meo, quantum possem, ad Dominica praecepta reuocarem.* Sic et Epist. 20. 23. 52. et 69. In Concilio Carthaginensi, quidam *Confessorum*, quidam *Martyrum* titulis donantur. Sed et aliis locis Martyres a Confessoribus distinguit Cyprianus, videturque innuere Martyres vocari, qui vsque ad effusionem sanguinis pro Christo passi erant, licet superstites, nec consummato martyrio, cum *Confessores* dicerentur, qui sola voce constanter Christum confessi essent, de quibus agit Epist. 30. *Martyrum* appellatione donat etiam interdum Ecclesia viros sanctitate illustres, qui non pro Confessione nominis Christi, sed alia quauis ratione mortem perpessi sunt, verbi gratia a latronibus, aut viris impiis caesi. Eiusmodi sunt S. Geruas. Cenomanensis Diac. in eius Vita MS. cuius Festum agitur pridie Non. Iulii, S. Landoaldus in ejus Vita p. 6.

MARTYRA, quae pro Christo sanguinem fudit. Missale Gothicum, apud Mabill. de Liturg. Gallic. p. 215.

† MARTYRALIS PASSIO, martyrium, in Act. SS. t. 7. Sept. p. 510.

MARTYRARIVS, idem qui *Mansionarius*, *custos Ecclesiae*, qui sacras Ecclesiae reliquias custodit, seruat. Formula 48. ex Andegauensibus: *Ideo conuenit nobis vnanimiter consentientes, et per voluntatem Martyrario nomen illi Presbytero, vt ipso infantulo ad hominem, nomen illo, venundare deberemus, etc.* Gregor. Turon. lib. 2. de Miracul. cap. 46. *Post obitum Proserii Martyrarii.*

MARTYRIA, *in mortario ex pisce fiunt, vnde et dicuntur sciola parua.* Papias MS. in Edito *ex pice* Leg. *Martisia.* V. in hac voce.

MARTYRIALIS, ad martyrium spectans, to. 3. Concil. Hispan. p. 145.

MARTYRIANI, haeretici, de quibus Epiphanius haeresi 80. et alii.

MARTYRISATIO, martyrium, ap. Marten. to. 6. Ampliss. Collect. col. 825.

MARTYRIUM, aedes sacra, Deo sub Martyrum inuocatione dicata. Isidorus lib. 15. c. 9. *Martyrium, locus Martyrum, Graeca deriuatione, eo quod in memoriam Martyris sit constructum, vel quod sepulcra sanctorum ibi sint Martyrum.* Walafridus Strabo lib. de Reb. Eccles. c. 6. *Martyria vocabantur Ecclesiae, quae in honore aliquorum Martyrum fiebant: quorum sepulcris et Ecclesiis honor congruus exhibendus in Canonibus decernitur.* Lex. 7. Cod. Theod. de Sepulcris violat. *Habeat in potestate, si quolibet in loco Sanctorum est aliquis conditus, pro eius veneratione, quod Martyrium vocandum sit, addant, quod voluerint fabricarum.* MARTYRIA, proprie etiam ipsa Martyrum sepulcra, memoriae, confessiones, quibus superaedificantur altaria. Liber Pontificalis Damasi in Felice I. *Hic constituit supra sepulcra aut memorias Martyrum Missas celebrari.* MARTYRUM CONCILIA etiam dicuntur eiusmodi aedes, Martyribus dicatae, in Martyrol. 23. Ian. Liber Pontificalis, de Damaso: *Qui Martyrum Concilia atque sepulcra versibus declarauit.* † MARTYRIA, martyrum ossa, reliquiae, in Act. SS. t. 7. Sept. p. 426.

MARTYRIZARE. (1) Martyrem facere, cruciare. Rogerus Houedenus, in Willelmo I. MARTYRIZIARE. Vetus Ceremoniale MS. B. M. Deauratae Tolos. (2) Neutro sensu. Mortem Christi causa perpeti. Acta SS. to. 2. Martii p. 377. (3) Angere, torquere interficere. Miracula S. Walarici to. 1. Aprilis, p. 26. *Cur me tamdiu Martyrizas, qui Christi dona euangelizas?*

MARTYRIZATOR, qui cruciatibus afficit. Hariulphus in Chron.

MARTYROLOGIUM, fasti Sanctorum. Gregor. M. L. 7. Ind. I. Ep. 29. *Nos autem paene omnium Martyrum distinctis per dies singulos passionibus collecta in vno codice nomina habemus, atque quotidianis diebus in eorum veneratione, Missarum solemnia agimus, non tamen in eodem volumine quis qualiter sit passus, indicatur; sed tantummodo nomen, locus, et dies passionis ponitur.* V. quae notauit Baronius in Praefat. ad Martyrolog. Roman. Sequioribus saeculis, maxime apud Monachos, *Martyrologium* laxius sumptum pro *Necrologio*, seu Obituario et Regula, quod fere semper in eodem volumine, Martyrologium, Obituarium, et Regula Ordinis descripta legerentur. Capit. Aquisgran. an. 817. num. 69. *Vt ad Capitulum primitus Martyrologium legatur, et dicatur versus, deinde Regula, aut homelia quaelibet legatur.* Vide *Martyrologio inscribi* dicitur, cuius obitus dies ibi annotatur, vt scilicet ex ea congregatione, seu fraternitate, cui quis adscriptus est. Ingulphus p. 907. MARTILEGIUM, obituarium, Necrologium. Charta anni 1438. apud Kennet. Antiquit. Ambrosd. pag. 626.

† MARTYROR, i. q. *Marterer*, in Ch. a. 1114. t. 2. Hist. Occit. Prob. p. 389.

MARUS Scotis, idem qui vulgo submonitor, vnde *Sergandus* dicitur, non semel in Regiam Maiestat. L. 1. c. 6. §. 7. lib. 4. c. 8. §. 5. in Statutis Alexandri II. Regis c. 15. §. 4. in Statutis Dauidis II. c. 52. et in Statutis Roberti II. c. 2.

† MARUSIA, *la cima delli cipressi*, in Gloss. Lat. Ital. MS.

MARZARIA, minutae merces, vt videtur, Gallis *Mercerie*, Ital. *Merzaria* et *Merceria*. Statuta Vercell. lib. 3. p. 104. vo. *Liceat tamen cuilibet ducere vel duci facere, mittere vel mitti facere, bestias . . . cathenas, patinos, Marzarias, ferramenta, speciarias etc.* V. *Merzaria.*

MARZARIUS, harum mercium propola, Ital. *Merciaio.* Statuta Astens. Collat. 7. c. 12. f. 24. vo.

† MARZATICUM, martium, trimestre frumentum, in Stat. Placent. V. *Martiaticum.*

† MARZOCHUS, vox Italica, martius, animosus, ap. Barel. in serm.

MAS, *Malis*, pro *Mas*, *maris*, nisi mendum fuerit. Charta ann. 1248. ex Schedis Pr. de Mazaugues: *Quod possint*

possint dictos homines suos, . . . facere condemnari pecuniariter, de adulteriis voluntariis, seu sine violentia perpetratis tam in Malem quam in feminam cuiuscumque sexus.

MASA, MASADA, V. *Massa* 5.

MASACRIVM, V. *Mazacrium.*

† MASAGARA, lucanica, botulus, in Gloss. Lat. Gall. Cod. 7692.

MASAGIVM, V. *Massa* 6.

MASAMVTINVS, V. *Masmodina.*

MASANA, V. *Maçana.*

MASARA, Saracenis Siculis, dictum *Molendinum ad molendas cannas mellis*, in Charta Guillel. Reg. Siciliae ann. 1176. apud Rocchum Pirrum in Archiep. Montis Reg. et in Bullario Casin. to. 2. p. 191. vbi edit. *Masseria*, quod in Sicilia ex Graeco, vt monet Macer in Hierolex. *Trapeto* vocatur.

MASARIVS. (1) *Masarii, qui praesunt victui vel scribanis*, in Nauibus, apud Sanutum lib. 2. part. 4. c. 21. (2) Alicuius operis conductor. Statuta Astens. Collat. 20. cap. 35. p. 69. (3) V. alia notione in *Massarius.*

MASARVM, mansus, V. *Masserium.*

MASATA, V. *Massa* 5. † *Masata de Salinas*, t. 2. Hist. Occit. Prob. p. 192. Locus esse videtur, vbi sal confici potest.

MASEVTINA, vt *Masmodina*, V. in hac voce.

MASCA, MASCHA. Vgutio: *Masca, stria.* Lex Longob. lib. 1. tit. 11. §. 9. *Nullus praesumat aldiam alienam, aut ancillam, quasi strigam, quae dicitur Masca, occidere.* Lib. 2. tit. 11. §. 2. et Edictum Rotharis tit. 77. *Si quis eam strigam, quod est Masca, clamauerit, etc.* Geruasius Tilleberiensis MS. de Otiis Imper. decisione 3. cap. 88. *Lamias, quas vulgo Mascas, aut in Gallica lingua strias, Physici dicunt nocturnas esse imagines, quae ex grossitie humorum animas dormientium perturbant et pondus faciunt.* Aruerni etiamnum *Masques* scorta vocant. In Glossario Saxonico Cottoniano, *Eges-grimma*, exponitur *masca:* vox composita ex *Egesa*, horror, terror, et *grimma*, foeda oris species, siquidem vox *Grimace*, apud Gallos hac notione inde orta sit, quod prorsus reor. *Masco* Prouincialibus etiamnum sagam, veneficam sonat. Hinc Gallicum *Masque*, larua, natum arbitror, quod primum deformes essent eiusmodi laruae, atque turpes, quales vulgo finguntur mulierculae illae veneficae. V. Menagium in Orig. Gallic. voce *Masque.*

MASCHA, eidem Vgutioni, larua, *Simulacrum, quod terret, quod vulgo dicitur Mascarel, quod opponitur faciei ad terrendos paruos.* Iohannes de Ianua habet *Mascara.* V. *Talamasca.*

† MASCARA, i. q. *Mascarata*, ap. Steph. de Infestura Ms.

MASCARATA, vox Italica, laruatorum pompa, Gallis vulgo *Mascarade.* Miracula S. Angeli Mart. to. 2. Maii p. 73.

MASCARATI et MASCHERATI, ab Italico *Maschera*, Gall. *Masque*, appellati apud Ianuenses; qui Gibellinorum factioni notissimae adhaerebant. Charta anni 1231. Hist. Massil. p. 257. *Vos iurabitis ad sancta Dei Euangelia, quod nunquam inimicos praedictae ciuitatis Mascaratos et suos recipietis.* Statuta Massil. lib. 3. c. 36.

MASCAREL, V. *Masca.*

MASCAVDA, genus vasis, cacabus. V. *Bascaudae.*

MASCELLARE. Rainerius de Inuent. Reliquiarum SS. Eutychetis, et Acutii: *Fecit et paria duo Mascellarium ex auro mira arte sculpta, in quibus Euangelia in solemnibus festiuitatibus legerentur.* Forte *manuellarium* quis legat, id est, pulpitorum: nam *manualia*, analogia dicta supra obseruatum.

MASCHA, V. *Masca.*

MASCHALAM TOLLERE, prouerbii genus. De bibonibus dicitur, qui dum calices ebibunt, altius erigunt cubitos: sumta metaphora a machina quadam eiusdem nominis, qua sarcinae deponuntur in naues, aut ex iis extrahuntur. V. Erasmum in Adagiis.

† MASCHARA, galeae species, Ital. *Maschera.* Stat. Mant. l. 1. c. 3.

MASCHARATIVM CORIVM, idem, vt videtur, quod *Masegaticum*, infra. Statuta Astens. vbi de intratis porta-

portarum: *Coria Mascharatia solvunt pro qualibet dozena, lib. 6.*

† MASCHARITIVM, idem in Stat. datiar. Riper.

† MASCHOTVM, i. q. *Machale*, horreum sine tecto, in Ch. Ms. a. 1373.

† MASCIA, mansio, domus cum agri portione, in Ch. a. 1233. V. *Massa 6.*

MASCLA. (1) Morbi species. Ioan. de Burnino Archiep. Viennensis, de Miracul. Stephani Episc. Diensis: *Altera aegritudine, quae Morbus Masclae dicitur vulgariter, nimis graviter laborabat.* (2) MASCLA, vel MASCLVS, apud Tideric. Langenium in Saxonia, vbi *masclis ornatos*, et *masclos*, loricatos interpretor, V. *Macula 2.*

MASCVLI PICTAVENSES, *Masculina pecunia*, monetae species. Gofridus Vindocin. lib. 1. Epist. 20. *Quod si trecentos solidos Pictauensium Masculorum vobis daret, etc.* Charta anni 1081. ex Tabulariis Angeriacensi et S. Stephani Lemouicensi: *Solidi eiusdem monetae Masculinae.* Paulo ante: *Solidi nummorum Pictauinorum.* Vbi *Masculi Pictauenses*, sunt eae minusculae monetae, quas vulgo *Mailles* vocant, crebrius *Mailles Poitevines, Pitas Pictauinas.*

† MASCVLINITAS, sexus masculini, ap. S. Thom. in 1. Sentent.

MASCVLO-FEMINA, hermaphroditus, apud Philastrium, in Catalogo Haereseon. p. 26. 1. Edit.

MASCVLORVM CONCVBITORES, in Leg. Wisigoth. L. 3. tit. 5. §. 5. in Capit. Caroli M. L. 1. c. 273. in Addit. 2. Ludouici Pii cap. 18. Addit. 4. c. 102. παιδεραςαὶ, ἀρσενοκοῖται. V. *Molles.*

MASCVS. (1) Larua, Gall. *Masque.* Chart. Henrici VIII. Reg. Angl. ann. 1545. ap. Rymer. to. 15. p. 62. (2) Idem, quod *Mansus.* Charta anni 993. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 347.

† MASDANERIVS, miles in *masnedam* seu familiam cooptatus, in Stat. ant. Florent. MASNARDERIVS, ibidem. V. *Maisnadarius.*

MASDRINVM, V. *Maner.*

MASEGATICVM CORIVM, hoc est, alutarium, Gall. *Passé en mégie.* Charta anni 1141. apud Catellum in Comitibus Tolosan. pag. 192. V. *Mascharatium corium.*

MASELAGRIA, marcellum, locus vbi carnes distrahuntur, Occitanis etiamnum *Masel.* († Vel forte *Misellaria*, domus leprosorum.) Statuta Montis oliui dioecesis Carcasson. anni 1231. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 967.

MASELLVM, pro Macellum, in Litteris Iohannis Reg. Fr. anni 1363. to. 3. Ordinat. p. 625.

† MASELLVS, diminut. a *Masus*, habitatio, domus. Ch. Ms. a. 1319. V. *Massa 6.*

MASEMVTVS, V. *Masmodina.*

† MASENATA, i. q. *Macinata 2*, familia, ap. Murat. t. 1. Antiq. p. 809.

MASERARE, ab Italico, vt videtur, *Mazzerare*, tundere, Gall. *Battre.* Statuta Vercell. lib. 4. pag. 82. vo. *Item quod fornasarius faciat seu fieri faciat lapides, cupos ... bene coctos, Maseratos, etc.*

MASERIA, vt infra *Masura.* Charta anni 1232. apud Lobinell. to. 3. Histor. Paris. p. 116.

MASERIÇA, MASERIVS, V. *Maser.*

† MASEVVM, pro *Mazerum*, in Monum. eccl. Aquileg. c. 97. V. *Mazer.*

MASGNELLVM, idem, quod *Mansionile*, agri portiuncula, cum mansione seu aede, Gall. *Maisnil*, vel *Mênil.* Charta anni 1211. apud Stephanot. Antiquit. Bened. Pictau. MSS. to. 3. p. 792.

MASHAV, († idem f. quod *Maschotum* et *Machale.*) Capitulare 3. ann. 813. cap. 25. *Et quicquid in Mashao furauerit, duos geldos componere faciat, in Wirdira uncias duas, etc.*

MASHFATVM, cupa in qua temperantur quae cereuisiae conficiendae inseruiunt, in Charta Feodi p. 162. Germ. Maischfass, ab Angl. *Mash*, mixtura et *Fat*, cupa.

† MASIA, mansio, domus cum agri portione, i. q. *Massa 6.* Murat. t. 3. Antiq. p. 1135.

MASIGNVM SAXVM, f. saxum viuum. Translatio SS. Prosperi et Venerii.

nerii. to. 5. Iunii p. 64. *Et capita ligaminum sunt magno artificio inserta, et inplumbata in dicto saxo Masigno.*

MASILINVM, *Mansus*, domus. Martyrologia antiqua apud Marten. to. 6. Ampliss. Collect. col. 699.

MASINATA, familia, militaris caterua, idem quod *Maisnada*. Annal. Caesenat. ad ann. 1324. apud Murat. to. 14. col. 1142.

MASINATVRA, eadem, vt videtur, notione, in Chron. Andr. Danduli, ap. eumd. to. 12. col. 324. *Quo tempore fama in populo diuulgata est, quod de duplicanda solutione Masinaturae consilium ageretur.*

MASINILE, agri portiuncula cum *mansione*, seu domo, Gall. *Mênil.* Martyrologia antiqua apud Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 724. V. *Mansionile.*

MASIO, *mansio*, domus, Gall. *Maison.* Charta apud Madox. Formul. Anglic. p. 50.

MASIVM, domus, Gall. *Maison.* Lambertus Ardensis p. 155.

MASILINGVA, *genus auis*, *Parieth dicitur.* Papias.

MASMODINA, moneta Saracenor. Aegyptiorum, quos *Masmudos* et *Masemutos* perpetuo vocant Hugo Falcandus, in Hist. de Calamit. Sicil. pag. 649. 675. et alibi, et Anonymus Casinensis sub anno 1160. Andreas Boschus in sua Catalania p. 490. *Maymondius de or valian dos Reals Castelans, y dos diners Valencians, dits per altre nom Maimondines los espines.* V. Beuterum lib. 2. cap. 20. Tabul. S. Victoris Massiliensis fol. 166. *Et recipimus nomine accapiti a vobis vnam Masmodinam auri nouam.* Dicitur *Moneta Masemutorum*, in quodam Diplomate Petri Regis Aragon. apud Baron. ann. 1097. n. 92. Vbi Gariellus obseruat, nescio quo auctore, *Masumatinos* nummos aureos vel argenteos singulos senis regalium aestimatos, ab Aben - Iosepho Mahosumeto Miramulmino, illo forte, de quo Rodericus Toletanus, in Histor. Arabum c. vlt. traxisse nomen, qui supremum in Mauros Hispanos imperium habuerat. Gariello assentit Ruffius to. 2. Hist. Massil. edit. 1696. p. 325. vbi editum *Masbutina* et *Macemutina.* MAZMVTINA, ap. Baron. a. 1097. n. 92. MAIMODINA. Testamentum Nunonis Sancii Comitis Ruscinon. 16. Kal. Decembris 1241. MASMVTINA, in Charta, ann. 1225. ex Tabul. Arelat. MASSARITINI OBOLI, in Charta ann. 1211. in Regesto Philipp. August. Herouualliano fol. 109. MASVMATINI, in Epist. 111. PP. apud Gariell. in Episcop. Magalonens. pag. 227. V. *Marabotinus.*

MASMORRA, carcer, apud Mauros. Acta S. Ferdinandi Principis Lusitan. to. 1. Iunii pag. 572.

MASMVTINA, V. *Masmodina.*

MASNADA, V. *Maisnada.*

MASNAGIVM. (1) Mansio, domus, interdum cum agri portiuncula. Charta Hugonis Comitis Regitest. anni 1199. ex Tabular. S. Remigii Remens. V. *Mansionile.* (2) Familia, quae in *Masnagio* seu domo est. Charta Ludouici Comit. Blesens. ann. 1198. in Tabular. Bonaeuall.

MASNARDERIVS, V. *Masdanerius.*

MASNATA, V. *Maisnada.*

MASNENGA, vt *Maisnada*, familia. Statuta Astens. collat. 4. c. 1. p. 16. Hinc

MASNENGONVS, vel MASNENGVS, familiaris, domesticus, in Statutis Vercell. lib. 5. fol. 122. vo. *Masnenghus*, in Stat. Mont. Reg. p. 166. vbi et *Masnengha* occurrit pro domestica.

✝ MASNIGILVS, i. q. *Mansionile*, in Ch. Ms. a. 24. Lothar.

MASNILE, MASNILVS. V. *Mansionile.*

MASOERIVS, V. *Mansionarius.*

MASORICVS. Anastasius in Leone IV. p. 196. *Obtulit Masoricas oleas tres serico textas, coloreque depictas, quae in circuitu altaris dependerent.* Dominicus Magrus vocem Arabicam putat, Aegyptiamque interpretatur, nescio, quo auctore. Sed videtur idem valere, quod *Mazerica*, adeo vt *olea*, quae non fuit oliua praegrandis, vti opinatur, sed species gemmae aut pullae grandioris ex *mazaro*, seu murrhi-

murrhina materia confecta fuerit. V. *Mazer*, *olea*.

MASOVERIVS, V. *Mansionarii*.

MASPILVS. Synodus Pergam. anni 1311. apud Murat. to. 9. col. 547. *Vestes virgulatas seu de catabriato, de medietate, vel listatas, vel frixis aut Maspilis argenteis, vel de metallo aliquo . . . minime deferentes*. Forte *Maspilus* pro *Mespilus*, Gall. *Nefflier*, mespilum, *Neffle*, qua quidem voce globulos vestium, Gall. *Boutons*, significatos existimo, qui ideo *Maspili* dicuntur, quod mespili formam referrent. † Vid. Monum. eccles. Aquileg. c. 90. p. 903.

MASPINA. Gloss. Graec. Lat. ἱερὸν ὀςοῦν, *Coxendix*, *Maspina*.

† MASPITER, *lo padre della madre*, in Gloss. Lat. Ital. MS.

† MASQVARATA, i. q. *Mascara*, t. 4. Hist. Occit. Prob. p. 87.

MASRA. Charta anni 811. in Hist. Monast. S. Mariae Suession. p. 432. *Masras etiam piscinas super mare. etc.* V. *Mara 1*.

MASSA. (1) Claua, Gallis *Masse*. Ioan. de Ianua: *Claua quae vulgariter dicitur Massa*. Leges Palat. Iacobi II. Regis Maioric. to. 3. SS. Iunii p. XXXIV. *Pacis vero tempore ensem et Massam deferre habeant, etiam et arma completa*. V. *Maxuca*. (2) Malleus ligneus. Vetus Ceremoniale, MS. B. M. Deauratae Tolos. V. *Massare*. (3) Globus armatorum. Galli dicunt, *Peloton de gens de guerre*. Memoriale Potestatum Regiens. ad ann. 1275. apud Murator. to. 8. col. 1138. *Reduxit se dictus Guido comes contra populum, qui erant sine numero, vltra quatuor millia, qui erant adhuc in campo in vna Massa, ad vexillum carrocii*. (4) Non multum diuersa notione quaeuis moles *Massa* dicitur. Hinc *Massa* vocatur aurum infectum, Gall. *Lingot d'or*, in Charta Henrici IV. Reg. Angliae ann. 1406. apud Rymer. to. 8. p. 441. Sic etiam *Massa ferri*, in Charta ann. 1312. apud Ludewig. to. 4. Reliqu. MSS. p. 188. *Massae murales* in Instrum. 1270. apud Menestrerium Histor. Lugdun. p. 13. (5) Matricula, apud Bollandistas, to. 7. Maii, pag. 543. vbi de S. Valentino: *Per reuerendos D. Franciscum de Ferrariis et D. Seguranum Morandum, capellanos Massae praedictae, Ecclesiae maioris Genuae, etc.* (6) MASSA, MASSVM, MASA, MASADA, voces eiusd. notionis et originis ac *Mansa* et *Mansus*, certus agrorum modus, seu vt quidam volunt conglobatio ac collectio quaedam possessionum ac praediorum, quam Graeci σύγκτησιν vocant. Gloss. Lat. Graec. *Massam*, σύγκτησιν. Ita enim legendum Will. Brito in Vocabul. *Massa*, *villa vel casula*. Senator. L. 5. Epist. 12. *Palentinam Massam, quam eis pro compensatione largitas nostra transfuderat*. Adde aliam Henrici III. Imp. anni 1040. ibid. pag. 39. Chronicon paruum Ferrariense, apud Murator. to. 8. col. 473. *Superauxerunt quidam ex Augustis successoribus ipsi Ecclesiae Romanae iurisdictiones et dona. Inter quae dona XII. Massas et plures fundos, ex quibus ciuitas Ferrariae . . . Massae XII. sunt innuitae, quarum prima dicta est vicus Auentinus. etc.* Vbi perspicuum est *Massam* pro collectione praediorum vsurpari. MASSALICAE CASAE, id est, simul collectae. Charta anni 993. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 347. MASSA, interdum strictius sumitur pro domo, mansione. Charta apud Lobinell. to. 2. Hist. Britan. p. 341. *Donaui eis Massam meam in Landegon, et vineam meam, et quatuor manenses, etc.* MASSVS, in Tabulario Angeriacensi. *Massos de terra arabili*, Gallis *Mas de terre*. MASSVS MEITARIVS, et TERTIARIVS, qui mediam vel tertiam redituum partem reddit. Chartular. Prioratus S. Petri de Domina, fol. 60. *Massus Tertiarius* (debet) 11. *lib. de porco*, 2. *sol. de multone, et 5. spallas*, . . . *Massus Meitaerius 8. libras de porco et 6. den. deublias et 4 spallas*. MASVS, eadem notione qua *Massa*. Testament. Matfredi Vicecom. ann. 966. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 85. Occurrit alibi. MASSVM, neutro genere. Charta Roberti Regis Franciae an. 20. Regni: *In villa quae*

quae nuncupatur Conamas, tria Massa cum una mansura. MASA, Vgutio: *Masa, villa vel casale.* Epistola Adriani PP. to. 3. Hist. Franc. p. 769. MASADA. Tabular. Bellilocense in Lemouicibus, n. 83. *Dimitto ad filias meas . . . quatuor Masadas.* MASAGIVM, Mansio, domus, habitatio, *Masure*, casa villici, coloni. Monasticum Anglican. to. 1. p. 862. *Confirmaui vnam acram terrae in Wemet, cum Masagiis super eandem acram factis.* MASSAGIVM, domus itidem, mansio. Tabular. Prioratus S. Himerii. MASVCAGIVM, eadem notione crebro in Tabulario S. Egidii Pontis Audomari in Normannia. MASATA, mansio, domus, *mansura*, Gallis *Masure*. Curia Generalis Catalaniae Barcinone acta sub Petro II. Rege Arag. anni 1283. MS. cap. 23. (7) MASSA CANDIDA, locus ita dictus apud Carthaginem, in quo sub Imperatoribus gentilibus, et in Christianos saeuientibus, fouea erat calce plena, in quam Christiani, gentilium diis sacrificare renuentes, praecipitabantur. Prudentius Peristeph. Hymn. 4. Vincentius Beluac. lib. 12. c. 130. de Passione 18 Martyrum, qui dicuntur *Massa Candida*: *Hi prae innumera multitudine Massa sancta, vel Candida appellantur.* V. Sauaron. ad Sidon. lib. 6. Epist. 1. et Leonardum Fuchsium, ad Myrepsum Sect. 3. c. 89.

MASSABITINVS, V. *Masinodina.*

MASSACONICI, V. *Maceconici.*

MASSACVMA. Matth. Siluaticus: *Petamum, est quaedam aqua, cum qua alkeantur, vel inuitreantur vasa: et fit ex plumbo et limatura aeris, et lapide focali, et vocatur ab aliquibus Massacuma, vel aqua vitri, vel aqua vasorum, quia ex ipsa inuitreantur viridi inuitreatione vasa terrea.*

† MASSADITIVM, territorium, districtus alicuius *massae*. Stat. Mutin.

MASSAGIVM, V. *Massa 6.*

MASSAIARIA, legatio. Charta ann. 1251. apud Sebast. Fanton. tom. 2. Hist. Auenion. p. 110.

MASSAIGIVM, agri portiuncula cum mansione. Charta anni 1375. apud Baluzium, to. 2. Hist. Aruern. p. 209. V. *Maisagium.*

MASSALIANI, haeretici, qui et εὐχῆται dicti, quod paene assidue orarent, quorum meminit Facundus Hermianensis lib. 8. cap. 7. De iis etiam Epiphanius, Leontius de Sectis, Harmenopulus, Psellus de Operatione daemonum, et alii.

MASSALICVS, V. in *Massa 6.*

MASSALITER, viritim, in commune. Tertullian. de fuga in persecut. cap. 13. *Massaliter totae Ecclesiae, tributum sibi irrogauerunt.*

MASSAMVTINVS, V. *Masinodina.*

† MASSANTIVM, moles, congeries, Gall. *Masse*, in Stat. Placent. l. 6.

† MASSANVS, *massae* incola, rusticus, in Ch. a. 1158. ap. Cenc. inter cens. eccl. Rom. V. *Massa 6.*

† MASSANVLI, Saraceni in Chron. Ms. monachi Cisterc. V. *Marrones* et *Moabita.*

MASSAPANVM, arcula, Gall. *Petite boite*, Massiliensibus *Massepan*. Charta anni 1399. ex Archiuis S. Victoris Massil. *Vnam boyssiam siue Massapanum*, in Charta anni 1400. ex eod. Tabular. V. *Maczapanum.*

MASSARA. (1) Vt *Masara*, V. in hac voce. (2) † Idem quod *Massa 6*, ap. Murat. t. 1. Antiq. p. 823.

MASSARE. (1) Mandere, in Massam tundere, Gall. *Mascher*. Leges Henrici I. Regis Angl. c. 93. *Vltimi* (dentes) *sunt molares, qui concisa a prioribus vel confracta a sequentibus molunt, et inde Massant.* (2) *Massé*, seu malleo ligneo fragorem edere. Vetus Ceremoniale MS. B. M. Deauratae Tolos. V. *Massa 2.*

MASSARIA. (1) Collectio quaedam possessionum ac praediorum. Testament. Friderici Imper. anni 1250. apud Murator. to. 9. col. 663. (2) Cura et officium *Massarii*, seu villici. Vnde MASSARIARVM PROVISOR, seu *Magister Massariarum*, qui Massariis praeest, iisque inuigilat. Petrus de Vineis, lib. 3. Epist. 66. (3) † Officium *massarii*, seu fisci publici administratoris. Correct. Stat. Cadubr. (4) † Ancilla, famula, Ital. *Massara*, in Stat. crimin. Riper.

MASSARICA, vt *Massaritia*, in Charta anni 1107. apud D. Calmet. Histor. Lotharing. tom. 1. p. 524.

MASSARIOLVS, praediolum, in Charta Berengarii Regis Italiae an. 900. apud Vghellum tom. 5. p. 630. V. *Massarius*.

MASSARITIA, MASSARICIA, MASSARITIVM, Italis *Masseritia*, supellex, instrumentum *massae* rusticum. Auctor Mamotrecti: *Suppellex, dicitur Massaritium.* Vel etiam mansus ipse hac suppellectile instructus. Ratherius Veronensis in libello de Discordia inter ipsum et Clericos: *Ita inaequaliter et per Massaritias diuidere, vt quidam eorum inde fiant ex pauperrimis locupletissimi, etc.* AMASSARICIA, in Chronico Farfensi, pag. 658. MASSARITIAE CASAE, suppellectile et instrumentis rusticis instructa. Chron. Casaur. to. 5. Spicil. Acher. p. 365. V. *Massalicae casae* in *Massa* 5. *Massaritia* opponi videntur *dominicatis*, in Charta anni 1011. apud Murator. delle Antic. Estensi p. 195. *Et rebus vero ipsis tam dominicatis, quam et Massaritiis seu aldionaricis, et tributareis, etc.* Vnde colligitur *Massaricia* fuisse praedia, quae sub annua praestatione excolenda concedebantur villicis, qui ex iis pro dominorum libitur poterant amoueri.

MASSARITICVM, eadem notione, qua *Massaritia*. Statuta Venetor. anni 1242. lib. 4. cap. 16.

MASSARIVS, MASARIVS, villicus, *Massae* custos, colonus. Vgutio et W. Brito, in Vocabul. *Massarius, cui commissa est cura totius familiae. Conductores Massarum*, apud Senatorem L. 12. Epist. 5. *Casa Massarii* in Lege Longobard. lib. 1. tit. 8. §. 29. *Seruus, qui sub Massario est*, tit. 11. §. 3. 5. Praeceptum Caroli M. anni 773. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 37. *Villis, mansis, mancipiis, Massariis, aedificiis, etc.* Bulla Honorii III. PP. anni 1217. apud Vghellum, in Episc. Anagn. *Item, mandamus, quod Massarii qui a collectis aliquo tempore sunt exempti, etc.* Vetus Inscriptio in Ecclesia Cathedrali Alexandriae in Italia: *R. Guillelmus Zuccus, Ciuis Alex. Massarius huius Ecclesiae.* Vbi Bollandus *Massarium* interpretatur custodem suppellectilis, quae *Masserie* Italis dicitur. Alia Inscriptio anni 1178. apud Hieronymum *Della Corte* lib. 5. extremo Histor. Veronensis: *Fieri fecit coadiuuantibus Salomone atque Rainaldo eiusdem operis Massariis, aliisque religiosis, etc.* Id est, Conductoribus. Frequentissima est haec vox apud Italos, pro custode totius suppellectilis, machinarum scilicet bellicarum, aliorumque instrumentorum, ad publica opera, quibus ex officio inuigilabat *Massarius*. Statuta Vercell. L. 3. p. 52. vo. *Item, quod ille qui fuerit Massarius Communis tenens vtensilia Communis, habeat pro suo feudo medii anni libras quatuor Papienses.* Adde Stat. Mont. Reg. p. 58. MASSARIVS, diuersa non nihil notione, pro administrator, dispensator, Gall. *Econome*, Ital. *Massaio*. Synodus Pergam. anni 1311. apud Murator. to. 9. col. 552. *Et hanc poenam extendimus ad Praelatos et rectores Ecclesiarum non soluentes pro ipsis Ecclesiis in totum, vbi ad ipsos pertinere talium solutio censuerit, si ipsos iusta causa, siue impossibilitas non excusat, de qua infra duos menses plenaria fiat fides, et ad illorum Massarios et caneuarios dispensatores redditunm, qui potestatem habuerint plenariam haec soluendi.* MASSARII *Molendinorum*, in Statut. Asten. Collat. 15. cap. 11. p. 44. recto.

MASSARITINVS, V. *Masmodina*.

MASSAROLVS, idem, qui *Massarius*, administrator, ap. Murat. t. 9. p. 823.

MASSARVM, MASARVM, mansus, praedium rusticum, ap. Lucium l. 2. de Reg. Dalmat. c. 2. et 15. V. *Massaritium*.

MASSATIVM, terminus agrorum plumbo stannoue distinctus; vox Agrimensorum. Auctor incertus: *Terminus, si aliquid fictum habuerit per se . . . aut plumbum aut stannum epitecticum, hoc est, Massatium, fabricatum inter censa Centuriae.* Gallis *un Massif de pierres.*

† MASSATVM, supellex, instrumentum *massae* rusticum, t. 6. Gall. Christ. Instr. p. 271.

† MASSEA, claua, t. 2. Hist. Nem. Prob. p. 181. V. *Massa 1.*

MASSELLARIVS, pro *Macellarius*, qui carnes in macello vendit. Litterae Philippi IV. anni 1315. to. 1. Ordinat. Reg. Franc. pag. 532.

† MASSELLVS, tabula, vbi *massellarius* carnes venum exponit, in Ch. Ms. a. 1343. V. *Macellus.*

MASSEMVTINA, V. *Masmodina.*

† MASSERARE, baculo seu clauo percutere, vnde MASSERATIO, eiusmodi percussio, t. 3. Hist. Nem. Prob. p. 75. V. *Massea.*

MASSERE, mercator, vox Anglo-Saxonica, in Capitul. de Weregildis post Concilium Grateleanum anni 928.

† MASSERIA, vox Ital. merx cuiusuis generis, ap. Murat. t. 4. Antiq. p. 68.

† MASSERICIA, supellex quaeuis, Ital. *Masseritia*, ap. Murat. t. 8. Antiq. p. 1212. V. *Massaricia.*

MASSERIVS. (1) Qui *massam* seu clauam fert, clauator, seruiens armorum, Gallis olim *Massier* vel *Sergeant à masse*, nunc *Massier*. Commentaria Humbert. Pilati de Humberto II. Dalphin. ad ann. 1345. ex Schedis D. Lancelot. V. *Massa 1.* et *Seruiens.* (2) Idem qui *Massarius*, administrator, ap. Murat. t. 9. pag. 823.

MASSIA. (1) Curia, a *Massa*, seu claua seruientium, quomodo *barra* dicitur, a *barris*, seu cancellis, quibus septum est auditorium. Charta Iohannis Reg. Angl. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 1024. (2) Bacillus. Miracula sanctae Zitae, to. 3. Aprilis p. 526. V. *Massiola.*

MASSICOTI, minoris chori ministri, in Cathedralibus, Parisiis *Macicoti*, iidem qui Italis *Maceconchi*. Ordinarium Siluanect. apud Marten. de Antiq. Eccles. discipl. p. 83. *Massicoti vel Clerici clericaliter induti, cappis sericis incipiunt Inuitatorium, Christus.* Hinc eorundem Ordo *Massicotia* dicitur in Instrum. ex Archiuis Eccles. Paris. V. *Macicotici.*

MASSICVS. Edgarus Rex in Legibus Heydensium Monachorum c. 3. de Adamo: *Non illicito Massicus delectabatur edulio; sed parcitate contentus, licito vtebatur cibario.* Sed legendum *Massucus*, id est, *edax*, vt est apud Papiam. Glossae antiquae MSS. *Massucum, edacem.*

† MASSINA, retis species, in Ch. Ms. a. 1287.

MASSIO, *mallo*, Papias MS. Bituric.

MASSIOLA, bacillus. Miracula B. Zitae, tom. 3. Aprilis pag. 524. V. *Massia 2.*

MASSIPIARIVS, V. *Manciparius.*

† MASSODA, MASSODATA, i. q. *Mansoyata*, in Ch. Ms. a. 1529.

† MASSON, structura ex lapidibus, in Ch. Ms. a. 1225. V. *Massoneria.*

MASSONERIA, structura, Gallis *Maçonnerie*. Bullarium Fontanell. MS. fol. 119.

MASSONERIVS, a Gall. *Maçon*, latomus. Regest. Iohannis Comit. Pictau. in Camera Comput. Paris. anni 1358. fol. 92. *Stephanus Sterlini lathomus seu Massonerius habitator Tholosae, etc.*

† MASSONVS, latomus, Gall. *Maçon*, t. 2. Hist. Nem. Prob. p. 49. V. *Massonerius.*

† MASSONVA, claua, in Lit. remiss. Ms. a. 1364. MASSVVA, ibidem. V. *Massa 1.*

MASSOTA. (1) MASSATA FORNI, eadem notione qua *Mansoyata*, in Tabular. S. Crucis Sauigniac. (2) † Parua claua, Gall. *Massuette*, in Lit. remiss. Ms. a. 1409. V. *Massea.*

MASSVBIA, pro *Mastigia*. Concilium Coloniense, anni 1260. seu Statuta Conradi Archiep. Coloniens. de Monachis c. 5. *Statuimus inhibendo, ne aliquis Monachorum surcotiis, caligis coloratis, calceis nodatis, cingulis irregularibus, aut Massubiis sericis vtatur, etc.*

MASSVCVS, V. *Massicus.*

† MASSVLTATA, i. q. *Massoda*, in Terriar. Belliioc.

† MASSVLTVS, carri seu plaustri genus, in eodem Terrear. V. *Mansoyata.*

MASSVM. (1) *Ludus ad massam*, Gallis *Jeu de mail.* Breuiarium Hist. Pisa-

Pisanae ad annum 1264. apud Murator. tom. 6. col. 195. (2) Alia notione, V. in *Massa 6.*

MASSVRA, *mansio*, domus. Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 34. V. *Mansura* et *Masura*.

MASSVS, V. *Massa 6.*

MASSVYA, V. *Massonya*.

MASTALO, Bollandistis, inferior lapis, seu limen fenestrae, cui virga immissa plumbo affuso infigitur. Acta S. Raynerii to. 3. Iunii p. 464. *Et trahentes adhuc fracta est inferius et remansit in fenestra Mastalo plumbatus.*

MASTELLVM, Academicis Cruscanis, labellum, Gall. *Cuvette*. Vita B. Henrici Baucens. to. 2. Iunii pag. 374.

MASTICARE. (1) Mandere, dentibus conficere, Gall. *Mascher:* pro *Mastacare*, inquit Salmasius ad Spartianum, a μάςαξ, μάςακος, quae ἐνθεσιν significat, et mansum et maxillam. *Masticare*, *comedere*, Papiae. *Masticare*, *mascher*, *ou manger*, *ou debiliter*, *enquerir*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm. Italis *Mastugare*, eadem notione. (2) † Perpendere, meditari, Ital. *Masticare*, Gall. *Macher*; vnde MASTIGATIO, consideratio. Elmham in vita Henr. V. c. 63.

MASTICINALIA, *dicta*, *quod colorem masticis habeat. Crocea est.* Papias.

MASTIGATIO, flagellatio. Vita S. Diliae apud Eccardum Origin. Habsburgo-Austr. col. 87. V. *Mastigia*.

MASTIGIA, flagrum, flagellum, ex Graec. μάςιξ. Gloss. MS. Reg. Cod. 1197. *Mastigia*, *flagella vel virga.* Glossae antiquae MSS. et ex iis Papias: *Mastigiae, taureae, flagella.* Charta Ludouici Pii Imp. apud Doubl. p. 376. *Si vero seruus fuisse comprobatur*, *centum quinquaginta ictibus publice nudatus coram Iudicibus Mastigia feriatur.* Atque inde *Mastigia*, pro fustuaria et flagellaria poena sumitur, in Decretis Sancti Stephani Regis Hungariae L. 1. in Prooem. qua apud Hungaros serui puniuntur: *Filiusque Salomonis* , . . *minatus est populo percussiones frameae pro Mastigiis.* MASTIGIA, praesertim accipitur pro scutica, ex corio confecta, qua Monachi praecinguntur. Papias: *Mastigia*, *corrigia*, *qua mantellum conglutinatur ante*, *et ponitur quoque pro flagello.* in Miracul. S. Agili Abb. lib. 1. c. 5.

MASTIGOPHORVS, *flagellarius*, Vgutioni.

MASTILIO, Gallis *Bled mesteil*, quasi frumentum mistum. Statuta Gildae Scoticae c. 19. V. *Mixtum 2.*

MASTINVS, molossus, Gall. *Mastin*. Leges Forest. Scoticor. c. 13. *Si aliquis Mastinus inuentus fuerit in aliqua foresta.* Assisa forestae Henrici II. Regis Angl. art. 6. *Rex praecipit quod expeditatio Mastinorum fiat*, *vbicumque ferae suae pacem habent*, *vel habere consueuerunt.* Perperam *Mastiuus* pro *Mastinus*, in Assisa forestae cap. 9. ap. Spelmannum.

MASTIVA, pro *Mestiua*, Praestatio ex frumento. Charta Ludouici VII. anni 1145. to. 1. Ordinat. Reg. Franc. p. 10. *Porro de his Masticis praeceptum est*, *vt ad iustam minam praefatae ciuitatis reddantur.* V. *Mestiua*.

MASTIVVS, V. *Mastinus*.

MASTIX, apud Papiam, pro *Mastiche*, resina lentisci, Gall. *Mastic*. *Mastix*, *Vne maniere de gomme proffitable aux deus*, *ou de couler*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm. ex Iohan. de Ianua.

MASTRA. (1) Arcus, fornix, Gall. *Arche*, *arcade*. Statuta Mediolanens. part. 2. cap. 272. (2) Pro Mactra, Gall. *Mait*; Massiliensibus *Mastre*. Inuentar. anni 1294. ex Tabular. S. Victoris Massil. *Vnam sagoniam*, *vnam Mastram*, *etc.* (3) Arca, Gall. *Coffre*. Litterae Iohannis Reg. Franc. anni 1356. to. 3. Ordinat. pag. 159.

MASTRVCA, Sardorum vestis pellita. Isidorus Origin. lib. 19. c. 23. *Mastruca*, *vestis Germanica*, *ex pelliculis ferarum*, *de qua Cicero pro Scauro*: *Quem purpura regalis non commouit*, *eum Sardorum Mastruca mutauit.* Sed *illudens Cicero ex industria* hoc vsus est peregrino vocabulo, vt monuit Quintilianus Orat. Institut. lib. 1. cap. 5. Acta S. Felicis Presbyt. to. 1. Ianuar. p. 950. *Quid huic*, *quaeso*, *obfuit*

obfuit seni personae, fraudatoris et in nautis vilissimae, inops habitus et Mastruca Sardorum.

MASTRVCATVS, *Mastruca* indutus, vt togatus, qui vestitus toga, apud Ciceronem de Prouerbiis 15. *Res in Sardiniae cum Mastrucatis latrunculis gesta.*

MASTRVGA. (1) Idem, quod *Mastruca*. Hist. Monast. Chombergensis, c. 8. apud R. Duellium Miscell. lib. 2. pag. 284. V. *Crusna*. (2) MASTRVGA, in Glossis antiq. MSS. *fortis aut fortissimus*. Papias: *Mastruga, fortis valde, lingua Sardorum.*

† MASTRVTA, mendose pro *Mastruca*, ap. Pez. t. 1. Script. p. 1254.

MASTVRBARE, *manuturbare*, δεψεῖν, i. subigere, mollire. Gloss. Lat. Gr. MS. Sangerm.

MASTVRZVM. Charta anni 1284. ap. Vghellum, tom. 7. Italiae sacrae p. 611. *Corona vna de rame, cruce vna de rame, cum catenis earum, vnis duobus de Masturzo, calice vno de stagno, etc.* Italis *Masturzo* est nasturtium.

MASTVS, malus, nauis arbor, Germ. Mast, Gall. *Mat.* Litterae Eduardi III. Reg. Angl. anni 1327. ap. Rymer. to. 4. p. 273.

MASTYX, vox Graeca μαστιγωτὸς, flagellator, metaph. pro reprehensor. Christoph. Mulleri Introductio in Hist. Canoniae Sanct - Hippolyt. ap. R. Duellium Miscell. lib. 1. p. 301.

MASTZ. Charta Petri de Roveys Vicarii Tolosan. ann. 1270. ex Cod. MS. Consuet. et priuil. vrbis Tolos. pag. 27. in Bibl. D. Abb. de Crozat: *Item constituimus . . . quod nullus fusteriorum Tholosae sit ausus emere aliquas fustas seu trabes vel perticas de podio . . . . nisi condram, et mairannum, et Mastz, et virgas.*

MASVAGIVM, domus habitationi idonea, praedium rusticum, Cowello. Charta ann. 1225. ex Tabular. S. Remigii Remens. V. *Messuagium*, *Masagium* et *Massa*.

MASVALE, idem quod *Mansus*, vel certe quod *Mansionile*; vide vtrumque. Tabul. S. Nicolai Andegau. *Barbotinus dominus Prugniaci et Guessinus frater eius dederunt S. Nicholao landiam de Alba perchia et terram omnem et masuale suum atque piscaturam Widum in illa terra.* Charta Milonis Abb. S. Medardi Suession. *Assignat autem praedictum censum super idem Masuale.*

MASVCAGIVM, V. *Massa* 6.

† MASVCHVS, mallei seu clauae species, Ital. *Mazzuolo*, in Stat. Vallis-Ser.

MASVELLA, species armorum, minor claua. Charta an. 1319. apud Rymer. to. 3. p. 790. V. *Massa*.

MASVMATINVS, V. *Masmodina*.

MASVRA, pro *Mansura*, mansio, domus; interdum cum aliqua agri portione. Charta an. 1095. apud Lobinell. to. 2. Britan. p. 182. *Apud eamdem autem villam donauit Deo et S. Nicholao Galbertus Bornus, vnam Masuram terrae cum exemplis quae ibi erant nuda Robinus suus macterius erat.* Charta apud Madox. Formul. Angl. p. 302. *Dedi . . . in perpetuam eleemosinam quandam Mansuram terrae . . . . Hanc igitur donationem meam de praedicta Masura cum tota terra ad eam pertinente, et caetera, quae hic dicta sunt, concesserunt filii mei.* V. *Maseria*.

† MASVRAGIVM, census ex masuris seu domibus, Gall. *Masurage*. Ch. MS. a. 1317.

MASVS, V. *Massa* 6. et *Mansus*.

MATA, modus agri; († vox Hispan. frutex, virgultum, dumus.) Charta Hispanica, seu Iudicatum an. 876. in Appendice Stephani Baluzii ad Capitul. n. 104. *De ipso poio vbi est ipsa Mata, erecte descendit, etc.* Charta an. 1063. apud eumdem n. 109. *Donamus namque pro haereditate paterna vel materna ipsum forest, vel ipsam Matam, quae dicitur silua S. Romani, sicut terminat de parte Circi in malliolo S. Petri praescripti, et descendit per ipsam serram, et peruadit vsque ad ipsam Guardiolam.*

MATHA, eodem significatu. Charta an. 1030. Append. Marcae Hisp. col. 1043.

† MATARVLVM, METARVLVM, campanae rudicula, Occit. *Matable*. Hist. Nem. t. 2. Prob. p. 151. t. 3. p. 332.

MATAFVNDA, machina bellica, qua lapides in hostes eiaculabantur. Monachus Vallis Sernai in Hist. Albigensi c. 86. *Iaciebant siquidem hostes super nostros creberrimos lapides cum duobus trabuchetis, mangonello et pluribus Matafundis.* Vox deducenda, vt videtur Carolo de Aquino in Lex milit. a funda, et mactare. V. infra *Matare*.

MATALACIVM, MATALASSIVM, a Gallico *Matelas*, culcitra. Capitulum gener. S. Victoris Massil. an. 1294. ex Archiuis eiusd. Monast. MATALLASCVM, apud Amelium in Ord. Rom. to. 2. Musei Ital. Mabill. p. 527. MATALITIVM, in Statutis MSS. monialium S. Salvat. Massil. ann. 1400.

MATALHVS, idem quod *Martellus*. Charta an. 1344. ex Schedis D. Lancelot. † Leg. forte *Matabulum*.

† MATALVTVM, pro *Malatoltum*, tributum quoduis, in Ch. a. 1314. ap. Lam. in Delic. erud. V. *Tolta*.

MATAPANVS, monetae Venetitae species. Chronicon MS. Andreae Danduli an. 1193. *Subsequenter Dux argenteam monetam, vulgariter dictam, Grossi Venetiani, vel Matapani, cum Imagine Iesu Christi in throno ab vno latere, et ab alio figura S. Marci et Ducis, valoris 26. paruulorum, primo fieri decreuit* .... Henricus Dandulo Dux Venetiarum.

MATAPONTVM, *metabula maris*. Gloss. Isid. Leg. diuisis vocibus *meta pontum* putat Graeuius; quasi pro μετὰ πόντον, μεταβολὴ maris.

MATAPVTENA, V. *Matare*.

MATARA, vt *Mataris*, V. in hac voce.

MATARATIVM, vt supra *Matalacium*, Gallis olim *Materas*, Ital. *Matarraccio*. Constit. Freder. Reg. Sicil. c. 58.

MATARE. (1) Quasi *mattare* configere, vt quibusdam placet. Alii a *mactare*, quomodo etiam scribitur in Charta Adelfonsi Regis Hispaniae apud Antonium de Yepez in Chronico Ord. S. Benedicti to. 6. p. 467. et in Foris Aragonensibus fere semper. Auctor Mamotrecti ad 1. Esdrae c. 4. *Mactat*, *secat*, *necat* ... *quidam vero sine c. dicunt*, *Matauit*, *id est*, *quasi ad scacos vicit*: *vnde mato*, *as*, *verbum ludentium ad scacos*. Alii denique *Mat*, vocem esse Persicam contendunt, vt et *Schach-mat*, vnde Galli *Eschec-mat* effinxerunt, Itali *Scacco matto*, idemque sonare quod *Rex mortuus est*, *periit*, *caesus est*. Chronicon Senoniense Richerii l. 3. c. 14. *Pro ludo scacorum*, *quo cum ipsa vxor saepius Matauerat*, *ipsam verberauerat*. V. Ducae Historiam Byzantinam c. 16. p. 37. Ordericus Vitalis l. 12. *Castrum condere coepit*, *quod Mataputenam*, *id est*, *deuincens meretricem pro despectu Haduissae Comitissae nuncupauit*. Salmasius in Hist. Augusti p. 461. *Matus*, *antiquae vocis Latinae*, *quae emollitum*, *subactum*, *maceratum significat*. *Inde retinent*: *Matare pro domitare*, *subigere et macerare*. (2) Occidere, Hispanis *Matar*, Germ. *Metzeln*. Charta Sorbensis in Lusitania an. 734. apud Sandouallium in Fauila. Hinc *Mactatus*, pro sepulcro, in veteri inscriptione in ecclesia Pompei ad Murum Iulium, vbi de S. Eucharia Martyre et sociis sub Iuliano Apostata occisis: *Monsieur S. Eucaire par Paldres*, *Sarrazins et Princes étant avec l'Apôtre Julien*, *vingt et deux cens par nombre sont icy mis en comble en 362. Le 10. des Calendes de May*, *furent mis en cette Mathe*.

MATARLTATA, V. *Mataris*.

MATARITIVM, lanea culcita, Germ. Matratze. Charta an. 1294. ex Archiuis Massil. V. *Mataratium*.

MATARIDVLA, V. *Mataris*.

† MATAROSIS, seu *Malfosis*, *Pestis est defluxio pilorum palpebrarum*. Glossar. med. Sim. Ianuensis.

MATARIS, MATARA, telum vel missile, Gallis proprium. Caesar lib. 1. de Bello Gall. de Heluetiis: *Nonnulli inter carros rotasque Mataras et tragulas subiiciebant*, *nostrosque vulnerabant*. Auctor ad Herennium l. 4. *Vt si quis Macedonas appellauit hoc modo*: *Non tam cito Sarissae Graeciae potitae sunt*: *aut idem Gallos significans dicat*: *Nec tam facile ex Italia Materis Transalpina depulsa est*. Μάταρις, apud Strabonem l. 4. παλτόν τι

τὶ εἶδος dicitur, Hesychio μαῖδαρις et μαχαίρις. Agobardus lib. Contra iudicium Dei c. 6. *Contra quem exerto brachio gladium vibrans, aut Materum tenens, stas paratus ad caedendum etc.* Huc etiam pertinet ista ex Fragmento Petronii de Coena Trimalcionis: *Gladium tamen strinxi, et matarittata vmbras cecidi.* Vbi forte legendum *matari* aut *matara*. Galli inde vocem *Matras* retinuere, pro telo, quae occurrit in Consuetud. Bayonens. tit. 26. art. 4.

MATASSA. Acta S. Franciscae Romanae to. 2. Martii p. 103. *Habebat etiam certas Matassas filorum auri purissimi, ex quibus ipse Angelus faciebat globos filorum aureorum.* Vbi Henschenius obseruat, ita appellari Italis filamenta in spiram grandiorem collecta ex rhombo super pannum textorium glomeranda in tramam, adminiculo radii per stamina traiiciendam. Tales autem filii super pannum in tramam conuoluti glomos hic auctor globos dicit. V. *Mataxa*.

MATATA, idem quod *Berlia*, quae vox gregem trium millium animalium denotat. V. *Berlia*.

MATAXA, idem quod *Metaxa*, Sericum vel bombyx, seu bombasium. Gloss. Saxon. Aelfrici: *Mataxa, vel cordulum, vel stramentum: Streel, vel Bedding*, i. stramentum. Papias: *Mataxa, dicta quasi metaxa a circuitu scilicet filorum .... Instrumentum est texendi.* Leo Ost. l. 3. c. 57. (al. 58.) *Albas de Matassa bambaci octo.* Interdum *Mataxa* est funiculus. Gloss. Lat. Gr. *Mataxa*, σειρά. Hesychio vero σειρὰ dicuntur σχάσματα μεγάλα, καὶ πλεκτὸν ἱμάντωμα ἐν ταῖς ναυσίν. Ita emendant viri docti. Malim σειρά, nam *Mataxa*, Vitruuio l. 7. c. 3. est restis seu funiculi species, vt vult Philander. Glossae: *Mataxa*, ἡνία. Octauius Horatianus l. 4. *De capillis ipsius mulieris, qui excidunt, quando se ornat cum Mataxa, facit in medio nodum, etc.* V. *Matassa*.

MATELLA. (1) Gloss. Graec. Lat. Στάμνιον, *Matella*. Στάμνος, *Matella, vrceus, vrna.* (2) Forte diminut. a *Meta*, congeries, vel strues in acutum tendens. Ch. a. 952. l. 9. Collect. Hist. Fr. p. 948. *Peruenit ad ipsam metellam de Gomesinda.* V. *Meda*.

MATELLATA, V. *Matalata*.

MATER. (1) Abbatissa, Monasteriorum Sanctimonialium Praefecta, ap. S. Hieron. in Epist. ad Sabinianum, Gregorium M. lib. 7. Ind. 2. Epist. 28. et alios, quae crebrius *Mater Monasterii* dicitur, vt apud S. August. Epist 109. MATER ECCLESIA, cathedralis. Histor. MS. Monast. Beccens. p. 146. MATER DE FONTE *et Confirmatione*, quae aliis *Matrina*, Gall. *Marraine*, dicitur. Concilii incerti Decretum, apud Marten. to. 4. Anecd. col. 57. *Mater spiritualis*, apud Aimoin. l. 3. Hist. c. 6. MATER COQVINAE, quae viliora coquinae officia implet. Vetus Ceremoniale MS. B. M. Deauratae Tolos. MATER FACVLTATARIA, dicitur *quae habebat ex testamento mariti facultatem aliquid agendi, disponendi, determinandi pro liberis*, in Decis. Rotae ad calcem Fontanellae de Pact. nupt. edit. Lugdun. an. 1719. Decis. 43. et 44. (2) MATER NOCTIVM, nuncupabatur apud veteres Saxones et Danos ea nox, qua Christum natum existimabant, quod ab ea anni exordium ducerent, *quasi illa esset parens et princeps omnium reliquarum noctium, utpote a qua caput anni ciuilis sumeretur*, inquit Ios. Scaliger. lib. 2. de Emendat. temp. p. 170. quem consule. (3) MATRES CEREBRI, sic dicti panniculi duo, qui circumdant cerebrum, quorum alter crassior, *dura mater* vocatur; alter *pia mater*. V. Constantinum African. lib. 3. Pantechn. cap. 11. (4) † Nudo pro nutrix, in Lit. Ms. Caroli IV. a. 1322. (5) † Alueus, Germ. das Bett eines Flusses, in Ch. Ms. a. 1319. V. *Matrix*.

MATERA. (1) Fermentum, V. in *Matria* 4. (2) Telum, V. *Matarus*.

MATERACIVM, lanea culcita. Charta an. 1347. to. 2. Hist. Dalphin. p. 567. V. *Mataritium*.

MATERATIVM, grabatus. Miracula B. Ambrosii Senens. to. 3. Martii p. 239.

MATERCVLARIA, ecclesia, cui adiuncta *matricula*; quo sensu etiam *matricula* nude dicitur. († Vel potius reditus officio *Matricularii* assignatus.) Statuta reformat. S. Claudii an. 1448. *Item Matercularia villae de Poncino Lugdunensis dioecesis debetur sacristae monasterii.* Hinc MATERCVLARIVS, qui *Matercularia* donatus, in iisdem Statutis p. 56.

MATERIA. (1) MATERIA, MATERIES, *Materiatura*, *Materiamen*, *Macremium*, *etc.* voces, quae vnum idemque significant, materiam scilicet ligneam aedibus aedificandis idoneam: quomodo ὕλην dicunt. MATERIA, in Gloss. Lat. MS. exponitur *trabes*. Cornelius Fronto: *Materies, animi est; materia, arboris: et materies qualitas ingenii, Materia fabris apta.* Vegetius lib. 2. cap. 25. *Secures, ascias, serras, quibus Materia ac pali dedolantur. Materiam dedolare*, lib. 3. cap. 4. Adde l. 4. c. 14. Pactus Legis Salicae tit. 27. *Si quis in silua Materiam, aut ligna furauerit, etc.* Vbi *aut*, nihil aliud sonat quam *et*, ita vt idem sit *materia* cum ligno, quidquid dicat Wendelinus. Lex Salica tit. 8. habet nude *materiamen*. Capitulare de Villis c. 3. *Non cornadas, non Materiam caedere.* MATERIES, eidem Vegetio l. 2. c. 10. Monasticum Anglic. to. 2. p. 148. MATERIAMEN. Lex Salica tit. 8. §. 4. *Si quis in silua alterius Materiam furatus fuerit, aut incenderit, etc.* Lex Ripuar. tit. 76. *Si quis Ripuarius in silua communi . . . Materiamen vel ligna falsa abstulerit, etc.* MAEREMIVM, MAREMIVM, et MEREMIVM, quaeuis materia lignea, aedificandis domibus apta, seu quoduis *materiamen*, vnde vocabuli origo; Gallis *Merrien*, vt in Consuetud. Comitatus sancti Pauli art. 21. vel *Marrian*, vt in Ambian. art. 210. *Mairan*, Occitanis: *Marren* in Charta Godofredi Lingonensis Episcopi apud Chiffletium in S. Bernardo, vbi Petardus p. 256. habet MARREMVM. Charta in Monastico Anglic. tom. 1. p. 324. MAEREMNVM, in Charta an. 1338. apud Rymer. to. p. 6. MAIRAMNVM, V. *Mastx.* MAREMIVM, apud Thomam Walsinghamum p. 104. MAREIMVM, to. 2. Monastici Angl. p. 286. MARIENVM. Charta an. 1237. ex Chartular. S. Quintini in insula p. 156. MEREMIVM, Ingulfus. MAHEREMIVM, in Fleta lib. 2. c. 41. §. 9. MAHERMIVM, in Litteris Henrici VIII. Regis Angl. an. 1530. apud Rymer. to. 14. p. 369. MARRENVM, in Chronico Rotomag. a Labbeo edito an. 1227. MERRMVM. Charta an. 1215. ex Tabul. Calensi p. 170. MERRENVM, in Charta Philippi Augusti an. 1209. lib. 2. Hist. Parisiensis. MERRAMENTVM, in Charta an. 1260. MERREAMENTVM. Vita S. Yvonis to. 4. Maii p. 595. MERREMENTVM. Statuta Eccles. Niuern. an. 1246. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1071. † MARRAMENTVM, in Inuent. a. 1482. MERREMIVM *operatum et non operatum*, in Charta Roberti Comitis Drocensis et Yolendis vxoris. MVREMIVM, perperam pro *Maremium*, in Quoniam Attachiamenta c. 30. MERANNVM, eodem significatu. Charta an. 1261. apud Perardum in Burgundicis. † MERENIVM, in Chron. Io. Whethamst. MERENNVM. Computus an. 1425. apud Kennett. Antiquit. Ambrosden. p. 575. (2) † Surculus, in re agraria, ap. Pallad. de re rust. l. 6. tit. 2. Vtitur etiam Columella. (3) † *Sine franca materia constructa domus*, in Consuet. Normann. Gallice redditur ibdem: *sans carrel et sans mortier.* (4) † *Materia grossa*, stercus humanum, in Lit. remiss. Ms. a. 1354. (5) † Fermentum, V. in *Materia* 4.

† MATERIALIS, nothus, spurius, illegitimus, in Stat. ant. Florent. l. 5.

MATERIALIA THEMATA, propositiones illustrandae, discutiendae. Libellus Episcoporum Italiae contra Elipandum to. 3. Concil. Hispan. p. 100.

MATERIAMEN, V. *Materia.*

MATERIARE, ex ligno conficere, apud Vitruuium lib. 5. c. 12. *Eaque aedificia minime Materianda sunt propter incendia.* V. *Materia.*

MATERIARIVS. (1) Faber lignarius, in vet. Inscript. 460. 7. et apud Plautum in milite glorioso. († Pro solidae merces propola occurrere videtur in Diar. Ital. Montisfalc. p. 391.) MATERIARIA MANSIO, ex *materia* seu ligno confecta. Willel. Tyrius lib. 12. c. 25. V. *Materia.* (2) MATERIARII HAERETICI, qui materiam natam aut factam negant. Tertullianus adu. Hermogenem c. 25.

MATERIATVRA, lignea materia, ap. eundem Vegetium l. 4. c. 2. V. *Materia.*

MATERIATVS. (1) Opus quoduis arte elaboratum. Libellus de Canone mystici Ordinis vulgo Hugoni a S. Victore adscriptus, c. 5. *Ordine naturae flos praecedit fructum, sonus cantum, materia materiatum.* (2) † Constructus, ap. Naldin. in Corogr. eccles. p. 61.

MATERIES, V. *Materia 1.*

MATERINVS, lanea culcitra, ex Gall. *Materas.* Charta Ludouici Regis Franc. an. 1259.

MATERIOLA, πρoσωποποΐια, fictio personae. Gloss. Lat. Graec. Sangerm.

MATERIS, V. *Matarus.*

MATERNA, pro *Matrona*, Gall. *la Marne.* Charta MS. an. 1244. V. *Maturna.*

MATERNA LINGVA, vulgaris, vernacula. Charta an. 1503. apud Madox Formul. Anglic. p. 339.

MATERNALITER, vernacule, vulgari sermone. Charta an. 1189. apud Murator. delle Antic. Estensi p. 356.

† MATERNITAS, dicitur de ecclesia matrici seu cathedrali, in Bulla Calixti II. a. 1122.

MATERIOSVS, πολύϋλος, in Gloss. Graec. Lat.

MATERNICVM, haereditas, quae ex parte matris prouenit, vt *paternicum*, quae ex parte patris. Charta Alamannicae Goldasti n. 50. V. *Matrimonium.*

MATERONES, V. *Maceria.*

MATERTERA, amita. Iohannes Skenaeus de verborum significatione p. 97. *Sed aliquando Matertera sumitur improprie pro patris sorore, Latine amita. In lib. 2. C. deficientibus 34. Post auunculum h. e. patruum eiusque liberos, Matertera eiusque liberi habent ius successionis.*

MATES, hortus. († Nomen loci esse videtur.) Pancarta Abbatiae S. Stephani de Vallibus apud Xantones, Charta 32. *Censum qui est supra ortos qui appellantur Mates.* V. *Mata.*

MATESIS, V. *Mathesis.*

MATESMA. Chron. Bergom. ad an. 1393. apud Murator. to. 16. col. 870. *Facta fuit vna andata per homines partis Gibellinae de Brembilla super territorio Guelphorum Vallis Immaniae, et interfectus fuit vnus Guelphus, vt dicitur, in Matesma.*

MATHA, modus agri, V. *Mata.*

MATHALACIVM, culcitra, *Matelas. Arsit palea et modicum de Mathalacio et de flassana*, in Miracul. MSS. Vrbani V. PP. ex Tabular. S. Victoris Massil. V. *Matalacium.*

† MATHALVM, *la macula*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

MATHEA, V. *Mattea.*

† MATHELINVS, pro Mathurinus, Gall. *Mathelin*, in Ch. Ms. a. 1356.

MATHEMA, doctrina, ex gr. *μάθημα*, apud Maxentium Ioannem in libello Fidei. Gloss. Graec. Lat. *μάθημα, Mathema, documentum, studium.*

MATHEMATICA, magia. Vita MS. S. Samsonis Confess.

MATHEMATICVS. (1) Magus, Daemonum inuocator. Iudicia Sacerdot. apud Marten. to. 7. Ampliss. Collect. col. 32. (2) Genethliacus, Chaldaeus, *qui*, vt ait Gellius lib. 14. c. 1. *de motu deque positu stellarum dicere posse, quae futura sint, profitentur.* Idem lib. 1. c. 9. *Vulgus, quos gentilitio vocabulo Chaldaeos dicere oportet, Mathematicos dicit.* Vnde colligitur, Gellii aeuo vocem hanc vulgi tantum fuisse ac nouitiam.

MATHERA, MATHERIA. Voces mihi incertae notionis perinde ac *Matherium* infra, nisi sit pro fornix, arcus, aut certe quaedam fornicis pars. Acta S. Lietberdi to. 4. Iunii p. 606.

p. 606. *Cameraci vero decimam monetae et Matheram, et in vice de Paschiertran cambant vnam, et in bolengria furnum vnum.* († Hic idem est quod *Maeria* 4. fermentum.) Hist. Britan. to. 2. p. 88. ex Chron. S. Florentii: *Cum destructa S. Ioannis Baptistae capella super Yberim sita, consensu monachorum ab omnium inundatione, ab Alberga religiosa muliere restauraretur, in ea iuxta Matheriam dextram sarcophagum aperuerunt, etc.* († Leg. videtur *Maceria*, sicque apertus est sensus.)

MATHERIVM. Catalogus Abbatum Floriacens. lib. 1. Miscellan. Baluzii: *Porro in Matherio turris de qua signa pendebant, huiuscemodi inseruit versus, etc.* Vim vocis non agnosco, nisi legendum sit *narthecio*. V. Descript. Cangii S. Sophiae, vbi de Narthece.

MATHESIS. Ebrardus in Graecismo cap. 10.

Scire facit Mathesis: sed diuinare Mathesis.
Datque Mathematicos comburi Theologia.

Ioan. Sarisberiensis l. 2. Policrat. c. 18. *Mathesim ergo probabilem, quae penultima breui enuntiatur, quam et natura inducit, ratio probat, et vtilitatis experientia approbat, quasi quoddam doctrinae suae iaciunt documentum, vt exinde opinionum suarum lubrico, quasi quadam imagine rationis, in Mathesim reprobam, quae profertur extensa penultima, perniciosissime prolabantur.* Ita μάθησιν et μάθησιν distinguebant philosophi istius aeui, tametsi μάθησιν nusquam dictum a Graecis constet. Ita Sarisberiensis infra, μάθησιν *doctrinalem* vocat, quae scilicet *in quatuor speciebus tota consistit*, Arithmetica scilicet, Musica, Geometria et Astrologia. Papias: *Mathesis, sine aspiratione dicitur instrumentalis scientia, vt facere ostium quod aperiri non possit.* (Mathesis) *cum aspiratione doctrinalis.* De magica vero *Mathesi*, Auctor Queroli: *Mathesim et magicam sum consecutus.* V. Isidor. lib. 3. cap. 70. Luithprand. lib. 1. cap. 3. Gloss. med. Graecit.

† MATHIANA, poma syluestria, in Gloss. ad Doctr. Alex. de Villa Dei.

MATHIMONIVS, V. *Marthimonius*.

MATHITES, Μαθητὴς, discipulus. Versus Salamonis Episcopi.

MATHLARDVS, perperam pro *Malhardus*, anas masculus, V. *Malhardus* et *Cercella*.

MATHVRINI, V. *Asinus*.

MATIA. (1) Baculus, officii seu dignitatis insigne. Chron. Parmense ad an. 1302. apud Murator. to. 9. col. 844. V. *Mazia*. (2) Papias: *Matia, intestina, quae sordes emittunt, vnde Matiaris dicuntur, qui eadem tractant ac vertunt.* Hinc etiam *Matiarii* nuncupantur latrinarum destercoratores.

MATIBERNI, iudices probi et boni; *Mat* enim Britannico idiomate prisco et moderno est Bonus; et *Barn*, iudicium, vnde *Barna*, iudicare. Charta an. 1087. apud Argentreum lib. 1. Hist. Armoricae.

MATINA. Chron. Domin. de Grauina apud Murator. to. 12. col. 608. *Ordinaueramus ad Matinam Padulis Vinde sibi tollere praedicta omnia bona atque vitam, tamquam nostrorum capitalium aemulorum.* An festinanter, propere? *Mastino* ea nomine vtuntur Itali.

† MATINATA, MATTINATA, vox Ital. i. q. *Maitinata*. Correct. Stat. Cadubr.

MATIO, latomus, V. *Macio*.

MATIOLICHVS, *qui parum comedit, aut qui in minimis astutum se praebet, vel qui ex mensuris lucrum venatur. Matium, minutum lucrum.* Vocabul. Sussannaei. A Graeco ματιολοιχός.

† MATISSITIVS, ad artem macionis seu latomi pertinens, in Munit. Peronae Ms.

MATIVS, veruex, Gall. *Mouton*, ab Italico, vt videtur, *Maschio*, masculus. Chron. Farfense apud Murator. to. 2. part. 2. col. 437.

† MATMONOCVS, bonus monachus, ex Britann. *Mat*, bonus, et *Monocus*, monachus. Collect. Hist. Fr. t. 6. p. 513. V. *Matiberni*.

MATO,

MATOS, vt *Matto*, V. in hac voce.

MATOLOGIVM, catalogus, descriptio, index; f. pro *Martyrologium* cui non raro subiiciebant bonorum ecclesiae indicem. Statuta Eccl. Meldens. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 948.

MATONVS, later, ab Ital. *Mattóne*, Gall. *Brique*. Charta an. 1345. to. 2. Hist. Dalphin. p. 504. V. *Matto*.

MATRA, μήτρα, *matrix*. Supplem. Antiquarii.

MATRACIVM, lanea culcita, a Gall. *Matras*, Germ. Matratze. Vita S. Vincentii Ferrerii to. 1. Aprilis p. 511.

MATRASTA, nude in Gl. Arabico-Lat. Nouerca.

MATRATIVM, vt *Matracium*. Regula reform. monast. Mellicensis in Chron. eiusdem pag. 359.

MATRATVM. (1) A Gall. *Matras*, culcitra. Epist. apud Raim. Duellium lib. 1. Miscell. p. 239. (2) Crepitaculum, Gall. *Cresselle*, tabula lignea, quae pluribus malleolis pulsatur, siue ad excitandos fratres in monasteriis, siue ad horas diuini officii indicandas diebus intra hebdomadam sanctam, quibus silent campanae. Missale Mozarabum: *His peractis pulsetur ad vesperas cum Matratis ligneis*.

MATREA, *nouerca*, in Gloss. Lat. MS. Reg. Cod. 1013. pro *Matrinia*. V. infra. Occurrit etiam haec vox in Gloss. Arabico-Lat.

MATRES, pro *Mare*, lacus, aquae receptaculum, Gall. *Reservoir*; si tamen afferta lectio. Charta an. 1196. ex minori Chartul. S. Victoris Massil. p. 188. V. *Mara* et *Matrocas*.

MATRICA, vrbs prouinciae caput, Gall. *Capitale*. Expositio compendiosa benefic. fol. 5. V. *Metropolitanus*.

MATRICARII. Scholiastes Iuliani Antecessoris in Const. 23. c. 88. *Matricarii dicuntur illi, quos videmus ad incendia currentes, et portantes spongias cum ferramentis, et alia ferramenta, per quae possint de pariete in parietem transire, et ita incendium extinguere*. Alii *Carpentarios* interpretantur. Glossae laudatae a Pithoeo: Ματρίκαι, τὸ παχὺ ξύλον καὶ πλατύ. Ματρικάριοι, ξυλουργοί. A voce *Materia*, vbi vide, vel a *Matricula*, quod in *Matriculam* Praetoris essent relati, vt monet Brissonius.

† MATRICIANVS, i. q. *Matricida*, minus quidem proprie, cum de eo dicitur, qui filium matri dilectum occidit, in Act. SS. t. 5. Aug. p. 558.

MATRICOLA, V. in *Matricula*.

MATRICVLA, catalogus, descriptio, index: vox nota IC. Codex Canonum Eccles. Afric. can. 86. Ματρίκιον καὶ ἀρχίτυπον τῆς Νουμιδίας, vbi Cod. Lat. c. 53. *Matricula et archiuum Numidiae*. Statuta Eccl. Valent. to. 3. Concil. Hispan. p. 510. *Item aliquis non recipiat ordines, nisi fuerit nomen eius scriptum in Matricula Archidiaconorum*. Dicitur etiam *Matricula*, in qua Clericorum hebdomadariorum in Ecclesiasticis Officiis munus indicatur. Charta Odonis Episcopi Parisiensis an. 1299. V. *Tabulae Officiales*, in *Tabula*. MATRICVLA itidem appellabatur Ordo diuini Officii celebrandi per hebdomadam, qui singulis Sabbatis in Ecclesiis legendus exponebatur. Litterae eiusdem Odonis an. 1203. in Tabul. S. Clodoaldi. MATRICVLA pauperum ea erat, in qua pauperum, qui ecclesiasticis stipendiis alebantur, nomina descripta erant. *Matricula egenorum*, apud Lambertum in Vita S. Heriberti Archiepiscopi Coloniensis n. 25. Hinc pauperes ipsi *matriculae* interdum appellati, vt in Concilio Autisiod. an. 578. c. 3. Vita S. Eparchii Abb. Inculismensis c. 9. *Iussit, ut collectis infirmis et Matriculis ad portam ciuitatis rei expectarent euentum*. Nam MATRICVLA saepe vsurpatur pro domo, in qua pauperes alebantur, ad ostia Ecclesiarum vt plurimum extructa. Testamentum S. Remigii Remensis Episcopi: *Martyriis, Diaconiis, Xenodochiis, omnibusque Matriculis sub tua dispositione positis*. Gregor. Turon. lib. 2. de Mirac. c. 37. *Cum ea ad Basilicam properat, celebratisque vigiliis, mane pauperibus, qui ad Matriculam illam erant, cibum potumque protulit*. Annexi autem erant certi reditus Matriculis, qui-

quibus pauperes alerentur. Adreualdus lib. 1. de Mirac. S. Benedicti c. 20. *Cuncta, quae iuri subiacebant Ecclesiae Aurelianensis, excepta Matricula, . . . in proprium molitur redigere potestatem.* Hoc est, reditibus ad *Matriculam* pertinentibus. MATRICVLA, ipsamet Ecclesia, cui adiuncta *Matricula.* Formula inter Andegau. 48. apud Mabill. to. 4. Analect. p. 263. *Cum in Dei nomen nos vero fratris, qui ad Matricolam Sancti illius residere videmur.* PRIMICERII MATRICVLARVM, qui ex ipsis *matriculariis* deligebantur, qui aliorum viuendi rationi inuigilarent, apud Chrodegangum in Regula Canonicor. Metensium cap. vlt. vbi multa de *Matriculariis*, et quomodo ad pietatem ab Episcopo instituerentur. Ex *Matriculariis* pauperibus quidam seligebantur ad viliora Ecclesiarum adiacentium munia, verbi gratia, qui campanas pulsarent, Ecclesiarum custodiae inuigilarent, eas scoparent ac mundarent, et huiusmodi, ita vt deinceps in alimoniae mercedem Ecclesiarum obsequiis totos se darent. Gesta Dagoberti Regis cap. 30. Alcuinus Epist. 7. ex Mabillonianis: *Nos Matriculares pro te orare non cessamus, vt etc.* Vita S. Trudonis c. 26. *Fuit quidam vir, habitans prope Ecclesiam S. Trudonis, propter excubiam sacratissimae aulae, quem nos Matricularium vulgo vocamus, etc.* Hinc Alcuinus in Epist. *Matricularium S. Martini* se inscribit, i. custodem. Atque inde *Matriculariorum*, Gallis *Marguilliers*, in Ecclesiis parochialibus origo, quorum sedes ideo ad Ecclesiae fores assignantur, quod eas obseruarent: vel, vt alii putant, quod *Matricularum*, quae ad ostia Ecclesiae erant, custodes essent, pauperumque alimoniis inuigilarent: quod quidem munus, seu onus ipsis Parochianis postea attributum.

MATRICVLARIA. (1) Officium *Matricularii*, t. 2. Hist. Eccles. Meldens. p. 101. (2) Diaconissa, Presbytera, vidua, quae in matriculam ecclesiae relata beneficiis ecclesiasticis alebatur. Mercat. in Concil. Laod. can. 11.

† MATRICVLARIATVS, *matricularii* officium, in Arest. Ms. a. 1391.

MATRICVLARII. (1) Pauperes in matriculam relati. Glossae Isidori: *Matricularius, pauper, inops.* Charta Dagoberti Regis apud Doubletum pag. 669. 677. *Ad Matricularias domni Dionysii Martyris . . . . qui ad ipsa Basilica, vel infra eius atrio ad matriculas residere videntur.* Quippe pauperes ad Ecclesiae fores stabant, stipem expectantes, vel postulantes. S. Hieronym. Epist. 22. c. 13. (2) Alia est *Matriculariorum* in Ecclesiis parochialibus notio in Conc. Treuir. anni 1310. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 243. vbi caput 19. sic inscribitur. Ibi *Matricularius* idem, qui Magister pagi. Huc etiam spectant Statuta Eccl. Leodiensis ann. 1287. ibid. col. 851. *Item statuimus, quod nequaquam laicus vel clericus vxoratus instituatur Matricularius, vbi matricula valet LX. solidos Leodienses, vel amplius, sed clericus honestus, non vxoratus, si haberi possit.* (3) MATRICVLARII, in Ecclesiis Cathedralibus et Collegialibus ex ordine Clericorum et Laicorum erant, quorum munia ita exequitur Historia Episcoporum Autissiodorensium cap. 59. Ex quibus haud obscure colligere licet, *Matricularias* interdum iure beneficii concessas fuisse. MATRICVLATVS, in Bulla Innoc. VIII. in Contin. Bullarii magni Rom. p. 290. (4) MATRICVLARII vero in Monasteriis officium sic describit liber Ordin. S. Victoris Paris. MS. cap. 21. *Sacrista socium et coadiutorem habere debet Matricularium Ecclesiae, ad cuius officium specialiter pertinet horas canonicas, nocte et die ad diuinum Officium celebrandum custodire, signa pulsare, horologium temperare, etc.* (5) MATRICVLARII, nude pro Monachi. Miracula S. Vedasti cap. 9. saec. 4. Bened. part. 1. p. 603. (6) MATRICVLARII NVTRICARII, V. *Nutricarii.*

MATRICVLARIS, V. *Matricula.*

MATRICVLATVS, V. *Matricularius 3.*

MATRICVLVS, clericus matricis Ecclesiae, seu Cathedralis. Acta S. Vdal-

Vdalrici to. 2. Iulii pag. 104. V. *Matricularius* 3.

MATRICVM, pro *Matricula*, seu catalogus pauperum. Testamentum Bertichramni apud Mabill. to. 3. Analect. pag. 117. V. *Matricula*.

MATRICVS. Festus: *Matrici vocantur homines Malarum magnarum atque oribus late patentibus*. Vbi Scaliger legendum censet *Mattici*, quod veteres Graeci maxillas vocarent *ματτύας*.

† MATRIFILIAS, sanctimoniales vocantur, t. 6. Iul. p. 214.

MATRIGOLARIA, pro *Matricula*, in Charta Chlotarii III. Reg. Franc. anni 670. tom. I. Annal. Benedict. p. 693. Hinc MATRIGOLARIVS ibidem pro *Matricularius*.

MATRILOCVS, ecclesia matrix, a qua aliae dependent. Charta G. Abbatis septem fontium, anni 1200. ex Chartulario S. Nicasii, Rem. *Quia Burys Matrilocus est, et Wimbreis eiusdem Matriloci capella*.

† MATRILOGIVM, necrologium, pro *Martyrologium*. Ch. MS. a. 1467. V. *Martilogium*.

MATRIMIS, pro *Matrimus*, qui matrem habet adhuc superstitem. S. Gerardus Abb. Siluae Maior. in Vita S. Adalardi, cap. 6. n. 27.

† MATRIMONIALE, matrimonium, in Ch. a. 1178. t. I. Prob. Hist. Brit. p. 672.

MATRIMONIALIS. (1) Ad matrimonium pertinens, apud Iul. Firmicum, lib. 7. cap. 17. (2) † Ex legitimo matrimonio ortus, ehelich. Chartul. Maior. Monast.

MATRIMONIALITER. (1) Passio S. Eulaliae Virginis MS. *Haec ergo virgo laetissima Sanctimonialis puella, Deo timorata, atque Matrimonialiter edocta annorum circiter tredecim, etc.* An a matre, vel vt liberi e matrimonio nati educati solent? V. Dexterum Biuarii pag. 348. (2) MATRIMONIALITER CONTRAHERE, in vxorem ducere. Charta Henrici III. Reg. Angl. ann. 1254. apud Rymer. to. 1. pag. 520.

MATRIMONIARE, matrimonio iungere, in Lege Longob. L. 2. tit. 1. §. 8. et in Edicto Rotharis Regis tit. 89. §. 1.

MATRIMONIVM. (1) Vxor. Marcellus Empir. c. 13. *Augustam constat hoc vsam Messalinam, deinde aliorum Caesarum Matrimonia hoc dentifricio vsa sunt.* Sulpitius Seuerus L. I. Hist. *Ac naturae suae originisque degeneres, relictis superioribus, quorum incolae erant, Matrimoniis se mortalibus miscuerunt.* Ita ibidem *Coniugium* eadem notione vsurpat. Vtuntur Suetonius in Caligula c. 25. Florus lib. I. cap. I. Iustinus lib. 3. vbi de Lycurgo, et Augustinus Serm. 185. Ammianus lib. 17. (2) MATRIMONIORVM COMMVTATIO, V. *Vxorare*. MATRIMONIVM CONTRADICTVM, interdictum, vetitum. Charta anni 1212. to. 2. Hist. Eccles. Meldens. pag. 102. V. *Contradicere*. MATRIMONIVM PRAESVMTVM, *vocatur, quando cognoscit quis carnaliter sponsam, cum qua sponsalia fecerat de futuro*, in Statutis Eccles. Cadurc. et aliarum, apud Marten. to. 4. Anecd. col. 719. (3) Bona ex successione materna. Vetus Charta apud Will - Hedam, in Bernulpho Episcopo Traiectensi: *Cum omni haereditate patrimonii et Matrimonii sui, etc.* Vsos hac voce eadem notione Suetonium, Valerium Maximum, et Senecam, quidam contendunt, tametsi secus videatur Casaubono ad Suetonium, qui eos ex corrupta codicum lectione deceptos existimat. V. Christoph. Colerum Parerg. cap. 6. (4) † Coniunctio, permissio, ap. Arnauld. in Rosar. MS.

† MATRIMONIZARE, matrimonio iungere, in Ch. MS. a. 1356.

MATRINA. (1) Ioh. de Ianua: *Matrina, quae aliquem de sacro fonte leuat, vel in Ecclesiam introducit*, Gallis *Maraine*; *Matrina spiritalis de Fonte et Confirmatione*, in Synonodo Metensi an. 753. cap. I. et in Capit. Caroli M. lib. 5. cap. 7. *Matter spiritalis*, apud Aimoinum lib. 3. Hist. c. 6. (2) Nouerca. Ioh. de Ianua. *Matrina, nouerca.* Ital. *Matrigna*, in Leg. Longob. L. 2. tit. 8. §. 3.

MATRINIA, idem quod *Matrina* 2. Capitulare Arechis Principis Beneuent. editum a Camillo Peregrino, cap. 8. Vett. Glossae p. 331. *Materna*, μήτρια. Legendum *Matrina*, μήτρια.

MATRISANIMOLA, Papiae *est genus herbae sic dicta, quod menstrua moueat, quae alio nomine Erpillus dicitur.*

MATRIX. (1) Gloss. Graec. Lat. *Βεστίον*, *Matrix*. Ita Cod. MS. pro *Oratrix*. *Vaccae Matrices*, in Fleta lib. 2. cap. 76. §. 10. *Oues*, *Bidentes*, *Matrices*, c. 79. §. 4. 8. 12. cap. 80. §. 2. MATRIX ECCLESIA, V. *Ecclesia*. (2) † Alueus, in Ch. Ms. a. 1394. V. in *Mater*.

MATROCES, lacus, stagna, vbi aqua pro conficiendo sale reseruatur. Charta Caroli Simplicis Regis Franc. ann. 898. to. 13. Spicil. Acher. pag. 265. *Cum illorum salinas et Matroces et corzoriis, vel adiacentiis eorum.* V. *Matres.*

MATRONA. (1) Vxor. Glossae antiquae MSS. *Vxor*, *Matrona*, *coniux*. Idatius in Fastis de Cynegio Consule: *Cum magno fletu totius populi ciuitatis deductum est corpus eius ad Apostolos, 14. Kal. April. et post annum transtulit eum Matrona eius Achantia ad Hispanias pedestre.* Vsus etiam est Martialis lib. 8. Epigram. 12.

Inferior Matrona suo sit, Prisce, marito
Non aliter fuerint femina virque pares.

V. *Matroneum*. (2) Patrona. Vita B. Columbae Reatinae, to. 5. Maii pag. 360. (3) Pro *Matrix*. Math. Paris. anni 1248.

MATRONARI. Archithrenius, lib. 8. cap. 6.

Promines in specie Maiestas, sobrius oris
Matronatur honor.

MATRONATVS, matronalis habitus. Apul. Metamorph. lib. 4. Alii conditionem matronae interpretantur.

MATRONEVM. Anastasius in Symmacho PP. *Apud B. Apostolum Paulum . . . cameram fecit et Matroneum.* Idem in Gregor. IV. *Presbyterium amplum operosi operis funditus construxit, cui ex Septentrionali plaga lapidibus circa septum Matroneum adposuit.* Hinc emendandus idem Anastasius, in Leone III. *Matronam vero ipsius Lateranensis Patriarchii, quae extenditur a campo, et vltra imagines Apostolorum, etc.* Vbi leg. *Matroneum*. Eadem Ecclesiae pars videtur, quae *pars Matronarum* dicitur, in Ordine Rom. *pars mulierum*, *pars feminarum*, ibidem et apud eundem Anastas. pag. 61. 118. 155. in qua scilicet consistebant matronae et mulieres. V. notas nostras ad Alexiadem p. 420. 421.

MATRONICARIVS, cui matronarum viduarum, quae ad Ecclesiae ministerium erant adlectae, vel quae Ecclesiae stipendiis alebantur, cura demandata erat. Vita S. Stephani Sabaitae, to. 3. Iulii, p. 572.

MATRVELIS, ex matris fratre natus, in leg. 1. Digest. ad legem Pomp. de paricid. Aurel. Victor. de Orig. Rom. c. 13. *Turnus Matruelis Amatae.*

MATTA. (1) Mensura annonae, quae pretii loco molitoribus exhibetur, Germ. Metze. Charta Alberti Archiep. Magdeb. anni 1219. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. p. 21. *Illi finem imponere volumus quaestioni quam super mensura, molendinaris pretii quae Matta vocatur, burgenses nostri de Hallis aduersus Ecclesiam Noui-operis hactenus habuerunt.* V. *Molta* 2. (2) Rusticis Dumbensibus, est congeries cannabis, quae in aqua ad macerandum ponitur; Gall. *Matte de chanvre*. (3) Lapis Sepulcralis, Gall. *Tombe*. Gall. Christ. to. 3. col. 756. *Bertoldus de Spreug Markensis quiescit in Capitulo sub Matta.* V. *Matare*. (4) Storea, teges. Vetus interpres Iuuenalis Sat. 6. *Teges, vt Matta, suppellex cubilis obscoeni.* Gloss. Graec. Lat. *Ψίαθος*, *Teges*, *tegestratoria*, *Matta*. Ita Codex MS. sed vocem *tegestratoria* diuidendam puto in *teges*, *stratoria*, vel *storea*; perperam *terratoria* in Editis. Papias: *Matta*, *tapetum*. Idem: *Matta*, *vulgo cella dicitur*

tur Gregorio in dialogo; inde Mattula, pro culcitra. Gallis Mattes. Vox veteribus nota. Ouidius lib. 6. Fastor.

In plaustro scirpea Matta fuit.

MATTA MONACHICA, apud Petrum Cluniac. lib. 2. Epist. 1. quae Monachorum propria habita est, quod et eas ipsimet texerent, in iis cubarent, orationes funderent, collationes haberent, extremum denique spiritum exhalarent.

MATTABAS, species panni aurei. Computum Stephani de la Fontaine Argentarii Regis anni 1351. *Pour 50. pieces de drap d'or Mattabas et Marramas achetées de luy pour les garnisons de l'argenterie, 17. escus la piece.*

MATTAFANUS, V. *Matare.*

MATTANA, fatuitas, insulsitas, ab Ital. *Matto*, fatuus, ineptus. Anonymus apud Murator. to. 8. col. 109. V. *Mattus 2.*

MATTARII, appellati Manichaei, quod super arundines et mattas accumberent, vt auctor est Augustinus lib. 5. contra Faustum cap. 5. et ex eo forte Ekbertus Schonaugiensis Serm. 1. aduersus Catharos.

MATTEA. (1) Fragm. Petronii: *Hanc humanitatem insecutae sunt Matteae, singulae enim altiles pro turdis circulatae sunt et oua anserina pileata.* Et infra: *Sumptis igitur Matteis, respicimus ad familiam Trimalchionis. Quid vos, inquit, adhuc cenastis?* Tertull. de Testim. animae cap. 4. *Vocat porro securos, si quando extra portam cum obsoniis et Matteis sibi potius parentans ad busta recedit.* Est autem Athenaeo *Mattea* cibus delicatus et pretiosus, Gr. ματτύη. Suetonius *Matteas* dixit in Calig. c. 38. V. ibi Casaubon. et Torrentium. (2) † Idem quod *Matta 4.* storea, culcita minor, in Tract. MS. de re milit.

MATTIARII, in Notitia Imperii, sub dispositione Magistri militum praesentalis, iunguntur que cum *Lanciariis* vel *Lancearis*: vt et apud Zosimum lib. 3. Ammianum lib. 21. et Senatorem, in Hist. tripartita, lib. 6. cap. 37. Ita dictos putant a quodam teli genere, quod *Mattium*, seu *Mattiobarbulum*, vocabant, a quo *Mattiobarbuli*, appellati milites quidam apud Vegetium lib. 1. c. 17. V. *Martiobarbuli*. Nomen est vnius ex legionibus sex Salatinis, quae sic appellata est, vt recte scribit Carolus de Aquino in Lex. milit. a Mattio Cattorum oppido, cuius meminit Tacitus lib. 1.

MATTIBALUM, genus missilis, V. *Martiobarbuli.*

MATTICI, V. *Matricus.*

MATTINATA, V. *Matinata.*

MATTIO, latomus, V. *Macio.*

MATTIOBARBULUS, V. *Martiobarbuli.*

MATTO, MATO, later, Gall. *Brique.* De eleuatione corporis S. Secundi, to. 3. Martii p. 808. *Et tunc audiui laterem seu Mattonem a muro cadere.* Statuta Astens. Collat. 7. c. 6. fol. 24. recto: *Iura dare vel dari facere pro Communi illis fornasariis de Ast. qui hoc anno coquere voluerint, et habere formas, modulos communis, tam ad Cupos, quam ad Matones faciendos.*

MATTONUS, vt *Matto*, V. *Matonus.*

MATTS, vox Anglica, quae idem quod *Matta*, storea, teges, sonat, a Saxon. *Meatte.* Computus anni 1425. apud Kennet. Antiquit. Ambrosden. p. 574. V. *Matta 4.*

† MATTOLECTUM, male partum, Ital. *Maltolto*, ap. Murat. t. 3. Script. p. 489. V. *Maltollectum.*

MATTULA, CULCITRA, Papiae, vel minor matta. Alibi: *Matura, culcitra.* Hariulfus lib. 4. Chron. Centul. c. 26. *Lectuli pompa, congesta, viti Mattula, procul aberat.* Hinc Gallicum *Matelas* vel *Materas*, pro culcitra.

MATTUS. (1) *Tristis*, in Vett. Glossis a Turnebo laudatis. Fragmentum Petronii: *Staminatas duxi, et plane Matus sum.* Vbi quidem *matus* idem putant, quod ad angustias redactus, Gallis *Maté.* V. in *Matare*, et Salmasium ad Hist. August. pag. 461. V. *Matara.* (2) Stultus, ex Italico, *Matto*, in Vita B. Aegidii Minoritae num. 4. to. 3. Aprilis p. 221. *Multi vero deridebant eum dicentes, Mattus.* V. *Mattana.* (3) Vestis grossioris genus, quia loco cucullae

cullae vtebantur Casinenenses. Theodemari Visus Casin. in Epist. ad Carol. M.

MATVALIS, MAT-VALLIS, V. *Madualis*.

MATVLATA, pro *Matula*. Gloss. Graec. Lat. *Matulata*, ἀρύταινα. Eadem: *Matellata*, ςαμνίον. Supplem. Antiquarii: *Matulata*, ἀρύταινα, *Aratena*, *vas aquarium*.

MATVNVS, monetae genus. Hultzingus, in Hist. Monast. Hilgertal. pag. 385. *Quaedam grangia sua per Anglicos talliata fuit ad Octingentos Matunos tempore capituli generalis*.

MATVRA, V. *Matula*.

MATVRALITER, mature, in Ch. a. 1457.

MATVRITAS. (1) Amalarius de Ordine Antiphonarii cap. 69. *Populus enim inuitatur ad vigilias et hora noctis, de qua dicebat David Propheta: Praeueni in Maturitate et clamaui*. Vbi *maturitas* accipitur pro media nocte, vt ex S. Augustino explicat idem Amalarius. Atque ita ea vox accipi debet apud Eckeardum Iuniorem, de Casibus S. Galli c. 1. *Progreditur interea praeuentor Maturitatis ad sepulcra cimiterii oraturus*. Cap. 3. *Quadam nocte in Ecclesia praeueniens in Maturitate*. Ibid. *Quem inuenit surgentem, vt et ipse praeueniret in Maturitate*. Vocis vim exponit Iso de Othmaro lib. 1. c. 7. *Cum nocturnae celebrationis vigilias consurgendo praeueniret*. Vbi perperam Goldastus *maturitatem*, *matutinitatem*, et auroram interpretatur. (2) † Iudicium, mens, ap. Sidon. Apollin. ep. 1. l. 1. (3) † Modestia, grauitas, in Stat. Ms. eccles. Lugdun.

MATVRNA, pro Matrona, Gall. *la Marne*. Charta Iohannis Reg. Franc. apud Rymer. to. 6. p. 422. V. *Materna*.

MATVS, V. *Mattus 1*.

MATVTINALIS. LIBER MATVTINALIS, in quo Officium Ecclesiasticum matutinum continetur, in Charta Antibarensis Episcopi, apud Iohan. Lucium lib. 2. de Regno Dalmat. cap. 14. et in Chronico Montis-Sereni, anni 1137. † MATVTINALE, nude, ap. Murat. t. 5. Antiq. p. 519. MATVTINALE ALTARE, dicitur illud minus altare, in quo Missa Matutinalis celebratur in Eccles. Cathedralibus. Ordinar. Canonic. S. Laudi Rotomag. ad calcem Iohannis Abrinc. p. 267. MATVTINALE DONVM, V. *Morganegiba*. MATVTINALE OFFICIVM, laudes, vt iam diximus. Vita S. Iohannis Abb. Gorz. saec. 4. Bened. p. 392. V. *Matutini*.

MATVTINARIVS. (1) Regula Monachorum S. Caesarii, seu S. Tetradii, §. 21. *Post hoc dicant Matutinas directaneum: Exaltabo te, Deus meus, et Rex meus. Deinde in Ordine totus Matutinarius in Antiphonas*. V. *Matutini*. (2) MATVTINARIVS *Cursus B. Mariae*. Hugo Flauiniac. an. 961. p. 133. *Qui tunc forte solo prostratus Matutinarium B. Virginis decantabat Cursum*. Vnde liquet Officium B. V. in Ecclesia perantiquum. (3) MATVTINARII, in Ecclesia Carnotensi videntur appellati, qui *Matutinis* intererant, quibusque ex eo certa distributio assignata erat; in Tabul. eiusdem Eccles. Ch. 175. 278. 279. 307. † Potius capellani qui ratione beneficiorum suorum omnibus tam matutinis quam diurnis officiis interesse tenebantur. Gall. *Matiniers*.

MATVTINATVS, *factus mane*. Gasp. Barthii Gloss. apud Ludewig. to. 3. Reliqu. MSS. p. 160. ex Balderici Hist. Palaest. *Antequam Matutinatus lucifer exalbesceret*.

MATVTINELLVM, ientaculum, cibus, qui mane sumitur. Custumarium Prioratus *de Lewes* fol. 18.

MATVTINI, vigiliae nocturnae, Aimoino. Concil. Tur. II. can. 18. Ambiguae significationis esse, *Matutinum* seu *Matutinos*, post Mabillonium hic obseruare iuuat. Apud plerosque veterum, cum eo nomine in plurali vtuntur, illam Ecclesiastici Officii partem significat, quam *Laudes* appellant. Ita SS. Benedictus, Aurelianus, et Isidorus, in Regulis suis *Matutinorum* vocem vsurpant. Cassiano pro *Laudibus* itidem vsurpatur, et lib. 1. Institut. cap.

cap. 4. in singulari pro officio *Primae*. Alii vero hac voce significant nocturnas preces, quae duplicis generis distinguuntur: aliae *vigiliae* in solennioribus festis vitatae, sic dictae, quod ab ineunte, aut certe a media nocte circiter initium ducerent: aliae *Matutinae* in profestis et Dominicis, quibus tardius nocturnae preces persoluebantur. Hoc postremo significatu *Matutinum* sumitur in Concil. Turon. atque in Venetensi anni 465. can. 14. *Vt clerici qui in ciuitate fuerint Matutinis hymnis intersint.*

MATZVCA, clava, Italis *Mazza*. Curopal. de Offic. CP. in Hierolex. Macri. V. *Mazuca*.

MAVECHARIVS. Charta Muncimiri Regis Croatiae anni 892. subscribitur cum aliis, a *Prusna Maunechario Imp. et Zelli Drugo Maccechario Comitissae* apud Iohann. Lucium lib. 2. de Regno Dalmat. cap. 2. adeo vt in alterutro mendum subsit, tametsi *Maccecarius* vtrobique legendum censeam; vt haec dignitas eadem fuerit quae *Magni coci* apud nos. Idem porro Lucius eod. lib. cap. 15. *Mmenarius* legisse videtur. V. *Machecarii*.

† MAVGRA SACRAMENTA. Ch. a. 1269. t. 8. Ordin. reg. Fr. p. 126. *Si maugra sacramenta facta fuerint, et postea composuerint etc.* Mendose pro *maiora*, V. ibid. p. 408.

† MAVISCVS, maluicius, auis genus, Gall. *Mauvis*. Lit. remiss. Ms. a. 1367.

† MAVONES, inter superstitiones paganicas refert le Beuf, t. 1. Collect. var. Script. p. 304.

MAVORS, MAVORTE, V. *Mafors*.

MAVORTINI, *id est*, *Excussio equitis de equo*. Papias, corrupte omnino pro *Marchfalli*, quod vide.

MAVRA, sic catenam quamdam, quae nocentibus puniendis erat destinata, vocabant Lemouicenses. Vita S. Leonhardi 6. Nouembr. apud Surium p. 167. n. 9.

MAVRABOTINVS, V. *Marabotinus*.

† MAVRELLVM, *vocatur a multis solatrum et strignum*. Glossar. med. Sim. Ianuens. V. *Morella 1*.

† MAVRELLVS, subfuscus, t. 4. Hist. Occit. Prob. p. 182. V. *Morellus*.

MAVRI ALBI, appellati per contumeliam Genuenses, *Moros blanchs*, a Regibus Aragonensibus, vt obseruat Michael Carbonellus, in Chron. Hispan. fol. 100. († rubus, fructum nigrum ferens. Gall. *Mure sauvage.*)

MAVRIA, Chartul. S. Petri de Domina fol. 107. *Post Calendas 6. denarios dublias . . . . et tres trainee de lignis, et decem saxos de Mauria, et 50. estendolas* (debent).

MAVRISCI, equi Arabes. Item Maurorum posteri, reliquiae, in Elogio Iohannis de Ribera, to. 4. Concil. Hispan. pag. 135. V. Glossar. med. Graec. in *Μαυρίσμιος*.

MAVRITIENSIS MONETA, monasterii Agaunensis, quod sancto Mauricio dicatum fuit, in veteri Charta apud Guichenon. in Probat. Hist. Sabaud. p. 40.

MAVRORVFVS, equi color, in veteri Inscriptione 342. Graecis *μαυρὸς*, est niger, *Μαυροφορεῖν*, nigra veste indui, in Histor. Apoll. Tyr. pag. 20. 23. V. Meurs. in *Μαυρός*. V. *Morellus 1*.

† MAVRVS, leprosus, f. pro *misellus*. Bened. abb. Petroburg. t. 2. p. 460. V. *Mauri*.

MAVSEOLVM, sepulcrum vel feretrum alicuius Sancti. Vita S. Godebertae to. 2. SS. Aprilis p. 36. V. *Mausoleum*.

MAVSOLE, interius conclaue. Vita S. Siluerii Papae tom. 4. Ium. p. 16[illegible] *Quae ingresso Siluerio, cum Vigilio, solis in Mausole*. Vbi forte legendum *Mansole*.

MAVSOLEARE, mausoleo condere. Tabular. Briuatense. Ch. 43.

MAVSOLEVM. (1) Feretrum Sancti alicuius, apud Harmerum MS. de Miracul. S. Maurilii Episc. Andegauens. (2) Pro *Musaeo*, V. *Musivum*.

† MAVSSVS, f. agger, moles. Ch. Ms. a. 1408. *Molendinum situm ad maussum de brolio de Vitraco.*

† MAVSVCA, *Paulo ad dissolutum stomachum et imbecillem aloe, mausuca; mastix*. Glossar. med. Sim. Ianuens.

MAVSVRA, pro *Mansura*, vel *masura*. Charta anni 1191. tom. 8. Spicil. Acher.

Acher. pag. 205. *Trado tibi Guillelmo . . . , castrum de Omelacio cum omni dominio eius . . . mansis et Mansuris, appennaciis, talsis, etc.*

MAUTOTA, V. in *Tolta*.

MAUTURA, V. *Molta* 2.

MAXA, massa, moles, Gall. *Masse*. Bulla Alexandri VI. PP. anni 1500. pro erectione Academiae Valent. to. 3. Concil. Hispan. p. 691.

MAXARIA, minister, vel qui vectigalia colligit. Epistola Panormit. ad Martin. IV. PP. apud Marten. to. 3. Anecdot. col. 35. Alia omnino natione *Maxaria*, apud Lotharingos vsurpatur; sic quippe vocant casas ex lignis abiegnis inter se compactis, absque luto aut bitumine fabricatas, quarum habitatores *Maxeres* idcirco appellant. Eiusmodi autem casis vtuntur ii ab initio veris vsque ad Octobrem, quo tempore armenta ipsis pascenda ex inito pacto committuntur.

† MAXENADA, familiaris, homo de *Maisnada* alicuius, ap. Murat. t. 4. Antiq. p. 225. V. *Masinata* 2.

MAXENARE, molere, ab Italo *Macinare*, Gall. *Moudre*. Memoriale Potestat. Regiens. ad ann. 1280. apud Murator. to. 8. col. 1147. V. *Macinare*.

† MAXENATURA, mola molendinaris, ap. Murat. t. 5. Antiq. p. 87. V. *Macinata* 1.

† MAXIBATRUM, *la coda del porco*. Glossar. Lat. Ital. MS.

MAXILLARE, Στομονοπτεῖν, in Glossis Graec. Lat. V. *Malaxare*.

MAXILLARII DENTES, in Lege Longobard. lib. 1. tit. 7. §. 6.

MAXIMA, recepta sententia, regula vulgo Gallis, et Anglis *Maxime*. Fortescutus de Laude Legum Angliae cap. 8. *Principia autem, quae Commentator dicit esse causas efficientes, sunt quaedam vniversalia, quae in Legibus Angliae docti similiter et Mathematici Maximas vocant, Rhetorici Paradoxa, et Ciuilistae Regulas Iuris denominant.*

MAXIMATES, proceres, Gall. *les Grands*. Bulla Clementis VII. PP. anni 1553. apud Lobinell. to. 3. Hist. Paris. p. 609.

MAXIMATIM, *cataplêtes*, *Maximam partem*. Gloss. MS. Sangerm. num. 501. legendum *Catapleistos*, a Graeco κατὰ πλεῖστον.

MAXIMITAS. Vtitur Arnobius lib. 6. post Lucretium lib. 2. *Ne quaedam cogas immani Maximitate;* id est, magnitudine.

MAXINA, V. *Macina* 2.

MAXINATA, V. *Macinata* 2.

MAXIUM VEXILLUM, pro Maximum, ni fallor; vsus enim Italis erat praecipuum totius exercitus vexillum, in curru imponere, atque illud magna cura servare. Histor. Rer. Laudens. apud Leibnit. tom. 2 Scriptor. Brunsuic. p. 850. *Sed ipsi perterriti statim, signo dato teneeris coeperunt deponere, omnesque pedites cum plaustris et carrocio, super quod Maxium vexillum album cum cruce rubea deferebatur, abire coeperunt.* V. *Carrocium*.

MAXNILE, pro *Masnile*, agri portiuncula cum aede, Gall. *Mesnil*. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman. fol. 126. V. *Mansionile*.

MAXORIMEN. Ius Vincentin. lib. 4. *Coloni teneantur dare fictus de grassibus, siue de Maxoriminibus in festo S. Felicis.*

MAXUCA, claua, Gallis *Massue*. Ordericus Vitalis lib. 8. MAZUCA, eadem notione. Chronic. Casauriense, lib. 3.

MAYA, MEIA, congeries, cumulus; *in Maya* vel *Meia*, id est, insimul. Consuetudines Marchiae Dumbarum, art. 30. *Si aliquis furetur de die nemus scissum existens, insimul vel in Maya, quod in illo casu ille furator 15. s. Vien. bonos soluere teneatur.* Et art. 31. *Si aliquis furetur in Meia seu gerberia etc.*

MAYATA, vt *Maiada*, V. in hac voce.

MAYDANUM, V. *Maidanum*.

MAYERA, V. *Maeria* 4.

MAYERIA. (1) Axis crassior. Gall. *Madrier*. Item quoduis lignum aedificationi idoneum. Extractum Computi anni 1334. to. 2. Hist. Dalph. p. 248. V. *Materia*. (2) † Fermentum, V. *Maeria* 4.

† MAYGNERIA, maynerii officium, in Ch. MS. a. 1338.

† MAY-

† MAYMA, ludi qui primo die mensis Maii agebantur, ap. Oliuer. Maillard. in Serm. V. *Maium.*

MAYMO. *Gattus-Maymo*, species simiae, V. in *Gatus* 2.

MAYNADA, vt *Maisnada*, V. in hac voce.

MAYNAGIVM, quicquid ratione officii alicui competit, puta habitatio, victus, vestitus. Charta anni 1311. to. 2. Hist. Dalphin. p. 120.

† MAYNAMENTVM. (1) Mansio, domus, in Ch. Mss. a. 1408. V. *Mainamentum.* (2) Praedium rusticum, i. q. *Mansionile*, in Ch. Mss. a. 1314.

MAYNERIA, MEYNENIA, idem apud Delphinates, quod aliis *Maisnada*, *Mainada*, hoc est, familia; vnde et pro officio *Maynerii* vsurpatur, quod is inter domesticos et familiares censeretur: hinc itaque

MAYNERIVS, MAIGNERIVS, MAINERIVS, et MEYNERIVS, familiaris, domesticus, seruiens, apparitor; rustici Dumbenses etiamnum famulos suos *Meignats* vocant. Iam vero quodnam fuerit *Maynerii* officium, quae eiusdem priuilegia et immunitates, discere licet ex iis quae subiicimus, vnde et varias eiusdem vocis efformationes notionesque accipies. Charta anni 1274. to. 1. Hist. Dalphin. p. 126. *Item de famulis seu Maynerils Archiepiscopi Viennensis, Abbatis Romanensis, et Ecclesiae de Romanis sic dicimus et ordinamus, quod illi, qui dictas Maynerias ad praesens obtinent, illa gaudeant immunitate, et libertate qua hactenus vsi sunt: quia vero aliquando contigit, quod aliquae Maynerlae ad dictum D. Archiep. vel Ecclesiam de Romanis aliquo casu, vel certa causa deuenerunt, et modico pretio accepto, diuitibus hominibus de Romanis concessae fuerunt, vt immunitatem tailliarum et onerum villae ex hoc consequerentur, etc.* Et infra: *Item .... quod Archiepiscus nec eius familia spolient sine causae cognitione aliquem Canonicum, clericum, vel aliquem, de eorum familia, vel Mayneria.* Statutum Humberti II. Dalphini anni 1349. ibid. p. 587. *Item voluit, declarauit, et ordinauit ipse D. Dalphinus numerum Maigneriorum seu Seruientium Curiae . . . Item, quod Maignerii et alii Officiales Dalphinales in domibus Baronum seu aliorum Nobilium Dalphinatus, seu aliarum terrarum suarum pignorare non possint nec debeant infra domos ipsas, quandiu pignora sufficientia ipsorum pignorandorum extra domos eorum poterunt reperiri ad euitandum scandala quae inde possent forsitan euenire.* Charta an. 1361. ibid. to. 1. p. 150. *Constituimus Meynerium et bannerium nomine D. Dalphini, pariter et ordinamus, concedentes eidem Guigoni licentiam et autoritatem infra dictam Castellaniam et eius ressortum citandi, adiornandi, mulctandi, arrestandi, banneyandi, banna leuandi, et alias ipsum officium Meyneriae et banneriae, prout consuetum extitit . . . exercendi.* Charta an. 1339. ibid. p 128. *Et emolumentum prouenient ex delictis Mainteriorum delinquentium in suo officio.*

MAYNILE, mansio, domus. Pancarta Abbatiae S. Stephani de Vallibus apud Xantones in Charta 1. Vide *Maxnile.*

MAYNITIVM. Vox frequens in Bressiae et Dumbarum tractu, eiusdem significationis ac *Mansionile*, de quo supra.

MAYRAMEN, lignum, vnde dolia componunt, Gall. *Mairrin.* Consuetudo Bragerlac. art. 76. V. *Materia.*

† MAYRASTRA, nouerca, Gall. *Maratre.* Gloss. Prou. Lat. Cod. 7657.

MAYTA, V. *Maita.*

MAYTALLATA, V. *Mayteriata.*

MAYTERIA, mensura frumentaria. Statuta reformat. S. Claudii an. 1448. V. *Meiteria* 2. Hinc

MAYTERIATA, modus agri, quantum sufficit ad sationem vnius *mayteriae.* Antiq. Recognit Albaeripae in Regesto *Probus* fol. 62. V. *Meiteriata.* MAYTALLATA, eadem notione, in eodem Regesto fol. 62. verso.

MAYVS, medius, dimidius, Gall. *Demi*; Aruernis praesertim Aniciensibus *Lou mey*, Gallis *Le milieu*, medium. Charta Guidonis Archiep. Bituric. an. 1279.

MAZA. (1) *Rigidus panis, biscoctum, vt vocant, vel quod ex farina, oleo et aqua conficiebatur, atque etiam ex lacte.* Vocabul. Sussannaei. Cibus est castrensis, seu potius polentae genus, peculiare Persarum militum, quod quidam ex hordeo, melle et sepa commixtum fuisse existimant. V. Lex milit. Caroli de Aquino. (2) Vox Italica, claua, in Chron Bergom. apud Murator. tom. 16. col. 939. V. *Massa* et *Maxuca.*

MAZACCARA, salsitia, Μάζης κρέας. Alexander Iatrosophista lib. 2. Passion. c. 67. *De quadrupedibus autem sunt offerendi pulmones, intestina, vel ex eis cordulae factae, aut Mazaccarae.* Vbi Glossae MSS. *Mazaccarae, salsutiae factae de tritis carnibus, intestinorum.*

MAZACRIVM, caedes, strages, vel homicidium dire perpetratum, Gall. *Massacre.* Charta an. 1218. in Probat. Hist. Monmorenc. p. 84.

† MAZADA, mansio, domus cum agri portione, t. 2. Hist. Occit. Prob. p. 485. V. *Massa 6.*

† MAZAFVSTVM, MAZZAFRVSTVM, machinae bellicae species, fustibalus, Ital. *Mazzafrusto.* Tract. Ms. de re milit. Murat. t. 2. Antiq. p. 1206.

MAZAGANIA, curia regia Maurorum. Acta S. Ferdinandi Principis Lusitan. to. 1. Iunii p. 586. *Interim equitabat Rex cum Lazaraquio suisque praefectis et tota aula quam Mazaganiam vocant.* V. *Maisnada.*

† MAZALIS, porcus castratus, f. pro *Maialis.* Stat. Placent. l. 5. *Sex porcos a carnes qui mazales vocantur.*

† MAZAREIVS, MAZAREVS, i. q. *Mazerinus* in *Mazer.* Gall. Christ. t. 10. Instr. p. 72.

MAZARINVS, MAZARVM, V. *Mazer.*

MAZATI NVMMI. Leo Ost. lib. 1. Chron. Casin. c. 28. *Rupit ipsum Monasterii vestiarium, et inde tulit solidos Mazatos 14. millia.*

MAZDRINVS, V. *Mazer.*

MAZEGADICVS. Charta Ildefonsi Comitis Tolosae pro libertatibus vrbis Tolosae an. 1141. *Excepto illo sale, quod necessarium erit coriis Mazegadicis.* V. *Massegaticum*; vbi quae praeponenda erit lectio, definies.

MAZELINVS, pro *Manzerinus*, alienigena, adulterinus. V. *Manzer*, et *Maser.* Alia notione V. in *Mazer.*

† MAZELLATOR, carnifex, in Stat. Placent. l. 6. V. *Macelator.*

MAZELVM, f. pro *Macellum*, mercatum, forum. Memoriale Potestatum Regiens. ad an. 1287. apud Murator. to. 8. col. 1169.

MAZENARIVS, qui a calicibus, Gallis *Mazeres* dictis, erat. Liber niger Scaccarii pag. 350. *Mazenarii duplicem cibum tantum* (habeant). Vbi Editor Hearnius Somneri sententiam de iis poculis amplectitur.

MAZER, MAZERINVS, MAZARVM, MASDRINVM: ita passim appellant scriptores pretiosiora pocula; sed quae eorum fuerit materia, non omnino constans est opinio. Somnerus lignea fuisse dixit, et acerna, quod *Maezer*, Belgis, aceris arboris tuberculum sonet. Sane scribit Ianus. Dolmerus in Notis ad ius aulicum Noruegicum antiquum p. 461. pocula ex acere facta olim fuisse in pretio apud Nouegios. At Fortunatus in Epistola praefixa lib. 1. Poëmat. *pocula acerna* vt viliora recenset. Genuinam vero, ni fallor, notionem attigit vetus Glossarium Lat. Gall. docet quippe eadem fuisse vasa, quae Latini *Murrhina* vocant: *Murrha, Hanap. de madre.* Sed et Matthaeus Paris an. 1181. videtur appellasse, *Murrhina*, quae alii *Mazerina*: p. 97. *Tres cuppae Murrinae.* Charta Guillelmi Episc. Ambian. an. 1293. in Tabul. Episcop. Ambian. fol. 99. v. *Et cuilibet lectum et sciphum argenteum et Murreum.* Testam. Iohannis de Albiniaco Episc. Trecens. apud Camusatum pag. 201. *Vna cum omnibus et singulis ciphis meis Murreis tam cum pedibus argenteis, quam sine pedibus, etc.* Est autem *Murrha*, vt auctor est Plinius lib. 37. c. 2. lapidis pretiosi genus odoris praestantia commendabile, et colorum varietate insigne, subinde circumagentibus se maculis in purpuram candoremque, et tertium ex vtroque ignescentem, veluti per transitum

ctum coloris purpura rubescente, aut lacte candescente. Nascitur autem in Oriente apud Parthos. Papias: *Murina, gemma, apud Parthos gignitur, vnde dicitur, quia varietas eius in purpuram candoremque et ignem, quasi in caelesti arcu conspicitur.* Notum vero *Murrhea* et *Murrhina pocula* et *vasa* magno olim fuisse in pretio apud Veteres, non modo ex Plinio sed et Seneca l. 7. de Benef. c. 9. Suetonio in Augusto c. 71. MAZER, MAZARVM. Wibertus in Vita S. Leonis IX. PP. c. 6. *Et quendam scyphum pretiosi Mazeris ob sui memoriam obtulerat.* Vbi Codices alii monente Henschenio, praeferunt *pretiosi Marmoris.* Visitatio Thesaurariae S. Pauli Londinensis an. 1295. *Item ciphus de Auserne nunguus de Mazero, cum basso pede, et circulo argenteo. Item cupa Magna de Mazero, ornata pede alto, 2. circulis et pomellis argenteis.* Charta Heccardi Comitis Augustodunensis apud Perardum: *Et anapo Corneo maiore, cum illo de Mazaro.* Galli vulgo *Madre* vocant eiusmodi scyphos et pocula. Computum Steph. de la Fontaine Argentarii Regis an. 1350. Etiamnum hodie Angli pateram *Mazer* vocant. MAZERINVS, scyphus ex *mazere.* Radulphus de Diceto in Imag. histor. an. 1182. *Ciff. 9. argentei tres cuppae Mazerinae, 3. salsaria argentea.* Teloneum S. Audomari in Tabulario S. Bertini: *Saccus cordatus cyphorum Mazerinorum 4. den.* MAZDRINVS. Lambertus Ardensis. MADELINVS. Tabular. Compendiense: *Haec sunt nominata vtensilia de Ruminiaco . . . duo manutergia, tria auricularia, duo cifi Madelini cum pedibus argenteis.* MADERINVS, in Ch. Ms. a. 1225. MADRINVS. Testamentum Albonis Canonici Altissiodor. an. 1191. in Tabular. Eccles. Altissiodor. fol. 48. MARDRINVS, in Vita S. Vdalrici saec. 5. Bened. p. 453. MASERIVS. Testam. D. le Scrop an. 1415. apud Rymer. to. 9. p. 276. MAZELINVS. Necrolog. Ecclesiae Parisiensis Non. April. Nolim tamen hisce omnibus Auctorum locis, *murrina vasa*, cuiusmodi antiquorum erant, intelligi, cum doceat Papias sua aetate ita appellata vniuersim vasa vitrea, seu scyphos vitreos: *Murra, genus vasis, pro vase vitreo ponitur.* Edit. habet *pro vitro.* Alibi *Myrrhinum, genus optimi vitri et saphyrini coloris, inde myrrhina vasa dicuntur.* Ita Codex editus: at MS. pro *vitri*, habet *vini.* Sed prior lectio melior; atque ita sumi debere vasa mazerina in Regestis Peagianorum fortean existimandum est. MADRIMARIVS, officium Scantionariae, cui *madrinorum* et poculorum cura incumbebat. Computum Hospitii Reg. an. 1313. Nescio an huc spectent Glossae Gr. Lat. παραχύτης, *Mestrinus, Praefusor.* Vbi Codex MS. S. Germani Paris. habet *Meterinus, Profusor*, vt legendum sit *Messerinus*, vel *Maserinus*, hacque voce intelligatur Pincerna. Sed haec vox non est istius aeui. MADELINARIVS, idem dicitur in Ordinat. Hospitii S. Ludouici Reg. Franc. an. 1261. *Guillelmus Madelinarius . . . tam pro ciphis, quam pro vitris quaerendis et portandis, etc.* V. *Olea, Masericus.* MASERICA, vox, vt videtur, eiusdem originis. Poëta MS. infimi aeui, ex Bibl. Thuana Cod. 525.

Adsit plena fero Maserica theca lineo,
Penus et artocopis, et acerna popina ferinis.

Vbi Glossa *Masericam*, *ollam* interpretatur.

MAZERIVS. (1) Italis *Mazziere*, qui clauam tenet, *Massier*: in Ceremoniali Episc. lib. 1. c. 11. (2) † I. q. *Mazareius*, in Ch. Ms. a. 1121.

MAZETTA, MAZETTVS, vox Italica, († a *Mazzo*, fasciculus, ornamenti genus.) Annal. Mediol. apud Murator. to. 16. col. 807. *Centura vna argenti cum Mazettis duobus et fiquettis XLIII.* Eiusdem significationis videtur MAZIVS, ibid. *Centura vna facta ad rosettas perlarum cum Mazio et fibbia argenti, etc.*

MAZIA, claua, Ital. *Mazza.* Chron. Petri Azarii apud Murator. to. 16. col. 329. V. *Matia.*

MAZINARE, molere, Gall. *Moudre*, ab Ital. *Macinare*. Charta an. 1370. V. *Maxenare*.

† MAZIVS, V. *Mazetta*.

MAZMVTINA, V. *Masmodina*.

MAZVCA, V. *Maxuca*.

MAZVRA, pro *Mansura*, domus. Charta an. circ. 1120. ex Archiuis S. Victoris Massil. V. *Masura*.

MAZVRALE, agri portiuncula cum aede. Charta apud Stephanot. to. 3. Antiquit. Bened. Pictau. MSS. p. 749. V. *Mansionile*.

MAZVZAE, schedae erant, inquit Hofmannus, quae periodis e Deuteronomio binis inscriptae, postibus ex lege, apud Hebraeos, affigi solebant. Plura vide apud eumdem in Lexico.

† MAZZA, vox Ital. claua, t. 2. Aug. p. 574. V. *Massa 1*.

MAZZAFRVSTVM, V. *Mazafrustum*.

MAZZERIVS, qui *massam* seu clauam gestat. Vita B. Columbae Reatinae to. 5. Maii p 354. V. *Mazerius*.

MAZZETTA, vestis Episcopalis pars, quae Gallis *Camail* dicitur. Articuli reformat. Paris. an. 1586. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1194. Sed legendum est *Mozzetta*. V. *Mozetta*.

MEABILIS, genuinus, legitimus, Gall. *Loial et marchand*. Tabular. Cartusiae de Bello-Larico. V. *Marchabilis*.

MEAGLA, nummus aureus, *medallia*, Italis *Medaglia*. Regimina Paduae ad an. 1274. apud Murator. to. 8. col. 424. V. *Medalla* et *Medalea*.

MEALA. (1) Genus placentae. (2) † Minutioris monetae species, Gall. *Maille*, t. 2. Hist. Occit. Prob. pag. 574. MEALHA, in Gloss. Prou. V. *Maillia*, et *Medalla*.

MEASVS, pro *Mansus*, aedes cui adiuncta certa agri portio. Charta an. 1208. in 30 Regesto Tabular. Regii n. 61. V. *Massa*.

MEATIM, *meo more*, in Glossis Isid. In Glossario veteri Saxonico, *min lice*, *Meatim*. V. Priscian. lib. 12. Donatum, et Grammaticos veteres.

† MEBRETVS, panni species, f. i. q. *Marbretus*. Ch. Ms. n. 1360.

† MECANICVS, pro *mechanicus*, artifex, in Arest. Ms. a. 1416.

MECAPVS, Papiae, *Fatuus*: forte quasi *mente captus*, aut pro *malum caput*, vt *mesfacere*, pro *male facere*, et *mesfactum*, pro *malefactum*.

MECELLVS, messor, V. in *Messonare*.

† MECERIVS, messium custos, i. q. *Messarius 1*. t 8. Ordin. reg. Fr. p. 127. V. *Messerius*.

MECHAMIVM, membri mutilatio, seu fractio. Iohannes Skenaeus de verborum significatione. V. *Mahamium*.

MECHANEMATA, *vocantur quaedam mirifica humanis artibus facta de Dei creatura, quae qui nesciunt, opinantur esse diuina*. Papias. Sidon. l. 1. Ep. 9. *Deus leone quae ille digitis Mechanementa facit*. V. *Mechanicus*.

MECHANICVM. Leges Henrici I. Regis Angl. c. 90. *Si homo cadat ab arbore vel quolibet Mechanico super aliquem, etc.* id est, qualibet arte, vel ratione.

MECHANICVS, praestigiator. Hildebertus Epist. Cenomanensis in Vita S. Hugonis Abbat. Cluniacensis n. 16. de quodam Monacho, cuius osculum respuerat idem Hugo: *Respondentem se Mechanicum esse, et nicromantiae praestigiis inquinatum*. Inter μηχανικῆς τέχνης partes, vnam esse, quae θαυματουργικὴ dicitur, obseruat Politianus in Panepistemone: quae scilicet quaedam miranda efficit seu naturae praestigia: atque hinc praestigiatores ipsi μηχανικοὶ forte appellati.

† MECHINA, pulmo alicuius animalis, t. 4. Hist. Nem. Prob. p. 46.

MECHITA, pro *Meschita*, templum Mahumetanorum, Hisp. *Mezquita*, Gallis *Mosquée*. Charta Petri Sancii Aragon. Reg. an. 1101. to. 1. Gall. Christ. inter Instr. p. 54. V. *Meschita*.

MEDA. (1) *Curatio*, *remedium*, Papiae, *medicina*. (2) Est etiam potionis genus, Germ. Meth. Bulla Lucii PP. in Chartul S. Quintini in insula p. 109. V. *Medo*. (3) † Aceruus segetum in acutum tendens, German. infer. eine Miethe. Stat. Cadubr. l. 3. V. *Meta 1*. (4) † Pro meta, limes, terminus, t. 9. Coll. Hist. Franc. p. 648.

MEDACULA, idem videtur quod *Medallia*, Gall. *Maille*. Chartular. Camalariense: *Appendaria de qua fenales sunt motarelli reddit in Maio III. den. et Medaculum et I. agnum; et in Kal. IV. den. et Medaculum*: V. in *Poenitentes*.

† MEDALA, i. q. *Medalla*, t. 2. Hist. Occit. Prob. p. 464.

† MEDALADA, idem, in Chartul. Celsin.

MEDALEA, idem quod *Medalla*. Regimina Paduae ad an. 1274. apud Murator. to. 8. col. 461.

MEDALHATA, V. *Medallata*.

MEDALIA, i. q. *Medalla*, t. 2. Hist. Occit. Prob. p. 445.

MEDALIATA, reditus terrae valoris *medalliae*. Tabular. Ecclesiae Cadurcensis: *Illas 3. Medalliatas, quae subtus vinea Danielis*, etc.

MEDALLA, MEDALLIA. Willelm. Brito in vocabul. et auctor Mamotrecti 27. Leuit. *Obolus dicitur Medalia, id est medietas nummi*. Iohanni de Ianua, in *Diobolaris*: *obolus quod est Medalia*. Tabularium Conchensis Abb. in Ruthenis ch. 418. *Bernardus Odo donauit in Graisaco vnam mediam appendariam, et mediam quartum, et tres Medallas de censu*. Datur etiam interdum *Medalliae* nomen nummis aureis. Ogerii Panis Annal. Genuens. lib. 4. ad an. 1214. apud Murator. to. 6. col. 406. *Statuerunt insuper quod collecta super immobile constitueretur de denariis sex per libram, de quibus Medalia pro partu colligeretur*. Additam. ad Chr. Mon. Patauini ad eumdem to. 8. col. 737. *Thesaurus cum Medaleis aureis inuentus fuit in horto domus Dei de Padua*. Hinc nummis veterum Romanorum siue Graecorum aureis, argenteis et aereis, *Medalliae* nomen mansit. Scaliger ad Eusebium ab Arabico vocem accersit: Πρoτoμὴν *nos vulgo Medaliam vocamus, Arabes etiam Methalia: quod nescio quo commercio ab Arabibus ad Italos et Gallos delatum. Ita enim vocant numismata Christianorum, quae expressum caput humanum praeferunt*. Verum non est cur ad Arabes recurramus, cum ipsae nummorum veterum Francicorum inscriptiones, originem vocabuli videantur prodidisse. Prostant etiam in libello Petauiano nummi aliquot argentei Ludouici Pii et Caroli Calui, in quibus METALLUM scribitur in nummi circulo, interdum etiam in medio nummo, ita vt nummi inde *Metalla* nuncupari potuerint, quod vero admodum simile est, cum etiamnum Francis *Metail* sit *Metallum*, vox a *Medail*, vel *Medaille*, non abludens.

† MEDALLATA, MEDALHATA, i. q. *Medaliata*, in Ch. Ms. a 1326.

MEDARIUS. Charta Alamannica Goldasti 53. *Confinit . . . . de alium in via, et 2 Medarios, in ipso loco, in ipso agro, et I. sestairale in roncale confinit in Leones ex alia parte ipso Magno*.

MEDDELA, V. *Medella*.

MEDDAMIUM, pro *Medelanium*, non rectius, apud Bollandistas in Vita eiusdem S. Guthlaci to. 2. Aprilis p. 46.

† MEDE, herbae species, qua vtuntur tinctores. Ch. Ms. Mechlin. a. 1316. *Herbae tinctoriae que Weedt et Mede vocantur*.

MEDELANIUM. Vita S. Guthlaci c. 31. *Irruit in quamdam spinulam sub incultae telluris herbis latentem, Medelanium plantae ipsius infigens*. Pro *medium*, ni fallor, aut *medietatem*.

MEDELLA. (1) Lex Alemannor tit. 96. *Si quis Medellam rumpit aut inuolat, sol. 3. soluat, si carrucam inuolat, aut rotas, etc.* Editio Heroldi habet *Medelam*. Videtur esse modiolus rotae, Gall. *le Moieu*. (2) Mensura liquidorum, eadem quae *Mellerola*. († Seu potius idem ac *Meda*, V. in *Medo*, Germ. Meth.) V. in hac voce. Charta an. 1163. ex Lib. viridi Episcopat. Massil. p. 11. *Domos autem quas Raymundus de Soleriis Episcopus abstulerat retento seruitio Medellam de melle, et campum de carello, aut concambium valens operi Ecclesiae reddi mandauimus*. Eodem significatu occurrit *Medellarii de melle*, in Charta ex Archiuis S. Victoris Massil. Eo denique sensu accipienda etiam Bulla Anastasii IV. PP. an. 1153. tom. I. Gall. Christ. inter Instrum. p. 112. In

In Ecclesiis S. Zachariae VII sol. et duos Medollalios de melle, etc.-V. *Medualia* et *Medollalius*. (3) † Retis macula, Gall. *Maille*. Ch. Ms. a. 1289. V. *Macula* 2.

MEDENA. Charta Ludouici Lotharingiae Regis an. 902. apud Browerum l. 9. Annal. Treuir. pag. 542. 1. et 443. 2. Edit. *Nostrae Mansuetudini suggesserunt . . . . vt Trenericae ciuitatis monetam, telonium, censuales, tributum atque Medenam agrorum cum fiscalibus omnibus . . . eidem Episcopo nostrae maiestatis auctoritas restitueret.* Charta Ricardi I. Regis Anglor, tom. 2. Monastici Anglic. p. 132. *Et quoddam rete liberum Medena in potestate sua liberam, etc.* Germanis *Meden*, est mensura et modus agri, Gallis *Mesure de terre*, ait Browerus: nescio an id sonet in his locis.

MEDERE. (1) Pro *Metere*. Pactus Legis Salicae tit. 27. in lectione variante: *Si quis messem alienam tripapauerit, vel Mederit*, hoc est *demessuerit*. (2) † Curare, in Act. SS. Bened. saec. 2. p. 640.

MEDETRARIA, pro *Medietaria*, praedium quod a colono partiario colitur. Charta an. 1210. ex Tabular. Castri Vitreii. V. *Medietarius*.

MEDIA. (1) MEDIA VINI, mensura, quae alterius media est, hemina. Chron. Mellicense ad an. 1451. p. 424. (2) Pro *Medica*, V. in hac voce.

MEDIACI, V. *Mediale* 2.

MEDIACON, *confectio olei omnia comburens*. Papiae.

MEDIALADA, modus agri, idem, ni fallor, qui *Medaliata*. V. *Medalla*. Charta an. circiter 1030. apud Baluz. Histor. Tutel. col. 421. *Ego enim in Dei nomine Deusdet Monachus emo ad opus S. Petri ad locum iam dictum tres Medialadas de vinea de aliqua femina nomine Adalberga.*

MEDIALE. (1) Mensura annonaria, eadem, vt videtur, quae *Medimna*. V. in hac voce. Charta Martini IV. PP. an. 1284. apud Illust. Fontanin. in Antiquit. Hortae p. 411. (2) † Pars intima arboris, in re lignaria, de qua Salmas. in Solin. et Gothofr. in Comment. Cod. Theod. t. 5. p. 52. vbi pro *Medici* legendum censet *Mediaci*, recte vt videtur.

MEDIAMNE, vel MEDIAMNES, insulae, vel terrae, in mediis amnibus emergentes. Priscianus lib. 11. *A medio amnis, Medianna.* Ebrardus in Graecismo c. 10.

Insula fit maris: at si dulcis aquae,
Mediamnis.

Ioan. de Garlandia in Synonymis:

Dic riuos, latices, puteos, dic stagna, paludes:
Amnis iungatur, a quo Mediamnis vocitatur.

Siluester Giraldus in Topogr. Hiberniae dist. 1.

MEDIANA. (1) Porta media Basilicae, seu templi, quam *Regiam* alii appellant. Gregorius Tur. lib. 2. de Mirac. c. 48. *Procedens autem psallendo, cum ad Medianam peruenisset, etc.* V. *Hebdomada Mediana* et Ordinarium Praemonstrat. Ord. p. 904. (2) MEDIANA SERRATA, *Mediana vtralis*, Scripturae species. V. *Scriptura. Dominica Mediana*, V. in *Dominica*.

MEDIANETVM, († iudicium vt videtur, quod per *mediatores* seu arbitros fit.) Fori Oscenses an. 1247. fol. 13. *De spondalariis vel cabeçalariis, aut testibus qui eos fecit, siue constituit, qualicumque loco facis eos, ibi habet se iuuare de eis, nisi in Medianeto*, id est, neutro.

MEDIANS. *Mediante certa financia pecuniaria*, in Litteris Iohannis Franc. Reg. an. 1358. tom. 3. Ordinat. pag. 265. Galli dicerent *Au moyen de, moiennant.*

MEDIANVS. (1) Medius. *Mediana acroteria, Medianae columnae, Mediana vox*, apud Vitruuium. *Medianus arcus, Mediana frons*, apud Paulinum Epist. 12. p. 153. † *Mediana vena*, medicis, vena inter basilicam et cephalicam. (2) Pro *Secundus*. Audoënus in Vita S. Eligii: *Lotharius Medianus.* Pactus Legis Salicae tit. 2. *Si quis porcellum lactantem furauerit de granne prima aut de Mediana*; id est, de secundo coitu. (3) MEDIANVM ALTARE, idem quod *Matutinale*. Translat. B. Bathildis saec.

saec. 4. Bened. part. 1. p. 452. (4) Compromissarius elector, cui eligendi facultas datur, ad idque deligitur a partibus. Acta Innocentii III. p. 3. *At exclusis iustitiariis Senatoris, qui ei fidelitatem iurauerunt, suos iustitiarios ordinauit, electo per Medianum suum alio Senatore tam in vrbe, quam extra, patrimonium nuper recuperauit amissum.* (5) Mediae magnitudinis. Ita passim in Historia Episcoporum Autissiodor. cap. 25. *Gabata Mediana*, etc. MEDIANVS CABALLVS, medii pretii, in Lege Aleman. tit. 70. §. 3. *Medianus bos*, tit. 78. *Mediana equa*, *Medianus Alamannus*, mediae sortis ac conditionis, in Capitulis ad eamdem Legem cap. 22. 43. (6) † *Mediana annona*, frumentum miscellum, in Ch. Ms. a. 1185. V. *Mediasticus* et *Mixtum*.

MEDIACRITVS, *in medio statutus et arctatus*. Ioh. de Ianua. Vnde Gloss. Lat. Gall. Sangerm *Establis au milieu par force*.

MEDIARE. (1) Rem tractare, agere, componere, non vt iudex, sed vt intermedius et sequester, German. Vermitteln; quo vocabulo Angli potissimum vsi sunt, cum de constituendis *Attornatis* seu procuratoribus agebatur. Charta Caroli Reg. Franc. apud Baluz. to. 2. Hist. Aruern. p 206. *Sed quod per vnum ipsorum inceptum fuerit, per alium et alios prosequi, Mediari valeat pariter et finiri et ad effectum adduci.* † MEDIARE PLACITVM, dare operam vt veniatur ad colloquium, t. 7. Collect. Hist. Fr. p. 80. (2) Per medium diuidere. Leges Palatinae Iacobi II. Reg. Maioric. to. 3. SS. Iunii p. LVII. (3) Separare, disiicere, Gall. *Diviser*, *écarter*. Chron. Andreae Danduli apud Murator. to. 12. col. 462. *Ne galeae hostiles Mediarent VI. galeas venturas de Candia*, etc. (4) Medius incedere. Compendium Iu. et Consuet. Vniuers. Paris. per Robert Goulet fol. 13. (5) † Inter duo loca positum esse, ap. Elmham. c. 66. p 186. (6) † Incoeptum prosequi, in Serm. mag. Io. Parui Ms.

† MEDIASTICVS, i. q. *Medianus 6*. *Bladum mediasticum*, frumentum miscellum, in Ch. a. 1211.

MEDIASTINO, secundo. Ratherii Veron. Episc. Qualitatis coniectura to. 2. Spicileg. Acher. p. 200 *Se primum, se Mediastino, se rodens ipsum postremo: inde omnes suopte more vincentes. Genuinum in eis figere non desinit dentem.*

MEDIASTINVS. (1) Medius. Translatio S. Guthlaci to. 2. Aprilis p. 59. (2) Caminus, focus; sic, vt videtur, dictus, quod in medio cubiculo exstruatur, apud Leibnit. to. 1. Script. Brunsuic. p. 567. (3) † I. q. *Mediasticus*, V. in *Bladum*.

MEDIATERIA, MEDIATERRIA, V. *Medietaria 2*.

† MEDIATIM, ex dimidia parte, in Arest. a. 1372.

MEDIATIO, perperam pro *Modiatio*, in Charta Henrici Reg. Angl. to. 4. Hist. Harcur. p. 1411.

MEDIATOR. (1) Intermedius, Mittelsperson. Chron. Romualdi II. Archiep. Salern. apud Murator. to. 7. col. 226. *Et Hyacynthum diaconum Cardinalem, cum Christiano Cancellario, et aliis Theutonicis, qui pacis Mediatores erant, ad eum direxit.* Ita Graecis Μεσάζοντες dicuntur, qui rebus gerendis in Palatio praesunt, seu quibus veluti sequestris Principes res suas peragunt. (2) MEDIATORES, apud Bauaros dicebantur, quibus, veluti *mediis* bona Laïcorum, quae ab iis comparare ex Legibus non licebat. ad Monasterii vsus, iisdem per imaginariam donationem eadem concedentibus, sibi comparabant Monachi. Vita B. Mariani Abb. Ratisp. n. 16. *Aream vnam . . . ementes per manum Mediatoris Praefecti Ratisponensis, ibidem, . . . Monasterii fundamentum iecerunt.* Ea porro acquirendi ratio per Monasteria, *Delegatio* appellabatur. Charta Luitpoldi Ducis Bauariae in Chronico Reichersperg. an. 1141. *Haec autem traditio ad altare S. Michaëlis in Reichersperg me praesente ac petente facta est per manum Comitis Luitoldi de Bleiera delegatione firma, in cuius manum Delegatio*

eadem per manum nostram prius fuerat facta. Idem Chronicon an. 1157. *Idem Comes Pertholdus . . . . in manum Comitis Pertholdi de Pogen ad finem Delegauit Reicherspergensi Ecclesiae per manum eius omnimodis Delegandum ad petitionem eiusdem Ecclesiae Praepositi tunc Fratrum.* Tradit. Fuld. l. 3. tradit. 3. *Praedium . . . in vsum fratrum huius Ecclesiae ob memoriam sui Delegauit.* Tradit. 31. *Idoneos testes 6. numero coaequalium suorum delegerunt, quibus haereditariae traditionis ius Delegaretur, illis hoc ius delegationis inuicem sibi manu ad manum tradentibus, etc.* (3) Idem qui *Medietarius*, Gall. *Metaier.* Charta an. 1244. in Tabul. Compend. *Mediatores vero et ille qui carionem ducet . . . . nihil miscebunt cum carione in praeiudicium dicti Maioris.* Tabular. SS. Trinit. Cadomens. fol. 23. *Habemus . . in Amblia terram vnius carrucae . . . et Mediatorem sex acrarum terrae.* (4) Praes, sponsor. Charta exarata an. 973. apud Vghellum in Beneuentanis Archiep. V. *Medietates.*

MEDIATORIA, praedium quod a colono partiario colitur. Charta Odonis Militis an. circiter 1050. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 420. V. *Medietarius.*

MEDIATORIVM. S. Hieronym. lib. 2. aduersus Heluidium c. 9. *Quale illud ieiunium est, aut qualis illa refectio post ieiunium cum pridianis epulis distendimur, et guttur nostrum Mediatorium efficitur latrinarum?* hoc est, quasi intermedium.

MEDIATVRA, MEDIETVRA. (1) Eadem notione qua *Mediatoria*, Gall. *Metairie.* Charta an. 1047. apud Stephanot. in Antiquit. Bened. Xanton. MSS. pag. 327. *Donamus . . . . Ecclesiam etiam S. Ioannis de Anglis cum integritate sua redecimationes de vniuersis Mediaturis nostris dominicis.* Alia apud Lobinell. to. 2. Hist. Britan. p. 118. *Ibi donauit per manum eius Gausfredus Comes filius Eudonis Comitis S. Martino Maioris Monasterii duas Mediaturas cum bubus et agricolis.* V. *Medietarius.* (2) V. in *Modius* 3.

MEDIATVS. (1) Ex parte media plenus. Acta SS. Philemonis et Apollonii to. 1. Martii p. 756. (2) Pro Medietas, Gall. *Moitié.* Litterae Caroli Iohannis Reg. Fr. primogen. ann. 1363. to. 3. Ordinat. p. 637.

MEDIAVITA. Concilium Coloniense an. 1310. can. 21. *Prohibemus item, ne in aliqua Ecclesiarum nobis subiectarum imprecationes fiant, nec decantetur Media vita contra aliquas personas, nisi de nostra licentia speciali: cum nostra interfit talia discutere, quando sint talia facienda.* Ioan. Hocsemius in Adolpho Episcopo Leod. c. 23. *Coeperunt Ecclesiae ducem maledicere, et Media vita canere contra ipsum.* Albertus Stadensis, et Hist. Archiepisc. Bremensium an. 1234. *Clerus qui eminus astans rei exitum expectabat, Media vita, et alia miserationis carmina cum moerore canebant.* Vbi intelligitur Prosa illa Lamentationis, quam fecisse Notkerum Balbulum Sangallensem tradunt, cum in *Martinsdodel* pons in loco praecipiti et periculosissimo aedificaretur. *Media vita in morte sumus, quem quaerimus adiutorem, nisi te, Domine, qui pro peccatis nostris iuste irasceris.* Extat apud Canisium to. 5. Antiq. lect. p. 770. Canitur autem illa Antiphona in Sabbato Dominicae tertiae Quadragesimae in Completorio. V. Durandum lib. 6. Ration. cap. 52. num. 5. 6. et in voce *Reliquiae.*

MEDICA, obstetrix, in Glossis Isidori in V. *Maia*, vbi perperam editum *Media.* Eiusmodi *Medicae* non semel occurrunt in vett. Inscript. 312. 4. 635. 9. 636. 1. 2. 3. Vide Glossar. med. Graecit. in Ιατρίνα.

MEDICABVLVM, quod medelam affert. Apuleius Florid. n. 16. *Contulerimque me ad Persianas aquas: gratissima prorsus et sanis natabula, et aegris Medicabula.*

MEDICALIS, pro *Medicinalis.* S. Columban. instruct. 11.

MEDICAMENTA MALA, pharmaca, venena, incantationes, et omnium veneficiorum noxae. Sextus Platonic. lib. 2. de Medicina animalium c. 2. n. 6.

MEDICAMENTARIVS, veneficus, in L. 7. Cod. Iustin. de Repud. in L. 1. eod. tit. Cod. Theod.

† MEDICARE, medicinam profiteri, exercere, in Lit. a. 1462. ap. Lam. in Delic. erud. V. *Medicinare.*

MEDICATA CADAVERA, medicamentis condita, apud Plinium lib. 11. Hist. nat. n. 70. *Medicato melle*, apud eumdem ibid. num. 34. hoc est, venenato.

† MEDICATIVVS, medicinalis, t. 1. Aug. p. 258.

MEDICATVRA, pretium quod Chirurgo pro vulneris curatione datur. Pactus Leg. Salicae tit. 19. §. 6.

† MEDICINA, emplastrum, malagma, in Stat. a. 1312.

MEDICINACVLVM, Ἰατρικὸν, in Gloss. Graec. Lat. *Medicinabulum*, in Gloss. Lat. Graec. MSS. Sangerm.

MEDICINALIA, medicorum ars. Pactus Leg. Salicae, in variante lectione, apud Eccardum pag. 178. *De medicinalia, vt infantes hanc discere mittantur.* Vbi editi: *De Medicinali arte.*

† MEDICINALITER, medicorum arte, t. 3. Apr. p. 989.

MEDICINARE. (1) Medicinam profiteri, exercere. Statuta Montis Regal. c. 47. (2) † Medicamenta adhibere, in Lit. remiss. Ms. a. 1355.

† MEDICVS VVLNERARIVS, chirurgus, t. 3. Aug. p. 372.

† MEDIDVRA, tributum quod ea mensuris percipitur, ab Hisp. *Medida*, mensura, t. 6. Iul. p. 55.

MEDIE, pro *Mediocriter*, vsurpasse Lactantium, lib. 6. cap. 15. Vlpianum, Capitolinum, in Albino, etc. obseruatum a Salm. ad Spart. p. 134.

MEDIESTINVS, pro *Mediastinus*, seruus ad viliora seruitia deputatus. Vox Latinis Scriptoribus haud ignota. Tabul. S. Leodegarii Pratellensis, to. 4. Hist. Harcur. p. 7.

MEDIESTRINVS, πτειχύτης, ead. notione, pro *Mediastinus*, Gloss. Lat. Gr. MSS. Sangerm.

MEDIETANEVS, medius. *Chirographum medietaneum*, signum quod in media Charta apponi solet. Charta anni 1171. † Seu potius charta in duas partes diuisa. V. in *Chirographum.*

MEDIETARIA. (1) Medietas, Gall. *Moitie.* Charta anni 1255. in Chartul. S. Vandreg. tom. 2. pag. 1529. (2) Praedium, quod colitur a *Medietario*, in Bibliotheca Cluniac. p. 545. Vetus Charta Theobaldi *Chabot; In decimis ac terragiis rupturarum et Medietariarum. Ad Medietariam committere;* in Chartular. S. Vincent. Cenoman. fol. 106. *Tenere ad Medietariam*, quod Galli dicunt *Tenir a moitie.* Tabular. Fiscanense ann. 1218. fol. 68. *Excolere ad Medietariam*, in Arestis Omn. SS. ann. 1262. 1. Regest. Parlament. V. tom. 13. Spicilegii Acheriani pag. 299.

MEDIATERIA ET MEDIATERRIA, eadem notione. Charta apud Lobinell. to. 2. Hist. Britann. p. 189. *Concedens annua terram vnius carrucae, quae adiacet praedicto loco, et duas Mediaterrias apud villam quae nuncupatur Piriacus.* Charta Guillelmi de Mellento ann. 1193. t. 4. Hist. Harcur. p. 1637.

MEDIETARIVS, colonus partiarius, *Metayer*, in Consuet. Cenoman. art. 135. *Meshaier*, in Bituric. tit. 9. art. 48. *Qui ad medietatem laborat*, in Capitul. Caroli M. L. 1. cap. 163. *Partiarius colonus*, in L. 25. §. 6. D. Locati. Charta fundationis Abbatiae *d'Orbestier*, anni 1007. V. *Facherius et Partionarii.* MEDIETARIA FVNCTIO, media praestatio, apud Marten. to. 1. Anecd. col. 580. MEDIETARII SERVI, qui duobus dominis obnoxii erant. († Rectius coloni partiarii, qui ad medietatem fructuum tenebant.) Tabular. Angeriacense: *Concessit Deo et S. Iohanni Baptistae Cauillam, quae erat sua villana, vt esset Medietaria S. Iohannis ipsa et filii sui in sempiternum, et totum seruitium quod solebat persoluere Comiti, de caetero persolueret S. Ioanni.* V. *Medietas 3.*

MEDIETAS. (1) Eadem notione, qua *Medietaria*, praedium quod a colono partiario colitur. Codex Irminonis Abb. Sangerm. fol. 62. *De terra arabili bun. III. . . tenet eam Wineradus, aut erat eam ad Medietatem, aut denar. XII. soluit. Medietas* non raro occurrit apud Scriptores mediae

mediae ex infimae aetatis pro dimidia parte redituum rei cuiusuis; quod annotasse sufficiat. *Pro medietate* in Lege Salica tit. 61. idem, quod pro sua cuiusque parte sonat. MEDIETAS BENEFICII, dimidia redituum ecclesiasticorum pars a Clero Anglicano in belli sumtus Eduardo I. concessa. Charta eiusd. Regis anni 1294. apud Kennet. Antiquit. Ambrosden. p. 32. MEDIETATE TENERI FEVDA, dicitur in veter. Consuet. Norman. *quando aliqua persona interuenerit inter dominum et tenentes Et hoc modo tenent omnes postnati. Mediante ante nato.* V. *Medietaria.* (2) Pannus serico lanaque textus, Gallis *Ferandine.* Chron. Parmense ad ann. 1294. apud Murator. to. 9. col. 828. Synodus Pergam. ann. 1311. ibid. col. 547. *Vestes virgulatas, seu de catabriato, de Medietate, vel listatas . . . more laicali minime deferentes.* (3) MEDIETATES, MEDIETARII. Sacramentum *Maiorum* in villis ac praediis, in Charta Gosleni Episcopi Carnotens. in Tabular. eiusd. Ecclesiae num. 227. *Non exigam ab eis* (rusticis) *relevationes terrarum, vel aliarum possessionum decedentibus patribus, vel aliis possessoribus earum, neque de coniugandis feminis venditiones, neque Medietates habebo cum rusticis, neque eos mittam in plegium, etc.* Infra: *Neque ab eis quicquam exigam, nec annonam, nec auenam, nec ouem, nec agnum, nec anseres, nec gallinas, nec ligna, neque eos Medietarios habeam. aut in plegium mittam, neque corueiam aliquam ab eis exigam, etc.* Vbi *Medietates*, plegia seu fideiussiones, *Mediatores* vero fideiussores esse videntur. V. supra *Mediator 3.* (4) † Opera, intercessus, Vermittelung, t. 3. Hist. Burg. Prob. p. 173. (5) † Mediocritas, ap. Loisel. p. 357.

MEDIETENARIVS, administrator, procurator, qui rem alterius tractat, († vel potius colonus partiarius) in Charta anni 1299. apud Thomasserium, in Consuetud. Bituric. lib. 1. c. 88.

MEDIETVRA, V. *Mediatura.*

† MEDILLA, *medicamentum, remedium, sanitatem.* Gloss. vet. Cod. 7641.

MEDIMISSARIA, dignitas ecclesiastica secundi ordinis, ap. Falkenst. in Antiq. Nordgav. p. 298.

MEDIMNA, *mensura est quinque modiorum, dicta, quod medietur quinque modiis, qui sunt perfecti numeri, id est, decem medietas.* Papias.

MEDINVS, monetae Turcicae species, quae 18. den. monetae Franc. valet. Vocabular. Latino-Sarracenicum ad calcem itineris Hierosol. Bernhardi de Breydenbach p. 250. *Ducatus, ducat, denarius, denar. Medinus, medin.*

MEDIOCRES PERSONAE, V. *Homo.* MEDIOCRIS, inferioris gradus, t. 5. Cod. dipl. Poloн. p. 26.

MEDIOCRITER. (1) Pro *Mediocritas*, in Spicil. MS. Fontanel. pag. 202. *Mediocriter semper servetur in cantu.* (2) † Dimidiatim, aequa portione, in Ch. Ms. a. 1322 (3) † Annis inter se comparatis, ein Jahr in das andere, in Ch. Ms. a. 1331. (4) † Satis abunde, in Chron. Lemov. Ms.

† MEDIOCRVS, pro mediocris, t. 3. Hist. Nem. Prob. p. 161.

† MEDIONARIVS MANSVS, qui ad medietatem fructuum tenetur, t. 8. Coll. Hist. Fr. p. 543. V. in *Mansus.*

MEDIOXIMVM, meditullium. Acta S. Materni Episc. to. 4. Iulii, p. 368.

MEDIOXIMVS. (1) Minor natu, secundo genitus, quasi medius. Codex Traditionum Sanct-Emmeram. c. 194. apud Bernardum Pezium, tom. 1. Anecd. part. 3. p. 178 (2) † Medius, t. 1. Ien. p. 111. (3) † Frumentum miscellum, in Chartul. S. Io. Laudun. V *Medianus* 1.

MEDITALLIA, semitallia, Gall. *Demitaille.* Charta anni 1224 apud Lobinell. tom. 2. Histor. Britan. p. 342.

MEDITANEVM BLADVM, Gallis *Blé-meteil*, in Tabulario S. Genovefae Paris. anni 1221. V. *Bladum* et *Mixtum* 2.

† MEDI-

† MEDITANEVS, mediterraneus, ap. Th. Otterbourne.

MEDITARI. (1) Animum relaxare, praesertim venatione. Genesis c. 24. 63. *Et egressus fuerat* (Isaac) *ad Meditandum in agro inclinata iam die.* Leges Palatinae Iacobi II. Regis Maioric. tom. 3. Iunii p. XXV. *Affirmatur qui venator nominetur et existat, qui canes nostros venaticos custodiat, et de ipsis curam gerat, cum quibus quotiens decens fuerit, et nobis placuerit Meditemur.* V. *Afeitare et Meditatio.* (2) † Indicare, significare, ap. Murat. t. 4. Antiq. p. 910.

MEDITARIA, idem quod *Medietaria*, Gall. *Metairie.* Antiquit. Bened. Aurelian. MSS. apud Stephanot. p. 540.

MEDITARIVS, idem qui *Meditarius.* Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 236.

MEDITATIM, pro *Meditate.* Vita S. Anselmi, Episc. Lucens. to. 2. Martii p. 655. *Psalmos quidem vt caute et Meditatim recitaremus, praecepit.*

MEDITATIO, animi relaxatio. Leges Palatinae Iacobi II. Regis Maioric. tom. 3. Iunii p. XXV. V. *Meditari.*

MEDITATORIVM, locus, vbi quis meditatur, studet. Rabanus in Heremiam.

MEDITERRANEA, certum in agro Nannetensi territorium, sic dictum, quod Ligerim inter et Hederem situm sit, Gallis *la Mée.* Charta apud Lobinell. to. 2. Hist. Britan. p. 269. V. *Media.*

MEDITILLVS. Gloss. Graec. Lat. MS. *Μεσόγειος, Meditillus.* (Edit. *meditullius*) *mediterraneus. Μεσόγειον, Meditullum, mediterraneum.* Edit. *Meditullium.*

MEDITVRIRE, meditari saepiuscule, occurrit in Miracul. S. Servatii Episc. num. 57.

MEDIVM. (1) Tribunal, seu jurisdictio apud Genuenses, vbi de causis ciuilibus agebatur. Marchisii Scribae Annales Genuens. ad annum 1222. apud Murator. to. 6. col. 427. *Pro iustitia vero in consulatu ciuitatis Ancelinum de Fontana, Placentinum, in Medio autem Guillelmum filium Agathi Picentini, in burgo namque Iacobum de Runco Terdonensem.* Bartholomaei Scribae Annal. Genuens. lib. 6. ad an. 1230. ibid. col. 459. *Consules placitorum fuerunt in palatio ciuitatis Henricus Rochemus, in palatio de Medio Guillelmus filius Agadi, in palatio foritanorum, Iacobinus de Saragoza, in palatio burgi Thomasius magistri Gauuli.* (2) MEDIVM, pro *Media parte*, dixisse Capitolinum in Pio obseruat Casaubonus. (3) † *Per medium*, phrasis gallica, ex dimidia parte, in Ch. Ms. a. 1314. *In medio relinquere*, in dubio, t. 10. Coll. Hist. Fr. p. 290. *Ire per medium*, traiicere, t. 4. Sept. p. 44. (4) † Ratio, argumentum, medius terminus, t. 9. Ordin. reg. Fr. p. 503.

MEDIVS. (1) Glossae Isidori: *Receptor, actor concordiae, Medius.* Papias; et ex eo Will. Brito in Vocabulario. *Medius, internuntius, pacificator, et actor concordiae.* Idem Papias: *Arbiter, dicitur, iudex Medius, internuncius.* Ita vocem *μέσος*, apud Graecos vsurpari obseruat Salmasius de Vsuris, p. 475. Consultat. Zachaei L. 1. c. 31. de Angelis: *Hi ergo propiores Deo, qui magis liberi, et quia imperiorum eiusdem ministri semper ac Medii, ideo plus scientes. Pacis medius*, apud Aimoinum, lib. 3. de Miracul. S. Bened. c. 5. Collatio Carthagin. III. cap. 138. *Tu vir nobilis, qui Mediam tenes hoc loco personam, etc.* Adde Gregor. M. L. 7. Indict. 2. Ep. 104. (2) MEDIVS seu *Tenens medius*, vox forensis. Dicitur autem Vasallus, seu Tenens domini capitalis, qui alios habet vasallos, aut Tenentes, pro quibus respondere tenetur domino. V. Statut. 2. Westmonasteriense c. 9. et Fletam L. 2. cap. 50. (3) MEDIVS nude dicitur ager, qui a colono ad medietatem fructuum colitur. Charta anni 1251. MEDIVS MANSVS, idem, V. *Mansus.* (4) Mediocris, qui nec summi, nec infimi ordinis est. *Medius Princeps*, apud Ammian. lib. 14. *Medius vir*, apud Vopiscum in Caro: *Medius dux* apud Spartianum in Aelio Vero, *Medius Alamannus*, in leg. Alaman. tit.

tit. 68. §. 4. (5) MEDIVS IVDEX, dicitur is, ad quem aut a quo ad alium prouocari potest. Litterae Caroli primogen. Iohannis Reg. Franc. anni 1356. to. 3. Ordinat. p. 145. (6) MEDIVM LVCRVM, V. *Meiaria*. MEDIVM PLANTVM, V. *Complantum*. (7) MEDIVM PLANVM, campus, planities. Sallas Malaspinae de Rebus Sicul. lib. 2. apud Baluzium to. 6. Miscell. p. 241. (8) MEDIVM TEMPVS, formula in foro Anglicano vsitata. Th. Blount in Nomolex. *In placito de quo Waranto Abbas de Burgo dicit, quod clamat annum et vastum et medium tempus.* (9) MEDIVM VINVM, seu *tenere ad medium vinum*, vineam scilicet e qua vinitor partiarius vini, quod ex eo prouenit, alteri ex pacto praebet. Vetus Charta in Tabular. Ecclesiae Viennensis fol. 71. *Dare ad Medium*, in Chron. Parmensi, ad ann. 1280. apud Murator. to. 9. col. 794. *Dare ad Medium plantum.* V. *Complantare.*

MEDLETA, idem, quod *Melleta*, *Melleia*, apud Bractonum lib. 3. tit. de Corona, cap. 35. Culpa dicitur, inquit Spelmannus, quam quis inopinate commiserit, non rixando solum et pugnando, sed immiscendo se pacifice rei cuiuis vel negotio. Ranulphus de Glanuilla Tract. de Lege Anglic. lib. 1. c. 2. *Ad vicecomitem etiam pertinet per defectum dominorum cognoscere, de Melletis, de verberibus, de plagis. etc.* Anglis etiamnum *Medle*, pro se immiscere rei alicui dicitur. V. *Mesleia*.

MEDO, MEDA, aqua mulsa, et melicraton, Medicis et *hydromeli*, *potio melle mixta*, *et dicitur a mel*, *quasi melo*. inquit Iohan. de Ianua. Vnde Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Medo beuviage de miel et d'yaue cuite.* Gloss. Aelfrici: *Medo*, *Meda*, *vel Medus*. Vgutio: *Hydromelum*, *aqua mellita*, *quae constat ex aqua cocta*, *et melle. Idem dicitur Medo*, *scilicet Mulsum.* Concilium Wormatiense ann. 868. can. 30. et Triburiense anni 895. can. 56. de Poenitentibus: *Abstineat a carne et caseo, a vino et Medone, ac mellita ceruisia, nisi diebus Dominicis.* MEDA, eadem notione, apud Aelfricum. Ethelredus Rieuallensis: MEDVS, apud Aelfricum, Μέδος, apud Priscum in Excerpt. de Legat. Capitulare de villis, c. 34. *Bracios ceruisias*, *Medum*, *mel*, *ceram*, *etc.* Occurrit etiam *Medo*, pro mensura eiusce potionis, in Praecepto Ottonis Regis anni 949. apud Eccard. in Probat. Histor. Marchionum Oriental. col. 130. *In tribus vero locis*, *Bidrici*, *Burg scilicet et Mokranici in vnoquoque eorum tres Medones*, *duasque ceruisias*, *sex modios tritici*, *duos porcellos*, *duas anseres*, *decem gallinas*; *etc.*

MEDOGRAPHIA, *id est*, *littera*, *inde Medographus*, *id est*, *medicinae scriptor*. Vocabul. Iuris vtriusque. † *Medogrammateas* scrib. in leg. 4. Cod. de Tabular. vbi nonnulli *Demogrammateas* emendant; non autem *Medographi*. Quae ad medicinam nullo modo pertinent.

MEDOLLALIVS, V. in *Medella* 2.

MEDOSVS, ψευςὴς, *mendax*, Supplement. Antiquarii.

MEDVALIA, mensura liquidorum, eadem, quae *Meilerola*. Charta anni 1070. ex maiori Chartular. S. Victoris Massil. fol. 54. *Pontius Gaufridi dedit colaresium vnum*, *cum sextario legarii de octo Medualiis de oleo aliunde . . . pro tenendis duabus luminaribus*, *in altare etc.* V. *Medella* 2.

MEDVLCARE, amarum dulci temperare. Chron. S. Michaëlis apud D. Calmet. to. 1. Hist. Lotharing. col. 553.

† MEDVLLA. (1) Ellychnium, in Stat. Ms. eccl. Tull. (2) Mica, in Cerem. Rom. Ms.

MEDVLLITER, perfecte, plene, absolute. Nicolaus de Iamsilla de Gestis Friderici II. Imper. apud Murator. to. 8. col. 502.

† MEDVLLITVS, idem, in Tract. de Dot. Baldi.

MEDVS. (1) Charta anni 804. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 50. *Nec si* (sic) *quoque quod repetit*, *valeat vindicare nullo Medus*, pro nullo modo. (2) Alia notione, V. in *Medo*.

† MEE-

✝ MEECHANDISA, pro *merchandisa*, merx, t. 4. Ordin. reg. Fr. p. 696.

MEENELLUM, campana mediocris, Polyptychus Fiscanensis anni 1235. V. *Maanellus*.

MEERI, V. *Mare*.

MEERIA, reditus, prouentus, *Meer* Anglice ea notione, (✝ nisi sit pro *Meieria*, fructuum medietas, V. *Meiaria*.) apud Th. Blount, ex Littletone. Charta anni 1291. to. 1. Hist. Dalphin. pag. 136.

✝ MEELERIA, praedium quod a colono partiario colitur, Gall. *Metairie*, in Reg. forest. Alencon. V. *Meieria* 1.

MEFACERE, V. *Misfacere*.

MEFFA, resolutio, vel effundens. Papias MS. Bituric.

MEFFACERE, MEFFACTUM, pro Malefactum, delictum, Gall. *Mesfait*. Charta Philippi Augusti, anni 1217. apud D. Brussel t. 1. de Vsu feud. pag. 402. V. *Misfacere*.

MEFFIUM, V. *Methium*.

MEGA, Hungaris est regio, districtus, Comitatus. Decretum Calomanni Regis Hung. lib. 1. *Ducis ministri qui in Mega Regis sunt, et Regis qui in Mega Ducis sunt, ante Comitem et Iudicem, minores vero ante Iudicem destitigentur.* Alibi: *In quacunque Comitis Mega Rex digrediatur, ibi Iudices duo Megales cum eo coniungentur qui dissensiones populi ipsius discreto examine dirimant.*

✝ MEGACENUM, promtuarium, cella. Gall. *Magazin*, in Stat. Genuens. V. *Magasenum*.

MEGADOMESTICUS, magnus Domesticus, dignitas in aula CPolitana, summus militiae praefectus. Willelmus Tyrius lib. 15. cap. 23. *Erat autem inter Principes vir Magnificus, Megadomesticus Iohannes nomine*, etc. V. Quae de hac dignitate attigimus supra in verbo *Domesticus*.

MEGADUCAS et MEGALDUCAS, apud Will. Tyrium, L. 20. cap. 14. et 17. L. 22. c. 11. qui Graecis seu Byzantinis Scriptoribus Μέγας δοὺξ, *Magnus Dux*, dicitur, penes quem summa rei nauticae, seu classis militaris praefectura erat. Μεγαδοῦκας, apud Ducam cap. 37. pag. 148. Andreas Dandulus in Chronico MS. anni 1205. *Philocalus et Nauigaioso, Stolimenen obtinens, imperiali priuilegio imperii Megaduca effectus*.

MEGAIUPANI, appellari praesertim Seruiae Principes, V. *Zupa* 1.

MEGALDUCAS, V. *Megaducas*.

MEGALINA PELLIS, eadem quae *Mygalina*, vti censet Salmasius. Andreas Mont. L. 1. Vitae S. Ottonis Episc. Bamberg. c. 43. *Tegumentum nocturnale mirabilis pretii, de serico, auro et Megalina pelle, confectum inter alia dono ei est allatum.* Infra: *Aientes non opus esse Megalinis tegi pellibus leprosos, et paralyticos quibus vtique ouium aut leporum vestimenta sufficere potuissent.* V. Tom. 2. Antiq. lection. Canisii pag. 464, 465. Est autem μυγάλη, animal, cuius mentio est Leuit. cap. 11.

MEGALTRIARCHA. Ita corrupte apud Will. Tyrium, lib. 21. cap. 16. pro *Megaheteriarcha*, qui Byzantinis Scriptoribus, Μεγαεταιρειάρχης dicitur; sic autem appellabantur Proceres, qui Cohortibus Palatinis ex Sociis Imperii conflatis praeerant, quas Εταιρείας vocabant. Scylitzes in Michaele Balbo. Horum Praefecti Εταιρειάρχαι, quippe his summo imperio praeerant. Μεγαεταιρειάρχαι, dicti Constantino de Adm. Imp. c. 51. et Meursio et Fabroto laudatis.

MEGARES, placentae species. Codex MS. B. M. de Argentolio fol. 57. *Nouerint omnes quod Conuentus de Argentolio feria 2. et 3. Rogationum, debet habere a Priore generale de ouis cum tartis. Quarta vero feria debet habere, Megares pro generali, et in die S. Marci Euangelistae et in Sabbatis IV. Temporum pro generali Megares*.

✝ MEGARIA, praestationis agrariae species, quae ad medietatem fructuum exigitur, in Ch. Ms. a. 1257. V. *Meiaria*.

MEGARICUS, mensurae vinariae species, vt videtur, ap. Murat. t. 5. Antiq. p. 835. V. *Megeria*.

MEGAS CURATOR, dignitas in aula Byzantina, V. *Curatores*.

MEGATERIARCHVS, a Graeco Μέγας, Magnus, et τηρέω, seruo, sic dictus, quod regia Diplomata seruaret, quod ad Officium Cancellarii spectabat. Epistola Innocentii VI. PP. ad Imper. Palaeologum, anni 1356. in Bullario Carmelit. p. 89.

† MEGEICERARIVS, alutarius, Gall. *Megissier*, in Arest. a. 1368. V. *Megissarius*.

† MEGEICHARIVS, medicus, a vet. Gall. *Megier*, medicari, *Megement*, medicamentum. Ch. Ms. a. 1129.

MEGEICIARE, coria subigere, Gall. *Passer les peaux en Mégie*. Computus anni 1202. apud D. Brussel, to. 2. de Vsu feudi p. CXLV.

† MEGERIA, MEGGERIA, mensura frumentaria simul et liquidorum, alterius media; Prov. *Mieio*, Gall. *Demi pot* Ch. Ms. a. 1339. V. *Migeirius* et *Migeria*.

MEGERIVS. (1) Colonus partiarius, Gall. *Métaïer*. Tabul. S. Saluatoris Massil. V. *Medietarius*. (2) † Qui vasa ad statutam mensuram exigit, Eicher, t. 2. Hist. Nem. Prob. p. 158. V. *Megeria*. (3) † Intermedius, Mittelsperson, in Ch. Ms. a. 1193. V. *Meianus*.

MEGGERIA, V. *Megeria*.

MEGINA, († dimidia pars porci, seu lumbus porcinus, Prov. *Megino*.) Inuentar. anni 1336. ex Archiuis S. Victoris Massiliens. *Duas Meginas carnium porcinarum, tres punales de ciceribus, etc.*

MEGIRA, mensurae pistoribus imperatae genus, apud Hispanos, inquit Diagus lib. 2. c. 114.

† MEGISSARIVS, alutarius, Gall. *Megissier*, in Arest. a. 1395. V. *Megeicerarius*.

† MEGREGRASSVS, lusoriae tesserae species, l. astragalus. Stat. noua crim. Cumani.

MEHAGNIARE, MEHAIGNARE, etc. V. *Mahemiare*.

MEHAGNIVM, V. *Mahamium*.

MEHAIGNATOR, V. *Mahemiator*.

† MEHENCHVM, f. fascis, vel aceruus. Stat. Auellae a. 1496.

† MEHENNARE, mutilare, t. 7. Ordin. reg. Fr. p. 690. V. *Mahemiare*.

MEIA, V. *Maya*. Occurrit etiam apud Gruterum, *Meia*, pro *Maja*, obstetrix. V. Graeuium ad Gloss. Isid. in voce *Maia*. V. *Maya*.

† MEIA-HOSTEDA, panni species, Gall. *Demi-ostade*, in Ch. Ms. a. 1516. V. *Hostades*.

MEIANVS. (1) Idem videtur, quod *Materia*, lignum aedificandis aut reparandis aedibus idoneum. Sententia arbitralis anni 1292. inter Abbatem et Consules de Gimonte: *Hoc tamen excepto, quod bubulci seu laboratores laborantes circa dicta nemora, dictorum hominum, et dicti monasterii possint et debeant libere extrahere et accipere inter trategas et Meianos.* (2) † Murus intermedius, t. 1. Hist. Nem. Prob. p. 94.

MEIARIA. (1) Fructuum seu redituum medietas, Gall. *Megerie*. Charta anni 1138. apud Baluz. to. 2. Hist. Aruern. pag. 498. V. *Meieria*. (2) † Praedium quod a colono partiario colitur, in Ch. Ms. a. 1042.

MEICEDARIVS, V. *Mercedarius*.

MEICVLVM, f. via, qua de cubiculo in cubiculum patet aditus, quasi *meaculum*, via per quam meatur. Lambertus Ardensis, apud Ludew. to. 8. Reliq. MSS. p. 550. *Hic gradatim et Meicula de area in aream, de domo, in coquinam, de camera in cameram, item a domo in logium, etc.* Ibid. p. 468. *In ea quoque* (turri) *laberinthini formam aedificii exprimens, et gradalia superaedificans Meicula cameram camerae superposuit.*

† MEIEIRA, mensurae species, t. 2. Hist. Occit. p. 540. V. *Meyeria*.

MEIERIA, idem, quod *Meiaria* 1. Regest. *Probus*. fol. 328.

† MEILHVM, milium, in Ch. Ms. a. 1304. V. *Milium*.

MEILLEROLA, liquidorum mensurae species, in Prouinciae Comitatu. Liber rubeus Archiepiscopatus Aquensis ex Bibl. Regia: *Ecclesiae quae faciunt certam quantitatem vini domino Aquensi Archiepiscopo, videlicet Ecclesia de Ventabrens facit Meillerolas vini duodecim.* MEILLAROLA et MEILLAIROLA, eadem notione, Gallis *Millerole*. Charta anni 1216. et Archiuis Massil. Hinc *Meillarola*, videtur

videtur eadem mensura, quae *Metreta*, et quidem promiscue vtraque vox vsurpatur, in pluribus Instrumentis ex Tabular. S. Victoris Massil. Statuta Massil. lib. 1. c. 39. Adde cap. 56. eiusd. lib. Massiliensis *Meilarola* 60. mensuras, Gallis *pots*, continet, quarum singula duas libras et 12. vncias appendit: vbi obseruandum 16. vncias Massilienses valere, tantum 14. vncias Parisienses. *Meilarolam* vt plurimum diuisam in duobus vasis appensis ad latera equus deferre solet; vnde tantundem valet ac *saumata* seu onus equi Sagmarii. Aquensis *Meilarola* 48. mensuras supradictas capit; sed Aquensis mensura maior est Massiliensi MEILLEIROLA, in Charta anni 1564. e Tabul. Eccles. Cathed. Massil. MILLAIROLA, in Charta anni 1336. ex Tabular. S. Victoris Massil. XXXVI. MILLAROLA, Charta anni 1316. in Archiuis Massil. MILLAYROLA. Informationes pro passagio transmarino, ex Cod. MS. Sangerm. *Millayrolas*. MILLEROLA. Charta anni 1243. ex Archiuis Communiae Massil.

MEILLIA, V. *Mesleia*.

MEINAGIVM, vt *Menagium* 1. in Charta anni 1500. apud D. Calmet. to. 3. Hist. Lotharing. col. 331.

MEINADA, V. *Maisnada*.

MEINERIVS, apparitor, Delphinatibus, qui Gall. *Sergeans*. Statuta Delphinalia, pag. 87. V. *Maynerius*.

MEINITIVM, *Mansio*, domus; est etiam locus vbi prius exstitit domus. Charta anni 1465. *Meinitium in quo solebat esse domus*. V. *Mansionile*.

MEINSPRISA, vadimonium, *manucaptio*, de qua voce supra. Charta Angl. anni 1174. apud Bromptonum, V. Cowellum in *Mainprise*.

MEIORAL, vox Hispanica, vestis muliebris species. Testament. G. Comitissae Montisferrandi anni 1199. ap. Baluz. tom. 2. Histor. Aruern. p. 257.

MEIRA. Exstat tit. 1. in Statutis Corbiensibus Adalardi lib. 1. inscriptus, *de Meiris in festiuitatibus Sanctorum*, Sed quid haec vox sonet, non facile est diuinare, tametsi vir doctissimus suam coniecturam adscripserit. V. Spicilegium Acher. to. 4. p. 12.

MEIREMIVM, Gall. *Mairrin*, in Chartular. S. Vandreg. to. 1. pag. 623. V. *Maleria*.

MEIRINHVS, V. *Maiorinus*.

† MEISA, doliolum, Gall. *Caque*, vel certa cuiusuis rei collectio, Gall. *Maise* et *Meisse*. *Meisa halecum*, ap. Ludew. t. 12. Reliq. p. 321.

† MEISEIA, f. praedium, quod a colono partiario colitur. V. *Meiaria* 2. in Reg. Phil. Aug MESEIA, in Reg. S. Iusti. V. *Meisteria*.

MEISONEGS, MEISSONNEGES, praestatio, quae, ea anni tempestate, qua fruges metuntur, domino exsoluitur. Rotulus saeculi, XII. de Prioratu S. Pauli, de Tartas in Archiuis monast. Casae Dei: *Petrus Bernardi dedit . . . . II. solid. Pod. in Maio et Kl. III. sol. pro recetum et VI. den. Paschales et VI. Meissoneges, cum quatuor dominis . . . Dono duos, Mansos quos habebam in villa, quae dicitur Teula, ex quibus exeunt duo agni censi, et duo solidi inter Kalendares et Paschales, et Maienses et Meisonegs*.

MEISOS, MEISSOS, et MEYSSOS, vt *Meisonegs*. Idem Rotulus: V. *Messionagium*.

† MEISSONARIVS, messor, Gall. *Moissonneur*, in Ch. Ms. a. 1215. V. *Messonare*.

† MEISTERIA, praedium quod a colono partiario colitur; t. 1. Prob. Hist. Brit. p. 614. V. *Meiseria* 1.

MEISTRALES, dici videntur, inter artifices praecipui, qui aliis praesunt, Germ. Meister, in Statutis Montis Regal. pag. 48. *Et non possint officiales Meistrales seu textores vel textrices, et similes personae, de dictis villis compelli etc.* ibid. p. 268. *Et praesens capitulum teneantur omnes ferrarii iurare, quando alii Meistrales iurabunt, attendere et obseruare*. Occurrit ibi pluries.

† MEISVRA, pro *mansura*, domus, in Chartul. Glasguens.

MEITADENA, mensurae genus in Lemouicibus. Charta anni 1222. ex Tabular. Piperac. *Guido de Sedals, Abbas Piperaci, emit a Dalmatio de Pey-*

Peyrussa quinque Meitadenus aliene ad Brugeriam. V. Meiteria 2.

MEITAERIVS, MASSVS, V. Massus 5.

MEITERIA. (1) Praedium, quod a colono, partiario colitur, Gall. Métairie. Tabul. S. Florentii. V. Medietarius. (2) Mensurae frumentariae species. Acta Capitul. Eccles. Lugdun. an. 1347. fol. 126. V. MEYTERIVM, eadem notione. Antiq. recogn. de Alba-ripa, in Regesto Probus fol. 62. Meyterium in Dumbis et Bressa duos bicheros capit, Lugduni vnum; sed neque bichetus vbique eiusdem est ponderis, vt plurimum tamen quadraginta libras appendit. V. Mayteria et Megeria.

MEITERIATA, modus agri, quantum ad vnius meiteriae sationem sufficit, seu tantum frumenti producens. Charta Rainaudi Comitis Forens. anni 1263. MEYTERIATA, in Regest. Probus. V. Mayteriata.

✝ MEKALLVS pro Makerellus, vt videtur, in Ch. Ms. Aldef. reg. Castil. a. 1180.

MEKOTES. Fridegodus in S. Wilfrido, cap. 22.

Gentiles stupuere nimis, sed summa Mekotes.
Regem cum Ducibus placatos reddidit omnes.

Vox haud dubie ex Graeco efficta, et corrupta, f. a μῆχος, Consilium, ita vt sensus sit: summo consilio, summa prudentia animos deliniuit.

MELAGIVM. (1) Praestationis genus, sed incertae notionis, nisi idem sit quod Mesteia, seu eiusdem cognitio et iurisdictio. (✝ Forte praestatio quae ex melle percipiebatur, V. Melaium.) Charta Richardi Reg. Angl. ann. 1. regni eiusdem, in Tabular. Dieppensi: Habeant libertatem et quietantiam, de consuetudine et actione halecum . . . de melagio, de batagio, et galinagio, etc. (2) ✝ Oleosus humor qui ex corruptis ossibus effluit. Dol. Encycl. chirurg. t. 2. de Vlcerib. p. 280. 288.

MELAIVM, idem, vt videtur, quod mox Melagium 1. Tabular. Montis S. Michaëlis: Ego Robertus Comes filius magni Richardi, G. D. et Princeps Normanniae transfundo in vsus seruorum Dei, in loco S. Michaëlis servientium . . . omnes consuetudines quas in meos vsus retinebam, hoc est, Melaium, et omnia quaecunque ex ipso beneficio meis vsibus proueniunt.

✝ MELANCOLIA, querela, expostulatio, in Stat. Ms. eccl. Tull. V. Melencolia.

✝ MELANGOLVS, malum aurantium, Ital. Melangolo, ap. Steph. de Infess. Ms.

MELANGRAFICVM, V. Graffagia.

MELARIVM, V. Melum.

✝ MELATA, mespilum, Gall. quibusdam Mele. Acta Ms. a. 1308.

MELCHITAE, dicti Graeci, qui per totum Orientem longe lateque sparsi, Spiritum Sanctum a solo Patre procedere, Purgatorium nullum existere, pessime credunt. Ita Gabriel Sionita, de Nonnullis Orientalium vrbibus, c. 14.

MELCODIATA, pro Mencaldata, Gall. Mencandée. Tabular. S. Quintini de Monte: Quinque Melcodiatas apud Tilloie, et quatuor apud Riencourt. V. Mencaldus.

✝ MELCVLVM, lo debile mele, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

MELDA, manifestatio, in Legibus Adelstani Regis ex Saxonic. Meld, indicatio, vnde Melda, proditor et Meldfeoch, indicationis pretium. V. Blanchorum.

MELEACEVS. Meleacea penna, Meleagridis, vt videtur, Gall. Poule d'Inde. Statuta Aestens. Collat. 7. c. 3. fol. 23. vo. Ordinatum est, quod aliqua persona de civitate Aest. non audeat piscare, seu piscari facere . . . . ad ingenium quod appellatur, ingenium de taranellis, siue de astellis, nec ipsum ingenium contrafacere, cum pennis Meleaceis, corregiis etc.

✝ MELEARE, MESLRIARE, rixari, mesleium prouocare, t. 1. Prob. Hist. Brit. p. 805.

MELECHINVS BYZANTIVS, V. in Byzantius.

MELEGETA, floris species. Peregrinatio B. Odorici, t. 1. Ianuarii pag. 989. In ipsa (Insula Iaua) nascitur camphora, cubebae crescunt, et melegetae,

rum, vnctaque unusquatur. Rolandinus Patauinus, de factis in Marchia Taruisina, lib. 1. cap. 13. apud Murator. to. 8. col. 181. *Camphora, cardamo, cymino, gariofolis, Melegetis, cunctis iumo florum vel specierum generibus, quacunque redolent vel splendescunt.* MELIGETA, in Statutis Astensibus, vbi de *intratis portarum.*

MELEIA. Computus anni 1202. apud D. Brussel, de vsu Feud. to. 2. p. CLI. *Pro vino Iudaeorum* IX. l. *Pro Meleia Stephani messoris XX. lib.* Idem quod infra *Meleia.*

✝ MELLEIVS, mixtus, ap. Murat. t. 2. Antiq. p. 407.

✝ MELENCOLIA, angor, aegritudo, in Lit. remiss. Ms. a. 1392.

✝ MELEQVINVS, moneta aurea, eadem quae *Meloquinus.* Cencius in Lib. cens. Rom.

MELESPERIVM, μελόφιλα. Gloss. Lat. Graec. ✝ Vulcan. legit *Mespilum.* Infra *Mespolerium* pro *Mespilum.*

MELETHIA, V. *Meletia.*

✝ MELETVM, mali species, Ital. *Meleto.* Arest. Ms. a. 1321.

MELEZE, vox Gallica, larix, species arboris. Computus anni 1336. to. 2. Hist. Dalphin. p. 325. *Dictum Palatium bene est coopertum de optimis postibus, de Meleze bene clauellatis.*

✝ MELIACHVS, ad *melicam* pertinens, in Stat. ciuil. Cuman. V. *Meligarius.*

MELICA. Charta Innocentii IV. PP. ap. Vghellum, to. 2. pag. 577. *Tam in frumento, hordeo, faba, Melica, et alia blava et leguminibus, etc.* Vox est Italica, Gallis *Blé Sarasin*, vel milium Indicum. Memoriale Potestat. Regiens. ad ann. 1227. apud Murator. to. 8. col. 1105. V. *Milica.*

✝ MELICHVS, praetor Saracenus, ap. Murat. t. 4. Antiq. p. 1032.

MELIFICARE, in *Melos*, seu carmen redigere. Chron. Abbat. Gemblacensis to. 6. Spicil. Acher. p. 530.

✝ MELIGARIVS, melicae palea, stramen, in Stat. Mutin. V. *Meliachus.*

MELIGETA, vt *Melegeta*, V. in hac voce.

MELIGNIOSVS, vitiosus. *Carnes Meligniosae*, id est, morticinae, corrupt*ae.* Litterae Philippi Pulcri Regis Franc. in Regesto XIII. anni 1308. Camerae Comput. Paris. V. *Mahamium.*

MELIGOR, vox, vt videtur, a Graeco μελίγηρυς, vocalis, suauiter canens, efficta. Fridegodus in Vita S. Wilfridi Saec. 4. SS. Benedict. part. 1.

✝ MELIGRATVM, pro *Mellicratum*, V. in *Medo.* Glossar. Simon. Ianuens. V. *Mellita.*

MELINA, V. *Milina.*

MELINOPORPHYRVS, color luteus purpureus. Charta donationis factae Ecclesiae Cornutianae edita a Suaresio: *Vela loricata Melinoporphyra vncinata duo.* Hinc etiam vox MILINOVVLTIS, in Epist. Michaëlis Balbi Imp. ad Ludouicum Pium Imper. ap. Baronium, anni 824. n. 30. *Causa memoriae dilectionis, quae inter nos est, misimus per praedictos missos nostros prasinouultim vnum, Milinouultim vnum, Tyria duo, blattas veras duas, dirhodina duo, etc.* vbi melius *Melinouultim*, vt fuerit pannus, nescio, quis lutei coloris, vt *prasinouultim* viridis. Si Graeca suppeterent, fortasse vera notio erui posset: verum ne et quis coniecturam nostram hac in re desideret, addam eam, quam Fortunatus suppeditat lib. 8. Poëm. 9. de Floribus supere altare:

Aureus Ordo crocis, violis hinc blatteus exit.
Coccinus hinc rubicat, lacteus inde niuet.
Stat prasino-Venetus, pugnant et flore colores,
Inque loco pacis herbida bella putes.

Ex hoc, inquam, loco licet augurari, *uultim* hic pro *Venetus* male effingi, vt in Graecis voces istae barbaricae sic scriptae fuerint, μελινοβένετος, et πρασινοβένετος. Ab eodem fonte vox *Rhodenuultimus*, in eadem Charta Cornutiana, de qua suo loco, vt et *Coccomelinus*, in eadem Donatione.

MELINVS, color luteus, seu colorem mali habens, ex Gr. μήλινος. Glossar. Graec. Lat. MS. Reg. Cod. 85. μελινὸν, *gemus coloris*, Gloss. Lat.

Graec. *luteus.* μηλινὸν χρῶμα. Ita emendat Salmasius ad Plin. pro πηλινὸν, vbi plura de Melino colore, p. 256. 257. MELINVM praeterea, est color quidam natiuus, et *optimus, quod eius vis metalli per insulas Cyclades Melo dicitur*, vt habet Anonymus de Re architectonica, c. 27. ex Vitruuio lib. 7. c. 7. vbi Philander.

MELIOR. *Meliores homines, Meliores villae*, praecipui villae ciues, in Lege Longob. lib. 1. tit. 19. §. 27. in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 7. Auctor Mamotrecti ad lib. Iob. c. 12. *Optimates, i. Meliores.* Apud Tacitum lib. 13. *Patienda meliorum imperia. Meliores regni*, apud Ericum Vpsalensem, lib. 4. Hist. Sueciae, p. 118. 128. et alibi. *Meliores terrae*, apud Sugerium in Ludouico VI. c. 17. MELIORES NATV, qui aliis *Maiores natu*, apud Gregorium Turonensem. lib. 6. cap. 45. lib. 7. c. 19. MELIORI HORA, Gall. *De meilleure heure*, solito citius. Vestus Ceremonial. MS. B. M. Deauratae Tolos.

MELIORAMENTVM. (1) MELIORAMENTVM FACERE, ceremonia apud Albigenses haereticos vsitata, forte quando quis illorum sectae nomen suum dabat. Limborch. Sentent. Inquis. Tolos. p. 192. (2) Pro Dotis accessione, incremento, Gall. *Augment de dot*, vsurpat Contract. nuptialis inter Hermannum Comitem Riburgensem et Margaretam Sabaudam, anni 1218. Obseruat Saluaingus Boissius, interdum hanc vocem vsurpari pro emphyteosi. (3) Profectus in melius, sanatio. Vita S. Yuonis, to. 4. Maii pag. 607. (4) † Reparatio, refectio, passim in chartis.

MELIORARE. (1) Meliorem vel melius reddere, Gall. *Meliorer.* Vetus Charta apud Henschenium 26. Mart. p. 635. *Praestiti dimidiam comprehensionem illam in ea ratione, vt diebus vitae suae et filii sui Melioratae fiant res ipsae.* IMMELIORARE SERVITIVM, in Capitulari 2. anni 815. c. 19. et in Charta Ludouicii Pii, in Vita Aldrici Episcopi Cenoman. p. 38. EMELIORARE: Baldricus Burguliensis Abbas. *Emeliorasti fabricas, ordine, rebus etc.* (2) Emendare, corrigere, Capitul. Caroli M. anni 802. cap. 1. (3) MELIORARE CHARTAM, confirmare. Praeceptum Ludouici Pii, anni 815. in Appendice ad Capitul. col. 1406. (4) MELIORARE FILIVM *fratrem*, in Lege Wisig. L. 4. tit. 5. §. 4. in Leg. Longob. L. 2. tit. 20. §. 3. 4. aliquid donare, quod praecipuum habeat, *Avantager* Gallis. Formulas hac in re vsitatas V. apud Marculfum, Lib. 2. From. 11. et 21. inter Sirmondicas.

MELIORARI, conualescere. Capitul. Caroli C. tit. 12. cap. 1.

MELIORATIO. (1) Ἐπιβελτίωσις, in Gloss. Graec. Lat. Emendatio, incrementum, refectio. Formula 25. inter Lindenbrogianas. *Cum omni additu Melioratione, vel omnibus suprapositis, etc.* (2) Dotis accessio, in Libello diuortii anni 1135. in appendice ad Capitul. col. 1558. V. *Melioramentum 2.*

MELIORATVS TESTIS, melior, in Lege Wisigoth. lib. 2. tit. 4. §. 6.

MELIORISSIMVS, V. *Meliosissimus.*

MELIORITAS, bonitas, virtus. Miracula S. Eadmundi Angl. Regis, apud Marten. to. 6. Amplist. Collect. col. 831. *Sed tumor arrogantiae talis in modum vertitur Melioritatis, Deo et Sancto peccatori propitiatoribus, etc.*

MELIOSISSIMVS, optimus, in Lege Aleman. tit. 106. Edit. Heroldi *Mellissimus*, cap. 75. in Cod. MS. *Meliorissimus* in Cap. ad eandem Legem editis a Stephano Baluzio, c. 59. 43.

MELIS, *seu Melen Graece, instrumentum cirurgicorum, scilicet tenta vel testa ad tentandum cavernas vulnerum.* Glossar. med. Simon. Ianuens.

MELISENSIS VRBS, Rauenna. Agnellus in Vita Martini Papae apud Murator. tom. 2. p. 182.

† MELITIA, potio ex melle confecta, eadem quae *Medo* et *Melitta*. Ch. Ms. a. 1220. MELETHIA, in Ch. Ms. a. 1218.

† MELIVS, potius, in Ch. a. 1090. *Melius foruni*, minus pretium, in Stat. a. 1454.

MELIZOMVM CONDITVM, apud Apicium lib. 1. c. 1. vini seu potionis

nis generis, ex aromatibus et aliis odoriferis confectum. V. *Conditum*.

MELLA. (1) Mensurae annonariae genus. Charta Willelmi Archiep. Remens. an. 1190. ex Tabular. S. Medardi Suession. *Habeat duodecim denarios et Mellam frumenti et auenae; similiter et de equis carrucarum duos solidos et praedictam annonae mensuram*. Charta anni 1265. in eod. Tabular. *Ecclesia indulsit ei .... Molam frumenti et Molam auenae*. Vbi in recentiori Chartulario legitur MELLA. (2) Forte Mespilum, Occitanis aliisque *Mesle*, Parisiis *Nefle*. Charta anni 1203. in Chartular. S. Vandreg. to. 1. p. 126. *Ad natale Domini tres capones et tres denarios, ad Pascha LX. oua et tres denarios feodi, et ad festum S. Martini dimidium bossellum Mellarum*. (3) M. Robertus de Sorbona, in Serm. de Conscientia: *Et certe Magistri illi quantumcunque probi essent, possunt bene ponere Mellas suas, quia nullos haberent auditores*. Gesta Tancredi apud Marten. to. 3. Anecd. col. 136. *Aestuat, furit, dolet, se non sibi tulisse vellera dolet, Mellae, auri venam, ab infimis terrae eruisse cauernis*. Nec magis agnosco vim vocis Gallicae *Meles*, quam ex *Perceval* laudat Borellus:

Vnes armies riches et beles,
Dont d'or et d'argent sont les Meles.

MELLARIUM, *vas in quo mel conseruatur, vel in quo vinum ponitur vel vuae calcantur*. Ioh. de Ianua.

MELLAT, Britannis *Soule*, Gallis *Balon*, ludi genus, quod etiamnum exercent Britanni, atque in iis plebs vilior; strophum scruteum grandem, furfure aut tomento suffartum, loci dominus, aut aliquis ab eo delegatus, saltem praecipuus quidam incola, proiicit in medium, populo in duas factiones diuiso, cuius pars vna ad metam, longe positam aut assignatam, puta ad Orientem, altera ad aliam metam, strophum manibus, pedibus, toto nisu conatur propellere; quod non fit sine rixis et vulneribus. Statuta Radulphi Episcopi Trecor. an. 1440. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1151. V. *Cheolare*.

MELLATIO, mellis vindemia, apud Columel. 11. 2. *Mellatio aestiua*, apud Plin. n. 11. c. 15.

MELLATIUM. Nonius: *Sapa, quod nunc Mellatium dicimus, mustum ad mediam partem decoctum*. Onomast. *Mellatium, ficum, μελίτωμα*. Μελιτόω, quasi mello, melle condio. Ita Martinius in Lex.

† MELLEA, rixa, in Ch. a. 1202. V. *Mesleia*.

MELLEIA. (1) Forte tributum pro melle praestitum. Computus anni 1202. apud D. Brussel, to. 2. de Vsu feud. p. CLI. *Pro vino Altissiod. et pro glande S. Germani et Roboreti*, c. l. *de Melleia*, XX. 1. Ibid. p. CLIII. *Et de Melleia Duni* XLI. Idem ius esse videtur, quod alibi *Abollagium*, in Consuetud. municipal. *Espave d'avettes* vel *Espave d'abeilles* dicitur. Ius nempe, quod habet dominus feudi in apum examinibus et earum melle, cum reperiuntur in nemoribus vasallorum. V. *Bigrus*. (2) MELLEIA, MELLETA, MELLATOR, V. *Mesleia*.

† MELLERIUS, mespilus, Gall. *Mellier*, in Ch. Ms. a. 1247. V. *Meslerius*.

MELLETUS, piscis species. Spicileg. Fontanell. MS. p. 94. *De quibus Melletis capiunt et a nobis detrahunt interiora, scilicet les coullettes Gallice, et hoc facientes secundum dominum* (i. e. Abbatem) *secundum nos omnes, et secundum suam litteram hanc cartam*. Ibid. Et similiter de *Melletis*, *Gall. Melles*.

MELLIATOR, V. in *Mesleia*.

MELLICATUS, illectus. Vita S. Vincentii Madelgarii to. 3. Iulii, pag. 675.

MELLICIDA, cui apum cura demandata erat, Germ. Zeidler, Honig-Zeidler. Constitutio Caroli IV. Imper. de Forestariis et Zeidlariis, anni 1358. apud Goldastum, to. 1. Constitut. Imper. p. 369. *Forestarii et Mellicidae, qui Zeidlarii vulgariter nuncupantur*. Occurrit ibi non semel.

MELLICRATVM, Μελίκρατον, idem quod *Medo*. Petrus de Dusburg in Chron. Prussiae cap. 5. V. *Mellita*.

MELLICVS, pro *Mellitus*. Rhythmi in Obitum Henrici VII. Imper.

MELLIFICIVM, apum opus. Charta anni 1296. apud Ludewig. to. 1. Reliqu. MSS. p. 165.

MELLISLVVS, pro *Mellifluus*, in Actis S. Cassiani apud Ill. Fontaninum, Antiq. Hortae p. 345.

MELLISSIMVS, V. *Meliosissimus*.

MELLITA, potio confecta ex melle, cum scilicet et *faui decoquuntur in dulcem et barbaram potionem*, vt ait S. Hieronymus Epist. 2. *Delibuta melle vina*. Epist. 99. Capitula Theodori Cantuar. c. 1. *Tres dies . . . a vino, medone, Mellita et ceruisia . . . abstineat*. V. *Medo*.

MELLITAS, suauitas. S. Bonifacius Moguntinensis Archiep. Ep. 1.

MELLITOR, qui mel vel ceram conficit. Fori Leirenae.

MELLITVM, V. *Mulsa*.

MELLOPROXIMI, qui a *Proximo Striniorum* primi proximique erant, proxime *Proximi* futuri, biennio veniente; qui *Proximos* proxime contingebant; quibus etiam eadem quae *Proximis* dignitas attributa. V. L. 16. et 17. Cod. Theod. de Proximis, et ibi Iacob Gothofred. Inscrip. Rom. *D. M. M. Aurelio Aug. lib. Isidoro Melloproximo a rationibus Hermes alumnus et Glycon nutritor et Maximus bene merenti fecerunt*. In alia Inscript. 393. 5. *Spe beneficiarius*, idem valet ac *Mello-Beneficiarius*. MELLOPROXIMATVS. Constitutio Iustiniani de Adiutoribus Quaestoris, edita a Fr. Pithoeo: *In aliis autem duobus scriniis, id est, Epistolarum et Libellorum, in secundum gradum venientibus et Melloproximatum ingredientibus, vt hi tantummodo licentiam sibi haberent alium subrogare*.

MELNVS, melinus color. Hariulfus L. 3. Chron. Centulensis c. 3. *Melinum vestimentum*, apud Plautum in Epidico. Gloss. MSS. Colbert. Μήλινον, χρῶμα.

MELO, Nilus dicitur Symmacho lib. 1. Epist. 8. ab aquis lutosis et coenosis. Ita etiam apud Festum et Seruium.

MELOCINA, V. *Melocineus*.

MELOCINEVS. Carmen de Carolo M. quod Alcuino tribuitur:

> *Tecta Melocineo fulgescit femina amictu.*

Isidorus lib. 19. Orig. cap. 22. de Vestibus: *Melocinia, quae maluarum stamine conficitur, quam alii Melocinam, alii maluellam vocant*. Papias: *Molocina vestis, quae albo stamine fit, quam alii malbellam vocant*. Idem: *Malbella quae ex maluarum stamine conficitur, quam alii Molocinam vocant*. Alii ex colore vestem hanc dictam volunt, qui *Molochinus* vocatur, quod maluae, quam Graeci μολόχην et μαλάχην vocant, colorem referat: nam et *Molochinarios* appellant Caecilius apud Nonium et Plautus in Aulul. molochini coloris infectores.

MELODA, V. *Melodus*.

MELODIA, cantus Ecclesiastici species. Ordo Romanus: *Sequitur versus, Epulemur, inde Melodia*. Bernardi Mon. Ordo Cluniac. part. 2. c. 19. *Ad solos Nocturnos et Vesperas super Psalmos, nonnisi Alleluia cantatur, ad Melodiam subscriptarum antiphonarum formata*.

MELODIARE, certa vocis modulatione decantare. Guidonis disciplina Farfensis, cap. 40.

MELODIMA, Μελῴδημα, concentus. Vita S. Guillelmi Divion. cap. 13. *Melodioma*, Alano de Planctu nat.

MELODIPSVS, canorus. Vita B. Colettae to. 1. Martii, p. 556.

MELODISENTER, suaui, sed tristi modulatione. Aimericus de Peyraro Abbas Moissiacensis in Vita Caroli M. in Cod. MS. 1343. Bibl. Regiae fol. 83. *Praeduki . . . melodia hanc sententiam cecinerunt Melodisenter in memoriam et laudem defuncti*.

MELODIVM, melos, suauitas. Litterae anni 1345. to. 2. Hist. Dalphin. p. 513.

MELODVS. (1) Cantator. Ausonius in Professoribus Burdegal. Carm. 16. MELODI INFANTES, in Ordine Romano, Gallis *Enfans de Choeur*. Qui

quo vero *Melodi* potissimum apud Graec. Byzantinos appellati fuerint, attigit Cangius in Notis ad Alexiad. (2) Cantus; Prudentius Hymno 9. Cathemer. MELODA, eadem notione. Fortunatus L. 9. Poëm. 7.

MELOGARAVM, ferree crates, Gall. *Claie*, vel virgultorum fasciculus, Gall. *Fastine*. Petrus de Crescentiis, lib. 10. de Agricult. c. 20. *Poterisque optime locum custodire, atque viam intrantibus longam cauare, et Melogariis et sabulo desuper operire.* Cap. 26. *In capitibus parui baculi vel Melogarii, etc.*

MELOPYCNVS, cantus modulatio, mendose pro *Mesopycnus*, V. supra *Barypycnus*, et *Mesopycnus*.

MELOQVINVS, monetae Italicae species, († pretii 8. grossorum, V. Murator. t. 2. Antiq. p. 806.) Bulla Nicolai IV. PP. anni 3. de Censibus Ecclesiae Romanae in Regno, Campania et Maritima: *In Archiepiscopatu Barensi, Ecclesia S. Benedicti, 2. Meloquinos.* V. *Molachinus*.

MELOS, odis, in Vita B. Dauanzati, to. 2. Iulii, pag. 528.

MELOTA, taxus, animal mordax. V. Ebrardus Betun. cap. 12. V. Silvestrum Giraldum, in Topog. Hibern. dist. 1. c. 20. Theodemarus Abbas in Epist. ad Carolum M. de *Melote* pellicula, de qua voce mox: *Quod segmentum ideo sic appellatum est, quia solebant antiquitus, de illius animantis pelle fieri, quod Melos pro rotunditate sui corporis appellatur, quod genus bestiolae a nonnullis Taxus appellatur.*

MELOTE, pellis ouina, ex Graeco μηλωτὴ a μῆλον, ouis. Glossae vett. *Pellis lanata, μηλωτὴ, ἀρνακίς.* Eucherius: *Melota, in Regum libro, pellis simplex; qua Monachi Aegyptii etiam nunc utuntur, ex vno latere dependens.* Glossae Lat. MSS. Regiae: *Melotes, pellis sordida vel simplex ex vno latere pendens, qua Monachi vtuntur.* Papias *Melotes, pelles ouium sordidae Melota lanata. Eliae Melotes*, apud Hieronymum et Paulinum, Epist. 36. Cassianus lib. 1. cap. 8. de Monachis Aegyptiis: *Vltimus habitus eorum est pellis caprina, quae Melotes vel pera appellatur.* Sed quod ait Theodemarus et Ioan. Hierosolymit. de Institut. Monach. c. 38. *Meloten* ita dictam, quod ex pelle illius animantis facta esset, quod *meloς* Graeci, Latini *taxum* vocant, iure ab omnibus improbatur: quam sententiam attigit etiam Papias, et ex eo Vgutio, vbi de *Melote*: *Est vero propria ad operis exercitium, fiebat autem prius de pelliculis Melonum, vt quidam existimant, vnde et Melotum dicta.* Idem: *Melota ex pellibus caprinis esse dicitur, ex vna vero parte dependens. Alii dicunt quod ex pellibus asperi taxi, qui Melius dicitur, fiat, vnde Melota vocatur: qua vtuntur Monachi in Aegypto propter asperitatem.* MELOTINA, Pellicula ouina. Vita S. Guthlaci cap. 30. et Ordericus Vitalis lib. 4. p. 539. *Lutherio Melotinae, in quo solebat orare, ipsum circumdedit*, id est, lodice ex pelle agnina.

MELOTHRVM, Μήλωθρον, coloramentum, quo panni tinguntur. Est et *Melothrum* vitis alba, quae aliter psilothrum, quia eius fructu coria ψιλῶνται, id est, pilis exuuntur, et glabra fiunt. V. Lexicon Martinii.

† MELSCADA, potionis species, eadem quae *Mellita*, ap. Pez. t. 6. Anecd. part. 1. p. 77.

MELSETA, V. *Mesleia*.

MELVM, *pomum*, ex Graeco Μῆλον. *Melum coloneum*, apud Innocentium de Casis liter. pag. 236. MELARIVM, Pomarium, *melis* (μήλοις), hoc est, malis, consitum, Wendelino. Lex Salica tit. 39. §. 8. *Si quis impotos de Melario aut de pirario tulerit etc.* §. 10. *Si quis Melarium aut pirarium decorticauerit, etc.* Sed hic potius ipsae arbores designari videntur, *pomier, poirier*. Italis, *Melario*, est aluearium, vnde mel eruitur.

MELVMEN. Petrus de Crescentiis, lib. 4. c. 4. *Albarica* (vitis) *cum qua tinguntur alia vina, quae nimis Melumen timet, etc.* Vbi legendum *fulmen*, ex veteri Interprete Gallico, *qui dongte moult tempeste et orage.*

MELVS, pro *Malus*; Gall. *Pommier*, Italis *Melo*. Leges Rotharis ex Cod. Estens. apud Murator. to. 1. part. 2. pag. 41.

† MELVSIA, *aliquando scribit Stephanus pro malua, quae malochia Arabice vocatur*. Glossar. med. Simon. Ianuens.

† MEMBORNIA, tutela, in Arest. a. 1272. V. *Mamburnia*.

† MEMBRACVLVM, inuolucrum, vt videtur, quasi ex membrana, vnde leg. f. *Membranulum*. Coll. Hist. Fr. t. 10. p. 94.

† MEMBRAGIVM, praestatio ex membris animalium, in Ch. Ms. a. 1329. V. *Membrum* 2.

MEMBRANARIVS, διφθεροποιὸς. Gloss. apud Martin. qui membranas parat.

MEMBRANATIM, membratim, per partes. Gloss. Lat. Graec. *Ad membranatim*, κατὰ μέλος.

MEMBRANEO, τυμπανιστὴς, qui pulsat tympanum. Gloss. Lat. Graec. MSS. Sangerm.

MEMBRANEVS, ex membrana factus. Onomast. *Membraneus*, δέῤῥατος. Lexicon Martinii. *Codices Membranei et Chartacei*, in Leg. 52. D. de Legat. lib. 3.

† MEMBRANVLA, membrana, charta, in Tabul. S. Vict. Mass.

MEMBRANVLVM, idem, in Tabular. Rothonensi.

MEMBRANVM, membrana, charta, in Lege Longob. lib. 1. tit. 29. §. 1. Charta Arechis Ducis Longob. apud Vghellum in Arch. Beneuent. *Per suum Membranum firmitatis et absolutionis, etc.*

MEMBRANVM PVRPVREVM, quod inficitur colore purpureo, in quo aurum et argentum liquescens patescat in literis, Isidoro L. 6. Orig. c. 11. Hieronymus in Praefat. in Iob. *Habeant qui volunt veteres libros, vel in Membranis purpureis auro argentoque inscriptos, etc.* Idem Epistol.

MEMBRARE, instruere, ornare, in Lit. remiss. Ms. a. 1352.

MEMBRARI, per membra formari. Censorinus de Die Natal. cap. 11. *Quinque et triginta diebus infans Membratur.*

MEMBRELLVM, paruum membrum. Egilwardus in Vita S. Burchardi Episc. Wirtzib. Saec. 3. Bened. part. 1. p. 709.

MEMBROSITAS, *membrorum magnitudo*, Vgutioni et aliis.

MEMBRVM. (1) Pro *Membrana*, interdum vsurpatum docet Salmasius ad Histor. August. p. 157. (2) Chronicon Besuense, p. 689. *Dedit S. Petro Besuensi mansum . . . singulis annis nummos 12. duoque Membra, siue duas gallinas in Natale Domini persoluentem.* Tabular. Conchens. Abbat. in Ruthenis. Ch. 44. *Et donat de censiua 9. denarios Pogesos, et ad Calendas duos Membros, etc.* Mox: *In alia appendaria vallença de censum 4. denarios Pogesos; et vnum Membrum, et vna emina de vino, etc.* Vbi *membrum* idem valet quod *perna*. (3) MEMBRA VOLATILIA, quae motum habent. Leges Obsalbomicae, c. 18. (4) VITA ET MEMBRVM. Formula vsitata in hominiis, qua vasallus domino cauet, ne vita ei eripiatur, aut in membris laedatur, curam praecipuam se adhibiturum. Regestum Tolosanum Camerae Comp. Paris. fol. 1. et alibi passim. V. *Hominium*. (5) Pars alterius, vel quod ab alio pendet. Charta anni 1442. apud *Madox* Formul. Anglic. pag. 147. *Manerium de Raskelf cum omnibus suis Membris et pertinentiis.* Hinc MEMBRVM LORICAE, pars feudi loricae, atque vt definitur in veteri Iure municipali Normanniae MS. 1. part. sect. 3. cap. 25. *Membre de fieu de Hauberc est l'uitisme partie del fieu de Hauberc, et toutes les autres parties qui sont contenues sont les menoor Membre, si come la septisme partie de la sisisme, et ces autres ensuivantes.* In noua Consuetud. art. 336. et 360. licet feuda omnia nobilia diuidi non possint, si feminae tantum haeredes supersint, feuda loricae inter eas diuidi possunt vsque in octo partes, quae *Membra loricae* appellantur, atque *teneri per Membrum loricae* dicuntur, vt habet Charta Philippi Pulcri Regis Franc. anni 1308. tom. 4. Hist. Harcur. pag. 1197. eoque casu habet vnumquod-

quodque membrum, ius curiae, vsagium, iurisdictionem, et gagium, plegium. Charta Philipi Augusti. Regis Franc. anni 1218. *Exceptis hostis et feodis loricae et Membris feodorum loricae, etc.* in Herouualliano Regesto fol. 176. V. *Feudum.*

MEMBRVS. (1) V. *Membrum.* 2. (2) ✝ Membrana, t. 1. Probat. Hist. geneal. Portug. p. 31.

MEMENTO, pars Canonis Ecclesiastici, in qua mentio fit viuorum et defunctorum, quae incipit hac voce. Charta anni 1427. apud Lobinell. to. 5. Histor. Paris. pag. 697. *In suo Memento Missae habeat specialem memoriam dicti fundatoris.*

MEMINERE, pro *Meminisse.* Chrodegangus Metensis Episcopus, in Regula Canonicor. cap. 56.

MEMINITVS, praefatus, cuius facta mentio. Charta Adelfonsi Reg. Hispan. anni 1094. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 548.

MEMORACVLVM, monumentum. Apuleius in Apolog. p. mihi 497.

MEMORALE, instrumentum, quo inquisitiones iuridicae praecipiuntur. Statuta Eccles. Baiocens. ad calcem libri. Iohan. Abrinc. de Offic. Eccles. p. 4.

✝ MEMORALIS, pro memorabilis, t. 6. Gall. Christ. Instr. p. 168.

MEMORALIVS, actuarius, ὑπομνηματογράφος, in Gloss. Gr. Lat.

MEMORAMENTVM, monimentum, in Glossar. Isidori Magistri.

MEMORANDA, aduersaria, Gallis, *Memoires.* Monast. Anglic. to. 2. p. 803.

MEMORARI, pro *Meminisse.* Notitia iudicati pro Ecclesia Gerundensi tom. 3. Concil. Hispan. pag. 143.

MEMORATORIA, idem, quod mox *Memoratorium.* Placitum anni 999. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 499.

MEMORATORIVM, notitia, *breue rememoratorium.* Leo Ost. Lib. 1. c. 74. Aliud sonat in Vita S. Licinii, Episc. Andegau. n. 24. *Praecepit ante se memoratum leprosum adducere, et de cibo suo reficere, et post completum Memoratorium eum sibi praesentari: peracto autem Completorio tota nocte, etc.* Vbi videtur sumi pro Completorio.

MEMORIA. (1) Monumentum, sepulcrum, μνημεῖον. S. Hieronym. in cap. 22. Esaiae: *Quod non tam tabernaculum et domus, quam sepulcrum et memoriae appellandum est.* MEMORIAE, dicta praesertim Christianis Oratoria, in quibus reconduntur Sanctorum corpora; interdum ipsa reliquiarum conditoria. Lucifer Calaritan. lib. 2. pro S. Athanasio, p. 112. 1. Edit. *Cum sis Memorias Beatorum Martyrum instauratus.* Adde Balduinum ad Optatum, pag. 100. 1. Edit. (2) Ecclesia, sacellum. Charta anni 1046. ex Archiuis S. Victoris Massil. *Cedimus quippe vel condonamus praedicto nostro Redemptori eiusque almae Genitricis Memoriae.* (3) Altare. Vita S. Bertulfi Abb. Renticens. saec. 5. Bened. part. 1. pag. 59. *In Blandinensi namque ecclesia Memoriam fidelium defunctorum construxit fidelium viuorum industria.* (4) Loculus, in quo Reliquiae alicuius Sancti reconditae. Miracula S. Landeberti Episc. Traiect. saec. 3. Bened. part. 1. p. 80. (5) MEMORIA dicitur de qualibet re, quae Sancto alicui in vsu fuit, v. g. de baculo. Translat. S. Launomari Abb. Curbionens. saec. 4. Benedict. part. 2. p. 248. (6) Exequiae. Prouinciale Cantuar. Eccl. L. 3. tit. 14. *Peractis a viris Ecclesiasticis mortuorum Memoriis, etc.* (7) MEMORIAE, anniuersarii Sanctorum dies, seu festa. Iohannes Hierosol. lib. 3. in Stratagemata B. Iob. ✝ Pro commemoratione Sancti in officio ecclesiastico legitur, in Stat. S. Capell. Bituric. (8) SANCTAE MEMORIAE. Magno de Notis: *SC. MM. sanctae memoriae.* Epitaphium in Cathedrali Ecclesia Vasionensi: ✝ *Hic in pace requiescit Sanctae Memoriae Eripius Pbr. qui vixit ann. XXVII. mens. X. d. XXVIII. Ob. VIII. Kl. Febr. P. C. iterum Agapiti, V. C. conss. 4. Beatae Memoriae.* Marius Mercator lib. subnotat. c. 9. *Sanctae ac beatae Memoriae Augustini Episc. etc. Perennis Memoriae.* Constantinus M. de Constantio Patre, in L. 6. Cod. Theod. de

de Cohort. (9) Litis iudicandae instructio, ordinatio, *Memoire.* Regestum Parlamenti, anni 1452. apud Baluz. to. 2. Hist. Aruern. p. 455. *Quod dictae Memoriae seu scripturae per modum Memoriarum processui principali inngerentur.* V. *Memorialia.* (10) † Scriptum summarium, quod rerum actarum memoriam renouat, t. 7. Ordin. reg. Fr. p. 42. (11) † Sensus. *Maximo timore fere memoria priuatus*, in Lit. remiss. Ms. a. 1381.

MEMORIACUS, qui Memoriam conseruat, et ab obliuione vindicat. Prologus MSS. Vitae S. Samsonis Dol.

MEMORIALE. (1) Idem, quod *Memoria*, Monumentum, sepulcrum. Ordericus Vitalis lib. 7. (2) Diploma, charta, notitia. Litterae Philippi I. Reg. Franc. ann. 1082. tom. 2. Histor. Eccles. Meldens. p. 15. V. *Memoratorium.* (3) Index, syllabus. Epitome Constit. Eccles. Valent. to. 4. Concil. Hisp. p. 147. (4) Memoria. Gesta Regum Francor. c. 1. *Coeperuntque aedificare ciuitatem, ob Memoriale eorum, appellaruntque Sicambriam*, id est, in eorum Memoriam. (5) MEMORIALIA, scripta quae liti instruendae inseruiunt, *Memoires.* Instrument. anni 1482. ex Tabul. B. M. de Bono-Nuntio Rotomag. V. in *Memoria.*

MEMORIALIS. (1) MEMORIALES, qui in *scriniis Memoriae* militabant, de quibus Lex 2. Cod. Th. de Priuileg. eorum qui in sacro Palat. etc. S. Ambrosius Epist. ad Marcellam: *Palatina omnia officia, hoc est, Memoriales, Agentes in rebus, apparitores diuersorum commodorum.* (2) MEMORIALES videntur appellati in vetere consuetud. Bituric. apud Thomasserium pag. 335. quos *Graphiarios* dicimus, Galli *Greffiers.* (3) MEMORIALES MEMBRANAE, in Inscript. Cod. Carolini MS. apud Lambecium, lib. 2. Commentar. de Biblioth. Caesarea, cap. 5. quae conseruant memoriam, et ab obliuione vindicant. Capitul. Caroli C. tit. 32. §. 12. *Et in suis Memorialibus adnotent, de quibus Comitibus commendauerint.* Eodem sensu, quo *Memoriales libri*, apud Suetonium, et *Memoriales tituli* apud Agellium. (4) MEMORIALIS CUCULLA, poenae genus Canonicorum Regularium, qui sine licentia Abbatis Ordinem Monasticum susceperant. V. *Cucullus.* (5) MEMORIALIS LIBER, necrologium, in quo nomina benefactorum et amicorum notabantur, in codice vero, quo Regula descripta erat, ii solummodo inscribebantur, qui monasterium potioribus beneficiis dotauerant, aut qui fraternitatis foedere monachis coniuncti erant. S. Willelmi Constit. Hirsaug. lib. 2. c. 17.

MEMORIALITER. (1) Pro *Memoriter*, vsurpat Eddius Stephanus in Vita S. Wilfridi, cap. 2. (2) † In memoriam, in Ch. Ms. a. 1187.

MEMORIOSUS. (1) *Qui memoriam habet; Memor vero beneficus, vel qui defensionis memor est*, Papias. Glossae antiquae MSS. *Capax*, *Memoriosus.* (2) *Bonae memoriae.* Epitaphium Petri de Cernitis Legum Doctoris Bononiensis, apud Chirardaccum, lib. 22. Hist. Bonon. pag. 143. *Hic iacet vir Memoriosus D. Petrus de Cernitis Legum Doctor legalissimus, sepultus* 1328. 13. *Decembr.*

† MEMORITER, i. q. *Memorialiter* 2. in Ch. Ms. a. 1143.

† MEMORIUM, scriptum, in quo actor querelas suas exponit, in Chartul. Medii monast.

MEMOROSUS. (1) Μνημονικός, *memorabilis*, in Gloss. Graec. Lat. (2) † Memor, t. 9. Collect. Hist. Fr. p. 110.

MEMORPHIM, apud Murator. tom. 1. part. 2. p. 47. pro *Marmorphin*, quod vide.

MEMPANIS, *tergoribus.* Gloss. Isidori. Vbi Graeuius: ex Pithoeanis Excerptis lege: *Membranis, tergoribus*; et vide Isidorum lib. 6. cap. 11.

MEMPHITICUM, profanum quid, abominandum. Libellus Auxilii apud Mabill. to. 4. Analect. p. 619. *Et cum tanta probitate praedicatus, toto mundo, vt alter lucifer illuxisset* (Formosus PP.) *vim passus in sepulcro, busta diruta, ossa fracta, vti quoddam Memphiticum, eiectus est extra*

ore publicum. Vbi auctor ad c. 23. lib. 4. Reg. respicere videtur. *Mephiticus odor*, apud Sidonium lib. 3. Epist. 13. pro grauis, putidus, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.

MENA. (1) Fodina, Gall. *Mine*; nec non et id, quod ex ea exfoditur. Litterae anni 1290. tom. 2. Hist. Dalphin. p. 54. *Vt Menam, quam exinde extraxerint, possint et debeant ducere in seruum nostram, ... et operari et affinare ipsam Menam et fundere et probare expensis suis propriis*, V. infra *Mineria*. (2) *Luna, Dea quae menstruis fluxibus praeest.* Laur. in Amalthea. A Graec. μὴν, mensis, vel μήνη, luna. V. S. August. de Ciuit. Dei lib. 4. c. 11. et supra *Fleues* 2. (3) I. q. *Menamentum*; V. in hac v.

MENACHE. Statuta Card. Triuultii Abb. S. Victoris Massil. an. 1531. *Subprior in die S. Illidii tenetur prouidere de pitantia dicta du Menache, vt moris est bene et honorifice.*

MENAGERIUS, in Chartis Massiliensibus frequenter, pro villicus, colonus, Gallis *Fermier*, Massiliensibus *Menagier*.

MENAGIUM. (1) Familia, Gall. *Menage*. Charta Iohannis Regis Scotiae ap. Walsingham. p. 66. et in Chron. Triueti anni 1296. p. 677. Restius *Menagium* eadem notione, qua *Retentio*, interpretatus fuisset Cangius, V. in hac voce. Pro familia vero occurrit in Testamento Theobaldi de Matliaco anni 1287. *Remanentibus Menagiis de Lauauilla, de Vsauilla, et de Burco Albani, istis tribus locis c. solidos distribuendo.* Pro certa agri portiuncula cum mansione, seu aedo, occurrit vox *Menage*, in Charta Thomae de Conciaco an. 1278. Idem proinde quod *Messuagium*. (2) MENAGIUM DECIMAE, pro *Decima decimae*, seu *Redecima*, occurrit in Charta anni 1239. memorata to. 1. Maceriarum Insulae Barbarae p. 151. Quod *ministerialitatis* ius dicitur apud Perardum in Burgundicis pag. 118. Adde pag. 97. et 122. V. *Ministerialitas* 1. et *Cario*. (3) Pro *Hominagium*, V. in *Hominium*.

† MENAICIUM, f. minutum lignum, quod aqua ducitur, Fuscholi. Stat. Taurin. a. 1360. V. *Menayca ligna*.

† MENAIDA, vectura, quam quis domino praestare debet, in Ch. Ms. a. 1188. V. *Menare*.

† MENALCHERA, seruitium militare cum equis, in Probat. Hist. Virdun. p. 15. Leg. f. *Caualchera*.

† MENAMENTUM, MENA, pactio, tractatus, Ital. *Menamento*. Ch. a. 1217. ap. Garamp. p. 526. Murat. t. 4. Antiq. p. 189.

MENARE, a Gallico *Mener*, ducere, regere. Camillus Peregrinus, in Histor. Princip. Longobard. apud Murator. to. 2. p. 258. V. *Menata*, et *Minare*.

MENARIA, an idem quod in Consuetud. Britann. art. 269. *La menée et obeissance du fief* dicitur? († F. pro *Maneria*, mansio, domus.) Charta Pontii Episcopi Glandatensis anni 1096. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 550. *Dedit praedicto monasterio* (S. Victoris Massil.) . . . . *de honore suo, quem per alodium, ex parte genitorum suorum, possidebat, videlicet decenam in Castellana, et vnum mansum in Rocha trusa, et decenam in Alenso, et decanam in Thoramina, cum tertia parte de Menaria, quam ibi habebat.*

MENARS, fons, scaturigo, ab Hispanis *Manar*, scaturire. Charta anni 1060. Append. Marcae Hisp. col. 1119. *Et sunt haec omnia terrae, vineae, casae, casales, ... molendina et Menars, et aquae, cultum, et eremum.* V. *Meneres*.

MENATA. (1) Clandestinum consilium, ex Gall. *Menée*. Formula 24. ex Andegauensib. (2) † Ductio, ab Ital. *Menare*, ducere. Stat. Cadubr.

† MENATORIUM, instrumentum, quo aliquid cum aliquo iungitur et mouetur, Ital. *Menatoio*. Guido de Vigeu. Ms.

MENATURA, vectura, ductio, ab Ital. *Menare*, conducere. Statuta Vercell. lib. 4. fol. 72. vo.

MENAULUM, iaculi genus est, cuius meminit Leo Imperator in Tacticis, sed solus, quod sciam, meminit. Ita Carolus de Aquino in Lex. milit.

MENLAE, panis, seu placentae genus. Statuta Card. Triuultii Abb. S. Vict. Massil. an. 1531. *Item diebus Natalis Domini . . . dare tenetur* (Pitantiarius) *tres coleridas siue Menlas pro quacumque pitantia.* Occurrit iterum infra.

† MENNE, pro mense, saepius in Ind. Onomast. Meichelbeck. ad Hist. Frising.

MENNONUS, hircus castratus, ab Ital. *Menno*, castratus. Charta an. 1390. ex Archiuis S. Victor. Massil.

† MENO, idem, in Inquis. Ms. a. 1268.

MENOARE, pro Minuere. Charta Clodouaei II. Reg. Franc. an. 693. apud Felibian. Hist. S. Dionysii p. VI.

† MENOGLUS, manipulus minor, fasciculus, ab Ital. *Meno*, minor. Stat. Auellae a. 1496. V. *Menenellus.*

MENOLATUS, ab Italico, vt videtur, *Menola*, piscis species. Sicardi Episc. Cremon. Chronic. apud Murator. to. 7. col. 609. *Restannis vero dominus illorum cum magno exercitu in strictura montium transitum prohibebat, dicens quod non transirent, nisi centum summarios auro et argento onustos darent. Imperator tamen respondit, se libenter dare, sed non nisi Menolatum vnum.* Nisi malis de minuta monetâ accipere.

MENOMENA, vt *Menolatus*, quem Rosweydus eumdem esse piscem existimat, qui Plinio *Maena* dicitur. Vita S. Iohannis Eleemosyn. to. 2. Ianuarii p. 509. *Mille vestes fictilerum piscium, qui Menomenae dicuntur, mille vasculis vini.* V. *Mannidium.*

MENOMINIA, V. *Mannidium.*

MENORULUS, a Minor diminutiuum esse videtur. Praeceptum Caroli C. an. 857. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 38. *Villae et vis tractum sagenae concessit in Ligere de Menorula villa Restae.* Galli *Menor* dixere olim pro *Petit, moindre.*

† MENORUM, vel MENOTUM, manica ferrea, Gall. *Menotte.* Stat. crimin. Laonae.

MENOSCABARE, detrimentum pati, vox Hispanica *Menoscabar.* Obseruantiae Regni Aragon. lib. 6. tit. Actus Curiar. §. 10. V. *Minus valere.*

MENOTYRANNUS, Attidis epitheton, quasi tyrannus seu rex mensium. Attis quippe idem qui sol, apud veteres. Inscript. Antiq. *Et Attidi sancto Menotyranno.* V. Vandal. Dissert. 1. p. 29. et 146. Reynes. Epist. 19. p. 616.

MENSA. (1) MENSA CANONICA, ad quam vna conuiuabantur Ecclesiarum Clerici. Gregorius M. l. 3. Epist. 37. DE MENSA ALICUIUS ESSE, id est, de familia, vnde *Commensales*, domestici. Tabular. Fiscanense an. 1102. f. 38. *Et homines qui sunt de mensa eius, capiant lepores in warenna Abbatis.* MENSAM TENERE, conuiuio excipere, Gallis *Tenir table.* Anastas. in Stephano IV. PP. A MENSA SEPARARI, excommunicationis, seu *Epitimii*, species apud Clericos et Monachos, qua qui damnabatur, ἀκτυλεγίας dicebatur, quod Abbatis benedictione in mensa priuaretur. Regula S. Benedicti cap. 31. *Si quis frater in leuioribus culpis inuenitur, a Mensae participatione priuetur.* MENSA ROTUNDA, V. *Tabula rotunda.* (2) MENSA, dictum quidquid ex bonis alicuius est, bona ipsa, patrimonium, dominicum, denique quidquid ad *mensam instruendam*, id est, ad vescendum, seu ad vitae commoda necessarium est, aut conducit: Gallis vulgo *Mense.* Electa lib. 0. cap. 5. §. 18. *Dominicum est proprie terra ad mensam assignata.* Cyprianus in Vita S. Caesarii Arelat. *Donec omnes ab ipso essent redempti eo argento, quod venerabilis Eonius antecessor eius Ecclesiae Mensae reliquerat.* (3) MENSA MARMOREA, vna e Parlamenti iurisdictionibus antiquior, cui praesunt Comites stabuli, Marescalli Franciae, Amiraldus et Protoforestarius. Arestum Parlamenti an. 1499. apud Baluz. to. 2. Hist. Aruern. p. 464. *Dicta autem causa inde ad praedictam Mensam marmoream remissa extiterat.* (4) Altare sacrum, in quo scilicet sacrum conuiuium peragitur, id est, in quo sacra Eucharistia conficitur et percipitur,

tur, vnde et diuina Eucharistia *mensa* nuncupatur ab Apost. 1. ad Corinth. 10. (5) Tumba, lapis qui sepulcro insternitur, *Table de pierre.* Miracula S. Columbani c. 9. *Iussit supradicto Magistro, vt ad sacratissimum corpus cum magna reuerentia accederet, Mensamque sublevaret.* MENSA CYPRIANI, Carthagine, dicitur locus, vbi martyrium consummauit et postmodum in memoriam mensa erecta est, *non*, inquit S. Augustin. Serm. 113. de Diuersis c. 8. *quia ibi est vnquam Cyprianus epulatus, sed quia ibi est immolatus.* (6) Stallum. Concil. Monspeliense an. 1258. c. 3. *Clerici mercimonia publice exercentes, operatorium scilicet, siue Mensam, hypothecam vel similia pro vendendis mercibus tenentes, etc.* V. *Tabula.* (7) In re bellica, vt obseruat Carolus de Aquino in Lexic. milit. sumi solet pro ea machinae iaculatoriae parte, quae brachia, siue alas machinae et totum pegma superimpositum sustinet; quam ita describit Turnebus Aduersar. lib. 3. c. 5. *Mensa interior est, et media inter duas hinc inde scutulas, constatque regulis diapegmatis, et tabula inter regulas et diapegmata collocata.*

MENSALE. (1) Vel MENSALIS, mappa, linteum stragulum, quo mensa insternitur. Glossae antiquae MSS. et ex iis Papias: *Mantilia, mappae villosae, Mensales.* Idem: *Mensale dicitur quod in mensa est.* Glossae MSS. *Mappae, Epularum Mensalia.* Brito in vocabular. *Mappa, quod Mensale dicitur.* S. Audoënus in Vita S. Eligii: *Vestimenta etiam et lectuaria, ac linteamina, Mensalia, necnon etc.* (2) Alias *Supertunica*, quod mensalis speciem referret. Prouinciale Ecclesiae Cantuar. l. 3. tit. 1. p. 127.

MENSALES TERMINI. Vetus Agrimensor, pag. 255. *Termini sunt maiores qui iuxta flumina positi sunt, Mensales vocantur.* Quod *mensarum* formam referrent. Alia notione. V. *Mensale 1.*

† MENSARE, *saepius mingere*, in Gloss. vet. Cod. 7641.

† MENSARIUS, officium in collegiata ecclesia dioecesis Niuernensis, is, vt videtur, qui *mensam* seu bona illius ecclesiae administrabat, vel qui mensam escariam curabat. V. *Mensata 3.*

MENSATA. (1) Vnius *mensis* seruitium, quo Milites in Aragonia Regi obnoxii erant, quos inde *Ricos hombres de la Mesada* appellabant, vt obseruat Hieronymus Blanca. Ximinus Petri Salanoua Iustitia Aragonum tit. de Priuilegiis Baronum. V. *Seruitium fallitum.* (2) Annona aut cibus ad vnum mensem. Chronicon Fontanellense c. 8. V. *Mesaticum.* (3) † Officium *Mensarii*, in ecclesia Niuern. in Ch. Ms. a. 1423.

MENSIONARIVS, pro *Mansionarius*, aedituus, matricularius. Epist. Innocentii III. PP. ad Tarracon. Archiep. to. 3. Conc. Hisp. p. 410.

MENSIONATVS, pro *Memoratus*, pluries occurrit in Charta an. 1438. inter schedas Pr. *de Mazangues.* V. *Mentionare.*

MENSIS INTRANS, *stans et exiens.* Scriptores, et Diplomata, aut Regesta aeui medii, hoc est, post annum 1000, crebro haec verba ingerunt, dum rerum gestarum characterismos per dierum et mensium notas scrupulosius consignant. Ex quibus menses integros in duas distinxisse ac diuisisse sectiones, non Italos modo, sed et Gallos colligimus, sumpto primae mensium partis initio a primo mensis die, alterius vero a decimo sexto. Diuersus tamen fuit vtriusque partis numerandae et computandae modus. Nam prima mensis pars ordine consueto dinumerabatur, sumpto a primo eiusdem die principio, vsque ad decimum quintum; altera autem sumpto ab vltimo mensis die initio, ordine retrogrado, non a Kalendis et a primo succedentis mensis, vt apud Latinos, ita vt decimussextus fuerit vltimus secundae partis. Rolandinus qui vixit anno 1265. in tractatu Notularum, seu de Arte Notariae. Est igitur MENSIS INTRANS, pars prima mensis. Charta consecrationis Eccles. B. M.

B. M. de Eppia dioec. Veron. *In Christi nomine Dei et aeterni, anno a Natiuitate D. N. I. C. 986. Ind. IV. die dominico, secundo Intrantis Nouembris etc.* MENSIS INTROIENS, ead. notione, in Charta Henrici II. Imper. an. 1050. apud Murat. delle Antic. Estensi p. 83. *Pridie die Introeunte mense December, etc.* MENSIS EXIENS, mensis pars altera, cuius dies, vt diximus, ordine retrogrado computantur, sumpto ab vltimo initio. Vetus Charta apud Georgium Pilonum in Historia Bellunensi lib. 3. p. 111. *Anno eiusdem Natiuit. 1210. Indictione 8. die Dominica 8. exeunte Madio etc.* quo quidem anno litera Dominicalis fuit ED. Et fol. 117. *Anno Domini 1236. Indictione 9. die Veneris 11. exeunte Madio, etc.* quo anno lit. Dominicalis fuit FE. V. *Exitus mensis.* MENSIS STANS, *instans*, *astans*, idem qui *exiens*. Richardus de Sancto Germano pag. 1010. *Die Mercurii octauo stante Iulio in vigilia S. Iacobi, etc.* qui est Iulii 24. Diurnus Romanus cap. 2. tit. 1. Die enim ill. instantis mensis obiit. MENSIS RESTANS. Charta an. 1187. apud Vghellum in Neapol. Archiep. num. 13. *Octauo die restantis mensis Madii.* MENSIS CARRII, V. *Carrium* 2. MENSIS FENALIS, Iulius, V. *Fenalis.* ✝ MENSIS MAGNVS, Iunius appellatur in Chartul. Pontiniac. forte ob longiores dies. ✝ MENSES MATERNI, quibus mater grauida est, t. 4. Aug. p. 849. MENSES PASCHALES, V. Bernonem Abbat. de Missa, c. 6.

MENSOR, agrimensor, apud Frontinum, Aggenum, Dolabellam, et alios. Alii sunt *Mensores* in Cod. Theod. de quibus est tit. 34. l. 6. Horum enim munus fuit hospitia Principi praeparare, Palatinis Principem comitantibus singulis *deputatas domos enotare, et postibus hospitaturi nomen adscribere*, vt docet lex 4. de Metatis eod. Cod. vbi plura leg. Gothofredus. Diuersi erant *Mensores* a metatoribus: hi integris castris locum deligebant; illi singulis hospitibus vel in castris, vel in vrbe. V. Priscum.

MENSORIVM. Vguitio et Ioan. de Ianua: *Mensorium, quod est in mensa, vt mappile, et vas escarium.* Gloss. Saxonic. Aelfrici: *Mensorium, Mese.* In Gloss. Lat. Gall. *Chose de table, comme nape, ecuelle, plat a servir a table.* V. *Missorium.*

✝ MENSTRVA, reditus species. Bulla Innoc. III. a. 1199. *Menstruas de archidiaconatu Belisinen.* V. mox.

MENSTRVALIA, idem quod *Mensata*, vnius mensis seruitium. Charta an. 1235. ex Schedis Peiresc. apud Pr. de Mazaugues. ✝ Tributa esse videntur, quae singulis mensibus exigebantur.

✝ MENSTRVI CASVS, morbus quo quis singulis mensibus vexatur, t. 3. Aug. p. 235.

MENSVALE, vt *Mensata* 2. nisi fallor, annona aut cibus ad vnum mensem. Praeceptum Caroli C. an. 849. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 118.

MENSVALIS, menstruus. Castello in Chron. Bergom. ad an. 1402. apud Murator. to. 16. col. 906.

MENSVATIM, singulis mensibus. Praeceptum Caroli Mag. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 34.

MENSVLA. (1) Diminutiuum a *Mensa*, quo, quidquid ex bonis alicuius est, significatur. Chronicon Mosomense: *De mea Mensula vnam villam, Odontem nomine, cum omni banno suo subtraho.* V. *Mensa.* (2) Mappula. Chronicon S. Trudonis, Spicileg. Acher. to. 7. p. 464. V. *Mensale.*

MENSVLARII, Τραπεζῖται, qui Scriptoribus Latinis *Mensarii*, qui mensam exercent, apud Firmicum lib. 3. Math. cap. 8.

MENSVRA. (1) Modus agri, Galli *Mesure.* Eadem, ni fallor, quae *Arapennis*, seu iugerum; Gall. *Arpent.* Charta an. 1187. apud Miraeum to. 1. p. 286. *Terram quam in pago Oostburch, circiter quinquaginta et septem Mensuras, reddentem singulis annis decem marcas . . . werpiuerunt.* Alia an. 1228. ibid. p. 417. *Vt inhabitantes villam liberam, Mensuras*

vas quinquaginta pedum latitudinis et centum pedum longitudinis habeant; et singulae Mensurae, singulis annis duos solidos Flandrenses et duos capones nobis et successoribus nostris solvant. (2) MENSURA ANNONARIA. Chronic. Bonae Spei p. 182. *Sub id tempus* (i. an. circiter 1252.) *mutata Binchiensi granorum Mensura, orta est difficultas inter nos et Pictomenses Templarios, praetendentes sibi debere solui nona Mensura, quae veteri multo maior erat, centum 23. modiorum hyvernagii et totidem avenae. . . . Quae decisa fuit anno 1253. reductis 23. modiis hyvernagii antiquae Mensurae ad 16. nonae et 23. avenae modiis ad 20 Mensura.* Idem quod *Sesteirale*, in Charta an. 1278. ex Conuentione inter Iacobum Aragon. Reg. et Berengarium Magalonae Episc. *Sesteirale sive Mensura bladi*, etc. Belliioci *Mensura* est *Bichetus* dimidiatus, qui capit 12 *Coponos*. (3) MENSURA, in liquidis. Eckehardus Iunior de Casib. S. Galli c. 9. *Cum pane abundo et quinque Mensuris de cernisia.* (4) MENSURA REGALIS, ad quam caeterae mensurae examinantur et reducuntur, in veteri Charta apud Will. Thorn. pag. 1912. Edictum Pistense Caroli C. §. 20. MENSURA MERCADALIS, publica ad quam res omnes, quae in *mercato* venduntur, exigi solent. Charta ann. 1201. apud Stephanot. Antiquit. Bened. Occitan. MSS. part. 2. p. 440. (5) Charta Dudonis Abbatis Deruensis in Tabul. eiusdem Monasterii: *Vt neque suis neque successorum suorum temporibus quisquam vel Ministerialium vel Officialium aliquam vim vel malam consuetudinem contra nostrum decretum inferre audeat, neque Mensuras imponere, augere, minuere, neque carropera extorquere, etc.* Idem Tabularium: *Monachi S. Petri et B. Bercharii proclamationem fecerunt ad magnanimum Comitem Theobaldum, de superfluitate quam Comes Breonensis dominus Walterius faciebat eis. Quam proclamationem misit praedictus Comes in Mensuram. Est autem talis Mensura: Quando accipiendum erit opus castelli, et carroperum, accipiat Ministerialis S. Petri, et cum laude ipsius Ministerialis Breonensium Comitis, et accipient secundum saluationem hominum S. Petri, et secundum saluationem Comitis.* Vbi *Mensura* idem esse videtur quod *Corvatae* seu operae, quas subditi ac rustici ex Lege, non ex arbitrio dominorum suorum, ipsis praestare tenentur. (6) † Idem quod *Mansura*, locus domui aedificandae commodus, et habitatio ipsa, t. 7. Ordin. reg. Fr. p. 604.

MENSURABILES PANES, id est, certi et statuti ponderis. Edictum Pistense Caroli C. §. 20.

MENSURABILITER, mensuratim. Charta in Lib. nigro Scaccarii p. 88.

MENSURAGIUM. (1) Idem quod *Mensuraticum*, Gall. *Droit de Mesurage.* Tabularium S. Albini Andegau. an 1269. V. *Mesuragium.* (2) OFFICIUM MENSURAGII *Carbonum*, inter officia quae ad domanium Regis pertinent recensetur in Memoriali Camerae Comput. Paris. p. 57. verso. (3) † MENSURAGIUM VINI, ius mensurae, ad quam exiguntur dolia vinaria. Inuent. Ms. a. 1482.

† MENSURALE, i. q. *Mensuraticum*, in Prilus. Leg. Polon. p. 432.

† MENSURARE AD ALIQUEM SANCTUM, aegrum puerum vel eius cadauer ad sancti cuiusdam feretrum seu sepulcrum appendere et cereum ex voto ad eiusdem staturam offerre. Canonizat. Ms. S. Th. Herford. episc. V. *Ponderare.*

MENSURARIUS, qui res venales ad mensuram distrahit. Libertates concessae Barcinonensibus a Petro Rege Arag. an. 1283.

MENSURATA, eadem notione qua *Mensura 1.* Charta an. 1086. in Addit. ad Chron. Casaur. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 1003.

MENSURATE, mediocriter, mäßig. Fredegar. cap. 84.

MENSURATICUM, quod pro mensura exigitur. Libertates Regni Maioricarum editae a Iacobo Rege Aragon. an. 1248. *Ius mensuraturae* dicitur Andreae de Ysernio in Comment.

ment. vtriusque iuris. V. Gloss. med. Graecit. in Μετρητικόν.

MENSVRATIO, mensio, Gall. *Mesurage*. Charta apud *Madox* Formul. Anglic. p. 163.

† MENSVRATOR, agrimensor. Memor. C. Cam. Comput. Paris.

† MENSVRATORIVS, ad legitimam et receptam mensuram pertinens, in Priuil. Pisan. a. 1269.

† MENSVRNALIS, menstruus, in not. Matthaei Syllog. epist. p. 536.

MENSVRNVM, *vnius mensis*, *sicut Diurnum*, *vnius diei*. Papias. Liber de Disciplina Scholarium falso Boëtio adscriptus c. 3. *Qui satyricis inhiabat atramentis Mensurnus*, *historiographus persaepe diurnus*, *elegiaris annuus* etc.

MENSVRNVS, V. *Lamentatio*.

MENTAGRAE *orbis terrarum*, dicuntur *Britonum Scottorumque particulae* seu regiones, Cummiano Hiberno de controuersia paschali.

MENTALIS INVOCATIO, quae sola mente concipitur, apud Ludewig to. 6. Reliq. MSS. p. 193.

MENTANEI OCVLI, id est, mentis. Bulla Bonifacii VIII. PP. ad Episc. Scotiae apud Rymer. to. 2. p. 905.

MENTATVS, vnde *dementatus*, barbarum prorsus est. Lat. eruditus, cordatus, mentis acie praeditus. Goclenii Lex. Phil.

MENTIALITER, alta mente, attente. Annal. Bened. to. 3. p. 719.

MENTICVLARE, Papiae, *dolis et fallaciis attentare, vel diuinare*. V. *Menticulare*.

MENTILLA, ἐλαχιστοτάτη. Gloss. Lat. Graec. MS. Sangerm. Vbi leg. *Minutilla*; i. e. minima.

MENTIO. (1) Memoria, sepulcrum. Vita S. Forannani saec. 5. Bened. p. 592. V. *Memoria*. (2) Mendacium. Gloss. Lat. Graec. *Mentio*, ἀνάμνησις, καὶ ψεῦσμα. Regula Magistri c. 15.

MENTIONALIS SEPES, V. *Mentonalis*.

MENTIONARE, mentionem facere. Ch. Ludouici Episc. Xanton. a. 1462. in Tabul. Angeriac. p. 535.

MENTIONARIVS, idem quod *Mentiosus*, impostor. Anastasius Biblioth. in Hist. Eccles. in Leone Isauro.

MENTIOSVS, mendax, Gallis *Menteux*, vel *Menteur*. Lex Alemann. tit. 41. §. 1.

MENTIRI, nude pro *fidem mentiri*, ap. Hincmar. Opusc. 60. p. 832. V. *Fides*.

MENTIRIOSVS, Papiae, *fallax aut mendax*.

MENTO, pro *Mentum*, vsurpat Michaël Scotus de Physionomia c. 73.

MENTONALIS, *Mentionalis sepes*, quae ad mentum vsque pertingit. Lex Ripuar. tit. 70. §. 3. *Quod si animal in sepem impalauerit*, *et ipsa sepis mentonalis non fuerit*. Perperam *mentionalis*, in legibus Henrici I. Regis Angl. c. 90. vbi eadem habentur.

MENTOR, Papiae, *Inuentor*. Ita et Gloss. MSS. Sangerm. n. 501.

MENTORIA, *dicuntur diuersoria*, *vel diuerticula*, *id est*, *secreta aedificia*, *alias mentoria*. Vocabular. vtriusque Iuris.

MENTRE, pro *intra*. Ch. a. 27. Conradi Reg. ex Archiuis S. Victoris Massil.

† MENTVM, pro collum, in Reg. Visitat. Odon.

† MENTVRA, f. frons, facies aedificii, t. 2. Hist. Treuir. p. 37.

† MENVALIS, f. pro manualis seu *bannalis*, t. 8. Ordin. reg. Fr. p. 126.

MENVDETAE, fratres minores, ab Hispan. *Menudo*, Gall. *menu*. Testam. Beraldi domini de Rupeforti a. 1383. apud Baluz. to. 2. Hist. Aruern. p. 325. *Item do et lego à las Menudetas Claromontenses Ordines S. Francisci sexaginta solidos Turonenses reddituales*.

† MENVISERIVS, a Gall. *Menuisier*, in Terrear. abb. de Iugo Dei.

† MENVSIA, paruus et minutus piscis, in Ch. Ms. a. 1287.

† MENVTAE, intestina animalium, Gall. *Menuailles*, in Stat. Perus. V. *Minutalia*.

† MENVTVM, minutior moneta, t. 8. Hist. Nem. Prob. p. 312.

MENZERIZARE, V. *Magarizare*.

MEOLETVM BOSCHVM, silua caedua, vt videtur, Gall. *Bois taillis*. († An non

non potius lignum, quod *Bois de moule* appellant Galli?) Statuta Vercell. l. 6. fol. 137. vo. *Pro duobus terceriis habeant precipuum modios quadragintos boschi meoleti, videlicet de illo nemore quod axoratum fuerat inter predictos Comites, etc.*

MEPE, Iberorum Regis dignitas ac appellatio, apud Georg. Pachym. l. 3. c. 21. et Phrancem l. 3. c. 1. Apud Galfridum Monemuthensem l. 7. c. 4. obseruo proceres quosdam, Hibernos, ni fallor, dignitatis *Map* passim donari, quae forte eadem cum *mepe*. *Praeter consules praedictos venerunt non minoris dignitatis heroes. Donandus Map-apo, Cheneus Map-choil, penedurus maperidur, etc.* Qui autem hic *map* dicuntur, hodie *mac* videntur appellari, quae vox praeponi solet cognominibus complurium familiarum illustrium, vt discere est ex Britannia Camdeni p. 708. 709. etc. Edit. 3. verbi gratia, *macconell, mac-guir, etc. Map* vero aut *Mab* Britannis, et *Mac* Hibernis, filius dicitur. V. *Septetus.*

MEPHITICVS, V. *Memphiticus.*

MEPHIVM, V *Methium.*

MEQVERELLVS, pro *Maquerellus*, Gall. *Maquereau.* Tabular. Calense a. 1247.

MERA, locus palustris, V. *Mera 2.*

MERA GVTTA, Gall. *Meregoutte*, vinum sponte defluens. Ch. a. 1250. apud Lobinell. to. 3. Hist. Paris. p. 207. V. in *Gutta.* MERA PROVISIO, formula vsitata in Diplomatibus Pontificum Romanorum, quibus alicui beneficia ecclesiastica conferebant, cum electio tempore statuto facta non fuerat, aut ipsis vitiosa videbatur. Chartular. Eccl. Ebredun. to. 2. Hist. Dalphin. p. 75.

† MERACA, *idem quod Medicina*, in vet. Gloss. Cod. 521. V. *Megeicharius.*

MERACVLA, monetae minutioris species: idem forte quod *minuta*, λεπτόν. Plantauitius in Episc. Lodouensib. a. 1187. V. *Merallus.*

MERACVS, ζωρὸς, merus, Onom. *Merax*, cus, ἄκρατος. Vocabul. vetus: *Merak, purus, clarus, defecatus, meracitas, puritas, claritas.* Sed *merax* non legi. Ita Martinius in Lexico.

MERAGVLARIVS, idem qui *Matricularius.* Ordinar. Cabilon. apud Marten. to. 1. de Antiquis Eccl. Rit. p. 615. V. *Marrelarius.*

MERALLVS, quoduis signum seu symbolum a vet. Gallico *Marel;* hinc in quibusdam chartis occurrit pro signo, quo vinum venale significatur, vbi mox MARELLVS, mox MARALLVS, mox denique MARALVS scribitur. Longe vero frequentior notio, qua *Merallus* pro symbolum seu tessera occurrit, quae in pluribus Ecclesiis, Canonicis, Capellanis, aliisque praebendariis dantur in praesentiae signum, vt his quolibet Sabbato exhibitis testentur, quoties et quibus officiis interfuerint, et debitas recipiant distributiones. Statuta Canonicorum S. Capellae Paris. p. 22. *Quolibet Sabbato anni omnes Canonici, Capellani et clerici conueniunt in camera solutionis, et debent Merellos suos ibi afportare, vt videatur quid et quod eorum vnus quisque fuerit lucratus.* In festis annualibus 3. sol. Statuta Capituli Audomari MSS. *Item circa paruum bursarium distributorem marellorum et punctuatorem anniuersariorum . . . recipiet quilibet eorum* (clericorum de Scotetia) *IV. marellos pro die interessendo Diuinis . . . de quibus IV. marellis pro prandio soluet II. marellos et vnum pro coena receptori Domus singulis diebus.* Plumbei, vt plurimum, erant huiusmodi *merelli;* hinc *plumbi* nude dicuntur in Ch. a. 1480. apud Miraeum to. 2. p. 1343. *Item idem Cantor sine Praesidens plumbos interessentibus Horis distribuet..* In nundinis praeterea dabantur *merelli* in signum soluti pretii pro mercibus expositis. Dantur etiam in Ecclesiis Reformatis, iis qui ad S. Coenam admittendi sunt. Vocis etymon a Graeco μέρος vel μερὶς, pars, portio, accersit D. de Cafseneuc; Mornacus vero in l. 52. *Merellos*, Gall. *Mereaux* dictos putat, quod merentibus tribuerentur. MERELLI, calculi, scrupi, Gall. *Dames à jouer.* Annal. Mediol. apud Murator. to. 16. col.

col. 809. *Tabolerium vnum laboratum ad gnara et de iaspide cum scacchis et merellis.*

MERAMENTVM, idem quod *Materia*, lignum domibus aptum. Ch. a. 1328. apud Lobinell. to. 3. Hist. Paris. p. 392.

MERANGOLVS, malum aurantium, ap. Steph. de Infest. Ms. V. *Melangolus*.

MERANNIA, malignitas, improbitas. Ch. a. 1341. to. 2. Hist. Dalphin. p. 431. Gallis olim *Merain*, idem quod indignatio, *Depit*.

MERANNVM, V. *Materia*.

MERARE, distribuere, erogare. Canones Hibern. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 17.

† MERARI, *interpretatur amaricans, s. amaritudo*, ap. Marten. t. 9. Ampl. Coll. p. 1067. V. *Merarus*.

MERARIA. (1) *Popina*. Gloss. Isidori; ad quas Graeuius: Vbi merum venditur. Glossar. *Meraria*, γευστεῖς. V. *Clepsedraria*. (2) † *Meretrix*, in Gloss. Prou. Lat. Cod. 7657. V. *Centrix*.

MERARIVM, Ακρατοφόρον, in Gloss. S. Benedicti cap. de vasis argenteis, vas nempe quo merum mensae vel conuiuis infertur.

MERARVS, αὐστηρός, i. Seuerus. Gloss. Lat. Gr. MSS. Sangerm.

MERATVS. Acta S. Iudicaëlis MSS. *Huius hastilis dimidium inferius erat ferreum, splendens vt stannum candidissimum et meratum.* Vbi *meratum* idem esse videtur quod Galli *Bruni* dicunt, et veteres fabularum Gallicarum Scriptores vocabant *Mier*. V. *Brunus*.

MERAYCE, vox Hispanica, genus panni. Donatio S. Rudesindi Episc. tom. 3. Conc. Hisp. p. 181. *Alias casulas XIII. quinque de alchaz, sex ferey cardena*, 7. *harragan*, 8. *cardena Merayce*.

MERCA, nota, indicium. Consuet. Brageriac. art. 104.

MERCABILIS, i. q. *Mercatilis*. Ch. a. 1261. in Chartul. S. Vandreg. to. 1. p. 824.

MERCADA, V. *Mercatum* 1.

† MERCADALE, forum, in Ch. Ms. a. 1290. V. *Mercatum*.

MERCADALIS MENSVRA, V. *Mensura* 1. *Mercantali more*, in Ch. a. 1421. apud Rymer. to. 10. p. 120.

† MERCADANDIA, i. q. *Mercadayria*, in Ch. Ms. a. 1275.

MERCADANTIA, merx, V. *Mercandisia*.

MERCADARE, negotiari. Ch. Pipini Regis, apud Doubletum p. 694.

MERCADARIA, mercatura, negotiatio, commercium, Gall. *Trafic, commerce*. Statuta Massil. lib. 2. c. 1. §. 33. MERCANDISIA, eadem notione. Ch. Henrici IV. Reg. Angl. a. 1404. apud Rymer. to. 8. pag. 376. MERCANDISA, in Ch. a. 1478. apud eumdem to. 12. p. 71. MERCANDISATIO. Litterae Henrici IV. Regis Angl. a. 1411. apud eumd. Rymer. to. 8. p. 687. MERCANDIA. Ch. Ludouici Reg. Franc. ap. Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1192.

† MERCADATVS, qui in commercio est, in Ch. Ms. a. 1204.

† MERCADAYRIA, merx, in Ch. Ms. a. 1322. V. *Mercandisia*.

MERCADERIA. (1) Conuentio inter ementem et vendentem, In Stat. Auen. (2) Merx, V. *Mercandisia*.

MERCADVS, V. *Mercatum* 1.

MERCAGIVM, martium, trimestre frumentum, Gall. *Bled Marsois*. Ch. Hugonis Comitis Registest. a. 1233.

† MERCANDARIA, mercatura, negotiatio, in Stat. Cadubr.

MERCANDERIA, merx, V. *Mercandisia*.

MERCANDISA, V. ibidem.

MERCANDIA, commercium, V. *Mercadaria*.

MERCANDISARE, mercari, nundinari, mercatum exercere. Leges Alfredi et Godrini c. 10.

MERCANDISATIO, commercium, V. *Mercadaria*.

MERCANDISIA. (1) Mercatura, V. *Mercadaria*. (2) Merx ex Gallico *Marchandise*, et Anglico *Mercandise*, in Monastico Anglic. to. 1. p. 408. to. 3. pag. 69. MERCADANTIAE, eadem notione. Chron. Parmense ad a. 1304. apud Murator. tom. 9. col. 850. MERCADERIA, in Statutis Auenion. MERCANDERIAE, in

Consuet.

Consuet. Tolos. Rubr. de Societ. art. 1. 4. MERCANDISAE. Ch. a. 1481. apud Lobinell. to. 2. Hist. Britan. p. 1400. MERCANTIAE, in Ch. an. 1421. apud Rymer. to. 10. p. 121. MERCATIONES. Ogerii Panis Annal. Genuens. ad ann. 1204. apud Murator. to. 6. col. 390. MERCATVS. Codex censuum Eccles. Audomar.

MERCANTALIS, V. *Mercadalis*.

MERCANTALITER. Litterae Henrici IV. Regis Angl. a. 1412. apud Rymer. to. 8. p. 736. Mercium scilicet comparandarum causa.

† MERCANTIA. (1) Mercatura, in Correct. Stat. Cadubr. (2) Merx, V. *Mercandisia*.

MERCARE. (1) Mercari, i. q. *Mercandisare*. Testamentum Rudesindi Episc. a. 978. to. 3. Conc. Hispan. p. 183. (2) Emere. Acta S. Vincentii Episc. to. 1. Iunii p. 627. (3) MERCARI dicuntur monetae, quae vsum in mercatis habent. Capitulare triplex Caroli Magni a. 808. cap. 7. (4) † Notare, signare, pro *marcare*, in Ch. Ms. a. 1204.

MERCARIA. Vetus Ch. Pontii Comitis Tolosani a. 936. apud Catellum in Comitibus Tolos. p. 9. *Cum silvis et forestis, et cum omnibus finalibus et mercariis et firnuningiis, et cum hominibus et feminabus inde naturalibus, etc.* † Est tributi species, forte pro limitibus figendis. V. *Marca*, limes.

MERCARIVS, inter domesticos recensetur in Testamento Roberti III. Comit. Claromont. a. 1302. apud Baluz. to. 2. Hist. Aruern. pag. 307. *Legamus cuilibet de vagletis, sommeleriis, mercariis, barberio . . . sexaginta solidos Turon. semel soluendos.* Vbi legendum forte *Bercariis*.

† MERCASIA, emporium, nundinae publicae, in Conc. Senon. a. 1220. V. *Mercatum*.

MERCASIVS, V. *Marcasius*.

MERCATA TERRAE, pro *Marcata*, reditus vnius marcae auri vel argenti. Ch. Henrici III. Reg. Angl. a. 1254. apud Rymer. to. 1. p. 519.

† MERCATALIS DIES, qua forum tenetur, Marcttag, in Consuet. Carcass.

MERCATARE, negotiari. Tabular. S. Victoris Massil.

MERCATILES res dicuntur, quae facile distrahi possunt in commerciis vel in mercatis. Vetus Ch. apud Gariellum in Episcopis Magalon. p. 103. MERCATIBILIS, in Ch. a. 1276. ex Chartul. minori S. Benigni Diuion. † MERCATILIS DIES, i. q. *mercatalis*, in Ch. Ms. a. 1082.

† MERCATIO. (1) Merx, V. *Mercandisia*. (2) † Mercatura, commercium, in Ch. Ms. a. 1215.

† MERCATOR CVRSORIVS, qui merces suas venum portat, in Ch. Ms.

MERCATORIVM, V. *Mercatum* 1.

MERCATRIX *aueri ponderis*, *Marchandoise d'avoir poids*, id est, mercium quae pondere venduntur, in Ch. a. 1350. Regest. 80. Tabular. regii Ch. 256.

MERCATVM. (1) MERCATVM, MERCATVS, MERCADA, emporium, nundinae publicae, feriae, Gall. *Marché*, Germ. Marckt. Cuiacius ad tit. de Nundinis et mercatibus, ait *mercatus* esse paruas nundinas, in idiotismo, *Assemblée:* neque adeo celebres ac nundinas: denique *mercatum* vnius ciuitatis aut vici, *nundinas* vero esse vnius prouinciae aut Imperii. Capitulare de villis c. 54. *Vnusquisque Index prouideat, quatenus familia nostra ad eorum opus bene laboret, et per mercata vagando non eat.* MERCAUVS, in Formula Lindenbrogii 161. Ch. Caroli Magni apud Doubletum p. 708. MERCADA, in Formula Lindenbrogiana. MERCATORIVM, in Litteris Eduardi I. Reg. Angl. a. 1300. apud Rymer. to. 2. p. 864. (2) Hinc postmodum fluxit *ius* quod *mercati* vocant, vel etiam nude *mercatum*, vt habet praeceptum Ludouici Pii a. 836. Append. Marcae Hisp. col. 779. ab ipsis Principibus Dominis feudalibus indultum. Ch. Ottonis Imper. apud Baldricum l. 1. Chron. Camerac. c. 112. *Dedimus ius, fas, atque licentiam faciendi, statuendi, ac construendi*

struendi mercati, *cum moneta*, *teloneo*, *banno*, *etc.* In iis porro mercatis ea est securitas ac immunitas, vt non infringantur absque graui delicto, quod *mercatum frangere* vocat eadem Charta. (3) MERCATVS, forum, seu locus ipse, in quo nundinae fiunt. Ditmarus l. 7. de Kiouia. MERCADIL, Occitanis, eadem notione. Litterae Iohannis Reg. Franc. a. 1356. to. 3. Ordinat. p. 156. MERCATI PALATII TELONEARIVS, V. *Telonearius.* (4) MERCATVM, commeatus, cibaria ad alimoniam exercitus, *forum*, interdum. Tudebodus l. 1. p. 777. *Illic inuenis Italicos et Longobardos .... quibus Imperator iusserat dari mercatum.* (5) MERCATVS, pro pretio rerum venalium, quo in *mercatis* distrahi solent. Chartul. SS. Trinit. Cadom. fol. 23. *Dom. Abbatissa debet habere pisces ad meliorem mercatum quam vllus homo.* Gall. *à meilleur marché.* V. *Forum.* (6) MERCATVM, contractus emptionis vel venditionis, Gallis *marché.* Statutum de decimis Saladinis apud Rigordum a. 1188. *Omnia mercata quae facta fuerunt, ... vel quae deinceps fient, rata erunt.* (7) MERCATVM BVRSAE, vox vsitata apud Normannos, cum quis actor tenementum seu feudum sibi reuocare tentat iure consanguinitatis vel dominii. Ch. Ludouici X. a. 1315. tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. p. 594.

MERCATVS. (1) Merx, V. *Mercandisa.* (2) † Idem quod *Merces 1.* ap. Th. Otterbourne pag. 223. (3) V. *Mercatum 3. 5.*

MERCEDARIVS, Isidoro in Glossis, et Papiae, *qui pro labore sibi impenso dat mercedem.* Io. de Ianua: *Mercedarius, et mercedonius, seruus, vel alius qui distribuit pecuniam sub domino suo.* Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Mercedarius, Distribueur de loyers. Mercedonius, Seigneur qui paie le loier aux ouvriers.* Aelfricus in Gloss. Saxon. *Mercedarii*, (perperam *mercedarii*) *Hyre-gifslan*, i. q. mercedem soluunt. Glossae à Scaligero laudatae: *Mercedonius, qui soluit mercedem.*

† MERCEIA, arbitrium, voluntas, Gall. *Mercy*, in Ch. MS. a. 1217. V. *Merces.*

MERCELLARIVS, mercator, († minutae mercis propola, Gall. *Mercier.* V. *Mercenarius 1.*) Acta S. Francisci de Paula to. 1. Aprilis p. 149.

MERCENARIA, et MERCENARIVM, forum rerum venalium, simul et ius quod inde domino fori competit. Regestum Burbonense ex Camera Comput. Paris. fol. 11.

MERCENARIVS. (1) Mercator, minutae mercis propola, vulgo *mercier.* Ch. a. 1267. in Tabul. S. Vandreg. to. 1. p. 1023. (2) † Presbyter qui ecclesiae deseruit, certa ei assignata mercede, qui et *Firmarius* dicitur, in Lit. remiss. MS. a. 1364.

MERCENNALE ORDEVM, quod Martio mense seritur. Tabularium Abbatiae Fiscanensis f. 126. et alibi passim: *Pagauerunt 6. minas ordei mercennalis.* f. legitimi, Gall. *Marchand.*

MERCERIA. (1) Mulier, quae minutas merces distrahit. Consuet. Tolos. rubr. de debitis art. 1. (2) Minuta merx. Ch. Childeberti Franc. Reg. a. 705. aut 706. apud Miraeum to. 1. p. 244. V. *Mercenarius.*

MERCERIANVS, i. q. *Mercerius*, V. in hac v.

MERCERIVS, minutae mercis propola, Gall. *Mercier.* Vsatici Barcinonenses MSS. c. 55. *Omnes milites et pedites, tam mercerii, quam negotiatores.* MERCERVS, eadem notione. Ch. a. 1345. apud Madox Formul. Angl. p. 92. † Qui merceriis praeerat, *Rex merceriorum* appellabatur; vnde alios mercerios ex iure instituebat, quibus *militum merceriorum* nomen dabat. V. Hist. Tutel. Baluz. p. 787.

MERCERNARIVS, pro *Mercenarius*, qui operam suam alii locat. Statuta Arelat. MSS. art. 154. V. *Mercedarius.*

MERCERVS. V. *Mercerius.*

MERCES. (1) Misericordia, Gall. *Mercy, pitié.* Gregorius M. l. 12. Epist. 17. *Prudentes viros, sicut estis, Regibus adhaerere multorum solamen est. Nam dum praestantiorem sibi locum ad animae vtilitatem sibi datum*

datum intelligunt, *certum est*, *quia mercedis causas*, *vbi inueniunt*, *non postponunt*. Vide eumd. l. 4. Epist. 40. Faustus Regiensis in Epist. ad Felicem: *Cum foeneratores nostri sitis, incipitis nostri esse debitores, siquidem causa vestrae deuotionis et mercedis vestrae materia sumus.* (2) Quandoque sumitur pro gratuita indulgentia. Capitulare Pipini Reg. Italiae c. 21. Lex Longob. lib. 2. tit. 18. c. 6. Capitul. Caroli M. a. 793. *Qualiter in domni Regis mercede eleemosyna fiat facta.* Capit. Caroli C. tit. 16. c. 1. *Vt ad vos suos denominatos fideles in sua mercede transmitteret.* Alio censu *in mercede* vel *ad mercedem suam se facere dicebant*, quod spe fiebat diuinae remunerationis, et ad consequendam diuinam *misericordiam*. Pipinus in Diplomate pro S. Dionysio apud Doubletum p. 696. *Propterea in nostra mercede*, *et in remedio animae genitoris nostri Karoli*, *donamus ipsum locum*, *etc.* Lex Longob. l. 1. tit. 93. §. 1. *Propter Deum et animae suae mercedem*, Epist. Hadriani PP. in Cod. Carolino 92. *Pro mercede animae vestrae*, *atque sempiterna memoria.* † CHARTA MERCEDIS, qua aliquid donatur, in Ch. Ms. a. 1029. (3) Arbitrium, voluntas. Homagium factum Ioanni Episc. Magalonensi a Guillelmo filio Mathildis Dom. Montispessul. mense April. 1184. V. *Misericordia.* (4) MERCEDEM REFERRE, agere gratias, quomodo Galli dicunt, *Grand mercy*, pro *ago tibi gratias*. Epistola Hildegarii Episc. Beluac. ad Widonem Suessionensem Episcopum, ex Cod. Beluac. MS. † MERCEDES REPLICARE, idem, in Epist. a. 867. t. 7. Collect. Hist. Franc. p. 597.

MERCETARIVM, mercatum, emporium, Gall. *Marché*, Regestum Philippi Regis Franc. de feodis Normanniae to. 3. Hist. Harcur. pag. 195.

MERCHA, clarigatio, compensatio, Gall. *Marque*, *represailles*. Ch. a. 1295. apud Rymer. to. 2. p. 692. V. *Marcha* 2.

† MERCHATA, modus agri, redditus vnius *marcae*, in Ch. Ms. a. 1067. V. *Marcata*.

MERCHENELAGA LEX, V. *Lex Merciorum*.

MERCHETVM, V. *Marchetum*.

MERCHORIS DIES, pro *Mercurii*. Concilium Tulugiense a. 1065. inter Hispan. to. 3. p. 234. V. *Mercoris dies*.

MERCIA. (1) Mercatura, negotiatio, Gall. *Trafic*, *négoce*. Bulla Clementis IV. PP. in Statut. Astens. fol. 5. Vo. (2) Mulcta, *amerciamentum*, *misericordia*, ex Gall. *Merci*. Monastic. Anglic. to. 2. p. 14. *Item catalla furum*, *et merciae quae ex mercatis vel aliis foris factis contingunt.* V. *Amerciare*. (3) † Misericordia, indulgentia, Gall. *Mercy*, in Ch. Ms. a. 1234. V. *Merces*.

MERCIAMENTVM, ius, vt videtur, *manus-mortuae*, quod ad arbitrium domini exigebatur. Ch. Guidonis Comit. Niuern. inter Ordinat. Reg. Franc. to. 3. pag. 118. *Si aliquis vel aliqua sine filio vel filia decesserit*, *echeta mortui vel mortuae sine merciamento aliquo ad propinquiorem liberum heredem deueniet.*

MERCIARE. (1) Et MERCIARI, mulctam seu poenam pecuniariam, pro delicti modo et qualitate in reum decernere. Tabular. Gemetic. V. *Amerciare*. (2) † Emere, in Ch. Ms. a. 1281.

MERCIARIVS, Bollandistis, qui merces ad vlnam vendit. Acta B. Michelinae to. 3. Iunii p. 936. *Omnes mercatores*, *sartores*, *cimatores*, *merciarii*. V. *Mercerius*.

MERCIDIVS, *propter mercedem dicens*, *vel loquens*. Io. de Ianua. *Courretier* in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.

MERCIMONIAE, merces, Gall. *Marchandises*. Vita B. Coletae to. 1. Martii p. 560.

MERCIMONIARE, negotiari, mercaturam facere, Ch. a. 1409. apud Rymer. to. 8. p. 581.

MERCIMONIATVS, emolumentum ex mercaturis Angliae Fisco obueniens, tributum quod Angli pendebant ob illatas in Daciam merces. Henr. Knyghton. l. 1. c. 5.

MERCIMONIUM. (1). Emporium, forum publicum. Hodoeporicum S. Willibaldi Episc. Porro quod *mercimonium* in laudato hodoeporico dicitur, in Actis eiusdem S. Willibaldi *portus* nuncupatur: *Secus portum, quod dicitur Hamuic.* (2) Mercatura, negotiatio. Constit. Federici Reg. Sicil. c. 65. (3) Merces, praemium. Paschasius Radbertus in Epitaphio Vualae l. 1. c. 7.

MERCIPOTUS, pignus, contractus, vel emptionis, Germ. Weinkauf, in Decretis Hungaricis, sic dictum, quod, vt plurimum, in *potu* insumatur.

MERCIPRECARI, misericordiam implorare et exposcere, Gall. *Crier mercy.* Oberti Cancellarii Annal. Genuens. l. 2. apud Murator. to. 6. col. 306. V. *Merces.*

MERCLANA, V. *Merulana.*

✝ MERCOBULA, vel MERCOBULUM, machina pulsationi campanarum vtilis. Consuet. Ms. monast. Burdeg. Leg. f. *Matabulum.*

MERCOLION, *murorum aggregatio.* Papias.

MERCONARI, mercari, negotiari. Epist. Clementis IV. PP. a. 1266. apud Marten. to. 2. Anecd. col. 410.

MERCORIS DIES, pro *Mercurii*, habetur in veteribus Tabulis. Praeceptum Zuendebolti Regis a. 898. ap. Marten. to. 1. Anecd. col. 58.

✝ MERCUM, nota, signum, in Ch. Ms.

MERCURA, pro mercatura, merx. Ch. a. circ. 1104. apud Stephanot. Antiquit. Vascon. Bened. MSS. part. 1. p. 485.

MERCURIUS, *lapidum congeries in cacumine collium.* Gloss. Isid. Vbi Graeuius: Ex Prouerb. 26, 8. V. Scaliger. de Emendat. tempor. et Seldenum de Diis Syris.

✝ MERDA, vox conuicii, spurcus, in Ch. Ms. a. 1338.

MERDARE, cacare, apud Albertum Argentin. in Chr. p. 208. V. Menagium in Orig. Gall.

✝ MERDARIUS, *Porta merdaria,* qua immunditiae extrahuntur, in Diar. Ital. Montisfalc. p. 283. V. *Mardarellum.*

MERDERELLUM, V. *Marderellum.*

✝ MERDOSUS, merda inquinatus, Ital. *Merdoso*, Gall. *Merdeux*, in Necrol. eccles. Paris.

MERE, vox Saxonica, Sommero, Palus, stagnum, lacus; vnde vox Gall. *Mare.* Ch. Guillelmi I. Reg. Angl. apud Hikes. Dissert. p. 71. *Do et concedo . . . hoc manerium regium . . . cum cunctis pertinentibus in . . . siluis et paludibus, aquis, molendinis aut stagnis cum merc et mere et sac, etc.* V. *Mera.*

MEREGELDT, perperam pro *Weregeldt*, mulcta pro homine interfecto, a Sax. *Were*, homo, et *Geld*, mulcta, solutio, quasi valor seu pretium hominis. Ch. a. 1112. apud D. Calmet. to. 1. Hist. Lotharing. col. 531. V. *Wera.*

✝ MERELLA, MERELLUM VINUM, tenue vinum et aqua mixtum, t. 5. Aug. p. 853.

MERELLUS. (1) V. *Merallus.* (2) ✝ Solutio consignata aliquo symbolo, a Gall. *Merel*, signum. Ch. a. 1321. t. 7. Gall. Christ. Instr. p. 93.

MEREMIUM, MEREMUM, V. *Materia.*

MERENATUS, f. striatus, Gall. *Canelé.* Annal. Mediol. apud Murator. to. 16. col. 807. *Alia collana auri cum botonis XXXII. merenatis.*

✝ MERENCOLICUS, melancholicus, in Ch. a. 1459.

MERENDARE, *meridie edere, quasi post prandium.* Ita Papias et Gloss. MSS. Sangerman. num. 501. Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Merenda, le mangier de l'heure de None.*

✝ MERENDINA, merenda, vnde MERENDINARE, merendare, in Stat. Taurin. a. 1360.

MERENIGAE, *manifestae turpitudines, siue ingratae fabulae, maculae.* Papiae MS. In Edito habetur *Meretrigae.* In MS. Collegii Nauarraei: *Menerrigae, manifestae turpitudines, siue ingratae maculae.*

MERENIUM, MERENNUM, V. *Materia.*

MERENTES, milites. Lex Wisigoth. l. 9. tit. 2. §. 4.

† MERENTUM, meritum. *Merentum capere*, placere, gratus, haberi, in Ch. Ms. Anselmi Bridaine.

MERERE ALICUI, remunerari, seu potius beneficium agnoscere, *Reconnoître un bienfait*, *Meriter envers quelqu'un*. Capitula Caroli C. tit. 16. c. 7. V. *Remerire*. † MERERE ALICUI, officium praestare, in Lit. remiss. Ms. a. 1386.

MERERIGA, V. *Merenigae*.

† MERESCHACIA, equile, in Ch. Ms. a. 1263. V. *Mareschanssia*.

MERESCALCHUS, qui equorum pedes ferro munit. Acta B. Michelinae to. 3. Iunii p. 936. Occurrit et pro exercitus Praefecto apud Murator. tom. 12. col. 1026. V. *Marescalcus*.

MERETRICALIS VESTIS, quae meretricem tantum decet. Decretal. l. 5. tit. 39. c. 25. † MERETRICALIS, *herba qua se inungunt mulieres, ut appareant pulchrae*, in vet. Gloss. Cod. 54.

† MERETRICALITER, meretricum more, in Ch. Ms. a. 1383.

MERETRICARI. (1) † Rem habere cum muliere, ap. Bened. abb. Petroburg. (2) Metaphorice, pro Diis paganorum seruire, idola colere. Paschasius Radbertus l. 3. de Partu Virg.

MERETRICATIO, *fornicatio*, Papiae; *lenocinatio*, in Gloss. MSS. Sangerm. n. 501. Indiculus luminosus: *Aliqua super eius meretricationis subsannium . . . habita conflictatione verborum*.

MERETRICIUM, stuprum, adulterium. Libertates concessae Reomagensi urbi ab Alfonso Comite Pictauensi a. 1270. MSS.

† MERETRICATOR, meretricum sectator, in Ch. Ms. a. 1455.

MERGA, *a merges dicitur: furca cum qua cona segetis portatur*. Ioan. de Ianua. Vtitur Columella L. 2. c. 21.

MERGERIA. (1) Tabularium Monasterii S. Andreae Viennensis: *Et dono post discessum meum mansum de Festale, cum omnibus appenditiis suis, et totam illam terram quae fuit adiuncta ipsi manso per mergeriam quod vocamus medietatem laboris*. Leg. forte *Meteria* vel *Meieriam*. Confidle utramque vocem. V. *Medietarius*. (2) † Mensura vinaria, eadem quae *Megeria*. Ch. Ms. a. 1318.

MERGES, Manipulus segetis. Translatio S. Genulfi saec. 4. Bened. part. 2. p. 235. Vox Plinio non ignota eadem notione.

MERGO. (1) Coruus marinus, apud Fridericum II. Imperat. l. 1. de Venat. c. 2. 4. 55. Boncompagnus de obsidione Anconae apud Murator. to. 6. col. 931. *Ille vero ad modum mergonis, qui restrictis alis profunda pelagi petit, propere se submergebat in aquam*. (2) † *Mergo dicitur aequinoca, quia potest esse pertica quaedam, quae ponitur in aquis, ad commonendum pisces, vel potest esse ille, qui se mergit in aquis*. Gloss. vet. Cod. 521.

MERGORAE, *situlae quibus aqua de puteo trahitur*, in Glossis Isid. Ioan. de Ianua: *Mergus, goris, situla, cum qua aqua de puteo trahitur, et dicitur a mergo, is*.

MERGREVE, Vox conficta ex *Maere*, Saxon. et *Greve*, comes, quasi maior Comes vel dominus. Leges Edw. Confess. c. 35. V. *Marggrauius*.

MERGULA, ornamentum vestium, quod prohibetur in Constit. Freder. Reg. Sicil. c. 95.

MERGULUS. Iohan. de Ianua: *Mergulus, est diminutiuum de mergus, et est aequinocum ad ferrum quod mergitur in lampade, et ad tenendum papyrum et ad auem mergum*. Vnde Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Mergulus, le ferret de la lampe, en quoy est la meche, ou le jon ou petit pluvion*.

MERGUS, situla, V. *Mergorae*.

MERI DENARII, V. *Merus*.

† MERIA, feudum *merini* seu *maiorii*, Gall. *Mairie*, in Ch. Ms. a. 1333. V. *Maior*.

† MERIAGIUM, idem, in Ch. Ms. a. 1221.

MERIBIBULA, potatrix. Vita B. Lidwinae, to. 2. Aprilis p. 320.

MERICA. (1) Nemus, silua, atque interdum terrae circumquaque adiacentes. († Proprie silua, in qua aluntur apes. V. Frisch. in Lex. Lat. Germ. part. 1. p. 643.) Charta anni 1301. apud Ludewig. to. 1. Reliq. MSS.

MSS. p. 235. *Praedictum nemus sine Mericam certis metis distinxi.* (2) Stipula, Gall. *Chaume*, vel tegula quaeuis. Charta anni 1042. apud *Madox* Formul. Anglic. p. 124.

MERICVLVM, potio vini puri. Gloss. Graec. Lat. MS. Ἀκρατον, *Merum, purum;* Ἀκρατόριον, *Mericulum.* Edit. Ἀκρατάριον. V. *Merus.*

MERIDIALIS PARS, quae meridiem spectat. Gloss. Isidori: *Diale, diurnum, Meridiale.* Vbi obseruat Graeuius veteres *Meridiale*, non dixisse, sed *meridianus.*

MERIDIANA, *somnus meridianus*, Sidonio lib. 1. Ep. 2. *Meridianam pausare*, in Libro Ordinis S. Victoris Paris. MS. c. 17. 22. 35. MERIDIANAE IEIVNIORVM, seu in diebus ieiunii post Sextam, *breues* esse iubentur, adeo, vt *momentaneae et simulatitiae* dicantur, in Statutis Cluniac. Petri Venerab. cap. 24. et ap. Vdalricum lib. 2. Consuet. Cluniac. c. 29. V. Haëftenum lib. 12. Disquisit. Monast. disquisit. 4.

MERIDIARE, per diem alicubi manere. Vita S. Bonifacii Episc. saec. 3. Bened. part. 2. p. 87. Quod de somno meridiano minus bene intellexit Mabillonius.

MERIDIARI, meridianum somnum carpere. Vox Latinis Scriptoribus etiam nota. Regula Magistri cap. 50.

MERIDIES, pars officii diuini, quam sextam dicunt. Ordinarium MS. Abbatiae Piperac. anni 1301. *Sciendum, quod post tertiam immediate dicimus Meridiem, deinde Nonam.*

MERINATVS, V. *Maiorinus.*

MERINGA, idem quod aliis *Merenda* dicitur, pomeridianum prandium. Codex MS. Consuetud. Eccles. Coloniens. e Biblioth. Eccl. Attrebat. V. *Merendare.*

MERINGI, V. *Merouingi.*

† MERINIA, iurisdictio, districtus *merini*, in St. Ms. a. 1322. V. *Maiorinus.*

MERINVS, V. *Maiorinus.*

MERIOR, *turpis, vel timidior, vel temerior propter foeditatem.* Papias.

† MERISSE, terminus, limes, ap. Murat. t. 1. Antiq. p. 197.

† MERITA, exactio, praestatio sub nomine *meriti*, quae scilicet quasi *merendo* soluitur, V. *Merere*. Ch. Ms. a. 1260.

† MERITAS, *tis, puritas*, in vet. Gloss. Cod. 521.

MERITORIA TABERNA, hospitium seu diuersorium, in quod pretio et mercede diuertitur. Vita B. Ringae to. 5. Iulii p. 694. † MERITORIA, *meretrix*, in Gloss. Prou. Lat. Cod. 7657.

MERITORIVM, lupanar, in Actis Proconsularibus martyrii SS. Didymi et Theodorae num. 2.

† MERITORIVS, praemio dignus, in Chron. Pontif. Leon. Vrbeuet.

MERITVM. (1) Prouentus, *Profit.* Schol. Iuuenal. Sat. 5. de Calpurnio Pisone: *Post consulatum materna haereditate ditatus, magnificentissimus vixit, Meritis sublenare inopes ex vtroque ordine solitus.* MERITVM ACCOLANARVM, in Form. 62. inter Lindenbrogianas. TERRAE MERITVM, terrae prouentus. Charta anni 1251. in Bibl. Colbert. tit. de Episcopatu Carcas. *Dominationes et dominium et caetera terrae Merita, bona et iura.* MERITA MILITARIA, annona militibus praestanda, in L. iubemus per hanc 16. C. de erogat. milit. annon. MALVM MERITVM, damnum. Pactum inter Gregor. VII. PP. et Principem Beneuentanum, lib. 1. post Ep. 18. (2) Crimen, delictum. Vita S. Gurthierni, in Chartular. Quemperleg. (3) Pretium. Lex Wisigothor. L. 8. tit. 4. §. 13. (4) † Donum, quod in venditionibus cessionibusue iis concedebatur, qui cessionem gratam habebant, quod etiam *Launechilde* vocabatur. Ch. a. 1109. ap. Lam. in Delic. erud. Murat. t. 3. Antiq. p. 1198. (5) † Corpus alicuius sancti, seu pars illius, quaelibet reliquiae, t. 1. Hist. Nem. Prob. p. 4. (6) † *Meritum suum alicui tradere*, poenam quam meretur, infligere, in Ch. a. 1310. (7) † Ratio, argumentum, t. 5. Cod. diplom. Polon. p. 81.

MERITVS, idem quod *meritum*, prouentus. Charta anni 954. ap. Perardum in Burgundicis, p. 165.

MERLA, V. *Merulum*.

MERLARE. (1) Agros *merla*, seu marga stercorare, Gall. *Marler*. Tabular. Audomar. V. *Marlare*. (2) Turris seu muri fastigium pinnis distinguere, Gall. *Creneler*. Computus anni 1324. to. 1. Hist. Dalphin. p. 132. V. infra *Merulum*.

MERLATARE, ead. notione. Charta anni 1375. to. 1. Gall. Christ. inter Instrum. pag. 52. col. 1.

MERLATIO, ipsa *Merlarum* constructio. Chron. Parmense ad ann. 1248. apud Murator. to. 9. col. 806.

MERLEIA, V. *Meskia*.

† MERLETARE, i. q. *Merlare* 2. in Stat. 1357.

MERLETVS, idem quod *merla*, pinna. Charta anni 1382. V. *Merulum*.

MERLINVS, f. pro *Mellinus* vel *Melinus* a *Melote*, V. in hac voce, amiculum seu amictus, quo Canonici caput humerosque tegebant. Statuta Eccles. Aquens. anni 1.59. *Clerici beneficiati cappas portent, de pellibus esquirolorum forratas, aut agnorum nigrorum, vel portent eorum Merlinum cum ipsa cappa . . . Tempore autem quo superpellicium portabunt, habebunt almusias, vel capellos siue Merlinos Canonici de grisiis, beneficiati de esquirolis*. Ibid. *Cum chorum intrauerint Canonici, clerici, et alii chorum frequentantes, a moto capucio capae almussia siue Merlino et birretato, etc.* Charta anni 1437. *Cum superpellicio et Merlino etc.* Laurentio in Amalthea. *Melina vestis scortea mantica*. V. *Almucium*.

† MERLVCIVS, piscis genus, Ital. *Merluzzo*, in Ch. Ms. a. 1279. Tract. Ms. de Pisc. c. 117. *Asellus aliis asino, aliis nasello, nostris merlus dicitur*. V. *Merlus*.

MERLVS, vt *Merulum*, ab Ital. *Merla*. Caffari Annal. Genuens. ad ann. 1159. apud Murator. to. 6. col. 272.

MERLVVS, piscis genus, Gall. *Merlan* vel *Morue*. Codex censuum Eccles. Audomar. *De Merluis 11. den. De mille allecum 1. den. etc.* V. Menagium in origin. Gall. voce *Merlus*.

† MERONNARIVS, faber lignarius, in Comput. Ms. a. 1471. V. in *Maeria*.

† MEROPS, *mesange ou espée*, in Gloss. Lat. Gall. Cod. 7684.

† MEROSITAS, *ebrietas*, in Gloss. vet. Cod. 521.

MEROSVS. *vinosus*, a *Merum*. Ioh. de Ianua. *Vineus, plein de vin*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.

† MEROTECA, *custos vini; et pro vase potest accipi*. Gloss. vet. Cod. 521.

MEROVINGI, dicti Reges Galliae ex prima stirpe, qui a Merouco genus ducebant. Ado Viennensis in Chronico: *Merouens successit, a quo Francorum Reges Merouingi sunt apellati*. Eginhardus in Praefat. Vitae Caroli M. *Gens Merowingorum, de qua Franci Reges sibi creare* (MS. procreare) *soliti erant vsque in Henricum Regem, qui iussu Stephani Romani Pontificis depositus ac detonsus atque in Monasterium trusus est, durasse putatur* Vbi Codd. Caesarei, vt monet Lambecius, habent *Meringorum* et *Mereingorum*. Regnum *Merwungorum*, in Lege Aleman. Edit. Heroldi, tit. vlt. V. Radulfum de Diceto, p. 608.

MEROVINGIA, Francia, quod a Francorum stirpe Merouingica possideretur. Anonymus de Miraculis S. Agili, lib. 1. cap. 3.

† MERQVA, nota, signum; vnde MERQVARE, signare, in Ch. Ms. a. 1328. V. *Merca*.

MERRA, idem quod *Mara*. Exod. 15, 23. Amaritudo, aqua amara. S. Paulinus Epist. 37. p. 226.

MERRAMENTVM, MERREMIVM, MERRENVM, etc. V. *Materia*.

† MERRASIVM, pro *Marresium*, palus, in Ch. Ms. a. 1450. V. *Mariscus*.

MERREMENTVM, MERRENVM, V. in *Materia*.

MERSARIA, vt supra *Merceria*, ni fallor, minuta merx. Mirac. MSS. Vrbani V. PP. in Tabul. S. Victoris Massil. *Ioannis de S. Angelo oriundi prope Parisius, nunc residentis Massiliae de arte Mersariae tenentis hospitium etc.*

MERSCVM. Ingulphus, p. 861. *Maneria, mansiones, molendina, Mersca et Mariscos, etc.* pag. 864. *Insulas, mari-*

marisces et Mersca. Vox ex Saxon. formata *Mere*, palus, stagnum.

† MERSEGARIA, MERSEGERIA, pro *Messegaria;* vnde MERSEGARIVS, et MERSEGERIVS, pro *Messegarius*, in Ch. Mſ. a. 1322.

MERSORES, qui aquas subeunt, vrinatores, Matth. Parif. an. 1191.

† MERSORIVM, situlus, in Gloſſ. Lat. Gall. Cod. 521.

MERTINVS. Ch. a. 857. ap. Murat. t. 3. Antiq. p. 1029. *Ancellos bonos mertinos.* *) Germ. Martinsgänſe.

MERVAGIVM, miſcellum frumentum, Gall. *Bled méteil.* Charta anni 1195. ap. *Miraeum* to. 1. pag. 108.

MERVLA. (1) Idem quod *merulum*, pinna, Gall. *Creneau.* Gaſpar. Barthii Gloſſ. apud Ludewig. to. 3. Reliqu. MSS. p. 24. ex Anonymi Hiſt. Palaeſt. (2) Auis Aegyptiacae ſpecies. Bernhardi de Breydenbach Iter Hierosol. pag. 226. *Ibi* (verſus Alexandriam) *aues capiuntur quaedam candidae et albiſſimae, quae Merulae nuncupantur.* (3) † *Merula, quam peritiores piſcatores Merle vocant, nonnulli tourd, non diſtinguentes turdum a merula.* Tract. Mſ. de Piſc. c. 74.

MERVLANA vel MEROLANA, locus Romae, in monte Exquilino, haud procul a baſilica, S. M. Maioris, vbi Eccleſia S. Matthaei. Ordo Romanus n. 3. Alterius loci, qui *Merulis* dicitur, ſed ab vrbe octauo milliario diſtantis, meminit Gregor. M. lib. 2. Dialog. c. 11.

MERVLIVM, MERVLVM, MERLA, pinna; Italis *Merla, sommita du Muraglie non continuata, ma interrotta, cbn equal diſtanza.* Ita Cruſcani Sanutus lib. 3. part. 10. cap. 8. MERLA, eadem notione. Grimaleus citatus, in Roma ſubterranea, lib. 2. c. 8.

† MERVLVS, idem, ap. Monteſalc. in Diar. Ital. pag. 283. MERVM. (1) Territorium, diſtrictus. Charta Theodorici Regis an. 676. apud Mabill. Diplom. pag. 606. *Conceſſimus, vt quod infra Mero Attiniacenſe de fiſco noſtro comparatum habebat, . . . hoc habeat conceſſum.* Charta Hedeni Ducis an. 716. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 22. *Donatum in perpetuum eſſe volo, domno et in Chriſto patri Willibrordo in Mero, quod reſpicit ad Hamulo caſtellum, vbi et cogito Dei miſericordia . . . monaſterium conſtruere.* (2) Epiſtola Peri de Condeto, to. 2. Spicileg. Acher. p. 566. *De cuius* (Reginae) *morte, Rex noſter doluit vltra modum et Merum, quod de ipſo malum timebatur, ſi quod abſit in dolore perſeueret huiusmodi.*

MERVS. (1) Potio pura vini, cui opponitur *Mixtum.* Regula Magiſtri cap. 27. V. *Mericulum.* (2) MERI DENARII. Capitula Caroli M. ad Legem Salic. tit. 3. cap. 11. *Illi autem denarii, qui modo monetati ſunt, ſi penſantes et Meri fuerint, habeantur*, Lib. 4. Capit. c. 32. et Edictum in Cariſiaco Caroli C. *Ne aliquis bonum denarium, id eſt, Merum et bene penſantem reiicere audeat.* Edictum Piſtenſe eiusd. cap. 8. et 10. *Denarii Meri ac bene penſantes:* quibus opponuntur *mixti*, cap. 13. 16. id eſt, alia viliora materia. Ita *aurum argento miſcere*, vetitum ibid. cap. 23. cui perinde opponitur *aurum merum*, quod Gallis *Ormier* vocant.

† MERVM EXAMEN, accuratior et diligentior conſideratio, in Stat. eccl. Turon. a. 1396. V. *Mera.*

MERVWNGI, V. *Merovingi.*

MERWORPHIN. Lex Longobard. L. 1. tit. 36. §. 4. *Si ſeruus Regis obvos, aut vecorin, ſeu Merworphin, aut quamlibet talem culpam, aut minorem fecerit, etc.* Vbi Gloſſae, *Merworphin, aliquem de caballo proiecerit.* Anglo-Saxon. *Maere, equus*, Germ. *Mer*, equa, *Werphen*, deiicere. V. *Marahworfi.*

MERZARDVS, vt mox *Merzator.* Memoriale Poteſtat. Regienſ. ad ann. 1281. apud Murator. to. 8. col. 1148.

MERZARIA, minutae merces; Gall. *Mercerie.* Vox Italica. Statuta Montis Regal. pag. 113.

MERZATOR, harum mercium propola. Statuta Vercell. lib. 7. fol. 212. vo. V. *Marzaria.* † MERZARIVS, ap. Murat. t. 4. Antiq. p. 781.

MAREEL SALOMI, martyrium Salomonis. († *Mercer Salomi* editum, t.

7.

7. Collect. Hist. Franc. p. 221.) Chron. MS. Eccl. Nannet. *Anno 876. Salomon Rex religiosissimus crudeliter ab impiis apud oppidum, quod dicitur Bresla patrantibus pseudo quibusdam Episcopis, effossis oculis occiditur, martyribusque annumeratur. Vnde et locus, in quo occisus est, vsque in hos dies Merzel Salomi, id est Martyrium Salomonis nuncupatur.* Hinc forte

MERZINA, homicidium, *murtrum*, Gall. *Meurtre*, sonat, in Charta Iacobi Regis Aragonum, anni 1269. to. 8. Spicilegii Acheriani, pag. 270.

MESA. (1) († Idem quod *Meisa*.) Charta Suecica, anni 1314. apud Iohan. Schefferum ad Chronic. Archiep. Vpsaliensium p. 229. *De captura alecum, de qualibet sagena quae habuerit pro Manskut duas Mesas, vnam Mesam: quae vero vnam tantum, dimidiam Mesam.* (2) Vox Hispanica, Mensa. Charta Hispanica aerae 1610. apud Anton. de Yepez, in Chon. Ordin. S. Benedicti, tom. 5. (3) Pro *Mansa* vel *Mansus*. Testament. Manfredi Vicecomit. an. 966. apud Marten. to. 1. Anecdot. col. 86.

† MESACRVM, *papauer, apud Alcabatem.* Glossar. med. Simon. Ianuens.

MESAGARIA, legatio, V. *Messaiaria* 2.

MESAGARIVS, officium monastic. f. cui praediorum rusticorum cura demandata erat. Necrolog. MS. S. Martialis Lemouic.

MESAGIVM. (1) Modus agri mansionibus et aedificiis instructus. Charta anni 1224. apud *Madox* Formul. Anglic. p. 89. *Super oblationibus Mesagii eiusdem Hardingi, et pane benedicto et candela; . . . de dominico Abbatis in eadem villa.* V. *Messuagium.* (2) Strictius, pro Mansio, domus, habitatio. Charta apud *Madox* Formul. Anglic. p. 57. V. *Masagium* in *Massa* 5. (3) MESAGIVM PANIS, certum panis pondus. Tabular. Viuar. Eccles. *Singulis diebus libratur cuilibet canonico Mesagium panis, id est, quinque panis librae; de vino autem ad mensuram trium pitalforum.*

† MESAILHA, i. q. *Mesalha*, in Ch. Ms. Phil. Pulcri a. 1301.

MESAILHATA, modus agri, apud Occitanos. Charta anni 1300. in Regesto Philippi Pulcri Regis F. ann. 1299. an. 49. reditus vnius *Mesalhae*. Est autem.

† MESALATA, mensura vinaria pretii vnius *Mesalhae*. Consuet. Carcass.

MESALHA, idem, quod obolus, seu *mallia*, quae est 24. pars solidi. Deliberatio trium Statuum Occitaniae super Iohanne Rege in carcere detento, to. 1. Annal. inter Instrum. p. 94 *Et vltra, pro summa quinquaginta librarum vnus Turonus, et pro summa viginti quinque librarum mobilium, vnus obolus seu Mesallia pro qualibet septimana.* Eiusd. notionis *Messale*. infra, si tamen bene scriptum.

MESALIS, mensura frumentaria. Bulla Innocentii IV. PP. ann. 1243. apud Illust. Fontaninum in Antiquit. Hortae, p. 404. *Quatuor Mesales frumenti et sex de spelta tempore aestatis.*

† MESSALLIA, i. q. *Mesailha*, t. 2. Hist. Occit. Prob. p. 445.

† MESAMARE, non amare, odio habere, Gall. *Mesamer*. Lit. remiss. Ms. a. 1364.

MESANCVLA, rectius *Mesancylon*, a Graeco μεσάγκυλον, genus teli in medio amentum habens, apud Gell, lib. 10. c. 25.

† MESARANA *pro Mirra, apud Alcabatem.* Glossar. med. Simon. Ianuens.

MESATICVM, pro *Mensaticum*, annona aut cibus ad vnum mensem. Dispositio rei familiaris Cluniac. facta a Petro Abbate, apud Baluz. to. 5. Miscell. p. 444. V. supra *Mensata*.

MESAVLII SERVI, *Mediastini, abiectissima quaeque munia inter seruos obeuntes.* Vocabul. Susannaei.

MESAVLIVM, *mediana ianua, vel in aulae meditullio locus.* Idem Vocabul.

† MESCADERE, male accidere, Gall. *Mescheoir.* Lit. remiss. Ms. a. 1365.

MESCALIA, annona mixta, Delphinatibus *Mescle*, aliis *Meslure* vel *Mixture*, Germ. Mangkorn. Differt autem

tem *Mescalia* a mixto blando, quod haec ex hordeo, frumento et auena simul mixtis constet: illud vero ex frumento et secali hyberno. Charta anni 1224. ex Tabulario S. Roberti de Cornilione: *Quinque sextaria bladi bruni seu Mescaliarum.* V. *Mesclania* et *Mixtura* in *Mixtum* 2.

† MESCAPERE, i. q. *forisfacere*, sed ex errore, in Ch. Ms. a. 1222. *Mesprisiare* et *Missprendere*.

MESCHENIVM, († crimen, delictum.) Charta Ludov. VIII. Regis Franc. apud Hemereum in Augusta Viromand. *Rogauimus ipsum Capitulum vt sententiam excommunicationis, quam tulit in vos, pro eo, quod quemdam hominem de Fontanis bannivistis pro Meschenio panis. etc.*

MESCHENNINGA, V. *Mishenninga*.

MESCHINVS, V. *Mischinus*.

MESCHITA, MESCHIDA, MESQVITA, templum Mahometanorum, Turcis *Messis*, seu *Mesgit*, quo nomine proprie appellant templa e lignis fabricata, qualia scilicet ab iis extruebantur, quum needum Imperii creuissent opes, vt auctor est Leunclavius in Pandecte Turcico n. 20. Innocentius III. lib. 13. Epist. 184.

MESCLA, mistio, ex Hispanico *Mezcla*. Libertates Regni Maioricarum MSS. V. *Mesleia*.

MESCLANIA, annona mixta. Charta Roberti Comitis Claromont. anni 1244. apud Baluz. to. 2. Hist. Aruern. p. 226. V. *Mescalia*.

MESCLARIA, perperam pro *Meselaria*, domus leprosorum, Gall. *Mezellerie; Mesel* Picardis, Normannis et Vasconibus, idem qui leprosus. Charta an. 1281. apud Baluz. tom. 2. Histor. Aruern. pag. 507. Vocis etymon a Latinis *Misellus*, quod leprosi conditio omnium miserrima sit, accersunt plures, ab Arabico *Mezora*, lepra, deducit Thomassinus, to. 2, Orig. p. 407. Consule Menagii Origines Gallicas, in voce *Mezeau*. V. *Mezellus* et *Miselli*.

MESCLATVS PANNVS, varii fili et coloris. Charta anni 1329. ex Archiuo S. Victoris Massil. V. *Mesela*.

† MESCLETANA, i. q. *Mesclania*, in Ch. Ms. a. 1356.

MESCREDENTIA, suspicio, Gall. *Mescreance*, ex *Mescroire*, suspicari, non omnino credere. Vetus Charta apud Beslium, in Comitibus Pictau. p. 393.

† MESCROLLVS, arcus, fornix, locus concameratus, in Ch. Ms. a. 1415.

MESEGARIA, MESEGNARIA, MESEGNERII, V. infra *Messegarius*.

MESEIA, V. *Meiseia*.

MESELA, annona mixta. Computus anni 1328. Leg. f. *Mescla*. V. *Mescalia*.

MESELARIA. V. *Mesclaria*.

MESELIA, bonorum mobilium communitas inter coniuges, Gall. *Communauté mobiliaire*. († Seu i. q. *Mesella*.) Regestum Parlamenti anni 1267. apud Duchesnium Histor. Castil. inter Probat. lib. 3. cap. 8. vbi de rebus Mathildis vxoris Philippi. *De medietate vero Meselliae, quam similiter cum aliis acquisitis petebant a Rege, quam Rex tenet nihil adhuc est determinatum.*

† MESELLA, praediolum rusticum, in Conc. Paris. IV. a. 829.

MESEMVTHI, Mahumetani. Chron. Romualdi II. Archiep. Salern. apud Murator. to. 7. col. 199.

MESENBRIA, vox Graeca, Meridies; apud Leibnit. Script. Brunsuic. to. 1. pag. 308. † MESEMBRIA, t. 7. Iul. p. 320.

MESERARE, falli, errare, cui praefixum Gallicum *mes*, i. e. *mal*; vnde *Mesfaire mesallier* dicunt, vt obseruat D. Secousse ad Litteras Guidonis Comit. Niuern. inter Ordinat. Reg. Fr. to. 3. p. 117.

MESERIA, quod pro mensura exigitur, Tabular. S. Albini Andegau. ann. 1269. V. *Mensuraticum*.

† MESEROLVS, falcula, in Stat. Mutin.

MESFACERE SE, sese reum erga aliquem constituere. Charta Iohannae Comitissae Flandriae anni 1225. apud Baluz. to. 7. Miscell. p. 264. V. *Mesfacere* et *Misfacere*.

† MESFACTVM, crimen, male actum, in Ch. Ms. a. 1223.

MESGA, serum lactis, Gallis *Mesgue*. Statuta Ordinis S. Gilberti de Sempringham. Rursum occurrit ibid. fol. 60.

MESGETUS, f. equulus, Gallis *Ma-sette*; hic quippe, praeter expensas in equos, nihil refertur. Computus anni 1202. apud D. Brussel to. 2. de Vsu feud. pag. CLXXXVII. *Et pro ramoino LX. sol. pro Mesgeto IIII. l.*

MESGEYCUS, alutarius, Gall. *Megisier*. Charta Ludouici Iunioris Regis Franc. anni 1160. apud D. Brussel to. 1. de Vsu feud. p. 536.

† MESGICERIUS, idem, in obituar. Meledun.

† MESHABERE, male habere, Gall. *Mesavoir*. Lit. remiss. Ms. a. 1375.

† MESIDA, *marrubium*. Gloss. vet. Cod. 7673.

MESILLUS, *paruus mos*. Gloss. Isid. Vbi Graeuius: Scribe *mosculus*, a mos, vt a flos, flosculus. Ex Festo, qui Catonem hac voce vsum prodidit.

MESIN, glans, in Glossa inter lineari, in Grammatica Smaragdi MS. *Mesen*, eadem notione Britannis.

MESIO, praestatio, quae a subditis et vasallis domino fit, idem quod *Tallia*, V. in hac voce. Statuta Vercell. lib. 7. p. 202. V. *Missa*.

† MESIS, pro mensis, t. 6. Gall. Christ. Instr. p. 177.

MESLEA, vt mox *Mesleia*. Charta anni 1293. in Chartul. Domus Dei Pontisar.

MESLEARE, a Gall. *Mêler*, immiscere. Edictum Philippi Pulcri an. 1329. tom. 2. Ordinat. Reg. Franc. p. 36.

MESLEIA, MERLEIA, MISCELLA, MELLETA, rixa, quae non tantum verbis, sed etiam facto committitur, nulla tamen praeeunte certa animi deliberatione; quae fit sine praecogitata malitia, sed ex *infortunio*, vt est in Legibus Malcolmi II. Regis Scotiae, c. 15. §. 4. et opponitur *feloniae*, quae fit certo et deliberato delinquendi animo. Statuta MSS. Caroli I. Regis Sicil. cap. 19. *Tensons que l'on apelle Meslées*, Charta anni 1206. ex Archiuis Eccles. Nannet. *Si homo Episcopi fecerit Mesleiam, in terra Comitis, et deprehensus fuerit ad praesens foris factum, totaliter ad Comitem institia pertinebit*. Tabular. S. Victoris Paris. *Iustitia latronis, sanguinis, et Merleiae*. Ibidem: *Et sciendum quod in tenariis praedictis mihi retinui Mesleiam, sanguinem et latronem*. Hinc *melliatores* dicti rixosi, qui amant *melleias*, Gall. *Querelleurs*; Statuta Collegii Cornub. anni 1380. apud Lobinell. to. 3. Hist. Paris. p. 305. MISCELLA. Charta Theobaldi Comitis Campaniae anni 1200. in Tabular. Campaniae Thuani f. 73. MISCLA, Tabularium Campan. Thuan. MESCLA Aruernorum dialecto. Charta Bernardi de Turre, anni 1270. apud Baluz. to. 2. Hist. Aruern. p. 511. CALIDA MELLEIA, Philippo de Beaumanoir, cap. 58. *Caude mellée*. Idem cap. 59. ait bellum trifariam moueri aut indici verbis, prouocatione et facto; veluti, *quant Caudes mellées sourdent entre Gentils homes d'une part et d'autre. Chandemelle*, in Statutis Roberti II. Regis Scotiae, c. 3. 6. *Motus calidi conflictus*, in Statuto S. Ludouici in Dissert. 29. ad Ioinuillam p. 334. Tabular. S. Genouefae Paris. anni 1241. *Et exercendi iustitiam sanguinis de praesenti, immo de calida Melleia in dictos hospites etc.* Horum delictorum cognitio et iurisdictio eodem persaepe nomine appellatur. Legibus Scotiae *Melletae* cognitio ad Barones pertinet, a quibus ad Vicecomites prouocatur, vt est in Regiam Maiestat. L. 1. c. 3. §. 7. Adde Fletam lib. 2. c. 51. §. 21. MESLETA, in Constitut. Sicul. lib. 1. tit. 16. vbi perperam Vossius legit *Melseta*. MYSLATA. Concil. Lillebon. an. 1080. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 117. MELLIA, tom. 7. Spicilegii Acheriani p. 227. *Mischia* Italis est rixa, *Mislea* dixit Ioan. Villaneus lib. 8. cap. 38. MELLEIA. Spicileg. Acher. to. 9. p. 193.

† MESLERIUS, mespilus, in Ch. Ms. a. 1220. V. *Mellerius*.

MESLETA, V. *Mesleia*.

MESNADA, MESNADARII, V. *Maisnada* et *Maisnadarii*.

† MESNADERIA, i. q. *Mesnada*, feudum *Mesnaderii*, in Ch. Ms. a. 1317.

MEISNAGIUM. (1) Mansio, domus cum agri portiuncula. († Item familia quae in vna domo habitat, Gall. *Mesnage*.) Charta Richardi Regis Angl.

Angl. to. 4. Hist. Harcur. p. 1281. *Ex dono Laurentii archidiaconi vnum Mesnagium apud S. Viuianum . . . Ex dono Nicolai Putes et vnum Mesnagium apud Blesjum*. V. supra *Masnagium*. (2) Parcimonia, Gall. *Epargne Ménage*. Tabular. B. M. de Bono-nuntio Rotomag. anni 1394. (3) † Supel. 1077. lex domestica, Gall. *Mesnage*. Ch. Mſ. a. 1365. V. *Mainagium* 2.

† MESNEOLVM, i. q. *Mesnagium* 1. in Ch. Gaufr. episc. Carnol. V. *Mansionile*.

† MESNEYA, idem in Ch. Mſ. a. 1319.

MESNILLVM, V. *Mansionile*.

† MESO, domus, hospitium, porticus nundinaria, Gall. *Maison*, Hispan. *Meson*. Act. SS. t. 6. Iul. p. 55.

† MESOCHORVS, Gr. *μεσόχορος*, in medio chori existens, t. 3. Aug. p. 598.

MESOLEVS, MESOLVS, V. *Musileum*.

† MESOLVS, assis, tabula, in Stat. Mutin. V. alia not. in *Musileum*.

† MESONCELLA, domuncula, in Cam. Comput. Parif. V. *Meso*.

MESONERIVS, V. *Messonare*.

MESONYCTIVM, a Graeco *μεσονύκτιον*, nox intempesta, noctis medium. Franc. Blanchini Praefat. apud Murator. to. 3. p. 75.

MESOPERSICAE, muliebris calceamenti genus, apud Pollucem Onomast. lib. 7. cap. 20. Ita Hofmannus.

MESOPICATVM, quod in medio illitum est pice, inquit Vossius. Gloss. Isidori: *Mesopicatum, in medio picatum*.

† MESOPYCNVS, cantus species, quae sic explicatur ad calcem Breuiarii Parif. edit. 1736. Cantus *oxypycni*, a recentioribus maiores vocantur. *Mesopycni* vero et *Barypycni* minores; habita ratione situs hemitonii supra chordam finalem, vt apud Graecos; et vt a *Mesopycnis* secernantur a quibusdam *Minores - Inuersi* vocantur, quia hemitonium habent infimo loco.

† MESORO, piscis species. Tract. Mſ. de Pisc. c. 84. *Mesoro qui vulgo nostris Libre de mar, i. e. lepus marinus, dicitur*.

† MESPILETVM, ager *mespilis* consitus. Ch. Mſ. a. 1199.

MESPLEA, silua *mespilis* consita. Est autem mespilus, Gallis *Nefle vel Neflier*. Tabular. Prioratus de Paredo fol. 94.

† MESPOLERIVM, mespilum, in Ch. Mſ. a. 1332.

† MESPRENDERE, i. q. *Mesprisiare*, in Arest. a. 1348. V. *Misprendere*, et *Mescapere*.

MESPRISIARE, idem, quod *Forisfacere*, sed ex errore potius et supina neglectione, quam ex animi deliberatione, seu ex praecogitata malitia. Charta Richardi II Regis Angl. anni 1397. apud Rymer. to. 8. pag. 29. V. *Misprendere*.

MESPRISIO, idem, quod *Misprisio*, Charta anni 1302. apud Rymer. to. 7. p. 73.

† MESPRISSINE, i. q. *Mesprisiare*, in Chartul. S. Petri Virsion.

MESQVINVS, V. *Mischinus*.

MESQVITA, V. *Meschita*.

† MESSRENVM, materia lignea, Gall. *Mairain*. Reg. S. Iusti Cam. Comput. Parif. V. *Materia*.

† MESSA. (1) Idem quod *Messio* 1. in Ch. a. 1266. (2) Apostema, tumor, quod ex humorum collectione fiat sic dicta, V. *Maisa*, Lit. remiss. Mſ. a. 1379.

† MESSACGARIA, mulcta quae a *Messagerio* seu apparitore exigitur, in Ch. Mſ. a. 1306

† MESSAE, *sectae*, in vet. Gloss. Cod. 7641.

† MESSAGABILIS, iurisdictioni *Messagerii* obnoxius, in Ch. Mſ. a. 1319.

† MESSAGARE, MESSEGARE, iura *Messagerii* exercere, in Ch. Mſ. a. 1334.

MESSAGARIA, V. *Messegarius*.

MESSAGARIVS, MESSAGERIVS, nuncius, tabellarius, Gall. *Messager*. Codex MS Consuetud. Tolos. fol. 36. *Constitutio facienda, nisi in reparatione pontium, itinerum, et solutione Messageriorum et alberguae consuetae*. Computus anni 1327. to. 2. Hist. Dalphin. p. 216. *Item eadem die Ray-*

Raynaudo Messagerio misso de dicto loco, in terram Fucigniaci.

MESSAGERICERIVS, alutarius, Gall. *Megissier.* Statuta Stampensia an. 1179. apud D. Fleureau, Hist. Blesensis cap. 28. p. 112.

MESSAGERIA, V. *Messegaria* 2. 3.

MESSAGERIVS, V. *Messagarius.*

MESSAGIVM. (1) Vt *Messuagium*, domus habitationi idonea. V. *Mesagium* 1. Charta Richardi Reg. Angl. tom. 4. Hist. Harcur. pag. 1281. (2) Idem forte quod *Messaria*, († praestatio quae fit, pro custodia messium.) Tabular. S. Dionysii, anni 1221. *custodiebat segetes, et pro eis custodiensis percipiebat donum et Messagium.* Charta anni 1228. in Tabul. Eccles. Meld. p. 36. *Concessimus eis quod ponant Messarium apud Varedas . . . et dabit plegios de reddendo Episcopo 100. sol. pro Messagio singulis annis ad Natale Domini, et habebunt dicti homines quidquid pertinet ad Messagium excepta iustitia, quae remanet Episcopo, et tenebitur Messarius seruire Episcopo, sicut alii Messarii consueuerunt seruire.*

MESSAGVERIVS, messium custos, i. q. *Messegerius.* Ch. Ms. a. 1325.

MESSAIARIA. (1) Officium *messagerii* seu nuncii et cursoris publici, a Gall. *Messagerie.* Statuta Massil. lib. 1. cap. 53. (2) † Legatio in Ch. Ms. a. 1251.

† MESSAILHATA, modus agri, reditus scilicet vnius *Mesailhae*, apud Occitanos. Ch. Ms. a. 1454. V. *Mesailhata.*

MESSALE. Charta Ildefonsi Comitis Tolosae et Marchionis Prouinciae, anno 1141. apud Catellum: *Et si in hac villa illum* (salem) *vendere voluint, dant de quaque saumate Messale: et si extra villam istam vendere voluerint, nihil dent.* Forte pro *Mensale*, seu mensurae iuris praestatione. V. *Mesalha.*

† MESSALIA, *messor*, in vet Gloss. Cod. 7641.

MESSARIA. (1) Vel MESSERIA, fructus ac prouentus ex *Messarii* officio, seu ex mulctis quae obueniunt domino ob furta aut damna in Messibus ac vineis facta. Charta anni 1290. *De omnibus pertinentibus ad Maioriam ante dictam, videlicet Messariam inuestituras eibenagia, etc.* Charta Odonis Archiep. Rotomag. anni 1262. apud Sammarthanos: *Furni, molendina, molta sicca, estoublagia, seruitia rusticorum, quartagia, Messeria, seruitia venassorum etc.* MESSARIA, pro *Messarii* officio occurrit in Tabular. B. M. de Argentolio ann. 1323. (2) † MESSARIA NOCTVRNA, *messarii* officium per noctem Ch. Ms. a. 1319.

MESSARIVS. (1) *Messium* custos, vnde nomen, et vinearum. *Speculator*, in Act. Murensibus pag. 59. *Messier*, in Consuet. Meledun. Charta libertatum oppidi Sinemuri in Burgundia: *Maior et Scabini ponent Messarios vinearum custodes, quotiescunque sibi viderint expedire etc.* MESSARIVS, dignitas olim in Ecclesia Cameracensi, cui incumbebat agrorum custodia. Charta Gerardi Episcopi Cameracensis ann. 1245. (2) Pro *Admissarius.* Capitula ad Legem Alaman. 35. *Si cuiuslibet Messarius de grege tuletur, et castratus fuerit, quantas equas sint, tantos solidos soluat*, V. *Admissarius.*

MESSATICVS, V. *Missaticus.*

MESSEGARE, V. *Messagare.*

MESSEGARIA. (1) Tutela, custodia, († etiam ius instituendi *Messegarios.*) Litterae Eduardi II. Reg. Angl. ann. 1317. apud Rymer. to. 3. pag. 675. Hinc (2) pro Districtu, iurisdictione et officio *Messegarii*, quia messium custos: quod ne inter viliora officia, rem ex temporibus nostris aestimantes, reputemus, obseruandum illud inferiores quidem iudices spectasse, vti videre est in V. *Messegarius*, eorum tamen iurisdictionem aequiparare Senescallorum aut praepositorum regalium potestati. Tolosae vero *Messegaria* dicitur quoddam territorium quod *Capitulium* iurisdictioni subest, idem quod aliis *banleuca* nuncupatur. MESSAGERIA, eadem notione. Charta anni 1360. to. 1. Hist. Dalphin. pag. 149. *Donamus et concedimus officium Mandatariae seu Messageriae Quadrati et eius mandamenti cum debita et solita*

lita perceptione emolumentorum ad dictum officium quomodolibet pertinentium. Idem ergo *Messegerius*, qui *Mandatarius*, quam vocem consulas licet, vt quid sit *Messegeria* plenius noscas. (3) Mulcta quae *Messegario* soluitur ab eo, cuius animalia in damno inueniuntur, quae quidem ab alia, quam in emendationem damni exigebant, distinguitur, in Sententia arbitrali, ann. 1292. inter abbatem et consules de Gimonte. V. *Messegarius.* (4) † Praestatio, quae fit pro custodia messium, in Ch. a. 1299.

† MESSEGARIOR, pro *Messegarius* 2. t. 8. Ordin. reg. Franc. p. 90.

MESSEGARIVS. (1) Idem qui *Mandatarius*, († is nempe, ad quem custodia agrorum spectat, vt et ius de damnis in iisdem factis Cognoscendi et iudicandi.) Exstat post consuetudines Tolosae rubrica seu caput *de terminis seu limitibus Messegariae villae Tolosae.* Ibidem: *Infra quos terminos non sunt aliqui Consules, neque Messegarii, nisi Capitularii Tolosae, et habitantes infra dictos terminos non soluunt pedagium, etc.* in iisd. Consuetud. MSS. e Bibl. D. Abbat. de Crozat legitur MESSEGARIA, MESEGVARIA et MESEGVERII. Charta ann. 1306. in Regesto Philippi Pulcri Regis Fr. an. 1299. Tabularii Regii n. 204. *Et quicquid habemus, et nobis competit in loco praedicto et eius pertinentiis, scilicet tertiam partem Messegariae 30. s. Turon. anno quolibet cum aestimatione valentem.* (2) Idem qui *Messarius* 1. Sententia arbitralis ann. 1292. inter abbat. et consules de Gimonte. MESSEGVARIVS, messium custos. Statuta 1306. ex Archiuis D. d'Artagnan. V. *Messarius* 1. (3) † Idem qui *Messegerius* 1. in Ch. Ms. a. 1353.

MESSEGERIVS. (1) Nuncius tabellarius. Charta ann. 1337. apud Rymer. tom. 4. p. 822. V. *Messagerius.* (2) † Messium custos, in Ch. Ms. a. 1291. MESSEGVERIVS, ibidem.

MESSEGVARIVS, V. *Messegarius* 2.

MESSEGVERIA. (1) Officium *Messarii.* Martinus Didacus, *Dant.* Iustitia Aragon. lib. 3. Obseruantiar. tit. Si quadrupes §. 3. V. *Messegaria.* (2) Mulcta quae domino obuenit ob furta aut damna in messibus ac vineis facta. Statuta MSS. Auscior. ann. 1301. art. 11.

MESSEGVERRVS, idem qui *Messegarius.* Statuta MSS. mox laudata art. 84.

MESSELLA. (1) Parua vel modica messis, in Concilio Parisiensi VI. lib. 1. c. 53. (2) MESSELLAE, Sirmondo, in Glossis ad Calcem Supplem. Concil. antiquit. Galliae, *siccae arae quae parantur ad messem.*

MESSERIA, V. *Messaria.*

MESSERIVM, praestatio pro custodia agrorum, i. q. *Messagium* 2. Ch. Ms. a. 1262.

† MESSERIVS, messium custos, Gall. *Messier.* Ch. Ms. a. 1218. V. *Messarius.*

† MESSERVS, idem, in Lit. a. 1326.

† MESSETVS, proxeneta, in Stat. Riper.

MESSIARE, MISSARE, dicebatur sacerdos, qui inter Missarum solemnia mulieri, cum primo post nuptias ad ecclesiam veniebat, benedictionem impertiebatur, qualem post partum accipere consueuerat, quod et *Purificari* nuncupabatur, vt videre est in hac voce. Charta anni 1334. in Tabular. Episcopat. Ambian. fol. 165. Hinc

MESSIATIO, vocatur eiusmodi benedictio, in laudata Episcopat. Ambian. Charta. MISSATIO, in Stat. Eccles. Meldens. a. 1346.

MESSIO. (1) Pensitatio, quae ex messionibus (*Moissons* in Statutis Leodiensibus art. 1.) seu agrorum fructibus, domino feudi exsoluitur. Charta Galcheri de Castellione Comitis S. Pauli: *Cum inter me et Ecclesiam S. Martini de Campis super quadam Consuetudine, quae Messio vocatur, contentio fieret.* Alia Ludouici VII. Regis Franc. ann. 1172. ex Tabular. Fossatensi fol. 20. *Cum . . . coram nobis clamorem facerent super eo quod Praepositus Melidunensis singulis annis Messionem frumenti ab hospitibus S. Petri Fossatensis in Messiniaco exigerent, etc.* † MESSIO SACERDOTA-

DOTALIS, portio ex frugibus agrorum curioni soluenda, Germ. Mess. Gomn. Ch. Ms. a. 1190. † MESSONIA, idem, in alia a. 1240. (2) Nude pro *Messis*. Charta anni 1112. to. 2. Hist. Eccl. Meldens. pag. 20. *Ecclesiam S. Pathusii cum atrio et omni magna decima et minuta, excepta Messione presbyteri.* Infra: *Excepta messe Presbyteri.* (3) Pro ea anni tempestate qua fruges metuntur. Chartular. S. Petri de Domina fol. 101. V. *Messionagium.* (4) MESSIO EXTREMA, vox non infrequens in veteribus Instrumentis donationum piarum, qua extremi iudicii dies significatur. Charta Ruperti Archiep. Magdeburg. ann. 1265. apud Ludewig. to. 5. Reliqu. MSS. pag. 128. (5) † Forte pro *Missio*, expensa, in Reg. feud. Aquit.

MESSIONAGIVM, idem quod *Messio 1.* seu *annonagium*, in Charta Willhelm. Comitis Matiscon. ann. 1180. in Chartular. Cluniac. Bibl. Thuani, et in Bibl. Cluniac. p. 1441.

MESSIS. (1) Raguello, in Indice iurium Regalium, *est merces praedii rustici locati conducti, quae praestatur a colono, non in nummis, sed in specie frumenti, vel aliarum rerum.* Guido Papa, Quaest. 470. *Messis debetur pro pasqueragiis:* Idem docet Saluaingus Tract. de Vsu feud. lib. 2. cap. 67. Est ergo *Messis* praestatio, quae pro iure pascendi pecora in pascuis alienis, maxime in stagnis exigebatur, quaeque ex messionibus seu agrorum fructibus exsolui solita erat. Plura vide in Diariis Triuult. mense Decembr. ann. 1709. V. *Messio.* MESSIS PROTHALIS, quae et *protallia*, *protagium* et *prostagium* dicitur in Chartis Villaenouae Dumbarum, praestatio duorum bichetorum siliginis, quae ab hominibus *talliae*, iurique *manus-mortuae*, obnoxiis, ex consuetudine exigebatur, vt a *tallia ad voluntatem et coruatis* eximerentur. (2) MESSES CVLTAE. Lex Burgund. tit. 23. §. 5. *Si cuiuscunque porci damnum faciunt, in vineis, pratis, aut in Messibus cultis, et siluis glandiferis.* Vbi forte *messes cultae* dicuntur agri culti et seminati. *Meix*, eadem notione in Charta ann. 1263. ex Tabular. Commerciac. (3) † Praestatio, quae ex messionibus, seu agrorum fructibus domino feudi soluitur, Gall. *Moisson.* Ch. Ms. a. 1126. (4) † Seruitium, quod a subditis in messe debetur. Ch. Ms. a. 1316. V. *Messura.*

MESSIVAE FERIAE, V. in *Feriae.*

† MESSONARE, metere, vnde MESSONERIVS, messor. Stat. Auellae. MESSONERIVS, et MESONERIA, in Stat. Taurin.

MESSONIA, V. *Messio 1.*

MESSOR, messium et vinearum custos, Gall. *Messier.* Ch. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 1353. V. *Messarius 1.*

† MESSORIA, (1) Messis, item mulcta propter damnum messibus illatum. Chartul. Fidemiense. (2) Idem ac *Messis 3.* Ch. Ms. a. 1207.

MESSORIVM, V. *Missorium.*

MESSORIVS, idem qui modo *Messor.* Tabular. Montis S. Michaelis fol. 98. V. *Messarius 1.*

† MESSOROLVS, falcula, vel quoduis instrumentum secandis herbis aptum. Stat. Pallauic. V. *Messeolus.*

MESSVAGIVM, MESVAGIVM, domus habitationi idonea, Cowello. Index MS. Benefic. Eccl. et dioec. Constantiens. fol. 45. *Rector habet manerium in elemosina Ecclesiae pertinenti quae continet tam in Messuagio quam extra sex iugera, et debentur dicto rectori quinque solidi Turon.* Madox in Formul. Anglic. *Prior Domus salutationis Matris Dei Ord. Cartus. prope London tenet vnum Messuagium cum shropis et domibus eidem Messuagio annexis.* Vt plurimum tamen *Messuagium* sumitur pro modo agri mansionibus et aedificiis rusticis instructo, scilicet hortis, areis, stabulis, et huiusmodi, vel certe eo quem Galli *Masure* seu *mansuram* dicunt, vel etiam quem *mansum* olim appellabant. Th. Blount, in Nomolex. *Messuagium est honestius habitaculum cum aliquo fundo adiacente in eiusdem vsum deputato.* Charta Wolstani Vigorniensis Episcopi: *In quo praedicto Manso seu Messuagio . . . aedificia competenter* con-

construi faciant, etc. MESSVAGIVM CAPITALE, practicis Gallicis, *le Chef-manoir*, quod primogenito competit. Regiam Maiestat. lib. 2. cap. 27. §. 4. *Saluo tamen Capitali Messuagio primogenito suo pro dignitate primogeniturae. Capitale autem Messuagium dari non potest nec diuidi, sed integrum remanet haeredi*, in Regiam Maiestat. lib. 2. cap. 16. §. 62. 63. Vbi tamen *Messuagium* prorsus aliud esse a *manerio* innuitur, et *Messuagium* esse mansio praecipua manerii dicitur. V. Monast. Anglic. to. 2. p. 141. 196.

† MESSVALE, i. q. *Missale*, liber ecclesiasticus, in Obituar. Meledun.

† MESSVARIVS, messium custos, Gall. *Messier*. Ch. Msf. a. 1339. V. MESSARIVS.

† MESSVM, agri portio cum *manso* seu domo, Gall. *Més*. Ch. Msf. a. 1377. V. *Mesus*.

MESSVRA, messis, seu seruitium, quod tempore messis a vasallis debetur. Chron. Farfense apud Murator. to. 2. part. 2. col. 397.

MESTA, pro *Meta*, terminus, limes. Charta Principis Adelgastri, to. 3. Concil. Hispan. p. 89.

MESTADARIA, V. *Meystadaria*.

MESTALLVM. (1) Pro *Metallum*, Gall. *Cuivre*. Inuentar. ornament. et Reliqu. Eccl. Nouiom. ann. 1419. ex Archiuis eiusd. (2) Miscellum frumentum, Gall. *Bled méteil*. Charta anni 1231. ex Tabular. Portusregii. V. *Mestolium*. MESTELLVM, eadem notione. Charta Galteri Archiep. Rotomag. ann. 1201. to. 4. Hist. Harcur. pag. 1638. V. *Mixtum 2*.

† MESTARIA, MESTERIA, i. q. *Meystaderia*, in Ch. Msf. a. 1484.

MESTARIVM. (1) Mensura aridorum apud Lugdunenses. Occurrit saepius in Actis Capitularibus Eccles. Lugdun. ann. 1343. *Vnum Mestarium siliginis, et duo Mestaria comblos auenae*. V. *Meiteria 2*. (2) † Iugum, fabrilis machina, Gall. *Métier*. Chartul. B. M. Graciac. V. *Misterium*.

MESTATICVS, perperam pro *Mutaticus*, in Charta Dagoberti Regis apud Doubletum p. 656.

MESTELLVM, V. *Mestallum 2*.

MESTERA, ars, artificium, Gall. *Métier*. Charta anni 1344. apud Rymer. to. 5. p. 430. V. *Ministerium*.

MESTERIA, V. *Mestaria*.

MESTERIVM, MESTERVM, V. *Ministerium 5*.

MESTERLENSIS MONETA, eadem, vt videtur, quae *Esterlingorum* seu *Sterlingorum*. Hist. MS. Monast. Beccens. p. 242. *Inburgo Angi totum redditum pelliorum . . . octoginta libras Mesterlensis monetae*. V. *Esterlingus*.

† MESTICA, pro *Mestitia*, V. in h. v.

MESTILO, V. *Mixtum 2*.

† MESTILLIVM, miscellum frumentum, in Ch. Msf. a. 1269. V. *Mixtum 2*.

MESTINVNCIVM, decima frugum. Charta anni 950. in Tabulario Matiscon. *Ecclesia parochialis erat destructa, vnde incolae et parochiani ibi adiacentes Mestinuncium reddere solebant et debitum honorem persoluere*.

† MESTITIA, ab Ital. *Mestizia*, pompa lugubris. Stat. ant. Florent. l. 5. vbi mendose legitur MESTICA.

MESTIVA. (1) Praestatio ex frumento, quod in agris colligitur et metitur. Charta Ludouici VII. Reg. Franc. pro Monasterio Sandionysiano: *Tallia de annona, quae dicitur Mestiua*. Tabular. S. Cyprian. Pictauensis fol. 104. *Hugo Liciniacensis dominus dimisit quandam inconuenientem consuetudinem, quam videlicet ministri eius de Cohet sub appellatione Mestinae, in villa S. Mariae Castri-Arardi, quae vocatur Rals, videlicet 4. sextar. annon. annis singulis, vt nunquam amplius requireretur ab vllo homine*. Charta Alienorae Ducissae Aquitan. ann. 1199. *Immunem reddibimus villam de Volliaco, tallia, Mestiua, districtione hominum terrae, in Expeditionibus Comitis etc.* Adde Concilium Burdegalense ann. 1255. cap. 25. vbi perperam vir doctus *festinas* emendat, pro *Mestinas*, et varias Chartas apud Thomasserium in Consuetud. localib. Bituricens. pag. 62. 85. (2) Pro ea anni tempestate, qua fruges metuntur, Charta anni 1366.

MES-

MESTIVAGIVM, ius *mestiuam* percipiendi. Charta anni 1313. in Regesto Andegau. fol. 17.

MESTIVANS, idem quod *Mestiua* 1. in Charta Ludouici VIII. an. 1224. to. 1. Ordinat. Reg. Fr. p. 49. *Mestiuantem nullatenus reddat.* Rectius supra in Litt. an. 1145. *Mestiuam.*

MESTIVARE, *Mestiuam* colligere, percipere. Charta Petri Episcopi Inculis mensis an. 1160. ex Tabul. S. Eparchii fol. 11.

MESTIVARIA, fructus ex *mestiua* collecti. Charta anni 1208. ex Tabular. S. Vincentii Cenoman.

MESTIVARIVS. Charta anni 1206. in Tabular. Eccles. Carnotens. n. 90. et 80. *Quinque Mestiuarios, ordeacum, fabaceum, pisaceum, veciacum lentiacum, paleas auenae, minutae stramina, partem suam fimi, et quicquid iuris solebat in granica nostra de Chanferi.*

MESTIVIA, i. q. *Mestiua* 1. Tabular. S. Cypriani Pictau. fol. 53.

MESTIVVS, Messor, Gall. *Mestiuier.* Charta Hugonis Archiep. Dom. *de Partenai*, ann. 1169. ex Tabular. Absiensi fol. 26.

MESTIZVS, Hispanis dicitur, qui ex parentibus Hispanicis et Americanis mixtim natus est. Concil. Liman. ann. 1582. inter Hispan. to. 4. p. 250. *Siquis mixti generis mulier, quas vulgo Mesticas vocant, in monasterium recipi velit, etc.* V. Hofman. in Lexico.

MESTALIVM, miscellum frumentum, Gall. *Bled méteil.* Charta anni 1225. in Chartulario Portusregii. V. *Mixtum* 2.

† MESTOSVS, misti generis equus, a Gall. *Mestis*, t. 4. Hist. Occit. Prob. p. 182. V. *Mestizus.*

MESTRA. *Mestris*, mendose pro *in estris*, t. 7. Ordin. reg. Fr. p. 661.

MESTRINVS, V. in *Maxer.*

MESTVRA, praestatio ex frumento, quod in agris colligitur et metitur; († vel potius messis, Gall. *Mesture.*) Charta Geraldi Abb. S. Ioannis Angeriac. an. 1385. ex Chartular. eiusd. Monast. p. 471. V. *Mestina.*

MESVAGIVM, V. *Messuagium.*

MESVRA, pro Mensura, saepius occurrit in Chartulario S. Vandregesilii.

MESVRAGIVM, quod a domino fori pro mensura exigitur. Statuta Eduardi I. Regis Angl. anni 1283. apud Rymer. to. 2. pag. 262. *Dubis venditor extraneus . . . de saimaca bladi vnum denarium, de carteria, obolum, pro leuela et Mesuragio nihil.* V. *Mensuragium.*

MESVS, idem quod *Mansus*, de qua voce supra; Gallis *Més.* Charta Beatricis Abbatissae Deiparae Suession. anni 1232. pro Communia Aisiaci. V. *Massa* 5.

† MESVSAGIVM, exactio quaeuis contra ius inducta; Gall. *Mesusance.* Ch. Ms. a. 1308. V. *Mali-vsus.*

MET, particula, apud Scriptores inferioris aeui praeponitur, quae Latinis postponi solet. Sosipater lib. 2. Institut. Gramm. *Met, non est pars orationis, sed adiectamentum quoddam accedis, etc.* Adde Priscian. lib. 12 et alios. Charta Turpimiri Ducis Croatiae, apud Ioan. Lucium lib. 2. de regno Dalmatico cap. 2. *Dum mundi ab origine condita per tempora facta mansisse, delabisseque succedentibus alia altissimi, si Met oculis perspicimus, mentis, et manu fidei palpamus, nisi corporeis membris videre, audire aliud valemus, nisi ea quae praesentantur et scripturarum auditio obtutibus pandit.* Charta Aragonica aerae IIII. apud Martinezium in Histor. Pinnatensi L. 3. cap 5. *Et requisierit suum amicum Sanctum, vt per suum corpus Metipsum cum suos varones et adiuuet, etc.* Ita *met-septimus, mettertius*, non semel occurrunt in Speculo Saxonico, pro *septimus-met*, vel *tertius-met*, vt Latini postponunt. In quam rem Marquardi Freheri obseruatio ad Constitutionem Adolphi Imp. anni 1293. haud videtur contemnenda: non tempero mihi, inquit ille, quin perstringam mirabilem, an ridiculum particulae *Met* vsum: e qua tandem *ipsissimi* exemplo, *metissimum* natum est, quod in Italico moderno remansit, *medesimo*, in Francico contractius,

tractius, *mesme* eadem forma, qua e quadragesima *Caresme.*

META. (1) Aceruus segetum, congeries vel strues in acutum tendens, vox Catoni nota c. 46. Gregor. Turon. lib. 4. Hist. c. 41. *Acceptisque clauibus metas annonae, quae aderant, edidit.* Aimoinus L. 2. de Miraculis S. Benedicti c. 9. Remens. cap. 17. Sic etiam legendum in Vita S. Gallae, n. 6. *Suspensr, tres anicalae . . . super tres Metas, quae ex ipsa segete sua fuerant factae, consederunt.* Editum *molas*, quae vox hic nihil sonat. Picardi *Maye* et *Moies* eiusmodi aceruos vocant, Germani Miethen. *Meta* etiam dicitur terminus ad instar *Metae* fastigiatus. Frontinus de coloniis: *In campis vero statuerunt terminos cursorios spatulas vel Metas assignatas.* Hinc quilibet terminus ac finis eadem voce significatur: quod et Latinis notum est. METALITER, apud Mart. Capellam L. 7. *Vmbra metaliter iacitur*, hoc est, instar metae fastigiata. (2) Vox Longobardorum. Vett. Glossae: *Meta, pecunia, donatio, sponsalitia.* Ioh. de Ianua: *Meta, promissio, vel conosigio* (sic). V. *Methium.* † Hinc pro pretium rebus vendendis impositum, in Stat. Cadubr. V. *Metaxarii.* (3) Monetae Flandrensis species. V. *Mita 2.* (4) Alia notione, f. quod domino competit pro iure defigendi metas in terris vasallorum. Charta Odonis Episcopi Beluacensis anni 1146. apud Louuetum: *Censumque, quem Hugo de Yuoilio per concessionem ipsius Drogonis, quia vterque census de feodo eius erat, in remissionem peccatorum suorum eidem ecclesiae donauerat, eis similiter concessit, et Metas et venditiones eis pariter remisit.* (5) METAE CAROLI, Pyrenaei montes, dicti, quod Carolus M. arma sua victricia vlterius non tulerit. Wilhelm Brito. lib. 1. Philipp.

METABOLA. Idacius in Chronico: *Expeditio ad Africam aduersus Wandalos ordinata, Metabolarum commutatione, et nauigationis in opportunitate reuocatur.* Est autem *metabola*, ex Graec. μεταβολὴ, maris mutatio. Glossae Isid. et Pithoeanae: *Metapontum, metabula maris*, MSS. habent *maris mutatio*; Infra: *Metabulum prospera nauigatio.* Vbi forte legendum *inprospera.*

† METABOLARIVS VENTVS, a Gr. μεταβολὴ, traiectus, t. 6. Maii p. 71.

METABVLVM. (1) Spatium, a *Meta.* S. Eulogius L. 3. Memorial. SS. c. 8. V. *Metabola.* (2) † Campanae tudicula, V. *Matabulum.*

METACHRONISMVS, vox graeca, temporum transpositio, cum scilicet a tempore rei gestae aberratur. Christophori Mülleri introductio, in Histor. Canonicae Sand-Hippolyt. apud Raim. Duellium lib. 1. Miscell. p. 300.

METACISMVS, Graec. μετακισμὸς. Isid. L. 1. cap. 31. *est, quoties in M literam vocalis sequitur, vt bonum aurum, etc.* Vgutioni, *Metacismus, est M. literae per scansionem collisio.* Papiae *Metacismus* vel *Motacismus est M. literae congeminata collisio: vel quotiens littera M. sequitur, vel quotiens vocabulis sequitur M.* vt *bonum aurum.* V. Diomedem lib. 2. et Senator. lib. de Diuinat. lect. cap. 15.

METADELLA, V. *Mitadela.*

METALIS LAPIS, qui loco metae seu termini est. Charta anni 1196. apud D. Calmet. to. 2. Hist. Lotharing. col. 411. † METALIS DISTINCTIO, meta, limes, terminus, t. 1. Annal. Praemonstr. Prob. p. 657.

METALITER, V. *Meta 1.*

METALLARII, aurileguli, in Cod. Th. tit. 19. de Metallis et Metallariis, V. *Metallum.*

METALLATVS, encaustus, encausto distinctus, Gall. *Emaillé*; inauratus, Gall. *Doré*, Lobinello minus recte. Testament. Godefridi du Plessis anni 1332. apud laud. Lobinell. to. 3. Hist. Paris. pag. 394. *Item scyphi tres argentei non Metellati, ponderis sex Marcharum et dimidiae, ad marcham Turon. duo bachini inmetallati, ponderis quinque marcharum, et decem octo sterlingorum.*

† METALLE, METALLVM, lebes vel cacabus aereus, Germ. ein Grapen. Inuent. Ms. a. 1450. *Metallum hispa-*

...*hispanicum*, i. e. cuprum hispanicum, in vita S. Gaurl.

METALLIA, semitallia, Gall. *Demitaille*. Charta anni 1265. in Tabul. S. Iacuti: *Talliam et Metalliam consuetas habebit. Brientius de castro Brientii Miles, cum dictis hominibus, si eos possit retrahere*. V. *Meditallia*.

METALLVM. (1) Aes; METALLINVS, aereus, *de Metail*. Thwroczius, in Stephano Rege Hungariae c. 26. (2) Campana aerea. Abbo L. 1. de bell. Paris.

Totius Ecclesiae convexa boando Metalla.

(3) METALLVM LAPIDOSVM, Fortunato lib. 9. Poem. 15. S. Paulinus Poemate 24. p. 152.

Quaeque prius pilis stetit, haec modo fulta columnis,
Vilia mutato sprevit cementa Metallo.

V. Notas in eadem Poemata p. 104. Hinc in Cod. Theod. occurrit lex de marmoris secandi facultate inter eas, quae de metallis et metallariis referuntur, tit. 19. L. 1. Adde Cassiod. lib. 2. Epist. 7. Hinc *in metalla damnari*, apud Plinium 10. Epist. 66. est in lapidicinam damnari, vnde et *Metallici* dicuntur, in L. 10. §. 1. Dig. de poenis, qui in *metalla* damnati sunt. (4) METALLVM LIGNEVM, in Vita S. Bonifacii Episcopi, auctore Willibaldo saec. Bened. 3. part. 2. pag. 17. *Tunc autem summae sanctitatis Antistes consilio inito cum fratribus, ligneum ex supra dictae arboris Metallo oratorium construxit*. Vnde *Metallum* pro qualibet materia vsurpatum colligitur. (5) V. *Metalle*. (6) † Frumentum miscellum, i. q. *Mestallum*. Ch. Ms. a. 1308. V. *Mixtum 2*.

METANGI, METANGISMONITAE, a *meta* et *ango*, Haeretici sic dicti, quod Verbum in Patre ex Augustino haer. 58. tanquam vnum vas in altero esse delirabant. V. *Colitiam*.

METANIA, METANOEA, genuflexio, inclinatio, ex graeco μετάνοια, ead. notione apud inferioris aevi Graeculos. Latinis sequioris aetatis *Venia*. Papias MS. *Metaniae, poenitentiae*. Legendum *Poenitentiae*, quia in *poenitentiam* eiusmodi genuflexiones imponebantur. Vita S. Vindiciani to. 2. Martii p. 79. *Sed cum ad culpae agnitionem veramque Metenoeam adduceret*, vbi pro poenitentia vsurpatur. Petrus Venerab. in Statutis Ord. Cluniac. c. 4. *Atque illis Metanoeis, quae quotidiano vsu in Capitulo fiunt, et vulgo veniae nominantur*. Et cap. 53. *Frequentibus Metanoeis vel genuflexionibus*.

METANOEA, *genus est testis*. Gloss. MSS. Cluniac. to. 2. Oper. posthum. Mabill. pag. 23. Vbi leg. forte: *Genus est poenitentiae*. V. *Metania*.

METAPHORA, *omen et quaedam praesignificatio*. Gaspar. Barthii Glossar. apud Ludewig. to. 3. Reliq. MSS. p. 370. ex Gauterio de Bell. Antioch.

METARE, diuertere, hospitari. Fredegarius Scholasticus, cap. 36. *Regi nunciauit virum Dei inibi esse, nec Regis domibus Metare velle*. Aimoinus de Miracul. S. Benedict. L. 2. c. 3. *Qui ei locum Metandi in suo concesserat domo*.

METARIA, praedium rusticum, Gall. *Metairie*. Computus anni 1202. ap. D. Brussel, tom. 2. de Vsu feud. pag. CLV.

METARITIA. Charta Caroli Reg. Burgundiae filii Lotharii Imperat. to. 12. Spicilegii Acheriani: *In Astennaco Metaritia vna: in Mutiano colonica vestita vna, et altera absa, cum vercaria absque censu: in Blodemaco Metaritiae duae; in curte Metiara Metaritia vna: in Cussana Metaritia vna etc*. Legendum forte *Messaritia*. V. in hac voce.

METARIVS, colonus, qui *metariam* excolit, ap. Brussel. de vsu feud. t. 2. p. CLV. *Metearia 2*.

METARPVS, Vgutioni *Metator, qui castra designat; et Metarpus castrorum metator*.

METASYNERITICA CVRATIO, *Metasyncriticus cyclus*, voces medicis notae. V. *Recorporare* et *Cyclus*.

† METATA, mensurae agrariae species, t. 2. Annal. Praemonstr. Prob. p. 132.

METATIO, (1) Metarum et limitum defixio. Tabular. Abbat. S. Victoris Paris.

Parif. Charta 21. (2) Idem, quod *Metatum*, apud Tertullianum de Pallio c. 2.

METATOR, in Gloss. Graec. Lat. Ετοίμαστής, id est, qui *Metata* et mansiones parat. Ετοιμασία *metatio*, Gloss. Lat. Graec. MS. Sangerm. *Meditatio apparatio*, *praeparatio*, ἑτοιμασία. Glossae Isid. *Metatores*, *mansionum praeparatores*. Papias: *Metator*, *qui locum praeparat aduentui potestatis*. Vegetio *Metator* dicitur, *qui praecedens locum castris deligit*: Hispanis *Aposentador*, de quo officio agunt Leges Alfonsinae, seu *Partidae*, part. 2. tit. 9. leg. 15. S. Ambrosius lib. 5. Hexaëmer. lib. 5. cap. 10. *Qui metatores itinera disponunt? qui duces iter dirigunt?*

METATORIAE EPISTOLAE, praeuiae, praenunciae, quibus aduentum nostrum nuntiamus, quasi καταγωγῆς, et diuersorium designaturae, ap. Sidonium lib. 8. Epist. 11.

METATVM (1) Idem quod *Metatio* 1. Charta anni 1766. in Tabulario Calensi. (2) V. mox *Metatus*.

METATVS. (1) Vel METATVM, sedes propria, domicilium, interdum hospitium. Passim apud Gregor. Turon. l. 3. Histor. cap. 7. *Hospitium et Metatum accipere*, apud Gregor. M. lib. 7. Ind. 2. Ep. 109. *Metatorum praebendorum onus*, in Nouella Theodosii de Metatis, vbi plura de hoc onere. V. Meursii Glossar. (2) Pro vniuerso domus, eiusque adiacentium, ambitu sumitur, in Bulla Stephani II. PP. ann. 755. apud Felibian. Hist. S. Dionys. pag. XXVIII.

METAXA, Graece Μέταξα, sericum nude praesertim, et necdum tinctum, neque in fila deductum. V. Isidorum lib. 20. cap. 29. Cuiacium ad lib. 10. tit. 8. lib. 11. Cod. Brissonium et alios qui *metaxae* vocem in L. vlt. D. de Public. infertam a Triboniano existimant, cum recentior sit. Adde Meursium in Glossario et Martin. in Lexico, et V. *Medascia*.

METAXARII, sericorum negotiatores, in L. vlt. C. de Pignoribus μεταξάριοι. 28. Eclog. 2. cap. 56. Aliam huic loci ac prorsus diuersam affingit notionem Vgutio et ex eo Ioannes de Ianua. *Metaxarius*, *qui foro imponit rebus*, *quae venduntur*, *metam pretii. Idem etiam licitator et taxator dicitur*. V. *Meta* 2.

METEALIS, monetae aureae genus apud Hispanos. Donatio Alphonsi VI. Regis t. 3. Concil. Hispan. pag. 291. *Vnde centum annualem censum videlicet*, *aureos*, *quos vulgo Metcales appellant*, *Conuentui Cluniacensi proprie dedit . . . . Censum quoque largitatis paternae duplicani, duo millia Metcales in censum annuatim Cluniaco persoluens*.

METEARIA. (1) Mensurae species. Charta anni 1149. apud Saniulianum in Matiscone pag. 251. *Exceptis quatuor Meteariis auenae ad veterem mensuram, etc.* f. *Metretariis*. V. *Meterium*. (2) Praedium rusticum, mansionibus et aliis, quae ad culturam necessaria sunt, instructum. Charta ann. 1202. in Tabular. S. Vincentii Cenom. METEERIA, eadem notione Tabular S. Cypriani Pictau. fol. 13. V. *Meteria*.

METELACCA, V. *Legula*.

METELLA, cratis lignea, Vegetio lib. 4. cap. 6. Vbi legendum forte *metula*, vt sit diminutiuum a meta, quod metarum instar erigerentur. Ita coniectat Martinius.

† METELLVM, pro *Metallum*, Metall, in Ch. Ms. a. 1292.

METELLVS, *mercenarius qui metit*. Vgutio. Gloss. Lat. Graec. MSS. Sangerm. *Metellus*, μίσθιος. Quasi *Meritellus*, a merendis stipendiis, vti scribunt Lexicographi.

METEMPSYCHI, graece μετεμψυχοι, Haeretici, qui Pythagoraeorum imitatione transmigrationem animarum asserebant, quorum impius error longe lateque breui disseminatus est. Chrysologus Serm. 58. *Nemo cum haec audit Metempsychos imputet*. Plura V. apud Hoffman. in Lexico.

METENSOMATOSIS, vox a Graeco μετὰ, ἐν et σῶμα efficta, corporum transmutatio. Tertullianus de Anima cap. 32.

† METE-

✝ METEO, mensurae annonariae species. Ch. Mſ. a. 1252. V. *Metearia* 1. et *Meto*.

METEORICVS, eleuatus, attentus. Acta S. Senorinae tom. 3. Aprilis p. 75.

✝ METERIARVM, i. q. *Meterium*, in Ch. Mſ. a. 1082. V. *Meyterius*.

METERE, definire, quasi metiendo aestimare. Bulla Ioannis XXII. PP. an. 1321. apud Lobinell. to. 3. Hiſt. Pariſ. pag. 532. *Ad metendas seu diuidendas ponendas et praefigendas seu praefigi faciendas metas. etc.*

METERIA, praedium rusticum cum mansione seu aede. Charta an. 1223. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 912. V. *Metearia*.

METERINVS, V. *Madrinarius* in *Mater*.

METERIVM, mensura annonaria, eadem quae alia *Meyterium* dicitur. Charta an. 1272. apud Guichenonum in Hiſt. Sabaud. inter Probat. pag. 15. V. *Meiteria*.

METESACCA, V. *Legula*.

METHALIA, V. *Medalla*.

METHIVM, Papiae MS. *Sponsalium*: sed leg. *Sponsalitium*. Gloſſ. aliae: *Methium, sponsalitia, vel nuptialis donatio*. Lex Longobard. l. 2. tit. 4. §. 3. *Nulli sit licentia coniugi suae de rebus suis dare amplius per qualecunque ingenium, nisi quod ei in die votorum in Methio et morgengab dederit*. Edit. Heroldi habet, *messio et missio*, p. 237. 245. Muratorius vero *Mephium* legit. *Mithium* apud Schilter. vbi *Mitphium* corrupte ſcribi interdum obſeruat, quod a *Morgenegiba* diſtinctum vult. *Medium methium*, non vero integrum donabatur a viro, quam duxerat, viduae, eodem lib. tit. 8. §. 8. Adde tit. 14. §. 15. V. *Meta*. Vir linguae Armoricanae peritiſſimus, D. Ludouicus le Pelletier, opinatur *Methium* vetus eſſe vocabulum Gallicum, ex quo, et praepoſitione *Di* vel *De* Britones verbum ſuum *Dimezi*, vel *Demezi*, quod nubere ſignificat, efformarunt, non ſecus ac Latini qui *desponderé* a *de* et *spondere* dixerunt. Iudicent peritiores.

METHODIVM, μεθόδιον, viaticum; ἐφόδιον Heſychio. Apud Petronium *Methodium* eſt pro deceptione, luſu, ludificatione: *Trimalchio eiusmodi Methodio laetus, carpe, inquit*. Ita Martinius.

METHODVS et METODVS, qui et *violetus* dicitur, in Codicibus cenſualibus Calomontis et Dumbarum, teſte Cl. D. Aubret, callem anguſtiorem vix duobus aut ſingulis peruium ſonat, Gall. *Un petit sentier*. Inqueſta an. 1496. *Guillermus Vinerii deponit se noscere Metodum seu senterium de quo agitur; qui Metodus seu violetus et via ad pedes seu talon est communis et publica omnibus per eam meare et transire volentibus*.

METHVM. Apicius lib. 8. c. 1. *Elixatur in aqua marina cum turionibus lauri et Metho*. V. *Medo*.

✝ METIBILIS, dicitur de moneta proba et publice recepta, Gall. *de mise*. Ch. a. 1152.

METIPSI, pro *Mihi*, in Teſtamento Rudeſindi Epiſc. an. 978. to. 3. Concil. Hiſpan. pag. 184. V. *Met*.

METISCA. V. in *Cantus* 1.

METITA, V. *Metreta*.

✝ METO, i. q. *Meteo*, in Ch. Mſ. a. 1250. V. *Metonnus*.

METOCHIVM, ex Graeco Μετόχιον, cella monaſtica a Monaſterio aliquo principali pendens. Epiſt. Ioannis Cardinalis ad Priorem Eccleſiae S. Petri Piſanorum CPoli, apud Vghellum to. 3. p. 493. *Cupientes Monasteria ad Metochia releuari destructa, et releuata illaesa seruari, etc.*

METOCISMVS, V. *Metacismus*.

METODVS, V. *Methodus*.

✝ METONACIVM, quod a domino fori pro menſura *Meto* nuncupata, exigitur. Ch. Mſ. a. 1255.

✝ METONNVS, menſura annonaria, eadem quae *Meto*. Ch. Mſ. a. 1257.

METRA, pro *Metreta*, ap. Anaſtaſ. in S. Syluestro.

METRANA, V. *Metreta*.

METRARE, *manere*, in Gloſſ. MS. Regio Cod. 1197. Sed legendum *Metare*.

METRETA, Μετρητής, genus vaſis, cadus: *amphora dimidia*, in Gloſſ. Iſid.

Isid. vox nota Caio et Scaeuolae IC. et aliis. Ebrardus in Graecismo c. 10.

Est vini proprie Metreta, modusque modesti.

Papias ex S. Eucherio, *Metreta, mensura liquidorum, habens sextarios decem, etc.* S. Augustinus in Euang. S. Ioann. Tractat. 9. *Nomen mensurae est Metreta, et a mensura accepit nomen ista mensura, etc.* Chronicon Reichersperg. *Misit ei vas quod caperet 20. Metretas vini de purissimo auro.* Ex his emendandum videtur Poenitentiale sancti Columbani c. 3. Edit. 1667. *Vel certo si multum est quod effudit, quantas Metranas de cervisa . . . perdidit.* Legendum enim *metretas.* Edit. 2. Holsteniana habet *quadranas.* Erat vero *Metreta* quemadmodum liquidorum, ita et aridorum mensura. *Metreta, mesure à vin, ou autre cose,* in Gloss. Lat. Gall. Sangerm. Charta Blanchae Comit. Trecensis an. 1212. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 831. *Quicunque in praedicta villa nonam Metretam frumenti vel alicuius leguminis facere voluerit, villico quatuor nummos dabit, etc.* Ex his idem *metreta* quod mensura, a graeco μέτρον, fuisse colligitur. METRETVM, eadem notione, pro *Mensura frumentaria. Metretum tritici,* in Charta ann. 1335. apud Schlegel. de Numm. antiq. Gothan. p. 52. Nec praetereundum *metretam* pro diuersis locis et temporibus variae capacitatis extitisse: nam, vt de *metreta* Attica et Romana sileam, quod ad nostrum institutum minime pertinet, ex obseruatis superius manifestum est *metretam* vt plurimum sextarios decem habuisse; nihilominus tamen de vasculo, quod quaternas vini *metretas* capiebat, vti perexiguo sermo fit in Vita Ermelandi apud Mabill. to. 1. Annal. Benedict. pag. 528. Perexiguam reipsa mensuram fuisse colligere iterum licet ex Necrologio Abbat. S. Petri de Casis vbi *Pauca* vocitatur. *Dimisit tres Metretas vini seu tres Paucas;* vulgo *une Pauque* vel *une Pauche de vin:* quod parum vini contineat, sic dicta. Haud facile ergo negotium suscipiet, quisquis scrupulosius mensuras aestimare tentauerit. METRETAS inter vasa et ministeria Ecclesiastica reponit etiam Anastasius in S. Siluestro PP. METITA, pro *Metreta,* in Charta Hispanica aerae 972. apud Anton. *de Yepez* in Chron. Ord. S. Benedicti to. 1. pag. 32. Apendic. Occurrunt eadem verba paulo infra semel ac iterum. METRVM, in Charta Sanctii Ramirez Regis Aragonum, apud Martinezium in Hist. Pinnatensi lib. 3. c. 27.

METRETVM, V. *Metreta.*

METRICANVS, poëta, apud Harigerum in Vita S. Seruatii Episcopi to. 3. Maii p. 215. *Vnde quidam Metricanus luculenter satis scribens ait, etc.*

† METRICATOR, idem, t. 1. Hist. Nem. Prob. p. 6.

† METRIFFICARE, METRIFICARE, metro scribere, in Instr. a. 1391.

† METRIFICATVRA, ars poetica. Stat. Vniu. Tolos.

METRISTA, vt *Metricanus.* Bern. de Breydenbach Iter Hierosl. pag. 239.

METROCANORIVS, poëta, qui metro canit. Vita S. Regali Episc. Siluaneet. ex MS. Audomarensi num. 7. *Metricanorus,* in Vita S. Alberti Abbat. Gambron. num. 2.

METROCOMIAE, matres vicorum, pagorum qui vni ciuitati subiecti erant. V. Iacobum Gothofredum ad l. 6. Cod. Th. de Patrociniis vicorum. Vocabular. vtriusque iuris: *Metrocomia est vilis mensura quae datur translatis iussu Principis . . . metros Graece, mensura Latine dicitur, et comos villa. Inde Metrocomia, quasi mensura ville . . . Etiam Metrocomie sunt parochie vel dyoceses.*

METROGRAPHVS, poëta, qui metro scribit. Cardinalis de Aragonia de Vitis Pontif. Roman. apud Murator. to. 3. p. 461.

METROPOLIS, pro *Metropolitanus.* Gregorius Turonensis l. 10. c. 15. de Gundegisilo Burdegalensi Archiepiscopo: *Eo quod ipse Metropolis huic vrbi esset.*

METRO-

METROPOLITANVS, Archiepiscopus, sic dictus, inquit Rhabanus l. 1. de Instit. Cleric. c. 5. curs. *Eo quod praesideat illi ciuitati, quae caeteris ciuitatibus in eadem prouincia constitutis quodammodo mater sit.* METROPOLITANEAE LITERAE, quae a Metropolitano Clericis dantur. Hincmar. Remens. Opusc. 17.

METROPOLITICVS, ad Metropolitanum spectans. Charta an. 1401. apud Rymer. to. 8. p. 209.

METRVM. (1) Ea pars, quae, cantore praecinente, a Choro resumitur. Vsus veteres Ordinis Cisterciensis cap. 68: *Qui autem incipit antiphonam, aut Alleluia, reuertenter et paululum a podio stet vsque ad Metram, nec inclinet, donec primus versus impleatur.* (2) Alia notione, V. in *Metreta*.

† METTA, mensurae species, forte mendose pro *Metreta*, ap. Oefel. t. 2. Script. p. 689.

METTVRA, MEIVRA, *mixtura*, miscellum frumentum, Gall *Bled méteil.* Charta an. 1273. in Tabular. S. Martini Pontisar. V. *Mixtum*.

METVENDVS, titulus honorarius, cui obseruantia debetur. Testamentum an. 1396. tom. 9. Spicil. Acher. p. 294.

METVRA, V. *Mettura*.

MEVRTRVM, V. *Morth*.

MEVSINAGIVM. Charta an. 1296. in Tabular. Floriac. *Burgenses de Castellione remanebunt quitti . . . de oblitis quae erant ad omnes consuetudines, videlicet ad IV. denarios, gallinam, corueas quae debebantur ratione dictarum oblitarum, vel de Meusinagio dictarum oblitarum.*

MEXANVM. Otto Morena in Histor. Rerum Laudensium p. 79. *Laudenses ibi in quodam Mexano, quae insula dicitur, praelium cum Placentinis incipientes, etc.* Legendum, *in quodam Mezano*, hoc est, campo inter aquas medio, vt edidit Murator. to. 6. col. 1081. Ital. *Mezzano*, medianus.

MEXICA, fructus species. Statuta Montis Regal. p. 224. *Eandem soluat toto anno, si caperet de alienis sarmentis, vitibus, vadis, Mexicis, et aliis fructibus.*

† MEXTADARIA, i. q. *Meystadaria*, in Ch. Ms. a. 1406.

† MEYARIA, fructuum seu redituum medietas, i. q. *Meiaria.* Inuent. a. 1361.

† MEYNATGERIVS, pater familias, t. 4. Hist. Nem. Prob. p. 25. V. *Mesnagium*.

MEYNERIA, MEYNERIVS, V. *Mayneria*, *Maynerius*.

MEYSSONARE, metere, Gall. *Moissonner.* Charta an. 1497.

MEYSSOS, V *Meisos*.

MEYSTADARIA, MESTADARIA, praedium rusticum cum mansionibus, Gall. *Metairie.* Obituarium S. Geraldi in Lemouicibus fol. 10.

MEYTADERIA, idem quod *medietaria*, praedium quod a colono partiario colitur. Charta Lemouic. an. 1406.

† MEYTENCVS, mensurae annonariae species, eadem quae *Meitadenc*, Gall. ol. *Meytadenc* et *Metainh.* Ch. Ms. a. 1298. V. *Mitadencus* et *Megeria*.

† MEYTERIA, modus agri, i. q. *Meiteriata*, in Ch. Ms. a. 1317.

† MEYTERIVS, mensura annonaria, i. q. *Meiteria*, in Ch. a. 1230. V. *Miterium*.

† MEZACIARIVS, officium monasticum, cui, vt videtur, annonae menstrualis ministrandae ex praediis rusticis cura demandata. Ch. Ms. S. Martial. Lemouic. V. mox

† MEZADA, quod ad mensam per mensem suppeditatur, t. 6. Gall. Christ. Instr. p. 92. V. *Mezagium*.

MEYTERIATA, MEYTERIVM, V. *Meiteria* et *Meiteriata*.

MEZADRA, MEZADRIA, vt *Meystadaria*, praedium rusticum, Ital. *Mezzado*, Gall. *Metairie.* Memoriale Potest. Regiens. ad ann. 1280. apud Murator. to. 8 col. 1147. *Mezadriis*, in Chronico Regiensi apud eumdem Murator. tom. 17. col. 10.

† MEZADRVS, colonus partiarius, Gall. *Métaier*, in Stat. castri Redaldi. V. *Mezaiolus*.

MEZAGIVM, annona, aut cibus ad vnum mensem. Tabular. S. Martialis in Lemouic. apud Stephanot. to. 2. Fragm. Hist. *Haec sunt Mezagia*

quas debent facere Priores S. Martialis: XI. Kal. Febr. Praepositus de Roto facit Mezagium. Kal. Febr. Praepositus de Roserio facit Mezagium. Kal. Martii Praepositus de Quadris facit Mezagium. V. Mesaticum.

MEZAIOLVS, colonus, villicus, Italis *Mezzaivolo*. Vita B. Augustini Nouelli to. 4. SS. Maii p. 621.

† MEZALANA, pannus, partim e lana, partim e lino confectus, Ital. *Mezzalana*, ap. Murat. t. 2. Antiq. p. 424.

† MEZALHETA, dimin. a *Mezalha*, obolus seu mallia, parua lamina. Form. Mss. Cod. 7657. V. *Mesailha*.

† MEZALIS, partiarius, particeps, in Cod. Reg. sign. 4189.

† MEZALLA, obolus seu mallia, quae est 24. pars solidi, t. 2. Hist. Occit. Prob. p. 478. V. *Mesallia*.

MEZANELLA, vox Italica, diminut, vt videtur a *Mezzana*. Annal. Mediol. apud Murator. to. 16. col. 812. *Talieria XXIV. alba argenti Mezanella signata in fundo.*

MEZANINVS. (1) *Mezaninorum moneta*, f. debilis, ab Ital. *Mezzano*, medius, mediocris. Contin. Chron. Andr. Danduli apud Murator. to. 12. col. 419. *Item hoc tempore* (an. 1346.) *idem dominus Dux monetam Mezaninorum de nouo fieri iussit, fecitque statuitiones, quod soldini amplius non fabricarentur.* V. *Mezninus*. (2) † Medius, intermedius, t. 3. Cod. Ital. dipl. p. 220.

MEZANNVS, medius annus, dimidium anni: vox ibrida a veteri Gallico *Mez*, Medium, et *Annus*. Notae in Catholicon Edit. Ratisponens. ann. 1699.

MEZANVM, vel MEZANVS, V. *Mezanum*.

MEZANVS. (1) Telae mediocris species, quasi media inter vtramque. Statuta Montis Regal. p. 277. *Quilibet textor vel textrix capiat tantum pro texitura et orditura, pro qualibet teisa telae subtilis lini, solidos quatuor . . . de Mezanis solidos sex: de minoribus solidos quinque.* (2) † Medius, in Ch. Ms. a. 1351.

† MEZCA, infundibulum molendini, Germ. der Rumpf, t. 1. Annal. Praemonstr. Prob. p. 643.

MEZCLARI, perturbari, ab Hispan. *Mescla*, mistio, perturbatio. Moretus in Antiquit. Nauarrae lib. 2. p. 496. ex Tabular. Pinnat.

† MEZELHALE, ponderis minoris species, t. 7. Ordin. reg. Fr. p. 507.

† MEZELLADA, mensura agraria minor, in Ch. Ms. a. 1471. V. *Mezelloria*.

MEZELLARIA, *leprosarie*, Domus leprosorum. Charta an. 1114.

MEZELLORIA, MEZELORIA, vasculum, cadus statutae mensurae. Statuta Montis Regal. pag. 200. c. 49. *Mezelloria*, ibid. p. 309.

MEZELLVS, leprosus, Gallis olim *Mezel*. Statuta Massil. lib. 5. c. 15. V. *Mesclarin* et *Miselli*.

MEZENA. (1) Gualuaneus Flamma in Chronico Maiori in Ottone III. *Fecit preconizari, quod nullus ligna venderet, credens, quod Archiepiscopus cibum coquere non posset. Tunc Archiepiscopus liberalior mundi porcorum Mezenas pro lignis habuit, et mirabilem coenam parauit.* Apud Vghellum to. 4. p. 184. Chron. Astense apud Murator. tom. 11. col. 188. *Dictus Guillelmus miserat dicto Guidoni XX. paria boum, cum carris oneratis odorifero vino, farina tritici, Mezenis salatis, etc.* Italis *Mezzena* est succidia, Gallis *Fleche de lard*. (2) † Species ligni vel materiae, in Correct. Stat. Cadubr.

MEZES, († forte locus palustris.) Charta Guillelmi de Hala ann. 1298. apud Baluz. to. 2. Hist. Aruerniae p. 531. *Cum censibus, redditibus . . . molendinis, ingressibus et egressibus, aquis, Mezes.*

† MEZETINVS, mensurae salinariae species, in Stat. Cadubr. l. 1.

MEZIBAN. Capitul. I. Caroli M. anno 9. c. 11. et lib. 3. Capitul. c. 49. 50. *De Meziban, id est, latrone forbannito, vt vnusquisque Comes alio mandet, vt nullus eum recipere audeat.* Latronem, qui *forbannitus fuerit*, recipere etiam vetant Capitula Caroli Cal. tit. 12. c. 6. a Britannico,

co, vt videtur, *Mez* vel *Mes*, foras et foris; et *Banni*, pellere.

† MEZIVM, potionis seu cereuisiae genus, Gall. *Miez*, t. 4. Ordin. reg. Fr. p. 641.

MEZKINVS, V *Mischinus*.

MEZNINVS, genus monetae Paduanae. Polydorus c. 5. *Gabellam quamdam consignauerat reddentem annue quater mille libras Mezninorum.* V. *Mezaninus*.

MEZQVINVS, V. *Mischinus*.

MEZQVITA, templum Mahumetanorum, Gallice *Mosquée*. Donatio Iacobi Reg. Aragon. to. 3. Concil. Hispan. p. 497. V. *Meschita*.

MI, pro *Mihi*, habetur in veteribus Chartis aliquot apud Perardum in Tabul. Burgund. p. 36. 41. 43. etc. nisi forte in MS. vox contracta, seu abbreuiata fuerit, vt passim solet. Certe etiamnum inferiores Picardi *mi* dicunt pro *moy*.

MICA. (1) Paruulus panis, quasi *mica panis*, Gallis *une Miche*. Ioan. de Ianua: *Mica etiam ponitur pro pane modico, qui fit in curiis magnatorum, vel in Monasteriis . . . vnde versus:*

Clare Phoebe, Mica, dabitur tibi cum sale Mica.

Catholicon paruum: *Mica*, *Mie de pain*, *ou Miche*. Vetus Charta ex Tabulario Eccles. S. Laudi Andegau. fol. 82. *Quod autem de iure Theobaudi et domino constet donum istud Canonicos obtinere, concesserunt ei praedictae caritatem Ecclesiae, si ipse postulauerit, semel in anno, vnam Micam scilicet, et iustam vini.* MICCA, pro *Mica*. Charta an. 1485. ap. Marten. to. 2. Ampliss. Collect. col. 150. MICHA, eadem notione. Charta Anglica apud Spelmannum: *Capient de praedicto Priore pro quolibet waya corporum 3. albos panes vocatos Michis, et nigrum panem, et alia cibaria. Vna Micha de torta*, in Necrolog. Abbat. S. Petri de Casis, panis impurior. MICHEA, MICHIA. Liber Ordin. S. Victoris Paris. MS. c. 64. *Vnusquisque vnam Micheam et vnam mensuram vini habebit.* Charta Gerardi Comit. Matisc. an. 1180. *Centum etiam Michias censuales, et custodiam viarum et pascuorum.* MICHIA MAGNA, *bisa*, *sala*. Charta an. 53. Henrici III. ex Regesto *Oseney* fol. 242. inter Notas Hearnii ad libr. nigr. Scaccarii p. 654. Hic vero *Michia Magna*, vt obseruat idem Hearnius, non aliud est atque *a great manchet*, vel, vt alii forsitan, *a great loaf*. *Bis* autem apud Gallos idem valet atque *Brown* apud Anglos, vt *bisa Michia* sit *a brown manchet*, siue *a brown loaf*. Hinc facile discas *Miciam salam* panem plane fuisse *bisa* puriorem; et quidem cum *Sala*, aulam siue palatium vel curiam denotat, inde colligerem *Michiam salam* idem plane esse atque *panem aularem* vel *curialem*, qui tamen et ipse etiam fuerit quam *dominicus* impurior. Hucusque Hearnius. (2) MICA, in Glossario Arabico-Lat. *Nugae*. (3) Vox anatomica, nerui cuiusdam nomen. *Per quam* (plagam) *fuit fractus neruus, vocatus de la mica*, in Litt. remiss. Ml. a. 1350.

† MICALE, *una bestia simile al serpente*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

MICALLIA, quidquid cibo et potu absumitur, Gall. *Mangeaille*. Statuta vetera Bressiae inter Vsatica Reuellii edit. 1729. part. 1. p. 31. V. *Miniaylia*.

† MICANIA, *la ingeniosita*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

MICARIVS, qui micis viuit, vel eas recolligit. Fragm. Petronii: *Homo praesiscini, frugi, et Micarius*.

MICATORIA, in veteri Glossar. Lat. Gall. MS. ex Bibl. Thuana *Esmieure*.

† MICATORIVM, *Esmioere*, in alio Cod. 7692.

MICATVS, vrsi clamor. Acta S. Exonis tom. 5. Maii p. 57. *Vncare* tamen vel *seuire* vrsorum esse scribit Vgutio. V. *Baulare*.

MICCA, V. *Mica* 1.

MICCIRE. Vgutio: *Miccire hircorum*. V. supra *Baulare*.

MICHA, V. *Mica* 1.

MICHAELITAE, MICHALATI, nummi aurei Michaëlis Imperatoris Constantinopolitani imagine signati. Willelm. Tyrius l. 11. c. 12. *Quaeris quae sit debiti summa: cui respon-*

sum

sum est, *30 millium Michaëlitarum*, *quod genus aureorum tunc in publicis commerciis erat celebre*, *a quodam Imperatore CPolitano qui eam monetam sua fecerat insignem imagine signari.* Meminit praeterea *Michaëlitarum* idem Tyrius lib. 13. c. 15. qui in Chron. Casin. l. 3. c. 57. l. 4. c. 4. 27. 46. *Michalati* dicuntur. Cuius Editor, et qui eum sequuti sunt, Vossius, Menagius, et alii haud bene diuinarunt, dum censent ita nuncupatos nummos, quod Michaëlis Archangeli effigiem praeferrent, eosque esse, aut sane iis persimiles quos *Angelots* appellamus. MICHELATI, in Gestis Tancredi apud Marten. to. 3. Anecd. col. 103. MICHELINI, Bernardus Thesaur. de Acquisit. T. S. c. 121. apud Murator. to. 7. col. 761.

MICHEA, MICHIA, V. *Mica*.

MICHELINVS, V. *Michaelitae*.

† MICHIELLETI, nummi plumbei a Dominico Michiele, duce Venetiarum cusi a. 1123., de quibus consule Dissert. t. 24. Raccolt. D. Ang. Calog. p. 3.

MICHI, pro *Mihi*, in Charta an. 425. Monast. Anglic. to. 1. p. 11. Id, licet notissimum, ex vetustissima Charta obseruare placuit.

† MICHITERIA, *signum victoriae*, in Gloss. ad Doctr. Alex. de Villa Dei.

MICHIVM, f. salina, locus vbi sal conficitur; († vel puteus salinarius, vnde sal hauritur.) Vetus Charta ex Tabulario S. Benigni Diuion. apud Perardum pag. 97. *Vnum bulionem, quem in vadimonio habent in Michio, quod est iuxta fontem de Salz.* Alia ibid. *Quae dedit Canonicis . . . in Michio suo 4. denarios in vnaquaque septimana.*

MICHNI. Leges Forestarum Canuti Regis c. 6. *Habeat enim quilibet primariorum quolibet anno de nostra warda, quam Michni vocant, duos equos, etc.*

MICHOLARI, V. mox *Micolari*.

MICIDIOR. Innocentius Agrimensor de Casis literarum: *Quoniam Micidiores, hoc est, minores, c. inuenies finitus quotquot fines ostendunt.* Videtur legendum *Hemicycliares*, vt p. 257.

MICILVM, V. *Imixilum*.

† MICINA, *vno vase de naue*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

MICOLARI, *fabulari*, Io. de Ianua. Statuta Antiq. Canon. Regul. apud R. Duellium to. 1. Miscell. pag. 89. *Carnalia post Micholentur*; vbi Gloss. i. e. *loquantur*.

MICRI, minores, Μικροί. Domnizo lib. 2. de Vita Mathild. c. 1.

MICROLOGVS. (1) Lex. Gr. Lat. MS. Reg. Μικρολόγος, ἀφειδαλής. In Gloss. Lat. Gr. *Scrupulosus*. Io. de Ianua: *Micrologus*, *qui breuiter loquitur*, *vel qui magnam rem narrare cupiens*, *quasi paruam despiciendo narrat*: *vnde hoc Micrologium*, *breuiloquium*. S. Columbanus Epist. 4. *Minimus maximo*, *agrestis vrbano*, *Micrologus eloquentissimo etc.* (2) Liber in epitomae speciem, *Abregé*. Domnizo lib. 1. de Vita Mathild. cap. 5.

MICROSCOSMVS, a graeco μικρὸς et κόσμος. Geruasii Tilber. Otia Imper. apud Leibnit. tom. 1. Script. Brunsuic. *Et Graecus hominem Microscosmum*, *hoc est*, *minorem mundum appellabat*.

† MICSARABA, vas coquinarium, in Inuent. Ms. a. 1300.

† MICTERIATA, modus agri, i. q. *Meyteriata*, a MICLERIVM, mensurae annonariae species. Terrear. Belliioc. V. *Meyteria*.

MICTICVM, *aereum*. *Mictalis*, *aerée*. Leg. *aereus*. Papias MS. Bituric.

MICTVALIS, vrinam ciens, a verbo *mingere*, Gall. *Diuretique*. Papias MS. Bituric. *Anethum*, *herba omnibus cognita*, *acerrime feruens*, *Mictualis est*.

MICTVRA. Io. Buschius lib. 1. Chron. Windesemens. c. 28. *Qui tamen in fine vitae suae Mictura sanguinis laborans*, *in bona pace vitam finiuit*. Vox formata a *Mingere*. † Vegetio MINCTVRA.

MICTVRIRE, mingere. Gaspar. Barthii Glossar. apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 3. p. 149.

MICVM, pro *Mecum*, apud me. Veteres Formulae Andegau. num. 22.

MIDA,

MIDA, vox Hispanica. Statuta Synod. Arnaldi Episc. Valent. to. 3. Concil. Hispan. p. 579. *Statuimus quod de caetero (clerici) non portent de die neque de nocte cultelarios neque cultellos, vltra Midam in foro constitutam, nec etiam alia arma.*

MIDI, mensura ligni. Charta ann. 832. apud Mabill. Diplom. p. 520. *Dabuntur illis aut aucae centum, aut de argento pro eis libra vna soluetur: de lignis mensurae quae Midi appellantur, mille centum.* Ludouici Pii Diploma eiusdem an. quo partitione praefatam confirmat ibid. p. 392. *De lignis dentur eis mensurae, quae Midi appellantur, mille centum.* V. *Modulus.*

MIDRA, Papiae, *Auri lamina.*

MIDTHRINA, vox Saxonica, *mid*, cum, *thrina*, ter. Leges Ethelredi Regis apud Wenetyngum editae c. 15. *Et si aliquis accusetur, quod pauerit eum qui pacem Domini nostri fregerit, ladiet se Midthrina 12. i. cum ter 12. qui faciunt 36.*

MIFFIO. Edictum Rotharis Regis Longob. tit. 78. §. 1. *Tunc illa vidua quae in domum patris aut fratris regressa est, habeat sibi in ante morgincap et Miffis.* Vbi legendum *et metam* vel *mithium*. V. Legem Longobard. l. 2. tit. 4. §. 4. et supra in vocibus *Meta*, et *Methium.*

MIGA, pro *Mica.* Formula 11. ex Baluzianis, de pane.

† **MIGAIRIA**, fructuum vel redituum medietas, in Ch. Ms. a. 1206. V. *Meyaria.*

MIGALE, pica. Miscell. Theodisca ap. Bernardum Pezium to. 1. Anecd. part. 1. col. 412. *Ophiomachus, similis Migali, bawigrimmila, pica, agaistra.*

† **MIGANUM**, domus pars, f. vbi panis conficitur, in Act. Inquisit. Carcass.

† **MIGEIRIUS**, partitus, dimidiatus, a vet. Gall. *Mige*, medius. Ch. Ms. a. 1061. V. *Migerius.*

MIGERIA, mensura frumentaria. Instrumentum Visitationis Popleti monast. Ord. Cisterc. in dioecesi Barchinon. an. 1316. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1311. *Item, tam in monasterio quam in membris quingentae Migeriae frumenti, et de alio blado quadragintae* (f. quadringentae) *Migeriae.* Est et *Migeria* mensura liquidorum, vt colligitur ex Charta ann. 1090. Append. Marcae Hisp. col. 1185. *Consentimus praefato Remundo in Perdus, Duran, Bosfracol gallina 1. fogaça vna, et Migeria 1. de vino et emina vna de cinada.* **MITGERIA**, eadem notione, in Charta Guillelmi Iordani Comit. Ceritan an. 1097.

† **MIGERIUS**, i. q. *Meianus 2*, murus intermedius, t. 5. Ordin. reg. Fr. p. 8. V. *Migeirius.*

MIGMA. (1) *Palea minuta, vel tritura frumento permixta*, in Gloss. Lat. MS. Reg. Cod. 1013. Eadem habet Vgutio, haecque subdit: *Vel dicitur commixtura, vel confectura saponis, vel vnguenti alicuius ad abluendum.* Papias: *Migma, Hebraeum est, id est, mixtura, palea minuta, vel tritura frumento permixta.* Gloss. MS. ad Alexandrum Iatrosophist. lib. 1. Passion. *Migma est squinantum, palea camelorum.* Io. de Ianua et Mamotrectus: *Migma, atis, ordeum cum palea.* Isa. 30. Vnde *Migma* ex variis granis, puta, vicia, hordeo, auena simul permixtis constitisse colligitur, a Graeco fortean μίγνυμι, Misceo. *Smigmator*, in miraculis B. Stanislai Canon. Regul. n. 49. (2) Medicamentorum et vnguentorum mistura. Marcellus Empir. in Praefat. *Versiculis quoque infimus Migmatum et specierum digestione compositis.* Hist. Susannae c. 17. *Afferte mihi oleum et Smigmata, etc.* Vetus Editio *Migmata* praefert. Graeca vero σμήγματα. Vbi Mamotrectus: *Migmata, confectiones saponis, vel vnguenti ad lauandum apti: Migma, ae, ordeum cum palea, vnde faciunt mulieres decoctionem forte ad nitorem faciei. Quidam dicunt Smigma.*

† **MIGNONETUS, MIGNOTUS**, prae aliis carus, gratissimus, Gall. *Mignon.* Ch. Ms. a. 1440. V. *Minna.*

† **MIGRANA**. (1) I. q. *Migranea*, t. 2. Febr. p. 636. (2) Granatum, malum punicum, Gall. quibusdam *Migrai-*

Migraine. Leudae maior. Carcass. V. *Milgrana*.

MIGRANEA, hemicrania, morbi in capite species, *Migraine*. Ditmarus lib. 4.

MIGRARE *in villam alienam*, in Pacto legis Salicae tit. 48. dicuntur ii qui sine vllo decreto iudicis, auctoritate priuata, migrant, hoc est, irruunt in res alienas ac praedia animo possidendi. Lemma tituli est *de migrantibus*. In lege vero Salica tit. 47. est *de eo qui villam alienam occupaverit*. Adde Capitulare 3. an. 819. continens Capitula de Interpretatione Legis Salicae, c. 9. MIGRARE, mori, apud Gregor. Turon. Histor. Franc. col. 72. † Pro transfundere legitur in Act. SS. t. 4. Sept. p. 106.

MIHENIVM, detrimentum, iactura. Chartular. Abbatiae S. Stephani de Vallibus in Xanton. c. 17. † Rectius forte *Mihenius*, partiarius colonus, i. q. *Mezadrus*.

MILA (1) Milliare, Germ. Meile, Gall. *un Mille*. Charta an. 1409. apud Rymer. to. 8. p. 582. (2) † Mendose, vt videtur, pro *mola*, agger, t. 1. Cod. Ital. dipl. p. 1349. (3) † Forte pro *Mela* vel *Mella*, mespilum. Meichelbec. t. 2. Hist. Frising. p. 87. *Cum vno fructetu de genere arboris unde nascentur milae*. V. *Mella* 2.

MILAGO, († mensurae species, vt videtur.) Charta an. 1223. apud Vghellum in Archiepisc. Cusentinis to. 9. pag. 291. *Obligaverunt se . . . . reddere annuatim pro censu . . . lagenas puri et boni olei 5. capientes singulas Milagines binas ad iustam mensuram Russani*. V. *Migeria*.

MILARIVM, perperam pro *Melarium*, in Lege Salica Edit. Lindenbrogii. V. *Melum*.

MILECIA. Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 43. *Praedictusque Albericus habuit ventiones ipso die ad Mileciam in domo sua*.

MILENAE SALVTES, V. *Millenae*.

MILES. (1) Apud Scriptores inferioris aetatis, is potissimum dicitur, qui Militari cingulo accinctus est, quem vulgo *Chevalier* appellant Galli. Fulcherius Carnotensis l. 2. Hist. Hieros. c. 31. (vt caeteros omittam) *Milites nostri erant quingenti, exceptis illis qui militari nomine non censebantur, tamen equitantes*. Sed vnde nata haec appellatio, non omnino constat: tametsi proximum videtur vero, inde apud Gallos obtinuisse, quod qui alicui Principi, siue in officiis palatinis, siue in expeditionibus militaribus, militaret, eius *Miles* esse diceretur. V. *Militare* 1. Qui igitur Principi in quolibet officio, seu in qualibet dignitate palatina, ciuili, aut militari deseruiebat, ei *militare* dicebatur, eiusque esse *Miles*: qua sane notione hanc vocem capiendam censuerim in vetustioribus Regum Anglo-Saxonum Chartis, quae subscribuntur a variis proceribus, post Episcopos, Duces, et Comites, cum *Militis* titulo; atque vt liceat conicere non alios fuisse quam Officiales domus augustae, qui in aliis *Ministri* appellantur: quae quidem *Militis* appellatio in Chartis eorundem Regum ab anno 806. et deinceps reperitur, vt obseruat Seldenus de Titulis honorariis part. 2. c. 5. §. 33. Postmodum *militia* ista ciuilis ad militarem vnice profluxit: ita vt qui alicui in bellis *militaret* ac mereret, eius esse *Miles* diceretur: maxime vero qui *beneficii* seu *feudi* alicuius ratione seruitio militari obstrictus esset et obnoxius: vnde *Miles* pro *vassallo* vsurpatur passim a Scriptoribus. Luithprand. in Legat. *Principes isti nobiles, et domini mei sunt Milites*. Idem in Chron. lib. 5. c. 14. *Raimundus Aquitanorum Princeps pro minis mille se in Militem dedit, fidemque ei iuramento seruaturum affirmavit*. Dudo lib. 3. de Morib. Norman. p. 120. *Ea fide qua concatenantur Senior et Miles*. Charta an. 954. apud Herneraeum: *Gerbertus scilicet et Anserus Miles eius*. Conradus Imp. in Lege Longob. lib. 3. tit. 8. §. 4. *Firmiter statuimus, vt nullus miles Episcoporum, Abbatum, Abbatissarum, Marchionum, Comitum, vel omnium qui beneficium de nostris publicis bonis aut de Ecclesiarum praediis nunc tenent aut tenuerint, . . . sine certa et conuicta culpa suum beneficium

scium perdat, etc. Ibi non semel. Praedictis addere placet, quod apud omnes fere nationes obtinuit, neminem *Militem* appellatum, nisi qui militarem ordinem reuera consecutus esset. Molinus in Repertorio: *Infanciones nascuntur apud nos, Milites vero fiunt seu creantur: quia sine creatione actuali, seu promotione ad Militiam, nullus potest esse Miles.* Atque hinc est quod ipsi etiam Principes et Duces hunc prae se titulum non ferebant, nisi post consecutam militarem dignitatem; qua semel obtenta, eo potissimum titulo gloriabantur. Vnde Ioannes Dux Britanniae Miles factus, in Charta an. 1266. sese Militem inscribit: *Iohannes Dux Britanniae, Miles, etc.* Haud scio tamen, an eiusmodi vsus obtinuerit ante saeculum 13. quo circiter ineunte Militis nomenclatura Nobilibus prae caeteris adscribi coepit: adeo vt *Miles* et *gentil-homo* vnum idemque sonaret, vt obseruat Hadr. Valesius in Notit. Gall. pag. 333. ex Charta an. 1228. quod sibi primum occurrisse monet: *Cum dominus Adam miles diceret, quod aquam dicti riui* (de Rutello) *debet et potest facere currere per terram suam et in fossatis suis, et in terris ac pratis suis: et hac ratione quia quilibet Gentil' homo, habens libera feoda in Comitatu Campaniae, potest et debet, quando vult, absque contradictione facere vinaria, etc.* *Militum* alii erant primi, alii secundi, vel tertii ordinis. Bruno de Bello Saxonico p. 133. *Similiter pacis oscula dederunt ordinis secundi seu tertii partis vtriusque Milites.* Wippo de Vita Conradi Salici pag. 228. *Quod omnes Episcopi, Duces, et reliqui Principes Milites primi, Milites Gregarii, quin ingenui omnes, si alicuius momenti fuat; Regibus fidem faciant.* Vbi *milites primi*, et *primi ordinis*, sunt Barones ac *Banneretti*, qui educendi vexilla in praeliis ius habebant: alii *Milites secundi* vel *tertii ordinis* et *Gregarii*, sunt ii quos *Chevaliers Bachelier* dicunt Galli, et qui MILITES SIMPLICES appellantur, in Constit. Sicul. lib. 1. tit. 9. 10. lib. 2. tit. 3. vbi Baronibus opponuntur. Philippus de Pergamo in Catone moralizato: *Aliqui autem ex nobilibus reperiuntur, qui infimum tenent nobilitatis gradum, vt sunt simplices Milites, etc.* Consuetudines Albigenses: *Si inde conuicti, aut confessi fuerunt, dabunt singuli 10 libr. si fuerint Barones: si simplices Milites, 100. s.* Vbi *Barones* generatim pro *Banneretis Militibus* accipiuntur. Ita *simplices Milites* dicuntur *Bacellarii* in Charta anni 1274. tom. 5. Hist. Franc. p. 553. *A quolibet simplici Milite 40. sol. etc.* *Milites minores*, Matthaeo Paris an. 1215. *Milites mediae nobilitatis*, in Gestis Willelmi Nothi p. 207. quia medii sunt inter Barones et scutiferos. At MILES SIMPLEX, apud Aragonenses et Hispanos fere caeteros, dicebatur, inquit Vitalis Oscensis Episcopus, *qui sui scuti, siue vnius scuti vulgariter appellatur, vassallus alicuius praeter Regem, vel Regis filium, vel Comitem ex Regis genere descendentem, vel Praelatum Ecclesiae: vel qui ab alio quam a dictis personis Militari cingulo fuerit redimitus.* MILES VNIVS SCVTI igitur idem qui *Miles simplex*, cui scilicet in expeditiones bellicas eunti non alius Miles vassallus aderat. Charta MS. Petri II. Regis Aragonum ann. 1283. pro libertatibus Cataloniae. MILES MINOR, idem qui *Miles simplex*. Litterae an. 1269. in Tabular. S. Albini Andegau. *Fulco de Torallo minor Miles, etc.* V. supra. MILITES PARVI, id est inferioris ordinis, et qui seruitium Militare integrum non praestabant. Scacarium Anglicanum, apud Seldenum lib. de Titulis honorar. part. 2. c. 5. §. 17. MILITES ABBATES, iidem qui *Aduocati*. V. *Abbas*. Eodem nomine nuncupatos monasteriorum *Campiones*, nescio quo vade, tradit *de la Colombiere* in Theatro honoris p. 37. MILES IN ARMIS, qui militiam armatam profitetur, ad discrimen Militum literatorum, de quibus mox Magnum Chronicon Belgicum an. 1323. MILES CALIGATVS, in Aduersar. Turnebi l. 24. c. 31. a caliga militari atique

que

que sic vocatus: sed eo nomine censetur qui promotionem nullam in exercitu habet. ✝ MILES CASATVS, qui *casam*, seu feudum, quod *casamentum* vocatur, possidebat, t. 5. Ordin. reg. Fr. p. 716. MILITES CHRISTI sese inscribebant Templarii, quod potissimum docemur ex sigillo Chartae Gerberti Herac, Citramarinorum Templariorum Procuratoris an. 1190. appenso, apud Perardum Burgundicis p. 263. in quo inscriptum, *Sigillum Militum Christi.* V. Monasticum Anglic. to. 2. p. 997. MILITES COMITATVS, qui et *Milites Parlamenti*, dicuntur apud Anglos duo Milites seu Nobiles viri, qui ab vnoquoque Comitatu ex litteris regiis electi, in rebus quae ad vtilitatem regni spectant, consuluntur. Breue de Sum. ad Parl. apud Th. *Blount* in Nomolex. Angl. MILES PRO CORPORE, corporis Regis stipator, Gallis *Garde du Corps.* Litterae Eduardi IV. Reg. Angl. an. 1474. apud Rymer. to. 11. p. 834. MILITES ECCLESIASTICI, ita appellati aliquot Praebendarii in Ecclesiis Cathedralibus Galliae, maxime in Viennensi, vbi duo sunt, *Militum* nomenclatura, vt auctor est Ioannes *le Lievre* in Antiquit. Viennensib. c. 54. et Lugdunensi, vbi decem. MILITES FEVDATI, apud Simeon. Dunelm. an. 1086. qui feuda Militaria possident, de quibus in voce *Feudum.* MILITES FEVDALES, in Tabulario Vzerchensi apud Iustellum in Hist. Turenensi pag. 33. sunt *Vassalli Feudales.* MILES *Ordinis Gartarii*, *Chevalier de la Jarretiere*, in Charta Henrici Regis Angl. an. 1492. apud Gotofredum in notis ad Carolum VIII. p. 631. Ordo Militaris institutus ab Edwardo III. Reg. Angl. an. 1350. MILITES GAVDENTES, V. *Fratres gaudentes.* MILES GENERALIS FRANCIAE appellatur in Charta an. 1574. apud Rymer. to. 13. p. 437. *Thomas Bohier:* quod ne alicui negotium facessat, monemus has voces inter distinguendas esse, ita vt sic legatur, *Miles*, *Generalis Franciae*: qua postrema nomenclatura donabantur Praefecti aerarii; cuius dignitatis officium aliquando obtinuit praedictus Th. *Bohier.* MILITES GLADII, *qui forma quadam Templariorum omnibus renuntiantes*, *Christi Militiae se dedentes*, *professionis suae signum in forma gladij*, *quo pro Deo certabant*, *in suis vestibus praeferebant.* Ita Arnoldus Lubec. lib. 7. c. 9 Vide Andream Fauinum, etc. MILES GVETI. Ita Vigilum Praefectum vocant Galli, quod nemo hacce fungi dignitate posset, qui non esset *Miles*, seu cingulo accinctus Militari. Arestum Parlamenti 13. Ian. 1457. MILITES HONORARII, Gallis *Chevaliers d'honneur*, qua dignitate donatur Galuanus Dominus *de Bailleul*, in Computo Ioannis *Luissier* pro auxiliis ad liberationem Regis Ioannis impositis an. 1367. V. Hemricurtium de Bellis Leodicensib. c. 41. Hodie apud Gallos hoc nomine indigitantur potissimum qui Reginis adsunt, manumque praebent ad eas deducendas, Gallis *Chevaliers d'honneur de la Reine.* MILITES DE HONORE, qui *beneficia* seu *feuda militaria*, quae *honorum* appellatione donabantur, a Rege tenebant. Liber Niger Scaccarii p. 64. MILES IVSTITIAE, Germanis Gerichtsherr. Ioannes de Ianua: *Miles Iustitiae*, *potest esse vna dictio composita: et tunc pertinet ad quoddam officium reddendi iustitiam.* MILITES LEGALES, V. *Miles literatus.* MILITES LIMITANEI, dicti, vt auctor est Carolus de Aquino in Lex. milit. qui in ripa per cuneos et auxilia constituti in praesidiis, limitem tuebantur. Horum mentio saepius occurrit in Iure ciuili et praesertim L. fin. de fundis limitrophis. MILITES LINGVARES, V. *Prosecutor.* MILES LITERATVS, Matth. Paris ann. 1251. *Henricus de Bathonia Miles literatus*, *legum terrae peritissimus*, *Dn. Regis Iustitiarius et Consiliarius specialis.* Et an. 1252. *Quidam Miles literatus Robertus de la Ite*, *cui Rex commiserat tutelam Iudaeorum*, *et sigilli sui*, *quod Scaccarium eorundem pertinet*, *etc. Milites autem isti literati*, ii sunt, quos Galli Cheva-

Chevaliers en Loix vocabant, id est, qui, cum gente nobiles essent, Legum studiis operam impenderant, vt in supremis Regum foris ius dicerent: quosque inde *Dominos Legum* appellatos, auctor est Duchesnius in Hist. Gandensi l. 9. c. 3. Charta an. 1302. to. 2. Hist. Dalphin. p. 119. *Carissimus et fidelis noster D. Guillelmus de Plasiano Miles ac Legum Doctor.* Occurrunt iidem *Milites Legum* apud Monstrelletum 1. vol. pag. 105. 143. Nullum vero in hanc rem antiquius nobis occurrit monumentum, quam Charta Leodegarii Episcopi Aptens. exarata ante an. 1113. in Chartular. Aptensi fol. 13. *Et hoc fit sub sacramento duorum Militum Legalium.* MILES MERCERIORVM, V. *Mercerius.* MILES MONACHVS, idem qui *Aduocatus,* qui et *Abbas Miles* dicebatur. V. *Abbas.* Sententia arbitralis an. 1243. in Tabul. S. Vulmari dioec. Bonon. MILES PER NATVRAM, genere militari ortus, vir nobilis. Fori Leirenae in Lusitania editi a Brandaono tom. 3. Monarch. Lusitan. MILITES PACIS ET FIDEI, V. Innocentium Cironum in Notis ad Decret. Honorii III. PP. p. 50. MILES PLEBEIVS, in Chronico Gothico Lusitanico aera 1200. Vbi *Milites Plebeii* videntur appellari quiuis *Equites,* qui opponebantur peditibus. Fori Leirenae: *Quidquid homo de Leirena in terra Saracenorum lucratus fuerit, det quintam Regi, praeter equos, quos debet accipere Alcaida de Leirena, et facere inde nouos Milites, et dare his, qui perdiderint suos.* Infra: *Peon si habuerit equum, fiet miles, si vult.* Rursum: *De pugna quae fuerit in fiada, si Miles fuerit victus, det 100 solidos: si peon, quinque* Hos *Caualleros villanos* vocant Fori Alcaconenses aerae 1267. MILES DE QVATVOR FAMILIIS, Gallis *Gentilhomme de nom et d'Armes.* Ioannes Longinus in Actis S. Stanislai Episcopi Cracou. n. 162. MILITES REGIS, dicebantur Milites qui ex domo Regia, et ex eius peculiari familia erant, ac stipendiis honorati. Eiusmodi complures recensent Chartae veteres. MILES REGIVS, in Charta an. 1337. apud Vghellum tom. 7. p. 616. † MILES SALVATGE, siluestris, histrionis species. Curia 2. general. Tarrac. Vnde colligitur vocem *salvatge* adiectiuam esse vocis *militem.* MILES STIPENDIARIVS, is, vt videtur, cui de annua pro alimentis praestatione sub titulo feudali prouisio fit. Tabular. S. Florentii. V. *Feudum soldatae.* MILITES STELLAE, *Chevaliers l'Estoile*, Ordo Militaris institutus a Ioanne Reg. Franc. an. 1351. V. *Stella.* MILITES TABVLAE ROLVNDAE, V. *Tabula.* MILITES VAVASSORES, qui tenent de Baronibus terras suas, vt *Subuasores,* qui tenent de Militibus, in Legib. Malcolmi II. Regis Scotiae c. 8. §. 8. Radulfus de Diceto an. 1040. MILITES VEXILLARII, V. *Bannereti.*

(2) MILES dictus in Italia Potestatis primus Assessor. Statuta Astens. f. 5. vo.

(3) Dominus alicuius castri aut feudi. Chronicon Vosiense lib. 1. c. 22. *Alter* (Monachus) *ex Militibus de Rupecanardi*, id est, ex Dominis, *etc.* Mox: *De cuius parentela exiuit Guill. Ademari Miles de Celon.* Rursum: *Petrus frater Iterii del Barri Militis castelli de Axia.*

(4) Militum seu Nobilium Ordo. Appendix ad Chron Episcop. Metensium tom. 6. Spicileg. Acher. pag. 663. *Hic* (Theodoricus) *paci et tranquillitati ecclesiarum omniumque sibi creditorum commoditatibus ea prouisit diligentia, vt eum Miles, Clerus et populus venererentur vt dominum, et vt patrem diligerent.*

(5) MILITES, Equites, qui Equo militant, Gall. *Cavaliers.* Gasp. Barthii Glossar. apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. p. 23. ex Anonymi Hist. Palaest. c. 20. *Ordinata denique sunt haec omnia, Milites tenuerunt plana, et pedites montanea.* Iacobi Auriae Annal. Genuens. ad an. 1282. apud Murator. to. 6. col. 578. *Maxime quum Milites et pedites semper in Pisis ad solidos acciperent.*

(6) Haeretici, qui alias *Floriani* et *Carpocratiani*, sic dicti, *quia de Militaribus fuerunt*, inquit Philastrius, vbi plura de eorum opinionibus.

(7) MILITES ROTVNDI, nummi, vulgo *Ridders* dicti, in Legibus Opstalbomicis c. 21. Charta Geraldi Abbatis Angeriacens. an. 1385. in Chartul. eiusd. Monast. p. 459 Consule Menagii Origin. Gall. in voce *Ridde*.

MILETA, anser siluestris. Vita S. Pharaildis virg. num. 13. *Aues quasdam aggregatas repperit, quas alii fues, alii Miletas, vulgus verò gantas nuncupat*. V. *Gantae*.

† MILETVM, MILLETVM, milium, Gall. *Millet*. Ch. Ms. a. 1341. V. *Milhium*.

MILETVNIA. Pactus Legis Salicae tit. 76. Edit. Eccardi p. 137. *Haec lex de Miletunias vel letas siue Romanas in medietatem conuenit obseruare*. Vbi idem Eccardus monet legendum forte *Militaneas*, vt *miletaneus* idem sit qui *militaris*, et hoc loco Militis vxor. V. *Militissa*.

† MILEVS, *souler de Roy*, in Glossar. Lat. Gall. Cod. 7692.

† MILGRANA, granatum, malum punicum, in Gloss. Prou. Lat. Cod. 7657. V. *Migrana* 2.

† MILHIVM, i. q. *Miletum*, in Inuent. Ms. a. 1476. V. *Millium*.

† MILIACIVS PANIS, ex milio confectus, ap. Murat. t. 21. p. 602.

MILIARENSIS. (1) Vel MILLARENSIS, moneta argentea minutior, quae in Montepessulano cudebatur ab Episc. Magalonensibus. Tabular. Episcopatus Magalonensis an. 1262. Ex quibus verbis et aliis nescio an conficiatur *Miliarenses* istos in Francia cusos, nummos fuisse Hispanicos, (nam ex allatis, in Hispania obtinuisse videntur,) hoc est instar eorum qui in Hispania cudebantur, quae vox etiamnum in Lusitania viget, vbi nummi aurei *Millereis* appellantur, quam vocem corruptam putat Scaliger lib. de Re nummaria p. 55. *Quum*, inquit, *verum nomen fuerit*, Mulay-Rais, *ab Arabe Repe, quisquis is fuit, qui primus eiusdem ponderis et valoris nomisma in illis partibus Hispaniae percussit*. Quo sane videtur spectare Clemens, cum ait Christianum nec debere nec posse monetam cudere cum titulo Mahometi. At cum vox haec proxime accedat ad Byzantinorum Principum μιλιαρήσια, minutas perinde monetas, de quibus egere prae caeteris Scaliger de Re nummaria, Petauius ad Epiphanium, et alii, Cangius etiam in Dissert. de Monetis Byzantinis, longe probabilius videtur hisce monetis inditam appellationem. (2) MILIARENSIS PORTICVS apud Vopiscum, quae millenis columnis sustentabatur. Ita Salmasius.

MILIARISIVM, numismatis pars XII. complectens folles XXIV. Scholiastes Basilic. to. 6. SS. Maii p. 16. *Nosse oportet ceratium vnum follibus valere duodecim siue Miliarisio dimidio. Valent itaque ceratia duodecim nomismate medio. Nam integrum nomisma continet Miliarisia duodecim siue ceratia 24*. V. Glossar. mediae Graecit. in Μιλιαρίσιον.

MILIARIVM, mille pondo librarum. Vita B. Columbae Reatinae to. 5. Maii p. 392.

MILIARIVS. (1) Milliare. Charta Wifredi Comitis Barcin. an. 888. to. 3. Concil. Hispan. p. 166. (2) Carolus M. Imper. apud Anonymum Salernitanum in Hist. Langobard. parte I. *Vnum est quod quaero, vt* (Arichis Princeps Langobardorum) *armiger meus vnus Miliarius fiat*. Videtur idem qui *Millenarius*, de qua dignitate infra. V. Cuiacium ad l. 1. Feudor. tit. 1.

MILICA, grani species, de qua passim veteres Chartae Italicae. Describitur a Petro Crescentio l. 3. de Agricultura, p. 129. V. *Melica*.

† MILICAMILIVM, idem, in Stat. Placent.

MILICENTVM, vox, vt videtur, corrupta ab Anglico *Millcate* vel *Millleat*, quae ipsum riui alueum, quo aqua molendini continetur significat. Hist. Harcur. to. 4. p. 1928. *Henricus tenet dicta tenementa, et Milicenta de Contalon, et dicta damina de Rege, et non dat scutagium*.

MILICIONE, perperam pro *Mallitiose*, in Charta Iohannis Reg. Franc. an. 1361. Reg. 90. Tabul. Regii Ch. 608.

MILICVS, V. *Militus*.

† MILIENDA, vestis species, vel pars vestis, in Ch. Ms. a. 1398. V. *Mistle*.

MILIENSES. Chron. Laurishamense pag. 86. vbi de Fratribus Barbatis in Monasteriis:

Nunc quoque Barbati qui sint, attentius audi:
Sunt ergo laici Milienfibus associati,
Quos risus populi dedit hoc agnomine fungi, etc.

Vbi *Milienses* sumuntur pro *Monachis*.

MILIGRISIVS, denarius: vnde dicta vocis origine, mihi incompertum, nisi *Miligrisius* scriptum sit pro *Milgurisus*, vel *Miligrisius* denarium aereum significet, et a colore ita sit nuncupatus. Miracula S. Georgii to. 3. Aprilis pag. 143. *Oblato deinde Miligrisio seu denario abire conati, etc.*

MILIMINDRVM, *vulgus vocat, pro eo quod eleuationem mentis inducat; haec herba Hyosciamus appellatur.* Papias:

MILINAE. Gregor. Turon. lib. 6. c. 14. *Magna igitur eo anno lues in populo fuit, valitudines variae, Milinae cum pusulis et vesicis, quae multum populum adfecerunt morte.* Apud Fulbertum Carnotensem Ep. 95. vbi Gregorii locus laudatur, scriptum habetur, *Melinae cum pustulis, etc.* Duchesnius monet in aliis Codd. legi *malignae*. Alter Codex Antiquissimus, quem vidi, *maligni* praefert. † Huetius in Comment. de reb. ad eum pertin. p. 22. exponit *morbos enatos cum varis similibus granorum milii.*

MILINOVVLTIS, V. *Melinoporphyrus*.

MILIO, miluus, accipitris species, Gall. *Milan*. Testamentum Oliuerii de Clicio an. 1406. ex Archiuo Castri Blein.

MILITANEA, V. *Miletunia*.

MILITARE. (1) Aliquo officio fungi in curia Principis. Quo sensu στρατεύεσθαι dixit Theophanes. Abbo Floriac. in Canon. c. 51. *Quisquis militiae suae cingulo vtitur, dignitatis suae Miles adscribitur.* S. Augustin. lib. 5. de Ciuit. Dei c. 6. *Ille in officio Comitis Militat.* Idem in Append. Serm. de Diuers. 3 qui S. Maximo alias tribuitur: *Non enim de his Militantibus Scriptura loquitur, qui armata militia detinentur, sed quisque militiae suae cingulo vtitur, dignitatis suae Miles adscribitur.* Idem Epist. 54. *In quolibet officio Militanti.* Et Epist. 36. *Militia clericatus.* V. *Miles 1.* (2) Laborando lucrari. Audoënus in Vita S. Eligii tom. 5. Spicileg. Acher. p. 164. *Confluebantque ad eum* (Eligium) *vndique viri religiosi, aduenae quoque et monachi, et quidquid Militare poterat aut eis in eleemosynam dabat, aut certe captiuorum in pretia distrahebat.* (3) Militem facere, creare, baltheo militari accingere. Vita Innocentii VI. PP. p. 116. (4) Iter habere, maxime cum difficile et asperum est. Chron. Mauriniac. apud Duchesnium Hist. Franc. to. 4. p. 377. (5) Confligere, pugnare. Gasp. Barthii Glossar. apud Ludewig. tom. 3. Reliq. MSS. p. 28. ex Anonymi Hist. Palaest. *Coeperunt nostri militare in nomine Domini.* Aliis notionibus vide supra.

MILITARIS. (1) Natalium nobilitate insignis. Buschius de Reformat. Monaster. apud Leibnit. to. 2. Script. Brunsuic. p. 911. V. *Miles 1.* (2) Qui in exercitu *militat*, maxime qui in militia aliquam dignitatem habet, in leg. 18. 32. 138. Cod. Th. de Decurion. l. 7. de Frument. vrb. CP. l. 20. 21. de Erogat. milit. Annonae. Alias *Militares*, qui *milites* fuerant, nec amplius militabant: quod obseruatum a Salmasio ad Hist. Aug. p. 300. Glossae Isidori: *Militaris, opinatus, id est, vetus miles.* † MILITARES PERSONAE, militiae candidati vel militum familiares et domestici, in Ch. Ms. a. 1270.

† MILITATIO, ad militarem gradum ascensus, in Ch. Ms. a. 1320.

MILITIA. (1) Pro eo, quod quis in dignitatibus consecutus est. Idem lib.

lib. 8. c. 39. *Qui multas altercationes cum relicta illius defuncti* (Episcopi) *habuisse probatur, eo quod res quae tempore Badegisili Episcopi Ecclesiae datae fuerant, tanquam proprias retinebat, dicens: Militia haec fuit viri mei.* Lib. 10. c. 19. *Multa enim auri argentique in huius Episcopi regesto pondera sunt reperta; quae autem de illa iniquitatis Militia erant, regalibus thesauris sunt inlata.* Charta an. 1302. to. 2. Hist. Dalphin. p. 119. *In remunerationem licet non congruam praedictorum ac pro sua militia, etc.* Cels. D. lib. 31. tit. 1. leg. 22. *Titius in Testamento suo Publio Maevio militiam suam reliquit: siue pecuniam, quaecunque redigi ex venditione potuerit.* Nisi malis cum Carolo de Aquino in Lex. milit. interpretari de stipendio, vel suppellectili militari. (2) Ordo ipse vel dignitas *Militaris*, *Chevalerie*. Vitalis Oscensis Episcopus: *Infancio . . . licet non sit Miles, ius tamen habet accipiendi Militiam, si possibilitas, voluntas, et opportunitas se offerrent.* IN MILITIA APPROBATUS dicebatur, qui semel ac iterum, vel etiam tertio fortitudinis ac dexteritatis suae specimen vel in bellis, vel in ludicris decertationibus ediderat. Galfridus Monemuthensis lib. 7. c. 4. (3) MILITIA, alias *Feudum Militis*, et *feudum loricae: Terra quae militem debet in expeditione*, in Charta Balduini Comitis Flandriae an. 1119. in Tabul. Abb. S. Bertini: *Portio vnius Militis*, apud Lucam Tudensem aera 880. *In Militia tenere*, in Tabul. Maioris Monast. Militare autem domino teneri, qui *Militias* ac feuda possidebant, notissimum est. Dudo l. 3. de Actis Norman. *Richardo infanti manibus suis datis, super sacrosanctas reliquias fidem obsequentis famulatus et Militationis facientes, spsponderunt et vouerunt illi se per omnia esse fideles.* Petrus Diac. lib. 4. Hist. Casin. c. 35. *Curtes quae manifeste Imperii erant, Militias, et castra Imperii.* Geruasius Tilleberiensis MS. lib. 2. de Otiis Imperial. de Henrico II. Imper. *Hic legem instituit apud Teutones, ut militiae more Gallorum et Anglorum, successionis iure deuoluerentur ad proximiores agnationis gradus, cum antea penderent ex Principis gratia.* MILITIAM REGIS EXERCERE, pro Militaria seruitia, quae Regi ob Militias ac feuda debentur, praestare, exhibere. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerm. fol. 16. (4) Titulus honorarius Militis. Epistola Ludouici de Duracio Regis Neapolitani ad Ludouicum Ducem Andegauensem an. 1382. *Quod si ita est, decentius fuisset tuae Militiae, id nobis prius scripsisse, etc.* (5) Coetus Militum. Radeuicus Frisingensis de Rebus gestis Friederici I. Imper. lib. 2. cap. 8. apud Murator. tom. 6. col. 791. Ita *Militia Hospitalis Hierosolymitani*, apud Will. Neubrig. l. 4. c. 19. (6) Census vel praestatio pro seruitio militari. Tabularium Burguliense fol. 115. *De hoc feudo debent Canonici 12. denarios de Militia in Natiuitate S. Mariae.* Fol. 116. *In hac terra retinuerunt domini iura sua, scilicet de 10. sol. talliae, 20. den. de 5 solid. cuiusque talliae 10. den. et 12. den. de Militia in Natiuitate S. Mariae.* (7) Equitatus, Gall. *Cavalerie*. Ottoboni Scribae Annal. Genuens. ad ann. 1196. apud eundem Murator. to. 6. col. 376. *At quum videret se eos minime posse de campo et castris eradicare, et nihil proficere posse; imo sui semper victi ac vulnerati recedebant de campo, retraxit se cum militia sua et fortia.* (8) † Militis creatio, in Sent. arbitr. a. 1335. (9) † Feudi militaris caput seu domus praecipua, quoduis dominium, quod a milite possidetur, in Reg. feud. Aquit. (10) † Militis stipendium. Reg. S. Ludou. (11) † Palatii regii officium quoduis, in Ch. Ms. a. 1301.

MILITIALITER, viriliter, strenue, prout Milites decet. Gesta Treuir. Archiep. apud Marten. to. 4. Ampliss. Coll. col. 398.

MILITISSA, militis vxor. In Charta an. 1379. *Ioanna de Bethune Militissa, vxor D. Ioannis de Roya Militis*, apud Duchesnium in Probat. Histor. Bethun. p. 202.

† MILI-

† MILITVS, vel MILICVS, f. Militus qui in *Mileto* pensitatur. Ch. Ms. Lingon. a. 1278. *Quendam redditum annuum . . qui vocatur redditus militorum.*

MILLAIROLA, MILLAROLA, etc. V. supra *Meillerola.*

MILLARENSIS, V. *Miliarensis.*

MILLEARIVM, mille, Gall. *Millier.* Charta apud *Madox* Formul. Anglic. p. 239. *Vnum piscariam quae reddit vnum Millearium siccarum anguillarum . . . Et in villa quae Moshe vocatur tria concessi . . . Millearia siccorum Allectium.*

† MILLEMORBIA, vel MISMORBIA; *herba ficaria, strophularia, castrangula; vt quidam volunt, vrtica mortua; eo quod folia similia vrticae habeat, non tamen vrentia:* Gloss. Med. Simon.

MILLENA, vt *Millearium.* Charta apud eumdem *Madox* ibidem p. 283.

† MILLENAE SALVTES, Gall. *Mille Complimens*, t. 10. Collect. Hist. Fr. p. 490. vbi etiam *milenae salutes.*

MILLENARII. (1) Papias: *Millenarius, qui mille militibus praeest*, Graecis χιλίαρχος. Ita etiam Isidorus lib. 9. Orig. cap. 3. Victor Vtic. lib. 1. de Persec. Vandal. (2) *Χιλιασταί*, Haeretici, qui et *Cerinthiani*, sic dicti ab eorum auctore Cerintho. *Hi mille annos*, inquit S. Augustinus de Haeres. n. 8. *post resurrectionem in terreno regno Christi, secundum carnales ventris et libidinis voluptates, futuros fabulantur; vnde etiam Chiliastae sunt appellati.* V. Papiam, Baronium an. 373. num. 14. etc.

† MILLENARIVM, mille, t. 10. Gall. Christ. Instr. p. 218. V. *Millearium.*

MILLEPEDA, genus vermis pilosum, multis pedibus innixum; Graec. χιλιόπους. S. Hieronym. lib. 3. in Ruffin. c. 3. *Cur vermiculus, quem vulgus Millepedam vocat, tantum pedum agmine scateat.* Adde eumdem lib. 2. contra Iouianum c. 6.

MILLERARIVM, mille, Gallice *Millier*, apud Lobinellum to. 2. Hist. Britan. p. 412.

† MILLERIVM, mille, a Gall. *Millier*, in Leud. min. Carcass.

MILLEROLA, V. *Meillerola.*

MILLESIES, pro *Milies.* Tabular. Massil.

† MILLETVM, V. *Miletum.*

MILLIARE QVINTVM, Bannileuca: V. *Quinta.* MILLIARIVM, pro *Milliare.* Vetus Inscriptio Romae: *A Milliario XXXV.* Frontinus in Expositione formarum: *Milliarium habet passus M. ped. V. stad. VIII. Miliarii termini*, apud veterem Agrimensorem. Adde Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 38. V. Descriptionem Cangii CP. MILLIARIVS, eadem notione. Charta Willelmi Pictau. Comitis apud Stephanot. to. 3. Fragm. Hist. MSS.

MILLIO. (1) Gallis *Million.* Charta an. 1514. apud Rymer. to. 13. p. 409. *Pro dicta solutione dictae summae vnius Millionis, sive decem centum millium scutorum auri de sole, etc.* (2) Incerta mihi notione, si bene scriptum est, in Chron. Erfordensi ad an. 1250. apud Schannat. in Vindem. litter. p. 104. *Sic itaque reddidata Damiata Rex* (Ludouicus IX.) *centum millibus Millionum suam redemit captiuitatem.* Certe non idem, quod Gallis *Million* dicitur, scilicet decies centena millia librarum; cum ex Ioinuilla, cui fidem habendam existimo, constet Ludouicum Regem pro sua, vel suorum libertate recuperanda octingenta tantum millia *Besantiorum* aureorum Sarracenis soluisse, quod ad monetam hodiernam reductum, computatur a D. le Blanc pro 3879. 309. lib. 7. sol. 6. den. Verum ibi legendum puto *centum millibus marcarum.* V. Dissert. D. Cangii in Ioinuillam.

MILLIVM, MILLVM, pro *Milium*, Gall. *Millet.* Charta an. 1351. ex lib. viridi fol. 53. Scriptura Principis Adelgastri to. 3. Concil. Hispan. p. 90.

MILLVS, Festo: *Collare canum venaticorum, factum ex corio, confixumque clauis ferreis eminentibus aduersus impetus luporum.* Consule Martinii Lexicon.

† MILVVVS, Gall. *Melle*, in Gloss. Lat. Gall. a. 1348. V. *Milio*.

MILVM, vel *Milium*, acumen ossis in brachio quod armo iungitur, apud Constantinum Afric. lib. 2. Pantechn. c. 7.

MILVS. (1) Lex Aleman. tit. 61. §. 4. *Si autem ipsius oculus) foras exierit, et Milus 40. sol. componat.* Vbi Heroldus, *melius Malum*, quasi oculis orbis integer intelligitur. (2) † Idem f. quod *Milium*. Ch. a. 1319. t. 7. Ordinat. p. 445. *Maioritatem terrae cum milis et vanellis.*

MIMA. Gloss. Arabico-Lat. *Mima*, *i. minatio bestiarum*. Forte *minia*, *i. miniatio bestiarum*, a voce *minare*, ducere. Meyer.

† MIMARE, ludum mimicum agere. Lit. remiss. Ms. a. 1361.

MIMARITIAE, meretricii seu mimici gestus. Pirminius Abbas in Excerpt. de libris Canonicis: *Mimaritias et verba turpia, et amatoria, vel luxuriosa ex ore suo non proferas* (Christianus). V. Glossar. med. Graecit. in Μιμάριον.

MIMATA, vel MIMATVM, f. Nummata, vt coniectat Hearnius. *Nummata autem vel Nummatum*, idem atque nummus siue denarius. Liber Niger Scaccarii: *Quod antiquum et antiquum pondus primae funturae stagni Cornubiae antiquitus, et nunc et semper solebat esse et debet esse, maius de XXX. Mimatis stagni quam pondus primae funturae Devoniae.*

MIMELA, ludus mimicus. Instrumentum an. 1482.

MIMIJIA. Iter Camerarii Scotici c. 24. *De Sartoribus: . . . accipiunt sibi particulas panni, et scissiones manicarum, et alias Mimisias.* Id est, *Minutias*.

MIMILOGVS, mimus, iaculator. Vgutio, et ex eo Ioannes de Ianua: *Mimilogus, qui mimos docet, vel mimis loquens. Inde Mimilogium, i. locutio mimi Vrbicarius mimilogus,* ap. Fulgentium lib. 2. Mythol.

MIMOLOGVS, apud Iul. Firmicum lib. 8. c. 8. et Tyronem in Notis p. 172. Μιμολόγος, apud Hesychium, in Δίκηλον. Papias: *Mimologus, qui mimos docet. Mimographus, qui mimos scribit.*

† MIMITHEMELAE ARS, mimica, a Lat. *mimus* et Gr. Θυμέλη, t. 5. Aug. p. 122.

MIMVS, musicus, qui instrumentis musicis canit. Leges Palatinae Iacobi II. Reg. Maioric. to. 3. SS. Iunii p. XXVIII.

MINA. (1) Fodina, Gall. *Mine*. Charta Ludouici Imp. data Remis an. 5. Ind. 4. in Tabul. Teruensi. V. *Minere*. (2) † Materia quae ex fodina eruitur. Ch. Ms. a. 1326. (3) Clandestinum consilium, factio ad aliquem opprimendum, *Menée*, ex *Minare*, ducere, *Conduire une menée*. Chron. Fredeg. c. 98. *Ebruinus quoque magis atque profusius crudeliter Francos opprimebat, donec tandem Ermenfredo Franco minas paret, resque proprias tollere dispenit.* (4) Mensura frumentaria. Charta Odonis Episcopi Beluac. an. 1140. *Omnia concesserunt absque ulla retentione, praeter quatuor Minas frumenti, quas accipient annuatim a Monachis pro censu.* Passim. Addo tantum sequentia de mina Anglica ex lib. Ioannis de Westerham Prioris Roffensis, circa an. 1320. sub capite, *Quid mensurae grangiae continent. Mensura*, inquit, *ad frumentum, et ad bladum et ad pisa, quae alio nomine Mina vocatur, continet 5. eskippas de duro blado; et istae 4. Minae, cum gata, quae dicitur Gondulf, faciunt 2. summas, . . . unde Mina et gata faciunt 3. quarteria. Mina ad grutdum recipiendum continet 7. eskippas. Mina ad brazium continet 4. eskippas de duro blado. Mina ad farinam in pistrino continet largiter 7. eskippas, et debet mensurari sicut sal, et radi.* Haec liber iste apud Spelmannum. (5) † Modus agri, cui seminando *mina* sufficit, Gall. *Mine*. Ch. Ms. a. 1319. V. *Minata*. † *Mina panis*, tantum panis, quantum ex *mina* confici potest, t. 4. Ion. p. 621. (6) † Mensura vinaria, hemina, ap. Murat. t. 4. Antiq. p. 873. (7) Eadem notione qua *μνᾶ* apud Graecos. Luithprandi Hist. lib. 5. c. 14. *Raimundus Aquitanorum Prin-*

Princeps eum adiit, et pro Minis mille se in Militem dedit fidemque ei iuramento seruaturum affirmauit. Concil. Lucense ann. 569. inter Hispan. to. 2. p. 306. *Et quicumque Archiepiscopus, Episcopus, Abbas claustralis vel Episcopalis, pro dignitate vel ordine, vel aliquo ecclesiastico beneficio Minam daret Regi, siue aliquae aliae personae, ille excommunicatione perpetui anathematis innodatur.* Mihi vero non constat, an eodem sensu, an pro cuso nummo accipienda sit haec vox in Charta an. 1216. to. 4. Gall. Christ. inter Instr. col. 201. *Singulis annis persoluent quinquaginta Minas frumenti de admodiatione, et sex Minas auenae, septem Minas Lingonensis monetae.* (8) V. *Minae.*

MINABILIS, minax. Epistola Iohan. *Troester* apud R. Duellium lib. 1. Miscell. p. 328.

† MINACHIVM, pro *Minagium* 1. Red. Villae nouae MS.

MINAE, partes murorum pinnatae, quae ad emissionem sagittarum fenestratae sunt. Will. Brito in Vocabulario MS *Item Minas, altitudines murorum dicimus.* Hac notione vocem vsurpat Fulcherius Carnotensis lib. 3. Hist. Hierof. cap. 17. *Cumque murum Saraceni per quinque dies iam aliquantulum laesissent, et Minas desuper de lapidando plures diruissent, etc.*

† MINAECENA. Conc. Aenham. a. 1009. c. 1. *Monachi, minaecenae, canonici et nonnae.* V. *Milienses.*

† MINAGIATOR, qui ius *Minagium* dictum exigit, et qui *mina* metitur. Ch. MS. a. 1176.

MINAGIVM. (1) Ius, quod competit domino pro mensuratione frumentaria per *minas*. Charta Philippi Augusti Reg. Franc. ann. 1187. *De annona sua quam de labore suo vel de labore animalium suorum habuerit, Minagium reddat.* Charta an. 1224. ex Tabul. S. Arnulfi Crispiac. *Petebant Minagium ab omni genere bladi quod vendebatur in domibus nostris et extra, etc.* (2) TENERE AD MINAGIVM, de colono dici opinatur D. de Lauriere in Glossar. Iur. Gall. qui praedium aliquod tenet sub praestatione ex pacto minarum frumenti. Bellomanerius c. 15. (3) Emporium in quo frumentum distrahitur. Tabular. Latiniac. (4) Est praeterea *Minagium* praestatio quaedam pro vino conducendo, vt videtur, a *Minare*, ducere: nisi sit ius, quod domino persoluitur pro mensuratione eiusdem vini. Teloneum MS. Episcopat. Autiss. an. circ. 1290. exaratum: *Omnes tam foranei quam de villa qui addunt* (l. adducunt) *vinum ad portum villae, dolium debet VI. den. quatuor den pro poulenagio et duo den. pro Miragio.* (5) Forte pro *Menagium*, praedium rusticum mansionibus instructum. Tabul. S. Iohannis Angeriac. an. 1297. *Per quam quidem venellam itur de Minagio dictae villae versus arbergamentum aus Torsits.*

MINALE, idem quod *Mina* 3. Inscriptio quae extat in Campanili Ecclesiae S. Zenonis Veronae: *An Dom. Inc. 1178. . . . . . quo etiam tempore magna penuria frugum totam paene Italiam angebat, ita vt Veronae Minale milicae 12. milii 18. siliginis 20. frumenti 22. solidis venderetur.*

MINALIS, idem videtur quod *Mansus.* Praeceptum Ludouici II. Reg. Franc. an. 878. Append. Marcae Hispan. col. 800. *Et ipso villare quod ipsi Monachi Edo Trasulphus traxerunt de eremi vastitate, et ipsos Minales ipsi aedificauerunt.*

MINARE. (1) Papias: *Minare, ducere de loco ad locum, promouere.* Ebrardus in Graecismo:

Pastor oues baculo Minat: lupus ore Minatur.

Verbum insolens Latinis auribus, ait Erasmus in capite 3. Actor: tametsi eo vsus Festus, vel sane Paulus eius abbreuiator in *Agere*, et *Agasones.* Victor Vtic. lib. 2. *Omnisque illa beatorum turba expellentibus quibusdam Aethiopibus, Minata est foras.* Infra: *A Mauris crudeliter Minabantur.* MINARE VESTIGIVM, Pactus Legis Salicae tit. 40. Editio Eccardi: *Si quis bouem aut caballum, siue quodlibet animal in furto perdiderit, et eiusdem Vestigia sequitur, et id consecutus fuerit vsque in tertia*

nosse, etc. Cuius articuli titulus est: *De vestigio Minando*, hoc est, inquit idem Eccardus, de persecutione vestigii, quod ducit ad animal amissum. (2) Expellere, eiicere. Iacob. de Vitriaco Hist. Orient. L. 3. apud Marten. to. 3. Anecdot. col. 297. *Omnia autem prostibula. et eos qui tabernas ad potandum frequentabant, . . . ab exercitu Christi . . . Minabat.* (3 Clandestinum consilium in aliquem inire, in Chron. Fredeg. c. 90. V. *Mina* 2. (4) Cuniculos facere, *Miner*, Vox passim hac notione recepta: a *minis* forte, seu fodinis, quod qui in iis operantur vt metalla eruant, fossas subterraneas conficiant. Quomodo autem olim eiusmodi cuniculi fierent, docent in primis Albert. Aquensis lib. 2. cap. 36. Guill. Tyrius lib 3. c 10. lib. 12. c. 11. (5) † Fodinam aperire, in Ch. Ms. a. 1211.

MINARIA, fodina, Gall. *Miniere*. Charta anni 1210. apud Stephanot. Antiquitat. Occitan. Bened. MSS. part. 1. pag 470. *Minerias quoque si quae apertae sunt, et quaecunque aperiendae sunt in alodio S. Martini Villae magnae*, etc. V. infra *Minator* 1.

† MINARIUM, idem, in Ch. Ms. a. 1252.

MINARIUS. (1) A verbo *Minare*, ducere, cui equos ducendi cura demandata. Computus anni 1202. apud D. Brussel de Vsu feud. tom. 2. p. CLIX. *Minarii IV. de XXVIII. diebus LIV. s. maresoallus equorum, de XII. diebus XII. s.* Et pag. CLXI. *Pro sex balistariis ad equos . . . . XIV. s. Pro II. Minariis de eodem termino XXI. s.* (2) Fossor cunicularius, ap. Rigordum ann. 1189. 1190. et Will. Armoricum ann. 1202. Will. Brito, lib. 2.

. . . . Sub eisque secare Minarius instat, etc.

MINORS, eadem notione, apud Fulcher. Carnot. lib. 2. cap. 39. *Mineors* apud Willherduinum num. 186. V. ibi Gloss. (3) † MINARIUS, MINERIUS, ductor gregis, t. 3. Prob. Hist. Occit. p. 171. (4) † Vir cuius vxor moechatur, in Ch. Ms. a. 1353. V. *Minnarius*, *Nime* et *Nimuarus*. (5) † Idem qui *Minagiator* in Ch. Ms. a. 1115.

MINATA, modus agri, quantum ad sationem vnius *minae* sufficit. Charta anni 1205. in Tabular. Compend. *Si contigerit praedictas XII. Minatas saepe dicti nemoris ad terram arabilem redire, decimam in iisdem XII. Minatis monachi percipient.*

MINATOR. (1) Fossor cunicularius, Gall. *Mineur*. Charta ann. 1220. to. 1. Hist. Dalphin. pag. 93. *Minator Regis castrorum et fortalitiorum*, in Memorial. ann. 1364. Camer. Comput. Paris. fol. 66. V. *Minare*. (2) S. Eligius Nouiom. Episc. Homil. 14. *Qui erat scurrae, id est, Minator: turpia sectans, et immunda loquens, corrigat seipsum et desinat esse, quod fuit: discat bonum loqui, qui potius vana et turpia loquendo, tam se quam auditores suos maculabat.* Legendum videtur *minator*, nisi hac voce intelligantur *Vrsorum circumductores*, qui inter scurras et turpia ioca sectantes recensentur apud Hincmarum. V. in hac voce. Aut forte idem est, qui antiquis *minax*, vulgo *aretalogus* dicitur, placita videlicet loquens ad sui ostentationem et aliorum oblectationem; quem inter scurras recenset Salmasius ad Vopisc. cap. 42. (3) Ductor, qui *minat*, ducit. Charta Vicariae Monspessul. anni 1103.

† MINATORIUS, minax, Ital. *Minatorio*, in Stat. crim. Laonae.

MINCIUS, *ericius*. Gloss. Isidori: vbi Graeuius: sic et Papias et Constantiensis. Puto tamen legendum: *Erinacius*, *ericius*.

MINEATA, in Tabular. Andegau. pro *Minata*, V. in hac voce.

MINEGANCIA, ius quod domino *fundi*, ex minis seu fodinis competit, a *Mina* et *Ganancia*, Hispanis, Lucrum, reditus. Charta ann. 1082. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 515.

MINELLUS. (1) Mensura frumentaria, diminut. a *Mina*, Gall. *Minel*. Charta Senonensis anni 1264. in M. Pastorali Eccles. Paris. lib. 7. Ch 55. *Et valet tres Minellos ordei ad praedictam*

dictam mensuram. Occurrit non semel in Tabular. Fossatensi. (2) † Idem quod *Minagium* 1. in Ch. Ms. a. 1318. V. *Mineria* 3.

MINERA. (1) Fodina, Gall. *Miniere*. Ioan. de Ianua: *Mineralia, id est, corpora in venis terrae generata, vt plumbum, vel aliud metallum*. Ioh. de Garlandia in Synonymis Chymicis: *Minera, id est, vena*. Idem lib. de Mineralibus cap. 5. *Ratio in vino argento: scias quod ipsum est frigidum et humidum, et Deus ex eo creauit omnes Mineras*. MINERALE, eodem significatu, in Concil. Limano ann. 1582. inter Hispanos to. 4 pag. 244. MINERVM. Monasticum Anglic. to. 3. p. 92. (2) Pro *Mina*, seu cuniculo, vsurpatur a Nicolao Vptono lib. 1. de militari officio cap. 3.

MINERALE, V. *Minera* 1.

MINERE. (1) Pro *Imminere*. Charta anni 1428. in Chartular. S. Vandreg. tom. 2. p. 1746. (2) Pro *Minuere*. Hist. MS. Beccensis Monast.

MINERIA. (1) Fodina, Gall. *Miniere*. Charta Lotharii Episc. Leodiens. ann. 1492. apud Miraeum, to. 1. p. 750. (2) Cuniculus, Gall. *Mine*. Genealogia Comitum Flandriae apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 405. (3) † Idem quod *Minellus* 2. in Inuent. Chart. reg. an. 1482.

† MINERIVM. i. q. *Mineria* 1. in Ch. Ms. a. 1269.

MINERIVS, V. *Minarius* 3.

MINERVA. *Mulieres in tela sua Mineruam nominare*, Maleficii aut superstitionis species, apud Pirminium in Excerptis de sacris libris Canonicis, to. 4. Analect. Mabill. p. 586.

MINERVALICIVM, συςατικόν: *Commendaticium*. Supplem. Antiquarii.

MINERVM, V. supra *Minera*.

MINESTRALLVS, V. *Ministelli*.

MINETA. (1) Pro *Moneta* seu officina monetalis. Litterae Eduardi IV. Regis Angl. anni 1472 apud Rymer. to. 11. p. 735. Adde to. 12. p. 8. et 10. (2) Modus agri, idem qui *Minata*. V. in hac voce Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 114.

MINEVS, miniatus. Papiae: *Rubicundus*. Sermo Anonymi apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1684.

† MINETVS, mensura annonaria, i. q. *Minellus*, in Ch. Ms. a. 1323.

MINGELLIA, MINIALIA, V. *Miniaylia*.

MINIARE. (1) Quasi *minio* describere, *Relever en vermeillon*. Io. de Ianua: *Miniare, minio praeparare, vel scribere minio*. Rodericus Toler. l. 8. de Rebus Hispanic. c. 4. *Id in ipso operabatur benignitas, vt prae excellentia videretur aequalitas, sapientiae grauitate conspersa: sic omnia Miniabat, vt his fieret eius curialitas in suspicium, et strenuitas in exemplum*. MINIOGRAFARE, ap. Io. de Ianua. (2) Charta anni 950. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 76. *Ego in Dei nomine Rostagnus, G. D. Episcopus, cogitaui de Dei misericordia, vel abluenda peccata, vt pius Dominus de peccatis meis Miniare dignetur*. Haec corrupta aut male exscripta suspicor, neque enim alia videntur ab iis qui ibidem occurrunt col. 74. et 77. *Vt mihi Dominus veniam donare dignetur*.

MINIATOR. (1) *Qui minio scribit, vel praeparat minium; Miniographus, qui minio scribit. Miniographia, scriptura cum minio facta*. Ita Ioan. de Ianua. *Miniculator*, Vlpiano. V. quae de *miniata* scriptura docuit Mabillonius Diplom. lib. 1. cap. 10. (2) Pro *Minator*, fossor cunicularius, in Memor. Camer. Comput. Paris. ann. 1369. fol. 96. V. supra *Minare* 3.

MINIAYLLIA, expensae pro incarcerati hominis victu et potu, a Gall. *Mangeaille*. Computus anni 1318. V. supra *Meniaylia*. MINGELLIA, eadem notione. Charta anni 1302. t. 2. Histor. Dalphin. p. 98. MINIALIA, MINIALLIA, eod. significatu, in Charta ann. 1304. apud Menestrier. Hist. Lugdun. pag. 120.

MINICVLATOR, V. *Miniator* 1.

MINICVLVM, *Auxilium*, Gloss. Isid. frequentioris vsus compositum, *adminiculum*.

MINICVS, *ericius*. Eaed. Gloss. Isid. V. supra *Mincius*.

MINIERA, fodina, a Gall. *Miniere*. Frequenter occurrit in veteribus Instrumentis. V. *Minera*.

MINIGVNGA, admonitio, ex Saxonico *minegang*, quod idem sonat. V. Leges Adelstani apud Thundresfeldam editas cap. 7. apud Bromptonem.

MINIHI, MINIHIVM, asylum, locus profugii certisque priuilegiis donatus. Vox Armorica. Charta a. 1202. in Tabular. Abbat. Belli-portus. *Alanus D. de Goëlou Henrici Comitis filius, dedit Abbatiae Belli-portus terram, anserum et insulam S. Kiriaci quae vocatur Guernenez, quantum mare permittit desiccari circa praefatam insulam, vt sit Minihi.* Statuta Eccles. Trecor. an. 1334. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1116. *Item, quia nonnulli maleuoli inuidi et aemuli franchisias, immunitates et libertates Minihii seu asyli B. Tudguali infringunt, tallias colligunt, et alia onera hominibus et vasallis dicti Minihii imponunt, terram dictam Minihii pillant.* etc.

MINIMATA, f. pro *Maniniata*, corbis ansata, a Gall. *Manne, manequin.* Annal. Episc. Siluanect. Caroli *Iaulnay* pag. 414. *Et quicunque praefatam domum, vineam, et torcular, et hospitem tenuerit, ipso die anniuersario canonicis viginti solidos, vicariis quatuor solidos, et duodecim Minimatas pannis* (leg. *panis*) *ad erogandum pauperibus annuatim persoluat.*

MINIMELLVS, digitus auricularis. Vita S. Walrici tom. 1. Aprilis pag. 18.

MINIMI, viri religiosi, Gallis *Minimes*; sic ab institutore suo S. Francisco de Paula nuncupati, vt humilitatem inprimis sectari memores sese omnium minimos existimarent. Hi a Sixto IV. PP. an. 1439. sunt confirmati.

MINIMISSIMVS. Libellus precum Marcellini et Faustini, p. 87. *Nesciens quod Christi Dei gratia etiam Minimissimis seruulis eius ministretur.* Occurrit etiam in Edicto Luithprandi Regis.

MINIOGRAFARE, MINIOGRAPHVS, V. supra *Miniare* 1. et *Miniator* 1.

MINISTELLI, dicti praesertim scurrae, mimi, ioculatores, quos etiamnum Galli *Menestreux* vel *Menestriers* appellant, quod minoribus aulae ministris accenserentur: neque enim viri doctissimi ad Tacitum sententiam probauerim, qui a quodam *Menestere* Pantomimo, cuius praeter Tacitum meminit Dio lib. 1. ita Gallis nuncupatos censuit. Lambertus Ardensis: *O garcionum et Ministellorum, immo adulatorum iniusta laudatio!* Alberico ann. 1237. *Ministellorum* vox idem sonat: *Illi qui dicuntur Ministelli in spectaculo vanitatis, multa ibi fecerunt, sicut ille qui in equo super chordam in aëre saltauit.* MENESTRALLI, apud Fletam lib. 2. cap 23. cap. 71. §. 2. MINISTRALLI, in Litteris Eduardi IV. Regis Angl. anni 1469. apud Rymer. to. 11. pag. 642. MENESTREGS, in Concilio Massil. anni 1381. MINSTRELLI, apud Th. Blount, in Nomolex. ex Charta Eduardi IV. Regis Angl. Porro ministellorum voce intelligebantur cum scurrae et mimi omnes, tum qui buccinas inflare, aut musica instrumenta pulsare, solebant. In Computo Hospitii Regis anni 1317. et 1319. *le Menestrier* refertur inter alios officiarios. In alio Ducis Normanniae et Aquitaniae ann. 1348. sub titulo *de Menestreux*, recensentur *ceux qui jouent des naquaires; du demycanon, du cornet, guiterne Latine, de la fleste Behaigne, de la trompette, de la guiterne Moresche, et de la vielle.* REX MINISTELLORVM, supremus inter *Ministellos*; de cuius munere, ac potestate in caeteros *Ministellos*, agit Charta Henrici IV. Regis Angliae Gallica in Monast. Anglicano to. 1. p. 355.

MINISTER. (1) Pro *Ministellus*, ioculator. Vetus Ceremoniale MS. B. M. Deauratae Tolos. (2) Diaconus. S. Cyprianus Epist. 65. *Diaconos autem post ascensum Domini in caelos Apostoli sibi constituerant Episcopatus sui et Ecclesiae Ministros.* Adde Epist.

66.

66. Lactantius lib. de Mortib. persecutor. num. 15. *Comprehensi Presbyteri et Ministri, et sine vlla probatione ad confessionem damnati.* MINISTRI, sic nude interdum subscribunt Episcopi, suppresso quouis alio titulo: *Iuo. D. G. Carnotensis Ecclesiae Minister*, Epistola 74. Frequentius vero cum adiectiuo *humilis*, vt videre est apud eundem Iuonem passim, et Stephanum Tornac. Ep. 227. 282. Episcopos hac in re imitati etiam Abbates. Liber niger Scaccarii p. 62. MINISTRI ALTARIS, sacerdotes. Capitulare Aquisgr. anni 789. num. 70. MINISTER CAPELLAE, qui palatinae seu Regis capellae praeerat. Epistol. Hadrian. PP. ad Carol. M. saeculo Bened. IV. part. 1. pag. 88. MINISTRI ECCLESIAE, inferioris ordinis Clerici, in Lege Baiwar. tit. 8. MINISTRI EPISCOPORUM, archipresbyteri et Archidiaconi. Capitular. lib. 7. §. 232. MINISTRI EPISCOPORUM, appellantur etiam iudices, qui sub Episcopo ius dicunt. Capitulare Caroli C. ann. 869. §. 9. (3) MINISTRI PALATII, aulae regiae officiales, *Officiers de la maison du Roy*. Epistola Episcoporum Franciae ad Ludouicum Regem, ann. 858. cap. 12. MINISTRI PALATINI, in Vita Ludouici Pii ann. 837. Apud Agobardum Matfredus Procer Palatii, *Minister Imperatoris et Palatii* appellatur in Epistola ad eundem. MINISTRI, in aula Regum Saxonum, eorum Diplomata subscribunt post Episcopos, Abbates et Duces, apud Ingulfum pag. 882. 883. 884. 885. in Addit. ad Matth. Paris. p. 157. Qui quidem *Ministri* iidem sunt qui Saxonice *Thegens*, in Diplomatibus vero *Thaini et Taini*, quae voces *ministros* et *seruientes* sonant. Ita qui hac nomenclatura Regum Anglo Saxonum Chartas subscribunt, erant praecipui aulae regiae ministri, vt Camerarii, Senescalli, Venatores, Accipitrarii etc. MINISTRI PROVINCIALES. Telemonius apud Leibnit. to. 2. scriptor. Brunsuic. pag. 95. *Illic enim mercenarios suos pedites, quae latino sermone Prouinciales Ministros, vulgari vero Landsknecht appellant, aduersum ciuitatem Brunsuiciam collocauit.* MINISTRI REIPUBLICAE, comites, iudices villici regii, et alii huiusmodi. Ita vsurpant Capitul. Carol. C. tit. 8. cap. 5. tit. 11. cap. 9. tit. 13. cap. 6. tit. 23. cap. 12. (4) MINISTRI, minores Officiales. *Ministri Regis*, in Capitular. Lotharii Imperat. tit. 5. §. 37. *Ministri publici*, in iisdem Capitul. tit. 3. §. 29. *Ministri Ducum*, in L. 3. Cod. Theod. ad leg. Iul. repetund. *Ministri Comitum, Missorum etc.* in Capitul. Caroli C. tit. 32. c. 16. qui alias *Ministeriales*. MINISTRI, iudices sub dominis suis ius dicentes. Notitia anni 1015. ap. Loibellum in Bellouaco: *Dans ei medietatem Vicecomitatus, et dimidias leges de forensibus hominibus, ita vt Minister Episcopi et Minister Comitis iustificent reos, et leges aequaliter diuidant.* V. supra. † MINISTER PARTITIONIS, praepositurae seruiens, seu apparitor. Ch. Ms. a. 1233. (5) Idem qui *Ministerialis*, apud Germanos, de qua voce infra. Miracula S. Quirini Mart. lib. 2. Num. 23. *Notus Miles Dietmaro nomen erat, nobilis Frisingae Minister, etc.* (6) MINISTRI GENERALES, ordinis S. Francisci, quorum officium ac dignitas *Ministeriatus* dicitur in Bulla Clementis VI. PP. apud Waddingum ann. 1343. num. 5. (7) † Artifex, Gall. *Artisan*. Ch. Ms. a. 1209. V. *Ministerium*. MINISTER SANGUINIS, carnifex, in Stat. Ms. eccles. Tull.

MINISTERALE, apparatus ad missam. Acta S. Saluii Episc. to. 5. Iunii p. 99. *Habebat autem S. Saluius Ministerale aureum, ecclesiasticum, vestimenta ex auro et gemmis ornata.*

† MINISTERALLUS, i. q. *Ministerialis*, inter officiales regum Siciliae censetur, in Itiner. Phil. Pulcri.

MINISTERIALES DOMINICI, qui alias *Ministri*, famuli honorarii, in Notitia Imperii, sub dispositione viri spectabilis Castrensis. V. Panricol. lib. 1. cap. 91. *Ministeriales et Pedagogiani* in L. 5. Cod. Th. de diuers. Offic. *Ministeriales Imperatorum*, apud

Vere-

veterem Agrimensorem, pag. 330. Capit. Caroli M. de Villis §. 41. *Et stabula atque coquinae, et pistrina, seu torcularia, studiose praeparata fiant, quatenus ibidem condigne Ministeriales nostri officia eorum bene nitide peragere possint.* Regula consueta Toribii Archiep. Limae, tom. 4. Conc. Hisp. p. 665. *Poterunt tamen in choro esse laici, qui sunt cantores, vel alioquin Ministeriales.* MINISTERIALIS, in Pacto Legis Salicae tit. 11. §. 6. pro quouis famulo domestico. Glossae Isonis Magistri ad 2. Prudentii contra Symmachum: *Alumnos, nutritios, Ministeriales, famulos.* MINISTERIALES, Minores officiales Regum, Ducum, Comitum, et dominorum feudalium, qui dominorum subditis ius dicunt, eorum iura procurant, census et reditus exigunt, villici seu villarum praefecti: Ita enim passim indigitantur in veteribus Tabulis. Charta priuilegiorum concessorum Hispanis a Ludouico Pio: *Alius vero census ab eis neque a Comite, nequea iunioribus et Ministerialibus eius exigatur.* Hincmarus de Ordine Palatii cap. 12. *Tales etiam Comites et sub se iudices constituere debet, qui auaritiam oderint, et iustitiam diligant, et sub hac conditione administrationem suam peragant, et sub se huiusmodi Ministeriales substituant.* V. in *Praepositi.* MINISTERIALES, in Monasteriis, qui praecipuas praepositura exercent. Adalardus in Statutis antiquis Corbeiensis Monast. lib. 1. c. 1. MINISTRALES, iidem qui *Ministeriales.* Charta ann. 805. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 746. *Vna cum Ministrale nostro Ioanne et infantes suos.* MINISTRALLI, eadem notione. Chartular. Prioratus de Domina in Delphin. fol 99. MYSTERIALES, apud Ludewig. to. 4. Reliqu. MSS. p. 411. MISTRALES, contractus, in Statutis Delphinalibus p. 12. in Chartis ann. 1195. et 1196. apud Guichenonum in Probat. Hist. Sabaudicae, p. 45. 46. vulgo *Mistrals*, in Antiquitatibus Viennensibus Ioannis le Lievre p. 414. Vt autem *Mistralium* Delphinalium plenior atque dilucidior habeatur notio, horum duplicem ordinem distinguendum existimamus; neque enim omnium, quibus id nomen commune erat, eadem fuit dignitas, idem officium, eaedem praerogatiuae. *Mistrales* itaque in maiores et minores distinguimus: maiores vrbium praefecturam exercebant, cum omnimoda iuris dicendi potestate, vt Viennae Allobrogum, vbi duo erant *Mistrales*, vnus pro Comite Viennensi, alter pro Archiepiscopo. Hic e Canonicorum numero electus vrbis Praefecti fungebatur officio, atque cum suprema auctoritate subditis Archiepiscopo ciuibus ius dicebat. De vtriusque *Mistralis* officio et potestate plurima occurrunt notatu digna in Inquisit. pro Iurisdictione Comitum etc. an. 1276. to. 1. Hist. Dalphin. pag. 23. Alii *Mistrales*, quos minores appello mulctas et pecuniarias poenas imponere, fideiussores exigere, Leges et Statuta locorum afferere, poterant. Pacta et conuentiones ann. 1291. ibid. pag. 137. *Item extitit conuentum et ordinatum .... quod vterque de dictis Mistralibus possit bannas, mulctas imponere, ambo insimul leuare ad opus dictorum dominorum, et fideiussores vterque recipere, et communiter laudimia et venditiones ambo insimul recipere.* Ius tamen dixisse nusquam videntur, sed curiae iudicatis executioni tantum mandasse. ibid. pag. 136. MISTRALIA, in Chartis mox laudatis et in aliis passim, pro Officium, iurisdictio et districtus *mistralis.* Verum non in Delphinatu tantum, sed et in Prouincia nota et vsurpata fuit haec vox, vt colligitur ex Charta Godefredi Comit. Prouinciae XI. saec. apud D. Chanteloup, in Histor. Mont. Maior. vbi MISTRALIA nude pro iustitia accipitur: *Denique in villa, quam rustica lingua nominat Pertusum tenebamus Mistraliam et portum et Mercatum et districtum.* Neque alio sensu accipienda videtur. MINISTRALIA. Tabularium Prioratus de Domina in Delphinatu fol. 18. MENESTRALIA, eadem notione. Charta apud Ste-

Stephanotium part. 1. Antiquit. Bened. Occitan. MSS. p. 389. MINISTERIALES etiam dicti maiores aulae, seu Palatii Regii Officiales. Capitul. de Villis Caroli M. num. 16. *Volumus, vt quicquid nos aut Regina vnicuique iudici ordinauerimus, aut Ministeriales nostri sinescalcus et Butticularius de verbo nostro aut Reginae ipsius iudicibus ordinauerint, etc.* Eodem nomine donatos maiores aulae Comitis Flandriae Officiales, vt Camerarium, Senescallum, Dapiferum, Pincernam, obseruat Miraeus ex Charta Philippi Alsatii ann. 1165. to. 1. Diplom. Belgic. pag. 705. MISTRALIS, officium monasticum, idem videtur qui Praepositus. Charta ann. 1373. apud Lobinell. to. 3. Hist. Paris. p. 485. MINISTERIALES, apud Alamannos seu Germanos varie appellantur: nam in Speculo Saxonico lib. 1. art. 16. §. 2. art. 38. §. 2. art. 52. §. 1. lib. 3. art. 42. §. 2. 3. art. 74. §. 2. art. 80. §. 2. seruis vel certe hominibus obnoxiae conditionis accensentur, adeo, vt Liberis semper opponantur, et dicantur libertate donari, et permutari a dominis. Ita *Ministeriales* appellati, quod dominorum ministeria exequerentur; seu officia ab iis iniuncta, quod *Liberi* non faciebant. Serrarius in Notis ad Vitam Godefridi Comitis Campebergensis *Ministeriales* in Westphalia ait triplicis esse generis: 1. qui corpore, iumentisque suis domino alicui seruiunt; et vocari *praedia integra*: 2. qui solo corpore, dictos *Retter*: 3. qui tabellarios agunt, *Bringfitter*. Eorum *ministerium* seu iuge obsequium erga dominos testatur Constitutio Caroli Crassi Imperator. de Expeditione Romana, an. 881. §. 5. *Similiter de Eccleasiarum filiis vel domesticis, idest Ministerialibus, vel quorumcunque Principum clientela, qui quotidie ad seruiendum parati esse debent, statuimus, etc.* MINISTERIALIS SERVVS, in Lege Burgund. tit. 10. §. 1. qui ministri loco domino est. MINISTRALIS FVNDI, villicus, ni fallor, seu *Maior*. Hugo Flauiniac. in Chronico p. 240. *Et cum calumniaretur praedictus Hugo, iudicio dato, duos legitimos homines produximus praedicti fundi seruum, qui pariter datus est, et Ministralem eiusdem fundi nostri, qui interfuit, etc.* Tabularium Prioratus de Domina in Delphinatu, Ch. 174. *Sciendum quoque quia in praedicto mansa Domni Pontii, Humbertus Ferrolus Mestraliam habebat, etc.* MINISTERIALIS, artifex, qui alicuius est *ministerii*, in Priuilegiis concessis a Philippo Augusto Textoribus Stampens. a. 1204. apud D. Fleureau Hist. Blesens. cap. 29. p. 133. MINISTRARIVS, i. q. *Ministerialis*. Petrus de Andlo lib. 2. cap. 12. *Post Baronum ordinem Valuassores, id est, minores Capitanei, qui et proceres siue Ministrarii dicuntur, locum sibi vindicant, simplicem Militiam transcendentes.* Ad eiusmodi exercenda obsequia concedebantur a dominis feudalibus praedia, quae MINISTERIA appellabant, Ch. Otton. III. Imp. a. 999. ap. Wilh. Hedam. MINISTERIALIA BONA, quae iure *ministeriali* tenentur, ap. Eccard. de Orig. dom. Saxon. p. 59. MINISTERIALIS LIBER, idem, qui *Officialis*, de quo infra. Synodus Calichytensis ann. 816. c. 2.

MINISTERIALITAS. (1) Ius *redecimam* seu decimam partem decimae percipiendi. Vetus Charta apud Perardum in Burgund. *In Gie quoque erat suus Ministralis, qui decimarum redecimam capiebat, ipsamque Ministerialitatem totam liberam dedit, vt Canonici ad velle suum Decimatorem ponerent.* V. supra *Cario* et *Menagium* 2. (2) *Iure Ministerialitatis* tenere, ea conditione scilicet, qua solent *Ministeriales*: vbi obseruandum a iure feudali distingui. Charta ann. 1219. apud Tolnerum Hist. Palat. inter Instrum. p. 61. *Ministeriales autem ipsius Palatini . . . bona quae hactenus a Palatino tenuerant iure Ministerialitatis, in iure feudali ab eo receperunt.* Hoc est, ni fallor, quae ipsi prius ex ministeriis suis ratione salarii percipiebant, eadem sub beneficii, seu feodi titulo eisdem deinde concessa sunt. V. in *Ministerium*.

MINISTERIALITER, virtute ministerii. Alphonsus de Castro lib. 4. contra Haer. to. 3. Concil. Hisp. pag. 683. V. infra *Ministrabiliter*.

✝ MINISTERIARCHES, inter ministros princeps, in Act. SS. t. 6. Sept. p. 499.

MINISTERIANI, qui praeerant castris Principum, iidem qui *Castrenses* et *Castrensiani*, de quibus est titulus in Codice Iustin. lib. 12. et in Cod. Theod. lib. 6. Vocabul. vtriusque iuris: *Ministeriani dicebantur forte a ministrando, quia praeerant castris Principum. Ministeriani, qui in mensa Principis ministrabant*. Pancirolo, lib. 1. Thes. cap. 77.

MINISTERIARIVS, διάκονος, *Minister*. Supplem. Antiquarii.

MINISTERIOLVM, diminut. a *Ministerium*. Diploma Henrici I. Imper. anni 1019. apud Murator. t. 2. part. 2. col. 514.

MINISTERIVM. (1) Abacus, mensa in qua pocula reponuntur. Gloss. Lat. Graec. *Abaci Delficae*, Μηνιςέριον, quod ad abacum stent Ministri. Fulcuinus de Gestis Abbatum Lobiens. to. 6. Spicileg. Acher. pag. 573. *Comes cum coniuge in sacrario Ecclesiae mansitabat, et mensa in qua sacratissimum Domini corpus absumebatur, Ministerium calciamentorum, seu scabellarum efficiebatur*. Sic etiam appellant *Credentiam*, seu mensulam iuxta altare, in qua reponuntur vasa ad sacrificium idonea, vsus antiqui Ordin. Cisterciens. cap. 22. 53. Interdum pro vasis ipsis. Lampridius in Alexandro Seuero: *Ducentarum librarum argenti pondus Ministerium eius numquam transiit*. MINISTERIVM SACRVM, *Ecclesiasticum*, sacrorum vasorum, donariorum et ornamentorum, atque adeo vestimentorum Ecclesiae congeries et apparatus, quod ad *Dei ministerium* haec omnia consecrata sint, vt ait Iustinian. §. *Sacrae*, Institut. de Rer. diuisione, et Lex *Sancimus*; Cod. de Sacros. Eccles. Victor Vitensis lib. 1. de Persecut. Vandal. Adde Baron. an. 303. etc. (2) MINISTERIVM CANONICVM, quod a Canonibus praescribitur. Capitul. Caroli M. an. 801. num. 33. MINISTERIVM DIVINVM, Missarum solennia et alia quae ad cultum diuinum spectant. Capit. Karlomanni anni 742. num. 2. (3) Districtus seu territorium, intra quod ministeriales et officiales ministeria sua exercebant. Capitulare de Villis cap. 8. *Vt iudices nostri vineas recipiant nostras, quae de eorum sunt Ministerio*. Cap. 9. *Volumus vt vnusquisque iudex in suo Ministerio mansuram . . . tenere habeat*, etc. (4) MINISTERIA, officia maiora et minora, in Imperat. et Regum Palatiis et *magnatum* hospitiis. Charta Will. Ducis Aquitaniae an. 1076. *Non Dapifer, non Praepositus, non Mariscalcus, non seruiens, aut in aliquo Ministerio positus*, etc. V. *Ministerialis*. In Computo Thesauri incip. a. 1. Ian. 1312. sub titul. *Ministeriorum* describuntur *Falconarii, Valleti Falconum, Venatores, Arcuarii, Carpentarii, Furnarii, Auicularii* etc. Fit ibidem mentio *Clericorum Ministeriorum*, in quibus recensentur *Clericus Panetariae, Clericus Scancionariae, Clericus Coquinae, Clericus Fabricae*; officia seruitorum, quae *Ministeria* vocant, in Charta Willelmi Abbatis S. Dionysii ann. 1174. ap. Doublerum pag. 183. Hinc MINISTERIVM AMITTERE, pro ab officio remoueri. Gall. *Perdre sa charge*. Additio 4. ad Capitul. §. 116. *Quicumque Vicarii vel alii Ministri, Comitum tributum, quod inferenda vocatur, maioris pretii a populo exigere praesumpserit . . his quibus hoc tulit cum sua lege restituat, et insuper fredum nostrum componat, et Ministerium amittat*; Capitul. Ludouici II. Imp. tit. 4. §. 4. *Similiter eorum* (Comitum) *ministri, si aliquem dimiserint, et proprium et Ministerium perdant*. A Latio igitur Franci hauserunt vocem *Mestier*, quam primitus aulae Regiae ministris minoribus postea (5) quibusuis artificibus attribuerunt. Hinc Prouincialibus artifices etiamnum *Menestreiraux* vocantur. Aimoinus lib. 4. de Miraculis S. Bened. c. 33. *In alium rus aduenerat altera mulier cula, quae sutricis fungebatur*

batur officio . . . Haec habebat cooperatricem, quae eiusdem erat Ministerii. Galli dicerent, *qui estoit de même métier*. Atque hinc capienda MESTERII vox in Charta Odonis Abb. S. Dionys. ann. 1230. quam Gallandus in tract. de Franco alodio pag. 351. non percepit: *Matthaeus dicebat se esse Cambellanum Abbatis B. Dionysii de iure Mesterii, quod tenet in feodum ab Abbate S. Dionysii, etc.*

Neque res est omnino insolens, *Mesterium* seu officium titulo feudi concessum; praeter allatum enim exemplum, occurrit in Chartulario S. Vandreg. to. 1. pag. 707. *Ratione Mesteriorum, quae habemus feodaliter, in Abbatia S. Vandregesili*. Eiusdem notionis, quod legitur in primo apographo Tabularii eiusdem Monasterii fol. 417. *Litterae Roberti Pepin et Matildis uxoris suae qui vendiderunt nobis quidquid habebant in domo nostra ratione cuiusdam Mesterii*. Vox Italis etiam nota. Memoriale Potestat. Regiens. ad an. 1272. apud Murator. to. 8. col. 1135. MESTERIVS, eadem notione. Chron. Parmense ad ann. 1279. apud Murator. tom. 9. col. 791. *Omnes Mesterii de Parma a maiore usque ad minorem iuerunt ad dictam figuram cum palleis et candelis*. MESTERVM, in Charta Eduardi III. Reg. Angl. an. 1331. apud Rymer. to. 4. p. 496. V. eundem Rymer. to. 5. pag. 246. MINISTERIORVM CAPITA, Gallice *Chefs de métiers*. Charta ann. 1351. ex Schedis Pr. de Mazaugues: *Quod universo consilio tam generali quam Capitum Ministeriorum Arelatis ad sonum Campanae in aulam palatii Communis Arelatis more solito congregato*. MINISTERII INTROITVS, quod ab artificibus aliquam artem ineuntibus exsolvitur, Gall. *Droit d'entrée de métier*. Privil. ann. 1204. apud D. Floreau, Hist. Blesens. cap. 29. pag. 133. (6) Beneficii seu feudi species, quae sub certi obsequii ac servitii conditione concedebatur. Lambertus Ardensis pag. 176. *Cum Arnoldus Markiniensis terram, quae in Ministerio, sive in Castellaria Brugensium . . . . sibi a Balduino fratre suo iam mortuo exciderant et contigerant etc.* Charta Eustachii Comitis Bononiensis an. 1122. *Terram, quam B. Bertinus infra Ministerium de Merck possidet*. Ita (7) MINISTERIVM accipitur pro Vicaria, seu districtu Vicarii, in Tabulario Conchensi in Ruthenis, Ch. 11. Occurrit passim in hoc Tabulario. (8) Villa, praedium rusticum. Constitutio Ansegisi sec. 4. Bened. part. 1. p. 640. (9) MINISTERIVM DECIMAE, idem videtur, quod *Ministerialitas* 2. Charta apud Stephanot. tom. 3. Antiquit. Bened. Pictau. MSS. pag. 555. *Dimitto etiam hoc, quod in terra Iusgul habebam, id est, accipiebam decimam et retinebam meum redecimum, dimitto Ministerium huius decimae, et dimitto retrodecimum.* (9) † Instrumentum quoduis. Litt. remiss. Ms. a. 1355. (10) † MINISTERIVM SILVAE, illius custodia, in Chartul. Celsin.

MINISTRABILITER, virtute ministerii. Conc. Armenor. an. 1342. ap. Marten. to. 7. Ampliss. Collect. col. 360. *Ministrabiliter datum est a Deo ministris Ecclesiae dimittere peccata*. V. supra *Ministerialiter*.

MINISTRALCIA, *ministellorum* ludicra, ap. Rymer. t. 7. p. 160. V. *Ministelli*.

MINISTRALES, MINISTRALIA, V. supra *Ministeriales*.

MINISTRALIS, operarius, artifex. Testam. ann. 1367. apud Marten. t. 1. Anecd. col. 1521. V. *Ministerialis*.

† MINISTRALISSA, femina *ministerialis* in Chartul. S. Vict. Massil.

MINISTRALLVS, idem vt videtur, qui aliis *Baiulus* dicitur, qui filiorum Principis educationi praeficiebatur. Litterae Eduardi III. Reg. Angl. ann. 1348. V. *Baiulus* 2. et *Ministerialis*.

MINISTRANTIA, hierotheca, arcula, in qua conduntur Reliquiae. Acta S. Wernheri Mart. to. 2. April. p. 707. V. *Monstrantia*.

MINISTRARE SACRAMENTA, Gall. *Administrer les Sacremens*; quibus verbis munia, quae ad parochum spectant, designantur. Charta ann.

ann. 1250. to. 2. Hist. Eccles. Meldens. p. 153.

MINISTRARIA, pro *Ministerium*, suppellex ecclesiastica. Vita S. Desiderii Episcopi Cadurc. V. supra in *Ministerium*.

MINISTRARIVS, V. *Ministerialis*.

MINISTRATIO, ferculum, missus, *Mès*, Papias. *Fercula pluraliter ministrationes Epularum.* Chrodegangus in Regula Canonicorum Metensium, c. 22. Edit. Labbei.

MINISTRELLVS, V. *Ministelli*.

† MINISTRERIVS, qui instrumentis musicis canit, t. 3. Hist. Nem. Prob. p. 341. V. *Ministelli*.

MINISTRILIS, fidicen, Gall. *Joueur d'instrumens*. Epitome Constitut. Valent. to. 4. Concil. Hisp. p. 286. V. *Ministelli*.

MINISTRIX, Ὑπηρέτις, in vett. Glossis.

MINITOR, fossor cunicularius, Gall. *Mineur*. Epist. an. 1204. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 786. Et col. 787. V. supra *Minare* 3.

AD MINITVLVM VENDERE, Gall. *Vendre en détail*, Ital. *a minuto*. Charta an. 1338.

MINIVM, f. Fodina, Gall. *Miniere*. Testament. Rogerii Vicecom. Biterr. ann. 1193. apud Baluz. tom. 2. Hist. Aruern. pag 500. *Si quid defuerit, heres meus et gadeatores compleant illud de primis reditibus meis Miniorum Villaemagnae, et de Brunna, et de Arena et de Redes, Minoria*, apud Marten. to. 1. Anecd. col. 598 ex eod Testam. *Quidquid remanserit inde ad complendum persolvatur de Minoriis meis de Villa-magna, et de Brunna et de Arena et de Teddes.* Iam superest ex ipso autographo genuinam lectionem accipere.

MINNA. (1) Glossae Isonis Magistri ad Prudentium, L. 1. in Symmachum: *Ardor, amor, Minna.* Alibi: *Furores, Minna.* Rursum: *Ignem, amorem, Minna.* Theutonibus *Minnen*, est amare, diligere, atque adeo venereis voluptatibus frui, amare, amori litare, maxime superioribus Germanis, ait Kilianus. Inde Gall. *Mignon.* (2) Pro *minna*, Mensura frumentaria, Gall. *Mine*. Charta ann. 1277. apud Thomasserium Consuet. Bituric. p. 73. V. *Mina* 3.

MINNARIVS, *Morio, stultus, malus.* Gloss. Isid. ad quas Graeuius: leg. *Mimarius*, ex Scholiaste Iuuenalis ad Satyr. 6. 275. *Tu tibi nunc curruca, places. Curruca Mimarii stupidi, nomen finxit. Quia foemina quaestu frequenter fallitur, cum agit os personam mariti.* Vulcanius mallet: *Mimarius, maritus stultus.* Vtcunque tamen posse retineri *Minnarius*, opinatur Martinius, adeo, vt sit vox a Gall. *Mine*, gestus: moriones enim sunt gestuosi. Nec sanior vox *Nimnarius*, *cuius uxor mechatur et tacet*, in Gloss. eiusdem Isid. *Nimnarus*, Papiae et Ioan. de Ianua, a quo *Niminarus*, *coux c'est de qui sa femme fait avoutrerie*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm. Sed iis locis *Mimarius* legendum censet iterum Graeuius. V. *Minarius* 4.

† MINO, f. pro *minio*, minium, in Act. Inquisit. Carcass.

MINOFLIDVS, MINOFLIDIS. Capitula ad Legem Alamannor. cap. 22. edit. Baluzii: *Si baro fuerit de Minoflidis, soluat sol. 70. Si medianus Alamannus fuerit, 200. sol. componat.* Infra: *Si femina Minoflidas fuerit, soluat solidos trecentos viginti: si mediana fuerit, soluat solidos quadringentos: si prima Alamanna fuerit, soluat solidos quadringentos octoginta.* Cap. 39. *Si quis alterius infans Minoflidis fuerit, 3. solidos componat: si medianus fuerit, 6. solidos componat: si meliorissimus fuerit, 12. sol. componat.* Sic *Minofledas* fuerit infimus hominum status, apud Alamannos, ex compositionis ratione. Manet vocis vestigium in *Albofledi* sorore Clodouei I. Regis Francor. ap. Gregor. Turon. lib. 2. Hist. c. 31. de cuius obitu exstat Epistola S. Remigii Archiep. Remensis.

† MINOLIVM, miscellum frumentum, *Mixtelium*, in Ch. Ms. a. 1142.

MINOR. (1) Fossor cunicularius, V. *Minarius* 2. (2) V. *Minores*.

MINORANTIA, iactura, damnum, ab Italico *Minoranza*. Barthol. Scribae Annal. Genuens. lib. 6. ad ann.

1248.

1042. apud Murator. to. 6. col. 494. V. *Minoratio.*

MINORARE. (1) *Minuere*, Papiae. Vett. Glossae: *Minoro*, ἐλαττῶ. Glossae Isonis Magistri: *Decisus decurtatus, vel detruncatus, Minoratus.* Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Minorare, amoindrissier, faire mendre; Minoratio, amoindrissance.* Capitul. de villis Caroli M. tit. 23. *Et ut diximus per hoc vaccaritias et carrucas non Minorent.* MINORARE PLACITA, V. *Maiorare* 2. (2) † Fodinam aperire, in Ch. MS. a. 1311. V. *Minare.*

MINORATIO. Glossae Isonis Magistri: *Dispendia, pericula, Minorationes.* Capitul. Caroli Calui an. 844. num. 8. *Simul etiam praecipientes iniungimus, ut nullus hominum . . . aliquam Minorationem contra legem facere audeat.* Idem occurrit in Charta Henrici. V. *Minorantia.* DEMINORATIO. Charta Ludouici II. Imper. pro Ecclesia Volaterrana apud Vghellum.

MINORENNIS, minor annis, minor natu. Excerpta ex opere Ioan. Rhode Archiep. Bremens. apud Leibnit. Scriptor. Brunsuic. to. 2. pag. 270.

MINORENNITAS, Minor et pupillaris aetas, ex Gall. *Minorité d'ans.* Magnum Chronicon Belgicum ex Chron. Traiect. Episc.

MINORES. (1) Posteri. Glossae antiquae MSS. *Futuri iuniores, Minores.* Alibi: *Minores, iuniores, futuri posteri, nepotes.* Charta Chlodouei I. Regis Francor. apud Rouerium in Reomao, pag. 29. *Vt nec nos, nostrisque successores Reges, neque vos, vestrique Minores, nec vllus quilibet de indiciaria potestate, etc.* V. *Iunior.* (2) Nulla dignitate conspicui, qui inde promiscue *Minores et priuatae personae* dicuntur in lege Wisigoth. L. 12. tit. 1. §. 2. *Minores personae*, in Lege Burgund. tit. 2. §. 2. Aleman. tit. 39. §. 2. *Minimi homines* in Lege Longob. Lib. 1. tit. 9. §. 21. *Vicini maiores vel minores*, in Capitul. Caroli C. tit. 12. §. 13. V. *Homo.* MINOR NATV, eadem notione, cui opponitur *maior natu.* Gregor. Turon. de Glor. Confess. cap. 23. *Quale excidium Aruernae regioni Rex Theodoricus intulerit, cum neque maioribus neque minoribus natu, aliquid de rebus propriis est relictum.* Statuta Dauidis II. Regis Scotiae c. 11. *Si qui maior natu vel Minor Curiam Regis aduenit, etc.* (3) Religiosi Ordinis S. Francisci, qui sectatoribus suis id nominis indidit, Regulae a se scriptae cap. 6. *Nullus vocetur Prior, sed generaliter omnes vocentur Patres Minores, et alter alterius lauat pedes.*

MINORIA, V. *Minium.*

MINORIFICATVS, minutus, diminutus, Richardi de S. Germano, Chron. apud Murator. tom. 7. col. 971.

MINORISSA, virgo Deo sacra sub Regula S. Clarae, Gall. *Cordelieres*, vel *les filles de S. Claire.* Charta anni 1294. apud Rymer. to. 2. p. 664. V. *Minores* 2.

MINORITAS. (1) Pupillaris aetas, Gall. *Minorité.* Nicolaus de Iamsilla de Gestis Friderici II. Imper. apud Murator. tom. 8. col. 495. *Esse in Minoribus*, sub alterius tutela esse, in Epistol. Caroli IV. Imp. an. 1355. apud Ludewig. to. 5. Reliq. MSS. p. 451. (2) Defectus, decrementum. Chartular. Abbatiae Boniloci, apud Baluz. to. 2. Hist. Aruern. pag. 82. (3) MINORITATIS OFFICIVM, paruum officium B. M. Synodus Valent. an. 1590. to. 4. Concil. Hispan. pag. 471. (4) † Conditio seu dignitas minor, in Bulla Innoc. IV. *Minoritas causae*, dicitur de re minoris momenti, V. *Maioritas.*

MINOTVS, mensura frumentaria, dimidia pars *minae.* Charta ann. 1248. in Tabular. Sangerm. *Oneratur, ut dicitur, 95. denariis capitalis census, tribus Minotis auenae.*

MINSATORIVM, *locus vel vas ad mingendum, quod recipit vrinam, et idem dicitur Minsaterium.* Vgutio. Adde Ioan. de Ianua in *Minsare.*

† MINTARRE, i. q. *Mintrire.* V. *Baulare.*

MINTHVS, *flos in sterquiliniis nascens, quo mire afficiuntur hirci: vel retrimenta caprarum.* Vocabul. Sussannaei.

mei. *Minthos* Hesychio stercus humanum.

† MINTRIRE, murium vox, in Carm. Ms de Philomela.

MINVARE. (1) Minuere, diminuere. Praeceptum Childeberti Regis ann. 528. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 4. *Aut aliquid de rebus aut de terminis Minuare cogitetis, aut in aliquo molesti esse velitis.* (2) † Primum perscribere, Gall. *Minuter*, in Comp. Ms. a. 1357. V. *Minuta 3.*

MINVATIM, particulatim, Gall. *En détail.* Charta an. 1328. ap. Rymer. to. 4. pag. 361.

MINVATIO. (1) Detrimentum, damnum. Marculfi Formul. 40. lib. 2. (2) *Minuatio sanguinis*, V. pro *Minutio*, in Capit. 3. a. 789.

† MINVDARIA, riuulus, vt videtur, in Stat. Murin.

MINVERE, *minuere sanguinem*, sanguinem detrahere, venam incidere. Veget. lib. 1. de Arte veterin. cap. 22. vbi de sanguinis detractione et phlebotomo: *Veteres autem prudentioresque auctores absque necessitate depleri animalia vetuerunt, ne consuetudo Minuendi, si tempore alieno facta non fuerit, statim intra corpus morbum ac valetudinem generet:* Ioan. de S. Victore, de Vtilitate tribulationis c. 8. *Purgatur corpus humanum Minutione, et hoc dupliciter, scilicet venae apertione, et flebotomiae percussione.* Petrus Diacon. lib. 4. c. 100. *Vbi quondam Leo Papa sanctissimus cum Normannis praeliaturus, sanguinem Minuerat.*

† MINVISERIVS, a Gall. *Menuisier*, in Terrear. abb. de Iugo Dei.

MINVITAS, diminutio, in Ep. 217. Ioan. VIII. PP.

† MINVLA, diminut. a *Mina*, mensura frumentaria, apud Murat. to. 2. p. 35. V. *Minellus.*

MINVLARE FOENVM. Tabul. Fossatense, *quilibet focus non habens equum, debet nobis corueiam ad fena nostra Minulanda, et debet habere quilibet pro corueia 3. oblos. f. Minutanda.* Galli *Boteler* dicunt. † Forte rectius, fenum in metas exstruere.

MINVRIRE, *Minyrizein*, exili voce lamentari. Gloss. Lat. Graec. MSS. Sangerm. Vgutio: *Hirundinum fritinire vel minurrire: dicunt tamen quod minurrire est omnium minutissimarum auicularum.* Sidonius lib. 2. Epist. 2. *Diluculo philomelam inter frutices fibilantem, progneм inter asseres minurientem.* Hinc

MINVRITIO, apud Festum: *Minuritiones appellantur auium minorum cantus.*

MINVS. (1) Pro *Nimium.* Spicileg. Fontanell. MS. p. 171. (2) MINVS VALERE, apud Hispanos, *Valer menos*, dicuntur qui *minorantur fide*, qui nota aliqua infamiae notantur: vt sunt ii qui quod homagia se facturos promiserunt, non adimplent: qui se per curiam dedixerunt, generaliter infames. V. Leges Alfonsinas part. 7. tit. 6. et *Menoscabare.*

MINVSCVLARII, in leg. 3. Cod. Th. de Indulgent. debitor. dicti speciales et minimi vectigalium exactores, *Collecteurs particuliers*, vt censet Iacob. Gothofred. Sed videntur potius fuisse vectigalium certorum conductores, qui maioribus suberant, iisque etiam rationes suas deferebant. S. Augustin. l. 7. de Ciuit. Dei c. 4. *Videmus cum deos videmus partitis inter se operibus distributos, tanquam minusculariοs vectigalium conductores.* Alii *Minutularios* legunt.

† MINVSIA, potionis species, in Comput. Ms. a. 1364.

MINVSTIRE, sigillatim efferre, Gallis, *Dire par le menu.* Formula 32. ex Andegauensibus: *Vel reliquas res quam plures, quam longum est per singulas Minustire.*

MINVTA. (1) Moneta minutissima, quam Graeci λεπτὸν vocabant, de qua multa Scaliger et alii qui de re nummaria scripserunt. Tabul. Deruens. Monast. *Opus vero castelli semel in anno fiet vna hebdomada Martii, et non in alio mense: et si opus non fuerit, pro redemptione operis sex denarios de mansu vestito, de dimidio tres de quarta parte mansi tres minutas.* Ita denarius binis minutis constitit, atque adeo idem quod

mallia. Ioan. de Ianua: *Minutum, quoddam pondus, scilicet media pars quadrantis, vnde pauper vidua misit duo minuta, id est, quadrantem.* (2) Italis quaelibet grana praeter frumentum. Memoriale Potestatum regiens. ad a. 1282. apud Murator. to. 8. col. 1152. *Non fuit isto anno plenitudo annuae messis quantum ad frumentum; sed quantum ad eas segetes quas agricolae minuta appellant, maxima fertilitas fuit, scilicet de panico, de milio, de milica, de faxiolis et de rapis.* (3) MINVTA SILVA, silua caedua, Gall. *Bois taillis.* Ch. a. 706. apud du Boucher inter Probat. Orig. 2. et 3. stirpis Reg. Franc. p. 70. (4) † Scriptum primarium, Gall. *Minute.* Burcard. Argent.

MINVTALIA, intestina animalium. Gall. *Menuailles.* Auctor Queroli sub finem.

MINVTARE. (1) Minutim comminuere. Translat. S. Guthleri to. 2. Aprilis p. 60. (2) † Minuere, in Ch. Ms. a. 1429.

MINVTARIVS, f. mercator minutarum mercium. Acta S. Francisci da Paula to. 1. Aprilis p. 149. *Cornelius Chrestien Minutarius in Parochia B. Mariae diuitis, etc.*

† MINVTATVS, minutus, exilis, in Ch. Ms. a. 1219.

MINVTI VARII, a Gall. *Menu-vairs.* Inquesta pro Canonizat. Caroli Blesens. to. 2. Hist. Britan. p. 556. *Mantellum seu clamidem suam de panno aureo fourratam de minutis variis eisdem pauperibus erogauit. Folraturae variorum minutorum,* in litt. Caroli V. Reg. Franc. a. 1367. de forma vestium. V. *Vares.*

MINVTIA, *ae*, exiguum fragmentum, particula, parua portio. Chron. Episc. Metens. to. 6. Spicil. Acher. p. 648. *Minutiem* dixit Apuleius l. 9. et 11. Metamorph.

MINVTIA, *orum.* (1) Minutae merces, res vilioris pretii. Capitul. de villis Caroli M. num. 43. *Cardones, saponem, unctum, vascula, et reliqua minutia quae ibidem necessaria sunt.* (2) Intestina animalium, Vita S. Meinwerci Episc. Paderb. apud Leibnit. to. 1. Script. Brunsuic. pag. 530. V. *Minutalia.*

MINVTIO. (1) Collectio, exactio tributi; quod in *minutis* seu minutissima moneta soluatur sic dictum existimo. Statuta Vercell. l. 1. fol. 13. recto. (2) V. alia notione in *Minuere.*

MINVTOR, venae incisor, ap. Leibnit. t. 2. Script. Brunsuic. p. 482.

MINVTVLARII, V. *Minuscularii.*

MINVTVM, V. *Minuta.* AD MINVTVM VENDERE, Gall. *Vendre en détail,* Ital. *à Minuto.* Richardi de S. Germano Chr. apud Murator. to. 7. col. 130.

MINVTVS. (1) Cui vena incisa. V. in *Minuere.* (2) V. *Minuti varii.* (3) † Plebeius, infima plebs, Ital. *Minuto*, in Lit. remiss. Ms. a. 1350. (4) † Tener, iunior. Lit. remiss. a. 1367. (5) † Ad minuta officia deputatus in monasteriis. Monum. S. antiq. t. 2. p. 435.

MIOLIVM, poculum, vas potorium, Longobardis *Miolo.* Statuta Montis Regal. p. 279.

MIR. (1) Apud Gothos, adiectum nominibus appellatiuis, quid significet, docemur ex Smaragdo in Comment. in Partes Donati: *In Francorum Gothorumque genere haec patronomyca species frequentatur multotiens: à parte enim gentili et Theodisca veniunt lingua, de quibus in exemplo Gothorum pauca primum ponimus nomina, quorum haec sunt, Altmir, Glitmir, Rigmir, Rainmir, Watmir, . . et similia, quorum haec est in Latinum interpretatio. Altmir namque vetulus mihi, interpretatur: Glitmir, debitus mihi: Rigmir, potens mihi: Rainmir, nitidus mihi: Watmir, vestimentum mihi.* (2) MIR, veteri Gallorum lingua Princeps, dominus, aut vir eximiae dignitatis denotatur. Hinc crebrae Regum Francorum appellationes in *Mir* desinentes, vt *Marcomir, Ingomir, Chlodomir.* Eodem significatu *Mar* vsurparunt; vt *Viridomar*, etc. An a Syriaco מר *Mar*, seu Chaldaico מרא *Mare*, quod dominum sonat, ducta vocis origine, affirmare non ausim.

MIRA. (1) Eadem notione qua *Mazer*, quod vide. Testam. Sibyllae Comitissae Flandr. an. 1270. *Item omnes scyphos de Mira tam cum pedibus argenteis, quam sine pedibus existentes.* (2) Specula, ab Ital. *Mirare*, spectare, respicere. Rolandinus Patau. de Factis in Marchia Taruisin. l. 6. c. 6. apud Murator. to. 8. col. 259. (3) † Punctum collineationis, Gall. *Mire*, ab Ital. *Mirare*, collineare, Gall. *Mirer.* Guido de Vigeo Ms.

MIRABILIA MVNDI, sic agnominatum Ottonem III. Imper. scribit Ioannes Brompton. et alii, *les Merveilles du Monde.*

MIRABILIS. (1) Ingens, maximus. Radulfus de Gestis Friderici I. Imper. apud Murator. to. 6. col. 1178. (2) MIRABILIVM ANNVS. Sic denotatur annus 1544. in Ch. eiusd. anni to. 2. Hist. Eccl. Meldens. p. 291. Ob insignes victorias, vt mihi videtur, hoc anno a Gallis reportatas, de quibus Thuanus l. 1. Hist. pag. 21.

MIRABOLANVS, Plinio, Myrobalanum, a Graeco Μυροβάλανος, glans vnguentaria Medicis nota. Statuta Astens.

† MIRABVTINVS, moneta aurea Hispanica, in Ch. Ms. a. 1242. V. *Marabotinus.*

† MIRACVLARIVS, i. q. *Miraculator*, t. 1. Act. Liter. fasc. 2. p. 68.

MIRACVLATOR, miraculorum patrator. Acta S. Wenheri to. 2. Aprilis p. 706.

MIRACVLOSE, diuino et mirabili modo. Chron. Erfordiense ad ann. 1253. apud Schannat. Vindem. Litter. p. 106.

† MIRALE, speculum, in Gloss. Gall. Lat. Cod. 7684. V. *Mira.*

MIRAMOMELINVS, dignitatis nomen Saracenorum Chaliphae propriae, de qua diximus in voce *Amirmumnes. Elmunimus* appellatur in Chron. Gotholusiano aera 1217. *Emir Elmunimus*, aera 1222.

† MIRANDA, locus tecto columnis fulto coopertus, a quo vndequaque *mirari* seu videri potest, to. 2. Hist. Occit. Prob. p. 541.

MIRANIMVS. Ordo Inclusorum, ap Raderum in Bauaria sancta: *Pamb[...] cium habent, et Miranimum pal[...]* Monstra verborum pro *Pambycinum* legendum indubie *Bombycinum*, s[...] *bambacinum.* (Vide in hac voce.) P[...] *Miranimum* vero, non occurrit qu[...] reponendum sit.

MIRANTER. Epistola Eduardi II. Re[...] Angl. a. 1324. apud Rymer. to. [...] p. 26. *Miranter audiuimus quod [...]* hoc est, mirantes et attoniti etc.

† MIRARE. (1) Vox Ital. spectar[e] respicere, Gall. *Remirer* et *Mirand[...]* Passim occurrit. (2) Collineare, a[...] Murat. to. 4 Antiq. p. 212. V. *Mira 3.*

MIRARI, sese in Speculo intueri, Gal[l.] *Mirer, se mirer.* Hispanis *Mirar* et videre. Vita S. Eusebiae Abbatiss[ae] Hamaticensis c. 4.

Ipse meum speculum, simul exemplar venerandum,
Quo faciem miror, quo mentem denique purgo.

Ioa. Demussis Chron. Placent. apud Murator. to. 16. col. 491. *Qui vult discere bene equitare, respiciat bene dictum recessorem, et ipsum Miret sicut sedet, et stat ad aequum.* V. Salmasium ad Pollionem p. 284.

MIRATIVE, mirabiliter. Narratio de Origine Monast. Montis S. Mariae apud Leibnit. to. 2. Script. Brunsuic. p. 427.

MIRATORES. Glossae Isid. et Pithoeanae: *Miriones, miratores.* Supra: *Miriones, fantasiarum inanium narratorum.* Leg. *Miratores.* Glossae antiquae MSS. *Miriones, phantasiae Miratores.*

MIRCENA, lex Merciorum, vna e tribus quae in Anglia obtinuerunt, vt est in Leg. Henrici I. Reg. Angl. c. 6. V. *Lex.*

MIREDILA. Gloss. Gr. Lat. MS. Ψιλωθρον, *Mirendila.* Alibi: *Mirendila* ψίλωμα, ἤτοι ψίλωθρον. Edit. habet *Miredila.*

MIRGVS. Matth. Paris. ann. 1224. de falso Balduino: *Procuraui[t]que vt praedictus pater suus ignominiose suspenderetur: nam hinc et inde fecit duos canes, veteres scilicet Mirgos, suspendi.* Vbi legendum *mergos* recte adno-

adnotat Warsius: Ita enim dicuntur canes vrinatores, quos Galli *Barbets*, Angli vero *Divers*, et *Water-dogges* appellant.

MIRICAE, terrae incultae, vepribus et dumetis abundantes; interdum et ipsa dumeta, Gallis vulgo *Bruieres*. Ch. an. 1294. apud Miraeum to. 2. p. 879. *Praeterea curtem ipsorum de Munelanda cum bonis vniquis, in agris, in paludibus, miricis, pascuis, et omnibus pertinentiis.* V. *Merica.*

MIRIDICVS, *mira dicens.* Gloss. Isidori.

MIRIFICARE, *mirum facere* Io. de Ianua. Will. Brito l. 12. Philipp.

† MIRINGERVLVS, qui miro quodam modo erigitur et stat, to. 6. Sept. p. 504.

† MIRINGAE, MIRINGVAE, panniculi duo; qui circumdant cerebrum, quorum alter crassior *dura mater*, alter *pia mater* vocatur. Lit. remiss. Ms. a. 1330.

MIRIO, V. *Miratores.*

MIRITER, mirifice. Vita B. Hrosnatae to. 3. Iulii p. 808.

MIRLE, species accipitris, Alberto M. l. 23. de Animal. c. 14. et Germanis. V. *Smerillones.*

MIRMICOLEON, *a mirmica et leon, quod est leo, componitur . . . est paruum valde animal formicis aduersum.* Io. de Ianua. V. *Formicoleon.*

MIRMVNNI, V. *Amirmunnes.*

† MIRNVTIA, *inuenitur in libris antiquis, et est pustula parua, quae dicitur formica.* Gloss. med. Simon. Ianuens.

MIRO. (1) In Gloss. Lat. Gall. MS. ex Bibl. Thuan. Cod. 525. *Regarderres de belles femmes.* V. *Mirari, Miratores.* (2) † MIRO, *secundum Hugitium a Miron, quod latum dicitur vnguentum; vel a Miror, miroris, idem est quod vnguentarius vel mirator. Inde etiam Microcopos, qui laborat circa vnguenta facienda vel vendenda, et Miropola, id est venditor vnguentorum, et Miropolium, id est domus vbi fiunt vel venduntur vnguenta.* Conradi Fabularius Ms. Hinc Gall. *Mire*, medicus, chirurgus, omnia vero a Gr. μυρον, vnguentum.

† MIROBOLANVS, a Gr. μυροβαλανος. Gloss. med. Simon. Ianuens. *Mirobolanos Cornelius Celsus dactilos vocat; multi etiam Fenicobolanos.* V. *Mirabolanus.*

MIROCOPOS, V. *Miro* 2.

† MIROLARI, *fabulari*, in Gloss. Prou. Lat. Cod. 7657.

MIROPOLA, MIROPOLIVM, V. *Miro* 2.

MIROPOLVM, taberna mercatoria. V. *Selda.*

MIRRHINVM, *genus optimi vitri, et sapphirini coloris, inde mirrhina vasa dicuntur.* Papias. V. supra *Mazer.*

MIRTA. (1) Pro *Myrtus.* Vita B. Columbae Reatinae to. 5. Maii p. 388. (2) Alia notione V. in *Graecismus.* (3) † Locus pascuus et aquis irriguus. Ch. Ms. a. 1264. *Pratum cum quadam noa seu mirta.*

† MIRTVS, mensurae species. Gloss. Lat. Gall. Cod. 7692. *Mirtus, Gauge.* V. *Gauja.*

MISA. (1) Impensa, a Gall. *Mise.* Ch. a. 1215. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1124. *Pro tribus rachatis, quae ibi dominus Rex habebat, et pro magnis expensis et Misis, quas ibi fecerat.* Hinc (2) MISAE apud Th. Blount in Nomolex. Anglic. dicuntur etiam praestationes illae, quas ob fruendas pristinas immunitates Cestriae Palatinatus subditi nouo cuique Comiti impendunt. (3) Idem quod *Misericordia*, arbitrium, Scaccarium Paschae a. 1220. apud D. Brussel to. 1. de vsu feud. p. 602. *Iudicatum est, quod omnes illi burgenses de Bernaio qui erant in villa Bernaii quando Iudaeus interfectus fuit, et qui non venerunt ad clamorem, sunt in Misa domini Regis, nisi vnusquisque per legem Sextaniam partem suam defendat.* (4) Pro *Mina*, ni fallor, fodina, Gall. *Miniere.* Fragm. Hist. Britan. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 833. *Fugit, vt se Misis latitaret.* (5) † Quaeuis exactio seu praestatio. Ch. Ms. in Chartul. Campan. (6) † Reditus, dominium, Ch. Ms. a. 1254.

MISBOTA, in Legibus Kanuti Regis c. 2. mendose pro *Maegbota*, vt obseruat

ferunt Somnerus: ex Sax. *Maeghote*, *compensatio occisi cognatis competens*.

MISCEDANTIA, rixa, iurgium, Ital. *Mischia*. Stat. crimin. Ripeer. V. *Misclantia* et *Meskin*.

MISCELLA, V. *Mesleia*.

MISCELLIO, *qui nouit artem miscendi diuersos cibos vel potus*. Io. de Ianua, Festo, *Miscelliones appellantur, qui non certae sunt sententiae, sed variarum mixtorumque iudiciorum*.

MISCERE. (1) Confabulari, *miscere sermones*. († Potius i. q. *Miscere* 2.) Capitula Caroli M. de rebus diuersis a. 789. c. 10. *Praecipimus vt Episcopi vel Abbates non vadant per casam miscendo*. (2) Sese immiscere. Gregor. M. l. 7. Ind. 2. ante Epist. 1. *Et interrogatis de omnibus quae aduersus eum dicta de mulieribus, vel ex schismate simoniaco fuerant, mixtum se non esse*, i. quod de hisce rebus se non immiscuerat. (3) Vinum, vel quemvis alium liquorem infundere, ministrare, sumere, apud Alcuinum et alios bene multos. V. *Mixtum* 1.

MISCETOR, pro *Mistor*. *Vt misceretur Deus elementi suscepit membra mortalia*, in Sacram. Gall. apud Mabill. Musei Ital. to. 1. p. 289. col. 2.

MISCHEA, Sarracenis Ecclesia. De V. Mart. Francisc. in India to. 1. Aprilis p. 55. V. supra *Meschita*.

† MISCHENNINGE, i. q. *Miskenninga*. in Suppl. ad Miraeum p. 13.

MISCHINUS, Gall. *Meschin*. Ch. Veremundi Regis aerae 1070. ex Tabulario Eccl. Lucensis apud Biuarium: *Dicentes quod habebant de illos grande damnum et malefacturia in Ecclesias et Meskinos, etc.* Ch. S. Reg. Aragon. aerae 1131. apud Suritam l. 1. Ind. Catellum in Hist. Comitum Tolos. p. 93. et *Yepez*: *Cum omnibus decimis suis, cum villis et mansis, . . . et cum omnibus hominibus et mischinis suis, et posteritate illorum*. Tabular. Pinnat. apud Moret. Antiquit. Nauar p 384. *Do et concedo S. Iuliano illos sex mesquinos quos habeo in b nies*. Ch. Veremundi Irauensis Abb. ibidem p. 618. *Senior Lope . . misit omnem radicem suam quam habebat in villa, quae dicitur Sotes, etiam et Mezquinos quos ibi habebat, ad monasterium B. Mariae de Iran.* Apud Gallos mediae aetatis Scriptores sumitur vox *Meschin*, pro adolescente et iuuenculo.

MISCHITA. Auctor Mamotrecti ad Cantic. c. 7. *Monilia sunt Mischitae, id est ornamenta colli*.

MISCITARE, miscere, Gall. *Mesler*. Marten. de Rit. antiq. Eccl. p. 176.

MISCLA, V. in *Mesleia*.

† MISCLANTIA, i. q. *Miscedantia*, in Stat. Mant.

MISCRAVATIO, iniusta postulatio. V. *Crauare*.

MISCULARE, miscere, vnde Gallis, *Mesler*. Edictum Pistense c. 23. COMMISCULARE, miscere, commiscere. Capitul. Caroli C. tit. 16. c. 7. COMMISCULUS. Gloss. Lat. Gr. *Commisculus*, μοιχός.

MISCULATIO, mixtio. Verum Placitum sub Carolo M. apud Sammarthanos in Episc. Massiliens.

MISDICERE, alienae famae detrahere, Gall. *Mesdire*. Hincmarus Laudun. Episc. contra Hincmarum Remensem: *Rex dixit, quod misdictum illi fuerat, et easdem res ab Ecclesia Laudunensi distrahere nolebat*. Vox autem *mis*, vocibus addita, vitium vel defectum denotat etiam ap. Germanos, Danos, aliosque. Gloss. Alphilae Gothicum: *Misse*, defectus, error.

MISDOCERE, male docere, haud recte instituere. Leges Alfredi et Godrini c. 3.

MISTDU, niger. *Mis Keru*, aeque niger. Sic menses Nouembrem et Decembrem vocant Armorici Britones, quod inter duos hos menses sol quasi stet iterum ascensurus.

† MISELE, capitis tegumentum quoddam videtur, in Lit. remiss. a. 1460. V. *Milienda*.

† MISELEUM, f. pro *Mausoleum*, t. 4. Aug. p. 760.

MISELLARIA, domus leprosorum. Ch. an. 1245. in Regesto Comitum Tolosae p. 45. *Concessit Galhardae de Mass et Bertrando de Mirabel Leprosis et omnibus Fratribus et Sororibus domus Misellariae portae Narbonensis, etc.* In Charta sequenti, interdum *domus Leprosariae*, interdum *Misellariae* dicitur. Hinc emendandae Consuetudines Tolosae. Vbi pro

gro. *Misellaria* legendum indubie *Misellariae*. Gall. olim *Mesellerie* pro ipso morbo. V. *Mesclaria*.

MISELLINUS, pro *Misellus*, apud Rabanum Maurum hymno 26. de charitate.

MISELLI, leprosi. Gloss. Lat. Gall. *Lepra*, *Mesellerie*. *Leprosus*, *Mesiaus*. Matth. Paris. a. 1254. *Ecclesiae S. Iuliani, vbi Miselli, et Ecclesiae S. Mariae de Pratis, vbi Misellae vix habent vitae necessaria*.

MISERABILES PERSONAE, in l. vn. Cod. Iustin. Quand. Imp. inter pupillos, vel viduas, vel miserabiles personas, etc. *Fortunae iniuria miserabiles*, in l. 2. Cod. Th. de Officio iudicum omnium. *Miseri homines*, in Append. Cod. Theodos. Const. 1.

MISERABILIA LOCA, Gall. *Lieux de pitié*, vel vt olim dicebant, *Lieux pitoiales*, vbi scilicet *miserabiles* seu pauperes recipiuntur et aluntur. Litterae Philippi V. Reg. Fr. a. 1320.

MISERABILITAS. (1) Commiseratio. Guibertus in Vita sua l. 1. c. 2. (2) Miseria. Concil. Dertus. a. 1359. inter Hispan. to. 3. p. 666.

MISERATIO. (1) Graec. οἰκτιρμός. Rufinus Presb. in Psal. 50. *Misericordiae virtus inseparabiliter in Deo manet: cum autem ex hac misericordia nobis aliqua beneficia tribuuntur, miserationes dicuntur*. V. *Merces*. (2) Preces, quae statis diebus pro defuncto funduntur. Canones Hibern. to. 9. Spicil. Acher. p. 12. V. in *Memoria*. (3) MISERATIO SACERDOTALIS, absolutio a peccatis, in Ch. MS. a. 1163. (4) † Parcimonia, in Comoed. sine nomine MS.

† MISERATRIS, misericus. B. de Amonibus in spec. Sacerdot.

MISERIA, commiseratio. Chron. Mauriniac. vbi de morte Philippi filii Ludouici Grossi: *Animis omnium nescio si dicam miseriam vel misericordiam ingerebant, et doloribus augmentandum fomenta*. V. *Merces*.

MISERICORDIA. (1) Idem quod *Merces*, Gallis *Mercy*; de qua voce supra egimus, indulgentia. Lex Bajwar. tit. 14. §. 8. num. 2. *Si vero de ancilla habuerit filios, non accipiant portionem inter fratres, nisi tantum quantum ei per Misericordiam dare voluerint fratres eorum*. (2) MISERICORDIAE MEMORIA, *Seruitium perpetuum* pro defunctis. Annal. Bened. to. 3. p. 604 vbi Chartae mentio fit, qua a Gesla Abbatissa Romarici montis instituta est *Memoria Misericordiae*, seu *seruitium perpetuum, post occisos a paganis homines de potestate, quae dicitur Liezeis*. (3) Quod contra praescriptas Monasteriorum regulas in cibo, potu, ac etiam vestitu, Monachis, per indulgentiam, vel ex necessitate praebetur. Odericus Vitalis l. 13. *Abstulit colloquia, et infirmi corporis quaedam subsidia, quae illis moderata Patrum hactenus permiserat reuerendorum clementia*. *Misericordiae regulares*, quae ex Regulae praescripto indulgentur, in Monast. Angl. to. 1. p. 149. (4) Indulgentia quaeuis. *Misericordiam quaerere*, Gall. *Demander misericorde, pardon*. Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. c. 33. (5) Sellulae, erectis formarum subsellia appositae, quibus stantibus senibus vel infirmis *per misericordiam* insidere conceditur, dum alii stant, Gallis *Misericordes* vel *Patiences*. S. Willelmi Consuet. Hirsaug. l. 2. cap. 2. *Primum in Ecclesia quamdiu scilla pulsatur ante Nocturnos, super Misericordiam sedilis sui, si opus habet, quiescit*. (6) Aula Monasterii, in qua forte comedebant, quibus ab abbate aliqua in cibis et potu indulgentia concedebatur. Chronicon Beccense a. 1452. *Tabulas in Aula quae dicitur Misericorde, fecit renouare et directorium, etc.* Prouinciale Lyndwoodi de statu Regular. p. 211. (7) Vox forensis, poena seu mulcta de quouis crimine, aut quauis forisfactura, nullis definita legibus, sed iudicis relicta arbitrio, qui minorem vel maiorem in reum pro delicti modo, decernit: non quod soleat huiusmodi mulcta irrogari confitenti, et misericordiam petenti, vt quidam volunt, sed quod ea ex misericordia iudicis nude pendeat. De qua Glanuilla apud Th. Blount in Nomolex. Anglic. IN MISERICORDIA REGIS esse dicuntur, qui ob

ferunt Sommerus: ex Sax. *Maeghete*, *compensatio occisi cognatis competens*.

MISCEDANTIA, rixa, iurgium, Ital. *Mischia*. Stat. crimin. Ripaer. V. *Misclantia* et *Meskia*.

MISCELLA, V. *Mesleia*.

MISCELLIO, *qui nouit artem miscendi diuersos cibos vel potus*. Io. de Ianua. Festo, *Miscelliones appellantur, qui non certae sunt sententiae, sed variorum mixtorumque iudiciorum*.

MISCERE. (1) Confabulari, *miscere sermones*. (✝ Potius i. q. *Miscere* 2.) Capitula Caroli M. de rebus diuersis a. 789. c. 10. *Praecipimus ut Episcopi vel Abbates non vadant per casas misciendo*. (2) Sese immiscere. Gregor. M. l. 7. Ind. 1. ante Epist. 1. *Et iurauit de omnibus quae aduersus eum dicta de mulieribus, vel ex schismate simoniaco fuerant, mixtum se non esse*, i. quod de hisce rebus se non immiscuerat. (3) Vinum, vel quemvis alium liquorem infundere, ministrare, sumere, apud Alcuinum et alios bene multos. V. *Mixtum* 1.

MISCETOR, pro *Mistor*. *Vt miscetur Deus elementis suscepit membra mortalia*, in Sacram. Gall. apud Mabill. Musei Ital. to. 1. p. 289. col 2.

MISCHEA, Sarracenis Ecclesia. De V. Mart. Francisc. in India to. 1. Aprilis p. 55. V. supra *Meschita*.

✝ MISCHENNINGE, i. q. *Miskenninga*. in Suppl. ad Miraeum p. 13.

MISCHINVS, Gall. *Meschin*. Ch. Veremundi Regis aerae 1070. ex Tabulario Eccl. Lucensis apud Biuarium: *Dicentes quod habebant de illos grande damnum et malefacturia in Ecclesias et Meskinos*, etc. Ch. S. Reg. Aragon. aerae 1131. apud Suritam l. 1. Ind. Catellum in Hist. Comitum Tolos. p. 93. et Yepez: *Cum omnibus decimis suis, cum villis et mansis, . . . et cum omnibus hominibus et mischinis suis, et posteritate illorum*. Tabular. Pinnat. apud Moret. Antiquit. Nauar p 384. *Do et concedo S. Iuliano illos sex mesquinos quos habeo in b'nies*. Ch. Veremundi Irauensis Abb. ibidem p. 618. *Senior Lope . . misit omnem radicem suam quam habebat in villa, quae dicitur Sotes, etiam et Mezquinos quos ibi habebat, ad monasterium B. Mariae de Iran*. Apud Gallos mediae aetatis Scriptores sumitur vox *Meschin*, pro adolescente et iuuenculo.

MISCHITA. Auctor Mamotrecti ad Cantic. c. 7. *Monilia sunt Mischitae*, *id est ornamenta colli*.

MISCITARE, miscere, Gall. *Mesler*. Marten. de Rit. antiq. Eccl. p. 176.

MISCLA, V. in *Mesleia*.

✝ MISCLANTIA, i. q. *Miscedantia*, in Stat. Mant.

MISCRAVATIO, iniusta postulatio. V. *Crauare*.

MISCVLARE, miscere, vnde Gallis *Mesler*. Edictum Pistense c. 23. CONMISCVLARE, miscere, commiscere. Capitul. Caroli C. tit. 16. c. 7. COMMISCVLVS. Gloss. Lat. Gr. *Commisculus*, νοθός.

MISCVLATIO, mixtio. Verum Placitum sub Carolo M. apud Sammarthanos in Episc. Massiliensib.

MISDICERE, alienae famae detrahere, Gall. *Mesdire*. Hincmarus Laudun. Episc. contra Hincmarum Remensem: *Rex dixit, quod maledictum illi fuisses, et easdem res ab Ecclesia Laudunensi distrahere nolebas*. Vox autem *mis*, vocibus addita, vitium vel defectum denotat etiam ap. Germanos, Danos, aliosque. Gloss. Vlphilae Gothicum, *Misse*, defectus, error.

MISDOCERE, male docere, haud recte instituere. Leges Alfredi et Godrini c. 3.

MIS-DV, niger, *Mis-Kerzu*, aeque niger. Sic menses Nouembrem et Decembrem vocant Armorici Britones, quod inter duos hos menses sol quasi stet iterum ascensurus.

✝ MISELE, capitis tegumentum quoddam videtur, in Lit. remiss. a. 1460. V. *Milienda*.

✝ MISELEVM, f. pro *Mausoleum*, c. 4. Aug. p. 760.

MISELLARIA, domus leprosorum. Ch. an. 1245. in Regesto Comitum Tolosae p. 45. *Concessit Galhardae de Mats et Bertrando de Mirabel Leprosis et omnibus Fratribus et Sororibus domus Misellariae portae Narbonensis*, etc. In Charta sequenti, interdum *domus Leprosariae*, interdum *Misellariae* dicitur. Hinc emendandae Consuetudines Tolosae. Vbi pro

pro. *Mesellariae* legendum indubie *Misellariae*. Gall. olim *Mesellerie* pro ipso morbo. V. *Mesclaria*.

MISELLINUS, pro *Misellus*, apud Rabanum Maurum hymno 26. de charitate.

MISELLI, leprosi. Gloss. Lat. Gall. *Lepro*, *Mesellerie*. *Leprosus*, *Mesians*. Matth. Paris. a. 1254. *Ecclesiae S. Iuliani, vbi Miselli, et Ecclesiae S. Mariae de Pratis, vbi Misellae vix habent vitae necessaria.*

MISERABILES PERSONAE, in l. vn. Cod. Iustin. Quand. Imp. inter pupillos, vel viduas, vel miserabiles personas, etc. *Fortunae iniuria miserabiles*, in l. 2. Cod. Th. de Officio iudicum omnium. *Miseri homines*, in Append. Cod. Theodos. Const. 1.

MISERABILIA LOCA, Gall. *Lieux de pitié*, vel vt olim dicebant, *Lieux pitoiables*, vbi scilicet *miserabiles* seu pauperes recipiuntur et aluntur. Litterae Philippi V. Reg. Fran. 1320.

MISERABILITAS. (1) Commiseratio. Guibertus in Vita sua l. 1. c. 2. (2) Miseria. Concil. Dertus. a. 1329. inter Hispan. to. 3. p. 666.

MISERATIO. (1) Graec. οἰκτιρμός. Rufinus Presb. in Psal. 50. *Misericordiae tamen inseparabiliter in Deo vnum sunt: cum autem ex hac misericordia nobis aliqua beneficia tribuuntur, miserationes dicuntur.* V. *Merces*. (2) Preces, quae statis diebus pro defuncto fundüntur. Canones Hibern. tit. 9. Spicil. Acher. p. 12. V. in *Memoria*. (3) MISERATIO SACERDOTALIS, absolutio a peccatis, in Ch. MS. a. 1163. (4) † Parcimonia, in Comoed. sine nomine MS.

† MISERATRIS, misericus. B. de Amonibus in spec. Sacerdos.

MISERIA, commiseratio. Chron. Maurin. vbi de morte Philippi filii Ludouici Grossi: *Animis omnium nescio si dicam miseriam vel misericordiam ingerebant, et doloribus augmentum fomenta.* V. *Merces*.

MISERICORDIA. (1) Idem quod *Merces*, Gallis *Mercy*, de qua voce supra egimus, indulgentia. Lex Baiwar. tit. 14. §. 8. num. 2. *Si vero de ancilla habuerit filios, non accipiant portionem inter fratres, nisi tantum quantum ei per Misericordiam dare voluerint fratres eorum.* (2) MISERICORDIAE MEMORIA, *Seruitium perpetuum* pro defunctis. Annal. Bened. to. 3. p. 604. vbi Chartae mentio fit, qua a Gesla Abbatissa Romarici montis instituta est *Memoria Misericordiae*, seu *seruitium perpetuum, post occisos a paganis homines de potestate, quae dicitur Liezeis*. (3) Quod contra praescriptas Monasteriorum regulas in cibo, potu, ac etiam vestitu, Monachis, per indulgentiam, vel ex necessitate praebetur. Odericus Vitalis l. 13. *Abstulit colloquia, et infirmi corporis quaedam subsidia, quae illis moderata Patrum hactenus permiserat reuerendorum clementia. Misericordiae regulares*, quae ex Regulae praescripto indulgentur, in Monast. Angl. to. 1. p. 149. (4) Indulgentia, venia. *Misericordiam quaerere*; Gall. *Demander misericorde, pardon*. Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. c. 33. (5) Sellulae, erectis formarum subselliis appositae, quibus stantibus senibus vel infirmis *per misericordiam* insidere conceditur, dum alii stant, Gallis *Misericordes* vel *Patiences*. S. Willelmi Consuet. Hirsaug. l. 2. cap. 2. *Primum in Ecclesia quamdiu psallat psalmos ante Nocturnas, super Misericordiam sedilis sui, si opus habet, quiescit.* (6) Aula Monasterii, in qua forte comedebant, quibus ab abbate aliqua in cibis et potu indulgentia concedebatur. Chronicon Beccense a. 1452. *Tabulas in aula quae dicitur Misericorde, fecit renouare et directorium*, etc. Prouinciale Lyndwoodi de statu Regular. pag. 1. (7) Vox forensis, poena seu mulcta de quouis crimine, aut quauis forisfactura, nullis definita legibus, sed iudicis relicta arbitrio, qui minorem vel maiorem in reum pro delicti modo, decernit: non quod soleat huiusmodi mulcta irrogari confitenti, et misericordiam petenti, vt quidam volunt, sed quod ea ex misericordia iudicis nude pendeat. De qua Glanuilla apud Th. Blount in Nomolex. Anglic. IN MISERICORDIA REGIS esse dicuntur, qui ob

vata et definita legibus quaedam delicta, a Rege, quali ille vult, mulcta distringi possunt: quae tamen Regis misericordia non extenditur ad amissionem tenementi siue haereditatis. Ita Regiam Maiest. l. 2. cap. 74. §. 7. IN MISERICORDIA PONI, mulctam aut poenam arbitrio iudicis incurrere, in Monast. Angl. to. 2. p. 16. et apud Bractonum p. 102. 103. IN MISERICORDIA *Regis corpus eius* erit, in Legibus Edw. Confess. c. 12. COMMVNIS MISERICORDIA, Monast. Anglic. to. 1. p. 976. Vbi *communis misericordia* videtur appellari mulcta toti pago communitati irrogata. (8) MISERICORDIAM FACERE, poenitentiam regularem imponere. Chron. Melliccense p. 438. (9) Quoduis onus, quod a Comitibus, Vicecomitibus et Praepositis, prouinciarum aut vrbium incolis, pro eorum arbitrio imponitur. Ch. Edw. I. Regis Angl. to. 1. Monastici Angl. p. 938. (10) Eleemosyna, apud S. Petrum Chrysolog. Serm. 54. S. Fulgentium lib. de Trinitate etc. (11) Pugio, cultellus breuis, sica. Nominis rationem affert Falcetus, quod milites seu equites eiusmodi pugione, quo accingebantur ad dextrum latus, prostratos hostes ad *misericordiam* victoris implorandam adigerent. Gaufredus Vosiensis l. 1. Chron. c. 44. *Cumque se ad muli pedes inclinaret, abstracto Burgensis gladio, qui misericordia vocatur, crudeliter mihi infixit.* Lambertus Ardensis: *Manus in eum iniecerunt, et extractis patulis, (leg. spatulis) siue Misericordiis, immisericordissimi eum immisericorditer iugulauerunt.*

MISERICORDIOSVS, misericors. Bulla Benedicti VIII. PP. a. 1013. apud Murator. to. 2. part. 2. col 548. *Misericordissimus*, in Ch. XI. saec. apud Chanteloup in Hist. Mont. Maior.

MISERICORDITER. (1) Per indulgentiam. Concilium Romanum III. to. 2. Spicil. Acher. p. 596. (2) MISERICORDITER CONVERSARI, de monachis dicitur, dum in aula, quae *Misericordia* appellabatur, existunt. V. in *Misericordia*.

† MISERNVM, iniuria, damnum, quo quis miser efficitur. Sent. a. 1311.

MISEVENIRE, male euenire, male succedere, Galli *Mesavenir*, Germ. mißlingen, dicunt. De eo potissimum vsurpatur, qui de *murdro* vel adulterio accusatur, seque purgare, et culpa liberare satagens, non valet, sed in purgatione deficit. Leges Kanuti Regis c. 78. apud Bromptonum.

MISFACERE. (1) Perperam agere; Germ. mißhandeln, Gall. *Mesfaire*. Adnuntiatio Hludouici Regis apud Confluentes §. 7. *In hoc si frater meus meis fidelibus, qui contra illum nihil misfecerunt, et me, quando mihi opus fuit, adiuuauerunt, etc.* (2) MISFACERE SE, in aliquem se reum constituere, delinquere. Litterae Guidonis Comit. Niuern. ann. 1231. inter Ordinat. Reg. Franc. to. 3. p. 187. V. *Mesfacere*.

MISIA. (1) Impensa, Gall. *Mise*. Regestum Parlamenti ann. 1339. apud Baluzium tom. 2. Histor. Aruern. p. 425. *Dictum Dalphinum in expensis et Misiis ob hoc factis eidem Roberto filio et haeredi praedicto reddendis etc.* V. *Misa*. (2) Exactio, vectigal, seu praestatio, quae viritim exigitur. Charta ann. 1181. apud Baluz. to. 7. Miscell. p. 301. *Praeterea statuimus et concedimus vt ipsi decem burgenses probos homines communi assensu villae eligant .... ut cum omni diligentia negotia villae, Misias scilicet procurent.* V. supra *Mesia*. (3) † Arbitrium, in Scacar. S. Mich. a. 1289. V. *Misa*.

MISIO, expensa, amissio. Hist. Harcur. tom. 3. p. 19. *Tunc diuinae illustrationem gratiae, istic fluctuationis Misionem, illic vero orationis locationem esse percepi.* V. *Missiones*.

MISISVLAE, Μυσίλλαι, in Glossis veteribus. Supplem. Antiquarii; *Misisulae, μυσίλλαι, canices.*

MISIVM, perperam pro *Insisum*, apud Perardum in Burgund. p. 334. V. in hac voce.

MISKENNINGA, Bromptono est *variatio loquelae in Curia*. Est autem *loquela* idem quod *causa*, *placitum*, *iuris sui persecutio iudicialis*. Ita *variare loquelam* dicitur, qui aliud petit.

cit, quasi quod iniuste in prima litis contestatione peccierat, vel qui in prosecutione iuris sui non sibi constat. Leges Henrici I. Regis Angl. c. 8. *Et amplius non sit Miskenninga in Hustenge, neque in Falkesmote, neque in aliis placitis infra ciuitatem, etc.* Et c. 22. *Vt qui in praefectura vel qualibet potestate constitutus saepe differt exigere, dum licet, quod saepe obtentu labore, frustraque prosequitur destitutus: transeunt autem in mislocutione Miskenninge, quae magis inhaeruit in Londonia.* Vbi *Mislocutio* idem valet quod *Miskenninge*: *misloqui* enim dicitur, qui perperam loquitur, quae vis est vocis: est autem *Cenning*, et *Cennan*, Anglo-Saxonibus, *citare, vocare*: cui adiectio *mis*, *male*, sonat. Vide in Legibus Henrici I. modo laudatis c. 22. *Miskenning* definitur. *Iniqua et iniusta in ius vocatio; inconstanter loqui in curia, vel inuariare.* MESCHENNINGA et MISKENNINGA dicebatur, cum eiusmodi *variationes* vetarentur, vt ex Legibus Henrici I. colligitur. Charta Henrici II. Regis Angliae apud Madox Formul. Anglic. p. 45. *Habet per totam terram suam, socam et saccam, et toll et team, et Meschenningge, et inzanghenethof, et omnes consuetudines in suo iure,* sicut eam [illegible] de causis integrarentur a iudicibus, reliquae [illegible] iis [illegible], [illegible] Stephanus Rex Angliae apud Richardum Hagustald. *Omnes exactiones, et iniustitias et Meschenningas quae per Vicecomites vel alios quoslibet male inductos fuerant, funditus exstirpauit.*

MISLATA, MISLEA, V. *Meslata*.

MISLOCVTIO, MISLOQVI, V. *Miskenninga*.

MISMORBIA, V. *Millemorbia*.

MISOCLVS, f. pro *Missellus*, diminut. a *Missus*, tenue ferculum. Canones Hibern. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 7. *Pane sine mensura, et ferculo aliquatenus butyro impinguato die Dominico* (vtatur poenitens:) *ceteris vero diebus paximati panis mensura, et Missello parum impinguato.* V. *Missus*.

MISPARTISTAE, Diuionensibus vocantur Presbyteri illi, quos Rectores ecclesiarum parochialium, vel religiosi, sibi associant ad regimen animarum, Gall. *Prêtres habituez*; iidem qui alibi *Portionarii* dicuntur: sic autem appellati videntur quod portio illis assignata minor esset curiali, vel etiam quod dimidiam oblationum partem tantum participarent. Consule Hist. Eccles. S. Stephani Diuion. authore D. Fyot. V. *Portionarii*.

MISPERSVASIO. Roswitha Monialis in Praefat. Panegyrici ad Ottonem I. Imper.

Sed hoc non suasit vlla Mispersuasio mentis,
Nec summa veri contempta sponte fefelli.

Ita editum a Meibomio, vbi alii legunt *Mispraesumtio*.

MISPRENDERE, Idem quod *Forisfacere*, in Capitulis Caroli Calui tit. 27. *Vt illi homines, qui in isto regno contra seniorem nostrum Dominum Karolum mispriserint, si se recognouerint, propter Deum . . . . eis vult indulgere.*

MISPRISIO, definitur neglectio quaedam supina rei cuiuslibet; sed proprie, apud IC. Anglos, Rastallum scilicet et Cowellum lib. 4. Institut. Iuris Angl. tit. 18. §. 7. et 37. dicitur, si quis aliquem feloniam perpetrasse cognoscat, eumque Regi vel Magistratui non patefaciat. Ita *Misprisio* vox nuda vsurpatur, et definitur apud Guillelmum Stanfordium in Placitis Coronae lib. 3. cap. 39.

MISSA. (1) Pro *Missio*, Impensa; *Missa*, habetur in Chartis vet. apud Perardum pag. 336. (2) Error, defectus, V. *Missitere*. (3) Pro Missione, seu dimissione, *ἄφεσις*, quomodo *accessa maris*, pro accessione, apud Seruium in 1. Aeneid. et in Itinerario Hierosol. *Sposita*, et *Exposita*, pro expositione, apud Interpretem Nouellarum: *Vlta* apud Ouidium, pro Vltione: *Remissa*, pro remissione, apud Tertullianum et S. Cyprianum: *Confessa*, pro confessione, etc. V. Criticum Arnobianum Meursii lib. 4. c. 10. Vox vero *missa*, pro missione

seu remissione, occurrit apud Suetonium in Caligula c. 25. et in leg. 3. Cod. Th. de Proximis etc. Cassianus lib. 2. de Coenob. Instit. c. 7. *Finito Psalmo, non statim ad incurvationem genuum currunt, quemadmodum facimus in hac regione nonnulli, qui necdum bene finito Psalmo, in orationem procumbere festinamus, ad celeritatem missae quantocius properantes.* Cap. 13 *Quare post Missam nocturnam dormire non oporteat.* Lib. 3. c. 5. *Missa Canonica celebrata, vsque ad lucem post vigilias extendunt.* Vbi missa est dimissio Fratrum peracto officio c. 8. *Post vigiliarum Missam.* His igitur locis missa fieri dicitur, cum populus ab Ecclesia dimittitur, peracto officio, his verbis quae adhuc obtinent, *Ite, Missa est*, id est, *Missio vobis indicitur.* Nam, vt ait Auitus Viennensis Epist. I. *in Ecclesiis, Palatiisque, siue Praetoriis, Missa fieri pronuntiatur, cum populus ab obseruatione dimittitur.* Sane eiusmodi missas etiam in Palatiis indictas ac pronuntiatas testatur Luithprandus lib. 5. c. 9. vbi de Palatio CP. *Moris itaque est, hoc post matutinum diluculum mox omnibus patere; post tertiam vero diei horam, emissis omnibus, dato signo, quod est Mis, vsque in horam nonam cunctis aditum prohibere.* (4) Incruentum Romanae ecclesiae sacrificium, in quo Christi corpus conficitur: qua notione vox haec vsurpata fere semper a Romana Ecclesia, vt obseruatum a Baronio ann. 34. n. 60. et aliis. De vocabuli origine variae sunt Scriptorum sententiae. Hanc enim quidam, vt idem Baronius, ab Hebraeo *Missah*, id est, *oblatio*, arcessunt: alii a *mittendo, quod nos mittat ad Deum*, vt est apud Alcuinum de Diuinis offic. Honorium Augustod. lib. 1. c. 2. Rupertum lib. 2. c. 23. etc. Alii rursum a *missa*, i. ferculo, vel a *Mittere*, quae vox est sacrificiorum, vt Scholiastes Bedanae Historiae Saxonicae p. 4. Verum missis eiusmodi et similibus coniecturis, constans est et recepta ab omnibus viris eruditis sententia, scribentium *missam* dictam a *Missa Catechumenorum*, ea scilicet parte sacrae Liturgiae, in qua finita concione, et Epistolae ac Euangelii lectione, Catechumeni exire iubebantur, Diacono dicente, *Ite, Missa est*, i. excedite: quomodo hanc vocem acceptam mox innuimus. Neque enim Catechumenis licebat interesse sacris mysteriis, vt infra obseruabitur. Kero Monachus: *Missas, santa, quia mittitur populus.* Papias: *Missa tempore sacrificii est, quando Catecumeni foras mittuntur, clamante Leuita, Si quis Catecumenus remansit, exeat foras: et inde Missa: quia Sacramentis altaris interesse non possunt, qui nondum regenerati sunt.* Cum vero in sacris quibusuis Liturgiis, iis finitis, missae, seu ἀφέσεις fierent, inde accidit, vt (5) Pro quouis ecclesiastico officio, quod in aedibus sacris peragebatur, interdum sumatur: vel, vt censet Card. Bona lib. 1. c. 3. num. 3. pro Lectione. S. Caesarius in Regula ad Monachos c. 20. *Vigilias, a mense Octobri vsque ad Pascha, duos nocturnos faciatis, et 3. Missas. Ab vna Missa legat Frater folia tria in ordine.* Eadem notione, pro lectione nimirum, accipiendus videtur Canon 15. inter Hibernenses apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 8. *Qui non occurrerit ad consummationem, canat VIII. in ordine psalmos: Si exinde veniat post Missam, quidquid cantauerunt, replicet ex ordine sequentes. Si vero ad sequendum tardior, careat.* (6) Interdum pro dimissione a quouis Ecclesiastico officio sumi videtur apud Cassianum lib. 2. Instit. c. 13. *Quare post Missam nocturnam dormire non oporteat.* Cap. 15. *Post orationum Missam vnusquisque ad suam cellulam recedens.* Regula S. Benedicti cap. 17. *Post expletionem vero 3. psalmorum recitetur lectio vna, versus, et Kyrie eleison, et Missae sunt.* Quamquam non desunt, qui his locis quoduis diuinum officium intelligi volunt. (7) Pro ea Liturgiae parte, in qua Corpus Christi conficitur, vsurpata legitur, etiam apud veteres Scriptores. S. Ambrosius Ep. 33. Pressius iterum vox *Missa* accipitur pro ea Liturgiae parte, quae dimissionem Catechu-

techumenorum excipit; in Ordine officii Gothici to. 3. Concil. Hispan. p. 265. Vnde iterum firmatur vocis origo: *Quae deinceps fiunt, magis huic sacrificio propria censentur, quod ab hoc loco cum quibusdam orationibus inchoatum, quarum prima nomen Missae sortitur; eam vero praecedit, Dominus sit semper vobiscum.* MISSAS FACERE, sacram Liturgiam celebrare, quod, qui sacram Liturgiam peragit, *Missam* facit, id est, Catechumenos ab ea dimittit. Ita passim vsurpant Scriptores. MISSAS AGERE, in lib. 1. Sacram. Eccl. Romanae c. 75. et alibi. MISSAS AGERE vel *tractare*, apud Victorem Vitensem lib. 2. de Persecut. Vandal. initio. MISSAM AMITTERE, Phrasi Gallica *Perdre la Messe*, huic non adesse. Epistola encyclica monachorum Burgidol. to. 2. Spicil. Acher. p. 517. MISSAS DICERE, Gregorio Turon. lib. 9. c. 20. MISSAS EXTENDERE, dicitur Episcopus, cum in ecclesia quae interdicta fuerat, sacram Liturgiam celebrare rursus permittit. Annal. vet. Mutin. ad ann. 1349. apud Murator. to. 11. col. 62. MISSAS TENERE, in Relatione Ioannis et Epiphanii Presbyteri Thessalonicensis, inter Epistolas Hormisdae PP. *Statuerunt omnes in nomen Episcopi, ne quis Missas foras ciuitatem teneret.* *Missas tenere*, interdum est iis interesse, eas audire, in eodem Concil. Agath. can. [illegible] et Bracar. can. 16. *Missas tractare* in concilio Autissiodor. can. 19. MISSAS CELEBRARE, apud Gregorium Turon. de vitis Patrum c. 16. MISSAS CELEBRARE, in Poenitentiali Theodori c. 2. Capitul. Caroli M. lib. 5. c. 209. MISSAS CANTARE, passim, et locis indicatis a Steph. Baluzio in Notis ad Capitular. p. 1168. MISSAS DECANTARE, apud Frotharium Tullens. Episc. epist. 2. MISSAS DARE, quod *Missiones* Catechumenis dentur in sacra Liturgia. Anastasius Bibl. in Hist. de Exilio S. Martini PP. MISSAS LEGERE, apud Cosmam Pragens. in Chronico Aulae Regiae c. 8. V. Card. Bona l. 1. c. 13. n. 5. MISSAS SPECTARE, pro iis interesse, apud Gregor. Turon. lib. 8. Hist. cap. 31. MISSA, pro festo Sancti alicuius, quod in eo *Missa* solemnis peragatur: vnde forte, inquit Vadianus, Germani Messe seu *Misses* nundinas appellant, quod in festis principalibus indici ac celebrari ob populi frequentiam soleant. Charta Dagoberti Regis Franc. apud Doubletum lib. 3. c. 3. *Cognoscat sollicitudo et prudentia vestra, qualiter voluimus et constituimus in honore domini et gloriosi patroni nostri Dionysii mercatum constituendo ad Missas ipsa quae euenit septimo Idus Octobris semel in anno,* etc. Vetus Poenitentiale MS. *Tres Quadragesimas ieiunet, vnam ante Natale Domini, 2. ante Pascha; 3. ante Missam S. Ioannis. Et si totam Quadragesimam ante Missam S. Iohannis implere non possit, post Missam impleat.* Ita *Missam* profesto alicuius sancti licet passim obseruare apud Scriptores. MISSA ILLVMINATIONVM, pro festo Purificationis, German. Lichtmesse, apud Gretserum in [illegible] Christianis p. 117. MISSA ADVENTITIA, eadem quae votiua. Epitome Constit. Eccl. Valent. to. 4. Concil. Hispan. p. 171. MISSA DE AGVINALDO, Concilium Mexicanum an. 1585. inter Hispan. to. 4. pag. 356. *Missae vero quae Hispanice de Aguinaldo vocant antequam dies illuxerit, ne celebrentur. Arguinaldo vocant antequam dies illuxerit, ne celebrentur.* Arguinaldo, Hispanis idem quod Strenae, Gallis *Etrennes*. Sic autem dicta haec Missa videtur, quod summo mane, quasi diei primitiae, Deo offerretur. MISSA ALTA, solemnis cum cantu. Charta an. 1377. apud Rymer. to. 7. pag. 169. MISSA AMBROSIANA, qua vtitur ecclesia Mediolanensis, fuit a S. Ambrosio instituta, vt auctor est Walafridus Strabo lib. de Reb. Eccl. c. 22. De ea fuse egit Cardinalis Bona lib. 1. Rerum Liturgic. c. 10. MISSA ANIMARVM, quae cantatur pro defunctis, in Vita B. Mathildis Reginae num. 9. 10. MISSA ANNVALIS, quae singulis diebus per annum dicitur, Gallis *Annuel*, in Statu-

Statutis Cisterc. an. 1189. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1265. MISSA AVDITA. Compendium iurium et consuet. Vniuers. Paris. per Rob. Goulet fol. 18. *Hora sexta pro grammatistis parua lectio fiat vt aptius congregentur in studio, et hora septima praecise celebretur Missa, vt loquuntur, Audita.* Forte ob praemissam lectionem. MISSA AVREA. Chron. S. Godeh. Hildesh. ibid. p. 408. *Item Missam singulis annis instituit de beata semper Virgine Maria, quam ob suam magnificentiam Auream vocamus.* MISSA BASSA, eadem quae *priuata*, seu quae *submissa voce* celebratur, vt legitur apud Lobinellum to. 2. Hist. Britan. p. 1604. hoc est, sine cantu, vel vt habet Bulla Benedicti XIII. an. 1419. *sine nota.* MISSAE BIFACIATAE, *trifaciatae*, dictae, cum Missae plures diuersi argumenti vsque ad offertorium saepius iteratae, tandem vno Canone concludebantur: aduersus quas studiose scribit Petrus Cantor in Verbo abbreuiato. Ita Georg. Cassander de Liturg. † MISSA ABSQVE CANONE, eadem quae *nautica* et *sicca*, in Annal. Victor. MS. † MISSA CANONICA, a canone ecclesiastico praescripta, in Ch. MS. a. 1360. MISSA CARDINALIS, quae a Cardinali celebratur. Miracula S. Bertini saec. 3. Bened. part. 1. p. 132. MISSA CATECHVMENORVM appellatur ea sacrae Liturgiae pars, quae Missam Fidelium antecedit; quae scilicet non nisi Fidelibus praesentibus peragitur: cui quidem priori parti Catechumenis licebat interesse, ei nempe, quam vulgo dicunt constare Epistolae Euangelii lectione. Nam lecto et Euangelio dimittebantur ab Ecclesia solenni Diaconi voce, vt est apud Clementem lib. 8. c. 12. Tumque sacrae aedis fores claudebantur, vt est apud S. Maximum in Mystagog. c. 16. ea autem Diaconi vox erat: *Si quis non communicat, det locum*, id est excedat, vt est apud Gregor. M. lib. 2. Dialog. c. 23. Vnde cum ab ea dimissione inciperet Missa Fidelium, nomen inde sumpsit ipsa quae pro Fidelibus peragi incipit Liturgia. *Missa* enim idem quod *Dimissio*, vt supra est obseruatum. MISSA CHRISMALIS, quae dicitur, cum sacrum Chrisma conficitur; Feria 5. maioris hebdomadae, in l. Sacram. Gregor. M. in Cod. Remensi et in lib. 1. Sacrament. Eccles. Rom. c. 40. MISSA COMMVNIS, publica. Braulio Caesaraugustanus in Epist. Vitae S. Aemiliani praefixa. MISSA CONVENTVALIS, eadem notione. Concil. Tolet. an. 1565. inter Hispan. to. 4. p. 76. † MISSA COPETATA, a Gall. *Copter*, campanae alterum latus diuisis et distinctis ictibus pulsare. Ch. a. 1398. in Prob. Hist. Autiss. p. 132. MISSAE DECENSITAE, in Charta an. 760. apud Baluz. in Append. ad Capitul. col. 1392. *Duas portiones tam de terra, vineis ... vobis visus fui condonasse, vt omni tempore Missae ibidem Decensitae esse debeant;* hoc est, ni fallor, vt decenti cultu Missae celebrentur. MISSA DIEI, quae post *Missam Matutinalem*, orto iam die, canitur, apud Ioann. Episcopum Abrinc. de Offic. Ecclesiast. p. 36. MISSA DOMINICA, maior, solemnis. Statuta MSS. Eccles. Lugdun. MISSA DOMINICALIS, quae Dominicis diebus cani solet, in Missali Gothico p. 385. et apud Ioan. Abrincens. Episc. de Eccl. offic. p. 23. MISSA DE EXCEPTATO, pro *de Exspectato*, in Missali Ambrosiano, ea dicitur quae, die vigiliam Natalis Domini praecedente, cantatur, vnde eadem *Praeparatio ad vesperam Natalis Domini* vocatur in Missali Gothico seu Gallicano. MISSA FAMILIARIS, eadem quae pro *Familiaribus* inscribitur in libro Sacram. Gregorii M. p. 256. Edit. Menardi; vel Missa priuata, cui opponitur publica. Eadmer. lib. 1. Vitae S. Anselmi Archiep. Cantuar. c. 14. MISSA PECVLIARIS, eadem notione, in Capitul. Theodulfi Aurelian. cap. 45. MISSAE FERIALES, quae singulis hebdomadae feriis canuntur. Priscis quippe temporibus, ait Beletus c. 51. et ex eo Durandus lib. 4. Rat. c. 1. num. 28. haeresibus pullulanti-

laudibus, et Trinitatem impugnantibus, ex institutione Alcuini magistri Caroli, rogatu Bonifacii Archiep. Moguntini, statuentis, prima feria de Trinitate dicebatur: secunda de sapientia: tertia de Spiritu sancto: quarta de Caritate: quinta de Angelis: sexta de Cruce: septima de beata Virgine. Causa vero cessante, illud cessauit, et dominicali officio ordinario, statutum fuit, quod prima feria suum haberet officium, scilicet de Trinitate, secunda de Angelis, etc. *Missae feriales* alicubi solemnes et publicae vocantur: *feriae* enim interdum dicti dies festi. MISSA GALLICANA, ea scilicet quae ante Pipinum et Carolum M. in Gallia obtinebat: hanc eamdem cum *Toletana* fuisse docte et copiose probat Cardinalis Bona l. 1. Rerum Liturgic. c. 12. MISSA DE GALLI CANTV, eadem quae *de aurora* hodie dicitur. Gaufridi Vosiensis Chron. part. 1. c. 27. to. 2. Bibl. Labbeanae. MISSA S. GREGORII, quae iuxta ritum Gregorianum celebratur. Pauli Maffei Ep. 7. apud Marten. to. 3. Ampliss. Collect. col. 904. MISSA DE IEIVNIIS, quae die ieiunii celebratur. Statuta Eccl. Cadurc. etc. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 706. MISSA ILLYRICIANA, ea scilicet quam Matthias Flacius Illyricus olim Argentinae vulgauit, atque Romana antiquiorem falso opinatus est. MISSA IVDICII, inter Formulas exorcismorum to. 2. Capitul. col. 647. cum scilicet quis ad *iudicium Dei* sese disponebat, quo innocentiam suam tueri, et crimen obiectum a se amoliri posset. V. in *Iudicium*. MISSA DE LVCE, V. *Missa de galli cantu*. MISSA LVNATICA, celebrata die Lunae, in Statutis Confratriae clericorum apud Pontisaram. MISSA MAIOR CONVENTVALIS, publica, solemnis. Transactio inter Abbatem et Monachos Crassenses an. 1351. ex lib. viridi fol. 53. MISSA MATVTINALIS, quae post exactas matutinas dicitur, apud Ioan. Episcopum Abrinc. de Offic. Ecclesiast. *Missae matutinae*, in Concilio Vasionensi cap. 20. MISSA MINOR, eadem quae *Matutinalis*. Miracula S. Columbani c. 7. saec. 2. Bened. p. 44. MISSA MOZARABVM, cuiusmodi fuerit, docent prae caeteris Aluarus Gomezius lib. 2. de Reb. gest. Cardin. Ximenii, et Cardin. Bona lib. 1. Rerum Liturgic. c. 11. MISSA NAVALIS, V. *Missa Sicca*. MISSA NOVA, quae a nouo Sacerdote prima celebratur. Concil. Vallis-Oletanum an. 1322. inter Hispan. to. 3. p. 558. Eadem quae MISSA NOVELLA dicitur in Epist. 125. Petri Delphini apud Marten. tom. 3. Ampliss. Collect. col. 1071. MISSA NVPTIALIS, in benedictione Nuptiarum celebrari solita. Concil. Tolet. an. 1323. inter Hispan. to. 3. p. 572. MISSA PASCHALIS, quae in singulis septimanae Paschalis feriis agitur, in Missali Gothico p. 342. 343. in Gallicano p. 480. MISSA PEREGRINORVM. Guid. Discipl. Farf. c. 2. *Post Capitulum, aliquantulum internallum factum, sonent signum ad matutinalem Missam pro adunatione pauperum, et sacerdos qui alia hebdomada maiorem Missam Cantauerat, Missam peregrinorum dicat, et oblata tribuat.* MISSA PERFECTA, Τελεία θυσία, τελεία, ἐντελὴς λειτουργία, perfectum sacrificium dicitur respectu Missae, τῶν προηγιασμένων, quae *imperfecta*, quod in ea Corpus et Sanguis Christi non conficiantur, Balsamoni ad can. 52. Trull. in Typico c. 21. Simeoni Thessal. Resp. 60. etc. MISSA PLANA, priuata. Ceremonial. Episcopor. l. 1. c. 12. MISSA POPLICA, Secunda Missa quae in festo S. Laurentii assignatur in Sacramentario S. Gregorii ex Cod. Gellonensi, apud Marten. de Offic. diuin. p. 576. sic inscribitur: *Item ad Missam poplicam in die eiusdem.* Prima vero sub hoc titulo: *Natale S. Laurentii mane prima.* Manifestus error, *poplica* pro *publica*, (* seu pro *Populica*, populari). MISSA PRAESANCTIFICATORVM, Graecis λειτουργία τῶν προηγιασμένων, ea dicitur, in qua Corpus Christi non conficitur, sed confectum antea, diuinis laudibus decantatis, absumitur. Leo Tuscus:

Dignum

Dignum scitu est, quod quadragesimali tempore Graeci Missarum solennia, exceptis sabbato et Dominica, non celebrant, sed Praesanctificatis, sicut nos in die sancta Parasceues, vtuntur. MISSAE PRIVATAE, ad discrimen Maioris et publicae Missae. *Solitariae* dicuntur Stephano Eduensi lib. de Sacram. altaris c. 13. Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. c. 32. MISSA PVBLICA, cui interesse vtrique sexui promiscue licet, quae coram omni populo peragitur, *legitima* dicta Wal. Straboni cap. 22. *generalis* Amalario, publica, in Concilio Vasionensi c. 20. MISSAE QVADRAGESIMALES, quae in Quadragesima dicuntur, in Concilio Vasionensi, cap. 20. et Vasensi c. 3. MISSA REVELATA. Concil. Valentin. ann. 1565. inter Hispan. to. 4. p. 73. *Synodus praecipit superstitiosum cultum Missarum, quae dicuntur Reuelatae et S. Amatoris et aliarum quarumcunque similium aboleri; certum etiam candelarum numerum, qui speciem superstitionis habet, reiiciendum esse duxit.* MISSA REVOCATA, celebrata. V. *Reuocare.* MISSA ROMENSIS, in Liturg. Gallic. lib. 3. pag. 300. id est ex Ordine Romano seu Gregoriano, vt ibid. monet Mabillonius. MISSAM SACRAMENTORVM, Missae Catechumenorum opponit Iuo Carnotensis, Epist. 219. in qua scilicet sacra mysteria peraguntur, a quibus arcebantur Catechumeni, vt obseruatum supra. (Vita Gregorii VII. PP. sec. 6. Bened. part. 2. p. 455.) MISSAE SECVNDAE. Anastasius in S. Deus dedit PP. ex veteri Codice: *Hic constituit secundas Missas in Ecclesia.* Cum scilicet vna tantum celebraretur. MISSA SICCA, vt est, apud Durandum L. 4. Ration. cap. 1. n. 23. *dicitur*, quando *Sacerdos non potest conficere quia forte iam celebrauit, vel ob aliam causam potest accepta stola Epistolam et Euangelium legere, et dicere Orationem dominicam, et dare benedictionem etc.* Ita Eckius in Annotatione ad librum oblatum Caesari art. 21. ait *Missam siccam* esse *Missae simulationem. Sacerdote agente quae sunt celebrantis, cum Introitu, Collecta, Epistola, Euangelio et Canticis; qui tamen, quia non vult communicare, non consecrat ita vt Missa sit sine Corpore et Sanguine Domini.* Vetantur autem Presbyteri eiusmodi Missas celebrare absque Communicatione, in Capit. Carol. M. L. 1. c. 6. vnde Missam siccam non nuperam fuisse colligitur. MISSA NAVALIS, et *Nautica*, eadem quae *sicca* quibusdam dicitur, eo, quod in loco fluctuante et vacillante, vt in mari et fluminibus, quibus in locis *perfectam Missam* celebrandam non putant, ad hunc tantum modum Missam dici posse tradunt. MISSA SINGVLARIS, eadem quae *priuata*, seu specialis, de qua mox Eddius Stephanus in S. Wilfrido, cap. 61. MISSA SPECIALIS, priuata. Capitula Theodorici Cantuariensis cap. 10. Edit. Iacobi Petiti: *Centum viginti Missae speciales singulae cum 3. psalteriis, et cum 300 palmatis excusant annum*, scilicet poenitentiae. MISSA VOTIVA, quae ex proprio voto, seu motu, peragitur et dicitur, ad differentiam Missae quae a Kalendario praecipitur. Monachus Misitatensis in Miraculis B. Domitiani n. 20. MISSAE PRESBYTER, sacerdos Ordinarius, presbyter qui Missam dicit. Capitula de Weregildis post idem Concilium Grateleanum, et Leges Henrici I. cap. 64. vbi opponitur *Sacerdoti qui regularem vitam ducit et Sacerdoti plebeio.* V. c. 68. et Leges Edmundi Saxonicas cap. vlt. §. 8.

MISSAGANTANIAE, in Tabulario Sordensi apud Marcam lib. 1. Hist. Beneharn. cap. 28. n. 17. sunt oblationes et distributiones, quae a pluribus Presbyteris pro missis ab iis decantatis offerebantur. Hispanis *Clerigo Missacantario* est Presbyter, in Leg. Alfonsi Regis Cast. 1. part. tit. 4. leg. 20.

MISSAGIVM, oblatio, seu prouentus oblationum. Tabular. S. Vincentii Cenoman.

MISSALE. (1) Missa, officium Missae. Charta anni 1284. apud Kennet. in Antiquit. Ambrosden. pag. 304. (2) Liber

Liber Ecclesiasticus, in quo continetur Missarum officium, a Gelasio PP. primum compositus, deinde a Gregorio M. in meliorem formam redactus, cui *Sacramentarii*, seu *Libri Sacramentorum* titulum imposuit, vt auctor est Ioannes Diaconus in Vita eiusd. Gregorii. Tabular. S. Remigii Remensis: *Missalem Gregorii, cum Euangeliis et Lectionibus, . . . alterum Missalem Gelasii vol. 1. etc. Missalis Gregorianus*, in Cod. Epistolarum S Bonifacii Archiep. Mogunt. Epist. 114. *Missalis qui vocatur Gregorialis*, apud Amalarium lib. 3. de Eccl. officiis cap. 40. *Liber Missalis* apud Ordericum lib. 5. p. 590. et Florentium Wigorn. ann. 1064. *Codex Missalis*, apud Leon. Ost. lib. 1. Chron. Casin. cap. 56. MISSARIVS, eadem notione, in Capitulis Caroli M. lib. 1. tit. 109. MISSALE MIXTVM, vbi, ni fallor, praeter ea, quae ad missam spectant, alia occurrunt. Testam. an. 1291. apud Baluz. to. 2. Hist. Aruern. pag. 550. V. *Mixtum* 3. MISSALE PLENARIVM, nude interdum *Plenarius* vel *Plenarium*, liber Ecclesiasticus, in quo Euangelia et Epistolae *pleniter* continentur. Acta Murensis Monasterii p. 31. PLENARIVM, nude. Honorius Augustod. in Gemma animae, lib. 1. cap. 4. *Post quos septem Diaconi cum Plenariis incedunt.* PLENARIVM dicitur etiam de aliis libris. Acta Murensis Monasterii p. 30. *Deinde de nouo Testamento sunt hic duo Plenaria, vnum ab inuicem est diuisum.* Charta Ludouici Pii in Vita Aldrici Episc. Cenoman. num. 11. *Sicut in Plenariis et breuiariis eiusdem Ecclesiae, continentur etc.* Adde pag. 40. et 144. Sed hoc loco idem est quod MISSALE.

MISSALIS. MISSALE ORNAMENTVM, suppellex ecclesiastica ad Missam celebrandam. Chron. Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 551. *Missaticus apparatus*, in Actis S. Vdalrici to. 2. Iulii p. 100. MISSALES PRESBYTERI. Conciliabulum Cloueshoense an. 824. *Ad praestationem istius iuramenti adfuerunt Missales 50. Presbyteri, et Presbyteri alii 160.* Mox: *Haec sunt nomina Missalium illorum Presbyterorum, qui ad dictum iuramentum aderant, etc.* (*Missalis Sacerdos*, in Charta Eduardi I. Regis Angl. ann. 1296. apud Rymer. to. 2. pag. 731.) Ita in Legibus Presbyterorum Northumbrensium sub ann. 977. cap. 51. MISSALIS ANNONA, decima, sic dicta, quod *Missali presbytero*, seu Curato debeatur, Germ. Meßkorn. Charta ann. 1319. apud Ludewig. to. 1. Reliqu. MSS. pag. 287.

† MISSALETVM, diminut. a *Missale*, in Inuent. a. 1218.

MISSALIS. (1) Idem quod *Missale* 2. in Chartul. Angeriac. (2) † MISSALIS NVMMVS, oblatio quae sacerdoti pro missa offertur, in Ch. a. 1219. MISSALE OFFICIVM, officium matutinale, ap. Baluz. t. 3. Miscell. p. 49. V. in *Missale* 2.

† MISSARANA, vasis genus ad vsum *missae*, vrceolus, in Inuent. Ms. a. 1379.

MISSARE. (1) *Missam cantare*, Vgutioni. Gregor. M. ad Augustinum Episcop. Angl. L. 12. Epist. Ind. 7. sit *formam Missandi, aliasque consuetudines, rem liberam esse.* V. *Messiare*. (2) † *Missare, missitare, mandare*, in Gloss. Prou. Lat. Cod. 7657.

MISSARIA, officium *missarii* seu nuncii publici. Statuta Astens. collat. 4. cap. 5. p. 17. V. *Messagarius*, et *Missaticus* in *Missus* 2.

MISSARIVS. (1) Vt *Missale* 2. V. in hac voce. (2) † Presbyter qui *missam* dicere tenetur, in Suppl. ad Mirac. p. 192. (3) † Ad *missam* pertinens, in Stat. Tolos.

† MISSATICIA, missi officium, in Lit. Saladini, ap. Lam. Delic. erud.

MISSATICVM. (1) *Missaticum, Missaticus, nuntium*, Vgutioni, Legatio, Gallis *Message*. Capitulare 3. ann. 813. cap. 7. *Si quis Missum dominicum occiderit, quando in Missaticum directus fuerit, etc.* Leo III. PP. Epist. 5. *Nam Missaticum per patrias deportare, non nobis videtur quod idoneus sit.* MISSIATICVM, eadem notione. Vita S. Aicadri Abb. Gemetic. cap. 13. sec. 2. Bened. pag. 959.

959. (2) Epistola. Acta S. Io. Presbyteri to. 4. Iunii pag. 483. (3) Alia notione. Charta an. 1125. apud Vghellum to. 7. pag. 1321. *Debet .... 8. salmas vini, et 6. mannas lini, et Missatica operas 5. tres ex his in persona, et duas in alia cum bobus.* Infra: *Et exenia et Missatica et operas.* Forte idem, quod decima, V. *Missalis annona.* (4) Districtus et iurisdictio Missi, seu *Ministerium Missi*, vt est in Concilio Suession. II. ann. 853. c. 10. Concilium Duziacense I. part. 5. pag. 293. 1. Edit. V. *Messegaria.* (5) † Donum, munus, vel *missi* seu nuntii seruitium, ap. Vghell. t. 1. Ital. S. p. 1126.

MISSATICVS. (1) Missus, nuntius. Vgutio: *Missaticus, qui frequenter mittitur, nuntius.* Synodus Pontigonensis ann. 876. c. 13. MESSATICVS, eadem notione. Anonymus Barensis in Chron. ad ann. 1053. (2) *Qui frequenter canit Missam.* Vgutioni.

MISSIATICVM, V. *Missaticum.*

MISSATIO, missae celebratio, in Orat. Vlrici, in Conc. Basileensi. V. *Messiatio.*

MISSIBILIS MONETA, V. *Moneta.*

MISSICIVS, *ad mittendum aptus, vel qui militiam exhibet.* Ita Ioan. de Ianua, ex Glossis Isidori: *Missicius, qui militiam exhibet*, vnde emendandae editae, *Missilius, qui missilia exhibet.* Sed videtur legendum *exhibuit;* vel vt emendat Carolus de Aquino, *Missicius, qui militiam exiuit. Missicii* enim dicti milites veterani, qui a militia *missi* erant, nec amplius militabant. Vetus Inscript. TRIB. LEG. XI. AVG. ET MISSICIVS LEG. VI. AVG. Gl. Basil. Μισσίκιος, παλαιὸς, στρατιώτης ἀπολυθεὶς.

† MISSIFICARE, missam celebrare. Contin. Hist. S. Seueri a Sleydano ad a. 1076.

MISSILIA, *alias Missalia dicuntur donalia, vel quaedam praestationes, quas nouus praetor creatus mittebat in vulgus, vt quod quisque apprehenderet, eius fieret: vt in Coronatione Papae vel Imperatoris fieri solet, etc.* Vocabular. iuris vtriusque.

MISSILIVS, V. *Missicius.*

MISSIO. (1) Legatio. Ekkehardus iun. de Casibus S. Galli. Hinc (2) MISSIO, pro Verbi incarnatio, in Opuscul. S. Bened. Anian. apud Baluz. tom. 5. Miscell. pag. 18. (3) Cessio, dimissio. Bulla Vrbani II. PP. ann. 1096. to. 6. Spicil. Acher. p. 21. (4) Administratio, onus, impensa, Hispan. *Mission.* Charta ann. 1206. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 1072. *Mando vobis ... vt operetis et construatis castrum de Ciuitate, et habeatis super illam potestatem dicti castri, illam Missionem illius operis, et cum dictum castrum constructum et operatum fuerit ego, vel mei successores persoluamus vobis dictam Missionem tamen a vobis fideliter et bona fide computatam.* Hinc (5) MISSIONES, expensae, Gall. *Mises.* Charta Iacobi Regis Aragon. an. 1228. apud Ioan. Dametum in Hist. Regni Balearici, p. 204. *Promittimus vobis insuper, quod si de isto viatico desistemus, reficiamus vobis omnes Missiones et expensas etc.* Tabular. Eduense an. 1294. (6) MISSIONVM IACTVS, distributio pecuniae viritim soluendae. Gall. *Taxe.* V. *Iactus Missionum.* (7) † Traditio, addictio, t. 9. Ordinat. pag. 600. (8) † Ius concedendi facultatem vtendi re aliqua, in Ch. Ms. a. 1201. (9) † Oblatio quae sacerdoti pro *missa* offertur, in Ch. a. 1154. V. *Missalis nummus.*

MISSIPVLARE. Supplem. Antiquarii: *Missipulat, πεππύζει, sibilat, aplaudit.*

MISSONVM, fascis, Gall. *Paquet, botte.* Charta ann. 1330 ex Archiuis S. Victoris Massil. *Item pro decima canabis et lini decimum tertium Missonum.*

MISSOR, idem, qui *Missus*, qui alterius nomine agit. Charta an. 1313. in Regest. 56. Bibl. Colbert.

MISSORIVM, lanx, seu discus. Glossae antiquae MSS. *Fercula, Missoria.* Gloss. Arabico-Lat. *Discum, Missorium.* Papias: *Lances, vasa quibus sacrificatur, Missoria.* V. eundem in voce *Vas.* Glossae Isidori: *Lancibus, Missoriis.* Papias, et ex eo Will. Brito

in

in Vocabular. MS. *Ferculum dicitur mensa seu discus edentium, alias vasculum Missorium in quo epulae feruntur. Missorium, Mensorium dicitur a mensa, vas scilicet paruulum, quod in mensa ponitur.* Ioan. de Ianua: *Missorium, concha modica, vbi aliquid liquoris immittitur, et dicitur a mitto.* Auctor Mamotrecti ad Cantic. c. 3. *Ferculum, mensa siue discus edentium, et vasculum Missorium in quo epulae feruntur.* MISSORIVS, in Gestis Dagoberti Regis cap. 30. MESSORIVM, Isidorus lib. 20. c. 4. de Vasis escariis: *Messorium vocatur a mensa per deriuationem, qua mensorium.* Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Messorium, Vaissiaux à mettre viande pour table.* MENSORIVM, *a mensa dicitur, quod est in mensa, vt mantile et vas escarium.* Ioh. de Ianua.

MISSVRIVM, pro *Missorium*, in Charta Athelberti Regis Angl. apud Will. Thorn. c. 1. §. 9. et pag. 2124. et in Monast. Anglic. t. 1. pag. 24. *Missurium etiam argenteum, scaptonaureum, iterum sellam cum freno aureo, etc.* Ita Graeci recentiores, Μισσούριον, interdum dixere, vt Constant. Porph. de Themat. p. 7. Μισσώριον, alii. Et sane a *missu*, Gallis *Mès*, vocis etymon arcessit Sirmondus ad Ennodium, quod malim, quam quod Vossius ait, ita vocatum, quia dono mitti soleat a Principibus.

MISSVS. (1) Gallis *Mès de mariage*, ius quod domino Castri d'Assi competit, quod eiusmodi est, vt ex singulis cibis, qui in vasallorum nuptiis apponuntur, discus vnus ad dominum deferri debeat. Aliud simile debetur Domino de la Boullaie, in Normannia, quod *Regal de mariage* appellatur, quod tenetur sponsus die nuptiarum, cum citharista afferre ad dominum 2. amphoras vini, 2. panes, et *spatulam mutonis*, et semel saltare, deinde domum redire. (2) Legatus, nuntius, qui ab alio *mittitur*. Gloss. Graec. Lat. *Missus* ἀπόστολος. Glossae MSS. ad Concil. African. *Legati, Missi.* Vita Ludouici Pii Imper. ann. 814. *Beneuentanorum itidem Principem Grimoaldum non quidem venientem, sed Missos suos mittentem, pacto et sacramentis constrinxit etc.* MISSI, apud Scriptores Francicos, proprie dicebantur, qui e Palatio in ciuitates et prouincias extra ordinem mittebantur a Principe cum amplissima potestate, *vt de omnibus causis quae ad correctionem pertinere viderentur, quanto possent studio per semetipsos regia auctoritate corrigerent: et si aliqua difficultas in qualibet re eis obsisteret, ad Regis seu Imperatoris notitiam deferre curarent;* deinde vt inquirerent *quomodo hi qui populum regere deberent, vnusquisque in suo ministerio se custoditum haberet,* quique *gratiarum actione,* et qui *correctione et increpatione* digni haberentur: vt est in Capitulari 8. Ludouici Pii c. 3. 4. 5. vnico verbo mittebantur, *ad iustitias faciendas, exequendas, ad recta iudicia determinanda, ad oppressiones populorum releuandas, etc.* Quo spectat quod in veteri Inscr. legitur: *P. Aquius Scaenae et Flauiae filius . . . extra sortem auctoritate C. Caesar et S. C. Missus ad componendum statum in reliquum Prouinciae Cypri etc.* MISSI DOMINICI, id est, *proprii* ex domo Regia selecti, in Lege Longob. lib. 1. tit. 13. §. 3. MISSI REGALES, in Capitulis Carol. M. ann. 797. editis ab Holstenio c. 4. MISSI REGII, in Synodo Pistensi ann. 862. cap. 4. in Edicto Pistensi Caroli C. cap. 25. MISSI PALATII, in Lege Longob. lib. 2. tit. 52. §. 17. lib. 3. tit. 13. §. 3. MISSI A LATERE, ex *latere* in Synodo Romana sub Bonifacio II. edita ab Holstenio p. 77. 78. MISSI DISCVRRENTES, seu *decurrentes*, vt est in Capitul. 3. ann. 811. c. 8. videntur appellati, non quidem Missi de quibus agimus, sed qui ad certas quasdam functiones a Principe extra ordinem mittebantur. Fredegarius in Chron. cap. 87. Ex quibus et aliis locis, ita iurisdictionem exercuisse *Missos discurrentes* colligitur, vt si res essent maioris momenti, vel quae mandatum eis iniunctum excederent, ad *Maiores Missos* per ipsum *Missaticum constitutos* referre, vel cum iis res ipsas peragere tenerentur, vt est d. tit. 27. pag.

pag. 245. 253. Vbi *Missi Maiores* iidem sunt qui *Dominici*, qui in certas Prouincias mittebantur a Principe *ad iustitias faciendas*. *Missorum* vero discurrentium crebra est mentio in vett. Tabulis. MISSI DISCVSSORES, iidem vocantur in Edicto Chlotarii II. Reg. an. 615. tom. I. Capitul. col. 24. MISSI FISCALES in Lege Ripuar. tit. 89. et *Missi Fiscalini*, in Lege Longob. lib. 2. tit. 52. §. 13. videntur fuisse ii qui in fiscos regios mittebantur a Principe, vt villicis inuigilarent, resque dominicas recte disponerent. MISSVS DVCIS, in Lege Alaman. cap. 30. *Si quis Missum Ducis infra Prouinciam occiderit, tripliciter eum soluat sicut lex habet.* MISSI COMITVM, qui vices Comitum absentium agebant in placitis et mallis publicis, et eorum mandata exequebantur, in Lege Alaman. tit. 36. §. 1. 3. 4. 6. in Capitul. Caroli M. lib. 2. cap. 24. qui *ministri Comitum* dicuntur in Lege Longob. lib. 2. tit. 52. §. 12. MISSI REIPVBLICAE, *id est, Ministri Comitis*, in Epistolis Episcoporum Franciae ad Ludouicum II. Regem cap. 7. qui nude *Missi reipublicae* dicuntur, in Edicto in Carisiaco ann. 861. in Edicto Pistensi cap. 31. etc. MISSVS IVDICIS, in Capitul. excerpt. ex Lege Longob. c. 39. idem qui apparitor. MISSVS PRESBYTERI, idem qui Procurator, in Lege Alaman. cap. 21. *Missus Abbatissae*, eadem notione, in Synodo Vernensi, ann. 755. cap. 6. MISSI EPISCOPORVM, in Edicto Pistensi cap. 31. V. *Ministri Episcoporum*. MISSI S. PETRI, Legati Apostolici. *Archiepiscopus Bonifacius, qui est Missus S. Petri*, in Capitulari I. Carlomanni Principis ann. 742. cap. 1. (3) † Procurator, qui res alterius administrat, Gall. ol. *Misear*. Chartul. Celsinian. (4) † Positus, Gall. *Mis*, t. 7. Coll. Hist. Franc. p. 206. (5) † *Nauis vel genus nauium, ακοςολος*, ex Cod. reg.

MISTERA, V. *Misterium* 1.

† MISTERIALITER, ministerii seu officii virtute. Stat. synod. Corisopit.

MISTERIALVM, f. vasa mysteriis celebrandis necessaria. Acta S. Iudicaëlis MSS. *Dimidium superius erat aureum lucens vt pharus angelicus, in quo erant canilli aurei curui, pleni candelabrorum, thuribulorum, Misterialorum, stolarum, librorum Euangeliorum.*

MISTERIVM. (1) Pro *Ministerium*, Gallis *Mestier*, ars. Tabularium Fiscanense, fol. 87. *Notum facio quod ego nihil haereditatis habeo - - in misterio quarti breatorii* etc. V. *Ministerium*. MISTERA, eadem notione, in Charta apud Rymer. to. 4. pag. 751. MYSTERIVM, in Constitut. Caroli M. in Codice Sangall. pag. 223. (2) Iugum, fabrilis machina, Gallis *Métier*. Codex MS. redituum Episcopat. Autissiodor. ann. circ. 1290. exaratus: *Omnia Misteria textorum debent quodlibet XII. den. Comiti et illa de sago et tapetis VI. den. . . . Si aliquis homo haberet XX. Misteria ad texandum pannos, deberet quodlibet summam supra dictam, scilicet de Misterio sago et tapetis VI. den. et de Misterio ad pannos XII. den.* (3) Officium et officii emolumentum. Charta Philippi Pulcri Franc. Regis in Bullario Fontanell. fol. 39. V. *Ministerium*. (4) Alia notione. V. *Maracio*. (5) † Officium ecclesiasticum et eiusdem pars, Ital. *Misterio*. Cerem. Carnot.

MISTICO, mysticus, Μυςικὸς, secretorum Principis conscius, *Auricularius*, dignitas Palatina apud Byzantinos. Will. Tyr. l. 15. c. 23. de Manuele Imper. CP *Vbi fratrem natu se priorem palatium, audita patris morte, iam obtinentem, per Misticonem suum, qui palatio et thesauris praeerat vniuersis, . . . ex improuiso captum in vincula coniecit.* V. Glossar. mediae Graecit.

MISTILIO, miscellum frumentum, in Chron. Rotomag. apud Labbeum to. 1. Bibl. MSS. ad an. 1278. et in Chartul. S. Vandreg. V. *Mixtum*.

MISTIRIOL, caupo, in Glossa interlineari in Grammatica Smaragdi MS.

MISTOILVM, MISTOLIVM, Vide *Mixtum*.

MISTRA,

MISTRA, *odia*, *mensura*. Papias MS. V. *Mistrum*.

† MISTRALE, frustum, Gall. ol. *Mistral*. Lit. remiss. Ms. a. 1398.

MISTRALES, MISTRALIA, V. *Ministeriales*.

† MISTRVM, *lo odio nascoso*, in Gloss. Lat. Ital. Ms. Vnde emend. Papias in *Mistra*, vbi leg. *odia occulta*, vel tale quid.

MISTVM, pro vinum, apud Cencium in Ord. Rom. to. 2. Mus. Ital. Mabill. p. 201. V. *Mixtum*.

MISTVRA, V. *Mixtum*.

MISVRARE, metiri. In peruetusto Cod. MS. Epist. S. Pauli Graeco et Latino litteris vncialibus scripto e Bibl. Sangerm. 2. Cor. c. 10. 12.

MISVS, pro *Missus*, positus, Gall. *Mis*. Capitula ad Legem Alemannor. c. 22. *Si in clida Misa non fuerit*, *etc*. Occurrit ibi pluries.

MIT, volat. V. *Falcus* in *Falco*.

MITA. (1) Lex Bajwar. tit. 9. c. 2. §. 3. et 4. *De illo Granario*, *quod Parch appellant*, *cum 3. sol. componat*; *de Mita vero si illam detegerit*, *vel incenderit*, *cum 3. sol. componat*. Vbi recte viri docti existimant esse idem quod *meta*, aceruus segetum. V. in hac voce. Quidam Codd. *meda* praeferunt. *) Germanis inferioribus Miethe, idem est ac superioribus Feim, aceruus scilicet mergitum in chorte vel campo. (2) Monetae aereae Flandrensis species, 4. obolorum pretii. Chron. Trudon. ad ann. 1282. *Tempore Guilielmi Abbatis Arnulfus de Los nullum ius habuit in villa nostra de Berlo*, *nec reditus aliquos* .... *nisi solummodo ad Mosam Schandich ibidem*, *quae solvebat veterem Mitam cum dimidia*. *Mitte*, in Edicto Philippi VI. Reg. Franc. an. 1332. to. 2. Ordinat. Reg. p. 87. (3) Mensura potus. Vsus Culturae Cenoman. *Ad coenam habeant Prior et Praepositus*, *et cellelarius*, *et baiulus*, *et duo Priores de foris*, *magnam Mitam*. (4) Idem quod *Mitana* infra. Charta an. 1218. ex Tabular. S. Victoris Massil. *Prohibemus ne Prior vel monachus* (deferat) *Mitas nisi forte Mitas quas fuerunt de panno*. (5) Forte cibus, esca, et quidquid ad cibum pertinet. Concil. Limense ann. 1585. inter Hispan. p. 430. *Quoniam indecens est quod puellae doctrinarum sacerdotum*, *eorundem domos ad verrendum vel rigandum frequentent*, *vel Mitam*, *vel alias res in eis domibus faciant*; *ordinamus*, *etc*. Aliud an. 1590. ibid. p. 452. *Diligenter inuigilent parochi*, *ne permittant vt Indi in templis quae sunt domus orationis faciant partitiones Mitarum*, *seu tributorum*, *vel rerum rusticarum*. Hispanis *Migas de pan cozido* est pulmenti species ex *mica* panis, oleo, aqua, sale et allio conferta. (6) † Blatta, Gall. *Mite*, Germ. Mite, in Stat. Ms. eccl. S. Laur. Rom.

MITABVNDVS, V. *Mitare*.

MITADELA, pro *Metadella*, vt etiamnum a Thuscis appellatur, mensura solidorum simul et liquidorum, quae est pars octaua Sextarii apud Etruscos. Albertinus Mussatus de Gestis Henrici VII. lib. 13. rubr. 8. apud Murator. to. 10. col. 536. Consule Villani notem in hunc locum.

† MITADENCVS, MITADENQVVS, MITADENTE, mensura annonaria, variae capacitatis pro diuersis locis, Gall. *Mitadenc*. Legitur in Ch. Ms. a. 1336. 1338. 1352. etc. V. *Mitadela* et *Meytencus*.

MITADENQVVM BLADVM, miscellum frumentum, Gall. *Bled méteil*, Prouinc. *Metadié*. Charta an. 1395. ex Schedis Praef. de Mazaugues: V. *Mixtum*.

MITADOLVS. Inscriptio cuiusdam vasis, apud Sugerium de rebus in administratione sua gestis:

Hoc vas sponsa dedit Aanor Regi Ludonico,
Mitadolus auo, mihi Rex, Sanctisque Sugerus.

Forte nomen proprium.

MITANA, MITANNA, lanea, vel pellicea chirotheca, Gallis *Mitaine*. Instructiones Capituli Cisterciensis, distinct. 5. c. 7.

† MITARE. Gloss. Prou. Lat. Cod. 7657. *Doptar*, *Prou. ambigere*, *dubitare*, *dubare*, *mussare*, *fitare*, *mitare*. *Duptos*, *Prou. dubius*, *mitabundus*, *anxius*.

† MITARIVS, particeps, vt videtur, qui aliquid cum aliis in commune possidet. Ch. Ms. a. 1366. *Quandam peciam terrae in qua sunt plures mitarii, continentem vnum quarterium.*

MITATORICIVM, sacrarium, secretarium. Acta SS. to. 3. Maii vbi de S. Nicolao Patriarcha CP. p. 510. *Vt exinde pariter dextera ecclesiae parte, via consueta penitus relicta, ad Mitatoricium vsque pertransiret.* Μετατώριον vel μιτατώριον, Graecis recentioribus.

MITCHA. Charta Henrici III. Imper. ann. 1049. apud Chiffletium in Tornutio: *Caldarias quatuor ad sal conficiendum, cum propriis sedibus, quae vulgo Mitchae vocantur.* V. *Mitta.*

MITELLA, V. *Mitrae.*

MITELLITA, placentae genus, ex Turneb. Aduers. lib. 24. c. 6.

MITERIATA, modus agri. Charta Ludouici VII. Regis Franc. ann. 1172. apud Sammarthanos in Episcopis Matiscon. n. 40. *Quatuor Miteriatas terrae Capitulo donauit.* V. *Milteriata.*

† MITERIVM, mensurae annonariae species, eadem quae *Mitadencus*. Ch. Ms. a 1326. V. *Meyterius.*

MITGERIA, mensurae species, V. *Migeria.*

MITHIVM, vt *Methium*, V. in hac voce.

MITHRA, pro *Mitra*, capitis tegumentum, apud Castarum lib. 1. Annal. Genuens. to. 6. Murator. col. 255.

MITHRIDATVM, Plinio: *Mithridaticum antidotum.* Epist. Ambrosii Camaldul. apud Marten. to. 3. Ampliss. Collect. p. 410. *Vascula duo testacea, alterum opiatae, alterum Mithridati lectissimi.*

MITHRIDI. Lex Frision. tit. 22. §. 50. *Si membranam qua iecur et splen pendent. quod Mithridi dicunt, vulnerauerit, 18. sol. componat.* Vbi Sicama legendum censet *midrist*, vel *middelrist*, i. pellicula, qua exta ab intestinis inferioribus separantur, a Saxon. *Midhripe*, quod Somnero diaphragma, mesenterium significat.

† MITICITAS, mansuetudo, benignitas, in Lit. remiss. a. 1383.

MITIFICARE, *mitem facere*, in Glossis antiquis MSS.

† MITIPLANARE, leniter declinem facere, in Stat. Placent.

MITISCVS, *vbi tenet homo pedes suos, cum sedet in caballo*, in Glossis MSS. Stapes.

MITITIA, a *Mitis*, mansuetudo, ap. Ebrardum Bethun. lib. contra Valdenses c. 2. p. 56. *Mititas*, in Glossa ad Gen. 15.

MITIVM, et MITTIVM. Vim vocis minime attigisse videntur Bignonius et Cangius, cum *Mitius* pro *Missus* scriptum suspicantur; ad rem propius accedit eruditus Eccardus in Notis ad Legem Sal. a Carolo M. emendatam p. 176. vbi *forasfacere* vno verbo, idem esse tradit quod *proiectio*, seu *gurpitio*; quod scilicet veteribus solemne erat alicuius symboli proiectione rei cuiusuis possessione sese exuere, atque adeo alium inuestire. Hinc est etiam quod *Mitio* apud Marculfum lib. 1. Form. 23. de legali ad iudicium citatione interpretatur, quod ramo periode abiecto et in sinum aduersarii proiecto, eiusmodi citatio fieri solitum erat. Mihi vero *Mitium* idem videtur quod Dominium, legitima possessio; quo sensu non obscure occurrit in Charta Caroli M an. 771. ap. Marten. to. 1. Anecdot. col. 11. *Praecipientes ergo iubemus, vt nullus iudex publicus . . . . homines ipsius ecclesiae et monasterii ipsius* (Morbacensis) *tam ingenuos quam et seruos, qui super eorum terras et Mitio manere videntur, etc.* Praeceptum Pipini Regis an. 751. apud eundem Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 26. *Praecipimus, vt neque vos, neque iuniores aut successores vestri Abbatibus ipsius loci* (Anisolensis) *nec Mitio potestatis illorum, nec hominibus qui per ipsos legibus sperare videntur, inquietare . . . . praesumatis.* Aliud eiusdem Regis an. 760. ibid. col. 27. *Vel quicquid ad ipsum monasterium sperare videntur, vnde legitimo redebet Mitio, sub sermone tuitionis nostrae, etc.* Quae alia non videntur ab iis quae leguntur in Diplom. Caroli M. an. 769. ib. col. 32.

Ita

Ita vt nullus iudex publicus in curtes ipsius monasterii (Corbeiensis; *vel homines qui supra terras commanere videntur*, *etc.* Et in alio an. 782. ibid. col. 42. *Vt nullus iudex publicus fisci nostri in iam dictas villas vel facultates ipsius Sancti* (Martini) *ad agendum*, *etc.* Cui interpretationi alia quae a D. Cangio laudantur haud inuita Minerua posse accommodari existimo.

MITTVS, pro *Missus*, legatus, in Formulis Lindenbrog. 36. 37. 123. V. *Mitium*.

MITOLOGIA, pro *Mythologia*, in Epist. Gunzonis ad Augienses Fratres an. 960. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 309.

† MITONENTVM, praedium rusticum, quod a colono partiario colitur, Gall. *Metairie*. Ch. a. 1233. in Suppl. ad Miraeum p. 395. V. *Mitarius*.

† MITONNVS, MITONVS, mensurae annonariae species, eadem quae *Mitadencus*, Gall. *Miton*. Ch. Ms. a. 1378. V. *Moitonnus*.

MITOS, filum. Ebrardus Bethuniensis in Graecismo c. 10.

MITPHIVM, perperam pro *Mithium*. V. supra *Methium*.

MITRA. (1) Apex, fastigium campanilis, Gall. *Fleche d'un clocher*, quod in acumen desinat sic dictum. Acta S. Bertrandi to. 1. Iun. p. 785. *Et Mitram campanilis ecclesiae nostrae non fecimus fieri gratis*. (2) Isidoro l. 19. Orig. c. 4. et Vgutioni, *Funis*, *quo nauis media vincitur. Mitra*, *la corde de quoy le milieu de la nef est lié*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm. (3) MITRAE; feminarum sunt, vt pilea virorum, ait Seruius ad 9. Aeneid. Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Mitra*, *coiffe à femme*. Erat autem *Mitra* taeniae species, qua mulieres caput cingebant; quod ornamentum ita ipsis proprium existimabatur, vt viris probrosum esset, iisque non nisi in desidiae insimulationem concederetur. Seruius ad Aeneid. 4. 216. *Quibus effoeminatio crimini dabatur*, *etiam Mitra iis adscribebatur*. Interdum *Mitra* pro quauis fascia sumitur, vt apud Celsum lib. 8. c. 10. pro fascia ad inuoluendum brachium fractum. SEMIMITRA, dimidiata mitra, Vlpiano l. 25. §. 10. D. de auro, arg. et mund. MITRA, dictum Deo dicatarum capitis tegumentum. Isidorus lib. 19. Orig. c. 31. *Mitra est pileum Phrygium caput protegens*, *quale est ornamentum capitis deuotarum*. *Mitram* autem a *velo* distinguit idem Isidorus lib. 2. de Offic. Eccl. c. 17. vbi ait *mitram* virgines Deo dicatas, *quasi coronam virginalis gloriae praeferre in vertice*. MITRELLAS vocat Optatus Mileuitanus l. 6. *Mitellas*, dixit Virgil. in ludicro Poëmatico, vt et Apuleius l. 7. et 8. Metamorph. *Mitras* Monialibus etiam tribuant Statuta Ordinis *de Sempringham* p. 762. *Habent etiam si voluerint*, *et Mitras lineas nigras et forratas de agninis pellibus*. Alibi: *Omnes habeant Mitras lineas de grossiori panno*, *etc.* MITRA proprium hodie dicitur Romanorum Pontificum capitis ornamentum ac tegumentum, atque adeo Cardinalium, Archiepiscoporum et Episcoporum. MITRA CONSISTORIALIS, qua vtitur Papa, cum in consistorio sedet. Gaietanus in Ord. Rom. apud Mabill. Mus. Ital. to. 2. p. 440. MITRAS gerebant Cardinales, antequam pro capitis ornamento galerus iis assignatus esset in Concilio Lugdunensi an. 1245. MITRA ROMANA, eiusdem nempe formae quae Cardinalium. Charta Leonis IX. PP. in fauorem Eberhardi Archiep. Treu. an. 1049. MITRAE priuilegium indultum a summis Pontificibus interdum aliis quam Episcopis, verbi gratia Abbatibus, de quorum *mitra* egimus in voce *Abbas mitratus:* praeterea Canonicis Ecclesiarum Cathedralium. Anonymus Hanfrietanus in Gebhardo Episc. Eystetensi, de Clemente PP. *Qui eisdem Babergensibus hoc priuilegium*, *vt in summis festiuitatibus*, *tum ministri altaris*, *tum etiam caeteri seniores Mitram haberent in capitibus*. *Mitras* Canonicorum interdum nihil fuisse nisi eorum *almucia*, colligitur ex Georg. Christ. Rer. Mogunt. to. 1. p. 737. vbi de Conrado III. *Edito voluit Edicto vt pastor et plebanus*

Mitras siue almucia de asperiotis; altaristae vero et beneficiati temporibus diuinorum Mitras de pellibus agninis nigris gestent. MITRAS Monachis tribuit etiam liber Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. c. 18. *Mitras laneas, quales Conuersis formauimus, in opere tamen operariis, et itinerantibus in itinere concedimus.* MITRA, viris etiam tribuitur. Albert. Argentin. an. 1317. MITRAM denique vocabant capitis tegumentum, quod Imperatorum et Regum coronis substernitur. Ceremoniale Rom. lib. 1. sect. 5. vbi Corona Imperatoris describitur: *Differt forma coronae Imperialis ab aliis: nam ea sub se thiaram quandam habet in modum fere Episcopalis Mitrae, humiliorem tamen, magis apertam et minus acutam: estque eius apertura a fronte, non ab aure.* MITRA BAPTIZATORUM, V. *Chrismale* in *Chrisma.* MITRA GRAECORUM, seu capitis amiculum. Guillelmus Apul. lib. 1. de Gest. Norman.

. . . . Ibi quendam conspicientes
Mox virum graeco vestitum nomine Melum,
Exulis ignotam vestem, capitique ligato
Insolitos Mitrae mirantur adesse rotatus.

Ita sane sunt Turcorum *Turbani;* Graecos vero eiusmodi capitum tegmenta gestasse, nescio an legatur. MITRA, capitegium, seu operculum, quo falconis caput et oculi teguntur, ne videat, apud Albertum Magnum lib. 23. de Animal. c. 3. 4.

MITRALE. (1) Theca, in qua reponitur mitra. Charta Ioannis Archiep. Capuani an. 1304. in Sanctuario Capuano. (2) Liber sic inscriptus a Ricardo Episcopo Cremonensi compositus. Laudatur saepe a Durando Mimatensi Episc. in Rationali diuin. offic.

MITRATUS. MITRATA BENEFICIA, Episcopatus, Abbatiae. Gualuaneus *de la Flamma* apud Murator. to. 12. col. 1009. *Tu fuisti Mitratus pro falso*, apud Bartol. ad leg. *Eum qui.* D. de Iniur. Memoriale Petri de Paulo sub ann. 1393. de quibusdam maleficiis: *Vbi vnus dictorum Sacerdotum S. Beremae Mitritatus fuit, et in eadem mitria ductus fuit vna cum praedictis aliis Clericis ligatus, etc.* V. Iulium in Sentent. p. 328.

MITRELLA, V. *Mitra 3.*

MITRIDII INFIRMITAS. Miracula B. Humilianae tom. 4. Maii p. 406. *Quaedam mulier de Florentia, . . . cum per tres hebdomadas infirmitatem Mitridii pateretur tam periculosam, quod a multis medicis iudicaretur moritura penitus.* Vbi Bollandistae: An semitertiana febris, ἡμιτριταῖος Galeno dicta? Ast in expanso quodam Italico folio de vita Sanctae, dum summatim enumerantur miracula, dicitur vnus liberatus a malo conuoluuli, vulgo *Miserere*, dicti. V. *Mithridi.*

MITRULA. Fulcherius Carnot. lib. 3. Hist. Hierosol. c. 60. *Basiliscus autem* (serpens) *est ad semipedem longitudinis, albus quasi Mitrula, lineatus caput, etc.* Haec emendanda ex Solino c. 27. quem exscripsit Fulcherius: *Serpens est* (basilicus) *paene ad semipedem longitudinis, alba quasi Mitrula lineatus caput.* Vbi *Mitrula* est diminut. a *Mitra.* *Maculam* pro *mitrula* dixit Plinius. V. notas Salmasii ad laudatum Solini locum.

MITTA. (1) Mensurae salariae et frumentariae species, a Saxonico *Mitten*, mensura. Monasticum Anglic. to. 2. p. 262. V. *Mitcha.* (2) Monetae Flandrensis species, in Charta an. 1480. apud Miraeum to. 2. pag. 1342. V. supra *Mita.* (3) † Pars panis interior et mollior, Gall. *Mie.* Lit. remiss. Ms. a. 1357.

MITTARE. Litterae Guidonis Comit. Niuern. inter Ordinat. Reg. Franc. to. 3. p. 119. *Quotiens bailliuum vel praepositum, aut aliud mandatum nostrum de Niuern. Mittauerimus ipsos, iurare faciemus, quod omnia praemissa per suum iuramentum obseruent, etc.* Si mendum non est pro *instituerimus* vel *ordinauerimus*, hic *Mittare* eiusdem significationis est atque infra *Mittere 3.*

MITTELA, lanea, vel pellicea chirotheca, Gall. *Mitaine.* Regula reformat.

mat. Monast. Mellicens. in Chron. eiusd. Monast. p. 413. V. *Mitaria*.

MITTENDARII, palatini, qui in sacra Palatio militabant et in Prouincias extraordinarie mittebantur a Principe, vt eorum mandata perferrent, cum Comitatenses Palatini in ipso Palatio subsisterent, vt docent Glossae Basilic. in voce παλατῖνοι. Senator lib. 4. Epist. 47. *Expeditos enim properare Mittendarios volumus, non migrare censemus*. V. l. 2. 5. 7. 8. 22. 23. Cod. Th. de Palat. et Pancirolum ad Notit. Imper. l. 1. c. 86.

MITTENTES, mendose pro *Nutrices*, in Ordinat. Philippi Augusti. Spicileg. Acher. tom. 6. p. 493.

MITTERE. (1) Permittere. Paullus PP. in Epistola ad Pipinum: *Et Mittat Deus vt semen vestrum vsque in finem mundi fruatur, etc.* (2) Ponere. Lactantius de Mortib. Persecutor. n. 2. *Per omnes prouincias et ciuitates ecclesiae fundamenta Miserunt*. Vbi idem scriptor lib. 4. Instit. c. 20. *Discipuli vero per prouincias dispersi fundamenta Ecclesiae vbique posuerunt*. Ita vsurpant passim Agrimensores, quorum locos indicauit Rigaltius. Capitul. Caroli C. tit. 16. c. 5. *Quia multos dies in illius seruitio misit*, i. posuit. (3) Nude pro Tradere, in possessionem mittere, instituere, in Chartario Celsinianensi a Mabill. Diplom. lib. 2. cap. 28. num. 8. laudato. MITTERE IN POSSESSIONEM *nomine ventris, est mittere in possessionem nomine eius qui est in ventre: vt cum mulier praegnans mittitur in possessionem nomine filii vel filiae heredis, quem vel quam habet in vtero ex marito praemortuo*. Vocabul. Iuris vtriusque. (4) Instituere, introducere. Chron. S. Petri Viui to. 2. Spicileg. Acher. p. 744. (5) MITTERE SE *in aliquo per conuenientiam*, de re aliqua pacisci, conuenire. Charta an. 1196. apud Murator. delle Antic. Estensi p. 368. (6) Induere, Gall. *Mettre*. Paulus Warnefrid. lib. 4. de Gestis Lang. c. 23. *Coeperunt osis vti, super quas equitantes tybrugos byrreos Mittebant*. (7) † Contribuere, conferre, in Ch. a. 1223.

MITTERE-MANVM, Gall. *Mettre-main*, dolia terebrare, *Mettre en perce*. Statuta Auenion. MSS. *Ne tabernarii Mittant-manum antequam vocauerint bannerios*.

† MITTIBILIS, legitimus, qui expendi potest, in Ch. Ms. a. 1234. V. *Metibilis*.

MITTIO, pro *Missus*, occurrit apud Marculfum lib. 1. form. 23. et 24. V. ibi Bignonium, et *Mitium* supra.

MITTIVM, V. *Mitium*.

MITVLVS, Turnebo Aduersar. lib. 27. cap. 26. est id quod in aedificiis extra prominet, aliudque sustinet, vnde vocis origo.

† MIXVS, *la fiavola iocosa*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

† MIXA, MIXALIS, pro *Missa, Missalis*, in Chartul. Cassin.

MIXARIVM. Acta SS. to. 5. Iulii p. 474. De S. Iohanne Cassiano: *Deinde apposuit salem frictum, oliuas ternas, quibus post haec superintulit canistrum habens cicer frictum, . . . Mixaria bina, caricas singulas*.

† MIXOLIDIVM, ellychnum, lucerna, in Chartul. Floriac.

MIXTA, quae ex parentibus diuersae gentis nata. Concil. Mexican. an. 1585. inter Hispan. to. 4. p. 351. V. *Mestizus*.

MIXTARABES, V. *Mosarabes*.

MIXTARE, *mixtum* sumere, Gall. *Dejeuner*. Stat. Ord. de Sempringham. V. *Mixtum 1*.

† MIXTEOLVM, frumentum miscellum, in Chartul. Floriac. V. *Mixtum 4*.

† MIXTERIVM, mensurae annonariae species, in Lit. remiss. Ms. an. 1385. V. *Miterium*.

MIXTILLVM, V. *Mixtum 4*.

MIXTIM, pro *Mistim*. Vetus Ceremoniale MS. B. M. Deauratae Tolos.

MIXTIOLVM, MIXTOLIVM, Vide *Mixtum 4*.

MIXTIONARE, miscere, Gall. *Mixtionner*. Charta an. 1484. apud Baluz. tom. 2. Histor. Aruern. p. 234.

MIXTONES. Petrus Boërius ex Abbate S. Aniani Tomeriarum Episcopus Vrbeuetanus, in primo Comment. in Regulae c. 38. *Apud nos in quibusdam Monasteriis sunt quidem*

panes, qui Mixtones seu Mixtoni vocantur: sic forte dicti, quia ex mixtura frumenti et hordei vel siliginis fiunt et sunt ita modici panes, quod quatuor aut quinque sunt necessarii vni fratri per diem. Et quia quarta pars annonae debet dari fratri praegustanti, dicitur hic, quod frater Lector Mixtum accipiat, id est, vnum panem, Modicum vocatum, siue Mixtonum; vel ab hoc Mixto sunt verius appellati Mixtones.

MIXTVM. (1) Latinis Scriptoribus sumitur pro vino mixto, cui opponitur *merum*. Gloss. Graec. Lat. χρᾶμα, *Temperatum, Mixtum.* κρᾶσις, *Mixtum.* Martialis l. 3. Epigr. 56.

Cum peterem Mixtum, vendidit ille merum.

Ps. 74. *Vini meri plenus Mixto.* V. *Miscere.* (2) Quaeuis potio. Kero Monachus: *Mixtum, merod, sc. poculum.* Vita S. Desiderii Episc. Cadurcensis c. 10. *Subito rubore perfusus, Mixtum aquae poscere coepit, etc.* At quid *Mixtum* significet in Regulis Monasticis, ambigunt viri docti. Regula S. Benedicti c. 38. *Frater autem hebdomadarius accipiat Mixtum, priusquam incipiat legere, propter communionem sanctam, et ne forte graue sit ei ieiunium sustinere.* Vbi S. Hildegardis ait, *Mixtum* esse panem vino intinctum. Boherius in eamdem Regulam c. 39. scribit Italis *Mixtum* significasse *ientaculum*, seu quod Galli vulgo *le Déjûner* appellant. Ea notione *Mixtum* occurrit in Constitut. Sororum Poenitent. S. M. Magdal. apud R. Duellium tom. 1. Miscell. p. 170. *Nec tunc quae seruiunt Mixtum sumant*; hoc est in Aduentu, Quadragesima, aliisque ieiuniis ab Ecclesia indictis. Certe vini certam mensuram et panis certam quantitatem ita appellari docet Bernardus Monachus in Consuetudinibus Cluniacensibus MSS. ex Bibl. Sangerm. cap. 7. et alii. Ex quibus omnibus vix dubitare licet, quin *Mixtum* apud Monachos idem fuerit quod *ientaculum*, ex pane scilicet et modico vino constans; quod aliis iterum monumentis firmari potest. Hildemarus in Comment. ad Regulam S. Benedicti, quod sub Ludouico Pio edidit, ad cap. 38. *Mixtum enim intelligitur panis et vinum, sicut superius dixit, singulos biberes et panem.* Cui consona sunt quae Bernardus Mon. in Ord. Cluniac. part. 1. cap. 74. scribit. (3) Charta Caroli Calui an. 23. Ind. 10. ex Tabulario S. Dionysii n. 31. *Ipsi quoque Fratres oblationes pro nobis Domino offerant, et de vino, quod in vineis praedictae villae natum fuerit, decem modia in Sacrario Fratres mittant, quod Mixtum fiat vino in sacrificio deputato, quatenus et donariis voti nostri etiam sacrosancto sacrario portio deesse non debeat.* Occurrunt eadem verba in alia Charta eiusdem Caroli eiusdem anni pro Ruoho: sed quid hoc loco *mixtum* sonet, non omnino constat. Videtur pro vino vsurpandum, quomodo *mistum* aliquando sumi supra obseruauimus: de vino quippe ad sacrificium Missae deputato ibi loqui Carolum Caluum opinor. (4) MIXTVM, MIXTOLIVM, MIXTVRA, *etc.* miscellum frumentum, Germ. Mangkorn, Gallis *Bled méteil.* Tabularium Fossatense: *Valent quolibet anno 6. modios grani . . . medietatem Mixti, et aliam Medietatem ordei.* Alibi *Mixtura* dicitur. *Mixta annona*, non semel in Tabulario S. Remigii, vbi interdum etiam *Mixtura.* MIXTVRA, *Mixture*, in Consuet. Aruern. c. 31. art. 23. 29. nostris *Méteil.* Tabularium Bellilocense in Lemouicibus Ch. 95. *Mixturam* a *Mixto* seu miscello frumento, Gall. *Méteil*, distinguendam omnino arbitror: hoc enim ex frumento et secali hyberno constat, illa ex frumento, vel interdum siligine, hordeo et auena. Acta S. Yuonis MSS. *Erat autem panis eius grossus, siliginis videlicet, auenae, hordei furfuris, vel Mixturae. Panis variae annonae*, in Charta an. 1066. apud Miraeum tom. 1. pag. 66. V. *Mescalia.* MISTVRA, idem quod *Mixtura.* Codex MS. Irminonis Abb. Sangerm. fol. 85. MISTOILVM. Charta an. 1222. in Tabul. Pontisar. MIXTILIVM, in Charta an. 1212. in Tabular. S. Vincentii Cenoman. MIXTIOLVM,

OLVM, in Charta an. 1226. in Probat. Hist. Monmorenciae pag. 402. MIXTOLIVM. Magnum Pastorale Ecclesiae Parisiensis an. 1220. p. 134. MESTILO, ex Gallico *Mesteil.* Monasticum Angl. tom. 1. p. 504. MESTILLIO. Charta a. 1260. in Chartular. S. Vandreg. to. 2. p. 1567. MISTILIO, in eodem Chartular. pag. 1463. (5) Liber, ni fallor, Ecclesiasticus. Hist. Abbatiae Condomensis p. 507. *Scripsi manu propria libros Ecclesiasticos, videlicet duo Missalia, duos Gradales siue iornaria, duo Prosaria, et vnum Mixtum.* sc. ex aliis. V. *Missale mixtum* in *Missale.* (6) *Supertunica de Mixto*, f. quia varii coloris, vel diuersi panni. Testamentum an. 1326. apud Madox Formul. Anglic. p. 426. *Item volo quod collobium et capicium meum de Mixto vendatur . . . Item lego Waltero filio meo vnam supertunicam de Mixto.* (7) MIXTVM IMPERIVM, iustitia media, V. *Imperium.* (8) MIXTVM ORDINARIVM, EXTRAORDINARIVM, iumentorum vel plaustrorum praestatio per viam directam aut transuersam, i. q. *Angaria* et *Parangaria.* Ch. Mſ. a. 1354.

MIXTVRA, V. *Mixtum.*

MIXTVS, V. *Foras mixtos.* MIXTO *sacrificio communicare*, Panem Eucharisticum, in sanguine intinctum sumere. V. *Eucharistia.*

MIXVS, ellychnium lucernae, V. *Myxa.*

MIZELA, arboris species, apud Petr. Crescentium l. 1. de Agricult. c. 7.

MIZILVM, f. vt *Camisile*, V. *Imizilum.*

MIZZVLA. Vetus Charta apud Vghellum tom. 8. p. 360. *Item hebdomadarii, videlicet Sacerdos, Diaconus, et Subdiaconus, qualibet die hebdomadae coram habere debet ab Episcopo panes 4. et Mizzulam vnam de vino omni tempore.* Ex Italico *Misura*, mensura.

MNA *habet libram vnam et semiunciam, qui sunt solidi 75. Mna duas libras et semis appendit.* Papias.

MNASITERNA, *vrna aquae, id est, vrceus.* Idem Papias.

MNEMOSYNVM, monumentum. Acta S. Leonis III. PP. to. 2. Iunii p. 588. Vsus est etiam Catullus Carm. 12. 13.

Verum est μνημόσυνον mei sodalis.

† MOA, a Gall. *Mouë*, foeda labrorum proiectio, oris deprauatio, in Lit. remiss. Mſ. a. 1354.

MOABITA, Sarracenus, Maurus, Chron. Malleacense to. 3. Concil. Hispan. p. 334.

† MOAGIVM, pensitatio pro molitura frumenti, in Ch. Mſ. a. 1143. V. *Molta* 2.

MOBILE, idem quod *Mobilia*, Gall. *Biens meubles, mobiliaires.* Formulae vett. Andegauens. apud Mabill. t. 4. Analect. p. 251. *Et exinde perdedit pecunia sua, et Mobele suo.* Quid vero hac voce denotetur indicat sequens formula: *Vel res suas, aurum, argentum, species vestimentum, fabricaturas suas, vasa aerea, vel reliquas res quamplures.*

MOBILIA, *ae*, res mobiles, apud Ottonem Morenam in Hist. Rerum Laudensium p. 10. 14. 18. 24. 28.

MOBILITAS, de seruis et ancillis dicitur, qui praedium rusticum excolunt. Charta ann. 942. apud Baluz. tom. 2. Hist. Aruern. pag. 479. *Ego igitur Engelbertis . . . dono praedicto loco, Cluniaco scilicet Monasterio . . . mansus indominicatus qui est in villa Flauiaco cum omnibus suis appendenciis, vineis, campis . . . . cultis et incultus . . . cum omni sua Mobilitate, seruis videlicet et ancillis.* MOVILE, eadem notione, in Charta an. 884. apud Murator. delle Antic. Estensi p. 211. *Cum curtis, hortis, terris, . . . Movile seu se Movile, seu qui se mouentibus sint seruis et ancillis, etc.*

MOCA, cereuisia, V. *Mama.*

† MOCADVS, MOCATVS, emunctus, Gall. *Mouché*, dicitur de candelae semiustae reliquo, Ital. *Moccolo.* Ch. a. 1362.

MOCHA, vestis ornamentum: quodnam sit, docent Litterae Caroli V. Reg. Franc. an. 1367. de forma vestium pro Monspeliens. *Item quod nullus*

nullis vir vel mulier audeat portare in Mochis vel pendentibus manicarum aliquam pellem vel foderaturam erminorum, vel alterius pellis, vel panni cirici reuersitum. Infra: *Item quod non audeant portare Mochas vel manicas pendentes latiores trium digitorum, etc.*

MOCIMA, scrofa, Belgis, *Mocke*, Gall. *Truie.* Charta apud Ludewig. to. 7. Reliq. MSS. p. 473.

† MOCINAGIVM, pro *Macinagium*, vt videtur, ius torculariuin, i. q. *Pressoragium.* Ch. Ms. an. 1243. V. *Macina* 2.

MOCTA, f. auis species, Gall. *Mouchet*, Hisp. *Mochete.* Acta D. Bartholomaei Eremitae to. 4. Iunii p. 835. *Ad approbandam vero siue corroborandam rudis adhuc anachoritae parsimoniam, ad ministrandum ei Dominus Moctam deputauit, quae singulis diebus Quadragesimae primi anni pisciculum . . ad refectionem detulit.*

MOCVLVS. Vgutio: *Cassidilis, vel cassidile, dicitur sacculum, pera, sarciperium, ficacium, marsupium, Moculus, loculus, crumena.*

MOCVM, *simile est fabae, legumen est.* Papias MS.

MODAGIVM, V. in *Modiatio.*

MODAMEN, MODANVM, modus, exemplar, Gallis *Modèle.* Statuta Montis Regal. p. 270.

MODELA, modus, vnde Galli *Modèle*, pro exemplari. Fulbertus Carnotensis in Carminib. p. 182.

Est tamen obseruanda diuturna
Modela diaetae.
Libra cibi solidi, simplex emina
Falerni.

Vbi quidam reponunt *medela.*

† MODELLVM, gruis tractoriae species, in Tract. Ms. de re milit. V. *Modellus* 2.

MODELLVS. (1) Lagena, Gall. *Bouteille*, vel quoduis aliud vas, in quod vinum infunditur Vsus et Consuet. Monastic. S. Germani Paris. inter Probat. Hist. eiusd. p. 135. V. *Modiolus* 2. (2) † Trabs, in Tract. Ms. de re milit.

MODERABILIS, pro *Moderatus.* Theganus de Ludouico Pio cap. 19.

MODERAMEN, temperamentum, Gall. *Reserve.* Litterae Ioh. Regis Franciae ann. 1356. tom. 3. Ordinat. p. 66.

MODERANTIA. (1) Temperies. Miracula B. Ambrosii Senens. tom. 3. Martii p. 224. (2) Modestia, continentia. Vita S. Guthlaci to. 2. Aprilis p. 40.

MODERATIO. *Salua Moderatione Concilii generalis*, formula non infrequens in Bullis Romanorum Pontificum, pro *Saluo modo, statuto etc.* Bulla Gregorii X. PP. ann. 1274. ap. Rymer. tom. 2. p. 23.

† MODERATVS, ad modum seu morem exquisite accommodatus, apud B. de Amoribus.

† MODERNITER, nuper, in Ch. an. 1368.

MODERNVS. Ioan. de Ianua: *Modernus, i. istius temporis, et dicitur a Modus, inde Modernitas.* Senator. L. 4. Epist. 51. *Antiquorum diligentissimus imitator, Modernorum nobilissimus institutor.* MODERNITAS Sugerius in Ludouic. VI. *Qui facta nostrorum Modernitate, vel multorum temporum antiquitate nihil clarius Francia fecit.*

MODERO, δἰέχω: *rogo.* Supplem. Antiquarii.

MODIADA, V. *Modius* 2.

MODIAGIVM, V. in *Modiatio.*

MODIALIS, mensura agraria eadem, quae *Modius* infra. Testam. an. 767. in Append. ad tom. 2. Annal. Benedict. p. 708.

MODIARE, modiationem percipere, in Tabul. Autissiod.

MODIATA, V. *Modius* 3.

MODIATICVM, V. *Modiatio.*

MODIATIO. (1) Mensura, quae fit per modios. Codex MS. redituum Episcopat. Autissiodor. an. circ. 1290. exaratus: *Et si emptum fuerit, debet roagium et minagium cuiuscunque Modiationis fit.* (2) Praestatio pro quolibet *modio* vini. Charta Richardi Reg. Angl. an. 1195. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1012. *Trecentos modios vini percipiendos singulis annis in Modiatione nostra Rotomagensi per integra dolia, sicut ea recipere solemus in Modiatione nostra.* (3) Pensitatio frumentaria, pro quoli-

quolibet *modio* annonae. Charta an. 1191. in Tabular. S. Vincentii Cenoman. MODIATICUM, idem. In Capitulari Sicardi Principis Beneuentani ann. 836. cap. 34. est *de Modiatico*. cap. 35. *de responsatico et Modiatico*. Charta Rogerii Regis Siciliae ann. 1137. apud Vghell. to. 7. p. 564. Vbi perperam editum *mediatico*. MODIAGIUM. Tabular. Prioratus S. Vincentii Laudunensis, ann. 1274. MODAGIUM. Charta ann. 1263. in Tabular. Crisenon. (4) † Fruges, quae ex *modiagio* seu conuentione percipiuntur. Ch. Ms. a. 1220.

† MODIATOR, qui ad *modiationem* seu firmam tenet, in Ch. Ms. a. 1219.

† MODIATUM, mensura agraria, i. q. *Modiata*, in Ch. Ms. a. 1163.

MODIATURA, V. *Modius 3.*

† MODICILLUM, modicum, t. 2. Maii p. 264.

† MODICITAS, tenuitas, paruitas, in Ch. a. 1372.

MODICUM. *In modico*, paullo post, ap. Ludewig. t. 3. Reliq. p. 209.

MODIETARIA, praedium rusticum, quod a colono partiario colitur, Gall. *Métairie*. Ch. Ms. a. 1261. MOYTEIRIES, ibidem. V. *Medietarium*.

MODIETAS, modus agri, in Tabul. Carnot. V. *Modius*.

MODIFICARE, moderare, in Charta Henrici III. Reg. Angl. an. 1259. ap. Rymer. to. 1. p. 680.

MODIFICATIO, moderatio, exceptio, conditio, a Gall. *Modification*. Epist. Clementis VII. PP. ann. 1384. in Tabular. Episcopat. Meldens.

MODIFICATUS. Apud Witikind. L. 3. *Vasa eburnea etiam, et omni genere Modificata stramenta, balsamum, etc.* i. variis *modis* elaborata.

MODIGUS, modius. Testamentum Sancii II. Regis Portugalliae aerae 1286. apud Brandaon. to. 4. *Septem Modigos panis, qui consueuerunt mihi dari.*

MODILIA, melodia, modulatio. Exposit. breuis antiq. Liturg. Gallic. apud Marten. to. 5. Anecd. col. 95.

MODIOLA, V. *Modius 3.*

MODIOLUM. (1) Gloss. Lat. MSS. Regium, sign. 1013. *Situla, quod vulgus Modiolum dicit.* Papias: *Situla dicta, quod sitientibus apta sit ad bibendum, quod Graeci cadum dicunt, vulgo modiolum dicitur.* Graeculis μοδιολος, vestis species est. V. Meursii Glossar. et infra *Modius*. (2) † Idem quod modius, mensura annonaria, in Martyrol. Autiss.

MODIOLUS. (1) Vel MODIOLUM. Modus agri. Charta Bonfilii Fulginatensis Episcopi apud Vghell. *In Campo S. Valentini Modiola tres et in Casiolo Modiola quinque etc.* V. *Modius.* (2) Mensura liquidorum. Bernard. Mon. in Ord. Cluniac. part. 1. cap. 12. *Hoc est autem quod specialiter pertinet ad ipsum Refectorarium maiorem, quoties pigmentum datur ipse Modiolis infundit.* S. Wilhelmi Constitut. Hirsaug. L. 2. cap. 49. *Quotiens cumque ad charitatem propinatur, ipse et aliquis adiutor eius Mediolis* (f. *Modiolis*) *infundunt.* V. *Modellus.* (3) Medium rotae, cui infiguntur radii, Gallis *Moieu*. Occurrit in Mirac. S. Berlindis Virg. cap. 2.

† MODICRA, terminatione Longobardica, nisi medum est, pro *Modiola*, ap. Murat. t. 1. Antiq. p. 693.

MODITIO, Praestatio frumentaria; eadem quae *Modiatio*, nisi ita legendum. Charta ann. 1185. in Tabul. Centul.

MODIUM, mensura liquidorum simul et aridorum. Testamentum Haganonis a. 819. apud Marten. t. 1. Anecd. col. 22.

MODIUS. (1) *Est cui arbor nauis insistit, ob similitudinem mensuralis vasis dictus.* Papias. (2) Mensura liquidorum, constans 16. sextariis. Adalardus in Statutis Corbeiensib. lib. 1. cap. 4. *De potu autem quotidie detur Modius dimidius, id est, sextaria octo, etc.* (3) Mensura agraria, verbi gratia, ager seu terra tot modiorum esse dicitur, quot eiusdem mensurae sementis capax est. Vetus Agrimensor: *Iugerum vnum, pedes 240. et in latitudine pedes 120. faciunt terram modiorum 3.* MODIOLA TERRAE, Charta Ottonis Imp. ann. 956. apud Vghell.

Vghell. tom. 1. part. 1. p. 418. *Vbi sunt mille Modiola terrae, et .... duo millia Modiola de terra, quae tendunt etc.* V. *Modiolus 1.* MODIATA, idem quod *Modius*, ager *modiorum* certo numero constans. In agro Cameracensi *Modiata terrae* aequiparatur 16. mencoldis : in Viromand. vero 8. sextariis. *Modiata terrae, prati*, in Charta Ludouici Pii ann. 824. pro Ecclesia Arelatensi. *Modiata nemoris*, in Charta an. 1231. ap. Miraeum to. 1. pag. 750. Testam. S. Fulcranni Episcopi Luteuens. *Decem Modiatas de vinea quae mihi aduenerunt, etc.* Vbi perperam *medietas* editum apud Bollandum. Charta Bernardi Vicecomit. Carcasson. ann. 1108. *Et ipsam Modiatam de terra de Casellas. Semimodiata de terra*, in Tabulario Conchensi in Ruthenis Ch. 32. et alibi. *Semimodiata de vinea*, in Tabular. S. Victoris Massiliens. MODIATVRA TERRAE : sic legendum pro *Mediatura*, in Charta ann. 1067. to. 11. Spicilegii Acheriani pag. 294. MOIATA, idem quod *Modiata*. Tabular. S. Eparachii Inculism. fol. 1.

MODIX, *chorus*. Papias.

MODO, perperam pro *Medo*, apud Ludewig. to. 2. Reliqu. MSS. p. 396. V. in hac voce.

† MODOLAGIVM, MODOLOGVS, f. praestatio pro mensura, i. q. *Mensuraticum*. Ch. an. 864. to. 12. Gall. Christ. Instr. p. 98.

MODOLAISCLO, V. *Modula* et *Laiscum*.

MODOLON, congeries *garbarum*, seu mergitum. Picardi dicunt *Moie*, Germ. Mandel.

† MODRIS, i. q. *Maltra*, in Ch. Ms. a. 1320.

MODVLA, si vera lectio est, quercus. Leges Rotharis apud Murator. to. 1. part. 2. pag. 40. *Si quis roborem aut cerrum seu quercum quod est Modula iscol aut glandem, quod est saga inter agrum alienum, aut inter culturam, vel clausuram, in cuius vicino inciderit, componat pro arbore tremisses duos.* Vbi Codex Mutin. habet, *Modolaisclo*, Estensis vero, *Modulahisclo*. V. *Laiscum*.

† MODVLATOR, consors, qui alteri accinit, t. 3. Cod Ital. dipl. p. 1572.

MODVLISARE, musicis modulis cantare. Gaufredus Vosiensis c. 59.

MODVLVM, idem quod *Modolon*, congeries *garbarum*, Gall. *Plongeon*, quod in verso capite *garbae* simul colligantur. Charta ann. 1330. in Tabular. S. Victoris Massil. *Decimam praestent de omnibus Modulis.* V. *Molonus*.

MODVLVS. (1) Moles, species aggeris. Gall. *Môle jettée*. Bartholomaei Scribae Annal. Genuens. ad a. 1227. apud Murator. tom. 6. col. 448. V. *Moles*. (2) Cantus rythmicus. V. *Modus*. (3) Modus agri. Vita MS. S. Winwaloei. V. *Modius* 3. (4) Mensura struis ligni, Gallis, *Moule de bois*. Charta Philippi Pulcri Regis ann. 1309. in 9. Regesto eiusd. Regis Ch. 79. ex Tabul. Reg. Eadem habentur in alia Caroli IV. Reg. ann. 1322. to. 7. Spicil. Acher. p. 241.

MODVRA. (1) V. *Molta 2.* (2) † Modius, mensura annonaria, to. 7. Ordin. p. 41.

† MODVRANCHIA, variae moliturae miscellum frumentum, Gall. *Modurenge*. Ch. Ms. a. 1407.

† MODVRARE, *moduram* percipere, in Ch. Ms. a. 1343.

† MODVREYRA, i. q. *Modura 2.* in Ch. Ms. a. 1247.

MODVS. (1) Cantus rythmicus. Onomasticum : *Modus*, μέτρον, τρόπος. Sueno in Hist. Danica, cap. 1. *A quo primum Modis Islandensibus Scioldunger sunt Reges nuncupati.* Id est, in rythmis, carminibus, siue cantilenis antiquis, quibus Islandi fortia heroum facta, ad lyram in conuiuiis decantare solebant. Ita Stephanus Suenonis Editor. MODVLVS, eadem notione. Vetus Vocabul. *Modulus, Tropus, Cantus*. Gloss. Lat. Graec. *Modulus*, μελώδημα. *Modulus*, apud Auctorem Mamotrecti ad libr. Iudith. cap. 16. *Modulus dicitur cantus qui praecinitur in principio Missae vel Horarum, et dicitur etiam Tropus.* (2) † Mos, ritus, vsus, ap. Elmham. c. 31.

† MODVTA, mendose pro *Modura 1.* t. 8. Ordinat. p. 109.

MOE-

MOECHARE, pro *Moechari.* Index Veterum Canonum, to. 3. Concil. Hisp. pag. 3.

† MOECHIA, adulterium, in Act. SS. Bened. part. 1. saec. 1. c. 10.

MOENICARE, *communicare*, Papias.

MOENIRE, eidem Papiae, *Moenia construere. Moeri*, pro muri, apud eund. ex Virgil. Aen. lib. 10. 24.

MOERI, V. *Moenire.*

MOESTICVS, pro *Moestus*, in Epitaphio Aurel. Episc. Lugdun. ap. Seuert. p 191.

MOESTIFICARE, tristitia afficere. Epist. Synodica Episc. exsulum in Sardinia to. 2. Concil. Hisp. p. 257.

MOESTITIA, V. *Mestitia.*

MOESTORIVM, *tristitia*, Papias.

MOESTVOSVS, tristis, luctuosus. Litterae ann. 1282. apud Rymer. to. 2. p. 215.

MOFEVM, candelabri maioris species. Charta ann. 1398. in Tabul. Capituli Autissiodor.

MOFFADOR. Charta originalis cuiusd. Maioricensis an. 1253. *Miramomeni dat mihi de decem in decem diebus 40. Bisancios pro expensis : et de die in diem mittit 40. equos summo mane ad equitandum cum multitudine venerabilium Moffadorum, qui me et totam meam familiam intus ciuitatem et extra honorifice comitantur. Mofador*, Hispanis irrisor, Gall. *Moqueur*, a verbo *Mofar*, irridere. Forte de quadam ioculatorum hominum societate hic agitur.

MOFFLET, MOFFLETVS, MOFLETVS, panis delicatioris species, qui diatim distribui solet Canonicis praebendariis ; Tolosatibus *Pain Mouflet*, quasi *pain molet* dictus, forte quod eiusmodi panes singulis diebus coquantur, atque recentes et teneri distribuantur. Transactio inter Abbatem et Monachos Crassenses, an. 1351. *De quo* (tritico) *fiunt hodie duo panes, vulgariter nominati Mofflets, facti de bona et sufficienti farina frumenti.* Ibidem ; *Cuilibet de dictis pauperibus datur ad minus vnus panis sine Moffletus et medius cancillus.* Limborch. lib. Inquisit. Tolos. p. 70. *Misit dictis hereticis per dictam Guiliehnam duas placentas, et duos panes Mofletos.* V. *Panes praebendarii* in *Panis* 2.

MOFFOLVM, V. *Machale.*

MOFFVLA. Lambertus Ardensis, pag. 258. *Haec enim rustici cum bigis marlatoriis, et carris funariis* (fimariis) *calculos trahentes ad sternendam viam in Moffulis et scapulariis se ipsos ad laborem inuicem animabant.* Eadem notione qua *Muffulae*, Gall. *Mouffles.*

† MOFILIS, morbi genus, f. idem quod *Mascla* 1. tom. 3. Sept. pag. 186.

MOFLETVS, species panis, V. *Moflet.*

† MOGENSA, taberna seu praestatio, quae domino pro vino in taberna vendendo soluitur. Inuent. Ms. an. 1476.

† MOGGIATICHA TERRA, i. q. *Modiata*, ab Ital. *Moggiata*, in Ch. a. 1358. V. *Moia.*

MOGGVS, *blesus, sine balbus.* Ita Anastasius Bibl. ad VIII. Synod. act. 6. vbi de Petro Mongo haeretico, qui Graecis μογγός. Gloss. Lat. Graec. *Atubus*, μογίλαλος, μόγγος. i. qui cum difficultate loquitur. *Atubus* vero, quasi ἄτυπος, dictus, qui inarticulate loquitur. Liberatus Diacon. cap. 16. *Petrum cognomento Moggum, qui vocatus est Blaesus.*

MOGNERIA, († f. quantum manu continetur.) Tabular. S. Eparchii Inculism. f. 40. vo. *Quicquid habemus in molendinis et in anguillari de Fissac, id est, tertiam partem, et vnam Mogneriam*, etc.

† MOGRA, *Arabice, magra vel almagra est sinopida architectorum, qua lineas signant.* Gloss. med. Sim. Ianuens.

MOGTONAGIVM, tributum ex veruecibus, seu *mutonibus.* Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 4. V. in *Multo.*

† MOGVDA, molestia, motus, perturbatio. Ch. a. 1177. r. 3. Hist. Occit. Prob. p. 140. V. *Remogudae.*

MOGVM, territorium Moguntinum, maxime quod Moeno adiacet. Carmen de varia fortuna Ernesti Bauar. Ducis lib. 2. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 321.

MOHA-

MOHATRA, vox portentosa qua significatur Contractus, *quo*, inquit Escobarius, *quis egens pecunia, emit pecunia credita a mercatore merces summo pretio, et statim ei pecunia numemerata pretio infimo reuendit.* Qui contractus diuinis ac ciuilibus Legibus prohibetur, vt obseruatum est, in Diction. Treuolt. Idem Barata interdum dicitur, quo nomine fraus, dolus indigitatur. V. in *Baratum*.

† MOIA, mensura agraria, ager *modii* sementis capax, Gall. *Moiée*, *Monée*, *Moye*. Ch. Mſ. a. 1260. V. *Modiata* et *Modius*.

MOIATA, V. in *Modius 3*.

† MOIATICVM, i. q. *Modiaticum*, ab Ital. *Moggio*, modius. Ch. a. 1183. in Accell. ad Hist. Cassin. part. 1. p. 382.

† MOIL, piscis species. Tract. Mſ. de Pisc. *Mullus - - - a Gallis Surmulet, a nonnullis barbarii, ab aliis Moil, i. e. maris perdrix dicitur.*

MOINERIVS, molitor, Gall. *Meunier*. Charta an. 1364. ex Aduersariis Pr. *de Mazaugues*.

† MOINVS, monachus, a Gall. *Moine*. Ch. Mſ. a. 1459.

† MOIOLARIVS, vasorum, quae *Moioli* appellabantur, artifex. Stat. Mont.

† MOIOLASCA, f. collis vitibus consita, vel tumulus terreus, in Decret. a. 747. ap. Murat. t. 1. Antiq. p. 517. V. *Molare 1.*

MOIOLVS, vas quoddam vinarium. Iohan Demussis Chron. Placent. ap. Murator. tom. 16. col. 582. *Et duo comedunt super vno taiore, et quilibet habet menestram suam, et vnum Moiolum, vel duos vitri pro se, vnum pro vino et alium pro aqua.*

MOISO. (1) Mensura, Germ. Maaß, a verbo metiri. Tabular. S. Benigni Diuion. (2) † Contractus, quo sub annuo reditu fundi dantur, simul et ipsi reditus, Gall. *Moeson*. Ch. Mſ. a. 1177. V. *Modiagium* et *Modiatio 3*.

† MOISONNA, i. q. *Modiatio 1.* Arest. Mſ. a. 1414.

† MOISSINA, scopus vuarum, racemorum, Gall. *Marc de vin*, ol. *Moissine*. Necrol. eccl. Paris.

MOISSO, messio, messionis tempus, Gallis *Moisson*, *Temps de la Moisson*. Guibertus l. 2. Hist. Hierosol. c. 8. V. *Messio*.

† MOITOCERIA, praedium quod a colono partiario colitur, in Ch. Mſ. a. 1335. V. *Mediatoria*.

† MOITONNVS, i. q. *Meyteria*, in Ch. Mſ. a. 1374. V. *Mitonnus* et *Moteonus*.

MOL. Tabularium Abbatiae Conchensis in Ruthenis Ch. 44. *Et donat de censum duos solidos Pogesios, et ad Calendas 4. membros, et duo sestaria, et duos de ciuada, et duos panes, et a meyssos vnum Mol sans la pel, et 2. sestaria de vino, etc.* Occurrit ibidem alio loco. An vnum *multonem* sine pelle?

MOLA. (1) Io. de Ianua: *Mantica, i. sarcina, scilicet Mola:* sed legendum *Mala*. V. in hac voce. Occurrit tamen ea, vt videtur, notione in Tabular. Compend. *De aliis piscibus maris, summa debet 1. denar. Mola integra obolum, Mola transferata 1. den.* Vbi *mola* minor sarcina quam *summa*. V. *Sagma*. Eiusdem significationis *Mola* in Capitulari 2. Caroli Magni an. 813. n. 10. (2) Molendinum. Germ. Mühle. Anastasius in Honorio. (3) Idem quod *Modulus*, de qua voce supra, in 9. Regesto Philippi Pulcri Regis Franc. Ch. 94. ex Tabular. Regio, mensura lignaria, *Mole de bois*. (4) Moles, agger, Gall. *Môle*. Breuiarium Hist. Pisanae ad ann. 1168. apud Murator. to. 6. col. 180. V. *Modulus* et *Moles*. (5) Informationes pro *passagio* transmarino in Ch. Mſ. Sangerm. *Item XV. Molas de sarcia subtili quelibet ponderis duorum quintalium . . . quelibet Mola vult habere longitudinis C. passus.* Inuentar. Machinarum bellicarum castri Sommeriae in Occitan. an. 1260. *Item II. torni ad opus balistarum. Item I. Mola in fabrica, etc.* (6) Pro mensura frumentaria occurrit in *Mella*. (7) † Mensura liquidorum, to. 7. Ordinat. p. 505. V. *Moleta* et *Moletum*. (8) † Piscis species. Tract. Mſ. de Pisc. c. 41.

MOLACHINVS, monetae aureae (Saracenicae, ni fallor) species. Charta Alexan-

Alexandri III. PP. ann. 1162. apud Petrum Mariam Campion. in Regesto part. 2. Hist. Eccl. Placent. n. 16. *Statuimus, vt de caetero solummodo duos Molachinos nobis nostrisque successoribus annis singulis soluere teneatur.* V. *Meloquinus.*

MOLACIO, *ἄλεσμα, molitura.* Supplem. Antiquarii. V. *Molta.* † *Molatio, ἄλεσμα*; *Molator, ἀλέστης.* Castigat. in vtrumque Gloss.

† MOLADA, i. q. *Moleya*, in Stat. Mss. a. 1466.

MOLAGIVM, V. *Molta.*

MOLANVS, V. *Amirmumnes.*

MOLARE. (1) Meta, tumulus terreus, colliculus. Computus an. 1334. to. 2. Hist. Dalphin. p. 251. *Item, librauit in caualcata facta per ipsum baylinum ad capiendum Molare quod erat in dicta bastida, etc.* Codex censualis Calomontis: *Quoddam Molare cum vercheria contigua.* V. infra *Molaris.* (2) Molere, Gall. *Moudre.* Charta ann. 1278. apud Thomasserium Consuetud. Bituric. p. 110. (3) Prima alicuius rei lineamenta exprimere, a Gall. *Mouler.* Acta S. Francisci de Paula to. 1. Aprilis p. 159. *Et vidit corpus defuncti exanime, et vt similitudinem vultus eius secundum veram figuram depingeret, Molauit et impressit.* V. *Molarium.* (4) † Vexare, spoliare, t. 1. Aug. p. 64.

MOLARIA. (1) Vel MOLARICIA, idem quod *Molta.* Litterae Henrici V. Reg. Angl. a. 1421. apud Rymer. to. 10. p. 89. *Vna cum libra Molaria in molendinis nostris dictae villae.* Statuta Vercell. lib. 7. f. 151. vo. *De his qui pro eorum vsu non debent soluere Molariciam.* (2) Idem quod *Mola*, et molendinum. Charta Theobaudi Chabot, to. 4 Galliae Christianae p. 4. (3) † Locus vnde *molae* extrahuntur, lapicidina, V. *Moleria 1.*

MOLARIS, colliculus, aliqua terrae congeries, rusticis Dumbensibus etiamnum *Molard.* Charta Humberti de Miribel an. 1036. apud Ioan. Columbum lib. de Cartusianorum initiis. V. *Molare.*

MOLARIVM. (1) Bollandistis, Numisma honorarium alterius vultu effigiatum, sic dictum a *Mola* seu *Modulo*, id est, typo cui infusum metallum formam recipit, Hispan. *Molda*, Francis *Moule*, Teutonibus *Mol.* Leges Palatinae Iacobi II. Reg. Maioric. tom. 3. Iunii p. LII. *Item quod non recipiat vestes alicuius neque Molarium.* (2) Molendinum. Charta an. 1307. tom. 2. Hist. Dalphin. p. 131. (3) † Tumulus terreus, i. q. *Molare 1.* Ch. Ms. ann. 1343. V. *Molaris.*

† MOLARIVS, qui *molas* ex lapicidina extrahit et secat, Gall. ol. *Molier.* Ch. Ms. a. 1299. V. *Moleria 1.*

MOLATA SCARLATA, f. acupicta. Computus an. 1202. apud D. Brussel to. 2. de vsu feud. p. CLXXXIII. *Pro capa scarlatae Molatae quam Rex tunc habuit*, XV. *l.* V. *Mollicia.*

MOLATIO, V. *Molacio.*

MOLATVRA, V. *Molta.*

MOLCHVS, pessulus. Gall. *Verrou*, a Graeco μοχλὸς eadem notione. Agnellus in Vita S. Damiani apud Murator. to. 2. p. 155. *Confregerunt Molchos et serras, et cum victoria in suas reuersi sunt domus.*

MOLDA, etc. V. *Molta.*

MOLDIVM, pro *Modius*, apud Eccardum in Origin. Saxon. lib. 2. p. 59.

MOLDVREIRA, MOLDVRA, V. *Molta.*

MOLEARIA, *mola*, molendinum, († vel potius lapicidina molearis, Gall. *Moliere.* V. *Moleria.*) Charta ann. 1239. in Tabular. Portus regii.

MOLEARIVM, V. *Molta.*

MOLEGIA, MOLEGIVM, V. *Mollegium.*

† MOLEGIVM, i. q. *Mollegium*, in Ch. a. 1369.

MOLENARE, V. *Molina.*

† MOLENDA, frumentum molitum. Tract. Ms. de re milit.

† MOLENDIARIVS, ad molendinum pertinens, in Ch. a. 1174.

MOLENDICIA LOCA, vbi exstrui possunt molendina. Charta a. 1049. inter Additam. ad Chr. Casaur. ap. Murator. to. 2. part. 2. col. 1000. V. *Mulneda.*

MOLENDINA, fem. gen. moletrina. Charta Theobaldi V. Comit. Blesens. ann. 1186. inter Probat. Hist. Bles. p. VII. MOLENDINA QVADRATA,

DRATA, quae interdicuntur in Consuetud. Blesensi art. 241. et Burbon. art. 537. MOLENDINA, seu *Moletrinas in leuclis*, adinuenisse Belisarium scribit Procopius l. 1. de Bello Gothico c. 19.

MOLENDINAGIVM, V. *Molta*.

MOLENDINARE. (1) Molere. Donnizo lib. 1. de vita Mathild. c. 10. MOLIRI, eadem notione. Charta ann. 1279. apud Thomasser. Consuet. Bituric. pag. 114. (2) † Molendinum. Reg. Cam. Comput. Paris.

MOLENDINARIA. (1) Molitrix, Gall. *Meuniere*. Ludewig. Reliq. MSS. to. 8. col. 360. *Margaretha Molendinaria in Sprengenberge per rotam molendini enormiter laesa*. (2) † Pensitatio pro molitura frumenti; i. q. *Molta*, in Ch. Ms. a. 1226.

MOLENDINARIVM. (1) Vel MOLINAR, sedes, seu locus ad construendum *molendinum* aptus. Charta an. 1300. (2) Moletrina, pistrinum, sed molendino minus. Charta ann. 1084. to. 3. Gall. Christ. inter Instr. col. 23. *Maiora et submaiora, et vt ita dicam, molendini et Molendinaria S. Dionysii, in manu et potestate Abbatis sint*. MOLENDINARIVM COISSELLARIVM, Britonibus, *Milin cuazell*, cuius rota aquaria perpendiculariter vertitur. Charta fundationis Abbatiae de Fonteneto in Norman. in Regesto 106. Tabul. Reg. Ch. 370.

MOLENDINARIVS. (1) *Molator*, ἀλεστής, in Gloss. Graec. Lat. Charta Hugonis Ducis Burgund. a. 1171. to. 4. nouae Gall. Christ. inter Instr. col. 91. *Molendinarios quoque de fluuio Arrio ab omni calumpnia et exactione mea et meorum absoluo et quittos clamo*. (2) † Ad molendinum pertinens, in Ch. Ms. Henr. reg. Angl.

MOLENDINATA, moletrina. Tabular. S. Martini Pontisar.

† MOLENDINATIO, i. q. *Molendinaria* 2. in Chartular. S. Germ. Prat.

MOLENDINATOR, i. q. *Molendinarius*. Vita S. Chartaci tom. 3. Maii p. 384.

† MOLENDINATVRA, i. q. *Molendinatio*, tom. 7. Ordinat. p. 605.

MOLENDINELLVS, paruum molendinum, in Chartular. S. Vandregesi. to. 1. p. 644.

† MOLENDINENSIS, ad molendinum pertinens, in Chartul. Angeriac.

MOLENDINVM, vel MOLENDINVS, pro Moletrina, seu pistrino. Priscis ignotam constat, vocemque esse nuperam et a mediae aetatis Scriptoribus tantum vsurpatam. Glossae antiquae MSS. *Molendinus*, *molinus*. S. Augustinus in Psalm. 36. 99. 132. enarrans illud Matthaei c. 24. *Duae molentes in mola, etc.* pro *mola*, *molendinum* habet. MOLENDINVM DE BRACHIIS, Germ. Handmühle. Chron. Parmense ad an. 1247. apud Murator. tom. 9. col. 773. Dictum etiam MOLENDINVM MANVALE, in Statut. Gildae Scoticae c. 19. et in Inuentar. MS. castri Sommeriae in Occit. an. 1260. MOLENDINVM AD VENTVM, Germ. Windmühle, cuius vsum aquis molaris multo recentiorem constat. Decretum Celestini III. PP. cap. *Ex transmissa* 23. Ext. de Decimis: *Miles quidam Molendinum quoddam ad ventum . . . infra fines parochiae suae construxit*. Occurrit etiam in Charta an. 1205. apud Lobinell. to. 2. Hist. Britan. p. 389. († Philippo Augusto antiquiorem esse, probat Ch. Ms. Guill. comit. Moret. a. 1105. *Concedo . . . . molendina ad aquam et ad ventum*. † *Molendinum ventricium*, in Ch. Eduardi III. reg. Angl. *Molendinum ventile*, apud Pez. tom. 6. Anecd. part. 3. p. 429. *Molendinum ventorium*, in Monastic. Anglic. to. 1. p. 816. *Ventosum*, in Chron. Andrensi p. 532. *Ventitium*, in Fleta lib. 4. cap. 1. §. 20. *Ventriticum*, in Statuto 2. Westmonast. c. 50. et t. 2. Monastici Angl. pag. 459. 1040. † MOLENDNVM AVRERIVM, idem, in Ch. ann. 1377. MOLENDINVS ALBVS, qui frumento molendo, quemadmodum *Brunus*, qui siligini seu annonae mixtae molendae destinatus. Charta an. 1309. to. 1. Hist. Delphin. pag. 86. MOLENDINVM

AQVA-

AQVATICVM, Germ. Wassermühle. Charta an. 1468. apud Madox Formul. Anglic. pag. 148. MOLENDINVM BASTARDVM, i. q. *bannale*, V. *Bastardus*. MOLENDINVM BRASARIVM, vbi *brasium*, seu *brace* molitur, Germ. Malzmühle, occurrit in tom. 2. Monast. Anglic. p. 951. et in Itinere Camerarii Scotici p. 26. §. 3. MOLENDINVM BANNALE, Germ. Zwangmühle. Hugo Flauiniac. in Chron. p. 132. *Molendina 4. cum banno ipsius villae.* † MOLENDINVM BATANNVM, quo panni densantur et desquammantur, in Ch. Mſ. a. 1385. V. *Batoerum.* † MOLENDINVM BLADATVRVM, BLADERIVM, BLADIARIVM, vbi *bladum* molitur, V. *Bladaturus.* MOLENDINVM CABALLARIVM, Germ. Roßmühle, in Charta Philippi Comitis Flandriae an. 1188. ap. Buzelium l. 1. Gallo-Fland. cap. 41. *Molendinum ad equos*, in Regesto Philippi Augusti Regis Herouualliano a. 1218. fol. 77. *Molendinum de equis*, in Chron. Parm. ad ann. 1247. *Molendinum equitum*, apud *Blount* in Nomolex. Anglic. V. *Animal de hoste.* † MOLENDINVM CAMBELLARIVM, i. q. *Brasarium.* V. *Cambellarius.* † MOLENDINVM CHOISEVLLVM, *Moulin a Choisel*, in Ch. Mſ. a. 1319. quod fine aquarum vndequaque collectarum auxilio molere non poteſt. Mendoſe editum *Chostella* pro *Choisella*, to. 1. Prob. Hiſt. Brit. p. 718. † MOLENDINVM AD CVLTELLA, ad cultellos acuendos, Schleifmühle, in Ch. Mſ. † MOLENDINVM DRAPERIVM, i. q. *Fullonarium*, in Ch. a. 1168. MOLENDINVM FVLLONARIVM, quo panni densantur, desquammantur, poliuntur, Germ. Walkmühle, in Charta Philippi Augusti Reg. Franc. ann. 119‘. apud Marten. to. 1. Ampliſſ. Collect. col. 995. *Molendinum fullonicum*, in Monaſtico Anglic. tom. 1. p. 837. *Molendinum Fullencium*, in Charta ann. 1208. ex Chartul. Campan. Thuano fol. 187. *Molendinum ad pannos*, in Charta Guidonis Archiep. Bituric. an. 1279. apud Thomaſſer. Conſult. Bitur. p. 114. *Molendinum fullarium*, et *de fuleles*, ap. Th. Blount in Nomolex. Anglic. † MOLENDINVM FOLERETVM, idem, in Ch. Mſ. MOLENDINVS HIBERNATICVS, in quo moluntur fruges hibernaticae. Polyptychus S. Remigii Remenſis: *Eſt ibi Molendinus Hibernaticus, vnde recipiuntur annonae modii 5.* V. *Hybernagium.* † MOLENDINVM AD MOLAM, quod molit, non tundit, Mahlmühle, in Ch. Mſ. a. 1358. † MOLENDINVM NAVALE, NAVENCVM, quod naui imponitur, Schiffmühle, in Ch. Mſ. a. 1290. † MOLENDINVM PASTELLERIVM, PESTELERIVM, quo *pastellum* ſeu glaſtum premitur, Waidmühle, in Ch. Mſ. a. 1361. † MOLENDINVM PENDENS, mobile, naui impoſitum, in Ch. Mſ. a. 1301. † MOLENDINVM AD PILETOS, quod pilis tundit, i. q. *Batannum*, Stampfmühle, in Ch. Mſ. a. 1358. † MOLENDINVM DE PLANCHIA, tabulis ſerra ſecandis accommodum, Schneidemühle, in Chartoph. reg. † MOLENDINVM RESSEGVAE, idem, in Ch. Mſ. a. 1376. † MOLENDINVM RODERIVM, a rotis nuncupatum. Ch. Mſ. a. 1385. † MOLENDINVM SANGVINIS, i. q. *de brachiis*, a moleſto labore ſic dictum, to. 1. Hiſt. Nem. Prob. p. 10. MOLENDINVM AD THAN, Germ. Lohmühle, in Charta an. 1217. in Hiſt. Drocenſi pag. 245. *Molentinum ad tann*, in Charta an. 1231. to. 2. Hiſt. Britan. pag. 159. quod *Molentinum tannarium* dicitur in Charta fundationis Blancae landae an. 1154. apud Columbum. *Molendinum tanereum*, in Chartular. S. Vandreg. tom. 1. p. 1060. *Molendinum tanneret*, in Chartular. S. Martini Pontiſar. Galli *tan* vocant querceum corticem in puluerem redactum, quo Coriarii ad ſubigenda coria vtuntur. Hinc *Molendina ad corticem* dicta, quibus eiusmodi cortex teritur, in Charta an. 1228. in Tabular. B. M. de Charitate, et in alia an. 1279. apud Thomaſſer. Conſuet. Bituric. pag. 114. † MOLENDINVM AD STANNVM, idem,

idem, in Reg. Phil. Aug. † MOLENDINVM TERRENVM, terrae infixum, ad distinctionem naualis, in Ch. Ms. an. 1194. MOLENDINI FOSSATVM, canalis aquae, quae molae versantur, in Charta a. 1243. apud Iofredum in Niciensibus Episc. p. 182.

† MOLENDVRA, pensitatio pro molitura frumenti. Ch. Ms. a. 1215. V. *Moleria* 2.

MOLENDVS, pro *Molendinus*, in Chartulario S. Vandreg. tom. 2. p. 1237.

† MOLERE. (1) Facere molere. Ch. Ms. a. 1331. (2) Acuere, a vet. Gall. *Moudre*. Ch. S. Ludou. a. 1229. (3) Piscis genus Hispanis, V. *Fuca* 2.

MOLERIA. (1) An molendinum, vel colliculus? († Est lapicidina molaris, seu locus vnde *molae* eruuntur, Gall. *Moliere*.) Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 133. *Contentio facta fuit . . . super quibusdam pratis . . . quae sunt sub monte Malerocioha de Braceriis vsque ad Moleriam*. V. *Molaris*. (2) † Pensitatio pro molitura frumenti, in Bulla Coelest. III. a. 1196. V. *Molta* 2.

MOLES, portus, Italis *Molo*; a molibus, seu crepidinibus, quarum obiectu maris atrocitas frangitur et retunditur. Vita S. Virgilii Archiepisc. Arelat. *At littus aequoris, quod vocatur Molis, accessit, vbi insidiator ille* (diabolus) *quasi nauem onerariam aduenisse fallaciae speciem imaginis ante oculos ausus est confingere*, etc. Est apud Dinamium Patricium in Vita S. Maximi Episc. Reg. vbi eadem verba leguntur, *moles* scribitur. Vim et originem vocis attigit Cangius in Notis ad Alexiadem p. 305. ex scriptoribus Graecis inferioris aeui, quibus μόλος, et μῶλος, et μοῦλος, idem sonat quod *Moles*, seu portus. V. *Modulus* et *Mola*.

MOLESCERE, pro inolescere, vt recte emendat D. Secousse to. 4. Ordinat. p. 138.

MOLESTATIO, molestia. Charta ann. 1177. in Chron. Andr. Danduli ap. Murator. to. 12. col. 500.

MOLESTATOR, qui molestiam alicui exhibet. Charta Wilhelmi Roman. Reg. an. 1253. apud Ludewig. Reliq. MSS. t. 5. p. 447.

† MOLESTER, ri, *la pelle de cervo*, in Glossar. Lat. Ital. Ms.

MOLESTIA, aegritudo. *Vt in Molestiam cholicam caderem*, ap. Gregor. M. l. 2. Ep. 31.

† MOLESTOR, molestator, t. 7. Ordin. p. 311.

† MOLETA. (1) Stellarum calcar, a Gall. *Mollette*. Inuent. Ms. an. 1363. (2) Mensurae agrariae species. Ch. Ms. a. 1232. V. *Mola* 7. (3) Morbus equinus, mollis tumor, in imo tibiae flexu, Gall. *Mollette*. Lit. remiss. Ms. a. 1368.

MOLETVM, Gall. *Moulet*, mensura liquidorum apud Tullenses, quae quatuor sextarios Gallicos, seu duas *Pintas* Paris. capit. Hist. Tullensis p. 102.

MOLETVRA, vt *Molta*, V. in hac voce.

† MOLEYA, intritae species ex ramentis cultrorum aliorumque ferrariorum fabrorum coactae, a Gall. *Mollée* et *Moulée*. Arest. Ms. a. 1395.

MOLGI, *fures, a mulgendi consuetudine*. Vocabul. Sussannaei.

MOLIARIVM, moletrina, pistrinum minus, († vel potius lapicidina molaris, l. q. *Moleria* 1.) Charta Eduardi II. Reg. Angl. an. 312. apud Rymer. tom. 3. p. 336. V. supra *Molendinarium* 2.

MOLIARIVS, μολόκοπος. Gloss. Lat. Gr. Sangerm. V. *Molarius*.

† MOLIAZVM, sponsalia, ab Ital. *Mogliera* vxor. Stat. ant. Florent.

MOLINA, mola, molendinum. Glossae S. Benedicti c. de Agricultura: *Molinae*, ὑδραλέτια. P. Victor in Reg. 14. vrbis Romae habet *Dianae Molinas*. Ammianus lib. 18. *Quem* (ascensum) *scissis collibus Molinae ad valles arctandas aedificatae densius constringebant*. † MOLINA FERREA, ad tundendum ferrum, in Ch. Ms. ann. 1311. V. *Molinum fabrile*.

MOLINVM. Gregor. Turon. lib. 3. c. 19. *Ante portam autem Molina mira velocitate diuertit*: quo loco Aimonius l. 2. c. 23. *Molendinum summa vertit velocitate*. MOLINIVM, ead. notione. Locus est in *Carnis*. MO-

LINVS.

LINVS, in Lege Salica tit. 24. §. 1. Praeceptum Caroli Reg. ann. 859. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 30. MOLINARIVM, eadem notione, in Tabulario Abbatiae Belliloci n. 59. MOLENARE. Charta Lotharii Regis Franciae an. 987. apud Michaëlem Carbonellum in Chron. Reg. Hispan. MOLINARE. Donatio Monast. S. M. de Ouarra to. 3. Concil. Hispan. p. 125. MOLINARIA, eodem sensu, in Charta Adelgastri Principis ibidem p. 89. MVLINVM, in Lege Aleman. tit. 83. §. 1. et in Lege Bajwar. tit. 8. c. 2. §. 1. Vandalis *Mule*, et Slauis *Mlin* est molendinum, vt auctor est Orbinus. MVLNETVM, eadem notione, in Tabular. S. Cyrici Niuern. ch. 17. MVLINARE, eadem notione. Tabularium Casauriense an. 24. Ludouici Imp. filii Lotharii. MVLINVM ANIMAL, V. *Animal de hoste*.

MOLINAGIVM, idem videtur quod *Molta*. Charta an. 1192. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 649. *Sint liberi et immunes per totam terram nostram . . . . absque venda, telonio . . . pasnagio, Molinagio, fornagio, etc.*

MOLINAR, vt *Molendinarium*, V. in hac voce.

MOLINARE. (1) V. *Molina*. (2) † Locus ad molendinum construendum aptus, i. q. *Molendinarium 1.* Ch. Ms. a. 1305. (3) † *Mola* fullonia pannos densare, walken; vnde MOLINATVRA, ipsa haec actio. Ch. Ms. a. 1316.

MOLINARIA, MOLINARIVM, V. *Molina*.

MOLINARIVS, molitor. Vetus Glossarium: *Molinarius, ὑδραλέτης*. Gloss. Lat. Gall. *Molendinarius, Molinier. Seruus Molinarius*, in Lege Salica tit. 11. §. 5. MOLINERIVS, ead. notione. Charta an. 1356.

MOLINELLVM. (1) Diminut. a Molina. Glossae Pithoeanae; *Fractillum, Molinellum ad frangendum piper.* (2) Vgutio: *Camus, quoddam genus ferri fraeni, vel pars, scilicet quod vulgo dicitur Molinellum.* (3) Vectis versorius, Gall. *Moulinet*, ap. Murat. t. 3. Antiq. p. 1197.

MOLINVM, V. *Molina*. † MOLINVM FABRILE, i. q. *Molina ferrea*, in Reg. feud. Aquit.

MOLINVS, V. *Molina* et *Molendinum*.

† MOLIO, molitor, tom. 5. Sept. pag. 73.

MOLIONE, vt *Molina*, in Tabular. S. Millan. apud Moret. Antiquit. Nauar. p. 547.

MOLIRI. (1) V. in *Molendinare*. (2) † Strui, t. 7. Collect. Hist. Fr. p. 197. *Si molitum est*, si factum est, in Synod. ap. Vermer. a. 853.

MOLIS, V. *Moles*.

MOLITA ARMA, V. *Arma*.

MOLITIO, quidquid molitur. Charta an. circ. 1226. apud Hearn. ad calcem Annal. Edwardi II. Reg. Angl. p. 266. *Ita tamen quod Molitio mea et familiae meae in eisdem molendinis quieta sit ab omni molitura.*

MOLITVRA. (1) Idem quod *Mixtura*. Charta Anserici domini Montisregalis an. 1202. V. *Mixtum* et *Monsturangia*. (2) MOLITVRA, Gall. *Mouture*, V. *Molta*. (3) † Granum molendum, tom. 11. Gall. Christ. Instr. p. 14.

MOLITVS. *Molita arma*, famiata, acuta, V. in *Arma*.

† MOLIVS, vas vinarium, in Stat. Taurin. a. 1360.

† MOLLA. (1) Mensura lignaria, Gall. *Molle*. Ch. Ms. a. 1293. V. *Mola 3.* et *Mollare*. (2) Typus, forma, Gall. *Moule*. Ch. Ms. ann. 1350. V. *Molle* et *Mollis*. (3) Mola, Gall. *Meule*, in Ch. a. 1098.

† MOLLARE, mensura lignaria *molla* vocata, mensurare, in Ch. Ms. ann. 1272.

MOLLE FERREVM, forma, Gall. *Moule*. Inuentarium MS. ornament. Eccl. S. Martialis Lemouicens. ann. 1227. *Item Molle ferreum cum quo fiunt ostie.* V. *Molla 2.*

MOLLEGIVM. Charta MS. Galeacii Comitis Virtutum: *Officiales Mollegii frumenti Vercellarum compellere nituntur ipsos de Colobiolo ad Mollegii praedicti.* Alia an. 1370. *Quod ipsi possint percipere Molegium ab illis personis quae non soluunt toltam et fodrum Communi Terdonae ab illis perso-*

perſonis de Molo et de Garbanea, *et de Epiſcopatu et aliunde*, *quae ibunt ad mazinandum ſine franzendum*, *bladum*, *legumina*, *etc.* V. *Molta.* Ex his colligitur, *Mollegium* praeſtationem eſſe, quae ex frumento molito percipiebatur. Pro ipſo molendino accipi videtur in ſtatutis Aſtenſ. p. 107. vo. *Quod omnes et ſinguli introducentes farinam in dicta ciuitate, durantibus nundinis, qui pro ipſis farinis non ſoluiſſent renam ad Molegium eiusdem ciuitatis, teneantur et debeant ipſam farinam conſignare et pro ipſo earum introitu ſoluere renam Molegii Aſt. conſuetam.* MOLEGIA, bladum in farinam redactum, ſeu molitum. Statuta Arelat. MSS. art. 57. *Et ſi molendinarii portauerint Molegiam*, *habeant pro ſingulis portandis*, *II. den.* Art. 180. *Quisque poſſit habere eminam . . . ad opus leuandi Molegiam.*

MOLLEIA, f. idem quod *Molta*. Computus an. 1819. apud D. Bruſſel tom. I. de Vſu feud. p. 483.

MOLLES. (1) Inquit Alcuin. de Offic. diuin. *ſunt effeminati*, *qui vel barbas non habent*, *ſiue qui alterius fornicationem ſuſtinent*; ſeu, vt loquitur Saluian. qui *in ſemetipſis feminas profitentur. Viri qui nubunt in feminas*, in leg 3. Cod. Th. ad Leg. Iul. de adult. S. Pauli. I. ad Cor. c. 6. *Neque Molles enim*, *neque maſculorum concubitores regnum Dei poſſidebunt.* Ὄυτε μαλακοὶ, ἄυτε ἀρσενοκοῖται. Παιδες ἁπαλοὶ, Dioni Chryſoſt. de Regno. Gloſſ. Graec. Lat. μαλακὸς, ὁ ἁπαλὸς, *Mollis.* Martial. lib. 2. Ep. 84.

Mollis erat, *facilisque viris Paeantius heros.*

Iulius Firmicus lib. 3. cap. 7. *Faciet Mollet*, *cynaedos*, *et qui ſe dulcibus actibus dedant.* Caelius Aurelian. l. 4. Chron. cap. 9. *Molles ſiue ſubactos Graeci Malthaeos vocauerunt*, *quos quidem eſſe nullus facile virorum credit. Non enim hoc humanos ex natura venit in mores*, *ſed pulſo pudore*, *libido etiam indebitas partes obſcaenis vſibus ſubiugauit*, *etc.* MOLLITIES, peccatum ipſum mollium. Synodale MS. Eccl. Andegav. (2) † Expreſſa in cera imago, ſpecimen, in Lit. remiſſ. Mſ. a. 1397. (3) † Forceps, ab Ital. *Molle*, tom. 2. Aug. p. 463. V. *Molletum 1.*

MOLLESTRA. Feſtus: *Molleſtras dicebant pelles ouiles*, *quibus galeas extergebant.*

MOLLETUM. (1) Forficulae, ni fallor, Gallis etiam *Molets*, *Pincettes.* Mirac. MSS. Vrbani V. PP. *Fiſtula in oculo taliter groſſum et inflammatum, in quo ſuperuenerant vermes et iam offuſcauerant viſum; quidam extraxit 24. vermes cum Molleto.* (2) Vetus Charta apud Vghellum to. I. part. I. p. 390. *Et de ipſo Molleto, et de molino omnia exinde faciamus*, *etc.* † Forte tumulus terreus, V. *Molarium 3.*

† MOLLIA, locus cauus, per quem aquae decurrunt. Ch. Mſ. a. 1377.

MOLLIARCERE, *extrahere*, *partes.* Papias, vnde emendandus MS. Bituric. *Moliarcere, extrahere partem.*

MOLLICIA, tapes acupictus, opere plumario decorus. Expoſitio breuis antiq. Liturg. Gallic. apud Marten. tom. 5. Anecd. col. 98. *Ideo autem venientem ſacerdotem ſymbolum tradere*, *expandetur ſuper cancellum Molliciis plumarum*, *vel candida ſabana.*

MOLLIDITAS, *mollities.* Vita S. Marculfi Abbat. n. 10. *Lectus eius*, *nec etiam quidquam Molliditatis habebat*, *ſed tantum nuda iacens in humo*, *etc.*

MOLLIFICATIO, actio qua aliquid molle efficitur. Boncompagnus de de Obſidione Anconae c. II. ap. Murator. to. 6. col. 936.

MOLLIMEN, mollities. Acta S. Monegundis t. I. Iulii p. 314. *Nullum habens ſtratum foeni paleaeque Molliminen.*

MOLLINUM, V. *Molletum.*

MOLLIPES, Ἀπαλόπους, in Gloſſ. Graec. Lat. Cicero de Diuinat. lib. I. num. 9.

Mollipedesque boues ſpectantes lumina caeli.

† MOLLIRE, molere, in Ch. Mſ. Hugon. de Monteſ.

MOL-

MOLLIS. (1) † Typus, exemplar. Ch. Mſ. ann. 1344. V. *Molla.* (2) V. *Molles.*

MOLLITIES, V. *Molles.*

MOLLITIVVS, molliendi vim habens, Medicis Gallicis *Emollient. Mollitiuum cataplaſma* ap. Conſtant. Afric. lib. 4. c. 17.

† MOLLVS. (1) Menſura lignaria, Gall. *Moule de Bois.* Ch. Mſ. ann. 1319. V. *Molla 1.* (2) Aceruus, meta, Gall. *Meule.* Ch. Mſ. a. 1280. V. *Mulus 2.*

MOLMAN. Tabular. Prioratus *de Lewes* in Anglia fol. 16. *Item omnis Molman inueniet equum, ſi habuerit, ad portandum corredium Prioris : et ſi habebit, duos panes hordei : et ſi panes portauerit, de iisdem 2. habebit, cum companagio, et flagellabit praebendam Prioris per vnum diem, cum corredio domini, et habebit 2. panes ad veſperam cum companagio, exceptis illis qui non dant vilager.* Vbi Spelmannus putat idem eſſe, quod *Maalman* et *Malman.* V. in hac voce.

MOLMVTINA LEX, V. in *Lex.*

MOLNAGIVM, idem quod infra *Molta, Droit de mouture.* Charta ann. 1183. apud Pillet. Hiſtor. Gerbored. p. 337.

MOLNAIRONVS, MOLNARIVS, MOLNERVS, voces eiusdem ſignificationis, quae molitorem aliosque in molendino ſeruientes denotant. Statuta Maſſil. lib. 1. c. 55. *De Molneriis et Molnaironis, et mulateriis et duobus officialibus ſuper hoc eligendis.* Occurrit ibid. pluries non ſine aliqua interdum vocum mutatione.

† MOLNARE, molere, in Ch. Mſ. a. 1190.

MOLNARIA, MOLNERAGIVM, MOLNEA, V. *Molta.*

† MOLNARIVM, moletrina, in Ch. Mſ. Theob. Chabot.

MOLNARIVS, V. *Molnaironus.*

MOLNEA, V. *Molta.*

† MOLNERIA, penſitatio pro molitura frumenti, in Ch. Mſ. an. 1342. V. *Molta 2.*

† MOLNERIATA, idem, in Chartul. Priorat. de Guilcio.

MOLNERVS, V. *Molnaironus.*

MOLOCENARII, *qui paſcunt canes, quia molos canum dicitur.* Ita Vgutio. Forte *Moloſſarii.*

MOLOCHINVS, MOLOCINA, V. *Melocineus.*

MOLOLVTA, V. *Molta.*

MOLON, vox Hiſpanica, eadem notione qua *Molaris* ſupra. Charta Adelgaſtri Principis to. 3. Concil. Hiſpan. p. 89. *Et per pena ſarnoſa et per illo Molon, de inter ambos rios et per lumbilas.* Vbi, quod notandum, de limitibus agitur.

MOLONVS, congeries *garbarum*, Maſſilienſibus *Molon*, vel *Garbairon*; immo acerus cuiuslibet rei. Charta ann. 1330. in Tabular. S. Victoris Maſſil. *Soluant tertiam decimam garbarum . . . quod diuiſio fiat per Molonos ſiue garbaironos.* V. *Modulum.*

MOLONYMPHIVS, *qui nondum vxorem duxit.* Vocabul. Suiſſannaei.

† MOLOFIRICVS, mendoſe pro *Moloſericus*, apud Angel. Caloq. in Raccolta t. 9. p. 505.

MOLOSVS, grandis, qui eſt inſtar molis. Miracula S. Auguſtini Epiſc. Cantuar. t. 6. Maii p. 403.

MOLTA. (1) Caementum, V. *Malta.* (2) Penſitatio, quam a vaſſallis exigit dominus pro frumenti molitura in molendinis ſuis : *Moulte*, in Conſuetud. Andegau. art. 17. Cenoman. art. 36. *Droit de moulage*, in Conſuetud. Turon. tit. 1. art. 14. et Bourbon. art. 535. Charta Philippi Aug. Reg. Franc. ann. 1201. in Tabular. Calenſi p. 102. Germ. Mahlgroschen, Mahlgeld. MOLTA SICCA, quae in pecunia numerata exſoluitur. Charta Ottonis Rotomagenſis Epiſcopi an. 1262. *Denarii oboli, vendae, furni, molendina, molta ſicca, eſtoublagia, etc.* Charta an. 1276. in Chartular. S. Vandreg. to. 1. p. 781. *Tenendas et habendas dictas duas pechias terrae libere, pacifice, ſine campipartu et ſine ſicca Mouta, etc.* † MOLTA HVMIDA, VIRIDIS, quae frumento molito ſoluitur. Reg. S. Iuſti. MAVTVRA, idem quod *Molta*, in Statutis MSS. Eccl. Glandatenſis ann. 1327. MODVRA. Tabular. Cartuſiae Bellicarici. MOLAGIVM. Litterae a. circ. 1180. tom. 2. Hiſt. Eccl. Meldenſ. p. 67.

67. MOLATURA, non semel in veteri Notitia ann. 1174. in Tabulario S. Laudi Andegau. MOLDA. Tabular. Burguliense fol. 63. MOLDUREIRA. Tabular. S, Eparchii Inculism. fol. 130. MOLEARIUM in Charta a. 1239. Locus in *Molearia*. MOLENDINAGIUM. Bulla Pauli III. PP. an. 1537. to. 4. Gall. Christ. inter Instr. col. 118. MOLETURA, in Charta ann. 1151. apud D. Calmet. to. 2. Hist. Lotharing. col. 340. MOLITURA. Charta an. 1257. ex Schedis Pr. de Mazaugues. V. *Molitio*. MOLNARIA. Charta an. 1216. in Tabular. S. Barthol. Betun. fol. 32. MOLNEA, in Charta Iohannis dom. Pinchonii (*Picquigny*) a. 1199. e Tabular. Corueiensi. MOLNERAGIUM, in Charta apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. pag. 212. MOLOLUTA. Tabular. B. M, Piperac. MOLTRUM. Consuetud. MSS. Eccl. Coloniens. e Bibl. Eccles. Atrebat. MOLTURA, in Monastico Anglic. tom. 1. p. 738. MOLUCIA. Charta Aegidii D. de Mailly an. 1230. in Tabular. Corbeiensi. MOLUETA. Charta Bartholomaei Beluac. Episc. an. 1164. in Tabular. Sangerm. MOLUTA, in Charta an. 1205. ex Tabul. Eccl. Cathed. Massil. MOSTIERA. Charta an. 1279. apud Thomasser. Consuet. Bituric. pag. 114. MOTURA, in Charta Guidonis D. de Dampetra apud Baluz. to. 2. Hist. Aruern. pag. 108. MOUSTURA, in Charta apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. p. 197. MOUTA. Charta an. 1229. in Chartular. S. Vandreg. to. 2. p. 1840. MOUTURA. Charta an. 1220. apud Miraeum to. 1. p. 740. MULTAGIUM, in Charta an. 1088. apud Beslium in Episcopis Pictau. p. 73. MULTURA, in Monastico Anglic. to. 2. p. 426. Charta ann. 1201. apud Miraeum to. 1. p. 727. MOLDURA, ex Gallico, *Mouture*, quae molitari ratione salarii competit. Charta an. 1152. apud Catellum in Comit. Tolosanis l. 2. *Molendinarii . . . non accipiant propter suam Molduram vltra sexdecimam partem.* Est etiam *Moldura* mensurae genus; quod in ea *moltam* suam accipiat, molitor sic dici videtur. Hanc alicubi *Mulet* nuncupant: et 16. alibi 20. vel 24. partem *quartelli* continet. Charta ann. 1324. ex Tabul. D. de Flamarens: *Et saluis et retentis sibi et suis vna eymina frumenti et sex Moldaris.* MOLTURA, et MOUTURA, vt *Molta*. Tabular. Capituli Ambian. (3) Ipsum frumentum in farinam redactum. Arestum Parlamenti ann. 1272. apud D. Fleureau Hist Blesens. cap. 22. pag. 75. (4) † Praestatio agraria seu quae fructibus agri soluitur, Gall. *Molte* et *Moulte*, i. q. *Agrarium*. Ch. Ms. ann. 1205.

† MOLTARIUS, MOLTERIUS, qui *moltae* seu pensitationi pro molitura frumenti obnoxius est. Ch. Ms. a. 1300.

† MOLTERIA, i. q. *Moleria* 2. in Bulla Coelest. III. a. 1196.

MOLTERIUS, V. *Moltarius*.

MOLTIRUM. Statuta Veronensia l. 4. c. 33. *Nec aliquod vas calcinatorum seu Moltirorum, nec biscotarum ponere, etc.* † Ital. *Molticcio*, limus coenum.

MOLTO, MOLTUNAGIUM, V. *Mullo*.

† MOLTONINA, pellis veruecina, in Leud. min. Carcass.

MOLTRUM, MOLTURA, V. *Molta*.

MOLTUNAGIUM, V. *Mutonagium*.

MOLTURENGIA, variae moliturae miscellum frumentum. Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 42. V. *Misturangia*.

MOLUCIA, MOLUETA, V. *Molta*.

MOLUCRUM, *illud cum quo mola vertitur, i. tumor ventris.* Io. de Ianua: *Roet de molin, c'est ce qui fait tourner la mole*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm.

MOLUM. (1) Idem quod *Moles*. Chronic. Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 614. (2) † Mensura lignaria, i. q. *Mollus* 1. Ch. Ms. ann. 1482.

MOLUMENTUM, pro Emolumentum, in Charta Eduardi II. Reg. Angl. an. 1315. apud Rymer. to. 3. p. 508.

MOLURI, *verberibus atriores facti.* Vocabul. Sussannaei.

MOLUTA, V. *Molta*.

MOLV-

MOLVTA ARMA, V. *Arma.*

† MOLZESO, mulctus, a mulgere, in Ch. Mſ. a. 1308. V. *Mulſio.*

MOMAR, *Siculus, ſtultus, qui cito mouetur ad iram.* Plautus: *Quid tu, o Momar Sicule homo praeſumis?* V. Feſtum in hac voce, et quae ibi notat Scaliger.

MOMBOOR, V. *Mundiburdus.*

MOMENTALITER, idem quod *Momentatiue.* Fulgentius Mytholog. 2. 3.

MOMENTANA, libra De SS. Petro et Paulo to. 5. Iunii p. 438. *Quod ſi beata auferre deſiderat pignora, palliolum aliquod, Momentana (id eſt libra) penſatum, iacit intrinſecus.* Sic etiam legendum pro *Momentanea* ap. Iſidorum, monet Graeuius.

MOMENTANEI LOCI. Iohannes in Vita S. Odonis ſaec. 5. Bened. p. 162. *Nec obſtantiae opponens querelas, ſed Momentaneas quaerens locos, terra proſtratus veniam eſt deprecatus.* Id eſt, opportuna momenta obſeruans.

MOMENTATIM, in ſingula momenta: Vita MS. S. Winwaloei: *Tum corda pauidorum Momentatim tremunt.*

MOMENTATIVE, in momento, ſtatim, derepente, in Hiſtoria translationis S. Guthlaci n. 6.

† MOMENTIOLVM, diminut. a momentum, t. 2. Iun. p. 233.

MOMENTVM, *ſtilus, quo momentaria inclinatur.* Gloſſ. Iſid. vbi Graeuius legendum putat: *quo monente libra inclinatur.* Nihil mutandum videtur, cum *momentanam* pro *Libra* dixerint inferioris aeui Scriptores, quidni etiam *momentariam?* V. *Momentana.* Gloſſ. Lat. Gall. Sangerm. ex Iohan. de Ianua: *Momentum, Mouvement, ou moment, la 40 partie d'une heure, ou l'inſtrument où ſont perçus les momens, ou languette de balance.*

MOMERIVM. Commodianus Inſtructione 59.

Das tibi Momerium.

Id eſt, *te ridiculo exponis.* † Hinc Gallis *Momme* et *Mommerie*, Germ. Mummeren, perſonatorum turba. V. *Momus.*

MOMIA, V. *Mumia.*

† MOMVS, larua, in Teſtam. Mſ. ann. 1256. V. *Momerium.*

MONA, vidua, a Graeco μόνη, ſola. Leges Normann. apud Ludewig. to. 7. p. 292.

MONACHA, ſanctimonialis, Monialis. Anaſtaſius in S. Leone p. 27.

MONACHARE, monachum agere, vel facere. Zacharias PP. in Epiſt. ad Anglos apud W. Malmesbur. lib. 1. de Geſt Pontif. *Vt prius probentur laïci, quam Monachentur.* S. Bernardus Epiſt 261. *Vnus de Militibus templi voluit Monachari in ordine noſtro.*

MONACHATIO, monaſticae vitae Profeſſio. Teſtamentum ann. 1202. ex Schedis Pr. *de Mazaugues.*

MONACHATVS (1) Eadem notione. Charta apud *Madox* Formul. Anglic. p. 295. (2) Cella ſeu *obedientia* monaſtica ab Abbatia dependens. Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 22. (3) MONACHATVS PLENARIVS, cibi et potus integra portio, quae monachis quotidie datur, idem quod *Praebenda.* Charta an. 1482. in Tabular. Cartuſiae de Bello-Larico: *Barthclomaeus habet Monachatum plenarium.* (4) † Monachorum orationes et ſuffragia. Ch. Mſ. a. 1390.

MONACHELLVS, Diminut. a Monachus, monachus iunior, in Geſtis S. Anſelmi tom. 2. Aprilis p. 927. *Abiecto Monachellorum teſtimonio.* MONACHOLVS, MONACHVLVS. Teſtamentum Herlemundi Epiſc. to. 3. Analect. p. 218. MONACVLVS, in Cerem. Carnot.

MONACHIA. (1) Pro *Monachiſmus*, apud Guibertum lib. 1. de Vita ſua cap. 9. et alibi. (2) Cella ſeu *obedientia* ab Abbatia dependens; († idem quod prioratus ſeu praepoſitura.) Capitulum gener. S. Victoris Maſſil. MS. (3) MONACHIA SEMPITERNA. Sic poſſeſſiones Monachorum vocabant, quae ipſis iure morticinii conceſſae erant. Charta ann. circ. 854. apud Lobinell. to. 2. Hiſt. Britan. p. 56. V. *Abbatia Sempiterna.*

MONACHICALIS, monaſticus. Charta apud Stephanot. to. 3. Antiquit. Bened. Pictau. MSS. p. 550.

MONACHILIS, monaſticus. Vita S. Idinneti in Chartul. Landeuen. MONACHILE CINGVLVM PROFITERI,

TERI, monasticae vitae nomen dare. Translatio S. Sebastiani saec. 4. Bened. part. 1. p. 385. † MONACHILE CONIVGIVM, *fraternitas* seu societas et communio inita cum monachis. Ch. Ms. a. 1118.

MONACHINA, diminut. a *Monacha*. Acta vener. Mariae Bagnesiae tom. 6. Maii p. 135.

MONACHISMVM PROFITERI, monasticae vitae nomen dare. Charta an. 1163. tom. 4. Hist. Harcur. pag. 1302.

MONACHITAS, idem quod *Monachatio*. Charta an. 1086. in Tabular. S. Florentii.

MONACHIVM, monasterium, ex Gr. μοναχεῖον, in lib. 13. Cod. de Sacrosanct. Eccl. Concil. Rotomag. a. 1231. apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 182. *Cum contingat interdum quasdam excommunicationes generales ab Abbatibus in suo Monacho* (leg. Monachio) *promulgari, etc.*

MONACHIZARE, idem quod *Monachare*. Charta Rodulphi Episc. Leodiensis an. 1178. ap. Marten. tom. 1. Amplis. Collect. col. 913.

MONACHOLVS, MONACHVLVS, V. *Monachellus*.

MONACHVS. *Monachi*, ex Gr. Μοναχοὶ, appellabantur, qui strictioris vitae Christianae intuitu, in solitudines recedebant, vitato omni hominum consortio. Gloss. Graec. MSS. Regiae: Μοναχὸς, ὁ μόνῳ ζῶν Θεῷ. Rutilius Numatian. lib. 1. Itinerar.

> *Ipsi se Monachos Graio cognomine dicunt,*
> *Quod soli nullo viuere teste volunt.*

S. Hieronymus Ep. 1. *Interpretare vocabulum Monachi, hoc est, nomen tuum: quid facit in turba qui solus est?* Triplex autem Monachorum genus statuit Cassianus Collat. 18. c. 4. et 5. primum *Coenobitarum, qui scilicet in congregatione pariter consistentes, vnius senioris iudicio gubernantur:* alterum *Anachoretarum, qui prius in Coenobiis instituti, iamque in actuali conuersatione perfecti solitudinis elegere secreta:* tertium denique *Sarabaïtarum*, de quibus omnibus agimus suis locis. Quartum addit S. Benedictus in Regula sua c. 1. *Quartum vero genus est monachorum quod nominatur Gyrouagum, qui tota vita sua per diuersas prouincias ternis aut quaternis diebus per diuersorum cellas hospitantur, semper vagi, et numquam stabiles, et propriis voluptatibus, et gulae illecebris inseruientes, et per omnia deteriores Sarabaitis.* Monachos Clericorum nomine interdum apud Veteres designatos fuisse, probat Praeceptum Caroli Calui an. 873. apud Marten. to 1. Amplis. Collect. col. 197. Voce *Monachus*, nullius familiae nota adiecta, *Benedictinum*, intellectum semper apud veteres, vti apud Graecos *Basilianum*, obseruat Seldenus ad Eadmerum p. 215. MONACHI LAICI, in lib. Miraculor. S. Winnoci Abbat. cap. 25. et apud Lanfrancum in Statut. Ord. S. Benedicti c. 1. sect. 4. qui *Fratres laïci* dicuntur sect. 5. MONACHVS MILES, idem qui *Aduocatus*, V. in *Miles*. MONACHI SAECVLARES, qui strictionem regulam non amplectebantur, dicti Orderici Vitalis aeuo, vti testatur lib. 8. p. 716. Herimannus de Restauratione S. Martini Tornacensis cap. 67. MONACHI REGVLARES, in Concilio Lemouicino a. 1031. sess. 2. dicuntur, *qui illicita nolentes, non suo, sed alieno imperio viuunt: quibus omnia in medium conferuntur communia, nec aliquid habent, quod Abbas non dederit, aut permiserit.* MONACHI, *albi*, *nigri*, *grisei*, *etc.* V. *Ordo*. MONACHI AD SVCCVRRENDVM dicuntur, qui, dum extrema agunt, vel vrgente mortis periculo, monachicam vestem induunt, quo fratrum ac monachorum suffragiorum, seu orationum fiant participes, eoque ipso animae suae saluti consulant, ac *succurrant*, quomodo hac voce vtitur Inquisitio de Presbyteris apud Reginonem c. 87. *Similiter ordinem baptismi ad succurrendum infirmis.* Quo spectant orationes, quae describuntur in lib. 1. Sacrament. Eccl. Roman. c. 73. et 74.

† MONACIA, *la voce dura*, in Gloss. Lat. Ital. MS.

MONACOSMVM, V. *Monocosmum.*
MONACVS, V. *Monocosmum.*
MONADES. Charta MS. a. 1162. *Ego Gaufredus Comes Rossilionensis, et Girardus filius meus .... donamus tibi Guillelmo de Apiano et omni tuae posteritati in feodum duas Monades aquae, vt ducas illam aquam ad Apianum per quemcunque locum per tuam terram volueris, ad faciendos molendinos quotquot tibi placuerit, et in quocunque loco volueris, ad irrigandos agros atque ortos, et generaliter ad omnes voluntates tuas faciendas, etc.* In dorso scriptum, *Originale de Monadex molendinorum de Apiano.* V. *Monale.*
† MONAGA, MONAGIA, vehiculum vna rota. Comput. Ms. a. 1481. V. *Moniga.*
MONAGIVM. (1) Idem quod *Monetagium*, id quod a vasallis domino praestatur, vt monetam mutare ei non liceat. († Seu etiam praestatio pro iure vtendi molendi, quo significatur aperte legitur, in Ch. Ms. an. 1322.) Charta an. 1192. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 649. (2) † Monasterium, in Ch. Ms. a. 1328.
MONALE, f. alueolus. Charta Calomontis ann. 1395. *Quoddam pratum et quoddam Monale.* V. *Monades.*
† MONANCIVS, qui praestationem *monagium* dictum debet, seu qui ad molendinum domini frumentum suum molere tenetur, Gall. ol. *Mounant.* Ch. Ms. a. 1308. V. *Monagium* et *Monare.*
MONANTESIVS, perperam pro *Mornantesius.* V. in hac voce.
MONARCHA, Episcopus. Fridegodus in Vita S. Wilfridi saec. 3. Bened. part. 1. pag. 184. MONARCHA *et Legum Euangelista* inscribitur Andreas de Ysernia in titulo Commentarii quem de vtroque iure edidit, quasi Iurisconsultorum Principes.
MONARCHES, titulus honorarius Comitum Flandrensium, in Vita S. Winnoci cap. 16. saec. 3. Bened. part. 1. p. 311.
MONARCHIAE. (1) In Vita S. Winnoci modo laudato, nominatur Comitatus Flandriae. V. *Monarches.* (2) MONARCHIA REGIA, pro Maiestas seu dignitas Regia. Charta Roberti Reg. Franc. tom. 4. Annal. Bened. p. 692. col. 2. (3) Regio, prouincia, eiusque dominium. Vita S. Romualdi Saec. 6. Bened. part. 1. p. 299. Vbi de prouincia Cameriana agitur. (4) Quiuis principatus, dominatio; vnde de iurisdictione Episcopi dicitur in Epist. 3. Hilari PP. apud Leontium Arelat. Episcopum; Abbatis, in Vitis Patrum apud Gregorium Turon. cap. 1. Capellani regii, in Chron. Hariulfi.
MONARCHIANI, haeretici, qui Praxeam sectantes, teste Tertulliano libro aduersus eumdem haeresiarcham, Deum vnum fatebantur, Trinum negabant.
MONARCHOPRAESVL COENOBITARVM, id est, Abbas, in sermone de Eleuatione S. Quintini pag. 25. vbi quidam *Monachopraesul* legendum putant.
MONARCHVS, aleae species, apud Iohan. Sarisberiensem lib. 1. de Nugis Curialium cap. 5. V. *Vulpes.*
† MONARE, molere, in Ch. Ms. a. 1323. V. *Monagium* et *Monancius.*
MONASTA, monachus, ex Gr. Μονας̃ής. Versus antiqui in Metropoli Salisburgensi to. 2. p. 518.
MONASTERIA. (1) Dicuntur cellae, in quibus vnicus degit Monachus. Ita Cassianus Collat. 18. c. 6. S. Hieronymus in Vita Paulae, S. Anastasius in Vita S. Antonii cap. 9. S. Nilus narrat. 5. p. 77. etc. Isidorus lib. 2. de Offic. Eccl. cap. 15. (2) MONASTERIA postea etiam ipsa Coenobia dicta. Synodus Romana sub Eugenio II. PP. an. 826. can. 27. MONASTERIA CANONICORVM, in Concilio Turonensi III. cap. 31. V. Molanum lib. 1. de Canonicis cap. 12. MONASTERIVM DVPLEX, διπλοῦν μοναςήριον, virorum scilicet et feminarum. Iul. Antecess. Const. 115. cap. 483. *In nullo loco Monachos et Monachas permittimus vnum Monasterium habere: sed nec ea quae duplicia vocant, etc.* MONASTERIVM CAPITALE a quo alia dependent monasteria. Charta Bathildis Reginae an. 1030. tom. 1. Chartul. Gemetic. p. 303. MONASTERIA

STERIA COENOBIALIA, in quibus Coenobitae degunt. Theganus de Gestis Ludouici Pii c. 24. MONASTERIA CONSISTORIALIA, dicta ea de quibus non nisi consistorialiter, seu in Consistorio Romano disponi consueuit. V. Octau. Vestrium lib. 1. de Iudiciis Aulae Rom. cap. 1. MONASTERIA EPISCOPALIA, qui iurisdictioni Episcoporum subiecta, in Synodo Vernensi an. 755. cap. 20. MONASTERIVM MONASTICVM, ad discrimen Monasterii Canonicorum, in lib. 2. Miraculorum S. Bertini c. 9. MONASTERIA REGVLARIA, *vt secundum regulam viuant*, in Lege Longob. lib. 3. tit. 1. §. 3. MONASTERIA REGALIA vocant quae a Rege nude pendent, *quae in mundio palatii esse noscuntur*, vt est in Capitul. Pippini Reg. *quae ad mundium palatii pertinent*, in Capitul. 6. Ludouici Pii an. 819. *quae ex regali largitate sunt*, in Capitul. eiusdem Imper. an. 823. *quae ad ius regium proprie pertinent*, apud Monachum Sangallensem lib. 1. cap. 14. *quae ad Regem pertinent*, apud Abbonem Floriacensem in Canonib. cap. 19. *quae pendent de manu regia*, apud Baldricum Nouiom. lib. 3. cap. 20. *quae ab Imperio dependent*, in Chronico Senoniensi l. 2. c. 1. *quae sunt iuris regii*, in Charta Ottonis IV. Imper. an. 1210. apud Vghellum in Episc. Dertonensib. In Charta Caroli C. quae habetur in Tornutio Chiffletii p. 223. Compendium, *Regium Monasterium appellatur*, Monasterium nempe S. Cornelii, *cui*, ait idem Imp. in fundationis Charta, *Regium vocabulum dedimus*. FISCALIA etiam MONASTERIA, interdum dicuntur, quod in fiscis regiis exstructa essent, et ab ipsis Regibus dotata. Flodoardus lib. 4. c. 46. *Quod Monasterium Domnus Guntherus vir illustris in honore S. Petri construxisse traditur, quod Regale vel Fiscale vocatur, eo quod in Regali potestate vsque ad moderna tempora fuerit habitum.* Ea vero erat Monasteriorum Regalium vel Imperialium conditio, vt ab omni iurisdictione Episcopali exempta essent, nullique alii, praeterquam Imperatori aut Regi, immediate subiecta. Concilium Vernense an. 755. can. 20. Hinc nude *Monasteria libera* passim dicuntur, *Abbatiae liberales*, in Charta Ottonis Imp. in Metropoli Salisburgensi to. 3. p. 344. MONASTERIA LIBERA interdum etiam appellabant, quibus integra libertas erat in Abbatum electionibus. Chronicon Mauriniacense lib. 3. MONASTERIA LIBERA deinde appellata, quae ab omni saeculari iurisdictione exempta erant. Acta Murensis Monasterii p. 15. MONASTERIA LIBERA denique dicta, quae exempta erant a iurisdictione Episcoporum. Charta Ioann. Episcopi Pergamensis an. 1210. in Hist. Pergam. to. 3. p. 372. MONASTERIA LIBERA ab *ingenuis* interdum distincta fuisse, obseruat Mabillonius tom. 4. Annal. Bened. pag. 48. *Libera* dicebantur, quae Romano Pontifici in Spiritualibus, *ingenua* vero, quae soli Regi in temporalibus subiecta erant. MONASTERIA PATRIARCHALIA, quae solius Patriarchae Constantinopolitani iurisdictioni subdita erant, ab Episcoporum iurisdictione exempta. De iis prae caeteris Georgius in Vita S. Theodori Syceotae num. 72. V. Gloss. med. Graecit. in *ςαυροπήγια*. MONASTERIA MINVTA, *vbi Nonnanes sine regula sedent*, in Capitulari an. 789. cap. 3. (3) MONASTERIVM saepe sumitur pro Ecclesia cathedrali, quod plerisque in Ecclesiis Cathedralibus Monachi, non vt hodie Canonici, olim sacra munia obirent: vnde vsu seruato etiamnum in Germania Cathedrales Ecclesiae dicuntur Münster. Ita Ecclesias Cathedrales Atrebatensem et Cameracensem *Monasterii* nomine donat Baldricus Nouiom. lib. 3. cap. 4. et 48. Sic perinde Marianus Scotus an. 1081. Ecclesiam Cathedralem Moguntiae *Monasterium Episcopale*: Dodechinus an. 1137. *Monasterium principale* vocant. *Monasterium Cathedralis Ecclesiae*, apud Philippum Eystetensem in Vita S. Willibaldi c. 38. §. 5. pro ipsa Ecclesia seu Basilica.

Probe-

Probabilius forte quis existimauerit Ecclesias Cathedrales ob id potissimum *Monasterii* nomine designatas fuisse, quod Canonici, qui in iis sacra munia obirent, sub Episcopo suo vitam a Monastica non multo diuersam agerent; quare eorum habitatio *Monasterium* dicebatur, vnde ad Ecclesias quibus addicti erant, quemadmodum a Monachis ad aedes sacras Monasteriorum, Monasterii nomen fluxit. Nec dubium certe, quin vox *Monasterium* pro Canonicorum domo interdum vsurpata fuerit. Marianus Scotus in Chron. ad an. 1058. *Podelbrunna ciuitas cum duobus Monasteriis, id est episcopatus et monachorum, feria sexta ante Palmas igne consumitur.* Idem narrat Trithemius in Chron. Hirsaug. ad eumdem annum, vbi, quod mire sententiam nostram firmat, Ecclesiam Cathedralem a monasterio seu canonicorum domo distinguit: *Anno praenotato ciuitas Padelbronnensis in Saxonia cum duobus Monasteriis Cathedralique Ecclesia maiore, feria sexta ante Palmas incendio miserabiliter conflagrauit.* (4) Sed et vniuersim Ecclesiae omnes *Monasteria* dictae. Vita S. Protadii Episc. Vesontini n. 9. *Corpus vero eius* (Sancti) *delatum est ad B. Petri Monasterium.* Ea enim aedes non Monachorum, sed Parochialis est. Concilium Rotomagense ann. 1072. cap. 14. *Nuptiae non in occulto fiant, neque post prandium: sed sponsus et sponsa ieiuni a Sacerdote ieiuno in Monasterio benedicantur.* (5) Nude pro Ecclesia Monasterii. Imperius in Chron. S. Bertini part. 4. c. 21. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 541. (6) † Locus occultus vel solitarius, in Act. SS. t. 2. Aug. p. 420.

MONASTERIALIS, ad monasterium pertinens. *Monasterialis ecclesia*, quae monachorum est, in Ch. Ms. an. 1046. *Monasteriales*, monachi, in Conc. Cloueshou.

MONASTERIOLVM, paruum monasterium, in Ep. Hadriani II.

MONASTERIVM, V. *Monasteria.*

MONASTERIVS pro Monasterium, apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 523.

† MONASTERVM, mendose pro *montanum*, in Access. ad Hist. Cassin. part. 1. p. 312.

MONASTIVM, contracte pro Monasterium. Testament. Henrici II. Reg. Angliae, ann. 1182. in Lib. nigr. Scaccarii p. 5.

MONASTRIA, monacha, ex Graec. Μοναςρία. Gregor. M. lib. 6. Ep. 23.

MONATARIA, f. locus Monetae. Concil. Legion. ann. 1012. inter Hispan. to. 3. p. 193. *Monatariae dent singulos argenteos Sayoni Regis per vnamquamque hebdomadam.*

MONATOR, σημαντὴρ, *monitor, significator.* Supplement. Antiquarii.

MONAZONTES, monachi, seu Eremitae, Μονάζοντες, apud Gregor. Nazianzenum in Carm. εἰς ἐπιπλάςως μονάζοντας, Lex 63. Cod. Th. de Decur.

MONBORATIO, defensio, tutela; *Monboratus*, qui sub tutela viuit. Codex MS. Irmionis Abb. Sangerm. fol. 63. V. *Mundiburdus.*

† MONCA, vel MOVCA, cuspis, in Ch. Guil. Duc. Normann. Ms.

† MONCALDVS, pro *Mencaldus*, mensura frumentaria, in Ch. Ms.

MONCELLVS S. GERVASII, certum Parisiis territorium, ab aede S. Geruasio sacra sic dictum, Gall. etiamnum *Monceau S. Gervais*, apud Marten. to. 6. Ampliss. Collect. col. 224.

MOND-BAER, MOND-BOOR, MONDEBVRDIS, V. *Mundiburdus.*

† MONDECIA, munditics, ap. Murat. t. 2. Antiq. p. 92.

MONDIFICATVS, mundus. Statuta Pallauic. lib. 2. cap. 69. p. 127.

MONDINA, mensura frumentaria, eadem, vt videtur, quae *modius*. († Mendose pro *Mondura*, vt legitur in Ch. Ms. a. 1359.) Regestum 87. Chartophylacii Regii: *Item dimidium Iornalis terrae, situm in Vernanson iuxta terram Guilelmi Espa, pro quibus facit domino vnam Mondinam frumenti, quatuor denarios, vnam Mondinam et dimidium auenae, etc.* Occurrit ibidem pluries.

MONDOALDVS, V. infra *Mundualdus*.

MONEATA VIA, lapidibus strata, munita, Gall. *Pavée*. Forte a verbo *munire* ducta origo. Statuta Montis Regal. p. 208.

† MONEDAGIVM, i. q. *Monetagium*, in Ch. Ms. a. 1047.

MONEDATVS, pro *Monetatus*, in lib. 6. Capitul. cap. 284. V. *Monetare*.

† MONEFACERE, commonefacere, t. 2. Aug. p. 678.

† MONEGAGIVM, professio monastica, in Testam. Ms. a. 1350.

MONEIA, pro *Moneta*, ex Gall. *Monoie*, seu *Moneie*, vti efferunt. Domesdei tit. *Wirecestre*: vbi *vertebatur* idem valet ac *mutabatur*.

MONELLA, monitio, admonitio. Lucifer Calaritanus lib. 2. pro S. Athanasio pag. 97.

MONELLVS, campanae species. Statuta Capitul. Tullensis an. 1497. cap. 1. *de Pulsationibus: In Dominicis et profestis vltimae cum duabus mediocribus campanis simul; et in duplicibus cum Monellis*. V. *Maanellus* et *Meenellum*.

MONERIVS, molitor, Gall. *Meunier*. Charta apud Stephanot. tom. 3. Antiquit. Pictau. MSS. p. 944.

MONESTERIVM, pro Monasterium, pluries occurrit in Charta Henrici I. Imp. ann. 1014. apud Murator. delle Antic. Estensi p. 110.

MONESTERIVS, pro *Monetarius*, qui monetam cudit. Conspectus Instr. ad Histor. Occitan. spectantium a R. P. de la Porte Ord. Minimorum editus.

MONETA. (1) Monetae ipsius character ac figura, das Gepräge. Papias: *Moneta*, *similitudo*. *Moneta*, μνημοσύνη, in Gloss. Lat. Graec. Sangerm. Curius Fortunatianus lib. 3. Artis Scholasticae: *Verbis vtendum est, vt nummis publica Moneta signatis*. Ita *monetam latiaris eloquii* dixit Symmachus pro charactere. V. Iuretum ad hunc locum p. 315. (2) MONETA, apud Papiam, *eadem et trutina dicta, quia admonet ne qua fraus in metallo vel in pondere fiat*. Iter Camerarii Scotici cap. 10. §. 5. de Brasiatoribus. *Non habent mensuras, videlicet quartam, quintam, tertiam, et partes concordantes Monetae domini Regis, per quas mensuras populus possit deseruire debite, cum indiguerit*. Vbi *Moneta* sumitur pro mensura publica ac regia, quae pretium *monetae* fixum habet. (3) Officina, seu locus vbi moneta cuditur. Charta Agnetis Com. Pictau. ann. circ. 1050. inter Anecd. Marten. to. 1. col. 187. (4) Ius cudendi monetam, vel emolumenta quae monetae domino obueniunt. Charta Pontii Comit. Tolosae a. 1037. to. 2. Hist. Occitan. inter Instr. p. 200. (5) MONETA ANNIVERSARIORVM, dicta quae iis distribuebatur qui Anniuersariis intererant. MONETA BLENCHA, argentea, *Monnoie Blanche*, cui nigra seu aerea opponitur. Edictum pacis Iacobi Reg. Arag. ann. 1228. Spicil. Acher. p. 386. MONETA BOSSANAYA, monetae Barcinonensis species. Locus est in *Bossanaya*. MONETA BRVNA, eadem quae aerea seu *nigra* aliis dicitur. V. *Bruna* 1. MONETA CONTAMINATA, aerea, eadem quae *nigra*. Tabular. Mimat. ann. 1306. MONETA CORIACEA, *cum clauo argenteo*. Hanc tempore captiuitatis Ioh. Reg. Franc. cusam scribit Guido Papa qu. 493. *Ponamus*, inquit, *quod a tempore venditionis citra facta est Moneta de corio, sicut fuit tempore captiuitatis Regis Iohannis, de qua moneta licet curribilis sit centum floren. non valent duos florenos de Moneta currente tempore contractus*, etc. Ex his tamen minime certo efficitur, iis temporibus exstitisse eiusmodi monetam coriaceam, praesertim cum nullum supersit hac de re edictum; vnde opinionem hanc deliramentum fuisse atque puerilem fabellam, ait Molineus de Vsur. n. 799. neque probabilior videtur D. le Blanc, p. 230. De moneta itaque debiliori, quam vrgente necessitate cudi iusserat Carolus Regens, haec accipienda existimo. Antiquioris vsus fuit haec moneta coriacea apud Francos, si fides Ioh. Iperio in Chron. S. Bertini c. 49. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 727. *Aliquando tempore*

per

per regnum Franciae intermissum est fabricari monetam, et maxime quamdiu Rex erat absens, sed loco monetae currere (currebant) *frustra de corio cum infixo clauo aureo vel argenteo, maiori vel minori, et secundum hoc erat maioris pretii vel minoris.* Haec credat qui aliis quas ibi profert fabulis fidem habere volet. Monetam coriaceam apud Lacedaemonios in vsu fuisse, docet Seneca lib. 5. de benef. c. 14. quod et propter exhaustam diuturnitate belli Italici pecuniam fecisse Frid. II. Imp. narrat Antonin. Florentin. in Chron. ad ann. 1240. MONETA DEBILIS, quae *forti* opponitur. V. infra. Occurrit praeterea in Priuilegiis Capituli S. Bernardi de Romanis ann. 1358. to. 3. Ord. p. 277. et alibi passim. *Nummi leues*, in Charta Phil. senioris *de Falkenstein* pro monast. Fuld. an. 1266. apud Schannat. MONETA FORTIS, vel *fortium*. Ita vocabant eam monetam, cuius materia purior erat minusque adulterata. Vetus scheda: *Ad Natiuitatem beatae Mariae 1306. incipit fortis moneta, et fuerat cursus debilis monetae ab Omnibus Sanctis 1303. vsque ad dictam Natiuit. Librae fortes, librae fortium*, in Chartis aliquot, in Histor. Monasterii S. Mariae Suession. p. 450. In Charta ann. 1162. apud Chirardaccum lib. 3. Hist. Bonon. p. 85. *Receptis ab eo centum libris afforciatorum. Denarii infortiatorum*, passim in Tabul. Abbat. Dalonens. fol. 4. 5. 7. 49. 55. etc. Ibidem fol. 70. *Acceptis 8. libris de forzats, vel Pictauinis. Solidi infortiatorum*, in noua Gall. Christ. to. 2. inter Instrum. col. 451. *Solidi reforciati*, in Charta an. 1323. to. 2. Hist. Dalph. p. 110. col. 2. *Lego ... Esmendjardae filiae meae 800. libras Reforciatorum, siue Turonensium bonorum*, in Testam. Isnardi de Antrauenis apud Gaufridum tom. 1. Hist. Prouinc. p. 79. Hinc REFORTIVM MONETARVM, dicitur cum ad materiam puriorem monetae reuocantur, apud Franc. Marcum Decis. 432. part. 2. p. 224. MONETA CVM GRANIS. Chronicon Malleacense: *Ann. 1112. nummi mutati sunt, et cum granis alii facti sunt.* MONETA NIGRA, aerea, vel aere mixta, cui *alba*, seu argentea opponitur, Martialis L. I. Epigr. 100.

Vt conuiuia sumtuosiora
Toto quae semel apparas in anno
Nigrae sordibus explices monetae.

Sic enim *aeream* monetam censet Salmasius. Nicolaus Oresmius Episc. Lexou. de Mutatione Monetar. cap. 3. *Et quoniam aliquoties in aliqua regione non satis competenter habetur de argento, ... imo portiuncula argenti, quae iuste dari deberet pro libra panis, vel aliquo tali, esset minus bene palpabilis propter nimiam paruitatem, ideo facta fuit mixtio, de minus bona materia cum argento: et inde habuit ortum nigra Moneta, quae est congrua pro Minutis mercaturis.* Charta Iohannis Nigellensis Domini apud Vassorium in Nouioduno pag. 952. *Centum solidos Nigrorum vel Atrebatensis monetae, in pretio 18. nummorum nigrorum me et haeredem meum soluturum concedo, etc. Turonenses nigri*, in Charta an. 1269. in Probat. Hist. Turonens. pag. 42. *Nigelli*, in Charta Communiae Crespiacensis ann. 1223. MONETA TERNALIS, *de terno, de quaterno, de duplo*, sic dicta moneta Barcinonensis in Vsaticis Barcinon. et in Charta Petri Regis Aragon. ann. 1285. Monetae *de bino*, in Catalania meminit Paulus Xammer lib. de Antiquit. Barcinonae §. 10. n. 41. MONETA SEPTENA. Charta Aimerici de Castio nouo ann. ... in Regesto Tolosano Camerae Comput. Paris. ch. 70. *Hoc praedictum donum, nos et successores nostri 5. millib. solid. Tolos. Monetae septenae, vel Malgor duplos largos ad ipsorum electionem vel ex singulis 26. solidis Tolos. vnam marcham argenti fini, et de pure pro eadem ratione, si Tolos. et Malgor abiiciebantur vel minorabantur expensis de lege, etc.* MONETA OCTAVA. Tabularium Ecclesiae Viennensis, sub Guidone Archiep. fol. 71. *Acquisiuit a laicis hominibus aliam medietatem Ecclesiae cum decimis*

decimis et oblationis, *et sepultura; a Barlione filio Barnardi quartam partem eiusdem Ecclesiae*, *et dedit ei inde 4. libras denariorum Viennensis octauae Monetae*, *etc.* Infra: *A Falcone filio Isardi accepit Gatgerium laudante Ademaro fratre suo*, *dedit ei 300. solidos Viennensis octauae Monetae*, *etc.* MONETA DECIMA. Tabular. Monasterii S. Andreae Viennensis .... *Vobis impignorauimus pro solid. vnius quadrannos duos de Moneta decima*, *etc.* Alibi: *Donec praedicti solidi integro numero iam dictis restituantur Monachis. Est autem Moneta decena et electissima.* Idem Tabular. apud Acher. to. 13. Spicilegii p. 284. *Longa per tempora stetit ipsa Moneta bona in pondere*, *et mensura decena. Moneta decima octaua.* Charta Arcembaldi de Soliaco ann. 1229. *Ad sciendum quod debemus Prioratui dictae villae de Capella triginta et octo solidos Monetae decimae octauae ad Parisiensem annuatim censuales*, *etc.* Cur autem Monetae istae *Ternae*, *Octauae*, et *Decimae* appellatae fuerint, haud facile est definire, nisi ad voces a Monetariis vulgo receptas, *Moneta prima*, *secunda et tertia*, *etc.* referri debeant, quarum mentio habetur in Consilio Curiae Monetariae sub Philippo Pulcro Reg. Franc. Haec vero loquendi formula, quae sub Philippo Pulcro in vsu esse coeperat, desiit sub Ludouico XI. ann. 1467. vt monet D. le Blanc p. 254. † MONETA DECIMA, pars decima monetae seu *monetagii*. Ch. Ms. a. 1167. MONETAE PERFORATAE, Fleta lib. 1. c. 22. §. 1. *Si quis denarium inueniat retonsum*, *vel de alio cuneo*, *quam de cuneis communibus Angliae*, *Hiberniae et Scotiae*, *statim illum faciat perforari et restitui.* Perforabantur monetae, cum earum cursus prohibebatur, vel inueniebantur adulterae. Litterae Philippi Pulcri an. 1309. tom. 1. Ordinat. Reg. Franc. p. 469. V. *Copator Monetae.* MONETA VSVALIS, quae in *vsu publico constituta*, in leg. 1. Cod. Th. Si quis pecunias conflauerit: *quae in vsu versatur*, apud Lampridium in Alexandro Seuero: *in conuersatione publica*, L. 2. dicto tit. et L. 1. de Conlat. aeris. Senator in formula Comitiuae sacrarum Largitionum L. 6. Epist. 7. *Hanc liberalitatem nostram alio decoras obsequio*, *vt figura vultus nostri metallis vsualibus imprimatur monetamque facis de nostris temporibus futura secula commonere. Vsualis*, in Statutis MSS. Augerii Episc. Conseran. ann. 1280. *Cursibilis*, in Charta an. 1215. apud Calmet. to. 2. Hist. Lothar. col. 14. *Vsualis et cursibilis*, in Tabulario Palensi ap. Marcam in Hist. Beneharn. lib. 4. cap. 16. num. 7. et in Chronico Senoniensi lib. 2. cap. 16. *Denarii vsuales et datiui*, in Charta Caroli IV. Imp. ann. 1351. in Chron. Constantiensi. V. *Cursibilis.* MONETA CVRSVALIS, eadem notione, in Charta Libertat. Bellomont. ex Cod. MS. Coislin. V. *Cursualis.* MONETA CVRRIBILIS, in Charta Iacobi Regis Aragon. an. 1272. infra laudata. MONETA DATIVA *et accepta*, i. quae in vsu est, et datur et accipitur. Charta Friderici I. Imp. ann. 1156. in Hist. Pergamensi to. 3. p. 459. V. *Ambulare.* MONETA MISSIBILIS, Gall. *de mise*, in Charta ann. 1322. in Maceriis S. Barbarae Lugdun. p. 203. MONETA PONIBILIS, eodem intellectu. V. *Ponibilis.* MONETAE FORISFACTVM, quod fuerit, docet Charta Stephani Dom. Sacricaesaris a. 1178. *De forisfacto Monetae ita specialiter statutum est*, *quod qui accusauerit aliquem de hominibus praedictis*, *quod accepit monetam quam Dominus Sacricaesaris accipi noluerit*, *postquam voce praeconia prohibita fuerit*, *etc.* MONETAE PES, Germ. Münzfuß, Budelio *est meta monetariis praescripta in cudendis nummis*, *quam omnino obseruare tenentur.* MONETAE VESTITIO, eiusdem monetariis cessio sub aliqua praestatione. Charta Guillelmi Episcopi Cadurcensis in Tabular. eiusd. Eccles. MONETAE RELEVATIO. Charta Ludouici VII. Regis Franc. ann. 1159. ex Tabulario S. Maglorii Paris. fol. 67. et apud Brolium L. 1. Antiqu. Paris. *Praedia*, *possessiones*, *beneficia*, *libera*

libera sunt et quieta ab omni exactione, redditione, consuetudine, et releuatione, quae tertio anno a nobis exigitur. Idem videtur quod *Monetagium* in Normannia. MONETAE CONSVETVDO, *et releuatio* dicitur in Charta Ludouici VII. Reg. Franc. anno 1159. apud D. le Blanc, pag. 156. MONETAE REDEMPTIO, eadem notione, idem quod *Monetagium*. Charta Philippi Aug. Reg. Fr. a. 1187. laudata a D. le Blanc pag. 156. ex Reg. 8. MONETA TERRAE, quae in certo territorio in vsu est, eadem, quae *vsualis*, in Charta an. 1398. apud Schlegel. Differt. de Nummis antiqu. Gothan. etc. pag. 61. 10. *libris denariorum bonorum vsualium seu Monetae terrae.* MONETA REGIA, dicebatur, quae a Rege cudebatur, Gallis *Monnoie le Roy*, vel *Monnoie du Roy*, ad discrimen Monetae Baronum, quibus id etiam iuris competebat. MONETA PALATINA, quae in Palatio cudebatur. Capitulare Caroli M. ad Legem Salicam tit. 3. cap. 11. et lib. 3. Capitul. c. 13. et Capitul. 3. ann. 805. c. 17. *De falsis monetis quia in nonnullis locis contra iustitiam, et contra Edictum nostrum fiunt, volumus vt nullo alio loco moneta sit, nisi in Palatio nostro: nisi forte iterum a nobis aliter fuerit ordinatum.* Capitulare eiusd. Caroli ann. 808. c. 7. *De monetis, vt in nullo loco percutiantur, nisi ad curtem; et illi denarii Palatini mercentur, et per omnia discurrant.* Meminit praeterea Monetae, quae in Palatio regio cudebatur, Edictum Pistense cap. 12. quae quidem pro Inscriptione hanc praeferebat, MONETA PALATINA. Adde Capitul. ann. 823. cap. 18. Buteroum de Monetis Francicis pag. 287. 376. et D. le Blanc Tract. de Monet. pag. 49. 75. 98. et 109. (6) Matrix feminea, in qua formatur embryo, ap. Aegid. de Corbolio, vbi Gentilis de Fulgineo: *Matrix, moneta dicitur metaphorice, quia sicut super incudem moneta tunditur, sic in matrice foetus monetariorum.* (7) *Moneta* in Edicto Rotharis Regis Longob. tit. 60. §. 3. tit. 65. §. 1. 2. 4. scribitur, vbi Lex Longob. habet *Meta*. V. in hac voce. (8) † MONETA AVRI, nummus aureus, in Lib. cens. eccles. Rom. MONETVLA AVRI, ibidem. (9) † Instrumenta monetalia, in Testam. Ms. a. 1213. (10) † Tabula nummularia, in Ch. Otton. imp. a. 1001. t. 3. Gall. Christ. Instr. p. 1.

MONETABILIS POENA, mulcta pecuniaria. Statuta Eccl. Auenion. ann. 1337. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 560.

MONETAGIVM. (1) Id quod Monetarii, seu Monetae fabricatores, domino cuius est moneta, exsoluunt ex monetariae fusionis et signaturae prouentibus. Charta ann. 1047. to. 2. nouae Gall. Christ. inter Instr. col. 480. *Adiunximus autem donis nostris monetam et Monetagium, per cambitum totius Episcopatus Xantonensis.* Charta Philippi Aug. ann. 1202. *Euerardus de vineis homo noster concessit nobis et haeredibus nostris tertiam partem Monetagii Tornacensis, et ipse duas partes habebit.* V. D. le Blanc pag. 90. (2) Praestatio quae a tenentibus et vasallis domino fit tertio quoque anno, ea conditione vt monetam mutare ei non liceat, quae *Focagium* et *Releuatio monetae* dicitur, obtinebatque potissimum in Normannia. Charta Ludouici Hutini Regis ann. 1315. pro Normannis: *Item quod redditus nobis debitos pro dicta pecunia non mutanda, qui in dicto ducatu Monetagium, alias Focagium nuncupatur, leuari non faciemus, etc.* Haec eadem praestatio in minori Britann. obtinuit, vt in voce *Foagium* docuimus, concessa etiam aut vsurpata ab iis quibus ius cudendae monetae competebat, quod in plurimis Chartis legisse se testatur D. le Blanc, pag. 156. Sed et apud Aragonenses singulis septenniis in vsu fuit, sub nomine *Monetaticum*; quod primum Iacobo I. Regi ab Aragonensibus an. 1236. concessum est, vt non immutaretur moneta Iaccensis; subinde vero ad alia translatum est, vt videre licet infra in *Monetaticum*. Hanc consuetudinem in Francia penitus sustulit Carolus V. Rex Diplomate

plomate 16. Sept. an. 1380. quod ex Memoriali Camerae Comput. Parif. refert D. Bruffel, to. 1. de Vfu feud. p. 216. (3) Ius cudendi monetam. Charta Philip. Pulcri Reg. Franc. ann. 1307. apud Marten. tom. 1. Ampliff. Collect. col. 1415. (4) Monetae officina, locus vbi cuditur moneta. Edictum Caroli Ioh. Reg. primogeniti ann. 1356. to. 3. Ordin. Reg. Franc. p. 106.

MONETALE, idem quod *Monetagium* 3. Charta ann 1339. apud Ludewig. to. 5. Reliqu. MSS. p. 544.

MONETARE, Monetam cudere, fabricare, fignare, münzen. Capitula Caroli M. ad Leg. Salicam, tit. 3. cap. 11. *Illi denarii qui modo monetati funt, fi penfantes et meri fuerint, habeantur.* Leges Athelftani cap. 19. *Placuit nobis vt vna moneta fit in toto Regni Imperio, et nullus Monetet extra portum.*

MONETARIS, idem qui *Monetarius.* Charta ann. 1284. apud Rymer. to. 2. pag. 284.

MONETARIVM, *locus Monetae*, Vgutioni.

MONETARIVS. (1) Ἀργυροκόπος, qui monetam cudit, fignat. Lexicon Gr. MS. Reg. Cod. 2062. Μονητάριος ' το κέρμα ἐργαζόμενος. Willelmus Malmesbur. lib. 5. *Trapezitae, quos vulgo Monetarios vocant.* Senator. lib. 5. Epift. 39. *Monetarios autem quos fpecialiter in vfum publicum conftat inuentos, in priuatorum didicimus tranfiiffe difpendium.* MONETARIORVM DISTRICTIONES. Charta Gerardi Epifcopi Cadurc. in in Tabular. eiusdem Ecclefiae: *Iuftitiae vero et diftrictiones monetariorum, fiue mutetur moneta, fiue non mutetur, et ipfa mutatio absque cuiuslibet perfonae calumnia proprie erunt Epifcopi.* (2) Ad quem pertinet, non tam ius cudendae monetae quam eiusdem cufionis emolumenta et commoda. Ita recte D. Lucas Acherius ad Herimannum de Reftauratione S. Martini Tornacenfis cap. 59. obferuat Gofwinum fratrem Caftelluni Tornacenfis *Monetarium* agnominatum, quod effet *Dominus monetae* Tornacenfis, cuius cudendae ius ad Epifcopum pertinebat, vt eft in Charta Communiae Sueffionenfis ab eo edita to. 11. Spicil. pag. 351. (3) Ad monetam pertinens. *Turris monetaria*, in qua fcilicet moneta cudebatur, in Charta an. 1125. inter Probat. Hift. Occitan. to. 2. col. 431. (4) Chron. Podienfe ibidem col. 9. ad annum 1102. *Ciues Anicienfes . . . elegerunt fibi Antiftitem . . . Pontium: qui vnctus chrifmate locatus in Pontificiali fede, milites fuperbos Monetarios vocatos, magnis iniuriis affligentes ciues vrbis, in tantum humiliauit, vt turres eorum et maxima fedes, quas in vrbe fecerant, terrae coaequaret.* Praecipui quidam milites hic indigitantur, atque inprimis Proconfules Prodomniacenfes, de quibus in eod. Chron. ad ann. 1077. vbi legitur, D. Ademarum pretio 25000. fol. Podienfis monetae, libertatem Ecclefiae fuae ab ipfis obtinuiffe, quod et Pontium Ademari fucceflorem datis 10000. fol. feciffe loco laudato memoratur: vnde *Monetarios* appellatos cenfeo, vel quod monetam quae Epifcopi erat, fibi arrogare tentabant, vel quod pecunia numerata, pacem Ecclefiarum ab iis redimere, non femel coacti fuerant Epifcopi.

MONETATICVM, tributum in Aragonia, et Catalania, impofitum a Petro Rege Arag., quod eiusmodi erat, vt omnes duodecim denarios pro fingulis rerum mobilium libris exfoluere tenerentur, a qua tamen penfitatione immunes erant Milites, vt fcribit Surita lib. 2. cap. 52. Cui *monedatge* dicitur; vt et Ecclefiaftici et Religiofi. Petrus II. Rex Aragon. in Charta pro liberat. Catalaniae: *Item, quod nos nec fucceffores noftri, non recipiamus Monetaticum, nec Quintam ab hominibus Ecclefiarum, Religioforum, Baronum, etc.* Eximinus Petri de Salanoua iuftitia Aragonum, apud Hieron. Blancam, in Commentario Rerum Arag. p. 748. *Quod fine Monetatico locorum Regni Aragon. funt aliquae affignationes factae, in generali, aliae fuper Merinatibus, aliae vero in fpeciali fuper terris et locis.* Infra: *Super Monetatico*

tatico specialis assignatio censetur, ac si super certo loco facta esset assignatio. Hoc tamen attendendum est, quod qui habet assignationem super Monetatio in generali vel super Merinatu in generali, non potest exigere nec petere Monetaticum vnius loci; sed collectores omnes regni debent soluere illi qui habent assignationem generalem. Michaël *del Molino* in Repertorio Aragon. *Monetaticum non recipit D. Rex a vassalis Varonum, Militum, et Infancionum, quia illud tantum soluunt Dom. Regi eius Vassalli, et vasalli Ecclesiae, Ordinis, aut Religionis, etc.* Infra: *Monetaticum et Morabetinum soluitur D. Regi de septennio in septennium, etc.* Occurrit ibi pluries, vbi semper cum *Morabetino* coniungitur. Quippe primo institutum *Monetaticum* et concessum ab Aragonensibus Regi Iacobo I. in Curia generali Montisoni ann. 1236. vt non immutaretur moneta Iaccensis *seruatis lege, pondere et figura.* Tum enim promiserunt, seque ipsos obligarunt, haeredes et successores suos, *quod omnes habitantes pro singulis domibus, quod valeat suum decem aureos et vltra, de septennio in septennium Regi et successoribus vnum Morabetinum tantum dare tenerentur.* A qua pensitatione *homines Religionum et Ordinum et Ecclesiarum et Regis,* non eximuntur in eod. Diplomate. Sed postmodum immunes dicti, vt supra obseruatum. V. Foros Aragon. Edit. 1624. fol. 8. v. 129. v. 127. V. *Monetagium 2.*

MONETATIO, idem quod *Monetagium.* Matth. Paris. an. 1248. *Pondus veteris monetae, pro pondere nouae dabatur trutinatum, et praeterea pro opere fabrili, id est, Monetationis, quam vulgariter dealbationem vocant pro qualibet libra tredecim denarii soluebantur.*

MONETATOR, qui monetam cudit, in Edict. Pistensi c. 16.

MONETICVM, pro *Monetaticum*, in Charta Petri Reg. Aragon. apud Rymer. to. 2. p. 210.

MONETVLA, V. *Moneta 8.*

MONETVM. Will. Brito in Vocab. *Monetarium, locus Monetae, quod hodie Monetum dicitur.* Id est *la Monnoie.* V. *Monetarium.*

MONGERIVS, monticulus, Gall. *Mont-joye.* Litterae ann. 1447. in Cod. MS. Coislin. *Ad et prehendendum de podio de Montagii vsque ad Mongerium, Gallice Mont-joye, d'Achueres, et per viam etc.* V. *Mons gandii.*

† MONGNALE, MONGNILE, molendinum, in Ch. Ms. a. 1343.

MONGNARIVS, molitor, Gall. *Meunier.* Charta anni 1258. in Chartul. S. Vandreg. to. 2. p. 1966.

MONIALE, monasterium monialium. Charta ann. 1550. apud Rymer. to. 15. p. 224.

MONIALIS, monacha, Sanctimonialis. Ildephonsus Toletanus aera 674. de S. Isidoro Hispalensi.

MONIALITER, cum habitu *Monialis.* Chron. Domin. de Grauina apud Murator. to. 12. col. 554.

† MONIANIVS. *Venditores monianiorum,* in Hist. et Antiq. Oxon. Vniu. l. 1. c. 2. V. *Momerium* et *Momus.*

MONICA, vt *Monialis.* Bleyn. Instit. p. 272. *Adde quod et Nonnae et Monicae interdum quoque appellentur, idque a piis et religiosis duorum Ecclesiae Doctorum matribus, si credamus Baronio in Martyrol. sub S. Augustino; ait enim Moniales a matre D. Gregorii Zazian. Nonnas apud Graecos, sicut et a Monica matre B. Augustini Monicas apud Latinos fuisse appellatas.*

MONICVLVS, pro *Monachulus.* Testam. Bertichramni Episc. Cenoman. to. 3. Analect. Mabill. p. 133.

MONIETAS, idem quod *monachitas,* receptio in monachum. Tabular. Vosiense fol. 66. V. in *Monachi.*

† MONIGA, quantum *monaga* continetur. Ch. Ms. a. 1473.

MONILIVS. Charta Ottonis I. Imper. apud Vghell. in Archiep. Florentinis n. 15. *Habeatis . . . potestatem et in ipsa Ecclesia vestra Monilios in sui ibidem mittendum, et omnes Monilios quam ibidem inueneritis, quae de ista plebe et de ista curte pertinet, aut pertinere debet, foras trahendum et tollendum, et faciendi . . . quod vobis placuerit.* V. *Mundilio.*

MONIMEN. (1) Monimentum. Ebrardus Bethun. in Graecismo. V. *Munimina.* (2) † Monitio, t. 7. Coll. Hist. Franc. p. 421.

MONIMERIVM. Iulianus Antecessor, Constit. 98. *Quarta autem* (processio Consulum) *ea quae Monimerium dicitur, vbi et quod pancarpum vocant, celebrandum est.* V. *Momerium.*

MONIMINA. (1) Monimentum, in Charta an. 1053. apud Murator. delle Antic. Estensi pag. 203. (2) † MONIMINAE, priuilegia, praecepta, *munimina*, ap. Murat. t. 1. Antiq. p. 163.

MONINVS. Acta B. Torelli Puppiensis n. 7. *Ecce lupus, quem vulgo Moninum vocant, hoc est, humana carne vescentem, puerum rapuit.* Vbi Hieronymus Radiolanus *Homininum* legit, quasi scilicet etymon daturus lupo, qui homines vorat. Italis *Monino* et Occitanis *Mounino*, simiam sonat.

MONIPOLA, fraternitas, sodalitium, collegium. Telomonius de Bello, cum ciuit. Brunsuic. apud Leibnit. to. 2. p. 91.

MONITAS, immunitas, seu districtus, qui aliqua immunitate, seu iure asyli gaudet. Charta an. 4. (i. e. 933.) Rodulphi Regis apud Stephanot. to. 8. Fragm. Hist. MSS. pag. 56. V. *Dextri* et *Munitas* 2.

MONITIO, proclamatio. Epistola Simonis Archiep. Bituric. apud eundem Stephanot. to. 13. Fragm. Hist. MSS. pag. 450.

MONITORIVM. (1) Citatio iuridica. Acta S. Petri Regalecti to. 3. Martii p. 873. (2) *Locus monentium, sicut Scholae, vbi discipulos docemus et monemus.* Vgutio et Iohan. de Ianua.

MONITVS, pro *Munitus*, in Exposit. breui antiqu. Liturg. Gall. ap. Marten. to. 5. Anecd. col. 94.

† MONIVM, *la catedra*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

† MONNARIVS, molitor, Gall. *Meunier*, in Ch. Ms. a. 1168.

MONOB. Charta ann. 1117. to. 2. nouae Gall. Christ. inter Instr. col. 107. *Haec autem carta Monob. facta est in communi capitulo perlecta est, etc.* Forte idem, quod authentica, originalis, vti coniectat Sammarthanus.

MONOCA. Charta Decani S. Petri Insulensis an. 1230. apud Haraeum in Castellanis Insul. p. 198. et Buzelinum lib. 2. Gallo-Fl. c. 13. *Contulit etiam decem libras ad altare S. Ioannis, quod est in Monoca Ecclesiae.*

MONOCHORDVM, instrumentum musicum, quod vnica chorda constat. Μονοχόρδιον ὄργανον, Polluci lib. 4. cap. 9. Gallis vulgo *Manicordion.* Chron. Trudonense, lib. 8. p. 441. *In hoc profecit, quod quicquid alicubi in Monocordo cantari potuit, de vsu Ecclesiae non praetermisit se praeterire.* V. Iul. Scaliger. lib. 1. de Arte poet. cap. 48.

MONOCHROMA, vnius coloris pictura, a μόνος, solus, vnus, et χρῶμα, color. Acta B. Petri Perroni, to. 7. Maii p. 226. *Cum illius effigiem passim sub obscuro Monochromate ... effictam aspiciamus.*

MONOCOLEI, semicastrati. Bleyn. Instit. p. 167. *Habemus Monocoleos, qui nempe vnum duntaxat amiserunt testem.* Ex Graeco μόνος et κωλεὸς, *testiculus.*

MONOCOSMVM, Isidoro, Vgutioni, et aliis est genus vehiculi, quod ab vno iumento trahitur. V. Meursium in Κόσμον. *Monacosmum* edidit Graeuius ex Isidoro, vbi addit: Glossar. Arab. Lat. *Monacosmum, vehiculum vnum tantum portans*, a μονόπτης, μονοπτικός. V. *Monaga.*

MONOCOSSIS. Anastasius in Leone IV. p. 197. *Item aliam crucem de auro vnam habentem in medio Monocossim.* Vbi Bulengerus *Mancosum* legendum subdubitat, inani, ni fallor, coniectura. Videtur enim hic intelligi lapis quispiam pretiosus.

MONOCRATOR, Imperator. Anastasius in Epitome Chron. Casin. apud Murator. to. 2. p. 352.

MONOCVBITALIS CANDELA, hoc est, vnius cubiti, in Chartul. S. Vandreges. to. 2. p. 1949.

MONOCVLARE, V. mox in *Monoculus.*

MONOCVLVM BENEFICIVM, vnicum. Expositio compendiosa benefic. fol. 37. *Neque enim ... (beneficia) Monocula, duplicia, regularia, in nominationibus secularium, secularia* in

in nominationibus regularium . . . . comprehenduntur. Consule Decisiones Rotae Decis. 40. 1. rescript. et alios, qui de Benefic. scripserunt. *Monoculare beneficium, vnicum, quo vnico homine clericus non priuandus.* Laur. in Amalth. ex Gonzal.

MONOCVLVS, cocles, μονόφθαλμος, vox hibrida, qua vtitur Guillelm. Armoricus in Phil. Aug. an. 1163. Regestum Castri Lidi in Andibus f. 47. *Praeco habet consuetudinem caprarum de praedicta ipse habet capram Monosculam. Vnioculus* μονόφθαλμος. MONOCVLARE, altero oculo priuare. Occurrit apud Matth. Paris. ann. 1253.

MONOGAMVS, vnius vxoris vir. Vita S. Ioh. Gualberti to. 3. Iulii pag. 356. *Non alicuius pretii datione palam vel occulte aliquis ad ecclesiasticum promoueatur officium, non nisi virgo aut Monogamus.* Landulphi Mediolan. Hist. apud Murator. to. 4. p 65. *Orta dissensio inter Sacerdotes Monogamos, et alios caste simulantes se viuere.* Vox notissima.

MONOGIVM, ex Gallico *Monnoie*, moneta minutior. († Idem videtur quod *Monagium* 1.) Gesta Willelmi Maioris Episcopi Andegau. c. 30. *Pedagaia, vectigalia, Monogia, et consuetumas exigunt, et extorquent.* Occurrit rursum infra.

MONOGRAMMA, ex Graec. μονόγραμμα, nomen compendio descriptum, ac certis literarum implexionibus concinnatum, *quod scilicet magis intelligi, quam legi promptum est*, vt ait Symmachus; seu, vt habet Plutarchus in Catone, σημεῖον ἐν μικροῖς καὶ βραχέσι τύποις πολλῶν γραμμάτων δύναμιν ἔχον. Rabanus Maurus Abbas Fuldensis de Inuentione linguarum: *Litterae Monogrammae scriptae nonnullis in locis inueniuntur, vbi pictura cum museo in pariete imaginis, aut in velis, vel alicubi aliter facta fuerit, ibi eorum nomina cum congerie literarum, vnum caracterem, pictores facere soliti sunt, quod Monogramma dicitur.* Papias: *In fine* (Praecepti) *Monogramma est ponendum, in quo nomen Imperatoris, et Imperatoris Augusti, et Dei gratia connexum habeatur, vel alia quae Imperatorem deceant.* Vita S. Baboleni num. 21. ex Edit. Petri Chiffletii: *Sed et Rex ipse (Clodonaeus) fauens subscripsit, et suo Monogrammate facto, anulo regio insigniri iussit.* Historia Translationis S. Sebastiani: *Cum patena patris sui, Magni Caroli Monogrammate insignita.* MONOGRAMMA, femin. gen. Primasius Africanus Episc. S. Augustini discipulus in Apocalyps. lib. 4. c. 13. de nota Labari. Monogrammatum vero vsus non nuperus, vt ex Plutarcho et Symmacho innuimus, atque adeo in nummis. Siquidem exstat Marciani Imp. numisma apud Octauium Stradam p. 249. in quo eius Monogramma exaratur. Descripsit Cangius praeterea aereum insignem Placidii Valentiniani Medallionem in Familiis Byzantinis ex Archeio Regio, qui Bonifacii triumphum praefert, cui subduntur 4. monogrammata; quorum vim haud procliue sit diuinare. V. Notas Cangii ad Alexiadem pag. 253. et Descript. Aedis Sophianae num. 70. Verum si scrupulosius quaesieris, quis primus Regum Francorum perpetuum monogrammatis vsum ac morem in regia Diplomata induxerit, Carolum Magnum huiusce moris auctorem tibi assignat Mabillonius Diplomat. lib. 2. cap. 10. quamuis enim antiquorum Regum nonnulla proferantur monogrammata, interruptum tamen eorum vsum non semel licet aduertere; sed inductum a Carolo Mag. morem ceteri ad Philippum III. Francorum Reges retinuere; qui nec tum penitus desiit. Qua ratione autem id fecerit Carolus M. docet Eginhardus, *vt scilicet imperitiam hanc* (scribendi) *honesto ritu suppleret,* (inquit ille) *monogrammatis vsum, loco proprii signi inuexit.* Eadem ex causa eo interdum vsi sunt Episcopi. Quibus vero monogramma in vsu fuit, id *characterem nominis* sui appellabant, recte quidem, vt cum littera vnica esse videtur, omnes tamen nominis litteras exprimeret: vnde vsitatissima haec in veteribus Chartis formula, *nostrum character impres-*

fimus; nostri nominis karactere et sigillo signari et corroborari praecepimus; sigilli nostri auctoritate muniri, nostrique nominis subter inscripto karactere; etc. nihil nisi monogrammatis descriptionem innuere videtur, licet nullum aliquando reperiatur appositum monogramma.

MONOGRAMMI SERMONES, quid admodum breues sunt, vel etiam concisi, minuti, exiles. Vita S. Syncleticae to. I. Ian. p. 252.

MONOLINVM, filum, monile, quo margaritae insertae sunt. Aliis *Monolium.* Capitolinus in Maximo iuniore, *Manserunt apud eum arrhae regiae, quae tales fuerunt, Monolinum de albis, reticulum de prasinis vndecim, etc.* Gallis *un filet de perles.* Glossae veteres: Τετράλινον, *quadrifilum gemmarium.* V. Salmasium ad Hist. Aug. p. 255.

MONOLOR. Vopiscus in Aureliano: *Paragaudas vestes ipse primus militibus dedit, cum non nisi rectas purpureas accepissent, et quidem aliis monolores, aliis dilores, trilores aliis, et vsque ad pentelores, quales hodie lineae sunt, facta compositio a loro. Monolores* Turnebo sunt vestes lineae viriles sub aliis vestibus, quibus vna tantum intexta fascia aurea aut sericea.

MONOMACHIA, singulare certamen; interdum et mulcta quae ad dominum spectabat ratione *Monomachiae.* Charta an. 1095. apud D. Calmet. to. I. Histor. Lothar. col. 501. *Nullus aduocatus debeat habere placitum et seruitium, nisi pro Monomachia, et sanguinea percussura.*

MONOMACHICE, singulari certamine. Acta SS. Nicandri et Marciani to. 3. Iunii p. 275. Hinc

MONOMACHVS dicitur, qui contra Diabolum suo ductu pugnat, in Actis S. Cassiani apud Ill. Fontaninum in Antiquit. Hortae p. 344.

† MONOPAGIA, *in Passionario Garioponti, si vna pars capitis in acutum dolorem venit.* Glossar. med. Sim. Ianuens.

MONOPALIVM, stola seu manipulus. Acta S. Meuenni MSS. *Vir autem domini Meuennus, intrepidus pergens, serpentem adiit, in Domino confisus. Hunc audacter inuasit; Monopalium enim suum illius circumdedit collo baculique curuitate aduexit, veluti canem domesticum post se eum trahens, in nomine Iesu Christi flumine Ligeris eum praecipitauit.*

MONOPEDAE, genus hominum. Odo in Carm. de varia Ernesti fortuna lib. 7. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 362.

> *Sunt homines vno tantum fulti pede cursu,*
> *Auram vincentes, qui recto nomine dicti*
> *Monopedae, faciunt vmbram sibi tegmine plantae.*

Iidem qui *Monocoli* appellantur apud Gellium lib. 9. c. 4.

† MONOPHTALMVS, vox graeca, vno oculo captus, t. 6. Sept. p. 503. V. *Monoculus.*

MONOPOLIVM, *statio, vbi res vna venditur tantum.* Gloss. Isid. Est etiam societas hominum qui sibi solis ius vendendi comparant, vel aliquod genus mercaturae vniuersim emunt, quo carius vendant; quod vt obtineatur pensio interdum fit Principi, quae *Monopolium* etiam dicitur. Hinc denique eadem vox ad quasuis illicitas confoederationes fluxit, qua vltima notione saepius occurrit. V. *Manipolium.* Statuta Collegii Thesaurar. an. 1268. apud Lobinell. to. 3. Hist. Paris. p. 288. *Non facietis ad partem conspirationem, aut Monopolium contra bursarios, etc.* Statuta Vercell. lib. 4. fol. 68. *Item quod nulla societas, conspiratio, seu Monopolium, etc.*

MONOPTICVS, *mimus,* Gloss. Isidori.

† MONOPTOCVS, *che a vno solo caso,* in Gloss. Lat. Ital. MS.

MONOS. (1) Monachus. Glossae antiquae MSS. *Monos, solus, Graeci; bene ergo monachus, singularis.* Canones Hibern. lib. 36. c. 35. (2) Vnus, μόνος. Inscriptio in Eccl. Mutinensi:

> *Mille Dei carnis Monos centum minus annis*
> *Ista domus clari fundatur Geminiani.*

Id

Id est, an. 1099. Alia ex Chronico Magdeburgensi MS. apud Io. Henricum Meibomium:

Post M. postque duos CC. post nonaginta Monosque
Harlinberg capitur, moritur Rex, Dux superatur.

† MONOSVM, *lo logo de moneta*, in Glossar. Lat. Ital. Mſ.

MONOTANVS, *rigidus*. Papias. Leg. *Monotonus*, vti habent Gloss. Isidori; ad quas Graeuius: μονότονος, *pernicax*, *pertinax*, in Glossis.

MONOTHELANI, haereticorum genus, quos alii *Monothelitas* vocant. Acta S. Iohannis Camilli boni to. 1. Ian. p. 622.

MONOXYLLVLA, linter vno ligno excauato constans, a Graeco μόνος et ξύλον, lignum. Ratherius Veron. to. 2. Spicileg. Acher. p. 114.

MONOZANTES, pro *Monazontes*, monachi, in opusculo Rabani Mauri to. 2. Annal. Bened. p. 734.

MONRERARE, MORRERARE, monstrare, ostendere, Gall. *Monstrer*. Notitia iudicati in Tabulario Casauriensi.

MONS, V. *Montes*. MONS GAVDII. (1) Monticulus, ex Gallico *Montjoye*, quae vox diminutiuum est ex *mont*: qua appellatione donatum potissimum Collem Vaticanum ad vrbem Romam ab Ottone Frisingensi lib. 2. de Gest. Frid. c. 22. Gunthero l. 4. Ligurini, et aliis, docuit Cangius in Differt. 11. ad Ioinuillam. Ademarus Cabanensis p. 173. *Vbi tandiu reliquias eiusdem Confessoris in Monte gaudio tenuit*, *etc.* Supra: *Montanam* appellauit. Idem p. 272. *Leuauerunt corpus S. Martialis Apostoli*, *et in Montem gaudii transtulerunt*. Vita S. Roberti Abb. Molismensis n. 21. *Cum autem venisset ad locum*, *in quo erat quaedam congeries lapidum*, *quae vocatur Mons gaudii-Dei*, *etc.* Locos alios vide in laudata dissertatione. (2) Clamor militaris Regum Franciae, *Montjoie*, vel *Montjoie S. Denys*, ab eo monticulo ad Lutetiam, in quo S. Dionysius martyrium subiit, Decio imperante, vt ibidem docuit. Matth. Paris: *Et facto congressu acclamatum est terribiliter*, *Ad arma*, *Ad arma*, *hinc Regales*, *Regales*, *inde Montis gaudium*, *scilicet Regis vtriusque insigne*. Occurrit apud eumdem aliis locis. MONS PLACITI, V. *Malbergium*.

MONSTRA. (1) Pro *Monasterium*, si tamen mendum non sit. Charta an. 1202. apud Marten. to. Ampliss. Collect. col. 1039. (2) Militum recensio. V. infra *Monstrum*. (3) Item alio sensu mox in *Monstrae*. (4) † Ostensio, specimen, a Gall. *Montre*. Stat. Mſ. a. 1391. (5) † Scyphi species, quo vinum gustandum offertur et *monstratur*, Gall. *Monstre*. Lit. remiss. Mſ. a. 1358. (6) † MONSTRA MANICARVM, assutus manicis ornatus, Ital. *Mostra*. Inuent. Mſ. a. 1449.

MONSTRABILIS, conspicuus. Sidon. lib. 3. Epist. 7. *Ob omnia felicitatis naturaeque dona Monstrabilis*.

MONSTRAE, vox Fori Aragon. instrumenta, documenta, quibus quis in lite ius suum asserit ac tuetur. Iacob. I. Reg. Aragon. in Foris Oscae an. 1247. fol. 17. *Cum aliquis infantio*, *aut alius homo demandauerit alteri homini ratione sui auolarii haereditatem*, *quam possidet*, *secundum forum bene potest eam petere*, *donec ille*, *qui possidet haereditatem illam*, *monstret sufficientem Monstram*, *pro qua possit se defendere*, *etc.* Rursum: *Non possent demonstrare demandatori quod antecessores eorum diuiserunt haereditates cum cartis*, *aut aliis certis monstris*, *etc.* V. *Ostensio 1.*

MONSTRALIA LEX, qua quis ius suum asserere et probare nititur. Leges Normann. apud Ludewig. to. 7. Reliq. MSS. p. 399.

MONSTRANFELIS, *equus detestabilis*. Ita Papias MS. et editus.

MONSTRANTIAE, phylacteria, seu arculae, in quibus reconduntur Reliquiae, atque adeo sacra Eucharistia, quomodo *Monstrances* in Belgio etiamnum vocantur, quod Fidelibus osculanda praebeantur et monstrentur. Acta S. Quirini Mart. n. 11. *Effluxi sanguinis testimonium . . . praebet quadrangularis argentea*, *vt vocant*,

vocant, Monstrantia, in qua sub vitro crystallino cruor . . inclusus continetur. Chron. Vormat. apud Ludewig. to. 2. Reliq. MSS. p. 137. ad an. 1427. *Fecit autem fieri in suam memoriam magnam Monstrantiam pro deportatione Sacramenti in festo corporis Christi.* MONSTRVM, eadem notione. Inuentarium Ecclesiae Eboracensis in Monast. Anglic. to. 3. p. 173. sub titulo *Reliquiae: Item vnum Monstrum cum ossibus S. Petri in Beryl, et crucifixo in summitate, etc.*

MONSTRARE. milites censere, apud Matth. Paris. a. 1253. † MONSTRARE DVELLVM, monomachiam proponere et inire, in Chartul. Campan.

MONSTRATA, certa mensura nemoris, quae forte *monstratur*, id est, designatur caedenda. Charta G. Abbatis Molismensis ann. 1215. in Tabular. Campaniae. V. *Monstreia.* V. *Mostra* 4.

MONSTRATIO. (1) Probatio quae instrumentorum exhibitione fit in re iudiciaria. Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 123. V. *Monstrae.* (2) Idem quod *Monstrum*, militum recensio. Lib. nig. Scaccarii p. 107. V. *Monstrum.*

MONSTREIA, certa nemoris portio, quae a domino *monstratur*, seu assignatur pro pascendis porcis vassallorum suorum. Charta an. 1234. to. 2. Gall. Christ. inter Instr. col. 71.

† MONSTRIPARVS, qui monstra parit, ap. Elmham. c. 54.

MONSTRVM. (1) Vel MONSTRA, ex Gallico *Monstre*, cum milites recensentur, vel se spectandos praebent ad militaria stipendia percipienda, Germ. Musterung: δεῖξις ap. Pachymer. lib. 12. c. 23. Rotulus Parlamenti tenti apud Westmonast. an. 5. Henrici IV. apud Spelman. *Assignauimus vos coniunctim et diuisim ad arriandum et triandum omnes et singulos homines ad arma, ac homines armatos et sagittarios in comitatu praedicto, ... et ad Monstrum siue ad Monstrationem eorundem hominum ad arma, ac hominum armatorum et sagittariorum de tempore in tempus, quotiens indiguerit, diligenter faciendum et superuidendum, etc.* Historia Cortusiorum, lib. 1. c. 5. *Dum Paduae fieret Monstra militum, etc. Monstra publica, Monstrationes armorum*, in Statuto Henrici V. Regis Angliae tempore guerrae, apud Vptonem pag. 136. Charta an. 1314. to. 2. Hist. Dalphin. p. 150. *Committet idem dominus Rex vel haeredes sui vni personae quam eligerint vt Monstram videat de gente armigera.* (2) Alia notione. V. *Monstrantiae.*

MONSTVRAGIA, variae mixturae frumentum. Charta ann. 1164. in Tabular. Sangerm. *Decem sextarios et plenam minam bladi Monsturagiae videlicet annui redditus . . . . quos siquidem sextarios et plenam minam bladi, videlicet Monsturagiae . . . quod si processu temporis alios redditus bladi seu Monsturagiae.* V. *Mansurangia.*

† MONTA, mendose pro *Monta*, ap. Ludewig. t. 7. Reliq. p. 223. V. *Molta.*

† MONTADA, mons, collis, i. q. *Montana.* Inquisit. MS. a. 1268.

MONTAGIVM, MONTATIO, tributum, quod a nauigiis, quae in fluuiis aduersa aqua remigant, exigitur, Gallis *Montage.* Charta Matthaei Dom. Montismorenciaci ann. 1200. *Et ego propter illa nemora 12. libras Ecclesiae B. Dionysii annuatim ipsi reddendas in Montagio meo aquae Secanae assignaui.* Infra: *De primis redditibus Montagii aquae, etc.* MONTATIO, eadem notione. Charta Raymundi Comitis Tolos. pro Aicardo Archiep. Arelat. in Tabul. Eccles. Arelat.

MONTAGNIOLA, mons paruus. Charta apud Rocchum Pirrum in Sicilia sacra p. 486.

MONTALIS, mons. Chronic. Parmense ad an. 1294. apud Murator. to 9. col. 828.

MONTANA, MONTANEA, mons, *locus montanus*, Innocentio Agrimensori, *montuosus* aliis Gromaticis. *Montana Cordubensis*, apud S. Eulogium l. 2. c. 11. l. 3. c. 12. *Montana.* Odo de Diogilo, et Epist. 39. ex Sugerianis. MONTANEA, apud Tudebodum lib. 1. p. 785. MONTANEVS, in Vita MS. S. Winwaloei

in

in Tabular. Landeren. pag. 141. *Qui morabatur in quemdam Montaneum, qui vocatur Nin.* MONTANVM. Willelm. ab Oldenborg in Itinerario T. S. de Cypro insula. MONTANIOSVS LOCVS, apud Innocentium de Casis literarum pag. 246. De *Montanis* agnominatos Armeniae, seu potius Ciliciae Toparchas, quod haec regio montibus et rupibus altissimis passim aspera sit, docuit Cangius ad Bryennium lib. 1. n. 21. Otto de S. Blasio cap. 35. *Principibus Armeniorum ad eum vndique confluentibus, et praecipue Leone illarum regionum nobilissimo Christianorum Principe qui in Montanis habitabat.* MONTANA, in Glossis antiquis MSS. *Circum castella in montibus posita.* MONTANARIVS, qui montes incolit, Gall. *Montagnard.* Memoriale Potestatum Regiens. ad a. 1250. apud Murator. to. 8. col. 1120.

† MONTANERIVS, idem, in Annal. Victor. Ms.

MONTANIA, idem quod *Montana.* Testam. ann. 1035. tom. 6. Spicileg. Acher. p. 434.

MONTANIOSVS, V. *Montana.*

MONTANISTAE. (1) Haeretici, sub Arcadio Imp. Papias. et ex eo Vgutio: *Montani, haeretici dicti quod tempore persecutionis in montibus latuerunt, vnde se diuiserunt ab Ecclesia Catholica.* Hi et *Phryges* appellati. Synod. Trullana cap. 95. Μοντανιστὰς τοὺς ἐνθάδε λεγομένους Φρύγας. V. Leges 34. 48. 57. et 65. Cod. Th. de Haeret. (2) Apud Hungaros, proceres quidam, in quorum territoriis montes erant, in quibus erant *minerae auri, et cupri,* vnde decimas Regi pendebant. De iis plura in Scheda subiecta Decretis Regis Hungariae p. 113.

MONTANVM. (1) V. *Montana.* (2) † Moletrina, in Ch. a. 1270.

MONTARE. (1) Valere. Charta Blanchae Comitissae Campaniae a. 1206. apud D. Brussel to. 1. de Vsu feud. pag. 452. *De omnibus autem donis et forisfactis quae non Montabunt plus quam XX. solidos, domina Comitissa habebit quatuor partes, et praepositi quintam.* Statuta Massil. lib. 2. c. 1. §. 12. *Quantum montaret pecunia debita pro qua fieret executio.* *Montance,* valor, pretium, in stabilim. Franciae lib. 2. cap. 41. *Monte,* pro fenus, vsura, Gall. *Interests de l'argent,* in veteri Poëta MS. ex Bibl. Coislin. (2) In altum tollere, a Gall. *Monter.* Computus an. 1324. tom. 1. Histor. Dalphin. p. 132. (3) † Carius vendere, pretio augere. Stat. datiar. Riper. c. 2.

MONTARIVS, venator, qui in montibus venatur: Hispanis *Montero.* Rodericus Toler. lib. 6. de Reb. Hisp. c. 17.

MONTATA, vt *Montana,* mons, in Statut. Montis Regal. fol. 292. V. *Montea.*

MONTATICVM, († idem quod Hispan. *Montasgo,* vectigal scilicet pro gregum in *montana* transmeatione. V. *Montitium.*) Charta Raimundi Comitis et Vrracae filiae Adelfonsi Regis, vxoris, aerae 1140. *Et adhuc damus vobis ex omni tertia parte Salamantinae ciuitatis census, quae in nostra parte euenerit, vt tertia inde pars sit vestra in quocunque loco, vel quolibet modo eam reperire poteritis, tam de portatico, quam etiam de Montatico, vel de calumniis, aut de facinore, vel aliquo reatu, qui in praedicta vrbe contigerit, etc.* Alia Adelfonsi, eiusdem Raimundi filii, aerae 1164. *Item vt ex omnibus reditibus eiusdem ciuitatis vbicunque possent inueniri, tam de Montatico, quam de portatico, de quinta, de moneta, de calumniis, vel homicidiis tertiam partem, et de aceniis et piscariis, etc.*

MONTATIO, V. *Montagium.*

† MONTATVS, equo insessus, in Ch. Ms. a. 1219.

MONTEA, MONTEIA, MONTATA, Burgundis, *Montée,* certa aquae quantitas sali conficiendo aptae; quod ex receptaculis aliquo vase 26. situlas circiter continente hauriatur, sic dicta. Chartular. Accincti fol. 59. *Fratres de Acego habent de Comite Stephano vnam Montegam in puteo Ledonis de Rolant Sautiz, de vxore eius et de Iohanne filio eorum vnam Montegam et 5. situlas de Huberto Magzaligne 15. situlas, de Duranno*

Corde et Pontio filio eius 26. situlas. Charta Stephani Burgundiae Comitis a. 1173. *Notum facio . . . quod Ecclesiae Theoloci vnam Monteam salis apud Laudonium dederim.* Alia Stephani filii ann. 1213. *Tres Monteias muriae, etc.*

MONTENSES, Donatistae haeretici, sic Romae appellati, quibus ex Africa solebat Episcopus mitti, vt auctor est S. August. lib. de Haer. cap. 69. sic dicti, quod *Speluncam quandam foris a ciuitate cratibus sepsissent, vbi conuenticulum habere potuissent*, inquit Optatus lib. 2. *eo quod Ecclesiam Romae primum in monte habere coepissent*, vt Hieronymus in Chron. Lex. 43. Cod. Theod. de Haeretic. *in Donatistas, qui et Montenses vocantur.*

MONTERA, genus pilei per aestatem apud Hispanos, Ital. *Montiera.* Concil. Mexic. ann. 1585. inter Hispan. to. 4. p. 339.

MONTERIUS, idem qui *Montarius*, venator, de qua voce supra. V. *Desparare.*

MONTES FORTES, seu etiam *Montes* sine adiuncto vocarunt Maiores nostri castella, quod in montibus, quo accessu difficiliora essent, aedificari solebant. Haec monuisse sufficiat.

† MONTESCERE, montis instar attolli, t. 3. Aug. p. 743.

MONTESIANI. Apud Commodianum Instructio 21. inscripta est *Montesianis*, primusque versus ita concipitur;

Monteses deos dicitis, dominentur in aure
Obscurati malo, etc.

In MS. scriptum *nominentur.* Vbi Rigaltius, *Montes et deos dicitis*, restituit, *Montesianosque* existimat, qui numina quaedam in montibus esse credebant, vt alii in lucis. Cui coniecturae fauet Lactantius de mortibus Persecutor. num. 11. *Erat mater eius Deorum montium cultrix, mulier admodum superstitiosa. Deorum Montensium* mentio est in vet. inscript. apud Gruter. p. 21. Sed *Montenses deos* malim reponere procliuiori emendatione, vel potius *Monteses*, quomodo Epiphanius Nouatianos Μοντησίους vocat. *Monteses* auctor Praedestinati lib. 1. haer. 44. *Sicut Donatistas, et Monteses, et Parmenianos vocamus, Donatistas a Donato, Monteses a montis latebra, etc.* Et haeresi 69. *Hi haeretici in partibus Italiae Monteses appellantur, in interiore Africa Parmeniani, in Carthaginensi Donatistae.*

MONTEYA, V. *Montea.*

MONTICELLUS, collis, vox Agrimensoribus familiaris. Chron. Farfense apud Murator. to. 2. part. 2. col. 537.

MONTICIUM, continui montes, Germ. Gebirge. Vita MS. S. Winwaloei.

MONTICULOSUS, montuosus. Lambertus Ardensis p. 11.

MONTIFODINA, fodina, Gall. *Miniere.* Charta Henrici V. Reg. Angliae ann. 1414. apud Rymer. to. 9. pag. 176.

† MONTISCILIUM, montis vertex, ap. Gualt. Hemingford.

† MONTITIUM, i. q. *Montaticum*, apud Murat. tom. 6. Antiq. p. 563.

MONTO, V. *Multo.*

MONTONGIUM, V. *Mutonagium.*

MONTONINA, vox Italica, veruecina pellis, *Peau de mouton.* Statuta Astens. vbi de *intratis* portarum.

MONTONUS, aceruus, Ital. *Montone*, Gallis *Monceau.* Statuta Vercell. fol. 83. *Et teneantur fornasarii praedicti de qualibet fornasata lapidum facere tres Montonos, scilicet vnum de blanchis, et alium de ferriolis, et alium de vermeliis, et Montonos duos de cupis.* Occurrit rursum fol. 72. V. alia notione in *Multo.*

† MONTORIUM, i. q. *Monticium*, continui montes, in Constit. MS. Rob. reg. Sicil.

MONTRAGIUM. Charta Arcembaldi D. Borbonensis pro libertatibus Villaefranchae, etc. ann. 1217. apud Thomasserium: *Omnes liberi homines Domini Borbonii possunt venire apud Villamfrancham causa Montragii; si haereditate venerint aliquem de parentela sua, potest manere licite in Villafrancha.* Mendum librarii, legendum enim ex emendatione eiusdem

iusdem Thomasserii: *Causa maritagii, si haereditates venerint alicui, etc.*,

MONTVOSITAS, eminentia. Nicolaus de Iamsilla de Gestis Friederici Imp. apud Murator. tom. 8. col. 550.

MONVBILIS. Sidonius lib. 2. Epist. 2. *Porticus columnis inuidiosa Monubilibus.* Itinerarium Burdigalense: *Inde non longe, quasi ad lapidis missum, sunt monumenta duo, Monubiles mirae pulcritudinis factae.* Cyprianus in Vita S. Caesarii Arelatensis: *Et vt conferret sacris Virginibus, quas congregauerat, curam necessariam sepulturae, Monubiles arcas corporibus humandis de saxis ingentibus nouiter fecit excidi.* Variae sunt super hac voce eruditorum sententiae, quarum fere nulla arridet. Sirmondus ad Sidonium, *monubiles*, insignes ac praeclaros, vt sunt monumenta, interpretatur. Salmasius in itinerario Burdigal. *volubiles* legendum censet, id est, concameratos εἰλημ̣ατικούς. At vox *volubilis*, columnis etiam conuenit, quas concameratas dicere absurdum fuerit. Anastasius in Gregorio III. pag. 72. *Columnas sexaginta onychas volubiles.* Vnde emendandus locus alter apud eumdem Scriptorem p. 132. *Simulque et columnas volatiles*: legendum enim *volubiles*, nisi vtrobique *monubiles* legatur. Ludouicus Cerda *monubilis*, *columnas adstructas ad monumenta* esse putat. Denique Vossius nescio quid de machinis bellicis hic commentatur, quae ad vim vocis percipiendam nihil conferunt. Sane in praeallatis locis, *monubiles* non modo *columnae* dicuntur, vt apud Sidonium, sed et *monumenta*, vel sepulcra, in Itinerario Hierosol. et *arcae*, seu corporum conditoria, apud Cyprianum, adeo vt quid insigne ac praeclarum denotari hocce vocabulo par sit credere, tametsi incertum hactenus maneat etymon. Mihi vero *Monubilis* idem videtur quod *monumentalis*, ad monumentum seu sepulcrum pertinens; vel quod *memorialis*, cui notioni egregie, nisi me fallit animus, praeallati loci conueniunt.

MONVMEN, charta, instrumentum publicum. Acta S. Maioli, t. 7. Maii p. 689.

MONVMENTARIVS, bustuarius. Apuleius in Floridis n. 4.

MONVMENTVM NOMINIS, lapis sepulcralis cum epitaphio. Vita S. Ansegisi saec. 4. Bened. part. I. pag. 635.

† MONVS, tegulae species. Stat. Taurin. a. 1360. *Habeatur modus monorum et coporum fornaiariorum ripolarum.*

MONZIA, mansio, domus cum aliqua agri portione. Chartularium Camalar.

MOPSICVS, Μύω, *lusciciosus.* Supplem. Antiquarii.

MORA. (1) Erica. Statuta Roberti III. Regis Scotiae cap. II. *Non fiat combustio Morum, siue bruarii, nisi in mense Martii, etc.* Vbi Skenaeus: Nostrates *muirburne* vocant. Erica enim *heat or hedder*, in suo ericeto incenditur, quae breui reuiuiscens, teneris agnis pascendis matura inseruit. Fleta lib. I. cap. 71. §. 7. (2) MORA, MORVS, locus paluftris aquaticus, palus, stagnum, Gall. *Marais*, Angl. *Moore*, Germ. Moor. Hinc dictos *Morinos* plerique censent, populos Galliae, scilicet ad Oceanum Britannicum, quod palustres regiones incolerent, vt sunt *Flandrenses*, quos peculiari vocabulo, *Morinos* vocat Otbertus Abbas Gemblacensis lib. de Mirac. S. Veroni c. 2. Chartul. SS. Trin. Cadom fol. 44. *Robertus gener Symonis tenet de dominio duas particulas et vnam Moram.* Consuet. Furn. MSS. *In More Comitis vbicumque aqua est, erunt Comitis et pisces et aues.* MORVS, eadem notione. Charta ann. 1191. t. 3. Gall. Christ. inter Instr. col. 123. *Octo mensuras Mori ad fodiendas turbas.* MERA, eodem etiam significatu, ex *Moere*, in Charta Philippi Alsatii Comit. Fland. apud Malbrancum lib. 10. de Morin. cap. 28. (3) Vox Italica, columna structilis, Gall. *Pile.* Chron. Parmense ad ann. 1279. apud Murator. to. 9. col. 793. *Cuilibet ex pontibus de Galeria et dominae Giliae facta fuit vna Mora seu*

 pila,

pila, per Commune Parmae. Ibid. ad ann. 1287. col. 813. *Incoeptus fuit pons Salariorum, et factae sunt ibi septem Morae et quinque Voltae. Morra* ibid. col. 830. (4) Mansio, habitatio, Gall. *Logement.* Mandatum ann. 1314. apud Rymer. to. 3. p. 476. *Et ei cameram infra dictum castrum competentem, pro Mora sua assignari.* V. *Moratus.* (5) Pro *Morum*, Gall. *Mûre.* Miracula B. Ambrosii Senens. tom. 3. Martii, pag. 206.

MORABATINUS, MORBOTINUS, etc. V. in *Marabotinus.*

MORABIDES, V. *Mosarabes.*

MORACUM, V. *Moratum.*

† MORADA, modus agri vineis consitus, in Ch. Ms. an. 1162. V. *Morata* 2.

MORAGIIS, *nutibus longis*, Papias. Unde emendandum vetus Glossar. MS. Sangerm. *Moragis, nucibus longis.*

† MORAIA, vestis seu ornatus species videtur in Comput. Ms. a. 1245.

† MORALEA, locus, ni fallor, oliuis, Ital. *Morainoli*, consitus, ap. Murat. to. 1. Antiq. p. 919.

† MORALIGATUS, mendose pro *Moralizatus*, apud Ludewig. tom. 9. p. 200.

MORALIS. (1) MORALE COLLOQUIUM, longum. Guidonis Discipl. Farfens. L. 2. cap. 54. (2) MORALIS, perperam apud Guichenonem, in Vita S. Domitiani, pro *Mortalis.* V. in hac voce.

MORALISATIO, moralis sermo, apud Dionysium Charthus. in Enarrat. Iohannis.

MORALITAS. (1) Morum probitas. S. Ambrosius tom. 2. p. 1039. (2) † Actio scenica formandis moribus destinata, Gall. *Moralité.* Stat. Ms. eccl. Tull. V. *Ludus* et *Pius* 2.

MORALITER, *diuturna aliqua mora, aut commansione.* Gasp. Barthii Glossar. ex Hist. Palaest. Fulcherii Carnot. apud Ludewig. to. 3. p. 354.

MORALIZARE, dicta ad mores aptare. Epistola Roberti Prioris Celsin. an. 1419. apud Marten. t. 7. Amplis. Collect. col. 1119.

MORALIZATOR, qui moralia docet. Chronic. Triuetti to. 8. Spicil. Acher. p. 573.

MORALLA, cadiuus serae pessulus, Gall. *Moraillon*, Germ. Klinke, ferrum, quod arcae operculo annexum in seram immittitur. Armoricis *Morail* idem est, quod ille posticus opex quo portae clauduntur, qui Gallis *Loquet* dicitur: hinc forsan vocis etymon. Tabular. Dunense Charta 93.

† MORALLUS, mensurae vinariae species. *Unius modii vini constituentis XLII. morallos mensurae capitali*, in Stat. eccl. Tull.

MORAMENTUM, mora, impedimentum. Apuleius in Floridis cap. 21.

MORAPETINUS, V. *Morabotinus.*

MORARE. (1) Remanere. Spicileg. Acher. tom. 9. pag. 133. Gloss. Lat. Graec. MSS. Sangerm. *Morare, degere*, διάγειν, διατρίβειν. (2) † Morari, to. 5. Ordin. p. 601.

MORARI AD SOLDOS, de militibus dicitur, qui stipendiis merent. Barthol. Scribae Annal. Genuens. lib. 6. ad ann. 1255. apud Murator. to. 6. col. 438.

MORARIUS, morus, *Meurier*, in Capitulari de Villis c. 70.

MORATA. (1) Breue temporis spatium. Translatio S. Thomae Aquin. to. 1. Martii pag. 730. (2) † Modus agri. *Unum hortum tenentem dimidiam de morata*, in Ch. Ms. an. 852. V. *Morada.*

MORATORES, incolae, ciues, in Chartis Hispan. apud Brandaon. in Monarch. Lusitan. tom. 3. p. 287. to. 4. p. 237. Gloss. Isid. *Moratores, advocati:* Ubi Graeuius; sed Papias: *Morator, cessator, segnis, piger.* Si sic dicti sunt advocati aliquando, facilis est ratio. Quia moras semper faciunt, et lites protrahunt quaestus sui causa. † Leg. f. *Narratores, advocati.*

† MORATORIA, litera, qua iuridica actio retardatur, ap. Murat. tom. 6. Antiq. p. 862. V. *Moratorius.*

MORATORIUS, quo mora affertur, in Statut. Auenion. lib. 1. rubr. 21. art. 19. p. 91. Utitur Paulus IC.

MORATVM, potionis genus, f. ex vino et moris dilutis confectae. Capitulare de Villis c. 34. *Vinum, acetum, moratum, vinum coctum, etc.* Adde c. 62. Henricus Huntindon. l. 6. Hist. *Singulis vasis vini, medonis, cerevisiae, pigmenti Morati, scerae, etc.* Perperam *moraci*, editum, ap. Bromptonum, ann. 1056. MORETVM, eadem notione. Statuta antiqua Canonicorum S. Quintini in Viromanduis. Antiquis haud ignotum.

MORATVS. (1) Mansio, habitatio. Vita S. Dunstani, tom. 4. Maii pag. 351. V. *Mora* 4. (2) † Niger, fuscus, Ital. *Morato*, Ch. Ms. a. 1496. (3) † MORATA GALLIA, quae moribus suis regitur, ap. Mornacum.

MORBATVS, morbo aliquo et pestilentia infectus. Chron. Bergom. ad ann. 1339. apud Murator. tom. 16. col. 916.

MORBERE, aegrotae, morbo laborare. Gloss. Gr. Lat. MS. *ἀσθενῶ, aegroto. langueo, Morbeo, languesco.* In Edito *morueo.*

MORBIDARE, morbo afficere. Acta S. Valeriani etc. tom. 2. Aprilis p. 206.

† MORBIDVS, pretium acquisitionis factae ab hominibus *manus mortuae*, t. 6. Iul. p. 56.

MORBIFICATVS, aegrotus, apud Petrum de Vineis. l. 3. Epist. 8.

† MORBILLOSVS, *morbillis* laborans, ap. Henr. ab Heers.

MORBILLVS. Gloss. MSS. ad Alexandrum Iatrosophist. *Turpedo nihil aliud est nisi cutis deturpatio facta, ex varia maculorum diversorum distinctione. Hanc possessionem quidam Morbillum, i, minimum morbum communiter dixerunt, eo, quod patientes per totum corpus minutas videntur habere postulas. Alii lepram, quod sit lepra similis etc.* In sequentibus, quatuor turpedinis species explicantur.

MORBITER, instar morbi. Vita B. Bernardi poenit. tom. 2. April. pag. 693.

MORBOSVS, V. *Meligniosus.*

MORBOTINVS, V. *Marabotinus.*

MORBVS S. ANTONII, qui et *infernalis*, sacer ignis. Miracula B. Edmundi apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1896. V. *Ignis inferni.* MORBVS CALIDVS, febris ardens, in Ch. Ms. a. 1355. † MORBVS DRAGVNCVLI, vlceris vel cancri species, ap. Murat. tom. 4. Antiq. p. 975. MORBVS S. ELIGII, seu vt Galli efferunt, *Le mal S. Eloi.* Miracula B. Edmundi ibidem: *Ermengardis de sancto Iuliano de Saltu a Morbo sancti Elegii curator.* V. Vallorium in Annalibus Nouiomensibus pag. 469. MORBVS FRANCIOSVS, Italis et Germanis Morbus Venereus, quem Galli contra *mal de Naples* vocant, quod eundem in obsidione Neapolitana recenter ex nouo mundo advectum, contraxerint, atque inde reuertentes, primi sparserint quacumque transibant. Vita S. Columbae Reatinae Maii t. 5. p. 361. *Ita Morbo Francisco laborabat, vt laberetur in desperationem.* MORBVS GALLICVS, scabies: († Rectius strumae.) Miracula S. Bennonis tom. 3. Iunii p. 190. MORBVS INIQVVS, sacer ignis, V. *Iniquus.* MORBVS S. IOHANNIS, Gall. *Mal de saint Iean*, epilepsia. Chartophylacio regio Reg. 80. Ch. 214. ann. 1350. V. infra. MORBVS S. IVLIANI, S. *Fiacrii.* Anonymus de Mirac. S. Thomae Cantuar. edit. a Stapletono, cap. 33. † MORBVS S. LVPI, epilepsia, in Ch. Ms. ann. 1252. † MORBVS B. MARIAE, qui FLORES vel ROSAE B. MARIAE etiam vocabatur, Scorbutus, vel Eresipelas, sacer ignis, Ital. *Rosellia*, Germ. die Rose. Ch. Ms. a. 1248. MORBVS S. MARTINI, Gall. *Le mal de S. Martin*, ebrietas, propter vina quae in feriis seu nundinis vinariis circa festum S. Martini distrahuntur. Chron. MS. Bertrandi Guesclini. MORBI OFFICIALES, V. Constantinum Africanum, lib. 5. de Morb. cur. cap. 1. 5. lib. 4. Pantechn. c. 7. lib. 6. cap. 7. MORBVS PAPICI. Vita B. Humilianae, to. 4. Maii p. 397. *Sicut cum recessisti a me, nunquam ilii et lateris dolorem sensi . . . Infirmitas illa vulgo Papici vocabatur, alio autem vocabulo ignis volatilis, alio modo gutta salsa nominatur.* MORBVS PERSICVS,

CVS, paralysis, vel potius Eresipelas, vt interpretantur Bollandistae, qui morbus Belgis vulgo *Rosa* dicitur a roseo seu persico, quem affectae parti inducit, colora. Acta S. Bennonis, tom. 3. Iunii, pag. 177. MORBVS PONDERVM. Miracula S. Mariae Magd. de Pazzis t. 6. Maii. p. 310. *Dominus Fabius . . . grauem infirmitatem quam Ponderum vulgus nominat, cum febri continua intensisque doloribus patiens, etc* MORBVS REGIVS, icterus recentioribus, Gall. *Iaunisse*, antiquioribus vero *Lepra*, Gall. *Lepre*. Epist. Zachariae Episc. ad S. Bonifacium, tom. I. Rer. Mogunt. p. 262. MORBVS ROMANVS. Petrus Cluniacensis lib. 2. de Miracul. c. 13. *Irruit post paucos dies, tam in victos, quam in victores, Romanus ille pestifer Morbus et paene omnes tam Monachos quam famulos in breui prosternit.* Infra de Pontio Cluniacensi Abbate: *Ille quidem Morbo romano aliquandiu fatigatus moritur*. Mox apud eumdem *Febres Romanae* dicuntur pestiferae, contagiosae. Petrus Damianus lib. I. Epist. 9. MORBVS SAGITTAE, quo celerrimus noxii alicuius humoris motus et dolor significatur. Vita S. Bernardi poenit. tom. 2. Aprilis p. 694. MORBVS SONTICVS, epilepsia. Plinio aliisque. Vita B. Simonis de Lipnica tom. 4. Iulii p. 528. Idem qui MORBVS VALENTINI dicitur in Miraculis S. Bennonis tom. 3. Iunii, pag. 186. Gallis *Mal de sein*, vel *Mal de saint Iean*. V. supra.

MORCHIDVM, V. *Morth*.

MORCIDARE, macerare. Supplem. Antiquarii. *Morcidat*, τήκει, *macerat*.

MORCVFLEX, V. *Martiphlo*.

MORDACIVM, fibula, Gall. ol. *Mordant*. Arest. Parlam. a. 1304. V. *Morsus 2*.

MORDAD. V. *Morth*.

† MORDANTVS, i. q. *Mordacium*, in Comput. Ms. a. 1245.

† MORDANVS, idem, t. 3. Hist. Nem. Prob. p. 170.

MORDAX, instrumentum ad euellendas ex corpore, si quae infixae fuerint, spinas, *Pince*. Regula S. Pachomii c. 82.

MORDENS CANDIDVS, dens lupinus in scutis gentilitiis. Charta ann. 1402. apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. p. 83.

MORDER, paruum animal, sic dictum quod maxime mordeat, et cuius pellis vestibus idonea est, (Germ. Marder. V. *Martures*.) Ita Interpres Ioan. de Gallandia in Synonymis, ad ista:

> *Dant pelles pallis Morder, bener, Cyrogrillus*
> *Id quoque cuniculus, cisimus dant et lareones.*

MORDERE. (1) Attingere, coniungere. Vetus Agrimensor. (2) Expositio in Regulam S. Benedicti, quam quidam Paulo Diacono adscribunt, cap. 38. de *Mixto* commentans: *Illius terrae consuetudo fuit, vnde nos dicimus Mordere, Mixtum vocare.*

† MORDICATVS, actio morsibus, veluti forcipibus laniandi, t. 3. Iul. p. 443. V. *Morsicare*.

MORDICIVM, morsus. Acta S. Winebaudi, t. I. Aprilis p. 575.

MORDOSVS, Δηκτικὸς, in Gloss. Gr. Lat. Qui mordet.

MORDRIDADVS, MORDRVM, V. *Morth*.

MORECA, morbi genus. Academ. *della Crusca, Moricé*, in plurali dicitur haemorrhoidum morbus, ex copia sanguinis ad venas secretarum partium concurrentis. Acta SS. tom. 7. Maii p. 159. *Monachus quidam . . . infirmitatem quae a medicis malum Moreca vocatur, incurrit, et nec quiescere poterat, nec dormire.* MORENA, idem, a Prouinc. *Mourano*, haemorrhois. Miracula MSS. Vrbani V. PP. ex Tabul. S. Victoris Massil. *Patiebatur dolorem grauissimum de Morenis circa posteriora.* Vbi legendum *de Morecis*. † MORENE, eadem notione apud Cotgrauium.

† MORELLA. (1) *Siue Maurella, solatrum et strignum, et in libris de Graeco vna lupina; sed apud Arabes vna valpis dicitur.* Gloss. med. Sim. Ianuens.

ens. V. *Maurellum.* (2) MORELLA, MORELLVS, tigni genus, in Ch. Ms. an. 1297. apud Lam. in delic. erud. V. *Morenare* et *Morta* 2.

MORELLVS. (1) Subfuscus. Michaël Scotus de Physionomia c. 46. *Cum sanguis regnat, homo somniat se videre . . . scarlatam sindonem rubeam, vel violaceam, Morellum, rosam in sam ingranatem, etc.* Item Color equi, Gall. *Cheval moreau.* (2) *Vitellus siue meditullium oui.* Vgut.

✝ MORELVS, i. q. *Morellus*, subfuscus, niger, Ital. *Morello*, ap. Murat. tom. 2. Antiq. p. 903.

MORENA. (1) Contextus, ni fallor, et series palorum, vel materiatura, Gall. *Charpente.* V. *Morrennum.* Vetus Chron. S. Martialis Lemouic. MS. Anno 902. *obiit Fulbertus* (abbas S. Martialis) *et successit Stephanus anno XVII. et fecit Morenam et turrem de cortine.* V. mox *Morenare.* (2) Imago. Chron. Gaufridi Prioris Vosiensis apud Labbaeum to. 2. nouae Bibl. MSS. p. 312. *Classo personato, conueniunt omnes super Ecclesiam S. Pauli cum tentis, crucibus, . . ferentes Morenam, id est, imaginem Protomartyris cum gleba sanctae Flaniae.* V. *Moreta.* (3) Haemorrhois, V. *Moreca.* (4) ✝ Cistae species, in Tabul. Massil.

MORENARE, palos ligno transuerso munire, ligare. Charta an. 1347. to. 1. Hist. Dalph. p. 66.

MORENTES, manentes, habitantes. Charta D. de Linieriis ann. 1268. apud Thomasserium Consuetud. Bituric. p. 196.

MORESC, vox Gallica obsoleta, eadem notione qua *Morellus*, subfuscus. Testamentum Beatricis de Alborega an. 1367. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1523. *Item, legamus ecclesiae B. Mariae de Crassa vnum pannum aureum Moresc vermellum, foratum de tela liuida.*

✝ MORETA, pannus niger, in Conc. Treuir. a. 1310 V. mox.

MORETVM. (1) Panni subfusci species. Concil. Treuir. ann. 1227. ap. Marten. tom. 7. Ampl. Collect. col. 121. *Praecipimus districto vt abbates et monachi, abbatissae et moniales, nec mantella, nec surchotos portent de cetero, nec habeant pannos de nigra bruneta, nec de Moreto.* Rursum infra occurrit. Hinc perperam editum *de Moreta* ex alio' itidem Treuir. Conc. an. 1310. apud eund. Marten. tom. 4. Anecd. col. 249. (2) Potionis genus. V. *Moratum.*

MOREX, *tarditas.* Papias.

MORFOSIS, *transformatio.* Idem Papias. A Μοϱφὴ, forma, et μοϱφωσις, formatio, etc.

MORGAGIFA, V. *Morganegiba.*

MORGAGIVM. Gall. *Mortgage*, hypotheca creditori sic oppignorata, vt fructus, quos durante tempore oppignerationis producit, omnes fiant creditoris, idque sine computo inde faciendo debitori. Ita Cowellus L. 2. Instit. tit. 4. §. 1. Charta Henrici V. Reg. Angl. an. 1421. apud Rymer. t. 10. p. 144. *Qui Ducatus in pignus, ypothecam, seu Morgagium obligatus siue impignoratus existit.* V. *Vadium.*

MORGANATICA, *matrimonium ad Morganaticam.* Vim vocis profert Lib. 2. Feudorum tit. 29. ad calcem Nou. Iustin. edit. Paris. ann. 1552. *De filiis natis ex matrimonio ad Morganaticam contracto. Quidam habens filium ex nobili coniuge, post mortem eius non valens continere, aliam minus nobilem duxit: qui nolens existere in peccato eam desponsauit ea lege, vt nec ipsa nec filii eius amplius habeant de bonis paternis quam dixerit tempore sponsaliorum: verba gratia decem libras, vel quantum voluerit dare, quando eam desponsauit, quod Mediolanenses dicunt accipere vxorem ad Morganaticam, alibi Lege Salica.* V. Berengarii Fernandes Commentar. in hunc tit. Eadem docet Iacobinus de S. Georgio Turinensis IC. in Tract. de Feudis, cap. vlt. V. *Vadium.*

✝ MORGANATICVM, idem videtur doctiss. Schoepflino ac *Viduum*, quod Argentinenses vocant ein Widem. Ch. an. 1436. ex Lib. Sal. S. Thom. Argent.

MORGANEGIBA, MORGINGAB, etc. dos a marito profecta, *donum matutinale, dotis* vero nomine donatur,

tur, licet reuera aliud sit a dote. Glossarium Saxonicum Aelfrici: *Dos Morgengifa*, vox formata ex Saxonico et Germanico *Morgen*, aut *Morghen*, *mane*, et *Gife*, aut *Gift*, *donum*, *munus*, quod ita appellarent donum illud, quod maritus vxori offerebat, in die nuptiarum, ante *nuptiale conniujium*, vt est apud Kilianum: seu, vt est in Speculo Saxon. lib. 1. art. 20. §. 1. *quod vnusquisque militaris ordinis sine vxori sine haeredum assensu, nomine dotis erogare valet, antequam cum ea ad prandium discubuerit.* Verum libellus dotis, qui ex Tabular. Casauriensi descriptus est a Gallandio in Tractatu de Franco alodio p. 323. prorsus indicat donum illud matutinale factum *mane*, post primam noctem nuptialem, quasi ob pretium virginitatis, cuius spolia proxime praeterita nocte retulerat, vti fuere apud Graecos διακαρθένια. Munus autem illud fuit, apud Longobardos potissimum, quartae partis bonorum mariti, et est apud Papiam. Notandum vero, donum illud voluntarium omnino fuisse, adeo vt modo maius, modo minus pro mariti erga coniugem suam maiori vel minori amore et caritate, exstiterit; hinc gratuitam donationem vocat Lex Longobardor. lib. 2. tit. 1. c. 8. seu, vt merito suspicatur Baluzius, vetus quidam eiusdem legis interpres: *Per gratuitam donationem, id est, Morgengap.* Cum autem in profusam et dissolutam liberalitatem aliquando abiret eiusmodi donatio, modum huic intemperantiae lege lata adhibuit Rex Longobardorum Luitprandus anno quinto regni sui, qua vetuit, ne quis in *Morgincap* vxori tribueret supra quartam partem bonorum suorum. Hinc *Quartisium* dicitur in Testam. ann. 1193. apud Murator. delle Antic. Estensi p. 365. Plura vide apud laudatum Baluzium in notis ad Capitular. Adde Origines Gallicas D. *de Caseneuve* in hac voce. Varie autem haec vox effertur. MORGANEGIBA, apud Gregor. Turon. lib. 9. cap. 20. *Tam in dote; quam in Morganegiba, hoc est, matutinale dono.* MORGENGEBA, in Lege Burgund. tit. 42. §. 2. MORGANGEBA, in Lege Aleman. tit. 56. §. 2. in Lege Ripuar. tit. 37. §. 2. MORGINCAP, apud Papiam: *Morgincap, id est, quarta pars in Lege Longob.* MORGINCAP, in Lege Longob. lib. 1. tit. 9. §. 12. MARGINHAP, in laudato mox Testam. apud Murat. ibid. MORGENGAB, MORGENGABA, in Lege Longob. lib. 2. tit. 1. §. 4. et 8. tit. 4. §. 1. tit. 12. §. 1. tit. 14. §. 15. MORGAGIFA, in Legib. Kanuti Reg. cap. 99. apud Bromptonum. MORGANGIFA, et MORGANGIVA, in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 11. et 70. MORGICAPVD, in Capitulari Adelchis Principis Beneuentani c. 3. MORGANATICVM, in Charta an. 1310. descripta in Probat. Hist. Sabaudicae Guichen. pag. 559. MORGICAPH, apud Rollandinum in Summa Notariae cap. 2. rubr. *de Donat. propter nuptias.* MORGHENGAB, in Charta anno 1396. Ernesti Ducis Bauar. ex originali: Ex his etiam restituenda vox *Morgingab*, pro *Mortinaph*, in Charta Longobardica ap. Vghell. tom. 7. Ital. sacr. p. 581. MVRGANALE, MVRGITATIO, Dofred. in L. cum multae C. de Donat. ante nupt. fol. 283. Aliis vocibus a praeallatis multum diuersis idem significatur inter populos, qui alio vtuntur idiomate. *Screix* id donum nuncupatur apud Catalaunenses testante Fontanella de Pact. nupt. to. 2. claus. 7. gl. 1. part. 1. *Greix* dicitur in Valentinae regno, in Aragonia *Hereditamentum maritorum*, vel *Firmama dotis;* Arrhae vero a Castiliensibus apud eundem Fontanell. ibid. n. 8. in Leg. Taur. 50. et 41.

† MORGARIVS, fibula, Gall. *Morgant.* Comput. Ms. a. 1481. V. *Mordantus.*

MORHEL, *id est, homicidium in absconso, in Lege Longobarda.* Papias MS. Bituric. V. *Morth.*

MORIA. (1) *Carnes de Moria*, hoc est animalium ex quouis morbo mortuorum, carnes morticinae. Statuta Massil. lib. 2. c. 33. Veteribus Gallis *Morie*,

Morle, Damnum quod morte accidit. V. *Morina 1.* (2) ✝ MORIA, MVRIA, aquae sali conficiendo aptae receptaculum. Ch. Mſ. an. 1177. V. *Mora 2.* et *Mortarium 4.*

MORIANDA, impedimentum, haud dubie quia moram facit. Statuta Arelat. MSS. art. 144. *Si aliquod linum ſteterit .... ad ſtricam vel ad Moriandam de paſſono, etc.*

MORIBVNDVS, lethifer. Vita S. Godebertae to. 2. April. p. 35.

MORIFICARE, *Moram facere*, in Gloſſis Iſid.

MORIGERALITAS, idem quod *Morigeroſitas*. Auxilii libellus t. 4. Analect. Mabill. p. 614.

MORIGERARI, morem gerere, accommodare, componere. Gordianus in Vita S. Placidi Martyris n. 3.

MORIGEROSITAS, morum probitas. Vita S. Endei Abbatis Arianenſis n. 1. V. *Morigeralitas.*

MORIGINATVS, idem quod *Morigeratus; Moratus*, Plauto, Gallis, *Morigené*. Ebrard. Betunienſ. in Graeciſmo cap. 13.

Eſt homo moroſus, ſi ſit bene Moriginatus.

MORIGENATVS, apud Ioan. de Deo in Poenitentiario lib. 5. c. 17.

✝ MORIKINVS, Maurorum ſeu Hiſpanicae monetae ſpecies, ab Hiſp. *Moriſco*, Maurus. Ch. Mſ. an. 1360. V. *Meloquinus.*

MORINA. (1) Lues, Gall. *Maladie, mortalité*. Fleta lib. 2. cap. 79. §. 6. *Lana* (ouium aegrotarum) *per ſe vendatur cum pellibus, Morina mortuarum.* §. 9. *Venire faciat Ballivus coram eo omnes pelles ouium occiſarum, nec non et Morinas mortuorum* §. 16. *Cum aliquis pro mortua fuerit praeſentata, et viſa fuerit, quod mortua ſit per Morinam, infirmitatem, vel ex caſu inopinato, etc.* Wilhel. Wyceſter Annal. Rer. Angl. ad an. 1363. *Hoc anno .... fuit magna Morina animalium.* V. *Mortitius*, et *Moria.* (2) *Diuina potio, quae appellatur a Graecis Falernum vinum.* Papias. V. *Moratum.*

MORINVM, Σμῆγμα ἀπὸ φύλλων συκίνων γενόμενον, *Smegma ex ficulneis foliis.* Supplem. Antiqu.

MORIO. S. Auguſtin. Epiſt. 7. *Illi quos vulgo Moriones vocant, quanto magis a ſenſu communi diſſonant, magisque abſurdi et inſulſi ſunt.* Idem Epiſt. 28. *Quidam tantae ſunt fatuitatis, vt non multum a pecoribus differant, quos Moriones vulgo vocant.*

MORIOC, vox Longobardica, cuius vim profert Lex Longob. lib. 1. tit. 6. §. 6. *Si quis homini libero brachium ſuper cubitum, hoc eſt, Morioc, ruperit, componat ſol. 20.* Edictum Rotharis Regis tit. 121. §. 4. habet *morioth.*

MORIRE, pro *Mori.* Decretio Childeberti Regis cap. 5.

MORISCVS. Concil. Tolet. an. 1582. inter Hiſpan. to. 4. pag. 218. *Praecipua ... cura adhibenda eſt in his Chriſtianis inſtituendis atque in fide confirmandis, qui ex Saracenorum ſecta ad fidem recens conuerſi ſunt, vel ab illis proxime genus ducunt, quos noſtri tum neophytos, tum Moriſcos vocare conſueuerunt.*

✝ MORIVM, *Gallice Morvel*, in Gloſſ. Lat. Gall. a. 1348.

MORLANVS. *Libra morlana, ſolidi morlani.* Monem Bencharnenſis, ſic dicta ab oppido *Morlas* ſito prope ciuitatem Palenſem, in quo cudebatur. Morlanus Turonenſem triplo cum quadrante ſuperabat; ita, vt ſolidus Morlanus tres valeret ſolidos et tres denarios Turonenſes. Currebat haec moneta non per Beneharniam tantum, ſed et per totam Vaſconiam. Vide Marcam Hiſt. Beneharn. lib. 4. cap. 16. pag. 306. et 307. Teſtament. Dominici Epiſc. Baion. an. 1302.

✝ MORMYLVS, *hodie a Romanis Mormillo, a Venetis Mormyro, Maſſiliae et in toto Liguriae ſinu Mormo, in Gallia Narbonenſi Mormo, in Hiſpania Marmo.* Tract. Mſ. de Piſc.

MORNANTESIVS, Gall. *Mornancet*, f. a vico *Mornan* nomen habens: Menſura frumentaria apud Lugdunenſes, quae duos bichetos Lugdunenſes vel tres Vimiacenſes continet. Statu-

Statuta Ecclesiae Lugdunensis c. 21. tom. 9. Spicileg. Acher. p. 76. Hinc emendanda Charta ann. circ. 1225. tom. 4. Gall. Christ. col. 138. Vbi pro *Monantesios* legendum *Mornantesios*. MORTENTARIVS, eadem notione, in Charta an. 1123. apud Menester. Histor. Lugdun. p. 23.

MOROBATINVS, moneta Hispan. V. *Marabotinus*.

MORONA. Supplement. Antiquarii: *Celumcrudum ὠμοτάριχος, edulium ex thymi piscis carne salita, quod Veneti Moronam appellant.* Italis *Morona* thynnum sonat.

MORONVS, morus, *Meurier*, Ital. *Morone*. Statuta Montis Regal. fol. 230.

MOROSITAS, cura, attentio, diligentia. Vita S. Catharinae Senens. to. 3. Aprilis p. 955.

MOROSVS. (1) *Nimis exacte omnia fieri cupiens*. Laurent. in Amalth. Hinc *Morosa confessio*, quae *cum mora et non superficialiter* fit, in Summa Magistri Pauli apud Duellium to. 1. Miscell. pag 62. (2) Paludosus, to. 1. Monast. Angl. pag. 648. V. *Mora 2.* (3) † Duplici notione accipitur ap. B. de Amor. in Spec. Sacerd. Ms. nempe pro bene moratus et pro tardus.

MORPHEA. (1) Frustum, Gall. *Morceau*. Tabular. Piperacense: *Morphea panis et pintaplus vini.* Quo in tractu *Morfier* dicunt pro comedere, Gall. *Manger*. (2) Infirmitas, cum color in alium mutatur. Medicina Salern. edit. 1622. pag. 242. Rochus le Baillif in Dicton. Spagyrico pag. 124. *Alboras est maculosa defoedatio planae cutis, neque in principio est ulla exulceratio, sed in processu temporis idem quod Morphea.* Italis *Morfea* est species scabiei, Gall. *Gale*.

† MORPHEATICVS FACIE, qui faciem scabiosam habet, ap. Oefel. t. 2. Script. p. 567.

MORRA, columna structilis. V. *Mora 3.*

MORRENVM, materiatura, Gall. *Charpente*. Statuta S. Claudii ann. 1448. p. 79. V. *Materia*.

MORREBARE, monstrare, V. *Monrerare*.

† MORRIA, i. q. *Mora 1.* in Consuet. Carcass.

MORRONENSIS ORDO, vulgo *Caelestinorum*, cuius auctor et institutor fuit S. Caelestinus PP. ante Pontificatum agnominatus *de Morrone*. Charta Philippi Pulcri Oct. 1313. in Regesto Chartophylacii Regii 49. n. 172.

† MORRVDE, piscis genus, V. *Circulus 2.*

MORS. (1) Sic nuncupatur sexta e nouem particulis, in quas frangitur Hostia in Missa, ritu Mozarabico celebrata. V. *Hostia 1.* (2) MORS CIVILIS, reditus ad meliorem frugem. Regula reformat. monast. Mellicens. in Chronic. eiusd. p. 349.

MORSARIVS. Wichbild Magdeburg. art. 26. *Ad haereditatem pertinent, . . . vasa seu dolia quae vacua sunt, et item galli et alia aues, canes et cati, Morsarius, ac omnis generis armatura, clypeique etc.* V. *Morsus. 2.*

MORSELLA, buccella, frustulum. Io. de Ianua: *Buccella*, *Morsella panis*. Processus de Vita S. Yuonis tom. 4 Maii p. 574.

† MORSELLVM, pars, portio. Reg. S. Iusti.

MORSELLVS. (1) Frustulum, Gall. *Morceau*. Auctor Mamotrecti ad cap. 23. Ecclesiastic. *Infrunitus, gulosus, qui saporem non quaerit in Morsello quem deuorat semicoctum.* (2) MORSELLVS TERRAE, agri portiuncula, quomodo Galli etiamnum dicunt, *un morceau de terre*, in Monastico Anglic. tom. 2. pag. 82. Charta an. 1289. in Chartular. S. Vandreg. t. 1. p. 289.

† MORSERIVM, frustum, Gall. *Morceau*.

MORSI, pro Momordi, in Miracul. S. Zitae tom. 3. Aprilis pag. 525. *Vna serpens Morsit sibi in calcaneo.*

MORSICARE TENALEA, sontis carnes laniare forcipe, Gall. *Tenailler*. Chron. Mutin. apud Murator. t. 15. col. 613. Apud Apuleium *Morsicare* est saepius mordere.

MORSVS. (1) Buccella, frustum. Glossae Isonis: *Offas*, *morsus*. Hinc (2) Fibula, *Fermail*, *Morsus fibulae*, ap. Tertull.

Tertull. lib. de Pallio cap. 6. Virgil. lib. 12. Aeneid.

. . . et laterum iuncturas fibula mordet.

Matth. Paris. ann. 1250. *Firmaculum quod vulgariter Morsus dicitur, amisit.* Idem in Vitis Abbatum S. Albani: *Capam vnam purpuream, Morsu et tassellis carissimis redimitam.* (3) Stimulus conscientiae, Gall. *Remords.* apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 71. (4) Rostrum, Gall. *Museau.* Charta ann. 1309. tom. 1. Hist. Dalphin. p. 98. (5) MORSVS INFERNALIS, morbi genus, idem, vt videtur, quod *sacer ignis.* Charta ann. 1226. apud Marten. in Itinerar. 28. pag. 102. V. *Ignis.* (6) MORSVS, et REMORSVS, CANDELARVM, f. reliquiae, Gall. *les Restes.* Ordinatio Hospitii S. Ludouic. Reg. Franc. ann. 1261. edita in Notis ad Ioinuillam de Valletis Camerae: *Quilibet eorum habet vnum valletum, ad curiam comedent, pro roba 100. sol. per annum, quilibet partem suam aequaliter Morsuum candelarum.* Infra: *Candelam, fabricam, et partem suam Remorsuum candelarum, sicut Valleti Camerae.* (7) Petrus de Crescentiis lib. 9. de Agricult. c. 1. de Equorum aetate: *Masticare equorum est per dentes molares: dentes autem primi, quos sibi mittant, sunt duo superiores et duo inferiores, qui vocantur primus Morsus, et vocatur pullus primus Morsus, quod quidam dicunt fieri secundo anno, etc.* Hinc prouerbium, *Prendre le mors aux dents.* (8) † MORSVS MALVS, fraus, fallacia, vt videtur, in Ch. Ms. a. 1166.

MORTA. (1) Locus in quo aqua Fluuii stagnat, et quasi mortua videtur, vnde vocis etymon. Charta Thossiacensis ann. 1404. (2) † Lignum vt videtur, tigni species. Stat. Taurin. V. *Morella* 2.

† MORTAILLIA, ius domini in bona hominum *manus mortuae* defunctorum. Ch. a. 1213. apud Thaumasser. in Consuet. Bitur. Germ. der Todfall. V. *Mortalia* 2.

MORTAILLIABILIS, qui seruituti *mortuae talliae* seu *manus mortuae* obnoxius est. *Mortaillable.* Charta Caroli VII. Reg. Franc. ann. 1446. ap. Thomasserium in Biturig. p. 107. V. *Mortalia* 2.

MORTALAGIVM, quod ex mortuis seu ex decedentium legatis, Ecclesiis obuenit. *Ius Mortalagii*, in Charta ann. 1192. apud Gassendum in Notitia Ecclesiae Dignensis pag. 139. Alia Raimundi Archiep. Arelatensis ann. 1166. apud Sammarthanos: *Cum coemeteriis et Mortalagiis, et cum omnibus ad ipsas Ecclesias pertinentibus.* Mox: *Deinde dimidiam partem Mortalagii et omnium obuentionum mortuorum, etc.* MORTALITAS, eadem notione. Charta ann. 1103. apud Sammarthanos in Archiep. Arelat. Est et *Mortalagium* ius quod domino competit in bona decedentis Vasalli, cum de iis testamento minime disposuit. Charta an. 1315. tom. 1. Hist. Dalphin. pag. 108. V. *Mortalia* 2.

MORTALE PECCATVM, quod mortem aeternam infert, passim. Pro *crimine*, cuius poena mors est. Capitula Caroli M. de Partib. Saxoniae cap. 13. *Si quis pro his Mortalibus peccatis latenter commissis ad Sacerdotem confugerit, etc.* *Mortalis culpa*, in Lege Bajwar. tit. 1. cap. 5. *Mortale crimen*, tit. 6. cap. 3. §. 1. et in Concilio Coloniensi can. 56. apud Abbonem Floriac. in Canonib. cap. 36. *Mortifera crimina*, in Inquisitionibus Synodalibus c. 56. apud Reginonem lib. 2. de Ecclesiastica disciplina cap. 5.

MORTALIA. (1) S. Augustin. Enarrat. in Ps. 78. *Morticinia* (Θνησιμαῖα) *dicuntur mortuorum, Mortalia vero viuorum corporum nomen est.* Eadem habet Beda lib. de Orthogr. V. eumdem S. Augustin. in Psalm. 8. (2) Idem quod *Mortua manus*, quasi *mortua tallia*, vel *mortui tallia*, quod scilicet post mortem alicuius exigitur. *Mortaille*, vnde eidem seruituti obnoxii, *Mortaillables* dicuntur in Consuetud. Marchensi cap. 17. art. 125. 126. 127. etc. vbi eiusmodi serui, a seruis consuetudinariis (*Coustumiers*) distinguuntur. Charta ann. 1269. in Tabul. Virzion. *Hominem Stephani de*

de Mellano Militis et Marquisiae matris suae, *de capite et corpore talbabilem et explectabilem et de Mortalia ad voluntatem eorum.* Priuilegia S. Palladii ex Cod. MS. Coislin. n. 522. pag. 1. *Quietamus ab omnimodo iugo seruitutis*, *seruicii*, *talliae Mortaliae etc.*

MORTALIS, V. *Mortale.*

MORTALISSIME PECCARE, grauissime, in Summa Magistri Pauli apud Duellium tom. 1. Miscell. pag. 72.

MORTALITAS. (1) Pestis, lues, quae in populo grassatur. Gloss. Graec. Lat. Θνῆσις, *Mortalitas*, *Mortalitas animalium*, in Capitul. 2. a. 810. et in Epist. Ludouici Pii a. 828. etc. (2) Pro *Mortalagium*, V. in hac voce. (3) Clades, strages, Gall. *Carnage*, *Massacre.* Memoriale Potestat. Regiens. ad ann. 1229. apud Murator. to. 8. col. 1107. V. *Mortarium 3.*

MORTALITER, lethaliter, Gall. *Mortellement.* Bartholomaei Scribae Annal. Genuens. ad ann. 1239. apud eundem Murator. tom. 6. col. 480.

† MORTALOGIVM, necrologium, in Necrol. Auenion. V. *Mortilegium.*

MORTAREISIVM, querneus, ni fallor, puluis coriarius, quo coria subiguntur; quod in mortariis contundatur, sic dictus videtur. Statuta Montis Regal. fol. 270.

MORTARIOLVM. (1) Vel MORTARIOLVS, Bollandistis, igniariae machinae genus aliquod. Miracula S. Angeli Mart. tom. 2. Maii pag. 87. Acta S. Humilitatis tom. 5. Maii p. 217. Adde tom. 2. Aprilis pag. 364. V. *Mortarium 1.* (2) Species pulmenti, idem quod *Mortairol.* Statuta an. 1208. in Archiuis S. Victoris Massil.

MORTARIVM. (1) Tormenti bellici genus; Gall. *Mortier.* Epistol. ann. 1480. apud Ludewig. to. 5. Reliqu. MSS. p. 291. Adde Rymer. to. 15. p. 213. (2) Arenatum, Germ. Mörtel, Gall. *Mortier.* Liber Miracul. S. Sulpitii Episc. Bituric. *Mortarium arripit*, *illudque in gremio caeca mulier proiicit.* (3) Vt *Mortalitas 3.* Laudes Papiae apud Murator. tom. 11. col. 21. (4) † Idem videtur quod *Moria 2.* apud Murat. to. 5. Antiq. Ital. pag. 419. (5) † Stagnum, quoduis aquae stagnantis receptaculum, in Ch. ann. 1137. V. *Morta 1.* et *Morteria.*

MORTARIVS, pro *Mortarium*, Gall. *un Mortier.* Inuentar. vtensil. in Tabul. Compend. *Duos Mortarios cum pestallis suis et 10. sedes quarratas, etc.*

MORTAS, pro *Mortuae*, vt videtur. Form. Vet. Andegau. 24. tom. 4. Analect. Mabill. p. 248. *Quasi animalia per sua menata eos ducere habuisset*, *et ipsa animalia per sua*, *animalia aliquas Mortas fuerant*, *et ipsa pecora illi excorticasset*, *posteaque Mortas fuerunt.*

MORTAVDIRE, MORDAVTVS, V. *Morth.*

MORTEA, († pulmenti genus ex pane et lacte, Germ. Möhrte.) Consuetudines Monast. Floriac. *Ipso die in refectorio ad prandium Morteas*, *generale piscium*, *mortariola. pitanciam de optimo vino debemus habere*, *et ad coenam trutas.* † Ibidem: *Pro signo Mortearum facias signum panis et lactis*, *quia ex vtroque fit.* Proinde non idem quod *Mortia* Barberino, in Gloss. ad Documenti d'amore, si tamen de crassiore lucanica bene est interpretatus Vbaldinus in suo Lexico.

MORTELLA. (1) Processus de Vita S. Thomae Aquin. n. 39. *Vidit eum sanum et laborantem cum dicto brachio de arte Mortellae*, *de qua consueuerat laborare in dicto Monasterio.* Incertum viris doctis, cuiusmodi fuerit *Mortellae* ars. Fortassis ars est materiariae, a Gall. *Mortoise*, quae res materiarios artifices spectat; nisi ad officium crassiores lucanicas, Gall. *Mortadelles*, condiendi referas, si tamen id artem dixeris. V. *Mortarium 2.* Erunt fortean, qui a sinapi triturando vocis etymon accersant: *Morteile* enim etiam nunc pro *Moutarde* vsurpant rustici Dumbenses. († Forte est ars *mortarium* subigendi. V. *Mortarium 2.*) (2) Vox Italica, myrti granum. Acta S. Ioan. Abb. Pulsan. to. 4. Iunii pag. 42. (3) Mortarium, Gall. *un Mortier.* Vita S.

S. Coëmgeni tom. I. Iunii pag. 385.

MORTENTARIVS, vt *Mornatensius*. V. ibi.

† MORTERIA, palus, locus, vbi aqua stagnat, in Ch. Ms. a. 1279. V. *Mortarium* 5.

MORTERIVM. (1) Mortarium. Inuentar. ann. 1342. in Tabular. S. Victoris Massil. *Vnum Morterium et vnum pestellum.* (2) Arenatum, non semel, in Reparationibus MSS. Senescalliae Carcasson. a. 1436.

MORTGATGIVM, V. in *Vadium*.

MORTH, MOROTH, MORDRVM, MVRDRVM, etc. homicidium, ex Saxonico *Morth*, *mors*, *letum*, *perditio*, *interitus* : vnde *Morth-lag*, *homicida*, *Morth-lage*, *homicidium*. Papias : *Mordon*, *i. e. homicidium in absconso*, *in Lege Longobarda*. Ita MSS. Editus habet *Morbon*. Eadem Lex Longob. L. I. tit. 2. §. 8. *Omnes regales causae*, *quae ad manum Regis pertinent*, *vnde compositio expectatur aut culpa quaeritur*, *dupliciter secundum antiquam consuetudinem componantur*, *excepto mundio de libera*, *aut Morth*, *aut aliis quae similes sunt*, *vnde 900. solid. iudicantur.* MORTH, in Edictus Rotharis Regis Longob. titulus 5. inscribitur de *Moroth*, vbi agitur de eo qui *homicidium in absconso perpetrauerit.* † MORDTHOLVM, in Vet. Poenit. Cod. 3878. MORCHIDVM. Concilium Moguntiacense : vbi Lindenbrogius et alii *mortridum* praeferunt. V. Capitul. 4. ann. 803. cap. 12. MORDAD. Consuetudines Arkenses ann. 1231. in Tabular. S. Bertini. MORTRAIDVS. Constitutio Fridr. I. Imp. an. 1158. apud Goldastum to. 3. Constit. Imp. p. 231. MORDRVM, eadem origine et notione. Lex Saxon. cap. 1. §. 6. MORDVM. Conradus Vrspergensis an. 1198. *Vnde et illi rei habiti sunt*, *de tali Mordro*. MEVRTRVM. Charta Henrici domini de Salico a. 1031. MVLDRVM. Charta ann. 1230. in Tabular. Centul. MVLTRVM. Charta Hugonis Vicecom. Bruciae an. 1282. in Tabular. Floriac. MVLTRICIVM, in Legibus Norman. cap. 55. apud Ludewig. tom. 7. Reliqu. MSS. p. 257. MVLTRIVM. Charta Roberti Magdun. domini a. 1177. apud Thomasserium Consuet. Bituric. p. 73. MVRDIFICATIO. Consuetud. Furnenses in Archiuo Audomar. MVRDREDVM. Charta Elizabethae Reg. Angl. ann. 1566. ap. Rymer. to. 15. p. 660. MVRDRVM. Charta Henrici Regis Angl. a. 1134. in Hist. MS. Monast. Beccensis p. 36. MVRTRE, in Charta Bernardi de Turre, an. 1256. apud Baluz. to. 2. Hist. Aruern. pag. 510. MVRTRVM. Statuta Ludouici VIII. Reg. Franc. ann. 1223. apud Acher. tom. I. Spicil. p. 646. MVTRVM, in Charta a. 1265. in Tabular. S. Albini Andegau. MVRDRVM, vox quae passim occurrit, Gallis *Meurtre*. *Murdrum*, autem *homicidium furtim factum* definitur in Charta Willelmi Comitis Pontiui ann. 1250. in Hist. Eccles. Abbatis-Villae cap. 46. Lex Bajwar. tit. 18. §. 1. *Si quis liberum occiderit furtiuo modo*, *et in flumen eiecerit*, *vel vitalem locum*, *vt cadauer reddere non quiuerit*, *quod Bajwarii Murdrido dicunt*, *etc.* Lex Frisionum tit. 50. §. 2. *Si quis hominem occiderit et absconderit*, *quod Mordritum vocant*, *etc.* Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 92. *Murdritus homo antiquitus dicebatur*, *cuius interfector nesciebatur* ; *vbicunque quomodocunque esset inuentus*, *nunc adiunctum est*, *licet sciatur quis Murdrum fecerit*. *Homicidium per proditionem*, ap. Matth. Paris. ann. 1216. de Iohanne Rege : *Arthurum nepotem suum propriis manibus per proditionem interfecit*, *pessimo mortis genere*, *quod Angli Murdrum appellant.* Ita *murdrum* opponitur homicidio, quod *per infortunium* fit, in Legibus Malcolmi II. Regis Scotiae cap. 15. §. 4. seu *calore iracundiae*, *videlicet Chaudemelle*, in Statutis Roberti II. Regis Scotiae cap. 3. Duplex autem statuitur *murdrum*, in Legibus Malcolmi Regis Scotiae cap. 15. *publicum et priuatum*. *Publicum murtrum*, quod et *apertum* dicitur, quod in loco publico coram testibus fit. *Priuatum*, *cum aliquis est interfectus*, *vel submersus vel in aliquo loco inuentus.*

MVRDRVN, *pecunia quae solet dari pro Murdro.* Hinc *quietum esse a Murdro*, in Leg. Henrici I. Regis Angl. cap. 2. hoc est, a mulctis pecuniariis, quae villanis locorum, in quibus *murdrum* perpetratum fuerat, irrogabatur. MVRDREDVM, eadem notione, in Charta Henrici II. Reg. Angl. ann. 1156. apud Kennet. in Antiquit. Ambrosden. p. 114. Haud scio an eodem significatu accipienda sit vox *Murthra*, in Charta a. 1153. apud Hickesium Dissert. pag. 36. ibi enim *Murthra* intelligitur tributum, quod de terris exigi solitum erat, a cuius praestatione immunes dicuntur terrae, quas *dominicas*, hoc est, a nullo dependentes, vocabant. *De ista eadem terra quidam Vicecomes Radulphus Picot nomine scottum et denegeldum et de Murthra et caetera quae de terris reddi solent, exigebat iniuste . . . Per iudicium totius Comitatus ostensum et diratiocinatum est, a iusticiis vel ministris Regis, vel ab alio aliquo, nihil omnino de praedictis exigi vel accipi debere . . . quia Dominica terra eorum est.* V. *Murtrare.*

MORTH-BOSCH, mortuus boscus, hoc est, siccus. Bullarium Fontanell. V. *Boscus mortuus.*

MORTIA, V. supra *Mortea.*

MORTICINIVM. (1) Vel MORTICINVM. Gloss. Lat. Graec. *Morticina*, θνησιμαῖα. Papias: *Morticinium, quod ab hominibus non vtitur, eo quod non occisorum sed mortuorum animalium est morbida caro, nec apta ad salutem corporis, cuius causa sumitur. Prius quidem obseruatum propter vnitatem duorum parietum. Sed nunc quis Christianus obseruet vt turdos vel minutiores auiculas non attingat, nisi quarum sanguis effusus est, aut leporem non edat, si manu ad ceruice percussus, nullo cruento vulnere occisus est.* Theodorus Cantuar. in Capitul. cap. 83. *Qui manducat Morticinum, 40. dies ieiunet.* (2) Idem quod *Mortuarium*, de quo infra. Charta Fridr. I. Imper. ann. 1153. apud Hondium in Metrop. Salisburg. to. 2. p. 377. *Stabilimus ei vt Morticinia, quae vel dicuntur*, (quidam ponunt, *vendicantur*,) *de hominibus saepe dicti Monasterii, vbicunque defuncti fuerint, Monasterio salua sint et custodita nec in eis alicuius loci libertate iniuriam patiatur.* (3) Mortifer et grauis morbus. Miracula S. Gengulphi tom. 2. Maii pag. 650. (4) † Licentia tenendi possessiones in *manu mortua*, Gall. *Amortissement*, vnde *morticina possessio*, apud Chopin. de Leg. Andium. V. *Mortificatio.*

† MORTICINIVS, mortuus, dicitur de ligno exsiccato, Ital. *Morticino*, in Stat. Taurin.

MORTICINVS, lethalis, ibid. pag. 654.

MORTIDATOR, homicida, idem qui *Murdritor*, Gall. *Meurtrier.* Lambertus Ardensis. V. *Morth.*

† MORTIETVM, arenatum, Gall. *Mortier.* Comput. MS. ann. 1386. V. *Mortarium* 2.

MORTIFERABILITER, lethaliter. Vita S. Bibiani Sancton. Episc. apud Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 767.

MORTIFEROR, νεκροῦμαι, intermor. Gloss. Lat. Graec. MSS. Sangerm.

MORTIFICARE. (1) Idem quod *Amortizare*, de qua voce supra, in manum mortuam ponere. Charta ann. 1280. in Tabular. Prioratus S. Nicasii de Mellento fol. 40. (2) Pro morti dare, occidere. Venericus de Vnitate Ecclesiae conseruanda. pag. 24. *Quaerebant omnibus modis Mortificare Regem Henricum.* (3) Grauiter vulnerare, mutilare. Charta ann. 1244. tom. 1. Hist. Dalphin. p. 22. V. *Mahamium.* (4) Corpus macerare, poenis affligere, Concil. Ilerdense inter Hispan. tom. 2. p. 283. (5) Forte pudore suffundere. Anonymus de Gestis Manfredi et Conradi Reg. apud Murator. to. 8. col. 606. *Irruunt quidem equites numero forte mille in Saracenos praedictos, quod Mortificati vniuersaliter cum arcubus, et quodammodo facti exanimes solo metu, se nemine adhuc percutiente, prosternuntur.* (6) Abrogare, rescindere. Statuta Astens. cap. 10. fol. 26.

(7) †

(7) † Extinguere, tom. 6. Aug. p. 822.

MORTIFICATIO. (1) Gall. *Amortissement*, licentia, tenendi possessionis in manu mortua. Sine domini feudalis permissu non licebat ecclesiis aliisque communitatibus aliquod praedium tenere, siue emptum, siue datum, vltra vnius anni spatium, debebantque illud *extra manum suam ponere*. Hinc illa nata lex dandi *hominem morientem et viuentem*, quo nomine bona ab ecclesiis occupata domini feudalis iuri caducario aliquatenus sunt obnoxia; communitates quippe sunt caducariae legis peremptoriae clientes, propter quamdam immortalitatem, corporis; In Tabular. Calensi omnes Chartae, quibus caducaria lex aboletur, sic inscribi solent, vt p. 158. *De Mortificatione facta ab ecclesia Calensi abbati et conuentui Frigidimontis*. V. *Mortificare 1.* et *Admortizatio*. (2) † Coercitio, cohibitio, in Capit. Caroli M. ann. 859. to. 7. Collect. Hist. Fr. p. 635. V. *Mortificare 4*.

MORTIFICATVRA. (1) Vulnus leue, sine sanguinis effusione. Vitalis Episcopus Oscensis. V. *Ictus orbus*. (2) † Abrogatio, rescissio, in Stat. Mont. V. *Mortificare 6*.

MORTHILEGIVM, necrologium, in quo nomina benefactorum defunctorum inscribuntur. Charta an. 1513. apud *Madox* in Formul. Angl. pag. 272.

† MORTILOGIVM, liber de morte differens, apud Oefel. to. 1. Script. p. 630.

MORTIMANVS, V. *Manus mortua*, in *Manus 3*.

MORTIMENTVM, idem quod *Manus-mortua*. Charta ann. 687. apud Miraeum, to. 2. p. 1125.

MORTINA, vox Italica, Myrtus. Chron. Estense ad an. 1347. apud Murator. to. 15. col. 442.

MORTITIVM, caducum, ius caduci, *mortua manus*. Charta Tancredi Comitis Licii ann. 1185. apud Vghell. tom. 9. pag. 67. *Et aquarium iuxta eum, qui ex parte Mortitii ad nostras peruenit manus, et quicquid Mortitii habemus in terricellis iuxta Ecclesiam*. Occurrit in Constitut. Sicul. L. 1. tit. 84.

MORTITIVVS. Monasticum Anglic. tom. 2. p. 114. *Praeterea concessi eis ad pellicias Fratrum, omnes pelles agnorum de omnibus maneriis meis, . . . tam de his quae eduntur, quam de Mortitiuis*, Id est, quae moriuntur. *Carnes Mortitiuae*, in Statutis Auen. MSS. V. *Morina 1*.

† MORTIZATIO, concessio in manum mortuam, Gall. *Amortissement*. Stat. eccles. Barchin. ann. 1423. V. *Mortificatio 1*.

MORTORIVM, pro *Mortarium*. Charta ann. 1329. in Tabul. S. Victoris Massil. *Item vnum Mortorium cum suo trissono*.

MORTRAIDVS, homicida, V. *Morth*.

MORTVA. Vim vocis docet Concil. Tarrac. an. 1591. inter Hispan. t. 4. pag. 530. *Singulares personae tam ecclesiasticae quam seculares, huiusmodi pecuniis indigentes, vt cum minori incommodo eas habere possint, per venditiones annualium censualium, quae Mortua nuncupantur*.

MORTVAGIVM, idem quod mox *Mortuarium*. Bulla Clementis V. PP. an. 1309. apud Lobinell. to. 2. Hist. Britan. p. 461.

MORTVAMANVS, V. *Manus mortua*.

† MORTVARE, in manum mortuam ponere, Gall. *Amortir*. Necrolog. S. Io. in Valle. V. *Mortificare 1*.

MORTVARIVM. (1) Ius illud dicitur, quod Ecclesiae seu illius Rectori debetur, cum quis decedit quod ius, *canonica portio* dicitur, in Statutis Eccles. Cadurc. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 736. Germ. der Todfall. Quippe *si decedens* parochianus *tria vel plura cuiuscunque generis in bonis suis habuerit animalia, optimo, cui de iure fuerit debitum, reseruato, Ecclesiae suae, a qua Sacramenta recepit, dum viueret, sine dolo, fraude, seu contradictione qualibet, pro recompensatione subtractionis decimarum personalium, nec non et oblationum, secundum melius animal reseruatur post obitum, pro salute animae suae, huiusmodi liberandum. Quodsi duo tantum in bonis decedentis extiterint*

rint animalia, *de mansuetudine Ecclesiae exactio quaelibet nomine Mortuarii remittitur.* Eodem *mortuarii* nomine designatum reperimus tributum, quod a domino post mortem vasalli exigebatur, nisi fortean et illud inter iura ecclesiastica a laicis vsurpata recenseas, atque adeo a iure *mortuarii*, de quo mox dictum est, indistinctum velis. Charta an. 1348. ap. Kennet. Antiquit. Ambrosden. p. 470. *Iurati praesentant . . . quod Willelmus Foul, qui de domino tenuit vnum messuagium . . . . diem suum clausit extremum, et debentur domino nominibus heriettae et Mortuarii, 2. vaccae pret. XII. sol.* V. *Mortalia* 2. (2) MORTVARII appellatione, in Statutis Ordinis Hospitaliorum S. Iohannis Hierosol. tit. 5. §. 4. tit. 17. §. 1. tit. 19. §. 16. intelliguntur *fructus Commendae, qui colliguntur a die obitus Commendatarii ad proximum festum Nativ. S. Iohann. Baptistae.* (3) Necrologium. Ludewig. tom. 8. Reliqu. MSS. p. 223. (4) ✝ Funus, exequiae, i. q. *Mortuorium*, in Ch. Ms. a. 1308.

MORTVATVS, morti datus, occisus, seu potius per *morth*, id est, *murdrum.* Capitula ad Legem Alamannor. c. 23. Edit. Stephani Baluzii. V. *Morth.*

MORTVORIVM, funus, Gall. *Enterrement.* Epitome Constit. Eccles. Valent. inter Concil. Hispan. tom. 4. p. 199.

MORTVOSVS. (1) Mortuo similis. Caelius Aurelian. lib. 1. Acut. c. 3. (2) ✝ Morticinus, dicitur de carne animalis ex morbo mortui. Consuet. Carcass.

MORTVVS, pro *Occisus.* Histor. Cortusior. lib. 1. cap. 13. MORTVVM, *super mortuum ponere.* V. *Bisonum.* MORTVVS SAISIT VIVVM, Gall. *Le mort saisit le vif*, Practicis Gallicis est, cum haeredis et defuncti possessio cohaeret et continuatur. Charta Caroli Reg. Franc. an. 1322. apud Miraeum tom. 1. pag. 308. V. Gloss. Iuris Gall. in hac voce. ✝ MORTVORVM DIVISIO, quod ex decedentium legatis ecclesiis obuenit. Ch. an. 1154. ✝ MORTVVS ET VIVVS, dicitur Census, qui pro facultate depascendi, in pecunia aut pecude soluitur. Ch. Ms. an. 1038. ✝ MORTVVS CENSVS, qui redimi nequit. Constit. Ms. Feder. reg. Arag.

MORVA, Gall. *Morue*, piscis genus. Charta an. 1309. to. 1. Hist. Dalphin. p. 98.

✝ MORVBVLA, horreum videtur, in quo decimae reconduntur. Ch. ann. 962. tom. 9. Collect. Hist. Franc. p. 699.

MORVCLA, boletorum species, Gallis *Morille.* Monachus Sauiniensis, in vita S. Matthaei Abbatis Cluniac. cap. 14.

MORVISIVS, ita dicta moneta aurea, Alphonsi Regis Hispaniae, voce, vt videtur, detorta ex *marauedinus.* De hacce monetae specie multa commentatus est Couarruuias in Collat. veterum numismatum, cap. 6.

MORVLA, breuis mora. Bernhardi de Breydenbach Iter Hierosol. p. 274.

MORVLARE, moram trahere, manere. Guillelm. Gemmet. lib. 2. Hist. Norman. c. 8. *Cumque diu Morulans Walgras depopularet.*

MORVLI, *verberibus atriores facti*, a *moris nigris dicti.* Amalth.

✝ MORVLVM, dimin. a *Morum*, in Gloss. Prou. Cod. 7657.

✝ MORVLVS, a Gall. *Mors*, frenum, in Ch. Ms. a. 1361.

MORVS. (1) Forte morosus, in Charta Alfonsi Reg. Aragon. V. *Mair.* (2) Locus palustris. V. *Mora* 2.

✝ MORVTA, vel MORVCA, piscis genus, Gall. *Morue.* Comput. Ms. a. 1244. V. *Morua.*

✝ MOS, pensitatio, quae ex more praestatur, in Ch. Ms. a. 1235. V. in *Consuetudo.*

✝ MOSAGIA, *lo fluxo de sangue*, in Gloss. Lat. Ital. Ms. pro *Moragia.*

MOSAICVM, V. *Musiuum.*

MOSARABES, dicti Christiani in Hispania, qui sub Arabum dominatu viuebant, quasi mixti Arabibus, vti censet Stephanus Praecentor Vlyssiponensis de Miraculis S. Vincentii Vlyssipone editis, cap. 1. n. 3. Surita lib. 1. Indic. Aragon. aera 752. et ex iis Baronius anno 633. num. 87. Quippe

Quippe *Musa* Arabice Christianum significat, vt auctor est Blanca ann. 714. quod etymon attigit Iulianus Toletanus, cui *Mixtarabes* dicuntur. Alii volunt Mosarabes dictos a Muza Arabum duce, qui Hispaniam domuit. Horum Officium diuinum, *Mosarabis* inde appellationem retinuit, iam olim, et maxime D. Leandri Hispalensis et D. Isidori temporibus vsitatum. Imo hoc vsa est Hispania vsque ad Alphonsum VI. quo tempore auctoritate Gregorii VII. PP. mutatum est, aera 1109. vt est in Charta Ramirezii Regis Aragon. descripta in Hist. Pinnatensi lib. 3. cap. 16. licet et Toleti adhuc in sex Parochiis seruetur, et in Cathedrali Ecclesia in sacello Fratris Francisci Ximenes, ac Salmanticae statis diebus in sacello Doctoris Talabricensis. Ordinem vero diuini istius officii descripsit et edidit Eupenius Roblesius, ex quo in Bibliothecam Patrum relatus est, to. 6. vlt. Edit. MORABIDES, perperam, ni fallor, pro *Mosarabes*, editum in Chronico Mauriniacensi p. 379.

† MOSATA, praestationis species ex vino, vel modus agri vineis consitus. Ch. Ms. a. 1350. V. *Morada* et *Morata*.

† MOSCADVS, maculis, quasi muscis distinctus, Ital. *Moscado*. Ch. a. 1339. V. *Moscosus*.

MOSCATELLVS, Ital. *Moscadello*, Apiana vua, Gall. *Raisin Muscat*. Statuta Estens. cap. 97. fol. 35. V. *Muscatellus*.

MOSCHEDA, templum Mahumetanorum, Ital. *Moschea*, Gallis *Mosquée*. Continuat. Chronic. Andr. Danduli ad ann. 1291. apud Murator. to. 12. col. 403. V. *Meschita* et *Muscheta*.

† MOSCHETA, idem, t. 1. Aug. p. 78.

MOSCHETTA, telum quod balista validiori emittitur. Chron. Estense ad ann. 1309. apud Murator. to. 15. col. 365. V. *Muschetta*.

MOSCHETTVM, V. in *Muscarium*.

MOSCHVS, MOSCVS, V. *Muscus*.

MOSCIA, telae tenuioris species; Picardis *Musquinier*, qui eiusmodi telas texit. Gobelinus Persona in Cosmodromio cap. vlt. V. *Melocineus*.

† MOSCLARIS, hamus, Massil. *Musclau*. Ch. Ms. a. 1252.

† MOSCOSVS, i. q. *Moscadus*, in Ch. a. 1339.

MOSENA, species bladi, *Moussene* apud inferiores praesertim Occitanos, Vasconibus *Mouzene*. Sententia arbitralis ann. 1292. inter abbatem et consules de Gimonte: *Alia vero blada quae ligari non possunt, in eorum paleis vt est milium, fabae et Mosena, et alia similia partiantur*.

† MOSSENA, in Gloss. Prou. Lat. V. *Mossola*.

MOSIBVM, MOSIVVM, V. *Musiuum*.

† MOSICHA, *pocha*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

MOSLEMES, V. *Musulmani*.

MOSNARE, f. mansio, domus molitoris. Charta Oliuerii abbatis S. Iohannis Angeriac. an. 1285. in Tabular. eiusd. monast. p. 196. *Item praedictum Mosnare nostrum situm subtus molendina de Cadreto in aqua . . . cum omni iure et deuerio quod habemus et habere debemus in dicto Mosnari, et aqua et circumstantiis ipsius*.

† MOSNERIVM, molendinum, vel aqua, qua mola versatur. Chartul. S. Ioann. Angeriac. V. *Mosnare*.

† MOSO, *lo fattore*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

MOSSA, V. *Mussa 2*.

MOSSEN, in Aquitania, Occitania, Vasconia, Benearno, et alibi, voce composita ex *Mos* et *Sen*, quasi diceres *Meus Senior*, idem esse quod Francis *Messire*, obseruat Petrus de Marca lib. 3. cap. 9. Marcae Hisp. col. 261.

MOSSES, locus vliginosus, stagnum. Anglis *Mosse*. Cambdenus in Descriptione Lancastrensis agri. V. *Mussa 2*.

MOSSICLVM, in Gloss. Saxonico Cottoniano; in alio *Mosicum*, *Ragu*. Voces admodum incertae. Legendum forte ex Somnero *Mosylicum*, et Rubus Mosylicus intelligendus.

† MOSSOLA, i. q. *Mosena*, in Ch. Ms. a. 1469.

MOSSVS, dimotus, seu luxatus. Processus de S. Thoma Aquinate to. 1. Martii pag. 695. *Ex qua percussione os*

os ipsius brachii quod iungitur cum humero, *erat totaliter Mossum et fractum.*

† MOSTA, pensitatio pro molitura frumenti, f. pro *Molta*, in Ch. a. 1209.

MOSTALE, species tenementi, ad excolendum sub onere praestationis, census et operarum concessi. Charta an. 812. to. 2. Annal. Benedict. p. 719. V. *Motalis*.

† MOSTARDERIA, a Gall. *Moutardier*, in tritae sinapis vasculum, in Instr. a. 1438. V. *Mustarda*.

† MOSTASAFUS, publicarum mensurarum et ponderum curator, aedilis, in Hispania; MOSTASAFIA, eius officium. Ch. Ms. Petri III. Arag. a. 1339. MUSTAÇAFUS, et MUSTAÇAFIA, in ead. Ch.

MOSTAYLA. Charta an. 1327. in Tabul. S. Victoris Massil. *Tertia mensis praeteriti fecit carricari LXII. giaras alquitrani*, *et tria pondera de Mostayla.* An mustela seu mustelinae pelles? Gallis olim *Moustoille* vel *Moustille*, pro mustela, *Belette*.

MOSTELLUM, Φάσμα, *Monstrum*. Supplem. Antiquarii et Gloss. Lat. Graec. MSS. Sangerm. † An *Monstrellum?*

MOSTERINUM. Anonymus, quem Nicolaum de Iamsilla esse docet Murator. tom. 8. col. 576. de Rebus gestis Friderici II. Imp. pag. 843. *Inter quos currus unus inuentus est. Mosterinis et flabellis tantum oneratus*, *quae pro infirmis deferebantur ad muscas depellendas*, *vel ad refrigerium caloris incendii faciendum*, *et aliis rebus medicinalibus oneratus*, *etc.* Codex alter apud laudatum Murator. habet: *Mosternis*. Legendum *Moscherinis:* muscarium enim Italis est *moscherino*, voce a Latino formata.

MOSTIERA, V. *Molta* 2.

† MOSTILLUS, MOSTULUS, *dimiu. a Mos*, *costuma*, *Prou.* Glossar. Prou. Lat. Cod. 7657.

† MOSTONAGIUM, tributum ex veruecibus seu *mutonibus*. Ch. Ms. a. 1358. V. *Multonagium*.

MOSTRA. (1) Pro *monstra*, militum recensio, ab Ital. *Mostra*. Charta an. 1372. apud la Faille, to. 1. Annal. Tolos. inter Instrum. p. 96. V. *Monstrum* 1. (2) † Ostensio, specimen, Ital. *Mostra*, Gall. *Montre*. Stat. a. 1454. (3) † Instrumentorum exhibitio, quibus quis in iure se legitimum possessorem rei alicuius esse demonstrat. Arest. Ms. a. 1331. (4) † MOSTRA, MOUSTRA, certa mensura nemoris, quae *monstratur*, i. e. designatur caedenda. Ch. Ms. a. 1263. V. *Monstrata*.

MOSTULUS, V. *Mostillus*.

MOSTURANGIA, V. *Monsturangia*.

MOSUM, vel MOSUS, f. pro Mansum. Regest. feodor. Campaniae fol. 82. apud D. Brussel to. 2. de Usu feud. p. 946. *Henricus de Hans*, *ligius post Comitem Barriducis*, *et Comitem Grandisprati*, *ut dicit; de his quae Comitissa Suessionensis tenuit apud Hans; scilicet de bosco*, *Moso et charuagio.*

MOTA. (1) Collis seu tumulus, cui inaedificatum castellum, idem quod in Delphinatu aliisque prouinciis *Poypia* nuncupatur. V. in hac voce. *Mote*, in Consuetud. Aruernensi cap. 12. art. 51. *Mote Seigneuriale*, in Consuetud. Trecensi art. 14. et Caluimontensi art. 8. Lambertus Ardensis pag. 147. *Motam altissimam*, *siue dunjonem eminentem in munitionis signum firmauit*, *et in aggerem concernauit.* Orderic. Vitalis lib. 10. p. 772. *Et fortissimam*, *quam apud Balaonem possidebat*, *Motam Regi tradidit*, *per quam totum oppidum aduersariis subactum paruit.* V. *Meta* 1. *Mota* vero ea notione duplicis est generis: una, quae praecipuum est feudi manerium, de qua Consuetud. Trecensis tit. 2. art. 14. *Le principal chastel ou maison*, *fort*, *Mote*, *ou place de maison seigneuriale.* Altera, quae in *villenagio* possidetur, cuius tenentes in Annal. Fuldensibus dicuntur *homines Motales* et *Motales serui*, quorum conditio eadem est, ac eorum qui *serui glebae*, Gall. *Mortaillables*, nuncupantur. V. Custumar. gener. to. 4. part. 1. p. 411. et seqq. MOTTA, eodem significatu. Charta ann. 1112. apud Munier in Augustodun. part. 3. p. 44. *Confiteor teneri in feudum . . . do-*

mum

mum et Mottam meam de Cluniaco, etc. (2) Quaeuis eminentia. Charta an. 1319. in Tabular. Montis S. Michaëlis. (3) Curia; placitum, conuentus, ex Saxonico *Gemote, conuentus.* V. in *Gemotum.* Chartular. 2. Campaniae ex Bibl. Colbert. fol. 166. apud D. Brussel to. 2. de Vsu feud. p. 776. *Comes habet census suos apud Chableias, in quibus habet vendas, et homines suos et Motam et plateas circa Motam, et domos in Castro et in Burgo. Credentiae et Mottae fuerunt similiter*, XXXII. in Annal. Mediolan. ad ann. 1258. apud Murator. to. 16. p. 659. V. *Muta 6.* (4) Expeditio bellica, Gall. *Muete*, t. 6. Spicileg. Acher. p. 407. V. *Monere.* MOTIO, idem ap. Erkempertum in Hist. Long. (5) MOTA, MOTARIVM. Charta Philippi Regis Franc. an. 1200. in Magno Pastorali Eccles. Parisiens. lib. 21. Ch. 21. 26. *Motas quoque et piscationes, siue in Motariis siue in aqua mortua, siue in magno fossato, etc.* († Agger, quo continentur aquae, cui construendo facultas conceditur, cespites, Gall. *Motes* eruendi.) *Motarium* palustris est locus, vnde eiusmodi *Motae* eruuntur. Charta an. 1210. in Tabular. Calensi p. 226. *Nos vero Ansello et hospitibus, qui in praedicta possessione continentur ad vsus suos marescum concessimus, vt Motas accipiant, et brueriam in scopulo.* Charta ann. 1472. apud Th. Blount in Nomolex. Anglicano. *Rogerus tradidit praefato Thomae tria stagna et vnam Motam piscariam existentem infra Manerium D. de Yessyn habenda, et tenenda praedicta tria stagna, et praedictam Motam cum tota piscatione in eisdem.* V. *Motaticum.* (6) Campanula, V. *Muta 4.* (7) MOTA CANVM, ex Gall. *Meute de Chiens*, V. Prynneum in Libertat. Eccles. Angl. tom. 3. p. 930. 931.

MOTACISMVS, V. *Metacismus.*

† MOTADENCHIVM BLADVM, miscellum frumentum. Ch. Ms. a. 1313. V. *Mitademquum.*

MOTAGIVM. (1) V. *Motaticum.* (2) † Obligatio qua vassallus *placitis* domini interesse tenetur; *Mota* quippe i. q. *Curia, Placitum.* Ch. Ms. a. 1361.

† MOTALDVS, idem Muratorio qui *Mundualdus*, tutor, t. 2. Antiq. p. 135.

MOTALIS, modus agri, iugerum. Tradit. Fuld. lib. 1. cap. 3. *Trado in eleemosynam . . . quicquid proprietatis habeo, in Larungum et in Sulzidorphero Marcu, nisi tamen in Larungam 20. Motales, id est, ingeres et vnam vrialem.* Occurrit praeterea haec vox, sed nescio an eadem notione, in Charta Garsiae Regis Nauarrae aerae 1034. apud Antonium de Yepez, in Chron. Ordin. S. Bened. tom. 1. *Id est, de Guardia de Comite per Semitam ad vallem de Pozos, de sursum ad illam arborem vallis de Fabrici, et per illum Motalem vsque ad portellum medianum.* Vbi *Motalis*, ni fallor, idem ac *Mota*, eminentia. Hinc emendanda videtur Vita S. Domitiani, apud Guichenonem: *Et ipsum campum secundum morales defunctos, cum integritate vobis donamus.* Legendum enim censuerim, *Motales definitos.* † Recte *Motales* pro *Morales* emendat Cangius; sed nescio an non retinenda sit vox *defunctos;* ita, vt sensus sit, campum, qui mihi iure manus mortuae mortalium hominum competit, vobis donamus. Bonis quippe *Motalium* hominum succedebant, domini feudales, vbi non aderant haeredes masculi, V. in *Mota 1.*

MOTARIVM, V. *Mota 5.*

MOTATICVM, quid sit, docet Tabul. Maioris Monast. Turon. seu Vindocinense Thuani, Chart. 87. *Et quidem census 4. denar. de terra illa reddebatur, non tamen pro palatico, sed pro Motatico, hoc est, pro eo, quod ex ipsa terra prenditur ad opus exclusae molendine illius.* Est ergo *Motaticum* praestatio, quae pro facultate eruendi *Motas* seu cespites exigitur. V. *Mota 5.* MOTAGIVM, eadem notione. Charta ann. 1225. in M. Pastorali Eccl. Parif. lib. 16. Ch. 14.

MOTATIO. (1) Lis, controuersia, qua quis a possessione amoueri potest. Charta apud Hickesium Grammat.

mat. Anglo-Sax. pag. 174. (2) Vulnus non graue, leuis percussio. Canones Hibern. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 6.

† MOTAVITOR, vel MOTAVITVS, artifex, sed incertum quis, in Libert. Petrae assisiae a. 1341.

† MOTELETVS, globulus, in Lit. remiss. Ms. a. 1354.

MOTELLA, diminut. a *Mota*. Charta ann. 1256. in Tabular. S. Nicasii Remensis. *Vendidit totam tenuriam iardinum, Motellam, terras, etc.* † Pro parua insula legitur, in Ch. Ms. a. 1319.

† MOTEONVS, mensurae annonariae species, Gall. *Moiteon*. Ch. Ms. a. 1278.

MOTETVM, cantus ecclesiasticus, quem *Motet* vulgo dicunt. Guillelm. Durandus de Modo generalis Concilii celebrandi cap. 19. *Videtur valde honestum esse quod cantus indevoti et inordinati Motetorum et similium non fierent in Ecclesia etc.*

MOTHA, idem quod *Mota* 1. Charta Henrici VII. Reg. Angl. ann. 1509. ap. Rymer. to. 13. p. 243.

MOTIBILIS, qui non est perpetuus, sed moueri potest. Ita autem dicitur leguleis Anglis persona, quae cum sit in aliquo statu vel dignitate, ex ea amoueri potest, verbi gratia Prior, Religiosus, proinde in iure conueniri non potest. Fleta lib. 6. cap. 6. §. 22. *In carceribus detenti Canonici, vel alii Religiosi, Motibiles, furiosi, . . . surdi, muti, . . . conueniri non poterant. Motibilitas*, ibid. lib. 2. c. 54. §. 9. *Amotibiles* lib. 6. c. 37. §. 3. c. 38. §. 1. 4.

MOTIO, expeditio bellica, V. *Mota*.

† MOTIONEM SVMERE, e loco moueri, in Stat. eccl. S. Vulfr.

† MOTIRE, monere, declarare, a vet. Gall. *Motir*. Ch. Ms. a. 1218. V. *Motitio*.

MOTITIO, in Statutis Ordinis Hospital. S. Iohannis Hierosf. tit. 19. §. 22. vulgo *Smutitio*, *Gallica dictio est*, *et significat nominationem*, *seu pronuntiationem: Nam veteri Gallorum lingua Motir, idem est, quod dicere, nominare, vel pronuntiare. Eo vtuntur Fratres in linguis, cum declaratur cui committenda, cuius administratio vacat, concessa fuerit.* V. *Smutitio*.

MOTIVVM, a Gall. *Motif*, causa, incitamentum. Litterae Henrici VI. Reg. Angl. ann. 1452. apud Rymer. to. 11. pag. 312.

† MOTIVVS. (1) Mouendis animis accommodatus, Ital. *Motivo*, Germ. Rührend, t. 1. Aug. p. 602. (2) Seditiosus, turbulentus, in Lit. remiss. Ms. a. 1369.

MOTONAGIVM, V. *Mutonagium*.

MOTATA, colliculus. Charta an. 1276. in Tabular. S. Benigni Diuion.

MOTTA. (1) V. *Mota* 1. et 2. (2) † Aceruus, cumulus, moles, in Stat. Perus.

MOTTOENIVS, moneta Brabantica, Belgis, *Motteewen*. Charta an. 1382. apud Miraeum to. 2. p. 1249.

† MOTTONVS, veruex, Gall. *Mouton*. Conuent. Saonae a. 1526. Hinc MOTTONINVS, veruecinus, ibidem. V. *Multo*.

MOTTVRA, V. *Molta* 2.

† MOTVLVS, cantus species, in Reg. Visit. Odon.

MOTVNAGIVM, V. *Mutonagium*.

MOTVRA, V. *Molta*.

MOTVS. (1) MOTVS AQVAE, piscatio ni fallor. Chron. S. Michaelis Virdun. p. 388. *Dedit . . . 7. mansos et dimidium cum molendino in villa ermarisçurte super fluuium Matarts, eo pacto vt soluant singulis annis 15. modios Kalendis Maii et 30. modios vini in festo S. Remigii: et si Motus fuerit aquae, anguillas in festo S. Andreae.* † Rota est aquaria, qua in piscatione anguillarum vtuntur. (2) MOTVM FACERE, vela dare, Gall. *Faire voiles*. Caffari Annal. Genuens. lib. 1. apud Murator. to. 6. col. 286. *Galeae vero viginti quinque et Milites vna Motum fecerunt, et istae galeae inuenientes alias recolligentes steterunt secum. Mouere* eadem notione adhibuit Bartholomaeus Scriba lib. 6. Annal. Genuens. apud eundem ibid. col. 467. *Mouerunt dictae galeae X. vt ad partes vltramarinas accederent.*

MOVCA, V. *Monca*.

MOVENTES RES, pecora. Edictum Nunonis Sancii to. 8. Spicil. Acher. pag. 368.

MOVE-

MOVERE. (1) Expeditionem suscipere. Annales Francorum Bertiniani ann. 867. (2) Iter ingredi. Chron. S. Petri viui, to. 2. Spicil. Acher. p. 755. (3) MOVERE CERVVM, aprum, Gallis *Faire lever un cerf, ou un sanglier pour la chasse*, in Pacto Legis Salicae tit. 36. §. 5. 6. (4) Dependere, Gall. *Mauvoir*. De feodis dicitur, quae certis seruitiis sunt obnoxia, et ab alio dependent. Charta ann. 1244. in Tabular. Meldensi: *Concessit ecclesiae Cameraefontis sex arpenta terrae et dimidium quae mouebant de terra ipsius.* Alia an. 1341. apud Lobinell. to. 2. Hist. Britan. p. 486. *Cum feuda Mouentia aliqua castellania et immediate resortantia ad eam indicentur et terminentur secundum vsum et consuetudinem loci, vnde Mouent.* Adde Rymer. to. 13. p. 748. (5) Vela dare, V. *Motus 1.* (6) † Dicitur de portis, qua parte aperiuntur, in Ch. Ms. (7) † MOVERE CRIDVM, clamorem ciere in aliquem, ein Geschrey erheben. Ch. Ms. a. 1357.

MOVILE, pro *Mobile*, V. *Mobilitas*.

MOVIMENTVM. (1) Motus, seditio. Albertinus Mussatus de Gestis Henrici VII. lib. 15. rubr. 6. apud Murator. to. 10. col. 554. V. mox *Monita*. (2) Quo quis ad aliquid agendum mouetur, Gallis *Motif*. Litterae Iohan. Regis Franc. ann. 1363. to. 3. Ordinat. pag. 640. (3) Affectus, Gall. *Mouvement*. Occurrit apud Baltherum Mon. in Vita S. Fridolini Abb. n. 11.

MOVITA, motio, contentio, rixa, Gallis *Esmeute*, aliis *Meslée*. Formulae veteres apud Bignonium, cap. 30.

† MOVLA, mensura lignaria, Gall. *Moule*. Ch. Ms. a. 1309. V. *Molla 1.*

† MOVLDVRA, pensitatio pro molitura frumenti, Gall. *Mouture*, in Ch. Ms. a. 1327. V. *Molta 2.*

† MOVLTVNAGIVM, i. q. *Multonagium*, in Ch. Ms. a. 1256.

MOVLTVRA, pretium quod datur pro mutatione praedii, cum alteri ceditur aut venditur. Charta Galerani Comitis Mellenti, to. 3. Histor. Harcur. p. 44. V. *Muta 2.*

† MOVNAGIVM, i. q. *Mouldura*, in Ch. Ms. a. 1349. V. *Monagium 1.*

MOVNAIRONVS, Massiliensibus, vulgo *Meusnairon*, secundus a molitore; *Mounerius*, molitor, Gall. *Meusnier*. Statuta Massil. lib. 1. cap. 55. *Si aliquis de praedictis mulateriis, vel Mouneriis vel Mounaironis in praedictis mulateriis, vel Mouneriis vel Mounarionis in praedictis repertus fuerit fraudem committere, etc.* Charta ann. 1326. in Tabul. S. Victoris Massil. *Stephanus de S. Egidio Mounorius.* V. *Molnaironus*.

MOVRELLVS, pro *Morellus*, V. in hac voce. Inquisitio pro canonisatione S. Yuonis MS.

MOVRVS, pro *Morus*, locus palustris, aquaticus. Charta an. 1276. apud Miraeum to. 2. pag. 865. V. *Mora 2.*

† MOVSDVRACHIA, i. q. *Moustu-rangia*, in Ch. Ms. a. 1272.

† MOVSTARDERIVS, sinaparius artifex, propola, Gall. *Moutardier*. Ch. Ms. a. 1276. V. *Mostarderia*.

MOVSTRA, V. *Mostra*.

MOVSTVRA, V. *Molta 2.*

MOVSTVRANGIA, MOVTVRENGIA, variae moliturae miscellum frumentum seu *bladum*, quod a molitoribus ex frumento, quod ad molendinum defertur pensitatus, ex Gall. *Mousture, Mousturage*, in Charta ann. 1365. apud Duchesnium, in Hist. *des Chasteigners*, pag. 41. Diction. Occitan. *Carrou, Modure, meslange de froment et d'orge.* Charta an. 1240. ex Tabul. Fossatensi f. 159. *Concesserunt mihi et haeredibus meis 16. sextarios Monturengiae competentis, etc.* Alibi: *Molendinum dicti loci valet quolibet anno 6. modios Multurangiae ad mensuram dicti loci.* Charta ann. 1248. in Magno Pastorali Ecclesiae Paris. lib. 9. Chart. 43. *Decem sextarios tam frumenti, quam Mousturangiae annui redditus quos percipiebant annuatim in Molendino Capituli, etc.*

MOVTA. (1) Pretium, quod datur pro mutatione praedii, cum alteri ceditur, vt supra *Monitura*. Charta Nicolai d'Estouville to. 4. Hist. Harcur. post. *Errata*: *Has donationes dono et concedo . . . possidendas libere*

bere et quiete et pacifice absque seruitio, et auxilio et releuio et Mouta et absque omni exactione. V. Mula 2. (2) V. Molta.

MOVTANAGIVM, MOVTONAGIVM, V. in Multonagium.

MOVTO, a Gall. Mouton, veruex, in Chartular. S. Vandregesf. to. 1. p. 74. V. Multo.

† MOVTONNAGIVM, i. q. Multonagium, in Ch. Mſ. a. 1310.

MOVTTVRA, MOVTVRA, V. Molta 2.

MOVTVM BLADVM, molitum, a Gall. Moudre, molere. Statuta Massil. lib. 1. cap. 55.

MOVTVRA, V. Molta.

† MOVTVRARE, moutam seu praestationem pro frumenti molitura capere, Gall. Moultarer, Germ. Metzen. Stat. Auen. a. 1243.

MOVTVRENGIA, V. Mousturangia.

MOYATVS, mensura vinaria. Necrolog. S. Martialis Lemouic. IX. Kal. Iulii Iordanus Dares Monachus dedit nobis Moyatos vini cum cepiis, et Prior de multone soluit.

MOYDA, mensurae species, quam aestimare licet ex Charta ann. 1309. to. 1. Hist. Dalphin. p. 91. Iohannes venditor pro dicto heminali accipere debebat . . . videlicet pro quolibet animali sal ad vendendum in dicto mandamento, vnam Moydam, de quibus valent duodecim vnam heminam salis.

MOYOLVS, vasis species inter ministeria sacra, V. Lito.

† MOYTERIA, praedium rusticum, quod a colono partiario colitur, Gall. Moiterie. Ch. Mſ. a. 1191. V. Moitoieria.

MOZICA, quasi modica, vnde mozus, a, pro d, sicut solent Itali dicere hozie, pro hodie: nam antiqui hodie dicebant. Papias. V. Mozina.

MOZINA, MOZITIA. Ioh. de Ianua, Mozina, a modus, genus repositorii, quasi Modina. Gloss. Anglo-Sax. Aelfrici Mozytia, vel arcula, Taeg, i. clausula, clusura, vti interpretatur Somnerus, in Gloss. Saxon. in Theag, qui haec laudat ex veteri Charta Ecclesiae Cantuariensis: Mansionem quoque quae est in aquilonari parte Dorobertae, et clausulam quod Angli dicunt teage, quae pertinet ad praedictam mansionem, etc. V. Mozica.

MOZOLVS ROTAE, Italis Mozzolo, truncus, Gallis Moieul, apud Petrum de Crescentiis. L. 5. extr.

MOZZETTA, ex Italico Mozzeta, Gallis Mosette d'Evesque. Ceremonial. Episcopor. lib. 1. cap. 1. Vtantur domi et foris loco mantelleti, Mozzeta eiusdem coloris supra rochetum. Hinc emendandum Mazzetta to. 4 Anecd. Marten. col. 1194. Est etiam Mozetta vestis canonicorum et sacerdotum. Miracula B. Stanislai to. 1. Maii p. 791.

† MVA, domuncula, in qua includuntur falcones, cum plumas mutant, a Gall. Muë. Ch. Mſ. a. 1352. V. Muta 3.

† MVAGIVM, pensitatio frumentaria, pro quolibet modio annonae. Ch. Mſ. a. 1340. V. Modiatio 1.

MVANDA, seruitii genus. Charta Rigoldi de Alfunza pro Stabul. monast. Tertia etiam parte seruitii quod Muanda vocatur,

† MVANVM, f. emissarium, Gall. Evier. Libert. Mſ. Castri noui de Arrio a. 1356. Cognitio - aquaeuersus, stillicidiorum, carreriarum, exituum et muanorum inter vicinos. Nisi sit murus intermedius.

MVARIVM, f. locus palustris, aquaticus, vel Piscatio. Charta ann. 1386. apud Rymer. tom. 7. p. 530. In bosco et plano, in pratis et pasturiis, in aquis et molendinis, in viis et semitis, in stagnis et Muariis, in mariscis et piscariis, etc. V. Motus aquae.

MVCALES, dactili palmarum. Papias.

MVCATA VESTIS, breuis, ni fallor, quam puerulus vestiret, ab Hispan. Muchacho, puerulus. Gualuaneus de la Flamma, apud Murator. to. 12. col. 1033. Ipsi enim coeperunt strictis et Mucatis vestibus vti more Hispanico. † Hispan. Muceta et amiculum humerale.

† MVCATORIVM, forfex candelaria, Lichtputze, in Gloss. Lat. Gall. Cod. 7659.

MVC-

MVCCAGO, viscositas quaedam, Gall. *Humeur epaisse.* Medicina Salernit. p. 76. edit. ann. 1622. V. *Muccus.*

MVCCARE, muccum eiicere, *Moucher.* Lex Ripuar. tit. 5. §. 2. *Sinasum excusserit, vt Muccare non possit.* Editio Heroldi habet *Mucare.*

✝ MVCCATVS, nasus, quo *muccus* fluit. Lex Ripuar. tit. 68. V. *Muccus.*

✝ MVCCILAGO, vox medicorum. Alex. Iatrosoph. Mſ. *Faciunt enim per secessus ventris muccilagines cum pondere.* V. *Muccago.*

MVCCINIVM, apud Arnobium lib. 2. mappula, facitergium, Gall. *Mouchoir*, Occitan. *Moucadou.*

MVCCOSVS. Gloſſ. Graec. Lat. *Muccosus*, μύζων, *Morveux.* Hinc pro *humidus.* Monaſt. Anglic. to. 2. pag. 50. et 52. *Vsque ad moram, id est, Muccosam et humidam planitiem.* V. *Mora* 2.

MVCCVS, quod e naribus fluit, Latinis *Mucus.* Gloſſae Iſonis Magiſtri ad Prudent. *Muculentis, sordidis. Muccus, Rots.* Lex Alaman. tit. 62. §. 2. *Si autem summitas nasi vt Muccus contineri non possit, abscissa fuerit, etc.* Adde Leg. Ripuar. tit. 70.

MVCERANII, Chriſtiani Hiſpani ſub dominio Saracenorum degentes, ap. Ordericum Vitalem L. 12. p. 892. videntur iidem qui *Marani*, atque ita forte legendum.

MVCETVM, inſtrumentum ad piſcandum, V. *Saurarium.*

MVCIS, V. *Macis* 1.

MVCLA, V. *Mucula.*

✝ MVCLEA. Ch. Frid. I. Imp. t. 4. Cod. Ital. dipl. p. 11. *Confirmamus - - tam siluas quam mucleas.* Leg. f. *Nuclearias.*

MVCRA. Vita S. Agili Abb. MS. *Comperit tandem inter duas Mucras, adiacentias ex fisco quodam Nantholiacense, sed tunc ad villam quae Mailus dicitur aspicere.* Ita etiam Edita c. 13. ✝ Fluuii nomen f. *Morain*, cuius nominis ſunt duo.

MVCRELLVS, aſinorum ductor, Bernhardi de Breydenbach Iter Hieroſol. p. 192. V. *Musseio.*

MVCRO. Anaſtaſius in Gregorio IV. pag. 161. *Obtulit . . . vestem de fundato vnam habentem Mucrones per circuitum.* Infra: *Cortinam Alexandrinam vnam, vel alia habentia Mucrones de fundato* 4. Forte fimbria, quae in acumen ſeu Mucronem deſinit, non ſecus ac *folia cultrato Mucrone*, de quibus Plinius lib. 13. c. 7. *Mucronatum rostrum*, apud eund. L. 32. c. 6.

MVCROLVDIVM, haſtiludii ſpecies. Chron. Eſtenſe ad ann. 1352. apud Murator. to. 15. col. 473. *Dom. Aldrouandinus marchio fieri fecit in Ferraria quoddam Mucroiudium super platea Ferrariae.*

MVCTA, perperam pro *Mueta*, V. in hac voce.

MVCVCIO, tributi genus. Charta Richardi Reg. Angl. to. 4. Hiſt. Harcur. p. 1281. *Praedicti monachi . . . sint quieti de theloneo et portagio . . . et de Wreckmaris, et de Mucucione in mari et foragio, etc.*

MVCVLA OCVLI, *anterior pars oculi: Mucla oculi est interior pars eius aëri patens, muca.* Ita Matth. Siluaticus.

MVCVLENTVS, V. *Muccus.*

MVDA, pro *Muta*, ſeu *Mutatio*: vox Italica, quae occurrit in Charta Petri Ziani Ducis Venet. an. 1211. in Hiſt. Bellunenſi p. 109. V. *Muta* 2. Item alia notione, V. in *Muta* 7.

MVDAGIVM, vt *Muta* 2. pretium quod datur pro mutatione praedii, cum alteri ceditur. Tabul. S. Roberti de Montis-ferrando ap. Baluz. to. 2. Hiſt. Aruern. p. 63.

MVDANTIA, mutatio, Italis *Mudança.* Acta S. Franciſcae Romanae to. 2. Martii p. 105.

MVDEVRDVM, V. *Mundiburdus.*

MVDELARES, Mauri, qui expugnata ab Alphonſo Rege Caeſaraugusta, in quadam vrbis regione remanſerunt, tributa conferentes Regi, qui inde ita vocati, ait Hieronymus Blanca in Comment. Rerum Aragon. pag. 637.

MVDELLVS. Tabularium Prioratus de Paredo, fol. 64. *Et in alio loco ad Pratum rotundum dedit Mudellos duos feni.* Pro *muellus*, vt videtur. V. mox in hac voce.

MVELLVS, moles, cumulus, Gall. *Mule.* Charta Thoſſiacenſis ann. 1462. *Pratum continens plateam trium*

um Muellorum foeni vel circa. Vide *Mullio.*

MVETA. (1) Specula, turris, in cuius fastigio excubant vigiles; Gall. *Muette*, ol. *Meute.* Charta an. 1347. to. 1. Hist. Dalphin. pag. 66. *Faciat unum Muetam bastardam cum quatuor culiis* .... Charta ann. 1341. ibid. pag. 429. *Item quod muri, chasfallia, schissae, Muetae et omnia alia facta constructa, ad resistendum dicto domino Dalphino, seu ad ipsius emulationem, vel villae fortificationem.* Vbi perperam editum *Mulctae.* (2) Liber niger Scaccarii, p. 357. *Mueta Regis* VIII. *d. in die.* Vbi Hearnius Editor: Cauea, auiarium. Vulgo autem per *Muetam Regis* ipsum locum intelligunt, vbi olim Reges accipitres ad seruabantur et nutriebantur. (3) † Domus venatoria, vel in qua includuntur falcones, cum plumas mutant. Ch. Ms. a. 1278. V. *Mua.*

MVFA, MVFFA, vox Italica *mucor*, Gallis *Fleur de vin, Moisissure.* Iohan. de Ianua: *Mucor in vino et aqua, sc. Musa vini.* Mox: *Musa, idem est, quod mucus, vel muca. Muffa*, apud Petrum de Crescentiis lib. 4. de Agricult. cap. 42.

MVFFLA, V. *Muffulae.*

MVFFVLAE, Gall. *Mouffles*, chirothecae pellitae et hibernae. Capitul. Aquisgran. ann. 817. et Capitul. Caroli M. addit. 1. cap. 22. *Wantos in aestate, Muffulas in hieme veruecinas.* Et cap. 79. *Vt Muffulae veruecinae Monachis dentur. Mulfolas* habet eadem notione Adelardus in Stat. Abb. Corbeiens. L. 1. c. 3. *Musfulas*, Leges Henrici I. cap. 70. seu, vt quidam Codd. praeferunt, *mufflas.* V. *Moffula.*

MVFLVS, V. *Muffulae.*

MVFO. Papias: *Cubitale, Musa.*

MVGA. (1) Forte cumulus, aceruus, V. *Mullio.* Obseruantiae Regni Aragon. lib. 6. tit. de Generalib. priuilegiis §. 36. *Imo debent redire sua ganata ad aream villae vel prope, qualibet die si voluerint iacere nocte sequenti: alias si pernoctarent prope Mugam, essent prompta ad pascendum, et destruerent pastus alterius villae.* † Hispan. *Muga* est limes, terminus. V. *Mugium.* (2) Marth. Siluaticus: *Perniones vel rasulae, sunt excoriationes quae fiunt in nimio frigore in calcaneis, quae Mugae vulgo dicuntur. Mugae fiunt etiam in digitis pedum et manuum.*

MVGER, *mucosus.* Festus et Paulus, *Muger dici solet a castrensibus, quasi muccosus is, qui talis male ludit.* Siue simpliciter tamquam *mucer* ex muccus, siue tanquam *muciger.* Ita Martin. in Lexico. V. supra *Muccus.*

† MVGILLARE, *onagrorum*, in Gloss. Prou. Lat. Cod. 7657.

MVGILLARIS, Papiae, *mutus a mugio.*

MVGILLATIO, Papiae, *tarditas.*

MVGINARI, *murmurare.* Nonius, Gloss. Lat. Gr. *Muginor*, γογγύζω. Festo *Muginari* est *nugari et quasi tarde conari.*

MVGISSOR, Papiae: *Fallax, callidus, murmurator.* In Glossis Antiquis MSS. *Callidus anus, musator.*

MVGITIAE, murmurationes, querimoniae. Vita B. Columbae tom. 5. Maii pag. 328.

MVGIVM, aceruus, cumulus, vt *Mullio.* Statuta Vercell. lib. 5. fol. 125. *Item si quis saxum paleae vel stipulae alienae positae in paleario vel Mugio feni, etc.* V. *Muga.*

† MVGIVS, *modius*, mensura vinaria. Ch. Ms. a. 1405.

† MVGNARIVS, molitor, Ital. *Mugnaio*, ap. Murat. t. 4. Antiq. p. 563.

† MVGNERIVS, idem, in Process. Ms. a. 1374.

MVGVLARE, mugire, Gall. *Meugler*, more boum, in Addit. ad Vitam S. Antonini num. 66. to. 1. Maii pag. 348. Vbi Editores eruditi: Hic *mugulare* est, labiis clausis per nasum efferre quemdam inconditum et inarticulatum sonum, ad instar litterae μῦ.

MVGVLI. Sanutus lib. 3. part. 12. cap. 17. de Soldano Babyloniae: *Reperit sex mille Mugulos, qui illi multam intulere molestiam, etc.* Ita, opinor, vocat eos qui suberant Principi, quem *le Grand-Mogol* dicunt.

MVIBLA, idem, ni fallor, quod *minutalia*, intestina animalium, Gall. *Menuail-*

Mennailles. Charta Philippi Augusti an. 1211. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 1101. *Tantum capit Ecclesia S. Martini, quantum Comes, et qui ea recipiunt debent esse per fidem constricti seruientibus B. Martini, et qualibet septimana eadem ecclesia debet habere consuetudinem Muiblorum et custociae carnificum.*

✝ MVIHOTVS. Inuent. Ms. a. 1356. *Item duos muihotos copertos de taffata.* V. *Muffulae.*

MVIOLVS, f. modius, (✝ vel acerruus, i. q. *Muellus*, a Gall. *Muyot.*) Charta an. 1418. apud Rymer. to. 9. p. 563. *De qualibet pipa eisarae, ceruisiae et boscheto quinque solidos Turonenses ac etiam de quolibet Muiolo salis.*

✝ MVIRA, aquae sali conficiendo aptae receptaculum, i. q. *Moria* 2. Ch. a. 1241. t. 1. Hist. Burg. Prob. p. 106.

MVLA. (1) Perperam, pro *muta*, quoduis vectigal. Charta ann. 1336. apud Ludewig. to. 5. Reliqu. MSS. p. 524. Alia eiusdem anni ibid. p. 525. V. *Muta 1.* (2) Crepida, Gall. *Mule.* Concil. Terracon. ann. 1591. inter Hispan. tom. 4. pag. 509. V. *Mule.*

MVLAMINVM. Leges Adelstani Regis apud Thundresfeldam editae cap. 19. vbi de ferri igniti examine: *Quando ferrum proiiciet, et sanctum altare festinet, insigilletur manus eius, et inquiratur die tertia si Munaminum sit intra consigillationem.* Textus Roffensis Saxonicus habet: *Inquiratur die tertia, si munda sit, vel immunda intra consignationem.* Mendose fortassis pro *velamen*; velo quippe manus, quae ferrum candens tetigerat, inuoluebatur, cui opponebatur sigillum. Andreas Suenonis, Archiep. Lundensis lib. 7. Lege Scanic. c. 15. *Si ferrum gestatum fuerit, panno aliquo inuoluentur; cui diligenter astricto, sigillum etiam apponetur . . . Hoc velamen in pedibus vel manibus vsque ad sabbatum permanebit.* V. *Ferrum candens.*

MVLATERIVS, a Gall. *Muletier*, mulio, Ital. *Mulattiére.* Statuta Massil. lib. 1. cap. 53.

MVLATI, Hispanis *Mulatos*, Gallis *Mulates* vel *Mulatres*, dicuntur ii qui ex parentibus Africanis et Indis mixtim nati sunt; a Mulus, vt notum est, quod sit ex asino et equa. Concil. Liman. ann. 1582. inter Hispan. to 4. p. 267. V. *Mestizus.*

MVLATINVS, mulinus, in Statutis Montis Regal. p. 221.

✝ MVLÇA, vel MOLÇA, dicitur de re quauis molli, in Inuent. Ms. an. 1361.

MVLCARE. (1) MVLCATOR. Papias: *Mulcare, affligere, vexare, calcare, afficere, cedere; Mulcator, peremptor, qui corpora afficit vel cruciat. Mulcata, damnata.* Gloss. Arabico-Lat. *Mulio, pugnis calcibusque afficio.* (2) Mulcere. Athelmus de 7. Vitiis capitalibus.

MVLCARIVM, V. *Mulgarium.*

MVLCEBRIS. Iohan. Sarisb. lib. 2. Policrat. cap. vlt. *Duae sunt, inquit ille, vt opinor, virtutes ignis: altera edax et peremtoria, altera Mulcebris et innoxia lumine.* Id est, quae demulcet, fouet. Epist. Ioh. Troester, apud R. Duellium lib. 1. Miscell. p. 242. *Amor est mixtus cum ratione furor, naufragium dulce, . . . moriens vita, Mulcebris tartarus, triste coelum, amoenus carcer.*

MVLCEDO, concentus. Sidonius lib. 5. Epist. 17.

MVLCHVMAT. Epistola Basilii Macedonis Imp. ad Hadrian. II. PP. apud Baronium ann. 871. num. 8. *Transmisimus autem sanctitati vestrae, ... vsin vnum aërem habentem vnum. Mulchumatunum, planetilia castanea duo.* Monstra verborum, quae nescio an quis intelligat.

MVLCIFER, pro *Mulciber.* Papias.

✝ MVLCRVM, *lo vaso da mongere*, in Gloss. Lat. Ital. Ms. MVLCTRVM, in Gloss. Prou. Lat. V. *Mulctrale.*

MVLCTA. (1) Tributum, vectigal, sed potius exactio iniusta, *malatolta.* Guillelmus Biblioth. in Stephano VI. PP. p. 236. (2) Mendose pro *Mueta 1.* V. in hac v.

MVLCTRALE. Glossae MSS. in Prudentium ex Bibl. S. Germani Paris. Cod. 561. *Mulctra, vas in quo mulgetur, Mulctrale, locus in quo coagulationes fiunt.* V. *Mulgarium.*

MVL-

MVLCTRARIVS, homicida, V. *Murdrator*.

MVLCTVM, pro *Mulcta*, in Charta ann. 857. apud Lobinell. to. 2. Hist. Britan. p. 59.

MVLDIO, perperam pro *Aldio*. Charta Albrici clerici et abbatis apud Marten. tom. 2. Ampliss. Collect. col. 21. V. *Aldius*.

MVLDRVM, V. in *Morth*.

MVLE, *genus calceamenti*. Gloss. vetus MS. Sangerm. De vocis etymo consule Menagium in Orig. Gallic. voce *Mules*.

MVLENDINVM, moletrina. Charta ann. 5. regni Rodulphi Indict. XII. in Tabul. Matisc. *Tantum de terra vbi aedificet Mulendinum*.

MVLERARIVS, pro *Mulierosus*, ap. Iul. Capitolinum.

MVLETTINVS, mulus paruus, in Addit. ad Vitam S. Antonini, to. 1. Maii p. 342.

MVLETTVS, V. *Mulletus*.

MVLETVS, mulus, a Gall. *Mulet*. Charta an. 1337. to. 2. Hist. Dalph. p. 334.

MVLFOLA, V. *Muffulae*.

MVLFOSSA, fossa, vallum quo vrbs vel castrum munitur. Regimina Paduae, ad ann. 1320. apud Murator. to. 8. col. 433.

MVLGARIVM, *vas in quo mulgetur, idem et mulctra*. Papias in Gloss. antiq. MSS. *Vas in quo mulgentur pecora*. Alibi *Mulcaria*, *vasa in quibus lac mulgetur*. Ita Gloss. vet. MS. Sangerm.

† MVLGVS, congeries, aceruus, cumulus, Ital. *Mucchio*. Stat. Taurin. V. *Mugium*.

MVLICVRIVS, V. *Mulomedici*.

MVLIEBRIA, menstrua, seu purgationes Mulierum; γυναικεῖα, Aristoteli. Papias: *Muliebria, superuacuus mulierum sanguis*. Genes. cap. 18.

MVLIEBRIARIVM. Veteres Glossae MSS. Sangermanenses: *Muliebre a mulieribus aliquid factum. Muliebriarium, per mulieres ordinatum, et per viros gestum*.

MVLIEBRVM, γυναικεῖον, *conclaue mulierum*. Gl. Lat. Gr. MSS. Sangerm.

MVLIER. (1) Vxor, Hispanis *Muger*, Italis *Moglie*, Prouincialibus *Moulie*, Beneharnensibus *Moché; Meolhé*, Gallis olim *Moillier*, *Mullerar*, vxorem dare filio, in Chronico Petri IV. Reg. Aragon. lib. 6. post cap. 12. Acta S. Prudentii Garrayensis Episcopi, apud Biuarium: *Sacerdotes dormiebant cum mulieribus eorum*. Concilium Duziacense I. part. 5. *Mulier Comitis Regis, nomine Nortmanni*. (2) MVLIER, MVLIERATVS. In iure Angliae, si quis concubinam post susceptum ex ea bastardum in vxorem duxerit, et ex ea filium vel filios susceperit, is filius, siue sit vnus, siue plures, dicitur *mulier*. Littleton. sect. 399. In iure autem Scotico dicitur *filius Mulieratus*, et patri suo de iure succedit, vt haeres. Regiam Maiestat. L. 2. cap. 19. §. 3. 6. *Si autem plures filios habuerit Mulieratos, id est, ex sua sponsa legitime procreatos*, etc. Legitima scilicet vxore, quam ante nuptias in concubinatu cognouit. (Hos in *Mulieratu* procreatos, Gall. *Engendré en Muliere*, dicebant veteres Galli. Thomas *Blount* in Nomolex. Anglic. *Lequel Reynald engendra Simon de Asseles, en Mulerie, lequel Simon engendra Alive, Agnés et Margerie en Mulerie*.) Bastardi vero de iure Regnorum Scotiae et Angliae per subsequentes nuptias non legitimantur, vt est in lib. 2. cap. 51. §. 3. V. Bastallum v. *Bastarde*, et *Mulier*, et infra in *Pallium* 1. (3) Pro Virgine adulta, in Testamento Ludouici VIII. Reg. Franc. apud Duchesn. tom. 5. Hist. Franc. pag. 325. (4) MVLIER, *vorax*, in Glossis antiquis MSS.

MVLIERARE, effaeminare, apud Nonium. Hinc MVLIERARIVS, mulieribus deditus. V. *Femellarius*.

MVLIERATVS, V. *Mulier*.

MVLIERITAS, pubertas. Tertull. de Virg. velandis, cap. 12.

† MVLIMENTVM, *lo guadagno*, Gloss. Lat. Ital. MS.

MVLINARE, V. *Molina*.

MVLINARIVS, MVLINDINVM, MVLINVM, molendinum. Charta regnante Lothario in Tabular. Matisc.

tisc. fol. 113. *Mulinum*, in Lege Alaman. c. 38. num. 1. V. *Molina*. ✠ MVLINARIVS, *molitor*, *Meunier*, Italis *Mulinaro*. Statuta Astens. fol. 78. V. *Mulnerius*.

MVLINVM ANIMAL, V. *Animal de hoste*.

MVLITIO, V. *Munitio*.

† MVLIO, mulus, Ital. *Mulo*, apud Murat. t. 19. p. 512.

† MVLITA, pro *mulcta*, t. 5. Ordin. p. 264. Hinc

† MVLITARE, multare, in Lit. Remiss. Ms. a. 1391. V. *Multitare*.

† MVLIVS, i. q. *Mulaterius*, in Gloss. Prou. Lat. Cod. 7657.

MVLLETVS, piscis, quem Galli *Mulet* vocant, Latini *Mugiles*. Occurrit apud Radulfum in Vita S. Ricardi Episcopi Cicestrensis n. 78. Bollandistae ediderunt, *Mulettus*.

MVLLIFICATOR CERAE, qui ceram emollit, in Consuet. MS. Eccl. Colon. in Bibl. Atrebat.

MVLLIO, MVLLO, aceruus, cumulus, Gall. *Mule*. Redditus et seruitia custumar. apud Kennet. Antiquit. Ambrosden. p. 401. *Debent tornare et inde foenum leuare, et Mulliones inde facere*. Ibid. pag. 402. Liber Chirographorum Absiae fol. 184. *Donauit . . . foenum rastrorum et foenum sessionis Mullonum*.

† MVLLONVS, aceruus, cumulus, in Ch. Ms. a. 1265. V. *Mullio*.

MVL-MEDICVS, V. *Mulomedici*.

MVLMVTINA LEX, V. *Lex*.

MVLNARE, molendinum. Charta ann. circ. 1000. in Chartul. Matisc. fol. 13. V. *Molina*.

MVLNARIS, sedes molendini. Tabular. Prioratus Paredi in Burgundia fol. 70.

MVLNEDA, locus vbi molendinum exstrui potest, *sedes molendini*, V. in hac voce. († Forte melius aquarii canalis valuula, quae Gall. *Meulenge* ol. appellabatur. V. *Ventalium*. Monasticum Anglic. to. 2. pag. 284. V. supra *Molendinarium*.

MVLNELLVS, piscis, V. *Mulnellus*.

MVLNERAGIVM, idem quod ius *moltae*, quod domino pro molitura in suo molendino competit. Tabularium Vindociense fol. 224. V. *Molta*.

† MVLNERICIA, idem, in Tabul. casalino.

MVLNERIVS, molitor, Gall. *Meunier*. Charta an. 1220. in Tabular. S. Vincent. Cenoman. V. *Mulnarius*.

MVLNETVM, V. *Molina*.

MVLOCISIARIVS, *carucharius*, *καρουχάριος*, in Gloss. Graec. Lat.

MVLOMEDICI, *medici equarii*, Valerio Maximo lib. 9. c. vlt. *Qui herbis medelas pecoribus aegrotis aptissime componunt*, Firmico lib. 8. c. 17. Vetus Glossarium: *Mulomedicus*, *ἱππολατρος*. *Mulicurius*, *ἡμιονόχουρος*. Vegetius lib. 1. de Arte veterin. in Praefat. *Mulomedicinae doctrina ab arte medicinae non adeo in multis discrepat*, *sed in multis plurimisque consentit*. Frodoardus lib. 13. Carm. 8.

Id capitur Monacho simulati fraude subacto
Mulmedici, *etc.*

MVLOSVS, *molossus*, *caniculus rusticus*, in Glossis Pithoeanis. Melius Papias: *Molossus*, *canis rusticus*.

MVLOTES, mures agrestes, *μύες ἀρουραῖοι*, *Nitelae* Seruio, Gallis *Mulots*. Baldric. Dolensis in Hist. de Capite S. Valentini Mart. n. 4. *Misit* (Deus) *bestiolas ad genus humanum impugnandum et expugnandum*, *muribus assimiles*, *quas vocant Mulotes*, *quae totam agriculturam depopulabantur*.

MVLSA VACCA, id est, lactans, in Lege Bajwar. tit. 8. c. 2. num. 6.

MVLSA, MVLSVM, potio ex melle et vino confecta. Glossae medicae MSS. Reg. Cod. 148. *Mulsa*, *mel et aqua*. Alexander Iatrosophista MS. lib. 1. Passionum cap. de Mulsa: *Qualiter haec conficiatur dicendum est: oportet enim Mulsum neque satis mel habere*, *neque pinguem esse*. *Gustu autem sit non satis acra*, *et suauem linguae praebeat et in sensu dulcedinem*. V. *Mellita*, *Medo*.

† MVLSIO, mulctus, in Ch. Ms. a. 1319. V. mox.

MVLSIS, quidquid lactis semel mulgetur ab vna vacca, aut ab oue, Occitanis *Mouisson*, quibus *Mouze*, est lac mulgere. Saisimentum Comitatus Tolos. an. 1271. apud La Faille

Faille to. 1. Annal. Tolof. inter Inftr. p. 17.

MVLSITANTER, V. *Mufinatur*.

MVLSOR, qui *mulfum* conficit. Bufchius de Reform. monaft. apud Leibnit. to. 2. Script. Brunfuic. p. 482. V. *Mulfa*.

MVLSVM, V. *Mulfa*.

MVLTA. (1) *Collectitia pecunia*. Gafp. Barthii Gloff. apud Ludewig. to. 3. Reliq. MSS. p. 357. ex Hift. Palaeft. Fulcherii Carnot. (2) ✝ Forte pro *Muta*, vectigal, ap. Meichelbeck. t. 1. p. 147.

MVLTAGIVM, V. *Molta*.

MVLTANNVS, *viuax*, *longaeuus*, *πολυχρόνιος*, in Gloff. Gr. Lat.

MVLTARA, commune, Gall. *Commune*. Charta Ottonis de Kuich, Do. de Zelhem Militis an. 1311. apud Frideric. Sandium in Confuetudines feudales Gelriae p. 38. *Quarum trecentarum librarum dicto domino noftro annuos reditus 30. librarum in Multara noftra dicta Teutonice Gemale, apud Maffen affignauimus*.

MVLTARIVS, pro *Multrarius*, homicida, qui *murdrum* perpetrat, Gall. *Meurtrier*. Charta Philippi Aug. Reg. Franc. pro Communia Calniaci, an. 1213. V. *Morth*.

✝ MVLTATICIVS, collectitius, in Infcript. Gudii LXXXIII. 5. V. *Multa 1*.

MVLTATIO, exactio, *malatolta*, V. in *Tonna*.

MVLTAX. Fulcardus Abbas Lobienfis Epiftol. ad Henric. Imper. *Precaturas, imo rapinas, de auena, de Multacibus, de denariis tollendo faciunt*. f. pro *Multonibus*.

MVLTEIA, panni fpecies, idem quod *Muticia*: Gefta Guillelmi Cenom. Epifc. apud Mabill. to. 3. Analect. p. 374.

MVLTIBARBVS, qui eft prolixa barba. Apuleius in Floridis c. 3. ex edit. Aldina: *Eo* (Hyagne) *genitus Marfyas . . . hifpidus, Multibarbus, fpinis et pilis obfitus*. Melius in edit. Delphinali *Illutibarbus*, hoc eft, qui illautam et fordidam barbam habet.

MVLTIBIBVS, bibax. Praeter Plautum hac voce vtitur Macrobius Saturnal. lib. 5. cap. 21. de Hercule.

MVLTICIA, *veftes fubtiles, camifiae. Lucidae veftes ex ferico et lana, dicta quod mulceant fuauitate fua*. Papias. Gefta Gaufredi de Laduno Epifc. Cenom. apud Mabill. to. 3. Analect. p. 377. *Multae* (matronae) *fcobem ecclefiae Multiciis deportantes, ipfa Multicia fqualore pulueris fquallere gaudebant*. Vtitur Iuuenalis. Πολύμιτοι.

MVLTICIDIVM, homicidium. Charta Richardi Reg. Angl. inter Priuilegia Equit. Melit. pag. 3.

MVLTICIVM, purgamenta quaeuis. Statuta Vercell. lib 7. fol. 150.

MVLTICOLAE, de paganis dicitur, qui multos Deos colunt. Fulgent. adu. Arian. *Multicolae pagani*.

MVLTIFIDI GRADVS, varii. Verfus antiqui apud Marten. Itinerario 2. p. 232.

MVLTIFORA, multis fciffuris aperta. Charta Caroli C. an. 861. apud Doublet. Hift. Sandion. p. 791.

MVLTIFORABILIS, MVLTIFORATILIS TIBIA, quae multis foraminibus eft cauata. Apuleius Metamorph. lib. 10. *Iam tibiae multiforabiles cantus Lydios dulciter confonant*: Idem in Floridis c. 3. *Solus ante alios catus canere: nondum quidem tam flexanimo fono, nec tam pluriformi modo, nec tam multiforatili tibia*.

MVLTIFORIS, multifariam. Charta an. 859. apud Perardum in Tabulis Burgundicis p. 147.

MVLTIFORMITAS, fumma varietas. Wernerius Roleuinc. apud Leibnit. in Praefat. ad Script. Brunfuic. to. 3. p. 608.

MVLTINVBENTIA, repetitae nuptiae. Tertull. de Ieiun. cap. 1.

MVLTINVBI, apud Hieronym. adu. Iouin. 1. 15. et Epift. 11. ad Ageruchiam, apud Crifconium in Breuiario c. 113. vbi Synodus Neocefar. c. 3. οἱ πλείστοις γάμοις περιπίπτοντες.

MVLTIPETAX SCELERVM, multis opertis criminibus. Vox ibrida. Fridegodus in Vita S. Wilfridi faec. 3. Bened. part. 1. p. 172.

MVLTIPLICATORES, nouorum Secretorum adinuentores. Charta Henrici VI. Reg. Angl. an. 1456. apud Rymer.

Rymer. to. 11. p. 379. *Quia timor poenalis ab inuestigatione et practica tantorum secretorum multos viros ingeniosos, naturalibus scientiis doctissimos . . . ab multis diebus hucusque abduxit . . . ne ipsi in poenam incidant cuiusdam statuti tempore regni Henrici aui nostri contra Multiplicatores editi et prouisi; quapropter congruum et expediens visum est nobis viros aliquos ingeniosos, . . . statuto praedicto, aut quocumque alio statuto poenali, in contrarium, vel contra Multiplicatores edito seu prouiso, non obstante, etc.*

† MVLTIPLICIES, saepenumero, in Ch. a. 1225.

† MVLTIPLICIVM, volumen panni vel lini, in Necrol. abbat. Altorf.

MVLTIPLICVS, multiplex. Eulogius Cordub. lib. 2. Memor. Sanctor. c. vlt.

MVLTIRVMIGER SONITVS, rumor maximus, qui de re aliqua circumfertur. Luitprandus Hist. lib. 5. apud Murator. to. 2. p. 465.

MVLTISSIMVS, plurimus, in Charta an. 1452. apud Bolland. to. 2. Maii p. 608.

† MVLTITARE, multare, ap. Gualt. Hemingford. p. 214. V. *Mulitare.*

† MVLTITAS, tributum, exactio, t. 1. Hist. Treuir. p. 351.

MVLTITVDO, *superfluitas omnium in corpore humano humorum.* Gasp. Barthii Gloss. apud Ludewig. to. 3. Reliq. MSS. p. 243.

MVLTIVIDVS, oculatus homo, vir perspicacis ingenii. Roberti Monachi Hist. Palaest. lib. 3. c. 4.

MVLTIVIRA, *meretrix.* Iohan. de Ianua.

† MVLTIZARE PELLES, illas alumine et sale marino cum aqua decoctis, quod MVLTIZIVM vocabant, imbuere. Stat. crimin. Riper.

MVLTO. (1) Vel MVTO, veruex, Gallis *Mouton.* Vita Aldrici Episcopi Cenoman. num. 56. *Et debentur 7. Multones de pascuario cum lana.* Ex his patet nihil immutandum in contextu Anonymi de Bello Palaest. lib. 4. c. 1. apud Ludewig. to. 3. Reliq. MSS. p. 15. vbi legendum esse *Mutones* censebat Barthius; atque adeo per *Multones*, non minutos mulos, vt idem exposuit, sed verueces intelligendos esse. MVLTO VESTITVS, cum lana. Tabularium Prioratus de Pareto fol. 65. MOLTO, idem quod *Multo*, in Charta an. 907. in Append. Marcae Hispan. col. 838. MOLTON, in Charta an. 1116. Append. Marcae Hispan. col. 1245. *Moltonus*, in Statutis Vercell. lib. 3. fol. 56. MVTILO, in Charta an. 1277. apud Kennett. Antiquit. Ambrosden. p. 287. MONTO, et MVNTO, in Diplomate Guillelmi Reg. Siciliae apud Rocchum Pirrum in Sicil. sacra, p. 280. MONTONVS, vt *Multo*, in Statutis Montis Regal. fol. 264. MVTO, eadem notione. Ebrardus in Graecismo c. 9. et Ioan. de Garlandia in Synonymis. Vnde vero vox *Multo*, vel *Muto*, orta, non omnino constat. Ferrarius ita dictos existimat arietes, quod in feminas saliant, quasi *montans.* Certe Picardi *Montons* dicunt. V. *Animal*, et Origines Gallicas. MVTTO, in Charta an. 1113. apud D. Calmet. to. 1. Hist. Lothar. col. 534. (2) MVTO, seu *Mouton*, apud Froissartem 3. vol. cap. 102. pro machina bellica vsurpatur, qua saxa emittebantur ad quatiendos muros. (3) MVLTONES, MVTONES, monetae aureae Regum Franciae, in quibus effictus *Agnus Dei*, vti vulgo dicimus, seu agnus lanatus cum cruicula, quas inde *Denarios* vel *Florenum ad agnum* appellabant Galli, *Deniers, Florins à l'aignel*, vel *Montons;* quorum valor erat 12. sol. 6. den. Turon. qui solidi cum ex puro argento essent, ad 7. l. 9. sol. 6. den. hodiernae monetae referri possunt. Charta laudata in v. *Marca: A 15. Iunii 1354. vsque ad 1. Iunii 1355. fiebant Mutones fini, auri fini, cursus 25. solid. etc.* Charta Edw. II. Regis Angl. *Rex tenetur Ottoni de Grandisono in 10. millibus Multonum auri.*

MVLTOCIVS, pro *cito*, vsurpat auctor 1. Vitae S. Marculfi Abbat. n. 14. pro *multo amplius* legitur in Vita S. Benedicti Anian. saec. 4. Bened. part. 1. p. 208.

MVLTONAGIVM, MOVTANAGIVM, tributum ex veruecibus, seu *mutonibus: Moutonage*, in Consuetudinibus Bononiensi et Herliacensi. In Chartophylacio Regio, scrinio, cui titulus, *Monetarios*, est Charta Iohannis de Tonsomme Senescalli Viromand. an. 1269. qua S. Ludouico Regi vendit 20. *solidos annui reditus, quos habebat super Moutonagium villae S. Quintini.* Charta Ioannis Abbatis S. Bertini ann. 1228. *Moutanagia vero habeo apud Scales, sicut hactenus habui.* MOLTVNAGIVM, eadem notione. Charta an. 1256. in Tabular. Sangerm. V. *Largagium.* MONTONGIVM. Chartular. B. M. de Bono-nuntio Aurel. MOTONAGIVM, in Charta an. 1205. in Hist. MS. Monast. B. M. de Blancha. MOTVNAGIVM, in Tabular. S. Vincentii Cenoman. fol. 39. MVLTONAGIVM. Chartular. B. M. de Bono-nuntio Aurel. Accipitur etiam pro quouis tributo, in 1. Regesto Parlamenti Paris. fol. 6. sub an. 1257. *Inquesta facta super eo quo Praepositi D. Regis capiebant duo Moutanagia apud S. Richarium de burgensibus villae, vnum ratione burgesiae, et aliud pro herbagio, etc.* Charta an. 1248. in Tabular. Maurigniacensi: *De quibus nobis singulis vnaquaeque mansura integra directuram integram, Moutanagiam scilicet 6. denariorum reddebant.*

MVLTOR, molitor, Gall. *Meunier.* Vita S Godeleuae to. 2. Iulii p. 432.

MVLTOTIES, saepius. Concil. Tolet. XIII. inter Hispan. to. 2. p. 699.

† MVLTRA, *mulgaria lactis*, in Gloss. vet. Cod. 7641. V. *Mulctrale.*

MVLTRALE, V. *Mulcrum.*

MVLTRARIVS, V. *Murdrator.*

MVLTRICIVM, V. *Morth.*

MVLTRITORIA ARMA, V. *Arma.*

† MVLTROCINIVM, homicidium, seu mulcta ex *murdro*, t. 7. Ordin. p. 690. V. *Morth.*

MVLTRARE, V. *Murtrare.*

MVLTVM, pro mulcta. Tabul. Rothon.

† MVLTVOSE, pro tumultuose, t. 5. Ordin. p. 586.

MVLTVRA. (1) Quod molitori ex frumento, quod molit, praestatur. Monasticum Anglic. to. 3. p. 91. V. *Molta.* MVLTVRA SICCA, quae in numerata pecunia exsoluitur. Charta Roberti II. Reg. Scot. in Supplem. Diplom. p. 108. V. rursum in *Molta.* (2) † Moletrina, in Ch. 981. t. 9. Coll. Hist. Franc. p. 647.

† MVLTVRARIVS, mensurae annonariae species, quod in ea *multuram* suam accipit molitor, Germ. Metze. Stat. Auellae.

MVLTVRENGIA, variae moliturae miscellum frumentum. Charta an. 1190. in Tabular. Sangerm. fol. 73. *Dedit illis in eleemosinam in molendino suo septem sextaria annonae, medietatem hibernagii, et medietatem Multurengiae.* Charta Galerani Com. de Mellento to. 4. Hist. Harcur. pag. 1620. *Retinuimus in manu nostra duos modios et dimidium Multurengiae, singulis annis nobis persoluendos.* Vbi perperam editum *Multrengrae.* V. *Monsturangia.*

MVLTRITORIA ARMA, eadem quae *moluta*, in Stabilim. S. Ludou. V. *Arma 1.*

† MVLTVS, molitus, Gall. *Moulu*, in Ch. Ml. a. 1331.

MVLVELLVS, piscis, qui in mari Angliae Boreali copiose capitur in aestate, Londoniis *Greenfish*: Lancastrensibus *Milwin*, apud Siluestrum Giraldum lib. 2. Itiner. Cambr. cap. 9. et in Descript. Cambriae cap. 5. vbi perperam *Mulnellus*, vt et in Fleta lib. 2. cap. 12. §. 12. Vetus Charta laudata a Spelmanno: *Dedi . . . quibuslibet leprosis Eborum venientibus in vigilia diei S. Ioannis Bapt. Muluellum, butyrum, panem, cerenisiam, etc.*

† MVLVS, aceruus, cumulus, Gall. *Meule.* Lib. nig. episc. Carnot. V. *Mollus 2.*

MVMAX IGNIS, confectitius, qui et Ignis Graecus, Gall. *Feu Gregois*, dicitur. V. *Ignis.* Pandulphus in Vita Gelasii II. PP. *Saeua insuper iam per ripam Alemannorum barbaries tela contra nos mixta toxico iaciebat. Minitabantur etiam nos intra aquam natan-*

natantes Mumaci igne cremare, nisi Papam et nos in manibus eorum redderemus.

MVMBVRDVM, V. in *Mundiburdus.*

MVMIA, apud Matth. Siluaticum, *est illud quod inuenitur in sepulcris balsamatorum, in quibus humor mortui cum aloë et myrrha resoluitur, quibus ipsa corpora condiebantur, et similatur pici marinae. Solebant antiquitus corpora balsamo, myrrha et aloë condiri, et fit apud paganos et Saracenos circa Babyloniam, vbi est copia balsami.* Idem Siluaticus: *Kretal, i. Mumia.* Constantinus Africanus lib. de Gradib. *Mumiam quidam dicunt esse aspalatum; quaedam tamen species est in veteribus monumentis inuenta, quae optima est. Antiqui etiam mortuos ex ea vngebant, ne cito putrescerent, aut vermes producerent. Calida et sicca est in tertio gradu. Valet contra fracturam capitis, etc.* Salmasius ad Solinum *mumimas* et *momias* dictas putat a thure, quod *ἄμωμον* vocabant, quo condiebantur corpora. Alias vocis *Mumiae* originationes ex Bocharto et aliis, vide apud Menagium in Orig. Gall. pag. 812. et Octauium Ferrarium in Orig. Ital. MVMIA, cadauer siccum, in Miraculis B. Gregorii Verucul. to. 1. Maii pag. 539.

MVMMENTVM. Remigius Autissiodor. in Homil. de Nicodemo: *Quia ergo iste alicuius sibi Mummenti, vtpote doctor, esse videbatur.* Vbi Glossator quidam, i. e. *Sublimitatis.* Legerem ego *momenti*, prompta et facili emendatione.

MVNA. Charta Italica an. 1287. *Vouerunt . . . . quod apportabunt ad sepulturam suam* (S. Ambrosii Senensis) *vnam Munam.* An *minam?* V. Bollandum 20. Mart. pag. 208. *Muna, munera quae militibus dantur,* in Gloss. Isid. Ital. *Muno*, munus, donum.

MVNATA. Statuta Vercell. lib. 1. fol. 15. *Vt becharii suo loco et tempore de carnibus Munatas faciant meliores et bonas carnes vendent.* Alia et perinde mihi ignota notione ibid. lib. 2. fol. 34. *Habito respectu ad statutum quo cauetur quod de bonis immobilibus dentur Munate quinque pro quatuor in solutum creditoribus.*

† MVNBVRDIVM, i. q. *Mundiburdis*, tutela, in Ch. Odon. reg. a. 889.

MVNBVRDVM, MVNBVRDVS, V. *Mundiburdus.*

† MVNBVRGVM, i. q. *Mundiburdis*, ap. Murat. t. 5. Antiq. p. 940.

MVNBVRNARE, tueri, regere, t. 2. Hist. Eccles. Meld. p. 166. V. *Mundiburdus.*

MVNCHEWAT. Monasticum Anglic. to. 1. pag. 398. *Prohibeo etiam ne aliquis piscetur infra stagnum et Munchewat, praeter Monachos.*

MVNDA. (1) Forte idem quod *Defensa*, locus *forestae* in quo nec venari nec *vsagium* capere licet, a Saxon. *Mund*, defensio. Charta Pontii Comitis Tolosani Primarchionis et Ducis Aquitanorum, et Garsis vxoris, apud Catellum: *Damus similiter totum allodium et totum potestatiuum de Ecclesia et omni Parochia, . . . et fontes, montes et colles, et Mundas cum nemoribus, cum siluis et forestis, et cum omnibus fiualibus et mercariis, etc.* (2) Os: vnde *Teneremunda*, vrbs in Flandria, quod exstructa sit ad ostium Tenerae fluuii, vox orta a Gothis, apud quos *munt* os et buccam sonat, vt testatur Smaragdus in Comment. ad Partes Donati: cui *Wigmunt* est *Valens bucca: Ricmunt, Potens bucca: Raimunt, consilium oris, etc.* V. Lindanum in Teneremunda, et Schilt. in Gloss. ad v. *Munt.* (3) Mappa. Regula consueta Taribii Archiep. Limae, to. 4. Concil. Hispan. pag. 674. *Singulis septimanis apponent Mundas et pallia et corporalia et purificatoria ad omnia altaria.*

† MVNDALIS, saecularis, Gall. *Mondain*, ap. Montemfalc. in Diar. Ital. p. 289. V. *Mundialis.*

MVNDANALIS LEX, V. in *Lex 1.*

MVNDANITAS, vanitas, amor mundi, t. 1. Mart. p. 577. MVNDIALITAS, ap. Arnold. Lubec. l. 3. c. 9.

MVNDANVS, laicus, ap. Baluz. t. 2. Hist. Aruern. p. 122.

† MVNDATA, pro *Medunta*, Gall. *Mante*, t. 1. Annal. Praemonstr. p. 235.

MVNDATIO, purgatio. Charta Hilduini ann. 832. apud Felibian. in Hist. Sandionys. p. LI.

MVNDATORIVS, aduocatus monasterii, a Saxon. *Mund*, protectio, tutela, defensio, sic dictus, quod monasterii iura defendat ac tueatur. Praeceptum Pipini Reg. Aquitan. in Tabulario S. Florentii.

MVNDATVS PER ASSISAM, solemni iudicio absolutus. Leges Malcolmi II. Regis Scotiae cap. 3. n. 2.

MVNDBVRGVM, MVNDEBORO, etc. V. *Mundiburdus*.

MVNDERVS, f. libellus memorialis, Gall. *Memoire*, a Saxon. *Mund*, memoria. Charta Ottonis Comit. Palatini an. 1231. apud Tolner. Histor. Palat. inter Instr. pag. 148. *Volumus vt . . . . vtensilia capellaniae nostrae conseruet vel faciat Camerarium nostrum subiecto Mundero conseruare, et distributio eleemosinarum nostrarum iuxta discretionem praedicti Praelati fiat et ordinetur.* † *Nunderus* ex eadem Charta in Prob. t. 2. Annal. Praemonstr. p. 294.

MVNDIA, idem quod *Mundium* infra, apud Io. de Ianua. V. *Frea*.

MVNDIALIS. (1) Secularis, passim occurrit. MVNDANALIS, t. 3. Conc. Hisp. p. 80. MVNDIALES HISTORICI, ap. Sulpit. Seuer. l. 2. (2) MVNDIALES, homines, ap. Duchesn. t. 4. Hist. Fr. p. 36.

MVNDIALITAS, V. *Mundanitas*.

MVNDIALITER, ap. Fulbert. de ortu S. Mariae.

MVNDIATVS, V. *Mundium*.

MVNDIBRIVM, MVNDIBVRDVM, etc. V. *Mundiburdus*.

MVNDIBVRDIS, et MVNDEBVRDIS, defensio, tutela, in Leg. Rip. tit. 35. §. 3. tit. 58. §. 13. in Capitul. 1. Caroli M. an. 802. cap. 40. Marculf. l. 1. form. 24. *Et sub Mundeburde vel defensione illustris viri illius Maioris domus nostri . . . quietus debeat residere.* MONDEBVRDIS, eodem significatu, in Praecepto Caroli C. ex Tabular. Compend. MVNDEBVRDVM, eadem notione. Concilium Meldense c. 41. MANDEBVRDA. Charta Ludouici Imper. an. 815. apud Meurissium in Hist. Episc. Metensium. MANDIBVRDIVM, et MANDIBVRNIVM, in Charta Ottonis II. Imperat. ann. 980. ap. Miraeum to. 1. p. 655. MVNDBVRGVM. Withredus Rex Cantuariorum in Iudiciis cap. 2. MVNDEBVRGIVM. Epistola Caroli Martelli 32. inter Epist. S. Bonifacii Archiepisc. Moguntini. MVNDOBVRDVM, in Capitulari 2. Caroli M. an. 802. c. 20. MVNDOBVRGIVM ECCLESIARVM, in Capitulari 7. Caroli M. an. 803. c. 1. MVNDEBVRNIVM, et MVNDIBVRNIVM, in Charta Ottonis II. an. 980. ap. Hermannum Stangefolium lib. 2. Annalium Circuli Westphalici p. 201. et in alia apud Bartholomaeum Fizen in Hist. Leodiensi p. 275. BVNDBVRDVM, pro *Mundeburdum*. Diploma Alberti Regis Italiae pro Monasterio Casauriensi in Tabul. MS. eiusd. Monasterii. MVNDBVRDVM et MVDBVRDVM. Charta Ottonis Imp. an. 968. apud Vghellum to. 7. p. 1311. MVMBVRDVM. Charta Hugonis et Lotharii Reg. Ital. an. 943. apud Eccardum in Origin. Habsburgo-Austr. pag. 154. MVNBVRDVM. Charta Caroli M. an. 775. saec. 3. Bened. part. 2. pag. 265. MVNDIBRIVM, in Charta Henrici Reg. Rom. an. 1063. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 363. MVNDIBVRDVM. Donatio Rodulfi Comit. Turen. an. 824. apud Baluz. Hist. Tutel. col. 309. MVNDIBVRDIVM, in Charta Pipini Reg. ann. 764. apud Calmet. to. 1. Hist. Lothar. col. 280.

MVNDIBVRDVS, patronus, defensor, tutor: vox eiusdem originis ac *mundius*, Anglo-Saxonibus *Mundbora*, Kiliano *mond-boor*, *mondbaer*, et *momboor*. Ridicule porro Vgutio, et ex eo Will. Brito in Vocabular. MS. et auctor Mamotrecti: *Mundus muliebris dicitur apparatus ad ornatum mulieris, . . . vnde et ministros talium Mundiburdos vocamus.* Charta Rodulphi Arch. Bitur. an. 855. in Tabul. Bellilocensi Ch. 14. *Vt pro voto et arbitrio sui quem tutorem et Mundiburdium habere voluerint, . . . cis concedatur facultas eligen-*

eligendi. Alia Friderici I. Imper. an. 1171. *Memoratus Episcopus oppignoratum sibi beneficium . . . in manum nostram reportauit, nosque illud potione et assensu eius de manu propria in manum Henrici eiusdem Ecclesiae Praepositi et Aegidii Comitis de Durachio, qui traditionis huius Aduocatus et Mundiburdus institutus est, . . libere et absolute tradidimus.* Burchardus Wormaciensis in Lege Familiae: *Si quis eorum domum alterius cum armata manu introierit, et et filiam eius vi rapuerit, cuncta vestimenta quibus tunc induta fuerat, quando rapta est, singulariter in triplum patri eius, vel Mundiburdo restituat.* MVNBVRDVS, eodem significatu, in Praecepto Rodulphi Reg. Franc. ann. 930. apud Baluz. Hist. Tutel. col. 328. MVNDEBORO, idem qui *Mundiburdus.* Charta Chlodouaei III. a. 693. ap. Felibian. Histor. Sandionys. n. XIV. MVNDIBORDVS, eadem notione, in Charta apud Willelmum Hedam in Bernulfo Episcopo Traiect.

MVNDIBVRGIS, quod a curte dominica dependet, eius pertinentiae, appenditiae. Hist. Nouientens. Monast. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1132. *In Visuilre quae est in pago Prisiacensi Curtis dominica cum omni Mundiburge sua, ecclesia videlicet cum decimis suis, salica terra, mansus seruiles et censuales, etc.* Ibidem, vbi aliae curtes recensentur, loco *mundiburge* legitur *pertinentiis, appenditiis, consequentiis, vtilitatibus;* vnde genuina vocis *mundiburge* notio accipienda videtur.

MVNDIBVRGVS, i. q. *Mundiburdus,* ap. Leuckfeld. Antiq. Walkenried. part. 1. c. 10. §. 6.

MVNDICINA, id quo aliquid tergitur, mundatur. Apuleius in Apologia.

MVNDICORDIS, vnica voce, Mundus corde, in Vita Alcuini n. 9.

MVNDICVLVS, idem qui infra *Mundilio.* Concil. Treuir. ann. 1152. apud Marten. to. 7. Ampliss. Collect. col. 72.

† MVNDIFICATIO, mundities, in Ch. Ms. a. 1351.

MVNDIFICATIVVS, purgando, mundando aptus apud Matthaeum Siluaticum. V. supra *Mondificatus.*

MVNDILIA, Italis *Mondiglie* sunt purgamenta, Gall. *Epluchures*, hic vero frumenti excreta intellige, Gall. *Criblures.* Statuta Astens. cap. 17. fol. 25. MVNDILLA, eadem notione. Bulla Benedicti XII. PP. ann. 1337. in Tabul. S. Victoris Massil.

MVNDILIO. Charta Adalberonis Episcopi Metensis, apud Meurissium: *Statuimus quoque ad vsus fratrum in praedicto sancto loco Deo militantium quandam daglam in finibus villae nostrae sitam, nomine Purnedo, vbi etiam Mundiliones plurimi B. Arnulphi commanent, atque commanentes eandem supra dictam daglam legitima sanctione custodiunt ac procurant, quatenus a praesenti die et deinceps supra memorati serui Dei inibi degentes teneant, possideant, liberamque in omnibus habeant libertatem quidquid ex illa voluerint agendi.* Vocis origo repetenda videtur a *Mundium*, tutela, defensio, patrocinium; ea vero non tutor ipse, sed qui sub tutela est, significatur: de iis quippe seruis hic agitur, qui patronos habebant perinde ac liberti, quique *Aldii, Fiscalini,* vel *Liti* nuncupabantur, ad rurales praesertim operas addit, licet aliqua iam libertatis specie donati essent. Hoc praeter allata non obscure innuit Charta an. 765. apud D. Calmet. tom. 1. Hist. Lothar. col. 283. *De omnibus Mundilionibus, quos in Wormaciensi regione damus veniunt quinque solidi, et in Missa S. Martini, et in anno tria placita non iussa in Flammersheim curte requirunt.* Alia an. 1221. ibid. tom. 2. col. 267. *Mundiliones quoque annali placito debent interesse et nullum ius debent aduocato persoluere.* V. *Mundiculus.*

MVNDILLA, V. *Mundilia.*

MVNDIO, V. *Mundium.*

MVNDITENENS, vnica voce, mundi rector, apud Tertull. lib. adu. Valentin. cap. 22.

MVNDITER IVRARE, secundum veritatem, in Lege Longobardorum l. 2. tit. 25. §. 14.

MVNDITIAS FACERE, scopis purgare, mundare: vox Monachorum praesertim: *Balaier, Nettoier.* Plautus in Sticho:

Munditias volo fieri, afferte scopas.

Regula S. Benedicti cap. 35. *Egressurus de Septimana, sabbato Munditias faciat.*

MVNDITIA. Leges Luitprandi Regis Longobard. tit. 69. §. 1. *Si quiscunque liber homo ancillam suam pro religionis et Munditiae causa vestem religiosam induerit, etc.*

MVNDIVM, MVNDIO, ex Saxon. *Mund*, pax, securitas, protectio, tutela, tuitio, patrocinium, defensio; *mundan*, tueri, protegere. Apud Longobardos quaeuis feminae *in mundio* erant, ac puellae quidem in mundio ac tutela parentum, vel si deessent, agnatorum; feminae vero nuptiali iugo deuinctae, in *mundio* erant maritorum. Quemadmodum olim feminae erant in perpetua tutela apud Romanos, vt docet Vlpianus in fragm. instit. de tutelis. Lex Longob. lib. 2. tit. 10. *Nulli mulieri liberae sub regni nostri ditione Lege Longobardorum viuenti liceat in suae potestatis arbitrio, id est, sine Mundio viuere, nisi semper sub potestate viri, aut potestate curtis Regiae debeat permanere: nec aliquid de rebus mobilibus aut immobilibus sine voluntate ipsius, in cuius Mundio fuerit, habeat potestatem donandi aut alienandi.* Capitul. Caroli M. an. 793. cap. 12. *nostri et ecclesiarum nostrarum nolumus Mundium recipere, sed ipsa nostra mancipia habere*, id est, *Pretium pro mundio*, vt habet Glossa interlinearis in vno codice regio, teste Baluzio. MVNDIVM FACERE, tutelam gerere, in Lege Longob. lib. 1. tit. 30. §. 2. CAVSA DE MVNDIO LIBERAE, inter *Regales*, seu quae ad regem pertinent, accensentur, in Lege Longob. lib. 1. tit. 2. §. 8. MVNDIVM, pro haereditaria portione in bonis paternis, in Leg. Longob. lib. 2. tit. 14. §. 8. 9. 15. tit. 35. §. 5. MVNDIO FILIORVM, tutela, in Lege Aleman. tit. 51. §. 2. MVNDIATA mulier, quae in mundio est. In Legib. Luitprandi Regis Longob. tit. 68. inscribitur: *De Mundiata in sacramentum missa, etc.* Ita tit. 109. §. 3. At Glossae Isidori videntur legisse *mundiana: Freta vel Mundiana, de parente suo relicta.* MVNDIVM, quaeuis protectio. *Ecclesiae et Monasteria, et Senodochia, quae ad Mundium palatii pertinent, aut pertinere debent*, in Capitul. 5. ann. 819. cap. 5. *Quae in Mundio palatii esse noscuntur, vel etiam in Mundio episcopi, vel ceterorum hominum*, in Capit. Pipini Reg. Ital. an. 793. c. 18.

MVNDMAN, qui in *mundio* seu tutela alterius est, qui se alterius potestati commendat, idemque qui *Commendatus*: ex *Mund*, tutor, protector, et *Man*, homo. Laudum seu sententia lata ann. 1258. apud Maximilianum Henric. in Apolog. pro Archiep. Colon. 21. *Item quod diuersi ciues et potentes recipiunt, et recipere consueuerunt populares et impotentes in suam protectionem, nominantes vulgari nomine Muntman: Ita quod quando tales populares delinquant, clandestina seruitia dant potentibus, et ob hoc ipsorum excessus defendunt.*

MVNDOBARDIA, tutela nobilis pupilli, Gall. *Garde noble.* Charta Friderici II. Imp. ann. 1235. apud Ludewig. to. 2. Reliqu. MSS. pag. 220. V. *Mundiburdis.*

MVNDVALDVM, idem quod *Mundiburdum.* Charta Vgonis et Lotharii Regum Italiae c. 934. ap. Vghellum to. 2. p. 123.

MVNDVALDVS. (1) Tutor, qui tenet in *mundium*, in Lege Longob. lib. 1. tit. 16. §. 8. Charta Richildae Comitissae ann. 1025. in Bullario Casin. tom. 2. p. 77. *Bonifacius marchio iugale et Mundualdo meo.* MVNDOALDVS, eadem notione, in Charta ann. 1033. apud Murator. delle Antic. Estensi p. 98. (2) Procurator, quia partes alterius tuetur. Constitut. Caroli II. Reg. Siciliae lib. 2. tit. 44. Edit. 1560. p. 189.

MVNDVS. (1) Vulgo *Saeculum*, Gall. *le Siecle.* Epitaphium Afrodites Christianae laudatum a Grutero p. 1177. et

et a I. Sponio in Itin. p. 14. *Restitistis haec Mundo, semper coelestia quaerens, etc.* Walafridus Strabo lib. de Reb. Eccl. c. 31. *Habet Mundus veredarios, commentarienses, ... habet Ecclesia acolytos, lectores, etc.* (2) Muliebris supellectilis. Lex Alaman. inter Addit. cap. 30. *Si maritus vxorem suam dimittit, quadraginta solidos ipse componat, et de Mundo suo non habeat potestatem, et omnia ei reddat quod ei per legem obtingit.* Eleganter Tertull. *Mundum* muliebrem sic describit lib. 1. de Cultu fem. cap. 4. *Habitus feminae duplicem speciem circumfert, cultum et ornatum. Cultum dicimus, quem Mundum muliebrem vocant: ornatum, quem immundum muliebrem conuenit dici. Ille in auro, et argento et gemmis, et vestibus deputatur: iste in cura capilli, et cutis, et earum partium corporis quae oculos trahunt.* MVNDVM, neutr. gen. eadem notione, apud Nonium ex Lucilio. (3) † Multitudo, certus hominum numerus, Ital. *Mondo*, Gall. *Monde*. Ch. Ms. a. 1377.

MVNECMA. Fragmentum Petronii: *Tu laeticulosus, nec Munecma arguta suasus fictilis.*

MVNERA, ciborium, quo altare tegebatur. Vide in hac voce. Ademarus Cabanensis in Abbatibus S. Martialis Lemouic. de Abbate Stephano: *Hic composuit super altare Saluatoris Ecclesiam ex auro et argento, quam vocant Muneram.*

MVNERARE. (1) Honorare, in L. 3. Cod. Th. de Princip. agent. (2) † Munire, instruere, Gall. *Garnir.* Form. Ms. Cod. 7657.

MVNERARIVM, f. villa, praedium rusticum. Vita S. Turketuli saec. 5. Bened. p. 503. *Transiens itaque venerabilis Cancellarius . . . regali sanguine generosissimus . . . . sexaginta Munerariorum dominus, diuina gratia disponente, etc.*

MVNERARIVS. Gloss. Graec. Lat. φιλότιμος, *Ambitiosus, Munerarius, liberalis.* Eaedem Glossae: Αγωνόθέτης, *Munerarius*, id est, *qui gladiatorum munus impendit*, in leg. 2. Cod. Th. de Gladiator. Cuius vocis primum auctorem facit Augustum. Quintilianus lib. 8. V. Columellam lib. 7. cap. 7. Hieron. Epist. 26. *Munerarius pauperum et egentium candidatus, sic festinat ad coelum.* Vbi *Munerarius* idem qui eleemosynarum distributor. Gloss. vet. MS. Sangerm. *Munerarius, qui munera dat.*

MVNERATIONES SACRAE, id est, *Sacrae largitiones*, apud Symmachum lib. 10. Epist. 43.

MVNERATOR, qui spectaculo, quod *munus* vocabant, praesidebat. Aldelmus de Virg. cap. 19.

MVNERBA, lagenae vel vrcei species. Sic cucurbitae cuiusdam fructum appellant, qui Gallis vocatur *Callebasse*, in vrcei modum cauari solitus, etiam ab antiquis. Itinerarium S. Willibaldi: *Quando erat in Hierusalem, emebat sibi balsamum, et repleuit vnam Munerbam. Tulit igitur vnam Munerbam quae fuit concaua, et habuit linum: et illam repleuit de petrae oleo, et fecit intus in Munerbam, et secuit illam cannam paruam Munerbae, ita vt in margine ambae similes essent, et sic claudebat os Munerbae.*

MVNERIVS, molendinarius, ex Gall. *Musnier.* Occurrit in Tabulario Ecclesiae S. Laudi Andegauensis, f. 92.

MVNGOS, nomen eiusdem animalis Indici, quod ad plantam quamdam qua libenter vtitur translatum est. V. Diarium Triuolt. mensis Octobr. an. 1715. p. 1844.

MVNIACI. Papias: *Munia, officia ciuitatum, tributa. Muniaci, Regis Consiliarii.* Glossae antiquae MSS. *Muniaces, Regis Consiliarius.*

MVNICEPS. (1) Πολίτης, in vett. Gloss. Will. Brito in Vocab. MS. *Municeps, et Municipalis et Muniparis, omnia dicuntur in eodem sensu: hoc enim nomine censentur Castellani in municipio nati et permanentes, et etiam milites stipendiarii, qui pro custodia municipii munia capiunt, et etiam originales, etc.* Certe pro *Castellanis*, seu Castellorum praefectis, non semel vsurpat Ordericus Vitalis, lib. 4. p. 532. *Guillelmum de Firmitate, aliosque Regis Municipes expugnant et eiiciunt.* Lib. 11. p. 805.

Consul de Mellento per partem Yuonis, qui Municeps erat et Vicecomes, et Firmarius Regis, callide intrauit. (2) *Telonearius, minister, vel ciuis,* in Glossis Isonis Magistri.

† MVNICIALIS, i. q. *municipalis*, ciuilis, publicus, t. 1. Hist. Nem. Prob. p. 19.

MVNICIO. Statutum Iohannis Reg. Franc. ann. 1358. to 4. Ordinat. p. 188. *Quod cum oblacione praedicta cessant penitus omnia alia subsidia ac etiam mutua tam vniuersitatum quam personarum, nec non Municiones et Missiones propter haec seruientium gratis ab eis procederent.* Vbi *seruientes* seu apparitores, qui in debitorum aedes tributa exacturi immittebantur, intelligit D. Secousse. Mallem ego accipere de expensis cibariis aliisue quae pro iis exactoribus fiunt, et a quibus eximuntur ciues. V. *Munitio 1.* † De expensis apparitorum qui in domum debitoris a iudice mittuntur, tom. 8. Ordinat. p. 544.

MVNICIPALIA GESTA, instrumenta publica. Charta ann. 8. Regni Theoderici tom. 2. Annal. Bened. p. 702.

MVNICIPATVS. (1) Castellania. Ordericus Vitalis L. 4. pag. 522. (2) Praefectura. Vita S. Praeiecti saec. 2. Benedict. p. 640. (3) † Patria, apud Tertull. de Corona c. 13.

MVNICIPIVM, castrum, castellum muris cinctum. Sugerius in Vita Ludouici Grossi apud Duchesn. tom. 4. Hist. Franc. p 284.

MVNICIVM, quidquid vsui humano necessarium ad victum. Charta Alfonsi Reg. Castiliae apud Stephanot. tom. 3. Fragm. Hist. MSS. V. *Munitio 1.*

MVNIE. Chronicon Andrense: *Anno 1161. praefato Domino Petro Munie, id est, paruo, ad regimen huius loci diuinitus, sicut credimus, transmisso, etc.* Legendum videtur *munio*, id est, Monachulus, quippe Picardi pueros chorales Symphoniacos *Moniots* vocant.

MVNIFER, *qui munera fert.* Gloss. Isid. *Munifex, munera dans*, in vett. Gloss. MS. Sangerm. Vita S. Abundii tom. 1. Aprilis p. 91. *summa praeconia tuis studiis et meritis paria, non de artifice eloquentia, sed de Munifice sunt sapientia, quae dedit lapidi laticem fundere.*

MVNIFICARE, munera largiri. Dudo apud Duchesnium Hist. Norman. p. 71.

MVNIFICATIO, munus, munerum praebitio. Isidorus Pacensis Episcopus in Chronico aera 750.

MVNIFICENTIA, *publicum opus.* Gloss. Isidori.

MVNIFICES, milites gregarii *qui munia facere coguntur*, diuersi *a Principalibus qui priuilegio muniuntur*, apud Vegetium lib. 2. cap. 7. Ammianus L. 16. *Munificis militis et fortuito cibo contentus.* Glossae vett. *Munifex*, λειτεργός. Glossae antiquae MSS. *Munerarius, munera dans, Munus facit, i. officium aliquod.*

MVNIFICIA, pro *Munificentia*, nisi ita legendum sit, in Hist. Translationis SS. Rognoberti et Zenonis cap. 18.

MVNILIA, Papiae, *Pectora equorum, vel ornamenta in ceruice mulierum*; pro *monilia.*

MVNIMEN, defensio. Concil. Ouetense inter Hispan. to. 3. pag. 159. MVNIMEN SIGILLI, sigilli impressio, appositio. *Et vt hoc firmum et stabile permaneat praesentem Chartam sigillorum nostrorum Munimine confirmauimus.* Frequens haec formula in veteribus Chartis, qua authenticae probantur. V. *Munimina.* MVNIMEN VILLAE. Historia Archiep. Bremensium ann. 1142. *Concessit etiam omnes colonos Ecclesiae ab omni censu, expeditione, villae vel vrbis Munimine et petitione precaria immunes et liberos.* V. *Fossatum, Muraginm.*

MVNIMENTVM, MVNIMENTATVS, V. *Munimina.*

MVNIMINA, MONIMINA, MVNITIONES, priuilegia, praecepta, diplomata Principum pro Ecclesiis et in earum fauorem, quod iis eae muniantur aduersus inuasores bonorum ecclesiasticorum. Charta Ludouici Vltramarini Reg. ann. 849. ex Tabul. Humolariensi: *Isdem vero Comes*

mes nostrae ditionis eandem (Abbatiam) *obtulit, ea scilicet ratione, vt praecepto nostrae auctoritatis ita hanc muniri iuberemus, quo absque vlla omnino diminutione, et sine alicuius subiectione Abbati regulari concessa inuiolabilis in perpetuum permaneret.* Charta Karlomanni Regis ex Tabul. S. Crucis Pictau. *Munimina Chartarum.* Petr. Diac. lib. 4. Chr. Casin. cap. 70. *Simul etiam et Munimina nostra secum deferens.* Cap. 89. *Reuoluite Casinensis Coenobii Munimina, eiusque libros perscrutate.* V. eund. cap. III. Notitia Iudicati sub Conrado I. Imp. apud Vghellum tom. 7. p. 1417. *Ostenderunt ibi in iudicio Monimen vnum*, id est, *doctum* (leg. *documentum*) *de praedicta Ecclesia, etc.* MVNITIO, apud Gregor. M. lib. 12. Epist. 2. lib. 3. Epist. 43. lib. 9. Epist. 24. Charta Pandolphi Ducis Beneuent. in Chron. S. Sophiae: *Vt concederemus in eodem Monasterio cuncta . . . de quibus petiit a nostra Excellentia Munitionem fieri, etc.* Hinc emendandae, ni fallor, Glossae Isid. *Mulitiones, ardianum, serretum, siue constitutionis.* Sic enim legendum puto: *Munitiones, archiuum, secretum, constitutiones.* MONIMENTVM. Vocabular. vtriusque iuris: *Munimenta dicuntur probationes et instrumenta quae causam muniunt.* Charta an. 1381. apud Rymer to. 7. p. 338. MVNIMENTVM SCRIPTVM, subscriptione munitum. Acta S. Nennocae tom. 1. Iunii pag. 411.

MVNIONES, defensores munitionum. Ordericus Vitalis lib. 9. pag. 739. V. *Municeps.*

MVNIPARIS, V. *Municeps.*

† MVNIRE INFIRMOS, sacramenta illis administrare, Germ. sie berichten. Ch. a. 1193. to. 1. Praemonstr. Prob. p. 115. V. *Adresciare.*

MVNIS, officiosus, qui munia lubens praestat. Festus: *Munem significare certum est officium; vnde e contrario immunis dicitur, qui nullo fungitur officio.* V. Lexic. Martinii.

MVNITAS. (1) Forte Mansio, Gall. *Sejour*, vel, vt coniectant docti Hagiographi, Exactio pecuniaria. Vita S. Meinwerci tom. 1. Iunii p. 528. *Denique contra ius et fas vbique fidelium res inuadens et diripiens, ... quodam tempore iter suum ad monasterium Herinordiae direxit, faciensque ibi magnam Munitatem Sanctorum ibidem requiescentium et suae sororis abbatissae nomine Godesti, et congregationis S. Mariae thesaurum confregit, et inde plus iusto pecuniae detraxit.* (2) Pro immunitas. Arbitramentum Rudolphi Regis apud Schilt. in Glossis Teut. ex Frehero. V. *Dextri* et *Monitas.* (3) Charta immunitatis. Diploma Ludouici Regis Franc. ann. 877. apud Leibnit. tom. 2. Script. Brunsuic. pag. 373. (4) † Munimen, arx, castrum. Saec. 3. Bened. part. 1. p. 597.

MVNITIO. (1) Omnis generis annona, cibaria, Gall. *Vivres, Munitions de bouche.* Computus an. 1202. apud D. Brussel t. 2. de Vsu feud. p. CLX. *De famulo qui custodiuit arietes et vaccas Munitionis, etc.* Infra p. CCVII. *Pro III. sestariis et plena mina pisarum et Fabarum ad Munitionem Feritatis, XXII. sol.* Hist. Dalphin. p. 284. V. *Municio* et *Municium.* (2) Quo vestes ornantur et instruuntur, Gall. *Fourrure, Garniture.* Computus an. 1334. tom. 2. Hist. Dalphin. p. 278. *Item, Vgolino sutori pro Munitione robarum domini factarum ibidem*, taren. X. gran. X. Hinc MVNITA VESTIS, in Contractu matrimonii inter Fulconem de Fortia, Margaretam Bermunde ann. 1349. ex Archiuis D. de Flamarens. (3) Priuilegium, diploma, V. *Munimina.* (4) † Reditus, fructus, quidquid ecclesiae *muniendae* et constituendae assignatum est, tom. 6. Gall. Christ. Instr. p. 280.

MVNITIOSVS, munitus, Gall. *Fortifié.* Tabular. S. Iohannis apud Moret. Antiquit. Nauarrae p. 298.

MVNITIVM. Ioh. de Ianua: *Obsidio, vnde*, inquit, in 4. *Regum dicitur: Rex Assyriorum non ingredietur vrbem hanc, nec circumdabit eam Munitio.* Vulgatae editiones habent *munitionibus.* MVNITIVM, etiam dixit Guill. Apul. l. 5. de Gestis Norman.

MVNITORIA, *praecinctoria, succinctoria*, in Gloss. Isid. Ioh. de Ianua: *Munitorium, locus in quo sunt munimenta, vel ipsum munimentum.* Gloss. Lat. Gall. *Munitorium, Garnisons, lieu de Garnisement.*

† MVNITVS, ornatus vesti assutus. Form. Ms. Cod. 7657.

† MVNIVM. (1) *Lo tributo*, in Gloss. Lat. Ital. Ms. (2) Functio, munus, officium, apud Laur. in Amalth.

† MVNIVS, pro *Muneris*, mendose, in Diar. Virdun. 1764. mens. Dec. ex Ch. a. 1210.

MVNSTERIVM, *munsterialis.* Synodus apud Celchyt, ann. 816. can. 2. *Sicut in libro Munsteriali habet.* Et mox: *Per Munsterium.* Et can. 11. *Aliquid alterius Munsterii ad se pertrahere.* Sed opinor legendum *Ministerium*, *Ministerialis*, nisi idem sit quod *Monasterium*, Gall. *Monstier.*

MVNTATOR, idem, Hearnio, qui fossor cunicularius, Gall. *Mineur*, in lib. nig. Scaccarii p. 142.

MVNTMAN, V. *Mundman.*

MVNTO, veruex, V. *Multo.*

MVNVA, piscis genus, f. idem qui capito fluuiatilis, seu mugil, Gall. *Munier.* S. Wilhelmi Constit. Hirsaug. lib. 1. cap. 8. *Pro signo Munnae; generali signo praemisso, manum dextram extentam per medium pollicis, et indicis alterius manus, quasi ferrum trahere simulando.*

MVNVS. (1) Ipsum Christi corpus mysticum, quod offertur per commemorationem verae illius oblationis. Canon missae: *Supplices rogamus et petimus, vti accepta habeas haec dona, haec Munera, haec sancta sacrificia illibata, etc.* Rationem reddit eiusce appellationis Hildebertus Episc. Cenomanensis, de officio Missae:

Munera sunt, quoniam Deus hic donatur, inde
Munerat auctorem, cui dedit auctor eas, etc.

MVNVS ECCLESIASTICVM, MVNVS ROGIFICVM, Charta Edmundi Regis Angl. pag. 838. Vbi vtrobique perperam *minus*, pro *munus*, editum. Est autem *Munus Ecclesiasticum*, panis qui benedicitur, ex quo particula sumitur ac sacrificium; *Rendre le pain benit.* Quid sit autem *Munus rogificum*, nondum percepi; nisi praestatio sit, quae ab ecclesiasticis quasi rogando exigebatur. (2) Beneficium, feudum. Marculfus L. 1. form. 12. *Dedit igitur praedictus vir ille per manum nostram iam dictae coniugi suae ill. villas nuncupatas ill. sitas in pago ill. quas aut Munere Regio, aut de alodio parentum, vel vndecunque ad praesens tenere videtur, etc.* Vbi Bignonius *munere Regio*, per beneficium Regis, quod postea feudum dictum est, interpretatur. (3) Pugna gladiatorum vel bestiarum, spectaculum, ab officio, quod munus est, dictum, quia in parentum funere exhiberi coeptum est, vt docet Tertull. de Spectac. cap. 12. Passio SS. Perpetuae etc. t. 1. Martii p. 635. *Munere enim castrensi eramus pugnaturi.* (4) Praestationis vel *cornatae* species, quae sub nomine *muneris* exigebatur. Conuentio inter Ludouic. Reg. Sicil. et Arelatensem vrbem ann. 1385. ex eod. MS. D. Brunet fol. 4. vo.

MVNVSCVLARIVS, Vgutioni, *qui pro munere seruit, vel qui munus dat.* Vnde Augustinus de Ciuitate Dei: *Tanquam Munuscularios vectigalium conductores. Munuscularios* vocat Ioh. Sarisberiensis lib. 3. Policrat. cap. 11. 12. qui datis muneribus Magnatum fauorem captant.

MVRA. (1) Specula. Monachus Paduanus L. 1. Chron. an. 1252. *Fossatis magnis districtum suum circumdederat, et super ipsa fecerat speluncas, quas Marchiani* (incolae Marchae Treuesinae) *Muras appellant, in quibus erant die ac nocte speculatores.* Vbi videtur legendum *minas.* V. in hac voce, et in *Meralum.* Forte etiam pro *Mueta*, quod vide. (2) † Mansio, domus, quod lapidibus exstructa, seu quod muro cincta, sic dicta. Acta Ms. capit. Lugdun. ann. 1347. (3) † Mus, in Cod. reg. 4609.

MVRAENVLAE, V. *Murenae.*

MVRA-

MVRAGIVM, vectigal ad muros vrbium aedificandos, aut reparandos, vt *Pontonagium* ad pontes reficiendos. In Addit. ad Matth. Parif. pag. 132. *Si Rex concesserit alicui ciuitati vel burgo, quod possit accipere Muragium, vel aliquibus nouum concedat teloninm.* Fleta lib. 1. cap. 20. §. 84. *de ciuibus et burgensibus capientibus Muragia sibi a Rege concessa aliter quam facere deberent.*

MVRAILLIA, murus, a Gall. *Muraille.* Computus a. 1347. t. 1. Hist. Dalph. p. 84. V. *Murayllia.*

MVRALE. Vgutio: *Murale, idem est quod murus*, Gall. *Muraille*, Italis *Muraglia.* Henric. Huntindon. L. 8. p. 392. *Resonabant colles, resonabant vrbis Muralia.* MVRALIS, in Notis Tyronis p. 163.

MVRALHA, murus. Charta an. 1413. ex Schedis D. Lancelot: V. *Muraillia.*

† MVRALHIA, forte sudaria muro appensa, tom. 4. Hist. Nem. Prob. p. 55.

MVRAMEN, murus, Italis *Muramento.* Charta a. 1239. (to. 7. Spicil. Acher. p. 271.) V. *Murata 1.*

† MVRANVS, muralis, to. 2. Aug. p. 689.

MVRARE. (1) Murum circumducere, muro oppidum munire. Concilium Narbonense sub Recaredo ann. 598. *Die dominico nullam operam faciant, nec boues iungantur, excepto si in Murando necessitas incubuerit.* Vbi quidam reponunt *metendo.* (2) Munire, claudere. Memoriale Potest. Reg. ad ann. 1218. apud Murator. tom. 8. col. 1088. *Et illico ligna et trabes in fluuio submergi fecit, et ripam ipsius fluminis petreriis et manganis et aliis machinis Murauit, et castris lignorum.* (3) MVRARE VIVOS IN CRVCE, ad muros crucifigere. Chron. Pisanum ad ann. 1017. apud Murator. to. 6. col. 108. (4) † *Muro*, seu carcere includere, apud Elmham. c. 4. p. 9.

MVRARII, murorum artifices. Eginhardus an. 821.

MVRARIVM. Gloss. Graec. Lat. τριβὰς, *Tritorium, Murarium.*

MVRATA. (1) Monasterium, proprie Sanctimonialium, muris vndique obseptum, claustrum. Vita S. Iustinae de Aretio n. 3. (2) Vox Italica, pro burgo muris clauso. Bulla Vrbani VI. PP. apud Vghellum to. 2. p. 477. (3) † Agger, moles, quia instar muri est, in Ch. Ms. a. 1259.

MVRATIO, eadem ferme notione ac *Murata 2.* Brompton. in Stephano Rege.

MVRATOR, confector murorum. Mamotrectus ad 4. Reg. c. 25.

MVRATVM, murus. Acta Synodi Cicestrensis an. 1157. *Ipsum Hugonem in quodem castro suo, ... obsedit, valloque et castris vndique circumdedit, omnemque illi egrediendi spem Murato interclusit.*

MVRAYLLIA, murus, a Gall. *Muraille.* Computus a. 1324. t. 1. Hist. Dalph. p. 132. V. *Muraillia.*

MVRCA, pro amurca. Acta SS. to. 3. Febr. p. 740.

MVRCARE, MVRCINARIVS, V. *Murcus.*

† MVRCINA. Steph. de Infest. Ms. *Cepit multas murcinas rusticorum secure metentium et ibi laborantium.*

† MVRCORIVM, MVRCVM. Gloss. Prou. Lat. Cod. 7657. *Nerca, Prou. Nerca, Murcum. Nercas, Prou. Murcorium.* Ital. *Morchia* et *Morcia*, amurca.

MVRCVS, segnis, ignauus, mutilus. Iso Magister in Gloss. ad Prudentium: *Murcus, qui praecisum habet nasum.* Ammianus lib. 15. *Nec eorum aliquando quisquam, vt in Italia, munus Martium pertimescens, pollicem sibi praecidit, quos iocaliter,* (al. *localiter*) *Murcos appellant.* Innocentius I. PP. Epist. ad Felicem Nucerianum Episc. *Scripsisti in his Clericos quos constituas non habere, aliquos vero Murcos, aliquos bigamos esse. Mursiam segniam Deam* statuit Arnobius lib. 4. adu. Gentl. Hinc *Murcidus*, pro ignauo, apud Plautum et al. et *Murcinarius*, *mutilus*, in Glossis Isid. V. L. 5. Cod. Th. de Tyronib. et ibi Iacob. Gothofredum, praeterea Menagium in Amoenitat. Iuris p. 12. Edit. Martini. MVRCA-

RE

RE VNGVES, Resecare vngues, ap. Monachum Sangallensem lib. 1. cap. 34.

MVRDIFICATIO, V. *Morth.*

MVRDRARE, V. *Murtrare.*

MVRDRATOR, qui *murdrum* perpetrat, ein Mörder, in Legib. Edw. Confess. cap. 15. 19. MVRDRITOR, apud Thom. Walsingh. MVLTRARIVS, in Ch. Ms. ann. 1195. MVRTRARIVS, apud Stephanot. tom. 1. Fragm. Hist. Ms. MVLCTRARIVS, apud Marten. tom. 1. Ampl. Collect. p. 1144. MVRTRIARIVS, in Consuet. Lemouic. V. *Morth* et *Murtrare.*

MVRDRIRE, V. *Murtrare.*

MVRDRITOR, V. *Murdrator.*

MVRDRVM, V. *Morth.*

† MVREA, f. sedile lapideum, Ital. *Murello*, apud Murat. tom. 4. Antiq. p. 669.

MVRELDEN. Charta Waldemari Regis Daniae a. 1326. apud Pontanum L. 7. Rerum Danic. pag. 443. *Si aliquis incausatus fuerit quod alecia in aquis emerit, ipse tertia manu se purgabit, et hac de causa conuictus Aduocato nostro tantum tres Murelden tamen emendabit.*

MVRELEGINVS, V. *Murilegus.*

MVRELEGIS, cuniculus, Gall. *Lapin*, quia *Murilego* seu feli non dissimilis. († Seu potius feles syluatica.) Consuetudines et Assisae Forestae.

MVRELLVS, paruus murus. Miracula B. Simonis tom. 2. Apr. pag. 830.

MVREMIVM, V. *Materia.*

MVRENAE, MVRENVLAE, mulierum ornamenta aurea, quibus metallo in virgulas lentescente, quadam ordinis flexuosi catena collum cingebatur, vt scribit D. Hieronymus Epist. 15. et ex eo Isidorus lib. 19. Orig. c. 31. Gillebertus Episc. London. in cap. 1. Cantici Canticor. n. 10. *Murena piscis est, sed proceritate decorus, coloris que varietate conspicuus: vnde dicuntur Murenulae catenae ex auro fabrefactae, quae collo circumdatae protenduntur in longum, et annexae monili hoc immobiliter fasciae pectorali restringunt.* Leges Angliorum tit. 6. §. 6. *Murenas, muscas, monilia, inaures.* MVRENVLAE. Moses L. 4. c. 31. *Periscelides, et armillas, et dextralia, et Murenulas.*

MVRES, *eminens saxum*, in Glossis antiq. MSS.

MVRETVM, murus paruus. Charta an. 1375. tom. 1. Gall. Christ. inter Instr. p. 52.

† MVRETVS. (1) Paruus murus, Ital. *Muretto*, in Lit. Ms. ann. 1384. (2) Purpureus, murice tinctus, in Testam. Ms. a. 1372.

MVREZNVS, pinna, vt videtur, Gall. *Creneau.* Fori Oscae ann. 1247. fol. 26. *Si villanus, qui habet domos prope murum, in muro trabes fixerit, debet ipsum murum cum ipsis Mureznis, quoties necesse fuerit, reparare.* Infra: *Nullus debet in haereditatem suam construere castrum, . . nec munitionem cum Mureznis.* V. Foros Aragon. fol. 145.

MVRFACA. V. *Marfaca.*

MVRGANALE, MVRGITATIO, V. *Morganegiba.*

† MVRGERIVM, aceruus, congeries, maxime lapidum, a vet. Gall. *Murgier*, Ch. Ms. a. 1260.

MVRGISO, *callidus, murmurator, irrisor, illusor*, Papias. Festus: *Murgisonem dixerunt a mora et decisione.* V. Martinii Lexic.

MVRI MARIANI, *furculae, quibus viatores sarcinas ferunt a Mario inuentae.* Vocab. Sussannaei.

MVRIA. (1) *Puteus muriae*, aquae sali conficiendo accommodatae receptaculum. V. *Monsea* et *Moria* 2. (2) † *Fex olei*, in Gloss. ad Doctr. Alex. de Villa Dei.

MVRICA, inter animalia domestica recensetur, in Monastico Anglic. to. 2. p. 666. *Item de multonibus 381. de burtis et Muricis 207. de hogris 22. et de agnis 100.*

MVRICEPS. (1) Felis, quae *mures capit.* Petrus Diac. lib. 4. Chron. Casin. c. 98. (2) Auis quae mures capit. Poenitentiale MS. Thuanum.

MVRICINVS. Charta Amati Archiep. Salernitani apud Vghellum tom. 7. p. 506. de quadam Ecclesia: *In his hanc Salernitanam ciuitatem, inter muro et Muricino, etc.* Italis *Mu-*

Muriccia est aceruus lapidum : *muricio* vero et *muricionolo*, paruus murus.

MVRIES. Charta Principis Adelgastri tom. 3 Concil. Hispan. pag. 89. *Et quicquid infra istos terminos continetur, villas populatas et illa villa de Sancto Romano, et Muries Vaccello et Villaluz.*

MVRILEGVLI, Κογχυλευταὶ, in Gloss. qui legendis conchyliis, seu murice, vel purpura, ad fucationem, seu ad colorandam et tingendam blattam sericam et metaxam in vsus Principis, operam dabant, de quibus copiose agit titulus Cod. Th. et Iustin. *de Murilegulis*, vbi et *Conchylioleguli* dicuntur, V. ibi Cuiacium et Iacobum Gothofredum.

MVRILEGVS. (1) Felis. Glossae Isid. *Murilegus, Catus.* Glossae Aelfrici : *Muriceps, vel musio, Murilegus*, Catt. Vgutio : *Murilegus, catus vel cata, quia legit, i. colligit mures.*

Murilegus bene scit, cuius gernobada lambit.

MVRELEGVS, apud Knyghtonem lib. 3. pag. 2535. MVRELEGINAE PELLES, in Statutis Abbatum Nigri Ordinis an. 1249. (2) Catus, machina quam *Catum* vocant. Willel. Brito lib. 1. Philipp. V. *Catus.*

MVRINA. (1) Αρωματίτιον, in Gloss. Graec. Lat. V. *Mus.* (2) V. *Mazer.*

MVRINVS SONIPES, equus a murium colore sic dictus, Gall. *Poil de Souris.* Angellus in S. Felice PP. ap. Murator. to. 2. p. 161.

MVRIONES. Papias: *Murio, morio.* V. in hac voce. Gregorius Turon. lib. 9. c. 14. *Exurgens turba Murionum praefatorum, tanta eos in ipsa sancti Hilarii Basilica caede mactauit, etc.* Supra cap. 40. dixit, *congregatis secum furibus, homicidis, adulteris, omniumque criminum reis, etc.* Putat Vossius legendum *Miriones*, quae vox occurrit apud Tertull. lib. de Praescript. *Attius* apud Varron. lib. 6. de Ling. Lat. ita appellari ait *personas distortas oribus.* Glossae Isid. et Pithoei : *Miriones, Miratores. Miriones, fantasiarum inanium numeratorum* (miratorum) *imitatores.* V. *Murones.*

MVRITIVM, paruus murus. Testament. Adelaidis Vicecom. Narbon. an. 989. adud Marten. to. 1. Anecd. col. 103.

† MVRMARATIO, pro *Immuratio*, in carcerem inclusio, in Ch. Ms. ann. 1234.

† MVRMIRE, *peragrare, circuire*, in Gloss. vet. Cod. 7641.

MVRMVRIOSVS. Glossae veteres : *Murmuriosus*, γογγυστής.

MVRMVRIVM, pro *Murmur*. Vita S. Bertilae cap. 2.

† MVRMVROSVS, iurgiosus, rixarum amans. Reg. Visitat. Odon.

MVROBRECHARIVS, V. *Myrobrecharius.*

MVROLVS, diminut. a Murus. Statuta Capit. Tull. a. 1497. c. 37.

MVRONES, idem qui *Muriones*. Formula 15. inter Baluzianas.

MVRRA, V. *Mazer.*

MVRRARE, pro murmurare. Gloss. Isid. *Murrat, murmurat.*

† MVRRECHVS, i. q. *Murretus*, in Inuent. Ms. a. 1295.

MVRRENA, lues, Anglis *Murraine.* Henr. Knyghton. lib. 5. *Murrena damnum, ferarum.* V. *Morina 1.*

MVRRET, *leniter destillat.* Ita Papias MS. vbi editus habet *mueret.*

MVRRETVS, *muretus*, xerampelinus color, pullus et ater, ex Anglico *Murrey.* Visitatio Thesaurariae S. Pauli Londinensis a. 1295.

MVRREVS, MVRRINVS, V. in *Mazer.*

MVRRHINA, *vinum myrrha conditum.* Papias. V. *Mazer.*

MVRRIRE, *clamare, proprie murium.* Gloss. Isid.

MVRRVZ, morua, Gall. *Moruë.* Charta ann. 1339. apud Rymer. tom. 5. pag. 146. *Quingenta* (lasta) *de Murruz, ... allecia, Murruz et Stokfisch.*

MVRSIA, V. *Murcus.*

MVRT, vt *Morth*, V. in hac voce.

MVRTA. (1) Myrthus, apud veterem Agrimensorem. Supplem. Antiqu. *Murta*, μυρσίνη, *myrtus.* (2) † Tomaculum, Ital. *Murtadella.* Conuent. Saonae a. 1526. V. *Mortairol.*

MVR-

MVRTARIVM, θυία, mactatio. Gloss. Lat. Gr. MSS. Sangerm. V. *Morth*.

MVRTETA, *quasi Morteta, id est, aquae refusae a loco mortuorum, id est, inferis*. Papias.

† MVRTETVM, *lo bagno e aqua calida de bagno*, in Gloss. Lat. Ital. Ms. V. *Murteta*.

MVRTHRA, V. *Morth*.

MVRTIPHLO, flos cordis. Ita Guntherus in Hist. Constantinopol. c. 8. vbi de Alexio Duca Imp. CP. cognomento Μυρτζοῦφλος: *Consilio cuiusdam cognati sui, nobilis quidem viri, sed perfidi, qui Murtiphlo, id est, Flos cordis, in gente illa vocabatur*.

MVRTRARE, per *murtrum* occidere, ermorden, apud Ludew. tom. 7. Reliq. pag. 276. MVLTRARE, ibid. MVRDRARE, apud Rymer. to. 10. p. 159. MVRDRIRE, in Fleta l. 1. cap. 18. MORDRIDARE, in Conc. apud Theodonis Vill. ann. 821. V. *Morth* et *Murdrator*.

MVRTRARIVS, V. *Murdrator*.

† MVRTRERIVS, i. q. *Murdrator*, in Ch. Ms. a. 1321.

MVRTRIARIVS, V. *Murdrator*.

MVRTVS, V. *Muretus*.

† MVRVLENTVS, mucidus, apud Barel. in Serm.

MVRVM, pro murus, Gall. *Muraille*. Charta ann. 1277. in Chartular. S. Vandregesi. t. 2. p. 1500.

MVRVS, carcer. Concilium Tolosanum ann. 1229. cap. 11. de haereticis. IMMVRARE, carcere includere. Concilium Narbonense a. 1235. c. 9. MVRVS ANTEPECTORALIS, murus breuior, V. *Anpits*. MVRIS ECCLESIASTICIS EXCLVDI, excommunicari, apud Facundum Hermianensem lib. 6. cap. vlt. et alibi. † MVRVS FALSVS, quo porta, dehinc aperienda, occluditur, in Ch. Ms. ann. 1180. † MVRVS PLENVS, lapidibus et saxis exstructus, in Ch. Ms a. 1242.

MVRVSCVLVM, *bellicum machinamentum, vnde muri dissoluantur, vnde et dicitur*. Papias. Vbi *Murusculum* pro *musculum*, irrepsisse opinatur Carolus de Aquino in Lex. milit. V. *Musclus 2*.

MVS PEREGRINVS, mus Ponticus, *Hermine*, *Peregrini muris pellicula*, apud S. Hieron. lib. 2. contra Iouin. MVRINA, pellis muris Pontici. Alcuinus in Poemate de Carolo M.

Lactea quippe ferunt pretiosa
colla Murinae.

Quidam legunt *Murenam*, de qua voce supra: sed potior videtur *murina*, pro pelle collum ambiente; cuiusmodi Roberto Regi tribuit Helgaudus, quod *ornamenta pellium e collo dependentium vocat* p. 65. Est etiam *Murina*, lapidis pretiosi species, de qua Isidorus lib. 16. Orig. c. 12. MVS PONTICVS, ordo Equestris de Britannia, institutus aut restauratus a Ioanne V. Britanniae Duce, circa ann. 1365. His torques aureus maculis distinctus, symbolum *Amevis* Hofman. ex Sammarthano.

MVSA. (1) Instrumentum musicum, a *Musa* dictum, Gallis *Cornemuse*. Herodianus lib. 4. πάσης τε μούσης ὄργανα πανταχοῦ διακείμενα ποικίλα ἦχον εἰργάζετο, *Omnifaria Musica instrumenta*. Lib. 3. Miracul. S. Dionysii cap. 7. *Cum quidam rusticus irrefragabiliter Musa caneret, etc.* Eiusmodi instrumento musico pro tuba in bellis ac praeliis vtuntur Hiberni, vt testatur Richard. Stanihurstus lib. 1. de Reb. Hibernicis. (2) *Confectio quaedam opiata*. Gloss. MS. ad Alexandr. Iatrosoph. (3) Pro *Musino* opere, V. in *Musiuum*. (4) *Musa*, seu μοῦσα, inter ministeria sacra apud Graecos inferioris aeui, de cuius vocis notione consulendi Meursius in Gloss. et Leo Allatius lib. de Recentior. Graecor. templis p. 149. et de Concordia vtriusque Eccl. p. 1604. (5) † Polypt. Matiscon. fol. 12. *Curati et rectores . . . assistere debent circumcirca altare . . quando episcopus celebrat in pontificalibus . . quae astantia seu statio vulgo Musa nuncupatur*.

MVSACHINVM, dorsi armatura, Gall. *Musequin*. Academicis della Crusca: *Musachino, parte di armatura di dosso, della quale s'è perduto l'uso*. Computus ann. 1334. tom. 2. Hist.

Hist. Dalph. p. 278. *Item pro arnense vno de malla de actario fine Musachinis et collario cum paro vno de caligis vnc.* V.

MVSAEVM. (1) Aegyptia erat mensa continens viros in toto terrarum orbe doctrina celebres. Vocabul. Sussannaei. (2) MVSAEVM OPVS, MVSAICVM. V. infra *Musiuum.*

MVSAICVS, musicus, apud Elmham. c. 30.

MVSALAMII, V. *Musulmanni.*

MVSARABES, V. *Mozarabes.*

MVSARDVS, otiosus, piger, stupidus, forte ex Germanico, Muße, otium: aut ex *Musare*. Papias: *Musat, dubitat in loquendo, timet, murmurat. Musare*, Florentinis, est *stare senza farniente, come stupido.* Ita etiam *Muser* Gallis est otiari, vel rebus nullius momenti immorari. Ordinat. Reg. Franc. p. 131. Adelbero Laudun. Episc. in Carmine ad Robertum Reg. *Si musas celebres, clament Musarde sacerdos.*

MVSARE. (1) Musicae operam dare. Hugo Metellus Epist. 40. t. 3. Analect. Mabill. pag. 463. V. *Musardus.* (2) Visere, adire, salutare. De B. Notkero Balbulo saec. 5. Bened. p. 14. *Nam Rex* (Carolus) *cum ob caritates agendas fratribus, vt solebat, caenobio veniret, totumque triduum gratia reuerentiae conuersantium ibidem moraretur, sanctisque nostris, vt et Ratpertus scribit, munificus abbate iam Musato obire paraßet. etc.*

MVSATICVS, V. *Pierius.*

MVSATILIS, V. in *Musiarius.*

MVSATOR, V. *Mugissor.*

MVSCA. Auctor Mamotrecti ad 8. Iudic. *Monile ornamentum quod dicitur Musca.* Monasticum Anglicanum to. 1. pag. 240. *Dedit vnum aureum calicem, . . . et vnam auream Muscam pulcre gemmis ornatam.* V. *Muscarium*, et *Nusca.*

MVSCADELLVM, vinum ex *muscatello* confectum. Charta an. 1345. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 519. V. *Muscatellus.*

† MVSCALE, i. q. *Muscarium*, in Inuent. MS. a. 1363.

MVSCARDA, V. *Musterda.*

† MVSCARDVS, accipitris species, tertiarius, Ital. *Muscardo*, Gall. *Mouchet.* Stat. Cadubr. l. 3.

MVSCARIVM, Μυοσόβιον, in Gloss. Lat. Graec. Gloss. Lat. MS. Reg. *Flauellum, Muscarium.* Ioh. de Ianua: *Flabellum, Muscarium, scilicet quo muscas abigimus.* V. *Flabellum.*

MVSCATA, nux aromatica, Gall. *Muscade.* Rolandinus de Factis in marchia Taruisina lib. 1. cap. 13. apud Murator. tom. 8. col. 181.

MVSCATELLA, eadem notione qua *Muscatellus.* Charta an. 1461.

MVSCATELLVM, vinum Apianum, Gall. *Muscat.* Computus ann. 1336. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 285. V. mox *Muscatellus.*

MVSCATELLVS, vitis species, ex qua vinum Apianum conficitur, de qua Petrus de Crescentiis lib. 4. cap. 4. sic dicta, inquit Oct. Ferrarius, quod *Muscae* et apes huiusmodi Vuas appetant. V. *Moscatellus.*

MVSCATORIA, emunctoria candelarum, *Mouchete*, vel *Emuchoir.* Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. c. 12. de Officio Refectorarii.

MVSCATORIVM, idem quod *Muscarium.* Visitatio Thesaurariae S. Pauli Londinensis an. 1295.

MVSCATVM, V. *Muscus.*

MVSCERDA, *stercus murium.* Papias. Male in Gloss. Isid. *Muscarda.*

MVSCETVS, accipitris vel falconis species, quem alii *Fragellum* vocant, apud Albertum M. lib. 23. de Animal. et Anonymum de Natura rerum. *Muschetus*, dicitur Petro de Crescentiis lib. 10. de Agricult. cap. 2.

MVSCHEA, vt mox *Mußcheta, Mosquea.* Iacobus de Voragine in Chron. Ianuensi apud Murator. to. 9. col. 32.

MVSCHETA, Mosquea, templum Mahumetanum. Will. Apul. lib. 3. Rer. Norman. V. *Moscheda.*

MVSCHETTA, telum quod balista validiori emittitur, apud Sanutum lib. 2. part. 4. cap. 22. *Potest praeterea fieri quod haec eadem balistae tela possent trahere quae Muschettae vulgariter appellantur.* Hist. Cortusior. lib. 2. apud Murator. tom. 12. col. 795.

MVRTARIVM, Φόνος, *mactatio*. Gloss. Lat. Gr. MSS. Sangerm. V. *Morth*.

MVRTETA, *quasi Morteta, id est, aquae refusae a loco mortuorum, id est, inferis*. Papias.

† MVRTETVM, *lo bagno e aqua calida de bagno*, in Gloss. Lat. Ital. MS. V. *Murteta*.

MVRTHRA, V. *Morth*.

MVRTIPHLO, flos cordis. Ita Guntherus in Hist. Constantinopol. c. 8. vbi de Alexio Duca Imp. CP. cognomento Μοὐρτζοῦφλος: *Consilio cuiusdam cognati sui, nobilis quidem viri, sed perfidi, qui Murtiphlo, id est, Flos cordis, in gente illa vocabatur*.

MVRTRARE, per *murtrum* occidere, ermorden, apud Ludew. tom. 7. Reliq. pag. 276. MVLTRARE, ibid. MVRDRARE, apud Rymer. to. 10. p. 159. MVRDRIRE, in Fleta l. 1. cap. 18. MORDRIDARE, in Conc. apud Theodonis Vill. ann. 821. V. *Morth* et *Murdrator*.

MVRTRARIVS, V. *Murdrator*.

† MVRTRERIVS, i. q. *Murdrator*, in Ch. MS. a. 1321.

MVRTRIARIVS, V. *Murdrator*.

MVRTVS, V. *Mureius*.

† MVRVLENTVS, mucidus, apud Barel. in Serm.

MVRVM, pro murus, Gall. *Muraille*. Charta ann. 1277. in Chartular. S. Vandreges. t. 2. p. 1500.

MVRVS, carcer. Concilium Tolosanum ann. 1229. cap. 11. de haereticis. IMMVRARE, carcere includere. Concilium Narbonense a. 1235. c. 9. MVRVS ANTEPECTORALIS, murus breuior, V. *Anpits*. MVRIS ECCLESIASTICIS EXCLVDI, excommunicari, apud Facundum Hermianensem lib. 6. cap. vlt. et alibi. † MVRVS FALSVS, quo porta, dehinc aperienda, occluditur, in Ch. MS. ann. 1180. † MVRVS PLENVS, lapidibus et saxis exstructus, in Ch. MS a. 1242.

MVRVSCVLVM, *bellicum machinamentum, vnde muri dissoluantur, vnde et dicitur*. Papias. Vbi *Murusculum* pro *musculum*, irrepsisse opinatur Carolus de Aquino in Lex. milit. V. *Musculus* 1.

MVS PEREGRINVS, mus Pontic[us] *Hermine*, *Peregrini muris pelli[bus]* apud S. Hieron. lib. 2. contra Io[uin]ian. MVRINA, pellis muris Pon[tici]. Alcuinus in Poemate de Car[o]lo M.

Lactea quippe ferunt preti[osa] colla Murinam.

Quidam legunt *Murenam*, de [qua] voce supra: sed potior videtur [Mu]*rina*, pro pelle collum ambiente; [e]iusmodi Roberto Regi tribuit [Hel]gaudus, quod *ornamenta pelliu[m] collo dependentium vocat* p. 65. [Est] etiam *Murina*, lapidis pretiosi spe[cies], de qua Isidorus lib. 16. Orig. c. [...]

MVS PONTICVS, ordo Equ[itum] de Britannia, institutus aut rest[au]ratus a Ioanne V. Britanniae Du[ce] circa ann. 1365. His torques [...] maculis distinctus, symbolum [...] *vit* Hofman. ex Sammarthan[is].

MVSA. (1) Instrumentum music[um] *Musa* dictum, Gallis Corn[emuse]. Herodianus lib. 4. πάσης τε [...] ὀργάνοις πανταχοῦ διακειμένοις [...] ἦχον ἐξεγάζετο, *Omnifaria* [...] *instrumenta*. Lib. 3. Miracul. S. D[io]nysii cap. 7. *Cum quidam [...] refragabiliter Musa caneret*, [...] iusmodi instrumento musico [...] ba in bellis ac praeliis vtuntur H[i]berni, vt testatur Richard. Stan[ihur]stus lib. 1. de Reb. Hibernicis. (2) *Confectio quaedam opiata*. Gloss. [...] ad Alexandr. Iatrosoph. (3) [...] *Musino* opere, V. in *Musiuum*. (4) *Musa*, seu μοῦσα, inter ministeri[a sa]cra apud Graecos inferioris aeu[i], de cuius vocis notione consulendi [Meur]sius in Gloss. et Leo Allatius lib. [de] Recentior. Graecor. templis p. [...] et de Concordia vtriusque Eccl. [...] 1604. (5) † Polypt. [...] 12. *Curati et rectores . . . [...] debent circumcirca altare . . . [...] episcopus celebrat in pontificali[bus] quae astantia seu stotis vul[go] nuncupatur*.

MVSACRINVM, [...] Gall. *Musquin* [...] Cruisca: *Musak*[...] *tura di ecco*, [...] *Casa* [...]

... ex qua ... de qua ... 4. cap. 4 ... quod ... Vitas ap ...

... Auctoris ... Emochar Liur ... Perifientia MS. ... Refectionis. ... idem quod Musca ... Thesaurarius S. Pau... an. 1295. ... V. Muscat. ... stercus murium. Papias ... Isid. Muscardo ... accipitris vel ... quem alii Fugatio ... Albertum M. lib. ... Anonymus de ... Muschetus ...

... um, Mu... atius pedes enies. ... aesilea ... m mo... criptum ... itur de ... ae in a... ur. Quae ... Frontinus. Leone III. Petronillae, ... m Apostolum, ... o pensantem ... v s, in veteri ... ensi, ap. Gru... um. ... iuum. ... o.

... re, placare, lenire.

... quod muribus infestus ... o Catum a captura vo... pias.

... catus, felis. Anonymus ... atione Monasterii Morimun... in agro Mediolanensi : *Perse*... *ntur Fratres fugientes per abdi*... *oca, quemadmodum solet Musipu*... *a persequi mures*, etc. V. *Musci*... *pula*.

795. *Alia tertia pars immediate balistas suas ponderet cum Muschettis, et quod telis etiam sagittet.* Hinc fortasse Gallis sclopetariae machinae, *Mousquets* : nam vt a falconibus venaticis machinas tormentarias *Falcones* et *Falconia* appellantur ; ita et *Muschetas*, quo nomine dicuntur *sparnarii* masculi, vulgo *Mouchets* : Germanis vero *Sprintz*, vnde *Springalles*, et *Espringales*, eiusmodi machinae, quibus emitti *muschetas* innuit Guignevilla, vt auctor est Oct. Ferrarius in V. *Smeriglio*. *Espringalarum* meminit Chronic. Flandriae cap. 110. extremo, et alii passim. V. Gloss. Graec. Barb. in Μύα, et supra *Moschetta*.

MVSCHETVS. V. *Muscetus*.

MVSCHTEA. V. *Muscheta*.

MVSCHVM. V. *Muscus*.

† MVSCIDVS, mustarius. *Vinum muscidum*, mustum, in Ch. Ms. ann. 1315.

MVSCILLAGINOSVS, apud Roch. le Baillif in Diction. Spagyr. *Aqua lubricata est, Muscillaginosa, vt sirupi.*

† MVSCINARIVS, i. q. *Musardus*, otiosus, piger, in Glossar. vet. Cod. 7641.

MVSCIO. (1) MVSCIO, MVSCINO, vel *Musmo* et *Musimo*, asinus. Io. de Ianua: *Muscino vocatur animal quod ex capra et ariete nascitur, et est dux gregis.* Henricus Monachus de Miraculis S. Germani Autisiod. Episc. cap. 52. *Tum exanime atque extensum* (asini) *cadauer ostenditur : ad quod accedens ait, surge Mustio, et reuertamur hospitio. Hic baculo ammonitus contremiscit, et statim prosiliens, dorso auribus concussis, nihil aduersitatis se passum alacri vigore testatur.* Supra *Asinulum* appellauit. Isthaec asini fabula integra omittitur in vetustissimo Sangerm. eiusd. Henrici MS. Codice. Apud Papiam, *Musciones, vulgo a muscis vocantur : idem et bibiones, sicut et Poëta ait : In oculis suis bibiones volant.* Gloss. vetus MS Sangerm. *Musmo, vocatur animal quod ex capra et ariete nascitur.* V. Isid. l. 12. Orig. cap. vlt. (2) V. *Mussio*.

MVSCIPVLA, felis, quod muribus insidias faciat, sic dictus. V. *Muspula*. Boncompagnus de Obsid. Anconae cap. 11. apud Murator. tom. 6. col. 936.

MVSCIPVLARE, insidias componere, alicui quiddam machinari. Fredegarius in Chron.

MVSCIPVLATOR, *deceptor*, Vgutioni et Isid.

MVSCLVS. (1) Pro *Musculus*, licentia poëtica, machina bellica, de qua Caesar lib. 2. de bello ciuili, Vegetius lib. 4. cap. 16. Isidorus lib. 18. Orig. et alii passim. (2) Pro *Musculus*, mytilus, piscis genus, Gall. *Moule*. Charta Henrici IV. Reg. Angl. ann. 1401. apud Rymer. tom. 8. p. 634. (3) † Fustis, seu baculi species videtur, in Lit. remiss. Ms. a. 1415.

MVSCO, *magna musca*. Vocabul. vetus apud Marten.

MVSCVLA, concha magaritifera, Germ. Muschel. Henricus Huntindon. lib. 1. Hist. *Inter quae sunt et Musculae, quibus saepe inclusam margaritam omnis quidem coloris optimam inueniunt.* Est *Muscula* vel *Musculus*, conchae species, in qua margaritae reperiuntur ; Graecis μύαξ, Athenaeo μύες.

† MVSCVLARIVM, diminut. a *Muscarium*, in Gloss. Prou. Lat. 7657.

† MVSCVLATVS, ad modum musculae seu conchae effictus, in Inuent. Ms. a. 1295.

MVSCVLVS. (1) Nauigii species. Gloss. Isid. et Vgutio : *Musculus, parua nauis.* Occurrit praeterea in Notis Tyronis inter alia nauigiorum vocabula. (2) † *Instrumentum, quo murus cito laceratur*, Gall. Pic. Gloss. Lat. Gall. Cod. 521. Pro machina bellica, de qua Caesar l. 2. de bello ciu. occurrit in Tract. Ms. de re milit. V. *Musclus 1.* (3) † Os, facies, Gall. *Museau*. Lit. remiss. Ms. a. 1372. V. *Musum*.

MVSCVS, MOSCVS, MOSCHVS, odoramentum, quod ex vmbilico cuiusdam animalis colligitur, quod describitur a Paulo Veneto lib. 1. c. 62. *Gazelam* vocat Iulius Scaliger exercit. 211. in Cardanum §. 3. 4. 5. 6. Vita S. Pelagiae cap. 11. *Totam implebat*

plenit aërem ex odore Musci. Musco fragrare, apud Hieronymum in Ieremiam cap. 13. MVSCATVM, musci odor, apud Ruffin. lib. 3. de Vitis PP. num. 39.

MVSEA, MVSIA, MVSIARIVS. Glossae Isidori: *Musea, nidi soricum. Musiae, nidi soricum. Musiarius, qui per musia quaerit.* Hinc forte *Musardi*, de quibus supra, dicti, quod rebus nihili immorentur, dum in foraminibus quidpiam quaerunt. Glossae Pithoeanae: *Musea, ea vi murium.*

MVSEIARIVS, V. *Musiuarius.*

MVSELENENSES, pro *Mosellanenses*, populi ad Mosam, apud Ditmarum lib. 5. pag. 54. quam vocem non intellexit Editor.

MVSELEVM, V. *Musiuum.*

MVSELLA, tributi species, apud Turcos Asiaticos. Guibertus lib. 8. Hist. Hierosol. cap. 8. *Satrapa itaque pacto inter eos inito, comiti eidem portam illam aperuit, per quam eatenus Hierusalem introeuntes peregrini, et introire, et pensiones, quas Musellas vocare solebant, soluere nimis indebite ac crudeliter cogebantur.*

MVSELLARE, os pastomide occludere, knebeln. Chron. Farfense apud Murator. to. 2. part. 2. coll. 662.

† MVSELLATVS, appellans, apud Speculat. de Appellat.

MVSELLVM, V. *Musum.*

MVSELLVS, rostrum, rictus, Gallice *Museau.* Charta ann. 1309. tom. 1. Hist. Dalphin. p. 86. V. *Musum.*

MVSEVM, V. *Musiuum.*

MVSEVS, qui penui praeest. Leges Palatinae Iacobi II. Regis Maioric. tom. 3. Iunii p. XX. Ex his videtur vocis etymon a veteri Gallico *Musser*, abscondere, seruare, non absurde posse deduci; *Musei* quippe erat, seruare ea quae ad penum spectabant.

MVSFVLAE. V. *Muffulae.*

MVSIA, MVSIARIVS, V. *Musea.*

† MVSIARIA ARS, ars *musiuum* opus faciendi, apud Leon. Ost. l. 3. c. 219. MVSATILIS ARS, apud Gualt. in Antiq. Sicul. p. 77. V. *Musiuum.*

MVSIBIVM, V. *Musiuum.*

MVSICA, nude pro *Cantus.* Vetus Codex MS. Fontanell. de modo canendi. MVSICA CORDVLA, quae fidibus canitur. Statuta antiqua Canonic. Regul. apud Duellium to. 1. Miscell. p. 86. MVSICA MVTA, V. *Mutus.*

MVSICALITER, cum notis, ap. Marten. de Discipl. celebr. diuin. Offic. p. 222.

MVSICARE, instrumentis musicis ludere, canere. Lambertus Ardensis ap. Ludewig. tom. 8. Reliqu. MSS. pag. 558.

MVSICARIVS. (1) Instrumentorum musicorum artifex. Vetus Inscriptio apud Gruter. *Colocasio vernae dulciss. et Musicario ingeniosiss.* (2) † *Musicarius, qui voce caneret*, apud Salmas. in not. ad Tertull. de Pall. p. 443.

MVSILEVM, idem quod *Mausoleum*, Papiae. Glossae antiquae MSS. *Musuleum, monimentum.* Innocentius Agrimensor: *Circa Musileum in pedes 70. amplius pedes minus inuenies.* Aggenus *Maesileum* dixit: *Maesilea vero habent iuris sui hortorum modum circumiacentem, vel praescriptum agri finem.* Vbi vterque loquitur de tumulis ac monumentis, quae in agrorum finibus collocabantur. Quae *locos* eadem ratione vocat Frontinus. V. *Loculus.* Anastasius in Leone III. PP. *In Musileo beatae Petronillae, quod ponitur ad B. Petrum Apostolum, fecit coronam ex argento pensantem libras 20.* MESOLEVS, in veteri Inscriptione Tarraconensi, ap. Gruter. 607. 1. V. *Musiuum.*

MVSIDIVM, V. *Musiuum.*

MVSIMO. V. *Muscio.*

MVSINARI, *mulcere; placare, lenire.* Papias MS.

MVSIO, *dictus quod muribus infestus sit, hunc vulgo Catum a captura vocant*, etc. Papias.

MVSIPVLA, catus, felis. Anonymus de Desolatione Monasterii Morimundensis in agro Mediolanensi: *Persequebantur Fratres fugientes per abdita loca, quemadmodum solet Musipula persequi mures, etc.* V. *Muscipula.*

MVSITARE, pro *Mussitare*, ap. Goffridum Vindocinensem lib. 2. Epist. 28. lib. 4. Ep. 31.

✝ MVSITATVS, notis musicis descriptus. Stat. S. Viet. Paris. MS.

MVSIVARIVS, *musaei artifex*, vt est apud Leonem Ostiens. lib. 3 cap. 27. Senator lib. 7. Epist. 5. *Quidquid enim aut instructor parietum, aut sculptor marmorum . . . aut gypsoplastes, aut Musiuarius ignorat, etc.* Ita *Musiuarii* dicuntur in L. 1. Cod. Iustin. de Excus. artif. L. 10. et ap. Iulium Firmicum L. 3. ex emendatione Scaligeri: *Inauratores aut Musiuarios*, pro *in vsu varios*. Sed et idem forte musarius, qui ποικιλτὴς, *variator*, in Glossis vett. de qua voce Valesius ad Ammiani lib. 28. MVSEIARIVS, qui *Musiuarius*. Vetus Inscriptio Romae.

MVSIVATVR, *mulcet*, *placet*, *lenit*; *musiuanter*, *leniter*. Papias. Vnde emendandae Glossae, vbi perperam *mulsitanter* editum. Mallem, *mussitanter*, vt in Excerptis legitur.

MVSIVM, ex Graeco μυσεῖον, Schola Alexandriae, apud Spartianum in Hadriano: *Apud Alexandriam in Musio multas quaestiones professoribus proposuit.*

MVSIVVM OPVS, dicitur illud quod tessellatum est lapillis variorum colorum, ψηφίδων λεπτῶν ἐπιθέσεσι, vt est apud Nicetam in Alexio Man. F. n. 6. qui μυσουργικαὶ ψηφῖδες dicuntur in Synodica Orientalium ad Theophil. Imp. p. 113 erantque ex vitro confectae. Glossae MSS. *Musiuum quod fit de vitro parietibus.* Vetus Scheda apud Marlorum de Eccl. S. Nicasii cap. 3. *Est quaedam Ecclesia in suburbio Remensi posita miro columnarum ornatu, arcubus, auro et vitro lapillis interposito micantibus etc.* Eiusmodi autem musiuum videre est passim Romae, CPoli, et in variis Christianorum templis in Italia, Gallia, etc. quod quidem a concinnitate et elegantia dictum vult Scaliger ad S. Manilii, cum μῦσαι, et ἔμμυσον, et μυσικὸν, in eam partem accipiant Graeci. Quae sententia longe probabilior ea quam profert Ant. Nebrisensis, qui *Musaicum* dictum putat, quod eiusmodi picturis ornarentur *musaea*. A Graecis Byzantinis *Musiuariam* artem in caeteras Europae prouincias transiisse scribit Manuel Chrysoloras in Epist. de veteris et nouae Romae comparatione p. 182. quod Constantinopoli omnes paene aedes publicae ac sacrae musiuo exornatae essent; hincque *Musiuarii* peti solerent, quod testatur Leo Ostiens. lib. 3. c. 27. Edit. Brolii. MVSIVVM AVRATVM, quod confectum est ex *minutis vitreis lapidibus auro fuluo supertectis*: vt est in Vita S. Laurentii Episc. Sipontini. Anastasius in Leone IV. *Absidamque eius ex Musiuo aureo superindicto colore glorifice decorauit.* MVSEVM, ex μυσεῖον. Trebellius Pollio in Tetrico Iuniore: *Coronam ciuicam pictam de Museo.* Vetus inscriptio ma. 153. apud Iacob. Sponium in Itinerario: *Et hoc amplius pro sua liberalitate cameram superposuit, et opere Museo exornauit.* MVSIVM, perinde ex Graeco Μυσεῖον, quomodo in vett. Codd. Spartiani legi obseruat Salmasius, pro *musium*. Anastasius Bibl. in Hist. Eccl. *Iconas ex Musio factas, etc.* MVSA, idem quod *Musiuum*. Ioh. Diacon. in Vita S. Gregorii M. lib. 4. cap. 40. MVSIDIVM, pro *Musiuum*, in Chronico MS. Romualdi Archiepiscopi Salernitani an. 1166. *Musibii*, edidit Murator. tom. 7. col. 207. MOSIIVM, apud Mabillon. Musaei Ital. tom. 2. p. 161. MOSIVVM, in Notis Tyronis pag. 163. Inscriptio Epistolae 67. Codicis Carolini: *In qua continetur de Musiuo atque marmore Palatii Rauenat. ciuitatis.* In ipsa Epistola: *Palatii Rauennatis Musiua atque marmora.* MOSAICVM OPVS, quod alii *Musiuum*; hanc enim vocem confictam contendit Scaliger ad Manilium, vt μυσαϊκὸς dictum sit a μουσαῖος, vt ἀχαϊκὸς, ab ἀχαιὸς, licet aliter sentiat Salmasius, qui a μυσεῖος. Guilelmus de Baldensel in Hodoeporico cap. 5. MVSAICVM, in Appendice ad Agnellum, apud Murator. to. 2. p. 207. MAVSOLEVM OPVS, eadem notione. Vita S. Laurentii Episcopi Sipontini n. 11. *Et aliam (Basilicam)*

filicam) *quam disposuit incipiens, praeclara et admiranda speciositate diuersis coloribus, minutisque vitreis lapidibus fuluo auro supertectis, opere Mausoleo, . . fabricare et consummare studuit.* Vbi perperam viri doctissimi ad Mausoleum Aegyptiacum vocem referunt. Sed legendum videtur *museleo*. Papias. *Musiuum*, (Edit. *musinm*) *muselenm, opus depictum.* De Musiuo porro legendus omnino Andreas Agathopoeus, seu Felibianus lib. 3. de Architecturae elementis cap. 11.

MVSMO, V. *Muscio.*

✝ MVSNARE, molere, in Ch. Mf. a. 1222.

✝ MVSONES, MVXONES, vermium genus, de quibus Guido de Vigev. Mf.

MVSQVATA NVX, aromatica, Gall. *Muscade*. Peregrinatio B. Odorici t. 1. Ianuarii p. 989.

✝ MVSQVETA, telum quod balista validiori emittitur, t. 4. Hist. Occit. Prob. p. 162. V. *Muschetta.*

MVSSA. (1) *Almucium*, Canonicorum amictus, Gall. *Aumuce*, Germ. Mütze. Statuta Eccl. Valent. tom. 4. Concil. Hisp. pag. 134. V. *Muza.* (2) Locus vliginosus, stagnum, Anglis *Mosse*, vt auctor est Camdenus in Descriptione agri Lancastrensis. Charta Edwardi III. Reg. Angl. in Monast. Anglic. to. 1. pag. 499. *Mossa*, eod. tom. 2. pag. 632. V. *Mosses* et *Musfula.*

MVSSAL. Tabularium Prioratus de Paredo p. 7. *Cum vercheria quae debet 2. sextarios auenae et 2. panes, et 2. capones, et 1. denar. et 1. Mussal de canauo.* Fol. 34. *Et reddit ipse masoerius porcum bonum et multonem vestitum, . . . et taschiam de fructibus, et 1. caponem, et Mussal de canabo.* Fol. 51. *Sex panes et taschiam ipsius terrae, et 1. caponem. et 1. Mussal canabi, et per vindemiam plenam refectionem.* Vbi *Mussal* forte *fasciculum* sonat.

MVSSANTER, occulte, tecte, latenter, a veteri Gall. *Musser*, abscondere. Charta an. 1170. to. 13. Fragm. Hist. MSS. Stephanot. p. 19.

✝ MVSSIA, locus secretus et occultus; Gall. ol. *Muce*, *Muche*, *Masse* et *Mucheure*. Litt. remiss. Mf. a. 1397.

MVSSIARE, διακρίνειν, diiudicare. Gloss. Lat. Graec. MSS. Sangerm.

MVSSIO, *est qui in vino nascitur.* Ita Glossae Arabico-Lat. Supra in iisdem: *Bibones dicuntur, qui in vino nascuntur.* Ioannes de Ianua: *Muscio, dicitur quasi mustio, quod mustum bibat, Item et bibio, onis.*

MVSSVLA, mussus, seu *musculus*, Gallis *Mousse*. Gregorius Turon. lib. de Gloria Confess. cap. 44. V. *Massa.*

MVSSVS, vel MVSSVM. Caesarius lib. 6. Mirac. cap. 5. *Cum pauperes Musso, quem de nemore collegerant, oneratos praeterire cerneret.* Fascis lignorum vel herbarum, aut muscus, herba seu lanugo arborum et locorum palustrium, inquit editor, Gallis, *Mousse*. Gloss. Graec. Lat. Βοτάνη τοῖς τοίχοις καὶ φλοιοῖς συνημμένη, *Muscus.*

MVSTA. (1) Monasticum Anglic. t. 2. pag. 426. *Donationem quam fecit Canonicis eiusdem loci de terra et tenemento . . . cum illa medietate nonae Mustae, quae est versus Aquilonem.* Forte *Mussae*. V. in hac voce. (2) Orbis, ni fallor, in quo, ne mensa inquinetur, reponuntur pocula. Vsus Culturae Cenom. *Surgant fratres iuniores et accipiant cyphos, et impletur de vino, et deponant vnicuique super Mustam suam.*

MVSTAÇAFIA, MVSTAÇAFVS, V. *Mostasafus.*

✝ MVSTACIA, *mala vina*, in vet. Gloss. Cod. 7613.

✝ MVSTALIS, mustarius. *Vinum mustale*, mustum, in Ch. Mf. a. 1244.

MVSTARDA, sinapis, a Gall. *Moustarde*, t. 2. Hist. Dalphin. p. 312.

MVSTATICVM, mustum. Codex MS. Irminonis abb. Sangerm. fol. 108.

MVSTELLARIVM, auiarium, cauea, γαλεάγρα. Gloss. Lat. Graec. MSS. Sangerm. V. *Muta.*

MVSTELLINVS COLOR, *sublividus ac lentiginosus, qualis est in vestibus cruore maculatis.* Vocabul. Sussannaei.

MVSTELLVM, φάσμα, *monstrum.* Supplem. Antiquarii. V. *Mostellum.*

MVSTIO, V. *Mussio*.

MVSTO, pro *Multo*, vel *Muto*, moneta aurea regum Franciae. Ch. Ms. a. 1330. V. *Multo*.

MVSTOLIVM, miscellum frumentum, Gall. *Bled méteil*. Charta ann. 1261. in Tabular. Portus-regii. V. *Mixtum*.

MVSTRIÇOLA, *machina ad stringendos mures*. Gloss. Isid. vbi Graeuius: Forte *ad stringendos pedes*, hoc est, ad calceum suendum, qui pedes tegit et stringit. Est enim, si Festo fides, *Mustricola*, forma in qua calceus suitur. V. Lex. Martinii in hac voce.

MVSTRVM. Palladius de Architectura, ex MS. Cod. Pithoeano: *Mustrum autem, quod pro colore purpureo temperatur, etc.*

MVSTVRA, pro *Multura*, Gall. *Monture*. Charta an. 1236. apud Marten. t. 1. Anecdot. col. 998. V. *Molta*.

MVSVERE, pro *Minuere*, damnum inferre. Bulla Clementis VI. PP. in Chartul. Gemmet. to. 1. p. 129.

MVSVLEVM, V. *Musileum*.

MVSVLMANI, inquit Leunclauius in Pand. Turc. n. 22. dici volunt Turci, vel potius Saraceni, *tanquam recte credentes*, vbi ille plura. *Moslemes*, appellantur in Charta Aragonica aerae IIII. in Hist. Pinnatensi lib. 3. cap. 5. V. Meursium in Μουσουλμανίζειν.

MVSVM, rostrum, rictus, Gallis *Museau*. Michael Scotus de Physionomia c. 20. *Musellum*, apud Petrum de Crescentiis lib. 9. c. 8. V. Aegid. Menagium et Octau. Ferrarium in Orig. linguae Italicae.

MVSVS. (1) Eadem notione qua *Musum*, in Epist. Hadriani PP. an. 784. apud Mabill. Diplom. p. 492. (2) Fructus species, qui quauis parte scindatur, figuram crucis exhibet. Bernhardi de Breydenbach Itiner. T. S. p. 211. *Sunt autem poma illa dulcissima quando ad debitam perueniunt maturitatem et dicuntur Musi et quacunque parte scindantur, vtraque pars scissurae crucem cum Crucifixi imagine gerit impressam.*

MVTA. (1) Mensa publicanorum, Germanis eine Mauth, Gallis *le Change*. Helwicus in Rationario Styriae: *Primo moneta et Muta, et iudicium intra muros, oppidi Graetzensis, etc. Mutarii et Monetarii* iunguntur in Metropoli Salisburgensi to. 3. p. 17. (2) Pro Mensa communi, Gall. *Mense commune*. V. in hac voce. Statuta Eccles. S. Stephani Vienn. art. XVII. apud R. Duellium lib. 2. Miscell. p. 91. *Omnia et singula emolumenta percipiat . . . exceptis dumtaxat his quae de Muta in primo anno recipi consueuerunt pro anima et anniuersario defuncti.* (3) Quoduis vectigal. Charta Arnolfi Reg. a. 898. in Metropoli Salisburgensi tom. 1. p. 128. Hinc MVTARIVS et MVTNARIVS, publicanus, exactor vectigalium, Germanis ein Mauthner. Occurrit in Metropoli Salisburgensi tom. 2. pag. 581. (4) MVTA, MVDA, MVTATIO, MVTATICVM, pretium quod datur pro mutatione praedii, cum alteri ceditur. Literae Philippi I. Reg. Franc. an. 1079. tom. 4. Ordinat. pag. 46. *De donationibus autem, vel pignoribus . . . non accipiatur laudimum vel Muta, vel etiam de successione hereditaria.* Tabularium Ecclesiae Cadurcensis: *Raimundus Caput-bonis . . . feuum, quem tenebat de dominis ex Castronono, donat Muda 3. sols.* Occurrit pluries. MVTAGIVM, eadem notione. Consuetudo municipalis Bellaici in Pictonibus, in Regesto Inculismensi. MVTAMENTVM, eodem significatu. Charta an. 1325. apud Rymer. tom. 4. p. 165. MVTATIO, idem quod *Muta*. Tabularium Ecclesiae Viennensis fol. 89. MVTATICVM, eodem etiam fortean significatu. Hugo Flauiniacensis, in Chronico Virdun. a. 755. (5) Accipitrum morbus, Gallis *la Muë*, Germ. die Mause: accipitres enim quotannis pennas *mutant*, vetusque spolium deponunt, quo tempore vehementer aegrotant, etiam vsque ad periculum mortis. Fridericus II. Imp. lib. 1. de Venatione cap. 46. *Et ad singulas mutas mutantur colores plumagii.* (6) Domuncula in qua includuntur falcones, cum plumas mutant. Describitur illa a Guillelmo *Tardif* part. 1. *de Fauconne-*

nomeris, cap. 47. Idem Friedericus lib. 2. in Praefat. *In mutam includere*, eidem. MVTARE, Petro de Crescentiis lib. 10. cap. 7. quod μουτεύειν est apud Demetrium Constant. lib. 2. Hieracosophii cap. 49. Albertus M. lib. 23. de Animalib. cap. 20. *Domus autem Mutae apta et ampla sibi quaeratur, et de muta quando perfectus est, trahatur.* ACCIPITER MVTATVS, qui mutam euasit, *Qui a mué, qui a passé la muë*, μούτατος ἱέραξ, apud Demetrium Constant. lib. 1. cap. 41. Domnizo lib. 1. de Vita Mathildis c. 13. (7) Species campanulae monasticae, quod forte surdum, vt loquimur, haberet sonum, id est, minus acutum. Vitae Abbatum S. Albani pag. 91. *Facta nola, cui Muta vel scilla est nomen.* MOTA dicitur in Ordinario MS. Ecclesiae Rotomagensis. V. *Skella.* (8) MVTA MVSICA, quae χειρονομία, *Pantomimus*, apud Senatorem lib. 1. Epist. 20. *Hanc partem musicae disciplinae Mutam nominauere maiores, scilicet quae ore clauso manibus loquitur, et quibusdam gesticulationibus facit intelligi, quod vix narrante lingua, aut scripturae textu possit intelligi.* (9) Curia, conuentus, concilium, coetus. Chron. Parmense ad an. 1292. apud Murator. to. 9. col. 822. V. *Mota.* (10) MVTA, dici videtur de nauibus, quae securitatis caussa simul nauigant. Chron. Parmense ad an. 1307. apud Murator. to. 9. col. 867. *Commune Venetiarum . . . voluit et exposuit ducere salem et alias eorum mercationes per Padum, et transire sursum cum ipsis, sed Commune Parmae viriliter prohibuit ne transirent. Et Commune Venetiarum multos ambaxatores misit Parmam, vt permitterent ire naues eorum et Mutam suam, dicendo quod iter Padi erat suum. Sed nihil eis factum fuit seu prouisum per Commune Parmae.* MVDA, eadem notione, in Continuat. Chron. Andr. Danduli ex Cod. Ambros. apud Murator. to. 12. col. 427. in Notis. (11) † Mensurae species, Germ. ein Muth. Ch. a. 1335. t. 4. Sept. p. 729. *Praedium in Pfons — pendet decem mutas partim siliginis, partim hordei, et XI. modios betarum.*

MVTAGIVM, V. *Muta 4.*

† MVTAMEN, idem quod *Muta 4.* in Ch. Ms. a. 1331.

MVTAMENTVM, idem, V. *Muta 4.*

MVTANDAE, mutatoria, vestes quae mutantur. Papias: *Mutandae, mutatoriae vestes, et camisiae, et bracae.* V. *Mutatoria 2.*

MVTARE. (1) Falcones in domuncula, quae *muta* dicitur, includere et curare. Charta an. 1425. apud Kennett. Antiquit. Ambrosden. p. 559. V. *Muta 6.* (2) Commutare, permutare, Gall. *Echanger.* Tabular. Rothon. (3) † MVTARE SE, e loco moueri, abire, in Act. Ms. Carcass. V. *Mouere.*

MVTARIVS, V. *Muta 3.*

MVTATICVM, V. *Muta 4.*

MVTATIO. (1) Locus, in via regali, vbi veredi vel animalia mutabantur in cursu publico: quarum *Mutationum* mentio est in Legg. 34. 36. 53. 58. 60. de Cursu publ. leg. 9. de Tribut. Cod. Th. in Itinerariis Antonini, Hierosolymitano, et aliis, apud Senatorem lib. 4. Epist. 47. etc. ἀλλαγαί, Annae Comnenae pag. 139. (2) MVTATIONES AVRI, perperam editum pro *Mutones*, apud la Faille inter Probat. Annal. Tolos. to. 1. p. 97. V. *Multo.* (3) MVTATIONES DOMORVM, praestationes quae fieri solebant ab eo qui alteri in domum succedebant. Ch. a. 1124. ap. Spon. inter Instr. Hist. Geben. t. 2. p. 5. MVTATIONES PRESBYTERI, praestationes quae fieri solebant domino loci in quauis mutatione Sacerdotum seu Curionum. Tabularium Prioratus de Paredo fol. 31. V. *Muta 4.*

MVTATORIVM. (1) *Mutatoria, dicuntur vulgo diuersoria vel fullonica, quasi secreta aedificia.* Vocabul. Iuris vtriusque. Ridicule omnino; genuinam vocis originem vide in *Mutationes.* (2) Vestes quae aliis mutantur: *vicaria indumenta*, apud Cassianum lib. 4. c. 10. ἐξημοιβὰ εἵματα, Homero. *Mutatoriae vestes*, apud Cogitosum in Vita S. Geraldi lib. 1.

cap. 34. *vestimenta Mutatoria*, in Testamento Guillelmi D. Montispessulani an. 1212. Will. Tyrius lib. 6. cap. 6. *Vestes etiam prae continuis laboribus lacerae, et assiduitate vtendi praetendentes vetustatem, non enim erant populo peregrinanti diuersa, quibus alternatim vterentur, Mutatoria.* Lambertus Ardensis: *Alii scutellas metalli similis cum calicibus, alii vestium Mutatoria, alii pictas culcitras et tapetia . . . distribuit.* (3) MVTATORIVM CAESARIS, de quo Rufus in descriptione Romae, intelligitur de domo, vbi secessus oblectamentique caussa aliquando maneret. V. quae hac de re disseruit Dom. Bern. de Montfaucon to. 3. Antiquit. explic. part. 1. c. 5.

MVTATVS. (1) V. *Muta 6.* (2) † *Scabinus*, aedilitius, forte quia quolibet anno mutatur. Ch. Ms. a. 1230.

† MVTERE, *estre muet*, in Gloss. Gall. Lat. Cod. 7684. V. *Mutitas.*

† MVTIBERNI, vox ignota Argentraeo l. 1. c. 18. Hist. Brit.

† MVTICVLARE, pro mutilare, in Ch. Ms. a. 1214.

† MVTILITAS, vitium, defectio. Glossale Ms. super III. libr. Salom.

MVTILO, V. *Multo.*

MVTINVS. Aelfricus in Gloss. Anglo-Saxon. cap. de nominibus ferarum: *Mutinus, Gadinca, vel Hnoc.* Non liquet, inquit Somnerus. *Mutinae carnes*, in Consuet. MSS. Eccl. Colon. e Bibl. Eccl. Atrebat. eaedem quae veruecinae. V. *Multo.*

MVTIO, *id est Fatuus.* Vocabul. vtriusque Iuris.

† MVTIS, truncus, stirps, in Ch. Ms. a. 1343.

MVTITAS, Ἀφωνία, in Gloss. Graec. Lat. Mirac. S. Bernhardi Episc. to. 5. Iulii p. 112.

MVTNARIVS, V. *Muta 3.*

MVTO, MVTTO, MVTONAGIVM, V. *Multa.*

MVTOFEDA, ouis, Massiliensibus *Moutoufede*, Lugdun. *Feye.* Charta an. 1390. *Quilibet Mutofeda soluat XVI. denarios.* V. *Feda 2.*

MVTONIVM, χυδώνιον, *malum cotoneum.* Supplem. Antiquarii et Gloss. MSS. Lat. Graec. Sangerm. Aliud itidem Gloss. *Mutonium*, πρόθεμα, *Additio.*

MVTPHARACHAE, genus Turcici equitatus, quod describit Iouius Hist. l. 14.

MVTRELLA, perperam pro *Mitrella*, capitis tegumentum, quod monachi *capparonem* vocabant. Gall. Christ. to. 4. col. 782. V. *Mitrae.*

MVTRVM, homicidium, V. *Morth.*

† MVTTATGIVM, i. q. *Muta 4.* in Terrear. villae de Busseul.

MVTTVM, γρῦ, in Gloss. Lat. Gr. Hinc vox *Mot*, apud Gallos, et loquendi formula, *ne Muttum quidem audet dicere.* V. Scaliger ad Festum in *Mutire.* Epistola Ludouici II. Imp. ad Basilium Maced. Imp. Constantinop. *Verum super hoc si est, qui summo Pontifici saltem vnum faciat Muttum, congrue profecto illius non carebit responso.* Vita S. Odonis saec. 5. Bened. pag. 167. *Quodsi fortassis aliquis a nostris famulis non ferens eorum improbitatem, aliquid Muttum responderet eis aspere, etc.* Quo spectat illud Hieron. in Epist. 65. ad Pammachium: *Et Mu vltra non faciam, iuxta Ennium.*

MVTVARE, *mutuum*, seu exactionem nomine *mutui* impositam soluere. V. *Mutuum.*

MVTVATIM, pro *Mutuo*, in Vita S. Antidii Archiep. Bisonticensis cap. 5.

MVTVATIO, pro Mutatio, in Consuet. MSS. Auscior. art. 3.

MVTVLA, ex Ital. *Mutola*, muta. Occurrit in Vita B. Iustinae de Aretio n. 9.

MVTVLATVS, idem quod *Expeditatus*, in Charta Forestae cap. 9. forte pro *mutilatus.*

MVTVLOSVS, ψιλὸς, nudus, glaber. Gloss. Lat. Graec. MSS. Sangerm.

MVTVLVS. Lex Ripuar. tit. 60. §. 4. *Si autem ibidem infra terminationem aliqua indicia sua arte, vel butinae, aut Muuli factae extiterint, ad sacramentum non admittatur, etc.* Vbi *mutuli* sunt machinationes clandestinae, vel seditiones clam excitatae, a veteri German. *Meuten*, clandestine agere, vnde

unde *Muetmacher*, libellum seditionis, Gall. *Mutin*.

MVTVNVS, vertex, Gall. *Mouton*. Charta an. 1307. ex Archiuis S. Victoris Massil. V. *Multo*.

† MVTVRIVM, motio, contentio, rixa, t. 5. Ordinat. p. 723. V. *Monita*.

MVTVS. (1) Obscurus. *Muta verba*, apud Abbonem in Praefat. ad libros de Bellis Parisiac. (2) MVTI, inter diuinatores reponuntur apud Paschasium Ratbertum in Vita Arsenii seu Walae Abb. Corbeiensis lib. 2. cap. 9. *Diuini, coniectores, et Muti*. Atque hi putantur esse *Engastrimythi*, seu *ventriloqui*. (3) MVTORVM POENA, V. *Panis fortis*. (4) MVTI LAPIDES, sine inscriptione, apud Hygenum de Limitibus constituendis.

MVTVVM, exactio nomine mutui. Charta Rogerii I. Reg. Sicil. an. 1129. apud Murator. to. 6. col. 623. *Nulla angaria, parangaria, echioma, gabella, Mutuum, extorsio iaciatur, imponatur*. V. *Creditutia, Creditum*. MVTVVM COACTVM, exactio, quae a dominis in vrgentibus negotiis suis ac necessitatibus fiebat super subditos, vassallos, ac tenentes cum restitutionis conditione ac pollicitatione: a qua quidem exactione exempta pleraque oppida, quibus concessae libertates, leguntur. Charta libertatum Aquarum Mortuarum an. 1246. *Omnes habitatores loci illius sint liberi et immunes ab omnibus questis, talliis, et toltis, et Mutuo coacto, et omni adempta coacta*. MVTVVM VIOLENTVM, in Charta libertatum Iafferonis, apud Guichenonum in Histor. Bressensi pag. 106. *Roga coacta*, in Charta Ludouici Comitis Blesensis et Claromontens. an. 1197. pro Creduliensi villa: *Omnes homines Credulio manentes taliam mihi debentes, et eorum haeredes, a tallia, ablatione, imprumtato et Roga coacta de caetero penitus quitos et immunes esse concedo*. MVTVVM EBRALDVM. Charta Henrici Comitis Portugalliae tom. 3. Monarchiae Lusitanae p. 282. *Non intraducam Mutuum ebraldum Colimbriam*. † MVTVVM, stipendium datum in antecessum, t. 9. Ordinat. p. 363.

† MVTVVS. *Mutua gratia*, Gall. *Don gratuit*, in Ch. Ml. a. 1326.

MVWES, mensurae species, nisi ab Angl. *Mow*, quod aceruum, cumulum sonat, accersas. Charta Henrici VI. Reg. Angl. an. 1432. apud Rymer. to. 10. p. 514. *Duo millia Muwes salis, in Insula de Gerran . . . in Britannia*.

MVXONES, V. *Musones*.

MVZA, vestis species, qua caeteri Clerici aeque ac Episcopi vtebantur. Epitome Constit. Eccl. Valent. to. 4. Concil. Hispan. p. 175. *Rectores autem vicarii perpetui, beneficiati altari maioris, diaconi et subdiaconi ecclesiae, Muzas panni nigri ex saga nigra linidi seu viridis coloris fodratas* (portent). V. *Birrus*.

MVZECTA, eadem notione, qua *Muza*. Notitia Eccles. Catanensis apud Rocchum Pirrum in Sicil. Sacra p. 77. *Canonicalis habitus ex Pii V. litteris almutium et superpellicium erat, sed dein rochetum et birrum seu Muzecta nigri coloris*.

MVZZETTA, eodem significatu. De S. Iuuenale Episc. to. 1. Maii p. 399. V. *Mozzetta*.

MYCETIAS *vocatur tetri ruderis inquietudo terrena*. Ita Apuleius de Mundo. A Graeco nimirum μύκαι, Mugio, reboo.

MYLLEWELL, piscis genus, qui alius videtur ab eo quem Spelmannus piscem viridem vocat. Computus an. 1425. apud Kennett. in Antiquit. Ambrosden. p. 577. *Et in III. copulis viridis piscis . . . Et in XV. copulis de Myllewell minoris fortis X. sol. VI. den. et in XX. Myllewell maioris fortis XII. sol.* V. *Muluellus*.

MYNECENAE, moniales, ex Anglo-Saxon. *Mynecene*, vel *Minicene*, hodie Anglis *Minneken* et *minnekenlasse*. Concil. Stenhamiense in Anglia an. 1009. c. 1.

MYOBARBVM, apud Ausonium in lemmate Epigrammatis 30. Cantharus potorus Scaligero, qui a similitudine muris et barbae, quae in conum desinit, *Myobarbum* voce ibrida

 dictum

dictum existimat. Turnebus vero Aduers. lib. 3. cap. 19. putat verbum compositum a *mure* et *barbo*, quod mensuram liquidorum sesunciam pendentem sonat, vt sit tanquam muris cyathus. Quidam legunt *Myhobarbum*, alii *Myohobarbum;* emendat Lil. Gyraldus *Myxobarbarum*, quod non placet. V. Cuperum in Harpocrate p. 78.

† MYOCEPHA, MYOCEPHALVM. Alex. Iatrosoph. Mf. l. 1. Passion. c. 100. *Ad staphylomata enim et ad ypopias et myocephala facit cum ovi liquore albo inunctum. - - Si autem myocepha aut ypopius fuerit, post inunctionem ligabis oculos etc.*

MYOPARO, nauigii piratici genus a Paro insula et Myunte vrbe, vt placet Turnebo lib. 3. Aduersar. cap. 1. nomen adepti. Melius Scaliger, a forma μυῶνες, hoc est, angusta et oblonga, dictum tradit.

MYRACH, vox Arabica, quam Medici vsurpant pro partibus continentibus stomachi. V. Mundinum in Anatomia p. 43.

MYRIONYMA, Isidis epithetum, quod illa variis nominibus afficeretur. Mabillonius in Itiner. Germ. p. 91. tom. 4. Analect.

MYRMICOLEON, formicarum vorator, leo formicarius, Gr. μυρμηκολέων. Vita B. Columbae Reatinae to. 5. Maii p. 373.

† MYROBRECHARIVS, a Graeco μυροβρεχος, qui vnguento perfundit et madefacit, ap. Gudium vet. Inscript. CLXV. 6. MVROBRECHARIVS, in Inscr. CCXCIX. 3. V. Martin. in h. v.

MYRONES, *fantasiae, miratores.* Papias.

MYRRHINVM, MYRRINVS, V. *Murrea*.

MYRTA, pro myrtus, in Statutis Montis Regal. fol. 318.

MYRTHA, eadem notione, vsurpant Caelius Aurelianus, Celsus, et Apicius. V. *Murta.*

† MYSTACE INCEDERE, grauiter, composite ambulare, in Chron. Ditmari Mersburg. episc.

MYSTARCHVS, sacerdotum praepositus, titulus honorarius Archiep. Toletani ex Hierolex. Macri.

MYSTERIALES, V. *Ministeriales.*

MYSTERIARCHES, mysteriorum peritus, vel princeps. Prudent. Peristeph. 2. 349.

MYSTERICVS, pro Mysticus. Epist. Zachariae PP. an. 748. to. 1. Rer. Mogunt. p. 255.

MYSTERIVM. (1) Officium, sacra Liturgia. Pelagius Episcop. Ouetensis in Ferdinando Rege Hispan. (2) † MYSTERIVM CHRISTI, sacrificium missae, t. 2. Aug. p. 728. † MYSTERIVM DEFVNCTORVM, officium solemne pro defunctis, t. 6. Gall. Christ. Instr. p. 445. Statuta Roberti I. Regis Scotiae c. 8. § 4. *Saluis ipsis custodibus, non rationabus Mysteriis suis seu necessariis impensis:* sed legendum indubie *misteriis.* V. in hac voce. (3) Tragoedia sacra. Comment. P. Soucherii Caen. Lemouic. ap. Stephanot. to. 2. Fragm. Hist. MSS. (4) MYSTERIVM NVPTIALE, nuptiae solennes cum caeremoniis ecclesiasticis celebratae. Capitul. lib. 7. c. 165. (5) Pro *Ministerium*, ars, V. *Misterium* 1. (6) † Pro Ministerium, in Stat. Synod. Tornac. a. 1366.

MYSTICARE, sensum arcanum exprimere, includere. Petrus Rigensis in Leuitico:

. . . Ecclesiam Mysticat illa domus.

Hugo a S. Victore in Speculo Ecclesiae c. 1. *Cancellus humilior reliquo corpore Ecclesiae, Mysticat quanta humilitas debet esse in clero.* Obseruat Vgutio, *mysticum* dici de temporalibus; *mysterium* de spiritualibus.

MYSTICVS, V. *Sarica.*

MYSTILE, *panis qui canibus obiicitur, Lat. Canice; vel panis excauatus sorbitioni accommodus.* Vocabul. Sussannaei. V. Lex Martinii.

MYTHISTORIA, fabulosa historia Iul. Capitolinus in Macrino.

MYTHISTORICVS, apud Flau. Vopiscum in Firmo.

MYTRVM. Testament. Hugonis I. Episcopi Tolosani apud Catellum p. 858. *Dono itaque vnum Mytrum ab auro*

sancto

sancto Stephano, et unum missalem, etc. Mitram forte.

MYXUS, MIXUS, ex Gr. Μύξα, ellychnium lucernae, Gall. *Méche.* Anastasius in S. Siluestro: *Myxum ex stuppa amianthi.* Item: *Posuit lucernam ex auro purissimo Mixorum 10. pens. lib. 30.* In S. Hilario p. 28. *Lucernam auream cum Mixis luminum decem.* Sed ibi perperam *nixis*, vt et p. 14. 16. 17. 28. 258. pro *mixis*, vti praeferunt alii Cod.

MYZINUM, V. *Imizilum.*

MYZQUITA, i. q. *Meschita*, in Actis SS. quinque martyrum.

N.

N (1) Littera numeralis, quae 90. denotat. Vnde versus apud Vgutionem:

> *N. nonaginta capit, quae sic caput esse videtur.*

Ita etiam in Notis antiquis. L. LXXXX. *nonaginta.* At apud Baronium N. 900. efficere dicitur hoc versu:

> *N. quoque nongentos numero demonstrat habendos.*

Eidem litterae si recta linea superaddatur, nonaginta millia significat. (2) Literam loco nominis proprii poni coepisse paulo ante annum Christi millesimum, obseruat Hugo Menardus ad librum Sacramentorum Gregorii: cum nota haec *ill.* i. *ille*, poneretur. V. in voce *Ille.* At Ioan. Mabillonius tom. 5. Vitar. SS. Ord. S. Benedicti p. 291. tum ex variis MSS. tum ex Frotharii Episcopi Tullensis editis Epistolis ante annos octingentos literam N. eo sensu adhibitam contendit. V. *Nestigantio.* (3) N. *in superscriptione cantilenae, notare, hoc est, noscitare, notificat.* Ita Notkerus Balbulus Opusc. *Quid singulae literae significent in superscriptione cantilenae.* V. *A.*

NA, in Aquitania vicinisque prouinciis, a mulieribus, quae maritorum luce fulgebant, praepositum fuisse, docet Petrus de Marca Marcae Hispan. col. 262. V. *En, Ena.*

NABALIS, *campi culture dediti*, in Gloss. Sangerman. MS. num. 501. An corrupta vox a *Nauare*, operam collocare?

NABATAE, *ex adulterio concepti.* Sussannaeus.

NABETINUS, f. *fundici* curator, inferior *fundegario*, aut exactor *nabuli.* Statuta Massil. lib. 1. cap. 18. §. 14. *Similiter statuimus ne aliquis fundegarius vel Nabetinus, vel qui suum vinum vendit vel vendi faciat ad minutum, ne aliquis qui praeter mercadariam, ministerium suum vel corratoriam exerceat, in terra illa possit fieri vel constitui consul.* Ibid. §. 16. *Si aliquis fundegarius vel Nabetinus, vel aliqui quandocunque facient contra sacramentum, quod fecerint vel facient Rectori Massiliae, in redemptione dicti fundici perdant incontinenti omne ius, quod tunc haberent in dicto fundico, et ab inde non sint fundegarii fundici supradicti.* V. *Funda* et mox *Nabulum.*

NABILIS, *ad nandum habilis*, *Nabundus*, *facilis ad nandum*, *vel similis nanti*, Iohanni de Ianua. Gloss. Lat. Gall. Sangerman. *Nablis*, *Bien noant ou nagent; Nabundus*, *Idem.*

✝ NABINUS, napus, Hispan. *Nabo*, in Leud. maior. Carcass. MS.

NABITA, *nancta.* Gloss. Isid. Emendandum cum Graeuio: *Nauita, Nauta.*

NABLISARE, *psalmisare*, ψάλλειν. Gloss. Graec. Lat. *Nablio*, ψάλτης, *Psalta*, ex quibus corrigendae Glossae aliae: *Nauilio*, ψάλτης. *Nabilium* erat Phoenicium organum lyrae vel cytharae simile. Eucherius Lugdun. *Nablum, quod Graece appellatur Psalterium, quod a psallendo dictum est, ad similitudinem cytharae barbaricae in modum Delta.*

✝ NABULLUM, naulum, in Ch. a. 951. apud Murat. t. 5. Antiq. p. 965.

NABULUM, *merces nautica*, Iohanni de Ianua. Imo tributum pro merce naui-

nautica, *naulum*, Italis *Nolo*. Statuta Venetorum lib. 6. c. 68. *Quod vertitur . . . in damnum patronorum, et aliarum mercationum propter dacias, Nabula, et vareas.* Ita et cap. 70. vbi interpres *Nolo* vertit.

NACA. (1) Nauigii species, scapha, Germanis Nachen; quam vocem quidam a Graeco ναῦς deducunt. Monachus Altisiodorensis pag. 96. *De Flandriis quidem 60. rates mediae quantitatis, quas illi Nacas vocant, necessariis omnibus praemunitae mare ingressae sunt.* NECCHIA. Iac. de Vitriaco lib. 3. Hist. Orient apud Marten. tb. 3. Anecd. col 283. *Nam diebus paucis euolutis venerunt Daci, Normanni, Franci, Scoti et ceterae gentes, quae inter Occidentem et Septentrionem sitae sunt . . . nauibus iocundis, quae Necchie dicuntur ac nocte.* Locum hunc mendis scatentem ex subsequenti corrigendum esse liquet. Legi tamen posset *Nachiae* pro *Necchie*, vel *Hilnachiae*. HILNACHIA, apud Conradum Vsperg. an. 1177. *Caeterae gentes insularum, quae inter Occidentem et Septentrionem sitae sunt, . . . nauibus rotundis, quae Hilnachiae dicuntur, aduectae.* ISNECIA, vel ILNECHIA, eadem notione, Scriptoribus Gallicis *Esneclius*, Theutonibus *Snack* et *Sneck*. Miracula S. Wlfranni Episc. num. 8. *Ecce repente ingens paro, qui barbara lingua Isnechia dicitur, apparuit.* Sanutus lib. 3. part. 10. c. 3. *Iacobus de Auesnis cum multitudine nauium, quas Esneches appellant, adducens Flandrenses, etc.* NACELLA, diminut. a *Naca*, Gallis *Nacelle*. Matth. Paris. *Transitum* (fluminis) *per Nacellas et alia vasa praeparauit.* NASSELLA, in Gestis S. Ludou. p. 351. to. 5. NANCA, pro *Naca*, vt videtur, nauicula piscaroria. Transactio Guillelmi Comitis Forcalquerii cum Monachis Montis-maioris an. 1212. *Testes probauerant Monasterium habuisse pacifice ab omnibus ibi piscantibus, singulis septimanis, leuatam piscium, excepto die lunae et singulis noctibus, singulos obolos pro singulis Nancis aut tres denarios pro vna septimana.* (2) NACA, *cancer*, apud Papiam.

NACARA. (1) Crotalum, vel tympani species. Academici Cruscani: *Nacchera, strumento simile al tamburro che si suona à cavallo. Tympanum, senese dicono anco Nacchere al un certo cerchio ô triangolo di ferro, che si percuoto con una verghetta di ferro:* *Latine* Crotalum. Scriptor infimi aeui in codice MS. 1343. Biblioth. Regiae fol. 81. *Quidam fambuco iocabant, granatos dulciter recantes: quidam Nacaris baculabant, magnum sonum facientes*, etc. Petrus de Valle in Epist. 6. ita appellari ait *Tamburlorum*, seu tympanorum bellicorum speciem, qua equitatus militaris Alemannicus, Septentrionalis praesertim, vti solet: *Tamburi a cavallo, che noi in Italiano diamomo Nacchere. Tymbales* Galli vocant. Sanutus lib. 2. part. 4. c. 20. 21. *Sint quatuor tubatores, tibicines, tubiatores; et qui sciant pulsare Nacaras, Tymbana seu Tamburla.* Ari[illegible] 24. Ian. an. 1320. *Lusor seu ministerius Nacariarum.* Hinc emendanda Gesta Ludouici VII. Reg. Franc. cap. 8. *Tympanis et Nacariis, et aliis similibus instrumentis resonabant.* Perperam enim editio praefert *Macariis*: quo loco tribuuntur *Nacorae* Turcis ac Saracenis. A Turcis igitur ea nostri hausere: nam et Francis non semel tribuuntur a Scriptoribus laudatis in Notis ad Ioinuillam: vbi etiam obseruatum interdum ab iis *Naccaires* appellari, vt est apud Graecos Ἀνάκαρα, Codino de Off. cap. 6. n. 15. Ἀνακαράδα apud Nicetam vnde Ἀνακαριςαὶ, Tympanistae dicti apud eundem Codinum loco citato, et Nicetam in Man. lib. 5. n. 7. et in Isaac. lib. 1. n. 10. qui eiusmodi tympana pulsabant. Vett. Gloss. Lat. Gall. *Tinctitare, Jouër des Nacaires.* Alibi: *Tarantarizare, Tromper,* et *Naguairer: Jouër des Nagaires.* V. Octauium Ferrarium in voce *Gnaccare.* NACTARIVS, vel potius *Nacarius* aut *Nacharius*, tympanotriba, Gall. *Timbalier.* Computum an. 1333. to. 2. Hist. Dalphin. p. 277. (2) † NACARA, NACCHARA, conchy-

conchyliorum genus, Hisp. *Nacara*, Ital. *Nacchera*, Gall. *Nacre*. Inuent. Mſ. theſ. Sed. Apoſt. a. 1295. V. *Nacrum*.

NACCUM, NACHUM, V. *Nactum*.

NACE, piſcaria, V. in *Naſſa*.

NACELLA, V. *Naca* 1.

NACER, V. mox *Nacrum*.

NACHSCHAIT, V. *Naſtaid*.

NACISTERNA, *aquarium vas*, apud Papiam.

NACRUM, vel NACER, concha margaritifera, Gall. *Nacre*. Hiſp. *Nacar*. Inuentarium an. 1347. to. 2. Hiſt. Dalphin. p. 556.

NACTA, apoſtema, V. *Natta*.

NACTARIUS, V. in *Nacara*.

NACTINA, V. *Nactum*.

NACTUM, vel NACTUS. Iacobus Stephaneſcus Cardinalis lib. 1. de Coronatione Bonifacii VIII. cap. 9.

Poſt ipſum quadratus equus, detextus ad ante,
Velatusque rubro ſcarleti tergora Nacto
Cygneus ad dextram vehitur.

Et infra:

Cornipedemque ſedens niueum ſub tegmine Nacti.

Hinc emendandus Alexander III. PP. Epiſt. 52. ad Philippum Colonienſem Archiepiſc. *Inſigne quoque feſtini equi, quod a quibusdem vulgo Naccum vocatur, . . . confirmamus.* Ità etiam praefert illa quam deſcripſit Maximilianus Henric. in Apolog. Archiep. Colon. p. 3. Et Innocentius III. PP. lib. 1. Epiſt. p. 34. Edit. Colon. et 36. Edit Venetae: *Denique vt Piſana ciuitas . . . amplius honoretur, equo albo, cum Nacho albo in proceſſionibus vtendi tibi licentiam damus.* († Vox *Naccum* frequentius legitur, quam vt mendum eſſe poſſit; praeter enim allata, *Naccum* habet Bulla Bened. VII. a. 975. t. 1. Hiſt. Treuir. p. 313. Vtrumque igitur retinendum videtur.) Ita perperam *Nauo*, editum apud Vghellum to. 4. p. 1200. Legendum enim vtrobique *Nacto*. Quod porro hi *Nactum*, alii *coopertorium*, vel *vdonem* appellant, ita vt *Nactus* fuerit ſtragulum, quo totus equus inſternitur. Balſamo in Nomocan. Photii tit. 8. cap. 1. ait, magnum Chartophylacem in Feſti SS. Notariorum proceſſione, Καβαλλικεύειν τὸ πατριαρχικὸν ἄλογον μετὰ ὀθονίου λευκοῦ. Voſſius *nachus* retinet, et a νάκος, i. vellus vel lana, deducit: ſed vix eſt vt aſſentiar. Vetus Interpres Iuuenalis Sat. 6. v. 80. *teſtudineum conopeum Poëtae interpretatur, linum tenuiſſimis maculis Nactum.* Quo loco Pithoeus *netum* aut *nexum* fruſtra conatur reponere: eſt enim *Nactum*, quod in Gloſſ. Gr. Lat. νακτὸν, τὸ πεπιλωμένον, dicitur, denſum, preſſum, a νάσσειν, premere, denſare. Hinc fullo, νάκτης, a denſando et premendo, *Nactina*, fullonis vxor apud Apuleium. Heſychius νακτά, πίλους, ἔμπιλια, etiam interpretatur. V. *Thoracomachus*. NACTUM, metaphorice, ſtragula ſeu caſula ambiens totum corpus Sacerdotis, vt coniectat Sollerius. Tranſlatio S. Apollinaris, tom. 5. Iulii pag. 378. NACUM, pro *Nactum*, ſtragulum. Gualuaneus Flammae apud Murator. tom. 12. col. 1047. † Pro panni ſpecie, Gall. *Nac* non ſemel legitur in Inuent. S. Capellae Pariſ. a. 1363. V. *Nattus*.

NACUM, V. *Nactum*.

NADILHA. Reparationes factae in Seneſcallia Carcaſſonae ann. 1435. e MS. D. Lancelot: *Item pro vno alio ferro et Nadilha poſitis in alio molendino, et pro alia neceſſaria reparando, XXX. ſ. tur.* *) Germ. Nadel eſt acus, aut quidquid in acumen exit.

NADIVUS, pro *natiuus*. Capitulum generale S. Victoris Maſſil. an. 1718.

NADONES, NADONI, agni, capreoli, Prouincialibus *Nadons*, quaſi recens nati. Elenchus Eccleſiarum Cellae Cariloci ſubdirarum, apud Domnum Chanteloup in Hiſt. MS. Montis-maioris: *Medietate omnium decimarum Nadonorum ad eas ſpectantium* NADI, eadem notione. Charta an. 1416. ex Archiuo S. Victoris Maſſil.

NADUS, V. *Nadones*.

† NAGALE, animalis genus, in Gloss. super III. libros Salomon. et Lament. Ierem. ex Bibl. Heilbr. p. 54.

NAGARE. In Gloss. Isid. *Vacillare, huc et illuc fluctuare.* Quidam putant idem esse quod *Natare*, nare, vnde Galli *Nager* hauserunt: sed videtur legendum, *vagare*, vel *vagari*, nisi ita etiam haberet Papias: *Nagat, vacillat, huc illucque fertur.* Graeuius mallet *nutare*, si quid tamen mutandum.

NAGARIA, f. pro *Angaria*, de quo supra. Charta Alexandri Leodicensis Episc. ann. 1131. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 710. † Leg. esse *Wagaria* monet Martenius in Gloss. ad calcem ampliss. Collect. V. in *Waga*.

NAGDEDEN, V. mox in *Nagleden*.

NAGELLVS, Germ. Nagel, clauus, apud Marten. to. 2. Itiner. Liter. p. 365.

NAGEVM, *nugium*, *pallium tenue*, apud Papiam. Gloss. Sangerman. MS. num. 501. *Nageum*, *Nugeum; palleum tenuem.* V. *Nactum*.

NAGLEDEN. Charta Balduini Comitis Guinensis an. 1228. in Tabul. S. Bertini: *Propter hoc autem quod Castellanus de Broborgh in initio Augusti, et etiam per totum Augustum debet Nagleden prohibere, praeter de decimis*, etc. In autographo legitur *Nagdeden:* quod erat interdictum aliquid exportandi ante solis ortum et post occasum, mense Augusto. *Ban d'Aoust*, in Consuetud. Atrebat. art. 48.

NAIBIS, f. fritillus seu alueolus aleatorius. Vita S. Bernardi Sen. to. 5. Maii pag. 281. *Naibes, taxillos tesseras, et instrumenta insuper lignea, super quae auare irreligiosi ludi fiebant, combustos esse praecepit.* † Ital. *Naibi*, ludi puerilis genus.

NAICVS, natiuus. Hist. Gemmetic. MS. p. 59.

† NALIS. Stat. Auellae a. 1496. c. 124. *Nulla persona - - portare audeat - - aliquem cultellum - - maiorem et longiorem vno pede et dimidio cum Nalibus.*

NALVM. Acta Murensis Monasterii p. 39. *Vnusquisque enim debet ex constitutione 4. boues praestare, et 5. hydrias supradictae mensurae adducere, et omnia quae sunt necessaria ex sua parte dare, nisi Nalum ad vnumquemque, aut ingium nisi ad vltimum: dant tamen panem vnum qui illis debet restitui a Praeposito.*

NAM, secundo loco in oratione, vt vox *Enim. Vetus Interpres Iuuenalis Sat.* 7. *Armaria Nam admotarum apud veteres Scalas habebant.* Vtitur et Sat. 7. vers. 192. et alibi non semel. NAM NON, pro *Non vero.* Testam. Notherii Episcopi Veronensis sub Berengario Rege.

† NAMARE. (1) *Narrare* in vet. Gloss. Cod. 7641. (2) V. *Namium*.

NAMFILVM, V. *Namphili*.

NAMIARE, pignorare, pignus auferre. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 51. EXNAMMIARE, idem. Vetus Charta in eodem Tabulario Fiscannensi f. 71. NAMARE. Leges Burgorum Scotic. cap. 4. NANNIARE. Tabular. Maioris Monast. circa an. 1200. NANTARE. Charta Ludouici Comitis Blesensis et Claromontis an. 1197. pro Credulio. V. *Namium*.

NAMBIPAYA. Georg. Marcgrauius de vestitu Brasiliensium lib. 8. cap. 6. *Auriculas perforant in tantum, vt digitum immittere possint foramini. Huic immittunt vel os aliquod cercopithecorum et vocant Nambipaya: vel lignum aliquod digiti humani magnitudine, filis gossypinis circumuolutum.*

NAMIVM, pignus, ex Saxonico *Nam*, pignoris ablatio, et *Nyman*, distringere, Germ. nehmen, vt vult Lambardus: vel vt vult Ioannes Stiernhookus lib. 1. de Iure Sueonum vetusto cap. 10. a voce Suecica *Nem*, et *Nam*, quae *capturam* sonat: *Nam*, apud Petrum de Fontanis in Consilio cap. 10. et in veteri Consuetud. Normanniae 1. part. vbi complura habentur capita de eiusmodi *Namiis*; et in noua art. 63. et seqq. Hickesio tom. 1. Thesauri Lingu. Sept. p. 164 vbi de Grammatica Anglo-Saxon. *Namps* cum Latino-Barbaro *Nampta* videtur factum a *Namfes*, *Namst* per contractionem a plurali *Namfes* vel

vel *Namfcobs*, quod pecora districta significat; vt *Namsae* in vetustis Danicae et Scandicae linguae libris; *Nams* vero eliso p. a *Namps* vocabulo. *Namium Capere*, pecora seu pignus auferre. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 2. *Per Namia distringere*, ablatis pignoribus compellere. Charta Matillis apud Th. Madox Formul. Anglic. p. 313. *Namium excutere*, datum vel ablatum eripere. Leges Henr. I. c. 51. *Namium vetitum*, illegitima pecorum prehensio, et in locum illicitum abactio, sub praetextu damni per ea abigenti facti, quo casu clarigationis ius conceditur, quod *Placitum de Vetitò Namii* dicitur. *Namium* enim *extra Hundredum duci* vetatur, in Legibus Henrici I. c. 29. NAMMIVM, NAMMIARE, in Consuetudinibus municipalibus, *Natir*, passim. Charta Henrici Abbat. Fiscan. in Tabulario Fisc. fol. 36. *Nammia quae capta fuerint in terra Abbatis non nisi in terra Abbatis ponentur in parcum . . forestarius sequetur forefactum vsque in villam de Afiaco per roeriam, et si equus attelatus fuerit, Nammiabit, et Praeposito Abbatis vsque ad placita replegiabit*. NAMNVM. Concilium Islebonense cap. 19. NANNVM. Charta Willelmi Comitis Pontinensis an. 1145. NANTISSAMENTVM, eadem notione, Gall. *Nantissement*. Litterae Philippi Pulcri Franc. Regis ad Archiepiscopum Senon. et Episc. Altissiod. NAMPTVM. Regestum *Olim* an. 1273. fol. 195. NAMTVM. Leges Norman. cap. 7. apud Ludewig. to. 7. p. 159. NANTVM. Charta an. 1247. NAVTVM, idem quod *Nantum*, ni ita legendum sit. Tabular. Calense pag. 116. V. *Namiare*.

† NAMMA, i. q. *Namium*, in Ch. a. 1259. t. 1. Probat. Hist. Brit. p. 974.

† NAMMEARE, i. q. *Namiare*, in Ch. a. 1281. ibid. p. 1059.

NAMMIVM, V. *Namium*.

NAMPHILI, vox quae non semel occurrit in Chartis Comitatus Venuxini, ac praesertim in licitationibus seu auctionibus Carpentoractensibus saeculi XIV. quae factae dicuntur *sono tubae vel Namphili*. An tympani? Sed vnde nata vox? † Pro tympano voces NAMPHILE et NAMPHILVM leguntur in Ch. a. 1321. t. 2. Probat. Hist. Nem. p. 30. p. 172. NAMFILVM, in Ch. Ms. a. 1387.

† NAMPIVM, forte pro *Namptum*, pignus, in Ch. Ms. Henr. reg. Angl. V. *Namium*.

NAMPTVM, NAMTVM, V. *Namium*.

NANCA, f. nauicula, V. in *Naca 1*.

NANCTVS, pro nactus, non semel vsurpat S. Paulinus. NANCTVS, densus, pressus, V. *Nactum*.

NANDOMEAT. Tabul. Prior. Paredi in Burg. Ducatu f. 61. *Dedit pratellum cum terra arabile, qui terminatur de vna parte terra Assidei; . . . de tertia, terra S. Gregorii; de quarta Liger fluuius Nandomeat*. Quid id sit, non percipio, nisi vox diuidenda, *nando meat*, i. vbi Liger fluit.

NANGVINATA. Maffeius Hist. Ind. lib. 12. vbi de Iaponiis: *Accedit pilum auro argentoue bracteatum falce praefixum, Nanguinatam appellant*.

† NANITIRE, mendose pro *Nantire*, pignorare, apud Bened. abb. Petroburg. t. 1. p. 249. V. *Namiare*.

NANNA, auia, in Actis B. Iacobi Bitectensis, tom. 3. April. pag. 530. V. in *Nonnus*.

NANNEARE, V. *Namiare*.

NANNVM, V. *Namium*.

NANSIA, († forte pro *Nansa*, quae vox Ital. est *aggiunto d'acqua odorifera*, Gall. *Eau de fleurs d'orange*.) Miracula B. Felicis Cappucini, tom. 4. Maii pag. 270. *Cumque inuenisset aquam odoratam ex floribus aurantiorum vel gelsominorum (Nansiam vulgus appellat) in amphora quinque circiter quartalium, naturalem ratus, totam ebibit*.

NANTARE, pignus auferre, V. *Namiare*.

NANTISSAMENTVM, NANTVM, V. *Namium*.

† NAOFILAX, pro *Naophylax*, vox Graeca, aedituus, t. 2. Aug. p. 690.

NAPA, mappa, Gall. *Nape*. Charta an. 1181. ex Archiuo Eccl. Dolensis.

NAPARIA, seu *Mapparia*, officium in aula Regia, cui incumbit mappas, cana-

canabum, manutergia, et similia prouidere, in Fleta lib. 2. cap. 19. *Napes*, Galli mappas vocant. Vide Octau. Ferrarium in Orig. Ital. V. *Nappa*.

NAPATICA, († naporum cultura.) Polyptychus Ecclesiae Floriacensis: *Debet vnusquisque mansus seruilis per totas hebdomadas dies 15. et vnam Napaticam in vineis.* Alibi: *Soluit vnusquisque mansus seruilis per totas hebdomadas in anno dies 5. . . . debet Napàticas 11.* etc. Rursum: *Debet vnusquisque mansus seruilis per totas hebdomadas dies 5. et vnam Napaticam in vinea de qua recipit tertiam partem, etc.* V. *Nappa*.

NAPERII, Angl. *Napery*, linteum ad mensam, vt mappae, Gall. *Napes*. Ordinatio Henrici VI. Angl. Regis an. 1430. apud Rymer. to. 10. pag. 471.

NAPINA, ager napis consitus, Pictauis *Nabine*, in Lege Salica tit. 29. §. 13. *Napinam, et rapinam*, pro satione naporum et raporum habent Cato et Columella lib. 11. c. 2.

NAPLIA, Neapolis, Gall. *Naples*, in Actis S. Francisci de Paula to. 1. April. p. 122.

NAPOCAVLIS, *ex duobus oleribus compositum nomen habet, quia dum sit sapore napo similis, non in radice, sed in tyrso consfcendit, vt caulis*, Isidoro lib. 17. cap. 10. et Iohanni de Ianua; *une maniere de chos semblans a naves*, in Glossis Lat. Gall. Sangerman. MSS.

NAPPA, († f. idem quod *Napina*, vnde NAPATICA, naporum cultura, in Ch. Ms. a. 1407.) Tabular. S. Eparchii Inculism. fol. 33. v. *Et inde reddant 3. sol. censuales, et 12. pro auena, et quaestam, et agrerium terrae, exceptis Nappis, et agrerium sine monacho S. Eparchii vel eius misso non excutietur.* V. *Napatica*.

† NAPPETVM, diminut. a *Nappus*, in Inuent. Ms. thes. Sed. Apost. an. 1295. V. mox

† NAPPVS, NAPVS, Ital. *Nappo*, poculum, crater, scyphus, Germ. Napf. Ch. a. 936. ap. Murat. t. 2. Antiq. p. 1064.

NAPTA, pro *Naphtha*, bitumen quod facile accenditur, scribunt Papias, Vgutio et Iohannes de Ianua: vide in Glossis Lat. Gall. Sangerman. *Napta, Norrissemens de feu, ou oe à olive, ou purgemens de lin, ou d'autre chose.*

NAPVS, V. *Nappus*.

† NARANCVM, malum aureum, Ital. *Narancio*, Gall. *Orange*, ap. Murat. t. 3. Antiq. p. 1203.

† NARCHA, *Stephanus est piscis, quem si quis manu tenuerit, tremit manus eius ob frigus.* Gloss. Medic. Ms. Simon. Ianuens.

† NARCISSVS, NARCISVS, coloris species, i. q. cineraceus. Invent. Ms. S. Capellae Paris.

† NARCVS, *lo magistro de la nave*, in Gloss. Lat. Ital. Ms. V. *Nargus*.

NARDIFICARE, *fragrare*, in Gloss. Arabico-Lat. Spirare odorem nardi. Gr. ναρδίζειν.

NARDINVN, *id est oleum.* Iohannes de Garlandia in Synonymis Chymicis.

† NARDIVM, f. molendinum olearium. Ch. a. 1195. t. 1. Probat. Annal. Praemonstrat. p. 455. *Grangias de Masnil, allodium cum molendino, nardium de Noiraut etc.* V. *Nardinum*.

NARDOSTACHYVM, spica nardi, apud Apicium lib. 7. cap. 6. V. in *Pisticus*.

NARDVS EQVVS. Processus de Vita S. Yuonis, to. 4. Maii p. 558. *Quemdam equum Nardum, valoris 40. librarum vel circa, de domo episcopali ceperat.* Videtur legendum *Liardus*, Gall. *Gris pommelé*, vt suó loco dictum.

NARES PRAECIDERE, V. *Denasatus*.

NARGVS, *nauis magister*, Papiae in MS. Bituric. ex *Nauargus* pro *Nauarchus*, per syncopen.

NARICI, *brutii.* Gloss. Isid. Recte Graeuius: *Narycii, Brutii*, Narycia enim in Brutiis posita. Vide Virgilium lib. 3. Aeneid. et ibi Seruium.

NARICIA, Papiae, *locus est in quo abundant picae*, vel potius *piceae*, vt

Grae-

Graecinus restituit, qui emendationem confirmat hoc Poëtae versu:

Naryciae picis, aut Actaei mellis Hymetti.

De pice Brutia, vide Plinium lib. 14. cap. 19.

NARICUS, *a chi goça el naso.* Gloss. Lat. Ital. Ms.

NARIGIA, ferrum cauatum, cui vectis impositus facile voluitur. Guido de Vigeu. Ms.

ARINOSI DII, si haec vera lectio apud Lactantium lib. 5. cap. 12. dici videntur quod odoribus thuris colantur; sed alii legunt *cariosi*, alii *varicosi*. Vide ibi notas Thomasii.

ARIRE, *nares fricare*, *subsannare*, Iohanni de Ianua; in Catholico paruo, *Nariller*, *froter la narine*, *ou monquer*. Hinc *Nario*, *subsannans*, in Glossis Isid. *Nario*, *subsannator*, in aliis.

ROD, tributi species apud Bohemos, in Charta Ottocari Regis Bohem. an. 1221. in Bohemia Pia, p. 38.

RRATIO. (1) Causa, lis intentata. Prima Statuta Roberti I. Regis Scotiae cap. 15. (2) † NARRATIO FEODATA, quae et *Nominatio* dicitur, vassalli clientelaris professio, qua feudalium praediorum descriptionem domino offert. Tabul. Trenorch. V. *Denominatio* et *Numeramentum.*

NARRATIVE, computando. Chron. Io. Whethamst. p. 442.

ARRATORES, aduocati, patroni causarum, *Conteurs*, in veteri Consuetudine Normanniae c. 64. Matth. Paris. an. 1239. *Cum Prolocutoribus Banci, quos Narratores appellamus.* Vitae Abbatum S. Albani: *Placitantium aduocatorum, quos Banci Narratores vulgariter appellamus.* In Glossis Isidori lego, *Moratores, Aduocati.* Vbi forte legendum *Narratores* vel *Oratores.*

NARSIA, nemus. *Partem narsiae seu nemoris sui*, in Necrol. Prior. S. Rob. Cornill.

ARTA. (1) Species solearum lignearum, quibus in transmittenda glacie altissimisque niuibus vtuntur Scricfinni aliaeque gentes finitimae. Nil aliud sunt, vt Hofmannus exponit, quam lignum tenue et longiusculum, anteriori sui parte incuruum, in cuius medietate ansa est ex corio, cui pes inseritur, subiecta ex contorto vimine alia, qua posteriora pedis firmantur. Plura vide apud eumdem Hofmannum et apud Bened. Balduinum de calceo antiquo cap. 6. (2) Tuber, ganglionis species. Miracula S. Antonii de Padua, to. 2. Iunii p. 738. *Mulier . . . quaedam morbum periculosum, quod Narta dicitur, in cranio capitis radicatum, in quantitate pugni, passa fuit decem annis.*

NARVS, ἐπίγνωσις, ἔννοια, in Glossis Lat. Graec. Sangermann. cognitio, cogitatio. Emendo *Narritas*, quod dictum sit pro *Gnaritas*, quemadmodum *Narus* pro *Gnarus*. Ioh. de Ianua: *Narus*, *sciens*, *peritus*; *Sages*, in Glossis Lat. Sangerm.

NASALE, NASILE, pars cassidis demissa, quae nasum tegit, Italis *Nasale*, Lat. *Errhinum*. Catholicon paruum: *Nasile*, *Ce qui défend le nez.* Ioh. de Ianua: *Nasilis*, *pertinens ad nasum*, *Nasale, quod nasum protegit.* Gloss. Lat. Gall. Sangermann. *Nasilis*, *Nasile*, *Appartenant au nez*, *naziere*. Matth. Siluaticus: *Nasale*, *intectorium nasi.* Vgutio: *Nasale*, *quod nasum protegit. Nasale*, in Gloss. Isid. *Ornamentum equorum.*

NASANUS, inter pisces numeratur ab Angelo Rumplero lib. 1. Hist. Monast. Formbac. apud Pezium to. 1. Anecd. p. 3. col. 433.

NASARE CANAPUM, cannabem macerare; aqua subigere. Statuta Saluciarum Collat. 3. cap. 103.

NASCALE, *quod matrici imponitur, simile suppositorio, pessarium vero simile clysteri, quamuis pro Nascali pessarium in libris antiquis saepe inueniatur.* Matth. Siluaticus.

NASCARDUS. Ioh. Eremita in Vita S. Bernardi Abb. lib. 2. num. 11. *Est dictus Tescelinus Nascardus, quia de aqua fuerat sublatus et piscatus sicut piscis.* Lubentius legerem *Nassardus*, vel *Nassatus*, a *Nassa*, vel *Nacardus* seu *Natus*, a *Naca*, de quo supra.

NASCENDO ESSE. Lex Longob. lib. 2. tit. 21. §. 9. *Et ille qui pulsat et wadiam suscepit, proximiores sacramentales, qui Nascendo sunt, debeat nominare tantum, etc.* Id est, qui genere proximiores sunt. Vbi Edictum Rotharis Regis tit. 109. §. 4. *Qui Nascendeim.*

NASCENTIA. (1) Horoscopus, *Genitura*, Suetonio, Spartiano, Firmico et aliis: *Genesis*, Iuuenali: *Natiuitas*, sancto Ambrosio lib. 4. Hexaem. Vita S. Eligii lib. 2. Vide *Genesis.* (2) Origo, genus. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman. fol. 123 col. 1. (3) Apostema, nascens seu excrescens tuber. Acta B. Gerardi tom. 1. Iunii pag. 770. (4) **NASCENTIA TERRAE**, fructus qui ex terra proueniunt, apud Luciferum Calaritanum lib. 1. pro S. Athanasio pag. 15 1. Edit. ex lib. Paralipom. cap. 28. *Maledicti filii ventris tui, et Nascentia terrae tuae.* (5) † Fetura. Stat. Vallis-Ser. Ms. *Quod quaelibet vacca - - peperit - - vnam nascentiam quolibet anno.*

NASCIO, *nis*, *nascendi proprietas, actus vel passio nascendi*, apud Vgutionem.

NASDA, gibbus, V. *Natta* 2.

† **NASELLO**, piscis marini genus. Tract. Ms. de Pisc. c. 117. *Asellus, aliis asino, aliis Nasello, nostris merlus dicitur.* V. *Nasanus.*

NASELLUS, *Nasicelus*, *Nasitellus*, a *Nasus*, Iohan. de Ianua. *Petit nerf*, (*nef vel nez*) in Glossis Lat. Gall. Sangerman. † Gloss. Prou. Lat. *Nasellus*, *Nasiculus*, *Nasitellus.*

NASIDIANITA, († forte irrisor, V. *Narire.*) Ioan. Sarisberiensis lib. 8. Policr. cap. 8. *Ab his ergo* (conuiuiis ciuilibus) *Nasidianitae arceantur, et quicunque supercilii grauitate et inamoeno vultu admissorum hilaritatem offendit.*

NASILE, quod tegit nasum, V. *Nasale.*

NASIS, V. *Gresa.*

NASISTERGIUM, vel **NASITERGIUM**, linteolum quo nasus emungitur, Gall. *Mouchoir.* Sebastianus Perusinus in Vita B. Columbae to. 5. Maii pag. 351.

NASONA, species glareae. Sta[illegible] Astensia fol. 32. *Si quis de cetero [illegible]tauerit alicui capere Nasonas vel [illegible]rauellam vel sablonum in glarea [illegible]gri vel burburis etc.*

† **NASOSUS**, nasutus, in Gloss. Gall. Lat. Ms.

† **NASOYRUM**, forte locus vbi [illegible]quid reponitur et seruatur, in Sta[illegible] Auellae a. 1496.

† **NASPUM**, instrumentum ad m[illegible]dum alabri, quod Ital. *Naspo* dicitur, factum, carchesii versatilis [illegible]cies. Tract. Ms. de re milit. et m[illegible] bell. c. 39.

NASSA, piscaria, († gurges, locus in fluuio coarctatus piscium capiendorum gratia, Gall. ol. *Nas[illegible]*) Charta an. 1216. in Tabular. Abbatiae Frigidi montis fol. 88. *Quit[illegible] etiam Nassam dictae Ecclesiae qu[illegible] contra eam in molendino de Cir[illegible] clamabant.* Lit. Eduardi III. an. 1[illegible] apud Rymer. to. 5. p. 229. *Que[illegible]lam dilectorum et fidelium nostrorum Maioris Iuratorum . . . ciuitatis [illegible]strae Baionae recepimus, continentem quod ratione . . . cuiusdam [illegible]talisii ibidem per ipsum constructi* (prope) *quandam Nassam siue p[illegible]riam, in aqua vocata la Dore, [illegible] naues et batellae transire . . . [illegible]nus solebant.* Notum est *Nassam* [illegible] *Piscatorii vasis genus*, ex vimine [illegible] contextum, *quo*, vt habet Fest[illegible] *quum intrauit piscis, exire non potest*, Germ. eine Reuse, hinc piscaria *Nassa* generatim dicta; in piscarium enim ingressus piscis, vt in [illegible] euadere non potest. **NACE**, **NASSE**, eadem notione. Charta a[illegible] 1409. apud Rymer. to. 8. pag. 5[illegible] Charta Girardi Hamensium Dom[illegible] a. 1145.

NASSALE, V. *Macepediculum.*

NASSELLA, nauicula, V. *Naca.*

NASSERIUM, († idem quod *Nas[illegible]* Gall. *Nassier.*) Inuentarium P[illegible] n. 18. c. 41. de Volta fol. 14 [illegible] ex Archiuo Principis de Roh[illegible] *Item quoddam Nasserium cum [illegible]mento itinere medio scitum . . . co[illegible]frontans oriente cum flumine Rod[illegible]* An legendum *Masserium*, quod idem [illegible]

sit ac *Mansus* vel *Massa*. Vtramque hanc vocem vide.

ASTAID. Lex Alem. tit. 56. §. 2. *Licet illi mulieri iurare per pectus suum et dicat: Quod maritus meus mihi dedit in potestate, et ego possidere debeo. Hoc dicunt Alamanni Nastaid.* Vbi Editio Heroldi habet *Nasthait*. Vox composita, vt volunt, ex *Nast*, siue *Naest*, hoc est, proximum, et *aid*, siue *eed*, i. iuramentum; quia, aiunt, nihil corde siue vita propius hominem tangit. Aliam lectionem tum verbis legis, tum praxi forensi conuenientiorem affert Schilterus, scilicet *Naschchait*, quod significat, inquit, donationem propter nuptias post pacta dotalia, durante matrimonio factam.

ASTALAE, Iosepho, Ἀρπεδόνες: Gallis *Esquilletes*, Germanis Nestel, vnde Nesteln, vt obseruat Iosephus Scaliger Epist. 205. Gloss. Gr. Lat. Ἀρπεδὼν, *pendicium*, ἀρπεδόνιον, *pendiculus, peniculum.* Vgutio: *Nastale, cingulum, vel fibula quae restringit pallium circa collum,* Vetus Interpres Iosephi Annal. 1. *Nastale ex vtraque parte eiusdem a parte pectoris et scapularum astringit.* NASTOLA, eadem notione. Tabularium S. Remigii Remensis. NASTVLA, et NASTILA, apud Petrum Comestorem in Histor. Scholast. cap. 63. Exod. NASTVLVS. Statuta Ord. Praemonstrat. dist. 2. cap. 13.

ASVS. Charta Silonis Regis Ouetensis in Hispania an. Ch. 777. apud Sandouallium: *Calicem argenteum, et patenam, cum aguamanili et cum suo Naso*, etc. Vbi ita reddit Sandouallius: *con aquamanil y con su pico.* Videtur legendum *vaso*, seu *vase*, hoc est, pelui. V. *Vassus.* D. Chatelain in Notis ad Martyrologium Romanum pag. 439. retinet *Naso*, qua voce calamum intelligit, quo fideles ad hauriendum sacrosanctum Christi Domini sanguinem olim vtebantur. Hanc interpretationem confirmat verbis mox sequentibus: *Seruiet ad dandum sanguinem Domini populo. Nasi Abscissio*, V. *Denasatus.*

ATA. (1) Vt *Natta*, Gall. *Natte*, storea. Vsus Fontanell. MSS. (2) † Idem quod *Noa 1*, locus pascuus sed vliginosus. Arest. Param. a. 1536.

NATALE. (1) Conditio, status, dignitas. Leges Henrici I. Regis Angl. c. 64. *Si quis de homicidio accusetur, et idem se purgare velit secundum Natale suum*, etc. Id est, productis testibus suae conditionis. Cap. 68. *Si quis liber aut seruus occidatur, Natalis sui pretio legitime componatur*, etc. Adde cap. 69. 75. 76. *Pretium Natiuitatis*, c. 88. *Natalitium*, in Legibus Edwardi Confessoris. *Secundum Nataliciam meam*, in Testamento an. 1452. ex Schedis Praesidis de Mazaugues. V. *Pretium.* (2) Γενέθλιον, in Gloss. Gr. Lat. Praefat. ad Libellum precum Marcellini et Faustini pag. 11. de Damaso PP. *Quos etiam cum ad Natale suum solemniter inuitasset*, etc. Senator. lib. 8. Epist. 33. *Qui ad Natale S. Cypriani religiosissime venerant peragendum* etc. (3) Acclamatio Gallis olim familiaris in laetitia publica, *Noël, Noël.* Frodoardus de Pontif. Roman. in Leone III.

. . . . *Proceres praeconia Christo*
Laeta fuerunt, Regique poli Natale
frequentant.

Chronicon Beccense an. Dom. 1390. *Receptus cum gladio magno, cunctis calamitatibus Noël, Noël.* Huiusmodi vsus etiamnum viget apud Rotomagenses, die Ascensionis Domini, in celebri illa processione, in qua vinctus vnus dignus morte cum sociis suis, si quos habet, tribus vicibus S. Romani capsam subleuat, in absolutionis signum, toties acclamante populo *Noël, Noël, Noël.* (4) NATALIA, oblationes pro baptismo, Gallic. *Nataux*, vt in Chartulario Gemmeticensi to. 1. p. 34. (5) † Nude, festum Natiuitatis B. M. V. Ch. Ms. a. 1257.

NATALICIA, V. *Natale 1.*

NATALICIVM. (1) Natiuitas, natalis dies. *Anno a Dominico Natalicio* 1476. apud Madox Formul. Anglic. pag. 336. (2) † Donum quod die natalitio alicui offertur. Censorin. de die nat. c. 1.

NATALICVM, V. *Nauaticum.*

NATALIS. (1) Festus dies Sanctorum a Christianis cultus. Beletus de Diuin. off. cap. 4. *Natiuitas proprie appellatur festum illius Natiuitatis qua est in carne et in mundo, ita vt hinc solum dicatur Natiuitas Christi, B. Mariae et Iohannis Baptistae, quod horum Natiuitates duntaxat ab Ecclesia celebrentur. Natalis et Natale, et Natalitium vocatur Sanctorum ex hoc saeculo commigratio: quia vt saeculo et mundo moriuntur, ita tunc coelo nascuntur* S. Augustinus Serm. 10. de Sanctis: *Digne Natalem istorum colimus, quos beatius aeternae vitae mundus edidit, quam mundo maternorum viscerum partus effudit.* Item in Psalm. 39. *Mortes in quas Pagani saeuierunt, in illis hodie reficimur, Natalem Martyrum celebramus, exempla Martyrum nobis proponimus.* NATALIS, vox etiam vsurpata in festo Translat. Reliquiarum. Martyrologium S. Hieronymi. NATALIS CALICIS, dies coenae Domini appellatur, cuius nomenclaturae rationem affert Eligius Nouiomens. Episcop. Homil. 10. NATALES, quatuor praecipue anni festiuitates, Gallis *Jours Nataux.* Charta Pontii Episcopi Atrebatensis in Tabulario S. Bertini: *Singulis annis 20. solidos cursalis monetae reddere tenebitur 4. Natalibus, scilicet in festo omnium SS. sol. in Natali Domini 5. sol. in Pascha 5. sol. et reliquos 5. sol. in Pentecoste.* NATALIS, dies solennis, seu anniuersarius, quo quis in dignitate quapiam inauguratus est. *Natalis imperii*, apud Capitolinum in Pertinace, et Eumenium Paneg. 9. *Natalis Valentiniani purpurae*, in Laterculo Siluii. *Natalis adoptionis*, apud Spartian. in Adriano. *Natalis Cathedrae S. Petri*, cuius festum agunt Christiani, de quo Augustin. Serm. 15. de Sanctis. *Natalis Templi, Basilicae*, seu eius dedicationis, in Sermone de Dedicatione Ecclesiae edito a Iac Petito. (2) Patria, Gall *Pays natal.* Vita MS. S. Winwaloei. (3) Fraternus, vel naturalis. Gesta Consulum Andegau. tom. 10. Spicil. Acheriani p. 489.

NATALITIVM, V. *Natale* 1. et *Natalicium.*

NATALITIVS DIES, V. *Natalis* 1.

NATATICVM, V. *Nauaticum.*

NATATORIA, *piscina*, in Gloss. Lat. MS. Regio, et in Auctario Iansson. ad Glossar. Isid. *Natatoria Siloe*, Iohan. c. 9. Ambrosius autem modo *natatoriam* vsurpat, modo *piscinam* cap. 4. de iis qui myst. init. Glossae Graec. Lat. Κολυμβήθρα, *Piscina, Natatura*, leg. *Natatoria.* Vide Sidonium lib. 2. Epist. 2.

NATATORIVM. (1) Fons baptismatis, κολυμβήθρα. Hist. Miscella in Zenone: *In Natatorio sancti Martyris Barlaae.* (2) † Idem quod Nata 2, locus pascuus, sed vliginosus. Ch. Ms. a. 1135.

NATATVS. Charta Piscatorum Mass. an. 1451. *Petierunt quod valeant assitare tonairas omnes, quotiescumque voluerint, vt sint stagnae et Natatus,* hoc est, suberis frustis seu particulis instructae ex vna parte, vt natent, et ex alia plumbi globulis, vt in profundum descendant ex ea parte, vt in retibus passim videmus.

† NATELLVS, dimin. a Natus, puerulus, t. 2. Aug. p. 767.

NATHA, gibbositas, V. in *Nata* 2.

NATHINAEVS, deditititius, V. *Natinens.*

NATICAE, clunes, Ital. *Naticle,* praesertim Danti in Inferno cant. 20. Vetus Interpres Moschionis apud Scaligerum in Epistolis: γλουτοὶ, *Naticae.* Gloss. Graec. Lat. πυγή, *Natica.* S. Ambrosius de Noe et Arca cap. 7. *Latera, Naticae femora et crura mensurae latitudinem ipsa specie significant.* † Glossar. Prouinc. Lat. Cod. 7657. *Natica, natulae, diminu. nates, ancas Prou.* V. *Naca.*

† NATICIDIVM, flagrum natibus exceptum, apud Scioppium.

† NATIMEATO, pro *anathematizatus*, apud Murat. t. 3. Antiq. pag. 1080.

NATINARI, *negotiari.* Gloss. Isid. ex Festo, apud quem: *Natinatio, negotiatio et Natinatores,* (Negotiantes vel Negotiatores, vt supplendum videtur, et) *ex eo seditiosi. Natinare* dictum pro *natare*, docet Martinius

tinius in Lexico, exponitque *More natantium semper in negotiis fluctare:* vbi et illud Catonis: *Auditio tumultus Macedoniae Etruriam et caeteros Natinare*, redditur *tumultuari*.

NATINEVS, acolythus. Vita S. Hugonis Monachi Aeduensis, saec. 5. Benedict. p. 94. Vitae scriptor allusit ad vet. Testamenti *Nathinaeos* seu Gabaonitas perpetuo famulitio addictos decreto, de quo Ios. cap. 9. tumque dictos *Nathinaeos*, cum Dauid constituit vt Leuitis seruirent, sicut Leuitae Sacerdotibus, *Nathinaei* memorantur lib. 1. Paralip. 9. 2. et passim apud Esdram. Quidam legunt *Nethinaei*. † NATINNEVS, t. 1. Hist. Cassin. p. 62.

NATIO. (1) Natiuitas, generis et familiae conditio. Lex Longob. lib. 1. tit. 9. §. 16. *Pro homine libero secundum Nationem suam.* Hinc emendandae vet. Glossae *Nauitio*, γενεά. Legendum enim *Natio*. (2) Agnatio, cognatio, familia. Chartularium Matiscon. fol. 25. (3) NATIO, pro *Natatio*, apud Celsum l. 3. c. 24. qua scilicet aestate vtebantur veteres, vt balneis hieme. Vide eumdem cap. 21. eiusdem libri, et lib. 4. c. 5. (4) NATIONES, in quas *Studiorum*, seu Academiarum Scholastici diuiduntur, quae in singulis quaterno fere semper definiuntur numero; verbi gratia Parisiensis quatuor nationibus constat, Franciae, Picardiae, Normanniae, et Germaniae, quae olim Angliae dicebatur. Ita in Priuilegiis Academiae Viennensis in Austria ab Alberto III. Duce Austriae concessis ann. 1384. eadem Vniuersitas *in quatuor partes*, *quas solitum est*, *Nationes vocari*, *ad instar Parisiensis studii* diuiditur, in Nationes scilicet *Australium*, *Rhenensium*, *Vngariae, et Saxonum.* Vide Lambecium lib. 2. Comment. de Bibl. Caesar. cap. 5. et Histor. nuperam Academiae Parisiensis. (5) Regio, in Chron. Angl. Th. Otterbourne p. 26. (6) † NATIONES, plebeii, in Ch. a. 1059. t. 11. Gall. Christ. Instr. p. 15.

† NATITENVS, vsque ad nates, t. 3. Sept. p. 293.

NATIVITAS. (1) Annonae abundantia, fructuum collectio, Gallis *Recolte.* Gregorius M. lib. 1. Ep. 70. *Tantum hic parua Natiuitas fuit, vt nisi . . . . frumenta de Sicilia congregentur, fames vehementer immineat.* V. *Nascentia.* (2) Dies Sancti natalitius. *Martyrum natiuitates*, in 1. Indice Concilii Cloueshouiensis an. 747. c. 13. V. *Natalis 1.* (3) Ingenuitas, sinceritas, quomodo *Naïveté* dicunt Galli. Dinamius Patricius in Vita S. Maximini Episc. Regiensis. (4) Corporis habitus, dispositio, temperamentum, qua notione vtitur Gariopontus in Passion. l. 4. c. 4. (5) Secunda ex nouem partibus Hostiae in Missa Muzarabica, V. *Hostiae fractio* in *Hostia 1.* (6) Seruitus, V. mox in *Natiuus.* (7) Aetas, tempus a *natiuitate*, ab ortu. Inscriptio vetus apud Gruterum 712. 11. *Variae Iucundae defunctae anno Natiuitatis XVIII.* *Natiuitas* pro ortu seu natali die, quae desideratur apud melioris notae Scriptores, passim ab aliis vsurpatur, ab Vlpiano, leg. 1. dig. ad municipal. Minutio Felice p. 143. Tertulliano de Anima cap. 39. *Secundum Suam Natiuitatem Componere*, in Capitulari 3. an. 813. cap. 6. 7. V. *Weregeldum.*

NATIVITVS, a natiuitate, ab ortu. Tertull. de Anima c. 12.

NATIVVM. (1) *Natum*, *genitum*, Ottoni Frisingensi. (2) NATIVVM, pro *Natalis* festo. *In Natiuo S. Mariae*, in Hepidanni Annalibus Goldastinis.

NATIVVS. (1) Oriundus, quomodo *Natif* Galli dicunt. Catholicon paruum: *Natiuus*, *Natif.* Hincmar. Remensis Ep. 7. ex Labbeanis. (2) NATIVI, serui glebae, origine et natiuitate, eoque ipsi dominis suis obnoxii, Anglis *Niefes*: *Naifs*, in Legibus Willelm. Nothi vernaculis cap. 23. *Neifs*, Littletoni sect. 286. 287. cui proprie ita dicuntur ancillae, seu seruituti obnoxiae, vt e contra viri, *Villani.* *Natiuitate serui*, in Legibus Henrici I. Regis Angliae cap. 10. Bracton. lib. 1. cap. 6. §. 4. *Serui aut nascuntur aut fiunt.* *Nascuntur*

stuntur autem ex Natiuo et Natiua alienius copulatis vel solutis, etc. *Item nascitur seruus qui ex Natiua soluta generatur, quamuis ex parte libero, quia sequitur conditionem matris, quasi vulgo conceptus. Item dicitur seruus natione de libero genitus. Quia se copulauit villanae in villenagio constitutae, siue copula maritalis interuenerit, siue non.* SEQVELA NATIVORVM, Cowello appellatur *Regale priuilegium, quo qui fruitur, habet Villanorum, i seruorum et mancipiorum intra feudum suum propaginem, et potestatem de illis, vt de caeteris suis, seu liberis, seu bonis mobilibus pro libito disponendi.* V. in *Theam.* PLACITVM DE NATIVIS, *id est, de seruis fugitiuis a veris dominis suis*, ad Vicecomites pertinere dicitur in Regiam Maiest. lib. 1. cap. 3. §. 4. Adde L. 2. c. 11. 12. et Quoniam Attachiamenta c. 56. vbi plura de eiusmodi Natiuis. NATIVITAS, seruitus, *Naïverie*, in Legibus Willelmi Nothi vernaculis c. 23. Quoniam Attach. c. 56. *Si autem natiui domino suo negent Natiuitatem suam, siue bondagium, etc.* NAYVITAS, idem quod *Natiuitas*, natiua seruitus. Fleta L. 4. cap. 2. §. 8.

NATRIX, serpens, hydrus, Columellae, lib. 1. c. 5. Gloss. Lat. Gr. *Natrix*, *βόα*, *ἰχθύος εἶδος*. Nonio c. 1. num. 334. *Natrices, angues natantes.* Sulpitius Seuerus lib. 3. de Vita S. Martini: *Serpens ipsum flumen secabat, et ripam in qua constiteramus, adnatabat.* Germ. Natter.

NATTA. (1) Storea, *Matte*, Gallis et Germ. *Natte*. Gregorius Turon. de Vitis Patrum cap. 18. *Illud quod intextis iunci virgulis fieri solet, quas vulgo Nattas vocant.* Will. Malmesburienses: *Natta in qua cubare solebat.* Quo loco Ranulfus Cestrensis habet *Mattam*. (2) Tuber, ganglion, Ital. *Natta*. Miracula B. Simonis Erem. Aug. tom. 2. April. p. 829. *A die suae originis ortus fuit cum vna magnissima Natta in capite dextero, magna vt ouum anseris.* Ambr. Taegius in Vita S. Petri Mart. to. 3. April. pag. 691. *Sanctum rogauit virum, vt ipsum manu sua tangens eum a Natta, quam decem annis in se habuerat, curaret.* Laurentius in Amalthea: *Natta Steatoma.* Michael Toxites in breui Onomastico, vbi voces a Paracelso vsurpatas explanat: *Nacta, apostema pectoris.* Et paulo post: *Nasda, vel Nasta, gibbus.* Rochus le Baillif in Diction. Spagir. *Nasda vel Natha, gibbositas.* Vocis origo forte *Νάσσειν*, premere, densare, et in Gloss. Graec. Lat. *Farcire*; vnde in iisdem Glossis *Nastos*, *Farsa*, id est, *Farta*, tumor firmus, densus, oppletus. V. *Nactum*.

† NATTVLA, ligula, vitta. Comput. Ms. a. 1239. V. *Nastala*.

† NATTVS, panni species, in Inuent. S. Capellae Paris. a. 1335. Vbi leg. videtur *Nactus*. V. *Nactum*.

† NATVLA, diminut. a Nata, quam V.

NATVRA. (1) Pars corporis, qua quis aut vir est, aut femina: *Naturalia*, Iustino lib. 1. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 83. *Pensandum autem est per visum accusantibus, ipsum concubitus propensius aduertendum, vt scilicet ipsas coeuntium Naturas viderint commisceri.* Ita vsurpant Cicero lib. 2. de Diuinat. Vegetius lib. 1. de Arte veterin. c. 61. (2) Vetus Interpr. Iatrosoph. Alexandri I. 1. Pass. *Educi enim oportet materiam extrinsecus, quod ipsa Natura facere festinat.* Vbi Glossae MSS. *Natura, id est, virtus corporis.* Ordericus Vitalis lib. 5. pag. 592. *Agnouit tamen se Naturas corporis sui, quibus physici perniciem hominibus vel incolumitatem praedicunt, amisisse.* V. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 70. † NATVRAS AVDIRE, physicae studere, vnde NATVRALIS, physicus, in Act. MS. Inquis. Carcass. † NATVRAE CONCEDERE, mori. Bonincont. Hist. Sic. part. 1. (3) NATVRA, pro Sexu, in lege 17. Cod. Theod. de Praetoribus. (4) NATVRA, pro Vita apud Iul. Firmicum lib. 8. Math. c. 30. *Qui in desertis locis a bestiis lacerati Naturam perdent, etc.* (5) Natio, patria. Aimoinus lib. 1. de Miracul. S. Benedicti cap. 26. *Peregrino sermone rusticitatem consuendi*

exesp

exequebatur, nam Natura Germanus erat. (6) † Pars. *Qui* (homo) *quammis in duabus naturis sit, animae et corporis, vnum tamen aedificium est,* to. 5. Sept. p. 688.

NATVRABILIS, naturalis. Apul. lib. 2. Floridorum. Idem de Dogmate Platonis.

NATVRALESIA, († i. q. *Naturalitas* 3.) Charta Hugonis de Mataplana Comitis Pallariensis an. 1304. in Camera Computor. Parisiensi: *Absoluimus, liberamus, et quitamus ab homagio, Naturalesia, et fidelitate, aliis omnibus vinculis et obligationibus, etc.*

NATVRALIA, idem quod *Natura* 1. pars qua viri sumus. Collector Canonum Martini Bracarensis cap. 21.

NATVRALIS. (1) Filius nothus. Adreualdus Floriac. L. 1. de Mirac. S. Benedicti cap. 6. *Remigium Rotomagensem Episcopum Naturalem suum ac Carlomanni fratrem cum Imperio dirigit.* Fuit autem Remigius filius nothus Caroli Martelli. *Filius Naturalis*, Gallis *Fils naturel*, in Regiminibus Paduae apud Murator. to. 8. col. 451. In Appendice ad Marculfum form. 52. *Filii naturales* dicuntur ex coniugio procreati, si vir vxori suae *libellum dotis*, vt lege iubebatur, dare neglexerat: *Ideoque ego ille, dum non est incognitum, quod femina aliqua nomen illa, bene ingenua ad coniugium mihi sociaui vxore, sed quales causas vel tempora me oppresserunt, vt chartulam libelli dotis ad eam, sicut lex declarat, minime excessit facere, vnde ipsi filii mei secuncundum legem, Naturales appellantur.* Adde formulam 54. et notas Bignonii ibidem. (2) † Legitimum quoque et ex legali coniugio procreatum significat, in Ch. Ms. an. 1354. Proprius, domesticus, subditus. Baldricus Dolensis Episc. in Vita B. Roberti de Arbressello p. 9. *De quo loquimur, Robertus, domine,* (sermo fit ad Episcopum Redonensem) *tuus Naturalis est: nam et Redonensis est, tuisque institutionibus satis accommodus, etc.* (3) NATVRALES, iidem qui *Natiui*, de quibus in hac voce. Eadmerus lib. de S. Anselmi similitudin. c. 73. (4) Incola, ciuis. Charta Henrici Comitis Portugalliae apud Brandaon, to. 3. p. 828. *Index et Alcaida sunt nobis ex Naturalibus Colimbriae. Naturalis de regno Aragoniae*, in Concilio Turiasonensi inter Hispanica to. 3. p. 494. *Naturales monachi*, coenobii incolae seu possessores legitimi, in Chartula an. 1063. (5) NATVRALIS DOMINVS, legitimus, qui iure dominium obtinet. Charta an. 1351. apud Ludewig. to. 5. p. 542. NATVRALES PETRAE, *lapides naturales*, qui *natiui*, ex ipso solo, ex ipso metallo, apud Agrimensores. (6) † Physicus, V. *Natura* 2.

NATVRALITAS. (1) Qua quid naturale est et necessarium. *Naturalitas somni*, apud Tertullian. de Anima cap. 43. (2) Cohaerentia, necessitudo. Carolus M. de Gratia septiformis spiritus: *Sapientia enim et intellectus adeo sibi Naturalitatis nexu coniuncta sunt, vt vnum sine altero nullo pacto subsistere queat.* (3) Fidelitas, seu fides, vt videtur, quam subditus debet Regi suo. Litterae Alphonsi Regis Aragoniae an. 1179. inter Concilia Hispan. tom. 3. p. 657.

NATVRALITVS, naturaliter, natura. Sidonius lib. 9. Epist. 11.

NATVRARE, creare, res naturales condere, iis naturam donare. Verbum est Theologorum Scholasticorum, quibus Deus dicitur *Natura Naturans, non natura naturata*, id est, Auctor naturae seu omnium in rerum natura constantium, non natura *Naturata*, seu res creata, ab alio condita, constituta. Charta Henrici Angl. Regis a. 1417. *Inter quos natura Naturans ipse Deus naturale foedus instituit.* Sallas Malaspinae lib. 3. Rer. Sicul. apud Baluzium to. 6. Miscell. pag. 258. *Gallicorum non aliter Naturata complexio.* Hinc

NATVRATVM, res creata, opus. Willibrandus ab Oldenborg in Itinerario Terrae sanctae, de Antiochia.

NATVS, VS, ortus, dies natalis. Acta S. Georgii Martin. tom. 3. Aprilis p. 215.

NAVA. († Acad. Hispan. est vox Arab. campi planities.). Nebrissensis in

in Praefat. ad libros de bello Nauariensi: *Nauaria nomen est nouum, nuperque excogitatum, dicta, quantum assequi possumus coniectura, quod Hispani vocant Nauas camporum areas planas, arboribusque purgatas, quae tamen habent in circuitu siluas, dumetaque fruticosa: et inde Nauarria fortasse dicta loca, quae complures habeant eiusmodi Nauas.* Nebrissensi subscribunt Garibaius lib. 21. cap. 2. et Vasaeus in Chron. c. 17. At Ludouicus de Lacerda in Aduers. c. 39. n. 10. *Nauas*, apud Hispanos significare ait mapalia pastorum, et casas rusticas, cuius vocis originem ab Hebraea, *Neoth* arcessit, quae idem sonat.

NAVACVLVM, nauale, nauium statio. Glossae Graec. Lat. Ναυςαθμὸν, (Ναοςαθμὸν, minus recte in Supplemento Antiquarii;) *Nauaculum.* In MS. Cod. S. Germani Paris. *Naualium* habetur. Infra: Νεώριον, *Naualium.*

NAVADA, nauis onerata. Tabul. Dalonensis Abbat. sub anno 1179. V. *Nauata.*

NAVAGIVM, onus quod tenentibus incumbebat res domini nauigio deducendi quo vellet, vel vectigal ex nauium transitu. Monastic. Anglic. tom. 1. p. 922. *Liberi sint ab . . . . omni cariagio, summagio, Nauagio, passagio, muragio, etc.* Charta Ricardi Regis Angl. an. 1192. pro Grandimontensibus Monachis Regest. 106. Tabularii Reg. Chart. 293. *Ab omni pedagio, fortalitio, venda, teloneo, passagio, foagio, riuagio, pondere et mansino,* (sic) *excutuis, exercitu, equitatu, vinagio, fossagio, muragio, pasnagio, molinagio, fornagio, pontagio, tallia, Nauagio, minagio, bianno, et ab omnibus emendis et forfactis, etc.* Pro *mansino*, *mensura* legendum, vt apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 649. V. *Nauaticum.*

NAVALE, nauis onerata, vel onus nauis. Will. Heda in Rixfrido Episcopo.

NAVALIA, tubi aquae ductus. Meisterlinus in Hist. Noriberg. ap. Ludewig. t. 8. p. 34.

† NAVALIS. (1) Onus nauis, n. 2. Prob. Annal. Praemonstr. pag. 210. (2) Adiect. *Nauale flumen*, nauigabile, in Ch. Ms. a. 1333.

NAVALITIVM, nauale, statio nauium. Vita S. Illidii, tom. 1. Iunii p. 428.

NAVALIVM, V. *Nauaculum.*

† NAVARE, in aliquem irruere. Lit. remiss. Ms. a. 1383.

NAVARETIVS, NAVARGVS. Iohan. de Ianua: *Nauargus, Nauis magister, a nauis et argus secundum Papiam.* Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Navargus, Maitre de nef.* Sed legendum *Nauarchus*, a Graeco Ναύαρχος. Gloss. Isid. *Nauregus, Nauaretius*, pro *Nauaregius* aut *Nauem regens*, vt videtur Graeuio. Detorqueri potuit *Nauregus*, vt *Nauargus* a *Nauarchus.*

† NAVAROLVS, nauarchus, nauicularius, in Stat. Mant. l. 1. c. 14.

NAVATA, onus nauis. Tabularium Matisconense fol. 167. vo. V. *Nauada.*

NAVATICVM. Chartae Caroli C. et Caroli Simplicis pro Monasterio Trenorchiensi, apud San-Iulianum et Chiffletium: *Praecipimus vt nullus . . . neque in mari aut Rhodano, seu Sagona aut Dou, vel Ligeri fluminibus nauigantibus, aut litteribus cum commorantibus, requirere audeat, aut praesumat, aut Nauaticum, aut cespitaticum, aut salutaticum, aut pontaticum, aut in terra rotaticum.* Quo loco *Nauaticum* quidam volunt esse vectigal illud, seu *coniectum*, quod ad *nauium compositionem*, vt loquantur Capitula Caroli C. tit. 38. ad repellendos Normannos et inhibendos eorum incursus, populis indixit idem Carolus. Alii *Nauaticum* esse contendunt, quod *nauale teloneum* appellant. Charta Henrici III. Imp. ann. 1052. apud Meurissium in Episcopis Metensibus pag. 359. Henrici Ducis Bajoariae an. 1170. et Celestini PP. ann. 1191. quae exstant inter Priuilegia Eccles. Hamburg. quod *Naulage* dicitur in Foris Benehar-nens. Rubr. *de peages*, art. 13. 14. Perperam *Nataticum* pro *Nauaticum*, habetur tom. 5. pag. 1561. V. Capitula-

tulare 3. ann. 819. cap. 4. lib. 4. Capitul. cap. 47. Capitul. Caroli Cal. tit. 13. cap. 5. etc. NAVIGIVS, eadem notione. Charta Dagoberti Franciae Regis ann. 630.

NAVATIM, per mare, nauibus. *Nauatim venire*, in Literis an. 1322. ap. Rymer. to. 3. p. 947.

NAVBARE. Petrus Damian. lib. 8. Epist. 11. *Ne qui quietus poterat dormire sub tecto exclusus foribus compellatur Naubare sub diuo.* Vbi Caetanus, f. *Cubare.*

NAVCELLA, nauicula. Vita S. Dunstani Episc. to 4. Maii pag. 346. V. *Naca 1.*

NAVCHERIVS, nauta, Gallis olim *Nocher*, vel *Naucher*, Italis *Nocchiere. Naucherius ligni*, i. nauis, in Charta ann. 1273. apud Ioh. Lucium lib. 4. de Regno Dalmat. c. 9.

NAVCHERVS, idem, in iisdem Statutis lib. 1. cap. 18. §. 13.

NAVCI. Chartular. S. Vandregisili tom. 2. p. 1288. *Limonagium etiam quod de decima habuerat, et Naucos qui bubulcis dabantur, iam dictae Ecclesiae in perpetuum condonauit.*

NAVCLEARIVS, nauclerus, nauicularius, nauta, Italis *Nocchiere, governatore di navilio.* Arnoldus Lubec. lib. 7. cap. 10. V. in *Naucherius.* NAVCLEVS, eadem notione. Caffari Annal. Genuens. apud Murator. to. 6. col. 253.

NAVCLERARE, nauclerum agere, in Onomast. ad calcem tomi 2. SS. Maii.

NAVCVLA, nauicula. S. Paulinus Epist. ad Citherium v. 247.

† NAVCVM, NAVCVS, vasis genus ad modum nauis excauatum, canalis, alueus. Inquisit. Ms. ann. 1268. V. *Nauci* et *Nauia.*

NAVCVPES, *ad eundem acutum habens pedem.* Gloss. Isid. *Ad eundum*, post Martinium recte restituit Graeuius, putatque pro *Naucupes* legendum *Acupes*: quod videtur probabilissimum. V. *Acupedium.*

NAVCVPLETIO, V. *Naupletio.*

NAVDA. Charta ann. 1215. in Tabulario Ecclesiae Carnotensis num. 305. *Praeterea terram capientem 18. sextarios seminis, et vnam Naudam, quae est prope illud herbergamentum.* Charta ann. 982. in Probat. Histor. Lotharingiae col. 391. *In Gisboni mansum vnum, in Beuerone Naudam quae dicitur S. Mansueti, campum vnum in Vercilliaco, Naudam quoque Widonis: haec omnia in vsus Monachorum in eodem loco Deo deseruientium delegamus.* Similia habentur in Charta ann. 965. ibid. col. 374. Videtur esse modus agri. Qui si idem quod *Hoba* nonnihil detorta voce. V. *Huba.* † Idem prorsus videtur, ac *Noa 1.* locus scilicet pascuus, sed vliginosus. V. *Nata 2.* et *Nausa.*

NAVDIVM. Chronicon Breue Cremonense: *Fuit captus Burgus Pisonii et combustus, et fere omnes habitantes fuerunt, et totum suum Naudium.* Videtur leg. *Nantum*, quod vide in *Namium.*

NAVEGIVM, vt infra *Nauigium*, classis. Literae a. 1263. apud Rymer. to. 1. p. 772.

NAVELLVM, sepulchrum, tumulus, arca sepulcralis, ex Italico *Naviglio*, forte quod nauiculae formam referret. Gualuaneus Flamma in Chronic. Mediolan. c. 284.

† NAVELLVS. (1) Nauis, nauicula, Gall. *Navel.* Litt. remiss. Ms. a. 1358. (2) Napus, Gall. *Navet*, tom. 7. Ordin. reg. Franc. pag. 445. V. *Nappa.*

† NAVENCVM MOLENDINVM, naui superimpositum, Schiffmühle, V. *Molendinum.*

† NAVERIA, gurges, locus in fluuio coarctatus piscium capiendorum gratia. Ch. Ms. a. 1333. V. *Nassa.*

NAVETA. (1) NAVETA, NAVETTA, nauicula. Annal. Genuens. lib. 10. ad ann. 1288. apud Murator. to. 6. col. 594. *Et inde in Hispaniam nauigantes, quam inuenissent quamdam Nauettam .... oneratam sale, etc.* A nauiculae forma *Navetta* vulgo dicitur vasculum seu cymbium, vbi micae thuris asseruantur, Gall. *Navette.* Inuentarium Eccles. Nouiom. an. 1419. *Item vna Naueta argentea cum paruo cocleari argenteo tenente ad paruam cathenam, ad ponendum thus.*

V. *Nauicula.* (2) † Napi granum, a Gall. *Navette.* Litt. Mſ. a. 1349.

† NAVFFRAGIVM, Ius quod principi vel domino competit in naufragiis, tom. 3. Prob. Hiſt. Nem. pag. 321.

NAVFICVS, *nauis factor*, in Gloſſis Iſid. vnde emendandus Papias, qui perperam habet *Nauſitus.*

NAVFRAGALIS, naufragus, Mart. Capella L. 6.

NAVFRAGARE. (1) Diſperdere, diſſipare. Charta Deodati Clerici an. 32. regni Caroli glorioſiſſimi Regis ex Archiuo S. Bertini. NAVFRAGIARE, idem. Charta Childeberti Regis Franc. ann. 697. apud Felibianum Hiſt. San-Dionyſ. p. XVII. V. *Naufragium 2.* (2) † Nauigare, Gall. olim *Naufrager*, in Ch. Mſ.

NAVFRAGIOSVS, naufragio expoſitus, periculoſus. *Naufragioſum pelagus*, apud Claudium Mamertum de ſtatu animae lib. 1. cap. 1. et Sidonium lib. 4. Epiſt. 12. NAVFRAGOSVS, eadem notione, in Capitul. Caroli C. tit. 37. c. 15. extr.

NAVFRAGIVM. (1) Ius, quod Principi vel domino competit in naufragiis, ſeu in *nauibus* vi tempeſtatis *fractis. Naufragia quae Curiae debentur*, lib. 1. Conſtit. Sicul. Diploma Caroli Simplicis pro Eccleſia Narbonenſi: *Concedimus praeterea medietatem ſalinarum, telonei, portatici, et raſicae, ſiue Naufragii, atque paſcuarii.* *Naufragium* igitur interpretor *nauim fractam*, quae ad littus a mari eiicitur, quod Angli *Schip-wrech* vocant, id eſt, *Wreicum de nauibus.* Charta Edwardi Confeſſoris in Monaſtico Anglic. t. 1. p. 237. *Cum omnibus quaecunque maris procelloſis tempeſtatibus in aquam vel in terram eiecta fuerint, quod Anglice Schip-wrech promulgatum eſt onomate.* V. *Lagan, Wrech.* (2) IN NAVFRAGIVM PONERE, diſperdere, diſſipare. Formulae vett. Pithoei cap. 19. V. *Naufragiare.*

NAVFRAGIVS, infortunium, damnum. Formulae Andegau. art. 33. apud Mabillon. tom. 4. Analect. p. 253.

NAVFRAGOSVS, V. *Naufragioſus.*

NAVFRAGVS, decoctor. Gloſſae antiquae MSS. *Prodigus, Naufragus.* Leges Luitprandi Regis tit. 119. §. 3. et Lex Longob. L. 1. tit. 25. §. 10. *Si quicunque homo qui eſt pauper aut Naufragus, qui vendidit aut diſſipauit ſubſtantiam ſuam, etc.* *Naufragi homines*, eadem notione L. 2. tit. 55. §. 17. V. *Naufragiare.*

NAVFVS, ſarcophagus, loculus. V. *Noſſus.*

NAVI, *operarii*, in Gloſſis Sangerm. MSS. n. 501. A *Nauus*, induſtrius, ſolers, ſic dici videntur Operarii.

NAVIA. (1) *Sapientia, ſtrenuitas, vigilantia*, Ioh. de Ianua in *Nauus.* Hinc in Gloſſis Lat. Gall. Sangerm. *Nauia, Sageſſe.* (2) † *Lignum cauatum inſtar nauis, linter. Item vas vindemiatorum*, apud Laur. in Amalth. *Nauium* ap. Macrob. l. 1. c. 7.

† NAVIARE. Aurel. Vict. S. auctor Orig. gent. Rom. *Vnde hodieque aleatores, poſito nummo opertoque, optionem colluſoribus ponunt renunciandi quid putent ſubeſſe, caput aut nauem; quod nunc vulgo corrumpentes nauiandi dicunt.*

NAVICELLA, ornamenti ſpecies in Nauicellae ſpeciem. Anaſtaſius in Gregorio IV. p. 165.

NAVICIES, *induſtria, virtus*, ἀρετή, in Gloſſis Graeco-Lat. Ex Nauus. *Nauities*, in Gloſſ. Sangerm.

NAVICIO, γενεά, *Generatio.* Suppl. Antiqu. *Nauitio*, in Gloſſis Lat. Gr. Sangerm.

NAVICLERVS. Veteres Gloſſae MSS. *Nauigium, omnis claſſica profeſſio. Nauiclerus, omnis conſortii naualis exercitus.*

NAVICVLA, *nauetta.* Italis: *Acerra*, Tertulliano de Adorat. Gentil. c. 9. Gloſſae Iſonis ad Prudentium: *Acerra, vas thurarium, turibulum.* Magnum Paſtorale Eccleſ. Pariſ. lib. 20. Ch. 208. *Duas Nauiculas argenteas cum quibus ponitur incenſum in turibulis.* *Nauis*, in Monaſt. Angl. t. 3. pag. 171. 311. V. Brouium a. 1280. et ſupra *Naueta.* NAVICVLA. Vgutio: *Radius inſtrumentum texendi, ſcilicet pecten, vel Nauicula.* Galli etiamnum *Navette* vt et Germani Das Schiff appellant. NAVICVLA PEDIS.

PEDIS. Constantinus African. lib. 2. Pantechn. cap. 8. *Pedis calcanei diuisio est necessaria : est enim cauilla, est et calcaneus, et pedis Nauicula, et racha, quae sic lingua vocatur Arabica, est et pecten, sunt et digiti.* Infra : *Os Nauiculae ad modum nauis est factum superius et retro, et vtrumque operiens extremitatem cauillae : ante est ligatum, sicut esset concatenatum, per hoc pedi datur liberalis motus. Vtrinque ista cum calcaneo est ligata, etc.*

AVICVLARIVS. (1) Isidoro l. 19. Orig. cap. 19. *nauium est fabricator et artifex.* Aliis est nauta. (2) Non gratuitus, sed mercenarius, et pro quo aliquid exigitur, vt pro transuectione naulum et merces a nauiculariis, *Institorius. Nauicularia benedictio*, non gratuita, apud Goffridum Vindocin. L. 2. Ep. 11. V. *Nauticatio.*

NAVIGEX, *faiseur de nefs.* Glossar. Gall. Lat. Cod. 7684. V. *Nauficus.*

NAVIGALE, idem quod supra *Nauaticum.* Charta Theodorici III. ann. 688. apud Felibian. Hist. San-Dionys. pag. IX.

† NAVIGALIS, nauigabilis. Ch. Ms. a. 1339. V. *Naualis 2.*

† NAVIGATVM, i. q. *Nauaticum*, vectigal ex nauium transitu. Dipl. Caroli M. an. 781. to. 5. Collect. Hist. Fr. p. 745.

NAVICER, Nauclerus, in Charta ann. 1547. apud Rymer. tom. 15. pag. 161.

NAVIGERIVM, iter, via naui emensa, *nauigatio.* Visio Taionis: *Quumque ab eis interrogaretur . . . quis ab Occidente properans tam longum peteret Nauigerium.* Vbi Isidor. Pacensis aera 680. eamdem visionem referens, habet *Nauigium.*

NAVIGIATA, nauis onerata. Charta a. circiter 1330. to. 2. Hist. Dalphin. p. 230. col. 2.

NAVIGIVM. (1) *Classis*, apud Barthium in Glossario ex Baldrici Hist. Palaest. Epistola de expugnatione vrbis CP. per Latinos an. 1205. apud Miraeum tom. 1. p. 111. col. 2. (2) NAVIGIVM FACERE, naui vehere. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerm. fol. 99. col. 2. (3) Res nautica, Gall. *Marine.* Chron. Angl. Thom. Otterbourne p. 229. (4) † Canalis ad nauigandum idoneus, apud Murat. to. 2. Antiq. p. 900. V. *Nauilium 3.*

NAVIGIVS, V. *Nauaticum.*

NAVILAGIVM, portorium, vt videtur, dandum pro traiectione. Charta an. 1480. V. *Naulum.*

NAVILE, nauis. Statuta Massil. lib. 6. cap. 45.

NAVILIO, pro *Nablio*, V. *Nablissare.*

NAVILIVM. (1) Classis, ex Ital. *Nauilio.* Occurrit non semel in Historia Cortusiorum. (2) Nauis, nauigium. Informationes Ciuitatis Massil. de passagio transmarino in MS. Sangerm. (3) I. q. *Nauigium 4.* ap. Murat. t. 4. Antiq. p. 385.

† NAVIMACIA, *la pugna de la naue*, in Glossar. Lat. Ital. Ms.

NAVIOLVM, nauicula, nauigium. Vita S. Francae, to. 3. Aprilis p. 393. † Lege *Nauilium.*

NAVIPLETIO. Charta Edgari Anglor. Regis ann. 964. pro Ecclesia Wigorn. to. 1. Monast. Anglic. pag. 141. *Quatenus posset ipse cum Monachis suis vnam Nauipletionem, quod Anglice Scypfilled dicitur, per se habere.* Et infra : *Constituunt vnam Nauipletionem, quod Anglice dicitur Scypfilled, Oththe Scyphorne, in loco, quem ob eius memoriam Oswaldes-lag deinceps placuit appellari, vbi querelarium causae secundum morem patriae et legum iura iuridice discernantur. Nauipletio*, vel vt Hickesius legit ad calcem Dissertationis Epistolaris, *Naucupletio*, tributum erat, quod ad nauium constructionem exigebatur, Anglis hodie dictum *Ship-money*, alias *Scypfylled*, vel *Scypsocne*, vt habet Wanleius p. 309. Antiquae suae Litteraturae Septentr. vbi ex laudata Edgari Charta, quamuis eam censura sua notet Hickesius Dissertat. Epist. pag. 86. luculentum testimonium ducit ad probandum, inquit, in antiquis temporibus regiam illam exactionem obtinuisse. Eidem Wanleio Charta haec scripta fuisse videtur circa tempora Henric. I. Anglorum Regis.

NAVIRE, pro *Nauare*. Papias: *Nauit, strenue agit*.

NAVIS. (1) Pars aedis sacrae, in qua plebs consistit. Ordericus Vitalis lib. 11. *Nauem quoque Basilicae . . . . auxit*. Et lib. 12. *Ingens Basilicae Nauis quae nuper edita fuerat, corruit*. Leo Ostiensis lib. 3. cap. 27. *Fenestras omnes et Nauis et Tituli plumbo ac vitro compactis . . . inclusit*. Sugerius lib. de Administr. sua cap. 29. *Media Ecclesiae testudo, quam dicunt Nauim*. (2) Testamentum Philip. Episc. Bellouacensis an. 1217. *Do, lego Ecclesiae B. Petri Beluacensis . . . calicem vnum aureum, et nauem argenteam, et Missale, etc.* Vbi *Nauis* forte sumitur pro *Nauicula*, in qua thus asseruatur, Germ. Napf, de quo vase supra egimus. Nam et *Nauis* dicitur in Concilio Mertonensi ann. 1300. c. 4. *Turibulum cum Naui et ture*. NAVIS AVRI. Glaber Rodulphus lib. 3. c. 2. extremo: *At Henricus* (Imp.) *cernens amici* (Roberti Regis Franc.) *liberalitatem, suscepit ex illis tantum librum Euangelii, . . vxor vero illius pares auri tantum Naues accepit; caetera autem egrediens in gratia dimisit*. (3) Apicius lib. 6. c. 9. *Pullum aperies a Naui, et in quadrato ornas, etc.* Vbi Gabriel Humelbergius: hoc est a parte posteriori ventris, qui, vt nauis, cauus et figurae eius non dissimilis est. (4) † Ius piscandi cum naue. Ch. ann. 1138. Probat. to. 2. Hist. Occit. p. 486. (5) † NAVIS DE PORTV, qua *portantur*, seu transuehuntur homines, equi et currus. Ch. Ms. Ioann. abb. S. German.

† NAVISSA, instrumentum piscatorium. Stat. Perus. p. 31. V. *Naza*.

NAVITIES, V. *Nauicies*.

NAVITIO, V. *Nauicio*.

NAVITOR, nauta, nauigator. Vita S. Columbae Abb. tom. 2. Iunii p. 203.

NAVIVM, Annales Francor. Fuldenses an. 888. *A Rege est clementer susceptus, nihilque ei antequaesti Regni abstrahitur: excipiuntur curtes, Nauium et sagum*. Editio Freheri habet, *curtes nauium*, absque virgula.

NAVLA, V. supra *Ius Naula* in *Ius*.

† NAVLAGIVM, naulum, in Ch. Ms. a. 1269.

NAVLEIARE, nauem locare naulo conuento. Statuta Massil. lib. 4 cap. 25.

† NAVLIGARE, NAVLISARE, nauem ad vecturam conducere, vnde NAVLISATIO ipsum naulum. Ch. Ms. a. 1268. V. *Nauleiare*.

NAVLIGIARE, de *naulo* conuenire. Litterae Potestatis Pisanorum Vicario Massil. a. 1340.

NAVLIZARE. (1) Idem quod *Nauligiare*. Charta Massil. an. 1357. (2) Naui imponere accepto *naulo*, apud Murator. to. 12. col. 396. in Notis.

NAVLVM. (1) Gregor. M. lib. 12. Epist. 16. *Propterea misimus lanas ς. rachanas 30. lectos 15. pretium quoque de emendis calcitris vel Naula dedimus*. An *Naulum* ad transuectionem? Gloss. Graec. Lat. ναῦλον, *nauis vectura, Naulum*. (2) Portorium pro traiectione, *Nolis*, in Ordinat. Gallica maritima. Charta an. 1257. ex Schedis Praesidis de Mazaugues. (3) Quaeuis exactio de nouo imposita. Concilium Andegauense, an. 1365. cap. 28. *Nouas exactiones, seruitutes Naulum intelligimus in hoc casu, quorum impositio sine exactio hominum memoriam non excedit*. V. *Nauicularius* 2. (4) V. *Neminum*.

NAVO, vox Italica, Gall. *Naveau* vel *Navet*. Laudes Papiae apud Murator. tom. 11. col. 42. *Olera cuiuscumque generis, rapae suo tempore, et napi, quos Nauones appellant*.

NAVPEGIARIVS, vt *Naupegus*, apud Sponium Miscell. Erud. Antiqu. p. 67. et Reinesium Inscript. p. 602. V. mox *Naupicus*.

NAVPEGO, *nauis inunctio*, Papiae, ναυπεγία, *nauium aedificatio*.

NAVPICVS, *nauis factor*, Papiae ex Gr. ναυπηγὸς, *faber naualis*, in Gloss. Gr. Lat.

NAVPREDA, piscis genus, idem, vt videtur, quod *Lampreta*, Gall. *Lamproie*. *Piscis qui vulgo Naupreda dicitur*, in Vita S. Hermenlandi Abb.

An-

Antrenf. saec. 3. Benedict. part. 1. p. 393. V. *Lampreda* et *Laupreda*.

AVRATVS. Chartae Regales ac Parensales, cap. 13. apud Bignonium: *Taliter ei fuit professus, quod ipsam rem superius denominatam, per suum neglectum et per suum facinus fuit perdita vel Naurata.* At in Cod. MS. *Naufragata* legi monet Baluzius. Vtcunque sit, ab hisce vocabulis nata videtur vox Francica *Navré*, pro laesus, vulneratus. † Glossar. Prouinc. Lat. Cod. 7657. *Nafra, Prouinc. laesio, plaga, vulnus. Nafrar. laedere, vulnerare.*

AVREGVS, V. supra in *Nauaretius*.

NAVSA, locus pascuus, sed vliginosus, i. q. *Noa 1.* Ch. a. 1195. to. 11. Gall. Christ. Instr. pag. 141. V. *Nauda*.

NAVSARE, pro *Nauseare* in Gloss. Prouinc. Lat. Cod. 7657.

AVSIA. Papias: *Heluus, rufus, pallidus vel Nausia.* Videtur legendum *Nausea*, vel *Nauseator*, vt *Heluens* pro *Heluus*.

AVSIFICVS, nauseam prouocans. Willelm. Brito lib. 10. Philippidos.

AVSITARE, clamor palumbis. Carmen de Philom. Mſ.

AVSIVM, pro Nausea. *Nausii fastidium*, in Miraculis S. Vdalrici to. 5. pag. 130. et saec. 5. Benedict. pag. 470.

AVSVM, species nauigii Gallici. Ausonius Epist. 22. *Nauso aliane quauis naui.* Rursum vtitur infra. Bulla Frederici Imp. ann. 1157. inter Instrum. tom. 4. Gall. Christ. col. 17. *Concessimus . . . omnia iura regalia in . . . . comitatibus, foris, duellis, mercatis, monetis, Nausis, teleonis, pedagiis, castellis.* An *Nausis* hic indicantur portoria pro traiectione? Mallem *Naulis* hoc ipso significatu. V. *Naulum*.

NAVTA, genus magistratus in portubus nauigationi et commercio praepositi. Vetus inscriptio relata in Commentariis litterariis Treuoltianis April. 1717. p. 627. *Tib. Caesare Aug. Ioui Optumi. Maxsumo Ramo.* (f. *aram.*) *Nautae Parisiaci publice posierunt.* Hic non esse intelligendos nautas vectores, ibidem probatur p. 639. ex eo maxime quod Eques Romanus *Nauta Araricus* dicatur in alio veteri monumento ibidem pag. 640. memorato.

† NAVTATICVM, i. q. *Nauaticum*, t. 2. Annal. Bened. p. 746. NAVTICVM, ibidem.

NAVTELLA, nauicula, seu nauicella, Gallis *Nacelle*. Eradius Presbyter de Lection. Euangel. c. 2.

NAVTEO, ὀσμὴ βύρσης, odor corii, in Gloss. Lat. Graec. Sangerm. legendum *Nautea*, *quae* Nonio dicitur *Aqua de coriis, vel, quod est verius, aqua de sentina, dicta a nautis.* Vox est Plauti.

NAVTICATIO. Anastasius in S. Vitaliano: *Et talem afflictionem posuit in populo, seu habitatoribus . . . per diagrapha, seu capita, atque Nauticationes per annos plurimos, quales a saeculo nunquam fuerant.* Codd. alii habent *Nauticationem* Tributum forte, cuiusmodi imponitur nautis, vel mercatoribus in mare negotiantibus, vel potius *nauicularia* praestatio, seu quoduis tributum. V. *Nauicularius 2.*

NAVTICI, nautae. Chronicon Casin. lib. 3. c. 60. (al. 61.)

NAVTILENI, nautae, *Nautileni galearum*, in Pactis initis inter Michaëlem Palaeologum et Genuenses ann. 1261. Ναυτίλοι, Aristophani.

NAVTOLOGI, qui naulum a vectoribus exigunt: Ναυςολόγοι, ap. Clementem L. 1. Constitut. Apost. c. 57. vbi Latina Editio vetus, seu eiusd. Pontificis Epistola ad Iacobum, §. 14. 15. *Proretae officium Episcopus impleat, Presbyteri nautarum, Diaconi dispensatorum locum teneant: hi qui catechizant, Nautologis conferantur.*

NAVTONERIVS, a Gallico *Nautonnier*, nauta, in veteri Catalogo MS. Sodalium Confraternitatis B. Mariae Deauratae Tolosanae.

NAVTONIVM. Vetus Charta apud Guichenonum in Hist. Bressensi pag. 228. *Concessit teloneum infra regni sui spatia, iussit vt nullus sit exactor. non in ciuitatibus, non in vicis siue in portis, sed nec ex Nantonio nauium.* Ita habetur, sed videtur legendum

dum *Nautonio*, vt tributum fuerit a nautis pendi solitum, *Nauaticum.*

NAVTOR, nauta, in veteri Monito ad Lectorem ad calcem Collectionis Canonume MS. DD. *Chauvelin* Custodis Sigillorum Regiorum.

NAVTVM, pro *Nantum*, pignus, V. *Namium.*

NAVVM, pro *Naulum*, V. in hac voce.

NAVVS, V. *Naui.*

† NAVZILARE, pro *Naulizare*, nauem conducere, in Ch. Mſ. a. 1269. V. *Nauligiare.*

† NAXA, i. q. *Naſſa*, in Ch. Mſ. ann. 1197.

† NAXO, naſus, vultus, apud Murat. to. 2. Antiq. p. 317.

NAYVITAS, V. *Natiuus 2.*

† NAZA, naſſa, inſtrumentum piſcatorium, Ch. Mſ. a. 1157.

NAZARENI, dicti primum qui Chriſti ſequebantur doctrinam, poſtmodum vero a Chriſto deducto nomine auctoritate Synodi ſub D. Luca Antiochiae habitae Chriſtiani dicti ſunt Fideles vniuerſi. Haec Willelmus Tyrius lib. 4. c. 9.

NCVNQVLT. Charta Henrici IV. Imp. ann. 1065. ex Tabular. S. Maximi Treuir. *Si quis ex familia interfectus fuerit, pretium illius id eſt, Ncunqult, totum Abbatis erit.*

NEANISCOLOGVS, qui iuuenilia loquitur, ex Graec. νεανίσκος. Vetus Interpres Iuuenalis Sat. 8. v. 190. *Planipedes audit Fabios, Nobiles Neaniſcologos.* Quidem legunt *Neaniſcologos.* V. Salmaſium de Pallio pag. 335.

NEBBIA, vox Italica, Gall. *Brouillard*, nebula. Miracula S. Zitae, tom. 3. Aprilis p. 515. *Nec videbat niſi vt in vmbra, et in Nebbia.*

NEBLA, V. mox *Nebula 2.*

† NEBRIDA, *veſtis ſacerdotalis* in Gloſſ. ad Doctrin. Alex. de Villa Dei.

NEBVLA. (1) Fragm. Petronii: *Palam proſtare nudam in Nebula linea.* Ita enim legendum, pro *lanae.* Veſtis tenuis ac ſubtilis, ſic dicta quod transpareat ſub illa corpus, vt caelum ſub nebula. Heſychius: ψιάθη, ἱματίω, νεφέλαι. (2) Gloſſae Bibliae MSS. *Tipſanas, panes qui dicuntur Nebulae.* Gloſſ. Lat. Gall. *Nebule, Oublée, mente.* Gloſſae MSS. ad Alexandrum Iatroſoph. *Fabricia bucellae, quae fiunt ſuper ferrum, et Nebulae.* Ebrardus in Graeciſmo:

> *Aeris eſt nubes, Nebulae de fumine ſurgens,*
> *Ac panis nebula tibi ſubtiliſſima extat.*

Bernardus Mon. in Conſuet Cluniac. MSS. c. 77. et ex eo Vdalricus l. 1. c. 49. *Vel ea quae in ferramentis caracterato de conſperſione farinae tenuiſſime fiunt, et ab hominibus Romanae linguae Nebulae, a noſtratibus appellantur Oblatae.* Idem Bernardus c. 8. *Et omni die in qua ſumus omnes in capis ad Miſſam, per conſuetudinem facit fieri Nebulas ad coenam fratrum.* Editus part. 1. cap. 7. praefert *Neblas.* Ordinarium Eccl. Lexouienſis ſaec. XIII. exaratum in die Pentecoſtes: *Ad proceſſionem Miſſae ſtuppae inflammantur, quas cuſtodes inueniunt: ad Kyrie Miſſae pulſant flores et Neullas* (f. *Nebulas*) *proiicit.* *Nebulas* non eſſe cum *Oblatis* confundendas, ſuadent antiqui ritus Eccleſiae Biſuntinae, quos refert Martenius Tract. de Antiq. Eccleſ. Diſciplina in Diuinis Officiis celebrandis p. 311. vbi de Coena Domini: *Interim dum cantatur hymnus, deferantur panes azymi et Nebulae et Oblatae, et benedicantur ab Epiſcopo vel Decano hoc modo:* Benedic Domine hanc creaturam panis, etc. Sic in Conſuetudinibus MSS. Monaſterii Solemniac. iterum atque iterum legitur: *Ad Coenam Nebulas et Oblatas et tria oua.* Quibus in locis fruſtra *Nebulis* adderentur *Oblatae*, ſi nullo modo diſcreparent. (3) Macula in oculo. Miracula B. Henrici Baucen. to. 2. Iunii p. 384. *Habebat Nebulam in oculo ſiniſtro, de quo nihil omnino videbat.*

NEBVLARE, obſcurare, quaſi nebula tegere, obumbrare. Tertull. Apolog. c. 35.

NEBVLARI, nebulonem eſſe vel fieri. Gloſſ. Lat. Gr. *Nebulor*, ἀχρεια-

NEBVLARIVS, pistor qui *Nebulas* conficit. *Nebularius, consuetudinarium cibum et III. ob. homini suo in die*, in Libro nigro Scaccarii p. 344. Cum de eo in capite de pistoribus agatur, patet *Nebularium* hic dici pistorem *Nebularum*, seu panum eorum, de quibus in *Nebula 2;* non textorem vestium illarum transparentium, quas etiam *Nebulas* vocant, vt dictum est in *Nebula 1*.

NEBVLGEA, Rocho de Baillif, in Dictionario Spagyr. *Est sal ex humiditate nebulae, saepius in pratis cadentis, vi salis induratum.*

NEBVLLA, panis leuior in ferro coctus, de quo in *Nebula 2*. Vsus MSS. Cuturae Cenoman. *Ad coenam habeant Nebullas dobletat, et ad collationem charitatem de bono vino.* ✝ Leg. forte *Nebulas et oblatas*

NEBVLONITAS, nebulonis malitia, fraus, dolus. Guibertus lib. 1. de Pigner. Sanct. c. 2. §. 5.

NEBVLOSITAS, nebula, obscuritas. Arnobius lib. 7.

NEBVLOSVS, e *Nebula*, vestis genere confectus, apud Fulgent. l. 1. Mythol. V. *Nebula 1*.

✝ NEBVLVS, lumbus, imbrex porci, Gall. *Nuble*, i. q. infra *Numbile*. Ch. Mss. a. 1367. V. *Nunblicus*.

NECA. f. pro *Veta*, ornatus vestis, de quo infra. Statuta Arelat. art. 53. et MS. D. Brunet: *Sartores accipiant pro corduris vestium sine fresso et Neca factarum infra scripta, scilicet pro capa cum pellibus III. sol.*

NECARE, NEGARE, submergere, vt Italis, *Annegare*. Lex Burgund. tit. 34. §. 1. *Si qua mulier maritum suum, cui legitime iuncta est, dimiserit, Necetur in luto.* Lactant. de mortib. Persecut. n. 38. *Si qua detractauerat, in aqua Necabatur, tanquam maiestatis crimen esset.* Adde n. 32. Gregorius Tur. lib. 3. Hist. c. 52. de feminis maleficis: *Alias Enecat, alias incendio tradit.* Hinc emendandum puto Inquisitionem an. 1276. to. 1. Hist. Dalphin. p. 25. edit. Geneu. et p. 28. edit. Paris. vbi: *Quidam iuuenis de Fuissimo mortuus fuit, scilicet Nectitus in Rhodanum casu fortuito.* Legerem *Necatus*. NEGARE. Lex Aleman. tit. 73. cap. 3. *Si aliquis aliquam clausuram in aqua fecerit, et ipsa aqua instaueris, et ibi alicuius pecus Negauerit, etc.* Ita Editio Heroldi et veteres Codd. Alii *Necauerit* habent.

✝ NECARONI, iidem qui Hunni, t. 1. Febr. p. 793.

NECATIO, submersio. Chronicon Astense ap. Murator. t. 11. col. 280.

NECCAR, allium, σκόροδον, in Gloss. Gr. Lat.

NECCHIE, mendosa vox. V. *Naca*.

NECESSARE, cogere. *Nisi quod natura Necessat.* Fortunato lib. 2. Mirac. S. Martini.

NECESSARIA, NECESSARIVM, latrina, secessus. Descriptio Regionum Vrbis Romae edita a Mabillonio p. 514. *Posternae 3. Necessariae 4. fenestrae maiores forinsecus 107. minores 66.* Infra: *Propugnacula cum porta Praenestina 302. Necess. 1. fenestrae maior. forinss. 80. etc.* Adde p. 516. Lanfranc. in Decr. pro Ord. S. Bened. cap. 4. *Vnus eorum in dormitorio debet circumire lectos omnium, et omnia sedilia in Necessariis sollicite considerans, ne forte aliquis Frater dormiens ibi remanserit. Loca Necessaria*, apud Gregor. Tur. lib. 1. de Mirac. S. Martini c. 37. *Locus Necessariorum*, in Chronico Afflegemensi cap. 15. *Domus necessaria*, in Statutis Ordinis *de Sempringham* p. 732. *Desidere exonerandae alui gratia: ad Necessitatem corporis sui sedere*, in Lege Longob. lib. 1. tit. 16. §. 5. *Ad Necessitatem Naturae secedere*, apud Lambertum Scafnaburg. ann. 1076. *Ad officia naturalia secedere*, apud Aurel. Victorem in Caracalla. Etiamnum Galli dicunt: *Faire ses necessitez*, et Germani feine Nothdurft verrichten. Sed et *Necessaria* vocant Statuta Mediolanensia part. 2. c. 268. ipsa hominum excrementa: *De Necessariis in aestate non spatiandis*, id est, deportandis. V. Gloss. med. Graecit. in voce Χρεία.

NECESSARIVS, pro *Magis necessarium*, dixit Alcuin. Epist. 1.

NECESSITARE, cogere, Gall. *Necessiter*, Ital. *Necessitare*. Verbum a Scholasticis non semel vsurpatum, quod

quod occurrit in Miraculis B. Colettae, to. I. Martii p. 573. et alibi.

NECESSITAS. (1) Charta Arturi primogeniti Ducis Britanniae, Vicecomitis Lemouicensis an. 1292. *Super subsidio nobis et liberis nostris in quatuor Necessitatibus faciendo: scilicet ad filiam maritandam, ad nouam Militiam recipiendam, ad redemptionem soluendam, ad sustinendum crucis expensas, etc.* V. *Auxilium*. (2) Queuis exactio, f. sic dicta quod necessaria sit et coacta. Charta Ludouici II. Regis Siciliae e MS. D. Brunet fol. 115. vo. *Questas aut tallias, angarias siue parangarias, aut Necessitates aliqualiter imponere.* (3) *Indigentia, inopia*, Gall. *Necessité*, in Barthii Glossario ex Hist. Palaest. Roberti Monachi. Priuilegium Caroli C. pro Monasterio Vedastino an. 867. apud Marten. tom. I. Ampliss. Collect. col. 183. *Si autem ex his praefatis villis, quae ad cameram deputatae sunt, Necessitas Fratrum suppleri non potuerit, etc. Maxima monasterii necessitas*, seu penuria, in Charta an. 1417. apud Ludewig. to. 6. p. 85. (4) NECESSITAS CORPORIS, V. *Necessaria*.

† NECESSITATIVUS, necessarius, to. 3. Aug. p. 612.

NECESSITUDO, opus. Charta ann. 1130. in Instrum. to. 4. Gall. Christ. col. 164.

NECESTUOSUS, indigens, a necesse, Gallis *Necessiteux*, *indigent*. Epistola Episcoporum Synodi Carisiacensis ad Ludouic. Germaniae Regem c. 12. *Quicunque Necestuosi palatium adierint.*

NECNE, pro *Necnon*. S. Hieronym. Epist. 7. *Offerre Necne filiam potestatis tuae fuit, etc.*

NECROLIUM, Rocho le Baillif in Dictionario Spagyr. *Medicamentum prohibens mortem et vitam conseruans.*

NECROTHYTUS, mortuis immolatus, a Graeco Νεκρόθυτος, apud Tertull. de Spectaculis.

NECSILES. Charta ann. 964. apud Murator. delle Antic. Estensi p. 143. *Praeceptum istum ibi ostensimus, vt nullus quislibet dicere possit, quod nos eum occulte et concluliose abuissemus et tenuissemus, et Necsiles apparuit.* An *nescientibus* appareat, notum sit?

NECTAR, *vinum pigmentatum*, Vegetioni. Ioh. de Ianua addit: *Dulcis liquor*. S. Ambrosius de Bono mortis c. 5. *Hinc Nectar illud ex vino et melle prophetico.* Rochus le Baillif in Dictionario Spagyr. *Nectar fit ex vino rubeo coagulato et ex vino albo.* Potionis delicatioris species, interdicta in Statutis Ord. Cartusiensis an. 1368. 2. part. c. 5. §. 30. *Nectar quoque aut quaslibet alias vini et specierum confectiones nullo vnquam tempore in refectorio ministramus.* Glossar. Gall. Lat. Cod. 7684. *Clare, mellicratum, Nectar.* Idem ergo quod *Medo* et *Mellita*. V. in his vocibus.

† NECTESARE, purgare, mundare, Ital. *nettare*, Gall. *nettoyer*. Chartar. notar. Daubagne Ms.

NECTITUS, pro *Necatus*, submersus, V. *Necare*.

† NECTUM, statim, continuo, tom. 5. Ordin. reg. Franc. p. 600.

NECTUS, nitidus, mundus, vt videtur, Gall. *Net*, Ital. *Netto*. Chronicon Parmense apud Murator. to. 9. col. 846. *Item eodem anno* (1333.) *magna siccitas fuit . . . et blava steterunt ad nascendum, taliter quod vix videantur vsque ad mensem Aprilis . . . sed frumenta et aliae blavae satis bona et Necta, Deo concedente, fuerant.*

NECUTIARI, pro Negotiari. Charta Pipini Fr. Regis apud Doubletum Hist. San-Dion. p. 694. *De omnes Necutiantes . . . . tam ibidem quam et alicubi ad Necuciandum vel Necocia plurima exercendum, etc.*

NEDACRA, modus agri, forsan idem quod *Acra*. V. locum in *Nyhendripes*.

NEDFRI, vel NEDFRATRES, vt minus recte scribit Baluzius, ex *Nedfres*, quam pro *Nedfratres* acceperunt. Capitularia Caroli M. lib. 5. cap. 2. *Illos sacrilegos ignes, quos Nedfri vocant, siue omnes . . . paganorum obseruationes diligenter prohibeant.* Concilium Leptinense ann. 743.

743. cap. 2. *Nedfratres* habet, perperam, inquit Lindenbrogius, vbi ille: Rusticani homines in multis Germaniae locis, festo S. Ioannis, palo ex sepe extracto, funem circumligant, illumque huc illuc ducunt, donec ignem concipiat: quem stipula aliisque aridioribus lignis aggestis curate fouent, ac cineres collectos supra olera, spargunt, hoc medio erucas abigi posse inani superstitione credentes. Eum vero ignem Nothfeuer, quasi necessarium vocant. Haec ille. Schilterus *Notfyr* et *Notfeur* exponit *Coactus ignis fricando*, non male, vt probat ex Indiculo superstitionum et paganiarum in Concilio Liptin. an. 743. *De igne fricato de ligno, id est, Nodfyr. Notfyres* etiam pro mendoso *Nodfratres* restituit in Capitulari I. Carlomanni ann. 742. cap. 5. Dein addit hunc ignem longe diuersum esse a rogo, qui in Concilio Trullano can. 69. damnatus est his verbis: *Qui in nouiluniis a quibusdam ante suas officinas accenduntur rogi, super quos etiam antiqua quadam consuetudine, salire inepte et delirare solent, iubemus deinceps cessare:* quem ibi Ehingerus, inquit, eumque secutus Spelman. confundit cum nostro ex ligno vel palo excitato, nec in obsequium numinum ethnicorum edito. Obseruat denique idem Schilterus vtramque hanc superstitionem in festo S. Iohannis alicubi probabiliter concurrisse, quod hodieque Germanis dicitur ein Johannes-Feur; de quo laudatus Ehingerus: *Hanc impiam consuetudinem hodie in Germania, in festo S. Iohannis Bapt. obseruant quidam, vt in plateis excitato igne, super ipsum saliant. Sed pii Euangelici Magistratus per ministros vrbis tales ignes dissipant, et delirantes de plateis abigunt.* Eiusdem originis sunt ignes, qui in Gallis etiamnum excitantur ipso Natiuitatis S. Iohannis Bapt. peruigilio.

NEEZ, in Schedis D. Aubret Dumbensis Historiographi, Locus in fluuio, vbi cannabis maceratur. V. *Neisus.*

NEFANDARIVS, in Glossis Isid. Graeuius putat legendum, *Nefandus, Nem. IV.*

farius: quae promiscue a Scriptoribus vsurpantur, quamuis discrimen inter vtrumque statuatur.

† **NEFFLERIVS**, mespilus, Gall. *Neflier.* Ch. a. 1177. inter Instr. to. 10. Gall. Christ. p. 320. V. *Neptarius.*

NEFINGERE, *non fingere, et putare,* in Glossis antiquis MSS.

NEFRENDICIVM, in Glossis Isid. *Annuale tributum, quod certo tempore rustici dominis: vel discipuli doctoribus afferre solent, duntaxat sit carneum, et porcellus.* Addit Vgutio *circa natiuitatem.* V. *Maialis.* Glossar. Lat. Gall. Cod. 7692. *Nefrendicium, panage.* Melius in altero sign. 521. *Nefrendium, pernage;* a *Nefrendus, porcus etesticulatus,* ibid.

NEFVS, nefastus, malus, improbus. Hadrianus PP. in Carmine ad Carolum M. Imp.

NEGANTIA, recusatio. Vita B. Agnetis de Bohemia n. 5. Martii to. 1. p. 510.

NEGARE. (1) Eiurare, abiicere, Gall. *Renoncer, Renier.* Memoriale Potestatum Regiens. ad ann. 1218. apud Murator. to. 8. col. 1095. (2) Submergere, *Noyer,* V. *Necare.*

NEGATIVI, haeretici, qui coram Inquisitoribus fidei per testes legitimos, quos nolunt, vel non possunt repellere, de aliqua haeresi rite, secundum leges Inquisitionis, conuicti sunt; sed non confessi, imo in *negatiua* constanter perseuerant, Catholicam fidem profitentur et haereticam prauitatem detestantur. Haec et plura Hofmannus in Lexico: quod, si vacat, consule. Iis opponuntur *Affirmatiui,* de quibus supra.

NEGATOR, reus, qui quod actor ait, negat. Bernardus de Breydenbach Itin. Hierosol. pag. 110. V. *Lapsi.*

NEGGILDARE. Leges Henrici I. Regis Angliae cap. 70. *Non cogitur liber cum seruo Neggildare, nisi velit ei facionem facere, nec seruus cum libero.* Vbi leges Inae Regis §. 78. exponunt hanc vocem per *cognationem soluere. Non cogatur liber cum seruo Cognationem soluere, nisi velit cum factione liberare.* V. *Gildare* in *Gildum.*

NEGITARE, pernegare, in Onomastico ad calcem to. 4. SS. Maii.

NEGLECTIBILIS, contemnendus, vilis, apud Baluzium tom. 6. Miscell. p. 202.

† NEGLECTRIX, negligens, non curans, tom. 10. Collect. Hist. Franc. p. 145.

NEGLECTUM, negligentia, sed maxime ea quae culpae proxima est. Capitulare de Villis c. 4.

NEGLIGENTIAS *suas profiteri coram Abbatissa*, in lib. 4. Insinuat. S. Gertrudis cap. 2. † NEGLIGENTIAE COGITATIONUM, apud Saluian. adu. Auarit. lib. 1. cap. 12. quod de peccatis minutis, quae theologis *venialia* appellantur, intelligit Baluzius ad hunc locum.

NEGOCIENS, negotiator, Gall. *Negociant.* Formulae Andegau. num. 50.

NEGOSSA, retis ad capiendos pisces species, quae describitur a Petro de Crescentiis lib. 10. de Agricultura c. 31.

NEGOTIARE. (1) Mercaturam exercere, *Negocier*. Apuleius l. 5. *Magnis pecuniis Negotiantem.* (2) NEGOTIARE, pro Negotiari, in Pacto Legis Salicae tit. 43. §. 8. Hoc autem loco vt et cap. 50. in malam partem sumitur, nempe pro machinari, moliri furtum aut crimen aliquod cum alio. V. mox in *Negotium.* (3) † Alicui operi vacare, in Memor. F. Cam. Comput. Paris. fol. 24. NEGOTIARI, in in Lit. remiss. an. 1417.

NEGOTIATA, *Besoignement*, in Glossis Latino-Gall. Sangerman. MSS.

NEGOTIATOR. Diploma Neapolitanorum pro Amalphitanis ann. 1190. *Ita vt vos Negociatores*, '*Campsores seu Apothecarii*, *etc.* Brencmannus Dissert. 1. de Republica Amalph. p. 17. *Negociatores* mercatores interpretatur, qui particulatim merces suas distrahunt, *Apothecarios* vero eos, qui aceruatim seu per auersionem vendunt. De *Campsoribus* dictum in *Cambiare.*

NEGOTIATUS, negotiator, qui *negotium* seu mercaturam exercet. Ratherii Veron. Synodica ad Presbyteros, tom. 2. Spicil. Acher. pag. 261.

NEGOTITAE, vel NEGOTISTAE, *mercenarii*, *sellarii*, *vel tabernarii*, *opifices*, *institores.* Papias, Vguitio. de Ianua: *Negocita*, *Negotians*, *institor*, *opifex*, *mercenarius.*

NEGOTIUM. (1) NEGOTIUM, NEGOTIATIO, mercatura, πραγματεία. Galli vulgo *Negoce*, *Trafic*, *Commerce.* Gloss. Lat. Graec. *Negotium*, πραγματεία, Gloss. Graec. Lat. πραγματεία, *Negotiatio*, πραγματεία, πραγματευτής, *Negotiator*, mercator. Glossae MSS. ad Canones Concilior. *Mercimonia*, *Negotia.* Mela de Aegyptiis: *Forum ac Negotia feminae viri pensa ac domos curant.* (2) Merx ipsa. Formulae vett. Bignonianae form. 45. *Venditor vel commercator quodlibet Negotium habeat vendendi.* (3) Res. Arnobius lib. 6. *Sicut illi referunt, qui Negotia Thespiaca conscripsitarunt.* NEGOTIUM FISCALE, ius fisci. Priuilegium an. 704. in I. Monastici Anglic. p. 12. col. 2. NEGOTIUM SAECULARE, apud Mabillon. lib. 51. Annal. Benedict. n. 55. (4) Ipsa actio venerea. Sic enim plerique interpretantur illud S. Pauli 1. Thessalon. c. 4. *Ne quis supergrediatur, neque circumveniat in Negotio fratrem suum.* Graecum habet ἔργοι. (5) Pro Praelio. Saxo-Grammaticus lib. 1. *A quo terrestri Negotio superatus Hadingus, etc.*

NEGRITA', pro *Nigritia*, V. *Niger.*

NEGROMANTICUS, pro *Necromanticus*, Gall. *Necromantien*, qui ad diuinandum euocat animas mortuorum. Vtitur Iac. Maluecius in Chronico apud Murator. tom. 14. col. 930.

NEGUOSIARE, negotio seu rei alicui vacare, incumbere, Gall. *s' occuper.* Vet. Ceremoniale MS. B. M. Deauratae.

† NEIAGIUM, NEYAGIUM, praestatio, quae ex *Nebulis* fit. Ch. MS. a. 1310. V. *Nebula* 2.

† NEISIUS, locus in fluuio, vel aquarum receptus, vbi cannabis maceratur. Terrear. Treuolt. a. 1535.

NEMA, filum. Glossae Graec. Lat. Νῆμα, *Netum.* Σηρικὸν νῆμα, apud Suidam. *Nema sericum*, lib. 39. Dig. tit. 4. leg. 16. §. 7. NEMEN, eodem signi-

gnificatu, in antiqua Inscriptione udata in Thesauro Fabri.

MANCEPS, in Gloss. Lat. Gall. ranc, liber, non subditus. Vox, vt idetur, ficta ex hoc Vlpiani loco astit. 19. *Omnes res mancipi sunt, ut nec mancipi*, hoc est, vt expoit Martinius in Lexico, sunt in nancipio, aut non sunt; subsunt ominio, iuri et potestati, aut non absunt. Aliter, at minus recte, Ioh. e Ianua.

MBDA, In iure Sueonum vetusto *Nembda*, *Nempda* vel *Nemda*, coeum duodecim proborum seu legaum hominum significat, quos vel artes ipsae litigantes, vel ipse udex eligebat, et quibus quarumlam causarum inquisitionem atque tiam saepius iudicium committebat, raesertim cum nulli aderant testes. ta in Legibus Vrbanicis Biorco ueonum antiquae metropoleos, ab ludorphio Stokolmiae editis c. 11. . 1. *Si nulli adfuerint testes, Nempae siue duodecim virorum iudicio res committatur*. In Legum Wisigothoum libro, quem edidit Olaus Rudeckius, multa leguntur de *Nemla* et *Nemdariis* a capite 2. ad 10. dem itaque est duodecim *Iuratorum* numerus siue *Iurata* apud Anglos, uod *Nemda* apud Danos, Suecos t Noruegos, a quibus per Norannos in Angliam inuectum videur eiusmodi iudicium. Plura Hickeus Differt. Epist. 37.

MDARIVS, vnus e duodecim iudiibus seu legalibus viris, qui *Nemlam* constituunt. Ol. Rudbeckius n suo libro Legum Wisigothorum ap. 2.

MEN, filum, a *Nere*, V. *Nema*.

MITOR, V. *Minutor*.

MO, nullus. *Nemo dies*, apud Prulentium.

NEMOMENVS, *antiquus*, ex Gloss. d Alex. Iatrosoph. Ms. lib. 1. Pass. . 106. *Vitera diuturna et nemomena*.

NEMORATVS, nemorosus, in Ch. Ms. a. 1193.

NEMOREVS, ligneus. Vita S. Geruini, to. 1. Martii p. 287.

NEMORISTA, nemorum incola, in Act. SS. to. 3. Sept. p. 452.

† NEMORISITAS, *lo spezeça de arbori* 1. Glossar. Lat. Ital. Ms.

NEMOSEVS, eadem notione, in Ch. Ms.

NEMVS. (1) Arbor, vel fructus. S. Paulinus Epist. 30. p. 190. nouae edit. *Vt qui naturali bono oculos mentis apertos innocentiae, et iniquitati clausos habebam, letalem prudentiam boni malique delectu, de infausto Nemoris interdicti cibo coecatus pariter et male luminatus haurirem*. (2) Linum, materia. Statuta Monasterii S. Claudii p. 79. (3) NEMVS NIGRVM, praealtis densisque arboribus vmbrosum, Gall. *Bois de haute futaye*. Vetus Charta. NEMVS VIVVM, MORTVVM, V. *Boscus*.

† NENA, potionis species. Ch. Ms. an. 1319. *Item duae sarcinatae vini et nenae, aestimatae annuatim valere XIII. sol. IV. den. Turon.*

† NENIVM pro Nenia, in Gloss. Prouinc. Lat. Cod. 7657.

† NENTVM, NENTARE, pro *Nantum* et *Nantare*, in Ch. Ms. a. 1228. V. *Nantum*.

NEOCORVS, aedis sacrae aedituus, Νεωκόρος. Iulius Firmicus lib. 4. Matth. c. 7. *Aut simulacrorum consecratores, seu certe Neocoros, vel Sacerdotum Principes, etc.* Vox Graecis Scriptoribus notissima.

NEOFYTVS, V. mox *Neophytus*.

NEOMENIAE IVDAEORVM, in Concilio Viennensi in Austria an. 1267. c. 18. Nota sunt quae de hisce commentantur passim scriptores.

NEOMINVS, nihilominus, Gall. *Neanmoins*, in Charta Officialis Rotomag. ex Archiuo B. M. de Bononuntio eiusdem vrbis.

NEONIDES. Geruasii Tilberiensis Otia imperialia apud Leibnitium to. 1. Scriptor. Brunsuic. pag. 889. *Luna enim secundum sui augmentum nomina variat, in neomenia, hoc est, in nouilunio dicitur Neonides, in maiori incremento Diatenios, in circuli perfectione Amphikyrtos, in Plenilunio Pansilenos*. Forte legendum *Neonidos*, a νέον εἶδος, *Noua facies*.

NEOPATRIA, vox ibrida, a νέος, nouus, et patria, in Decreto Alphonsi

Regis Aragon. to. 3. Concil. Hispan. p. 670.

NEOPHYTUS. Gloss. Lat. MS. Reg. Cod. 1013. *Rudis*, *Nouellus*, Νεόφυτος. Isidorus lib. 8. *Neophytus Graece, Latine Nouellus*, *et rudis fidelis.* Papias: *Neophytus*, *nuper renatus*, *nuper ad fidem veniens*, *vel noniter.* NEOPHYTI, etiamnum in Comitatu Prouinciae vocantur nouelli Christiani a Iudaeis facti, quos Lusitani *Christianos nuevos* dicunt, a quibus Ludouicus XII. Rex 5000. libras ad bellorum impensas exegit 21. Decemb. ann. 1571. NEOPHYTI dicuntur praeterea Nouitii Clerici, et nuper e Monachorum vel Laicorum numero in Clerum adscripti, in Concilio Sardic. cap. 13. et apud Zozimum PP. in Epist. ad Patroclum. NEOPHYTI, nouitii in Monasteriis: Ordericus Vital. l. 3. NEOPHYTOS, nouos inductos Monachos vocat idem Ordericus Vitalis lib. 8.

NEOPTOLEMUS, tyro, nouus *Miles*, ex Graeco Νεοπτόλεμος, quod fuit cognomen Pyrrhi Achillis filii. Brito in Synonymis:

Miles, *Eques*, *Tyro*, *Tyrunculus*, *atque Quirites*,
Atque Neoptolemus, *nouus est regnator in illis.*

Vita S. Neoti Abb. num. 10. *Hunc ego locum Christi miles eligens*, *tanquam Neoptolemus*, *et conuersus a saeculo rursus elapsus est*, *etc.* V. *Tyro.*

✝ NEPCIA, neptis, apud Murat. to. 3. Antiq. p. 241.

NEPHIAS. Sebastianus Perusinus in Vita B. Columbae, to. 5. Maii p. 374. *Nephias ventus subito turbine superbiret.* Cl. Editor putat legendum *Coecias*, qui est Euroboreas, nubes non dispellens, sed adducens. An non *Nephias* fingi potuit a νέφος, nubes?

✝ NEPHIDUS, macellarius, vt videtur, in Lit. remiss. Ms. ann. 1362.

NEPITA, Nepeta, mentha, calamentha. Acta S. Francisci de Paula, t. 1. Aprilis pag. 135. *Est postea imposuit quamdam herbam Nepitam et mentam siluestrem.*

✝ NEPLARIUS, mespilus, Gall. *Neflier*. Ch. Ms. an. 1311. V. *Neplarius.*

NEPOS. (1) Filius fratris aut sororis, ἀδελφιδοῦς, ἐξάδελφος. Dinam. Patricius in Vita S. Maximi Episcopi Regiensis: *Ansam Diaconi Regensis Nepos*, *id est*, *fratris eius filius.* Neptis *per sororem*, apud Spartianum in Adriano. Ioannes Sarisberiensis Epist. 89. *Ricardus cognatus Willelmi de Saccauilla et Nepos*, *sicut fratris filium vulgus Nepotem dicere consuevit*, *etc.* (2) Patruelis vel consobrinus, Gall. *Cousin germain.* Annales Metenses ad an. 892. *Walgarius*, *Nepos Odonis Regis*, *filius scilicet avunculi eius Adelelmi.* Tum vero maxime patrueles vel *consobrinos* nepotes dictos volunt, cum aetate inferiores erant, aut dignitate. V. Menagium in Hist. Saboliensi p. 21. 35. et 304. (3) NEPOS, fem. gen. fratris aut sororis filia, Gall. *Niece.* Charta an. 1229. ex Chartulario S. Vandregesili to. 1. p. 10. *Ego Ricardus Anglicus* . . . *vendidi et concessi Rothesiae Nepoti meae et Eliae Aonios sponso suo*, *etc.*

NEPOTA, neptis, seu fratris aut sororis filia. Codex Ms. D. Praepositi S. Martialis Lemou. apud Stephanotium to. 1. Fragm. Histor. MSS.

NEPOTALIS, conueniens nepotibus seu luxuriosis. Ammian. lib. 31. *Dum in Nepotali mensa ludicris concrepantibus diu discumbens vino marcebat et somno*, *etc.* V. *Nepotatio.*

NEPOTARI, de beneficiis ecclesiasticis ad nepotes consanguineos transmissis, dicitur in Hieratio iuris pontificii p. 181.

NEPOTATIO, prodigalitas. Ordericus Vitalis lib. 8. *De sanctitate et miraculis sanctorum mallem scribere multo libentius*, *quam de nugis infrunitorum friuolisque Nepotationibus*, *etc.* Cur vero *Nepos* dicatur prodigus, vide Reinhartum Robigium lib. 7. Robigal. c. 9.

NEPOTATUS, eadem notione. Gloss. Lat. Graec. Sangerman. *Nepotatus*, ἀσωτία; *Luxuria*, *lascivia*, in supplemento Antiquarii.

POTISMVS PONTIFICIVS. Carmen de Curia Romana v. 929.

NEPOTVLA, Gall. *Petite niece*, in Reg. visitat. Odon.

POTVLVS, i. q. *Nepos 1.* Charta an. 1242. to. 2. Histor. Eccl. Meld. p. 150. *Legauit . . . Ioanni Nepotulo suo omnia vtensilia domus suae.* Gall. *Petit Neveu.*

POTVS, idem. Glossae antiquae MSS. *Pronepos, filios* (sic) *Nepatorum. Pronepos, Nepos, Nepoti.*

PTA, pro *Neptis*, crebro occurrit, in Capitulari Suessionensi ann. 744. cap. 8.

PTIA, idem. Charta Nobiliac. an. 12. Caroli Regis, apud Stephanot. to. 3. Antiquit. Pictau. MSS. p. 240. *Donatque cum infantis suis quatuor et Neptias suas his nominibus Iuliane, Odolenane cum intantiae eorum et alius haeredis.*

PTICVLA. (1) *Vestis breuissima*, Papiae. (2) ✝ Idem quod *Nepotula*, in Glossar. Prouinc. Lat. Cod. 7657.

PTITAS, titulus quo Lotharium alloquitur Eginhardus in Epist. 34. quam vocem varie varii scriptores interpretati sunt.

PTVNVS. Geruasius Tilleberiensis MS. lib. 3. de Otiis Imperial. c. 63. *Anglia daemones quosdam habet, daemones, inquam, nescio dixerim, an secretas et ignotae generationis effigies, quos Galli Neptunos, Angli Portunos nominant. Illis insitum est quod simplicitatem fortunatorum colonorum complectuntur, cum nocturnas propter domesticas operas agunt vigilias, subito clausis ianuis ad ignem calefiunt, et ranunculas e sinu proiectas prunis impositas comedunt, senili vulta, facie corrugata, statura pusilli, dimidium pollicis no habentes, panniculis consertis induuntur, et si quid gestandum in domo fuerit, aut onerosi operis agendum, se ingerunt citius, humana facilitate expediunt.*

PTVS. (1) Filius fratris, in Actis S. Rudesindi Episcopi tom. 1. Martii p. 105. (2) Vt Nepos Latinis, filius filii vel filiae. Quaestiones Iuriperitorum ad Leges Longobard. apud Murator. to. 1. part. 2. p. 163.

NEPVS, i. q. *Nepos*. Epistola Monachorum Maioris-montis ad Gregorium PP. to. 4. Annal. Benedict. p. 112. ad ann. 997. *Omnes congregati in vnum, vna cum Episcopo Riculfo, qui fuit Nepus praedictae Deo denotae.*

NEQVIS, ἀχρεῖος, *Nugator, Spurcus.* Supplem. Antiquarii. Mox infra habetur *Nequus.*

NEQVITARE, et NEQVITARI, nequam esse, nequiter agere, Prisciano lib. 8. et apud Papiam.

NEQVITAS, nequitia, Rolandino Patauino de factis in Marchia Taruisina lib. 8. c. 7.

✝ NEQVITIA, *nugacitas*, ἀχρειότης. Reg. *Enugax*. Germ. *Enugae.* Forte *hae nugae.* Castigat. in vtrumque Glossar.

NEQVITIOSVS, nequam, improbus. Thwroczius in Ioanne Huniade cap. 48.

NEQVVS, nullus. Gloss. Graec. Lat. ὑπὸ μηδενὸς, *a Nequo : ἀπὸ μηδενῶν, a Nequibus.* Idem Gloss. ἀχρεῖος, *Nequus, spurcus, nuga, nugator.*

NERA, Σκόρπιος, in Gloss. MSS. Sangerman. in Editis : *Scorpius*, *Nepa*, vt omnino est legendum.

NERBILIVM. Consuetudines et iura Ecclesiae de Regula in Aquitania : *Si extraneus portauerit sturionem, denarium habebit clauiger : et si ibidem fractus fuerit sturio, Nerbilium et budellum habebit clauiger, nec minus habebit denarium* (denario).

✝ NERCA, amurca, in Glossar. Prouinc. Lat. Cod. 7657.

✝ NERETVS, monetae minutioris species, quae argenteae opponitur, vnde *nigra* seu aerea appellatur, Gall. *Neret.* Ch. Ms. a. 1319.

NERI, *pensa mulierum ; Neris, Viris*, Papiae in MS. Bituric. V. *Nero.*

NERIES, ἐξουσία θαλάσσης, in Supplem. Antiq. *Salaria*, seu Licentia, potestas maris ; vt sonat Graecum. V. mox *Nero.*

✝ NERITEVS, villicus, colonus *Massariorum* consors. Ch. a. 1033. apud Murat. tom. 1. Antiq. Ital. med. aeui p. 17. V. *Massarius.*

NERO. (1) Ἀνδρεῖος, *fortis*, in eodem Antiquarii Supplemento. V. *Neri.* (2)

(2) Gloss. MS. Regium: *Nero*, *Aqua*. Papias: *Nero*, *Graece*, *Aqua*. Iacobus de Vitriaco in Hist. Hierosol. cap. 32. *Et quoniam fontibus et riuis totus est irriguus*, *Mons Nero*, *id est*, *aquosus nuncupatur. Neros enim Graece*, *aqua Latine. Simplices autem et Lucii Noire*, *id est*, *nigra exponunt in vulgari sermone*. Apud Sanutum lib. 3. part. 5. cap. 4. *Alius mons versus Septemtrionem vocatur Montagnera Neros*, *id est*, *aquosa*. Adde part. 7. cap. 1. Graeci recentiores νεϱὸν aquam vulgo dicunt, voce corrupta ex Graeco νηϱὸς, humidus, vti censet Salmasius.

† NERONIANVS LAPIS, Smaragdus, V. in *Lapis*.

NEROZARE, Annales Genuens. ad an. 1194. *Non solum promissa non obseruauit*, *verum etiam in cuncta asperrime erga ciuitatem Ianuae*, *quam ei regnum tradidisse proprio ore confitebatur*, *Nerozauit*. Cl. Editor Murator. to. 6. col. 371. annotat in alio codice legi *tractauit*; tum addit forte legendum *Neronizauit*, id est, expressit Neronis tyrannidem.

NERTAGIVM, f. praestatio succi expressi e foliis et fructibus myrti, et Prouinciali *Nerte*, myrtus, Gall. *Myrte*. Litterae Caroli II. Regis Siciliae an. 1307. ex Armario Toroiul. S. Victoris Massil. n. 133.

NERTEGEARE, NERTIIARE, myrti folia et fructus excerpere et inde succum exprimere. Sententia arbitralis ann. 1497. inter Dominos et Communitatem Calliani.

NERTVS, myrtus. Statuta S. Victoris Massil. a. 1531. MSS.

NERVA. Appendix ad Agnelli Pontificiale, to. 2. Muratorii p. 196. col. 2. *Orauit ad Dominium et Neruam illam abiecit*, *et velocitatem pristinam recepit in Christo Iesu Domino nostro*. Additur in Notis f. leg. *Herniam* vel *Ignauiam*. Si retinendum *Neruam*, dici posset fuisse morbum neruorum, quo in lectulo detinebatur aeger, de quo hic agitur.

NERVARE, *ligare*, *constringere*, Papias.

NERVICEVS, funis e neruis, Iudic. 16, 7. νευϱίαι, in versione Graeca.

NERVICVS, *neruicosus*, *fortis*, in Glossis Isid. Vitruuio lib. 8. c. 3. *Neruici* dicuntur qui neruorum morbo laborant: qua notione etiam legitur *Neurici*, a Graeco νεῦϱον, vnde νευϱικὸς apud Dioscoridem.

NERVORA, pro *Nerui*, enuntiatione Longobardica, in Capitulis ad Legem Alaman. cap. 4. Edit. Baluzii.

NERVVM, pro Neruus, apud Nicolaum Specialem de Rebus Siculis lib. 1. cap. 11.

NERVVS, pro Carcere quod *Neruis* in eo compedibus ligneis alligarentur rei, vel quod *Neruis* torquerentur. Gloss. Graec. Lat. *Neruus*, ξυλοπέδην, f. *Neruus*, ξυλοπέδη. *In Neruum rapere*, *In Neruo iacere*, *enecare*, apud Plautum, *In Neruum ire*, apud Terentium. Paral. 2. c. 16. v. 10. *Iussit eum mitti in Neruum*. Ex quo emendandus Folcardus in Miracul. S. Bertini c. 2. vbi de quodam Sacrilego: *Missus est in Neruum in loco famoso*, *Castello videlicet Menapiorum*. Quod scilicet hodie *Cassel* vocant, vbi perperam editum in *Neruiam*. Huc referri potest festiuum illud Catonis adagium, quod exscripsit Gellius lib. 11. cap. 18. *Fures priuatorum furtorum in Neruo atque in compedibus aetatem agunt*: *fures publici in auro atque in purpura*. Sic hic, vt et alibi non semel, *Neruus* intelligi potest genus vinculi lignei, quo vinctorum pedes arctabantur. Sic apud Tertullianum ad Martyres cap. 2. *Nihil crus sentit in Neruo*, *cum animus in coelo est*. Et apud Liuium lib. 6. c. 36. *Corpus in Neruum et supplicia dare*.

NESAPIVS, qui non sapit, ignarus. In Fragmento Petronii de Coena Trimalcionis: *Ne me putetis Nesapium esse*, *valde bene scio*.

NESAPVS, eadem notione. Terent. Scaurus de Orthographia: *Ne*, *pro Non positum est apud antiquos. Sic*, *nefrendes porci sunt*, *qui sine dentibus sunt*, *id est*, *qui fabam frendere non possunt. Sic Nesapus*, *qui non sapit*.

NESCIENTIA, ignorantia. Claudianus Mamertus lib. 1. de Statu animae cap. 11.

ESPILA, mespilum, Gall. *Nefle*, S. Wilhelmo lib. I. Constitut. Hirsaug. cap. 10.

ESPILVS, mespilus, Gall. *Neflier*, in Literis an. 1152. apud Marten. to. I. col. 431.

ESTIGANTIO, NESTIGANTIVS, in Pacto Legis Salicae tit. 53. nomen proprium esse, sicut *Titii*, vel *Sempronii* sunt paradictica apud Romanos, censet Wendelinus, et post eum Eccardus, qui addit fabricatam fuisse hanc vocem ex *nesciens*, passiue pro *ignoto* vel *incerto* vsurpato: atque ex hoc, vt videtur, loco morem ad nos deriuatum, incertum nomen litera N. exprimendi. Vide supra.

NETEGAMENTVM, expurgatio, Gall. *Nettoyement*, Ital. *Nettamento*, to. 2. Hist. Nem. Probat. p. 261. V. *Nectesare*.

NETHINAEVS, dedititius, V. *Natineus*.

NETHIRDES, famuli inferiores, vilioribus operibus addicti, ab Anglico *Nether*, inferior. Testamentum an. 1386. apud Madox Formul. Anglic. p. 428. *Item volo quod CC. marcae .... distribuantur inter carucarios, plaustrarios et custodes animalium meorum, videlicet hyne, Nethirdes et Shephirdes.*

† NETI, *orum, li venti*, in Glossar. Lat. Ital. Ms.

NETON. Arnob. lib. I. Saturn. c. 10. *Martem solem esse quis dubitet? Accitanti etiam, Hispana gens simulachrum Martis radiis ornamentum maxima religione celebrant, Neton vocantes.*

NETORIVM, *fusus*, quo netur. Isid. Gloss. *Netorium, fusum, fusile.* Perperam *Netorsum*.

† NETTVRA, netio, Gall. *Filage*. Ch. Ms. a. 1392.

NETTVS, nitidus, clarus, Ital. *Netto*, Gall. *Net*. Iohan. Demussis Chron. Placent. apud Murator. to. 16. col. 533. *Insula Siciliae remansit de Netto dicto Regi Frederico*; hoc est plane, penitus, Gallis *Tout net*.

NETVS. (1) *Netus, Filamen*; *unde Martialis* (Martianus lib. 2.) *Capella: Ex candentis bissi Netibus ludebantur.* Ita Ioh. de Ianua. Gloss. Lat. Gall. Sangerman. *Netus, us, Filamens.* (2) Nepos, ex Hispanico *Nieto*. Occurrit in Charta Iacobi Regis Aragon. ann. 1238. apud Diagum in Historia Regni Valentiae lib. 7. c. 24.

NEVEROFRESIS. Miracula S. Dionysii lib. 2. cap. 6. in Actis SS. Benedict. Saec. 3. part. 2. p. 354. *Alius, vocabulo Airbertus, ex fisco Riogilo, eam quam Medici Graeco vocabulo Neuerofresim vocant, passionem inciderat.* An *Nephresis*, inquit Mabillonius. Puto esse morbum neruorum, a Graeco νεῦρον, neruus.

† NEVGAVIVS, desponsatus, tom. 3. Hist. Nem. Prob. p. 154.

NEVLLA, f. pro *Nebula* 2. Ibi vide.

NEVMA, *tis*, NEVMA, *ae*, *vocum emissio, modulatio*, Iohan. de Ianua; *Emission de voix, modulation, espris*, in Glossis Lat. Gall. Sangerman. Vide *Pneuma*.

NEVMATICVS, NEVMATIZARE, Vide ibid. NEVMA FLORIDVM, moneta minutior, f. eadem quae infra *Nummus*. Charta Geraldi Abbat. S. Iohan. Angeriac. ann. 1385. ex Chartulario eiusdem Monasterii.

NEVMATIZARE, V. in *Pneumatica Nota*.

† NEVMATVM, forte Neomenium, in Ch. Ms. a. 1252.

NEVOLA, vt supra *Nebula* 2. species crustuli. Chron. Parm. ad an. 1308. apud Murator. t. 9. col. 870. *Omnes libros .... dilaceraruns et de fenestris in plateam proiecerunt ad modum Neuolarum, ita quod tota platea erat plena de chartis laceratis.* In Statutis Placentiae fol. 55. vo. memorantur *Ludi qui sunt cum Neuolariis, vel Neuolis.*

NEVPMA SACRVM, spiritus Sanctus, Gr. Πνεῦμα. In Tabulario S. Maxentii. V. *Pneuma*.

NEVROBATA, vel NEVROBATES, Νευροβάτης, funambulus, ambulans super neruis, a νεῦρον et βαίνω. Vtuntur Firmicus, lib. 7. Hyginus c. 273. Mytholog. Vopiscum in Carino cap. 19. Vide Turnebum lib. II. cap. 15.

NEVTERICVS. Guibertus Abbas Nouigenti lib. I. contra Iudaeos cap. I.

Plane hunc non incongrue Neteritum nouo vocabulo dicam, qui neutrum sectatur, dum ea quae laudat, iure non prosequitur, et quae videtur prosequi, Christiani studii iura non laudat.

NEVTHA, Rocho le Baillif *in Dictionariolo Spagyr. Pellicula adnascens, siue auriculis puerorum, siue totam pueri faciem in partu contingens.*

NEVTER, *nullus*, apud Barthium in Glossario et Baldrici Historia Palaest.

NEVTRALICALIS, NEVTRALICANA, scripturae genus. Vide in voce *Scriptura.*

NEVTRALIS, medius, neutrius partis, Gall. *Neutre. Francingenae facti fuerunt Neutrales*, in Chronico Engelhusii, apud Leibnitium to. 2. Scriptor. Brunsuic. pag. 1136.

† NEVTRALISARE, neutrae parti fauere; vnde NEVTRALISATVS, qui nec admittitur nec reiicitur. Arest. Ms. a. 1411.

NEVTRALITAS, († media conditio.) Ioan. Sarisber. lib. 2. Policrat. c. 2. de Medicis; *Futuram etiam sanitatem, aut aegritudinem, aut statum quem dicunt Natralitatem, fatalitatem quoque ipsam ex praecedentibus signis agnoscunt.* Et cap. 29. *Sanitatis, aegritudinis, et Neutralitatis censores sunt.*

NEVTRI, apud Luitprand. in Legat. vbi de Graecis: *Molles, effeminatos, manicatos, tiaratos, teristatos, mendaces, Neutros, desides.* Vbi Baronius *Eunuchos* hac voce designari putat. Atqui Graeci omnes non Eunuchi fuerunt. Proinde nescio, an hoc loco *neutri* dicantur pro neutroti, quorum nerui succisi sunt, eoque imbelles, quae est significatio vocis, vt mox docemus.

NEVTRONES, pro *Nitores*, V. *Nitela.*

NEVTROTVS. Octauius Horatianus lib. 1. c. 19. *Si telo, seu morsu canum, aliarumue ferarum, seu ex quolibet casu neutro vulnerato, quos Neutrotos appellamus, impactis vulneribus omnibus, generaliter continuo hoc adhibendum erit, quod glutinare et curare valeat membra vulnerata.* Locus non sanus. Legendum enim videtur, *seu ex quolibet casu nerno vulnerato, quos Neurotrotes appellamus:* Graecis νευροτρώτους, quomodo habeatur apud Galenum lib. 3. de medicam. gener. pag. 346. Emendationem firmant sequentia: *Si vero his accidentibus vulneribus etiam neruus fuerit vulneratus*, etc. Νευροτρωτικὰ φάρμακα habet Democrates apud Galenum tom. 2. Edit. Basil. pag. 327.

NEVVOD. Charta Hermanni Ord. Militum Prussiae Magistri an. 1233. *Si vero maior fuerit, quocumque instrumento in eo piscari voluerit ad commodum duntaxat mensae suae, praeter rete, quod Neuvod dicitur, habeat liberam facultatem.*

† NEXA, regio, tractus ab alio pendens, Gall. *Canton*, in Inuent. Ms. a. 1476.

NEXARE, nectere, in Vita S. Wilfridi, tom. 3. April. pag. 304. *Nexant nodos* dixit Virgilius Aeneid. lib. 5. *Nectantur ab ictu* Lucretius lib. 2. pro copulantur.

NEXIBILIS, nexilis, Ammiano lib. 19. cap. 13.

NEXIM, *coniunctim*, Iohan. de Ianua; *Conjoinctement*, in Glossis Lat. Gall. Sangermann.

NEYAGIVM, V. *Neiagium.*

NEYRIALE. Charta Philippi Regis Franc. ann. 1299. pro *Pariagio* villae Sarlatensis, in eiusdem Regis Regesto eiusd. an. ex Tabulario Regio n. 6. *Item in muris dictae villae non sint portae priuatae a priuatis personis, nec fenestrae, siue Neyrialia, vel archeriae, quae non sint ampliora vel ampliores a parte exteriori dimidio pede manuali*, etc. V. *Archeria.*

NIBARVS, *splendidus*: Gloss. Isidori: Gebhardus mallet: *Ninatus, Splendidus;* Graeuius vero: *Nitens, nitidus, lucens, micans, splendens*, ex Papia. Legendum *Nibotus*, vt habet Ioh. de Ianua. V. mox *Nibulatus.*

NIBATA, NIBITA. Gloss. Isidori: *Nibita, aqua ex nubibus facta.* Vgutio: *Nibata, aqua, veniens ex nubibus. Ninatam* Petronius dixit. Legi posset et *Ninica*, vt obseruat Graeuius, et *Niblata*, vt patet ex voce subsequenti.

† NIBLVS, *lo vento cum aqua.* Gloss. Lat. Ital. Ms.

NIBVLATVS, NIBLATVS, NIBVLATA, Vgutio, et ex Ioh. de Ianua: *Nibulatus*, (al. *Niblatus*) *a Nix, splendidus, et haec Nibulata* (al. *Nibata*) *aqua veniens ex nimibus*. In Gloss. Latin. Gall. *Nibatus Resplendissans, et dicitur a nive*. Io. Diaconus in Vita S. Gregorii M. PP. lib. 4. c. 83. *Ferens in capite matronalem mitram, candentis brandei varietate Niblatam*. Ita praeferre omnes Codd. monet Angelus Roccha, vbi *Niblata, est splendida*.

NICES, pro *Merces*, scriptum videtur tom. 4. Hist. Harcur. pag. 1554. vt iam dictum in *Arrinare*.

NICETERIA, Graecis Νικητήρια, praemia victorum et conuiuia post partam victoriam. Ioh. de Ianua: *Niceterium a Nice vel Nicos* (Νίκη *vel* Νῖκος, *victoria*) *et dicuntur Niceteria filateria, quae gestabant athletae, facta de summitatibus armorum, quae a victis acceperant, et ea collo suo suspensa gerebant, quotiens victores extiterant, quasi signa victoriae; ideo filateria talia in quibus designabantur victoriae a victoria Niceteria sunt dicta*. Perottus: *Niceteria, Torques, qui donari ludorum victoribus solebant*. Carolus de Aquino censet, quicquid pro victoria, praesertim apud Athletas, tradebatur in praemium, appellatum fuisse *Niceterium*, et plane nomen esse generatim omnia complectens, idque sibi persuadet ex iis, quae edidit Iason apud Xenophontem lib. 6. *Et Niceterium auream coronam fore, si quis e ciuitatibus bonem doctorem pulcherrimum Deo aleret*. V. *Filaterium*.

NICETERII, milites a victoria seu victoriae praemio sic appellati. Ammianus lib. 6.

NICHAIM, pro *Mahaim*, membri mutilatio. Charta Henrici Regis Angl. to. 3. Hist. Harcur. p. 183. *Cum murdro et morte hominis, et plaga, et Nichaim et sanguine, et duello, et lacone et aqua et rapo*. Paulo aliter to. 4. p. 1411. *Plaga Nichaim et sanguine, et duello, et lectione;* pro quo, vt et pro *lacone* restituendum *Latrone*. V. *Mahamium*.

NICHILIANISTAE, haeretici, qui negabant, Christum esse aliquid, quorum auctorem Petrum Abaelardum statuit Gualterus de S. Victore.

† NICHILVS, NICHILINVS LAPIS, Achatae species, in Inuent. Ms. thes. Sed. Apost. a. 1295. NICHINVS, t. 1. Hist. Treuir. p. 349.

NICITARE, a *Nictare*, *Vigilare vel palpebras mouere*, Iohanni de Ianua. *Nictere*, vel *Nictare*, eidem de Ianua, *proprie canum est, quoniam bestiarum vestigia insequuntur et acute gannivnt; vnde Cecilius de quodam cane dicit: Bene Nictit oletque*. Gl. Isid. *Nictit canis, quum accute gannit*. Si vera lectio est *Nicere* pro mouere dixit Plautus:

Emoriere ocyus, si manus Niceris
Quid si manus Nicerim?

Vide Turnebum lib. 24. Aduersar. cap. 17.

NICOLAVS, *dactylus*. Gloss. Isid. Sic a quodam Nicolao Damasceno, Peripatetico, Augusti familiarissimo, eos dactylos dictos scribit Rhodiginus lib. 2. cap. 6. ex Plutarchi Sympos. 8. quaest. 4. et Athenaeo. Horum meminit Plinius lib. 13. cap. 4. Vide Lexicon Martinii et *Palatium*.

NICOLAVS PANIS, V. in *Panis*.

NICONTA, machina bellica, eadem quae *Lupus*, ap. Matth. Westmonast. a. 1304. V. *Lupus 2*.

† NICROMANTVS, necromantes, magus, t. 1. Maii p. 339.

NICTARE, NICTERE, V. *Nicitare*.

† NICTATVS, *la vigilancia*, in Glossar. Lat. Ital. Ms.

† NICTILOPA. Alex. Iatrosoph. Ms. lib. 1. Passion. c. 96. *Qui post transmutatum solem non vident, hos Nictilopas vocant*.

NIDASII, falcones dicuntur Friderico II. Imp. lib. de Arte venandi cap. 30. 31. et alibi. *Nidarii*, Petro de Crescentiis lib. 10. de Agricult. cap. 3. Thuano *Nidularii*, Gallis vulgo *Niais*, Germ. Nestling, qui in nido capiuntur, seu, vt Budaeus in Pandect. qui ex nidulo rapti sunt, et domi aluntur. *Nidasi*, etiam Italis appellantur.

† NIDIVS, subniger, in Ch. a. 1219. ad calcem Chron. Walt. Hermingford. edit.

edit. Hearn. t. 2. p. 598. V. *Nigellus* 1.

NIDOROSVS, nidore plenus, fumosus, vapidus. *Holocaustomata Nidorosa*, Tertulliano lib. 5. adu. Marc. cap. 5.

NIDVLARII FALCONES, V. *Nidasii*.

NIELLATVS PANNVS, vt *Nigellus*, aliquantum niger. Computum an. 1333. to. 2. Histor. Dalphin. p. 283. Alia notione. V. in *Nigellatus*.

NIGELLA, melanthium, sic vulgo dictum a seminis nigredine, Gall. *Nielle*. Bernardus de Breydenbach Itin. Hierof. p. 277.

NIGELLATVM, i. q. *Nigellus*, apud Paulinum Nolanum Epist. 1. Vide ibi Rosweidum, et Notas in Epistolam 5. nouae editionis pag. 32. num. XX.

NIGELLATVS, nigello distinctus, in Historia Episcoporum Autisiod. cap. 20. NIELLATVS, idem Testamentum Leodebodi Abbatis apud Helgaudum in Roberto Rege: *Scutellas 2. minores Massilienses deauratas, quae habent in medio cruces Niellatas.*

NIGELLVM, encaustum nigrum, vel subnigrum, ex argento et plumbo confectum, quo cauitas sculpturae repletur, vti describitur a Vasario in Viris Pictorum cap. 33. Italis *Niello*. Gloss. vett. *Nigellum*, μελανόν. Epistola Nicephori Patr. Constantinopol. ad Leon. III. Pap. apud Baron. an. 811. num. 58. *Encolpium aureum, cuius vna facies crystallum inclusum, altera puta Nigello est*. Vbi Gr. δι' ἐγκαύστου. Vita S. Odilonis Abbatis Clun. cap. 11. *Cuius columnas vestiuit argento, cum Nigello pulcro opere decoratas*. Perperam *ingello*, to. 1. SS. Ianuarii pag. 69.

NIGELLVS. (1) *Aliquantum niger*, Ioanni de Ianua. Anastasius in S. Siluestro PP. *Scriptum ex literis Nigellis puris in cruce*, etc. (2) Species monetae, eadem quae supra *Nerelus*. V. *Moneta nigra*.

NIGER. (1) Nigrita, Gall. *Negre*. Hisp. *Negro*. Synodus Limae an. 1582. *Intelleximus quod .... aliqui Clerici habeant Nigros et Nigras ad lucrandum pecunias .... Praecipimus .... quod posthac nemo eorum habeat Nigrum vel Nigras ad eiusmodi lucrum, sub poena perdendi quidquid eiusmodi Negrita lucrabitur*. Nigros etiam appellat Nigritas, seu mancipia ex Nigritia Africae regione aliisue terris abducta, Tiburtius Nauarrus in Vita S. Francisci Solani, to. 5. Iulii pag. 884. (2) NIGRI ET ALBI, factiones duae in Italia famosissimae, de quibus Spondanus ad an. 1295. (3) NIGRI, monetae genus. V. *Moneta argentea*.

NIGOSVS, pro *Niuosus*, niuolus. Chroniq. Abb. S. Trudonis lib. 12. *Per Nigosa et saltuosa deuia fatigabiliter deductus*. Sed videtur legendum *ingosa*.

NIGRATVS, miser, infelix, tenebrosus. B. de Amor. in Spec. Sacerd. Ms. c. 27.

NIGRERE, *nigrescere*, Io. de Ianua.

NIGROMANTIA, pro *Necromantia*. Ebrardus in Graecismo cap. 8. LIBRI NIGRI, necromantici, apud Eckehardum de Casibus S. Galli cap. 2.

NIGROMONACHI, in Gestis Innoc. PP. p. 126. qui caeteris *Nigri Monachi*, quo nomine intelligi Monachos Benedictinos infra docemus, in v. *Ordo*. Apud Graecos Monachi etiam nigri, μελανειμονοῦντες dicuntur, in Synodo Trullana cap. 42.

† NIGRVM, appellari videtur textus legis, *Rubrum* vero commentatio in textum. Ch. Ms. a. 1362.

NIHIL, nullo modo. Consuetud. Tontanell. MSS.

NIHILARI, in nihilum recidere, exinaniri, mori. Rolandinus Patau. de factis in Marchia Taruisina lib. 7. cap. 8.

NIHILEITAS, qua quid nihil censetur, apud Henricum de Hassia in Speculo anim. p. 7.

NIHILFECIT, ita cognominarunt aliquot ex Regibus Franciae, primae et secundae stirpis, quod deliciis palatinis dediti, rerum ciuilium et militarium summam Maioribus domus demandarent; quamquam non desunt, qui illos ab eiusmodi Scriptorum calumniis vindicare conantur. Hinc vox nota Gallis *Faitneant*, pro

pro ignauo. Harigerus Lobiensis de Vita S. Vrsmari apud Mabillonium saeculo 3. to. 2. pag. 610. Gesta Consulum Andegau. c. 2. n. 5. *Aetate Ludouici Balbi cognomento Nihilfecit*. Et c. 3. n. 1. *Tempore Ludouici Regis Nil-facientis*. V. *Facere nihil*.

NIHILIFICARI, ad nihilum redigi. Hist. eleuationis S. Illidii apud Stephanotium to. 3. Fragm. MSS.

NIHILITAS. (1) Humilitas, abiectio, vilitas, Gall. *Neant*. Vita B. Ioh. Bonuisii n. 15. to. 5. Maii p. 104. (2) Rescissio, qua quid refigitur et aboletur. Concil. Pisan. an. 1409. sess. 9. apud Marten. to. 7. Ampliss. Collect. col. 1089.

NIHILOMINVS, etiam, perinde. Sedulius in Praefat. ad Opus Paschale: *Cognoscant peritissimum diuinae legis Origenem tribus Nihilominus editionibus prope cuncta quae disseruit, aptauisse*.

NIHILVS, homo nihili, feneus, V. *Cenitus*.

† NIMA. *Nimarum patiens*, maritus, cuius vxor ipso tacente moechatur. Lit. remiss. Ms. a. 1354. V. *Nimuarius*.

NIMBVS, Isidoro lib. 19. Orig. cap. 31. *Fascicla transuersa ex auro assuta in linteo, quod est in fronte feminarum. Plautus: Quo magis tam aspicio tanto magis Nimbata est. Nam et lumen, quod circa angulorum capita pingitur, Nimbus vocatur: licet et Nimbus sit densitas nubis*. Eadem Papias, qui pro *angulorum* rectius scribit *Angelorum*. Agitur enim de *nimbo* seu fluido illo lumine, quo Angelorum capita saepe cinguntur. Gr. *μηνισκος*: qua notione Virgilius Aeneid. lib. 2.

Iam summas arces Tritonia, respice, Pallas
Insedit, Nimio effulgens, etc.

Vox hac notione antiquariorum familiaris, qui huiusmodi *nimbos* seu circulos lucidos bene multos obseruant in numismatibus Imperatorum Mauricii, Phocae, etc.

NIMIDA. Indiculus superstitionum et paganiarum, in Concilio Liptin. an. 743. *De sacris siluarum, quae Nimidas vocant*.

† NIMIETAS, vehementia, t. 4. Iul. p. 570.

NIMIETVDO, *immoderatio*, *nimietas*, in Excerptis Pithoeanis. In Glossis Isid. habetur *Ninitiicus;* male procul dubio. Suspicatur Graeuius, in ipsis Excerptis *Nimiticus* expungendum, vt in Glossis Isid. *Ninitiicus*, vt *eximius* sit explicatio τοῦ *nimius:* qua certe notione passim accipitur apud Scriptores non adeo purioris Latinitatis amatores, vt mox vide.

NIMIVS, in Scripturis sacris passim, vt et apud Auctores Ecclesiasticos, magnus, ingens, eximius, excellens, praeclarus, validus. Sic Ephes. 2, 4. Huc spectat vox *Nimis* pro *valde* passim vsurpata in sacris Bibliis, sed et illud notum.

NIMNARVS, pro *Ninnarius*, vt ibi dictum est.

† NIMVARVS, *cuius vox* (Leg. *vxor*) *moechatur et ipse tacet*, in Glossar. Prouinc. Lat. Cod. 7657. V. *Minarius* et *Nima*.

NINGIDVS, *niueus*, *candidus*. Ioh. de Ianua.

NINGVIDVS, niuosus: *ningnis* enim pro *nix* dixerunt veteres. *Ninguidi saltus*, apud Ennodium in Vita S. Epiphanii.

NINIOSVS, Gall. *Garrulus*, in Glossis Isid. pro *Naeniosus*, *Nugator*, vt habet Papias.

NINITICVS, V. supra *Nimiticus*.

NINNARIVS, pro *Minnarius*, V. in hac voce.

NIOBA, *mutus aut mente alienus*. Papias MS. Bituric. Notio ducta ex fabula Niobes, quae, vt refert Ouidius lib. 6. Metamorph. ex liberorum orbitate in saxum, seu luctum aeternum conuersa est; vnde Tullius lib. 3. Tuscul. cap. 26. *Niobe fingitur lapidea, propter aeternum, credo, in luctu silentium*.

NIOTA, *latro* apud Papiam MS.

NIQVETVS, aereus quadrans tempore Caroli VI. Fr. Regis cusus, Gall. *Niquet*. Statuta Monast. S. Claudii an. 1448. p. 59. Vide Monstrell. 1. vol. cap. 251.

NISARE, *implicare*. Papias.

NISI.

NISI. (1) Pro praeterquam. Victor Schotti in Augusto. Sed et Terentius ipse: *Nihil aliud Nisi Philumenam volo.* Et Tullius de Amicitia cap. 5. *Nisi in bonis amicitia esse non potest.* (2) Pro Sed. Capitulare an. 779. c. 10. *De eo qui per furtum fecerit, nullam redemptionem dat, Nisi manum perdat.* (3) *Obligatio, Clausula de Nisi*, qua quis fidem suam obstringit se quippiam praestiturum, ea conditione vt si promissa non perfecerit, poenis subiaceat: in huiusmodi obligationes appositis sub hac, aliaue simili, formula: *Nisi contenta adimpleuerit*, etc. Litterae Ludouici XI. Franc. Regis an. 1475. apud Rymerum to. 12. pag. 543. *Obligabimus nos sub poenis Camerae apostolicae et per Obligationem de Nisi. Literae de Nisi*, eadem notione memorantur in Statutis Eccl. Aeduensis, apud Marten. to. 4. Anecd. col. 515.

NISVS, († falco qui ex nidulo raptus domi alitur, Gall. *Niais.*) Numeratur *cum sparneriis seu austoribus inter feras bestias, quae ad maius dominium spectare noscuntur*, in Sententia arbitrali MS. inter Comit. Valentin. et Abbatem de Lioncellis an. 1303. Id est, Harumce ferarum veterum venatio ad solos superiores dominos pertinet. Etiam inter praestationes maioribus dominis debitas *Nisi* recensentur, vt in Testamento Guillelmi de Gisortio Militis ex Chartulario Pontisarensi. V. *Nidasii.*

NIT, *fluit*, apud Papiam.

NITAS. Nicolaus Specialis l. 7. Rerum Sicul. cap. 17. ad calcem Marcae Hispan. col. 733. et apud Murator. to. 10. col. 1069. *Ipsas etiam acripomorum arbores, quas vulgo arangias vocant, quae sub antiquis temporibus in regio solatio cubbae velut nemus Massiliensium consecratum diis Nitate concreuerant, quas ipsi etiam ad debitum sibi regni dominium aspirantes defensare debuerant, immaniter succiderunt.* Pro *diis nitate* corrigo *diuturnitate.*

NITELA, NITELLA. Glossae Isidori: *Nitellae Neutrones, paruinitores, deminuti.* Reponunt viri docti: *Nitellae, Nitores, parui nitores.* Papias: *Nitela, nitor; Nitelae, nitores parui.* Iohan. de Ianua: *Nitella, paruus nitor.* Graeuius nollet *paruus; Nitela* enim, inquit, idem est quod Nitor: quod probat ex hoc Solini loco cap. 35. *Praecipua virorum gloria est in armorum Nitela.* Sed *Nitelas* nitores *paruos* dici potuisse, patet ex alio eiusdem Solini loco pag. 36. *Depurgant in minimas Nitelas pulueris*, id est, micas aureo colore resplendentes ex arena. Hac notione solent exponere *Nitellam* apud Martialem lib. 5. Epigr. 38. de Erotio puella:

> *Quae crine vincit Baetici gregis vellus,*
> *Rhenique nodos, aureamque Nitellam.*

Quem ad locum Raderus p. 396. *Nitella aurea, paluis aureus fecit, aureaque ramenta, quibus illuminarunt capillos.* Sed rectius Salmasius ad Solinum pag. 22. *Nitellam Martialis* interpretatur murem agrestem vel sciurum, adeo vt rutilos puellae crines comparet Poëta cum lana Baetica, capillis Germanorum et pilis *Nitelae* seu Nitedulae. *Nitela* vero dicitur non quod *niteat*, sed quod *nitatur* in scandendis arboribus. Hinc in Glossis Lat. Gall. Sangerm. *Nitela*, δενδροβάτης, scandens arbores. Vide Vossium Etymol. pag. 343.

NITERE, νήθειν. Gl. Lat. Gr. Sangerm. MSS. Supplem. Antiquarii: *Nitit*, νήθει, *Net.* NITVM, *νῆμα. filum.* Idem Suppl. pro *Netum.*

NITIRE, NITVM, V. in *Nitere.*

† NITRVM, nude pro nitratus puluis. Inscript. Patau. Tomas. p. 48. *Franciscus Barbarossa vir prudens in scientia Nitri.* Idem forte qui Gallis *Artificier*, vt suspicatur D. Falconet.

† NITTERE, *Prou. Glatir*, in Glossar. Prouinc. Lat. Cod. 7657. Latinis Gannire.

NITVRA, *genitura*, in Gloss. Isid. et apud Papiam. Graeuius reponit *Nisura*, a *Niti* vel *Eniti*, parturire, vnde *Nixus*, partus.

NIVARE, *ningere*, apud Iohannem de Ianua; *Niger*, in Glossis Lat. Gall.

Gall. Sangermanens. MSS. † Hispanis et Prouinc. *Nevar.* V. *Ninguidus.*

NIVARIAE TABERNAE, in quibus Romani seruabant niues per totum annum, ex quibus vinum per aestatem refrigerabant. Vide Pancirolum to. 1. Rerum memorab. pag. 501.

NIVATA, aqua niualis, V. *Nibata.*

† NIVELLVS, a Gall. *Niveau*, libella, t. 4. Hist. Nem. Instr. p. 52. V. *Niuius.*

NIVERE, NIVESCERE, albescere, album esse instar niuis. Tertull. de Pallio cap. 3. Gloss. Phil. *Niuiet*, νίφει. Martinius emendat *Niuet* vel *Niuit*, νείφει vel νίφει. Gloss. Cyrilli: Νίφει, *Ninguit*, pro *Ningit* more veterum.

NIVICOLLINI BRITONES, appellati Walli Anglici, qui colles seu montes altissimos, niuibus oppletos habitant, a Ioan. Sarisber. lib. 2. Policrat. c. 27. *Cum aduersus Niuicollinos Britones Regia esset expeditio producenda*, etc. Horum praeterea meminit lib. 6. c. 6. vbi et Wallorum regionem *Niuium Collem* vocat.

NIVIGARE, ningere. Apud Murator. to. 8. col. 439.

NIVITARI, niui conspergi. Glossae Cyrilli: χιονίζομαι, *Niuitor.*

† NIVIVS, ad libellam exactus, Gall. *Nivelé.* Elmham. ed. Hearnii c. 62. p. 167. V. *Niuellus.*

NIVNGILDVM, idem quod *Nouigildum*, quod vide. Apud Keronem *niun*, nouem sonat. Vide Guillimannum lib. 1. Rer. Heluet. c. 9. p. 81.

NIVS, *miser*, apud Papiam.

NIVSALTVS. Capitulare de Villis c. 34. *Lardum, siccum, sulcia, Niusaltus, vinum acetum*, etc. Cap. 67. *De capris et hircis, et eorum cornibus et pellibus nobis rationes deducant, et per singulos annos Niusaltos crassos nobis inde adducant.*

NIXA, Hispanis, prunus Damascena, *a multitudine enixi fructus* dicta, vt est apud Isidorum lib. 17. c. 7. Occurrit apud Pelagium lib. 5. de Vitis Patrum, libello 4. cap. 65. *Et attulit quidam frater Nixas siccas, et fecit palmas.*

NIXAE, ὠδῖνες, *dolores partus*, in Supplemento Antiquarii. Dicitur *Nixa*, vel saltem *Enixa*, de femina partu leuata.

NIXARE. (1) Parturire. Vita S. Guthlaci to. 2. Aprilis pag. 39. (2) † *Saepius natare*, in vet. Gloss. Cod. 7641.

NIXE, *munite*, in Glossis Isid. Melius, vt videtur, Constantiensis: *Nixae, munitae.* Papias: *Nixa, coniuncta. Nixus vel Nisus, a Nitor, id est, munitus, illigatus, incumbens.* Putat Graeuius, cum *Nixus* explicatur *Munitus*, respici illa dicendi genera, *Nixus eius auctoritate, potentia*, etc.

NIXVS, pro *Myxus*, V. in hac voce.

NIZOLA, nux auellana, Itali *Nizzola*, Gallice *Noisette*, in Statutis Vercell. fol. 57. recto. † NIZOLLA ap. Murat. t. 2. Antiq. Ital. p. 901.

NOA. (1) Locus pascuus, sed vliginosus et aquis irriguus. Tabular. Absiense: *Tertiam partem et molnarii, et vernae et Noae*, etc. Rursum fol. 60. *Quandam Noam inter prata ipsorum.* Charta an. 1279. apud Thomasserium: *Prata vero siue Nohe, quas et quae dicti homines habent in dicto nemore* etc. *L'arpent de Noë*, in Consuet. Carnotensi art. 12. et Castelli noui in Thimeraisio art. 11. aestimatur 6. sol. Occurrit vox *Noa* in Chartulario S. Vincentii Cenoman. fol. 75. 79. in Tabulariis Monasteriorum, Virzionensis, S. Sergii Andegau. et S. Albini de Nemore, sed ita nude, vt nihil addatur, vnde vera significatio vocis innotescat. Ceterum indubia nobis est expositio Cangiana, quae confirmari posset tum ex Tabulario Calensi pag. 40. vbi memoratur *Noa sita in maresiis*; et ex Chartulario B. M. Magdalenae Castridun. fol. 22. vbi *Noa* adiungitur *erbagio* animalium; tum ex ipsis vocibus Gallicis *Noe* vel *Noue*, quibus etiamnum intelligunt in plerisque prouinciis huiuscemodi loca pascua, paludosa, vel aquis e vicinis collibus defluentibus irrigua. NOIA, eadem, vt puto, significatione. Charta Hugonis Episc. Altissiod. an. 1146. *Salo donauit praedictae Ecclesiae* (Pontiniac.) *Noias suas de Ponte Naiselas, et*

et inde viginti octo libras habuit. ✝ Abbatia B. Mariae *de Noa* in dioecesi Ebroicensi nuncupatur *Ecclesia S. Mariae de Nathatoria*, in Ch. MS. a. circ. 1150. Vnde confirmari videtur eorum opinio, qui vocis *Noa* etymon a *Natare* deducunt. Hinc etiam *Nata* et *Natatorium* eadem acceptione, videre est supra. V. *Noda* et *Nouium*. (2) Idem, vt videtur, quod Altissiodorensibus *Noue*, congeries maiorum herbarum in aquis crescentium, in quibus pisces delitescunt. Literae Odonis Primogeniti Ducis Burgundiae ann. 1265. e Chartulario ciuitatis Altiss. fol. 39. *In dicto biezio de Brichol piscari valeant quicumque voluerint, et cum omnibus ingeniis: ita tamen quod non impediant aliquatenus cursum aquae, hoc excepto quod dicti piscatores vel alii habere vel facere non poterunt in memorato biezio vel in aliqua parte ipsius Noas vel boichetas.*

✝ NOARA, *Prov. Nurus, vxor filii*, in Glossar. Prou. Lat. Cod. 7657.

NOBAE, idem, vt videtur, quod *Nobiae*, nuptiae, seu census Domino soluendus ad obtinendam licentiam ducendi matrimonii, quo de iure plura in *Maritagium*. Charta an. 1068. Marcae Hispan. col. 1144. *Et castros istos . . . dono . . . in ecclesia S. Petri Agerensis cum omnibus iuribus et pertinentiis . . . . et seruitiis cunctis, cum calonicis et placitis, et cum cartariis siluaticis, cum pregera et questia, et hostes et caualcatas, et carrigamentis et fabricas et Nobas, et cum baucias, cugucias, et exerquias, et homicidiis, et omnia placita* etc. V. *Nubeiae*.

NOBIAE, nuptiae, V. infra *Nubeiae*.

NOBILE, genus monetae Anglicae, vulgo *Noble a la rose*. Lexicon Cambro-Britannicum, *Nobl. aureus*. Henricus Knyghton sub ann. 1344. *Eodem tempore Nobile, et Obolus, et Ferthing de auro coeperunt florere in regno*. Chronicon Windesem. lib. 1. c. 31. *Centum Nobilia dedit Monasterio*. NOBLUS, eadem notione, apud Ericum Vpsaliensem lib. 4. Hist. Suecicae p. 141. NOBULUS, lib. 5. eiusd. Hist. p. 148. 159, 189.

NOBILIS, dominus, Gall. *Seigneur*. Priuilegium Brunonis an. 1317. ap. Ludewig. to. 1. pag. 276. *Nos Bruno Dei gratia Nobilis in Sman dictus de Quernuorde*, etc. Alia Charta eiusdem Brunonis ibid. p. 277. *Ea propter nos Bruno Nobilis de Quernuorde, Dominus in Sman*, etc. Quandoque etiam *Nobiles* nude dicuntur regni Proceres, vt in Vita S. Leodegarii Augustod. Episc. non semel; neque absimili notione Primores *Andegauae ciuitatis*, *Nobiles* vocat Aimoinus lib. 2. de Miraculis S. Benedicti cap. 24. NOBILIS HOMO, in Lege Longob. l. 2. tit. 2. §. 4. Apud Nithard. lib. 4. Hist. Saxones dicuntur in tres ordines diuisi: *Sunt enim*, ait ille, *inter illos qui Edhilingi, sunt qui Lazzi illorum lingua dicuntur. Latina vero lingua hoc sunt, Nobiles, Ingenuiles, atque Seruiles*. Capitulare Saxonum an. 699. c. 3. *Nobiliores Saxones solidos 12. ingenui 5. liti 4. componant*. NOBILES PERSONAE, in Legibus Wisigoth. lib. 2. tit. 3. §. 4. lib. 6. tit. 1. §. 2. in Decreto Tassilon. §. 9. Arno Archiepiscopus Salisburgensis: *Reliqua vero quod ibi traditum est, de genere Nobilium hominum esse videtur*, etc. NOBILIS NATU, in Vita S. Theodardi Archiepiscopi Narbon. vt *Maiores natu*, apud Scriptores alios. NOBILES NOMINE ET ARMIS, in Charta Institutionis Ordinis Velleris aurei a Philippo Burgundiae Duce, ann. 1431. apud Miraeum in Diplomat. Belg. lib. 2. cap. 98. *Gentilshommes de nom et d'armes*, de quibus integram dissertationem instituit Cangius ad Ioinuillam.

NOBILISSIMUS, Epitheton honorarium tributum Imperatorum filiis, qui interdum *Nobilissimi pueri* nude appellantur, in Constitutionibus Impp. hisce litteris, N. P. vt obseruatum a Cuiacio ad l. 4. Cod. de Priuileg. eorum qui in sacro Palatio militant, lib. 12. interdum hisce *Nob. P.* vt est in Notis Magnonis. Exstat Epistola Valentis et Vrsacii in Fragmentis S. Hilarii, *data Gratiano Nobilissimo P. et Dagalaifo Coss. Nobilissimae* dictae perinde Augustorum filiae,

filiae, vt ex Cod. Th. colligitur l. vn. de Priuileg. domus August. et l. 21. de Lustrali conlat. *Domus Nobilissimae Marinae*, *Arcadiae*, in Descriptione CP. a quibus *Domus* ipsae *Nobilissimae* dicuntur in Collectione ciuitatis. Sed Caesaribus potissimum id nominis adscriptum deinceps. In Passione SS. Perpetuae et Felicitatis, Geta *Nobilissimus Caesar* dicitur. Diuulsa deinde *Nobilissimi* dignitas a Caesarea. Nam vt auctor est Zozimus lib. 2. Constantinus Magn. Constantium fratrem, et Anaballianum ex fratre nepotem, *Nobilissimos* creauit. Vetus Inscriptio Belluni in Ecclesia S. Petri, *Imp. Caes. Fla. Valer. Constantio Nobilissimo anno XX. D. D.* apud Philostorgium lib. 8. cap. 8. Id etiam honorificum epitheton ad Regum seu Imperatorum filios transisse videtur. Quippe in veteribus Litaniis sub Carolo M. apud Mabillonium to. 2. Analect. haec legimus: *Pipino et Carolo Nobilissimis filiis eius vita.* Sed et Regibus ipsis interdum tributus *Nobilissimi* titulus, vt patet ex Pauli PP. Epistola 42. e Codice Carolino, quam inscribit *Dominis Nobilissimis atque excellentissimis filiis Carolo et Carolomanno Regibus Francorum.*

NOBILISTA, nobilis alumnus. Sebastianus Perusinus in Vita B. Columbae Reatinae, to. 5. Maii pag. 344.

NOBILITARE, clarum, illustrem et notum facere, celebrare, vt in hoc Ciceronis loco libri 1. Tuscul. cap. 15. *Poetae post mortem Nobilitari volunt.* In malam partem apud Terentium in Eunucho: *Tu iam pendebis, qui stultum adolescentulum Nobilitas flagitiis.* Posterioribus vero Scriptoribus idem est quod hominem plebeium in nobilium numerum cooptare, adsciscere, Gall. *Annoblir*, Ital. *Nobilitare:* qua notione non semel occurrit in Instrumentis inferioris aeui. V. *Miles literatus.*

NOBILITAS. (1) Titulus honorarius, quo Bouo Sithiensis Abbas Widonem Archiepiscopum Remensem compellat, in Epistola praefixa Relationi de Inuentione et eleuatione S. Bertini. Eodem etiam *Nobilitatis* titulo compellantur Reges Fr. in Ep. 34. et 52. ex iis quae habentur tom. 4. Hist. Franc. (2) NOBILITATES, dona, munera, largitiones. Le Roman *de Vacce* MS. (3) † Idem quod *Feudum nobile* et *honoratum*, praedium rusticum illudque praecipuum, apud Murat. t. 4. Antiquit. Ital. med. aeui p. 160. (4) † Morum elegantia, vrbanitas, agendi ratio, quae *nobiles* decet, apud Elmham. edit. Hearn. c. 31. p. 72. (5) † Amplitudo, magnificentia, in Vita MS. S. Mart. Lemouic. (6) † Pro *Notabilitas*, vt videtur; dicitur de re quauis resplendente, in Stat. MS. eccles. S. Petri Insul. a. 1388.

NOBILITATIO, in nobilium ordinem cooptatio, Gall. *Annoblissement*, in Literis an. 1361. apud Rymer. to. 6. p. 342. V. *Nobilitare.*

† NOBILITER. (1) Libere ab omni seruitio, in Arest. Parlam. Paris. a. 1390. (2) Large et copiose, Gall. *Noblement.* Ch. Caroli Crassi an. 886. t. 9. Collect. Hist. Franc. p. 346.

NOBILITIAE, vt *Nobilitates*, praerogatiuae, etc. Marten. tom. 5. Ampliss. Collect. col. 1151.

NOBISCVM, clamor militaris, a Christianis in praeliis inclamari solitus, apud Vegetium lib. 3. cap. 5. et alios a Cangio laudatos in Dissertat. 11. ad Ioinuillam pag. 206. id est, *Deus nobiscum.*

NOBLVS, NOBVLVS, V. in *Nobile.*

NOBVS. (1) Pro *Nouus*, to. 4. Annal. Benedict. pag. 263. ex Charta ann. circiter 1018. (2) † Viciae species. Glossar. Lat. Gall. a. 1352. *Nobus*, *Vesse de champ.*

NOCA, modus agri. Monasticum Anglic. tom. 2. p. 331. *Vnam virgatam terrae quam tenuit . . . et tres Nocas terrae quas tenuit Wilhelmus Gloyn*, *etc.*

NOCATA TERRAE, agri modus, in veteri Inquesta apud W. Dugdalum in Antiquitat. Warwic. p. 665. *Illi qui tenuerunt dimidiam virgatam terrae, vel cotagium de bondagii tenura, etc.* V. *Nocha terrae.*

† NOCCVS, plumbeus canaliculus, Gall. alias *Noc*, vulgo *Goutiere.* Comput. MS. a. 1469.

NOCENTIA, iniquitas, qua quis sons est, nocens. Tertull. Apolog. c. 40.

NOCHA TERRAE, apud Madox Form. Anglic. p. 424. *Hengeromus de Bullées legauit Christinae filiae suae vnam Nocham terrae.* Agellum puto sic dictum ab Anglico *Look*, angulus. V. *Noca* et *Loka*.

NOCHERIVS, nauclerus, V. *Nauclearius*.

NOCHIA, species monilis seu armillae, quae infra dicitur *Nosca* et *Nusca*. Testam. Ricardi II. Regis Angl. ann. 1398. apud Rymer. tom. 8. pag. 76.

† NOCHVS, arboris species, corylus, vt videtur, Ital. *Nocciuolo*. Ch. a. 1198. apud Murat. t. 1. Antiq. Ital. med. aeui p. 442.

NOCIBILIS, nociuus, noxius, Gall. *Nuisible*, in Concilio Tolet. XV. inter Hispanica tom. 2. pag. 727.

NOCIBILITAS, noxa. Ordo celebrandi Concilii, tom. 1. Concil. Hispan. pag. 229.

† NOCIMENTVM, malum, damnum, iactura, Ital. *Nocimento*, t. 7. Collect. Hist. Franc. p. 67. V. *Nocumentum* 1.

NOCITVS, cui nocitum est. Vetus Interpres S. Irenaei lib. 5. c. 7. V. *Nocuatus*.

NOCIVM. Monasticum Anglic. to. 2. p. 380. *Et quolibet die vnum panem, . . . dimidiam lagenam ceruisiae, vnum Nocium carnis, die carnium, et tria allecia quolibet die piscium.* Segmen puto sic dictum ab Anglico *Nock* vel *Noch*, incisura.

† NOCQVERIA, idem quod *Noccus*. in Comput. Ms. a. 1518.

NOCTANTER, de nocte. *Noctanter furari*, in Fleta lib. 2. c. 72. §. 10. c. 76. §. 8. c. 79. §. 7.

NOCTARE. (1) Noctem agere. Supplem. ad Vitam S. Bonifacii, to. 1. Iunii pag. 476. (2) Aliter Ioh. de Ianua: *Noctare, nocte vigilare.* (3) † Forte canalem fodere, quo aqua excurrat, vel pro *Nectare* aut *Nettare*, expurgare, Gall. *Nettoier*. V. *Nectesare*. Ch. Ms. a. 1228. *Sciendum quod ego et haeredes mei dicta fossata vel marisca — non potero noctare vel exalrare, vel aliquem cursum facere.*

NOCTESCERE, noctem venire, fieri vel esse. Nicolaus Specialis lib. 2. Rerum Sicul. c. 10.

NOCTIANVS. Gloss. Graec. Lat. Νυκτοφύλαξ, *Noctianus*, *nocte custos, vigilis.* Lege *Vigil.* Supplementum Antiquarii: *Noctianus*, Νυκτοφύλαξ, *Nocticustos.* Vox *Noctianus* abest in MS. Cod. S. Germani Parisiens. *Nocticula*, in Glossis antiquis MSS. et apud Vgutionem, *Luna* exponitur, vbi legendum forte *Noctiluca* quod nocte luceat. Vgutio, *Noctilucam* vermem esse ait, sic dictum, *quod noctu luceat.* Ioh. de Ianua: *Nocticula, parua nox; item luna. Petite nuit*, in Glossis Lat. Gall. Sangerm.

NOCTICIA pro *Notitia*, in Charta ann. 692. apud Felibian. Hist. Sandionys. p. XII.

NOCTICVLA, *luna*, apud Papiam MS. Lege *Noctiluca*, et vide *Noctianus* et *Noctipuga*.

NOCTIFICARE, noctem agere. Chron. Veron. ad ann. 1333. apud Murator. to. 8. col. 648.

NOCTIOSVS, *qui melius vespere videt.* Papias. Perperam in MS. Bituric. *Notiosus.* Et alibi *Nuscio*, *Noscio*, *Noscio*, *Nusciosus*, *etc.*

NOCTIPVGA, *obscoena dicta, quod quasi noctibus pungantur*, Papiae. Festus habet: *Noctilucam Lucilius cum dixit, obscoenum significat.* Legendum *Noctipugam.* Calepinus: *Noctipuga Lucilius Vocauit obscoena, quod noctu pungant atque excitent venerem.* Hinc, opinor, mendose Ioh. de Ianua: *Noctipugnas, obscurus, quia quasi noctibus contrapugnatur, vel compugnat.*

NOCTISSIMVS, qui fit media nocte, si ita legendum; sed lubens emendarem *Nouissimus.* Pontificale Pictau. annorum circit. 800. apud Marten. de antiqua Eccl. Disciplina p. 374. *Prouidendum est, quatenus mox vt in nocturno officio lampades accensae fuerint, et Noctissimus clangor signorum vel tabularum fragor personare coeperit, illico antiphona primae nocturnae incipiatur a cantore.*

NOCTIVAGI. Charta Communiae Hamensis: *Habent et potestatem banniendo quoslibet infames, et malefactores,*

ctores, et Noctinagos mali testimonii pro voluntate sua, etc. Eadem Gall. *Mausfaiteurs et chiens qui vont par Nuit, etc.* Ita νυκτοβάδας, noctuam appellatam scribit Hesychius, in V. γλαύξ. Glossae Graec. Lat. νυκτοδρόμος, *Noctuago; forte Noctivagus.* Νυκτιπλάνης, apud Oppian. lib. 3. Cyneget.

NOCTIVALIA, tinnitus et vociferationes, quibus sponsis ad secundas nuptias conuolantibus illuditur, praesertim in Galliis. Statuta Eccl. Meldens. ann. 1365. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 923. Huiusmodi ineptiae *Noctiualia* dictae, quod potissimum noctu peragerentur. V. *Chaluaricum.*

NOCTIVIDVS, noctu videns. *Noctiuida ales*, noctua, quae noctu videt, Martiano Capellae lib. 6.

NOCTVAGO, V. supra in *Noctiuagi.*

NOCTVRNA. (1) Ius piscandi per vnam noctem in molendinis. Charta Alelmi de Ambianis in Chartul. Eccl. Ambian. *Pro banno vini, et Nocturna Anguillarum reddidit 15. sol. et 15. capones.* Alia Theodorici Episc. Amb. an. 1146. in eodem Tabulario Ch. 31. *Alelmus de Ambianis . . . Amb. Ecclesiae annuam piscium capturam, quae vulgari nomine Nocturna appellatur, perpetuo iure donauit.* (2) NOCTVRNA, NOCTVRNI, *nocturnale officium*, quod noctu peragitur, in Capitularibus Caroli M. lib. 1. c. 80. Beletus c. 20. et ex eo Durandus lib. 5. Ration. c. 3. n. 7. *Nota quod Nocturna, nae, ponitur pro Hora: sed Nocturni, nocturnorum pro officio. Vel Nocturna, nocturnae, est collectio Psalmorum qui dicuntur ante Lectiones in Dominica, vel in profestis diebus. Nocturnae in plurali, dicuntur tempora in quibus Psalmi cantantur. Nocturni, nocturnorum, dicuntur nouem Psalmi, et nouem Lectiones cum suis Responsoriis in solemnitatibus.* V. *Noctissimus.* Rupertus lib. 1. de Diuin. offic. cap. 10. *Vigilias in tribus dispertimur Nocturnis.* In tres autem nocturnos eiusmodi officium distinguitur, quod ter in nocte surgerent prisci Christiani, quo Deo laudes persoluerent, vt obseruat Durandus loco laudato num. 17.

NOCTVRNALES. (1) Crepidae, Gall. *Mules, Pantoufles*, quibus de nocte vtimur. S. Lanfrancus in Decretis pro Ord. S. Benedicti cap. 12. *Crastina die Nocturnales suos calcient. Sotulares diurni et Nocturnales*, vel *Nocturni*, apud Guigonem II. in Statutis Cartusiensibus c. 57. et alibi, in Regula Ordinis de Sempringham p. 718. 720. *Nocturnalibus calciari*, p. 769. *Nocturnales calcei*, in Chron. Trudon. lib. 13. pag. 510. V. *Subtalares.* (2) Alia, sed incerta notione. Tabul. Bellilocense num. 110. *Et omni anno vnum Nocturnalem ad Missam S. Petri ad Vincula per consensum donamus . . . Facta regnante Roberto Rege.* Testamentum S. Fulcrani Episc. Lodouensis: *Et det in Ascensu Domini Nocturnalem de candela S. Genesio.* Fortasse sic a Nocturnis Horis dictus certus cereorum numerus. (3) NOCTVRNALES LIBRI, in quibus Nocturni matutini continentur. Acta Murensis Monasterii p. 32.

NOCTVRNARE, noctem ducere, peragere, Germ. übernachten. Statuta Collegii Dainuillensis ann. 1380. apud Lobinell. tom. 3. Hist. Paris. pag. 511. col. 1. *Si propria stultitia vel per alium inductus Nocturnet extra eandem domum absque licentia . . expellatur.* In Actis MSS. S. Winwaloci fol. 95. idem est quod Nocturnas horas officii diuini peragere.

NOCTVRNVM. (1) Magica Gentilium illusio, quae noctu fiebat. S. August. Serm. de Tempore barbarico, c. 4. *An non sacrificauit, qui imagines idolorum per noctem ludentes, quod Nocturnum vocant, libentissime spectauit?* (2) † NOCTVRNVM DARE, hospitio per noctem excipere, Germ. das Nachtlager geben, apud Pez. t. 1. Script. p. 111.

NOCTVRNVS, V. *Nocturna 2.*

† NOCVATVS, laesus, vulneratus, t. 3. Sept. p. 288. V. *Nocitus.*

† NOCVLVS, nauicula, Germ. Nache, in Ch. a. 1377. apud Lam. in Delic. erud. part. 2. p. 625.

NOCVMENTVM. (1) Damnum, detrimentum; Practicis *Nuisance; Nusance* Thomae *Blount*, quem consule in hac voce; *Noisement*, in Glossis Lat. Gall. Sangerm. Bulla Alexandri III. PP. ann. 1172. e Tabulario S. Nicasii Rem. *Altare de curte monasteriali cum decima et Nocumento*. An mulcta propter *damnum* irrogata? V. *Damnum* 2. IN NOCVMENTVM ESSE ALICVI, ei resistere, vel in eum animaduertere. Literae Willelmi Rotomag. Archiep. et Suffraganeorum ad Philippum Franc. Regem circa an. 1296. (2) Excusatio, ratio vel causa. Statuta Ordinis Artigiae apud Stephanotium tom. 2. Fragm. MSS. Mendosa vox, si recte puto. An legi posset *Documentum* hac notione? V. *Documenta*. (3) † Fragmentum, in Lit. remiss. Ms. a. 1352.

NODA, NODVLA. (1) Idem quod *Noa* 1. locus pascuus et aquis irriguus. Vetus Charta apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. col. 250. *Et in capite marcasia leuat fossa per montem Huelgoret, que recte vadit quasi ad Orientem. Tunc relinquens Nodam, que vadit ad puteum, tenens Nodam vnam cum fossa contra horam tertiam . . . et tunc vadit fossa S. Catnodi quasi ad horam nonam per abrupta loca vsque dum peruenit ad vnam Nodulam; tunc namque fallit fossa et accipitur Nodula per ipsam petram, que est in ipsa Nodula in directo transuersa, et postea recte vadit per marcasium vsque ad mare. Ibi sunt mirande aque, videlicet tria marcasia miro modo ebullientia*, etc. Alias *Noda* et *Nota*, si credimus Valesio in Notitia Gall. pag. 413. nucetum significat; vnde *Centi-nodium* apud Sugerium de Administratione sua, Vicus non procul a Sequana et Argentolio, qui *Centum-nuces* dicitur in vett. instrumentis. Quod autem ibi addit idem Valesius, Gallicum *Noue* aut *Noux*, nucetum esse, nullo, quod sciam, nititur fundamento, neque hinc dicta esse credo varia Galliarum loca in *Noue* desinentia, sed a *Noa*, eo quo supra exponitur, significatu. Valesii sententiae aduersatur ipse *Centum-nucum* vicus, qui non *Cent-noue* Gallis, sed alias *Centnois*, deinde *Connois*, ac tandem corrupta voce, *Sanois* appellatur. (2) † NODA, grex, in Stat. Vallis-Ser. c. 65. Hinc DARE IN NODAM, i. q. *dare in socidam*, V. in hac voce. Stat. Cadubr. Ms. l. 3. c. 79. V. *Nodus* 1.

NODATOR, qui pro rei firmitate *Nodum* faciebat in corrigio ex Charta pendente: cuius moris, in Vasconia praesertim vigentis, exempla refert Mabillonius Diplom. pag. 632. ducta ex Chartis Monasterii S. Seueri. *Sic* Petrus de Olbjio *dedit vnam culturam*, postea vero Vicecomitissa et Vlnaldus filius *affirmarunt factis in corrigio Nodis*. Similiter in Charta donationis factae per quendam Fort-Anerium Vicecomitem de Saltu, circa ann. 1140. haec leguntur: *Horum nec non signo donorum ipse Forto-Anerius Nodum in hoc corrigio primus fecit, et alium Nodum Bruno de Saltu frater eius: alios deinceps Nudos idonei Barones. Huius rei testes fuerunt Bonus-homo Adurensis Episcopus*. Ex qua Charta patet *Nodatores* esse a testibus distinguendos. Conuentus Aquitaniae Procerum Portugalae habitus an. 1079. apud eumdem Mabill. ibid. p. 587. *Isti sunt Nodatores ac praefatae donationis firmatores*, etc.

NODATVS, nodus calceamentis ad ornamentum annexus. Synodus apud Montempessulanum ann. 1214. in Fragmentis Stephanotii MSS. tom. 10. pag. 79. V. mox *Nodellus*.

NODELLVS, nodulus, species ornamenti virorum, vel feminarum, cuiusmodi fuit *Nodus* militaris, de quo mox, fibula. Vetus Charta in Hist. Vergiacensi pag. 113.

NODITAS, nodatio, nexus. Statuta Guidonis Episc. Helen. an. 1540. tom. 3. Concil. Hispan. p. 599. *Haec est virga de radice Iesse absque tortuosa Noditate culpae*. Mallem

NODOSITAS, vt apud S. Augustinum Confess. lib. 2. cap. 10. *Tortuosissima et implicatissima Nodositas*.

† NODOSVS, impeditus, intricatus. Ch. a. 1180. inter Probat. t. 1. Annal. Praemonstr. p. 46.

NODVA,

NODVA, vel NODWA, vox Cambrica, asylum, protectio, refugium, Boxhornio *Nodded.* Occurrit in Legibus Hoëli Boni Regis Valliae c. 10.

NODVLA, parua *Noda.* V. in hac voce.

† NODVLATVS, nodulis ornatus et distinctus, in Conc. Turon. a. 1277. apud Maan. p. 75. et 201. V. *Nodatus* et *Nodellus.*

NODVLITAS, tuber. Processus de B. Petro Luxemburgo, tom. I. Iulii p. 598. *Sibi superuenit vna Nodulitas ad modum vnius auellanae.*

NODVS. (1) Seu *Nodi societas*, ordo Militaris 300. Militum, institutus a Ludouico Tarentino Rege Siciliae sub anno 1352. ita dictus quod singuli istius Ordinis Milites *Nodum*, seu *Nodellum* aureum, gemmis interstinctum ad pectus deferrent, in mutuae amicitiae symbolum, vt ex Matthaeo Villaneo lib. 3. cap. 79. et ex tractatu MS. de Institutione eiusdem Ordinis, docuit Cangius in Historia Franco-Byzantina lib. 8. n. 13. NODVS, Isidoro lib. 10. Orig. c. 3. *proprie est densa peditum multitudo, sicut terrena equitum; Nodus autem dictus pro difficultate, quod vix possit resolui.* (2) NODVS *in corrigio Chartarum*, V. *Nodator.* (3) † Vertebra, in Ch. Ms. a. 1341. (4) † Globus, Germ. der Knopf, apud Oefel. t. 2. Sctipt. rer. Boic. p. 512.

NOEGA, fundus, imum, a Germanico *Neige*, quod idem significat. Adagium acrioribus Alemanniae et Prussiae potoribus notum:

> *Qui bibit ex Noegis, de Frischibus incipit ille,*
> *Cur sic, si quaeras? Sic lex Pruthenica sanxit.*

Hoc est, vt in Bibl. German. exponitur tom. 15. p. 73. Qui siccat fundum calicis, primus ex eodem calice rursum repleto bibit; sic enim sanxit lex Prussiae: cuius hanc afferunt rationem, quod alias quidam in exhaustum calicem venenum iniecerint, vt ex eo potantes enecarentur. Id vt caueretur, lata lex vino deuotis haud ingrata.

† NOELLVM, canaliculus quo aqua fluuii excurrit, in Ch. Ms. a. 1176.

† NOELLVS, pro Nouellus. Doctrin. Alex. de Villa-Dei.

NOERETVS, nux arbor, Gall. *Noyer.* Charta Stephani Comitis XII. saec.

† NOERIVM, idem, in Ch. Ms. a. 1268.

NOERIVS, idem. Charta venditionis an. 1276. e Chartular. minori S. Benigni Diuion.

NOERVS, Νοερὸς, intellectualis. Tertull. adu. Valentin. cap. 20.

NOFFVS, NAVFVS. Gloss. Pithoei. *Naufo, sarcofago ligneo*, quibusdam, quod *nauis* formam referat, quae Francis olim *Nau* dicta. Lex Salica tit. 17. §. 1. *Si quis mortuum hominem, aut in Noffo, but in petra, quae vasa ex vsu Sarcophagi dicuntur, super alium miserit.* Edit. Heroldi tit. 17. §. 4. habet *in offo;* tit. 57. §. 4. *Naufo* habetur, vt et apud Gregorium Turon. de Gloria Confess. *Sancta corpora palliis ac Naufis exornata:* sic enim vett. Codd. praeferre obseruant viri docti. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 83. *Si quis corpus in terra, vel Noffo, vel petra, sub petra, vel pyramide, vel structura qualibet positum . . . effodere praesumpserit.* † Forte leg. *Toffus*, vt legitur in Cod. Estensi Leg. Sal. teste Murat. t. I. part. 2. Script. Ital. quod Sarcophago satis conuenit. V. *Tufus.*

† NOGADERA, NOGADERIA, nucelum, ager nucibus consitus, in Inuent. Ms. a. 1476. V. *Nogareda.*

NOGAREDA, nucetum, *Nogarede*, Occitanis, *Nochiere* aliis. Charta an. 23. Caroli C. apud Catellum in Comitib. Tolosan. p. 69.

NOGARIVS, nux, Gall. *Noyer*, Prouinc. *Nougicier.* Charta an. 6. regnante Radulfo Rege Alamandorum, ex Chartul. Eccl. Apr. fol. 120.

NOGERIVS, eadem notione. Charta an. 1312. ex Archiuo S. Victoris Massil. Armar. Din. n. 46.

NOGVERIA. (1) Idem quod *Nogareda.* Charta Occitanica an. 1213. in 49. Regesto Philippi Pulcri Tabularii Regii Ch. 91. (2) Plumbeus canaliculus, Gall. *Noquet.* Processus cri-

criminalis MS. Roberti Comitis Atrebat. fol. 25.

† NOGVERIVM, i. q. *Nogarius*, in Ch. Mſ. a. 1035. V. *Nucarius 2.*

† NOGVERIVS, NOGVERRVS, idem, in Lit. remiſſ. Mſ. a. 1352.

NOHA, NOIA, V. in *Noa 1.*

† NOIARIVS, nucetum, in Ch. Mſ. a. 1108.

NOIERIA, vt *Nogueria*, idem. Charta an. 1022. apud Meneſt. in Probat. Hiſtor. Lugdun. p. VII. col. 2.

† NOIERETA, i. q. *Noa 1*, Gall. *Noerage*. Ch. Mſ. a. 1140.

NOIM. Acta S. Turiani tom. 3. Iulii p. 617. *Omnes ergo tam laici ephibati, quam clero Noim una voce gratulantes, toto ore et corde glorificauerunt Deum.* Lectio mendoſa, quae varie poſſet emendari. 1. pro *Clero Noim*, reſtitui poſſet *Cleronomi*. V. *Cleronomus*. 2. legi poſſet *Clerici Noim*, poſito vocem hanc *Noim* eſſe pro *Noel*, acclamatio laetantium, de qua in *Natale 3*. Denique pro *Clero Noim*, corrigi poſſet *Clerici Nautae*, hancque lectionem hinc reor eſſe probabiliorem, vt quemadmodum laici *epibati*, ita clerici *nautae* vocabantur, vt ſupra dictum in *Epibati*.

† NOIS, i. q. *Noa 1.* locus paſcuus et aquis irriguus, in Ch. Mſ. a. 1146.

† NOISIA, a Gall. *Noiſe*, altercatio, rixa, contentio, in Priuil. curiae Rem. Mſ. NOYSIVM, idem in Ch. Mſ. a. 1338.

NOKA, idem quod *Noca*, modus agri ſeu agellus, ab Anglico *Nook*, angulus. Charta an. 5. Edwardi III. Regis Angl. apud Blount in Nomolexico v. *Nok*.

NOLA. Vgutio et Iohan. de Ianua: *Nola ciuitas Campaniae, et hinc Nola, illud tintinnabulum quod appenditur collis canum, vel pedibus auium, vel aliud, quod appenditur fraenis et pectoribus equorum . . et dicitur a Nola ciuitate, quia ibi primum inuentum et factum fuit talo inſtrumentum; et ampliato nomine inuenitur Nola pro qualibet parua campana, vel pro campanella refectorii.* Anſelmus Epiſcopus Hauelbergenſis lib. 3. Dialog. cap. 16. *Signa Eccleſiae, quae in Campania apud Nolam ciuitatem primo inuenta ſunt, vnde et Nolae Campanae vocantur.* Vox non omnino ſupera. Auienus de cane:

> *Hunc dominus, ne quem probitas ſimulata lateret,*
> *Iuſſerat in rabido gutture ferre Nolam.*

Ita porro campanulas, ſeu minores campanas vocant. Walafridus Strabo libro de reb. Eccleſ. c. 5. *Minora vero* (vaſa) *quae et a ſono Tintinnabula vocantur, Nolas appellant, a Nola ciuitate Campaniae, vbi eadem vaſa primo ſunt commentata.* Ita pariter appellant Scriptores campanulam, quae in refectorio ad menſam Abbatis appenditur, qua is, vel lectionis, vel conuiuii finem ſignificat. Vnde *Nola refectorii* dicitur in Statutis Ordinis de Sempringham pag. 770. et *ſedere ad Nolam* in refectorio, eſt Abbatis ibidem munus exercere in libro Ordinis S. Victoris Pariſienſis MS. cap. 17. V. *Campana 2.*

NOLVLA, ſeu *Dupla*, campana, quae in horologio pulſatur, inquit Beletus cap. 86. et ex eo Durandus lib. 1. Ration. cap. 4. n. 11.

NOLARIVM, *campanarium*. Charta an. 894. to. 4. Miſcell. Baluzii.

NOLENTIA, vt mox *Noluntas*, Tertull. lib. 1. aduerſ. Marc. c. 15.

NOLISATIO, NOLIZAMENTVM, conductio nauis, a *naulo* praeſtando. *Nolizamentum duarum galearum*, in Charta Maſſil. ann. 1344. *Noliſatio*, in alia an. 1317. V. ſupra *Naulizare*.

† NOLLE ALICVIVS HABERE, recuſari, t. 10. Collect. Hiſt. Franc. p. 113.

NOLVLA, parua *Nola*, V. in hac voce.

NOLVNTAS, cui opponitur *voluntas*. Papias: *Noluntas ab eo quod nolumus, ſicut voluntas, ab eo quod volumus.* Vtitur Auguſtinus lib. 14. de Ciuitate Dei cap. 6.

NOLVS. (1) Pro *Nola*, campanula. Buſchius de Reform. Monaſt. apud Leibnitium to. 2. Scriptor. Brunſuic. p. 870. (2) Qui ſpernit, nec vult, contemptor. S. Columbanus Inſtruct. 14. *Amator mediocrium, Nolus opum, animi depreſſor, etc.*

NOMEN. PROPTER NOMEN PATI, id est, *pro nomine Christi:* ita vsurpant Tertull. lib. de Resurr. carn. et S. Cyprianus Epist. 52. 54. 57. NOMINA, commentatio viuorum et defunctorum in Missa ex diptychis. In Missali Gothico describuntur *collectiones post nomina.* V. *Diptycha.* ✝ NOMEN pro Persona, ex forensi vsu saeculi IV. vt obseruant docti Hagiographi, t. 5. Maii p. 280 seqq. Occurrit praeterea t. 6. Sept. p. 582. ✝ PER NOMEN, nominatim, in Ch. Ms. a. 1324.

NOMENCLATOR, NOMENCVLATOR, cuius officium erat conuiuas ad conuiuia vocare. Glossae Graec. Lat. Ονομακλήτωρ, *Nomenculator.* Gloss. Lat. MS. Regium Cod. 1013. *Nomenculator, nomen est officii per nomen clamare ad prandium, vel nomen scitatur.* De eiusmodi veterum Nomenclatoribus agunt Casaubonus ad Suetonium, Henricus Valesius ad lib. 14. Ammiani, et alii Criticorum filii. *Nomenclatorem habuere* etiam Pontifices Romani, cuius perinde munus erat eos, qui ad mensam Pontificis inuitandi erant, vocare. In Processibus Pontificis, post equum eius equitabat cum Vicedomino, Vestiario, et Sacellario, vt est in ordine Romano. Cum Pontifex Missam celebrabat, postquam dixerat *Agnus Dei, etc.* idem Nomenclator, atque vna cum eo Sacellarius et Notarius Vicedomini, *ascendebant ad altare ante faciem Pontificis, vt annueret eis scribere nomina eorum qui inuitandi erant siue ad mensam Pontificis, per Nomenclatorem, siue ad Vicedomini, per Notarium ipsius, quorum nomina vt impleuerant, descendebant ad inuitandum, et redibant ad sedem.* Is enim inualuerat, qui etiam in Galliae Ecclesiis Cathedralibus perdurat, mos, vt quoties Pontifex aut Episcopus publicam Missam celebraret, Primates ex Clero qui ei inseruiebant ad altare, conuiuio exciperet. Qui in Concilium introducebat eos, quos audiri volebant congregati Patres, *Nomenclator* etiam dicitur in Synodo Romana an. 745.

NOMERIA. Consuetudines et Iura Monasterii de Regula in Aquitania, apud Labbeum tom. 2. Biblioth. *De Nomeriis et cultris, et fosseriis, farculis, falcibus, . . . quae venduntur in foro.* Legendum *vomeriis* videtur.

NOMICOLAE, V. infra *Noncolae,*

NOMINA. Synodus Compostellana ann. 1565. inter Hispanica to. 4. pag. 105. col. 2. *In chartulis, quas vulgus Nominas vocat, inutilia et vana saepe reperiuntur.* Synodus Limána an. 1582. ibid. pag. 261. *Item si quae personae vtantur amuletis, vulgo Nominas, in eis recondendo scripturas verborum vel nominum incognitorum, vel quae per verba curent infantes a fascinatione, etc.*

NOMINABILIS. (1) Leges Henrici I. Regis Angl. c. 5. *Talis est Nominabilis, vt ait Apostolus, qui confitetur, vel ordine iudiciario conuincitur.* (2) ✝ Celebris, famosus, t. 10. Collect. Hist. Franc. p. 219. V. *Nominatiuus,*

NOMINALES, dicti quidam Philosophi, qui vt ait Auentinus lib. 6. Annal. Boiar. ita appellati, *quod auari rerum, prodigi nominum atque notionum, verborum videntur esse assertores:* seu vt ait Stephanus Episc. Tornac. Epist. 97. *verborum venditores,* vt qui iuxta Heremannum de Restaurat. S. Martini Tornacensis c. 2. *in voce, non vero more Boetii antiquorumque doctorum, in re,* Philosophiam profitebantur ac docebant, qui inde *Reales* dicti. Ac *Nominalium* quidem dialectica, *ad exercitium disputandi vel eloquentiae, imo loquacitatis et facundiae,* potissimum vtilis habebatur, vt ait idem Scriptor. Hos porro *Dialecticae haereticos* appellat Anselmus Cantuariensis lib. de Verbi Incarn. *qui non nisi flatum,* inquit, *vniuersales putant esse substantias.* Ioan. Sarisberiensis Epist. 226. *Nosti pridie Nominalium tuorum eo mihi minus placere sententiam, quod in sermonibus tota consistens, vtilitatem rerum non assumpserit, cum rectum sapientibus indubium sit, quod res quaerit Philosophia, non verba. Vt ergo compendiosius agam tecum meorum more Realium, etc. Vocalium*

limus praeterea meminit Fragment. Hist. Francor. sub Roberto Rege: *In dialectica quoque hi potentes extiterunt sophistae, Ioannes, qui eandem artem sophisticam Vocalem esse disseruit, Robertus Parisiacensis, etc.* Ebrardus Bethun. lib. contra Vald. c. 1. *Ne simus Nominales in hoc sed potius Porretani.* De vtraque secta copiose egit Caesar Egassius Bulaeus to. 1. de Vniuersitate Parisiensi an. 1067. V. praeterea to. 4. Miscellan. Baluzii p. 381.

NOMINALIA, dies solemnis, quo puero nomen imponebatur, ὀνοματοθεσία, in Glossis Lat. Graec. ὀνομαστήρια, Gregorio Nazian. Tertull. de Idololatria cap. 16.

NOMINARIVS, puer, qui cognitis literis et syllabis simul connexis nomina legit integra, V. *Abecedarius.*

NOMINATI, viri probi in litigiis ad iurandum electi, de quibus supra in *Iuramentum.*

NOMINATIO. (1) Nude, ius aliquem designandi ac nominandi ad beneficium ecclesiasticum, in Charta an. 33. Henrici VIII. Regis Angliae, apud Madox Formul. Anglic. p. 71. (2) † Vassalli clientelaris professio, in Tabul. Trenorch. idem quod *Narratio.*

NOMINATIVE, nominatim, in Capitul. ad Legem Bajwar. tit. 1. c. 8. in Legibus Longob. lib. 2. tit. 21. §. 21. in Capitulari 2. ann. 806. sub finem, et in aliquot Chartis apud Vghellum to. 4. p. 1073. 1449. 1455.

NOMINATIVVS, celebris, famosus, *Renommé. Locus nominatiuus*, in Vita B. Idae Comitissae Bononiensis n. 9. Cosmas Pragensis in Chron. Bohem. *Si forte contigerit me mori in praelio, sepelite me in hoc colliculo, etc. Construite mausoleum mihi in saecula Nominatiuum et memoriale.* In Gloss. Isid. *Nominosus, famosus, celeber.*

NOMINATORES AD PENNAM, dicti in Academia Parisiensi Philosophiae Professores, qui Scripta sua discipulis dictabant, in Hist. Acad. Paris. to. 4. p. 948.

NOMINATVS. (1) V. *Nominati.* (2) † Idem quod *Nominabilis* 2. apud Oefel. t. 1. Script. rer. Boic. pag. 41.

NOMINOSVS, famosus. V. *Nominatiuus.*

NOMISMA. (1) Demostheni, caeterisque Scriptoribus Graecis sumitur pro Consuetudine, more, et lege non scripta: inde nomen hoc habet nummo, quia ex priuatorum more et consensu institutus sit. Sed vox NOMISMA, (2) maxime vsurpatur pro nummi figura ac imagine. Isonis Magistri Glossae: *Nomisma, imaginem.* Glossae antiquae MSS. *Nomisma, moneta; nummorum percussio, forma ad nummos, solidus vel pecunia.* Gloss. Lat. MS. Regium: *Nomisma, figura quae in nummo fit, vel nummi percussura, id est, denarius.* Ita pro monogrammate quod, in monetis describitur, vsurpat Concilium Francoford. an. 794. c. 5. al. 3. de denariis: *Si autem nominis nostri Nomisma habent et mero sunt argento, etc.* Chron. Colmariense 1. part. an. 1274. *Rex Rudolphus fecit nouam monetam, inprimens Nomisma Regis coronati.* Sed (3) NOMISMA, saepius pro ipso nummo vsurpant Scriptores. Gloss. Aelfrici: *Nomisma, Scyllingi*, dragma. Aimoinus lib. 4. de Miraculis S. Benedicti cap. 26. *Quatenus iniuncto sibi operi aliquid subsidii impendendo, vel pauca largirentur Nomismata.* Idem in Vita S. Abbonis cap. 6. *Aureus calix, et numerosum argenti Nomisma.* Idem in Sermone de S. Benedicto: *Attulit pluis Nomismata.*

† NOMIVS, legalis, in Cath. et Breuiloq.

† NOMMARE, nominare, a Gall. *Nommer*, t. 2. Conc. Constant. part. 15. p. 413.

NOMVS. (1) Territorium, Lusitanis *Commarca*, districtus minor dioecesi, quae in plures *comarcas* diuiditur, a Graeco νόμος, praefectura, vel locus pascuus; vnde Aegyptus pascuis abundans in *Nomos* antiquitus diuisa, siue in *Praefecturas oppidorum, quas Nomos vocant*, vt habet Plinius lib. 5. cap. 4. Resendius in Vita S. Aegidii Ord. Praedicat. to. 3. Maii p. 417.

p. 417. (2) † *Legale*, in Gloss. Lat. Ital. Ms. V. *Nomius*.

NONA. (1) Officium Ecclesiasticum diurnum, quod hora diei nona peragitur et decantatur. Durandus lib. 5. cap. 8. V. *Hora*. (2) Pars fructuum nona. Charta Philippi II. Imp. an. 1199. in Metropoli Salisburgensi to. 1. p. 77. *Nonam quoque de omnibus curtibus Regalibus inibi cum theloneo in ciuitate et piscina ad Salabingam curtem, etc. Nonam* ex agrorum cultu persolutam, docemur ex Capitul. Carol. M. lib. 5. cap. 147. *De his qui agros dominicatos propterea neglexerunt excolere, vt Nonas exinde non persoluant, et alienas terras ad excolendum propter hoc accipiunt, volumus vt de tribus annis ipsam Nonam cum sua lege persoluant.* Vbi *Nona*, est *nona*, vt loquimur *gerba*, quae praestatur ab eo qui agrum dominicatum et in beneficium datum colit: vnde fluxit apud nos eiusmodi *gerbarum* praestatio. Ex quibus intelligendus Harigerus in Vita S. Landolini n. 13. *Delegauit ad ipsam quietis eorum Basilicam Nonam fructuum suorum portionem, quia decimam alterius constaret esse Ecclesiae.* Decima nempe fructus agri est Ecclesiae cuius est districtus: *Nona* vero Ecclesiae alteri delegatur, intuitu pietatis, ac si iure precario eius olim fuisset. *Nonae et decimae* vna simul ex praediis interdum persoluebantur. Ecclesiis scilicet quorum ea fuerant, quaeque ab iis in beneficium vel precarium data fuerant; ac *Nonae* quidem iure colonario, *Decimae* vero iure Ecclesiastico. Nam cum earum essent praedia, nulli decimae alteri Ecclesiae obnoxia erant: si vero alienarentur, *Decimae* iis reseruabantur vna cum *Nonis*. Capitularia Caroli M. lib. 1. cap. 163. *Vt qui Ecclesiarum beneficia habent, Nonam et decimam ex eis Ecclesiae, cuius res sunt, donent: et qui tale beneficium habent vnde ad medietatem laborent, de eorum portione proprio Presbytero decimas donent.* Vbi *Nonae* et *decimae* praestantur a beneficiario; *decimae* vero tantum a medietario de sua portione. (3) Mensurae agrariae species. Charta an. 1321. apud Waddingum in Regesto to. 3. *Item quaedam quantitatis terrae vacua, quae fuit pars vnius horti, . . . et est in mensura, quartae duae, et Nonae tres, et fuit Petri Grandacii*, etc. (4) *Nona, aurora, non autem dies*, apud Papiam. (5) *Nona, Nonales Biberes*, pocula quae Monachis post *Nonas* exactas et decantatas propinantur in aestate. V. *Biberis*.

NONAGIVM, pars nona mobilium defuncti, quam ad se spectare contendebant Parochi, sub specie de ea disponendi ad pios vsus. Exstat Bulla Clementis VI. data Auenione ann. 4. Pontif. *qua mortuarium*, seu tertiam partem bonorum mobilium, quae et *Tertiagium* dicebatur, ac Episcopis et Clero pensitabatur ex bonis defunctorum parochianorum suorum, ad nonam tantum eorumdem mobilium partem reducit, quam *Nonagium* ibidem vocat. Arestum Dominicae post S. Gregorium an. 1315. V. *Testatio*.

NONALIS, V. *Nona* 5.

† **NONARIA**, *meretrix, quia ante nonam de prostibulo non licebat exire.* Glossar. Prou. Lat. Cod. 7657.

† **NONATVS**, pro *nonnatus*, abortiuus, in Inuent. Ms. thes. Sedis Apost. a. 1295.

NONCOLAE, *tubercula, quae sub mento caprae sunt*, in Excerptis Pithoeanis. *Nomicolae*, perperam in Glossis Isid. Festus habet: *Noncolae vocantur papillae, quae ex faucibus caprarum dependent. Sub rostro mamillas pensiles* vocat Varro lib. 2. de Re Rust. c. 3. Vide Reinesium Var. Lect. II. 14.

NONDECEM. Sanctimonialis anonyma in Vita S. Wunebaldi Abb. Heidenhem. cap. 1. *Edisserere volumus qualiter infantialis seu pueritialis transmeatis annorum curriculis, ad adolescentiae Nondecem annorum aetatem citatus caelebs vsque peruenit.* Et cap. seq. *Cum illuster ille celeberrimusque Christicola Nondecem annorum aetate iam grandaeuus, facie decorus*, etc. Eadem Sanctimonialis in Itinerario S. Willibaldi n. 29. hanc

vocem aliter, etsi perinde obscure, expressit: *Quia iam illum prius octo annorum spatio, et Nono dimidio, ab eo quod de Roma pergebat, non vidit.* Quae postrema sic interpretor, vt ab *octo annis, vel octo annis et dimidio eum non viderit.* Id enim videtur significare vox *Nonus dimidius*, vt in voce *Dimidius* docuimus. Nolim porro asserere *nondecem*, hoc loco, pro *nouemdecem* vsurpari.

† NONETAS, minor et pupillaris aetas, Gall. olim *Nonage.* Charta Ms. a. 1247. V. *Inennis.*

NONNA, sanctimonialis, praesertim antiqua et senis virgo, aut sacra vidua: sicut enim *Nonnus* reuerentiam paternam, ita *Nonna* maternam denotat. Hieronymus Epist. 22. ad Eustochium: *Illae interim quae Sacerdotes suo viderint indigere praesidio, eriguntur in superbiam: et quia maritorum expertae dominatum, viduitatis praeferunt libertatem, Castae vocantur et Nonnae, et post coenam dubiam Apostolos somniant.* Vetus Scheda de Ordinatione Episcoporum edita in Appendice ad Capitularia Regum Franc. *Pro ancilla Dei sacrata, quae a Francis Nonna dicitur.* Vetus Chronicon Francicum editum a Lambecio: *Anno 3. Ludouici factum est Concilium magnum in Aquisgrani in mense Augusto, et praeceptum est vt Monachi omnes cursum S. Benedicti cantarent ordine regulari, et duo Codices scripti sunt, vnus de Vita Clericorum, et alter de Vita Nonnarum.* *Nunna*, in Legibus Aluredi Regis Westsaxiae cap. 20. ap. Brompton. et Henr. I. Regis Angl. c. 73. V. *Nonnus.*

NONNAICVS, monachicus. *Puella quaedam in habitu Nonnaico*, in Vita S. Liobae Abb. saec. 3. Benedict. part. 2. p. 258.

NONNANES, NVNNONES, monachi et Sanctimoniales. Monachi; Concilium Cloueshomense an. 747. c. 19. *Monachi siue Nunnones.* *Nunni*, in c. 20. Capitul. Caroli M. lib. 5. c. 78. *Eorum custodiam habeant Canonici, vel Monachi atque Nonnanes, ne detur eis occasio maledicendi.* Tradit. Fuldenses lib. 2. c. 38. *Totum et ad integrum tradiderunt coram testibus, et Regenburgis ad ipsas reliquias, quas Einhildis Abbatissa donauit, et tradidit illis Nonnanes ad Milsunce, quorum nomina subscripta sunt, etc.* NONNANES, monachae. Capitula eiusdem Caroli M. ann. 789. cap. 3. *De monasteriis minutis, vbi Nonnanes sine regula sedent.* Concil. Liptin. cap. 6. *Vt Episcopi puellarum Monasteria diligentissime perscrutentur, quomodo primum ipsa Abbatissa se se contineat, aut caste viuat: deinde seu diligenter discutiantur Nonanes, ne adulterium et fornicationes faciant, et hoc a praepositis Monasteriorum summopere inquiratur.* V. *Nonnus* et *Nonialis.*

NONNATVS. Charta Condomensis: *Arnaldus Comes Astariacensis, cognomento Nonnatus, quod caeso matris ventre extractus fuerit.*

NONIALES, idem quod *Nonnanes*, ni legendum sit *Moniales*, vel *Nonnales.* Testamentum Armandi d'Alegre ann. 1263. ex Tabulario Casae Dei: *Margaritam et Adis filias meas Noniales et donatas damus de las Chesas, et ipsam domum pro eis instituo in inhaeredes, quamlibet earum in mille solidis Podiensibus.*

NONNONES, matricularii Ecclesiarum, id est, pauperes senes, vnde fortassis legendum *Nonnanes*, in Praecepto pro Abbatia S. Germani Autissiod. an. 864. to. 2. Spicilegii Acheriani: *Res quoque quas dedit Herimarus vir nobilis, ad stipendium Matriculariorum quos Nonnones vocant, etc.* V. *Nonnus.*

NONNVLA, *rete ad capiendas aues.* Gloss. Isid.

NONNVS. Papias: *Nonnos vocamus maiores ob reuerentiam: nam intelligitur paterna reuerentia.* Hausit a Regula S. Benedicti cap. 62. *Iuniores autem Priores suos Nonnos vocent, quod intelligitur paterna reuerentia.* Arnobius Iunior in Psal. 105. *Si ille qui sanctus vocatur et Nonnus sic agit, ego quis, aut quotus sum, vt non agam?* Et in Psalm 140. *Ambulantes nobis inuicem, in praesenti positi sanctos vocamus et Nonnos.* Synodus Aquisgr. ann. 817. cap. 54. et ex ea Addi-

Additio I. Ludou. Pii c. 54. *Vt qui praeponuntur, Nonni vocentur.* Hac notione Caesarius lib. I. cap. 7. et 27. *Nonni* vocabulum praemittit quandoque Monachorum seniorum appellationibus: *Sicut mihi dicere solitus erat Nonnus Conradus senex Monachus noster.* Alibi: *Haec mihi dicta sunt a Nonno Frederico Monacho.* Quibus in locis *Nonnus* Monasteriorum Praefectum et Abbatem haud significat, vt perperam censuit vir doctus, sed *Domnum.* Ita etiam in libro Vsuum Cisterciensium cap. 98. extremo concipitur formula breuis Monachi defuncti: *1. Aug. obiit in Monasterio N. Nonnus N. de N. Sacerdos et Sacrista eiusdem Monasterii,* etc. Vocem Aegyptiacam quidam putant, alii ex *Domnus* effictam, Salmasius parum consulte ex μόνος, Fleetwoodus in Sylloge vett. Inscriptionum p. 386. a νέννος, auunculus, νάννη, matertera. Italis etiamnum, *Nonnò*, auus dicitur, pater patris, vel pater matris atque etiam pater mariti, vt auia, *la Nonna.* NVNVS, eadem notione. Vetus Inscriptio apud Fleetwoodum p. 386. *Donata Nuno suo Tertullo cum filia sua in pace.*

† NONOBSTANCIA, Practicis Gallicis, *Nonobstance*, fox forensis, derogatio. Ch. Mf. a. 1476.

NON PLEVINA, seu *Defalta Non pleuinae*, vox Practicorum Anglic. Radulfus de Hengham in Magna Summa cap. 8. *Et ista defalta vocatur Gallice Nonplevine, et aequipollet naturaliter defaltae post defaltam.* Supra: *Caueat sibi reus deficiens quod infra 15. dies terram suam captam in manu domini Regis replegiet: quod si non fecerit ad calumniam petenti proximo die placiti amittet seisinam terrae sicut per defaltam post defaltam.* Infra: *Captio tamen vt sanetur, defalta non pleuinae per legem dedici non potest.*

NON PVTATIVVM, *non est dubium.* Gloss. Isid.

† NONSTVS, nuntius, to. 9. Ordinat. reg. Franc. p. 378.

NONTENVRA, vox Practicorum Anglicorum, cum aliquis negat se *tenere* tenementum de quo est controuersia. Radulphus de Hengham in Magna Summa cap. 4.

NOPPA, villus, Belgice *Noppe.* Buschius lib. 2. de Reform. Monast. c. 11. *Super saccos dormire consueuerunt Noppis impositis.* Et infra: *Responderunt, quod sic non possent dormire, quia Noppae linteaminum laneorum in ora earum intreeuntes, somnum earum impedirent.*

NORA, nurus, Gall. *la Bru*, vxor filii, Ital. *Nora.* Testamentum Ermentrudis apud Mabillon. ad calcem Liturg. Gallic. p. 463.

NORAX. Glossae Isid. et Papias: *Norax, peccator, criminosus.* Emendat Martinius *Noxax*, vt sit a *noxa.* Suspicatur Graeuius an non scripserit Glossarum pater, *Noxat, peccat,* quod apud Papiam legatur, *Noxa, culpa, crimen, peccatum. Noxis, Noxat, nocet.*

† NOREGVERIVS, Prouincialibus et Occitanis *Norriguié*, pastor, ouium aliorumque animalium nutritor. Ch. Mf. an. 1378. V. *Norigarius* et *Norriguerius.*

NORGA, Papiae, *Sordes naris.* Perperam in Edito, et in quibusdam MSS. *maris.*

NORIGARIVS, i. q. *Noreguerius.* Charta an. 1405. ex Archiuo S. Victoris Massil. Armat. Din. num. 29. *Quilibet homo possit et valeat banniare et gayare pro banno auere quorumcumque exontium, grossum vel minutum cum Norigariis.* Vide *Norriguerius* et *Noyregarius.*

NORMA. (1) Regula monastica. Charta Chrodegangi Episc. Metensis an. 770. *Turbam Monachorum sub sancta Norma vitam degenses concernanis.* Charta Caroli C. to. 6. Vit. SS. Ord. S. Benedicti p. 251. *Vbi quidem olim Norma monastica floruit.* Charta donationis, seu fundationis Abbatiae Agaunensis, seu Synodus Agaunensis: *Quidquid a Prioribus ordinatum fuerit, iuniores sine murmuratione expleant, et per singulas Normas Decani constituantur digni, vt Abbas diuisio pondere, de prouidentia eorum sit securus.* Quo loco *Normae* dicuntur turmae Monachicae et variis Mona-

nasteriis erutae, quas in recens a se extructum Agaunense Monasterium induxerat Sigismundus, eo numero, vt indeficiens esset hymnodia, eaeque in obeundis Ecclesiasticis et Canonicis officiis vicissim sibi succederent. *Normae* autem appellantur singulae istae nouem turmae, quod singula Monasteria, vnde accersitae erant, suis regerentur *Normis* ac regulis : vnde *Regula Tornatensis*, et similes, quod in iis eiusmodi seruarentur Monasteriis. Hinc in Formulis vett. Lindenbrogianis 21. 22. *Vbi illustris Abbatissa ill. Custrix praeesse videtur, vna cum Norma plurima ancillarum ibidem consistentium.* NORMA REGVLARIS, Gregorio Magno lib. 7. Epist. 1. Indict. 1. dicitur Sancitum Iustiniani Imp. Nouellae 5. cap. 2. qui Nouitium *per triennium totum, siue liber siue seruus* sit, probari decernebat. (2) Gloss. Graeco-Latinae : Καλόπους, *Forma Calcis, Norma.*

NORMALES LIMITES, *normalis linea*, quae et *mensuralis*. *Normaliter*, *Normatura*, voces Agrimensorum. Est autem *Norma*, hisce locis, linea limitum, quae ab vno limite ad alium tendit. Vide Aggenum et alios.

† NORMALIS HONOR, debitus, congruus, to. 9. Collect. Hist. Franc. p. 645.

† NORMALITER, recta, in Praef. ad Chartul. Agani ex Tabul. S. Petri Carnot.

† NORMANNIGENA, ex Normannia ortus, in Ch. Ms. Theod. comit. Fland.

† NORMANNVS, famulus, qui alterius voluntati, quasi *Normae*, subiectus est. Inquisit. Ms. a. 1235.

NORMATRIX, Abbatissa, a *Norma* 1. Fridegodus in Vita S. Wilfridi saec. 4. Benedict. part. 1. p. 725.

NORMIS, Εὔρυθμος, in Glossis MSS. et Editis Lat. Graec. Vide *Abnormis*. Melius in Supplemento Antiquarii : Εὔρυθμος, *Concinnus*.

NORMVLA, piscis portio, vulgo *pitantia*. Walafridus Strabus de morte Wetini Mon. Augiensis, in Actis SS. Benedict. saec. 4. part. 1. pag. 293.

NORRENSES, *Septentrionales, scilicet Norwegii et Dani*, apud Barthium in Glossario ex Lisiardi Hist. Palaestina. Vide mox *Northus*.

NORRIGVERIVS, vt supra *Norigerius*, qui nutrit oues. Controuersia Domini de Monte-meyano cum incolis eiusdem loci an. 1497. V. *Norigarius*.

NORRISSA, species armorum, forte sic dicta quod esset propria *Norrensium* seu populorum septentrionalium. Videtur fuisse genus lanceae, cuius ferrum erat solito longius. Le Roman de Vacce MS.

> *En sa compaigne out cent armes*
> *De plusours armes aternes,*
> *Hache*, Norroisse *tint mout vele*
> *Plus de plain pié out d'alemele.*

† NORROISE adiectiuum est vocis *Hache*, quo significatur regio, *Northus* nempe, vbi fabricata ; vel indicantur gentes septentrionales, qui ea vtebantur, eadem quae *Securis Danica*.

NORTALBINCI, Nortmanni, de quibus mox in *Northus*. Fulcuinus de Gestis Abbatum Lobiensium to. 6. Spicil. Acher. pag. 559. *Gens quaedam Aquilonaris . . . quam plerique* Nortalbincos, *alii vsitatius Nortmannos vocant.* Haud scio quid sit vocis pars posterior *Albinci*, nisi forte sit pro *Albini* vel *Albani*, extranei, aduenae, ita vt *Nortalbinci* sint Aduenae ex *Northo* seu Septentrione.

NORTHINTVS, plaga septentrionalis, ex *Nord*, Septentrio, et *Inne*, cubiculum, cella, cauerna, et per translationem, plaga, regio, etc. in Legibus Edw. Regis. Vide *Eesfintus*.

NORTHVS, Septentrio, *le North*. Dudo libro 1. de Act. Norman. *Northo nobis contrariis obtriti*, etc. Hinc NORTMANI, pro Gentibus Septentrionalibus. Aimoinus libro 1. de Miracul. S. Germani cap. 1. *Gens Danorum, qui vulgo* Nortmanni, *id est, Septentrionales homines appellantur.* Chronicon a Pipino vsque ad Ludo-

Ludouicum VII. *Dani Sueuique, quos Theotisci Norman, i. Aquilonares appellant*, etc.

NOSALA, nux, vt videtur, Ital. Noce, Nosella. Statuta Montisregalis p. 310. *Item pro quolibet rubo rasiae sol. den. sex; item pro quolibet amandolarum seu Nosalarum dener. sex.* Vide Noxala.

NOSATA. Tabularium Communis Massil. *Melchior de Grimaldis dominus et patronus cuiusdam baliguerii intendit venire Massiliam et dictum baliguerium desarmare . . . aut eum armare, si sibi videatur, pro eundo ad Nosatam si armare voluerit piratico more.* Ex quibus posterioribus verbis videtur *ire ad Nosatam* idem esse quod ad nocendum ire, seu piraticam facere, nisi *Nosata* sit nomen proprium.

NOSCA, armilla ex imagine sacra pendens. Translatio S. Gorgonii Mart. in Actis SS. Benedict. saec. 4. part. 1. p. 596. *Munusculum argenteum a capite ipsius* (S. Gorgonii) *furtim abstulerit, quod Nosca vocatur.* Vide Nusca, et Nochia.

NOSCENTIA, pro Notitia, apud Simmachum lib. 3. Epist. 9. vbi Iuretus, Noscentia. Fridericus I. in Constit. lib. 2. tit. 17.

NOSCIO, NOSCO, V. Noctiosus.

NOSCITARE. Notkerus de Notis Musicis: N. *Notare, hoc est Noscitare, notificat.*

NOSIARE, f. vox mendosa, pro *Herciare* vel *Occare*, seu glebas occa frangere: quod saepius recensetur inter opera rustica dominis debita. Chartularium SS. Trinitatis Cadom. fol. 48. vo. *Si domina non possit per se arare waretum suum ad Pascha, homines sui . . . ei adiuuent et tribus vicibus Nosiare in autumpno.*

NOSOCOMIVM, Νοσοκομεῖον, locus in quo aegrotantes curantur. S. Hieronymus in Epitaphio Fabiolae seu Epist. ad Oceanum cap. 2.

NOSODOCHIVM, Νοσοδοχεῖον, idem quod *Nosocomium*, Scriptoribus Ecclesiasticis.

NOSTRACISMVS, mendose pro *Metacismus* apud Grimlaicum in Regula Solitarior. in Prologo.

NOSTVRMA. Aimoinus lib. 4. c. 26. *Collegit electam e Franciae bellatoribus Scaram, quam Nosturmam, vel cuneum appellare possumus.* Hunc locum attulit Spelmannus: sed nemo non videt legendum, *quam nos turmam, vel cuneum etc.*

NOTA. (1) Notae, Petro Diacono de Notis literar. *dictae sunt eo quod verba, vel syllabas praefixis characteribus notent, vt ad notitiam legentium reuocent: quas qui scribunt, proprie Notarii appellantur.* Notae igitur sunt *signa* quaedam literarum, quibus vox integra intelligitur: vnde σημεῖα γραμμάτων dicuntur Dioni libro 55. *Signa verborum*, Sancto Hieronymo ad Iulianum, et Epist. ad Principiam. Qui iis vtebantur, σημειογράφοι dicti, Latinis *Notarii*, vt est in Glossis Graec. Lat. Apud Ammianum lib. 18. *Ancilla Notarum perita.* De earum vsu, sic Valerius Probus Grammaticus de Notis Romanorum interpretandis: *Apud veteres cum vsus Notarum nullus esset, scribendi facultatem, maxime in Senatu, qui aderant, scribendo, vt celeriter comprehenderent, quaedam verba atque nomina ex communi consensu primis literis notabant: et singulae quid significarent, in promptu erat. Quod in nominibus, praenominibus, Legibus publicis, Pontificumque monumentis, Iurisque ciuilis libris etiamnunc manet. Ad quas Notas publicas accessit et studiosorum voluntas, vt vnusquisque familiares sibi notas pro voluntate signaret.* A quibus vero primum inuentae sint eiusdem *Notae*, docet idem Petrus Diaconus ex Isidoro lib. 1. Orig. c. 21. *Vulgares Notas Ennius primus mille et centum inuenit, ad hunc scilicet vsum, vt quicquid per contentionem praesentium diceretur, Librarii complures scriberent simul adstantes, diuisis inter se partibus, quod quisque verba, et quo ordine excipere. Dehinc Tullius Tyro Ciceronis Libertus Notas praepositionum commentatus est. Post hunc Philargyrus Samius et Aquila Maecenatis Libertus alias addiderunt. Deinde Lucius Annaeus Seneca contractis omnibus, digesto et aucto numero,*

mero, *opus in quinque millia extendit*. Ex quo quidem Diacono emendandus idem Isidorus, in hisce verbis: *Post eum tertius Persanmius Philargyrus*; legendum enim *post eum Samius Philargyrius*, quod non aduertit Lipsius. (2) † Commentarius compendiose scriptus, seu primarium exemplar notis descriptum. Flos Histor. Cod. reg. 5515. (3) Notae Musicae, quae in Libris Ecclesiasticis, singulis vocum syllabis superaddebantur. Capitulare Aquisgranense ann. 879. cap. 70. et Capitul. Caroli Magni lib. 1. cap. 68. lib. 6. c. 277. *Psalmos, Notas, cantus, compotum, Grammaticam per singula Monasteria, vel Episcopia discant*. Ioan. Sarisberiensis lib. 1. Metalogici cap. 20. *Nec miretur quis tantam vim fuisse in Notulis, cum et musici cantores paucis characteribus multas acutarum et grauium differentias indicent vocum. Et ob hoc quidem characteres illos musicae Claues dicunt*. Ademarus in Carolo Magno a. 787. *Et omnes Franciae Cantores didicerunt Notam Romanam, quam nunc vocant Notam Franciscam: excepto quod tremulas, vel vinnulas, siue colligibiles, vel secabiles voces in cantu non poterant perfecte exprimere Franci*, etc. Ingulfus pag. 886. *Missae, quae cum Nota canuntur*, id est, cum modulatione musica, libro notis musicis notato coram proposito. (4) Cantus, quomodo *Note* vsurpant e vulgo Galli. Tidericus Langenius in Saxonia:

Restant alaudae, quae subsistunt sine fraude,
Perque suas Notas rudes sistunt idiotas.

Iam vero qualis olim fuerit Cantus, quem Gregorianum dicimus, et an notis, quibus vulgo vtimur, musicis constiterit, non omnino constat: quamquam id minus vero consentaneum videtur, cum eiusmodi notas multo post adinuentas tradant plerique. Incertum etiam, an earum vice adspersa fuerint literis alphabeticis, quae vocis tonos denotarent, Antiphonaria et Gradalia, vti postea factitatum palam est: etsi videatur id diserte indicare Eckehardus Iunior de Casibus Sancti Galli cap. 4. vbi de Petro, vno, vti vult, e Cantoribus, quos Roma in Galliam ad Carolum misit Adrianus Pontifex, verba facit: *In ipso quoque* (Antiphonario) *primus ille literas Alphabeti significatiuas notulis, quibus visum est, aut susum, aut iusum, aut ante, aut retro, assignari excogitauit: quas postea cuidam amico quaerenti Notker Balbulus dilucidauit*. (5) Instrumentum Notariorum, qui inde Gallis *Gardenotes* dicuntur, seu Instrumentorum custodes. Concilium Auenionense an. 1279. can. 14. *Statuimus, quod tam haeres quilibet, quam notarius, qui Notam cuiuslibet receperit testamenti, etc.* Commentariolum intelligo, qui compendiariam rei rationem complectatur, vt e in Extracto ann. 1336. e venditione partis vrbis Massil. a Benedicto Episc. facta Carolo Andegau. Prouinciae Comiti ann. 1259. ex Schedis Praesidis de Mazaugues: *De Notis et abreuiaturis in dictis cartulariis contentis facere publica instrumenta*. Aliud extractum an. 1430. ex Homagio ab incolis Masalgii suo domino Galterio de Vlmeto an. 1371. praestito, ex iisdem Schedis: *Et me . . . Notario qui . . . . et de ipsis Notam recepi, ex qua hoc instrumentum publicum in hanc publicam formam per aliam manum scribi, redigi et grossari feci, aliis negotiis occupatus, virtute gratiae regiae mihi benigne concessae, hicque manu propria me subscripsi, quia inueni concordare inuicem*. Hic tam prima perscriptio, Gallis vulgo *Minute*, intelligi potest, quam commentariolus: et certe pro primario eiusmodi scripto, seu *matrice siue imbreuiatura*, vt verbis vtar Statutorum Rom. lib. 1. c. 149. accipienda vox *Nota* in Edicto Philippi Pulcri an. 1304. to. 1. Ordinat. Reg. pag. 177. (6) Alia notione, V. in *Noda*.

NOTABILIS, suspectus, nota dignus. Literae Henrici III. Angl. Regis an. 1262. ap. Rymer. to. 1. p. 737. *Praesertim cum ipse nullo prorsus tempore aliquem*

aliquem de regno nostro Notabilem *reddiderit*, *nec dissensionem seu discordiae scrupulum cum aliquo ex aliis alio praetextu habuerit*. Aliquot e Latinis Scriptores hanc quoque vocem interdum in malam partem acceperunt, vt Quintilianus: *Notabile verbum et veluti macula*. Rursus: *Notabilia ad reprehensionem*. *Notabilis foeditas*, apud Plinium lib. 36. cap. 5.

✝ NOTABILITER, iure indubio, sine vlla controuersia, Ch. a. 1203. to. 10. Gall. Christ. Instr. p. 336.

NOTABVNDVS, celebris. V. S. Guthlaci to. 2. Aprilis p. 46.

NOTACVLVM, nota, signum. Minutius Felix in Octauio cap. 31.

NOTAMEN, nomen, vel signum. Adreualdus in Hist. translationis S. Benedicti et S. Scholasticae n. 7.

NOTAMENTVM, annotatio. Leges Palatinae Iacobi II. Regis Maioric. in Actis SS. Iunii to. 3. p. 1.

NOTARE. (1) Notis exscribere, apud Quintilianum in Praefat. libr. de Institut. Orat. V. *Nota* 1. (2) notas musicas libris ecclesiasticis adscribere. Sanctus Anselmus lib. 1. Epist. 21. *Suis vos precibus ad Notandum Antiphonarium adhortare desiderat*. Ademarus in Vita Caroli Magni: *Antiphonarios Sancti Gregorii*, *quos ipse Notauerat nota Romana*.

✝ NOTARE, subscribere, signum seu *notam* apponere. Ch. a. 1342. to. 9. Ordin. reg. Franc. p. 42.

NOTARIA, seu NOTORIA. (1) Scriptura, qua notum aliquid fit, relatio. Glossae vett. *Notoria*, ἀναφορά. Glossae Gr. Lat. Μήνυσις, *Indicatio*, *Notaria*, *Indicium*. Acta S. Maximini Martyr. *Cum Centenarius diceret Notariam sibi datam esse*, *qua continebatur eam fingere dixit*: *An non est verisimile me mentiri*, *et illum verum dicere*, *qui Notariam falsam dedit*? (2) Munus Notarii Ch. Ms. a. 1257. *Notarii a dicto domino Episcopo creati non possint exercere officium Notariae*, *nisi in terra domini Episcopi*. (3) ✝ Forense tabularium, Gall. *Greffe*. Ch. Ms. a. 1319.

NOTARIATVS, eadem notione, Gall. *Notariat*. Edictum Philippi Pulcri a. 1304. tom. 1. Ordinat. Reg. pag. 419.

✝ NOTARIVM, charta, instrumentum a Notario digestum. Pact. Ms. inter Pontium Episc. et gentes reg. Biter. V. *Notula*.

✝ NOTARIVS, adiect. notabilis, praecipuus. Elmham. in vita Henr. V. c. 67.

NOTARIVS. Notarii dignitas varia ac diuersa fuit in Palatiis Imperatorum. Alii enim et in iis praecipui erant, qui *Notarii* et *Tribuni*, seu *Tribuni Notariorum* dicebantur, de quibus in voce *Tribunus*. Alii erant *Tribuni et Notarii Praetoriani*, qui ex Corniculariis et Primiscriniis officii Praefecturae Praet. ad eum locum peruenerunt, vt docet Senator lib. 6. Ep. 3. lib. 11. Epist. 20. Tertii denique erant *Notarii et Domestici*, vt est in leg. 2. et 3. Cod. Th. de Primicerio et Notariis. De singulis multa congessere Pancirolus Notit. Imper. Gutherius de Officiis domus Aug. Sirmondus ad Sidonium, Henric. Valesius ad 17. Marcellini, Cuiacius, Iacobus Gothofredus ad Cod. Theod. etc. NOTARII, incerta notione, Statuta Astens. f. 16. vo. c. 3. *Iuro* . . . *quod non sum homo alicuius Marchionis*, *nec vassallus vel Comitis*, *vel Comitisse de Lambardia*, *exceptis Comitibus de Lumelo*, *si fuerint* Notarii et *Episcopi Astens*. NOTARII ECCLESIAE ROMANAE, apud Gregor. M. lib. 2. Ind. 11. Epist. 54. Hi Epistolas summorum Pontificum subscribebant, vt idem testatur lib. 4. Epist. 25. NOTARII EPISCOPORVM, eorum scribae, qui vt plurimum assumebantur ex Clericorum ordine, et in Ecclesiis munia alia obibant Ecclesiastica, vt ex libro Sacramentorum Gregorii colligitur: *Et tunc illuminantur duo cerei*, *quos tenent duo Notarii*, etc. Episcopi plerique non vnum dumtaxat, sed plures habuere Notarios, quorum primus *Cancellarii* nomen sibi sumebat, imo et *Archicancellarii*, vt patet et litteris Wifredi Episcopi Virdun. quas laudat Mabillonius Diplom. p. 124. Distincti fuisse videntur Episcoporum et Capitulorum Cancellarii. Hi dicebantur *Sigilliferi*

et

et *Registratores*, quibus in annum Capituli sigilla et registra committebantur, vt in Decretis Ecclesiae Lugdunensis legisse se testatur Mabillonius loco citato: qui ibidem memorat *Sigilliferum et Registratorem*. NOTARII ABBATVM. Abbatibus suos etiam fuisse *Notarios* seu *Cancellarios* patet ex Caroli M. Capitularii I. an. 805. in quo statuitur cap. 3. *Vt vnusquisque Episcopus et Abba et Comites suum Notarium habeant*. NOTARII REGIONARII, dicti septem Notarii Romae a S. Clemente PP. primum instituti. Anastasius in S. Clemente. † NOTARII CAVSSARVM, Gall. *Greffiers*, in Stat. comit. Venaiss. NOTARII REGIS apud Gallos, alii olim fuere ab iis, quos *Secretarios Regis* vocabant, quod potissimum colligitur ex statuto dato Lorriaci pro Hospitio Regis Philippi M. an. 1317. Sed postmodum vnita eadem munia. De *Notariis* plura Mabillonius lib. 2. de re Diplom. integris capp. 11. 12. 13. de Lauriere in Glossario iuris Gallici, ac praesertim tom. 1. et 2. Ordinat. Reg. passim: quorum omnium indices locupletissimos consulere potes ad calcem. NOTARII SACRI PALATII, saeculo XI. frequenter memorati, apud Puricellum p. 372. 416. 430. etc. NOTARIVS SECVNDI SCRINII, in Annalibus Bertinianis ad an. 877. PRIMICERIVS NOTARIORVM, in Notitia Imperii p. 61. 146. apud Senatorem lib. 6. Ep. 16. *Primicerius Notariorum Castrensis sacri Palatii*, in Notitia Imperii pag. 3. 114. PRIMICERIVS NOTARIORVM, Eccl. Romanae, qui postmodum *Protonotarius*, apud Greg. M. lib. 2. Ind. 11. Epist. 22. Paulum Warnefridum lib. 4. de Gest. Longob. cap. 24. etc. Anastasius in S. Iulio PP. PROTONOTARIVS, *Primus inter Notarios*. Ammiano lib. 25. dignitas Palatina; apud Socratem lib. 7. cap. 23. Codinum de Offic. cap. 2. n. 57. etc. PROTONOTARIVS, apud Gallos interdum dictus summus Cancellarius. Sic Hadrianus PP. I. in Epist. 85. Codicis Carolini *dilectissimum Protonotarium* vocat Radonem Abbatem S. Vedasti, quem in serie Cancellariorum diximus fuisse Caroli M. summum Cancellarium. Eadem ratione Lotharius Imp. Hilduinum S. Germani Pratensis Abbatem *Archinotarium* appellat, vt iam dictum in *Archinotarius*: vbi *Archinotarius* alter memoratur ab Archicancellario distinctus sub Ludouico Pio. PROTONOTARIVS, τοῦ δρόμου, apud Nicetam Choniatem, Publici cursus. V. Glossar. mediae Graecitatis in Νοτάριος. PROTONOTARIVS THEMATIS, seu prouinciae, apud Leonem in Tacticis c. 4. num. 31. vbi de eius officio, qui in Glossis Basilic. dicitur, ὁ τοῦ θέματος δικαστής. PROTONOTARIVS in Ecclesia Constantinopolitana est πρῶτος τῶν πατριαρχικῶν Νοταρίων, ap. Goarum ad Codinum p. 5. 12. vbi de eius Officio plura. PROTONOTARIVS APOSTOLICVS, cuius munus describit Christoph. Marcellus in Ceremoniali Romano lib. 3. p. 317.

NOTATOR. (1) Qui libris ecclesiasticis notas musicas adscribit. Bernard. Monach. in Tract. de ratione cantandi Gradale. (2) † Notarius. B. de Amor. in Spec. sacerdot. Ms.

NOTATVRA, ars scribendi notis, vt videtur, vel notas musicas libris ecclesiasticis apponendi. Chron. Windesim. lib. 2. *Qui tunc temporis meliorem in fractura et Notatura monasterium nostrum non habuit*. V. Nota.

NOTESCERE, notum facere. Concil. Tolet. III. inter Hispan. tom. 2. p. 338.

NOTHI CANTVS, V. in *Cantus* 1.

NOTIFICARE, notum facere, in leg. 5. D. de Iure immunit. et alibi non semel.

NOTIFICATIO, significatio, declaratio, Practicis Gallicis *Notification*, apud Murator. to. 8. col. 579.

† NOTINVS, significans, in Stat. Carcass. a. 1466.

NOTIO, pro *Notitia*. Charta S. Bonifacii apud Brow. lib. 1. Antiq. Fuld. cap. 4.

NOTIOSVS, pro *Noctiosus*, V. in hac voce.

NOTITAS, notitia, euidentia. Processus de Vita S. Yuonis, tom. 4. Maii p. 578.

NOTITIA. (1) Instrumentum, quod de re inter praesentes in re quapiam gesta, nec scripto mandata, aut in chartas relata, ad hoc vocatis testibus, conficiebatur, vt praesentibus posterisque nota fieret: et in posterum nullus de ea dubitandi locus orietur. Nam cum primis istis saeculis ea esset fidei inter homines integritas, vt solo verbo, certisque traditionum seu inuestiturarum adhibitis formulis et ritibus, praedia Ecclesiis aliisque conferrentur ac traderentur; interdum, et vt plurimum coram testibus, ad maiorem firmitatem, donatariis ita postulantibus, Charta conficiebatur ad posterorum *Notitiam*, quae et rem donatam et collatam, donatoris nomen, traditionis ritum ac formulam, testes, qui adfuerant, annumque mensem ac diem continerent. Vnde *breue memoratorium, seu recordationis* crebrius appellatur in Tabulario Casauriensi: *Decretum securitatis et firmitatis pro futuris temporibus ad memoriam retinendum, etc.* In Charta ann. 1152. in Historia Bellunensi p. 77. *Breue recordationis memoriam retinendum.* Atque eiusmodi Notitiae secundum contractus naturam varias sortiebantur appellationes. Aliae enim dictae *Warpitoriae*, quibus quis rem aliquam dimittebat, vt in Tabulario Persiensi Ch. 26. *Traditionales*, quae rei traditionem continerent, Ch. 2. *Traditoriae et reuestitoriae,* apud Perardum in Burgundicis pag. 172. *Sacramentales*, quae ab testibus post edita sacramenta firmabantur, in eodem Tabulario Persiensi Ch. 16. Notitiarum aliae ab ipsis partibus, id est, donatoribus et donatariis, subscribebantur, cuiusmodi passim obseruare est. Eiusmodi notitiarum mentio post annum 1100. rarius occurrit. Porro de vocis *Notitia* notione apud Scriptores Latinos, egit Pancirolus ad tit. Notitiae Imperii. V. Mabillonium to. 5. Vitar. SS. Ordin. S. Benedicti pag. 761. et lib. 3. de Re diplom. c. 4. (2) NOTITIAM FACERE, pro *Notum facere*, in Legibus Luitprandi Regis Longobard. tit. 17. §. 1. tit. 52. §. 1.

† NOTITIALIS RECORDATIO, inquisitio iuridica per testes, qua quid notum fit. Ch. Ms. an. 1170.

NOTITIOLA, parua notitia, modica scientia. Tortarius in Miraculis S. Benedicti c. 25.

NOTORIA, epistola, qua aliquid Principi aut Magistratui notum fiebat. Trebellius Pollio in Claudio ex Epistola eiusdem Claudii. In Glossis Isidori, *Notoria*, *elogium*, *textum malorum dictorum*, *quod Notoriam dicunt*, appellatur: scilicet libellus accusatorius, sic dictus, quod in eo reus *notetur.* Ita vsurpat Augustinus Epist. 159. V. *Notaria 1.*

NOTORIANS FAMA, qua quid notum fit et vulgatum. Bulla Benedicti XIII. PP. dicti a. 1401. to. 6. Spicil. Acher. p. 182.

† NOTORIARE, notum facere, in Processu Ms. contra spoliatores thes. Clem. V.

NOTORIETAS, peruulgata notitia, Gall. *Notorieté*, euidentia, in Processu de B. Hermanno Ioseph. tom. 1. Aprilis p. 720.

NOTRIA, *triae*, *pinna*, apud Ioh. de Ianua.

† NOTRIMINA, nutricatus animalium, et animalia ipsa, i. q. *Nutrimen.* Ch. a. 790. apud Murat. to. 3. Antiq. Ital. med. aeui p. 561.

† NOTTOLA, vox Italica, fenestrae obex, repagulum. Acta Ms. notar. Senens.

NOTVLA. (1) Charta, scriptum. Charta Henrici Marchionis Misnensis an. 1234. apud Ludewig. tom. 1. p. 51. (2) Commentariolus, vel perscriptio, Gall. *Minute*, seu, vt habet Ioan. de Ianua, *Breuis*, *lucida et aperta traditio eorum quae sunt alibi diffusius pertractata;* *Notule*, in Glossis Lat. Gall. Sangerm. Edictum Philippi Pulcri Franc. Regis ann. 1328. apud Acherium tom. 6. Spicil. pag. 491. (3) NOTVLA CODICALIS, CVRTANA, FORMATA, POETICALIS, etc. V. *Scriptura.*

† NOTVLATOR, qui libris ecclesiasticis *notulas* musicas adscribit. Com. put. fabr. S. Petri Insul. a. 1493. V. *Notator.*

† NOTVLATVS CANTVS, qui notis musicis exequitur. Stat. eccles. Paris. MS. a. 1408.

† NOTVS, pro Nothus, in Glossar. Prouinc. Lat. Cod. 7657.

NOVA, vox Italica, res noua, nuntius, Gall. *Nouvelle*, in Annal. Genuens. apud Murator. tom. 6. col. 496.

NOVACVLATOR, f. qui secat seu effodit cespites ad munitionem vrbis, de qua Lambertus Ardensis apud Ludewig. to. 8. p. 600. *Fosserii cum fossoriis, ligonistae cum ligonibus, picatores cum picis, malleatores cum malleis*, *Nouaculatores sine rasores cum rasoriis, paratores quoque et wallatores, et deuparii, et hiatores, etc.* V. *Rasor 1.*

NOVALE, NOVALIS AGER. Varie haec vox accipitur: interdum enim pro terra proscissa, quae anno cessat, interdum pro agro, qui de nouo ad cultum redigitur. Petrus Crescentius lib. 2. de Agricult. cap. 18. *Ager, qui noualis ab antiquis sapientibus vocatur, est duplex: vnus quidem, qui primum ad cultum redactus est: alter autem, ad quem interpositis quibusdam quietibus necesse est suam redire nouitatem, sicut est ager, qui duobus annis seminatur, in tertio quiescit, etc.* Gloss. MS. *Noualis ager est primum proscissus, vel qui alterinis annis vacat, causa nouandarum virium. Noualia enim semel cum fructu, et semel vacua sunt. Noualia, agri a nouando per singulos annos dicti. Nouales campi, vt siluae nuper fusae.* Eadem ferme habet vetus Agrimensor p. 299. NOVALE, priori notione. Papias: *Nualis ager dicitur, qui vacat anno intermisso.* NOVALE, vel *Noualem agrum* altero significatu sumi potissimum in Chartis Pontificiis, obseruat Innocent. III. PP. in Decretal. Greg. lib. 5. c. 21. pro agro scil. *qui de Nouo ad cultum redigitur, de quo non extat memoria, quod aliquando cultus fuisset.* Gloss. antiquae MSS. *Nouales campus, vel siluas supersatas.* NOVALE NOVARE, ad cultum reducere, proscindere. Tradit. Fuld. lib. 3. c. 29.

NOVALIS, nouus. Miracula B. Simonis de Lipnica, tom. 4. Iulii pag. 567.

NOVALITAS, res noua, Gall. *Nouveauté*: quae vox in prauam partem saepius accipitur. Charta an. 1334. apud Menesterium in Probat. Hist. Lugdun. p. 93. col. 1. V. *Nouitas.*

NOVANA, preces Nouendiales, Gall. *Neuvaine.* Vita S. Philippi Archiep. Bituric. apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1491. V. infra *Nouena.*

NOVANIA, eadem notione, in Statutis MSS. Ecclesiae Andegan. ann. 1591.

NOVARE, V. *Nouale.*

NOVARIA, meretrix, V. in *Centrix.* † Mendose pro *Nonaria*, V. in hac voce.

NOVATIO. (1) Idem quod *Nouale.* Priuilegium Lotharii Imp. an. 1136. in Actis SS. Iunii tom. 5. pag. 485. (2) V. alia notione in *Nouitium.* (3) † Nouus seu recens fotus; dicitur de feris iunioribus, to. 1. Annal. Praemonstr. Probat. p. 645.

NOVEGELDI, V. infra in *Nouigildum.*

NOVELLA. (1) Idem quod *Nouale*, secunda notione. Charta an. 971. ap. Menestrium in Probat. Hist. Lugdun. p. XXXVIII. col. 1. (2) Ioanni de Ianua, *Ramus arboris tener, nouus. Psalm. Fili, tui sicut Nouellae oliuarum.* Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Novella, Ram d'arbre tendre et nouviau.* In Psalmo olea ipsa tener et iunior intelligenna est, non ramus. (3) NOVELLA SILVA, f. recens consita vel caesa. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerm. *De vinea aripenna V. de prato arip. V. de silua Nouella bun. 6.* (4) NOVELLAE, *suggestiones*, in veteribus Glossis MSS. ad Canon. Concilior. Idem Codex, qui est ex Bibl. Reg. *Eodem tempore, cum multi Nouellis gauderent, quod Constantinus baptizatus a Silvestro Episcopo vrbis Romae emundatus fuisset a lepra, etc.* (5) NOVELLAE, ita recentiores constitutiones suas appellarunt Imperatores; quod nomen,

nomen, inquit Antonius Augustinus, vetustissimum est, et a pluribus Imperatoribus post Theodosianum Codicem editum et vsurpatum, et quo Iustinianus ipse vtitur frequentius in his eisdem Legibus appellandis. *Nouellas* autem cum appellat Accursius, Iuliani editionem intelligit, cum barbaram Translationem Bulgari tempore factam, *Authenticam* appellauit.

NOVELLARE. (1) Siluestrem agrum extricare, agrum ante incultum colere. *Nouellabam nuper in agro*, in Vita S. Hugonis Abb. to. 3. Aprilis p. 646. Verbum Suetonio notum in Domitiano cap. 7. pro Vites pangere: *Edixit, ne quis in Italia Nouellaret, vtque in prouinciis vineta succiderentur.* (2) Renouare. Miracula S. Gengulphi, to. 2. Maii pag. 651. *Euangelium nobis miraculum innouatur, antiquatum itidem Nouellatur.* (2) Noua nunciare, scribere. Epistola Sigismundi Rom. Regis ad summum Pontificem circa an. 1412. ap. Marten. tom. 1. Anecd. col. 1744. Italis *Novellare*, fabellas et nugas garrire est.

NOVELLASTER, nouus, nouellus. Marculfus Empir. c. 8. *Vinum optimum, sed Nouellastrum.*

NOVELLETVM, Νεοφυτεῖον, in Glossis Graec. Lat. Ibidem: Νεόφυτον, *Nouellum*. Vinea nobis viribus consita, Paulo IC. leg. 6. Dig. de impensis in res dotales factis: Hac notione in Statutis Vercell. lib. 5.

NOVELLITAS, nouitas. Tertull. adu. Praxeam c. 2.

NOVELLVM, V. *Nouelletum*.

NOVEMDIALE, V. in *Nouenarium*.

NOVEMGELDVM, V. in *Nouigildum*.

NOVEMPLICITER COMPONI, debet furtum in Ecclesia commissum, Iuxta Legem Alaman. tit. 5. §. 1. V. infra *Nouigildum*.

NOVENA. (1) Preces seu Missae per nouem dies continentes pro defunctis celebrandae, († vel pro recuperanda sanitate, vel ex alia quauis religionis causa,) Gall. *Neuvaine*. Testamentum Gregorii XI. PP. apud Acherium tom. 6. Spicil. pag. 677. *Successor cum dictis executoribus de pannis aureis et sericis, luminaribus, facibus, Missis et eleemosynis tam in Ecclesia de donis in depositione corporis nostri et per* Nouenam, *quam in itinere et Monasterio Casae-Dei, habeant disponere et ordinare, sicut decet honorem Ecclesiae sanctae Dei.* (2) Mensurae frumentariae species. Charta fundationis Abbatiae Sorpiensis in Dioecesi Regiensi in Prouincia, an. 1255. *Dedit dicto Monasterio dotando illud decem* Nouenas *bladi, quas habet Ecclesia Vallis Moynae, et octo* Nouenas, *quas habet in Ecclesia de Montemeiano.* *Nouena* apud Dumbenses paulo minor Lugdunensi, continet mediam *asinatam*, seu *nouem cupas* vel *bichetos*, a quo numero *Nouena* dicta. V. Colletum in suis Notis ad Statuta Sabaudiae part. 2. p. 75. (3) Munus rerum nouarum, diuersarumque, vt sunt panni ex seta confecti, scarlati, resque aliae, quae a Legatis Principibus offeruntur. Ita Iosephus Barbarus in Itinerario ad Fanaim. pag. 445. (4) Decimarum pars, apud Indos Hispanos, de qua in Synodo Limae an. 1586. inter Hispanica to. 4. p. 444.

NOVENARIVM, vt *Nouena*. Hispan. *Novenario*, Gall. *Neuvaine*. Testamentum ann. 1286. to. 2. Hist. Dalphin. p. 61. *De quibus* (10000. solidis coronatis) *volo fieri dictum lectum meum et exequias meas et Nouenarium meum, etc.* Quibus in locis *Nouenarium* inter et *Nouemdialia* discrimen apparet, in eo forte situm, quod *Nouenarium* fuerint Missae per nouem continuos dies celebratae, *Nouemdialia* vero totidem officia feralia iisdem nouem diebus continuis peracta. V. *Nouendium*.

NOVENARIVS. (1) Nouem Psalmi, qui cantantur in Matutinis, apud Vdalricum lib. 1. Consuetud. Cluniac. cap. 12. et Bernardum Mon. in Ordine Cluniac. part. 2. c. 15. (2) Qui nonam fructuum domino persoluit, nisi fallor. Fori Oscae ann. 1247. fol. 31. *Emptio haereditatis Iudaei et Saraceni* Nouenarii, *aut tributarii domini Regis omnibus cuius-*

cunque conditionis sint, *maneant interdicta*. V. *Nouennarius*.

NOVENDIVM, luctus nouem dierum, qui, vt ait Donatus, parentalia concludit, quique apud Latinos *Nouendial* appellabatur, vt testatur Augustin. qui in exsequiis Christianorum nonum hunc diem celebrari improbat. Gloss. Lat. Gr. *Nouemdialia*, Εννεα ἐπὶ νεκρῷ ἀγόμενα. Alcuinus lib. de Diuin. offic. sub finem.

NOVENGELDVS, V. infra *Nouigildum*.

NOVENNARIVS, NOVENNARIA. Vitalis Episc. Oscensis ap. Blancam in Com. Rerum Aragon. pag. 728. *Quinetiam Dn. Rex secundum meliorationem et deteriorationem loci auget vel minuit quantitatem. Vbi autem sunt* Nouennarii, *precaria non exigitur*, *sed ipsammet* Nouennariam *percipit Ricus homo*. V. *Nouenarius*.

NOVENSE, f. nona pars ex aliqua re. Charta ann. 1268. ex Archiuo Episcopatus Massil. *In proprietato ipsius Episcopi totum* Nouense *de sulibus et tertiam partem lesdae et in toto stagno dominium*.

NOVENSILES, *id est*, *nouem salientes vel saltatores Iouis*, apud Papiam. Ioh. de Ianua: Nouensiles *a nouem et salio*, *dii sic dicti*, *quia nouem insultibus nauem infestant*, *vnde dicunt*, *quod si euaserit nauis decimum insultum non deinceps timet*. Vnde haec hausta? Deos Nouensiles appellabant Romani, vel a nouenario numero, vel a nouitate, quasi recens essent facti Dii, vt fuse deridens exposit Arnobius lib. 8. Quidam *Nouemsides* vel *Nouensides* vocant, quod eadem sede, qua Dii, consedere fingerentur, vt habet Marius Victorinus lib. 1. Artis Gram. cap. de Orthographia. Varro lib. 4. de Lingua Lat. *Feronia*, *Minerua*, *Nouensiles a Sabinis*. Hinc Vossius suspicatur vocis etymon non esse a Latino ducendum. Ex Martiano Capella, qui coelum omne in sexdecim regiones diuidit, in secunda inter alios collocantur *Lymphae Diique Nouensiles*. V. Giraldum Syntagm. 1. Hist. Deor. fol. 19. Caelium Calcagninum lib. 1. Epist. 29.

NOVENVS, nouus. *Nouena lira*, in Charta ann. 1445. apud Rymer. to. 11. pag. 90. *Noueni*, pro Noueni, vsurparunt Liuius lib. 27. et Plinius lib. 3. cap. 11.

NOVERCA. (1) Mater vxoris. Charta Thossiacensis in Dumbis an. 1462. (2) Hygenus de Castrametatione: *Iniqua loca*, *quae a prioribus Nouercae appellantur*, *omni modo vitari debent*. Occurrit apud Agrimensores: metaphora ducta a nouercis, *quod genus mulierum solet esse pessimum*, vt est apud Anonymum de Mirac. in Circumlatione S. Vrsmari per Flandriam, n. 4.

† NOVERCALE, infortunium, calamitas; metaphora ducta a *nouerca*. V. in hac voce. Ch. Mf. a. 1317.

NOVERCARI, *more nouercae se habere*, *saeuitiam nouercae exercere*, Ioan. de Ianua. Charta ann. 1213. tom. 2. Rerum Mogunt. pag. 757. *Ne rerum effectui racionabilium diuturnitas temporum obliuialeat* Nouercari. *Nouercante fortuna*, in Litteris. a. 1440. apud Rymer. tom. 10. pag. 782. et alibi: quod improbat Vossius lib. 4. de Vitiis sermonis.

† NOVERIA. Ch. Mf. Sancii reg. Nauar. aerae 1246. *Quod non petteus ad ricominem*, *neque ad villum hominem*, *villam* Noueriam (sic) *neque carnale*, *neque cenam*, *neque villam alteram causam*. Forte leg. *villam Noueriam*, ita vt *Noueria* idem sit quod mox *Noula*.

† NOVIA, vox Hispan. noua nupta. Ch. a. 1273. to. 4. Hist. Occit. Prob. p. 59.

NOVICVPLVM, vt *Nouigildum*. Lex Baiwar. tit. 8. §. 6. *Si quis alienum seruum ad furtum suaserit* . . . . *in* Nouicuplum *compositionem cogatur exsoluere*.

NOVIGALE. Thwroczius in Ludouico Rege Hungar. c. 27. *Item tertia vice circa fluuium Brentham* Nouigale *contra Theutonicos et stipendiarios Venetorum transpassato flumine super equos cum magno periculo propter fluminis profunditatem*, *etc*.

NOVIGILDVM, NIVNGELDVM, mulcta pro re qualibet ablata furto aut alio quouis modo, qua reus nouies

uies eiusdem rei pretium reddere tenetur. V. *Geldum*. Lex Burgund. tit. 8. §. 2. *Si autem permissus iurauerit, et post sacramentum potuerit forte conuinci, in* Nouigildo *se nouerit redditurum*. Lex Alem. tit. 7. §. 1. *Si quis res Ecclesiae furauerit . . . tres* Nouigildos *soluat*. Tit. 72. §. 1. *Ille fur furtiuum reddat* Nouemgeldis. Tit. 76. Nouemgeldo *soluatur*. Tit. 99. §. 6. 11. 15. etc. Nouem *geldos componat*. Lex Baiwar. tit. 1. cap. 3. §. 1. *Si quis res Ecclesiae furauerit, . . . de qualicunquere* Niungeldos *soluat, id est, nouem capita restituat*. Tit. 2. cap. 13. §. 1. *Triunium geldum componat, hoc est, ter nouem donet homo, seruus vero* Niungeldo *soluat*. Tit. 8. cap. 1. Niungeldo *componat, hoc est, nouem capitalia restituat*. In Lege Frision. tit. 20. Nouies *componere*, Nouem *Weregildos componere*. Nouengeldus, in Capitulari 3. ann. 813. cap. 23. V. *Niungildum*. Hinc emendandae videntur Leges Rotharis art. 262. 263. 264. et 265. apud Murator. tom. 1. pag. 37. col. 2. vbi male, ni fallor, Nouum *reddere* vel *componere* legitur, pro Nonum. Agitur enim de furtis, quae Nonogildo componi consueuerunt.

† NOVINVPTIAE, f. secundae nuptiae, vel nuptiarum post quinquaginta annos noua benedictio. Conc. Tortos. ann. 1429. ap. Labb. cap. 7. *Neque etiam missa pro nuptiis, vel sepulturis, vel nouinuptiis in domibus celebretur*.

NOVISSIMALIS, nouissimus, postremus. *Versus finalis siue* Nouissimalis, Mario Victorino lib. 2. Grammat.

NOVISSIMIOR, posterior. V. *Nouitior*.

NOVITAS. (1) Dignitas, seu muneris initia, adeptio. Charta A. Archidiaconi de Bria an. 1232. ex Tabulario Meld. fol. 65. *Notum facimus, quod nos pro* Nouitate *nostra . . . licentiam faciendi demandam in nostro Archidiaconatu . . . concessit Episcopus Meldensis*. (2) Vsurpatio, cum quis alium interpellat in iure suo, Practicis Gallicis *Nouvelleté*. Querimoniae Flandrensium ad Anglos a. 1402. ap. Rymer. tom. 7. pag. 277. *Praesertim cum per habitatores ipsos Flandriae nulla est commissa super Anglicos* Nouitas . . . *tantum facere dignemini, vt praefatae* Nouitates *et consimiles amodo cessent, et factae, prout decet, restituantur*. Simili significatione etiamnum dicunt Galli *Nouveautez*. V. supra *Noualitas*. (3) † Ager qui de nouo ad cultum redigitur. Ch. Ms. a. 1233. (4) † Iuuentus, in Chron. Alber. tom. 9. Collect. Hist. Franc. p. 58.

NOVITER, rursus, iterum, denuo, Gall. *de nouveau*. Ch. a. 1015. to. 3. Concil. Hispan. p. 136. col. 1.

NOVITIA, nouitas, Gall. *Nouveauté*. Edidit Baluzius to. 2. Capitul. Capitula Monachorum Sangallensium an. 817. hoc titulo: *Capitula* Nouitiarum *de his, in quibus praeceptum Regulae et Constitutiones* Nouellorum *Conciliorum acutius non considerare et promptius exercere iussio imperialis ammonet*. Nouas Constitutiones bene Mabillonius interpretatur saec. 4. Benedict. part. 1. p. 741.

NOVITIARI, *nouitiatum inire et fieri nouitium*, in Amalthea ex Concilio Turon. Regula reformationis Mellicensis in Chronico eiusdem Monasterii p. 345. col. 2.

NOVITII, qui in Monasterio religiosae vitae experimenta subeunt, et probationis elapso tempore, si idonei fuerint inuenti, ad professionem admittuntur. Conuentus Aquisgranensis an. 817. c. 34. *Vt* Nouitio *non facilis in Monasterium tribuatur ingressus*. Guigo I. Prior Portarum Ep. 3. *Incipientes quos* Nouitios *vocant, etc.* NOVITIVS fieri apud Monachos praeterea dicebatur, qui in poenam in Nouitiorum ordinem redigebatur. Statuta antiqua Ord. Cartusiensis 2. part. c. 14. §. 9.

NOVITIOR, posterior, recentior. Praefatio in Acta SS. Perpetuae et Felicitatis.

NOVITIVM. Vita S. Aicadri Abb. Gemetic. cap. 25. *Quadam die, quae nominatur Sabbatum, quo solent Monachi exercere* Nouitia, *sanctus Dei famulus praecepit cuidam Monacho, procuratori suo, vt capillos sancti sui*

sui capitis cum forcipe adaequaret. Id est, forte, cum et comam et barbam *renouare* solent Monachi, singulis scilicet sabbatis: nam et *nouare barbam* dixerunt Latini. Arnobius: *Quid nouatio et reuelatio pudendorum?* Hinc *nouacula*, qua pili raduntur et nouantur. Capitulare Aquisgranense ann. 817. cap. 6. *Vt in Quadragesima, nisi in sabbato sancto, non radantur, etc.*

NOVITIVS, V. *Nouitii.*

† NOVITVS, de nouo ad culturam redactus. Ch. Mſ. a. 1222. V. *Nouitas 3.*

† NOVIVM, gurges, in quem aqua ex molendino cadit, seu canalis aut alueus molendini, Gall. alias *No.* Ch. ann. 1154. tom. 1. Annal. Praemonstr. Probat. p. 293. V. *Noa 1.*

NOVOGESTA, noue ac recens gesta. Eginus Monachus in Vita sancti Ansouini Episcopi Camerini n. 4.

NOVVM, vulgo *Nouvelle.* Vgutio: *Rumor, murmur quod vulgo dicitur Nouum.* Occurrit non semel in Epistolis Marini Sanuti. V. *Nouella.* NOVVM COMPONERE, V. *Nouigildum.*

NOVVPLVM, idem quod *Nouigildum.* Lex Baiwar. tit. 18. §. 2. n. 3. *Si seruus furtiuo modo supradicto more occisus fuerit . . . . Nouuplum componat, id est, Centum octuaginta solidos.*

NOX. (1) Pridem a viris doctis annotatum, Gallos olim ac Germanos spatia temporis, non dierum sed noctium numero distinxisse ac finiisse, ex Caesare lib. 6. de Bello Gall. *Spatia omnis temporis non numero dierum, sed Noctium finiunt.* Et ex Tacito de Morib. Germ. *Nec dierum numerum, vt nos, sed Noctium computant, sic constituunt, sic condicunt, vt nox ducere diem videatur.* Abraham Ecchellensis in Historia Arabum cap. 11. vetustissimum esse Arabum institutum scribit, in ratione temporum non dies, sed noctes putare, cuius, inquit, ratio est, quod a neomenia suas supputationes exordiantur, et Lunam noctis dominam sequantur, ac ducem in hoc habeant. Creationis opus etiam a vespere accepisse ex his sacrarum Litterarum verbis colligunt: *Factumque est vespere et mane dies vnus.* NOX SACRATA, quae diem Paschatis praecedit, in qua Baptismus conferebatur, vt testatur Augustin. Serm. ad Catechumenos. Senator l. 8. Ep. 33. (2) Oneris aut seruitii species. Tabularium sancti Vitoni Virdunensis: *Census de aliis mansis et de sedilibus, quae sunt in Monte sancti Vitoni et Virduni, pullos et oua ad Pascha et Festiuitatem sancti Vitoni, et ad Natiuitatem Domini. De integro manso carrum dimidium, de carropera 20. den.* Noctes 15. *in Maio homo de capite suo tenens terram etc.* Infra: *Vnusquisque mansus in Maio soluit 20. den. et 24.* Noctes *etc.* Rursum: *Vnam carratam de virgis et 40.* Noctes, *et 12. croadas, vnam herba, alteram feni, etc.* Vbi *nox* videtur sumi pro opere vnius diei. V. Dies. (3) † Pridie, dies antecedens festum, Gall. ol. *Nuit.* Ch. Mſ. ann. 1310. (4) † Occidens, Gall. ol. *Nuit.* Litt. remiss. Mſ. a. 1469.

NOXALA, f. nux, Ital. *Noce*, *Nosella.* Statuta Montis-regalis p. 288. *Quae vendi solent per apothecarios speciarum, excepta tamen triacha, confectionibus, ficubus, amandalis,* Noxalis. V. *Nosala.*

NOXIALIS, nocens. *Lex Noxialis*, ap. Prudentium in Cathemerino. *Pomum* Noxiale, in Hymno *Pange lingua, etc.* NOXALIS, eadem notione. Lex 1. Dig. Si ex *Noxali causa: Noxalis actio*, *Iudicium* Noxale leg. 3. eod. tit. *Malum* Noxale, Tertulliano de Genesi c. 2.

NOXILIS, *nocens*, in Glossis Isidorianis.

NOYREGVERIVS, apud Prouinciales, qui alit oues, vt vendat, opilio. Sententia arbitralis inter Dominos et Communitat. Calliani ann. 1497. *Vltra modum inter Noyreguerios obseruari solitum.* V. *Norigarius.*

NOYSIVM, V. *Noisia.*

† NOZELLVS. Ch. Mſ. Senesc. Tolos. ann. 1323. *Item in denerio consueto linguarum boum et vacarum ac tibiarum porcorum et nouellorum, collorum mato-*

matonum etc. An idem quod supra Nebulus?

NVA. Pactum inter Venetos et Tragurienses ann. 1322. apud Ioannem Lucium in Hist. Dalmat. lib. 4. c. 14. *Item, quod dictus Comes Traguriensis non possit .... dona aliqua recipere, ... nisi* Nuas *et fructus recentes.* Forte *nuces*, seu potius *vuae.*

† NVBALIS. Ch. an. 744. apud Murat. tom. 5. Antiq. Ital. med. aeui p. 529. *Item omnem nostram substantiam, quicquid habere videmur ibidem offerimus: id est ...., terris; vineis, colonicas, pradis, pascuis, nubalibus, montibus, seruis etc.* An pro *Vallibus?* An idem quod Noa 1?

† NVBATA, *l'aqua de naue, o de niniole.* Glossar. Lat. Ital. MS.

NVBEIAE, nuptiae, *Mariage.* Charta Willelmi Episcopi Inculism. a. 1206. in Tabulario sancti Amantii. NOBIAE, eadem notione. Charta a. 1204. apud Catellum.

† NVBERCA, nouerca, in Cod. reg. 7530.

NVBERE, coire, misceri. Capitul. Caroli Magni l. 6. c. 53. *Mulier, quae cum viro suo non potest* Nubere. Adde Fulbertum Epist. 64. Vetus Poenitentiale MS. *Qui in Ecclesia consecrata* Nubunt, *6. dies.* Auctor de disciplina Scholarium c. 2. *Quotidianis et vltra* Nuptiis *gaudebat, etc.* Ita Nuptias *facere*, pro *coire*, dixit Petronius. Sic etiam Graeci γάμον dixere. Sed et *innuptam* dictam Deiparam volunt, apud S. Augustinum Serm. 18. de Sanctis, et Epist. 3. ad Diaconum, quod ab omni venere impolluta, incontaminata, nec vlli vnquam viro cognita fuerit. RETRO NVBERE, in Poenitentialibus Libris. Poenitentiale MS. *Concubuisti cum vxore tua, vel cum aliqua alia Retro, more canino, etc.* Aliud Poenitentiale MS. *Vxor post natam sobolem abstineat se Ecclesia, si filius est, dies 30. si filia, 40. Nam in tempore menstrui sanguinis qui tunc* Nupserit, *30. dies poeniteat: qui Dominica, 7. dies. Si quis cum vxore sua retro* Nupserit, *40. dies poeniteat. Si in tergo, 3. annos, quod sodomiticum scelus est.* Ibidem: *Si vir cum muliere sua retro* Nupserit, *poeniteat, quomodo de animalibus, id est, si in consuetudine non erit, 3. annos.* Hincmarus de Diuortio Hhlotarii et Theodbergae: *Vxor domini regis Hhlotarii primo quidem reputata est de stupro, quasi frater suus cum ea masculino concubitu inter femora, sicut solent masculi in masculos turpitudinem operari, scelus fuerit operatus, et inde ipsa conceperit.* Quod quidem peccatum *de Interfemore* inscribitur in Poenitent. Egberti Archiep. Eborac. p. 17.

NVBES. Fleta libro 2. cap. 79. §. 15. ait oues saepe inter duo Festa beatae Mariae in Augusti et Septembris mensibus infirmari .... *per comestum cuiusdam nubis escaetae, quae tunc temporis cadere contingit, vel per comestum albarum testudinum.*

† NVBIARE, NVBIRE, nubere, vxorem ducere, to. 3. Hist. Nem. Prob. p. 154. V. *Nuptiare.*

† NVBICVLA, dimin. a *Nebula*, panis subtilissimi species, V. *Nebula* 2.

NVBIGER, *nubem gerens*, Iohanni de Ianua. *Portant nue*, in Gloss. Lat. Gall. Sangerm. *Nubifer*, apud Ouidium non semel.

NVBIGOSVS AER, apud Claudium Mamertum lib. 1. de statu animae c. 7. Nebulosus.

NVBILVM. Regula Pauli et Stephani Abbatum, capite 11. *Aestatis tempore nulli liceat meridie praeter in suo lecto dormire, nisi forte iubente Priore ad Nubila pro custodia arcae extra suum lectulum dormiat.* (Sub dio, Gall. *Dormir à l'air.*)

NVBILVS, coecus, saec. 4. Benedict. part. 2. p. 56.

NVBIRE, V. *Nubiare.*

NVBITARE. Papias: *Nubitant, Nubunt.*

NVBIVOLVS, qui per nubes volat, apud Pezium, to. 1. Anecd. part. 1. col. 5.

† NVBS, pro Nubes, to. 6. Sept. pag. 481.

† NVBTIAE, NVBTIALIS, pro Nuptiae et Nuptialis, in Ch. MS. ann. 1019.

† NVCA, f. pro *Nusca*, eadem notione. Gloss. Lat. Gall. an. 1352: Cod. reg. 4120. *Nuca, Baudiaus*.

NVCARIVM, nucetum. Ch. Ms. ann. 1210. V. *Nuclearius*.

NVCARIVS. (1) In Capitulari de Villis cap. 70. v. 6. Videtur legendum *Nuclearius*. V. in hac voce. (2) Nux arbor, Gall. *Noyer*. Tabularium S. Cypriani Pictau. fol. 47.

† NVCCIAE, pro Nuptiae, in Ch. contract. matrim. apud Salernum.

† NVCELLA, nux parua, in Arest. Ms. a. 1319.

† NVCELLETVM, dimin. a *Nucetum*, ager nucibus consitus, in Tabul. S. Vict. Massil. V. *Nuscarium* et *Nuscentum*.

NVCERIVS, vt *Nucarius* 2. Charta a. 1163. ex Archiuo Radoliensi.

NVCHA, postica pars colli, Gallis *Nuque du col*, Germanis Nacken. Matth. Siluaticus: *Nucrati* (leg. *Nukati*) *locus, vbi collum craneo iungitur*. Constantinus Africanus lib. 1. Commun. loc. med. c. 3. *Cum enim multa membra a cerebro sint remota, et viae longinquitate, eis denegetur sensualitas, vis quaedam cerebri data est spondylium medullis, quae quasi medullae, Lingua Arabica vocantur Nucha*. Infra: *Eadem est Nucha quae et cerebri Natura.*

NVCICLA. Papias: *Nuciclam amygdalam quidam Nuclam vocant, quasi minorem nucem*. Ioannes de Ianua: *Nucicula, Parua nux; Nucilla, Amygdala, scilicet minor nux.*

† NVCILLA, bombycis folliculus, in Arest. Parlam. Ms. a. 1345.

NVCINAE MENSAE, apud veterem Interpretem Iuuenalis. Sat. 11. vers. 117. quae hodie passim in vsu apud Gallos, *Tables de noyers*. Harum etiam meminit Strabo Lib. 12.

NVCISPINEA, στρόβιλος, in Gloss. Nuces pineae.

NVCLA, V. *Niciola*.

NVCLEARIVS, NVCLEARIVM. Iohann. de Ianua: *Nuclearius, arbor quae fert nuces; Nuclearium, idem, vel locus, vbi nuces crescunt*. Charta ann. 1140. pro Monasterio Vallis-Secretae ap. Sammarthanos in Gall. Christ.

NVCLEATORIVM, ager nucleariis consitus. Historia Episcopor. Autissiod. c. 20.

† NVCLEATVS, *nucleis* seu globulis instructus et ornatus. Constit. Carmel. Ms. Part. 1. rubr. 11. V. *Nodellus*.

† NVCLIRE, hircorum vox, in vet. Gloss. Cod. 7657.

NVCVLA. (1) Forte pro *Nuscula*, V. in *Nusca*. (2) † NVCVLA, ORVM, *li sompnii*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

NVDA, pro *Muda*, vt videtur, coetus, conuentus, consilium. Statuta Arelat. MSS. art. 120. e Musaeo D. Brunet: *Quicunque tenuerit hostagium, nonobstante iuramento possit venire ad coison* (sic) *et consilium, et Nudam, et in stadium, et venire ad domum Archiepiscopi*. V. *Muta 6.*

† NVDEVS, *Noel*, in Glossar. Lat. Gall. Cod. 7692.

NVDIBVCCIVS, imberbis, V. *Barbasterili*.

† NVDILLV, i. q. *Nodellus*, vt videtur. *Nudillu vna cum gemmae duae*, in Ch. a. 1065. tom. 1. Hist. Cassin. p. 254.

NVDIMANVS, qui manus vacuas et inanes habet, apud Eckehardum Iuniorem libro de Casibus S. Galli cap. 1.

NVDIPEDALIA, Papiae, *Nudo pede deambulatio Iudaeorum*. Nempe nudis pedibus incedentes Iudaei plerumque sacra celebrabant, et ieiunia, de quibus sic Iuuenalis Sat. 6. vbi describit Iudaeam:

> *Obseruant vbi festa Mero pede sabbata Reges.*

Quo referendum, id quod Iosephus narrat lib. 2. de Bello Iudaico c. 15. Hieronymus L. 1. in Iouinianum: *Multa compellitur Apostolus velle, quae non vult. Circumcidit Timotheum, rasit in se caluitium, Nudipedalia exercuit et totondit Cenchris*. Adde Tertullianum de Ieiunio c. 16. et in Apolog. c. 40.

† NVDIVS, quondam, olim. Litt. remiss. Ms. a. 1408.

NVDVS, mensurae species. Charta Ludouici Pii Imper, apud Doubletum p. 740. *De lignis dentur eis mensurae,*

rat, *quae Nudi appellantur*, *mille centum.* Legendum censerem *moli*, nisi Charta originalis, quam legi in Archiuo S. Dionysii, omnino praeferret *nudi.* † Leg. *Midi.* V. in hac voce.

NVGA, nugator. Gloss. Graec. Lat. Ἀχρεῖος, *nequus*, *spurcus*, *Nuga*, *nugator.*

NVGACIO, *Nugacion*, *mensonge*, in Glossis Latino-Gallicis Sangermanensibus MSS.

NVGACITAS, *falsitas*, in Barthii Glossario ex Hist. Palaest. Roberti Monachi. S. Augustinus Ep. 67. sub finem: *Omnis ab eo deleta est Nugacitas.*

NVGACVLVS, *aliquantulum nugax*, Ioh. de Ianua.

† NVGALE, animalis genus, in Gloss. ad tres libros Salomonis ex Bibl. Heilsbr. p. 54.

NVGALVS, nugator. Glossae Latino-Gallicae: *Nugalus*, *Petit Iengleur.*

NVGALISSIMVS. Regula sanctorum Patrum cap. 10. *Si casu quis Frater de cellula ex qualibet scandali causa exire voluerit*, *nihil penitus nisi Nugalissimo induatur vestimento*, *et extra communionem infidelis discedat.* Regula Sancti Macarii cap. 28. habet, *nisi in notatissimo vestimento*, id est, quod risum moueat occurrentibus. Holstenius, *parui momenti ac nullius valoris*, interpretatur.

NVGALITAS, σαπρότης, *nugacio.* Supplem. Antiqu. Aliae Gloss. Lat. Graec. *Nugalitas*, Φλυαρότης.

NVGAMENTA, ὑθλήματα, Gloss. Lat. Graec.

NVGAS, *inutilis*, in vet. Onomast. ap. Turnebum lib. 28. cap. 6. *Nugas*, Σαπρὸς, in Glossis Latino-Graec. Sangerm. MSS. et aliis. Glossae Cyrilli: Σαπρὸς, *Nugatorius*, *Nugax*, *Foedus.* Pro *Nugax* fere *Nugas* dicebant antiqui, non male, vt *Nefas.* V. Priscianum lib. 5. Papias: *Nugas*, *Inutilis*, *qui ad nullam vtilitatem pertinet.* *Nugax*, *Mendax*, in Gasparis Barthii Glossario, ex Baldrico Dolensi.

† NVGEIR, nux, arbor, in Terrear. villae de Busseul.

NVGERCVLVS, nugax. Acta S. Molingi, to. 3. Iunii p. 407.

NVGEVM. V. *Nageum.*

NVGIDICVS, qui nugas dicit, apud Io. Sarisber. l. 2. c. 7.

† NVGIDVS, f. pro *Nugidicus.* Glossar. Prou. Lat. Cod. 7657. *Messoneguier*, *Prou.* *mendax*, *nugidas*, *nugax*, *nugatorius.*

NVGIGERVLVS, *turpis nuncius*, in Glossis Isid. *Mendaciorum nuncius*, in Barthii Glossario, ex Historia Palaest. Fulcherii Carnot. Plautina vox, si vera lectio, pro qua Lambino magis probatur *Nuginendulus.*

NVGIPARVS, *qui parit nugas.* Gloss. Isid.

NVGIVM, pallium tenue, V. *Nageum.*

† NVGNATAS, *atis*, *l'abundanzia de zance.* Gloss. Lat. Ital. Ms.

† NVGRVS, nurus, filii vxor, in Ch. an. 859. apud Murat. tom. 1. Antiq. Ital. p. 755. V. *Nora.*

† NVINTAILIS, mendose, f. pro *minutailis*, silua caedua, ap. Oefel. t. 2. Script. Boic. p. 700.

NVLLARE, *nihilare*, Iohan. de Ianua, *Noiantir*, in Glossis Lat. Gall. Sangerm. MSS.

NVLLATIO, *mutatio.* In Gloss. Arabico-Lat. Legendum forte *Nutatio*: Sed retinendum *Nullatio* suadet Papias, qui scribit: *Nullatio*, *Mutatio*, *vnde adnullare*, *nullius pretii facere.* *Nullationem*, *Mutationem*, in Gloss. Sangerm. MS. n. 501.

NVLLIFICAMEN, contemtio. Tertull. lib. 3. adu. Marcion. c. 7.

NVLLIFICARE, contemnere. Tertull. adu. Psychic. cap. 15. *Qui manducat*, *ne Nullificet non manducantem.* Libellus Precum Marcellini et Faustini: *Et si non est dubitandum paucos Episcopos esse pretiosos de merito Confessionis*, *et inuiolabilis fidei*, *multos vero Nullificari haereseos vel praevaricationis*, *etc.* Vtitur etiam Commodianus Instruct. 80.

NVLLIFICATIO, eidem Tertull. lib. 4. adu. Marcion. c. 14. *Quae ignominia? quae Nullificatio?*

† NVLLIMANNI, quasi nulli homines, apud Ludewig. to. 9. Reliq. p. 823.

† NVLLITAS, IC. dicitur sententia contra leges, canonesue, aut ab alio quam iudice lata, to. 9. Ordinat. reg. Franc. p. 603. Hinc

† NVLLITER, iisdem pro iniuste, illegitime, tom. 3. Hist. Nem. Prob. p. 43.

NVLLVMQVAM, nunquam seu nullo vnquam. Charta Ottonis III. Imper. an. 998. apud Murator. delle Antic. Estensi p. 132.

† NVLLVS, aliquis, quilibet. Ch. a. 1096. inter Probat. Hist. geneal. domus reg. Portug. to. 1. p. 2.

NVMANTIA. Charta Raymundi Comitis Tolosani ann. 1181. apud Catellum lib. 2. Hist. Tolosae, p. 215. *Macellarii et carnifices vrbis Tolosae ei suburbii non lucrentur in vlla carne, quam vendant in duodecim Numantiis, nisi denarium vnum, nec supra, nec infra, etc.* Occurrunt eadem verba rursum infra. V. *Nummata* in *Nummus.*

NVMATA, V. in *Nummata.*

† NVMBILE, vel NVMBILIS, lumbus, imbrex porci, Gall. *Longe*, alias *Numble*, i. q. supra *Nebulus.* Ch. Ms. a. 1367. V. *Lumbi* et *Numblus.*

NVMBLE. Charta ann. 1239. ex Tabul. Ecclesiae Bituricensis apud Thomasserium in Consuetud. Bituric. lib. 1. cap. 60. *Videlicet in quolibet porco a carnifice occiso die Sabbati ad vendendum* les Numbles, *et de quolibet boue, vel vacca, quoque die ad vendendum occidatur, pectus, . . . soluere tenebantur.* Venatores *Nombles* vocant frustum carnis ceruinae sectum inter femora; hic autem porci frustum est sectum circa vmbilicum, Gallis *Nombril* vnde vocis *Nombles* etymon ducunt, nisi forte *Numble* a *Lumbulus*, imbrex porci, oriatur, vt fere suadent, quae supra dicta sunt in *Lumbi* et *Lumbolus.* V. etiam *Numbulus* et *Nunblicus.*

† NVMBLVS, i. q. *Numbile*, in Ch. Ms. a. 1313.

NVMBO, *fulgoris nomen*, apud Papiam.

NVMBRIARE, numerare, vel nominare, conscribere, £ ab Hispan. *Nombrar.* Charta Edwardi III. Regis Angl. an. 1360. apud Rymer. to. 6. p. 170.

NVMBVLVS, vt supra *Numble.* Castellanus de Auisano in Computo an. 1318. rationem reddit *de firma furnorum, lesdae linguarum boum, et Numbulorum porcinorum, etc.*

NVMELLARE, *numella ligare*, *Numellatus*, *numella ligatus*, Iohanni de Ianua. Papias et Gloss. Arabico-Lat. *Numellatus*, *numella ligatus.* Gloss. Sangerm. MS. num. 501. *Numellatus*, *numella ligatus, i. e. vinculo, quo quadrupes alligatur.* Notae sunt latinis *Numellae.*

† NVMENCVLATOR, i. q. *Nomenclator*, cuius officium erat ad mensam aut ad coetum vocare. Cencius ad calcem Ord. Rom. Ms. NVMICVLATOR, eadem notione, t. 9. Collect. Hist. Franc. p. 664.

NVMERA, vt infra *Numeri.* Acta S. Isidori Mart. in Insula Chio, ex antiquo MS. Latino, tom. 3. Maii pag. 451.

† NVMERABILITER, numerato, in Ch. Ms. a. 1271.

NVMERAGIVM, V. mox in *Numeratores.*

NVMERALII, iidem qui infra *Numularii.* Statuta Arelat. MSS. art. 72.

NVMERALITAS, numerus. *Coepit crescere Numeralitas Fratrum vndique conuenientium*, in Maceriis Insulae Barbarae tom. 1. pag. 6.

† NVMERAMENTVM, professio feudalis, qua vassallus feudalia praedia, cum suis limitibus ac terminis, atque adeo iuribus et oneribus, domino ex officio enumerat, Gall. *Denombrement.* Inuent. Chartar. reg. a. 1482. V. *Narratio* 2.

NVMERARIVS, *arithmeticus*, vt est in Gloss. Lat. MS. Regio. Gloss. Graec. Lat. Ἀριθμητής, *Numerarius.* Alibi: ψηφιςής, *Computator*, *Numerarius*, *Ratiocinator.* Augustinus in Psalm. 146. *Excedit omnes Numerarios, intelligentia eius numerari a vobis non potest.* Ita vsurpat etiam lib. 2. de Libero arbitrio c. 11. NVMERARII, qui in Notitia Imperii, pag. 13. 53. 119. inter Officiales Iudicum, seu Magistratuum recensentur,

tur, erant ii, *qui publicum nummum aerario inferebant*, hoc *est*, *qui pecuniam Regiam ex tributis, et portoriis, et vectigalibus partam in aeraria inferebant*, vt est in Glossis MSS. ad Cod. Theod. et apud Isidor. lib. 9. Orig. c. 4. Ad huiusmodi *Numerarios* refert Carolus de Aquino id quod legimus apud Vegetium lib. 2. c. 19. *Sed in quibusdam notarum peritia calculandi computandique vsus exigitur. Totius enim legionis ratio, siue obsequiorum, siue militarium numerum, siue pecuniae quotidie adscribitur actis, maiore prope diligentia, quam res annonaria vel ciuilis libris adnotatur.* Etymon ducit idem de Aquino, non a *nummis aerario illatis*, sed a *numeris* seu copiis militaribus. Vtque huic opinioni potius assentiatur, facit vocabulum *supernumerarii*, qui profecto dicuntur a *Numerariis*, nec alioqui quidquam habent negotii cum numeris notarum siue ratione computandi. Addit tandem, *Numerarios* a Iurisconsultis appellatos fuisse *Rationarios*, a publicis rei castrensis et militaris rationibus computandis. NVMERARIVS CANONICVS, qui de ipso Collegio est, non vltra numerum constitutum. Constitut. Eccl. Valent. tom. 4. Concil. Hispan. p. 154. NVMERARIVM PRETIVM, numerata pecunia, vel de qua numeranda conuentum est. Roland. Patau. de factis in Marchia Taruisina lib. 10. c. 17.

NVMERATORES, alias Campipartores, qui a dominis feudalibus statuuntur ad numerandos in agris mergites, seu *garbas*, pro *decimis*, vel *campiparte*. Charta an. 1179. in Tabulario Ecclesiae Carnotensis num. 101. V. *Campipars*. NVMERAGIVM, ius ipsum constituendi *Numeratores*; († seu potius mergites in agris pro decimis vel campiparte numerandi officium, ad maiorem interdum pertinens, vnde *Numeragium* appellabant, quod eam ob causam illi soluebatur, atque inter illius iura recensebatur.) Charta Odonis Parisiensis an. 1179. in Magno Pastorali Eccl. Parif. lib. 8. Ch. 24. *Quitanis Capitulo B. M. Paris. ventas, Numeragium, iustitiam et omnem iurisdictionem, etc. Dederunt Numeragium seu campipertagium*, in Charta an. 1259. ex Chartulario B. M. de Bono-nuncio Aurelianensi.

NVMERATVS, nominatus, delegatus. Charta an. 1277. ex Chartulario S. Vandregesili tom. 1. p. 1031.

NVMERI, cohortes, vox Vlpiano, Vopisco, Ammiano, et aliis nota. Optatus lib. 3. *Reuersi sunt vexati milites ad Numeros suos. Numeri militares*, apud Will. Tyrium lib. 2. c. 20. Ita νύμεροι vsurpant Graeci recentiores. NVMERORVM LIBER *vocatur, eo quod in eo egressae de Aegypto Tribus dinumerantur, et quadraginta duarum per cremium mansionum in eo descriptio continetur.* Isidorus lib. 6. cap. 2.

NVMERIA, *dea numeri*, in Gloss. Isid. V. S. Augustinum lib. 4. de Ciuit. Dei c. 11. Cato in fragmento de liberis educandis: *In partu precabantur Numeriam, quam Deam solent indigitare pontifices.*

NVMERICAE NOTAE Romanorum solae fuerunt in vsu in veteribus instrumentis, vt omnes norunt, cum ante saeculum XIV. incogniti fuerint Arabum numeri. His vsus est Petrarcha in Codice Librorum S. Augustini in Psalmos an. 1375. narrante Mabillonio lib. 2. de Re Diplom. c. 28. num. 18. cui nonnulla subdit scitu digna de variis numerorum Romanorum figuris, vt videre potes, cum opus fuerit. V. *Cifrae*.

NVMEROSITAS, multitudo, apud Tertullianum de Monog. cap. 4.

NVMERVS. (1) Populus, multitudo. S. Paulinus Poemate 16. seu Natal. 5. de S. Felice.

Functus erat longum perfunctus Episcopus aeuum
Maximus, et Numerus ductu Pastoris egebat.

(2) *Denarium, et Numerum, et argentum, et aurum, et dragmam, et sestertium, et minam excussisse* legitur Carolus cognomento Crassus Imp. in Charta, quam laudat Mabillon. tom. 3. Annal. Benedict. p. 209. Chartular. S. Vincentii Cenoman.

man. fol. 115. *Monachi habent medietatem censuum cimeterii et duos Numeros censuales proprios in quadam noa.* Videtur vtrobique legendum *Nummus.* (3) NVMERVS AVREVS, compotistis, dicitur Cyclus Lunaris, seu decemnouennalis, in eum finem institutus, vt quatenus per totam seriem Calendarii deducitur, demonstret omnia nouilunia, ac illud speciatim, a quo supputata Luna 14. indigitat Pascha. Quippe anno 1. Cycli, v. g. vbicunque in Calendario, ac per menses singulos inscriptum vides aureum numerum 1. ipsa indicat nouilunium eo die contingere, vel contigisse; ac pari modo anno 2. vbicunque vides aureum numerum 2. anno 3. atque ita porro, quousque annis Cycli expletis, tum ad vnitatem redeatur, tum nouilunia iisdem diebus, eodemque ordine recurrant. Aureum autem numerum appellari aiunt, seu quod olim aureis literis inscriberetur, seu propter inuentionis et vsus eius excellentiam. V. Durandum lib. 8. Ration. cap. 11. et alios Compotistas. (4) V. *Numeri.*

NVMICVLATOR, V. *Numenculator.*

NVMIDA, *qui vendit herbas, vel qui alit pecora ad vendendum*, in Glossis Isid. Paulo aliter Festus: *Numidas dicimus, quos Graeci Nomadas, siue quod id genus hominum pecoribus negotiatur, siue quod herbis vt pecora aluntur.* Adde Ammianum lib. 31. cap. 6. et Isidorum lib. 9. c. 2. vbi *Numides* et *Numidas* scribit.

NVMINCVLATOR, V. *Nomenclator* sub finem.

† NVMISMATAE, idem, in litt. remiss. a. 1371.

† NVMMARIATAE, merces quae nummis acquiruntur, quemadmodum *Denariatae*, quae denariis. Lit. remiss. Ms. a. 1359.

NVMMATA. (1) Pretium rei per nummos, vt *Denariata*, per denarios, *Librata*, per libras, etc. *Nummata panis*, apud Vincentium Beluac. lib. 26. cap. 39. *Nummata carnium*, in Bulla Alexandri III. a. 1178. *Nummata ciborum*, in Tabulario Monasterii Tiron. *Nummata vini ad celebrationem Missarum*, saec. 6. Benedict. part. 1. p. 236. *Numata terrae*, in Statutis Vercell. fol. 30. recto. (2) Nummus ipse, vel valor nummi ac pretium. Consuetudines Prioratus de Capella in Dioecesi Bituricensi ex eiusd. Tabulario. (3) Merces ipsae, vt *Denariatae*, seu *Denrées*, nam *nummi* et *denarii*, idem sunt. Libertates villae S. Paladii in Biturigib. NVMMATA, neutrius generis in plurali, idem Charta Ludouici Regis Franc. ann. 1315. pro Normannis.

NVMMELLATVS, V. supra *Numellare.*

† NVMMVLARIVM, mensa nummularia. Ch. Ms. a. 1050.

NVMMVLARIVS. (1) Ἀργυραμοιβοὶ, κολλυβισαὶ, *Campsores*, qui nummulos et minutos nummos pro maioribus dabant iis, qui necesse habebant maiores minoribus ad vsum quotidianum permutare. Gloss. Lat. MS. Regium: *Nummularius, Collectarius, Mensarius.* (2) Monetarius. Papias: *Nummularius. Qui facit nummos vel monetarius.* Tabularium Ecclesiae Gratianopolitanae fol. 78.

NVMMVS, denarius, minutior moneta, in Cod. Theod. non semel. Papias: *Nummi, Folles dicuntur a sacculo quo conduntur.* Fulbertus Carnot. Epist. 9. *Vnum caballum a famulo nostro Deodato debuit comparare 32. solidis, pro arrabone dotis 12. Nummis.* Epist. 15. *Dabit vobis pro hoc negotio mille libras denar. et centum palleas, et dominae Reginae quingentas libras Nummorum.* Vbi *denarii et nummi* idem sunt. NVMMVS ABRENVNCIATIONIS, quem quis rei alicui *abrenuntians*, seu illius possessionem dimittens, in symbolum tradit ei, cui rem illam dimittit. Diplom. ann. 1065. apud Tolnerum in Probat. Histor. Palat. p. 31. NVMMI BRACTEATI, qui constabant ex tenuissimis laminis seu *bracteis* et in vno tantum latere signabantur. De iis agunt Scriptores Germanici, Iacobus a Mellen in Epistola ann. 1678. Ioh. Christoph. Olearius in Isagoge ad Numophylacium Bracteatorum

torum ibid. an. 1694. et alii. † NVMMI PRO CAPITIBVS, census quatuor denariorum, quem *homines de corpore* vel de *capite* quotannis domino debebant praestare, V. *Capitale 5.* NVMMI CAVI, SCHYPHATI et in modum *scutellae fabricati*, prae minori densitate, apud eosdem Germanos. Aurei fuere pauciores, plures vero argentei, aenei, aut argento et aere mixti. Incogniti fuerunt ante tempora Ottonis M. Passim videntur cusi typis Abbatum, Abbatissarum atque Monasteriorum Germaniae, ac praesertim Heluetiae, plurimique nominibus, ipsis etiam imaginibus Episcoporum aliorumue Praesulum insigniti. V. Othonem Sperlingium in Epistola de Nummis *Bracteatis* et *Cauis* ad Iacobum a Mellen. NVMMVS CONFIRMATIONIS, qui datur ad confirmandam donationem, vel rei alicuius abdicationem. Notitia an. 1052. ap. Schannatrum Vindem. Litter. pag. 42. † NVMMI PRO CROCEA, pensio quae ab ecclesiis episcopo quotannis soluitur in *signum subiectionis*, i. q. *Cathedraticum.* Ch. Ms. an. 1224. † NVMMI DE DOMINICA, oblatio quae dominica die a fidelibus fit inter Missarum solemnia, i. q. *Offerenda.* Ch. Ms. a. 1168. NVMMVS DE LEGIBVS, legitimus, in cuius metallo ea probitas est, quae a *lege* requiritur; de quo supra in *Lex* col. 86. † NVMMVS LVCOSVS, qui pro administratione sacramentorum in extremis sacerdoti offertur, V. *Denarius Lucosus.* † NVMMVS MISSALIS, qui pro Missa celebranda sacerdoti datur, V. *Missalis nummus.* † NVMMI PENTECOSTALES, praestatio quae a Parochianis ad festum Pentecostes curioni, vel ab inferioribus ecclesiis matrici seu episcopo soluebatur. Hist. Autiss. Prob. p. 43. NVMMI RVNICI, Runis seu literis Gothicis insigniti, de quibus non semel Eruditi Septentrionales, maxime Dani et Sueci. De his nummis commentationem edidit Nic. Kederus Holmiensis Lipsiae an. 1704. NVMMVS SYNODALIS, V. in *Synodus.*

NVMBLICVS, vmbilicus, Gall. *Nombril.* Regestum Castri Lidi fol. 32. *De boue mortuo pectus: de porco mortuo vendito, Numblicum, vt habeat de corio subleuando cum pellice de vno bacone vendito in foro*, 1. den. *vel iocia.* Occurrit alibi in eodem Regesto. V. *Numble*, *Numblus* et *Nebulus.*

† NVNCILLVS, f. diminut. a *Nuntius 2*, mercenarius, seruus ad annum conductus. T. 9. Ordin. reg. Franc. p. 378. *Homines et personas ibidem degentes et habitantes et in futurum habitaturos, vxores, liberos, nuncillos, ancillas, et familiares eorum* etc.

NVNCIVS, V. infra *Nuntius.*

NVNCVPAMEN, nomen. Codex traditionum S. Emmerammi apud Pezium to. 1. Anecd. col. 110.

NVNCVPANS, passiua notione, non semel in Chartis, vt apud Lobinellum. to. 2. Hist. Britan. col. 23. *In loco non ignobili Nuncupante Lis-Nowid.* Adde col. 341. etc.

NVNCVPATIM, nominatim, apud Claudianum Mamertum lib. 2. de Statu animae cap. 9.

NVNCVPATIVE, nomine tantum, non re, in Epistola Hadriani PP. ad Episcopos Hispan. contra Elipandum, tom. 3. Concil. Hisp. p. 95.

NVNCVPATIVVM TESTAMENTVM, quod voce declaratur, et ad cuius firmitudinem non est necessaria scriptura, licet nunc adhibeatur ad perpetuam rei memoriam. Testamentum an. 1213. tom. 3. Concil. Hispan. p. 487. col. 1. V. *Testamentum 1.*

NVNCVPATIVVS, nomine solum, non re ipsa. Epistola Alcuini ad Monachos Gothiae de Felice Vrgell. tom. 3. Concil. Hisp. p. 118. Vtuntur Theologi scholastici.

† NVNCVPLVS, *noue numero, e ordine, e pondere*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

† NVNDERVS, in Ch. a. 1231. inter Probat. t. 2. Annal. Praemonstr. p. 294. vbi Tolner. in Hist. Palat. edidit *Munderus.* V. in hac voce.

NVNDINAE. (1) Vox apud Eugippium in vita S. Seuerini c. 9. pro vico sumitur,

sumitur, vt obseruat Velserus, quod scilicet Germanis Markt appellentur tum nundinae, tum vici eiusmodi, Emporium Graecorum: *Cuidam cum coniuge liberisque redempto, praecepit transnadere Danubium, vt hominem ignotum in Nundinis quaereret barbarorum.* Glossae antiquae MSS. *Nundinae, Locus mercati, Nundinae, commercia, stationes.* (2) Epulae, apud Vlpianum in leg. 69. D. pro socio, vbi Dionys. Gothofred. (3) NVNDINAS ERIGERE, Gallis *Eriger une Foire.* Ordericus Vitalis lib. 6. p. 606. NVNDINAE CALIDAE, quae in aestate habentur. Charta an. 1322. in Hist. S. Barbarae Lugdun. pag. 202. NVNDINAE BANNALES. Charta Herimanni Episcopi Metensis apud Meurissium p. 379. (4) Decursiones militares, hastiludia, quae *Torneamenta* vulgo vocant. Decreta Eugenii II. PP. c. 7. *Temerariam multorum audaciam, qui ad detestabiles Nundinas ex condicto venire solent ad ostentationem virium suarum, omnino et sub anathemate fieri prohibemus. Quod si quis ibidem mortuus fuerit, poenitentia et viaticum ei non negetur, Ecclesiastica tamen careat sepultura.* Sed et praelia et bella ciuilia ita appellat S. Bernardus Clareuallens. Abbas in Epist. ad Sugerium Abbat. S. Dionysii, to. 4. Hist. Franc. p. 516.

NVNDINARII, *mercatores*, in Gloss. antiquis MSS.

NVNDINATOR, *ἀγοραῖος*, forensis, in Gloss. Lat. Graec. Sangerm. MSS.

† NVNDOFILI, haeretici, iidem qui *Arnaldistae* et *Paterini*, apud Murat. t. 4. Antiqu. Ital. med. aeui p. 1112. V. *Paterinus.*

NVNNA, NVNNAS, V. *Nonnus.*

† NVNNATIO. *Arabes habent tantum tres vocales, a, i, o, et Nunnationem.* Io. Heymann. t. 2. Syllog. epist. a Burmann. p. 321. Per *Nunnationem* autem illam, *oun* pronuntiatur *noun* in fine vocabulorum, quod additur infinitiuis et accusatiuis. *Nasalis* vero dicitur haec pronuntiatio.

NVNTIARE, citare, in ius vocare. Vita S. Praeiecti cap. 3.

NVNTIATICA. Durnus Roman. c. 6. tit. 19. *Cuius exactionem per nostrum dispositum fecisse dignosceris, praesenti III. indictione de Nuntiatica vel de aliis accidentibus causis, etc.*

NVNTIATIO NOVI OPERIS *per iactum lapilli*, in Charta Occitanica an. 1407. de Carmelitis qui Monasterium in loco de Montesquiuo Riuensis Dioecesis aedificare coeperant. Atque hae quidem nuntiationes noui operis, vt et restitutiones in integrum *per signa* fieri dicebantur. V. *Denuntiatio.* † NVNTIATIO, pro Nuncium, Gall. *Nouvelle*, apud Murat. t. 20. Script. Ital. p. 887.

NVNTIVM, legatio. Chronicon Triuetti, to. 8. Spicil. Acher. p. 670.

NVNTIVS. (1) Legatus, missus. Annales Genuens. ap. Murator. tom. 6. col. 47. (2) Apparitor, Iudicum missus, qui eorum *nuntia* portat et mandata exsequitur. Litterae Ioannis Franc. Regis an. 1350. to. 4. Ordinat. p. 6. *Tres Consules et sexdecim Consiliarios habeant . . . et vnum Nuncium pro Consiliariis suis congregandis.* NVNCIVS ARMORVM, Gall. *Sergent d'armes*, in Codice MS. DD. *Dagueseau* Cancellarii, vbi de Processu dissolutionis matrimonii Ludouici XII. fol. 170. NVNTIVS CAMERAE, V. *Camerari Prouinciarum* in *Camerarius.* NVNTIVS CITATORIVS, qui in ius citat seu vocat. Chron. Dominici de Grauina apud Murator. to. 12. col. 552. NVNTII CONCLAVIS, Gall. *Couriers du Cabinet*, quos habebant Maiores Domini, quosque inter Nobiles feoda tenentes numeratos fuisse probat D. Brussel to. 1. de Feudorum vsu pag. 172. ex hoc Chartularii Montisfortis loco, vbi de feodis ad hoc castrum pertinentibus: *Magister Hubertus de Mauha est homo Comitis, et debet ire in Nunciis domini Comitis eques.* NVNTIVS CVRIAE. Charta Guillelmi Comitis Forcalcarii an. 1206. pro Manoscensibus: *Item quod Baiuli et Iudices et Notarii Curiae, et Nuntii sint Annales. Et qui semel Baiulus,*

aut

aut Index, *aut Notarius*, *aut Nuntius Curiae fuerit*, *etc.* NVNCIVS POTENS, delegatus, qui possit personam et vices mittentis agere. Charta Ottakeri Marchionis Styriae an. 1156. apud Ludewig. to. 4. p. 202. NVNCIVS PORTANS PYXIDEM, V. *Pyxis*. NVNTIVS REGIS, idem qui *Missus Dominicus*, in Decretis S. Ladislai Regis Hungariae lib. 3. c. 1. 2. NVNTIVS VIRGAE, Gall. *Sergent à verge*, apparitor qui in symbolum officii virgam portat. Leges Palatinae Iacobi II. Regis Maioric. inter Acta SS. Iunii to. 3. p. XXXV. (3) Mercenarius, seruus ad annum conductus. Statuta Arelat. MSS. art. 154. *de Nunciis locandis in festo S. Andree: Statuimus quod illi qui conducent de cetero aliquem vel aliquos mercenarios vel mercenarium ad annum, quod illos conducant a festo S. Andree; et idem dicimus de furneriis et posteriis, et quod omnes Nuncii, qui modo sunt locati ad festum S. Michaëlis ad alium terminum teneantur stare vsque ad festum S. Andree . . . Ab hoc statuto excipimus pastores ouium . . . et hoc continere nolumus omnes mercenarios, qui ad annum starent cum domibus religiosis. Nuncius Agriculturae*, ad agros colendos destinatus, in Ordinatione Caroli Comitis Prouinciae an. 1228. et Musaeo D. Brunet. (4) † Epistola qua Exarcho Rauennae nuntiabatur Papae obitus, in Diurno Rom. Pontif. p. 9.

NVNVS, V. *Nonnus*.

NVPENI, vox Anglica, quam vide in *Wardpeni*.

† NVPERITAS, *la novita*, *o noveça*. Glossar. Lat. Ital. Ms.

NVPTARE. Glossae Isidori: *Nuptant*, *Nubunt*.

NVPTATORIVM, V. mox in *Nuptorium*.

NVPTIAE. (1) Obuentiones Curionum pro nuptiis. Tabularium Prioratus de Domina in Delphinatu Ch. 215. (2) Conuiuium solemne in receptione Episcopi recens consecrati. Testimonia pro Ecclesia Turon. contra Dolensem, apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 914. *Nuptiae spirituales* post consecrationem *Basilicae*, eodem, vt puto, significatu celebratae memorantur, in Charta Guillelmi Ducis Norman. an. 1066. e Chartulario SS. Trinit. Cadom. (3) AD NVPTIAS PVERORVM *teneri*, in Charta an. 1238. apud Miraeum to. 1. p. 755. dicuntur, qui auxilium dominis suis debebant ad maritandos eorum filios; de quo dictum est in voce *Auxilium*. (4) † Solemnis ecclesiae vel monasterii consecratio, t. 11. Gall. Christ. Instr. p. 59.

NVPTIALIS, qui nuptias init, apud Mabill. p. 206. Liturg. Gallic. col. 2. NVPTIALES CHARTAE. Charta an. 1092. et Tabulario S. Illidii Claromont. *Ego P. de Camaleria*, *Dominus castri Tuiriaci dono et concedo per me et per meos in perpetuum omnes Chartas Nuptiales*, *quae sunt in castro Turiaci et in omnibus locis pertinentibus ad Tuiriacum*, *quae sunt de feudo meo*, *tibi A. Abbate monasterii S. Illidii.* Alia an. 1203. *De Cartis Coniugalibus*, *quae sunt in parochia de Tuirec.* Alia an. 1206. ex eodem Tabulario: *Magister Simon Archipresbyter d'Ermens conquerebatur de Abbate S. Illidii super Cartis Nuptiarum de Agella et de Basuilla.* Has *Nuptiales Chartas* in voce *Charta* Cangius intelligit de Iure matrimonii sacramentum impertiendi. NVPTIALIS VESTIS, V. in *Vestis*.

† NVPTIANTES, incontinentes, t. 2. Aug. p. 684.

NVPTIARE, nubere. S. Maximinus Taurinensis Homil. in Epiphan.

NVPTIATICVM, tributum forte, aut vectigal, quod pro nuptiarum facultate soluebatur domino. In Capitulari Sicardi Principis Beneuentani an. 836. cap. 27. est *de sigillatico et Nuptiatico*.

NVPTIATOR, qui nuptias ambit, amat. S. Hieronymus lib. 1. aduersus Iouinianum c. 23. Apud eundem Ep. 11. *Secundus Nuptiator* dicitur, qui alteras init nuptias. Pro Paranympho sumitur in voce *Druchte*.

NVPTORIVM et NVPTATORIVM, *domus vel locus vbi fiunt nuptiae, vel vbi nubunt.* Gloss. Isid. et Vgutio.

† NV-

† NURA, nurus, vxor filii, in Testam. Mſ. a. 1250. V. *Nora*.

NURIGARIUS, idem qui ſupra *Norigarius*, qui nutrit oues, in Chatta an. 1432. V. *Noreguerius*.

NUROK, V. Wadding in Regeſto to. 1. p. 19.

NURUS, Νύμφος, νυμφίος, ſponſus. Supplem. Antiq.

NUS, pro *Nos*, in veteribus Chartis Gallicis 9. 10. 15. 24. 26. 27. etc. apud Mabillon. poſt libros de Re Diplomat. et apud Baluzium in vett. formulis non ſemel: vnde Galli forte ſuum *Nous* ſeruarunt, ſemel ac iterum in Placitis aliquot Chlodouei III. tom. 4. Act. SS. Ord. Bened. pag. 617. 618. et apud Doubletum, vbi fruſtra viri docti emendant in *Nos*.

† NUSARE, *Arabice*, *Secatura quae cadit a ligno*, *quando ſecatur*. Gloſſar. Mſ. medic. Simon. Ianuenſ.

NUSCA. Gloſſ. Theodiſc. *Fibula*, *Nuſca*. Item: *Lunula*, *Nucula*, f. *Nuſcula*. Leges Angliorum et Verinor. tit. 6. §. 6. *Mater moriens filio terram*, *mancipia*, *pecuniam dimittit: filiae vero ſponſalia colli*, *id eſt*, *muraenas*, *Nuſcas*, *monilia*, *inaures*, *veſtes*, *armillas*, *etc.* Charta an. 1320. *Et tres Nuſcae auri cum gemmis pretioſis*, *etc. Nuſca vna de auro*, in Charta an. 1053. apud Murator. delle Antic. Eſtenſi p. 203. *Scrinium eburneum et in eo Nuſcae aureae quinque*, *armillae duae*, apud Fred. Schannattum Vindem. Liter. pag. 9. V. *Noſca*. In Gloſſario Schilleri: *Nuoſci*, *Fiſtulas*, vbi notatur f. legendum *Fibula*. Deinde *Sine Nuſchin*, *Poculum* ab eodem Schiltero redditum Rythm. de S. Ann. v. 651. At Scherzio in Not. *Nuſchin* eſt *Fibula*, *ſpinter*. Gloſſ. Florent. *Nuſca*, *Fibula*, *Nuſculi*, *Lunula*. Vocabul. Lat. Germ. *Spinter*, *Nuſchel. Vectoris eſt proprie ſpinter paruumque monile*.

† NUSCENTUM, nucetum, ager nucibus conſitus, in Ch. Mſ. a. 1359. V. *Nucelletum*.

NUSCIO, NUSCIOSUS, V. *Nectioſus*.

NUSCITARE, διαπτύειν, in Gloſſis Lat. Graec. Sangerman. *Exſpuere*, *faſtidire*, in Suppl. Antiq.

NUTA, *guſtus oris*, apud Papiam.

NUTATUS, turbatus. Vita S. Conwoionis Abb. ſaec. 4. Benedict. part. 2. p. 200.

† NUTERANS, nox intrans, a vet. Gall. *Nuitantré*, in Litt. remiſſ. Mſ. a. 1350. V. *Noctanter* et *Nutio*.

† NUTIBUNDUS, pro Nutabundus, t. 6. Sept. p. 432.

NUTINARE, *corpus*, *ingenium*, *genitura*. Gloſſ. Iſid. Poſt Cerdam Graeuius reſtituit *Natura*, pro *Nutinare*, et *Genitalia*, pro *Genitura*.

NUTIO. Concil. Legion. ann. 1012. can. 26. *Si Miles vero in Legione in ſolo alterius caſam habuerit*, *bis in anno eat cum domino ſuo ad iunctam; ita dico*, *vt eodem die ad domum ſuam poſſit reuerti: et habeat dominum qualemcunque voluerit*, *et faciat de domo ſua ſicut ſuper ſcriptum eſt*, *et vlli domino non det Nutio*. An *noctem?* adeo vt ſenſus ſit, militem domino debere diem ad *iunctam*, non vero noctem, quod ſtatutum ſit, *vt eodem die ad domum ſuam poſſit reuerti*.

NUTRA, pro *Neutra*, in Literis ann. 1224. to. 4. Ordinat. pag. 376. art. 8. vt ibi monitum a Cl. Editore.

† NUTRICAMENTUM, nutricatus animalium, ex quo decimae penduntur eccleſiis, i. q. *Nutrimentum*. Ch. Mſ. a. 1116. V. *Notrimine*, et *Nutricatio*.

NUTRICARE, nutrire. Capit. Caroli Magni lib. 1. c. 132.

NUTRICARII, matricularii, quibus enutriendi ac educandi infantes proiectos cura incumbebat: Gall. *Norriſſiers*. Vita S. Goaris c. 10.

† NUTRICATIO, i. q. *Nutricamentum*, in Ch. Mſ. Ioann. abb. S. Michael.

NUTRICIA, pro *Nutrix*, ex Gallico *Nourrice*. Archithrenius lib. 1. c. 2.

† NUTRICIO, nutricius, nutritor, apud Bertol. in Antiq. Aquelei.

NUTRICIUS, alumnus. Gerardus Abb. in Vita S. Adalardi in Prologo.

† NUTRICULA, dimin. a Nutrix, dicitur de eccleſia, in qua quis nutritus

tritus est et educatus, t. 6. Collect. Hist. Franc. p. 263. V. *Nutritor 2.*

NVTRIDVS, pro *Nutritus*, familiaris, domesticus. Formulae Andegau. art. 55. to. 4. Analect. Mabillonii p. 267. V. *Nutriti.*

NVTRIMEN, NVTRIMENTVM, NVTRITVRA, nutricatus animalium, ex quo decimae penduntur Ecclesiis. NVTRIMEN. Regula Canonicorum cap. 122. ex Synodo Aquisgranensi: *Loca eis congrua attribuant, in quibus Nutrimina fiant, vnde necessaria pulmenta habeant.* Vita S. Deodati Abb. to. 3. SS. Aprilis p. 274. *Enituit . . . quoddam Dei seruorum coenobium . . . ex cuius sacro Nutrimine puer insignis pullulat Deodatus.* Vbi *Nutrimen*, quod *Educatio* reddunt viri docti, metaphorice dictum, atque ad Monachos vna nutritos educatos translatum existimo. NVTRIMENTVM. Greg. Mag. lib. 1. Dial. c. 9. *Placet tibi, Domine, vt de Nutrimentis matris meae manducare non possim, ecce enim gallinas, quas nutrit, vulpes comedit.* Epistola Episcoporum Galliae ad Ludou. II. Reg. c. 14. *Laborent et excolant terras, . . . faciant Nutrimenta congrua et necessaria.* NVTRITVRA, in Charta Caroli Magni apud Adamum Bremensem cap. 9. et to. 1. Capitul. Baluz. col. 246.

NVTRITATIO, V. *Nutricatio.*

NVTRITIAE, in Regula Monialium Fontevraldensium cap. 17. eaedem sunt quae *Nutriti* in Monasteriis virorum, c. 17.

NVTRITIVM, pro nutricum mercede, in l. 1. D. de Var. et extraord. cognit. τροφεῖον, Graecis.

NVTRITIVS. Gloss. Lat. Graec. *Nutritius*, τροφεύς. Vetus Inscriptio: *Nemmia, Tertulla Nutricio suo et matri bene merenti posterisque suis et sibi.*

NVTRITOR. (1) Vt *Nutritius*, paedagogus, rector pueri. Greg. Turon. lib. 8. Histor. c. 22. V. *Baiulus.* (2) † Praesul, pater spiritualis, ap. Murat. t. 5. Antiq. Ital. p. 530. V. *Nutricula.*

NVTRITORIVM, locus in quo nutriuntur seu educantur infantes, vel ipsum educandi officium. Testamentum an. 1440. apud Madox Formul. Anglic. p. 433.

NVTRITVRA, alimentum, educatio, Gall. *Nourriture.* Testamentum Bertichramni Episc. Cenoman. apud Mabillon. tom. 3. Analect. p. 139. V. alia notione in *Nutrimen.*

NVTRITVS. (1) NVTRITI, familiares, qui e familia alicuius sunt, qui in domo domini aluntur. Gregorius Turonens. lib. 9. c. 36. *Comitibus, Domesticis, Maioribus, atque Nutritiis, et omnibus, qui ad exercendum officium regale erant necessarii, delegatis, etc.* Legendum *Nutritis.* (2) In Monasteriis, *Nutriti* dicuntur pueri, qui Monasterio oblati sunt, de quibus infra. Lanfrancus in Decretis pro Ordine S. Benedicti cap. 21. *Iuuenes tam Nutriti, quam de saeculo venientes, qui magistris custodiendi commendantur, in multis, sicut infantes, de quibus superius dictum est, custodiantur.* (3) Clerici, dicuntur *Nutriti*, qui Episcopis ratione Dioeceseos subduntur, quasi ex eorum familia. Capitul. 5. incerti an. c. 5. *Vt ipsi Presbyteri tales Scolarios habeant, id est, ita Nutritos et insinuatos, etc.* (4) † BENE NVTRITVS, liberaliter, ingenue educatus, bonae indolis. Chartul. Andr. Notarii Massil. (5) † Nothus, filius illegitimus, t. 10. Gall. Christ. Instr. p. 445.

† NVTRIX, quae educationem alicuius curat, in Ch. a. 1193. apud Cenc. inter Cens. eccles. Rom.

† NVTVERE. Testam. a. 1256. inter Probat. Hist. geneal. domus reg. Portugal. t. 1. p. 31. *Item meum Psalterium bonum, quod me nutuit.* Leg. videtur, *quod est miniatum;* h. e. *minio* descriptum. V. *Miniare 1.*

NVX. (1) Balistae astragalus, epitoxis, *Noix d'arbaleste.* Will. Brito lib. 6. Philipp. p. 156.

Guido Nucem voluit balistae pollice laeuo,
Dextra premit clauem, sonat vna neruus, et ecce
In Regis scapula stabat fatalis harundo.

(2) † Vasis species a forma sic dicta, t. 2. Annal. Praemonstr. Prob. p. 591.

NVXA. Vdalricus lib. 1. Consuetud. Cluniac. cap. 22. *Sanctorum reliquiae cruciculis, capsulis, et Nuxis inclusae per fratres a secretario diniduntur, vt ab eis collo suspensae portentur.* Sed legendum videtur *Buxis*. V. in hac voce.

NYCTAGES, aliis νυκτάζοντες, Haeretici, *qui superfluas existimabant sacras vigilias, et spiritali operi infructuosas, dicentes, iura temerari diuina, qui noctem fecit ad requiem, sicut diem ad laborem. Qui haeretici graeco sermone Nyctages, hoc est, somniculosi, vocantur.* Isidor. lib. 2. de Ecclef. offic. c. 22.

NYCTALMVS, in Gloss. Sax. Cottoniano, *Nihteage*. Vbi Somnerus, *forte Nactalops*, id est, qui noctu melius cernit, quam interdiu. *Nyht*, noctem sonat, *Eag*, oculum. Sed videtur legendum *Nyctalus*, ex Graeco νυκταλός.

NYCTIMENE, Νυκτιμένη, noctua. Rolandinus Patauinus de factis in Merchia Taruisina lib. 12. c. 9. De fabula Nyctimenes Nyctei filiae in Noctuam versae, vide Ouidium lib. 2. Metamorph. v. 591. et seqq.

NYCTOSTRATEGVS, Νυκτοστράτηγος, praefectus vigilum qui noctu vrbem perlustrant, publicae quietis causa. Arcadius lib. vlt. §. 12. Dig. de mun. et honor. *Nyctostrategi et pristinorum curatores personale munus obeunt.* Sic legendum puto *Nycostrategi*, quod occurrit in pluribus exemplaribus.

NYDBEDRIPES. Custumarium Monasterii de Bello apud Spelman. tit. *Brenhame*, fol. 91. *Alicia Frere tenet . . . et debet inde de redditu . . et de Horsgabulo, vt supra, 4. ad falcare per 3. dies, cariare fenum ad 3. Nydpedripes in autumpno cum .. hominibus.* Infra : *Ioan. Iuerton debet metere et ligare in autumpno i. nedacram, inuenire vnum hominem per 3. dies ad Nydbedripes ad metendum a meridie vsque ad vesperas.* In fol. seq. Coacta opera est in agris dominorum a tenentibus precario ponenda, a Saxonico Nyd, Vis, Biddan, Rogare, precari, et rippan, Falcare, metere. V. *Bederipes*.

NYMPHAEVM, aquarum receptaculum. D. Ambros. in Actis sancti Sebastiani c. 18. n. 65. *Circa insulas, circa vicos, circa Nymphaea quoque erant positi compulsores, qui neque emendi copiam darent, aut hauriendi aquam ipsam facultatem tribuerent, nisi qui Idolis delibassent.* Capitolinus in Gordiano III. cap. 32. *Opera Gordiani Romae nulla exstant praeter quaedam Nymphaea et balneas.* Ammianus lib. 15. *Ad Septemzodium celebrem locum, vbi operis ambitiosi Nymphaeum condidit Imperator.* V. quae de Nymphaeis congessit Cangius in nostra Constantinopoli. In mediis Ecclesiarum atriis, seu propylaeis exstrui solebant huiusmodi *Nymphaea*, vnde aquae salientes erumpebant. Anastasius in S. Hilaro PP. *Nymphaeum et triporticum ante oratorium S. Crucis, vbi sunt Columnae mirae magnitudinis, quae dicuntur Hecaton-penta. Nymphaeum* seu *Cantharum*, vnum enim et idem hic sonant hae duae voces, quod fuit ante Basilicam S. Petri Romae, describit S. Paulinus Epist. 13. nouae edit. num. 13. V. *Canthari* in *Cantharum*. † Scribendum NYMPHEVM, a Graeco νυμφεῖον.

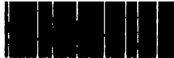

HW 2QKW S

HW 2QKW S

HW 2QKW S